6

Ide opere opato. 2ª fo. 18. 4.

aqua bñdicta ti. 12. ca. 91.

Tabula.

Incipit tabula titulorũ

seu capitulorũ vel rubricarum: que continentur in hoc volumine.

Primo ponitur quasi per modũ sermonis materia istius tertie partis. i. de statu multiplici acceptione. Lar. .i.

Secundo primus titulus de statu cõiugatorũ: huius primũ capl'm p modũ ꝓdicationis de mrimonio: Et incipit. Beatus es. Lar. .3.

Secundum capitulum de impedimento matrimõij: quod dicitur erroꝛ persone. Incipit. Relinquet homo. Lar. .7.

Tertiũ capl'm de impedimento ꝓditionis seruilis. Incipit secũdũ ipedimemtũ. Lar. .8.

Quartum capitulum de ipedimento voti solẽnis. Incipit. Tertium. Lar. .9.

Quintum capitulum ỏ impedimẽto criminis. Incipit. Quintuz. Lar. .9.

Sextum capitulum de disparitate cultus. Incipit. Sextum. Lar. .9.

Septimum capitulum de violentia. Incipit. Septimum. Lar. .10.

Octauum de impedimento ordinis. Incipit. Octauum. Lar. .10.

Nonum capitulum de ligamine. Incipit. Nonum. Lar. .xi.

Decimũ capl'z de publice honestat] iusticia. Incipit. Decimũ ipedimentũ. Lar. .xi.

Undecimum capitulum de affinitate. Incipit. Undecimum. Lar. .xi.

Duodecimũ capl'm de ipotentia coeundi. Incipit. Duodecimuz ipedimentũ. Lar. .iz.

Tertiũdecimũ capl'm de cognatiõe legali. Incipit. Tertiũdecimũ. Lar. .iz.

Quartũdecimũ de cognatione naturali seu de ꝓsãguinitate. Incipit. De ꝓsãguinitate. Lar. .14.

Quintũdecimũ de cognatione spirituali. Incipit. Tertia cognatio spũalis. Lar. .15.

Sextũdecimum de impedimentis pluribus non tamen dirimentibus matrimonium: vt voto simplici ꝛ bi⁹. Incipit. Est aliud gen⁹. Lar. .16.

Decimũseptimũ capitulũ de ipedimẽto feriaꝝ quando. s. non possunt fieri nuptie: Incipit. Est aliud. Lar. .17.

Decimũoctauũ capl'm de spõsalibus. Incipit circa contractũ mrimonij. Lar. .17.

Decimũnonũ de contractu mrimonij de pñti. Incipit. Mrimoniũ. Lar. .19.

Uigesimũ capl'm ỏ ꝓsumatõe mrimonij ꝛ actu ꝓiugali: ubi qõ aliqñ ẽ mortale ꝛ nouẽ modis: aliqñ vẽiale: aliqñ nullũ: Incipit. Postqz. Lar. .21.

Uigesimũprimũ de dissolutione seu diuortio mrimonij. Incipit. De dissolutiõe. Lar. .25.

Uigesimũsecundum de votis coniugatoruz. Incipit. Uxoꝛ tua. Lar. .28.

Uigesimũtertium de dotibus ꝛ donationib⁹ ꝓpter nuptias. Incipit. Dos. Lar. .29.

Uigesimũquartum de diuersis vitijs mulieꝝ per alꝑabetum. Incipit. Ecce ego in iniquitatibus. Lar. .30.

Uigesimũquintuz capl'm de multiplici filiatione ꝛ legitimatõe. Incipit. Ego dixi. Lar. .32.

Secũdus titulus de sta

tu continentiũ. Capl'm primũ per moduz partim sermonis ꝛ partim doctrine. Incipit. Adducẽtur regi. Lar. .35.

Secundũ capl'm de statu virginũ: ibi: de ꝓsecratõe virginũ: ꝛ de multis que ptinẽt ad debitã ꝙuersationẽ eaꝝ. Incipit. Cõsecratio. Lar. .38.

Tertium capl'm de statu viduaꝝ: ꝛ multis que pertinẽt ad eas. Incipit. Uiduam. Lar. .42.

Tertius titulus de do/

minis tẽporalibus. Primũ capl'm per modũ sermonis. Incipit. Cõstituit eũ dñm. Lar. 44.

Secundũ capl'm de dñio ciuitatum ꝛ regnoꝝ: quõ sit ĩductũ. Incipit. De dñio. Lar. 47.

Tertiũ capl'm de declaratione terminoꝝ vsufructus vsus possessionis ꝓprietatis dñij ꝛ iuris: Incipit. Circa aliquã rem. Lar. 49.

Quartum capl'm de diuersis vitijs dñoꝝ ꝛ officialiũ eoꝝ. Incipit. In diuersis. Lar. .51.

Quintum capl'm de feudis ꝛ feudatarijs. Incipit. Quia multi. Lar. .52.

Sextũ capl'm de multiplici seruitute ꝛ manumissiõe. Incipit. Dñe qz ego seruus. Lar. .53.

Quartus titulus de mi

litibus ꝛ multiplici bello. Primũ capl'm per modũ sermonis de triplici militia. s. clericali spũali ꝛ laicali. Incipit. Precinxisti me. Lar. .55.

Secundũ capl'm de stipendiarijs: ibi plurime questiones de stipendiarijs ꝛ de bellis iustis ꝛ iniustis. Incipit. Sciendum. Lar. .57.

Tertiũ capl'm de bello particulari: ibi quomõ liceat se defendere. Incipit. De bello. Lar. .60.

Quartũ capl'm de repzesalijs: ꝛ ibi etiã ỏ materia duelli. Incipit. Repzesalie. Lar. .61.

Quintus titulus de do/

ctoribus ꝛ scholaribus. Primũ capl'm per modũ sermonis. Incipit. Bonitatẽ ꝛ disciplinam ꝛ scientiam. Lar. .63.

Secundũ capl'm de multis: que pertinent ad doctoratum in diuersis scientijs. Incipit. Augustinus: ibi de pluribus defectibus ꝛ doctoꝝ ꝛ scholarium. Lar. .64.

Sextus titulus de sta/

tu aduocatoꝝ ꝛ ꝓcuratoꝝ. Primũ capl'm p modum sermõis. Incipit. Postula a me. Lar.. 68.

Secundũ capl'm de his q̃ ptinent ad debitum modum aduocandi ꝛ salarijs eoꝝ ꝛ vitijs pluribus. Incipit. Aduocatus. Lar. .69.

Tertiũ capitulũ de rabelliõibus ꝛ ꝓcuratorib⁹

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALENCIA -

ꝛ salarijs ꝛ defectibus eorum:incipit.De notarijs ꝛ procuratoribus. Lar. .72.

Septimus titulus de sta

tu medicoꝝ.Primum capl'm per modū sermonis: incipit.Nunquid medici. Lar. 74.

Secundū capl'm de diuersis vitijs medicoꝝ ꝛ salarijs eoꝝ:incipit.Medici. Lar. .76.

Octauus titulus de sta

tu mercatoꝝ ꝛ artificū.Primum capl'm per modum sermonis:incipit.Exibit homo ad opus suum. Lar. 78.

Secunduꝫ capl'm de diuersis generibus ꝓtractatuū: incipit.Notandū. Lar . 80.

Tertium capitulum de negociatoribus ꝛ cam psoribus:ibi de diuersis generibus cambiorum: incipit.Incipiendo. Lar. .80.

Quartū capl'm de diuersis generibus artificuꝫ incipit.De merciarijs:ibi de artificibus cum eoꝝ ministris ꝛ pluribus alijs artibus:ꝛ demum agricolis. Lar. .83.

Nonus titulus de statu

iudicū ꝛ secularium ꝛ ecclesiasticoꝝ.Primū capl'ꝫ per modū sermonis.Beati qui custodiunt: ibi g bus modis peruertatur iudicium:vbi ꝛ de muneribus. Lar. .88.

Secūdū capitulum de pluribus:que'pertinent ad iudicium ꝛ salarijs iudicuꝫ ꝛ assessoꝝ: incipit. Per intellectum. Lar. .91.

Tertium capl'm de officio iudicis delegati:incipit.De officio iudicis. Lar . 94.

Quartum capitulum de conseruatoribꝰ:incipit. De conseruatoribus. Lar. .100.

Quintum capituluꝫ de ordinario:incipit.De officio. Lar. .101.

Sextū capitulum de arbitris:incipit De arbitris. Lar . 105.

Septimū capituluꝫ de triplici modo procedēdi in iudicio.Et primo de modo ꝓcedendi p ingressionem:incipit.De crimine. Lar.106.

Octauum capitulum de mō ꝓcedendi per accusationē:incipit.Dicit Ambrosius. Lar..109.

Nonū capitulū de ꝓcessu p denunciationem: incipit.Postꝯ sufficienter. Lar. .iii.

Decimum capitulum de purgatione canonica: incipit.De purgatione canonica. Lar . .iii.

Undecimū de testibus ꝛ de examinatione eorum:incipit.Quia. Lar . iiz.

Duodecimū de sententijs ferendis:incipit. De sententia. Lar. .ii4.

Tertiūdecimū de litis ꝓtestatione:incipit . De litis. Lar. .ii5.

Quartūdecimū de appellatione:incipit.De appellatione. Lar. .ii5.

Quintūdecimum de modo agendi sine figura ꝛ strepitu iudicij:incipit.De iudicio. Lar . ii7.

Decimūsextum de decē seruandis successiue ī iudicijs:incipit.Dec sunt. Lar. .ii8.

Decimus titulus de sta

tu morientium.Capitulum primum per modus sermonis de triplici domo.s.conscientie familie ꝛ sepulture:quibus est prouidendum in morte: incipit.Letatus sum. Lar . izo.

Secundū capitulū de penitētibus in extremis incipit.Quāuis. Lar. .izi.

Tertium capl'm de testamentis:incipit.Debet ibi etiā de executoribꝰ testamentoꝝ. Lar. .izz.

Quartum capitulum de donationibus: incipit. Quia donatio. Lar . iz7.

Quintum capitulum de sepulturis:incipit.De sepulturis:ibi de canonica portione. Lar . iz7.

Undecimus titulus de

statu hospitalarioꝝ.Primū capl'ꝫ p modū sermonis:incipit.Ego medicus. Lar. .iz9.

Secundum capitulum de his q̄ ptinēt ad hospitalarios ꝛ hospitalia.Et incipit . Notandū:vbi multe questiones de tali materia. Lar. .iz0.

Duodecimus titulus

de ecclesijs ꝛ pr̄onis eaꝝ.Primū capl'm p modū sermonis:incipit.In ecclesijs. Lar . iz5.

Secundum capitulum de ptinentibus ad edificium materiale ecclesiarum:incipit.Sciendum igitur. Lar. .iz6.

Tertium capituluꝫ de imunitate ecclesiaꝝ ꝛ psonaꝝ ecclesiasticaꝝ:ꝛ ibi de libertate ecclesie.Et incipit.Immunitas. Lar . iz6.

Quartum capitulum de censibus ꝛ tributis ecclesiaꝝ:incipit.Census. Lar. .iz9.

Quintum capitulum de alienatione rerum ecclesie:incipit.De alienatione. Lar . i40.

Sextum capituluꝫ de ꝓsecratione ecclesiaꝝ:incipit.Sanctificauit tabernaculū:ꝛ ibi quomō ecclesia ꝓsecrē violeē:ꝛ recōsecrē. Lar . i4z.

Septimum capitulum de veneratiōe ecclesiarū:incipit.Ego aūt in multitudine. Lar . i43.

Octauū capitulū ō religis ꝛ imaginibꝰ sacris ꝛ canoniçatōe sanctoꝝ:icipit ō reliquiis.Lar.i44.

Nonū capl'm de multiplici adoratiōe.s.latrie dulie ꝛ hipdulie:incipit.Adorare. Lar . i45.

Decimū de deuotiōe ꝛ ornatu ecclesiaꝝ:incipit.De deuotione p̄cipue. Lar.i46.

Undecimū de oblatiōibus:incipit. De oblationibus. Lar . i46.

Duodecimū de patronis ecclesiaꝝ:ꝛ que pertineant ad iuspatronatus:quomō habeāt p̄sentare ꝛ huiusmōi:incipit.De patronis. Lar.i47.

Tertiusdecimus titulus

de clericis ꝛ diuinis officijs.Primū capl'm per modū sermonis:icipit. Si dormiatis.Lar.i49.

Secundū capl'm de conuersatione clericoꝝ:ꝛ a quibus exercitijs clerici debent abstinere:incipit.A quibus. Lar .i50.

Tabula.

Tertium capl'm de conuersatione clericoꝝ secundū illā regulam apostolicā. Opoztet ēpm esse irreprehensibilē ꝛ cetera: vbi ponunt̄. xiiij. conditiones cum declarationibus suis: Incipit. Quibus. Lar. 151.

Quartū capl'm de hozis canonicis: incipit. De officio. Lar. 154.

Quintū capl'm de cerimonijs misse ꝛ expositionibus suis: incipit. Inter oīa. Lar. 156.

Sextū capl'm de pertinentibus ad missā ꝛ de defectibus misse: ꝛ dispositōe ad ipsā ꝛ frequētatiōe ꝛ vtilitate. Et īcipit. Misse q̄tidie. Lar. 159.

Saera ta

Quartusdecimus titulus de septē sacramētis ecclesie ꝛ statu mīstrātiū ꝛ conferentium ea. Primū capl'm per modum sermonis de. vij. sacramentis simul. Incipit. Misit verbum. Lar. 168.

Secundū capl'm de sacramēto baptismi p modū sermonis. Incipit. Uox dñi. Lar. 170.

Tertiū capl'm de sacramento confirmationis p modū ꝑmonis. Incipit. Cōfirma. Lar. 172.

Quartū capl'm de eucharistia p modū sermonis. Incipit. Memoziā fecit: Lar. 173.

Quintum capl'm de eucharistia p modū ꝑmonis. Incipit. Erit firmamentū. Lar. 174.

Sextū capl'm de penitētia spāliter de ꝓfessiōe p modū ꝑmōis. Incipit. Dixi ꝓfiteboꝝ. Lar. 176.

Septimū capl'm de ozdine sacro p modū sermonis. Incipit. Sacerdotes tui. Lar. 177.

Octauū capl'm de extrema vnctiōe p modum sermonis. Incipit. Impinguasti. Lar. 179.

Nonum capl'm de matrimonio p modum sermonis. Incipit. Quia: Lar. 180.

Decimū ō pluralitate cōiugij ꝛ eius diuoztio. Incipit. De pluralitate. Lar. 181.

Undecimū de sacramentis in genere p modum doctrine: ibi de numero eoꝝ de institutione de effectu ꝛ de eucharastia. Incipit. Quia. Lar. 182.

Duodecimū de singulis sacramētis. Et incipit. Deinde. Lar. 186.

Tertiūdecimū capl'm de baptismo in particulari: quo ad materiā ꝛ formā ꝛ ministrū ꝛ effectū Incipit. Deinde. Lar. 188.

Quartūdecimū de ꝓfirmatione ꝛ ministro eiꝰ ꝛ matia forma ꝛ effectu: īcipit. Segt̄. Lar. 193.

Quintūdecimū de extrema vnctione: quo ad materiam ꝛ effectū. Incipit. Extreme. Lar. 194.

Decimūsextū de ozdine septemplici: ꝛ per quē octum imprimaꝫ character in singulis: ꝛ de tēpore ꝛ modo ozdinationū ꝛ etate ozdinandoꝝ examinatione eozum: ꝛ incipit. Deinde de sacramento ozdinis. Lar. 196.

Decimūseptimū de penitentia ꝛ effectu eius ꝛ diffinitione ꝛ impedimentis ꝛ remedijs eius. Incipit. De penitentia. Lar. 201.

Decimūoctauū de contritione ꝛ necessitate eiꝰ ꝛ qualitate ꝛ quantitate ꝛ causalitate eius: ꝛ īcipit. De contritione. Lar. 202.

Decimūnonum capl'm de cōfessione ꝛ eius necessitate ꝛ. xvi. conditionibus eius diffuse declaratis. Incipit. De secunda. Lar. 204.

Uigesimū capl'm de satisfactione ꝛ operibus eius. Incipit. Sequitur. Lar. 209.

Quintusdecimus titulus de statu bñficioꝝ. Primū capl'm de dignitatibus p̄hendis ꝛ beneficijs: ibi de collatiōe eoꝝ ꝛ pluralitate ꝛ dispensatiōe super pluralitate ꝛ residētia ꝛ absentia in beneficijs. Incipit. Deinde. Lar. 210.

De trāsitu clericoꝝ de vna ecclesia ad aliam. Incipit hec materia. Lar. 215.

Secundū capl'm de permutantibus beneficia vel p̄bēdas. Incipit. De pmutatione. Lar. 216.

Finis.

penit.
ctio
ofe°
Sanct
fatio

Esta tabla tiene dos hojas

In nomine sancte ac indiuidue trinitatis. Incipit prologus tertie partis summe beati Antonini archipresulis florentini ordinis predicatorum.

Astitit regina a dextris

tuis in vestitu deaurato circũdata varietate: ps. 44. Uerba ista pphete loquentis ad dñz deum exponi possunt de virgine gloriosa aduocata ecclesie: que regina est ex regali progenie exorta: mater regis angelorꝝ se rõne regens: ꝛ interiores ꝛ exteriores sensus dirigens. Astãs. i. stãs nũqz cadens in aliquod peccatũ nec veniale sed semp recta ante dñm ad aduocãdũ ꝓ nobis. Stat eiz mater ante filiuz ait bernardus: ostẽdẽs pect᷒ ꝛ vbera a dextris glorie: cũ etiam erat in mundo per cõtẽplationem in vestitu deaurato: stola vestita imortalitatis ꝓtiosiori oĩ premio beatorum sicut aurũ excedit oĩa metalla. Stola duplici .s. glorie ꝛ corporis glorificati ſm Aug. ꝛ ber. ĩ sermonibus suis: circũdata varietate priuilegiorum s. plurimorꝝ. Et hec ſm illõ apo. iz. Mulier amicta sole. s. virtutum: quod pertinet ad eius in pñti rectam cõuersationẽ: que regina fuit astãs a dextris dei. Et luna sub pedib᷒ eius ideſt omnis defectus sub ea. Luna enim defectũ patitur ꝓ sui mutationẽ. Et omnes sancti patiuntur nũc defectum glorie corporũ suorꝝ: sed hic defectus sub virgine est qz in vestitu deaurato. i. gloria refulgenti etiam corporis ad eius cõpletam beatificationẽ. Et in capite eius corona stellarꝝ. xij. i. excellentia. xij. priuilegiorꝝ quorum varietate est circumdata ad eius exaltationem. Possũt etiã dicta verba verificari de qualibet aĩa fideli: q mẽbrum ecclesie vt regina astat a dextris dei rõne non passione se regens: ꝛ recta a dextris. i. intentionem dirigens ad bona glorie in agendis: ĩ vestitu deaurato induta. s. dilectionis circũdata varietate actuũ diuersarum virtutũ: quibus se exercet ꝛ alios fideles quorꝝ conuersatione circũdatur videt se exercere aliquãdo in actu humilitatis aliquando in actu misericordie ꝛ liberalitatis: aliquos ĩ iusticia: aliquos ĩ abstinẽtia: ꝛ sic de alijs. ꝛ eos vel imitatur vel admiratur vel in se bũiliat. Sz cõr᷒ dicta verba ꝛ ꝓpius itelligũt de ecclesia sancta in generali. Ideo aũt in singulari dicitur regina: qz vna est sacrosancta mater ecclesia. Unde cyprianus vnam esse ecclesiam in cantico canticorꝝ spũs sanctus ex persona xpi dñi designat ꝛ dicit Una est colũba mea pfecta mea Dane ecclesie vnitatem ꝛ beatus apostolus paulus docet ꝛ sacramentũ vnitatis ostendit dicens Unum corpus ꝛ vnus spũs ꝛ vna spes vocationis vestre. Unus dñs vna fides vnũ baptisma vnus deus. Quã vnitatem tenere firmiter ꝛ vẽdicare debemus maxime nos epi: qui in ecclesia dei presidemus. Nemo fidei veritatẽ perfida preuaricatione corrũpat. Ecclesia vna ẽ que in multitudinẽ latius incremento fecũditatis extenditur: qũo radij solis multi sunt: sed vnum lumen: ꝛ rami arboris multi sunt: ꝛ robur vnuz tenaci radice fundatũ. ꝛ qũo de fonte vno riui plurimi defluũt: ꝛ numerositas lz diffusa videatur exundantis copie largitate: vnitas tamen seruatur integra in origine. Auelle radium solis a corpore: diuisionez vnitas nõ capit. Ab arbore frãge ramũ fructus germinare nõ poterit. A fonte precide riuũ: precisus arescit. Sic ꝛ ecclesia dñi luce perfusa per totũ orbem radios suos porrigit. vnum tñ est qõ vbiqz diffunditur. nec vnitas corporis separatur. ramos suos ꝓ vniuersum orbem copia vbertatis extendit: profluẽtes largitur riuos latius pandet: vnuz tñ caput est ꝛ vna origo ꝛ vna mater. Una mater est ecclesia fecũditatis copiosa. Adulterari nõ potest spõsa xpi. incorrupta est ꝛ pudica: vnã domũ nouit ꝛ vni᷒ cubiculi sãctitatẽ casto pudore custodit. Dec cyprianus. 24. q. i. loquitur. Et in dictis ẏbis psalmiste tria notantur de ecclesia. Morũ sanctitas ibi. Astitit regĩa a dextris tuis. Cognitionũ claritas ibi in vestitu deaurato. Statuum multiplicitas ibi circundata varietate.

Quantum ad primum

Ecclesia sancta regina dici potest rõne desponsationis: qz xpo desponsata est: qui vt habet apo. 19. c. Est rex regum ꝛ dñs dominantiũ. ꝛ. z. cor. 8 inquit apostolus. Desponsabo vos. s. fideles omnes qui sunt ipsa ecclesia virginem castam exhibere xpo. Hoc deus promiserat per osee pphet. 3. z. c. dicens. Desponsabo te mihi in fide. Regina ẽt dr̃ ecclesia rõne promissionis: qz sibi promittit regnum celorꝝ. s. cũctis vere fidelibus. Dieronymus ad rusticum. Nihil felicius xpiano: cui promittitur regnuz celorũ. Unde ipse rex dñs iesus xps dicturus est fidelibus suis. Uenite benedicti patris mei pcipite regnũ vobis paratũ. Mat. 25. Dicitur etiam ecclesia regina ratione recte sue gubernationis: qz bene se regit in suis actionibus ſm rõnem agens nõ passionibus supatur Nam vt dicit nicholaus papa. Rex dici nõ potest: qui nullo salubri regimine corpus regit: sed lubrica eneruatione eius illicitis motibus cedit

p sapiã ẽ amud.
Pcerã sñm hz sapiãz et doamb.

z.q.i.scelus. Et iã si tal' dr̃et r̃giã digitatẽ tpalẽ
sz ecõtra vt dic̃ beda. Paup ĩ occ̃to regnat bñ
do deũ.s.p gr̃am. Unñ z clerici q sunt pncipales
ĩ eccl̃ia poztãt clericã ĩ modũ cozone: tãq̃ reges
spũales: qz se z alios ꝟtutib⁹ regere ỏbẽt z bõis
exẽplis vt dicit Diero. 12. q. i. duo sũt. Quidã ẽt
sapiẽs ait. Si aõ. i. róe te rexeris rex eris: si coz
poze fi⁹. Ecce pncipiũ sãctitatis moꝝ viuere z
agere hz rõnẽ. Dec ãt regla eccl̃ia astat. i. stat ãñ
deũ ad ei obsequẽdũ. Stat g̃ recta ñ cadit ĩ ali/
qỏ crimiale. Et si ĩ veialia labat̃: q̃ potius sũt ĩ/
pulsus z cespitatiões ad cadẽdũ q̃ casus hz illõ
ps. Impulsus. s. diabolo: z euersus sũ. s. a seiuali
tate: q̃si ppiquus ad casũ p cõplacẽtiam ei⁹: vt
caderẽ. s. i moztale: z dñs iuscepit me. s. retinens
ne caderẽ. Dã vt ait apl's: dñs elegit sibi spõsaz
ñ bñtẽ maculã moztalis peccati: nec rugã erro/
ris. Unñ dic̃ Diero. Qui ẽ aliq̃ sozde peccati pol
lutus. s. moztal' de eccl̃ia dici ñ põt nec xp̃o sub/
iectus: de pe. di. i. eccl̃ia. Quis g̃ aliqui bõi ỏ ec
clia cadãt. semp tñ eccl̃ia stat recta ĩ bõis q re/
manẽt ĩ gr̃a: z bi dñt eccl̃ia nũero z merito. vñ
eccl̃iastes p̃zo. Generatõ p̃terit eoꝝ. s. q r̃cedũt
ab eccl̃ia peccãdo: generatio aduenit. s. eoꝝ qui
ad fidẽ vel penitẽtiã reuertunt̃: z isti ỏ nouo ve
niũt ad eccl̃iã. terra ãt. i. eccl̃esia ĩ eternuz stat. s.
r̃cta z firma. Stat ãt eccl̃ia ante deũ semp ĩ mẽ
te eũ bñs: ac si videat p̃ntẽ: fm illud ps. Pzouiỏ
bã dñm ĩ ospectu meo semp. Unñ z Diero. Oia
q̃ faciũt sãcti ĩ ospectu dei fr̃ciũt: siue mãducent:
siue bibãt: siue aliud faciãt. Etiã si isti maluz ali
qñ faciũt: malũ cozã deo z ĩ ospectu eius faciũt
sicut ille q dixit. s. Dauid. Malũ cozam te feci:
qz. s. otinuo penitet. i. q̃citi⁹ edicũt peccaui. Pec
catozes ãt fugiũt a facie dei cum peccãt: qz nesci
unt ad pñiam reuerti: sicut legit̃ de caym de pe.
di. i. z venit. Astat regla eccl̃ia cozã deo ꝓmpta
ad obediẽdum mãdatis eius: z honozãdũ eum
z aduocãdũ ꝓ filijs suis ozãdo: cuius petitiones
semp sunt deo grate z accepte: q̃uis mĩstri eius
aliqñ sint praui. Dec ẽ regla Dester. Que ozna
ta z decozata valde astitit añ assueruz spõsuz su
um: q̃ q̃uis ex magnitudie potẽtie sue exterrita
fuerit: tñ ex dulcedie locutõis eius osolata: fidu
cia resumpta petijt z obtinuit liberationez gene
ris sui hester. cº. Sic eccl̃ia stat ozãdo añ xp̃z
mũdi mõarchã: sed attenta magnitudie sua z re
ctitudie q̃si deficit timẽs z tremẽs ob reuerẽtiaz
sed cũ fiducia petẽs liberationẽ ppli sui. i. electo
rũ de manib⁹ diaboli z interitu moztis eterne:
obtĩnet. Astat ãt a dextris ñ a sinistris: vt synago
ga: q̃ ad tẽpozalia respiciebat: signata p sinistrã
Sz eccl̃ia ĩ spũalibus p̃cipue se exercet: q̃ signã
tur p dexterã. Et ĩ agẽdis ñ bẽt ĩtentionem ad
mũdum: hz ad supnã gl̃iam: q̃ signat̃ p dexteraz
fm illõ Ma. 25. Statuet oues a dextris: adim/
plẽs illud apli. Oia quecũq̃ facitis ĩ ꝟbo vl' ope
re: oia ĩ gl̃ia dei facite: a dextris astat supna cõtẽ
plãs. Et ex magnitudie pmioꝝ: z spe eoꝝ labo
rare z opa bõa ꝓtinuare ñ cessãs q̃ dextera dñt
fm illud Mat. 6. Nesciat sinistra tua qd faciat
dextera. i. ĩ bõis operib⁹ ñ se ĩmisceat sinistra in
tẽtio. Et sic p̃z sãctitas moꝝ ĩ illis trib⁹ ꝟbis: re
gia p regimen ꝟtutũ astitit p vitationẽ vitioꝝ: a
dextris paffectum supernoꝝ.

Secundo ostenditur

cognitionũ claritas: cũ dicit vestitã esse reginas
ista veste deaurata. i. bñtu sapiẽtie. Significat. n.
auꝝ fm greg. sapiam ꝓpt̃ fulgoze fue claritatis.
Sicut. n. auꝝ ẽ ꝓciosi⁹ cũctis metallis z clarius:
ita z sapia ꝓciosioz est cunctis opib⁹: z oia q̃ de
siderant̃ huic ñ valẽt ꝓpari. Dẽt ãt claritatez sa
pie ĩ se. Clara ẽ. n. sapia z nũq̃ marcescit vt dr̃ sa
pie. 6. i Intellectu dat claritatẽ noticie ĩ se z ĩ ali
is. sapie. 8. dr̃. Preclaritas ĩ cõicatiõe fmonum
illius. s. sapie. In ospectu hominuz dat claritatẽ
fame. sapie. 8. Debo ppt̃ hãc claritatẽ ad turbas
z honozẽ apud seniozes: z demũ pducit ad de
uz claruz aspectuz sapie. 6. Cõcupiscẽtia sapie de
ducit ad regnuz ppetuuz. Dec ãt sapia q̃ ẽ vesti
tus deauratus eccl̃ie: est noticia diuinoꝝ z agen
doꝝ cum gustu eoꝝ: q̃ ꝟtiq̃ ñ ẽ sine gr̃a z dei di
lectiõe: vñ dr̃ sapie. 7. q sapia in aias sanctas se
trãsfert z amicos dei ostituit: z de bacloquiũ, ibi
sapiẽs in plurib⁹ capitul'. Apparet ãt sapia mira
bilis eccl̃ie ĩ multis p̃cipue ĩ tribus. In ei⁹ do
cumẽtis. De eius sacramẽtis. Ex eius tozmẽtis.

Documẽta ei⁹ pncipalia sunt: lex vetus z no/
ua sane ĩtellecta cum alijs libzis sacre pagine: q̃
sunt ꝟba a diuina sapientia r̃uelata deutero. 4.
En popul⁹ sapiẽs z itelligẽs gẽs magna q̃ habz
deos appzopiquãtes sibi. s. docẽdo eum. Tãta
ẽ sapia scripture sacre: tãta ꝓfunditas eius: vt nr̃
lus valeat plene ĩtelligere. Tot ĩnumerabiles li
bzi editi sunt ad ei⁹ expositionẽ: z quotidie no
ui sẽsus reperiunt̃. Doctozes habuit eccl̃esia plu
rimos ĩ oi tẽpoze sapientissimos: ĩ oi scia ẽt mũ
di: quoz̃ sapie nõ potuerunt resistẽ heretici iu/
dei vel pagani cũ oibus suis philosophijs vel
eloquentijs z argumẽtis. Sz sicut in figurã ꝟga
moysi versa in serpentẽ ꝺuozauit virgas mago
rum versas in serpentẽ: exo. 8. ita doctrina seu sa
pientia xp̃i: que recta est virga deuozauit. i. cõfu
dit z destruxit sapiam: que recta videbatur ĩpi/
tis argutã z astutam philosophoꝝ z mundanoꝝ
hz illud ps. Dis sapia eozũ deuozata est. Et hoc
est qỏ ꝓmisit xp̃s sapia p̃ris discipulis suis. Ego
dabo vobis os z sapiam cui nõ poterũt resistere
oẽs aduersarij vr̃i. Nulla lex est alicui⁹ notiõis
nulla doctria cuiuscũq̃ secte: que ita sit hz phiaz
moralẽ: que ita sapienter viuat vt lex xp̃ianoz̃
pp qỏ maximi philosophi ỏ oi natione ad eccle
siam conuersi cõfugerũt relictis errozibus. Unñ
in figurã dr̃. i. macha. 6. Refulsit sol in clypeos
aureos: z foztitudo gentiũ dissipata est: qz cũ lu
men fidei refulsit in sapia doctoꝝ: qui ꝑus erant
gentiles: foztitudo rõnum gentiliũ ãnullata ẽ

p emã stra a dexta dñi. synagoga stra a sinistris.

Prologus.

Apparet sapia maxima eccle in sacramentis suis. Nihil.n.fit circa sacramēta veteris z noui testamēti vbi non assignetur ratio magne sapie: z similiter ī omnibus cerimonijs z cultu xpiane religionis. Quare enim sint septem z non plura sacramēta: quia in talibus materijs magis q̄ in alijs: quā efficaciā habeant z vnde: qd significēt respectu ptēritoꝝ ꝓsentium vl futuroꝝ omnia sunt plena sapientia: in cuius figurā dicitur: q nil erat in templo: quod auro nō tegeret: sic in tēplo ecclesie nil ē: in quo nō reluceat aurum sapientie diuine. Unde z regina sabba sapiēs multum: cū veniēs hierosolymā vidisset domū salomonis z ordinē domus z cibos mēse z ordinē ministrātium mirabiliter cōmendauit sapiētiā ei⁹ stupefacta. Hec de aliquo iterrogauit ad qō ei nō satisfacerz z Ro.io. Sic gentilitas ī suis sapiētib⁹ philosophis: audiēs famam sapiētie christi: cum accessit ad eum per fidē: z vidit ordinē domus .i. eccle: z ministroꝝ distinctiones z sacramētoꝝ refectiones, vt cibos: admirata est sapiētia eius dicēs: Maior est sapiētia tua q̄ rumor quē audiui in terra mea: z nō poterā credere narrātib⁹ z ceā. Tertio apparet ex laborib⁹ z tormētis: per patiētiā dignoscitur sapiētia viri ait sapiens. Sapiens ñ cōturbabit: quicquid aduersi accidrit ei ait seneca. Quis numerare posset labores z dolores cruciat⁹ durissimos multiplices z diutinos: quos ppessa est eccla p cōfuatione vitat⁹ doctrie sue. Et vnde martyres tāta tolerauerūt nisi ex clara z certa noticia quā hēbant diuinoꝝ supnoꝝ ꝓmissoꝝ. Tāq̄ aurū ī fornace probauit electos domin⁹ dicit eccle. Quia sicut aurū p hō q̄ ignē diu morat ñ ꝓsumit: sed p ficit z lucidā reddit: ita fideles in fornace tribulationis non defecerunt in sapiētia: sed magis claruerūt crescentes in dei cognitione: z alios traxerūt ad dei noticiā. Et sic ꝑz vestit⁹ deaurat⁹ sapie ecclie.

Tertio varietas statu/

um notat cū addit circūdata varietate. s. statuū officioꝝ z grāz. Ut.n.ait apls. i. cor. 12. Diuisiones gratiarū sūt vz ī eccla. idē āt sps eas cōferēs Et diuisiones administrationū sūt: idē aūt dns Et diuisiones operationū sunt: idez vero deus: qui operatur omnia in omnib⁹ ꝓout vult. Gratia quidē gratū faciens in omnib⁹ fidelib⁹: qui sunt ī ecclesia merito est. Sed gratie gratis date: vt ꝓphetia opatio miraculoꝝ z huiusmōi in ecclesia quidē sunt: sed non oēs eas habēt: imo pauci z vnus vnā: alius alterā. Administrationes etiā officia z status fideliū sunt varij. Notādū etiā q̄ ecclesia nomen est grecum: z latine dicitur conuocatio fm isidoꝝ in libro etymo. qz. s. oēs ad se vocat: z dr catholica: quod interpretat vniuersalis. Uniuersale aūt dicit qō multa diuersa z varia cōprehendit in vnū: sicut oīa animalia: que sunt quasi innumera z varia ꝓprie benduntur z conueniunt in vno genere animali tatis. Sic ecclesia ita est circūdata varietate locoꝝ tēporū statuū seu ꝯditionū hominuz: q̄ vnitatem seruat fidei z dilectionis vnius: vnū vez deū colens: z ad ipsum vt ad vltimuz finē tendēs Varietas ergo ecclesie in locis ostendit: qz nō solum in vno loco: sed vbiq̄ terrarum diffusa ē per vniuersum orbem: vt sicut sponsus eius est dominus vniuersorum: fm illō iob. Op⁹ manuz eius sunt vniuersi sicut ait ps. Conuertentur ad dominū vniuersi fines terre. s. ad fidē eccīe: z adorabunt eū vniuerse familie gentium. Dic z hiero. ad euandrū. Hec altera romane vrbis ecclesia: altera totius vrbis est. z gallie z britaīe z africa z persis z oriens z india vnuz xpm adorant. vnā regulam seruant veritatis: di. 93. legimus. Attendit ꝯo ista varietas respectu tēporū. per varia.n. tempora per varias etates: quasi p septē dies magne hebdōade totius temporis ī piti militat vita: vt primus dies sit etas ab adam vsq̄ ad noe. secūdus a noe vsq̄ ad abrahā. tertius ab abrahā vsq̄ ad dauid. quartus a dauid vsq̄ ad transmigrationem babylonis. quintus a transmigratione vsq̄ ad xpm. sextus a christo vsq̄ ad antixpm. septim⁹ ab ātichristo vsq̄ ad finē mundi. Hec ecclesia per vineaz designata in parabola a xpo dicta Mat. 20. ab abel iusto vsq̄ ad vltimuz electū: qui nasciturus est in fine mūdi. quot sanctos ꝓtulit: tot quasi palmites misit. Inquit gr. ego. ī omel. dicit ecclia ichoasse poti⁹ ī abel q̄ in adam: quia adam z si ꝓmo innocens z plenus gratia fuerit: z post lapsū de peccato penituerit vt dicit sapiētie: z aug⁹. ō pe. di. i. sicut primi. tamen qz p inobedientiam eius infectum fuit totum genus humanum originali peccato: iō non videtur congruere principiū ecclesie sibi: ne ecclesia videat initium habuisse a peccato seu a peccatore: sed abel sanctus z iust⁹ fuit: iniuste persecutionem z mortē a germano subsistens. in hoc etiā figurās: qz ecclesia z collectio bonoꝝ a fratribus suis persecutiones z tribulationes passura est. Unde grego. Abel ec̄ renuit: quē caym malicia nō exercet. 7. q. i. §. vlt. Dicit ēt aliquādo ecclesia ichoasse ab aduentu spirit⁹ sancti ī discipulos in die pēthecostes: qō ponit Ysidorus. Et hoc nō simpliciter: sz quātū ad plenitudinē ī personis z gratijs: z quantum ad dilatationē ei⁹ per orbē. z fidē explicitā articuloꝝ: que in veteri testamēto fuerat implicita: eadē tñ in substātia: vt ait aug. Attendit tertio ista varietas rōne statuū z conditionū z officioꝝ fidelium: q̄ sunt varia: vt dicet ifra: z iō circūdata dicit varietate.

Pro maiori declaratio

ne hui⁹ materie status: ad quam intitulatur ista pars tertia. Nota q̄ status potest sumi triplicirter. Uno modo proprie z stricte: z sic sumit fm Tho. in isto. §. z duob⁹ sequentibus. s. de statu p sectionis. Secūdo modo largius: z sic sumitur

fm aug.ō anchona in.§.4.qui incipit sciendus Tertio modo largissime ⁊ ipropꝛie pro exercitio vel officio vel modo viuendi: cui qs est applicat⁹.Et sic sumit̄ titulus partis hui⁹.Propꝛie igit̄ ⁊ stricte loquēdo stat⁹ i corpꝛalib⁹ ipoꝛtat rectitudinē hoi ꝯnalē:⁊ gettudinē dtfficile mobilē:vt.s.hō sic i corpoze se hēat:vt caput eius in supioꝛa tēdat:⁊ ceta mēbꝛa cōueniēti ordie disponantur:⁊ vt homo quiescat.Uñ iacens vel sedens nō dr̄ stare:sed qñ rectus manet.Et qui ēt recti sunt nō dicūtur stare nisi quiescant non discurrant.p primo dr̄ eze.2.Fili hominis sta sup pedes tuos.pro scōo dr̄.i.coꝛ.15.Stabiles estote ⁊ imobiles fm tho.Et sic ꝓpe ⁊ stricte status ipoꝛtat quādam firmitatē inesse spuali ex obligatiōe cū quadā solēnitate:sic i religiosis ⁊ epis.

p mꝛa stmi spūalē nō tria.

Circa statuz ergo spi/

ritualem tria nō.Primo euidentiam essentie. Secundo conuenientiam existentie. Tertio differentiam inherentie.

Quantū ad primū.Ad statuz ciuilē ⁊ precipue spiritualis perfectionis 3⁹ requiruntur.Cōditio: Obligatio:⁊ Solēnizatio.Et q̄ntū ad cōditionē requiritur ꝙ quis sit sui iuris vt liber. vel alterius vt seruus.Est autem duplex seruitus spiritualis:sicut ⁊ duplex libertas.Est.n.seruit⁹ peccati:cū.s.quis ex habitu peccati inclinat̄ ad malū:⁊ seruitus iusticie.cum.s.quis ex habitu iusticie ic̄liatur ad bonū. Similit̄ ē duplex libertas A peccato vz ⁊ hi⁹ est cum quis ex inclinatione quā habet ad malum nō superat̄ ab eo propter iusticiā idest virtutem que in eo est. Libertas a iusticia econtra est:cum quis ꝓpter amoꝛem iusticie non retardat̄ a malo. Et de vtraq; seruitute ⁊ libertate ait apostol⁹.Ro.6.Cuz serui fuistis peccati liberi fuistis iusticie. Nunc autem liberati a peccato serui facti estis iusticie.Uerūtñ qz homo fm naturalē inclinationez inclinat̄ ad iusticiā.peccatum autē est contra naturalē rationem cōsequens ē vt libertas a peccato sit vera libertas que cōiungit̄ seruituti iusticie.qz per vtrūq; tendit homo in id qō est ꝙueniēs sibi. Et seruitus peccati est vera seruitus:cui cōiungitur libertas a iusticia.Et ista seruit⁹ dñi seu iusticie ⁊ libertas a peccato ponit hominē in statu spirituali quo ad deū qui ītuet̄ coꝛ. 2°.ad ꝙsequēdū statū spiritualem quo ad ecclesiam requirit̄ aliliqua obligatio vel absolutio.Non.n.ex hoc ꝙ aligs seruit alicui efficit̄ eius seruus vel stat⁹ seruilis.Nam ⁊ liberi seruiūt in aliquib⁹ alijs.Ad Gal.5.Per charitatem spirit⁹ seruite inuicē.Ne q; ex hoc ꝙ desinit seruire efficit̄ liber:sicut patet de seruis fugitiuis.Sz propꝛie ille est seruus qui obligatur ad seruiendum:⁊ ille liber qui absoluit̄ a seruitute.Tertio requiritur ad hoc solēnizatio quedam.Oportet emm ꝙ predicta obligatio cum aliqua solennitate fiat:sicut ⁊ ī ceteris que inter homines habent perpetuam firmitatem:quedam solennitas adhibet̄.Et hoc fit religiosis per profession̄em episcopis per consecrationem.Ray.post Tho.zz.q.183.

Quantuz ad secundaz

s.ō ꝙuēiētia ⁊ ō eēntia diuersoꝝ statuū ī ea.Sciēdū ꝙ decuit eē ī ecclīa diuēsitatē sta tuuz officioꝝ ⁊ graduū ꝓpt̄.3⁹ bōa q̄ inde sequuntur.s. Ad perfectionem maioꝛem.
Ad actionem expeditioꝛem. ecclie
Ad decoꝛem excellentioꝛem.

Primum.s.ꝙ decuit varietas statuum ī eccle/sia ad maioꝛem perfectionem sic declaratur.sicut in oꝛdine rerum naturalium perfectō que ē in deo simpliciter ⁊ vnifoꝛmiter inuenitur. In vniuersitate autem creaturaꝝ nō potest nisi diffoꝛmiter ⁊ multipliciter reperiri.Ita ⁊ pleitudo gratie q̄ in xp̄o sicut in capite adunatur diuersimode ⁊ multipliciter redūdat ad membꝛa eius Et hoc est qō dicit apostol⁹ ad Ephe.4.Ipse dedit quosdam apostolos:quosdam autem pꝛophetas:alios euangelistas:alios pastoꝛes ⁊ doctoꝛes ad consumationem ⁊ perfectionē ecclesie.

Secundo varietas statuū partium ad necessitatez actionū que sūt necessarie ecclesie.Nō est qz ad diuersas actiōes ecclesie opoꝛtet diuersos homines deputari ad hoc ꝙ expedit⁹ ⁊ sine cōfusione oīa pagantur.Unde apostolus Ro. xij Sicut in vno coꝛpe multa mēbꝛa habemus: nō autē oīa mēbꝛa vnum actū habēt.Ita multi sumus vnuz coꝛpus ī xp̄o. Et moysi fuit a Jetro consultum ⁊ bñ ꝙ constitueret diuersos officiales ad gubernationē aptioꝛē populi Exo. Tertio hoc congruit ꝓp maioꝛem pulchꝛitudinem q̄ consistit in varietate cū quodam oꝛdine. Uñ ⁊ thy.2°.dr̄ ꝙ in magna domo.s.ecclesie sē non solum vasa aurea ⁊ argentea sed ⁊ lignea ⁊ fictilia qō est ad decoꝛez domus.Et in laudez spō se ecclesie dicitur in ps. Circumamicta varietate.s.statuum ⁊ officioꝝ.Jn cui⁹ figuraz legitur. 3.R.io.ꝙ regina sabba videns domum salomonis que signat ecclesiam ⁊ oꝛdinem ministrantium nō remansit ī ea sp̄s.s.pꝛe stupoꝛe.hec tamē multiplicitas statuū officioꝝ ⁊ rituum q̄ sunt ī ecclesia nō tollit vnitatē eius que perficitur p vnitatē fidei charitatis ⁊ pacis.Sz illud ephe. 4.Ex quo totum coꝛpus cōnexuz per charitatē cōpactum perfidez p oēz iūcturā subm̄inistratōis: dum.s.vnus alij seruit Ray.post tho. zz.q. 183.

Quantum ad tertium

s.de differentia ihēntie. Sciendū ꝙ hec duo differunt perfectio persone ⁊ status perfectiōis nec econtra.hoc ꝓbatur tripliciter.
Ratione.
Inductione.
Auctoꝛitate.
Ratio ad hoc est:qz hoc dr̄ ꝓfectius ex eo ꝙ habet actum perfectū dilectionis ⁊ gratie. Sed

p mꝛa stmi ꝓfessionē. et ꝓfessio ꝓ ē dcd.

p omiss status ꝑfand ē a deo.

Prologus.

dicitur esse in statu perfectionis ex eo q̄ obligat se ꝑpetuo ad ea que sunt perfectionis: cuz aliqua solēnitate vt dictum est. Hec autem sunt diuersa inductione ꝓbatur diuersitas. Inductione ꝓbatur diuersitas horum. Aliqui sunt in statu pfectiōis q̄ carēt charitate gratia sic mali epi mali religiosi ecōuerso. Aliqui sunt qui habēt perfectionē gratie dilectionis tamen non sūt in statu perfectionis: vt sūt seculares perfecti. Sicut Ludouicus sanctus rex francoꝝ. Auctoꝛita te ꝓbatur: q̄ aliqui obligant se ad id q̄ nō seruant ecōtra. Aliqui seruant id ad q̄ se non obligant vt patet ī pabolis Mathe. xi. de duob⁹ filijs quoꝝ vnus iperāte patre dicente vade in vineā operare Rndit nolo tn̄ postea iuit. alter dicens eo nō iuit Scut ait Origenes Multi ꝓmittunt multa ꝓ deo facere parū operātur ecōtra. Notandū ēt q̄ multi possunt dici eē in statu aliquo q̄ tn̄ non sunt in statu perfectiōis

Nam in statu perfectionis ponit hoiem obligatō perpetua cū solēnitate ad ea que sūt perfectionis. Et hanc obligationē hñt religiosi epi ñ autem alij curati clerici vel seculares etiam perfecti viri Ray. post tho. vbi supra.

Sumēdo statū secūdo

modo largius. s. fm q̄ homo cōstituitur perpetuo ad cultū dei perpetua obligatione. Scienō q̄ oīs status pfectio ē a xp̄o effectiue inchoata. Pro cuius declaratione dicit augustinus de anchona li. de ptāte ecclesiastica: q̄ status nunc sumitur fm q̄ ex ptāte ecclesiastica vel ex aliquo sacramēto in vita spuali hō constituitur ordīatur ad cultum dei. Perfectum āt dr̄ ꝓpe id q̄ pōt attīgere ꝓpe virtuti ꝓpo fini: vt dr̄. 7. phy sicoꝝ. Finē āt nostre beatitudinis non attingem⁹ nisi per xp̄m: iuxta illud ad hebre. x. Dñtes fratres fiduciam in introitu sanctoꝝ in sāguine xp̄i. Potest ergo dici: q̄ in vita spuali aliquis acqrit statum cōis cultus xp̄ianoꝝ cū perpetua obligatione: et est iste status coniugatoꝝ. Alius acqrit statum cū diuini cultus administratione: et ē iste status clericoꝝ. Alius acquirit statum cū operum perfectiōe seu supererogatione: et iste est status religioso. Alius acquirit statum cum aīarū perpetua instructione: et iste est status prelatoꝝ. Statum autem cōiugatoꝝ xp̄s ꝛctificauit. mat. 6. cum dixit: dictum est antiquis. Quicunq̄ dimiserit vxorem suam facit eam mechari. Dr̄ āt matrimonium habeat spiritualem perfectionez annexam cōsequitur ex eo: q̄ est sacr̄m ecclesie. Et tale sacr̄m est perfectum in xp̄i incarnatione quando copulata est diuina natura hūane: quaz coniunctionē significat matrimonium. Statum clericoꝝ xp̄s compleuit et terminauit: cum ait mat. 5. Nisi abūdauerit iustitia vestra plusq̄ scribarum et phariseoꝝ: non intrabitis in regnuz celoꝝ: vbi dicit glosa q̄ oñdit xp̄us discipulos suos perfectiores eē magistris veteris legis: quia illoꝝ erat iustitia figurata: istoꝝ cōpleta et terminata illoꝝ iustitia erat in verbo: istoꝝ in opere et sermone. Status religiosoꝝ xp̄s specificauit: q̄ adolescenti interroganti quid sibi deesset ad vitam spualē: rndit mat. 19. Si vis perfectus eē: vē de oīa et da pauperibus et sequere me. Sed statum prelatoꝝ trina confessiōe firmauit q̄ petrū ter interrogando: si eū diligeret plus alijs: et ip̄o rndēte. Tu scis q̄ amo te: dixit ei ter pasce oues meas. Jo. vlt. Tūc ē verus ꝓlatus et pastoꝛ noīe et re q̄ dilectionē plenā hēt vt substantiā corp⁹ et vitam ponat ꝓ grege ad pascendō ipsum verbo exēplo et corpali cibo ī q̄ātū pōt. Et sic oīs status pfectio et rectificatio ē a xp̄o effectiue ichoata.

Sumendo statū tertio

modo reperitur eē multiplex: q̄ aliqui sūt dedi ti vite actiue: vt cōiter laici. Alij vite contēplatiue: vt clerici et religiosi. Alij vite mixte vt prelati. De his tribus dr̄ in figuram eze. Si fuerint hi tres noe iob et daniel in medio eius: ipi saluabūt aīas suas. Noe qui rexit arcam in diluuio significat prelatos: qui regunt arcam ecclesie in aquis tribulationis. Job cōiugatus et opibus mirificoꝝ die dedit⁹ significat actiuos. Daniel qui fuit abstinens et oīonibus et visiōibus deditus: significat contēplatiuos. Et hi. s. actiui laici ⁊ contēplatiui clerici et religiosi et ꝓlati si sūt ī medio ecclie. i. ī vnitate et virtute degentes saluāt aīas suas. Quilibz horꝝ statuū distīguit ī diuersa officia et exercitia. Nā laici alij sūt cōiugati: alij virgines alij ī viduitate. Itē alij dñi alij milites alij doctores alij medici alij artifices alij agricultores. Clericoꝝ ēt alij sacēdotes alij diacōi alij subdiacōi alij ī mīoīb⁹. Et horꝝ alij ōcāi alij archidiacōi alij cātorēs alij vicarij alij delegati et hi⁹. Religiosoꝝ ēt alij anachorite alij cenobite et monachi alij canōici rēgulares alij mēdicantes. Et horꝝ etiā sunt diuersi mōi viuendi fm varias regulas et cōstitutiones suas: vt ꝓdicatoꝝ minoꝝ heremitarū et hi⁹. Prelatoꝝ etiā diuersi sūt grad⁹: q̄ alij epi alij archiepi alij ꝓiarche alij cardinales. Denicq̄ suprem⁹ ē sūm⁹ pontifex. Vñ apo. ad ro. z. et. i. coꝛ. iz. loquit ō ecclesia ad similitudinē corporis humani. Diuersa igr̄ mēbra diuersi fideles in diuersis statib⁹. Act⁹ eoꝝ diuersi sūt sz diuersa officia et exercitia eorum et mēbra quidē excellētioꝛa: puta oculi vel caput nō cōtēnunt iferioꝛa: vt pedes: sed diligūt ea: q̄ et necessaria sūt eis in actib⁹ suis: ita supiores gradus vt officij ꝓlati et dñi nō dñt contēnere subditos et plebeos. Itē q̄libet mēbrū cōtētat de officio suo: nec se ītromittit de officio alteri⁹: nisi ī adiutoriū: ita glibet dz ꝓtētari ō statu suo nec dz ītromittē se vt auferre ei⁹ officiū: sz iuuare Itē gaudet q̄libet mēbrū de bono alteri⁹: et dolet et cōpatit ō malo illi⁹: ita glibet dz gaudē cū gaudentib⁹ in bonis eoꝝ: et flere cū flentib⁹ in malis. Et sic eccl'ia regia astat a dextris ōi mox hōestate ī vestitu deaurato sapie claritate: circū-

p status regnū eē multū.

p hr̄ stantib⁹ ē dr̄ ꝑ. et p omiss status rectificat.

Titulus.

data varietate statuum ⁊ officiorum ⁊ exercitio rum diuersitate: vnde resultat pulchritudo eius. Et de horum singulis dicendum est ab inferioribus incohando.

Explicit prologus. Incipit prima pars tertie ptis sume beati Antonini archiepi florentini ordi. predica. de cūctis statibus exercitijs siue artificijs hominum. Primus titulus de statu cōiugatorum: de matrimonio per modum predicationis. Capitulum. i.

Eatus es et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abūdans in lateribus dom⁹ tue. Filij tui sicut nouelle oliuaꝝ. ps. 127. Dicit sacro sanctū cōcilium vniuersale ecclesie. Non solū virgines ⁊ cōtinentes ⁊ vidue: sed ⁊ coniugati p rectam fidē ⁊ bonā opationem deo placētes ad eternā merentur beatitudinē puēire: extra ō sūma tri. ⁊ fide ca. c. i. Fuerūt quidā dicti taciani ⁊ martiani: qui dixerunt hoīes in statu cōiugali, nō posse saluari: sed hi ab ecclesia, p hereticis reprobati sunt ⁊ condēnati. Cū enī deus fuerit auctor ⁊ institutor coniugij: vt ps g̃ne. z. dicere cōiugiū esse peccatū: est asserere deum auctorē peccati: sed hoc est magna dei blasphema. Oēs pene sācti ssimi viri veteris testamēti fuerunt coniugati. Non solū adā primus pr̄ nr̄. Sed ⁊ enoch trāslatus in paradisū terrestrē. Noe qui p̄seruat⁹ fuit in diluuio. Illi tres patriarche glorioſi abraam isac ⁊ iacob. Prudentissim⁹ ⁊ sanctiss im⁹ ioseph. Moyses ille legis dator: qui deū p essentiā videre meruit in hac vita. Lantor sps sancti dauid pphēta. Ezechias qui fecit solē redire in celo. x. lineis. Optimus ille iosias. Denicꝫ ⁊ ipsa dñi mr̄ maria desponsata fuit ioseph: sed nō p hoīem sz opere sps sancti ipregnata. Mat. i. Qō enī in ea natum ē de spu sancto sēper virgo pmanens: vt sicut prima cā ruine humani generis fuit mulier ena cōiugata ⁊ tunc virgo. Sic ⁊ mulier esset cā nr̄e redēptionis ⁊ vite maria desponsata semp ⁊ virgo. Sed ⁊ filius eius dñs nr̄ interesse voluit nuptijs factis in cana galilee: vt hētur Jo. z. easqꝫ miraculo primo conuersionis aque in vinum cōsecrauit eas ex hoc approbans. Ipse tñ qō perfectissimū est in genere castitatis elegit non coniugiuz cōtrahens: sed virgo semp permanēs: ⁊ Johānē euangelistā cuius dicūtur ille fuisse nuptie ad hoc quexit vt nondū cōsumato matrimonio virginitatē in euuz seruaret. Ita enim decet coniugiū bonū ⁊ licitum declarare: qꝫ semper viduitas ⁊ virginitas vt melius preferatur. Unde augustinus. Nuptiaꝝ bonū sēper quidē bonuz est. Qō bonū sēper fuit ī populo dī. Sed aliqñ fuit legis obsequiū nunc ē firmitatis remediū: in quibus vere est humanitatis solatiū. Filioꝝ quippe procreationi operam dare: non canino more per vsum promiscuuz femineꝝ: sed ordine honesto cōiugali nunc est in homine pbādus affectus: ⁊ ipz tamen laudabilius transcendit ⁊ vincit celestia cogitans animus christianus. Sed quoniam sicut ait dñs. Non omnes capiunt verbum hoc: qui potest capere capiat. Que se non continet nubat: que non cepit deliberet: que egressa est perseueret: nulla aduersario ōtur occasio: nulla xp̄o subtrahatur oblatio. hec ille. xxvij. q. i. nuptiarum. Non solum autē hoc. s. statum coniugalem esse bonum ō se ⁊ peruenire ad beatitudinē: sed etiā ⁊ qualiter sit tenendus talis status: vt ducat ad vitam: ostendit psalmista ī pdictis verbis. Beatus es ⁊c. vbi tria notabimus. Premium vltimatum: ad quod quilibet anxiatur ibi: beat⁹ es ⁊ bene tibi erit. Coniugiū immaculatum: cui illud reseruatur: ibi vxor tua sic̄ vitis ⁊c. Effectum deriuatum in quem istud ordinatur ibi: filij tui sicut nouelle ⁊c.

Quantum ad primum certū ē qꝫ vltimū premium hominis est beatitudo: ⁊ omnis mortalium cura ⁊c. ad vnum beatitudinis finem nititur peruenire inquit boetius de philosophica cōsolatiōe li. 3°. Et certe bñ tibi erit ibi. Quanta enī ibi felicitas: vbi nullū bonum deerit: nullum malū aderit: erit deus omnia. s. bona in oībus ait augustinus in vltimo capitulo ō ciuitate dei li. vlti. Beatus ergo es nūc spe: ⁊ bene tibi erit ibi in re: seruando ea que sequūtur opera virtuosa. Circa autē istud premiū beatitudinis cōsideratur tripliciter matrimoniū spuale figuratum per carnale. Primum ē cōiugium anagogicū ad qō terminatur. Scōm est coniugium allegoricum per quod ipse procuratur. Tertium est coniugium tropologicum: per qō premium adipiscitur. Primum coniugium naturale consistit in coniunctione duaruz personarum animo principaliter in amore coniugali indiuisibili. Et istud est coniugium anagogicum. i. celeste modo spualissimo ⁊ purissimo: ibi enim in superna patria anima coniungit̄ deo intellectu clare ipsum cognoscendo ⁊ affectu ardentissime eum diligendo inseparabiliter: vnde sequitur summa fruitio ⁊ maximum gaudium quod vincit omnem delectationem mundi. De multis sanctis legimus: qꝫ rapti non quidem ad claram dei visionem: sed ad aliquam altiorem cognitionem diuinorum: ita absorti sunt in gaudium ⁊ consolationem: qꝫ non sentiebant aliquod penale: quod corpori infigebatur: nec curabant de cibo vel potu ⁊ huiusmodi: sed omnia mundi fastidiebant vt lutum: multo magis in cor hominis non ascendit īmēsum illō gaudiū ⁊ premiuz xqō aīa recipit ⁊ postea corp⁹ ex cōiūctione pfecta ītellect⁹ ⁊ affect⁹ cuz deo in

p matrimoniū spuale trip̄ est figurat̄ p carnale.

p matrimoniū status ē dr̄ approbāt̄ et instituēd̄ et in suis p̄ncipijs inchoand̄

primꝰ:de quo cōiugio gaudēt oēs ăgeli ⁊ sancti amici sponse. vñ dr apoca. Gaudeam⁹ ⁊ exultem⁹ ⁊ demꝰ glām ei:qm venerūt nuptie agni.s.xpi cū q̄libet alia beata. In veteri testō nondū venerāt nulla alia deo fruebatur:sed xpo mortuo ⁊ ascēdente apiente ianuā apoc.19. Beati qui ad cenā nuptiaꝝ agni aduocati sūt:q̄ figurate sūt p nuptias assueri regis:cū sibi ōsponsauit hester pulcherrimā q̄ iterpretat humilis. Nō.n.nisi p humilitatem ad eū pueniē hester.2. Desponsatio qdē huⁱ cōiugij supnalis fit hic in pñti baptismo vl pñia p caritatē. Vñ apostolus.2.cor.8. Despondi vos vni viro. Et vtiq; frāgi pōt sicut spōsalicium carnale. Nā p peccatū mortale frangit:sed p pñiaꝫ reintegrat. Vñ hiere.3. dr Si dimiserit vir vxorē snā ⁊c. Sꝫ cōsumat in glia nec frangi pōt. Se cūdū cōiugiū.s.allegoricū p qō pueniē ad pmiū celeste ē iter xpm ⁊ ecclesiā celebratū:qñ vꝫ dei filius assūpsit nrām humanitatē cū verbū caro factū ē ⁊ habitauit in nobis. Jo.p. Istud matrimoniū initiatū fuit ī prīarchis ⁊ pphetis. Vñ ⁊ osee 2. promisit dicens Despōsabo te mihi in fide. Ratificatū ī incarnatiōe:i quo mediator fuit archangelus gabriel:⁊ q̄si notarius exigēs cōsensū virginis p natura humana:qō vt fecit dicēs. fiat mihi fm verbū tuū:subito dei verbū vnitꝫ ē nre humanitati īsolubiliter:ita vt nunq̄ alter alteꝝ dimiserit:neq; verbuꝫ humanitatē:nec humanitas dei vbum:nec ēt ī morte qō ⁊ figuratuꝫ fuit ī matrimonio rebecce:q̄ p procuratorē abrae eliezer desponsata ē isaac:q xpm significat postq̄ ex pressit cōsēsum suum:gen.24. nec alterā unq̄ cognouit:sꝫ valde eā dilexit. Cōsummatuꝫ fuit ī cruce:vñ ibi clamauit cōsummatuꝫ ē:qz ibi oñsa ē plenissime dilectio eiꝰ.⁊ p sacramēta q̄ ex ea hñt vtutē pfecte vnita ecclesia ē:vñ ⁊ filij nascunt ecclesie. vñ apꝰ. Dᵒāt dico.s.cōiugiuꝫ naturale magnuꝫ nī xpo ⁊ ecclesia sacramētuꝫ ad cuⁱ coniugij nuptias oēs vocāt:vt pabolice hētur mat.22 de rege q fecit nuptias filio suo ⁊ vocauit mltos

Tertiuꝫ cōiugiuꝫ ē tropologicuꝫ seu morale. Et siue dicat ee inter appetituꝫ rōalē seu sp̄z vt viz:⁊ sensualitatē vt vxorē q̄ frequēter cōtrariāt adinuicē:qz vt dr ad gal.6. Caro cōcupiscit aduersus spm sicut mulier ꝺriatur viro. ꝺz tñ sēsualitas subiici viro.i.spui fm illud gene.3. Sub viri ptāte erꝭ.⁊ ipse dñabit tui. De hoc magr in 2° snīaꝝ. vel ēt mrimoniū morale dicat iter ītellectum ⁊ sapientiā sumēdo sapiam ꝑ ꝟa noticia cū rectitudine vite ꝑut sumunt stoici:⁊ ēt scriptura sacra ī libꝛis sapīalibus frequenter. Unde sapie. 7. dicit sapiēs. Hāc sapiaꝫ exquisiui a iuuētute mea ⁊ q̄siui mihi spōsā assumere:⁊ amatorꝛ factꝰ forme illius:ex hac generāt filij bonorꝝ operꝝ q̄plures. Et figurat ꝑ disponsationeꝫ rachael factam iacob:q̄ erat virgo pulcherrima ⁊ aspectu venusto:⁊ hoc ad fontē aquaꝝ:qz maxīe ad lectionē sacraꝝ lrārum:gen.23. Pōt ēt adaptari ad religionē quālibet vt dicat vxor ⁊ ingressus maritꝰ eius.aut ēt ad ecclesiā quālibet:cuius spōsus dr platus q̄ alteri viro.i.plato adherere nō pōt:misi eo mortuo p aliquē modū. Nec ipe alteri ecclie adherere.21. q.1.clericus.nō hūana ptāte sine debita lnīa:⁊ vt dr extra de trāsla. iter corpalia:nō humana ptāte:sed diuina cōiugiū spuale dissoluitur ibi vide. Ola hec cōiugia designat cōiugiū naturale. Sed vltimū.s.iter aīmū ⁊ vtutē glibꝫ ꝺz ī se repire. Et sic beatus es ⁊ bene tibi erit.

Quātuꝫ ad secundum

s. de cōiugio naturali seu carnali:quale eē debeat inuit sp̄s cū subdit vxor tua ⁊c. Dicit apꝰ. ad hebr.13. Honorabiles nuptie ⁊ torus imaculatꝰ fornicatores āt ⁊ adulteros iudicabit deus. q.d tunc status cōiugalis ē in honore coram deo ⁊ hōibus:qñ torus imaculatus.i. fidē alter alteri seruat vitando adulteria ⁊ alias corruptelas q̄s ꝺus iudicat ad mortē eternā:vñ dicit vxor tua vt sit tibi soli ⁊ tu ei ecōuerso. Sed vtrū sapieti cōueniat sumere vxorē ēt a phīs disputatū est. Et q̄uis melius sit ex coniugiū eē:si caste viuat tñ si nupserit virgo nō peccat:īquit apꝰ.i.cor.7 vir vel mulier. Et melꝰ ē nubere q̄z vri:ait idez apꝰ.⁊ ē cōpatio abusiua:qz nubere nō ē malū sed vri,sequendo illicitas,corruptelas malum ⁊ dānabile ē. Sit ergo tibi vxor:sed vxor tua sīc vitis ⁊c. Ubi tria nō circa matrimoniū carnale:ad hoc vt beatus fis ⁊ bñ tibi erit. Ut ab ipedimētis mrimonij vtraq; psona sit libera:ibi vxor. Ut viri aīa sit dei timida ibi tua. Ut mulieris vita sit bonoꝝ fecūda ibi sicut vitis.

Quantum ad primuꝫ

vt aliqua tibi sit vxor:vel aliquis sit tibi vir:oꝫ q̄ sit libera ab ipedimentis:q̄ dirimūt mrimōiuꝫ:⁊ tūc erit vxor tua. Nā si aliquod de ipis hē ret nō eēt vxor sꝫ cōcubīa. Et ista ipediméta sūt xij.que ī his vbꝰ cōtinent. Error:conditio:votū:cognitio:crimē. Cultus.disparitas.vis.ordo. ligamē:honestas. Si sis affinis:si forte coire nequibis. Nec socianda vetant cōnubia facta retractant. Nec diffuse tractant de theologis ⁊ canonistis fm doctrinā magistri sententiaꝝ ī q̄rto:⁊ gratiani ī decretis. Sed omissis his ipedimētis:quia infra de his plene habeē:loco huⁱ videat sequēs questio. Primo ergo oportet q̄ in matrimonio vt teneat non sit error videlꝫ circa personam cum qua contrabitur. Nam si quis intendit contrahere ⁊ hoc exprimit cum berta filia Joānis ⁊ sibi presentatur alia tanq̄ sit illa:⁊ in eā se asserit asentire in coniugem vt bertam ipsam illa non est sibi vxor:quia nō de ea intendit persona. Sed si esset alius error forme vel qualitatis:puta quia existimat bertam esse diuitem ⁊ est pauper vel tunc bonam ⁊ est mala mulier istō n dissoluit mrimōiū. Siue error talꝭ sit ī viro erga vxorem ducendaꝫ. Siue in muliere ⁊ consanguineis eius erga maritū.

p matrimoꝰ carnale ꝺz tā ut deo sit acceptū.

p matrimoꝝ impediti sunt .12.

p in matrimoꝰ nō ꝺz eē error. et quē eē mlr error.

Et ideo debes ꝓius circa huiꝰ veritatē diligenter ingrē ne erres qz ñ poteris pēitere. Scōz impedimentū est cōditio.ſ.seruilis. Nam qui intendit contrahere cū ꝓima libera ⁊ vt in ꝑsonā liberaz consensū exꝓimit :reperto qꝺ sit serua alterius nō illi obligatur. Sed potest illam dimittere ⁊ aliam sumere. Et potest etiam si vult in illam cōpto erroze assentire. Nam ⁊ seruus cum serua ⁊ liber cum serua:⁊ seruus cum libera ꝑñt cōtrahere ⁊ tenet matrimoniū dūmodo sciatur cōditio seruilis a libero. Tertium impedimentum dr̄ votū:⁊ intelligit ō voto ꝓfessionis in religione tacito vel exꝓesso. Cū tali ꝑsona habente illud votum non pōt eē mr̄imoniū:⁊ si ēt consumatū esset nullū eet ⁊ separari opoꝛtet. Uerum ēt qui emisisset votum simplex religionis vl̄ castitatis sicut plures aliqñ faciunt:q̄uis nō ītrasset religionez non pōt contrahere matrimoniū nisi cū peccato moꝛtali ⁊ dānatione aīe sue: qz frangit votum suū. Et si pur contrahat non potest exigē debitum coniugale a cōsoꝛte absq̄ peccato moꝛtali nisi secū dispensetur: Fddere tn̄ alteri tenetur. Quartū impedimentum dicit̄ cognatio idest pentela que est triplex naturalis. Consanguineus nō potest habere in vxoꝛem cōsāguineā vsq̄ ad quartū gradū consanguinitat] Et ī linea trāsuersali duo germāi seu fr̄ ⁊ soꝛoz carnalis dr̄r ī p̄ gradu:filij eoꝝ ī 2° gꝛadu q dr̄r chugini seu consobꝛini. Et filij consobꝛinoꝝ in tertio. Et filij filioꝝ consobꝛinoꝝ sunt in 4.° gꝛadu. Transacto igr̄ isto gradu pōt fieri mr̄imoniū ⁊ non ꝓius nisi per dispensationē pape. In parētela spūali q̄ cōtrahitur ī baptismo ⁊ chꝛismatis sacr̄o inter eū qui tenet:⁊ eā q̄ tenet̄ ñ pōt eē mr̄imoniū nec inter cōpatrem ⁊ cōmatrem. Nec inter eum qui tenꝫ est ⁊ filios eius qui tenuit: cuz sint frēs spūales. In legali etiā cognatiōe inter filiam adoptiuam ⁊ adoptantē nō potest esse matrimoniuz. Multa opoꝛtēt dicere ad plenioꝛez declarationē que ob bꝛeuitatē dimitto. Quintum impedimentū dr̄ crimē. vbi notanō qꝺ duo sunt crimina que dirimūt matrimoniū: etiam si eēt consumatū. vnum est homicidiū: nō qōcūq̄ sed cū quis occidit gladio vel veneno maritum alicuius pp hꝰ vt eā bēat ī vxoꝛē: vl̄. ecōuerso. cū mulier occidi pꝛocurat cū effectu vxoꝛē alicuiꝰ vt eum habeat in viz: vel cū occidit suum viruz vt habeat aliū eo consentiente. Aliud crimen ē Adulteriū. cuz vz vir vel mulier cōmittit adulterium cū aliquo vel aliqua dans ei fidez qꝺ moꝛtuo coniugē sumet illum vel illam in coniugem cū qua cōmisit adulteriū. Sextū est dispitas cultus.ſ. diuersitas fidei. Nam cū iudeo vel pagano non pōt xp̄ianus vel xp̄iana cōtrahere matrimoniū:⁊ si fieret nō tenēt: gnīmo grauissime punit̄ ꝑm leges ciuiles ⁊ canonicā iudeus ⁊ xp̄ianus cū adinuicem carnaliter cōmiscentur etiam extra matrimoniū. Sed ⁊ cū hereticis debet q/libet cauere ne contrahat matrimoniū ne efficiatur hereticus. Septimum dr̄ vis.i. violentia. ⁊ Matrimonia enī debēt esse libera dic̄ lex. vnde nō solū violentia absoluta facit matrimoniū nullum esse: sed etiam coactio conditionata si sit facta per metum qui cadat in cōstantē virū: puta cū puella acriter verberatur a parentibus vt assentiat in aliquē vt in cōiugē: etenī illa vt euitet verbera verbis assentit aīo dissētiens. Uel figs iuuenis inueniatur in domo puelle vt cognoscere eaz ⁊ a consanguineis eius inuenientibꝰ cum cōminatur ei moꝛs si non cōtrahat cū illa per verba de ꝑñti. Ille autē vt euadat periculū: verbis non intentione assentit nō est hic matrimonium. Deberet tn̄ assentire ad tollenō scandalū ex quo iniuriā facit nisi aliō obstet. Octauuz dr̄ oꝛdo.ſ.sacer. Nā qui est oꝛdinatus in subdiaconatu ⁊ supꝛa nō potest cōtrahere matrimoniū:⁊ si de facto contrahit nullū est:⁊ est excōicatus. Que āt contrahit cum tali ignoꝛans illū eē oꝛdinatum in sacris excusatur ipsa a peccato dū in ea est ignoꝛantia facti. Sed q̄ꝑius scit certitudinaliter tunc dz dimittere. ⁊ idē intelligit̄ de quolibet contrahente cū ea cū qua nō potest vel qz consanguinea vel religiosa ꝑsona vel affine qz.ſ. dū ignoꝛat factum excusatur a peccato: nō autem postq̄ nouit: sed debet dimittere talem.

Nonū ligamē. cū.ſ. quis est alteri alligatus cōiugi. Et si est alligatus per sponsalia tn̄: non dz cū alia contrahere nisi ī certis casibus ⁊ cū debito modo alias peccat moꝛtaliter ille q dissoluit tale matrimoniū ⁊ oēs qui ad hoc cooperantur Si āt est alligatus per verba de ꝑñti nullo casu potest alteri tradi vtroq̄ viuente in seculo. Siū ille efficiatur infirmus siue fr̄cedat ⁊ nil ō eo sciatur: quouscq̄ non scitur sufficienter de moꝛte eiꝰ alteri non potest nubere. ⁊ in hoc offendunt plerunq̄ consanguinei dum plus attēdunt ad bonoꝛē mundi q̄ꝑ ad ꝓceptum dei ⁊ salutē aīe. Contigit. n. aliqñ vt puella contrahat occulte ꝑ verba de ꝑñti cum aliquo ignoꝛantibus pentibꝰ qō vtiq̄ inhonestum ē ⁊ ꝓhibitum ab ecclesia ꝓpter picula que eueniunt vt appellat hiꝰ adulteria: vnde ⁊ graue peccatum moꝛtale cum postea pueniunt ad noticiā pentum talia nullo mō volunt assentire: reputantes sibi ad dedecus ⁊ iniuriam ⁊ tradunt eaz alteri. ſz certe nō ē scōi vxoꝛ sed adultera ⁊ concubina nec illa dz eis assentir̄ q̄uis. n. male fecerit illud occulte agendo peius adhuc faceret alium sumēdo. Decimum dr̄ hōestas seu publice hōestatis iusticia. ⁊ hoc itelligeꝺ cum aliquis contraxit ēt sponsalia cum aliqua et non sequatur matrimoniū sed dissoluat illud siue ꝑ moꝛtē siue ꝑ ingressum religionis siue ꝑ alium modum voluntariuz vel iuitum: ille nō pōt cōtrahere mr̄imonium cū aliqua cōsanguinea illius vsq̄ ad quartum graduz inclusiue Et similiter illa desponsata nō pōt cōtrahere cū aliquo consanguineo eius qui fuit sibi sponsus vsq̄ ad quartū graduz. Undecimū ipediñtū.

m. 2. impedit ēt gdmo.

m. 3. impedit ēt uouū.

m. ē impedit ēt cognatio. i. ꝓtela.

m. nō de ꝓntela q̄ cōtrahit in bap et crismate ꝓtis.

m. ē impedit ēt crimē. et nō qꝺ duo sūt crimia.

m. ē dispitas cultus.

m. ē impedit.

m. ē hōestas.

m. ē affinitas

est affinitas: hec ꝓtrahitur ex copula carnali cum muliere. Nã cũ quis ꝓtrahit matrimoniũ cũ berta puta petrus: omnes ꝓsanguinei petri vsq; ad q̃rtum gradũ efficiunt affines berte in eo gradu in q̃ sũt affines petro. Nullus ergo eoꝝ mortuo petro poterit eã habere i vxorẽ ꝛ ecõuerso. Oẽs ꝓsãguinei berte sũt affines petro: vnõ mortua berta nullam ꝓsanguineã eius vsq; ad quartũ gradũ poterit petrus hr̃e i vxorẽ. Et hoc nõ diligẽter q̃ fm doc. q̃si oẽs affinitas ꝓhibetur non solũ per copulã ꝓiugalẽ: sed ẽt per fornicariã: vt. 35. q. 3. nec eam. extra de eo q cogno. cõsang. vxo. sue diſcretioni. ita tñ q̃ vir intret claustra pudoris: ꝛ pueniat ad ꝓsumationẽ operis: alias non ꝓheretur affinitas: vt. 35. q. 3. extraordinaria. extra de eo q cogno. cõ sang. vxo. sue fraternitatis. Est tñ diuersitas opinionũ in hoc. Unde eius quã qs cognouit carnaliẽ per adulteriũ fornicationẽ vel incestũ seu sacrilegiũ nullã ꝓsanguineã eius poterit habere in vxorẽ vsq; ad quartũ gradũ. Et si ꝓhatur cuꝝ tali nullum est matrimoniũ: sed' oꝝ q̃ dissoluat̃ vel saltẽ per papã dispẽsar̃. Circa q̃ nõndũ fm pe. de pal. in 4. q̃ in p̃mo gradu affinitatis ascendentiũ ꝛ descendentiũ: sicut ꝛ ꝓsanguinitatis. Papa dispẽsare non põt: qz est ꝓtra ius diuinũ ꝛ naturale: qz vxoribus parentũ exhibem⁹ reuerentiã sicut parẽtibus nostris. Itẽ ꝛ in linea trãsuersali in p̃mo gradu ꝓhibetur matrimoniũ ꝓsãguinitatis ꝛ affinitatis iure diuino: vnde nec papa dispensare põt: qz ẽt quodãmõ est ꝓtra naturã: vt. s. quis ꝓhat cũ germana sua vel vxore germani sui eo mortuo. Unde ẽt ante legẽ mosaycã multiplicato hũano genere añ diluuiũ vel post credit̃ se abstinuisse a sororibus ꝛ ab vxoribus fratrũ: nisi ad suscitãdũ semẽ fratr] p̃mortui: sicut ꝛ tpe legis vt pz in thamar ꝛ filijs iude. Nec obstat de vxorib⁹ abzahe ꝛ Ysac: q̃s vocauerunt sorores: qz. s. fuerũt ꝓsanguinee vel cõsobrine: sicut ꝛ Loth qui fuit filius fratris abzae dict⁹ est frater ipsius ꝛ ceta. Xij. impedimentũ ꝛ vltimũ dr̃ ipotentia. s. cũ qs vl̃ ꝑpẽ maleficiũ vel ꝑpter aliud naturale ipedimentũ nõ põt exercere actũ ꝓiugalẽ de q̃ nõ oꝝ ꝑ nũc aliter explicare. Si cum tali eẽt ꝓcuꝝ hẽt iudiciuꝝ ecclie examinare materiã. Et nõ solũ in isto casu sed ꝛ i oĩ alio casu dubio ꝛ q̃stione mr̃imoniũ hẽt ecclia iudicare nõ iudex secularis. Ab bis g̃ ipedimẽtis oꝝ vir q̃ẽ liberũ ꝛ ẽt mulierẽ vt sit vxor tua ꝛ ceta. Et de bis impedimentis habes diffuse in capitulo sequenti.

Utrũ sapiẽti ducẽda sit vxor: hiero⁹. z. libro ꝓ iouinianũ dicit hãc qõnez motã in libro quẽ fecit theophrast⁹ aureolus de nuptijs q̃ fuit discipl'us aristotelis designat⁹ ab eo i morte: ꝑcipu⁹ sup oẽs alios discipl'os suos: ad quẽ vt ad p̃ncipaliorẽ seu sapiẽtiorẽ defũcto aristotele ꝓuolauit academia. Hic igit̃ in dicta qõne cũ diffiniuiſſz. Si pulchra eẽt mulier: si bñ morigerata: si honestis parẽtib⁹ nata: si ipe sanus ꝛ diues: sic sapiẽtẽ aliqñ ũre mr̃imoniũ debere statũ ĩtulit. Dec raro i nuptijs vniuersa ꝓcordãt: nõ ẽ igit̃ ducẽda vxor sapiẽti. Primũ igit̃ ipediri studia phĩe: nec posse quẽq; libris ꝛ vxori pariẽ ĩseruire. Multaq; eẽ: q̃ mr̃onaꝝ vsibus necessaria sunt: p̃ciose vestes auꝝ gẽme sumptus ãcille varia supellex lectice ꝛ exedra deaurata: deinde p totas noctes garrule q̃stiões: illa oꝝ natioꝝ ꝓcedit i publicũ: hec honorat̃ ab omnib⁹. Ego i ꝓcũ feminaꝝ miſella õspicioꝝ. Quid aspiciebas vicinã? Quid cũ ãcilla loq̃baris õ foro venies? qd attulisti? Nõ amicũ hr̃e possum⁹ ñ sodalẽ: alt'ius amorẽ sũ odiũ suspicat̃. Si doctissim⁹ ꝑceptor i q̃lib; vrbiũ ferẽt: nec vxorẽ relinquere: nec cũ sarcina ire possum⁹. Pauperẽ alere difficile ẽ: diuitẽ ferre tormẽtũ. Adde: q̃ nulla ẽ vxoris electio: sz q̃liscũq; venerit habẽda: si iracũda: si fatua si deformis si supba si fetida: qõcũq; ẽ p⁹ nuptias discum⁹. Equ⁹ asinus bos canis ꝛ vilissima mãcipia ꝓbãt̃ ꝑus: ꝛ sic emunt̃: sola vxor nõ oñdit̃ ne añ displiceat q̃ ducat̃. Si totã domũ ei cõmiseris seruiendus ẽ: si aliqd tuo arbitrio refutaueris: fidẽ sibi hẽri nõ putabit: ꝛ in odiũ vertet̃ ꝛ iurgia: ꝛ nisi cito ꝓsulueris: anus venena parabit. Aurifices ꝛ institores gẽmaꝝ sericarũq; vestium si introduxeris: piculũ pudicitie ẽ: si ꝑ phibueris suspiciõis iniuria. Uel q̃d ꝑdest diligẽs custodia: cũ vxor ĩpudica seruari nõ possit: pudica nõ õbeat. Infida. n. custos castitatis ẽ necessitas. Et illa ẽ pudica ẽ dicẽda: cui licuit ꝑcari: sz̃ noluit: pulchra facie adamat̃: feda facie cõcupiscit. Difficile ẽ custodire q̃ plures amãt: molestũ ẽ possidere: q̃ nullus hr̃e vl̃ amare dignat̃: minoꝝ tñ miseria õ formis hẽtur: q̃ formosa seruet̃. Nihil. n. tutũ ẽ: ĩ quo totius ꝑpli vota suspirãt. q̃ si ꝑpter dispensationẽ domus ꝛ lãguoris solatia ꝛ fugaz solitudinis ducantur vxores: multo itaq; melius seruus fidelis dispensabit auctoritati domini obediens: ꝛ eius dispẽsationi obtemperans q̃ vxor: que in eo se extimat dominam: si contra viri faciat volũtatẽ. Assidere egro meli⁹ possũt amici ꝛ vernule beneficijs obligati: q̃ illa que nobis imputet lachrymas suas ꝛ hereditatis spe vendat illum: inde ꝛ solitudinem iactans: languentis animum disperatione conturbet: q̃ si ipsa languerit coegrotãdum est: ꝛ nunquam ex eius lectulo recedendum aut si bona fuerit vxor ꝛ suauis. Ut tamen rara aut nulla ẽ: cũ parturiẽte oꝝ ꝛ cũ piclitãte torq̃ri. Sapiens autem nunquam solus esse potest: hz secum omnes: qui sunt quicq; fuerint boni: ꝛ animum liberum quocunq; vult transfert: quodq; corpore non potest: cogitatione complectitur: ꝛ si hominum copia defuerit: loquitur cum deo: nũ quam minus solus erit: q̃ cum solus fuerit. Porro liberoꝝ cã vxorez ducere: vt vl̃ nomẽ nostrũ non intereat: vel habeamus ꝓsidia senectutis ꝛ vt certis vtamur heredibus: stolidissimum est. Quid enim ad nos recedentes e mundo pertinet si nomine nostro alius non vocetur: cum innumerabiles sint qui eodem nomine nuncupentur? ꝛ que senectutis auxilia sunt nutriri domi illũ: qui

aut prior te forte moriat: aut peruersissimis moribus sit: aut certe cum ad maturam etatem venerit: tarde ea mori videaris. Et concludit hieronymus hec z huiusmõi theophrastus differẽs: quẽ christianorum non suffundat: quorum conuersatio in celis est?

Quod autem dictum est: scilicet vt non ducatur vxor a sapiente propter predictas causas: hoc intelligendum est si ipsa caste viuat. Nam alias vt dicit apostolus. i. corin. 7. Melius est nubere q̄ vri. i. cadere in dãnabiles corruptelas. De dictis impedimentis vtile esset dicere saltim de impedimento affinitatis: que etiam affinitas contrahitur per fornicationem: vnde z sic per eandez impeditur matrimonium sicut diffuse habes infra in capitulo de affinitate.

ℙ In matrimonio q̄ris debet eẽ mores ostendere.

Quantuz ad secunduz

scilicet qualis debet esse maritus: hoc potest elici ex hoc quod dicitur: tua. i. tui. Et refertur ad ꝫ id quod dixerat in principio illius ps. s. Beati omnes qui timent dominum: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum quia manducabis z cetera: sequitur. Uxor tui sicut vitis: qui es de numero eorum: qui timent dominum z cetera. In quibus verbis notat tria: que debent esse in bono marito. Ut in interioribus sit timorosus ibi: beati omnes qui timent dominum. Ut in operibus sit virtuosus: ibi: qui ambulant in vijs eius. Ut in laboribus sit studiosus: ibi: labores ma. tu. q2 manducabis.

ℙ matrimõ ꝫ dẽ ornatꝰ cũ timore dñi.

Quantum ad primum

certũ est q̄ scriptura sacra beatum asserit illũ: qui deum timet. prouer. 28. Beatus vir qui semper ẽ pauidus. Nam vt dicitur eccle. i. Timor domini expellit peccatum. Per hoc enim q̄ quis timet iudicia dei z penas in presenti vel in futuro peccatis reseruatas: penitentiaz agit de peccato ne incidat in eas: ps. iis. A iudicijs tuis timui. Ex hoc ẽt q̄ quis timet non perdere gratiam z amicitiam dei: que non perditur nisi per peccatum: abstinet se ab illo ne committat: prouerbiorum. 15. Per timorem domini omnis declinat a malo: z cuz cõfiderat quis: q̄ deus semper inspicit opera eius: timet ne inueniatur in eis piger z negligens: eccle. 7. Qui deum timet nihil negligit. Debet ergo vir habere istum timorem domini: z cum eo z nuptias z coniugium exercere. Unde z de sancto iuuene tobia z vxore eius sara scribitur tobie. 9. q̄ nuptiarum conuiuium cum timore domini exercebat. Et ad hoc instruxit eum angelus raphael dicens. Accipiens virginem: scilicet saram cum timore domini: amore filiorum magis q̄ libidine ductus: tobie. 6. Declarans sibi: q̄ ideo septem alios maritos quos illa sara virgo habuerat: ideo suffocati sunt a diabolo: eum accesserunt ad eam quia non cum timore domini: sed vt libidini solũ vacarent: sicut equus z mulus: quibus non est intellectus: intendebant exercere coniugium. Et in his habet potestatem demonium semper: quo ad animam occidendi: aliquando etiaz quo ad corpus nocendi per maleficia z actus inordinatos. Omnis enim adulter est in vxorem suam amator ardentior: inquit Sextus philosophus. 32. q. 5. capitulo origo.

Secundo debet esse in operibus virtuosus: z per hoc ambulat in vijs. Uie eniz quibus itur ad dominum sunt opera virtutum castitatis charitatis equitatis: z huiusmõi. Ambulet ḡ maritus per viam castitatis coniugalis: seruando illud tobie. 4. Attende tibi ab omni fornicatione z preẽ vxorem tuam nunquam patiaris crimen scire. Ante quã sumas vxorem ab omni actu carnali necesse est te abstinere: alias fornicationem incurrẽs: que est soluti cum soluta: z mortale peccatum z damnationem eternam nõ euadas: neq; fornicatores regnum dei consequentur. i. corin. 6. quod multi fatui non credunt: sed hereticus esset: qui pertinaciter affirmaret fornicationem non esse mortale. Postq̄ autem accepisti vxorem: ambula per viam castitatis coniugalis: seruando illi fidem mente z corpore: non accedendo ad alias: quia adulterium esset z crimen graue: z contra diuinum sacramentum. Mirabile est q̄ viri omnino volunt vxores esse castas: nec ad alium aspicere virum: z quando inhoneste essent ad maximam iniuriã sibi ascribunt: z merito: quia inducit sibi talis maximam verecundiam z confusionem. Nam mulier adultera est opprobrium totius parentele detestabilis z abominabilis coram deo z toto mũdo: digna igne temporali z eterno. Sed ipsis videtur sibi licere omnem inhonestatem exercere: nullam fidem seruantes vxoribus. Et certe cum viri excellant communiter in vigore rationis mulieres: non minus peccant: sed grauius viri adulteri: sicut mulieres adultere: z ita digni igne eterno: z per excommunicationem puniendi ab ecclesia: cum ad iudicium adducuntur viri adulteri sicut adultere: z multo magis sodomite z incestuosi non contenti vxoribus suis cremandi igne tẽporali z ab omnibus detestãdi. Ambrosius. Nemo sibi blandiatur de legibus. Quod non licet mulieri non licet viro. 32. q. 5. nemo. Licet eniz leges seculi non puniant ita maritos in solutis se miscẽtes sicut adulteras mulieres: tamẽ lex dei z ecclesie equaliter z eternaliter. Ambulet secũdo vir per viam charitatis: vt diligat vxorem: non solum secundum carnem: sed magis secundum spiritum: prout admonet apostolus: dicens. Uiri diligite vxores vestras: sicut christus dilexit ecclesiam. s. sponsam suam. Dilexit vtique non vt esset pulchra corpore sed virtute z mente: admonens corrigens eam frequenter. Cum ergo perpendit vir vxorem esse vanam: se pur-

purissa ⁊ ceruſa linientē: debet eam reprehēdere ſi audit eā nimis loquacē ⁊ verba irrōnabilia loquentē: vt faciunt ⁊ precipue cum ſunt irate: reprehendat vt egit ſanctus iob vxorem ſuam dicens quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es: iob primo. Et ſic de aliis vicijs. Ambulet etiam vir in vijs domini. ſ. equitatis ⁊ iuſticie: vt habeat eā non vt ancillam: quia de pedibus eius nō eſt formata: nec vt dominam ſuaz: quia nec de capite: ſz vt ſociam ⁊ ſororem. Nam de medio eius: ideſt de coſta pectoris ade formata eſt eua: gen. z. Prouideat ergo decenter ſecundum ſtatum ſuum in neceſſarijs victus veſtitus ⁊ familie. Eſt enim caro de carne ſua: vt ait adam. Nemo autem carnē ſuam odio habuit: ſed nutrit ⁊ fouet eā: ait aplus. Non eā ſine cā vbis exaſperet: aut deſpiciat: aut verbis maledicis ⁊ contumelioſis afficiat vel inhoneſtis. Et licet in gubernando domum vir ſit ſuperior: tamen in debito coniugali ſunt equales. i. corin. 7. Uir vxori debitum reddat ⁊ vxor viro ſalua tamen ſemper omni honeſtate: ⁊ excluſis beſtialitatibus hominū. Tertio debz vir eſſe ſtudioſus in labore: homo enim naſcitur ad laborē: iob. 5. Et primo marito fuit dictū. In ſudore vultus tui veſceriſ pane tuo genē. 3. Et hoc ē qđ ſubdit ps. Labores manuū tuarum quia māducabis ideſt ex labore tuo procurabis tibi ad manducādum ⁊ familie tue. Debet ergo vir facere aliquod exercitium corporale licitum: vnde lucretur pro vita ſua. Non tamen ſumat exercitium: vnde vſuras exerceat: vel fraudes ⁊ mēdacia: quia potius erit furtum q̄z lucrum. Qui furabatur ait apoſtolus iam non furetur: magis autem laboret manibus ſuis vt habeat: vt tribuat neceſſitatem patienti: Cum ergo audierit mulier: que maritū querit virum talem ſecure illum accipiat: quia quiete viuet ⁊ bene ſibi erit.

Quantum ad tertium

ſecunde partis principalis ſcilicet qualis debeat eſſe vxor. Notatur cum dicitur: ſicut vitis abundans in lateribus domus tue. ſ. erit vxor. Ubi ſciendum: q̄ vxor vt dicitur in catholicon dicitur quaſi vnxor: quia antiquitus puelle nubētes inungebantur ſuaui ⁊ odorifera vnctione: vnctio deſignat lenitatem: odor bonam famam: que debet eſſe in vxore. Debet enim eſſe lenis ⁊ mitis conſolans virum in afflictionibus ſuis: ⁊ bone fame. Et ad hoc vt ſit bona vxor: ⁊ bñ tibi ſit ex ea oz q̄ hēat tres ꝺditiones. Ut hēat in moribus humilitatem: ⁊ ſic erit vitis. Ut habeat in actibus bonis ſertilitatem: ⁊ ſic erit abundans. Ut habeat in egreſſibus raritatem: ⁊ ſic erit in lateribus domus tue. Aſſimilatur bona vxor viti: dicitur enim ſicut vitis per humilitatem: q̄ ſicut vitis ex ſe tendit ad terram: nec aſcēdit ſicut alie arbores: ita vxor debet eſſe humilis: intelligens ſe terram eſſe. Sit humilis in aſpectu: vt non erigat ceruicem vel oculos ſuper homines. Humilis in veſtitu: vt non pozet veſtes cum longa canda ⁊ varios ornatus. Apoſtolus. i. thimo. 3. Ornantes ſe non in tortis crinibus nec in veſte preciosa auri ⁊ argenti ⁊ margaritis: ſed in ſobrietate cooperiendo non ſolum collum ⁊ pectus: ſed ⁊ caput. In affatu vt loquatur parum: non contendendo ⁊ verbis marito reſpondendo: cum eſt iratus: ſed ſe humiliando. Uaſti regina ꝓpter ſuā ſuperbiam: quia noluit obedire aſſuero regi marito ſuo: quando miſit pro ea: repulſa eſt a cōiugio eius ⁊ regno: vt habet heſter. z. Debet ergo vxor viro obedire in omnibus licitis ⁊ honeſtis ⁊ cuz reuereri: ſic ſara reuerebatur abrahaz virum ſuū vocans dominuz: vt dicit petrus in canonica ſua ꝑmo petri. 3. c. Debet ſecundo eſſe fertilis i fructibus: vt ſit vitis abūdans: ⁊ dicere valeat illud ec. 24. Ego quaſi vitis fructificaui: ⁊ facere quidem fructum filiorum ⁊ abundare in eis: hoc eſt in voluntate dei: vnde ſi habet laudet deum. Si non habet oret deum: ⁊ ſi vult etiam adijciat votum: vt fecit anna vxor helchane: ⁊ obtinuit filiū ſamuelem: prīo regum. i. Si non exauditur non contriſtetur: ex quo deo non placet. Nec vir propter hoc eam exoſam habeat. Multis filij ſunt cā damnationis: ſed ſemper fructificet ⁊ abundans ſit in fructibus bonorum operum: vt ſimilis ſit illi ſanctiſſime ⁊ nobili ſponſe: de qua ait ſalomon prouer. 30. Mulierem fortem quis inueniet ⁊ cetera. Manum ſuam miſit ad fortia: ⁊ digiti eius apprehenderunt fuſum: manum ſuaz aperuit inopi: ⁊ palmas ſuas extendit ad pauperes. Mittat ergo manum operis ad fortia. i. ad ea que ſūt difficilia ⁊ magne importantie: cum expedit ſicut fecit regina heſter: que pro liberatione populi ſui a morte poſt orationes ⁊ ieiunia ⁊ mortificationē humiliationis acceſſit non vocata ad regez aſſuerum marittum ſuum: exponens ſe in hoc periculo mortis: quia ſic erat ſtatutum: q̄ quicunq̄z ad ipſum regem accederet nō vocatus: occideretur: niſi rex ſubito ſceptro ſuo eum tetigiſſet in ſignum clementie: ⁊ per hoc reuocauit ſententiaz illaz iniuſte datam a rege contra populum: vt patet in libro heſter. Sicut etiam fecit rebecca: que prudētiſſime operata eſt: vt iacob filius eius obtineret benedictionem paternam: ⁊ ius primogenite: quā cognouit a deo ſibi collatam: ac etia. a viro ſuo iſaac perſuaſit: vt ipſum iacob filium eorum mitteret in meſopotamiaz ad tempus: vt cederet locum ire fratris ſui: genē. 27. Operata eſt prudenter ⁊ abigayl portans munera magna ad dauid ⁊ ſocios ad mitigandum iram ſuam contra nabal virum ſuum: quam diſpoſuerat occidere propter verba iniurioſa dicta nuncijs ſis. i. R. 24. Operata eſt ⁊ vtiliter rachel vxor iacob recedēs a pre ſuo laban iniſto ſine noticia eius: ⁊ furās ei idola ſua: ne idola adoraret vlterius ⁊ abſcondens ſub ſtramentis ſuper quibus ſedebat: ne ea reperiret

p̄ Dpor ut ſirtum in dz hrē.

pater suus:tabernaculum vbi manebant perquirens:ne vir suus iacob de furto argueretur:gen.

In similibus ergo manus operis mittat ad fortia:sustinens:potius infamiam ⁊ mortem: q̄ fidē frangat adulterium committens: vt fecit susanna ergo illos iniq̄s senes:daniel.13. Et si vir infirmetur etiam grauissime ⁊ toto tempore vite sue:⁊ ō prosperitate deueniat ad miseriam:fortiter operetur eum iuuando ei deuote seruiendo:cum eo incommoda sustinendo:sicut fecit anna vxor tobie senioris eum cecum factum:⁊ pauperem non delinquens:sed de suo labore texendo sustentās: vt tobie.3.patet.sed ⁊ digiti eius apprebēdant fusū:idest non ōdignetur etiam humilia ⁊ vilia facere quecunq̄ oportet:vt nere coquere domum mundare ⁊ huiusmodi. Et hic ō octauiano ⁊ lzarolo magno legitur:q filias suas docere fecit opere lanificio se exercere:ne ociose essent:etiaz filios cum habet ⁊ potest:⁊ si diues sit ablactare debz. Reprehendit grego.mulieres: que cum possint non lactant proprios filios:sed dant alijs ad nutriendum di.4.deniq̄.que nutrices cum frequēter sint ebriose discole ⁊ luxuriose:qui nutriuntur ab eis lacte inbibunt mores earum.Debet demū extendere manum ad pauperes.facere enim elemosynam:solent viri dimittere hoc vxoribus suis: quod facere debent secundum facultatem. Notabiliter tamen dare non debent alijs elemosynas sine consensu virorum. Tertio debet esse rara in discurrendo extra domum. Unde dicit in lateribus domus tue.s.sit vxor:nō dicit in plateis ad tripudiandum:in hostio domus ad fabulandum vel murmurandum: in fenestra ad prospicandum: sed in lateribus domus tue intra in domū: nunc in vno latere seu loco:nunc in alio : aliquando in camera ad orandum aliquando in sala ad ordinandum aliquando in coquina ad prouidenduz: ⁊ huiusmodi.Dicit beatus ambro.de gloriosa virgine desponsata ioseph. Prodire de domo nesciaz nisi cum ad ecclesiam veniret:⁊ hoc cum lex mādabat:sed ⁊ tunc non sola:sed cum cōiuge suo sociata ibat ad templum in festo:⁊ cum filio:vt scribitur luc.2. Multuz enim attendere debet ad obseruationem fame bone: ⁊ ideo conuersationem personarum suspectarum vitet: ⁊ accessus ad loca indebita vel non debito tempore. Dicit sapiēs prouerbiorum.19.q̄ domus ⁊ diuitie a parentib⁹ scilicet dantur filijs:vxor autem bona a domino preparat̄.quasi di.gratia dei specialis est:vt quis bonam vxorem habeat.Et ideo cum fieri debet coniugium:vtraq̄ pars debet orationes facere:⁊ ab alijs bonis personis procurare:vt domin⁹ det sibi bonam societatem. Nam si malaz inuenerit: purgatoriū sustinebit:⁊ tamen patiēter ferre oportebit:quia dissolui vel separari non potest. Si bonam societatē habebis:beatus es ⁊ bene tibi erit. vnde dicitur. Mulieris bone beatus vir. Sapiens enim mulier:dicitur prouer.14.edificat domum suaz:idest multiplicat omnia bona: sicut vitis abundans in lateribus domus tue:que latera idest loca domus implet bonis. Insipiens autez extructam manibus destruet idest operibus suis exterminabit familiam ⁊ substantiam : sicut fecit illa pessima ieçabel vxor achab regis israbel: ⁊ demum ipsa exterminata est : vt dicitur .3. Reiz.capitulo.

Quantum ad tertium

principale:scilicet effectum : ad quem ordinatum est matrimoniuz. Istud principaliter est procreatio filiorum:qui ad dei cultum nutriātur.Et hoc quod subdit.Filij tui sicut nouelle oliuarum :scilicet erūt:idest pulchri moribus semper virides virtutibus:victorioſi in tribulationibus ⁊ tentationibus:oleum producētes in miserationibus. Oliua enim est pulchra ⁊ semper viridis : significat victoriam:⁊ producit in fructum oleum.

Equidē habere filios bonos ⁊ filias bonas : non est in potestate parentum:sed dei miserentis: ⁊ ipsius filij se ad hoc disponentis. Unde inuenimus in scripturis optimos patres habuisse pessimos filios.O q̄ bonus ⁊ pius fuit eçechias rex iuda: ⁊ tamen filium sceleratissimuz habuit manasse. Malus fuit amon:sed optimus fuit filius eius iosias. Sancti fuerunt iacob ⁊ rachel et lya:⁊ tamen filij aliqui fuerunt boni:vt ioseph:aliqui mali quasi omnes coniurantes in mortem ⁊ venditionem fratris:⁊ sic de alijs.Uerum est tamen q̄ communiter sic accidit:q̄ bona arbor bonos fructus facit ⁊ econtra:quia boni parentes sunt solliciti cū ad hoc teneāt iure diuino ⁊ humano istruē filios in bonis moribꝰ:⁊ semel imbuta recēs fuabit odorē testa diu:vt dic̄ horatius . Siqs suoz ⁊ maxime domesticorum curam non habet:fidem negauit.i.fidelitatem naturalem: ⁊ est infideli deterior:vt dicitur.i.ad thi.5.c.Sicut ergo nutrimē tuz corporis debet ei prouidere : ita ⁊ anime per bonam doctrinam.Unde ⁊ chrysoꝰ dat istam regulam:q̄ quando quis vult sumere coniugez bonam:attendat ad parentes eius : qz si bonos nouit:verisimile est:q̄ bene instruxerint filiam suaz vel filium:⁊ inde talis bona vel bonus sit.Et ecōtra si parentes mali sunt ⁊ inhonesti ⁊ filij ⁊ filie superbi discoli ⁊ huiusmodi:vt parentes sui . Et qz filie quasi continue conuersantur cum matribus: parum cum patribus:ideo ex matrum moribus potest coniecturare de moribus filie: que proponitur pro coniuge.Multa mendacia dicuntur in huiusmodi contractibus:⁊ est graue peccatum: vt pessima iuuencula dicatur bona: ⁊ pauper iuuenis luxor ⁊ deuius dicatur diues ⁊ bonus . Et ideo non omnibus omnia credas:sed quere diligenter non respiciendo tantum ad votem:sed ad mores.Filij ergo tui per tuam instructionez sint: vt nouelle plante oliuarum:admone vt sint pulchri in exteriori cōuersatiōe: vt nō sint adusti car

nali luxurie operatiõe:sed virides castitate:z qz vt dicitur.28.q.i.sepe.Sepe malozum consoztia ad crimen inducunt innocentes: quanto magis eos qui ad vitia pzoni sunt:vt adolescẽtes: ideo admone de conuersatiõe honesta: z remoue eos ab inhonesta:assuescãt fozziter sustinere aduersa incommoditates labozes vincere tentationes z esse pauperibus misericozdes.Sic tobias docuit filium ab infantia timere deum z abstinere ab oĩ peccato:z postea in particulari:qꝫ deum laudaret semper z ozaret ad eum: consilia sapientum quereret:a superbia sibi caueret:matrem honozaret: castitatem seruaret:misericozdiam ad elemosynam exhiberet:vt patet tobie.4.c.Sic parentes sare vxozis tobie iunioris monuerunt eam honozare socrum:diligere maritum: gubernare familiam:z irreprehensibilem se custodire:tobie.x: c. Sic parẽtes sulãne docuerunt eã z erudierunt secundum legem moysi in timoze domini. Nũc autem parentes quia ignozantes sunt z paruz deum timentes:nec filios vel filias sciunt per se erudire:z quod peius est:quia nec curant eos mittere ad predicatiões: mozatur puella in domo nunq̃ audit verbum dei:z sicut bestia accedit ad cõiugium:z vt bestia se habet in coniugio. De gubernatione familie quomodo debet se quis habere ad vxozem filios z seruos z econuerso ipsi ad eos:habes etiam dissuse in.4.pte ti.i.c.de pzudẽtia ichominica.De vitijs z speciebus varijs luxurie:que committuntur etiam a coniugatis:habes supza in secũda parte ti.de luxuria.c. de adultterio z alijs capitulis. De castitate coniugali habes in.4.parte ti.de temperantia.c.de castitate.z

De alijs que pertinent ad matrimoniuz initiatum confirmatum z consumatum:z peccatis que circa hoc committuntur: habes in sequentibus capitulis huius ti.

De ipedimento mrimonij qđ dicitur error ꝑsone. Capl'm secundum.

r Elinquet homo patrem z matrem z adherebit vxozi sue:z erunt duo in carne vna:gen.2.Que vba referens xps phariseis:vt habetur mat.19. instituit matrimonium:vt esset sacramentum ecclesie:quez statum appzobauit in nuptijs se reperiens:quas miraculo nobilitauit.Ar. ad H.30.di. hec scripsim⁹. Et tria insinuantur in dictis verbis. Primum est impeditio matrimonij:que resecatur:qz relinquet homo patrem z matrem.s.vt nunq̃ contrahat cum talibus.nullo enim tẽpoze mundi licuit filium cum matre vel filiam cum patre contrahere:sed in principio pzopter paucitatem licuit viro contrahere eum germana z in pzocessu tempozis per legem diuinam additi sunt quidam gradus: per legem canonicam alij gradus z alia impedimenta:quozum quedam tãtum impediunt:quedam etiam dirimunt: z de his primo agetur.

Secundum est contractio eius: que insinuat: qz adherebit vxozi sue:quod fit contrahendo cũ ea. Et pzimo quidem per verba de futuro per sponsalia. Secũdo per verba de pzesenti:z tũc adheret consensu. Tertio per copulã: z tunc adheret cozpoze.Et de his subsequenter agitur.

Tertium est effectio eius ad quã ozdinatur:qz erunt duo in carne vna.i.ad istud opus.s. ad pzocreandum pzolem:que cõmuniter est vna:quam etiam tenentur nutrire z mozibus istruere:quod fieri nõ potest sine mutua cohabitatione: z ideo de ipsozum coniugatozum conuersatione agitur: supza in sermone precedenti.

Sciendum igitur qꝫ matrimoniũ in lege ciuili canoniçata. 17.q.z.§.i.sic diffinitur matrimonium. Matrimonium est viri mulierisqꝫ coniunctio indiuiduã vite cõsuetudinẽ retinens. Viri z mulieris dicitur ad differentiam bzuoꝝ z sodomitaꝝ vbi masculi in masculos z femine in feminas turpitudinem operantur. In singulari etiam dicitur viri z mulieris:qz nulli vnq̃ femie licuit hre plures viros:nec in hoc vnq̃ dispensauit ds: nec vlli viro licuit plures vxozes habere nisi ex dei dispensatione extra de duoz.c.gaudemus. In quo dispensati sunt plures patres veteris testamẽti:vt Abzaham erga quas. Jacob erga quatuoz. Dauid erga plures. Et hoc ad dilatañ. dei cultum. Qui solum seruabatur vere in familia illozuz patrum:alijs ad idolatriam declinantibus. Multiplicabatur autem dei cultus per multiplicationẽ carnalem ꝓlis illozum. Tum etiã ad designãdũ ecclie mysteria.s.qꝫ xps ꝺberet sibi despõsare ecclesiaz:non solum vnã vnitate fidei z dilectionis: sed ꝑles respectu diuersitatis locozum: z rituum vnde assumpti sunt z in quibus etiam in fide cõuersantur. Nam alij vocati ex Judaismo.Alij ex gentilitate.Et alios ritus hẽt ecclesia ozientalis alios occidentalis.Cõiunctio additur:vbi nõ qꝫ matrimoniũ q̃tũ ad pfectiõem eius essentialẽ efficit̃ per coniunctionem animozum.i. consensum per verba expzessum:etiam absqꝫ coniunctione cozpozum.27.q.z.c.sufficiat. Ipsa tamen copula carnalis addit quantũ ad perfectionem significationis qz significat perfectius coniunctionez christi cum ecclesia:z deitatis cũ humanitate indiuisibilem sicut z matrimonium consumatum est. Inse parabile puta per ingressum religionis.Et significat coniunctionem anime fidelis cũ deo per dilectionẽm que tamen ab eo sepe per moztale peccatum separatur in presenti. In vita beata vbi cõsumatum est matrimoniuz:istud nunq̃ potest separari.Dicit etiam pe.de pal.in.4.di.26. qꝫ cõiunctio q̃ ẽ essẽtia mrimonij nõ ẽ cozpoꝝ cũ illa seq̃t̃ nec fuit ĩ maria z ioseph:vbi fuit vez mrimoniũ

p matrimony de facto ostendit.

* p Nota qd primum impedimentum matrimonii est error

Nec ꝓsensus precedens: cum illa sit cā efficiēs ex trinseca: sed ꝓiūctio ligamis media quā dr effic. Sicut ⁊ cetera que sunt res ⁊ sacramētum in alijs sacramētis ad quē consensus disponit. Sicut aq ⁊ verba ad characterē baptismi. Addit magister sententiarum ad dictam diffinitionē: marital. qō dicitur ad differentiam concubinatus. Qui etiam si duraret vsq ad mortem ⁊ fidem sibi seruarent non est matrimonium: sed fornicatio. Nec obstat q Abrahā: Jacob ⁊ dauid dr̄ hūisse ꝓcubinas ⁊ tamen non fornicarie: sed licite dicūt eis vsos fuisse. Nā femie ille aliqn vxores dr̄ ī scriptura. Aliqn cōcubine. Uxores quidem in quātum cognoscebantur vxorio affectu: ⁊ cōsensu maritali. Seu quantum ad debitum coniugale. Concubine aūt dicuntur quantum ad regimē domus: ⁊ gubernationem familie: q non erant ꝓncipales in hoc: sz vna. s. ꝓma. Alie vt obsecundantes: secundū Nicolaum de lyra: super Beñ. Sequitur in diffinitione. Individuā vite consuetudinem retinēs. qō intelligitur secundū ꝓpositum ⁊ debitum: q debent esse illius ꝓpositi q nunq̄ dividantur ꝼm hosti. vnde non debent dirumpere coniugalis cōpaginis vnitatez. 30. q. 5. femie. Sic imperator dicitur Augustus quo ad ꝓpositum. Certū est tn quandoq matrimoniū dividi: ⁊ ꝓncipē non semper augere imperium: vt constantinus: de cuius donatione ꝓpter hoc est dubium: vt pe. de pal. in quarto dicit. Uite dicitur: quia mors omnia solvit. Mortuo enim viro soluta est a lege viri: vt dicit apostolus. i. cozin. 7. Sed eo viuente sine eo non potest orare. Ita. s. q ꝓpter hoc deneget debitum exigenti nec vouere: ⁊ ecōuerso vir sine vxore quo. s. ad castitatem in quo non ad imparia iudicantur. Unde si coniugatus mortuus resuscitaretur vt laçarus: que erat vxor eius: non esset amplius vxor nisi iterum ⁊ de nouo contrahendo. Et q quodd ī matrimoniū est spirituale ī ter ꝓlatum ⁊ ecclesiaz suā qō finitur morte. Idē dicendū de huiusmodi hoc est q si plebanus p̄or vel ep̄us mortuus suscitatur: oportet q de nouo eligatur in illa ꝓlatura ꝼm pe. de pal. in 4°. Et idem dicit de religioso resuscitato: q non est obligatus religioni. Fuit aūt matrimoniū institutum a deo. 66. z6. c. ōinde. Et in paradiso terrestri dicēte adam ex instinctu. s. s. Hoc os ex ossibus meis ⁊ ceta. Beñ. z. c. Et ante pctū quidē soluz ad multiplicationem ꝓlis: post pctū etiam ad vitationem fornicatiōis. i. cozin. 7. Propter fornicationem. s. suam: vnusquisq̄ habeat suam ⁊ ceta. Propter ēt alias causas contrahitur. Sed ille sunt ꝑncipales. Et dr̄ matrimonium: quasi matris munium. i. officiū: q dat mulieribus ēt matres. Et lz pater generationis sit actor: ⁊ pene vxoris dr̄s. 33. q. 5. Hec imago. tn matrimoniū plus ascribit matri q̄ patri: qn̄ eius officiū plus apparet in matrimonio: q̄ officium viri. Nam ante partū onerosus. In partu dolorosus. Post partuz laborioſus nosc̄itur sibi ꝓtus. de cōuersi. cōiu. Ex litteris. Nō q licet iuriste dicant: ⁊ etiam magister sententiaꝝ videatur dicere: q matrimonium large dicitur sacramentū inquātū. s. est signum sactissime rei. Sz non confertur in eo gratia: sicut in alijs. Tho. ⁊ pe. de pal. ⁊ alij theo. cōiter tenent contrariuz. s. q ibi conferatur gratia: ad istum. s. effectum: vt sciat vnusquisq̄ vas suū possidere in honore nō ī passione desiderij. Qō sic ītelligitur: q habet minuere ⁊ refrenare concupiam non per hoc solum q satisfit concupiscētie per actum coniugalez: q istud est naturale: sed per dei gratiam ibi operantez ꝼm Jo. parisien. vt videlicet sit cōtentus coniuge sua vel suo ⁊ non feratur ad concupiscentiaz alterius: ⁊ magis amet consortē ēt turpissimā facie q̄ alienā pulcherrimaz. Q aūt in multis secus sit ꝑ accidit vel q ponunt obstaculū gratie sacr̄ali: vel q recepta non conseruant vt in alijs sacr̄is. Est igitur ꝓpr̄ie ⁊ stricte sacr̄m. Omne enim sensibile a deo īstitutum in remediū cōtra pctū conferens gratiā ex opere operato ⁊ significans eam est sacr̄m noue legis. Sed omnia hec conueniunt matrimonio. q̄ est sacr̄m ꝓpr̄ie ⁊ stricte. Sed bene verū est q habet minus de spūalitate q̄ alia ⁊ minor gratia cōfertur secundum pe. de pal. Imꝑimit autem matrimonium ꝓout est sacramētū noue legis ornatiuū qui vocatur vinculuz vel nexus: qō nō soluz est relatio rationis sed aliquid absolutū disponēs ad gratiā. Qui ornatus nō impr̄imit in matrimonio contracto ante baptismum: sicut nec etiaz imꝓrimeretur character disponens ad gratiā in confirmato ante baptismū. Unde ⁊ infideles coniugati recepto baptismo si de nouo cōtrahunt inter se vir ⁊ vxor seu persistunt in pristino consensu tunc ipr̄imitur ille ornat' ⁊ matrimonium cozuz est sacramentum noue legis. Nam ante baptismū nō erat perfecte sacramentum: put. s. est cāns gratiaz: sed erat matrimoniū illud quidā contractus. Forma huius sacramenti secundum pe. de pal. in. 4°. sunt verba que dicunt contrahentes. s. accipio te ī meam ⁊ cetera. vel aliud equipollens vt ex exp̄ssiuum consensus per signum. materia sunt ipsi cōtrahentes. Nec distinguitur hic materia in qua suscipiens: ⁊ materia ex qua: sic in eucharistia: ⁊ alijs q matrimoniū est contractus personaꝝ: sicut alij contractus sunt contractus rerum in quibus contractibus res qui transfertur per pactum est materia: ⁊ expressus consensus forma: vel etiam potest dici q sicut in eucharistia ē duplex materia ⁊ duplex forma: vnum tamen sacramentum: ita ⁊ hic cū dicitur. Accipio te in meā. i. do tibi me ipsuz in virum: est vna forma: verba: ⁊ vna materia ex q̄ ipse qui loquitur: vel corp⁹ eius. Et alia materia ī qua. i. obiectū in quod transit. Sicut cū dico. Hoc est corpus meum. Et vlterius qn̄ respondet mulier. Accipio te in meum. i. do me tibi in vxorez: est forma: verbum: ⁊ materia ex qua loquens: ⁊ in q̄ recipiens. Et sic diuersis respectibus vnum est formale respectu alterius ⁊ aliud est materiale. Que autem dicit sacerdos cum benedicit ipas

⁊ ꝓmotō cessat. ḳ hō bigamus. cū. 27.

nuptias ẽ forma accidẽ talis ⁊ nõ ẽ de substantia matrimonij ſm aug. ⁊ anco. Dicit ẽt Tho. i. 4°. q cũ puella p uerecũdia tacet parẽtibus ẽ viro tradẽtibus: verba parẽtũ ꝓputãtur: ac ſi eſſẽt puelle: taciturnitas illa habeat p cõſenſu. Et hº eſt ꝯum de filijs ⁊ filiabꝫ reſpectu pris ⁊ mris tm. ſ. q ipi parẽtibus cõſentiẽtibꝫ exꝑſſe tacentibꝫ filijs ꝓhibẽt matrimoniũ. Sz non ſic de aliſ cõſanguineis: vt extra de deſpon. impu. c. i. li. vi.

Impedimẽta que ſcili/

cet impediũt cõtrahendũ matrimoniũ vel dirimũt iã cõtractũ: cõtinentur ĩ verſibꝫ ĩmediate ſupza poſitis ĩ ꝟmone: qui ĩcipiũt: Error cõditio ⁊ cetera ibi vide. Eſt g̃ primũ ĩpedimẽtũ error. Sed nota q ẽ triplex error. ſ. pſone fortune ⁊ cõditiõis: ⁊ de iſto tertio errore cõditiõis dicetur ĩ ſequẽti. c. Primus ergo error dirimit mrimonium: ⁊ hoc niſi cognito errore ratificarz dictũ matrimõium. cũ. n. de eſſentia mrimonij ſit cõſenſus viri ⁊ mulieris ĩ alterutrũ p verba exꝑeſſus: vbi eſt error pſõe: puta ſi Joãnes dicat ſe eſſe Petrũ: nullus eſt cõſenſus. Nã qui errat nõ cõſentit. ff. de iu. ⁊ fa. igno. l. ſi p errorẽ. ⁊ errãtis voluntas nulla eſt. C. de iuris ⁊ fac. ignozantia. l. cũ p teſtamẽtũ. ſequit g̃ q nõ ſit cõiugiũ. Qꝺ talis error pſone dirimat mrimõium: ꝓbat pe. de pal. ĩ. 4. ſic: Error q reſpicit id qõ ẽ de ſubstãtia mrimonij: ſicut ſũt pſone que ſunt materia q̃ ad ſubſtantiam mrimonij: dirimit mrimonium de iure diuino: qz nõ põt facere ius humanum: q illa ĩ quam nõ cõſenſit: ſit vxoz mea: qz ſic nõ eſt mrimoniũ niſi p cõſenſum: ſic nõ eſt matrimoniũ cũ iſta: niſi p cõſenſum ĩ iſtam. Sed ſi errat quis ĩ perſona intẽdẽdo cũ vna cõtrahere: ⁊ alia ſibi pñtat loco eius nõ cõſenſit in illam. vñ nec vxoz ſua ẽ: ſicut nec Lia fuit vxoz iacob: cuiz eaz primo cognouit vxozio affectu: qz itẽdebat ad rachelem: ſed poſtq̃ cognouit liã eſſe ratum habens: ⁊ in illã vt vxozem cõſentiẽs facta ẽ vxoz. Sic ẽt quilibet errãs aduertẽs de errore põt ratificare ⁊ cõtrahere: cũ qua prius nõ ĩtendebat.

Error ãt fortũe et qua/

litatis: puta ſi credidit cõtrahere cũ diuite vl virgine: ⁊ inuenit pauperẽ vel cozzuptã: ñ excludit cõſenſum: nec p cõſequẽs dirimit mrimonium. Tho. ĩ. 4. di. 30. ⁊ ĩ decretis. 29. q. i. §. his ita. Error vero nobilitatis vel dignitatis ſi redũdat in errorẽ pſone: ĩpedit mrimoniũ: alr non. Exẽplũ ĩ filio regis vel ꝓmogenito: cũ quo aliq̃ ĩtendit ꝓhere ⁊ pñtatur ſibi ciuis loco ꝓdicti. vñ ñ tenz Tho. ĩ. 4. di. 30. Idẽ ricar. dicẽs q ſi errat circa ſubiectũ nobilitatis: nõ tenet: vt cũ quis ĩtendit cõtrahere cũ filia regis: ⁊ ſibi bñ pñtat loco eius filia ciuis. Sz ſi errat circa nobilitatez ſubiecti tenet: vt cum cõtrahit cum pſona ſibi nota: quã putat regalez habere dignitatẽ ⁊ nõ hẽt. Pe. de palude ĩ. 4. diſtĩguit de errore pſone: q̃ ad fortunã vel qualitatẽ: ⁊ dicit q ſi error eſt abſolutus qz talis error nõ cadit ſuper aliqõ qõ ſit de eſſẽtia mrimõij: i õ nõ impedit nec dirimit iure diuino: qz cõcurrũt eſſentialia. nec iure humão: qz nõ ĩuenitur ſtatutũ vt cõtrahẽs cũ paupere: quam credit diuitẽ ⁊ biª. hẽat impedire. Sed ſi ſit error cõditionatª. i. cõtrahit cum cõditione: q̃ ẽ honeſta ⁊ poſſibilis: ea exiſtẽte ſtaret: nõ ſtãte nõ ſtaret: puta ꝓtraho tecũ: ſi tu es diues vt ego vl ita vt dictũ ẽ mihi: vl ſi dabiſ mihi tãtã dotẽ.

De impedimẽto cõditiõis fuit. Ca. 3.

Ecũdũ impedimẽ/

tũ eſt error circa ꝓditionẽ pſõe: vtz. ſ. feruilis vel libere cõditionis ſit. Circa qõ tria ſunt notanda.

Primũ qz ſi error ſit paris cõditionis vel ẽt melioris q̃ ſua: puta ſeruus cõtrahit cum fua: quã putabat liberã: vel ꝓtrahit cũ libera: quã putabat fuã: talis error nõ dirimit mrimoniũ: qz nõ decipit. 29. q. 2. ſi qs liber. Ray. Tho. Pe. Hoff. ⁊ Inno. Si tñ mulier ignozaſſet fuitutẽ viri nõ eẽt mrimonium.

Secũdũ eſt q ſi liber vel libera ꝓtrahit matrimoniũ cuz ſerua vl fuo ignozãter. i. neſciẽs cõditionẽ fuitutis: nullum ẽ mrimoniuz: niſi poſtq̃ ſciuit ꝓditionẽ eiª cõſẽſit ĩ eo vel ꝟbo vel facto. ſ. carnaliter cognoſcẽdo. 29. q. 2. ſigs ĩgenuus. vel niſi ĩ aõ teneat: q ẽt cum illa ꝓtraberet: ſi eẽt ãcilla fz Ricar. Si ꝟo nõ certitudinaliter ſciuit: ſed ex his que audiuit habuit pzobabilem opinionez de ſeruitute: ⁊ cognouit eã nõ poteſt relinquere. ſi vero habuit leuem ⁊ temerariam: non obſtãte q poſtea exegerit debitum: ſi certius ſciuerit de ſeruitute poterit petere ſuam ſepationem. Item ſi talis poſtq̃ ſciuit fuitutẽ eius: cuiz quo vel cuiz quia ꝓtrahit: cõſentit ĩ eum debet p eccleſiã cogi alius: qui. ſ. ẽ ſeruus ad aſſentiẽdum: ſi tamen anteq̃ conſentiret: alter eozum cõtraheret cum alio vl cũ alia: teneret iſtud vltimuz Guil. ⁊ ho. ⁊ ricar. in. 4. di. 16. dicit q non eſt ibi matrimonium: fz tenetur ratione promiſſionis facte: ⁊ ideo eccleſia compellet cum illa remanere: vt de nouo cõtrahat: ſi videlicet nondum contraxit cum alia de preſenti.

Tertiũ eſt: q ſi liber vel libera ſcienter ꝓtrahit cum ſerua vel ſeruo: tenet, mrimonium. 29. q. 2. ſiquis liber. Et ĩ hoc caſu ꝑples ſequitur matrem de iure cõmuni: quãtũ ad conditionem ſeruitutis vel libertatis: extra de na. ex li. ven. c. i. ſm petrũ ⁊ ricar. in. 4. di. 35.

Pe. de pal. dicit in. 4. hoc eſſe verum de iure ſi tñ ſit conſuetudo in contrarium: tenet cõſuetudo. Et io. an. dicit q de conſuetudie põt induci: q ĩ hoc filius ſequat patrem. ſ. quo ad libertatem: ⁊ idem ſi eſſet lex municipalis: ⁊ hoc videẽ

eē i partibus italie:naz nati ex ancillis z liberis viris foznicarie sunt liberi:quātū ad honozes z dignitates sequit patrē:rationē huius ibi vide.

De cōsuetudīe tñ spāli aliquaz terraz partus sequit deteriozis cōditionis parctē: siue sit pat: siue mater:sed si pr post actum mrimonium se vēdiderit nolēte vxoze:qō facere pōt fm ricar. tūc partus sequit matrē:si ipsa ē libera: si vterqz est seruus z diuersoz dñoz:fiet diuisio liberoz fm numerū:z si ē vnus tñ:ille penes quē remanebit recōpensabit alias dño iustū preciū. Item nota q serui ūitis dñis pñt ꝓtrahere mrimonium:extra de ꝯiugio seruoz.c.i. z q̄uis dñi eoz pñt tales vēdere:qz ex ꝓtractu mrimonij nō amiserūt ius suū sup eos:nō tñ i partib' ita remotis debēt mittere vel vēdere:q impediaē vsus mrimonij cū cōiuge sua. Si āt serui de volūte dñoz cōtraxerūt:tūc nō pñt dñi precipere aliquid i piudiciū redditiōis debiti.vñ magis obediet cōiugi debitū exigēti:q̄z dño' tūc aliud imperāti.ricar.vbi supza.

De seruitute sequenti

mrimoniū cōtractū p verba de pñti. Nā que dicta sūt supza videnē hre locū qñ seruitus ipa p̄uenit cōtractū mrimoniū: altero cōiugū libero z ignozāte seruitutē cōsoztis. Sciēdū igit q cōtracto mrimonio de pñti:z multo magis consummato nō pōt vxoz facere se seruā alterius inscio z inuito viro vel ignozāte iure dīno:q̄ dr gen.3. Sub viri ptāte eris:z ipe dñabit tui. Secus aūt ē i iure ciuili:qz ē socia z nō subiecta:imo sui iurꝭ vñ fm ius ciuile videt:q se vxoz pōt facere ācillā alterius:theologi tñ dicūt oppositū. Et sigdē illa subiectio quā scriptura pōit eēt tñ iudiciat': abolita eēt p xpm z ius ciuile oppositum:sed qz naturalis ē z moralis rōi recte cōcozdās repetita i nouo testamēto:iō verius est qō dicūt theologi. Maritus āt potest se seruū facere:tenet tamē rddere debitū vxozi talis:z pōt exigere ēt dño suo phibēte.vbi ēt attēdēdū:q cū dicit q aliqs pt se i fruū dar itelligit dar.i. venūdar se ad pciū participādū:alias donatio ñ valeret:qz donatio excedēs quīgentos solidos.i.aureos reputat immensa iure ciuili:z quatenus est vltra:eaten' nō est valida:q si eēt res idiuisibilis: fozte totū vi ciareē.C.de dona.l.siquis. sed libertas ē res inextimabilis z idiuisibilis:vñ dare se i seruū:ē immēsa donatio:z nō valet. Ex hoc āt q gs p' mrimoniū contractuz de pñti siue consumatum siue nō.venūdet se:nō piudicat matrimonio:qz seruitus superueniēs ñ dirimit ipsum:nec p hoc vxoz efficitur serua:nec liberi eoz efficiūt serui: qz partus sequitur ventrē. Nō ergo piudicatur vxozi: quia vt dictum est: non fit per hoc ancilla etiaz si taceat:quia phibere non pōt: etiam si cōsentiat:qz ñ cōsentit vt ipa sit ancilla:sz vt ille sit seruus:ad qō ñ sequit ipam fieri ancillā:cuz seruus possit hre vxorē liberā. Nota tñ q vbi ē cōsuetudo:q cōtrahēs cū seruo fiat serua valet. Nā sicut ius scriptū potuit ūenire nouū modū seruitutis:ita ius ñ scriptū:qō dr cōsuetudo: ita etiā vt mulier alterius terre ligeē eo ipso:q contrahit i terra tali cōsuetudine affecta:tum qz cōtrahendo sortitur fozum:tū qz vt vxoz sequi tur domiciliū viri:sed si mulier ignozarz eū fruū aut talem cōsuetudinem:non ligaretur:qz statuta ciuitatū non ligant ignozantes ea nec consuetudines:de consti.c.i.li.6. Dec omnia pe.de pal. in.4.di.xxxvi.

De carnali copula ta/

lis coniugij.s.seruozum vel alterius eozuz serui.

Nota primo q si dñs talis serui vel serue p/hibeat copulā vel actum coniugalē:si sine causa phibet non audit. Neminē.n.audit.i.exaudit p toz sine causa. Nō āt pōt matrimoniū seruis p/hiberi a dñis aut actus eius sine causa:nec tenēt in hoc eis obedire:aut phibet hoc dñs.s.actum coniugij cū causa:puta qz indiget seruitio suo. Et tunc distingue qz aut dñs consensit in coniugium:z tunc ēt nō auditur nec potest phibere:aut non consensit in cōiugium.z tūc debet dño obedire:non coniugi cui non potuit se obligare saluo iure alterius: vbi tñ posset vtriqz satisfacere z sibi z coniugi de actu cōiugali z dño suo ō seruitio cōpetenti posset vtrunqz facere:z dñs debz permittere:sz si vadit ad loca remotioza z indiget tali seruo:tunc seruandū qō dictū est:vel vēdat in illis partibus vbi est coniunx si potest.

Secundo nota q cū quis scit se seruuz si credat aliam' vel alium cum quo contrahit scire eē talem:qui tamen sit liber :aut q affectuose adeo diligit q etiam consentiret:si sciret esse talē:excusatur a peccato ex quo vxozio affectu cognoscit vel cognoscitur:alias si sciat non tenere matrimoniū foznicatur quousqz alium cetiozauerit de sua conditione:z ille nihilominus consentiat in eum vt in coniugem. Est autem in eius ptāte qui ignozabat hoc postqz sciuit ratificare seu cōsumare dictum matrimonium. Tertio nota ō libero nesciente esse seruum vel seruam cum q̄ contrahit. Et quidem q̄diu credit coniugem liberum vel liberam:licet nollet consentire si sciret:tandiu excusatur a peccato:vt iacob in facto Lie pp ignozantiam facti probabilez z filij erūt legitimi si sit in facie ecclesie contractum matrimonium. Quarto nō cum oritur dubitatio vel q̄stio de tali matrimonio quid agendū. Sciendu igitur q est differentia inter scientiam z conscientiam z scrupulum circa talem materiam.nam scientia qz habet euidentiam:z non est nisi verorum: qui habet scīaz de impedimento:siue seruitutis siue alterius impedimenti dirimentis:nullo cogente non potest petere aut reddere debitum quin aut sibi preiudicet si in ipso erat matrimoniuz ratificare aut peccet si in ipso non erat matrimoniū ratificare:vl erat:sz nō ītēdit ratificaē

per hoc. quando vero de hoc habet conſciam ⁊ ſi non ſciam de impedimento. i. firmam credulitatē habeo de huiuſmodi impedimento: q̄uis clare non ſciat ligatur tamen ſua conſcientia erronea: nec refert vtrum leui aut ꝓbabili cā moueatur: qz etiam contra conſcientiaz erroneam nullus debet cuicunqz homini obedire: duz durat talis conſcientia: qz omne quod eſt cōtra cōſcientiam edificat ad hebēnam. ſed quando hz ſcrupulum conſcientie. i. qz dubius eſt: ⁊ tūc ſi ex temeraria ⁊ leui cauſa vt qz audiuit a paucis ⁊ leuibus perſonis debet deponere. qua depoſita poteſt petere ⁊ reddere debitum. ſi autem dubitat ex probabili cauſa poteſt reddere: qz ī dubio debet quis obedire prelato ſicut vaſallus in dubio debet dñm ſuum iuuare. zz. q. i. quid culpatur. ſed non debet petere qz exponet ſe piculo: ⁊ aug⁹ dicit Tene certum ⁊ dimitte incertum non petendo certum eſt q̄ nō peccat. Et hec diſtinctio habet locum in omnibus īpedimentis q̄ ſimpliciter impediunt matrimonium vel actū eius: quo ad perſonam que habet noticiam: hoc enim faciat perſona ſm dictam diſtinctionem vbi nō vult matrimonium conſumare alias ſibi preiudicat ⁊ peccat. Sed quid iuris ſi de hoc lis pēdeat in foro iudiciali? dixit hoſti. etiam ſi ſit certus pp dubium euentum poteſt reddere ⁊ peteꝝ debitum affectu coniugali cognoſcendo: non vt liberam nec vt ancillam: ſed vt cui queſtio ſtat⁹ mouetur: vnde pp primum nō peccat pp ſm nō ſibi preiudicat maxime ſi ab eccleſia vrgeatur. Et magiſter ſnīarum in. 4. di. 38. dicit q̄ dz reddere ſi⁹ vrgetur qō etiam vī in gradibus humana lege ꝓhibitis: ⁊ perconſequens ſ in īpedimēto ſeruitutis in quibus eccleſia que ſtatuit: quando vult deſtituit ⁊ diſpenſat: non āt in gradibus diuina lege ꝓhibitis in quibus eccleſia forte nihil poteſt. Sed iſta opinio quo ad primū nō valet: qz eccleſia qñ precipit debitum reddi lite pēdente nō intendit diſpenſādo matrimoniū facē ſi nō eſt. nam ſi itēderet matrimoniū facere: aut hoc eſſet vſqz ad tps ſnīe: ⁊ hoc nihil eſt: qz matrimoniū nō poteſt fieri ad tps aut ſimpliciter: ⁊ tunc poſtea nō diſſolueret: ſi etiam hoc intēderz nō poſſet facere vt ille qui nō eſt verus maritus fit verus maritus cōtra voluntatem ſuam. vnde non refert ſiue qō moueatur ſiue nō: vt de reſti. ſpo. lr̄as. ſed diſtinguendū ē vt ſupra dictum eſt immediate. Itē qz dictum eſt ſupra q̄ in bi⁹: qñ eſt dubiū debet obedire. ſ. in reddendo debitum. Precipit. n. hoc papa in tali dubio per decretalē illam inquiſitioni. de ſen. excō. Poſſet ēt dici q̄ circūſcripto etiā precepto pape idem eſſet faciēdum: qz ſi aliquid eſt ita dubiū: q̄ vna pars eſt certa alia dubia an ſit peccatum dz tenere certū ⁊ dimittere incertū: qz q̄cunqz poteſt ſe liberaꝝ a periculo peccati tenetur: vnde manifeſta eſt rō qz non debet petere: qz certum eſt q̄ non petere eſt licitum. Eſt autem dubium vtrum petere ſit peccatum: ſz in reddendo nō eſt ſic: qz vtrūqz eſt dubium: qz ſi eſt matrimonium negare eſt iniuſticia: ſi nō eſt matrimoiniū reddere eſt luxuria: ſed nō eſt equaliter dubium hinc inde: quia preſūptio eſt pro matrimonio quouſqz contrarium ꝓbetur vnde reddere tenetur debitū Si āt eſſet equaliē dubiū hinc inde: puta qz vna ſnīa eēt lata ꝑ matrimonio: alia contra ⁊ neutra tranſiſſet in rem iudicatā: adhuc quia nullus debet ſpoliari re ſua ſiue poſſeſſione: immo ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus niſi ꝓbationes ī cōtrarium ſint in ꝓmptu: inde eſt q̄ debet reddere debitum: ēt ſi ſit gradus indiſpenſabilis vt filie ⁊ pr̄is vel filij ⁊ matris q̄ petens eſt in poſſeſſione: vel cum eſt ſpoliatus abſqz auctoritate iudicis Et nō q̄ error bi⁹. ſ. cōditionis īpedit ⁊ dirimit ex ſtatuto eccleſie que ēt poſſet ſtatuere q̄ non dirimeret: ſicut poſſet ſtatuere: q̄ error fortune dirimeret cū tamen non dirimat vt dictum eſt pe. de palu. in quarto.

De impedimēto voti ſolēnis. ca. iiij.

t **Tertiuz impedimē/tum ē votū. ſ. ſolēne non āt ſimplex. Si quis ergo vel ſi qua hz ꝓfeſſionē tacitā vl' exp̄ſſā alicui de religionib⁹ approbat]: tale votū ipedit matrimoniū cōtrahendū: ⁊ dirimit cōtractū. vnde contrahendo nullū eſt ⁊ incurrit excōicationē extra de cōſanguinitate ⁊ affi. eos ī cle. Si āt feciſſet ꝓfeſſionē in aliqua regula nō approbata vel ēt in regula tertij ordinis ſiue bizochaꝝ beati dominici vel beati franciſci: non vī q̄ illō habeat dirimere cōtractum: q̄uis āt ſimplex votum quātūcunqz ſit publicū non dirimat matrimonium cōſumatū: īpedit tamē cōtrahendū ⁊ etiaz conſumandō iam contractum. vnde talis contrahendo peccat mortaliter ēt ſi intenderet nō conſūare: ſz religionē ingredi: qz facit cōtra iura di. 27. ſi vir. ⁊ qz exponit ſe periculo frangendi votum. Poſt cōtractū āt adhuc remanet obligat⁹ ad obſeruandō: cū poſſit ante cōſumationem. vñ cōſumādo iterū peccat mortaliter. ricar. ī. 4. di. 38**

p] impedit tertiū ē votū ſolēne.

Quartum impedimentū ē cognitō ⁊ qz iſtud eſt prolixius ceteris vltimo reſeruetur.

p] impedit. 4m. eſt cognatio.

De impedimento criminis. ca. v.

q **Quintū autez quod ſequitur eſt crimen. vbi nō q̄ tria ſunt crimina que impediunt ⁊ dirimunt cōtractum. Primum ſi qua mulier machinata fuerit in mortem vxoris alicuius ⁊ ipſam cuz effectu occiderit animo habendi virum illius in ſuum: ⁊ ſimiliter ſi quiſ machinatus fuerit ⁊ cū effectu occiderit vxz alicuī**

p] impedit. 5m. eſt crimē. et tria ſunt crimina.

mulieris:vt hēat eā ī vxorē:tales si cōtraxerīt si pēit⁹ separandi:qz ī fornicatiōe sūt.31.q.3.siquis viuēte. Et licet aliqui vt ricar.ī.4.di.35. hoc intelligāt cum fuerat iter eos cōmissū adulteriuz: dū primū stabat cōiugiū:verior tn̄ est opi.inno. z ho.dictū:qz sola machinatio mortis cū effectu et absqz adulterio dirimit vel sufficit ad diri mēdū. Idem etiam si precepit vel mādauit vel cōsuluit iterfici eo.s.animo:vt haberet vxorē illius ī suam vel virū ī suū virū fm Guil. z hugo. etiā si hoc faceret ꝓpter ifidelē:quē postea induceret ad fidē z cōuertere.ricar. Sed si occidit maritū alicui⁹ mulieris:nō eo animo vt habeat vxorē ei⁹ ī suam vxorez sed ex odio vel ī bello hoc n̄ habet dirimere vel impedire matrimoniū: extra de cōuer.infide.c.laudabilē. Et similiter si quis vel si qua n̄ mādauit nec cōsuluit nec precepit iterfici aliquē:tamen iterfectū illū ratū habz vt habeat ī virū suū vel ī suā vxorē: talis ratibabitio nō cōparatur mandato: z sic hoc n̄ habet dirimere mr̄imoniū sequēs.

Secundum crimen est adulteriū:z hoc.s.qn̄ adulterātes prestant sibi fidē ꝓmittendo vel dādo siue iurādo qꝺ ꝺtrahēt z hoc siue ipsa adulteria cōmixtio fuerit iter eos ante predictā ꝓmissionē siue postea dūmō stāte primo mr̄imonio.31.q.i.relatū. quādo āt iterue nit nuda promissio nec fide nec iuramēto firmata sed simpliciter z adultera cōmixtio ante vl̄ post:vtrū hoc habeat dirimere cōtractū postea mr̄imoniū:sup quo fuit promissio:ricardus ī.4. di.35.dicit aliquos tenere:qꝺ dirimat:z aliquos tenere qꝺ n̄ dirimat:z nullā alteri prefert. Unde vt hoc casu videt:qꝺ eēt dn̄s papa cōsulēd⁹ vel petenda dispēsatio ad cautelā nec faciliter dirimēdū. Si autē adulteria pollutio prius vel postea nō iteruenerit:cuius dederīt sibi fidē de cōtrahēdo:ꝓ hoc n̄ impeditur matrimoniū sequens iter illos soluto ꝓmo:extra de eo qui duxī ī matri.quā pol.per adul.c.vlt.grauiter peccauerunt ꝛz ricar. Itē siq̄ cōiugata:puta berta ꝓmittit se cognosci ab aliquo hac ꝓmissiōe fideuallata exacta z recepta:qꝺ post mōtē viri sui ille adulē ducer in vxorē eā:quaz sibi cōsulet:quedā pson̄a ipi berte cōiugate familiaris z ꝓpinqua ītrēdēs z ꝓbabiliter credēs:qꝺ consulet de ipsa berta:mortuo viro berte:si adulterat⁹ cū ea postea cōtrahat cū ipa:ex eo qꝺ illa ꝺsuluit:z sic ille ꝓmiserat nullū est mr̄imoniū:sed dirimēdū:qz ī fraude facta:z fraus z dolus nemini debet pꝛocinari: extra de īmu.ec.aduersus:secus si alia ītētiōe faceret.ricar.in.4.di.35.

Tertiū crimen est quā do durāte mr̄imonio cōtrahit de facto cū altera Et hic nō diligēter qꝺ ille qui habet vxorē:z ipa vinēte ducit aliā de facto:aut ista scit istū ꝓ hērevxorē aut nō:si quando contrahit cū ipso sciuit qꝺ habebat aliā:n̄ pōt cū illo eē mr̄imoniū: ēt si mōtua ꝓma vxore de nouo ꝺtrahat. Et idē iur̄ ē si nesciuit quando contraxit:sed postea ipa ꝓma vxore illius adhuc viuente sciuit z permisit se cognosci ab eo cum quo de facto contraxerat.

Si vero ab initio quando contraxit nesciuit illum habere vxorem z semper stetit in ista nescientia vsqz ad mortez vxoris illius:sed p⁹ mortem eius scit est in potestate illius ignorantis matrimonium ratificare vel diuortiuz petere:ita tn̄ qꝺ postqz sciuit z se cognosci permisit non poterit diuortium petere:extra de eo qui duxit ī ma. c.i.z.c.veniens.z de cōiu.seruorum.c.ꝓpositi. 34.q.z.si virgo.alias poterit petere si vlt. Et qō dictum est de viro ducente secundam vxorez ō facto idem per totum intellige de muliere ducē te secūduz virum vel maritum de facto. Si āt mortua iam ꝓma vxore vir non cognoscit illam scōam adulteram carnaliter que secuz ignoranter contraxerat:sed ipse ducat tertiam scōm hosti.debet remanere cum tertia:cuius etiaz potesta cognoscat secundā:qz prima viuente consēsus habitus cum scōa nullus fuit:z sic non impediuit consensum tertie:quinetiam si post mortez ꝓme cognouit carnaliter secūdā que fuit ignorans istum habuisse vxorem z nunc etiam ignorans est:z ipse vir contrahat cuz tertia:adhuc remanebit cum tertia. Idem de muliere erga virū dicit āt fm hosti.mulier inscia qn̄ habet iustam cām ignorandi vt qz vir de remotis veniens asserebat se non habere vxorem:extra de spon.cū ad publicum. Ideo āt inscia n̄ cōmittitur adulterium :qz n̄ sine dolo cōmittitur.34.q.z.i lecto idē io.an.ī oīb⁹ ꝓdictis.

De disparitate cultus. ca.vi.

Extum impedimē tum ē disparitas cultus.i.fidei inter contrahentes vbi nō tria puncta.

Et primū qꝺ fidelis contrahens cuz iudeo vel pagano vel etiā cathecumino nōduz baptizato non est verū matrimonium z sic est nullum.28.q.3.ꝯ. ex his fm tho.pet.alber.ray.z ricar.sponsalia possunt contrahi a fideli cum infideli cum hac conditiōe: si infidelis conuertatur.28.q.i.c. nō oportet.

Secundum est:qꝺ catholico cōtrahente cum persona beretica baptizata verum est matrimoniū:nec dirimitur pp̄ heresim:cuius peccet scienter contrahens cū tali. Et similiter fideli cōtrahente cū fideli ꝑ verba de presenti:quantūcūqz alter eoruz efficiatur hereticus iudeus vel paganus non potest dirimi matrimonium:etiam si adhuc n̄ erat consumatum.ray.z ricar.

Tertiū punctum est:qꝺ infidelibus contrahentibus adinuicē mr̄imoniū

p impedit secūdū spōn̄ ē disparitas cultus.

p sponsalia pt̄ ꝺtrahi a fideli cū infideli. ad ꝺmonstrandū qꝺ infidelis conuertat.

p matrimoniū nō pt̄ ꝺtrahi ꝑ infidelē. ꝑ fit celebratū in fonte fidei.

q̃uis ñ sit pfectū ſm perfectōnē gratie nec ratū: est tñ matrīoniū īquantuz ē ordinatū ad plem: ſm pfectionez nature. vnde īfidelis cognoſcēs vxorē ppter bonū plis vel vt reddat debitū ñ peccat. tho. ī. 4. ꝛ ricar. ꝛ. 26. di. deinde. Possūt ī fideles vmī ritus cōtrahere cū īfidelib⁹ alteriuſ ritus: puta ſaraceni cum tartaris: niſi p aliqō ius poſitiuū phibeant: qz tunc diſparitas cultus dirimit: q̄ ſi vterq; cōuunx cōuertat ad fidē: ratifi cat mr̄imoniū: ꝛ nō possunt adīuicē ſeparari: et ſi cōtraxiſſent cū cōſanguineis ſuis ī gradib⁹ p/ hibitis p ſtatutū eccleſie: ſed ſi cōtraxiſſent ī gra dib⁹ phibitis lege dīna. leuitici. 18. oz q̄ ſepara / rent ricar. Jtē ſm io. an. ſi pagani qui ꝯz legē ſuā cum plurib⁹ vxoribus cōtrahūt cōuertātur cū vxoribus ſuis: cū prima remanebūt alijs ex/ cluſis. Jtē ſi habuiſſet aliā vxorē: quā repudi aſſet ꝛ viueret: ſi illa vellet cōuerti ad fidē: etiaz tenet ipſam recipere: ꝛ illā ſuperinductā q̄uis ꝯ uerſam ad fidē abijcere: imo et ſi prima ñ vult cōuerti ad fidē: nō poteſt iſte cōuerſus alteram recipere: ſz boc eſt ī poteſtate ſua ſi vult cohabi/ tare cū ipa vel nō. Si vero alter īfideliū con iugatoꝝ cōuertat: poteſt fidelis cōuerſus cū īfi/ deli manere ſub ſpe cōuerſiōis: ſi cū ī īfidelitatē obſtinatū ñ viderit: ꝛ bñ facit cōmanere: ñ tñ te net: ſed poteſt eā dimittere: quo ad cobitatōnē: ſz nō poteſt alterā ducere: niſi ī trib⁹ caſib⁹: vz ſi coniunx infidelis nolit cohabitare cum fideli.

Secūdus ſi vult cohabitare: ſz ñ ſine cōtūe / lia creatoris. Tertius ſi infidelis fidelē ad īfi/ delitatē pertrahere niteret: p quēlibet hoꝝ ca / ſuū ſoluit vīculū mr̄imonij: etiā anteq̄ ꝯtrahat aliud matrimonium. ꝛ ſi ante cōtractū ꝯz matri moniū alius cōiunx ꝯuerteret: ñ liceret illi: q primo cōuerſus eſt: ꝯz matrīoniū cōtrahere viuēte illa. ricar. ī. 4. Aliqui tñ dicūt q̄ non diſſoluit primū: niſi cū cōtrahit ꝯz aduenīēte aliquo ex p/ dictis caſibus. Jdem pe. de pal. ſed clarius. dic enim q̄ quo ad cōuerſum: cū alter nō cōuerſus ñ vult cohabitare vt cū iniuria creatoris: vel v/ bi periculū ſubuerſiōis ē cōuerſo: quādo ſoluat matrimoniū eſt duplex opinio. aliqui dicunt: q̄ ſtatim ſoluit matrīoniuz ī quocūq; illoꝝ trium caſuū occurrēte: q̄ ſi cōuertātur alter: anteq̄ pri mus cōuerſus cōtrahat aliud vel faciat votum: tenet primus ipe recipe illū poſtea cōuerſum: ꝛ boc ideo ē: q̄ licet ſit vinculū ſolutuz: adhuc tñ retinet vinculū ſponſaliū: ſic tenet cōtrahere cū illo: vel qz blaſphemia creatoris ſi ē ppetua ſol uit aliter nō. q̄ñ aūt votum vt matrīoniū tollit. nō videt ppetua. Alij dicūt q̄ nō ſoluit matrīo niū illud: quouſq; cōtrahat ꝯz mr̄imoniū. Pōt enī imaginari: q̄ in mr̄imonio īfideliū nō ē ali / quod reale vinculū de mūdo: pluſq; ī ſpōſalib⁹ cū nō ſit ſacramētū añ baptiſmū. vñ añ baptiſ/ mū vtriuſq; vel alterius ex ſtatuto eccleſie po teſt illud matrimoniū ſolui: ſicut ſpōſalia mt̄is caſibus ſoluunt ſtatuto eccleſie. vñ ſicut p matri moniū ſequēs ſoluūt ſpōſalia p̄cedētia: ſic p̄ cō/ ſequēs mr̄imoniū tollit p̄cedēs nō ratum ſpon/ ſalibus ꝯparatū. hec pe. ꝛ in huiuſmodi caſu: q̄ñ ſ. alter tñ coniugū conuertitur: ples eoruz ſi eſt ī etate minori debet dari fideli: nō obſtāte: q̄ in/ digeat mr̄is obſequio ad educationē: ſi āt eſt in pfecta etate ſequit eū parētez: quē vult, tho. ī. 4. per oīa ꝛ ricar.

De violentia.] Ca. 7.

Optimum impedi/ mentuz est vis. i. violentia ſiue met⁹: qō ex ſui natura ſiue conſtitutione eccleſie mr̄imo/ niuz excludit: qz excludit conſenſuz. Nō er / go q̄ eſt triplex coactio. Quedā ē abſoluta: que fit p vim: ꝛ iſta ñ hēt cōſenſuz animi: in quez ca/ dit coactio: ſed pōt eſſe coactio carnis ad aliud extrinſecus: a quo trahit̄ ꝑſona inuita: ꝛ talis co actio quādo nō cōſentit ī mr̄imonio non efficit: ita q̄ ēt ex parte cogētis ꝯz tho. nō eſt mr̄imo/ nium: qz mr̄imoniū claudicare nō pōt: ſi tñ poſt mr̄imoniū coactus conſentiret: ꝛ cogens in ſuo conſenſu maneret: eēt mr̄imoniuz: ſecus ſi muta ret voluntatē ipe cogens. Secunda eſt condi/ tionata ꝛ per metum qui cadit in conſtantē virū ꝛ iſta ēt coactio excludit matrimoniū: extra co. perlatū. ꝛ. c. ad audientiaz. Dicit̄ āt metus cadēs in conſtantē virum quadruplex. Primo. ſ. me tus mortis. Secundo cruciatus corporis: ex eo. cū dilecti. Tertio metus ſtrupri. Quar/ to met⁹ ſuitutis. ff. e. l. nec timor. vñ dant̄ vſus. Excuſare metus hos poſſe puta: quia neſcis. Strupruꝫ ſiue ſtatus verberis atq; necis. Concordat tho. ꝛ alber. addendo q̄ nō differt: vtrū predicta quatuor fiant in ꝑſona nra: ſiue li beroꝝ ſiue vxoris. Et dicit ricar. in. 4. q̄ talis co actio conſenſus per talē metū matrimoniū īpe/ dit: ꝛ quantū ad iudiciū dei ꝛ quātuz ad iudiciū eccleſie: ēt ſi adſit ſenſus interior in matrimonio q̄uis enī cōſenſus interior ſufficienter cogi non poſſit tñ per predictū metum tam vehemēter i/ ducitur q̄ multum in ipſo diminuit de rōne vo luntarij: ꝛ iō nec deus nec eccleſia voluerūt ho/ minē per talem conſenſum eſſe ligatū. Et rō eſt duplex. Una eſt qz matrimoniū ſignificat cōiun ctionem xp̄i ꝛ eccleſie que fit per liberum amo/ rem. Alia eſt qz talia matrimonia malos exitus haberent: qz qō quis nō diligit facile, contēnit. 20. q. 3. preſens. Poteſt etiam dici ſecundum ali/ quos q̄ eccleſia aliquo modo inſtituit: vt perſo/ na modo predicto coacta ſit illegitima durante predicta coactione ad contrahendum cum illa: ad quam ducendam cogitur. Sed vtrum ma/ trimonium contractum per conſenſum metu co actum ratificetur per conſenſum ſequentem ta/ citum. Reſpōdit ricar. in. 4. q̄ matrimoniuz cō tractum per conſenſum coactum metu cadente

in constantem virum: aut est coactum per coactionem consensus viri vel mulieris aut vtriusq; simul: si primo modo iste qui liber est legatus ē alter non: si postea tacite consentiat ꝛ libere persona ligata in consensu pristino persistente verū efficit̄ mrimoniū: ꝛ tūc vterq; ligatus est: q2 quāuis tacitus cōsensus p se ñ sufficeret: ñ sufficeret cum expressione exterioꝛi: que precessit. Si autem persona ligata resiliuit a consensu āte sequētem consensuꝫ alterius tunc distinguo: q; aut cō traxit matrimoniū aliud: ꝛ tūc dico: q; illud ſm matrimonium tenet: quāuis peccauerit contrahendo: si congruo tempoꝛe non expectauit liberum consensum alterius tacitum aut expꝛessuꝫ: aut non contraxit aliud matrimoniū: ꝛ tunc ſm iudicium ecclesie presumetur in eodē consensu remanere: q2 que in aliquem semel consenserit: amplius non poterit dissentire: ꝛ alius non negauerit suum presentem consensuꝫ: extra de despon. impu. c. de illis. ſm tamen iudiciū dei non est matrimonium verū: q2 tale non potest eē sine consensu mutui consensus interioꝛis. Si autē vtraq; fuit coacta: tunc ad hoc q; sit vex matrimonium requiritur nouus consensus ex vtraq; parte: sed nō noua exterioꝛ expꝛessio. Ad p̄mū in oppositum: vbi aliqua duo sic se requirunt pꝛo causa alicuius effectus: non causant effectum nisi simul coniuncta. cum ergo ad causandum matrimonium requiratur consensus de p̄senti interioꝛ ꝛ eius expꝛess̄o exterioꝛ: non efficient matrimonium diuisim: ergo sequens tacit⁹ consensus cum expꝛessione exterioꝛi que precessit non efficiunt matrimonium. Et nota q; si mulier post cōsensum coactum caꝛnaliter cognoscitur si habuit opoꝛtunitatem reclamandi presumitur tacite consentire in matrimonio. q; si coacta fuit per vim absolutaꝫ vel metum sufficientē non est matrimonium: sed si ñ fuit sufficiens metus tunc in iudicio exterioꝛi presumetur pꝛo matrimonio. si tamen vere nō consentit nō fuit matrimonium: etiam si habuit oppoꝛtunitatem reclamandi. pe. ꝛ ricar. Tertia coactio est conditionata per metum insufficientem qui. ſ. non cadit ī constantem virum ꝛ ille non excludit matrimonium. ff. e. l. neq; timoꝛe. Nota etiam q; parētes non possunt cogere liberos ad contrahendō neq; generaliter neq; specialiter cum aliquo: q2 in matrimonio requiritur consensus: maxime liber ratione perpetue obligationis: que ibi cōtrahitur: extra de spon. requisiuit. parentes tamen ñ temere iurant pꝛopter hec matrimonia filioꝛū q2 ex natura ipsius cōtractus intelligitur ipsa cōditio. ſ. si liberi consenserint ꝛ ipsi parentes obligantur ad inducendum eos. pe. Item si mulier q̄ allegat metum stetit per annum ꝛ dimidium cū marito aut etiaꝫ minoꝛi tempoꝛe: dū tamen tūq; iuxta arbitrium boni viri presumendum sit p consensu: non debet postea audiri extra de spon. ad illud. Huil.

De impedimēto oꝛdinis. ca. viij.

Ctauū impedimē/
o tum est oꝛdo. ſ. sacer vt ſbdiacōatus ꝛ su pꝛa. Ubi nō tres conclusiones.

Pꝛima est: q; nullus ex minoꝛibus oꝛdinibus impedit matrimoninm contrahendum nec dirimit contractum: nec impedit vsuꝫ ipsius matrimonij si talis contrabat: licet tamen contrahens cum vnica ꝛ virgine clericus in minoꝛibus retineat pꝛiuilegium clericale: si vestes ꝛ tonsuram deferat clericales: extra de cle. coniuga. c. i. li. vi. non tamen retinet beneficium ecclesiasticum nec recipere potest. Clerici igitur in minoꝛibus constituti bene possunt contrahere: nisi sint religiosi pꝛofessi tacite vel expꝛesse.

Secunda conclusio est q; oꝛdo sacer habet īplicitum votum solēne ex constitutione ecclesie: ꝛ ideo exñs in sacris si cōtrahit matrimonium nullum est: di. xxxv. si quis eorum. ꝛ. c. erubescant. adeo hoc verum est vt nec etiam grecho cui licitum est vti contracto sit licitum in sacris constituto contrahere ſm Jo. an. ī nouella. ꝛ plures alios ꝛ ricar. in. 4. Unde ista ē differentia inter constitutos in sacris ecclesie oꝛientalis ꝛ constitutos in sacris ecclesie occidentalis. Nam pꝛimis non licet vti contracto ante susceptum oꝛdinem. Secundis licꝫ vti contracto ante oꝛdinem sacrum susceptum. xxxv. di. nicena. ꝛ qui contrahit in sacris est excōicatus: extra ō cō san. ꝛ affi. eos. in cle. est etiam talis irregularis ſz pe. de palu. in. 4. di. xxxvij. qui etiam dicit q; cum cōtinentia sit āneꝫa oꝛdini sacro ex statuto ecclesie ideo qui oꝛdinatur ad ipsum: licet non intendat continere: nec se ad continentiaꝫ obligare: nihilominus obligatur ad continentiam: etiam in foꝛo conscientie: q2 ecclesia bene potest inhabilitare ad matrimonium ignoꝛantez ꝛ inuitum: sicut ꝛ seruum ꝛ frigidum ꝛ huiusmodi: ꝛ per eandem rationē: si quis ante ānos discretionis oꝛdinet̄ in sacris ad continentiam obligatur: etiaꝫ si ī cunis oꝛdinaretur pꝛesuppoſito q; recipiat characterem: q2 obligatur ex statuto ecclesie non voto suo. vnde talis si contrahit non tenet matrimonium: sed oꝛdo dirimit ipsum. hec pe. ipse.

Tertia cōclusio ē q; q̄uis oꝛdo sacer pꝛecedens contractum matrimonium dirimat illō si tamen oꝛdo sequatur matrimonium contractum non dirimat ipsum vt ī extrauagante Jo. xx Et si sciente vxoꝛe ꝛ assentiente oꝛdinatus ē in sacris tenetur ad continentiam vterq; ita q; etiā post moꝛtem viri non potest contrahere. intelligitur enim tacite cum viro pꝛofessam continentiam. si autem oꝛdinatus est inuita vxoꝛe vl̄ sciente factum sed ius ignoꝛante ipso tamen sciēte

p tñ in sacris obligant̄ ad cont̄nēnd.

p[rimo impedimentum.q.ē ligamē.

ius debet cogi per iudicem ad ingressuz religionis: si nōdum est consumatum matrimoniuz vt sic illa possit cum alio contrahere. si ad hoc cogi non potest: vel si consumatum est, matrimoniuz debet exutus beneficio clericali restitui vxori: etiam si esset episcopus: imo etiam papa secundō glo. in ōcretis: ꝛ hoc si mulier sic petit ipse tamē exigere non potest debitum: sed reddere tenet. tho. ꝛ pe. in. 4.

De ligamine. ca. ix.

Onuz impedimentum est ligamen: videlicet quando quis alteri coniugi est per verba de presenti obligat⁹ talis enim ea viuente aliam accipere non potest quātūcūqz recesserit alter ꝛ diu steterit q nihil audiuit de eo de vita vel morte debet expectaꝝ quousqz habeat sufficientem noticiam de morte eius vel de ingressu religionis: si nōdum erat matrimonium consumatum. nec est verum q q dam dicunt q sufficit expectare per septēniū. nullum enim tempus prefinitum est: alias contrahens cum alio adulterium cōmittit: extra ō spō. licet. sed nec antiquo tempore potuit fieri nisi diuine reuelationis instinctu: vt fuit in patriarchis extra de diuor. gaudemus. potest tamen alter cōiugum ante carnalem copulam altero inuito religionem intrare: ꝛ remanens in seculo postqz expectauit ingressum religionis per ānum ita. s. q sit professus: tunc remanebit liber qui in seculo remansit ad contrahendum cum altero. p⁹ mortem vero alterius coniugis alter nubere potest cui vult etiam infra tempus luctus femina sine pena infamie. q si alligatus alteri per verba de p̄senti solum etiam absqz cosumatione matrimonij contrahit cum aliqua nullum est: sed alligat prime erat per verba de futuro seu per spōsalia ꝛ cum secunda contrahat per verba de p̄nti: remanet cum secunda.

Secundo nota q si vxor cr̄dit virum mortuū ꝛ contrahit cum alio fm ray. si hoc credit ex probabili causa propter ignorantiam facti excusaꝝ: ꝛ filij si quos susceperint iudicabuntur legitimi: si tamē postea de morte viri dubitet dz quidez reddere debitum: sed nō exigē: ex de secū. nup. dñs. sed si ꝓcessu temporis credit probabiliter eum viuere nec potest debitum exigere: nec dz reddere periculo adulterij se exponendo. si vero reuertatur vel alias de vita eius sibi constiterit: statim debz recedere a secundo ꝛ redire ad p̄mum: qō si nō faciet adultera iudicabitur. 34. q z. cum per bellicam. ꝛ c. cum i captiuitate. prim⁹ quoqz eam recipere tenetur vt patet i predictis c. nisi forte illa postqz sciuit de vita primi permisit se cognosci a secūdo ꝛ sic adultera fuit: ꝛ ista ē materia ꝛ cōclusio totius illius qōnis. 34. q. z.

Tertio nota q si vir eius ad saracenos iuit in exercitu ꝛ regiōe lōginqua ꝛ nescitur vtrum sit viuus vl mortuus fm ray. vxor nō potest cōtrahere cum alio nisi de morte viri recipiat certitudinem: puta qz fuit i bello vbi oēs dicūtur iterfecti fuisse: ꝛ signa plura apparēt: vel fuit captus ab eis cum multis ꝛ cōis est fama q fuerūt iterfecti omnes ꝛ de eo a diu nil audiuit i cōtrarium vel accepit litteras vel ambasiatas a fidedignis īde venientibus q mortuus est: ꝛ hi⁹ extra de spon. i p̄ntia. aut verisimiliter de morte p̄sumat: extra vt li. nō cōte. qm̄ frequenter. Sed quid si coniux talis cōtrahat cuz altera vel altero credēs tm̄ porem viuere cum tamen i veritate mortuus sit. &c. Guil. Credo sine p̄iudicio q teneat tale matrimonium qō intelligēdum est nisi cōiux credēs impedimētum esse nō intēdebat cōtrahere. nā tūc matrimonium nullum esset: qz si nō est intētio contrahendi non est matrimonium: extra de spon. tua.

De publice honestatis iusticia. ca. x.

Decimū impedimē- d tū est publice honestatis iusticia que fm tho. in. 4. ē ꝓpinquitas ex sponsalibus p̄oueniēs robur trahens ab ecclesie institutione p̄opter ei⁹ honestatem. Nota ergo q si aliqui contraxerunt sponsalia null⁹ de cōsanguinitate sponsi pōt habere sponsā illā in vxorem nec aliqua de cōsanguinitate sponse potest hēre illū in virum: ex de despon. ī pube. continebatur. ꝛ durat hec ꝓhibitio vsqz ad quartum gradū suoꝝ consanguineoꝝ. extra de spon. sponsā. ꝛ si etiam ipsa sponsalia fuissent nulla rōne consāguinitatis affinitatis frigiditatis ꝛ religionis vel alia quacūqz rōe oritur publice honestatis iusticia ꝛ est dirimendū matrimoniū: ꝛ hoc nisi illa sponsalia fuissent nulla ex defectu cōsensus: puta qz vnus eorum vel ambo erant infantes ex de spon. c. i. li. vi.

p[rimo impedimentum ꝛ.ē publice honestatis

Dici āt pe. de palu. q cū dr̄ sponsalia que sunt nulla ex defectu cōsensus: nō possūt causare publice honestatis iusticiā: intelligēd est de defectu cōsensus apparentis vt in pueris furiosis ꝛ cōditionatis sponsalib⁹: secus āt est de nullis pp defectū consensus latētis: puta cū intēdebat decipere ꝛ carnalē copulam ext⁹ querere nō cōtrahere: qz tm̄ scandalū esset de isto: sicut si vere contraxisset. Ecclesia āt instituendo istud ipedimentuz voluit vitare scandalū: ꝛ q spōsalia volentis decipere causēt publice honestatis iusticiaz appet qz ecclesia cōdēnabit ad matrimoniū cōtrahendū: ꝛ ēt cōfessor talē deceptorē. Ubi cum ecclesia instituerit hoc ipedimentū vr q oīa sponsalia: q ecclesia iudicat vera: inducunt publice honestatis iusticiam. hec pe. ipse.

Secundo nota q sponsalib⁹ factis a parētib⁹

p filijs puberib⁹ vl' impuberib⁹:non ozitur publice honestatis iusticia:nisi ipsi filij cōsenserint expzesse vel tacite aut si ꝑsentes erāt:z nō cōtradixerūt:vel si absentes z postea sciētes ratificauerūt tacite vl' expzesse.p quēlibet enim istozuz modozū obligātur filij z ozitur publice hōestatis iusticia:extra de despō.impu.si ifantes.li.vi. Itē si duo ifantes vel vnus maioz septēnio z alter minoz cōtraxerūt spōsalia vl' parētes ꝑ eis nisi maiozes septēnio p cohabitatiōem mutuaz seu alias verbo vl' facto eozū appareat eos pdurare i eadē volūtate ñ tenēt:cum ab initio fuerit nulla:sed si pdurant i eadem voluntate:cōualescūt z iducūt publice honestatis iusticiā:extra ō despō.impu.c.i.li.vi.

Tertio nota q siquis spōsalia pzimo cū aliq cōtraxit:z postmodū cū alia cōsanguīea ipius ꝓme idez fecit:debet cōtrahere matrīoniū cū ꝓma: q spōsalia cū secūda ñ tenuerūt.sed si spōsalia cū aliqua fint facta cū cōditiōe:z pēdēte cōditiōe vir cuz alia cōsanguinea illius cōtrahit p verba de pñti: debet remanere cū scōa:q ex spōsalib⁹ cōditionalibus sicut ex non hñtib⁹ cōsensum z īcertis ñ ozit publice hōestatis iusticia:ex de spō.c.i.li.vi.

De affinitate. Ca.xi.

Nota impedimēta matrīonij affinitas.

Ndecimū impedimētū est affinitas:que fm ray. est ꝓximitas personaꝝ ex carnali copula pueniēs omni carēs parētela:circa quā tria nota. Et ꝓmū q cōtrahit affinitas ñ solum per copulā cōiugalē:sed p copulā foznicariā.35.q.3.nec eā.ex de.eo qui cogno.cōsan.vxo.sue discretiōi. ita tñ q vir ītret claustra pudozis:z perueniat ad cōsumatōnē operis:alias nō ꝓtraheret affinitas.35.q.3.extraoꝛdinaria.extra de eo qui cog.cōsan.vxo.sue fraternitatis.est tñ diuersitas opinionū in hoc.

Quidā dicūt q ad affinitatē cōtrahēdaz sufficit q vir pueniat ad emissionē seminis.s.intra claustra pudozis:etiam si mulier nō emittat:sed tho.z alber.dicūt:q requiritur q emittat.Dicit tñ Frāciscus de zabar.post mat.q si vir emittat semen extra claustra:z īgrediatur semē ītra claustra:cōtraheret affinitas z matrīonium eēt consumatum:si ibi est cōtractū ꝓius matrīoniuz p verba de pñti.Et iducit exēplū de quadā i francia:que ñ fractis claustris:imo cū eēt arta:impzegnata ē:sed si nō est ipzegnata ecclesia iudicaret eā virginē per aspectū. Nō q archi.sup dicto.c. extraoꝛdīaria allegat hug.lau.vinc.z inno. d. q requiritur ad cōtrahēdū affinitatem necessarie vtriusq seis cōmixtio.ar.35.q.10. fraternitatis. Dicit ēt inno. q si mulier fuisset cozzupta z non vir adhuc nō est consumatum mrīmōiū inter cōiuges: sed si vir frāgeret claustra pudozis: ex hoc ñ impedit:quin parētes illius viri pñt illaz habere i vxozē:nec etiam cōtrahit publice hōestatis iusticia fm goff.sed si vir frāgeret claustra pudozis:z nō pueniat ad effusiōem seminis:nō est cōsumatū mrīmōium:z sepe fm vinc.talis si hoc posset ꝓbare:adhuc posset īgredi religionē īuita vxoze:hocibi i sentētia:z remittit ad id qđ dixit di.56.nosti.ibi enim allegat philosophuz z beatum tho.dicētes: q ñ est necessaria seminis emissio i muliere ad generationem:cum ēt sine hoc cōcipiāt:sed sanguis mēstruus q i generatōne est loco seminis. Petrus vero de palu.i q̄r to dicit q affinitas cōtrahit p carnalē copulam quomodocūq exercitaz licite vel illicite: id est est i mrīmōio vel extra sed secūdū naturā:dūta mē semen viri recipiat i vase debito:quātūcūq autē quis īuadat:nec ob.c.iuuenis ex de spon. q illud est rōne certi pp sponsalia:que post septēnium ille appzobauit:vel q maritali affectu attētauit.nam attentatio que fieret maritali affectu: maxime cum illa cū qua posset matrimoniū cōtrahi causat affinitatez vel rōe dubij.Unde si cōstaret de copula carnali non esset credēdum:nisi in fozo cōscientie q non fuisset seminis receptio: sed si fozo consciētie crederetur: cuz nullo fozo constat fuisse semis receptionē:nec attentatiōem factam maritali affectu:nullū vinculum est contractū.Sed ex his que in cōfessiōe nouit nō posset ipse in fozo exteriozi ꝓcedere ad ꝓnuntiandō matrimoniū nō tenere:postq̄ esset ꝓbata carnalis copula:lz nō seis receptio:cū non oz ꝓbare qđ nō est bene possibile.Dicūt etiam doctozes q requirit ad affinitatē causandā seis cōmixtio.i.seis viri ꝛceptio ad qđ nata est sequi seminū cōmixtio.i.seis z mēstrui:q ñ opoztet mulierē seminare ad cōcipiendō:alias beata virgo ñ fuisset simul mater z virgo.Similiter econuerso sine carnali copula potest causari affinitas:si fiat seis receptio vt dicunt qdam de antichzisto: q nascetur semine translato per demoniū īcubū z succubum.hec pe.

Secundum est q affinitas hoc operatur q oēs cōsāguinei vxozis petri sūt sibi affines i eodē gradu in quo sunt cōsanguinei vxozis.Similit oēs cōsanguinei petri sūt affines vxozis sue in eodē gradu quo sunt sibi cōsāguinei.Et qđ dr ō vxore idez intelligas de quacūq muliere carnaliter cognita modo ꝓdicto:sed cōsanguinei petri nullo mō sunt affines cōsanguineis vxozis sue:nec iter eos pzohibet matrimoniū:extra de cōsan.z affi.super his.Unde germani possunt cōtrahere cū duabus mulieribus germanis: z pater z filij possunt contrahere cū matre z filia:z relicta viri qui fuit germanus vxozis mee ipa mōtua scilicz vxoze mea potest mihi esse vxor.

Tertium est q moztua persona: qua mediāte fuit cōtracta affinitas:vtputa marito vel vxoze concubitoze vel cōcubina remanet affinitas nihilōin⁹

que erat ad consanguineos eius nec poterit iter eos esse matrimonium.35.q.i.fraternitatē. Dicit n.pe.de palu.q̄ semper durat affinitas:adeo q̄ si resurgeret fr̄ meus qui fuerat vxoratus:q̄cuius ipse non sit maritus amplius illius mulieris:q2 matrimoniū per mortē soluitur:tamē illa mulier ē mihi affinis. Unde ⁊ in prima erunt cōsanguinitates ⁊ affinitates:ly nō nubant nec nubātur nec vacēt generatiōi. Ad hoc facit qđ ait Greg⁹.35 q.10.fraternitatis. Nō potest aūt contrahi matrimonium inter affines vsq̄ ad quartum gradus affinitatis inclusiue:extra de consan.⁊ affi.c.fi. ⁊ si contraherent de facto dirimitur.q2 nullus est sed incestus. Olim āt ponebatur aliud genus affinitatis ⁊ alij gradus:vt patet in decretis.35.q.3. per totum.qđ impediebat matrimoniū:sed sunt per decre.ablati extra.e.non debet.⁊ sic non remanet nisi primum genus affinitatis qđ habz dirimere de quo dictum est. Et nota q̄ qui cōtrahit sciēter ī aliq̄ gradu affinitat⁊ vsq̄ ad q̄rtū gradum est excōicatus:extra de consā.⁊ affi.eos.in cle.de hoc habes.ſ.in ti.de excōi. Nō etiam ſm pe.de palu.q̄ qui cognouit cōsanguineam vxoris sue adhuc sponse soluta sūt sponsalia:nec pōt illam sponsam hi⁹ habere in vxorē obstante sibi affinitate cōtracta:nec econuerso illam quā fornicarie cognouit obstante sibi publice honestat⁊ iusticia:⁊ hoc nisi papa dispensante. Qui aūt cognouit cōsanguineam vxoris:cū qua contraxit p̄ verba de p̄senti:sed nōdum cōsumauit matrimoniū:cū nō posset debitum negare nisi intrando religionē:videtur q̄ ad hoc teneatur ne inseſtum cōmittat cognoscendo affinem:⁊ cum hoc valeat facere:q2 nōdum cōsumauit.q̄ si vlt remanere in seculo necessaria est sibi dispensatō ad reddendum debitum:si hoc vult sine⁹ peccato facere:⁊ potest episcopus dispensare. Qui aūt cognouit consanguineam vxoris ⁊ consumauit matrimoniū:tenetur quidem debitum reddere sed petere nō potest absq̄ dispensatione vt dictum ē p̄ eām. In hoc pe.de palu.in.4.di.32. q.i. dicit q̄ affinitas dr̄ qđ accedit ad fines.i.termios Et ponit eandē diffinitionē dicens affinitas ē attinētia vel ꝓpinquitas ꝓsonaꝝ ex carnali copula ꝓueniens oī carens parentela. Dico aūtē carnali copula licita vel illicita:⁊ ideo dr̄ carens parentela p̄ se:ly per accidens aliter⁹ eē possit:q2 p accidens potest licite vel illicite permisceri consanguinitas cōsanguinitati:⁊ affinitas affinitati ⁊ cōsanguinitas affinitati vt in īcestu loth cū filiabus Karoli magni cum sorore ex qua genuit rolādū filium ⁊ nepotē:ipse p̄r ⁊ quūculus:q2 frater matris vt dr̄:⁊ in īcestu iude cum thamar:exēplum ēt in patre ⁊ filio qui duxerunt matrem⁹ ⁊ filias ī vxores: cū mater eēt cōsanguinea in tertio gradu patri cum dispensatiōe ex qua genuit filium ⁊ filiā vbi licite permixta est affinitas affinitati: ⁊ consanguinitas consanguinitati:⁊ cōsanguinitas affinitati. Jtē notanđ est de rōne affinitatis.

Ratio hui⁹ ꝓpinquitatis hinc sumit̄:q2 sup cōiacationem naturalē fūdatur amicitia naturalis. Cōiacatio āt naturalis ē duob⁹ modis ſm philosophū 8.ethicoꝝ. Uno modo ſm carnis ꝓpagationez ſm quē modū vnus est ab alio:vt filius a p̄re vl ambo a tertio vt duo fratres. Alio modo per coniunctionē ordinatā a carnis ꝓpagatione que coniunctio ē per carnis copulā vel per matrimoniū ī quo est mutua obligatio coniugū ad carnalem copulam pp qđ ibidē dicit philosophus q̄ amicitia viri ⁊ vxoris ē naturalis:⁊ ideo dic̄ ꝓpagationē carnis causat̄ amicitia naturalis que est consāguinitas:ita per carnalē copulam vl cōiunctionē ad hoc ordinatā vt est matrimonium: causatur vinculū naturalis amicitie qđ vocatur affinitas:dū hō equaliter se hz ad cōsanguineos vxoris sue:sicut ad suos eo q̄ vxor ē aliquo mō vnum corpus cū viro:sed q2 non est simpliciter vnū cum eo:sed quasi ab extrinseco adiūcta:iō quicūq̄ attinet viro attinet vxori in eodē gradu sed q2 ab extrinseco adiūcta:ideo attinet ei alio genere attinentie:q2 cōsanguinei viri sunt affines vxoris non autē consanguineoꝝ ipsius vxoris: ⁊ econuerso consanguinei vxoris sunt affines ipsius viri.non autem consanguineoꝝ viri:⁊ hinc est q̄ pater ⁊ filius licite contrahunt cum matre ⁊ filia ⁊ duo fratres cum duabus sororibus.

Ultimo notandum de dispensatione pape ꝓhibita circa hoc. Circa qđ dicit idem petrus q̄ in primo grado affinitatis ascendentium ⁊ descendentiū:sicut ⁊ cōsanguinitatis papa dispensare non potest q2 est contra ius diuinū ⁊ naturale:q2 vxoribus parentū exhibemus reuerentiam sicut parentibus nostris. Jtē ī linea transuersali in primo gradu ꝓhibet̄ matrimoniū consanguinitatis ⁊ affinitatis iure diuino. vnde nec papa dispensare potest:q2 etiā quodāmodo est contra naturam vt.ſ.quis contrahat cum germana sua vel vxore germani sui eo mortuo. vnde etiā ante legem mosaycā multiplicato humano genere ante diluuiū vel post creditur se abstinuisse a sororibus ⁊ ab vxorib⁹ fratrū:nisi ad suscitandū semē fratris p̄mortui: sicut ⁊ tempore legis:sicut p̄z in thamar ⁊ filijs iude. Nec obstat de vxorib⁹ abrae ⁊ isac: quas vocauerūt sorores:q2.ſ.fuerunt cōsanguinee vl consobrie:sicut ⁊ loth qui fuit fili⁹ fratris abrae dictus est frater ipsius:nec ēt posset dispēsare papa ī vxore fratris mortui sine liberis: q2 licz olī liceret:tamē dispēsatiue licebat:que dispensatio fiebat iure diuino non ab homine:nam iure diuino cōmuniter abstinebarur ab vxore fratris: sicut a sorore:sed in casu illo permittebatur. vnde sicut papa non posset dispensare in pluralitate vxorum q̄cuis olim esset licita: q2 licita erat ex dei dispensatione prohibita iure cōmuni:sic nec in proposito. Item in secundo gradu transuersalis superioris vt cum amita ⁊ matertera q2

ꝓ nō dispensat nō p̄t in p̄mo gradu affinitatis nec consanguinitatis

lege diuina ꝓhibitū.hec pe. Ex his aduerte diligēter:q̄ cum affinitas cōtrahatur ita per fornicatiōem:sicut per actum cōiugalem:ille q cognouit aliquam mulierē fornicarie: nō potest cōtrahere cum filia eius:vel germana eius: sicut non posset contrahere matrimonium cum filia vxoris sue ex alio viro: nec cum socrore eius ea mortua. Et ſm pe.papa in hoc dispensare nō potest:qui tm̄ casus sepe euenit ad audientiam cōfessorum:reperitur tm̄ papa martinus quītus dispēsasse cum quodam:qui contraxerat & consumauerat mr̄imonium cū quadā eius germana: quam cognouerat fornicarie: cū magna tm̄ difficultate:& quia res erat occulta:nec ille erat apt⁹ ad religionez vel ad remota eundū .Unde scandalum ex diuortio:si factum fuisset sequendum erat. Prius ordinauit plures theologos & canonistas super hac re,habere collationē: vtruz ipse posset in hoc dispensare:nec cōuenerunt in conclusione:sed aliqui dixerūt q̄ poterat: alij cōtrarium affirmauerūt. Et q̄ tenendū est certum & dimittendū incertum ſz augustinū de pe.di.7. ſiquis.& ad instar sacrilegij est disputare de potestate p̄ncipis:p̄cipue pape.i7.q.4.§.cōmitti tur.&.c.sequēti:vbi dicit Nicolaus papa. Nemi n̄ est de sedis apostolice iudicio iudicare aut illius sentētiam retractare p̄missuz:vz p̄opter romane ecclesie p̄matum x̄pi munere i beato petro collatum:vbi dicit glo.nemini.ſ.qui sit inferior papa:nam ipemet papa vel successor ei⁹ potest ſnīam suā vel alterius pape p̄decessoris retractare:vt.35.q.9.ſnīam.exemplū pz:q̄ quod p̄ us determinatum fuerat p ecclesiam idest cōsanguinitatē & affinitatē durare vsq̄ ad septimum gradum:vt notāt isido.grego.& alex.35.q. 5. ad sedem.greg.ix.retractauit & termianuit nō durare nisi vsq̄ ad quartū graduz:extra de consan & affi.nō dz. Et sic hodie seruat quantū ad contrahēduz mr̄imoniū:iō nulli cōsulēdum est: ſz oīo phibēduz ꝓcurare dispēsationē ēt a papa contrahēdi cū tali:cuius.ſ.matrē vel germanā carnaliter cognouit:sed si post cōtractum & multo magis cōsumatum,tale matrimonium obtinuit dispensationem remanendi cum illa:dimittendum est negocium iudicio dei:nec condemnandus.

De impotentia coeundi. Ca. iz.

Vodecimuz impe

dimētuz est de īpotentia coeundi: & ē ſz ray. viciuz anime vel corporis vel vtriusq̄: quo quis impedit alteri carnaliter commisceri.

Ubi nō q̄ tres sunt īpotentie ſpecies.ſ. naturalis accidentalis & maleficialis. Et quia ista materia est turpis:& non ita sepe cōtigunt casus ei⁹ iō trūcabo:& ipaz pleni⁹ potes videre i summis:

Prima ergo impotētia.ſ.naturalis que ē i viro frigiditas semis vel frigiditas cōplexionis vel idispositio mēbri:in muliere artatio:si ꝓpetua est talis impotentia īpedit cōtrahenduz & dirimit ꝓtractū 33.q.i.c.i.&.z.ex eo.laudabilez .illa tm̄ que est i sene nō īpedit.z7.q.i.nuptiaꝝ. Nā & senes si naturali caloꝛe destituūt:ope tm̄ medicoꝝ poterit eis aliq̄liter subueniri. Et dicit pet.de palu.q̄ nōie frigiditatis intelligit & caliditas & quodcunq̄ aliud īpediens actum ꝓpetuo:nō āt si effectum generationis īpediat tm̄ & nō actum. Un̄ & steriles scienter p̄nt cōtrahere. Preterea idē pe.de pal. ait:q̄ ille qui scit i se vel i alio īpotentiā coeundi:nō potest īuito alio discedere ꝓpter tale īpedimentum:& imputet sibi qui talē elegit:alꝰ aūt posset:puta si cōtinenter viueret aut alias honeste:vel vir eam male tractaret: vel alter ei venenum p̄parasset nō tamē sepentur quo ad victum:q̄ vere fuit exquo vterq̄ simpliciter consensit:sed quo ad cohītationē:alias nō posset separi ex q̄ fuit verus matrimoniū nisi ob fornicatōnem vel timorem mortis vel religionē:si matrimonium nō fuit cōsumatum. Si autē ignorat īpotentiam :etiam in seipso:vt si vir credebat nō se impotentē vel mulier non se artam: q̄n perpē derunt possunt allegare p̄pam impotentiam:ar. extra de eo qui dux.in ma.quam pol.c.i.&.c.cōsultationi. Item nō ſm eundē pe.de palu.q̄ quā do fit separatio ꝓpter frigiditatē viri mulieri datur lr̄ia cum alio contrahendi:viro āt si est īpotens simpliciter.i.nō valens seminare vel valēs B:ſz nō in loco ōbito si B ē quo ad oēm feminā:interdicitur simpliciter matrimoniū contrahere. Si āt impotens esset respectu istius tm̄ :puta qa est virgo:sed si esset corrupta posset eam cognoscere:liberandus est tunc cū corrupta:nec simpliciter talis est ꝓhibendus:q̄ non debet effectus extendi vltra suam causam. Dicit tm̄ tho.in.4.q̄ si quis non posset copulari cum virgine:sed cū corrupta possent medicinaliter cum aliq̄ instrumento claustra pudoris reserari:nec hoc eēt cōtra naturā:q̄ non fieret ad delectationē:sed ad medicinam. Item si mulieri arte absq̄ periculo potest subueniri beneficio medicine:vel per futurum vsum viri ꝓportionati nō impedit cōtrahere matrimōium:ex ō fri. & male.c.lr̄is. Si vo nō potest,sin̄ graui periculo subueniri:certe separabitur & poterit se copulari alteri cui forsitan apta foret:vel cuius respectu subueniri posset:q̄ si p vsum secundi facta sit idonea idest cognoscibil̄ primo reddetur prorio:etiam si ipse primus iā cumalia contraxerat:quam in hoc casu dimittere debet :& ad primam redire.si nō fit facta idonea idest cognoscibilis primo:vel si nō sine graui periculo mulieris potest a primo cognosci:qō potest contingere ꝓpter indispositionē mēbrorum remanebit cū secundo. Sed pe.de palu.dic̄ q̄ opinio contraria que verior videtur:est q̄ si potest ei subueniri sine periculo per incisionem: siue velit siue non est īpedimentuz tēporale nec

dirimit:qz si hodie nō vult cras potest velle.Uñ voluntas q̄ ñ est perpetua ñ facit ppetuum ipedimētū:similiter si per vsū istius hois de quo q̄rit potest fieri cognoscibilis tpale ē nec dirimit. Si vero nec p icisionē nec per vsum eius potest fieri cognoscibilis ab isto:q̄uis potest fieri cognoscibilis p vsum alterius nō est separanda ab illo z° si cum ea contraxit nec reddenda primo:ēt si per alium fuerit aptata:qz q̄diu est iuncta nō potest alter ea vti:z sic illud remedium est ipossibile ō iure diuino z positiuo:qz eēt adulterium vel fornicatio.z si mulier est ita arta q̄ a nullo ordinarie sit cognoscibilis:dz remanere sine spe cōiugij z viro datur licentia cum alia contrahendi.si āt est arta quo ad aliquem:puta senem cognoscibilis autem per alium:puta iuuenem licētiāda est ad illum:sed quando separata est ab vno:qz non potest cognosci z ꝯmixta alteri similis conditionis:puta simil' etatis z cōplexiōis:qz ecclesia tūc fuit decepta:qz verisimile est q̄ per longū vsus fuisset sibi apta:tunc reddenda est primo:qz impedimentum fuit temporale:secus quando ali' fuit diuerse conditionis. hec pe. Item si mulier dicat virum impotentem pp defectum mēbri secundum hosti.esset inspiciendus per viros bonestos:sicut dr̄ de arta q̄ inspicienda est per matronas bonestas.si autem alleget excessum mēbri esset consulendus papa. Nec sic dicitur mulier inepta esse ad matrimonium pp frigiditatem sicut propter artationem:qz mulier in concubitu est patiens: vnde ad reddendum debitum viro sufficit q̄ patiatur actionez viri in naturali mēbro.hoc autem eius frigiditas non impedit.

Secunda impotentia

s.accñtalis sine maleficio ē per castrationē supueniētē:pp q̄ō si tales oīo ītepti sunt ad reddendum debitū cōtrahere ñ pñt:z si contraxerint dirimendi:qz nullū est matrimonium:ex̄ co.c. ad sedē.Sed si castratio cōtingeret post matrimōium contractū p verba de pñti ñ potest dirimi: sed durat matrimoniū.Et intelligit̄ ista castratō ꝯm ricar.i.4.trūcatio mēbroz genitalium cōprehendēdo testiculos z virgā.Et de hoc ē duplex opinio.Quidā.n.dicunt q̄ istud si supueniat matrimonio ꝯtracto de pñti:sed nōdū consumato: q̄ hz dirimē sicut z ingressus religionis.Alij dicunt z cōius q̄ nō dirimit̄ cōtractū :z istud supueniēs:sed solū q̄n erat hoc ipedimētum anteq̄ ꝟberetur per verba de pñti.Quidā ēt dicunt :q̄ si remanet virga que erigat̄ z si absciss testicul' q̄ tūc tale matrimoniū nōdū consumatū nō solui tur:sicut dicit glo.de spadone. Nā talis satisfacit mulieri:sicut mulier satisfacit viro suo:siue resoluat spma siue ñ:nec requirit̄ i matrimonio:q̄ sēper sit spes filioz: sed sufficit q̄ ñ euitant pro creationē plis. Un hoc ergo caute īcedenō est: z cū maturo cōsilio:z q̄n tales possunt īduci:vt se haberēt vt frater z sozor caste viuētes:tuta via esset.De castrato z spadōe dicit pe.de pal'.q̄ si ñ ipediuntur ab actu generatiōis:lz ab effectu: qz s.in eis virga erigitur z semē emittit̄ :sed īualidū ad generandō cōtrahere pñt:sed si nō emittūt semen ñ pñt cōtrahere ꝼm quosdā.32.q.7.bis qui neq̄ ꝟbit̄ p hos affinitas. Itē q̄ ñ pōt semīare i loco debito nō pōt ꝟbere:q̄uis z r'liq̄ deflorare possit: qz potētia coeūdi ē absolute:qñ qs ñ pōt carnalem copulā exercere. Non autem reputatur in iure carnalis copula subsecuta:nisi sit cōsumata per seminationem ordinariam:extra de spon.c.finali.

Tertia impotentia est

p maleficiū.Circa q̄ō ꝼm tho.i.4.z hosti.sic tenendō ē q̄ si maleficiū supueniat matrīonio añ carnalē copulā :tūc si maleficiū superueniēs matrimonio est perpetuū:ipedit z dirimit matrimoniū cōtractū:ita q̄ celebrato diuortio vir aliam poterit' ducere:similiter z mulier poterit cū alio contrahere.33.q.i.c.ſi p sortiarias.In dicto capitulo si p sortiarias dicitur expresse q̄ deo permittente z diabolo opante ipediri potest homo ne cognoscat mulierē.Et vt dicit pe.de palu.in.4. fit hoc multipliciter.hz.n.ex hoc q̄ est sps ptātem sup creaturā corporalē ad motum localē phibēdum vel faciendum: vnde potest corpora ipedire ne sibi mutuo appropinquent vel directe vel īdirecte interponēdo se inter eos corpore assūpto sicut accidit sponso qui desponsauerat idolū z nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula:nec potuit eam cognoscē pp hoc. Secundo modo potest inflāmare ad actum illum vl're frigerare ab actu illo adhibendo occulte virtutes rerum quas optime nouit ad hoc validas.

Tertio modo turbando imaginationē z fantasiam extimatiuam:qua reddit mulierem exosam.qz potest ī imagine imprimere. Quarto modo prohibendo directe rigorez mēbri: sicut motum localem cuiuscunq̄ organi. Quinto modo phibendo missionem spuum ad mēbra: in quibus est virtus motiua quasi intercludēdo vias seminis:ne ad vasa generationis descendat vl'ne ab eis recedat vl'ne excidat vl'ne emittatur z multis alijs modis. Plus autem permittit deus super hunc actum per quem pcēm primus transfunditur q̄s super alios humanos. Et sepius maleficiatur vir q̄s mulier:z magis permittit deus in peccatores seuire demones q̄s in iustos vt patet. de maritis septem Sarai vxoris Tobie. tamē ēt aliqñ iniustos.exemplū in iob.Et ppter hoc maleficiati monentur facere confessionem in dicto capitulo si per sortiarias.hec pe.ō palu.

Ricar.in.4.dicit q̄ communis opinio tenet q̄ si certum esset : q̄ esset maleficium secutum matrimoniū ratū ñ tamē cōsumatū:ñ ꝓpt̄ hoc dirimet̄ vinculū mrimōij.in separādo āt maleficiatos silit̄ ꝓcedēdū est :sicut in sepādo ītepos propter frigiditatē:excepto q̄ frigido nō datur

p̄p maleficiū pōt impediri cōsūmatio.

lñia cõtrahendi cumaltera:q2 frigiditaſ ẽ impedimẽtum vniuerſale:ſz maleficiato dat̃:q2 maleficiũ eſt impedimentuz particlare. Ex ſi mlier ipſa ꝓcurauerit maleficiũ:nõ põt petẽ diuoꝛtiuz quia culpa ſua ad hoc deuẽit.55.di.ſi euãgelica Si vo maleficiũ ſit tẽpõale:ñ impedit nec diri/mit:ꝛ a ꝓncipio quidem maleficium ꝓeſumitur tempoꝛale:ſed poſtq̃ coniuges per trienniũ ſimul cohabitauerunt dantes operaz carnali copule:ſi adhuc durat ꝫpedimentum:q2.ſ.ſe cognoſcere non potuerunt:ꝓeſumitur maleficium eſſe perpetuum:extra.e.c.laudabilem.ꝛ ſic ſeparabitur. Si autẽ ſepati ꝓpter maleficiũ:poſtq̃ alia matrimonia contraxerint:carnaliter ſe cognoſcant reuocandi ſunt ad ꝓmũ matrimoniũ:eo ꝙ ſñia diuoꝛtij lata inter eoſ fuit per errorem:q2 impedimentum fuit iudicatuz inter eos perpetuũ ꝫz ꝓeſumptionem:quod non erat perpetuum ꝫm rei veritatem:ꝛ illud decretum.33.q.i.ſi per ſoꝛtiarias non teneret.hec ricar.in.4.

Nõ ꝫm pe.de palu.ꝙ maleficium ſi poſt triẽnium durat iudicatur perpetuum:nõ quidez q2 illud non poteſt tolli vel a deo vel etiam opere diaboli qui ſanat ex hoc ꝙ toꝛquere ceſſat: exemplum in legenda beati bartholomei apoſtoli ſed q2 non poteſt tolli opere humano:q2 non eſt ptãs ſuper terram:ĩmo nec ſuper celum poſt deũ que lucifero valeat cõparaꝛi in naturalibus:nec ſemper exoꝛciſmi liberant:qñq̃ quidem ꝓpter peccatum qñq̃ autẽ ꝓpter bonum hõis cui ñ expedit nubere.vnde nec paulus fuit exauditus pe. Et nõ ꝙ ſi maleficium non poteſt reuocaꝛi niſi per aliqõ illicitum:vt per demonis auxiliuz ꝛ biª: etiã ſi ſciretur ſic poſſe reuocari:nihilominus ĩpedimentum perpetuũ iudicabitur: ga remedium non eſt licitum.tho'pe.alber.ꝛ hoſti. Et addit hoſti.ꝙ lz aliqua remedia videantur vana:tolerari non poteſt retundere vana vanis non autẽ dicit illicitis. Scienõ etiam ꝫm pe. de palu.ꝙ ſi maleficiati vel alias impotenteſ velint cõmanere veri coniuges ſunt:ſicutª maria ꝛ ioſeph. Si autẽ ambo ꝓclamant ꝛ euidẽtiſſimis ſignis ĩpotentia ꝓbari poteſt non expectaꝫ triennium:ſed ſtatim ſepantur.ſi autem non ſit euidens oz ꝙ ꝓ triẽniuz comoꝛati iurent ambo:vir quidem ꝙ ſtudioſam operam dedit bona fide ſine fraude ꝙ eam cognoſceret ꝛ non potuit ꝓficere:mulier ſimiliter ꝙ per eam non ſtetit,nec fraudem adhibuit:quando cognoſceretur a viro:ſed non fecit. Sacramentales autẽ iurabunt ꝙ credunt eos verum iuraſſe:extra ỏ purga.ca.c.inter ſolicitudines.De triennio iſto in autentico de nup.§.per occaſionem.ꝛ interdicitur matrimonium ĩpotenti cõceditur potenti.33.q.i.requiſiſti.ꝛ extra eo fraternitatis. Si autẽ mulier dicit ꝙ vir non poteſt eam cognoſcere:ꝛ vir aſſerit ꝙ ĩmo ſtandum eſt viro:q2 caput eſt mulieriſ 33.q.i.ſi quis acceperit.ꝛ hoc niſi mulier ꝓbet cõtrarium per aſpectum coꝛpoꝛis extra de deſpõ. ĩpu.c.continebatur.econtra ſi vir dicat ſe nõ poſſe cognoſcere ꝛ ipſa aſſerit contrarium: viro nõ ꝓbante ipſa abſoluitur. Sed videtur ꝙ quãdo allegat ĩpotentiam mulieris ꝙ ipſa teneatur ſe oſtendere inſpiciendam:ꝛ q2 in cã diuoꝛtij vir ꝛ mulier ad paria iudicantur:ſiẽ vir allegans mulierem artam auditur petens inſpici:ſic ecõuerſo mulier allegans virum eunuchizatum audiẽ petens aſpectum coꝛpoꝛis.Et idem eſt ſi dicat impotentiã eius aſpectu eius poſſe ꝓbari.hec pe. de palu. Ex ſi poſt triẽnium celebꝛato diuoꝛtio redeat potentia ſe cognoſcendi:lz ỏ hoc ſint varie opi.tenendum tamẽ qõ ſentire videẽ tho. in.4.diſ.34.q.i. ar.3.ſ.ꝙ ſi maleficium fuit vniuerſale reſpectu cuiuſlibet ꝑſone tũc ſi alteri nupſerit oſtẽditur impedimẽtum nõ fuiſſe perpetuũ vnde debz redire ad ꝓmuz. Si ãt maleficium fuit particulare reſpectu.ſ.ſpualis ꝑſone:tunc cũ vtriq̃ deẽ lñia contrahendi cũ alijs:non poteſt ad ꝓiſtinum matrimoniũ redire:cum ꝓmum matrĩoniũ nllũ fuerit ꝛ ꝫz vex tho.ĩ.4.vt ſupꝛa.

De cognatione legali. ca.xiij.

Tertiumdecimum impedimẽtum eſt cognatio qõ.4.loco ponitur in verſibus ſupꝛadictis.Ubi nota ꝙ triplex eſt cognatio.ſ.carnalis ſiue naturalis:q̃ dicitur cõſanguinitas: ſpualis que dr̃ cõpaternitas: ꝛ legalis que dr̃ adoptio vel arrogatio.quelibet harũ ĩpedit ꝛ dirimit matrimoniũ : ſed diuerſis modis:q2 diuerſos gradus hñt.Cognatio legalis ẽ que fit per adoptionẽ vel arrogationẽ:ꝛ hẽt tres ſpecies. Prima eſt aſcendentiũ ꝛ deſcendentium que eſt inter ꝓrem adoptãtem ꝛ filiuz ſiue filiã nepotẽ vel neptẽ ꝛ biª adoptatos:ꝛ hec indiſtincte ĩpedit matrimoniũ ꝛ in perpetuum ꝫm pe.de palu.inter ꝓrem tñ adoptantẽ ꝛ patrẽ ꝛ matrem adoptati nulla cognatio contrahitur ꝫm tho.ꝛ pe. Pater ergo adoptatoꝛ non põt contrahere cũ filia adoptata:nec ꝛ cũ nepte adoptiua.30.q.3.item diligere. Secũda ſpecies collateraliũ.ſ.inter filiũ naturalez alicuius ꝛ filium adoptiuũ ꝛ hec ĩpedit matrimoniũ:q̃diu ſũt in eiuſdem patris ptãte:ea vero ſoluta.ſ.morte patris vel emãcipatione filij naturalis vel adoptiui nõ ĩpedit.30.q.3.poſt ſuſceptũ.Et vr̃ hoc ĩtelligendũ de filijs naturalibus legitimis ſ.ꝙ ñ põt cõtrahere cũ filiis vel filiabª adoptiuis ꝓris ſui. Nã adoptiuus filius cũ filia legitima patris ſui adoptiui contrahere põt ſiẽ nõ hug.30.q.3.ĩ ꝑn. Idẽ hoſti.ĩno.ꝛ ricar. Nõ etiã ꝙ ĩter duas ꝑſonas adoptatas ab aliquo in filiaſ poteſt eẽ matrimoniũ ꝫz Guil.hug.ꝛ ber.cũ nuſq̃ iueniant ꝓhiberi:ſiẽ ẽt duo filij ſpuales alicuiª:puta ꝓ ſuſceptionẽ ĩ baptiſmo vl cõfirmationẽ poſſint contrahere adinuicẽ:ꝛ ſpirituales filij cum adoptiuis. Si ergo adoptũª filius matrimoniũ ꝫbit cũ

legitima adoptãtis: dicit Guil. q̃ q̃uis q̃dam dixerint q̃ nõ solueret tale matrimoniũ: tñ verius tenenõ est qõ notat hug. s. q̃ solueretur: ex. e. c. vnico. ꝛ hoc est verũ tã de simpliciter adoptato qui. s. nõ trãsit in ptãtem adoptantis: q̃ de arrogato qui transit in ptãtem arrogantis. Tertia species ẽ quasi legalis affinitas inter pr̃em adoptãtem ꝛ vxorem filij adoptiui: similiter iter filiũ adoptiuũ ꝛ vxorẽ patris adoptãtis: ꝛ hoc ipedit oĩ tpe matrimoniũ: qñ pater adoptãs nũq̃ põt cõtrahere cũ illa que fuit vxor filij adoptiui ẽt post emãcipationem: ar. ff. de ritu nup. l. nam adoptiuus. ꝛ idem iuris est de filio adoptiuo respectu vxoris adoptantis.

De cognatiõe nãli seu de ꝯsãguinitate. ca. xiiij

d **E consanguinitate** que dr̃ cognatio naturalis siue carnalis ipediens ꝛ dirimens matrimoniũ tria videnda sunt. Primo quid sit cõsanguinitas linea ꝛ gradus in ea. Secundo de cõputatione graduũ Tertio de phibitiõe in quib⁹ gradibus. Et quãtum ad primũ �fm pe. de palu. in. 4. di. 40. q. i. Cõsanguinitas ẽ vinculũ psonaꝝ ab eodem stipite descendẽtiũ carnali ꝓpagatione cõtractus. Ubi sciẽdum q̃ nõ deberet dici cõsanguinitas: sed cõsanguineitas: sed pp melioẽ sonũ dr̃ consanguinitas: ꝛ noĩbus vtendũ est vt plures. Uiculum dr̃ q̃ amici magis se diligũt q̃ extranei affectu ꝛ effectu: vnde nõ bruta: q̃ homo est aĩal politicũ. ab eodem stipite dr̃ s. propinquo: alias oẽs hoĩes essent cõsanguinei: q̃ ex vno. s. adam fecit deus hoĩum genus actuũ. i7. c. carnali ꝓpagatione. Uñ nõ est cõsanguinitas eoꝝ qui p creatiõem a deo ꝓcesserunt. Dicitur ãt cõsanguinitas a cõitate sanguinis vel a cõueniendo i sanguine magis q̃ in carne: q̃ sanguinis magis est materia seminis. Nã sperma �fm medicos ẽ sanguis purissimus. Et qõ dictũ est carnali ꝓpagatiõe excludit Euam a cõsanguinitate Ade: q̃ miraculosa ꝛ supnaturali ꝓpagatiõe: sed nõ excludit xp̃m a cognatiõe cõsanguineoꝝ beate marie: q̃ fuit carnalis ꝓpagatio ex pte mr̃is lz non ex pte pr̃is. Hoc ãt vinculũ: sicut ꝛ oĩs amicitia fũdat̃ i cõicatione triplici. s. nature cure ꝛ disciplĩe. Nature q̃ oẽs cõsanguinei descendũt per carnis ꝓpagatiõem ab vno stipite: qui est cõis eorum parẽs. Cure: q̃ cura parẽtum procedit ad filios ñ solum immediatos: sed etiam ad filios filiorum quotquot videre possunt. Discipline q̃ proles sub parentum potestate ꝛ subiectione esse debet

Secunda conclusio est de linea ꝯsanguinitatis qd sit ꝛ qño dicat̃. Est ãt ordinata collectio psonaꝝ cõsãguinitate cõiunctaꝝ: nec oz addere ab eodẽ stipite descẽdentius q̃ hoc ĩcluditur i cõsanguinitate. Et ẽ triplex linea �fm triplcẽ hĩtudinẽ: quã hñt ꝯsanguinei ad inuicẽ. Una ẽ prĩcipiati ad prĩcipiũ vt filij ad patrẽ auum ꝓauũ ꝛ supra: ꝛ �fm hanc accipit̃ linea ascẽdẽtius. Alia est prĩcipij ad ꝓncipiatũ vt pr̃is ad filiũ: nepotẽ ꝓnepotem ꝛ ĩfra ꝛ �fm hãc accipitur linea descendẽtiũ: que ñ est alia a linea ascẽdentiũ: sed aliter accepta �fm aliũ ꝛ aliũ modus cõputandi: q̃ lz vnã sit acceptio ab ĩferiori ascẽdendo: lz aliã fit acceptio a supiori descendẽdo. Tertia est hĩtudo eoꝝ qui sũt ab vno prĩcipio sicut fr̃m qui sũt ex vno pr̃e vel mr̃e: ꝛ nepotus q̃ sũt ex duob⁹ fr̃ibus vel sororibus: ꝛ sic deincepꝫ ꝛ �fm hãc accipitur linea trãsuersalis: q̃ subdiuidit̃ ĩ eam q̃ est collateralis ascendẽtiũ: ĩ qua sũt auũ cuius mr̃tera ꝛ patruꝰ ꝛc̃. Et eã que ẽ collateralis descẽdentiũ in q̃ sr̃ fr̃ sororꝫ nepos ꝛ neptis ex filio vel ex filia ꝛc̃.

Tertia cõclusio ẽ quid sit gradus? ꝛ dicendũ est: q̃ hĩtudo determinate distantie a ꝑsona ꝛ quilibet linea hz suos gradꝰ ꝛ linea ꝛ gradus ĩ affinitate sũt �fm habitudinem a cõsanguinitate ꝛ nõ aliter.

De cõputatiõe gradu um. Et prima cõclusio de cõputatiõe cõi iuristarum ꝛ canonistaꝝ. Nã illa Jsidori ꝛ cetere que ponũtur in lr̃a di. xl. ꝛ ĩ decretis. 35. q. 3. ꝛ. 4. ꝛ. 5 ñ sũt ĩ vsu. Cõputant̃ ãt gradus consãguinitatis hoc mõ. Jn linea. n. ascẽdẽtium ꝛ descẽdentium computande sunt persone medie inter illas: de quibus queritur q̃ si nulla sit media sunt in prĩmo gradu: vt pater ꝛ filius descendendo: ꝛ filius ꝛ pater ascendendo. Si vero sũt alie persone medie computatis eis cum extremis: quot sunt persone vna minus tot sũt gradus: verbi gratia: auꝰ ꝛ nepos distant secundo gradu siue ascendendo siue descendendo: q̃ sunt tres persone. s. auus ꝛ nepos: ꝛ qui est in medio eorum qui est pater respectu prĩmi ꝛ filius respectu secũdi: remoto igitur vno remanent duo: ꝛ sic nepos ꝛ auus sunt ĩ secundo gradu ꝓauus ꝛ ꝓnepos sunt in. 4°. gradu: q̃ sunt ꝓpinque persone numerande. ratio huius est: q̃ cum gradus sit certa distantia ꝓpinquitatis: gradus non potest esse ciusdez ad seipsum: sicut nec ꝓpinquitas: ꝛ ideo gradꝰ semper presupponit personam aliquam cui secũda addita facit gradum: ꝛ per eandem rationez tertia addita secunde ꝛ quarta tertie: ꝛ sic semp vt sit numerus graduum secundum numerum personaꝝ vna excepta. ꝛ hec computatio graduum ĩ linea ascendentiũ ꝛ descendẽtiũ ẽ cõis apõ oẽs. Jn linea vo collaterali q̃ nõ est eoꝝ: q̃ruz vnus descẽdit ab altero: sed eoꝝ q descendũt a cõi ꝓncipio: aliq̃t cõputãt̃ gradꝰ �fm leges aliter lz cãones. lz. n. caões cõputãt̃ bo mõ. Uidẽdũ vtrũ pso ỏ qb⁹ q̃rit̃ eq̃lit̃ distẽt a cõi stipite aut ineq̃lit̃ si eq̃lit̃ quoto gradu q̃libz earum distet a cõi stipite toto gradu distãt ĩt se: ỹbi gr̃a sit nob̃ sortes

p de gradibus consanguinitatis ẽ nr̃d.

p consanguinitas linea q̃ sit.

cōis parens ⁊ stipes:ego nepos ſm vnā lineam: tu vero ꝓnepos ſz aliā lineā. Si querit quoto gradu ego diſto a te:debet reſponderi:q⁹ tertio: q⁹ toto gradu tu q es remotior diſtas a cōi parente:a quo ego ñ diſto:niſi ſcō gradu: ſed ſm leges aliter cōputāt gradus in linea trāſuerſali: q⁹ ſz eas duo fratres ſūt i ſecūdo gradu:filij duorū fratrū ſunt i quarto gradu:nepotes i.6.gradu:⁊ ſic cōputantur gradus ſm cōputationez legalē ſupra computationē canonicaz: ſed opinio canoniſtarū eſt ratiōabilior:q⁹ abſurdū videt ponere ſz gradum ſine ꝑmo:qō tñ ſequit ſz opinionē legiſtaꝝ:q⁹ ñ eſt dare aliquē: qui ſit ī ꝑmo gradu linee trāſuerſalis equalis:ſed ꝓximus i ea qui eſt frater eſt in ſo gradu ſz legiſtas:ꝓximus i trāſuerſali inferior eſt in tertio.ſ.filius fratriſ:et ꝓximus in trāſuerſali ſuperior eſt in tertio:vt ꝑ et auus. Et iō canoniſte meli⁹ cōputāt i trāſuerſali ponētes ſrem in ꝓximo gradu:filiū ſris in ſecūdo.ſ.deſcēdēdo:nepotem in tertio ꝓnepotem i quarto abnepotē in .5.⁊ cetera:aſcēdēdo vero ꝑruū in.2.ꝓꝑruuz.i.3.abꝑruuz.i.4.⁊ cetera. Dilatādo vero duoꝝ fratrū filios i 2° nepotes i 3°.⁊ cetera:ſicut i genealogia adā ꝑ ſeth ⁊ caim:q ſunt i ꝑmo gradu ⁊ filij eoꝝ i ſecūdo ⁊ ceta. Rō diuerſitatis hui⁹ cōputatiōis ē iſta:vt dicit alex. papa.35.q.5.ad ſedē.i legibus ob nihil aliō ipſa graduū mētio facta eſt:niſi vt hereditas vl ſucceſſio ab vna ad alterā ꝑſonā iter cōſanguīeos deferatur. In canōibus vero ob hoc ꝓgenies ꝓputāt:vt apte mōſtret vſq ad quotā generatiōnē cōſanguineoꝝ ſit nuptijs abſtinēdū:vt rite ⁊ canōice nuptie celebrēt iter fideles.hac igit de cauſa:q⁹ hereditates neq̄t deferri:niſi de vna ad alterā ꝑſonā.iccirco curauit ſecularis imperator i ſingulis ꝑſonis ſingulos ꝑficere gradus: q⁹ vero nuptie ſine duabus ꝑſonis fieri ñ valēt: ideo ſacri canōes duas ꝑſonas i vno gradu ꝓſtituere curauerūt.hec ibi. Quod autem ibi dicit: q⁹ vſq ad ſeptimū gradū ꝓdurat cōſanguinitas ſm computatiōez canonū:i quibus gradibus ſeptē ꝓhibet matrimōiū:tūc verū fuit: ſz hodie ñ durat cōſanguītas:niſi vſq ad quartū gradum ĩcluſiue. Nā greg.9.remouit tres vltimos gradꝰ:ex eo q⁹ ñ bñ poterant mēti retineri tot gradus:⁊ etiam erat difficile ſatis:vſq ad.7.gradū abſtinere a matrimonijs talium:vñ ſequebāt ſepe īcōueniētia:habetur hoc ſtatutū eccleſie:extra de cōſan.⁊ affi.c.nō debet. Gradus aūt ſm leges:quo ad ſucceſſiōem hereditatis durant.ſ. vſq ad.x.gradum computādo modo legali:vt dictum eſt.

De ꝓhibitiōe matri

monij iter conſanguineos. Nō ſm pe.vbi ſupra tres cōcluſiones. Prima q⁹ cōſanguinitas de iure naturali ſm lineā rectam aſcendētium ⁊ deſcendētiū ꝓpedit matrimoniū:ſed plus filij cum matre q̄ filie cū patre ꝓp reuerentiā: ꝓpt qō vī q⁹ in linea recta in infinitū ꝓhibeatur matrimoniū:adeo vt ſi adā hodie viueret ñ īueniret vxorem ſz legiſtas. Ratio h⁹:q⁹ maior reuerētia debetur parentibus remotis q̄ ꝓpinqs.vnde vulgo ꝑ nō dicitur dñs ſed auus q̄diu viuit:⁊ licz minor ꝓpinquitas tñ maior reuerentia q̄ plus attēditur.nam cū filia fratris poteſt ſecunduz leges contrahi:ſed non cū amita :que tamen nō ē ꝓpinquior.

Secunda concluſiō de

ꝓhibitione iuris diuini:circa hoc ꝓhibētur enīz plures ꝓſone:puta ſimul,naturali federe cōmorantes:⁊ ſūt.xij.que leuitici.18.c.numerātur. mī nouerca ſororꝝ neptis amita matertera:vxor ꝓtui nurus vxor frīs:niſi ꝓmortui ſine liberis:ꝓuigna filia ꝓniuigni vel ꝓniuigne:ſororꝝ vxoris q̄ i lege nature ꝓmittebatur vt in Lia ⁊ rachel copulatis iacob. Hui⁹ rōnē doc.aſſignant:q⁹ matrimonium ordinatur ad repſſionem cōcupiſcentie: ſz cōcupiſcentia non repzimit:ſed magis augetur: ſi inter illas ꝓſonas quas cōtinet in eadem domo cōuerſari eſſet cōceſſa copula matrimonialis:quare lex diuina rōnabiliter ꝓhibet talē copulam. Nam q⁹ electio nō eſt niſi poſſibilium: eo ipſo q⁹ cōcupiſcibile fit ꝓpoſſibile: minuit vl tollitur cōcupiſcentia illius.vnde q̄diu cohabitant tantum viroꝝ ⁊ mulieꝝ in vna domo poſſet eē matrimoniū:ſicut tales perſonas ꝓnominatas contingit ſimul cohabitare concupiſcentia non haberet frenum:ſed ex quo matrimonium ſit īpoſſibile inter tales :quia ꝓhibitum ceſſat cōcupiſcentia.

Tertia cōcluſio eſt de

ꝓhibitiōe iuris poſitiui canonici:q⁹ illa iuris ciuilis nil ad ꝓpoſitum cū circa ſacramēta laici nil ꝑt diſponere:ergo iure nouo ꝓhibitum ē matrimoniū cōtrahi in quarto gradu ⁊ j. in quinto aūt ⁊ vltra in linea tranſuerſali ꝓmiſſū eſt:vt de conſan.⁊ affi.c.nō debet. Alij gradus qui ꝑius erant: ſunt ablati ⁊ in hi⁹ poteſt diſpenſare papa ⁊ ñ ali⁹ quia ñ ē permiſſum epīs: ſicut in alijs. eius enī eſt diſpenſare i iure q eſt ſupra ius vl cui cōmiſſum eſt a iure:vnde in gradu lege nature vel lege diuina ꝓhibito ſolus deus diſpenſare poteſt vel cui inſpiraret qui tamen non legitur diſpenſaſſe cum quocūq⁹. Papa autem in his que ſunt iuris poſitiui:puta in quarto gradu ⁊ tertio:immo ⁊ in ſecundo quandoq⁹:puta collateralium equaliter q⁹ ꝓtrabant diſpenſat:vtputa filij duorum fratrum:qō lege moyſi ⁊ iure ciuili erat ꝓmiſſum:nec eſt ſufficiens cauſa diſpenſationis augmentatio patrimonij:ſed pax vel concordia vel aliquid huiuſmodi. In linea autem aſcendētium ⁊ deſcendentium in,infinitum nuptie ꝓhibentur. Eſt tamen dubiuz vtrū papa poſſit diſpēſare i gradu lege diuina ñ naturali ꝓhibito: ⁊ ſi quidē ꝓhibitō legis moſayce īhniuſmōi eēt

ꝑ q̄ diſpenſatio pī. in 2° et 3° gradu ꝓhibitꝰ.

pure iudicialis non moralis:non ligaret hodie: nisi in quantum esset iure canonico resumpta talis lex:t sic in omnibus illis gradibus papa posset dispēsare:sed fere omnes gradus lege mosayca prohibiti videntur prohibiti iure naturali:qz ad omnes illas personas cohabitantes est amicitia naturalis sine aliquo fedele.vnde qz natura nihil frustra facit vbi sunt mulieres alie ex quibus possit esse generatio sine istis.frustra fit cum istis matrimoniuz qō non est necesse nec ꝓpter generationem nec ꝓpter amicitiam.vnde ꝓbabilius est:q papa non potest dispensare in illis gradibus.Et secundum hoc diceretur q ante legem scriptam erat dispensatio a deo vt cum illis contraberetur:excepto primo gradu ascendētium t descendentium.Unde adam inspiratus a deo dixit.Relinquet homo patrem t matrem: ceteras personas videtur permisisse :que tamen iure naturali erant prohibite: vt frater t sozor: in quibus primis credendū est deuz dispensasse ꝓpter necessitatem.

De cognatione spuali. ca.xv.

t Ertia cognatio spiritualis.s.compaternitas:t prouenit ex hoc q aliquis profert sacra baptismatis cōfirmationis vel suscipit siue tenet illum cui tale sacramentum confertur.per aliozum sacramentoruz collationem non contrabitur cognatio spiritual': que habeat impedire vel dirimere matrimoniū extra eo.tua.c.fi.li.vi.Jo. an. per cathecismum vero cotrabitur cognatio aliqualis: videlicet q̄ habet impedire:sed non dirimere matrimoniū eo.ti.c.z.li.vi.Jsta autē cognatio bz tres lineas.

Prima est inter baptizatum t illuz qui ad baptismum suscipitur ac etiam vxozem eius si tunc habet t carnaliter cognouit.nam quando vnus coniugum siue maritus siue vxor tiñ tenet aliquem ad baptismum cognatio spualis transit etiam ad alterum non tenentem coniugem ipsius tenentis ad baptismum:t sic inter tales non potest esse mrimonium.s.inter suscipientem cum coniuge eius si habet:t susceptum:imo etiam dicit beat⁹ tho. ī.4.di.s.4z.q.i.ar.3.q.z.in cozpoze.q.q compaternitas transit a viro in mulierem quācunq̄ carnaliter cognitam:q̄uis non sit vxor. Jdem sentit glo.super.c.si quis ex coniugio.30.q.4. dicēs q per fornicarium coitum acquiritur compaternitas:qz vna caro efficitur. Jdem tenet io.an.in vi. Ricar.autez in.4.di.4z.dicit q si aliqui efficiantur vna caro per fornicariam copulam non ꝓpter hoc transit cōpaternitas ab vno in alium:qz per rem pure carnalem non contrabitur cognatio spualis. Jdem tenet pe.de palu.in .4. dicēs:q cognatio spiritualis dicit:qz a spualib⁹ causatur.vnde verius videtur q nō sic fornicarij cōicent sibi actiones:sic cōiuges:qz in illis ñ ē nisi vinculū carnale ad tempus:hic autē spuale t carnale:vnde sunt magis vnum in carne vna. Unde t in computatione graduum pater t mr̄ vna persona computantur.Quāuis autem esse duos in carne vna equaliter sit in fornicatione t cōiugio:tamen hic vbi queritᵉ ō cognatiōe spuali :aliquid debet facere vinculū spuale. Dec ille. Ant. de bu.super.c.martinus.ō cogna.spi.refert vtrāq̄ opi.sed hanc vltimaz dicit tenere hug.t archi.t iohā.an.eo.ti.c.i.in nouella.li.vi.nec obstat dicū ipsi q copula fornicaria inducit affinitatem: qz illud in affinitate cozpozali:que etiam per illicitam copulam vt vinculuz cozpozale acquiri potest:secus in spuali vt compaternitas que est vinculum spuale.vnde absonum est dicere q ꝑ coitum fornicarium contrabatur.hec ille.Jdem ēt tenet glo.ray.Inno.vtranq̄ opi.ponit t neutraz alteri prefert.Unde si quis inueniret tale matrimoniū iā contractuz de presenti vel consumatū ex quo aliqui dicunt illud tenere tuta via eēt:vt peteretur dispensatio vel declaratio a dño papa. qō si haberi non possit fm rām hosti.qui dicit: q vbi reperiuntur contrarie opi.de aliquo matrimonio:vtrum teneat vel non:adherendum ē illi q inducat matrimonium tenere nisi cōtraria opinio fulciretur canonica auctozitate expzessa secūdum igitur eum potius debent dimitti ī suo coniugio q̄z separari.vbi autem tales nōdum cō traxissent consulendum esset eis q abstinerent a contractu huiusmodi:sed bene posset aliquis contrahere cum sozoze filij sui spiritualis.30.q .3 illud. Jtem potest contrahere pater cuz illa quā filius eius tenuit ad baptismum vt notatur.30.q 3.illud.cuis filius non possit contrahere cū illa quam tenuit pater ad baptismum.

Secunda ē inter baptizatum:siue sit masculus siue femina:t filios naturales suscipientis siue sint legitimi siue illegitimi. vnde inter eos non poterit esse matrimoniuz:t qz cognatio spualis ñ habet gradus q̄uis filius naturalis petri non possit contrahere cum filia spuali ipsius petri:quam.s.tenuit ad baptismum vel confirmationem: posset tamen contrahere cum filia filie spualis ipsius petri.ar.30.q.3 c.i. Jtem filij duoruz compatrum siue sint geniti ante compaternitatem siue postea possunt cō trahere adinuicem:excepta solum illa persona : per quam compaternitas est cōtracta: que nūq̄z poterit copulari alicui filiozum siue patris spiritualis.30.q.3.super quibus.

Tertia est inter suscipientē in baptismo t parentes baptizati:inter quos etiā nō pōt eē matrimoniū:vnde mater baptizati nūq̄z pōt eē vxor eiᵒ:q tenuit ipm baptizatum ad baptismū:qz cō mater eiᵒ ē. Jtē nō.q si quis:puta petrus ꝓtra voluntatē vxozis sue:puta marie tenet vel leuat

no bnē.

ō sacro fōte filiū alt̄ⁱ: puta iohānē filiū martini contra voluntatē ipsius martini ꝺm Jo. neapol'. in quodlibet. 9. vtiq; contrahitur vera cognatio ſpualis inter eos non obſtante ĩuoluntatiõe seu contradictione illoꝝ ita q; petrus eſt vere cõpater martini: ⁊ maria eſt vere cõmater ſpualis Johānis velit nolit. huiⁱ ratio eſt ꝺm ipſuꝫ: quia qō eſt ex ſtatuto eccleſie nō dependet ex voluntate ſubiectoꝝ ſtatuto ⁊ ſtatuentis. Sed ex ſtatuto eccleſie eſt q; cognatio ſpualis trāſeat ab vno coniugū in alterum conſumato matrīonio: ⁊ q; cõpaternitas acquiratur pr̄i carnali ꝑ hoc q; aliquis leuat filium eius ō ſacro fonte ergo ⁊c̄. Jtē poſita cauſa ſufficienti cognationis ſpualis oꝫ ponere cognitiõem ſpualem. Cā enim eſt ad quaꝫ ſequitur effectus. Sed paternitas ſpualis quam cõſequitur per actum ꝓpriū vnus coniugū ē cā ſufficiens alteri coniugum cognationis ſpualis poſtq; eſt matrimoniū conſumatum: ergo ⁊c̄. Et nota q; regulariter vnus oꝫ tenere ad baptiſmū ſeu leuare de fonte: vt de conſe. di. 4. c. nō pluꝛs. Et ſi neceſſitas cogeret vnus ⁊ idem poteſt tenere in baptiſmo ⁊ cõfirmatione ꝺm ray. Si āt plures tenent dicit alber. in. 4. q; hec potius ē pmiſſio q; ſtatutum qō debeat approbari. permittit āt rōne amicitie que cõtrahit inter eos. hec ille. Ubi ergo duo vel tres ex moꝛe patrie cõiter tenent: vꝝ toleranō ⁊ ſine peccato fieri: tutiⁱ tamē eſſet habere ſuper hoc diſpenſatiõem ab epō: ſi pur vult plures habere tenentes ad baptiſmum: ⁊ cū plures tenent: cū oĩbus contrahitur cognatio ſpualis que ĩpedit ⁊ dirimit ꝺm hoſti. Sz diligenter aduerte q; oꝫ q; teneant ſiue tangāt ipm baptizanō cū baptizatur vel cū de fonte leuatur a ſacerdote ĩmediate: ſi volunt eſſe cõpatres aliter ex eo q; extiterint ibi ſolū non tangēdo ⁊ reſponderint ꝑ puero abꝛenūtio: ⁊c̄. nō ēent ꝓpatres pe. de palu. Jn aliquibⁱ enī locis ſacerdos aquā effundit baptizādo: ⁊ qui volunt eē cõpatres ſpirituales tenent baptizanō. Jn alijs tenet puerus ipſe ſacerdos cū baptizat qō pꝛecipue fit cum fit baptiſmus per ĩmerſionē. Et tunc pꝛimo recipientes baptizatū de ſacro fonte a ſacerdote ĩ panno vel nudū ſunt patres ſpuales: vt nōt bug. ĩ decretis. Et ſimiliter per procuratoꝛē nō poteſt cõtrahi cõpaternitas quātum ad cognationē ſpualem: vt ponit archi. per. l. poſt moꝛtē. ff. de adop. Jdem io. an. Si autem aliquis teneat ſiue tāgat ad baptiſmū: cuius nihil tñ efficitur patrinⁱ: ⁊ cõtrahitur cognatio ſpualis. Jlli autē plures qui ſi mul tenent ad baptiſmū non ꝓhibentur adinuicem contrahere: vt ĩno. ponit. Jtem nota q; laicus etiam qui baptizauit aliquē ſiue in caſu neceſſitatis ſiue extra: non pōt contrahere cū illa: quā baptizauit extra eo: nedū li. vi. Nōt. etiam tho. ĩ 4. ſ. di. 4z. q. i. ar. i. ĩ coꝛpe. q. q; ſi mⁱier vꝝ vir baptizet vel tenet ad baptiſmū filium ꝓpium ſi hoc facit in articulo neceſſitatis ſeu per erroꝛē non ĩpeditur exigere vel reddere debitum: ex eo. c. ſi vir. ſi vero facit per fraudē ĩpeditur exigere: ſed tenetur reddere: q; ſi vterq; fuit vel fecit in frandem: neuter poteſt exigere ⁊ vterq; tenet exactus reddere: vt dicit hoſti. Et addit q; melius eſſet ſi continerent. Eodem etiā modo ſi vir tenet aliquem filium vxoꝛis ſue: vel vxoꝛ filiuꝫ mariti ſui ſi ex ignoꝛantia hoc facit excuſatur: ſi ex malicia non poteſt exigere debitum: idem ricar. Credo tamen q; ſuper hoc poſſit epiſcopus diſpenſare. ſ. quo ad exactionem debiti per ſimi litudinem de eo qui cognouit conſanguineā vxoris: cum quo poteſt epiſcopus diſpēſare quo ad debiti exactionem ſecundum pe. de palu. vt. habes ſupꝛa de impedimento affinitatis ibi vide. Jtem nota q; ſi vxoꝛ puta iohāna vxoꝛ petri tenuit ad baptiſmum filium berte anteq; commiſceretur ſeu contraheret matrimonium cum ipſo petro: ipſa moꝛtua poterit petrus hēre ĩ vxorem ipſam bertam ⁊ ſic ſucceſſiue iſto modo poteſt quis habere duas commatres in vxoꝛes: ſed ſi petrus cognouit iohānā anteq; teneret ad baptiſmum filium berte: ñ poterit poſtea vnq; bertam habere in vxoꝛem. Jtem ille qui tenet ad baptiſmum vel confirmationem filium alicuius puta petri ex mⁱiere ꝺcubīa vꝝ vxoꝛe alia ſuſceptum q; ex ea: quaꝫ nunc habet in vxoꝛem: nec efficitur compater iſtius vxoꝛis: quam nunc habet ipſe petrus. Et idem de filijs vxoꝛis alicuⁱ ex alio viro genitis. Jtem nota q; non baptizatⁱ q̄uis alium non debeat tenere ad baptiſmum: tamen ſi de facto vel in neceſſitate tenet vel leuat vel baptizat: non contrahit aliquam cognationem ſpualem ꝺm tho. pe. ⁊ ricar. Et addit alb. q; ſi alter coniugum eſt baptizatus: per eum trā ſit cognatio ad eum qui non eſt baptizatus.

Jdem de confirmatione: ſed ſi baptizatus tenz filium non baptizati bene contrahit compaternitatem. Jtem nota q; nō debet quis tenere ad baptiſmum vel ad confirmationem fratrem vel ſoroꝛem: qꝛ ſufficit inter tales vinculum carnale.

Omnia autem que dicta ſunt de tenente ad baptiſmum ſeu de fonte leuante erga ſuſceptum vel eleuatum ⁊ parentes eius: quo ad contrahendā cognationem ſpiritualem intelligas ſimiliter de baptizante erga baptizatuꝫ ⁊ parentes eius quo ad pꝛedictam cognationem. Et omnia que dicta ſunt de baptiſmo q̄tum ad tenentem ⁊ baptizantem in contrahēda cognatione ſpirituali cū baptizato: intelligas pariſoꝛmiter in confirmatōne ⁊ tenente ad confirmationem in contrahendam cognationem ſpiritualem cum confirmāte ⁊ parentibuſ eiⁱ. Et dicit goſ. q; iſta cognatio ſpiritualis ſicut legalis non habet ramos. vnde pſonas cum quibus contracte ſunt non egrediuntur. Nō igitur q; quicunq; in aliquo iſtoꝝ ĩpedimentoꝝ detentus ſcienter cõtrahit moꝛtaliter peccat. Et in quatuoꝛ ex his ĩpedimentis eſt excõmunicatus ſcienter ꝺhēs ĩ illis nec taliſ oꝫ abſolui nec poſſz niſi ceſſz a tali mr̄imōio ſic

cõtracto vl̃ petat dispẽsatiõez a papa: vbi põt z interim abstineat ab vsu matrimonij sic ĩpediti.

Et nõ q̃ in nullo predictorum decem z septem ĩpedimentorum potest dispensare aliqs citra papam:sed z ipse papa in aliquibus horuz ñ potest dispensare.s.in ĩpedimento ligaminis cũ i.quis est alteri alligatus per verba ỗ presenti. talis enim non posset cum alia contrahere etiaz dispensante papa. Item in impedimento erroris persone z in ĩpedimẽto violentie vbi nullo modo est consensus Et in impedimento coeũdi omni modo ex frigiditate naturali vel castratione vel maleficio vel alia indispositione prouenient:qz in hi3 omnibus nullum est matrimoniũ non potest facere papa vt sit matrimonium.

De ĩpedimento coeundi videtur dicere pe.õ palu.q̃ sit ex statuto ecclesie:qz id non pertinet ad substantiã matrimonij.Et inde est q̃ si sciuerit alter tale impedimentũ z nihilominus cõtrahit est verum matrimoniũ qõ non esset:si deeet aliquid de essentia matrimonij.Cum enim principalis finis matrimonij sit ples:non vitatio fornicationis:si posse coire esset de substantia matrimonij:multo magis posse generare z sic senes non possent contrahere qõ est falsum. De impedimento erroris conditionis,videtur dubium ẽm hug.tamen istud est de statuto ecclesie.Idez dicit pe.de palu.s.q̃ est de iure positiuo quod ẽt videt sentire ricar.i.4.di.36. Dicit.n.q̃ error de teriozis cõditiõis z si ñ tollat cõsensũ ĩ personã: tamen multũ minuit:z quia rõnale est:vt deceptis iura subueniant z maxime quãdo ẽ deceptio ĩ re graui:imo naturali equitate statutũ ẽ plonaz cõditionis seruilis eẽ illegitimã ad cõtrahẽdũ cũ plona liberi:q̃diu liberaz eẽ credit:ipe liber cõtrahens cũ serua.ledit.n enormiter ĩ bõis matrimoniũ.In bono prolis:qz nõ habebat eaz in sua potestate. In bono fidei:qz nõ poterit ita libere reddere debitũ domino occupãte seruũ.

In bono sacramenti.i.cohabitationis in separabilitate:qz dominus posset eã vendere.hec ille.

De ĩpedimento voti solẽnis ĩ religione alber. z tho.secunda secunde.q.88.ar.vl.in corpore arti.tenent q̃ nõ potest.Hug.car.hosti.ino.z ricar. i.4.tenent q̃ potest ex magna causa vt ex reformatione vnius regni z hi3.Et Jo.ĩ sũma confessorũ dicit de facto vidisse talẽ dispẽsatõnẽ factã Dãc etiã opi.q̃ papa possit dispensare tenere videtur idem tho.in.4.s.di 38.q.i.ar.4.q.z.in corpore.q.Et io.napo.in quodlibet dicit hanc opi, eẽ probabiliorẽ. In ĩpedimento ordinis tenent fere oẽs q̃ potest:q̃uis non consueuerit.

In ĩpedimento criminis absq̃ dubio põt ẽm pe.de palu. Et in ĩpedimento spualis vel legalis cognationis potest ẽm pe.de palu. De ĩpedimẽto etiã qõ ẽ publice honestat iusticia certũ est q̃ possit cũ sit ex constitutiõe ecclesie. Unde pe.de palu.sic dicit:papa potest dispẽsare in omnibus gradibus publice honestatis iusticie qui sumuntur ẽm gradus consanguinitatis. Et hoc patet:qz non est prohibitum lege naturali nec diuina.vnde potest dispensare q̃ quis contraherz cum sponsa vl̃ vxore nõ cognita fratris vl̃ pr̃is.

Et nõ q̃ quando aliqui contrahunt matriõnium ỗ facto qõ ỗ iure nullum ẽ:si postea obtineãt dispensationem a papa super ĩpedimento:nõ propterea ratificatur predictuz matriõniuz quo ad deũ etiã si ante dispẽsationez secuta erat copula carnalis:sed oportet q̃ de nouo interueniat mutuus consẽsus interior in alterutruz:z si cuz hoc sequitur copula carnalis ñ est necessaria nouа expressio verborum z hoc in fauorem matrimonij.hoc videtur dicere ricar.in.4.di.40.ĩ q̃dam simili :tutius tñ esset z clarius vt etiã ỗ nouo fieret ipa expressio verborum consensũ exprimentium.Dicit etiam ricar.q̃ cuz carnalis vsus mulieris extra matrimoniuz sit contra ius naturale:ideo ibi locum nõ habet prescriptio vt.s.ex hoc q̃ tenuit aliquã concubinam per.30. annos facta sit ei licita talis cõmixtio:sed semper mortaliter peccat.ipsum etiã matrimoniũ :qz est de iure diuino z naturali:ideo prescriptio facere nõ potest vt valeat matrimonium qõ a principio fuit nullum: vel q̃ efficiatur nullũ qõ a pricipio fuit verum:extra de consan.z affi.c.non debet. partim in tex.ptim in glo. Itẽ nõ ẽm hosti.qñ doc.discordãt circa ĩpedimentum matrimonij: vbicũq̃ doc.per glo.suas dicunt solui matrimonium:sed non inducunt ius expressum.contrarium dicenti adhereas:extra de testi.lz ex quadaz in fi. Item nõ q̃ cum ecclesia precipit alicui coniugum cohabitare cum altera:z ille cui precipitur sciat esse impedimentum ẽm hug.in hoc casu q̃tum ad reddendum debituz non tenet obedire:tñ in cohabitatione z necessariorum exhibitiõe obedire debz:z ñ negare ei:cui se de facto copulauit. Itẽ nõ.q̃ qui audiuit ĩpedimẽtũ eẽ iter se z vxorẽ.ex.guil.si audit a fide digniis z ñ suspectis:cũ nõ debeat esse negligẽs sue salutis:tenet inquirere veritatẽ:al's eet affectata ignorãtia:que ñ excusat:z si cõcipiat pbabilẽ opinionẽ de dicto alicui3 ñ debz exigere debitũ: licz teneat reddere:secus si ita ĩueniret veritatẽ:q̃ eẽt ĩpedimẽtũ iter eos:qõ haberet p̃ statũ: tũc nec exigere nec reddere deberet. Porro qui tale impedimẽtũ audit a viro fidedigno etiam iurato aut compatre suo aut propzio sacerdote aut etiam publica fama:non ita tenetur credere : q̃ peccet mortaliter si non reddat sed venialiter, guiliel.

De impedimentis pluribus non tamen dirimentibus matrimoniuz:vt voto simplici:z huiusmodi. Capitulũ.xvi.

Et aliud genus impedimẽti:quod est ĩpediens quidez matriõniũ

p̄ suū alīq̄ impedī. ⁊ impediuī ad ītrahē dū. ⁊ nō dirimuī ītractū.

contrahendum: sed non dirimens contractū. Et istud ē multiplex. Et p̄ quidē ꝺct⁹ clādestin⁹ ipi⁹ mr̄imonij ex̄ de mr̄i. cō. cō. ītердictum ecclie p totū. Qui ergo ⁊trahunt clādestine matrmoniū moztaliter peccāt. Et tale matrimonium ꝺr̄ cōtra ītердictuz ecclie: qz ⁊tra p̄hibitionez eius est: vbi nō. ꝼz pe de pal. ī. 4. q̄ hoc p̄t esse dupliciter. Uno mō: qz ⁊tra statutū iuris: vt qz tribus tēpozib⁹ āni ītердictis: de quib⁹ ī. c. se. vl qz ē clādestīa ꝺspōsatō. P̄zohibet̄. n. ne mr̄imonia fiāt clā ⁊ sine bānis: ex̄ de clā. ꝺespō. cū ihibitio. Jbi ꝺr̄ q̄ cū debet fieri aliq̄ mr̄imōiū debēt ī. eccl'ia bāna publice p̄ sacerdotes p̄pōi: vt ītra cōpetentem terminuz: qui scit ipedimētū p̄ pōat: ⁊ si apparuerit p̄babilis cōiectura cōtra copulā futuraz ītердicat̄ expresse: donec cōstet qd fieri debeat: alias si cōtraherēt sine bānis. vbi ſ. talia seruātur: aut post p̄hibitiōez: si extiterit impedimētuz: puta gradus p̄hibitus: tūc filij dicēꝛtur illegitimi: nec excusabūtur p̄pter ignozātiaz parētū: ⁊ sacerdos qui tales cōiūctiōes inhibere cōtempserit: vel regularis qui īteresset bui⁹ mōi punitur: vt patet ī dicta decr̄. ī aliquib⁹ tñ locis nō fiūt hec bāna: sed solū cōtrahūtur spōsalia soꝛlēniter ⁊ publice multūq̄te matrimoniū: ⁊ ītерī p̄t manifestari: an sit ipedimētuz. vñ ī talib⁹ locis ratiōe cōtrarie cōsuetudinis omissiōez bannoꝛ puto nō p̄ esse peccatū: sed vbi seruantur esset moztale omittere. Alio mō ꝺr̄ matrimoniū cōtra ītердictū ecclesie: qz ē ⁊ra p̄ceptū hōis ministri iuris ⁊ eccleſie. Et iste minister vel est paꝛrochialis sacerdos: qui p̄t mr̄imoniuz dispēsaꝛre: ⁊si nō iudicare. Jpse enīz habet īquirere de ipedimēto ⁊ ihibere. aut est officialis episcopi nō sacerdos: qui solus benedicit nubētes. vel archidiaconus aut abbas hñtes hoc ex ⁊suetudīe vl̄ p̄iuilegio: vt hñt iudicare: ⁊si nō dispensare: si nō sūt sacerdotes. aut est episcopus vl̄ superioꝛ eo: ⁊ hic hēt iudicare ⁊ dispēsare: iudicare rōe iurisꝺictiōis: dispēsare rōe oꝛdinis cū cura. Cōtra here ḡ ꝺ. p̄hibitiōez eccleſie vel ministri est moztale: nisi fuerit dispensatuz ab eo qui p̄t. Et sigꝺē facta fuerit ihibitō ab īferioꝛe a papa: vt epo vl̄ parochiali: cuius sit peccatū: tñ si nō ē aliud impedimētū tenet. Jdē si a papa facta ē simplex inhibitio: qz nō p̄pter hoc ānullat̄: sed si hoc p̄bhuerit ōcernēs irritū ⁊ ianē: si secus factū fuerit tūc mr̄imoniū ē nullū: qz p̄ hoc reddit eos inhabiles. Plus est. n. reddere multos inhabiles q̄z paucos: sed ipse p̄hibēs matrimoniū per cognatiōnē legalem spualez vel carnalem in gradu nō p̄hibito lege diuina reddit hi⁹ inhabiles ergo ⁊ cetera. hec pe.

Secūdo vōtū simplex

qō quidē impedit cōtrahendum matrimonium sed non dirimit contractū: di. 27. per totum, ī texꝛtu ⁊ glo. Jdem ray. ⁊ tho. in. 4. talis ergo q hñs votū simplex castitatis cōtrahit moztaliter peccat: ⁊ nihilominus adhuc tenet̄ īplere votum: si nōdum cognouit uxoꝛem suaz cū qua contraxit etiam per verba de p̄senti: qa adhuc implere potest. ſ. intrando religionē etiam uxoꝛe inuita: ⁊ sic non poterit consumare matrimoniuz absq̄ peccato moztali. Postq̄ autem consumauerit religionem intrare non poterit uxoꝛe inuita: ⁊ debitum quidem tenetur reddere uxoꝛi petēti sūi expresse siue interpꝛetatiue ſm tho. ⁊ ricar. in. 4. Sibi autem petere non licet: alias ſm quosdam vt ricar. peccat moztaliter quotiens debituz exigit: qz adhuc potest ⁊ ꝺbet seruare votum: q̄tū in ipso est. Et dicit hosti. q̄ si quis habēs tale votum petat ab aliquo consilium vtrum si contraheret teneret matrimonium non debet sibi respondere clare. ſ. q̄ teneat ne ex hoc ōtur sibi occasio votum frangendi: sed in huiusmodi debemus tales querentes p̄udenter eludere vt docet oꝛigenes. di. 43. in mandatis.

Tertio sponsaliciū fac/

tum cum altera nisi mutuo partes se absoluant: vel ex altera partium fit aliquid ex bis per que licite sponsalia possunt frangi talis etiā moztaliter peccat.

Quarto tenere vel su/

scipere aliquem vel aliquam ad cathecismum: qui p̄cedit baptismum extra eo. per cathecismi li. vi.

Quinto quedaz crimi/

na: vz incestus post contractum matrimonium cum affinibus commissus. 32. q. 7. si quis viduam. ⁊. c. concubuisti. cum. ſ. quis cognoscit consāguineam uxoꝛis sue vel cum cognoscitur si mulier est a consanguineo mariti sui: ppter hi⁹ incestum delinquens amittit ius petendi debitum nō solum ab uxoꝛe vel viro attinenti illi cum quo cōmisit incestum: sed etiam illa uxoꝛe vel viro moztuo si contraxit cum altera persona qō facē non ꝺz sine dispensatiōe episcopi: ab ea exigere non potest: vt extra de eo qui cogno. cōsan. uxo. transmisse. in utroq̄ tamen casu r̄ddē tenetur secundum ricar. in. 4. di. 34. potest tamen episcop⁹ dispensare vt. ſ. talis p̄iuatus iure exigendi possit exigere absq̄ peccato ſm pe. de palu. in quarto sen. Cognoscendo autem consanguineas p̄ pꝛias vel permittendo se cognosci: cuius non minus peccet: immo magis non tamen reperitur in iure q̄ p̄iuetur exactio ōbiti vel q̄ impediatur a contrahendo. Ricardus etiam hoc dicit. ſ. q̄ incestus cū ⁊sanguineis non impedit matrimonium contrahendum nec p̄iuat exactione debiti: sicut incestus cum affinibus. Jtem interfectio p̄opꝛie uxoꝛis. 33. q. 2. admonere. ⁊. c. interfectoꝛes. quod intelligit cum occidit vel in vindictam p̄opter adulterium ab ea commissum vel quia alias eam exosam habet p̄pter aliquez

p̄ epūs ꝺispensare pt̄ in p̄dicto impedimento.

defectum: ꝛ non ꝓp hoc vt contrahat cum alia: qꝛ tunc dirimẽtur illud sequens: ꝛ idez ſm pe. de muliere q̃ dat venenũ viro vel alio mõ occidit eum. Itẽ raptus ſponſe alterius. 27. q. 2. ſtatutum. Itẽ ſuſceptio ꝑuli filij de fonte vel ad cõfirmationez qñ. ſ. gs hº facit inſidiando matrimonio vt poſſit ꝓiuare alterũ debito cõiugali: 30. q. i. de eo Itẽ interfectio ſacerdotis extra de pe. ꝛ re. qui ꝑbr̃m. Itẽ ſolẽnis penitentia 33. q. 2. de bis. Itẽ ſi quis monialẽ ſciẽter ī vxorem accipiat. 27. q. i. hi qui. Oẽs ꝑdictoſ ponunt caſus ray. alber. tho. ꝛ pe. ꝛ ẽt hoſti. ꝑter vltimũ quẽ ſolus hoſti. addit. Iz autẽ hec ꝛ fozte alia impediant contrahenõ: ſi tñ timetur de icontinẽtia dº eis eꝑs cõcedere lr̃iam nubendi: ar. 33. q. 2. antiqui. ꝛ c. in adoleſcentia. eꝛ de eo qui cogno. ꝑſan. vxo. ſue. c. ex lr̃is ꝛ ſm qõ addit Guil. ſufficit lr̃ia ꝓpꝛij ſacerdotis: ímo q ꝙ de conſuetudie nõ ſeruatur iſte rigoꝛ petendi lr̃iam. Ricar. ãt dicit in quarto de interfectoꝛe vxoꝛis q ꝙ ſi cõtrahit matrimoniũ: q̃uis non ſit dirimendũ cuz non obſtat aliquod impedimentũ: peccat tamẽ contrahendo contra eccleſie ſtatutum: niſi ꝓius fuerit cũ eo diſpenſatum. Et idem vr̃ dicenduz de alijs caſibus ſupꝛadictis. Petrus de pa. in quarto ponit vtranq; opinionẽ: ſed declinat ad ſecundã dicens: q ſine diſpenſatione non lz ũio luto in aliquo dictoꝛum criminũ contrahere vl̃ debitum petere ſine diſpenſatione: ꝛ qõ non niſi eꝑs diſpenſat nec valet conſuetudo in cõtrariũ: niſi conſtaret q ꝙ epi longo tempoꝛe hoc ſcientes diſſimularent: alias contrarium faciens peccat moꝛtaliter.

Nota ſecundum pe. õ palu. ī q̃rto: q clã/deſtina õſponſatõ dr̃ fieri ſex modis ꝑz hoſtien.

Primo vz quando fit ſine teſtibus. Secundo qñ cõueniunt clandeſtine: anteq̃z recipiãt benedictionem nuptialẽ ꝓo loco ꝛ tempoꝛe quo petere poſſunt. Tertio quando ſponſalibº nõ ſolutis: ſed ſoluendis ſolum auctoꝛitate iudicis ſine licentia eius contrabitur aliud matrimoniũ

Quarto quando contrahunt matrimoniũ añ pubertatẽ ſine iuſta cauſa abſq; lr̃ia eꝑi contra ꝓhibitionem que fit õ deſpon. impu. c. ij. ꝛ hoc ẽ peccatum amicoꝛ qui hoc ꝓcurant. Quinto contra interdictum ſpale: ſicut alicui interdicitur ne contrahat cum aliqua ꝓp impedimentũ ꝛ huiuſmodi. Sexto quando hoc fit omiſſis bãnis quod intelligitur vbi non eſt conſuetudo in contrarium: ꝛ quocunq; iſtoꝛum modoꝛuz cõtrahatur eſt culpa moꝛtalis ꝓpter inobedientiam eccleſie: ſed in ſex caſibus poteſt iuſte diſpẽſari. Primo cum magnatibus: qꝛ eoꝛum matrimonia cum magna deliberatione ſolent tractari per amicos. Secundo: quando valde nobilis ignobilem ducit. Tertio cum diues pauperem. Quarto cum ſenex iuuenem. Quinto: cum timent parentes cum iam contraxit.

ꝑ deſponſano clandeſtiñ fit ſex modis.

Sexto: cum diu ſic fuerint ꝛ hoc ꝓpter verecundiam. Diſpenſat autem in hoc epiſcopus õ conſuetudine per papam ſcita ꝛ diſſimulando approbata: alias cum ſit ſtatutum generalis concilij ſolus papa' diſpenſat. hec petrus.

De impedimento feriarum: quando. ſ. nõ poſſunt fieri nuptie. ca. xvij.

Et aliud genus im

pedimenti tempoꝛalis: ſiue ad tempº matrimonij qõ habet impedire: ſed ñ dirimere matrimonium: qõ dr̃ impedimentum feriarum qõ quidem impedit ſolum celebꝛationem nuptiaꝛ ꝛ benedictionem nuptialem ꝛ traductionẽ vxoris in domum. Non autem impedit contractum matrimonij vel de futuro vel etiam de pꝛeſenti: quod fit ſolo conſenſu per verba expꝛeſſa ſecundum ray. ꝛ gof. ꝛ glo. ſuper. c. capellanus. extra õ ferijs. niſi repugnaret huic patrie cõſuetudo. hoſti. tamen videtur dicere q ꝙ nec etiam iſtud licet ſed ꝓimum cõius tenetur. Pe. de palu. ī q̃ꝛto dicit contrahere per verba de futuro non ẽ ꝓ hibitum: ꝛ licet ſecundum quoſdam nec etiam per verba de pꝛeſenti. Iſtud tamen vltimũ nõ videtur: qꝛ iſte contractus non debet fieri clandeſtine: ſed in facie eccleſie. In facie autem eccleſie non videtur faciendum: ſicut nec benedictio nuptialis. hec ille. Credo in hoc ſtandum eẽ conſuetudini patrie. Sciendũ igitur: q ꝙ in his tempoꝛibus non poſſunt nuptie celebꝛari vz. Ab aduentu vſq; ad epiphaniaz: nec includitur octaua epiphanie cum de ipſa non ſit expꝛeſſium in iure. Itẽ a ſeptuageſima vſq; ad octauam paſce incluſiue. Item a tribus diebº ante aſcẽſionem vſq; ad octauas penthecoſtes excludendo tamen ipſam dominicam que eſt octaua dieꝛ a penthecoſte: qꝛ ipſum feſtum non habet octauam diem: vnde in ipſa poſſunt nuptie celebꝛari extra de ferijs capellanus in fine. 23. q. 4. non oz ꝛ tribus capitulis ſequentibus. qui autem nuptias facit in huiuſmodi tempoꝛibº: moꝛtaliter peccat: qꝛ contra generale ſtatutum eccleſie facit eꝛ õ matrimonio contra. con. interdic. eccleſie per totum. Pe. õ palu. ſuper quarto: di. 3z. dicit q ꝙ celebꝛitas nuptiarum eſt interdicta ab aduentu vſq; ad octauã epiphanie incluſiue: de alijs duobus tempoꝛibus concoꝛdat cum ſupꝛadictis.

Item de tertio tempoꝛe: ſcilicet a triduo ante aſſenſionem vſq; ad octauaz pentecoſtes dicit q ꝙ nuptie ſuſpenduntur vſq; ad feſtum trinitatis ita tamen q ꝙ non a pꝛimis veſperis trinitatis lz contrahere: ſed a pꝛncipio noctis vel media nocte: vel ſicut verius puto a mane in antea: ꝛ licet ita ſit de iuris ſubtilitate: quia tamen conſuetudo eſt optima legum interpꝛes: ideo ſequenda eſt, terre conſuetudo a pꝛelatis diu ſcita ꝛ diſſimulata: ſiue de celebꝛando nuptiaꝛs

ꝑ impedimẽtum feriaꝛũ ẽ q impedit nr̃le bñdictionẽ nuptiaꝛũ. et bñdictionẽ nuptiaꝛũ. et traductionẽ vxoꝛis in domũ.

ꝑ nr̃a ꝓ ũba de pꝛeſẽti vl̃ de futuro. ẽ omiſſũ ſm q̃ſdam nec ꝓbitũ.

in diebus illis extremis siue de abstinendo. Itē nota q̄ festa fm nouam t veterē legem a vespa vsq; ad vesperā celebrantur: tamen in septuagesima officiū sibi ꝑpriū: qō abdicat cantica leticie non incipit ī vesperis: sed in cōpletorio: qñ ꝑrio ītermittitur alleluia. vnde vsq; ad cōpletoriū exclusiue lz contrabere. Sed officium aduētus ꝑpriū ꝑfecte incipit a vesperis sabbati ꝓcedentis vnde ex tunc nō lz cōtrabere. in diebus vero vltimis non solū vespere: imo cōpletorium sunt ō tpe ꝓcedente per se loquendo: lz p accidens superueniente maiori festo nihil fiat de illo in cōpletorio: vel solū memoria in vesperis sicut apō illos q̄ faciūt festū trinitat} ī octaua epiphāie: t octaua pasce ñ trī ꝓpter hoc lz ī ista vespera: fz sic dictum est supra in talibus est consuetudo seruāda. vnde in multis terris ēt de nocte profunda in vigilia aduentus t septuagesime nuptias faciunt: sed si post mediam noctē facerent eēt corruptela: q̄ media nocte more romano nox incipit vt dicitur. ff. de ferijs. l. more. Uñ sicut nulla consuetudo excusaret celebrare in mane die: sic nec post mediā noctem: sed certū esset: q̄ cōtra sanctorū patrum canones est. Contrahentes āt nuptias istis tēporibus prohibitis debent puniri in quo deliquerunt: vt. s. ad tempus separentur: sed si sit piculuz incontinentie alia penitētia imponatur: t in ista dispensetur. Sacerdos āt qui ōdit benedictionē hī temporibus graui pena lz arbitraria puniendus est. Non aūt esset mortale exigere talibus temporibus ab vxore ꝓpriu rite benedicta. ꝑetrus de palude. Item t si mortale sit consumare matrimoniū tali tēpore: tamen post primā copulam itez cognoscēdo non peccat mortaliter nisi hoc faceret in contēptum ecclesie ordinantis. ꝑetrus de palude.

De sponsalibus. La. xviij.

c Arca cōtractum matrimonij nota q̄ matrimoniū p̄ initiatur. s. per sponsalia siue p verba de futuro.

Secundo ratificatur p verba de presenti vel alia signa exprimentia consensum.

Tertio cōsumatur per carnalem copulam: t hoc cōiter obseruatur: non est tamen necessarium q̄ sponsalia p̄cedant: ga absq; promissione facta ō futuro potest qs subito contrabere per verba de presenti. Similiter etiam ad essentiam matrimonij non est necessarium q̄ sequatur copula carnalis. vnde inter mariam t ioseph dī fuisse perfectum matrimoniuz: quo. s. ad eius essentiam t si nō quo ad eiꝰ significatiōem cōpletam: cum tamen vterq; remanserit virgo. 27. q. z. §. cum ergo. q̄ contraxerant p verba de presenti. Fuerat enim reuelatum virgini marie q̄ ioseph nūq̄ exigeret ab eo debitū: sed si exegisset fuerat diuina auctoritate dispensatum vt reddere non teneretur: t vna ex causis quare fuit virgo maria desponsata fm ozige. 27 q. z. inuenta fuit vt partus virginis diabolo celaretur: q̄uis enim t si corda bonum non cognoscat p se: tñ corpora q̄ ad exteriora sciat: nō tamē scire valuit vtrum ex ioseph vel sme viro concepisset: nec si virgo peperisset vel non virgo: t hꝰ q̄ pp nimiam sanctitatem virginis non permittebat̄ approximare ei vel hoc cognoscere: ricar. ī. 4. s. di. Nō ergo q̄ matrimoniū initiatur p spōsalia que sunt futurarum nuptiaꝝ ꝓmissio. 30. q. 5. nostrates. que fiunt multipliciter: aliqñ. s. nuda ꝓmissione vt cum dicit vir accipiam vel ducaz te in meam vxorē: t ille respondeat accipiam vt ducam te in virum t hi. Item aliqñ non solū ꝓmissione: sed etiam appositione iuramēti fiunt sponsalia. Item aliqñ fiunt datis arris sponsalicijs. non p̄t autem contrahi sponsalia ex altera pte tiñ: nec claudicare fz Guil. Et si aliquis accipiat manū mulieris t dicat ipsi mulieri do tibi fidem meam de accipiendo te in vxorem: t illa nihil respondeat: nec aliquo mō ostēdit se acceptare non sunt sponsalia. ille tñ qui taliter ōdit fidem tenetur eaz ducere: si illa voluerit: si nō voluerit non est cōpellenda: t hoc verum nisi ostēderit aliquo modo mulier illa acceptare: qō agebatur. vnde si ante fidem sic datam tractabatur de sponsalibus vel mīmonio ītez eos: t ipsa requisita sponte manum dedit ad fidem recipiendā: t huiusmodi: tūc essent contracta sponsalia.

Item siquis ante pubertatem contrahit mīmonium per verba de p̄nti: intelliguntur eē spōsalia: t hoc nisi essent proximi pubertati: t malicia suppleret etatem: q̄ tūc esset matrimonium extra de pub. ho. iu. c. si duo. Itē nō q̄ post septēniū ꝓtrahi p̄t sponsalia de futuro: ex̄ de despon. impu. si infantes li. vi. t ex tunc valent. si āt alter vel ambo minoꝛ ē septennio: t contrahunt sponsalia ipsi vel parentes ꝓ eis nihil agit: nisi postea ratificēt. si autē multum approximarent ad tempus septēnij: q̄uis non impleuerit septem ānos: tenent sponsalia fm Tho. in. 4. s. di. 27. q. z. ar. z. ad vlt: q̄ fm philosophuz in. z. phy sicoꝝ: quod parū deest: quasi nihil decesse videt. Dec autē approp̄quatio determinānda ē fm cōditionē cōtrahentiuz: cū ī gbusdā citi⁹ ī gbusdā tardi⁹ proueniat ūetio seu complacentia nuptiarum Tho. t Host. tñ expresse de iure non habetur: q̄ tempus septēnij possit preueniri. ille tñ qui maioꝛ ē septēnio contrahit spōsalia cum minori septēnio: licet non teneat ēt ex pte maioris: q̄ claudicare non debent: tñ q̄ iuste maioꝛ fidem dedit: tenetur maioꝛ minorē expectare si forte velit stare in eodez ꝓposito: alias peccaret ꝓpter fidem mentitam: t tenet̄ penitētiaz agere de fide mētita. Item ītez absentes p̄nt

p de sponsalibus ānotandū.

Primus.

¶ sponsalia pnt̄ z mitt̄ p nunc. uel p lras uel p gnarū. m. 29.

contrahi spōsalia p nuntiū vel per lr̄as siue p p/curatorem ſuper hoc: si absens hoc sciat: vt quia misit nuntiū vel de cōscientia sua fit vl̄ postea ra tum hꝫ. 32. q. 2. bonorāt: hosti. Itē si qui añ puber tatem contrahunt matrimoniū sponsi esse intel/ligantur. Itē nota q̄ si absens misit nuntiū vel p̄curatorem ad contrahendō sponsalia: z postea reuocat: non solum si reuocatio perueniat ad p/curatorē anteq̄ puella cōsentiat: nihil agitur: ar. extra de p̄cura. in n̄a. z. c. mādato. immo etiā si reuocatio ꝓueniat ad p̄curatorē postq̄ puella consensit: si tn̄ p̄curator reuocatus fuerat: anteq̄ cōsētirꝫ puella: nihil est actū. hec hosti. Itē qui ꝓtraxerunt sponsalia: que tenuerūt: vt qz ī etate ōbita fuerūt cōtracta tenētur ꝓtrahē matrimoniū simul: nec pōt alterum eoꝝ cōtrahē cū altera persona: si tn̄ cōtraxerint p verba de p̄nti: tz ſm m̄rimoniū: extra eo. sicut. sed tenetur agere p̄nia ō fide mētita: z multo magis si p̄mo ītercenerit iuramentū: extra eo. ex lr̄is. Sed siquis iurat alteri vnam de filiabus suis dare in coniugē: nō nominando aliquā determinate. R. hosti. dare tenetur: sed quācunq̄ det liberatur: qz p̄missoris est electio sicut z in alijs p̄missionibus: de re iu. c. in alternatiuis. z si oēs moriant̄ p̄ter vnam ad illam dandam tenetur: ar. ff. e. qō certo loco. l. ij. sed si vnam ex ipsis offerat z ille nō acceptet cui p̄missum est: liberatus ē p̄missor etiaꝫ a iuramē to. ff. de cōdi. indebi. cum is. q̄ si vnam ex illis carnaliter cognouerit: nullā aliam habere pote/rit pp affinitatē contractā: īmo qō plus est si cō templatione p̄cedentis contractus cōmixtio fa/cta est eēt matrimoniū: extra eo. qui duxit. in m̄ri. signnificauit. Sed quid si quis iurat alteri dare sibi vnam ex filiabus suis z determinat quā: z si illam habere nō possit p̄mittit sibi aliā. R. hosti q̄ tenetur ei dare p̄imā z ad hoc laborare bōa fide: extra de spon. ad audientiam. q̄ si non pōt tunc distinguendū: qz si p̄ima cōsensit spōsalib⁹ exp̄sse vl̄ tacite: vtputa: qz ipa p̄nte z n̄ contradi cēte fuerunt cōtracta sponsalia: vel postea ipsa ra tificante soroꝝ illius habere nō potest: qz cū p/sona cōtraxit sponsalia pp ī pedimentū publice honestatis iusticie: vt. d. c. ad audientiam. etiam si illa p̄ima sponsalia forte pp consanguinitatez aliquā cum p̄ima non tenuissēt: si vero p̄ia nul latenus consensit sponsalibus tenetur ei de secū da: extra de spon. ex lr̄is. Sed queritur qd iu/ris de penis que ponuntur aliquando in sponsa libus? R. ſm ray. tz sponsalia possint contrahi sub conditione p̄misse pecunie: non tamē pōt pe cunia p̄miti per modum pene: z si p̄missa fue rit non tenet p̄missio nec potest peti: vt si dica tur nisi tecum contraxero dabo tibi centuꝫ mar chas. nam coniugia debent esse libera: extra eo. requisiuit. z. c. gemma. idem tho. in. 4. di. 27.

Nō tamen q̄ arre sponsalicie ab ea parte q̄ cām p̄stat vt nuptie non sequantur: amittuntur: rece pte vero restituūtur in duplū. C. de spon. l. arris

¶ sponsalia arre amittunt̄ ab ea p̄te q̄ cām p̄stat nupie nō sequunt̄.

Quinetiam si quis vellet sponsalia firmiter alli/gare potest sic facere ſm hosti. s. vt det magnam quātitatē p arris z stipulet eas in quadruplū: qz tūc potest stipulari z nō amplius: z tunc si ste terit per recipientem quominus matrimoniuꝫ sequat̄: restituet eas in quadruplū. C. eo. l. ſi. ces/sat tn̄ pena arraꝝ in quibusdā casib⁹: vt si temp⁹ apposituꝫ lapsū sit: tūc enim is per quē non ste/tit: nubat īpune. Itē cessat si sponsus impeditus fuerit: dū tamen cāz īpedimēti nō p̄uebuerit. ces/sat et̄ ꝓpter cām legibus īterdictā: puta si de iu/re matrimoniū sequi nō potest. C. eo. l. vlt. No ta igit̄ q̄ si in sponsalibus appositū est tēpus: īfra quod fieri debeat matrimoniū: ille p quem non stetit īpune nubit: sed alij datur penitētia de fide mētita: extra eo. sicut. Nota q̄ in nouē casi/bus soluūt̄ sponsalia de iure z sine peccato secū dū ray. Primus si alter sponsoꝝ transeat ad religionē: quod etiā facere potest cōtracto matri monio de p̄nti z nōdū cōsumato etiā altero īui/to: z sic ille qui remanet ī seculo soluit̄ a sponsa/lib⁹ z etiā a matrionio. Secūdus est q̄n spō/sus nō īuenitur: quia transtulit se ad aliā regio/nē: z si terminus ī spōsalib⁹ non fuit appositus de contrahēdo: tūc ꝑz leges p̄is nō tenet̄ expecta/re absentē: nisi per biēniū tn̄ ꝑz hosti. iudex pote rit p̄olōgare vel abbreuiare tp̄s ꝑspecta qualita te personaꝝ. Tertius est si alter sponsoꝝ post cōtracta sponsalia incurrat lepraꝫ vel paralisim: amittat oculū vel nasuꝫ: seu quicq̄ ei turpi⁹ eue niat: extra de cōiu. lepro. c. vlt. extra de iureiurā. c. quēadmodū. vbi īnuit̄ q̄ si etiā iurauit nō te/netur. Quartus si superuenit affinitas: puta qz spōsus cognouit cōsanguineam spōse vel econ/uerso. 27. q. 2. quidā de spon. Et ad hoc p̄bāduꝫ sufficit sola fama: z ꝑz hosti. sufficit vnus testis.

Quītus si mutuo se absoluant: sicut qui socie tatem fide īterposita cōtrahūt: z postea sibi eaz remittūt extra eo. p̄eterea. z hoc ꝑz ray. goff. al/ber. tho. pe. z ricar. Sextus si alter eoꝝ fuerit foznicatus post sponsalia: in quo casu licet alteri repellere foznicātem: extra de iureiuran. quēad/modū. z hoc de foznicatione carnali: z mltō ma gis de spirituali. s. hereſi vel infidelitate. Pro fō nicatione vero non voluntarie cōmissa: puta si sponsa violenter ab alio cognita fuit ꝑz hosti. nō debet repelli sponsa: vir etiam cogi nō debet du cere talem: sed p̄o foznicatione commissa ante sponsalia non debet dimitti sponsa: nisi ſm hug. si tempore desponsationis credebat eam eē vir ginem: z postea constitit esse corruptam anteq̄ haberet per verba de p̄senti. Septimus q̄n sponsus vel sponsa contrahit cum altero viro p verba de p̄senti vel etiam per verba de futu/ro: z sequitur carnalis copula: peccauit talis ta/men mortaliter: qui fidem fregit. si autem cōtra hit cum vno vel vna sponsalia de futuro sine in terpositione iuramenti: z cum secunda similiter de futuro sed cum iuramento: debet remanere

C

¶ ut sponsalia frāngant̄. q̄ facē debent.

¶ causa pena. cessat in q̄bꝰdā missibꝫ.

¶ sponsalia soluunt̄ in. 9. casib⁹. de iure.

¶ m. vj.

cum prima ſm ray.⁊ hoſti.⁊ ricar.in.4.zz.q.4.i malis ꝓmiſſus.⁊ peccauit tamē mortaliter cum ſecunda contrahendo. Octauus quando ipubes qui contrahit ſponſalia venit ad etatē adultam:⁊ petijt abſolui a vinculo ſponſalium ⁊ dari ſibi licentiam nubendi:extra de deſpon.impub. de illis.Dē̄s predictos caſus ponit ray.⁊ hoſtiē.

Nonus ſm hoſti.ſi fama habeat q̄ inter eos ſit aliq̄ impedimentum:⁊ de fama doceatur:ex̄ de re iu.intra. Addit ricar.in.4.predictis caſib⁹ decimum ſm quoſdā.ſ.cuz ſponſalibus ſuperuenit votum ſimplex continentie. Sed vtruz teneant ſponſalia iuramento firmata per metum facta qui cadit in conſtantez virum:dubiuz eſt propter iuramentū additū.⁊ ricar.in.4.ſup hoc ponit duplicem opinionē.Aliqui enim dicunt:q̄ predicta ſponſalia non tenēt ipſo iure nec in foro exteriori:nec in foro conſcientie :q̄z nec de⁹ nec eccleſia tale iuramentū voluerunt eſſe obligatorium reſpectu eoꝝ in quibus maxie requiritur libertas:de quoꝝ numero eſt contractus ſponſaliū ⁊ in religione profeſſi.15.q.i.non eſt.Alij vo dicūt q̄ talia ſponſalia tenent ⁊ obligant contrahentem in foro conſcientie:q̄uis in foro exteriori non reputetur obligatus:eo q̄ eccleſia preſumeret conſenſum interiorē non affuiſſe:⁊ rō eſt ſm eos:q̄z qui per iuramentū ꝓmiſit ſe aliquā ducturum in vxorē:ſi q̄ iurauit non īplet peiurat:ad q̄ ſequitur :q̄ mortaliter peccat:ſed q̄libet obligatur ad vitandū mortale peccatū ergo z̄.hec ille Tutior via eſſet vt peteretur a ſuperiori diſpenſatio a tali iuramento.pe.guil.⁊ hug.

Et notandum q̄ in tribus predictis caſibus ſoluuntur ſponſalia ipſo iure.ſ.quando trāſit ad religionē alter:⁊ quando contrahit cuz alia per verba de preſenti ⁊ per fornicationē ſi eſt notorium.In ceteris vero caſibus ſoluenda ſūt auctoritate epiſcopi:ar.extra de deſpon.īpu.acceſſit ſm hoſti.Et hoc vltimū intelligit:ricar.in.4.q̄ ipſa ſponſalia.ſunt celebrata in facie eccleſie vel coram teſtibus.nā ſi omnino eſſent clandeſtina: etiaz ſine iudicio eccleſie pñt diſſolui in dictis caſib⁹. Itē̄ nota q̄ ſponſalia pñt contrahi ſcōm ricar.in.4.ſex modis.

Primo modo ꝓmiſſione cū dicit vir accipiā te in meā ⁊ mulier accipiam te in meū. Secundo datis arris ſponſalicijs vt pecunia ſocalibus ⁊ bi⁹:⁊ ſi ex defectu vnius frangunt ſponſalicia ſine defectu alterius:ille qui cōmiſit defectū frāgendo fidem perdit arras:ſi dedit:⁊ reſtituit duplicatas ſi recepit. Tertio anuli ſubarratione: alicubi tamē datur anulus quando contrahitur per verba de pñti ⁊ tunc non ſunt ſponſalia :ſed perfectum matrimonium. Quarto quando ꝓmiſſio de contrahendo matrimonio firmat iuramento. Quīto quando datur fides ab alter utro q̄ pertinere videtur ad iuramentum. Et vtrum ſponſalia iuramento vallata facta p metum qui cadit in conſtantē virum teneant ⁊ obligent:ponit idem ricar.in.4.di.29.duplicem opi. vt ſupra dictuz eſt. Quidam dicūt q̄ obligāt in foro conſcie non in foro eccleſie.Alij q̄ nec i foro eccleſie nec conſcie.ponit rationes ⁊ reſpōſiones ꝓ vtraq̄ parte. Sexto fiunt ſponſalia ſub conditione:vbi nō q̄ cum ſponſalia fiunt ſub cōditione:ſi conditio eſt honeſta vel vtilis:vt cum dr̄ accipiam te ſi parentibus placet vel ſi dabis centum:exīte conditione tunc ſtat ꝓmiſſum firmum.Si vero conditio ſit inhoneſta ⁊ cōtraria bonis matrimonij:vt accipiam te ſi venena ſteri litatis ꝓcuras:tunc ſponſalia non cōtrahuntur: ſi furtis meis conſentias:tunc extat ꝓmiſſio: ſed tollenda eſt conditio ſm tho.⁊ ricar.in.4. Utrum āt votum ſimplex īpediat ſponſalia:henricus Boycb ſuper.c. rurſus:extra qui cle. vel vo.circa hoc primo dat duas regulas quarū prima eſt. Quotiens contrahuntur duo vincula equalis potentie incōpoſſibilia :primū preiudicat ſecundo. Secunda regula eſt.Si duo vincula diſparis potentie incōpoſſibilia cōtrahunt̄ fortius repellit minus forte :vt probatur extra d̄ ſpon.ſi inter.Cum ergo queritur an votum ſimplex diſſoluat ſponſalia de futuro diſtingue: q̄ aut votum ſimplex precedit ſponſalia ipſa aut ſequitur.ſi precedit votuz ſponſalia tunc impedit ⁊ dirimit etiam ſponſalia de futuro iurata:vt in iſto.c.rurſus.q̄z hoc caſu iuramentum eſt illicitum:cum iuret facere contra id q̄ vouerat.vnde non ſeruandum.zz.q.4.inter cetera.ſicut alias in ſponſalibus prioza ſponſalia ſunt conſumāda:vt de ſpon.ſicut ex litteris.q̄ eſt verum etiā ſi in primis non interuenerit iuramentum ⁊ i ſecundis interuenerit ſm īno.hoſti.abb.⁊ io.an.

Aut ſponſalia precedūt votum ſimplex :⁊ tūc votum non impedit vel dirimit ſponſalia:ſz eo caſu cogi debet vel votum ſolēnizare.ſ.profitendo in religione:⁊ ſic eſſent ſoluta ſpōſalia vl̄ ſpōſalia profiteri ideſt contrahere matrimoniuz :vt de conuerſione coniugatorum ex parte ſecundum inno.⁊ hoſti. Adde q̄z hoc videtur intelligendum quando alter coniugum hoc petit.ſ. illum cogi.nam ſi vellet votum implere etiam i ſeculo remanendo ideſt cōtinere :⁊ mutuo ſe voluntarie abſolueret ab obligatione ſponſalium auctoritate eccleſie fieri poteſt:q̄nīmo cum ad huc poſſit votum ſuum implere etiam ſi alter ñ abſoluit a talibus ſponſalibus:q̄z poteſt religionem intrare tenet votum quo ad deum:⁊ hoc ſi votum eſſet fortius vinculum q̄ iuramentum vel ꝓmiſſio ſponſaliū vt videtur:ſed vt in directorio iuris dicitur ſecundum inno. hoſti.⁊ goff. videntur eſſe vincula equalis potentie:⁊ ideo dicunt q̄ primum prevalet ſicut prima ſponſalia prevalent ſecundis nuptijs:⁊ prima ſunt conſummanda non ſecunda.ſic in ſpōſalibus ⁊ voto ſimplici melius eſſet conſeruare votum:q̄ conſumare ſponſalia:ſed hoc ñ niſi p profeſſionē i religiōe

Qō etiam dictum est in primo casu. s. q̄ votus precedens sponsalia impedit ⁊ dirimit: intelligit quo ad deum: q⁊ talis non potest licite contrahere: ⁊ si contrahit etiaz matrimoniū per verba de presenti non potest licite cōsumare ipsum: sed tenetur religionē intrare: si tñ de facto cōtrahat tz matrimoniū. De voto solēni qūo ipediat vl diri mat dictum est supra: ⁊ de contracto per verba de presenti: qūo possit dissolui etiam ibi. Item nota q̄ ille qui contraxit sponsalia si vult recedere ab eis extra casus predictos debet moneri p̄us ad obseruanō: extra eo requisiuit. tandē pōt cogi p censurā: extra eo. ex litteris. tamen cogendus non est: vbi pbabiliter timetur difficilis exitus: puta vxoricidium ⁊ hi⁹ vt in. d. c. requisiuit. peccat tñ moztaliter ſm tho. recedens ab ipsis etiaz si non cogatur per ecclesiam.

De contractu mr̄imonij de p̄nti. ca. 19.

Matrimonium ratificatur siue contrahitur per verba de p̄senti exprimentia mutuū consensum vel etiā per lr̄as absentiū significans mutuum consensum: vel per alia signa manifesta in illis qui non p̄nt loqui vel audire. Requiritur ergo primo et principaliter cōsensus animi seu itētio ꝯtrahēdi ex vtraq; parte. vnde si aliquis contrahit sponsalia: vel etiam contahit per verba ō p̄nti: nō hñs intentionem ꝯtrahendi: sed extorquēdi carnalē copulam: ⁊ sic cognoscit illam: cuius p̄sumi debeat p matrimonio: vt extra de spon. tua. ⁊ ita iudicaretur in foro iudiciali: ecclesia etiam si de verbis illorum contrahentium constiterit compellet illum stare cum illa: cum de intentione ipsi ecclesie constare non possit. vnde non crederetur eis etiam si ambo dicerent se nō intendisse cōtrahere: q⁊ quilibz sic posset dicē ⁊ sic dimittē vxorem ad placitum: ⁊ hoc nisi signis euidentib⁹ appareat se illos non intēdisse: sed simulasse tūc. n. iudicabit non esse matrimoniū: alias verbis eorum stabit vt dictū ē: quasi vere ⁊ cum intentione dicta sint. ī foro tamē penitētie si ille q sic cōtraxit simulate nō ꝓposuit eam ducere: nec vnq; consensit in eam non debet ex illo facto iudicari matrimonium cōtraxisse: qñ ex altera parte dolus affuit ⁊ defuit omnino cōsensus: sine quo ne queunt fedus efficere coniugale: vt in. d. c. tua. idem pe. tho. ⁊ alber. Et addunt q̄ illa ex pte cuius non est dolus excusatur a peccato: sed deceptor: si veram vult facere p̄niam necesse habet illam sine fictione ducere quantuz in eo est: vt dare sibi virū cōuenientē aut aliter satisfacere. Addit tamē tho. q̄ ad hoc tenetur si vir sit equalis ꝯditionis cū illa. nā si sit mlt̄ū meliozis ꝯditiōis q̄ illa: vel si aliud signū euidens fraudis apparuit: potest pbabiliter p̄sumi q̄ sponsa nō fuit decepta: sed se decipi finxerit: ⁊ tunc nō tenetur ad predicta secundum quosdam. Item nō. secundo ricar. in. 4. q̄ cum quis cognoscit eam cum qua contraxit solū per verba de futuro: q̄uis sit ibi matrimonium p̄sūptum secundum iudicium ecclesie: tamē secundum iudiciuz dei non est ibi matrimonium: q⁊ matrimoniū secundum rei veritatē sine reali consensu de presenti contrahi nō potest. vnde si talis contraheret cum alia p ⁊ba de presenti cum ipsa secunda remanere debet: ⁊ tz ecclesia iudicaret pro primo ⁊ cogeret secūdā dimittere ⁊ ad primam redire: ipse tamen q̄ scit factum suuz nullo modo debet dimittere sc̄az ⁊ stare cum prima: q⁊ adulterium cōmitteret: ⁊ potius debet pati excōicationem. Et tz prelatus ecclesie non peccet in iudicando sic: q⁊ iudicare habet secundum pbationes exteriores: iste etiā non peccabit pro illo tempore quo abstinet a diuinis ⁊ sacramentis propter talem excōicationē

Quia ergo consensus animi principaliter regitur in matrimonio hīc est q̄ furiosus vel ītanus dicendo verba exprimētia cōsensū matrimonij non pp hoc cōtrahit: q⁊. s. talis cōsentire nō pōt. 32. q. 2. nec furiosus. qō intelligenō est dū est ī furore. Nā si bēat lucida ītertualla tūc cōtrahere potest. tho. ⁊ rica. Item ebrius si ita ebrius est q̄ nescit quid agat: non pōt cōtrahere. nisi qō fecit in ebrietate postea ratū bēret: sed si nō auferat vsus rōnis pp ebrietatē cōtrahere pōt. tho. ⁊ ricar. in. 4. Item inter absentes nō potest cōtrahi nisi p lr̄as exprimentes consensū vel p procuratorem: qui sup hoc bēat sp̄ale mandatū: nec potest aliū substituere: nisi sit ei sp̄aliter cōmissū: q̄ procurator si fuerit reuocatus añq; cōtractū non tz matrimoniū postea cōtractū per ipsum procuratorem: q̄uis ignorauerat reuocationē: ex̄ de p̄cu. procurator li. 6. hosti. Cum āt matrimoniū ītер absentes contrahitur per lr̄as solū: dicit ray. si illa vel ille cui mittūtur lr̄e nulli exprimit cōsensum suum: credo sine p̄eiudicio q̄tūcunq; consentiat: non est matrimonium: sed bene demum erit: qñ notificauerit siue significādo illi qui misit litteras siue alij dicendo. Item ante quartūdecimum annum masculus: ⁊ ante. 12. femina contrahere non potest: extra de despon. impu. puberes. ⁊ si ante contrahunt non est matrimoniū: tz erunt sponsalia: nisi essent proximi pubertati: ⁊ ita q̄ malicia suppleret etatem: extra de despō. impube. de illis. Dicit āt pe. de palu. q̄ si nō distent plusq; per sex menses vel malicia suppleat etatez: ⁊ possint carnaliter cōmiscere tenet matrimonium contractū: extra de despon. impu. c. puberes. Ray. āt dicit: q̄ nō debet distare a pubertate vltra sex menses: licet alia concurrant: ar. ex̄ de despon. impu. continebatur: qō dicunt pleriq; doc. hoc verum: niū essent carnaliter copulati: tunc enim credo tutius dicit iohan. in summa cōfesso. pro matrimonio iudicandum: etiam si vltra sex menses a legitima etate distarent: exemplum extra de despon. impu. c. a nobis. Concor.

inno.in glo.super.c.continebatur. Sed albert.i quarto sic dicit. Mihi videtur de distantia potius in plus ꝛ minus: q̄ determinandū sit ꝫ diuersam dispositionem mēbrorum ꝛ sagacitatis: ga ego vidi puellam de qua cōmuniter perhibebatur: q erat nouem ānorum que concepit ꝛ pepit cū decimum implere inceperit. Et philosophi dicunt q quidam nascuntur dentati lanuginosi ꝛ pilosi in genitalibus qui citius alijs sunt apti ad coitum. ꝛ puto q variantur hec in locis calidis ꝛ frigidis: sicut ꝛ ipsa impregnatio ꝛ corporis īcrementum. Hof. dicit: q per aspectum corporis ꝛ eius qualitatem pubertas probari debet: ꝛ quāto tempore ānī determinati preueniri possint: dicit arbitrio iudicis relinquendum: vt ipse qualitatem persone prudentiam ꝛ maliciā metiatur. nam ꝛ pubertas plerūq; annos anticipat ꝛ potētia coeundi: extra eo. puberes. ꝛ. c. a nobis. hosti. vero dicit q nunq̄ dicitur potens nisi ꝑbetur p euidentiam: quātūcunq; sit ꝓximus pubertati. vnde non potest preueniri tempus duodeciz annorum in femina ꝛ quatuordecim in viro: nisi forte dies adimendo. Et q ꝓm quod requiritur in matrimonio contrahēdo est expressio cōsensus per verba vel per equipollentia: ideo nō q si in ipsa expressione verborum ponatur pactum vel conditio contra substantiaz ꝛ bona matrimoni: nil agitur: vt si dicat aliquis. Contrabo tecum siue accipio te in meam vxorem si generationem plis euites: vel donec inueniam aliam digniorem: vel si pro questu te adulterandam tradas.

Nam prima conditio est contra bonum matrimonij qō dicitur ples.

Secunda conditio contra ꝓm bonū matrimonij: qō dicitur sacramentum.

Tertia conditio est contra tertium bonū matrimonij: qō dicitur fides. Ista tria. s. fidem: plē: ꝛ sacrm ponit aug⁹ esse bona matrimonij. 27. q. 2. c. omne. ꝛ in ple intelligī vt amanter suscipiatur ꝛ religiose educetur in fide: ne cum alia vel alio misceatur in sacramēto vt matrimonium postq̄ consumatum fuerit: nō sepetur vsq; ad mortem: iz quo ad actum possit separi vel ex cōi consensu vel propter fornicatōnem. Quādo ergo aliqua conditio ponitur contra aliqō predictoꝝ non tz matrimoniū: extra de condi. appo. c. fi. sed si contrahens intēdat nō seruare fidem: sed adulterari: nihilominus tz: si hoc non ducatur in pactum. Similiter intentio ꝑplem vitandi maxime si ducatur in pactū ꝓm pe. excludit matrimoniū: sed intentio non educādi ꝑplem non excludit: nec etiam despatio prolis. Item intentio nūq̄ exigendi debitum ꝓm Guil. non viciat cōtractum: īmo etiam intentio negandi: dūmodo non ducatur in pactū. Item intētio ducendi aliam vxorem: dimissa illa cuz qua cōtrahit vitiat contractum: sed ipsa retenta tenz matrimonium. Si. āt in expssione verboꝝ ponatur conditio inhonesta vel impossibilis: non tī contra bona matrimonij: tenet matrimonium: ꝛ illa ꝯditio habet ꝑ nō adiecta: extra de cōditō. appo. c. fi.

Pro maiori declaratōne eius: quod dictum est de expressione cōsēsus per exteriora signa: dicit pe. in. 4. di. 27. q ñ sufficit actus interior ad ꝯē sacrī: sed requiritur signum exterius expssum: ꝛ q̄uis ista expssio conuenientius fiat per verba: potest tamen fieri ꝛ ꝑ alium modū precipue in matrimonio: vt p lras absentium: vel per euidentia signa pñtiū non valentium loqui: vt mutoꝝ vel etiam loquētium: vt dicetur. Idem tho. ꝛ innoc. Dicit idem. petr. 29. di. q in his qui sunt sui iuris. requiritur cōsēsus per eos expssus: sed in his qui sunt iuris alieni: vt in filijsfa. sufficit tacitus cū expssione eoruz in quorum sunt ptāte: vt patet. 32. q. 2. bonorantē idem tho. ꝛ inno. ꝛ Guil. qui etiam ponit talem casum seu. q. Quid si vir dicat mulieri accipio te in meam vxorez: ꝛ illa nihil respondeat? dico q si mulier consentiat animo: sed ex verecundia taceat: permittit tamen se subarrari per annuli īmissionem voluntarie vel dotari: ipsa taciturnitate ꝛ patientia consensus eius exprimitur: ꝛ si lingua taceat vt nō. h. 27. q. 2. c. vl. Uerba enim in matrimonio non sunt ita de substantia sacrī: vt ī baptismo ꝛ eucharistia: sed verba ꝛ nutꝰ vel alia indicia sunt necessaria ad hoc: vt constet ecclesie de consensu matrimoniali. Concor. tho. dicens in hi⁹ casu: q sufficit q nō contradicat: si āt nulla essent indicia de consensu eius: nisi q alter protulit verba: non credo ait Guil. presumendū pro matrimonio. hosti. etiam in sūma ꝛ in glo. q verba requiruntur: vt probetur cōsensus: que si deficiant sufficere debent signa: etiam in loquēte. Unde ꝛ si scribat voluntatē suam sine verbis etiam sufficit. Item nō ꝓm guil. q cum quis ꝑtestatur coram pluribus: q quicquid faciet vel dicet non faciet animo contrahendi: ꝛ postea cōtrahat cum illa dicens. Consentio in te: ꝛ hi⁹ si hoc cōstat iudici. s. iudicialiter iudicabit pro matrīonio: q recurrendum est ad cōmunem intelligentiam verborum. Et interpretatio est facienda cōtra eum qui dolum adhibuit: ꝛ q̄uis protestatōnē probet: potuit tamē postea recedere ab ea ꝛ consentire in illam. Est autem effectus matrimonij contracti per verba de presēti inter fideles multiplex ꝓm ray. In primis quidem: q maritus non potest dimittere vxorem nec vxor virum siue efficiatur cecus vel leprosus vel hereticus. 32. q. 5. hozzendus. nisi tantum cā fornicationis: ꝛ tunc si dimittat maneat sine coniuge vl re concilietur ei. 32. q. 3. dixit. ꝛ in alijs. c. potest tī alter eoruz ante consumationē matrimonij in-

Effectus matrimonij quoad pñm ꝛ mlm.

trare religionē altero inuito:ꝛ ille qui remanet ī seculo:necesse habet illum expectare vsqꝫ ad ꝓ fessionem:postea solutus est.nam si ille reuertet ad seculum ante ꝓfessionē:durat matrimoniuꝫ: ꝛ si remanens in seculo contraxisset cum alia ꝑ sona ꝛ ēt consumasset matrimoniū:cogetur illū dimittere ꝛ suscipere egressum de religione.si āt talis pollueret vxorez extra claustra pudoris:ñ impeditur per hoc ab ingressu religionis:qz nō consumauit per hoc matrimoniū ꝫ archidi. Si vero vxorem volentem ingredi religionem vl iam ingressā:sed nouitiam cū qua contraxerat per verba de ꝓsenti cognouit etiam per violē tiam:tunc non potest ingredi religionem vl remanere:si iam intrauit contra voluntatem alte rius coniugis ꝑm ricar.ꝛ hosti.

Secundus effectus est

ꝙ mulier potestatē sui corporis nō hz:sed vir ꝛ econuerso.i.co2.7. Unde non pōt continentiam vouere altero inuito.33.q.5.per totum.qō videt intelligendum quantū ad redditionē debiti: se cus quo ad exactionē. Itē qz cōpellendus ē red dere debitum vxori:ſz nūqꝫ cognouerit eam :ꝛ econuerso non obstante superueniente affinitate extra de eo qui cogno consan.vxo.sue.c. discre tioni. Ille tamē coniunx qui ē ĩnocens admonē dus est vt contineat.qō si nolit:tunc nocens tene tur ei debituꝫ penitus reddere:sed exigere nūqꝫ debet nisi secum dispensetur:ꝛ potest in hoc dis pensare epūs ꝑm pe.ō palu. Quod si dicatur alter velle ingredi religionem arbitrio iudicis: puta epī assignabitur conueniens tēpus : infra quod aut ĩret aut ꝓsumet matrimoniū:alias excōica bitur:ꝛ tali casu ñ obediēdo ecclesie peccat mo taliter:nec sufficeret ꝙ intret aliqō heremitoꝝ vel sumeret tertium:habitum ordinis predica oꝝ vel minoꝝ:sed oꝫ ꝙ intret in vnam de religionibus approbatis ꝛ obligantibus ad tria vota.

Tertius effectus ē

ꝙ vnus coniugū non potest orare sine consensu alterius: qō intel ligitur orationem tam longā ꝙ esset impediti tiua debiti coniugalis.33.q.2.quos deus.secus de oratiōe solēni:vt misse tēpore a canonibus diffi nito:de ꝓse.di.2.oīs. De matrimonio contrac to sub conditione certo modo vel causa:qñ tene at vel non videndū est. Sciendū igitur ꝫ guil. ꝙ quēadmodū alij contractus qui non fiūt ab solute ꝛ libere:possunt eē aliqñ sub conditione vt dono vel vendo tibi hoc:si feceris hoc vel si hoc fuerit.item possunt eē sub modo: vt si dicat dono vel vendo vt facias hoc vel illud: aliqn reuocetur:qō donatiō tē.item possunt eē cuꝫ ap positione cause:vt si dicatur dono vel vendo:qz hoc est vel fuit.ꝛ conditio quidem fit per ſi:mo dus per vt:cā per qz. Sic etiaꝫ ꝛ matrimonium qñqꝫ absolute qñqꝫ sub modo vel cōditione fie ri vel cōtrahi potest. Quādo ergo matrimoniū contrahitur sub certo modo:tunc ꝑm pe.de pal. in.4.si modus est contrarius matrimonio:vici at contractum:vt si dico accipio vel accipiā te: si ꝓcures venena sterilitatis ꝛ hi:sed si post con tractum apponitur talis modus per pactū quā cūcunqꝫ incontinenti:tunc non viciat matrimo nium p̄cedens quātūcunqꝫ sit contra eius sub stantiam:qz eodem momento quo verba cōplē tur a deo coniungit ꝛ perficitur:vt si statim post matrimoniū contractū dicat vnus:volo ꝙ ꝓcu res venena sterilitatis:alias non fit matrimoniū ꝛ alius consentit:nihil valet pactum ꝛ nihilomi nus tenet matrimonium. Si vero modus nō cō trarietur matrimonio:tūc āt est ĩpossibilis:vt si dico accipio vel accipiā te vt celebres missaꝫ vl celū digito tāgas:ꝛ tūc hēt ꝙ ñ adiecto:ꝛ pure ꝛ simpliciter tz contractus in foro exteriori:ſz ī foro cōscie nō tz:si non intēderet in hoc ꝓsentire. Aut modus qui exprimitur ē necessarius: vt si dicaz accipio te:vt moriaris vel aliud hi:ꝛ tūc habe tur pro ipleto. Aut ē possibilis:ꝛ tunc si ihbone stus ē nō tñ cōtrarius matrimonio: hētur ꝙ nō adiecto:ꝛ tz matrimoniū:sicut in legatis vt acci pio te:vt furtum facias. Si possibilis ꝛ honestus tunc nō suspendit obligationē:qz natura medij ē:vt posterius ipleatur:sed si ex fauore apponē tis tenetur ipere ali celebrato matrimonio: vt si dicatur accipio te:si des centū noīe dotis:non āt si ex gratia sui:vt accipio te cū decez libris :vt habeas vnde emas tibi fundū:nō tenetur talis nec ante nec postea emere.ff.de condi.l.ticio.

Cum vero in cōtractu matrimonij fiat appositio cause:tūc ꝑm pe.ō palu. cā siue sit vera siū sit falsa ꝙ non adiecta hētur:ꝛ pure intelligunt cō trahi matrimoniuꝫ ꝛ sponsalia:vt si dico accpio te vel accipiam:qz pater tuꝰ desponsauit te mihi vel me tibi:ꝛ nolo venire cōtra cōsiliū eius :etiā si illud nō sit verū:nihilominus ē matrimoniuꝫ vel sponsalia. Idem etiā si ponatur in futuro cā vt accipio te:qz dabis mihi decem ꝙ dote. Idez ēt est qñ in tali contractu ponit demōstratio:qa siue sit honesta siue inhonesta siue cōtraria ma trimonio siue nō siue de p̄ti siue de futuro per se nūqꝫ ipedit vel suspendit matrimoniū:sed hē tur ꝙ nō adiecta:vt verbi gratia.accipio vel ac cipiam filiam tuā que ꝓcurauit venena sterilita tis:vel que est sterilis vel que ē virgo:vel quam audiui eē diuitē:ꝛ hi. Nā falsa demonstratio ñ viciat legatū.ff.de cōdi.ꝛ demō.l.falsa. nec ꝙ cō sequēs matrimoniū:sed si demonstratio feratur ad cōditionem tunc ipedit: tū rōne demonstra tionis vel erroꝛis :vt si dico accipio vel accipiaz filiā tuam liberā:siquidem sciret illā ancillā:ni hilominus teneret matrimonium:sed si ignorat tunc nō valet matrimoniū rōe erroꝛis:etiā si de monstratio fuisset omissa:ꝛ idem si demōstra tio refertur ad substantiam :qz erroꝛ substātie: vel conditionis impedit:nō autem qualitatis.

p/n matrmonꝫ pñt cē ꝙ dnoñs Rnms nl illms.

Titulus.

p de cõditione matrimõ ẽ distinguẽd.

Quãdo aũt matrimoniũ ſit ſub conditione: tunc diſtinguendũ de conditione. Et primo quedaz ſunt conditiones generales: que ſemper debent intelligi: vt quas ponit beatus Jacobus. 3. c. ĩ fi. vt ſi voluerit ⁊ ſi vixerimus: ⁊ hec nullum contractũ ſuſpendunt. Quedam vero ſunt conditiones de his: que in matrimonio oĩo ſunt neceſſaria: ⁊ alias matrimoniũ ĩpedirẽt: vt ſi es xp̃iana aut ſi nõ es affinis vel cõſanguinea ⁊ hi⁹. Et iſte ẽt conditiones intelligi debẽt appoſite: nec vicient cõtractuz. Tertia eſt aliqua conditio de futuro neceſſaria: vt ſolez oziri cras. Unde ſi dicat contrabo tecũ ſi ſol oziatur cras: contractum eſt matrimoniũ: vt tho. ponit in. 4. di. 29. qz talia futura ſunt tã pñtia in cauſis ſecundis. Quarta eſt conditio cõtingens ⁊ honeſta que poteſt appõi ⁊ non apponi: vt ſi p̃ meus voluerit aut ſi dabiſ mihi centum: bi⁹ ſi apponatur ſuſpendit matrimonium vſqz ad euẽtum conditionis: niſi interĩ cõſenſus de preſenti vel carnalis copula fuerit ſubſecuta: eo q tales videntur receſſiſſe a cõditiõe extra de condi. ap. c. de illis. ⁊ c. ſuper eo. ⁊ c. per tuas. Quinta eſt cõditio inhoneſta: ſed tamẽ nõ eſt contra ſubſtantiã matrimonij: vt ſi furtum feceris vel ſi hominẽ interfeceris: hec ſi apponat̃ dz hẽri p non adiecta: ⁊ tenent ſponſalia ſiue etiã matrimonium: extra de cõdi. appo. c fi. ⁊ ſm q nõtur ibi. Idem intelligi dz de cõditione ĩpoſſibilꝭ. ſ. q hẽatur p nõ adiecta: vt ſi digito celũ tetigeris. Sexta ẽ cõditio inhoneſta ⁊ cõtra ſubſtantiã ⁊ bona matrimonij: vt ſi dicat contrabo tecum: ſi generationẽ plis euites: qz hoc eſt contra bonum plis. vel donec ĩueniã aliam dignio rem: qz eſt cõtra ſubſtantiã inſepabilitatis: vel ſi te p queſtu adulterandã tradas: ⁊ hoc eſt cõtra bonum fidei. vnde ſi tales conditiones apponãtur nihil agitur. xx. q. 4. inter cetera. 32. q. 2. aliqñ ⁊ c. ſolet queri. ex̃ de condi. appo. c. fi. ſi tamẽ poſtea talis conditio remittatur ⁊ ſequatur carnal̃ copula p matrimonio iudicabitur: ⁊ ſi tiñ vnus coniugũ ponat talẽ conditionẽ: vl̃ aliter cõtradicit vel tacet iudicabitur p matrimonio: vt in d. c. aliquãdo. Predicta aſſũpta ſũt de ray. tho. ĩno. ⁊ hoſti. Quid ſigs ſignificet p̃i abſenti q contraxit tale matrimoniũ ſub conditiõe ſi ipſi patri placuerit: ⁊ anteq̃z ipſe pater conſentiat penitet ſed pater conſentiet nũquid erit matrimonium? Rndẽdum ſm guil. dicenduz q nõ: quia nõ videt̃ q õbeat dici cõſenſus niſi duret quouſqz pater conſẽtiat: tamẽ anteq̃z trãſeat ad ſcõa vota debet cõpelli ſiue induci vt illam recipiat: ex quo ſemel in eã cõſenſit ſub cõditiõe que extitit: ar. extra de deſpon. impu. c. de illis. Idẽ hoſt. ⁊ ber. Quid ſi qs cõtrahat ſpõſalia ſub hac cõditione ſi pmiſerit coitum? R⁹ ſm guil. ſi conditio illa intelligatur de coitu foznicario: p nõ adiecta debet haberi: cum ſit turpis: extra de cõdi. appo. c. fi. ⁊ ſic erit p matrimonio iudicãdum: ⁊ multo foztius ſi intelligatur de coitu legitimo ⁊ maritali: ⁊ eodem modo ſi dixit contrabã tecuz ſi vnq̃z cõtraxero ſi pmiſeris ⁊c. Quid ſi dicat accipiam te vel accipio te: ſi inueniam te virginem: poſtea ſequitur coitus ⁊ non inuenitur virgo? R⁹ ſm inno. ber. ⁊ hoſti. iudicandum eſt pro matrimonio: ſicut ⁊ in p̃cedenti. Et addit hoſti. q lz ſic iudicare opozteat in fozo iudiciali ppter hoc q non poſſunt haberi alie pbationes: tamẽ in iudicio aĩe nõ eſt matrimonium: extra de condi. appo. c. de illis. ⁊ c. ſuper eo. ⁊ c. per tuas. Nã ⁊ bene eſt q mulier que in fraudem mentita fuit decepta remaneat ⁊ viro ſubueniatur: q foꝛſitan intendit bigamiam vitare. Qz ſi dicat accipio te in vxorem vel dabo tibi centum: ⁊ ſequatur carnalis copula: nũqd p̃ſumetur p matrimonio? R⁹ ſm guil. non credo. nam cum ille qui dixit hanc opinionem q liberare ſe poſſet vtrũq patiendo: nõ recolo p̃ſũptionem eẽ inductam a iure: q intelligatur recedere ab optione per carnalem copulam. Quid ſi dicat promitto q nunq̃z deficiam tibi in vita mea ⁊ ſecuta eſt carnalis copula? Reſpõdeo fz guil. non dz p̃ſumi pro matrimonio: cũ ſponſalia ante matrimoniũ nõ ſoleant contrahi per promiſſiões negatiuas niſi forte conſtaret: q p hoc intendebat ſponſalia contrahere. Quid ſi dicat ducam te poſt ãnum: ⁊ ſecuta ẽ carnalis copula? Rñdeo ſm guil. Credo p̃ſumendũ p matrimonio: qz pp carnalẽ copulam ſubſecutam xp̃ renũtiaſſe dilationi temporis. Quid ſi quis contrabat cum aliqua ſub cõditione: deinde ante euentum contrabit cũ alia pure? Rñdeo non dz remanere cum ſecunda: ẽt ſi ſit conſanguinea proxime. De fine ſeu intentiõe: que habetur in contrahendo matrimoniũ: quia poteſt ibi eẽ ⁊ meritum ⁊ peccatũ ⁊ mortale ⁊ veniale ſm varietatẽ intentionis. Circa finez ergo ⁊ intentionẽ matrimonij nõ ſm pe. de palu. ĩ 4. di. 31. quinq̃ concluſiones. Et prima eſt: q duplex eſt finis in matrimonio. vnus per ſe qui p̃prie eſt finis ipſius matrimonij intentus ab eo q matrimonium inſtituit: ⁊ ab omni recte matrimonium contrahente ſecundũ potiſſimũ ſtatuz matrimonij p ſe acceptũ: ⁊ iſte eſt generatio prolis. Unde adam ꝓphetizans dixit. Adherebit vxori ſue: ⁊ erunt duo in carne vna. ſ. generãda geñ. z. Et deus benedictionẽ nuptialem tribuens dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. Alius eſt finis p accidens. ſ. quem intendit contrahens: ⁊ ſic eſt finis non p̃pe ipſius matrimonij contrahẽtis. Et hic finis q̃nq̃z eſt bonus quandoq̃z eſt malus: ſicut finis domus que fit eſt inhabitatio: finis domificantis fozte eſt aliud vt lucrum.

Secunda concluſio eſt

q matrimonium ſemper eſt bonum vel non eſt malum ex primo fine non ſecundo: quia cum finis bonus eſt: ipſum quoq̃z bonum eſt loquẽdo de fine per ſe: non per accñs ſicut ſcientie medicine ⁊ iuris ſunt ſcientie bone per ſe: qz finis per

p tertia finẽ matrimõ ſiue q̃nq̃z ꝯclusiones.

se bonus est: vt sanitas corporis: & iusta distributio temporalium: licet habentes scientiam possint esse mali ex abusu eius & mala intentione.

Tertia conclusio ē q finis matrīonij p se meritorie intenditur: siue sit finis per se: & primo finis eius vt est bonum plis: siue finis p se: sed non primo sed secundario intentus: vt vitatio fornicationis. Nam sola generatio prolis dī finis primo & per se: qz iste fuit finis in primaria sui institutione: etiam in statu innocētie. Et de isto concedūt omnes: q sine peccato: imo cum merito potest intendi principaliter. Uitatio autē fornicationis licet sit finis per se: non tamen primus: sed secundarius: qz post peccatum fuit matrimonium institutū nō solū in officiū. s. generādi: sed etiam in remediū dicente ap'o. i. cor. 7. Propter fornicationē. s. vitandam: vnusquisq; hēat suā. Et si iste finis secūdario itendatur certū est q adhuc meritorium ē nō peccatū: qz nulla deordīatio ē. Sed si vitatio fornicationis principaliter intendatur: adhuc non ē peccatū mortale: qz nec tali fine cognoscere vxorē est mortale. Sed ad sciendū an sit veniale: vī distinguēdū: qz aut est talis qui potest plem habere fm spem cōem: & tunc venialiter peccat cōtra rōnis ordinem agens finem secundarium: pponendo pmo fini & principali: sicut etiam peccaret cognoscens vxorem propter hanc cām non curans de ple: vbi crederet se posse generare: sed qñ senex est potest generare: nec est spes de ple: sz timore fornicationis: tunc nullum peccatū vī: qz alio mō non possent senes contrabere matrimonium sin peccato. Ridiculum est enim q illi qui non spērāt nec credunt se posse generare: cōtrahāt sola vl' principali itētiōe generādi: cū spes vel itentio vel electio nō sit de impossibili: sublato autē fin principali lz facere ō secundario principali plus q̄z de. 3. vel de. 4. Unde cum post plem primus finis sit vitatio fornicationis: illa potest principaliter attendi: vbi proles speratur impossibilis haberi.

Quarta conclusio est de alijs causis seu itētionib⁹: vt reformatio pacis acquisitio amicitie ex parentela vel diuitiarum ex dote pulchritudo & hi⁹. Et reformatio qdez pacis est honesta causa in se: sed non in matrīonio: si primo & per se intendatur: cum matrimonium ad hoc sit ordinatus principaliter: sicut vir cognoscens vxorem pp sanitatē peccat: & q baptizatur vt sanetur: sed secundario potest illud intendi: non tamen esset mortale: si etiam illud pncipaliter intenderet: sicut nec etiam diuitias vel pulchritudinē principaliter intenderet: cum hō nolit talia: nisi modo licito: ēt si alias nō esset cōtractus⁹ matrimonū: sicut etiam non peccat mortaliter cognoscens vxorem pp delectationē ifra limites matrimonij. videtur tamen alias: q cuz matrimonium sit verum sacrm q nō potest sine peccato mortali principaliter intēdi finis extraneus in eo: & per accidens totaliter oī institutiōi matrimonij: sicut si quis principaliter baptizaretur pp sanitatem vel questuz faciendū: nō curās de gra baptismali nō esset hoc sine cōtemptu iniuria & irreuerentia sacramēti & abusu eius. Sz ista snīa ē multum dura: qz multos inuoluit. Et videtur esse contra illud: qō habetur. 3. R. i. vbi dauid duxit in vxorem abisac sūnamitē: solū vt calefaceret eum: & non spe plis nec timore fornicationis: qz non cognouit eam nec peccauit. Di uitie si secundario intendāt: vt ples melius educentur: & onera matrimonij melius supportētur nullum est peccatuz. Et similiter si pulchritudo est secūdario intēta ad fornicationem vitandā: in casu in quo illa vitatio potest principaliter intendi: non facit peccatum etiā veniale: sed si secūdario intēderetur ad voluptatem: facit peccatū veniale. Et similiter diuitie immoderate: lz secūdario intente.

Quinta cōclusio est q dato q contrabere pp voluptatē principaliter esset peccatum mortale: nō tñ cognoscere pp voluptatez esz mortale: dūmodo non esset idē cū alia facturus: qz non est ita dānabilis ab vsu rei cōis: sicut rei sacre: sicut bibens cum cipho cōi pp voluptatem non est in se nisi veniale: sed non pp hō sequitur q portans calicē ad tabernaz ad bibēduz pp voluptatē: qn peccet mortaliter: & hō ppē abusum rei sacre. Qui ēāt cōtrahit matrimonium p verba de pñti pp finē indebitum: abutitur re sacra: qz eēntia sacrī que ibi consistit. sed qui cognoscit vxorem suam fine indebito: abutitur re nō sacra. i. muliere: qz eēntia sacramenti transit: vnde nō adeo peccat. Et est argumētum: q si iudex pena pecuniaria punit malefactores: dū tñ eēt alias puniturus: lz querat pecuniā vel nō cogitanī actu de iusticia: dū tamē nō sit facturus: iniuste non est nisi veniale. Nā si pponeret exp̄sse alias explicite pecuniā iusticie non eēt excusat⁹ a mortali: & similiter canonicus non alias iturus ad ecclesiam nisi vt lucretur distributionez non peccat mortaliter: dū tñ nollet eam illicite lucrari: & paratus esset irē si deus vel ecclesia pciperz. hec pe. Nō q beatus tho. in. 4. di. 30. dicit in expositione lr̄e in fi. loquens de iacob: qui contraxit cuz rachele: que erat pulchra: vt patz gen. 29. c. q decor faciei non fuit cā principalis talis contractus matrimonij: sed secūdario. & hoc bñ potest esse sine peccato: vel quandoq; ēt cuz peccato veniali. Si ēāt esset principalis cā libido pulchritudinis: nō excusaretur a mortali: si eēt effrenata libido. hec tho. ita. s. q ibi cōstituerat finez: q̄z uis ēāt aliqui contrahant matrimoniū pp secūdarias cās quascūq; dictas: nō principaliter pp pmam nō hz istud vitiare matrimoniū cōtractū fm ray. sed sufficit q ptrahant per vba de pñti

Titulus.

z ꝺbere ītēdāt: vt .32.q.2. solet.

Addemus sextam con/

clusionē ex ꝟbis ipsius petri ī .4. ſ. q ꝺbere mr̄i moniū p verba de p̄ſenti: ei qui est in peccato mortali: siue viro siue mulieri videt esse peccatū mortale. Dicit. n. aug⁹. q sacramēta talia fiūt vnicuiq; cū quali cōsciētia quis accedit ad ea .i. q. i. c. p. Isaiā cū ergo mr̄imoniū sit vnū ex sacramētis: z essentia eius ꝺsistat ī ꝺctu p ꝟba de p̄ſenti: nō ī carnali copula: alias n̄ fuisset ver mr̄imoniū essentialiter ītermariā z ioseph: sequitur q ꝺtrahēs ī mortali matrimoniū mortaliť peccat: īmo pe. de pal. ī .4. di. 7. q. 2. videť tenere q nō sufficiat cōtritio: sed sit necessaria ēt cōfessio. Dicit. n. q ī omni susceptiōe sacramēti post baptismū obseruādū est hoc ei: qui post baptismū peccauit mortaliter: vt n̄ accedat ad aliq̄ sacr̄z in cōtritus: nisi p̄ius faciat cōfessionē. z rō est: q2 sicut baptism⁹ est ianua omniū sacr̄oꝝ: ante q̄ nullū susciꝑi potest vl̄ debet: ita p̄ia est ta tabula post naufragiū. vñ post naufragiū. i. mōtale cōmissū post baptismū: nullus ēt ꝺtrit⁹ ꝺz accedē ad sacr̄z aliō: nisi cōfessus. ī cōfessiōe. n. p̄ficitur p̄nia: īq̄tū sacr̄m: q2 sic p̄missū ecclesie dať z absoluiť. Idē dicit di. 17. q. 2. Addit tn̄ ibi in fi. q'n̄ tn̄ mōtaliter peccat susciꝑiēdo vl̄ mīstrādo sacr̄z postq̄ cōtrit⁹ est: cū sit iā deo cōiūct⁹ z pēitens. Un̄ z cōfessus ī ꝓposito: q̄ tn̄ sufficeret quo ad eucharistie sumptionē: bñdo copiā cōfessoris ꝟz tho. z oēs alios. Septio nō q cōtrahēs mr̄imoniū clādestīe: ita. ſ. q p̄ñ possit p2obari: peccat mortaliter: quia ꝺ p̄ceptū ecclesie agit. Item z qui cōtrahit siue occulte siue mānifeste: n̄ ītēdēs cōtrahē ſz decipe ad extoꝝquēdā copulaz: z bi⁹: peccat mortaliter. q2 vtiť fictiōe ī sacro z ī dānū alteri⁹. Itē z q votū bēt simplex castitatis anteqū dispēsēť. Itē z q cogit aliquē cōtrahē coactiōe absoluta vl̄ cōditiōata. Iniuriať. n. ei nōbiliter cū matrīonia debenat esse libera �sm oīa iura. Itē q excōicat⁹ est sciēter si ꝺbit matrīoniū: peccat mortaliter.

De cōsumatiōe matrimonij z actu coniugali: quod aliquādo est mortale z nouē modis: aliqn̄ vēiale: aliqn̄ nullū. Capitulū. 20.

Postquam actum ē

de matrimonio: quo ad desponsationez seu p̄missionē de futuro: z q̄ ad ratificatiōez seu ꝺctū p ꝟba de p̄ñti: nūc videndū de ꝺsumatione eius p copulā carnalē. Et circa hoc p̄mo ponēt casus plures: ī q⁹ actus cōiugalis ē mortale peccatū. Secūdo casus ī q⁹ est veniale.

Tertio qn̄ ē act⁹ mēitoꝝ z qn̄ idifferēs. 4°. de nuptijs z bñdictiōe: q ipm ordīarie sequūť.

Quantum ad p2imum

pe. de palu. ī .4. di. 32. q. 3. pōit .9. casus: ī quibus ē mortale peccatū act⁹ cōiugalis. Et p̄mus ē quātū ad ītētiōis īordinatiōem effrenate libidinis: qn̄. ſ. ferť ītētio ex̄ limites mr̄imonij. idē. ſ. facturus cū q̄cūq; alia: que sibi occurreret vel cuz eadem: sinō esset sua vxoꝝ: vt satisfaceret voluptati sue: vel ipsi delectatiōi venerce inherens: vt fini vltimo. Et iō hiero⁹ dicit. q sapiens iudicio i. �sm rōnem ꝺz diligere vxoꝝz nō affectu. ſ. passione: vt non regnet in eo īpetus voluptatis: nec p̄ceps fertur ad coitū. 32. q. 4. ozigo. Sed vt dicit idem pe. q2 actibus non bītibus meremur z demeremur: hoc intelligēdū est: qn̄ actu hoc cogitabat. ſ. talis inordinationē intentionis. Et idē vr̄ dicendum: qn̄ vxoꝝem cognoscēs vir animo deliberato ad aliā intēdit: quā carnaliť diligit z similiter de vxoꝝe cum ad alium mētem figit.

Secūdus casus est quā

do ad locū: in quo talis actus exercetur: vz in loco sacro. Circa hoc tamē quidam: vt ricar. in .4. distinguūt: z dicit ipse q si necessitate guerraruz inclusi in aliquo loco sacro: vnde exire non possunt p lōgo tpe: lz vtriq; exigere z reddere debitū: q2 nō est injciēdus laqueus aīabus ꝓpter mūdiciaz loci sacri. Sed si paruo tpe: tūc debēt cōtinere tpe necessitatis z tribulationis. Naz z Noe z filij eius z pecoꝝa cōtinuerunt tpe diluuij. Pe. tamē de palu. p2obat istā di. z dicit simpliciter illicitum z mortale: q2 z si non potest alium bēre: non ꝺz ꝓpter hoc locū sacrum polluere: cū hoc nō sit necessitatis: sicut ibi emitterē vrinam: siue ergo bēatur alius locus siue nō possit haberi alius locus ad hoc: certum ē q non lz petere: sed nec reddere tenetur alter illud q̄ ꝺbi non pōt sine irreuerentia loci sacri. naz ꝓpter h° indiget reconciliatiōe �sm io. an. q̄tum est ex natura facti: lz p accn̄s. si est occultū nō īdigeat r̄cōciliatione: q̄ etiam ponit hosti. z licet iura antiqua nō faciant mentionem nisi de pollutione p adulteriuz: ex̄ de adul. c. significasti. equaliter tn̄ iura noua dicūt ō effusione sāguīs z sēis. vnde sicut effusio sanguīs etiam si fiat a non p2iuato: sed a iudice cui alias licet: locum sacrum violat: ibi facta: ēt si sanguis non cadat in terrā: ita etiaz seminis effusio: siue ab extero viro siue a suo marito polluit locum etiā si nō cadat in terrā. Tho. z pe. in .4. dicunt simpliciter: q nō tenetur coniunx reddere debitum in loco sacro: q2 nō ita tenetur oī loco: sicut oī tpe. nam tps violari nō potest: sicut locus per hoc violatur: sed nec in omni alio loco nisi seruata debita honestate: q2 nō in publico. Utrum autem mortale vel veniale sit hoc: nihil dicunt.

Tertius casus est quā/

tū ad modū cū. ſ. est modus ꝺ naturā. Sed dicit tho. in .4. di. 31. in expositione l̄re: q vsus cōiugij ꝺ naturā pōt dici dupliciť. Uno mō cū. p̄mittiť

debitū vas:ꝛ hoc semper ē mortale ꝯz oēs doc. eo ꝙ ples sequi ñ pōt:ꝛ tota ītētio nature fru/ strat. vñ ꝛ aug⁹ .32.q.7.adulterij.post aliꝙs spēs luxurie nomīatas:subdit. Omniū hoꝝ pessimū est qō ꝫ naturā est:vt si mulieris membro ad hº ñ cōcesso vir vti voluerit.hec ibi.Unī nullo mō vxor dz viro ī biꝭ assentire. Nō.n.excusaretur a mortali peccato quātūcūqꝫ cū animi displicētia hoc faceret:nec timor vel sufferētia verbeꝝ vel futura īcōtinētia viri eā excusaret: nisi ei violen tia absoluta īferet:a qua se ñ posset defendere. sed ex hoc ī futuꝝ licite ei posset debitū denega re. Secūdus modus cōtra naturā est:qñ ser/ uato debito vase prętermittit modus a nā īsti tutus:quātū ad sitū. Modus.n.a natura īstitut⁹ ꝫtū ad sitū vt dr ī sūma cōfessoꝝ ē:vt mulier ia ceat ī dorso:ꝛ vir supergrediat sup vētrem eiusꝫ: ꝛ hoc mō aptior fit cōceptio. Qñ ergo recedit ab isto mō situali:dicūt aliqui ꝙ si seruet mod⁹ cōtrarius:vt qz vir nubit ī femīam.i.mulier sup greditur virū ꝙ peccat mortaliter:vt pe.de pa. ꝛ hēricus bohic.sup.c.īgsitiōi de sen.excō. Idē videt sentire.guil.ꝛ glo.paraldi ī sūma vitiorū. Assignāt ꝓ rōne:qz talis modus ñ ꝓuenit semis īfusiōi quo ad vir:nec seminis receptiōi quo ad mulierē:ꝛ sic videt impediri ꝑfectiō generatio ītenta a natura.si āt alio mō īdebito seruato:ñ debi to vase vtat.distīguit pe.de pal. qz aut hoc facit ꝓcise cā voluptatis:sine aliꝙ cā necessitatis vl rōnabil:ꝛ tūc dicit simpliciter ēt eē mortale: qz ñ est vxor eius:nisi quo ad actus naturales: aliē agēdo abutit sacro cōiugij:sicut ꝙ puer terz vsū ꝛ ritū alteriꝰ sacri sciēt: ect trāsgressoꝝ ꝓcepti: ñ solū ī essentialibꝰ: ꝫ ēt ī accidētalibꝰ.aut hoc fit ex causa rationabili: puta ꝑpter periculū suffo/ catiōis partus: ꝑpter quod timet mō debito ad vxorē accedere:sed ex alia parte accedit ꝫtū debi ta:seruato tñ vasculo mulierī: nec sciēter semē ab extra effundat:ñ erit mortale:idē si hoc faci at ex alia īfirmitate. Guil.etiaz ī glo.ray.dicit ꝙ cū hoc fit ꝑpter periculum suffocatiōis vel egri tudiem vel aliam īdispositionem corporis: pōt eē sine peccato:quātū autem magis recedit a na turalitate mōi tāto grauiꝰ peccat.ꝫ alber.mag. ī.4.dicit:ꝙ nihil eoꝝ que facit vir cum vxore ī actu cōiugali seruato debito vase est de se mor tale:sed pōt eē signum mortalis ꝯcupiscētie:qñ ei ñ sufficit modus determinatꝰ a natura:ꝫ aliū īuenit cā se delectādi:cū nō subest cā īfirmitatis vel alia rōnalis.Ex quibꝰ dictis videt sentire al ber.ꝙ ñ impedit generatio ꝑfectiō p tales modos īdebitos:seruato debito vase:qui fuit maximus philosophus.Et hāc rōnē videt assignare ꝙ di/ cūt alios modos eē mortale.ſ.impedimētū pro lis excipiende. Dure ergo ī tali excessu repre hendēdi sunt cōiuges:ꝛ ꝙ abstineāt:cū ñ subest cā.īducēde sunt ad hoc vxores ꝙ viris a quibꝰ ista cōiter ꝓcedunt non cōsentiant in biꝰ:si tñ ti more verberum vel incōtinentie viroꝝ eis assē tiant ñ possunt ex hoc argui de mortali:ex quo fm alber.de se illud mortale non est. Nā de in/ tentione viri exigentis qualitercūqꝫ non bz ipsa iudicare vt per hoc possit ei debitum denegare: nec de facili est ꝑcipitāda sīa de tali modo:qō est mortale in se.

Quartus casus est rō

ne aborsus tempore conceptus vel partus:si ꝑ/ babiliter timetur:qz contra charitatē ē:ꝙ quis velit delectari cū ꝑnicie vite ꝑlis.Sed ꝑ maio ri declaratione huiꝰ sciendū ꝙ fm pe.ꝛ ricar.ī.4. tpe ꝑgnationis reddere debitū nō est peccatum ꝛ reddere debet:si non ē periculū aborsus:potest ēt exigere in dicto casu absqꝫ mortali:qz matrīo niū nō solum est in officiū:sed etiam in remediū vt dictū est:sed vbi cēt periculū ꝑbabile abor/ sus:nec debet exigi nec reddi:alias est mortale fm pe.de palu.Qui ēt dicit:ꝙ petere debitū tali tpe:est sēper veniale:sīꝰ tamē nō sit periculū ab/ orsus ꝛ maxime mulieri:qz fm medicos īpgna te magis appetunt coitū. Sed valde reprehē sibile est:vt boues non cōtineant tpe cōceptus: ꝙ bestie faciunt. Nā elephas ad impgnatā non accedit.Et Plinius dicit ꝙ tpe cōceptus cerue femine:a maribus discedunt:donec a ptu purgē tur.Et vt dicit.F.io.de sancto gemi.in li.5. de si militudinibus. Nota exigente materia:ꝙuis nō sit pulchrum dicere vel audire:vtile tñ est sci re:ꝙ ꝙuis matrix mulieris post impregnatiōez claudatur:tamē ex ōlectatiōe movet aliquādo ꝛ aperitur:vt dicit auicēna:ꝛ ideo īminet pericu lum aborsus:quod ēt refert idem pe.de pal. vbi supra ꝛ ꝑpterea Hieronymꝰ vituperat acceden tē ad ꝑgnatam.32.q.4.ozigo. ꝛ magis videtur esse periculū circa prīcipium cōceptus: qz tunc aliqñ matrix ꝑpter delectationem apit:ꝛ mate ria nōdum pfecte coagulata disperdit ꝛ effundi tur:ꝛ īstāte partu est periculū:ne partus suffoceť. Post partuz āt dū mulierē ī puerperio exigere vel reddere debitū neutri ē mortale:nisi adhuc mulier ex partu esset īfirma: ꝛ ꝑpter hoc essꝫ ei periculū mortis vel aggrauatiōis īfirmitatis ꝫ pe.de pa.cui satis ꝯcordat.ricar.ī.4.dicēs ꝙ mu lieri si est purificata ab illis corruptionibꝰ ꝛ cō/ motionibꝰ:que sūt ī mulieribꝰ aliquanto tēpore post partuz:reddendū est debitum si petat:ꝛ pe tere potestabsqꝫ peccato:ꝙuis nōdū sit īpletum tempꝰ purificationis.ſ.xl.dierum.Sed infra illō tempꝰ.ſ.talis īmundicie:abstinere debet vterqꝫ saltem debito congruitatis. Et sic intelligendū est illud.c.greg.ad eius concubitum di.5. idem Guil.Et ꝙuis decens esset abstinere de cōmuni consensu ab actu coniugali:quousqꝫ abstinet ab ingressu ecclesie:non tamen est necessariū:ꝫ im mo exactꝰ tenet reddere:nisi obstet infirmitas:ꝛ ꝫtū ad ingressum in ecclesiā possit mulier .40. diebꝰ expectare:vbi est talis consuetudo: nec te net interim ad auditionem diuinoꝝ. Pōt etiaz

In matrimonio ꝙsitum debet abstinē tpore pgnationis. ꝙs periculū aborsionis.

q̄citius purgata ē post partū tēplū ītrare si vult ex deuotione sua absq; peccato: vt di. 5. enixa. ⁊ extra de puri. post par. c. i. Nec ob. q̄ ī veteri lege mulier ī partu masculini. 40. dieb⁹ oīno arcebaī ab accessu ī templū: ⁊ p. 80. ī partu femīe leuit]. 18. c. qz illō fuit cerimoniale: vñ nō ligat: nec ex eo qz in lege hoc habeī: sed ex cōsuetudīe ab ecclesia tolerata potest. 40. diebus abstīere ab ingressu ī ecclesiā si vult: vt dictū est. Modus āt ītroducendi talē mulierē in ecclesiam p̄ sacerdotē nullus determinat⁹ ē ab ecclesia. vñ q̄ndus ē mos patrie: ⁊ si ēt sine tali cerimonia ītrarz nō ex contēptu: sz vl' ex ignorantia: vl' qz non habz copiam sacerdotis ⁊ bi⁹: non credo esse peccatū saltē mortale: debet tamē seruari cōsuetudo di. z. illla.

Quintus casus est tem

pore mēstruoꝝ: circa qō distinguēdum: qz si naturalis ⁊ quasi cōtinuus sit huiusmōi fluxus: a q̄ mulier dicitur emoroissa non interdicīt petitio vl' redditio debiti: qz quādo ē īfirmitas cōtinua vl' nimis diuturna: periculosum eēt cōiugat] alī quibus p̄hibere: tunc ēt mulier cōcipe nō pōt fm quosdam: ⁊ sic non timeī ꝓli. vnde tunc est veniale petere: cum non ſpetur ꝓles: immo nec veniale si fiat p̄opter vitandam fornicationez i se vl' in alio: ⁊ in hoc concoꝝ. doct. Sz si fluxus sit naturalis: qō' est cōiter semel in mēse fz ricar. tunc circa hoc sunt varie opiniões ⁊ cōtrarie: pq qō dicit guil. q̄ cōfessor in bi⁹ non dz p̄cipitare sn̄iam: sed rep̄hendere ⁊ p̄hibere q̄tum pōt: nec ꝓpter hoc dz negare absolutionē nolenti ab bi⁹ abstinere exactione. s. vel redditione debiti ī tali tempore. Nam pe. bona. ⁊ bug. dicunt q̄ tunc exigere scienter ē mortale peccatū: tum qz cōtra p̄ceptuz legis: leuit]. 18. Tum ꝓpter periculū īfectionis ꝓlis: si tunc conciperetur: sed reddere nō est mortale. Pe. vero de palu. in 4. di. 32. plenius declarat istā materiā: ⁊ dicit q̄ non videī mortale scienter tunc petere vel reddere: qz cuz hiero⁹ dicat sup̄ Jsaiā: q̄ tunc cōcipiunt membris p̄iuati ceci claudi leprosi: vt qz parentes ñ erubuerunt in cōclaui cōmisceri: eorum peccatū patenter ⁊ aperte redarguatur in puulis. Mulier ergo si sine scandalo viri potest se excusare: debet subterfugere: aliter nō peccat cum dolore reddendo fm bona. ⁊ pe. Sed dicunt q̄ exigere scienter est mortale. Sed hoc nō videtur: qz nō est maior timor de infectione ꝓlis tpe mēstruorum: q̄ tempore lepre. petere autez tpe lepre nō est mortale: ergo nec tpe menstruoꝝ. Nec valet solutio eorum dicentium: qz lepra est morbus continuus: menstruum mom̄taneus: qz exponere se periculo generandi leprosum essz mortale de se: vbicūq; eēt periculum illud: esset idē peccatuz: ⁊ licet facere in suo qō nocet in alieno: dū tamen hoc non intendatur. Et paulopost circa istam materiam ponit istas. 5. conclusiones.

Prima est: q̄ non est mortale reddere: etiam scienter ex parte mulieris: nec per cōsequēs ex pte viri: ex quo certior non vult abstinere. 2ª cō q̄ non est peccatum petere ignoranti infirmitatem. 3ª est q̄ sciens infirmitatem: sed nesciens monstrum solere generari: quando non erat facturus si sciret etiam non peccat maxime mortaliter. 4ª est, sciens non generari vl' probabiliter credens: vt qz senex vel non consueuit tunc concipere: similiter tunc non peccat saltem mortaliter. 5ª est: etiam si credens: q̄ probabiliter conceptura sit etiam monstrum: non peccat mortaliter sicut in lepra: in qua est maius periculum: q̄ in menstruata naturaliter. Circunstantia enim q̄ non mutat ſpem nunq̄ facit de veniali mortale. Circunstantia autez temporis nunq̄ facit aliaz ſpem. vnde cum hoc non sit mortale si sit: nisi pp prolem: ⁊ est idem non minus periculū in lepra sa: q̄ in menstruosa ergo cē. Q̄ō autem dicitur q̄ hic haberet nimis continere: puta per totam vitam: ille autem cuius vxor est menstruata per paucos dies: non variat ſpem luxurie: qz cognoscere quandoq; eam que paritura ē: est mōstruz nō differt ſpe in genere moris. Rationis causa que probetur ad tempus accedere: quando ē tēporalis: p̄hibet in perpetuum: quando est perpetua: qz p̄cepta negatiua obligant semper ⁊ ad semper. Unde si esset, p̄hibitum accedere ad parituram monstrum: ad semper obligaretur. Potest dici: q̄ illud p̄ceptum leuit. 18. Ad mulierem menstruatam non accedes: sit iudicale. vnde modo non l̄gat: vel non de sua vxore: sed alia muliere. Consulendum est igitur sic mulieri: aut mulier scit vel probabiliter credit virum se exosam habiturum audiens ab ea ō menstruo suo: ⁊ tunc non tenetur reuelare: sed reddit debitum sine peccato: ⁊ illa p̄opter ignorantiaz non peccat: aut non credit: q̄ p̄opter hoc hēbit eam exosam: sed credit q̄ nō p̄opter hoc dimittet quin cognoscat eam: ⁊ tunc etiam non debet dicere: ne eum faciat gratiius peccare: ⁊ tūc vter q̄ excusatur a mortali: ⁊ hoc potest perpendere vxor ex alijs vicibus quibus renuēti nō acquieuit: aut neutrum. i. credit q̄ ex reuelatione menstrui: nec p̄opter hoc habebit exosam: nec eam cognoscet: ⁊ tunc si credit q̄ adulterabitur: vl' peius facit nō dz ēt dicere: sed reddere aut] nil horz sed credit q̄ abstineat: ⁊ tūc sibi dicat q̄ si audiens non acquiescat reddens non peccat: sed petens peccat non tamē mortaliter. hec pe.

Sextus est quando cō

iunx voluptatē p̄uenit ⁊ p̄uocat diuersis modis: vt manib⁹ vl' cogitationib⁹ vl' vtēdo calidis ⁊ incētiuis: vt possit pluries coire: hoc tñ nō simpliciī intelligēdū ē: sz quando in talibus p̄paratorijs ꝓpē se delectaī: sicut si cōfricatiōib⁹ īpudicis mēbra attractādo seq̄ī pollutō ex̄ vas ōbitū non est dubiuz q̄ est mortale: qz oīs pollutio ex

traordinaria ē peccatū mortale que vigilādo p curatur. Idem videtur si diu insultat ī hi⁹:nō in tēdendo venire ad actū cōiugalē: sed finez ī bis ponere. Sed si quis cā generande ꝓlis vel vitā de fornicationis in se vel in socio:aut debitū reddendi cū alias sit impotēs:se ꝓuocet esu vel potu calefactoꝝ:aut osculis ⁊ amplexibus:quibus etiam aīalia se ꝓuocant:vt colūbi ⁊ vrsi:vel aliquibus alijs tactibus in quibus nō querit ꝑpter se delectari:sed solum ad actū illum ꝑparari:nō videtur peccatū:qz licet iuuare naturam corporis ad obediendū recte rōni. Item si hoc facit: vt sit potens cognoscere vxorem ꝓpter delectationē:quam tamen nolet cum alia experiri:tunc grauius ꝑueniendo delectationē:non tamē mortaliter:qz non querit in hac ꝓuocatione delectari:sed in actu cōiugali. vnde videtur idē ꝑ̄e: qō de fine. Item qui semē fundit extra:ne habeat plures filios:quos nutrire nō possit:rē detestabilem cum filio iude facit:⁊ est mortale ⁊ reducitur ad. 5. i. contra naturam. Si autem ante cōpletionem actus se retrahit:nec semē emittit eadez intētione:nō vī mortaliter peccare:nisi forte ex hoc mulier ad feminandū prouocaretur. Sed si ꝓpter hoc obmittit cognoscere vxorē ex cōi cōsensu:nec negat debitum:non vī q̄ peccet etiaz venialiter:qz lz appetere non plures habere filios:q̄z possit nutrire:nec tenetur ipse debitum petere:nec actum inchoatum consumare:nisi vxore petente. Dec omnia pe. excepto :quod dicit alber.

Septimus casus ē circa actuz coniugalē:qō est mortale in denegante debitum petenti omnino:si non hēat cām rōnabilem:cum scriptum sit. i. co. 7. Uir vxori debitum reddat ⁊ vxor viro. Nolite fraudare inuicē nisi consensu:vt vacetis oratioⁿi. Et assignat ad hoc pe. de palu. in. 4. di. 32. duplicē rationem.

Prima est:qz sicut seruus est in ptāte dñi:ita vnus coniugum in ptāte alterius quo ad reddi tionem debiti. Unde dicit ap̄s. i. co. 7. Uir non habet potestatem sui corporis:sed mulier ⁊ ecō uerso. Sed seruus tenetur de necessitate p̄cepti exhibere dño suo obsequium debituz seruitut]: ergo ⁊ vnus coniugum alteri. Secunda ratio est qz sicut est contra iusticiā alienum rapere ꝫuito dño:ita contra iusticiam est alienū petenti ñ reddere:nisi contra hoc legitima exceptio habeatur sed primum est mortale:ergo ⁊ ꝟm. Sed corp⁹ vnius coniugum est res alterius q̄tum ad actū matrimonij:ergo qui negat coniugū alteri corp⁹ suū q̄tū ad actū matrīonij:peccat mortaliter nisi vt dictum est habeat legitimā causam denegādi:vt dicetur. Debet ergo alter alteri reddere quocūq; tpe ēt sacro:vt in quadragesima in solēnitatibus ⁊ hi⁹. Quia non refert quomocūq; qs voluntatem suam exprimat:ideo siue expresse siue interp̄tatiue:vt per nut⁹ ⁊ hi⁹:quis petat tenetur alter reddere:qz vt dictuz ē non refert quomodocunq; quis voluntatē suam exprimat verbis vl̄ factis. ff. de legi. l. ō quibus. ⁊ maxime infirmiori vasculo in hoc cōpatiendum est:qz verecūdius est mulieri petere:⁊ quacunq; intentione alter coniugum petat ōbitum siue causa ꝓlis siue cā satiande libidinis:dūmodo naturaliter: non debz denegare alius non habēdo causam sufficiēter excusantem. Nec hoc ē reddere gladium furioso:sed magis prouidere ne īcidat in dānabiles corruptelas:sicut in Teutonia vxore militis negantis in vigilia pasche ōbitum:qz ꝓtinuerat tota quadragesima fratrē eius ī petuit:⁊ negantē iugulauit:⁊ reuersa ad virum dixit:hº tu feciſti:qz me facē coegisti. s. non r̄ddēdo debitum:alia ſuppoſuit se iumēto. Uñ ⁊ philosophus 7. ethicoꝝ dicit q; cōcupīe venereorum qbus dā insanias faciunt:⁊ hº nisi dissuadēdo cessare faceres ab exactiōe ō cōsēsu ei⁹. Idē ricar. pe. ⁊ tho. Qui ēt dic̄:q; vir ñ dz admōere vt mādate vxori:vt non petat nisi ob rōnabilē cām:nec petētez dz auertere cum multa' instantia. i. negare ꝓpter multa pericula. Et nō q; augu. de anco. sup epl̄as pauli dicit:q; tripliciter cōtingit vxorē debitum petere a viro. Uno mō verbi exp̄ssione:quādo hoc petit. 2° ex signi demonstratione:quando hoc vir ꝓpendit ex aliquo signo vel nutu.

3° ex nature conditione qñ scit naturā hoc rōnabiliter debere petere:sciens tñ ipsam eē verecunde nature:⁊ ꝓpter verecūdiā nō petere. Nō solum ergo ꝑmo ⁊ secūdo casu:sed ⁊ tertio modo petenti debet reddere:qz in q̄tum pōt vir dz cōari:vt faciat vxorē cōtentam:tam debitū reddendo:q̄z signa benivolētie ei oñendo:⁊ cū ea familiariter cōuersando. Idez de vxore erga virum intelligendū:sed qz ñ ita averecūdātur viri in hoc:iō non ita dī de eis. Sed in hoc aliqñ offendunt vxores:qz ex ira vel indignatiōe contra viros sine cā rōnabili denegant debitū. Et aliq̄ sub p̄textu deuotiōis:vt qz ē quadragesima vel solēnitas magna vel forte volunt cōicare in aliq̄ festo denegāt debitum. Et si quidē hoc faciunt rogando ⁊ psuadēdo viris vt volūtarie abstineant laudabile est. Si āt nō acqescūt: sed hoc oīo volūt:⁊ scandalizātur ex negatiōe:male pñt excusari a mortali. Qō āt dī in p̄incipio quadragesime. Egrediat̄ sponsus de cubili suo:⁊ spōsa de thalamo suo. Ioel. 3. ⁊. 33. q. 4. c. i. ⁊ sequēti: q; in vigilijs ⁊ solēnitatibus debēt cōiuges abstinere ab actu cōiugali:⁊ ō cōse. di. 2. oīs hō. dicit̄ q; per tres quatuoꝝ vel septē dies añ cōionem sumendā debēt coniuges cōtinere. Dec oīa ītelliguntur de cōsilio reuerentie ⁊ vtroq; consentiente:vt dicit Gratianus. 33. q. 4. §. hoc āt. ⁊ ꝟm archi. ī ros. ⁊ tho. ⁊ ricar. i. 4. ⁊ ñ ō necessitate obedīētie. Uñ ñ ſuādo exigēs debitū ñ peccat mortaliter:sz vēiale pōt eē nisi hº facerz ī ꝓcēptū festi vl̄ ecclesie:qz tunc mortale esset :sed reddens ī nullo peccat:sed tenetur ad hoc de necessitate:alias

p̄n matrimonio ḡstituti dnō se reddē debitū. in q̄ntiqz tpōe. n̄ ambo ḡsentiāt.

grauiter peccaret:nō enī ecclesia iniecit laqueos aīabus.27.q.i.viduas.ſz ad meliora,quocat exhortando non ꝑcipiendo.Cauti ergo debēt esse predicatores ⁊ confessores in hac materia :⁊ ita hortari ad castimoniam:q̄ nō inducant ad iniusticiam vnum:⁊ alterum ad incontinentiam.

Casus autez in quibus

cōiunx nō tenetur reddere debitū alteri petenti nec peccat nō reddendo:ponit pe.de palu.in.4.di.32.eē quatuor. Et primus est:ſz ipse ponat in secundo loco:cū ex hoc sequitur periculū pſone reddenti debitum. Nam nō tenetur ad hoc: nisi salua consistentia subiecti:sicut natura p̄mo retinet nutritiue ⁊ augmentatiue gr̄a subiecti:cui ministret generatiue gr̄a sp̄ei. Imminet autē ex multo coitu periculū.Un philosophus de lōgitudine ⁊ breuitate vite .c.fi.§. propter .dicit: q̄ spma sepi⁹ emissū deficcat: ⁊ senescit cito; ꝓpter qō mulus longioris vite est equo ⁊ asino :ex q̄bus genit⁹ est.Et femelle masculis:si masculi sint coitui;ꝓpter qō passeres masculi breuioris vite sunt femellis.Si autē infirmus vel vulnerat⁹ eēt:coitus sibi mortalis esse posset.Et idem dī in balneis vel a balneis aliquibus subito reuertenti:vnde tunc reddere nō tenetur.Ex isto p̄cipio dicunt etiam aliqui,pbabiliter:q̄ si vir est fur ⁊ incorrigibilis;ꝓpter qō vxor cū eo quotidie periclitatur ad mortem per iusticiam rectorum:q̄ potest fugere ⁊ eum,relinquere ne moriatur cum eo.

Secundus casus est de

impotentia coeundi:ꝓpter quā quis excusatur: q2 ſm iura.ff.de re.iu.l.ipossibiliū.impossibiliū nulla est obligatio:siue per'actum precedentem qō tñ in muliere locum,non habet cōiter: siue p aliam cām:ita tamē q̄ si ꝓpter culpam suā pecauit reddendo se ipotētem indiscreta afflictiōe vel pñia:iputatur sibi:si ꝓpter hoc alius ĩcidit in dānabilem corruptelā.Sed multo minus excusatur:si ipotens est effectus ꝓpter alias illicitas cās vel corruptelas.Nec ergo iniūgenda est tam grauis pñia:q̄ sit impotens ad reddendum debitum vxori iuuencule ⁊ feruēti:puta ieiunia ⁊ vigilie que desiccant sperma.Nam multū vigilantes raro spermatizant:nec in sōno meredia no:qui est tenuis fit resolutio:nec in sōno soliciti delectatione vel sermone:sed in sōno profūdo: maxime in autora digestione completa ⁊ bora sanguinis :⁊ ꝓpter ieiunia minuitur .vnde raro in quadragesima ⁊ sine cena.Retulit medic⁹ quidam virum quendam ad siccitatez tisice deductum :q2 post prandium statim consuerat cognoscere vxorem:nec etiam vxori consulendū est facere tam graues pñias:vt reddatur deformis suo viro:vel sit in maciem vel perniciez sue ꝓlis vel impedimentum conceptus: nec tamen tenetur vir vti calidis vt sit potens:sed sufficit q̄ non se faciat impotentem.ad hunc casum reducitur quandocūq̄ potest reddi sine peccato rōe loci vel voti pariter facti de continendo vt alia cā que sit impossibilis de iure.

Tertius casus ē de for

nicatione :q2 fornicanti non tenetur alius debitum reddere:cū dīs permittat ob fornicationē dimitti.s.quo ad actum coniugij. Et hoc nisi ⁊ ipse fornicetur postea:q2 paria ōlicta mutua cōpensatione tolluntur.aut debitum petierit:⁊ sic sibi reconciliauerit: vt dicit papa de'lothario ⁊ thebercha.Et ad istū casum reducitur omne crimen ꝓpter qō coniūx perdit ius petendi debitum:puta si scienter alter baptizat vel teneat ad baptismum extra necessitatē ꝓpr̄ium filium: vel teneat in confirmatione ⁊ hi⁹: q2 ex quo actor perdit ius petendi:reus habet ius non debēdi ⁊ negandi seu excipiendi:⁊ de h⁹ infra pleni⁹.

Quartus casus est in le

proso:quando.s.ex hoc imminet sano periculū mortis vel simul infectionis ex redditione :nec etiam tenetur cohabitare sanus:quando etiam ex ipsa cohabitatione immineret tale periculuz: quo supposito loquuntur iura:extra de coniu.le pro.c.z.Utrum autem ex redditione debiti: in huiusmodi immineat periculum infectionis :q̄rendum esset a medicis ⁊ eis credendum. Dicunt autem medici q̄ viro accedente ad leprosam imminet ei magis periculum infectionis:q̄ mulieri si cognoscatur a viro leproso.Et istud nō videtur dubium:quando mulier est infecta vltima specie lepre:que dicitur leonina:in quo casu vir non tenetur reddere.Si vero non esset notabiliter infecta :q̄ immineat periculum teneē reddere:⁊ multo magis mulier viro leproso:cū non tantum immineat ei periculum. Lepra enī superueniens non soluit matrimonium contractum de presenti:sicut soluit sponsalia:nec excusat a redditione debiti nisi vt dictum est:cum periculum imminet:non obstante q̄ filius generēt leprosus.Melius est enim sic esse:q̄ nō esse:nec alius prohibetur iure suo vti : q̄uis indē alteri malū eueniat tpale maxie si sibi īmineat piculū spuale:puta ĩcidere ī dānabilē corruptelā:q2 leprosi ꝓpter ĩteriorē calorē dicūtur multū appetere actū illū:nō tñ teneē cohabitare ī domo cum leproso:q2 magis ĩficereē ex diutina cōuersatiōe q̄ ex vna cōmixtiōe:sed dz ꝓpe domū manē ꝛz ala.⁊ cōmunē opinionē.Sof.tñ dicit q̄ manēti leproso sepatī a leprosis cōiūx sana teneē cohabitare:non aūt si maneat cuz leprosis: sed p̄ma opi.pbabilioz:ex de coniu.lepro.c.z.

Octauus casus est cū

habens ipedimentū exigendi rōne voti vel affinitatis exigit.nam q̄uis habēs votū simplex:si cōtrahat teneat matrimoniū:tñ exigere nō pōt

¶ si matrimoñ contrahat q̃ sit intus nō intendat matrimoniū contrahere: sed fingendo se intendere ad exigendū debitū: et egressus sit ante professionē: potest matrimoniū sciēter dispensatum a papa.

Primus.

debitum: sed exactus tenetur reddere ꝛ exigendo: cuius Jo. an. in decretali videatur quasi tenere q̃ non peccet: subdit tamē: q̃ qz tho. ī. 4. s. di. 38. q. i. ar. 3. q. 2. ad. 3. tenet q̃ talis peccat mortaliter: qz facit contra votum cum adhuc possit illō implere: cūtum est ex parte sui. s. vt non exigat: nō teneamus cum eo: ꝛ hoc nisi dispensetur. Et ga ī voto continentie solus papa dispenſat: ideo a papa petenda est dispensatio: cuius aliqui vt Guil. dicant ep̃m in hoc casu posse dispensare. Similiter qui cognouit cōsanguineam vxoris: postq̃ contraxit per verba de p̃nti cum ea: ꝛ matrimonium iam contractus per hoc non dirimatur: tñ talis, phibetur ab exactione debiti vxoris: sed ñ a redditiōe: ꝛ si petat peccat mortaliter quousq̃ secum in hoc dispensetur. Et dicit pe. de palu. in 4. q̃ ep̃s in hoc potest dispensare: qō tamen nō est clarum: de papa nō est dubium. Qui etiā ī/gressus est religionem aliquam approbatā non animo ꝓbandi: sed firmiter perseuerandi: ꝛ postea egressus ante ꝓfessionem contrahat: qz talis ingressus habet vim voti simplicis: vel ꝯz alios vim voti solēnis: exigendo debitū ab vxore peccat mortaliter. Et si hoc haberet vim voti solēnis: nec etiam posset reddere absq̃ mortali nisi secum dispensetur a papa. Sed de hoc vide diffuse in. 2ª parte ti. de voto: ꝛ plenius infra in. 2ª p/te huius tertie in titulo de statu religiosoꝝ. Dicit Guil. q̃ etiam in illis locis vbi consuetum ē: q̃ ꝓius adhibeatur benedictio nuptialis ante cō/sumationem matrimonij: si absq̃ dispensatione hoc vtatur coniugio ante ipsam benedictionem ꝛ sine iusta causa peccat mortaliter. Sz Ricar. in. 4. magis declarans: dicit q̃ cuius actus coniugalis regulariter sit licitus: tamen aliquo modo vel tempore per accidēs potest esse illicitus: ꝛ hº ꝓpter scandalum populi: vt in clandestino matrimonio: anteq̃ ecclesie innotescat vel ꝓpter ecclesie ꝓhibitionem: que alicubi ꝓhibet cō iuges carnaliter commiscere ante solēnitatē matrimonij: quam tamen solēnitatem quidam dicunt obseruandam: ꝛ contrarium faciens ꝓhiberi respectu actus petendi debitum: non respectu reddendi. vnde peccaret tunc exigens ꝛ non reddens. Et licet ante benedictionem huiusmodi exigēs mortaliter peccet: tamen postq̃ semel exegit: non peccabit vlterius secundum quosdā nisi nouo contentu exigat. Etiam tho. in. 4. dicit q̃ si sponsa admittat sponsum ad actum coniugalem ante benedictionem credens eum velle consumare matrimonium: non peccat nisi signa appareāt fraudis exp̃ssa: vt si sit cōditio multū distans ꝓpter nobilitatem vel diuitias: tñ nō tenetur reddere de necessitate.

Nonus casus est quā/

do alter coniugum manet in adulterio manifesto: tunc alius hoc sciens certe non potest exigere nec reddere debitum in adulterio permanēti dum. s. est incorrigibilis. Presumitur autem incorrigibilis ꝼm ricar. q̃ pertinaci aīo corrigi rē nuit: aut quādo correctionē ꝓmittens ex consuetudine relabitur: alias exigendo vel reddendo mortaliter peccat: qz facit contra constitutionē ecclesie ꝼm hug. zi. q ꝛ. si quis vxorem. ꝛ in alijs c. Quidam tñ excipiunt hunc casū: q̃ñ. s. exigeret qui est inocens timore incōtinentie: ne incurreret in ipsam: qz tunc nō peccat ꝼm archi. in rosa. ꝛ tho. ꝛ ricar. in. 4. qō etiam recitat io. in summa confes. Adulterans ār: qz peccando in lege matrimonij actu cōiugali indignū se reddit non dz exigere nisi purgata culpa: alias peccat reddere tamē tenetur exactus ꝼm ray. Circa hāc materiam humanius loquitur pe. de palu. in. 4. sic dicens q̃ sunt. 3. casus ī quibus inocens ñ tenet dimittere adulterantem coniugem licet possit.

Primo. s. quando est occultū: qz cessat ratio de scandalo. 2º quando correcta est vel ē spes de correctione. 3º incorrigibilez aīo potest cō pescere includendo ꝛ sic cohibēdo ne exeat: ꝛ q̃ nullus intret nisi ipse. 4º quando plus cohibetur saltem ꝓpter hoc: q̃ retinetur q̃z exposita: que eo ipso ꝓstituet. 5º quando timet sibi de incōtinentia: qz non tenetur plus vir corrigere vxorem: q̃z dñs famulum vel seruum excōicatū non tenetur expellere: sed licite potest ab eo debitum seruitium expetere: ꝛ tamē est minus debitum q̃z ab vxore vir. Sic ergo vir cum detrimento iuris sui ꝛ periculo non tenetur expellere. Sed qz hic timet scandalū ꝛ ꝓpter scandalū phariseorum non tenetur homo dimittere ius suum: ꝓius debet exponere illis: qui sciunt illam fornicariam: non vt foueant illam in crimine sed magis vt eaz melius cohibeat a peccato iux ta se retinet: ꝛ cum hoc sit verisimile. Si quis ex hoc scandalizatur non est scandalum pusillorum: ꝛ cum non potest dimittere sine piculo suo licite potest retinere. Auctoritatez igitur que dicunt q̃ non licet eam retinere: loquuntur: quādo non potest sine scandalo: vel ꝓpter hoc q̃ retinetur deterioꝛ efficitur: vel quādo non ꝓpter sui periculum hoc facit. De muliere dicit idem pe. q̃ non sic ipsa tenetur virum dimittere: quia non habet sic corrigere facto: ꝛ est verisimile q̃ quando accedens ad vxorem: tanto minus accedens ad fornicariam. vnde cum isto casu licet viro adulteram retinere: multomagis ecōuerso ꝛ plus: qz cum ipsa non habeat virum corrigere facto sed verbo: non tenetur eum dimittere: nisi quando nollet eam cognoscere īnaturaliter: tūc enim ꝓpter hanc fornicationem innaturalem tenetur dimittere quo ad tozum: sic q̃ ꝓius permittat se occidi: q̃z q̃ consentiat sic se abuti. Jtez ꝓpter fornicationē spualem: si timet ne cohabitando ipsam peruertat: etiam quo ad domum tenetur eum dimittere: alias si nō timeret de hoc ius suum petere non ꝓhibetur maxime ꝓpter periculum incontinentie.

¶ nō q̃ nō tenet mulier ad debitū cum infideli. si vir sit conuersus ad alterum cum quo adulterū. et ē mortale.

¶ mulier nō tenet dimittere adulterū ad in quoz ꝓfibꝫ.

¶ mulier ꝓt dimittere virū sui in duobꝫ ꝓfibꝫ.

¶ q̃ matrimoñ q̃ sunt ante cuoꝝ nuptiale. ꝓsunt manere. et alia nō manere ꝓsunt.

¶ In matrimonio ostium prime accepte peccatum in .6. casibus.

In secundo principali

videndi sunt casus: in quibus actus coniugalis est peccatum veniale: et sunt .6. casus sm pe. de pa. in .4. di. 31. Primus est quando precedit aliqua deordinatio rationis: sed non tanta: sicut in predictis casibus: in quibus est mortale: puta petere tempore sacro: et si respectus sit ad delectationem grauis est culpa: venialis tamen si ad lubricum et infirmitatem sue mentis: cui est conscius minus veniale. Vix tamen contingit: quod in precipuis festiuitatibus sit graue: sz veniale sm bonauenturam. Secundus est petere ca delectationis intra limites tamen matrimonij semper est veniale: sicut comedere pp voluptatem quod est cibus ad salutem hominis. s. indiuidui necessarius: hoc coitus ad salutez generis dicit augu. 3°. cum fit causa infirmitatis vitande: quia cuius utrumque liceat seorsum appetere: non tamen unum pp alterum: quia ista causa non istius vituli. 4° quando incipit petere vel reddere bona intentione: postea mutet intentionem: ita quod nunc vellet causa delectationis: et hoc extra horam decisionis seminis: quia tunc non habet vsum rationis 5° quicunque aliud intendat: quam id ad quod ordinatur coniugium. s. vel ad plem vel ad reddendum debitum. 6° est qui hoc agit ca vitande fornicationis: sz hac intentione contrahere non sit et veniale:

Sed circa hoc vt dicit idem pe. de palu. sunt due opi. vna est quod petere ca vitande fornicationis in se non in altero semper est peccatum: quia omnis superabundantia passionis est peccatum: sed hic est supabundantia passionis hac ca petere: ergo. Alij simpliciter dicunt quod non est peccatum. Ricar. in .4. vtrumque ponit et neutram pfert. Pe. vero de palu. vbi supra per distinc. quadam vtrumque concordat seu saluat. aut enim talis cognoscit vxorem causa vitande in se fornicationis: quanuis possit alio modo vitare meti occurrente: sz magis vult isto modo delectabili vitare: quam modo non delectabili: vt domado carnem fugiendo consortia incitantia: et hic que posset faciliter vitare: sed vult cum voluptate vitare: et sic est veniale: quia pfert voluptatem carnis absorbentem rationem ei quod conseruat vsum rationis: et attingit ad finem. Et augu. ponit inter peccata venialia vti coniugio non debita intentione: di. 25. §. alias ea. et sic est vera prima opinio: aut ille exercet talem actum ad vitandum fornicationem non qz delectabiliorem: sed qz tunc non potest alio modo melius eam vitare: ita quod voluptas non mouet eum: sed amor vitande fornicationis quam tunc non potest melius vitare: puta qz hz loqui in secreto alij mulieri: de qua expertus est se tentari: et hic: et tunc nullum est peccatum: si plenum non speratur: qz tunc semper illa esset permittenda intentio: et sic verificatur prima opinio que dicit non esse peccatum. In tertio sunt explicandi casus in quibus actus coniugalis est meritum: vel si non est meritus nullum peccatum. Et Pe. de palu. distinc. 32. q. 3. ponit in principio quatuor casus in quibus actus coniugalis est meritorius. Et primus est: quando quis habens gratiam reddit debitum: quod est actus iusticie: qz reddit quod dz. Secundus est quando petit ca plis generande et ad cultum dei educande tempore et modo debitis et hic est actus latrie seu religionis. Tertius est quando hoc facit ad conseruandum comparez suum a fornicatione et hoc est actus charitatis.

¶ In matrimonio ostium prime mori in actu coniugali. 2°.

Quartus: quando facit ca vitande fornicationis in se quam probabiliter credit non aliter vitandam: vt dictum est in precedenti. §. et videtur actus prudentis vel castimonie. Quandoque vero actus coniugalis est indeferens. i. nec meritorius nec demeritorius: puta cum coniunx vno de quatuor modis, nunc dictis exercet actum illum: qz omnis actus qui est meritorius habenti gratia: est indifferens non habenti eam. Non enim est meritorius pp carentiam gre que est principius merendi: nec demeritorius pp carentiam culpe in tali actu cui solum debetur pena. Ex possit coniugium esse sine peccato quantum ad actum eius: probat ino. di. 26. deinde. per hoc quod deus instituit et mandauit actum coniugij dicens. Crescite et multiplicamini. et ante lapsum. gen. primo ca. et post diluuium. gen. 8°. c. Et si arguam quod homo erubescit de tali actu ergo est peccatum: qz erubescentia est de turpi quod respicit culpam? Respondeo quod erubescentia non solum est de turpitudine pertinente ad culpam: sed etiam de ea que habet speciem culpe: talis autem est actus matrimonij: eo quod est eiusdem nature in spe cum actu fornicationis: sed excusatur propter bona matrimonij vt dicitur. Est etiam erubescentia non solum de malis culpe: et de habentibus speciem mali: sed etiam de omnibus defectibus naturalibus: vt egestione et hi°. Notandum est etiam: quo actus coniugalis dicitur excusari a peccato propter tria bona matrimonij: que sunt fides, ples et sacramentum Unde augu. dicit. Omne nuptiarum bonum fuit in parentibus xpi fides proles et sacramentum. Prolem cognouimus dominum christum fidem qz nullum adulterium: sacramentum quia nullum ibi diuortium. Solum ibi ille carnalis concubitus non fuit. 27. q. 2. omne. Pro cuius declaratione dicit pe. de palu. in .4. di. 31. q. 1. quod cum actuum humanorum sit triplex differentia: qz quidam sunt boni in se: vt deum colere honorare parentes et hi°: quidam mali ex se: vt blasphemare peierare et hi°: quidam indifferentes: vt comedere leuare festucam et huiusmodi. Boni actus de se non indigent excusatione: quia non sunt mali: nec habent in se spez mali. quod est malum vel habet speciem mali est illud quod indiget excusatione: mali actus de se non capiunt excusationem: quia ex quo mali secundum se sunt: excusari a malo non possunt. Restat igitur: quod actus indifferentes: qui scilicet possunt bene et male fieri: indigent excusatione cum habent spem mali: ex eo quod secundum speciem nature sunt idez

cum actibus malis ⁊ ea que talem actū excusāt sunt circūstantie finis ⁊ obiecti ⁊ bi⁹: que trabūt actū talez ad mediū virtutis. Sed sciendū: q̄ est ī differens aliquis actus dupliciter. Uno modo p omnimodā equalitatē abstrahendi a bono ⁊ malo: ⁊ tali actui nō assignāt bona excusantia: sicut leuare festucā vel comedere. ita enī possunt bene fieri sicut male. Alio modo sic est aliqs actus ī differens: q̄ q̄uis possit bene ⁊ male fieri: magis tñ de se tendit ad malum q̄ ad bonum: ⁊ sibi relictū est malū: nisi aliquo addito trahat ad bonū: sicut ī somno ⁊ dormitione: que potest bñ ⁊ male eligi: tñ q̄z in eo ligat libe⁹ arbitriū: vt nō possit dormiēdo bñ cogitare vel bñ velle: bēt detrimētū boni rōnis ānexum. Unde ſm somnū ī se cōsideratū ñ differt felix a misero ſm phi. 2°. ethicorum. Unde ñ potest somnus eligi nisi male: misi ꝓpter aliquod bonū recōpensans illud tempozale dānū rōnis assumat: puta quia post somnū bō promptior surgit ad bonū virtutis: q̄z nimia vigilia ēt vsum rōnis pdit. Et ideo sōnus de se ex hoc specialiter de sua natura reqrit bona excusantia ipm: puta cōseruatiōe īdiuidui: quietationē viz naturalium: fortificationez digestiōis ⁊ bi⁹. Et sic est in cōiugio cogitat que mundi sunt. ⁊ diuisus est: ⁊ ī illo actu nihil pōt intelligere: ideo talis actus indiget bonis predictis excusātib⁹ a peccato. Unde Hiero. sup Matheum. Cōnubia legitima carēt quidē peccato: nō tñ illo ꝓtempore quo carnales act⁹ gerūt: dabit pñtia spūs sancti: ⁊ si ꝓpheta ille videat: qui deseruit generatiōis obsequio. 32. q. 2. cōnubia. ⁊ vt dicit ibi glo. ñ itelligit. q̄ gra spirit⁹ sancti ī illo actu amittat: sed q̄z act⁹ ꝓphetandi ⁊ speculādi tūc ītermittit: q̄z tot⁹ ibi hō carneus efficit. Sufficientia āt hoz bonorum excusantium sic sumitur ſm pe. vbi supra. Matrimōiū est ī officiū nature: ⁊ ſm hoc bēt bonū prolis ꝓ fine ītento ꝓncipaliter: q̄z natura intēdit cōseruationē speciei: que nō est nisi per generatiōez ī cōpozib⁹. Secūdo matrimōiū est in fedus humane societatis: vt dr. C. de cri. expil. here. l. aduersus. q̄z vxō eligit socia diuīe ⁊ humane domus: ⁊ ethicoz. 4. dicit q̄ amicitia viri ⁊ mulieris est naturalis: ⁊ ī cludit ī se bonū vtile delectabile ⁊ honestum: ⁊ sic bēt bonū fidei: prout fides est facere dicta. i. ꝓmissa seruare reddendo debitum: ⁊ alteri se ñ cōmisceri.

Tertio ē sacramentuz

ecclesie: ⁊ sic ī eo est bonū sacramenti: ꝓut sua īdiuisibilitate significat cōiūctionez christi ⁊ ecclesie: ⁊ q̄z illa significata fuit ināpabilis ⁊ est: iō ī separabilitatem vsq̄ ad mortem efficit bonum sacramenti. Et bonum quidem prolis ⁊ fidei ñ semper habetur: ⁊ durat vsq̄ ad mortem: quia aliquando non generatur proles: ⁊ adulterium cōmittitur. Sed sacramēti bonū. s. īdiuisibilitas quo ad vīculū durat vsq̄ ad mortē: ⁊ quid sit illud vinculum: declarat ſm tres opi. q̄z ꝙz aliquos est sola ⁊ pura relatio: ⁊ forte ratiōis ꝙz alios: q̄ vinculum est aliquid absolutū ⁊ ī corpore. i. aliq̄ dispositio ad gratiaz. Et sic ī prima vel ꝙa specie qualitatis. ſm alios: q̄ est aliquid reale: sed est subiective ī anima: quia dispositio ad gratiā gratum faciētē: qualis est dispositio sacramētalis ē ī anima: ibi potes videre: subtilis materia est.

De quarto. s. de nuptijs: ī quib⁹ cōsumat matrimōium. Uñ dicantur nuptie. ost. ēdit ambro. ī libro de patriarchis. d. Nec illō ociosum: q̄ cuz veniret rebecca vidit isaac deambulātem: ⁊ cognito q̄ ille erat: cui duceret vxor: descendit ⁊ caput suum obnubere cepit: gen. 24. c. docēs verecundiam nuptijs prestre debere: inde ⁊ nuptie dicte: eo q̄ pudozis gratia se puelle obnuberēt. 30. q. 5. nec illud. Et quia de hoc satis dictum ē supra in tractatu impedimentozum ipsarum nuptiarum: ideo alia hic nō ponimus.

De dissolutiōe seu diuortio mrimonij. ca. zi.

d E dissolutione seu

diuortio matrimonij contracti per verba de presenti quo ad vinculum: vel consumati quo ad totum. Circa quod videnda sunt tria.

Primum q̄ omne matrimōium siue carnale siue spirituale per religionem seu prelationem siue ratum tantum siue cōsumatum dissoluitur per mortem naturalem ſm ius cōmune ſm pet. de pal. in. 4. di. 27. q. 3. quia mors omnia soluit ī autentico de nuptijs. §. deiceps. vnde post mortem vnius alter viuēs contrahere potest cū alio Ro. 7°. Mortuo viro soluta est a lege viri: cui vult nubat tātum ī domino ideſt legitime. Et q̄z obligatio semel extincta nō reuiuiscit: ideo si coniugatus mortuus resuscitet: nō est matrimonio obligatus: ⁊ q̄uis ī sacramentis imprimēti⁊bus characterez ī resuscitato non debeat iterari sacramentum. quia baptizatus vel confirmatus vel ordinatus resuscitans non iterum baptiza⁊tur vel confirmatur vel ordiatur: ⁊ hoc propter characterē impressum indelibilem matrimoni⁊um tamen quia characterē non imprimit: ⁊ vīculum eius est corporale: ⁊ corpus respicit: licet aliquo modo etiam sit spirituale īquātum est dispositio ad gratiam: ⁊ sic videtur esse in parte ī⁊tellectiua: ideo sicut in corpore corrupto morte corrumpuntur potentie organice nō alie: sic sa⁊cramentum carnale matrimonij non alia sacra⁊menta. Lazarus igitur resuscitatus: si bēbat vxorem: non eam recuperasset: nisi de nouo cum ea contraheret: sed bona que testatus fuisset rēcuperasset: quia in donatione causa mortis plus se q̄s alium cui donat vult habere. vnde intelligit tacita cōditio. si moriatur cū effectu. i. permanens in morte. idem si ab ītestato. q̄z defertur nō nisi p cōiūctiōem ad morientem: qui est sibi magis

Primo nupcium. c dispono ad 5m.
De diuerso mrimonij. in decem sunt tria.
matrimō soluit p mortē.
matrimō nō imprimit mrtherē

vnus q̄z alius. Idē si fiscus ea acceperit ī defectū heredum: q2 si fiscus parenti ꝓpinquo reddere tenetur. multo magis ei resurgēti. Pari rōne matrimoniū spirituale dissoluit̄ p mortem naturalez: vz ingressum religionis cū obligatiōe ꝓfessionis. Nam religiosus resuscitat⁹ nō tenetur ad obseruantiā religionis: q2 seruitus psonalis: que debet a psona ratione persone: vt in mr̄imonio t religione extinguūt̄ morte. quod ēt patz ex v/bis ꝓfessionis aliquor: qui promittūt ī ꝓfessione obedire vsq; ad mortē. Et similiter curatus t ep̄s resuscitat⁹: q̄uis retineat cōsecrationē: nō tñ retinet ecclesiā: nisi sibi noua electiōe vel prouisiōe cōferat̄: q2 mortuus ē spōse sue. i. ecclesie quā hēbat. hec pe.

¶ religios⁹ resuscitatus. nō tenet̄ ad ꝓfessionē religiosi.

¶ matrimoniū dissoluit̄ ingressu religionis.

Secundum est q; p mortē ciuilem. i. ꝓfessionē tacitā vel expressā ī religiōe approbata dissoluit̄ matrimoniū carnale cōtractū p verba de p̄ti quo ad vīculū: ita q; remanēs in seculo potest cū alio libere cōtrahere: nisi ipe se p votū obligasset: sed cōsumatum quo ad tozū. i. cohabitationem t debitū: q̄ ingressus religionis fit cum debitis circūstātijs: nō autē quo ad vinculū dissoluit̄: vt. s. remanēs ī seculo possit cū alia cōtrahere viuente cōiuge fm pe. de pal. in. 4. di. 27. q 3. vbi notat ipe quatuor casus: ī quibus licet cōiugato ingredi religionē.

¶ religionē p̄ ingredi q̄ iugat⁹. in quinq; mss̄ib⁹.

Primus q̄ post matrimoniū cōsumatū alter cōiugū fornicat̄: quia fornicāte ēt inuito alter pōt ingredi religionē: nisi t ipe ī hoc deliquerit: vel sibi post fornicationē reconciliauerit: videlicet exigendo vel reddēdo debitum. si enī lz discedere in seculo⁹ remanenti: multo magis in claustro: exēplū in paulo simplice. Ad istū tñ casum addūt doc. distinctionē. Dicit. n. tho. in. 4. q; talis cū est certus de fornicatione coniugis: potest dimittere quo ad tozum. s. denegando debitum ꝓpa auctozitate: sed quo ad cohabitationē non pōt ipse dimittere: vnde nec in religionē intrare nisi ecclesie iudicio: t si dimiserit oz cogi ad recipiendū. t hoc dicit hosti. nisi incontinēti vellet ꝓbare fornicationē. Et si probet infra octo dies nō restituet̄: si nō ꝓbet cogetur r̄cipere: t sic potest itelligi illud. xxxiij. q. 2. eccl̄ia. Addit ēt hosti. q; si est notozia fornicatio potest dimittere ēt ꝓpa auctozitate: extra de diuoꝛc. significasti. idem īno. Addit ēt Guil. q; ēt si sit notozium adulteriuz: t nō mozetur cū adultero vl̄ adultera nō potest dimitti nisi iudicio ecclesie: quo ad cohabitationē: alias potest dimittere. Et similiter si postq̄ illū vel illā fornicantē seu adulterantem dimisit notozie fornicetur: t nō si non mozetur cū adultero potest dimittere t intrare monasteriū. 2° casus est: q̄ matrimonio cōsumato de cōi assensu intrant ambo religionē: ille virozum t illa monialiū t profitentur: sicut plures factū est: t tunc dissolutū est matrimoniū: q; ad tozum t cohabitationē: non quo ad vinculū. vnde si diabolo instigante vnus coꝛ egrederet̄ non ꝓpterea potest alter exire ad requisitiones eius: sed oz cōpelli ad reditū: nec ēt si in visitando vnus ab altero exigeretur: oz alter redderet vt fecit ep̄s lugdun̄. genebaldus visitans vxozē suam monialē: ex qua suscepit filiū vocans eum latronē: sed peccato cōfesso sancto fmigio: t penitentia sibi īposita peracta: interim sanct⁹ remigius gubernanti ecclesiā suā: q2 eū suspenderat ab executione officij: angelo sibi reuelante peccatū dimissū sanctus remigius euz restituit sue dignitati. Tertius casus est: q̄ altero cōsentiēte t in seculo remanente vbi nō est timoꝛ incōtinētie: puta q2 est multi temporis t honeste vite: alius intrat religionē: t tunc si sit consumatū matrimoniū: qui remanet non potest cū alio cōtrahere matrimoniū: q2 adhuc durat vinculum coniugale: īmo nec eo mortuo: q2 intelligitur cū eo continentiā ꝓmittere: sed si est timoꝛ de incōtinentia remanentis q̄ satis ꝓsumitur: cū est iuuenis: vel q2 lenis t suspectus non oz alter sīl alter intrare vel r̄cipi: vt dicitur. 27. q. 2. agatosa.

4° caulus est: q̄ matrimonio non cōsumato alter intrat sciente vel ignozante vel inuito altero q̄ potest in quo casu remanēs in seculo debz expectare vsq; ad ꝓfessionē coniugis qui ingressus est religionem fm omnes. nam si egrederet̄ ante professionem tenetur eum recipere: si etiaz contraxisset t consumasset matrimoniū: q2 per mortem ciuilem ideſt professionem: qua qs moritur actibus carnalibus: dissoluitur vinculū matrimonij non ꝓins. Sed vtrum tempus probationis in tali debeat abbreuiari: est triplex opinio. Alij dicunt vt ber. in glo. extra de regula. c. statuimus. q; per ep̄m debet taxari t abbreuiari tempus probationis propter periculum incōtinentie eius: qui remanet: t ad fraudē tollēdaz: quia posset intrans postq̄ intrasset in vnū monasterium in fine anni ire ad aliud: t sic fraudaretur expectans. Alij dicunt vt Joban. in glo. 27. q. 2. desponsata. quod est distinguendum: quia si de voluntate remanentis in seculo alter intrat: debet expectare per annum: nec tempus expectationis est abbreuiandum. Si autem ignozante vl̄ inuita intrat: debet certum tempus prefigi infra quod profiteatur: nec est inconueniens tempus a iure statutum abbreuiari: quia speciale est in isto casu propter periculum incontinentie remanentis in seculo. Tertij dicunt: vt hostien. in summa: q; ex quo ius permittit talem intrare religionem: t tempus probationis sit inductum: non solum in fauozem conuersi sed etiam in fauozem religionis: vt experiantur mozes conuersi: ideo non debet illud tempus abbreuiari: nisi appareat fraus: vt cum iret discurrendo de vno in aliud. hec pe. Potest dici: q; cuz hoc sit ī potestate sua t capituli: facere possunt quod eis vī abbreuiare tempus. i. ante annum facere professionē: si capitulus t ingressus volunt: t etiam expectare annuz: tho. ī. 4. s. di. 27. questiōe. i. ar. 3.

¶ ꝓfessionē abreuiari pt̄. in illo q̄ dimittit uxozē. uel cōtra. nō in religione mr̄imonium. q; nullo⁹ abreuiat̄. sic dispensatione ꝓpa.

p q matrim violenter contrax. nō p ingred religionē fiē sine alt.

Primus.

q.3. secundus mēdicantes tñ ante annū ñ posset recipere et talē ad pfessionē sine dispsatiōe papē: alias incurreret penam iuris. In oibus āt casibus ī qbus post cōsumatus matrimōiū licet ītrare religionē: licet et ad sacros ordines ꝓmoueri: et ad epatū: exemplū in beato hilario: q habēs filiam ex vxore: fuit epūs. Qñ āt nō licz religionem ītrare: multo fortius ñ licet ꝓiugato ad sacros ordines promoueri: sed esset suspensus ab executiōe ordinis: licet characterem reciperet.

De matrīonio āt cōsumato violēter: puta cū quis eā cū qua cōtraxerat p verba de pñti: volēs ingredi monasteriū cōtra voluntatem suam cognoscit dicit hosti. q nō potest ingredi contra voluntatem viri: z si ingrederetur ꝑm pe. cū duret vīculū cōiugale: nec possit dissolui p ingressū religiōis: remanēs ī seculo ñ posset cū alia ꝓbē z posset illā ītaz de mōasterio reuocare. Hāc q. optime tractat bar. brixiēsis ī. q. mer. z domi.

Notandum etiam con

iugatus ingressus religionez qñ tenet exire z qñ nō pōt: z qñ est liber ad exeūdum vel remanendū ꝟz pe. de pal. ī. 4. di. 27. q. 3. Tenet quidē exire religiōem et facta pfessiōe cōiugatus ad cōiugē ī seculo remanētez: quādo repetit in seculo existēs eum: qui illicite ingressus est: vl qz ñ oportuit phibēte seu ignorāte vel cōsentiēte fragili. qui ē suspectus de icōtinētia iuuenis z lasciuus remanēs ī seculo: qz ñ potuit ī eius ꝓeiudiciuz vouere vel pfiteri. Itē si licite ingressus fuit: quia de lñia antiqui: sed reītegra penituit. s. quādo ante emissuz solēne votum ī seculo remanens vel de religiōe exiens: alter repetijt euz: tenet exire.

2° tenet nō egredi: sed remanere: quādo licite emisit votum simplex vel solēne vel illicite ingressus est: sed alius nō repetit eū: quia ratificando cōfirmatur. Tertio liber est ī egrediendo vel remanēdo: quādo nullo modo est ingressus religiōem: astrictus religioni tacite vel expresse: vt quia nec voluit nec ꝓfessus ē: nec vxor eū repetit: aut si repetit fornicata est antea vel post notorie. Qñ vero votum simplex emisit ingressus nō solēne vel solēne de facto nō de iure: puta, quia ifra temp° ꝓbationis: cozā eo qui non potuit recipere ad pfessionem vxore nō repetēte: egredi nō pōt: sed quo ad ecclesiā potest: maxime si votū ꝓbari nō potest: in quo casu retinens clericum iuitū est excōicatus: dico retinentes nō solum manus ī eum ijciendo: sed etiā veste seculari negata sine qua cōmode egredi non potest: persuasionibus tamen eum retinere possunt. Et idez intelligendū de vxore ingressa quo ad viruz nō repetentez. 4° de debito: qz egressus de religione quādoqz ñ pōt reddere nec exigere: vt quando illicite egressus est post pfessionē: vt ī casibus dictis: z quādo cōiunx sciēs z tacens permisit pfiteri: tunc enim seruitutē remisit: vt dominus cuius seruus eo sciente z permittente ordinatur vel ꝓfitet. Dico autez illicitē ꝓpter votū rite solēnizatū: qñqz z petere z reddere pōt: vt quando liber egressus fuit: nullo voto astrictus religioni: sicut nouitius solut° egrediens religiōem: matrimoniū cōtrahere pōt. ꝟz puto q ītelligat de tali nouitio: qui ītrauit aīo ꝓbādi: nō ꝑpetuū ibi ꝑmanēdi. Hā ipe pe. tenz q talis ingressus. s. aīo ñ ꝓbādi: sed firmo perseuerandi: habeat vim voti simplicis saltē. Alij āt q et solēnis voti habeat vim: vñ posset cōtrahere talis: vel exigere si cōtraxit. Sed de hac materia habes supza ī. 2ª. par. ti. xi. ō voto: z diffusi° ī. de statu religioso. Qñqz vero egressus potest reddere: sed nō exigere: vt quando de consensu ipius: de cuius cōtinētia est timor: votū simplex emisit: tunc enim nō illi ꝓiudicauit. Et nō ꝟz pe. vbi supza: q in quibus lz coniugi repetere cōsortem suū religionē ingressus ante pfessionem siū post pfessionem: nō lz tamē de monasterio eum rapere. nec ob. extra de rap. c. cuz cā. qz narrat q rapuit: sed non dicit q licuit. Posset enī vxorez vi de vico ad domū adducē: qz hz ī ea cōrectionem: sed non posset eam ꝓuato quasi possidēti vi eripere: z multo minus de monasterio lexhere foras: frangendo aut habituz violenter lacerando vel cum iniuria loci sacri eam accipiendo: lz alie peccauerint ipsam recipiēdo: ar. C. vñ vi. l. si quis in tantam. 5° videndū est de regressu ad religionem quando tenetur. Et dicit pe. vbi supza: q in. 3. casibus. Primo quando illicite egressus est: vtpote cum alio coniuge in religione remanente post pfessionem egressus est vel etiam in seculo remanente z honeste cuz cōsensu eius ꝓfessus est. 2° est: quādo licite egressus: qz ad requisitionem vxoris sine licentia ei° ingressus: sed postea vxor penitet de reuocatione: z ipsa mouet. 3°. quando post votum ad eā egressus: mortua est ipsa vxor. nam tunc tenetur regredi vt impleat votum suum. Sed si talis: q post votum solēne reuocatus ab vxore ad seculum: mortua ipsa vxore contraxit matrimoniū: vtrum teneat pe. vbi supza facit talem distinctionem: qz si inuita vxore fuit solenniter ꝓfessus: cum illa ꝓfessio quantum ad solennitatem nō valuerit ecclesia hoc ꝓhibente: ideo talis mortua vxore non potest contrahere: qz habet in se votum simplex ratione illius ꝓfessionis: z peccat mortaliter contrahendo z exigendo: tenet tamen matrimonium: nec potest eum tanqz apostatam religio persequi: sed si vxore consentiente fuit ꝓfessus: sed postea quia vxor iuuencula vnde z suspecta eum reuocauit: ius noluit in hoc casu ꝓfessionem inhibere simpliciter: sed solum in quantum erat ad vitam eius. vnde simpliciter fuit in ꝓeiudicium eius votum solenne: non in ꝓeiudicium vxoris. vnde ea mortua est apostata: si non redijt ad monasterium: z matrimonium si contrahit cum alia: non tenet vt dicit Hoffre. hec pe. de palu.

p nō q m ibq mſbo ꝟz regredi ad religionē. q fit egressꝰ.

p q ē instatu matrimo. et religiem fit ingressꝰ. et postea a religione mortuꝰ est ſſꝰ. ipa mortua. nō pt regredi ad alia.

p q ē in statu matrimo. et religiē ingressꝰ. alia tenet exire. alia nō pt.

Tertium bene considerandum est: vtrū pter predictos duos modos scz morte naturalē z morte ciuilem: qui est per ingressum religiōis. i. pfessiōem: sit alius modus soluendi matrimōium ratum ideſt cōtractum p verba de presenti: quo ad vinculum: vbi pe. ponit. 4. cōclusiōes.

Prima est q̄ seruit⁹ superueniēs tali matrimōio rato nō soluit ipsum: Et ratio est: quia per hoc nō moritur ad actus carnales: nam z potest de nouo cōtrahere. Et generaliter de ceteris impedimētis: q̄ dirimūt matrimonium post cōtractum intelligendū est: q̄ nihil tale superueniens dirimit pr⁹ cōtractū: sed solūmodo p⁹ contractū: vt verbi gra Cognoscens consanguineam eius cum qua iam cōtraxit per verba de presenti: z si non adhuc p sumauerit: nō dirimit tale matrimonium: quod dirimeret si ante contractū per verba de pñti illā cognouisset ꝓpter affinitatez.

Secunda cōclusio est q̄ tale matrimoniū. s. ratificatū per verba de pñti non soluitur per votū simplex. vnde tenetur vel intrare religionem vel reddere debitum vxori petenti: sed peccat moraliter reddendo: qz adhuc potest religionem intrare ante consumationem eius: nec sufficeret ingressus religiōis in tertio habitu beati dominici vel franciſci cum pfessione in ipso: qz talis professio nō hz vim nisi voti simplicis. vnde non est sufficiens ad tollendum vinculū coniugale: z pfessus in illa religiōe tertij hītus: q̄uis peccaret grauiter cōtrahendo: qz de votum: tamen teneret matrimonium.

Tertia cōclusio est q̄ nec castratio quantacūq; superueniens soluit tale matrimonium ratum: quia matrimonium non inuenitur in iure solui nisi in certis casibus: sed ille non est de illis casibus: ergo z cetera. Item. 32. questione. 7. capitulo hi qui. dicitur cōiugium illoꝝ qui post mrimonium membris truncantur aut a barbaris exacti sunt. ꝓpeter hanc cām solui non potest: z q̄uis glo. intelligatur de mrmonio ꝓsumato: extra eo. qō dr. 33. q. i. cōiugiū firmatur officio. s. carnali ꝟm glo. z antecz confirmatur impossibilitas officii soluit vinculū coniugij: negāda ē illa glo. qz cōiugiū solo cōsēsu per verba de pñti firmat z ratū vocat vt nō. glo. ō testi. c. fr eo

Quarta conclusio q̄ nō soluitur tale matrimonium ratum tantum per ordinem qui ē sacrm vl dignitas: z q̄uis magister sñiaꝝ in tex. videatur innuē: q̄ spōsi nō solū pñt intrare religionem sine cōi consensu: sed ēt ad ordines promoueri: z hosti. dicat: q̄ cōiugati ante carnalē copulam licet eꝑatū acceptate: tñ ꝓtrariū hr est verus quia eꝑatus ex sua natura nō hz oppositum ad mrimonium: cum eꝑi prius essent vnius vxoris viri: nihil aūt tollitur nisi a suo cōtrario: nec eꝑi moriuntur ciuiliter: cum prius habeant sicut et ceteri clerici seculares. vnde qz religio soluit matrimoniuz nō rōne perfectionis: sed ratione mortis ciuilis: eꝑalis ordo licet sit pfectior: z similiter sacer ordo licet sit perfectior q̄z religio non soluit propter defectum mortis ciuilis: z iō cōiugatus incorruptus. i. non cōsumato matrimonio licite profitetur: qui tamē illicite in seculo ordinatur nec soluitur matrimonium quando de cōsensu vxoris ordinatur vel eꝑatur quo ad viculum. vnde vxor talis eo viuente non potest cū alio cotrahere. Coniugatus igitur ante copulam non potest eligi: qz cēsetur laicus nec est i sacris vel est irregularis siue suspēsus: sed potest postulari: z tunc si vxor consentiat confirmabitur: sed si dissentiat: papa nō potest eū confirmare nec cōsecrare in preiudicium vxoris: quin. s. teneat rd dere debitum cum non possit contra ius diuinū dispensare: sed potest religionez intrare: z prima die de lria pape profiteri. eadem die confirmari z post modum ordinari z consecrari: nec similiter de licentia pape potest cōiugatus inuita vxore etiam ante copulam ad sacros ordines ꝓmoueri: z si fuerit ordinatus nihilominus tenet reddere debitum: qz semper hoc est de iure diuino Similiter nec papa potest auferre vxori virum suum etiam incorruptum. i. non consumato matrimonio: z multo magis post copulam vt ipsuz faciat cardinalem: qz z ille status secularis est: nō regularis dicente quodam cardinali: nos habemus religionē cuius apostate sunt sancti: vt Hieronymus. Et si arguatur q̄ eꝑi tenent locuz apostolorum: sed christus vocauit ioānem de nuptijs ad apl'atum etiam inuita vxore: si verum est quod dicunt quidam q̄ ipsa fuit maria magdalena: que propter hoc indignata luxuriata ē? Respondet q̄ eꝑi tenēt locuz apostoloꝝ quo ad dignitatē nō quo ad pauptatē z mortē mūdi: quia illis dictū est. De mūdo ñ estis. Preterea alia rō est: qz xps hoc potuit facere z ꝟm deitatē z hz humanitatē: qz ptātē habuit excellentie in sacramētis quā nulli cōicauit etiam pape. Preterea q̄ iohānes inuita vxore secutus fuerit xpm: ignorat̄ur: nec ē multū verisimile illā fuisse mariā magdalenā: sed z si vez esset: q̄ inuita vxore xpz fuerit secutus licite facere potuit: qz apl'atus ad quē transiuit: erat status religiōis: z quo ad votū obedientie castitatis z paupertatis. Et si dicat q̄ papa dispensat monachū contrahere matrimoniū viuente prima vxore: puta qz ille cōtracto mrimonio cū aliqua añ copulā intrauit religionē z pfessus ē: z sic solutū ē vinculū: postmodū magna cā vrgente vt pace reformāda vnius regni: vel p conuersionē vnius gētis papa dispēsat cuz illo monacho: q̄ ꝺbat cū alia: qz viculū ꝑmū fuit solutū. nā si viculū ñ fuisset solutū: papa ñ posset: nisi dicatur q̄ ex statuto eccl'ie est illa solutio

[illegible] impedit tm̄ nulla matrimō ꝺrim̄ si sue ꝓ matrimō ꝓmati - tunc de illꝫ ꝺrimit matrimō. p̄ ꝓmissū.

[illegible] matrimō ꝓmittit p vba de pñti - et ante ꝯsumacionē ingressū ē religionē - ſ nō sufficit ut ingrediat - in tertio ordine ſ in religione egrediat.

[illegible] matrimō p vba de pñti. nō soluit p nstrnationē.

p matrimo p verba de pñti ostauñ. solū p ingressum rel gionis agnare dissolui. et h̄ sm theologos. sz sm canonistas etiā dissolui p dispensationē ppē.

Primus.

quia solēnitas voti est ex ordine ecclesie. Dicendū: q̄ hoc non est verum: quia hoc non inest illi voto propter solennitatem: alias inesset ordini sacro: sz ies̄t ei rōne mortis ciuilis: vñ beremite nō solēnizāt votū: sed regulā approbatam: z tñ p votū eremi soluit: q2 hoc ē ex natura act⁹ mūdo mortificantis: z diuina īstitutiōe a qua ē vita eremitica: vt ī Joāne baptista. Est ergo conclusio ist⁹. ℣. q̄ matrīoiū cōtractū per verba de p̄senti solū p professionē religiōis approbate solui potest: z ñ per aliū modū ēt auctoritate pape. Canoniste aūt cōiter tenēt cōtrariū. s. q̄ papa potest dissoluere illō. Unde io. an. in nouella sup. c. ex publico de cōuer. cōiu. dicit: q̄ q̄uis matrīoniū sit īstitutū a deo ratificato matrīoniū tamē firmat cōstitutiōe ecclesie: ī quantū. s. ē sacramē tū ecclesie ꝓpter virtutē baptismi: quā virtutez ratificationis: que est: q̄ alter altero viuente non possit cōtrahere: pōt papa tollere: vel circa ipsaz ī aliquib⁹ dispensare: vt ī. c. q̄to de diuo2. Consummatio vero ꝓcedit de iure naturali ī p2in. consistit enim in facto: q̄ ex quo factū ē: nequit nō fuisse. 32. q. 5. c. si paulus. Dicit aūt: q̄ b⁹ iuris alia rō diuina. s. reuelatio: per quā ad exemplū sanctoꝝ facta ē hec cōstitutō vel interpretatio: que etiaz approbat: primo per apostolū dicētē. Si infidelis discedit discedat. secūdo per fatiozē fidei: de quo ī decretali quanto. quare videt facere potius diuina cōstitutō: qua rōne dicit spōsos de pñti ante carnalē copulā posse auctoritate pape in uicē se absoluere: sicut z spōsi de futuro: de spō. c. z. z sic rō q̄re cōgrue aī copulā potest ibi īteruenire cōtrarius act⁹ per dissensum mutuū non alteri⁹ tñ: qō ñ essz post copulā. Intelligit autē hoc de potestate absoluta: non de ordinata: nisi alia cā subesset: non enim fit hoc ēt sine cā. Asserit ēt probabile dici posse: q̄ cum circa impedimenta mr̄imonij restringēda z laxanda potestatē habeat ecclesia: vt de cōsan. z affi. c. nō debet. statuere potuit quod hic dicit: z de vni⁹ pfessione z alterius cōtractu. Potuit ḡ papa ēt de potestate ordinata circa matrīonium nō cōsumatuz hāc cōstitutiōem facere: z sit patēs rō cōueniens rōni: vt nō. 27. q. 2. quapropter. vñ circa nō cōsumatū potest ecclesia statuere quicquid placz: dū tñ subsit causa iusta. Et hoc voluit finis. c. ex publico. Dicit tñ ipse hosti. q̄ non expedit: q̄ circa hoc multū laxet habenas: nec ēt est tutū. In matrimonio vero ꝯsumato fieri non pōt: quin per ipsum repꝛesentet cōformitas carnis ītr xp̄z z ecclesiā: que nullatenus rūpi pōt: quod si per religionē illō rūpi posset: eēt cōformitatis violator: z īueret q̄ expectaret aliā fidē z aliaz ecclesiam: quam sibi xp̄s vniret z iterum desponsarz quod falsum z hereticum est ꝯm hosti. qui plen⁹ ista tractauit hic: z remittit ad summā. Idem ēt ponit Jo. an. in regula actus legitimi in. 6. ī mercurialibus: z Anth̄o. de bu. z archi. in. c. qua pp z. 7. q. 2. Idez benedictus super dicto. c. ex publico. addens q̄ ex potestate absoluta matrimoniū per verba de pñti papa dissoluere potest ēt nulla cā subsistente de ptāte ordinata non nisi ex legitima cā. Et nō solum de consensu vtriusq̄: sed et si tñ adesset consensus vnius coniugis legitima cā subsistente: vt vult hic glo. in fi. cum circa matrimoniū non cōsumatū papa possit quō vlt dispēsare ꝯm īno. hic. Uidi aliquas bullas z martini. 5. z eugenij. 4. continentes talē dispensationem siue dissolutionē matrimonij nō cōsumati: contrahentibus postmodū illis cū alijs. vnde tales ñ sē cōdēnandi: sed nec cōsulendū est alicui: vt procuret talem dissolutionē siue dispensationez cum theo. videantur tenere q̄ non possit dissolui nisi per ingressum religionis vt supza dictum est.

Nota secundum tho. in

p matrimonio legitimē ostiato nō pōt dirimē quo ad vinculū. sī p̄ quo ad cohabitationē ꝓ mīs.

4. z ricar. q̄ cōsumato matrimonio legitime cōtracto alter alterū dimittere non potest quo ad vinculū. i. vt possit cum alio contrahere. Quantum vero ad cohabitationē z actum cōiugalem non pōt alter alterꝝ inuitū dimittere excepta fornicationis causa: nisi forte ad tps velit se subtrahere consortio vxoris pp castigationez eius subtrahendo ei solatiū p̄ntie sue. Nam z qñ vxor p̄ stat magnam occasionem ruine viro suo: tūc vir potest se subtrahere conuersatione sua. Idem alber. addens q̄ non oportet cohabitare furoni z hi⁹ si nō vult respicere. 28. q. 1. c. vxor. Que rūt theologi vtrū in veteri testa. repudiatio vxoris ibi permissa fieret sine peccato. Et circa hoc est duplex opi. Aliqui dicunt q̄ non fiebat absq̄ peccato. Et fuit comparatiua permissio ad vitandum maius malum. s. vxoricidium. ꝓpter duriciam ergo iudeoꝝ permissum erat ita. s. q̄ non puniebatur in lege. Sed circa hoc ab his qui sunt contrarie opini. sic obijcitur Lex vetus z si imperfecta erat inquantum gratiā non ministrabat adiuuandum implere ipsam. Tamen cōplete ostēdebat peccatū qō debebat vitari. Sz cum nullibi in scriptura veteris testamenti tale repudium reprehendatur. Si peccatum fuisset illa lex defecisset: que illud permittebat nec malum esse ostendebat. Sed ad hec respōdet Nicola. de li. super deutero. dicens q̄ aliquid esse, il licituz qō lex permittebat dupliciter ostendebatur. Uno modo quia per aliquem ꝓphetaz reprehendebatur. Et isto modo vsura permissa ī lege ostenditur illicita. dicente p̄s. Qui pecuniā suam non dedit ad vsuram. Et ezech. etiam tangit. Alio modo per cōmunem bonoꝝ conuersationem. Cum enim consuetudo sit optima legum interpres: z consuetudo sit bonus vsus nō abusus: quia non reperitur in veteri testamēto aliquem sanctoꝝ vxorem repudiasse: nisi a deo inspiratus specialiter. Sicut Abraham de agar. z Moy. de ethyopissa. ideo per istum modum ostendit fuisse malum tale repudium.

Et sic concludit ꝛ tenet Hico. ō ly. Pe. vero de palu. dicit in. 4. q̄ ista opi. magis concordat verbis euāgelij mat. 19. vbi xp̄s dixit q̄ moyses pp duriciam cordis eorum permisit repudium ꝛc. Sz alia opi. que dicit q̄ non erat peccatum asserit q̄ vr̄ verior: q̄z illud fiebat auctoritate legis dei que omne mortale prohibebat: ꝛ si non cohibebat alias ip̄erfecta fuisset lex que nō de omnibus actibus virtutum ferebatur necessarijs ad salutem.

p ex fornicatione seu adulterio · p̄t vir uxorē dimittē · seu accusare · et uxor. uirū · nō in. 7. casibus.

Item nota q̄ ex fornicatione seu adulterio p̄t vir vxorem dimittere seu accusare ꝛ vxor virum nisi in 7. casibus qui. j. ponuntur: q̄z in hoc sūt paris cōditionis. 32. q. 5. siquis vxorez. Et ista causa. s. fornicationis extenditur ad fornicationis seu adulterij suspitionem. s. quando est suspicio violenta vel certa: verbi gratia. Si probatum est q̄ fuit solus cum sola nudus cum nuda in eodem lecto aut simul in multis secretis locis in lateribus ad hoc cōmodis ꝛ horis electis libē dimittit vxor 32. q. 1. dixit. Item secundo extenditur ad vicium sodomiticum vt propter hoc possit alter alterum dimittere. 32. q. 7. omnes causationes. ꝛ c adulterij. Pe. etiam de palu. dicit q̄ hoc extenditur ad vicium sodomiticū ꝛ pollutionem extraordinariam cum alio vel cum alia commissā Et idem dicunt quidam de omni peccato cōtra naturam. Item tertio extenditur ad infidelitatem que dicitur fornicatio spualis: vt si alter ī cidat in heresim iudaismum vel gentilitatem: ꝛ precipue si trahit coniugem ad infidelitatez. 28. q. 1. idolatria. sed si cogere se vellet talis nō dz dimitti. Item si polluat aliquam extra claustra pudoris videtur q̄ dimitti possit ab vxore pp hoc ar. 32. q. 4. meretrices. Item si tale quid egit cum propria vxore ꝼm hug. ꝛ lau. vxor p̄t eus dimittere: si tamen ipsa non fuit in culpa. s. assentiendo: sed violentata vel sōno ōcepta ꝛ hī. Ex vitio autem pollitici cum. s. alter coniugum polluit seipsum nec potest talis dimitti ꝼm hug. Itē ex sola voluntate adulterandi sine opere subsecuto non potest dimitti ꝼm guil.

nō q̄ ꝓp̄ hēsim p̄t uxor dimittē · et cōtra · ꝑ si cogere se uelit dz mittere.

Sed nota q̄ ista dimissio potest fieri dupliciter. Uno modo quo ad tori separationem. Secundo mō quo ad cohabitationis separationem. Et iste secundus habet etiam primū modum implicitum. Dimissio igitur primo modo. s. quo ad torum: videlicet denegando illi debitum potest fieri propria auctoritate etiam sine iudicio ecclesie quādo innocenti constat certe de adulterio coniugis: tunc enim absq̄ peccato potest ei denegare debitum: ꝛ hoc nisi cōpellat auctoritate eccl̄ie vl̄ nisi ipse postea adulteraſſet: aut etiam si petisset vel reddidisset debitum voluntate sua postq̄ sciuit de adulterio: tunc enim videtur sibi reconciliasse. Unde non potest innocens amplius denegare debitum adultero nisi recidiuaret. Pe. de palu. ꝛ sibi delinquens omnino vellet se emendare vl̄ presumeretur penitens debet innocenti persuaderi q̄ sibi reconciliet: tamen ad hoc cogi nō p̄t p subtractionem absolutionis nisi hoc faceret ex odio vel vindicta ꝼm tho. in. 4. Sed quantū ad secundū modum. s. cohabitationis separationez qō dicitur diuortium non potest alter alterum dimittere sine iudicio ecclesie ꝛ si dimiserit debz cogi ad recipiendum: nisi fornicatio incontinēti possit probari: ꝛ ꝼm hosti. infra octo dies si ꝓbet non restituetur: alias sic. Et hoc intelligendum ē ꝼm ricar. quando matrimoniū est celebratum in facie ecclesie vel coram testibus: sed si erat omnino clandestinum: potest propria auctoritate dimittere etiam quo ad cohabitationē. hec ille. Uidetur tamē q̄ teneatur illud matrimonium notificare ecclesie ad vitanda pericula q̄ inde possent contingere. Item ꝼm hosti. si adulterium sit notorium: ita q̄ inficiationi non sit locus tūc potest auctoritate sua dimittere: extra de diuor. c. significasti. ꝛ multo fortius debitū negare: idē ino. Sed Guil. dicit hoc esse verum: si alter recedit a coniuge ꝛ publice moratur cum adultero vel adultera: alias si ꝓpa auctoritate dimitteret cogetur recipere.

Casus autez in quibus vxor propter adulterium commissum non p̄t dimitti seu accusari sunt bi ꝼz ray. Primus casus est si ipse eam prostituit: extra de eo qui cog. consan. c. discretioni. Idem est ꝼm pe. de palu. si vir sciuit ꝛ non ꝓhibuit cum potuit. Idem. n. est scientem non ꝓhibere cum possit delictum ī feriorīs reparare: secus autem si indirecte ei occasionem dedisset expellendo eam vel necessaria denegando: q̄z non est ignoscendum ei: que pretextu paupertatis turpissimam vitam elegit. ff. de ritu nup. l. palam. 2° est cum ipsum virum credens defunctum nupsit alteri: q̄z maritus rediens tenetur eam recipere ñ obstante tali adulterio nisi steterit scienter cū secundo marito: postq̄ primus venit. 34. q. 2. cum per bellicam. Excusatur enī predicta si habuit circa h° probabilē ignorantiam ꝼm ricar. 3° si fuit cognita ab aliquo latenter quem credebat propriū virum: est ar. 34. q. 2. in lectuz. 4° si fuit vi oppressa: vt 32. q. 5. propositum. Hoc autem intelligo ō vi absoluta: sed si metu vel precepto parentum instantia consanguineorum vel alia simili causa fornicaretur cum aliquo etiam contrahendo cū illo de facto non excusaretur. 32. q. 7. omnes. 5° est quando reconciliauerit eaz sibi post adulteriuz commissuz: vel eam publice adulterantem tenuit ꝛ retinet in consortium maritale. 32. q. i. c. i. cum se. Dec ratio est ꝼm ricar. q̄z crimē per reconciliationem dimissū amplius obijci nō debet nisi residuuz sequatur. 6° est ꝛz raro occurrat: si aliquis infidelis coniugem infidelem dimittat dato sibi libello repudij: ꝛ illa nubat secundo viro

ꝓp̄r adulter nō p̄t uxor dimitti m. s. mslig

suo:si vterq3 cõuertat ad fidẽ:tenet maritus ea3 recipẽ:nõ obstãte q3 sit ab illo cognita:cui se cõiũgit:nisi fuerit alteri fornicata:extra de diuort. gaudemus. 7° est si vir cõuincitur adulterari 32.q.6.p totum. Ubi ẽt nõ. q3 si vir ẽ adulter⁹ occulte:vxor manifeste:nõ põt vir sine peccato vxorẽ dimittere:q2 vxori nõ deficit excipiendi ius:s3 ꝓbatio ꝑm ray.tho.ꝛ alber.si tñ vir egiss3 pñiam ꝛ vxor nollet agere:s3 pseuerar3 in adulterio:poss3 siñ peccato accusare ꝛ dimittere. 32. q.i.in quattuor primis.c. Hos casus ponit ẽt ricar.ꝛ addit. Alij addũt.8.casum.s.si vir abstinẽdo cõtra voluntatẽ vxoris ei occasionẽ adulterandi dedit.33.q.5.c.si tu.tñ alij dicũt:q3 nõ ꝓpt̃ hoc excusaret mulier adulterans:quin vir poss/set eam ꝓpt̃ adulteriũ dimittẽ ꝑm glo. Nõ ẽt q3 pñia facta i adulterio non tollit gn possit accusari vl excipi de ipso adulterio in foro contẽtioso.35.q.i.ꝛ.6.q.i.qui crimẽ.dz tñ inocẽs parcere pẽitẽti:ꝛ sibi reconciliari ex charitate ꝛ q̃/dam equitate.cuius nõ teneat ex necessitate.s.cũ tũ ad reddẽdũ ei debitũ cõiugale. Itẽ si vnus cõiugum fornicet carnaliter ꝛ alter spiritualiter .s. labẽdo in heresim ꝑm host.ꝛ goff.admittet cõpẽsatio:si tñ fornicationẽ spirituale dimittat:qui i ipsam incidat:alias ꝓcederet cõtra eum:ꝛ non audiretur contra suum cõiugẽ. Effect⁹ accusationis de adulterio ẽ:q3 si maritus ꝓbz: qõ intẽdit:vl mulier hoc cõfiteatur:nisi mulier replicz contra eum aliquẽ de predictis.7.casibus absoluitur ab ei⁹ cohabitatiõe ꝛ fruitute:qua sibi tenebatur:ꝛ põt assumẽ habitum religionis eo ĩuito.27.q.2. agatosa. ꝛ in seculo siñ eo viuer̃ potest:s3 tñ continere tenetur.ꝑm ray.tho.ꝛ pe.ipa ãt dimissa ꝓpt̃ adulterium non põt ĩtrare mõasterium contradicẽte viro:s3 si ingressa ess3 viro sciẽte ꝛ nõ sibi cõtradicẽte: satis põt videri data licẽtia:ꝛ vir tenebit cõtinẽ:ꝛ si ingressa fuerit cõtra voluntatẽ viri poterit reuocari.tho.ꝛ pet.

Itẽ in seculo remanẽtẽ:ꝛ post diuortiũ põt ĩnocẽs adulteram recõciliare.i.admittẽ ad sui cohabitationẽ ꝛ ad actum coniugalẽ:ꝛ si nolz cogi poss3:ꝛ hoc ẽ ꝟum si ĩnocens de adulterio cõreptus ẽ:nã si manz ĩcorrigibilis: non dz sibi eã ĩnocẽs recõciliare. Itẽ nõ q3 si post diuortium: qui erat ĩnocẽs factus fit nocẽs in crimine adulterij:põt ꝛ dz cogi p iudicẽ recõciliari sibi adulterum coniugẽ:ꝛ ꝑcipue ipso hoc petẽte ꝛ allegãte adulterium commissum post diuortiũ ab eo: qui ĩnocẽs prius fuerat. Item si post diuortij sñiam constiterit eccl̃iam fuisse deceptam p falsos testes ꝛ hi⁹:dz sic spoliatus restitui. Taliter ẽt si alter iam feciss3 ꝓfessionem i aliqua ꝛligiõe vl cepiss3 sacerdotium:si hoc petat:ꝛ tenet̃ restitut⁹ reddẽ debitum:s3 exigẽ non põt. Sed si sit spoliatus non petit ꝛstitutionẽ ille:qui iam fact⁹ ẽ sacẽdos vl ꝓfessus:non põt ipse petere sociũ in coniugẽ. Itẽ nõ.q3 cum ꝛstituit aliqua vxor viro:si dicat se hr̃e suspectum virum:ne forte eam ledat:ꝛ causam verisimiliter ostẽdit: ad iudicez spectat facere cauere sibi sufficiẽti cautiõe:q3 tractabit eã bñ:ꝛ q3 nõ ledat eam i persona vel rebus:ꝛ hanc cautionẽ ꝓstabit p iuramẽtum.32. q.3.de bñdicto.sed si mulier nõ confidat de iuramento:dz ꝓstare cautionẽ pignoraticiam vl fideiussoriam sub certa pena.23.q.5.,pdest.vel si capitali odio ita eã persequeretur: q3 merito de ipso diffidat:nec possit ei de cautiõe sufficiẽti ꝓuideri:nõ solum non dz ei restitui: s3 ab eo potiꝰ remoueri ꝑm ray.ꝛ pe.

Nota secundum inno.

q3 vir tunc tenet̃ sequi vxorẽ.qñ.s.itinerat cum ex necessaria causa abest:s3 vxor tenet̃ sequi virum ex quacũq3 cã recedat.s.domicilium transferens:nisi velit eã trahẽ ad peccatũ:extra de diuor.c.quesitũ.secus tñ si eẽt vagabũdus.34.q.2 si quis necessitate. Idẽ ber.ꝛ host. Et addit host. q3 sicut i voto vltramarino vxor põt sequi virꝛ remanere si voluerit:sic i oĩ itinere volũtatis cũ ꝓposito reuertẽdi:qõ videt̃ intelligẽdum de lõgo itinere:sed vbi transferat domiciliũ de loco ad locum vxor tenet̃ sequi eũ.13.q.i.vnaq3. Et ꝑm guil.debet eũ sequi ẽt i carcerem ꝛ exiliũm:qõ intelligit̃ de carcere:quãtum ad debitũ reddẽdũ:seruata hõestate quo ad exiliũ quo ad cohabitãdũ si nutrir̃ põt ꝛ periculũ aĩe ꝛ corporis ñ iminet:vel vxor põt viꝛ nutrire. Sz nõ diligenter que dicit pe.de pal.i.4.di.39.circa cohabitationẽ cõiugũ.Dicit.n.q3 si i vno cõiugũ sit tale crimẽ:q3 timet alter corpori suo:nec põt sibi secure aliter ꝓuidere:licet dimittere talẽ nec teneat cohabitare:q2 si nõ teneat debitũ reddere cum periculo corporis sui:multominus cohabitare:ex̃ de resti.spo.ex trãsmissa. ꝛ.c.lr̃as i fi. Uñ falsa est glo.extra de diuor.c.2.que dicit: q3 non est dimittẽda vxor:ẽt si vite viri fuerit ĩsidiata. Item qñ vnus cõiugum trahit alterũ ad crimẽ: ita q3 licet nõ cogat̃ peccare:tñ ꝓpt̃ periculũ sue fragilitatis:ne cõiugalis societas ipm̃ pertrahat ad peccatum teneat illõ. Si oculus tuus dexter scãdalizat te erue eũ ꝛc. Si.n.cũ periculo corporis nõ tenetur manere:multominus cũ periculo aĩe:ꝛ sicut non tenetur ꝓpt̃ periculũ ĩfidelitatis cohabitare cũ ĩfideli:ita nec ꝓpter periculũ aliorum criminũ:licet ad nullus possit cogi. Et licet istud sit gratius q̃ alia:tñ minimũ periculũ mõtale ꝓponderat maxio piculo corporis:ꝛ licet ĩ hoc sit dissimile:q3 ũuito auferet̃ vita corporis ñ aĩe:tñ ista dissimilitudo tz:ita i ĩfidelitate: sicut i alijs vitijs:q2 nullũ peccatũ cadit i ũitũ. Item ꝓpt̃ alia cria vni⁹:qb⁹ alter ñ timet ꝓbabiliꝫ aĩe sue:nec corpori ñ dz derelinquere cõiugẽ :ẽt si sit ĩcorrigibilis:nisi sit fornicatio carnal:ẽt semel ꝓmissa vl spũalis fornicatio.i.ifidelitas:ĩ q̃ sit ĩcorrigibil:ꝛ sic ĩtelligit̃ ex̃ de diuor.c.2.

P nõ q3 vir nõ dz ingredi dimittẽ. ñ ingredi. ñ ꝓpt̃ nõ id dimis.

Xor vota abstinen

u tie vel peregrinatiõis ⁊ hi⁹ facta añ matrimoniũ cõtractũ fuit postea nõ tenet nec debz implere cõtradicente viro.ray. Sed vir põt vouere ⁊ tenet implere vota abstinẽtie etiã inuita vxore:nisi p hoc fieret piudiciuz vxori: puta qz redderet impotẽs ad redditionẽ debiti ꝟz hug⁹. 32.q.5.precepit.⁊.c.xpiana. Mõ ẽt q; si vir dedit iam lniam vxori iplendi votũ abstinentie:si postea reuocat rõnabili cã motus bñ facit:si sine cã reuocat peccat:tñ in vtroq; casu vxor dz obedire ⁊ non peccat:ray.33.q.5. manifestum .⁊.ca. voluit.

Quantum ad votũ pe

regrinationis vnus non potest sine consensu alterius facere seu factum adiplere ꝼm ray.⁊ host. imo ꝼm ino.potest reuocare si aliqñ consensit:lz peccet. Excipitur ꝼm pdictos aliqñ votũ hierosolymitanũ:qõ potest facere vir sine lnia vxoris ⁊ factũ adipiere:vxor tñ vt assentiat est attentius admonenda:vel si non vult remanere:sequatur virum. Dicit tñ be.tho.in quodlibet ⁊ alber. q; non est consulendum viro q; accipiat crucem trasferendum se vltra mare :si vxor sit talis q; nõ possit sequi:⁊ de eius incontinentia timeatur. Uxor ꝼm host.potest ẽt inuito viro votum hierosolymitanũ emittere:sed si suspecta vel nimis iuuenis ẽ:nõ exequatur psonaliter:sed votũ redimat:alias vadat:maxime si talis est:que secum posset ducere bellatores. Quantũ vero ad modicaz pegrinationẽ ẽt sine voto propter disponendã domũ:vel quantũ ad transferendũ domicilium alio:vꝝ dicere bea.tho.q; potest,in. 4: vir hoc facere sine lnia vxoris:qz in dispositiõe domus ⁊ regimine vite ⁊ mulier est subiecta viro ⁊ nõ econuerso. Dicit tñ hug.33.q.5. manifestum.glo.q; vir illa vxor] vota reuocare potest: que ipsa ĩplere non põt sine scandalo viri: vt de ieiunijs de surgendo ad matutinas ⁊ hi⁹:alia nõ vt si vxor vouit dare aliquid de ꝓprio:vbi consuetudo ẽ:q; mulier bẽat bona parafernalia:vl si vouit aliquam orationem ⁊ hi⁹.

Quantum ad votũ ca

stitatis coniugatoꝝ sciendum ꝼm ray.⁊ alber.q; vir ⁊ vxor ad paria iudicanť.32.q.1.siquis. Põt aũt fieri tale votũ tripliciter. Uno mõ q; vn⁹ emittat votum castitatis altero inuito vel ignorante seu sine lnia alterius. 2°modo:q; vn⁹ tñ cũ lnia alterius emittat. 3°q; vterq; de pari cõsẽsu simul emittat. Et ꝑmo modo cum ſ. vnus coniugũ vouet castitatẽ sine lnia alterius :si ĩter eos sit tñ matrimoniũ initiatũ:puta per spõsalia ꝼm pe.de palu.aut oz q; frangãtur sponsalia de mutuo assensu:⁊ sic postea seruet votũ:vel intret religionẽ:ũ sponsa est q; vouit.sed si sponsus vouit ipse vel religionẽ intret vel sacrũ ordinẽ suscipiat:⁊ sic dissoluũtur sponsalia ẽt cõtra voluntatẽ alterius:vel faciat cõtentum alterũ.ſ.qui nõ vouit de nõ cõsumãdo matrimõio. Et dicit idẽ pe.q; ꝼm tho.per votũ simplex soluũtur sponsalia:qõ si vexꝝ eẽt ñ teneret:religionẽ intrare qui vouit:sed posset remanere in seculo continendo Sed cũ iura arrent ad cõplendũ sponsalia nisi i casib⁹ quibusdã expssis:de quibus supra:⁊ inter illos iste nõ ponit:tutius est tenere cõtrariũ. Si aũt eẽt inter illos matrimoniũ ratificatũ.ſ.p; verba de pñti:sed nõ cõsumatũ tunc ꝼm pe. tenetur intrare religionẽ siue vir siue mulier:nisi coniũx qui nõ vouit velit eũ dimittere sine debiti petitione:qz non potuit vouere in piudicium alteri⁹ ⁊ sic ẽ illi obligatus sub cõditione:si nõ intret religionẽ:qõ potest facere altero ĩuito:⁊ tũc q; pfessionẽ in qua moritur ciuiliter:soluitur vinculum matrimonij:sed si est cõsumatũ:nõ potest intrare religionẽ altero inuito:nisi ob foznicationẽ notoziam:sed de hoc vide supra ỏ diuoz. Sed si alter caste vixit:tunc vtrũ alius possit vouere cõtinẽtiam sine lnia alterius q̃tũ ad redditionẽ debiti Jn hoc cõcordant oẽs:qz non põt. Rõ est ꝼm ricar.qz hoc eẽt facere cõtra votũ de alieno :qõ nõ licet. Sed quãtũ ad exactionẽ sũt varie opi. vt refert pe. Aliqui dicũt q; ñ potest fieri tale votum. Unde ⁊ duran.in.4.dicit hoc votũ ĩdiscretum ⁊ piculosũ:qz redditur alteri nimis onerosũ vt semper ipse bẽat subire confusionẽ in exigendo:⁊ ꝑcipue si viro vouente mulier hẽret exigẽ: que cõiter in hoc est magis verecũda ⁊ nimis piculosum est in igne stare.i.iuxta vxorem:⁊ vrgẽte cõcupiscentia ñ posse exigere. Et ad hãc vꝝ declinare bea.tho.in.4.dicit enim q; tale votum factũ ab vno sine expsso cõsensu alterius :potest alter irritare:⁊ si alter irritat nõ tenet ĩplere. Si autem audito voto cõsortis:q; tunc tacet ⁊ dissimulat nec ratificat:si postea contradicit ⁊ irritat similiter nõ tenetur implere. Hanc opi. dicit Jo. neapoli.in qõlibet.8.esse ꝓbabiliozẽ. Addẽs q; etiam si talis qui vouit sine lnia alterius:exigerz etiaz cũ peccato mortali:puta ꝑsuppositа veritate alterius opi.cõtrarie:tenetur exactus debituz reddere alias peccaret. Alij ẽt dicunt q; fieri põt tale votum.ſ de non exigendo debituz :rõ qz hº est voluntatis scilicz petere debituz:⁊ est perfectionis non petere ⁊ de his est votum. Et dicit ricar.in.4.hanc opi.esse cõiozem ⁊ tutiozẽ. Et ad hanc vꝝ declinare pe.de palu.dicens tamen: q; hoc non eẽt alicui consulendum:maxime si p hoc matrimonium redderetur onerosum :alteri puta vxori suspecte vel verecunde in petẽdo debitum:⁊ lz talis peccet vouendo nõ petere:si tñ vouit tenetur seruare in quantuz potest:sine hoc q; reddat matrimonium onerosum:puta reddẽdo non solum exigenti expzesse:sed interpzetatiue .Ad tollendum igitur omne dubium bonuz esset petere super huiusmodi dispensationem.

Et posset in huiusmodi episcopus dispensare

vt aperte trahi potest ex his que dicit Jo.an. in nouella in.c.rursus:extra qui cleri.vel vo.

Quantum ad secundū

modum:cum.s.vnus vouet continentiaz de lnīa alterius loquēdo de voto solēni religionis.Dicē pe.de palu.q circa hoc est duplex opinio.Quidam enim dicunt q̄ lz intrando religionem istō debet obseruari:q̄ si ille de cuius lnīa alter intrat religionē est senex:z non persona suspecta ō incōtinentia:potest in seculo remanere vouēdo cōtinentiam:sed si est iuuenis vel persona suspecta non potest remanere in seculo:sed oz intrare religionem:vt habetur extra de conuer.coniu.cum sis.z.c.vxoratus.tamē istud nō obseruaī. Alij dicunt:q̄ sicut viro cōsentiente vxore ī voto abstinentie:idem vir pōt reuocare postea:licz peccet reuocando sine iusta cā:illa tamē tenetur obedire:ita z in voto castitatis quo ad vtrunq; q2.s.vno vouente continentiam de lnīa alterius si postea lnīas reuocet:lz peccet:tñ lnīatus reddere tenetur debitū.Et subdit idem pe.q̄ possz sic distingui:q2 aut licentians ad religionem:nō est persona suspecta de qua timetur de incontinentia:z vult similiter continere z vouere:z tūc lz reintegra.i.anteq̄ coniunx ei⁹ p̄fiteatur:possit reuocare licentiaz siē z mandatum re adhuc ītegra reuocari potest: tamen post votum solenne emissum a licentiato nō potest reuocare ipsum: z sic ītelligiē .c.agatosa.27.q.2.z.33.q.5.q vxor. Aut licentians est persona suspecta de cuius icōtinentia timetur:z talis q̄ non poterat licentiare de intrando:z tunc lz peccet reuocando post votum solēne:tamen q2 illud fuit temere emissum tenetur licentians debitū reddere. Dec pe. dicit tamen hanc cōclusionem dubiam.Et eandē distinctionē facit pe.de voto simplici emisso de licentia alterius.s.q̄ possit reuocari a persona licētiante:si est suspecta de incōtinentia.Et argumētum ad hoc sumit a fortiori per.c.i.de cōuer.cō. Sed doc.multi z precipue tho.in.4.z Jo.neapoli.in qōlibet.8.dicunt q̄ votū cōtinentie emissum ab vno coniugū de licentia alterius seu sine licentia:sed postea ratificata licentians non pōt ipsum reuocare. vnde si ille qui sic vouit peteret debitum:non solum licētians nō tenetur reddere:īmo nec oz alias peccaret mortaliter ſm Jo. neapo.q2 cooperatur ei ī crimine mortali: argumentum ad hoc.33.q.5.continētie. Nec cōiter tenetur qō dictuz est supza a quibusdā:q̄ ita possit reuocari votum continētie semel cōcessuz ab altero:sicut votum abstinentie. Oēs tamē ī hoc concordant:q̄ ex hoc q̄ vnus vouit simpliciter de licentia alterius nō impeditur:quī ipse possit ad placitū exigere debituz a vouente:dū ipse similiter vouerit.De voto autez solēni per susceptionem ordinis sacri:dicit pe.de palu.q̄ si sciente vxore z cognoscente se teneri ad continentiā ex ordinatione viri:ipsa consentiat ipsum ordinari:cūius nō debuisset vir eius ordinari:si erat suspecta:non ꝓpterea poterit reuocare votū viri ordinati:nec tenetur ipse ꝓpter hoc ei reddere debituz petenti:nec ipso mortuo poterit cū alio contrahere:alias matrimoniū esset nullum: nec est simile de professione z ordinatione:q2 ꝓhibitio ecclesie potest facere professionem nullam:non autem ordinem.pe. Sed si insciā vxore vel sciente et contradicente recepit vir ordinem sacrum:ipse quidem deponetur z restituere tur vxori:si vxor hoc petierit:z sic reddere tenetur debitum:sed nō potest exigere nec post mortem vxoris cum alia contrahere:alias nullū erit matrimonium.

Quantū ad tertium

modum:cum.s.vterq; pari consensu vouerit cōtinentiam:nullus eorum potest vel debet exigere debitum vel reddere:nisi cum peccato mortali ſm io.neapo.z alios.Et si vnus eorum frangeret votum:puta aliam cognoscendo: alter nihilominus tenetur seruare:ar.33.q.5.c.qō deo.sz vbi esset periculū incōtinētie:q2 persōe suspecte forte bonū esset dispensationes querere sup tali voto.Et ſm Guil. vī q̄ epūs posset dispēsar Item ſm pe.de palu.quādo alter cōiugū intrat religionem z ꝓfitetur altero inuito:potest rūocari ad petitionem ipsius:z reuocatus tenet red dere debitum:sed non potest exigere ratione voti.Mortuo eo qui reuocauerat:is qui ꝓfessus fuerat:inducendus est:vt redeat ad monasteriū: non tamen cogendus:cuius ratio est:q2 ꝓfessio eius tenuit:ex quo non intrauit ō licentia cōiugis sue:z cūius non possit post mortem reuocantis contrahere cum alio:tamē si contraxit matrimoniuz tenebit:sed exigere non poterit debitum. Item cum vnus coniugum de licentia alterius intrat religionem:sed anteq̄ ꝓfiteatur reuocatur ab eo mortuo reuocante poterit etiā cū alia persona contrahere :nec tenetur redire ad monasterium:nec ꝓhibetur exigere debitum. Et hoc totum verum est:nisi aliud obsistat:puta si votum emisisset.Qui autem de licentia coniugis ꝓfitetur:nō potest de iure redire ad vxorem:q̄ si de facto ad vxorem reuertitur: cogendus est:non solum ea mortua:sed etiam viuēte redire ad monasterium:z sic videtur dicere illō c.ex parte de conuersa.coniu.z si mortua vxore contraberet cum alia matrimonium nullum esset.petrus.

De dotibus z donationibus ꝓpter nuptias Capi.zz.

d **Dos ē que dat̄ viro**

a muliere pro onere:qō de matrimonio sustinet. Unde tandiu dtrat :quādiu z matrimonium:sed eo soluto soluitur:q2 sine eo eē nō potest.ff.de iure dotiū.l.z.Et est dos quasi ꝓpuz

dos matrimonij dicunt tria q̄ dicunt matrimonium.

matrimonium mulieris.ff.de minozi.l.deniqz.§. sed vtrū in fi.sed cūdiu stat matrimonium: dōiuz dotalium ē penes virum. Unde contra volūtatez viri non pōt el'yam facere. Nota.q̄ due sūt species dotis: nam alia ē pfecticia: alia aduenticia. pfecticia dos ē: que a patre p filia vl' ab auo p nepte vel ab alio noīe eoz seu de bonis eoz datur: vt.ff.de iure dotiū.l.pfecticia. Aduēticia dos ē: quam ipa mulier dat p se vel p alio siue sit frater siue alius quis. Item dos alia extimata alia inextimata: sed si extimata datur: tam lucrum cūm dānum ptinet ad maritum: sicut ad rei emptozem. si vero inextimata: damnuz z lucrū pertinet ad mulierem. ff. de iure do. plerūqz. fructus tñ ptinent ad maritum ꝓpter onera matrimonij: vnde fetus dotaliū pecoz ad maritum ptinent: q̄z fructus computantur: sic tamen vt supleat inde mozua capita ex iam natis fetibus: vt in dicta.l.plerunqz. Pactum patri factum a filia: dum nuptui traderetur: q̄ dote ꝑtenta nullū ad bona paterna regressum haberet: improbat lex ciuil'. Si tñ iuramēto nec vi nec dolo pstito firmatū fuerit: debet seruari: extra de pac. cūm quis li. vi. Dos z donatio ꝓpter nuptias donari nō pōt ēt ꝑsentiente vxoze. ff. de fū. do. l. lex iulia. nec valet alienatio: nisi vxor iurauerit non cōtrauenire extra de iureiurā. cum contingat z.c.lz li.vi. Sz istaz mām: cū.s.iuratur sup huiusmōi: vide diffuse supza ī ka pte in ti. de iuramento.

p dos dnōz ē upt̄ · q̄z dn̄s stat matrimonij d.

p dos sur dur spēc · s. pfecticia et aduēticia.

p dos alia ēt extimata alia inextimata.

In quibus casibus maritus lucratur dotem?

Rñdeo lucratur ex pacto vt si paciscatur de tota dote vl' eius pte p' mozte vxozis lucranda: vt. C. de pac. ex cōdi. l. ex mozte in pn̄. z in autentica ibi posita. Item lucratur ex lege: vt si ꝓpter adulterium mulieris fiat diuoztiū: mulier dotem amittit: extra de dona. inter vi. plerūqz. Item mozua vxoze intestata et deficientibus liberis z propinquis vir succedit vxozi: z lucratur dotem: z econuerso ē. C. vnde vir z vxor. l. i. in alijs āt casibus dos ad mulierē z donatio ꝓpter nuptias redit ad virum: nisi secus obtineat de consuetudine: extra de dona. inē vir. donatio. §. sane.

p dotē lucratz marit̄ in certis casibus.

Pōe quod propter adulterium vxoris facta separatione toz: mulier dotem amisit: nunc autem probata consanguinitate separāt̄ omnino: nūquid poterit mulier dotem repetere? Rñ non. Nam licet modo appareat: q̄ non fuit matrimonium mulier nihilomin' punienda est propter intentionē cū opere subsecuto: extra de biga. c. nuper. z. c. vl. z etiam vt p hec ceteris delinquendi materia auferatur: z ne cogitetur falsa ꝓbatio contra matrimonium. hec host. laurē. gof. ber. z io. Et nō q̄ qz ad penas legum quis non tenetur nisi postq̄z quis fuerit adiudicatus. s. per iudicem condēnatus ſm tho. z ray. ideo si mulier cōmittat adulterium: nō ipso facto amittit dotem: sed postq̄z ī iudicio sup hoc fuerit iudicata. s. de adulterio.

p dos ꝑdit mulier. si vir adulteriū commisit. et in iudicio fuit cōdēpnat.

Cui restituenda sit dos

Rñ: si dos fuerit a patre ꝓfecta: tunc si in matrimonio filia ꝑmoziatur: debet dos reddi patri: vt. C. so. ma. l. dos a patre. nisi si mulier reliquerit liberos: q̄z tunc lz de iure deberetur patri: tamen de cōsuetudine remanet penes liberos: vt nō in. d. l. dos. Si vero vir ꝑmoziatur: tunc talis dos pri z filie reddenda est: ita tamen q̄ nec pater aliter cūm voluntate filie eam petere potest. ff. so. ma. l. z. q̄ si pater non vinat vxozi reddenda est vt ibi. Si vero dos fuerit a quocūqz alio: tunc si ꝑmoritur vxor: ad heredes eius ptinebit dos. Si vero ꝑmoritur vir: dos ad vxozem redibit. intelli ge hoc: nisi ille qui dedit fuerit stipulatus dotez sibi reddi. C. ō re. vxo. ac. l. vnica. z. ff. so. matri. l. quotiens. §. i.

Quando restituenda sit dos? Rñ: si dos consistit in rebus īmobilibus debz restitui statim soluto matrimonio. Si vero īmobilibus ōbet restitui infra ānū. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. cum autem. An semp maritus in casu restituende dotis compellatur reddere ī totum? Rñdeo maritus in reddenda dote nō cōdemnatur: nisi in cūtum facere pōt. s. habita rōe: ne egeat: si non dolo versatus ē: vt. C. de rei vx. ac. l. vnica. z debet cautionem exponere: q̄ si ad meliozem foztunam peruenerit: soluet residuuz hoc etiam ꝓuilegium trāsit ad filios eiusdē matrionij: vt so. ma. l. maritū. lz hoc heredi extrāeo non est ꝑstandum: quia tale bñficium persone le ē: z cum persona extinguitur.

p de dote bn̄ possit vir cōpēsas expensas virum. si nō vide infra.

Vtrū maritus vel eius hēs in reddenda dote possit detrahere impēsas Rñ. expensas: vtputa q̄ domum refecit: z huiusmodi retinere pōt: vt. C. de impen. in re. do. l. i. Expēsas vero voluntarias: siue voluptuosas pdit: etiam si voluntate mulieris facte sunt. ff. so. matri. in voluntarijs Quid si maritus teneat ō dote: z alia debita hz? Rñdeo mulier ꝓ dote habet obligata omnia bona viri in tantum: q̄ ꝑfertur oībus creditozibus non habentibus expssaz hypothecam. Et hoc nisi alius sit in simili iure: vt quia petit dotem pcedentez. C. qui po. ī pi. ha. l. fi. §. ꝑma restitui z. § . sed in donatione ꝓpter nuptias: vt prefertur mulier creditozib': nisi posteriozibus. Etiam ꝑstante matrimonio vxor recuperare potest dotem: vt quando vir vergit ad inopiam. C. de iure doti. l. vbi. Pro delicto viri non debet vxor dotez amittere: extra de pigno. capi. ex litteris: etiam si commisit crimen lese maiestatis. C. ad legem iul'. ma. l. quisqs. Possessione pignozata genero ꝓ dote fructus non ōbeant computari in soztem: si gener sustinet onera matrimonij: extra de vsuris. c. salubriter. vide

p in restitutione dotis mulier ꝑdit oīa ne debitōz. nō in casu ſtis.

supra l.2.ti.de vsuris : c.i.Qui habet cognoscere de matrimonio:habet ⁊ de dote tanq̃ de accessorio:extra de dona.inter vi.⁊ vxo.c.i.⁊.c.3.ff. ō iure do.l.2.⁊.3.

Donatio propter nup

tias est:qō sponsus sponse donat:quando ipe ab ea dotem accepit:extra de dona.inter vi.⁊ vxo. c.nuper. Dui⁹ autem donationis ꝓpium est:q̃ si paciscatur maritus de dote vel parte dotis lucranda:vxore ꝑmortua talem partem debet lucrari mulier de donatione ꝓpter nuptias ꝑmortuo viro:extra de dona.inter vi.⁊ vxo.l.dōatio. ℌ.sane.⁊.C.de pac.cōuentis.l. ex morte. In bi⁹ autem dotib⁹⁊ donationibus sūt diuersa statuta in diuersis locis. Nā alicubi:vt flozētie: si vxor ꝑmoziatur cōsumato matrimonio:vir lucratur totam dotem:si non extant filij ex ea.nam si filios reliquit illis remanet:alibi lucratur partem: ⁊ alia pars restituitur ei:vnde profecta est dos. Si vir premoziatur restituitur ei tota dos ⁊ donatio propter nuptias. Et in hoc statur magis legi municipali seu statuto:q̃ iuri cōi.

Dos constante etiam

matrimonio ab vxore potest repeti viro in insulam deportato:cuius affectionem mulier nō mutauit ſm pe.de palu.in.4.di.42. Et idem de viro de regno bānito.C.de iure do.l.vbi ⁊ in reb⁹. Item vergente viro ad inopiaz potest peti dos constante matrimonio:non propter paupertatez eris:q2 tunc sub tali cautione:quam prestare potest:cōmittenda ⁊ dimittenda est dos:sed ꝓpter paupertatem mentis:vt quando incipit esse ꝓdigus ⁊ dilapidator:q2 tunc cautio parum valerz ⁊ sic intelligitur illa lex vbi ⁊ in rebus pe. Itez q̃ licet ſm ius ciuile mulier scō nubēs lucraretur legatum sibi factum sub conditione:q̃ permaneret vidua fauore matrimonij:dum tamē nō nuberet infra ānum a morte viri:tamen q2 iura canonica ⁊ diuina plus fauent viduitati q̃ matrimonio:vt statui perfectori: ideo nubens contra dictionem legati non lucratur:sed amittit ipm.pe. de palu.vbi supra.

Item sciendum quod

quando vxor propter diuortium factum ꝓpter adulterium suum perdit dotē:si ipsa erat filiafa. i.in patris potestate constituta:⁊ dos erat profecticia.i.de bonis patris profecta:vel alias quādo cunq̃ dos erat ad patrem recasura:pater non pdit eam propter delictum filie:q2 non debet pz̄ portare iniquitatem filij. Si vero non erat recasura ad patrem:q̃uis ab eo ꝓfecta esset:quia ea mortua:eam rebabiturus non erat:tunc marit⁹ eam lucratur:⁊ sic intelligit host.C.de adul.l.vl. ad fi.⁊ extra de diuor.c.consensu. Sed quando dos erat reditura ad patrem:pater eam perdit q̃diu filia adultera viuit:sicut etiam non potuisset eam repetere ipsa non adulterāte:nec debz ipse ex delicto filie lucrari: sed tenebit eam vir adultera viuente:post eius mortem redibit dos ad patrem:sicut si ꝓlatus ecclesie cōmittat felloniam.i.coniuret contra dñm:q̃diu ipse viuit: ecclesia feudum perdet:sed ipso mortuo ad ecclesiam feudum redibit:ne delictum persone redundet in dānuz ecclesie. Et ex his sequitur:q̃ si vir committit crimen lese maiestatis:propter qō bona eius confiscentur:⁊ ipse nudus exulet:vxor pdit dotem:q̃diu viuit vir eius:ne per eius delictum lucretur vxor:qō prius nō habebat:interi tamen fiscus ei ꝓuidere tenetur necessaria loco viri :sed viro mortuo rebabebit integre dotem ⁊ dotarium suum vt dicunt de cōsuetudine.bec pe.de.palu.in.4.di.42.

Item sciendum de ex/

pensis factis ab vxore extra domum :q2 vir ꝓ oneribus matrimonij hz dotem:ideo a tempoꝝ contracti matrimonij intus ⁊ extra debet sibi facere expensas vir ſm quantitatem dotis.ff.famiber.l.si maritus.īmo etiam si dotem non hz vel perdidit culpa sua tenetur ei necessaria ꝓuidere ſm facultates suas:īmo vbi maritus dissipat bona sua vergens ad inopiam etiam constante matrimonio:mulier recuperat dotem vt dictuz est. Sed quando mulier sponte recessit: non recuperat expēsas:nisi a tempore quo rediens non ē admissa:⁊ hoc nisi opponatur de adulterio:q̃a adulter nihil tenetur prestaꝝ nisi ipsa replicet ō consimili. Dico autem q̃ sponte vaganti non tenetur ad expensas:sed solum quādo iusta de cā puta propter nimiam seuitiam viri vel aliquid huiusmodi:vel q2 vadit ad longinquas partes: ⁊ eam mittit ad consanguineos ipsius vxoris ꝓ maiori honestate ⁊ huiusmodi. pe. de palu.vbi supra.

Notatis in prece/

dentibus capitulis ⁊.ℌ. Nō summatim vitia tam virorum q̃ mulierum coniugatorum:que concernunt coniugium :que mortalia sunt. Primo si quis contrahit sciens in se esse vel habere aliquod p̄dictorum impedimētorū i4.que impediunt ⁊ dirimunt matrimonium:ñ habita dispensatione a papa:in his in quib⁹a papa potest dispensari. Secundo cum habens votum simpliciter religionis vel castitatis vel q̃ suscepit habitum religionis approbate cum firmo ꝓposito remanendi:⁊ ante professionem tacitam vel expssam egressus est:contrahit matrimonium sine dispensatione pape. Tertio cum talis contrahens matrimoniuz ⁊ cōsumans:exigit debitum:non habens super hoc dispensationem:reddere autem tenetur. Quarto: cum quis contrahit marrimonium clandestine sine presentia saltem testium:⁊ quouisq̃ manifestū faciat sufficienter semper est i mortali. Quinto

cuz contrabit contra interdictū ecclesie: vt qui a ordinarius audiens aliquod impedimētum circa aliquod matrimonium fiendum: ꝑcipit ne fiat contractus talis: nisi ꝓius discusso negocio.

Sexto: quādo quis contrabit de futuro vl' ō presenti non intendens ꝓtrahere: sed decipere ⁊ copulam extorquere. Septimo: qñ quis cogit aliquem vel aliquam ad ꝓtrahendum ō futuro vel de ꝑsenti: ēt si sint pater vel mater: quia omnimoda dz ee in huiusmōi animi libertas secus si ꝑsuadeat tantū. Octauo: qñ sponsalia: ēt de futuro tātum frangit extra illos nouem casus qui supra ꝛignātur. Alius autem cui frangūt excusatur. Nono: qñ ꝓtractum p verba de ꝑsenti hoc negat: ⁊ q̄uis alter contrarium ꝓbare nō possit vel non ꝓbet: tamen neuter cum alio contrahere potest: alias esset in continuo adulterio ⁊ separari deberet. Decimo: qñ pᵒ ꝓtractum p verba de presenti non vult consumare alio regrente congruo tempore: nec vult religionē ītrāre vt post ꝓfessionem alter sit liber: hoc facit: puta quia audiuit illum pauperem vel iniquum: vel quia īdignati sunt adinuicem: ⁊ huiusmodi. Et similiter peccant parentes: qui hoc non ꝑmittunt sine rationali cā: vt quia sine voluntate eoz contraxerunt ⁊ huiusmodi. Undecimo: quando cōsumant matrimoniū ante bñdictionem nuptiarum: cum benedici debeant: vt qz ꝓmum matrimoniū. Duodecīo: qñ consumant matrīonium seu celebrant nuptias tempore ꝓhibito ab ecclesia: vt in aduentu a. lxx. vsq; ad octauā epiphanie: ⁊ a diebus rogationum vsq; ad octauas pentecostes: ⁊ hoc siue sit virgo siue vidua: fiāt cū solēni apparatu siue pauperrime. Tertiodecimo: quando quis cognouit consanguineam vxoris sue vsq; ad. 4. gradum: nā tunc non potest exigere debitū ab vxore: vel vxor a viro suo: si fuit cognita a cōsanguineo viri sui: nisi habita dispensatione super hoc: reddere tamē debitum tenetur coniugi exactus: siue exp̄sse siue īterp̄tatiue: ⁊ hoc quando istud fuit perpetratum post consumatum matrimonium: vel in contractu per verba de p̄ti. nam si ante fuisset eēt ꝛpedimentum dirimens matrimonium. Decīo quarto: quando alter alteri denegaret debitum nō hēns aliquam cām rōnalem: etiam si faceret causa deuotionis: vbi alter oīo petat sibi reddi.

Decimoquinto: quando in actu coniugij reperitur aliquis de illis. 8. casibus: qui notātur supra in. c. de actu coniugij. Nam vel est mortale vel dubium de mortali: ibi vide: vbi etiam habes quando est veniale in vsu coniugij: ⁊ quādo nullum peccatum. Decimosexto: quando vir sine cā rōnabili grauiter verberat vxorem: vel contumeliatur ei turpibus verbis multum: vel cuz non puidet necessarijs cuz possit. Decimosep timo: quando vxor habens nisi dotem: si det de bonis domus ⁊ viri sine licentia eius expressa vl' interp̄tatiua: ⁊ multo magis contra prohibitiōez eius consanguineis vel amicis: vel expendat īre bus malis vel vanis: vt ludo vl' pompis: vel ēt notabiliter in elemosynis peccat grauiter. qz furtum cōmittit: nisi habeat artem multū lucrosam vltra gubernationē domus. Decimoctauo: cū vnus coniugum assentit alteri in adulterio: vel vir exponit vxorem alijs cā temporalis subsidij vel alia de cā: vel vxor permittit virum vitium sodomie ꝑpetrā: cū possit obstare. Decīonono quando vxor non vult sequi virum in cohabitā do vel mutando domicilium: nisi timeret ꝓbabiliter mortem vel mutilationem: vel q̄ exponat eam alijs: vel q̄ trahat eam ad heresim vel aliud mortale: vel q̄ non posset eam sustentare vel familiam cū inter suos subueniatur eis.

Uicesimo: quando de consensu vtriusq; vteriq; vouit continentiam ⁊ nō seruant: tunc enim ⁊ exigens ⁊ reddens sine alia dispensatione peccaret mortaliter nisi dispēsetur. Uicesimoprimo: de negligentia in gubernando familiā: in admonendo filios ⁊ seruos ad mandata dei ⁊ ecclesie ⁊ sacramenta sumendo: in correctione vitiorum ⁊ bi' in prouidendo necessaria domui: in excessu amoris alterius ad alterum: in pōpis ⁊ vanitatibus precipue mulierū est difficile dare regulaz quādo sit mortale vel veniale: nec de facili ī hi' debet precipitari sn̄ia. Uicesimosecūdo: quādo ꝓcuratur abortus siue a viro siue ab vxore: siue etiam ex negligentia ⁊ a casu: vt ꝓpter verberationem vel nimium laborem vel multā lasciuiam coniugalis actus. Uicesimotertio est in mulieribus: quando ex negligentia opprimūt paruulos in lecto secum eos tenētes: ⁊ multo magis quando ex incuria ⁊ tarditate eorum decedunt paruuli sine baptismo. Uicesimoquarto: quādo vxor concepit per adulterium ⁊ illum nutrit de bonis viri: tanq̄ sit suus: qz furtum facit de illa substantia qua illi subuenit. Et idem de ea q̄ sibi supponit partum alienum tanq̄ sit suum.

Uicesimoquinto de blasphemijs de mendacijs de periurijs de contumelijs ⁊ de tractationibus: que continue proferuntur: cum sunt in locutionibus.

De diuersis vitijs mulierum per alphabetuz. Capitulum. 24.

Ecce egō in iniquitatibus conceptus sum: ⁊ in peccatis cōcepit me mater mea ps. 50. loquitur psalmista in persona cuiuslibet concepti ⁊ concepte ex viro ⁊ muliere secundum hieronymum. vnde excipitur solus christus: q̄ nō ex virili semine cōceptus est: sed mystico spiramine ex maria virgine. Omnis alius vel alia sub hac sententia includitur: vt dicit augu. de conse. di. 4. firmtissime. Et conceptus sit in vtero mulieris: partus est egressus ex vtero. Et conceptus quidez in voluptate

ſed partus cuꝫ maxima mulieris penalitate. In plurali dicit iniquitatib⁹ ⁊ in peccatis qꝛ ⁊ ſi ori ginale: de quo loquitur ē vnū in eſſentia: tñ mul tiplex in efficientia ſecundū tho. in p̄ma. z. q. 82. ar. primo. Nam inficit plures potentias anime ⁊ inclinationes facit ad multa: immo omnia pec cata ad mala commiſſionis: que dici poſſunt ini quitates ⁊ defectus omiſſionis: que peccata di cuntur ⁊ ſunt: licet autem in ꝯceptu creature ad huc ibi nō ſint iniquitates: qꝛ nec potentie infec te: nec habitus vitioꝝ nec actus qui ſūt potentia rum: cum ibi nondum ſit anima ſubiectum om nium horum. Nam in capite. 40 dierum a prin cipio conceptionis maſculi dicitur anima de no uo tunc creata infundi: ⁊ in capite. 80. dierum a conceptu anima ſemine infunditur: ⁊ tunc pecca tum originale contrahitur nō p̄us. dicitur tamē concipi in iniquitatibus tunc caro infecta ex vi tioſa origine primorum parentū: ex qua anima poſtea maculatur. Et qꝛ huiuſmodi originalis tranſfuſio prima cauſa fuit tranſgreſſio mulieris que etiam induxit adam ad idem ſuaſione: ideo de muliere fit potius mentio: ꝓpter quod eccle ſiaſtes. 7. c. Salomon filius dauid dicit ō mulie re. Inueni amariorem morte mulierem: que la queus eſt venatorum: ſagena coꝛ eius: vincula ſunt manꝰ eius: qui placet deo fugiet illaꝫ: qui āt peccatoꝛ eſt capietur ab ea. ideo dicitur mulier amarioꝛ morte: quia mors naturalis interimit coꝛpus: ſed culpa que primo habuit oꝛtum a muliere Eua: occidit animam priuando gratia: ⁊ cauſa prima fuit mortis coꝛporalis. Amarioꝛ eſt morte: que etiam denominat diabolum apo cal. 7. c. Nomen illi mors: qꝛ diabolus induxit euam ad peccandum: ſed eua adam: ſed pecca tum eue ſolum non induxit nobis mortem ani me ⁊ coꝛporis: niſi ſubſecuta fuiſſet culpa adam ad quam eua induxit. In eo enim completa eſt infectio totius humani generis: ideo etiam quia mors coꝛporalis eſt inimicus manifeſtus ⁊ terri bilis: ſed mulier eſt inimicus blandus ⁊ occultꝰ: ⁊ ideo amarioꝛ ⁊ periculoſioꝛ. Laqueus dicitur venatorum: ſcilicet demonum quibus capiunt aues ⁊ feras ſilueſtres: ideſt contemplatiuos ⁊ ſolitarios per viſum: vt dauid ⁊ plures heremi tas. vel per auditum: vt eua adam. Ber. dicit: q vinus mulieris eſt serpentis ſibilus. Et prophe ta abacuch primo capitulo. Facies eoꝝ ven tus vrens. per viſum ergo ⁊ auditum ad mulie res venatoꝛ diabolus capit ſanctos viros. Sa gena dicitur coꝛ eius ideſt affectio ad mulieres. hac capiuntur piſces homines natantes in aqs deliciarum: abacuch primo. Totum leuauit in ſagena ſua: ſcilicet diabolꝰ affecto nimia: amon ad germanam ſuam thamar induxit eus ad ſtu prandum eam inuitam: ſecundo Regū. Ma nus eiꝰ ſunt vincula ad detinendū. Manus ſūt munuſcula vel ipſa commixtiōis opera: que ita detinent homines alligatos: vt vix valeant di mittere. Et vt clare pateat amaritudo ideſt mali cia mulieris: formabitur vnum alphabetum: qō ipſe docent ſuos ſcholares: in quo tangūtur earum proprietas: ⁊ nequitie ſecundum iohan. de. ſuper. eccleſiaſten. Eſt enim auidum ani mal. Beſtiale baratrum. Concupiſcētia car nis Damnoſum duellum. Eſtuans eſtus.

¶ mulier malum coniugiū ⁊ ei⁹ bonum.

Falſa fides. Harrularum guttur. Verinis armata. Inuidioſus ignis. Calumniarum chaos. Lepida lues. Monſtruoſum men dacium. Naufragij nutrix. Opifex odij.

Prima peccatrix. Quietis quaſſatio.

Ruina regnoꝝ. Silua ſuperbie. Tru culenta tyrannis. Vanitas vanitatum.

Fantia perſis. Idoloꝝ imago. Zelus zelotypus. Primo ergo eſt auidum animal ideſt auaricie deditum. Unde ſeneca in libro de clamati. dicit: q auaritia eſt mulieꝛe vitium: ſūt puſillo animo ⁊ inutiles: vt minus lucrari ſcien tes. vnde ⁊ nimis timentes ne neceſſaria ſibi de ficiant: ſicut ſaphyra: que timens ne deficerent ſi bi ⁊ viro victui neceſſaria: occultauit partem p̄ cij habiti ex agro vendito: actuum. 5. capitu. Et Ouidius in quarto metha. narrat. Damnes filiā acriſij auro fuiſſe coꝛꝛuptam: quia ad omne ma lum eas auaricia ducit. Secunda littera al phabeti: que eſt. b. ſignificat q eſt beſtiale bara trum inſipidum. Quid eſt mulier? dicitur enim proverb. iz. Circulus aureꝰ in naribus ſuis mu lier pulchra ⁊ fatua. Et Terentius ait: q mulie res ferme vt pueri leui ſententia ſunt. Et Lactā tius tertio inſtituti. dicit nunq̄ aliquam mulierē philoſophiaꝫ ſciuiſſe: niſi themeſtes. Et ratio na turalis ē: quia mulier plus carnalis viro exiſtēs minus ad ſpiritum ſeu ſpiritualia attendere po teſt: quod etiam patet de mulieribus: que cum viris conuerſantur: que videntur quaſi alterius ſpeciei a viris quantum ad intellectum. Ter tia littera eſt. c. ſignificans carnalem concupiſcen tiam: que in eis videtur inſatiabilis ſecundum illud proverb. penultimo. Tria ſunt inſatiabilia ⁊ cetera. ⁊ quartum quod nunq̄ dicit ſufficit: ſci licet os vulue. Unde eccleſiaſ. 36. dicit. Omne maſculum excipit mulier: ⁊ cum naturaliter vi deretur debere eſſe contrarium: ex eo q dicit Ariſtoteles in. 14. de animalibus: q femina eſt frigidioꝛ maſculo. Unde deberet eſſe magis ca ſta: tamen eſt oppoſitum ⁊ de facto videtur: cu ius ratio poteſt eſſe: quia femina eſt imperfecta: ⁊ appetit virum ſicut materia formam: vt habe tur primo phyſicoꝝ: quia vnumquodq̄ appe tit ſuam perfectionem. Materia autem perfici tur per formam. Eſt enim in generatione muli er vt principium materiale: ⁊ vir vt principium formale. Naturale ergo deſiderium mulieris ē eſſe cum viro. Illa caſta ait quidam: quam ne mo rogauit. At niſi pudeat ipſa rogabit: ſed pu doꝛ eius innatus refrenat eas: quo dimiſſo: ne mo poteſt ante eas. Exemplum in vxoꝛe phu

tisaris q̄ mulier molesta erat adolescenti ioseph sollicitans ad adulterium:gene.39.capitulo:ꝫ relicto pallio aufugit:nec est enim alius mod⁹ euadendi:nisi fugere ab eis. Beatus ber⁹.clamando latrones sic euasit manus hospite eum ad nefas incitantis. Adeo insatiabilis luxurie est: vt ꝺ cleopatra regina alexandrie dicatur:q̄ in publico prostibulo omnibus se exponens recedebat laxata sed non satiata. Et semiramis que regnauit post ninum virum eius regem assyriorū: ita exarsit in libidinem:vt filium eius duceret ī maritum:a quo postea occisa est:iustinus in primo ℔ꝫ ꝛ vt dicit apostolus: Femine relicto naturali vsu femine viri in feminas exarserunt in se turpitudinem operantes:vt ait apostolus. Ro.i.c. Nec contenta humana specie:aliquando etiam ad bruta conuertitur. Ob quod scelus dominus mandauit ī lege. Mulier que succubuerit iumēto:morte moriatur:ꝛ animal occidatur ad tollēdam memoriam sceleris:exo.zz.c. 4ª.littera est.d.innuens dolorosum duellum scilicet inter virum ꝛ vxorem:quia contrariatur viro. Unde de costa curua formata est mulier ideſt de costa pectoris:que torta est quasi contraria viro. Legitur de quodam cuius vxor submersa erat in fluuio:q̄ quereret cadauer eius ad educendum de aqua:ibat per fluuium contra aquam:ꝛ interrogatus causam:cum res graues descendant infra:non supra contra aquam. Respondit:mulier ista inuita semper fuit contraria dictis ꝛ mandatis meis:ideo quero contrario modo: si forte esset mortua contrariam voluntatem vltra consuetū tenuisset. Socrates philosophus interrogatus si ducenda esset vxor:respondit:si non capies solitudo orbitans excipiet hic generis interitus hic heres alienus:sed si ceperis: illic perpetua solicitudo conquestus querelarum dotis exprobratio affiniuꝫ graue supercilium garrula socrus lingua successor alieni matrimonij: ī certus liberorum euentus:hec locutus ē expert⁹. Naꝫ vt ait beatissimus doctor hieronymus in libro contra iouinianum. Dic socrates habuit duas vxores:quas ingenti patientia sustinens:non potuit tamen ab earum contumelijs clamoribus ꝛ vituperationibus liberari. Et cum quadam die querulantibus ipsis contra euꝫ domū ille egressus:vt earum molestias euitaret:ꝛ ante domuꝫ sederet: piecerunt ille mulieres super eum aquā ſ.immundam:super quo ipse non perturbat⁹ ait. Sciebam q̄ post tonitrua pluuie sequebantur.

5ª littera est.e.in qua intelligitur :q̄ est extuās estus per iram ꝛ impatientiam:sicut enim maris estus semper bulit ꝛ currit:sic mulier tota ē impatiens ꝛ maxime cum odit quem amauit:vt patet in muliere:que accusauit falso ioseph ꝛ incarcerare fecit:qꝛ noluit sibi in scelus cōsentire adulterij:gene.30. Non est ira super iram mulieris. eccle.25.c. Et seneca tragedia.8. Nulla vis flamme tumidiq̄ venti tanta nec teli metuēda torti: q̄ta cum coniunx viduata tedis ardet ꝛ odit. Non vbi hybernos nebulosos imbres auster aduexit: ꝓperatq̄ torrēs ꝛc. 6ª littera est.f.vbi innuitur falsa fides:forsan ipsa nominis etymologia hoc ostēdit. Femina femeno.i.minus fide patet in prima muliere Eua:que dixit serpenti interroganti quare non ederent de omni ligno paradisi. Rdit de omni ꝛc.ne forte moriat:gene.ii.ꝛ sic ostendit dubitare nō fidem habere ad verba dei. Dec q̄tūcula fides remanserit in petro:vt subuerteretur operam dedit:dum bis ancilla ad negandum xpm eum induxit:luce. zz.ꝛ mat.26.c.hoc quasi ex conditiōe sua naturali ꝓcedit. Cum enim sit imperfectum animal sēper credit se decipi propter quod semper decipit. Lato Instruit insidias lachrymis dū femina plorat. vt patet in vxore sansonis que multum infestās eum ad declarandum sibi ꝓblema propositum sodalibus:ab eo expositus eis reuelauit:ꝛ sic decepit:iudicum.16.c. 7ª.littera est. g.garrulum guttur insinuans:prouerb.19. Tecta iugiter distillantia litigiosa mulier:sic due mulieres meretrices contendebant coram rege salomone de filio mortuo.3.Rē.3.c. Theophrastus phi⁹. loquens de vxore:quomodo ē molesta viro:ait. Per totas noctes garrule questiones:illa orationꝫ procedit in publicum:ego in conuentu feminarum misella despicior ꝛc. Et perfidi iudei ꝯcitauerūt religiosas mulieres contra paulum ꝛ barnabaꝫ predicantes.s.que eloquerentur de eis. Et per hoc eiecerunt eos de finibus suis vt habetur in actib⁹ apostolorꝫ.13.c. 8ª littera est.h.designās herinis armata:herinis a poetis dicebatur dea discordie ꝛ est quedā furies infernalis. Seneca in tragedia.8. Quaꝫ superba vicit herinis:tu nudas sēper domos comitas. Chrysos⁹ in sermōe qui incipit heu me ait. Ego extimo nullam eniꝫ eē in hoc mudo bestiā operabilē male mulieri. Quid inter quadrupedia animalia leone seui⁹:aut in serpentibus dracone atrocius:sed leo ꝛ draco in malo inferiores sunt. Danielē in lacu leōis veriti sunt. daniel.vi.c. Justum naboth crudelissima iezabel interfecit.3.Rē.xi.c. Cete ionā ī ventre custodiuit:ione.z.c. Dalida sansonē circūuenit illecebris ꝛ raso capite deformatuꝫ alienigenis tradidit :iudcum.14.15.16.c. Johannē. baptistam in deserto viuentem dracones ꝛ aspides cognute subdita feritate tremuerunt. Herodias vero eidem caput abscidit:ꝛ tanti viri mortem ī preiudiciuꝫ saltantis accepit:marci.6.c. 9ª īra est.i.inuidiosis ignis. Hoc de sanctis mulierib⁹ crede ꝛ de ceteris magis. Uides enim in genesi quāta fuit inuidia Sare ad agar postq̄ cōcepit gene.xi.c. Quanta rachel ad Lyam:qꝛ filios nō habebat rachael vt lya:gene.30.c. Quāta Anne ad fenēnam fecundā:ipsa sterili existente.i.Re.i.c. Quanta Marie ad moysen propter ethyopissā:numeri.ix.c. vñ murmurauit ꝛ detraxit moy. Quanta Marthe ad magdalenam cū sedēs ad

pedes dñi audiebat verbum illius:ipsa martha ministrante:luc.10.c.vñ ⁊ dicitur eccle.37. Tracta cum muliere de his que emulatur.q.dicat non est tractandum cũ ea:q2 semper emulatio.i. inuidia est in mala muliere. Et propterea,pcurãt aliquando fieri maleficia his quos emulantur.

10.littera est.l2.i. tzaluminarũ chaos. Est enim confusio murmurationũ ⁊ infamationum. Dicit philosophus.3° politicozum q̃ si mulier sit eloquens:non est virtuti ascribendum:sed loquacitati.q. dicat q̃ de sui natura est animal loquax Et apo.i.thimo.5.c.dicit de mulieribus que habent apparentiaz sanctitatis:q̃ discũt circuire p domos:non solum ociose:sed ⁊ verbose.vñ cõe puerbiũ est q̃ qui vlt aliquid esse publicum dicat vni mulieri:ex loquacitate omnibus dicũt

11ª littera est.l.i.lepida lues.nã pungit ⁊ tamẽ delectat.vnde assimilatur vox earum cantui sirenarum:que dulci melodia transientes attrahebant ⁊ tandem occidebant:q2 marsupia euacuant:vires auferunt ⁊ deũ perdere cogũt. Valerius ad ruffinum hec loquens:placet delectatio ⁊ pũgit delictum:flos veneris rosa:q2 sub ei⁹ purpura multi latitant aculei.prouerb.5.c. Mitidioz oleo guttur eius ideſt locutio:nouissima ei⁹ amara quasi absinthio:per hanc q̃sierunt consanguinei sancti thome de acquino peruertere mentẽ eius a proposito religionis:mittentes ad eum in cameram strictam puellam pulchzam suggestricem libidinis.sed puer sanctus a deo confortat⁹ viriliter resistit:titione ignis in camera existentes assũpto in manu eam de camera expulit.

12ª littera est.m.⁊ significat menstruosũ mẽdacium. Idem.s.valerius ad ruffinum: chimeraz mulierem esse nescis:sed scire debes q̃ mõstrũ istud trifozme. Insigni venustẽ:facie leonis olẽtis maculetur: ventre capze virulente armetur cauda vipere:vult dicere q̃ aspectus ẽ pulcher tactus fetidus conuersatio mozti fera:⁊ sicut est mendax in natura:sic in loquela mulier ẽ mendax:nec homo sit ita bene inuenire ⁊ colozare mendacia sicut mulier:⁊ ita in pr̃optu hz. Sicut sara mendacium dixit angelo.s.se non risisse.gene.18.c. Obstetrices hebzeoz sephoza ⁊ fua pharaõi:exodi primo. Raab ierecontinis. Josue.2.c. Michol sauli patri suo querenti dauid occidere.i. R.19.c. Saphira petro actuum.5. Et quotidie mendacia dicunt:⁊ q̃ peius est non credunt se offendere:cum ad scandalum remouendum hoc faciunt. Cum tamen dicat Isido⁹. Omne mendacium peccatum est. 13ª littera est.n.⁊ indicat q̃ est naufragium vite. Unde ait secundus phi⁹. Mulier est hominis confusio:insatiabilis bestia:continua solicitudo:indeficiens pugna:viri incontinent} naufragium humanum mancipium. Et de ipso narrat vinc.in speculo:q̃ reuertẽs a studio ad ciuitatem suam :cum audisset mlta de incontinentia mulierum voluit hoc experiri de matre sua. Unde in habitu trãsformato vt peregrinus accessit ad domum matris que hospita erat:⁊ cum promisisset sibi certam pecuniaz: vt dormiret cuz ea:⁊ illa acquieuisset: de nocte cum illa prouocaret eum ad opus nefarium:ille manifestauit se filium suum:ex quo illa ita erubuit:vt mortua sit pze confusiõe. Et origines super illud mat.15. Ecce mulier cananea ait. Mulier arma diaboli:caput peccati maꝰ delicti trãsgressio legis diuine expulsio paradisi. 14ª lra est.o.i.odij.opisex.theophzastus. Nõ amicũ habere possumus:non sodalẽ:alterius amozez suũ odium suspicatur mulier. Et qualia odia sẽ hec? certe inuincibilia ⁊ patentia multum. vnde ⁊ valerius ad ruffinum. Experimentum cape:qõ audax est ad omnia que amat ⁊ odit femina ⁊ artificiosa cum nocere vult:qõ semper est:vt patet in herodia que ĩsidiabatur iohãni:⁊ ex odio ad eum ,puocauit mozteꝫ eius.marc.6.c. 15ª lra est.p.i.prima peccatrix. Petrus rauẽnas in ſmone resurectionis ait. Mulier peccati causa mali auctrix via mõtis sepulchzi titul⁹ iferni ianua lamenti necessitas:ideo ad eam tentandã accessit diabolus potius q̃ ad virum:q2 cognouit min⁹ vigozosam rõnem habẽtem:sed non cõtenta sui ruina induxit virum. 16ª est lra.q. ⁊ intelligit: q̃ est quietis quassatio. Narrat valerius q̃ forone rex grecozum die qua mozruus est :dixit leontio fratri suo:ad sũmam felicitatez nihil mihi deesset:si mihi vxoz semper õfuisset:cui leontius. Et quomodo vxoz obstat?⁊ ille:mariti hoc omnes sciunt. Et cato vticen. dixit. Si absq̃ femina posset esse mundus:conuersatio nostra nõ esset absq̃ vijs. Et cicero quesitus:quare vxoꝛẽ repudiasset. Rndit se non posse vxoꝛi ⁊ philosophie vacare. Unde ⁊ plato qui mulierem non cognouit:sed virgo permãsit iter alios ethnicos philosophos plus de diuinis scripsit. 17ª lra ẽ r.q2 mulier est regnozum ruina:quando.s.ẽ mala:si est ex hominum memoria:queramus inueniemus fere omnia mundi regna propter mulieres fuisse subuersa. Primum qõ fuit regnum felix.s.troie propter raptum vnius femine.s.helene destructum est ⁊ milia grecozum occisa.

Regnum iudeozũ multa mala ⁊ exterminia habuit propter pessimam reginam Jezabel ⁊ filiã eius Athaliam reginam in regno iude:que occidi fecerat omnes filios filij:eo mozruo vt ipsa regnaret:sed vtraq̃ occisa est. Romanozum regnum multa mala sustinuit propter Cleopatraz reginam egypti pessimam mulieꝛez:⁊ sic õ alijs.

18ª lra est.s.que significat q̃ est superbie filia. Unde chzysostomus. O maluz oĩ malo pei⁹ mulier mala:sue illa pauper sit sue diues suũ vxoꝛ sit:nõ cessat nocte ⁊ die viruz callidis stimulare sermonibus blanda nequiter ⁊ importuna violenter. Si vero pauperem virũ hz:ipsum quoq̃ ad iracundiam ⁊ rixas incitare non desinit. Et si vidua sit ipsa:per semetipsã omnes despicit passim:⁊ ad omnem audaciam spiritu superbie in-

flatur. 19ª lra est.t.s.truculenta tyrannis ē mulier.Unde theophrastus.Si totam domū ei cō miseris seruandum est.Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris:etiam minimum vel magnuz fidez sibi adhiberi non putabit:z iurgia concitat:z nisi cito cōsulueris parat venena:haruspices z hariolos consuluit.Sed quale sit dominium mulierum audi Tulliū ī paradoxa. Nūquid ille liber est:cui mulier imperat: leges īponit:pscribit iubet vetat:qō ei videt:nec ille īperanti aliquid negare potest vel audet?Ego istū non mō seruū:sed negssimū seruorum appellanō puto:lz amplissima familia natus sit. 20ª lra ē.y. qz si mulier est vanitas vanitatū.hoc satis notū ē oībus fere:non est homo in mūdo:qui tm studeat placere deo benigno q̄z mulier:etiam mediocris suis vanitatibus studet oīb⁹ placere. De hoc exemplum in vita beate pelagie:qm dedita mundo discurrebat p antiochiam ornata nimis:quā videns quidā sanctus pater nonnus nomīe: cepit flere z dicere socijs:q toto tpe vite sue nūq̄z adhibuerat tantā diligentiam deo placere: que demum zč.orationibus eius conuersa ē. 21ª lra est.x.denotans q est xantia xersis.i.tumor z impetus xersis.Dic xerses:vt ait orosius ī libro de ormesta:cū multitudine fere innumerabili ī psiam veniens multa tentauit z ꝯfusibiliter suo consilio ꝓcedens:superatus est ēt a pauciss̄imis grecis dño grecoꝝ leonida existente.hoc vitiuz est multoꝝ nolle regi sed furiose agere:z sequi īpetus suos sine quacūq̄z pietate:ait seneca ī pso na furiose medee.Quid aīe cessas:sequere felicem īpetum.pars ista vltionis:qua gaudes q̄ta est?zč.vbi multa ponit ostendens:q mulier nō vult regi:sed suo impetu ꝓcedere ēt in dānū suum:sicut de multis legitur mulierib⁹:que vl̄ ob amorem vel dolorem:qz vidictas facere nō potuerunt seipsas occiderunt. 22ª lra est.y.q̄ nōt q est imago idoloꝝ.Sic enim se pingit z ornat vt idola:imo nec ecclesia dei ita ornatur auro z lapide pꝛecioso:sicut mika mulier.Est ēt imago idoloꝝ:pz plus idola colit:q̄z alia creatura z fascinationes facit.Quid de potentia mulieruz dicam per suas īcantatiōes z artes magicas?Ait.n. apuleus de asino aureo de quadaz maga meroes noīe:q potens est celū deponere terrā suspendē fontes haurire:deos infirmare manes sublīare fidera extinguere z tartaꝝ ipsum illuminare. Sed z in primo.R.pelt.c.habeē de phitonissa que suscitare fecit samuelē ad instātiā saulis. Et de maga circe legitur: q quadaz potione faciebat hoīes conuerti ī bestias.Unde lucanus.Mēs nulla sanie polluta veneni incantata perit.26.q.5 nec mirum.Et plus diabolus ōcipit per hec' soz tilegia mulieres q̄z viros. 23ª z vltima lra č.3. z insinuat q zelus zelotyp⁹ z tota zelat:sicut de laodice narrat hieronymus sup danielē:que existens vxor antiochi regis syrie zelans ne plus amaret beronicē:quā ēt hēbat vxorem: seipsaz veneno occidit.Beronicē vero z filiuz eius ex dicto antiocho ēt fecit occidi.Hoc igitur alphabetū ē de malis mulieribus:ō qua z eius doctrina dī eccle.9.Nō zeles mulierē sinus tui:ne oī dat sup te malicia doctrine neq̄z.Nam vt dicit Oīs malicia breuis respectu malicie mulieris. Et qz salomon nimis ardenti amore adhesit:dicit malā doctrinam ab eis:z ex sapientissimo insatuatus est amore mulieris:vsq̄z ad colenda idola eaꝝ:sed mulier timens deū ipsa laudabit. de cuius laudibus legitur ꝓuerbio.vltimo ꝓtotum illud capitulū.Sed oēs nō soluz mulieres sed z viros z angelos excessit in sanctitate virgo gloriosa maria:z iō sibi dictū ē.Benedicta tu ī mulieribus.Et vt ait hieronymus.Totum qō intulit mali maledictio eue:cā huius alphabeti: totū abstulit benedictio marie:insup z grām nobis contulit xp̄s ortus:quam nō habuit p̄us oīs mundus.Et ideo,ibi in veteri testamento scriptura mala loquuntur de mulieribus ꝓpter p̄mā z imitatrices eius.In nouo testamento ꝓpter mariam multa bona dicuntur:vt patet in euāgelio.Et primo mulieri matri eius:z postea magdalene que plus amabat resurgens se manifestauit.

De multiplici filiatione z legitimatione. Capitulum.25.

Ego dixi dii estis et

filij excelsi omnes.p̄s.80. z di.41.c.de⁹. quis similis.Dij quidē sunt hoīes boni:non eēntia sed participatione:sed omnes tā boni q̄z mali sunt filij excelsi creatione.Et qz a deo patre oīs paternitas in celo z in terra noīatur :vt ait aplūs ad ephe.3.c.ideo est sciendum q multiplex ē filiatio:m q multiplex est paternitas.Sunt enim correlatiua pater z filius.Et qz finis principalis matrimonij ē filiatio:iō post matrimoniū de h⁹ agitur. Est filiatio eterna z ineffabilis. Filiatio diuina z cōicabilis. Filiatio humana z variabilis. Prima a nobis adoranda. 2ª a nobis ꝓcuranda. 3ª a nobis indaganda.

Et quia ut dicitur iohā

17.Ipse pater amat vos:debēt z filij diligeē eccō uerso p̄rem bonum.De prima breuiter expediendo:qz nō ē p̄ntis operis:ait p̄s in pson filij loquentis de p̄re eterno.Dn̄s dixit ad me:filiꝰ meus es tu:ego hodie genui te.p̄s.2.ad heb.5.c.Dominus.s.deus p̄r dixit non voce :qz sps ē deus sed mente ad me.s.filiū meū vnicū z substantialē Et hoc suū dicere nō est aliud:q̄z verbum suum ꝓducere seu filiū gignere:sicut z nos cū aliud intelligimus verbū in mente formamus:sed quia transitoria mēs mutabilis z tpalis ac determīate virtutis:iō verbum nr̄m mentale transitoriū est z mutabile hn̄s principiuz z determinatā vir

ꝓ filiacio tri⁹ est .s. eterna . diuina . humana .

tutem:sed mēs paterna est eterna incōmutabilis ⁊ infinite virtutis:⁊ ideo verbū suū eternū pmanens ⁊ subsistens:ac infinite virtutis.ps.118. In eternum dñe pmanet verbū tuum. Dicere ergo eius:filius meus es tu:est filium suū sibi coequalem ⁊ consubstantialez generare. Unde ⁊ ipe pr̄ de eo incarnato testimoniū perhibēs in baptismo ait. Hic est filius meus dilectus:in quo mihi bene cōplacui.mat.3. Quāuis enī nr̄am naturaz assūpserit:non tamē est in xp̄o aliud suppositum q̄z ipsa pſona diuina in duabus naturis nō in duabus pſonis subsistens. Perfectionē āt nōt ipsius filiationis seu generationis cū subdit:ego hodie genui te.i.eternaliter. Eternitati enī totū ē patris ⁊ sic sēp ibi ē:hodie:genui te ē tp̄uſ p̄teriti pfecti ⁊ significat eius perfectionē nō tpalē:sed generationem eius quis enarrabit. Ysaie.53.⁊ actuum. 8.c.q.d.nullus.q̄ ineffabilis ⁊ nobis incōp̄hensibilis est. Unde ambro⁹. Tu digito oꝛi amoue scrutari nō lz diuīa mysteria.ſ.curioſe:lz credēr q̄ natus sit:sed non lz inuestigare qūo natus sit: sed debemus adoꝛare. Hā ⁊ angelis dicitur de filio dei incarnato adoꝛent:cū oēs angeli dei:⁊ eccleſia. Adoramus te xp̄e ⁊ benedicim⁹ tibi ⁊c. De filiatione diuina ⁊ cōmunicabili dicitur io.i. Dedit eis potestatē filios dei fieri. Et ista filiatio est triplex. Filiatio per creationez. Filiatio per glorificationē. Filiatio per iustificationē.

Per creationē vtique

omnes sunt filij dei:q̄ creati ab eo. deutero. 32. Nunquid non ipse est pater tuus:qui possedit ⁊ fecit ⁊ creauit te? Sed p̄z maioꝛi parte sunt ingrati ⁊ mali filij. vnde ibi dicitur. Generatio enī peruersa est ⁊ infideles filij. xi.c. Et quia hos amat gubernando:sapientie.8.c. Diligis enīz omnia:⁊ nos diligemus deum. Per glorificationem sunt omnes filij beati ⁊ sācti ⁊ angeli. Ro. 8.c. Creatura liberabitur a seruitute coꝛꝛuptionis in libertatem filioꝛum dei. Et de angelis dicitur iob pe⁹t. Ubi eraſ cum me laudarent astra matutina ⁊ iubilarent oēs filij dei. Filij dei dicūtur:quia similes eis sunt idest glorioſi ⁊ impeccabiles:⁊ eis data est paterna hereditas:scōm illud psalmiſte. Cum dederit dilectis suis somnū ecce hereditas domini.126. scilicet gloria filij merces scilicet operis boni hic facti:fructus ventris marie matris:⁊ certum est:q̄ pater amat tales ⁊ ipſi eum. Per iustificatiōem sunt filij dei in mundo aliqui tripliciter ſm gratianum de pe. di.4.§.hoc ergo modo. Aliqui enim sunt p̄destinatione tantum: de quibus dicitur io.ii. Jesus moꝛiturus erat:vt filij qui diſperſi erant scilicet per varios ritus gentilium congregaret in vnuz. predestinati quidem erant ad gratiam ⁊ gloriā sed nondum adhuc habuerant ipsam. Aliqui tamen filij sunt ſm p̄sentem iusticiam:qui scilicz p̄z aliquo tempoꝛe habent gratiam:sed nō perseuerant in ea:de quibus potest ītelligi illud q̄ dñs dicit isaí.primo. Filios enutriui ⁊ exaltaui: .ſ.per fidem ⁊ gratiam:ipſi autē ſp̄euerunt me. Alij sunt filij dei per p̄destinationem ⁊ p̄sentem iusticiam qui scilicet sunt in gratia ⁊ permanent in ea:vt demum ad gloꝛiam peruenīāt. Et de hoc dixit christus discipulis suis. Filioli adhuc modicum vobiſcum sum:⁊ nunc mādo vobis vt diligatis inuicem. io.13.c. Per hanc vt ſignum efficaciſſimum diſcernitur ⁊ cognoſcitur iſta filiatio dei ad gala.4. Misit deus in coꝛda nostra ſpiritum adoptiōis in quo clamamus abba pater. Et ſi per hanc filij excelſi omnes habētes eam filiationem: ⁊ pater amat vos talibus donis remunerando:⁊ vos diligatis eum: quoniam p̄ioꝛ dilexit vos. De filiatione humana dicit ſpiritus sanct⁹ ps. Filij hominum vſq̄ quo graui coꝛde. psalmo. 4. ⁊ est triplex. Filiatio ſpiritualis. Filiatio legalis. Filiatio naturalis.

Filiatio ſpiritualis que

fit per homines :etiam tripliciter contrahitur ⁊ diſtinguenda videtur:quia ⁊ ſacramēto fit ⁊ doctrine verbo extimatione seu moꝛum exemplo.

In ſacramento enim baptiſmi ⁊ confirmationis is qui baptizatur aut confirmatur: est filius ſpiritualis ⁊ eius qui baptizat vel confirmat: ac etiam eius qui tenet ad baptiſmum vel confirmationem :qui dicitur patrinus. Et ſicut inter patrem ⁊ filiam non potest contrahi matrimonium :ſic nec inter patrem ſpiritualem ⁊ filium ſpiritualez. Et de hoc diffuſe ſup̄a titu. p̄imo. c. de impedimento cognationis ſpiritualis. Similiter qui audit aliquam in confeſſione:ſacerdos dicitur pater eius ſpiritualis:⁊ confitens dicitur filius ipſius. Unde dicit Symmachus papa. Omnes quos ī penitentia ſuſcipimus:ita noſtri ſpirituales ſunt filij :vt ipſi quos vel nobis ſuſcipientibus :vel ſub trine immerſionis vocabulo mergentibus vnda ſacri baptiſmatis regenerant. 30. queſtione p̄ima omnes. vbi etiam ponitur grauis pena ſacerdoti cognoſcenti filiam ſuam ſpiritualem:quam ſcilicet audiuit in confeſſione:⁊ in duobus capitulis ſequentibus ponitur talis penitentia. 15. vel. 12. annoꝛum. ⁊ ei q̄ carnaliter cognoſcit commatrem ſuam penitentia .8. annoꝛum imponitur. 30. queſtione quarta ſi pater. Hodie tamen ſunt he penitentie arbitrarie :vt de alijs peccatis. Tales ergo patres ſpirituales qui tenent homines in baptiſmo cū p̄omittunt p̄o eis credere ⁊ abꝛenuntiare diabolo ⁊ pompis eius: debent operam dare: vt cum filij eoꝛum ſpirituales venerint ad vſumrationis admoneant eos circa ea que ſunt fidei ⁊ bonos moꝛes: ⁊ illi debent libenter audire: p̄ouerbi.1.capitu. Fili audi diſciplinam patris tui :⁊ ne dimittas legem matris tue .i. eccleſie. Qui autem ſunt patres ex auditione confeſſionis:debent aduertere:vt nutriant non occidant

¶ filiatio ſpuāl triplex est.

¶ filiatio ſpuāl cuī ē trip⁹.

filios suos: quod faciunt dum absoluunt: quos non debent: vel dant eis ꝓpter ignozantiam mala consilia. Dicitur secundo pater ꝑspiritualis a liquius: qui inducit eum ad conuersionem fidei vel bonozum mozum per doctrinam ꝓdicatōnis vel admonitionis: que sit a ꝓlatis. Unde apostolus. i. ad coz. 4. c. ait. Et si centuz milia pedagogozum habeatis: sed non multos patres: in chzisto enim ego vos genui per euangelium: et ad gala. 4. c. Filioli: quos iterum parturio: dōec chzistus fozmetur in vobis. Et grego. ait de rectozibus ecclesiarum: qui habent populis ꝛ sacramenta ꝛ monitiones ꝓbere. Quis dubitet sacerdotes xꝑi regum ꝓncipum ꝛ omnium fidelium patres censeri ꝛ magistros: Nonne miserabiles insanie esse dignoscitur: si filius patrem discipulus magistrum sibi conetur subiugare: dist. 96. Et anacletus papa inquit. Sententia cham damnantur filij noe: qui suozum ꝓpositozum vel doctozum culpaz ꝓdunt: ceu cham: q verenda patris nō operuit: sed ridens monstrauit: genes. 9. c. ꝛ. z. q. 7. Significat enim cham filios ꝑspirituales: qui derident ꝛ publicant crimia suozum patrum scilicet doctozum ꝛ ꝓlatozuz: ꝛ hi patres etiam debent cauere scilicet ꝓlati ꝛ ꝓdicatozes: ne quos gignunt verbo: occidant malozum operum exemplo: sicut in figuraz illa mulier: que contendebat cozam salomone: q filius eius viueret: que tamen nocte dozmiēdo ꝯ opꝓsserat eum. 3°. Ꝛ. z. Exemplo ꝛ imitatione dicitur quis filius alicuius: qui scilicet imitatur opera eius: vt enim dicit grānus de pe. di. i. cuius opera quisq; facit eius filius esse compzobatur. Unde etiam zacheus publicanus conuersus ad penitentiam dicitur filius abzae. Luc. 19. Et hiero. dicit. Non sunt filij sanctozum: qui tenent loca eozum: sed qui exercent opera eozum di. 40. non est. sicut econtra xꝑus ait iudeis: vos ex patre diabolo estis: scilicet per imitationem io. 8. Et ambzo. omnes qui dicūt mendacium: filij sunt diaboli. zz. q. 5. Cauete. q; ipse est mēdax ꝛ pater eiꝰ. i. mēdacij. Sic ꝛ custodes saulis dozmientis dicūtur filij mozt̄is. i. Ꝛ. 26. q; faciebāt opa digna mozte negligenter custodientes regē ꝛ xꝑus dicitur filius dei. Isai. 5. q; faciebat opera misericozdie vel ſꝑus sancti. Sicut quilibet querit habere bonum patrem ꝛ bonozabilem: ita ꝙ quilibet debet bonos ꝛ virtuosos imitari non malos: ꝛ tales filij excelsi oēs.

De filiatione legali di/

citur inter eos qui natura ꝛ eos qui adoptiōe sūt filij. Uenerande leges romane nō permittunt eē matrimonium. 30. q. 3. ita diligere. De hoc tamē quō impediat matrimoniū talis filiatio: vide supza. c. de cognatione legali. Et potest etiam ista filiatio legalis triplex assignari. Ꝓzimo per legem mosaicā. 2°. per legem canonicā. 3°. per legem imꝑicā.

ꝑ filiatio legalis tripl̄ est.

In veteri lege manda

uit dñs deutero. Cū vir accepta vxoze si moriebaꝛ sine liberis ꝓpinquioz eius germanꝰ vl alius deberet relictam illaz mulierem accipere sibi in vxozem ad ſuscitandum semen fratri suo. vnde ꝓmus filius: qui ei ex illa nascebatur: dicebatur filius defuncti ꝝm legem: cuius aliū patrē naturalem haberet: qui. s. eum genuerat: que tñ lex hodie seruari non potest in lege canonica: exꝛ de ꝓba. c. in ꝑncia. qō tamen trahitur ex auctētica: ꝙ ingresso religionem. i. ꝓfesso monasteriū habetur loco filij fictione iuris. Unde cum moꝛitur siue ciuiliter per ꝓfessionem siue naturaliter per animea cozpoze separationem: non dicitur mozi sine filijs ꝓpter qō si hereditas vl legatum fuerit illi dimissa cum substitutione: vt in casu: q; mozeretur sine liberis hereditas illa vel legatum deuolueretur ad alium euanescit substitutio: qz non intelligitur mozi sine filijs: cū ī hoc casu monasteriū hēatur loco filij: qō monasteriū non mozitur: de hoc. j. in ti. de decedentibus. c. de testamētis. Per legem autem ciuilē vl imperialē est introducta filiatio: que dꝛ adoptio vl arrogatio. Circa quod tria videnda sunt. Ꝓzimo quid sit ꝛ qūo fiat. 2°. quis ꝓtest vel non ꝓtest talem filiationem facere. Tertio qs sit effectus eius.

Et quantū ad ꝓmū

sic diffinit. Adoptio est extranee ꝑsone in filiū vel nepotē siue deinceps assūptio legitima: qz. s. p adoptionez: qui filius non est: habetur ꝓ filio. Et biꝰ sūt due ſpecies. Una dꝛ abrogatio: ꝛ ē qñ ille qui nō bz ꝓfem: ꝛ seu ēt q emācipatus ē: transit cū rebus suis in ꝓtātem arrogantis: ꝛ bz fieri auctozitate ꝓncipis. Alia ſpecies est q̄ vocatur cōi noīe. s. adoptio cū. s. adoptatur q ē ī ꝓtāte patris: nec transit in ꝓtātē adoptantis: ꝛ hoc fit imꝑio magistratus. ff. e. l. z. ꝛ. l. si ꝓi. Qz autem aliqs ī domo ꝓ se vel cozā hōibꝰ aliquibꝰ aliquē recipit ī filiū vel filiā nulla ē adoptio. C. de ꝓba. l. nōnullis. ꝛ exꝛ de cogna. le. c. i. ī glo. vexꝛ qō ei ꝓmittit: fuare dz: cū ex nulla ꝓmissiōe oziat̄ actio ꝝm canones: vt. iz. q. z. qcūq;. ꝛ. zz. q. 5. iuramēti. Qz ā dictū ē supza ī diffinitiōe: ꝙ ē assūptio ꝑsone exꝛnee: itelligitur q̄. s. ñ ē in ꝓtāte adoptantis cuius alꝰ eēt cōsāguineꝰ. Nā nepos pōt adoptari ī filium. Sumitur ēt adoptio aliqñ large: put cōꝑhendit arrogationē: aliqñ stricte: put distinguit ꝫ eam: ꝛ tunc differt ab ea vt dictum ē.

Quantum ad secūduz

sciendū: ꝙ pōt adoptare ꝓfa. q ſui iuris ē: ꝛ q generare ꝓsit: q. n. generare ñ ꝓsit: si hoc ē ꝓpꝑ ꝑpedimētū naturale: ñ poterūt adoptaꝛ: sed hoc si ē ꝓpter ꝑpedimentū accidētale: vt spado siū bello castratꝰ ꝓsit. ff. e. l. z. Itē ñ pōt adoptare minoz. 60 annis: nisi iusta cā interueniente. ff. e. l. si pater

ꝑ filiatio duꝑ est. s. adopcionꝭ. et arrogacionꝭ.
ꝑ adoptare. alij nō ꝓsit. et alij ꝓsit.

Item mulier adoptare nō potest: nisi ex rescripto principis in solatium liberorū amissorum in bello. C.e.l. mulieres. Adoptari aūt potest glibz tam masculꝰ qꝫ femina: dūmodo minor sit patre adoptante: qꝫ eius filius naturalis esse posset. ff. e.l. adoptio. Adoptatur aūt presens ꝛ volūtari tantū: vt ff.e.l. neqꝫ absens. Effectus aūt adoptōnis est: vt habeatur per omnia: vt filius eius q est adoptatus: ita vt ab intestato succedat. C.e.l.fi. Item si sit arrogatus: eius filij ꝛ nepotes transeunt in potestatem arrogantis: secus si solū adoptatur. Item arrogator tenetur dimittere arrogato quartam partem omniū bonorū que habet ꝛ hoc siue in testamento siū velit eum emancipare: sed adoptator nil tenet relinqre filio adoptiuo: nisi velit. C.e.l.i.ꝛ.z. Sed ab intestato succedit etiam adoptiuꝰ adoptanti. Ricar. in. 4.ꝛ tho. ibi.

De filiatione naturali

de qua dicitur gene. 4. Adam cognouit euam vxorem suā: ꝛ gēuit Cain: ꝛ postea Abel. ꝛ hec triplex. Filiatio legitima. Filiatio illegitia. Filiatio legitiata. Filiatio legitima est: qua quis ex legitimo matrimonio ideſt vxore suscipit filium: vt patet in geneologia christi: mat. i. vbi dicit. Abraam genuit Isac filium ex Sara vxore sua: ꝛ Isac iacob filium ex Rebecca vxore sua ꝛc. Uerum non solū qui generant ab aliq dicunt filij eius: sed etiam nepotes ꝛ omnes descendentes ab eo: vñ omnes dicimur filij adaz: ecclesiastes. Graue iugū super filios adam a die exitꝰ de ventre matris sue in diez. Et ex hoc christus dicit filius dauid in euangelijs: qz descēdit a dauid secūdū copulentaz substantiam quam traxit de virgine sine virili semine. Or āt dicatur ioseph pater eius. Luc. z. Ego ꝛ pater tuus scilicet ioseph querebamꝰ te. dictum est: quia nutritiꝰ eius erat: vt dicit ozige. vl'hic a vl'go extimabat. Unde iudei ꝛ pharisei vilipendentes eū dicebant. Nonne hic est fabri filiꝰ scilicet ioseph mat. 13. luc. 4. marc. 6. Jo. 6. c. Et de his dicit ecclesiast. 7. c. Filij sūt ibi erudi illos. Illegitimꝰ est qui natus non est de legitimo matrimonio: sed per fornicationem adulterium vel incestuz. Et qui nascuntur ex concubinis indubitato affectu retentis: non autez ex meretricibus ꝛ scortis: hi illegitimi succedūt parentibus ab intestato eum matribus suis in duabus vncijs. i. 6. pte: vt dicit pe. de palu. in. 4. Dicunt autē illegitimi: qui contra legem matrimonij nati sunt. Nati āt per adulteriuz vel incestum dicuntur spurij: ꝛ in nullo succedunt: ꝛ dicuntur etiam inaturales: qz naturalis ratio talem copulam damnat. Qui aūt nascuntur de matrimonio: sed celebrato diuortio quo ad tozum per religionem vel ordinis sacri susceptionem: sicut accidit sancto genebaldo qui factus episcopus laudoñ. visitans vxorem suam: neptem sancti remigij factam sācti monialem: instigante diabolo cognouit eam: ꝛ concipiens peperit filium: quem vocauit latronem: qui postea ob sanctitatem post mortem patris factꝰ est ibi episcopus. vtrum talis filius cēsendus sit illegitimus: sunt opi. Aliqui dicunt legitimum esse: quo ad spiritualia non quo ad ciuilia. Sed dicit pe. idem: qꝫ potest dici qꝫ sit legitimus simpliciter: quia de legitimo matrimonio. Tales illegitimi communiter sunt malorum morum vt dicitur sapiē. 4. ꝛ di. 56. Si gens anglorum ꝛ ab honoribus ꝛ dignitatibus ciuilibꝰ ꝛ ecclesiasticis ac ordine repelluntur. di. 56. Uerum vt ait augꝰ. vnde cunqꝫ nascantur homines: si parentū vitia non sequantur: honesti ꝛ salui erunt. Et io. chrysо. Ex meretrice natus ꝛ adultera: si ꝓpria auctoritate decorentur: parentum suorum non ꝺcorantur opprobrijs: di. 56. nūqꝫ. Legitimatꝰ est: qui natus illegitimus per modum datum a lege fit legitimus de quo videndum. ℸ. De omnibus his exceptis filijs diaboli: q scilicet imitātur maliciam eius dici potest illō. Dij estis ꝓ gloriam participatam: ꝛ filij excelsi omnes per gratiam communicatam a christo vnico ꝛ ōi ꝓmo filio nominato: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus ideſt principalis ꝛ maximus dignitate

d

Elegitimatiōe illegitimorum.

Mō secundum pe. de palu. in. 4. di. 41. q. 37. Primo de legitimatione: que fit seu instituta est per ius ciuile. Sciendum igitur qꝫ q̄ztum ad legitimationem iuris tres sunt conclusiones.

Prima de legitimatione iuris ciuilis in sex casibus.

Primꝰ modus secundum iura ciuilia est: quando pater filium naturalem ex concubina susceptum tradit curie ciuitatis sue vel curie metropolitane ꝛ fit officialis in eaꝫ fit per bonorem curie. 2ꝰ est quando pater filiam naturalem iungit officiali curie sue ciuitatis vel metropol'. 3ꝰ est quando filiꝰ naturalis offert seipsum deficiente prole legitiam alias non liceret se offerre: quāuis patri liceret offerre ipsum. 4ꝰ est: deficiente prole legitima pater cum concubina offert pro eo legitimando preces principi: ꝛ princeps eas admittat

5ꝰ est quando pater in suo testamento solenniter facto eum vocat naturalem legitimum.

6ꝰ est si pater in instrumento publico vel ꝓpria manu confecto habente subscriptionem trium testium fidedignorum: dixerit eum filium legitimum: ꝛ hoc casu: si in hoc pater testimonium perhibuit vni ex filijs naturalibus: sufficit ad legitimationem. Et de his habentur expresse iura ciuilia in varijs locis. Sed istud non tenet hodie propter duo. Primo: quia non sunt leges canonizate. in rebus enim nō ecclesiasticis nec spūalibus ligant leges imperatoꝝ: nisi

⁊ de legitimatione iuris. tres ſt̄ones.

⁊ filiꝰ nāl' triꝰ est. ſ. legitīa. illegitū. legitimatꝰ.

⁊ nat. filios illegitos et spurios ē dra.

sint per papam reprobate alias non: quia leges non dedignātur sacros canones imitari: sed ī ecclesiasticis ⁊ spiritualibus nō habent efficaciaz: nisi sint per canones approbate: q̄uis alias sint rationabiles ⁊ honeste: sicut in rebus ecclesie: ñ alienandis: de hereticis nulle leges valent: nisi ī quantum sunt per canones approbate ēt si non essent specialiter reprobate. Unde cum cā matrimonialis ⁊ legitimationis sit ecclesiastica: nec incidenter etiam pertineat ad iudicium secl̄are: ergo quicquid de legitimatione leges cauēt non valet nisi in quātum ē per papam approbatum: Non sunt autem alicubi illi sex modi per canones approbati. Primo illi modi recesserunt ab aula: quia nec in curijs imperatorum: nec ciuitatum nec principum tenet: immo visum est: ꝙ in spurijs de domo regis: ita volebat rex habere successionem: sicut in alijs: ergo ꝓpter ōdicationem curie imperatoris non reputat eos legitimatos.

Secunda cōclusio est

de legitimatione ꝓpria iuris: que est ꝙ ingressuz religionis: qui eos legitimat: quantum ad oēs ordines: ⁊ nullam dignitatem ꝓprie dictam: vt ꝙ sit ꝑlatus per electionem de fi. ꝑſ. c. i. Nam curā animarum iure ordinario siue per electionē siue per commissionem habere non potest. Et ꝙ aliqui dicunt: ꝙ cum spurio religioso epūs dispensare possit ad curam ⁊ abbatiam: non legi. Silr̄ ꝙ possit ex hoc succedere vel ordo ꝓ eo q̄ succederet: si ipse eēt legitimus. C. de sacrosan. eccl̄. deo nobis non legi: nec credo: quia hoc ē stricti iuris. Unde si ē legitimatus quo ad ordines: nō ꝓpter hoc quo ad successionem. Intelligitur āt ingressus cum effectu. s. per ꝓfessionem tacitam vel exp̄essam.

Tertia conclusio est de

legitimatione cōi iure canonico ⁊ ciuili. Unde ē tertius modus vtriusq̄ iuris: quando ex concubina: ex qua nati sunt filij prius: ducimus in matrimonium. Per sequens. n. matrimonium filii prius suscepti ex illa fiunt legitimi quo ad oīa: si tpe cōceptionis poterat esse vxor legitīa quāuis alias meretrix cōmunis siue mediate siue imediate ducta fuerit: aliter nūq̄. Ubi vertitur qō dñi calis bartholomei: supposito ꝙ ꝓmogenitus legitimus debeat habere regnum: quis debeat hēre: an primogenitus naturalis ex concubina ante mortem ducta in coniugiū: an secūdogenitus sē per legitimus: ⁊ q̄uis multa dicta sint pro ⁊ contra: tamen istud videtur verius: ꝙ si ius ꝓmogenituze sit tale: ꝙ cedat ante mortem patris: vt q̄ post moriens transmittat ius succedendi ī regno patris ad nepotes: excluso secundogenito: tūc ñ sufficit ꝛcurrere ante ꝓmogenituā ⁊ legitimitatem: nisi istud ius nascendo acquiratur. Uñ cum secūdogenitus nascēdo hoc ius acq̄sierit: q̄ ante se alium legitimū nō habuit: legitima cōsequēs legitimū ius q̄situm non tollit. Si āt ius ꝓmogenituze ē talis nature: ꝙ ante mortē patris nō cedit: q̄ tpe mortis verum est dicere: istū ꝓmogenitum ⁊ legitimū: videtur ꝙ debeat ꝑferri.

Quantum ad tertium

de legitimatione hominis sunt tres conclusiones

Prima de legitimatione epi. Et quidem quātum ad epm: certus est: ꝙ potest legitimare quo ad minores ordines ⁊ simplicia beneficia. id est que non sunt cure aīarū nec dignitatis: de fi. ꝑſ. c. i. Hoc autem intelligendum est ō subditis: q̄ non subditum nemo potest soluere vel absoluē sicut nec ligare. Unde cuz legitimare sit a pena iuris absoluere: nullus potest non subditum legitimare propter qō non subdito spurio epūs non potest dare beneficium: nec minorum ordinum executionem: nisi ꝑpus a suo epo fuerit legitimatus: qō si factum fuerit: tunc potest a quocūq̄ beneficiari seu ordinari cum litteris dimissorijs: sicut ⁊ legitimus. Unde si epūs scienter subdito suo illegitimo conferat ordines vel beneficiū eo ipso dispensare videtur. nullus autem prelatus papa inferior potest legitimare ad successionem hereditatis: q̄ non est ei permissum. ad sequentia autem videtur legitimatus: ex quo ē ad antecedentia. vnde q̄ canonici maxime cathedralium ecclesiarum in iudices impetrantur: videtur ꝙ si alias illegitimi iudices eē nō possent q̄ de hoc sunt opi. tñ eoipso ꝙ canonici sunt in iudices sicut ⁊ ceteri ipetrari pñt: q̄ non dz cui qō est maius lz qō minus est non licere.

Secunda conclusio est

de legitimatione pape: q̄ papa certū est ad oēz ordinem beneficiū ⁊ dignitatē ecclesiasticā legitimare potest: q̄ ad hoc legitimare nō ē aliud q̄ ipedimenta iuris canonici amouere sibi ⁊ a penis canonū: quibus ligatus est ipsū soluere. Dz papa potest ab oī pena canonis absoluere: ⁊ oē ipedimētū positiuū amouere ergo ꝛc. Papa ergo legitimat ⁊ ad actus seculares ⁊ ad actꝰ spuales: ⁊ ad successionē hereditariā in terra sibi ſbdita. Sed vtruz hec legitimatio valeat: quo ad successionē in terris pape non subditis dubiū ē. Quidam enī dicūt ꝙ ex quo aliquis legitimat a papa in spualibꝰ: videtur legitimatus per consequentiā quādam ⁊ in tpalibus: ne sit absurdū ⁊ quasi mōstruosū: vt legitimatus ad spualia: illegitimatus ad tpalia censeatur: multa enī ꝑ consequentiā obtinētur. Et hanc opi. tenet gof. ī sūma ⁊ cōcor. cū illo. c. p venerabilē. Alij dicunt ꝙ in terris nō subditis tpali iurisdictioni pape: legitīatio facta per eū non valz quo ad successionem: que esset preiudicialis legitimatio heredi: lz valeat quo ad actꝰ spirituales ī dignitates seculares Et hoc tenuit de facto in regno frācie: q̄ ꝓmogenitus comitisse flandrie legitimatus per papā

prohibens illegitimū fieri legitimum p mssm̄ tñ legitimus. q̄ ad ordines. ſ. nō q̄ ad dignitates.

ſē legitimare. vtriusq̄ juris.

non succeſſit in comitatu ſed alius minor: q erat legitimus. Uerius autem videtur q̄ in terra eccleſie non ſubdita tp̄aliter: papa poteſt legitimar̄ q̄ſtum ad officia publica: in quibus nulli parat̄ p̄iudicium: vt qz ſit iudex ordinarius vl̄ delegatus: ad qō non requiritur: q̄ ſit dn̄s tp̄alium: cū hoc non ſit alicuī ius tp̄ale auferre. Item etiam ad hoc q̄ ſuccedat in bonis temporalibus in terris laicorum non ſibi ſubiectis: dato q̄ non habeat dominium temporale: tale quale īperator: qz ſi iſte non perdit ſucceſſionem niſi per hoc: q̄ eſt illegitimus: ⁊ illegitimitas eſt poſitiua ⁊ humana: vt qz parentes eius contraxerūt in gradu per ſolum ſtatutum eccleſie p̄hibito vel alio impedimento pure poſitiuo: ⁊ iſtud eſt mere canonicum: qz ius ciuile nō poteſt facere perſonas inhabiles ad matrimoniū: ſed omne impedimētum a iure canonico impoſitum papa p̄ōt amouere ergo ⁊c̄. Si dicatur: q̄ papa poteſt amouere a p̄incipio: non ex poſtfacto: dicendum q̄ immo non: q̄ ipſe faciat q̄ fuerit natus de legitimo matrimonio: qui non fuit: ſed qz non repellitur a ſucceſſione: niſi per hoc q̄ cenſetur illegitimus: ille conditor legis: qui iudicat eum illegitimum poteſt eum iudicare legitimum. Si autē ſit illegitimus lege diuina vel naturali: idem eſt per id qō tactum eſt modo: qz cum nō p̄tuetur p̄ hoc q̄ natus eſt illegitime: qz tunc a quocūq; legitimis p̄tuaretur. Sed per hoc q̄ nūc iudicatur illegitimus eccleſia cuius eſt iudicare an ſit illegitimus: etiam ad hoc q̄ ſuccedat: ipſa poteſt eū facere haberi p̄ro legitimo: ſi aliquis hoc poſſit facere: ñ q̄ quicūq; poteſt iudicare de legitimate poſſit legitimare. Sed ſuppoſito q̄ aliqs poſſit legitimare: qui non poſſit de legitimitate cognoſcere ⁊ iura punientia illegitimitatem tollere: poteſt eam efficere. Hoc autem intelligendū eſt reſpectu iuris querendi: vt quādo filius legitimatur patre viuente: quando etiam conſtat de mente pape: qui exp̄mit quaſi ad ſucceſſionē: alias ⁊ ad omnia ipſum legitimat ⁊ reſtituit. Nam ſi exp̄mat aliqua ad que legitimat: ñ p̄opter h° ad alia intelligitur legitimare: niſi quando ſunt minora: ⁊ non ſunt in alterius p̄iudicium: ſicut ſi legitimat ad dignitates per cōſequens: q̄ poſſit eē conſeruator vel hi². Sed non p̄opter hoc q̄ parentibus ſuccedat: etiam ſi ſimpliciter ⁊ quo ad omnia legitimaretur: niſi ſucceſſionē exp̄meret: adhuc intelligeretur ſaluo iure alterius: ⁊ p conſequens non extenderetur ad ſucceſſionē. Si autem queratur de iure queſito: vtputa de legitimando filium poſt mortem patris ad ſuccedendum illi: legitimis eſt iam ius queſitum: aliud ē qz hic obſtat non ſolū impedimentum iuris poſitiui dicentis ipſum non debere ſuccedere: ſz impedimentum iuris naturalis dicentis rem iuſte queſitam ſine culpa ⁊ facto ſuo debere perdere qō non poteſt facere papa: niſi ſit dn̄s tp̄alium ī caſu: in quo p̄inceps hoc poſſet.

Tertia cōcluſio eſt de

legitimatione p̄incipis ſecularis. Ubi ō p̄incipe ſeculari eſt ſciendum: q̄ nō poteſt legitimare ad aliquid ſp̄uale. nec plus tollere vinculuz illigitimitatis: quo ad ſp̄ualia q̄ abſoluere ab excōicatione: qz nō poteſt directe amouere impedimentum eccleſiaſticum: niſi iudex eccleſiaſticus: pōt tamen legitimare omnē ſuū ſubditum: quicūq; in temporalibus non habet ſuperiorez dn̄m tē poralem: ſiue ſit impator ſiue rex francie ſiū alius: qz ex quo in tp̄alibus non habet ſuperiorem reſpectu tp̄aliū poteſt ipe penas temporales ſuorum ſubditorum ſtatuere vel deſtituere ſic̄ vult nec alius eis non ſuperior poteſt ſubditis imponere penas: niſi in quantū approbat ex illud. Tu qui es qui iudicas alienum ſeruum. Si ergo lex ciuilis dicit ſpurium non ſuccedere vel iudicar̄ non ligat ſpuriuz francie: niſi in quantū placet regi francie. Unde q̄ſtuz ad hoc poteſt legitimare .i. q̄ſtum ad hanc penam non imputare illegitimitatem: ⁊ hoc ſimpliciter reſpectu iuris querendi vl̄ pp vniuerſitatē dn̄ij: ſz ñ r̄ſpectu iur] iā acq̄ſiti ſed in caſu ī quo poteſt vni auferre ⁊ alteri dare

De legitimatione qūo

fieri poſſit per papam impatorem vl̄ alios. ber. ſup. c. per venerabilem extra qui ſi. ſint le. nō. per anto. de butri. ſic ſūmatim. De papa loquēdo de legitimatione: que fit per eum. Aut fit hoc circa plem futuram aut circa plem illegitime natam. Et circa plem futuram poteſt legitimare ⁊ ī terris eccleſie ⁊ in terris imperij: ⁊ generaliter vz remouendo aliquem gradum cōſanguinitatis vel affinitatis. De bis que ſūt de iure poſitiuo: ſicut gregorius. 9. remouit. 5. ⁊. 6. gradum generaliter vt extra de conſan. ⁊ affi. non debet. vel diſpenſando particulariter cum aliquibus: vt contrahant in. 3. vel. 4. gradu attinentes. Et ſic legitimare dicitur quo ad p̄olem futuram: vt habeātur legitimi: qui alias eſſent illegitimi. Et in ſp̄ualibus ⁊ temporalibus ſimpliciter tales erunt legitimi. In gradibus aūt qui ſūt de iure diuino vl̄ naturali papa per hunc modum legitimare non poſſit. Loquendo autem de p̄role illegitime nata: tunc aut hoc eſt faciendo conſtitutionem vel legem factam ab imperatore confirmando: vt nati de ſoluto ⁊ ſoluta: ſi tales genitores contrahant matrimonium legitime: filij qui p̄ius erāt illegitimi ſint ⁊ intelligant̄ eē legitimi: ⁊ certū ē: q̄ poteſt vbiq;: ⁊ ſic ſeruat̄. Aut q illegitio exñti cōcedit iura legitimatiōis. Et ī ſp̄ualibus qdē p̄ōt papa tales legitimare vbiq;. ſ. ēt ī terris īpij: puta vt poſſint p̄moueri ad ordines ⁊ dignitates eccl̄iaſticas. In tp̄alib⁹ aūt. ſ. quo ad ſucceſſionē hr̄ditariam ⁊ honores: ſubdiſtīgue: aut papa legitimat ī terris ſibi ſubiectis: ⁊ tūc poteſt: aut in terris īpij ⁊ tē ſi legitimat ſibi ſuppoſitū vl̄ de p̄imo ſupponēdū: puta clericū factū vel de p̄imo clericādū

p legitimare q̄ nō p̄t in gradib⁹ q̄ſtū de iure diuo vl̄ nāli.

ꝛ tunc legitimando ſimpliciter:intelligitur legitimatuſ etiam in tempoꝛalibus. Si legitimat laicum remanentē:qui ī patoꝛem recognoſcit in ſuperioꝛem:ꝛ tunc non poteſt ſine conſenſu impatoꝛis:qui p̄eſt illi. Et iſtam opi. tenet bar. in. l. qui in pꝛouinciam. C. de nup. ſcilicet q̄ in terris imperij papa nō poſſit in tempoꝛalibus legitiare.

De imperatoꝛe certū

eſt:q̄ non poteſt legitimare ſuper ꝓle futura:qa non poteſt tollere per legem ſuam gradus conſanguinitatis ꝛ affinitatis:nec diſpenſare in gradibus conſanguinitatis ꝛ affinitatis:qꝛ nō habꝫ diſponere de matrimonio. Et ſi ſuper conderet legem:nil valeret talis legitimatio:niſi eccleſia appꝛobaret q̄ nati ex foꝛnicatione bēantur legitimi:ſi poſtea genitoꝛes contrahūt inuicē matrimonium. Inſuper in terris ſuis:ꝛ multo magis ī terris eccleſie non poteſt imperatoꝛ legitimare in ſp̄ualibus:vt. ſ. pꝛomoueri poſſint ad oꝛdines. Sed legitimatus ſimpliciter ab impatoꝛe vł ab eo qui hꝫ hanc auctoꝛitatem legitimandi ab ipo indiget diſpenſatione pape ſi vult ad oēs oꝛdines vel beneficia curata ꝛ dignitates ꝓmoueri. In tēpoꝛalibus autem vt in ſucceſſionibus ꝛ honoꝛibus ſeculi:poteſt legitimare in terris ſuis:ſed nō in terris eccleſie:qꝛ abſurdum eſt dicere:q̄ impatoꝛ haberet maioꝛē poteſtatē in terris eccl'ie cꝫ papa in terris ip̄erij. Sint ergo cōtenti terminis ſuis. Et hec ꝓcedunt de ī patoꝛe iam coꝛonato:ſed de nō coꝛonato magł dubitatur. Dicit tñ Jaco. de are. ꝛ io. an. in ſpe. in ti. de reſcriptis. Et idem eſt de his qui habēt poteſtatem legitimandi ab ī patoꝛe:qꝛ poſſunt in caſibus in quibus ille poteſt ꝑm verba p̄uilegij. Unū vbi illi nō p̄t nec ille poſſet cum habeant auctoꝛitatē ab eo. Dicit etiam Anto. de butri. q̄ habentes ptātē a papa vel impatoꝛe legitimandi:non poſſunt legitimare ad p̄iudicium alterius:qꝛ tales conceſſiones intelliguntur ſine aliouꝫ p̄iudicio:vt ō offi. dele. c. ſuper eo. ꝛ de p̄ui. c. paſtoꝛalis. De ſolēnitate legitimationis dicit anto. de butri. q̄ opoꝛtet q̄ illegitimus impetrans exp̄mat qualitatez illegitimationis. ſ. an ſit ſpurius vel inceſtuoſus: qꝛ difficilius diſpenſatur cum ſpurio vel īceſtuoſo:cꝫ cum naturali tantum. Unde ꝛ io. an in ſpe. dicit:q̄ ſi quis dicit ſe ſpurium impetrando legitimationem:ſi iſte eſt ſpurius duplicatus :vt qa ex vxoꝛato ꝛ vxoꝛata:cum alias nō valeat īpetratio:ſi hoc non exp̄matur ſed reputatur ſubrepticia. vt in clementina illa eo. ti. de fi. p̄ſby. c. fina.

Item cūqueritur an in legitimatione alicui' debeant citari illi:in quoꝝ p̄iudicium fit:ſeu q bus p̄iudicatur. An. de butri. diſtinguit:qꝛ aliquando legitimatio fit in vita patris:ꝛ tunc poteſt diſponere de hereditate:quod vult ad p̄iudicium ſperantis hereditatem. Et valet talis legitimatio non vocata parte. Sed exigitur:q̄ in ipſa legitimatione fiat mentio agnatoꝝ:nec ſufficeret p̄mum cum ſecundo. Si vero fiat legitiatio ad inſtantiam filij ꝛ intuitu patris:ꝛ ſatis poteſt dici:q̄ non requiratur eoꝝ aſſēſus:ꝛ ſi illi legitimi eſſent confratres:dicit tamen idē āto. q̄ non valeret legitimatio niſi appareret p̄ncipem certificatum:q̄ alios liberos ipſe haberet: qꝛ iſta eſt cauſa inductiua facilius ad concedendum legitimationem eo ſcilicet q̄ non hꝫ alios liberos. Sed facta exp̄ſſione bene valeret hec impetratio. Idez. ſ. q̄ ſi nō fieret mentio ō agnatis:non valeret impetratio:tenuit Jo. an. ī addi. ſpe. Requiritur etiam aſſēſus ipſius patris a p̄ncipio vel ex poſtfacto. Si autem fiat legitimatio p' moꝛtē p̄ris:de cui' ſucceſſiōe agitur:ꝛ tē ē dubiū an legitiatio illa ꝛtrotrahat:ꝛ ſi ꝛtrotrahat vtꝫ tollat ius alēi q̄ſitū medio tēpoꝛe. Et dic ipe anto. q̄ ſi fiat p verba non reſtrictiua legitimatio:vt dicendo. Conferimus tibi legitimationez tunc legitimatio retro non trahitur. Si autē fiat per verba reſtrictiua vt dicendo:integramus te ad oīa p̄mcua nature:ac ſi legitime nat' eēs:q̄ ſic fieri debet:quando vult totaliter integrare ipe legitimans:ꝛ tunc legitimatio retrotrahitur Sz vtruꝫ ſic retrotrahitur:q̄ tollat ius alteri medio tempoꝛe acquiſitū:ſunt opi. Quidaz dicūt:q̄ ſic bar. tenet contrariū in. l. gallus. ff. de libe. ꝛ poſt. Et hoc niſi aliud ſibi. ſ. legitimato ſpecificetur reſtitutum. Et iſtam opi. vt veram appꝛobat ipe anto. ad hoc de reſcrip. c. cꝫuis. li. 6. Et iſtā ſnīam tenet io. an. in addi. ſpe. Et dicit ipſe anto. q̄ tenēdo:q̄ legitimatio retrotrahatur ad p̄iudiciuꝫ illius:cui iam acquiſita erat hereditas:ꝛ tunc diſtinguendum:qꝛ aut filius fecit ſe legitimare ex tacita voluntate patris:qui declarauit velle ip̄m ſuccedere in teſtamento:ꝛ tunc non exigitur:q̄ illi vocentur:quib' p̄iudicatur:aut nō apparet aliō ꝛ tunc dicit q̄ exigitur q̄ citētur illi quib' p̄iudicatur:imo exigitur eoꝝ conſenſus allegat. C. de natali. reſti. l. pe. Et hec vera:niſi hoc appareat de exp̄ſſa voluntate p̄ncipis:q̄ voluerit p̄iudicare aliis in hereditate:ſed ſi non exp̄mat aliō de iure alteri acquiſito:valet legitimatio:ſed nō ad p̄iudicium eius:de cuius p̄iudicio agitur ꝛ hec vera de legitimatione quam facit in terris ſuis. Si autem alibi legitimaret:non poſſet etiā citatis illis quibus ius eſt queſitum :niſi ipſi cōſentiāt. Sciendō ēt:q̄ legitimatio peti poteſt per ꝓcuratoꝛem.

Titulus ſecundus de ſtatu continentium:ptiz p modū ſermonis:ꝛ ptim doctrine. La. p̄muz.

Dducētur re

gi v̄rgines:poſt eam pꝛoxime eius offerentur. pſalmo. 44.

Loquitur p̄s ō eccleſia que vticz eſt mater ꝛ virgo. Matꝛ gdem oīum fidelium:quos genuit in baptiſmo

per fidem. Virgo per integritatem mentis: ꝛ libera a corruptione peccati mortalis. Unde apostolus. 2. cor. 8. dicit de fidelibus. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere xpo p̄ eam: vt filie adducuntur virgines regi domino iesu christo vt sponso earum. Unde ꝛ de sanctis virginibus canit ecclesia. Agnum sponsum virginum venite adoremus dominum iesum xp̄m. Potest etiam istud postea referri ad virginē mariaz: que sola mater ē ꝛ virgo ꝛ primiceria ꝛ speculum virginum: que vtiqz possidet aureolā virginitatis: qz ꝛ si non habuit a carne pugnam ꝓpter religationem vel extinctionem fomitis ꝓpē cuius victoriaz. s. pugne plena datur aureola: habuit tamen ab hoste: cuius caput scilicet principij suggestionis contriuit sola. Post eam igitur vt principaliorem sequuntur virgines alie ꝛ xp̄o adducuntur regi. Uidue autem dicuntur proxime eius: qz approprinquant. ad castitatem virginalem: non tamen ita sunt similes: Tam virgines autem q̄z vidue ad xp̄m perueniunt: quinimo ꝛ boni coniugati. Sed adducuntur ad xp̄m virgines dei gr̄a adiuuante: ꝛ ipsis magis laborantibus ad conseruationem eius. Uidue autem afferuntur cum adiutorio etiam gratie: sed non tm̄ conatum exercentes. Nec tamen virgo nec vidua castitatem virtute ꝓpria seruāt: sed dono dei. Et ideo dicit adducentur ꝛ offerentur. s. ab illo: videlicet dono dei. Sed prius de virginibus agendum est.

Dicitur autem virgo

quasi viragens idest repellens: vt non permittat se cognosci carnaliter ab eo. ille enim est modus naturalis: quo amittitur virginitas: q̄uis per alios etiam modos possit amitti vt dicetur. Vl̄ dicitur virgo a viroze ſm tho. qz non est experta adustionem. i. actum veneree delectatiōis: sicut arbor dr̄ viridis: que a caloze nō desiccatur. i solijs. Uel vt dicit fulgentius ad probaz in lib. de virginitate. Virgo dicitur quasi virago. Virago dicitur a viro. Vir autem a virtute. Claret igit̄ inter ceteras ecclesie donationes illius p̄cipuuz munus spualis esse charismat[is]: vbi virtus ipsa integritatis perfectio meret̄ vocabulo censeri virtut[is]. Nec in eo tamen q̄ virginalis integritatis agnoscimus culmen pudicitie coniugalis asseri mus crimen: sed sanctam virginitatem dici merito potioze distare a coniugali vita: q̄tuz distāt a bonis melioza: a terrenis celestia: a carne sps ab infirmitate virtus. Nec dicere dubitam⁹ tm̄ a sancta virginitate carnis ꝛ sps fidelium coniugatoꝝ: lz a deo concessum distare concubitū quantum similitudo peccatoꝝ ab imitatione discernitur angelorum. In uno quippe ad terram sps terrena carnis uoluptate deprimitur: in altero terrena caro celesti delectatiōe sps ad celestia subleuatur. hec fulgentius. Et in decre. di. 30. c. hec scripsimus dr̄. Nos virginitatem cū humanitate admiramur: ꝛ continentiam cuz castitate ꝛ religionem deo acceptissimam dicimus.

Ad laudē et cōmenda/

tionem virginitatis ait hiero⁹. ad eustochiū. Habeant nuptie tempus suū: ꝛ titulus mihi virginitas in maria dedicat̄. Et xp̄o dicat aliquis. Audes nuptijs detrahere: que a dño benedicte sūt: non est detrahē nuptijs: cū illis virginitas anteferr̄. Gaudient̄ ꝛ nupte cum a virginibus sint secunde. Crescat ꝛ multiplicetur ille. qui impleturus est terram. Tuum agmen in celis. Post paradisum ꝛ nuditatem sint folia auspicantia p̄uriginez nuptiaꝝ. Nubat ꝛ nubat̄ ille qui i sudore vultus sui comedit panem suū: cuius terra spinas generat ꝛ tribulos: cuius herba sentibus suffocatur. Meum semen centenaria fruge fecundum est. Consuant tunicas: que inconsutam de sursum tunicam p̄diderunt: quas vagitus delectat infantium. Eua in paradiso virgo fuit. Eua regio paradisus est. Serua q̄ nata es. Virgo nascit̄ caro de nuptijs. Virgo est mater dñi simplicit̄ pura sincera: nullo extrinsecus germine coherente ꝛ ad similitudinē dei vnitate fecūda. Virge flos xp̄s est dicens. Ego flos campi ꝛc̄. canticoꝝ. 2. c. ꝛc̄. Laudo nuptias: sed qz mihi virgines generant. Lego de spinis rosam de terra auruz de concha margaritā. Quid inuides mater filie tue? Indignaris: q̄ noluit mulier militis esse: sed regis? Grande tibi beneficiū p̄stitit. Socrus dei eē cepisti. Apostolus paulus virgo fuit. Unde dicit Dico aut̄ innuptis ꝛ viduis. Bonuz est illis si sic ꝑmaneant vt ego p̄ma ad cor. 7. c. Ideo autem dicit se de virginitate p̄ceptum dñi non habere qz si virginitas fuisset imperata: nuptie videbāt ablate: ꝛ durissimū erat contra naturam cogere: angelorūq̄z vitam ab hoīb⁹ exigere. Virgo helias: heliseus virgo. Virgines multi filij ꝓphetarum. Hieremias vxorē ꝓhibetur accipere: ꝛ ad quālibet tamē virginem ecclesia istud psalmiste adaptat videlicet adducentur ꝛc̄. Ubi tria videnda sunt de virginitate. Primo quo modo virginitas coronatur. 2° qūo possidea tur. 3° qūo ipsa dignificatur.

Quantum ad primum

dicit apostolus. 2. thi. 2. c. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit: ita certet: q̄ vincat: vt autem canit ecclesia. Mundus caro demonia diuersa mouent prelia contra nos. Et quantum ad prelium carnis: sicut non coronatur aureola que est premium essentiale anime: nisi quis habuerit victoriam de omni vitio carnali abstinendo ab eo vel a perpetrato penitendo. Ita nō coronatur aureola virginitatis: que est premium accidentale: qō datur i gloria ꝓpt̄ excellēt̄ pugne ex carne victoriaz: nisi qs liber fuerit a volūtaria corruptiōe carnis. tentatiōes vincendo. Quāuis enim virginitas: quantum ad eius

initium ꝛ seminarium idest inclinationem naturalem insit a natura: sicut ꝛ omnis virtus: ꝛ quantum ad materiam remotaz que est integritas carnis: ꝛ materiam propinquam que ē experientia veneree voluptatis: inest a natura ꝛ natiuitate: qz oēs nascuntur virgines: ꝛ inexperti voluptate ꝑm pe. de palu. in. 4. di. 33. Sed quantū ad cōplementū actuale vel habituale: ꝛ sic virginitas nō est a natiuitate vel a natura plus q̄z alie virtutes. Nā puer nascens non habet actum nec habitum virginitatis: plusq̄z liberalitatis: sed est sicut alie morales per acquisitionē ꝛ infusionē. Non enim quicūq̄z hz integritatem carnis: cum venerit ad ānos pubertatis: si eligat in carne ī corruptibiliter viuere: statim per hoc hz habitum virginitatis. Sed quando cū hoc habituali ꝓposito frequenter domauerit motus carnis: ad generatē in eo habitus: sicut nec vidua statim mortuo marito hz habitum cōtinentie vidualis: hz eligat sic viuere: sed per frequētem domationē passionuz cum ꝓposito habitum acquirit differentē ab habitu castitatis coniugalis: non tamē meretur nomen virtutis specialis: que nō peruenit ad perfectionē. Est igitur habitus cōtinentie vidualis hītus differens a continentia coniugali: habēs specialem rōnez boni ꝛ difficultatis: qz quibusdam est placitum ꝛ facile in cōiugio viuere caste: quibus non est facile nec placitū viuere vel a coniugio abstinere: sed tamē nō est virtus specialis: immo castitas est vna virtus: que minorem habz gradū in matrimonio: ꝛ perfectius saluatur ī viduitate. Similiter castitas cōiugalis nō statim īnascitur: cum quis eligit ab aliena abstinere. Sz cum frequēter ab aliena tentatus eligit nō acquescere: ꝛ sic de alijs. Et vt dicit tho. ī. 4. di. 49. In continēdo ꝑm aliquid maiorē pugnam sustinēt virgines: ꝛ ꝑm quid vidue ceteris paribus Virginibus enim cōcupiscentiam inflāmant ꝛ experiendi desiderium: qō ex quadam quasi curiositate procedit: qua etiam fit: vt homo libētius videat que nunq̄z vidit: ꝛ etiam in eis concupiscentiam auget extimatio maioris delectationis: q̄z sit ꝑm veritatem: ꝛ inconsideratio eorum incōmodorum: que delectationi huiusmodi augentē ꝛ adiūguntur. Et quantū ad hoc vidue maiorez sustinent pugnā: maiorē āt ꝓpter delectationis memoriam: ꝛ in diuersis vnum alteri preiudicat ꝑm hominum diuersas dispositiones: qz quidam magis mouentur hoc quidaz alio. Quicqd autem sit de quantitate pugne: tamen hoc certū q̄z perfectior est victoria virginum q̄z viduarū. Perfectissimū enim genus victorie ē ꝛ pulcherrimum nunq̄z hosti cessisse: Corona autem non debetur pugne: sed victorie de pugna. Nō ergo coronabitur nisi qui legitime ꝛc.

Quomodo in diuersis

temporibus homines diuersimode se habuerūt ad virginitatem seruandam. De. de palu. in. 4. di. 33. dicit q̄z in statu innocentie non licuisset cōtinere vsq̄z ad sufficientem multiplicationem humani generis: qz tunc erat preceptum. Crescite ꝛ multiplicamini. nec tamen peccauit adam continendo in paradiso: quia modico tempore fuit ibi. Sed tho. dicit q̄z post multiplicationem sine peccato potuisset quis esse virgo. Contra: quia tunc preferebatur virginitati coniugium: qz habebat fecunditatem cum puritate. Fuisset autē contra rationem eligere minus bonum: ꝛ ipsi nō erant facturi contra rationem: puta, tot fuissent masculi quot femine. vt esset vna vni: ergo si cōtinuisset feciisset contra finem matrimonij ꝛ pacis. Semper etiam fuisset multiplicatio necessaria: qz non videtur probabile: q̄z parentes ꝑmi retardarentur a glīa vsq̄z ad finem mundi: cum solum peccatum sit causa retardatiōis: vt originale vel actuale aut pena. Unde ꝑmis parentibus translatis in glīaz oportebat successores vacare generationi: sicut ꝑmi inchoauerant. Tempore vero nature lapse. s. tēpore legis nature fuit virginitas licita multiplicato genere humano: sz semper ante euangelium melius erat coniugiuz nisi vbi spaliter aliud reuelabatur. In paruulis autem erat virginitas carnis non mentis. Tempore vero lapse nature ante multiplicationē fuit in precepto prohibitio. Nec tamē peccauit abel virgo moriens. qz adhuc iuuenis erat: nec aptus coniugio: quando mortuus fuit. Nam nec chaiz libidinosus adhuc generauerat: fuit tamen abel mortuus virgo carne: sed non mente: quia tunc non erat tempus virginitatis: nisi quis dicit: q̄z deus prescius mortis eius sibi inspirauit virginitatem: ꝛ sic haberet aureolam virginitatis. Sed post multiplicationem licuit non tamen hēmus exemplum nec in enoch: qui per coitus generās ꝛ per coitum genitus est: nec in alio forte. Tempore autez diluuij sicut prius fuit illicita vsq̄z ad multiplicationem hominum. Postea vero licita non tamen extat exemplum: nisi forte de melchisedech. Sed si fuit sem filius noe: vt dicunt hebrei: non fuit virgo. Tēpore vō legis scripte: sciendum q̄z licuit seruare virginitatem: qz iam filij israel multiplicati creuerant nimis: vt arena maris: non tamen laudabatur: immo filia iepte fleuit virginitatem: vt habetur iudic. c. Et maledictus erat non relinquens semen maledictione scilicet opprobrii temporalis: nisi consilio spiritus sancti: vt helias dedicans secundum hiero. Sed apud gentiles error increbruerat q̄z dederat eos deus in reprobum sensum: vt licita putarent illicita: ꝛ econuerso: vt fornicationem esse licitam. Plato vero sanctificauit se: non quia putaret virginitatem illicitam. Unde nec deseruit eā: sed vt satisfaceret plebi. Nam opi. fuit apud philosophos propter scandalum vitandum: facere multa: q̄ sciebāt ñ esse faciēda sīc adorabāt idola. q̄uis scirēt nihil religiōis eē in stipite ne lapidarentur sicut pythagoras apud athenas reus

Padingsirmz fuadd. driſs in driſ tpribz ſeſuerut.

Virginitas nest per infusionē sicut alie virtutes. **Secundus.**

habitus est:qz vocauit lapidem ignem ardentē. Ipsi enim nesciebant aliam vitam:z ꝓpter hoc nimis timebant perdere istam. Tepore vo euāgelij semper licuit z licebit tenere virginitatem. Unde iohannes lucifer fuit virgo ante solez z nō venus. Maria etiam primiceria virginitatis fuit. Unde ps. Adducentur regi virgines post eaz. Tpe etiā glē erūt oēs virgines: qz.s. nec nubet nec nubēt: imo tpe grē: vt res melior cadit ib cōsilio fm illud.i.cor.7. de virginibus ꝓceptū dñi non habeo: consilium āt do. Dō consilium Jo. euangelista seruauit cum vxorem: p qua iam in domū traducta nuptias faceret: vt hētur Johā. z. intactam permisit: z virgo in euuz permansit: ꝓuilegio amoris a xpo dilectus. Hāc iosepb spōsus marie seruauit: vt dicit augu. z vouit cuz maria sponsa sua. 27. q. i. §. Et vas electionis virgo fuit. Unde dicit. i. cor. 7. Uolo oēs homines sicut me. s. virgines. Sed vnusquisqz hz ꝓpriuz donū: z xps habuit. vnde cantic. z. c. Ego flos campi z lilium conuallium.

Notandum etiā virgitas i est fm pe. de palu. vbi supra per infusionez: sicut alie virtutes morales. Et satis videtur ex speciali grā: q Jo. baptista z beata virgo z hieremias in vtero per sanctificationem receperūt virtutē virginitatis quam erant seruaturi. Sed de baptismo flumis z sanguinis: in quibus nō solū infūduntur necessaria ad salutem: sed z oīa perfectiua: in quibus nō est obex in recipiente: vt ēmissio culpe venialis z pene. vī q in paruulis in quibus nullus est obex: infunditur virginitas z inocentibus: nī tamen q eis debeatur aureola: qz illa respicit actum non habitum. De adultis autē vī: q dns sua liberalitate infūdat oī hōi: id ad qō se disponit. Unde q cū ꝓposito virginitatis venit ad baptismū vel ad aliud sacramentum: recipit habitum virginitatis: sicut z ceteras virtutes: qz enim i oī sacro noue legis infunditur: non solū id qō est necessariū ad salutem: sed ēt qō est vtile fm capacitatem z dispositionez digne recipiētis. Inde est q recipiens sacrm noue legis non cōtrariuz virginitati: qō dico ꝓpter matrimonium: recipit oēm virtutem ad quam est dispositus: z cuius ē capax. Si āt est corruptus mente z corpore: qz uis peniteat: non est tamē capax virginitatis: qz recuperari non potest. Sed si non est corruptus nisi mente: z penitēs proponit cōtinere tunc recipit. hec petrus

Notandum autem est qō dicit idem pe. q tho. in scripto. s. in. 4. s. di. 33. q. 3. ar. 2. ad quartum ar. z in. 4. s. di. 49. q. 5. ar. 3. q. i. in cor. q. tenet votum de essentia virginitatis non ēē. Jn sūma vero vī dicere oppositum. 22. q. 152. ar. 3. ad quartum argumentum. Sicut enim seruare castitatem z paupertatem sine voto: vt nouitius non faceret religiosū: sic virginitas sine voto non daret aureolam. Sed contra: qz hz ꝓpositum nubendi impediret: cuius proponeret nō illicite: corrumpi tamen firmum ꝓpositum perpetuo continendi etiam sine voto facit virtutem virginitatis: nec votum trahit ad aliam virtutē q̄ ad suam. s. latriam: alias ageret contra speciē. Unde bene concedo: q votum non facit d actu non virtuoso: z q actum trahat ad altiorem virtutem: q̄ sit abstinentia vel sobrietas: hz hoc non est in genere temperantie: sed iusticie. Unde votum non facit iciunium esse specialem virtutem: sed trahit ad alteram: sic z in proposito. Sz si virginitas haberet ex voto rationem virtutis nō esset species temperantie se habens ad castitatem: sicut magnificentia ad liberalitatem: sed solum esset actus castitatis elicitiue z latrie impetratiue ꝓpterea sic se habet virginitas ad castitatem: sicut magnificentia ad liberalitatem: sed illa est specialis virt°: non ex hoc q vota: sed solum ex hoc: q habet specialem difficultatem z bonitatem ergo zē.

Ad argumentū dicēdū q non est simile: qz ad religionem nō sufficit firmitas ꝓpositi: sed requiritur firmitas facti. Et religio nominat statum ad quam requiritur immobilitas facti: z per consequens voti. Sz ad rationē virtutis nī requiritur immobilitas facti: cum quis possit a vera virtute decedere z mutari de vere virtuoso in vere vitiosuz. Et iō si virginitas diceret statum non habitum posset videri: q requireret votuz. Sed si dicat habituz virtutis spalis non requirit votum qōcunqz. Ad firmitatē ēt in religione requiritur votum solēne i virginitate saltem simpliciter. Unde augu. dicit in diffinitione. s. de voto ponit hoc: non q sit de necessitate virginitatis: sed est de perfectione: qz desponsata xpo per votum est perfectior.

Quantuz ad secunduz s. quomodo possideatur virginitas virtus. Sciendum q multis medijs. Unde dicit ps. Adducentur. Et primo quidem oportet q adducatur ad hoc a deo inspirante z principali agente: sapientie. 8. c. Non possum esse continens nisi tu dederis. s. deus. Secundo oportet: q adducatur ad hoc a ratione istud ꝓpositum firmiter eligente z perpetuo: qō patet ex diffinitione: dū dicitur q virginitas est in carne corruptibili perpetue incorruptionis meditatio. i. ꝓpositum perpetuo abstinendi a delectatione venerea nec dum experta. Unde virgines corpore que intendunt tempore suo: nubere: non habent habitum virginitatis: nec aureolam: nec paruuli: qui licet non cogitent de nubendo nec tamen habere ꝓpositū continēdi. Eunuchi ēt vel frigidi si itēderēt expiri delectationē venereā p matrimonium vel alium modum: si possent non habent habitum huiusmodi virtutis nec aureolam.

Virginitas nō habet medijs possidet.

Virgines q sine xpo multe intrabūt nō sine aureola.

Sed si intendunt ab hi⁹ abstinere si possēt: vtiq; hñt: sicut potest credi de eunuchis: quos fecit nabuchodonosor. s. Danielē ⁊ socijs eius: dañ. ꝑmo De nereo ⁊ archileo: qui persuaserunt domitille virginitatem. Tertio oꝫ ꝙ adducantur ad hꝰ a recta intentione. s. ꝓpter deum nō ꝓpter mūdi laudem: aut ꝓpter honorē idolorꝫ: sicut virgines dee veste. Unde virgines. 5. que non sūpserunt oleum in lāpadibus designans charitatem dei in cordibus excluse sunt a sponso ⁊ clausa ē ianua: mat. 25. c. Quarto oportet ꝙ adducantur per vias aliquaꝫ virtutū vt humilitat⁹. Ambro. Decet vt virgo quāto castior tanto humilior. Unde de quodam sācto viro legit̄: ꝙ vsque ad sexagesimū etatis sue ānū seruans virginitatē elatus in superbiā eam perdidit. Quinto per viam sobrietatis: quia secundum ber. in delitijs periclitatur castitas: ꝓpterea apostolus vt virgo perseueraret: dicebat: Castigo corpus meū: ⁊ in seruitutē redigo. 1. cor. xi. Sexto ꝑ viā modestie s. cauēdo se ab auditu ⁊ discursu vāis. Corrūpūt bonos mores colloqua mala. i. ad cor. 15. c. Et dina que egressa est domuꝫ ad videndū mulieres regionis: amisit virginitatem corrupta a sichem genē. 34. c. Ambrosi⁹. Discite virgines nō cursitare per alienas domos: nñ aliquos in publico misceāt sermones. Quō aūt perdetur virgūtas: dicetur in vltimo. §.

Quantum ad tertium

ꝓ virginū dignitas ostenditur.

s. quomō eius dignitas commendatur ⁊ quātuꝫ: ostenditur dum dicitur: regi adducentur. Uere ⁊ veri virgines regi. s. domino iesu christo: q ē rex regū: vt sit sponse ei⁹. Magna dignitas ista. Unde beata agnes dicebat: ipi suꝫ disponsata. s. christo: et nobilitatem huius sponsi ostēdi dicēs: vt refert ambrosius in libro de virginitate. Cui angeli seruiunt: cuius pulchritudinem sol ⁊ luna mirantur i. mirabilē oñdūt. Cui⁹ mater virgo est: cui⁹ pater feminam nescit: cuius potestas celsior: aspectus pulchrior: amor suauior: ⁊ oī qāa elegantior: cuius opes nunq; marcescūt: nūq; decrescunt. Et ō ornatis sibi ab eo collatis subdit. Induit me dominus ciclade auro texta. s. sapientie vel dilectionis: ⁊ īmensis monilibus decorauit me. s. virtutum anulo suo. s. fidei subarrauit me: ⁊ corona uit me corona. s. spei eternoꝫ. Tradidit auribus meis ineꝫtimabiles margaritas. s. verboꝫ sacre doctrine. Mel ⁊ lac ab eius ore suscepi. s. dulcedinis spūalis: etiam puritatis per inspirationem. Sanguis eius ornauit genas meas. i. passio īduxit ad operea patientie que maxime ostendit rubore sanctitatis. Posuit signum in faciem meam: vt nullum ꝓter eum amatorem admittaꝫ: in quantum. s. dedit faciem erectam ad celum: vt ipsum contēpler: ⁊ ad perfectum dirigam: nō ad terrena respiciam. Uerba sunt Ambro. Speculum dedit vniuersitatis creaturauꝫ: quo potest intueri pulchritudinem: non solum sponsi sed ⁊ suam cum oīa ꝓpter ipsuꝫ fecerit: ⁊ oīa in ipsa reperiantur. Singulum temporale amictuꝫ seu vestitum prudentie. Huic ergo regi tam nobili adducentur vere virgines: vt sponse eius: ⁊ iꝫ virginitas non sit simpliciter excellentior omnibus alijs virtutibus: qꝫ non maior theologicis nec prudentia iusticia vel fortitudine ⁊ humilitate: est tamen precipua in genere temperantie ⁊ multum commēdabilis ⁊ preeminens ex sex: q̄ pōit pe. de palu. in. 4. di. 33. p3.

Et primo ad premium

accidentale: quod dī aureola: qꝫ nulli parti temperantie debetur fructus: nec aureola nisi castitati: nec aureola ⁊ fructus centesimus: nisi virginitati soli. Unde apo. 14. dī ꝙ nemo poterat cāntare canticum illud nouum nisi illa. 144. milia. qui virgines permanserunt. Canticum illud aureola. i. quoddā gaudiuꝫ spirituale: qō habēt virgines qō non possunt habere alij sancti non virgines: ⁊ si maius premium essentiale habeant.

2° quo ad scientiaꝫ: qꝫ maxime disponit ad acquisitionem scientie ⁊ sapientie. Unde Jo. euangelista virgo magnam de diuinis pre ceteris habuit cognitionem vt de verbo dei. 3° quo ad pulchritudinez spualem: non ex eo tm̄: ꝙ passiones concupiscibiles sint cōes nobis ⁊ brutis: fiē esse furibundū in cane: ⁊ vindicatiuum in leone sed quia magis obscurbetur iudicium rationis: que est pulchritudo hōis in qua est imago dei.

4° quo ad similitudinē ī plurib⁹: qꝫ hi sequūtur agnum. s. xp̄m quocūq; ierit integer. s. corpore ⁊ mente: sic̄ xp̄s ⁊ incorruptio facit ꝓmium deo: vt dicitur sapientie: mente ⁊ corpore ⁊ de⁹ incorruptibilis est. 5° quo ad simultatem: quia ista virtus non est sine alijs: sed bene econuerso. potest enim quis habere virtutes alias sine ista: sicut habuit petrus apostolus sine ista. Et cū dī virtutes omnes esse cōnexas ꝫm magistruꝫ ī tertio sn̄iarum: intelligitur vel de virtutibus necessarijs ad salutē: qualis ista non est: sicut nec magnificentia: vel ꝙ sint cōnexe in radice charitat⁹ cum isto. s. ꝓposito: vt si eēt a deo preceptum ꝑuare virginitatem: ⁊ nōdum fregisset: obediret eam seruando. 6° quo ad raritatem apoc. 14. Uidi turbam magnam: quam dinumerare nēo potat. s. sāctoꝝ. Ponit̄ āt ibi numer⁹ determīat⁹ virginum: qꝫ centuꝫ quadragintaquatuor milia: q virgines permanserūt ꝓ indeterminato tamē ponitur: qꝫ plures sunt. Et huiusmodi rō est: qꝫ virtus ista non potest recuperari amissa materialiter: ⁊ si amissa quo ad mentem solum reparat̄ per penitentiam. Alie autem reparantur ꝑ pn̄iaꝫ tum etiam qꝫ difficilior ad seruandum: ibi eniꝫ frequēs pugna ⁊ rara victoria. Omne rar⁹ char⁹. Quanuis enim aliqui per accidens magis tentēt̄ de gula: alij de alijs vitijs q̄ꝫ de luxuria ꝫm qualitatem complexionis vel dei dispensatione tamen per se loquendo maior ē tentatio luxurie

Virginitas ē irrecuperabilis.

Ratio potest esse: qz natura magis intēdit conseruationē spei q̄ indiuidui: cui indiuiduo puidetur satisfaciendo gule vel alijs vitijs. Nec obstat: q̄ natura prius retinet necessaria ad nutritiuam z augmentatiuā: q̄ transmittat ad generatiuam: qz hoc non est quasi magis solicita sit de indiuiduo q̄ de spē: imo econuerso. sed qz non aliter agerz indiuiduū ad conseruandō speciem nisi ipsū indiuiduū consisteret. Unde qō est hic prius in intentione: est posterius in generatione. Sed hoc est: qz virtuosi minus student sobrietati q̄ castitati: ppter hoc exercitium fit facile: qō inexpto est difficile. Rō aūt quare magis virtuosi studeant castitati q̄ sobrietati est: qz castitas non amittitur sine mortali: pñt āt deficere a sobrietate per veniale: qz illa cōsistit in medio qō est latum: ista scilicet castitas est in extremo: qō est indiuisibile.

De voluntaria et irrecupabili amissione virginitatis

pe. de palu. i. 4. di. 33. sic ait. Mulier perdit virginitatē per hoc: q̄ corrūpitur mente z corpore: altero de tribus modis: puta p hoc solū claustra frāguntur sibi voluntarie: etiā si nō seminaret nec semē reciperet. Nā concupiscētia spadonis defloratur virginē vt scribitur: qui iz nō possz seminare: poterat tñ claustra frangere. 2° modo per seminis virilis susceptionē: qz si ita reciperet saluo claustro: sic menstruū emittit nec seminaret: nihilominꝰ virgo nō esset: qz sic posset concipere: puta si qs cognosceret virginē voluntariā in hoc circa claustra pudoris: z semē ad matricē attraberetur: pgnantē enim per naturam nullā diceret virginē z tñ mulieres aliqne concipiūt: que nō seminat. 3° si ex vehemētia ardoris sine fractione claustri ipsa seminat: puta voluntarie cogitans de cōmixtione turpi z hꝰ ablq̄ cōmixtione cum alijs z talis qui corrūpit seipsam: vel ab alia muliere voluntarie corrupta nō dz inter virgines conscrari: ēt ad tollendū scandalum: qz nō est virgo vt habetur in 2ª pte. c. de scandalo. non tñ facerz bigamum virum: cū quo ꝺberet mrimonium.

De corruptione autē voluntaria sciendum q̄ nō perditur virginitas

per quācunq̄ corruptionē inuoluntariaz corporis: etiam in muliere: vt q̄n opprimitur z frāguntur claustra pudoris z semen viri recipitur: etiaz si inde concipiat z pariat. Item nec per ꝓpam seminationē: q̄n non pcedit ex cōsensu nec acceptatur a consensu q̄n habetur iudicium rationis. Si enim dormiēs vir vel mulier polluatur: non pditur virginitas: ēt si in vigilia terminetur pollutio: nisi postq̄ terminata est cōplaceat fm de liberationē rationis. Uidetur in aliquibus: q̄ cū virginitas mentis respiciat futurū. Si quis cōplaceat sibi ī pterita pollutione: que nō ex electione pcessit: virginitas non perditur corpore: sed mente tñ: ptunc enim non perditur corpore: qz illa corruptio transit. Prius aūt non fuit perdita: qz consensus ꝺfuit. Requiritur ergo vt cō sensus precedat: vt si sentiens se calefactum obdormiret vt polluetur mulier opprimeretur: vel requiritur q̄ cōcurrat tēpore quo potest cō tradicere. Nam durante seminatione: non bz iudicium rōnis: z mulier que opprimitur: si suscipiendo semē vel alias q̄ncunq̄ cōsentiat: nisi solo eo tempore: quo inuite excitata seminat: quā do sine culpa sua caret iudicio rationis pdit virginitatē z non aliter. vnde dixit lucia. Non corrumpitur corpus nisi de consensu mentis. s. quo ad peccatū vel amissionē virginitatis. Nā si me inuitam feceris violari: castitas mihi duplicabitur ad coronam. 32. q. 5. ¶ i. Talis tñ non consecratur inter virgines: z hoc ppter dubium renitentie consensus: vt. 32. q. 5. ille. Aut quia ēt non potest significare integritatē sponse xpi. s. ecclesie cū corrupta corporaliter sit z nō integra z si virgo. Et cuicūq̄ nuberet faceret ipsum bigamuz: qz diuisit carnem in plures. Itē nō q̄ integritas carnis in expientia voluptatis electio actualis p violentiā demonis vel hōis infirmitatē vel sōnum z hꝰ perdi potest: sed per hoc nō pdit virtus virginitatis. Unde bene potest esse pater virgo per semē emissum a dormiente: demone succubo recipiente: z postea per eundem demonem incubum factum transfusum in feminam: cum etiam suscipiendo semen virile saluo claustro mulier potest concipere: sed in partu perdit virginitatem: sed virginitat] virtutem retinebit pater ꝓdictus: z vi ēt oppꝑssa pariens aureolā ēt vtiq̄ hēbit. Unde ī cronica martiniana legitur de merlino: q̄ fuit filius diaboli: qz. s. conceptus per monialē ex demone succubo z incubo ipsiꝰ. Et de antichristo aliqui dicūt: q̄ simili mō concipietur. vnde dicit eum apls filiū perditionis. Quāuis aūt dicant qdam virginitatē statū dicēr nō virtutē specialē: cōioz est opinio: q̄ sit virtus specialis: que emissa semel nō recupatur. Unde hiero. Cum possit oīa deus: virginem non potest suscitare post ruinam. Ualet quidem de pena liberare sed non valet coronare corruptam. 32. q. 5. si paulus.

De statu virginum z de consecratione virginum: z de multis que pertinent ad debitam conuersationem earum. capi. 2.

Consecratio virginum ptinet ad epm nō ad inferiores: q̄ tamē consecratio non ē sacrm nec per eam character imprimit: sed ē qōdam sacrale: per qō cōfertur fm tho. gra: z operatur ad remissionē venialiū: sicut ī vnctione regū z hꝰ alijs benedictionibus: z hoc nisi impedimentū prestetur ex pte suscipientis: nec fit ista consecratio oibꝰ vginibꝰ:

Virginitas nō ꝓprie ꝓ emolimento mali corrumpitur.

Virginitas ē sacrm. nō ē sacrm tñ hē gdā sacramētale.

sed solum religiosis: vt monialibus obligatis p̄ pfessionem ad essentialia vota: nec etiam oīb⁹ monialibus. Nam monialeſ ordinum mendicā tium: z etiam alique alie non ꝓsecrātur ab epo. Ratio autem quare solus eps cōsecrat v̄gines: ē ſm tho. in. 4. ſ. di. 38. q. i. ar. 5. qz sicut per matri monium carnale repñtatur matrimoniū ſpūale inter xp̄m z eccl̄iam quo ad fecunditatem: ita p velationem virginum repñtatur idē matrimoni um ſpūale q̄tum ad eius integritatem: vt p3 per omnia que ibi ꝓferuntur z gerūtur. Et ꝓpt̄ hoc solus epus virgines velando desponsat non sibi sed xp̄o: quasi ſponſi paranymphus z amic⁹. Et quia integritatis ſignificatio plene pōt ee solum in continetia virginali: sed semiplene in viduali: ꝓpter hoc viduus datur aliud velum: sed nō cuz illa ſolennitate qua datur virginibus. Intelligē da autem videtur hec integritas eccleſie: qz v3 integritatem ſemper ſeruat in fide vera z rectitu dine vite: in nullo erroꝛe vel vitio coꝛrupta: ſm illud. 2. coꝛ. 8. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere xp̄o. Una ē ergo virgo mater z ſemper immaculata eccleſia ait beda. Pōt etiaz deſignare matrimonium inter xp̄m z eccleſiam triumphantem: vbi nulla coꝛruptio coꝛporis vl̄ mentis. Nec enim nubent nec nubentur: ſz erūt ſicut angeli dei: mat. 22. Angelis autem ſemp eſt cognata virginitas.

Et notandum quod tri

p virgo tñ pōt ee absqua et nō oēs vrgines ꝓmē ꝓsequūt. nec oēs vrgines aureolā hēbūt.

plicit pōt aliqua eē virgo. Uno mō materialit tantū: vt illa que non ē experta actum venereuz ſed intendit experiri vel per cōiugium vel per ac tum illicitum extra coniugium: vel qz de neutro deliberat: qz nondum h3 vſum rōnis: z talis non conſecratur: nec ei debetur aureola virginitatis niſi poſtea ꝓponat firmiter in v̄ginitate pmanē z doleat de cognitione carnali: qō tantum men te non opere cōmiſit. 2° dicitur v̄go formaliē tantū que. ſ. habens firmū ꝓpoſitum virgini tatis violenter coꝛrupta ē ab alio: ipa ſemp rōe renitente: z talis virgo ē nec amittit aureolā vir ginitatis: ſed tñ nō pōt nec d3 conſecrari iter vir gines: vt. 32. q. 5. ille famule. z rō ē ſm alber. quia difficile ē in tali actu: q voluntas non eliciat ali quem ꝓſenſum: vnde cum de pleno diſſenſu ec cleſie conſtare nōn poſſit: iō eccleſia ſtatuit vt ñ cōſecrentur. 3° dicitur virgo materialiter z foꝛ maliter que. ſ. nō eſt experta actū venereū: z fir miter ꝓponit ab hi⁹ abſtinere: huic debeē aureo la: nec tamē cōſecratur inter virgines niſi ſolēni ter ꝓfeſſa in religione appꝛobata. Qz ſi taliſ mo nialis eēt occulte coꝛrupta: non debet cōſecrari Et q̄uis Guil. dicat q talis ad vitandum ſcan dalū poſſit cōſecrari: puta qz in tali monaſterio conſueuerūt oēs conſecrari. vnde ſi talis occul te coꝛrupta non conſecrareē bēretur ab alijs ſu ſpecta de coꝛruptione eius: z ſic manifeſtaretur. Tamen alber. z tho. in. 4. ſ. di. 38. q. i. ar. 5. ad vl timum ar. dicunt q talis non d3 cōſecrari: qz p pter vitandū ſcandaluz cuiuſcūqz nō debēt mu tari ſacra eccleſie nec ſacralia: vt eſt conſecratio virginū. Sed bene poſſet vti aliqua cautela: vt ſeruatis quibuſdā cerimonijs: que nō ſūt de ſub ſtantia veli virginalis: cū eps dicit foꝛmā muta ret nomē virginitatis in nomē caſtitatis. Et cō coꝛ. goſ. z hoſti. ſed pe. de pa. in. 4. dicit talē cau telam non eſſe licitam: qz eſſet mendacium ſeu fictio in facto rei ſacralis.

Notandum ſecundum

velum. pe. de palu. in. 4. di. 38. q eſt quincupleꝛ velum ſecundum canones. Primū eſt velum profeſ ſionis: qō datur feminis. 12. anno completo: 20. q 2. puella. Et hoc velum poꝛtant in religionibus oēs ꝓfeſſe. Secundū eſt velum cōſecrationis qō datur ān. 25. etat⁹: vt. 20. q. i. placuit. z. q. e. c. deuotis. dicitur q iſta velatio virginalis fiat ſo lum in epiphania z in albis paſchalibus z i feſtis apoſtoloꝛ: ſed cōſuetudo h3 q fiat etiam dñicis diebus z alijs feſtis ſolēnibus z etiam ante tps dicte etatis. Tertium eſt velum oꝛdinatiōis qō datur ān. 50. vt 27. q. i. vbi dicit diaconiſſā non debere oꝛdinari ante annum. 40. vbi dicit glo. q diaconiſſa hic appellatur: non ex eo q ei conferatur oꝛdo diaconatus: cuz non ſit mulier capax alicuius characteris ſeu oꝛdinis: ſed quia cōfertur ei aliqua benedictio: ex qua accipit of ficiū inchoandi hoꝛas in choꝛo: z legē omel. qō alijs nō l3. Unde z ab epo datur ei breuiarium ad tangendū: vbi ſunt omel. de euangelijs in ma tutinis. Et hoc adhuc ſeruatur z fit poſt cōſecra tionem earum in eodem officio miſſe: ſed nō cō ſuetuit dari aliqō velum in hoc: ſed nec etiaz illa etas. ſ. vt ſit qnadragenaria expectatur: ſed ō cōi cōſuetudine eſt vt cū conſecratur: que conſecra tio ſeu velatio etiā fit ante. 25. annū: cōiter p⁹ cō ſecrationem oꝛdinatur. Quartum velum dī ꝓlationis qō dabatur abbatiſſis. 60. anno etatis vt. 20. q i. iuuenculis. ſed iure nouo ꝓuiſum eſt: q habēs. 30. ānos cōpletos poſſit fieri abbatiſſa vt de elec. c. indēnitatibus li. 6. ſed nec tunc ſm pontificale datur velum: ſed fit officiū quoddaz z benedictio: vt ibi notatur. Quintū eſt velu continentie z obſeruationis: z hoc eſt viduaruz 27. q. i. vidua. hoc velum poteſt dari z ab epo z a ſacerdote: vt dicit glo. 20. q. i. vidua. z ipſa etiā met accipere ab altari facta ꝓfeſſione coꝛaz ſua ꝓlata. Et poteſt dari tale velum continentie vir ginibus z viduis. Sed velum virginale nō pōt dari niſi virginibus: nec eps poteſt in hoc diſpē ſare. 20. q. i. de votis. Quidam aūt adducit. 6. velum. ſ. ꝓbationis qō daē in monaſterio qñ re cipitur ad habitū ante ꝓfeſſionē: qō cōiter ē al bum. Nam alia ꝓdicta cōiter ſunt nigra: in mul tis etiam mōaſterijs hoc ſeruatur: vt ea die qua cōſecrāt virgines eadē die ꝑpus ꝓfiteatur coꝛā epo z abbatiſſa. Idē pe. dicit q nullus niſi eps

de expiratis tempore intendud.

Secundus.

virgines velare potest.20.q.i.deuotis. Ipse enī est quasi sponsus paranymphus ōsponsās xpō virginem. Abbatisse vero nullaz monialē velo virginū velare possūt.20.q.z.statuim⁹. Nec hº potest eps nō exñti epo demandare:qz hoc ē cō secratiōis z ordinatiōis epalis:sicē z cōsecrare ecclesias:z iurisdictiōis:exō cōse.eccl'. vl'alta.aq̄. Et ex his apparet q religiose monialis ordinis mendicantiū:que velantur a platis eaz:nō epis velo virginū cum solēnitate:qua velātur ab epo excepta datione anuli z cozonatione non bñ faciunt:nec qui velant eas:cum videātur vsurpañ officiū epozum:nisi hoc habeant ex cōcessione a papa. Idē pe.dicit:q mōiales occulte cozzupte siue a viris siue aliter:nullo modo sūt velāde velo virginum:nec ēt ppter vitandū scandalū. Sed verū est:q si eps hoc sit in confessiōe vl'ēt aliter:sed occulto modo nō debet talez publice repellere:sed admittere:ipsa tamē que est cōscia de cozzuptione perfecta moztaliter peccat eam suscipiendo. Et idem vī de his que hoc sciētes ad consecrationē solicitant:secus si permittāt cū est occultum. Potest aūt se excusare non manifestando peccatum:sed tanq̄ ex humilitate:vt īdigna recuset.

Nota de tētationibus

carnis continētiuz virginū vel viduaz. Dicit pe. de palu.i.4.di.35.q.i.in fi.q molestatū a passionibus nō oportet desperare de defectu habit⁹ ifusi vel acquisiti. Nā q dicit philosophus:q tēperatus nō molestatur passionibus:sed faciliter z delectabiliter z pmptē deuincit eas:sed cōtinēs molestatur appellans continētem:qui nō habet habitū firmum virtutis tēperantie :intelligit de tempantia acquisita z tentatione a carne: q duo solum nouit philosophus:z nō de tempantia īfusa z tētatione ab hoste:que duo non nouit philosophus. Contingit enim qñq habētem tēpantiā acquisitam a demone ita grauiter tētari:sicut a carne nō habēte aliquem habitū:qz potest iflāmare carnem:z imaginationem per motionem specierū z spirituum z mare:si permittatur plus q̄ naturalis motus insurgūt. Unde z paulus dicebat. Datus est mihi stimulus carnis angelus' sathane:qui me colaphizet.z.coz.ii.c. Unde q̄uis haberet habitū virginitatis acquisitum z infusū nihilominus caro nō a se:sed a demone sic instigabatur:sic acriter īpugnabat:sed dictum est ei. Sufficit tibi gratia mea:qz habitus acquisitus sufficit ad domandam oēm tentationem naturalem:sed nō tentationem que est ab hoste:sz habitus gratuitus continentie ad vtrunq̄. Et si non eēt illa carnis que est qñq cū imaginatiōe qñq sine imaginatione. Illa hostis.que qñq est sola imaginatione:est grauioz oī alia:que tñ aliqñ ēt ad inflāmationem carnis descendit z tunc fortioz est vt carnis afflictio requiratur:sicut beat⁹ benedictus tentatus se iecit in spinas.hec pe. Et beatus franciscus post flagella:cum nō cessaret tētatio:nudum se posuit inter niues. Et beat⁹ ber.adhuc secularis:sed virgo se īmisit in aquis gelidis. Sic legimus sanctā abbatissaz sarai virginem vsq̄ ad senectutem vitio carnis tentatā: sed viriliter resistentem in vitis patrum. Et beatam catherinā de senis virginem ad tps grauissime tentatam per imaginationes a diabolo immissas sed victoziosam z de multis alijs. Unde p cōclusione notetur verbum gregozij dicentis. Nequaq̄ īmunda cogitatio cū mentem pulsat maculat:sed hanc per delectationē superat:ō peniten.di.z.c.inter hec. Oratione ergo pugnādū est contra hoc:vt paulus fecit:ter dñm ozans:z humiliatione intelligens illud sapīe.8.c. Nō possum esse continens :nisi tu dederis.s.dñe. Et hº scire donum dei est:z se discrete affligere ad domandum carnem.

De instrúctione virginitatis ab īfantia.

de virginū instructione ab infantia.

Diero⁹ ad alethā sic ait. Filia tua cantica mundi ignozet turpia non intelligat Adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuat. Procul sit etas lasciua pueroz:habeat in adiscēdo sotias :quibus inuideat:quarū laudib⁹ mozdeatur nec est obiurganda si tardioz sit:sed laudibus excitandum ingeniū:vt vicisse se gaudeat z victa doleat. Caue ne ineptis blādicijs feminarum dimidiata similia verba dicere consuescat:ne in auro aut purpura' discat laudem : quorum alterum lingue alterum moribus officit. Greca histozia narrat alexandrum ozbis domi natozem in moribus:z incessu pedagogi sui leonidis:non potuisse carere vitijs :quibus adhuc paruulus fuerat infectus. Procliuis est enim malozum emulatio :z quozum virtutes assequi nequis:cito vitia imitaris. Modestam habeat nō garrulam nutricem grauem:cum anum viderit in pectus eius transiliat z collo dependeat volēti:alla decantet. Sit omnib⁹ amabilis :z vniuersa propinquitas rosam ex se natam gaudeat:ipe habitus doceat eam cui promissa est. Caue ne cerussa z purpurissa oza xpō consecrata depingas:ne collum auro z margaritis ornas:nec caput gēmis oznes nec capillum:z aliquid ei ō gehenne ignibus auspiceris. Et ita beli sacerdos offendit dominum ad vitia liberozum. Si autem etas perfecta z sui iuris parentibus imputatur:q̄to magis lactens z fragilis:que ignozat boni et mali distantiam:qui itaq̄ paruulus ē: z sapit vt paruulus:donec ad annos sapientie peruenerit: tam mala eius q̄ bona parentibus imputātur. Si sollicita es z prudens:ne filia tua percutiat a vipera:cur non eadem cura prouideas ne ꝓcutiatur a malleo vniuerse terre:ne egrediatur cum dina:vt videat mulieres religionis aliene:ne ludat pedibus:ne trahat tunicas. Uenena non dātur nisi melle circūlita:z vitia non decipiunt:nisi sub specie virtutum. Non vescatur filia in publi

co.i.in parentum conuiuio:nec videat cibos q̃s
deſiderẽ.Et licet quidam putent maioris eẽ vir
tutis pñtem comtemnere voluptatem:tñ ego ſe
curioris arbitror continentie:neſcire quod que
rat:carnium edulio ſuſtentent:ne p̃ius deficiãt
pedes:q̃ z currẽ incipiant nuſq̃ abſq̃ te ꝓcedat
in publicum:baſilicas in publicum z eccl̃ias ſi
ne matre nõ adeat. Nullꝰ ei iuuenis cincinna
tus arrideat. Nolo aliquã ꝺ ancillulis ſuis plus
diligat:cuius crebro auribus inſuſurret. Quic
quid vni loquitur omnes ſciant. Placet ei cões
non compta:non formoſa:que liquido gutture
carmen dulce moduletur:ſed grauis pallẽs ſor
didatus ſubtriſtis. Nocte ad orationes ſurgat:
hymnos mane decantet. Orationi lectio ſucce
dat lectioni oratio:diſcat z tenere colluſ:rotare
fuſum:ſtamina pollice ducere:ſperuat bombicũ
thelas:ſericum vellera:z aurum in fila lenteſcẽs
Talia parent veſtimenta:quibus frigus pellaꝫ:
non quibus veſtita corpora videantur. Libꝰ eiꝰ
oluſculum ſit z ſimilia:raroq̃ piſciculi:ſic come
dat vt ſemper eſuriat:z.ſtatim poſt cibuꝫ poſſit
orare z legere. Diſplicent mihi in teneris maxĩe
etatibus lõga z immoderata ieiunia. Experimẽ
to didici aſellum in via:cum laxus fuerit:querẽ
diuerticula. Doc in perpetuum ieiunium p̃ceptũ
ſit:vt longi itineris perpetes vires ſuppetãt:nec
in p̃ma manſione currẽtes corruentes i medijs.
mihi omnino lauacra in virgĩe adulta diſplicẽt:
que ſeipſam debet erubeſcere:z nudam videre
non poſſe. Si enĩ ieiunijs z vigilijs macerat cor
pus ſuum:z in ſeruitutem redigit:cur ecõtrario
balnearum fomentis ſopitus ignis ſuſcitaẽ pro
gẽmis z ſerico:virgo tua diuinos codices amet
quibus non auro z pellis babylonie vermiculata
pectura:ſed ad fidem emendata z erudita diſtic
tio. Caueat oĩa apochrypha:iurare nõ diſcat:
mentiri ſacrilegium putet. Trade ei comitem
ſanctitatis:cuius z ſermo z inceſſus z habitꝰ vir
tutum doctrina ſit. hec hiero�.

De exercitio virginis

f de virgine agente et ſanctite.

z eius ſocietate. Hiero�. ad demetriadem virgi
nem dicit:p̃ter pſalmorum z orationis ordi
nem:qõ tibi ora.3.6.z nona ad veſperuꝫ medio
noctis:z mane ſemp exercendũ. ſtatue quot ho
ris ſanctam ſcripturam edocere debeas:quãto
tempore legere non ad laborem:ſed ad inſtruc
tionem aĩe z delectationeꝫ. Cũq̃ finieris ſpacia
z frequenter te ad fingenda genua ſolicitudo aĩ
ſolicitauerit:habeto lanam ſemper in manibus
aliarũq̃ filamina:aut in globum collige:aut te
xenda compone:que texta ſunt reſpice:que erra
ta reprehende:que facienda conſtitue. Si tãtis
operum varietatibus fueris occupata:nũq̃ tibi
dies longi erunt nec tibi iccirco eſt ab opere ceſ
ſandum:qz deo propitio nulla re indiges. Sed
ideo cum oĩbus laborandũ eſt:vt p occaſionẽ
operis nil aliud cogites:niſi qõ ad dñi pertinet
ſeruitutem. Simpliciter loquar:q̃uis oẽm ſeſũ
tuũ in pauperes diſtribuas:mihil apõ xp̃m erat
p̃cioſius:q̃ q̃ manibus ipſa cõfeceris vel i vſus
p̃pos vel in exemplum virginum ceterarũ: vel
qõ alie matriq̃ offeras maiora ab eis in refec
tionem pauperũ p̃cia receptura. Solet tamẽ in
pleroſq̃ eẽ certamẽ:vtrum ſolitaria aut cũ mul
tis ſit vita melior:quaꝫ p̃ior p̃ferꝫ ſecunde:ſz
in viris periculoſa eſt:ne ab ſtracti ab boĩuꝫ fre
quentia ſordidis z ipſis cogitationibus pateãt
z pleni arrogantia z ſupercilio cunctos deſpi
ciant:armẽtq̃ linguas ſuas vel clericis vel mõa
chis alijs detrahẽdo:q̃to magis in feminis:qua
rum mutabilis fluctuãſq̃ ſnĩa:ſi ſuo arbitrio re
linquatur. cito ad deteriora dilabitur. Noui in
vtroq̃ ſexu per nimiam cerebri ſanitatẽ in qui
buſdam fuiſſe vexatam:p̃cipue qui i humect]
z frigidiſ hĩtaũẽ cellulis:ita vt neſcirẽt qd agerẽt
q̃ue ſe vterẽt qd log qd tacẽ ꝺberẽt. Bonum ẽ
obedire maioribus pere perfectis:z poſt r̃gulas
ſcripturaꝫ vite ſue tramitem ab alijs diſcere. nec
p̃ceptore vti peſſimo. i. p̃ſũptione ſua. De talibus
feminis logt apls. Que circunferunt omni vẽto
doctrine ſemp diſcentes:z nũq̃ ad ſnĩam veri
tatis peruenientes. Graues femine z maxime vir
gines z vidue eligantur:quaꝫ ꝓbata ſit conuer
ſatio. Pmo moderatus:ſãcta verecũdia fuge la
ſciuiam puellaꝫ que ornant capita:crines a fron
te demittunt:cutem polliunt aſtrictas habẽt ma
nicbas ſine ruga:ſocbos oriſpantes:vt ſub nomi
ne virginali:vendibiliuſ pareãt. Mores plerũq̃
dñarum z ſtudia ex ancillarum z comitũ mori
bus iudicãtur. Illa ſit tibi pulchra z amabilis q̃
neſcit ſe eẽ pulchrã. que negligit forme bonum:
z ꝓcedens i publicuꝫ nõ pectus z colla denudat
Sed celat faciez. z vix vno oculo qui eſt vic ne
ceſſari⁹ patenter graditur. Linaclos pueros z ca
lamiſtratos z peregrini muris dentes pelliculas
quaſi peſtes z venena pudicitie deuita hec ille.
Qz ſit periculoſũ virgines conuerſari inter ſecu
lares vel laute viuere oſtendit idem hieroꝰ i epi
ſtola ad matrez z filiã in gallia mittẽs alias ſcri
bens. Si virgo es inquit:quid times diligentez
cuſtodiã ſ. mr̃is vl alteri⁹. Si corrupta cur palã
ñ nubiſ. Secũda poſt naufragiuꝫ tabula ẽ q̃ ma
le ceperas hoc ſaltẽ remedio temperare. Quid
tibi neceſſe ẽ in ea domo verſari in qua neceſ
ſe habeas aut quotidie pire aut vincere. Quis
unq̃ iuxta viperam ſecurus dormit:que z ſi
non percutit certe ſollicitat. Securius eſt pire
non poſſe q̃ iuxta piculum non pire. Inter laſci
uas puellas z comatos iuuenes puella grade
ris. Dabit tibi barbaculus quilibet manum z p̃
ſis digitis:aut tentabitur aut tentabit. Erit tibi i
ter viros z matronas conuiuiũ. Spectabis alie
na oſcula. In alijs ſericas veſtes deauratalq̃ nu
meraberis. In ipſo quoq̃ conuiuio vt veſcaris
carnibus quaſi inuita cogeris. vt vinum bibas
dei laudabiꝫ creatura. vt lauer] balneis:ſordiꝫ

Secundus.

detrabetur. Inter hec aliquis assistentium vel conuiuantium: quoniam non alienas audebit vxores tecꝫ custodem nō habes sepius respectabit. Loquetur nutibus ⁊ gestquid metuetur dicere significabit affectibus. inter has ⁊ tantas illecebras voluptatum etiā ferreas mētes libido domat: que maiorem in virginib⁹ patitur famē duz dulcius putat eē qō nescit. Uidim⁹ aliquez ossibus vix habentē illicitis arsisse amoribus: ⁊ ante vita caruisse q̄ peste. Quid facies puella sani corporis: delicata pinguis: rubens: estuans inter carnes ⁊ vina et ad balnea iuxta maritos: iuxta adolescentes: que ⁊ si rogata non feceris tñ deforme putes testimoniuz: si rogeris ilibidinosa mens ardentius honesta psequitur: ⁊ qō nō licet dultius suspicatur. Difficile inter epulas seruatur pudicitia. Nitens cutis scordidum ostendit aīum: vestis etiā ipsa tacentis aī indicium ē. Si rugam non hēat: si per terrā vt altior videaris trahatur. Si de industria dissuta sit tunica vt adint⁹ appeat. De ieiunio modestia ⁊ celya a virgine seruandis hiero⁹ in epta ad demetriadem virginem. Jeiuniorꝫ tibi sunt arma sumēda ⁊ canenda cū dauid. Humiliabā in ieiunio aīaz meam. Eua per cibuz eiecta est de paradiso. Helyas. 40. dieruz exercitatus ieiunio igneo curru rapitur ad celum. Moyses ieiunās. 40. diebus ⁊ 40. noctibus dei familiaritate pascitur. Aduersus iuuenes ⁊ puellas diabol⁹ ardoris etate abutitur: ⁊ inflāmat rotā natiuitatis. Hec sunt ignita diaboli iacula que vulnerant ⁊ inflāmant ⁊ a fge babylonis. i. diabolo trib⁹ pueris pparatur. Sed qūo ibi quartus apparens habens q̄si speciem filij hōis imensos mitigauit ardores. Sic ⁊ in aīo virginali ⁊ celesti rore ⁊ ieiuniorꝫ frigore calor puellaris extinguitur: ⁊ hūano corpori angelorꝫ impatur cōuersatio. Ex obrem ⁊ vas electionis de virginibus dicit se nō hēre peccatū: qz extra naturam: imo vltra naturaz est virginitatis decernere poma: ⁊ in corpore viuere sine corpore. Neqꝫ vero tibi imoderata ipam⁹ ieiunia. enormē ciborꝫ abstinentiam quib⁹ cito corpora delicata franguntur: ⁊ antea egrotare incipiūt q̄ sancte cōuersationis iacere fundamēta. Philosophorꝫ snīa est moderatas eē virtutes: ⁊ excedēte⁹ modū atqꝫ mensurā inter ītia fputari. De modestia ait idē hiero⁹. Imitare sponsū tuum. s. xp̄z qui fuit parentibus subiectus. esto auie mr̄iqꝫ subiecta. Nullum virorꝫ ⁊ maxime iuuenuz nisi cū illis videas nullum scias: quē ille nesciāt. Enuchorū tibi ⁊ puellarꝫ mores magi eligant q̄ vultuū elegantia. Scurrilitas ⁊ lasciuia te pñte non habeant locū. Nūq̄ verbum inhonestū audias qn̄ irascaris. Rideri ⁊ ridere secularibus relinque. Grauitas psonā tuā decet. Affectus ⁊ perturbationes q̄diu in hui⁹ corporis tabernaculo habitamus moderari ⁊ regē possumus amputare nō possumus. De elya ait. Da pauperib⁹ nō diuitibus: nō ppinquis: non ad luxuriam: sed ad necessitatē. Sine ille sacerdos sit: siue cognatus: siue affinis. Nihil in illo aliud q̄ paupertatē cōsideres. Laudent te esurientiū viscera nō ructuantium opulenta conuiuia. Alij edificent ecclias colūnarum deaurent capita. Altaria eboze ⁊ auro distinguant non reprehēdo vnusqsque in sensu suo abundet. Melius est hoc facere q̄ rpositis opibus incubare. Sed tibi aliō ꝓpositum ē xp̄m vestire in pauperib⁹: pascere in esurientib⁹ visitare in languentibus: suscipere in his q tecto indigent: ⁊ maxime in domestico fidei. Uirginū alere monasteria. Seruorꝫ dei ⁊ paupū spū hēre curam qui diebus ac noctibus fuiunt deo tuo. Qui in terra positi imitantur angelorꝫ conuersationē: ⁊ nihil aliō loquūtur nisi qō ad dei laudē ptinz. De frequentia oronis ⁊ meditatiōe passionis xp̄i ⁊ sanctorꝫ ⁊ gloria supne quā debz virgo seruare. Idē hiero⁹. Quāuis apls semp nos orare iubeat ⁊ sanctis etiā ipse sonus oro⸗ sit: tamen diuersas orādi debemus habere horas: tertiam ⁊ sextā. s. ⁊ 9. Cibi nō sumātur nisi orone pmissa: nec a mensa surgendum nisi gratia referatur creatori. Egredientes de hospitio armet oratio regredientibus occurrat oratio: prius q̄ sessio. Ad oēm incessum manus pingat crucē: te ipsam considerans noli in alterius ruina gloriari sed ī tuo ope. Ne dicas illa ⁊ illa suis reb⁹ finitur. honorator ab hōibus: fratres ad illam veniūt ⁊ sorores. primum dubiū an talis virgo sit. nam hō videt in facie deus in corde: deīde si virgo ē an spū virgo sit nescio. Apls. n. virginem diffinit: vt sit sancta corpore ⁊ spū: ꝓpone tibi beatā mariā ad quā cū angelus gabriel in viri spe descēdisset perterrita sedere nō potuit. Nūq̄ eniz fuerat a viro salutata. hec que diximus dura videtur ei q nō amat xp̄m: amemus ⁊ nos xp̄m semp: ⁊ eius q̄ramus āplexus: ⁊ facile videbitur oē difficile: filius dei p salute nr̄a hōis factus est filius. Nouem mensibus in vtero vt nascatur expectat fastidia sustinet armētatus egreditur: pānis inuoluitur: ⁊ ille pugillo mumdum īcludens breui p⸗ sepio collocatur: deridetur: verberatur: crucifigitur. Quid retribuā ergo dño ꝓ oīb⁹ q̄ retribuit mihi. calicē salutar] accipiā ⁊ nomen dñi īuocabo. Idē hec sola ē digna ⁊tributio: cū sanguis sāguine pensatur. Apostolus ī laboribus plurimis gloriat: in carceribus abūdantius: ī plagis supra modum ī morib⁹ frequēter in fame ⁊ siti ⁊ cetera. Nos āt si cibus insulsior fuerit: contristamur calix frangitur: mēsa subuertit: verbera sonant. Regnū celorꝫ vim patitur: nisi vim feceris celorum regna non capies: nisi pulsaueris imporrūe: panem non accipies sacramenti. Egredere q̄so paulisper de carcere: ⁊ presentis laboris mercedem ante oculos tuos pinge: quā oculus non vidit. Qualis erit illa dies cum tibi maria mat̄ domini chorꝰ occurret comitata virgineis: cuz p⁹ mare rubrū pharaone submerso: cum exercitu suo tenens tympanuz ceteris inquiet respōsur].

¶ de vtroq; mulieb. cura sensq; exteriores.

Cantemus dño glorioſe. Tūc thecla in tuos leta volabit āplexus. Tūc ⁊ ipſe ſponſus occurret ⁊ dicet. Surge ꝓpera amica mea colūba mea ⁊c. Tūc angeli mirabūtur ⁊ dicēt. Que eſt iſta q̄ ꝓgredit: videbūt te filie ⁊ pdicabūt regīe ⁊ laudabunt. Sara cū nuptis obuiaz veniet: anna cū viduis: pueri quoq; clamabūt: Oſanna in excelſis. Quotiens te vana ſeculi deleciat ābitio: quotiens ibi aliquid videris glorioſum: ſic ad paradiſum mente aſcende. hec hieronymus.

De cautela uirgini habenda

¶ de vtroq; mulieb. tenēda. ⁊ ꝓuida.

benda cōtra pericula ⁊ ſolitudine tenenda. Hiero⁹. ad euſtochiū. Obteſtor corā deo ⁊ angelis eius ne vaſa tēpli facile in publicis ꝓferas: ne ſacrariū dei quiſq; ꝓphanus inſpiciat. Ozias arcā quā nō licebat contingens morte ſubita ꝓſtrat⁹ eſt. Neq; enī aureū vas ⁊ argenteū tam deo charum fuit: q̄ tēplū corporis virginal⁹: pceſſit vmbra: nunc veritaſ eſt. Sponſa xp̄i arca eſt teſti intrinſecus ⁊ extrinſecuſ deaurata legis dñi. Sup hac ꝓpitiatoriū: quaſi ſuper cherubin ſedere vult dñs. Mittit diſcipulos ſuos vt in pullo aſine ſedeant. Curis te ſecularibus ſolue: vt paleas ⁊ latera egypti derelinquens moyſen ſequaris ī eremo: ⁊ terram ꝓmiſſionis introeaſ. Et nemo ſit q̄ ꝓhibeat nō mater non ſoror nō germanus non cognata: dñs te neceſſariam hz. Oꝛ ſi voluerint ꝓpedire: timeant flagella pharaonis. Jeſus īgreſſus templū oīa que tēpli nō erant ꝓiecit. deus. n. zelotes eſt. Ergo vbi in pectore virginali ſecularium negociorū cura eſtuat ſtatim velū tēpli ſcīdit⁹: ſponſus conſurgit iratus ⁊ dicit. Relinq̄t vobis domus veſtra deſerta. Semper te cubiculi tui ſecreta cuſtodiunt: ſemper tecū ſponſus laudat intrinſecus. Orans loquaris ad ſponſum: legenti tibi ille loquatur. Hortus concluſus: ſoror mea fons ſignatus. Caue ne domū exeas: ⁊ velis videre filiaſ regionis aliene: q̄ſtuis frēs habeas patriarchas: ⁊ parente iſrael leteris. Nolo te ſponſum q̄rere per plateas: nolo te circuire vicos ciuitatis: ſponſus in plateis non poteſt inueniri. Vulneraberis expoliaberis: ⁊ gemebunda narrabis. Inuenerunt me vigiles ⁊c. zelotypus eſt ſponſus: ñ vult videri faciem tuam. Foriſ vagentur virgines ſtulte: tu intrinſecus eſto cū ſpōſo tuo: que ſi tibi oſtium clauſeris ⁊ ī occulto oraueris veniet ⁊ pulſabit ⁊ dicet tibi. Ecce ego ſto ad oſtium ⁊c. Daniel in cenaculo ſuo in alto manet: nec enim in humili manere poterat. Feneſtras apertas ad hieruſalem habuit: ⁊ tu habeto feneſtras apertas: ſed vnde lumen introeat: vñ videas ciuitatez dei. Ne apereas illas de quib⁹ dr̄. Mors intrauit per feneſtras. i. ſenſus exteriores. Et paulo ſupra idem ait. Tu ſimplex loquaris ⁊ ignotos quoſq; blāda nō deſpicis. Sz aliē impudici vident oculi: non norūt aīe pulchritudinem cōſiderare ſed corporū. Nec declinet auris tua in verba mala. Sepe enim indecens aliquid loquens: tentant mētis arbitriū: ſi libenter audias virgo qō dr̄. Si ad ridicula quecq; ſoluaris: quicqd dixeris laudant: quicquid negaris negant: caſtam vocant ⁊ ſāctā. Ecce vere xp̄i ancilla. Non vt illa horrida turpis ⁊ ruſticana terribilis: que ⁊ oīo forſan maritū non habuit: quia inuenire non potuit. Naturali ducimur malo: ⁊ adulatoribus noſtris facile fauem⁹. Et q̄q̄ nos reſpondeamus indignos ⁊ calidus ruborꝛ ora ꝓfundat: tamē ad laudē ſuam aīa letatur ītrinſec⁹ Precipue conuerſationē viroꝝ cū mulierib⁹ ⁊ econtrario: periculoſam oñdit ſanſon leone fortior ſaxo durior: qui vnus ⁊ nudus mille eſt pſecutus armatos: in dallide molleſcit amplexib⁹. Dauid ſm cor dñi electus: ⁊ qui venturꝰ xp̄s ſancto ore ſepe cantauerat: berſabee captus nudita te adulterio iūxit homicidiū. Salomon ꝓ quez ſe cecinit ipſa ſapīa receſſit a dño: qui amatoꝛ fuit muliez. Et ne alius ſibi de ſanguinis ꝓpinquitate confideret in illicitum thamar ſororis amore ff exarſit incendium.

De cuſtodia habēda

a virgine circa ſenſus exteriores: Baſilius in libro de vera integritate virginis ſic ait. Quoniā diuinum ꝓfecto quidā ac pciputū īmaculate aīe inſigne virginitate eē conſtat. Maſculoꝛūq; ac feminaꝝ corpoꝝ ē adinuicē habitus: virgo que nullā femine voluptatis labē ex corpore patit: ⁊ oīa carnis vitia: omneq; perturbationē aī a ſe ꝓſus elimīat: puriſſimā ſe deo ſiſtere: quē amare ꝓfitetur tota cum intentione conatur. Voluptas cū vna generalis ſit: veluti fons qdā a carne ꝓfluit: atq; ī quinos ſenſus: veluti in qnq; riuos diſtributa per hos ad ſenſibilia ab intimis fluit: horꝝ quilibet per ꝓpriam feneſtrā fluentū ſuum ſenſibili: qō oſtenderit vehemēter īmittens: qc quid ꝓpinquū fuerit: vi ſua ad ſe ꝓtrahit: carnalicq; repletus limo ac torrentis inſtar: ecōtra rurſus ab exterioribus per caſdē feneſtras ī carnis eſtus celerius refluens aīam perturbationibus ⁊ fluctibus quatit: ac in pfunda demergit. Quocirca ſancta virgo ſenſuū feneſtris cuſtodem ad moueat rōnem: eoꝝūq; ad exteriora ꝓgreſſum nequaq; eis tranſitu libero paſſim pmittat. Nō igitur oculoꝝ acies ad oīa paſſim inſpicienda viſibilia pandenda eſt: ne oēm quoq; figurarū atq; formaꝝ ſpem ſine diſcretionis exaīe hauriens: ad eaꝝ poſtea turbetur imagines. Uez apertis ad ea que vite vſu neceſſario inſpicienda ſūt cō poteis oculis: aīe oīo claudēt obtutuz: eoſq; ad veri intuitum luīs: ⁊ eiuſq; ex illo inſinuatur pulchritudinis: cōſiderationē etiam eatenus clauſos pernigili aperiet ſtudio. Nec auditus quidē temere ⁊ indiſcuſſe verbis oīb⁹ accōmodabit Cetez ad ea que mala ſunt ⁊ noxia: ipſum veluti ad peſtē quādā: putridi ac pernicioſi amniſ obturbabit. His vero que ſunt optima emanantq; virtutis puriſſimos laticeꝛ tota ītētiōe ſubijciet

Gustum quidem semp ad suauia ⁊ dulcia inhi/
antem rõne frenabit ⁊ ad que sunt necessario su
menda moderabitur. Tantum vero vt sensum
omnium perniciosissime ⁊ seuissime blandũ:sen
susq; ẽliquos vt sua ad voluptatis illicebras pel
licientem:immaculatum ⁊ perturbationibus mi
nime puium:semper q̃maxima poterit cura ser
uabit. Dic enim cũ toto sit diffusus corpore: per
oẽm illius superficiem:nõ eam solum q̃ apparet
extrinsecus:verum ⁊ que altius recõdita est: ad
vitiosos contactus aduersus aĩam seue dñatur.
Porro manibus ad vsus nocios ꝓcipue nitens:
his veluti quibusdam sibi circũseptis armis fer/
uentius per eiusdem instrumentorum cõsensuz
oẽs qui inciderint caput:ne aspectum quidẽ blã
da seductione sua ĩmunem abire patietur. Sed
cum dum ad horrendum tetrasq; figuras atq;
confundit:ad lenes autem ⁊ que venustiori facie
adiecta coloris gratia ad fallendum formate sẽ
ꝓfundit: atq; delinit:potentiam suam sat] insinu
at:⁊ sic de alijs sensibus. Ante oĩa aduersus gu/
stum vgo tota intentione pugnabit:fõtesq; volu
ptatum ventris ⁊ ĩpudicitie fomituz inde manã
tium a ꝓncipio castitatis studio ⁊ ardore ficca/
bit:nedũ vginitatem fuare ꝓponit:gustui se ĩ/
moderate ꝓstituens:castitatem suã alia fruende
voluptati deuicta:sensum dũ nescit amittat. Vir
ginem.n.eẽ:⁊ virginis gustum conuenit: nulliq;
gulam suauiter oblectanti illeceb:e peruiuz. In
tegram se ⁊ in hac pte:atq; inuiolabilem sancta
virgo caute seruabit:corpusq; vt seruire queat a
nime:in bis que sũt necessaria victui moderabiẽ
prudẽter ac reget. Nec tñ expedit ita corpus at
terere:vt inualidum ũtileq; reddatur. Nec so/
lum escarum quãtitas vbiq; ꝓple metienda ẽ:sed
⁊ qualitas sapienter discernenda. Non soluz. n.
legumina seminũq; nõnulla:verum ⁊ olera ple/
raq; sũt:que monacho quietũ vite gubernaculũ
tenere cupient:vt se bz cõmunis opinio: ꝓ noxi
is vitanda sũt:quippe q̃ carnis recessus intimos
pũgũt:⁊ prurit⁹ tintillationesq; excitãtia nõ mi
n⁹ corpora nostra perturbant ac secreta vi sua ĩ/
quietant:que consensu omnium fugienda sunt.
Quocirca nec saltib⁹ passim atq; idifferẽter vte
mur:sicut fieri apud plerosq; comperimus: q ꝓ
ĩmoderatã continentiam pulmenta omnia repu
diantes:bos sales cũ pane vice cõdimẽtor oĩz
sumũt. Nõ ĩtelligũt hi:q; sales cũ sint nã fecũdi:
ac per acrimonie vim pruriginẽ corpori excitẽt
plus ceteris ad libidinem coitũq; ꝓuocare:⁊ sic
de alijs cibis incitantib⁹ ad lasciuiam. Virgo igi
tur sit virginis ⁊ auditus ⁊ visus gustus ⁊ tactus
⁊ odorat⁹:motusq; omnis. Et q; blãdimẽtũ cu
pidinee voluptatis ẽ femina:⁊ masculi lasciuiori
bus oculis ad se inspiciendũ illecebrã naturaliẽ
suggerat:ac liquidiori voce ad oblectamentum
auris organi instar effecta est: membrorũq; insi
nuata mollitie:ac toto prorsus corporis habitu
⁊ motu ad seductionẽ formata voluptatis. Non
modo.n.loquẽs mulier ⁊ ituẽs: vel sedẽs quo/
q; ⁊ ĩcedens:ob insitã sibi naturaliter aduersus
masculũ vim:hũc ad se emin⁹ trahit:vt magnes
lapis ferr. Et iccirco sũmopere cõtendat virgo
necesse est:ne vllis voluptatib⁹ laqueis irretiat.
Imiteturq; vocẽ obtutũq; virilẽ:ĩcessuq; ⁊ õi
ꝓrsus habitu ac motu corporis voluptatis ille/
cebrã vitet. Nec se patiatur sancta virgo subijci
carnalib⁹ curis:nec in suã aliorũq; pniciẽ carna/
lia ornamenta ꝙquirat:sed ad firmã se atq; con
stantẽ virtutis speciẽ pudicis gestib⁹ viriliq; ru
bore subrigat. Et ita in se femineã voluptatem
perimet. Item reuereat oĩs mulier: sz virgo ĩ p̃
mis angelos:etiam cũ domi sola nullis viris ar
bitris sedet: ⁊ cũ corp⁹ necessario curandũ erit ⁊
⁊ capitis victas:⁊ sigillatim cetera cõstringẽs: id
opus celeriter exigat:⁊ quãtũ fieri põt contegat
membra:nõ solũ suos angelorũq; oculos verẽs:
vel se ⁊ in sue exercitationis domicilio ad vere
cundiã studiose sep exercẽs. Q; si neq; cũ sola ẽ
nudari sine rõne permittiẽ:quãto minus fratri/
bus in xpo p̃sitibus. Et pudore igiẽ ⁊ tunica se/
ipsam pudice ac verecũde componet:nec solum
nihil mẽbrorum:que opera sũt nudari vlla rõe
permittet:verum sũma ⁊ secura obtuation ecir/
cũteget:vt non solum ipsa illesa atq; illibata per
maneat:sed ⁊ qui intuentur nullam ex eius aspe
ctu lesionis materiam capiant. Videntes enim
filij dei filias hominũ:q; eẽnt pulchre: deuoluti
sunt ad eas:geñ.6. sufficit quippe vel modice nu
data pulchritudo:dei quoq; filios ad voluptã/
tem emolire. hec basilius. Q; satisfaciendo cui
cunq; sensui applicando ipsum ⁊ delectando sen
sibili obiecto suo:vt in videndo pulchra que ap
petit oculus tactus in tangendo sibi grata:nõ ꝓ
hoc extinguitur concupiscentia talis sensus: sed
augetur:ad qõ declarandum inducit fictionem
poeticam.s.de hydra serpẽte seuo in limo morã
te:que cum plura haberet:vno succiso tria orie/
bant sed igne succensa occisa est. Hanc dicit si
gnificare voluptatem in carnis limosa materia/
liq; natura capita plura sensus,plures:quibus p
ficitur:⁊ queritur voluptas.i.delectatio sensual.
Abscinditur caput:cum satis fit concupiscentie
alicuius sensus ipsum plene õlectando. Sed ex
hoc non morit̃:⁊ deficit concupiscentia:sz plu
ra capita oriuntur.i.magis accẽditur voluptas:
quãto magis eam quis sequitur. Tunc autẽ ex
toto occiditur seu extinguitur:quando igne con
tinentie coartatur:dum quis abstinet ab illicito
vsu cuiuscũq; sensus .basilius. Magna ergo cu/
stodia sensuum seruanda est. Dicat ergo perfectũ
virgo illud abachuch. Super custodiam meaz
stabo.z.c.⁊ illud ps.psalmo.38. Dixi custodiam
vias meas. Mors.n.introiuit per fenestras nras
s.sensuum exteriorum:ingressa est per fenestras
nostras scilicet interiorum sensuum.s. imagina/
tiõe memoratiue ⁊ hi⁹ mors.s.peccati figura ex/
tat in bisboseth filij saul:qui cum posuisset ad

custodiendaꝫ portam domus mulierem: qꝛ dormitioni se dedit ⁊ non custodie: p̃ncipes latronũ recbab ⁊ banaa latenter domũ ingressi percusserunt in iguine dormientẽ seu iacẽtẽ bisboseth: ⁊ occidẽtes ablatis spicis frumentoꝝ abierũt. z. Re. 5. ad signandum q̃ cũ consideratio seu circũspectio: quã quilibet adhibere ỏbet ad custodiendam portã sensuũ domus aĩe: dormitat ⁊ nõ vigilat ad custodiendũ: ne fur vel inimicus ingrediatur: demones latenter in aĩam intrant: ⁊ iacẽtem appetitum rõnalem in terrenis per desideria carnalia occidunt ablatis spicis virtutuꝫ de aĩa. Et ideo dixit xp̃s. Uigilate ne intretis in tentationẽ. luc. 22. c. Custodiam quoq; debet virgo habere interiozuꝫ sensuuꝫ ꝑm illud ꝓuerb. 4. Omni custodia custodi coꝛ tuum: qm̃ ex ipo vita ꝓcedit. vnde basilius in supradicto li. Nulla ex parte virginẽ mechari conuenit: non lingua: nõ aure: nõ oculo nõ tactu: non vllo denicq; sensu: multo minus aĩo: sed aĩam ipsam: vt sponsaꝫ nitidam ac purissimã sponsi amplexibus iungere. Diligenter enim oia ille sponsus rimatur ⁊ discutit: etiã que ĩtimis animi recessibus latẽt. An̄ oĩa igitur oꝫ virginem cogitationes suas puras ĩuiolatasq; seruare. Aĩa quippe perdurante incoꝛrupta: coꝛpus quoq; impolutũ ĩmaculatũq; seruatur. Porro cũ sepissimis cogitationibus contaminetur aĩa: q̃tũlibet coꝛpus permanere icoꝛruptum videatur: non tamẽ mũda censetur eius integritas: cum sordibus cogitationũ inquinata vitietur. Neqꝫ enim est aliud imaginaria ꝓtrãsiensq; cogitatio in aĩa: q̃ pictura cogitationis coloꝛibus ⁊ magnitudinibus figurisq; suis: quas i ea mens pinxerit scripta. Et cum aĩa cogitationes per coꝛpus exequatur: alias in operis perdurcit effectum. Quas vero necduꝫ opere ꝑpleuerit in se sculptas reseruat: easq; ⁊ si ñ actu coꝛpoꝛeo intra se: tñ nutu voluntatis exequitur. Sicut enī coꝛporis officiũ est coꝛporaliter aliquid exequi ita opus aĩe est cogitationibus: vt vult placitas sibi ⁊ gratas imagines fingere. Uerum qꝛ fiant is: qui notas didicit: si illas scribere omittat: sensim aĩo labuntur: ita vt ꝓcessu tpis nullius iam notandi figuram aut locum aut nomen reuocare in aĩam q̃at: ita ⁊ q̃ iniqua cogitauerit: si eiusmodi neglectis cogitationibus ad vtiliozes aĩe aĩam transferat: seqꝫ ad eas exercet: ꝓcedente tẽpoꝛe ꝑ oꝛes illas a memoria eliminans: ex aĩe tabula perpetu obliuione delebit: quippe memoria nibil est aliud: q̃ figure exp̃ssa cogitationum in aĩa: veluti pictoris arte collocata. Et vt noxias turpesq; cogitationes vitet illud implendo. isai. i. c. Auferte malum cogitationũ vr̃arum ab oculis meis: vt saltem in eis moꝛam non trabat: ⁊ si menti suggerantur: oꝫ considerare p̃tiam sponsi sui ⁊ angeli ⁊ sanctoꝝ. vnde basilius ibidẽ.

Uirgo seipsam p̃mum consciam suam reuerebitur: ⁊ si valde sit sola: deinde astantem sibi custodem angelum. Angeli enim eoꝝ in celis ꝓvident faciem patris ⁊c̃. Ait saluatoꝛ. mat. 18. c. Nec enim conuenit vt angeli: cui credita est cura faciem aspernet homo. Atq; in p̃mis virgo: q̃ hunc ipsum castitatis sue: veluti paranymphum custodẽq; habet. Pre cunctis autem ipsum sponsum suum reuerebitur: sibi vbiq; assistentem: ipsiusq; patrẽ ⁊ sp̃m sanctum. Quid per singula ꝓgam: ipsas angeloꝝ infinitas multitudines ⁊ vna sanctoꝝ p̃um beatissimos sp̃us: qui ⁊ si oculis carnis minime conspicui sunt: incoꝛpoꝛeis tñ obtutibus ad cognitionem complectũtur oĩa ⁊ cõprehendũt? Ex hac ratione si latere virgo plures querit: longe bos magis: qui tot ac tales sunt q̃ homines merito reuereri debebit. Et quia multitudines pauescit obtutum: bos vitare fas non est: qui sũt infinita mꝛtitudo. Uirgo ait apostolus. i. coꝛ. 7. ⁊ que inupta est cogitat. i. cogitare debet: que dñi sunt: qũo placeat deo cogitat vt sit sancta ⁊ pura coꝛpoꝛe ⁊ sp̃u. Curas enim seculares ⁊ rerum coꝛꝛuptibilium cogitationes conuigatis linquens sibi immoꝛtalium ⁊ incoꝛꝛuptibilium: que sponsi sui familiares atq; ꝓpinque sunt seruauit curas. Quid est aũt virginem placere deo: nisi naturalem sp̃em suam virtutibus exercitij sp̃ualis coꝛuscam semper ostendere: vt eaꝫ iugiter integram intemeratãq; seruare velle. placere deo nibil aliud est: q̃ laudabilem seipsam ac beatam: ⁊ ei similem ꝓ viribus facere. Ceterum si solicita est: qũo placeat virgo dño: scire ꝓfecto oꝫ: qꝛ ipse sponsus in nullo: lꝫ obnoxius: qũo ipse sponse sue placeat curat. s. ꝓuidẽdo ei copiose de oĩbus. Nã si sponsa moꝛtalis viri sperat se gubernari: ⁊ ꝓtideri ab eo: q̃to magis q̃ deo gubernationem sui tota fide commisit: ⁊ cuꝫ illo viuere semper eligit: copiosissima sue circa illuꝫ cure premia: ipso sibi per omnia perspiciente suscipiet. Habet enim fidei pignus ex ipsius prece dente prouidentia. Si enī cũ necdũ sibi placere quereret: tantam erga illam offendit charitatem vt se ꝓ ea ꝓmpte ac libenter offerret. s. in cruce vt eã suo sanguine sanctificaret: multomagis placere sibi cupientis curam habiturus est: ⁊ cũ bis que sibi ad veram ⁊ eternam vitam conferunt: moꝛtalis quoq; vite stipendium illi ꝓuisurus.

Non ante vltra vrgentem necessitatem indulgebit delitijs domini sponsa: nec supflua mũsq; necessaria requiret. Neq; enim illi dare conuenit: que sponse charitatem intercipiant ad voluptates coꝛporis se conuertentis: vel sibi ea accipere expedit: que ab amoꝛe intimo auocent. Neq; vero nunq̃ per necessariozum indigentiam: etiam si experiende dilectionis causa eius conteri ſinatur media pusillaminis effecta murmurabit. Sed omnia credens omnia sperans omnia sustinens: ei quam diligit tota animi intentione coniuncta ⁊ verissima charitate affixa: etiam dum ī exteriozi homine agit: emoꝛtuo iam ⁊ quodammodo sensuum officio ꝓiuato iugiter absq; distractione vlla ipsius pascit immoꝛtali alimonia

pulchritudinēq; satiabit. Fit sepe vt qui immoꝛtalem ardet ⁊ incoꝛꝛuptibilē speciem: nō modo pecunias oēmq; substātiā amoꝛis gꝛatia large ꝓfunda: sed cibum ēt ⁊ somnum ⁊ vestē ⁊ habituꝫ ⁊ omnē extimationem coꝛpoꝛis: deniq; ⁊ coꝛpoꝛis vitam: duꝫ solo potiatur amoꝛe contemnat. Parietes item ⁊ domos ⁊ oēs medios obices audacter ascendat: contra ipsos deniq; constrictos gladios feratur insaniens: ita ferme ⁊ qui deum diligit veraciter: ac ei sollicite placere q̄rit: nō solum pecunias ⁊ opes: vt mandatis illius obtēperet: ⁊ eo quem amat affatim fruatur: negligēr ⁊ aspernari debet: verum ⁊ cibum necessariuꝫ ⁊ somnium ⁊ exteꝛioꝛem habitum: seculiq; fedaꝫ ꝓfecto ⁊ inanissimam gl̄iam coꝛpus ipm̄ ōniq; coꝛpoꝛisq; vitam: vt celesti amoꝛe saginetur: tota intentione contemnere. Parietes ꝓeterea cānalis ꝓpinquitatis ⁊ parentū domos: oēmq; medium mundum transilire: ⁊ ad martyrij gladios si sepe pstat occasio ꝓniciter currere: ac vt amoꝛe eterno frui possit ignobiliꝛem habitū sumē: plurimaq; mundi impꝛoperia cuꝫ voluptate tolerare iustissime optabit: vt diuina si ita dici licet insania sapienter insaniens: eo qui vere ⁊ summe amabilis ē: per affect⁹ sui ōsiderio fruāt: huiusmodi ꝓfecto amatoꝛem ad se de terrenis perturbationibus euocans: hic ipse q tam suauit salubꝛiterq; diligitur: ait ad abꝛaam. Exi de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊ ō domo patris tui ⁊c. geñ. iꝛ. c.

Et nota subtilē diaboli

deceptionem ad capiendum virginē vel alias pſonas spūales: in qō frequenter ruitur. Plerūq; ait basilius vbi supꝛa: minus cauti: duꝫ libenter musicum audiunt sensum: eo adducūtur: vt non iam musicum: sed visibile ⁊ instrumentuꝫ diligant: per qō perita musici modulatione fruāt: atq; iō necessaria sūma exactissimaq; diligentia obseruandus ē virgini auditus ⁊ visus: ne clam fortē ⁊ ipsi subrepatur: vt ꝓloquente aīa ⁊ instrumentuꝫ: per qō illa logtur: diligat. Est. n. vehemēt astrictus is: qui affectū boni in nobis summo studio maligne depꝛauare cōatur. Jta deniq; ⁊ a qbusdam cum vba de ⁊tute fidei audirent: atq; hui⁹ modi loquenti aīe afficerentur: ex auditu iugi ⁊ aspectu clam surreptum est: vt aīo impmerent liniamenta coꝛpoꝛea ⁊ voce auditum lasciuie mⁱ cerent: nec iam aīam: quā ꝑfus diligendo ex oꝛe boīs pendebant: sed coꝛpus ipsum bonoꝛuꝫ aīe mīstrum peruerse nimis atq; impꝛobe amarent Et ita qui charitatis plenitudinem sequūt: eos falso dilectionis noīe vel ad voluptates coꝛporis: vitamq; cunctis execrabilem diabolus deiicit: hec ille. Nec quotidie multos illaqueant: nō sub spē spūalis amoꝛis in sensualem ⁊tētes: ⁊ de eo in carnalem vsq; ad opa puenerūt illicita. Et iō multa affectio mulieꝛum ad viꝛos: ⁊ econuerso ēt spūaliū: ⁊ multo magis frequens locutio vt aspect⁹: ⁊ per maxime dōestica conuersatio: vt diaboli viscus vitanda sunt: tñ ꝓpter piculum: quia ꝑm biero. femina ꝓsciam secū ihītanū semper exurit: di. 34. c. i. Ad ignez cōcupiscentie accēdit ⁊ trahit: sicut si stupa: si ignem odoꝛata fuerit ꝓtinus inflāmata succēditur: nec opus est alio adminiculo: tum ꝓpter scandalum male. s. suspicionis ⁊ infamie: que inde oꝛitur: ⁊ si nullum malum perpetretur. tum ꝓpter exemplum: ne infirmi mente exemplo perfectoꝛum hoc facientium: similia agentes in ruinam incidant diaboli O quot ⁊ q̄ste ruine quotidie audiuntur eoꝛum: qui tenent statum spualem: ꝓpter inoꝛdinataꝫ affectionem: ⁊ incautam conuersationem: ⁊ īdiscretam visitationem. Idem basilius vt supꝛa. Uera virgo ab omni quidem contactu masculi mundam iugi se obseruatione custodiet. Sed ⁊ cum feminis doꝛmiens: semper secum cōmoꝛabitur fixūq; animum habebit in celo: ⁊ illū a coꝛpoꝛe totum penitus remouens: ipsa quoq; cum apostolo dicet. Scio me ipsa siue in coꝛpoꝛe nescio siue extra coꝛpus nescio: deus scit: qꝛ rapta sū in paradisum: ⁊ audiui arcana verba. Uigilantissimum. n. eius in se amoꝛē superne de celis intuens sponsus: quasi lampade accensa ipsā merito rapiet vsq; ad tertiū celum: ⁊ in paradisum dei: ⁊ ea sibi loquetur verba: que in coꝛpoꝛe viuentibus dicūtur esse ineffabilia: sed illi plane que ad id ꝓfecit effabilia īmiscendo sient. hec ille. A superbia sūmope oꝛ virginem cauere: vt nō ꝓpter virginitatem se alijs etiā coniugatis ꝓferat: qꝛ q̄uis status virginalis melioꝛ sit q̄ coniugalis: tñ ⁊ in statu viduali potest qs perfectioꝛ esse virgine ⁊ maioꝛis meriti. s. qꝛ maioꝛis meriti charitate existit. Nec etiam ipsam conseruationē virginitatis suis meritis ascribat: sed gr̄e dei. decet inquit ambꝛo. vt quāto castioꝛ virgo: tanto humilioꝛ. Nam ⁊ ad humiliandum superbiam talium permittit dn̄s hi⁹ tentationibus turpib⁹ vexari. vel ad conseruandum eas in humilitate: vt dr̄ a quibusdam de paulo apostolo. Et aliquando etiam permittit ruere in consensum vel vsq; ad opus exterius: vt patet in vitis patrum ī multis exemplis. Et ꝓpter hoc etiam aliquādo ꝓmittit virgines ab alijs violari ad eas humiliandū: vt dicit augu. in ꝑmo ō ci. dei: q̄ tamen si aīo sunt renitentes: nō perdunt aureolam virginitatis: q̄uis inter virgines non debeant consecrari: vt dictū est supꝛa. xxxvj. q. v. per totuꝫ. Sed nec etiā querant de virginitate ⁊ continentia sensuū gloꝛientur: sed de dei gloꝛia: que est oleum in lāpade. Ualet quoq; plīmum ad arripiendū talē statum ⁊ conseruandū: consideratio miseriaꝝ q̄ reperiuntur in nuptijs: ait idem basilius. vbi supꝛa nāq; moꝛali cōnubio iuncta est aut suam ipsi⁹ curam viri quoq; alretaꝫ adiecta geminam in vnā aīe solicitudinē necessario sustinēt. nam non solū sui: sed viri solicitudinem habet: vbi vero filios parturire ceperit vltra tedia conceptus in vtero

dñs deaspit subtle ingos et feras spūales.

ꝛ dolores partus:per vnūquēq; filiorum aīa sci
ditur:ꝛ pñtib⁹ triſtib⁹ naſcituri cura ſp adijcitur.
At ſi bonum virum blandūq; nacta fuerit perpe
tuo:ne moriatur metu viduitatis īcōmoda cru
ciatuſq; iam ſuſtinet:duram quādam ꝛ īmitem
curam:ꝛ preſenti illo ꝛ abſente propter inſpera
tos caſus:animo indefinenter excipiens. Si ve
ro dura ꝛ immiti nupta fuerit:tota quoq; vita il
lius cruciatus eſt:ꝛ cum pudicitie ratione queat
neutrum eligere.i.nec viri morte propter vidui
tatis anguſtias:nec vitam ꝛ moleſtiam incōmo
dumq; conuictus ancipiti atq; ineuitabili malo
accerrimiſq; doloribuſ ſemper atteritur. Inde
vbi filios edidit:aut ad bonam illi frugem eua
ſerunt:ꝛ maiores ex illorum abſentia dolores
iugiter tolerat:q̄ parturiens tulerat: aut malos
euaſiſſe conſiderat:ꝛ magis ex ea procreatione
liberorum:q̄ ſi permanſiſſet ſterilis ſuſtinet op
probrium. Sepe anteq̄ predicta experiatur in
commoda:vna ꝛ ſponſa ꝛ vidua efficitur:ac ſine
liberis in viduitatē dilapſa:nec vxor iā nec vgo
mater eſt:ſic omnibus que putantur leta coniu
gia miſſis:ſimul breuiſſimo voluptatis ſenſu in
recuperabilem virginitatis perdidit florem cō
iugij:que tantum experta eſt:q̄ntum illi ſatis eſſ
ad dignoſcenda viduitatis incōmoda. Oꝛ ſi re
licta vidua enutriat filios eius:quez ex viri mor
te pceperat merorīs iuge illos monumentuz cer
nit. Et ſemper in lachrymis ſemper in gemitu ſē
per in ſolicitudine educandorum degens:nulluz
preteriti mali ſolatium inuenit. Primum ꝛ pro
pinquis ꝛ famulis ꝛ filiorum curatoribus:īpiſq;
poſtremo etiam filijs:vbi virilitatis annos attī
gerent:cunctiſq; omnino ſe vexare volētibuſ ad
predaz miſerabiliter expoſita dolorosi luctuſq;
tragediam vitam ſuam omnium ingerit oculis.
Et quid plura proſequi neceſſe eſt:dominū ſibi
cum dote infelix mulier coemens virum:ancilla
pro libera efficitur: breuiſſimeq; liberalitatis
gratia naturali libertate ſe priuans ianuam ſibi
ineffabilium dolorum perpetuiq; morīs per
huiuſmodi connubiuz aperit. At vero prudens
virgo ugum huiuſmodi ſeruitutis abijciens:ꝛ
tota intentione ad dominū currens: effugit qui
dez partus āguſtias. Effugit mortalis viri miſe
rum iugū:ſimulq; incōmoda omnia:que ex nup
tijs prouenire monſtrauimus. Effugit peccato
rum omnigenuz inextricabiles nexus:ꝛ retia vi
te preſētis euaſit. Effugit ante omnis carnalis cō
mercij corruptelam:ꝛ integra tota ꝛ illibata aīa
ꝛ corpore ſācta eterno regi ſe leta deſpondit. hec
oīa baſilius.

pr de inſtructione virginis lapſe.

De inſtructione virgi

nis lapſe: vt intelligens malum ſuuz vehemēter
doleat. Hiero. ad ſuſannam virginem ſacrā. ſed
lapſam. Bona commemorem:que perdidiſti:an
mala defleam:que admiſiſti? Eras ergo in para
diſo dei: vtiq; inter flores eccleſie. Eras ſponſa
xpi:eras templum dei:eras habitaculum ſpirit⁹
ſancti:ꝛ quotiens dico eras: totiens opus eſt: vt
ingemiſcas:qz non es qō fuiſti. Incedebas in ec
cleſia tanq̄ columba:de qua ſcriptū eſt. Penne
columbe deargentate ꝛ cetera. Splendebas.n.
vt argentum:fulgebas vt aurum:eras tanq̄ ſtel
la in manu domini. Que ē iſta ſubita ,conuerſio
que eſt iſta repentina mutatio. De virgine dei fa
cta es corruptio ſathane de ſponſa xpi ſcortum
execrabile:de templo dei phanum īmūdicie :de
habitaculo ſpiritus ſancti tugurium diaboli: que
incedebas cum fiducia:vt columba:nunc lates ī
tenebris:vt veſpertilio. Que fulgebas vt aurum
propter virginitatis decorem:nunc vilior facta
es luto platearum:que fueras radians in manu
domini:nunc velut de alto celo ruens :extinctus
conuerſa es in carbonem. Ue tibi miſera:ꝛ iterū
ve:que tanta bona pariter propter parui tempo
ris luxuriaz perdidiſti. Aperi oculos ſi potes:eri
ge frontem ſi audes:ꝛ aliquem ſanctorū intuere
Nōne faciem tuam conſcientia commiſſi tāq̄
plumbum inclinat. Quid facies coram maria ꝛ
thecla ꝛ agnete ꝛ immaculata toto puritatis?
Quid iterum facies coram angelis ſanctis: Nō
ne ſplendore ꝛ claritate īmaculatorum:quaſi ful
minibus percuſſa cōbureris:ſed dictura es forſi
tan. Non potui ſuſtinere:qz carnem fragilez cir
cunferebam. Reſpondebit tibi beata thecla cuz
innumerabilibus ſotijs ſuis:ꝛ nos eadem carne
amicte eramus:nec tamen plenum caſtitatis no
ſtre propoſitum aut fragilitas carnis,potuit im
mutare:aut ſeuitia paganorum per varia torme
ta deijcere. Reuera non poteſt caro corrumpi:
niſi mēs fuerit ante corrupta. Remanebit ergo
in crimine anima:que carnem precedit in crimi
ne. Penitudo ergo neceſſaria eſt. Sed quāta pu
tes:ꝛ quālis neceſſaria eſt pñia?que aut equet cri
men:aut certe excedat. In primis omnis cura
huius vite tibi intermittenda eſt:ꝛ quaſi mortu
am te exiſtimās:quomodo poſſis reuiuiſcere co
gita. Deinde lugubris veſtis tibi accipienda :ꝛ
mens ꝛ membra ſingula digna caſtigatione pu
nienda. Amputentur crines :defluant oculi la
chymis palleſcat facies:totum corpus in curia ꝛ
ieiunijs maceretur:ſi non in fidelitate grauaret:
ſenſus humanus quēuis ꝛ qualēuis cruciatū ad
preſens libenter ſufferret:dummodo illas penas
ignis eterni non incurreret. hec omnia Hiero.
Et nota q̄ dicit Hiero. carnem non poſſe corrū
pi:niſi anima fuerit ante corrupta:intelligitur de
corruptione vitioſa ꝛ cum peccato. Nam cor
rumpi poteſt virgo per violentiam ſibi omnino
illatam : ꝛ tamen non corrumpitur anima :qz.ſ.
non peccat ſi omnino renitatur.

De ſtatu viduarum:ꝛ multis que pertinent.
ad eas. Capi.z.

Iduam eius bene/

dicens benedicam:pauperes eius ſatu/

rabo panibus:ps.131. Loquitur hic dñs per .p/
phetam de ecclia:que ē mater ⁊ vgo ⁊ vidua di
citur:sed diuersis respectibus. Dicit.n. mat rone
fecunditatis:quia quotidie generat filios xpo p
gram baptismalem vel penitētialem. Dicit vgo
rone integritatis fidei ⁊ sancte conuersatonis. qua
in nullo vitio corrupta. Dicit vidua ratione ab/
sentabilitatis sui sponsi:q xpo sponso suo mor/
tuo in cruce:demum ⁊ si resurrexit:tamen ī celū
ascendit:⁊ permanet pñtia cōporali. Est ergo vi
dua eius.s.domini vel vidua syon.i.respectu ec/
cleste triumphantis que aperte spectatur:⁊ fruit
pñtia christi. Interpretatur enim syon specula/
tio. hec vidua afflicta est multiplici tribulatione
vt vidue:non solum q caret presentia sponsi:sz
etiam q draco infertilis insidiatur filio eius.i.
cuilibet fideli:vt deuoret eum. Sed hanc bene
dicens in presenti per gratiam dominus benedi
cit:⁊ in futurum per gloriam. Nam vt dicit figu
raliter apocalyp.12. Date sūt mulieri illi.s.eccle/
sie due ale:quibus demum volare possit ad de/
sertum idest celum. Una est observatio dena/
rij .i. decem preceptorum. Secunda est exer
citatio senarij idest sex operum misericordie:quo
ad viuentes. Dicit enim mat.19. Si vis ad vitam
ingredi.serua mandata:⁊ mat.25. dicitur his qui
opera misericordie fecerūt. Uenite benedicti pa.
mi.po.re. Ex denario autem multiplicato per se/
narium resultat sexagenarius: Fructus autem se
xagenarius ē qui colligitur ex statu viduali secū
dum parabolam seminis in bonam terram iac/
tati. mat.13. Pauperes quoq filij eius spū:paupe
res saturantur ⁊ panibus sacramentorum ⁊ spua
lium consolationum. Sed ⁊ de qualibet vidua
potest hoc exponi. Uiduam eius ⁊ cetera. Ubi
primo sciendum:q quānis secundum' commu/
nem vsum loquendi mulier:que priuatur legiti/
mo mazito per mortem eius:vt di.34. vidua di
catur:tamen prout distinguitur contra statum cō
iugalem ⁊ virginalem largius sumitur: videlicz
pro omni eo viro vel muliere:qui vel que amī/
sit virginitatem :siue per coniugium consuma/
tum:siue per quācunq illicitā corruptelam: nec
tamen in statu coniugij est. Et vt talis saluetur
persona oportet. Q a domino possideatur:ibi
viduam eius. Et talis a deo consolatur:ibi be
nedicens benedicam. Et in prole recreatur:
ibi pauperes ⁊c.

Quantum ad primum

cum dicit. Uiduā eius.i.domini vel syon: nōtur
q talis possideatur a dño. Sciendum q est tri/
plex genus viduarum. Quedam enim sunt dia/
boli:quedam mundi:quedam domini. Persone
vidue diaboli sunt:que nec in coniugio sunt ⁊ ta
men luxurijs vacāt:ō qbus ait apostolus.i.tbi.5
Adolescentiores viduas deuita. Cum enim lu/
xuriate fuerint:in xpo nubere volunt: habentes
damnationem:q primam fidez irritam fecerūt
simul autem ⁊ ociose discunt circuire domos:nō
solum ociose:sed verbose ⁊ curiose loquentes q̄
non oportet. Jamq conuerse sunt retro post sa/
thanam. Desolent frequentare ecclesias ⁊ perso
nas religiosas sub specie sanctitatis:⁊ multos il/
laqueant:⁊ ideo cauendum ab illarum familia
ritate. Uidue autem mundi sunt:que quidez
honeste viuunt:intendunt tamen nubere tempo
re suo:vel etiam si non intendunt nubere: non fa
ciunt propter deum:sed propter mundum:vt vi
tent molestias coniugij:vel sint domine rerum
suarum ⁊ huiusmodi. Desolent multum vaca/
re temporalibus conseruandis ⁊ augendis:⁊ ex/
ercitijs spiritualibus parum insistunt :sed tempo
ralibus. Et plures etiam dotes suas tradunt ad
vsuram diuersis modis:vel apud consanguine/
os virorum cum certa mercede dimittentes: vl
mercatoribus sub nomine depositi dantes ⁊c.
Et aliquando pro dotibus suis accipiūt plus de
bito. Dis ⁊ si caste viuant:nō debetur fructus se
xagesimus:⁊ delitijs aliquando vacant. Sed vt
dicit apostolus.i.tbi.5. Uidua in delitijs viuens
mortua est. Uidua vero domini est:que per
gratiam possidetur a domino:⁊ propter domi/
num proponit firmiter abstinere a coniugio :⁊
ab omni actu venereo deinceps:⁊ si in preteritū
experta sit coniugio vel alio modo. Dāc descri
bens apostolus ibidem ait. Que vere vidua est
⁊ desolata:speret in domino:⁊ instet orationib⁹
die ac nocte. Et paulo post de viduis huiusmo/
di dicit. Precipue vt irreprehēsibiles sint:debēt
viuere vt persone religiose ad exemplum anne
prophetisse vidue:que non discedebat de tem/
plo deo seruiens die ac nocte:⁊ perseuerando vs
q̄ ad decrepitam etatem:vno pūs tantum cō
tenta marito. luc.2.⁊.83.di. dicitur. Uidue que sti
pendio ecclesie sustentantur:tam assidue in dei
opere esse debent:vt meritis ⁊ orationibus suis
ecclesia adiuuetur. Et di.ea. dicitur ad reatū ēpi
vel pbri pertinet:qui parochie pest:si vite pñtis
cā adolescentiores vidue clericorū familiaritati
bus subijciantur. Talis vidua a deo consolatur:
q benedicitur hec a deo per gratiam ⁊ a mūdo
per bonam famam ⁊ tentationū victoriam ple/
nam. Exemplum in iudith vidua :de qua dicit
iudith.8. que secretum habitaculū sibi fecerat in
domo sua:vbi morabatur cum puellis suis clau
sa:cum tamen eēt dines:portabat cilicium conti
nētie:ieiunabat:timebat deū valde:nec erat qui
de ea loqretur malū:ita caute viuebat. Dec iter/
fecit holofernē designantez diabolū:⁊ liberauit
populū suū. Un benedicta fuit ab oibus:⁊ mira/
biliter laudata:vt p3 iudith vltō :⁊ demū ī gla
benedicta. Uiduas adiuuari mādat diuina auc/
toritas ⁊ canōica. Un gelasius papa. Licet oīb⁹
de nobis sperantib⁹ñ debeamus:ī q̄tū possum⁹
negare nos:plus tamē in viduarum cās impen/
sius duximus exequendas : quas tueri a nobis
vel ab omnibus diuina manifestat assertio

p vidue tria dnt hic. et tm est grng vidua.

distinc.87. Et isai. dicitur capitu. primo. Queri te iudiciu: subuenite oppresso: iudicate pupillo defendite viduam ⁊ cetera. Unde ⁊ christus consolatus est viduam flentē vnicū suum defūctu cum resuscitauit. luc. 7. Ue vidua si filios habet naturales pauperes: non deseruntur a domino: sed eis mirabiliter prouidetur. Exemplu ō mu liere vidua: que pauit heliam: que cum filio tempore famis in sarepta fuit pastus a domino: quia etiaz resuscitatus ab eo. 3. R. 17. c. Et de vidua cuius heliseus fecit miraculose multiplicare oleu: vt de eius precio filios liberaret a creditoribus quarto: R. 4. Talis vo vidua debet filios educare: si habet diligenter in timore domini: vt illa venerabilis: que habuit septem filios: ⁊ eos hortabatur ad martyriu potiusq̄ derelinqueret legem dei: vt habetur. 2. macha. 7. Et regina blancha: que frequenter admonebat filiu ludouicū regem francie sanctum cē. Si nō habet filios naturales: ei non desunt spirituales. s. sensus interiores: qui reficiuntur spiritualiter a deo: si pauper idest humiles sunt. De malis viduis ⁊ incontinentibus habes. zz. q. i. viduas. ⁊. c. de viduis.

Exhortatio ad viduita/

tem seruandā. Iero⁹ ad gerūthiam. Interdū si bi libido blanditur: vt q̄ propter intemperantiā suam quedam faciūt: videantur facere desiderio liberoꝝ. Uerum cum in semente terre bone centenarius pro virginitatis corona primus gradum teneat: sexagenarius pro labore viduarum in secūdo sit numero. Trigenarius federa nuptiaru: ipsa digitoꝝ coniunctione testetur bigamia: in quo erit numero: imo extra numerum Certe in terra bona non oritur: sed in vepribus ⁊ spinetis vulpium. Itaq̄ obsecro te o religiosa filia in xp̄o: vt testimonia non noueris: quibus incontinentibus ⁊ miseris subuenitur: sed illa potius lectites: quibus pudicitia coronatur. Sufficit tibi: q̄ perdidisti p̄mum virginitatis gradum ⁊ per tertium venisti ad secundum. i. per officiū coniugale venisti ad viduitatis continentia: extrema immo abiecta ne cogites. Ex si ⁊ post diluuium ⁊ ante diluuiū viguit illa sētentia. Ere scite ⁊ multiplicami ⁊ replete terra: quid ad nos in quos fines seculoꝝ deuenerunt: quibus dī tempus breue est: ⁊ iam securis ad radicem arboris posita est: que siluam legis euangelice ⁊ castitatem nuptiarum succidat. Tempus amplexādi ⁊ tempus longi fieri ab amplexibus: ait salomon primum in veteri testamento secundum in nouo. Olim glorie erat audire illum versiculū. Filij tui sicut nouelle oliuarum. Nunc de cōtinētibus dī: qui adheret deo vnus sps est cum eo. Proponis mihi gaudia nuptiarum: ego tibi opponam pyram gladium ⁊ incendium. Non tantum bonum est in nuptijs qō speramus: quātuz malum qō accedere potest: ⁊ timendum est. libido transacta semper sui relinquit penitudinem: nūq̄ satiatur: ⁊ extincta iterum reaccenditur: vsu crescit ⁊ deficit: nec rationi paret: que impetu ducitur. Sed dicis ample opes ⁊ dispensatio rei familiaris egent auctoritate viri. s. nisi cuz seruulis tuis ipsa seruieris familie tue imperare nō poteris: quasi nō possis probate etatis habere famulos vel libertos: qui prelint domui: vel ad publicum respondeant: vel tributa persoluant. Querite p̄mum regnum dei. ⁊ hec omnia adijciētur tibi. Melius est rem familiarem minui: q̄ anime salutem perire. Melius est amittere quod velimus nolimus aliquando periturum est: q̄ id p quo omnia dimittenda sūt. Nos vero ardem⁹ auaricia ⁊ contra pecunias disputantes auro signum expādimus: nihilq̄ nobis satis est: ⁊ hoc facimus: qz domini verbis non credimus. Et quia etas optata cunctis non vicina mortis: que debetur mortalibus lege nature: sed crassa spe annoꝝ spatia nobis pollicetur. Nemo enim tam fracti viribus: ⁊ sic decrepite senectutis est: vt nō se putet adhuc vnum annum esse victurum. Uñ subrepit obliuio conditionis sue: vt terrenū animal iamq̄ soluendum erigatur in superbiā: ⁊ animo celum teneat. hec ille. Idem ad furiam de custodia vidualis castitatis: q̄ debet vidua cauere ab ornatu ⁊ delitijs dicit. Non queruntur in x̄pianis initia: sed finis. Paulus male cepit: sed bene finiuit. Inde laudantur exordia: sed finis proditione damnatur. Quid facit in facie x̄piana purpura byssus ⁊ ceruſa: quoꝝ alterum ruborez genarum labioꝝq̄ mentitur: alterum candorez oris ⁊ colli. Ignis est iuuenis fomenta libidinū impudice mentis indicium. Ornatus iste nō domini est: sed velamen antichristi. Non ethnici ignes: non vulcana tellus tantis ardoribus estuant: vt iuueniles medulle vino plene ⁊ dapibus inflāmate. Grandis virtutis ⁊ sollicite diligētie est superare: q̄ nata sis in carne nō carnaliter viuere: tecum quotidie pugnare: ⁊ inclusum hostē argi centum oculis obseruare. Nihil sic inflammat corpora: ⁊ tintillat mēbra genitalia: sicut cibus indigestus ⁊ ructus conuulsus. Quicquid seminarium voluptatum est venenum puta. Cogita te quotidie esse morituram: ⁊ nunq̄ de secundis nuptijs cogitabis. Idem ad saluinam viduam. Audi quid ex persona vidue cōtinentis ethnicus poeta decantet. Ille meos primus: qui me sibi iunxit amorez. propertius. Abstulit ille: tulit secum seruetq̄ sepulchro. Si tanti vilissimū lucrum: quanti vilissimum lucrum. Si sic communi lege nature damnant omnes gentiles vidue voluptates: quid expectandum est a vidua x̄piana: que pudicitiam suam non solum ei debz qui defunctus est: sed ei cum quo regnatura est? hec ille per totum.

De institutione et mō

conseruationis vidue. Dieronymus ad saluinam. Didicisti catalogum virtutum tuarum:

quid debeas nomini tuo: quibus meritis secundum pudicitie gradum possideas: nec moueat q̄ sexagenaria eligatur in viduam: & putes adulescentulas ab apostolo reprobari: sed te credas ab eo eligi: q̄ discipulo suo dixerat. Nemo adolescentiam tuam contēnet: & j. Mulieres que solicite sunt: quomō placeant viris: cōe dant carnes: que carnibus seruiunt: quorum feruor despumat in coitū: que ligate maritis generatiōi ac liberis operam dant. Tu vero que i tumulo mariti sepelisti pariter omnes voluptates: que limatā purpura & cerusa faciem super feretrum eius lachrymis diluisti: que pulsā tunicam nigrosq̄ calceolos candide vestis & aurati socri depositione sumpsisti: nihil hēs necesse aliud: nisi perseuerare in ieiunio. Pallor & sordes gēme tue sint. Plumarum mollicies inuenilia membra non foueant. Balnearum calor nouū nō succēdat adolescentule sanguinē. Tenera res i feminis fama pudicitie est: & quasi flos pulcherrimus cito ad leuē marcescit auram: leuiq̄ flatu corrumpitur: maxime vbi etas consentit ad iudicium & maritalis deest auctoritas: cuius vmbra tutamē ē vxoris. Quid faciet vidua inter familie multitudinē inē mūstrorum greges: quos volo contēnat: vt famulos: sed vt viros erubescat. Certe si ābitiose domus hec officia flagitant: proficiat his senē honestis moribus: cuius honor dignitas dñe sit. Scio multas clausas ad publicum foribus non caruisse infamia seruulor: quos suspectio facie bat: aut cultus impudicus: aut crassi corporis nitor aut etas apta libidini: aut conscientia amoris occulti secutus eum vel aī tumor: q̄ etiam bene dissimulat frequenter erumpit in publicum & conseruos quasi seruos despicit. Omni ergo diligentia custodias cor tuum: & caueas quicqd de te fingi potest. Nō ambulet iuxta te calāistratus ꝑcurator: nō istrio fract⁹ in femīā: nō cātoris diabolici venēata dulcedo: nō iuuēis vulsus & nitid⁹ Nihil tibi artiū scēicar: nil tibi i obsequis molle iūgatur: habeto tecū virginum & viduarum choros: habeto tui sexus solatia: & ancillaruz quoq̄ moribus dñe indicantur. Semper in manibus tuis diuina sit lectio: & tam crebre orationes: vt oēs cogitationuz sagitte: quibus adolescentia p cuti solet: hi⁹ clypeo repellantur. Difficile est quin potius impossibile perturbationuz vitijs carere quēpiam: eo q̄ incentiua vitior omniū titillent animos: & quasi in medit ullio nostrum sit iudicium vel abijcere cogitata vel recipere. Optimus ille est qui minus vrgetur: veluti si egregios impressos reprehendas in corpore neruos. Et hoc est: q̄ alijs verbis ꝓpheta significat. Turbatus sum & non sum locutus. Et illud archite tarentini ad villicum negligentem. Jam te verbis ene cassem: nisi iratus essem: sicut irasci hominis est non perficere iram xp̄iani: sic omnis caro concupiscit que carnis sunt: sed nostrum est voluptatē ardorem maiori xp̄i ardore rest inguere & lasciuiens iumentum frenis inedie subiugare: vt nos libidinem: sed cibos querat & ōsideret. Sed cur ista: vt hominem esse te noueris & passionibus humanis: nisi caueris subiacere. De eodem cunei facti sumus luto: in serico & in pānis eadem libido dominatur: nec regū purpuras timet: nec mē dicantium spernit squalorem. Multosq̄ melius est stomachum dolere q̄ mentem: imperari corpori q̄ seruire: gressu vacillare q̄ ipudicitia: nec statim penitentie nobis blandiantur subsidia: q̄ sunt infelicium remedia. Cauendum est vulnus quod dolore curatur. Aliud est integra nauī & salutis mercibus portum salutis intrare: aliud nudū herere tabule & crebris fluctuuz recursibus ad asperrima saxa collidi. Nesciat vidua bigamie indulgentiam: nec nouerit illud apostoli. Melius est nubere q̄ vri. Tolle quod peius est vri: & per se bonum non erit nubere. Primus lamech maledictus & sanguinarius: & de stirpe chayn descendens: vnam chostam diuisit in duas: & plantariū bigamie.

Et quia uirginibus et

viduis maxime oportet vacari castitati seruande: abstinēdo se ab actibus venereis quibuscūq̄ mētis & corporis. Quomodo seu quibus gradibus perueniatur ad perfectam castitatem: ponit venerabilis io. cassianus in. x. coll'. cheremonis: dicens sic. Sex gradibus licet multa a se inuicē sublimitate distantibus: fastigia castitatis precellsa distinguam: vt quedam media: que tamē multa sunt prętermittā. Quorum subtilitas ita humanos subterfugit sensus: vt ea nec mens inspicere: nec lingua valeat proloqui: quibus sensum castitatis ipsius perfectio quotidianis successib⁹ adolescit. Secundum similitudinem nanq̄ corporum terrenorum: que singulis diebus insensibiliter sui capiunt incrementa: & dum nesciunt ad perfectum habitum prouebuntur: ita anime quoque robur ac maturitas castitatis acquiritur.

Primus itaque pudi /

citie gradus est: ne & vigilans in pugnatione carnali monachus elidatur. Secundus ne mens illius voluptarijs cogitationibus immoretur.

Tertius ne femineo vel tenuiter ad concupiscentiam moueatur aspectu. Quartus ne vigilans vel simplicem carnis perferat motum.

Quintus ne cum memoria generationis humane vel tractus ratio vel necessitas ingesserit: subtilissimus mente voluntarie actionis perstrīgat assensus: sed velut opus quoddam simplex ac ministerio humano generi necessario contributum: tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu: nihilq̄ amplius de eius recordatione cōcipiat: q̄ si operationem laterum vel cuiuslibet: alterius officine mente pertractat. Sextus castimonie gradus: ne illecebrosis fantasmatibus

seminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus: concupiscentie tamen adhuc medullitus latitantis indicium, ē: quā tñ illusionem diuersis modis constat accidere. Nam ſm illum vsum: quem vigilans exercere vel cogitare consueuerat: etiam dormiens vnusquisq; tentatur. Aliter enim falluntur hi qui carnalem copulam nouerunt: aliter qui femine sunt cōmixtionis expertes. Hi enim sicut simpliciorib⁹ ac puriorib⁹ sōnijs inquietantur: ita etiam facilio re diligentia ac minore labore possunt purgari. Illi autem sordidioribus magisq; expressis fantasmatibus illudūtur: donec paulatim ſm mēsuram castitatis: ad quam vnusquisq; cōtendit in odium illius rei: quā voluntariam antea sentiebat: mens etiam sōno sopita vertatur. Quisquis igitur extractus a cūctis cōfabulationibus ocios: & mortificatus ab oī ira & solicitudine curaq; mundana: duob⁹ tm̄ fuerit paximatijs quotidiana refectione contētus: & aque satietare subtracta quietē sōni trium: siue vt alij statuerunt quatuor horaꝝ spatio terminarit: nec tamē laborum aut continentie hui⁹ merito: sed miseratione dñi eam se crediderit adepturū: q2 sine hac fide vana est oīs humani laboris intētio: non amplius q̄ sex mensibus perfectionē istius impossibilez: sibi non esse cognoscet: euidens tamen est iā pxime puritatis indicium incipere eā de ppzij laboris industria non sperare. Si enim viz versiculi illius vnusquisq; in veritate conceperit: nisi dñs edificauerit domū: in va. la. q. edifi. e. sequetur. vt de puritatis meritis extollatur: intelligens eā se non sua diligentia: sed dñi misericordia cōsecutum: nec contra alios īmiti rigore moueatur: sciens humanā nihil eē virtutem: si eaz virtus diuina non iuuerit. hec iohānes Cassianus qui ēt ponit hanc esse differentiam inter continentiam & castitatem: vt continēs dicatur: qui patitur magnos stimulos tentationū carnis: sed non vincitur. Castus qui paruos vel nullos: quāuis sepe p eodem supponat. Nam & castitas etiam large dr̄ esse in statu coniugali: duz. s. abstinet ab alijs corruptelis: & si actū coniugalē exerceat. Et vt dictum est. Uidualis status congruit non solum feminis: quibus defuncti sunt viri earum: sz & quecunq; maris vel femine: que amissa virginitate abstinent & proponunt abstinere ab actibus venereis: etiam coniugij fuerint in religiōe ligati siue in seculo constituti.

Titulus tertius de dñis tpalibus. Capitulum p̄mū per modū sermonis.

c Onstituit eū dñm domus sue & principem omnis possessionis sue: ps. 104. loquitur hic ad lr̄am pphe ta de ioseph: qui compta eius sapientia prudētia & bonitate constitutus est a pharaone rege egypti gubernator totius regni sui: & p̄m⁹ p̄nceps post eum. Dixit enim ei pharao. Ecce constitui te sup vniuersam terram egypti: & dedit ei anulum suum in manu eius &c: Et vt habetur diffuse historia: gen̄. 41. Et potest exponi & adaptari istud ad quēlibet dñm tpalem & iustum principem. Ubi sciendum: vt dicit gelasius papa q⁹ duo sunt: quibus principaliter regitur hic mūdus: auctoritas s. sacra pontificum & regalis potestas: in quibus tanto est grauius pondus sacerdotum: q̄nto pro ipsis reguminibus hominum in futuro examine deo reddituri sunt rationem: di. 96. duo. Ex hoc patet: q⁹ ista dominia & principatus subalternāt & non sunt paria: sed tem porale dominium ē sub ecclesiastico seu spirituali: q2 imperator qui dicitur dominus orbis & princeps: absolute est sub papa: & ab eo iudicatur & confirmatur & deponit. Ista sūt duo luminaria: gen̄. i. posita in firmamēto celi: luminare maius scilicet pōtificatus: & minus. s. imperij principatus: qui vt luna lumen recipit a sole: ita ipse suam claritatez habet a papa. Preest tamen luminare maius ideſt sol diei: q2 s. principale exercitium pape est circa spiritualia & animas. Luminare minus ideſt luna preest nocti ad eam illuminandam: q2 imperium & secularis dignitas est circa tpalia & corporalia: & vnus debet iuuari per alterum in gubernatione & directione mundi. Unde nicolaus papa. Cum ad verum ventum. i. ad discussionem veri. s. ad tempus xp̄i: vltra sibi nec imperator iura pontificatus arripuit: nec pontifex nomen imperatorum vsurpauit: quoniā idez mediator dei & hominū homo christus iesus: actibus proprijs & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discernit propria humilitate: volens medicili sursum efferri: nō vana superbia rursus in inferna ōmergi: vt & xp̄iani imperatores p eterna vita pontificibus indigerent: & pontifices pro cursu temporalium tantummodo rebus imperialibus legibus vterentur: quatenꝰ spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus: & deo militans minime secularibus se negocijs implicaret: ac vicissim non ille rebus diuinis presidere videatur: q esset secularibus negocijs implicatus: di. 36. duo sunt. Idem cyprianus di. 10. Et dicit ibi glo. q⁹ summa nobis a deo concessa sunt dona scilicet sacerdotium & imperium: vt habetur in autentico quomodo oportet episcopos in principio colla. 3. Et de papatu quidem & alijs prelaturis ecclesiasticis dicetur suis titulis. Nunc autez de principatibus secularibus agendum: quorum primus & principaliter dicitur imperator: deinde reges duces marchiones comites & barones Et vt perplures ciuitates reguntur: & ad temp⁹ officium durat non perpetuo: consules priores antiani: vel alijs nōib⁹ nūcupātur. Et ipium gdē seu monarchia mundi diuersis temporibus fuit apud varias nationes & in diuersis ptib⁹ mūdi

p dñs dñi et dñm nē ad differd.

p dñs dñi et dñm nē ad differd.

p de dñō seculari & ejus dñio.

Quatuor enim monarchie fuerunt figurate p quatuor alia: q̄ vidit daniel ꝓpheta exire de mari magno. dani. 7. Prima enim filis leene fuit monarchia assyriorꝝ que cepit a nino: ꝛ finita est in balthasar: vt patet dani. 5. c. Secūda similis vrso fuit ꝓsaꝝ ꝛ medorꝝ: que inchoata est in cyro: ꝛ terminata in dario vltimo devicto ab alexandro magno. Tertia fuit grecorꝝ similis pardo: que initiū sūpsit in alexandro magno: ꝛ quasi in eo finem habuit: diuisū est dñium eius post mortē in plures reges: vt patet. 1. mach. 1.

4ª fuit romanorꝝ similis ferocis bestie dissimilis alijs. Cui⁹ ꝑncipiū fuit i iulio cesare: qui sibi vsurpauit ip̄ium: sed perfectionē habuit i successore eius imediato octauiano. Romani aūt ipsi ortum habuerūt a romulo: qui ꝑmus vrbē rome cōdidit: puam tunc i monte auentino: tpe achaz regis iude. Et hoc fuit a creatiōe mūdi anno. 4. milia. 389. Et post septingentos. 50. annos ab ipsi⁹ vrbis ꝑma edificatione natus est iesus xp̄s: anno ip̄erij ipsius octauiani. 42. Et primo quidem roma recta est ꝛ gubernata p reges qui septē fuerunt sibi inuicē succedentes: incipientes a romulo: ꝛ terminātes in tarquiniū superbum. Deinde per consules duos qui creabātur per annuz: qbus aliq̄ additi sunt tribuni ꝛ ꝓtores: demū p impatores: ꝛ adhuc permanz talis monarchia. Nā impator or romanorꝝ mutata tamen est monarchia q̄ntum ad locū. Nam sedē imperij que erat in occidente. s. rome constātin⁹ impator cōuersus ad fidē: sub quo imperiū collū supposuit iugo xp̄i: transtulit in orientē. i. constantinopolim ab eo amplificatā: ꝛ ab ipso postea denominatā: circa ānos dñi. cc. l. vel circa. Et cū sedē sūmi pontificatus Siluestro ꝛ successoribus in vrbe dimisit: multis ciuitatibus ꝛ ꝓuincijs i italia sibi donatis. Deinde ip̄erium romanorꝝ translatum ē de constantinopoli in francia p adrianū papam collato ip̄erio carolo magno regi francorum: qz italiam liberauit de manu ꝛ dñio longobardorꝝ: ꝛ multū exaltauit xp̄iātatē: ex bellis victoriosis contra infideles ꝓcipue saracenos Et hoc āno dñi octingēsimo vl circa. Demū de francia translatum ē ip̄erium in alamaniā. Dato ip̄erio ꝑmo ottoni āno dñi nōgentesimo vel circa. Et adud eos durat adhuc āno in quo sumus. M. cccc. xlviij. Sed hoc mutatū est q̄ vbi pri⁹ ip̄erium dabatur p successionē succedentibus filijs parentibus suis: p papam ordinatū ē: q̄ detur p electionem: que fit a septē ꝑlatis: ꝛ confirmatur p papā: ꝛ per eū coronatur. Post ip̄atorē sunt reges plures in populo xp̄iano: vt rex francie rex anglie rex aragone rex castelle rex nauarre rex portugalie rex sicilie rex dacie rex cypri Et cū oēs dñi ꝛ reges seculares deberent eē sub ip̄atore: multi tamē reges non recognoscunt eū: vt superiorē suum: tuentes se vel priuilegio siue alio iure vel potius de facto: vt rex frācie ꝛ dux venetiaꝝ: ꝛ alij dñi. De quolibet ergo ꝑncipe iusto siue ip̄atore siue rege siue alio rectore potest illud dici. Constituit ꝛc̄. Et de hac materia habetur in. c. sequēti. Et multa etiam in titulo de summo pontifice ꝛ potestate eius. Cōstituit eum dñm domus ꝛ. p. o. p. s. in quib⁹ verbis tria possunt notari: que debēt esse in dño tpali. Ut n̄ habeat dñium vsurpatum ibi constituit. Ut possideat virtutē per ornatum ibi eū. Ut exerceat actum regulatum ibi: dñm domus.

¶ Indnō tp̄ōh tria dnē cē. ut sit ꝑfect.

Quantum ad primum

sicut ioseph: de quo loquitur p̄s. non sibi accepit dñium ꝛ principatum: sed is qui poterat. i. rex egypti eum constituit dominum ꝛ principem. Ita ad hoc vt quis sit verus dominus: oportet q̄ constituatur ab eo qui pōt eē dominus: ꝛ non sibi vsurpet. Dicit enim leo papa. Principatus quem metus extorsit. i. violentia aut ambitus occupauit: ꝛ si actibus vel moribus nō offēdat: ipsius tamen initij est perniciosius exemplo. i. q. i principatus. Unde ꝛ x̄ps qui est rex regum ꝛ dominus dominantiū non sibi vsurpauit dominium: sed ait p̄s. psalmo. 2. Ego constitutus sum rex ab eo. s. deo. Tūc autem potest quis dici dominꝰ ab eo: quando potius ē in dñio legitimo modo vel a deo imediate: sicut moysen constituit p̄ncipē populi sui: ꝛ saulez primum regem populi sui: ꝛ male se habētem in principatu: dauid hominē ꝑm cor suum: vel mediate a populo seu collegio seu principe: qui habet iuste hāc potestatē: sicut ioiadas summus sacerdos cum consensu populi cōstituit regem iuda ioas adhuc paruulum occisa athalia: que sibi vsurpauerat regnum. 2. paralipome. 23. c. Et adrianus papa constituit carolū imperatorē. Et rex aliquis dat ducatū vel dñium alicuius ciuitatis siue alicui: sicut pharao rex egypti dedit p̄ncipatum ioseph. Constituit eum dñm ꝛc̄. Si enim aliquis dominus iniuste capit vel tenet aliquam ciuitatem vel castrum sine legitimo titulo: fur ē ꝛ latro. Sicut absalon: q̄ per fraudem ꝛ violentiam abstulit regnum p̄ris sui dauid: sed valde modico tempore gauisus est: ꝛ deuictus vt latro fugiens in mulo per comaz capitis in arbore suspensus remanens occisus est. 2. Re. 18. Talis ergo qui tenet dñium vsurpatum cōtinue i peccato mortali ꝑmanet: nec saluari potest nisi restituēdo ei cuius est. Tenetur ēt ad restitutionē oīum reddituū: que habuit ab illis locis vsurpatis ꝛ expensis habitis. Et vt homicida est iudicandus quātum ad eos quos fecit per se vel suos officiales occidi vel mutilari: licet illi digni fuerint morte ꝓpter maleficia perpetrata. 23 q. 5. si non lz. nec debet absolui: q̄ hoc clam ē nisi disponat se ad satisfaciēduz ꝛ dimittendum: si titulum iustificatū habere nō possit: ar. de pe. di. 5. falsas. ꝛ dicit hosti. extra de iudi. notuit. q̄ nulla ciuitas potest se dare alicui domino: nec potest titulum dominij iustificare quia hoc esset in pre iudiciuz imperatoris: quod est intelligendū de

¶ dnī tp̄ōnes. q̄ hnē regnatū alienū. si ne restitu. sic̄ iusto titulo. tenent ad restituendū.

ciuitatibus vel castris subiectis imperio. Nam de his que sūt de iurisditiōe ecclesie collatio vl iustificatio tituli pertinet ad papam: sicut in marchia plures ciuitates collate sunt ab eo diuersis personis in vicariatū: de certis tributis annalib⁹ rndendo. Dicit etiam archiō. q⁹ q̄uis crimē lese maiestatis habeat locū in personam inferiorem a principe. i. in alijs dñis q̄ ī imperatore: vt colligi potest. z. q. i. in primis. ℌ. de persona epi. hoc tamen intelligit de dño: qui hz iustum titulum. Sz aliquis tyrannus dici pōt z dz: etiam qui habet iustum titulum: sed non querit de subditis vtilitatem seu boni cōmunis: sed ꝓpriam vtilitatem z cōmoditatez faciens ūiustas extorsiones leges z mādata iniq̄: vt dicit tho. ī libro ō regīne ꝓncipum. Uerum talibus dominis habētibus manifeste iniustum dominiū: q̄uis subditi non teneantur obedire: nec eis soluere tributa vel gabellas z huiusmodi: tamen fm tho. in sūma ad vitādū scandalum suum z aliorum: bonum ē obedire: z reuereri in his que non sunt contra deum. Unō ambro. Julianus imperator: q̄uis eēt apostata: habebat tñ sub se xp̄ianos milites: quibus cum dicebat: producite aciem ꝓ defensione reipublice obediebant ei. Cum autem diceret: producite arma in xp̄ianos: recognoscebant imperatorem ce li. xi. q. iij. iulianus. Habentibus vō iustum dñiū q̄tuncunq; malis tenētur subditi obedire ī licitis: z reuereri z collectas z gabellas legitas soluere. Unde ꝓnceps apostolorum in ꝓma canonica: Obedite dominis vestris nō tantum bōis z modestis: sed etiaz discol. z ro. iz. Qui potestati resistit: dei ordinationi resistit: z ipse sibi damnationem acgrit. Nam vt ait augusti. de ci. dei li. 5°. c. Prouidentia diuina regna cōstituunt humana: sicut dictum fuit a deo nabuchodonosor monarche. Sciant homīes q̄ dñatur altissimus in regno hoīuz. s. prudentia sua: z cuicūq; voluerit dabit illud: z humillimum. i. vilissimū constituet sup illud: cum. s. sibi placuerit: dañ. 4. sicut patet exemplū de ioseph: qui de carcere trā stuit ad dñm. Constituit. n. eum dñm rē. Et hoc de ꝓximo.

Quantuz ad secunduz

debet dñs quilibet z rector esse virtutibus ornatus: sicut fuit ioseph dñs constitutus. Ad ipz enim refertur cum dicit eū. s. ioseph: de quo ime diate locutus fuerat: sapie. i. Diligite iusticiam q iudicatis terram: sentite de dño in bonitate. Justicia aūt est omnis virtus: nec besperus nec lucifer est ita clar⁹ait philosoph⁹. li. ethicoz: vt enī ait leo papa. Integritas presidentiū salus est subditoz. Nam toti⁹ dñi familie status z ordo mutabit: si qō regitur in corpore nō inueniatur in capite. i. rectore z dño. di. 61. i. miramur. Et Isidorus. Justum est ꝓncipē obtemperare legibus suis. tūc enī iura ab alijs seruanda existimet: qñ ipse eis ꝓmus reuerentiā prebet: di. io. Imitet ergo dñs quilibet talis dñm ioseph: qui interp tatur augmētum: q⁹ auctus fuit in omni virtute ab adolescentia sua. In cuius figurā pater ei⁹ fecit ei tunicam polimitā. i. varijs colozibus intexta m: z thalarē. i. vsq; ad pedes: genī. Que significat conuersationē eius varijs virtutib⁹ ornatam: z in bono vsq; ad finē pseuerantē ī virtutib⁹ videlicet. In venereoz castimonia.

In diuinoz sapīa. In agendoz prudentia.
In aduersoz benigna patienia.

Manifestum est de ca

stitate ioseph: cū exposuerit se periculo mortis: z incurreret squaloz carceris z notam infamie: ne scel⁹ adulterij ꝓpetraret: ad qō dña sua vxor patroni eius inuitabat: z sepe blāditijs z pmissionib⁹ varijs alliciebat: vt patet genī. 39. Sic ergo dñe castus z pudicus: sit contentus vxore sua: nō querat alienas vel cōcubinas. Seruat illō tobie 4. Preter vxorē tuam nūq̄ patiaris crimē scire Nā fornicatores z adulteros iudicabit deus: ad hebre. 13. Et sicut dñs in se dz esse castus: idē q̄rē debet in familia sua. Lex oīs diuina pariter z humana ēt ethnicoz mādat adulteria ī cestus z vitia cōtra naturā acriter puniri. Seruari facit legem in se z familia sua: sicut fecit ille gētilis dñs chaleucus: q cum reperisset filium suum adulterium ꝓpetrasse: z fm legem adulter deberz oculis privari: ppīm suum ꝓ eo intercedētez ī parte exaudiuit: vno tantum oculo sibi eruto: z vt lex firma maneret sibi aliū oculuz erui fecit. O quā ta mala sequūtur ꝓpter effrenem libidinem dominoz z suoz curialium: quot homicidia z exterminia regnoz. Rex salomon ꝓpter amorem mulierum inordinatum infatuatus ē z ī cultum idolatrie cecidit. 3. R. z. Antonius: quia repudiauit vxorem sororem octauiani: z adhesit libidinose regine egypti cleopatre: amisit regnuz totius orientis: deuictus ab octauiano bello nauali z terrestri: z demum seipsum occidēs z merito: quia vt dicitur. z. q. i. scelus. rex dici nō pōt: qui nullo salubri regimine corpus regit: sed lubrica enervatione illicitis motibus eius cedit Et vt dicit seneca: Nihil tam mortiferum hūanis ingenijs z luxuria ē: z ideo caueat ne in se et ppīo suo libido dñetur: sed virtus castitatis eniteat: sapie. 4. O q̄ pulchra ē casta generatio cuz claritate.

Secūdo fuit ioseph sa

pientia decoratus. s. cognitione diuinoz: vt pz ī expositōe sōnioz regi pharaōis z fuoz eius genī. 41. z. 42. vñ z sapie. 6. dicit. Si ōlectamini ignis z sedib⁹. O reges ppli diligite sapiētiā: vt ī ppetuū regnetis. Et plato asserebat respublicas foze beatas: si eas regerent sapientes: vl q sapie vacarent. Propter hoc mandauit dñs: vt rex cōstitutus in populo deberet habē secū legem dñi scriptā: vt ī ea sepe legēt: z de diuinis īstrueretur

Alexander magn⁹ habuit in magistrū aristotelē
sūmum philosophoꝝ. Carolus magnus alcbui/
num doctissimū in oībus ⁊ sanctū virū. Sanct⁹
ludouicus rex francoꝝ habuit in magistros ma
gnos theologos magistros p̄dicatoꝝ ⁊ minoꝝ
sanctos viros. Tales igitur viros ꝓbos ⁊ doc/
tos debꝫ glibet dñs ꝑcurare secū habere ꝓ ī/
structione sui ⁊ consultatione ⁊ eruditiōe subdi/
torum: in his que sūt xp̄iane religionis. Equidē
p̄mus dux populi israel a deo cōstitutus: moy/
ses eruditissimus fuit in oī sapīa egyptioꝝ ⁊ cal
deoꝝ ⁊ diuinoꝝ: Daniel cū socijs constituti p̄n
cipes ꝓuinciarum a rege nabuchodonosoꝛ fue/
runt eruditissimi in hūana ⁊ diuina sapīa. Pto/
lomeus philadelphus rex egypti doctissimus ⁊
ita studiosus: vt. 40. milia voluīa libroꝝ in sua
bibliotheca ꝑcurauerit. Julius cesar ⁊ octauia/
nus p̄mi īp̄atores fuerunt peritissimi in scientijs
humanis ⁊ merito. dr̄. n. sapīe. 7. rex sapiēs stabi
litas populi.

Tertiō fuit ioseph ꝓu

dens in agendis: vt ꝓ in ꝓuisione necessariorū
p̄ tpe famis future cōgregare faciendo triticum:
⁊ in dispensatione discreta eoꝝ tpe ⁊ modo con
gruo: ⁊ ordinatione suoꝝ fratrum in exercitijs ⁊
alijs: vt ꝓ gen̄. 43. Quis putas fidelis dispensa
tor ⁊ ꝓudēs: quē constituit dñs sup familiā suā
mat. 12. q. d. rarus est. Debet ergo dñs eē ꝓudēs
in ꝓuidendo ppło ⁊ ciuitati necessaria p̄ tpe nō
solum p̄ñti sed futuro in obuiando periculis: in
dispensādis necessarijs ⁊ officijs. Et dicit canon
Nec alicui cōcedendū ē vñ alij scrupulosō coꝛ/
de moueantur. Et seruanō illud. Tpe nō oī: non
oībus oīa credas. Qui facile credit creditur eē
miser. sicut fecit amon. Nam cū ad eum consolā
dum super morte p̄ris misit dauid oratores: vt
ad amicū sui consiliarij: dixerūt ei q̄ nō cā ami
citie: sed ad explorandū terram suam miserat.
Qō ille nimis facile ad credendū audiens debo
nestauit illos oratores p̄cidendo vestes eorum
vsq; ad nates: ⁊ radendo dimidiū barbe eorum
ꝓpter quā iniuriā dauid iuste mouit bellū cōtra
eum: ⁊ iure ⁊ dure puniuit eum. Sit quoq; ꝓu/
dens in vitando bella cū potest: qz varius euen
tus belli. Et vt dicit glo. ordinaria super ep̄las
pauli. In pace ꝓcipum ges ⁊ vigor seruatur
eccleſiaꝝ. Nam in bellis tepescit pietas: discipli
na. s. correctionis dissoluitur ⁊ castitas violatur
⁊ alia mala īnumera sequūtur. Cōstituat fideles
⁊ iustos officiales: qui ꝓcurent quietē populi: ⁊
iustā equitatē ⁊ vtilitatem dñi sui: non locuple/
tationē sui: ⁊ cōiter fit per nimias extorsiones.
Remoueat occasiones dissensionū cōsanguine
os honorabiliter tractando: getem eoꝝ nō emu
lationē ꝑcurando vt fecit ioseph.

Quarto debet esse cō

stans in aduersis ⁊ benignus: vt nō reddat' ma/
lum ꝓ malo: sed oblitus iniuriarū humane se ha
beat ⁊ munifice ad inimicos vt eos sic ad se tra
hat: sicut fecit ioseph: qui nō solū patienter tulit
iniuriam maximā factā sibi a fratribus de vendi
tione eius: ſz eis indulsit ⁊ benigne tractauit ꝓui
dens large eis de necessarijs. Sic de iulio cesa/
re refert seneca: q̄ oīum recordabatur ꝓter iniu/
riarum. Sic titus īp̄ator qui ob bonitatem suaz
dictus est delitie generis humani: cōpto q̄ ger/
manus eius tractabat mortē eius. s. domicianus
vt ī ipio succedēt: nil mali sibi intulit: ſz tm̄ roga
uit eū lachrymis vt desisteret a malis eius cona
tibus. Sic sanctus dauid rex: cū ei semel subdi/
tus eius malediceret cōtumelias inferendo ⁊ la
pides contra eū eijciendo: noluit in aliquo a su/
is sibi molestiam inferre sibi parcēs in regnū re
uersus. Et hoc est q̄ dñs mādauit in lege leuit.
19. Non eris memor iniurie ciuium tuoꝝ. Et ī le
ge euangelica. Benefacite bis: qui oderunt vos
mat. 5. Sit ergo ioseph. in moribus quilibz dñs
augmētum. s. virtutum cōtinuum augendo etiā
rempublicam. Unde ⁊ dñs orbis ⁊ princeps im
peratoꝛ dr̄ augustus ab augendo. s. rempublicā.
Et recipit in sui coronatione triplicem coronaz:
ferream ab archiepo colonien̄. aquis grani: ⁊ si/
gnificat constantiam ⁊ fortitudinem ad bellan/
dum inimicos eius. Argenteam accipit ab archi
ep̄o mediolan̄. ⁊ significat ꝓpter sonoritatē sapi
entiā: ⁊ ꝓpter claritatem ꝓudentiā. Auream a pa
pa ī eccl'ia sācti petri: ⁊ significat ei⁹ benignitatē.

Quantum ad tertium

p̄ncipale dz dñs tpalis habere actum ⁊ exercitiu
um regiminis regulatum secundū rōnem: vt sit
dñs domus sue: ⁊ princeps omnis possessiōis
sue. Nō. n. ē domin⁹: sed seruus q̄ facit peccatuz:
⁊ tot dñoꝝ quot vitioꝝ. Regat ergo p̄m rl'am
rōnis: ⁊ p̄m interp̄tationē nois dñs. Dicit. n. dñs
q̄drupliciter. 1° ꝓ dñs ꝓpter ei⁹ ꝑcitatē. 2° dñs ꝓpter eius seueritatē. 3° dñs ꝓpter ei⁹ pie/
tatem. 4° dñs ꝓpter eius liberalitatē.

p dnō dr̄ q̄druplr. ꝓpr q̄ma q̄ bē dz.

Debet ergo dominus

domui sue dare min⁹. i. pax: nō p̄digaliter: vt fa/
ciūt cōiter dñi faciētes magnas extorsiōes a sub
dit⁹: vt possint facē expēsas supfluas ī vestib⁹ su/
is: ⁊ familie ī conuiuijs ludis ⁊ mimis ⁊ filibus.
Dr̄. n. sapīe. 9. q̄ sapīa docet sobrietatē: vel ēt da
re min⁹ dz. s. aliquid in pei⁹ q̄ mereat vitiū delin
quētis: qō ptinet ad clemētiā q̄ ē diminutiua pe
naꝝ: p̄m rōem tl̄: vt ponit tho. in sūma. 5. Unde
ꝓuerb. dr̄. Misericordia ⁊ veritas custodiūt re
gem ⁊ clementia firmatur thronus eius.

Debet secundo dare

minas. s. erga sbditos, icipiēdo a domo fāilie sue
vltiōis vt vitia ñ dimittat īpunita. hiere. i. Ecce
cōstitui te sup gētes ⁊ rgna: vt euellas ⁊ destruas
dissipes ⁊ dispdas. s. vitia varijs modis ꝑz varie

tatem eoꝝ. Et ro.iz. Non sine cā gladiuz portat s. dñs temporalis t ptās. Dei enim minister ē vindex in iram ei: qui male agit. Sicut fecit saul: q transgressorem inuētum filium suum ionathaz sui mandati: cuius victoriam habuisset occidere voluit: sed populus impediuit. i. R. i4. Hinc et t aug. super ps. Intuigilet disciplina: sicut cuiq; regenti apta t accommodata ē: non solum ēpo regenti plebem suam: sed t pauperi regenti domum suam: diuiti regenti familiā suam: iudici regenti ꝓuinciam suā: regi regenti suā gentem. Ita nulli homini claudēda mia: sic nulli peccato impunitas ē relaxanda. zz. q. 4. duo sunt. Nā vt dicit ambro. li. de offi. Cum vni parcitur indigno ad ꝓlapsi ois contagiū ꝓuocat vniuersos. Facilitas. n. venie incentiuū tribuit deliquendi. zz. q. 4. est iniusta. Debet quoq; dñs dare manus adiutrices ad personas ꝑcipue miserabiles t ab alijs oppressas ſm illud ꝓuer. vlt. Manū suaz aperuit inopi: t palmas suas extendit ad paupes Et iob ait. Conterebam molas iniqui t dētib⁹ eius auferebam ꝑdam' manu. i. auxilij t defensionis. contra inuasorem iniustū exterminādo hēticos sacrilegos iudeos t huiusmodi ad ipiuz ecclesie. Unde t hiero. super hieremiam: Regus ꝓprie ē facere iudiciū t iusticiā: t liberare ō manu calūniantium vi oppressos: t peregrino pupilloq; t vidue: que facilius opprimūtur a potentibus auxilium ꝑbere: t vt curam maiorē eis inseret ꝑceptorum dei: intulit. Nolite contristari: vt non solum eripiatis: sed nec patiamini: vt vestra negligentia eueniat eos ab alijs ꝓtristari Et postea intulit. Si hec feceritis reges iuda tenebitis ꝑstinam ptātem.

Quarto debet dominus dare munus. Et primo' quidem debitum vt non faciat gratis' artifices vel agricolas ꝓ se laborare: non dando eis mercedem suā: sicut faciunt hodie multi non dñi vel officiales: sed tyranni t predatores contra illud legis. Non morabitur opus mercēnarij tui apud te vsq; mane: leuiti. i9. c. deuō. z4. c. thobie. 4. c. Unde contra tales inuehit iacob⁹ apostolus ī canonica sua. c. quarto. Ecce merces operariorum vrorum: q̄ fraudata ē a vobis: clamat cōtra vos: t clamor eoꝝ in aures domini introiuit: neq; auferat subditis sua bona vel possessiones vel ab inuitis extorqueat: etiam per venditōem ꝓ sui commoditate: sicut fecit rex achab' erga naboth: quē quia noluit sibi vendere vineam suam: vt de ea faceꝫ viridarium: vxor sua iezabel pessima fecit eum falso accusare de blasphemia: t lapidare t sic ipsam vineā obtinuit. Sed vterq; mala morte periit achab. s. t iezabel. 3. R. z5. Sed hoc nō ē dare munus. Munera sūt: cum dat qs ex sua liberalitate ecclesie pijs locis. z personis bonis vt ad placandum malos t obuiandū nocumentis eoꝝ vt fecit iacob qui misit munera ad exau. d. In muneribus placabo illum: gen. Hinc t marcel. papa. Boni ꝓncipis ē ac religiosi ecclesias contritas atq; cōscissas restaurare: nouasq; edificaꝫ t dei sacerdotes honorare atq; tueri: di. 96 boni. Sicut fecit magnus t deuotissimus cōstantinus īpator t carolus qui cōcesserunt maxima munera ecclesijs: t q̄plures ō nouo edificare ceperunt. Qui sic est dñs domus t principatus in possessione sua. i. in his quos subiectos hz. Hūc vtiq; deus constituit hic: vt collocet eū demū cū ꝓncipibus populi sui in celo de vario t multiplici genere f̄giminis: t qūo debeat exerceri: habes in. 4. p. ti. de ꝓudentia.

Nota de cōditionibus regis t cuiuscūq; dñi t ꝓncipis boni: quas ponit aug⁹. in. iz. de ciui. dei. c. z4. Reges felices dicimus si iuste īperant. Si inter linguas sublimiē honorantium t obsequio nimis humiliter salutantium non extolluntur. Si se homines eē meminerint. Si suam potestatem ad dei cultū maxime dilatandum maiestati eius famulatum faciunt. Si deum timent diligunt t colunt. Si pl⁹ amant id regnum vbi nō timent habere consortes. Si tardius iudicant: facile ignoscūt. Si eandem vindictam ꝓ necessitate regende tuendeq; reipublice: nō ꝓpter saturandis inimicitiaꝝ odijs exercuerint. Si eandem veniam non ad impunitatem iniquitatis: sed ad spem correctionis indulgent. Si qō aspere coguntur plerunq; decernē: misericordie lenitate bñficiorūq; largitate compensant. Si luxuria ī eis ē tanto castigatior q̄to posset esse liberior. Si malunt cupiditatib⁹ ꝓprijs: q̄ quibuslibet gentibus etiam imperare. Et si hec oīa faciunt: nō ꝓpter ardorē inanis glorie sed ꝓpter claritatē felicitatis eterne. Si ꝓ suis peccatis humilitas t orationis t miserationis. sacrificiū deo vero īmolare non negligūt. hec oīa augustinus: vbi ponit. z4. conditiones.

Notandum de quatuor necessarijs rectoribus t reipublice que elicit belinandus historiograph⁹ ex libro pultarchi ad traianū īpatorem: vt refert vincentius in speculo histor. libro. z. iz6. Dic ergo belinādus. Est respublica vt plutarcho placet: corpus quoddā qō diuini muneris beneficio aīatur t nutu summe equitatis agitur: t regitur quodam moderamine rōis. Que. n. ad religionē ptinēt aīe vicem hñt ꝓnceps caput ē hui⁹ corporis vni subiectus deo: t his q vices dei agūt ī terris. Cordis āt loco senatus obtinet. Oculoꝝ āt t linguie officia t auriū sibi vendicāt iudices t ꝑsides ꝓuinciarū. Officiales t milites māib⁹ coaptāt: q sp assistūt ꝓncipi. Laterib⁹ assimilant q̄stores t cōmentarienses: ñ illi qui carcerib⁹ ꝑsūt. Qz comites iterum ꝓuatarum ventris t intestinorum ferunt imaginem. Pedes agricole sūt. Ex his ergo quatuor sūt que plutarchus ꝓncipibus inculcare conat. s.

reuerentiam dei cultum sui. Disciplinã officialiũ ꝛ potestatẽ ꝛ affectum ꝛ ptectionẽ subditorum. Deniqꝫ ait. Quid vis rectissime gerẽs: si ñ ꝛcesseris a teipso. Si ꝑmo te cõposueris ad virtutem: recte ꝓcedent vniuersa. Ista aũt quatuor sic extendit seu explicat belinandus

Quo ad primũ scilicet

reuerentiam dei sic ait. Miro modo deus intelligentiam sui sic infũdit: vt subtrahat: sic subtrahit: vt infundat. In multis enim multipliciter lucet. Est autẽ a maiestate mirabilis: a sapiẽtia venerabilis amabilis a bonitate. Et hic est funiculus triplex inter creatorem ꝛ creaturã: qui faciliꝰ non rũpitur. s. vt timeatur honorẽ ꝛ diligatur. Colitur ãt deus dupliciter affectu. s. mentis ꝛ exhibitione corporis. s. per reuerentiã in personis vel rebus. Et in personis qdem in his qui diuĩa iura mĩstrant: deus ꝓ ceteris aut honorãt aut spernitur: cum. s. ipsi spernũtur. Reuerentia in rebus consistit: aut in corporalibus: vt locis sacris aut sacrificijs: aut in spualibus: que sunt iura: q̃ sacris rebus congruũt: que temerare sacrilegiũ est morte expiandũ. Rerum sacraꝝ ĩmunitates conuellere: insurgere in deum est.

Quo ad secundũ cultus sui maxime in temperantia consistit.

Marcũ catonem eodem vino: quo remiges contentum fuisse tradunt. Caius curius sabinoꝝ victor: volens agros suos ex senatusconsulto ampliari: gregalium portione contẽtus fuit. Malum ciuẽ dicens esse: cui non sat̃ eẽt idem: qđ ceteris ciuib⁹

Quo ad tertiũ scilicet

ð potestate ꝛ disciplina officialiũ. Nihil iniquo diuiti consiliario perniciosius vnde in prouerb. Omni custodia serua cor tuũ: qm ex ipso vita ꝓcedit. Consiliarius. s. assimilatus ẽ cordi. Est ꝫ prouidendum potestati: ne consiliarij indigeãt neue aliena immoderatius concupiscant. Nihil scelerius q̃ amare pecuniam: ꝫ enim animã suã venalem hz. Non solum autem in corde. i. consiliario: sed ẽt in ventre ꝛ intestinis rei publice. i. questoribus ꝛ cõmentariẽsibus. Hec ratio ꝑuanda est in lateribus quoꝝ. i. illis qui principi semper assistunt. Nã a conuictu mores formantur in domibus ꝓlatoꝝ ꝛ principũ. Hodie oĩa venalia sunt: frustra apud curiales ð testimonio conscientie de venustate moꝝ de torrente eloquentie: nisi precio interueniente confidis. Ego eniꝫ credo me vidisse hostiarios cerbero duriores. apud inferos tñ cerberus: vt aiunt: vnus est: sed quot sunt diuerticula curiarum: tot cerberi.

Tota ãt familia aut mordet aut latrat. Vetus prouerbium ẽ. Manus vacue temeraria petitio est. Apud aduocatos ꝛ ipsũ silentium venale ẽ. Causidicoꝝ lingua dãnifica est: nisi eam vt dici solet funibus argenteis vincias. In lege, scriptũ est. Juste qđ iustum est exequeris. lege quoꝫ iulia repetũdarũ munera iudices accipere ꝓhibentur. In epla tñ seueri iperatoris vetus puerbium ẽ. Nec semp nec ab oĩbus. s. munera accipienda. Nam valde est inhumanum a nemine accipere passiꝫ vilissimũ: per oĩa auarissimũ. De publice exactoribus egregie ait laurentius mediolanẽsis eps de talibus. Publicanus. i. publicus exactor caput est rapine: lex violentie: predo sine pudore: medicus exterminij: ĩmanior furibus. Nam fur laqueos legis timet: hic quicqd fecerit: legem vocat. Quis eo iniquior qui verbis iusticiam dãnat: ꝛ armis ĩnocentie spoliat vulnerat occidit ĩnocẽtes: lege vtiꝫ legem perimit: ꝛ dum alios vrget ad legez: a lege decidit. Publicanorum a maximo vsq̃ ad mininũ concussiõi potius q̃ iusticie vacant: ꝛ ita in populuz debachantur: vt qđ reliquit vnus: alij ñ moreñ auferre tanq̃ ad hĩ instituti sint: vt fiduũ locuste comedat brucus: officialis cesaris: nisi in oĩbus acquieueris: cesari contradices. De equitate in iudicando inquit belinãdus. Equitas est: vt iurisperiti asserunt rerum conuenientia: q̃ cũcta coequat: ꝛ in paribus causis pia iura desiderat. Lex vo ei⁹ interpres est. In nulla re tantũ hodie offendũt seculi potestates: sicut in iudicijs: cũ tñ scriptũ sit. Juste qđ iustũ est exequeris. i. sine acceptione personarũ vel munerum: moꝝ vt tibi liquebit: de causa iustam de vtraq̃ parte feras sẽtentiam. Nam dum causa anceps est: ꝓtelanda est sententia: quia festinata iudicia pariunt penitentiam. Si igitur in iudicando periculum vitari non potest: nihil vtilius q̃ differre. Si autem alterutrius periclitatur vtilitas: ꝛ rei difficultas moram non exigit: iniquissimum est iudiciuz ꝓtelari. De militibus videamus: qui manus appellantur. Nullus ẽ vt ait vegetius renatus: quẽ oporteat plura vel meliora scire q̃ principem. Epianus princeps milites magis a fide ꝛ moribus: q̃ a viribus debet eligere. Nostri autẽ milites hodie sic ad bella quasi ad nuptias dealbati procedunt. In castris sermo est illis de conuiuijs: in conuiuio de armis. Cato militem non dicit: nisi qui cum sacramento ad militiam iam cõsecratus est. Est autem principis prouidere i primis: ne miles suam perdat innocentiam ꝓ defensione reipublice: sine qua respublica salua eẽ non potest. Solus ille princeps est bonus ꝛ iudex incorruptus: cuius sententia ex contemplatione assidua imago est equitatis. Cum ergo milites sint manus coporis publice potestatis: ꝛ illius principis manus sanguine plene sunt: cuius milites ꝛ officiales vel innocentum sanguinem fundũt: vl̃ innocentes opprimunt: hi⁹ ꝓncipis oro nũq̃ exaudiẽda ẽ: elemosyna deo nũq̃ acceptãda est. Ultimum eoruz que habere iubet plutarchus principẽ: est amor subditorum. Lodrus enim athenensium *Rex ꝓ victoria populi sui: seipsum morti tradidit. Nam mutato

regis habitu sarmēta colligens: castra hostiuz in gressus a muliere: quaz falce i iurgio percusserat interfectus ē. Unde z illud poeticum. Et iurgia codzi. Decij ducis romanozū se p suis exercitibus mozti deuouisse pcelebre ē. Julius cesar dicere solitus erat: duz qui non laborat: vt militibus charus sit: militē nescit amare: nescit būanitatem ducis in exercitu. Idem enim pistozem in vincula coniecit: eo q meliozem panem sibi: cū militibus in mensa posuerat. Nec oīa helinandus: qui etiam de mozibus pncipum ait dominus: de constituendo regem faciens. sermonē ppō. s. deutero. 17. c. ait. Cum fuerit ꝯstitut' rex n multiplicabit sibi equos: quoz. s. numerositate sit subditis onerosus. Equos multiplicare ē plures: cū necessitas exigat: vane glozie cā vel errore alterius congregare. Multo min' ergo licet ei multiplicaꝛ carnes: aut volucres rapaces: aut bestias truces: aut quelibet pzotenta nature. De histrionibus āt z mimis scurris lenonibus z meretricibus z huiusmodi pdigijs hominum: que pnceps potius exterminare dz: non erat in lege mentio facienda. Et sequitur ibi. s. deutero.

f de regū q̄ multiplicare ē inhibend.

Nec populum reducet in egyptum. i. inferiores nō cozzūpat exemplo: qz componitur ozdinatio ozbis regis ad exemplū: nec sic inflectere valent sensus humanos edicta vt vita gentis: mobile semper mutatur cū pncipe vulgus. Et sequitur ibi. Nec habebit vxozes plurimas: que alliciant aīam eius: cum in alijs plures vxozes esse vnius licitum fuerit: vt in abzaaz z iacob: gratia ppagande plis z fideleꝫ populum dilatandi: in regibus ppetuo obtinet: vt sit vna vni'. Multo minus lz ei fornicari vel adulterari: vel cūlibz stupza cōmittere. Quō. enī crīa hec puniet i alijs subiectus eisdem? Et sequitur ibi. Nec hēbit auri immēsa pondera. Quid hic dicunt: qui dño p̄bibente: aurū z argentū sibi thesaurizāt: questū ex calūnia facientes z quereutes abundātiaz singularem de multozū inopia: nec mirū si regi nō lz habere pziuata fiscalia: cuz nec ipse suus sit: lz subditozum. Et sequit ibi. Postq̄ sederit i solio regni sui: describit sibi deuteronomiū legis i volumine. Pzinceps iuris nō dz esse ignarus: licet multis gaudeat pziuilegijs: nec ptextu militie legem dñi permittitur ignozare. Sed z pzinceps xpianissim' legibus indicit: nec dedignentur pncipes sacros canones imitari. Inutilis enī ē omnis constitutio pzincipis: si non ē ecclesiastice disscipline conformis. Et sequitur. Leget in ea omnibus diebus vite sue. Est ergo pzincipi necessaria peritia lr̄arum qua die dei legem non legerit non ei dies vite est: sed dies mortis. Et sequitur ibi. Non eleuetur coz eius in superbiaz sup fres suos. Hunc̄ humilitas satis vr̄ cōmendari pncipibus: qz difficillimum est: vt gradus honozis non pariat tumozē in aīo psidētis. Tarquiniū a regno superbia deiecit. In iure rōano cautū est: vt quiuis se facilem in adeundo p̄beat: contēni autem non se patiatur. Pzincipes: vt medici nunc̄ debent grauibus vti remedijs: nisi cū leuium beneficio desiderata sanitas desperatur. Unde claudianus. Sis pius in pzimis: in fine iustus z hostis. Nam cuz vincamur in oī munere dato. Sola deos equat semper clementia nobis Sequitur ibi. Non declinet in ptem dexteram aut sinistram. declinare ad dexteraz est non dei gr̄e sed sibi tribuere velle qō rectum est. vel declinare in dextram vel sinistram est ꝓpter eozū felicitatem: que appetuntur aut ꝓpter eozum īfelicitatem: que fugiuntur peccare vel ad dexterā declinare est virtutibus ipsis vehemēter insistere: z in ipsis virtuosis operibus: que in modo cō sistunt modū excedere. Et philosophus. Caue qō est nimium. Omnis enim vehementia saluti inimica est z excessus omnis i culpa. Bonarūq̄ rerum consuetudo nimia pessima est. Unde salomon. Noli esse nimis iustus. Ad sinistraz aūt declinat: qui i subditoz culpis puniendis nimis ꝓnus ē ad vindictā. Ad dexterā vero decliat q mansuetudini nimis indulget. Uel ad dexteraz qui amoze: ad senistram: qui odio ad iudicandū mouetur. Et sequitur: vt longo tpe regnet ipe z filius eius. de virtute nāq̄ parentum sepe ꝓtenditur successio filiozuz: z succedentiū felicitas ex decedentium iniquitate p̄sidit'. Juxta illud. Iniusti disperibunt. z sit' relīq̄e ipiozū iteribūt hec oīa helināduſ. Ut de ceteris taceā: quantuz dilexit deus pater rēpublicā: qui ꝓpter eā ꝓpo filio non pepercit: sz p nobis tradidit illum.

De dominio ciuitatum z regnozum: qūo sit introductum. ca. z.

d

Edominio ciuita/

tum z regnozum qūo introductum sit: z qūo transferatur z translatum sit de vna ciuitate ad aliam: seu de vno dño ad alium dīm: vt qūo licite acquiratur vel etiaz perdatur. Nō circa hi': que ponit Jo. an. in nouel. in. c. qō sup bis post inno. z hosti. Fuerunt a pzincipio res z possessiones in nullius bonis: nisi dei: z ideo occupāti cōcedebantur a iure. Et dictū ē deutero. ii. Omnis locus quem calcauerit pes vr̄: vr̄ erit: sed ex quo semel occupata erant: non licebat ea alijs occupare p̄hibēte hoc lege naturali: qz vni cuiq̄ dictum est: ne faciat alij qō sibi nō vult fieri: vt in pzin. decretoz: z pzouerb. zz. ne trāsgrediaris zc. Habuerunt etiā pzimi parentes dñia spalia per diuisiones inter eos factas: sicut apparet in abzaam z loth: quoz vnus accepit ad dexteram: alius ad sinistraz: gen̄. iz. Super homines vero tāq̄ sup suos nullus hūit dñium añ ius gētium. Natura. n. oēs hoīes liberi sūt: insti. ō lib. ℌ. i. Jurisdictionē ēt instā z cām lego: vbi dicit' gladius dat' ad vindictā malor z laudē bonoz de ma. z ob. c. solite. Sed qūo cepit nescio forte

f dñm̄ duplicitꝛ et regnoꝝ q̄uſ. duplicitꝛ, et trāſlatꝫ ſit de vno dño ad aliud.

¶ nō ꝯ ab infidelibꝫ auferre sua. sē cā ponit.

nisi quia deus dedit aliquē vel aliquos q̄ facerent iusticiam sup delinquētes ꝯm inno. Idē tñ videt hoc notare. ſ. quo tpe hoc ceperit: de so cō pe. c. licꝫ. sup vbo imperio. qō dic vt ibi nō. Sed de iure nature: vt ēt dicit inno. ꝓfami. sup oēm familiam suā iurisdictōem habuit a ꝑncipio. Et hoc respicit decretū. xꝫ. q. 4. duo ista noīa. q̄uis hodie nō habeant: nisi in leuib⁹. ff. de fur. l. ꝫ īde in fi. C. de pa. pote. congruentius. hoc ā certum ē: q ipse deus p se a ꝑncipio iurisdictiōnez exercuit: t iusticiā fecit in celo expellendo angelos: t in paradiso expellendo hominē: t in mūdo diluuium: sicut ꝓbatur de ꝑmo ezechiel. 28. isai. 14. t de. 2. geñ. 3. t de. 3. geñ. 5. c. t multa alia sūt exē pla: q̄ in diuersis locis sacre scripture colligi pñt Sed t oīs potestas a deo ē ordinata. Unde qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. Sed p electionē constituūtur ꝑncipes sup hoīes: sic ꝑz in saul. i. R. 9. t multis alijs. 8. q. i. ſ. t. c. audacter t in multis alijs. c. t. 93. di. legimus. Patet ex p̄missis: q possessiones dñia t iurisdictiones pñt esse sine peccato apud infideles. Nec enī nō tñ p fidelibus: sed p̄o oī rōnabili creatura a deo sunt ordinata: qui solem suū oriri facit: non solū sup bonos: sed ēt sup malos: oīa volatilia pascit mat. 7. ꝑs. Qui dat escam oī carni. Ideo dicendum q non ſz sine cā iusta fidelibus nec ēt pape auferre infidelibus possessiones: seu dominia vl iurisdictiones: q̄s tenent: q ipsa sine peccato possident. Unde t inter p̄cepta dñi dr indistincte exodi. xꝫ. c. Non furtū facies: in quo oīs rapina oīs violentia p̄hibetur: vt ꝑz. ix. q. 5. c. i. t sequentibus. vsq ad. ꝯ. Contra exodo. Credimus tamē: imo scimus: q est generalis vicarius iesu xp̄i de transl. epi. c. i. t. z. t ideo ptās hz non solū super xp̄ianos: sed ēt super oēs infideles. Eteniz xp̄s plenariam recepit ptātem. vnde ꝑs. Deus iudicium tuum regi da. t vi. tu. ſi. re. Et mat. vlt. Data est mihi oīs ptās in celo t in terra. Nō videretur diligens seu sapiens p̄fami. nisi t vicario suo quē in terra dimisit plenam super oēs dimisisset ptātem: ut t patet in eo qō dr de homi. c. ꝑ hūani li. vi. ideo t dr de papa: q non solum hz ptātē sed t plenitudinē ptātis: de vsupal. c. ad honorē. q petro t successoribus claues dedit regni celorum dicens. Quōcūq ligaueris tc. Oues autem non sunt fideles: sed etiaz infideles per creationē ſz non sint de ouili. Unde t sequitur q papa sup oēs hz ptātem t iurisdictionē de iure: ſz nō de facto. Et ꝓbatur hoc in eo qō legitur de elec. c. significasti. de maio. t obe. solite t de iudi. nouit. Igitur per hanc ptātem quam hz papa dicendū est: q gentiles t si non habēt legem: nisi nature: si tamē contra ipsam legē nature faciant licite p papam puniri pñt. ar. geñ. 19. vbi habes: q sodomite: q contra legē nature peccabāt: puniti sunt a deo. Unde cū iudicia dei nobis sunt exēplaria non occurrit rō quare papa: qui est xp̄i vicarius hoc non possit t debeat: dūmodo facultas assit: ideo t oēs idolatras punire pōt t dr. Naturale est. n. vnum t solū deū colere: t non creaturas. Inde ē ēt q papa iudicat t punit iudeos: si ꝓtra legem faciant in moralib⁹: qñ ꝑlati eoz ipsos nō puniunt: t eo modo punit eos: si cōtra legem suā hereses inueniāt t obseruant. Et hac rōe moti papa grego. t inno. 4. mandauerūt comburi libz quē iudei vocāt thalmuth: in quo multe hereses cōtinentur: t puniri illos: qui docerēt illos hereses vel seruarent. De libro illo videre poteris in disputatione petri alfōsi. t histo. spec. li. 26. c. 128. t sequen. De xp̄ianis nō est dubiū: q papa eos iudicare pōt t punire: si cōtra legem euangelicā faciant: vel alias grauiter peccēt etiam temporaliter: vt ꝑz in eo: qō nō. i. c. lz. t de iudi. c. nouit. ¶. i. Et q̄uis omittat papa aliqñ penas iustas t debitas oībus p̄dictis inferendas: vel qz facultatē nō hz coercendi: vel ꝓpter pericula t scāda la: que incūbunt vel euenire timētur: vel quia multitudini parcit: de tēp. ap. c. z. de cleri. ex co. c latores. Est tamē ptās faciendi hoc apud deum Qō aūt papa illis qui vadūt ad defendendū vl recupandū terram sanctā dat indulgentias: t ēt infidelibus terrā illā possidentibus: bellū īdicit: licite facit, papa: vt t iustā cām habeat: cū illa terra consecrata sit natiuitate conuersatione t morte iesu xp̄i: t in qua non colitur xp̄s: sed machōmetus. Unde q̄uis infideles ipsaz possideant iuste tamēt exinde expelluntur: vt incolatur a xp̄ianis t ad ipsoz dñium reuocetur. Nā t p̄dicatiōe apl̄oz: t iusto bello victa fuit t acquisita: t ab imperatore romano post mortē xp̄i: t iō papa rōne imperij romani: qō obtinet: potest t dr ipsaz ad suā iurisdictonē reuocare: qz iniuste ab illis: ga de iure hoc non potuerunt facere: noscitur spoliatus. Et hec rō sufficit in omnibus alijs terris: in quibus non nūq̄ romani imperatores iurisdictionē habuerunt. Nec obstat si dicas ecclesia nō hz imperiū: nisi in occidente. 96. di. constantinus qz illud loquitur quo ad ꝓprietatem secus quo ad tuitionem t defensionem. Hoc enim certum est: q vbiq vnus gladius alteri assistere dz: p̄cedit tñ spualis: vt pater t magr. Unde pōt supplere t punire temporalem negligentiam t delictum. 96. distincti. quis dubitet. Potest etiaz papa assistere regi hierusalem: ad quem spectat de iure: sicut credendū est: ex quo cōtrarium nō apparet: gnimmo t contra alios infideles: t si non teneant terram: in quam iurisdictionem habuerunt p̄incipes xp̄iani: potest tamen papa iuste facere p̄ceptum t constitutionem: q non molestent iniuste xp̄ianos: qui eoz iurisdictiōi subsunt: t etiam eos in totum eximere iurisdictione t dñio: qō super eos habent: sed hoc non nisi ex magna cā. Debet enim eos q̄tum potest tolerare: dūmodo non sit periculum xp̄ianis: nec exinde graue scandalum generetur: ſz etiam infideles p̄ciſe non cogantur ad fidez: qz omnes sūt libero arbitrio relinquendi: t sola dei gra vocēt

¶

¶ Judeoꝝ talmud fit⁹ obiurg⁹ ꝑ hūses in eo ꝓtentus.

¶ Sarracenꝝ iniuste et p violenciam hñt terras xp̄ianoꝝ.

¶ pp̄ht̄ iurisdictionez sup oēs fideles et infideles.

Titulus.

ad fidē. 45.di. de iudeis. 33.q.5. ad fidez. Potest tamē papa mandare infidelibus: q̄ in terris suis sue iurisdictionis euangelij p̄dicatores admittāt. Nā cū oīs creatura rōnabilis facta sit ad deum laudandū: iuxta illud p̄s. Laudate dñm oēs genī. ⁊ iterum. Oīs sp̄s laudet dñm. Certum ē: q̄ si pagani p̄dicatores p̄hibeāt p̄dicare: peccāt: ⁊ ideo a papa sunt puniendi: vt supra nō. In omnibus āt p̄dictis casibus: ⁊ in oībus alijs ī quibus pape lz aliquid mandare infidelibus ⁊ compellere siue punire si non obediant: papa solus ⁊ nullⁱ aliⁱ: nisi de iure suo cōtenderet: bellū eis indicere ⁊ p̄tra ipsos seculare brachium inuocare Sed contra: quia sicut dicit ap̄l's. i. ad cor. 5. c. Nihil ad nos ō his qui foris sūt. 2. q. i. multi. Soverū est excōicādo vel ad fidē p̄cise cōpellēdo cum sola gratia dei vocādi sunt. xlv di. ō iudeis Alias aūt si nos vel nostros p̄turbent seu inquietent seu bona nostra occupent: mⁱtum ad nos: qō dic vt legitur ⁊ nōtur de diuor. c. gaudemus ℣. i. ⁊ in p̄missis gradibus. Sed dices: ex quo lz nobis repetere terram sanctā ⁊ alias regiones quas imperatores olī acquisiuerunt ⁊ sibi subiugauerunt: p̄ eo q̄ īpatores semel in eis dñati sūt quare non lz eo modo infidelibus repetere totā italiam ⁊ hispaniā: in quibⁱ olim dñium habuerūt? Rᵒ q̄ dñi hax terrax cū populis suis cōuersi sunt: fatemur tamē q̄ si populus alicuius magni p̄ncipis infidelis conuerteretur. sed dñs ī ifidelitate sua permaneret: bene posset papa super fideles iurisdictionē ⁊ dñium relinquere dño īfideli ar. i. ad thi. 6. ī p̄in. Sed si xp̄ianos grauaret iuste posset ipsum cōpescere: vt dictū est: sed p̄pter periculum fidei: vel ēt eorūdem fidelium possit cogi dñs ad recipiendū p̄ciū vel cōmutationē j. de iudeis. c. fi. Nam sepe quis amittit res suas sine culpa sua: lz nō sine cā: puta fauore libertatis C. p qui. ca. ser. accipi. liber. l. i. ⁊ p totum. ⁊ multo fortius fauore fidei ⁊ religionis: q̄z sūma ē rō que p ipsa facit. ff. de relig. sunt persone. Dixim⁹ q̄ infideles tenētur p̄dicatores fidei admittere: nūquid ergo ⁊ eodem mō xp̄iani tenētur recipere p̄dicatores machometi? ytiq̄ nūq̄ eo mō: immo nec vllo mō: cum. n. ipsi in erore ⁊ inuio: ⁊ nos in veritate ⁊ in via: nesse est: qō ad imparia iudicemur. ar. in eo qō legitur ⁊ nōtur de diuor. c. q̄to. ℣. si enī alter. Sed qures. quō pōt eccl'a romana et alie ēt alij xp̄iani licite tenere ea que tenent ī occidente ⁊ alibi: cum īpatores romani ibi omnia cum armis p violentiam occupauerūt Et ista ꝓstat: q̄ mala fide tenuerunt: in qua et hi qui tenent videntur succesisse. Rñdeo: nesciⁿ⁹ vtrum hoc iuste occupauerūt ⁊ ī dubio supponē debemus: q̄ vsi fuerunt iure suo: recuperādo qō p̄ius per violentiam amiserant. vel forte per matrimonia vel dōatiōes vl' alios ꝓtractⁿ licitos ad eos legitime peruenerūt: lz postea ī eis mⁱtos rebelles inuenerint: ⁊ habuerunt quos vincerāt Et p̄batur hoc. C. de rei vē. l. fi. ⁊ ō peti. here. l. cogi ⁊ de off. p̄to. afri. l. i. ⁊ ij. ⁊ ī eo qō legit. j. de cele. mis. c. cum marthe. ℣. i. ℣. fi. De ecclesia aut̄ constat: q̄ ea que tenent iuste possident: qz non constat quis ante occupationē dñs fuerit. Jn q̄ casu plato ecclesie ⁊ potissime pape facienda est restitutio: tanq̄ xp̄i vicario. Unde ⁊ ecclesie que p papa possident: iuste possident: ar. ff. de acqui. pos. l. iuste possidet. ⁊ in eo quod legitur: ⁊ nō. j. de vsuris. c. cū tu. ℣. i. ℣. vel his non supstitibus ⁊ S. de p̄scrip. c. ad audientiam. ℣. i. ⁊. c. i. sequenti. Talia enī sī paupibus erogāda: vt ibi dr: ⁊ quicquid habēt clerici paupum est. 16. q. i. qñ qcquid Unde ⁊ pape ⁊ ecclesie bona que hñt ⁊ tenent ñ tāq̄ p̄pria: sed tanq̄ cōia possidēt: supra de p̄bē. rō vt in oībus hōibus necessitatem habentibus subueniant. Bona āt hereticox ⁊ scismaticorum auctoritatē constitutionū p̄ncipum hoc concedē tiuz recuperantur. 8. di. quo iure. 23. q. 7. ⁊ per totū fm inno. cuius est hec tota glo. vel quasi. hosti. tñ videtur: q̄ in aduentu xp̄i oīs honor ⁊ oīs p̄incipatus ⁊ oē dñium ⁊ iurisdictio de iure ⁊ ex cā iusta: ⁊ per illum q̄ supremā manum hēt: nec errare potest: omni infideli subtracta fuerit ⁊ ad fideles trāslata. q̄ hec iusta cā fuerit: p̄batur eccl'io. Regnum a gente in gentē trāsfertur p̄pter iniusticias ⁊ iniurie contumelias: ⁊ diuersos dolos. Qz hoc factum fuerit: p̄obatur de cōsti. trāslato. Jn hoc in personam xp̄i dei viui filij: qz ñ solam sacerdos fuit: sed ⁊ rex. luc. i. Ecce concipies ⁊ paries ⁊c. vsq̄: ⁊ regni eius nō erit finis. Uñ ⁊ ipse dicit mat. xi. Auferetur a vobis regnum ⁊ dabitur genti facienti fructus eius. Diⁿ autemⁿ regni ⁊ sacerdotij p̄incipatum perpetuū cōmisit filius dei petro ⁊ successoribus eius: vt patet ī eo qō legitur ⁊ nōtur extra de homi. c. p̄o humāi. ⁊ qui fi. sint legit. per venerabilem. ℣. rōnibus. p totum. ⁊ maxime. ℣. fi. Unde cōstanter asserim⁹ q̄ de iure infideles debent subijci fidelibus: non ecōuerso: vt p̄s per id qō nōtur de iudeis. c. i. ⁊. c. multorum. ⁊. c. ⁊ si iudeos. ℣. inhibemus. Concēditur tamen q̄ infideles: qui dñium ecclesie recognoscunt: sūt ab ecclesia tolerandi: qz nec ad fidē p̄cise cogendi sūt: vt supra dictū est. Tales enī possunt habere possessiones ⁊ colonos xp̄ianos ⁊ etiaz iurisdictionē ⁊ ex tolerantia ecclesie Et si his contenti nō sunt vel abuntur sibi imputent: qz p̄inlegiuz meretur amittere ⁊c. Super quo vide qō legitur de iudeis. c. multor. ⁊ ī talibus. s. ab ecclesia toleratis dicimus locū hēre illud apostoli petri. i. c. 2. Serui obedite in oī timore dominis: non tantum bonis ⁊ modestis: sed ēt discolis: ⁊. j. ad thi. 6. in p̄in. Quicūq̄ sunt sub iugo serui: dños suos omni honore dignos arbitrētur: ⁊c. ⁊ omnes consimiles auctoritates. alios āt infideles: qui nec potestatez ecclesie romane: nec dominium recognoscunt: nec obediūt indignos regno p̄incipatu iurisdictione ⁊ omni dominio iudicamus: ⁊ illos qui terram sanctam vel alias partes xp̄iani acq̄siuerūt occupāt vel occupata

[Infideles q̄ dñiū eccl'e romane sanctē · sūt · ab eccl'ia tolerandi · inter p̄ter suas colonias xp'anos et possessiones ·

detinent:debere auctoritate ecclesie impugnari
& mlitofortes hereticos & scismaticos q̄s paganos
super quo vide qō notatur in sūma de here. §.
qualiter detinetur. &. j. de here. c. excōicamus.
Alios autem infideles in pace degentes:& etiam
illos quos seruos tenemus:non per bellum non
per violentiam aliquam:sed tantū p predicatio
nem dicimus conuerti debere:& si predicatores
non admittāt eos posse compesci per papam:vt
dictum est supra in glo. inno. sed vbi xp̄iani sub
dñio infideliū habitant:quibus nec resistere pñt
necesse est q̄ patientiaz habeant:& de facto ipoz
dñium recognoscant:& sic potest intelligi dictuz
apostoli:de quo nō. & cum hoc moderamine de
termina & intellige quicquid ꝑm īno. in superio
ribus est notatum. Sed cū hodie principes xp̄ia
ni inter se bella & guerras ꝓpria temeritate mo
ueāt:& qō vnus iuste & pacifice possidet:& ab an
tiquo possedit:alius de nouo violenter occupet
& vsurpet:& nihilominus a suis confessoribus &
eoz peccata:q̄uis notoria palpitantibus & dissi
mulantibus:& ab eisdē castra possessiones & als
elemosynas scienter recipientibus absoluantur
& per consequens prescribi nequeunt:vt pz in eo
qō legitur & notatur supra de prescrip. c. fi. Quis
excusabit ista? Nescio respōdeꝛ. Laueāt nisi sibi
& consulant:alioquin timendū est:ne chateruatī
ad infernos innumerabiles populos secū trahāt:
40. di. si papa. Deniteant ergo & qō sciunt alie
num esse restituant:nec eniz dimittitur peccatū
nisi restituatur ablatum. 18. q. 5. per totum. &. q.
6. c. i. Pñt tñ per veram pñiam reparari:de sum
ma trini. c. i. §. sacramentum. hec oīa ibi.

Circa dominium autē

rerum & vsum. Nō q̄ Jo. de rip̄. oz. mino. i quo
dam suo tractatu hoc ponit. Dicit enim:q̄. z. cir
ca hoc videnda sūt. Primum:q̄ nullo mō ex
pedit oīa esse cōia pro statu nature lapse. 2°. vi
dendū est vnde rez dñia distincta sint. 3°. quo
ista diuisio fuit iusta. Primum ꝓbatur sic. Il
lud nullo modo expedit reipublice:per qō ter
re in solitudinē verterentur:per qō via aperetur
fraudibus & malitijs:& per qō boni sp̄ haberent
pei° & mali melius:& qō ecē efficax occasio nūq̄
habendi pacem:sed cōitas omnium in repu. ista
inducerz ḡ &c. maioz patz ex termīs. minoz ꝓba
tur quo ad oēs sui ptes. Primo quo ad hoc:q̄
terre in solitudinem verterentur. Si enī agri om
nibus eēnt cōes:ergo & agros colere & seminare
esset commune. Sed patenti experimento vide
mus q̄ de oībus nullus curat:nisi modicum val
de. Item aut omnes simul colerent & sererent:&
hoc statim apparet impossibile & incōueniēs. aut
aliqui:& cum fructus debeant esse cōes:nullus
inueniretur qui vellet sibi appropriare laborez
culture cū cōitate fructuum. Pro eadem minoz
quo ad secundō. s. q̄ per hoc via aperiretur frau
dib° & malitijs:q̄ fortiores plus debito ō bonis
cōibus occuparent:malicioſi ēt & astuti cū essēt
oīa cōia:non possent puniri:eo q̄ dicerēt se non
recipere alienum:sed tanto indigere:& per hoc pz
ps. 3ᵐ q̄ bonis eēt peius:quia nollent accipere in
necessaria sibi:& malis esset melius: qz nō soluz
necessaria:sed & multa superflua aggregarent. Pa
tet. 2°. quarta pars. s. q̄ talis cōitas eēt efficax oc
casio litigij dupliciter. Primo qz induce
rent occasionaliter maximam inequalitatem:vt
pz in p̄cedentibus. 2°. quia contigeret frequent
q̄ eadem rep. eodem equo vel domo & sic de a
lijs plures vellent simul vti:& sic cum libet pa
ri iure fungeretur:quia res eēt cōis:vellet quili
bet obtinere:& sic litigium eēt & briga. Sic igit̄
patet:q̄ talis cōitas nullo mō reipublice expe
dit. Qui vult de ista materia ample videre:vide
at in. z. politice aristo. vbi reprobat politiā pla
tonis:qz ponebat oīa cōia:videant etiam quod
libet. 4. henrici de gandauo.

Circa secundum vtrū

rerum dñia sint distincta:probo. 3. conclusiones
Prima est q̄ in statu nature lapse rerum dñia nō
sunt distincta iure naturali:istam ꝓbo. Impossi
bile est naturam ad opposita inclinare:sed in sta
tu īnocētie de iure naturali oīa erant cōia:ergo &
post lapsū:cum eadē sit. Maioz patet minoz ꝓ
batur:qz & eodem mō fuisset vsus rerum in sta
tu īnocentie:quo modo plus valuisset ad natu
re sustentationem:& pacificam conuersationem
Sed ꝓ statu primo plus valuisset cōitas oīum:
cum quilibet eēt rectus & nō occuparet de cōib°
nisi q̄ntum īdiguisset:ergo &c. 2°. idem ꝓbatur
per illud decretum:di. 8. c. quo iure. Nam iure
nature sūt omnia cōia omnibus. 3ᵃ cōclusio ē
ista q̄ iure diuino non sunt dñia distincta. Ista
ꝓbatur p ar. super io. 3. c. di. eadem. Quo iure de
fendunt hoīes. s. villas diuino aut humano. Di
uinum ius in diuinis scripturis habemus:huma
num in legibus regum. Unde quilibet pēsat qō
possidet ē humana voluntate. Maz iure diuino
dñi ē terra & plenitudo eius. 3ᵃ conclusio q̄ re
rum dñia sūt distincta iure positiuo hūano Ista
patet per locū a sufficienti diuisione:qz ex quo sē
distincta:& non iure naturali nec diuino:ergo iu
re humano. Prima ꝓbatur p illud decretū quo
iure di. 8. Jure regum possidentur possessiones
Et ibidem:tolle iura imperatorum: quis dicerz
hec villa mea.

Tertio videndum qūo

ista diuisio fieri potuit aliq̄ lege positiua. Circa
qō sciendū:q̄ lex ad hoc:vt sit iusta regrit in le
gislatorē prudētiā & auctoritatē. Prudentiā:ad
h°. vt lex bñ ferat. Auctoritatem:ad h° vt liget.
Lex. n. dr̄ a ligādo. Snia āt cuiuscūq̄ prudēt̄ si
ue statutū nō ligat aliquē:sup quā nullā hz aucto
ritatem. Qūo āt i legislatore prudētia possit eē
sal pz:Sz quō possit auctem ligādi super alios

Tertius de iure et iustitia.

hẽre cũ natura oẽs hoĩes equales genuerit ẽ du
biũ: ꝓpter qõ eſt ſcienꝺ: ꝙ ſm ariſtotelẽ ꝓmo po
liticoꝝ duplex ẽ ꝓncipat⁹: ꝑnus. ſ. ⁊ politic⁹: Pa
ternus locũ hz a naturali generatiõe. Eſt enĩ ꝑ
nus ꝓncipatus ille: q̃ ꝑ ꝓncipatur filijs. Et iſte
cũ ſit de lege naturali: pz ꝙ ſit iuſtus. Principat⁹
aũt politicus eſt duplex: vel qz reſidet ĩ vna per
ſona: ſic ĩ regno frãcie: vel reſidet ĩ vna cõitate: ſi
cut in italia: vbi vt plurimũ ciuitates ꝓncipanť.
Patet ãt ꝙ iſtoꝝ quilibet põt eſſe iuſtus: ſi ſpon
te ſe velint aliqui ſubijcere dñio alicuius ꝓuꝺẽ
tis vel alicuius cõitatis. Juſtũ eſt enĩ vt qui ſe re
gere neſciunt vel nõ ꝓſit ſine auxilio vł directio
ne alicuius ꝑſone vel alicui⁹ cõitatis: illi ſe ſubij
ciant: quo ad regimẽ ⁊ gubernationẽ. Cõuenien
tes ergo ab initio aliqui ad cõſtruendã aliquam
ciuitatẽ iuſte potuerunt eligere aliquẽ virtuoſuz
vel aliquos ad ꝓncipandõ eis. Et hoc vel cõferẽ
tes ei ꝓncipatũ ꝙ ſe ⁊ heredibus ſuis vł ꝙ ſe tm̃:
vel ꝙ ſucceſſoꝛes ei⁹ eligerẽtur: ſicut fuit ĩ repu.
romanoꝝ. Dis ꝓmiſſis pz: ꝙ dici põt iuſtã eẽ di
uiſionẽ dñioꝝ: vel qz a patre diuidente: ſicut foꝛ
te fecit noe filijs ſuis poſt diluuiũ vel a ꝓncipe
hoc ſtatuente: in quẽ cõis conſenſus populi trã
ſtulerat hanc ꝓtãtez. Potuit ẽt. z. modo iuſta eẽ
diuiſio de cõi cõſenſu eoꝝ: qui cõiter poſſidebãt
ſicut legitur in geñ. de abzaam ⁊ loth. Et ſic pa
tent tria declaranda in iſta. q. Ad ar. in oppoſitũ
Ř⁹: cum dicitur: ꝙ cum cõitas talis ⁊c. pz oppo
ſitum in. 2. ar. huius. q.

Conſequenter quero

an dñia reꝝ ab initio iuſte diuiſa: iuſte poſſint ĩ
alios a ꝓmis dñis vel dñijs tranſferri. Argu. pri
mo: ꝙ nõ: qz qui iuſte poſſidet nõ poteſt ceſſare a iuſta poſſeſſiõe niſi iniuſte: ſed ſi dñia tranſferẽ
tur iſte ceſſaret poſſidere illa: que iuſte poſſide
bat. Cõtra. multi cõtractus quibus tranſferũtur
dñia iuſti reputantur ergo ⁊c. In iſta. q. ita ꝓcede
dam: ponam duas diſtictiões. z⁹ tractabo modũ
iuſte tranſlationis ſm vtrunq; membrũ. Prĩa
diſtinctio ẽ iſta ꝙ tranſlatio dñij põt eẽ quo ad
dñium reruz: vł quo ad vſuz tm̃: dũmodo penes
ipſũ totaliter remanẽte ⁊ vtraq; trãſlatio alias ⁊
alt⁹ rł⁹ hz. z⁹. diſtictio ẽ iſta: ꝙ trãſlatio dñij
põt fieri vł auctate publica ꝓncipis vł auctate
priuata dñi ĩmediate ipſius rei. Si primo fiat
trãſlatio dñij ſ. auctate publica: ſic do hic vnam
regulam generalez: ꝙ translatio dñij auctoꝛitate
legis iuſta eſt. Iſta patet: qz ſicut lex iuſte potuit
ab inicio diſtiguẽ dñia: vt pz. q. ꝑcedẽti: ita põt di
ſticta dñia iuſte trãſferre. Ex iſta ãt rła ſeq̃t: ꝙ ꝑ
ſcriptõ in ĩmobilib⁹ ⁊ vſucapio ĩ mobilib⁹ ẽ iuſta
trãſlatõ ꝓbat auctoꝛitate ex ō preſcrip. c. vigilãti
in glo. ſuper illud abiecit. vel aliter ꝓbatur ẽt rõe
ſic. Illud põt a ꝓncipe iuſte ſtatui: qõ ẽ neceſſa
rium ad pacificam ſubditoꝝ conuerſationez:
ſed dñia tꝑaliũ rerum: que tanto tenpoze negligũ
tur: tranſferri õino videtur neceſſarium ad pa
cificã ſubditoꝝ gubernationez ergo ⁊c. Maioꝛ
pz: cũ pax ſit illud qõ maxime expediẽs⁹ ⁊ neceſ
ſariũ reip. iudicať. Minoꝛ ꝓbatur. Si enim non
tranſferreť dñium in occupantẽ: ſed ſp poſt quã
tũcũq; tps remaneret dñium apud ꝓmũ: lites fie
rent ĩnumerabiles. Poſſet enĩ ꝓmus dñs p⁹ quã
tũcũq; tps repetere reꝛ illã: vel heres ſuus: ⁊ val
de difficile imo quaſi ipoſſibile eẽt ꝓbatiões ſuf
ficientes ad talia habere: ⁊ p conſequẽs nec lites
diſcĩdere: ⁊ ſic generarẽtur odia ⁊ multa alia ma
la. Preterea ꝓnceps iuſte poſſet legẽ tranſgre
dientem: cuius tranſgreſſio vertitur in dãnũ rei
publice: non ſolũ in rebus: ĩmo in ꝑſona: ſed tan
to tpe dimittere rẽ ſuã eẽt negligẽtia ⁊ tranſgreſ
ſio valde nociua reip. ergo ⁊c. Maioꝛ pz. minoꝛ
ꝓbatur. tũ qz pacis ipedimẽtũ. tum qz ex cultu
ra terraꝝ germinant ea: quib⁹ reſpublica ſuſtẽta
tur: igitur negligens multũ trãſgrediť. Ex his pz
tertio: ꝙ poſſidens aliquid iure ꝓſcriptiõis iu
ſte poſſidet: qz auctoꝛitate legis iuſte poſſidz. Et
ideo rẽ legitime ꝓſcriptã vel vſucaptam reſtitue
re potius eſt ſuperogationis q̃ neceſſitatis. Si
aũt fiat tranſlatio dñij a perſõa ꝓuata: puta a do
mino rei ĩmediato: hoc poſſe fieri dř: vel libera
li tranſlatione: puta illa in qua nihil ex hoc expe
ctatur: ⁊ cõiter vocatur datio vel donatio: vel ex
tranſlatione illiberali: puta ꝑ emptionẽ ⁊ vendi
tionẽ ꝓmutationem ⁊ hĩ⁹. Sed de his diceť. j. in
ti. de mercatoꝛibus ⁊ artificibus.

De declaratiõe termiꝝ vſufruct⁹ vſus poſſeſ
ſionis ꝓꝑietatis dñij ⁊ iuris. capi. 3.

c Jrca aliquam reꝝ
pñt iſta cõcurrere vſufructus vſus poſ
ſeſſio ꝓꝑietas dñium ⁊ ius. Uſufructus ãt ſm iu
riſtas deſcribitur ſic. Uſufructus eſt ius vtendi
fruendi alienis reb⁹: ſalua reꝝ ſubſtãtia: vt pz. ff.
de vſufruc. l. i. Ponit ãt in iſta deſcriptiõe alienis
reb⁹ ſm iuriſtas: qz ſua res nemini ſeruit. Et ideo
in re ꝓꝑa nõ hz aliquis vſufructũ. Scõm eos. n.
in reb⁹ cõſtituitur duplex ſeruit⁹ ꝑſonalis ⁊ realis
Realis: qñ res ĩanimata ſeruit rei inanimate: vt
ager agro: ꝑdium ꝑdio. Perſonalis: qñ ſeruit rei
aĩate: ſicut hõi: qz ergo in re ꝓꝑa nõ poteſt conſti
tui ſeruitus: iõ vſufructus ſp eſt in alienis rebus
⁊ iõ ſi hẽo vſufructũ in vno viridario: ⁊ poſtmo
dum ad me perueniat ꝓꝑietas habita ꝓꝑietate
expirat vſufructus. Itẽ ponit ſalua reꝝ ſubſtan
tia: ⁊ iõ ſm iuriſtas: nũq; ĩ reb⁹ vſu cõſũptibilib⁹
cõſtituit vſufructus ꝓꝑe: qz nõ manet p⁹ vſũ: iſti.
de vſufruc. ſ. cõſtituit. Itẽ ponit ius vtendi ad
dñiã vtilis dñij: qõ q̃q; in reb⁹ alienis hẽtur: ſi
cut emphiteota ⁊ feudatarius hñt vtile dñiuz rĩ
cuius dñiũ directe pertinet ad dñm ſupioꝛẽ: a q̃
res tenẽť ĩ ẽphiteoſiz vel in feudũ. Itẽ ponit fru
endi ad dřiam nudi vſus: qz minus eſt ĩ vſu q̃ ĩ
vſufructu: vt dř iſti. de vſufruc. ⁊ ha. ſ. min⁹. Sic

ꝑ vſufruct⁹ ꝙ oſt. vide hic.

datur exēplū in grege ad stercorandum agrūset lac ⁊ lanā ⁊ fetus ꝛcipiēdū ⁊ distrahēdū:sicut voluer]. Fet⁹.n.ī iumentis ⁊ pecudib⁹:⁊ gōlibꝫ animal irrōnale cōputat ī fructu:sꝫ nō in ācillis. Uñ si hēs vsufructū in ācilla:ptus ancille non ptinet ad vsufructuariū:sic dicit.l.ſi.ff.de vsufruc.l.vetus. Et ē rō legis optima:qz absurdū extimauit nā hoiem ī fructu eē:cū oēs fruct⁹ gīa hōis comparauerit. Aliud exēplū pōt dari. Si vsus viridarij sit tibi relict⁹:rosas ⁊ flores viridarij potis sumē ad vsū tuū:sꝫ alteri ñ poter] vēdē aut dar: sꝫ si vsufructus sit tibi relict⁹ ⁊ vēdē ⁊ dare ⁊ ad opus tuū retinē poteris. Similiē si ī horto aliq̄ sit tibi vsus legat⁹ vter] olerib⁹ ad vsū tuum sed alij ñ dabis aut vēdes. Si vo vsufructus: ⁊ vendes ⁊ dabis:⁊ ad opus tuū retinebis:sic ista pro bāt ⁊.ff.de vsufruc.l.si fundi ⁊ isti.de vsufruc. et habi.ℌ.sꝫ minus. Patet ḡ q̄re ponit fruēdi: quia hīs vsū solū pōt vti p se:sꝫ ñ frui: qz ñ pōt dare alijs vel vēdere. Et iō videt mihi: q⁹ qcūq̄ hēt vsufructū:necessario hꝫ vsū:⁊ hoc ēt dicūt iuriste. dicūt.n.q⁹ si alicui legat⁹ vsufructus:deducto vsu:nihil valet legatū:qz vba repugnātia reptūntur in legato:sic ꝓbat.ff.de vsu ⁊ habi.l.p fuum ℌ.fi.sed si ō vsufructu. Jsta āt repugnātia nō est ex alio:nisi qz de necessitate seqt:hꝫ vsufructuꝫ: ergo hꝫ vsū. Uerū ē:q⁹ sic ipi dicūt: q⁹ aliqs simpliciē legauit vsufructū:⁊ postea ademit ad vsū. valet legatū:qz habuit bonū initiū:⁊ ademptio dicit nulla:sicut pꝫ ī pallegatis iurib⁹. Uñ ergo seqtur hꝫ vsufructū:ergo hꝫ vsū. Sꝫ nō ꝓuertit: hꝫ vsū:ergo hꝫ vsufructum:imo ē fallacia ꝓñtis arguēdo a superiori ad iferius affirmādo sic:est aīal:ergo ē hō. Sic ergo pꝫ qd ē vsufructus. Juriste āt distinguunt duplicē vsufructū.ſ.causalez ⁊ formalem. Sed ista sufficiūt ad pñs de vsufructu nobis theologis:q⁹ parum hēmus de ista materia.

Usus autez secundum

iuristas est ius vtēdi alienis reb⁹:salua rerū sba Et qz ponitur alienis reb⁹:pꝫ fm eos:q⁹ vsus nō ꝓstituit ī reb⁹:q̄ vsu cōsumūt:qz in talib⁹ ñ pōt rez substantia salua remanē post vsum. Jtē qa ñ ponit fruēdi:distinguit vsus ab vsufructu:vt supra ōclaratum ē:sꝫ quātū mihi videt: legiste isto mō vsū accipiūt nimis stricte.ſ.p vsu p quo cōpetit fuit⁹. Jo.accipiēdo vsū fm nām rei ⁊ magis large ⁊ fm iura canonica:cum fm rei veritatem aliqs vtat re sua sicut aliena. Jterū vtatur pāe cū eū consumit ⁊ comedit:alias nō ꝓsumerꝫ vsu:nisi posset circa cōestionē panis haberi vsus Sic ergo accipiendo vsū videt mihi:q⁹ vsū nudum facti:ō q̄ loquūt ꝓstitutōes. Jo.zz.edite cōtra fraticellos possum⁹ imaginari q̄drupliciter. Primo mō pōt dici vsus nudus facti ꝓpt oīs iuris nudationem.2°.ꝓpt ꝓprietatis exclusionē.3°. ꝓpter oīs vtilitatis puationē.4°.ꝓpter actōis in iudicio abdicatōem. Exēplum oīum istoꝝ. De

fusus ondit fm juristas.

fusus q̄drupl dd.

ꝓmo. Si ego equitarē equū:cuius ego non'essez dñs:nec hērem aliqō ius egrandi equū:tūc hērē vsum nudū eqtationis eq per oīs iuris nudationē. Et isto mō fur ⁊ latro hꝫ vsū nudū facti in re furtiua:qz hꝫ vsū denudatū facti,ꝓpetate:qz ꝓpetas nō est in eo:sed alterius. Similiter de quo:⁊ tūc possū dici hēre vsuꝫ nudū facti p ꝓpetatis exclusionē:⁊ ecōtra:ille nō hēret nudū vsū:qui hēret ꝓpetatez.ſ.fi. Exēplū de.3°.qñ aliquis habet vsū alicuius rei vel circa aliquā rez:⁊ tñ caret oī fructu ⁊ vtilitate:que posset sibi ex tali vsu puenire. Sicut si ser⁹ vtereť aliquib⁹ instīs ad colendum terrā dñi sui:talis vsus posset dici nud⁹ q̄ntū ad fructū vl vtilitatē seruī:qz ex tali vsu vel opere nullus fructus vel cōmoditas acquiritur suo:sed dño. Similiter famulus cāpsoris tota die cōputat monetā dñi:⁊ vtilitas nō applicatur sibi:sed dño. Talis posset dici nudus vsuarius ꝓpter oīs vtilitatis puationē. Exēplꝫ de.4. Si aliquis hēret aliquā rem:⁊ cū auferretur sibi nō posset cōtra illū ī iudicio agere vel ex voto vel ex alia quacūq̄ causa:tunc posset dici habere nudum vsum per actionis in iudicio abdicationez Et hec sufficiant ad pñs de vsu.

Tertiū autez est possessio:

ꝓ possessio sic describitur.

que sic describitur. Possessio est corporalis rei detentio corporio ⁊ animi iuris adminiculo interuenienti:sic describit hosti.in sū.de cā pos.⁊ ꝓpriet. Dr āt corporalis rei:qz fꝫ iuristas īcorporalia nō possidētur:sed quasi. Dr āt detentio qz possessio fꝫ iura dr quasi pedū sessio:aliter ñ acgritur nisi corpore ⁊ aīo interueniente. Unde si alter deficit nō ē possessio. Jtē dr iuris adminiculo ꝛē.qz dr q̄uis aliquis alicui rei corpore ⁊ aīo insistat:cūnō hēat iur] adminiculū:nō dr ꝓ prie possidere. Uñ fꝫ eos possessio aliqñ hꝫ plurimū iuris:vt qñ acgrit p seruū dño ī reb⁹ peculiaribus. Nā sīn actu dñi acgritur sibi possessio ēt ipso ignorante:⁊ vsucapio ꝓcedit ex ea :qñq̄ hꝫ multū iur]:sed min⁹ q̄ ꝓma:sicut illa q̄ mihi p ꝓcura.acgrit ēt ignoranti:sed ex illa vsucapio ñ ꝓcedit:qñq̄ hꝫ paz iur]:sed plurimū facti ī acgrendo:vt illa quā mihi p meipsū acgro:sed ista ī retinēdo hꝫ multū iur] ⁊ paz facti:qz solo aīo retinetur:sed nō acgritur nisi aīo ⁊ corpore īterueniēte:vt hec oīa notātur diffusi⁹ p ber. glosatorē ex de cōcel.preben.c.cū nr̄is. Sēper ergo possessio hꝫ iuris adminiculū. Sed cōtra hoc vr:quia fur ⁊ raptor hñt possessionē rei furate ⁊ rapte:⁊ tñ nullū hñt iur] adminiculū:vñ sūt restituendi: vt ꝓbat extra de resti.spo.c.in lr̄is ⁊.ff.de vi ⁊ vi ar.l.i.ℌ.qui a me:ḡ ñ sēp ī possessione īteruēit iuris adminiculū. Rñdeo ⁊ dico:q⁹ fur ⁊ raptor ñ dicūt ꝓprie possidē:sꝫ solum iuste detinē:sꝫ sūt restituēdi ex alia cā forte:⁊ sine forte hoc statutum ē ita in odiū spoliātiū ⁊ auferētiū violēt res suas hōib⁹. Un fm qō dicit illa decre.ex lr̄is: h⁹ fuit introductū fm iur] rigorē ꝓtra iur] cōmunis

egtatē:q̄ qñq̄ ꝑfertur rigozi:vt ibi dicit glo. Et iō dicit īno.in eād̄ decre.ſm opi. ꝑbabilē mul/toz:ſi ꝯstaret tūc p ſuaz ꝯfessionē ipm eē ꝑdonē vl ꝯstaret de ꝑpetate rei:eēt ꝑdoni restitutio de negāda:z h° iō:qz nūq̄ vere possedit:nec natu/raliē nec ciuiliē:ſz solū detētiōem habuit iuſtaz qz ēt pōt eē iudex ī cā ſua:z iō rem furtiuā non debeo a fure accipē:niſi aucte iudicis:cozā quo oñdam rē eē furtiuam:q̄re ꝛc.

ꝓ q̄rtus describit sic.

Quartum quod inue/

nitur circa aliquā rē:ē ꝑpetas:q̄ sic describiť ab eod̄ host.ibid̄. Ꝓpetas ē dñiū rei iustis mo modis q̄sitū. Acgriť āt dñiū iure gētiū z iure ci/uili. Jure gētiū p occupatōem:sicut ī bis q̄ ñ sūt in bōis alicuius hoīs:q̄ occupāti ꝯcedūť:sic sunt fere bestie aues z pisces:q̄ ī terra ī mari z in aere capiuntur:z ī bis q̄ cōia sunt:vt ī mari z ī littoze maris z lapillis z gēmis:q̄ sūt ibi:vt pz insti. de rerū di.p totū:tñ lz sūt multe cōsuetudines in di uersis regionib° ꝯtra iura:Jtē ī bis q̄ ab hostib° capiūť. Jure āt ciuili acgriť dñiū multipliciť:p/scriptione vsucapione arrogatōe mōachatiōe te statione successione:z alijs multis modis de iuť ciuili inductis.

ꝓ dñiū rei q̄ est. et ostendit q̄ est ius. q̄ ihc pas in re. sz q̄ ñ in re.

Quintū quod requiriť

circa aliquam rē ē dñiū. Dñium.n. ſm aliquos doc. z ius idē dicūt in re:qz tñ hz aliqs de dñio in re:q̄tum hz ō iure. Uñ ſi hz ius ī re:hz dñiuz in re. Si hz tñ ius ī vsu rei.hz tñ dñiū in vsu rei Aliq̄b° āt doctoribo videť oppositū:z tota rō ē: qz ſm philosophū z ſimpliciū ī ꝑdicamētis:rela tio dñi ē relatio ſuppositōis:z iō nullus diciť ha bere dñiū ī aliq̄:niſi ſit ſibi ſuppositus:ſed aliqs nō pōt habē ius in aliq̄:cui nō ē ſuppositº:immo ecōtra:sicut filiusfamiliť hz ius ī patre:ſiť seruus in dño:qz teneť eis ad alimētatōem:ſiť monachº ī mōasterio subditº ī ꝑlato:qz teneť ſibi ad sacra mētoz admīſtratōem:q̄ ius z dñium nō sūt idez imo ſm istos ius ſe hz ī plus q̄ dñiū:qz dominium nō ē ius:ſz nō oē ius ē dñiū. Dñiū.n. videtur ſibi addē ius quādā ſupiozitatē z auctozitatez. Et iō ſm istos dñiū describiť sic. Dñiū ē ius ha/bēdi possidēdi z vtēdi aliq̄ re ſimpliciter p libi/to voluntatis:vl aliquē determīatū modū ex qua dā ſupiozitate z auctte. Diciť āt ī dicta ōscriptiōe ius:q̄ ſi aliqs detineret vl vteretur aliq̄ re ſine iu/re:sicut fur z pdo:talī ñ haberz dñiū:diciť ius pos ſidēdi ꝛc. z hº dz ītelligi iure ꝑpio nō alieno:qz p curatoz iconomº seu dispēſatoz vtiť iuste z lici/tereb° dñoz suoz:ſz hoc ñ facit iure ꝑpio ſz iure domini. Jtē dr p libito voluntatis simpliciť q̄tū ad dominiū rez ꝑpzium z pfectū:p qō qs hz ius ī re.q̄tū ad ꝑpzietatē ſimpliciť:z q̄tū ad omnē vsū:q nat° ē circa rez qz pōt eā vēdere z donare z distrahē sicut placet. Dr āt vl ſm aliquē certuz determinatū modū ꝑpē duo. Primo ꝑpē dñia cō ditiōata:puta cū qs ē dñs rei:q̄ ad ꝑpetatē z vsū ſimul:ſz tñ nō pōt vēdē nisi certis pſōis:puta ꝑ pigozi ō genē z dēmīato mō ſuādo legitimā li/beris ſm leges vl ſpales pric ꝯsuetudines. 2° ꝑpter dñium ī pfectuz. Usufructuarius.n. vsura rius lz nō hēat dñium pfectū tñ plenū p eo:qz hº nō hz ius ī ꝓpzietate rei:tamē hz vez dñiū:sed ipfectum p eo qz vez ius hñt in vsu vel vsufruc tu rei:lz nō in rei ꝑpetate:aliogn nō posset in re iure suo vendere vel alienare vsum vel vsufruc/tum. Jura āt cauentia:qz vsurarius z vsufructua rius nō hñt dñiū ſimpliciter ī ꝓpzietate rei dicūt ipsos non hēre dñium:lz ſm veritatem sint dnī ipsius vsus vel vsufructus. Jtē dr cū quadam su periozitate z auctozitate:cū sit relatio suppositio nis. Est āt sciendū qd dñij ad pñs possum° acci/pre tres diuisiones. Prima ē cū dñiū sit ius habēdi rē cū quadā ſupiozitate z auctōitate ad eā:sicē stati declaratū ē:sicē est duplex ius: sic ē du plex dñiuz. Jus āt prima sui diuisione diuidiť a philosopho.5°ethicoz in ius naturale z ius posi tiuū:qō vocat phi° ſm legis positiōem. Et scōm hoc duplex dñium:qōdā naturale z qōdam po liticū siue ciuile. Dnium āt naturale ē ius:qō cō/petit alicui a natura habendi z vtendi aliqua re cū quadā ſupiozitate z auctozitate ad eā: sicut ē ius pris sup plem:z viri sup vxozē:z domini su per seruū:ſi sit seruus a natura. Eodē mō quo lo quiť artſto.i.politice.q̄ qui pōt mente ꝑuideť z ꝑualere.i.rōne viuere ꝓcipans natu z domin° natura:q āt nō potest hoc cozpoze facit subditū z natura seruū:z siť dominiū qō hz aut habuit hō in statu nature integre sup aīalia irrōnabilia. De quo legiť gene.i. Dñamini piscibus maris z volatilib° celi:fuit dominiū naturale:qz tale ius cōpetit hōi a natura. Dominiū āt politicū seu ci/tile dr ius cū supiozitate ꝑdicta:qō nō cōuenit alicui p naturā.sed mere p adūentionē z colla/tiōez hūanā vl diuinā ſpualē:z supnālē siē ē do miniū dñi ꝑpetuum ab hoīe:pōt dici dñium ci/tile vl ex legis positionē. 2ª diuisio ē dñij pol litici seu ciuilis:qz quoddā ē vez dñiū z pfectū quoddā vero.s.impfectū:sicut iā aliqualiter tac tum ē.ñ ipfectū:ſz perfectū dñiū ē:qñ qs hz do/minium in rei ꝑpetate z ī vsu eius:qz pōt eā vsu ꝑpō consumere vēdere z alienare: z ea vti put vult. Dñiū vo ipfectū ē:cum nō hz ius in rei p ꝑpetate:ſz solū in vsufructu vel vsu. Uñ talis non pōt dici dñs rei:ſz dñs vsus vel vsufructº. 3ª diuisio:qz dñiū verū hz multos modos distinc/tos:qz qōdā ē superius z mediatū:quoddā altū qōdā bassum qōdā vtile qōdā directū: z sic de alijs mōis z in eadē re. Et iō sciēdū:q̄ lz eiusdē rei nō possint eē plures dñi siť glibet in solidum ſm eūdē modū z eandē rōem dñij:vt dr in pre dicto.c.licz z.l.pdicta:possideri tñ ſm diuersos modos dñij z diuersa iura vni° z eiusdē rei pñt plures eē dñi:z distincti sic eiusdē cāpi. Rustic° hz dñium vtile. Burgensis vo seu ciuis hz in eodē cāpo directum dñium. Miles dñium bassum.

Rex dominium altum: & sic p3 qd ē dñium.

Sextū et vltimū quod

repit circa rē ē ius: & qz dñium addit solū supza ius supioritatē & auctem: iō posset describi ius eadem rōe: sicut dñium dēpta illa ꝺditiōe cū quadam supioritate. vt possum⁹ sic ꝺscribere: q⁹ ius ē ptās exercēdi aliquē actū circa rē. Unde si licite possū vēdere libz̄: habeo ius ī vēditōe libz̄i: si licite possū in eo legere & studē: hēo solum ius in lectōe & studio libz̄i: & sic generaliter ꝯcludendo: q̄tū hēo de ptāte licita circa rem: tū hēo de iure circa eā. Et q⁹ hoc sit verū ꝺclaro bzeuiter sic: hō circa rē aliquā veniēte in vsum vite hūane: nō hz nisi duplex posse. ſ. posse facti seu executionis: q̄ pōt hō vti illa re licite. Sed posse soli⁹ facti nō dicit p̄cise posse iur]: g̃ posse licite dicit posse iuris Maioz pz: qz ñ video: q⁹ circa aliq̄z rem hō possit hr̄e aliqō posse: nisi vt posse facti absolute: q̄ pōt vti ēt illicite vl posse licite. Sed minoz faciliter ꝓbat: qz illō qō sit de iure fit licite: g̃ posse facti nō ē posse iur]. Relinq̄t g̃: q⁹ posse licite sit posse iurl. Est enī hic sciēꝺ: qꝺ frequēter aliqō nomen cōe pluribus ſm rez ſm mōuz quo cōiter accipitur: retinet sibi nomen ꝓpzium cōdistinctuz ꝺ aliā: sicut p̄scia: que ſm rē est cōis est noticie approbationis bonoz & reprobatiōis maloz sicut patet & ad ro. 8. Ubi dr: quos p̄scivit hos & predestinauit: & ad ro. ii. Non repellet dñs plebem suam quā p̄scivit: tamen ſm cōez acceptionem retinet sibi nomen ꝓpuz cōdistinctū contra p̄destinatiōem. Uñ soli mali dicunt p̄sciti Sic recte est in ꝓposito: q⁹ posse facti lz ſm rem sit cōe licite & illicite vtenti: quilibet enim de facto vtitur siue licite: siue illicite vtatur: tamē ſm cōez acceptiōem conditidim⁹ posse facti cōtra posse iurl dicendo: q⁹ ille potest de facto: qui pōt aliquem actū exercere: sed illicite. Ille āt pōt de iure: qui potest actū solum licite exercere. Patet ergo: q⁹ ius nō dicit aliquid aliud: nisi ptātem licite exercēdi aliquid aliud actū. Et hoc etiam dicit aug. zz. q. i. faciat. Et est in libzo ꝺ mendacio: vbi dicit sic: Faciat homo qꝺ potest ꝓ tpali salute hominum: cum ad hoc ventū fuerit: vt tali saluti nec peccādo cōsulere non possit. Jam extimet se nō habere qꝺ faciet. per quod etiā dicunt iuriste: q⁹ illud possumus solum qꝺ de iure possumus: qꝺ ēt ꝓbo adhuc. Oīs actus qui pōt eē circa aliquā rem: vel potest exerceri licite vel illicite: ex quo supponitur: q⁹ potest exerceri: qz ꝓpuatiue opposita in subiecto apto nato equipollent contradictoziis: vt oz. 4 metaphysice. Sed ius circa aliquem actum: dat aliqō posse: vel saltē sic posse circa illū actū sed certū est q⁹ nō dat posse illicite: imo non stat cuz posse illicite: ergo ius dat posse licite rē. Dec oīa quidam magnus magister in libello contra fratricellos: cui⁹ nomē adhuc ñ iueni.

De diuersis vitijs dñoz & officialiū eoz. c. 4.

Ndiuersis regioni

bus sunt diuersi modi p̄ncipādi & dñandi. Nam regna reguntur p vnū regez: aliqua ēt dñia per vnum ducē marchionem comitē & bi⁹ regunt. Alique ciuitates & dñia sunt: que regunt ꝑ plures & ad tps: qui dicunt dñi p̄zores vel antiani vel cōsules & bi⁹: qui ēt ad disponenduz de factis cōitatem cōcernentibus hñt secum collegas sub diuersis noībus officiozū: vt ī italia florentie senis. Jn terris ecclesie vice pape dñant: vel vnus gubernatoz institutus ab eo: vel aliqs laic⁹ habēs vicariatū ab eo: vt ī marchia & romāndiola ferraria & bi⁹. Quilibet ergo debet ſm modum sue iurisdictionis dñari: & nō excedere terminos sue potestatis. Et qz in multis locis: vt florentie iurant: qñ officium suscipiunt seruare statuta ciuitatis: & quedā etiam determinate tūc expressa attendāt diligenter & seruent: ne periuri ī/tieniantur: & quotiens aliqō eoz transgrediūtur mortale sine dubio est. Judicare etiā & ītromittere se de bis ad que se non extendit offieiū eorum ſm statuta hoc determinātia est graue peccatuz: vt verbi gratia. Ex statuto habetur: q⁹ domini p̄zores nō debēt se intromittere in causis ciuilibus: cū habeāt officiales ad hec deputatos vt ptātem capitaneum & bi⁹. Liues āt habentes ad inuicem cās ciuiles: dant cozā eis petitiones vnus contra alium continentes cām criminalez: vt q⁹ verberauit eum: & iniurias fecit: cū sit falsū manifeste: & hoc ipsi sciunt: & sic p̄textu cāe criminalis admittūt petitiōes illas falsas: ac si eēnt criminales cause: & cogunt ptes facere cōpzomissum: q̄uis enim piū videatur hoc: qz per hāc viam multi impotentes & oppzessi a maiozib⁹ se iuuant: qui fozte alias non possent obtinere iusticiam: vel cū diuturnitate tempozis & magnis expēsis: tamen vt dicit apostolus ad romanos. 3. c. & i. 14. q. 5. c. fozte. Non sunt facienda mala: vt veniant bona. Malum vtiq⁹ est dicere mendaciū & maxime in iudicio. Uñ nec ipsi pozrigentes petitionē excusantur a peccato. Malum ē intromittere se de ꝓhibitis per statuta eozum: que iurant seruare. Et oñdunt se velle illa durare in robore suo. Mā si ꝓponerēt petitiōes in cā ciuili ñ admitterēt eas: qz dicerēt ñ ptinere ad eos: & tñ sciūt ꝙ eē ciuiles: & sic faciūt ꝺ illā r̄am certū est de re. iu. li. 6. Jtē solēt excedere ī hoc: q⁹ ñ pmittunt cōsilia eē libera: sed p violētiā extoꝛquēt p multā ītoꝛtunitatē facientē fabas oñdere. Dz & ipsi grauiē peccāt cōtra honestatē agētes bone ciuilitat] & cōtra libertatē: & si iurāt dare cooptas: piuri sē cōtrariū facientes: & peccāt mortaliē: nec excusat eos timoz displicētie vel ītursiōis dāni vel odij: qz dz qs potius oīa mala sustinē: q̄z peccato cōsentire. 3z. q. 5. ita ne. Et qui eos ad hoc ī/ducūt: cū sint occasio piurij eoz: peccāt mortaliē Jtem cum suscipiūt seu ꝺducūt alios collegas & consiliarios ad suscipienduz bella ininsta vl ad

p si dñs ea q̃ sui ofientis usurpat. rapina cõmittit et tenet dñm ad. et in multis aliis. tenet ad restitutionẽ.

imponendum iniusta onera vel ad confinandum seu in exilium mittendum aliquos sine iusta cã: vt ex inuidia odio leui suspitiõe vltra peccatũ tenent de dãnis. De quo vide supra ī z pte de resti. z. j. in ti. de bello.

p dñus officiales dñi ee ydonei ad officia exercenda.

De officialibus domi/

noꝝ videndũ ē: si dñs sit vnus vel plures: si officia dedit vel talias vel gabellas z hi pꝓnis: de quib pot pꝓuideꝝ ñ sint vtiles z iusti in talibus officijs vl actib: vl si vendidit pcio tanto: q̃ emptores rcupare ñ possint sine grauamĩe subditoꝝ. In vtroq; enī casu peccauit: z tenet de dãnis indesecut: alias ãt lz tolerari possz hoc. s. vẽdẽ hi officia: ñ tñ expedit nec bz bona spẽz: ideo poti eligẽdi sũt ad officiũ idonei z cogẽdi: q̃s sit vẽdẽda talia officia. tho. ī epla ad quãdam ducissam brabãcie.

posita cõmitt vendẽ nõ expedit.

Item si mutuũ det sub

dit supioribus dñis: vt ex mutuo sibi daret officiuz: ex q̃ officio satisfaciat sibi: vl si mutuo accepit ipe a suis subditis: hoc pacto vt det eis officiũ ex quo officio satisfaciat eis: in vtroq; casu pactum vsurariũ. Tho. vide in sũmis: z iõ. Itẽ si officiales malos tyrãnos z iniustos posuit vel ipitos negocioꝝ scienter vl ex negligentia: vel ẽt vt min expenderet peccat grauiter z tenetur de dãnis: q̃ inde sequũtur: qz qui occasionez dãni dat: dãnũ quoq; dedisse videtur. z. q. i. notum in glo.

p dñs nõ dz impositas ul indebitas talias exigẽ a subditis. et sũt injustę in mlẽs modis.

Itez si dominus ẽ vnus

vel plures: nõ dz iniustas vel idebitas talias vel collectas exigere a subditis. Est aũt hi talia vel collecta vel exactio iniusta z idebita: q̃ vz est vltra id de quo cõueniũt secũ subditi: vel cũ antecessoribus suis bona fide z sine vlla coactiõe si in istro vel pacto determinata est quantitas. Similiter ẽ iniusta: q̃ñ z si nõ eẽt quantitas determinata: sed idefinita continet in instro vel pacto q̃ possit exigere: nimis grauat inspecta cõditiõe z hoc arbitrio boni viri. Est ẽt iniusta: si nouã exigit z cã iusta nescitur z hi. Est ẽt iniusta: q̃ñcuq; non extitit memoria in cõtrariũ: tamen nõ iplet dñs illud: ppter qõ instituta: vtputa si deberet tenere officium vel viam securam: vel defendere eos: qõ non facit ex negligentia auaricia vl pua malicia. Logẽdo ad hi exactiões directe per se vel suos rapinaz facit: z tenetur restituere. Et dr indirecte cogere quando propter hoc negat eis iusticiam vel non defendit eas z hi. Sponte ablata vlla fraude potest accipere. i. q. z. placuit. Buil. Item si spoliauit suos volentes ad aliũ locum vel dñm se conferre rapina est: nisi certuz esset: q̃ a principe in concessione terre fuisset impositum tale onus exp̃esse: qz tunc tollerari posset. Et idem quando eẽt consuetum: etiam vt acciperent q̃ntum vellent õ mobilibus suoꝝ subditorum: dummodo eos vltra modum nõ grauet remanentes vel recedentes. Buil.

Itẽ si dominus ea que

erant cõitatis sibi vsurpauit: vt siluas cãpos pascua z hi rapina est: z tenet dimittere: z de fructibus male ablatis satisfaciat. i4. q. 6. c. si res. Itẽ si suos subditos vel peregrinos nõ hãtes cõsãguineos nõ dimisit dispõere de bõis suis ī morte: vt eis placuit: vel eis mortuis testatis vel intestatis eoꝝ bona vsurpauit rapina est: z tenet restituere vel pauperibus erogare. Itẽ si a uassallis vel alijs subditis exigit fuitia indebita. s. faciendo laborare in vineas z cãpis siue ducẽ ligna vl victualia ad domũ vel huiusmodi vel alia eoꝝ fatigãdo ī factis suis ꝓpijs z ñ soluit eis õbitũ pciuz sui laboris: rapinã cõmisit. z si talia fecit fieri diebꝰ festiuis: adhuc aliõ pcẽm ẽ: di. 86 ãputatis. nisi talia sponte facerẽt grat: vl eis aliq̃ mõ recõpẽsaret ī alio. Itẽ si coegit eos vendẽ ei victualia vl alia: q̃ñ sẽt ī bono foro: vt tpe messiũ cũ illi vellẽt, ea reseruaꝝ: z ad emẽdũ qõ nollent ī vtroq; casu grauiẽ peccat: z tenet eis õ damno qõ ide suscipiũt. Itẽ si terra sua sustineat, mensuras vel põdera iniusta: iniustũ pciũ reꝝ venalium: particeps ẽ criminis: imo q̃si ꝓncipalis: vñ tenetur ad satisfaciẽdũ. Itẽ si officiales vl alios õ familia sua offẽdẽtes ñ puniuit z satisfacere fec: qz tenet. Aug. ad eustoch. Pro oib tibi subdit g in domo tua sũt: oz te reddẽ rõem. Item si spoliauit l spoliaꝝ fec l adhuc fauit naufragãtes z bõa eoꝝ vl bõa pegrinoꝝ ī locis õcedẽtiũ: rapina ẽ. Itẽ si aliquã iuriã fec dño: vl alienãdo feudũ vel diminuẽdo z huiusmõi: vl si obsequz õbitũ nõ ꝓstitit: vltra pcẽm tenet ad satisfactõez.

Itez si dominus immu/

nitatẽ eccliaꝝ violauerit: vt faciẽdo extrahere p vim fugiẽtes ad eccliaz õbitores vl ẽt malefactores: nisi eẽnt publici latrões: vl nocturni pplatores aggroꝝ: vl iuriã feciss̃ẽt loco sacro seu alis ministrãtib: õ qb vide. j. in ti. iz. c. z. de imu. eccl. z ī sũmis: qz sacrilegiũ cõmisit z mortaliẽ peccauit. i7. q. 4. qlqs. Itẽ si ꝓpt eũ ciuitas vl ẽra fuit iterdicto suppositia: ī q̃ casu mlta mala sup se cumulauit: z qua õ cã iterdicto suppositia: z si seruauit. Itẽ si faciẽdo venatões z aucupia ꝓculcauit p se l p suos segetes alioꝝ: qz peccat z tenetur ad emẽdã. Itẽ si nimis talib vacãt: z ī huiusmodi suos grauauit subditos: z maxie si fecit fieri diebꝰ dñicis z festis: z p hꝰ retraxit suos a diuinis: qz eoꝝ pctã sibi ẽt ꝓputãt: di. 86. amputat.

Itẽ si coegit subditos ad õbẽdũ mrimonium ꝓtra voluntatẽ eoꝝ vl cũ q̃li pson ñ placebat: qz peccauit mortaliẽ: z dãna z mala q̃ inde ꝓueniunt sibi ꝓputãt. Itẽ si iduxit vl sustinuit malas ꝓsuetudines: cũ extirpare potuit sine piculo scandali: vt ludũ ī natali ad taxillos: ludos noxios ī carnispriuio z huiusmõi: qz grauiter peccauit: et reus ẽ illoꝝ malorum: di. 83. error Itẽ si seditões

¶ dnō q̄ sine justa cā exigit a subdit̄. ad restitutionē tenet.

Tertius.

¶ dnūs pōt in alīs casib⁹ a subdit̄ exigē ultra q̄ solet.

t discordias necnō t partialitates nutriuit: t nō abstulit: vt potuit dignū t idoneum.

Sciendū igitur quod

q̄ dñs sine iusta cā extorquet a subditis: tenet̄ ad restitutionē ſm ray. Vñ si velis ludere vl̄ vltra vires ad natiuitatē exponere: vl̄ si ī bello: qō ex pte sua iniustū erat: cogat̄ se redimē: tūc figd p eū vl̄ eius officiales a subditis exactū ē: t ad dños ipsos pueīt: tenet̄ restituere illis: a quibus exactū ē: si sciūt: alias ī pias cās vl̄ vtilitatē communē. Si āt ad eos nō puenit: nihilomin⁹ officiales suos ad restitutōem cōpellet. Concor. tho. ī epl'a q̄dā ad ducissam lothorigie. Et nō. q̄ ī aliquib⁹ casib⁹ pōt dñs a subditis exigē vltra ꝯsuetum vl̄ vltra cōe statutū ſm ray. t host. Et p̄mo quidē p defensione terre sue. Ad h°. n. tenet̄ oēs nō solū de reb⁹: sed ēt corpozaliē laborare: vt sic seipsos soluēt. zz. q. z. fortitudo. extra ō immu. ecclesia. puenit. Itē si dñs vult ire ī exercitū ī dictū ab ecclia vl̄ p̄ncipe ꝟra hēticos vel pagānos: nec sufficit ad expēsas: pōt a subditis exigere moderatū auxiliū. Itē si ī bello ex pte sua iusto fuit captus ab hostib⁹: nec sufficit se redimer̄ absq; graui dāno. Itē si vult ire ad p̄ncipē p obtinēdo p uilegio p̄tectōis specialis p se t subditis: t ñ potest cōmode expēsas ad h°. facere necessarias: et siq̄ alia cā similis emergeat: puta q̄ maritat filiā: nā acgrit sibi affines t amicos. Aut quando facit filiū militē: aut accipit: qō erat feudū suum: vl̄ nouū feudū acgrit: vl̄ ad refectōem pōtiuz et viaz: vel quādo sine culpa ōpaupatus ē vl̄ obligatus: dūtamē semp moderate: t non ad grauamen exigat. io. q. z. vnio. circa mediū: ex̄ de cē. c. cū apl's. §. phibem⁹ t. z. q. 5. de forma fidelitat̄.

Dz siquis ipēdāt legato vl̄ alijs maiorib⁹: ōinde ppē h°. a subditis plus extorqueāt q̄ expēdant tenet̄ extorta restituere: t tātūdē paupibus erogare. Supior ēt cui fuerit ō h° querela ōportata: si ī h° negligens fuerit: canonice subiaceat vltioni: ex̄ de immu. ecclesia. c. qz plerīq;.

Queritur vtrū peccet

p̄nceps vl̄ dñs ꝯcedendo alicui ī ꝟra sua: q̄ mutuet pecuniā ad vsurā. Rñdit io. neapo. ī. quodlibet. x. q̄ dīa ē iter ꝯcessionē: p quā de nō licito fit illicitū: vt si papa ꝯcederet alicui lnīam: q̄ comederet carnes in. xl. ex aliq̄ cā rōnabili: vel' vt ꝫberet ī gradu phīto: t pmissionē p quā tolerat̄ seu dissimulat̄ t nō punit̄: qō alias puniret si nō pmitteret̄. Princeps igit̄ si ꝯcedit talē lnīam p̄imo mō peccat. Et hoc pbat̄ duplici rōne. ¶ Prima qz qō ē phibitū p supiorē t legē eius: nō potest ꝯcedi p iferiorē t legē eius licite: t si ꝯcedit de facto peccat: sz mutuare ad vsurā ē phibituz a deo t p legē eius q̄ rē. 2ª rō ē: qz qō ē iustū de sua natura: non pōt fieri iustū vel licitū p p̄ncipem vel' p legē eius: qz ius positiuum non ē ꝟrū iuri naturali: sed determinatio ei⁹: sz mutuare ad vsurā ē iustū de sui natura ergo rē. 2° mō. s. cū concedit. i. tolerat seu dissimulat t nō punit illicitum: que dr̄ potius pmissio q̄ cōcessio: vl̄ licitum: q̄tū ad permittentē: nō āt q̄tum ad faciētē actū illum illicitū. Si ergo p̄nceps pmittit subditis suis mutuare ad vsurā vl̄ q̄ liceat. Huius rō est: qz illud qō expedit multitudini q̄ pmittatur: si p̄nceps permittat nō peccat: qz bonū multitudinis dz intendere: vt finē regiminis: sed qō aliqui mutuent ad vsurā expedit multitudini: qz si phiberent̄ districte vsure: ml'te vtilitates multoz impedirentur ꝓpter defectū pecunie mutuate: qz pauci reperiūtur qui mutuent sine lucro: ñ ergo peccat p̄nceps permittendo: si iudicat hic subditis expedire. hec ille. Et nō q̄ dicit pe. de palu. q̄ dñi qui talliant iudeos vel alios: quos sciunt nihil hēre: nisi de vsuris: tenet̄ ad restituēdum his: a quib⁹ extorserūt vsurarij illas: sicut t p̄uate persone. Guil. plus addit. d. q̄ reges t p̄ncipes qui cū possint: nō cōpellūt suos ad restituendō vsuras: tenētur ēt si nil puenit ad eos. Frāc. de zabarel. dicit: q̄ principes seculares p̄nt cogē iudeos t ad restituendū vsuras: extra de vsuris post miserabilē: q̄ si negligentes fuerint: ꝓcedit iudex ecclesiasticus iuxta tenorē: extra. e. c. q̄to. vbi āt ecclesia hz iurisdictionē tpalem: potest ēt sine negligentia p̄ncipis secularis iudex ecclesiasticus ꝓcedere cōtra iudeos vel' xp̄ianos vl̄ alienigenas vsurarios. Nota etiam: q̄ principes vel comites non possunt cōducere vel tenere iudeos vel xp̄ianos vel alienigenas ad exercendū publicum fenus sine licentia pape: t de hoc. j. dicetur in ti. de excōi.

¶ ad usuras restituēd. ꝑ̄nes tenet̄ ꝯplle.

De feudis t feudatarijs. ca. 5.

Alia multi domini

q hñt feuda a suis superioribus: t etiā ip̄i dāt feuda suis subditis: aliqd breuiter ō ista mā videndum ē. Ubi p̄mo sciendū ē: q̄ feudum ē cōcessio rei īmobilis facta p homagio: extra de fimo. ex diligenti. Et aliud ē paternū. quod. s. a patre vel quocūq; de superioꝛib⁹ ē acquisitū: aliud mr̄nū. s. qō p femina ē acgsitū. Item feudorum aliud ē ꝯditōnale. s. qō dat̄ ad certū fuitiū seu cōditōem: aliud nō ꝯditōale. Itē quoddā ē perpetuū: qō. s. trāsit ad hēdes: quoddā nō. Sciendū ēt: q̄ sūt q̄dā īcorporalia: que q̄ñq; dantur loco feudi: vt guardia vel castaldia. Nota. ēt: q̄ res īmobilis ecclesie nō pōt de nouo dari ī feudum. Nam t p̄lati hoc iurant: sz res q̄ pōt erāt feudales: p̄nt itez infeudari: puta si vasallus ꝓpter aliquam cām pdat feudum vel moriat̄: poterit p̄latus ꝯcedere filiis eius vel alteri: extra de feu. c. ex parte. Nota. scdo ſm host. q̄ feudū acquirit̄ q̄ drupliter. Unomō p inuestituram: puta cum aliquis tradit alicui possessionem rei immobilis corporaliter vel cum basta aut baculo aut aliq̄

¶ feudi multi dī.

¶ feudū q̄drupl̄ acquirit̄.

¶ ad usurā mutuare peccatū. ꝑ̄nes. vl̄ dñs tenet̄ ꝯ nō p̄nt ꝯcedē. sz possint ꝑ̄mitt̄.

tali qui dicit se per hoc inuestire Secūdo acgritur per id:qō loco ūuestiture habet: ⁊ cuz dñs dicit alicui. Vade in possessionē talis fundi:⁊ teneas ꝑ feudo. Tertio acgritur ꝓscriptione vt si.30.annis tenuit feudum ⁊ dño seruiuerit: iz non fuerit inuestitus. 4°.acquirit successione non quidē ex testamento:sed potiꝰ ab itestato. Nec.n. valet aliqua ordinatio defuncti i feudo facta. Natura autem biꝰ successionis talis est: q ascendētes nō succedūt in feudo puta pr̄ filio:descendentes vero sic:⁊ p̄mo quidē filiꝰ patri ⁊ nō filia.itē nepos filio ⁊ nō neptis:⁊ sic vsq; i infinitum gradū: postea vero succedunt collaterales Sed isti de consuetudine ip̄erij nō succedūt:sed solus filius:quo deficiente reuertitur feudum ad ip̄eratorem:⁊ confert cui vult. Filia āt in feudo non succedit fm hosti.nisi ō pacto vel aliqua cō ditione feudi:vel nisi filia post mortē pr̄is redemerit feudū a dño:aut dñs inuestierit eā de beneficio patris ꝓpter amorē patris:vt in cōstitutione frederici:quēadmodum ⁊c.

De modo inuestiture

feudi. Nō ꝯz hosti.q pōt fieri ūuestitura taz a femina q̄ a masculo ⁊ minore.25. annis:si feudum sit vetus:si vero sit nouum:non potest a minori fieri:nisi sit pubes:⁊ iurauerit nō contrauenire. Inuestiri aūt pōt quilibet etiam seruus nisi dñs ignorauerit eum seruum. Pōt āt qs ūuestire aliuz tā per se q̄ per alium:vt p ꝓcuratorē. In omni aūt feudo statim facta ūuestitura:egrit iuramētum fidelitatis:nisi ex pacto remissū sit:⁊ fit his ȳbis vel similib⁹:Ego tal⁹ iuro ad sācta dei euāgelia:q ab hinc in antea ero fidelis tali:sic ē oz vasallus dño suo:nec id qō mihi cōmiserit sub noīe fidelitatis:pandā alijs ad eius detrimētum me sciēte. Et h⁹ sufficit. Et nō.q vassall⁹ obligat dño suo:ꝯz q ꝓuētū ē ⁊ ꝯz q feudi natura ⁊ regionis ipi⁹ vl̄ vicinoꝝ ei⁹ consuetudo ꝯgrit:qb⁹ deficiētib⁹ poterit vti iure scripo. Ꝯoīt āt obligatur vasallus dño in sex:de quib⁹ bēs supra in 2ª parte ti.i.c. Itē lz vasallus nō debeat ē ꝑ alijs in iudicio cōtra dñm suū:extra de post.c.fi. ꝑ se ⁊ suis oībus potest petere ⁊ defendere ius suū: ar.extra de iureiuran.petitio.

Multis autē de causis

amittitur feudum. Et primo quidē si vasall⁹ fiat clericus vel religiosus:qz nec tales succedūt in feudo.27.q.8.c.i. Item. 2° amittitur si heres vasalli steterit per ānum ⁊ die:q non petierit a dño ūuestituram feudi. Similiter ēt si ipse vassalus post mortem dñi nō petierit ab herede dñi: vt in li.feudoꝝ in quibus causis feudum amit.c i. Et hoc verum:nisi vassallus fuerit minor ānis 14.qz talis nō cognouit fidelitatē facere. Itē nisi sit miles:qz ꝑ termino habet ānum ⁊ mensem. Itē nisi iusta cā ip̄ediuerit eū:vt in li.feud. Et intelligitur iusta cā:vt per mortē vel per capitales inimicitias:vel aliā iustā causam allegaret. 3° amittitur cū vassallus coram parib⁹ tribus vicibus requisitus vl̄ citatus fidelitatē iurare nolue rit:q̄uis dñs permittat inuestituram. 4.°si vasallus infeudauerit feudū alia lege:q̄ ea quā hz ipse vl̄ in talem vassallum:q feudū seruare non pōt. 5° si vasallus interfecit suum ꝓpriū germanum:seu germani filium vel alium:qō parici dij nomine contineat ad hoc vt totā hereditatē habeat. 6°.si vasallus in prelio dimittit dñm nō mortuum:nec ad mortem vulneratū. Similiter ꝓpter mltas alias ingratitudines:que numerantur in libero feudorum:qui.mo.feu.amit c.i.⁊.ij. 7°si vasallus scienter legauerit feudū vel partem aut ꝓditionem eius: secus si ignoranter. Ꝯ si vassallus non vult ostendere de parte feudi presumetur:q totum teneat in feudum.

8°.si vasallus feudū alienauerit:⁊ si quidē ꝑ parte alienauerit:illam partem amittet:⁊ libē ad dictam reuertet nulla prescriptiōe obstāte:nec proderit vasallo:si post factam aliēationē recuperauit ipsum feudum:nisi ignoranter alienasset

9°. si vasallus dñm accusauerit:aut si ꝓtra euz testimoniuz in cā ñ tiñ criminali sed etiā ciuili tulit:licet quidaz dixerint :q in ciuili potest. 10. si vasallus vocatus a domino:q secum vadat i expeditione publica:puta vocatus ab ip̄eratore q secum veniat romam pro suscipienda corona ⁊ hi⁹ non venerit:nec aliū ꝑ se dño suo acceptū miserit:vel stipēdia milicie nō dederit. Et qdez propter fidelitatem non seruatam amittitur feudum:non intelligitur ipso iure:sed per sñiam. Si vero alienatum fuerit:ipso iure perditur:vt ino. dicit.hec oīa hosti.in sūma. Sed ⁊ dñs amittit ius qō in feudo habet fm hosti.sicut vassallus amittit feudum propter culpam suam:ita dñs ꝑ pietatem feudi:si eam cōmittat. Et hoc qz dñs vicem hz prestare vasallo in his: que ei vassallus teneť.22.q.5.de forma.in quo.c.dr̄:q si dominus vicem vassallo nō rependerit:merito cēsebitur malefidus:⁊ dicit glo.ibi:q ea fide teneť quis subdito:sicut dño:di.95.esto. Et si dñs vicem nō reddit vasallo ꝑuatur dñio qō hz i vassallo:⁊ transit feudum in superiorem. Et sicut innuitur extra de excel. ꝓla.c.grauem.⁊ in glo. ītelligitur hoc per sñiam ⁊ non ipso iure. Si autem dñs moriēs plures filios relinquit fm hosti. vassallus non iurabit fidelitatem omnibus:qm̄ vassall⁹ nō cogitur pro vno feudo plures dños habere:maxime in comitatibus ducatibus ⁊ marchionatibus:qui hodie diuidi non possunt. Sed si vassallus moriens plures filios relinquit:oēs debent iurare fidelitatem:si feudum indiuisum habent:sed si ex diuisione totum feudū ad vnū peruenit:ille solus iurabit de refutatione feudi. Non secundum hosti.q potest vassallus feudū refutare: etiam sine volūtate domini: post hoc non tenebitur seruire domino:veruntameu non debet eum offendere. Quidam dicunt:q nō po

ꝑ feudi mihi de mō ꝯmittitur.

est refutare iuito dño. Primum vr veritas: si loco t tpe repudiet: alias non. Nō. etiam fm host. q filius repudians hereditatem pris: nō potest retinere feudū: sed aut totū ōbet retinere aut totum repudiare: nisi forte eū dns de nouo inuesti, et beneficio cognatis assentientibus: qñ tūc bñ retinet illud sine aliquo onere hrditario. Agnati vero bene possūt aliqō feudū retinere repudiata hereditate sine aliquo onere hereditario. Nō ēt q si feudū datū fuerit de camera dñi: t ad tps datum: fm host. nō potest legari ecclesie: nec heres succedit. Similiter non potest ecclesie legari si de natura feudi ē: q vassalus seruiat in ppria persona. Si vero sit paternum t perpetuū: tunc potest pro aīa legari: nisi consuetudo repugnet.

De multiplici seruitute t manumissiōe. .c.6.

d **Domine qr ego ser** tuus tuus: ego seruus tuus t filius ancille tue: ps. cxv. Seru⁹ t dns correlatiua sūt: vt vno posito intelligatur t reliquū. Et ideo bene dicit O dñe: qr ego seruus tuus. q.d. ideo voco te dominum: qr recognosco me seruū tuū. Sed large loquendo de seruitute notandū: q est triplex seruitus. Prima seruitus numinis. 2ª seruitus criminis. 3ª seruitus hominis.

De primo loquitur ps cū dicit. O dñe. q.c.s.t. Sumns ār serui dñi gubernatiōe qr ipse dns prouidet nobis de oībus que bēm⁹ Sicut enī oculi seruoꝝ in manibus dnoꝝ suoꝝ s. intenti: vt, prideat eis aspicientes ad man⁹ suas vt porrigat eis: ita oculi nostri ad dnm deū nr̄z donec misereat nr̄i miserijs spualibus t tpalibus subueniendo. Clamandū est ergo. O dñe qr seruus tuus. Sic salomon orabat dicēs. Audi dñe hymnū t orationē: quē seruus tuus orat coram te. z. Reg. 8. 2º sumus serui redēptione: prīa pe. i. c Non corruptibilib⁹ auro t argento redēpti est, de vana vestra conuersatione: sed precioso sanguine agni īmaculati. Un̄ secundo dicit. Ego seruus tuus. s. a te redēpt⁹: t ideo te debeo timere t reuereri: malachie. i. c. Seru⁹ timet dnm suū. Si ego dns vester: vbi est timor meus. Tertio sumus serui conuentiōe: tāq̄ mercēnarij conducti pmisso nobis magno premio vite eterne eccle. z. Fili accedens ad seruitutē dei sta in iusticia t timore. s. obediendo p̄ceptis dei: qō pmittimus ī baptismo abrenuntiare. s. diabolo t pompis ei⁹ t seruare precepta: ex quo speramus nobis dari magna premia. i. mercedes glorie. Un̄ subdit ps Et filius ancille tue. Ancilla ista est ecclesia dñi in humilitate deseruiens: t cum simus filij huius ancille: ideo vernaculi t serui: t multo magis: q in clero vel religione deo deseruit: dicitur fli⁹ ancille illius ecclesie vel religiōis: t ideo seruam⁹ illi in sanctitate t iusticia coram eo. om. d. n. luc. i. c

Secunda seruitus cri/ minalis ē: de qua ieſus ait. Jo. viii. Qui facit peccatum seruus est peccati. gnimmo t diaboli: cuius se sponte subijcit tyrannidi. z. petri. z. c. A quo q victus est: ei seruus additus est. Unde t ambro. in libro de vita beata. Uoluntariū seruū sibi diabolus auctionatur: neminē iugo seruitutis astrictum possidet: nisi ipse se prius peccatoꝝ ore vēdiderit. xv. q. i. non est. vbi glo. preciuz qō recipit pcōr a diabolo cum se ei subijcit est delectatio peccati: quā ei diabolus suggerit. Sicut enī seruus non facit voluntatem suam: sed dñi sui: vt iubet exequens: ita criminosus nō facit qō sibi dictat rō vel cōscientia: sz qō suggerit diabol⁹. Et qr vt dicitur mat. vi. Nemo potest duobus dñis seruire. s. contrarijs: t contraria iubentibus: ideo qui seruit māmone seu diabolo per qōcunq̄ crimen: non potest deo seruire: nec aliud meritoriū vel deo gratum agere vel satisfacere. Fruct⁹ aūt t merces hi⁹ seruitij est cruciatus eternus fm illud hiere. xvi. c. Seruietis ibi dijs alienis: qui nō dabunt vobis requiem die ac nocte. Demones dij sunt paganoꝝ: quos. s. colebant alieni ab omni misericordia: t inferno vbi est regnuz eoꝝ seruiunt eis peccatores: vt subijciantur tormētis eorum: t quos hic habuerūt incētores in culpa: ibi habeant tortores in pena. Et cum dns mandauit in lege decalogi: vt nō fiat in festo vel sabbato opus seruile: exodi. xx. non solum intelligitur ꝓhiberi opus manuale sed ēt opus peccati fm doc. tho. t alber. Nec potest aliquis liberari ab hac seruitute: nisi gra xpi. Un̄ io. viii. Si liberauerit vos filius: vere liberi eritis.

De seruitute hominis est ꝓncipalis intentio hic loqui. Et cū ista dns t seruus sint correlatiua: vt dictū ē: sic dns dicitur aliquis multipliciter: ita t seruus: sed ꝑcipue tripliciter. vno mō dr seruus large: quicunq̄ est est alicui dñio vel iurisdictioni subiectus. Et sic hoīes vnius regni pnt dici serui regis illius. Et hoīes vnius ciuitatis fui dñi eiusdē ciuitatis magis tn cōsueuerūt dici subditi q̄z serui. Et ep̄i dicuntur dñi respectu subditoꝝ sue dioceſis: q̄uis ꝓbus deberent dici patres. Scō mō dr quis fu⁹ alicui⁹ respectu alicui⁹ spalis obligatiōis ī fuiēdo ibi ī aliq̄b⁹. Et isti dicūtur cōi⁹ vassalli. Si āt ad tps fuiāt mēsatiz vl ānuatī: dicūt mercēnarij Et de vtrisq̄ dictū ē supra. Tertio mō dr fuus ꝓpe t stricte: q n̄ ē sui iuris: sz fuilis ꝯditiōis: t ō hac fuitute nē agit. Hec fuit⁹ ē introducta fz ray. n̄ solū ō iur̄ gētiū: vt di. i. iur̄ gētiū. Et cōfirmata p ius canonicū: vt. iz. q. z. ecclia. t ius ciuile: sz ēt ī choata p ius diuinū. s. qñ noe maledixit chā filiū q eū deriserat denudatū vidēs ī verēdis. d. Maledict⁹ cham fu⁹ seruoꝝ erit fratrib⁹ suis: geñ. ix. Ubi dicit ambro. Anteq̄z inueniretur vinū: manebat oībus incōcussa libertas. Nesciebat bō a

consorte nature sue obsequia seruitutis exigere. Non esset hodie seruitus: si ebrietas non fuisset di.35.sexto. Et hinc est: q̄ si paganꝰ vl̄ iudeꝰ xp̄iani seruus efficiatur xp̄ianus: non ꝓpterea liberatur a seruitute: q̄ in baptismo tolluntur cria ñ obligationes hominū aut cōditiones. Concor. gos. host. ⁊ tho. Addit tñ ray. q̄ vbi ꝺ ꝺsuetudie eēt q̄ xp̄iāi ñ eēnt serui: ꝺsulerē q̄ dñs eiꝰ in remissionē peccatoꝝ suoꝝ manumitteret eū. i. liberum faceret: vel saltē pecunia mendicata: vel seruitio ad tp̄s p̄stito ad arbitriuꝫ boni viri se redimeret: ar. iz. q. z. cū redēptoꝝ. bonum ⁊ piū consilium est: sed q̄ consiliū est: non tenetur quis de necessitate ad illud. i. 4. q. i. qꝺ p̄cipitur.

fuq nō libēnē ꝓ baꝑ a fuytute.

Notandum de quibus

fuytutē q tribuit q̄s tho modis.

modis quis contrahat seruitutē. Et potest reduci ad tres modos: ex iure emptione: ⁊ natiuitate Et iure quidē multipliciter. Et p̄mo de iure gentiuꝫ sunt captiuitates ⁊ seruitutes: vt ꝺ̄ di. i. c. ius gentium. vbi dicit glo. q̄ si bellum est iustū: captus in eo seruus efficitur capientis. 23. q. 5. dicat. ⁊ peccaret talis seruꝰ fugiēs a dño: qꝺ intelligo nisi eū ad malū cogēt vl̄ iducēt: ⁊ tal̄ ad ecclesiā fugiens restitui ꝺz a dño suo: p̄missa tamē ipunitate inō tamē per violentiā potest ide extrabi: vt 17. q. 4. §. verum ne reuerentia. cum. c. se. Sed si bellum est iustum: licitū est ei fugere si potest. ff. de capti. l. nihil. adde q̄ q̄ bellū infideliū: vt sarracenoꝝ cōtra fideles est iustū: ideo quos capiunt ex fidelibus: non sunt vere serui: ⁊ fugere licite possunt: nec in seruos vendi possunt: sed redimi vt liberentur de manibꝰ coꝝ. In bellis āt q̄ sunt inter xp̄ianos siue iusta siue iniusta sint: non seruatur hoc de facto: vt capti serui efficiātur capientiū: sed ablatis armis ⁊ equis dimittunt cuz certa cōuētione: vel si sint barones nobiles vel dñi ⁊ hiꝰ faciūt eos redimere: ⁊ si bellū est iustū hoc nō ē illicitū: secus ex pte illoꝝ q̄ iusticiā non hñt. Si āt dicti sunt serui: q̄ cū victi in p̄lio occiderent: tales seruabāt in vita. s. ad seruiendō. Iure āt canōico efficit quis seruus: cū ꝝ qs rapit mulierē. nam raptor efficitur seruus rapte: vel ꝺ̄ q̄ se redimat: ⁊ si ꝓpter paupertatē se nō pōt redimere: erit eius seruus ad tp̄s ꝑm arbitriū boni viri: vt hētur. 36. q. i. de raptoribus. cū glo. sua: que pena vr̄ intelligendū: q̄ sit iponenda in foro iudiciali: q̄ñ. s. res ad iudiciū deferretur: non āt seruanda in foro penitētiali. Itē per ius canonicuz qui defert saracenis arma vel lignamina: vel faciunt eis cōtra xp̄ianos: si capiantur tales xp̄iani efficiuntur serui capientiū eos ēt xp̄ianoꝝ: vt extra de iudeis ita quoꝝūdam. Et hec pena extenditur cū pluribus alijs penis ad poꝛrātes victualia ⁊ quecūq̄ mercimonia ad eos vel ad terras soldano subiectas per extrauagantez nicolai. 4. renouatā per bonifaciū 8. ⁊ clementē. 5. Item si existēs i sacris ꝺ̄bit mr̄imoniū: vxoꝛ eiꝰ si hoc nouit: si libera ē: redigenda ē i seruitutē: di. 32. eos q̄ ⁊ filij q̄ ide nati eēnt: debēt ēt fieri seruī eccl̄ie. 15 q. 8. cū multe. Jure ciuili efficit suus: vꝫ cū libertus. i. ille q̄ erat liberatꝰ a seruitute: ingratitudinē ꝺz erga ꝓnum suū: q̄. s. eū a seruitute absoluerat: ita vꝫ q̄ manus i ꝓnū iecit vel atrocē iniuriā aut graue dānū vl̄ vite piculū ei inferre p̄sūpsit: in hoc casu pōt ꝓnus eum reuocare i seruitutem: non tamen vr̄: q̄ eo ipso efficiatur suus.

fuq cſſnt q̄ ꝓmittat arma sarracenis vl̄ ꝝmalia. ſi impſd.

Emptiōe quomō quis

efficiat̄ suus. Et hꝰ: q̄ vl̄ ipe seipm patit̄ venundari: vl̄ q̄ vēdit ab alio eo ignoto. ⁊ q̄ñ patitur se venūdari ad hoc q̄ fiat seruꝰ lex regrūt. Primū q̄ sit maioꝝ ānis. 20. C. ꝺ̄ lib. ca. si. misteriū. Secūduz. est: q̄ ītēdat p̄ciū participare. C. ꝺ̄ liberali cā ñ iō. Tertiū. ē: q̄ i veritate participz. ff. q. ad liber. ꝓuo. l. i. Quartū ē q̄ ēptoꝛ credat ipsū suū ff. de lib. cā liberi. §. si quis sciēs. Quintū. vt ille qui vendit sciat cōditionē suam. ff. qui. ad liber. ꝓuo. liberi qui se. 6m q̄ vēditoꝛ sciat eū esse liberum. ff. qui. ad lib. ꝓuo. l. 4. Si aliquid istoꝝ deficiat iure cōi ad ingenuitatē reuocatur: sed si nihil eoꝝ deficiat: etiā si postea manumittat̄: nō fit ingenuus: sed libertus. ff. de sta. ho. l. hō liber. nisi reddat dño p̄cium. ff. si ingenuꝰ manumi. l. z. qꝺ tamē p̄cium dñs non cogatur ꝛuitus recipere. Et seruus quidē cōiugatus potest permittere se venūdari mō ꝺicto inuita vxoꝛe: sed ancilla cōiugata hoc nō potest nō assentiente viro eius: nec tamē in p̄mo casu dissoluit̄ matrimonium: vt hēs supra. ti. i. c. de impedimento seruitutis Cū vero vendit̄ ab alio: tunc distinguēdū: q̄ si est iudeus vel paganus ⁊ emit iudeū vl̄ paganū aut emit ad fuiēꝺ: ⁊ tūc si ille vult effici xp̄ianꝰ: ⁊ efficiat̄ xp̄ianꝰ eripit̄ i libertate nllo p̄cio dato: si emit ad mercionū ꝺ̄ eo fiēꝺ: si ñ exponit venditioni infra tres menses ab ēptiōe facta de eo cuz efficitur xp̄ianus: liberatur a seruitute sine p̄recio aliquo. Si exposuit venditioni: ⁊ nō inuenit ēptoꝛem infra dictū tp̄s: si velit effici xp̄ianus liberatur: sed dato p̄cio. iz. solidoꝝ. Si autez iudeus vel paganus emeret xp̄ianum: liber euadit nullo p̄cio dato: q̄ ꝓhibituz ē eis talē emere. Hec oīa nōt glo. di. 54. super. §. hoc tūc. ⁊ ꝓbatur p multa. c. illius di. de hoc etiam habes in. 2ª parte ti. vlt. c. de iudeis. Si autez xp̄ianus emerit iudeū vel paganū: si velit effici xp̄ianus: nō ꝓpterea efficitur liber. Unde ⁊ vendi potest sicut ꝑus: q̄uis pium esset liberum facere: p̄cipue post certū tempus seruitij: sed si emit eū qui a p̄ncipio sue vēditionis p̄me erat xp̄ianus: q̄uis ignorauerit emptoꝛ: reputans fuisse saracenum ⁊ hiꝰ cum nō poterit vendi: nec iste etiaz potuit emere: ⁊ ideo sine p̄recio debet eū liberuz ꝺ̄mittere: ⁊ p̄reciū a venditoꝛe repetere si potest.

Natiuitate sunt quidā

seruī: qui scilicet nascuntur ꝑ conitgiuz ex matre ancilla: ⁊ ꝺicuntur vernaculi: ⁊ filij filiozum

fa fuytute nō libat̄ Judicīū vl̄ sacramentū q̄ñ baꝑ. et pt uendi sū ꝓpriꝫ.

ꝓ fuysut q̄ ꝺ. d. a natiuitate.

talium etiam sunt,serui. Sed p hꝝ declaratione dicit tho.i.4.di.36.q̄ fm leges ciuiles ptus seq̄ tur vētrē.i.matrē:quātum ad ꝺditionē ſuitutis vel libertatis. Et hꝝ rōnabiliē:qz ples hz a patre cōplemētum fozmale:ſz a matre ſubſtātiā cozpo ris. Seruitus āt ē ꝺditio cozpozalis : cū ſuus ſit q̄i inſtrumētū dñi i operādo:z ió ples in liber tate z ſeruitute ſeqūt matrē. Sz ī his que perti nēt ad dignitatē:q̄ ē ex fozma rei:ſeqūtur patrem ſicut ī honozibꝫ muneribꝫ municipijs z nobilita te z alijs huiuſmōi. Jn q̄buſdā terris:q̄ nō regū tur iure ciuili:ptus ſeqūt deteriozē conditionem vt ſi paī ſit ſuus z maī libera :filij erūt ſerui:non tñ ſi pꝰ pactū mr̄imoniū paī ſe ī ſuum ꝺderit no lēte vxoze:z ſiīr ſi ſit ecōuerſo. Si āt ſit vterq̄ ſuilis cōditionis:z ptineāt ad diuerſos dños: tē diuident filios:ſi plures ſūt filij. Et ſi vnꝰ tantuz vnꝰ eoz alteri recōpenſabit de ꝑcio:z ipſe accipi et natū in ſui ſuitiū:nō tñ ē credibile:q̄ talis con ſuetudo poſſit eē ita rōnaī:ſicut id qꝺ multozuz ſapiētū diuturno ſtudio determinatū ē. Et ſuffiē fm leges,q̄ mater fuerit libera ſiue tpe cōceptō nis ſiue tempoze partꝰ:ſiue medio tpe ad hoc q̄ ples ſit libera.ff.de ſta.ho.l.z ſi ſuoz. Jdē pe.de pal.in.4.di.hoc eē.ſ.q̄ partus ſeqūt vētrez.i.ma trem ī ſuitute vl̄ libertate fm legē diuinā. Dicit enim exodi.zi. Si ꝺderit dñs vxozē ei.ſ.ſeruo: ſupple ex ancillis:z pepererit filios z filias mu lier z liberi eiꝰ erūt dñi ſui. Et idē ſupponit de fi lijs futuris:qz ancilla vernacula nō fit libera. 7. anno.ſicut empticia. Jdē ꝓbaī.l.humana:vt.C. de rei.ven.l.partus. Siīr lege canonica:vt extra ō na.ex li.ve.c.i.ac ēt.l.philoſophica:qz q̄quid recipit in altero recipit p modū recipientis:ma ter āt ē recipiens:tñ ꝓſuetudo ſi ē in ꝺriū tenēda ē maxie ſi ē ꝓſcripta:vt nō ſit memoria ī ꝺrium Et videtur log doctozes iſti cū dicūt:q̄ partꝰ ſeqū tur ventrē:de bis qui naſcūt p mr̄imoniū:qꝺ po teſt eē z ĩter ſuos z liberos:vt pz ſupza in ti.i.de matrimonio. Nā ꝺ filijs q̄ naſcūt p foznicatōez vl̄ alias illicitā copulā:vñcūq̄ naſcant:ignobi les ſūt:nec tñ ſui eoz:q̄ ſūt dñi ſuozum vl̄ ācil larū:ex qbꝫ nati ſūt:vt oñdit ꝺtinuꝰ vſus. Et qꝺ dictū eſt ſupza p tho.q̄ in honozibꝫ z nobilitate partꝰ ſeqūtur patrez:pe.de pal.ſic diſtinguit circa hoc:qz aut mr̄ talis ē libera aut ancilla. Et ſi ē li bera:tūc natus ex ea ignobili z nobili patre: eſt ſimpliciē nobilis. Si āt maī ē ancilla : tūc aut p ocubinatū naſciī filius ex tali z nobili patre:z tē talis filius ſemper eſt ignobilis z ſuus:qz digni tas viri non cōicaī cōcubīe. Uñ ſpuriꝰ regl nō ē nobilioz filio ruſtici:qz dānatꝰ coitꝰ non dat di gnitatē. Aut naſciī gſ ex ācilla z nobili p copulā mr̄ionialē:z tūc ē tale q̄ p hoc ſit libera:vt cum dñs cōtrahit cū ancilla ſua vl̄ dña cū ſeruo ſuo: nec enī hoc fm.ſ.oñam cōtrahere matrimoniuz cū ſeruo ſuo,phibeī iure diuino:z ſi iure ciuili: z tunc ancilla illa vl̄ ſeruꝰ eripitur in libertatē. Nō enī ancilla ē ſocia:nec ſeruus dñs. Uñ volendo eā eē ſociā aut ſociū:vult nō eſſe ancillā vl̄ ſeruū z tunc ē nobil̄: natus ex tali ancilla z nobili:erit nobilis. Nā cozuſcant vxozes radijs viroꝝ. Si āt p hoc nō fiat libera:vtputa qz cū illa cum qua contrahit:eſt ancilla alterius non ſua:tunc erunt ignobiles filij:qz ignobilitas poſitiua vxozis eſt contraria nobilitati viri:nec participat eam ſed impedit:nec ad filios deſcendere permittit. Sūt z alij ſerui dicti nō ita ꝓprie : qui aſcripticij ſeu oziginarij:dicuntur:quidam.ſ.homines qui ita aſtricti ſunt certis terris collendis:q̄ non poſſūt a cultura earum recedere ſine voluntate domi noꝝ ſuoꝝ:nec pñt vēdi ſine gleba nec gleba ſi ne eis:z dicūt aſcripticij:qz aſcripti z deputati ſī ad talem culturam:z oziginarij qz a ſua ozigine hoc habent. Quandoq̄ etiam hi dicuntur colo ni:tales tamen ꝓpꝛie non ſunt ſerui nec repel lūt ab actibꝫ legitimis:niſi q̄ ñ pñt ozdinari: di. .54.quis aut legeſ.

De conuerſatione ſer

uoꝝ z prouiſione dñoruz ad eos. Et primo qꝺē dños ſuos reuereri obedire z fideliī ſine fictiōe ꝺeſeruire:etiam ſi ſint chriſtiani: apoſtolus.i.ad thi.6.c. Quicunq̄ ſunt ſub iugo ſui dominos ſu os omni honoze dignos arbitrentur.z ad ephe. 6.Serui obedite dominis veſtr]. Unde.17.q.4 ſi quis.ad eph.6.c.ad colī.3.c.dr̄. Si quis ſeruū alienum occaſione religionis docet dñm ſuum contēnere z eius miniſterium deſtituere.i.ſerui tium dimittere:ac nō potius docuerit eum dño ſuo bona fide z cum omni honozificentia deſer uire:anathema ſit.i.fiat:ſed in rebuſ illicit] nullo modo obedire dz:nec etiam minis vel verberi bus coactꝰ:qꝺ nō.biero.ii.q.3.dicēs. Si dñs ea iubet q̄ nō ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis:ſubijci atur dño ſeruus:ſi contraria ꝓcipit:magis obe diat ſp̄s q̄z cozpozis dño. Dz āt ſeruare dei man data z eccleſie:ſicut z ceteri ſi ſaluari deſiderat Unde confeſſionē facere ac cōiones ſumere tpe debito:z domini z dñe eozū vel ancillaꝝ debēt eis eſſe humani z dare eis commoditatem au diēdi diuina:z predicationes diebus feſtiuis: in ducere z exhoztari ad ozationes ad ieiunia z ce rimonias chriſtianozum honeſtati eozum inten dere. Et cum viderit eos ſe male habere z preci pue circa honeſtatem vite debet eos vel eas coz rigere z caſtigare verbis z verberibus cum ex pedit:non tamen vſq̄ ad mutilationem mem bri vel vulnerationem vel fractionez oſſis: nec eos nutrire delitioſe :quia vt dicitur prouer.29: capi. Qui delicate paſcit ſeruum :in fine ſentiet eum contumacem. Juſtas querelas ipſozum ſeruozum benigne audiet:ꝓut iob aſſerit ſe fe ciſſe dicens.zi.c. Si contempſi ſubire iudiciuz cū ſeruo meo z cū ancilla mea:cū mecū diſcepta ret: ñ grauare eos nimis laboribus. Naz z dñs in lege veteri mandabat in feſtis eos quieſcere: deutero.5.capitu.infirmatis ipſis curaz ꝓcurare

ꝓ de ſuoꝝ ꝺdamne et ꝓmſione.

nō ad hoſpitale mittere: quia nec cēturio ethnicꝰ puerum ſuū. i. ſeruū hoc egit: ſed ī domo paliticū gubernari fecit: ⁊ ꝓ ſanatione eius ad xp̄m acceſſit: mat. 8. Nec benefacientes eos īpediant: ſz ſol licitent: cum de eis habeant dño reddere rōem. Unde amb2o. de dño malo ait. Seruulos ſecuz ꝓtrahit fo2taſſe magis ad eccleſiā feſtinanter: ⁊ voluptatibus ſuis peccata accumulāt aliena: neſciens reū ſe futuꝝ tam de ſuo delicto q̄z de ꝑditione ſeruoꝝ: di. 86. ꝰputatis. Sed qūo dz ſe habere dominus ad ſeruū ⁊ ecōtra ſuus ad dominum: hēs in. 4ᵐ ꝑte ti. z. de ꝓudentia iconomica Ipſi āt ſerui o2dinari nō poſſūt ad aliquē o2dinem: niſi adepta plena libertate: ⁊ ſi o2dinēt: gd iuris: hēs. j. in ti. de irregularitate. Jtē nō poſſūt religiōem īgredi ſine aſſenſu dominoꝝ: alias ei reſtituendi ſunt. Jtē nō poſſunt facere ſeu exeq̄ vota in ꝓiudiciū dominoꝝ ſuoꝝ: vt ꝑegrinatiōis ieiunioꝝ: quibus īpedirentur opari ⁊ hi⁹. Jtē nō poſſunt teſtari nec vendere vel donare vel eleō ſynas facere: niſi de voluntate dominoꝝ ſuozuz: Et ſi quis aliquid habuit ab eis per ludū vl̄ donationē vel alienationem vel turpē cām: tenetur dominis reſtituere. Jtem ad actus legitimos: vt accuſare teſtificari iudicare ⁊ hi⁹: nō admittunt cōiter. Jn contrahendo āt matrimoniū ſunt liberi: nec poſſunt a dñis ab hoc ꝓhibiberi vel cogi ad hoc: ſed de matrimōio eoꝝ habetur ſupza ti. i. c. de impedimēto ſeruilis conditionis: vt etiam tho. in. 4. ſicut ſeruus nō ſubditur dño: quin nō poſſit libere comedere ⁊ dormire: ⁊ alia hi⁹ facere: que ad neceſſitatem corꝑoris ſm naturā neceſſaria ſunt: ita etiam non ſubditur ei: gn poſſit cōtrahere mr̄imonium eo neſciente vel etiaz cō tradicente: nec dz tamen ꝓpter hoc ſeruitia debita dñis ſubtrahere. Siliter de iteriozi diſpoſitione: nil hz iuris in eo: niſi exhoztando. Uñ ad ozādum vel ſumendū ſacr̄a ⁊ hi⁹ non dz cogere: ſed nec ad fidem: ſi infidelis eſt. Seneca. Errat q̄ existimat ſeruitutē in totum hominem deſcendere: ꝑs melioꝝ excepta eſt. Corꝑora dñis obnoxia ſūt mens ſui iuris ē. Oz ſi dñs cogit famulas ad foꝝnicanō ſecum vel alias exponit: grauiter peccat: ⁊ ſi poſſet fugere: credo ſibi licere: q̄z ⁊ ille meretur in ea ius ſuum amittere ꝓpter hi⁹ iniuriaz: de pe. di. i. ſi quis tam maſculum ibi: ⁊ ſi ſerui pudicitia. Jdem ſi cogeret ad aliq̄ō crimen: ſed etiaz ſi ſcit ſe non potuiſſe vendi: q̄z xp̄iana erat: ⁊ cō tra ius capta vel empta: etiam poteſt fugere.

ꝓ ſuo nō ꝑ ordinē. n̄ mḡr legionē. n̄ forē nom. ⁊r ſic ſuā dñi ſuq.

De libertate ſeruoꝝz

ꝓ ſuoꝝ liberi ſit mltꝫ modis.

qualiter. ſ. liberi efficiantur: ad q̄ō dicit hoſti. q̄ multis modis. Et vno modo: ſi eum dñs lāgui dum expoſuit: vel ei alimenta negauit: īpune ſeruus efficitur liber: ⁊ libertus ingenuus: extra eo. c. vnico. illi tamen qui eos ſuſcipiunt: nō poſſunt per hoc in eis aliq̄ō ſibi ius vēdicare. 2° ſi q̄s vendit ancillam: ne ꝓſtituatur: ⁊ emptoꝝ facit cō tra libera efficitur. 3° ſi ſeruus pileatus incedat ante cadauer dñi: dum defertur ad ſepulturā

4° ſi poſt q̄z lata eſt ſententia contra eum: qui dicebatur ſeruus: dñs poſtea ꝓo eo ꝓecium recipiat. 5° ſi dñs ancillam in matrimonio collo cauit: ſcribens ꝓo ea dotem. 6° ſi ſeruuz appellauit filium actibus interuenientibus: quaſi in figura iudicij. 7° ſi dñs dedit ſeruo inſtr̄m: per q̄ō ſeruitus eius ꝓbabatur: ⁊ alijs caſibus: q̄ habentur. C. ex qui. cau. ſer. ꝓ ꝓze. li. ac. per totum.

8° quando emptus a iudeo vl̄ pagano: ipſe talis exiſtens vult effici xp̄ianus ſm tamen diſcretionem ſupza poſitam in. §. 5. ⁊ multo magis ſi emptus eſſet xp̄ianus vt ibi. 9° ⁊ vl. eſt: qui eſt cōmunioꝝ ⁊ o2dinatioꝝ exiſtit: quādo ſeruus manumittitur. Eſt āt manumiſſio datio libertatis. Nam q̄diu aliquis in ſeruitute ē: manui ⁊ ptāti alterius ſuppoſitus eſt. Manumiſſus vero liberatus eſt: inſti. de libe. in ꝓin. ⁊ manumiſſi dicūt liberti. Sed qūo fiat manumiſſio ⁊ quibus de cauſis: hoc imediate dr̄.

De manumiſſione ſeruozum: que fit multis modis.

Aliquando ī eccleſia ſub aſpectu epi ⁊ plebis. Et debet de hac fieri ſcriptura ad cautelam futuri. C. de his qui in eccleſia li. i. i. extra de ſer. non o2. c. i. Item q̄ſcq̄ fit coꝝam iudice: ⁊ dr̄ manumiſſio vindicte. Nam vindicta appellabatur virga ꝓtoꝛia: cū qua tāgebāt a ꝓtoꝛe illi qui manumittebantur. Et ſi quidem manumiſſio fiat ad hoc: vt manumiſſus o2dinetur: dz potius fieri coꝝaz eccleſiaſtico iudice q̄z ſeculari: ar. extra de ſeruis non o2di. c. i. Jtē pōt fiēi manūiſſio ī ſecreto: vt dic̄ dñs. Eſto liber vel inter amicos fieri pōt vl̄ p epl̄am vel p teſtm̄ vel per quālibet vltimā voluntatē. Jtē poteſt fieri diebus feriatis ⁊ tā de die q̄z de nocte ⁊ ēt a ꝓcedente per viaz: inſti. de libert. §. multis. ꝓnceps quoq̄ ſola voluntate manumittere pōt. C. de cōi ſer. ma. l. cū apud. Quis autē poſſit manumittere. Sciendum q̄ dñs ſerui ſi eſt maioꝝ. zo. ānis: niſi alias non habeat adminiſtrationez: vt furioſus ⁊ ꝓdigus. Minoꝝ vero. zo. manumittere non poteſt: niſi ex cauſa: ⁊ tunc ſi eſt maioꝝ. i7. ānis. C. qui ma. non poſ. l. ſi minoꝝ. ſed in vltima voluntate poteſt: ſicut ⁊ poteſt teſtari. ſ. pᵒ. i4 annum: vt. C. qui ma. nō po. auctentica: ſed iure. Jtem epiſcopus poteſt manumittere ſeruos eccleſie benemeritos. iz. q. z. ſi quis. poteſt etiaz alios non benemeritos manumittere: dum tamen det eccleſie duos ꝓo vno eiuſdem meriti vl̄ peculij. iz. q. z. epiſcopus qui mancipium. Et ſecundum Guil. hoc intelligitur: q̄ debet dare de ſuis ꝓꝓrijs bonis ſeu ſeruis: ñ ō reb⁹ eccleſie. Jtez poteſt manumittere cauſa miſerationis. iz. q. z. cū redemptoꝝ. q̄ō intelligi poteſt de benemeritis. Jtem abbas non poteſt manumittere ſeruū monaſterij: niſi cū ꝯſenſu epiſcopi ⁊ monachoꝝ: di. 54. abbati. ⁊ hoc non niſi ſit contraria conſuetudo: extra de his que fi. a ꝓela. capi. ea. noſcitur.

Item seruꝰ ꝓ cōis pluriꝫ potest manumitti ab vno: sed ꝺꝫ manumissoꝝ alios seruare īdēnes. C de cōi ser. ma. l. i. Et nō ꝙ nō valet manumissio in fraudem creditoꝝm facta: insti. q. ca. ma. §. i.

De libertis. libertus ꝺi

citur: qui ex seruo factus ē liber per manumissionem: manumissoꝝ ät patronus eius ꝺr. Et semp libertus tenetur patrono quedā obsequia. Ingenuus ät vocatur: qui liber natus est: ꝛ sic nulli tenetur obsequi. Quo libertus reducatur in seruitutem ꝓpter ingratitudinē ꝺictum est supra. Est ät multiplex ꝺra ꝑm hosti. inter libertos ecclesie ꝛ ꝓuatoꝝm. Mā liberti ecclesie reuocantur in seruitutē ꝓpter operas nō ꝑstitas. iz. q. z. c. diaconi. secus est in liberto ꝓuati. C. de liber. can. solo. Inno. tamen hoc intelligit de obsequijs īpositis nō alijs. zª ē: qꝛ filij libertoꝝ ecclesie nati etiaꝫ post manumissionē sunt obnoxij ecclesie. iz. q. z. de libertis. ꝛ. c. liberti. secꝰ ī alijs. C. eo. l. i. ꝛ. z. 3ª qꝛ liberti ecclesie tenentur seruire ecclesie: etiā si nulla opa sint eis īposita. iz. q. z. diaconi. in fi. secꝰ ī alijs. C. e. l. i. ꝛ. z. 4ª qꝛ si liberti ecclesie manumissi ad hoc vt ꝺinētur: īurientur ecclesie vl̄ accusent vel testificentur cōtra eam: reuocantur in seruitutem: etiā si ꝺinati fuissent: ꝺi. 54. c. q ex famulis. ꝛ extra de famul. ꝛ extra de ser. non ꝺi. 5ª. qꝛ liberti manumissi ab ecclesia vt ꝺinentur: non possūt de acquisitis quoquomō ad alios transmittere ꝑm quosdā: sed potius oīa ad ecclesiaꝫ ꝓtinebūt: sed verius puto ꝙ hoc fit verum solū: quando in manumissione hoc fuit expressum: alias etiam testm̄ condere possunt de bis que acquisierunt: ar. extra de seruis nō ꝺi. eo libentius. ꝛ. zz. q. z. c. i. ꝛ. z.

Nota defectus ꝓncipum ꝛ rectoꝝm seu officialiū.

Et primo de camerarijs ꝛ prouisoribus vel notarijs officioꝝz: ꝙ si est statutū certum salariū ꝓ laboꝛe officij sui ꝛ sufficiens: si aliquid a personis ꝓ cāis spectantibus ad officiū illud exigit: īuste accipit: ꝛ tenet ad restitutiōem. zz. q. i. militare. Unde aug. tractans illud: qō ꝺixit Jo. baptista militibus. s. cōtenti estote stipendijs vestris: ꝺicit ꝙ hec sntia ꝺici potest ꝛ alijs officialibus: verbi gra militibus protectoribus cunctisq; rectoribus: ꝛ subdit. Quicūq; sibi stipendia publice decreta cōsequit si amplius querit tanq; calūniator ꝛ cōcussoꝛ io bānis sntia cōdēnatur: hoc ibi: nec videtur excusare consuetudo: qꝛ corruptela: extra de consue. c. fi. Si autem non recipiunt salarium aut nō sufficiēs: sed ꝺiminutū: si exigant a personis ꝓ qb⁹ laboꝛāt in officio suo quid cōpetens ꝑm laboꝛē ꝛ officiū ꝛ ꝯsuetudinē: nō ē illicitū. Si ät nimis extorqueant: ꝺeberent pauꝑibus errogare. i4. q. 5. non sane.

Deinde de ꝓncipibus ꝛ alijs

ꝓ dnōꝝ officialēs si ḧnt opetēt salariū. et ād reuocand ꝙ exercuerunt officiū iuste ꝙd tenent ad restitutionē. secꝰ si nō reperiūt in toto vl̄ in ꝑte.

rectoribus. Et qꝛ ꝓmo qñq; trabūt clericos ad foꝝm suū ī cāis eoꝝ ꝓpter qō eēnt ꝺeponēdi ꝓpa ꝺignitate. ii. q. z. nullus. zº qꝛ a clericis ꝛ ecclesiasticis ꝑsonis ꝛ ecclesijs pensiones. curatiōes ꝛ bāna ꝛ penas extoꝛqnt cōtra iura ꝛ ecclesiasticam libertatē. vñ tenent pena. io. libꝛaꝝ. auri. z5 q. z. quicūq;. 3º qꝛ tallijs ꝛ exactiōib⁹ populos suos grauāt vltra ꝺebitū assumentes aliqñ iniusta bella. Unꝫ tenent satisfacere lesis. z4. q. 6. si res. 4º qꝛ occupant terras alienas īuste. i4. q. i. transferunt. ꝛ tales nō saluant nisi restituant i4. q. 5. necq;. 5º qꝛ nō sunt cōtenti vxoribus nisi ꝛ hēant cōcubinas ꝛ ad alias feminas accedant in sui ꝓniciem ꝛ scandalū alioꝝ. ii. q. 3. 6º qꝛ augurijs soꝝtib⁹ ꝛ maleficijs ꝛ incantationib⁹ vtunt: vel talibus fauent cōtra illud. z6. q. 5. augurijs.

7º qꝛ leges iniquas cōstituūt: contra illud io. Uide vt qō recipiens īuriā ꝑsone: possit se post factū vindicare: vel vsuras aliqui possint petere vel soluentes vsuras non possint repetere ꝛ bi⁹ ī quoꝫ casu eēnt excōicati. e. ti. ex grauī in cle. 8º qꝛ iustas leges seruaꝝ nō faciunt: ꝛ malefactoꝛes ꝛ transgressoꝛes legū nō puniunt: vt blasphematoꝛes ꝺei ꝛ sanctoꝝ. Usoꝛes iniuriantes alijs: si sunt eoꝝ satellites vel amici: contra illud. zz. q. 5. regū est. nec ecclesias tuent vt ꝺebēt ꝛ iuta coꝝ. zz. q. 5. ꝓncipes. ꝛ ꝺi. 96. boni. 9º ꝺant īmunitates seu bolletinos securitatis ꝺebite. s. male vtē tib⁹ ī ꝺetrimentū reipublice vel ꝓuatoꝝ: vt ꝙ qs vadat de nocte vel ferat arma: vel ꝙ non possit cogi a creditoꝛibus suis: vel cuꝫ sit exul ꝙ possit manere in loco ꝛ bi⁹: ꝺi. 8. que ꝺicta mores. io. qꝛ aliqui recipiunt pecunias vel munera: vt supplicent ꝓlatis ꝓ beneficijs alias cōferendis: vel ēt ꝓ suis consanguineis vel amicis indignis: ꝛ insufficientibus ꝓcurant vel rogant beneficia conferri: qō pertinet ad simoniā aliquando: vel saltem ad iniusticiā: ꝺi. 6i. miramur. ꝛ. i. q. z. ꝓ totuꝫ.

ii º si fauent hereticis vel nō iuuant officiū eoꝝ rum vel inquisitoꝝ: aut si in aliquo īpediunt inq sitionē contra hereticos: in quo essent excōicati: ꝺe hereti. c. vt īgsitiōis li. 6. izº ꝺñi tales cōiter nimis sē pōposi ī se ꝛ famulis suis iutiliter expendētes: q̄ idigentib⁹ ꝺari ꝺebēt: ꝛ ex hoc graūates īdebite: ꝺi. 47. sicut bis. Supbi sūt cōiter nō recognoscētes a ꝺeo ꝺñiū volentes sibi a subditis in oīb⁹ ēt malis obediri: cōtra illud. ii. q. z. si ꝺñs. ꝛ. c. sequen. Malā ꝯsup curā hēnt ꝺe familia sua cū audiūt eos iordinate se habere ñ corrigūt ꝺ illud. zz. q. 4. duo sē. iz º q ī officijs varijs sūt vel ꝺñi tales solēt iuramenta pr̄are ꝺ multa: vt de ꝛuādis statut: q̄ tñ frequēter trāsgrediūt. vñ ꝛ mortaliē peccāt. zz. q. i. ꝺicand. i4º qui se reperiunt ad faciendum scrutinia officialium: si admittunt ineptos: ꝛ quos credunt noxios ad talia officia ex amicitia vel ꝓcib⁹: vel econtrario non admittunt sed repellunt idoneos ex odio vl̄ ꝺicta ꝛ huiusmōi peccāt grauiter: ꝺi. 6i. miramur.

iz º qꝛ multotiens ꝺimittunt ꝺiuina: vt missaꝫ

predicationes ꝛ ecclesiastica sacra: ꝛ sunt in causa: ꝙ alij dimittant: quos vocant diuersis ō cāis sine vrgente necessitate: di. 86. amputatis. 16° qz dñi vel rectores locoꝝ exigūt a subditas opas indebitas: vt culturam agroꝝ ꝛ vineaꝝ: deportationum lignoꝝ ꝛ biꝫ sine mercede eorū Et aliquando etiam diebus festiuis ad ista īducunt. 17° dñi tales ponūt malos officiales in officijs: qui grauant nimis subditos vel iniuste se hñt: ꝛ hoc ꝓpter lucrum temporale: qō recipit ab eis vel amicitiam: aliquando etiā hñt malos consiliarios. 18° male iudicant: ꝛ iniuste in his que proponūtur eis odio vel amore cupiditate vel timore vel ignorantia crassa. z. q. 3. quatuor. Et nimis munera diligāt: pp qō de facili a ꝝo deuiāt. ii. q. 3. paup 19° cū sectas ptialitates diuisiones faciūt vl nutriūt seditiones ꝛ scādala ꝗrūt: aut qñ exilio vel confinio tradūt sine cā rationabili suos conciues: vel nimis grauant in collectis vl ꝑstantijs ꝛ biꝫ: vel scismata ecclesiaꝝ causant vel sustentant. 20. qz pupillis ꝛ viduis ꝛ alijs personis miserabilibus nō prouident in cāis ꝛ alijs ꝛ legata ad eos spectantia non faciunt.

Titulus quartꝰ de militibus ꝛ mlꝫtiplici bello. La. ꝑmū ō triplici militia. s. clicali spuali ꝛ laicali

Recinxisti me

p virtute ad bellum: ꝛ supplantasti inimicos meos subtus me ps. 17. Luz omnia appetant pacem fm dionysium: ideo bellū geritur: vt pax habeatur: ait augz. z3. q. i. noli. nec mirum si in terris vndiqz bella fremunt ab his: qui versantur in hymnis: cum in altissimis: vbi omnia pacata sūt: aliqñ prelioꝝ exhortuz fuerit. Nam vt dr apoc. iz. Factum est prelium in celo: ꝛ michael preliabatur ꝛ angeli eius ꝛ draco cum eis: qō tamē prelium non fuit cum lanceis gladijs ꝛ alijs armis: sed in contrarietate voluntatis. Naz michael: qui dr ꝑnceps celestis militie: cum suis cōuertentibꝰ se ad dñm ꝛ glorificationē ab eo expectantibus humiliter ꝛ hoc fuit dicere. Salus deo nostro. Draco ille q ꝛ lucifer cū sequacibus suis se a deo auertit cupiens ꝓpa virtute sibi collata ad gloriam peruenire. Et hoc fuit mente dicere. Ascendā in celū supra astra exaltabo solium meum ꝛc. isai. 14. c. Et pp hoc ruina magna illi hosti ātiquo patuit: nec amplius locus eius inuentus est in celo. apoch. iz. c. In abyssuz deiectis: verum ꝛ de remanentibus in pace superna: non est numerus militum eius iob. z5. Et cum facta fuit pax inter nos cōmilitones suos ꝛ deum per xp̄i natiuitatez: facta ē multitudo militie celestis cuz angelo: qui nūtiauerat eam canentium. Gla in altissimis deo: ꝛ in terra pax. luc. z. Sed hac militia omissa trascamus ad nram: de qua dicit ps. Precinxisti me ꝛc. vbi tria oñdit. Primo ostendit certamen: qz dicit ad bellum. 2° adiungit iuuamē: qz precinxisti me ꝛc. 3° concludit solamē: qz supplātasti ꝛc.

Quantum ad primum

ait apostolus. 2°. ad thimo. 2. c. Laboza vt bonus miles iesu xp̄i. Sed sciendū est: ꝙ est triplex militia. Prima est militia clericalis. 2ª est militia spualis. 3ª est militia laicalis.

De militia clericali di/

cit ozmisda. Non negamus esse ī laicis deo placitos mozes: sed milites suos. i. clericos ꝓbatos querunt instituta maiozum: di. 61. in sacerdotib⁹. Et hieronymus. Si clericatus titillat desideriuz tuum discas qō possis docere: ne sis miles añqz tyro. 16. q. i. Si clericatus. habent eniz tales bella re contra errozes infidelium: ꝛ ideo oz eos eē armatos auctozitatibus scripturaꝝ ꝛ ozationibus sanctozum: ꝛ frequentia oꝝonum. Unde ambzo. Aduersus milites ꝛ gottos arma mea lachzyme mee sunt. Talia enī munimēta sūt sacerdotis. z3. q. 8. conuenioz. ꝛ iō vt expeditus sit clericus ad ista arma in ꝓmptu sumenda. dicit apostolus. 2. thi. 2. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus: vt ei placeat: cui se ꝓbauit. Que aūt dicantur negocia secularia: quibꝰ bi milites. i. clerici ñ debēt se īplicari: habes extra ne cle. vl mo. per totum. Dis est contraria militia secularis. Nō debēt enī ipsi bellare. vñ. 23. q. 8. dr quicūqz ex. Uidentur eē: arma militaria nō sumant: qz ñ possūt simul deo ꝛ seculo militare. hoc ibi: verū possūt assistere iuste militantibus exhoztando: ꝛ sacra ministrando: vt z3. q. 8. igitur. ꝛ z3. q. 3. per totum. Et qz de clericis ꝛ religiosis. j. diffuse agitur: ideo hic non oz insistere.

De milicia spirituali di/

citur iob. 5. Militia ē vita hōis sup terrā. Militia. i. tētatio. ambzo. Uolūtariū sibi militē eligit xp̄s. 15. q. i. nō ē. Ista ergo militia cōis ē oībus fidelibus: que vtiqz spu fit nō corpore. vñ chzyso. Tu xp̄iane delicatꝰ es miles: si putas te sine pugna nō posse vincere: sine certāine dimicare: exerce vires: attēde pactū: aspice spōsionē: quā. s. qs ī baptismo facit. s. seruare fidē: renuntiare diabolo. Bellū aūt qō geritꝫ contra nos spuale ē grauissimū ꝛ piculosū. Unde apostolꝰ ad ephe. 6. Non ē nobis colluctatio aduersus carnē ꝛ sanguinez sz aduersus mūdi principes ꝛ potestates aduersus mundi rectozes tenebzarum harum ꝫ negtias spualis in celestibꝰ. Uñ ostēditur ꝛ hostium contra quos bellum geritur nimia multitudo: quia contra carnem ꝛ sanguinem: ideſt sensualitatem ꝛ passiones eius: que sunt plures ꝛ aduersus principes ꝛ potestates ideſt tyrannos mundi: ꝙ multipliciter vexant cōtra spirituales. ideſt. ipsos demones: qui sunt innumerabiles quia eis plenus est aer secundum baymeñ.

ꝙ ꝑhibeat alī nō sint cū armis. si in statu recte voluntis.

ꝙ mglum spūal ē gmus.

Et intuitur ipsorum:cum quibus prelium geritur:malignitudo:ga neq̄.i.malicioſi ⁊ crudeles. Mille nāq̄ nocendi hominib⁹ habet artes: has exercuit.ſ.tentando vltra ſex milia annorum :ſz ⁊ ſerpens ab initio dicitur callidior cunctis animantibus terre.geñ.3.Demū adijcit premij magnitudo:pro quo certamē agitur:qz in celestib⁹ i.luctam iſtam ſuſtinemus pro conſequendo bona celeſtia.Non enim coronabitur:niſi qui legitime certauerit:inquit apoſtolus.2.thi.3.,pterea ſacra ſcriptura tradit nobis hiſtorias bellorum carnalium veteris teſtamenti ad inſtruendū nos ſub figura pugnare ī bello ſpuali:vt dicit greg. 25.q.i.niſi bella.Et ioſue quidem dux populi ſ̄r pugnans trans iordanē contra ſeptē natiōes terribiles ⁊ vincens:qui etiam vidit angelum dei: vt armatus militem ,p adiutorio eor paratum Joſue.5.ſignificat populū fidelē electorum:cui⁹ dux eſt ieſus xp̄s poſt baptiſmū pugnantē cōtra nationes ſeptem capitalium vitiorum:quorum dux eſt ⁊ rex diabolus:ſed xp̄o duce ⁊ adiutorio angelor ſuperantur.Unde grego.in.35.moralium tractans illud iob ,pcul odoratur bellum ſ.equus de quo loquitur.Exhortationem ducū ⁊ vlulatum exercitus ſic exponit:qz miles dei,ſolerter prenidere ,vitior certamina nititur belluz procul odoratur.Odorare eſt diſcretione diſcernere:⁊ qz mala preeuntia quid menti perſuadere valeant cogitatione ſollicita aſpicit exhortationem ducum naris agitata deprehēdit:⁊ qz longe preſciendo ſubſequentiū iniquitatū cōfuſionem conſpicit:quaſi vlulatū exercit⁹ odorādo cognoſcit.Tērantia quippe vitia:que in ſimili,cōtra nos prelio regnanti ſuper ſe ſuperbie militant alia more ducum preeunt:alia more exercitus ſubſequuntur.Et exinde declarat quomō exīde ſuperbia eſt regina vitiorū:⁊ duces ſub eo ſeptē capitalia .ſ.ināis glozia auaricia inuidia ira accidia gula luxuria.Excercitus horuz capitalium dicit eſſe filias earuz:⁊ quia vt dicit de diabolo iob penultimo. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie:ipſe cum vxore ſua regīa.ſ.ſuperbia cū his ducibus ⁊ exercitibus pugnat ꝺ milites xp̄i.

Quomodo autē duces

eius hortentur ad prelium declarat ſic dicēs:

Inanis nāq̄ glozia deuictū cor:q̄ſi ex ratione ſolet hortari:duz dicit:debes maiora appetē:vt qua poteſtate valueris multos excedere: etiam valeas pluribus ,pdeſſe.Inuidia quoq̄ deuictū cor:quaſi ex ratione ſolet exhortari:cum dicit:

In quo illo vel illo minor es?Cur ergo eis vt equat vel ſuperior non es?q̄ta vales que ipſi nō valent?Nō ergo tibi aut ſuperiores aut equales eſſe debent:ita etiam deuictum cor:quaſi ex ratione ſolet exhortari:cum dicit:que erga te agūt equanimiter fieri nō poſſunt:hec patienter tolerare peccatum ē:qz ⁊ ſi eis ex magna exaſpatiōe nō reſiſtitur :cōtra te deīceps ſine mēſura cumulantur.Triticia quoq̄ diuictū cor ſolet hortari cum dicit quaſi ex ratiōe :Quid abes vnde gaudeas:cum tot mala ō ,pximis portas? Perpende cum quo merore omnes ituēdi:q in tanta cōtrarie amaritudine fellis vertūt.Auaricia q̄z q̄ſi ex ratione deuictū cor ſolet hortari cū dicit : valde ſine culpa eſt:q̄ quedam cōcupiſcis habenda:q non multiplicari appetis:ſed egere pertimeſcis. Et quod male alius retinet:tu melius expendis. Uentris ingluuies:quaſi ex ratione ſolet hortari cum dicit.Ad eſum deus omnia munda condidit:⁊ qui ſatiari renuit,quid aliud q̄z muneri conceſſo contradicit?Luxuria quoq̄ deuictum cor quaſi ex ratione ſolet hortari:cum dicit:Cur te modo in voluptate non dilatas:cuz quid ſequatur ignoras.Acceptum tempus in deſiderijs perdere non debet:qz q̄citius pertranſeat neſcis.

Si enim miſceri deus hominē in voluptate coitus nollet:in ipſo humani generis exordio maſculum ⁊ feminas non feciſſet. Hec eſt igitur ducū exhortatio.hec grego.ibi.quoruz ducum nomina.i.demonum de illis vitijs tētantium ſcriptura non recitet. Nam ducem inanis glozie luciferum vocat:quaſi ferens lucem.iſai.14.Ducem inuidie ſathan:qz interpretatur aduerſarius iob i.Ducem ire labadon.apoc.9.i.exterminator.Ducez accidie belzebub.luc.⁊. interpretat vir muſcarum.Ducem auaritie māmona.mat.6.interp̄tatur diuitie.Ducem gule behemoth.iob penultimo.⁊ interpretatur aīal.Ducez luxurie almodeū tobi.3.c.Regē horr ducum leuiathā.iſai.27.Et interpretatur abdicamentū.Exercitus horū ducum ſunt filie ipſorum vitiorum:quas ibi nominat greg.⁊ ſunt.44.genera vitior:de quib⁹ ſingulis diffuſe habes ī.2ª.p te per totum.

Secundo poſt bellum

oſtenſum ponit p̄s.iuuamen in eo collatum:cum dicit.Precinxiſti me vtute.ſ.tu deus.i.dediſti ,p uidiſti mihi de virtute:qua poſſem pugnare. Et ideo ipſe p̄s.dicebat. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego deſpiciā inimicos meos.Et ſub fiducia diuini adiutorij quilibet debet bellare non in virtute propria:ad qō hortatur apoſtolus ad ephe.6, dicens.Confortamini in domino ſcilicet ſperando in adiutorio ⁊ in potentia virtutis eius :quaz ſcilicet nobis adminiſtrabit:ita tamen q̄ laboretis quantum ex vobis eſt.Unde ſubdit declaratis hoſtibus multis ⁊ crudelibus : propterea ſumite armaturam dei: vt poſſitis reſiſtere in die malo ſcilicet tentationis: Unde greg. Sciens apoſtolus anime certamina cōtra ſpirituales aduerſarios deſudanda:velut preceptor militie p̄ceptum dat militibus chriſti dicēs.Induite vos armaturam dei : vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli .23. queſtione .i .niſi. Et que ſit iſta armatura ſumenda aliqua ex eis ponit in omnibus ſumentes ſcutum fidei : in quo poſſitis ſic omnia tela nequiſſimi ignea extinguere

ꝛ galeā salutis assumite idest spei salutis eterne. Multum enim roborat consideratio ꝓmij: ꝛ accendit ad bellum ꝛ gladiū qō ē verbū dei.s. sumite sicut xp̄s fecit:cum pugnauit cū ātiquo hp̄e te:allegans scripturas:mat.4. State etiam succincti ait in veritate.i.in vera castitate.s.non solum exteriozi:sed interiozi. Sed ꝛ lozicam charitatis opoꝛtet habere:que oēs ỽtutes tāq̄ maleas connexas adinuicem continz. Calceatus sit pedibus ꝛ cruribus armis ꝓtidentie. Jnduit q̄z ꝓ thoꝛace iusticiam:sed nec ei desint sagitte potentis acute oꝛationum:quibus pfodiat inimicū Dextralia quoq̄ foꝛtitudinis cum lancea longa nimitatis:ꝛ non fiat pusillus animo:si bellum ē diutinum. De his ergo armis dicit aplus: arma nostra nō sunt carnalia:sed spualia deo ad ōstructiones inimicoꝝ:ꝛ q̄ deus ꝓcinxit milites suos hac multiplici virtute armoꝝ:ideo ꝛ ipse supplantat inimicos infernales subtus electū suum:qō fuit tertium notatum:dans ei plenam victoziam:sicut in figuraz dauid:ipse inermis coꝛpoꝛaliter:sed armatus virtute dei accessit in singulari certamine contra goliad gigantem terribilem ꝛ armatum totum designantem diabolū foꝛtem nimis ꝛ armatum oī malicia dicens. Tu vēis ad me cū gladio ꝛ hasta ꝛ clypeo:ꝛ ego venio ad te in nomine dñi exercituuz. Et dabit te dñs ī mānu mea ꝛ ꝓcutiā te:ꝛ dabo cadauera castroꝝ philistim volatilibus celi ꝛc̄.i. R.17. Et sic fuit:q̄ lapide funde eū percussit:ꝛ in terra cadē tem gladio eius caput amputauit cū magna gloria in hierusalē reuersus. Sic miles xp̄i cuz fiducia diuine gratie:cū funda humilitatis ꝛ lapide foꝛtitudinis vincit diabolum ꝛ occidit:vt. s. amplius non molestet eū:cum perfecte vicit ꝑm oꝛigenem. Et demū cum triumpho victoꝛie ad supnā hierusalē ascēdit occurrētibꝰ agminibꝰ ānge lis cuz canticis. vnde apoc.z.dī. Qui vicerit dabo ei sedez in thꝛono meo ꝛc̄. Et esto fidel vsq̄ ad moꝛtem:ꝛ dabo tibi coꝛonam vite :videlicz eterne.

Sequit de militia laica

ꝟ mylitare nō ē vꝯ bonū · ꝑ a ſtrīs ꝯpris actꝰ ꝛtigatꝰ · et ꝯdēnatꝰ ·

li:de qua nostra ī hoc titulo versatur intentio:de qua etiaz potest intelligere ad lr̄am. ỽ. ps. Procinxisti me virtute ad bellum. Fuit enim dauid vir bellicosus:vt patet in ꝓmo ꝛ secundo libꝛo Re. Justa tñ certamīa egit ꝛ a deo recognoscēs foꝛtitudinē suam semper victoziam habuit:ꝛ inimicos eius supplantauit.i.vicit:vt saulem ꝛ filiū eius isboseth absalonem amonitas goliath philisteos ꝛ hi. Ubi ꝓmo occurrit notandū q̄ militia non est ars seu status in se ab ecclesia repꝛobatus. Nam aug. in libꝛo de verbis do. ait. Militare non est delictum: sed ꝓpter ꝓdam militare peccatum est:nec rempublicam gerere peccatum esset:sed ideo rempublicam agere:vt diuitias augeas:videl esse dānabile.zz.q.i. Jdē aug. ad bonifaciuz. Noli extimare neminē deo placere posse:qui armis bellicis mīstrat. Jn his sanctꝰ dauid:cui dñs tam magnum testimoniū perhibuit. Jn his etiam plurimi illius tempoꝛis iusti.s.vt machabei iudas ꝛ fratres eius. Jn his erat ille centurio:qui domino dixit. Domine nō sum dignus vt intres.zz.q.ꝓma.noli. Unde ꝛ milites venientes ad iohannem baptistam dicētes:Quid faciemus ꝛ nos.s.pꝛo salute nostra.nō dixit:dimittatis militiam:sed quid?nemine z cōcutiatis:nec calumniam faciatis .estote contenti stipendijs vestris. luc.z. vt ergo valeat, dicere cū ps. Procinxisti me virtute ad bellum ꝛc̄. tria dꝫ seruare. Ꝓmo vt virtuose se habeat. Secundo :vt ab illicitis abstineat. Tertio:vt bellum iustum suscipiat.

Quantum ad ꝓmum

debet miles a deo foꝛtitudinem recognoscere: fidem etiaz hosti seruare:pura intentiō ꝓ pugnare:victis hostibus misericoꝛdiam ꝓestare. Hec omnia notat augꝰ scribens ad bonifacium. Dicit enim hoc ꝓmum cogita:quādo armaris ad pugnam:virtus tua etiam coꝛpoꝛalis donum dei ē si cogitabis de dono dei:non facies contra dominum. Fides etiam quando ꝓmittitur hosti seruanda est:contra quem bellum geritur:quanto magis amico pꝛo quo pugnatur. Pacem habere voluntatis:bellum autez debet esse necessitatis:vt liberet deus a necessitate.ꝛ conseruet in pace. Esto bellādo pacificus:vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatem vincendo perducas.ꝛ j. Sicut bellanti ꝛ resistenti violentia redditur: victo capto misericoꝛdia debetur :maxime ī q̄ pacis perturbatio non timetur. Hec august.zz.q i.noli.

Quid autez sit de iure

militari ostendit Jsidoꝛus dicens. Jus militare est belli inferendi solēnitas federis faciendi noxi:signo dato egressio in hostem vel pugne commissio. Item signo dato receptio. Item flagitij militaris disciplina:si locus deseratur. Stipendioꝝ modus dignitatum gradus:ꝓmioꝝ honoꝝ:veluti cum toꝛques vel coꝛona donatur Ꝓde decisio ꝛ pꝛo personarum qualitatibus ꝛ laboꝛibus iusta diuisio ac ꝓncipis poꝛtio:ī de cre.di.i. vbi dicit glo.q̄ qui fugit de bello publico est infamis secundum canones :sed secunduz leges capite punitur. Jmitetur ergo bonus miles beatum martinuz militē qui castissimus fuit in armis: humilis:pauperibus misericoꝛs:vt patet de media chlamyde data paupi:immo chꝛisto in foꝛma pauperis nudi:suis dominis obediens. Jmitetur ꝛ mauritium cum socijs:qui militabat pꝛo republica contra hostes romanoꝝ sed moꝛtem per martyrium sustinuerunt pꝛo veritate fidei :ꝛ cultus diuini: seruantes illō ecclesiastici, quarto, vsq̄ ad moꝛtem certa pꝛo iusticia.

Quantuz ad secunduz debet se miles abstinere a rapinis. Naz vt ait augustinus. Propterea quadam ꝓuidentia sunt militibus constituta stipendia: ne duz sūptus queritur predo crassetur. zz. q. i. militare. a luxurijs: quibus illud bouum genus est totū iplicatū in omni specie eiusdem: a blasphemijs a ludis delitijs z ebrietatibus a sacrilegijs z alijs vitijs: sed hodie talib⁹ vitijs pleni sunt. Equidem militaris disciplina: quam vegetius senatum docuit: hodie euanuit. Ait enim eos esse aptos armis: qui sub diuo z labore nutriuntur solum patientes: vmbre negligentes: balneozum nescij: z deliciarum ignari: ꝓco cibo contenti: quibus gestare ferrum fossam ducere: omnis fere consuetudo de iure est. Sed nunc milites pugnant cum ebrietatibus vacant ocio z eneruitati: nomen z titulum militie debonestant: non similes iude machabeo: qui ꝓtegebat castra gladio: sed similes diabalo: qui captiuos suos crudelissime cruciat imitantes milites pilati: qui accipientes iesum spinis cozonarunt: z spuentes z blasphemantes eum derisserunt multipliciter. Ludentes insuper vestimēta xp̄i: vt ps in euangelio. Et si nunc milites nostri in expedi tione ire contingat: somarij eozum non ferro sed vino: non lanceis sed caseis: non ensibus sz vtribus: nō hastis sed verubus onerantur: quasi vadant ad cōuiuium non ad bellum. Clypeos hñt optime deauratos: predam potius hostiuz: q̄ ab hostibus: z eos referunt virgines z̄intactos bella z conflictus in sellis z clypeis depingi faciūt: in se quadam imaginaria visione delectent ī pugnis: quas videre vel ingredi non audēt. Unde cum scipio africanus scutum cuiusdam vidisset gemmis z auro oznatum dixit se nō mirari: si tāta diligentia honozasset: in quo plus haberet presidij q̄ in gladio. Sicut autem quidam philosopbus pericles ait. Non pictura non aurum non lapides: sed scutum diuulsum: fracta galea: gladius facies vulnerata cedūt militibus ad oznatum. Sed certe tota ars militie hodierne cōuersa est in latrocinium: z nulla fides pietasq; viris: qui castra sequūtur pleni sunt proditionibus furtis: sacrilegijs periurijs blasphemijs crudelitatibus erga captos etiam iniuste. crapulis ludis sodomijs nullum respectum babentes ad iusticiā belli eius: qui eos conducit: sed ad rapinā z maius stipendium. Et de hijs militibus dr̄ de pe. di. 5. falsas. q̄ non potest talis miles vere agere penitentiam nisi dimiserit militiam. Intelligit enī de iniusta militia: z ideo videant confessores quomodo tales absoluant. Ber. in sermone ad milites tēpli: qui bellant contra infideles: sic ait ī sermone. Quis hic o milites tam stupendus erroz ac furoz tantis sumptibus ac laboribus militare: stipēdijs vero nullis: nisi aut mortis aut criminis? opitis eās sericis: z pēdulos nescio quos pāniculos lozicis super induitis: depingit] bastas clypeos z sellas: frena z calcaria auro z argento circūoznatis: z cū tātā pōpa pudendo furoze z impudenti stupoze ad mortem properatis? Militaria sunt hec insignia: an muliebria potius ornamenta? Nunquid forte hostilis mucro reuerebitur aurum: gēmis parcet: serica penetra nō poēit Deniq; ipsi sepius certiusq; experimini tria esse precipue necessaria plianti: vt. s. strenuus īdustri usq; miles z circūspectus sit ad se seruandū: z expeditus ad discurrendum z promptus ad feriendum. Uos per contrarium in oculoz grauamen ritu femineo comam nutritis longis ac ꝓfusis camisijs: ꝓpria vobis vestimenta obuoluitis delicatas ac teneras manus amplis z circūfluentib⁹ manicis sepelitis: nec aliō ūter vos bella mouet: liteq; suscitat: nisi aut rationalis iracundie mot⁹ aut inanis glozie appetit⁹: aut terrene qualiscūq; possessionis cupiditas: talibus certe ex cāis neq; occidere neq; occūbere tutum est. At vero milites xp̄i securi preliantur prelia dñi sui: nequaq; metuentes aut de hostium cede peccatuz: aut de sua nece periculum: quando quidem mors pro xp̄o vel ferenda sit vel inferenda. Miles inquā xp̄i securus interimit securioz interit: nec cuz malefactoz occidit homicida: sz vt ita dixerī malicida: et plane vindex z xp̄ianoz defensoz reputat̄ur. In morte enim pagani xp̄ianus gloziatur q; xp̄s glozificatur. Non quidē vel pagani necā di essent: si quō aliter possent a nimia infestatione vel oppressiōe fideliū cobiberi. Nunc āt melius est: vt occidāt̄ur: q̄ certe ꝛlinquaē virga peccatozum super sortē iustozum: ne forte extendāt iusti ad iniquitatē manus suas. Quid enī si percutere in gladio oīo fas nō est xp̄iano? Cur igit̄ preco saluatoris contentos foze stipendijs suis militibus indixit: z non potius eis oēm militiam īdixit? Proinde dissipentur gentes que bella volunt: z abscidantur: qui vos conturbāt. Exerceaē gladius vterq; fideliū in ceruices inimicoz ad destruendaz oēm altitudinē extollentē se aduersus deū: q̄ est fides xp̄ianoz: ne forte aliq̄ dicāt gentes: vbi ē deus eoz rē. hec oīa ber. Dicit belinandus. Cōsecratio militis hec ē: cōsuetudo solēnis: vt ea die qua qs cingulo militari decozatur ecclīam solēniter adeat: gladioq; super altari posito z oblato: q̄ si celebri ꝓfessione facta se ipsuz altaris obsequio ꝺnoueat: z gladij. s. officij sui iugem deo spondeat famulatū. Eis ergo ꝓ eccl̄ia plurimū cōtra eccleſiā lz nihil. Aut enim plus aut nō min⁹ i sua ꝓfessione faciūt q̄ epi vl̄ abbates qui cedulā offerunt. Et in quibusdā locis mozis est militē in crastino cōsecrādū tota nocte in oratione stare. Et vt dicit vegetius. Jurant milites strenue se facturos oīa q̄ mandauerint ꝓncipes: z morte nō recusaturos ꝓ republica: cuius militie sunt ascripti: z sic obseruare tenentur.

Quantum ad tertium

s. de iusticia belli: ad quaz debet attendere miles

seu stipendiarius: vt licite militet. Nō sm tho. 2ª 2ᵉ. q. 40. artº primo i corpore qōnis. ad hoc vt bellum sit iustum: tria requiruntur. Primū est causa iusta: vt. s. illi contra quos agitur bellū: aliqua culpa meruerint: qz. s. punire neglexerunt: quod ab eis iprobe factum est per iniuriā. 23. q. 2. dñs. vbi dicit augº. Iusta bella diffiniri solent: q̄ vlciscuntur iniurias: sic gens vel ciuitas plectenda ē: que vel vindicare neglexit: qō a suis improbe factum est: vel reddere qō per iniuriam ablatuz ē. Sed z hoc genus belli sine dubio iustuz est: qō deus imperat qui nouit quod vnicuiq; debz fieri. In quo bello ductor exercitus: vel ipse populus non tam actor belli q̄ minister iudicandus ē. Dec augº. in. d. c. dñs. z in. c. se. ait idez. Iusta bella agebantur a filijs israel contra amorreos: qa inoxius transitus negabatur: qui iure societatis humane patere debebat. Secūdum est intentio recta: vt. s. fiat non ex odio vel auiditate p̄de: sed zelo iusticie z charitatiue: vt bonum promoueatur z malū euitetur. 23. q. i. quid culpatur. vbi augº dicit cōtra manicheos. Quid culpatur i bello: an qz moriuntur quandoq; meriti: vt dñent in pace victuri: hoc reprehendisse tumidum est: non religiosorum: nocendi cupiditas vlciscendi crudelitas: implicatus atq; placatus animº: feritas rebellandi: dñandi libido: z si qua similia. Dec sunt q̄ in bellis iure culpantur: que plerūq; vt etiam iure puniant aduersus violentias resistentium siue deo siue aliquo legitimo iubente gerenda ipsa bella suscipiūtur a bonis: hoc in. d. c. quid culpatur. Nō tñ hic q; cum habet gs alis iniustum bellum contra aliquem: q̄uis nō sit iustū ex intentione. s. qz ex odio z animo malignādi facit: licet grauiter peccet: tamen de dānis datis z rebus ablatis ab eo non teneretur ad satisfactionem: saltem vsq; ad illam q̄titatez: in qua sibi ille tenebat: seu quouscq; se ad iusticiā faciendam offerat. Tertiū est auctoritas principis. Unde augº. in. d. c. quid culpat ait. Ordo ille naturalis mortaliū paci accōmodatus hoc poscat: vt suscipiendi belli auctoritas atq; consilium penes principes sit: sed si humana cupiditate bellū geritur: non nocet sanctis: in quos nō habet quis potestatem nisi desuper datam. Non enim potestas nisi a deo iubente vel sinente: ergo vbi iustus etiam forte sub rege homine sacrilego militet: recte pōt illo iubente bellare. s. si bellū est iustum vel saltem dubium: vt ibi in fi. dr. hec augº. Et dr princeps hic papa vl impator z alie dignitates inferiores hñtes tamen iurisdictionē super eo cui mouetur bellū: z hoc q̄tū ad inferendum bellū: sed ad resistendum seu defendendū se ꝺ iuste mouētē nō regrit auctoritas p̄ncipis: qz de iure nāe vi vi repellit. i. repellē lz a se z socijs cū moderamine tñ inculpate tutele z īcōtinēti: ex de homi. c. significasti. z. 23. q. 3. nō iferenda. Inno. z hosti. addunt: q; ex īteruallo non lz: imo dz adiri iudex captoris z eius auctoritate recuperari res. Nam si quis p̄pa auctoritate violenter ceperet etiā suam: cadit a iure suo. s. in foro contēcioso z perdit eam. Et hoc nisi forte non posset eam consequi per iudicium: vt nō. di. i. ius gētiū

De stipendiarijs z de bellis iustis vel iniustis. Capit. z.

Ciendū, quod sunt duo populi. s. populus romanº z populº extraneº. De populo romano sūt primo omnes: q; obediūt pplo romano. Nam pplus accipit p toto imperio: vt. l. roma. ad munici. Quidam nō obediūt in totū: sed in aliqbº: vt qz viuūt legibº imperij: z fatētur ipsum dñm orbis: vt sūt ciuitates lombardie z similes: z isti sūt de pplo roma. Nam cū in aliquibº iurisdictiones exerceāt: ipaz retinent: vt. l. si prius de aqua plu. Quidaz sūt populi: qui nullo modo obediunt imperatori: nec viuūt imperij legibus: sed dicūt hec facere se ex priuilegio: vt veneti: z isti etiam sunt de populo roma. qz precario hec tenent ab imperatore: z ipse reuocare potest q̄cunq; voluerit: vt. l. si quis. in prin. de leg. i. Preterea illud priuilegiū illis concessum debet esse accōmodatū vt non priuētur ciuilitate ro. Quidam sunt populi: qui nō obediunt imperatori: z asserunt sibi hoc ꝓpetere ex cōtractu: vt sunt ꝓuincie subdite romane ecclesie: que asserunt sibi hoc cōpetere ex donatione cōstantini z aliorꝫ imperatorꝫ: z isti etiam sunt ꝺ populo romano. Nam ecclesia exercet ibi iurisdictionem: quā hēbat imperium. Unde nō desinūt ꝓpterea esse ciues romani. Et si quis diceret imperatorē non eē dñm: diceret contra textū euangelij: vbi dr luce. 2º. Exijt edictuz a cesare augusto zc. Pplī āt exnei sunt: q; nō fatent imperatorem dñm eē: vt greci qui dicunt imperatorez suum eē dominum suum. Item tartari qui dicunt lo grancane dominum esse. Saraceni maumethem: qui dicunt suum esse dominuz. Inter istos tamen ē differentia. Nam quidaz sunt nobis federati: vt greci contra turcos. Quidam sūt cum quibus nihil facere habemus: vt sunt iudei. Quidam sunt cum quibus habemus pacem: vt sunt tartari: Naz mercatores vadūt ad illos: z sui veniunt ad nos. Quidam sunt cum quibº habemº guerram actualem: vt sunt saraceni z hodie cuz turcis: qui tēporibus istis valde nos molestant z vtinam xpianitatem non occuparent. Infertur igitur: q; cum imperator sit p̄nceps sedis: superiorem nō habens in secularibus: nisi forte vt dixi: q; ipse non pōt indicere bellum contra hostes suos: z hoc ē belluz de quo loquit lex hostes. ff. de cap. Bellum autem indicitur a pplo ro. vel imperatore: adeo q; si imperator indicit bellum cū aliquibus italie rebellibus: vendicat sibi locum effectus publici belli: quia idem si repugnent officiali imperatoris vl pape: nō ꝓpter impatorē

¶ q bellū iniustū mouet. ul' dat auxiliū tale q̄ sine eo nō fieret. peccat mortaliter. et tenet̄ ad restitutionē.

vel papam. Jo. de lig.

Item dominus vel qui/ cunq; alius iniustū bellum mouēs vel ita iuuās q̄ sine eo nō fieret: vel faciēs cōtra aliquos vltra peccatū mortale graue qđ cōmisit: tenetur ō oī/bus dānis datis his: cōtra quos mouit bellū. Tenetur ēt suis ꝓpriis hōibus de dānis: que recepe/runt ab aduersarijs qui iuste repugnabāt: si iu/uerunt eum bona fide: aut si fuerunt inducti eius consilio timore vel coactione de se nō erant fa/cturi: nō āt tenentur si mala fide iuuissent: sciētes eum habere iniustū bellum ⁊ voluntarie. Et sili/ter tenentur oēs: qui fuerunt ꝓncipales in tali bello: ita q̄ sine eis non fieret. Alij vero tenent̄ de dāno: qđ ipsi intulerunt opere vel v̄bo. Guil. De cōtentis in his sequentibus interroga: ꝓout tibi videtur expediens. Item dūs vel quilibet alius iustū bellum faciens: si crassandi aīo vl' ma/liciose tulit dāna aduersarijs: cum alias sibi pos/set consulere: peccauit moraliter ⁊ tenetur resti/tuere. Unde cōpensabuntur illa cū dānis: ꝓpter que bellum motum est. Peccant etiam moztali/ter illi: qui agunt bellum ex odio vel intentione dānandi quoscūq; vt faciunt stipendiarij cōiter Guil. Itē ſ habens iustum bellū notabiliter ne/gligens fuit in defendendo suos: tenetur eis ō dā/nis receptis: alias nō. Tenetur etiam oībus illis quos vocauit de dānis: si q̄ receperūt: nisi illi ve/niant ex debito vel cā humanitatis vel cōsangui/nitatis. xxiij. q. iij. c. non inferenda. ⁊ alijs. c. ꝑm guil.

Itē hns iustū bellū vel se reperiens in ipso ad bellandum: si spoliauit clericos vel religiosos vl' conuersos vel pegrinos: tenētur restituere: q̄cūq; sit: cū illis: qui hnt iustū bellum: ⁊ peccat moza/liter talia scienter faciendo: nisi licentiā haberēt a prelatis ecclesiasticis habētibus iurisdictiones supza illos: vel nisi eēnt victualia ecclesiaꝝ ⁊ cle/ricoꝝ. Si spoliauit rusticos vel mercatoꝛes vel euntes ⁊ redeuntes ⁊ ī agricultura existētes ⁊ aīalia quibus arant: ⁊ semina eoꝝ: etiam talis rapinā fecit: extra de treuga. c. ĩnouamus. in quo c. sic dr. Presbyteri monachi conuersi peregrini mercatoꝛes rustici euntes ⁊ redeuntes vel ī agri/cultura existētes: ⁊ aīalia q̄b' arant ⁊ seīa portāt ad agrum cōgrua securitate letentur. Sup quo c. bēricus boych facit hanc distinctiōem: q̄ du/plex est treuga: que securitatem ponit bello non definito: Una est cōuentionalis: que ex cōuentio/ne ptiū formaz recipit: ⁊ seruanda est: dū per ad/uersarium vel partem aduersam seruaī: alias nō di. xcv. esto. Alia est canonica: ⁊ ista duplex. Una est perpetua: ⁊ ista gaudent persone cōtente ī. d. c ĩnouamus. Alia tpalis que ad ōēs extenditur: ō qua co. ti. c. i. ⁊ habes. J. in. e. c. Et subdit henric' Intellige q̄ treuge canonice sūt ꝑseruande: dum seruat eas aduersarius: alias nō. Nam si conuen/tionales nō sūt seruande: cum aduersarius non seruat: vt dictum est: que tamen sūt fortiozes: ga

¶ bello magno ē dnc.

de iure naturali diuino ⁊ humano ligantes: mul/tominus canonice: ar. extra de elec. c. cum in cun/ctis. Sili' ēt subditi ĩiuste bellātes: si ī tali bello nō prestēt dūis auxiliū ꝯsiliū vl' fauoꝛē: nō sūt spo/liandi: vel in aliquo puniendi: ēt si dūs ꝑdictoꝝ in dicto bello vteretur bonis eoꝝ eis oblatis. Ri/car. in. 4. circa hoc sic dicit. Illi qui in guerris sci/enter inferūt damnū ĩnocētibus: tenent̄ illis ad restitutionē nō obstante cōsuetudine cōtraria. Illi āt in guerris innocentes non sūt: qui habēti bellum iniustum fauent directe vel indirecte de/ꝑsonis vel rebus. hec ille.

Item si fecit incendiuz ponendo. ſ. ignē in domo vel agro vl' victualib' studiose ēt aduersarioꝝ: contra quos agebat iu/stum bellū ꝑpa voluntate sine ordinatione vel voluntate superioris: talis ēt dr ĩcendiarius: mor/taliter peccauit: ⁊ tenetur ad satisfactionē. xxiij. q. i. quid culpatur. Et ĩquiratur si scit ꝓpter hoc fu/isse factā excōicationē vel denuntiationē suam: eēt ibi excōicatio q̄ synodales: q̄ tūc esset casus papalis. ſ. quo ad excōicationē. ſ. qñ facta sup h° excōicatione eēt postea publicatus. Et idem in habente iustum bellū: ⁊ ex mandato incendium faciendo. Item si in iusto bello existens illud qđ abstulit aduersarijs sibi retinuit: ⁊ nō ꝓtauit ꝑn/cipi belli vel totum vel ꝑtem: vt ipse ꝑnceps oz/dinauit: rapinam fecit: di. xc. c. ius militare. ⁊ xxiij. q. v. dicat aliquis. Itē subditus agentis bellū ⁊ ī bello eū sequens: si sciuit eū habere iniustū bel/lum: q̄ tunc sequendo non excusatur a peccato: nec a satisfactiōe dāni dati: dānificando ipse per se: sed si post cōsiliū pitoꝝ super hoc remānsit du/bius de iusticia belli: tunc talis est excusatus: qa in dubio dr obedire: sed nō excusatur dūs. xxiij. q. i. quid culpaī ray. Itē subditus vel amic' agentis bellū vel stipendiarius stipendio cōductus: si fu/it in bello nō solū iniusto: sed ēt de quo dubitaī vtrum eēt iustū: peccat moraliter: ⁊ si est iniustū tenetur de dānis datis. ray. Uñ nō q̄ stipendia/rius quilibet: qui indifferenter vadit ad bellum nō cōsideraī de iusticia vel iniusticia: sed de stipē/dio paraī cū quocūq; se ponere: ē in magno sta/tu aīe sue: nec talis dr absolui: nisi vel dimittat ar/tem: vel dicat saltē se dispositū ad nō recipiēdu se in bello: nisi qđ sciuerit iustū abstinendo a ra/pina ⁊ dānis indebitis: ar. ad hoc de pe. di. v. sal sas. ⁊ c. frēs.

Itē si hns iustū bellū: si vltra id qđ satisfactū ē sibi ⁊ suis de oī dāno ⁊ opis labo/re: vl' donec se offerat ad satisfactionē plus abstu/lit: vel dānificauit: ō illo pluri tenet̄: nisi forte eēt talis hostis: q̄ ꝓpter hereſiz vel aliud hi' ei' bo/na eēnt p edictū publicata. Guil. Itē si hosti mē/titus est vl' ꝑmissū fregit: grauiter peccauit: quia hosti. ēt fides kuāda ē. xxiij. q. i. noli. ⁊ hoc nisi ⁊ ip/se fregisset ꝓus: q̄ frāgenti fidē: fides frāgaī eidē.

¶ in bello mendacij. peccat mortaliter. et tenetur ad restitutionē.

Itē nō q̄ papa tāq; vniuersalis ꝓnceps: ⁊ pōt ĩdicere bellū ĩfidelibus ⁊ ĩdulgentias cōcedere

ꝑ si bellū hꝫ imperator ꝯr ꝓp̃ ul'em maz̃ subditi eius nō tenẽtur ei obedire in bellando ꝯr eccl'am maz̃.

ꝑ de bello fiũt duĉs comites ꝯ nobiles.

ꝑpter recuꝑatiõem terre ſancte:q̃ cõſecrata fuit morte xꝑi. Itẽ qꝛ fuit ꝑ mortẽ xꝑi victa iuſto bello ꝑ ĩperatorẽ romanũ:ꝑ poſtea ſpoliat⁹ fuit ꝑ ĩfideles. De iſta materia.ſ. de ptãte pape ſup fideles ⁊ infideles pulchra ⁊ vtilia nõt ĩno:ex de voto.c.ꝙ ſuper his.q̃ cã breuitatis dimitto: ſed videre potes ſupra in ti.de dõnis. Itẽ nõ ꝙ nõ licet alijs indicere bellũ vniuerſale ſine ꝓncipis auctoritate:⁊ eſt rõ. Nã nemini ſiñ lnia ꝓncipis lz violare iura ꝓncipũ :ius ãt violat:ꝙ ſine iuris auctoritate manu regia ius ſibi dicit:vbi bẽatur copia ius dicentis:iccirco ſine eius auctoritate nõ licz. Soli ergo ꝓncipi cõpetit ſua auctoritate:cũ nõ bẽat ſuꝑiorem ad quẽ recurrat ꝑ iuſticia conſequẽda:hodie tñ:qꝛ non ſũt populi cognoſcentes ſuꝑiorẽ de facto nõ requirit ſuꝑioris auctoritas cũ nõ recognoſcunt:ĩmo tota die ĩducunt̃ a ꝑte cõtra ꝑtem:nullo alio requiſito. Jo.de.lig.

Jtem ſi imperator cõ/

tra eccl'iam mouet bellũ:ſubditi eius nõ tenent̃ ei obedire in bellando cõtra eccleſiã. Nã imꝑator ẽ aduocatus eccleſie:⁊ tenet̃ cã defẽdere: iccirco nõ poteſt ĩpugnare:de reſti.ſpo.c.cõquerẽte. ĩmo indicendo cõtra eccleſiã bellũ:meretur ꝑdere ꝓuilegium ĩdicendi bellũ:cũ illo abutatur. ii.q.3.ꝓuilegiũ.etiam qꝛ papa ſuperiorẽ.nã examinat imꝑatorem reꝓbat ⁊ deponit ipſum:de elec.c.venerabilẽ. Nõ ergo tenentur ſubditi iuuare ipſũ cõtra eccleſiã:ĩmo ⁊ papa poteſt abſoluere eos a vinculo fidelitatiſ.15.q.6.nos ſãctoꝝ. Jo.de lig. Itẽ ſi papa bellũ mouet cõtra ĩpatorem ſciſmaticũ hereticum vel alias vſurpantẽ iura eccleſiaꝝ:oẽs fideles tenentur adiuuare papaz:⁊ ẽt vaſalli imꝑatoris abſolui ꝑſit a iuramẽto:quo tenentur vel declarari non teneri.15.q.6. nos ſanctoꝝ.⁊.c.iuratos. Jo.de lig. Itẽ ſi rex habet cãm contra ĩpatorem: vel ĩpator cõtra regem:qui non ſubeſt illi:nõ erit alius:coram quo querimonia ꝓponatur niſi papa:tñ paſſus iniuriam peccaret mouendo bellũ:ſi alter offerret ſe ad ſatiſſactionẽ. Guil. Item ſi comes hz aliqd contra regez:⁊ rex humiliter requiſitus per ꝓtes nollet ius exhibere: credo ꝙ ſi ius ſuũ defendat armis cũ moderamine nõ peccat. Jmpugnare vero regem auctoritate ꝑa non poterit:ſed denũtiare hz pape:qui poterit excõicare:⁊ creſcente cõtumacia dare auctoritatẽ monere cõtra illũ arma: vel conqueratur coram ĩpatore:ſi rex illi ſubſit:⁊ illius auctoritate ſi oꝑtuerit mouebit bellũ. Guil. Itẽ ſi vaſallus comitis hz aliquid contra comitẽ:requirenda eſt auctoritas regis: ſed ſi comes hz aliquid cõtra ſubditũ ſuum:nõ ꝑpter hoc dz ſibi ius dicere:ſed vel auctoritate ꝓncipis ſuꝑioris gladiũ ſumat:vel ad dioceſanũ vaſalli recurrat: cui ſi vaſallus obedire recuſauerit : excommunicabitur rõne peccati:extra de iudi.nouit.⁊ ſi per ãnum perſtiterit:tunc dioceſan⁹ ipm ⁊ res eius capiendas exponat:ar.ii.q.3 rurſus.⁊.c.quiſq;.extra de here.c.excõicamus.

Itẽ queritꝝ ſi baro vnius regis puta hiſpanie moueat bellũ ipſi regi:⁊ mandet oĩbus hõibus ſuis:vt iuuent ipſũ in bello cõtra regẽ:nũquid teneantur:cũ iuraverint ipſũ iuuare cõtra oẽm hominẽ? Rn̄.ꝙ non.nam baro mouens guerrã regi incidit ĩ.l.iuliam maieſtatis.l.i.ff.ad.l.iul'.⁊.6.q.i. ℌ.vero. Nã rex hiſpanie eſt ꝓnceps in regno ſuo:⁊ opẽ non fert qui peccando iuuat. 14.q.3.ſi res.nec præceptum eos excuſaret. ii.q.3. ſi dñs. nec ſacrm ad hoc ligat:qꝛ non eſt inuẽtuz:vt ſit iniquitatis vinculũ.22.q.5.inter cetera. Jtem queritur:cũ baro vnius regis:puta hiſpanie mouet guerrã alteri baroni:⁊ rex hiſpãie mouet bellum regi granate:baro mandat hoĩbus ꝙ iuuẽt ipm:rex ẽt mandat eiſdẽ hõibus:vt iuuẽt ipſum ⁊ cõcurrunt mandata:quẽ ꝑmo iuuare teneãtur? ⁊ vr:ꝙ ꝑmo baronem.nam baroni ſunt ſubiecti rõne fidelitatis ⁊ rõne iuriſdictionis:regi autem ſunt ſubiecti rõne iuriſdictiõis generalis tñ:⁊ ſic due rõnes vincũt vnam. Jn contrariũ vr:nã vocati a rege ſunt vocati ad maius tribunal:⁊ ſic ꝓferendũ:di.18.ſi epiſcopi.⁊ ẽt qꝛ rex vocat ꝓ cõi bono ⁊ defenſa cozone:⁊ ſic iurigentiũ obediendũ 23.q.3.fortitudo. Nã ꝓ defenſione patrie licitum ẽ ꝑrem interficere.ff.de relig.⁊ ſũp.lu.l.minime.⁊ hec vera. Johãnes de lig. Itẽ queritur de vaſallo nõ legio diuerſoꝝ dñorum:qõ ẽt eſſe poteſt rõne diuerſorum feudoꝝ:ſi vterqꝫ dñoꝝ ſimul requirat eũ vt iuuet ipſum in bello:ſi vtrũ cꝫ debet iuuare an alterum:⁊ quem illoꝝ. Rn̄° quidam dicunt locum eſſe gratificationi:exemplo ſerui duoꝝ dñorum qui ſi viderit vtrũqꝫ dominum interfici:iuuare poterit quem voluerit. Alij dicunt ꝙ iuuabit ꝓiorem dñm: ⁊ cui ꝑmo iurauit.nam ꝓiorem fidelitatem ſeruare tenet̃. tutius tamen eſt:ꝙ ꝑmo ſeruiat perſonaliter:ſecundo per ſubſtitutũ:ſi hoc patiat̃ natura feudi Jo.de leg. Itẽ queritur:ſi vaſallus tenetur iuuare dñm cõtra patrẽ:vt ꝑrem contra filiũ. Reſpondit glo.zz.q.5.de forma.tenet ꝙ ſic. Naz ſi filius ſolum vinculo nature obligatus ẽ patri: ſed vaſallus dño vinculo iuramẽti:ſed glo.in.c.qñ multos.ii.q.3.aliqualiter ſentit contrariũ:putarẽ hic ponderandã qualitatẽ impendendi ſubſidiũ Jo.de lig. Itẽ queritur an ciuis duaꝝ ciuitatum tenetur iuuare vnã contra aliam? Rn̄° dic vt dictũ eſt in vaſallo duoꝝ dñorum. Jtem queritur:ſi vaſallus vocatus a dño teneatur ipſum ſequi in ptibus vltramarinis ad bellandũ cõtra barbaros? Rn̄° ſi dñs eſt ſtatus talis ⁊ conditionis:ꝙ ꝑdeceſſores ⁊ ipſe cõſueuerũt illuc accedere:⁊ vaſalli ipm ſequi:tunc tenentur exẽplo liberti:qui tenet̃ ad opas cõſuetas.ff.de op.liber. l.opere.ꝑſtabũtur ãt a dño ſũptus moderati arbitrio boni viri. Si ãt ſit talis:qui nõ poſſit nec cõſueuit:tunc ſecus. Doc ẽt tangit ſpeculator ti.de feudis.ℌ.ipm. Jo.de lig. Itẽ queritꝝ an ſerui teneãtur vbiqꝫ ſequi dñm ad bellũ. Rn̄° de his ñ

est dubiū: cū in eos dñi plenam habeant ptātem dūmodo nō nimis seuiant in eos. Liberti autez tenentur ad opas ꝑpositas: nec ꝛsolite possūt eis ipōi. Jo. ō lig. Jtē q̄ritur de cōfederatis: si dominus poterit eos ꝓuocare ad bellū: ita q̄ teneā tur ipm iuuare. R° confederati sunt plene liberi ꝛz ad aliqua teneātur ex pacto. Jn his tñ ponderanda est cōuentio ꝛ conuentiōis modus: vt ad vnguē seruetur. ff. de pac. l. i. Jtē queritō bis qui subditi rōne iurisdictionis tm̄modo: nō autē sunt vasalli tenētur ad bellū accedere? R° tales tenentur ad bellū accedere: nec agēt ad ptita: q̄ hoc faciunt ex debito. Fallit hoc regulare dictū in quibusdā ꝑsonis: que excusātur ab onerib⁹ ꝑsonalibus: vt minores ꝛ senectute grauati: qdā infirmitate: quidā liberoꝝ numero qdam ꝓfessione quidā sexu: vt mulieres. Jo. de lig. Jtem si dux exercitus mandauit: ne quis ꝓsūperet ī hostes sub pena capitis: si quis miles cuz comitiua militū: quib⁹ ꝑat ꝓsumperet ī hostes: ꝛ eis cōflictum daret, capite dz puniri. ff. de re mili. l. de sertorem. §. in bello. Mā malū nō excusatur ꝓp bonum qō sequit. 56. di. c. vndecūq; ꝛ facta non sūt ab euentu notāda. zz. q. 5. de occidendis. pōt tñ a duce vel ꝓncipe ipa pena remitti. ff. de pe. l. bestias. Jo. de lig. Jtē duce belli capto venia est cōcedenda humiliato ꝛ resistere volenti: nisi per venie concessionē pacis perturbatio timeat: tūc n. plectend⁹ ē. Un̄ aug⁹. zz. q. i. noli. dicit q̄ sicut debellanti ꝛ resistenti violentia debet: sic a victore capto venia cōceditur: maxime ī quo pacis perturbatio nō timetur. Et exponunt hugo ꝛ archid. maxime. i. tm̄. ꝛ ferunt: q̄ per illā expositionez carolus fecit amputari cozzadiū. Jo. de lig.

Jtē si dñs mouit iustū bellum: an teneant accedere vasalli cū armis ꝛ equis ꝛ expensis ꝓpris? Jnno. tenet q̄ non. nisi ex pacto speciali ad hoc sint obligati: cū ipi nō teneantur ad personalia. Unde de iure vasalli nō tenentur: nisi ad ea que cōtinentur in canōe de forma. zz. q. 5. nisi ex speciali cōuentione ad aliud obligētur. Jo. de lig.

Jtē q̄rit an libere accedētes ad bellū obligēt sibi illū: ī cui⁹ seruitiū vadūt si ī dānū ꝛcidūt: vt pote: si ī bello perdūt arma equos: siue capiātur siue eūdo siue redeūdo. R° si accedunt vocati a dñis ꝛ rogati: ꝛ non motu ꝓpo: sed requisiti: tūc bñt actionem mandati contra dñm: si cōtingat ipsos aliquid perdere: vt supza dictuz est: nisi appareat: q̄ cā pietatis būanitatis vl parētele hoc faciunt. zz. q. z. nō inferēda. ii. q. z. dixit dñs. Et si opponas dicendo dñm non teneri: qz talia perdunt casu fortuito: de quo quis nō tenetur ex de bōi. c. iohannes. R° iste est casus fortuitus: q̄ potuit ꝛ debuit ꝓuideri: qz verisimiliter hec contingunt in bellis: qz vt dr. z. R. ii. varius enī est euentus belli. Et ita nōuit īno. in. c. ficut de iure iuran. Jo. de lig. De cōmodantibus āt vl locantibus equos ꝛ arma euntibus ad belluz: si amittāt seu auferantur: dicit idē id iuris esse: q̄ dictum est cōiter de cōmodato locato ꝛ conducto supza pte zª. ti. i.

Jtem queritur an non vocati ad bellū: sed mō ꝓpo accedentes ad bellum obligent sibi illum: in cuius seruitiū vadūt? R° si animo donandi hoc faciunt: vtputa pietatis humanitatis vl parentele: tales non agent. zz. q. z c. nō inferenda. Si āt aīo obligandi illū: cui⁹ negocium gerunt: tunc agent vi negocioꝝ gestoꝝ ꝛ tunc sufficit vtiliter gestū ceptum. Jtē queritur de accedentibus ꝓpo motu: cōtradicentibus tñ illis in quoꝝ subsidiuz vadūt: nunquid tales agent seu obligent illū: in cuius seruitiū vadunt vtiliter incipiendo: ꝛ feliciter implēdo? Et vr q̄ sic ad similitudinē eius: qui trahit aliquē inuitū de domo ruitura. zz. q. 4. ipsa pietas. qz inuito potest concedi beneficiū. 45. di. ꝛ qui emendat. sic tenet glo. in medico medicante alicui contra voluntatem suā. 83. di. in sūma. R° Credo cōtrarium in casu ꝓpositō: nec ꝓpterea repzobo glo. p̄ dictam: imo credo q̄ vex dicat in infirmo: hoc dico: qz infirmus ꝑsumitur insane mentis: cū nō vult absolute curari: sed iste qui cōtradicit huic ne veniat ad bellū ꝓ succursu suo: ñ ꝑsumitur īsane mentis. Nam possibile est: q̄ non cōfidit de eo ꝛ dubitat ne ꝓdat ipm. Nec credo q̄ glo. illa ꝓcedat in casu: quo infirmus bene vellet sanari: sed nollet istum medicū: imo potius alium tunc iudicio meo nō ꝓcedit glo. nec hoc ꝓbant supza allegata. Jo. de lig. Jtem queritur de his qui vadunt: qz tenētur ad antidota: vtputa quia simile vel aliud subsidiū receperunt ab eo: nūqd tales agent contra illum quē iuuant ad perdita: vt supza? Rñdeo sic: si vadit vt thema supponit ꝛ vadit animo dissoluendi obligationis naturā que tamē nō potest deduci in ciuilem: nec de ea excipi potest in iudicio: ex de testa. c. cuz in offi. ꝛ sic infertur: q̄ vadat aīo obligandi: ꝛz enim non sit nota ob hoc obligatio efficax ad agendū vel excipiendū: tamen est nota talis naturalis: q̄ dissolui potest ꝑ antidota ꝛ recōpensationem. Et iste aīmus dissoluendi impedit naturalitatez obligationis: cum in obligatione requiratur animus: vt. l. obligationū. ff. de ac. ꝛ ob. Jo. de lig.

Jtez queritur de accedentibus ꝓpter gloziam consequendaz in bello: an tales obligent sibi illum. Nam aut dñs teneretur mandati: aut negocioꝝ gestoꝝ. Nō mādati: cum nullū interuenerit mandatum: nec actio mandati oritur: nisi interueniente mādato. ñ negocioꝝ gestozum: quia non accessit animo gerendi negocia illius: imo ꝓpzia: ergo non tenet. Jo. de lig. Jtē q̄ritur qd de illis: q̄ locāt opas suas: vel veri⁹ assumūt ꝑ electiōem cōstituto salario: an tales agant cōtra cōductoz? Rñdeo tales locāt opas ꝛ rem: ꝛ ideo si cōductoz vtāt solum ad id qō cōducunt: non tenent: vt. l. si quis

dom̃.ff.de lo.z cõdu.Et hoc nisi aliud speciale pactum interueniat vel cõsuetudo aliud iducat: vt est in italia.s.q̃ pzestentur emẽde equozũ cõductozuz in seruitio cõducẽtis:alꝫ stat regula:vt supza dictum est.Jo.de lig.

Item de accedentibus

aõ spoliãdi:an talibus cõpetat actio?¶Rñdeo õ bis ñ ẽ dubiuz:q̃ talib⁹ nõ cõpetit actio:cũ super re turpi nulla iducaẽ obligatio.ff.de ẽ.ob.l.veluti.Jo.de lig. Jtez q̃ritur an clerici ad bellum accedẽ possit.¶Rñdeo.banc.q. determinat gr̃an⁹. zz.q.8.de eps.z glo.ibi ĩ sũma recitat.Circa hoc fuerunt varie opi.¶Nam alig dicũt:q̃ clerici vti possunt armis defensionis: non autez impugnationis:z sic bellare pzopter defensam.Alij dicũt q̃ vti possunt armis:dummodo ipugnẽt incõtinenti:z pzo ipsis tiñ defẽdẽdis: z in necessitate ĩ euitabili positis: non autem pzo alijs:nec si aliẽ euadere pñt.Alij dicunt:q̃ auctõitate pape pñt: alias nõ.Bandulphus tenet:q̃ psonaliter bellaꝛ ñ pñt:sz per alios.Et idẽ vꝛ sentire gratian⁹.zz q.8.vt p̃dem.§.in registro.Cõcludendo in hoc puncto clerici vocati a papa pñt accedere.¶Nam penes p̃ncipẽ est auctozitas bellandi.zz.q.i. qd culpatur.z.q.z.c.maximian⁹ Jn bello ãt non est licitũ eis occidere ẽt paganũ pp metũ irregularitatis: pñt tamẽ alios confozzare ad bellũ vt pugnent:ĩmo z lapides z alia ꝓijcere:dũmodo ex eozzictibus nulli occidãtur:ita nõt host.extra de resti.spol.c.olim.ne cle.vel mo.c.sententiã. Uocati ab alijs maxime a p̃ncipibus secularib⁹ bellare nõ debẽt.An ãt ĩputari possit clerico: qui ñ fugit sed expectat ĩuasozẽ:z ipsum se defendẽdo interficit?Uidetur qõ imputari dz per tex.illius cleñ.qui dicit cũ moztem aliter euitare nõ poterit.¶Credo in hoc ponderandas singulas circũstantias:vtpote periculũ fuge:qualitatẽ persõe fugientis z ĩuadentis:vt si pzopter fugam mozzis periculum verisimiliter incideret:tunc non ẽ imputandum:alias sic.Jo.de lig.

Quantum ad factum

irregularitatis vide.ĩ.Quare clericis õ iure cõi nõ liceat bellare:assignat.b.tho.z^a z^e.q.40.ar.z. in coz.qõnis duplicem rõnem.Una est generaꝛ s.qz bella habent multũ inquietudinis:z ipediunt a contẽplatione oꝛone z vacatione ad diuina:ad que deputatur status z officium clericoꝝ

z^a est specialis.s.qz clerici ozdinantur ad ministeriũ altar[:in quo repzesentatur passio xp̃i: z iõ non decet eos occidere vel sanguinem effundeꝛ sed potius esse paratos ad moztẽ sustinendã:vt imitenꝫ opa qõ gerunt ministerio.Et subdit idẽ tho.ĩ eo.ar.in respõsiõe ad scõz ar.q̃ ad clericos bene pertinet z expectat inducere alios ad bellãdum bella iusta:z lz non debeant exercere bellũ ꝓpa manu:tamen possunt interesse vt iuste pugnantibus sp̃ualiter subueniant suis exhoztatio-

nibus.hec ille.Licitum est ergo p̃latis ecclesiasticis ob defensionẽ rerum ecclesie vel fidei ĩuocare contra violentos bzachiũ seculare:z hõtari tales:vt nõ occidant mutilent vel vulnerẽt:hoc.n. esset directe ad homicidiũ ꝓuocare:sed vt ecclesiam fidem vel p̃riam liberent:vel terram ab ĩsidelibus occupatã reducant ad xp̃m:z super hoc ecclesia facit remissionẽ.Et licet in hi⁹ bellis hĩc inde holes occidantur:non est hoc p̃latis ĩputandum:ĩmo peccarẽt:si se non opponerẽt cõtra tales:vt.zz.q.5.de occidẽdis.extra de hõi.c. postulasti.zz.q.3.maximian⁹.z.q.8.igitur.z.c. scire.z. c.oi.z.c.hozzatu.in quo.c.dr:q̃ hadrianus papa vocauit carolum magnũ ad bellandũ z libe randum italiã de manibus lõgobardoꝝ infideliũ:qõ z fecit.Itẽ queriẽ:vtrũ clericus accedẽs cũ habẽtibus iustũ bellũ:si aliquid cõsecutus ẽ de bonis hostiũ teneaẽ restituere?¶Rñdit Guil. Si datum est eis ab his quib⁹ licuit capere: potest illud tenere.Si ãt ipse rapuit:tenetur restituere dãnificato si scit ip̃m:alias pauperibus dz erogare.¶Nam sicut dñs eius nõ potuit sibi iuste dare auctozitatẽ bellandi ita nec rapiendi.¶Posset tñ ꝛẽ tenere de cõsensu dñi q̃ iuste pugnauit si cõsenserit dũ guerra durat:qz ꝓinde est ac si dñs rem illam dedisset.

Item queritur si stipẽ

diarij culpa sua nolint seruire toto tpe firme sue perdent stipendiũ toti⁹ tpzis:an ꝓ tpe tiñ ꝓ quo ñ seruierunt.¶Rñdam sũt officia ad que gs eligitur q̃ sic sũt ĩdiuidua:q̃ aliquo obmisso residuũ nihil relenat:z in talib⁹ totũ perditur.tolle exemplũ in legatis:vt.C.de leg.l.z.Quedã sũt officia q̃ sunt sic diuidua q̃ aliquo obmisso residuũ releuat:tolle exẽplum ĩ ptãte z stipẽdiario:tunc nõ pdit totũ:sed solum ꝓ tpe futuro:tenetur tñ ꝓ futuro tpe ad interesse:vt si nihil interfit nihil solluatur.Jo.de lig.

Item queritur vtrum

stipendiari⁹ pdat stipendiũ ꝓ tpe quo ĩfirmatur ¶Rñ.seruire vꝛ vt debeaẽ ei salariũ:vt in.l.si heres.§.stichus.ff.de sta.lib.Jo.de lig. Itẽ q̃ritur vtrũ stipendiari⁹ põt seruiꝛ p substitutũ.¶Rñdeo q̃ ĩ his quoꝝ opa z laboz z ñ industria vt ĩ stipẽdiarijs eligiꝛ potest qs dare substitutũ:vt notat Jnno.ĩ.c.cũ bertoldus de re iudi.host.ibi cõtra Credo opi.ĩno.veriozẽ:tutius tñ est q̃ fiat cum cõsensu dñi vt saluet vtriusq̃ opi.Jo.de lig.

Itẽ q̃ritur si capta in bello efficiãt capientiũ z vꝛ q̃ sic per legẽ si qd ĩ bello.ff.õ cap.ꝛiũ vꝛ ꝓbare.l.si capt⁹.ff.e.t.¶Rñ.lex si quid ĩ bello logtur de reb⁹ mobilib⁹:contraria de ĩmobilibus sz obligat.s.q̃ mobilia publicẽt:vt.c.dicat. zz.q. 5.Solutio z dico:q̃ efficiunt capiẽtis:sed tenet significare ea duci belli q distribuet ꝑm merita. Et hec ꝓcedunt ĩ his q̃ non vendicãt sibi locuz postliminiuz:vt.l.z.ff.de cap.Jo.de lig. Jtem

¶ In bello infidelium vbi licet vbi non ꝓ bellare licz in festis. exponitur.

querit an i bellis sit licitū vti ifidijs ad victoriā cōsequēdā. Respōdeo q ifidie ꝑpe dicunt que tēdūt ad fallendū aliquē: sed dupliciter cōtingit aliquē falli verbo vel facto alterius. vno modo si qō dicat falsum: vt decipiat: vel aliqō ꝓmissū nō attēdat: ⁊ sic semp est illicitū. Alio modo qz nō apimus sibi ꝓpositū nostruz nec secreta nra. ⁊ hoc modo licz fallere: ⁊ sic determinat. b. tho. 2ª 2ᵉ. q. 40. Et inducit exēplū Josue. 9. Ubi dns mandauit Josue q poneret insidias cōtra ciuitatē hay. Sed glo. 23. q. 2. c. Dns dicit indistincte vti posse dūmodo nō rūpamus fidē: vt ea. cā. q. 1. c. noli. hoc idē tenet glo. in. c. vtilē. 22. q. 2. ⁊ alle gat. c. in mandatis. 43. di. Jo. de lig. Itē queritur si diebus festiuis licz bellare. Rn. ꝑm tho. 2ª 2ᵉ q. 40. q licz vrgēte necessitate alias nō. Dicit idē tho. q facere in die festo qō pertinet ad salutem seu seruationē ēt corꝓalē hōis nō vitiat festū Uñ medicus sine violatione festi medetur: ⁊ facit medicinas infirmis: ⁊ cū bonum cōe sit ꝓponendū ⁊ ꝑferendū bono ꝑuato: multo magis licz in festis prouidere bono cōitatis alicuius: quod fit per bellū iustū. Quod āt machabei noluerint se defendere ꝓpter diē sabbati cōtra hostes: quadam pia simplicitate ducti sunt: permittētes se potius occidi. sed ceteri ducti sanioꝛi cōsilio posuerunt se defendere cōtra hostes: ēt in sabbatis qō ⁊ fecerunt: vt hētur. 1. macha. 2. licz ergo in festis bellare ex necessitate. Addit Jo. de lig. credo pō derandā necessitatē vrgentē: tex. Nicolai pape de hoc ē in. c. si nulla. 23. q. 8. Itē extra ō treuga ⁊ pa. c. i. dī q ab aduentu dñi vsq ad octauam epiphanie: ⁊ a septuagesima vsq ad octauā pasce seruet treuga ī bellis a quarta feria post occasum solis vsq ad scōam feriā in oꝛtu solis. Ubi dicit glo. q treuga ē securitas ꝓestita rebus ⁊ ꝑsonis discoꝛdia nōdū finita: ⁊ subdit q hec treuga est canonica ⁊ nō cōuentiōalis. Canonica āt treuga de qua dictū est hodie nō tenet: ⁊ epi illā cōstitutionē nō seruāt. s. in nō excōicando cōtrariū facientes vt ibi mādatur: nō dicūtur trāgressoꝛes: qz nō est moꝛibus vtentiuz appꝛobata hꝰ treuga: di. 4. §. leges. ber.

¶ Nō licz ꝓ vinea.

Itē queritur si aliquis

¶ Pēnvinle.

in bello cōsecutꝰ ē totū ītereſſe suū: an itez possit in iudicio cōuenire aduersariū suū: vt adhuc possit bellū indicere cōtra eū: vr q itez ꝓueniri possit. Nā captum in bello est pēa cōtūatie: g nihilo minus agere potest. Itē res nō ē soluta ꝓ debito: imo in bello q̄stuit dñium. 23. q. 5. dicat. glo. in c. Dns dicat di. 23. q. 2. ⁊ contrariū ꝓ regulā bōa fides. ff. de re. iu. Ego nō credo glo. verā ī distincte: imo distinguēdū an ab eodē an ab alijs: Si ab eodē ꝓcedit opinio: iō si ab alijs: aut bēntibus cām ab eo: tūc idē: vt. C. ō euic. l. ēp. vt hē re regressū cōtra ꝓmum: alias āt licituz est ꝓtiesidem soluere. Sic notat glo. ī regula bonafides. Jo. de lig.

Item qūeritur si mori/

¶ In bello ꝑ infideles decedentes saluantur. cum in bello justo ni deceda. in mor.

entes in bello saluant. Rn. moꝛientes in bello ꝑ celeste ꝓ ipsi⁹ defensiōe cōsequūtur celeste regnū vt ꝓbatur. 23. q. 8. in. c. oī. Decedentes in alijs bellis sed iuste: ēt saluant dummodo decedāt sine moꝛtali. Si āt in bello illicito ⁊ cū illo solo moꝛtali decedant: pereūt: de pe. di. 5. Hres. Jo. de lig.

Item queritur vtrum

ꝓ rebus ⁊ possessionibus ecclesie liceat vti bello coꝛporali ⁊ super hoc conuocare milites. Rn. planū est q sic: vt ꝓbat tex. 23. q. 3. maximianus. 15. q. 6. auctoꝛitatē. Et glo. mgra ibi. ⁊ 23. q. 8. igit. ⁊ c. hoꝛtatu. ⁊ de sen. excōi. c. dilecto. li. 6. Et subdit q epis credit non eē licitū ad bellū accedere sine lnīa pape: maxime cū vocatur ad bella secularia: secus si defendant iura sua. Jo. de lig.

Itez queritur si eccle/

sia dz inducere bellū contra iudeos. Rn. q non: cū vbiqz parati sunt seruire: nec ꝓsequūtur xꝑianos. Secus de saracenis qui xꝑianos persequūtur. Dic ē tex. 23. q. 8. c. dispar. ⁊ ibi nōt glo. q nec etiam saracenis fozēt indicēda: nisi christianos persequerentur.

Itē queritur an liceat

ꝓelatis ecclesie rōne ꝓpalis iurisdictionis bella indicere ⁊ eis interesse ⁊ cohoꝛtari ad ꝓlucz. Rn. q sic: vt nōt Inno. ī. c. q in dubijs de penis.

Itē queritur an liceat ꝓlato ꝓ iniuria subditi sui de qua non fit iusticia bellum indicere: ⁊ alios quasi iniuriantes in bello capere? Rn. q sic vt notat Inno. in. c. dilectus de appel. ⁊. c. sicut de iureiurā. Itē paulo post ꝓdicta dicit q bellū voluntariū quo vtunt ꝓncipes seculares nr̄i tpis sine ꝓncipis auctoꝛitate iustū ē: qz nec sine ꝓncipis auctoꝛitate licz arma poꝛtare: in auē. ō arm̄is coll. 6. imo cōtra facientes incidūt in. l. iuliā maiestatis. ff. ad. l. iul. ma. l. 3. Bellū vero necessariū qō faciunt fideles iuris auctoꝛitate se defendendo ꝑ ipos iuadentes licitū est. Nā vim vi repellere licz ꝑm archid. de homi. c. ꝓ humani. li. 6. ⁊ ī c. iustū. 23. q. 2.

Itez queritur an chri/

ani sine peccato possint ad sui defensionē vti auxilio infideliū. Et q possint ītducunt. ff. de iusti. ⁊ iure. l. vt vim. ⁊ hoc ꝓcipue cū alr se tueri ñ possunt: facit ō homi. c. i. ī clemē. ⁊ q de paulo legit act. 23. ⁊ habet. 23. q. 3. §. itē. ab aliq. Itē sic astrictus pōt vti dolo. 22. q. 2. c. vtilem. Item ecōtra in bello iusto infideles iuuāt ꝓ ifideles. xi. q. 3. iulianus. Rndet Jo. an. ī additiōib⁹ sup totū speculum iuris de iudeis ⁊ sara. Puto ifideles pacificos ñ hñtes guerrā actīe nec passiue nobiscū iminēte necessitate licite posse vocari: alr ñ. s. si guerra

viget vel nr̄z bellum ē iustū vt̄ iniustū: ſz ñ vrgz
neceſſitas: z facit. c. cū olim. eo. ti. que diſtīguit ta
lia tēpora: z facit ad hoc qō hēt. 2°. gal. 19. Impio
p̄bes auxiliū: z his qui oderūt dn̄m accicie iūge
ris: z qō hēt. z. q. 3. c. Qt̄ vo. §. Itez ſicut legitur.
Idem ſentire vr̄ ex quodā ſimili. Nico. de lira
ſuper p̄mo. Re. c. 28. vbi dicit q̄ dauid: qz bēbat
ius ī regno iſrl̄: z illō poterat acgrere virtute ar
moz facultate ſibi occurrente in tali bello iuſto
poterat licite: vt philiſtinoz q erant infideles cō
ſortio z auxilio. cogitabat. n. pbabiliē dauid: q
ſi philiſtei haberent victoriā: achis eius amic⁹
eū iuuaret ad poſſidendū regnū: qz hīta victo
ria philiſtei illud regnū ñ poſſiderūt: ſed ī terraz
ſuā fuerūt reuerſi: z ideo ipe dauid potuit ſe ad
iuuādū achis cōtra ſaul ſub iſta ſpe: z ēt qz ei te
nebaī ex beneficijs receptis: nec peccaſſet dauid
ſi habebat iuſtū bellū cōtra ſaul: qō potuit eſſe
ſi ſaul q erat arrepticius a demonio: fregerat ali
qua pacta vel iuramēta cū philiſteis inita: qz ta
lia ſunt ſeruanda. Poterāt. n. ipi filij iſrl̄ cū philī
ſteis facere: z ſi nō federa ꝑpetua: tn̄ treugas ad
tp̄s z iuramento firmare. Idē ēt tenet Jo. neapo
li. in quolibet] cōcludens q̄ cū non ſit guerra in
ter nos ſaracenos z turcos: nō liceret modo vti
auxilio eoz contra fideles: dū durat guerra. Nō
ſm Inno. q̄ nō ſz facere noua caſtra cū iniuria
vel emulatione alteri⁹: nec ēt īcaſtellare vetera
q̄ ñ ꝑbant habilitate. C. de edif. priu. l. z. Et poteſt
eps agere vt deſtruāt vel vt ī p̄ſtinam formā re
digātur: ex̄ de iudi. c. cōſuluit. z nō ſolū eps: ſed
ēt quilibet ali⁹ qui ibi bēret reddit⁹: nā iuſte pro
vitanda p̄ſimonij ſui diminutiōe q̄ſq̄ agit: ex̄ o
reſti. ſpo. c. piſanis. Idē hoſt. Itē nō ſm archi.
ſuper. c. ſanctoz patrū. io. q. i. q̄ ad defendenduz
aliquē eccleſia ñ ē īcaſtellanda: z ſic ē īteligenō
dictū c. cū ſimilib⁹. Ad defēſionē vo bonoz z
eoz q̄ ī caſu licito ad eā cōfugiunt pōt eccleſia ī
caſtellari: ar ex̄ de īmu. eccle. c. cū in eccleſia. z in
hoc cōcoz. Inno. z hoſt. Sed hugo intelligit q̄
incaſtellari nō dz ēt a clericis: z ſi laici vellent fa
cere inſultū cōtra eā vel ꝓpter obligationes vel
ꝓpter aliud vt ipſis laicis reſiſtat niſi interuene
rit auctoritas pape. Sed forte qō p̄mittit veri⁹ ē.
Archi. Itē nō ſm guil. q̄ ſi eccleſie fuerint inca
ſtellate ab his q̄ habuerūt iniuſtū bellū: hōtes
iuſtū bellū ſi inciderint eas: nō tenētur ad ſatiſfa
ctionē. Itē ſm guil. Si īminētib⁹ hoſtib⁹ aliqui
fugiūt ad eccleſias z ibi capiūtur: ſi tales cōfugi
entes ipas eccleſias incaſtellauerūt aut īpugna
uerunt iuſtos hoſtes: nō debēt gaudere īmuni
tate eccleſie: quā ꝓpter ipſi violauerūt īpugnādo.
Sitr̄ ſi ibi reponant victualia de quib⁹ ſubſtent
tent̄ in īpugnatiōe hoſtiū: qz ſi capiāt a iuſte bel
lātib⁹ nō peccāt: nec tenent̄ ad reſtitutionē. Idez
Guil. Sed nunqd dn̄i qui bellauerūt p̄nt cō
ponere adinuicē ſuper dānis: q̄ eoz ſubditi paſſi
fuerūt in bellis? Re. Guil. Si cōpoſitio fiat de cō
ſenſu dānificatoz: ſtanō eſt illi cōpōni ſiue fiat p
remiſſionē mutuā ſiue per recōpenſationē alte
ri p̄iū fiendā: z oēs erūt liberi a reſtitutione. Si
āt nō fiat de cōſenſu ipſoz tunc nō vz talis cōpo
ſitio: qn. ſ. obligentur q̄ iniuſte dānificauerūt ad
ſatiſfactionē: gnīmo in tali ꝓpōne qui iuſte mo
uit bellū tenet̄ de ꝓpo ſuis ſatiſfacere. Non enī
potuit p ſuā cōpōnem p̄eiudicare hōibus ſuis: z
hoc niſi in culpa fuerint pariter cū eo. ſ. cōſilium
z auxiliū ſponte dantes ei in bello: qō nouerāt ī
iuſtū: tunc enī nō tenet̄ eis qz in re turpi non ꝺbi
tur obligatio. Inſti. de manda. §. illud. z. ff. man
dati. l. ſi remunerandi. Si āt habuit iuſtū bellū
talis cōponens ſine cōſenſu ſuoz hoīum dānifi
catoz tenetur ipſe dn̄s eis in q̄ntum aduerſarius
nō ſatiſfaceret ipſe ſubditis talis dn̄i: qz non de
buit cōponere cū aduerſario in p̄iudiciū ſubdi
toz ſuoz: ſed debuit ꝓcurare q̄ eis dāna ab ad
uerſario reſtituant̄: tenēt̄ ēt nihilomin⁹ z ipſi ad
uerſarij qui habebāt iniuſtū bellū. Et intelligit
Guil. hec de dānis rapinaz z incendioz. Nam
de expenſis factis ꝓ bello cōſueuerūt dn̄i aucto
ritate ſua cōponere: vel pertrāſire: qō ēt de ꝓte
ritis dānis rapinaz z incendioz cōcedi pōt: ſz
ſi dn̄i ex ꝓbabili cā viderint eſſe ea remittēda
potius q̄z carere remedio pacis: z incurrere bel
loz pericla. Et cū in hoc caſu p̄ncipes vtilit̄ ge
rant negociuz ſubditoz: ipi ſubditi tenētur ratū
habere. Si tn̄ ab initio cōtradicāt ne fiat cōpoſi
tio: niſi refectis dānis ſibi: nō poterit dn̄s ipa dā
na quietare bn̄ tn̄ poteſt deſiſtere dn̄s a bellādo
qz ſicut apud eū eſt auctoritas mouendi belluz:
ita z deſiſtendi. Concoz. hoſti.

De bello ꝑticulari: z quō liceat ſe defēdē. c. z.

d

Ebelloparticulari

qō fit ad ōfēſiōez ſui z ſuoz. Nō p̄mo
regulā iuris naturā: z poſitiui. ff. de iuſti. z iure. l.
vt vim. ſ. q̄ vl vi repellere ſz: cū moderamine in
culpate tutele: ē illō qō equalet illate violentie ī
qualitate armoz in cōcurſu tp̄is: z ī ipo actu vio
lento: ne alias excedendo cēſeatur vīdicta: z p
ſequēs peccatū. Sed vtrū cū ille q̄ ē fortis vlt
me ꝑcutere pugno: qui ſū vilis. i. debilis: z ñ poſ
ſum reſiſtere: liceat mihi defendere me cū enſe?
dubitaī: z ia. de are. diſtinguit: qz aut qs vult ꝓ
pulſare violētiā illatā pſōe: aut illatā rebus: p̄mo
caſu ſz z cū armis: z qualitercūq̄z: ſi res alr̄ repa
rari nō pōt. C. de appel. l. ſi qs. Nā ſi poſſū occi
dere furē vbi nō cognoſco: z nō poteſt in rebus
furatis puideri p iudicē: vt. ff. ad. l. coz. de ſicca.
l. furem. multo magis ſz occidere niſi pſona alr̄
ſalua ēe nō pōt. Sed in 2° caſu. ſ. q̄ñ violentia in
fertur ꝓ rebus: aut violētia rebus illata poteſt p
via iudicij reparari: z tunc nō ſz qualitercūq̄z im
mo cū qualitate armoz: nō āt factoz: qz ñ debeo
pſonā percutere ꝓ defenſiōe rei: vbi ēt aliter ſal
ua ēe non poſſit: dūmō per viā iudicij reparari
pōt. Si autem per viam iudicij reparari nō po
teſt tūc ſz qualitercunq̄z defendere ēt perſonam

ꝑ cōmūiter ſ. mōſtrare. alii nō.

ꝑ ē nōbile.

ꝑ de ſtillo pīctarū ē videndū. et q̄ñ liceat q̄ō defendē ſe.

Quartus.

occidendo: vt.l.furē.ff.ad.l.cor.de sicca. Sic igr intellige cū moderāine culpate tutele: ex qlitate armoz z factoz. Jo.de lig. Qtū ad id quod dr qd dz fieri incontinenti repulsio violentie. Nō hic distinctionē ia.z pe.qui dicunt: qd si violētia est illata persone: tūc dr repelli incōtinenti: si fiat in ipa facti fragrantia. Et sic itelligit.ff.de iust.z iu.l.vt vim vi. Si dicit pe.qd si aggrediētes sunt audaces z ꝓmpti ad pcutiēdū: cū video eos patos ad me percutiendū: nō teneoz expectare: sed eos ꝓuenire possū ipediendo ne pcutiant. Si āt sint timidi: tales nō sē statim ꝓueniēdi: sed si violentia illata est rebus: tunc dr violentia incōtinēti repelli: ēt post fragrantiā facti: dūmodo nō diuertat ad actus extraneos. Nō diuersitatis est. nā illata iniuria persone nō potest āplius restaurari: sed res ablata reparari potest: z sic nō facta diuersione ad actus extraneos: ēt si amicos querat z redeat: vt recuperet rē ablatā dr incontinēti. Et sic intellige moderamē in cōcursu tpis. Jo. de lig. Predicta ēt defensio mō ꝑdicto licita ē vniuersaliter oībus: ñ solū laicis: sed etiā clerici z religiosis. Et opi.bug.reprobatur dicētis: qd in nulla necessitate positus: etiā si aliter euadere nō possit: nisi occidendo dz quis aliuz occidere: ūmo potius dz ꝓmitti se occidi: aliter peccat mortaliter: cuius cōtrariū manifeste dicit in cle.i.si furiosus de homi. Uer est tñ fm tho.qd nullus tenetur ad hoc: sed maioris pfectiōis esset si potiꝰ ꝓmitteret se iterfici: q̄ se defendendo occideret: cū nō possit aliter euadere: z hoc intellige si est bona dispositione aīe sue. nam alias fatue facerz exponendo se morti corporis z aīe: cum sibi per mortē ꝑcludatur via penitentie. Itē licita ē ꝑdicta defensio in oī loco: etiā in eccl'ia: z hoc ꝓpē pericl'm. s. qñ sequerē moz's: hoc non faciendo: nec obstat qd ecclesia pollui potest per sanguinis effusionē: qz magis ponderanda ē hōis cōseruatio: cū sit irrestaurabilis q̄ eccl'ia: que recōciliari potest: z forte dici potest qd ad hoc qd polluatur requiritur effusio sanguinis iniurioſi: vt nō. in. c. vno. de conse. eccle. li. 6. Itē licitum est i quocunq; officio occupato: ita qd ēt celebrans si iuadatur: z alir nō potest euadere: licitum est se defē dere z occidere. Nā ꝓpter ipedimentū corpoꝛale superueniens inchoatum officiū dimittitur in expletū. 7. q. i. illud. z. c. nihil. sed hic euenit impedimētum celebrāti: ūmo periculū mortis: ergo licitum ē ꝓtermittere officiū: z se de periculo sibi occurrenti si potest expedire. Et si se defendēdo occiderit: potest etiā reassūpto officio celebrare: dūmodo affuerint: de quib' loquitur cle. si furiosus. Nā nullū peccatū i hoc fecit: nec irregularitatem incurrit: vt ꝓbatur in dicta cle. Idez de baptizantibus ordinantibus: confirmantibus: penitentias iniungentibus: z singula sacramenta conferentibus inuasis: qz. s. licitum est collationē illorum sacramentoꝛum postponere inchoatā ꝓpē sui tutelam. Dubiū tamen est contra sacramētuz baptismi in vno casu: quādo videlicet sacerdos inuasus ad mortez: haberet pre manibus paruulum baptizandū in articulo mortis constitutum ita qd si sacerdos diuertat a baptizatiōe ipsius vt se defēdat: imineat puero periculū mortis eternalis: ꝑsūpto qd nō sit alius qui sciat baptizare. In hoc ergo casu si ꝓstat qd puer morireꝰ sine baptismate: vbi sacerdos diuertat ad se defendendū ꝑeligenda est mors corporalis sacerdotis morti spuali pueri: z rō est qz tunc vnum tiñ malū sequitur z tpale. s. mors sacerdotis: sed si ꝑeligatur vita sacerdotis: sequerētur duo mala spualia. i. mors eterna pueri: de conse. di. 4. firmissime. z neglectus cure aīarum: qō ē mortale sacerdoti extra de eta. z quali. Cum sit ars. ꝑeligendum est āt minus malū maioꝛi. iz. di. c. nerui. Ubi autem foꝛet dubiū ꝓbabile de morte vel de vita pueri vsqz ad expeditionē periculi: z constaret de morte ꝑsbyteri: nisi diuerteret adhuc crederez ꝓeligendā mortem sacerdotis. Et hec maxime ꝓcedunt ꝓpo sacerdoti z parochiano. Jo. de lig.

Item nota quod licitū

est cuilibet se defendere modo ꝓdicto cōtra q̄scunqz iniuste inuadētes: vnde z contra superiorem suū: quando. s. constat qd iniuste iuadit. C. de iure fisci. l. ꝓhibitum. z hoc maxime cū aliqd ex officium suū agit ad ipsum non spectans. Si aūt iuste agit: tunc non est resistendū. z. q. 3. c. qui resistit. nisi sit tale factum: qō non possit post tale tēpus restaurari. Itē cōtra iudicē vt ptātez iniuste inuadentem vt occidat: licitum est se defēdere. Itē cōira patrem agentē aliquid contra filium excedendo sibi cōcessa ex iure patrie potestatis. Credo filio licitū eē se defēdere etiā degenti i patris ptāte: z multo magis mancipato. Itez cōtra abbatem vel alios ꝑlatos licitum est monacho se defendere: si ꝑlatus attentaret aliquid contra monachum in his que non pertinent ad officiū suū iure vel constitutionibus modificatū: maxime in his que ꝓpter moꝛam periculū ingerūt vtpote si abbas monachū inuaderet: vt ipsū subito occideret: sed si ꝑlatus attentet contra monachum: de his que permittūtur a iure cōi in coꝛrigendo z similibus: vel constitutionibus oꝛdinis tunc monacho nō lz resistere: ūmo nec in hoc casu audiretur appellās: extra de appel. c. de ꝓpoze Itē cōtra dñm lz seruo se defendere: si attentet dñs aliquid cōtra eū qō a iure ñ sit permissū. Sz in his que iura permittūt nō lz seruo se defendē: z hodie restricta est potentia dñoꝛum in seruos qz nō hñt ptātem trucidandi: nec acriter eos affligendi. Idē dicendō de vasallo cōtra dñm: ō discipulo cōtra magistrū: de vxoze cōtra maritum qz. s. possunt se defendere si vltra q̄ iure debitū fuerit aliquid cōtra eos attētent: alias nō. Jo. de lig. Itē licita est ꝑdicta defensio nō solū ꝓ se sed ēt ꝓ filio: qz vna ꝑsona censetur pr̄ z filius cū sit ꝑs substātie eius. Itē ꝓ vxoze: nā iuria vxoꝛis

est irrogata marito: & iuriaꝝ actio sibi cõpetit: ĩmo & pponsa. Itẽ & p alijs personis cõiunctis: nã si quis iniuriatur vni cõiuncto: oĩbus iniuriari vr̃. Cũ enim p defensa reꝑ lz vim vi repellere & ad hoc amicos & cõiunctos vocare: licitum ẽt erit amicos & cõiunctos inuasos iuuare: cũ etiaz bõi bõ officiũ debeat. ff. de ser. l. cũ seruis. Item p dño suo lz vti vasallo defẽsione: ĩmo teneť: alꝫ perdit ſfeudũ. Item miles tenetur iuuare ꝓposituz belli si pót: alias capite punitur. Itẽ etiam & extraneũ defendere dz: si potest quilibet sine piculo sui. zz. q. z. Nõ iferẽda. 83. di. error. hic tñ di stinguendũ in defensione sui vel cõiunctoꝝ vel extraneoꝝ quo ad incursionẽ vel inuasionez pene canonice vel ciuilis. nã defendendo solum seipsũ: si ex hoc occidat vel mutilet: euitat penaz irregularitatis: non ãt si alterũ defenderet ẽt patrem vel filiũ: vt notat glo. sup. c. si furiosus ō bomi. in cle. penã excõicationis euitat ñ solũ se defendendo sed p̃rem matrem vxorẽ filium vel filiã: cũ. s. in tali percussione percutit clericũ ꝑm inno. Extraneũ ãt defẽdendo: si ex hoc percutit clericũ ñ euitat excõicationem: ẽt si miles mãdato iniuriati hoc fecisset. hoc vr̃ intelligendũ: quãdo mutilaret vel occideret clericũ: vl̃ grauiter lederet: alias non vr̃ icurrere ꝑm ea que habẽtur ĩ pe nul. §. hui⁹ . Quãtũ vero ad euitationẽ pene psonalis vel pecuniarie: si volentes vim vi repellere ab iniuriã passo sunt cõiuncti: euitant penaz ꝑm modũ. ff. de iusticia. & iu. l. vt vim. limitando eã per. l. in ꝓuatis. ff. de iudi. Si ãt extranei & deputati ꝑ comitiua: violentiã passi ẽt lz: & euitant penam. Si non erant deputati ꝑ comitiua: lz ad uocantur ĩ auxiliũ per⁹ passũ violentiam: lz talibus vim repellere incõtinenti tñ: sed ñ ex intervallo: nec si non vocantur in auxiliũ per patientem violentiaz. Item tenetur vasallus magis iuuare p̃rem q̃z dñm suum: posito q̃ vterq̃ sit inuasus ad moꝛtẽ: & p̃r & dñs: & ipse nõ possit: nisi tñ alterum iuuare: rõ est: qz patri tenetur fili⁹ naturali vinculo & ciuili: dño autem tenetur tñ ciuili. Item q̃uis iuramento sit astrictus ad iuuãdum dñm: iuramentũ p̃stitũ hi⁹ saluo vinculo p̃cedenti intelligitur. Nã ius alteri quesitũ nõ tollitur per scõaz obligationem: extra de iureiur. c. petitio. p̃ius ãt erat obligatus: ergo &c. Itez si in simili casu magis iuuabit patrem q̃z ep̃m suum: qz in beneficijs tpalibus: vt substantia vite & hi⁹ magis tenetur quis patri carnaliter q̃z spuali: vt notat glo. 30. q. i. c. i. & di. 86. c. non satis.

p defensio cũ moderamine inculpate tutele ẽ scia.

Item licita est defẽsio cũ moderamine inculpate tutele vt dictũ ẽ nõ solũ ꝑ persona: sed ẽt p̃ro rebus p̃ cuius declaratione. nota distinctionẽ: qz aut volens viz. ꝓpulsare sibi illatam: p̃ rebus iuste possidet eas aut ĩiuste: si iuste potest hoc incõtinenti: & cũ moderamine inculpate tutele: & nõ solũ p̃ rebus suis: sed ẽt p̃ rebus sibi depositis & cõmodatis: & etiam p̃ rebus aĩcoꝛuz ꝓpinquoꝝ suoꝝ: eos. s. adiuuãdo: di. 83. qui cõsentit. Si ãt ex interuallo vult vĩ repellere postq̃z diuertit ad actus cõtrarios: tũc nõ potest. ff. ō vi. & vi. ar. l. z. §. si quis. In secundo ãt casu cũ iniuste possidet aut possidet ĩiuste ab eo contra quẽ vult vim ꝓpulsare: aut ab alio. Si ab eo tunc aut vi possidet: aut p̃cario: aut clam: & in p̃mo casu hoc est si vi: tunc si statim venit vt recuperet: non lz mihi resistere vi. C. vnde vi. l. i. sz si venit ex interuallo: tunc lz resistere: qz neq̃z ex interuallo lz alicui recuperare ablata ꝓpa auctoritate. In secundo casu cũ. s. p̃cario possidet: tũc post denegatã restitutionem licitũ est illi incontinenti vĩ vi repellere: nec lz illi qui sic possidet resistere: naz denegando videoꝛ spoliare. Ãñ vero denegatã restitutionẽ non posset vim vi repellere: lz posset reuocare p̃carium. In tertio casu cũ. s. possidet clandestine nõ est licitũ vĩ vi repellere: sed licitum est ingredi: & si ille nõ admiserit ex tunc fit violentia. Reuertendo ad scõm mẽbꝛum diuisionis p̃cedentis iaz dictũ est: cũ. s. possidet viciose & ĩuste: sed ñ ab eo cõtra quez vult vĩ vi ꝓpulsare: sz ab alio: tunc licz illi cõtra iliũ alium quãdocunq̃ volentẽ violentiam ĩferre vi vim repellere. Notandum est q̃ licituz ẽ etiã p̃ro reb⁹ vim vi repellere cõtra ões: cõtra quos licitum est p̃ro personis: si tamen ille persõe que vim vi repellere volunt: possint habere bona: vt excludantur serui: monachi & similes: tamẽ moderamen tutele diuersificari dz: attẽta varia personarum qualitate: nam aliter & mitius cõtra patrem q̃z cõtra penitus extraneũ: & sic de singulis q̃ cõsideranda venirent: inspectis circũstãtijs cuz non sint hec iure limitata. Notandum etiaz q̃ vim vi repellendo p̃ro rebus: si quis occidat vel mutilet: irregularitatem incurrit: sed si clericum percutiat seruando tamen moderamen ĩculpate tutele: excõicationẽ non incurrit: qz excõicatio nõ incurritur sine dolo vel diabolica suasiõe 17. q. 4. si quis suadente. sed in irregularitatẽ ĩcidit quis etiam sine dolo: vt patet in iudice reum condẽnante. Jo. de lig.

De repꝛesalijs: & de materia duelli. c. 4.

r **Epꝛesalie sũt quǒd**dam bellum particulare: qõ fit ad defẽsionem coꝛpoꝛis mystici. & est remedium extraoꝛdinariũ habens oꝛtum ex iure gentiũ: nam licitum est ob tutelam coꝛpoꝛis sui arma mouere & nedũ coꝛpoꝛis sui ꝓuati: sed etiam mystici: seu vniuersitatis. Est autem introductũ ꝓpter defectum remedij insurgentis a neglectu gubernãtium populos: & carentia recognitionis de facto: & iõ opus fuit hoc remediũ extraoꝛdinarium ne iusticia negligatur: & qz negligenti iudicio seculari recursus ẽ habendus ad ecclesiasticũ: extra de foꝛo cõpe. ex⁹ tenoꝛe. ideo raro hoc remediũ locũ sibi vẽdicat. Et nõ q̃ añq̃z possit fieri repsalie

r Repsalie q̃ sint ordinez.

licite prius po iniuriã passa dz requirere iudicez ciuitatis iniuriantis: vt iusticiã faciat: z tunc si negligit iusticiã facere adibit pximũ superiorẽ: quo deficiente adibit ꝓncipem: quib⁹ omnibus deficientibus dz adire rectorẽ ꝑpe ciuitatis: z facere fidem de requisitione z neglectu: z petere vt requirat iterato vt iusticiam faciat: z tunc eo requisito z negligente: poterunt indici repzesalie p iudicem ꝑpe ciuitatis: seu rectores ipsius: qui succedũt in locũ deficientis iurisdictionis. Si ãt iudex iniurãtis non negligit: sed iniusticiã facit p nuntiando iniq̃ sniam: tunc si ciuitas habeat iudicem appellationis deputatũ: ad ipm per: appellationẽ adibitur: sed si nõ dz indicentur repzesalie. nã ꝑputari dz ciuitati q̃ nõ deputauit iudicez appellationis. Si ãt duo iudices appellatiõis iniusticiã fecerint: tunc vr̃ ps destituta oi subsidio cũ nõ liceat 3⁹ appellare: nec videntur posse indici repzesalie: cũ deficit iurisdictio. Itẽ nõ q̃ p modico nõ indicũtur repzesalie: cũ hoc sit remediũ: qõ nõ datur p modico: vt. ff. de ĩte. resti l. scio. Requiritur ẽt q̃ ius totaliter sit lesum: secũ si pticulariter. C. de pzecibus ipe. offe. l. quotiens. Jo. de lig

Queritur si aliquis cõ

sequetur p repzesalias debitum suũ ab eo qui ñ erat obligatus vtrum possit sibi illud ꝛtinere cũ bona cõscientia? R. dñicus de sancto geminiano super. c. pignozationes. ex̃ de iuri. libzo. 6. Archi. post guil. dicit q̃ in hoc casu licita est pignozatio ideꝛ repzesalia: cũ fit auctozitate ꝓpzij iudicis p cedente tamẽ eius snia super negligentia z defectu iusticie. alle. nõ. per inno. extra de resti. spoli. c. cũ olim. z de snia excõi. grauem. inducit ẽt. c. dñs 23. q. 2. Sed guido nõ putat q̃ iudex spoliati possit pignozationẽ cõcedere contra illos qui sue iurisdictionis nõ sunt: nec ꝓpter sui cõcinis delictũ nec ꝓpter negligentiã iudicis: z qõ dicit supza dictũ. c. dñs. s. q̃ ciuitas plectenda est: zẽ. intelligit per suũ iudicẽ vt dicũt Jo. z fran. ẋcell. Dicit tñ guido: q̃ dictũ archiõ. potest esse vez: quando nullus inuenitur superiozi: qui õ ciuitate negligẽte vel õ dño ipsi⁹ iusticiã faciat: qõ tamẽ raro cõtingit: cum ex tali defectu iudex ecclesiastic⁹ possit adiri: alias ergo extra hos casus habita per repsalias debent restitui. Itẽ nõ q̃ vbi non põt haberi copia superiozis: nec de iure nec de facto locus est repzesalijs. 23. q. 2. dñs. Si ãt de iure haberi potest: nõ tamẽ de facto: q̃ si non obediunt tunc idẽ. Si ãt de facto haberi potest nõ de iure vt q̃ tyrannus occupauit: tunc dic vt nõt inno. extra de elec. c. nihil. sed si haberi potest de iure: difficile tñ est haberi de facto: vtpote cũ sit valõ distans z pars paupima: tunc ẽt locus est repzesalijs. Itẽ ꝓcessis repzesalijs licitis: si potest hẽri copia iudicis vel ministrozi eius non debent illi ad quozum petitionem indicũtur auctozitate ꝓpzia rapere personas vel res eoz: contra quos ꝓdicuntur: sed iudiciaria ptãte: alias vero z ꝓpza auctozitate licebit si hoc cõcessum fuerit ab ĩdicente. persone ãt vel res capte remanebũt penes capientem: aut iudici presentabuntur fm formaz cõcessionis repzesaliarũ. Jtem res capte vendẽtur vel in solutum accipiẽtur: extimabũtur iudicis auctozitate z ĩ cõputatiõe fiet deductio expensarum: attenta tñ z seruata forma concessionis repzesaliaꝝ. Jo. de lig. Jtem nõ q̃ contra certas personas exerceri non pñt repzesalie: z ꝓmo non pñt exerceri contra personas ecclesiasticas z res eoz: alias incurrunt excõicationez indicentes z exercentes: vt ō iniurijs. c. i. li. 6. Et de hoc hẽs supza ĩ 2ª parte ti. i. Itez non possunt exerceri ꝺ scholares studentes iura in locis ꝓuilegiatis pz uilegio studij: secus si in alijs studeꝛt iura. Idem de scriptozibus z bidellis: z de accedentib⁹ causa scholariũ. Idem de patribus z alijs agnatis q̃ irent ad videndum filium z agnatum in studio. ff. de iudi. l. 3. Item cõtra ambasiatozes indici ñ pñt vel exerceri. ff. de legi. l. fi. Et qõ dictum est de fr̃b⁹ scholariũ z ambasiatoꝝ intelligitur ō bis que deferunt necessaria pzo studio vel ambasiata. Et idem de rebus alioꝝ que predicti deferrent sibi necessarijs: vt equi libzi z hi⁹ secus ō rebus non necessarijs. Itẽ contra euntes ad nundinas vel ad sanctũ Jacobum vel ad aliũ locũ cã indulgentie vel nauigantes qui vi ventoꝝ deferuntur ad ciuitatẽ indicentiũ exerceri non pñt repzesalie: extra de cle. pere. per totum. C. de naufra. l. i. Item contra illos qui in ius vocari nõ possũt qui enumerãtur ĩ. l. 2. ff. de ĩ ius. vo. Uñ si bonoñ. eligeretur in ptãte mediolani vel si bonoñ. iret mediolañ. ꝓpter funus consanguinei rõne repzesaliarum retineri non posset. Itẽ contra officiales potestates vel rectores iniusticiã facientes: q̃ expzesse contradixerunt iniusticie tali: aut etiam qui non consenserunt nec contradixerunt: qa abñtes vel ignozantes erant non possunt indici vel exerceri repzesalie: z idem si erant pzesẽtes nec consentientes vel contradicentes exñtes. s. tales q̃ non vocantur ad cõcilia: vt notarij z berruarij Sed si sunt assũpti ad cõsulẽdum: tunc cõtra illos poterũt indici: z multo magis si iuuerũt rectorẽ ad faciendũ iniusticiam. Itẽ contra mulieres exerceri non pũt: nã in personam capi non possũt. C. ō offi. ei⁹ qui vi. alter. ob. l. ge. Jo. de lig.

Sed an cõtra singulares personas que sunt penitus ĩnocentes ꝓpter delictum dñi vel alteri⁹ ꝓuati de quo non fit iniusticia possint indici repsalie dubitatur? Jacobus de beluiso⁹ dicit q̃ nõ q̃ non debet quis grauari p delicto alterius: de re iudi. c. non dz. li. 6. alij contra per. c. dñs. 23 q. 2 Nam z snia interdicti puniuntur singuli etiam ĩnocentes: etiam in bello iusto capiuntur innocẽtes. Sed repzesalie sunt quoddam bellum pticulare: z lz sit captus innocens tamen ciuitas habz ius in eũ: z hoc videtur seruari. Jo. de lig. Itẽ contra homines vnius ciuitatis vel vniuersitat

nō simplicit̄ suppositos ciuitati: cōtra cui⁹ hoīes indicuntur repzesalie: non poterunt indici repzesalie propter delictuz dñi hñil eos subiectos: sed bñ propter delictum dictarum ciuitatum. Item in dictis repzesaliis cōtra homines vnius ciuitatis: puta bono. ab altera ciuitate: puta flozen. si incole bonoñ. ciuitatis subeunt onera ipsius ciuitatis exercere poterūt repzesalias ꝺ eos: alꝫ nō Item in dictis repzesaliis contra homines ciuitatis: puta bonoñ. an contra bononienses alibi cō mozātes puta flozentie possint exerceri dicte repzesalie: dubitatur? Et aliqui dicunt q̄ possunt si dicti bononienses flozentie mozantes subirēt onera bononie: secus si nō subirent. Alij dicunt q̄ pñt exerceri contra tales si sint in eadem pzouintia: secus in alia pzouintia. Alij concedunt simplr in omni loco ⁊ casu. Item si de facto non posset ciuitas arcere ciuem suum qui ēt est ciuis ciuitatis contra quam indicuntur repzesalie: iniust̄ essz: ergo contra eum optime repzesalie exercebunt. Nam pzopter defectum iurisdictiōis indicūtur sed de iure nō debet iurisdictō deficere: cū ō iure omnes subijciant pzincipi. 9. q. 3. per pzincipalē. sed de facto defic̄: quia de facto nō recognoscunt superiozem: Sicut igitur de facto deficē pōt cuz nō subditus iniuriar̄: sic ⁊ de iure subdit⁹ ō facto r̄stituere pōt: ⁊ sic recurri ad remedium extraoz dinarium repzesaliarum: q̄ tñ subditum nō arta/bunt donec specialiter contra subditum fuerit pzocessum iuris ozdine seruato nec ꝓcessus soztiri pōt effectum ꝓpter facti rebellionē. Item cō tra bona exñtia i territozio ciuitatis ꝓtra quam sūt indicte repsalie: exerceri pñt repsalie: vt. s. capiantur ⁊ reducantur intra territoziū ciuitatis indicentis. Nam ꝓpter defectuz iurisdictōis r̄curritur ad manum regiam deficiēte fozmula iuris solēniter dicendi: ⁊ sic vbiq̄z hoc fieri pōt: quia vbicūq̄z licitū ē cuilibet defēdere cozpus suum Jo. de lig. aliqui contra. Itē de rebus mobilib⁹ ⁊ īmobilibus illozum cōtra quos concedūtur q̄ reperte fuerint in territozio ciuitatis concedētis exerceri possunt: hec omnia de repsaliis exacta sunt ex libello. Jo. de lig.

Est quoddaz aliud bellum

⸢ bellū singulare q̄dī duellū fit inter duos. et ē pmū mortale. ⸣

singulare quod dicitur duellū: quod fit ītер duos. Et fit istud duellū aut ꝓpter odij exaggerationez: aut ꝓpter glozie temporalis ꝓsecutōez vt. s. oñsis viribus cozporis in publico ex tali bello laudē ꝓsequat̄ de fozitudie: aut pzopter iniuncti criminis purgationem: cuz. s. impōitur alicui furtuz vl̄ pzoditio ⁊ huiusmōi ⁊ ipe duello vult oñdere suā inocentiā: sz tale bellū ē pecatū mozтale ⁊ valde graue: cū exponat se mozti cozporis ⁊ aīe. Et ē ꝓhibitū lege diuīa naturali ⁊ positiua Nā i lege diuīa dr̄: nō occides scilicet nec te nec alterū. tal̄ āt expōit se occisiōi sui ipsi⁹. Itē fac contra illō ꝓceptuz nō tētabis dñz. d. t. hoc. n. dr̄ tentare dominū: vt dr̄. 2. q. 5. monomachiaz. Est aūt ꝓhibitū lege nāli sumēdo ius naturale: p ist̄ctu nature ꝓueniēte ex rōnabili ītelligētia q̄ appellat̄ natural̄ egtas: di. i. ius naturale. Itē ꝓhibet lege canonica extra ō pugna. in duello per totuz ⁊. 2. q. 5. cōsuluisti. ⁊. l. ciuili. C. ō gladiatozib⁹. Jo. de lig.

Nota de materia duelli

. Ray. in sūma querens vtrū consuetudo general̄ excusat duellātes a peccato. Ponit diuersas opi. aliqui. n. dicunt indistincte q̄ excusat. Sed istā repzobat Ray. ⁊ bñ: quia hoc ē ꝓtra diuinū ꝓceptuz nō tētabis. nulla āt cōsuetudo q̄ pot⁹ dicēda est cozzuptela pōt tollere diuinū ꝓceptū di. 8. que cōtra mozes. ⁊ p alia. ca. Alij distīguūt ō duello: vz q2 offert aut oblatū suscipit. spōte aut suscipt̄ inuit⁹ iudice īdicēte: ī p̄ ⁊ 2° cāu peccat mortal̄r sed nō in tertio cāu vbi. s. indicitur ei a iudice: ⁊ si nō suscipit opoztet eū perdē vitā vl̄ res suas. Quidam iterū hoc distīguūt q2. s. vbi ē periculū vite: puta innocenter accātus de crimīe si nō vult se purgare per hūc modū sibi īdictū tā q̄ cōuictus occiditur: dicunt tē eē licitū: qa facit ad defēsionez suaz. Et hāc opi. videt tenē nico. ō lira super. 16. c. ꝑmi R. vbi agit ō duello dauid cū golia: sed i cā ciuili seu ꝓ defensiōe rerū temporaliū dicūt eē illicitū. Sed Guil. glo. Ray. credit ēt i h° casu eē licitū: dic̄. n. cū res suas liceat armis defēdē eas ōsēdēdo raptozē occidē: si aliter defendere non pōt: quare nō pōt eas defēdere duello: nō q̄ ipse offerat duellum: sz q̄ a iudice offertur seu potius infertur. Et sic cōcludit istaz opi. tenendā subdens q̄ de sacerdote non credit q̄ suscipere liceat nec in cā ciuili nec ēt criminali hec ipse. Sed si hoc eēt licitū laico rōne ꝓpe defensionis: vt dictum ē: cū sit ita licitū ō iure nature clerico se defendere sicut laico: liceret ēt sacerdoti in dicto casu duellū suscipe. Sed si nō lz sz ipsū: ergo nec laico. Tutioz ergo vr̄ opi. Ray. cōcludens cū alano q̄ sine exceptione nulla consuetudo pōt excusare a peccato: ⁊ q̄ oēs indistīcte peccant mortaliter: ⁊ offerentes duellū ⁊ suscipientes siue sponte siue coacte: ⁊ iudices qui deferūt ⁊ q̄ prestāt auctozitatē: ⁊ assessozes in hoc ⁊ dātes consiliū auxiliū ⁊ fauozē: ⁊ sacerdotes qui dant hi⁹ benedictiones: min⁹ tñ grauiter peccat q̄ iuitus suscipit q̄ qui voluntarius vel q̄ offert Idē dicūt Goff. host. ⁊ Jo. in sūma confes. li. 2°. ti. 3. repzobantes oēs p̄dictas opi. Idem vr̄. sentire beatus tho. 2ª 2ᵉ. q. 95. articulo fi. in fi. Dicit enī q̄ eadē ratio vr̄ esse de lege duellozꝝ que ⁊ de iudicio ferri candentis ⁊ aque bulictis: nisi q̄ plus accedit ad rationem sozтium inquantum ibi nō expectatur miraculosus effectus. s. in duello: sic in iudicio ferri candentis ⁊ hi⁹: nisi fozte quādo pugiles sunt valde impares virtute vel arte. Sz iudicium ferri candentis ⁊ aque bulientis: dicit idem tho. esse illicitum: tum quia ozdinatur ad iudicandum occulta: que iudicio diuino reseruā-

tur:tum'etiã qz hoc iudicium non est diuina au ctozitate sanatum:z allegat.c.consuluisti.z.q.5.g. zc.Dauid autem in illo facto excusatur tãq̃ mo tus ex instinctu spiritus sancti: vt dicitur.z. q.5. monomachiam.vbi dicitur q̃ duellare est deuz tentare.

Titulus quintus de doctozibus z scholarib⁹. Sermo. cap.i.

Onitatez disci

b plinam z sciam doce me:quia mandatis tuis credidi. ps.118. Ut ait philosoph⁹ p̃mo metha physice.oẽs hoẽs natura scire desiderãt: hui⁹ rõ qz vnũqõq̃ naturaliter appetit suã perfectionẽ:z qz scia seu cognitio veritatis perficit intellectũ quod est p̃/ cipuum in homine:iõ appetit scire vt perficiatur Qz ãt ait aug⁹.q̃ sunt quedã que melius ẽ nesci re q̃ scire:di.38.cũis.non iõ hoc dicit quasi sit aliqua scia mala de se:sed ꝓpter abusum eius in cũtum.s.quis male vtitur aliquoz scia videlicet vel ad ostẽtationẽ ꝑm illud scia ĩflat.s.coz.8. c.vel ad curiositatẽ superstitionem vel cupidita/ tem. Unde ber. Sunt qdam qui scire volunt vt sciant z curiositas est. Sunt qui scire volunt vt sciantur z vanitas ẽ. Sũt qui scire volunt vt lu/ crentur z cupiditas est:quando lucrũ q̃runt per fas z nefas. Sunt qui scire volunt vt edificent.s. alios vel edificentur.s.in se z charitas est. De⁹ p̃ mis tribus generibus q̃rentibus scire. Sapiẽtie dicitur Uani sunt oẽs hoẽs in quibus nõ subest dei scia. Et illud ecclesiastici p̃mo. In multa scia multa est indignatio. De vltimo ãt genere dr̃ sapientie:dedit illi.s.iusto sciaz sanctoz:honesta uit illum in laboribus: in hoc cõsistit talis scia vt p̃mo z p̃ncipaliter cognoscat deũ:deinde seip̃m. z quecũq̃ alia scire procurant ad deum finaliter referat. Uñ aug⁹.p breuissima or̃one z vltima di cebat. Deus sp idem nouerim te:noueriz me:qz igitur sicut z alioz bonoz:ita z hi⁹ scie datoz est deus:ideo ps suo exemplo docet nos hãc a deo postulandã z procurandam.d.bonitatez zc. vbi tria notantur.

Primo Ut cognitio veritatis a deo expectetur ibi doce me.

2° Ut ordo congruat] obseruet:ibi bo.di.z sciaz

3° Ut conditio humilitatis applicetur:ibi ga ma.tu.credi.

Clarum est q̃ nullus nascitur magister sed vacu us omni scientia. Sicut enim ait philosophus.2.de aia.anima nr̃a nascitur sicut tabula rasa in qua nihil est pictum sed apta est pingi. Quãuis autẽ cõiter scientijs doceamur per magistros:tamen qz oẽs homo mẽdax vt dr̃ in psalmo.s.ex se,ppẽ qõ maxime philosophi qui dixerũt:labia nostra a nobis sunt:quis dñs nr̃ est?qz non recognoue runt sciam suã a deo:sed sibi attribuebant:stulti facti sũt: vt dr̃ Ro.i.z mlti⁹ errozes docuerũt discipulos suos. Sed z si magister vera z optia doceat:nisi deus illustret mentẽ discipuli irradia tione saltem naturali:nullam sciaz addiscere põt qs. Et hoc qõ ait xp̃s.mat.23. Unus est magister vester qui in celis est:qui.s.est p̃cipal' ad mouẽ dum intellectũ ad percipiẽdas scietias: ĩsuper z oĩs sapia a dño deo ẽ:eccl'iastici.i.z ab ipso fõte deriuate sũt scie. Uñ ambro.sup ep'am ad col. ait. Oĩs rõ superne scie vel terrene creature ĩ eo est q̃ est caput eaz:z auctoz:vt qui hinc nouit ni hil vltra querat:qz hic ẽ pfecta virtus z sapia:q̃ quid alibi queriẽ:hic pfecte inueniẽ. In daniele z salomõe oñdit infidelib⁹ se auctozẽ totius sapi entie:qõ ifideles nõ putant:qz nõ legũt in cuãge lijs z ppbetis astrologiã z alia hi⁹ que despecta sũt:qz nihil valent ad salutẽ sed mittũt in errozẽ z dũ eis studẽt:curã aĩe nõ hñt. hec ille.z hẽt di. 37.§.sed econtra. A deo q̃ est spectãda scia z in plozanda dicendo:bonitatẽ di.z sciam doce me Inuocauit ait sapiens z venit in me sp̃s sapie: sa/ pientie.7. Sic salomon postulando sapiaz ex au ditus ẽ nõ solũ ad regendũ ppl'm recipiẽdo sciam sed z moraliũ: vt p3 in puerbijs z ecclesiasti.z di uinoz arcanoz: vt in canticis canticoz ac ẽt natu ralium. Nam disputauit de plantis a cedro vsq̃ ad isopum:z de aialibus terre z volucribus z pi scib⁹:vt dr̃.3.Reg.3.z.4. Et qz multa scripsit:iz ñ inueniant nunc de hi⁹ naturalib⁹ eius scripta. Ita tñ a deo spectanda est scia:vt solicitudo z labor adhibeatur:prouerb.28.c.stude sapie fili mi. Sic enim deus ꝑm cõem legẽ corpora sanat mediã/ tibus naturalib⁹ medicinis z cõsilijs medicoz:z aias peccatis languidas curat mediantib⁹ medi/ cinis spualibus sacroz z sacerdotibus ea con ferentibus:iõ ista dz procurari sibi q̃ vult sanari:q̃ uis aliq̃n p̃ter cõem legẽ sanet aliquos ĩ corpor̃ sine medicinis miraculose:z in anima sine sacr̃is ita secundum cursum solitum docet hominẽ sci/ entiam deus mediantibus magistris z laborib⁹ z exercitijs discipulorum his vacantium :q̃uis aplos docuerit omnem veritatẽ seu omnem sci/ entiam sine humana industria. Unde hieronym⁹ dicit:qõ illis.s.apostolis suggerebat spiritus sanc tus :hoc alijs confert quotidiana ĩ lege domini meditatio:laborando igitur in studio z a deo po stulando bonitatem disciplinc et scientiam da/ bitur ei.

Secundo ordo congru

us seruari debet in postulando z procurando sci entiam qui hic traditur: videlicet vt prius z po/ tius procuretur bonitas z exinde disciplina z de mum scientia. Nam vt ait apostolus .i.coz.13.si nouerim omnia mysteria scilicet quo ad sapien/ tiam diuinoz:z habuero omnez scientiã quo s.ad noticiã naturaliũ:charitatẽ ãt nõ habuero: nihil sũ. Ipsa charitas ẽ q̃ facit aiaz simpl'r bonã

ꝛ ex qua eſt vera bōitas ī homine ꝛ ī opib⁹ eius. Dicit enim aug⁹ radix omnium bonoꝝ eſt charitas: de pe. di. z. quia. debet ergo poſtulari ꝛ operꝛ procurari.

Bonitas diſpoſitionis interioris q̄ ad effectuz
Diſciplina cōpoſitionis exterioris quo ad actū.
Scientia cognitionis cerioris q̄ ad intellectum

In adipiſcendo et habendo ſcientiaz vtiliter ꝛ docendo oportet p̄mo habere bonitatem veraz mentis: que vtiqz procedit a gratia: ꝫz illō apoſtoli ad. Epheſ. 5. c. Fructus lucis in omni bonitate. i. effectus gratie eſt omnis bonitas. Unde fulgentius. Nō eſt p̄fecta bonitas a qua nō oīs malitia vincitur: hec autē bonitas eſt virtus. Unde. Auguſtin⁹ dicit. q̄ virtus eſt bona q̄litas mēt⁊ q̄ recte vititur. Et philoſophus in libꝛo ethicoꝝ 2° dicit: q̄ virt⁹ bonuz facit habentem: ꝛ opus eius bonū reddit: quod maxīe fit per charitatem: q̄ omnem virtutē cōplectitur: vt. n. dicitur. Sapien. i. In maliuolam aīam non intrabit ſapientia: nec habitabit in coꝛpoze ſubdito peccatis: ꝛ ideo ſi fragilitate ī aliqō peccatum labuntur cīs citius reuertantur ad penitentiam: vt aīa maliuola. i. que voluit malum peccati: efficiatur beniuola ꝛ non ſubdita peccato: ſed bonitati. Unde ſepe confiteatur: ꝛ aliquādo cōmunicet: cuius enim peccatum non tollat bōi lumē naturale intellectus: ſed paſſionib⁹ multum offuſcat. Et diabolus ipſe qui bz ſcīam ō⁹ diuinis ꝛ hūanis ſuper oēs mortales: q̄ cū ea bonitatem' virtutis non bz ad augmētum ſibi eſt iudicij: nec hominis meritū ad qō ſequitur glorie p̄mium ex ſcīa eſt: ſed ex eius vſu bono qui prouenit ex charitate. ꝛ rō huius eſt: q̄ ad meritum requiritur liberi arbitrij actus: ſed cū intellectui pponitur clare aliqua veritas: quam capiat: iam nō eſt libera ratio ad aſſentiendum vel diſſentiendum: ſed captiuatur ꝛ cogitur ad diſſentiēdū. Jn vſu āt ſcientie concurrit actus liberi arbitrij q̄ liber ē quilibet ad addiſcendū vel docendū vel conſiderandum ſuper aliqua materia: ꝛ ab his deſiſtēdū: ꝛ iō h⁹ faciēdo cū bōitate. i. charitate mereꝛ: ergo bonitas p̄mo querēda eſt. ꝛ quia cum vna ex potentijs in actu ſuo multum intenditur: alie remittuntur ab actibus ſuis: quando intellectus laboꝛat in ſpeculando virtutes ſcientie: ſeu addiſcendo: ne affectus nimis remittatur a feruoꝛe bonitatis: ꝛ paulatim euaneſcat. Jō inter lectiones ſpeculabiliū foꝛmanda eſt bꝛeuis oꝛatio vel meditatio erga deum: aut lectio ſepe habenda de doctrinis moꝛalibus ꝛ affectiuis: ſicut legitur de beato Tho. de aquino: qui inter exercitia ſpeculatiuoꝝ quotidie legebat vel audiebat aliquid de collationibus vel vita patrum.

Debet ſecundo doctoꝛ ꝛ ſcholaris ꝑcurare diſciplinā. i. cōpoſitionē moꝛum exterioꝝ ſeu modeſtiā: de qua dī eccleſi. 45. c. ōdit illi legē vite ideſt ſpiritualis gr̄e ꝛ diſcipline. i. cōpoſitiōis exterioris: ſed hoc tamē p̄cedat ex bonitate interioꝛi. nam alias eſſz hypocriſis ꝛ ſimulata egtas ꝛ duplex iniquitas. Unī dicitur ſapien. i. Spirit⁹ ſanctus diſcipline effugiet fictum. i. ſimulatā cōpoſitionem actuum exterioꝝ. Debet ergo eē diſciplinatus. i. moderatus ī verbo: vt pauca dicat ꝛ illa rationabilia ꝛ vtilia: q̄ in multiloquio nō deeſt peccatum. ait Salo. puerb. io. c. A contentionib⁹ ad oſtentationē caueat detractionib⁹ ſuſurrationibus: irriſionibus iurijs ꝛ turpib⁹ verbis: quibus hodie multi dediti ſunt ſcholares.

Jnſuper emulationibus ſocioꝝ vel magiſtroꝝ ſuoꝝ. Scit quoqz diſciplinatus in aſpectu: q̄ vt ait aug. impudicus oculus impudici coꝛdis eſt nuntius. Nō ergo diſcurrat per plateas vel eccleſias ad videndum mulieres: ꝛ p̄cādum: vel ſociandum: quia vt dicitur Mathe. 6. qui viderit mulierem ad concupiſcēdum eam: iam mechatus eſt ī coꝛde ſuo eā. Diſciplinā habeat in auditu. Non audiat cantilenas turpia verba. Coꝛrūpunt enim bonos moꝛes colloquia mala. ait apoſtolus. i. coꝛin. 5. c. Nec audiat vt minus credat detractiones ab alijs factas: ſed hoꝛreat: vt enim dicit damaſ⁹. ii. q. 3. non ſolum reus ē qui de alio malum p̄fert: ſed etiam qui aurem cito crimi nibus p̄bet. Diſcipliaa vtatur: in guſtu ꝛ cibo ꝛ potu ſit tēperatus. Nam vt ait hieronymus. Uēter pinguis craſſum ſenſum generat. Jn veſtitu quoqz vt humiliter induatur: omnem luxuriam vitet: vt ſit diſciplinatus in tactu: q̄ nil ita obnubilat rationem: ſicut actus venereus ſecundum philoſophum. Unde per p̄ophetam dicitur. Uinum ꝛ mulieres auferunt coꝛ: eccleſia. 19. c. i. ratōnem ꝛ bonitatem. A rixis abſtineat: ludis tripudijs: conuuijs partialitatibus circa ea que pertinent ad vniuerſitatem: ſed vt dicitur p̄uerbi. i. c. diſciplinam ſtulti deſpiciūt. communiter omnia iſta vitia hodie reperiuntur ī ſcholaribus: ꝛ aliquando in magiſtris: ꝛ ideo parum p̄ficiūt Bonitas ergo quo ad deum: diſciplina quo ad p̄ximum: vtraqz quo ad ſeipſum petenda eſt a domino. Debz. 3°. doctoꝝ ſiue ſcholaris vacare acquiſitioni ſcientie. Et quidem ſcientia eoꝝ que pertinent ad ſtatum ſuum vnicuiqz neceſſaria eſt. chriſtianus enī quilibet ſcire debet: que pertinent ad chriſtianitatem: vt mandata dei ꝛ eccleſie: medicus que ad medicine ſcientiam: aduocatus etiam iureconſultus debet habere ſcīas iuris. Sacerdos que pertinent ad debitam miniſtrationem ſacramentoꝝ. Religioſi que pertinent ad religionem: ꝛ p̄latus que ſpectāt ad debitum regimen populi: ꝛ doctoꝝ cuiuſqz facultatis que ad illam pertinent: alias huius ſcientie defectus pernitioſus eſt cuilibet tali. Unde iſai. 5. dicitur. Propterea captiuus ductus eſt populus meus: quia non habuit ſcientiam. ait dominus. Et Leo papa. Si in laicis videtur intolerabilis inſcientia: quanto magis in ſacerdotibus: nec excuſatiōe digna eſt: nec venia: diſt⁹. 38.

P ſnāz dz⁹ gramm. ſm ſuū ſtatū ul' oſtend.

p saīs nrīas determ saze.

Quintus.

Dicit enim dñs per ꝓphetaꝫ osee.4.c.qz tu scientiaꝫ repulisti:ꝛ ego te repellā:ne sacerdotio fūgaris mihi.Et Grati.aut:di.36. Nō sufficit platis bona conuersatio quo ad primum.s. bonitatem ꝛ honestas moꝝ:quo ad ām.s.disciplinā nisi addatur ꝛ scīa:ꝛ hoc est tertiū qō postulatur dū dr bonitatez ꝛ disciplinam:ꝛ scīam doce me. Licet āt scīa scripturaꝝ maxime vtilis sit oībus ꝛ necessaria clericis:de qua hiero⁹.Discamus in terr quoꝝ nobis scīa perseueret in celis:ꝛ studio eius maxime clerici ꝛ religiosi debeāt insistere:vt ondit gratia.di.36.per totuz.tamē ꝛ vacare alijs scientijs:vt quadriuij ꝛ triuij fine ꝛ modo debitis nō ꝓhibetur ēt clericis ꝛ religiosis:nisi studium phȳsice.i.medicine:ꝛ legū:qō vetatur certis personis ecclesiasticis vt dicetur.j.ꝛ hoc vt vtiliozibus vacent.Dicit enim hiero⁹.Musica ꝛ geometria ꝛ arismetrica hñt in sua scīa veritatē: sz ñ sūt ille scīe pietatis:di.37.si quis.vbi dicit glo.q⁹ de astronomia.i.astrologia non facit hiero⁹ mentionem:que ē quarta scīa in quadriuio que abijt ī dissuetudine:vel forte potius:qz huic vacantes falsitates īmiscent iudicijs:ꝛ non solū de naturalibus:sed ꝛ de actibus humanis ex libero arbitrio ꝓcedentib⁹ ex constellationib⁹ volunt diuīare. Grāmatica āt que est ianua cūctaꝝ scīaꝝ non solum vtilis sed necessaria est:ꝛ logyca ad disputandū ꝛ cōuincendus errozes.vnde hiero⁹ si qs grāmaticā artem nouit vel dialecticaz:vt recte loquendi rōnem habeat:ꝛ inter vera falsaq; diiudicet non īpzobamus:di.37.si quis.scīa philosophie plurimū confert ꝛ ad noticiā sacraꝝ lr̄aꝝ ꝛ cōuincendos errozes gentilium.Uñ aug. inqt si quid veri de deo sibylla aut ozpheus ceteriue gentiū vates.i.pocte vel philosophi dixerūt: valet quidē ad paganoꝝ vanitatē cōuincēdam:di.37.Et hiero⁹ si gspiā aduersus mathematbicos velit scribere īperitos mathescos risui pz:ꝛ aduersus philosophos disputās :ignozet dogmata philosophoꝝ.s.risui pz:di.37.Qui de mensa:ꝛ in huius figuraz munera tria:que magi dño obtulerunt ei vticz grata:designant tres ptes philosophie:vt ait gratia.di.37.s.naturalē: cui supponit medicina.Moralē cui supponit canonica ꝛ ciuilis scīa ꝛ rōnalis q̄ ad logycā ptinet. Rhetozica āt cui deseruit poesis:ad persuadendō ptimuz valet.Uñ ꝛ ad ꝑdicandō:ꝛ in figuram tāq; rem sibi gratā:dñs in lege ꝓmitias mellis iussit sibi offerri designantē dulcedinē humane eloquentie: vt vz ī ipsa eloquentia deo ītēdat placere:ꝛ sic hōibus nō ꝓpter se:sed ꝓpter deū.Et in ꝑdictoꝝ exemplū Daniel sāctus pmisit se erudiri ī scīa chaldea:que vticz humana erat.daniel i.ꝛ moyses fuit eruditus in oī scīa egyptioꝝ.exo.6.paulus q̄q apl's aliqua philosophoꝝ ꝛ poetaꝝ suis scripturis īdidit actū.6.Uñ.i.co2.5.Sniam menandri ponit.s.Corrūpunt bonos mozes colloquia mala.ꝛ ad Titum.i.pigmenidis poete versus induē Cretenses sp mendaces male bestie vētre pigri ꝛ contra athenienses disputans arati poete vtiē testimonio.d.genus cū simus dei in ipso viuim⁹ mouemur ꝛ sumus actuū.17.hiero⁹ ēt vsus ē qui busdā verbis virgil.de conse.di.5.nunq̄.ꝛ galieni ꝛ hypocratis:di.5.ne talis.Et aug. verbis luca.26.q.5.nec mirū. Jn horuz ēt figuraz ꝓcepit dñs populo suo isr̄l expoliare egyptios valis aureis ꝛ argenteis ab eis mutuatis:mozalr instruens:vt siue auꝝ sapientie:siue argentū apud poetas inuenimus eloquentie illud in vsū saluti ferū nr̄e eruditionis vertam⁹:vt dicit gratia.di.37.§. econtra.Beda etiam dicit.di.4.Turbat acumē legentium ꝛ deficere cogit:qui eos a legendis secularibus libzis oīmodis estimat ꝓhibendos :ī quibus si qua vtilia sunt quasi sua sumere lz.Eugenius ēt papa ī synodo statuit vt oīo cura ꝛ diligentia habeatur vt magistri ꝛ doctoꝛes cōstituantur:qui studia lr̄arum liberaliūq; artium dogmata assidue doceant:qz in bis maxime diuina manifestātur:ꝛ declarantur mādata:di.37.de q/busdā.ꝛ extra ȝ magistris.c.i.dr q⁹ ecclesia cathedralis dz tenere magistros artium liberaliuz ad minus grāmatice:qui clericos ꝛ alios pauperes doceant gratis:ꝛ debet assignari magistro ꝓuentus vnius ꝓbēde:ꝛ eodē modo debēt alie ecclesie facere:quaꝝ sufficiunt facultates. Jn metropolitana eccl'ia vlteriꝰ dz eē magister theologie:ꝛ recipere ꝓuentus:non tñ ꝓpter hoc debz esse canonicus. Jpsa enim theologia est dña omnium scīarum:ꝛ oēs artes liberales sunt ei ancille:ꝛ ei deseruiunt:ꝛ ad hunc finē a clericis ꝛ religiosis in eis dz studeri nō ad vanitatē ꝛ curiositatem:sed ad maiozē eruditionem scripturaruz: ꝛ cuz timoze ꝛ obedientia:qz scīa inflat:ait apostolus.Qūo autem sit licitū vel illicitum in illis studere diffusius habetur supza parte z.ti.3.c. de curiositate.

pcedā mthedm̄l dz hē magrōs artiū liberaliū. metropolitanā. dz hē magr̄ in theologia.

Tertio oportet in docē

do ꝛ discendo humilitatē seruare:ꝓuerb.z.c.vbi humilitas ibi ꝛ sapientia:ꝛ econtra dicit Grego⁹ q⁹ maximum obstacl'm veritatis est superbia:ad hanc būilitatē ptinet:vt nec quis seipm doceat: nec ab alio q⁹ nescit discere erubescat. Senex a puero ꝛ eps tot ānoꝝ a collega:nec dū anniculo paratus sum edoceri:ait sūmus doctoꝛ Augustinus.z4.q.3.si habes. Et hieronymus scribit ad rusticum:discas qō possis docere:ꝛ rationabilem hostiam offeras deo:ne miles anteq̄ tyro ne ꝓius magister sis q̄ discipulus.16.questiōe.i. si clericatus.ꝛ.c.ꝓcedenti.ait Multo tempore disce que postmodum doceas:ꝛ inter bonos semper sectare meliozes.Tempus tacendi ꝛ tempus loquendi.Ecclesia.ꝓimo capitulo .quia ꝓius veritas tacendo discitur postea docetur. Et ꝝs sapientia pacis duodēnis in templo repertus ē in medio doctoꝝ:nō qdem docens sed audiens:ꝛ interrogans illos.Lu.z.Uñ ꝛ hiero⁹ pytagoꝛicoꝝ doctrina est per qnquēnium tacere ꝛ

p q saīz multe sapere. dz hñ scīe hē.

postea erudite loqui: ⁊ si quispiã ingeniũ acutissimum hẽret. Augu. qui oẽs artes liberales: ⁊ aliquas ẽt mathematicas per seipm legendo nullo hoiũ tradente dicit. Melius tñ ⁊ certi⁹ a voce viua q̃ mortua libroꝝ scientiam hausit. Naꝫ vt dicit hiero⁹ hꝫ nescio quid latentis energie viue vocis actus: ⁊ de ore magistri in aure discipuli transfusa fortius sonat. Pertinet ad hãc humilitatem: vt discipulus credat regulis ⁊ doctrinis magistri. Unde philoso⁹ ait ꝑmo posteriorum. Oportet addiscentẽ credere. Et hoc est qđ dr qz mandatis tuis credidi. q. d. ideo debes me docẽ scientiã: qz credidi regule tue doctrine. Si enim nõ crediderit⁹: nõ ũtelligetis dicit ysaias. ysaie. 7. c Quãtam humilitatem ⁊ auiditatẽ addiscẽdi habuerint ab alijs ẽt doctissimi viri ⁊ ethnici oñdit hiero⁹ in ꝓlogo biblie dicens. Legimus i veteribus historijs quosdaꝫ lustrasse ꝓuintias nouos adisse pplos: maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant: coram quoq; viderent. Sic pythagoras nẽphiticos vates: sic plato egyptum ⁊ archytam tarentinum: eãq; oram italie que quondam magna grecia dicebat: laboriosissime peragrauit: vt qui athenis magister erat ⁊ potens: cu iusq; doctrinas academie gymnasia personabãt fieret peregrinus atq; discipulus: malens aliena verecũde discere: q̃ sua ꝓpudẽter ĩgerere. Deniq; quasi toto orbe lras fugientes persequ⁹: captus a piratis ⁊ venũdatus ẽt tyrãno crudelissimo paruit. ductus captiuus vinctus ⁊ seruus: tamẽ quia philoso⁹ maior ẽmente se fuit. Ad tituꝫ limum lacteo eloquentie fonte manantẽ de vltimis hispaniaꝝ galliarũq; finibus quosdã venisse nobiles legimus ⁊c. ibi vide multa exempla. Magno ⁊ excellenti ĩgenio viri cũ se doctrine pẽitus dedissent: quicquid laboris poterat ĩpendi: conteptis oĩbus ⁊ ꝓuatis ⁊ ꝓublicis actionibus ad ĩquirende veritatis studiũ cõtulerunt: estimãtes multo esse ꝓclarius diuinarũ humanarũq; rerũ ĩuestigare ac scire rõnem: q̃ struendis opib⁹ ac cumulandis bonoribus inherere: quibus rebus qñ terrene ⁊ fragiles sunt: ⁊ ad solius corporis pertinent cultũ: nemo melior nemo iustior effici potest. Erant quidem illi veritatis cognitiõe dignissimi quã scire tãtope cupierunt: atq; ita vt rebus oĩbus eam añponerent. Nam ⁊ abiecisse quosdã res familiares: ⁊ rnũtiasse vniuersis voluptatib⁹ ꝓstat: vt solã nudumq; virtutẽ nudiq; expediti sequerentur. Dec lactãtius in ꝓncipio de falsa religione.

De multi q̃ ptinẽt ad doctõatũ i diuersis scientijs: ⁊ de pluribꝰ defectib⁹ doctoꝝ ⁊ scholariũ. c. z.

a **Augustinus de an**

chona i libro de ptãte ecclĩastica dic̃ q⁹ magistrãdus in theologia tenetur scire hũanas scientias: ⁊ ratio est: qz cũ magister in theologia teneatur diuinã scripturã declarare intelligibiliter. docere eloquẽter: ⁊ cõtra ĩpugnantes: defendere fideliter: ⁊ ad hec tria plurimũ valeant sciẽtie humane methaphysice: scientie diffiniendi ⁊ diuidendi rhetorice ethice ⁊ politice: iõ dꝫ hẽre noticiã taliũ: ita tamẽ q⁹ nõ fiſtat in eis: sed i theologia finaliter. Et credibile est vt ait Aug⁹ q⁹ philosophi de lris nostris habuerunt quecũq; bona ⁊ quecunq; vera dixerunt. Cum autẽ lras gentil hebreorum in qua vnius dei cultus emicuit: nec ipe pythagoras habuit a cui⁹ posteris platonici theologiã didicisse asserunt. Et ideo si qua ꝑua dixerunt tãq; ab iniustis possessoribus accipienda sũt. Unde ⁊ cassiodorus ait q⁹ oĩs splẽdor rhetorice eloquẽtie: oẽs modi poetice locutionis a diuinis scriptoribus sũpsit exordium: di. 37. §. ecõtra. §. deniq; Utile ẽt ẽ ⁊ congruũ scire talem magistrũ varias linguas ꝓcipue ebraicam ⁊ greca, ꝓpter infideliũ conuersionẽ: ⁊ ꝓpter scripture sacre pleniorẽ intellectionẽ. Magna enim sacramenta sunt in ĩterpretationibus nominũ ꝓcipue hebraicorum: vt patet in expositione dicte scripture: ⁊ ꝓpter docentium maiorẽ fructificationes. Unde extra de magistris statuitur q⁹ in vrbe ⁊ quibusdam alijs locis habeantur docentes bi⁹ linguas.

Ordinatio autem stu/

dioꝝ: ⁊ ꝓcipue i theologia ⁊ canonico iure ptinet ad papã. Unde ex de magistris. c. i. ⁊. c. qñ. statuit q⁹ teneãt mgri i theologia ad docendũ theologiã i ecclĩis metropolitãis: ⁊ i. c. sup specula. ꝺ mgris mãdatur q⁹ ꝓlati ecclĩaꝝ: ⁊ capla mittãt aliquos dociles ad studendũ i theologia: huius rõ ẽ. q̃ druplex hꝫ Aug. de ancho. i li. de ptãte ecclĩastica. Dicit. n. q⁹ fides xp̃iana cui⁹ papa ẽ caput ⁊ director multis mõis iuuat ⁊ ꝓmouet ꝓ ordinationẽ studioꝝ. ꝓmo i errorꝝ vitatiõe. Nõ. n. ꝓsit errores vitari: ⁊ rꝓbari: nisi cognoscãt: vñ ex defectu scie ꝓuenit colere multos deos. Unde dr Sapie. 13. ñ cognoscẽtes qs eẽt oĩum artifex: aut ignẽ: aut aerez aut gyrꝝ stellaꝝ: aut aquã: aut solẽ rectores orbis ẽraꝝ putauerũt. 2º i vicioꝝ vitatiõe. Sic. n. vitiosi ñ curãt nisi ꝓ virtuosos: sic stulti quoꝝ ĩfinitus ẽ numer⁹: ñ curãt nisi ꝓ sapiẽtes. Unde scribit sapi. 6. q⁹ multitudo sapiẽtiũ sanitas orbis terraꝝ ẽ ⁊ rex sapiẽs stabilimẽtũ poli. sapi. 6. c. Plato etiã dicebat respu. fore beatas: si sapiẽtes eas gubernarẽt: vt q eas gubernãt sapie vacarẽt. 3º i iudicioꝝ ꝺterminatiõe. Nõ. n. alr iudicia iuste determinari ꝓsit: nisi ꝓ sapiẽtũ discussiõem. Unde ⁊ salomoni dictũ est. 3. Reg. 3. qz postulasti tibi sapientiã ad discendũ iudiciũ: ecce feci tibi �means sermões tuos: ⁊ dedi tibi cor sapiẽs ⁊ ĩtelligẽs. 4º i regni ⁊ pploꝝ dñatione. Nõ. n. ꝓsit q ꝓ sũt iuste dñari: ⁊ ĩpare subditis: nisi vigeãt ĩtellectu ⁊ scĩa. Unde scribitur sapi. 8. ꝓ sapiam hẽbo claritatẽ ad turbas ⁊ honores apud seniores ⁊ iuuenes: disponaꝫ p ipsã populos: ⁊ nationes mihi erũt subiecte: ꝓpt ista ergo facta est decretalis i cõcilio lateranen. ⁊

p magr in theologia tenet scire quãtas scias. q⁹ tenet ad tria.

p scia ⁊ q⁹ ñ ꝺ nra

p de omni fratre sũ in concilio laterañ. et q⁹ firmatur q⁹ ymo renouat textũ.

pſanctꝰ ſtudiū fuit ꝓ̄mū in egypto

Quintus.

poſtea ꝑ ino.3.cōfirmata:q̄uis male ſeruet:modicū tñ vtile eſt bonos canones cōdere ⁊ eos ñ ſeruare. Ubi ēt nōnduꝫ ꝓ eūdē. Augꝰ ō ancho. q̄ ꝓ̄mum ſtudium fuit ordinatum in egypto:ibi nā q̄ gens ſacerdotum vacare dimiſſa eſt ad inuētionē ſcīarum: vt dicit phiꝰ in ꝓ̄mo methaph. fuit āt illa ordinatio ſtudij circa ſcīas mathematicas:que vt dicē Augꝰ de doctrina x̄piana vtiles ſūt ad ſacrā theologiā ītelligēdā:⁊ ſi ñ neceſſe. Et q̄uis illi ſacerdotes ſacrā ſcripturā ignorarēt:tñ ipaꝫ figurabāt: ⁊ ꝺicionē docētiū eā:ꝓ̄mo qdē qa illaꝝ ſcīaꝝ inuentores erant ſacerdotes:q ſtipēdia a cōmunitate ꝓcipiebāt:liberi a ſēſu regali vel iudiciali exītes:ſm illō geñ.47. ſubiecitq̄ pharaoni ioſeph omnem terrā egypti ꝓter terrā ſacerdotū:que a rege fuerat tradita eis. 2° ꝓpē mōꝫ tradēdi illas ſcīētias:quia.ſ.tradiderūt illas ſcīas per quaſdaꝫ ſimilitudines ⁊ figuras: quod eſt ꝓp̄rium theologie. Unde dicit philoſoꝰ ꝓ̄mo methaphy. illos.theologizaſſe eo.ſ.q̄ figuratiue ⁊ methaphyſice locuti ſūt. Qꝝ autem ſciant magiſtri in theologia ſcīētias ſeculares vl̄ varias linguas:⁊ parum vel nihil ſciant vel ſtudeant ſcripturam ſacrā:valde reꝓbenſibile ⁊ icōgruum eſt. Parate inquit ꝓncepſ apoſtolorū in ꝓ̄ma canonica ſua reddere ratiōem omniposcēti vos ō ea fide ⁊ ſpe que ī vobis ꝓ̄ma ē petri.3.c. Et hieronymus. Sacerdotis eſt interrogatum reſpōdere de lege:ñ ait de philoſophia vel geometria: ſꝫ de lege ſcilicet dei:que ē ī ſacra ſcriptura. Sed hodie clerici ⁊ religioſi nō vacant niſi ſophiſmatibus ⁊ formalitatibus ⁊ methaphyſicis vel ſermonibus falleratis ciceronis. Et ſi canōes vidēt non niſi de iudicialibus. Et vix aliquādo dignātur aſpicere ſacras ſcripturas: textuꝫ ſententiaꝝ: libꝝ decretorū:fundamēta iuris diuini ⁊ canōici:vt ipleat illud ſapiētie. Semp diſcētes ⁊ nūq̄ ad ſcīētiā peruenientes.

Querit auguſtinus de

anchona in libꝝ:vbi ſupꝛa. Utrū magiſtrandus in theologia teneatur ſcīr ius canonicū. Et reſpōdit q̄ diſtinctio vniꝰ ſcīētie ab alia nō accipitur penes reꝫ que cognoſcīt:ſed penes diuerſū modū ſciendi:vnde penes diuerſū modū conſiderandi philoſophus.6.methaphyſice poſuit diſtictionē ſcientiaꝝ. Illa ergo eadē que tractātur in theologia recipiūtur ī iure canonico:⁊ que rſpuūtur ibi reſpuūtur ⁊ hic:vt di.ꝛz.oīa.⁊.di.16.c.ſācta romana. Differunt tñ theologia ⁊ ſcientia canonica in modo cōſiderandi q̄tū ad q̄nq̄. Primo qdē qꝛ a theologia determinātur ille materie de diuinis ſacramētis ⁊ alijs ac moꝛibus fideliꝫ mō ſubtili:⁊ quaſi per quid:eo tñ mō quo in theologia aſſignari poteſt ꝓpter quid:in iure āt canōico mō groſſo ⁊ poſitiuo ⁊ ſolū qꝛ. 2°qꝛ illa determinātur a theologo pꝛincipaliter ꝓpter veritatē cōtēplationem:a canoniſtis ꝓncipaliter ꝓpter actionē ⁊ qōnum occurrentiū ſolutionē. 3° qa a theologia determinatur ꝓncipaliter de cultu dei ⁊ de his que ſpectāt ad integritatē fidei vn̄ꝰ dei: a canoniſtis magis de miniſtroꝝ ordīe ⁊ eccl̄iaſticoꝝ negocioꝝ ſpectātiū ad talē cultū. 4°qꝛ a theologia determinātur canōes qualr̄ pijs opitulētur ⁊ defendātur con:ra īpios. In iure canonico quo opitulentur pijs ⁊ defendātur cōtra impios. 5°qꝛ a theologo determinātē magl vniuerſaliter ⁊ in foꝛo cōſcientie:in q̄ agitur cū ūter deū ⁊ hoīem:a canoniſtis vero magis particulariter applicando ad ꝑticularia negocia ī foꝛo exteriori iudicij:in quo agitur cā inter hoīem ⁊ hoīem. Et qꝛ ſermones vt̄es ī materia moꝛali paꝝ ſunt vtiles:vt dr̄ primo ethicoꝝ:ideo puto q̄ quida ordinatio eſſet:vt dignus magiſtrari in theologia poſt lecturam libꝝ ſn̄arum teneretur legere libꝝ decretoꝝ:quatenus magis tritus ⁊ expertus aſſumeretur in his q̄ne ſunt neceſſaria ad cōſulendū ſaluti aīarum. Dec ille. Ex quibus elici poteſt rñſio q̄ nō tenetur de neceſſitate ſꝫ de cōgruitate. Eſt enim ſcientia canonica quedaꝫ pꝛatica theologica. Sed contēplatio dei ad quā ordinatur theologia:tanq̄ ad finez:acquiri nec poteſt vere ⁊ vtiliter:niſi per charitatem ⁊ virtuoſa opera ⁊ obſeruationem mandatoꝝ:que pertinēt ad pꝛaticam. Sicut autē theologia nō reſpuit ſcientias humanas que pluribus erꝛoꝛibus admixte ſunt:ita ⁊ ius canonicum non reſpuit terreni ꝑiperij leges:que minus erꝛoꝛis habent q̄ ſcientie ſeculares. Uñ ſicut magiſtrandus in theologia ꝺz pꝛius ſcire ſcīētias humanas: vt clarius ⁊ ſubtilius poſſit ītelligere ſacrā ſcripturā:ſic multo magis ꝺz ſcire ſanctoꝝ canones:vt meliꝰ ⁊ fructuoſius poſſit cōſulere ſaluti aīarum. Nō etiaꝫ q̄ lꝫ tho. in qōlibet.3.q.4.ar.1.teneat nō eē illicitum ꝓcurare magiſteriū:ſi alias ſit idoneus:⁊ ad bonū finē querat hoc ⁊ debito mō:ſed ꝑlaturaꝫ ⁊ ſi alias idoneus ⁊ ad bonū finē nūq̄ licitū eſſe ,put hēs de hoc diffuſe in 2ª ꝑte ti.3.c.de ambitione. Augꝰ de ancho. vbi ſupꝛa tꝫ nō eē licitū:etiā ſi alias ſit idoneus ad magiſteriū. Quod ſi verū ē peccarent q̄ti admitterent tales. Sꝫ duꝰ eſt hic ſm̄ cōdēnare tot ⁊ tantos. Sꝫ certo certiꝰ ē nō eſſe abſq̄ graui peccato q admittūt ad hiꝰ idoctos ⁊ ineptos. Uñ ꝓmittitur vigoꝛoſū examē per lectionē aliquā ⁊ diſputationē:ī qua ad argumēta hꝫ rñdere. Et exinde ab his q ſunt de collegio hꝫ per cedulas appꝛobari vel reꝓbari ſm maiozem ptem̄eoꝝ. Et ꝑ cācellariū ſeu vicecācellarium ſtudij datur ſibi lr̄a recipiendi doctoꝛatū vel ī theologia vl̄ in iure vl̄ philoſophia vel medicīa:⁊ ptās cathedrā tenēdi legendi ī ſtudijs diſputādi publice interp̄tandi gloſandi ⁊ alia hiꝰ. Deinde ipe doctoꝛandus poſt aliquē ſermonez per eum factum ad commendationem illius facultatis petit ab vno ꝓmotoꝝ ſuoꝝ quē nominat ibi exiſtentem dari ſibi inſignia doctoꝛatus. Et ille ſurgens poſt cōmendationē illius ſcientie in qua debet doctoꝛari ⁊ commendationem

pmagiſtē. et ꝓfeſſ. illius ē ꝓmitte.

pſancta theologia. et ius mundanū ē dñ ꝓ ad ꝙꝫ.

ℙ Insignia grad. dant ad doctorē nouū.

doctorandi dat sibi insignia: vz primo librū clausum vt habeat in mente clausam ⁊ habituatam illam scientiam: ⁊ teneat clausaz indignis: ⁊ quo ad ea que non expedit manifestare. Secūdo dat sibi librum apertū vt doceat alios ⁊ manifestet. Tertio dat sibi ānulū desponsando talē scientiam sibi. Quarto biretum in signum auriole seu premij. Quinto osculum pacis

Quertur etiaz quid sit magis expediens an insistere scientie theologie puta docendo vel legendo alijs: aut intēdere saluti aiarum. Ad qō rndet tho. in quolibet. i. q. 7. ar. 2. q hec duo adinuicem compari possunt dupliciter: vno modo absolute: alio modo in aliquo casu. Et pma quidem cōsideratione melius est seu magis expediens insistere scientie theologie qz intendere saluti particulari aiarum: puta sacramenta ministrādo: vt baptizando ⁊ cōfessiones audiendo ⁊ hi⁹: quod ꝓbatur per exemplū. Nam in edificio aliquo melioz est qui disponit de edificio: ⁊ dr architector: qz aliquis manualis qui opere exequitur ꝑm qō ei ab alio disponit. Un in edificijs cōstruēdis maiori mēcede ꝺducit g de edificio dispōit: qz cuius nihil opet māib⁹: qz mānuales artifices g dolant ligna ⁊ incidunt lapides. In edificio autem ſpuali sunt quasi manuales operarij qui particulariter insistunt cure aiarum: puta sacramenta ministrando vel aliquid huiusmodi particulariter agēdo. Sed quasi pncipales artifices sunt episcopi qui imperant ⁊ disponunt qualiter predicti officium suum exequi debeant: propter quod episcopi idest superintendentes dicuntur. Et similiter theologie doctores sunt quasi principales artifices qui inquirūt ⁊ docent qualiter alij debent salutem animarum procurare. Simpliciter ergo melius est docere sacram scripturam ⁊ magis meritozium: si bona intentione agatur: qz impendere particularez curam saluti huiusmodi vel illius. Unde ⁊ apostolus de se dicit. i. cozin. Non misit me dominꝰ baptizare sed euangelizare: quāuis baptizare sit opus maxime conferens saluti aiarum. Et scōthimo. secundo ait apostolus. Cōmenda hoc fidelibus qui idonei sunt ⁊ alios docere. Ipsa enī ratio dictat q melius est erudire de pertinentib⁹ ad salutez qui in se ⁊ in alijs possint proficere qz simplices qui in se tantum possunt proficere.

Secundo secundū suam considerationem. i. i aliquo casu necessitate iminente debēt epi ⁊ doctores intermisso proprio officio particulariter intendere saluti aiarum. Debēt ergo rectores ecclesiarum non solum habere competentem scientiam litterarum: sed etiam tēporalium negocioꝝ solertiam: vt eorum cautela ecclesie seruētur indēnes: di. 39. per totum. Et licet quis propter horuz simplicitatē repellatur ab obtinendo beneficio: non tn deijcitur ab obtento: sed datur ei coadiutor: vt. 7. q. i. q2 frater. extra de elec. c. cum i cunctis. Secus autem in litteratura: qz si non hz cōpetentem potest remoueri.

Querit insuper que sit dignior scientia medicina vel scientia iuris. Ad qō rndit aug. de ancho. vbi supra vnam scientiā eē digniorē alia contingit tripliciter. Primo ex parte rei considerate. Secundo ex pte modi considerandi. Tertio ex pte finis ad quem ordinatur. Et primo modo. i. ex parte rei cōsiderate methaphysica est dignior omni alia: cū eius subiectū sit ens in cōmuni tum ens. ex parte vero mōi ꝺsiderandi mathematica ē dignior naturali philosophia cū modo abstractiozi consideret: ex pte finis architectomatice digniores subseruienti bus: sicut militaris est dignior frenefactiua. Scientia ergo medicine vr dignior alijs sciētijs practicis: cum sit de corpore sano egro ⁊ neutro: qō corpus est organum aīe ⁊ oīum actuum humanorum. Ex parte vero finis dignior vr scientia legalis vt militaris cū ordinetur ad conseruatōnem boni publici: qō prefertur cuiuslibet particularis pſone. Sed ex pte modi cōsiderandi vr certitudine tradendi videt se hēre sicut excedētia ⁊ excessa: qz sicut regula medicinalis variāda ē ex varietate ꝰplexionum: sic regula iurispitoꝝ varianda est ex varietate conditionū ppli: vt dicit aug⁹ de libero arbitrio. Cū ergo scientia medicine ⁊ iuris se habeant sicut excedētia ⁊ excessa: ⁊ vtraqz a deo sit. Nam de medicina scriptū ē ecclesiastici. 38. Altissimus de terra creauit medicinā: ⁊ vir prudens nō abhorrebit eam. Et de iure seu legibus dr ꝓuerb. 8. per diuinā sapiētiam: per me legū cōditores iusta decernunt: ⁊ vtraqz est satis necessaria hōib⁹. Medicina ad sanationē corporū: iura ad pacificū hoīum victum: vt dr di. 3. §. facte sūt leges ⁊ vtriusqz pitus multū ab hōibus honorer. Un dr ecclesiastici. 38 de medico disciplina. i. doctrina ⁊ experimentū eius p eā exaltabit caput illi⁹: ⁊ in cōspectu magnatoꝝ collaudabit. Et de iure quo exercet iusticia hētur sapientie. 8. p hanc hēbo claritatē ad turbas. i. iusticiā legis seruatā ⁊ honorē apud seniores: iō debēt iurispiti ⁊ medici seruare illud apli honore inuicem pueniētes. Ro. 12. ⁊ ñ alter alteꝝ cōtēnere: ⁊ deridere iurispiti appellātes medicos obstetrices: ⁊ medici iurispitos nūcupantes boues ⁊ asinos tāqz grossā scientiā eoꝝ reputātes. Scientia āt iuris positiui cū diuidatur in canonicū ⁊ ciuile: nulli dubiū scientiā canonū digniorē ⁊ vtiliorē eē scientia iuris ciuilis. Un ⁊ ipator dicit q sacre leges ñ dedignant seq sacros canones qō et firmat gratian⁹: di. 10. p totū. oñdēs q vbi leges sint ꝺtie sacris canonib⁹ nulli⁹ sunt momēti. Jus canonicū pncipalius respicit ⁊ dirigit spualia: ius āt ciuile tpalia respicit ⁊ dirigit:

Queritur vtrū magistri scholarum possint scholarib⁹ collectā iponere vel exigere: vt p festo

ℙ magr scolarū. alū possit exigere pecuniā p festo celebri do. alū nō.

celebrando vel non celebrando pecuniam exigit. Rñdeo ꝺm hosti. si magistro est ānexū sufficiens beneficiū: vt prebenda aliqua vel sufficiens salariuꝫ publicū nō lꝫ ei exigere: alias simoniam cōmitteret: qꝛ venderet obsequiuꝫ ſpuale: qꝺ ex officio suo tenetur facere: ex quo ei prouidetur extra de simo. c. nemo. i. q. ꝫ. vendentes. ꝛ c. nō solū. sed tñ ſponte oblata recipere pōt. i. q. ꝫ sicut eꝝm. Si vero nō sit ānexum tale beneficiū vel salariū: aut si nō sufficiat ei ad cōpetentē victum: potest accipere collectā ꝑ laboribus ar. iz. q. i. c. charitatē. Et videtur hoſt. īuenire: q nō solū ab exneis ſz ēt a clericis eccleſie poſſit exigē ñ tñ ꝺz exigē a paupe: cū ipe poti⁹ ꝺbeat paupta ti ſubuenire. Sed ꝛ talis exactio ꝺm gulielmuꝫ nō debet eſſe coactoria: vt q nisi ſoluant: expellat eos de ſcholis: aut q accipiat libꝛos vel res eoꝝ: ſed potius inopiā ſuam eis exponēdo. Hec oīa intelligenda ſunt: ſi magiſter est ſufficiens: q ſi inſufficiens est: ꝛ officiū docendi aſſumit: nō ē ei prouidendū ex debito: ſed culpe ſue imputet ff. ad. l. aquiliam. idē iuris. Si vero ſufficiens est ꝛ nō hꝫ ꝓuiſionē: ēt ſi diues est: poteſt a diuitib⁹ licite accipere: qꝛ non tenetur eis gratis ſeruire. Satis concoꝛdat inno. ray. ꝛ guil. Jſtā ēt materiam diffuſe tractat glo. ſuper. c. de quibuſdā di. 37. ꝛ p⁹. multa ar. ꝑ ꝛ ꝺtra. Demū ꝺcludit Jo. q tūc magiſter faciet collectam: cū ei ſua plēiſſime non ſufficiunt vt. io. q. ꝫ. priſcis ꝛ. iz. q. z. eꝝus. Et ſubdit bar. brixien. Ego credo quicquid dicat io. q magiſter facere collectā pōt procurari ſibi ēt ſi abūdet: quia ꝛ eps cum viſitat eccl'am vl' ſecrat: recipit procurationem: ēt ſi abūdet vt de cen. c. cū apoſtol⁹. ꝛ. c. ſopite. Nec hoc est vēdere ſcientiam q̄ vendi nō pōt: cū ſit res ſpualis: ſed ꝑ laboꝛe ſuo ꝓmittitur ſibi ꝓmiū ſeu ſalariū: hoc ē. n. locare opaꝫ ſiē ēt lꝫ aduocato exigē ſtipēdiū ꝑ pꝛocio ſuo: iuriſcōſulto ꝑ cōſilio ſuo vt dic̄ aug. iz. q. ꝫ. ñ lꝫ. Et ꝓdicatoꝛ ñ ꝺr vēdē ꝓdicationē ſuā ꝛ tñ petere poteſt ſuſtentationē ſuam. Hec omnia intelligenda ſunt: cū magiſtro non ē aliter ꝑ uiſū de prebenda vel de ſufficiēti ſalario ꝑ labore ſuo. Nā ſi prouiſū eſſet ſufficienter: tunc exigendo reputaretur ſimoniacū: ꝛ hoc cōiter tenetur. Jtē nota q ū magiſter feſtū alicuius ſancti qꝺ de ſe colendum est: non vult cōcedere ad celebrandū niſi data ſibi pecunia ꝺm rai. ſimoniaꝫ cōmittit: qꝛ vendit qꝺ ſpuale est: ad qꝺ tenetur: ꝛ eo modo ſi feſtum non colendū ipſe vult feſtare: nec vult legere niſi data ſibi pecunia: vt. i. q. ꝫ. vendentes.

De licētia docendi vtruꝫ poſſit aliquid exigi pꝛo ea vel ſolui: aut etiam pꝛo lnīa eundi ad ſtudium: aut etiam pꝛo ſubſtituendo alium in locum ſui in docendo: ꝛ videtur q nō.

Nā hoc exp̄ſſe dicit titulus de magiſtris: ꝛ. c. i. hoc expꝛeſſe ꝓhibet: ne pꝛo lnīa docēdi aliqd exigatur. quinīmo. i. c. pꝛohibeas. eo. ti. mandat ſolutū pꝛo tali lnīa debere reſtitui: ꝛ promiſſuꝫ remitti. Quātus enim in hoc non cōmittatur ſimonia: qꝛ non venditur ſpuale vel ſpuali ānexū ibi tñ est vicium cōcuſſionis. Circa huius materie declarationem diſtinguendum vī de licentia docendi: qꝛ dupliciter ſumitur. Uno mō in ſpali ꝑ ipſa actualitate docendi: puta cuꝫ conducitur quis ab aliqua vniuerſitate ad legendū ī aliqua facultate: vel ad hoc beneficium ſeu ꝑbendaꝫ recipit vel ex ſe: tñ ante inchoationē lecture opoꝛtꝫ accipere lnīam a rectoꝛe illius vniuerſitatis vel cancellario: vel alijs ex ſtatuto vel conſuetudie loci. Et ꝑ tali lnīa ꝓhibetur aliquid exigi vel recipi. Et de hoc videtur intelligendum qꝺ ꝺr. e. ti. c. i. vꝫ. ꝑ lnīa docendi nullus ꝑcium exigat: vl' ſub obtentu alicuius cōſuetudinis ab eis qui docent aliquid q̄rat: nec docere quēq̄ qui ſit idoneus petita lnīa interdicat: ꝛ taliter exactum mādatur reſtitui in. c. ſequēti eo. ti. Et ad ho facit: qꝺ notat Jo. an. ſuper. c. quanto: vbi dicit: q illud fuit ipetratum. ſ. q nō exigatur aliquid a docente cōtra cancellariū pariſienſem: g a quolibet docēte vnam marcham exigebat. vinc. Alio mō poteſt intelligi lnīa docendi ipſa dignitas magiſterij: q̄ datur facultas alicui in generali: vt poſſit legere publice interpꝛetari ꝛ gloſare. Et hoc qꝺ fit ī doctoꝛatione alicuius in aliqua facultate: ꝛ ꝑ tali licentia docendi aliquid accipere vel exigere nō videtur ꝓhibitū: qꝛ per dictuꝫ. c. cōſuetudo: que est optima legum interpꝛes. vbiq habeat cōtrarium. Nam in doctoꝛatione alicuius qui ē cancellarius exigit ꝛ recipit octo flozenos vel pluꝛes: ꝛ exāinatoꝛes pꝛeſentes duos flozenos: nec aliter doctoꝛaretur: niſi illa ſolueret: nec adhuc legi repꝛehendentē talem exactionem. Et poteſt eſſe rōne diuerſitatis: qꝛ ꝑ iſta licentia generali ſeu doctoꝛatione lꝫ exigere ꝛ non pꝛo ꝓma: qꝛ iſta non oꝛdinatur ad actualitatem legendi. Unde ſcientia cōicatur: ſed ad quādam dignitatem in cuius collatione. ſ. magiſterij ꝛ talis lnīe ponitur ſpatium tempoꝛis: pꝛo quo alijs tunc illi non pñt vacare: ꝛ exercitiuꝫ laboꝛis: qꝛ pꝛeſentes habent ſtudere pꝛo arguendo: ꝛ qui confert gradū vel dare lnīam: hꝫ ſermocinare: ꝛ ratione officij: vt qꝛ cancellarius poteſt habere laboꝛare ꝑ directione vniuerſitatis ꝛ defenſione. Et ſic ſit in ſūptus officij non in moduꝫ pꝛecij. Sed pꝛima lnīa oꝛdinatur ad cōicationem ipſius ſcientie: ꝛ nullus ibi laboꝛ vel exercitium vel tps ponitur. Si autem diſtinctio iſta non placet: ſed ſub lnīa docendi intelligatur ꝛ ſpalis ꝛ generalis: que datur in doctoꝛatu: tunc oportet dicere: vel iſta. c. illius titu. eſſe abrogata per contrarium conſuetudinem vbiq ſeruatam: quam ꝛ timoꝛati viri ſecuti ſunt: vel q vbiq coꝛꝛuptela est: ꝛ trāſgreſſio illoꝝ canonum: quod duruꝫ est: tantā multitudinem condēnare. Nec tamen eo caſu vertetur turpitudo ex parte ſoluēt] has quotas lnīanti ꝛ examinantibus: quia ex quo idoneus est ad

ꝑ hic nota docendi pī ad rempe. ſ. alī nō ꝺz rempe.

legendū:redimit vexationez suā ex̄ de simonia c.dilectus.fm gof.t hosti. Et qui interest exa/minatiōi:recipit quasi pro laboze suo.iz.q.z.cha ritatem

Nota quod car.flo.tra

ctans istā materiaz inducit aliquos doctozes di centes illicitā dationem talē t simoniacā vl̄ tur pe lucrum:qō tñ ipe non tenet: sed licitā asserit rōne laboris:t allegat Pet.de anchona hoc te/nentē. Item nota q̄ si p̄latus nō vult dare lnīaz alicui clerico eundi ad studiū:nisi data sibi pecu nia fm aliquos simōia est. nā ipa lnīa spualis ē: t spuali cōpetit ptāti: de simonia tua nos.sed fz inno.nō est simonia sed turpe lucrū.nam indu/xit ius:qz forte non hēbat:t cōtradicit ei:qō no tat.e.ti.c.penul.hec. Jo.an. Itē nō q̄ si ille q ha bet ptātem cōcedendi lnīam docendi:vult lege re in persona ꝑpa:non potest alteri licentiā ōne gare:vel eum ipedire:ēt si ipe sit valde idoneus fm hosti. Et rō est:qz hoc est in p̄eiudiciū audi/toꝛum:cū sepe quis hēat gr̄am discendi ab vno t nō ab alio. Unū t quintilianus ait. Sciētia coa lescere nequit:nisi sociata fuerit tradentis accipi entisq̄ concoꝛdia. Item cū queritur:vtrum ali/quis obtenta lnīa regendi velit aliū substituere sibi:nūquid a substituto potest recipere expensas quas fecit in conuiuijs t bi⁹. Rñdet Gulielmus q̄,si est consuetudo loci:q̄ possit aliuz substitue re:tunc ab illo potest recipere expēsas factas q̄si loco interesse:dū tamen ille doceat nomine eius Si āt totum ius suum transfert in substitutuz: ñ oz aliquid recipere ēt pro interesse:nec potest ēt in primo casu paciscī cuz substituto de certa poꝛ tione emoluments recipiendi:t multo minus in 2° casu.

De monachis vel mē/

dicantibus fratribus mgr̄andis t clericis docē/tibus vel studentibus in theologia vel etiā alijs scientiis:quibus emunitatibus gaudeāt. Et p̄ri/mo queritur:vtrum monach⁹ vel de oꝛdine mē dicantium possit t debeat in magistruz assumi. Et videtur q̄ non:qz vocem plangentis hz non docentis secunduz hieronymū.i6.q.i.monach⁹. Sed contra idez hieronymus dicit. Multo tpe disce qō postea alios doceas.i6.q.i.sic viue. Itē si religiosus idoneus est pre ceteris:qz eminentis scientie t sanctissime vite:nunquid non est meli us talem in cathedra ponere:q̄z minus honestū non ita litteratum clericum secularem:t maxīe cum tales communiter gratis doceāt:t ex hoc releuentur ecclesie.. Respondet aluarus in li.ō plāctu ecclesie. Si talis se ingerat:sicut cōmuni/ter hodie faciunt predicatoꝛes t minoꝛes t alij mendicantes:t nedum hoc in oꝛdine p̄ocuran tes:sed per seculares potentes p̄elatos t cardīa les ecclesie hoc magisterium p̄ocurantes repel lat:vt indignus t ambitiosus.i.q.6.sicut.t.8.q.i. in scripturis.aut a suo supioꝛi mittit̄:t ab illo ad quem pertinet lnīa t. Et sic est admittendus :vt i6.q.i.moderamine .t.c.sunt nōnulli.dū tamen abstineant a scientijs p̄ohibitis:de quib⁹ sciētijs s.legib⁹ t phȳsica vt est medicina: alias hoc eis concessuz videtur:extra de p̄esump.c.nōne.ma xime in theologia:ad quā omnes indistincte ad mittendi sunt tam seculares q̄z religiosi:hoc etiā requirit salus aīarum t publica vtilitas:que p̄e ferenda ē p̄uate. Et in hoc oꝛ obedire monach⁹ abbati:t similiter religio suo supeꝛioꝛi:nisi esset multū ineptus t ignoꝛās fm hosti. Et subdit idez aluarus. Ego nunq̄z vidi aut audiui in aliquo oꝛ dine iniunctā alicui religioso talem obedientiaz veram per p̄latū. Nam non cum obedientia sed extoꝛta t p̄ocurata t frequenter empta licentia currunt quidam religiosi cum loculis suis p ma gisterio t lectoꝛatu:tanta est ambitio quoꝛūdaz tota die. Ad dictum hieronymi supra positū po test responderi:q̄ monachus in quātum mona/chus:idest fm illum statum p̄ecise non hz doce re sed lugere. Sed si ad altioꝛem statum voca/tus fuerit:vt ad regendum vel legendum:tūc hz etiam docere. Item nō q̄ in.c.super specula.e.ti. statuitur:q̄ docentes in theologica facultate:dū in scholis docuerint:t similiter studentes in theo logia:dum in scholis studuerint per annos qnq̄ recipiunt integre p̄ouentus p̄obendaruz t suo rum beneficioꝛum:non obstante quacūq̄z con/suetudine vel statuto in contrarium. Et nō q̄ lo quitur tñ de doc.t studentibus ī theologia. Et hoc intelligendum in studio generali non specia li alicuius ville vel castri:t de licentia p̄elatoꝛū suoꝝ:ex̄ de cle.ñ resi.c.tue.t.c.relatum. Itez epi possunt dispensare:q̄ qui obtinent ecclesias pa rochiales insistendo studio:nec fit distinctio ma gis de theologia q̄z ō alijs scientijs:nō teneāt̄ p̄moueri ultra ānū nisi ad subdiaconatū: ad quē nisi sint p̄moti infra dictū tp̄s:sūt p̄iuati. Ad sa cerdotium autē non tenētur p̄omoueri vsq̄z ad septēniū:t interī,puideatur ecclesie per vicariuz t elapso septēnio si p̄mo ānо ñ faciet se ad sacer/dotiū p̄moueri:ipa eccl̄ia p̄uatur:ex̄ ō elec.c.cū ex eo.li.6. Audire tñ leges ī scholis vl̄ medicinā ñ solū religioso:vt dictū ē:sed ēt t sacerdotibus secularib⁹ t aliis bñtibus eccl̄iasticas dignitates p̄hibitū est sub pena excōicationis:de qua vide ultra ī ti.de excōicatiōe. Item in.c.sup specula.de magr̄is dō:q̄ p̄lati t capi.debēt aliquos habiles mittere ad studiū theologie:q̄ p⁹modū valeant alios erudire:qb⁹ si ꝑ p̄ij obuēt⁹ eccl̄ie nō suffici unt:ipi p̄lati t capl̄a necessaria mīstrabunt. Et fz ino.ñ solū epi:sed ēt iferiozes p̄lati p̄ñt dare talē lnīaz eūdi ad studiū seu ad scholas. Oꝛ si epūs vl̄ alij p̄lati malitiose differāt dare talē lnīam:pote rit fm hosti.peti a supioꝛi. Itē religiosus q acce/dit ad studia fin̄ lnīa sui p̄lati t maioꝛis p̄l capli ē excōicat⁹:t doctoꝛ q docet tales sciēter ī schol̄ vl̄ q temē dimiserūt bītū religiōis:vl̄ religiosos

Religiosos de ordine mēdicantiū nō h3 magistruꝝ nisi docere in eo ad q̄ a suo superiore.

Religiosi q̄ vadūt ad studiū sine lnīa superioꝝ. et doctoꝝ q̄ docet tales. et q̄ temē dimittūt habitū religionis. sine cpōrem.

ꝛ clericos: quib⁹ ē ꝓhibitum: vt dictū ē leges vel phylicam. i. medicinam: est excōicatus extra ne cle. vel mo. vt periculosa libro. 6.

De opiniōibus contra

rijs magꝝorum: vtrum auditores diuersorum magistrorum tenentiū diuersas opiniones excusentur a peccato: si opiniones suoꝝ tenēt: qñ nō sūt bone. Rñdet. b. tho. in quodlibꝫ. Si diuerse opiniones doctorū sacre scipture nō sunt ꝓtra fidez vel bonos mores: absqꝫ periculo auditores vtranqꝫ opinionem sequi pñt. Sicut varia fuit opinio ūter augu. ꝛ hieronymū de obseruatione legaliuꝫ ãte diuulgationem euangelij: ꝛ ō simulatiōe petri circa illa legalia ꝛ huiusmodi: habet locū: qō ait apl's ro. 14. Unusquisqꝫ in suo sensu abundet. Jn ill' vero que pertinent ad fidez vel bonos mores: null⁹ excusatur: si sequatur erroneam opinionem magri alicuius. Jn talib⁹ enim ignorantia nō excusat: alioquī imunes a peccato fuissēt: qui secuti sūt opiones arrij ꝛ nestorij ꝛ aliorum hereſiarcharuꝫ. Nec pñt excusationē habere per simplicitatem: si in talibus opinionib⁹ opinionē erroneam sequātur. Jn talibus enim dubijs non est ō facili prestandus assēsus: sed potius vt dicit aug. i. z. ō doctrina xp̄iana ꝓsulē qs dz rīam fidei: quā de scripturarum planioribus locis ꝛ eccle auctoritate percepit. Qui enī assētit opinioni alicuius magri ꝓtra manifestum scripture testimoniū siue cōtra id qō publice tenetur ſm ecclesie auctoritatē: nō potest a vitio erroris excusari. Concor. monal. guiel. ꝛ vulgr. ꝛ hosti. Aliqua sunt: que aliqñ fuerunt in varia opiniōe doctoꝝ: anteqꝫ per ecclesiā fieret determinatio: ꝛ ꝑ illo tpe potuerunt excusari: qui vnā vel contrariam tenebant. Sed postqꝫ determinatū est p ecclesiam ꝛ firmata altera earum hereticū esset contrariū sentire. Exēplum de pauptate xp̄i ante Jo. zz. erant varie ꝛ contrarie opiniones: vtrum xp̄s cū apostolis habuerit aliquid in cōi mobilium. Sed determinatū fuit per ipsum io. zz. imo per ecclesiā q̄ habuit: vt ꝑ ioban. 4. ꝛ. z. q. ꝛ habebat dñs loculos ꝛ exemplū: ita q̄ qui contrarium assereret ꝑtinaciter: hereticus haberetur. Non ergo excusātur simplices muliercule: que docentur ꝛ nutriuntur in illo errore ab heretic⁹ seu fraticellis de opinione: qn dānationem aīe ī currant. Et addit hosti. q̄ cū sint diuersa iura ꝛ opiniones. ſ. nō cōtra dñz vel bonos mores: humanior ſnīa est preferenda. ſ. ceteris paribus ex de transac. c. fi. alias standū est ei: que meliori innitur rōni. di. zo. §. i. ꝛ ex de ferijs. c. capellanus. Adde ēt: q̄ in his que concernunt forū cōsciētie in dubijs tutior via est eligenda extra de spon. c iuuenis. nec tamen de facili contraria opinio cō demnanda.

De vicijs. que reperi/

untur vltra cōia specialiter ī doctoribus ꝛ scholaribus: ꝛ de superbia interiori ꝛ lasciuia ꝛ īmo/destia exteriori dictū est supra in primi. §. quatuor. Ponit ēt aluarus in li. de planc. ecclesie plures alios. Et primo quidē qz cum sint indocti ꝛ minus sufficientes: faciunt se ꝑ preces ꝛ alia munuscula promoueri in magistros extra de magistris. c. q̄to. Et cū vocantur ad examen alioꝝ admittunt ineptos ꝛ ignorantes ad magisteriū. Secundo qz despiciunt sufficientes subditos cathedrari zelo inuidie ducti: ꝛ iactantia pleni alios cōtēnunt: ꝛ eoꝝ dicta irrōnabiliter reprobāt contra illud ambrosij. Ueritatis ea rīa est: vt nil facias cōmendandi tui cā: quo minor alius fiat neqꝫ si quid habeas id ad deformationē alteri⁹ ꝛ vituperationē exerceas. ii. q. z. siquis. Dic ꝛ gregō. Habet hoc ꝓpꝫ doctrina arrogantiū: vt humiliter nesciant inferre qō docent: di. 46. c. i.

Tertio qz despiciūt simplices qui magis norunt vicia morum vitare q̄ verboꝝ cōtra illud aug. di. 38. sedulo. Quarto qz docent inutilia vana ꝛ aliquando fa̅: qō periculosissimū ē ī doctrina fidei ꝛ morum: qō precipue pertinet ad magistros in theologia: hi sūt fontes sine aqua: ꝛ nebule turbinibus agitate: quibus caligo tenebrarum reseruatur: vt scribitur iudicū ꝑmo. c. quos figuratos in balaam asina. i. simplices arguūt. z. q 7. secuti sunt. Quinto qz sunt canes muti non valētes latrare: vt inuehitur cōtra eos isaias. 56 c. Uidentes vicia populoꝝ ꝛ dñorum: ne displiceant eis: tacent cum arguere deberent saltez secreto: qō aliquando ēt omittunt: qz sunt ipsi silī bus inuoluti. z. q. 7. in grauib⁹. ꝛ in. 4. sent. dicūt doct. q̄ peccat mortaliter leḡs publice in theologia: si est permanens in notorio mortali. 6° cum retinent in scholis suis excōicatos: vel non reprehendūt scholares discolos ꝛ turpitudines publice exercentes: oz enim cum scientia mores ꝑimere. 7° cum ex auaricia exigunt salariati sufficienter vltra debitum: vel pauperes docere nolunt nisi cum pecunia: vt ꝓ festinando vel nō festinando pecuniam volunt: vel omittunt legere: cum debēt alijs vacantes vel minus diligēter faciunt. 8° cum conantur dicere subtilia ñ vtilia: vt videātur ab hōibus: ꝛ vocētur rabi: qō p̄cipue in magistris theologie reprehensibile est Et p̄cipue ī hoc offendūt: inquit prefatus aluar⁹ magistri parisien. ꝛ in anglia ꝛ in oxoīa tam secularis q̄ religiosi tā ꝑdicatoꝝ q̄ minoꝝ: ꝛ alij quoꝝ aliquorum arrogantia inexplicabilis est: in quoꝝ scholis non prophete non moysi lex sācta: nō xp̄s sapientia p̄ris: nō euangeliū sanctū: nō doctrina apl'oꝝ: non sanctoꝝ doctoꝝ audiuntur: sz reboat philosoph⁹ idolatra ꝛ cōmentator eius dē cū ceteris liberaliū artium pedagogis: adeo q̄ ī scholis theologie ñ ſmo sacer: sz phīa legat̄. imo nec iā text⁹ ſnīarum legūt lectores ī scholis ꝛ baccalarij: sed ad qōnes ꝓperāt curiosas: vt ad ſram ñ appareāt: non existant cōtra canones. 37. di. c. i. contra quos dicit hieronymus di. eadem

Nõne hinc ꝛ apostol' doctor seraphius ad collos. z. ait. Uidete ne quis vos decipiat per philosophiam ꝛ inanem fallaciam ſm traditionẽ hominum ſcõm elementa mũdi ꝛ non ſcõm xp̃m. De iſtis magiſtris quor totũ ſtudiũ eſt legere ꝛ diſputare: ꝛ cõmenta curioſa facere: de penitentia nõ curare: carnaliter viuere: ꝛ honores appetere: loquitur Greg. di. 49. hinc etenim dicens. Lipp' eſt: cuius qdem ingeniũ ad cognitionẽ veritatis emicat: ſed tamen hũc carnalia opera obſcurant q quidem luppus reprobat a deo in miniſterio ſuo in veteri teſtõ.

De uiciis ſcholarium

ponit aluarus hec iter alia in eis reperiri. Primo qdem qr aliqñ volunt eſſe ſupra magiſtros ſuos impugnantes eorũ dicta cuꝫ quadam proteruia magis q̃ ex ratione: cum tamen dicat luc. 6. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. 6. q. i. ſacerdotes. 2° qr nolunt fieri magiſtri: qui diſcipuli legitimi nõ fuerunt. 37. di. relatuꝫ. 3° vadũt ad ſcholas: ꝛ diſcere negligunt: vel contẽnũt: nec ſtudio vacant: ꝛ talis magis mẽbrum diaboli q̃ xp̃i eſt: di. 36. nullus. Et tales qui vadũt ad ſtudium: ꝛ non ſtudent: non videntur cũ tuta cõſciẽtia gaudere priuilegio fructuũ beneficior in ſtudio extra de magiſtris. ca. i. Et ſi recipiunt: tenentur ad reſtitutionẽ: qr fraudulenter eos recipiũt: qõ ſatis apparet ex eo qõ. dr. c. ſi. 4° qr frequẽter diſcũt ea: q̃ melius eſſet neſcire q̃ ſcire: di. 38. q̃uis vt ſcientias ꝓhibitas ꝛ amatoria verba ꝛ ſupſtitiones. 5° qr in obſcuris ad ſeipſos recurrunt: dimiſſa ſcriptura vel canonica ſcientia: quam neſciunt: ꝛ ideo magiſtri errorꝫ fiunt. Erubeſcent enĩ ab alijs inquirere qõ per ſe neſciunt: quod ẽ ſtultũ: di. zz. de cõſtantinopolitane. 6° defraudant magiſtros ſalarijs debitis: cũ ſoluere valeant. Unde ad reſtitutionem tenẽtur: qr eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruientẽ eccleſiaſtica oꝫ remuneratione gaudere: ait Grego. iz. q. z. 7° qr habent in ſe malas ꝛ turpes ſocietates aſſotiantes alter alterũ ad mala. Et cũ iacẽt' ĩ ſcholis: turpitudines aliquando operantur: ſup quo magiſtri eor debent puidere ꝛ obuiare q̃tum poſſũt vt diciũ eſt ſupra di. 83. erroꝫ. 8° qr ſunt inobediẽtes magiſtris ꝛ rectoribuſ vniuerſitatũ ꝛ trãſgrediuntur aliqñ ſtatuta: que iurãt ſeruare: ꝛ aliqñ cõtendũt: ꝛ reſiſtunt eis: qui ꝛ verberibus virgarum ſubijciendi ſunt: qui modus coertiõis ꝛ a magiſtris artiũ liberalium ꝛ ab ipſis pentib' circa clericos exhibere: exemplũ ó rapto. c. in archiẽpm. 9° in feſtiuitatib' nõ vadunt ad eccleſias ad audiendũ diuina officia ꝛ p̃dicatiões: ꝛ permaxime miſſã integram: ad quã oẽs xp̃iani tenẽtur de conſe. di. i. miſſas. ſed diſcurrũt per ciuitatem cũ ſocijs: vel intrant ad lectiones in ſcholis vel ſcribunt recollecta in domibus. Aut ſi ad eccleſias vadunt: non ob diuina: ſed ad videndum mulieres vel fabulãdũ contra illud de emu. eccleſiaſt. c. domum tuaꝫ. li. 6. 10. qr faciũt ſimultates ꝛ partialitates ꝛ cõbiblias in eligendo rectorem: vt ꝓcurando doctores cõduci non ſcõm vtilitatem ſcholarum: ſed ſcõm ſuas affectiões aliquando ad hec munerib' allecti ꝛ obſequijs: emulantes ꝓ ſuis magiſtris: ꝛ aliquando ſubtrahẽtes ſcholares ab alijs doctoribus: ꝛ perſuadentes ad ſuos accedere: non ꝓpter vtilitates ſcholariuꝫ. Et qũo iſti teneantur ad ſatiſfactiões habes in 2ª parte ti. z. ii° ſi ſunt clerici curati: ſed cum vadunt ad ſtudia: non dimittunt ĩ eccleſijs ſuis vicarios bonos ꝛ ſufficientes: per quos diligenter cura aiarum exerceatur extra de elec. cum eo. vel audiunt lectiones ſcientiarum ꝓhibitarum: vt legales ꝛ hi'. iz° cũ expenſas quas habẽt a parentibus vel eccleſijs ſuis expendunt in tabernis conuiuijs ludis ꝛ alijs ſuperfluitatibus: ꝛ ſic vacui reuertuntur ad ſuos ſine ſciẽtia conſcientia ꝛ pecunia: contra quos poteſt inuehi illud hieronymi. Non hieroſolymis fuiſſe: ſed bene vixiſſe laudabile eſt. iz. q. z. glia. ſic non pariſius vel bononie ſtuduiſſe: ſed diligẽter laudẽ meretur 13° qr debita contrahunt: ꝛ recedunt de ſtudio aliquando debitis nõ ſolutis: ꝓpter qõ excõicantur: ꝛ non curant: ſed abſolui nõ poſſunt de re. iur] peccatũ li. 6.

Reprehenſibilia circa ſtudium.

Reprehenſibilia circa

ſtudium. Umbertus in expoſitione regule beati augu. ponit eſſe iſta. Primo cum quis querit ſcire incõprehenſibilia: que nec per rationes philoſophicas nec per ſcripturas ſacras intelligi dare poſſũt: vt de myſterio trinitatis vel de ſacrãmẽto euchariſtie: vel de predeſtinatione vel ſciẽtia ſui vel alior contra illud ro. ii. c. O altitudo diuitiarum ſapientie ꝛ ſcientie dei: q̃ incõprehenſibilia ſunt iudicia eius ꝛc. 2° inueſtigando q̃ ſunt ſupra capacitatẽ ſuam: ꝛ ſi in ſe intelligibilia vel ſpeculatiua: cum non ſit horum capax contra illud eccleſiaſt. 3. c. altiora te ne queſieris. 3° addiſcendo curioſa ꝛ ſubtilia ꝛ minus vtilia cõtra illud iſaie. 48. c. ego dñs docens te vtilia. 4° querendo ꝛ vacando nouis inuentiõibus dimittendo determinationem bonorum antiquorũ ſecundum illud apoſtoli. z. ad ti. 3. Erit tps: cũ ſanã doctrinã nõ ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus. Et a veritate quidem auditum auertent ad fabulas ãt conuertentur: de quorum numero erãt athenienſes: qui ad nil aliud vacabãt: niſi vt aliquid noui diſcerent vel audirent actuum. 17. c.

5° ĩ pluribus facultatibus ſtudendo modo in philoſophia: modo in medicina: modo in theologia: modo in iure ſtudendo: ꝛ in nullo proficiunt ſm illud. z. ad ti. ſemper diſcentes: ꝛ nũq̃ ad veritatis ſcientiam peruenientes. 6° nil memorie cõmendantes: ſed omnia curſim legentes: ꝛ

quasi sine intellectu vel ita cõfidentes de sua memoria: vt nil notent in scriptis: contra illud luc. 2. Maria cõseruabat oia verba hec. s. dicta ō filio conferens in coꝛde suo: vt postea euãgelistis narraret: que scripture cõmẽdarent. 7° non audiẽdo ab alijs cũ possint: nec cõferendo cũ alijs: nec interrogando de dubijs contra illud ꝓuerbioꝝ i. Audiens sapiens sapientioꝛ erit: ⁊ xp̃s inuẽtus est in medio doctoꝝ: audientẽ illos ⁊ interrogãtem illos luc. 2. 8° nimis applicando mentem ad aliqua intelligenda: ita vt alia dimittat cõtra illud eccleſiasti. 3. c. que tibi p̃cepit de⁹. cogita sp. 9° debitum finẽ sui studij sibi non p̃stituendo puta bonoꝛẽ dei: salutẽ ꝓximi edificationem sui: vel saltem ex lucro suo tpali conductus ad legẽdum: vel aduocãs vel medicans: vnde se ⁊ famiſiam sustentet. 10. non exequendo ⁊ operando ⁊ bonum qō cognoscit: ꝓpter qō dr̃ Jaco. 4. Scienti bonum ⁊ non facienti peccatum est illi.

Titulus. 6. de statu aduocatoꝝ ⁊ procuratoꝛum c. i. per modum sermonis.

Postula a meet

p dabo tibi gentes hereditatẽ tuam ⁊ possessionẽ tuam terminos terre. psal. 2. Loquitur hic ꝓphẽta ꝑm expositionẽ p̃pam ſralez in persona patris oipotẽtis eterni ⁊ vniuersalis iudicis: ad ſtium eius incarnatum: qui factus est in quantũ homo aduocatus noster. aduocatus. n. ⁊ postulatoꝛ dr̃: ⁊ aduocare i iure dr̃ postulare. Unde. i. io. 2. c. dr̃. Aduocatum habemus apud p̃rem Jesum xp̃m. Et apostolus ro. 8. qui ẽt interpellat ꝓ nobis. s. reis absoluendis: qñ in cruce dixit: pater ignoſce illis ⁊c̃. luc. 22. Et exauditus est ꝓ sua reuerẽtia: vt dr̃ ad hebꝛeos. 5. c. Postulauit gentes. i. gentiles dari sibi in hereditatẽ. i. peruersionẽ in populuz suum: ⁊ terminos terre in possessionẽ. i. eos qui habitant in fine mũdi vt possideantur ab eo ꝓ fidez vel indeos qui erunt in fine cõuertẽdos. Quod impletũ est quo ad p̃mum: vnde canit ecclesia in ꝑsona xp̃i. Postulauit p̃rem meũ: ⁊ dedit mihi gẽtem in hereditatẽ. Moraliter aũt potest adaptari: ad aduocatos quoꝝ officiũ est postulari iudici in cauſis: sed imitari debẽt xp̃m aduocatũ iustũ: qui iuste postulans fuit exauditus clientulus suꝰ. s. hõ liberatus ⁊ ipse exaltatus ⁊ glorioſus. Unõ dicit lex: q aduocati qui glorioſe vocis munere lapſa erigunt: fatigata reparant: nec minus hũano generi ꝓsidẽt: q̃ſ si clypeis ⁊ thoꝛacis ſese patriam pleroſq defendent. Potest ergo iudex dicere ei. Postula a me. s. iuste aduocando vt xp̃s ⁊ ego dabo tibi ⁊c̃. vbi tria. Exercitatio aduocatoꝝ: ibi postula a me. Collatio postulatoꝛũ ibi dabo tibi. Expreſſatio petendoꝝ: ibi gentes ⁊c̃. Quantũ ad p̃mum vt dictũ est: exercitium ⁊ officium aduocatoꝝ est postulare: vnde dicit postula: sed tunc iudex debet eum exaudire: ⁊ dare qõ postulat: qñ iuſta ⁊ iuste postulat. Petitis ⁊ ñ accipitis: eo q male petatis: dicit iacob⁹. 4. c. De quib⁹ malis aduocatis dicit ſydoꝛ⁹. Di ſunt in exaltationibus arpie: in collocutionib⁹ ſtatue: in cõnibus beſtie: ad intelligenduz ſaxei: ad iudicandum lignei: ad ſuccedendũ flammei: ad ignoſcẽdũ ferrei: ad amicitias pardi: ad facetias vrſi: ad fallendũ vulpes: ad ſuperbiendum tauri ad conſumendum minotauri: qui cauſas mozentur: adijciũt ꝓpediũt: ꝓtermiſſi faſtidiũt: admõniti obliuiſcuntur: locupletati lites emunt: vendũt interceſſiones arbitros deputant: iudicanda dictant: dictata conuellunt: attrahunt litigaturos: ꝓtrahunt audiendos: trahunt addictos: retrahunt tranſigentes: quoꝝ nares ſi afflauerit quiſpiã: rubiginoſi aura marſupij cõfeſtĩ videbit illic ⁊ oculos argi: ⁊ manus blatei: ⁊ ſphingium vngues: ⁊ periuria laomedõtis: ⁊ vlyxis argutias: ſimonis fallacias: fidem neſtoꝛis: pietatem pigmaleonis adhibet: hec ille. De aduocatis ergo tria attẽdenda ī postulationibus eoꝝ. Primo q̃ꝫ grauiter eis contingat peccare. Scõo q̃ꝫ cõgruiter eos deceat aduocare. Tertio qualiter ⁊ quid eos ꝓhibeat postulare. Quantũ ad p̃mũ sciendum: q valde grauiter peccat aduocatus: ſi male exercet artem ſuã. Nam vltra iniuſticiã mendacia ⁊ periuria ⁊ adulationes ⁊ detractiones ⁊ fraudes et odia: que ī cauſis cõmittit: et alios cõmittere facit vt clientulum: ⁊ alios damnificat vt ꝓximũ: ⁊ tenetur inde ad ſatiſfactionez. Ubi ſciendũ ꝫ thomã: ſcõa ſcõe. q. 71. ar. 3. q aduocat⁹ ſi aſſumit: ⁊ ſeu defendt cãm iniuſta: peccat grauiter. Illicitum ẽ. n. cooperari ad malefaciẽdum ſiue ꝓſulendo ſiue adiuuando: ſeu qualitercunq conſentiendo ro. i. Digni ſunt moꝛte: non ſolũ q faciunt: ſed qui conſentiunt facientibus. Et tenet talis aduocatus ad reſtitutionẽ dãni qõ contra iuſticiam altera pars per eius auxilium incurrit. Idem rai. addens exempla ꝓticularia. ſ. q ꝓ cauillationem ſuam abſtulit aduerſario iuſtã cãm: vel ſi ip̃m grauauit: ī petendo dilationem ſuperfluam: vel allegando falſum ⁊ contra conſciam: vel faciendo poſitionẽ cauilloſaz: vel inſtruẽdo falſum teſtem: vel inſtruendo clientulũ de negãdo veritatem ⁊ ſimilibus: tenetur ad intereſſe. Si autem ignoꝛanter iniuſtaz cãm defendit: putans iuſtã eẽ: tunc ꝫm thomã excuſatur: ꝫm modum quo ignoꝛantia poteſt excuſare. Si vero in ꝓncipio credebat cãm eſſe iuſtam: ⁊ in ꝓceſſu apparet iniuſta: non debet eam ꝓdere: vt. ſ. alteram partem ituet: vel ſecreta cauſe ſue reuelet alteri parti. debet autem cauſaz deſerere: vel eũ cuius cauſam agit ad cedenduz inducere: ſeu ad componendum ſine aduerſarij damno. hec tho. Quãdiu autem remanet cauſa dubia: bene põt aduocatus patrocinari ꝫm gulielmũ: q̃uis enim in bello dubio non liceat ei: qui non eſt ſubditus

ꝑ de aduocatis ⁊ ſuã attendenda.

ꝑ de aduocatis ⁊ ſuã attendenda.

bellando alterum iuuare:ponendo se discrimini non sic est in foro causaruꝫ. Ratio diuersitatis ē qꝛ in bello bellātes nituntur virtutibꝰ nō iure: sed in foro cāruꝫ litigantes nituntur iuribꝰ ꝛ sub iudice:qui causam examinat. Gulielmus. Item si aduocatus amittit iustam cām: quā fouet ꝓpt̄ suam ignorantiam:cum ſ. iactabat se scientem:ꝛ non erat ad sufficientiam: vltra peccatum tenet̄ ad satisfactōnem lesis ſm gulielmū. Si āt amisit iustam cām ꝓpter suam negligentiam ꝛ infidelitatem ſm Rai. tenetur etiam ad restitutionem seu satisfactionem damni. Et quia tales rarissime satisfaciunt:ꝛ peccatum non dimittitur :nisi restituatur ablatum. i 4.q.6.si res.qꝛ vt ibi dicitur:penitentia sine biꝫ non agitur. sed simulatur: ideo,ad inferna descendunt impenitentes. Unde ·cē· in senece tragedia legitur:ꝙ quidam vidit neronem apud inferos se balneantem:ꝛ circa eum aurum feruens ministros infundentes. Et cum videret turbam aduocatoꝝ ad se venientem:ingt Huc venale genus hominum. O aduocati amici mei accedite:vt mecū in hoc vase balneatis: adhuc supereſt locus in eo quem vobis reseruaui: ꝛ qꝛ in dilationibus ꝛ appellationibus indebit̄ frequenter offendūt in eo iusto dei iudicio puniuntur. Unde de quodam iniusto aduocato legitur:ꝙ cum infirmaretur ad mortem clamabat. Inducias inducias. Et qꝛ in causis superfluas postulauerat:sibi necessarias obtinere non potuit:sed moziens ad inferna descendit. Alius etiaꝫ aduocatus:cum a suis admoneretur de cōfessione:ꝛ super huiusmodi eū solicitarent:noluit: sed ait. Ego appello:ꝛ sic expirauit vadēs ad iudicē supernum:a quo appellari non potest. Quātū ad sc̄oꝫ ſ. de debito modo tenēdo per aduocatū Nota ꝙ debitus modus aduocandi: qui debet seruari ſm Rai. est talis:vt. ſ. non ꝓducat falsa instrumenta vel falsos testes seu corꝛuptos: nec mentiatur:nec inducat falsas leges aut quascūqꝫ ꝓbationes:nec querat in grauamē partis alterius superfluas dilationes ꝛ nō necessarias. Itez ꝙ si fideliter quantū iusticia permittit cām foueat:nil de contingentibus omittendo. 3.q.7. §. si quis autem. ꝛ. 4.q.4.c.i.ꝛ.z. Item non ꝓcaciter vel vociferādo:qꝛ per hec impeditur ꝓcessus. 5.q.4.c.in loco. Item dicit tho. zᵃ zᵉ.q.71.ar. 3.ad tertium:ꝙ aduocato defendenti iustaꝫ cāꝫ licitum est ꝓudenter occultare ea: qbus posset impediri ꝓcessus eius:non autez licet ei vti aliqua falsitate. In causa pauperum tenetur aduocatus,gratis ꝓstare patrocinium eo casu ꝛ modo quo tenentur omnes ad opera misericoꝛdie: vt dicit tho. zᵃ zᵉ q.71.ar.4.ad ꝓmū. Nullꝰ enim sufficit omnibus indigentibus opera misericoꝛdia impendere. Non ergo tenetur quis per mūdum querere indigentes:vel etiam futuris indigentijs hominum ꝓuidere:sed sufficit:ꝙ subueniat his qui sibi occurrūt:ꝛ in ꝓsenti tempore:ꝛ in casu quo non apparet in ꝓmptu: quomō ꝑaduocatꝰ · ut iustus sit · usq; ad finē · posset ei aliter subueniri:ꝛ tunc tenetur ꝺ eo qꝺ potest :ita etiam ꝙ potius magis coniunctis ꝓ uideat:ceteris paribus bis concurrentibus: tenetur aduocatus patrocinium ꝓstare:ꝛ gratis si illi non possunt soluere:alias non tenetur: tamē si faciat in iusta causa scilicet ꝛ gratis: laudabiliter agit:si ꝓpter deum facit. Item dicit Antonius de but. super. c. tua nos. de homicidio. Nō ꝙ si quis non est peritus ꝛ asserit se peritum:cōfulendo aliquando in causis:si aliquem ledit:scilicet ex malo consilio suo :credo in foro conscīe, gie teneri ad restitutionem damni:etiam si omnē adhibuit diligentiam :quam potuit:ꝛ contra cō scientiam fecit dummodo in hoc errauit. Item si non adhibet omnem diligentiam quam pōt licet sit peritus:vt si ex pigritia non bene studeat dare consilium:est obligatus in foro conscientie:si ex defectu consilij leditur aliquis. Dicitur autem adhibere omnem diligentiam:cum adhibet sufficientem ꝛ congruam diligentiam secundum traditionem artis illius. hec ille. Quantum ad tertium:qui scilicet ꝓhibeantur ab aduocādo. Nota ꝙ aduocati esse non possūt infrascripte persone secūdum Ray. Primo quidem heretici pagani ꝛ excommunicati. 4.q.i.c.i. ꝛ ꝺ pe. di.i.nemo. vbi habꝫ:ꝙ peccat iudex:ꝛ puniri debet:qui admittit tales scienter. Itez monachi vl religiosi:nisi ꝓ monasterio suo ꝛ de mandato sui ꝓlati aduocare non possūt. 16.q.1.monachi. Item clericis in sacris constitutis vel etiam i minoꝛibus:sed beneficiatis ē ꝓhibita aduocatio coꝝ iudice seculari nisi in causa ꝓpria vl eccle, sia sua vel ꝓ coniunctis vel miserabilibꝰ personis:extra de postu. c.clerici. Sed an coꝝ eccle siastico iudice possint aduocare satis videtur ꝙ sic per dictuꝫ c.clerici. exceptis episcopis ꝛ sacerdotibus:quibus est simpliciter interdictum: nisi in causa ꝓpria ecclesie sue:vel ꝓ coniūctis vl miserabilibus personis di.88.perlatuꝫ. dummō per hoc diuinum officium nō impediatur:ar. di. 91.clericus. Item in illa causa in qua quis est iudex vel assessoꝛ:in eadem non potest esse aduocatus:qꝛ duo officia in eadem causa ꝓhibēt exercere:extra de postu. cū sacerdotis. ꝛ. 4.q.4 c.i.ꝛ.z. Item alie persone ꝓhibentur ab aduocatione per canones:vt surdus mutus cecus furiosus impubes vsqꝫ ad.18.annum :senatu motꝰ seruus vir passus muliebꝛia scilicet contra naturam. Item damnatus capitali vel calumnia publici iudicij. Item qui operas suas locauit:vt pugnaret cū bestia in arena. Hec omnia. 7.q.3.tua. Et nota ꝙ clericus beneficiatus in diuersis ecclesijs non potest ꝓstare patrocinium vni contra aliam secūdum ber. Si tamen esset ꝓlatus in vna illarum:posset contra aliam ratione ꝓlationis. Et idez Inno. addens: ꝙ si necessario officio vtatur:potest ad similitudinem tutoꝛis. ff. de postu. l. ꝓtoꝛ. Itez ꝛ ꝓ ꝓioꝛi ecclesia pōt agere contra secundam:ar. extra de iureiurādo.

c.tua. Qui ãt est bñficiat9 in vna ecclesia t pstat p extraneis officiuz aduocatiõis vl' pcuratiõis cõtra eam: debet illo beneficio spoliari: extra de postula.c.cum sacerdotis. Tenetur autem iudex dare quandocz aduocatum: vt illis qui habere non possunt propter paupertatem vel propter potentiam aduerse partis. ff. de offi. procon. ne g cunqz. Si autem iudex hoc alicui aduocato precipiat: t ille sine causa deneget: potest per iudicẽ perpetuo remoueri ab officio aduocationis. C. e l. prouidendum. Debet igitur obedire: si tamen competens salarium constituatur ei secũduz supradicta. De secunda parte principali scilicet dabo. Notandum est: q dandum est iusto aduocato a deo eternum premium: a clientulo lucruz: vt. 14. q. 5. non sane. a mundo t iudice honorem t cause obtentum. De tertia principali: quod est materia postulandorum: ibi notat gentes tc. ga causa vel est circa personas: vt in criminibus seruitutibus matrimõijs t huiusmodi: vel circa hereditates t successiones: vel circa alia que possidentur: vl' circa terminos dominiorum t huiusmodi. Et quando per aduocatum ista iuste petũtur. debẽt dari. Unde iuste dicitur: postula a me tc. Sed posset alicui videri: q ars aduocationis sit illicita: ordinatur enim ad litigandum in iudicio. Sed xps hoc prohibet. d. mat. 5: Si qs vult tecum in iudicio contendere: t tunicam tuaz tolere: dimitte ei t pallium: t auferenti tua ne repetas. Et apostolus. i. cor. 6. secularia iudicia: si habueritis: omnino delictum est in vobis: ergo tc. Respõdet Gratian9. i. 14. q. i. §. Et dicit: q perfectis non licet stare in iudicio pro lucro captando. i. vt lucrentur ex tali exercitio: sed pro damno vitando. vel sic pro rebus proprijs non licet: q2 eis non licet propria habere scilicet in singulari: sed pro rebus ecclesie seu monasterij: quaruz sunt prelati vel procuratores: licet in iudicio stare t pro pauperibus. Sed nota q perfecti hic appellantur habentes statum perfectionis: ideſt religiosi t prelati: t non eo modo quo glo. ibi exponit. Et ex hoc sequitur: q laicis licet i iudicio stare t aduocare: qui habere proprium possunt. Clericis autem prohibetur vt. j. dicetur: nisi pro miserabilibus personis. Dominus autem hugo cardinalis in postilla ro. q. sic distinguit. Quibusdam non solum licet sua repetere: sed etiam expedit coram iudice scilicet infirmis: qui proni sũt ad odium: t ad vindicandum se de proximo. Unde melius est: q coram iudice repetant: quibusdam autem licet: sed non expedit: vt prelatis t predicatoribus: ne fructus predicationis impediatur. i. cor. 7. omnia mihi licent. sz non omnia expediunt. Quibusdam alijs nec licet nec expedit: scilicet claustralibus: vt per seipsos repetant: sed per amicos possunt. Et ad auctoritatem xpi si quis vult tc. respondetur per glo. ibidem: quã tamen declarat: infirmis licet sua repetere: non tamen contendere. i. cum contentione repetere: sicut cum odio t scandalo proximi. Nota ergo: q non tenetur quis dare sua: vel cessare a repetõne debiti: nisi hec duo sciat. s. t q ille mortaliter scandalizabitur: si repetit debitum suum: vel si nõ dat sua: t q ille reuocabitur a mortali: si non repetat: vel si dat ei sua. hec hugo. De hoc etiam vide supra in secunda parte ti. c. Gulielmus vero dicit: q si status persone non est in tuto: puta q indiget illa re: que sibi petitur: seu quaz ipse iuste repetit a debitore: ita q ea carens incidit in periculum impatientie t murmurationis contra deũ ipse vel familia sua: tunc nõ tenetur dare vel a repetitione cessare rei sue: quantumcunqz debitor scandalizetur: q2 tenetur magis sibi t suis prouidere q̃z alijs. Si autem potest absqz periculo tali illa re carere: tunc ad vitandum scandalum proximi debet dare: vel a repetitiõe cessare: si tamẽ credat illum bene vsurum alias non. Gulielmus Apostolus autez in auctoritate inducta reprehẽdit iudicia non simpliciter sed fraudulenta iniusta: vel que fiebant apud infideles: quod phibet

De his que pertinent ad debitum modum aduocandi t salarijs eorum t vitijs pluribus. c. z.

a Duocatus accedens coram iudice ad aduocandum: vt dicit Guli. i speculo li. i. c. de aduocatis: debet habere vestes thalares t suo officio congruentes de pe. di. i. vñ versus. Uir bene vestitus pro vestibus esse peritus. Creditur a mille: q̃uis idiota sit ille. Si caret veste: nec sit vestitus honeste: Nullius est laudis: q̃uis sciat omne qõ audit. Unde legitur de Demosthene eloquẽtissimo oratõe: q in principio exercitij sui mĩsterij. s. aduocãdi t perorandi vsus ẽ vestibus multum preciosis: sed postq̃z diuulgata ẽ fama ei9 scientie t eloquentie: vsus ẽ vestib9 cõioribus. Et interrogatus de causa: cum scõm iudicium cõe videbatur: q pciosioribus tunc indui debuerit: eo q esset magis in opinione t honore hominum: t opulentior. Respondit q necessarium sibi fuerat in principio cum esset ignotus procurare sibi ad acquisitionem fame t opiniõis sui officij ex preciositate vestiuz: q2 sic cõmuniter homines existimant de sufficientia talium secũdum qualitatem vestium. Sed ex quo iam erat nota omnibus facũdia t peritia eius: ñ oportebat ãmodo ex vestibus eam sibi conquirere. Debent ergo ad cõspectum iudicis accedere in habitu ornato competenter non tamen põpose. Unde t mat. ii. dicit chriſt9. Ecce qui mollibus vestiuntur: ideſt preciosis: in domibus regum sunt: vbi scilicet sunt iudices t aduocati: lz enim ex ornatu vestis non sit quis iusticiam habiturus: vt. 30. di. si quis virorum. t vestis humilis t non colorata laudetur: di. 4. i. per simoniã tamen sicut nec exquisite delitie ita nec affectate sordes laudem pariunt: ait hieronymus: qõ

Padnomtghẽ dzuestes conformes ofirio suo.

¶ si aduersus dubitat. nō interrogare eru ſcitur.

ad veſtes extenditur:di.ea.§.i.De meo ergo con
ſilio inquit idem Gulielmus:veſtē gerat ſue ꝓ
feſſioni conuenientem nō diuerſi coloris aut di
uiſe:non nimia breuitate aut longitudine notan
da:vt faciat caudam:nō ex certis texturis varia
tam vel varijs coloribus ornatam:non diffuſaz
z laceratam:di.41.per ſimoniaz.ſed regiōis mo
rem ſeruet:di.41.quiſquis.vt cum fuerint in ita
lia pallijs affibulatis vtantur:cum vltra montes
capis manicatis vel pallijs diffibulatis:ſed ī alio
ornatu ſe honeſte gerāt:vt in ſotularibus frenis
ſellis pectoralibus calcaribus fibulis corrigijs z
alijs huiuſmodi.Volentem autem ex humilita
te vel corporis neceſſitate humilem habituz de
ferre non contemno:vt di.30.ſi quis virorum.
Aduocatus qualiter debet ſe habere ad clientu
lum ſuum.Et dicitur clientulus ille cuius cauſā
ſuſcipit defendendam. Dicit Gulielmus in ſpe
culo:vbi ſupra:q; debet primo ſic alloqui clien
tulum ſuum aduocatus.Cariſſime:tres ſunt per
ſone:quibus omnimoda veritas eſt aperienda:
z nil eis celandum:confeſſor ſcilicet quo ad pec
cata commiſſa:medicus quo ad infirmitates z
dolores ſuos:z aduocatus quo ad ea que perti
nent ad cām:ō qua petit conſiliū z auxiliū defēſi
onis.Dicas ergo mihi omnimodaz veritatez ne
gocij:exemplum da mihi ſcriptum:vt congruum
poſſim tibi dare conſilium ſeu reſponſum.Expe
dit enim aduocato habere ſcripturam ſuper nar
ratione facti:quam clientulus proponat propter
periculum periurij:cum hodie habeat iurare:vt
ſine rubore z verecundia poſſit:cum aliter inue
nitur:eā deſerere:ad q̄ ex forma iuramenti:qō
preſtat hodie ī merito cāe tenetur:vt poſſit cua
dere penam multiplicem:de qua habes de po
ſtu.c.properandum li.6. Tamen etiam q̄z talis
ſcriptura poterit tibi alteri prodeſſe.ſeneca. Cu
iuſcunq; facti cauſam require:z cum initia in
ueneris:exitus cogitabis.Facto intellecto ſi ſit ac
tor querat de probationibus:quales habet. naz
qui accuſare vel agere vult:probationes debet
habere paratas.6.q.ſi.actor.Si autez eas nō ha
beat:non multū ſibi expedit ius habere:ex quo
deficit ei probatio.z.q.7.plericq;. Nam z proba
tione ceſſante interdum vindicte ratio conquie
ſcit.32.q.5.c.xp̄iana religio.Si autem probatio
nes non oportet eum habere:z factū eſt liquidū
dicat ei:age ſecure.C.de teſtibuſ.l.i.Sed ſi reꝰ ſit:
q̄rat ſiquas habz defēſiones z ꝓbationes.nā oz eū
hēre ꝓbationes patas ad ſuas exceptiones proban
das.ff.de deprobā.z preſumptiōibus.l.in excep
tionibus.Oz ſi habet:dicat ei.Secure te defen
de.Uerum ſi viderit factum dicat ei.Amice no
li,inanibus ſumptibus te vexare:nec defendi de
bet:qō ratione initi non poteſt:di.86.cor epiſco
pi. Nec debet quis malam cauſam ſeu deſpera
tam fouere vel ſuis allegationibus colorare.C.
de iudi.l.rem non nouam.Sepe tamē aduocati
hoc non faciunt:ſed dicunt frater q̄z litis euentꝰ

¶ thennulo dz ille meus cām aduo
meo ſuſcipe defendendā.

¶ aduocꝰ dz ſic hō debz ſe habere in
principio ſui mandati.

dubius aliquando litigantes obtinent ex indu
ſtria vel aſtutia vel gratia vel fraude vel igno
rantia partis aduerſe:extra de fide inſtru. inter
hoc tamen pernitioſum eſt quo ad animaz z eti
am quo ad famam. Preterea habito negocij ex
emplo in ſcripturis:q̄z memoria labilis eſt:ſi be
ſitaret,aduocatus vel iuriſconſultus:a quo queri
tur ſeu dubitet de iuſticia,cauſe:nō erubeſcat di
cere:volo mecum z cum peritis z cū libris deli
berare:q̄z vt dicitur di.5.ponderet:nos tpe īdi
gemꝰ:vt maturius qd agamꝰ.Et ſalomon.Om
niaꝰ fac cum cōſilio.z auditioni ſapientum vacā
dum eſt:extra de preſump.c.ex ſtudijs.Et repre
henditur qui conſilia ſapientum non ſuſcipit di.
84.c.i.Utilius eſt enim in occulto deliberare:q̄z
in publico ſuccumbere.In tempore autem buiꝰ
deliberationis ſepe ſecum tractet z deliberet:z
inſpiciat diligenter inſtrumēta z iura ad queſtio
nem facientia. Oz ſi per ſe neq̄at inſtrui:cōſulat
peritiores:q̄z qō a pluribus queritur:facilius in
uenitur:di.z.de libelliſ.z q̄z ſepe reuelatur mino
ri:qō maior ignoret:di.95.eſto.Et veritas ſepiꝰ
exagitata magis ſplēdeſcit in lucem.35.q.9.gra
uem.Porro ſi aduocatoꝰ viſum fuerit:q; debe
at clientulus litigare primo conueniat cuz eo de
ſalario ei dando:z de meo conſilio ſibi iūgat ali
um aduocatum:q̄z melius eſt eſſe duo q̄z vnum
xē.eccleſia.5.Integrum eſt enim patrocinīū:qō
plurimorum ſenſibus approbatur:extra de offi.
dele.c.prudentiam.hoc tamen ſi qualitas vl' dif
ficultas cauſe hoc exigat:non enim debet eū in
ducere ad expenſas ſuperfluas:quando non eſt
neceſſarium:vel non poteſt,clientulus. Caue
at autem aduocatus:ne clientulo victoriam re
promittat:ſicut faciunt medici ſuperbi ſanitatez
infirmis pollicitantes.Dubius enim litis euentꝰ
nec victoria in eo eſt ſed in iudice.z.q.3.§.notā
dum.Nec ſemper laborem ſequitur effectus ex
tra de renūtiatione.c.niſi cum,pridem.q̄z z ſepe
vitium eſt materie non artificis.ff.ad.l.acqui.l.ſi
ſeruus.§.ſi calicem.nec debet certum aſſerere:
vbi certus eſſe non poteſt extra de reſcriptis.c.
cum contingat. Cauet etiam ne partem ſuam:
que eius fidei ſe ſuppoſuit: vel ſecreta cauſe ſue
quoquo modo prodat vel reuelet:ſed ſecunduz
pactum inter eos initum clientulum defendat.
Sed querit. Nunquid poſtq̄z aliquis denuda
uit ſecreta cauſe ſue alicui aduocato vel iuriſcō
ſulto:ille aduocatus eſſe poſſit contra eum in ea
dem cauſa pura ab alia parte requiſitus?reſpon
det q; ſic.Et hoc dicit, obtinuiſſe argumentum
13.q.i.§.quia ergo.alioquin'nulli eſſet conſilium
dandum.Sed nec hoc ſufficeret ad iudicem re
mouendum:vt notatur extra de teſti. c. dilecto.
Sepe enim vidi peti conſilium ab aliquibus:nō
vt acceptaretur:ſed vt alteri parti poſtea con
lere erubeſcerent.Si autem fui aduocatus tuꝰ
in cauſa illa:non iam finita in'aliqua parte ſui cō
tra te non ero,alioquin crimen preuaricationis

incurrerem.2.q.3.§.notandum. Sed quid si dedi tibi fidez:q̄ essez tuus aduocatus ī aliq̄ cā ⁊ fuī:⁊ lata est sententia a qua appellatum est:nū quid in illa causa appellationis contra te aduocatus esse potero?Et hoc sepe fit in curia:ga aduocatus etiam quondam fisci potest esse aduocatus contra fiscum in alia causa:in qua non p̄stitit ei patrocinium.C.de aduoca.fi.l.2.Pretera causa appellationis est alia causa a causa p̄ncipali.Honestius tamen est abstinere:tum quia causa appellationis est eadem secundum quosdam:vel saltim est eius sequela:tuz quia secreta cause nouit.Unde in hac instantia multum ledere poterit:quem in p̄iozi defendit:tum q2 opoz tebit eum assentire:qō p̄ius negauit vel ecōtra quod esse non debet. Aduocatus quomodo se debet habere ad aduocatū cōtrarie partis:⁊ ad socios quando sunt plures aduocati ex parte sui clientuli.Et p̄imo quidem nil contra aduocatum alterius partis conferat:sed eum benigne tractet:nisi alter ad aliqua inhoneſta p̄ozumpat.Et cum eius dictis respondere habebit:euz commendet superficialiter:⁊ non nimis iuxta illud senece.Laudato parce:vituperato parcius: quia fozte ante finem litis cōtinget:q̄ ipsum reprehendere laboz abit:⁊ sic esset tanq̄ sibi contrarius a iudiciozum limine repellendus extra de appella.c.solicitudinem. Commendet ergo eum per verba duplicia idest habētia diuersos sensus.verbi gratia.Opera laudant artificem:vt scientia vestra nota est:⁊ cōmendatione non indiget:q2 seipsum ostendit.Poterit etiam si velit eum reprehendere sub quodam honesto coloze si velit eum commendare: non de aduocatione commendet:sed de doctrina legum ⁊ experientia rerum.Caueat tamen vt non p̄obzis sed legibus certet cum eo:nec ei vel parti dicat contumeliam siue palam vocando eum roffianuz seu p̄euaricatozem:vel subdole dicendo. Ego nō sum fur:quasi dicat tu es talis:alioquin diminutionem fame patetur:⁊ a limine iudiciozum excludetur.5.q.4.in loco.Si vero alter falsitatem vel aliam turpem notam imponit: secure dicat: tu mentiris:modestius diceret:hoc non est verum.Nam ⁊ chzistus cum diceretur ei docenti: demonium habes:respondit.Ego demonuz nō habeo:sed honozifico patrem meum: tacendo enim videtur assentire.Sed nimis crudelis est ait Augusti.qui famam suam negligit.iz.q.z.nolo.Sed si turpia nō imponat:verbis vtatur temperatis dicendo salua pace vestra vel reuerētia vel honoze vestro.26.di.deinde. Itez si alius aduocatus te patienter audierit:⁊ tu patienter audias eum:si te loquente strepitum fecerit: vel surrauerit:⁊ tu contra eum strepitum facies ⁊ surres:⁊ sic ars deluditur arte ſm illud. Qui dicit qō vult audiet quod nō vult.iz.q.i.§.quia ergo.Et seneca.Ab alio expecta:qō tu alij feceris. Cautus tamen existas:vt diligenter quecunq̄ alter dixerit:notes ⁊ retineas. Nam si plura effundat:vix erit:quin aliquod reprehensibile conferat.Unde seneca.Quotidiana foznax lingua nostra.Et sic ex oze suo poteris eum redarguere: cum semel emissum volet irreuocabile verbuz: di.43.c.dispensatione nobis.Et sic adhibetur fides dicto suo contra eum extra de p̄oba.c. pertuas.sicq̄ ibi potest dici.Lex quam inducis p̄o te:p̄o nobis contra te est:⁊ dicas qualiter ⁊ in q̄. Uideat tamen:ne sagitta ionate retroz sum abiens in casu simili repercutiat eundem.Ex p̄missis patet:q̄ discrete facit aduocatus:qui in sui dicti initio protestatur:q̄ ūtendit p̄oponere id qō sit suo clientulo vtile:nec sibi p̄eiudicet: si quid erroze vel incuria contra eum infundet. Sed ⁊ p̄incipalis persona caute agit:qui cuz instrumēto publico dicit:q̄ quecūq̄ vtilia sibi aduocatus dixerit:rata habebit:⁊ ea vult valere: quasi a se p̄olata:ūtilia vero respuit:⁊ inhibet:vt alis in p̄ocuratione dicitur.C.de p̄ocura.l.meritis. Nec verecundetur aduocatus taliter protestari:quia aliquando bonus dozmitat Homerus.

Deferat quandoq̄ alterius partis aduocato: in quo saluo iure suo poterit in se de salutatione: ⁊ honozem quem sibi cupit:alteri impendat. 2. q.6.qui scit.verum si aduocatus videatur te ō allegationibus superare:vel tibi deficiat ius vel ratio:exemplum quibus modis quis argumentari potest:vt extra de iudi.c.nouit.tunc ne videaris responsionis penuria declinare certamen:p̄udenter eum eludas:te ad aliam materiam transferendo:vt docet Origeñ.in simili di.43. in mādatis.Potes etiam si ille sit malenconicus aliq̄ indirecte ⁊ criminaliter dicere:per que moueatur ad iram:tunc enim non sic bene ozdinare poterit suum sermonem:quia ira impedit animum ⁊c. Istud tamen vltimo dictum non videtur licitum:nisi fozte esset certus de iure suo:qō alius sua scientia ⁊ cauillationibus velit offuscare.Sē per tamē aduocatus vtriusq̄ partis caueat a mē dacio ⁊ multo magis a periurijs:nec ad ista īducant clientulos suos: alias grauiter peccāt.Pozro ⁊ sue parti aduocatus mozē gerat:⁊ si plures fuerint: simul conueniant:⁊ simul deliberent super quolibet dubio quis eozum ⁊ que p̄opōet Ex hoc enim veritas melius inquiritur:⁊ causa salubzius dirigitur:⁊ aduersarij terrentur. Iuniozes tamen p̄imo p̄oponant:⁊ maiozes vltimo:vt eozum speciosas ⁊ efficaces rationes ⁊ allegationes melius iudex memozie commendet de conse.di.2.liquido.Et vt docet. Tullius:validioza argumenta sunt reseruanda in fine. Peritiozes vero vltimo surgentes melius defendent p̄epositā:⁊ plenius respondebunt obiectis.Alij tamen dixerunt:q̄ vbi plures sunt aduocati vnius partis:vel vbi sunt plures sapientes conuenientes p̄o aliquo consilio dando:antiquioz p̄i dicet:ad qō facit dictum ecclesia.32.c.d. Loquere maioz natu: decet enim te p̄imum:ar. 61.di.

statuimus. Et hoc nisi forte adeo sit in euidenti maior scientia in minori: q nulla possit de hoc hesitatio oriri: di. 61. miramur. vt nisi iunior etiã minoris scientie ratione dignitatis debeat predicere. ff. arborum furtim cesarus. l. i. sed si sint eiusdem scientie t etatis: preferetur qui habet plures filios. Ego tamen credo: vt predixi. l. q iuniores t minus docti sint priores in loquendo: t doctiores sequantur: vt patet in castrorum acie ordinata: vbi maiores t fortiores ad custodias exercitus subsequũtur: vt patet in ordine processionis ecclesie. Caueant autem ne adinuicem dissentiant. Nam omnis gens t scientia in se diuisa desolabitur. t. 5: q. i. iuxta illud psalmo. 106. Effusa est contentio super principes: t errare eos fecit in inuio t non in via. Sed si quis imperitus t procax fuerit inter eos: alij dicant clientulo: q ei silentium imponat: q quod sapiens agit fatuus destruit: nec est arandum in boue t asino. 16. q. 2. c. innoua. Aduocatus qualiter se debet habere ad iudicem: cum eum primo alloquitur: dicit Gulielmus in speculo vbi supra: q in eius cõceptu veniens eum reuerenter salutet. Si iudex est episcopus vel rex vel comes: vt scilicet deposito caputio vel genibus flexis vel capite inclinato vel alio signo humilitatem ostendat. humanum enim illum vereri cum iudicio t voluntate nũc. erigitur: nunc deprimitur. 16. q. 2. Si vero est archidiaconus prepositus vel miles reuerenter inclinet: t consuetudo regionis in hoc seruetur: vt. ff. de offi. presi. l. consul. Non autem iuxta iudicem sedentem pro tribunali sedeat: vt sit de latus inter eos. 17. di. §. illud. Item in stando nõ sit garrulus loquax seu procax. Et licet deus dissipet ossa eorum: qui hominibus placent: vt dicit psalmista psalmo. 52. Loquatur tamen q̃ credit iudici complacere: caute tamen. nam sepe displicet imprudens dum placere studet: q si iudicem motum ira viderit: non respondeat sibi: iuxta illud. Duz furor in cursu est: currenti cede furori. Et si in facto alieno quo iure tractetur: ibi: t scit canonem vel legem determinantem illam questionem vel bonum: alias dicat audacter: ni si partem timeat offendere. Nam ex hoc iudex magis credit ei in propria dicto ei⁹: si viderit eũz peritum in aliena. Si vero sit nota persona iudici taceat: t forte iudex vocabit eum ad consiliũ suum secundum morem lumbardorum: t lucrabitur salarium: quia nõ potest proponere p vna parte quin aliam prouocet. Unde tutius ẽ neutram iuuare q̃ alteram offendere: vt dicitur. 14. q. 5. denique. Item non rideat coram iudice sine causa: quia risus abundat in ore stultorum: sed gestus habeat sapientis. Item humiliter audiat loquentem iudicem: t dicta eius laudibus extollat ab adulationibus tñ caueat: q non est huius modi cõsilium aĩe tutum nimis hominẽ laudare: vt dr̃. 25. di. §. alias ea. Cum ãt tps loquendi aduenerit: quia õnia tempus hñt: tunc surgat: gastare non sedere dz: cum orat: t cum debita grauitate t curialitate stet: non indiserete vel arroganter. Actus quoq; eius sit tardus t grauis: nõ preceps vel celer: vt sic veterem t bene fundatam videatur habere peritiam. Precipue autez circa tria exhibeat se maturum: vt sic ex ingenio suam augeat sapientiam videlicet in vultu in gestu t in voce. In vultu videlicet vt habeat vultũ affabilem t iocundum: t benignum iudici ac astantibus ostendat absq; risu tamen indiscreto. In gestu: vt caput vel pedes non ducat indebite: sed cuncta membra debita maturitate regat. In voce vt eam plus debito non deprimat: vel exaltet: sed in cunctis medium seruet. Non sit vagus oculis aut effrenis lingua aut petulantia. Deinde post paululam moram incipiat a iudice t astantibus benignam audientiam postulando iudicisq; beniuolentiam captet: eum commendãdo t dulci sermone ad eum loquendo. Uerbum enim dulce multiplicat amicos ecclesiasti. 6. c. t seneca Cor hominis nobile contra potentiam recalcitrantis potius vult duci q̃ trahi. Potest autem eum commendare vel de recta fide: quo nil magis in principe splendet: vel de moribus t ſũma probitate vt de honestate t castitate: que sola est possibilis animas deo presentare: in auctẽtico de lenonibus: vel de dei timore t reuerẽtia vel de mansuetudine t clementia de humilitate vel de sapientia t prudentia vel patientia seu iusticia t equitate. In hoc tamen caueat: ne omnes virtutes vni attribuat: sed eã vel alias quas sibi nouerit tribuendas: a mendacijs abstinet: ne vt vulpis decorem corui t dulcedinem vocis commendans existimet sibi derisorie dictum: t sic prouocetur ad indignationem. Insup abstineat ab omni verbo: quo iudex possit iniuriam ad animum deuocare vel quo posset offẽdi: res enim periculosa est litigare sub iudice offenso. Caueat etiaz: ne pro aliquo videatur velle eius iudicium declinare: nisi causam proponat sufficientem. Ex hoc enim sibi constituet iudicem aduersarium: nec appellet sine causa sufficienti t euidenti: quia est iudicez prouocasse: ei⁹ sententiam non seruasse: vel iudiciuz declinasse q̃ si eum sic prouocauit: non plene de eo cõfidat. Abstineat autem aduocatus ab his defectibus: qui reperiuntur in quibusdam oratoribus: dum proponit seu loquitur coram iudice. Quidam enim cum quodam fastu seu superstitione. ad loquendum gestus damnabiles pretendentes abstergunt faciem: crines post aures reformant: nares crebro purgant t guttur: speculanturq; manus. Alij vero nunc oculos trans celum eleuant nunc caput remittunt: nunc crebra suspiria emittunt: nũc frontem rugant: nũc labia comprimũt: nunc super cilia obducunt: manus maxillis affigunt: t alia miranda se meditari ac grandia concipere ingenio multiplici simulantes. Nonnulli quoq; tute inter procellas eloquentie nauigãtes

periclitantur in portu: robuste enim inter vitia eloquij decurrentes: priusq̃ ad conclusionis metam peruenerint: deficiunt imprudenter: contra quos est: de peni. di. .z. multi. Econtra quosdam rubor: interloquendo arripit: ⁊ tremula voce loquuntur: quorum tamen timidum initium finis robustus exornat: pro quibus facit illud. Debile principium melior fortuna sequetur. Sunt etiaz quidam: qui solum vocis magnitudine confidẽtes fulminant ⁊ vociferant: proponentes: contra quos est. 5. q. 4. in loco. ibi mitissima. Modus igitur vbiq̃ seruandus est: iuxta illud Oratij li. primo sermonum. Est modus in rebus: sunt certi denicq̃ fines. Quos vltra citraq̃ nequit consistere rectum. In pronuntiatione itaq̃ debet exercere vocis ⁊ spiritus moderamen: corporis ⁊ lingue motus: vt verba non sint inflata vel elata vel in faucibus frendentia: nec vocis imanitate resonantia: non aspera frendentibus vel inbiantibus labijs prolata: sed pressim equaliter ⁊ leniter: ⁊ clare pronunciata: nec pro ostentationis causa frangatur oratio: verum pro locis causis rebus ⁊ temporibus dispensanda est. Nam aliqua simplicitate narranda sunt: alia auctoritate suadenda: alia cum indignatione depromenda: alia miseratione flectenda: vt sic vox ⁊ oratio sẽ per conueniant sue cause: recta quoq̃ sit facies: nec labia, detorqueantur: nec immoderatus biatus nec supin⁹ vult⁹: nec eiecti in terra oculi: nec inclinata ceruice: nec eleuata aut depressa supercilia: labiaq̃ lambere vel mordere deformẽ est. Item grandia granditer proferenda sunt: parua subtiliter: mediocria temperate: ⁊ cuz de deo vt hominum salute referimus: plus magnificentie ⁊ fulgoris est exhibenduz. In summa tamen no tandum q̃ hec sunt: que audaciam tribuũt perorandi: videlicet scientia potentia eloquentia libertas gaudiuz fauor ⁊ benignus auditus: ⁊ bis contraria contrarium operantur effectum.

De salariis aduocatorum.

Nota primo qõ ait August. q̃ licet aduocato vendere suum patrocinium: ⁊ iurisconsulto iustum consilium. 14. q. 5. non sane. Quod videtur intelligendum: quando credit iustam eẽ causam: quam defendit: vel saltem dubitat non esse iniustam: ⁊ si vt lucretur clientulo: dicit iustaz eẽ nil debet habere: ⁊ sic acceptam debet restituere Pro iusto enim patrocinio licet accipere salariũ q̃ nemo de suo cogitur beneficium facere. io. q. z. c. precarie. nec suis stipendijs quis debet militare. i. cor. 6. Nec hoc est vendere scientiam sed laborem suum: seu locare operas suas ⁊ premiũ postulare. iz. q. z. c. ecclesiasticis. Et q̃uis quidã dicant: q̃ cum hoc facit aduocatus seu iurisconsultus absq̃ labore ⁊ reuolutione librorum: puta q̃ habet in promptu materiam vel de propi quo vidit: non potest tunc accipere: tamen Gulielmus in speculo ⁊ hosti. tenent contrariũ: scilicz q̃ potest accipere: q̃ si non laborauit tunc: laborauit in preteritum: alias deterioris conditionis esset magis peritus q̃ minus. Id autem certum est: q̃ nõ licet pacisci de certa parte seu quota litis: puta de decima vel quinquagesima vel centesima: qõ si fecerit: est ei interdicendus foruz: ⁊ a cõmunione aliorum aduocatorum est remouendus i dest ab actione aduocandi: vt. C. de postul. l. siqui. ⁊ 3. q. z. §. tria. De. 4. autem licet puta quinq̃ florenorum decemuiginti ⁊ huiusmodi: dummodo non transgrediatur legitimum modum. s. summam centum aureor: quãtacunq̃ sit causa etiam de vno regno. In minoribus autez causis pro aduocati facundia cãe qualitate ⁊ fori consuetudine accipiet. Et nomine palmarij potest etiam aliquid stipulari: puta si habuerit victoriam cause: promittit dare aduocato tantum preter salarium. Includitur autem illud palmarium sub numero predicto. s. .c. aureorum. quem nõ debet excedere. Et si certa quantitas seu certum quid promissum est: illud debet dari: si nil certum pactum est: nec etiam stipulatio precessit tunc iudicis officium est implorandum: si clientulus nollet dare conueniens salarium vt p modo facundie ⁊ negocij qualitate ⁊ fori cosuetudine constituatur: seu reddatur ei salariuz. Debet secũdũ Gulielmũ conuentio de salario fieri i initio litis vel ea finita: pendente enĩ lite promissio facta non tenet. C. de postula. l. quisquis. §. preterea. Si ergo aduocatus vel medic⁹ in initio litis vel morbi de certo salario conuenit totius litis vel morbi: alia conuentio postea facta non tenz secus si non cõuenit de toto: iz receperit salariuz pro consilio vnius diei: qõ dicit fm Jnno. extra de postu. c. i. Quando autem sit soluendum salarium aduocatis: vtrum in principio litis vel in fi. Dicit Gulielmus in speculo aliquos dicere: q̃ in principio alios in fine esse dandum. Ego ait Gulielmus: dico consuetudinem spectandaz: de pe. di. i. nemo in foro. si consuetudo ibi ö hoc nõ est: statuat aduocatus diez: in qua vel infra quaz ei soluatur: puta in initio statim medietatem ⁊ in fine aliã medietatem: prout in romana curia fieri consueuit. qõ si non fecerit: forte statim debetur: tñ clientulus caute aget: si petat aduocatũ sibi cauere de prestando fideliter vsq̃ in finem p̃ocinio cause: ⁊ aduocatus ecõtra de toto satisfaciet. Sed quid si clientulus promittat dare aduocato centum: si vincit causam ⁊ si perdit. 50? Rñdet Gulielmus: pacta seruẽtur: extra de pac. c. i. Sed quid si in dicto casu clientulus transegerit: seu alias se composuerit cum aduersario: nunqd aduocatus habebit integre illa. c. sibi promissa? qõ videtur sic: q̃ per eum non stetit: quin obtineat victoriam: ar. p̃o ⁊ contra. Demum sic soluit. d. bug. bar. ⁊ ar. gof. ⁊ hosti. q̃ totum habebit aduocatus: vel heres eius eo mortuo. Alij hoc esse verum de iure: sed de equitate habebit pro rata: ar. ff. de leg. secũdo. l. q̃ solidũ. Si aduocat⁹

P aduocatus q̃ ē moderatus in q̃mte petat.

P aduocatus regulr̃ debet salariũ in p̃ncipio fm consuetudinẽ p̃rie.

P de aduocatoz salario ẽ iudex.

ipse duxerit eos ad bonam compositionem: non perdit quicq̃. Consulunt tamē: vt de promissione fiat scriptura: ne in dubium vertat: extra de fi. instru. c. si cautio. Ad pcordādas ergo istas opiniones distingue: an clientulus transegerit ī fraudem aduocati: & tunc totum salarium habebit: quia per eum nō stetit. aut hoc egit. s. transigēdo bona fide: puta q̄ lis dubia erat: & tunc pro rata seruitij habebit cōsiderata eius facundia: nisi aliud fuerit factum seu pactus inter eos. Sed quid si aduocatus alio casu impeditus non potest aduocare: non per eus stat: quin faciat? Rñdet Gulielmus: non videtur q̄ sibi sit imputandus: quominus habeat suum salarium: ar. ff. de varijs & extraordi. cogni. l. i. §. diu. & 42. di. qō ad nos. et sunt in ar. q̄ si aduocatus & magister sit infirm⁹: nihilominus habeat salarium suum. Et nota generaliter secundus Jo. de lig. q̄ aduocato debetur pro seruitio premium & honor: vt. 12. q. 2. ecclesiasticis. Unde si aliqua sūt ei promissa: tenet̃ promissor: vt. q. ea. quicunq̃ suffragio. 2. q. 5. ga Johānes. etiam si non defendat: dummodo per aduocatum non stet: sed per clientulum: quo minus patrocinetur. Sed nūquid aduocatus ī causa appellationis teneatur patrocinari pro eodem salario. Arguit idem Gulielmus pro & cōtra. Demum sic soluit: dic secundū pe. ber. arch. & azonem & alios q̄ non tenetur. Et licet dicat̃ eadem causa ideſt idem negocium: tamen aliud iudicium est: cum sint alij iudices. Et hoc potest esse verum: cum a diffinitiua causa appellatur. Sed si ante sententiam appellaretur: vel in integrum restitutio petatur: tenetur in illa causa pro eodem salario patrocinari. Et hoc verum puto: si causa tractetur eo loco: vel saltem prope: vbi fuerit principalis questio agitata. Sed pone: q̄ nomine palmarij ideſt victorie pactus est aduocatus aliquid sibi dari: & cum plura sint cause capitula: in aliquibus succumbit: in aliquibus vincit: quero an totum habebit? Respondeo secundum gulielmum vbi supra sic. ff. de varijs & extraordina. cogni. l. i. §. cognita. & est argumentus simile. Qui autem tetigit hominem totum hominem tetigisse videtur de pe. disti. i. vulgaris. Alij dicunt pro rata deberi: ar. C. de transactio. l. si ex falsis. Tertij dicunt: q̄ nihil ar. de verbo. obli. l. in executionib⁹. §. penul. Quarti dicunt: q̄ si captm ī quo vincit: maius est ceteris: totū habebit: alias nihil: vt. ff. de in inte. resti. l. scio. sed pri⁹ dictum verius est. Item notandum q̄ si res mobilis detur pro salario: sola traditio sine scriptura sufficit ad translationem dominij: sed si sit immobilis: tunc est necessaria scriptura. C. de suffr. l. vnica. Et quāuis dicatur. 15. q. 2. c. i. q̄ clericus prestans patrocinium aduocationis personis de quibus conceditur a iure: non potest exigere salarium: sed vt vsurarius si exegerit: sit deponendus: dicit Gulielmus q̄ illud. c. abijt in dissuetudinem: nec est moribus vtentium approbatū

¶ aduocatus mīs a parte suis alī tenet̃ patrocinari q̄ primo salario. alī q̄ 2°.

vt di. 4. §. leges. Potest ergo exigere vt laicus: q̄ nemo de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precarie. loquitur illud. c. de regularibus: vt patur ea. q. §. fi. & 16. q. i. monachum. Si ergo aduocatus viderit clientulum suum iure debere cōtendere: dicat ei. Amice ius est pro te: solicita tamen eget defensione. Sepe enim quis moreret: nisi medicaretur: de pe. di. 7. c. nullus in fin. non tamen eū inhumaniter pecunijs euacuet: vt plerique impie faciunt: sed tamen de salario conueniens cuz eo conueniat. 3. q. 7. §. tria. Si vero causam iniquam nonerit: eam deferat: & salarium restituat secundus gof. Sed hosti. dicit: q̄ illud habebit pro labore: quem forte bona fide suscepit: quod videtur si parum recepisset: sed si multum saltem in parte videretur restituendum: si nō prosequatur patrocinium: quia videt causam non iustam: qō a principio non perpendit. Nam si cognouisset iniustam: & vt lucraretur dixit clientulo: q̄ ius habebat: verum est dictum gof. s. q̄ restituat totum: immo etiam qō alias clientulus in cā illa expendit. Nota enim q̄ mortuo aduocato non potest ab heredibus eius repeti salarium sibi datum: si per eum non stetit quin causas ageret: vt. ff. de varijs & extraordi. cogni. l. i. §. diuus. Sed si per eum stetisset viuentem: q̄ causa non est acta: tunc potest petere salarium: & datus haberet restituere. C. de condi. ob tur. cau. l. fin. idem si sit infirmus: vel alias legitime impedit⁹: ita q̄ per eum non stet: quin agat causam: talis. n. non habet restituere salarium sibi datum. Quidam tamen distinguūt in actore: quia aut fuit mora contestandi litem vel procedendi: et tunc non repetet: alias autem de equitate reddent heredes aduocati salarium datum in huiusmodi. Alij autem dicunt indistincte sibi reddi: si nihil erat factum & hoc de equitate. Si tunc per casum fortuitū ex persona clientuli stetit: quo min⁹ seq potuit: & tunc tenetur reddere: puta si res petita perijt: ita q̄ res non tenetur: vt. ff. de re. ven. l. vtiq̃. Pro pauperibus autem: qui non possunt ei soluere: tenentur aduocare gratis: cum possūt & queritur patrocinium eorum ab eis & pupillis & viduis & alijs personis miserabilibus: etiam si habeant cām contra potentem volentem opprimere eos. 23. q. 3. c. ostendit. & in alijs. c. sequentibus. Tenetur enim quilibet subuenire necessitatem patienti de substantia sua & de arte & exercitio suo secundus Tho. 22. q. 71. ar. i. & distin. 86. non satis.

De defectibus et vitiis aduocatorum ponit Alanus in li. de planctu ecclesie: peccant. n. multiplicit̃. Et pro cū fouent subdole causas prodendo. i. decipiēdo: clientulū dum scilicet adiuuāt occulte aduersarium. Et tales qui dicuntur preuaricatores & proditores: sunt infames. 2. q. 3. §. notandus. & tenentur vltra peccatum iniusticie & proditionis ad oc̃ dānum

¶ de aduocatorū vitijs & q̄ sūt proditores et infames.

ꝛ intereſſe leſo. Secundo quia cauſas deſpe/ratas fouẽt contra conſcientiam: ꝛ in hoc glozi/antur quaſi magis ſubtiles aduocati contra illõ ii.q.3.qui conſentit. Et talis etiam tenetur par/ti aduerſe: que iuſticiam habet de omni dam/no ꝛ intereſſe: ꝛ etiam ſuo clientulo de expenſis: ſi ſuadet ſibi ius habere: vt litiget. Tertio cũ dilationes ſuperfluas nituntur obtinere ad hoc tantum: vt fugiant ſententiam: vel magis prolon getur litigium: vnde plus lucrentur: vel ſcienter ſine cauſa rationabili faciunt clientulum appella re: ꝛ etiam tenentur de dãnis ꝓpt̃ hoc.3.q.7.tria.

Quarto in recipiendo nimis magnum ſalari/um: vel paciſcendo de certa parte litis cum gra/ui damno litigatozis: qõ prohibet̃.3.q.7.c.tria. Quomodo debeant moderari ſalarium: dictuz ẽ i. §.precedẽti. Quinto qz ignozantes iura: cũ neſciãt gd dicãt: opprobrijs ꝛ ꝓtumelijs certãt: quod prohibetur in dicto.c.tria. Sexto vbi ẽ copia aduocatozuz ſicut bononie florentie ꝛ ve/netijs: vt alijs lucrum ſubtrahant: qui meliozes ꝛ peritiozes ſunt: parciſſimo ſalario ſunt conten/ti: vt viles ꝛ abiecti: ſecus autem ſi facerent ꝓ/pter paupertatem clientuli: tunc enim virtuoſe a/gerent: ar. di.86.c.non ſatis. Septimo cum in/formant falſos teſtes: ꝛ querunt ſeu faciunt poſi/tiones cauilloſas: vel inducunt clientulũ ad de/ierandum imponendo ꝛ reſpondẽdo: ꝛ ideo vt homicide animarum tenentur: ꝛ infamia perpe/tua notantur: ar. zz.q.5.ille qui hominem. Octauo quia recepto ſalario non curant de cauſis nec ſtudent: nec vigilant circa eas: ꝛ ſic ꝓpter negligentiam clientulus admittit iſtam cauſam: ꝛ tunc vltra peccatum obligantur ad ſatiſfactio/nẽ: ar. de eta. ꝛ quali. ꝑfi. c.ad aures. Nono ga cum ſciunt aliqui: vel ſcire debeant ſe ignozãtes ꝛ inſufficientes: nihilominus ſalarium recipiũt: ꝛ ꝓpter inſufficientiam ſuam cauſaz iuſtã amit tunt: vnde in culpa ſunt: ꝛ ad reſtitutionem tenẽ tur: ar. ff. ad.l.aqui. vel idem iuris. ꝛ extra de re iudi.c.cuz eterni.libz.6.in glo. Decimo quia vbi ſufficientes ſunt ipſi: qui aſſumunt officium aduocationis: alijs inſufficiẽtibus vices ſuas cõ mittunt. Unde ꝛ ipſi de leſione clientuli tenent̃: ar. ff. de ꝓſcrip. verb. l. apud labeonem. §. fina. niſi ſozte clientulus ſciens ꝛ ꝓudens contentus fuiſſet: quia eo inuito non poteſt alteri committi hoc: quia differentia eſt inter artifices: extra de offi. dele. c.fi. Et ſi eo inſcio hoc fecit: ꝏbuit hoc ipſum eſtimare non permiſſurum: ſi ſciret. ff. de fur. l. quia res ſibi. Undecimo falſam legem al legando: vnde crimẽ falſi incurrit extra de iudi. nouit. in glo. vel falſo iegem inducendo: ꝛ eius ĩ/tellectum peruertẽdo mentientes ꝛ a veritate re cedentes: ꝛ ad ſenſum ſuum ꝓ parte ſua legem interpretantes contra illud di.37.c. relatum.

Poſſunt tamen aduocati iura varijs modis exponere: dummodo ſecundum conſcientiam ꝓ cedant. Nam contra conſcientiam exponentes ꝛ inducentes edificant ad gehennã: extra de ſcru tinio in oz. fa. c.i. Et ſi cauſam deſperatam aſpici ant: id eſt q̃ nõ poſſit iuſte obtineri vel foueri: om nino debent ſalarium reſtituere ſecundũ goffr. ꝛ de hoc in §. precedenti. Et bꝛeuiter tenetur q̃/libet cuncz amittant cauſam ſuam vicio ſuo: ſecꝰ ſi ex qualitate cauſe vel ob defectum ꝓbatio/nis: quia tunc vicium eſt materie non artificis. Nam ignoſcendũ ẽ illi: qui bonam fidem agno uit: vt. ff. man. l. quintus. Duodecimo quia fre/quenter per eos ſtat: ne cauſa terminetur: ꝛ tamẽ totum ſalarium petere poſſunt. ff. locati ꝛ ꝛduc. l. qui operas. Tertiodecimo quia volunt eſſe teſtes in cauſa: in qua ſunt aduocati: contra illud quod legitur: extra de teſti. c. litteris. Decimo quarto quia cum ſint quidam ſcilicet aduocati vaſalli dominozum volunt ꝓ eis aduocare: nec de aduocatione eis ſeruire: cuz ad hoc ex pa cto teneantur. Nam ſi teneantur eis in hoc ſer/uire: ſecus ſecundum inno. ar. extra de iureiurã. c. ſicut. 15°. qz cũ fuerit aduocati in cã: volũt eẽ iudices in eadem. 16° qz vociferãtur ꝛ conten dunt rixoſe cũ miti locutione nõ tumultuoſa vo ce debeant factum ſuũ ꝓponere ꝛ iura allegare. 5.q.4. in loco. 17° qz cũ religioſi in aliquo ca/ſu licite aduocant: vt cũ lnĩa ſui ꝓlati: ꝛ ꝑ perſo nis cõceſſis aliqua munera recipiũt vel exigunt ꝺ illud. 15.q.2.c. obſeruanõ. §. ꝛ ſequẽti. 18° qz monachi ꝑ monaſterio ſuo aduocãt ſine lnĩa ab batis cõtra illud. 16.q.1.c. monachi. 19° qz cleri ci aduocãt frequẽter cõtra eꝑm ſuum vel contra eccleſiã ſuã vel patronum in quo caſu meretur ꝓdere beneficiũ. zz.q.5. de forma. ꝛ nõ. i.q.7.c.i.

20. qz aduocãt ꝑ hereticis cõdẽnatis vñ a ſuo officio ſunt ſuſpẽſi perpetuo: ex̃ de heret. c. ſi ad/uerſus. qõ intelligit hoſti. poſtq̃ ꝑ eccliaz fuerit denũciati excõicati. 21°. q dederũt cõſiliuz au xilium vel fauorẽ morti vel inſecutioni eꝓrum qz tũc aduocare non ꝓſit: nec circa aliud officiuz ex̃ de penis. c. felicis. 22°. cũ aduocãt: ꝛ tñ ſunt filij vel nepotes hereticoꝝ vel fauentes heretic cõtra illud de heret. c.2.§. heretici. 23° cũ ñ ꝓ/ſtant patrociniũ eccleſie ſue cũ teneãt̃.3.q.1.nulli.

24° cũ volunt eſſe aduocati ꝑ vtraq; ꝓte bo/na fide: ꝑ quib' facit qõ nõ. 45. di. c. diſciplina. ĩ tex. ꝛ glo. Sed archidia. illud itelligit cũ ex ad/uocatione non fit ꝓiudiciũ parti: ſed ego non vi/deo q̃ modo vtriq; ꝓtium cõtrarie ſe hñtiuz poſ ſit ſeruire pure: ꝛ ideo peccat: ar' predicte legis ca nonizate. 2.q.3. notanõ. ꝛ cõtra illꝝ fatum debent aduocati loqui vulgariter. Poſſunt etiam aduo cati ꝛ iuriſconſulti mutare ſuã opi. ſi expedit mu tari: ar. 23.q.6. vides. Poſſunt etiam aduocati in cauſis matrimonialibus ꝛ alijs cauſis ſpirituali bus leges adducere: dummodo non contrarien tur canonibus: di. 10. c.i. 25° qz aduocant gdaz qui de iure non poſſunt: cum a iure eis ꝓhi/beatur de quibus habes .3. queſtione. 2. tria. ꝛ di ctum eſt ſupza.

De tabellionibus ⁊ procuratoribus ⁊ salarijs ⁊ defectibus pluribus eor. ca.3.

⁊ de notarior ordinib⁹ et salarijs et defectib⁹.

Enotarii⁹ et procu

d ratoribus. Sciendum q notarij debēt esse liberi.i.non serui:⁊ de legitimo matrimonio nati:⁊ admittuntur ad notariatum iurati. Pro quor declaratione dicit Aug⁹ de ancho.in li.de potestate ecclesiastica: q notarius in suo officio requirit publicā,administrationem. Est enim persona publica publice vtilitati deseruiens. 2°requirit liberam actionē vt habeat dominiū sui actus. 3°requirit fidelē executionem. igitur ppē publicam administrationē notarij debēt esse de legitimo toro nati:q qui vitiosa origine obscurantur:non possunt esse de curia:nec reipublice pesse in aliquo officio vel dignitate sine superioris dispensatione. Propter actionem requiritur q non sint obnoxij seruituti sed persone libere. dicit enim iurisconsultus.C.de scribis.tabellarij liberi homines ordinētur:nec vlli ad hoc officiū deinceps patescat aditus:qui sit seruituti obnoxius. Si tamen aliquis dicit se esse liberum:⁊ vt liber admittitur ad officium notariatus:⁊ nomīe libere ⁊ publice persone exerceat notariatus officium in ciuitate:in qua forte ortus nō est:sed postmodum denuncietur seruus:planus est q instrumenta ab eo prius facta valebunt:q liberam actionem habuit a dño:donec ipsum seruū esse nō pronūciauit. Propter fidelez vero executionē requiritur q iuramentum prestent: q fideliter exequentur officium suum:sicut enim imperator iuramentum prestat de officio suo fideliter exequendo:vt patet di.63.c.tibi domino.ita eo mō ipse suos officiales admittere debet iuratos. Fiunt enim notarij auctoritate pape vel ipatoris immediate vel deriuata ab eis. Notandū etiam q notarij officium eor delegare non debent:vt scribitur in auctentico de tabellionibus. Et hoc ppter tria incōuenientia que interdū sequūtur vt dicit Aug⁹ de ancho.vbi supra. Primum ē ex parte iudicis qui n̄ potest licite iformari ō veritate contractus quando per diuersos notarios inchoatur ⁊ perficitur. Secundū est ex parte personar que cōtrahunt:que cū aliquando sint laici ⁊ rudes lr̄as nescientes faciliter eis pōt negari veritas per illa que subsequūtur vel ponuntur in instrumento prioris notario non presente.

⁊ notarij non debē delegare officiū suū ppter tria.

Tertium est ex parte ipsius notarij. Cum enim perfectio rei cōsistat in principio medio ⁊ fine: vt philosophus dicit de celo ⁊ mundo:nulli op⁹ pfectū esse potest: nisi p eū sit ichoatū mediatū ⁊ terminatum. Non debent ergo notarij delegare alijs ad componenda instrumenta inter cōtrahentes maxime:cum ipsi profiteantur instrumēta sua manu cōscribere. Si tamen fecerint puniēdi sunt. Documenta vero non vitiātur vnde scribitur extra de fide instru.c.cum.p.tabellio. Cum p.tabellio morte preuentus quidam non perfecerit instrumenta que in nota redacta fuerūt ab eodem:ad petitionem eorum ad quos pertinēt auctoritate ordinarij iudicis poteris ea fideliter in publicam formaz redigere habitura per hoc perpetuam firmitatem. In casu etiaz egritudinis vl alterius rationabilis occupationis debēt ipsi notarij contrahentes admonere:vt per seipsos cōpleant eorum contractus. Et si dicatur q ex frequentia hominum petentium notarios aliquos nominatos interdū tot contractus recipiunt perficiendos:q soli ipsi complere nō possunt. Ad q vt dicit iurisc̄sultus:melius est pauca agere caute:q̄ multis ūtereſſe periculose. Et ecclesiastici.ii. dicitur fili ne sint in multis actus tui.non enī ppē hoc excusantur.

De his que iurant no/

tarij seruare:⁊ quis possit creare notarios dicit Hosti. vt refert Jo.an.ī nouella super.c.sicut tene cleri.vel mo.q tabellio consueuit iurare sex.

Primo q de his que videbit ⁊ audiet ⁊ requisitus fuerit:sine diminutiōe veritatis ⁊ commixtione falsitatis conficiet instrumentum. Unde ⁊ dicit Hostien. Solet requiri tabellio sub pena officij sui:q conficiet instrumentum requirenti: quod si non fecerit:periurus videtur:⁊ sic suis īstrumentis postea non crederetur: ar.de testi.c. testimonium. Et hanc requisitionem quisq̄ de populo facere potest:ar.de testa.c.relatum.2.⁊ p tanto dicitur seruus publicus ⁊ publicca persōa.

2° iurat q secreta iniuncta sibi celabit. 3° q sup cōtractu vsurario vel in fraudē vsurar inito nō conficiet instm scienter. 4°q de oībus īstrumentis que redd̄et pthocolla tenebit. 5°q fidelis erit illi a quo constituitur:⁊ si sciret dānū suū tractari per se vel per nunciū reuelabit. 6° q illud officiuz sic sibi iūnctū cupiditate odio timore ⁊ amore remotis vel oīa sm bonam conscientiam exequetur.

Quantum ad secundū

q.qs possit creare notarios. Dicit Aug⁹ de ancho. vbi supra:q notari⁹ ē psona publica habēs officiū scribendi instra super contractib⁹ aut alijs negocijs ad facienō fidē super eisdē. Illius ergo auctoritate īstituendi sunt q totius reipublice curā hz vel p vniuersalē iurisdictionē sicut papa:vl p īmediatā administratiōem:sicut īpator. Et iō solum papa ⁊ īpator possūt notarios publicos facere:vel illi gb⁹ auctoritate pape vel īpatoris ē cōcessū. Archiepūs florentin⁹ hz p̄uilegiū ab īpatore valēdi creare notarios. Plures ēt ciues ab īpatore hnt hāc auctoritatē. Dicūt ām alig q epūs i ecclīasticis negocijs potest notarios cōstituere p totā suā diocesim:eo q ipsi cura toti⁹ diocesis cōmissa ē p eū regēda ⁊ gubernanda.io.q.i.c.regenda.⁊.iz.q.i.epūs.nō'tn ecclīastic⁹ notari⁹ īstrumentum conficeret in negocijs secularibus qui

⁊ notarius ā pont instituere.

scilicet institutus est solum auctoritate episcopi. Nam si auctoritate imperiali et episcopali poterit in vtrisq; conficere instrumenta: nisi sit clericus. Nec secularis in ecclesiasticis negocijs debz conficere instrumēta: eo q; conuersatio vtrozūq; debet esse secreta et distincta: vt. z. q. z. laicos. Circa hoc mouet questionem Jo. an. in nouell' super. c. sicut te ne cle. vel mo. Et dicit: q; licz quidam dicant q; institutus notarius a laico possit conficere instrumenta in ecclesiasticis negocijs: et ita de facto seruat. Tu de rigore et veritate iuris dicas contrariū. Ad hoc de elec. c. massana. duo enim operātur q; creditur publico īstrumento: scilicet prestatio iuramēti: de prescrip. c. ad audientiā. et auctoritas iudicialis a q̄ tabellio hāc recipit potestatē: in autēt̄ico ō tabell'. §. i. horum duorum secundum deficit hic. Sic enim dictum testis auctoritate iudicis secularis in causa ecclesiastica recepti fidem non facit in foro ecclesie: licet forte sit verum: de iudicijs at si clerici. sic instrumēto tabellionis auctoritate ipsius constituti. Sic enī hoc imperator specialiter mandare non posset: ita nec generaliter: ar. de deci. c'. tua. Secus essz instrumēto confecto a tabellione clerico: si in tē poralibus licet tale officium exercere non debeat: vt in isto. c. sicut te. Ibi etiam assignat multiplicem rationem quare clerici non debent conficere instrumenta in tēporalibus. Et nota q; in dicto. c. sicut te. sic dicit'. Inno. tertius. Mandamus q; clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per' beneficiorum subtractionem appellatione postposita interdicas: vbi dicit Jo. an. Nota cōtra venetos vbi nō ē vsus tabellionum sed sacerdotes conficiunt instrumēta: si tamen fecerit instrumenta anteq; eis' interdicatur tenent. Postea vero nō. Inno. et ab. et potest esse ratio quare post interdictum non valēt: qz interdicto officio et eius executio: ar. ō appel. c. pastoralis. alias eluforium esset: qō esse nō debet: et sic etiam hoc est in penam contrahentium et delictum consentientium. Et dixerunt gdā q; si hec prohibitio peruenit ad illos de populo non valet instrumentum: alias probabilis ignorantia excusat. Nam tūc tales indigne conficiūt instra q̄tū ad se sed nō q̄tū ad alios. Tu dic idistincte q; valet instrm licet tabellio possit p̄uari bñficio: quia hec pena sola hic īpōitur: vnde aliam inuenire nō debes sed potius impositā emoliri: de re. iu. c. i penis. li. 6. De ista materia vtruz scilicet clerici vel religiosi possint conficere instrumenta et quomodo habes etiam infra de statu clericorum.

De salariis exigendis

a tabellionibus et procuratorib' qui vt plurimū sunt inhumani in huiusmodi dicit Guli. in speculo circa hoc: qz aut scriptura quam faciunt est forensis seu iudicialis aut extraiudicialis. Si iudicialis: vt sunt acta iudicior̄ ptestatiōes emācipatiōes et huiusmodi que coram iudice et notario fiunt: si īmoderatum exigit salarium ad officiuz iudicis coram quo actum est pertinet: partes releuare a grauaminibus curialium: et expensis: de pe. di. i. nemo. extra de offi. dele. cum te. Et cum cta que litem vel litigatores ipediunt emendare dz. i. q. i. emēdari. Et tales improbos exactores debet punire. C. ō offi. prefec. l. peto. Debet ergo moderari quid dabitur pro termino scribendo: quid pro exceptione: quid pro citatione: quid p litis contestatione: quid p positione: quid p articulo: quid pro depositione testis: quid pro exemplatione instrumenti: quid pro īterlocutoria: qd pro sententia precepto vel appellatione: et sic de alijs: et hoc inspecta et considerata conditione et qualitate litigatorum et cause et fori consuetudie. Nos vero scripta notarior̄ nostrorum quādoq; facimus per alios notarios in talibus expertos et fideles taxari. Si vero sit extraiudicialis scriptura: puta instrumentum depositi vel solutionis vel procurationis: vel venditionis et bi': dz hoc per loci ordinariū expediri. Qō cōsuetum sit de certo salario inspecta conditione litigatoris et fori cōsuetudine et cause qualitate hoc taxabit: vl' faciet per viros expertos taxari. z. q. z. §. tria. ex̄ de simo. c. i. et io. q. z. hoc ius. Et vidim' aliquas curias in bi' bene ordinatas. Et nos dū essemus auditor generalis cāruz palatij dñi pape satis bene quo ad palatiū ipsū p̄curauim' ordinari. In sūma vero q; dñs tenetur p̄curatori q̄ ad expēsas moderatas in negocio et iudicio factas: vt ex̄ de p̄cu. cū pro cā. Sed qñ dz solui salariū p̄curatori? R'. papa nō. extra de loca. et condu. c. pp. q; si gs locauerit operas p aliquo ope faciendo vel exercēdo de nouo: q; et si salarium p̄miserit aduocato medico vel procuratori vl' in alijs similibus casib' tiū' finito opere debitū est solucō: ar. C. de suffra. l. vnica. hec oīa Guli. De salario p̄curator̄: qui p̄curatores aliqñ ēt sunt notarij seu tabelliōes: de quo dicit idē Guli. ī speculo li. i. Nūc de p̄cu. salariū seu merces īcerte pollicitatiōis: peti nō pōt. C. mādati. l. salariū. soluta tñ retineri nō pōt. Pollicet ā quis aliqñ: cū nulla interrogatione p̄cedente salariū offert dicens subito. Facias hoc et sic faciā tibi. ff. de pollicita. l. pactum. et hui' polliciti glibet dñs eē pōt. Jn hoc distingue: qz aut qō p̄mittit ē incertū genere: aut ē incertū re et genere. Si ē īcertū re vel genere: puta dicendo bñfaciaz tibi vel recognoscā hoc seruitiū: vel tibi plene ītribuā: tūc peti nō pōt: vt in p̄dicta. l. salariū. Si vero re tñ sit incertū sed cert certū genē: puta p̄mitto equū vel vestes vl' faciā te militē: nec dic̄ quē equū vel q̄s vestes vl' q̄tū pro militia dare: tunc non est penitus incerta p̄missio: et ideo peti potest: ar. C. mādati. l. i. Taxabit ā h' arbitrio bōi viri. ff. p socio. l. si societatē. Si aūt certū re et genere p̄mittitur: puta p̄mitto tibi talē equū vel talē vestē vel faciā te militem tali die et dabo tibi pro militia tātū. subdistīgue

quia aut fuit hoc deductum in stipulatione: ⁊ tunc certi cõdictiõe petitur qõ ꝓmissũ ẽ: vt ĩsti. de verbo.obli.in ꝓcin.aut non fuit deductum in stipulatione quod certũ est: sed nudo pacto ꝓmissum: ⁊ tunc petitur alijs varijs actionibus: ꝓout ibi subdistinguitur. Hoc autem nota q̃ ꝓcurator non potest de certa parte litis puta media vel quota pacisci: alioquin nõ valet talis pactio: immo punitur talis. ff. ō varijs ⁊ extraordi. cogni. l. i. § . aduocatos Sed nec salarium procuratoris' potest excedere. c. aureos. quia nec aduocati salarium potest tantus excedere. ff. de varijs ⁊ extraordi. cogni. l. i. Nas ⁊ procurator dicitur aduocatus: vt. 3. q. 8. c. i. ⁊ econtra. Hodie autem procurator nomine palmarij non potest recipere in quecunq causa vltra. 20. lib. 10nensium: q etiam debet iurare vt q̃cito malam causam cognouerit: ipsam deseret ⁊ alia plura: aliogn multipliciter punitur: vt in constitutiõe Grego. io. de postula. c. ꝓperandũ. dicitur autem palmarius victoria cause. hec Guli.

De his que requirun/

p ad instrũt publicanone requiruntur.

tur ad publicationem instrumenti sine quib' instrumentum non esset validum. Et sunt nouem secundum Guli. in speculo li. 2. c. 44. videlicet inuocatio nominis domini: annus eiusdem: indictio: dies contractus. Nomen pape vel imperatoris vel regis de loco. Testes: nomen tabellionis ⁊ eius signum. Instrumentum enim ad hoc vt sit publicum ⁊ perconsequens validum duo debet continere scilicet factum qõ dicitur contractus: quia inter partes contrahitur ⁊ ordinatur. Et hoc diuersificatur secundum varietatem vel diuersitatem negociorum. Et forme seruande in huiusmodi habentur per totus in dicto li. speculi iudicialis. Secũs qõ debet cõtinere ĩstrumentum est publicationes que sunt predicte nouem. Prima ĝ ẽ inuocatio nominis domini: vt dicatur in principio instrumenti. In nomine domini amen: vt. 23. di. in nomine domini. vl' sic In nomĩe domini nostri iesu xp̃i: vel in nomine patris ⁊ filij ⁊ spirit' sancti. Et hec initiatio ẽ ponenda in arduis ⁊ perpetuis' instrumentis: ĩ minoribus autem ⁊ infra breue tempus defecturis ⁊ in publicationibus actorus iudicialium nisi sit sententia diffinitiua non est vis eam obmittere inchoando sic anno domini ⁊c. Secunda ponendus est annus domini, quotus siue a natiuitate xp̃i: vt in quibusdam locis: siue ab ĩcarnatione eius: vt in alijs locis. In hoc seruanda est consuetudo loci secundum q̃ ibi inchoari cõsueuit annus: vt dicatur in nomine domini amen. Anno ab eius incarnatione vel natiuitate tali vl' tali. Et hoc dicunt quidam de consuetudine inductum non iure contentum: non tamen debet obmitti: alias non esset validum instrumentus.

Tertia post annos domini ponẽda est quota indictionis: vt dicatur in nomine domini amẽ. Anno ab eius incarnatione tali: indictiõe tali: vt patet in dicto. c. in nomine domini. di. 23. Sz ꝓ eius declaratione sciendum q̃ indictio dicta est ab indicendo id est precipiendo: vnde indictio iussio seu preceptum dicitur: ⁊ sic est hec introducta. Cesar aug' proposuit vt' describeretur vniuersis orbis qui scilicet erat sub dominio romanorum: vt habetur Luc. 2. vt sic singuli soluerent tributum in signum subiectiõis de q̃dena anno in quindenum: ⁊ quãlibet quindenam annorũ diuidebant in tres quinas annorũ: ⁊ quã libet harum partium que erat quinq̃ annorum vocabant lustrum. In prima ergo quina seu lustro, ordinauerat Augustus imperator dari ferrum a singulis ꝓ tributo: vnde fiebant arma p militibus reipublice. In scõo lustro reddebatur argentum ꝓ tributo in stipendium soluendum militantibus. In tertia argentum vel aurum ꝓ reipublice expensis vel fabricatione simulacrorum ⁊ eorum templorus. Postea ĩchoabatur a capite aliud quindecennius. Illud ergo quindecennium dicebatur indictio: ⁊ est equiuocum ad totum illud tempus. 15. annorum: ⁊ ad quemlibet annum illius quindecennij: vt p̃mus annus eius dicatur prima indictio: secundus annus secunda indictio ⁊ sic de alijs ⁊ post. 15. annũ inchoatur a capite ⁊ dicitur prima indictio ⁊ cetera. Tante autem fuit auctoritatis hec computatio ⁊ quotatio iurisdictionis: vt nullus sine ea expressa fieret contractus: nec priuilegius nec testamentum nec alia scriptura solennis sine ea valeret: ⁊ etiam hodie eandem habet iuris auctoritatem: cuius instetur consuetudini regionis: vt extra de fi. instru. c. cum dilectus. Si vis autẽ scire ⁊ inuenire cito quotam indictionis: diuide annos domini per quindenas annorum: ⁊ dimissis' omnibus integris quindenis' id quod remanet inferioris' numeri' additis tribus annis: quia tot anni precesserant de primo quindeno: quando christus est' natus: illud est quota indictionis vsq̃ ad. 15. indictionem. expleta. 15. inchoabitur postea a prima indictione ⁊ sic de singulis. verbi gratia. Nunc currit annus domini. 1448. ⁊ numer' mille quadringentorus quadraginta cõtinet indictiones. 96. integras: quarum quelibet habet. 15. annos completos. Remanent ergo octo anni quibus addendo tres: vt dictum est: sequitur q̃ indictio in tali anno sit. ii. In sequenti anno erit. 12. in alio. 13. ⁊ postea in alio. 14. demũ in' sequenti. 15. scilicet in anno domini. 1452. dicetur indictione. 15. postea in anno sequenti scilicet 1453. erit indictio prima ⁊ sic deinceps. Incipiendus est autem annus indictionis ab eo anno quo' incipitur annus domini siue ab incarnatione sine a natiuitate secundum varietatem locorum. Alig etiaz incipiunt annum a mense ianuarij ⁊ sic etiam indictiones. Unde versus. Si per quindenas domini diuiseris annos. Dis trib' additis indictio certa notat. 4° p' indictiões ponit

p ad q̃ dicamus scire imperatoris nõ.

p̄ primo ordy mēsd. fuit kalē de nouē. ydus.

Sextus.

dies mensis in quo conficitur instrumentum tali scilicet vel tali die vel talis mēsis. Et in aliqb⁹ locis additur vsq; ad medium mensem intranti tali mense: t post medium ipsius mensis addūt ad quotam diem exeūte tali mense: in penultima tamen t vltima die t prima hoc non ponūt. Quot autem dies quilibet mensis habeat dantur versus. Junius Aprilis September Novemberq; tricenos. Unus plus reliqui: sed habz Februarius octo vicenos: cum bisextus fuerit: super additur vnus. Aliquando t precipue in litteris apostolicis designatur quota die p calē. nonas t idus. Pro horum declaratione sciendum q romani faciebant nundinas ter in mēse quolibet: scilicet in prima die mensis que dicebantur calende: t in .5. die vel septima secunduz varios menses: vt dicetur: t dicebantur none: t post inde ad octo dies: t dicebantur idus. Omnes ergo dies mensis denominabantur ab his .s. calen. nonis t idibus per hunc modum. Nam prima dies mensis dicebatur calendis talis vel talis mensis: post alij dies vsq; ad diem nonarū denominabaniur t dinumerabantur a nonis. Nam quo ad menses qui habent .4. nonas dicebatur in secunda die mensis quarto nonas talis mensis: t tertia die mensis dicebatur tertio nonas: quarta die secundo nonas vel pridie nonas t in .5. dicebatur nonis talis mensis. Quo ad mēses habentes sex dies distantes a nonis: dicebatur secunda die mensis .6. nonas talis mensis: tertia die mensis talis .5. nonas t sic de alijs. Postea post nonas dinumerabant dies ab idibus. Nam post diem nonarum dicebatur octauo id⁹ talis mensis: t sequenti die dicebatur septimo idus: t sic deinceps vsq; ad octauum diem: t tūc dicebatur idibus talis mensis. die autem precedenti ipsum dicebatur pridie idus vel secunda idus talis mensis: reliqui dies mensis denominabantur a calendis futuris secundum numerū dieruz quibus distant ab eis: vt dicatur p⁹ idus quo ad aliquos menses. is. calendis talis mēsis nominando sequentem mensem: t die sequenti dicitur .17. t sic deinceps vsq; ad vltimum diem: t tunc dicitur pridie calendas sequentis. de huiusmodi dātur versus tales. Sex nonas maius october iunius t mars. Quattuor at reliqui: tenet idus quilibet octo. Quinto post diē ponitur nomen pape in terris suis: vel imperatoris in imperio: vel regis in regno: hoc modo presidenti tali papa vel tali imperatore vel rege regnante. In curia etiam ponuntur anni quib⁹ papa resedit: puta Anno domini .1448. dicit ponti ficatus sanctissimi domini Nicolai .5. anno secūdo.. Sexto apponendus est locus in quo recitatur instrumentū. Locus autem qui est exprimendus est duplex scilicet generalis t specialis. generalis puta ciuitatis castri vel ville in quo recitatur instrumentum: t specialis locus: puta actum est viterbij in domo Johannis quondaz gerardi in camera superiori eiusdem domus in parochia sancti laurentij sub porticu talis dom⁹.

Septimo post locū ponuntur t testes: t quādoq; sub nomine nominatiui casus: puta interuenerunt ad hoc testes Pe. t Joban. ad hoc, vocati t rogati. Quandoq; per genitiuum: vt cum dicitur in presentia talis t talis testis vel coram talibus testibus vel presentibus talibus. Et licet i quolibet instrumento tabelliones ex vsu apponant testes ad hoc vocatos t rogatos: tamen de iure hoc non est necessarium nisi in quibusdam casibus. Octauo post testes debet poni nomē tabellionis: t debet poni nomen t prenomē ei⁹: t cuius auctoritate sit notarius: puta hoc modo. Ego talis filius talis de tali loco sancte romane ecclesie vel imperiali vel talis episcopi vel comitis auctoritate publicus notarius his omnibus interfui t rogatus hec scripsi. In testamentis autez dicitur omnia de mādato dicti testatoris hec scripsi t in publicam formam redegi. Sed i sententijs t processib⁹ iudicij talis scripsi. Sed i sententijs confessionibus t huiusmodi consuetuit sētentiam proferens vel confitens loqui hoc modo. Ego talis in tali causa sic pronuntio vl' sic cōfiteor t dico. Et postea subiungit. In cuius rei testimonium t futurorum memoriam hoc presens publicum instrumentum per talem notarium scriptuz fieri iussi. Et hec in sententia ordinarij. Et nota q; semper notarius debet dicere in instrumento se fuisse rogatum. Nono in fine omnium post omnia suum apponat tabellio signum: vt per illud t alia euidentius comparatio fieri possit: cum necesse fuerit. In quibusdam tamen locis vt narbone tabelliones non vtuntur aliquibus signis: t in huiusmodi standū ē consuetudini locorum. Nomen notarij solet poni i fine instrumenti communiter: alia vero in principio: vt annum domini indictionem diem locum testes. Sed etiā in hoc cōsuetudo regionis ē seruanda. hec omnia Guliel. Defect⁹ t vitia que committuntur in exercitio notariatus t procuratus. Primo quando conficiunt instrumenta inepta t confusa seu defectiua t inualida: qa nō habent debitas solennitates ex quibus persone damnificantur vel litigia incurrunt: quod solet accidere ex ignorantia ipsorum tabellionum

p de vitijs et defectib⁹ q̄ committūt in exercitio notariatus et procuratus.

Secundo quando ex certa scientia cōfingūt falsa instrumenta: vt in testis solutiōibus, vel huiusmodi qui ex hoc grauiter a legibus puniūtur

Tertio si ex malitia occultant scripturas alijs necessarias t vtiles: t precipue ad instantiā aliorum quibus obsunt: vt legata ad pias causas vl' alijs facta vel etiam de alijs negocijs. Quarto quando perpendunt contractum fieri per extorsionem violentiam seu fraudem t tamen rogant: t non declarant factum suum non intelligenti: que solent contingere in mulieribus adolescentulis t idiotis quo ad renuntiationem alicuius sui iuris: vel in contractu matrimonij

cū apparet de violentia vel in testamento cum non habet vsum rationis ⁊ huiusmodi. Quinto quādo componunt instrumenta vsuraria vt in fraudem vsurarum scienter. Sexto quando sunt vocati ad conficiendum aliquod instrumētum ⁊ nolunt facere:ne displiceant amicis vt potentibus quos timent:nec apte aliter possunt inuenire notarium. Septimo quando pauperibus non valentibus sibi soluere ō laboze nolūt rogati conficere instrumenta sua vel confecta nolunt eis dare in publicam fozmam vt possint se in iudicio iuuare. Octauo quando de ministerio suo nimium salarium extozquet:in quo attenduntur ⁊ labor ⁊ industria ⁊ quātitas cause ⁊ cōsuetudo regionis. In his omnibus vbi damnificatur quis ex suo opere videtur teneri ad satisfactionem lesi:extra de iniurijs.⁊ dā.da.capi. fi.

Procuratozes autem offendūt:vt notat Alanus in libzo de plan.ecclesie. Primo quidem si exercent tale officiū quibus a lege prohibetur: vt minoz viginti quiqz ānozum ad iudicia:⁊ minoz.i7.ad negocia.ff.de procu.l.minoz.extra de procu.§.qui generaliter.li.6. Item non potest esse procuratoz furiosus infamis surdus vt mutus accusatus de crimine:miles seruus excōmunicatus vel constitutus ab excommunicato:qō si fieret tamen ī occulto:teneret: extra de procu. c.auditis. Item nec regularis nisi in casu sui monasterij iubente suo prelato:vt de procu.cum religiosus in clementinis. Item clericus in quolibet gradu constitutus quo ad ciuiles causas: secus autem in spiritualibus. Sz ⁊ in ciuilibus potest esse pro personis miserabilibus secundū hostien. Secundo offendunt procuratozes cum non appellant quando debent:puta quando sūt grauati in causa contra iusticiaz: vel domino suo non denuntiant qꝫ appellet:extra eo.non iuste.

Tertio quia plene dominum suum non defendunt:quia omnia debent facere que faceret dominus si presens esset: ⁊ maiozem diligentiam habere debet qꝫ in suis negocijs:vt.C.mandati. l.in re mandata.qō intelligendum est salua semper iusticia seu conscientia. Tenetur autem ad tria procuratoz scilicet vocatus ad iudicium venire:iustis preceptis parere:⁊ sine licentia nō recedere.ii.q.3.certum. Quarto offendunt cum confitentur contra dominum suū maliciose: qō non debent fateri.cozzupti ab alia parte: ⁊ confessio procuratozis nocet domino:extra de postul.c.i. Quinto si falsi procuratozes sūt idest non habentes mandatum vel falsum mandatuz habentes:⁊ si in alijs habeant:extra de rescrip.c. cum dilecta. Utrum autem preiudicet domino qō facit procuratoz contra ius vel iniuriose contra eum sine speciali mandato: extra eo.dilecti. secundum Inno.vide ibi. Septimo quia extozquent nimis magna salaria in quo tenentur de superfluo.i4.q.5.non sane. De salario ꝯgruo dictum est supza. Octauo:quia intromittūt se de officijs aduocandi:cum parum vel nihil sciant iuris. vnde in culpa sunt vsurpantes officiuz alienum:⁊ cum per hoc damnificāt dominos sibi tenentur eis:ar. extra de homicidio. c.tua.

Mono quia in fauozem dominozum suozuz multa pro parte sua mendacia ⁊ periuria dicunt ⁊ partem aliam decipiunt. Decimo quia cauillationibus ⁊ falsis positionibus ⁊ allegatiōibus vtuntur:vnde ⁊ in his tenentur deo ⁊ proximo: extra de crimine falsi.c.i. Et breuiter in omnib⁹ in quibus offendunt mali aduocati:peccāt:⁊ mali procuratozes.

Titulus.7.De statu medicoz.Sermo. Ca.i.

Nquid medici suscitabunt ⁊ confitebuntur tibi.ps.87. Sicut deus glozious creauit medicinalia. Unde dicitur eccle.38.c.Altissim⁹ de terra creauit medicinam:⁊ vir prudens non abhorrebit eam:ita ⁊ ipse primus auctoz extitit artis ⁊ scientie medicialis. Hāc a deo habuerunt illustrando naturalem intellectum ad inuestigandum vires herbarum ⁊ aliaꝝ rerum ⁊ experiendum earum effectum. Primi auctozes medicine:vt Appollo ⁊ Esculapi⁹: quem secuti sunt Dypocras ⁊ Galienus ⁊ Auicēna antiqui artis medicine scriptozes ⁊ exide alij Applicando ergo medicinalia ad infirmū a deo creata:medicus sic curat egrotum vt instrumentum dei siue nature:⁊ sancti viri fuerunt medici: vt Lucas euāgelista:ō quo ait apostolus ad col. 4.c.Salutat vos Lucas medicus charissimus. ⁊ sancti viri vsi sunt medicinalibus. Legitur enī de Johāne euangelista qꝫ existens in balneis videns Cherinthum hereticum dixit socijs fugiamus hinc ne balnea cozzuāt in quibus Cherinthus filius diaboli lauatur.24. q.i.omnis qui:⁊ sanctus Germanus episcopus capuanus ad balnea cum infirmitatis causa accedens:inuenit ibi animam pascasij in specie humana seruientem ⁊ cetera. vt refert Grego.in dialogo. Et Augustinus in regula loquens religiosis dicit:qꝫ si non ē certum de infirmitate alicuius fratris medicus consulatur: vt scilicet, secundum, consilium suum:et quātum potest fieri prouideat. De medicis ergo loquens.ps ait. Nunquid medici ⁊c. quasi dicat.⁊ si eozum sit curare:non tamen resuscitare. In quibus tria possunt notari. Primo professio veneranda:ibi medici. Secundo effectio admiranda:ibi suscitabūt. Tertio confessio imitanda:ibi ⁊ confitebuntur. Ubi aduertendum qꝫ triplici honoze est medicus venerandus. Primo honoze subuenientie. Secundo honoze obīe. Tertio honoze reuerentie.

Quantum vtique pfessio

p grauratoz in multis offendē ꝑnī.

p medias ēplia honore ē venandus.

Primus q3 mederi pauperib⁹ est si nō sint inuersi.

seu exercitatio medicorum est honoranda. Nam ꝛ hoc vsus habet: ꝛ dicit sapiens ecclesiastici.38.capit. honora medicum propter necessitatem: idest quia tibi est necessarius cum sepe infirmetur homo varijs lāguoribus. Honor subuenientie est vt detur sibi salarium vt inde sibi subueniatur de laboze suo. Unde. Augustin⁹ reprehēdit eos qui nolunt medico prouidere.d

Quidam nolunt dare medico honorem suum 14.q.3.non sane. ostendens ibi q̄ potest illud exigerere: etiam ab inuito: quod intelligendum est si potest. Nam pauperibus nō valentibus soluē gratis debet mederi: ꝛ non se ab eoꝝ cura subtrahere: quia hoc esset indirecte occidere. Mortem enī probatur languentibus inferre qui hāc cum potest non excludit inquit: Simacus papa: di.83.§.i. Nec ex hoc q̄ medicus accipit ꝛ petit salarium: dicitur vendere scientiam suam vel sanitatem: que spiritualia sunt: sed locat operas suas: pro suo labore habito tunc vel prius in studēdo querit mercedem. Nemo enim de suo cogitur facere beneficium. io.q.2.precarie. Qz autem sancti medici Cosmas ꝛ Damianus nil suscepe/rint cum curabant infirmos: hoc ideo fecerūt ne viderentur vendere gratiam sanitatum: quia nō virtute ꝛ industria humana: sed infusione diuīa edocti fuerant illaz artem: ꝛ miraculose sanabāt vt seruarent illud christi mandatum. Gratis accepistis gratis date. Mat.io. sicut etiam Heliseus prophetā Naamam curatum a lepza per euz nil tēporale accipere voluit: ꝛ Gyeci qui ex auaritia preciuz occulte accepit scilicet sine scitu Helisei lepza percussus est. 4. Ꝛ.5. Damianus aūt qui munus accepit a muliere ab eis curata: quia non ob precium sed ob dei reuerentiam ob quā per nomen eius illa adiurauerat ad accipiendū ꝛ satisfaciendum deuotioni eius in nullo peccauit: ꝛ ideo frater eius Cosmas qui hoc audito ita detestatus fuerat q̄ mandauerat ipsum Damianum non sepeliri secum: admonitus fuit in somnis: q̄ in eo non peccauerat. Damianus: cum accepisset ob deuotionem non ex auaritia: qō etiam per loquelam animalis irrationalis post matrimonium eoꝝ fuerit declaratum. De salarijs medicorum habes.j. De secundo scilicet honore obedientie. Sciendum q̄ primo ꝛ ante omnia infirmus de eo quod nouit debet detegere medico suam infirmitatez. Unde philosophia ad Boetium. Si operam medicantis expectas necesse est vt vulnus detegas. in libzo de philosophica consolatione: ꝛ hoc quantum ad locum in quo patitur ꝛ verecunde cum ea honestate q̄ decet: ꝛ quantum ad causam vel occasionem: vt crapulam nimiam luxuriam ex qua multi infirmantur. Passiones ex quibus inordinati homines grauiter infirmantur: siue ire ex qua nimia fille dirutus est sanguis: nec restringi potest: vnde ꝛ mortuus est: vt refert. Augustinus de ciuitate dei li.z.c.zz. Seu tristicie excessiue: sicut accidit. Antiocho regi qui ex nimia tristicia quam incurrit: quia non habuerat prosperum successū in eo: q̄ quesierat expoliare ciuitatem quādam dety maidam: decidit in lectum somnum nō capiens: vt habetur. i. machab. 6. Uel etiam ꝓpter inordinatum concupiscentie amorem: sicut habetur de amon filio dauid propter amorem carnalem quez habebat ad Thamar sororē ex patre. 2. Ꝛ.13. Laueat tamē medicus ne det tale remedium: quod ōdit Jonadab ipsi amon: scilicz vt concuberet cum ea: quia grauissime peccaret. Debet etiam manifestare vite sue morem ꝛ vsū. Sicut dicitur de quodam qui solitus erat euacuare loca necessaria: ꝛ cū transisset per loca plena aromatibus: vt per realtum venetiarum ex tā to odore infirmatus est ꝛ quasi deficiens: ꝛ cum non posset intelligi causa sue infirmitatis: vnde nec curari: quidam medicus acutus interrogās de exercitio suo: eo intellecto iussit eum poni in xta locum talem: scilicet stercoꝝ ꝛ subito vires resumpsit. Et ideo bonum est recurrere ad medicum consuetum qui nouit complexionem ꝛ modum regiminis honestuz maturum ꝛ practicum. Exinde debet medicus honorare ei obediendo. August. super so. de christo. Quantum ē in medico sanare venit egrotum. Ipse se interimit qui precepta medici seruare non vult. Debz ergo obedire medico in licitis ꝛ honestis: non autem in malis infirmus. Quomodo ergo debeat medico obedire vide. j. in. §. sin autem queritur. Et quāuis non sanetur quis nisi deo disponente: hic tamen est modus a deo ordinatus: vt obediat quis medico. Unde dicit Gratianus: quāuis certissime sciamus neminem vltra terminum sibi a deo prefixum esse victurum: omnibus tamen languentibus non incongrue medemur. zz.q.4. de thirijs. §. sequenti. Nam vt dicit Tho. secunda secūde. q.83. articulo secundo: a diuina prouidentia non solum disponitur qui effectus fiant: sed etiam ex quibus causis procedant ꝛ quo ordine eueniant. Inter has autem causas quorundam effectuum cause sunt actus humani: sicut comedere ꝛ bibere est causa huius. s. conseruationis vite: ꝛ vsus medicinarum causa sanitatis secundaria. Oportet ergo homines agere aliqua non vt per actus suos diuinam dispositionem immutent: que immutabilis est: sed vt per actus suos adimpleant quosdam effectus secundum ordinem a deo dispositum. Quāuis ergo ipse deus sit qui vulnerat ꝛ medetur: vt dicitur Job. 5. c. ꝛ ipse sanat omnes infirmitates: inquit. ps. hoc tamen agit communiter per causas secundarias: vt medicinas ꝛ huiusmodi: ꝛ ideo huiusmodi vti debemus tempore opportuno: licet aliquando preter naturam ꝛ per viam miraculi hoc operetur. Sed vt dicit Gratianus miracula diuina sunt admiranda: non in exemplum nostre actionis trahenda. quarta questiōe tertia. §. finali. Si quis igitur talibus indigens

non vellet talibus vti: quia expectaret a deo sanitatem: grauiter peccaret: qua deum tentaret nisi super hoc haberet familiare consilium scilicet sicut habuit beata Agata: cū dicit medicinā carnalem corpori meo nunq̄ exhibui. Erat enī experta diuinam benignitatem. Dicit Tho. secunda secunde. q. 97. articulo primo. ad primū. vt vel infirmitates non pateretur quibus corporali medicina indigeret: vel subito sentiret in se diuine sanationis effectum. De tertio honore reuerentie debet etiam medicus venerari. Quilibet enim beneficiatus debet honorare suum benefactorem. Et cum dicitur ecclesiastici. 30. c. Non est census super sanitatem: cum hoc beneficium recipiat per medicum debet eū honorare reuerēdo ecclesiastici. 38. c. Disciplina medici exaltabit caput eius: idest facit eum honorari & reuereri: & in medio magnatum collaudabitur. In tanto honore & reuerētia medici habiti sunt ab ominibus vt primos inuentores medicine artis: scilicet. Apollinem & Esculapium hōines vt deos colerent & haberent: quasi quoddaz diuinum medicinā reputantes. Sed dij esse nō poterant qui mortales erant: sed veri dei ministri & instrumenta. ipsum autem deum auctorem omnis scientie & artis esse constat. Solēt iuriste & medici questionem facere inter se quis magis debeat honorari medicus vel iurista. Et hoc est querere que scientia sit nobilior & perfectior scientia iuris vel medicine: de quo vide ī ti. de magistris & doctoribus. §. 8.

Quantum ad secundū

principale quod est effectus admirandus videlicet vinificatio. Utiq̄ admirand⁹ē iste effectus. s. resuscitatio: quia supra virtutem nature. de priuatione enim ad habitum non est regressus secundum philosophum in post predicamentis naturaliter. Munquid ergo suscitabunt medici? vtiq̄ sed non omnes. Sciendum igitur q̄ est triplex medicus supernaturalis spiritualis corporalis. Primus est dei filius: de quo ipse ait. Mat. 9. Non est opus valentibus medicus sed male habentibus. Et Aug⁹. Tunc venit de celo magnus medicus quando per totum mundum magnus iacebat egrot⁹. hic medicus solus est q resuscitat. ps. cui misit verbum suum idest filium & sanauit eos & eripuit eos de interitionibus eorum: idest mortibus: & sic ipse resuscitat corpus & animaz & omnē quē in mūdo conuersatus resuscitauit & sanauit: simul in anima & corpore viuum & sanum fecit: vt dicit Augustinus de peni. di. 3. c. sunt plures. ita etiam ipse est qui principaliter sanat. Medicus autem operatur vt instrumētum suum quod debet multum notare & medicus & infirmus: medicus vt nō glorietur de sua cura: nec de scientia sua solum confidat. Unde dicit Augustinus: q̄ contra superbe pollicitātes salutem inuigilat illud dictum. ps. 70. Os meum annunciabit laudem tuam tota die salutare suum. Infirmus autem: vt ad deum recurrat: non solum ad medicum corporalem. Unde Grego. 7ª Ad deum primo confugiendum est: qui nostre possit curare anime passiones: sed homines ordine prepostero ante sibi opem ab hominibus accersiunt: de consecra. distin. i. omnis. Reprehēditur Asa rex israel: eo q̄ infirmatus magis cōfisus est in arte medicorum q̄ dei auxilio & mortuus est: secundo paralip. 16. Sicut ergo non suscitabunt medici: ita nec sanabunt nisi deo auxiliante. Medicus spiritualis est sacerdos: medicina spiritualis est penitentia & alia sacramenta. Unde Leo papa per penitentie medicinaz spes vite reparatur eterne: de peni. distin. i. multiplex.

Sacerdos est medicus qui applicat medicinam infirmo vel morituro. Unde Hieronymus de sacerdote ait. Ubi peccator intelligens vulnus: idest peccatum: medico tradiderit se curandum: idest sacerdoti: ibi non virga districtionis necessaria est sed spiritualis lenitatis: de pe. distin. i. importuna. Sicut medicus corporis si potest per suauia & lenia curat: sed vbi est necesse etiam aspera apponit: vt cauterium & huiusmodi: sic in cura spirituali. ferro enim necesse est vt abscindantur vulnera que fomentorum non seruent medicinam: distin. 82. plurimos. Medici ergo spirituale mediante penitentie medicina & confessione resuscitant mortuos in peccatis non solum infirmos sanant: hoc tamen non ex se sed ex virtute dei. Et hoc est qō dicit. Munquid medici suscitabunt: quasi dicat non ex se: gratia enim dei reuiuiscunt: mediante tamen confessione. Et ideo fit preceptum medicis corporum vt cum visitant infirmos anteq̄ curēt: inducāt eos vt vocent animarum medicos idest sacerdotes pro confessione fienda vt saluti anime & corporis melius prouideatur: de peni. & remissi. c. cum infirmitas. cui⁹ declarationem habes. j. eodē. ti. Et quāuis medicis corporum quedam infirmitates sunt incurabiles: tamen per medicum spiritualem & medicinam spiritualem omnis languor curatur & totiens quotiens. Unde Augustinus. Uidemus adhuc quotidie in ecclesia sepe febricitantes sepe lāguidos sepe varijs infirmitatibus captos posse liberari: vt appareat totiēs opus miserentis: quotiens confessio fit penitētis. Quomodo corpus quod vilius est & ab ipso dissimilius sepe sanaret & non animam digniorem & a se redemptam non totiens liberaret: medicū se vocat: de peni. distin. 3. c. adhuc. medicus corporalis mortuos quidem corporaliter suscitare non potest nec vlla creatura: quia supra virtutem est nature. Et sancti si aliquos mortuos suscitauerunt: vt Petrus & Paulus: vt patet actuum apostolorum. 20. capitulo. & Helias & Heliseus: vt habet tertij. Re. i 7. capitulo. & quarti. Re. 4. c. hoc egerunt non propria virtute: sed dei. Infirmitates tamē desperatas in quibus scōm

Septimus.

iudicium hominum habentur pro mortuo: aliquis curat diligens medicus aliquādo ꝫ raro. Et sic potest exponi illud. Nunquid medici suscitabunt scilicet morti adiudicatos: quasi dicat raro. Et ideo vsq; ad vltimum debet facere medicus qō potest ad curam infirmi: nūq; tamen dando remedia contra anime salutez vel dubia extra de peni. ⁊ remissi. c. cum infirmitas. De tertio medicis supernis suscitantibus homines ad gratiam ⁊ fidem deo scilicet ⁊ angelis cooperantibus mysterialiter vt raphael qui interpretatur medicina dei: qui curauit tobiam: tobie. ii. c. Unde ⁊ dixerūt angeli. Jere. li. c. curauimus babylonem ⁊ non est curata: recedamus ab ea. Ꝫ homines resuscitati virtualiter raro ⁊ vix confitentur recognoscunt ⁊ laudant tantum beneficium curationis medicis sacerdotalibus suscitantibus per instructionem ⁊ predicationem ⁊ orationem: homines inde confitentur peccata sua: cum difficultate: tamen medicis corporum magnas curas facientibus ⁊ infirmitates mortales curantibus: nunquid confitentur deo ab eo recognoscentes? certe raro: sed sibi attribuūt. Est autem triplex medicina: qz sicut medici corporales ita ⁊ spirituales curant infirmitates desperatas: ⁊ sic suscitant ⁊ suscitati confitentur domino gratias agentes. Prima est dispositiua ad curam: vt sirupius hoc est verbum dei. Sapientie i6. c. Non herba nec malagma sanauit eos: sed sermo tuus qui sanat omnia. Secunda ē purgatiua humorum malorum ideſt expulsiua vitiorum: hoc ē penitentia. Ihysosto⁹. Sicut preceptis medicine medicamentum multas habet herbas. Unam autem dominatissimam: sic in penitentia: de pe. di. i. c. medicina. §. medicamentū. Et hec est confectio quasi reubarbarum qō facit vomere. Tertia est conseruatiua: vt electuarium: ⁊ hoc est sacramentū eucharistie. Ambrosius. Ego qui quotidie pecco: quotidie debeo accipere medicinam: de conse. di. z. c. si quotiens. ⁊ loquitur de eucharistia vt etiam preseruatiua a malis futuris. Et sic intelligitur: sit ablutio scelerum. s. ne committantur. Abstinentia etiā est optima medicinarum. s. abstinere ab occasionibus peccatoꝝ. Salutat. i. salutē per hoc optat lucas medicus carissimus.

De diuersis vitijs medicorum ⁊ salarijs eorum. capi. z.

¶ de medicis vitijs et salarijs.

Medici in multis solent deliquere in arte sua. Et primo circa curam corporalem infirmorum: in qua offendūt aliqñ ex ignorantia: aliquando ex negligentia: aliquādo ex malitia. Primo ergo requiritur ꝙ medicus sit peritus in arte: ita ꝙ a peritis talis facultatis communiter reputetur idoneus: nec sufficit ꝙ sit doctoratus: cum multi hodie in omni facultate magistrentur ⁊ doctorentur indigni in damnationem sui ⁊ promouentium eos: alias vbi ex ignorantia notabili in curis suis nocēt infirmis semper peccant mortaliter: facientes contra illō preceptum Non occides. de pe. di. i. homicidiū. Nec excusantur ex hoc ꝙ illud non intendunt: qz voluntarie se ponūt ad illud vnde hoc sequitur: ar. 15. q. i. merito. ⁊. §. sed obijcitur de lamech immo etiam si sequatur sanitas non excusātur a peccato: qz exponunt se periculo peccati mortalis ei. s. operi vnde potest sequi notabile nocumē tum proximo. Secundo debet medicus adhibere debitam diligentiam. vnde q̄tumcunq; sit peritus si committat notabilem negligentiaz in reuidendo libros in visitando infirmum in q̄ litate medicinalium rerum: ⁊ hec vnde sequat mors: peccat mortaliter: ⁊ est irregularis. Si etiam sequatur magna aggrauatio infirmitatis ex hoc ⁊ si non mortis non excusatur a mortali. Et ideo vt dicit Antonius de butrio sup. c. tua nos. extra de homicidio. debz adhibere in huiusmōi omnem diligentiam: qō tunc dicitur facere quā do sequitur traditionem artis: ⁊ ꝙ infirmum visitet personaliter: ⁊ ꝙ dietam suam ⁊ regimen dictet ei: nec tenetur ei ad custodiaz personaliter cōtinuam: vt dicit Hosti. Q̄ si dubitat de medicina qz non constat ei secundum artem medicine vtrum debeat ei nocere vel prodesse: male facit dando: qz vt dicit Jnno. In dubio potius debz dimittere infirmū in manu creatoris q̄z exponē medicīe: de q̄ nescit extra ō homicidio. c. petitio

Tertio debet medicus q̄citius potest curare infirmum. vnde si ex industria obmittit debitā medicinam: ⁊ cito curatiuam: vt dimittendo eū in infirmitate amplius lucretur: grauiter peccat ⁊ furatur quod sibi lucratur. Et similiter si in cōpositione medicine permittit aromatarium ponere vetustas species: ⁊ huiusmodi paruz vel nil operantes: vt faciat illum lucrari: cū posset ⁊ deberet alias ponere: grauiter peccat: ⁊ si quod detrimenti inde accidat infirmo imputatur vtriq; immo nō deberet medicus confidere de aromatario in componendis medicinis: nisi eum sciret timorate conscientie ⁊ bene doctum ⁊ practicuz in hi⁹: sed ī presentia sui deberet facere fieri ⁊ bñ videre que ponit.

¶ medici dz ce primo in arte sua. qz si ex ignorantia nocet mort. perit.

¶ medicus dz adhibe debitam diligentiā. ut pietm aīe sue euadē possit.

¶ medici nō debet adhibe q̄ illud cor pis in detrimentū aīe sue.

Medici etiam mortaliter peccant: si dant aliquod consilium vel remedium pro salute corporis in periculum anime: vt scilicet fiat aliquid cōtra diuina precepta: puta ꝙ cognoscat mulierem extra matrimonium: vel ꝙ inebrietur ⁊ huiusmodi. Et quamuis hoc eis prohibeatur per ius canonicum sub pena excommunicationis que comminatio est sententie: extra de peni. ⁊ remis. cum infirmitas: tamē absq; illo precepto est illud peccatum mortale ⁊ īfirmo ⁊ medico: qz cōtra ordinē charitatis secū dū quem. preponenda est salus anime corpori.

de pe.di.z.c.ergo.ꝛ.zz.q.z.faciat.nec excusaret ī hoc ignorantia. Et dicit Jo.an.post Uincen. in nouella,super dicta decretali:ꝙ medicus qui dicit infirmo non consulo:sz si accederes ad aliquā mulierem sanaberis:transgreditur illam constitutionem. Nam ꝛ cum vēdo tibi aliquid adijciens si vitiosum est:si lesum est:nolo teneri:cum sciam illud esse tale:teneor.ff.de acti.emp.ꝛ vendi.l.i.Debet ergo cauere sibi medicus in loquēdo ne ex assignatione cause infirmitatis ille inciteur ad aliquod malum agendum. Item sūt aliqui medici qui sibi ꝛ etiam alijs sanis faciunt conscientiam grossam de ieiunijs ecclesie asserētes huiusmodi destruere corpora: qō est falsissimum:qz ecclesia in suis ordinationibus regitur illustratione gratie spiritus sancti. gratia autem non destruit naturam. talibus imputantur omnes transgressiones quas homines faciūt ex sua pestifera persuasione:ar.de pe.di.i.noli putare.ꝛ tenētur si commode possunt eos quos sciūt suo verbo peruertisse reedificare. Itē quo ad infirmos seu debiles non debent sine causa ꝛ ratiōe inducere eos ad frangendum ieiunium vel comedendum carnes,diebus prohibitis:qz imputaretur eis ad peccatum:in dubio tamen infirmus excusatur medici cōsiliū sequēdo.

¶ medici nō debēt ꝙsilia dare de frangēdo jeiūn. n̄ in magn̄ necessit.

¶ Medici uero uel alii in

¶ medici mortis pcurē. dando medicinas ad pcurandū alterū. si ceciderit ē mort.

dando medicinas pregnātibus ad procurādum abortum ꝛ mortem eius vt occultetur peccatum: mortaliter peccant. Sed si faciūt hoc ad preseruandum pregnantem a periculo mortis in quo est ex puerperio:tunc secundum Jo.neapol.in.io. qōlibet distinguendum est de puerperio: qz aut est animatum aut nōdum est animatum anima rationali.Et si quidem erat animatum dando talem medicinam:medicus peccat mortaliter. Ratio ē:qz causa mortis puerperij corporalis ꝛ spiritualis. Non dando autem medicinam non potest dici causa mortis ipse sed morbus. Non enī est causa directe:qz actu suo non interfecit. Nec indirecte sicut nauta dicitur causa indirecte subuersiōis nauis:cū potuit ꝛ debuit gubernare nauim ꝛ nō fecit:qz licet dando medicinam potuisset matrē a morte preseruare:nō tamē tenebat: īmo nō debuit:cū dando causa mortis eēt puerpij:ar.i4.q.5.deniq. vbi dicit Ambrosius. Si n̄ potest alteri subueniri nisi alter ledatur:commodius est neutrum iuuare q̄ alterum grauare. Si autem puerperium nūdum est animatum anima rationali posset tunc ꝛ deberet dare talē medicinam:qz licet impediret animationem talis fetus non tamen esset causa mortis alicuius hominis:ꝛ hoc bonum sequitur:qz liberat matrem a morte:ideo in tali casu debet dare non in pmo. hec ille. Oz si dubium est de puerpero vtrum sit animatum vel inanimatum anima rationali dādo talem medicinam videtur ꝙ peccet mortaliter:qz exponit se periculo peccati mortalis idest homicidij:ꝛ g amat periculum: vt scriptum est: incidit in illud. vnde in tali casu nō dz dari.

Salariuz autē seu mer

cedem sui laboris iuste petere possūt:vt patet lu cc.io.c.Dignus est enim operarius mercede sua: ꝛ iz.q.z.Quicunq;.Aut igitur medici sunt salariati a communitate ita ꝙ nil debeāt ab infirmis accipere:aut non salariati sed limitati per statutū communitatis vel domini:ꝙ non accipiat nisi tantum aut nec salarium nec limitati in aliquo. Et ī pmo casu non possunt accipere:ꝛ si nō sufficit eis salarium:imputent ex quo sic conuenerunt. Pacta enim ex conuentione legem accipiunt que ꝛ seruanda sunt:extra de pac.c.i.ꝛ hoc nisi mutate essent rerum conditiones. In secundo casu non plus accipere debent nisi quantum statutum est: nisi ipsum statutum esset abrogatum per contrariam consuetudinem:extra de consue.c.fi. In tertio casu possunt accipere ꝛ debēt exigere moderatum salarium:quod moderamen attenditur secundum qualitatem cure ꝛ laborem medici ꝛ industriam ꝛ conscientiam eius ꝛ facultatem īfirmi ꝛ consuetudinem loci. Sed queritur quid cum fit pactum cum medico de certa mercede ꝛ danda post liberationem vtrum infirmum sanatum ꝛ postea recidiuantem teneatur pro eodē salario curare. Guli.in speculo li.i.c.fi.arguit pro ꝛ contra.demum respondet secundum pe.qui distinguit an incontinenti redierit egritudo:ꝛ tunc teneatur. Non enim videtur egritudo recessisse que statim redijt:nec plene liberatur qui ex toto non liberatur:de pe.di.z.sunt plures.an ex interuallo redierit:ꝛ tunc non teneatur:ar.de peni.di. i.c.diuortiuz. Uel dic ꝙ si culpa egri recidiuauit non tenetur:qz talis euentus non debet ei imputare:alioquin sic:de re iudi.c.quod quis sua culpa. Itē quid si monachum bononie studentez egrum factum aliquis curauit:animo tamen repetendi expensas quas etiam fuit protestatus: demum mortuus est monachus:nunqnid poterunt peti expense ab abbate suo:an a patre naturali? Et procedit questio quando monachus de licentia abbatis sui tacita vel expressa erat in studio alias non teneretur:ar.ff.de re mili.l.deserto res.arguit contra abbatem ꝙ teneatur ꝛ contra patrem ꝙ teneatur ipse ꝛ non abbas. Demūz sic. Negari non potest quin negocium sit vtriusq;. Sed distingue cuius contemplatione factuz est vt ille teneatur. Et si vtriusq; vterq; tenetur: videtur tamen magis teneri abbas. Dicitur enim monachus seruus monasterij:di.54.vnde eum alere tenetur. Item abbas est vsufructuarius: qz ei acquirit ex re sua vel operis:vt.i8.q.i.c.i. Sz vsufructuari tenetur:ꝛ si hz cōmodum expense sue infirmitatis. Infirmis autē nō valētibus soluere tenetur gratis mederi:quinīmo ꝛ medicias pro eis soluere si valeat:ꝛ ipsi infirmi facultatem nō hīt:īmo vt dicit glo.8z.di.ȳ. i.etiam diuitem

valentem ſoluere :z nolentem infirmum debet medicus curare :z ſi expedit medicinas neceſſarius p̄o eo ſoluere :quod intelligo quando ipſe infirmus ex auaricia non vult expendere ſed bene alias z ipſius medici curam z remedia z ñ alterius querit. Et poſtmodum poterit petere ī/penſas z medicinarum z ſui laboris: non ſolum ſi conualuerit: quia vtiliter geſſit negocium eius ſed ēt ſi mortuus fuerit: q̄ ſufficit q̄ vtiliter cepit gerere negociū: z ſi nō ſit ſecutus euentus. ff. de nego.ge.l. ſed an vltimo. Nec p̄ obijci q̄ cā pietatis ſumptus egerit infirmo: niſi eēt ei ꝓpinquus. C. eo. l. alimēta. īmo etiā ſi infirmus ꝓhibz ne ei dentur vlle medicīe: medicus vocatus ab eo vel ꝓpinquis eius p̄ cum inuitū curare: ſic inuitus debet extrahi de domo ruitura. z3. q. 4. ipſa pietas. Debet enim p̄ſumi vt furioſus: īuito ēt quandoq̄ dandū eſt bñficiuz: di. 45. z g emē dat. Non autē tenetur omnibus medicus infirmis pauperibus ſimpliciter z īdiſtincte ꝓuideꝛ: ſed p̄ loco z tempoze ſibi occurrētibus: ꝓut dictum ē ſupza de aduocatis. §. 6. z ꝓut dicitur de alijs operib⁹ miſericozdie: ſupza ī. z. parte. ti. c

Tenētur quoq̄ medici ad ſeruandum ōcreta q̄ habentur extra de peni. z remiſ. c. cum infirmitaſ vbi dicit cum infirmitas cozpozalis nonnunq̄z ex peccato p̄ozueniat dicente domino languido Vade z noli amplius peccare: ne ōterius tibi aliud contingat. Jo. 8. c. p̄ſenti decreto ſtatuimus z diſtricte p̄cipimus medicis cozpozum: vt cū eos ad infirmos vocari cōtingat: ipſos ante omnia moneant z inducāt: vt medicos aduocēt animarum: vt poſtq̄z fuerit infirmo de ſpirituali ſalute p̄ouiſum: ad cozpozalis medicine remediū ſalubziuz p̄cedatur: cum ceſſante cā ceſſet effectus ex. z. phyſicoꝝ: vbi dicit Jo. an. ī nouell'. q̄ ſignanter dicit decretalis nōnūq̄z: q̄ nō ſemper: ſed aliquando z alijs cāis. Unde Brego. Cū percuſſio cozpozalis imminet: vtrum p̄o vindicta vel purgatiōe cōtingat: iudiciuz dei in hoc ignozatur. 7. q. i. ne deterius. ne maiozem īfirmitatem incurrat: z ſic facit ad p̄poſitum. Diſtricte p̄cipimus z ſic neceſſitatem impoꝛtat. 14. q. i. qō p̄cipitur. Et dicit glo. hoſti. q̄ trāſgreſſoꝛ peccat mortaliter :z q̄ nō poteſt contra iſtam cōſtitutionem p̄ſcribi: vel aliqua cōſuetudine tolli. Et ſubditur in eadem decretali: q̄ ſi quis huiꝰ cōſtitutiōis trāſgreſſoꝛ fuerit: poſtq̄z fuerit p̄ platos publicata: tādiu arceaī ab īgreſſu eccleſie donec ſatiſſecerit de hoc competēter: qō intelligūt Jnno. z hoſti. q̄ per ſētētiam arceatur: z dicitur ſatiſfactio competens ad arbitrium iudicis: cum certa perſona non exp̄imatur ſecūdum. Jo. an.

Et nota q̄ alīq medici hoc obſeruant circa infirmos: cum vident infirmitatem mortalē z non alias: ſed iſti nō adimplent conſtitutionez: quod patet ex ipſo tex. decretalis. Dicit ibi poſt ſuperius in p̄ncipio. §. poſita: hoc inter alia cauſā dedit edicio: q̄ quidaz in egritudinis lecto iacētes cū eis a medicis ſuadetur: vt de animarū ſalute diſponant: in diſperationis articulum incidūt vnde facilius mortis periculū īcurrūt. Ubi dic̄. Joan. Ex quo vero ſcient īfirmi in omni īfirmitate mozali hoc medicos dicere: z non mortali ex p̄cepto ceſſabit timoꝛ z periculuz. Item nota q̄ debent medici hoc p̄ceptuz ſeruare āte omnia vt dicit decretalis. i. anteq̄z ad curam manuz mittant vel de ſalario cōueniant ſecundum. Jo. an. Sed dubium eſt an ſufficiat medicis tantum ad monere infirmos q̄ vocent medicos animarum i. confeſſoꝛes quibus confiteantur: an etiā requiraī q̄ ita inducant q̄ ſequatur effectus ſcilicet, q̄ infirmus confiteatur: alꝫ medicus nō viſitet eu⁹ amplius. Et hoc videtur ſentire. Hoſti. inducat. i eu⁹ effectū alꝫ nō intromittat ſe de cura. Sed dura videtur iſta opi. cū in periclo conſtitutis q̄ſtū cūq̄z etiam obſtinatis ſit ſubueniendum ſecūduz oꝛdinē charitatis. Nec tex. hoc dicit. Sz z pe. ō paī. ſoluz dicit q̄ tenētur medici ad admonēduz

Utrum autez medicus p̄ecognoſcēs mortē vicinam īfirmi: cuius curaz habet teneaī ei nunciare? Circa hoc. Jo. neapol' in qōlibet. ii. quadā queſtiōe ſic diſtiguit: aut talis medicus credit veriſimiliter q̄ talis p̄nunciatio mortis multum ꝓdeſt infirmo q̄ſtū ad ſalutem anime z diſpoſitiones ſeu oꝛdinationem de rebus ſuis. Aut credit oppoſitum ſcilicet q̄ nō ꝓoderit: aut dubitat de vtroq̄z. Et in caſu cum ſcilicet credit q̄ ꝓoderit vtpote quia credit q̄ talis infirmus ſit in ſtatu peccati mortalis z nihil oꝛdinauit de rebus ſuis que diſtraherēt poſt mortē eius: z grauis' diſſēſio eſſet iter heredeſ ꝓpter eas: audita vero mozte vicina infirmus ſe diſponet ad bene moziēdū z bñ oꝛdinanduz de rebus ſuis. Et in tali caſu tenetur manifeſtare per ſe vel per aliū infirmo ex p̄cepto charitatis: z ñ faciēdo peccat mortaliē. Et huius ratio eſt quia multuz dānificat p̄oximuz quo ad ſalutem anime z quo ad res tempozales: non quidem directe actu ſuo inferendo dānum ſed indirecte quia nō impedit dānum cū potuit z debuit. Dicit enim. Auguſtin⁹ qui deſinit obuiare cuz poteſt conſentit. z3. q. 3. oſtendit. Pro regula etiā datur a beato tho. q̄ q̄ dānificat ꝓximuz notabiliter peccat cuz faciat cōtra charitatez. Si tamen ſunt plures habentes curaz ipſius infirmi vno p̄dicente alijs ſunt liberati: ar. ad hoc extra d̄ peni. z remiſ. c. cum īfirmitas. Si vero medicus credit veriſimiliter opoſitū ſcilicet q̄ talis p̄nūtiatio mortiſ vicine paruz vel nihil p̄odeſſz infirmo z per oppoſituz creditq̄ taciturnitas huius parum vel nihil oberit: quia credit eū eſſe ī bono ſtatu et bene oꝛdinaſſe de rebus ſuis tunc non tenetur medicus p̄dicere mortem: ita q̄ non p̄dicendo peccet grauiter: quia ceſſante cauſa ceſſat effectus: ar. in p̄dicta decre. tamen melius faceret p̄dicendo. Cuiꝰ ratio eſt: q̄ q̄ſtūcūq̄z infirmꝰ creditur eſſe ī bono ſtatu aīe et bene diſpoſuiſſe de rebꝰ ſuis pōt q̄ſtū ad vtrūq̄z ꝓficere z

r medicꝰ alīs tenet̄ ꝓdicē morte infirmo · alīs nō · tñ melꝰ ſunt ꝓdicēda.

meliozari: ⁊ ꝑbabile ē ꝙ audita mozte vicina magis se disponet. Si autem medicus nō credit de ꝑdictis duobus: sed ē in dubio: tenetur etiaꝫ tūc mozte vicinam nunciare. Cuius rō ē quia in dubio hō tenetur vitare notabile dānum pzoximi si potest: in dicto autem casu potest seq dānum dānationis eterne ⁊ rerum tēpozaliū. Qō autem dicit Galienus ꝙ ꝯtuncūq; medicus desperet de salute infirmi: ōbet semp confozare in firmum ⁊ ꝑmittere sibi sanitatem: Dicit Jo. ꝙ in hoc dicto nō ē standum dicto galieni. Ad quod optime facit qō dicit Ambzosius de conse. di. 5. c. contraria. Contraria sunt diuine conditioni ꝑcepta medicine. Vel dicendum ꝙ dictū galieni seruandum ē qñ ꝑdicendo moztem multuꝫ noceret ⁊ tacendo nil obesset. Jn nullo tamen casu debet mendacium dicere: vt facere consueuerūt zz. q. 3. faciat. Si autem queritur vtrum peccet infirmus non obediendo medico? Respondit Jnnocentius ꝙ videtur ꝙ ñ: qz nec pzelatus eius ē nec talis cuius mādatis teneatur obedire. Nō enim potest ei pzecipere cum non habeat iurisdictionem super eum sed cōsulere seu hoztari. Exhoztatio autem liberam voluntatem excitat: di. 4. §. fi. bonum, est tamen ꝙ ei credat: qz vt dicit philosophus pzimo posteriozum. Cuilibet in arte sua perito credendū est. Qꝛ si infirmus sciēter vel ex ignozantia crassa sumat potum vel cibuꝫ nociuum peccat: qz debet cozpus suum ſm charitatē diligere: de pe. di. 2. cozpus. ⁊ moztale esset si ex hoc moꝛs sequeretur. Sed si non crederet cibū vel potuꝫ moztiferū: ꝯquis crederet infirmitatem aliqualiter augeri: non peccaret moztaliter: vel saltē ita grauiter sicut in ꝓzi casu. Pōt enim eē cōpatio grauioris afflictionis: qualis est afflictio sitis ad minus grauem: qualis est augmentatio febzis. Seruitozes autem infirmozum si eis dant aliqō nociuum ex certa scientia vel crassa ignozantia peccant magis ⁊ minus ſm nocumentum ⁊ intentionem: faciunt enim contra charitatem ꝑximi: de pe. di. 2. Pzoinde. sani autem non tenentur viuere medicinaliter: qz sanis omnia sana. Si quis tamen scienter sumeret cibuꝫ vl potum quem crederet sibi nociuum: vtiq; peccaꝛz. Dec Jnno. ⁊ hosti. Cum autem ex flobotomia vel sectione sequatur moꝛs ifirmi: si medicus vl quicūq; alius erat peritus ⁊ adhibuit debitaꝫ diligentiam ⁊ non errauit ꝓpter inexperientiam non tenetur in aliquo nec peccat nec est irregularis: qz potius casu q̄ eius culpa moꝛs putat̄ euenisse. Unde Augustinus. absit vt ea que ꝓpter bonum facimus vel habemus si quid mali pzeter nostram intentionem acciderit: nobis imputetur. zz. q. 5. de occidendis. ⁊ poterit talis etiā ad ozdines pzomoueri ſm Ray. si de hoc habet ꝑbabilem conscientiam ꝙ nil obmiserit de contingentibus: alias si non erat peritus vel non adhibuit debitam diligentiam sibi imputatur: ⁊ non poterit pzomoueri: extra de eta. ⁊ quali. c. ad aures. Quando etiaꝫ peritus dubitat in aliquo: potius ꝺz dimittere: q̄ incidere. Jnno. ⁊ hosti. Est autem consilium Jnno ꝙ ꝑmouendi a practica medicine abstineant: ⁊ pzecipua chirurgia: que ſcisionem vel adustionem exercet: qz in nullo cō scientia ꝑmouendi debet vacillare: di. zz. c. laici. Jtem clerici qui sunt in sacris ⁊ etiam in moꝛib⁹ si sufficienter sunt beneficiati non lz operari i medicina: nisi gratis pzo miserabilibus personis vl suis consanguineis: nec etiam tunc lz vbi posset esse periculum: qō etiam strictius in clausꝛalib⁹ est obseruādū: extra ne cle. vl mo. c. mlta. Ray. officium autem chirurgie qō requirit incisiones vel adustionem est omnibus clericis interdictū: extra ne cle. vel mo. c. sententiam. De clericis āt audientibus physicam. i. medicinam quam sententiam incurrant habes supza in pzima pte ti. c.

Jtē nota ꝙ ꝓhibetur omnibus iudeos medicos q̄rere in infirmitatibus suis. dicitur enim. 28. q. 2. nullus aliquem eoꝛū iudeozum in infirmitatibus suis vocet: aut medicinam ab eis ꝓcipiat: aut cum eis in balneo lauet. Si quis autem hoc fecerit: si clericus est deponatur: si laicus excommunicetur. Et videtur istud esse pzeceptum: ita ꝙ contrariuꝫ faciens peccet moztaliter: nisi ignorantia ꝑbabilis iuris eum excuset. Nā nullus ꝺz deponi vel excōicari nisi pzo moztali. Talis enī pena infligenda mandatur in transgressozes. Dicit tamen Hugo ibi ꝙ necessitas excusat: quādo ſalium non habet medicum. Et idem videtur quando non habet sufficientem. Jdem dicit Hugo ⁊ Lau. ꝙ medicinalia possunt ab eis emi ⁊ fieri per aliū pzeparari. Medici non admittunt̄ ad practicaꝫ artis nisi iurati ⁊ de legitimo matrimonio noti ſm augustinum de ancho. in li. de potestate ecclesiastica. Ratio ē hoꝛ: qz medici gb⁹ curatio cozpozum cōmittitur cōit̄ a populo ciuitatis debent esse electi: vt certi de pzobitate morum ⁊ pitia artis eligant ipsi ciues illos medicos quibus se liberosq; suos in egritudine cozpozuꝫ cōmittunt: sicut iurisconsultus dicit: sed ad reipublice administrationeꝫ non pñt eligi illegitimi. Exercere aūt medicinaꝫ publice pertinet ad administrationē reipublice. Jlli enīꝫ qui pzeponūtur publicis officijs quadam claritate moꝛuꝫ ⁊ fame fulgere debent: que obscurantur ex vitiosa ozigine in illegitimis. Unde illegitimi exercere nō possūt publice artem medicine: nisi cum eis dispensetur per eum qui potest. Et qz hoc pzohibetur lege ciuili ꝑperiali: vbi non viuitur legibus ꝑperialibus sed alijs statutis que hoc non pzohibent: vel etiam vbi esset leges ꝑperiales abrogate: in hac pte videtur ꝙ hoc non habeat obstare. Similiter qz officiū reipublice est fideliter exercendum: sequitur ꝙ recepto iuramento officiuꝫ exercendi ipam artem est eis cōmittendū. Et sic medici ꝓpter experientie ꝑbationē debent esse a populo electi cōiter: ꝓpter ꝛipublice administrationem debent eē de legitimo matrimonio nati

ꝑ medici nō admittantur ad practicaꝫ artis nisi iurati · et de legitimo matrimonio nati ·

f medicus corporis ex duobus exigere pt.

Septimus.

propter officij fidelem executionem debent licē tiari iurati. Medicis practicis magis q̄z theorici debet quis se ꝺmittere in cura corporis. Unde philosophus dicit p̄mo metha. q̄ hītes artem z scientiam medicine sunt magis scientes q̄z habentes expimentum. Expertos tamen medicos in cura magis debemus eligere q̄z habentes sciē tiam sine expimento. Pro cui⁹ ōclaratione dicit Aug. de ancho. vbi supra: q̄ experientia medicoꝝ ex duobus exurgere pōt: vel ex eorus originis dispositione: vel ex pticularium applicatione. Et quolibet borum modorum talis experientia habet adiunctam cognitionem ꝓpter qō nō in se sed in sua causa vniuersali. Sicut enī ex originis dispositione aliqui habent aptitudinē ad dominandum ex influxu corpoꝝ celestiū: sic aliqui ex tali origine habent aptitudinem ad medicandum seu curandum: cuius cure effect⁹ q̄z quis ignorete cā in particulari agente: cognoscit tn̄ in vniuersali agente a quo originata ē natura cū tali aptitudine ad talem effectum. Unī legitur q̄ cum Alexander magnus iuenisset in pside quosdam habentes ītellectum penetrabilem z aptos sup alios dñari z regnum acquirere: ꝓponebat eos occidere: timēs ne sibi regnū auferrēt: Super quo consulens Aristoteles respondit. Si potes mutare illius terre aerem z aquam: insuper z dispositōem loci z ciuitatum: ūple ꝓpositū tuum. Sin autem: dñare ei cum bonitate z clemētia: z exaudi eos cuꝝ benignitate: z p amorē quē habebāt in te dominaberis in eis pacifice: quod z fecit: z facti sunt eis pīes magis obedientes q̄z ceteri. Similit experiētia que consurgit ex particularium applicatiōe nō ꝓcedit omnino ex ignota causa: quia isto mō ars medicine inuenta est. Ex multis enim particularibus experimētis inuentoꝝ medicine habuerūt vniuersale p̄ncipium artis z scientie: puta q̄ viderunt per experientiam reubarbarum purgare coleram in hoc particulari z in illo. Inde dederunt regulā vniuersalem q̄ ꝓprium est reubarbaro purgare coleram. Istis ergo duobus modis expertis vl̄ ex originis dispositione vel particularium applicatione: puto melius fore z tutius: vt committat se in cura magis practicis medicis q̄z theorici. Si āt sint tales medici q̄ vnā medicinaꝝ velint applicare ad oēs egritudines absq̄ cāe cognitione z particulariū applicatione: tales nō debent dici medici experti nec scientes: q̄ tales solū curant egritudinē in aliquo: quandoq̄ z a casu. Unī hi⁹ non ꝺz se quis cōmittere in cura. Ad qō facit dictum hieronymi. z9. di. c. fi. apostolus paul⁹ per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis in vnaquaq̄ eaꝝ vitia reprehendēs illius. Nec ad istar īperiti medici vno collirio vult oēs octos curare. Cauēō ē ēt tales idiote medici q̄ solēt aliq̄ tēs superstitiōes īmiscere cū alig⁹ nālib⁹ remedijs a qb⁹ oīo abstinēō ē. Peccāt enī ipsi z tales medica vtentes talib⁹ superstitiosis medicinis. Unī z. 26. q. 5. nō lz. ꝺr in collectionib⁹ herbaꝝ que medicinales sunt: aliquas obseruatiōes aut incātatōes ñ lz attēdere: misi tm̄ cū symbolo vel oratiōe dñi ca. Et Aug⁹. Ad hoc gen⁹ superstitiōis pertinēt oēs ligature atq̄ remedia que medicinaꝝ disciplina condēnet. z6. q. z. illud. Et intelligit ō his q̄ non hīt virtutē naturalē ad talē effectum: misi fieret a sanctis viris virtute pure orationis: z si aliq̄ talia remedia superstitiosa inducant effectus curationis: hoc est vel casu vel ope demonum. Unī nl̄ omō ꝓcurāda sūt: vt ibi ꝺr. nec ē cōtra qō ꝺr in. d. c. nō lz. z6. q. 5. Dicit enī ibi nō lz xp̄ianis tenere traditiones gentiliū: z obseruare vel colere elemēta aut lune aut stellaꝝ cursus aut īanē signoꝝ fallaciā ꝛc. Prohibet enī in hoc decreto sequi doctrinas supstitiosas gentiliuꝝ qui fausta vel infausta extimabant aliqua tpa z constellationes sequebātur: nō q̄stum ad naturales effectus astroꝝ vel elementoꝝ: sed ꝑm diuinationes z fallaciam demonū. Certū est enī z verū q̄ sic necessario corpora humana subdūtur influētie corpoꝝ celestium: sic necessario requiritur debitorū signoꝝ influentia ī egritudinū corporaliuꝝ curatione. Unī si medici dant medicinaꝝ ī signis colericis parū proficiunt: q̄z corpus parū vel nihil mouebitur. Si vero in signis flegmaticis medicīa sūpta faciliter corpus laxat: ꝓpter qō sicut medici in curatiōe egritudinū seruāt dies creticos qui determinant ꝑm cursū solis z lune: ita in datione medicinaꝝ debent obseruare debita signa astroꝝ. Unde z cōsultū fuit Alexandro magno vt non sumeret medicinā sine cōsilio periti in arte astroꝝ: z q̄uis vtile sit medico⁹ eē in hi⁹ peritum. non tn̄ est necessarium ipsū esse astrologum: sed scire quedā cōia ꝓut spectat ad congruam datione medicinaꝝ. Medici non illicite recipiunt salariū seu stipendium ꝓ infirmitate quaꝝ sciunt eē incurabilē. Dui⁹ rō est ꝑm Augustinum de ancho. vbi s. q̄z medicus inuētus est ad istīus nature: tandiu instr̄m medicine non est ex toto subtrahendū infirmo q̄diu natura non succumbit: iō non peccat medicus: accipiendo stipendiū de cura egritudinis quā per p̄ncipia artis medicine credit eē incurabilē: misi forte maliciose non indicando illis qui illius curam hīt vl̄ superfluos sūptus faciendo: vel eū curare oīo promittendo. Sed indicata veritate quā nouit de egritudinis cura tādiu iuste potest accipere stipendiū suū q̄diu exhibet in cura sui fidele ministerium z vez est consiliū. Ad qō etiam facit auctoritas Augu. dicentis in. 3. de trinitate. Medicus quidem cām ꝓximam egritudinis curationis ꝓnūciare potest. Sed p̄mā z superiorē scire non valet. Ezechias rex ꝑm cās inferiores. i. dispositionem morbi vel demerita sua mori debebat de infirmitate sua: sed non ꝑm cām superiorē seu diuinam dispositionem que regulat causas inferiores z sibi subijcit. vnde z mortuus nō est: sed cōualuit. Isay. 38. Quia ergo nescit medic⁹ qd de⁹

f medicus ꝺr respuere signa ad ꝓgnoscendū infirmoꝝ curā. nō habet scire alq̄ de astrologia

f a medicus ꝺr ꝓcauēdū. q̄ solēt superstitiones immiscere in remedijs nālibꝫ.

disposuerit de infirmo: vtrũ sit sanãdus vel moriendus: q̃uis ꝑm artem medicine sit monend⁹: ideo licite ꝓsequitur curam: ⁊ accipit stipendiuꝫ vsqꝫ ad finem vel quasi. Sed ⁊ tutius ⁊ melius est infirmo pro cura sui plures habere medicos q̃ꝫ vnum si habere potest. Unde phi⁹ in epl'a ad alexandrũ. In vno medico ñ confidas: qm̃ vn⁹ medicus potens est ad nocendũ: ⁊ de facili audet nefas presumere: ⁊ si sumenda fuerit medicina: noli sumere nisi de cõsilio plurimoꝝ. Pro cuius declaratione dicit Aug⁹ de ancho. vbi supra In curatione egritudinis est cõsideranda cõditio artis medicine cõditio egritudinis ⁊ cõditio status persone egrotantis.

Et quantum ad primũ

clarum est ꝙ medicina sicut ⁊ quelibet ars ẽ inuenta per iuuamentũ vnius ad alteruꝫ: ⁊ per iuuamentum posterioꝝ ad ꝑiores: qꝛ semper posteriores se habẽt per additamentũ ad priores ꝑm philosophũ. z. methaphysice. Unde sicut cõplementum artis medicine est inuentum per multorum experientiã: sic complemẽtum cure egritudinis debet fieri rationabiliter per plurimũ medicorum colloquium ⁊ scientiam.

Quantum ad secundũ

scilicet conditionem egritudinis. hec qñqꝫ ẽ occulta vni medico per signa que apparent: cuius causam vel ꝑ illa signa vel per alia alius cognoscere potest.

Quantum ad tertium

scilicet conditionẽ status infirmi: patet qꝛ q̃ꝫtum in statu sublimiori tanto in periculo maiori versatur. Ponuntur enim dñi in odium ⁊ emulationem multoꝝ: ⁊ propter dignitatẽ quam habent quibus multi inuident: ⁊ propter iusticiam quã exercent in reos quibus malitia placet. Unde legitur in epistola ad alexandrum: reginam indorum misisse ei multa munera preciosa: ⁊ ĩter cetera puellam pulcherrimã veneno nutritaꝫ: ⁊ que iam versa erat in naturã serpentis venenosi: hac intentione vt cognoscendo eaꝫ toxicaretur ⁊ ꝑiret: sed premonitus abstinuit ab ea. Et sic ad diligentiorem curã adhibendã ⁊ oẽm suspiciõem remouendam tutius est magnos viros hẽre plures medicos q̃ꝫ vnum. Qui ãt nõ possũt plures habere ⁊ nisi vnum cõducere sint vno cõtenti.

Nota breuiter peccata grauia medicorum.

Primo si ignorantes notabilẽ exercent artez medicine: imputatur enim eis mors infirmoruꝫ vel aggrauatio. arg. extra de iniu. ⁊ dam. c. si culpa. 2° cum sunt periti vel propter negligentiaꝫ vel alias occupationes non aspiciunt libros nec diligenter prouident his que ꝓuidenda sũt: vt in. d. c. 3° quando dant medicinas ⁊ remedia contra salutẽ aĩarum: vt procurando aborsũ vel aliud malum suadẽdo: extra de pe. ⁊ remis. c. cũ infirmitas. 4° quando non inducunt infirmũ ad uocandũ sacerdotem ad faciendũ confessionem vt in. d. c. cũ infirmitas. 5° cum non visitãt infirmos pauperes quos nouerunt: qꝛ eis nõ soluũt: cum nõ possint: di. 83. §. i. 6° cum medicus precognoscens mortẽ infirmi ꝑm artem medicine: non eum vel parentes vel confessorẽ auisat: vt sibi prouideat de sacramentis: si expedit vel de testamento ⁊ huiusmodi: timẽs ne ex hoc deterius se habeat vel displiceat sibi vel suis scõm Johan. neapo. in quodlibet. 7° cum non adhibet diligentiam in medicinarum confectione: nisi sit certe expertus de solertia ⁊ fidelitate aromatarij qui multa sophistica aliquando in eis ponunt. 8° cum detinent infirmum in infirmitate diutius vt plus ex frequentatione lucrentur: cum eque bene citius possent liberare. 9° qñ sine causa rationabili inducunt debiles ad frangendum ieiunia ecclesie vel ad comedendũ carnes diebus prohibitis: ⁊ multo magis cuꝫ ipsi ea faciant obloquentes de ieiunijs ecclesie ⁊ abstinentijs. io. de emulationibus eorum adinuicem: ex quibus se iactant de aliquibus curis supbiẽdo: ⁊ socios deprimũt vitupãdo curas eoꝝ.

Titulus octauus de statu mercatorum ⁊ artificum. Sermo. ca. i.

Exibit homo ad

opus suum ⁊ ad operationem suam vsqꝫ ad vesperam. ps. ioꝫ Prima ꝑfectio cuiuslibꝫ creature est primus act⁹ eius idest forma substantialis patet. z. de anima: vt in homine aĩa rõnalis. Secũda vero ꝑfectio seu secundus actus ẽ opatio eius que ab ea ꝓcedit ꝑ quam manifestatur virtus eius. Nec. n. creatura aliqua ẽ q̃ nõ aliquid operetur vl' opari possit: ⁊ frustra ẽ potentia q̃ nõ reducitur ad actũ. de⁹ ãt ⁊ natura nihil frustra operãtur ꝑm philosophũ. z. de aĩa ⁊. z. de celo ⁊ mundo. Uñ ⁊ cõmẽtator. z. methaphysice dicit ꝙ si quis aufert opatiões a rebus aufert essentias rerum. Ultima ẽt felicitas hominis ĩ operatione eius ꝯsistit peroptima vt dicit Aristo. ꝑmo ⁊. x. ethicoꝝ. Et de ꝑmo homine dicit ꝙ posuit eũ deus in paradiso voluptatis vt oparetur. Geñ. z. Et lꝫ opus eius eẽt ꝑncipalit spũale de q̃ xp̃s loqtur. Jo. 6. Operamini non cibum q perijt: sꝫ q ꝑmanet in vitam eternã scilicet meditãdo ⁊ cõtẽplãdo diuina. erat tamẽ ⁊ aliqñ opus corporale: ñ quidẽ ad necessitateꝫ: sed ad delectatõem mentalẽ ad experiẽdum vires nature: ⁊ exinde magis recognoscẽdũ res ipsas ⁊ creatorẽ eaꝝ vel in eis. Sed de paradiso expulsus ꝓpter pctm̃ necessitatus ẽ ad operãdũ terrã: dictũqꝫ ẽ illi: In sudore vultus tui vescerĩ pãe tuo. Geñ. z. idest. vt ꝯserues te ĩ vita: oportꝫ te operari vnde viuas: ⁊ ꝓcuras tibi cibũ dõec

reuertaris in terram. Et sic exibit homo ad op⁹ s. z ad op. s. vsq; ad vesperam. i. vsq; ad mortem que est sero z finis vite sue. Et ita in his operib⁹ exterioribus imergitur: vt raro sciat reuerti ad opus suū ꝓprium ad qō est factus. s. ad deum cognoscendū z diligendū z fruendum. Nam vt dicit magister sñarum li. 2. di. i. c. 6. Fecit deus rationalē creaturaz vt sūmū bonū intelligerz: itelligēdo amaret: amādo possidēt: possidēdo frueretur. Et hoc est sūmum z perfectū opus. Ubi sciendum q; homo exit ad opus suum in mūdo isto tribus modis. Ad opus virtuale deo ꝓncipaliter monēte. Ad opus criminale diabolo iternaliter suggerēte. Ad opus māuale īgenio naturaliť agente. De primo dicit Ysay. 26 c. oīa opera nostra operatus es in nobis. s. tu de⁹ z loquitur de operibus virtuosis: de q; b⁹ ēt xp̄s ait Jo. 15. Sine me nihil potestis facē scilicet boni. dicitur tamen opus virtuosuz hominis opus: qz ibi cooperatur liberuz arbitrium eius: nō enī inuitus trahiť anim⁹ sed amore scōm Aug. s. ad bonum opus. Et inde efficiuntur nostra opera ꝓpter meritum. Apoc. 14. c. Opera enim illorum sequuntur illos. illorum: scilicet. bonorum hominum: se. il. Cum enim deus remunerat merita nostra coronat munera sua. i. opera bona: que vt faceremus ab eo accepimus. De 2° ait dominus ieſus. Jo. 8. vos facitis opera patris vestri. s. diaboli. s. faciēdo que ipse suggerit mala. diaboli. n. sunt ꝓpter suggestionem. Unde Hiero⁹. Sicut enim in bonis operibus nostris perfectoz ē deus: qz non est volentis ꝛc. ita in malis operibus. s. peccatis semina nostra sunt incentiua z perfectio diaboli: de pe. di. 2. si enim inquit. qō tamē sane intelligendū est: qz non eo modo diabol⁹ operatur in malis operibus nostris: quo deus in bonis operibus nostris. Nam deus efficaciter mētem mouendo ad bonum: diabolus mentez per imaginationem, z sensualitatem incitādo ad malum: sicut qui porrigeret alicui pomū delectabile ad edendū: nostra autem sunt per spontaneaz voluntatem. Unde Ambrosius. Nō possumus non facere si volumus. huius electionē mali potius debem⁹ nobis ascribere q̄ alijs. 15. q. i. c. illa. Et qz opera nostra ꝓpter illa dānātur z punitur quis: ſm illud Tob. 2. Tribulatio z angustia, in omnē aīam operantis malū iudeo primū z greco. De 3° opere dr. Ecclesiastes. 9. c. Quōcunq; potest manus tua instāter operare: exibit homo ad opus suum ꝛc. Alijs quidem animalibus natura prouidit de victu vestitu z armis ad se defēdendum sine eorum opere: homini vero dedit rationem ex qua exeundo per discursum ad actuz considerationis z inuestigationis per opera exteriora diuersorum exercitiorum sibi ꝓuidere possit de victu z vestitu z defensione a nociuis: z q̄ si oīa opera exteriora hominum ad hec ordinā tur. Exibit ergo ꝛc. vbi de ipsis operibus corporalibus, 3ª nō ꝑ° bonam conscientiaz; ibi exibit homo ad opus suū. 2° Debitā cōuenientiā: ibi ad operationem suā. 3° Debitam permanētiā ibi vsq; ad vesperam.

Quantum ad primum

in operibus exterioribus artium debet hō exire de potentia intellectus ad opus suum interius. s. ad actum discussiōis mentalis de qualitate operationis artis sue: vt non solū operationem faciat exteriorem ſm regulam artis illi⁹: sed etiā ſm regulam conscientie bone. vnde apostol⁹ ad ga'. 6. c. ꝓbet autē vnusquisq; opus suū. i. examinet. Si est rectum in intentione. Si est licitum exim ꝓhibitione. Si est congruum z cū discretione

De primo dicit Ambrosius. Intentio operi tuo nomē imponit. nam cuius finis bonus est. i. intentio que respicit finem: ipsū quoq; bonum ē s. opus inde sequens: quod verum est in his q̄ de se mala non sunt. naz talibus nullus bonus finis seu intentio potest opus reddere bonū: sicut nec intentio dādi elemosynaz in furto: de eo excusat a peccato. Debet ergo in omni exercitio artis haberi recta intentio: vt finis ſmotus z vltimus sit deus: ſm illud apostoli p̄ma ad cor. 10. c. Omnia que facitis in verbo vel opere in gloriam dei facite. Finis ꝓpinquus sit aliq̄ rationale: vt subuentio sue necessitatis vel ꝓximorum: ſm illud apostoli ad ephe. 4. c. Operetur manibus suis vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Cuz enim omnia agant ꝓpter finem: homo q; facit opus agriculture lanificij artis fabrilis z huiusmodi. Finis ꝓpinquus intentus ē fructus seu lucrum. Et recte ait xp̄s z apostolus luce. 10. c. z prima ad thi. 5. c. Dignus est enim operari⁹ mercede sua. Finis mercedis sue debet esse vt ex ea possit se z alios gubernare z ꝓuidere ſm statum suum. Finis substentationis sui z suorum ꝺz esse: vt possint viuere virtuose. Finis virtuose viuendi est consecutio glorie. Ut enim dicit Augustinus super Jo. ad hoc ꝺbet quisque bene viuere: vt detur ei semper bene viuere: z sic de primo ad vltimum debet homo exire ad opus suū in gloriam dei. 2° debet attendere vt op⁹ illō sit licitum non ꝓhibitum. odisti omnes q; operantur iniquitatem: ait ꝑs. psalmo. 5. ad dominū Jniquitatem operatur qui facit artem vel opationem illicitam a deo vel ecclesia ꝓhibitam: vt opus meretricium vsurarium taxillatorium faciendo taxillos vel vtendo. Negociatō quo ad clericos. Unde Augustinus: Fornicari nūq; licz negociari aliquando licet: aliquando non licet: anteq; clericus fias: licet postq; cleric⁹ factus es: non licet di. 88. fornicari. 3° debet ꝓbare opus suum si est cum discretione. nullum est enim virtuosum opus: nisi debitis circunstantijs vestiať: vt scilicet fiat ꝺbito tempore loco z modo. Nō enim licet omni tempore operari. Unde dominus. Exo. 20. sex diebus operaberis: septima die sabbatum domini est. Omne opus seruile ñ

¶ Vestes ꝓmus deg fuit. ¶ ꝓmus filius et masculus fuit Jubalaym.
¶ ꝓmus Lamech fuit abel.
¶ ꝓmus Cedificator Ciuitatum et ciuitatu fuit Cayn.

facietis in eo ⁊ cetera ⁊ sic de alijs circunstantijs vt ōbite obseruetur ⁊ ipleatur illud apostoli ad colo. ꝓmo.c. In oī opere bono fructificātes. fructificat qs in opere bono: quando illud cū debito modo agit. Si enim recte offeras ⁊ non recte diuidas peccasti. Dixit dñs ad caym geñ. 4. ſm tamen translationez. 70. nō nr̄am. i. si facias op⁹ de se bonū vt sacrificium ⁊ bi⁹: ⁊ non cū debita circūspectione peccatum est: vt exponit Grego.

Nota. z. aptam conuenientiā in operibus exteriozibus mechanicis: ō quibus logmur: qz dicit ad operationem suā. Operatio exterioz hōis potest dici sua: que. s. sibi conuenit ꝓpter inclinationem ⁊ aptitudinē naturalem ad illā. Delectatio ſm philosophum perficit opus. cum ergo qs inclinatur ad vnum opus non malū naturaliter: cum natura delectabiliter operetur applicando se ad aliud exercitium peruenit ad perfectionē illius artis. Sicut enim a natura habemus inclinationes ad virtutes: vnde vnus magis ad vnā vt ad iusticiam: alius ad humilitatē: alius ad misericordiam magis q̄ ad alias: ꝓpter qō dixit Job. zi. c. ab infantia creuit miseratio: ⁊ de vtero matris egressa est mecum. Et mozal. Señ. Semina in nobis virtutum sūt sparsa: sed exercitio nr̄o postea perficiuntur. Et sic etiaz ſm Albertū magnum: homines a natura dociles inclinātur ad scientias varias ſm qualitatem cōplexionuz. Nā melanconici ad poeticas: flegmatici ad morales: sanguinei ad naturales: colerici ad matbematicas vel methaphysicas: ita ⁊ ad cetera opera mechanica ⁊ artes vnus inclinatur magis ad vnam: alius ad aliam: ⁊ naturali instinctu ⁊ diuina ꝓuidentia etiaz disponente ad pulchritudinē vniuersi ⁊ ostensionem sue sapientie: que tantas ⁊ tā varias operationes artificū inspirauit mētibus hominum. Exeat ergo homo ad operationem suam. i. ad eam artē quā iudicat sibi magis conuenire ⁊ cōplacere. Et dicit Hugo de sancto Uic. q̄ operationum mūdanaꝝ exterioꝝ triplex inuenitur differentia. Nā ad quedam cogit necessitas: quedam inuenit cupiditas: quedam induxit vanitas. Cogit vtiq; necessitas ad op⁹ agricultore: qz si vult fructus terre colligere vnde comedat ⁊ bibat: oportet q̄ operetur colendo terram per se vel aliuz. Unde dr̄ ꝓuerb. z. c. Qui operabatur terram replebit panibus ⁊ econtra: egestatem operata est manus remissa. s. ad operandum: ⁊ ecclesiastici dicitur. 7. c. Non oderis laboziosa opera ⁊ rusticationem creatam ab altissimo. nam deus eam instituit: qz vt dr̄ geñ. z. Emisit deus adā de paradiso voluptatis: vt operetur terram de qua sumptus est. Et post diluuium: vt dr̄ geñ. 9. Noe vir agricola cepit exercere terram: ⁊ plantauit vineam vt vinum colligeret: qō ꝓius ignozabatur. Sed vt ait Ambro⁹ Nec vinum suo pepercit auctoꝛi: sed ebrietas illius suadet sobrietatē: di. 35. sexto die. Cogit etiā necessitas vite humane ad opera pastoꝝ ac etiā

¶ Nota quomodo hi mūdani tres ꝓcedā.

lanificij ⁊ linificij: ⁊ opera que his deseruiunt ꝓ vestitu humano sibi necessario. Et ꝓimas qdē vestes deus fecit: vt dr̄ geñ. z. qz secut deus adaz ⁊ Eue i hoc exilio positis tunicas pelliceas. Nō inquit Ambro⁹ sericas sed pelliceas, habitum. s. humilitatis ⁊ penitentie: non vanitatis ⁊ iactantie. Et de sapiente muliere dr̄ ꝓuerb. vltimo. Quesiuit lanam ⁊ linū ⁊ operata est consilio manuū suaꝝ. s. vestes. Nam subdit stragulatam vestem fecit sibi. Et ꝓimus pastoz fuit abel quez secuti sunt in hoc iacob patriarcha cuz filijs suis. Primus edificatoz habitationum ⁊ ciuitatū fuit Cayn: qui edificauit ciuitatem nomē ipōnens filij sui Enoch geñ. 4. Nam patriarche Abzaā Isaac ⁊ Jacob nō in ciuitatibus vel palatijs: sz i tabernaculis habitabant: quoꝝ tentoziozuz seu tabernaculoꝝ ꝓimus operatoz fuit Jabel. Primus āt maleatoz ⁊ faber in oīa opera ferri ⁊ eris fuit Tubalcbain: vt dr̄ geñ. 4. c. ⁊ sic paulatim artes necessarie inuēte sūt. Operatio exterioz inuenta a cupiditate est ⁊ negociatio. vnde philosophus dicit eā habere in se turpitudinem: quia deseruit cupiditati: cū fiat ꝓpter lucrum: que, cupiditas in imensum crescit: ⁊ finem nescit. Ueruz est tñ q̄ ⁊ si in se turpis sit: potest tamē aliquo bono fineboneſtari ⁊ licita fieri: puta ꝓpter substentationē familie sue: vel subuentionē pauperū ex moderato ⁊ iusto lucro. Primi negociatōes qs in sacra scriptura inuenio: fuerunt bismaelite qui descenderūt ex bismael filio agar: vnde dicūtur agarei. i. saraceni. dr̄ enim geñ. 3z. q̄ transeuntib⁹ negociatozibus madianitis qui. s. portabant aromata: ⁊ alia in egyptum vendiderūt bismaelitis ioseph fratres sui: qui bismaelite vendiderūt eū in egyptuz. De his dr̄ baroch. z. filij quoq; agar. i. saraceni: qui exquisierunt scientiā ⁊ ꝓudentiā que de terra est: negociatozes terre viam sapientie nō intellexerūt. Et quē vt sūmum ꝓphetam ⁊ quasi deū venerantur saraceni: maledictū machometum: ꝓmo fuit negociatoz: sed in ꝓcessu tē poris malicijs suis cū quodā heretico iacobita adiutus illos rudes ⁊ bestiales homines sua pessima ⁊ fatua doctrina decepit. Et qz inimici sūt xp̄ianoꝝ facientes negociationē de eis: qñ capere possunt vel peruertere ad eoꝝ perfidiaz: ideo ecclesia statuit per extrauagātes Nicolai. 4. Clementis. 5. Jo. zz. q̄ negociatozes vel alij qcūq; non deferant ad terras eozum: quecūq; mercōnia sub penis excōicationis papalis ⁊ aliarū penarum. Operatio hec plena periculis est ⁊ fraudibus: ⁊ aliquando mixta vsuris: vt notatur ex de vsuris. c. in ciuitati. ⁊. c. nauiganti. ⁊ ideo oculos aperi. Unde Chrysto⁹ dicit super mat. null⁹ xp̄ianus debet esse mercatoz: qz mercatoz nūq; potest deo placere: di. 88. eijciens. qō dicit beat⁹ Tho. z.ª z.ᵉ. q. 77. esse intelligendum de his q̄ ponunt finem suū vltimum in acquisitiōe lucri seu pecunie: vel de illicitas negociationes exercentibus. s. cū vsuris periurijs fraudibus ⁊ huiusmōi.

¶ negotiatores ꝓmi fuerūt ismaelite. de q̄ machometh ꝓcessit dogma.

¶ mercatores sūt in magna penitus.

Unde ꝛ Cassiodorus dicit di.ea. Negociatores illi de templo eijciuntur: q̄ per īmoderatū pecunie ambitū merces suas polluunt plus onerantes periurijs q̄ p̄cijs. Ponūtur illa.c. eijciens et c.qui ꝑ pallea. vnde ꝛ aliqui libꝝ nō habent: sꝫ sunt optimum granum. dicit etiā Chrysos. in dicto.c.eijciens. quē admodū qui ambulat inter duos inimicos volens ambobus placere: sine alloquio mali eē non pōt: sic mercator sine mēdacio ꝛ periurio eē non pōt. Sed substantia taliꝫ stabilis eē non pōt: nec ꝑficit ad bonum: q̄ō de malo congregatur: quēadmodum si triticum vl̄ aliquid tale cernas in cribro: dum huc illucque iactatur: oīa grana paulatim deorsum cadunt: ꝛ tādez ī cribro nil remanet nisi stercus ꝛ ēra: sic de substantia negociatoris nil remanet nisi peccatū Nam ꝛ si legitur in vitis patruꝫ de quodā mercatore q̄ visus fuit a beato pannutio heremita ei eq̄parandus in glozia: qui tamē pannutius heremita sanctissimus magni meriti fuit apud deū Attende quia ipse pannutius examinās vitā eiꝰ inuenit: q̄ totum lucrū expendebat in pauperes xp̄i: vt pater pauperum: ab vsuris ꝛ periurijs ꝛ alijs illicitis abstinebat: cuꝫ magna deuotione vacans diuinis tempore suo: qui demum dimisit ēt opus illud: Quis ē hic ꝛ laudabimus eum? eccle. fiastici. xi.c. Operatio autem tertia que deseruit vanitati ē illa q̄ deseruit ornatui iactantie: vt ars serici in magna parte. Nam ꝛ si dominos deceat tales vestes ꝛ reginas: vt hester sancta ꝛ aliqui sancti reges se ornantes. Sꝫ multi abutunt quos non decet. Unde ad thi.c.ꝛ.ait. Nam ī veste pretiosa auri ꝛ argenti ꝛ mergaritis aut reticellorum ꝛ recamature in vestibus: ꝛ perforatura seu stampature ꝛ purpure cerusse ad colorā/dam faciem ꝛ hiꝰ ad quid deseruiunt: nisi vanitati: vt dici possit illud Jeremie. vi.c. Opera eoꝝ vana ꝛ risu digna. Unū ꝛ. Chrysto. dicit sup mat. q̄ ab arte calceorum ꝛ textorum multa abscindere oportet. Etenim ad luxuriam deduxerunt necessitatem eius corrūpentes artem mali arti cōmiscentes. Demum quantum ad tertiuꝫ oꝫ habere in operibus ꝛ artibus instantiaꝫ ꝛ perseuerantiam. Nā vt dicit Anacletus papa in vno quoq̄ artium ope mꝰ inuenitur instantia: di. xxxi. nihil. ꝛ hō ē q̄ō dicit ps. vsq̄ ad vesperā. i. vsq̄ sero cōtinuando: non paruꝫ opando: ꝛ subito dimittendo: vel vsq̄ ad vesperā. i. vite terminum: q̄ō est cōtra aliquos instabiles qui oī die mutāt vnam artem. hi sunt similes filio incōstantie: de quo dicit Boe. de eo narrans in li. de scholastica disciplina: q̄ cum pater eius posuisset ad opa diuerse artis: qꝫ subito attediabatur cū vnam īchoabat: demū oēs renuens: interrogante patre quid facere vellet. Rñt se velle fieri asinū: vt sal mam ferret. Sed cum aliquis in operibus alicuius licite artis bene viuendo perseuerat vsq̄ ad vesperam. i. finem: tunc facto sero. i. vita deficiēte: dicit dñs voca operarios ꝛ da illis mercedē. mat. xo. s. glozie.

De diuersis generibus cōtractuum. c.z.

Notandum quod in translatione rerū de vna persona ad aliam que fit per priuatas personas aliquādo trāsfertur dñium rei: aliquando solum vsus rei retēto dñio. Et primū fit sex modis. Primo per liberalē donationem cum. s. nihil expectatur retributionis ex tali donatione rei nisi beniuolentia: q̄ dr̄ donatio: de qua. j. dicetur post sequens. c. de testis. alijs quinq̄ modis fit per dationem illiberalem: qua vꝫ transferens vnam rez expectat ab alio aliquid equiualens ei q̄ō, transfertur. Et primus modus dr̄ permutatio: cum vꝫ transfertur dominium alicuius rei vtilis ꝑ alia re vtili: puta frumentum pro vino: vel pannus meus ꝑ lana tua vel pāno serico tuo: vt pecunia mea aurea: puta vnus florenus pro pecunia tua argentea: puta ꝑ grossis. xvij. vel circa. Istud tamē vltimum solet dici cambium cōmuniter: alie vero permutationes vulgariter dicuntur baracti.

Alius modus dr̄ in vno transferentium dominium rei cum altero emptio: ꝛ in altero venditio quando scilicet transfertur dominium rei vtilis: puta frumēti vini animalium domorum agrorū ꝛ huiusmodi pro numismate vel econuerso: qa enim difficile erat semp res vsuales īmediate cō mutare in alias res: ideo inuentuꝫ est mediū per q̄ō tal̄ cōmutacio fiat. Et hoc mediū dr̄ numisma seu pecunia numerata: ꝛ cōmutatio rei vtilis ꝑ numismate dr̄ venditio. Commutatio numismatis pro re vtili dicitur emptio. Ultimꝰ modus est cū fit permutatio numismatis pro numismate: sed cum expectatiōe temporis: ꝛ in eo qui dat pecuniaꝫ dr̄ mutui datio: in eo qui recipit pecuniam ꝛ expectatur ad reddendam pecuniam dr̄ mutui acceptio. per mutuū enim transfert dñium pecunie in accipientem. Et isti cōtractus sex sunt liciti si cum debito modo fiunt: illiciti cū iniuste fiunt. Nam donatio si fiat per eum qui non potest donare: vt est religiosus: iniusta est ꝛ non tenet: ꝛ si fiat iniusta causa: vt ob turpitudinem: peccatum est: ar. di. lxxxvi. donare. Permutatio rez cum fit sine fraude licita est: vt patet de rerum permuta. per totum. Si cum fraude: peccatuꝫ est: ꝛ videntur ad hanc induci contractus īnominati s. do vt des: ꝛ do vt facias: vel facio vt des. Emptio ꝛ venditio licita sunt: nisi fiat excessus precij in vendente notabilis: vel diminutio in emente vel fraus vel vsura īplicita propter expectationem tpis: vt extra de vsuris in ciuitate. ꝛ. c. nauiganti. Datio mutui q̄ est circa res que vsu consumuntur: vt frumentū vinuꝫ ꝛ hiꝰ: vel distrahūt vt pecūia numerata: cū fit gratis: vt nil expectet vltra sum capitale ꝛ beniuolētia ex obsequio: licita est ꝛ pium opus. Si autem aliqd tēporat

vtilitatis expectetur: vnde ꝓcipaliter mouetur ad mutuandum:illicita est ⁊ vsura:ar.14. q.3. si feneraueris.⁊ extra ō vsuris.c.ꝓsuluit. Mutui acceptio licita est:nō solū cū fit gratis:sed etiam cum fit sub vsuris quādo scilicet ad hoc mouetur necessitate:nec īducit mutuantem ad vsuram faciendū:vt quia ad hoc patus erat. Aliquando vero transfert solum vsus rei retento sibi dominio eius rei. Et huius translationis sunt sex modi quasi cozzespondētes dictis sex modis quibus transfertur dominiū rex. Nā ꝓmo modo scilicet donationi cozzespōdet cōtractus dictus commodatum :quod ꝓpzie est rei que vtē do non cōsumitur vel destruitur:vt cuz quis comodat alicui gratis equū libzum domū ⁊ huiusmodi:vt vtatur ad certū tempus ⁊ licitus cōtractus est de se:sicut dictum est de dōato. Permutationi cozzespōdet mutua accōmodatio predictarum rerum:puta tu cōmodas mihi equm tuum ⁊ ego bouē meum:vl tu vnuz libzum ⁊ ego tibi alium libzum:tu vnaz domum ⁊ ego vnuz agruz ⁊ totuz ⁊ sine fraude immixta licitū erit. Emptioni cozzespōdet cōductio:⁊ venditiōi locatio q̄ possūt eē de reb⁹ mobilib⁹ ⁊ īmobilib⁹:que tamen non consumuntur vsu:⁊ ista nō fiunt gratis sed cū dato p̄cio ꝓ tali vsu puta cum accipitur equ⁹ ad vecturam ꝓ tali precio: vl domus ad pensionem: vel ager ad colendū. ꝓ medietate vel ad affictuz:vel cum quis locat opas suas psonales ⁊ alter cum conducit ad laboz andum:totum ē licitum:dummodo iustū preciū statuatur ⁊ fraus omnis tollatur. Nam fraus ⁊ dolus nemini debēt patrocinari:extra de rescrip.c.sedes. Mutuo non respondet ꝓpzie aliquis alius contractus:habet tn̄ aliquā similitudinē licz modicā ad pignus inq̄tum restituta pecunia ab eo qui ō dit pignus:ille qui acceperat restituit pignus:et in pignozatione potest ibi eē ⁊ non eē peccatum. Nam si solus pignus quis recipiat: vt de suo sit securus:ita q̄ de pignoze non consequatur aliaz vtilitatem:licitum ē. Si aūt de eo consequatur vtilitatem siue sit rei mobilis que ꝓpzie dicitur pignus:siue rei immobilis:vt domus ⁊ ager: qō magis ꝓpzie dicitur hypotheca:puta q̄ vtitur equo vel veste quam habz in pignus:vt ī domo habitando vel habendo de ea pensionē:agzo recipiendo fructū eius:que habet ꝓ pignoze: ibi ē vsura expzessa:extra de pigno.c.illo vos. Tenetur enī oēm fructum quē habz ex pignoze cōputare in sortē. De hi⁹ contractibus hēs supza secūda pte ti.c.de vsura. Item nota q̄ facere fraudē legibus iniustū est:vnde ⁊ peccatum. Et vt dicit glo. Io.sup.c.pleriq̄.i4.q.3. facit fraudē legi q̄ verba legis seruat:sed mentē eius circūuenit: vt ff.de legi.l.fraus. Sed vt dicit regula vltima iuris in.6. Certum est q̄ is cōmittit in legez q̄ verba legis amplectens contra legis nititur volūtatem. Fit autē quatuoz modis fraus legi. vno mō de re ad rem:quando datur in fraudez vna res ꝓ alia: vt.i4.q.3.pleriq̄. vbi ponitur exemplum de eo qui ratione pecunie mutuate ne videatur cōmittere vsuram non plus petit q̄ mutuatam exigit:sed querit ex hoc ensenia carnium vel vini ⁊ hi⁹ q̄ pecunia extimantur:iste facit fraudē legi:vnde ⁊ contra legem q̄z vsura est vt ibi dicit ⁊.i.q.i.sint nōnulli.⁊ talis ē fraus macedoniani. ff.ad macedo.l.iulianus. Item fit fraus de ꝑsona ad personam:vt cū quis sub persona alterius exercet vsuram quasi ipse non sit vsurarius:cum ī veritate sit peccatoz vsurarius ⁊ teneatur ad restitutionem ex quo de pecūia sua fit:di.46.sicut non suo.⁊ cum maritus non potest aliquid dare vxozi:supponit aliam personam cui det:vt.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.hec rō.§.fi. Itē fit fraus de vno contractu ad alium:vt cum mulier non possit aliquid dare viro:fingit se vendere ei:vt. ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.si spōsus. Et.i6.q.3.si sacerdotes. vbi ponūtur casus ꝑm vnam lecturā. Cum episcopus vel sacerdos volens dare nepotibus de rebus ecclesie fingit litem habere cum eis ꝓ ecclesia:⁊ faeit transact onem cum eis. Item fit fraus de vno contractu ad aliuz:vt cū mulier non possit fideiubere:constituit se ꝓncipalem debitricem:vt.ff.ad vell.l.q̄uis.⁊.33.q. 5.mulierem.

De negociatozib⁹ ⁊ campsozibus ⁊ de diuersis generibus cambioz.c.3.

Incipiendo igitur ab opere negociationis:que vī honozabilioz i ciuilitate humana ītermechanicas. Negociatoz ꝓpzie dī qui rez compat:vt ītegrā ⁊ īmutatam vendendo lucretur. Dicit Chzyso⁹. di.88.eiiciens. Et potest dici esse triplex gen⁹ negociationis:q̄z vel de pecunia ad pecuniam:vel de mercimonio ad mercimoniū:vel de mercimonio ad pecuniam. Et ꝓma dī cambitio vel campsio.secunda permutatio vel barattum. Tertia emptio ⁊ venditio. Et cambiū fit multis mōis.

Primū dī cambium minutum: vt de moneta argentea vel aurea ad ereā ⁊ ecōuerso: vt cū quis dat campsozi vnum flozenū aureū ⁊ recipit ꝓ eo.4.libzas ⁊ solidos.i4. vl.i5.si ē larg⁹ vl grossos argēteos.i6.⁊ solidū vnū cū dimidio vel circa ⁊ sic campsoz ī tinet sibi qnatuoz denarios vel duos quatrenos vel vnum solidū ꝑm consuetudinem loci. Et sic econuerso:quādo q̄s vult habere vnum flozenum largum a campsore:dabit ꝓ eo sibi.4. libzas ⁊ soli. i6. vel circa illud ergo plus q̄ō recipit campsoz non capit ratione mutui:q̄z ibi non est mutuum:nec q̄z pecunia vendatur que est inuendibilis:vt dicit archidia.sed ratione laboris quem subijt in numerando pecuniam:⁊ expensarum quas facit ꝓ pensione ⁊ ministris. Ratio enim laboris ⁊ expensarum habenda est:extra de vo.ca.magne. Unde de se tale cambiuz est licitū:sed fit illicitū

[ꝑ mutuo ꝓt eē licita cōmutatio ul illicita.

[ꝑ fraudē fraus in legibus. q̄ germanē vsum.

[ꝑ cambia fit multis modis. et ꝓt eē licita ul illicita.

vel quia plus accipiunt q̄ſ fit communiter cōſue
tum: vel quia dant monetas diminutas in pōde
re vel numero ⁊ tenentur ad ſatiſfaciendum vel
pauperibus erogandum. Eſt aliud cambium qō
dr̄ per litteram: qō ſic celebratur: dat quis camp
ſori vel mercatori florentie centum florenos re
ſtituendos ſibi vel alteri pro eo rome: vbi illis i
digebit: ⁊ hoc vt ſecurius ⁊ apti⁹ habeat: p quo
litteras cambij campſor facit: ſcribens alteri cāp
ſori rome vt ad requiſitionem portantis talem
lr̄as tali det cētū florenos florētie receptos: ⁊ ſic
rome centum floze. ſibi aſſignantur ſecundus lit
teram. Et inde campſor lucratur: ſiue ꝓpter va
rietatem valoris monetarum: quia centum floze
ni quos florentie recepit campſor plus valent q̄ſ
valeant rome. Sive q⁊ etiam rome dabuntur ſi
bi centum minus aliquibus ſolidis. Aut etiā ecō
uerſo: quando de roma ſibi faceret tranſmitti pe
cuniam quam quis ibi habet: ⁊ per campſorem
cum littera cambij ex quo campſor lucratur. Et
cum hoc non ſit mutuum nec venditio pecunie:
ſed contractus innominatus: do vt des: deſerui
ens vtilitati hominum rationabiliter ꝙ inde lu
cretur ratione laboris ⁊ expenſarum ⁊ periculo
rum de ſe licitum videtur ſequeſtratis fraudib⁹.
Nemo enim cogitur de ſuo facere beneficium.
io. q. 2. precarie. ⁊. i. cozin. 6. gs vnquā ſitis ſtipen
dijs militat? Eſt tertium genus cambij quod
dr̄ ſiccum: ſeu ſine littera: ſeu ad lib. groſſorum.
Et vna libra groſſorum ſunt decem ducati. Fit
autem ſic tale cambium. Accipit quis decem li
bras groſſorum florentie. i. centū ducatos a cāp
ſore ſeu mercatore: quos ſibi reſtituere debz hīc
ad menſem florentie: ⁊ eo valore quo valebunt
venetijs centum ducati: inde ad decez dies a die
celebrati contractus: ideſt acceptiōis dicte pecu
nie. Et ſi plus vult tenere dictam quātitatem cē
tum ducatorum de menſe in menſem renouatur
contractus modo predicto. Contingit autem ꝙ
centum ducati in decimo die a receptione pecu
nie valent venetijs quantum tunc valebant flo
rentie quando illos recepit: ⁊ ſic campſor nil lu
cratur: aliquando minus valēt: ⁊ ſic campſor vt
mercator perdit: q⁊ illud minus ſibi redditur ō
centum valore quo minus valent. Aliquando
plus valent: ⁊ tunc campſor lucratur illud plus.
Et communiter vt in pluribus caſibus plus va
lent quando reddit q̄ſ cum accepit: quāuis aliqñ
vt dictum eſt: valeant minus: vnde in capite āni
ſemper reperitur in lucro ⁊ magno. Iſtud cōmu
niter cenſetur vſurarium: q⁊ ibi eſt mutuum ⁊ ſpes
lucri in campſore: ex quibus duob⁹ perficitur vſu
ra. i4. q. 3. ſi fenerarius. Et hoc ſētire videt̄ Lau.
de ridolfis in tractatu de vſuris: nec excuſat peri
culum vel dubium amittendi. i. quia minus poſ
ſunt valere illa centum tempore redditionis: tuz
q⁊ in mutuo aliquid ſperare non licz: ar. extra de
vſuris. c. nauiganti. tum q⁊ raro contingit ꝙ per
dat. De his tamen tribus generibus cābij hēs
in ſecunda parte ti. i. c. de cambijs. Eſt ⁊ quar
tum genus cambij: qō frequēter modernis tem
poribus celebratur: qō dicitur per litteram: diſ
ſimile tamen a ſecundo: qō dicitur etiam per lit
ram. Et videtur quoddam mixtum ex ſecundo
⁊ tertio ⁊ magis trahi ad materiam tertij: vnde
⁊ vſuraz ſapere videtur: ⁊ ſit hoc modo. Petrus
indigens pecunia florentie vel alibi exiſtens: pe
tit a martino campſore vel mercatore centū flo
renos tunc ſibi dandos ad rationem cambij per
venetias vel barchinonam vel neapolim ⁊ hi⁹:
qō intelligitur ꝙ petrus faciet r̄ſtituere ipſi mar
tino illa centum venetijs barchinoñ. vel neapoli
prout conuentuz eſt inter eos: eo valore quo va
lebunt illa centum de illa moneta que ibi currit:
quando littera cambij preſentabitur ibi in capi
te vz quindene vel menſis, vel pluris temporis
ſm diſtantiam loci a ciuitate: vbi recipitur pecu
nia, ad ciuitatem vbi redditur. Et ſic mittitur lr̄a
cambii ⁊ ipſa recepta pecunia redditur per facto
rem illius qui pecuniam recepit: ſed de illa mo
neta ibi currente: ⁊ ex hoc campſor, ſeu mercator
lucratur: q⁊ communiter plus ibi recipit q̄ſ dede
rit: ⁊ hoc ratione variationiſ valoris mōete date
ibi: licet etiam aliquādo non lucretur: vel aliqd
perdat ipſe mercator. Queritur vtrum hoc ſit
licitum? ⁊ videtur ꝙ ſic. Nam ſimile videtur ac
ſi quis procuraret magnam quātitatem habere
bononeorum florentie: vbi vnus valet viginti
quatuor denarios ⁊ deferret eos bononam vel
alio: vbi valerent viginti ſex denarios. Sed hoc
nullus illicitum aſſeret tale lucrum induſtrie: q⁊
hoc tantum dat de bonoñ. quantum valent flo
rentie: ſcilicet viginti quatuor denarios. Et bono
nie vel alibi tantum permutando cum alia mo
neta quātū ibi valet. ſ. 26. dēarios accipit. Quod
autem accipiat plus duos denarios de vno q̄ſ ſi
bi conſtiterit: hoc facit varietas valoris monete
magis in vno loco q̄ſ in alio: ſicut ⁊ de quibuſcū
q̄ſ mercibus conſtat ꝙ valent plus in vno loco
q̄ſ in alio. Sic ⁊ in dicto cambio videtur. Sed
reſponderi poteſt ꝙ nō eſt ſimile. Nam ibi nul
lum eſt mutuum: vt patet de ſe: ſed realis pmuta
tio: vnde licet ſperare ⁊ querere lucrum. In cam
bio autem predicto quāuis ſic nominetur: tamē
realiter videtur eſſe mutuum. Nam petrus indi
gens florentie pecunijs vt ſibi prouideat: accipit
ſub mutuo a martino illa centum ſub nomine cā
bij per venetias vel barchinoñ. ⁊ huiuſmodi, ibi
reſtituenda: cum ibi non habeat aliquando mer
cimonium facere vel inde pecunias ad ſe retra
here. Ex quo mutuo ibi reſtituendo martinus
ſperat inde lucrari: vnde vſuram ſapere videtur
argu. i4. q. 3. plericz. ad quod ſat̄ facit qō habet̄
in directorio iuris. Ubi querit Petrus quid iu
ris cum quis mutuat pecuniaz recepturus ad cer
tum terminum alterius generis monetam vt aur
rum vel argentum vel aliam ſpeciem. Et reſpon
det dicendum ſecundum Hoſtiē. ⁊ Hoffre. ꝙ ſi

hoc facit vt in expectatione lucretur: vsurarius est: ex quo fraudulenter ⁊ mala intentione fit: ⁊ aliquid inde sozti accedit. i4. q. 3. pleriq3. Et sic videtur esse in ꝓpoſito. Unde male possūt excusari ab vsura mentali. Et lz in summa astensis dicatur licita esse cambia: qz ars campsozia a quibusdaz theologis in. 4. dicitur licita: tum etiā qz vtilis ⁊ necessaria reipublice: sicut ⁊ negociatio: tum etiam qz curia romana vbi etiam exercetur tolerat. Ista non videntur sufficere ad excusandum vsuram. Nam conceditur q̄ ars campsoria de se sit licita: vt in primo ⁊ secundo genere cambij dictum est: sed non in omni eo q̄ dicitur cambium: qz in dicto casu non videtur cambiū sed mutuum: sicut ⁊ negociatio: quantūs licite fieri possit: potest etiam fieri cum vsura: vt in dicto c. in ciuitate de vsuris: ⁊ tunc nō est licita. Quod etiam dicatur vtilis ⁊ necessaria reipublice est: non excusat: qz etiam reipublice est vtile habere prostibula ad obuiandum maiozibus malis: ⁊ publicos feneratozes ad subueniendum indigētiſ multozum: ne si eis nō prouideretur: vt sic machinentur malum contra ciuitatem: ⁊ tamen nullus dicit ꝑ hec illa non esse mortalia: ⁊ damnabilia facientibus ea. Sic ⁊ in casu ꝓpoſito: q̄tuis sit hoc vtile multis: non tamen excusat facientes talia: cum vsura videatur. Quod curia romana tolerat etiam non valet: qz non propter hoc intelligitur approbare: cum nō declarauerunt hoc licē. Nam ⁊ tolerat concubinatū multoꝝ curialium: qz forte male posset auferre. Nec tamē dubium est q̄ non approbat: Unde Chrysostom⁹ Quod permittimus nolentes precipimus id est permittimus secundum glo. qz malas hominuz voluntates ad plenum prohibere non possum⁹. 23. q. i. hac ratione. ⁊ extra de preben. c. iāduduꝫ. dicitur. Multa per patientiaz toleramus: que si ad iudicium deduceremus: cassarentur. Uñ saluo meliozi iudicio videtur tale cambium sapere vsurā: quod tñ multuz frequētatur. Et mltos doctissimos ⁊ deum timentes audiui sic tenere Uidetur tamen talis campsoz vsurarius mentalis censendus. De quo vsurario scilicet qui ē mē talis dicunt Ber. Inno. Goffre. ⁊ Hosti. vt ferē in directozio iuris: q̄ inducendus est in foro penitentiali vt restituat per. c. consuluit de vsuris. Et inducendus est non compellendus scilicet in iudicio contentioso vt restituat: nec tanq̄ vsurarius est puniendus. Sed quo ad deum vere est vsurarius: ⁊ sic accepta tenetur restituere: qz sola intentio facit vsurarium: quod intellige cū effectu quantum ad obligationem restitutiōis causa: scilicet quia accipit vltra sortez vt. i4. q. 3. c. per totum: sic talis in tali mutuo: quod cambium dicitur intendit lucrum alias nō facturus. Alij forte dicerent non esse mutuum sed cambium realiter. Sed vtrum verum sit ipsi viderīt. Nam si ipsi appellant contractum innominatuz do vt des: etiam ibi potest esse implicitum mutuum: vt aliquando contīgit in contractu emptionis ⁊ venditiōis: ⁊ ibi potest esse vsura: extra de vsur}. c. in ciuitate. Dñs Lau. de Ri. in tractatu pliꝛo quē edidit de vsuris ⁊ multuz eleganti sup. c. consuluit de vsuris in 3ª parte operis: monet istā qōnem: ⁊ postq̄ disputādo rationes induxit ad ostendendum talem contractum licitum siue cābium dicatur mutuum siue permutatio in fine sic concludit. Respondeo vnico verbo secundū ea que supꝛascripsi. q. 27. vbi ista dilucidantur: ⁊ j. 4. quatuoꝛ illa sequentem: ⁊ subdit: qz sub spe lucri ⁊ intentiōe plus percipiendi q̄ sit illud qō mutuatur: ⁊ qz vt plurimū sic contingit ⁊ aliquis mutuans nō mutuaret si talia perpetrantur consulto vt omnes abstineant: ar. c. in ciuitate de vsuris in fi. ⁊ bene facit ad, hoc qō nōt hosti. in summa. in illis autem qōnibus ad quas remittit videtur ex similibus dictum contractum cambiorum predictozum esse vsurarium. In romana curia fit aliud genus cambij per campsozes: quod videtur magis esse illicitum ⁊ vsurarium. Nam beneficia vel dignitates inibi accipientes cum habeant soluere annatam seu primos fructus beneficij: vt dicitur ꝑ medietate camere apostolice infra breue tempus secunduz taxam que ibi habetur: accipiunt prelati seu beneficiati ipsi sub nomine cambij a campsozibus soluēda apostolice camere: obligantes se ad restituenduz ipa in partibus illis: vbi sunt beneficiati: ⁊ de illa moneta ibi currente: ⁊ vltra lucrum quod consequūtur varietate monetarum ibi restituendaruz: volunt sibi dari tantum pro centenario: puta qnq̄ vel septem vel plus ⁊ minus secundū diuturnitatem temporis maiozem vel minozem quaz habent expectare pecunie sue reddituonez. Et īstrumentum fieri faciunt obligationis debiti: nō solum pecunie mutuate sed etiam vsure addite: tā q̄ totum sit de capitali: vt si mutuant mille ⁊ cāpsozes volunt habere in partibus illis mille ⁊ qn quaginta ratione mutui. Instrumentum cōtinet mille ⁊ quinquagīta mutuata tali tempoze restituenda: vnde cum ratione dilationis temporis illud pl⁹ petāt. s. 50. quomodo ab vsura possit ō fendi cōtractus talis non videtur: ar. i4. q. 3. si fenerarius cum. c. sequenti: ⁊ de vsuris consuluit. ⁊ c. in ciuitate. ⁊ di. 88. eijciens. Solent autez tales campsozes excusare tale lucrum rōe periculi dicentes: qz si prelatus mozeretur ī via: amitteret totam pecuniam mutuatam: vel etiam sine casu mortis posset contingere q̄ in partibus sibi nō restitueretur. Sed hoc non videtur verum. Nā nisi essent prius in curia bene securi de pecunia mutuata per satisdationem aliquoz⁹ ibi existētiū non mutuarent. Et si obijciatur per exēplum a simili. Nam concedunt doctozes: q̄ cum quis volens ⁊ intendens actu de pecunia quam habz negociari: sperans inde sibi lucrum verisimiliter prouenire: quidam hoc sentiens ⁊ sciens indigēs pecunia illum rogat: q̄ illam peccuniaz cū qua

est paratꝰ negociari ⁊ lucrari sibi mutuet: ⁊ ꝓpter hoc sibi dabit lucrum: qō in illo dubio potest rationabiliᵉ extimari licite posse mutuare: ⁊ lucrū illud accipere: nec est vsura: sed vt interesse petit ideſt sui damni vitatio: cum non moueatur ex intentione lucrandi ex mutuo: qō est vsura: sed seruiendi ꝓximo cum vitatione tamen sui dāni. Nemo enim debet cum iactura alterius locupletari: de re. iu. li. 6. Dicunt tamen ⁊ si cum realiter fit ⁊ sine fraude possit tolerari post factū tn̄ ante factum non ē consulendum: ne per hoc aperiatur via fraudibus. Ergo a simili licitum videtur in casu nostro. Nam campsor ex carentia pecunie quam mutuat ꝓo illo tempore non potest cum ea negociari: ⁊ sic patitur iacturam. Respō deo ꝙ non ē simile: quia ille de quo positus ē cassus intendebat ꝓncipaliter dare se negociationi: ⁊ pecuniam exercere in negociatione licita. A casu autem est ꝙ mutuet postea petēti sibi: vt seruiat amico: in quo tamen vult se indemnem seruare. Sed campsor ꝓncipaliter intendit exercere tale mutuum: quod cambium vocat: nec illi ꝓlato mutuat vt seruiat: sed vt magis lucretur: qa magis per viam illam lucratur q̄ per viam negociationis: ⁊ intentio lucri ex mutuo implicito vel explicito facit vsuariū: vt ꝓ3 in. d. c. si fenerauit. 14. q. 3. Di etiam sunt mediatores in simonijs que fiunt in curia offerentes munera intercedentibus ꝓ3 beneficijs obtinendis ꝓ prelatis suis amicis: vnde ⁊ grauiter offendunt: ⁊ hi sunt numularij de templo eiecti: Jo. 2. c. de ḡbus etiam dicitur. i. q. i. si quis episcopus. Si quis mediator tam turpibus ⁊ nefandis datis ⁊ acceptis extiterit: si laicus est: anathematizetur. Si clericꝰ ꝓ3ō gradu careat: sed per extrauagantem tales sunt excōicati. De isto vltimo cambio habes ēt supra in secunda parte ti. de vsuris.

Negociatores insuper

in securitatibus aliquando se exercent vt inde lucrentur: ꝙ cum debite fiunt non videtur illicituꝫ ⁊ fieri potest securitas in mercimōijs ī pecunijs ⁊ ī psonis. Et ī mercionijs qdē siue ꝑ mare siue ꝑ terram deferendis: puta. Petrus habꝫ mille florenorum valorez in mercimonijs in naui de flādria anglia vel hispania pisas deferenda: dubitat vel timet de submersione nauis vel captura a piratis: dat ⁊ offert martino quinq; vel decem ꝓ3 centenario plus vel minus: secundū ꝙ plus vel minus timetur de periculo ꝓ3 securitate super his fienda: cui assentit sumens in se periculū ratione dicti lucri. Ille igitur Martinus acceptis illis quinq; vel decem ꝓ centenario: si merces salue conducuntur: sibi remanet illud lucruꝫ ratione dicte securitatis. Sed si nauis periret vl̄ caperetur ab hostibus: martinus tenetur petro mille flo. ꝓ securitate facta: licitum reputatur tale lucrum ratione periculi: qō subijt. Nec enim potest dici ibi eē mutuum' cum nil mutuetur: nec lucrum turpe: cum nec inueniatur ꝓhibitum': et vtilitati deseruiens hominum. Nec ob. c. nauigāti de vsuris: quia illud habet locum cum scilicet suscipiens in se periculum mercium si aliquid ꝓcipit de mercibus dicitur vsura: quando videlicet illud petit non ratione periculi sed ratiōe mutui facti ei cuius sunt merces: vt notat Jo. cal. Et idem dicendum de mercibus deferendis per terram per loca periculosa. In pecunijs nota exemplum. Pe. petit a martino centū sub mutuo: siue gratis si potest: siue sub vsura: cum indiget: ⁊ nō confidat de petro martinus: exigit securitatē seu satisdatōem ꝓ eo. Albertus negociator vel cāpsor qui habet magnum creditum: vel quicunq; alius satisdat ꝓ3 eo de illis centum: sed de hac satisdatione vult duo ꝓ3 centenario: vtrum licite accipiat illa duo ꝓ scripta satisdatione? Videē dicendum ꝙ si non est omnino securus satisfactor: vt q⁊ potest fallere: tunc videtur licitum rōe periculi: q⁊ si ille non solueret. s. ꝓncipalis: haberet satisdatoꝛ soluere: sed si ē omnino securus: vt q⁊ certum est illum habere tot bona: ꝙ satisdatoꝛ non habebit ipse reddere vel laborare: non videtur tutum lucrum q⁊ videtur īplicitum mutuum: ⁊ ratione illa recipere duo. Et quando quidem idem esset creditoꝛ. i. mutuatoꝛ pecunie ⁊ satisdatoꝛ: ⁊ alium fingit esse mutuantem: alium satisdantem: esset vsura manifesta. De his hēs per lau. de redol. in secunda parte ti. i. c. de securitate.

De securitate persōa

rum' que fit multipliciter vno modo per salutiferā ducta: vt cum dubitatur de trāsitu per aliquem locum sibi suspectuꝫ vel accessuꝫ ad locum vbi sibi imminet periculum vite vl̄ capture: ⁊ datur sibi saluusconductus: ꝓ3 quo soluit certum qd: licite quidem accipitur illud. Si tamen faciens sibi securitatem seruet promissum. pacta enim ex conuentione legem accipiunt: de reg. iuris. c. contractus. Et fides etiam hosti cuꝫ promittitur seruanda est. 23. q. i. noli. Sed de his non hic agitur ꝓncipaliter: nec hoc est exercitium mercatoꝛū sed dominoꝛum. Est ⁊ alia securitas personarum: qua vꝫ quis cum alio contendēs de vita vl̄ morte alicuius ꝓncipis: vnus eoꝛuꝫ assecurat de vita per tantum tempus: puta per annum obligans se alteri in. 10. floꝛe. vel in centum sibi dādos: suisq; ad damnum si non superuiuat. Alius econtra se sibi obligat in tantundem vel aliaꝫ quantitatem maioꝛem' vel minoꝛem: si moriat̄ Et cum alterum eoꝛum opoꝛteat euenire: queritur si illud est licitum lucruꝫ. Et satis videtur ꝙ non: q⁊ nulli deseruit vtilitati: sed solum cupiditati: vnde ⁊ turpe lucrum dici potest: vnde ⁊ illicitum. Datur etiam per hoc via ad optandū moꝛtem aliorum quod est illicitum: vnde ⁊ pauperibus videtur erogādum. 14. q. 5. qui habetis. cuꝫ §. sequenti. De consilio tamen non de necessitate Et idem videtur dicendum de contentionibus

¶ In emendo vel permutando peccat qui decipit.

que fiunt non solum inter mercatores: sed & alios quoscunq; de aliquo euentu rei preterite presentis vel future: puta q; talis est mortuus vel nō mortuus: q; tale negocium fuit vel non fuit: q; in anno futuro erit penuria vel pestis: vel aduent⁹ alicuius exercitus. Etiā inter scholares vel doctores super decisione alicuius questionis fiunt huiusmodi pacta: que dicuntur a quibusdam inuadiationes: & omnia vana & turpia lucra videntur. De turpi lucro habes in secūda parte ti. c. de turpi lucro.

¶ In permutationibus peccatur.

De permutationibus

que fiunt a mercatoribus. Cum mercatores non possunt ita cito & apte expedire mercimonia sua per contractum venditionis vt vellent: transeūt ad contractum permutationis: quem vocāt barattum: qui contractus de se est licitus: possūt tamen ibi fieri fraudes: sicut & in quibuscunq; alijs contractibus de se licitis. Sed vt dicit Augustinus hec sunt vitia hominum non rerum. Fit ergo commutatio aliquando de pannis ad lanam vel de pannis laneis ad sericos: vel de serico ad aromata & huiusmodi diuersi generis rerum: que hodie multum frequentantur propter penurias denariorum. In huiusmodi autem remouende sūt fraudes: que hodie vbiq; abundāt. Si quis autem in permutando precium ponit excedens iustum valorem rei sue permutande secundū cōsciētiam suam: ex eo quia nouit aperte & indubie: q; ille cum quo permutat similiter apponit precium excessiuum rei sue: huiusmodi excessus pari recompēsatione tolluntur: turpis tamen est vsus. In permutatione autem sicut & in alijs contractibus quibuscunq; & actibus fraus & dolus nemini debent patrocinari: extra de rescrip. c. fedes. Dic etiam aduertere oportet: q; i huiusmodi permutationibus tertia persona non ledatur. Nā vt dicit Ambrosius cū nō potest alteri subuenire: nisi alterū grauādo commodius est neutrū iuuari q̄ alterū grauari. i4. q. 5. denicq. verbi gratia cum permutat lanifex vel retagliator pannos laneos setaiolo dante sibi pro eis pānos sericos frequenter fit: vt setaiolus dimittat pannos laneos in eum permutatos penes retagliatorem: ea de causa & pacto vt de ipso pāno retagliator vēdat textoribus sericorum seu det pro parte mercedis quam debent habere ipsi textores a magistris suis setaiolis: & communiter pro maiori pcio ipsis dant q̄ alijs vendant: vnde recipiunt textores diminutionem sue mercedis: in quo & setaioli malefaciunt defraudando mercedem: & retagliatores in hoc eis seruiendo: vt satellites eorum.

¶ De emptione q; maiori precio q; in mutatione rei ad emptū.

De negociatiōe que fit

emendo aliqua: vt ipsa immutata maiori precio ab eodem vendātur: quod contingit fieri de omni genere rerum. s. de animalibus diuersi generis. de victualibus varijs frumento vino oleo & huiusmodi. de libris de pannis laneis lineis sericis. de metallis lapidibus pretiosis & alijs: que quidem omnia predicta illicitum est clericis & religiosis: vt di. 88. fornicari. & extra ne cle. vel mo. c. fi. laicis q; remotis tamen fraudibus piurijs mēdacijs & alijs iniustitijs: quibus communiter pleni sunt moderni negociatores. Super flui autē videntur qui dicuntur retagliatores idest fonda charij & rigatterij: & q; eodem tempore & eodē loco possint vendere ftagliatores pannos vt rigatterij superlectilia maiori precio q̄ emerint licite: non clare apparet: quia si iusto precio emerunt plus vendendo q̄ dederint: excessiuo precio vendunt: & sic illicitum videtur. Si iusto precio vendunt: tunc min⁹ iusto precio emerūt: & sic illicitum: nisi sic excusetur ars eorū: q; ipi emūt in notabili quantitate pannos vel superlectilia. Et ipsi postea vt plurimū vendunt nō statim: q; de tempore in tempus & per partes. Unō aliqñ diu expectant anteq̄ aliqua vendant: q̄to tempore non possent expectare vendentes eis. Et in huiusmodi laborare habent in discurrendo exigendo reuidendo scribendo: & ministros tenere oportet & pensionem soluere. Dignus est autem mercenarius mercede sua. iz. q. 2. quicunq;. & luc. io. c. & prima ad tbi. 5. c. vnde lucrum moderatū in huiusmodi querendo nō vr illicitū. Sed i mēdacijs & periurijs nō euadent dānationem: cum dicunt malū bonum. s. esse puta pānum vel aliō. bi faciunt monstras in locis obscuris: vt decipiāt contra quos dr. Isai. 5. ve qui dicitis bonū malū & malum bonū ponentes tenebras lucē. Dic ēt figillanda fraudulentia rigatterioꝝ: qz cū dat ei aliquid ad vendendū cū dñs vestis superlectilium vel cuiuscūq; rei exprimit vltimū precium p quo vult rem suā vēdi. Rigatterius si potest plus habere laborat: & illud plus sibi retinet assignans dño rei illud qō sibi dixerat: quasi fit satisfactus volūtati ei⁹. Sz recte fur ē & latro: qz si certe & dñs contētus remanebat de minori precio hoc intendebat vbi plus haberi nō poterat: sed cū maiori precio vendiderit: totū illi dz cōsignare: alias si quid sibi retinet: restituere tenetur: nisi forte in casu vbi dñs nollet ei soluere pro laboze suo fm morem artis illius: qz tūc quantum mercedis meretur: retinere potest: sed nō plus: vt nisi dñs rei dicat expresse: q; quicquid plus hz ō illa re sua in vendendo eam vltra tantum precium illud suum sit: qō raruz est: vel nisi ipse rigatterius emat pro se iusto tamen precio: & postea plus vēdat alteri: moderatum tamen lucrum inquirendo: alias oportez q; decipet vēditorē eiꝰ diminutione iusti precij vel emptorem ab eo in excessu precij. Quod recardent vestes vt videantur quasi noue & quasi pro nouis vendāt: fraus & dolus est: que neminem a peccato excusant in damnum proximi: quia nemo cum iactura alterius debet locupletari: de re. iu. libro sexto.

¶ Vestes veteratas vendē q̄ nouas fingendo dolus est.

Mercatores victualium sub quibus continẽ
tur bladaioli ⁊ tabernarij seu caupões:ex hoc so
lum ꝙ ementes blada tempore messium:⁊ vina
tempore vindemiarum:quando cõmuniter mi
nus valent:vt postea in processu temporis cari
us vendãt:quia tunc sunt in cariori foro:⁊ hoc si
ue in magna quantitate simul:siue ī parua minu
tatim:vt tabernarij ẽt si expectãt per annos quo
usqꝫ magno precio vendant:dummodo non ītẽ
dant caristiam inducere ex maxia talium reruꝫ
congregatione:non est illicitum vendendo pre
cio occurenti. Nec est contra quod dicitur.i.4.
q.4.quicunqꝫ vbi dicitur hoc esse turpe lucrum
nam hoc est verum cuꝫ hoc fit causa cupiditatis:
vt ibi dicitur in textu:puta cum quis est diues ⁊
habet alia exercitia vnde multum lucratur:⁊ ni
hilominus non ex causa alia:nisi vt magis diuiti
as augeat:etiam talia lucra queritꝫ. Secus autez
cum hoc facit vt inde ex lucro subueniat sibi ⁊ fa
milie sue:vel pauperibus prouideat:vel cõmu
nitati talibus indigenti:⁊ hoc quidem clericis ꝓ
hibetur:vt alie negociatiões.di.88. c. negocia
torem. Sed non prohibetur eis fructus posses
sionum suarum vel ecclesie retinere vsqꝫ ad tẽ
pus quo carius vẽdantur ⁊ multo minus laicis
Sed prohibetur bladaiolis vẽdere quisquilias
⁊ mixturas īmundiciarum pro bõis bladis ⁊ fa
cere iniustas mensuras:contra quos dicit domi
nus.Amos.8.c.Audite qui conteritis pauperez
⁊ õficere facitis egenos terre:dicẽtes quãdo trã
sibit messis ⁊ venũdabimus merces:⁊ sabbatuꝫ
⁊ aperiemus frumentum vt īminuamus mensu
ram ⁊ augeamus siclum:⁊ supponamus stateras
dolosas ⁊ quisquilias frumenti vendamus:⁊ j.
Si oblitus fuero vsque ad finem ola opera eo
rum quasi dicat:puniam pro talibus excessibus.
De inducentibus caristiam dicit. Dieronymus.
Esurientibus plurimis reseruare omniũ predo
num vincit crudelitatem.iz.q.z.gloria. Reprehẽ
duntur caupones de mixtura quam faciũt aque
cuꝫ vino:vendentes aquaꝫ pro vino:cõtra quos
dr. Ysai.i. c. Caupones tui aquam vino miscent
secundum aliam translationem:sed non minus
malum est cum immiscent vinis aliqua nociua
corporibus hominum:vt faciant clariora vl' su
auiora. Mensuras quoqꝫ diminutas tribuũt:ga
non plenas:nec a graui peccato excusari possunt
quando vt vendant frequentantibus tabernas:
scienter administrant his qui se inebriãt. Defrau
dant communitates in gabellis frequenter ven
dendo minutatim in taberna. de mane diebus
festis cum celebrantur misse publice tenẽ taber
naz incongrum est. Macellarij quoque.s.beca
rij fraudibus vtuntur:cum vendunt carnes pecu
dinas pro castratis ⁊ huiusmodi:⁊ grauius offẽ
dunt cum infectas:vel propter dilationem tẽpo
ris:vel propter infirmitatem animal' carnes ven
dunt pro sanis:vnde nocumentum corporibus
hominum sequitur. Stateras in se vel in ponde
rando falsificant pro vna libza dando.x.vel .xi.
uncias:cum tamen dicitur prouerb. Statera do
losa abominabilis est apõ dominum. Et cũ nõ
possint per dies carnes conseruari:vt in estate:
ꝙ preparent diebus festis eas videntur excusari
⁊ etiam in vendendo talibus diebus:sed non in
dimittendo propter hoc diuina:vt auditionem
misse. Di etiam vsuram aliquãdo committunt:
dãdo scilicet animalia agricolis ad socidam:sal
uo capitali:⁊ varijs alijs modis vsurarijs de qui
bus habes supza in secunda parte ti. de vsuris.
Uadunt īsuper diebus festis ad diuersos foros
ad emenduz animalia sine auditiõe misse:⁊ absꝫ
iciuniozum preceptozum obseruatione:nec
non ⁊ rusticos:a quibus animalia emunt:sepe de
cipiunt:quozum fraudes super ipsozum capita
reuertentur in fine. Pizichagnoli quoqꝫ idest
casarolij ⁊ tricones.i.fructarolij vendentes case
um ⁊ ouia:pisces salitos:⁊ recentes aues:oleũ mi
nutis mẽsuris:aut fructus cum excessuo precio
vendunt:vel diminutis mensuris quo ad men
surabilia:vl' res infectas seu coꝛruptas:puta ouia
fetida ꝓ recẽtibus vel dieb' festis:nisi fructus ⁊
aliqua magis necessaria:vel etiam hi' dimitten
tes missã sine peccato graui non sunt. Uadunt ⁊
ipsi diebus festis ad foꝛum:de iciunijs ⁊ auditio
ne misse parum curãtes:periuria iuramẽta ⁊ mẽ
dacia ꝓ nihilo cõputantes.

De diuersis generibus artificum:⁊ de aurifici
bus cum eozum ministris ⁊ pluribus alijs arti
bus:⁊ demum de agricolis.c.4.

d **Emerciariis auri/**

ficibus ⁊ giozellerijs. Sciendũ ꝙ hi in
aliquibus se habent vt mercatozes:in alijs vt ar
tifices. Nam emendo diuersa mercimonia ī ma
gna quantitate:⁊ postea vendendo ea immuta
ta in magna quantitate vel parua paulatim: vt
communiter accidit:⁊ in prolixitate tẽporis: ac
exinde moderatum lucrum querendo:reprehẽ
di non potest:cum militare ñ debeat ꝺs suis sti
pendijs:ar.iz.q.z. §.z.⁊ hoc nisi emat vel reuen
dat ea:quoꝫ cõiter vsus est ad peccatũ ⁊ graue:
vt taxillos naibos seu chartas fucos ⁊ hi'. Ut enī
dicit Grego. Sunt pleraqꝫ negocia que vix vl'
nunqꝫ sine peccato exerceri possũt. Ea ergo q̃ sin̄
peccato exerceri ñ possũt:ad ea post cõuersionẽ
.i.penĩam necesse est vt aĩus ñ recurrat:ō pe.di.5
negociũ.⁊ multo magis qui talia faciũt.s.taxillos
⁊ chartas:⁊ hi' sunt in malo statu aĩe sue. Si aũt
merciarij ad dictas merces adiungũt aliqua alia
ad ornandũ:tũc se habent vt artifices:⁊ de labo
re ibi apposito ⁊ materia usitũ est eos ide lucrari
Aurifices cũ emũt vasa aurea vel argentia ⁊ hi'
vt ea īmutata reuendãt:maiozi tñ ꝓcio:sed īmo
derato:non est illicituz si aliquid lucrenẽ mode
rate:dummodo tamen ex eo ꝙ nõ cognoscit vẽ
dens preciositatem rei:vtputa lapidem ꝓciosum

¶ Mercatores artifices. pñt̃ lictre
emẽ et uẽdere. et alĩ illicite.

¶ Aurifices pñtino sine uti licite
et illicite.

¶ Vendentes vinũ. aq̃ mixtũ. vl' mysceꝛ vinũ
alĩ̃ nouum. ut fruct̃ clariora vl' suauiora. rep̃
hendunt.

¶ matrimony mediatorē · dicit a medio mulie
q̄ mortuꝰ pariꝫ ·

multo minozi ꝓcio emat notabiliter q̄ valeat
z econuerſo:non vendat ipſe aurifex rem minus
ꝓcioſam:puta vitrum in aureo anulo incluſuz
ꝓ lapide ꝓcioſo:hoc enim generaliter tenen/
dum eſt ſcōm Tho.in ſumma:q̄ q̄uis iura per/
mittant in contractu emptionis z venditiōis par
tes ſe inuicem decipere vſq̄ ad dimidiam iuſti p̄
cij:lex diuina nullam fraudem admittit:z ī foꝛo
conſcientie tenetur talis ſatiſſacere leſo in modi
ca deceptiōe dum certa eſt. Si autem aurifex cō
flat vas argenteum vel aureum vel aliam rem z
inde facit aliquod artificium:iuſtum eſt vt inde
repoꝛtet lucrum de ſuo laboꝛe. Quantum autez
poſſit petere ꝓ lucro non poteſt bene dari cer/
ta regula:ſed arbitrio boni viri ſtatur ſm laboꝛē
ibi habitum z ingenium etiam ſeu induſtriaz fa/
cientis z mozem patrie. Nam in quacunq̄ ar/
te attenditur nobilitas materie z induſtria faci/
entis z periculum etiam:puta ſi lapidem ꝓcio
ſum includendo:vel laboꝛando circa eum eſſet
periculū fractionis:z emendare haberet:plus li
cite reciperet:q̄ ſi ibi non eſſet periculum:z ma
ius etiam decet lucruz operando in auro z argē
to q̄ in coꝛio z ferro:z plus ei debetur:qui melꝰ
opera artis exercet. Sicut etiam in pictoꝛia aꝛte
in faciendo ſimilem figuram multo plus petet ī
duplo vel triplo magnus magiſter q̄ rudis. La/
ueat autem ne furata emat:q̄ tamē habet bonū
foꝛum:q̄ poſtea reſtituere opoꝛtebit:cum de fur
to poſtea perpenditur. Quātuis enim ſi ignoraue
rit:excuſatus ſit tunc a peccato:cum poſtea noue
rit:nec rem ipſam retinere poteſt:nec ꝓcium re
petē qō ſoluit a domino rei. Calices z huiuſmōi
emere non debet ad conflandū:niſi ꝓius fracta
fuerint vnde conſecrationem amiſerint. Aurum
z argentum alchimatum non vendat ꝓ vero:
q̄ fraus eſt z illicitum ſm Tho.z^a z^e.q.77.ar.z.
ad.p̄mum q̄ ñ eſt adeo purum ſicut verum: nec
habet illas ꝓprietates aurum archimatuz ſicut
verum:q̄ non habet illam ꝓꝓrietatem letifi/
cādi coꝛ vel q̄ valeat contra certas infirmitates
z huiuſmodi. Et ſubdit Tho.q̄ ſi per alchimiaz
fieret verum aurum:non eſſet illicitum vendere
ꝓ vero:q̄ nihil ꝓhibiz aꝛtē vti aliquibus na
turalibus cauſis ad ꝓducendos veros z natu
rales effectus. Sicut Auguſtinus dicit in li. de
trinitate de bis que fiunt aꝛte demonum. Ad/
uertendū tamen q̄ ī bis qui vacāt huiuſmodi ex
ercitio alchimie cōiter verificatur illud apoſtoli
in ſecunda ad thi.3.c. ſemper addiſcentes z nūq̄
ad ſcientiam veritatis peruenientes:experiētias
multas faciunt:z quaſi nunq̄ ad perfectuz effec/
tum deueniunt. multa conſumunt in huiuſmodi
z tempus z pecunias z laboꝛem z famam :z ſē/
per pauperiozes inueniuntur:vnde ſe ditari ex/
pectant: Unde z ſi abſtinendum ſit omnibus ne
decipiant vendendo ſophiſticum aurum z argē/
tum ꝓ vero: pꝛmaxime clericis z religioſis.
Fraudez quoq̄ aurifices committūt quādo opa
argentoꝛum que vendunt ipſum argentum non
reperitur in tot ligis:vt iuxta vulgare loquar:vt
opera aurea in tot charatis quot rationabiliter
eſſe debet:ita q̄ ibi eſt plus ō mixtura eris q̄ eē
debeat ſecundū ſtatuta ciuitatis vel cōmunem
mozem. Dicitur enim argentum omnino purū z
ſine aliqua mixtura quando eſt.iz.ligarum z au
rum oīo purum eſt:quādo eſt.24. carathoꝛum.
Et quando eſt hi puritatis q̄tūcunq̄ in igne p/
maneat:non diminuitur in pondere ſuo ſeu quā
titate. Sed ſi eſt infra dictos gradus ligarum vl
carathoꝛum in igne ꝓiectum minoꝛatur ī quā
titate:q̄ ibi materia alia admixta eris vel ſtagni
vel alterius metalli:paulatim conſumitur: z ī fu/
mum euaneſcit. Si ergo ſtatutum eſt in ciuitate
q̄ opera argentea debeant eſſe.io.ligarum cum
dimidia.ſ.argenti in vno libza.ſ.operis argētei:
ſi eſſet ibi argentum.io .libzarum:ita q̄ reſiduū
eſt mixtura eris:fraudez vtiq̄ committeret:quia
mediam illam ligam eris que in illo opere eſt:p
argento vendit.

De ꝓſenetis ſeu ſen/

ſalibus hi ſunt mediatoꝛes in multis generibus
contractuum. Et ſi ſunt mediatoꝛes in cambijs
illicitis:z vſurarijs exercere non valent niſi cum
damnatione artem illam in ea parte:niſi foꝛte cū
facerent itēdēdo vt ꝓuideatur neceſſitati acci
pientis ſub cambio.. Sed ſecus ſi in ſui ipſi vti
litatem vt inde lucretur:vt fit cōiter. Si vero ſit
mediatoꝛ in matrimonijs tractandis inter ptes
q̄ ꝓ laboꝛe ſuo accipiat a partibus ſecundum
mozem patrie:non impꝛobatur:ſed caueat a mē
dacijs:puta referendo vni partiuz ali ō:puta mu
lieri nubere volenti vel ꝓpinquis eius boc tra
ctantibus illum eſſe diuitem qui nil vel parum
habet:eſſe modeſtum z bonum:quem nouit cē
diſcolum diſſolutum z luſoꝛem, z huiuſmodi.
Sunt enim hec mendacia moꝛtalia:cum ſint in
magnum detrimentū ꝓximi. Et de huiuſmōi
mendacio intelligitur dictum Chꝛyſoſtomi ſcili
cet vtrūq̄ z periurium z mendacium diuinij iu/
dicij pena dānantur: dicente ſcriptura ſapientie.
ꝓimo.c. Os q̄ mentitur occidit animam .zz.q
5.iuramenti. Si eſt mediatoꝛ in contractib emp
tionis z venditionis vel permutationis vel loca
tionis z conductionis domoꝛum agroꝛum mer
cationum z huiuſmodi licite recipit lucrum a p
tibus ſecundum patrie mozem. Abſtineat tamen
a fraudibus. nam cum percipit partem vnam ex
eis grauare alteram:puta vendere velle vel per
mutare mercimonia defectuoſa ꝓ bonis:z hu
iuſmodi: illicite agit mediatoꝛem ſe faciendo:
ſeu cooperatoꝛē huius fraudis:z teneri videtur
ad damnum:extra de iniur. z dam'.dat]. c.fina.
Si eſt mediatoꝛ in ēptione iurium montis ſiue
impꝛeſtitoꝛū:que quis ibi habet: diſtinguendus
eſt:quia ſi emptoꝛ hoc agit non ad faciendum ne
gociationem de huiuſmodi iuribus.i. intentiōe

¶ mediator in emptionibꝫ et vendicionibꝫ · pt̄ licite · et
illicite oficiū ſuū ꝓbeze ·

reuendendi:ꝛ inde locandi ex augmento preciꝫ ſed ad prouidendum ſue neceſſitati ꝛ guberna/ tiõi ſue familie ſecundũ decentiam ſui ſtatus :tũc ſi contractus illius emptionis taliuꝫ iurũ ſeu cre ditorum montis dicatur eſſe licitus:vt quidam aſſeuerant:erit ꝛ lucruꝫ licitum:quod conſequi/ tur proſõeta ex tali mediatiõe. Si illicitus:vt ab alijs iudicatur:erit ꝛ lucruꝫ illud illcitũ:ꝛ coopa tio proſõete ad illud. De qua materia ſcilicet em ptionis talium iurium habes diffuſe ſupra i ſecũ da parte ti.i. Et quia dubium ideo dimittenduꝫ exercitium in huiuſmodi. Si ãt ẽptor taliuꝫ iuri um hoc facꝫ:negociando.i.ĩtẽdendo ad reuẽden/ dum:ꝛ inde lucrandum etiã ſi de ſe fozet licitus contractus talis emptionis:cum ſit turpe lucruꝫ quia non vtilitati hominum racionabili:ſed cu/ piditati deſeruiat:illicita videtur talis ẽptio:ar. 14.q.4.quicunque.ꝛ per conſequens illicitũ eſt cooperari tali contractui mediando.ii.q.3.c.qui conſentit:dicitur qui conſentit peccantibus male dictis erit apud deum ꝛ homines. vbi dicit glo. ſuper verbo conſentit:ſcilicet per cooperationeꝫ Idem dicendum de ominibus qui ſunt media/ tozes in quocunqꝫ contractu etiam ſi non ſunt ꝑ ſonete. Solent.n. mercatozes vnius ciuitatis fre quenter eſſe mediatozes mercatozibus aliarum ciuitatum ad procurandum venditionem ſuozũ mercimoniozum que ad eos tranſmittunt ſecũ/ dum commiſſiones ꝗs ad eos faciunt per ĩras ſuas. Et tẽs mediatozes cõiter ſibi retinẽt vnũ flozenum pro centenario:ꝗ ſi ꝑ ſuo laboze coop ationis ſine alia cõuentiõe facta adinuicem. Et ſic vice verſa fit eis qñ ſua mercimonia vendun tur ab alijs in ciuitatibus eozum. Cũ igitur hoc ſit de cõi moze mercatozum in rõne fundatum: quia oĩs labor optat premium ñ apparꝫ illicituꝫ ar.di.8.c.que ꝓtra mozes. Ueruꝫ ſi oñdunt tales mediatozes ꝑ litteras vl verba velle gratis ꝛ rõ ne amicitie etiam huiuſmodi deſeruire mercato ribus aliozum locozum:cum ꝛ ipſi ſeruiant gra/ tis vice verſa in ſimilibus:tunc non licet occul/ te aliquid vt precium laboris accipe puta dicen/ do ſe mercimonia eozum vendidiſſe centum:cũ vendiderint centum ꝛ vnum flozenũ:illud vnuꝫ ſibi retinendo pro ſuo laboze. Fraus enĩ ẽ ꝛ do/ lus ex amicitia oſtẽdere gratis velle pro aliquo laborare ꝛ occulte exĩde preciũ laboris extoꝛqre

De lanificibus et ipſo/

rum cõtractib⁹. Huiuſmõi ars ſatis ẽ neceſſaria vite humane ꝑ veſtitu ad arcendũ frigus nudi/ tatem tegendam laſciuiã ꝓuocantem ꝛ decentẽ ornatum perſone. hꝫ dãt hoc artificiũ multa mẽ bra ſibi deſeruientia. Et primo quidẽ cõiter con ſueuerunt emere lanas a mercatozibus termino ſex menſium vel anni dato ad ſoluendum preci/ um lane. Pariſozmiter lanifices ipſi pãnos inde imperfectos vẽdunt mercatozib⁹ vl retagliato ribus pluris ſimul cum termino ſex menſiũ vel ãni ad ſoluendũ precium. Et retagliatoꝛ ipſe pan nos vendit de tempoze in tps et per partes:puta tot cãnas vni tot alteri:ſed cũ termino ſolutionis ſibi. Hoc ãt cõiter obſeruat: qz vendẽdo pãnos vel lanam plus vendit vendẽdo cuꝫ termino ꝗ vendendo cum pecunia tunc ſibi numerata:ſeu iuxta vulgare a contanti ad rationem. io.pro cẽ tenario:exempli gratia. Uendit lanifex pãnum finum ſeu precioſum flozen.45. ſi tũc ſibi datur pecunia:vbi autem non detur ſed terminuꝫ vult conſuetuꝫ ſcilꝫ ſex menſiuꝫ vel anni vendit pro 50.floze. In quo ꝓtractu merito dubitatur vtrũ ſit contractus vſurarius:cum.ſ. vendit lanifex vl retagliatoꝛ pãnum illum.50.floze.ratione termi ni ſibi dati.ſ.ſex menſiũ vel anni. Equidem cer/ tum eſt qꝫ vẽdere pãnos vel alias res plus iuſto precio ratione dilationis ſolutionis fiende con/ tractus decernitur vſurarius:extra ỏ vſuris.c.cõ ſuluit.ꝛ.c.in ciuitate. Et hoc niſi illa mercimonia eſſet reſeruaturus ad tempus quo ipſa tali pre/ cio quo tunc venduntur vel maioꝛi eſſent valitu ra:qz tunc licitum eſt:vt ibi dicitur. Iſta ergo ex ceptione ablata que licitat contractum cum ſcili cet illa non eſſet reſeruaturus. Oportet videre qõ iudicetur iuſtũ preciuꝫ .nã terminus ipſe ſeu dilatio data ad ſoluendum de ſe non facit cõtrac tum vſurarium:immo ſi gratis facit:charitas eſt Sed venderꝫ plus iuſto precio ratione tempo/ ris dilati hoc facit vſuram:cum nullus faciat ali quod artificiũ gratis:ſed ea intentione vt ex mo derato lucro exĩde ſibi prouideat:quod vtiqꝫ lꝫ

Si lanifex deductis omnibus expẽſis factis puta lane manufacture miniſtrozuꝫ penſionum ꝛ huiuſmodi:ꝛ deduct⁹ omnibus expenſis factis etiam extraoꝛdinarijs de dicto panno lucretur. 5.vel.6.vel circa non videtur immoderatum lu crum ſecundum commune artis iudicium:quod debent inde lucrari:qz illa omnia conſtant ſibi. 43.vel.44.vel.45.ꝛ vendendo pannuꝫ ad ter minuꝫ.50.flozenis remanent in lucro.5.vel.6.vl circa:non videtur immoderatum lucrum :nec i/ iuſtum precium etiam ſi venderet ad contantos cum cogatur vendere ad terminum rationis cõ munis conſuetudinis. Si enim ſolum vellet ven dere ad contantos paucos inueniret emptoꝛes. Nec obſtat ſi dicatur qz res tantum valet quan tum vendi põt:vt dicit lex:ſed ñ põt vẽdi ad cõ tantos niſi ꝑ.45.ergo illud vꝝ eẽ iuſtũ ꝑcium:ꝛ ſi plus petit vꝝ vſura. Nã res valet quantũ vẽdi põt.ſ.ſm cõe iudiciũ ſapientũ in arte extiata. Et niſi ipediat vt ĩ caſu nr̃o:qz cõis cõſuetudo dat talẽ terminũ. Cũ tñ cõis rõ vẽditionis ſit vt data re recipiat ꝑciũ. Et ꝑcium ẽt nõ conſiſtit in ꝑcio i.in puncto indiuiſibili. Sed hꝫ quoſdã termios latitudis. Et tñ recipiunt ex illa expectatiõe ꝑci multa incõmoda ꝛ pericula perdendi quib⁹ eos oꝛ ſe exponẽ ſi volunt cõtinuare artis negocium. hec oĩa ſimul ꝛ ſi nõ aliq̃ de ꝑ ſe ex his vidẽt to lerabilẽ reddere talẽ modũ vẽdendi ad ẽminuꝫ.

ꝑ in empcione et vẽdicione lanifficiũ. et ꝓpꝛio ꝛtractꝰ ꝑ cẽ fraus. et alĩ nõ eſt.

Non autem videtur facere talē contractum illicitum hoc soluz: quia vendēdo ad contātos dat pānum pro minori pcio scilice. 45 quia tale pretium currit in venditione ad contantos: quia ex hoc de vno t eodē genere mercimōij vēdat vni p.x. iusto precio alteri ratione amicitie: vel quia indiget pecunijs det pro octo vl quinq: non potest dici vsurarius propterea in primo contractu Si enim lanifex vellet vendere pānos ad terminum eo precio quo vēdit ad contātos in capite anni ꝑperiret se in suo capitali: t frustra suū laborem pro alijs exposuisset: vt dicunt: vel minutissimum t indecens lucrum consequeretur: t hoc non esset solum ī vna vice vel anno: sed quasi sēper. Uendendo autem pānum talem ad contantos. 45. florenorum: cuius parum vel nihil lucrētur de illo tamē sic oportet eos aliqs pannos vēdere: vt habeant pecunias paratas ad dandum ministris de die in diem: cum habeāt expectare solutionem pannorum venditorū ad terminum per annuz t mensem. Unde etiam ex hoc substinent laborem ad mittendum ad exigenduz pluries t multociens etiaz in termino conuento nō soluunt. Unde incommodum patiuntur: t aliquando fallendo non soluunt: que omnia cessarent si numerata sibi pecunia cū vendūt daretur. Et vt dicunt libentius ipsi venderent tales pannos tali precio. ſ. 45. vel. 46. ad contantos: si omnes vel maiorem partem sic possent vendere q̄z pro. 50. ad terminum: qz pecuniam tunc habitā cito reinuestirēt pluries in anno pannos faciendo: t qō minus de precio cuiuslibet panni acciperent ad contantos vendendo q̄z ad terminuz recompensaretur ex mltiplicatiōe factionis plurium pannorum: quia facerent centū pānos vbi faciunt. 5. propter carentiam pecunie quā expectare habent ex termino. Sed si lanifex in casu ꝓpositi vendendo ad contantos pannos pro. 45 floze. quia tale precium currit: inde lucratur cōpetenter: puta ad rationem. x. pro centenario vel circa: quia sibi expense in eo facte sunt. 40. vnde 5. vel. 6. lucratur. Et nihilomīus vt plus lucretur non vult vendere ad contantos eo precio quo posset: sed vult potius ad terminū vendere: vbi superlucrabitur ad racionem. 20. pro centēario: male potest excusari ab vsura: quia tunc ratione termini seu tēporis: quod vendi non potest vult plus iusto precio illa. 5. de panno vendendo ipsū ad terminum. Et hoc improbatur vt vsura: ibi in dicto. c. consuluit t. c. in ciuitate. Est tamē materia ista multum ūtricata nec bene clara: t ideo non ampliāda cū tales ēt aliqñ decipiant seipsos ī tractando huiusmodi negocia t intentionē suā obūberent. De his multa habes super in. z. parte. c. i. de emptiōe t venditiōe ibi vide.

De deponentibus pecunias apud lanifices.

Et illi quidem qui ponūt pecuniā vl apud lanifices in huiusmodi artificio per modū societatis iuste. ſ. licite exercendo cuz debitis pactis ꝓticipando in lucro t dāno ꝓportional ñ peccāt: t pacta iusta ſuari debent: extra ō pactis. c. i. Si āt accipiat lanifex pecunias aliorum ñ per modum societatis: sed ad discretionē ſm vulgare. i. vt saluo capitali ſm discretionem suā lanifex det sibi de lucro ꝓout sibi vr cū hoc sit vsurarium: vt extra de vsuris. c. consuluit. peccat lanifex grauiter accipiendo talē pecuniaz ad vsuraz: qz dat illi occasionē talis peccati: t digne sūt morte nō solum q faciūt: sed q consentiūt facientib⁹. ℞o. i. c. t. z. q. i. notū. t hoc nisi lanifex indigeret pecunijs: tūc enim sicut liceret ei mutuo accipere ad vsurā sic in tali casu: ab eo tñ qui est patus facere talia lucra vsuraria scienē: vnde a ꝑsona simplici que hoc putaret iustū lucrum alias non facturus non liceret sic pecuniam accipere. Itē cū quis est minister in apotheca alicuius laborans: t certā partē pecunie ponit in exercitio artis: saluo capitali ipso: t ꝓpter dictā pecuniam puta centū florenoz pcipit salariū a magistro ꝓ suo labore. 50. florenoz. Ubi sine illa pecunia sic exposita non recepisset nisi. 40. vtiq: vsura est. Nā illa. io. intelligunt dari sibi ꝓpter centū mutuatos: ar. i4. q. 3. si fenerarius. 40. āt iuste ꝑcipit ex quo labor exercitij sui. 40. extimat: et illa io. restituere tenet. Sed t consules artis lane: siue t alterius artis: cū vniuersitas ipius artis: ex ītroitibus suis abūdans pecunia: mutuat ipam ministris artis seu lanificib⁹: vt exercentes eaz in arte de lucro inde secuto tñ dent ꝓ centenario: puta 5. expēdendos in pios .nihilomin⁹ vsus vt paupibus: nihilomin⁹ vsurā cōmittūt: q̄uis nihil ipi ꝓticipent de tali lucro. i4. q. 3. vsura. Et qz ipsi sūt auctores talis contract⁹: disponere nō valēt: vt ō pecunia vniuersitatis q illud lucrum vsurarium habuit: restitutio fiat: bis q vsuras soluerūt: tenētur ipsi de suo restituere: ar. de iniur. t dā. c. si culpa. t di. 46. sicut nō suo. Item cōsules artis lane vel officiales mercantie: vel alij qcūq: officiales cum ante eos defertur cā vsuraria: t vsuras quidem īmoderatas restituere cogunt: cū non tamē in totum: sed cū quadam apparēti equitate: puta ad rōnem. 5. pro centenario: vel cogunt ad compromittēdum in aliquos: cū clare perpendūt de vsura: vel sciant vt tanto tpe qui vsuras recepit: teneat tūdem pecunie eius q vsuras soluit: q̄to tpe ipse tenuit pecunias vsurarii. Dīa ista illicita sūt: t tenētur ad satisfactionē lesis: nō obstante q statutū sic ōcerneret: qō nullius roboris existat: īmo facientes talia statuta: q vsure nō possint repeti: sūt excōicati t seruātes ea: ō vsuris. c. ex gratu in clemētinis. Et multo magis cum statuta diſponūt: q in huiusmodi contractibus qui vsuraz sapiunt non possit haberi recursus ad iudicium eccl̄iasticū: qō est exꝑssū ℥ libertatē eccl̄ie: cum hoc expectet ad iudiciū eccl̄ie. Uñ excōicati sūt t qui ea fuant: ex de īmu. eccl̄iarum. c. Nouerit. De quo vide. J. in. z^a. z^e ptis in ti. de excōicati.

Si pecuniā suā dat cum fructu ꝓ modū societatis et ꝓportionaliter in lucro et damno, si sunt equales non peccat. si possit pecuniā datā et recuperare.

De ministris artis lane

qui multi sunt. Et primo de scardasserijs: hi immodestissimi in verbis ⁊ factis sūt. Quorum alarum ⁊ si curam magistri eorum nō habeant: aut inquirere de vita eorum: sed solum ad laborem cōducūtur sub certa mercede: tamē ab insolētijs eor iniurijs ⁊ lasciuijs i apothecis suis ⁊ domib⁹ debent coercere q̄tum valent ⁊ permaxīe a vicio turpissimo. Mercedē aūt questam fm conuentionem eis reddere tardare nō debent: scōm illō Tbob. 4. Quicūq; tibi aliquid opatus fuerit statim eius mercedē tribue: nec merces mercenarij omnino apud te maneat: ⁊ multo minus fraudare vel minuere dando eis monetas diminutas vel pānum aut victualia: cū debeat habere pecuniā: vnde decipiuntur. Cōtra quos inuebitur Jacobi. 4. Ecce merces operariorū vrorq; que fraudata est a vobis: clamat contra vos: ⁊ clamor in aures domini introiuit. Ipsi autem laborantes scardasserij fideliter operari debent ⁊ sollicite: nō tempus amittere in ocio ⁊ truffis: vl inepte'q̄ pertinent ad artem pagere. Alias tenē⁹ tur magistris suis ⁊ peccant. 2°. de lanims q. ſ. dant lanam ad nēdum seu filandū vel extendunt lanam ad solis radiū. Et si hoc faciūt diebus festis indifferenter cū apte possint sibi alijs diebus prouidere sine aliquo periculo: malefaciunt cū multū de tempore ibi ponunt. Si āt hoc agunt ex causa ratiōabili: vt puta: qz lana ōstruetur: ⁊ hi⁹ excusantur. Jsti etiam lanini solent cū datur eis certa quantitas pecunie: quam debent filatricibus dare pro labore suo: puta solidos octo p libra: vnū pro se retinere. Unde cum recipiant salarium a magistris pro labore suo: nō pñt pro se illud qō subtrahūt retinere. Sed ipsis filatricibus tenentur restituere: si min⁹ iusto vel conuento precio dederunt: alias magistris suis qō superfluit eis debent assignare. Et si filatricibus tenentur: cum perseuerant in dādo eisdem ad nendum: debent satisfacere plus dando i posterū q̄ mereanť: quousq; satisfacē cōpleuerīt: vel si ignorantur persone: vel difficulter inueniunť ⁊ quātitas modica est: pauperibus erogari debz i4. q. 5. non sane. Multi per varia exercitia ōseruiunt huic arti: vt filatrices ⁊ textores: qui si in officio suo ⁊ exercitio cōmittunt defectus: vnde: pānus patiatur detrimentū: in valore tenentur Unde si propter hoc minus soluitur eis: q̄ conuentum precium non fit eis iniusticia. Purgatores etiā qui si suis verendis honorē abundātiorem tribuerent eas velando: decentius agerent: Fullones Tictores qui ⁊ ipsi si minus diligenter in tinctura operanť: vnde preciositas minuatur: si in pena pecuniaria luant: conqueri non valent. Tiratores qui cum vltra decentiam trahūt fm morem artis: vt ex quātitate augmentata lucrentur: non sūt mūdi a peccato. Ex hoc autē sequitur scissura panni: ad qō remediandū inducta est ars emendatorū: qui. ſ. subtiliter tales consuant: vt non videantur: ꝓpter qō posset dubitari de licitatione talis artis: cū operentur ad deceptionem. Sed posset rcsponderi: q̄ si non occultaretur talis defectus: nec etiam iusto' precio emptor vellet emere cū tali defectu: cum tamen ex hoc non reddatur vsus talis panni noxius: vel oīo inutilis: ⁊ si forte non ita duraturus ⁊ apparens. Unde si lanifex ratione talis defect⁹ minuit de q̄titate: quā importat ille defectus: non videtur condēnari posse: vt elici potest ex dictis .b. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. vbi loquitur ō fraude: que ꝓmittit in qualitate rerū. Et cum lanifex possit ⁊ debeat sic agere deseruiens emēdatori illi opi: non dat illi occasionem mali sed conseruandi se indēnem: cum etiā inspiciatur postea per reuenditores. Qui si non fideliter agunt: detrahentes de precio panni vt decet: sed simulantes ac si nō haberet talem defectum: tenentur de tali dāno emptoribus ipsi cum lanificibus: vel pauperib⁹ erogentur. i4. q. 5. non sane. Demum veniunt cōit ad retagliatores ipsi pāni q minutatim vēdūt ad mensuram canne vel brachij: ⁊ si diminutam mē suram vendūt idest alijs tribuūt: vt multi faciūt fraudem faciunt. bi etiam aliquando solent facere quosdā cōtractus illicitos ipi vel lanifices: q dicuntur barochola: cum vz vendunt alicui pannum ad terminum anni certo precio: ⁊ cū emptor non egeat panno sed pecunia: pānum ipsum reuendāt: pecunia sibi numerata ſz minori pcio q̄ emerit quinq; vel sex florenorū: eidez lanifici vel retagliatori: que vtiq; vsura est: cum habeat implicitū lucrum cuz mutuo. i4. q. 3. vsura. Sz de hoc contractu habes plenius in secunda pte ti. i. c. de barocholis. De sartoribus ⁊ stampatoribus ⁊ cerdōibus qui in arte sua vitia perpetrant. Primo cum postulant. 20. solidos p repo vel ſerico cum sciant. 10. solidos in huiusmōi non posituros. Excusare tamen se solēt ex eo: q̄ diminutam mercedem recipiant sin laboris. Qō si verum esset admitti posset hec cōpensatio alis secus. 2°. cū partem ⁊ non modicā sibi retinēt panni supereffluentis sine scitu dñi eius ⁊ tunc sunt fures ⁊ latrones: ⁊ tenenť ad satisfactionez.

3°. qz promittūt opa perfecta rddere certa die aliqñ hoc iuramento ēt firmantes: cū tñ sciant se non posse ita cito perficere: ꝓpter alia opa ēt sic ꝓmissa: ⁊ sic īfideliter agūt. 4°. si ñ diligenter ſz defectuose faciūt vt citi⁹ se expediāt. 5°. quia p totas quasi noctes festiuas opanť: ⁊ suis ministris opari faciūt: qz in festis plone volunt ea bē re: qō ē violare festa. 6°. qz de mane i festis accedūt ad domos: ad pmo īduēdū vestes mulierib⁹ vel viris plurib⁹: ⁊ ꝓpter hoc dimittūt auditionē misse: ꝺ mandatū ecclesie. Sub his cōpre hēdūť caligarū ⁊ calceorum factores: qui in hoc aliqñ fraudem cōmittunt: q̄ cū non madefaciūt pannum: vt minus de eo in ipsis ponant: postea pannus contrahitur: precipue cum blancatur:

z propter artitudinem earum cito dilacerantur. Est autem ad superfluitatē z vanitatem ars stā/patorum z perforantium pānos z cincinantium vel lingulantium. Uerum quia de se non videt mortale talis vanitas vel pdigalitas cōiter: nō de facili debet vt dānatum reprobari tale mini sterium:sed persuaderi ad dimittendū:ar.de pe. di.5.negocium.Et multo magis exercitium faci entium serta coronas seu mitrias cū multa pom pa mulieribus:qui etiam in aliquibus predicto/rum offendunt multis modis.Qui vero cōmo/dant vestimenta preciosa vel torques de perlis vel alia iocalia ad tempus certum viris. vel mu lieribus:z inde percipiunt certum precium fm conuentionem eorum:de se non est illicitum:qz non est hoc mutuum sed cōmodatum:z p mo/dum locationis datum:sic etiam lz locare aīalia ad vecturam:z vasa etiam aurea z argentea fm Tho.in sūma.zz.q.78.ar.1.in R.ad.6.Talia .n. ex vsu paulatim deteriorātur. Unde licite z p cōmodatione eorum precium recipitur. posset tamen esse excessus precij vnde z quantitas in huiusmodi debita est attendenda fm preciosita tem rei cōmodate:z fm diuturnitatem tpis:z fm periculum deteriorationis:z fm morem patrie z arbitrio boni viri iudicāda:nec potest dari re gula firma vel certa.Cerdones z planelarii ve/stes faciunt pedibus:qui fraudem cōmittunt cuz aluctas seu suctulares vel ocreas de corio vitu lino vendunt pro corio bircino z bi⁹: vel cū ma le z indebite fiunt: vt cito sē expediant:vel nimis caro precio vendunt. Nam planelarij vltra pre dicta vitia in hoc videntur offendere adiuuan/tes vanitates z fictiones mulierum: dum nimis altas planellas faciūt:vt mulieres īde magne ap pareant que parue stature sunt:z ad maiorez va nitatem aliquando etiam deaurāt. Unde mone ri debent z argui de huiusmodi vanitate z sup/fluitate. Pelliparij quoq; satis sūt necessarij ad arcendum frigus. Unde z dominus primis parentibus fecit tunicas pelliceas:vt habet gen. 3.Unde licitum est eorum lucrū:nisi cum pelles malas p bonis vendant:vel vltra iustum preci um:vel diebus festis in nocte laborātes in hye me:cum opus eor multuz requiritur. Uaria rij autem satis videntur superflui:cum varie pel les murium ad ornatum sūt inuente.Et si aliqñ decentez frequenter tamen vanum z pōposum: quo etiam aliquando prelati vtuntur: contra ꝺs inuehitur amos.6.Ue qui opulenti estis in syon ideſt in ecclesia optimates capita populoz pom patice ingredientes domui israel. Possunt tñ z ipsi tolerari in arte sua sicut z multi alij in super/fluis operib⁹: dummodo abstineāt z ipsi a frau dibus.

De serificis seu setaio/

lis.hec ars honorabilis ē in humana ciuilitate: z cuius de se non illicita:tamen deseruiens vani tati in multis:cum sericis vtantur hodie z velu tis z chermusinis stipendiarij:z mulieres non so lum vxores baronum principum z militum:sed etiam mercatorum z artificum:qō est satis inde cens:z magis fm abusionem cz consuetudinem locorum. Et in signum detestationis talis vani tatis. Legitur luce.16.q diues epulo qui indue/batur purpura z bysso sepultus est in infernum. Et q dicitur:di.41.quisquis. Oz in huiusmodi debet se quis conformare mori patrie: intelligi tur salua semper honestate z decētia. Ad setaio los tamen non spectat discernere si pannuz vel/luti:vel broccati emat quis ab eo: ad congruen tiam sui status vestem faciendum:vel ad exces/sum vel vanitatem:dummodo iusto precio ven dat:z si aliquem defectum habeat non percepti/bilem:z si notabilem tantum minori precio vē/datur:cztum importat ille defectus. Uerum si defectus ille processerit ex textore vel tinctore sete:ab eo potest petere emendaz talis defectus z sic minus sibi dare de mercede cōuenta.Qui/bus textoribus si facto opere:soluere pro eoruz labore differant:contra iusticiam agunt.Et mul to magis si cum debeant pecuniam dare ex cō/uentione facta: dant eis victualia vel pannos li/neos vel sericos:cum ipsi textores vel tinctores talia vendendo eis data minus precium semper recipiunt:cz illud pro quo fuit eis datum. Sec⁹ autem vbi esset sic conuentum inter eos:vt pro ei⁹ labore soluatur eis de pane vino pānoz bu iusmodi:totum vel pars mercedis debite secū/dum precium commune concurrens:qz vt dicit de reg.iuris lib.o.6.Scienti z consentienti nō fit iniuria nec dolus:qō tamen intelligitur de bis q de se non sunt illicita. Nam z si quis sciens z cō sentiens soluat vsuras:fit vtiq; ei iniuria:qz con/tra ius est diuinum. Unde z iniuria est accipere vsuram.Sic etiam est in proposito:si ex illo pac to grauatur textor:quia plus mercedis debetur ei de labore suo:secundum commune iudicium artis:tamen assentit ne sit ociosus:sed aliquid lu cretur:z si parum:non excusatur setaiolus ab i/iusticia.Delinquunt autem aliqui fraudando ga belas.vel pedagia portari facientes sericum oc cultatum inter lanam vel linum vel alias mer/ces :vt non perpendatur: tenentur ad restituen/dum dictas gabelas z pedagia fraudata: primo ipsi fieri facientes:z secundo per quos facta sunt. Sed z aliquando emunt sericū ab bis:quos sci unt fraudasse gabellam.Si autez super hoc ex/tat prohibitio statuti ciuitatis:q̄ cauetur:vt nul/lus emat sericum:nisi de ipso sit gabela soluta:tē male faciunt emendo a talibus:quos sciunt frau dasse gabelas:cum contra statutum agunt satis rationabile:di.8. Que contra mores. Et cum per hoc minus iusto communi precio emant ex quadam equitate:videntur teneri de illa parte: quam minus iusto precio emunt gabele: vel illi qui emunt a communitate ipsam gabelam.

Si autem fuissent cooperati ad fraudem: puta: iuuantes eos ad inducendum in ciuitatez occulte: tenerẽtur ad totam fraudem gabele: extra de iniurijs ⁊ damnis. c. si culpa. Si autem nulla extat prohibitio per statutum: emendo a talibus ñ videntur in aliquo teneri sed solum ipsi fraudatores. Emendo autem sericuz ab his quos verisimiliter credunt fuisse furatos vt filatores vel textores aut textrices: eo modo tenentur quo ⁊ illi qui emunt rapta ab alijs. De quibus habes supra in 2ª parte ti. i. c. ō furto. Nec excusaret eos si illi dicant se iuste habuisse illud sericum: quia magister seu setaiolus tenebatur ei in tantū: quia hoc non est ei notum. Et in huiusmodi multotiens homines in hoc seipsos decipiunt. Excusarẽtur tamen ipsi textores: vel alij in hac arte operarij: quando certi sunt de hoc: puta: qz cum debeat dare. 20. ex manifesta conuentione: ⁊ ñ dat sibi nisi decem. Nec potest aliter se iuuare accipiendo ab illo. io. siue de serico: qō peruenit ad manus eius: siue de alijs rebus amotis scandal: ñ tenetur illi nec peccat: ar. di. i. ius naturale. cum glo. Caueat tamen ne se decipiat: nec ī dubio hº agat. Uẽdūt ẽt hi ad ẽminū frequẽẽ vt lanifices Unde idẽ iuris quo ad licitatiōez vł illicitatiōez contractus: seu vsurariam prauitatem qō dictuz est supra de lanificibus. Faciunt etiam permutationes frequenter cum lanificibus ⁊ retagliatoribus: in quibus cōiter grauant textores: ⁊ alios operarios suos: facientes eis dare pānum quo non egent. Unde z reuendendo multū de iusto etiam precio perdūt: vt dictum est supra.

De aromatarijs hoc

ministeriuz quo ad medicinalia vite humane cōseruationi deseruit: adesse quo ad alia ad bñ cẽ: dō autẽ multas sophisticatiōes in ea fieri ⁊ fraudes. Et in conficiẽdis medicinis alia ponūt aromata multum vetusta: vnde ⁊ virtutẽ modicam habentia: vel si non habent illa que exigunt: aliqua alia non ita conferentia loco illoz̄ ponūt Unde ⁊ infirmo parū prosunt vel forte nocent: qō cū fieret esset graue peccatum. In candelis formandis aliquando ponunt ibi oleum vel lupinos seu fabas fractas bñ maciatas: vt fit similis colorīs: existentes cere incorporentur. in speciebus cōponendis miscentes que minus valẽt plus debito: ⁊ in cōfectionibus etiam non seruãdo debitum modū. In sirupis cū parum in eis expendant: qz aque sunt distillate: corpus earuz nimium precium apponunt. In ponderibus diminutis offendunt dantes. ii. vncias eor̄: que ad pondus venduntur ꝑ libza. Et ipi cū emunt ab alijs talia: velint habere libzam ꝑ. iz. vncijs: agẽtes contra illud quod hẽtur deuteronomo. 25. c. Nō habebis in sacculo diuersa pondera maius ⁊ minus: vnum. s. in emendo aliud in vendendo Peccant in diebus festis vendẽdo non necessaria. nam necessaria: vt puta medicinas ꝑ infirmis ⁊ ipsas cōponendo ⁊ alia hi⁹ necessaria: vt ceram ꝑ funeralibus excusantur. Super quo inde ciuitates bene ordinate vt florentia: solent ꝓuidere vt aliqui ex eis teneant apothecas apertas: puta vnam ꝑ quarterio ⁊ hi⁹. Aliqui etiam ex ministris talis artis dediti gule sibi assumunt: vel socijs dant de confectionibus ⁊ similib⁹ ad comedendū. In quo tenentur magistro satisfacere: si sine consensu eius faciunt. Mendacia āt ⁊ piuria in tali arte sicut ⁊ alijs semper sunt: vt peccata: ⁊ aliqñ mortalia vitanda ⁊ reprehendenda.

De barbitonsoribus.

Et qz ad medicinalia pertinet minutio sāguinis seu flebotomia: qō opus fieri solet per barbitōsores. Ideo de eis breuiter agendū. In tali si qdem ministerio fraudes male fieri possūt. Sed ī hoc aliqui offendunt: qꝺ diebus festiuis sine aliq̄ necessitate radunt aliquos: hoc querentes. s. radi vel tonderi ob iuuenilẽ vanitatẽ vt iuniores ⁊ pulchriores appareãt: qō male potest: vt videtur excusari a mortali: cuz violẽt festū vterq̄: ar. z. q. i. notum in fi. Ex hoc āt qꝺ in sabbato vel vigilijs solẽnitatum operentur vsq̄ ad. 3. horã noctis: ⁊ vltra vsq̄ quasi ad mediã noctem ex eo qꝺ cōiter persone plus eo tempore in hoc volunt si bi seruiri: q̄ in alio. ⁊ nisi quis eo tpe laborare: vt ceteri amitteret in magna parte cōcursū personarum: vnde ⁊ lucrum: vł hoc posse tolerari: attento more generali prie in hi⁹. Quãuis enim statutum ecclesie in obseruatione cessationis ab opib⁹ dieb⁹ festis fit de vespa ad vesperã. i. sero: de cōse. di. 3. Pronūciandū. tamẽ mos prie multum hz̄ modificare inchoationẽ ⁊ terminationem festoz̄: cū ẽt habeat ⁊ tollere ⁊ instituere ipa festa: ar. de conse. di. 3. rogationes. ⁊ di. ii. in his. ⁊ precipue attento qꝺ post sero diei festi possent laborare ꝑm illud decretum. Pronūciandum. cū tamen operentur cōiter vsq̄ ad mediam noctez etiam sic videtur admittenda talis cōpensatio sero vigilie cum sero festiuitatis. Si ab officialibus ad quos spectat tale regulare: ordinaret qꝺ post primam horam noctis vel scḋam sub certa pena nullus in tali arte operaretur: melius esset ⁊ utilius: ⁊ tunc oēs tenerentur seruare. Et seruãdo nulli eoz̄ fieret preiudiciuz. In minuendo āt peccarent: si non essent ī eo periti. Super oĩa debẽt cauere: ne apothecis eoz̄ fiat ꝯgregatio iuuenum: ad malefaciendū: vt hodie faciunt plurimi.

De architectis seu edifi

catoribus hi⁹. hec ars satis necessaria est vite humane ꝑ domibus ⁊ habitatiōib⁹ fiẽdis: que nos ōfẽdãt a pluuijs ⁊ vẽtis frigoribus ⁊ caumatib⁹ vt gescere valeat hō ⁊ secrete opari q̄ expedit. Primus Cain fr̄probus legitur edificasse ciuitatem: vnde ⁊ domos geñ. 4. c. Post diluuium āt nem broth. geñ. io. c. Primꝰ tyrānus alios ad turrim edificandū Abel induxit. geñ. ii. c. vbi ꝯfusis ob

¶ barbitonsoꝝ ofiud ẽ utile. ſz ꝑm ſoſid. qz feſta cõtra franciſcum. q ſuar debẽt ſm prie ꝯſuetu

¶ architectoꝝ arte ẽ nefid. ſz ꝑm fiẽ in ſuo ofitio fraudes multas.

¶ aromatarioꝝ ofiud. pt cõ Cinfder illinfd in multis.

Titulus. ꝑ de fabris ē diffid in ofic̃ijs et in fraudib⁹.

superbiam eorum linguis: oportuit edificium imperfectum dimittere. Lata enim palatia ⁊ excessiua edificia vltra conuenientiaꝫ sui status ad ostentationem facta: deo non placent. Patriarche aũt in tẽtoriis hĩtabãt: vt abraã isaac ⁊ iacob scientes se hic nõ hẽre ciuitatẽ manentẽ sꝫ domũ nõ manufactã ĩ celis amplissimã expectare. Artẽ igr̃ hui⁹ vt licitam exercentes cauere debent a fraudib⁹ ⁊ periculosis seu ruinosis operibus magis q̃ꝫ cõtingit multipliciter. Nam si conducũtur ad operas dietim data eis mercede secũdum conuentionem: fraudem faciunt ⁊ peccant: si non fideliẽ operantur: diligentiam adhibentes prout opus requirit: ⁊ si tempus debitum subtrahunt ĩ trufis ⁊ ociositatibus ⁊ pigricijs. Si eis soluitur ex pacto ad mensuram cãnarum edificij facti: data eis omni materia necessaria a conducente fraudem committunt: si ad hoc vt plus operis faciãt: vnde plus lucrentur: non congrue laborant: sed incurie propter qõ edificium debile ⁊ ineptum redditur. 3° quando accipiunt aliquod edificium faciendum ad expensas suas: materiam oẽꝫ ponentes pro certo precio conuento inter eos: ⁊ tunc fraudem aliquando committunt: ibi. nõ ponendo calcem ad sufficientiam: vel alia opportuna: vt minus expendant pro materia: q̃ꝫ ibi haberent de suo ponere: vnde edificium non sufficiẽs redditur. Nec excusaret eos: qz si vellent ponere quod regritur: ⁊ diligenter operari valde modicum luerarentur: ita paruum salariũ inde recipiunt: qz debent ipsi in principio hoc aduertere sed hoc ideo faciunt: vt citius eis q̃ꝫ alijs op⁹ locetur. Verum est tamen: q̃ quando conductor talium percipit: q̃ minus parum lucrentur ex tali pacto: eo nõ obstante debet supplere ad competentem mercedem. Et precipue quando in tali opere superuenit casus: qui bene non potuit preuideri: ⁊ vt ille diligentius agat opus. Debet etiã cauere talis patronus ne differat mercedem soluere: quando tempus aduenit solutionis: vel diminute soluat: dando res pro pecunia: vel malas monetas ⁊ huiusmodi. His subseruiunt latomarij ⁊ cementarij: qui peccant quando lateres vel calcem non bene cocta ⁊ conditionata tribuunt: vel cum mensuras vel numerum diminutuꝫ cõcedunt: vel cum in diebus festis laborant: quando cõmode ⁊ sine magno detrimento sui ab his abstinere valent idest alijs diebus faciendo. Lapicidinarij quoq̃ bis adnectuntur: quorum aliq̃ lapides cedunt: ⁊ ad rudem formã trahunt. Alij diuersa ĩde opera exacta perficiũt. Alij statuas ⁊ figuras sculpunt. vt etiam marmorarij qui ĩ operibus suis multas fraudes facere non possũt: qz manifesta sunt opera eorum: possũt tamen nimis precium exigere sui laboris: sed si sic extimatur a peritis in arte: eis credendum est. Post pactuꝫ etiam factum de mercede si negligenter operaretur: vt citius expediret: malum esset. In hac arte periti fuerint sancti quattuor coronati.

De fabris horũ aliqui

sunt fabri ferrarij: alij carpentarij: quorum primus fuit Tubalchain: vt patet gen̄. 5. Inter fabros autem ferrarios primi in opere sũt: qui ferrum a scoria separantes ad formaꝫ masse vt virgarum adducunt. Ex inde facientes ferramẽta iumentis qui dicũtur manischalli. Qui non soluꝫ offendunt tantum in ponendo praua ferramenta pro bonis: sed etiam quia aliquãdo male ferrant: vnde iumentum efficitur claudum: quod aliquando equitanti inducit magnum damnuꝫ: quia oportet propter hoc superledere in hospitijs ⁊ expectare: vel aliam equitaturam sumere: vnde videntur teneri de tali damno quãdo per incuriam eorum hoc contingit. Isti manischalli solent se intromittere in medicatione iporũ iumentorum equorum ⁊ aliorum: quod de se licitum est: dummodo sciant artem: ⁊ diligenter exerceant sequestratis tamen omnibus incantationibus: quia hoc omnino illicitum: ⁊ iniste mercedẽ ide petunt: quia dignus est operarius mercede sua. luc. 10. c. Di aliquando solent esse mediatores ad vendendum ⁊ emendum talia animalia: tales tamen vulgariter dicũtur corzoni: qui sibi commendant ⁊ consilio ⁊ persuasione inducunt ad emendum animal defectuosum pro sano: ⁊ i precio notabiliter decipiunt plus iusto existimãtes scienter: tenentur leso de omni damno. recte autem procedendo licite recipiunt precium suę mediationis. Et isti vel alij quicunq̃ qui locant equos ad vecturam: offendunt cum commodãt equos defectuosos pro bonis. Unde conducenti sequitur damnum in persona vel rebus: vt cũ nimium de hoc precium exigunt: quia vltra cõmunẽ extimationẽ. Alij sunt fabri ferrarij facientes diuersa artificia ex ferro vel alijs metallis vt armaioli faciẽtes galeas thoraces: loricas pectoralia brachialia ⁊ huiusmodi: lãceas sagittas balistas bombardas ⁊ hi⁹. Et quoꝫ horũ oĩum potest esse licitus vsus: de se talis ars nõ est illicita: qz in bello iusto si ꝫ occidere multo magis ⁊ his vti. 23. q. 2. dñs noster. io. q. i. c. Quid culpatur. Nec obstat extra de sagit. c. i. qz illud expõit cõiter: quãdo in bello iniusto bis vtitur. Ex his ergo iustum precium petere de hi⁹ artificijs: ꝺ se non est illicitum. Sed cum manifestum est aliquod bellum esse illicitum ⁊ iniustum: tunc talibus iniuste manifeste bellantibus vendentes talia videntur cooperari peccato eorum: ⁊ precipue quo ad arma offensiua: vt gladios lanceas balistas bombardas ⁊ hi⁹. ii. q. 3. q cõsentit. forte nõ sic defensiuis tñ: vt galea thorace lorica ⁊ huiusmodi. vbi etiam dubiũ eẽt de iusticia belli forte possent excusari. Alij sũt fabri ad alia opa dediti: vt instra apta ad culturam vomeres sappas vãgas sarculos falces secures: ⁊ hi⁹. Alij ptinentia ad coquinam: vt cachabos patellas vrceolos tripodes calderias catinos ⁊ huiusmodi.

Alij pertinentia ad fabricam vel carpentariã: vt malleos ĩcudes forcipes terebra serras leuigas ascias celtes ⁊ hi⁹. Qui oēs fraudē facere possunt in faciendo opera debilia ꝓpter malam materiam vel nimio precio vel diminuto pondere.

De carpentariis seu lignaiolis:

hi in faciendo ligna incidere ſm augumentum vel decrementum lune sine alia obseruatione dierum non peccant: qz cum luna vt ꝑpinquior planeta multum influat in corpora ĩferiora ſm rationem naturalem est: q̃ potius incidantur: cum luna est in decremẽto q̃ in augumẽto: Jn faciendo autem diuersa opera ex lignis licitum est ex tali exercitio lucrum expetere scõz q̃titatem laboris: ⁊ industriam operis ⁊ morez patrie: sed fraude vtuntur cum ligna parum durabilia tradunt ꝓ solidis: ⁊ diu permansuris. Ex his aliqui tharsias seu tharsiata lignamĩa faciunt: qõ magis pertinere videtur ad quendam ornatum seu ostentationem q̃ ad vtilitatẽ. Qui vero ligna secant cum multum laborant: digni sunt mercede bona fideliter operando: huius artis fuit Joseph Marie sponsus. Dicit enim Chrysostomus in sermone de epiphania: q̃ fuit carpentari⁹. Ad hoc gen⁹ ministerij spectat galeas facere naues ⁊ nauiculas ⁊ alia per que nauigatur. qõ op⁹ multum est vtile ⁊ necessarium humane cõuersationi ad negociandum. Qui tamen ista operarentur ꝓ eis quos vti ad pirreriã sciunt velle ideſt ad predandum quoscũq; per mare vel ad deferendum ipsas sarracenis: grauiter peccarent qz cooperarentur in malo. Marinarij autem ⁊ alij qui sunt ductores taliũ lignorum per mare: scienter vtiq; peccant mortaliter: cũ sciunt ad p̃dam seu iniustũ bellũ se duci: vel vtiq; sũt excõicati cũ deferunt victualia ad terras infidelium: vt habes in. z. ti. de excõi. alias ⁊ opus licitum ⁊ merces licita. Et cum sustineant ibi immẽsos labores ⁊ pessimam vitam: tamen dimittere nesciunt tale exercitium ⁊ ita periculosum: nec tenẽt dimittere. Et cõiter sunt homines pessimi blasphematores frequentes dei ⁊ sanctor: ⁊ sine aliquo dei timore: in periculis tamen videntur ad deum deuotissime recurrere: quos etiã deus mirabiliter iuuat: sed timore seruili magis q̃ amore filiali: apparet eos moueri: cum quasi semper ad vomitum reuertantur: ⁊ nõ curantes de deo ⁊ salute sua. De piratis ⁊ penis illorum habes supra ĩ secunda parte ti. de auaritia. c. de furto. ⁊ in. z. ti. de excõmunicatione. ibi vide diffusius ⁊ clarius.

De artificibus circa

scripturas ⁊ picturas ⁊ chartas: quidaz faciẽtes bombicinas: qui dicunt chartarij: nõ valent cõmittere multas fraudes: qz cito appareret defectus charte vel de ruditate ei⁹ ⁊ grossicie: vel de insufficientia cole. Unde aliquando attramẽtum non seruat: sed diffunditur fugando. Chartas ãt facientes de pergameno seu pellibus animaliũ qui dicuntur pellicani: plures fraudes committere valent: que non cito deprehendi possunt sed in processu: vt cuz littera extinguitur: qõ ex parte etiaz scriptoris ⁊ attramenti prouenire potest cum ipse scriptor nesciat gumare sufficienter attramentum: vel cum est recens ĩmediate scribit vel magis ex defectu siccitatis talium chartarum vel rasure. Et qz ex hoc sequitur notabile dãnũ libris: ideo cum hoc perpendũt: grauiter peccãt. Et similiter qui dicuntur chartularij: qui huiusmodi chartas reuendunt: cum sciunt illos defectus: extra de iniu. ⁊ dã. c. fi. ⁊ nihilominus vt vendant multa mendacia dicunt ⁊ raro tenẽt qõ ꝑmittunt grauiter peccãt. Jn ligando libros etiaz chartularij frequentius operantur: qui diligẽter agendo digni sunt mercede sua competenti. Oẽ enim chartas emptas ab alijs de bombice: vt pergameno reuendant maiori precio: dũmodo moderato non est de se illicitum. Solent ⁊ esse mediatores ad emendum vel vendendum libros ꝓ alijs. Et q̃ ꝓ tali opere mediationis moderatum lucrum querant: non est iniustum. Sz si defectuosum librum sciunt vt multum falsum ⁊ tñ procurãt dari precio: ac si dfectũ ñ hẽret cõmẽdãtes ꝑ bono peccãt ⁊ tenẽt ad satisfactionẽ: cũ scienter decipiunt emptorẽ. Jdẽ si faciũt emere vltra iustum precium contra conscientiam suam: vel vendere longe minori precio: ⁊ si maiori precio vendunt: q̃ quod petebat: vel intendebat dominus libri: ⁊ illõ plus sibi retinẽt fures sunt ⁊ latrones ⁊ tenentur ad satisfactionem

Scriptores vero librorum in multis offendere possunt. Et primo cum scribunt cum multis falsitatibus vt solent ex quo liber quasi nihil valet

2° cum precio statuto certo ꝓ charta qualibet vel sexterno aut quaterno faciũt lata spacia linearum vel litterarum: vt cito chartas impleãt vel cum ex festinantia non ita competentem litteram faciunt. Offendunt etiam cum diebus festis scribunt ꝓ lucro. Uiolant enim festum: qõ ecclesia precipit celebrandũ: in cessando ab operibus seruilibus seu manualibus: quale est tale opus de conse. distin. z. pronunciandum. Uide etiam de hoc supra in secũda parte ti. de ac. c. de negligentia. Pictores non solum secundũ quantitatem laboris: sed magis secundum industriã ⁊ maiorem peritiam artis de salario sui artificij magis vel minus rationabiliter postulant sibi solui. Qui in hoc offendunt: quando formãt imagines prouocatiuas ad libidinem: nõ ex pulchritudine sed ex dispositione earum: vt mulieres nudas ⁊ huiusmodi. Reprehensibiles etiam sunt cum pingunt ea: que sunt contra fidem: cum faciunt trinitatis imaginem vnam personam cum tribus capitibus: quod ẽ monstruz in rerum natura: vel in annuntiatione virginis paruulum

puerum formatum scilicet iesum mitti in vteruz virginis: quasi non esset de substantia virginis: eius corpus assumptum: vel paruulum iesuz cũ tabula litterarũ: cum non didicerit ab homine. Sed nec etiam laudandi sũt: cũ apocrypha pingunt: vt obstetrices in ptu virginis: Thome apostolo cingulum suũ a virgine Maria in assumptione sua ꝓpter dubitationẽ eius dimissũ ꝛ hi⁹. In historijs etiam sanctoꝝ seu in ecclesijs pingere curiosa: que non valẽt ad deuotionẽ excitãdã sed risum ꝛ vanitatẽ vt simias canes ꝛ insequẽtes lepores ꝛ hi⁹: vel vanos ornatus vestimẽtorum superfluum videtur ꝛ vanũ. His herẽt miniatores librorꝝ siue cum calamo: siue cum pennello: quibus etiam competit ꝑmiuz de laboze suo. Offendũt ꝛ ipsi si diebus festis hoc agũt: vel quando nimiũ ꝑcium exigunt: ꝛ maxime cũ nõ bona tẽperamenta in colozibus mittunt ꝓpter qõ cito delentur de libzis: vel quãdo vt cito expleant: nõ diligenter faciunt: qñ neqꝫ firmatum ẽ pactum de tanto ꝓtio.

ꝓ mimicoꝝ ostiũt ẽ lintd. et ꝓt fieri lintd ꝓhibẽt histriones.

De ministerio musico/

rum in cantando ꝛ pulsando. Et cantus quidem firmus in diuinis officijs a sanctis doctoribꝰ institutus est: vt Greg. mag. ꝛ Ambrosio ꝛ alĩ. Biscantus autem in officijs ecclesiasticis quis adinuenerit ignoro. Pzuritui auriuz vꝫ magis deseruire cꝫ deuotioni: cꝫuis pia mens ẽt in his fructum referat audiendo. Qui tamen huic operi ĩsistunt: videant ne dum blanda vox queritur: congrua vita negligatur: ꝛ deum irritet contra se: dũ populum delectat: vt ait Grego. di. 92. in sancta. Cõmuniter tamen tales solent esse leues ꝛ dissoluti. Pzecipue aũt redarguendũ est in officijs diuinis: ibi misceri cantiones seu ballatas ꝛ verba vana: contra qõ etiã Hieroꝰ inuehit: di. 92. cantãtes. Sz ꝛ pulsatio ozganoꝝ vel alioꝝ instrumentoꝝ ad diuinam laudẽ initiuz virtutis habuisse a prophetа dauid: qui non solum cantozes instituit in cultu templi seu tabernaculi: sed ꝛ ipe etiã ante archã domini pulsabat in psalterio vel ozganis: vt habetur. z. Reg. 6. ꝛ ĩ ps. vlt. Laudate eũ ĩ tympano ꝛ choro: ꝛc. pulsare ergo ĩ ozganis vl' alijs ad dei laudem: non est ꝓhibitũ: ꝛ iuste recipiunt salariũ pulsantes: tamen pulsare ballatas: vt frequẽter fit: valde detestabile est: de hoc etiã habes supza in. z^a pte ti. de superbia. c. de curiositate. Laici vero extra diuina officia pulsantes diuersa instrã musica: vel in nuptijs vel in cõuiuijs dñoꝝ: vt tibias bifferos vel alia instrumenta vel alia ob recreationem: cõdẽnari non possunt de re illicita. Unde ꝛ certo ꝑcio conduci possũt. ꝛ similiter cantantes siue laudes in ecclesia siue historias palatinoꝝ: vel alia dummõ honesta ꝛ locis ꝛ temporibus debitis obseruatis cum alijs circũstantijs: ita qꝫ per hec diuina officia non negligantur. Audire autem cantus mulierum periculosum est: ꝛ ad lasciuiam incitatiuũ ꝛ ideo cauendum. Histrionatus ars qz deseruit humane recreationi: que necessaria est vite hominis sm Tho. z^a z^e. 168. ar. 3. in R. ad. 3. de se ñ est illicita. Unde ꝛ de illa arte viuere non est ꝓhibitum. Ita tamen qꝫ fiat obseruatis debitis circũstãtijs locoꝝ temporum ꝛ personarum. Non enim decet clericum talia exercere: de conse. di. 5. Nõ oportet. nec in ecclesia nec in tempore penitẽtie vt. 40. me. ꝛ qz representationes que fiũt hodie de rebus spiritualibus miscentur cũ multis iocu lationibus ꝛ truffis ꝛ lartis: ideo nõ cõgruit eas in ecclesijs fieri: nec ꝑ clericos: extra de vi. ꝛ ho. cleri. c. cum decorem. Sed cum histriones vtuntur indifferenter tali exercitio ad representandũ etiam turpia: vel vituperandũ ꝛ irridendum personas spirituales: vel sacramẽta ꝛ diuinum cultũ vel miscentur ibi superstitiones vel periculuz vite: vt tendere arcum super funem ꝛ hi⁹ illicita est ars: ꝛ eam oportet dimittere. Et de tali intelligitur de conse. di. z. c. ꝓo dilectione. Et peccatum est talia aspicere: ꝛ talibus ꝓ illo ope aliquid dari: vt dicit Aug⁹ di. 86. donare.

De agricolis seu labo/

ratoribus terre. ars quidẽ licita ẽ ꝛ opus necessarium vite humãe. Unde ꝛ primo parenti dictum fuit in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Gene. 3. Et noe vir agricola plantauit vineaz pⁿ diluuium. Ben. 9. Et cum terras ꝓprias laborant fraudes in suis cõmittere non valent: nisi ĩ vendendo fructus suos: vel nimio ꝓtio vl' diminutis mensuris: vel viciatas ꝓ bonis. Sed tanta ẽ hodie astutia ꝛ subtilitas hominum: vt potius ipsi decipiantur ab emptoribus in eo. s. qꝫ emunt ab eis necessitate ducti fructꝰ: ꝛ qz anticipant tempus fructuuz in soluendo ꝓ minoꝝ ꝓtio emunt: qõ ptinet ad vsurã quantũ ad emẽtẽ de hoc tamẽ habes plenius in. z. parte t. i. c. õ vsura. Si autẽ laboratãt terras alioꝝ vl' ad medietatem: vel ad affictum: primo modo solẽt offendere in non respondendo patronis suis integre de medietate. z^o mõ pñt offendere nõ habendo diligentiam debitã circa possessionem ipsam: sz magis ad vtilitatẽ suã in ꝓiudicium patroni. Qõ aũt plus redderent fructuz cultoꝝ patronis ratione mutui eis facti vsuram saperet: qõ esset vitium patronoꝝ. Si autem tenent animalia ad socidam: potest ibi esse peccatum vsure vl' iniusticie: secundum varium modum dandi: de quo supza hẽs in. z. parte ti. i. c. de vsura in socidis. Sed hoc vitium magis accidit in dantibus ad socidam: cꝫ in comitatiuis accipientis. Et siliter de bobus cum quibus colunt terras vl' suas vel aliorum: aut etiam patronoꝝ: ꝑ quo dãt certam quantitatem frumenti locantibus ipos: ꝛ cum pacto participandi lucrum ꝛ damnũ locatoꝝ ꝛ conductoꝝ ꝓ medietate: de quo etiaz ibi habes. Insuper ꝛ cum animalibus offendũt qñ ex negligentia ꝛ multo peius ex certa scientia vl'

ꝓ organoꝝ pulsatu in ecclĩs di est lintd.

malitia permittunt aialia ipsa depascere in agris seu bladis alienis: vnde ⁊ ꝑimos dānificant: in quo tenentur ad satisfactionē. Et cum aialia ipa vitiata vendūt ꝑ sanis non diminuendo de ꝓcio ſm quantitatem defectus: non sunt immunes a peccato ⁊ satisfactione persone lese: ꝓcipue cū notabile sequitur dānum emptori. Offendunt et cum decimas non soluunt ecclesijs saltim ex more patrie: totus vel partem in quo tenentur ad restitutionem ecclesijs de subtractis. Sed ō materia decimaꝝ qūo homines teneantur vel excusentur: habes diffuse in secunda ꝑte ti. 4. c. de retentione decimarum. Uacantibus autem ecclijs quaꝝ sunt parochiani de bonis ecclesie seu sacerdotis ipsius aliqñ accipiunt ⁊ distrahunt ⁊ dissipant in comedendo ⁊ bibendo. Logūt etiā ipos sacerdotes suos seruare quasdam abusiones: vt in diebus resurrectionis vel natalis vel alteri⁹ festiuitatis dent eis notabilem quantitatē panis: ac ēt vini ad bibendum vsq; ad ebrietatē. In ecclesijs ipsis aliquando tripudiāt: ⁊ chorcas ducūt cum mulierib⁹. Quidā autē illoꝝ vadunt ad piscationem: que ars de se non est illicita. Offendunt tñ cum hoc faciunt diebus festis. i. ꝓpter cupiditatē capientes pisces ⁊ vendentes: eo ꝙ cōtra illud ꝓceptū faciunt: opus seruile non facietis: exodi. 20. c. Secus si cā recreationis vel vt habeant aliquos pisciculos ad comedēdū. Si tamen ꝓpter hoc nō dimittunt auditionem misse ⁊c. Quoniā furantur adinuicem pisces tenentur ad restitutionē. Itē deuastant aliquādo aggeres ꝑ diorum aliorum: ⁊ quandoq; ipsa prædia vnde tenentur ad dānum: vt habes supra in secūda parte ti. 2. de restitutione. Diebus festis parus vacāt diuinis ⁊ auditioni integre misse: sed ludis vl' in tabernis ⁊ contentionibus ante ecclesias. In ipsis diebus festis deserunt in iumētis blada vina vel alia patronis: per quod violant festa: nisi maxima necessitate ducantur: nō valentes aliter viuere. De facili blasphemant deū ⁊ sanctos. Maledicunt irati aialia sua bruta. Mendacijs ⁊ periurijs pleni sunt. De foznicationibus ⁊ sodomijs non faciunt sibi conscientiā. Plurimi eorum nō confitētur ānuatim ⁊ multo pauciores cōmunicant: falso extimantes se nō debere cōmunicare: nisi cū senescunt: vel ad mortem infirmantur. Familias suas paꝝ instruūt in moribus fideliū. Penitentias iniunctas a cōfessoribus: ⁊ vota facta frequēter dimittunt. Incantationibus vtuntur in se: ⁊ in iumentis suis: de deo vel sua salute nil cogitant. Et cum cōiter sint ignorantes ⁊ parum curantes de aīa sua: ⁊ obseruatione mandatoꝝ dei: que nesciunt: hoc est ꝙ adiuuat eos' duci ad perditionē per viaꝝ latā viciorꝝ ignorantia ⁊ incuria parochialiū suoꝝ cum cōscia mala: qui nō curantes de oūibus sibi cōmissis: sed de lana ⁊ lacte non eos instruūt in predicationibus confessionibus ⁊ priuatis, monitionib⁹: sed cum cōi erroꝛe eoꝝ transeuntes, corruptelas sequūtur eoꝝ non corrigentes eos de vitijs eorum ꝓpter qō contingit bestialiter viuentes aliquando bestialiter moriantur.

Titulus. 9. de statu iudicum secularium ⁊ ecclesiasticorum. La. ꝑmum quibus modis puertatur iudicium ⁊ de muneribus. Sermo.

Eati qui custo

b diunt iudiciuꝝ ⁊ faciunt iustitiam in omni tēpoꝛe. ps. 105. Actus iudicij ⁊ auctoritas iudicādi est quedā potestas delegata seu collata hominibus a deo: qui in hoc tenet locum ⁊ vices dei. Unde in iudicando in quātum possunt debent eum imitari. Unde deutero. ꝑ. Quod iustum est iudicate: dei enim est iudiciuꝝ. Nam ⁊ de suis iudicijs ipsi iudici deo rōnem sē reddituri: ⁊ ſm qualitatem eoꝝ gl'am vel penaꝝ recepturi. Propterea dicitur sapien. 6. Discite iudices finium terre ꝓbere aures: vos qui continetis multitudines: ⁊ placetis vobis ī turbis nationum: qm̄ data est a dño ptās vobis: ⁊ virtus ab altissimo: qui interrogabit opera nostra: ⁊ cogitationes scrutabitur: qm̄ cuꝝ essetis ministri regni eius: non recte iudicast⁹: nec custodistis legē iusticie: nec ſm voluntatem dei ambulastis: horrende ⁊ cito apparebit vobis: qm̄ iudiciuꝝ durissimum fiet his: qui ꝓsunt: deest dānatio ⁊ puni tio grauissima iudicibus male iudicantib⁹ ⁊ iniuste. Et paulopost subditur. Qui custodierint iusticiam iuste iudicabunt: deest ſm opus bonum eorum remunerabuntur. Quia enī opus excellēs ⁊ laboriosum valde bene peregerunt: magno ꝑmio coronabuntur. Dicit̄. n. Mat. 25. Ibunt iusti in vitam eternā: ⁊ hic in ps. Beati qui custodiunt iudiciū ⁊c. Ubi ēt aīaduertendū: ꝙ quātus apud vulgares iudices dicantur doctores iuris: tñ, ꝑpe loquēdo debent dici tales iurisperiti. Ex iudices sunt quinq; bñt in aliqua materia iudicare ciuili vl' crimīali: siue sint ordiarij suū subdelegati siue arbitri: siue dicantur dñi siue ptātes ⁊ capitanei siue ꝑores siue officiales siue cōsules alicuius artis siue rectores vniuersitatis ⁊ hi⁹. Unī Isoō. ety. 20. li. Judex dicitur qz ius dictat ꝑ lo suū qō iure disceptet. Jurgāt disceptare: ē iuste iudicare: vt habetur. 23. q. 2. iustum. vnō ⁊ domin⁹ deute. 16. dixit. Judices ⁊ magistros constitues in oībus poꝛtis tuis: vt iudicent ꝑ lm iusto iudicio. Antiquitus iudices mozabantur in poꝛtis ciuitatū ad iudicandum: ⁊ iō dicit ī poꝛtis tuis. Debent ergo iudices deum imitari: cuius sunt ministri: de quo ait idem' ps. 7. Deus iustus iudex foꝛtis ⁊ patiēs: nūquid irascitur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis gladium suū vibrabit: arcum tetendit: ⁊ parauit illum: ⁊ parauit in eo vasa moꝛtis vbi. 8. notantur cōditiōes iudicis. Est primo deus iudex iustus omnem virtutem in se

K

¶ Judex hūāg · q̄ sorm̄ se p̄ſ̄ judm dnm̄ · i · deo ·

habendo ⁊ p̄o meritis vnicuiq; retribuēdo: deu tero. 32. Deus fidelis ⁊ absq; vlla iniquitate iust⁹ ⁊ rectus. Thob. 20. Justus es dñe ⁊ oīa iudicia tua iusta sūt. cuius enim occulta sit nobis iusticia dei in suis iudicijs: tamen vt dicit Aug. Nos ⁊ si rōne facti ꝓfunditatem iudicij eius penetrare nō possumus: manifeste tamē scimus: ⁊ verum esse qđ dixit: ⁊ iustum esse qđ fecit. 23. q. 4. de tyrijs. Sit ergo iudex iustus in se: vt nulli subiaceat vicio grauī. Justicia enim ſm philosophum lib̄o ethicor̄ est oīs virtus. Et vt ait Aug. Oīs virtus patitur detrimentū ab vno vitio. Dinc Ambr̄o. ait super. Beati īmaculati. Judicet de alteri⁹ erroze: qui non h̄z: qđ in se ipso condēnet. Judicet ille qui non agat eadez: que ī altero putauerit puniēda: ne cum de alio iudicat: in se ferat ſnīam. 3. q. 7. c. iudicet. Et Ḡrego. in li. mor. tractās illō qđ ait Christus de adultera. Jo. 8. Qui sine peccato est vr̄m p̄mus in illā lapidem mittat. Dicit ad aliena peccata punienda ibāt: ⁊ sua reliq̄bant Reuocentur itaq; intus ad consciam vt ꝑ̄a corrigant: ⁊ tunc aliena reprehendant. Et subdit figuram de filijs israel bellantibus contra tribum beniamin ī vltionē sceleris gabaonitarū: q̄ p̄us ipsi purgati per plurimā stragem de suis: postea digne illos ꝓstrauerunt: Josue. 7. ⁊ 10. c. Nō tñ potest subditus iudiciū sui superioris recusare: q̄tūcunq; sit prauus: dum toleratur ab ecclia. 8 q. 4. nōne. Ut iust⁹ āt iudex reddat vnicuiq; ius suū: sicut deus facit dicens. hiere. 17. Ego dominus scrutās cor ⁊ probās renes: qui do vnicuiq; iuxta viam suam. ⁊ ſm fructum adinuentionem suaz. 2° deus iudex est fortis. i. potens ⁊ constans in exibendo qđ dz. Nec enim munere cuiusq̄ vel precib⁹ flectitur: vt a veritate deuiet: q nullius auxilio indiget: sapientie. 6. Non enī subtrahet personā cuiusq̄: nec verebitur magnitudinem cuiusq̄: hester. 9. Non est qui resistat maiestati tue. s. dei: ita ⁊ iudex debet esse fortis ⁊ constās ad faciendū iusticiā: nec flecti tiore vel amore cuiusq̄: vnde dr̄ eccesi. 7. Noli velle fieri iudex: si non vales virtute. i. fortitudine irrūpere iniquitates malor̄. Nō enī excusatur a peccato grauissimo iudex pilatus: qui non volūtari⁹ sed quasi inuitus dedit iniustam ſnīam mortis ꝓtra xp̄m: quem in iudicio nouerat īnocentē: ex eo q̄ timuit incurrere indignationē cesaris. Jo. 19. q̄ iudei dixerunt: si hūc dimittis non es amicus cesaris. 3° iudex debet eē patiens in sufferendo. Sicut ⁊ deus iudex patiens est. non enim subito punit: sed patienter expectat peccantes: vt aliq̄ resipiscant: ⁊ boni efficiāt. Et q̄uis de hoc scādalizantur de tanta patientia dei: ⁊ ipsū maledicant vel blasphemant homines: non ꝓpterea dimittit patientiam suam: q̄ inde nouit seq multa bona: vnde dr̄ eccl̄ia. 18. Etenim q̄ non ꝓfertur cito cōtra malos ſnīa: absq; vllo timore filij hoīum perpetrant mala: attamen ex eo q̄ peccator centies facit malum: ⁊ per patientiā sustenta

¶ Judex dz eē q ſnīa · et nō a q̄nte deuiare q̄ multo interesse n̄ ꝓp̄ amor̄ ꝓs.

¶ Judex dz eē pacīs.

tur. s. a deo: ego cognoui: q̄ erit bonū timentib⁹ deum: q̄. s. videntes dei patientiā ⁊ misericordiā magnaz cōfidunt de sua misericordia erga eos: et q̄ boni interim exercentur in gr̄a per ꝓsecutiones malor̄: tum et q̄ tales mali conuertunt̄ aliquando ad deum: ⁊ multa bona postea faciūt illis. Si deus non patiēter tolerasset. Saulū persequentē x̄pm: non habuisset paulū ꝓdicantem eum: ⁊ plus oīb⁹ laborantē ꝓ fidelibus. Ita ⁊ debet iudex ⁊ patiens esse. Augu. in regula de ꝑlato. qui iudex est ait. Patiens sit ad oēs. Non enim semper oīa sibi nota crimīa dz punire: nisi manifesta in iudicio. Haz vt dr̄ di. 32. erubescāt. Occultor̄ cognitor ⁊ iudex est deus. Que etiaz nota sunt: sed puniri sine magno scandalo ñ possunt: patienter dz ferre: vt bētur. di. 50. vt constitueretur in fi. Patienter singulorum cās audire. Et si aliquando insurgunt hoīes ad murmurādum detrahendū ⁊ vilipendendū iudicē: q̄ positi sunt: vt signuz ad sagittā: cum nō possint omnib⁹ placere patiēter dz ferre. Unde poeta Ouidius de tristibus. Si quotiens peccāt hoīes sua fulmina mittat. Jupiter exiguo tempore sol⁹ erit.

4° debet esse iudex tranquillus in discutiēdo ⁊ diffiniendo cās: sicut ⁊ de⁹ sine ira iudicat ⁊ cū sūma tranquillitate. Unde dicit p̄s. 5. nunqd ira/scitur per singulos dies. q. d. non cum tamē p̄ singulos dies multi ꝓuocent eū ad iram ꝓpter scelera sua: ꝓpter qđ dr̄ sapientie. 12. c. Tu autē dña tor virtutis cū trāquillitate iudicas: ⁊ cū magna reuerentia disponis nos. Docuisti autem pp̄lm tuum per talia opera: q̄n iustum oportet eē ⁊ humanum. Nec est contra id qđ dr̄ in alio p̄s. l. p̄s. 6. Dñe ne in furore tuo arguas me. s. iudicando. Nam ira dei nō est concitati animi furor vt i hominibus: sed iusta supplicij cōstitutio. Rogat eū ergo ꝓpheta: vt non iudicet eum ſm rigorez iusticie quo meretur puniri: sed ſm mansuetudinē misericordie sue: ita ⁊ iudex oīo dz sibi cauēr ab ira. Nam vt ait Jacob⁹ in canonica epl̄a. i. c. Ira viri iusticiaz dei nō operatur: que verba tractās Beda ait: q̄ qui iratus in aliquē ſnīam ꝓfert: ⁊ si ille q̄tum ad se iustam reportet sententiam. Iste tamen qui nō amore iusticie: sed liuore odij sententiam dedit in eum: iusticiam dei: in quam perturbatio non cadit: non imitatur. binc ⁊ Grego. ait Restringēda est sub rōne potestas: negd agendum prius q̄ concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustum putat omne qđ fecerit. ii. q. 3. illa ꝓpositorum. Ambr̄o. etiā sic ait. Ira etiaz īnocentes ad crimen adducit: quia dum plus iusto iraſcimur ⁊ volumus aliena coercere peccata: grauiora cōmittimus. q. e. Et loquitur ibi Ambr̄o. de patrono ioseph: qui cum ab vxore sua falso fuisset accusatus: q̄ voluisset eam cognoscere: nimis credulus ⁊ ex hoc turbatus iniuste iudicauit eaz ad carcerem. Unde ⁊ iura statuerunt iudicem in ꝓferendo sententiam debere sedere: ad iudicādū

¶ Judex dz ab ira cauē in judicando.

Nonus.

¶ Iudex dz eē rigidꝰ. ut hēat nomē iuxta a ꝓphz.

mentis tranquillitatem. 5º debet iudex eē rigidus: in minas inferendo: sicut deus iudex minat peccatoribus: per ꝓphetas per flagella: vnde dicit. Nisi conuersi fueritis. s. a vitijs ad deum: gladium suum vibrabit sue vltionis comminando Isai. i. c. Si nolueritis audire ait dominꝰ me ad iracundiam prouocaueritis: gladius meus deuorabit vos. Et hiere. 18. Repēte loquar aduersus gentem ⁊ aduersus regnum: vt euellam destruam ⁊ disperdam ait dñs scilicet comminando: ⁊ si penitentiā egerit gens illa de peccato suo: agā ⁊ ego penitentiam de malo quod cogitaui facere illi. Exemplum patet in niniuitis qbꝰ dictum fuit per ionam ex parte dei. Adhuc quadraginta dies ⁊ niniue subuertetur. Jone. 3. c. Et qz ad vibrationem huius gladij ideſt comminationem huius punitionis conuersi sūt: deus reuocauit sētentiam: sic iudex cum iudicat in ciuilibus inter partes: vt conuertantur ad pacem: debet vibrare gladium ostendendo dispendia litigiorum: piculum ex vtraq; parte cōdēnationis cōtra vtrū q;. Si in criminalibus debet vibrare gladium. i. comminationes facere ⁊ reo ⁊ actori ⁊ testibꝰ ꝓ veritate habenda. Sicut salomon: cum fecit iudicium inter duas meretrices litigantes de filijs vbi ad inueniendū veritatem dixit. Afferte mihi gladium ⁊ diuidatur cē. 3. Reg. 3. c. Et vere ⁊ iuste iudicauit inueniens veritatem. Debet quoq; iudex adducere comminationes ad graues penas in transgressores legum: ⁊ ad terrorem aliorum inferre: precipue cū multis crassantibꝰ opus est exēplo: vt dicit lex: ⁊ seruauit iudex moyses ex dei mandato ad mortem condēnās ligna sabbato colligētē: vt patet nūeri. 15. c. Debet. 6º iudex esse equꝰ in decernendo ideſt seruare equitatem: que est seueritas iusticie misericordia tēperata: ad quā debet semper iudex attēdere: qō xp̄s deus obseruat. Isai. ii. Judicabit in iusticiaz pauperes: ⁊ arguet in eqtate. he due res. Ait cassiodꝰ super psalterium. s. misericordia ⁊ veritas. i. iusticia in oī iudicio dei coniuncta sunt. Et in harum coniunctione consistit equitas. Et hoc est: qō ait ps. arcum suum tetendit: arcum. s. iudicij. Sic aūt tenditur arcus seu balista. Luz enī in eo fit chorda mollis: que significat mīam: ⁊ lignum durum ⁊ rigidum signans seueritatem iusticie: in tensione chorda mollis flectit lignum durum: aliquātulum erga se. Sic in iudicio dz dulcedo misericordie tēpare rigorē seueritatis. Abacuch. 3. Luz iratus fueris iuste. s. puniēdo mīe memor eris. s. tu deus castigando citra condignuz. Ita ⁊ iudex debet equitatem seruare miscendo oleum cum vino in vulneribus sautiati. Quod docet Greg. in li. mor. d. Omnis qui iuste iudicat: stateram in manu gestat: ⁊ in vtroq; penso iusticiam: ⁊ mīam portat: sed per iusticiam reddit peccatis sententiam: per mīam peccati tempat penam: vt iusto libramine quedam per equitatem corrigat: quedam per miserationez indulgeat: qui dei iudiciū oculis suis semper timens ⁊ tremens in omni negocio formidat: ⁊ ne de iusticie tramite deuians cadat: hec ille: ad hoc facit illud qō dicit Grego. di. 45. disciplina. Debet. 7º iudex esse maturꝰ in discutiendo: vnde dicit parauit illum. s. arcum. s. ad sagittandum. i. ad diffiniendum. Et ista ꝓparatio est diligens inuestigatio: ⁊ obseruatio eorum: que requiruntur ad iudicij rectitudinem. Dominus iudex iustus: qz ei omnia sūt nota: nō eget aliqua informatione in suis iudicijs: nec potest errare: sed iudicium hominum: qz ex informationibus aliorū ꝓcedit: errare potest. Unde dicitur extra de sen. excom. c. a nobis. q; dei iudicium nec fallit: nec fallitur: sed iudicium ecclesie ⁊ fallit ⁊ fallitur. Cum tamen facit iudex diligenter que debet: subtiliter inquirēdo ⁊ seruādo debitum ordinem: ⁊ si erret excusatur. Et ꝓptereā ne iudices sint leues: vel precipites in iudicādo deus ipse qui omnia nouit: noluit pessima opera sodomitaꝝ iudicando condēnare: nisi ꝓius per angelos in forma humana destinatos manifeste deprehenderet eoꝝ scelera. Geñ. 19. ⁊. 2. q. i. deus oīpotens: vbi dr̄. Mala audita nullum moueāt: nec passim dicta absq; certa probatione credantur. Sed ipse deus incarnatus quesitus a scribis ⁊ phariseis: vt iudicaret adulteram: ꝓius inclinans se digito scribebat: in terra. Et sollicitatꝰ ꝓ responsione dixit. Qui sine peccato est vestrum: primus in illam lapidem mittat: ⁊ iterum se inclinans scribebat in terra: demum ream absoluit: qz non erant idonei accusatores. Jo. 8. habetur. qō tractans Grego. in li. mor. ait. Jn hoc nos typice instituit dñs: vt cum quelibet proximorum errata conspicimus ñ hec antea reprehendēdo iudicemus: q̄ ad conscientiam nostram reuersi humiliter digito discretionis solēniter exculpemus: ⁊ quid in ea conditori placeat: qō̄ue displiceat examinatiōe dirimamus. Idem Grego. ii. q 3. sic ait. Sūmopere precauendum est vt rectores ecclesie: ⁊ qui publica iudicia exercent in dictandis sententijs: nulla leuitate vel furore ducti sint precipites. Sed causis ꝓius diligenter ventilatis: cum res que ignorabatur: pleniter ad noticiam peruenerit: tunc diuina ⁊ humana lex resoluatur: ⁊ fm q; ibi constitutum est: remota ꝑsonarum acceptione diffinitiua proferatur sn̄a. hic est q; moyses querelas populi ad dñm semp tabernaculum ingressus referebat: ⁊ iuxta qō dñs imperabat iudicia proponebat hec ibi. Et vt dicit Augu. q. ea. Quanuis vera sint quedam tamen iudici non sunt credenda: nisi certis indicijs demonstrentur. 8º ⁊ vltimo debet iudex sn̄az ferre condēnationis quo ad reos. Et hoc est qō dicit: Jn eo parauit vasa mortis. i. instrumēta punitionis. Sic deus iudex in suo iudicio peccatores condemnat. Deutero. 32. c. ait. Si arripuerit iudicium manus mea reddam vltionem hostibꝰ meis. Et qualem ibi declarat ignē. s. afflictionis succensus est in furore meo: ⁊ ardebit vsque ad

¶ Iudex dz eē manꝰ in dispensādo tāq; et ministrandas māp. et nō semper determinare.

¶ Iudex dz nocentes odīpnare. et ymocentes saluare.

¶ Iudex dz eē equus in distribuēdo.

inferni nouissima.i.hic incipiet:⁊ in ifernō dura bit: deuorabitq; terram.i.reum peccatorez terrenum cū germīe suo.i.operibus suis. Sic iudex sicut soluere dz innocētes:ita cōdēnare reos:nec mala dimittere impunita. Dum.n. vni parcitur indigno:ait amb.ad ꝓlapsus contagium prouocat vniuersos. Facilitas.n. venie inocenti viam prāt delinquēdi.23.q.4.ē iniusta. Nec penas ōbitas debet iudex relaxare minuere mutare vel aggrauare nisi ex rationabili cā:⁊ si habeat potestatē. Nam vt ait amb.super ps. Beati imaculati. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit:⁊ domestice ꝓprie voluntatis:sed iuxta leges ⁊ iura ꝓnūciat Scitis siquis iuri obtemperat:non indulget ꝓprie voluntati:nihil paratum vel meditatū ō domo sua refert:sed sicut audit ita iudicat:⁊ sicut se habet natura decernit:obsegtur legibus:non aduersatur:examinat cause merita:nō mutat. Discite iudices seculi quem in iudicando tenere debetis affectum:quā sanctitatem:quam sobrietatem:quā sinceritatē:hec ille.23.q.7.iudicet. Refert pe.de pa.in.4.scripto sniarum de quodaz iudice pagano:qui fuerat iustissimus in iudicando cauens sibi ab omni iniusticia:q̄ cuius mortuus fuerit in ifidelitate:tñ preseruatus fuit per longissima tpa a condēnatione infernali. dcmuz q̄dam fodiente in agro suo ad puteum vel aliud faciendum:audita ē vox ab ipso dicens. Leuiter percute:ne me ledas:q̄ interogante gs esset. Respondit se fuisse gentilem ⁊ iudicem:⁊ ꝓpter iusticiaz suam a deo preseruatū:quousq; baptismum reciperet:rogans eū vt ꝓ ēpo mitteret:vel iret: vt baptissimum ei conferret:quo facto subito in cinerem dissolueretur. Caluaria eius integra erāt ⁊ lingua in ea viuens ⁊ recēs ⁊ loquēs. Quib⁹ oībus peractis ⁊ corām ēpo clero ⁊ populo p ipm declaratis baptismo recepto in cinerē resolutus ē:ad beatitudinem aīa eius nulli dubium tēdente. Beati ergo qui custodiunt iudiciū ⁊ cetera.in qbus verbis ps.s. Beati q̄ custodiūt ⁊ cetera.pñt tria notari circa iudices. Primo obseruentur ad iudicium cōcurrētia:ibi beati qui custodiunt.

2° eliminētur iudicium corrūpentia:ibi ⁊ faciunt iusticiam. 3° cōtinuentur iudiciū stabilientia:ibi in omni tpe. Et his habitis sequitur beatitudo in hominibus in futuro.

Quantum ad primum

sciendum fm Tho.2ª2ᵉ.q.6.ar.1.⁊.2.q̄ iudiciuz importat actum iudicis in q̄tuz est iudex. iudex autem dicitur quasi ius dicens. Jus autem ē obiectum iusticie. Et ideo iudicium importatur fm primam nominis impositionem:diffinitionē seu determinationem quandam iuris seu iusti. Dz autem aliquis bene diffiniat seu determinet aliquid in operibus virtuosis: ꝓprie ꝓcedit ex habitu virtutis. Sicut castus recte determinat ea:q̄ pertinent ad castitatem. Cum ergo iudicium ꝓprie importet quandam rectam determinationē eius:qō est iustum. Jdeo proprie pertinet ad iusticiam. Et propter hoc dicit philosophus in.5 ethicorum:q̄ homines confugiunt ad iudicem: sicut ad quandam iusticiam animatam. Ueruz nomen istud iudicij postea ampliatum est vt significet:non solum rectā determinationē eorum que sūt iusta:sed etiam rectam determinationez in quibuscūq; reb⁹ siue practicis siue speculatiuis. Sicut sapiens medicus dr̄ habere bonum iudicium de infirmitate.s.ad cognoscendū cās ⁊ remedia ei⁹:⁊ bon⁹ artifex bonū iudiciū de operibus sue artis. Et virtuosus bene iudicat de actibus virtutum. Sicut autē ē duplex iusticia: vna que est virtus generalis imporrans quādam rectitudinem ⁊ in se ⁊ quo ad alios. Et alia que est virtus ꝑalis: que ordinat hominez ad alterum: ita est duplex iudiciū. Unum qui est actus illius iusticie generalis:videlicz habere bonam ⁊ rectā determinationem de oībus actibus virtutum fz deum ⁊ rectam rationez de quo apls.i.cor.2.ait. Spalis.i. virtuosus iudicat omnia.i.recte determinat de oībus ꝑualibus cōcernentibus salutē Aliud iudicium est quidaz actus ꝑalis virtutis iusticie:que est ad alterum. Et ad istud exequendus requiritur aliqua supioritatis auctoritas erga illos:de quib⁹ hz iudicare. De quo dr̄ sapi.i. Diligite iusticiā qui iudicatis terram idest hoies Et q̄uis verbū ps. Beati qui custodiunt iusticiam ⁊c̄. Possit intelligi de vtroq; iudicio ⁊ iusticia:tamē ad presens sumim⁹ pro iudicio fori cōtentiosi. Et istud ēt iudicium aliquando dr̄ ipsa discussio ⁊ examinatio eē fm illud.i.thy.5.c. Nihil sine ꝓiudicio facies.i.sine ꝓcedenti iudicio.s. examinatione. Aliquando dr̄ determinatio per sniam mat.5. Qui occiderit reus erit iudicio.i.dignus snia condēnationis. Sed hic vtrunq; comprehendat. Beati ergo qui custodiūt.i.obseruāt ea:que pertinent ad rectum iudiciū in examinādo ⁊ determinando. Et vt dicit. B. Tho.2ª2ᵉ.q. 60.ar.2.ad hoc vt iudicium sit rectum ⁊ iustū.3. requirūtur. Pzio vt procedat ex iusticie inclinatione. 2° vt procedat ex presidentis iurisditione. 3° vt exeat ex prudentie recta rōne. Incipiendo ab vltimo. Ad hoc q̄ iudicium sit rectum: oportet q̄ ꝓcedat ex prudentia. Judicare enim est actus rationis:que hz discurrere ⁊ examinare ⁊ determinare:quid sit agendū fm rectitudinem Prudentia āt est recta ratio agibilium fm philosophum:⁊ per virtutem finem facit recte iudicare. Unñ hier⁹ super isaiam ait. Quādo ait dñs Querite iudicium isaie:ps. 5.non eē oīum recte iudicare:sed eoz qui sunt prudentes. Denicq; salomon in visione per sōnum hoc a dño postulauit:vt accepta sapia iuste populuz iudicaret. hec ille. Sapientiā hic appellat prudentiam. Est aūt contra prudentiā:⁊ per consequens iudiciū illicitum ⁊ temerariū:q̄n iudex ex suspicioibus vellet iudicare leuibus vel dubijs. Et de his loquitur Melciades papa dicens.2.q.i.c.i. Super omnia

diligenter inquirite: ⁊ cuꝫ iuſticia ⁊ claritate diſ/
finiatis: neminem cõdẽnetis ante verum ⁊ iuſtũ
iudicium: nullum iudicetis ſuſpicionis arbitrio:
ſed primum ꝓbate ⁊ poſtea charitatiuam ꝓferte
ſniam. Et ꝑm glo. intelligitur de ſuſpicione teme
raria vel etiam ꝓbabili: ſecus de violẽta: que i/
ducit condẽnationem ⁊ conuictionẽ. xxxv. q. i. dixit
dominus. Et grego. in. c. graue dicit. ii. q. iii. Gra/
ue eſt ⁊ ſatis idecens: vt i re dubia certa deꝰ ſnĩa
Ad ꝓudentiã pertinet iudicis bene ⁊ ſubtiliter
examinare actorem reũ ⁊ teſtes: vt inueniat ve/
ritas. Sic daniel in examinando ⁊ iudicando ac
cuſatores ⁊ teſtes contra ſuſãnam cõuicit eos de
falſitate. Dañ. xiii. zᵐ qõ ad dãdũ rectum iudiciũ
eſt cuſtodiendum ideſt obſeruandũ eſt iuriſdic/
tio ſeu ꝓſidentia iudicantis erga iudicandum:
huius rõ eſt ꝑm tho. zᵃ zᵉ. q. lxo. ar. vi. qz cũ iudiciũ
ſit ferendum ꝑm leges: ille qui iudicium fert. ſ. dã
do ſnĩam dictum legi interpretatur quodãmõ
applicando ipſum ad particulare negocium. Cũ
ãt ſit eiuſdem auctoritatis legem interpetrari ⁊
legem condere: ſicut lex condi non poteſt niſi pu
blica auctoritate: ita nec iudiciuꝫ ferri poteſt niſi
publica auctoritate qua ſe extẽdit ad eos. qui cõ
munitati ſubdũtur. Sicut enim eẽt iniuſtum co
gere aliquẽ ad ſeruandum legeꝫ: que publica au
ctoritate non eſt ſancita: ſeu ab eo qui nõ poteſt
legem illam condere. Ita iniuſtũ eſt: ꝙ aliquis
cogat aliquem ſubire iudicium: qõ publica auc/
toritate non fertur: ⁊ dr iudicium vſurpatum vñ
⁊ illicitũ: contra quẽ vſurpantem ſibi tale iudici
um dicit apls ad Ro. xiii. c. ⁊ Jacobi. iiii. c. Tu ãt
quis es: qui iudicas alienũ ſeruũ. i. qũo preſumis
vſurpare iudicium alterius? hoc eſt mittere falcẽ
in ſegetem alienam: quod dominus prohibuit i
lege: deuteronimij. xxiii. c. falcem. ſ. iudicij. in ñ ſub/
ditos ſibi: vt. vi. q. iii. ſcriptum eſt. Et qz clerici non
ſunt ſubditi laicis: ideo nec in ciuilib⁹ nec in q̃ũ/
cunq; criminalibus poſſunt iudicari ab eis: ſed
moꝛaliter peccarent vſurpando ſibi hoc iudici
um. Unde dr. ii. q. i. clericũ. nullus preſumat apõ
ſecularem iudicem non permittente epo propul
ſare. Si ꝓpulſatus fuerit: non reſpondeat nec ꝓ/
ponat: ⁊ per totam illam. q. in multis. c. hoc dicit
ꝫᵐ qõ eſt ſeruãdũ ſiue cuſtodiendũ in iudicio
eſt: ꝙ ꝓcedatur cum iuſticia. Leuit. xix. Juſte iu
dica ꝓximo tuo. Et niſi ſufficienter ꝓbatum fue
rit: nullus debet condẽnari niſi confeſſus vl̃ con
uictus. Unde Aug. tractãs illud. Unus ex vobis
me traditurus eſt. mat. xxvi. mar. xiiii. luce. xxii. c. ait.
Bene dixit ex vobis: nõ ex nobis. Ex vobis. n.
eſt a quibus per iudiciariam ptãtem conuictus
vel confeſſus excluſus non eſt: a me vero eſt: qui
nullis indigeo argumentis: ⁊ oĩa certiſſime noui
ſeparatus eſt: ⁊ diuiſus eſt. Tale eſt ac ſi diceret.
Et ſi ego per occulti iudicij ſnĩam eum dãnatum
habeo: vos tamen illum adhuc per tolerantiam
ſuſtinete. hec ille. xxii. q. i. vnus. Et Jnno. ait. Gra/
ue non oꝛtuit videri piiſſimis mentibus vr̃is
cuiuſcũq; retractare iudicium: qz veritas ſepius
exagitata: magis ſplendeſcit in lucem: ⁊ pernici/
es reuocata in iudicium grauius etiam ſine pnĩa
condẽnatur. Nam fructus diuinus eſt iuſticiam
ſepius recenſeri. ii. q. iii. graue. Poteſt autem ſnĩa
eſſe iniuſta tripliciter: vt ponit Gratianus. ii. q. iii.
ſi ergo iniuſte. vꝫ ex animo ex cã ⁊ ex oꝛdine. Et
ibi ſemper peccatum eſt in iudice ⁊ in iuſticia. Et
ex aĩo quidem cum vꝫ iudex non ex zelo iuſticie
dat ſniam: ſed ex odio vindicte liuoꝛe: vel vt lau
detur ab hominib⁹: nihilominus ſnĩa tenet: ſi ali
as iuſta eſt: lꝫ peccet. Cũ autem eſt iniuſta ex oꝛ/
dine: qz. ſ. non ſeruatur oꝛdo iudiciarius peccat
etiam ⁊ tenet ſnĩa: ſi tamen ſũt ſeruata ea: q̃ ſũt ꝺ
ſubſtantia oꝛdinis iudiciarij: alias non teneret.
Ex cauſa ẽ iniuſta: quando quis condẽnatur ꝓ
cauſa: que non ẽ vera: puta ꝓ furto quod tamen
non cõmiſit: vel in ciuili cã ad ſoluendum quod
ſoluere nõ tenetur. Et etiam talis ſnĩa tenet: licet
peccet iudex: poteſt tamen releuari per appellati
onẽ. Et hoc. ſ. q̃ teneat talis ſententia: verum eſt
niſi contineat intolerabilem erroꝛẽ: vel niſi ſit la
ta poſt legitimam appellationem. De bis tamen
plenius dicetur infra. zᵒ in iudicio debent ꝓ/
moueri iudicium coꝛꝛumpẽtia: per que fit ꝓtra
iuſticiã: vnde dicitur ps. centeſimoquinto. Qui
cuſtodiunt iudicium: ⁊ faciunt iuſticiã. i. ita ſe ha
bent in iudicio: vt inde faciãt vnicuiq; iuſticiam
dando vnicuiq; ſuum ius. Dic. n. Greg. Sũmum
bonũ i reb⁹ humanis ẽ iuſticiã colere: ⁊ ſua vni/
cuiq; iura ſuaꝫ. xii. q. z. cũ deuotiſſimã. Et dic idẽ
Greg. i. c. quattuoꝛ modis. ii. q. iii. quattuoꝛ mõis
hũanũ iudiciũ puertitur. Timoꝛe dĩ metu pẽa
tis alicuius veritatẽ loqui ptimeſcimus. Cupidi
tate dum premio aĩum alicuius coꝛꝛumpimus.
Odio dĩ cõtra quẽlibet aduerſarium molimur:
Amoꝛe dĩ amico vel ꝓpinquo ꝑſtare aliqd cõ
tendimus. Addit glo. ibi quattuoꝛ alios modos
peruertendi ſeu coꝛꝛũpendi iudiciũ: vt non fiat
iuſticia a iudice: videlicet nimia ꝓpaſſio ad pau
perem. Unde amb. in li. de offi. Eſt iniuſta miſe/
ricoꝛdia. Deniq; in lege ſcriptũ ẽ: exodi. xxiii. c. de
quodam nõ miſereberis illius. Et in libꝛo ꝝ gno
rum legitur. ꝑ. ſ. re. xv. c. ꝙ ſaul ꝓtraxit offenſaꝫ: qz
miſertus ẽ agag hoſtium regẽ: quẽ ꝓhibuerat di
uina ſnĩa ſeruari. xxiii. q. iiii. ẽ iniuſta. Duo alij modi
ſunt: nimia remiſſio vel nimia ſeueritaſ in iudicã
do. Et de bis habes diffuſe di. xlv. diſciplia. 4ᵘ
modus quo puertitur iudiciuꝫ: ẽ impꝛudẽtia ſeu
ignoꝛãtia iudicis: inſtituta de obli. ⁊. que ex deli
ctis. Quando autem iudex teneatur ad reſtitutio
nem de dãnis latis ꝓpter iuſticiam ſuam: habes
in ſequenti. c. ⁊. z. Et quia per munera frequenter
iudicia coꝛꝛũpuntur: ⁊ fiũt magne iniuſticie. Jõ
notandum ꝙ munera execant etiã ſapientes: ⁊ fa
ciunt homines mutos ad dicendum veritateꝫ et
coꝛꝛigẽdũ. Unñ dicitur exodi. xxiii. c. de iudice. Nõ
accipiet munera: qz excecant oculos ſapientum ⁊
peruertũt vba iuſtoꝝ. Et ecc. xx. dicit munera ⁊

☞ ſnĩa ꝑcẽ iniuſta tri.

☞ ſnĩa coꝛꝛuptoꝝ ꝺꝝ remouẽꝺ in iudice.

☞ munera excecãt ſapiẽtes.

dona excecāt oculos iustorum ꝛ quasi mut⁹ more canis auertit correctionē. Apls paul⁹ noluit accipe sūpt⁹ seu victualia: ꝛ elemosynas ex quibus sustentaretur cum socijs a corīthijs:quibus predicabat:quod tamen licite poterat:cum ꝛ chriſt⁹ dixisset aplis:vt euntes ad predicandum comederent que darentur eis:quia dignus ē operari⁹ mercede sua luce.x.c.sed sibi procurabat manibus laborando:vt patet.pri.ad corīthios.4.c.Et hoc propterea vt liberius posset corrigere vicia auditorum:ne ex beniuolentia cōcepta propter oblationem ꝛ receptionem munerum remissius reprehenderet vicia eorū.Unī dicebat. p̄.ad corīthios .6.c.Omnia mihi licent:sed ego sub nulli⁹ redigar potestate. recipe enī mun⁹ videt quodā modo subijcere se voluntati eius qui dedit. De his iudicibus vel prelatis qui propt̄ munera dimittūt dare iustas sentencias vel corrigere vicia. dicitur isaie. 58. Canes muti non valentes latrare interdum prelatus in visitando vel alias examinando:ꝛ inquirendo aliquem sacerdotem parochialem:ita latrat contra eu⁹ propter suos excessus:ꝙ videtur ꝙ velit eum denorare.Sed si sacerdos proijcit in ore eius aliquod munus deficit latratus eius: ꝛ efficitur mut⁹ ad corrigendu⁹ ꝛ puniendum eum.Unde ꝛ poeta ouidius in libro de arte amandi.Munera crede mihi placāt homines q̄ deos q̄. ſ. ꝙ cognoscens iacob: misit munera ad esau fratrem suum qui fuerat irat⁹ maxime contra eum.d.Placabo eum munerib⁹ vt patet gñ.32.c.hi acceptatores munerum inferūt multa ꝛ grauia dāna partibus in cāis:contra infidelit ꝛ iniuste iudicātes:propt̄ quod vt fures tenētur ad satisfactionē omnis damni.Unde dr̄ isaie.i.c.Principes tui infideles:socij furum omnes diligunt munera:sequuntur retributiones:pupillo non iudicāt:cā vidue non ingreditur ad deos:q̄.ſ.non habent ad dandum eis munera.Unī isodorus in li.de summo bo.Pauper dum nī habet quod offerat:non solum audiri contemnitur sed etiam contra iusticiā opprimitur.Cito violatur auro iusticia.ii.q.3.paup.Et q̄tuis iudex ita fit ꝛstans:ꝙ muneribus non permittat se cōrūpi: tñ est presumptō contra eum de presūptione q̄ ſm chrysо.Sicut matrona non est casta que cum rogatur munera accipit:ita nec iudex munera accipiens īmunis a corruptōe iudicatur.Propter qō quidaz iudex cum in iudicando muneribus duceretur duobus habentibus causam coraz eo vnus obtulit ei vnum vitulum:vt daret sententiam pro eo.Alius obtulit vxori pro mūere vnaz vaccam:Ita tamen ꝙ comendaret causam suaz marito iudici.Disceptantibus ḡ partibus coram eo dixit primus:loquatur vitulus pro me q̄ iusticiam habeo .Respondit iudex.Non potest loqui:q̄ vacca eu⁹ non finit:q̄.ſ. maioris valoris erat munus datum ab altero scilicet vacca.Et iō pro eo dedit sñam. Sed vt dr̄ Isaie.5.c. Ue q iustificatis impium p̄ muneribus:ꝛ iusticiam iusti aufertis ab eo.Ue īportat ſm hieronymū dānationem eternā qō dñs oñdit.d.deuteronomij 27.Maledictus scilicet a deo erit:q̄ accipit munera vt percutiat animam innocentis. Et q̄tuis dicat.Grego.i.q.2.sicut.ꝙ eius oblatio nulli maculam ingerit:que non ex ambitis petitiōe procesſerit.Et lex dicat:ꝙ munerum nullum accipere inhumanum: atq̄ aliquādo indiscretum passi ꝛ ab ominibus auarissimum : tutius tamē ꝛ magis edificatorium est illud obseruare quod dicit isaie.33.Beatus qui excutit mānus suas ab omni munere quoniaz hic in excelsis habitat.Et dicit ab omni munere:quia est munus a manu.ſ.pecunie munus:a lingua.ſ.laude vel prece .Mun⁹ ab obsequio.De quibus Greg.i.q.i.sunt non nulli.

Demuz pro.3ª.diuisionis principalis parte cū dr̄.In oī tpe. Nō ꝙ debet iudex sēp recte iudicare:siue eo tēpore ꝛ casu q̄ iudicat cās ifimoruz: siue eo tpe q̄ iudicat potētū vt nūq̄ deuiat a iusticia:q̄ vt dicit regla iuris ex̄ de iudicijs.c. nouit. §.sed forsā dicetur.ꝛ de reg.iur.c.iudicijs li.6.In iudicijs non est habēda acceptio personarū apud deum.Sunt quidam iudices qui in principio officij iuste ꝛ recte iudicant:ꝛ seuere puniunt. Postea in pcessu tpis siue munerib⁹ allecti siue precibus inclinati seu amicitijs victi:vt eas nō amittāt multa iniusta cōmittunt.Et hi nō faciunt iusticiā in oī tpe.Sed deus oī tpe mundi iuste iudicauit orbē terraz in iusticia.ps.97.Expectauit si qdē tps idoneum:post iudicauit seuere puniēdo malos.Unde abrae dixit de his idolatris:qui habitabant in terra ꝓmissionis. Nūdū complete sūt iniquitates amorreoz ꝛc̄ gen̄.14.Sz īpletis tūc deus disperſit eos:ꝛ exterminauit eos per israelitas:dando eis terras eoz:ꝛ sic de alijs nationib⁹ de tpe ī tps.Itē vt ait Hiero⁹ super isaiā. Est hic ordo prouidentie dei:ꝛ oē bonum genus ineffabili iudicio dispensantis. Contra dei iram israel sperauit ī damasco.i.x.trib⁹ israel fuit sperans in adiutorio gentis ꝛ regis syrie cuius caput erat damascus.Diruatur ciuitas.ſ.damascena q̄ aduersus dei voluntatē ipijs.ſ.israelitis p̄rabat auxiliū Judas.i.tribus iuda cū rege suo sperauit in egyptijs:vt egiyptus destrueretur.ſ.ipsa tribus iuda p nabuchodonosor.Egyptij confisi sunt in ethiopibus. Ethiopes quoq̄ vincantur ab assyrijs.
Assyrij superbierunt:non dei sed suaz viriū arbitrantes eē victoriā quā.ſ. habuerunt cōtra.io. tribus israel:quas duxerūt in niniuē ꝛ contra damascū. Et ipsi.ſ.assyrij vincantur a babylonijs. Babylon leuauit contra dñm caput:ꝛ ipsa.ſ.babylon a medis ꝛ persis superetur:q̄ñ.ſ.baldasar filius vel nepos nabuchodonosor:occisus ēa cyro rege persaz ꝛ medoz. Capta babylone perſt ꝛ medi ex parte psecuti sunt populū dei:ꝛ aries seuissimus ad orientē ꝛ occidentē oēs populos vētilabat.ſ.rex persaz ꝛ medoz. Ueniat hircus alexander:ꝛ cōterat eū pedibus: ꝛ iste.ſ.alexander rex grecoz vltra modū erect⁹ veneno peat:

regnūq; eius diuidatur per ptes. Et cum multo tēpore inter se colliſum fuerit: romano vincēte populetur. ſ. per octauianum ip̄eratorem: qz deuicit antonium z cleopatrā cāpta alexandria. Romanus ipſe. ſ. imperator ferratis dentib⁹: vnguibuſq; ſanctorum cruento ore lacerabat. Excidatur lapis de monte ſine manibus: z potentiſſimū primū regnum. i. p̄ncipale ac ferreum deijciat fragile: z infirmū in teſtarū modū. i. fides xp̄i ſubijciat ſibi imperium romanū: q; z demuz romanū ip̄erium: z lapis. ſ. xp̄s erit in montem magnum quod declarabitur. j.

De pluribus que pertinent ad iudicium z ſalarijs iudicum z aſſeſſorū. c. z.

p Rointellectu ſequē tium. Nō q; vt dicitur. z. q. i. in g'o. ſum maria p̄ma: cārū duplex ē genus. ſ. eccleſiaſtica z ſecularium. Eccleſiaſticarum vero alia ſpiritualis alia cirminalis alia ciuilis dicitur. Spual' dicitur vbi agitur de decimis z mr̄imoniis z huiuſmodi. Crimīalis: vbi agitur de crimine eccl'iaſtico. ſ. vſura: ſimonia z huiuſmodi: vel in futuruz cuius examinatio ſpectat ad iudicē eccl'iaſticum. 6. q. z. c. i. Ciuilis ſiue pecuniaria: vbi agitur de rebus tēporalibus: ar. ad hanc di. 16. q. i. fr. Seculariū āt cārum alia ciuilis alia criminalis. Itē nō ſm iſidorum extra de v̄b. ſig. c. forus. q; for⁹ eſt locus exercendarum litium a fando dictus: vt' foroneo rege. Cōſtat autez forus: cā lege z iudicio. Cā āt dicitur a caſu quo venit. Eſt materia z origo negocij: nec dū excuſſiōis examīe patefacta. Que dū p̄ponitur cā' ē dum diſcutitur iudiciū: dū finīt iuſticia z vocabitur iudiciū q̄ſi iuriſditio Et iuſticia q̄ſi iuriſtat⁹. Et nō ſm glo. q; Iſido. appellat hic iuſticiam: qō p̄ius dixerat legē. Appellat āt legē ſnīaz. Lex āt dr̄ iuriſtat⁹: qz p ſnīaz ius non cōſtituitur: ſed ſtatus iuris declaratur. ff. ſi ſeruitus ven. Sequīt dictum Iſido. in oī negocio. ſ. non notorio. Dicit glo. he perſone querūtur. Judex reus actor z tres teſtes. Judex dr̄ q̄ſi ius dicens pp'o: vel qz iure diſceptet. Actor quaſi accuſator: qz ad cām vocat. Reus a re que petitur nūcupatur: ēt ſi non ſit conſcius ſceleris. Teſtes ſupſtites antiqtus dicebantur: eo q; ſup ſtatu cāe p̄ferebātur. Et dicit glo. q; tres teſtes dicit triplicē modum ꝓbandi: de quo p̄dixerat. ſ. per teſtes per inſtrā: z per argumenta. i. per naturales ꝓbationes: vel tertius modus ꝓbandi eſt ꝓpria confeſſio: hec ibi. De peccatiſ que ꝑpetrantur a iudice vel aduocato vel' ꝑcuratore vel accuſatore vel reo vel teſte habes. j. e. ti. de aduocatis. Et ſupra in 2ª parte ti. i. c. de iuſticia. Nō primo ſz ray. in ſūma: q; cum iudex fert iniuſtam ſnīaz dolose ſeu ſciēter: tenetur leſo p̄ciſe ad omne intereſſe: niſi poſſet inducere illum ꝓ quo tulit ſnīam ad plenariaz reſtitutionē. C. de peni. iu. qui. ma. l. ſi. ii. q. 3. c. quatuor. Et ſm leges multas alias penas debet ſuſtinere: etiam p̄eter reſtitutionē debet ei imponi penitentia tāq; p̄o grauiſſimo crimine. ii. q. 3. quicunq;: Unde Guli. dicit: q; iſtud eſt grauius rapina: qz abutendo auctoritate diuina quam habet ī iudicando p̄eter iniuriam p̄ximi deo iniuriatur. Et ſi eſt iudex eccleſiaſticus ſi contra iuſticiam in grauamē alterius partis in iudicio quicq; facit per gratiam vel ſordes: puta per pecuniam: incurrit ſuſpenſionem per annuz ab executione officij: z debet condēnari ad extimationem litis parti: extra de ſen. z re iudi. cum eterni. li. 6. De qua ſuſpenſiōe habes. j. in ſecūda parte. 3. partis ti. de ſuſpenſione. Si vero per ignorantiam iniuſte iudicat: tenetur ſm leges leſo: in quantum bonum z equum videbitur religioni iudicantis. ff. de varijs z extraord. cogni. l. ſi. Sz in iudicio anime tenetur: vt in p̄mo caſu: ſi in culpa fuit. ſ. qz vel ſciuit: vel ſcire debuit ſe inſufficientem: z tamē talem cauſaz iudicare p̄ſumpſit. Si tamen talis ignorans fuit delegatus z neceſſitate obedientie male iudicauit: ſed tamē bona fide: z de conſilio peritorum non tenetur ſm guli. Et idem dicit ray. ſi talis iudex tulit iniquā ſētentiam deceptus per aſſeſſorem: talis qui cōiter ſufficiens putabatur. Si autem per negligentiaz male iudicauit: vt. ſ. cum eſſet ſciens z valens: ſz neglexit ſtudere z videre quod debuit: z ideo errauit: idem iuris eſt ſm ray. ſicut de ignorante. Mitius tamē agendum cum iſto q; cum illo qui ſcienter ſecit. Et p̄o maiori declaratione dictor. Nō ſm bernar. extra de reſcrip. c. ſciſcitaris. Oz ꝺbet iudex eſſe ita peritus: q; nō habeat querere ab. alijs quicquid eum loqui oporteat: extra de conſangui. z affi. c. ex litteris. Et tamē ſi illitterat⁹ ſit z habeat conſuetudinē z peritiam iudicandi: poteſt ei committi cauſa. C. de iuriſ. om. iudi. vbi dr̄. q; milites poſſunt eſſe iudices: z ſic dicit glo. 20. di. c. i. Sed iudex maxime eccleſiaſticus eſſe non poteſt: niſi ſit peritus ſaltem mediocriter iuris ſcientia: extra de elec. c. cum nobis olim. 2° nota circa acceptionem pecunie in iudicando: q; index ſi accepit pecuniam: vt male iudicaret ſecundū ray. non ſolum punitur vt in p̄cedenti. ℔ dictum eſt: qz ſcienter male iudicauit: ſed z pecuniam ſic receptam tenetur reſtituere: non ei q; dedit: cum turpiter dederit: ſed ei in cuius iniuriaz recepit. i. q. i. iubem⁹. z ar. 17. q. i. Si quis ī atrio. Sed ſi accepit pecuniam: vt iudicaret nō vt' male: ſed bene iudicaret ſm ray. tenetur reſtituere ei qui dedit: qz cum ex officio ſuo tenetur gratis iudicare z bene: turpiter accept. 14. q. 5. non ſane. z crimem concuſſionis commiſit. Et idem dicit: ſi ex aliqua cauſa oportebat eum nō iudicare: z nihilominus vt non iudicaret: accepit aliquid. ii. q. i. iubemus. extra de ſimo. c. nemo. z. ii. q. 3. dicit Aug. q; non licet iudici vendere iuſtum iudicium: z ſi liceat aduocato vendere iuſtum patrocinium: z iuriſconſulto iuſtum conſilium. Qui trā

¶ Judex cāſtrig. ſi ꝺē ꝓſtrui ſunt ꝓuiſiōi ꝺz grauiter.

¶ Judex q; male ꝓ pecūia judicauit. tenet reſtituē ei in cuius iniuria ꝛc recepit. ſi bñ judicauit ꝙ pecūiā tenet reſtituē ei q; ꝺedit.

¶ Judex q; iniuſte ſnīaz ꝓtulit. tenet ad reſtitutionē ſpūalē et ꝛpōralē.

p si judex laicus negligat facere justiz. pt̃ judex ecclesiasticus simplex se offerat & cognoscendo de ea.

dicit hoc.s.de restitutione talis pecunie esse: quãdo hoc constat in foro causarum. Sed in foro cõscientie forte est magis consilium q̃z necessitas: Guliel. tamen dicit: q̃ de hoc debet fieri sicut de alio turpi lucro. Et nota ſm guli. q̃ crimẽ concussiõis est: cum quis ī officio constitutus extorquet aliquid per metum a subditis: aut cum non vult facere ad qõ tenetur: nisi data pecunia: aut cum aliquis officiat aut iudex aut miles vltra sibi cõstituta stipendia extorquet. Unde Jo. baptista dicit militibus. Estote contenti stipendijs vestris neminem concutiatis. luc. 3. c. vel cum accusat vt cũ ab accusatiõe desistit propter pecuniam. 3ºnõ q̃ si iudex nullo modo voluit ferre sniam: & ppt̃ hoc aliquis amittit ius suum ſm ray. tenetur iudex: & facit litem suam. i. tenetur ad totaz litis estimationem ei: qui propter eius negligentiam est lesus. 23. q. 2. domin⁹. & q. 5. administratores. in autenti. vt different. iudi. §. penul. idem Guli.

p assessorẽ q̃ male q̃situm dat. ut judex male judicent. tenẽt omẽ dãpnũ pt̃ lese.

De assessoribus. Nota

ſm ray. q̃ si dolose seu scienter induxerũt iudicẽ aliquem ad male iudicandum: tenẽtur ipsi assessores de omni dãno parti lese contra iusticiam: si alias sine eorum consilio ille iudex sic non iudicasset. Secus si alias ille iudex male iudicasset: ita q̃ nihil plus addidit consilium assessoris: quam si aliquid addidisset ad iniustam sniam ex cõsilio assessoris: q̃uis alias ex se intẽdebat male iudicare: ad illud plus tenetur. Et ī casu quo iudex fuisset deceptus ab assessore: putans illũ sibi ſm iura & iuste consulere: excusatur ipse a peccato: & a restitutione ex quo bona conscientia iudicauit. Et hoc intelligendum q̃n iudex non fuit ī culpa talem eligendo assessorem: qui cõiter sufficiens & bonus reputabatur. Nam si elegit eum qui cõmuniter reputabatur insufficiens iniustus ī huiusmodi scilicet iudicando & consulendo: vel nil cõsiderauit de sufficientia & bonitate vel insufficientia & malicia: dummodo haberet vnde minus expenderet in salario: vel vt in hoc complaceret illi assessori vel ex prece aliorum: vel cum talẽ quem fuit: qui faceret eum multum lucrari: tunc nec iudex excusaretur a peccato & restitutione. Sed q libet eorum teneretur in solidum. Si autez assessor induceret iudicẽ ad male iudicãdũ per ignorãtiã & negligẽtiã q̃ nõ renoluit libros: tũc tenet̃ sicut dictum est de iudice in huiusmodi casu: supra in. §. z. Judex autem erit excusatus: si non fuit in culpa eligendo talem: eo modo quo dictum est supra immediate: assessor enim eligitur precipue propter scientiam: sed non sic in iudice: multi enim illitterati habent iurisditionem & iuste: qui illitterati sunt.

De iudice ecclesiastico.

Nota q̃ psona ecclesiastica, potest esse iudex & causas ventilare & iudicare inter subditos: in quibus habet iurisditionem p̃sertim clericos. ii. q. i. c. i. & c. experientie. extra. de foro compe. per totum. Item q̃ omnis christianus ratione peccati efficitur de foro ecclesie. Jeremie. i. c. Ecce constitui te super gentem & regna: extra de iudi. c. nouit. Jdeo si iudex laicus negligit facere iusticiaz de subditis: potest iudex ecclesiasticus compelle re illum ad tenendum iusticiam & supplere defectum eius cognoscendo de causa. Et sic de subditis eius iudicare: extra de foro competẽ. ex transmissa. & zz. q. 5. administratores. Item glo. sũmaria que habetur. ii. q. i. in p̃incipio: vltra casuz negligentie ponit alios. s. si conueniat ipsuz super rebus spiritualibus: vel nisi rustici ecclesie conueniantur: vel nisi rapiuntur res ecclesie: tunc enim potius ex consuetudine q̃z ex iure cõuenitur sub clerico: vel si suspectus haberetur iudex secularis vel si haberetur querela contra eum. Jtẽ iudex ecclesiasticus quamuis directe non possit de infidelibus iudicare secunduz ray. q̃z foris sunt. s. aliquas religionis regulas imponendo: indirecte tamen iudicat subtrahẽdo christianos ab eorum communione: vt patet de iudeis: & precipue si attenderent subuertere fideles. Item prelatus ecclesiasticus si habeat iurisditionem temporalem secundum ray. debet constituere iudicem secularem: qui audiat causas sanguinis: precipue qui potest & debet dicere: q̃ faciat vnicuiq̃ iusticiam. Et si concurrente causa sanguinis: interrogaret̃ quid agendum: respondere debet: q̃ consulat iurisperitos. Potest etiaz delegare alicui in speciali super aliquo maleficio vt homicidio in sua iurisditione commisso: vt inquisita veritate exeq̃atur iusticiam: nec in hoc peccat: nec efficitur irregularis: si inde sequatur mors: extra ne cleri. vel mo. c. eps. li. 6.

De iudice laico quod

non potest iudicare de clericis. Quamuis enim laicus possit constituere suum iudicem omnez qui alias iurisditioni p̃est non alium. Clericus non potest in non suum iudicem consentire: nisi sit p̃sona ecclesiastica & de cõsensu ep̃i: extra de foro compe. c. significasti. Nam secularis iudex nullã potest in eo habere iurisditionẽ nec in criminalibus nec in ciuilib⁹: extra de foro cõpe. seculares. li. 6. Nec potest clericus renũciare huic p̃uilegio. Si autem renunciat clericus foro suo. s. q̃ respondeat coram iudice seculari. Si causa ciuilis ẽ cadit a causa: alioquin locum suum amittit: extra de foro ope. si diligenti. Jn criminalibus vero locuz amittit. Et si non habet locum siue dignitatẽ potest alias extraordinarie puniri: & sic patet q̃ potest tacite renunciare quantũ ad dãnum suum. ii. q. i. placuit. Sed multo magis puniendus ẽ: si ex p̃esse consentiat & respondeat. Excipitur tamen ad hoc causa reconuentionis, ciuilis. Nam si clericus conueniat laicum coram iudice laico: & ille laicus reconueniat clericum ciuiliter: si feratur sententia contra clericum bene tenet: quia suus

p judex laicus nõ pt̃ de rẽ judicare.

iudex ē per reconuentionem.extra de mutu. pe. c.i.z.3.q.8.c.Cuius in agendo.Glo. sūmaria que ponitur.ii.q.i.in principio vltra casum reconuē tionis ponit alios duos scilicet in causa feudi:z si sit icorrigibilis di.i7.nec licuit.Crimīaliter vero laicus sicut conuenire non potest clericum corā iudice secularī:ita nec reconuenire potest: quia ī crimine reconuentio non admittitur quo ad cle ricum per laicum.3.q.ii.neganda.Oz si iudex lai cus iudicat de clerico:debet priuari iudicādi of ficio:si vocat clericum ad iudicium suum. ii.q.i. Inolita.nec sententia valebit:extra ō iudi.c. at si clerici.Sed z is qui fecit eū vocare debet amit tere causam per sententiam tamen:z debet excō municari:vt in dicto.c.inolita. Et secundum ho sti.ex sola vocatione ex quo clericus tractus est: aduersarius patietur dictam penam.Sed iudex non nisi iudicauerit vel forte citra litis contesta tionem :locus est penitentie. Et peccat mortali ter iudex iudicando. Aduersarius vocando ex ignorantia excusaretur iuris.Et clericus respon dendo nisi esset in minoribus:z vellet clericatus dimittere z deserere.

De clerico capto pro

pter maleficium a iudice laico:quem petit iudex ecclesiasticus vel cum ipse clericum se dicens:pe tit se remitti ad curiam ecclesiasticam. Nota q quia de re spirituali seu ecclesiastica agitur:ad iu dicem ecclesiasticum pertinet cognoscere. Sed debet vocari iudex secularis vel alī cuius inter est:extra de senten.excō.c.si iudex.li.6. Sic autē debet procedi in dicta.q. cum scilicet dubitatur vtrum sit clericus:quia si notorium est q ille sit clericus:qui tali priuilegio gaudere debeat: sta tim absq; aliqua cognitione debet reddi. Oz si fa ma publica de hoc est:vel ipse pro clerico cōmu niter habetur:vel si prius non se gerebat pro lai co z deprehensus fuit cum tonsura z habitu cle ricali:debet etiam reddi icōtinenti:nō dico sine cause cognitione:sed cum cause cognitiōe de cle ricatu. Ita tamē q probandi necessitate non ipse sed aduersarius constringatur. Si vero ante de prehensionē pro laico publice se gerebat:z pro tali communiter habebatur:etiam si tempore de prehensionis erat in habitu clericali:non est resti tuendus:quousq; fidem fecerit de clericatu: sed tamen interim processus iudicialis quiescet:ex tra de senten.excommuni.c.si iudex.li.6.Mulie res in iudicium personaliter non possunt euo cari vel trahi causa testimonij vel alia quacunq; que in iure non exprimitur.Sed cum necessari um fuerit testimonium earum iudex etiam expē sis producentis mittat tabellionem:aut aliam p sonam idoneam:vel si hoc iure prohibente non possit:personaliter ipse vadat:vel si nō deceat ire mittat alium:extra de iudi.c.mulieres.li.6.Alias est irritum quicquid fit:vt ibi dicitur.Mulieres religiose presertim que debent sub clausura mo rari:non vocentur ad iudicium personaliter ex quacunq; causa:etiam si velint:alias totuz quod fit est irritum:extra eodem mulieres.li.6. Qui autem fingit casum aliquem fraudulēter per quē iudex vadat vel mittat ad aliquam mulierem p testimonio est excōicatus:vt dicto.c.mulieres.

De uariatione uel mu

tatione penarum. Nota secunduz tho.2ª2ᵉ q.67. ar.4.ī corpore articuli.q iudex dupliciter impe diri potest:ne penam reo debitam valeat relaxa re. Prima est ex parte accusatoris ad cuius ius quandoq; pertiet:q reus puniatur:puta propter aliquam iniuriam in eum commissam.huius enī relaxatio non est in arbitrio iudicis:cuz debeat vnicuiq; ius suum reddere. Alio modo ex parte rei publice ad cuius bonum pertinet:q malefac tores puniantur. Sed quantum ad hoc est diffe rentia inter inferiores iudices z supremum:cui plenarie res publica est commissa. Judex enim inferior non habet potestatem soluendi reum a pena contra legem a superiori sibi impositā. Sed princeps qui habet plenariam potestatem super republica poterit absoluere:quando viderit rei publice expedire:z cum passus iniuriam velit ius suum remittere. Quantum autem ad diminutio nem pene dicit hosti. q reo conuicto si in iure certa pena inueniatur:illa debet imponi: alias ar bitrio suo committitur: extra de transac.c.si. De bet tamen semper in humaniorem partē declina re:z sic mitigare. ar.di.50.Qui ponderet in.fi. Maxime cum subest causa:vt qz a casu culpa est cōmissa aut ppē etatem puerilez z huiusmodi De quibus casibus scilicet alleuiantibus culpam ha bes:infra in.2ª parte tertie partis ti.§. Ubi etiam multa habes de penis inferēdis:quē ibi vide. Et hoc videtur habere locum in his qui non habēt plenariam potestatem.nam talem si possunt ex causa rationabili penam ex toto relaxare:a fo rtiori poterunt z diminuere z mutare eam : que a iure determinata est : sed non debent sine causa rationabili:alias grauiter peccant. Et penā mor tis secundum hosti .possunt commutare in quā cunq; grauem: dummodo ex causa legitima fa ciāt:z non ex auaricia z huiusmodi. Quantuz au tez ad augumentū:dictur q aliquando augenda est pena taxata ad terrorez aliorū:qui scilicet sūt proclines ad talia:quia multis crassātibus opus est exemplo.ff.de pe.l.aut facta. §.fi. Et hoc in or dinarijs iudicijs. In extraordinarijs dicitur pe na augeri vel minui:cum iudex non seruat id qō in talibus est consuetum. Ubi etiam quis accusa tus sponte confiteretur z non metu probationuz de mente vtriusq; iuris est:q iudex dimittat vel diminuat. Et hoc nisi imminueret periculum ani me vel ecclesie secundum hosti. Et nota q dicit pe.de pal.i.4q.zz.q a nullo iudice christiano ē

neganda confessio:qui eam petit ꝛ paratus est facere quicquid debet:etiam si timeretur ne superueniret qui eriperet eum:quia vtilius scandalum nasci permittitur:q̄ veritas deseratur extra de re iudi.c.qui scandaliçauerit. Et hoc nisi crederet q̄ ille non ex.deuotione sub patibulo peteret sacerdotem:sed vt eriperetur interim ab amicis superuenientibus:qui in carcere nunq̄ petijt confiteri.Unde rei fiunt animarum prepositi ꝛ balini: qui illis quos ad mortem ducunt petentibus cō fessionem illam negant:cum dicatur de hereticis c.super eo li.6.Qꝛ etiam relapsis qui sine ulla audientia sunt tradendi iusticie seculari:ecclesia nō claudit gremium:quin scilicet penitentiam ꝛ viaticum administret.

De innocente qui in iu

dicio nocens seu malus cōtingit:an iudex debeat vel possit absq̄ peccato condēnare:sunt varie opi. tho.2ª2ᵉ.q.67.ar.2.in corpore. articuli. dicit q̄ iudex in iudicando magis debet sequi legitima documenta per instrumenta ꝛ testes ꝛ huiusmodi:q̄ id quod nouit vt priuata psona. Ex hac tamen priuata cognitione iuuari potest:vt districtius discutiat probatiōes inductas:vt possit earum defectum inuestigare.Qꝛ si nō potest de iure repellere: debet eas in iudicando sequi.

Et 2ª2ᵉ.q.64.ar.6.ī respon.ad.3.dicit idē Tho. q̄ si aliquis quem scit iudex innocentem conuincitur falsis testibus vt occidatur:si iudex non potest inuenire occasionem liberandi innoxium: debet eum ad superiorem remittere iudicandum. Si autem nec hoc potest inuenire:non peccat secundum allegata ferens sententiam.Nec facit iudex contra illud exodi.23.Innocentem non condēnabis :quia non ipse eum:sed illi qui asserunt eum reum:occidunt. Concor.pe.ī scriptis.ꝛ ray. in summa:q̄ fere omnes doc. iuris canonici dicunt :q̄ iudex p̄ potest iudicare secundum allegata.subdens q̄ si quis talem iudicaret non auderet eum condemnare: quanuis ad cautelam aliquam penam iniungeret. Et pro ista opinione multum facit dictum Ambrosij.3.q.7. Judicet. Ubi dicitur inter cetera:q̄ bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit:ꝛ domestice proprie voluntatis:sed iuxta leges ꝛ iura pronuntiat:ꝛ infra sicut audit:ita iudicat.Et etiam ita determinat ibi glosa io.cum multis allegationibus ad idem. Sed Guli.dicit in libro suo:q̄ si iudex scit veritatem negocii cum circunstantijs:reputat impossibile: quin aliquam viam iuris inueniat ad liberandū innoxium:nisi sit ex imprudentia vel negligentia iudicis:concludens q̄ si nullam ꝛueniret: nec potest actorem ꝛ testes emolire q̄ desistant: debet eum absoluere a suo iudicio potestatem relīquens communitati:vt deferant ad superiorem si voluerint:Guli.tamen dicit:q̄ nec debet talem condemnare.nec ad superiorem mittere videtur tutum:sed q̄ debet eum dimittere:qui si secus faceret:non excusaretur a mortali.Et addit q̄ nō est contra hoc.c.pastoralis.extra de officio delegati.Ubi dicitur:q̄ ordinarius debet exequi sententiam latam a delegato ad mandatū eius:quāuis idem ordinarius sciat eam iniustam:nisi posset obtinere:q̄ ab illo onere absoluatur: quia loquitur de ciuilibus ꝛ ecclesiasticis:vbi nullus condemnatur ad mortem Nicolaus de lyra super c.supra allegato.Innocentem ꝛ iustum non cōdemnabis recitata opi.tho.dicit q̄ contrarium videtur verum:concludens q̄ si iudex quantūcunq̄ superior viam non possit inuenire ad liberandum innocentem a morte:debet prius dignitatem ꝛ officium dimittere:q̄ sententiam mortis contra innocentem ferre:aliter peccatum nō euaderet:vt videtur.Et dicitur in illa auctoritate. Justum propter illū qui iustus est in iudicio hominum quanuis forte sit debitor apud deum:ꝛ talem iudex ñ debet occidere: quanuis sciat ipz secrete dignū morte:quia non est ei licitum:vt p̄sona singularis.Hec ille p̄ma opi.Communi tenet.

De ministris autem iudicum qui exequūtur sententias eorum:contra innocentes dicit Tho. 2ª2ᵉ.q.64.q̄ si sententia iudicis continet intolerabilem errorem:quando condēnat innocentes minister non debet obedire:alias excusarentur carnifices qui martyres occiderunt.Sed si sententia non continet manifestam iniusticiam: nō peccat preceptum exequendo:quia nō debet discutere sententiam superioris:nec ipse occidit innocentem: sed iudex cui ipe ministerium adhibet.Guli.dicit q̄ in tali casu debet deo potius q̄ homini obedire.Unde nullo modo debet exeq mandatum iudicis: cum illum scit innocentem. Ray.autem ponit distinctionem super hoc: dicens q̄ cum minister scit pro certo illum innocentem:non debet exequi mandatum.Sed cum dubitat tūc dz. Excusatur enim propter bonū obe dictie.ii. q.tertia.quid ergo ꝛ.23.questione p̄ma. quid culpatur. Et idem de officialibus et alijs subditis.

De salarijs iudicū

Guilel. in speculo li.i.c.prelibatum est:sic dicit.Judicum alij sūt ordinarij:alij delegati.Si est delegatus:subdistingue:quia aut est delegat⁹ a principe:aut ab ordinario.Si a principe:vel alio q̄ vbi degit ad iudicādum proficiscit̄ :exigere potest a partibus expensas:quas fecit in victu ꝛ vecturis equorum ꝛ filiis ñ tñ salariū:extra de vi.ꝛ hone.cleri.c.cū ab omni.12.q.2.charitatem.quia nemo cogitur suis stipendijs militare:ꝛ munera non sumptus prohibentur.i.q.i.iudices.Hoc credo licet dñs me⁹ .s.hosti.dixerit:q̄ habentes beneficia sufficictia: quib⁹ cāe a sede apostolica delegant̄ recipiēdo expensas peccāt:vt in.c.cum ab omni ex̄ de vi.ꝛ ho.cleri. Petāt ām moderatos sūpt⁹ ꝛ ñ ōlicatos.

p̄ judex q̄ nō dz judicare de illo q̄ nouit priuato p̄ si sci dz legitimū documentum p instrumenta et testes.

p de judicū salarijs cū dra inter judicū ordinariū et delegatū.

Nec obstat: q minores facere potuissent. ff. mā/dati. l. si quis ipēdia. q si aliquis equ⁹ occasione cause moritur: vel iudex ipse cappa spoliatur: vel eius familia infirmatur sicq; eum oportet facere moram longiorem. Circa hoc dicunt quidaz: q hoc non potest a partibus petere. ff. mandati. l. in ter causas. §. non omnia. Alij vt hostien. dicunt q potest: quatenus plus q̄z in domo propria ex/pendit: extra de procu. c. cum pro causa. Sed nū quid partes procurabunt communiter iudicem? Re. si ad petitionem alterius partis iuit vltra du as dietas: ab ea sola recipiet expensas: extra de re scrip. c. nonnulli. Si vero infra duas dietas dicit ber. q habebit ab actore expensas: qui eum du xit nisi de cōsensu partium fuerit impetratus. 4. q. 3. vētur⁹. & extra de rescrip. c. dispēdia. Ego āt sentio q siue de consensu partium siue per alte/ram tantum partium fuerit impetratus: ex quo infra duas dietas citat communiter ꝓcurabitur quia eius officium est commune. i. 4. q. 5. non sa ne. Porro si in domo sua vel ciuitate sua iudicat nihil prorsus suo nomine pro expensis vel alio obtinebit: ne dū sumptus queritur: predo crasse tur. 23. q. i. quod militare. Immo etiaz vt gdam dicunt: expense quas facturus esset in domo de duci debent: de expensis quas facit: cum extra locum suum pergit: vt in auctē. de iudi. §. ne au/tem. colla. 6. Sed hoc alij intelligunt in ordina/rio: in auten. vt nulli iudicez. §. nulli. colla. 9. Se cunduz leges tamen pedaneus debet habē spor tulas scilicet duos aureos ī prīcipio cause: & du/os in fine: cum summa litis excedit. c. aureos. qō Azo extendit tam ad iudices ordinarios: q̄z ad delegatos. 3. q. 3. offeratur. in principio. Sed quid si delegatus aliquid exegit aut extorsit? Re. aut iā fecit noīe alterius: puta: pro assessore suo ī causa: & hoc facere potuit: aut fecit vt sibi retine/at: quo casu tenetur crimine excussionis. Si aūt aliquid sponte offertur per modum ensenij si sit moderatum: & recipere potest: di. 18. de eulogijs Moderatum autem intellige esculentum: quod infra proximos dies consumitur. ff. de offi. presi. l plebiscito: quodq; trahi neḡat ad muneris quā titatem. Uel dic q hoc attenditur secundū qua litatem persone dantis: & cui datur: extra de si/mo. c. Et si questiones. Multum autem seu ma gnum non debet recipere. Hodie autem iudex qui recipit salarium a publico sumptus nō debet recipere. Qua ratione videtur: q nec ordinari⁹ qui habet administrationem: predicta probant in auten. colla. 2. scriptum exemplar. & extra ō vi. & bo. cleri. c. Cū ab omni. i. q. 2. sicut. Si vero da tur pecunia iudici: vt inique iudicet: dic vt extra de senten. & re iudi. li. 6. c. cum eterni. Debet illaz non restituere danti: nec sibi retinere: sed paupe/ribus erogare: vel ei in cuius iniuriam est data. Sed quid si scholari bononie vel parisius com/morāti causa aliqua a sede apostolica delegatur. Nunquid ille poterit a partibus expensas exige re: licet non oporteat eum inde exire? Re. non vi/detur: cum nullas faciat occasiōe huius cause ex pensas. Nam nec testis habet nisi cum oporte/at eum extra domicilium proficisci. 4. q. 3. i illo loco. Item liberi circa medium vbi dicit ventu ris. Sed contra quia studeret vel corrigeret: cuz oportet eum causam audire: & sic dānificatur: qō esse non debet: extra de fideiuss or. c. pervenit. Nec papa intendit per suum rescriptum alicui in ferre preiudicium extra de offi. ordia. c. licet. Su per hoc dicunt quidam: q nihil debet habere de stricto iure: licet sit ar. contra. 12. q. 2. charitatē. ni si cum oportet eum proficisci. Uerūtamen dele/gati de consuetudine quotidie recipiunt: & male ꝑm quosdam: si habent beneficia vnō possūt cō mode substentari. Sed si sūt sine bñficio: possūt ēt salarium recipe ꝑm egidiū eꝫ de prescrip. c. cū ex officij. qō ñ placet: sed expensas sic possūt recipere. Si delegat⁹ ē ab ordinario: qd iuris sit di/cetur infra. Si vero iudex ē ordinarius ēt expen sas quas fecit in victu egraturis & filiis: nō hē bit: cum ad aliquem locū sue iurisditionis vadit: iuxta illud luc. 3. c. Estote cōtenti stipendijs vr̄is hz enim redditus sui episcopatus seu alterius be neficij: vt stipendiū suum: ar. ad hoc extra de vi. & hone. cleri. cum ab oī. & 10. q. 3. illud. Nec ei licz vendere iusticiam. 11. q. 3. nō lz. Potest tamen ha bere qō datur apparitoribus & scriptoribꝰ: q scri bunt acta cause & biꝰ: & cogere partes vt predicti personis satisfaciant in talibus. Et hec olī sporta le vocabāt: & ēt hodie vocari possūt. Et vt gdā alius dicit: dicte sunt sporule illa vasa: in quibus deferebanē munera iudicibꝰ. Et sumiē in hac lo cutione continens pro contento: vt dicanē spor tule ea que dantur iudici: que olim in vasis illis portabātur. Sed nec expensas hēbit predictas: si litigantes sint paupes. Salariū āt non recipiet: vt in pdicto. c. cum ab oī. Si āt ordinariꝰ det de legatū: subdistingue: q aut ē delegatꝰ ad vniuer sitatē cārum: aut ad vnā specialē. Si ad vniuer/sitatē cārum datē: vt accidit cōiter ī vicarijs ēpo rum: tunc idē est qō ī ordinario: cū idē sit cōsisto riū: vt extra de appel. c. romana. Immo ordina/riꝰ dabit illi expēsas: eꝫ de offi. ordi. c. iter cetera. Quāus hoc in qbusdā locis male seruet: vbi in differenē expēsas recipiūt. In pmissis tñ potest fortasse cōsuetudo valere: vt qd certū recipiatur ar. eꝫ de offi. or. c. dilectꝰ. Si vero delegatus sit ad specialē cām: & ordinarius ei maliciose cōmit tit cām: tunc idē qō prius: q. s. non recipiet aliqd ꝑ expensis: extra de offi. delega. c. pastoralis. Si vero sine fraude cōmittit: volens pcere laborib⁹ forte ptiū & expensis: tūc forte posset: dicit idem: q in delegato a pncipe: ne officiū suū sit illi dāno sū. Et hoc tenet Uin. vt. 4. q. 3. vētur]. & 14. q. 5. ñ sane. Et ea que dicta sē pcedunt de iure: vt dicit. Sed de consuetudine induci potest: tam prelati

& sic ordinarij q̄ delegati proficiscentes pro causis:extra domicilium petant omnes expensas secundum goffre.immo plus dicit guil.in spec.i parte ista.De salarijs iudicum. Dicit enim q̄ consuetudo vniuscuiusq̄ fori in huiusmodi seruet̄ :que secundum locorum varietatem variatur. Nam in patrimonio beati petri & in ciuitate Romādiole statim post litis contestationem dantur denarij.xij.pro libra.qui sunt.4.pars bononei:& alicubi xx. in terris comitisse maltidis medietas. Et reprobo quarundam curiarum abusum: vbi ex quo pars aliquem terminum recipit:huiusmodi salaria exiguntur etiam ante litem contestatam cum litis contestatio sit initium cause.T.etiā notat in libello suo:q̄ licet ecclesiarum prelati decimā partem vel aliā ptē litis non possint recipere vt in dicto. c. cum ab omni. tamen moderatas expensas possunt habere & pro eis pignora recipere:hec guilel.Sed & io.an.anto.de but|. petrus de ancho.franciscus ō çab. hoc videntur tenere q̄ tam ordinarij q̄ delegati de consuetudine poterunt aliquid petere pro salario:& seruanda erit consuetudo loci vbi litigatur:dummodo non petatur quid immoderatum:argu.extra de simo.ad apostolicam.Sed contra hoc videtur esse.tex.c cum ab omni extra de vi. & bone.cleri.vbi dicit̄ esse ĥonestum aliquid accipere p̄ salario vltra expensas:etiam si in hoc sit cōsuetudo.Et licet Guliel.dicat in speculo:q̄ consuetudo ibi reprobatur quando videlicet fit pactum a iudice cum litigantibus super salario:& Pe.de ancho.dicat:q̄ reprobatur consuetudo preterita non futura: vt in dicto.c.vt etiam dicit de elect.c. statutum in clementi.Sed quia hoc non est certum sed dubium:scilicet q̄ reprobata consuetudine per iura:intelligatur reprobata preterita consuetudo: non futura:que superinduceretur postea:ideo ex dictis Joban.de imo.potest sic distingui.Aut cōsuetudo versatur circa expensas:puta:q̄ etiam ordinarij possint percipere expensas a litigantib⁹ quando proficiscuntur extra:& tunc poterit talis consuetudo tolerari prout voluit goffre.cum talis consuetudo in dicto.c.cum ab omni.nō reprobetur:sed illa solum cū recipiāt aliqd̄ pro salario. Aut consuetudo habet q̄ iudex ecclesiasticus etiam delegatus recipiat aliquid pro salario.Et tūc aut illa consuetudo habet q̄ possit conuenire super huiusmodi cum litigantibus: & non valet ſz reprobat̄ qō vult capl'z cū ab omni vt dicit Guliel.in speculo.Aut ipsa cōsuetudo simpliciter habet q̄ possit aliquid percipere pro salario .Et licet super hoc sint opi.tamen videtur q̄ talis consuetudo non valeat:prout voluit glo.in clementina statutum de elec. Et ad hoc facit tex. c.cum ab omni.Et hoc quo ad iudicem ecclesiasticum. In seculari vero iudice dicendum est: q̄ tolerari posset talis consuetudo:vt in aucten.de iudi.ĥ ne autez in.glo.Pro sportulis dabantur duo aurei ideſt floreni in principio cause:& duo in fine quādo causa excedebat summam.c. aureorum. Nā in minoribus minus dabatur

De salario assessoris.

Nota secundum guliel.in speculo.ĥ.de assessore.q̄ licet quidam dixerint q̄ assessor salarium non possit recipere a partibus:sicut nec iudex:ex̄ de vi.& bone.cleri.cum ab omni.tu dic cōtra p. c.ii.q.3.non licet.vnde licet delegatus moriatur anteq̄ causa terminetur:nihilominus assessores sua salaria habebunt:quia non cogitur quis suis stipendijs militare.i.ad cozin.9.c.nec ō suo facere beneficium.io.q.2.precarie.& extra de prescrip. c.cuz ex officijs.nec illud.c.cum ab omni est contra:quia loquitur cum in fraudem queritur assessor.Sed vt plenius materia dilucidetur:nota distinctionem secundum guliel.quia aut loquitur de assessore iudicis delegati:aut de assessore iudicis ordinarij.Et primo casu potest assessor accipere mercedem seu salarium.Et si in fraudē assumptum est:pretia quia non ipsum operatus est sed dedit nomen assumendi vt sic pro eo acciperet salarium:vel etiam si operatus est eum iudex tamen non egebat:quia peritus erat:& per se poterat:ſz vt grauaret ptes accepit: r̄cipiet assessor salariū a iudice non a partibus:vt in dicto.c.cuz ab omni.& extra de rescrip.c.statutum.li.sexto. Si vero fecit sine fraude:vt quia non erat perit⁹ sufficienter:vel quia infirmus vel alias impeditus:recipiet assessor salarium a partibus litigantibus:quod pro eo scilicet assessore exiget iudex ipse a partibus:& soluere coget moderatum tamen:vt expresse habetur in dicto.c.statutum de rescrip.li.sexto Jn secundo casu.cuz scilicet est assessor iudicis ordinarij:& tunc non potest accipere salariuz a partibus:nec ipse ordinarius exiget pro assessore a partibus: sed de suo soluet :quia debet esse peritus & non ignorare canones.io.q. 3.cognouimus.& di.20.ĥ.i.de consanguini.& affi. c.i.& sciendo canones raro poterit euenire casus aliquis:in quo non sciat iudicare:cum secunduz canones in foro eius sint cause terminānde: vt de foro compe.c.quod clericis.Et si aliquis casus talis occurreret:debebit de suo soluere:cum habeat redditus ecclesiasticos:ex quibus potest super hoc prouidere:ar.ex isto.c.cum ab omni.Et hoc tenuit Joban.de monte murlo in quadam questione disputata per euz:prout refert Johā. an.ita residens:idem Guliel.in specu.& hoc in ordinario ecclesiastico.Ordinarius vero secularis cum non teneatur scire:sed sufficiat q̄ habeat experientiā de causis prout habetur.C.de iudicijs l.certi.Poterit salarium pro assessore petere: ad hoc quod notatur in auctē.de iudi.circa principium secunduz ioan.de imo.qui tamen dicit:q̄ super hoc est consuetudo attēdenda:hec ille.Dicit etiā Guli.in speculo:q̄ si post cōclusionē:ptes añ

sententiaz cõponant:nihilominus assessor habe bit suum salariuz:z iudex ad hoc poterit' cogere partes:quando scilicet est sibi a partib' danduz. Notat etiam q persone que debent salaria reci/ pere:debent ea ante calculum'sententie exigere. Partes nanq fallacibus aduocatoruz promis/ sionib' cõcluse in causa victorie,se fore existimã tes ad sententiam properãt :z libenter salaria sol uũt:quod non facerent cõdẽnate. Et qõ assessor lucratur ex huiusmodi officio,seu exercitio:si est filiusfami.erit illud quasi castrense. C. de officio assessoris.l.velut. Item nota q si,assessor impor tunus est in exactione salarij:z nimis,peteret:per iudicez moderari debet. Sed nec iudices sibi de bent assessorum salaria retinere:sed nec partem desalcare:licet plerunq contrarium faciãt. Et se/ cundum hoc potest intelligi.c.cum ab omni. Sz quid si duobus assessoribus vel consiliarijs as/ sumptis:vt de eorum consilio pronuntietur adi/ uicem discordantibus tertius assumatur: vnde habebit iste salarium ?dic q illi debent salarium suum participare:ne dolo suo commoduz repor tent. Quod fieret,si eis fingentibus se concorda/ ri non posse:vt tertius assumatur in'eorum exo/ nerationem:vt sepe fit:partes illi soluere teneantur. Et huic fraudi iudex obuiet. Sed quid si al/ ter litigatorum dicit iudici. Domine cõsulatis pe ritos super tali articulo. Nunquid alius debz sol uere partem eius:quod datur peritis illis p con silio? Rz.dici potest:q aut'peto aliquid'qõ mihi soli profuturum est:z sic non debet alter soluere partem:ar.ff.de eden.l. pretor. Aut peto aliquid qõ mihi z aduersario est profuturum: z tunc de/ bet' soluere etiam alter:ar.ff.finiũ regun.l.sz loci. Non autem debet iudex grauare in solutiõe hu ius salarij vnam partem z aliam alleuiare:prout sepe fit:quia in iudicijs eq̃litas est seruãda:z ibi debet actoris z rei equa esse conditio extra de iu dicijs.c.nouit. Item iudex bene potest leuare id est accipere expensas factas in consiliarijs:vt.i 4 q.5.non sane.z in mittendo ad diuersa'loca pro consilio inquirendo.hec Gulielmus.

De officio iudicis delegati.c.3.

De officio iudicis de

d legati. Ubi primo sciendum vt notat Johan.andre.in nouella:q secundum tancre.z goffre.delegatus dicitur is cui a summo põtifice ordinario vel delegato principis causa commit/ titur. Hosti.autem sic describit. Delegatus est is cui causa committitur terminanda vel exequẽda vices delegantis representans:a iurisditione nil proprium habens.ff.de offi.eius cui mand. c iu risditio.l.i.preterea ãt decretalib' premittit ti.de offi.dele. titulo de offi.legl.legati z titulo de offi. ordina. q2 delegat' pape c maior legato vel or/ dinario quo ad causam sibi commissam:vt extra de.ffi.delegati.c.studuisti.Delegatus pape pote statem recipit nõ solum in partes:que scilicet ha bent causam seu litigium inter se:sed etiaz i alios qui suam iurisditionem impediunt:hoc summa tim habetur:extra.c.i.de officio delegati ẽm io. an. Qui ergo detinent actores talium causarum vel nimis deterrent:ad instantiam partium cuz hoc est notorium:vel si occulte faciunt:tamen ac tor hoc asserit:z sunt probabiles ad hoc coniec ture:nec volunt licentiare actorem ad mandatũ delegati:vt.l.accedat ad ipsum pro suo iure:pos/ sunt coerceri. Et si potens licentiat in publico:sz minatur in occulto:erit locus idonee cautioni. Et si tanta sit illius crudelitas:q non potest per cautionem mederi:dicit Hostien.q suspendat censura:donec mutentur tempora:vel deus vel eius vicarius apponat consilium z cõsulatur tũc actori:q ad tempus desistat:ar.extra de restitu. spolia.c.ex transmissa. Si tamen per temporalẽ potestatem compesci posset:z actor instaret:non esset iusticie veritas derelinquenda. Item eo.ti. sane summatim dicitur. Cum diuerse littere sub eadem data z forma contraria impetrantur z p/ sentantur a diuersis ad eosdem:supersedeat vtriq:donec papa consulatur. Johã.an. Or si littere alie contrarie dicentur emanasse:ab altera parti um z non exhibeantur:nõ tenetur delegatus cre dere opponẽti.e.ti.c.cum in iure. Quo sint littere contrarie ibi vide.

Delegatus pape im/

p delegatus pape impetrat pri sub delegme.

peditus potest subdelegare. Unde alexãder ter tius eodem titu.dicit. Si pro debilitate vel qua/ libet' alia graui necessitate tractandis causis: que tibi ab apostolica sede committuntur:inter/ esse non poteris:liberum tibi sit personis idone is z discretis vices tuas committere:ita q si res tanti est:vt te consulere debeant: nisi forte cause ita graues sint: q sine presentia tua non possint commode terminari. Super verbo non poteris Johan.an.vel volueris. Ista enim duo equipol lent in hoc casu secundum goffredum:vt.j.eodẽ significasti. Liberum idest sine aliqua pena uel redargutione. Super uerbo idoneis. Debent e/ nim tales esse in dignitate:uel personatu:uel ca/ nonici ecclesiarum cathedralium z infra dioce/ sim:ut extra de rescrip.c.statutum lib.vi.per qõ .c.habetur q non potest subdelegare inuito ac/ tore extra diocesim:ne auferatur ei diocesis:quã papa dedit. Sed inuito reo sic:dummodo non committat ultra duas dietas. Et quomodo mu lier seruus ignarus mentecaptus,infamis minor zo.uel.18.annis non sunt idonei z non subditus z,priuilegiatus quo ad compulsationem: trac/ tat hic hostien. Super verbo vices suas iohan. and. Et etiam sententiam non solum cognitio/ nem seu examinationem. Super verbo tan/ ti est:vt scilicet consilio tuo egeat. Super ver/ bo consulere, putat Innocentius quod possit

p de delegato officio ẽ inquirendo.

delegatus consilium sibi retinere quo casu si non requiratur:non tenet sententia.j.e.ti.pastoralis.

Sed si consilium fuerit requisitum:tenebit sententia:quanuis contra consilium lata:licet aliqui contradicant. Sed requisito consilio si placuerit delegato:q subdelegatus ferat sententiam illam feret alias non: si prohibeat: hec vera sunt: quando consulendus est iudex. Qz dicit etiam Inno.illud idem:quando iudex cōmittit donec reuocet: vel si non reuocauerit: vel vt ferat sententiam : si partibus placuerit:alias remittat. Nā omnibus his casibus putat posse iurisditionem subdelegati per delegatum reuocari:z ad euz appellari. Dicit enim abbas:q per hanc formam cōmitto vices meas donec reuocauero:non intelligitur commissa sententia :etiam secundum Innocen.si dicat.committo tibi causam: z vt feras sententiam nisi reuocauero:quasi hec clausula sit contra substantiam commissionis:quo ad sentētiam:allegat de condi.appo.c.ſi. Hosti.tamen dicit:q non est verum q potestas reuocandi impediat translationem ferende sententie:de quibus dic vt.eo.ti.c.si delegat° li.6.vbi reprobatur opi. innocen.in bis z in eo q dixerat executionē impediri non posse. Putat etiam īnocen.q sicut delegatus subdelegādo retiēt sibi consilium: sic ēt possit reseruare consilium tertij. Potest eniz certam legem seu conditionem sue commissioni dare:seu imponere dummodo non faciat contra iura:sic etiam delegatus primus potest:vt de rescrip.c.z. Qz si delegatus mādat subdelegato:q ferat sententiam:secundum q talis iurisperitus dictauerit:quanuis Inno.dicat q hoc fieri non potest:tamen Hosti.tenet contrarium. Nā z cōmittens formāt sententiam: prout sibi placet: vt de consti.c.cum omnes. Quam formam necesse habet sequi delegatus omnino. Sicut āt ipse delegatus ipsaz formare potest:sic z ipse alij formam relinquere.e.ti.c.pastoralis. Nec obstat.ff. de arbi.Litem si vnus.quia natura arbitri talis ē: vt arbiter pronuntiet quicquid placet: z contra iura z inique.ff.de arbi.l.diem. Sed iudex nō ni ſi quod iustum est:pronuntiare debet. Et ideo si delegatus timet ne subdelegatus erret in iure:satis videtur q predicto modo possit ei prouidē quod potest locum habere: quando non potest haberi subdelegatus ita peritus:vt expediret :z is qui habet dictare sententiā est peritus:ar. eo. ti.c.cum te consulente. Et ideo est necessariuz officium assessorum:vt.C.de assess.l.i. Sed in spiritualibus cauenduz est:ne is qui debet dictare sententiam:sit laicus vt de iudi.c.decernimus.

Uerum est:non debet pronuntiare sententiam secundum conscientiam alterius dictantis sentētiam ipsam:conscia propria repugnante:etiam si sibi hoc mandaretur. Uerumtamen debet imperitus conscīam suam formare iuxta consiliū periti. Nec est turpe:q imperitus querat:z sequatur consilium peritorum z voluntatem:vt infra eo.ti prudentiam. Si tamen non potest conscīam suā informare fm consiliuz sapientis:studeat q a cōmissione illa exoneretur:infra eo.c. si quādo. Qz si hoc obtinere non potest conscīam suaz sequaī z non obediat silicet in dando sententiam cōtra conscientiam:vt de temp.or.c.ad aures. In.c.de causis eo.ti.duo sūmatim continētur. Primo q si causa aliq committitur determinanda z decidēda subdelegato infra certum tempus:eo transacto expirat iurisditio commissa subdelegato:z reuertitur ad delegantem. Potest tamen prorogari terminus prefixus a delegante:si accedat consēsus vtriusq partis cui° est causa. Et vt dicit gloioan.an.hec prorogatio fiat per principales ñ per procuratores. Item etiam si non posset infra tēpus prefixum perficere:qō mandatur nihilominus expirat elapso tempore prefixo:vt.j.e.t.c.cōsultationibus.ac etiam si per maliciam partis alterius firmatur terminus secundum Inno. Ipsa etiam prorogatio termini de consensu partium oportet q fiat ante lapsum diei prefixe secundū specu.z abba. z° cōtinetur in dicto.c.q vbi certa pena per ius statuta non est: delegatus imponit arbitrariam :vbi dicit Jo.an. q si certa pena statuta est non solum per canones:sed etiam per leges scriptas municipales vel etiam leges consuetudinarias:dummodo canonibus vel ratiōi canonum non obsistat: illam debet imponere.s. partibus quarum sibi causa est commissa impediētibus vel offendentibus suam iurisditionē: di.io.per totum. Nec molliorem nec duriorem debet imponere:alias fit infamis.C. ne sanctum baptis.l.3. z hoc nisi ex causa temperetur vel exaggētur secundum hosti. Quo ad primum Jo. an.in nouellis mouet questionez:videlicet an delegatus qui infra terminū sibi statutum tulit sententiam:lapso termino illam possit exequi:z precipue delegato q alias exequi posset:de quo. de foro competen.c.si qs cōtra. Circa qō ponit opi. sibi contrarias. Nam dama.tan.bart.brixien.tenent q sic. Hug.io.an.z archidi.contra has opi. contrarias Jo.an.sic concordat.s.per distinctionem :quia scilicet aut terminus adijcitur diffinitioni vel decisioni cause: z tunc sic est vera ꝑma opinio quasi papa simpliciter delegante causam: z statuente tempus diffinitionis fīde adhuc durat potestas in executione. Si vero terminus adijcitur iurisditioni:tunc sic est vera opi. hug.z sequacium. Et hoc siue affirmatiue verba proferat:puta q iurisditio duret vsq ad ānū. Cuz enī executio sit de iurisditione:infra eodem.si delegatus libro sexto:restat q iurisditio finita: z sic ñ poterit. Circa secundum mouet aliam questionē videlicet an delegatus possit mulctare. Circa qō dicit Innocenti.hic:q delegatus z subdelegatus nedum partes: sed etiam extraneos iurisditionem suam impedientes z excommunicare z mulctare potest: si aliter turisditionem suam defendere vel expedire non posset:vt hic et

[delegatus pt̃ nitre cõtumacẽ punire et nõ fuit q̃ expectat ad mãz p simplicẽ commissionẽ mus se.

c.proxima. Hostien.autem quanuis in summa contrarium dixerit:tamen in lectura eo.ti.capi.i. se corrigit:z tenet cum innocen.dicens q̃ ex virtute clausule qua censura committitur :id non potest : sed ex virtute commissionis hoc potest : vbi pena non est statuta :vt hic.Et hoc siue pars venire contemnat:siue non pareat: z demuz ad ipsam mulctam extorquendam potest exercere censuram : quod intelligit de parua mulcta z temperata:non magna:quia non tantam vt ordinarius. In capitu.preterea eodem ti. summatim habetur:q̃ per simplicem commissionẽ cause potest delegatus citare:contumacem punire: z reliqua facere:que spectant ad causam:vnde z cogere potest per censuram scilicet ecclesiasticaz ſm hostien.z damnare in expensis scilicet condẽnando.In.c.si quando.e.ti.summatim habetur ſm io.an.q̃ si ordinarius scit eũ non canonice iſtitutum: quem delegatus pape sibi mandat' in possessionem induci:non resistet violenter: sed precibus instabit:vt differat donec romanus põtifex consulatur.vbi Jo.an.q̃ si õlegatus hoc facere nollet scilicet differre necesse est obedire. j. e.c.pastoralis.qõ intelligit hosti.quando illud ẽ occultum:scilicet q̃ non est canonice institutus: qz tunc ẽpo non est credendũ.6.q.z.si tantuz. In c.sane.e.ti.sũmatim.habetur ſm io.an. q̃ delegatus pape in causa sibi commissa:iurisditionez hz super ordinarium z quẽcũq; maiorem: z hoc qz vices gerit pape in causa illa sibi commissa:z ad ipsam spectantibus:z sibi rebelles potest punire scilicet non obediendo in his que spectãt ad causam siue ad cause executionẽ:siue impediãt exequentes de mandato ipsius delegati iuste z violenter:vt.j.e.c.ex'litteris.Si vero diceret qs executionem non faciendã cãm aliquam iustam pretendens super hoc delegatus deberet eum audire:z.summatim examinare:z hoc infra ãnum:qz vltra ex quo diffinitiue pronunciandum est:non extenditur iurisditio delegati.j.e.querenti.In.c. ex parte.z.summatim habetur secũdum io.an.q̃ si primus impetrauit p̃maz dignitatez in ecclesia vacaturam. z' impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesie cum vacaret z illa postmodũ vacat:primo non secundo' debetur. Vbi dicit Jo. an.q̃ data litterarum est inspicienda:non presẽtatio ſm hosti.qui per banc litteram multum infringit opi.contrariam.Idem Guil.pe.z alb.In c.ex pte tua.sũmatim hẽtur ſm io.an q̃ vbi voluntas cõtraria pape non apparet:delegatus iurĩ formam seruare debet:z rationabiles exceptiones admittere.In.c.quoniam.sũmatim habetur secundũ io.an.q̃ cũ delegatio facta dignitati:puta episcopo abbati z hi' nõ expresso noie psone ipsa transit ad successorem:eo.l. mortuo vl' amoto.In.c.super.e.ti.sũmati hẽt ſm io.an.q̃ si q̃stionem de iure presentandi papa delegat appellatione remota:delegatus pronuntiare potest sed non instituere.Quod si facere nollet is ad quem spectat iſtitutio licite appellaret:vbi dicẽ hostien: q̃ si sunt viri ecclesiastici:iter quos vertitur questio:diffiniri debet infra sex menses:sed si sunt laici ifra quattuor:alias episcopus ordiabit ecclesiã:vt extra de iure pa.c.eam te. Et interiz fruct' ecclesie faciet custodiri:de offi.ordi.cuz vos.qõ intelligendũ:vt ibi dicitur.Et si delegatus mandet ei ad quem spectat institutio :q̃ presentatum admittat:z ipse noluerit obedire:putat Hosti.q̃ nisi ostendat rationabiliter causam:delegatus id poterit exequi:infra eo.capi.prudentia.Et si pretendit causam quam delegatus non reputat rationabilez z appellare voluerit:z delegat' nihilominus exequetur:z terminus appellationis declarabit:quis ex eis rationabilius moueat:vt de appel.c.vt debitis.secudum hosten.Talis autez presentatus non est examinandus vel approbandus per delegatum:sed per ordinarium.Tamen siquid fuerit dubij:decidet delegatus quasi non sit functus officio suo:donec ecclesia fuerit ordinata extra de cle.non resi.c.relatum.Quod si delegatus procedat ad ordinationem ecclesie:z ordinarius nõ appellat:si hoc sciuit:sibi imputetur q̃ non contradixit secũduz inoc:z host.In.c.cãz matrimonij.e.ti.summatim habetur secundum Jo. an.q̃ si simpliciter ẽ delegata duob' aliqua causa:vnius sententia non tenet.Et ibi dicitur secundum specula.z guli.q̃ de consuetudine curie solum episcopis committuntur cause matrimoniales: papa ad hoc tamen non astringitur quin possit z alijs committere:quod z aliquãdo fecit. In.c.causã q̃ summatim dicitur secũdum io. an. q̃ delegatus qui est dominus impetrantis recusari potest scilicet vt suspectus: vbi glosa põit sex casus recusandi iudicem.ibi eniz dicit glosa q̃ argumentum euidens est q̃ rationabilis est causa suspitionis:si iudex est dominus aduersarij:z.ii. q.3.quattuor.Et idem esset:si iudex esset impetrãtis vasalus.zz.q.5.de forma.Idem si esset cõsanguineus vel aduocatus extiterit in eadem causa pro ipso:vt de appel.c.postremo. Idez videtur si habet consimilem causam: vt extra de iudi.c. causam. De causa tamen suspicionis tractabitur ibi suspicionis. De recusatione huiusmodi dicitur libro sexto eodẽ titu.capitu. Judex ab apostolica sede datus quanuis legitime valeat recusari:vt suspectus:potest licite vices suas committere:anteq̃z contra ipsum recusatio proponatur: z si in totuz commiserit recusari vlterius: aut facta per eum commissio impugnari nequibit.Qõ posset si sibi de iurisditione aliquid reseruasset: post recusationem quoq; propositam committere:nisi de recusatoris procedat assensu:nõ potest Sed eo volente hoc potest:etiam si recusatio ipsa sit̃ improbata:dummodo pronunciatũ nõ fuerit super ea. Extunc enim cum iudex esse desierit: nulla etiã cũ illius assẽsu potest fieri cõmissio p eundẽ glo.ibi.Cũ autẽ sibi aliquid reseruãdo õ iurisditõe rẽaneat:adhuc iudex de suspitõe sõde

legati habet cognoscere: ⁊ potest ad se reuocare inrisditionem. Unde adhuc potest recusari: ⁊ cō missio impugnari Jn.c. cum.t.eo.ti. summatim habetur secundum Joban.and. qō si delegatus pape cōmittit causam non ī totū: de subdelegato appellatur ad eum: nō ad papam. Ubi dicit idez Jo.an. ꝙ idem ē: quando delegatus sibi reser/ uat executionē sñie tantum: qz tūc si post sñiam appelletur: ad eum appellabit: eo.ti.c.si delegat⁹ li.vi. Fallit etiā hec decretalis in casibus eo.titu. si is cui ⁊.c. Si a subdelegato li. vi. Dicit etiam idem ioan.and. ꝙ si vnicus est delegatus: potest pluribus cām subdelegare. Jtem si sunt plures subdelegati: pñt etiā subdelegare plurib⁹ q̄s sint ipsi. Si vero vnus solus ex plurib⁹ socijs nō sub delegantibus subdelegat ipse pluribus: videtur ꝙ valeat: qz nō reperitur ꝓhibitum ꝑm innocē. ⁊ hosti. Et quanuis deceat ⁊ expediat: ꝙ vni soli cōmittat: ꝓpter absurditates que inde sequerēt: si vellent contraria: non tamē ē necessarium. Jn c. Gratum eo.ti. sūmatim hētur ꝑm ioan.an. ꝙ si delegatus citauit ante mortē delegātis: perpetua ta est eius iurisditio. Jn.c. prudentia. e.ti. sūma tim habetur ꝑm io.an. ꝙ. si causa committitur tri bus delegatis cū clausula. Qz si ñ oēs pñt vel no lunt ꝓtiusq̄ appareat de īpotentia vel voluntate ētij: duo procedere ñ possunt. ⁊ nil agūt si ꝓcedāt Idem in duobus datis cum clausula: ꝙ si ambo zc̄. z? ibi continetur: ꝙ si reus coram delegato citatus obijcit excōicationem actoris: quam non ꝓbat infra debitum tempus: audietur actor. Si vero probat delegatus absoluet actorem: si vō ꝓbat si excōicatus est actor ꝓpter cām sibi com missam idem erit. Sed si propter aliam nec est de casib⁹ reseruatis pape ad eum ad quem spec tat: illum remittet. Qui si non vult absoluere: de legatus absoluet. Et absolutus super eo de quo erat excōicatus coram excōicatore parebit. Qui si maliciam adhiberet delegatus ō causa cogno scet. Dicit autem ibi Hosti. ꝙ licet glo. ⁊ alij com muniter dicant: ꝙ nuntius in huiusmodi debet esse certe ⁊ ꝓbate fidei: tamen nil obest etiam si nuntius sit infamis: dummodo sit canonice desti natus. Jtem si scribatur duobus cum clausula. Uos vel alter vestrum: an vnus altero irrequisi to ꝓcedere possit? hoc est expeditum eo.ti. cū plu res. li. 6. ibi, vide ⁊ in glo. z. hic ponit Jo.an. in no uella q̄s plures. q. circa materiam excommunica tionis partium litigantium coram delegato: ibi potes videre. Et multa alia ponit circa materiaz huius. c. Jn.c. cuz cām. e.ti. sūmati hēt ꝑm io. an. ꝙ si causa simpliciter delegatur tribus: duo sine subdelegatione tertij procedere non possunt: ꝙ si facerent: ab eis poterit appellari. Jn.c. consului t. e.ti. sūmatim habetur ꝑm io.an. ꝙ si iurisditio delegati expiret in peremptorio quod partibus assignauit post congruam horam peremptorij ñ expectabit contumacem. Si vero nō expirat po test expectare: ⁊ iterum citare si vult. Ubi notat Jo.an. ꝙ vocatꝫ partib⁹ a iudice die statuta: pars ꝓsens lz aduersarius sit absens actor vel reus sine licentia iudicis non debet recedere: de iudi. c.i. ⁊ ii. q. 3. certum. Et hoc non ratione pene: qa nullam incurrit: ex quo pars altera non venit: lz ratione expensarum quas tunc petere poterit: si licentiam iudicis expectabit. Qz si citatus nō ve nit ad diem assignatam: sed nec is qui eum cita ri fecit: ꝓsens fuit: fiet compensatio hincinde: ita ꝙ neutra partium est punienda. ff. ō arbi. l. ante/ penul. Jtem si dies feriata occurrat ī die assigna ta: vel alia causa euidens subsit: per quam appa ret: ꝙ ⁊ si citatus ꝓsēs esset: procedere ñ tenēt: vtiq̄ in tali casu debet ꝓses subuenire: ex quo actoris non interest citatum venisse. Jtem si iu/ dex abest die assignata a loco in quo partes cita te fuit: ⁊ ꝓsentes ex equitate debent expectare vsq̄ ad sequentem diem: ar. hic: ⁊ nisi aliud man dauerit iudex: libere possūt recedere: sicut ⁊ si iu dex mortuus esset: nec tenētur eū alibi querere z. q. 6. §. biduum. secundum inno. Jtem si iudex infirmetur in eodem loco non debent partes sñi licentia procedere: possunt tamen instare: vt pro cedatur: vel ꝙ alius terminus assignetur. Et si ñ posset in his intendere: possunt partes sine licen tia recedere: ⁊ aliam citationem expectare. ff. de arbi. l. arbiter. secundus inno. Qō si iurisditio ex/ piret in peremptorio citationis si pars non vene rit hora congrua: licet postea venerit: cōdemna/ bitur in expensis secūdum hosti. quia textus di/ cit poteris extūc exequi. Ubi Johānes dicit po teris ⁊ debebis. Judex enim propter cuius ne/ gligentiam perijt instantia: tenetur parti lese. C. de iudi. l. sancimus. vincen. Sed Hostien. dicit poteris scilicet si volueris. dicitur etiam in textu Nos eam horam procedendi congruam intelli gimus: ex qua possit ante noctis tenebras perfici quod incumbit. Ubi etiam declaratur: ꝙ more romano dies a medietate noctis incipiat: ⁊ ī me dio noctis desinat subsequentis: ⁊ ibi dicit q̄daz glo. extraordinaria: ꝙ si iudex processit in iudi cio in tenebris ad lumen candele: vel tulit senten tiam: quanuis fieri non debuit: tamen credit ꝙ valet processus: dummodo aliud non impediat. ⁊ precipue si iudex sit honestus: nec hoc in textu dicitur: ꝙ si processum fuerit de nocte non vale at. Multa enim fieri non debent: que tamen fac ta tenent. Alij forte contra: dicit etiam ibi glo. or dinaria: ꝙ quantum ad contractus fieri possūt qualibet hora: ⁊ vsq̄ ad mediam noctem nota/ rius ascribet contractū diei precedenti: post me diam noctem ascribet diei sequenti secundum iohan. an. in nouellis. Sed in officijs videtur di es incipere in vesperis. Dicit Hostien. hic: ꝙ qc quid dicatur de consuetudine. Judices sedent die noctuq̄: ⁊ in vtroq̄ foro. Et subdit ꝙ quia consueuerunt homines exire loca publica de no cte: presumeretur: ꝙ iudex solus esset: ⁊ per con/ sequens occulte faceret: quod publice fieri dz.

¶ delegatus iurisdictionem expirat dictis modis.

Nonus.

Qui etiam subdit: q̄ p̄ro maiori p̄te in curijs p̄ncipum cessat hec cā: q̄z faciunt tenebras lucez: z semp est ei multitudo: z sic cessante dicta causa cessare posset, p̄hibitio: de appel. c. cum cessante. In nocte tñ dicit: q̄ non credit sniam diffinitiuā vel interlocutoriam de nocte latāz tenere: nec litis contestationē: sed ꝑm eum bene poterunt testes recipi: z allegationes audiri. Et q̄d dr̄ ī auc. de iudi. q̄ vespere iudicabunt: intelligit ipse sup̄ma hora ante tenebras vt hic. subdit autez Jo. an. q̄ sibi placet dictum hosti. q̄d est p̄missū.

Delegati iurisditio ex/

pirat. io. modis: vt notat glo. super. c. in litteris.

Primo finitur mortuo illo delegato iudice: cui p̄prio nomine scribitur. e. ti. c. q̄m abbas. a contrario sensu. 2° per mortem eius cōtra quē littere impetrantur re integra existente: vt de rescrip. c. significauit. 3° reuocato mandato. ff. ō iud. l. iudicium. 4°. soluitur per secundas litteras: que de p̄rimis faciunt mentionem expressā: extra de rescrip. c. causam. 5°. si iudex remittat causam superiori: vt de offi. dele. c. licet. 6°. ela/pso termino cōmissionis: vt e. ti. c. de causis. 7° si re integra moriatur delegans: vt. e. ti. c. gratuz. 8°. per legitimam recusationem: vt de appel. c. cum speciali. 9°. per ligitimam appellationez: vt de appella. c. vt debitus. z per delationem appellationis. 10. z vltimo q̄n per delegatum est data sententia z executioni mandata: vt ī isto. c. ī litteris. vbi dicit q̄ ex quo iudex delegatus per se vel per aliū sniam executioni mādauit: vel mādari p̄cepit: ei⁹ auctoritas z iurisditio cessat: q̄z semel est functus officio suo. Sup̄ vbo fūct⁹ē officio: dicit Jo. an. ī nouella q̄ hoc hz locū siue iudex sit delegatus siue ordinarius: si sentētia ideo sit iniqua: quia contra ius litigatoris lata est. Si enim non est appellatum: transit in rem iudicatā vt de sententia z re iudica. c. cum inter vos. Si vero appellatum est ad iudicem: ad iudicem appellationis spectat sententiam affirmare vl infirmare: vt de rescrip. c. dilectus. z. Et hoc nisi tacite vel expresse renuntiatuz sit appellatiōi: ī quo casu rata manet sententia: ac si non esset appellatum saluo eo quod dicitur de scētē. excōmunicatiōis. c. venerabilis li. 6. Si vero sētētia sit nulla ipso iure: distinguitur inter iudicez delegatū z iudicem ordinarium. Nā ordinarius iterum a capite ip̄am causam incipiet audire. C. quomodo z quando iudex. l. si p̄ses. Delegatus vero quia functus est officio suo: iz male non se intromittet amplius. ff. de arbitr]. l. qualem. Erit ergo ad eū qui ipsum delegatum dedit recurrendū. C. quomodo z quando in. l. si vt proponis. Et hec vera in sententijs: secus in p̄ceptis vl alijs factis que precedunt sententiam: vel sine sententia emittūtur. nam illa possunt iterari: si non habent effectū vt eodem titu. significasti. z de preben. c. relatum Jn. c. insinuante eodem tit. summatium continetur: q̄ ex noua causa supeueniēte remouetur delegatus z alius subrogatur etiam post litem cōtestatam: puta si peteret pars a delegante allegādo consanguinitatē vel nimiam familiaritatem Unde dicit hic glo: q̄ familiaritas repellit iudicem sicut z testem, Modica tñ familiaritas non nocet. ff. de ver. sig. l. late. hoc tamē aduertas: q̄ minor cā repellit iudicē q̄z testem: q̄z quelibz cōsanguinitas repellit iudicem sed non testē: ō ap. c. postremo. Inno. hic distinguit inter potestatiuam familiaritatē: z extraneam eor. s. qui ñ sūt in potestate. Non ergo sufficit excipere iudicem familiarem: vel q̄ sit nimis p̄pitius: nisi z causa p̄ponatur: vt li. non cōtestata. c. accedens. Alias quilibet possit recusari: cum quilibet sit naturaliter obligatus alteri.

Delegatus a papa vsq̄

¶ delegatio a sed. apl. ad integrū annū sniam suas potest exequi.

ad integrū annū sniam suaz potest exequi: vt sūmatim dr̄ in. c. querenti. e. ti. ꝑm io. an. vbi dicē idem Jo. de subdelegato delegati: q̄ aliquid sibi retinuit: dici potest: q̄ vsq̄ ad ānuz ad delegatū recurretur: ēt si reseruauit excōem tiñ: puta reseruata nobis excōicationis sniam: super executione talis negocij vobis cōmittimus vices nostras: argumentum hic. Si vero nil sibi retinuit: forte vsq̄ ad quadrimestre tp̄s tamen durabit hec potestas in subdelegato: quasi virtus clausule appellatione remota per subdelegatū fuerit exinanita Et sic saluum remanet solum ius cōe quadrimestris tēpoz̄is: a contrario littere huius dum dicit nobis. Et sic non transit p̄iuilegium in tertium: sicut nec excōicatio nec delegatus delegati p̄incipis est suus delegatus. Erit autē annus iste integer z cōtinuus. 365. dierum. ff. de ver. sig. l. anniculis. z. ponit autem glo. ordinaria variuz terminum seruandū tempoz̄is ad executionē sniē. Alium in actionibus personalibus. Aliuz in realib⁹ Alium in criminibus: ibi vide. Ordinarijs autē non p̄figitur tempus ad exequendū sniās: quia illoz̄um iurisditio est perpetuata. Unde semper absoluūt z exequūtur sententias: immo z sniās ī melius reformare possunt: de accu. c. qualiter z q̄n. z hoc nisi sint suspensi vel excōicati.

Delegatus pape si

¶ delegat

delegat nō in totū: ps a subdelegato ñ poterit appellare: ꝓpter hoc solū q̄ dat⁹ ē sine suo ꝓsensu. Et si eo casu subdelegat⁹ alias legitīe recusatur: delegat⁹ cām diffiniet. Et si iustā recusatiōis cām delegatus noluerit admittēr: ab eo potit appellari. Sic sūmat Jo. an. ī nouella. c. sup̄ q̄onum. e. ti. hosti. āt magis specificat casū hui⁹. c. in glo. sua dicēs. Cā q̄dam fuit cōmissa cuidā cū clausula appellatiōe rēota: subdelegata āt fuit ab eo q̄busdā sine cōsē su alteri⁹ ptis: retinuit tñ sibi subdelegās diffinitiuā sniaz. Pars illa q̄ ñ cōsēserat: venit cozā delegato: z allegās q̄ subdelegati erāt suspecti: aliā recusatiōis cāz ñ ꝓponēs appellauit ad papā: quia

subdelegati non erant dati de ipsius consensu. Super quo casu formãtur iste tres questiones. Primo queritur: vtrũ per appellationem impediatur hi⁹ ꝓcessus? Et respondetur ꝙ non. 2°. si forte recusatur iuste: an delegatus possit nihilominus causam diffinire? Et respondetur ꝙ sic. 3°. vtrum si iustã recusationis causam nolit delegatus admittere: vtrũ ob hoc possit ab eo appellari? Et respondetur ꝙ sic. Sup quo casu sic ꝺ ciso videbãtur due decretales cõtrarie sibi: quas soluit ⁊ determinat. Ut enĩ dicit hostiensis. Ista duo sũt necessaria. s. ꝙ fiat cõmissio a delegante subdelegato non ĩ totum ⁊ per delegatum datus cum clausula appell. re. Et in his duobus supplet̃ constitutio alexandrina que habetur supra. c. Cum te consulente per istam innoc. Ubi sciendum vt dicit quedam glo. ꝙ illa clausula q̃ ponit̃ cõiter in litteris apostolicis alicuius cõmissionis. s. ap. re. ante. sñiam nihil operãtur: sꝫ ꝓlatã sñiam a delegato multum operaĩ. Nam si nõ poneretur illa clausula: ⁊ appelletur a sñia: si nõ ꝺferatur appellationi: sed executioni mandetur per iudicem absq; cause cognitione retractabit̃ siue iusta fuerit siue iniusta sñia: quia appellatione pẽdente nihil est ĩnouandus. 2. q. 6. appellatõe. Sꝫ si posita sit illa clausula: poterũt iudices post appellationẽ sñiam suam executioni mãdare: quorum executio nõ reuocabitur absq; cause cognitione. Tunc enim appellatio ẽ remota quo ad iudices nõ quo ad partes. Executio tamen suspendi debet: quousq; cognitum sit de cã appellationis: vt si iniusta inueniatur irritetur: si iusta confirmetur. In glo. ẽt dicitur: ꝙ si subdelegatus eligit̃ a delegante de cõsensu partium: postea non potuerit recusari: poterit tamen ab eo appellari. Et hꝰ est argumẽtum: ꝙ assessor q̃ participationẽ hꝫ cause: de consensu partium est eligendus. ii. q. i. c ꝫ. Sed si partes non conuenirent: eligat iudex ñ suspectũ: ⁊ illum suscipiãt partes etiaꝫ inuite. Nota etiaꝫ ꝙ in textu huius. c. dicit inno. Ut iudicialis auctoritas liberi⁹ ualeat exerceri: delegatus a nobis licite potest ⁊ ꝑncipium ⁊ mediũ ⁊ finem cãe sibi cõmisse non solũ cõiunctiꝫ sed ⁊ diuisiꝫ alij delegare. Et vt dicit glo. hoc �means canones. Nam �means leges iudex facit cozã se litem contestari: qꝺ est ꝑncipium cãe: ⁊ per se fert sñiam: qꝺ est finis cãe. Media vero cõmittere potest cõsiliarijs suis semel tñ ẽt audit negociũ in medio. Et dicuntur media cãe: vt exceptiones examinãde: testes recipiendi: allegationes audiende. Sꝫ ꝺm canones media potest cõmittere cuicũq; ⁊ ꝑncipium ⁊ finem. Et sequitur in textu. Cum autẽ alicui media tñ cõmittuntur ab ipso tanq; ab auditore ꝓuocari non põt: nisi mandati fines excedat vel merito sit suspectus. Unde ne ualeat recusari: ꝓuide statuimus: vt de partium detur⁹ vl recipiatur assensu. Ubi dicit Inno. 4°: ꝙ nõ appellatur ab auditoribus datis ad media: nisi modum excedãt. Secus in auditorib⁹ datis ad litẽ contestandũ vel ad maiora: dicuntur ãt dati ad media modũ excedere: non solum si fines mandati nõ seruant: sed etiã si iniuriam faciunt: vel si alias grauant. Nã qñcunq; grauant licet appellare ⁊ non aliter. Et Inno. dicit ꝙ grauare ñ põt simplex auditor nisi cum modũ excedit: cum sit quasi pica: ⁊ ꝓcedit non ꝓpꝛio sed cõmittentis motu. Et si cõmissionis forma fuit iniusta nõ ab ipso: sed a cõmittente debuit appellare. Et decretalis vt debitus non in auditore sed in iudice loquitur. Dicit etiam glo. ꝙ ista est differentia ĩter iudicem ordinarium ⁊ delegatum: qz ordinari⁹ etiam si totam cãm alteri cõmittat: potest eã ad se reuocare qñcunq;. Sed delegatus si totã causam alteri cõmittit: seu subdelegat: qꝺ potest sic ⁊ partem eius: cum nihil sibi retineat: non potest eam ad se amplius reuocare. Nec ad eum delegantem sed ad papam appellatur: vt dicitur ĩ textu. Mouet hic Johãnes an. in nouella sex questiones circa subdelegatos: quando plures sunt simul dati iudices delegati: ibi vide. Sed si delegatus alteri nõ subdelegat cãm ex toto: sed in ꝑtem puta. Si oĩa committit ei vsq; ad diffinitionem sñie exclusiue: tunc non ad papã sed ad delegantem a partibus appellabitur: cũ fuerit appellandum. Dicit etiam glo. ibi: ꝙ si delegat⁹ cõmittit alicui partem cause: potest reuocare: cum vult. Sed si totaꝫ si subdelegatus eã suscepit nõ potest reuocare seu resumere. Sed si non suscipit tunc potest resumere. Potest etiam intuitu partis⁹ delegatus cãm subdelegare: qz nemini facit iniuriam qui vtitur iure suo: extra de electione ⁊ electi potest. c. cum ecclesia vulterana. dicit etiã hosti. ꝙ examinationem testium subdelegatus vel delegatus ordinarij cõmittere non potest alteri: vt de ap. c. cum causam. Dicit etiam Pe. ꝙ si testes non sunt in loco iudicij: subdelegat⁹ rogare potest iudicem sub quo degunt: vt recipiat testes: vt de fi. instru. c. iudices. Et ille eos recipiet non auctoritate delegati sed iuris communis. Sicut ordinarius rogat ordinariũ: cũ nõ possit ĩperare: ⁊ archiẽps delegati subdito suffraganei: quẽ non cogit. Dicit ẽt: ꝙ si papa notet: ꝙ delegatus possit quẽcunq; cõpellere vt testes recipiat: ⁊ sic seruat̃: puta tñ: ꝙ id de iure nõ possit: sꝫ tñ rogare. Nõ ꝙ li. 6. e. ti. dñ sic ĩ textu. c. si duo. Si duo ex trib⁹ a sede aplica delegatis: duob⁹ alijs nõ ĩ totũ sꝛbdelegauerũt vices suas: ipsiq; sꝛbdelegati cũ subdelegato tertio in cã ꝓcesserint: delegata: si appellet̃ ab ipsis: nõ ad condelegatos: sꝫ ad ꝑmũ delegantẽ tñmodo appellari debebit. Ubi dicit Jo. an. ĩ glo. ꝙ hec decretalis edita est ad declarationẽ eoz: q̃ notauerũt Inno. ⁊ hosti. sꝛ isto. c. Sup qõnũ. hic ẽt nõt archidi. ꝙ si duo sint delegati: ⁊ ꝙn⁹ cõmittit seu subdelegat totus alĩ ꝑncipiũ: si fuerit appellãdũ: appellabit̃ ad papã. Et dic̃ Jo. an. ĩ glo. ꝙ idẽ si ex duob⁹ tñ delegatis: ynus subdelegauerit sed nõ ex toto idẽ dicẽdũ. Jn. c. pastoral. e. ti. sic ĩ textu dic̃ Inno. 3°

Nonus.

Luz delegato a principe iurisditio dandi iudicē sit a lege concessa: dummodo ipse exonerare se ipsum malicioſe non querat: potest cōpellere reni tenten: eo ꝙ iurisditio illa nulliuſ videtur eē mo menti: si coertionem aliquam nō haberet. debet tamen delegatus ſollicite prouidere: vt si ſupio ribus perſonis exiſtente neceſſitate negociuz du xerit delegandu3: in coactionibus feredis digni tati deferat ꝛ perſone: ꝛ infra ī. 4. §. dicti. c. Quia ſepe contingit: ꝙ execution ſententie ordinario de mandetur: cum ordinarius teneatur obſequi de legato: ſi non cognitio ſed tantum executio ſentē tie demandetur: ꝛ ſi ſciat illam iniuſtam: nihil ominus eam tenetur exequi niſi apud eum poſ ſit efficere: vt ab hoc onere ipſum abſoluat. Su per verbo malicioſe. Dicit io. an. ī nouella: ꝙ vbi ꝓſtat de malicia: ꝛ poſſ3 cōmittē ñ tñ poſſ3 ꝓpel lere ſm Jnno. ſm quez ſi eo caſu vellet cōpellē poſſet ab eo appellare. Dicit tamē vinc]. ꝙ ſi pro pter hoc excōmunicat delegatus: tēet excōmuni catio: licet male faciat: grauatus enim poterat ap pellare. Sed quando dicetur malicia ī delegato circa hi⁹? Dicunt ad hoc pe. ꝛ alb. quando ſine cā ſubdelegat: ſed hoc non placet inno. ꝛ hoſti. Alij dicūt quando ſubdelegat minus perito: ꝛ colle ge non ſunt periti: vel ſubdelegat his qui non au dent facere proceſſum: hec non placent hoſti. nā ꝛ minus perito ſubdelegare poteſt: dū tamen pe rito. exponit ergo hoſti. malicioſe. i. in fauorem vnius partis ꝛ leſionem alterius: vt de reſcrip. c. ad hoc. qō hodie facere non poſſet ſine pena. c. cum eterni de ſen. ꝛ re iudic. li. 6. Et hec vera vbi hoc conſtat: alias dolus nō preſumitur ſm glo. qua de quolibet preſumendum eſt bonum: niſi contrariū appareat: vt de ſcrutinio. c. i. Et ſiquis dicat hoc factum in fraudem: hoc debet probare ff. de probati. l. quot]. Super verbo compellere dicit hoſti. nō tamen collegam ſuum: quia par in parem non habet imperium: vt de eclec. c. inno tuit gloſa. i. Et ſic patet: ꝙ aliqs compellend⁹ eſt iniuſtus ſuſcipere iudiciuz: etiam homo alterius fori: niſi aduocatus qui non poteſt cogi: alibi q̄ in ſuo foro recipere iudicium: ꝛ hoc in delegato a principe. Nam ordinarius non poteſt cogere homiem alterius fori: vt de offi. ord. c. paſtoral. Sed nemo poteſt cogi: vt arbitrium recipiat. ff. de arbi. l. iij. Sz poteſt q̄ receperit debet cōpelli: vt in. l. ea. Super verbo neceſſitate Jo. an. ō mē te iuris forte nō lz aliter ſubdelegare ſm hoſti. fa tetur tamē ꝙ cōis ꝛ celebris opinio hz cōtrari um ſm quā ſubaudi maxie. Dicitur etiā in tex tu: ꝙ delegatus talis poteſt cuilibet mandare ci tationem ꝛ punire ſuper hoc cōtēptoꝛē: vbi dicit ab. ꝙ cā dubitationis poteſt eſſe: qz nō videbat ante citationē perpetua iurisdictio. Sup verbo cuilibet dicit hoſti. z. vel college ꝛ expedit inter dum hoc fieri: vbi ēt requirit. Utrū delegatus le gati poſſit citationē delegare? ꝛ dī ꝙ ſic. Dicitur ēt ſūmarie in tex. ꝙ ſi papa cōmiſit ſcienter appel lationē interpoſitā a ſnīa iudicuz datoꝛ cū clau ſula ap. re. ſuſpēſa eſt interim quo ad executionē primoꝛ iurisdictio. Ubi dicit Jo. an. ꝙ quātun cunqz appelletur a diffinitiua: ꝛ certū ſit appella tionē tenere: vel ſolū dubium eſt de iure vel fac to an teneat: ſemper dz ſuperſedere executioni. Et ſic poteſt intelligi illō. z. q. 6. Decreto. vbi dī ꝙ iudices qui nō deferunt appel ationi puniūt. Sed vbi certū ē ꝙ appellatio ē nulla vel iniuſta ſemper poteſt executioni mandari: vt qz notoziū eſt crimē: de quo quis eſt condēnatus: vel ipſum in iure confeſſus: vel talis eſt qui appellare non poteſt vt inſignis latro vel ſeditioſus: vt qz ap pellatur ſine cā: vbi cauſa eſt exprimenda: puta ne beres in poſſeſſionē mittatur ꝛ hi⁹. Nec ob ſtat ſi dicas. ꝙ iudex appellationis hz cognoſce re ipſe: Utrum appellatio ſit recipienda vel non Et non is a quo appellatum eſt: qz hoc eſt veruz in dubio. Secus āt eſt in premiſſis caſibus: in q bus notoziū iuris eſt appellationem non tenere: vnde non eſt ad iudicem vel ad aliam indaginē recurrendū. In omnibus his caſibus poteſt itel ligi: ꝙ iudex a quo appellatum eſt: poteſt ſnīam ſuam ſine pena executioni mandare. vel dic etiā ꝙ delegatus cui ſcribitur ap. re. poteſt ſnīam ſuā ſine pena executioni mandare: quod non poſſet ſi appellatio remota non eſſet. Uel melius dicas ꝙ ſufficit de appellatione interpoſita mentionez facere fieri: ꝛ ſuper ipſa lr̄as concedere. Mā tunc poſtq̄ littere fuerint preſentate iudici etiaz ſi no tozium ſit appellationē non tenere: iudex tamen a quo appellatum eſt: non procedit ſm inno. cu ius eſt tota iſta glo. Uerūtamen ſm hoſt. quo ad effectum ſemper requiritur: ꝙ ex certa ſciētia cō mittatur alioquin opponi poterit de veritate ſup preſſa vel falſitate ſuggeſta.

De executoze ſuper

verbo executioni mandare in. §. qz vero. q tex. habē ſupza in principio. §. Diſtinguit glo. inter merum executorē ꝛ executoꝛez mixtū. Et dicit ꝙ executio mera ē cū partibus pñtibus cognitū eſt de cā ab aliquo. Dic addit Jo. an. in nouella vel altera partium contumaciter abſente: ſerua to tū in oīb⁹ iudiciario ordine: ꝓz hoſti. ꝛ ille mā dat alteri: ꝙ ſuā ſnīaz exequat. Talis executoꝛ non dz audire exceptiones: ꝛ de tali executiōe lo quitur hic decretalis: ꝛ ō ſnīa ꝛ re iudi. c. de cete ro. Et expone illud cū dī: ſi ſciat illam iniuſtam eē. i. contra ius litigatoꝛis latam: quia ſuper hoc nullam habet cognitionem. Secus ſi ſciret illaz eē nullam: vt qz latam auctoꝛitate falſarum litte raz: vnde iudex non habuit iuriſdictionem: vel per falſa inſtrumenta vel per dolum aduerſarij: ſi iſta obijciantur coram executoꝛe: debet ſuper ſederi executio: dūmodo iſta nō malicioſe ꝛ ca lūnioſe ꝓponāt: ꝛ tē referat negociū ſupioꝛi: vt ō ſen. ꝛ re iudi. de cetero. Sz ſi executoꝛ eēt ordīa ri⁹ deputat⁹ executionib⁹ cārū: dz admittere talez

[ ] inter executoꝛē nezo et myppid eſt diffrd.

exceptiones.ideo ãt dixi calũnioſe:qz ſi hoc eẽt: non debz differri executio.Mixta vero dicitur executio:que hz cognitionem admixtam.Ut cũ papa mandat alicui reſtitui rem ſuam:vel mandat alicui dari beneficium coram tali executore admittuntur legitime exceptiões:q̃tũcunq; abſolute ſcribat:vt eo.ti.c.ex parte.Et nota q; a mero executore non appellatur:vt de re iudi.c. qõ ad conſultationẽ.niſi excedat modũ executiõis. Ab executore ãt mixto bene appellatur: ſi non admittat legitimã exceptionẽ:vel aliam partem grauauerit:vt de ap.c.vt debitus.hoc in glo.Super hac materia de executore addit Joã.an. ad dictam glo.quãdam diſtinctionẽ Hoſti.ſuper.c. Oz ad conſultationẽ:de re.iudi.dicens:q; aliud eſt iudex aliud executor.Et executor.Alius mixtus alius conſeruatorius.Alius poteſt dici referendarius ad aliquem.ſ. articulum audiendum vel expediendum ſine alicuius iuriſdictionis cõmiſſione datus.Alius nunciator ſiue executor ſimplex ⁊ nudus.Aliꝰ executor ſñie late merus ⁊ purus.Et de his omnibus:an legitimas exceptiones coꝛã ſe ꝓpoſitas teneantur admittere:⁊ ſi non admittant:vtrum ab eis poſſit appellari?Dicit autem q; ſi ſit iudex:debet illas admittere ⁊ ĩ illis interloqui.Et ſi nõ admiſerit poterit appellari.Et hoc planum eſt:vt de ap.c.cuz cãm. Jdẽ per oĩa ſi ſit mixtus executor:quantũcunq; ſibi abſolute ſcribatur:vt de officio delegati.c.ex parte.Si vero ſit conſeruator ius:⁊ ſciat vel credat notoꝛium exceſſũ:nullam exceptionez admittit niſi forte excõicationem:ar.ii.q.3.cum excõicato Et de excepti.c.pia.li.6.Ut nisi dicat delinquẽs q; hoc licite facit defendendo ſe ⁊ ſua in caſu licito :⁊ ſibi a iure ꝺceſſo vel a priuilegio. Haz ex q̃ coram tali aliquid ꝓponitur:qõ expediri nõ põt ſine contentioſa iuris indagine:oĩo debet abſtinere ⁊ admittere omnem legitimam exceptionẽ alias iuſte appellatur ab ipſo.Si vero ſit referẽdarius procedat in articulo ſibi cõmiſſo.Et ſi q̃ interponuntur audiat non tamen interloquatur ſed dubia referat.Alias ſi opponũtur talia:q̃ impediunt proceſſum articuli ſibi commiſſi:poſſet appellari ſi procederet:⁊ hoc ideo qz moduz excederet. Item talis recuſari poteſt propter ſuſpitionem:niſi ſit datus de voluntate ⁊ conſenſu ptium.Si vero eſt executor ſimplex ⁊ merus:puta ad aliquem citandum vel pignorandum vel ſuſpendendũ miſſus:talis nec exceptionem admittit:nec aliquid oppoſitum examinat:ſed ẽ ſic pica.zz.q.5.c.miles.Et talibus oĩo parendũ ẽ: ñ ꝺtumacit reſiſtẽdũ:quod ĩtellige.quando cõſtat de eorum mandato:⁊ qz ab illo qui dare potuit alias poſſet eis reſiſti.Si vero ſit merus ⁊ purꝰ executor ſententie late:talis non poteſt recuſari: ⁊ a tali vt dicit glo.non poteſt appellari.Dicit ẽt glo. q; cũ executor agnoſcit ſñiã ſibi ꝺmiſſã exequi:eſſe iuſtã:cũ ñ hz ĩpe de hꝰ cognoſcẽ hz obedire.Si tamen habet in hoc conſcientiam leſaz tunc ſecũdum hugo.cauſaz poterit alteri delegare:⁊ hoc ſi ipſe eſſet iudex.Oz ſi non poteſt:quia ipſe eſt ſubdelegatus a delegato:ꝓnuntiet ſñiam ſm allegata ⁊ probata:in nomine dñi:vel remittat ad ſuperiorem ſi poteſt:vel ſi eſt merus executor:exequatur:⁊ deponat conſcientiam in contrarium.Qõ ſi deponere non poteſt conſciam talem:q̃uis erroneam nullo modo õbet iudicare contra conſciam vel executioni eam mandare: ſi executor eſt.Sed appellet ſm hoſti.

De executore.vel iudice delegato in ſexto eo.ti.

Hoc ponitur.Luz plures ſub illa forma vt oẽs vel duo vel vnus mandatum apoſtolicum exequatur ſeu alia conſimili :iudices vel executores a ſede apoſtolica deputari contigerit:quilibet iniunctum poteſt libere adimplere mandatum.Porro vno eorum negocium inchoante commiſſum:alij nequibũt ſe vlterius intromittere de eodem:niſi vel infirmitate vel alia iuſta cauſa illuz tũc contigerit impediri.Jurisdictione vero perpetuata etiam mãdatore viuente per vnum eo caſu quo poteſt ex iudicibus delegatis perpetuata intelligitur quo ad omnes.Ubi dicit glo.forma iſta bene eſt aduertenda.Aliud enim eſt cũ ſcribitur cum clauſula:q; ſi non omnes vel ſi ambo:qz tunc iuriſdictio datur conditionaliter:tũc igitur vnꝰ vl̃ duo poterunt,vti iuriſdictione conditionaliter:cũ cõſtiterit de conditione:vel impedimento tertij:vl̃ college:aliter nec valet qõ agitur:vt in.c.prudẽtiam eo.ti.hic vero in hoc.c.iuriſdictio datur alternatiue.Unde quilibet eſt iudex in ſoliduz vigore alternationis:vt de ſen.⁊ re iudica. in alternatiuis.cum ſuis concor.li.6. Si ſuper gr̃a cuiꝫ ab apoſtolica ſede facta executores fuerint deputati:equum eſſe cenſemus: vt ſicut ipſa gratia:lz nondum ſit in eius executione proceſſuz: morte non perimitur concedentis : ſic etiam nec re integra perimitur executoribus data poteſtas:quã veluti gr̃e predicte acceſſorium naturam ſequi congruit ꝓncipalis.

Subdelegatus a delegato pape iuriſdictionẽ habente coercere poteſt

Hoc ſũmatim habetur extra eo.ti.c.ex litteris.fz Jo.an.Et iſta coertio intelligit:qz poteſt excõicare ĩterdicere ⁊ huiuſmõi ſm Jnno.Unde ⁊ hoſti.dicit q; ſubdelegatus delegati ⁊ merus executor coertionem recipit contra opponentes ſe ſibi ⁊ iniuriantes illos quos mittit pro exequendo articulo ſibi commiſſo:quẽ etiam quo ad denũciationis actũ poteſt alteri õlegare.Dicit etiã ibi Jnno.q; quando agitur de reuocatiõe iudicum in literis illis nõ ſoluz expreſſa ſed expreſſiſſima fieri debet mentio.Et ratio eſt:quia cum reuocatio litterarum domini pape ſit odioſa ⁊ cõtra ius ibi rationabiliter appellatur:ſemper preſumẽdũ eſt papam circũuentũ:⁊ q; litteras nõ cõceſſiſſet

ꝑ ſubdelegatus a delegato ꝑp̃. ꝑt̃ exeamine. interdicere et hꝺ.

p delegati iurisdictio expirat in mortr delegantis. ñ delegatus perseuerauerit in forma iuris.

Nonus.

si tenor ipsarum litterarum z processus per eas habitus expressus fuisset: ut eo.ti.c.ex pte. Sed secundum hostien. melior horum ratio reddi potest: quia uidelicet videt fieri contumelia iudici: cum reuocatur: vt.ff.de iudi.l.obtuandum. non tamē ipsa reuocatio est cōtra ius cū fieri possit. Expressissima ergo mentio requiritur in secundis litteris de priorib⁹ cum reuocātur. Ubi vo scilicet super principali questione prime littere impetrantur: licet in eis aliqua falsitas exp̄mat: uel veritas taceatur: nihilominus valēt: z iudex procedit: z si non secundum formam saltim secūdum ius. Et sic non requiritur tanta expressio quanta in superiori. Et est ratio quia iudicium redditur non ī inuitum. ff. de verbo. obliga. l. inter stipulantē: z hec habent locum in litteris: vbi iurisditio committitur. Si enim essent executorie uel gratiose siue etiam de alijs negocijs: tunc oportet: q̄ de multis alijs faciat mentionez: puta de oībus omissis quibus nō esset sub tali forma littere ipetrate: vt de rescrip. c. constitu. Si vero super appellatione littere impetrantur: z ante sententiam fuerit appellatū: sufficit q̄ de causa appellationis fiat mētio: sed post sententiā ō sola appellatione: arg. de appel. c. cordi lib. vi.

Delegati iurisditio re

integra morte delegātis expirat: sic sūmat ioan. and. ī. c. licet eo.ti. vbi dicit hostien. q̄ dicitur res integra: quādo delegatus nō cepit vti iurisditōe. Intelligitur aūt cepisse vti: si vices suas cōmisit alicui: vt hic patet: etiā si principium solum committat: supra eo.c. super questionum. vel si mandet alicui: q̄ citet partes: z multo fortius si ipsemet citet: vt eo.titu. gratum. vel si recipiat testes in periculo constitutos. Multo magis si excommunicet contradictores vel rebelles: eo.titu.c.i. Sed z iurisditione utitur: si diem assignet partibus: de dilati. c.fi. vel si faciat offerri libellum: vel aliquem alium actum iudicialem exerceat: z si p̄tes non citauerit. Idem etiam dicit: q̄ si delegatus mandato recepto volens z intendens iurisdictionem suam perpetuare: tanc̄ iudex vocet tabellionem z testes z dicens. Ego vocaui vos tanc̄ delegatus a papa: a quo recepi litteras hunc tenorem continentes. Pius episcopus' z̄c. Et faciat totum legi. Et per consequens patz q̄ iurisditionē habeo. Volens igitur iurisditionem mihi in hac parte commissam perpetuare: z casibus qui accidere possunt varijs occurrere: quantū mihi possibile est z debeo: auctoritate mihi commissa precipio tibi tabellioni tali: q̄ has litteras in publicā formam redigas. Et instrumento publico hoc testes quos propter hoc vocaui apponas. Si sic fecerit forsitan iurisditio sua per talem actum dicet perpetuata: z sic vti incipit iurisditione: q̄ talis actus iudicialis est. Et sic p̄ mortem delegantis non spirabit iurisditio: alꝫ sic. Consuluit tamē q̄ ocius potest sine mora citet partes: ar. extra eodem. quod legitur de senten. excommunica. c. ea noscitur. Et magis erit securum z clarum.

Delegatus quis non

creditur: nisi delegationem probet: vnde non tenetur ei quis obedire seu exequi quod mādaret ante ipsam probationem. Summiarie dicitur in. c cum in iure eo.titu. vbi dicit hostien. q̄ quanuis presumatur quis bonus: vt de scruti. c.i. z sic non sit presumendum: q̄ non mentiatur: z sic credendum videtur ei mandanti: z si presumitur bon⁹ non presumitur iudex nisi ostendat. Jn hoc enim non sufficit presumptio sed p̄batio: vt dicit glo. Caueat quicunq; impetrat a principe causā cōmitti vel delegari alicui: vt si sententia fuerit data p̄ eo a delegato: bene custodiat cōmissionem: sicut ipsam sententiam. lapsu enim temporis si cōueniretur: z ostenderet sententiam sine p̄missione: nō valeret ei: nisi p̄baretur de cōmissione. Sentētie vero ordinarij semper statur: z pro ea presumit: qz cōstat de iurisditione: vt de senten. z re iudi. c. ficut. Si tamē publicatū fuisset in iudicio rescriptū: videtur q̄ sufficiat si hoc p̄stat vt de priuil'. cum olim. Itē si sentētia redacta est in publicā formā videt q̄ sufficiat: vt ō testibus. c. significauit. licet sit argu. contra de sentent. z re iudic. c. cū inter. Sz videt q̄ hodie sufficiat solus tabellio ad īponendum fidem sentētie: vt extra de probatio c. q̄n. Sed vt nulla sit dubietas: ita debet fieri q̄ auctoritate iudicis rescriptum pape solēniter in publicā formā redactum inseratur in ipsa sententia iudicis auctoritate in presentia partium: z alia instrumenta p̄curatoria: qz idem iuris est de illis vt si ostenderet sententia lata in p̄sona p̄curatoris: vel sindici si nō cōstaret de mādato p̄curatorio: sententia nō valeret: nec staretur ei si negaret illum fuisse p̄curatorem. Sz post q̄ in ipsa sentētia inserant huiusmodi instrumenta: z rescripta iudicis auctoritate stabitur postea sententie etiā si originalia nō appareāt. C. ō testa. l. publicati. Jdē caueat in sētētia excōicationis ille q̄ absolutus ē custodiat īstrumentū siue litteras absolutionis: p̄ quas tutus existat: si ei obijceret excōicatio: alias posset sibi periculū generari. Per p̄curatorē nō habentē ad hoc mandatū nō p̄rogaret de re ad rem iurisditio delegata. Item excōicatio post appellationē legitimā lata: nō tenet. hec in sūma habent in. c. cū olim. eo.tit. secundū io. an. vbi dicit glo. q̄ si p̄curator excedit fines mādati sciente dño: nisi statim ō dicat: ei p̄iudicat: ar. di. 54. c. si huius. Si aūt ignorāte eo excedat nō ei p̄iudicat. Similiter z iudex si excedat fines mandati: partibus nō ō dicentib⁹ eis p̄iudicat. C. cōia vtriusq; Qui acta clausa seu sigillata relatiōis delegatorꝫ apuit ipsorꝫ violādo sigilla: p̄tra illa acta nō ōbet audiri: hoc habet ī sūma in. c. cū oli. eo.ti. z°. Ubi ponit casus de quodā q̄ deferēs litteras ad papā relatorias gestorꝫ p̄ delegatū ī causa sua: suspicās ne portaret litteras vrie. i. contra se: z iuste apuit

p delegatus dz sua delegationē p̄bare ut probatur. et obedientia.

p excōicatio post appellationē legitimā lata nō valet.

eas. Unde ⁊ non auditur: cum fecerit iniuriam delegato ⁊ deleganti. Ubi glo. ponit hiſtorias de vria etheo: que habet̃ z. re. ii. c. Et ſubdit glo. ꝙ iſte fuit ſtultus: ꝙ recepit tales litteras deferẽdas ſi habebat eas ſuſpectas. Primo ga debebat videre diligenter. Et ſi quid eſſet in eis iniquũ: debuit cõtradicere relationi iudicum: ſi cõtra veritatem referebant. Judices debent oſtẽdere partibus relationẽ: quam faciũt ſuperiori. z. q. 7. bidu um. Alias poſſet appellari vt ibi. Et quotiens iudex relaturũ ſe polliceꝫ: ilico acta litigatoribus oſtendere teneꝫ: vt de appella. c. ĩtimaſti. Dicit ẽt glo. ꝙ talis tãq̃ falſarius eſt puniẽdus. Et ob hoc ſolũ priuari debet beneficio: vt de reſcrip. c. cum olim. Inno. tñ dicit: ꝙ minus peccauit q̃ falſari⁹ vnde ⁊ minus debet puniri. ſ. pena arbitraria: ſecundum pe. Delegatus ſubdelegatũ college ĩpediti: vnde ſe excuſantis ſe nõ poſſe intereſſe cũ alio in cauſe diſcuſſione: ſi ĩ reſcripto eſt clauſula: ꝙ ſi ambo nõ poſſunt intereſſe: vnus adimpleat cõmiſſionẽ: vbi io. an. in nouella ſic ait: exponẽs glo. ſi clauſula ꝙ ambo ⁊ ceẽa. eſt ĩ litteris apoſtolicis: Aut alter eſt ꝑpetuo ĩpeditus: ⁊ tunc conde legatus nõ tenetur ſubdelegatum ĩpediti admittere. Aut tẽporaliter eſt ĩpeditus: ⁊ tunc ſi ĩpedimẽtũ ẽ ieuitabile: idẽ ẽ dicẽdũ. Si euitabile: college teneꝫ ſubdelegatũ ĩpediti admittere: ſi ſubdelegat⁹ iuriſditionẽ habebat. Sz ſatis mihi placet tũc opin. hoſtien. ō ap. re. Et ſi dices: qr ſi eſt ĩ pedimẽtũ tẽporale ⁊ euitabile: aut clauſula ꝑelegit ꝑſonã: Et tũc ꝑelect⁹ nõ teneꝫ ſubdelegatũ college admittẽ. Sz nõ ſic ecõuerſo. Aut clauſula nl̃ lum ꝓeelegit: ⁊ tunc in reſcripto aut eſt clauſula ap. re: ⁊ tunc nõ tenetur admittere: aut non eſt ⁊ tunc tenetur admittere.

ꝑ delegatus excuſare ſe ꝑt ꝙ̃ aliꝫ mõ.

Delegatus canonicus

in cauſa nõ canonici poterit recuſari. Item delegatus ſi vocet ſeu citet reum ad iudicium: ad locum vbi ſecure nõ põt accedere: poteſt recuſari. Sũmarie hoc habetur in. c. cum. t. eo. ti. vbi dicit hoſti. ꝙ etiã cũ litteris de cõductu nõ tenetur accedere ad locũ: vbi habet inimicitias: ⁊ nõ ſolum ꝓpter ꝓprias inimicitias: ſed etiã ꝓpter cões: vt ciuitatis vel loci ſecundũ pe. hic ẽt dicit glo. ꝙ canonicus non põt eſſe iudex cõcanonici ſui ꝓpter familiaritatẽ: que ẽt veritatez ĩpedire ſoleꝫ. z. q. 5. accuſatores. Teſtis tñ põt eſſe canonic⁹ ꝓ ꝓcanonico ſuo: cum etiam frater ꝓ fratre poſſit teſtificare: cum edictum de teſtibus ſit ꝓhibitorium ff. ō teſtib⁹. l. i. facilius. n. habent iudices q̃ teſtes vnde ⁊ facilius repellit iudex q̃ teſtis. Judex. n. recuſat ꝓ modica cã: vt ſi aduerſarius eſt oriũd⁹ de terra illius. ſ. iudicis: vt de ap. c. ex ĩſinuatione. Itẽ ſi iudex eſt ſuffraganeus. Itẽ cõſanguinitas: vt de ap. c. poſtremo. Sed in teſte ſectus. Itez iudex recuſat̃ vel alius ei adiungit̃: ſi hz ꝓſimilem cãz ſicut ẽt teſtis repellit̃: ſi hz cõſimilem cãm. Sz ſi dare iudex canonicus cõtra aliũ cõcanonicũ: non poterit recuſari: qr par affectionis non oẽm ſuſpicionẽ tollit. ff. de rit. nup. l. nõ ſolũ. Dñt ẽt pe. ⁊ ab ꝙ ſcholaris recuſari põt: ſi deꝫ iudex in cã ſcholaris in domo ſocij: allegat eo. ti. c. ĩſinuante. Societate aũt diſſoluta: dicũt ſecus niſi nimia affectio ex ꝓcedenti ſocietate remanſiſſet. De mgro dicit ẽt: ꝙ recuſat̃ in cã ſcholaris ſui: niſi alꝫ eſſet eius ſcholaris: ſm guil. In. c. cũ contingat eo. ti. cõtineꝫ: ꝙ delegatus cui mandat̃: ꝙ abſoluat illũ qui ſe dicit excõicatum iniuſte: anteq̃ partiũ ꝓbationes recipiat: abſoluet eũ. Si vero mãdat̃ ei ꝙ denunciet ſententiã eẽ nullã prius ſup eo ptiz ꝓbationes recipiat. Ubi dicit glo. ꝙ nõ debet ad admitti quis ad ꝓbãdũ id quo ꝓbato nõ ꝓdeſt. C. de ꝓba. l. ad ꝓbationẽ. Et poſt multa dicit ĩ fi. hoc verũ: niſi iudex eũ ſub illa ꝓteſtatione ad ꝓbandũ admittat: vt ſi de iure õbeãt valere ꝙ valeãt: alias nõ. Itẽ dicit ibi glo. ꝙ duplici ex cã p⁹ abſolutionẽ ab excõicatione audiunt̃ ꝓbationes ſup hoc. ſ. Utrũ iuſte fuerit excõicatus: qz ſi ꝓbabit: ꝙ iniuſte fuit: nõ iniungeꝫ ei aliqd ꝓ iuramentum. Et ideo ꝓceptũ differt̃ q̃ſq̃ conſtet: ſi iuſte fuit excõicatus. Et tunc ꝓcipiet ei ꝑ iuramentũ: ꝙ ſatisfaciat ꝓ eo ꝓ q̃ fuit excõicatus. Itẽ ſi ꝓbaret ꝙ admonitõe nõ ꝓmiſſa fuiſſet excõicatus: excõicator eſſet per menſem ſuſpenſus ab ĩgreſſu eccleſie. Itẽ ſi ꝓbauit: ꝙ iniuſte fuit excõicatus: excõicator tenebit̃ ei ad intereſſe: ⁊ tãto tẽpore abſtinebit: quãto viſum fuerit ſupiori. ii. q. 3. nemo. Sz ſi ſententia ꝓbabit̃ fuiſſe iuſta: excõicatus tenebit̃ excõicatori ad ĩtereſſe: ⁊ hoc niſi vtrunq̃ ꝓbabilis error excuſet. Addit hic ioan. an. quiq̃ q̃ſtiones circa materiaz talis excõicationis: ⁊ ſoluit: vide in nouella in dicto. c. Nota ꝙ libro ſexto eo. ti. ſic dicit̃ de reuocãdo ſubdelegato. Quãtuis vices tuas in cã tibi cõmiſſa ab apoſtolica ſede õlegata in totũ cõmiſiſſe noſcaris: ſi tamẽ ille anteq̃ iuriſditiõe vſus fuerit: cõmiſſio huiuſmõi ꝑte reuocet̃ ab ipſo: vel eũ eximi rebus cõtingat humanis: cãm ipſã reſumere poteris: cũ iuriſditio ex quo ipſa vſus non fuerit: nõ cenſeat̃ in eũ efficaciter tranſiuiſſe. Et. c. ſequenti. qõ incipit ſi delegat⁹: dicit̃ ꝙ ſi delegatus cõmiſerit vices ſuas: vel ſubdelegauerit: qõ idez eſt: quotiens abeſſet vel donec reuocet ꝓmiſſionem: ꝑ quã etiã ĩtelligitur cõmiſſa ſententie ꝓlatio: mortuo ipſo delegante: ſi res nõ eſt ĩtegra: ſed ſubdelegatus cepit vti ſua iuriſditione: ſi dicta cõmiſſio nõ fuerit reuocata ꝑ delegantẽ: ꝙ mortem ipſius nõ expiret. Dicit̃ etiã ꝙ a ſubdelegato ad delegantez: qui. ſ. aliquid iuris reſeruauit: appellandũ eſt: cũ appellatur etiam poſt ſententiã. Cũ delegatus etiaz epiſcopi recuſat̃: recuſationis cã cozã epiſcopo ẽ ꝓbanda: Idem ſi officialis eiuſdem recuſet̃: licet ad ipſũ ab eodẽ officiali nequeat appellari. c. ti. c. ſi cõtrariũ li. vi. Deinde ſequitur in. c. venerabili.

ꝑ judex remſat̃ ꝙ modum ꝺm̃.

Item in. c. venerabili. e. ti. ſũmarie dr̃: ꝙ ſi ſubdelegatus ꝺlegati ꝑt̃. recipit ꝺm̃ ſuã iuriſdictionẽ. de legato illo reuocato nõ ꝑt̃.

p̄ad judicē cāgstrū pūt remitte in sīgs nr̄is
p̄aupes. p̄sonas. miserabiles. ꝛc. si gravēt a suis judicib; si nō p̄ apl̄icas nō ꝙ ꝗrella.

Nonus.

subdelegatus ipse cōtra formā aplici rescripti ꝓcedit:nullus ē ꝓcessus. Ubi dicit io.an. i nouella post glo. ꝙ q est suspectus de dilapidatiōe sue ecclesie:nō dz ꝓ hoc remoueri ab administratione sed dari dz ei coadiutor. Et q̄ aūt ꝓbata fuerit dilapidatio:locus erit dispositioni:vt de simo. c lz. de. ꝛ ab. dicunt ꝙ qñ prelatus est suspectus ō dilapidatione preterita tūn:tunc dat coadiutor tūn: ꝛ inquirit̄ de veritate de q̄ si constabit depōetur Qñq; est suspectus de dilapidatione futura ꝓpt̄ preterita de qua constat:ꝛ tunc remouet̄ secūdū glo.ꝛ sine accusatore:si euidentissimis argumentis liqueat eum suspectum. Et ad hoc quelibz p̄sona ecclesiastica est admittenda. sad accusādū: vt de rebus ecclesie non ali. c. sigs p̄bor. Dicit etiam innocenti. ꝙ sicut omnis alienatio interdicitur tali coadiutori:ita ꝛ visitatori vel cōmenda tori:nisi rerū scilicet que seruando seruari non possūt:de elec. c. is cui li. vi.

Delegatus qui prōnū/

ciauit se itrisditionem non habere etiā de consensu partium causam nō reassumit. sūmarie hoc dicitur in. c. significantibus eo. ti. vbi fit mētio de q̄dam vidua nobili:que sub pretextu paupertatis impetrauit per rescriptū a papa iudicē delegatū personam ecclesiasticā i causa sua vt vitaret iudicium secular̄e. Unā Jo. an. in nouella ponit genera personarū etiā laicarū:que possunt recurrere ad iudiciū ecclesiasticum. Et primo quidem de pauperibus dicit:ꝙ idistincte possunt cōqueri ecclie non solum de oppressionibus sed ēt de alijs iuribus. z3. q. 3. siquis. De potentibus:vt de v̄. significat. l. c. super quibusdā. Idem intelligas de peregrinis omnibus qui sunt de foro ecclesie:quo ad res quas portant ꝛ iniurias quas patiunt̄ ꝛ contractus initos in ipsa peregrinatione. z4. q. 3. sigs romipetas ꝛ. c. sequēti. Idē i mercatoribꝰ si i tholoneis grauentur:vt i predictis. c. z4. q. 3. Idē de manumissis ab ecclesia vel ei commendatis. Et de his qui ad ecclesiam cōfugiūt. 87. di. eos ꝛ. c. sequēti ꝛ. C. de his qui ad eccle. cōfu. l. fi. Idē de penitentibus. s. soleniter. ii. q. i. aliud. Idem ō officialibus ecclesie libertis rusticis vxoribus filijs ꝛ seruientibus. ff. ad muni. l. assūptio. C. de episco. ꝛ cleri. l. i. ꝛ. 9. di. iudicatuz. Idē in senibus ꝛ oībus libertis. 87. di. c. i. Idē in cecis mēbris mutilatis leprosis furiosis captiuis debilibꝰ diuturno morbo fatigatis. 7. q. i. cū percussio. ꝛ ō cen. c. lz. C. de epis. l. audi. Supradicte persone ꝛ similes sunt ō foro ecclesie:adeo ꝙ si grauent̄ a suis iudicibus: possunt ad iudicem ecclesiasticū appellare:ꝛ ipsū per simplicem querelam adire:vt. 87. di. libertos. ꝛ. c. in religiosū. Sed ꝙ dicūt de appellatiōe scilicet a seculari ad ecclesiasticū possunt appellare:falsum est:imo potius ad iudicē suum secularē ꝛ superiorē gradatim appellatio faciēda est. z. q. 6. anterior. hoc tamen est spāle in istis p̄sonis mīfabilibus:q̄ quāuis ecclesia in nō mīfabilibus p/

sonis reddat oībus iusticiā ꝓpter negligentiam secularium iudicū:tamen semp requirit primo iudices seculares. de foro cōpeten. c. lz. Miserabiliū aūt p̄sonarū querimoniā simplicē quādoq; audit irrequisitis etiā dominis eorunde:ne nimis fatigetur pro iusticia omittenda:di. 87. ꝓ totum. Alij dicunt:ꝙ nunq; ecclesia hab; se intromittere de bis nisi in defectū iudicis secularis:secundū inno cen. Sed hosti. remittit de hac materia: vt plene notat̄ de foro cōpe. c. cū sit generale. Cruce signati omnino defenduntur ab ecclesia:secundū inno cen. Hoc aūt notandū ꝙ p̄sone miserabiles facilius sunt exaudiende q̄; alie persone:ꝛ rescriptum cōtra ipsas nō valet:nisi faciat de ipsis expressaz mentionē:hoc aūt regulare est secundū leges:ꝙ i defectū iudicis secularis:siue qz nō habetur:siue qz recusatur:siue qz iusticiaz facere negligit:siue qz notoziū subditum ledit:nedum pape:sed ēt episcopi est iudicare ꝛ in melius reformare:vt in auten. de diffe. iudi. l. responsum. Et hinc est ꝙ papa vacante iperio vices iperatoris gerit:vt de foro compe. licet hostien.

Delegatus cum vt sus

[qñ delegatus recusat̄ ut suspect⁹ eligūtur arbitri ad cognoscendū de cā suspitionis.

pectus ab aliqua partiū litigantiū recusat̄:eligūntur arbitri ad cognoscendū de causa suspicionis: vtrum sit rationabilis:qō sic declarat greg. non⁹ eo. ti. dicens. Suspicionis causa cōtra iudicez assignata:nō ipse qui forsitan ꝓuocatus obesset:sed arbitri potius coz̄ā quibus ē probatio facienda: ꝛ ad quos omnia que ad hunc articulū faciunt:pertinere noscuntur:possunt ad hoc terminum assignare. Ab ipso quoq; iudice cui sicut iurisditio: sic ꝛ cetera sine quibus explicari nō potest:intelligitur esse cōmissa idem vt cōueniat:si discordes fuerint in vnam sententiā vel tertiū concorditer aduocent:cum quo duo vel alter eorum id faciat: sunt cogendi:ne huius occasione principale negocium plus ōbito prorogetur: hec in tex. Glo. sup verbo causa:que debet esse rationabilis scilicet necessaria vel probabilis ad recusandū:talis scilicet que esset probata deberet legitima reputari: vt de appel. cum speciali. Super verbo iudicem glo. intelligit ordinarium vel delegatum. Super verbo forsan glo. quia non debet iudex moueri: qui non facit ei iniuriam:cū vtatur iure suo: vt ō elec. c. cum ecclesia. Et hoc est ei concessum a iure:vt hic. Sed refert se ad id:qō contingere solet licet enim nō deberet moueri:tamen īdignantur tales pro maiori parte:ꝛ ideo quia forsitan est ꝓuocatus contra illum: nō debet terminū ad hoc cognoscendum assignare:ne sibi obesset in artando ipsum. Et licet sit prouocatus: nō tamen poterunt ipsi declinare:quasi offensum: cū habeāt cessante probatione suspicionis redire ad eum quez recusauerant. Super verbo nō ipse ioan. and. scilicet iudex recusatus alias tamen bene cognoscit iudex:an sua sit iurisditio. ff. de iudi. l. siquis. quia tunc non sic afficitur persona:sicut cum recusat.

Super verbo arbitri. di secundū egidium nō debent esse laici. Glo. super verbo ad quos omnia. Sicut iudici oīa ītelligunt cōmissa: que ad cām pertinent ipsam: sic ꝛ his arbitris: vnde ipsi habēt iurisditionem ꝛ cohertionē: ꝛ possūt compellere testes ꝛ ipedientes punire: vt patet hic expꝛesse: ꝛ potest ab eis appellari. Sꝫ si appellent: ad papaꝫ appellabitur. Qꝛ si illi qui eligunt arbitri a partibus: nolunt suscipere arbitriū: quātus dicatur ff. e. l. iij. ꝙ nemo cogitur suscipere arbitriū: tamen secus est hic: nam tenentur hic accipere in virtute obediētie districte ꝛ pꝛecepto domini pape tenētur: ꝛ si huic pꝛecepto nō obediant: vt de appel. c. cū spāli. Si enim iudex ordinarius est qui recusatur: ipse compellet eos. Si delegatus illos cōpellat: nō obstante ꝙ recusatus sit: aliter iudiciū non pꝛocederet. Itē est hic aliud speciale: qa consensus pꝛiuatoꝝ facit eū iudicē: qui nulli pꝛeest iurisditioni: nec isti veri arbitri dicūtur: nisi ꝓ tāto qa eligunt vt arbitri: sicut alij arbitri eligunt de consensu partium. Ex hoc patet: ꝙ alij arbitri nullaꝫ cohertionem habēt: sꝫ tātum metu penē sententie eoꝝ statur. C. ō arbi. l. i. vel per emologationē vel taciturnitatē decē dierum. C. ō arbi. l. cū antea. Et iurisditio istoꝝ quasi ordinaria est p electionem. Glo. super verbo cogēdi. Iꝫ iurisditio talis iudicis recusati interim sit suspensa: tamen ne culpa eoꝝ contingat negocium ꝓrogari: permittitur tali iudici vt cogat illos ad cōcordandum ꝛ sententiandum de causa suspicionis. Qꝛ si arbitri non cōueniant simul malicioſe: vt negociū pꝛorogeē. Item credo ꝙ iudex possit cōpellere eos vt pꝛocedant: aliter contineret iniqtatem ista constitutio qꝛ per hoc daretur causa malicijs hominū quibus ē potius obuiandū: vt de rescrip. c. sedes. sup verbo omnia. explicat per exēpla ioan. and. post hosti. ꝛ goffred. vt locum testibus assignare eos cōpellere ꝛ punire: si in falso deꝓhendant discutere ꝑsonas testium admittere exceptiones in personas ꝛ pꝛonunciare veram vel falsam causam suspicionis: deficientem in expensis condemnare. Et dicit innocenti. ꝛ guile. in speculo: ꝙ si aliqua pars etiam recusans sit cōtumax in certo actu vel articulo coram arbitris nō comparens: nō pꝛopter hoc delegatus reassumit iurisditionem: nisi totus labatur terminus per eum arbitris assignatus: allegat. c. cum speciali de appellati. in libꝛo sexto eo. titu. De arbit. hoc habetur ab arbitris qui secundum formam iuris: vt de pꝛopositā contra iudicem suspicionis causa cognoscant: vel cum de reuocatione ambigitur litterarum iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam concoꝛdare: ad concertationem huiusmodi sopiendam a partibus eligunt: ꝛ si se agrauauerit ad sedem apostolicam est appellandū: vbi dicit glo. sup verbo iudicem scilicet delegatum pape. Et idem si recusaretur ordinarius. Glo. super verbo grauauerint siue sententia: puta: qꝛ inique pꝛonunciāt illum suspectum: qui suspectus ꝓbatus nō est vel econuerso: vel ante sententiam puta: minus bꝛeuem dilationem dando: de dilatio. c. i. quod ē eorum officium. Nota. etiam ibi in glo. ꝙ arbitriſ q compꝛomissarij vocantur: ꝛ voluntate adducuntur ab eis non appellatur: sed ab arbitris qui de necessitate iuris habent assumi: de quibus loquitur istud. c. ab his bene appellatur: vt patet hic: ꝛ hac ratione puto hanc decretalem locum habere in arbitris electis ad audiendum causam quaꝫ mouet episcopus contra subditum suum: cum ēt illo casu de necessitate eligantur arbitri: vt. ij. q. i. si clericus: ꝛ de hoc de offi. oꝛdi. c. irrefragabili.

Delegata iurisditio ad

personas nō compꝛehensas in rescripto: etiam de ipsoꝝ consensu pꝛoꝛogari nō potest in summa dicitur in. c. pe. ꝛ. glo. eodem titu. Querit hic hostien. an possit renunciari beneficio concilij generalis. de senten. excōmunica. sacro. scilicet ꝙ nulla admonitione pꝛemissa ad requisitionem aduersarij ferantur tales sententie: ꝛ dicit ꝙ non: ar. de foꝛo competenti. si diligenti. Concoꝛd. innocēti. plus etiam dicens scilicet excōmunicationem vel interdictum nunq̄ posse venire in pactū vel conditionem: vt sine cause cognitiōe ꝛ contumacia pꝛoferatur: bene potest oꝛdinarius ecclesiastici: cuius iurisditio est debite pꝛoꝛogata has sententias ferre. Et post multa circa hanc materiam scilicet an non soluens creditoꝛi in termino conuento cum eo: quod si non facit hoc: sit excōmunicatus: si non potest aliquo modo soluere an incidat: sic concludit. Si quis sibi vult caute pꝛouidere: debet sibi cauere: vt non solum fiat sibi iurisditionis pꝛoꝛogatio: sed statim per iudicem consentiente ꝛ instanter petente debitoꝛe feratur excommunicationis sententia: nisi infra terminum plene satisfecerit: vt pꝛomisit. tunc enim nulla monitio est necessaria: quia dies pꝛo hoīe ītꝛpellat vt ō loca. c. fi. Nec valebit appellatō si appellat ītꝛim: qꝛ ex quo semel consensit in alterius pꝛeiudicium dissentire non potest: vt de pꝛoba. c. pertuas. Ponit etiam hic io. an. in nouella: allegādo hostien. multa genera pꝛoꝛogationum: scilicet expꝛessam ꝛ tacitam. Expꝛessam diuidit in quatuoꝛ species. ſ. de persona ad personam: de re ad rez de loco ad locuꝫ: ꝛ de tempoꝛe ad tempus: ibi potes videre. In. c. cuꝫ vigesimum. hoc summarie habetur eo. ti. i. ꝙ maioꝛ. xo. annoꝝ a quocūq̄ potest dari delegatus. 2°. ꝙ maioꝛ. is. annoꝝ etiam datur a quocunq̄ delegatus: sed non nisi de consensu partium. 3°. ꝙ pꝛinceps potest dare delegatum in quacunq̄ etate. In. c. sequēti. sic habetur in tex. Uno delegatoꝝ vel arbitroꝝ sicut pꝛoponis rebus humanis exempto: eoꝝ officium expiratꝫ nisi aliud fuerit in delegatione vel compꝛomisso expꝛessum. In. c. quoniam ap. eo. ti. summatim dicitur: ꝙ delegatus pape subdelegare pōt: licet datus sit ex officio vel de partiuꝫ consensu vel cum clausula: ꝙ si non omnes tu cū

altero ꝛ ceſſa. Idem poteſt conſentientibus partibus is cui cõmittitur negocium exequendus perſonaliter preter cẽ in duobus caſibus: qui ponuntur in textu: vbi dicitur preter cẽ ſi inquiſitiones fieri vel eccleſijs de prelatis aut alijs miniſtris ꝓuideri mãdemus. Cum in his caſibus induſtrias ꝛ fides perſone: cui talia committimus: eligere videamur. Ubi dicit ioan. an. ꝙ hoc iniungitur expreſſe vel tacite. ſ. cum nõ poteſt ſubdelegari. Et expreſſe vt de reſcrip. c. cuꝫ dilecta de accu. c. fi. Tacite cũ deprehendi poteſt ex mente reſcripti: puta cum dicitur. De induſtria tua ꝛ circunſpectiõe confidentes plenius per apoſtolica reſcripta ꝛ cetera. Alias ſi nec expreſſe nec tacite hoc iniungit poteſtas ſubdelegandi amittitur. Item vt ibi dicitur in textu. Cui commiſſum fuerit predicare crucem: excõmunicare vel abſoluere aliquos: diſpenſare cum irregularibus: iniungere penitẽtias: non licet hoc alijs demandare. i. ſubdelegare: qa non ſibi iuriſditio: ſed certum miniſterium poti⁹ committitur in hoc. Item in ſexto eo. titu. ſic habetur. Si contra vnum ex duobus iudicibus cũ illa clauſula: ꝙ ſi ambo intereſſe non poſſunt: alter eorum in cauſa procedat: a ſede apoſtolica delegatis ſuſpicionis cauſa legitima ꝓpõatur: cauſa ipſa ſuſpicionis coram non recuſato coniudice ad quem ex vi predicte clauſule debet ipſius cauſe cognito pertinere: probari ꝛ ab eo expediri debebit: ubi uero non eſt dicta clauſula in reſcripto debet ſuper hoc ad arbitros recurri: hec ibi.

De delegatiõe que fit

per epiſcopos. Ubi ſciendum ꝙ que dicta ſunt ſupra in iſto. c. de delega. of. communiter dicuntur de delegatione que fit per papam: cuius aliqua etiam conueniant delegatis aliorum epiſcoporũ ꝛ prelatorum. Unde circa delegationem epoꝝ ſm ray. ꝛ guil. diſtinguendum eſt: qꝛ predicta ſũt que pertinent ad oꝛdinem epales: ſicut conſecratio reconciliatio eccleſiarum: oꝛdinatio ꝛ huiuſmodi. Et iſta poteſt eps delegare non tamen niſi epiſcopis: vt de offi. oꝛdi. c. g ſedem. Quedaꝫ alia ſunt que pertinent ad iuriſditionem ſicut audientia cauſarum: ꝛ abſolutio pctõrum. Et iſta indubitanter delegare ſeu cõmittere poteſt: vt de ꝛſe. eccle. c. aqua. Ita tamen ꝙ criminales cãs clericorum cum agitur ad depoſitionem: delegare non poteſt niſi in cã. ſ. ſi inciperet abeſſe propter eccleſie ſue neceſſitatem vel aliam magnaꝫ cãm: ꝛ tũc cõmitteret cognitionem tantum ꝛ non diffinitionem. C. de ped. iudi. l. ij. niſi ſi committeret diffinitionem totius cauſe alij epo: quod facere poteſt: cum non ei ſit inhibitum. Sunt quedam alie cauſe: que licet non ſint criminales: tamẽ propter earum excellentiã non debet eas delegare: niſi cauſa multuꝫ iuſta ꝛ neceſſaria ſit impeditus: vt cauſa matrimonialis ꝛ ſimiles: extra de conſã. ꝛ affi. c. ex litteris. in fi. Non debet etiam delegare diſpenſandi poteſtatem cum irregularibus nec abſoluendi eos: qui manus violentas iniecerunt in clericos: an caſibus ſibi a iure conceſſis: vt ꝰ pueris mulieribus ꝛ huiuſmodi. Et licet iſta delegare non debeat: poteſt tamen cum non ſit prohibitum: imo de percutientibus clericos conceditur de offi. oꝛ. Eis. alias vero cauſas minores etiam ſpirituales: vt de deci. iure patronatus ꝛ ſimiles poteſt delegare: non tamen laicis: ſed clericis tantum: extra de iud. c. ꝛcernimus. Pecuniarias vero cauſas poteſt: imo forte indiſtincte debet delegare: nec in talibus occupari: ar. ii. q. i. te quidem. Poteſt autem epiſcopus delegare his qui ſunt in alieno epiſcopatu: ea que pertinent ad iuriſditionem voluntariam: non tamen poteſt cogere eos ad ſuſcipiendum: ſed ea que pertinent ad iuriſditionem contentioſam: nõ poteſt illis delegare ſecundum guil. Item ſicut delegatus a papa vel a principe habet a lege: ꝙ põt alteri cauſam ſubdelegare: niſi in inquiſitione vel prouiſiõe eccleſie de prelatis ſeu alijs miniſtris: quia in his caſibus videtur electa induſtria ꝛ fides perſone: vt eo. titu. Quoniam ita delegatus ab epiſcopo vel alio: ꝛ ſi non habeat a lege poteſtatẽ ſubdelegandi: habere non poteſt ab homine: videlicet ſi delegatus ipſe dat ſibi illam victoriam ſubdelegandi: argumentum de procura. c. i. ꝛ. ij. Sic tenet io. an. ſuper. c. is cui eo. titu. li. vi.

De conſeruatoribus. capitulum quartum.

d Econſeruatoribus

quia tales reputantur iudices delegati a papa: ideo de eis agitur in ſexto de officio dele. ĩ. i. ij. ꝛ vltimo. c. Nam ſecundum antiqua iura nil habebatur de iſtis. Et hic de eis breuiter tractabitur. Innocentius quartus. Statuimus vt cõſeruatores quos plerunq cõcedimus: a manifeſtis iniurijs ꝛ violentijs õfendere poſſint illos: quos eis committimus defendendos: nec ad alia que iudicialem indaginem exigunt: ſuam poſſint extendere poteſtatem. Jo. an. ibi in glo. ponit. ꝫ. genera conſeruatorum. Nam aliquos dicit dari cõſeruatores: vt contra latrones vel predones eos defendant. Alios dari vt defendant eos contra ĩfringentes priuilegia ipſorum. Aliqui dantur vt defendant ab iniurijs ꝛ offenſis. Et in nullo dictorum caſuũ habent iudicialem indaginem: vt hic De manifeſtis ergo iniurijs ſolum habent cognoſcere. Et intellige manifeſta id eſt notoria: ꝛ ita patẽtia: ꝙ nulla ꝓbabili tergiuerſatione celari poſſunt: vt de verbo. ſig. c. ex parte. Siquis autẽ qui ſcilicet iniuriatus eſt: neget offenſam eſſe notoriã cũ negatione videatur res fieri dubia: tunc bene recipiet ꝓbationes conſeruatoꝝ: an factum illud ſit notoꝛium: vt ſic videat: an ſua ſit iuriſditio: vt de reſcriptis. c. ſuper litteris. Alias officium eoꝝ eſſet inutile. Et ſi inueniet factum notoꝛium: procedat contra illos: alias deſiſtet. Non eniꝫ habet

P Conſeruatores ſũt iudices delegati a pp.

P conſeruatoꝝ ꝛa ſũt genera.

P de delegato ab epo ꝛ diffin. ꝙ alij ſũt ꝙ nõ poſſ. ſuꝛe n epũs. et alij ꝙ poſſũt alij ſuꝛe.

P epus nõ dꝫ delegare alijs ſic magna et iuſtn. rõ.

¶ conseruatorē q̄ prīcedit. uel q̄ spectat ad officiū eorū.

potestatem defendendi iniuriam simpliciter: sed qualificatam scilicet notoriā. habet ergo conseruator vocare reum: & si confiteatur factū: bene q̄dem. Si neget: super notorio p̄bationes recipiat Si aūt confiteatur factum. sed dicit se suo iure fecisse: dicunt quidam: q̄ vltra se intromittere nō debet. Alij contradicunt asserentes: q̄ p̄bationes super notoria offensa recipiet ad hoc de electiōe. c. bone. Alias facile esset conseruatori officium deludere: vnde si videat̄ conseruatori p̄babilis negatio non p̄cedat: alias puniat sicut notorium. Et quia conseruator nō cognoscit nisi ō notorijs non poterit recusari: sicut nec appellari p̄ōt in notorijs. Et dicit ber. q̄ talis conseruator p̄ōt innocare auxilium brachij secularis: vt de offi. ord. c. i. Glo. super verbo offendere: hoc itelligi p̄ōt de cōmissa & cōmittenda. Pone enim eos paratos ad exercitium & violentiam inferendam illis quorū est conseruator p̄hibere poterit excōmunicare & punire: vt de sentē. excōmunica. c. sacro. In cōmissa defendet per districtionem ecclesiasticam cōpellendo iniuriatores: vt satisfaciant leso: & secular̄e brachium inuocando. Glo. super verbo indaginem id est causē cognitionez seu examinationem: q̄ dubia sunt. Et si de talibus se ītromittat incurrit penam de qua infra. §. 3. Dantur autem conseruatores soluz a papa: & vt plurimum religiosis exemptis circa sua p̄uilegia.

¶ conseruatōs modeste seruē debent ex gn eps in p̄cessibus p̄ eos.

De cōseruatorib⁹ quomodo debeant se modeste habere erga episcopos in p̄cessibus contra eos. alex. iiij. sic ait. Quia pontificali dignitate p̄editis ob reuerētiā sacri officij quod exercent plurimum deferri conuenit: & eos plus honorari decet: vt cum iudicibus vel cōseruatoribus a sede apostolica deputatis cōtra eos per coactiones aliquas siue penas fuerit p̄cedendum: grauitas & modestia in huiusmodi conseruetur p̄cessu. Ita q̄ eis quadam condigna reuerētia [suppositi]: igressus p̄mo ipsis ecclesie vel sacerdotale īterdicatur ministeriū: ac deinde ab officio non suspendant̄. Et subsequent̄ aggraue[t] censura ecclesiastica cōtra eos: nisi forte aliter fieri [u]aserit nimia contumacie p̄teritas siue culpa: de offi. ōle. c. ij. Super verbo aliter circa finē dicit glo. vt. s. nō supp[o]rtetur tanta modestia: vt q̄ iniurias & cōtumelioſa verba p̄fert in iudicē vt de penis. c. dilectus. Sed quid si iudex nō seruata forma huius constitutionis statiz suspendit ep̄m vel excōicet: aut etiā superiorē ep̄o: tenet ne sententia? dic q̄ sic: licet reprehendendus est iudex: qui hanc modestiam non seruauit. ii. q. 3. c. i. Item p̄m inno. si maleficiū est notoriū alijs: & nō iudici: oportet q̄ super hoc querat p̄bationes: & testes cogat. 2. q. i. in primis. & de testibus. c. ij. Et q̄ in notorijs aliqs ordo necessari⁹ ē: extra ō iureiu. c. ad nostram. similiter oportet q̄ p̄cedat ad inquisitionem: quando factū est notorium: & nescit̄ q̄s fecerit. Item si reus qui fuerat cōdēnatus & excō municatus: infra annum cōpareat: & dicat se velle satisfacere: cognoscet conseruator de quantitate damni & huiusmodi.

Que spectant ad officium conseruator⁹ vel qui possint esse ꝯseruatores ponunt̄ de offi. dele. c. cōstitutione li. vi. Ubi dicitur hac cōstitutiōe perpetuo valitura sācimus: vt ꝯseruatores qui aliquibus vt manifestis iniurijs & violentijs tueant̄: eosdem plerunq̄ a sede apostolica cōcedunt̄: decetero deputari non possint: nisi ep̄i vel eor⁹ superiores aut abbates seu dignitates vel personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesijs obtinentes. Nullusq̄ deputati sibi conseruatoris esse valeat cōseruator. Nec aliquis regibus & reginis qui sicut dignitatis altitudine p̄eeminent: sic p̄rerogatiua gratie conuenit eos anteferri: dūtaxat exceptis: cōseruatorem habeat eum: qui sub sua iurisditiōe dominio vel districtu ecclesiastico vel tempozali consistat. Conseruatores aūt huiusmōi extra ciuitates seu dioceses in quibus fuerint deputati: vel alibi q̄ in ciuitatibus seu locis īsignibus: vbi possit copia haberi peritor⁹: contra quoscunq̄ p̄cedere aut aliq̄s vnam dietam a fine dioceſis eorundem trahere non p̄sumant. Ulices quoq̄ suas citationibus & sententiar⁹ denunciationibus dūtaxat exceptis: quas per alios valeant exercere: nulli cōmittere possint nisi hoc eis ꝯpetierit ex beñficio litterar⁹. Sed nec tunc nisi infra ciuitates seu dioceses in quibus deputati fuerūt & personis tantū: q̄ supius sunt expr̄esse: & infra. Officiū aūt quorumcūq̄ cōseruator⁹ ipso iure quo ad nō cepta negocia p obitum cōcedentis volumus expirare. Circa vero munera expēsas assessores ac notarios & psonas testimonij causa vocādas illa p̄cipimus obseruari in huiusmodi conseruatoribus per oia quel delegatis iudicibus constitutio a nobis sup hoc edita obseruanda decernit. Quicqd aūt contra p̄missa vel eorum aliquid attentari cōtigerit: oīa decernimus irritum & inane. In ipso etiam. c. ponitur pena conseruatoribus quidē: vt si de alijs q̄ de manifestis iniurijs & violentijs scienter se intromiserint: seu ad alia que ad iudicialē indaginē exigunt suā extenderint potestatē: eo ipso p annū sint ab officio suspensi. Et vt dicit ibi glo. sup verbo officio & beneficio: quod est eius sequela: vt 32. di. p̄eter. Et idem est si hoc agerent ignorātia crassa vel affectata. de senten. & re iudica. c. ignorantia. Pars aūt q̄ hoc fieri p̄curaret sententiam excōicationis incurrit: de qua infra in ti. de excōmunicatione. Joan. an. ibi ī glo. ponit ex ipso textu sex vel quinq̄ differentias inter cōseruatores & iudices alias ōlegatos. Quar⁹ p̄ima ē: q̄ iudex ōlegatus p̄ōt esse canonicus ecclesie cathedralis cōseruator nō. 2ª. ē q̄ eius q nō est mihi iudex delegatus saltuo iure recusationis possim esse ei ō legatus iudex in alia causa. Sed in ꝯseruatore secus etiā si nō opponat̄ exceptio. 3ª. est q̄ saltuo

¶ inter ꝯseruatōs et iudices delegatos sūt alię differē.

iãre recusationis subditũ mihi bñ possũ impetra re delegatũ. Sz nõ conseruatorẽ. 4ª. ẽ quia õ legatus a p̃ncipe potest causã sibi cõmissam in to tũ vel in partẽ cõmittere: vt õ officio dele. c. pasto ralis. sed non ꝺseruator: licet guilel. dixerit cõtra riũ in speculo. Sed nõ tenet ĩ hoc: cũ tex. iste cõ tradicat. 5ª. circa penã: quia dato q̃ legatus se ĩtromitteret õ bis: que nõ sunt sue iurisditõis nõ propterea habet locũ pena in illũ: qa nõ inuenit expressũ. Sed ꝺseruator incurrit penam: vt pa tet in textu. 6ª. potest poni: quia ꝛ si cõseruator haberet ex priuilegio: q̃ posset alteri delegare: ñ tñ hoc possit nisi personis: q̃ haberent cõditiões supradictas conseruatorũ. Sed delegatus potest subdelegare ei cui potuisset õlegari. Jn omnibus alijs predictis sex exceptis equiparant cõserua tores aliis indicib⁹ delegatis secũdũ ioan. andre. ĩ glo. Jtẽ nota q̃ cũ sũt plures cõseruatores de putati pro vno prelato vel monasterio seu eccl̃ia quo ad negociũ ceptum post vnum illorũ conser uatorũ perpetuatur iurisditio in alijs cõseruatori bus: nõ obstante mõrte concedentis. Jtem licet potestas executoris dati ad gratiam nõ pereat re ĩtegra mortuo papa: vt eo. ti. c. si super gratia. tñ potestas conseruatoris priuilegiorũ in quibus cõ tinentur gratie bene perijt quo ad nõ cepta mor te cõcedentis: vt patet in textu ℔ io. and. Que sũt intelligenda: nisi in ipsa conceptione cõseruatorũ exprimeretur: q̃ nõ obstante mõrte cõcedentis durarent ipsi conseruatores dati: quod credo cõ muniter hodie fieri.

De ordinario ꝛ ptinentibus ad ipsorũ officiũ. c. ꝟ:

d, # E officio ordinarii.

Alexãder. iij. florentino episcopo. Cum ab eccl̃iarũ prelatis eccl̃iastica sententia in ma lefactores aliquos promulgatur rata debet ꝛ firma cõsistere: ꝛ vsq; ad satisfactionẽ dignã inuola biliter obseruari ꝛ ceta. de offi. ord. c. cum ab eccle siarũ. Dicit ibi glo. q̃ glibet prelatus collegiate ec cl̃ie: licz subsit epõ: est tñ iudex ordinarius ꝛ hz iurisditionẽ cognoscendi ꝛ excõicandi: vt pz ℔ c. ꝛ. i5. q. 4. c. i. ꝛ de iudi. c. decernimus. Et dico il lum prelatũ hoc facere posse: ꝛ habere talẽ iuris diũionẽ: q̃ est electus a collegio seu ab vniuersita te. Et idem ĩtelligo si preficiatur vniuersitati vel collegio: ab eo qui hz administrationẽ cum iuris ditione. Et hoc nisi consuetudo cõtra tales essz ĩ contrariũ: non tñ possunt excõicare cũ illa solẽni tate qua episcopi. Et de hac ĩtelligunt illud. c. de bent. io. q. 3. ꝛ. i6. q. 7. visis. Alij vero dicunt: q̃ pre lati inferiores epis subditi eis excõicare nõ pos sunt nisi consuetudo q̃ iurisditionẽ dat: sit in cõtra rium. s. q̃ tales excõicent. Exempti aũt prelati p̃ cipue religiosorũ: cũ habeãt iurisditionẽ quasi epis copalẽ ĩ subditos suos: vtiq; ipsos excõicare pos sunt. De hoc tñ scilicet quis possit excõicare ha bes ifra diffuse in ti. de excõicatis. Joan. an. in no uell. sic sũmat. c. si ordinarius subiectus epõ ĩ sibi subditum ferret iustã sentẽtiã: episcopus illã ser uari faciat: ꝛ eam sine satisfactione ꝛ illius ꝺscien tia nõ relaxet. Tamen vt dicit ibi glo. si secus fa ceret scilicet absoluendo talẽ a iusta sentẽtia: ꝛ cõ tra voluntatẽ ordinarij: ex quo supior eius est: te neret absolutio: sz male faceret ille epus ꝛ ꝺqueri posset: sicut fecit ille plebanus sãcti pancratij con tra epm florentinũ in tali casu: vt pz in dicto. c. Et dicit glo. super verbo in malefactores. Qz si sunt malefactores eccl̃iarũ ꝺuenire eos possũt pre lati sub quo iudice maluerit. ó. fo. com. c. cum sit. ꝛ vtroq; gladio vti cõtra eos si spectat ad eos: vt de sen. excõmu. c. dilecto. libro sexto. Super ver bo obseruari dicit ioan. an. q̃ placet inocẽ. q̃ mi nores iudices ordinarij vel delegati a p̃ncipe: vel a quocunq; iudice alio: ꝛ etiam subdelegati possũt exequi sentẽtias p iurisditionẽ: quã habẽt scilicet excõicandi interdicendi vel similia. argu. de offi. dele. c. significasti. Quãdo vero sunt talia: q̃ nõ possunt facere iudices minores vel subde legati: sicut in corporalem possessionem mittere: tunc nõ ipsi sed alij exequunt: ꝛ sic loquitur. l. ff. õ re iudica. l. a diuo. Et idem de maioribus iudici bus quando executio fienda est extra terminos sue iurisditiõis. Super verbo clericos vel laicos Habet ergo plebanus nedum curã laicorũ sz ẽt clericorũ parochiam suam inhabitantiũ hostien.

De ordinario iudice qs sit:

multa notat super dicto. c. ab eccl̃iarũ ioan. and. secundũ innocen. ꝛ hostien. Dicit inocen. q̃ illi di cũtur ordinarij prelati vel rectores: ꝛ habere or dinariam iurisditionẽ: qui ab vniuersitate eligun tur in prelatos: ꝛ superiores cõfirmationem reci piunt: vt in auten. de defen. ci. §. iteriz. vnde ꝛ rec tor cuiuslibet vniuersitatis est ordinarius. Et q̃ eligitur ab his qui sunt alicuius professionis: ne gociationis vel artis: sicut sunt pistores cerdones physici canoniste ꝛ similes: adeo q̃ tam de publi cis causis q̃z de priuatis: quas habẽt occasione so cietatis: socij coguntur inter se respondere sub ta li rectore nulla exceptione obstante. Actores tñ nõ coguntur eos conuenire sub eo: ĩmo ipsos cõ uenire possunt coram iudice sub quo domiciliũ habent: vt hec oĩa probantur de iurisditõe oĩum iudicum. l. fi. Jnde est secundum hosti. q̃ schola res diuersos iudices habẽt. Est tñ in optiõe eorũ sub quo respõdeãt: vt de fo. compe. Qui clericis. Dicit ẽt inocen. q̃ corpora siue collegia alicui⁹ ar tis: societatis vel negociatõis: licita sunt ꝛ appro bata a lege: vnde possũt hr̃e in his q̃ ad negocia tionẽ vel ad societatẽ ptinent arcã cõem ꝛ sindi cũ ꝛ iudicẽ: sine p̃iudicio tñ dñi sui: si quẽ habẽt: ar. de iuridi. om. iu. l. fi. Et post multa subdit: dici posse forte nõ male nõ attendi in collegijs istorũ pistorũ cerdonũ ꝛ huiusmõi q̃ sint de vna ꝓuincia vel de diuersis: vel q̃ oẽs de vna ciuitate sint de

¶ Judex ordinarius q̃s sit ꝛ de ptinẽtijs ad ꝛpõs officiũ.

vno collegio vel pluribꝰ sed tm̃ attendit: q̃ sint tres vel plures: q̃ conueniant: vel vniuersitatē faciāt pro iusticia cuiuslibet fuanda. Et si in aliq̃ discordant: stādū est maiori parti: nisi minor pars rōnabile quid pretēdat. hec aūt i ciuitatibꝰ potissime q̃ carēt iudicibꝰ locū habent: i q̃bus qñ nō reperit alius est ad epm̃ diocesanū tanq̃ ad ordinarium recurrēdū et in tpalibꝰ: vt in auth. vt diffe. iu. §. in ciuitatibus coll. 9. Uñ hec iura collegiorꝝ seu corporū uigent i ciuitatibꝰ pcipue lōbardie: q̃ si dominū habent: ipsum tm̃ dñm vt expediret reipublice non recognoscūt. Sic nec rex frācie vt boemie vt in. c. per venerabilē q fi. sint le. Quicquid aūt scribat: hoc putat hostien. iustū eē: q̃ ciuitatesꝰ vel alia loca que hñt dñm specialē: nō debent dñiuꝝ aliqō vt iuriditōem aliquā in sui dñi preiudiciū vsurpare. Et iō q̃uis pdicta corpora siue collegia sint approbata a iure: et iustū sit q̃ dñs eis sua ꝓuilegia seruet: si tm̃ icipiant suos termīos excedē et iura siue iurisditionis dñi vsurpare: de iure sunt p ipsū dñm coercēdi: et refrenandi: ar. xi. q. iij. ꝓuilegiū. Doc. n. expedit reipublice: vt sit vnus dñs et nō plures. Sed verū ē q̃ de facto aliq̃ simul ꝯgregati dicūt illud sapiē. z. Sit fortitudo nostra lex iusticie: vnde et dños ꝓculcāt: et hoc quātū ad laicos. Quantū āt ad clericos ptinet: nullus ēt ex electione iurisditionē cōsequit: nisi p̃mo a supiori confirmet: vel approbet: vt pz i eo. qō legit de elec. c. nosti. Exceptis q̃busdā casibꝰ: vt nōtur de appel. q̃ nos. Ex quo aūt approbatꝰ vel ꝯfirmatus est canonice q̃s a supiori ad beneficiū cū cura: de iure cōi iurisditionē hz: vt hic. s. in. c. cuz ab ecclesiarꝝ. Is aūt q̃ curam nō hz: p ꝓsequens nec iurisditionē ordinariā: cū ꝓuatus sit: nisi a p̃cipe ordinarius ꝓstituat: vt de resti. in ītegrū. c. cā. vel nisi sit officialis vel vicariꝰ ordinarij: vt de offi. xi. c. i vel nisi hēat ex cōsuetudine vt de offi. archi. c. fi. Que cōsuetudo et ꝓuato canonico in familia sua iurisditionē dat ordinariā? qō dic: vt notat de so. cōpe. c. cum cōtingat. Doc tm̃ scias q̃ mulier vel etiā laicus quātūcunq̃ religiosus nō pōt ecclesiastica censurā exercere: vt extra ō maio. et obe. c. dilecta fm̃ hostien. Sed inno. aliter posuit. dicit. n. q̃ ad hoc q̃ prelat' hēat iurisditionē ordinariā i clericos: oportet q̃ vniuersitas q̃ illū eligit: sit clericoꝝ vel religiosoꝝ: vel alias idē prelatus iurisditionē ab ecclesiastico prelato ꝛcipiat. et q̃ electꝰ sit clericus vel religiosus: cū alias nec dare nec recipere possūt spūalem iurisditionē. s. excōicandi interdicendi et similiū. Jtē q̃ eligatur in prelatuz. nā si eligeretur ad aliquā dignitatē in ecclesia ad p̃miceriatū archipzelbyteratū custodiam et huiusmodi: nō habet ordinariā: nisi consuetudo eis tribuat: qō pōt: de exce. prela. c. ij. Princeps aūt eo ipso q̃ cōsentit tacite vel expresse: nō errans in iure vel in facto: q̃ aliqui faciant collegiū: vt qz scribit ex certa sciētia alicui vniuersitati: vel fidicū eorū admittit: videtur eis concedere ius vniuersitatis: qz vt ordinariū facit. Tacite etiā eo ipo q̃ dat siue cōmittit alicui aliquā ciuitatē vel castruz vel villam: vt de offi. prefec. vr. l. i. idem cuz papa dat delegationē in ꝓuincia: de offi. lega. c. z. li. vi. vel dat archidiaconatū vel aliqd simile. Et idem ītelligas: si ab alio cōferatur vel cōmittat qui tm̃ habeat ptātem: ar. ff. de iudi. l. cū pretor. Et fm̃ innocen. lex dicit dare iurisditionē ordinariam: eo ipso q̃ aliquē ordinariū vocat. Sz z a lege habet dñs iurisditionem ordinariā in vasallos: et arbitri electi a subdito et ep̃o suo ī eosdē. xi. q. i. si clericus. Et ꝓcilijs pfidētes de iudi. c. i. Et pfidētes capitulis ꝓuincialibus religiosoꝝ: de sta. mo. c. i singulis. et. c. vacāte sede. de maio. et obedi. c. cū oliz.

Ordinarii permaxime dicuntur epi: et hi debent punire crimina: et inuocare cum expedit brachiū seculare. vnde ex synodo ioā. pape dicit. habeāt epi singularium vrbiuz in suis diocesibus liberā ptātem adulteria et scelera īquirere: et iudicare fm̃ quod canones censent absq̃ ipedimento alicuius: et cum opus fuerit publicū cōuocent auxiliū: nō ad preiudicādū: sz potius ad ea que sunt deo placita ꝓsequendum: de offi. ordi. c. i. vbi dicit glo. sup verbo īquirere: tūc. s. qñ frequens et clamosa fama est contra subditum: que obtinet vices accusatoris: vt de accu. c. qualiter et qñ. Super verbo iudicare glo. vndecunq̃ sit ille. Preses. n. ꝓuincie dz purgare ꝓuinciā malis hōibus: nec distinguit vndecunq̃ sint. ff. ō offi. presi. prouin. l. preses. et. 6. q. 3. placuit. Super verbo canones. dicit glo. q̃ canones dicūt q̃ epi cās synodales īquirere debeāt et maturiores testes i parochijs, varijs cōstituere vt causas synodales ad epm̃ deferant. 35. q. 6. eps in synodo. In synodo enī quā annuatim dz facere eps cū clero diocesis sue dz cōstituere aliquos in diuersis parochijs in ciuitate: et extra viros timoratos clericos et etiam seculares pōt constituere: q̃ dicunt testes synodales. Et hi debent referre episcopo in synodo vel dietiz: que sciunt emergere in diocesi indigentia correctione vel ꝓuisiōe. Dicit aūt ibi glo. q̃ ad eps ptinet īquirere de huiusmōi criminibus ecclesiasticis: de adulterijs: de consā. et affi. viri et vxoris: vt. 35. q. 6. eps i synodo. Jtez ō hereti extra de he. c. excōicamꝰ. de crimīe vsuraꝝ symonia sacrilegio et similibus: q̃ ꝓprie spectant ad iudicē ecclesiasticū. Et per eps debent puniri: et de q̃cunq̃ mortali pctō: vt de iudi. c. nouit. Jtē ex eo q̃ dicit punire: fm̃ q̃ canones censent: ē ar. q̃ iudex dz iudicare scōm allegata et fm̃ canones et leges: et nō fm̃ cōscientiaz. Inducit ad hoc. c. sūmopere. ii. q. 3. et. 3. q. 7. iudicet]. et alia iura. Ponit circa hoc dupliciter opi. aliqui dicunt cū iudex hz ante se cām: quā secundū ꝓsciam suaz nouit iniustam. Sed fm̃ allegationes et pbationes sufficiēter apparet iusta: nō debet iudicare seu dare sñiam: sed alteri delegare. Alij dicunt et melius: q̃ iudicare habet non secundū ꝓsciam: qz hoc esset vt priuata ꝑsona: sed fm̃ allegata et ꝓbata iudicare habet

vt ꝓbica ꝑsona. Si aũt cõscientiã deponere nõ põt: cuius deberet deponere: nullo mõ ꝓtra ꝓscientiã iudicare dz. De hac tñ materia diffusius sit ꝓa tit. 4. de iudi. Glosa sup verbo ad ꝑiudicãdũ .i. qz per hoc nõ acquirit iudex secularis ĩuocat⁹ ius aliqõ in ꝓiudiciũ ecclesie: vt .s. in posterum possit talia sua auctozitate attentare: nisi de mandato ecclie. Inno. aũt aliter exponit illud ad ꝑiudicandũ .i. qz si nõ esset iudex secularis: iniũ agi auxiliũ denegabit. ii. q. 3. qui resistit. Nec ẽ contra qõ supza dictũ est de offi. dele. c. pastozalis. Quia ibi loquitur de subditis q debent exequi sentẽtias maiozũ suozũ etiã iniustas. Hic aũt loquit̃ õ ptãtibus secularibus: que nõ sũt subdite sed partes: di. 96. Cũ ad verũ. Idẽ est in aliis epis: vt si vn⁹ epus ferat sententiã iniustã: alius epus nõ exeqt̃: si nouit iniustã: qz in bonis tñ dz auxiliũ ĩpendere: di. 10. c. penultimo. Et ĩtelligit hoc ĩnocen. quãdo sine iudicio petit iudex ecclesiasticus regem vel alium rectozẽ aliquẽ ledi z iniuste. Nam si in iudicio cõdemnatũ petat castigari ꝑ regem debz hoc facere. Et esset excõicandus: si hoc non faceret. 23. q. 5. administratozes. Nec eius ẽ ĩquirere an sententia eius sit iusta: nec ne. Dicit ẽt innocen. q̃ siquis clericꝰ vel laicus nõ paret sentẽtie sui iudicis quẽ fatetur: vel notoziũ est esse suũ iudicez nec coram superioze appellationẽ vel supplicationem ꝓsequitur secundũ eum: nec aliquid rationabile ꝓtendit: secundũ hostien. ecclesiasticus iudex poterit censurã suã exercere contra talẽ. Si vero sit exemptus nõ valet: quod fit a ꝓlato cõtra eum: quod dic vt de ꝓuil. c. i. libzo sexto. Illud autem certum est: q̃ etiam si sit rex vel etiam imperatoz semp post monitionẽ canonicam excõmunicabitur ab ordinarijs ꝑ notozijs excessibus: nisi pareat. de iudi. c. nouit. nisi sit nimis seuerus vel iniurios⁹: tunc enim papa vicarius summi regis cognoscet: etiã de non notozijs ꝑ modũ accusationis vel denunciationis: secundum inno. hostien. allegat de iudi. c. nouit. Glosa super illud publicum conuocent auxiliũ alter alteri. i. iudex ecclesiasticus seculari iudici z econuerso. Dec est differẽtia: quia iudex secularis põt cogi per ecclesiasticum ad ꝓstandum sibi auxilium: sed non ecõtra eodem titu. ad reꝓmendũ. z melius õ iudi. c. qualiter. nec mirũ secundum eũ: cum secularis sit inferioz eo. Est etiã. 2ª. differẽtia: quia secularis nõ habet examinare ꝓcessũ ecclesiastici. Ecclesiasticus vero nunq̃ ad petitionẽ secularis excõicabitur: nisi ex causa rationabili. z seruata forma canonica: cui nec per pactũ potest renũciari. Unde si excõicandus aliquid voluerit obijcere: audietur. ii. q. i. nemo. Et faciũt hec ad. q. Jo. õ montemurlo. de epo qui cum excommunicasset ꝓlatum dioceseos sue: quia non recipiebat eum visitantem: qui tamen qz ꝓius appellauerat dicẽs se exemptum: z in possessione libertatis z nũq̃ fuisse visitatum: excõicationẽ contẽnebat: ꝓpt̃ qõ episcopus ĩuocabat ꝓtra eũ brachium secula re: ꝓlatus ille dicit brachium non esse ꝓbendum. Queritur quid iuris? Multa ĩducit pro epo scopo: z contra epum: demum soluendo dicit: q̃ episcopus in tali casu nõ potest inuocare brachiũ seculare: nec compellere potest ad hoc iudicez secularem: nec compulsus tenetur obedire: dicens contraria iura loqui: quando iudex ecclesiasticus ꝓcedit seruato iuris ozdine contra illos qui õ facto non de iure sunt rebelles: vel cum non est appellatum ex iusta causa: vel ille contra quem ꝓcedit.

Ozdinarius qui scit nõ

ꝓordinarij q̃ sciat ꝑsõ. et nõ ut iudex nõ pt̃ mãdatũ arguere.

vt iudex: sed vt deus vel vt hõ subditum esse criminis reum: indeterminate potest: sed non noĩatim eum arguere: vel punire iudiciarie vel extraiudiciarie: hoc sũmatim in. c. si sacerdos. de offi. ozdi. secundũ ioan. an. Quod dicit̃ ĩdeterminate intelligitur in genere: puta: dicẽdo q̃ fecit hoc vel illud z ceta. Et dicũr ĩno. z hosti. q̃ õ iure potest fieri excõicatio generalis. 5. q. i. gdam. generali tñ admonitiõe ꝓmissa. de sen. ex. romana. non tñ dz ferri etiã generalis excõicatio: nisi ex cã rõnabili. Sed incertitudo ẽ rõnalis cã. ff. de rei. ven. l. q̃ õ tota. Jn. c. cum vos. c. ti. sũmatim dicitur. q̃ si ozdinatio differt̃ ex cã vacante ecclesia epis seu alⁱ ꝓlatⁱ ponet ibi iconimum. Ubi ĩno. dicit: Secure teneas: q̃ facta pñtatione de vno: vel pluribus licet lõgo tpe duret lis ĩter pñtatos: epus nõ ozdinabit ecclĩã lite pendẽte: nisi de icõimo. Jn. c. ex pte tua eo. titu. sũmatim dr. q̃ si ozdinario cõstat: q̃ absolutus a papa supzessit veram excõicationis cãm remittit illũ ad papam. Si vero suspicio tantũ de hoc est: coget eum se exinde purgare. ab. ponit exemplũ: puta: qz factum fuit graue: quia occidit sacerdotem suum parochialem: nec in litteris mandatur fieri satisfactio: vt penitentia fieri ꝑ facto tã nequã: vel quia portauit litteras talis episcopi: de quibus in absolut̃. quas pñtat epo: nulla fit mentio z huiusmõi. Jn. c. significauit eo. titu: ordinarius ꝓpter periculum aie supplet desidiam vel maliciam delegati. Et dicit hostien. inno. pe. z ab. q̃ nõ solũ in cã matrimõij seu diuoztij: de qua in dicto. c. agitur: sed etiã pro quocunq̃ alio crimine: ꝑ quo aliqui fuerint excõmunicati: per quod vertitur periculum anime: z de exẽpli pernicie timetur: z ex quo posset scãdalum suscitari: z periculum est in moza: locũ habet ista suppletio fienda ꝑ ordinarium in defectũ negligentie delegati: qz vbi est eadẽ ratio ibi z idẽ ius: de rescrip. c. inter ceteras. Nec ꝑ hoc pturbat̃ sed iuuatur iurisditio delegati. causaz ibi plenius vide. Ordinarius supplet negligẽtiã abbatis nõ reuocantis monachum vagabundũ. Ubi hostiẽ. dicit: q̃ licet monachus scurilitatis z vagationis cã in curiis esse nõ debeat: tñ de licentia abbatis põt esse q̃tidie in obsequio alicuⁱ ꝓncipis vel epi tñ ꝓpter ꝓpzium qõ acquirit: z alias causas pculoſuz est ei. Jnno. aũt dicit hunc ozdinẽ ec̃ ꝟsãdũ

ꝓreligiosũ vagabundũ. pt̃ reuocari ad claustrũ ꝑ ꝓlatũ. et ꝑ eũ pt̃ licenciari. ut sit in curia alicuⁱ ꝓncipis. vl ꝓlati.

qō intelligitur in monasterijs nō exēptis. Si negligentes sūt dioc̄esanus ꝛ abbas ad reuocandū monachū vagabundū. Archiep̄s p̄mo monebit abbatē: q̄ reuocet monachū talem: cū ꝓpzio qō tenet. Quod si abbas negligens fuerit: monebit dioc̄esanum archiepiscopus: vt suppleat negligentiā abbatis ꝛ reuocet ipse. Ꝛ si negligens sit: monebit archiepiscopus monachū ad redeundū ꝛ resignandū ꝓpzium in manibus abbatis sui. Ꝛ si noluerit obedire: tunc illum suspendet: vt hic ī isto. c. Dicit tamen hostien. cui concoz. pe. ꝛ ab. q̄ si sit notoziū qō vix aliter esse potest sublato hui⁹ monitionis circuitu: statim potest archiepiscop⁹ hoc cozrigere: vt de cēsibus. c. romana. libzo. vi. Sed decens est: ꝛ vt fiat monitio in notozijs: necessariū autem in occultis vt appareat de negligentia p̄latoꝝ: qō apparebit per lapsum termini assignati. Dicit ēt inno. q̄ in his que sunt regule magis spectat ad abbatem q̄ ad ep̄um cozrectio cum in eis debeat magis obedire abbati q̄ ep̄o: di. 8. Que contra. Cozriget ergo monachum delinquentem ꝛ puniet: ꝛ tandem cum expellet etiam de monasterio secundū regulā a superiozi appzobatam: qz ex quo superioz ipsam regulaz appzobauit: videtur ei concessisse: q̄ exequatur ea q̄ ī regula continentur. Et si abbas ad hoc nō sit sufficiens: implozat auxiliū episcopi. 18. q. 2. abbates. Jn. c. ad reprimendā eo. titu. sūmatiz dicitur. Ab vno ep̄o excōicatus ab alio est vitandus. Et archiepiscopus per querelā audiēs: nō absoluet: nisi p̄imo remittat. Ubi dicit ioan. and. in nouella. Cognoscit ergo archiepiscopus de iniusta excō/municatione: q̄ subditus cōqueritur de ep̄o excōmunicante: cuius ep̄i archiep̄us est iudex. Cognoscens autem si viderit: q̄ iuste: remittet eum ad excōmunicatoꝛeꝝ ad mandata eius seruāda. Si iniuste sic nō remittet. Idem in delegato cui cōmissum est: q̄ absoluat iuncta clausula q̄ audiat ꝛ diffiniat siquid residuum fuerat questionis.

Sed qd si episcopus petat per archiepiscopū subditum suum distringi ad mandata sua seruanda: vel puniri: qz contemnit excōmunicationē p se latam in ipsum? Resp. nō hz se ep̄s de hoc intromittere: qz nō est ozdinarius subditi: sed dz adiri ad clericos arbitros. ii. q. i. si clericus ꝓtra clericū. Jn. c. duo simul. eo. ti. sūmatim habetur: q̄ patriarcha nō cognoscit de causis subditoꝛ archiepoꝛum vel episcopoꝛ suoꝛ: nisi de ꝓuilegio vel consuetudine p̄scripta: vel appellationis remedio. Jn. c. q̄ sedeꝝ. habetur in sūma: q̄ archiepiscop⁹ ꝓpeditus consecrationē suffraganei cōmittere pōt vbi glo. nō impeditus nō cōmittet: quod verum est dicit hostien. de honestate non de necessitate. Nam cum a iure hoc habeat: hoc etiā nō impeditus cōmittere pōt. Jn. c. pastoralis eodē tit. sūmatim habetur. Archiep̄s cām ad se per appellationem delatam subdito suffraganei sui cōmittere pōt: sed ad suscipiendum non potest eum cōpellere. Item moztuo delegato pape qui excommunicauit reum: vel actoꝛem in possessioneꝝ induxit: si eius successoꝛ in delegatione succedit: absoluere: ꝛ possessionem restituere poterit. Alias solus papa restituet ꝛ absoluet: p̄ter q̄z in moztis articulo. quod dicitur qz ī moztis articulo oīs etiā simplex sacerdos potest absoluere ab omni excōmunicatione. Ne tamen currat annalis p̄scriptio: reus cozam ozdinario vel publicis p̄sonis. s. in dignitate cōstitutis vel tabelliōib⁹ de stādo iuri p̄ebeat cautioneꝝ. Ubi glo. ponit q̄ quāuis archiep̄s habeat iurisditione archiep̄alem in tota p̄ouincia: nō tñ ep̄alem. Nec sequitur q̄ si archiep̄s sit iudex p̄ouincie: ergo ꝛ cuilibet de p̄uincie: hoc patet in episcopo: qui ē ozdinarius dioc̄esis: non tamen exeptozum sue dioc̄esis. Et licet etiam episcopus in subditos habeat: nō tamē habet in quēlibet iurisditionis exercitium: vt est videre in eo qui est bonus ꝛ bene vivit: qui nec cōuenit nec conuenitur nec cozrectione eget: di. zz. de constantinopolitana. Sic archiepiscopus per totam p̄ouinciam iurisditionem habet: ꝫ nō exercitium nisi in casibus: quos ibi notat glo. de q̄bus habes infra in titu. de episcopis ꝛ archiepiscopis. Et quāuis aliqui dicant: q̄ si archiepiscopus excōmunicat subditum suffraganei: sentētia non teneat: licet ille sit puniendus: unno. tamen tenet contrarium. z. q. z. pegrina. ꝛ. 6. q. 3. scitote. Nō pōt ergo soluere vel ligare subditos suffraganeoꝝ suoꝝ: nisi in illis casibus notatis in glo. Dic̄ etiam ioan. an. hic: q̄ saluo iure speciali ō iure cōmuni ī iurisditione episcopi ꝛ p̄lati sibi subiecti locus est p̄euentioni: nec mirum: qz ꝛ iurisditio pape p̄euenitur per inferiozem ozdinariū: de appel. c. vt ōbitus. Ergo ꝛ iurisditio ep̄i per suum inferiozē ozdinarium. De iure spāli ideo dixi: qz sateoꝝ inferiozi p̄lato ō p̄uilegio vl cōsuetudie posse competere: q̄ p̄itis debeat esse cā cozam ipso. Et in his tunc non posset per episcopum p̄ueniri: hoc p̄obatur de foꝛo competē. c. cum contingat. alias qui p̄imo citauit: episcopus vl iseri oꝛ ozdinarius ille p̄cedet. Ꝛ si ambo simul citarent: ita q̄ nō appareret quis p̄imo puto q̄ coram episcopo debeat esse iudicium: ar. an. c. si sede de p̄eben. libzo sexto. Querit etiam glo. quid si/quis est excōmunicatus ꝛ habet transfretare vel in loco obsesso: vt non possit pzo absolutione accedere ad eum: ad quē de iure spectat: fz ozdinarium vl papam: vtrum possit absoli a laico cuz scilicet ibi non sit sacerdos? ꝛ de transfretante tenet q̄ non: imo nec a sacerdote nisi esset in periculo naufragij: ꝛ tūc sacerdos ab omni vinculo absoluit ēt pape reseruato. Sed si euadit: oz q̄ recurrat ad eum ad quē spectabat ō iure absolutio A laico absoli nō pōt: qz nō hz claues nec ozdines nec iurisditionē. De obsesso vbi est periculuz moztis idem dicendum: ꝛ idem de intrante bellum vel in bello existente: si tamen iustum est bellum ex parte illa. Nam alias siue obsidens siue obsessus: siue bellans iniuste: absoli non potest

p̄ autnz pzop et epōp adnrtat̄ in subdit̄ nō ē in reto. sed in pte.

p ab oꝑatiōne. alij nō p̄t absoluj. et alij p̄t

p ordinarij in dñs p̄ vel ut delegatj · in dñs ut ordinarij ·

Nonus.

nec ab excōmunicatione nec a peccatis: nisi forte vulneratus contritionem ostenderet de eo: ppones abstinere a tali bello si euadat. In nouella ēt querit. Quid de muliere pregnāte: an possit ab ordinario: cum appropinquat ad partum: excōmunicata scilicet ea specie: que spectat ad papam scilicz absolutio eius. Nec permittitur ordinario propter sexum: nec obstet. c. mulieres. ō sentē. excommu. Resp. distinguendum de cōditione mulieris: quia si habuit alios filios: z facile peperit: non est absoluenda: nisi aliud periculum immineat. Si autem alios non peperit: z multum timet partum: z forte debilis est: potest absolui. Concludit tamē q etiā in primo casu: quia z tales moriuntur: iō piuz est absoluere: q3 si euadūt reincidunt: nisi satisfaciāt ad mandatū pape: vt ō sentē. excō. Eos lib. o. vi.

In. c. licet summatim dicitur: q papa per rescriptū: quo monet ordinariū suum officiū exequi: nō facit eum delegatum. Et ideo tunc ab eo ad ꝓximum superiorē poterit appellari: vbi dicit Jo. ād. in nouella: q per hoc cognoscitur: q papa p rescriptū suum non solum monet ordinariū suū exequi officium suū: sed etiā delegatum facit: puta si in litteris dicat auctoritate nostra. Et hoc planum est de rescrip. cū aligbus libo sexto: vel si dicat: Cōmittimus delegamus vel simile. Itē si dicatur vl apponatur aliquid vltra formaz iur]. vt in litteris de simplici iusticia scribat ap. re. ubi alias de iure remota non est. innocen. z abb. Notat etiā innoc. q si papa scribit ordīario q audiat generaliē causas aliq̄z subditoz suoz̄ non ponēdo aligd de istis p̄dictis: procedit vt ordinarius: nō vt delegat⁹ In. c. irrefragabili summatim dicitur: prelati subditos corrigunt z reformant appellatione vel cōsuetudine non obstante. si tamen capitulū canonicoz excessus corrigere cōsueuit: nisi hoc faciat infra t̄minū ab episcopo prefixū: episcopus corriget. Itē si canonici sine manifesta z rationabili causa maxime i contemptū epi cessant a diuinis: episcopus cessationē non seruabit: z metropolitanus de hoc vice pape cognoscet. Et dicit hostiens. q prelatus visitans z īgrens si vidit penā pecuniariā magis timeri q̄ spiritualē: bene potest illā īponere. Debet tamen in pias causas illam cōuertere: nō imbursare vt videat ad questū id facere: nisi forsā egeret. Nam z mulcte quas infligit iudex secularis ei qui venit contra preceptū suū: acquiruntur fisco: tamē ille q̄ īponunt̄ pro facinoribus iaz cōmissis: sūt publicis operib⁹ deputande: sicut in refectione viaz z pontiū z bis similia. Dicit tamen q de facto sibi applicant has z illas. In. c. quoniam. eo. ti. summatim dicitur. q ciuitas habens populum diuerse lingue non per hoc habebit plures episcopos. Sed episcopus secundum diuersitatem linguaz prouidebit viros idoneos q officient celebrent: z sacramenta ministrent. Poterit etiam ibi statuere episcopum illius loci sibi vicarium. Pro exemplo ponitur: vt si ibi essent greci z latini: vel citramontani vel vltramontani z huiusmodi: vt dicitur de ciuitate tridentina z ciuitate litij. Nec intendit dicere, q episcopus faciat episcopum in ipsa sua dioce si: sed q vicarium faciat qui sit episcopus: alias si non esset episcopus: non posset ordinare chrismare z alia huiusmodi facere. Et putat hostiē. q episcopus grecus etiam extra q̄tuoz tēpoza possit ordines maiozes conferre: quia ritus iste adhuc nō est quo ad grecos reprobatus expresse: de quo remittit ad. c. quod ad translationem de tempo. ordinandoz.

De predicatoribus et

cōfessoz⁹ ordinādis in ecclīs per epos z prelatos eccliarū. In. c. inē ceta. summatim dr̄ q in cathedralib⁹ z collegatis ecclīs istituēdi sūt vicarij idonei: quib⁹ cū expedierit: epi poterūt cōmittere visitationes predicatōes z cōfessionū audiētiā. In textu sic dr̄ in p̄ncipio. c. Inē ceta q̄ ad salutē spectāt ppli xp̄iani: pabulū verbi dei permaxīe sibi nosciē necessarium ꝑm illud. Non in solo pane viuit hō xc̄. mat. 4. Et in fi. c. p̄cipim⁹ tā ī cathedralib⁹ eccliis q̄ in alijs puētualib⁹ viros idoneos ordīari: quos episcopi possint coadiutores z cooperatores habere non solum in predicationis officio: immo etiam in audiendis confessionibus z penitentijs iniungendis: ac ceteris que ad salutem pertinent animarū. Siquis autem hoc neglexerit: districte subiaceat vltioni. Ubi dicit ioan. andr. per hoc verbum precipimus cum si. iunctum elicitur: q negligentes constituti sunt in mortali. Et optat hostien. q misericors deus misericorditer agat in bis: z alijs multis laqueis impositis per humana statuta: cum tamen ecclesia non debeat injcere laqueum. z7. q. i. de viduis. Et super verbo ordinarij: dicit hostien. q si bi ad quos pertinet hoc non faciunt infra terminum congruum eis ab epi scopo datum. Episcopus id faciet iure suo: cum ad ipsum spectet peccatoz cozrectio. Et horum negligentiam suppleret etiam archiepiscopus. Et loquitur de conuentualibus secularibus: idest collegiatis. Nam monachis non competunt dicta officia: que dicuntur hic: scilicet ex monachatu ipso secundum pe. z ab. Et addit hostien. q hodie prouidit paraclytus per ordines predicatoz̄ z minoz̄: licet non omnes capiant verbum istud: vt ō p̄uile. c. nimis. Adde credo per predictos z alios: vt heremitanos carmelitas seruitas z huiusmodi: multū subleuari in epi scopis onus istius precepti: de predicatoribus z confessoribus: precipue in ciuitatibus vbi abundant predicatozes z confessozes: quia etiam magis fructum animaruz repoztarent: si opere sicut z verbo predicarent. Ille tamen remote a ciuitatibus hoz̄ magnam penuriam habent. Super verbo neglexerit: dicit hostien. q talis negligentia est mortalis qō sane intelligēdum est. Nō .n. oīs negligentia ē mortalis: sz notabilis in bi⁹,

p in cuius mitra omnib⁹ et collegiat⁹ debēt cē p̄dicatoēs et confessores ydonei ostium. a p̄bro supiori. al mortali peant si negligētia fiat nō l. ut infra p̄.

p cuius p̄dicat q̄ p ordines p̄dicat⁹ et minoz̄.

p si assit ordinō minoz̄ sic rōna h. ad. in gratia epi · epus assistentiā nō fuat.

p pene posite a p̄lato in statutis ordinib⁹ · et a iudicibus · pro statutis ad omissis · in rebus prīs · exigere debēt.

nec de facili potest determinari: quandó mortalis sit. Circa glo. fi. que videtur dicere: q̄ ōlegati ꝛ nuntij apostolici deberent prouideri a curia mittente: dicit hostien. q̄ romanā ecclesiā excusat necessitas. ſ. ſi nō prouidet talib⁹ missis ab ea. Sed cōmuniter ab aliis ꝓuidenē. ſ. ab eis ad q̄s mittūtur: quia nec de suo romana ecclesia posset oībus prouidere. Excusat etiam priuilegiū de antiqua cōsuetudine iam obtentū: ꝛ dicit: q̄ episcopi cōs tur in hoc imitari: quod esse nō dz: vt in. c. i. de tē. or. Pluries clamaui: subdit io. an. ī tīn q̄ de hoc fuit ꝑmo in concilio vienen. q̄ optarē q̄ eccl'ia reciperet vigesimaz redditū totius cleri p orbem ad substētationē pape ꝛ cardinaliū: ꝛ nil exigi vt recipi posset pro seruitijs prelatoꝝ: quos promouet exceptis salarijs taxatis laborantiū: puta scriptoꝝ ꝛ similiū: ꝛ tunc prouideret prelatis ꝛ nūcijs de predicta quota: ꝛ abstineret ab exactiōe fructuum primi anni exactionib⁹ decimarū ꝛ huiusmōi: q̄ nunc pullulant. Sed deliberauerūt ꝑlati in concilio ꝛ forte bene: q̄ tanta viget insatiabilis cupiditas: q̄ si hoc fieret: hec ꝛ illa perciperet.

De iuribus episcopalibus

¶ de oppꝛ jurib⁹ a subditis sibi exigēdis et imponēdis.

que episcopi possunt exigere a clericis ꝛ religiosis sibi subiectis. Et que sint iura episcopalia hic declaratur in. c. cōquerente. eo. tit. Ubi dicitur In eccles'is seu capell'tue diocesis ad misterium spectantib⁹ habeas canonicā obediētiaz: subiectiōnē ꝛ reuerētiaz: īstitutōem: destitutōem: correctiōnē: ꝛ reformatōem ac cēsurā ecclesiasticaz. Jurisditionem q̄z cārum oīuz ad forū eccl'iasticū ō iure spectantiū: pīias ꝛ sacroꝝ oīum: q̄ ab epo recipiēda sūt collationē. Synodū ꝛ synodatici seu cathedratici nōie duos solidos: quartā q̄z decimatiōuz ac mortuarioꝝ visitationē q̄z annuā. Jta tū q̄ cū ad eas visitādas accesseris: nō amplius ꝓcuratio nis nōie requiras ab eis: nisi quantū pēsatis facultatibus earundē moderate poterunt exhibere: ne plus ceteris capellis eiusdē diocesis onerēt. Nec ab eis plus exigas ꝓter moderatū auxiliū: qō iuxt formā lateranensis cōcilij: si manifesta ꝛ rōnabilis cā extiterit: cum charitate postulādū. hec ibi. Ubi dicit glo. per talem specificationē precludit via in posterū litigādi: ꝛ lites diminuunt: qō dz facere iudex: vt de do. ꝛ contu. c. finem. Et iudex debet discordie materiam amputare. Jn autē. de mā. ꝓnci. ℌ. deinde. immo iudex ꝑmo loco partes si pōt ad cōcordiā reuocabit. 90. di. studendū. Jo. an. super verbo obedientiā. per hoc recognoscit eum. ꝛ cor. di. z. quāq̄. Et ad hanc tenētur nedum clerici: sz etiam laici: quātūs sint magis ꝑncipes sed potissime clerici secundū hostien. Et sonat hoc verbum q̄ mandatis episcopi pareant: secundū pe. ꝛ ab. in his. ſ. que spectant ad statū clericatus. Non enim si mandaret ei: vt det sibi res suas vel renūciet beneficio: tenetur obedire. Super verbo subiectionem. Recognoscat enim eum dīm. Et hoc de iure competit epo sup oēs existentes in ciuitate vel dioceſi. Jdeo dicitur eps taliuz ordinarius. ii. q. i. de persona. Nec ꝓdest in talibus prescriptio: vt ō prescrip. c. ad audientiam. nec consuetudo: de consuetudine. c. fi. Et breuiter nil potest obstare: nisi priuilegium exemptionis eo. titu. c. duo. alias non exēptus abiiciendus est: vt acephalus di. 93. nulla. Super verbo reuerentiam. Recognoscit enim eum patrem: ꝛ hec semper exhibenda est superiori: etiam si mulier sit: ō maio. ꝛ obe. c. dilecta. Super verbo institutionem ꝛ destitutionem scilicet auctoriçabilem: secundum hosti. qui remittit ad c. non satis. de offi. archi. Super correctionez. ſ. criminum. Reformationem. ſ. morum. cōtra hec nō valet consuetudo vel appellatio. e. ti. irrefragabili Censuram ecclesiasticam: nōie censure comprehēditur excōmunicatio suspensio ꝛ interdictum: de verbo. signi. c. querenti. Jurisditionem ꝛ ceā de iure vel ꝓsuetudine: de excep. c. ij. li. vi. Super ꝛbo penitentias. Jstud ꝛ sequens respicit etiam laicos per quod nota ꝑm innocen. q̄ petendo iura episcopalia ab abbate videoꝝ non soluz que mihi debētur a monasterio: sed etiā ad que mihi tenentur ꝛ clerici ꝛ laici suarum capellarum: vt de offi. archi. c. fi. Super verbo sacramentoꝝ omniuz ꝛ cetera. Sicut ordo confirmatio in fronte. Et large sumēdo sacramentū idem est de cōsecratione ecclesiarum altarium ꝛ virginū. Et idem secundū hostiē. de diffinitione matrimonij: si q̄stio vertatur ō eo. vt de consan. c. i. Et secundum hoc ad predicta restringitur verbum omnium. Uel secundum hostien. illud omnium respicit omnia septem sacramēta: que ab episcopo vel curato vel vicario episcopi recipiēda sunt. Et dicit q̄ illi qui ab alio illa recipiunt: sine ipsius vel illius licentia: non sunt absoluti: quia sententia a nō suo iudice ꝛ cetera. Nec prodest consuetudo contraria. Talia enim nō sūt cōmittenda nisi diligenter examinato ꝛ idoneo reperto: vt de elec. nihil. ꝛ. i. q. i. ℌ. ecce. Si autem dicatur: q̄ aliquis certus puta: abbas decanus archidiaconus: vel his similis nō priuatus in dignitate constitutus potest de consuetudine ipsoꝝ confessiones audire: talis cōsuetudo excusat: que ꝛ curam tribuit. Allegat nō. de pe. c. omnis. Mortuos autem qui hoc non seruauerunt: dicit se nolle damnare sed dei iudicio reseruatos. Super verbo synodum dicit hostien. q̄ licet antiqui notauerint. Synodum videatur spectare ad legem iurisditionis: quia ad synodum venire tenentur etiaz abbates: nedum alij sacerdotes ꝛ curati. Super verbo mortuariorum. i. pro animabus a mortuis relictoꝝ illis capellis monasteriorum subiectis episcopo aliis non: vt dicam de testa. c. officij. Super verbo visitationem. hec est de lege iurisditionis: quod patet: quia monasteria visitantur: nisi sint exempta: ꝛ omnia pia loca: vt de cens. c. romana. libro sexto. Super verbo pensatis: ita q̄ a pauperibus nihil petat. i. q. z. placuit. Alij dicūt q̄ a paupib⁹ ē petēda ꝓcuratio: sz ne nimis grauet: ꝑres ꝯgregabunt ī vnū: vt ō cens. c. cū instan

tia ſm goff. Sed illud verũ in procurationibus ſec' ſup cathedratico. Inno. ſup verbo rõnabilis hoſtien. ponit exempla: puta. Si epiſcopus fecit magna emptionẽ: vel ſubijt grandes expenſas eũ do ad papã vel ĩperatorẽ: vel litigãdo ꝓ iuribus eccl'ie vel gcunq; caſus ſupminens ĩcidit: ꝓpter quẽ ſupportare neceſſe hz tale ſubſidiũ poſſtare: ꝓpẽ qõ facienda eſt ꝓtribntio: ar. de ſtatu. mo. c. in ſingulis. qõ ũtelligit niſi in caſũ ĩciderit culpa ſua. Si. n. ꝓpẽ ſui ꝓdigalitatẽ ĩdiget ſibi ĩputet. Cum charitate. i. ñ violeter nec a pauperib' ꝛ oppreſſis vel clero ſuo conuocato exprimat cãm ĩdigentie ſue: hortando ad ſubiectionẽ ꝛ q; nõ expectent cõpulſionẽ. Sup' verbo poſtpoſito. ſ. pñias: dic' glo. publicas criminũ q̃ruz. ſ. abſolutio epis reſeruat: vt de pe. ꝛ re. c. ſi epꝰ li. vi. Sũt. n. plures caſus pec catoꝝ: q̃ruz abſolutio: epis reſeruatur: de q̃bus habes in ti. de ꝓfeſſi. De cathedratico qd ſit: ꝛ q̃ſtuz habes ſra in ti. de epis. ibi et de q̃rta ꝛ huiuſmõi.

Notandũ et ſcõm ioan. an. in ſto. c. q; hec iura epalia: q̃ ad plura eoꝝ alius et q̃ epꝰ põt ea habẽ vt archidiacon' ꝛ archipſbyter: vt de offi. archi pre. c. i. quo ad obedientiã. De viſitatõe pz ꝺ offi. archi. mãdamus. De ĩſtitutiõe habes. de offi. ꝺle. c. ſup eo. De cẽſura eccleſiaſtica de le. c. dudum. ij. De iuriſditiõe ſupra eo. ti. cũ ab eccleſiaꝝ. Idẽ ꝓ magna parte de alijs. Aliter tñ ptinent iſta ad iferiores plates: q; q̃ſi ſub alijs: aliter ad maiores: q; ſũt ſuperiores. Et enim iferiores plati, ca q̃ ipſis ꝛ epis cõia ſunt exercere videnẽ tanq; epi ꝛ nõ ſub epis: vbi ſic eſt de ꝓſuetudine: ita q; ab eis nõ ap pellatur ad epm̃ ſed ad archiepm̃: extra ꝺ no. op. nunci. c. ſignificãtibus. Et ibi epi nõ cognoſcũt de cauſis ptinẽtibus ad ſubditos prelatos. Et ibi ſi minor iudex vnũ precipit in his q̃ ſũt ꝺ iuriſditio ne ſua: ꝛ epꝰ aliud: poti' pẽ. mi'ori iudici q̃ epo. Exinde io. an. poſt innocen. diffuſe ponit: quomõ ſubdit' epi poſſit preſcribere aliqd de iurib' epa libus: ꝛ vnus plebanus de iure alteri' plebani. Et vnus archiepiſcopus de iuribus alterius archi epiſcopi: ibi potes videre.

De duplici lẽge epiſco

poꝝ. ſ. lege iuriſditionis cui ſubijciunt monaſteria ꝛ leges: ꝛ dioceſane cui nõ ſubijciunt monaſteria in q̃bus ꝓſtitit totũ ius ꝛ poteſtas epoꝝ. Et ꝺ hac fit mẽtio. de offi. oꝛ. c. dilect'. Ubi dicit glo. ij. ꝛ plene q; iſta ẽ differentia ĩter vtrãq;. Ad legẽ iuriſdi tiõis ptinet datio cure aiaꝝ: delictoꝝ coertio. Oꝛ dinatio eccleſiaꝝ. Cõſecratio eaꝝ altariũ ꝛ virgi nũ ꝛ chriſmatis: ꝛ generaliter oĩum ſacrorum ꝛ oꝛ dinũ collatio: q̃ ꝓſiſtũt in dãdo: ꝛ alia plura q̃ enu merantur in. ℣. ꝓcedenti. c. cõquerẽte. vſq; ad ver bũ. Synodaticũ: ĩ quo verbo ĩcipit enumerare q̃ daz q̃ ptinẽt ad legẽ dioceſanã. Ad legẽ vero dio ceſanã ſpectat ꝓuocare ad ſynodũ ad ſepulturas mortuoꝝ: cathedraticũ tertia vel. 4. mortuarioꝝ decimationũ hoſpitiũ ꝛ ſilia q̃ ꝓſiſtunt in recipien do: q̃ñq; tñ lex dioceſana cõprehendit legẽ iuriſ ditiõis: vt de ꝓſcrip. c. audit]. Dicas q; oĩa mona ſteria ipſo iure ſunt exẽpta a lege dioceſana: in fa uorem religionis. 10. q. i. c. i. ꝛ. q. 3. iter ceta. ꝛ. 18. q. z. q̃ſ ſit. Et. 16. q. i. placuit. Ab oibus q; lupius enu merat] ad legẽ dioceſanã ſpectãtib' libera ſũt oĩa monaſteria nec ad talia facienda cogi poſſunt. 18. q. z. q̃ſ ſit. a lege vero iuriſditionis nõ ſunt exẽpta niſi ſint munita ſpãli ꝓuilegio. Sed oĩa monaſte ria q̃ ſunt ĩ dioceſi: ſubdita ſunt epo quo ad leges iuriſditiõis. 18. q. z. hec iñ. Seculares vero eccl'ie ſubſunt epo quo ad vtrũq; 9. q. i. de his. pſant tñ monaſteria aliqñ epo ſeruitiũ ex prima ꝓſtructõe eius. 18. q. z. eleuterius. Et etiã rõne viſitatiõis: qõ debeẽ ex ꝓſuetudine. 18. q. z. ſeruitiũ. Capelle vero monachoꝝ ſiue regulariũ ſubſunt epo. ſ. q̃ſtuz ad vtranq; legẽ: ſupra eo. cõquerente. niſi pleno iure ſubſunt monaſterijs: vt de ꝓui. c. qñ. Capelle vo monaſterioꝝ exemptoꝝ ſubſunt epo ſicut ꝛ alioꝝ niſi exempta ſint ipſa monaſteria cũ capellis ſuis vt de ꝓuile. c. ex oꝛe. vnde rõne capellaꝝ ad ſyno dum venire tenentur: vt ꝺ mai. ꝛ obe. c. qõ ſuper. Et hoc ĩtellige de his q pplm̃ habent: ꝛ ſic nõ cõ tradicit palea illa di. 18. epus. ꝛ. 18. q. z. ℌ. fi. que ĩtel ligunt̃ de his q̃ nõ habẽt pplm̃. Addit ad glo. Jo. an. q; oĩs iſtitutio ꝛ deſtitutio ꝓfirmatio ꝛ ĩueſti tura pertinent ad legẽ iuriſditionis ſm innocen. Item cauſas audire ꝛ omnia que circa iudicium aguntur expedire viſitare cozzigere excõmunica re ſuſpendere interdicere ſtatuta facere. Inquire re tam de vita clericoꝝ q̃ de ſtatu eccleſie oĩ ficijs. Quid autem ad ſepulturas mortuoꝝ? re fertur hoc ad id quod fit in cathedralibus eccle ſijs ĩ quibus canonico mortuo vel preſbytero vo cantur preſbyteri ciuitatis ad ſonum cãpane. Ad legem dioceſanam addit innocen. vltra connume rata in glo. dicta. Miſſas publicas vbi voluerit cantare ꝛ cathedram ponere cauſa predicãdi vel cauſas audiendi a ſubdit]: moderatum auxilium petere. de cenſi. c. cum apoſtolus. pro negocijs ec cleſie clericos mittere ꝛ eis imperare. iz. q. i. Quia tua fraternitas. Et dicit innocen. q; non alia ratione dicuntur leges dioceſane ꝛ iuriſditionis: niſi quia a iure aſſumpte ſunt ꝛ nominate: ꝛ potius a iure moderno decretalium: q̃ antiquoꝝ canonum quia ergo ꝓprie regula ꝛ inuariabilis doctri na de his dari non poteſt: ideo dicit has leges p ſingula declarandas: vt factum eſt. Dicit etiam q; vocare ad ſynodum magis videtur legis iuriſdi tionis q̃ dioceſane. Jn. c. vt iuxta ſũmatim dicit': q; viſitans epiſcopus monaſterium: non introdu cat ſeculares ſed duos vel tres canonicos cum ali quot religioſis: vbi hoſti. dicit. q; conſiderata mẽ te huius legis: non verbis huius legis: plures po terit vel pauciores debebit ducere conſideratis idoneitate ꝛ numero eoꝝdem. Addit ioan. an. q; hodie concilium vienen̄. de ſta. mo. c. attenden tes. dicit viſitatores monaſteriorum monialium cõtentos eẽ duobus notarijs ꝛ duabus perſonis eccleſie ſue ꝛ. 4. alijs viris, maturis ꝛ honeſtis

ꝓ mõaſtẽ oĩa ſũt exẽpta a lege dio ceſana. et ad oĩa q̃ in ea ptinẽtur.

ꝓ de epõꝝ dñ lege. ſ. ſynodiorum. et dioceſane.

z debēt tales eē i hītu honesto: vt ī cappa vel i eo q̄ chor̄ ītrant: ſm hosti. Jn.c. graues ſūmati dr̄: q̄ p̄ rſcriptū q̄ papa mādat ordiario: q̄ cōzigat clericos ſue dioceſis: non dat̄ iuriſditio ſup exēptos. Ubi dic̄ glo. archi. q̄ p generale mādatū poſteri⁹ ꝓceſſū nō derogat̄ pozi ſpāli: de quo in generali mentio nō habet̄. Jtē ar. q̄ ius cōe nō tollit ꝓuilegiū illi eccleſie: q̄ eſt exēpta a iuriſditiōe ep̄i. Jtez ar. q̄ papa p litteras ſuas nō ītendit ꝓiudicare alteri: vt ō offi. ōle. c. ſup eo. Jtē ex eo q̄ ꝓlatus eccl̄ie exēpte ē negligens ad cozrigendū ſubditos: nō ꝓpterea trāſſert̄ poteſtas cozrigēdi ad ep̄z: nec alia iuriſditio in eos. Jtē cū ſit triplex iuriſditio. ſ. ordinaria delegata z arbitraria. ſ. ex cōpromiſſo de. z. glo. nō tangit: qz nō p̄ōt quis ex ea īterdicere vel excōicare: z ſi alias punire. Et q̄ in tex. dicit̄ ſentētiā latā relaxes exponit glo. relaxatū cē oſtēdas: qz nulla erat vel ſecundū hoſtien. ideo dicit relaxes: vt ep̄us ꝓudenter z caute poſſit errorez ſuum cozrigere: ne confundat̄. Unde poterit dicere tales ſententias: quas tuli ō voluntate pape: relaxo cui oportet obedire.

Ordinarii quid facere

debeant erga habētes plura beneficia curata vel dignitates. Jn.c ordinarij de offi. ordi. li. vi. ſummatim hoc dicit̄ ſecundū ioan. an. Dic ſtatuit papa: q̄ habētes plures dignitates vel alia beneficia curā animar̄ hītia p ordinarios cōpellāt̄r oſtēdere īfra tēpus cōpetens ſupiozis arbitrio ſtatuēdum: diſpenſationē quā habent ſup hoc: q̄ ſi non oſtēderint ꝓinde habeant̄: ac ſi nullas haberent. Si aūt oſtēderint z ſufficientes: nō amplius molestent̄: puiſo in dictis beneficijs: ne cura animar̄ negligat̄. Si aūt dubitet̄ de diſpenſatiōe ad ſed̄ apoſtolicā recurrat̄. Talib⁹ plura beneficia talia obtinentib⁹ aliud nō ꝓferat̄ beneficiū: niſi oſtēſa diſpenſatiōe ſufficienti. Et tunc ita demū cōferat̄ ſi p̄ diſpenſationē poſſit illud cū alijs retinere: vel ſi p̄ozi renunciauerit. Aliter collatio facta nō valeat. Et quātus videat̄ loqui de ep̄is: tamē ſecundū glo. poſt guilel. z gar. q̄ etiā cōpulſionē iſtaz facere poſſunt gcunq̄ ſuperiozes: q̄ habent iſtitutionē: vt plebani alig. di. 63. ſi in plebib⁹. z de offi. ōle. c. ſup eo. Jpſi enim ordinarij ſunt: vt de offi. ordi. c. cū ab eccleſiar̄. Jtē ex eo q̄ dr̄ in tex. ordinarij iplēi. Dicit glo. poſt guil. q̄ cū quis habet plura talia bñficia in diuerſis ep̄atibus: q̄libet ordinarius eor̄ in quibus habet beneficiū: poterit illū cōpellere ad exhibitionē ſeu oſtenſionē ſue diſpenſationis circa huiuſmōi: dicit ēt glo. nō ſolū papā diſpēſare in pluribus curatis: extra de p̄ben. c. de multa. Jn. vi. e. ti. dicit̄ in. c. cū eps in tota ſua dioceſi iuriſdictionē ordinariā noſcat̄ habere: dubiū nō exiſtit: quin in q̄libet loco ipſius dioceſis non exēpto p ſe vel p aliū poſſit ꝓ tribunali ſedere: cauſas ad eccleſiaſticū forū ſpectantes audire: p̄ſonas eccleſiaſticas: cū ear̄ exceſſus exegerint: capere ac carceri mācipare nec nō z ceta q̄ ad eius ſpectāt offi-

cium libere exercere. hec ibi. Ubi glo. dicit: q̄ idē eſt in legato circa ſuā legationē. Jdē in archiep̄o circa ſuā ꝓpriā dioceſi: ſed nō quo ad ꝓuinciā eo. ti. c. i. Et cuz ītentio ep̄i in hoc ſit fundata ō in re cōi: q̄ dicit ſe exemptū hoc habet oſtendere: di. centeſima. c. contra morem. Jn locis autem exēptis nō p̄ōt iudicia exercere: vt. is. q. z. luminoſo.

De bonis dignitatum

vel eccleſiar̄ vacantiū nō occupandis per eos ad quos ſpectat collatio ꝓſentatio vel cuſtodia. Et pena cōtra tales habetur: de offi. ordi. ꝓſenti li. vi. vbi ſic dicitur. Perpetuo ꝓhibemus edicto: ne ep̄i vel eor̄ ſuperiozes: vt archiepiſcopi z patriarche ſecundū glo. aut abbates ſeu quiuis alij regulares vel ſeculares ꝓlati: aut eccleſiaſtice q̄cunq̄ ꝑſone vacantibus dignitatibus ꝑſonatib⁹ ꝓiozatibus vel eccleſijs q̄buſcunq̄ ſibi ſubiectis ſeu ad collationē ordinationē ſeu ꝓſentationez: aut cuſtodiā ꝓtinentibus eozundē bona mozientibus eor̄ rectozibus vel miniſtris in ipſis inuēta ſiue vacationis ipſozum tempoze obuenientia: q̄ in vtilitatē eozundē expendi vel futuris debent ſucceſſozib⁹ fideliter reſeruari: occupare: ac i vſus ſuos cōuertere quoquomō preſumant: niſi de ſpeciali ꝓuilegio vel cōſuetudine tā ꝓſcripta legitime ſeu alia cauſa rōnabili hoc eis competere dignoſcatur: alioquin ep̄i z eor̄ ſuperiozes ab īgreſſu eccl̄ie: ceteri vero ab officio z beneficio: tā diu nouerit ſe ſuſpēſos: q̄ſq̄ reſtitutionē fecerint de predictis. Pozro vbi ex ꝓuilegio vel conſuetudine vel alia de cā rōnabili: ſibi aliquis predictoz̄ aſſerit bona cōpetere ſupradicta: hec ſolūmō debent de illis bonis ītelligi: que ſolutis debitis ſi q̄ ſunt: z his que fuerint neceſſaria ꝓ ſeruitozibus z miniſtris ac incumbētibus oneribus vſq̄ ad nouos redditus ſuppoztādis congrue reſeruatis: ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe: hec oīa ibi ī textu. Ubi notandū q̄ hic nō ponitur pena laicis cōtra iſtam cōſtitutionē facientibus ſed tm̄ perſonis ecclēſiaſticis. Nā pena ſuſpenſionis nō cadit in laicos. Uerū z ipſi laici z alij quicunq̄ qui vſurpant bona vacantiū eccleſiar̄: etiā ſi ſint patroni ſunt ipſo facto excōicati: vt patet ō elec. c. generali lib. vi. Ponit etiā hic glo. notabilis ō fructibus eccleſiarum iam ꝓceptis: quomō rector poſſit diſponere in morte. Jtem in. c. i. de offi. oz. ſūmatim dicit̄ ſecundū io. an. q̄ archiep̄s nō poteſt ſibi conſtituere officialē in dioceſi ſuffraganeor̄ ſuor̄: etiā pro futuris cauſis p appellationē devoluēdis ad eum: niſi de cōſuetudine hoc hēat: z tūc tales officiales inhibere nō poſſunt: priuſq̄ fuerit appellatū. Secundario dicit q̄ donec archiep̄s p̄ōt haberi ō facili: vt qz ē in ꝓuincia ſua vel circa illam: officiales eius nō poſſunt ꝓferre ſententias excommunicationis ſuſpenſionis vel interdicti in ſuffraganeos ſuos: ꝓpter pontificalis ordinis reuerentiā. dicitur enim ibi in principio. c. q̄ cum metropolitani ſuozum ſuffraganeozum non ingrediantur

[p̄ beneficia plura. nūq̄ hec poſſit fieri diſpenſatione. et q̄ ſint ordinarii notandi diſpenſatiōes hec.

[ab archiep̄o p̄ōt ſibi aliq̄ prohiberi.

¶ Inter arbitros & dñ. q. q. dd diuina arbitri. et q. dd arbitratores

Nonus.

dioceſim: vt in eis auctoritate ꝓpria iudicent: diſponant aliquid vel aliud agant: que canonica ꝑ bibeant inſtituta: nequaq̃ hec poſſunt in illis per alios exercere. Ubi glo. dicit: q̃ hoc intelligitur ſcilicet q̃ non intrent in dioceſis ſuffraganeorum in caſibus non permiſſis. Nam ꝛ cauſa viſitationis habent ingredi ꝛ procurari: ꝛ tunc ꝛ alijs cauſis ꝓout habetur in iure: iudicēt. glo. ꝓ tribūali ſedēdo. Diſponant: ex̄ iudiciū faciēdo coram ſe celebrari: ꝛ ante ſe recognoſci ꝓtractus: de ſo. compe. c. romana. Agant: puta: cōferendo ordines ꝛ ſacramenta ſimilia faciendo.

De arbitris capitulum ſextum.

d

Et arbitris habetur

extra eo. ꝑ totum ꝛ. ꝛ. q. 6. dicitur. Judicū Alij ſūt arbitrarij: alij ordinarij. Ordinarij ſunt q̃ ab apoſtolico vt eccleſiaſtici. vel ab ip̄eratore vt pote ſeculares legitimam poteſtatem receperunt. Arbitrarij ſūt q̃ nullam poteſtatē habentes: cum cōſenſu litigantiū in iudices eligūtur: in quos cōpromittitur: vt eor̄ ſententie ſtetur. horū alij ſunt ordinarij ꝛ arbitrarij: alij arbitrarij tantū ꝛc̄. Ubi dicit glo. q̃ ordinarius nō ſolū poteſt inter partes amicabiliter cōponere. v. q. ij. ſi primates. ſed etiā ſecūdum canones poteſt arbitrium ſuſcipere ſi a partibus eligat̄ extra de arbi. c. cū tēpore. Et idez poteſt etiam delegatus. Lex autē que videt huic ſententie cotradicere. 3. q. 7. §. tria. ītelligitur: q̃ ordinarius nō poteſt iubere q̃ partes cōpromittāt in eum: ꝛ ſic non eſt cōtra. Arbitrorum autē duo ſunt genera. Quidam dicūtur arbitri. Et quidam arbitratores. Sed arbitri etiā ſūt dupliciter: quia quidam dicūtur arbitri iuris: qui videz eliguntur a patribus ex recuſatione iudicis ordinarij uel delegati. Et tales debent ſuare formam iuris in executione iuſticie: ꝛ ab eis appellatur. Arbitri autem ſimp̄r ſunt: qui eligūtur a partibus: q̃ ſi non conſētiunt ſententie eius: reducūt ſe ad arbitriū boni viri: qui ſūt vt amicabilis cōpoſitor: ꝛ hi ēt tenentur ſeruare formam iuris in executione iuſticie. Sed arbitrator non tenet̄ ſeruare formam iuris in executione iuſticie: ꝛ permittunt partes non recedere ab arbitrio eius ſub certa pena: quam oꝫ ſoluere ſi nō pareret ſñie: de hoc diffuſe ant. de butrio ſuper. c. quintauallis. extra de iureiur. Arbiter autē ſi ꝑ dolū tulit ſñiam: ꝛ ſi nō retractaū ꝑ appellationē nec per exceptionē retractatur. ff. eo. nō diſtingui. Itez ex̄ de arbi. c. i. dr̄. q̃ debent eligi arbitri vn⁹ vel tres: ꝛ vbi tres eligūt duor̄ ſentētia retinet vigorē: vbi dicit glo. q̃ hoc dicit ex honeſtate non ex neceſſitate. Nam ſi duo etiā eligerent̄: in quos cōpromitteret̄: tenet cōpromiſſum. Et ſi nō ꝓcorauerunt: cogēdi ſunt̄ vt cōcordant: vel tertiaz ꝑſonam aſſumant. Itē ſufficit ſententia duor̄ cum tres eligūtur: ꝓ̃te tñ. 3°. etiā ſi ille diſſētiat. Eo tñ abſente nō valet ſentētia. ff. eo. l. ſi in tres. niſi ī cō promiſſo ſit expreſſum: q̃ duo ſine tertio procedant. Idem in iudicibus delegatis. Item nota ſecundum ber. eo. ti. Expoſita in glo. q̃ ſiue quis ſit arbitrator: ſiue amicabilis compoſitor ſiue etiam arbiter non eſt ſtandum iniquo arbitrio: ſed reducendum eſt ad arbitrium boni viri. i. iudicis loci. ff. ꝓ ſocio. l. ſi ſocietatem. īmo ꝛ ſi inraſſet ōbet reuocari: extra de iureiu. c. quintauallis. Ber. non tamen ꝑ ꝓpria auctoritate veniet ꝓtra iuramentū.

Nota ſecundū innocenti. in. c. quintauallis. ō iureiuran. q̃ iſta ē differētia inter arbitrum de quo hic eſt ſermo ꝛ arbitratorem: quia arbiter dicitur qui eligitur vt iudex: vt ſcilicet ꝓcedat ſeruato in ſubſtantialibus ordine iudiciario: ꝛ litez dirimat coram ſe ceptam vel coraz alio: ſed ordinario ſeruato: licet poſſet eam dirimere ſi vult etiam iniq̃ ff. de arbi. l. i. nec eſt vis ſi ſit compromiſſum cuz pena vel ſine pena: vel etiam ſine vlla ſtipulatiōe electus ſimpliciter. Cuius arbitrium emologatur vel taciturnitate. x. dierum vel expreſſe. C. de arbi. l. penultima. Omnes enim iſti ordinem ſeruare debent: ꝛ agetur ad obſeruantiam arbitrij ſiue ſtipulatione ſiue ex conditione ex. l. vt notatur de arbi. C. dilecti. Arbitrator autem eſt qui eligitur: vt aliquid extimet: vt preciū vel operas vel partes ſocietatis vel quid ſibi videatur de aliqua re ſine ordie iudiciario dicat: vel vt ſuper ea arbitretur. ff. ꝓ ſocio. l. ſi ſocietatem. ꝛ de verbo. obli. l. ſiquis arbitratu. Nec facio vim an partes iurauerint ſtare dicto huius arbitratoris vel non. Item ſi ſint ſtipulate ſtare dicto eius an nō: quia ſemper redigēdum eſt ad arbitrium boni viri. ff. de verbo. obligati. l. ſiquis. Quidam dicunt idez ꝛ ſi ſub pena ſtipulate ſūt ſtare huius arbitratoris arbitrio ſcilicet q̃ nunq̃ poteſt petere penam: niſi ceſſauerit ſoluere id ad quod per arbitrium boni viri redactum eſt dictum arbitratoris: ar. ꝓ̃ bis: qz nō obſtante iuramento ꝛ ſtipulatiōe ſine pena poſſūt petere: q̃ dictum eius redigatur ad arbitrium boni viri: eadem ratione ꝛ ſi cuz pena ꝓmiſit. Alij tamen contradicunt. Item non facio vim: vtrum iſte arbitrator fecerit litem conteſtari inter partes vel etiam ſi ſententiam in ſcriptis pronunciauerit vel ſimpliciter nudo verbo: quod ſibi viſum fuerit dixerit. Nam coram eo non eſt iudicium vel quaſi iudicium: ſed totum poſitum eſt in ſua volūtate. Predictarum autem ſolennitatum obſeruatio non eſt niſi coram iudice vel arbitro: ꝛ ita nō poteſt dici litis conteſtatio vel ſententia. Sed qd dices ſi compromiſſum ſic factum eſt: vt poſſit ꝑcedere ſeruato ordine iudiciario ꝛ non ſeruato? Reſ. hec verba ſic ſunt interpretanda: vt cōpromittatur in eum tanq̃ in arbitruz. Et hoc innuūt illa verba ſeruato ordine: ꝛ etiam tanquā arbitratorem: quod verba illa innuunt: vel non ſeruato. Si proceſſerit vt arbiter. ſ. ſeruato ordine: non redigetur dictum eius ad arbitrium boni viri. Itez nota: q̃ ſi dicunt partes. Eligimus eum in arbitrum ſimpliciter: non intelligitur q̃ vt arbitrator

electus sit nisi ex alijs verbis appareat de ꝓtraria intentione:puta quia dixerūt:q̄ possit ꝓcedere nō seruato ordine iudiciario. Itē si dicūt eligim⁹ talem in arbitratorem vel in bonum virum:qui determinet questiones nostras:nō intelligitur electus arbiter:nisi appareat ex alijs verbis. Itez nota q̄ dictum arbitratoris nunq̄ emologatur tacita turnitate.x.dierum:sed si exꝓesse illud cōfirmēt partes:parit exceptionem quasi transactionis:vel pacti:dictum aūt arbitri ꝓcedentis ordine iudiciario electi sine pena emologatur.C.de arbit.l.penultima.nec vnq̄ z si iniquū sit redigit̄ ad arbitrium boni viri. Item nō mutatur dictum arbitratoris:nisi in modico ledat.ff.de op.liber.l.si libert⁹. Item dictum arbitri non mutatur:etiam si gratiē ledat:immo si pena fuit ꝓmissa:agitur ad ipsaz. C.de arbit.l.i. Et si nō fuit ꝓmissa z stipulantis intersit agitur ad interesse.ff.de arbit.l.diem ꝓferre. Et si simpliciter compromissum sit:z sententia exꝓesse per partes emologata fuerit:vel ifra.x. dies nulla pars contradixerit:oritur ex sententia actio z exceptio:vt.C.ō arbi.l.ne in arbitris in fi. hec omnia innocentius. Item nota q̄ qui iurat stare dicto arbitri sub pena euadit periurium soluendo penam: dum tamen ante decendiū contra dixerit:si arbitrium penale potest emologari:alias iuramentū mutaret obligationez. Unde z qui transegit sub iuramēto z pena tenetur ꝓcise trās actionem seruare:q̄ hec est natura transactionis. Qui autez iurauit dare sticbum aut pamfiliū sub pena:non ꝓpter hoc tenetur dare sticbum. Nō enim videtur facere de alternatiua absolutā: sed fortificat solum:hec pe.ō pa.in.4.di.z3.q.i.arti.i. .9.4. Arbitramentum latum absente parte z irrequisita secundum pe.de verb.ob.l.siquis arbitratu non valet. Idem cy.z bar. Item sciendū q̄ arbiter non potest punire testem:qui dicit falsum testimonium coram eo:vel partes ꝓducentes falsa instrumenta:si solum est arbiter vel arbitrator z non alius iudex habens merū imperium: quia z aliquando in tales compromittitur. Et ratio est quia punitio seu puniendi potestas non est nisi per iurisditionem attributa:sed arbiter vt arbiter caret oī iurisditione:qō patet q̄ ab ei⁹ sententia nō appellatur:nec ex ea oritur actio vel executio: vt .l.i.C.de arbi. Item potestas arbitri est ita limitata q̄ de rebus extra compromissum z partes cō promittentes nullo modo cognoscit: sed testis in eum non compromisit:ergo non potest eum punire. Nec obstat q̄ arbitria sunt redacta ad īstar iudiciorum:vt.l.i.ff.de arbi.quia hoc est verū quātum ad ea tantum que compromittuntur. Sz salsitas testis est omnino extra causam z personas compromittentes:de sumptibus tamen potest cōdemnare:licet hoc non sit compromissum exꝓesse:quia causa sumptuū non est extra causaz z personas compromittentium. Sed si esset arbiter habens iurisditionem a statuto ciuitatis vel iudex alias:z haberet merum imperium: posset punire non vt arbiter:sed vt iudex: quia z iudex testem deponentem salsum coram arbitro punit.C.ō testi.l.cum apud. Dec angelus de perus. Itez extra eo.c.cum dilectus dicitur q̄ arbitri iudicare non valent:nisi de his tantum super quibus in eos extiterat compromissum. Ubi dicit glo. Nota q̄ arbitri astricta via incedunt. Nam id solum venit in arbitriū:de quo dictum est: vt veniat.ff.eo.l.sicum dies. Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris scilicet mulctādo: sed in expēsis condemnando potest: quia cognoscit de interesse:nec potest cogere:nisi in casu,qui habetur de officio deleg.c.sulpicionis. Et hoc est verū: q̄ nō potest punire contumacem:nisi ad hoc actum sit. ff.de iudi.l.ij. Item arbiter non potest pronunciare nisi vtraq̄ parte presente:nisi hoc inter litigatores conuenerit.ff.e.l.diem. §.siquis. Itez non potest citare partes nisi ad locuz in quo compromissum factum est.ff.eo.l.si cum dies. Sufficit tamē q̄ in eadez ciuitate in qua factum est compromissum:citet partes. Item arbiter non potest delegare arbitrium.ff.eo.l.si compromissum. Item satisdatio non prestatur coram arbitro: quia sufficit pene promissio. Cum enim partes cōuenerunt stare sententie arbitri sub certa pena: potest peti pena posita ab ea parte que recedit a sententia: qua pena soluta cogi non potest: vt tali stet sententie:nisi in compromisso dictum sit vt etiam pena soluta vel non stetur arbitrio nihilominus.z5.q.z.quecunque. Ber. in glosa super.c.dilecti. eodem titu. Item ī arbitrio moza non pōt purgari: ubi prefixus est dies ab homine.ff.eo.l.cellius. secus in iudicijs. Item sīa arbitri non infamat:z hoc ideo quia non potest cognoscere de crimine: qō infamat.ff.eodem.l.non distinguemus. In his omnibus discrepant arbitria a iudicijs. Item z in alio nam si ptes renūtiant appellationi z pactū faciunt de non recedendo ab arbitrio:nihilominus recedere pōt soluta pena apposita ut dictum est. secus circa iudicia:sed in quibusdam conueniunt:quia per utrunq̄ interrumpit̄ prescriptio.z q̄tum ad iuramentum de calūnia:bernardus. Item ex eodem contigit dicitur: Generaliter ꝓhibemus ne sup rebus spūalibus compromittat in laicum: ubi dicit glo.q̄ ī laicum de rebus mere ciuilib⁹ qbus nullum spūale est annexum: bn̄ pōt cōpromitti in ecclīasticis tpalibus rebus.arg.hic. quia ꝓhibet tantum de spūalibus: quia qō de vno ꝓhibet̄ de altero concedit̄.di z5.c. qualis. Si vero compromittatur in laicum de rebus spiritualibus non tenet arbitrium:vt hic. Sed si cōpromittatur in clericum z laicum sine auctoritate q dem superioris:etiam sic non valet. Sed interueniente auctoritate superioris potest:tū qz nō simpliciter in laicū:tum qz auctoritate superioris ut eo. titu.per tuas. Nec etiam auctoritate episcopi pōt in laicum tantuz cōpromitti:sed solū auctoritate pape:di.3z. §.verum.z.ij.q.v.mennam. Unde dico q̄ laicus nullo modo de rebus spiritualibus

Farbiter in spūalib⁹ nō pt̄ cā Guy. in de hrēy ꝑ.

iudicare potest: nec principaliter nec incidenter: ber. Item soluitur compromissum per mortem alterius compromittentis: extra eo. ex parte. ꝛ etiam per mortem alterius arbitrorum: extra de officio delega. c. vno delegatoꝝ. Et hoc verū nisi fiat mētio ī ꝓmisso: qꝫ trāseat ad heredes vtriusqꝫ pris ꝓmittētis. Secꝰ ī iudicijs: ga illa trāseūt ad heredes ꝛ si ō ipsis nō fiat mentio ber. Itē cū ab vno de pluribꝰ arbitris vel iudicibus alijs ꝑsentibꝰ etiā mādantibꝰ: qꝫ scripta sentētia recitet ꝓ eodē est: ac si ab oibus esset recitata. Oportet autē vt recitans nō vtatur ꝟbis singularis numeri sed pluralis dicēdo: Nos tales arbitri vel iudices ꝓnūciamꝰ: nisi ī arbitris sup electōe: q̄ debet fieri ab vno vice omniū: exꝰ ō sententi. ꝛ re iudica. c. cum ab vno. libro sexto. Itē nota secūdū ber. extra ō officio ordina. Jn glo. ī. c. cū ab' ecclesiaꝝ qꝫ quilibet ꝑlatꝰ collegiate ecclesie licet sūsit epō est iudex ordiarius: ꝛ hēt iurisditionē cognoscendi ꝛ excōmunicādi: vt ī isto. c. Et ille ꝑlatus hoc facere pōt: ꝛ habz talē iurisditōez: q est electus a collegio seu vniuersitate extra de electio. c. i. Et idez intelligo si ꝓficiat collegio: vel vniuersitati ab eo qui habet administrationez cum iurisditione: puta episcopo: ber.

De triplici modo ꝓcedēdi in iudicio: ꝛ prīo de modo ꝓcedendi ꝑ inquisitionem. c. vij.

d E crimine autē cōtra aliquem proceditur tribus modis ꝑncipaliter in iudicijs: videlicet per accusationē denuntiationē ꝛ īquisitionē. Et ad accusationē regꝝitur inscriptio. Denunciationē ozꝫ precedere caritatiua mōitio. Jnqsitionē debet ꝓcedere clamosa īsinuatio: exꝰ de accusa. c. sup his ꝛ c. qualiter ꝛ qñ: Potest ꝛ addi. 4ꝰ. modus: cū crimē. s. obijcit ī modū exceptiōis: eodē titu. c. inquisitionis.

De inquisitione vitiorum facienda sic ait inno. iij. in cōcilio generali exꝰ de accusa. c. q̄liter ꝛ qñ. Debeat ꝑlatus procedere ad inquirēdū ꝛ puniendū subditoꝝ excessus: ex auctoritatibꝰ noui ꝛ veteris testamēti colligit euidenter: ex qbus postea processerunt canōice sanctiones. legit enī ī euangelio mat. 18. c. qꝫ villicus ille q diffamatꝰ erat apud dominū suū: q̄si dissipasset bona ipsius: audiuit ab eo. Quid hoc audio ō te? Redde rationem villicationis. Jā enī non poteris villicare. Et in genesi. 18. c. dominus ait. Descendam ꝛ videbo vtrū clamorē: q venit ad me: o pere cōpleuerint. Ex quibus auctoritatibus māifeste probat: qꝫ nō solū cū subditus: verū etiā cū ꝑlatus excedit: si ꝑ clamorē ꝛ famā ad aures superioris peruenerit: non quidez a maliuolis ꝛ maledicis sed a prouidis ꝛ honestis nec semel tantuz sed sepe: quid clamor innuit: ꝛ diffamatio manifestat: debet cozā ecclesie seniozibus veritatez diligentius perscrutari: vt si rei poposcerit qualitas canonica districtio culpā feriat delinquētis: nō tñ idem sit actoꝝ ꝛ iudex: sed quasi denunciāte fama vel deferente clamore officij sui debitū exequat. licet aūt hoc sit obseruandū in subditis: diligētius tamen seruandū est in ꝑlatis: qui quasi signum positi sunt ad sagittam: quia nō possunt omnibus complacere: cum ex officio suo teneantur non solum arguere: sed etiam increpare: quin etiam īterdum suspendere: nō nunqꝫ vero ligare: frequenter odium multoꝝ incurrunt ꝛ insidias patiuntur. Et ideo sancti patres prouide statuerunt: vt accusatio ꝑlatoꝝ nō facile admittatur: ne ꝓcussis columnis cozzuat edificium: nisi diligens adhibeat cautela: per quā non solū falsē sed etiā maligne criminationi ianua ꝑcludatur. Verum ita voluerunt ꝓuidere ꝑlatis: ne criminarētur iniuste vt tamē cauerent: ne delinquerēt insolenter: contra morbū vtrunqꝫ congruā medicinā inuenientes. Nota secundum angelum de perusio: qꝫ inquisitionum alia generalis alia specialis. Et generalis diuidit ī quatuoꝛ species. Prima est generalis quo ad delicta ꝛ quo ad personas: vt cū preses inquirit: si sunt homīes facinoroſi pena digni: ꝛ de hac loquit lex congruit. ff. de offi: presi. ad. l. iuli. repe. Quedā vero est inquisitio generalis: quo ad personas: sed specialis quo ad delicta: vt cum preses inquirit cōtra illos qui ticium occiderunt. Et de hac loquit. l. mādatis de ꝓdit. ob tur. cāz. Quedā ē generalis quo ad delicta sed spālis quo ad ꝑsonas: vt cū īgrit ꝑ visitatorē ecclesie ō ꝑsonas existētes ī ecclia ad inuestigandū ꝛ puniendus crimē ꝑ aliquē eoꝝ commissum: per quod debet monasteriuz reformari in aliquo. De hac loquitur. c. per inquisitionem. extra de accu. Quandoqꝫ tamen est inquisitio generalis quo ad personas de necessitate: vt cum inquiritur de aliquo maleficio contra ciuitatem ꝛ homines illius: nec sunt homines specificandi. De hac loqui potest. C. de mono. l. i.

Specialis autem inquisitio quo ad personas ꝛ delicta est vt cum de certo ꝛ limitato delicto ꝓpreses seu ꝑlatus inquirit contra certam ꝛ limitatā personam. De hac loquitur lex ea quidem. C. ō accusati. De formis dictandis in huiusmodi inquisitiōbꝰ. Forma īqsitiōis generalis quo ad ꝑsonas spālis q̄ ad ōlicta huiusmōi ē. Hec ē īquisitio q̄ fit: ꝛ fieri intenditur per. A. potestatem ꝛ. N. eius iudicem maleficioꝝ ex eoꝝ ꝛ cuiuscunqꝫ eorum officio arbitrio ꝛ balia contra omnes ꝛ singulos illos qui tali loco ꝛ tempore ticium occiderunt: ꝛ occidentibus prestiterunt auxilium consilium vel fauorem. hec forma sumitur ex dictis innocent]. Forma īquisitionis generalis quo ad ōlicta: specialis quo ad personas est talis. Hec est īquisitio: que fit ꝛ fieri intenditur per. N. sindicum ꝛ sindicatorem electum ꝛ assumptum per commune perusij ad sindicandū. A. olim potestatez dicte ciuitatis ꝓ sex mensibꝰ iam elapsis inchoatis ꝛ cetera ꝓtra omēs ꝛ singulos suos iudices: notarios

ꝑ ꝓhim dz īquisitionē fratꝝ de ordīs subditoꝝ.

ꝑ īquisitionis alia gñal. alia spāl.

ꝑ īquisitionis forma gñal tnt ā.

milites domicellos berruarios z familiā vniuersā dicti olim potestatis. Jn eo.de eo. z sup eo.qō ad aures dicti sindicatoris pruries puenit q dictus A.olim potestas z dicti eius iudices milites notarij domicelli berruarij in dictis z in dicto pallatio residente eorum posito infra tales cōfines z cetā. Multas diuersas z varias extorsiones baratterias furta z falsitates ꝓmiserunt. Et dictus dñs potestas nō tenuit totam familiā:quā tenere debuit secundū formā electionis de eo facte. Et q dict⁹ dñs potestas z dicti dñi iudices multos absoluerunt cōdēnandos:z multos īnocentes condēnauerunt:qui debuerūt absolui:nec venerūt ad banchū solitum ꝑ iure reddēdo horis debitis z consuetis secundū formā electionis p̄dicte. Et p̄dicta oīa cōmissa z ꝑpetrata fuerunr ꝑ dictos suos noīatos in locis p̄dictis z p̄dicto tēpore cōtra formam iuris statutorū z ordinamentorū dicti cōis. Super quibus oībus z singulis cōnexis z dependentib⁹ ab eisdē z penitus extraneis dictus sindicator inqrit z ītendit ꝓcedere z ꝓdēnare:z punire reptos culpabiles secūdū formā iuris z statutorū dicti cōmunis:hanc formā approbat consuetudo totius ytalie:hec forma vbiq; seruat. Jnuentis aūt malefactoribus spālibus:fit īquisitio ꝓtra eos spālis z ex ista ꝑa ingsitione ad cōdemnationē deuenit nō ex ꝑma:vt notat in dicto.c.bone memorie. Et oēs testes qui i ꝑma ingsitione exaīati fuerūt: exaīari debent post modū in ꝑa:qz aliter ex ꝑmis attestationibus īquisit⁹ dānari nō pōt:cū testes deposuerit eo nō citato:z sic testimoniū eorū erat nullus in eius p̄iudicium. C.de testi.l.si qñ.bi⁹ forma īgsitionis spālis q̄ ad psonas:z quo ad loca ē hec. Jngsitio quā faciūt:seu facere ītendunt potestas. N.talis ciuitatis z iudex maleficiorū eius cōtra talem. Jn eo.de eo.z sup eo.qō fama publica p̄cedēte:z clamosa īsinuatiōe referente:nō quidē a maliuolis z suspectis sed ab honestis z fidedignis ad aures p̄dictorū puenit:q dictus ticius de hoc āno de mēse mai dicti āni armatus cū q̄daz cultello ō ferro:quē euaginatū z nudū tenebat in manu dolose scienter z appensate aīo z ītentione infra scriptū homicidiū cōmittendi spū diabolico:z deum p̄ oculis nō habēdo sed humani generis inimicū: fecit īpetuz īsultum z aggressū:mouendo se de loco ad locū in z cōtra psonā. N. z ipsuz vulneranit in capite dicti. N.cū dicto cultello vna pcussione z vulnere:ex qua pcussione dictus. N. īcontinēti mortuus ē. Et p̄dicta oīa cōmissa z ꝑpetrata fuerūt ꝑ ipsum. N.in psonā dicti tpe supza dicto aīo z ītentiōe p̄dictis:in ciuitate perusij tali loco ꝓpe tales cōfines cōtra formā iuris statutorū z ordinationis dicte ciuitatis. Sup qbus oībus z singulis dependentibus z ꝓnexibus ab eis ac ꝓsus exīneis dictus dñs ptās z iudex inquirūt z intendūt īquirere ꝓcedere z ꝓdēnare iuxta formā ordinamentorū z statutorū dicte ciuitatis:hāc aūt formā probat.l.libellorū.ff.de accusa.quā obseruat practica Jdeo autem ponitur locus z tempus: qz hec sūt de substātia īquisitionis sicut z de substātia accusationis. Jdeo ponit fama publica p̄cedente: qz fama loco accusatiōis succedit. Unde nisi p̄cedat:ñ debet īquiri:extra de accu.c.cū oporteat.z.c. q̄lit z qñ. Jdeo dicit a fide dignis:qz si nō sūt fide digni facientes famā:sz suspecti malitiosi vel maliuoli ex eorū fama nō debet ad īquisitionē ꝓcedi: vt in dicto.c.q̄liter z qñ.hodie tñ perusij de cōsuetudine nō seruat:qz pars nunq̄ petit copiā fame sibi dari:eo q ex forma statutorū pōt de oī crimīe inquiri. Unde in dicta ciuitate īquisitio ē auxiliū regulare sicut accusatio. Cessante statuto z cōsuetudine bene posset peti copia dicta. Si fieret īquisitio de alijs criminibus q̄buscūq; a simili debz fieri secundū ea que cōcurruut ad actus illos exprimentia maleficiū siue delictuz. Jn q̄bus causis possit fieri inquisitio. Angelus circa hoc ponit varias opiniones:z p̄mo opi.glo.iuris ciuilis dicit in §.si publico.q nō pōt fieri īquisitio nisi in bis casibus. Primo ratione iniurie illate p̄sbyteris aut eorū ministris etiā in loco occulto existētibus vt in.l.siquis in hoc genus. C.de episco.z cleri.

2°. in crimine suspecti tutorīs.l.iiij.§.ꝑterea. ō suspe.tu. 3°.in cartha falsa ꝓducta cora iudice.l. iubemus.C.de ꝓba. 4°.in falso teste.C.de falsi. l.vbi. 5°.in crimine notorio.l.ea quidē.C. de ꝓba. 6° in casibus notatis in dicto.§.si publico.

Alia opi.dicit:q licet hoc verum sit de iure:de cōsuetudine tamē de quolibet crimine pōt īquiri fama publica p̄cedente z clamosa īsinuatione referēte. Et ita refert al. de gandino. Sed opi.glo. primo positam angelus reprobat: in hoc q dicit tantū in dictis casibus posse īquiri z non in alijs: ponit enim z ipse alios casus in quibus potest īquiri:scilicet contra omnem sacrilegum latronem z plagiarium.l.iiij.§.mandatis. ff. ad .l.iul'.pecula. Jtem contra facientem seditionem in ciuitate in autent .de manda.princip.§.fi Jtem videtur posse inquiri regulariter contra omnem malum hominem.l.congruit de officio pres. Nicolaus de nacta in quadam sua disputatione recedens ab illa opinione glo.ponit sex casus:in quibus potest inquisitio fieri: quos bart.sibi assumit ꝑ regulis in dicto.§.si publico. Quor primus est ad denunciationem officialis scilicet publici ad hoc deputati:vt cum per statutum deputātur in comitatu officiales:ne maleficia cōmittant:vt.l.diuus ō custodia reorū. 2°.potest inquiri ꝓpter p̄cedentez incidentem cognitionem:vt in fallo teste.C.de testibus.l.nul'um. 3°.propter precedentem generalem inquisitionem:alias frustra fieret lex congruit de officio presi.oportet tamen inuento malefactore fieri circa eum specialem inquisitionez ad hoc vt condemnari possit. 4°.vbi maleficiū coram iudice committitur: vt falsa cartha.C.de probatio.l. iubemus. 5°. propter atrocitatem criminis z iniuria facta clericis: vt in.l. siquis in hoc genus.C.de episco.z cleri. 6°. ꝓpter criminis notorietatem:vt in dicta.l.ea. Addit bartho.

Nonus.

7m. scilicet vbicunq; sine metu calūnie: ⁊ sine solēnitate inscriptionis procedit accusatio: ubi etiam potest inquiri: quod ꝓbat per ratiões. Sed istud septimum reprobat angelus ⁊ addit alium casum .s. in crimine suspecti tutoris. Aliorum opinio ē: q; duplex est inquisitio. Una que principaliter fit propter se ex officio iudicis nobili. Alia mercenaria seu incidens que fit ex officio iudicis mercenario seu incidenter. Et prima inquisitio fit tribꝫ modis. Primo quando per famam implorat̄ vt in.l.ultimas. C. de offi. rect. prouin. Nam fama tenet locum accusatoris: vt in.c. qualiter ⁊ quando de accusatio. 2°. quando per promotorē ꝓuocatur extra de accusationi. c. cum oporteat. 3° quando per publicam denunciationem excitatur .l. ea quidem. C. de accusationi. Et subdit angelus horum opini. iure canonico credo veram: quo iure inquisitio est remedium ordinarium: extra de sententijs excommunica. c. cum dilecti. Sed iure ciuili ex sola fama non inquiritur. Demum ipse angelus ponit suam determinationem per distinctionem. Dicit enim q; inquisitio fit duabus de causis: quia aut ad priuatam vtilitatem principaliter Aut ad publicam. Ad priuatam autem vtilitatem regulariter non fit inquisitio: quia que in iudicio aguntur ad partis postulationem agenda sunt: nō ex officio. ff. de iudi. ubi quis agere. l. q semel. Fallit hoc in casib⁹ scilicet suspecti tutoris quo ad vtilitatem pupilli inquiritur nemine postulante. Et in datione tutoris qui dari potest ex officio nemine petente. Item ⁊ censitor potest ad vtilitatem priuatam inquirere. Itē ⁊ pretor inquirit contra exactores publicos ad priuatam vtilitatē: ne interī tributis ⁊ alijs vexentur uexatiōibus: vt in autēt. de mā. princi. §. coges. Item episcopus in causa vsurarum inquirit contra vsurarium: vt vsuras ꝑuato restituat: vt de iure iuran. c. ad nostram. Si ad publicā vtilitatē fit inquisitio: tūc aut ī causis ciuilibus aut in criminalib⁹. Si in ciuilibus regula est q; in oībus causis mere ciuilib⁹ ⁊ numerarijs principaliter vtilitatē rei publice concernentib⁹ potest ꝓcedi per inquisitionē: vt. C. de bo. po. l. sigs. In causis vero criminalibus do quattuor regulas: quarū prīe tres sunt affirmatiue: quarta negatiua. Prima regula est: q; vbicūq; cirmen ē tale: q; accusando iuris solēnitas relaxatur de illo potest inquiri: ꝓbatur regula hec. C. de accusa. l. ea. Unde quia cū proceditur per accusationem in multis solennitas iuris relaxatur: ideo de eo potest inquiri qō ettam notat innocen. in. c. vestra ō coha. cle. ⁊ mu. Et inde est: q; ad denunciationem publici officialis potest inquiri: quia ꝑ talē denuntiationē fit crimen notoriū. 2ª. regula est q; vbicunq; cōmittitur crimen coꝝ iudice: ita q; offendat̄ pars uel iudicis maiestas: potest inquiri de eo ꝓbatur hoc. C. de testibus. l. nullū. Uñ sigs corā iudice produc̄ falsū testē: vl' vtī falso īstrumēto: qa offendit aures iudicis: merito ꝓpter offensam iudicis maiestatis ⁊ partis potest cōtra eū inquiri. 3ª regula ē q; ubicūq; crimen ē ō atrocioribus fama publica ꝓcedēte a fide dignis pōt īgri: ꝓbatur hoc. l. 4. §. mandatis. ff. ad. l. iuliā pecu. video. n. ī istis accusatōibus iuris solēnitatē relaxari. q; poterit inquiri. Interest. n. reipu. atrociora delicta puniri: vt ꝓuincia malis hōibus purgata remaneat. Et reputatur inter atrocioza iniuria: que fit clericis: vt. C. de epi. ⁊ cle. l. siquis in hoc genus. 4ª. regula est negatiua. s. q; in his casibus exceptis non potest in criminalibus causis requiri. ꝓbatur hoc per. l. rescripto. §. siquis accusatus. ff. de mu. ⁊ bono. hoc videtur intelligendū quando iudex inquirit ad denunciationem ⁊ instantiā alterius: non autem ex mero officio suo hoc agit: vel intelligendū hoc de iure ciuili: secus ō iure canonico: qz potest ⁊ in alijs casibus ingrī: ⁊ ita ꝓcticat̄: quod ēt declaratur in. §. sequēti. Potest autem inquisitio impugnari semper: cū in aliquo eorū q; sunt de sba īquisitionis ōficit: sicut accusatio cum defectus fit in substantialibus. Et tunc ex hu iusmodi defectu substantialiū non posset procedi ad condemnationez: quod verū ē: nisi inquisitus sit ꝓfessus crimē: vel nō opponat talē defectū substantialium. Nam ex inquisitione deficiente ī substantialibus cōtra confessum crimen: non opponētem defectum substantialium potest sequi ꝓdemnatio: vt exꝓesse dicitur. c. i. de cōfessio. lib2o sexto. De substantialibus inquisitionis dicit angelus de puncto q; quinq; sunt necessaria. Primum est ex parte iudicis inquirentis: ⁊ hoc est q; sit cōpetens iudex: alias non tenet inquisitio vt de sententia ⁊ re iudica. Ea que fiunt li. vi. Ubi sciēdum secundum ipsum: q; in causis meri īperij vt sunt criminales cause: solus iudex habens merum imperium potest principaliter inquirere: quia eius negocij solus ipse habet iurisditionē. ff. de iurisdit. omnium iudicum. l. iubere. Incidenter autem iudex ciuilium causarum potest inquirere de causis meri īperij. C. de testi. l. nullū. vt cū testis deponit falsum coram iudice ciuilium causaꝝ: ⁊ nō habente merum imperiū. Nam tunc rōne incidentis cognitionis causa meri īperij deuoluta est ad suam iurisditionē. Et punit talis inquirens inquisitum: secundum aliquos pena extraordinaria: secundū alios ordinaria. Sed hic notandus: q; si clericus deponit falsū coꝝ laico quātus in hoc casu glosa ī dicta. l. nullū. ⁊ secundū cy. clericus possit puniri p iudicē laicū. Ray. ꝓtrariū dicit p. c. si diligenti. extra de foro cōpetē. Et iure quidē antiquo ciuili glo. ⁊ eā sequētes verū dicūt: sed iure canonico ray. verum dicit: ⁊ sic tenendum est: vt. C. de epis copis ⁊ cleri. statuimus. ⁊ in autentico. In causis vero ciuilibus ⁊ pecuniarijs ad publicam vtilitatem spectantibus inquirere potest omnis iudex: ad cuius iurisditionem officium ⁊ cognitionem talis causa spectat. Ad priuatam autem vtilitatez vt ad remouendum tutorem vel curatorem: tanquam suspectum rome pretor inquirit: vel subdelegatus: ⁊ in prouincia proconsul. Et cum

hodie potestates terraꝝ in terra quam regunt teneant locū pfidis: cozā eis agenda est questio suspecti tutozis: z ad inquirendū vero contra vsurarium: vt vsuram restituat: possunt inquirere ozdinarij locoꝝ z eoꝝ vicarii: vt de vsuris. c. ad nraz. 2m. qō requiritur quod ē ex parte īquisiti est: vt sit de iurisditione iudicis inquirentis: quo ad istum articulū: alias nō posset cōtra ipsum inquirere: extra de fozo cōpeten. si diligēti. z autēti. ista tuimus ō episcop. z cleri. 3m. quod requirit̄ est ex parte cause seu materie de qua inquirit̄: qō ꝓ tanto dicitur: qz nō semper in omni negocio pōt ꝓcedi per inquisitionē: sed tantum in quibusdā: de quibus dictum est in. §. ꝓcedenti. 4m. requiritur ex parte cause īcitantis inquisitionez: qō dicitur ꝓ tanto qz fama publica z clamosa insinuatio a fide dignis ꝓcedens īcitat iudices ad īquirendum: adeo quod inquisitio fieri non pōt nisi ꝓcedat diffamatio a viris honestis: nō maliuolis z maleficis nō semel sed pluries: z ꝙ sit tāta: ꝙ scandalum generet: nec tolerari possit sine periculo: vt in. c. qualiter z quando in fi. de accu. hoc tamen fallit in certis casibus. Primo vbi inquiritur ad remotionē ꝓlatoꝝ regulariuz: qz tunc non est necesse: ꝙ diffamatio sit tanta: ꝙ sine periculo vitari nō possit: vel ꝙ scandalū generet. Et est ratio qz tales facilius remouēt̄ ab officiis suis: vt in dicto. c. qualiter de accu. Itez fallit vbi inquisitio sit ꝓsente parte: z nō opponēte se diffamatum nō esse: vel diffamationē ꝓcessisse nō legitime: vt de accu. c. ij. li. vi. Item fallit. vbi īquisitio fozmatur contra confessum crimen. c. i. ō cōfes. li. vi. Item fallit in inquisitione generali: q̄ fit contra caput z membza alicuius ecclesie ciuitat) castri vel loci de delicto in genere de quo loquit̄ c. i. extra de offi. oz. z ita tenet hosti. in sūma. Et ꝙ hoc patet: ꝙ sindicatozes rectozū qui sindicāt caput z eius membza: puta potestatem: capitaneuz vel eius officiales: possunt contra eos inquirere ī genere de delictis cōmissis per eos in eoꝝ officio non ꝓcedente fama publica vel clamosa insinuatione: z ita de cōsuetudine seruatur. Fallit etiam quando per inquisitozem ꝓceditur ad denunciationem publici officialis: vt de offi. custo. c. i. ī fi. z ita tenet hosti. Item fallit cū iudex īquirit ex mero z puro officio: z nō ad instigationē alterius vt in. c. i. de offi. oz. Et per hoc sint cauti rectozes terraꝝ: ꝙ ad hoc vt ab eis nō possit peti copia diffamationis: semper cū fozmant inquisitiones dicant: hec est īquisitio quam facit talis. N. contra talem. M. ex suo mero officio. Item fallit vbi iudex ex necessitate sui officij inquirit: vel vbi vertitur periculum animaꝝ: ibi nō est necessaria diffamatio secundum fozmam ꝓdictam. In criminali vero in quo iudex ꝓcedit ex necessitate officij: nō est necessaria diffamatio: qō notandum ꝓ inquisitionibus que fiunt hodie per rectozes terraruz: an sit necesse diffamationē ꝓcedere. Nā si de necessitate officij inquirere tenetur: nō ē necessaria diffamatio. Sed si inquirit ex voluntate non necessitate: tunc si inquirit ad petitionē alterius est necessaria diffamatio: si vero ex mero officio vel ad denunciationem publici officialis: nō est necesse diffamationez ꝓcedere vt dictū est. 5m. qō requiritur de substātia īquisitionis est ex parte fozme: vt scilicet inquisitio sit apte cōcepta: z habeat debitā fozmam: alias nō pōt sequi condēnatio: vt in. c. qualiter. z. c. inquisitionis. z. c cum' opozteat. de accusatio. de quibus fozmis dictum est supza in. §. 3. Debet ergo in inquisitione apponi locus z tempus ōlicti: tanq̄ substātialia. alia uero opportuna substātialia in libello accusationis secundum fozmā. l. libelloꝝ instituta de publi. iudi. secundum glo. ibi. z secundū innocentium non debent obseruari in inquisitione. Sed iaco. bu. quē sequit̄ angelus dicit ꝙ excepta ilcri ptione omnis alia solēnitas q̄ seruat̄ in accusatis seruanda est in inquisitione. Item in inquisitione debet ꝓcedi cōtra potestatem. nam si absens est: z se per contumaciā non absentauerit citādus est. Sed hoc de consuetudine non seruat̄: qz sem per inquirit̄ de delicto siue īquisitus sit ꝓsens: siue absens per contumaciā vel non. Item quāuis litis ꝓtestatio fieri non debet in causa inquisitionis: qz contestatio litis sit per interrogationez vel responsionem rei animo litem contestādi: vt l. i. C. de litis contestatione. sed hic non est actoz: ergo nō est dare litis contestationem: fieri tamen debet per iudicem interrogatio: z per reuz respō sio. Item quāuis inquirendus debeat interrogari de his: de quibus iudex debet īquirere: ad hoc vt ipse habeat facultatem se defendēdi: z postea inquisitio debeat fozmari: si ozdo iste peruenit̄ .s. ꝙ ꝓius fiat inquisitio: q̄s ingsitus ī terrogetur: inquisitio est nulla: vt in dicto. c. qualiter. Sz hoc de ꝓsuetudine nō seruat̄: sed ꝓtrarium. Itez si iudex inquirat ex officio: nō tenet̄ se inscribere: sed caritatiuam denunciationem facere. Item in inq sitione inquirens facit cōclusionē per hec verba. Super quibus oībus singulis dependentibus z cōnexis ab eisdem z ꝓzsus extraneis dictus iudex inquirit: vt supza dictum est. Et est valde vtile hanc conclusionem facere: qz per hanc ꝓclusionem iudex intentat certam legē in punicdo: z hoc notat bar. Item cū iudex inquirit de homicidio cōtra ticium fuisse culpabilem de furto vel adulterio: de illis. s. furto z adulterio condēnari non potest: qz respectu furti vel adulterij nullus ē cō finatus locus: nullūq̄ tempus deductū q̄ z ceſa. Quod verum est: nisi de crimine constaret per ꝓ ꝓziā confessionez: qz tunc licet illud crimē nō sit in inquisitione deductū: ratione confessionis pōt sequi ꝓdēnatio: extra de ꝓfes. c. ij. li. vi. Et ratio ē qz nulle sunt partes iudicis in cōfessum nisi in cō dēnādo. Que aūt ꝓbationes requirant̄: vt ex inquisitione possit sequi ꝓdēnatio: dic ꝙ q̄ñ inquiritur cōtra laicū de crimine: requirunt̄ ꝓbatiōes apte z necessarie concludentes: vt in. l. sciant. C. ō

¶ nota finem quem sit querendum.

Nonus.

¶ finis dicit differentiam inter fines querentium et honestorum et non malignorum.

pba. Si vo alia religiosos ingrit de crimie: requ/runt pbationes magis exacte: vt ex de simo. c. licz. Et o religiosu ipsu pbationes diuersimode requ/tur. Nã aut aligd ingritur o religiosu ad correctõ nez scom regulã: z tunc secundu eandẽ de plano fienda ẽ: nõ ꝑuata forma dicti. c. ꝙliter. vt nota. de appel. c. reprehẽsibilis. Aut ingritur: vt ab administratõe remoueat: z tũc qñ agitur de ꝑore vel abbate curã habẽte auctoritate diocesani ĩstituto: ẽ quo ad quedã seruanda forma dicti. c. ꝙliter. licet nõ quo ad oĩa: qz nõ vocabit mõ predicto: vt se possit defendere: vt de accu. c. ad petitionẽ. Et remoueri põt a ꝑdicta administratione leuius z ex leuioribus causis q̃z clerici seculares. Et in hac spectãda ẽ ꝙsuetudo spãlis locoꝝ religiosoꝝ: vt in. c. qz vero de appe. Qñ vero agit de ꝑore simplici vel alio officiali: tunc talis ĩstituit z destituit ad abbatis arbitrium: vt notat innocenti. in dicto. c. ꝙliter. o appella

Quando autem et quo

mõ sit ꝓcedendũ. Nota q cũ subditus aligs vel etiã prelatus offendit: si per clamorẽ z famaz ad aures supioris puenerit: nõ quidẽ ortã a maliuolis: sed ꝓuidis z honestis z nõ solũ semel sed sepe: debet veritatẽ diligentius pscrutari: vt puniat si oz: nec ex hoc segtur: q idẽ sint accusatoz z iudex sz fama ẽ loco accusatoris: extra de simonia. c. lz heli. Et ꝓ maiori huius declaratõe dicit ricar. in q̃rto di. 19. q fama mala qñq est a certo motore qñq ab ĩcerto: de ꝙsecra. di. 4. sanctũ. Qñ hz ortum ab ĩcerto motore: si ad aures prelati ꝺuenerit p clamosã ĩsinuationẽ: z ex ea scandalũ in populo generet: dz ꝓcedere ad ĩgsitionem: quãuis nullus sit: q se offerat ad accusandũ factũ vel famã. Sciendũ tn q malã famam nõ faciunt dicta paucoꝝ talem: vt ꝓpter illam ꝑlatus debeat ꝓcedere ad iquisitionẽ: ex de accusatõibus. c. iquisitionis. In glosa vbi dicit dicta paucoꝝ nõ ĩfamãt fama. n. dz eẽ ꝓ villam siue ꝓ parochiã: ad hoc vt fiat ĩgsitio. z. q. i. deus oĩpotens. Et cũ ꝓcedit ad inquirendũ iquiri nõ dz de qbus infamia non ꝓcessit. Si aũt hz ortum a certo motore vel certis motoribus: tunc si illi nõ sunt inimici sed ꝓuidi z honesti: dz ꝑlatus ꝓcedere ad iquisitionẽ. Si ãt sunt inimici z maliuoli: tunc aut cõstat ita esse nõ certitudine sz ꝓ ꝑsũptiones nõ violentas: z tũc ẽt ꝑlatus ad ĩquisitionẽ ꝓcedere dz. Si aũt cõstat ẽ tales ꝓ legitimas ꝓbatiões vel eoꝝ confessiõnẽ vt violẽtas ꝑsũptiones: z ĩfamat alias fuerit boni noĩs: z ꝙsona notabilis: non credo q ꝑlatus ꝓcedere debeat ad iquisitionẽ: ex de pur. ca. c. cũ in iuuentute. Quidã tn dicunt: q vndecũq orta fuerit mala fama: ꝓcedendum ẽ ad iquisitionez: z ĩfamato canonica purgatio ĩdicenda est saltez ꝓpter scandalũ: extra de accu. c. ꝙliter z qñ. Hz hoc credo ĩtelligendũ: qñ illi a qbus ĩfamia ortũ habuit: nõ ꝓbant esse inimici vel maliuoli: hec ricar. in. 4. di. 19. q. 3. ar. 3. in corpore articuli.

Differt aũt iquisitio quã facit iudex alio ꝓcurãte siue ꝓmouẽte: z ea quã ipse facit ex officio suo ad clamorẽ fame: in hoc q vbi fiat alio ꝓcurãte nõ est cogendus aduersarius iurare: ne ꝓpt hoc ꝓmotor ĩgsitionis possit ĩstrui: sed ipse tenet ꝓbare suã ĩtentionẽ: alias puniret suspensione: vel aliter donec se purgauerit: q nõ aio calũniãdi crimina iposuit: extra de calũ. c. cũ dilectus. Itẽ publicatis attestatiõibus nõ recipient alij testes: qz timẽtur de suboznatõe. Sed vbi iudex inquirit ex officio: tũc is o quẽ ĩquiritur ẽ cogendus iurare: q rñdeat veritatẽ ad ĩterrogata. Et hoc dico siue ĩgratur o ꝑuatã ꝙsonã: siue o cõuentũ. Item publicatis attestationibus põt denuo ab alijs testibus ĩquirere veritatẽ. z. q. 5. hz. z. c. mennã. Forma aũt iuramẽti testiũ in cã ĩgsitionis est hec: si est o ꝙsonã z crimẽ determinatũ. Jurat testis: q sup crimẽ dicet plenã veritatem: ex de si. c. lz heli. Si vero ẽ iquisitio sup statu ecclesie iurat dicere: que scit vel credit de ecclesia reformãda: vel q rñdeat veritatẽ ad ĩterrogata: ex de accu. cũ dilectus. Et in talib iuramẽtis nõ dz iurare o occult. Nã secretoꝝ solus deus est iudex z cognitor: di. 32. erubescãt. z. z. q. 5. consuluisti. Ad ĩgsitionẽ iudicis vtrũ teneat ĩgsitus de oĩbus aperire veritatez z manifestare: de qbus fuerit ĩterrogat. Nõ circa huiusmõi di. pe. de palu. in. 4. di. 19. Aut certũ est q iudex ĩquirit de crimĩe: ĩ casu in q põt de iure: z tũc tenetur sibi hõ dicere veritatẽ tam o se q̃z de alio: qz mentiri ĩ iudicio ẽ mortale. Aut est certũ: q ipe ĩuste ĩquirit: vt puta: qz nõ ꝓcessit accusatio nec ꝺnunciatio nec clamosa ĩsinuatio nec ĩfamia illius: nec factum ẽ diuulgatũ nec ꝺnunciatũ. Nec in spãli: puta talis fecit tale crimẽ: vbi iacet occisus: sed nescit a quo. Nec ĩ generali: puta tale monasteriũ ẽ diffamatũ de dissipatõe religionis: tũc enĩ nõ tenetur nec o se nec de alio: qz ille in hoc nõ est suus iudex. Si sit dubiũ vt iuris vt facti ꝑsumendũ ẽ pro iusticia iudicis: z õbet sibi hõ dicere veritatẽ: vel magis ponere ĩ ipsius iudicio: cũ sciat tale crimẽ: q nullus alius sit: nisi forte vnus q habeat cõsiliũ: vtrũ teneat noĩare ꝙsonam: z sicut ille iudicauerit: ita faciat: quia iussus iudicis in dubijs excusat. Similiter de latrone qui torquetur. Si enĩ tale crimẽ est in se vel in alio: q iuste possit subijci ĩgsitioni: tenet dicere tã de se q̃z o alio. Alias nec de se nec de alio. Eo aũt ipso hõ vnicũ crimen hz ꝓpter q̃ iudex iuste ꝓcedit o eũ in illo crimĩe ĩgrendo ex hoc ipso z de alijs põt iquirere: qz nõ ꝓpter occultationẽ peccati sed peccatoris de occultis hõ prohibetur iudicare. Ubi ĝiam per vnicũ crimen est diffamatus: z de alijs dz dicere veritatẽ. Et similiter si socij sui sunt in tali statu: q iuste cõtra illos agi põt ꝓ vnico crimine etiam de alijs oĩbus: z põt z dz eos ꝓdere: qñ eorum correctionẽ nõ sperat: maxime cũ pctiõ illoꝝ sit in periculũ cõmunitatis: vt qz scit eos fures z latrones z ipenitentes. Nam illum q iã penituit: accusare nõ dz: nisi iuste noĩati

¶ nisi dicat differt. q aut ẽ op. ofi. no aut op. nõ.

¶ nisi dicat. dñi tenet magistratus vtrũ de oĩb. dñi nõ.

de eo interrogaret: hec pe. de pau. Qualiter sit pcedendum: quando fit ꝓtra singularē ꝑsonā. Nota ꝓmo q̄ debet fieri ingsitio loco in q̄ ꝓuersata est ꝑsona: contra quaz ingrēdū est. zz. q. i. paratus. z ex ō ꝓsump. c. quozūdaz. Citabit aūt is cōtra quē inquirēdum ē: z sic debz esse ꝓius: nisi se per contumaciam absentauerit. Et debet fieri cozā ecclie seniozib⁹. Itē exponenda sūt ei illa capitula de q̄bus fuerit ingrendus: vt facultatē habeat defendē di se. Et nō solū dicta testium sunt ei danda: sed ēt nomina: vt quid z a quo sit dictū appareat: z ne ꝑ suppressionem nominuz detur audacia diffamā di. Dicit angelus de perusio: q̄ nomina testiū sūt danda inquisito post depositionem eozum id est attestationem: z ante dari non debent: vt cesset omnis materia cozrumpendi testes. Ita notat hostien. super. c. qualiter z quando. de accusati. Itē nota secundum guidonem z angelum: q̄ testes nō possunt examinari parte non citata per. l. si quando. C. de testi. Nam testes examinati parte non citata: non inferunt ꝓeiudicium non citato Itez z admittende sunr eius exceptiones z replicatōes legitime: hec omnia extra de accusati. c. qualiter z quando. z. 5. q. z. si ꝓmates. Et talis potest opponere contra inquisitozem de suspecto: vel q̄ talis sit criminosus z contra denuntiationem vel lras ad inquirenduz impetratas: z contra testes z dicta eozum: extra de accusa. cum oporteat. Nam non debent admitti testes nisi legitimi. Item inquisitoz debet facere iurare z testificari etiā illos qui denunciauerunt: extra de simo. c. lz beli. Secus est in via accusationis: q̄z accusatoz non pōt esse testis: de accu. c. cum. p. Item sciendum q̄ in nullo crimine potest ꝓcedi ad inquirenduz ex denuntiatione: nisi ꝓcesserit fraterna cozretio: ut in dicto. c. licet beli. Qualiter ꝓcedenduz sit in inquisitione generali: cum committitur alicui inquisitio ecclesie tam in capite q̄z in membzis? Dic q̄ debet ꝓcedi de plano z sine strepitu iudicij: cum non deceat seruos dei talibus implicari: extra de accusa. c. olim. non tamen q̄ ordo iudiciarius omnino ꝓtermittatur: sed per modū qui dicetur infra. c. iudicium. §. i. Item in tali iudicio reperientur testes: quales in ecclesia inueniuntur: quia que domi fiunt per domesticos probari oportet extra de testi. c. veniens. Qñ autem fit inquisitio in aliquo monasterio ꝓuidebitur de expensis inquisitoz vel monachis: qui persequuntur contra abbatem monasterium de rebꝰ suis: z non tantum denunciantibus z accusantibꝰ sed etiam quos iudices ad persecutionem negocij idoneos duxerint assumendos: extra de accu. c. ex parte. Durante uero inquisitione debēt monachi obedire abbati: in licitis z honestis: dummodo non impediatur prosecutio negocij: extra de accu. c. cum olim. Item nota q̄ non potest ꝓlatus suis subditis interdicere: ne reuelent statuz suum uel ecclesie sue aut personarum bis q̄ missi sunt ad inquirendum cozrigendum z reformādum. Nec tenent sententie excommunicationis suspensionis z interdicti contra hos late. Nec ēt iuramenta promissiones z obligationes aliq̄ facte ad celandum. Insuper ab inquisitoribus talis temeritas animaduersione digna precipitur castigari. extra de offi. oz. c. Quia plerīq̄ li. vi. Effectus autem inquisitionis est hic: quia si inquiritur contra prelatum uel habentem administrationem: z conuincitur: pena eius est remotio: exemplo villici diffamati cui dictum est. Jam non poteris amplius villicare: lu. i6. extra de accu. c. qualiter z quando. Si vero non habet administrationem: pena est arbitraria secundum merita psone z qualitatem excessus: extra de accu. c. inquisitionis in fi. Sed hoc fallit in criminibus enozmibus: que ozdinis executionem z beneficij retentionem post peractam penitentiam impediunt: vt est in simoniaco in ozdine z beneficio: extra de accu. c. ingsitionis. In his enim sic est sicut in accusationis iudicio procedendum: ut dicto. c. ingsitionis. Que dicantur enozmia habes infra parte eadem ti. de suspensione. De inquisitione hereticoz habes supza in. 2ª par. ti. iz. de infidelitate. c. 4.

Circa inquisitionem religiosozum vel etiam clericozū sic dicit magister simon. Aut inquisitio fit in generali sup statu ecclesie vel capituli: aut contra determinatam psonam. Et si in generali: ab omnibus tunc est ingrēdum. Et sunt omnes tam beniuoli q̄z maliuoli audiendi. Sz si contra determinatam psonam maliuoli z extranei possunt omnino repelli: z similr infames. Et quando sic procedatur scz ꝓtra psonā determinatam: deponentes cōtra eam: in primis iurēt anteq̄z eozum testimoniū vel depositio admittatur. z. q. 9. hortamur. z extra ō accu. c. quatr z qñ. Si vero in huiusmodi inquisitione omnes vel multi dicant se nihil scire de psona p certā scientiā: sz solū p famaz z fortasse credulitatem: nō per hoc fit conuictio: nec per hoc poterit in aliquo puniri: qz nihil per huiusmodi depositionem probatur: nisi sola fama q̄ ad puniendum non sufficit. Et nisi adsint testes alij: solūmodo est tali psone infamate purgatio canonica indicenda: fm arbitrium iudicis z qualitatem persone z modum infamie susscitate: Jstud habetur extra de accu. c. inquisitionis. z. z. q. 5. presbyter per totū. Cū autem fit inquisitio cōtra determinatā personā: ad petitionem partis agentis ꝓtra eam. Primo iudex ō scendens ad inquisitionē habita psona presente inquirere dz de fama psone delate: z si inuenerit eaz diffamatā: ꝓcedat testes admittēdo: aliter nō est in inquisitionis negocio ꝓcedendum cōtra ipsuz extra eo. cuz oporteat. Et quāuis actoz ꝓbauerit eam infamatā: adhuc persona rea ꝓbare poterit se bone fame: extra de pur. ca. c. cum oporteat. Et tunc prestantius erit priuilegiū bone fame: q̄z probate infamie. Et hoc tenendū est: nisi ꝓbetur factum: q̄ si ꝓbari nō poterit: ꝓcurans ingsitionē

grauius puniat: extra de calū. c. cum dilectus. Fama vero inuēta de psona apud paucos vel leues psonas nō cogit: nec dat occasionē prelato ad inquirendū: precipue de psona: que prius fuit clare & bone fame. Secus si apud plures bonos & graues: qz fama apud tales cū suspicionibus violentis fm conditionē psone de qua agitur: facit quo dāmodo ꝓbationē. Nam & si singula nō possint simul tamen collecta valent: extra de testibus. c. preterea. Nihil est enim aliud in hac materia ꝓbatio: q̄ rei dubie per testes vel instrumenta vel presumptiones ostensio. 32. q. 1. dixit. Sic ergo ꝓcedens contra personā inquirendo ex fama: prio citabit eaz vel vocabit fm modū religiosoz: qui artius obligantur ad obedientiam ꝑlatis suis: q̄ seculares: & facit iurare euz super veritate dicēda: de bis de quibus infamatus est: extra eo. c. cum dilecti. Aliqui tñ religiosi ex ꝯsuetudine obmittunt iuramentū & ponūt tales ad examē sup veritate dicenda ꝓ ꝓceptum: & addunt q̄nq̄ excōicatiōez ꝓpē ptinacē inobediētiā aliquoz. Et super dicto. c. cum dilecti dicit q̄ cū fit inquisitio soluz ad correctionem siue ad pñiam: valde liberius ē procedendū: q̄ qñ proceditur ad depositionē & ad penam: & maxime circa seculares: qz tunc. s. in primo casu ꝓceditur in fauorem eius contra quē agitur. Non sic aūt semper in. 2. casu. Benedict⁹ xij. in statutis super statu fratrum minoz. c. 26. sic ait. Si excessus enormes occultos tñ ꝓ vnū solū contra aliquem dicti ordinis frēm alias bone fame alicui superiozi ipsius secrete denunciari contigerit: non recipiatur huiusmodi denūciatio ad finē: vt ꝓpter eam ad inquisitionē seu iudicialem discussionē procedat: nisi denuncians requisitus ꝑ supiozem eundē: se dicat foze paratum ea: q̄ sic dicit: & prout ea denunciat deponere vt testis & in pñtia ōnunciati iurare: nec registret huiusmōi ō nunciatio in libzis ordinis: nisi ꝑfatus supioz veriſimiliter credat: vel estimet posse sup denunciati excessibus testes alios idoneos reperiri: posset tñ sup eis huiusmōi denunciatio ꝓ ipsū superiorē recipi: & denunciatio q̄sto bzeuius poterit in secreto maneat: & prout discretioni sue videbitur faciēdum. Ubi aūt denunciatoz alius vel testis idoneus super huiusmōi occultis excessibus postea appareret: ad secretā si ei visum fuerit: etiā si denunciatus absens & remotus extiterit: informationez procedere: & tam primū q̄ 2ⁿ & quoscunq̄ alios testes idoneos recipere: recepto ꝑus ab eo corporali iuramento informari. Infra tñ biēnium tenetur prelatus denunciatū vocare & ei processū habitum exponere: ac iusticiā circa eū facere: alias elapso biēnio ipsi denunciato nocere non possit. Si vero plurium singularium personaz testimonia ꝓtra frēm aliquē super excessibus eiusdez generis habeātur: ex quibus ꝓbabiliter reddit̄ suspectus: tunc ad veritatis iquisitionē pleniozez ēt si expediēs videbit̄ per artationē psone ꝓtra quā habebunt̄ huiusmōi testimonia ꝓcedatur: scōm modū suspicionis & q̄litates excessus: ac statum ꝓditionis psone. Et si crimen ꝓ huiusmodi inquisitionem nō ꝓbetur: ipse denunciatus remaneat infamatus: iudicatur ei purgatio vel alio mō prouideat̄ ordinis honestati: & fame denunciati. Ubi aduertendū q̄ in toto isto processu ordinato ad istos religiosos: q̄ si nihil nouū ē: sz antiq̄ iura ad eos sunt rōnabiliter applicata. Notandū ēt fm p dictū simonē: q̄ cuz q̄rit̄ vtrū ꝑlatus teneatur ꝓcedere ad iquisitionē: qñ nō sperat inde ꝓfectum Respōdetur q̄ duplex est iquisitio prelati. Una est quā tenetur facere certis tēporibus generaliter sup statu ecclesiaz cure sue: vt in visitatiōe fit. Et cum ad hāc obligeat̄ ex officio: nō oz dimittere: si ne credat ꝓficere siue nō: vt. di. 18. c. q̄n quidem. Alia iquisitio est spālis: que fit contra determinatam personā. Et ad hanc non tenetur nisi fama ac clamante: vel aliqua psona deferente. Et tunc tenetur ad eam faciēdam fm formā iuris: vt dictū est supza: siue credat ex ea inquisitum proficere siue nō. Nam si nō proficiet circa illaz: ꝓficiet circa alias psonas: q̄ sunt scādaliçate ex fama audita donec viderit̄ circa eā fieri: qō iura disponūt. Si aūt inter illos alios qui sūt in ꝯgregatiōe sūt aliq quibus cedat ad vtilitatē & alij q̄bus est scandalum vel dānum aīe: differri pōt: & queri oppoꝛtunitas faciendi eā cozam illis: quibus cedere poterit ad bonū: ita tñ q̄ finaliter nō supersedeatur ab actu iusticie: ꝓpter malū aliquoz & maximuz: cū bonum in fi. sequens maius reputet̄ q̄ dānuz in genere suo. Uel nisi forte multitudo sit ī culpa: & timeat̄ q̄ velit ꝛsurgere ad defendendū eā: tunc est supersedendū ad tēpus: di. 82. plurimos. Itez notandū fm ipsū sy. q̄ clericū vel religiosū vehementer ꝑsumptū de crimīe: & nolētē ꝛcognoscere veritatē: sz vtiq̄ ponere ad qōnes. i. tozmēta. quā uis. n. fm iura ciuilia liber hō nō debeat poni ad tozturā: sz solū fui: vt. ff. de qōnibus ꝓ totū. verū qz vt dicitur Jo. 8. Qui facit pctm̄ seruus est pcti. Jō talis clericus vel religiosus cū ꝺnotescit ō aliquo enormi crimīe: & hētur vehemēt suspectus vt seruus pōt poni ad qōnes: vt. vi. q. i. c. i. & pñt arestari seu detineri: qō ēt ꝯfirmat̄ p statutū dñi benedicti. xij. ad minozes dicētis: q̄ pōt talis artari vt pz in. §. ꝓcedenti. tñ nullo mō ē a qōnibus inchoandū: ex de sñia & re iudi. cū in contēplatiōe. Cuius cā est: qz siue ꝑlatus siue alius de eiº mandato q clerico parato corrigi & obedire voleti vz infert: excōicatus est: extra de sentē. excōi. vniuersitatis. hoc tenēt hosti. & archi. Si enim statī fieret ꝓcipue nulla ꝑsūptione ꝓcedente esset locus appellandi. 2. q. 6. nō solent. Qōnes tñ huiusmōi circa clericos debent esse moderate. & propē piculū excōis: & propē hoc q̄ iudiciū pessimū est: q̄ ꝓcedit ex suspicione vel ex tozta cōfessione: sicut dicitur. xv. q. vi. si sacerdotibus. & ff. de qōnibus. l. seuerus ait. Questioni fidē nō semꝑ nec nōnunq̄ hñdam cōstitutionibus declarat̄. Et. n. res est fragilis & periculosa que rōnem fallit. Nam plerisq̄

p̄ sōlūtare nō dz poni ad tormēta.

patiẽtia' siue duritia tozmẽtoꝝ ita tozmenta ꝓtẽ/
nũt: vt exprimi ab eis veritas nõ possit. Alij tãta
ĩpatiẽtia sibi suscipiũt tozmẽta: vt mentiri potiꝰ qz
tozmẽta pati uelint: ita sit vt etiaz uano mõ fatẽ
tur: vt nõ tã seipsos qz etiã alios crimineꝫ. Itẽ di
cit q in uitijs cozrigendis: vbi ius ỏficit. i. q non
loquit ỏ cozrectione vel mõ punitionis talis crĩs
sequẽda est cõsuetudo loci in mõ puniẽdi crimĩa
Nec debz prelatus introducere nouã cõsuetudi
nẽ simplr: vel alicuius alteriꝰ loci ad puniendum:
ꝓpter hoc: vt efficacius cozrigãt vitia: si ex hoc
scandalũ oriat: qa non sunt faciẽda mala vt euẽi
ant bona. Ro. 3. Malũ est aũt suscitare scandala
Circa religiosos ꝑcipue moderande sũt cozrecti
ones ne resiliant totaliter a statu bono. Tria autẽ
sunt particularia bona que integrant viruz perfe
ctum bonum in religione. Et si circa particulare
bonum sic siat refozmatio: q fiat defozmatio vt
destructio alterius boni: iam deficit ratio boni in
tegri z perfecti. Nam secũdum dionysium. Ma
lum omnifariam est: bonum vero ex perfecta z ĩ
tegra causa. Sic ergo tollẽdum est malum ĩobie
alias incontinentie vel proprietatis in religiosis
vt aliqua pars boni integri remaneat z preci/
pue obie nullatenus destruatur. Nam quam/
diu illud remanet: spes semper remanet de cozre
ctione aliozum defectuum: ar. 23. q. 5. quid. z. xi.
q. 3. nolite recedere. Item notandum q cum in p
uilegijs religiosozum dicitur: q postpositis rim:u
lis z apicibus iuris possint libere procedere pre
lati ad cozrectionem vitiozum: nec per hec ver/
ba tollitur: nec per huiusmodi eximuntur a iure
communi: ad quod omnes catholici tenentur: ex
tra de consti. c. i. Sed non tenentur ad ea que nõ
sunt de substantia iuris seu ozdinis iudiciarij: si/
ne quibus non potest procedi in iudicio conten/
tioso. Sicut z cum dicitur in constitutionibus fra
trum predicatozum q electiones prelatozum fi/
ant secundum fozmam canonicam alijs solẽnita
tibus iuris relegatis: si aliquid dimitteretur cuz
proceditur per scrutinium: qõ sit ỏ substantia foz
me: cassaretur electio: sed ea que non sunt de sub
stantia fozme: vt collatio çeli ad çelum: z huius/
modi per illa verba tolluntur. Item in. c. quãuis
de preben. li. vi. dicitur q cuius carcer sit deputa
tus ad custodiam reozum: si tamen prelatus cle/
ricos confessos vel conuictos de criminibus eo
rum excessibus personis ceteriscz circunstantijs
ꝓuida deliberatione pensatis ĩperpetuuz: vel ad
tempus carceri mancipet nõ est ĩprobandũ. Nõ
tñ de facili est clericus carceri mancipãdus: quia
excõicatus est qui iniurioſe detinet clericum: ex
de senten. excõ. nuper. nec est a quocũcz existimã
dũ: q per hoc gs infamis efficiatur: q est carceri
mancipatus: cũ qñcz: vt dicitur eccle. 4. c. de car
cere z catenis quis egreditur ad regnum: vt pz in
Joseph ĩcarcerato iniuste: geñ. 39. Sed z ꝓnceps
apostolozum incarceratus pluries fuit: vt pz actu
um. 5. c. z actuũ. 12. c. z similiter vas electionis: vt
pz. z. ad cozin. 6. c. z. z. ad cozin. xi. c. z. Jo. baptiste
vt pz. Mat. 14. marci. 6. luc. 3. Jo. 3. c.

De modo ꝓcedendi ꝑ accusationem. c. viij.

d Dicit ambrosius q iu/
dicis nõ est sine accusatoze dãnare: qz dñs iu/
dam cũ suisset fur: qz non est accusatus: minime
abiecit: vt habetur. z. q. i. in manifestis. vbi dicit
glo. q nemo est cõdẽnandus sine accusatoze. Sz
fallit hoc in. viij. casibus. Primo in cartha sus
pecta. cui fides nõ fit. C. de ꝓba. l. iubem⁹. Se
cundo cum testis fraudulenter z ꝓaciter respon
det. C. de test. l. nullus. Tertio in tutoze suspe/
cto. ff. ỏ suspe. tuto. l. iij. z. 3. q. i. quia ea. Quarto
quandoqz maritus excipiendo condẽnatur de le
nocinio. ff. de adult. l. ij. Quinto quandoqz ca/
lũniatoꝛ punitur. C. de calũ. l. i. Sexto qñ ꝓbatur crimen ꝑ iquisitionem: extra de accu. c. qualiẽ
z qñ. Septimo cum deficit reus in purgatione
extra de simonia. c. de hoc. Octauo i notozijs:
vt in isto. c. in manifesta. De notozio sic dicit Am
brosius. Manifesta accusatione non idigent: vt
habetur. z. q. i: manifesta. vbi glo. q aliud ẽ fama
seu famosum: aliud manifestum: aliud notoziuz:
Fama quandoqz ex scientia: quãdoqz ex suspicio
ne ꝓcedit: quandoqz ex certo: qñcz ex incerto ac
toze ꝓcedit: vt de conse. di. 4. sanctum. Manife
stũ est quod semper ex scientia z certo auctoze ꝑ
cedit: z quod potest ꝓbari: vt. C. de testamentis.
l. heredes. Idem etiam dicitur quandoqz occul
tum quod potest probari. C. de appel. eas. Et oc
cultũ dicitur qõ quinqz sciunt: vt de peni. di. i. §.
hec autem. Item dicitur manifestum: qõ pz ꝑ cõ
fessionem vel ꝓbationẽ vel per euidẽtiam rei: ex
tra de verbo. sig. c. cum olim. z sic sumitur hic. l.
p notozio. Sed nota q triplex est notozium: no/
tozium facti: notoziũ iuris: z notozium presũptio
nis. Notoziũ facti est qõ exhibet se z offert ocu/
lis oĩuz: idest qõ ita habet euidẽtiam facti q nõ
potest negari. s. probabiliter: extra de cohabi. cle
ri. z mu. c. vestra. Et in tali non auditur appellãs:
extra de appella. c. preterea. z creditur simplici af
sertioni officialis: vt. 4. q. 4. §. aliquãdo. nec re/
quiritur hec scientia omnium sed pluriuz. Est ãt
quoddam factum continuum siue permanẽs: qõ
dam interpollatum: quoddam transiens statim.
In notozio facti continui nullus ozdo iuris reg/
itur: vt extra de coha. cle. z mu. tua. z ĩ isto. c. ma
nifesta. In notozio facti interpollati semiplena pro
batio requiritur: extra de vsuris. c. cum in diocc.
Notozium actu non permanens ꝓbabiliter põt
negari: extra de sozt. c. ex tuaz. Notozium iuris ẽ
de quo est aliquis condẽnatus vel confessus: tñ
isto notozio qñcz contra negantẽ se esse cõuictũ
requiritur ꝓbatio: vt extra de senten. z re iudi. c.
sicut. Item quandoqz non sufficit q quis sit cõ/
fessus: nisi sit confessus z quictus: vt. z. q. 6. §. sup.

quozum. Notozium p̃esũptum est: vt si quis habitus est p̃o filio alicuius publice ibi non requiritur alius ozdo iuris: extra de fi. p̃esby. c. q̃uis. hoc. n. q̃ aliquis sit filius alterius nõ põt vere ꝑbari. ff. de cõdi. ꝛ demon. l. lutius. sed potius p̃ p̃esumptiones: hec omnia in dicta glo. q̃ etiã ponit ĩ sũma confessoz. Sed Anto. de bu. sup. c. vestra. fecit diffusum tractatum de notozio. glo. ibi ꝑpẽ sacramentũ. s. quod p̃estant. s. se non euitaturos moztem p̃opter salutem reipublice ꝑpter magistratum loquitur de eo qui ante administrationem deliquit: talis non potest conueniri dum est in administratiõe: vel intelligitur hoc de maiozibus iudicibus: qui ꝛ si non possint tunc in iudicio conueniri: p̃estabunt tñ cautionẽ stãdo iuri post depositam administrationẽ. ff. de adult. l. si adulterium. sine fraude. i. pena. questũ. i. questus suspicionem. Qui cepit duos accusare ꝛ vult tertium accusare: p̃esumitur q̃ faciat cã questus: nisi suã vel suoz iniuriam p̃osequatur. Sed ꝛ duos nõ potest accusare: nisi in diuersis libellis: nisi crimẽ esset cõmune vt adulteriũ. tunc enim in vno libello põt accusare. Nũmos. qui dat pecuniam nõ in causa sanguinis habetur p̃o cõuicto. z. q. 3. ℈. notandum. Sed in causa sanguinis licet dare accusanti: sed si iuste accusauit: non licet in foro conscientie: sed in foro iudiciali: qz. s. talis non punit. Accusanti autem nunq̃ licet recipere ab accusato. i. q. i. c. concussionis. Qui falsum. isti repellũtur: licz non sint infames: extra de oz. cogni. c. dilectus. ꝓpter paupertatem: ꝑpter idẽ repellitur testis: duz tñ ratione paupertatis sit suspectus: non vt crimẽ nisi atrocem iniuriam fecissent: vel nisi noie alieno conuenirentur. Abolitione publica. tripliciter fit abolitio: aut publice obedientie insignem vel rem ꝑspere gestam: aut priuatim accusatoze petẽte: aut ex lege q̃n accusatoz desistit vel moztuꝰ ẽ. In publica abolitione põt actoz repetere reum finitis ferijs infra. 30. dies. sed in alijs duabus nõ admittitur qui desistit sed alius infra. 30. dies admittitur. hec omnia in glo.

Quomodo iudex p̃o/

cedere debeat sup crimĩe notozio in iudicio? sup hoc Angelus de perusio ponit sententiam aliq̃ dicentium: quia aut loquimur in notozio iuris. i. in notozio iudicati: ꝛ tunc cum istud notoziuz sit incidens: non mutat formã iudicij: ꝛ ideo secũdũ formã negocij est ꝑcedendum: de ꝑba. ꝛ ỏ testi. Aut est notozium facti: ꝛ tunc si istud notoziuz sit omnibus: ita q̃ nec celari nec infici possit: non requiritur aliquis ozdo iuris nec etiam citatio: qa citatio solum fit ad hunc effectũ: vt citatus se possit defendere: sed ibi nulla cadit defensio ꝑpẽ notozietatem. Si aũt sit notozium negabile in iudicio: tunc necessario est partis citatio: ꝛ si pars habeat legitimam excusationem: sentẽtia est ipso iure nulla: ꝛ hãc excusationem pars potest allegare in cã nullitatis: secus si pars fuisset citata ꝛ contumax secundũ Jnno. in. c. vestra. ỏ coba. cle. ꝛ mu. Item si quid allegaẽ esse notoziũ ꝛ negatur ꝛ nõ probaẽ: p̃ocessus est nullus: quia factus p̃eter solẽnitatem ozdinis iudicioꝝ secundum Jnno. Et hanc nullitatem posset citatus vel nõ citatus in causa nullitatis allegare ꝛ ꝑbare. Aut ergo allegatur nullitas ex eo q̃ non est notozium: ꝛ hoc põt allegari ꝛ ꝑbari in causa nullitatis ĩdistincte. aut allegatur nullitas: qz licet sit notozium: tamẽ competebat defensio: puta notozium ẽ q̃ ego occidi ticium: cum re vera eũ occiderim ad meam defensionem. Et isto casu si nõ fui citatus potero allegare in cã nullitatis: aut fui citatus ꝛ non potero. Et aduerte: qz ista ꝑtes tolerari in criminibus quibus ĩponuntur pene relegationis vel. j. sed in alijs in q̃bus apponuntur pene relegatõis. s. tunc qz absens damnari nõ põt: licet sit hoc notoziũ. que dicta sunt nõ possunt p̃ocedere: nisi ille qui damnat hoc suppleat de plenitudine potestatis.

Queritur aũt cũ iudex inquirit de crimine velut notozio qõ constat iudici: nõ tñ constat q̃ crimen sit notozium: cũ queritur an possit sequi ex ea instantia condẽnatio? Respondeẽ ꝑ distinctionem: qz aut iudex ꝑcessit taliter q̃ tenet ꝑcessus etiam si non esset notozium de crimine: ꝛ crimẽ est tale de quo põt inquiri: etiaz si nõ eẽt notoziũ Et tunc qz q̃litates notozietatis nõ mutant delictũ nec penam: ꝛ sic sequi põt condẽnatio. Aut ꝑcessus factus est nullus: vbi crimen non est notorium: vel crimen tale vbi nõ põt ĩquiri: nisi rõne notozietatis: ꝛ tunc nõ põt ex eadem instantia seq condẽnatio. Et hoc videẽ fuisse de mente Jnno. in. c. statuimus. de offi. dele. Quod intellige nisi ỏ crimine constaret ꝑ confessionẽ ꝑtis: vel pars renunciasset executiõi huic: vt notat Jnno. in. c. cuz semper. de furtis. Et est ratio: qz confessio ĩducit notoziũ: ꝛ in ꝓfessuz nulle sũt partes iudicis: nisi ĩ condemnando. Et cum queritur q̃n iudex ingrit de crimine tanq̃ notozio an sit necesse ꝑbari notozium? Quidã dicunt q̃ nõ: ĩmo si iudex tanq̃ priuatus scit illud esse notozium: sufficit: licz tanq̃ iudex ignozet: vt notat Jnno. in. c. ĩterposita ỏ appel. ĩmo plꝰ dicit ipe Jnno. q̃ si iudex ꝑcedit sup notozio: licz ignozet illud esse notozium: sufficit: vt ipse notat in. c. vestra. de coba. cle. ꝛ mu. Et cũ q̃ritur an possit esse notozium: nisi ꝑbetur factum quod dicitur esse notoziũ: ita q̃ omnes ita dicũt asserunt ꝛ affirmant nemine ꝛtradicente. Et hãc opi. dicit esse veram. Qui p̃ohibeantur accusare habeẽ. z. q. i. vbi sic dicitur li. 8. ff. ti. de accu. ꝛ ĩcrepa.. P̃ohibenẽ accusare alij ꝑpẽ sexũ vel etatez vt mulier ꝛ pupillus: alij p̃opẽ sacramentũ: vt qz stipendium merentur: alij p̃opter magistratuz ꝛ potestatẽ: in qua agentes sine fraude in ius euocari nõ possunt: alij p̃opẽ delictum p̃opziũ: vt infames: alij p̃opter turpem questũ: vt qui duo iudicia aduersus duos reos habeant: nũmos ad accusandũ vel non accusandum acceperint: alij p̃opter conditionem suã: vt liberti contra patronos

p̃iudex q̃n ꝓcẽdit sup ~~crimẽ notorio~~ crimine notorio.

suos: alij propter suspicionē calūnie: vt illi qui falsum testimoniū subornati dixerunt. Nōnulli propter paupertatem: vt sunt qui minus q̄ q̄nquagita aureos habent. hi tñ oēs si suam iniuriaz prosequant: mortēq; propinquor defendant: ab hac accusatōe nō excluduntur: liberi libertiq; nō sūt phibendi suaz rerum defendendaz gratia de facto parentū patronozūue cōqueri: veluti si dicāt se vi a possessione eoz expulsos: nō vt crimen in eos intendant: sed tantū vt possessionē recipiāt. Nam z filius de facto matris non est ꝓhibitus conqueri: si dicat suppositū ab ea partū: quo magis coheredē habeat: sed eam ream. l. cornelie facere ꝓhibetur. Ab alio delatum alius deferre nō pōt: sed eum qui abolitione publica vel priuata i terueniente aut accusatoze desistēte: vel de reis exēptus est: deferre nō ꝓhibetur. De laicis vtrū admittātur ad accusationē clericoz. Nota super hoc glo. sūmariam. z. q. 7. in principio. vbi sic dr̄ secundū Bar. bzi. laici si sunt bone fame: admittuntur ad accusationem clericoz. z. q. 7. clericos. Et Gratianus idem sentit: vt patet per totaz questionem. Alij q̄ laicus propriū prelatum pōt accusare propter delictum: q2 sua itereſt habere bonum prelatum: vt. z3. di. c. illud. Certioz est opi. q̄ nō possit: nisi suā iniuriā ꝓsequatur: vt. 4. q. 6. omnibus extra de testi. c. decetero. Et hoc nisi in crimine hereſis z i crimīe simonie z lese maiestatis. xv. q. 3. sane extra de simonia. Tanta. z i crimine sacrilegij secundū quosdā. 17. q. 4. §. q autez. In his aūt oībus ita demū admittuntur: si bono zelo denuncient crimen: extra de simonia lz aūt. Et si accusatus fuerit vite suspecte. z. q. i. in ꝓmis. q2 si accusatus est vite suspecte admittuntur laici male vite. Si aūt fuerit bone vite: tunc admittūt solū laici bone vite: extra de simo. c. q tuas. Ber. Clerici vero admittuntur cōtra clericos: nisi fuerint criminosi vel irregūlares. z. q. 7. ꝓsumunt. z. c. ipsi apostoli. Tales tñ qui sunt irregulares bene admittuntur ad accusationē eoz qui sūt eiusdē ordinis cum eis vel inferioris: vt in dicto. c. ipsi apostoli. Similiter ipsi monachi audiūtur: extra de accu. c. ex pte. Et hec vera sūt de solēni accusatione. Sciendū est q̄ accusatio dr̄ fieri in scriptis. z. q. fi. c. qui crimen. Sed hoc nō semper est necessariū: puta in leui crimine. ff. de accu. l. leuia Similit in notorio nō requirit: q2 in huiusmodi nec accusator requirit: extra de accu. c. euidētia. Secus in notoriis etiā si manifesta sint. ii. q. 3. eorum. Item accusatio dr̄ exprimi vita voce z presente accusato. z. q. fi. ꝑscripta. Item dr̄ fieri accusatio cū inscriptione: ideſt accusator dr̄ se obligare ad penaz talionis: vt. z. q. fi. c. quisq;. Excipiūt tñ qdā casus: vt i leui crimīe z in crimine apostate: z cū maritus accusat vxorē de adulterio. s. q̄ ad sepatōnē tori z similibus. Sciēdū tamē q̄ z si accusator nō inscribat: ex natura tñ accusationibus huiusmodi pena calūnie venit. C. de accu. l. fi. Quomō accusatio reddatur vitiosa per calū-

niam preuaricationem z tergiuersationē: habes supza in secunda parte ti. i. Et ibi etiā habes quādo quis tenetur ad accusandū: z q̄ nō dr̄ ob hoc recipere pecuniam: z ibi etiaz ō accusato mīta habes. Nota tamen q̄ q̄ crimen non directe opponitur per modū accusationis vel denūciationis: sed per modum exceptionis: vt cū obijcitur accusatori vel testi ad hoc vt ab accusatiōe vel testificatione repellatur: vel electo vt a ꝓmotōe excludatur: nō est necessaria inscriptio. Sed si obijciat iam cōfirmato: puta in cōsecratōe: obijciens se dr̄ obligare ad penam extraordinariam ad arbitriū iudicis citra vinculum inscriptionis. Nam electus sic probato crimine perdit quod per electionem z cōfirmationem ei fuerat acquisitum: sed prius habita non amittit: extra de accu. c. qualiter z q̄.

De accusatione matrimonij quando accusatur per aliquod impedimētum q̄ in eo est vel fuit.

Et primo videndū est q̄ matrimoniū accusare pōt: z qui ꝓhibeātur. Ubi sciendū q̄ ꝓhibentur vniuersaliter omnes extranei q̄ diu sunt aliqui consanguinei. Et istud est speciale: q̄ cōsanguinei admittuntur ad accusationem sicut mater pater frater sozor patruus auunculus matertera amita z tota ꝓgenies. 35. q. 6. c. i. z. z. Cuius ratio est: q2 vnusquisq; genalogiam suaz scire laborat: extra qui matri. accu. po. c. videt. Consanguineis autem deficientibus admittūtur antiquiozes z viciniozes vicini: quibus ea ꝓpinquitas nota est: vt in dicto. c. i. 35. q. 6. Itē tam maritus q̄ vxor possūt matrimoniū accusare: nec vlla defendantur longinquitate annoz: extra de cōsan. z affi. c. non dr̄. Sed quid cum aliquis tēpore contracti matrimonij tacuit: modo vult accusare: nunquid potest? Respōdeo si q̄ bāna vel denunciationes fuerūt facte: ipse erat extra diocesiz vel alias denunciatio non potuit ad eum peruenire: puta si nimia infirmitate laborans non erat sane mentis: vel ita puer: vt talia cōprehendere nō posset: vel alia legitima cā impeditus erat: ei⁹ accusatio dr̄ audiri: alias cum rationabiliter ꝓsumatur q̄ denunciationem publice factā ipe existens in diocesi non ignorauerit: tanq̄ suspectus ē repellēd?: nisi iurauerit q̄ postea didicerit q̄ō obiecit: z ad hoc ex malicia nō ꝓcedit: q2 tunc etiaz si didicisset ab illis qui tempore denunciationis tacuerūt admitti dr̄: q̄n licet illi nō essēt admittē di: q2 fuerunt in culpa: iste non dr̄ repelli cum nō sit culpabilis: ar. eꝫ qui ma. accusa. pos. c. cū i tua. Accusatio aūt matrimonij in predicto casu secundum Ray. ipropzie dicitur accusatio: q2 nō fit inscriptio: vbi accusator nō se obligat ad penam talionis: sed dicitur denūciatio que fit propter peccatum in quo iuncti male permanent. Et pōt et fieri sine scriptis: sed melius est q̄ fiat i scriptis: eꝫ ō resti. spo. ex litteris. z qui matrimoniū accu. po. c. a nobis. huius denunciatiōis forma ē hec. Ego talis denuncio vobis dñe episcope q̄ stare non

prelati etiaz nō dnt eē sacer. sī alū bn pnt eē.

primus accusans qui sit &c. et a quib.

pōt matrimoniū canciani ꝛ lucie:quia sūt consanguinei in tali gradu designando psonas:vel si est alia causa vt affinitatis ꝛ huiusmodi:ꝛ dat libellū etiā pti aduerse:vt sciat q ipetit:quo facto pcedit in lite more solito. Et nota q in hoc casu cōtra cōtumacē lite nō cōtestata pot procedi ad testiū receptionē ꝛ diffinitiuaꝫ sentētiam : extra vt lit.nō contest.c.quoniā frequenter.secus aūt esset si fieret accusatio:vt de adulterio ad thori sepationē:ex vt lit.nō contest.c.i. Omnes aūt qui admittūtur ad accusationē in causa matrimoniali : de quibus supra dictū est in.§.3.huj⁹.c.admittūtur ad testimoniū secūdū Ray.ꝛ licet pr̄ ꝛ mater sint idonei testes in hoc casu vbi agit de federe matrimonij.s.vtrū sit ibi cōsanguinitas vel simile impedimētū:vt extra qui matri.accu.po.c. videtur.tamen si de ipso contra agatur.s.vtrū matrimoniū sit inter eos contractū tanꝫ suspecti sūt repellendi:nisi ille vl illa cuius filius vel filia coniuncta dicit esset superior ī diuitijs nobilitate potentia ꝛ honore:quia parentes vident filioꝝ ꝛ filiaꝝ honorē diligere:ex de testib⁹.c.sup eo. Item in casu predicto potest esse idez accusator ꝛ testis ar.35.q.6.episcop⁹ ī synodo:idē tho.in.4. Contracto aūt matrimonio quando alter coniugū accusat de adulterio: Nota secūdū Ray.q licet tā secundū leges qꝫ secūdum canones quilibet bone fame admittatur ad accusationem adulterij: cū agitur ad penā legales vel canonicā:tn̄ cū agit ad separatiōem thori:nullus admittitur:nisi maritus ꝛ vxor.accusatio aūt huismōi sic fieri debꝫ. Maritus volens vxorem accusare ad penam legalem de adulterio debet inscribere:ꝛ ad penaꝫ talionis se obligare:ꝛ non potest agere per procuratorem:sed per semetipsum debet agere presentem. Sed si coram iudice ecclesiastico vult agere ad thori sepationē : tenetur īscribere ꝛ dare libellum accusationis:sed non debet se ad penā talionis obligare:quoniā siue probaret quod obiceret siue non:haberet qō vellꝫ:qa separet ab vxore:ꝛ potest maritus agere ꝛ illa respondere per ꝓcuratorem:qa ꝛ si de crīe fiat accusatio nō tn̄ ē crīminalis sed q̄si mixta:probantur hec expresse ex de procu.c.tue. Cū aūt aliqs petit in virū:vel aliq̄ ī vxorē:si q̄ritur quomō in hac cā fit procedendū? Respōdit Ray.q si mulier petit aliquē tanꝫ virū vel ecōtra:videndū est vtrū velit agere petitorio iudicio vl possessorio.i.an mulier dicat aliquē esse suum maritū:quia contraxit cum ea:ꝛ petit sibi adiudicari in maritū:qō ē agere petitorio:q̄si agat ō ꝓprietate:an petat sibi restitui tanꝫ fuerit iniuste ab eo dimissa:ꝛ ꝫ ē agere possessorio: qm̄ petit possessionem viri sui. Item si agat petitorio dicens aliquē ee virū suū:ꝛ ille negat excipiēdo q nō pōt ee vxor ꝓpter tale ꝛ tale impedimentum prius tractabitur exceptio matrimonij:quia ea probata questio principalis perimit. erit .n.absoluendus vir: ex de or.cog.c.i. Sz si agat possessorio:qn̄ sez:petit sibi maritus restitui:licz maritus obijciat impedimentum de consanguinitate:vel alio impedimēto:prius restitutio debz fieri mulieri qꝫ cognoscatur de exceptione mariti extra de diuor.pozzo. Hoc tn̄ fallit in quibusdaz casibus:in quibus restitutio nō dz fieri. Prim⁹ est si obijciatur mulieri fornicatio publica:ō qua probato q sit notoria:ita q nulla possit tergiuersatione celari:non restituetur nisi ipa probauerit maritum adulterium cōmisisse:qz tūc restitui dz etiā si fuerit publice fornicata:extra de diuor.c.significasti. Secundus casus est si obijciatur consanguinitas:maxime que lege diuina ꝓhibita est :ꝛ probationes offerantur incontinenti parate in q̄ casu dz recipi iuramentum ad cautelam: ne.s.huiusmodi obiectio malicioſe fiat:ꝛ tunc fiat restitutio quantū ad cohabitationē:nō tn̄ quātū ad carnis copulā:vt dicto.c.litteras. Tertius casus est si obijciatur exceptio rei iudicate:nō enim tunc est restitutio facienda:nisi prius de illa exceptiōe cognoscat:ar.extra de offi.dele.c.cām. Quartus q̄ vir petit sibi restitui vxorē:ꝛ illa timet de seuitia viri:dz quidē ei restitui sufficienti cautione recepta:q ei malā non inferat.extra de resti.spol.c. ex transmissa.Quod si nō possit de sufficiēti cautione prouideri:non oportet ei restitui:imo potiꝰ amoueri. Idem tho.ꝛ pet. In omnibus autem alijs casibus credo q mulieri virū petenti ꝛ ecōuerso sit restitutio faciēda:dūmodo probet se in possessione fuisse ꝛ a viro spoliatā sine iuris ordine:hec duo bz probare extra de offi.le.c. consultationis. Qz si is qui petitur tanquā coniunx negat matrimonium secunduz Ray.ille qui proponit habet probare:alioquin succumbit : extra de iureiu.c.fi. Item si mulier recessit a viro propria auctoritate sine culpa viri:ꝛ nunc petit ipsa restitutionem secundū Vincen.Ber.ꝛ Hugo.debz restitui:ꝛ hoc nisi fuerit publice fornicata:tunc enim non tenetur eam recipere. Restitui autem dz coniunx spoliatus ad omnia illa de quibus probauerit se spoliatum secundum Ray.vt gaudeat pacifica possessione ꝛ plena securitate.3.q.1.reintegrāda.de alijs pertinentibus ad matrimoniū habes supra in primo ti.huius tertie partis per totum.

De processu per denunciationem.c.ix.

Postquā sufficiēter de accusatione visum est: videndum nūc est de ōnunciatione. Ubi notandū q duplex est ōnunciatio:vna que fit prelato nō tanꝫ iudici:ſz tanquā priuate persone secundum exigentiā fraterne correctionis:de qua supra dictum est ī secūda parte ti.de accidia.c.de negligētia.vbi habes de correctione fraterna multa. Alia est denunciatio que fit prelato tanquā iudici vt inquirat ꝛ puniat. De denunciatione secūdi generis videt esse dictum illud Math.18.Dic ecclesie. Scias ergo q si aliquis scit solus crimen alterius nō tenetur

illud reuelare prelato: vt iudici: etiam si itrauit ō nunciare: nisi posset probare. Nam esset ꝑditor criminis. 2. q. 1. c. si peccauerit. 2. q. 7. plerūq; 2. vi. q. 1. si tantū. nisi vellet ei reuelare secreto: cuz prelatus etiā secreto habeat corrigere criminosos: ō bet quoq; talibus indicare qui magis possint ꝑ desse q̄ obesse: siue eum corrigendo: siue pro eo orando: q̄ quilibet tenetur ad talem denunciationem: ar. 22. q. 5. hoc videtur. De denunciatione aūt primi generis scribitur Gene. 37. Joseph accusauit fratres suos apud patrē crimine pessimo: accusatio sumitur pro denunciatione: postquā. non valuit fraterna correctio: patri denunciauit: qui efficacius corrigere poterat. Et nota q̄ aliq̄ dicunt q̄ crimen pessimum dicitur hic coitus cū brutis: sed hoc est turpe dicere de patriarchis. Dicit Nicolaus de lira ibi. Sed dicitur hic crimen pessimū odium 2 contemptio inter illos: q̄ filij lye despiciebant filios ancillarum: 2 putabāt eos quasi seruos. Unde 2 hebraica lingua habet: retulit eorum rixam pessimam: sicut enim charitas est optimū: ita odium pessimum Nicolaus

Quer̄itur an infames 2 criminosi admittātur ad denunciationē? Respōdit glo. i. super. c. si peccauerit. 2. q. i. sic dicit. Videtur q̄ sic: q̄ oēs ex precepto ad hoc tenētur. Nam 2 hereticus admittitur 24. q. i. §. q̄sq;. 2 alie viles persone extra de resti: spo. c. Preterea. Et vbi agitur ad correctionē: nō exigitur tantus rigor: ar. 22. q. 5. hoc videtur. Ecōtra videtur q̄ tantū honestiores persone admittātur. 36. q. 5. episcopus. 2 nō infames: extra de testibus. c. preterea. Mā 2 ad populares actiones nō admittuntur nisi persone integri status. ff. de populari actione. l. in populari. Ego credo quēlibet admitti dūmodo bono zelo denunciet: extra de sen. 2 re iudi. c. cum. J. 2. A. Sed licet infames admittantur 2 irregulares: non tñ criminosi: cū enī tales non correxerit sua crimina: credendū est q̄ nō bono zelo denuncient crimina aliox: ō multis alijs pertinentibus ad istam materiam habes supra in. c. ō inquisitione. 2 in. c. ō accusatione.

De purgatione canonica. c. x.

¶ Epurgatione cano

nica. Nota q̄ triplex est purgatio: vna ē mosayca: secunda vulgaris 2 diabolica: tertia canonica Prima habet numeri. c. 5. vbi vir habens suspectam vxorem de adulterio: indicebat ei purgationem per certum modum ibi ōclaratū 2 habetur etiaz. 2. q. 4. §. hoc aūt. Et dicit ibi Nicolaus de lira q̄ talis purgatio tempore veteris testamenti nō erat illicita: q̄ ibi fiebat diuinū miraculum: q̄ si mulier fuisset īnocens: si prius erat sterilis efficiebatur fecunda: si rea languebat vel moriebatur. Diuinum aūt miraculum non fit ad confirmationem illicitorum: hodie autem sicut 2 alia cerimonialia seruare secundum litteras esset iudaizare 2 sic mortale. Mistice aūt ō signat animam suspectam de heresi: vt pulchre exponit archidiaconus in rosario super dicto. §. Purgatio vulgaris fit per tactum ferri candentis: vel potus aque buliētis: vel per susceptionem duelli ad probandum innocentiam suam: 2 hec q̄ fabricante diabolo inuenta est: prohibita est. 2. q. 5. consulūsti. 2. c. monomachiam. Est enim hoc cōtra illud preceptum. Non tentabis dominum deum tuū. Mat. 4. De vitio tentandi deum habes in secunda parte ti. 5. c. io. Tertia purgatio est canonica 2 licita: 2 de hac nunc agitur: hec indicitur cum ō ficiente accusatore reus laborat infamia: alias nō vt. 6. q. 5. quod autem. Fama aūt orta a detractoribus vel malis non indicit purgationem. ii. q. 3. in cunctis. nec etiaz orta ab inimicis: extra ō purgatione canonica. c. penultimo. sed sola illa q̄ ex probabili presumptione orta est. Item cum fit inquisitio de crimine. Si testis per quos fit inquisitio semiplene probant: tunc indicitur purgatio: extra de purgatione canonica. c. inter. Sed si per dicta testium nulla est suspicio contra eum: nō est tunc onerandus purgatus. 2. q. 5. presbyter. Jo. in glosa. Fienda est aūt ista purgatio: si est infamatus apud populum: purgabit se in publico: si apud clerum etiam coram clero: etiam in vtroq; casu coram iudice. 2. q. 5. omnibus. Et si non fuerit facta coram iudice. vel si fuerit vulgaris: etiam si reus fuerit absolut⁹: tenebit nihilominus ite canonice se purgare: ex de purgatōe ca. c. ex tuaz.

Cum quot autē debeat quis se purgare? Dicit Ray. q̄ numerus purgatoz taxabitur ad arbitrium iudicis boni. Q̄nq; enī maioz numer⁹ 2 q̄nq; minoz taxandus est secundū q̄ magis vt minus infamia vel crimen sunt grauia. 2. q. 4. c. presbyt 2. c. omnibus. Unde Inno. indixit purgationem cuidam decano cum. xiiij. sui ordinis. extra ō purgatione canonica inter sollicitudinem. 2 cuidam episcopo idixit purgationem cum duobus abbatibus tantum: extra de purgatione canonica. c. cū in iuuentute. Debent autem esse compurgatores eiusdem ordinis siue dignitatis si possunt haberi: vt in dicto. c. inter sollicitudinem. alias puta: q̄ illi sunt inimici cum alijs inferioris ordinis: vel etiā cum laicis potest se quis purgare. 2. q. 5. c. si legitimi. debent tamen esse viri catholici: 2 qui cōuersationem eius 2 vitam etiā transacto tempore nouerint: vt in dicto. c. inter sollicitudinē. etiā cuz mulieribus religiosis 2 honestis pōt quis se purgare. 28. q. 2. in decima. Forma aūt prestādi iuramenti in purgatione talis est. Ego enim iuro q̄ non feci tale quid per me: nec mandaui nec consilium nec fauorem nec auctoritatem dedi: di. 50. si quis viduam. 2. 2. q. 5. auditum. Potest etiaz addi nec etiam ratū habui q̄ō noīe meo factum fuerit: extra de resti. spoli. cum ad sedem. Cōpurgatores vero iurabunt sic. Juramus q̄ credim⁹ verum esse illud quod ipse iurauit: extra eo. c. ō tiens. vel breuius ꝑm Hoff. Infamatus iurabit se

p de reflud mund. et exaimonone ō mydend.

Nonus.

īmunem a crimine de quo īfamatur. Et cōpurgatores iurabunt se credere verum illum iurasse. Si aūt īfamatus deficiat in purgatiōe: punietur tāq̄ convictus: extra de accusa. c. cum. p. ⁊ extra de simonia. c. de hoc. Si uero purgationē rite perfecerit: iudex sine mora ⁊ difficultate dz suspensionē: si forte facta fuerit: relaxare: ⁊ eum ab infamia criminis absoluere: extra de purgatiōe canonica. c. ex tuar. Sunt aūt duo casus in ḡbus nō dz recipi purgatio ab īfamato cū eā offert. Primus est cuz crimen est notoriū. Alius est quando est accusator ⁊ offert probationem: extra de purgatiōe canonica. c. z. Item purgatio illa qua dat corpus xp̄i ad p̄bationē nō est fienda. Unde illud. c. z. q. 4. sepe. est abrogatuz. vt dicit tho. in. 4. di. 9. ar. vltimo. q. 2. ⁊ 3. p. q. 80. ar. 6. in ℞. ad vltimum.

De testibus ⁊ examinatione eorum. c. xi.

q Alia in inquisitione accusatione ⁊ denunciatione ⁊ purgatōe admittunt̄ testes: ideo nūc de testibus agendum est: ⁊ primo de ipsis quantū ad numerū. Ubi sciēdum q̄ regulariter requirunt̄ duo testes ⁊ sufficiunt. Mat. 18. In ore duoꝝ vel trium. ⁊. 4. q. 3. §. Item in criminali. Licet autem cōmuniter nō sufficiat vnus testis: in quibusdā tñ casibus statur testimonio vnius: ⁊ primo in his in quibus non fit alteri p̄iudicium: puta cum dubitatur ō aliquo an sit baptiçatus: an ecclesia sit consecrata: an aliquis petierit confessorem ⁊ huiusmodi: de conse. di. 4. puuli. Secundo cum hoc est de cōsensu partium: vt vnius stetur testimonio: cū ⁊ testimonio aduersarij stari possit. Item cuz querit̄ an aliquis sit emendatus de crimine: statur testimonio sacerdotis: extra eo. testimoniū. Item ī correctione fraterna: sup pua caritatiua correctione: extra eo. in omni. Item licet vnus testis non faciat p̄bationem: facit tamē p̄esumptionem: extra eo. de suc. Item nullius quantūcūq̄ exercitate pſone cōfessioni fides est adhibēda. ſ. in iudicio: nisi competentes probationes habeat: vt 6. q. z. p totum. nec ēt episco soli creditur: vt in. c. placuit. In aliquibus tamen requiruntur plures q̄ duo. Nā in testamentis requirunt̄ septem: in legatis tamē ad pias cās duo sufficiunt. Item in donatiōe cā mortis requirunt̄ quīq̄ testes. C. dona. cau. mor. l. ſi. Item in codicillis. v. C. de codicillis. l. ſi. Itez requiruntur quinq̄ qñ debitor vult probare solutum debitum: quod ī scriptis fuit factum. C. eo. l. restitui. Item requiruntur quatuor cū dātur ad reprobandum instrumenta: ar. extra de fi. īstru. c. cum Joannes. Item z. in deposita pecunia: ī autentico de fi. instru. §. ſiquis igitur. Item cōtra q̄ſdam personas requiritur maior numerus testiuz dicitur enim. z. q. 4. p̄esul non dānetur nisi. 72. testibus. p̄esbyter cardinalis nisi. 44. diaconus cardinalis nisi. 28. ſubdiaconus accolitus exorcista lector ⁊ hostiarius nisi. vij. Sed hoc habet locum in episcopis ⁊ alijs clericis romane ecclesie per eius dignitatem: ⁊ hoc triplici rōne quā pōtho. 2ª 2ᵉ. q. 70. ibi vide. Sed querit glo. super dicto. c. p̄esul. nunqd contra papā sint duplicandi: ⁊ rñdit q̄ non: ſz duo sufficiunt: ⁊ ī hoc est deterioris cōditionis ipse: alij quicunq̄ etiam episcopi duoꝝ testimonio possunt cōdemnari. z. q. 5. p totum. Quis possit esse testis? ⁊ p̄incipaliter quidē requiruntur in testibus conditiones que in his versibus continentur.

p testis q̄s possit oē. erq̄ omnes hāē dz.

Conditio ſexus etas discretio fama
Et fortuna fides in testibus ista requires.

Primo ergo requiritur conditio scilicet vt nō sit seruus: qz nō recipitur ad testimonium. C. eo. l. quoniam liberi. Nam seruus metu dominantis testimoniū suppremit veritatis: extra de verbo. ſig. c. fozis. §. testes. 4. q. 3. §. in criminali. 3. q. 5. c. accusatores. Fallit tñ hoc cum de facto ſui queritur: nō tñ p dño vel cōtra dñm: vt. §. Item ī criminali ℣ſi. item ſui. 2º requiritur ſexus: qz femina nō admittitur ad testimoniū in cā crimīali. 33. q. 5. c. mulierē. nisi cum de crimine ciuiliter agitur tunc enim admittuntur etiā contra clericos: extra eo. quoniam. z. c. tam litteris. in ciuilibus aūt admittuntur. 15. q. 3. §. ex eo. non admittuntur etiam in testamentis: vt instituta de testamētis. §. testis. 3º requiritur etas. nā ī ciuilibus nō admittitur minor. 14. ānis. 4. q. 3. c. i. in criminalib⁹ vero nō minor. 20. annis: vt ibidem dr̄. §. item in crimīali ℣ſi. item in testimoniū. 4º requiritur discretio quia non admittitur ad testimonium furiosus siue mentecaptus: sicut nec ad iudicandū. 3. q. 7 §. tria. qz non est cōpos mentis. ff. qui testa. fa. po. l. q testimonio. §. nec furiosus. 5º requiritur fortuna scilicet an locuplex vel egenus: vt lucri cā faciat hoc: sed hoc iudici considerandum est. 4. q. 3. testes. ℣ſi. testimoniuz. 6º requiritur fides: qz fidel' contra infidelem nō admittitur. z. q. 7. ſi hereticus. 33. q. 4. ipſa pietas: 7º requiritur fama nā infames a testimonio repelluntur: extra ō testibus. c. p̄eterea. Nec p̄odest penitentia: qz licet p penitentiam animas saluare possimus: infamiaz tamen non possumus abolere. z. q. 3. §. hinc colligitur. nam ⁊ actus legitimi sunt infamibus interdicti: exē eo. lz ex quadam. ⁊ glo. ibidem. Et hoc ī tellige nisi p̄ius fuerit in īegrū restitut]. 4. q. 3. §. item in criminali. ℣ſi. item. l. iulia. z. q. 3. p̄euarica torem in fi. Item adeo dz testis esse sine omni infamia: q̄ ⁊ ſi grauata fuerit ei⁹ opinio: ad testimonium admitti nō dz: extra de excep. c. deniq̄. ⁊. ij: q. vij. testes. ⁊ p̄ecipue in criminali cā: extra eo: testimonium. Item dz esse sine crimine. nam criminosus repellitur ab omni testimonio quādiu ī crimine perseuerat. Si vero sit emendatus: non repellitur in cā ciuili: sed criminali talis repellit̄: ſi de crimine p̄ius fuerat conuictus vel cōfessus vel nunc p exceptionē ꝺuincat̄: vel grauata ē ei⁹ opinio p eo q̄ aliq̄ſ fic fuit repulſus: alias vero q

emendatus ē:recipitur etiam in criminali:hec oĩa in dicto.c.testimoniũ.cũ his que ibi nõnt. Hec ergo sunt pncipalia in testibus considerãda. Sũt ꝛ alia quedã considerãda:que hic statim sequũt. Primo videlicet vtrũ sit inimicus eius/ctra quẽ dat testimoniũ:vt amicus eius pro quo testificat 4.q.3.testes.ℸsi.iõq; ĩ psona. Itẽ obscuri ꝛ ignoti nõ admittunt:vel solũ admittuntur cũ tormẽtis vel verberibus:vt in autentico eo.l.sancim⁹. Itẽ executores negocioꝝ:vt procuratores qui in ipa cã fuerunt actores vel responsales:extra eo.ĩsup. Immo etiã qui fuit procurator vel aduocatus ĩ priori iudicio non recipitur in testem in cã appellationis:extra eo.romana.li.vi. Utrũ quis possit admitti ad testimonium in sua cã? Respõdeo q; non nec principaliter nec secundario.C.eo.l.oĩbus. Unde venditor in cã rei vendite non admittitur pro emptore:qz cã propria venditoris esse videtur:nec debitor in cã pignoris pro creditore ff.de appella.l.ab executore.§.alio cõdemnato. Fallit hoc in legatarijs qui ferunt testimonium ĩ cã testamenti:cum agitur de hereditate nõ de legatis ꝛ fideicõmissis:bene tamẽ possunt scribi ꝛ esse testes in eodẽ testamento in quo eis aliquid legatum est.C.de testamentis.l.dictantibus. Itẽ fallit in collegijs ꝛ corporibus in quibus singulares eorum persone pro cã vniuersitatis ferre possunt testimonium.i.4.q.2.super prudentia. ex̃ eo. insuper.ꝛ c.cum nuncius. Et hoc ideo:quia cause vniuersitatis non sunt singulorꝝ:ꝛ si commodum cõtingat singulos:vt.iz.q.2.c. qui manumittitur. Et intellige:nisi fuerint actores vel responsales ĩ dicta cã:vt in.§.precedenti.dictum est. Utruꝫ in causa cõmuni duoꝝ alter admitti debeat ad testimonium? Respondeo q; non:qz causa cõmunis duorum vtriusq; est:ar.ff.de ritu nup.l.illud.ꝛ idem in socio criminis ꝛ pticipe.4.q.3.item in criminali.ℸsi.item liberi.extra eo.quoniã.naz illud est speciale in causa denunciationis: vbi admittũtur socij criminis ad presumptionẽ: extra ō adulter.c.significasti. Creditur etiam socijs criminis ĩ exceptis:vt in crimine lese maiestatis ꝛ huiusmõi 79.di.siquis papa viuente.6.q.i.siquis cõmilitibus.15.q.3.nemini.extra de confessis.c.i. Utrũ parentes vel liberi possint pro vel contra se testimoniũ ferre? R. generaliter per rectaꝫ lineã ascẽdentes ꝛ descendentes pro ꝛ cõtra se idonei testes non sunt.4.q.3.§.item in criminali.ℸsi. Itẽ testes ff.eo.l.testis.idem est d. matre ꝛ filio. Sed tamẽ ambo parentes in casu admittuntur pro filio.s.cũ queritur de etate vel natiuitate:extra qui filij sint legitimi transmissa.ꝛ c.per tuas. Item vbi agitur de impedimento matrimonij ratione consanguinitatis vel affinitatis:extra eo.quoniam. Ceteruꝫ si agitur:an matrimonium sit contractum vel nõ tunc mater suspecta est si vir sit superior:extra eo. sup eo. quẽ casũ habes supra ĩ primo titulo huiꝰ de matrimonio.§.7. Sunt ꝛ quedaꝫ persone que aduersus coniunctos suos testimoniũ dicere non coguntur:vt aduersus socerum generum victricũ priuignum sobrinuꝫ sobrinã sobrino notã:eosq; qui in priori gradu sunt. Item aduersus patronã ꝛ liberos eius.v.§. Item in criminali ꝛ alie etiam persone que ibidem computantur: q; generaliter a ferendo testimonio sunt exempte. Utrum testes produci possint de domo actoris? Respondeo nec de domo actoris nec accusatoris nec in causa ciuili nec criminali testes produci debẽt:qz eorum testimonium suspectum est.3.q.5.per totũ: 4.q.3.§. Item in criminali ℸsi. Item ꝛ in iure ciuili.omnes autem predicti qui repellendi sunt:debent admitti:si is contra quẽ ꝓducunt eorum testimonio in alio iudicio vsus fuerit nisi inimicitias postmodum exortas docuerit:vel aliquid aliud legitimum post emergens seu correctionem: vt in.predicto.c.item in criminali ℸsi.item siquis testibus.ꝛ.C.eo.l.siquis testibus. Nota q; sacerdos nõ debet esse testis in instrumentis confectis totaliter inter seculares.i.4.q.2.quãq;.hoc intellige de honestate non ō necessitate. Et nota q; testis qui scienter se subscribit alicui negocio preiudicat sibi:ita q; contra id nõ potest postea reclamare:qz approbasse presumitur:secus si subscribat se nomine alieno:qz per hoc non intelligitur consentire:ex̃ de his que fiunt a pre.c.quanto.

Item nota tres tantum productiones testiuꝫ fieri,in causis ecclesiasticis vel ciuilibus:sed non quartã:nisi iuret q; non dicerit testificata: quinta nullo modo conceditur:extra eo.in causis. Et hoc intelligas nisi aliquis testium in primis productionibus impeditus fuisset:nam probato impedimento sine aliquo sacramento dabitur alia dilatio ēt centesima secundũ Inno.ꝛ sic intellige: extra eo.c.vltra tertiam. Itẽ nota secundũ goff. q; quatuor sunt que tollunt copiam probãdi per testes:scilicet publicatio attestationum:extra eo. de testibus. Item renunciatio siue conclusio: ex̃ eo.fraternitatis. Itez quarta productio: vt dictũ est in.§.precedenti. Item numerus testium effrenatus:extra eo.c.cum causam. Et nota q; nulli q̃ tecũq; religionis fuerit:creditur scilicet in causis: nisi iurauerit:extra eo.c.nuper.põt tamen remitti iuramentum de consensu partium:extra eo. tuis. nisi in causa matrimoniali:qz tunc nec confessiõi coniugum statur:extra de eo qui cogno. consan. c.super eo.ꝛ iurabunt tactis sacrosanctis euangelijs:nisi sit episcopus qui iurabit solum prepositis euangelijs:extra de iuramento calũ.c.fi. Hoc aũt iurabit testis scilicet q; dicet totam veritatez quã nouit de illa re.3.q.9.c.pura. Item additur de consuetudine quorundam q; nulli pãdet testimonium:ꝛ hoc bene.4.q.3.§. Item in criminali. Itẽ q; dicet puram veritatem nulla falsitate adiecta. 4.q.3.nullus. Cũ testis de facto non est certus:q̃ modo debeat iurare. Item quando quis teneat̃ ad testimonium ferendum. Item quãdo liceat ferre testimonium de his que in secreto sibi sunt ꝓmissa. Item q; per hoc nõ licet recipere pecuniã

p testes d̄nt grauare in reatu ꝓtiū stantes. **Nonus.**

habes de his oībus in ſecunda parte ti. primo. c. de iuramento. cum proceditur per inquiſitionem vel per accuſationem habes ſupra in ſimꝫ. c.

De diſcordia teſtium

quando infirmat teſtimonium: z q̄n nō. Nota ſecundū guil. teſtes debent concordare in circunſtantijs: que in hoc verſu continentur. Res perſona locus gradus: hec ſint cōſona tēpus. Res quia ſi vnus dicit de vna re vel de vno facto aliuſ de alio teſtimonia ſunt ſingularia: extra ō proba. c. licz. Perſona: nam ſi de diuerſis perſonis loquantur: ſingularia ſunt teſtimonia: extra de reſcriptis. Rodulphus. Et dicit hoſti. q̄ ſi ponerentur certe locutiones: nō obeſſet error nominis. Locus etiam reddit teſtimonium inefficax: vt patet ī exemplo Danielis in cauſa Suſanne Daniel. iz. Gradus: quia ſi in queſtione matrimonij ſi teſtes deponant diuerſos gradus conſanguinitatis vel affinitatis non valet teſtimonium. 35. q. 6. ō parentela. Tempus: niſi vnū dictum includatur ī altero: vt ſi vnus dicat diem: alius horam eiuſdē diei vel niſi factum ſit durabile. Sicut enim euangeliſte concordant: quoꝝ vnus dicit ſcilicz Marcus chriſtum crucifixum hora tertia: Lucas vero hora ſexta. Tho. ho. z^a z^e. q. 70. dicit q̄ diſcordia teſtium in aliquibus principalibus circunſtantijſ que variant ſubſtantiam facti: puta in loco in tempore vel perſona ō quibus agitur: auſert efficaciā teſtimonij: ſed diſcordia in aliquibus non pertinētibus ad ſubſtantiam facti: puta q̄ tempus tūc fuerit ſerenū vel nebuloſū: vel dom⁹ picta vel nō picta z hi⁹: talia non preiudicāt teſtimonio: quia circa tlia non conſueuerunt homines ſollicitari. Uñ facile a memoria elabuntur: quūmmo diſcordia ī talibus facit teſtimoniū credibilius: vt Chryſo⁹ dicit ſuper. Mat. q̄z ſi concordarent in omnibus et minimis videretur ex condicto eundem ſermonem proferre: qō tñ prudentie iudicis relinquitur diſcernendū. Et vt plene pateat materia huius: q̄z non ſolum in forenſi iudicio: ſed etiā in capitulis religioſoꝝ eſt neceſſaria. Sciēdū q̄ vbi teſtes diuerſa dicant: ſi vnus teſtis expreſſe contradicit ſibīpſi: non valet teſtimonium. 4. q. 3. nihilomin⁹. Si aūt in parte falſus teſtis inueniat: in nullo creditur ſibi: de conſe. di. 9. c. ſi ad ſacras. niſi hoc faciat īcontinenti correctionem ſe: extra de teſti. correctionis. c. cogendū. Idem hoſtien. ſed addit. videtur tñ q̄ ſi in vno dicat verū in alio falſū: valet ſaltem quantū ad illam partem ī qua verū dicit: ar. di. 37. turbat. z. c. ſiquid. Si vero vnus teſtis contradicit plurib⁹: nō obſtat eius ꝺignitas: q̄z vnus teſtis nec iuſtificat nec ꝺdēnat: niſi ꝺdicat pluribus cū ḡbus ipſe ſcriptus ē in aliq̄ inſtrumento. Si aūt plures teſtes ꝺdicūt plurib⁹ teſtibus ſiue oēs ſint ꝓducti ex eadē pte ſiue ex oppoſitis ptibus: iudex ſi poterit cōcordabit teſtimonioꝝ ꝺignitatē. Sicut Auguſtinus ꝓcordat dicta euangelioꝝ eꝫ eo. cz tu. Si nō pōt teſtimoniū ꝓcordare: teſtimonium plurīum preualebit: niſi ex altera parte ſit tanta dignitas ꝓſonaꝝ q̄ merito debeat ꝓiudicare numero: vt niſi pauciores dicāt veriſimiliora z aptiora negocio: vel q̄ p pauciores plura ꝓbent q̄ p plures: vt ſi plures teſtes ꝓbant me poſſediſſe re. 4. ānis: pauciores ꝓbant poſſediſſe per. l. ānos z vltra hoc titulū poſſidendi: tūc preualet teſtimoniū paucoꝝ: extra eo. ī nostra. Ꝺz ſi ad ꝓbandū dicta ꝓioꝝ teſtiū: inducant ſecūdi teſtes: oportet iſtos ſecundos plures eſſe: z lōge melioris fame q̄ ſint primi: q̄z poſt publicationē atteſtationū magis p ſumit de ſubornatu teſtium q̄ āte: extra de ꝓba. c. lz. Si vero teſtes ſunt pares ex oī parte in numero z dignitate: tunc ſententia fertur pro reo: extra de ꝓba. c. ex litteris. niſi in matrimonio z in cā libertatis: z in teſtamēto z p dote: eꝫ de ſenten. z re iudi. c. ſi. Si aūt neuter poſſidet rez: ſed vterq̄ eā ab aliquo exneo: z teſtes vt dictum eſt ſūt pares: diuidat res ſi pōt: ſicut fecit ſalomon ītermeretrices: extra de ꝓſump. c. afferte. z. R. Si non pōt diuidi: pōt iudex gratificare z dare cui vult: ar. extra de paroch. c. i. Si aūt teſtes contradicunt inſtrumēto: ſemp teſtes preualent: niſi ī his que melius ꝓbantur per inſtrumentū q̄ per teſtes: vt ſententia lata z arbitrium z cōmiſſio facta iudicib⁹. Et niſi in īuentario publice confecto: contra illud enī non admittuntur teſtes: z niſi in inſtrumento ī quo mulier confitetur ſe recepiſſe pecuniam pro interceſſione fideiuſſionis: tunc enim omnino credendum eſt inſtrumento: oportet aūt q̄ ad minus per quatuoꝝ teſtes inſtrumentū reprobet: q̄z inſtrumē tuz obtinet vicem duoꝝ teſtiū: z tabellio ꝑgollet vel ē maior vno teſte: hec ſūpta ſunt de fūma confeſſoꝝ li. z. ti. 5. q. i86. Et originaliter habentur in glo. 4. q. 3. teſtes. z per totam illam cām de teſtib⁹ agitur. Item notādum q̄ cū teſtis primo extra iudicium dicit vnum: z in iudicio dicit oppoſituz ſecundum Bar. ꝺz puniri de falſo: q̄z ſtatur p̄mo dicto eius per. l. eos. C. de falſis. Sed Bal. hoc aſſerit eſſe falſum per glo. in. c. cum cām. eꝫ de teſti. quod etiā tenet Jo. an. in mercuriali. in regula. Non eſt de re. iur). li. vi. Ubi dicit q̄ ea que in iudicio vel extra minus valide aſſeruntur: ſtatur vltimo dicto non primo. Nec obſtat. l. eos ſupra allegata p bar. q̄z ibi veniebat ꝓtra ꝓpriū ſigillum: z ſic ꝓtra rez auctenticā z approbatā: nec ēt obſtat extra de preſūp. c. litteras. Ubi glo. dicit q̄ ſtatur prīo dicto teſtis: q̄z hoc eſt verū, q̄n illud q̄ dixit teſtis ī iudicio: dixit ita q̄ eſt validū teſtimoniuz. Nā tunc ſiue in iudicio ſiue extra iudicium dicat poſtea ꝺrium: ſtat p̄mo dicto. Ꝺz ſec⁹ ē cum teſtis primo extra iudicium dicit aliquid: z poſtea in iudicio dicit contra. Nam primo dictum extra iudicium non eſt validum: quia non eſt ſoleniter dictum z coram iudice quod requiritur vt faciat fidem in iudicio: extra de teſti. c. veniens. Ad eſſentiam enim dicti teſtis vt ſit validum requiritur iuramentum: z coram iudice cōpetente examiatio eius: qō non reperit in eo: quod dicit teſtis extra

Titulus.

iudiciū. Unde nō reputaꝫ primo dictū: nisi quod prio dixit in iudicio: nec talis pōt puniri ō crīe falsi: qa nō ē probatū hoc quod dic̄ nūc in iudicio eē falsum: qa potuit eē falsuz illud qō primo dixit ex iudicium: de quo nō puireꝫ de falso: qz simplex locutio esset. Tamē talis suspectus de falso si duo testes deponerent contra illū ī dicto cāu: possz pōi ad torturā secūdū Jo. an.

testis falsus. pena

De testimonio in iudi/

cio. Nō ꝑm Bal. ō pusio qꝺ falsus testis punit pena taliōis. l. i. ff. ad. l. coz. ō ficca. z nōt. z. q. 4. ī glo. sūme. z est testis falsus: q iuratus z examinaꝫ falsū logt. zz. q. z. ne gs arbitreꝫ. Qui aūt nō est examinatus: licet latitet vt nō inueniaꝫ veritas: nō ē falsus sz dolosus: z sic nō teneꝫ pēa illa. Testis. n. nō punit de falso añq̄ testimoniū dicat: vt nōt. 35. q. i. notificamus ī glo. Et ꝑsumit dolus ī tacēdo si testis ad iterrogata ñ vult rndere. In scripturis tñ ille q, vez celat: falsū cōmittit. ff. de fal. l. i. Testis nō debet ō imptinētib' interrogari. Testis tñ q logt obscure nō habeꝫ ꝓ falso sed ꝓo suspecto: vt notatur. 4. q. 3. testes in glo. i. Et ideo' potest peti qꝺ declareꝫ: nisi iudex ex cāis nolit hoc facere: vt notaꝫ 4. q. 3. Itē in crimīali. Et istud qꝺ possit iudex sub obscuritate transire est notabile: tñ cā pōt esse vel in ipso qui suspectus est: vel in ꝓducente: qz ꝓducit testē super incerto. Itez nota qꝺ qñ testis dicit vnū ex quo aliquid segtur: semꝑ vtrūq; ōpositisse dicitur. Unde si testis dicit aliquem tenuisse domū ex corpozali ōtentione ꝓsumit vera possessio: vt notatur. 7. q. i. ponitifices. z per Innocentiū. Item nota qꝺ si testis negatiue dicit: nō videꝫ mihi nō sequitur: ergo nō est. Ut notaꝫ. 33. q. 4. c. z. in glo. Item testis qñ super diuersis factis testificaꝫ nulla est cōtrarietas inter eos. Unde singulares dici possunt sic: sed nō contrarii: de peni. di. i. periculosa. Nota tñ qꝺ in ciuili z criminali dari possunt iterrogatoria: sed iudex ea nō dz abscōdere parti vt nō. z. q. i. in primis. in glo. testes. Itez nota qꝺ vi iterrogatiōis dz quis cogi ad petitionē partis ad respondendū in ciuili vel criminali post litis cōtestationē. Item nota qꝺ testis qui nō dicit totū factum: nō probat. vnde iterum iterrogatur: vt nō: 20. q. 3. presens. Item nota qꝺ publicatio testium non ligat iudicem: ex eo qꝺ ex officio facit. Ut notatur. 30. q. 8. §. z cause. Itē testem falsū metus nō excusat. v. q. v. auctoritatis. Item nota qꝺ interduz vni testi creditur: qz alij desunt: vel qñ de cōsciētia in articulo mortis agitur: vt. 26. q. 6. c. is qui. Item qui vocantur ad testimoniū eo ipso videntur approbari per eum qui vocari fecit: z debēt examinari: vt notatur. 18. q. z. vndecima. Quid si ꝓbatur qꝺ testis fuerit instructus? videtur posse repelli qz suboznatus. &c°. qz aut fuit instructus qꝺ confirmet vel neget: z tunc est suboznatio. Aut cū velit affirmare vel negare qꝺ vtaꝫ vera z cōgrua ratiōe z tunc nō ē suboznatio. Sed quid si testis ꝓmisit testificare? Respondeo aut ꝓmisit certū z repellit aut non dicendo quid: z tunc nō repellitur: nisi accepisset precium: quia tunc presumitur corruptus.

Notandum etiam qꝺ testis potest falsum deponere z verum: z nec verum nec falsum in omnib' .x. predicamentis notatis ab aristotile in li. de predicamentis. Et in substantiam quidem: vt cum testis dicit qꝺ homo dedit damnum cum non fuerit homo: sed aliud animal. Item si dicit qꝺ ticius percussit seiuz cum ferro z fuerit cum lapide: iste deponit falsum in substantia. Res enī z persone substantia appellantur. Et si interrogatur de causa illius substantie. i. quomodo scit qꝺ esset substantia lapidis vel qꝺ eēt homo: sufficit qꝺ dicat: qz vidit. In quantitate discreta attestatur quis: vt cum dic̄ qꝺ seius promisit' ticio. x. cum non promisit nisi. v. Uel de quantitate continua: vt si dixi promisi vel vendidi tibi terram vsq; ad talem arborem: z nō promisi tantum sed minus. Et si interrogetur testis: quid est quantitas: non tenetur respōdere: qz in teste non requiritur tanta peritia qꝺ sciat diffinire: presertim ea que sunt ad materiam physice disputationis z dispositionem iuris pertinent: ut notatur. ff. de verbo. obliga. l. stipulatio. In qualitate deponit testis falsum: si dicat qꝺ frumētum mutuatum erat optimum: cum esset minus bonum. Ista est qualitas intrinseca: vel si dicat qꝺ furtum factum fuerit noctis tempore: cum nox aggrauat maleficium: cum fuerit de die. Et si interrogetur testis: quomodo scit qꝺ fuerit de nocte. Et respōdet quia vidit: quia fuit post lucis occasum: vel quia erāt tenebre: bona est ratio: quia sufficit qꝺ reddat rationem grosso modo: licet non loquatur cum peritia artis. z 4. q. i. si habes in glo. Et ita non sufficit dicere: nisi ratio assignetur. 25. q. z. c. fi. Sed nō requiritur qꝺ legista vel philosophus sit: vel qꝺ sciat respondere ad difficiles questiones. Immo si interrogetur de talibus potest dicere nescio. Nec per hoc rō reddita per eum de visu vitiaꝫ. Sigs autem nō est verus testis principaliter: si tamen ē testis cum iudicis beneficio admixto seu artificio vt medicus sup cicatrice z obstetrix z cetera. Interrogādus ē subtiliter z talem qualem se asserit. Nec excusatur a testimonio falso: qui testificatur per verbum credo: quod verbum ē idifferens ad verum z ad falsum. Nam interdum verbum credo facit probationem ex addita ratione: quia presumimus qꝺ nō sine ratione. Ut qñ a perito ꝓfert in arte sua: z tunc ꝓo assertione habeꝫ z punit: qz credere non debuit id quod dixit esse quod non sic est. Naz ratione peritie artis presumitur dol': in eo qꝺ abutitur peritia sua. Non enim presumit quis credere quod non debet: z qꝺ homines communiter illius professionis z artis facere debent: non credunt: nec ratione aliqua vel bona coniectura faciliter: ar. ff. de acqui. here. l. cum quidam. §. quod dicitur. Quartum predicamentum est relatio. Est autem relatio duozum extremozum ad inuicem facta collatio. Sub hoc predicamēto clauditur probatio fraternitatis filiozum. Item

Nonus.

matrimonioꝝ. Itē ſozozitatis: Itē oppoſitum re
rū:quando habent reſpectū ad aliud ī cōpatōe lit
teraꝝ. Et eſt notandū in iſtis cozrelatiuis vel reſ
pectiuis vel ad inuicem ſubozdinatis vel cōpatis
ad inuicē ſemp debet veritas ꝑualere. Et nota q̄
vbi teſtes tozqueē: ſufficit tozqueri duos vel tres
factum ſcientes: ga refrenanda eſt toztura. Ubi
eſt quintum ꝓdicamentum: deponit teſtis falſū
ſi interrogatus vbi dixit ī domo: z fuit ī agro. naz
domus fuit locus intentatus. Inſultus dicit factuſ
in domo: quando ē factus intra pozticus: in eſtio
vero non eſt intus nec extra ꝓpzie: de peni. di. i.
§. hoc quoque. Et gratius eſt maleficiū ſigs ī do
mo offēdat q̄ſ ſi in agro. Et ſi iterrogatuſ quomō
ſcit q̄ illa eēt domꝰ? Reſpōdet q̄ vidit: bona ē ra
tio tribꝰ rationibus. Pzimo quia directe poteſt vi
deri. Secundo ga viſus multas dſias demon
ſtrat: pzimo methaphyſice. Tertio q̄ viſus eſt
ſēſus generalis: vnō redditio cē per viſū ē magis
generalis q̄ aliq̄: vt notat. z. q. 9. teſtes. Et quan
do ratio includitur in dicto teſtis nō debet inter
rogari de ratione. Quandoq̄ enī dictū teſtis inci
pit a ratione: quandoq̄ a dicto: qñq̄ ſimul ſūt iun
cta vt dictū z ratio in eadem conſtructione verbo
rum. Quando eſt ſextū ꝓdicamētū: z in hoc
poteſt facile teſtis incurrere ꝑiuriū ſi artet ad diē
niſi eſſet inſignis dies: vt extra de accu. c. qualiter
per. Inno. Et quando eſt queſtio de tempoze: de
bet tēpus ꝓbari: ō reſcrip. c. bone in cle. Secus
ſi nō eſt iuris ratio conſtituta in tēpoze ga ñ opoz
tet certum tēpus ꝓbari. Septimū ꝓdicamē
tū eſt ſitus. Sup ſitu cadit teſtimoniū: vt ſi dicat
maleficiū cōmiſſū in loco ſito in dioceſi flozētina
vl̄ ecōtra dicat ꝯmiſſū in dioceſi lucana. vel ſi cō
ſtat maleficiū ꝯmiſſū ī agro ticiano: z ſi oſtēt de lo
co. Interrogamus an ille locus ſit in territozio pu
ſino vl̄ eugubīo. Sup q̄ teſtes ꝓducti debēt aſſi
gnare cām: ēt ñ ītrogati: qz ꝓducūt ſr̄ iuriſditōe: ſi
cut ſi ducerēt ad ꝓbandū dñium: qz teſtes debēt
reddere rōnes per cās ꝯſiſtentes ī facto ñ ī iure.
Reddet ergo rōez de iuriſditiōe: vt qz vidit com
mune puſtj furcas ibi erigē: malefactozē capere: mā
datis obedire tā ī faciēdo q̄ non faciendo. Z in
faciendo maioz z plenioz ſit ſubiectio. Itez bona
rō ſi dicit q̄ vidit boues illius loci ſoluere colle
ctas: z vbi agitur de iuriſditōe ꝓbāda in genere:
ſufficit teſtimoniū diuerſoꝝ ī ſpe: vt qz vnus dicit
q̄ vidit ibi aliū exoculari. alius dicit q̄ vidit ibi
alium ſuſpendi ſcilicet per iudicem talis territozij
de quo queritur. Secus ſi agitur ō ꝓbatione certi
actus: vt ō accuſationibus. c. qualiter z qñ. Itē qz
cōmune puſtj conſueuit ſe gerere ꝑ dño talis loci
longo tēpoze z huiuſmodi. Juriſditio ergo eſt qō
daz ius mixtū z rerū z ꝓſonaꝝ: z qñq̄ in reb̄: qñq̄
in ꝓſonis: qñq̄ in vtriſq̄ ſimul exerceē. Octauū
ꝓdicamentum quod dicitur habere ſeu habit̄:
etiam ꝑ teſtes hz ꝓbationem: ſz qz hr̄e in multis
conſiſtit: diuerſo ēt mō dz ratio reddi ſecundum
ſubiectā materiā: de qua loquimur. Naz ſi teſtis
vult ꝓbare q̄ aliquis habeat virtutem vel vitū
vel q̄ ſi ebrius ꝑdigus vel furioſus: que ſunt paſ
ſiones animi radicate z ifixe intrinſecus: debz aſſi
gnare rōnem que inferat de neceſſitate. Unde nō
iuret de crudelitate: vbi exigitur ratio inferens ne
ceſſario: qz iuramentū eſt īduſtriale: ō h̄ ꝑ Inno.
in. c. cum cām. extra de teſtibus. Secundo dicit
quis habere magnitudinem. vnde ſi teſtis vult ꝓ
bare q̄ quis hēat magnitudinez. x. cubitoꝝ: debet
rationē reddere: qz vidit eū menſurari. Tertio
mō dicitur quis habere veſtimēta: z hoc ꝓbatur
per viſuz; quo ad habere facti: ſed quo ad habere
iuris in iure nō ſufficit viſus. Quarto dicit quis
habere mēbza z huiuſmōi z hoc ꝓbat̄ ꝑ viſuz:
ſed virtus ītrinſeca mēbri: puta ad actū generatio
nis: vt frigiditas vel nō frigiditas nō pōt eſſe ſub
iecta viſui: ſz dz experimentari: extra ō frigi. z ma
lefi. c. fraternitatis. qō ſane ītellige. ſ. per actum cō
iugalem: vt dicunt iura nō per actū fornicarium
vel mollitiei. Unde teſtis bene pōt ꝑ viſum ꝓba
re q̄ quis nō habeat oculū: vt qz vidit effoſſū: ſz
nō ſic de facili ꝓbat q̄ hēns oculū nō videat īde.

Quinto mō dr̄ h̄re continēs ꝓtentuz: vt veges
tinum: z hoc ēt oculus videt: manus tāgit: guſtuſ
guſtat: odozatus odozat: ſed mēſura ꝓbāda ꝑ mē
ſurationē. Sexto dr̄ qs h̄re poſſeſſionē vel ꝓ
prietatē vel obligationem. Et nota q̄ verbū h̄re
ꝓprietatem z affectum habendi ſignificat. Et ſi q̄
ratur: cum actoꝝ facit duas articulos ſup quibus
teſtes interrogent̄: vnus de contractu vel debito:
alius de obligatione. Et teſtis in pzimo iterroga
tus dicit q̄ verum eſt ſcilicet debitū vl̄ contractū
qz vidit vel audiuit. In ſecundo dicit ſe nil ſcire.
Queritur an ꝓbet talis teſtis? Et videt̄ q̄ non.
Nam poſito contractu vel debito neceſſario ſeq
tur obligatio. Sed contrarium eſt verum. Nam
licet dicat ſe nil ſcire: de ſecundo verum dixit: qz
licet dicat ſe nihil ſcire vere dixit: quia tanquam
teſtis nihil ſcit de iure ſed de facto. Nam ſcire
ius potius eſt iudicum q̄ teſtium. Et intelligitur
nihil ſcire. ſ. aliud q̄ dixerit: nā debemus iterpze
tari vt ſibi nō contradicat. Sexto mō dicit qs
habere vxoꝛē filios fratres z huiuſmodi: z ō iſtis
pōt interdum reddi ratio neceſſaria: vt ſcio q̄ eſt
vxoꝛ: quia interfui quando contraxit per verba ō
preſenti z anuli datione. Nam cum aliquo preſup
poſito z conceſſo aliquid ꝓbabiliter ſequitur:
tunc ratio eſt ꝓbabilis z ſufficiēs. Nam dico q̄
eſt filius: quia vidi eum naſci in domo vt filius vi
cinis ſcientibus. Pōt poni aliud exemplū. Dico
q̄ berta eſt meretrix: quia vidi ſepe de nocte intrā
tibus ianuam aperire. Nam locus a communiter
accidentibus eſt multum ꝓbabilis in materia
textus: vt notatur. C. de ꝓba. l. neq̄. Septimo
dicitur quis habere infamiam vel inhabilitatem
ſed illa eſt potius priuatio q̄ habitus. Simili mo
do dicimus. Iſte habet bānum de tali ciuitate: h̄
non eſt ꝓprie habere: ſed carere: ſicut z dici
tur habere febrem vel mortem. Ciuitas autem

habere cines põt per instrumenta ꝓbari ꝛ testes. Agere etiam ꝛ pati: seu actio ꝛ passio sunt vltima duo predicamenta: ꝛ hec etiam possunt ꝓbari p testes: facilius tñ ꝓbatur agere ꝙ pati. Facilius. n. comprehendimus ictū quem quis ifert ꝙ mortē: quā quis inde patitur siue incurrit. Maz multi videntur mortui ꝛ non sunt. Unde testis deponens super homicidio: ĩterrogat⁹ quomõ scit: habet resp̃ondere ꝙ corpus eius carebat pulsu motu ꝛ erat frigidum putridum vel simile: que solēt mortuis accidere. Nam recessus aīe a corpore videri nõ potest: qz anima incorruptibilis ꝛ inuisibilis est: sicut angelus inuisibilis. hec omnia Bal. de pusio.

De sententijs ferendis. c. xij.

O Esententia tandez videndum est. Dicit Augustinus. z. q. i. c. i. Nos in quēcꝫ sententiam ferre nõ possumus: nisi aut cõuictum aut spõte cõfessum. Et de sententia quidē dicit glo. sũmaria: vt in ꝓncipio. q. ꝙ triplex est sentētia. s. Interlocutoria: diffinitiua: ꝛ precepti Ray. exemplificat. d. ꝙ interlocutoria sententia dicitur que nõ super ꝓncipali: sed super alijs q̃stionibus profertur inter p̃incipiū cause ꝛ finez emergentibus: vt est de teste repellēdo: vel de dilatiõe danda vel nõ ꝛ huiusmõi. Uel forte dicitur interlocutoria: qz inter partes loquēdo profertur sine scripture solēnitate. Diffinitiua aūt sententia dicit̃ qñ p̃incipalis questio diffinit̃. ff. de re iudi. l. i. Sētentia precepti est qñ maior precipit minori. Sequitur in glo. Si sentētia diffinitiua fuerit lata ob misso ordine iuris: ipso iure nulla est: vt. z. q. 6. §. diffinitiua. Doc tñ scias: ꝙ duplex est ordo iuris: vnus qui est de natura seu substātia iudiciorꝫ: vt. s. quis post citationem habeat ĩducias: vt fiat litis contestatio ꝛ testes recipiantur. Si contra hūc ordinem feratur sententia: nõ tenet. Est alius ordo qui non est de substātia iudiciorꝫ: vt. s. sententia nõ feratur sub cõditione: ꝛ vt prius nõ pronuncietur de possessorio alias possessione ꝙ de ꝓprietate: si tñ hoc nõ seruetur: tenet sententia: vt. z. q. 6. §. biduum. Item sententia ĩterlocutoria siue sit excõicationis siue suspensionis siue missionis in possessionem: requiritur ordo iuris: de ordine excõicationis habes extra de senten. excõ. c. sacro. de ordine suspensionis habes. z. q. i. notum. Si tamen ille ordo nõ fuerit seruatus: tenet sentētia: vt. xi. q. 3. Siquis episcopus. Item in sententia ĩmissionis in possessionem requiritur semiplena cause cognitio: vt extra vt lit. nõ cõtest. c. qñ. ꝛ siue talis ordo fuerit seruatus siue non: si absens potest ꝓbare se non fuisse contumacem: talis sententia retractat̃: ex̃ de sentē. ꝛ re iudi. c. cum bertoldus. Sentētia precepti est: vt cũ iudex precipit alicui sine cause cognitione vt soluat alicui. ꝛ. que petit: si ille soluat ꝛ pecunia illa indebita est: qz iudex ininste precepit: tñ nõ põt repeti pecunia illa. ff. qõ met⁹ cā. l. fi. hec in glo. Circa sentētiā precepti. Nõ secūdum Ray. videnda sunt tria. s. in quibus cõsistit maioritas: in quibus consistit obedientia: ꝛ de necessitate precepti. Maioritas secundum Ray. attenditur in prerogatiua ordinis cõsecrationis dispensationis. i. administrationis ꝛ antiquitatis: extra de elec. dudum. Prerogatiua ordinis presbyt̃ est, maior diacono: di. 93. c. legimus. Prerogatiua cõsecrationis episcopus est maior presbytero: di. 95. olim. z. c. episcopus in ecclesia. vbi dicitur ꝙ in consessu presbyterorꝫ sublimior sedeat episcopus ĩra domuz vero collegā eorum se esse cognoscat. Prerogatiua dispensationis archidiaconus ē maior archipresbytero. di. 25. plectis. vbi dr̃ ꝙ archidiacono subest archipresbyt̃ ꝛ ei⁹ mãdatis obedire dz. Prerogatiua ãtiquitatis maior est ꝙ prius fuit ordinatus: vel alias ꝓcedit tēpore vt̃ etate: ex̃ de. maio. ꝛ obe. c. i. Obedientia aūt cõsistit in tribus in reuerentia: in iudicio: ꝛ precepto. Et reuerentia debet̃ ei qui ꝓcedit ordine vel antiquitate: iferior enim dz superiori in talibus reuerentiā: vt. s. assurgat ei dando primū locū in choro in mensa in sedendo in eundo ꝛ huiusmodi: nisi maior dispensatio sit cõmissa minori ordine vel ãtiquitate: vt archidiaconatus diacono: tunc enī non solū pbyteri: sz ēt archipresbyteri debēt reuerētiā archidiacono: di. 25. c. perlectis. Obedientia precepti ꝛ iudicij debetur tñ ei qui ꝓest ꝓsecratione vel dispensatione. sñia. n. a nõ suo iudice lata nulla est extra de iudi. c. at si clerici. ꝛ idem in precepto. 7. q. i. qz frater. Que aūt sint illa per que plena subiectio dclaratur: habes supra ex̃ de senten. ꝛ re iudi. c. cuz inter. ꝛ de offi. or. c. conquerente. tam in glo. ꝙ in textu. Duplici ãt ex cã ẽm tbo. secunda scde. q. 104. ar. 5. ꝛ scda scde. q. 33. ar. 7. ꝛ. z^{a} z^{e}. di. 44. q. 2. ar. 3. ꝛ qõlib. 3. z. q. v. ar. ꝑmo. ꝛ di. 5. q. 3. ar. 2. ꝛ qõlibet. 9. q. 5. ar. 2. subditus nõ tenet̃ obedire superiori etiā in licitis. Una est cũ maior potestas superior vtriusꝫ mandat contrariū: di. 8. q̃ contra mores. Secūda est cũ precipit id in q̃ nõ est ei subiectus: vt que ptinēt ad motū animi interiorē ꝛ quibusdaz alijs. De his tñ habes plene supra in secunda parte ti. de inani gloria. in dubijs dz obedire. c. Itē dicit glo. super dicto. c. nos in quēcꝫ. ꝙ quatuor sunt modi conuincendi reum: aut. s. iure: vt in instrumentis ꝛ testibus: aut facti euidentia: extra ō coba. clerico. c. tua. aut iuris ĩterpretatione: vt sepius citatū esse reum. 3. q. 9. decernimus. aut violenta suspicione. zz. q. i. dixit. Et nota ꝙ triplex est suspicio. Prima est temeraria: ꝛ de hac dicit canon. Nulluz iudicetis suspicionis arbitrio. z. q. i. primo. Secūda est probabilis: ꝛ hec purgationem inducit: nõ autez prima: vt. z. q. 5. presbyter. Tertia est violenta que condemnationem inducit: ꝛ de hac ĩtelligitur dictum hieronymi scilicet ꝙ vxor dimitti potest ꝓpter fornicationem aut fornicationis suspicionem. zz. q. i. dixit. quod intelligitur de violēta: vt si suspectus cum suspecta: nudus cum nuda i eodem lecto. Item dicit glo. super dicto. c. nos.

ꝙ sñia ẽ tri⁹ s. interlocutoria. diffinitiua. et precepti.

ꝙ iuris ordo duplex est.

ſententia ferēda eſt in cōfeſſum: ꝛ hoc verū, etiā ſi aduocatus alicuius cōfiteat̄:nec reuocet cōfeſſionem ſuā:extra de cen.c.olim. Et ē ferenda ſentētia in cōfeſſū in cauſa ciuili ꝛ in cauſa crimiali niſi aliqs metu tozmētoz confiteat̄:dū eſt in carcere:tali enim cōfeſſioni nō ſtatur:niſi poſt tozmēta in confeſſiōe perſeueret. Que aūt cōfeſſio repugnet:bis verſib⁹ continet̄. Maioz ſponte ſciēs cōtra ſe: vbi iuſſit ꝛ hoſtis. Nec natura neget fauoz ꝛ lis: ius ue repugnet. De ſētētia aūt diffinitiua. Nota ꝙ debet pꝛoferri a iudice ꝛ non ab alio:alias ñ ualet:niſi ſit epiſcopus iudex ille qui poteſt per alium recitare:ad inſtar illuſtriū:extra eo. Et ſi li.vi. Debet ēt ferri ſñia ſedēdo. Itē ī loco publico ꝛ honeſto.z.q.z. §.ſpaciatū. Item debz ferri de die ꝛ ñ in tenebꝛis. Item nec dieb⁹ feriatis: ꝛ maxime feſtiuis ꝛ ſolēnibus. Item nō debet ferri p venalitatē.z.q.6.§.diffinitiua. Hec ꝛ multa alia requirunt̄ quoz ſi aliqō obmiſſū fuerit:ſñia nō valet. Itē dz ferri ī ſcriptis:aliqñ tñ ēt ſine ſcriptis valet: vt ī §. pꝛecedenti. Caſus in quibus valet ſentētia diffinitiua ſine ſcripto ſecūdū Joan.an ſūt iſti. Primo qñ cauſe bꝛeues ſunt: ꝛ maxime viliū pſonaꝝ Et poteſt dici bꝛeuis duoꝝ aureoꝝ.ff. de dolo.l. adeſt. Inſpiciat̄ āt q̄litas perſonaꝝ: ꝛ relinquatur arbitrio iudicis:extra de offi.dele.c.de cauſis.vel inſpiciat̄ conſuetudo loci vel foꝛi:di.xi.conſuetudinis. Secūdo valet cū eps de cā ciuili iudicat inter clericos ſuos.xi.q.i.ſiquis cū clerico. Tertio cū pꝛeſes depoſito officio conueniē:vt reddat adminiſtrationē:in autentico vt iudi.ſi quo. ſuffra. §.neceſſitatē. Quarto cū papa p̄ſe ꝓnūciat:valet enī licet ipſam nō tulerit in ſcriptis. ipſe.n. ſolutus eſt legibus. Quīto valet ſm quoſdā ſi lata ſit in cā matrimoniali:extra de teſti.Alberic⁹. Cū autē ſunt duo iudices ꝛ ꝓferunt diuerſas ſentētias Dicūt ray.ꝛ hoſti.ꝙ ſi ex iuriſditiōe ozdinaria ꝓceſſerunt:tenet ſñia pꝛo reo nō pꝛo actoꝛe: niſi in cā fauoꝛabili vt ī matrimonio ꝛ ꝓ dote ꝛ ꝓ libertate ꝛ pꝛo teſtamento:ſi pꝛo ipſo fuerit ꝓmulgata. Si vero ex ptāte delegata eſt lata ſñia:vtraq̄ pēdet ex arbitrio⁹ delegātis. Si autē ex cōpꝛomiſſo: neutra dz hr̄e vigorē:extra de ſenten. ꝛ re iudi.c. duobus. Effectus āt ſñie ſm ray.ē multiplex. Primus ē ꝙ ꝓ veritate accipiat̄ quātū ad illos inter qs lata eſt. Et intelligiē poſtq̄ ſentētia trāſit in rez iudicatā:ſcilicet ꝙ ab ea appellari non poſſit: qō eſt poſt.x.dies.ff.de re iudi.l.res iudicata. Secundus effectus ē ꝙ ī actionibus pſonalibus mādet̄ executioni ifra quatuoꝛ menſes:extra de of.dele. c.querēti. ꝛ extra eo.ꝙ ad ꝓſul. In actionibus vero realibus cū res.certa petita eſt:puta liber ager equus domus ꝛ huiuſmōi:dz executiōi mandari ſtatim poſt.x.dies.qui ſunt cōceſſi ad appellādū: ꝛ hoc ſi res eſt in pꝛeſētia:iſtituta de officio iudi.ī pꝛincipio. Et idē dz fieri in actionibus criminalibus:nec enī in talibus eſt executio differenda.z.q 6.Anteriozꝛ. Fallit tñ hoc in ātuoꝛ caſibus. Primus cū pꝛinceps ex vindicta ſeuerius fert ſententiam:qz differt̄ executio ad minus per.30.dies.vt locus poſſit miſericoꝛdie eſſe: ꝛ ſi res exigit ēt penitentem.xi.q.z.cum apud theſolonicā. Itez cum ſententia lata eſt in muliere pꝛegnante:differt̄ enī vſq̄ ad tēpus partus.ff.de re iudi.l.pꝛegnātis. Itē ſi capitalis ſententia eſt lata in ſeruū: differtur executio quouſq̄ reddiderit ratiocinia adminiſtrationis quā geſſit.C.de bonis.p.l.i. Item cū quis eſt cōfeſſus de crimine:ꝛ inde negat: retrudat̄ in carcerē:vt poſtea reductus apud acta audiatur:ꝛ iteret confeſſionē. Sunt ꝛ alij plures effectus ſententie qui dimittuntur ob bꝛeuitatē. Et nō ſecundum Ray.ꝙ regulariter nec ſententia nec res inter alios acta vl̄ iudicata pꝛeiudicat alijs:extra ō ſi.inſtru.c.inter dilectos. Fallit tamen in multis caſibus.ſ.cum cauſe cōnexe ſunt:di.8i. tantis.z.q. 6.hec ꝙppe. ꝛ extra de accu.c. ad petitionē. Itez ī cauſa libertat̄.ff.de ſta.ho.l.ingenuum. Itē in cā filiationis.ff.de liberis agno.l.i. Item qñ quis pꝛeſens fuit: ꝛ ſciebat cām agi.ff.de re iudi.l.ſepe. Itē in querela inofficioſi teſtamēti.ff.eo.ti.ꝙ papinianus. Item ſecundū Ray.regulariter nec ſentētia nec alia res inter alios acta alteri pꝛodeſt. Fallit tamen hoc in certis caſibus.primo in querela inofficioſi teſtamēti.ff.eo.ti.l.papinianus. Item ī re diuiſibi.ff.ſi ſeruitus ven.l.loci.§.competit. Item in re cōmuni cuz pupillo.z.q.6.§.diffinitiua. Itē pꝛodeſt vbi res eſt cōmunis cum fiſco:hec habentur extra eo.c.ſi. Subleuatur aūt ſñia ſm Ray.q̄ tuoꝛ modis.ꝓmo per appellationē.z.q.6.c.i. Et ō hac dicitur in ſequēti capitulo. Secundo p ſupplicationem: vt cum lata eſt a pꝛincipe vel ab alio a quo non licet appellare.35.q.9.veniā. 3°.per q̄ relam falſi: vt ſi dicatur lata p falſos teſtes ꝛ alias falſas ꝓbatōes:extra de teſta.c.ſicut nobis. 4° per in ītegrum reſtitutionē:extra de in integ.reſti. per totū. Et dicit guil.ꝙ querela falſi hab̄ locum vſq̄ ad.xx.annos.C.de fal.l.querelam.

De litis conteſtationem.c.xiij.

d **Ē litis conteſtatiōe**

Dicit greg.nonus. ꝙ non per poſitiones ꝛ reſponſiones ad eas ſed per petitionez in iure ꝓ poſitam ideſt in iudicio ꝛ reſponſionem ſecutam litis conteſtatio fit:extra eo.c.i.Ubi dicit glo. ꝙ litis conteſtatio ex ozdiū:vz litis ſiue cauſe pꝛincipium appellat̄:ꝛ vbi pꝛincipium deeſt:nil pōt ſup edificari.i.q.i.cum paulus.ꝛ cuuſlibet rei pꝛincipiū maxima pars eſt. Et licet litis conteſtatio ſit p̄ncipiū:tñ neceſſe ē libellū p̄cedere ſup q̄ fiat litis ꝛteſtatio:vt ex ō libel.ob.c.i.Eſt āt litis ꝛteſtatio negocij p̄ncipalis hīc īde apud iudicē facta narratio ꝛ ſubſecuta Rñſio ſiue negādo ſiue ꝛcedēdo qō ē intelligendū vt fiat aīo ꝓcedēdi in cā: ꝛ ea intētiōe directe ꝛ ex ꝓpoſito. Unī ſi aliqs ꝓponat facta coꝛā iudice ñ ea mēte: vt rñdeat ſaluo iure ſuo ꝛ ſine p̄iudicio: ñ erit ꝓpt̄ea litis ꝛteſtatio fca: cū

hec fiant:nō ad iudicis interrogationem:sed motu ꝓpꝛio. Contestatio autem fieri debet interrogante iudice actoꝛe ꝓponente suam actionez: ⁊ reo respondente ad interrogationem iudicis: vt mos est. Ubi ergo litis contestatio non ꝓcedit: nil ualet quod agitur: vt extra eo.c.i. Et potest ratio assignari. per positiones ⁊ responsiões ad eas non fit litis contestatio. Qui enim põit aliquod dictum vel factum:nihil petit ab aduersario: nec oñdit per hoc se velle agere. Et ita per hoc non possꝫ ferri sententia absolutionis vel condẽnationis:cũ nisi petitam sit per positionem:sed ostenditur aliquid esse factum vel dictum vel ꝓmissum: ⁊ sẽtentia semper foꝛmanda est secundum modũ agẽdi:extra de accu.c.qualꝛ ⁊ quando ad finem. Et ꝺ dẽnatio non est facienda nisi ad hoc sit actum: eẍ de oꝛdi.cog.c.cum dilectus in fi. Ber. Libelli oblatio:vtrum sit de substãtia oꝛdinis iudiciarij ponit ber.in glo.extra de libell.ob. c.i. opi. ꝓꝛo ⁊ contra. Et concludit ꝙ melius videturꝰ de iure canonico ꝙ sit de substantia. Est autem libellus scꝛiptura in qua continetur res que petitur ⁊ causa petendi ⁊ nomen actoꝛis ⁊ rei: vt extra eo.per totuꝫ. Et semper offerendus est iste libellus iudici,⁊ per eum reo: vt ipse reus deliberare possit.ꝫ.q.ꝫ.offeratur. ⁊ in scꝛiptis debet dari ⁊ in ꝓncipio litis:ī modicis tamen causis scꝛiptura non requiritur: vt.xi. q.i. si quis cum clerico. Est autem duplex libellus scilicet postulationis q datur in ciuilibus questiõibus.extra eo.c.i.⁊ accusatõis qui daꝫ in cꝛmialibꝰ actõibus: vt.ꝫ.q.8.libelloꝝm. Ber.

De appellatione.c.xiiij.

d

E appellatione alius

quid bꝛeuiter videndum est:de qua confuse agitur.ꝫ.q.6.per totum. Et vbi dicit glo.sũmaria in ꝓncipio questionis hec que sequuntur. Appellatio est ꝓuocatio inique sententie querelaꝫ continens. Tamen etiam in his que extra iudiciũ aguntur appellatur: vt in electione extra ō appel. c.constitutus. Quis appellet in causa ciuili: dr̃.ꝫ.q 6. Non solent.in cã liberali quilibet. In cã criminali quilibet etiam inuito reo appellat.ff. ō appel. Non tamen. Appellatur aũt a minoꝛi ad maioꝛẽ: ⁊ gradatim vt dr̃.ꝫ.q.6. Anterioꝝ. Excepto papa ad quẽ oĩbus ꝓtermissis appellaẽ: vt in dicta.q c.ꝫ.⁊ alijs sequent]. Et hoc est verũ in iudicibꝰ oꝛdinarijs. In delegatis distingue. Si ipsi alij cãm ꝛmiserũt. Si tota iurisditio est delegata appellaẽ ad ꝓmũ delegant]:extra de offi.dele.c.sup qõnẽ Sed si nõ tota tunc appellatur ad delegantẽ secũdum.ff.quis ⁊ a quo appellaẽ.l.fi. Judice sedente ꝓ tribunali põt viua voce appellari. Sed eẍ iudiciũ in libello tm̃ appellabitur.ꝫ.q.6.litigatoꝛibus. Secundũ leges appellatur tm̃ post diffinitiuã sẽtiã nisi in casibus fm canonẽ ante contest] ⁊ pꝛ ꝫ.q.6. Nõ ita. Secundũ canones appellaẽ q̃tiens iudex supioꝛ inuenitur:fm leges bis tm̃. Ubi sciẽdũ ꝙ plura remedia sunt concessa litigatoꝛibus a iure. Nam in ꝓncipio litis ẽ ꝓmissa recusatio ō appel.legitimam li.vi. Uel ẽt associatio:vt.C.de iudi.Laut siqñ. Itẽ in fine litis cõpetit cõe auxilium .s.appellatio:vt extra ō appel.c.dilecte. Competit ẽt supplicatio.C.ō ꝓci.ĩpera.offe.l.siquis. Item ꝓ viã nullitat] cassatio. In medio aũt litis nõ est locus remedio fm leges:qꝛ ante tẽpus sententie nõ licet appellare:eẍ de appel.c.vt debitus. Circa appellationẽ ergo ꝓmo queriꝫ vtrum ualeat statutum seu oꝛdinamentũ alicuius municipij q nõ possit appellari:nisi ad iudicẽ illius loci. Et videꝫ ꝙ sic:qꝛ statutũ est quidã consensus ⁊ pactum ciuium illius loci vbi fit. Sed cõstat ꝙ quis põt remittere per pactum ius appellandi.C.de tẽpo.appel.l.fi.ergo ⁊ per statutum:maxime per statutum tollitur ius cõmune in illo municipio.ff.cõmunia ꝓdi.l.vendito ꝛ. Sed contrariũ est rei veritas. Et ratio est:qꝛ iurisditio collata in iudices appellationum per legem vel ꝓncipem non põt tolli vel minui per subditos:di.ꝛi.c.inferioꝛe. Immo ẽt ponit necessitas obsequendi:extra de consti.c. ecclesia. Jam enim ex hoc videtur eneruari iurisditio imperij ⁊ romane ecclesie ⁊ vires ꝓncipalis negocij exbauriri.C.de ꝓeci.ĩpera.offe.l.iij. Circa qõ nulla consuetudo valere põt: extra de consue.c.i. Item pactũ litigatoꝛ facere non põt:ꝙ appellationi generaliter renuncietur vel remittatur:extra ō appel.c.ꝛ.ergo nec per statutum. Item tale statutũ esset diminutio iurisditionis ⁊ libertatis ecclesie ⁊ imperij:⁊ ideo ipso iure nullum. Et hec est veritas:qꝛ in omnibus semper intelligitur ius superioris exceptũ:extra de iureiu.c.venientes. Sed municipes non condendo legem bene possunt renunciare appellationi:vt notat Jnno.in dicto.c.venientes. Sꝫ quid si aliquis appellat simpliciter dicẽs. Ego appello a tali vestro ꝓcepto nec dicat ad quem? Respondit ispe. ꝙ valet. Et intelligitur appellare ad ꝓximum superioꝛem.ff. de appel.l.i. Nam in dubijs non est a iure recedenduꝫ: hoc ãt disponit ius vt gradatim appelletur: vt extra eo. dilecti.⁊ idem si nõ dicat appello:sed subijcio me sub ꝓtectione sedis apostolice vel alterius iudicis appellationis:habetur enim ꝓ appellãte. Licet autem appellatio sit cõmune remedium:tamẽ in multis casibus reijcitur. Primo si non sit interposita infra decem dies.C.de appel.l. vlti. Sꝫ hodie currunt a die sciẽtie:vt ibi notatur: quia tẽpus hoc quantum ad sui initium est vtile:vnde nõ currit nisi a tempoꝛe scientie: ⁊ currit a tempoꝛe quo agere potest. Sed quantum ad ꝓgressum est continuum.ꝫ.q.6.anterioꝝm. Unde ſponta/nea appellationis obmissio purgat sententie tur/pitudinem:vt notatur extra de offi.dele.c. pastoralis. Jta ꝙ lapsus.x.dierum etiam si iniusta sit sẽtentia executioni mandatur. lapsus enim termini renunciationem inducit.ff. de acquiren. heredi.l. quamdiu in fi.⁊ hoc nisi iusta causa etatis vel alia

ꝓ de appellatione ꝺ ꝺiffinitiua ẽ inſerenꝺ.

ꝓappellatio pt̃ fieꝛi ſiĉ expreſſione Judicis.

ꝓappellatio in mitis in ſibi reſeruat.

restitutionem ad appellandum indulgeat.ff. ō mino.per totuz. Nec potest iudex hoc tempus.x.dierum ad appellandum statutum:tempus anni vel biennij ad prosequendum ipsam:z tempus restitutionis in integrum cōcessum minuere:vt notat extra de appel.c.cum sit.z idem secundum di. in omni dilatiōe que datur sine ministerio iudicāt]: vt notatur extra de re.iuris li.vi.qz indultum a iure beneficium nemini est auferenduz.hinc est q; si iudex mādat alicui vt soluat aliquid:vel faciat infra decem dies licebit ei appellare. Unde licet sē tentia sit sub conditione data vel etiam ad terminum maiorem q̄.x.dierū:tñ dz appellari:infra.x. dies:licet conditio in sententia adiecta nondū exi stat:z terminus nondū aduenerit.ff.qñ appel.sit.l. i. Non enim post decez dies licebit appellare:vt nō.extra de appel.c.preterea.z ibidē notat Inno. Sed cum datur ita breuis terminus in quo non pōt deliberare ad plenum z sic incidere pōt ī ꝑm ptum periculum:vtputa trium dierum:vel alius minoz.x.dierum qui terminus modicus appellāt tunc licebit ab breuitate termini appellare:extra de dila.c.i.z hoc nisi ex causa minoz daretur: que tñ cā est in dilatōe exprimenda:vt nō.in dicto.c.i.

Secundo non appellatur in iudicio momentanee possessionis:licet secundū canones appellari possit:extra de testa.c.significauit. Item nō appellatur secundum leges ab interlocutoria vel ab aliquo grauamine ante sententiā.C.quoz appel.non reci.l.iij.nisi in casibus ibi notatis. sed de iure canonico secus. Tertio nō appellāt a mero executore:extra de appel.c.nouit.nisi modū excedat vl citius exequatur:vt ibi notatur. Quarto nō appellatur a creatione muneris vel noīatione quod est vtilitate tñ priuatuz vt tutela z cura.ff.qñ appel.sit.l.i.§.sigs.sed a reprobatiōe excusatōis pōt appellari:vt ibi. In aliis aūt muneribus publicis auctoritate z vtilitate est secus. Quinto nō appellatur a criminibus enormibus qui legūtur.ff. de appel.l.consti.quod intellige vt ibi notāt. Idē in heretico non appellatur:extra de hereticis.c.vt inquisitionis li.vi. Idem in raptore feminaz.C.ō rap.vir.l.i. Idē in falsatore monete:z in eo qui sēc aliquē de custodia exire.C.de fal.mo.l.i. Itē in q̄busdam alijs criminibus in quibus leges ꝓhibēt specialiter appellare:vt extra de elec.c. cum in cūctis. Sexto,nō pōt appellari ꝓpter naturā cause scilicet cum res dilationem non recipit:vt puta ne testamentū aperiatur:ne inscriptus heres ī possessionem mittatur:z ne pignus vendere liceat:z q̄dam alia que habent.ff.de appel.reci.l.fi. Et idez videtur dicendum in casibus in quibus sūmatiz cognoscitur:puta in alimentoz exhibitōe z ī alijs casibus qui celeritatē requirunt:alias desiderant: licet quidam aliter dicant. Septimo regulariē nullus criminosus appellat quando tria interueniunt secundū açonem scilicet q; sit conuictus confessus z argumentis superatus.ff. quozum appel. non reci.l.iij.sed aliquo istoz deficiēte pōt appellare ipse vel alius pro eo.ff.eo.l.non tantū. Nota tamen q; si noīe alicuius qs appellat siue in ciuili siue in criminali:si is ꝑ quo appellatur ratum habeat:dz ratificare infra tempus appellationis iterponende. Et quod dictum est de confessione: ītelligitur de confessione spontanea nō in tormentis nec terrore tormentoz facta:vt in dicta.l.iij. Sz videtur q; confessus in iure canonico non appellet:quia confessio in iure facit notozium:z a notorio non appellatur:extra eodem cum sit romana:z hec opinio videtur innī:extra de ap.c. romana. li.vi. Sed contrariuz potius pōt ex illo.c. haberi. vnde iure canonico z ciuili confitens appellat: si iustam appellationē faciat.i.iustam cām inferēdo: puta quia erroze vel ꝓpter territionē tormentoz vel qz confessionem expositam declarare ītendit vel aliquid aliud rationabile:vt.ff.de appel.l. creditoz.alias si a sententia sup cōfessione lata appellat absolute sine expressiōe cause non auditur: vt dicit archidia.eo.ti.c.romana.li.vi. Octauo nō appellat ōbitoz fisci seu reipublice.C.quoz appel. nō reci.l.fi. Item officialis criminaliter ꝺdemnatus a suo iudice eo q; in officio suo male se habuisset:non appellat.C.eo.ti.l.nulli. Item nō appellat debitoz ex calculo fiscali vl ex tributoria functione:z ex alio casu:qui omnes leguntur.C. quando appel.non reci.l.abstinenduz. Item delinquens a pena delicti non appellat:qz pene certe singuloz delictoz sunt.ff.de verbo.sig.l.fi qua. Sed a multa bene appellāt:vt ibi. Item non appellat vere contumax:nisi veniat iudice sedenti pro tribunali vel nisi ex iusta cā venire impediatur:vt.ff. de re iudi.l.contumacia. Ficte autez contumax appellat. Uere autem contumax dicitur:cui iudex p̄cepit vt adsit:vt notatur.C. quomō z quādo iudex l.cessante. Item qñ personaliter est citatus:sz z cū citatus respondit se non venturū:nō est dubium q; est vere contumax:vt nō.ff. de appel.l.eum q. Sed ficte contumax dicitur quādo nō fuit ītentus:puta citatus ad domum:vt ibi quo casu tempus appellandi a die a tempore scientie computatur:z hoc intellige in contumace absente. Contumax autem presens puta in nō exhibendo auditē appellans.ff.eo.l.creditoz.§.iussus.dic tñ q; in ꝟ auditur appellans contumax.s.vt cām ad superiorem trāsferat:non vt a sententia excommunicationis releuetur:vt extra ō senten.excom.per tuas.in glo.secunda. Item non appellat qui in iudicio ꝓfitetur se non appellaturum.ff.quibus appel. non licet.l.ij. Sed extra iudicium nō sufficit renunciatio:nisi cum pacto conueniāt cum aduersario.C. de tempo.ap.l.fi. Item non appellatur a delegato quando delegans prohibet appellationez: vt si dicat appellatione remota:quod tamen solus princeps facit. Et idem si papa extra de offi.ōle.c. super questionum.quo tamen casu solum friuola appellatio iterdicta ꝓhibetur:vt extra de appella.c.q̄ sup eo ī glo.i. Uñ nihilomin⁹ a grauamīe appellabit:qz tūc ñ ō ſscriptū:sz ō iudic] malitiā appellat

¶ Contumax pōt q̄s eē tr̄. s. vere fice. ꝓsens.

vt notatur.z.q.6.biduum. Itē nō appellaē ꝓpter auctoritatem iudicantium: vt a principe: vt in dicta.l.ij. Item a senatu ideſt a toto cetu ſenatorum ſecundū aço. Itē a prefecto pretorio: vt.ff. ō offi. prefe.preto.l.i. Itē nō appellatur ab arbitro: qa nulla ē eius ſententia. C. de.arbi.l.ij. Sed ſecundū canones pōt a ſentētia arbitri ſupplicari: vt.z.q.6. a iudicibus. Itē nō valet ſi appellet a correctore: extra ō appel.c.reprehēſibilis.in fi. z hoc niſi modum excedat. Itē nō appellatur a citatione eꝫ de appellat̄.cum parati.niſi a breuitate termini appelletur: vel niſi fiat citatio cōtra formā canonis: extra de reſcriptis.li.vi. Itē nec licet.z.ꝓuocare.i. appellare: extra de appel.c.directe. In caſu tamen ſemel tm̄ appellaē: vt in autentico de ſacroſanc.eccle. §. ſiquis. Item nō valet appellatio verboten⁹ facta ſeu viua voce. ſed dz fieri in ſcriptis. ff.e.l.i. niſi fiat eadē die z iudice in eadē figura iudicij exiſtente: z tunc nō oportet in ſcriptis appellare: qō ē verū iure legum: ſed iure canonū ante ſententiam appellando nō valet appellatio in eodē die etiaz facta: niſi fiat in ſcriptis: qm̄ nō valet niſi cā inſeratur. Quando ergo dicit̄ q viua voce pōt appellari: itelligit̄ a ſententia diffinitiua: ī qua nō oportet inſeri cām. Sed ſi in appellatiōe facta ab iterlocutoria iudicis viua voce appellans verbotenus exprimat cām legitimā non video cām: quare nō valet. Item nō valet appellatio ante ſententiā: niſi cām ꝓbabilem contineat: vt.ff.eo.l.vt debit⁹. Itē nō ꝓcedit appellatio ſi iudex reuocat grauamē a quo appellatur: vt extra eo. cum ceſſante. Dicit tm̄ Inno. q iudex nō pōt reuocare ſententiā interlocutoriam poſt decē dies ſine licentia illius ꝓ quo data eſt. Sed ante decē dies pōt: niſi appellās aliquas feciſſet expenſas: qz tunc non pōt niſi primo ei reficiantur expenſe. Eis enim nō reſtitutis non videt reuocatū grauamen plene. Appellatio etiaz nō ꝓcedit ſi pmitteat appellantē. Item dicunt ali qui q nō valet appellatio niſi ſint petiti apoſtoli: extra eo.cōcordi.li.vi. Sed dic q nō eſt ō ſubſtātia appellatiōis petitio apoſtolorū: qz poſſunt peti infra.30.dies. extra eo.ab eo.li.vi. Sz ſi infra.30.dies a die late ſententie cōputandos nō a die petitionis apoſtolorū nō petātur: videtur deſerta appellatio. C. de appella.l.quoniā nōnulli. Item nō valet appellatio ſi deficit in forma: vt qz nō cōtinet a q̄ aduerſus quē z a qua ſentētia: vt in dicta.l.i. Itez nō valet ſi nō iterponitur cora eo a quo appellaē: qō fieri dz: vt.ff. de appel.l.cū quidaz. niſi qm̄ eius copia haberi nō pōt: qz interim ēt tēpora appellationis nō currūt: z niſi eius violentia timeat iuſte: vt in dicta.l. cum quidā. Tūc enī ꝓ appellante reputaē dūmō publice proteſtet: vt dicta.l. cū qdā. Sed z tunc videtur q nō teneat appellatio: licet metuat eius violētiā ſi cora eo nō appellaē: cū copia de eo haberi nō pōt: extra eo.c.fi. Secus tm̄ ō conſuetudine obſeruat: pōt tm̄ iudex ad quē appellat̄ adiri: z cora eo appellari. Et dic vt plene nōt eꝫ de appel.c.appellationē.li.vi. Itē nō valet appellatio ſi iterpellaē ad iudicē iferiorē vel iuriſditionez equalē habentē. Dz.n. ad maiꝰ tribunal appellari: di.zi.inferiore. Itē licet ſit maior is ad quem appellaē: tm̄ nō eſt iudex ꝓpetens inter ipſos litigātes: vt appellaē ad metropolitanū ꝓuincie: cui nō ſubſunt litigantes: nec iudex a quo ꝓuocatur. xi.q.z.c.i. z de offi.or.c.paſtoralis. Itē n valet appellatio ſi nō fiat ex ordine z gradatim: extra eo. c.dilecti. Obmiſſis tamen mediis appellaē ad ꝓncipem. Itē dicunt nō valere qm̄ ſentētia a qua appellaē eſt nulla. Nā ex hoc nō videt iudiciū ōuolutum ad iudicē appellationis. Immo ꝓmus iudex ꝓnunciat z cognoſcit. C. quomō z qm̄ iudex. l. ſi preſes. Sed veriꝰ eſt q valeat appellatio: z q iudex appellatiōis de nullitate poteſt cognoſcere: qz z ſi nō principaliter: tamen incidenter de nullitate q̄ritur. Hoc tm̄ eſt verum ſi in appellatione de nullitate ſit mentio: vt extra de appel.c.ſi cordi.li. vi. De qua quidē nullitate z poſt.x. dies z qñcūq pōt obiici z cognoſci: habes extra ō offi.iudi.ōle. c.paſtoralis. §. qz vo. Et ſecunduz Oddonem tāto tempore pōt obiici de nullitate quanto tēpore durat actio cuius nomine iudicatum fuit. Pōt quoq obiici contra pſonam iudicis ad quē appellatur: q eſt excōicatus interdictus vt ſuſpēſus vel infamis: vel q eius iuriſditio eſt finita. Et alia q̄ poſſent obiici cōtra iudicē cauſe ꝓncipalis: de quibus dicit ſpeculator in ti. de iudic̄. Itē non valet appellatio ſi appelletur ab electiōe vt nō fiat: eꝫ de elec.c.conſideramus. Sed vt nō fiat: niſi canonice: bene valet vt ibi. Itez ꝓhibitū eſt appellare a delatōe iuramenti neceſſarij vel iudicialis. Sūt z alij caſus quos notat ſpeculator in ti. ō appel. §. item. Et dicit q iudex appellatiōis teneē ſeg leges temporis p̄teritis ſiue loci: z notaē. iz. di. illud. Que ſunt partes iudicis a quo appellatur: ſi ſibi videt q appellatio ſit fruſtratoria. Et ſup hoc diſtingue qz aut etidēter apparet q ſit appellatio legitima. Aut q ſit fruſtratoria z illegitima. Aut dubium ē de hoc. Primo caſu eſt deferendum: alias qui nō defert punitur ſecūdum leges pecuniariter i. xxx. pondo auri: vt. C. eo.l. quoniam. Sed ſecundum canones deponitur ab officio. z.q.6. Decreto. z extra de appella.c.de priore. Et nihilominus oia attentata in priſtinum ſtatum reuocat iudex appellationis ex ſuo officio: extra de iureiuran.c. venientes. quia nil eſt innouandum appellatione pendente. Secundo caſu non debet iudex ei deferre: extra eo.c.cum appellationibus.li.vi. vnde ea non obſtāte exequatur quātus iudex appellatiōis poſſit retractare quod actuz eſt: vt notatur.z.q.6. ad romanam. ibi videas. Si enim iuſte appellationi defertur: non eſſet reuerentia: ſed malicia z imprudētia: z ſic tenētur. ff. de euic.l.ſi per imprudentiam. z faceret litem ſuam: vt inſtituta de obli. ex quaſi delic.l.impij. In tertio caſu debet ōferre: extra eo.cum ſpeciali. poteſt tm̄ vti cautela verborum: que legitur z notatur eo.ti.cū ceſſante. dicendo videlicet admitto: ſi z in ḡtū ō iure ōbeo.

Et nota q̄ cū petunt̄ apostoli: si nō deferāt̄ appellatiōi: dicit iudex apellatiōi nō defero: ⁊ apostolos reūtatorios cōcedo. Pōt ēt iudex cū petunt̄ aplī sumere sibi delationē ad cogitandū seu deliberādū q̄s aplos dare voluerit. Si autez defert appellationi debet dicere appellationi defero: ⁊ cum petuntur apostoli dicere: apostolos reuerentiales cōcedo. Q̄n vero appellat̄ a sentētia: ſz in absentia iudicis: vt q̄ timet: ne eū ledat: tūc appellat̄ cozā aliq̄ honesta ꝑsona: ⁊ dātur ab ea ꝑsona: q̄ nullā iurisditionē hz in ea: aplī testimōiales. Itē nota q̄ ab vna ⁊ eadē sentētia vtraq̄ ps pōt appellare: quādo. ſ. illa sententia continet diuersa capitula: vt in. c. raynucius. extra ō testa. Consuetum enī tūc q̄lz ps appellare a sentētia quantuz ad illā partē q̄ facit ꝓtra eā: ⁊ i alijs approbare eā: vt ꝓbi gratia. Si iudex det sententiā diffinitiuā ꝓ vna ptiū cū hoc q̄ alia ps ō quā sententiatū ē: nō teneāt̄ ei reficere expēsas litigij facti: vt q̄ habuit iustā cām litigādi ꝓpter materiā valde dubiaz pōt ista ps ꝑ quā est data ſñia appellare: quo ad hāc partē. ſ. a grauamine expensaꝝ sibi nō reficiē daꝝ: ⁊ alia pars q̄ ad sententiā datā ꝓtra eam.

Que sint partes iudicis appellatōis in ihibitōibꝫ fiendis. Et circa huiusmōi dicit speculator valde plane in ti. de appel. §. de officio. Sed tu dic breuiter q̄ cōstituto appellatore cozā iudice appellatiōis añ oīa faciēda est fides de sua appellatione: alias audiri nō dz: nec ad citationē vel ihibitiōez est aliquatenus ꝓcedendū. Quia nō pōt dici cau se negociū ad eum devolutū: nisi ꝓstet appellationē interpositam: extra de appel. c. romana. Unde tanq̄ sit iudex incōpetens: nihil valet q̄ agit: appellatione aūt cozā eo exhibita si quidē apparet interposita ante sententiā: nec ē ibi cā inserta: tunc nedū quid inhibeat: sed nec sup hoc citat partes: imo oīo reijciat: vt in dicto. c. romana. Et idem si sit iterposita a diffinitiua: ⁊ apparet q̄ sit facta in casibus a iure ꝓhibitis exprēsse: qui ponunt̄. ff. ō appel. rei. l. fi. Uel si facta est ab eo vel ab eis a q̄bus appellare nō licet. nā in his casibus nō ē ad aliud ꝓcedendū: sed reijcienda appellatio. ff. de appel. rei. per totū. Si aūt de ꝓdictis nō apparet sed dubium sit: tunc dz partes citare: q̄ de vnoq̄z negocio ꝑsentibus partibus ⁊ ceta. ff. de re iu. l. i vnoquoq̄z. Et appellato nō cōparente pōt iudex inhibere. Nā ⁊ ꝓnunciare potest in cā secundum aço. altera ꝑte absente: vt ipse notat in ſūma eo. ti. in glo. penultima. Sed ꝓtibus ꝑsentialiter constitutis: si quidē obijciat̄ q̄ appellatio a grauamīe non cōtinet cām legitimā: vel q̄ appellatio a grauamine vel a diffinitiua nō fuerit iterposita īfra dies. x. ⁊ alia oppositio huiusmōi sic oppōat̄: q̄ cē negociū non est ad appellationis iudicē devolutum: tunc nō est inhibitio facienda: nisi ꝓius constiterit cām ad se delatam: vt in dicto. §. si vero. Nā iudex appellationis non dz aliquid precipere: nec iudex inferior debet executionem retardare quousq̄ constet q̄ ad eum sit devoluta iurisditio vt extra de rescrip. c. dilectus. Et idem si dicatur appellatum vel a diffinitiua in casibus ꝓhibitis. ſ. super notorio vel de quo confessus est ⁊ similibus. Tunc enī q̄ ex inspectione appellatiōis nō patet de iusta appellatione vel iniusta: non dz inhibere nisi postq̄ cognoscere cepit de ꝓdictis: vt de appellat̄. c. romana. Q̄n aūt appellatū est ante sententiā: obijciat̄ q̄ nō est omissa ex cā ꝓbabili: tunc si appareat patenter ꝓbabilis: puta i iure expressa potest inhibere anteq̄z cognoscat an sit vera: vt extra de appel. c. non solum. li. vi. Et inhibitione facta nil est innouandū: extra vt lit. pen. nil noui. ⁊ ideo reuocandum si innouet̄. Sed si dubitat̄ an cā sit ꝓbabilis: nō debet inhibere donec īcipiat cognoscere: vt in dicto. c. romana. Nec āt cognitio videt̄ cōsistere vt sufficiat sup hoc litez cōtestari: ⁊ ex tunc inhibeat: q̄ tunc iudicium cognitionis sumit initium: que quidē litis contestatio fit in cā appellatiōis etiā vna parte abñte. Circa reuocationē itaq̄z eius q̄ō inouatū est a die diffinitiue sententie: siue ante appellationē siue post ſē ꝑ ē ꝑ appellatiōis iudicē reuocādū: vt in dicto. c. nō solū. Illa vero q̄ inouant̄ post appellationem añ ſñiam iterpositā nō reuocant̄: donec ꝓstet cāz in appellatōe īserta ee verā: nisi talis inouatio siet ꝑ inhibitionē legitimā q̄ siue cā i appellatōe īserta fit vera siue nō: est reuocanda: vt ibi dicit. Appellatiōe āt iterposita ab aliq̄ actu vel grauamine extraiudiciali: nō debent reuocari inouata: quāuis de veritate cause iudex appellationis cognoscere cepit. Nec ꝓpter hoc officiū ꝑmi iudicis impedit̄: q̄n illud exequi possit: vnde nō ꝓdest causa īsertio: nisi de eius veritate ꝓbetur: vt notat archi. in dicto. c. romana. potest tn̄ ad finē: hinc est q̄ dixit Inno. q̄ a tali grauamine ex̄iudiciali vl̄ actu: vt est electio ꝓfirmatio prescētatio ⁊ huiusmōi nō est necesse īfra. x. dies appellare. q̄ salua est sibi oīs exceptio ⁊ omne ius: q̄uis non appellaret: vt ipse notat extra de his que fi. a ma. par. ca. c. z. Et idem speculator in ti. de ap. Sed hodie iure nouo infra. x. dies a talibus oportet appellare: postea vero nō per viā appellationis sed ꝑ ōdictionem ⁊ alia remedia possunt revocari. extra. e. cōcertationi li. vi. ad īstar ſñie arbitri a quo nō licet appellari: potest tn̄ ei ōdici ⁊ opponi ac ēt supplicari: vt nō. z. q. 6. a iudicibus. §. i. De ꝓsecutōe vel ñ ꝓsecutōe cē appellāde circa hoc dic q̄ termin⁹ ꝓsequēde appellatiōis ē triplex. Primus q̄ statuitur ad iter capiēdū: extra de senten. ⁊ re iudi. cū cā. Secundus est ad se ꝑtandū iudici: vt in. c. cū sit romana. ⁊ hi duo sunt ab homīe. Tertius statuitur a lege. ſ. annus vel biennium. Primus q̄ t̄min⁹ ⁊ scōus pōt prefigi ⁊ limitari tā a iudice q̄ a parte: extra eo. romana. ⁊. c. oblate. ⁊ tunc tenetur appellans prosequi causam suam: infra terminum sibi prefixum: vt ibi dicitur. Q̄z si non faciat proceditur ⁊ fit vt notat̄ in dicto. c. sepe i glo. Si vero nec a iudice nec a parte assignatus ē termin⁹: tūc ſz appellatozi ēt ante finē q̄ni vel bienij

[appellationis prosequende termini duo

ꝑpetrare iudicē ⁊ cāz appellatōis coꝝ q̄ appellās tenebaꝫ ꝓpareꝫ ⁊ cāz ꝓſeq; vt ī dicto.c.oblate.ni ſi appellās ꝑpetratū iudicez: vt ſuſpectū recuſet:⁊ niſi ꝑmature fuerit ab appellato iudex ꝑpetrat⁹.

De mō agēdi ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij.ca.xv.

d **E iudicio agendo ſi**

ne figura ⁊ ſtrepitu iudicij. Sciendus q̄ aliq̄ cōmittunt cauſe cū adiunctione quozundā terminoꝝ:aliq̄ dī q̄ cognoſcantur ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij:aliq̄ ſūmarie aliq̄ ſimpl̄r ⁊ de plano:aliq̄ de facto:aliq̄ ſine oī ſolennitate ſeu nulla iuris ſolēnitate ſuata:q̄ verba ſingula ſunt declaranda. Quomō ītelligatur verbū ſimpliciť. Nota q̄ iſtud verbū ſimpl̄r m̄mouet ītricationē ordinis iudiciarij:⁊ ſecundū hoc iudex remouebit doloſas ⁊ malitioſas ꝓtelatōes ⁊ exceptiōes: ⁊ bona ſimplicitate canonica pōderata ꝓcedet in iudicio ꝫ paulū in cle.diſpendioſam.de iudi.

ꝑ in iudicio ē diſtīm in agēdo mē.

ꝑ mutua q̄m oſſuetus ſimplr.

Jtem iſtud verbum de pla/no exponiť ſecundū paulū in dicta clemētina diſpendioſā.i.ſine ſtrepitu iudicioꝝ:⁊ vt iudex non cōpellatur ꝓ tribunali ſedere ⁊ ī ſoro ⁊ loco cōſueto:ſed ī domo vl̄ alibi cognoſcere poſſit:⁊ diebus feriatis ob vtilitatē hominū:vt.l.ij. gs oz. in bo.po.ſuetur.ff.libellus tñ offerť.ff.de adul.l.mi les.§.ſexaginta.⁊ ꝓbationes plures regruntur:ō iudi.c.nouit.ſecūdū pau.ibi. Bar. vero ꝫ verbū in eẍuaganti ad reꝑimendus multipl̄r capit:tractans q̄ cauſe agitari poſſēt de plano:⁊ qd ītortet ꝫ verbū cōcludens q̄ ſi cā ē vilis:qz de vili vl̄ leui materia vel viliū ꝑſonaꝝ: ⁊ tūc accipiť de plano q̄ iudicet nō ſedendo ꝓ tribunali:⁊ ſic ñ ī alto loco cognoſcit. Jtē ītortat q̄ nō ſeruetur ſtil⁹ ali⁹ iudicioꝝ:ſed ſine libello ⁊ aliis ſolēnitatibus cognoſcatur veritas:vt notat bar.in dicta extrauaganti ī verbo de plano. Sufficit enī tunc q̄lis q̄lis narratio ſeu petitio ſecundū bal.in.l.nec gcq̄. §.de plano.ff.de officio ꝓconſul. Si vero cā eſt grauioꝝ pōderis:⁊ tunc dz agitari cā plene ⁊ ſoleniter cognita veritate.l.iudicis.C. de iudi. Qō tñ fallit in q̄buſdā caſibus q̄ notantur in.c.nouit. de iudi. Dicit tñ bar.in dicta extrauagāti: q̄ nō ē neceſſe q̄ iudex ſedeat ꝓ tribunali alto:ſed ī camera poterit fieri:⁊ ſic nō ſeruabit ea q̄ ſunt ō leui ſolēnitate. Unde ꝓceditur tūc in feriis inductis ob vtilitatē hoīum ⁊ ꝫ q̄ñ tota cā dz agitari ō plano. Si vero q̄ratur de aliq̄ articulo: ⁊ tunc ſi q̄riť an poſſit ꝓcedi ⁊ quomō? Dicas q̄ talis articulus agitari poterit de plano.hoc eſt iudice non ſedēte ꝓ tribunali:⁊ die feriata ob vtilitatē hoīuz vt lati⁹ ꝑz ꝑ bar.ī dicta extrauagāti ī verbo ō plāo.

ꝑ mutua q̄m oſſuetum de plano.

Quomodo intelligatur

ꝑ mutua oſſn ꝑ hic figꝝ Judicij ſine pitu.

verbū ſine ſtrepitu iudicij. Nota quicquid dicat bar.in dicta extrauag. Dicas ſcōm paulū in dicta clemētina diſpendioſā: q̄ q̄ñ dī ſine ſtrepitu iudicij:tunc iudex reꝑimet aduocatoꝝ ꝓcuratoꝝ ⁊ partiū clamoſā garrulitatē ⁊ ſophiſticas cauillationes ⁊ puicioſā iuris ſolēnitatē. Ad ꝫ.c.nihil. ō ꝑſcriptj.⁊ facti veritatē pure ſimpl̄r ⁊ de plano cōſiderabit.ar.c.dilecti.de iudi.⁊ ita notat Doſtiē.ī c.ea que.in.§.q̄ ſi abbas.ō ſta.mo. Repellet etiā exceptōes ⁊ appellatiōes dilatozias ⁊ fruſtratozias:⁊ ſuperfluā multitudinē teſtiū refrenabit:⁊ ſecūdū ꝫ dabitur libellus:fiet litis ꝓteſtatio:⁊ alia ſb/ſtantialia obſeruabūtur:ſz ī non ſubſtātialibus iudicis officiū exuberabit:nec ꝑ eoꝝ obmiſſionem vitiabitur ꝓceſſus.

Jtem quomodo intel/

ligatur verbū ſine figura iudicij. Quid aūt ſit figura ⁊ quomō capiať:ꝑ doc.in cle.ſepe. de ẏbo. ſig.⁊ ſz bēat m̄tas ſignificatiōes:tñ hic accipitur ꝓ actu examinatōis ⁊ ōcluſionis cauſe. Figura ḡ iudicij eſt q̄ partes ſine pacto ſui ordinē debituz ⁊ debitā ꝓponem ⁊ ex hac figura iudicium capit ſuū eſſe ⁊ ſuā ſubſtantiā. Dicas quicqd dicat glo. ⁊ pau.in dicta cle.diſpēdioſā: q̄ ꝑ hec verba ſine figura iudicij:iudex releuatur ab oī figura:⁊ ſoꝝma iudicij inducta a iure ciuili:⁊ tenetur obſeruare eoēm ſoꝝmā ⁊ figurā iudicij inductā de iure gētium ſeu naturali:ō quibus logtur dicta cle.ſepe. Et ꝑ hoc eſt neceſſe:primo q̄ pars citetur: vt patet in cle.paſtozalis.de iudi.q̄ ⁊ hoc ō iure naturali. 2°. neceſſe eſt q̄ perſone legitimētur: vt patet in dicta extrauaganti:alias eſſet abſurdum q̄ facto alterius non habentis mandatum alter ledereťur. 3ª. requiritur petitio:ſed non ſoꝝma libelli. Unde ſufficit ſimpliciter petitio in ſcripť vel voce que ſufficit q̄ cōtineat ſolam narrationem nō concluſionē. 4°. dicas. q̄ ad impediēdum ꝓceſſum in tali cauſa poterit opponi exceptio rei iudicate vel finite:qz de iure naturali nō eſt vt bis iudicetur:poterit tamē iudex tūc repellere exceptōes q̄ magis differūt ⁊ fruſtrātur cām q̄ veritatem ipſam reſpiciant ſm bar.ibi. Nō tamē cognoſcet ſimul de exceptōibus determinatozijs ⁊ pemptozijs vel ordine ꝓpoſtero:vt ē caſus in.c.exhibita.de iudi. 5°. dicas. q̄ in talibus caſibus ꝓcedeť dieb⁹ feriatis ī vtilitatē hoīum ⁊ cetera. 6°. ꝓclude. q̄ ī tali cā lis nō ē ꝓteſtanda: qz ꝓteſtatio ē ſolēnitas ciuilis:eo tñ caſu q̄ merita cauſe tractari ītipiūt:vt qz ꝓponūť exceptiōes ꝑ emptozie:vel fiūt pōnes ⁊ articuli:bētur lis ꝓ cōteſtata:vt habeť ī.c.i.ō elec.in.vi.⁊ ibi glo. Septimo ꝓclude. q̄ iurādū ē de calūnia:ne veritas occulteť.C.de iura.ca.l.ij. Et ē neceſſariū q̄ ꝑſtetur iuramētū ī tota cā ēt de iure naturali ⁊ diuīo vt nō.exť de iureiur.c.⁊ ſi xp̄s ⁊ exo.c.zz. Octauo cōclude. q̄ ſz iudex ī tali cā debeat abbzeuiare dilatiōes:nō tñ ſic q̄ ꝓbatōes neceſſarie admittanť ſcōz bar. Nono ꝓclude. q̄ in tali cā teſtes ōbēt iurare:⁊ iurabūt ꝓte ꝑſente. Decio dicas. q̄ in tali cauſa non poterit actoꝝ petere a notario

Prima pt̄ ostēsi sumarie.

q̄ edat instrumenta: quia hoc non est solum prohibitum iure ciuili sed etiam naturali equitate. C. de eden. l. q accusare. ii° dicas q̄ ī tali causa non requiritur conclusio: nam statim cum iudici liquet accusatio: potest sententiare absq; alia cōclusione: vt patet in illa sententia. z. regum. c. iij. nec est necesse dare terminuz ad allegādū. iz° conclude q̄ in tali causa debēt partes citari ad audiendum sentētiaz: itelligitur specialiter z limitate ad hoc: z sufficit citatio non peremptoria z vnica z non tres. iz° cōclude q̄ hoc cāu non requiruntur solēnitates circa sentētiam que a iure posite sūt: vnde nō est necesse q̄ feratur iudice sedēte pro tribunali: z valebit etiā si sit lata parte absēte

Qualiter inttelligatur

istud verbū summarie. Circa ordinem pceden/di cōclude q̄ summarie debet ītelligi. i. breuiter: ita tamen q̄ totam substantiā cōprehendat. l. i. ff. de re iu. vnde i processu nil de substātialibus de/bet obmitti: z iō libellus debet esse ita bene formatus: sicut cuz ordinarie procedit. ff. ad exhibē. l. iij. ī principio. Itez contestatur lis. Item sentētia diffinitiua datur. Operatur tamē istud vbū effectum: quia lz alias non possent dilationes abbreuiari nisi causa cognita: tamen in his abbreuiandis illa sola causa est sufficiēs: scilicet q̄ debeat agitari summarie: nō tamē ita possēt abbreuiari dilatiōes: vt probatiōes legitime pereāt: cū hoc esset impedire cause cognitionez: quod nō potest cum cause cognitio sit de substantia iudicij. C. de sentē. l. platam. Si tamen exceptiōes que opponuntur in hoc iudicio requirunt altiorem indagi nem: z tunc si possūt p aliud iudiciū examinari: non ad mittuntur per iudicem: sed in alio iudicio reseruabūt: vt in. l. de testamēto. ff. ad trebell. Si vero in alio iudicio examinari non possunt: z tūc in illo examinabuntur: vt. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhibendum.

Qualiter intelligatur

verbuz de facto. Circa quod dic: si dicat procedas de facto. s. eo modo vz manu regia. l. ij. in pnci/pio. ff. de re iu. z sic obmissa omni iuris solēnitate non autem q̄ iura alterius vllo modo ledantur contra naturalē equitatem: vt tenet bar. in dicta extrauag. in vbo videbitur. tamen ipse bar. in cōsilio. iiz. dicit q̄ sensus est q̄ sine cause cognitione z sine probatiōibus deueniatur ad sententiaz facit etiam qō ipse notat in. l. si societatē in. §. arbitroz. ff. pro socio. bal. vero in. l. sola in fi. C. de testibus: dicit q̄ quando iudex bz arbitriū ō iure z de facto: tūc nō pōt credi testi reddenti malā cāz seu nullā si tamē eēt rō psuasiua z nō plana: possz ei inhererе: ar. c. statutū. §. assessoz de rescriptis.

Quō intelligatur uer/

bum sine omni solēnitate seu q̄ nulla solēnitatē iuris seruet. Circa hoc cōclude q̄ per hec uerba tollitur omnis solennitas iuris ciuilis. Ea vero q̄ sunt de iure gentium naturali vel diuino sublata nō sunt: puta q̄ in oze duozū vel triū z cetera. Ex quo infert q̄ tūc sufficit cōstare p duos testes. l. i. ff. de testa. mi. fm bar. ibi nō poterit tamē tollere defēsionem cū sit de iure naturali: vt ī. c. pastoral. §. cetera de sēten. z re iu. Unde nō potēit examinare testes pte absente: lz bn̄ poterit recipere absq; iuramēto z diebus feriatis ī honozem dei: cuz hec solēnitas īducta sit de iure ciuili secundū bar. in. l. filiusfami. ff. de dona. sed hoc non procedit de iure z cetera duo dicta prozie supra. Item poterit vigoze talium verbozum admittere testes z personas a iure repzobatas: puta relegatas z īfames ff. de testa. l. cuz coniuncta. l. i. fallit ī duob⁹ casib⁹.

Prima pt̄ ostēsi de finito.

Prima ostēsi pt̄ sic oīa solepnit⁹ etc.

Prima ostēsi pt̄ bona eqtate.

Quomodo intelligatur

verbum bona eqtate obmissis solēnitatibus iuris. Circa qō dicas q̄ nō dz intelligi de bona eqtate hoc ē nō habito respectu ad ciuilia iura: quia hoc est cōtra. l. bona fides. ff. depositi. lz debet intelligi hoc est nō inspectis illis iuribus: que ponūt quasdaz solēnitates seu subtilitates que veritatē negocij non tangūt: z ista vocant apices iuris secundum bar. in. l. si fideiussoz. §. quosdā. ff. mandati. negociū vero principale ōcidi dz p iura. Unū seruandū ē ius cōe: z hoc si detrahit iurigentiuz ex cā: alias si non intromittit se ei detrahēdo: sed non adhibet ei robur: tūc seruandū ē ius gentiū vbi mera z sola equitas dz attēdi. Item si cā committat de veritate z iusticia: dz intelligi de vitate cui ius patrocinat. non āt q̄ ex nudo pacto agat: vt dixit bal. ī. l. intimo. C. de senten. facit etiam quod ipse notat. in. l. si cūcta. C. ō dotis amissiōe.

De decē seruandis successiue ī iudicijs. c. 16.

b Ec sunt que in iudi/

cijs frequēt fiūt. nā. primo aditur iudex cōpetens: citatur reus: offert libellus: datur termin⁹ reo ad rñdendū libello: accusatur alqñ iudex opponunt exceptiones per reū: datur termin⁹ ad rñdendū: fiūt attestatiōes āte litis ptestationem: de calūnia iurat: statuit tmin⁹ ad pbādū de iure vl̄ cz consuetudine: fiūt positiōes z rñsiones: fiūt īterrogatiōes siue capta: sup qb⁹ testes debēt respōdē pti aduerse. Fiūt p aduersariū qōes q̄ debēt pūtari pti aduerse: pducūt testes z pbatiōes: z debēt pūte altera pte examiari z apiri: vel p ptūaciam abnte cōtra testes dāt suspecti: dz dari copia actoz: deīde dat tmin⁹ ad allegādū: cā cōmittit: et hēt cōsiliū sapiētis: sert diffinitīa snīa vl̄ inclocutōia: appellat ūra tps mādat snīa executiōi p. l. a diuo pio de re iudi. Ad sūmā q̄ noticiā cōsueti vl⁹ qdāmō attigēdā venio z distinguo. x. tēpora. Primū ē ips āte citationē. 2m. ē tps citationis. 3m. est tps rpūtatiōis. 4m. ē tps dilationis. 5m. ē tps litis ptestatōis. 6m. ē tps pducēdaz

Prima ostēsi in iudicijs dere tpora sumitur.

¶ tpiũ ꝓmiꝛoꝝ ntiaꝝ

ꝓbationũ. 7m. est tps renũciatiõis ꝓducẽdoꝝ testiũ. 8m. ẽ tps disputatiõuꝫ ⁊ allegatiõum ꝓponẽdarũ. 9m. ẽ tps renũciatiõis earũdẽ. 10. ẽ tempus ꝓlationis sententie.

Circa primum .s. ante

¶ tpiũ ante ntiaꝝ nemẽ.

tps citationis duo sũt nõnda: vnum generale ex honestate qdem: vt anteq̃ aduersariũ ad iudiciũ trahas eũ moneas: vt tibi satisfaciat. C. ꝺ pigno. l debitores. Aliud est speciale ⁊ necessariuꝫ: vꝫ vt si sit libertus non citet patronũ nisi venia petita. C. de ĩ ius. vo. l. i. Itẽ similr filiꝰ emancipatus patrẽ vel matrẽ. C. qõ cũ eo. l. fi. Si autem est in potestate ꝓis nullo modo: nisi ĩ peculio castrẽsi. ff. de iudi. l. lex nulla. sed ipse demũ ẽ cozzigẽdus.

Circa tempus citatiõis

¶ tpiũ ntiaꝝ nemoꝝ.

nõ quatuoꝝ. Primũ ptinꝫ ad ipsum iudicem: vt. s. q̃libet partẽ citet ad instantiaꝫ actoꝝis: vt in autentico de man. ꝓin. nisi persone sint exceptuate a iure. ff. de in ius vo. l. i. ⁊ iij. Secũdum pertinet ad eum qui facit citare: vt scilicet cõgruo tpe ñ die feriato citatio pozzigat alꝫ reꝰ vẽire ñ teneat C. de ferijs. l. dies. Itẽ q̃ non assignet terminum in die solemni. nam tunc reus impune non parebit. ff. si quis in ius vo. l. ij. Et hoc casu si reus venerit cõsueuerunt expense peti ab actoꝝe: si ignorauerit factũ: puta: dicit sibi assignataꝫ esse diem solẽnem: ⁊ actoꝝ consueuerit eum condemnare tanq̃ temere in ius vocauerit. ff. de iudi. l. eũ quẽ temere. Itẽ vide si iudex ignozauerit talis ignorantia vitãdo non noceat. l. erroꝝ. ff. de iuris ⁊ facti igno. Tertiũ respicit partem citati. tenet enĩ venire etiam si de alterius iurisditiõe sit. ff. de iudi. l. si qs aliena. Et hº caute intellige. s. cuꝫ dubiũ sit an sit de iurisditione sua vl̃ non: vt. ff. de iudi. l. ij. Respicit etiã ipsam citatiõem peremptoriaꝫ. ff. de iudi. l. ad pempetozium. cuꝫ sequẽti. licet dicte leges ante diffinitiuã sniam loquãtur: nam si reꝰ nõ veniret in ipo pẽptozio sit missio ꝺ ĩ oĩ bono: hodie ꝓ mẽsura debiti declarati: si est actio ꝓsonalis: in auctẽtico de exhiben. re. §. si quidem: Ante missionẽ tamẽ in possessionẽ quedã debẽt interuenire. s. sũmaria cognitio. ff. de rebus du. l. si is a quo. Si vero sit actio realis ⁊ conuocatus latitet ⁊ occultet vel dolo desijt possidere: fit missio in possessionẽ oũm bonoꝝ: ⁊ sequitur venditio: vel fit missio in possessionẽ reꝝ petitarum vt. ff. ex qui. cã. in pos. l. fulcinius. requirit hoc casu sũmaria cognitio. Quidã tñ dicũt debere fieri missionẽ in possessionẽ tñ rei petite ad instar actionis ꝓsonalis. Sed vltima opinio obtinet ꝺ cõsuetudine: ⁊ sic fit missio in possessionẽ rei petite ⁊ reus veniens infra ãnum audit etiam sup possessione oblata cautiõe p. l. si qs de ꝓscrip. 30. annoꝝ: ⁊ hoc si lis nõ ẽ contestata: vere facta missio in possessionẽ ꝓ cõtumaciã nõ veniẽtis audit de ꝓpetate nõ de possessione. Idem si eẽt quasi cõtumax: qz veniens tñ de ꝓpetate auditur. l. z. C. vbi in rem actl.

Circa tempus vero re

pñtationis consideroꝫ tria: qz aut venit reus ⁊ nõ actoꝝ: aut venit actoꝝ ⁊ nõ reus: aut venit vtq̃

Primo casu potest petere reus liberari ab istãtia iudicij ⁊ cancellare edictũ. C. de iudi. l. ꝓpandum. vel potest petere vt actoꝝ citet: ⁊ eo nõ cõparente cognoscet de cã ꝓncipali: ꝝ lis nõ sit contestata: ⁊ ꝺ forma citationis actoꝝis hẽs in auctẽtico de reli. §. oẽm. colla. 8. Sed vix tñ cõtingit q̃ reus petat actoꝝẽ citari: sed petit se absolui.

2º casu consueuit actoꝝ petere expensas si ples sit facte citationes: ⁊ ad ꝓmã nõ venit: ⁊ facit ius ꝓ eo. C. de iudi. l. sancimus. ⁊ sic cõsuetũ est fieri ĩ q̃busdã ptibus. Judex tñ consueuit istã q̃nem reseruare discernendã in ꝓcessu cẽ vel negocij. Quidã tñ dicũt nõ debere cõdẽnari: cũ añ pẽptozium nõ dicat contumax: qꝺ ẽ vez q̃tum ad missionẽ in possessionẽ: nõ q̃tũ ad condẽnationẽ ꝓ ꝓdictas. ll. Uel istud itelligit postq̃ pertentum est ad sniam. 3º vero casu qñ. s. vterq̃ actoꝝ ⁊ reus adsunt in iudicio: sufficit, actoꝝi suã actionem vel petitionẽ vel rescriptũ ad euitanduꝫ ipius cẽ ꝓrogationẽ: que fit libelloꝝ porrectiõe. Et si eo simpliciter ꝓponente ⁊ sine libelli oblatione ps aduersa confessa fuerit cõdẽnatio non sequit. Sed iam confesso cõsignatur ẽmin: qui iure cõdẽnato tribui solet. ff. de confessis. l. i. licꝫ in ciuilibus. hoc casu post confessionẽ fit fieda cõdẽnatio tribui solet. C. de pe. l. sniam. Si autẽ vult sibi offerri libellũ de iure cõi hoc ẽ vt offeratur sibi: vt ĩ auctẽtico de exhi. reis. §. sancim. colla. 5. Consuetũ ẽ ãt iudici libellũ offerri ⁊ porrigi ꝓ iudicez reo: vt in auctentico de litigijs ad excludendõ. circa ꝓn. colla. 8. Cautiones ꝙo q̃ i. d. §. dicũtur nõ seruanẽ: qualiẽ ãt debeat formari libellus: vt. ff. de eden. l. i. ⁊ sic recedit reus datis iudicijs. Nota q̃ si petitio actoꝝis fuerit inserta citatiõi: ita q̃ cõuent⁹ possit certiozari: ⁊ sic plane deliberare: denegabũtur ei iducie deliberatozie ⁊ sic consueuerũt facere cauti petitozes ꝓ decre. extra de dilat. c. ꝓterea.

Circa tẽpus exceptio

¶ tpiũ exceptiõis

nis. Nõ q̃ cautꝰ ꝺz esse reus ne iozdinate eas ꝓponat. Nã si exceptiõel cõtra rescriptũ cõpetant expeditionis via ꝺz eas ꝑmo ꝓponi. nam p eas cõminuũtur seu eneruãtur vires rescripti: q̃ sublato tota iurisditio euanescit: nam sublato ꝑncipali tollit accessoziũ. C. de codicillis. l. i. Si autẽ hꝫ exceptionẽ ꝺ ꝓsonam: puta qz dicit actoꝝẽ excõicatum: ⁊ ita repellendus: vel cõtra iudicẽ: qa dicit eũ suspectũ: cũ sit eius inimicꝰ vel aduersarius sit de eoꝝ familia vel ex aliqua alia cã: tũc tutius poterit iudicẽ recusare: nisi sit forte exceptio opposita cõtra ꝓsonã: ⁊ in ea ñ obtinẽt: sero ad reculationẽ iudicis recurret. ff. de iudi. l. i. Nã cum recipiendo ĩ locutionẽ iudicis approbauerit: nõ

Ptpuēsūs ptestande.

Nonus.

poterit postea reprobare.ff.de nego. ge.l.pōpo/nius. Secꝰē āt si succūberet:cū vterq; viā cozuꝫ itentabat declinare.ff.de inof.tes.l cōtra minozē. Si vero nullā hēat exceptionē:vel si hēat ꝓcu/ratoz:ñ potit i ea obtīē. Cōsueuit mlta opponē ꝫ libellū:vt de obscuritate ꝛ multe alie q̄ nōntur in textu.ff.de rei ven.l.si rē.ꝛ in glo.ꝛ in aliis iuri bus. Et nō q̄ q exceptionē ꝓponit ꝛ nō ꝓbat:cō dēnat āt ad expensas:vt ex ō do.ꝛ cōtu.c.cē. Debꝫ ēt ēminus assignari a iudice ad oēs exceptiōes di latozias: vt extra de except.c.pastozalis. Post ēmīum veniēs ꝓcuratoz nō auditur:nisi i tri/bus casib⁹ notatis in dicto.c.pastozalis.

His igitur uisis sequit

de tpe litis cōtestande. Litis āt cōtestatio fit per narrationē ꝛ rñsionem.C.de li.cōte.l.i.siue rñde at negando:siue affirmādo.nā lz confiteat libel/lo oblato:adhuc tñ cōdēnand⁹ ñ ē:vt.ff. e.l. iulia nus. Nec obstat q̄ dr q̄ nulle sī ptes iudicis in cōfitētem:q; bi⁹ intellr quo ad cognoscēdū:cum de facto iā cōstet ñ dz seq cōdēnatio:q; ibi nulla fuit cē cognitio:hic āt sic cū libellus oblat⁹ ꝛ in/ducie date ad rñdendō:ꝛ iō pōt sequi cōdēnatio.

Post contestationē litis duo nota. Primo. q̄ statim sit pozrigendō iuramentū de calūnia:sz ꝑmo actoz q̄z reo:vt.C.de iuramēto calum.l. z. Nec pōt remitti a ptib⁹:vt dicta.l.§.sed q;. Pōt tñ remitti tacite:vt a plibus credit:vt.ff.de ꝓcu. l.filius. 2° nō q̄ positiones circa lites nec vna ps tenet alteri rñdere:nisi ab ipa īterrogēt.ꝑmū ponitur in autētico de his q̄ īgredi.ad appellan dū.§.si.coll' 5.cū sacro ꝓposito oīa sub eisdē atte stationib⁹ ocā itelligunt:vt qō q̄ q̄z iuris:ꝛc.ff.q̄ q̄z iuris ī rubzo ꝛ nigro. Cōpellit re⁹ si obscure rñdeat declarare:alioquin punitur ac si taceret: vt.ff.de īterroga.ac.l.de etate.si sit ꝓsona suspec/ta ad malignādū:vt.e.t.l.q̄ īterrogat. Quib⁹ tñ iudicib⁹ cōsueuerūt ptes rñdere q̄ credit vel nō credit:ar.C.de iura ca.l.z. Sed errāt cū q̄z sit necessariū q̄ dubitēt:vt.ff.de iureiu.l.z. Cautus tñ ē dz actoz in positiōibus:ne copulatiua con/iūctione vtat:nā poterit ēt altera pte vera existē te tota falsa negari.ff.de reb⁹ du.l.cū his. §. cum ita. In disiūctiua sufficit q̄ altera ps sit vera:nec ꝓponat ī plurali dicēdo hos fūdos esse meos cū idē iuris sit ī his qō ī copulatiuis. Nō aūt re/fert an altera pars respōdeat ad īrogata parti vl iudici. Et nota q̄ ad oēs īrogationes nō cogit rñdere quis:nisi tātū ad questiōes pertinētes ad īrogata vt.ff.de ꝓba.l.ad ꝓbatiōes.nec ad eas de q⁹ dubitat:nec ad eas q̄ esset cōtrarie p/cedētib⁹ rñsionib⁹ne incideret ī piuriū dicēdo cō trariū:ꝛ sibi esset ꝓiudiciū:vt.C. si aduersus vē. li. Nec negatiue tenet rñdere q̄ ꝓbari non pōt. Nā loco ꝓbationis sē iste positiones īducte:vt ī auctētico de his qui īgredi.ad appel.§.si.colla.5. Judex tñ de negatozijs suo officio pōt expedire vt in.c.statuim⁹ ex ꝑ Inno. Et nō q̄ de eodez. potest quis sepius īrogari: pōt eiz esse q̄ prius ñ credebat:nūc aūt aptis attestationib⁹ credit:ar ō intro.ac.l.ij. Et nō q̄ magna subtilitas est in ip sis positionib⁹ faciēdis. Nā q̄z q̄ negat direc te:sit ꝓ obliquū:sic in diuersis generib⁹ potes co gnoscē. Itē caue ne respōsio seu assertio tui ad/uersarij sit obscura:nā tūc accipiēdū est:q̄ ei vti lius est:sed facias euz cogi vt cōsiteat certū. Ler/tum āt teneas q̄ positiōes nūq̄z fiūt:nisi lite cōtes tata vt ex de litis cōtestat}.c.libertis.

Circa tempus probati

onū. Nō q̄ ꝓbatiōes ꝓducūt suppositē ꝛ negate ꝛ nota circa hoc.xij. Primo q̄ pte aduersarij p/te examiari debēt nisi adeat ptiacia:vt.C.ō test. l.si q̄. 2°.testes debēt eē iurati. 3°.debēt tes/tes pasci seu expēs eis dari a pte ꝓducēte eos:vt eo.ti.l.q̄ liberti. 4°.nō q̄ sup circūstātijs factis a pte cōtra quā ꝓducūt:vl ei⁹ aduocato pīt fieri īrogationes:vt.ff.de adul.l.postulā.§.q̄ñ. Et he īrogatiōes dant partib⁹ in scriptis:ꝛ dantur iudici vt p ipm fiāt:nā si ipe p se īrogaret quo/dāmodo videret didicisse testificata. Quīto q̄ si alia pars didicerit testificata:nō poterit postea ꝓ ducere testes:in autētico de testib⁹.§.illud. coll'. 7. Sexto nota q̄ ex quo qs 3° ꝓduxerit testes quarto ꝓducere non poterit:nisi cum solēnitate que habet in dicto.§.quia vero.ꝛ in dicta.l.si.de ferijs. De cōsuetudine vero que est optima legū intꝛes dant plures dilatiōes. Septimo nota q̄ si testis aliq̄ verbū obscurū ꝓduxerit:illud declarare potest etiā testis si testificando errauit se incōtinēti corrigere:extra de testib⁹.c.ꝑterea.

Octauo nota q̄ post publicationē iudex exti/mat si fuerit cōfuse testificati:extra de test.c. cum clamoz.ff.de questionib⁹.l.repeti. In casu tamen legis si cōfuse deposuerūt:iterato examinabūt si aduersario placuerit Insup ꝛ eoꝝ dcā ꝛ ad idē ēt admittūt:vt extra de testib⁹.c. veniēs. Nono nota q̄ iudex venientes testes ex officio suo cogit testificari:ꝛ ad testimoniū venire ex officio: quē/admodū ad cogn̄scēdū signa. In criminalib⁹ āt ꝑm canōes testes ñ cogunt:vt extra de litl.ꝓtest.c.di lecti. Decimo nota q̄ iudex nō debet pati ieffre/natā testiū multitudinē ꝓduci:vt.ff.de testi.l.i. Que aūt sit ieffrenata multitudo glo. iēpretatur numerū:extra de testib⁹.c.oli. Undecimo nō/tur q̄ lite nō cōtestata testes nūq̄z admittūt ex pte actoris nisi ī casib⁹:vt ī autētico ō tes.§.hec vo. coll'.7.ꝛ extra vt lit.nō contest.c.q̄ñ. Quo āt ca su nō vocato ꝛ nō cōpente siue absente sine mali cia:vt cōueniri nō possit:admittūt:ꝛ valebūt eo/rum attestationes:dūmodo actoz cōueniat reū i fra ānū:ꝛ statim denūciet eoꝝ testiū receptionez aliꝫ nō valebūt:vt in.d.c.q̄ñ frequēter. Reus āt īdistincte suos testes ꝓducere pōt ꝑm doc.nr̄os. ff.de do.ex.l.pure. 2°nō q̄ testis cām sui dicti dz reddere si fuerit īrogatus de ea.C.de testi.l.i. Et decretalis dicit q̄ de singulis prudēt īgrēdū

Ptpuē pbanones.

Parum pbationes sūt vtenda.12.

eſt.ſ.de cauſis loco tpe fama vſu auditu ſcīa credulitate certitudine: vt extra de teſti.c.oī. Prodūctis nāq; teſtibus ſup ipi⁹ ꝓductione renūciatiōe facta iudex atteſtatiōes publicet: ad eas publicādas ptibus diē aſſignet: q̄bus publicatis ꝛ acceptis certū oīginale remaneat penes ipm iudicē de conſuetudine ſiue de iure ſiue penes ſcriptoꝛē vt extra de teſti.c.q̄n. Poſt hoc ſeqūtur tp̄s diſputationū ꝛ allegationū ꝓponendaꝝ de quo in auctēico de teſti. Si vero dicunt. ꝛ.ĥ.ſi.coll'.7. nā ptes diem accipiūt ad obijciendū in pſonā ꝛ dicta teſtiū ꝛ diſcutiendū: vtruꝫ plene vel ſemiplene ꝓbatum ſit vel nullo mō. Fiunt āt obiectiones multiplices cōtra numeꝝ ꝛ cū dicto q̄ plures exigunt̄ contra qualitatē pſentie. ſ. an fuerunt rogati an nō: q̄ō in q̄buſdā exigit̄ caſib⁹. Itē an teſtes ſibiipis contradicāt vl aliter: an ſint ſerui vl liberi: an amici vel inimici: vel ſint honeſti vel inhoneſti: cogniti vel incogniti: an plura vl neceſſaria dixerīt: ꝛ alia multa ſ̄t ī autēico de teſtib⁹ coll'.7 C.ꝛ.ff.de teſti. Itē an ſit cā criminalis vel ciuilis an crimē ꝓuri: an aliud crimen: an teſtis ſit ō crimine emēdat⁹: an pſeueret: ꝛ iſtud crimē infamiā imitet̄ an nō: extra de teſti. Poſt publicatiōeꝫ nō lꝫ opponere in pſonas niſi ī trib⁹ caſib⁹. ſ. ſi āte publicationē fuerit ꝓteſtatus: vel ſi ſic poterit de nouo didiciſſe q̄ō obijcit vel iuramēto firmauerit q̄ adhuc mahcioſe nō ꝓbat. Et ꝓbāt hoc ex̄ de teſti.c.in pñtia. Et nō circa hoc tp̄s ſm ius cānonicū pēptoꝛia exceptio poteſt opponi: ꝛ ꝓbari lꝫ vterq; vt patꝫ poſtq̄ dicerīt teſtificata: vt extra de teſti.c.ex tenoꝛe. Qō tñ ſic intelligo ſi repulſio p̄ceſſit añ publicationē teſtiū: ſēq; pempto rie p̄ponēda. Scōm ius ciuile dicūt ſecus eſſe dum didicerint teſtificata: vt ī autēico ō teſti. ĥ q̄ vero. ſm tñ vtrunq; ius in cā appellatiōis pōt opponi ꝛ repꝛobari. C.de ap.l.eos. Et extra de ſi de inſtrōzum.c.cū iohānes. Et oīa hec oppoſita in p̄ncipio ꝛ nō ꝓbata vel ſemiplene ꝓbata pñt ī cā appellationis ꝓbari vt dictū ē. Nonū tp̄s ē renūciationis allegationū tā de iure q̄ de fcō: de quo. C.de iudi.auctētica iubemus. q̄ dicit ī cā cōcluſum: vt extra de ꝓba.c.q̄n. cōtra falſū. Iudex tñ ſepe ſepi⁹ īterrogat vtranq; ptē: vt. C. de iudi.l.iudices. ꝛ iudex regrat de veritate: ꝛ poſtea iudicet ſm q̄ eum mouerit equitas.

ꝑ tp̄s remanentis.

Sequitur decimum et

ꝑ tp̄s ſm̄ ꝓlongs.

vltimū tp̄s. ſ. platiōis ſnīe. Judex non dꝫ ꝓferre ſubito ſed deliberatione p̄hibita: dꝫ ēt formataꝝ ꝛ emendatā habere apud ſe ꝛ in ſcriptis ēt ꝓferre Ex quo enī eā ꝓtulit nō bꝫ poſtea facultatē mutādi vel coꝛrigendi eam: niſi q̄tū ad grāmaticaꝝ ꝛ oꝛnatū vboꝝ tenoꝛis ſnīe. ff.ō re iudi.l. actoꝝ. Et q̄ ſnīa dꝫ ꝛtinē cōdēnationē vel abſolutionē alias nō valeret. C.de ſen.l.p̄ſes. vel equipollens ff.de re iudi.c.ſnīa. Debet āt ferri in publico non ī ſecreto. C.de ſen.l.cū ſnīam. Et dare cōſueuerūt maioꝛes nr̄i. ff.de iuſti.ꝛ iure.l.pe. Item dꝫ ferri ſnīa vtraq; parte pñte vel ſaltim̄ citata. ff.ō re iudi.l.queſitum. Itē oꝫ ſeruare oꝛdinē iudicioꝝ l. ꝓbatam. C.de ſen.que ſine cer.q̄ti.l.ꝫ. Itē certam non incertā dꝫ ꝓferre ſnīaꝫ: vt. C.de ſen.q̄ ſi. cer.q̄ti.l.ꝫ. Itē iudex lata ſnīa deſinit eē iudex cū ſit fūctus officio ſuo. ff.de re iudi.l.iudex. ꝛ iō nihil de facto poteſt addere vel minuere: niſi vt dictum eſt quo ad grāmaticā vel oꝛnatū verborum: vel etiā multa q̄ remittantur ꝓpt̄ inopiam de mō mulc.l.ſi. vel niſi ſuppleat ea q̄ ptinent ad ſequentia p̄ncipaliter ſtatutoꝝ: vel ea q̄ ptinent de expenſis vel ſimilib⁹: hoc eodē die vt.l.paul⁹. ff.de re iudi. Debet enim iudex victū victoꝛi cōdēnare in expenſis: alioquin ipſe de ſuo vel eius ſucceſſoꝛe tenetur refūdere: vt. C.de iudi. l. ꝓpādum. nec poteſt minus cōdēnare q̄ ſit iuratū p⁹ taxatiōeꝫ factā a iudice: nec enī dꝫ ipſe clemētioꝛ lege eē: vt in auctentico de iudi. ĥ. oēm. colla.8. Si āt ꝓſpiceret ex iuſta cauſa neutrum eſſe condēnandum in ſūptibus: id ſua ſnīa ōclaret: vt. d. ĥ. oēm. Scias tamē q̄ ſi nulla eſt ſnīa interlocutoꝛia: idē poteſt cognoſcere. l. ſi p̄ſes. C.qūo ꝛ qñ iudex. Si autem delegat⁹: quidā dicunt eum nō poſſe cognoſcere: ꝛ ſic intelligūt. C.qūo ꝛ quādo iudex. l. ſi vt ꝓponis. Alij dicunt idē in delegato q̄ō ꝛ in oꝛdinario. Itē nota q̄ non ſuper incidēti ſed ſuper p̄ncipali cognoſcere poteſt: vt de oꝛiudi. l. i. ꝛ.ꝫ. Et intelligas cuꝫ diſtinctione. Nā q̄ſq; ciuilis incidit in criminali: ꝛ hoc p modū exceptionis vel defenſionis: ꝛ hñt locum dicte. ll: Si āt ſit emergens cauſa ſuper ea ꝓnunciatur nō expectato exitu p̄ncipalis cauſe. l. a ꝓcedēte. C.ō dilat Si āt ciuilis incidit in criminali vel criminalis ī ciuili: tunc ſuper vtraq; ꝓnunciandū eſt. l. ꝫ. C.de oꝛdi.iudi. Et idem ſi criminalis criminali: vt. l. ꝫ. ĥ. ſi publico. ff.ō adulte. Si vero ciuilis icidat crīnali accuſationi ꝓpoſite ſupſedeāt ciuili: dōec ſuper criminali ꝓnūcietur: vt. l. ſi. C.ō oꝛdi.iudi. Et ea que dicta ſunt hñt locū: vbi altera ſit p̄iudicialis. Si vero vtraq; ſit ciuilis ꝛ vtraq; p̄ncipaliter ꝓponatur: hꝫ locuꝫ. l. qui pꝛioꝛ. ff.de re iudi. Ita vt qui reconuenerit p̄oꝛi lite pendente poterit ſuper petitione ꝓbationes inducere: licet ali⁹ p̄mo ꝓbet poſtea ſuper q̄ōne reconuentiōis ꝛ ī continēti: vt in auctētico de execu. ĥ. ſācim⁹. coll'. 7. ꝛ extra de mut.pe.c.i. Teneas tñ q̄ qui reconuenit: dꝫ añ litis conteſtationem conuenire: ꝛ libellum reconuentionis añ litis cōteſtationē poꝛrigere: vt ſupꝛa dicto. ĥ. ſancimus. Quidam tamen dicunt vſq; ad ſnīam poſſe fieri recōuētionē: ſed p̄mū placet. Si vero vtraq; q̄ō eſt criſalis ꝛ p̄ncipaliter ītentat̄ ſm q̄ bēs nō. ff.de iudi.l. ſi p̄toꝛ. Itē nō q̄ ſi actoꝛ plene ꝓbat vīcit: al's reus abſoluit̄. l. q. accuſare. C.de edē. Et ꝓbāt hec oīa ī tractatu Bar.

Titulus decim⁹ de ſtatu moꝛientiū de triplici domo. ſ. cōſcie familie ꝛ ſepulture: q̄bus eſt ꝓuidendum in moꝛte. c.i. Sermo.

Postea scribatur de domo beate virginis.

Etatus sum in

bis que dicta sunt mihi in domū dñi ibim⁹. ps.121. Principal' dom⁹ que dñi est: qz ab ipso edificata z pparata. Et nostra: qz ppter nos ordinata vt in ea semper cū eo habitemus. Est domus superne glorie: de qua ipse psalmista in alio psalmo. s. 25. ait: Dñe dilexi decorē dom⁹ tue: z p. i. locum habitationis glorie tue. De hac dominus iesus ait Jo. 13. In domo patris mei mansiones multe sunt: qz z si vnum pmiū beatitudinis: multe tamen differentie pmiorum: sicut z hic meritorum: qz vt dr. i. cor. 15. Stella differt a stella ī claritate: cuius nobilitatem z magnificentiā baruch admirans ait. c. 3. O isrl q̄ magna est domus dei z ingens locus possessionis eius: magnus z non habens finē: excelsus z immēsus: magna est domus glorie superne z locus possessionis: magn⁹ latitudine charitatis: qz pplectitur oīa bona: ps. psalmo. 35. Inebriabūtur ab vbertate dom⁹ tue. s. habitantes in ea: magnus longitudine ppetuitatis: qz non habens consumationē. i. finem: ps. 83. Beati qui habitant in domo tua dñe in secula seculorum laudabūt te. luc. 1. Regnabit. s. xps ī domo iacob in eternum. s. in ecclesia triūphante: magnus fm altitudinem dignitatis: qz excelsus: apostolus. 2. cor. 5. Si terrestris dom⁹ nra dissoluit̄ habemus domū non manu factam eternam ī celis in qua sunt oēs in maxima dignitate z ptāte. Unde deo canūt apoc. 5. Fecisti nos deo nro regnum z reges z sacerdotes z regnabimus. Quibus autē dr q̄ ibunt ad domum istam supne glorie vtiq; letant̄: nec maius gaudium z leticiaz hēre possunt q̄ cum eis: vt dicitur luc. 10. c. Molite gaudere q̄ spirit⁹ vobis subijciūtur: idest q̄ miracula faciatis expellēdo demones. Gaudete aūt quia nomina vestra scripta sūt in celis: idest q̄ dignos peruenire ad domū glorie. Dicitur aūt hic electis dei inspiratiōe occlta ad ro. 8. Ipse spirit⁹ testimoniū reddit spiritui nostro q̄ sum⁹ filij dei: q̄ scilicet filij z heredes. Jo. 8. filius manet ī domo s. glorie ineternum. Aliquib⁹ dicitur dei reuelatiōe Sicut legitur de sancta martha q̄ christū frequēter exceperat in domū suā naturalē. In morte christus apparēs ei reuelauit q̄ tēpus erat q̄ recipet eam in domū suā in celis. Omnibus autē recte viuētibus hoc dicit̄ scripture īfallibili attestatiōe ps. psalmo. cxi. Generatio rectorum benedicetur Et quis sit rectus ostēdit in eo q̄ pmittit. s. vt deū timeat: vt in mandatis eius. s. fruandis valde cupiat: vt desideria z inclinatiōes ad bonum valde impleat. Et hoc est q̄ dicit. Potēs in terra semē ei⁹ erit. Semē intius est inclinatio ad bonum: qō tūc est potēs quādo sequit̄ fructus bōi operis Et quomodo ex his benedicat̄ subdit. Glozia z diuitie in domo eius: scilicet quo ad visiōez dei z fruitiōem: diuitie quo ad omniū bonorū exide cōstitutionē. Vnde greg. in omel' ait. Si cōsidere mus fratres carissimi que z quāta sint q̄ nobis pmittunt̄ in celis: vilescūt omnino omīa que habent̄ in terris. Terrena nāq; substantia superne felicitati compata: pondus est nō subsidiū. Tēporalis vita eterne vite compata: mors potius dicenda ē q̄ vita. Ipse enim quotidianus defect⁹ corruptionis quid est aliō q̄ quedaz prolixitas mortis? Que aūt lingua dicere vl' quis itellectus capere sufficit illa superne felicitatis quanta sint gaudia: angelorū chorus adesse: cum beatissimis spiritibus glorie cōditoris assistere: pspectez dei vultū cernere incircūscriptū lumē videre: nullo mortis metu affici: incorruptiōis perpetue munere letari. Dec. Gregor. Ecce glā domus de diuitijs: ait. Aug⁹. in fi. d. ci. dei loquēs d̄ pson̄a dei. Ego ero his scilicet qui ī domo glōie erūt quic quid ab hominib⁹ iuste desiderari. potest. Ego ero bonor z gloria. Sal⁹ z vita: vict⁹ z copia pax z omne bonum: hec ille. Et vt ait greg. Ad hec audita inardescit anim⁹: iāq; cupit assistere: vbi sperat sine fine gaudere: sed ad magna pmia nō potest peruēiri: nisi per magnos labores: z labor qdem cum fine: sed merces sine fine erit. Et ideo ait. Augustin⁹. Si labor te terret: cogita de pmio: z p maxime in morte q̄ ē porta per quam ī tratur ad domū glorie: oportet laborare eūdo p diligentē consideratiōe in triplicē domū ab bene disponēdū secundum deū de ipsis oībus. Una de ergo. In domum tue cōsciētie: vt prouideas per sacramēta. In domū tue familie: vt puideas p testamēntū. In domuz tue sepulture: vt puideas per suffragamētum.

Postea de domo vi⁹ sep̄ hinc.

De prima domo scili/

cet conscie. Dicit̄ eccle. 27. Nisi tenueris te instāter in timore dñi cito subuertetur dom⁹ tua. i. cōscientia. In istam or ire sepe fm illud sapientie. 8 intrās in domū meam cōgescā. Et pcipue in īfirmitate p diligentē discussionez z sacramentū cōfessionis. Mulier enī que amiserat dragmā vnā ex decē: vt hētur parabolice luc. 15. accendit lucernā: euertit domū: z q̄siuit diligenter donec īuenit: qua īuēta gauisa est. Sic aīa or euertere. i. discutere domū cōscie: or enim si vult ī domum vite eterne īgredi: vt secū ferat decē dragmas. i. obseruationē decē pceptor. mat. 19. ait xps. Si vis ad vitā īgredi serua mādata. Tūc vnā amittit: cū vnum ex eis transgredit̄. reīuenit: cū p penitentiā satisfacit confitendo. Et vt melius īueniat: accipiat lucernā accensā z bene luminosā. i. cōfessorem intelligentē z scientē bene examinare z consulere sibi. Non accipiat lucernā extinctā. i. sacerdotē ignorātē fm illud Aug⁹. Qui vult confiteri vt inueniat grām: sacerdotē q̄rat scientē solvere z ligare: ne si circa se negligens fuerit: negligatur ab illo qui salubriter monet vt vitet cecuz ne ābo in foueam cadāt: de pe. di. 6. c. i. Diligēter ergo examinet conscie domū vt īueniat trāsgressiones suas: ēt si vna tm̄ ecē: qz qui ī vno offēdit

factus est oium reus: vt scribit Jaco. ii. Illud ē sufficiens ad dānandū si nō peniteret: ⁊ extra de pe. ⁊ remiss. c. cū infirmitas. Precipit medici corpori: vt inducant infirmos ad confessionē faciēdaz. Sed quō se dz bēre circa hꝰ dicet i. c. sequē.

¶ de domo familie ē disponēdū p consilium bonī. et testm̄ pferri.

De domo familie dicit

i. thi. iz. q. oportet pficiendum ecclie inter cetera domui sue esse bene ppositum .i. familie sue. Et Augꝰ dicit Arrogare mihi nō audeo: vt domus mea .i. familia mea melior fit q̄ domus abrae i qua .s. vnus ex filijs fuit bonus .s. Jsaac alius malus .s. hismael: di. 47. c. tūliber. In istam ēt oportet ire disponēdo de bonis suis per testm̄: vnde ⁊ ecechie regi dictum fuit a dño per isaiam. Dispone domui tue .i. familie per testm̄: q. morieris tu ⁊ non vives isai. 38. dz autē ꝑmo disponere familiā admonēdo ad bonos mores. Sic egit ille ōi seruus matbatias. Nam vt scribit ꝑmo mach. 2° Appropinquauerūt dies matbatie moriendi ⁊ dixit filijs suis: o filij emulatores estote legis: ⁊ date aias vras p testō patrum: ⁊ memētote operum patrum q̄ fecerūt in generationibus suis: ⁊ accipietis gloriā magnam ⁊ nomē eternum. s. eos imitando: ⁊ ppposuit ei exempla virtutuz ⁊ cō stantie inter aduersa abrae Joseph finees iosue ⁊ alia ordinauit de eis. Sic ⁊ thobias senior existimans se moriturū admonuit filiū suum qñō se haberet in vita sua: vt pz thob. 4. p totū. Sed ⁊ saluator nr̄ ad passionē iturus admonuit discipulos: ꝑcipue de dilectione adinuicē hñda: vt patet Jo. iz. ⁊ sequen. c. Beatus ēt Dominicꝰ dixit in morte filijs suis: hec sūt carissimi: que vobis possidentia reliq̄: caritatez habete: humilitatē custate: pauptatē volūtariā possidete: admonēs ꝑcipue vt vitarēt cōsortiū seu familiaritatē iuuēcularuz. Deinde leget p aīa sua plus ⁊ minꝰ fm qō pōt: ⁊ familie quaz dimittit: sz bñ aduertat q̄ ea q̄ ecclijs vl̄ paupib⁹ relingt: ita caute dimittat q̄ impleātur. Jnstituendo vz tales executores q̄ sint diligentes ad ꝑplendū: ⁊ heredes cogēdo i testō ad illa faciendū penā adijciēdo: puta q̄ denoluatur ad alios hereditas si nō impleuerint. Nā q̄tidiana expiētia ostēdit: q̄ tarde ⁊ aliquādo nūq̄ fiunt tales executiones: qō est in magnū grauamen heredū ⁊ executorum. Unde dr̄. iz. q. z. qui oblatiōes. q̄ tales debēt excōicari: vt necatores aīarum: q. subtrahunt eis illud suffragium: ex q̄ subtractione remanēt in tormētis. Caueat autez talis testator ne de male ablatis que sunt obnoxia restitutioni relinquat heredibus suis: vt fiat inde capella paramenta vel calices ⁊ hi⁹. Sed si vult saluberiter ꝑuidere saluti sue dimittat restituenda certa certis personis: ⁊ incerta pauperib⁹ non edificijs. Non est hoc pauperib⁹ dare: q̄ sūt vt heredes i incertis: idest. edificare ecclias: ⁊ religiosi vel alij male consulunt q̄ pauperibus eroganda in alia conuertere faciunt sine alia dispensatione. Honora inquit salomon dñm de tua substantia. s. nō de aliena: si vis ad honorem dei facere capellam vel calicem ⁊ hi⁹. Sit etiam bene discretus in legando familie: vt ita diuidat: ⁊ clare testetur vt non habeant oriri litigia inter heredes. Qd̄ aūt vni ex filijs vel alijs consanguineis equaliter attinentibus magis relinquat liber est nec peccat si iusta rone mouetur. Nam ⁊ patriarcha Jacob legauit Joseph filio oium optimo ptem vnā pre ceteris. s. agrum cum spelūca duplici: gen. 48. vt enī dicit lex: vnusquisq̄ in re sua est moderator ⁊ iudex. Et alius textus iuris dicit. Nemini facit iniuriā qui vtitur iure suo. Justum aūt eēt q̄ testator ita legaret ecclijs q̄ puaret filios sine cā rōnabili tota hereditate: nec etiā posset: q. legitimā non pōt auferre nisi in certis casibus. Unde Augꝰ in sermone de vita cle. ait. Plane moriens sic faciat qō sepe hortatus sum. Unū filium hz putet xp̄m alterum. Duos hz putet xp̄m tertiū. Decē hz putet xp̄m. ii. ⁊ suscipio. hec Augꝰ. iz. q. z. si quis. Exhortatio est nō ꝑceptum ad hūc effectū: vt leget aliqua p aīa: etiam de substantia iuste acquisita. nam aliena oportet necessario restituere. Si tamen alij egerent tota hereditate: q. modica: conuenientius est vt eis relinquat q̄ alijs pauperibus vel ecclijs: cum ⁊ ecclia debeat si potest pauperib⁹ subuenire: q. quid habēt clerici paupez est: ait Hiero⁹. 16. q. i. qñ. s. vltra eoz indigentiam. Itē Augꝰ in sermone de vita cleri. sic ait. Quicunq̄ vult exheredato filio heredem facere ecclīam: querat alterum qui suscipiat non augustinū. Immo deo ꝑpicio neminez inueniet. Quam laudabile factū sācti aurelij carthaginen. epi. Quidam cum filios non haberet nec speraret: res suas omnes retento sibi vsufructu donauit ecclie. Nacti sterili filij: rddidit eps nec opinanti q̄ ille donauerat in ptāte bēbat eps nō rddere: sed iure fori nō iure celi. hec Augꝰ. 17 q. i. qcūq̄. Sed ⁊. b. tho. in quadā qōne de quolibet dicit q̄ si ꝑping indigēt hereditate morientis indigentia manifesta: ipe morientis tenet eis dimittere hereditatē: nisi eēnt mali ⁊ hi⁹ bonis idigni. Et dico tenetur ex debito honoris parentele: q. cū ꝑcipitur honorare prez ⁊ matrē: ꝑcipitur etiā honorare parentelā i his q̄ ad parentelā ptinēt vt sunt subsidia tpalia. Si aūt nō indigent manifeste: potest libere in alios ⁊ ꝑcipue paupes distribuere ⁊ legare fm illud mat. 19. da pauperib⁹. ⁊ seq̄re me ait xp̄s. Cautū ēt est vt ꝑuideat sibi de testō in sanitate vel in ꝑncipio infirmitatis: q. cō sanguinei ēt i infirmitate ipediunt multis modis testā fieri: ne leget aliis qui in hoc sunt ꝑdones ⁊ sciētes oīmodam voluntatē volētis alijs legare ⁊ ipedientes ne veniat notarius vel testis: tenēt ad restitutionē illoz bonoz que volebant alijs relinquere in foro conscīe: imo deberent ꝑtinari hereditate. Qd̄ autē cogent testatorem vt leget eis non ꝓhibetur: dūmodo non nimis ipotunēt vt quasi extoqueāt. Similiter q̄ aliquis cōsulat testatori vt magis leget vni q̄ alteri: q. sibi

¶ de testm̄ ordine ē inducēdū.

¶ in testo pē pony penā si nō implerint.

¶ in testo nō dz de male ablatis dimittē hēdibus. si restituere.

¶ testm̄ dz qđ in sanamte fiere

¶ sepulte unctus in loco sacro · tri. est

Decimus.

videtur magis rationabile non peccat: secus si ex malicia faceret. Sz de hoc agit diffuse de testis in. c. post sequentes.

De tertia domo dicit

in ps. 48. Sepulchra eorum domus illor ī eternum vsq; ad finē mundi: qđ spaciū dr eternū qz nobis ĩcertū. Et eccles. vlt. Ibit homo in domū eternitatis sue: quo. s. ad corpus in sepulchrū. Utilitas ãt sepulture ī loco sacro vr. triplex. Prio intercessio illor sanctor ad quorum honorē fabricata est eccl'ia: ppter honorē z deuotionē eligentis ibi sepulturā ad eos. Unde Aug⁹ Oz qsq; ad memorial' martyrū sepelitur: hoc tiñ mihi vr pdesse defuncto: vt cōmendās eū ēt martyrum patrocinio affectus p illo supplicationis augeat iz. q. z. non estimem⁹. Secūda vtilitas est: quia vt dicit Grego. defunctor pximi quotiēs ad sacra loca veniunt: suorūq; sepulturam aspiciūt: recordantur: z p eis dño pces fundunt. iz. q. z. c. cū grauia. Unde z monumentū dr quasi mones mentem: vt dicit Aug⁹. vz vel ad recordandū suorū: vt oret p eis: vl' considerandū: qz z ipse similiter in puluerez reuertet. Tertia ē: qz vt dicit Ambro. In sepulchris xpianor requies est defunctorum. iz. q. z. aurum. qz. s. ibi minus vexantur a spiritibus īmundis cadauera eor vt dicit glo. i. īquetantur ne demones sumāt illa corpora. Puto ãt vnicuiq; melius z vtilius esse sepeliri: vbi fiunt plura suffragia missar z orationū: z a deuotioribus ministris: expense que fiūt p modum eccl'ie plurit defunct). Alie vero cerimonie: vt de lectis pannis fletus vestitus z banderis z hi⁹ nil, plunt aīe defuncti. Unde Aug⁹. Corpori hūano qcquid impenditur non presidium ē salutis: sed humanitatis officium p affectū: quo nemo vnq; carnē suam odio habuerit. iz. q. z. non estimemus. nimia tñ pōpa reprehensibilis est: z nociua aīe ꝓcurātis.

Itē dicit Jo. an. ī nouellis q mortui siue testati siue intestati sepeliēdi sunt: etiam si ꝓhibuerit. Unde ecclesiastici. 7. dr. Mortuo nō ꝓhibeas gratiam. s. sepulture: vt exponitur. iz. q. z. in. c. ecclesiastico. Et canon dicit q sepultura in vniuerso orbe xpianis cōcedenda ē. iz. q. z. qui diuina. Et dr hic in ꝓposito. Sepultura. s. xpiana locus concauus quo in ecclīastico cimiterio corpus catholici cōquiescit: hec vendi ñ pōt: qz locus est sacer: vñ z simoniacum vendere vel emere ipam. Unde z ephron qui vēdidit agrū abrae in quo erat sepultura duplex: vbi fuerant sepulti Adam z Eua: simoniā cōmisit: qz plus petijt de agro rōne illius sepulchri. Abraā ãt non cōmisit simoniā: qz agrū intendebat emere sub qđ veniebat z sepulchrum. De hoc habes supra in scōa pte ti. i. Ualeri⁹ maximus. c. i. de sōnijs dicit q Simonides poeta ad littus applicans corpus: qđ ibi vidit inultuz: sepeliri mādauit: ppter qđ periculū maris euasit vt ibi z terre: vt in ti. de miraculis ibidē. Et subdit. Quid hac felicitate locupletius quā nec mare nec terra seuiēs extinguē ualuit. Iste simonides scilicet cuz esset nauigaturus cū quibusdā a casu accidit: q socij sine eo a littore recesserunt z in p cessu submersi sunt: z sic maris periculū euasit. Alia vice cū esset ī conuiuio cum quibusdā vocat⁹ a quodam ad exeunduz ad loquēdum īmediate domo illa ruēte mortui sunt socij: z sic ipse euasit piculuz terre z maris: vt dicit. Ualerius ī. c. de humanitate. li. 5. cōmēdat cesarez q caput sui hostis pompei sibi per regē egypti destinatum honorifice sepeliri z cremari fecit: quod licet pauloante pene romanum fuisset adeptus culmē imperij ia cuiusset inhumatuz: si humānitas cesaris nō fuisset. Cōmēdat ibi. Ualeriuſ hānibalez qui successiue tres romanos paulū gracchuz z marcellū hostes ipsius honorifice sepeliuit. humanitas eniz hostilem sanguinez hostilib⁹ lachrymis miscet. Et sic cōceditur z operā dare sepulture hominū est humanum z pium: ita denegare est crudele z ipium nisi ecclesia ordinauerit: vt de quibusdā decedētibus in notorio peccato: vt. j. dicet. Sicut etiam a deo qdam in detestationē sceleruz eorū puniti sūt pīuatiōe etiā sepulture de quo dicit. Jere. zz. c. sepultura asini sepelietur. Oz als sine causa rōabili negare sepulturam sit inhumanuz: ostenditur. ps. 78. vbi īt cēta horribilia persequēti uz fideles dicit. Non erat qui sepeliret: z. Ualerius. li. 5. de ī gratis reprehendit athenienses: qui melciadez ī carcē mortuuz sepelire nō pmiserūt: nisi cimo ei⁹ filius pro eo carcerem intraret: de quo cimo idē Ualerius ait. Nec te cimo silentio īuoluā qui patri tuo sepulturā voluntarijs vinculis emere non dubitasti. Nam z si maximū tibi postea z ciui z duci euadere cōtingit: plus tamen laudis ī carcē q in curia assecutus es. Quātuis autez laudabile sit z humanū de sua sepultura z suorum curā habere. Unde sancti patriarche de sua sepultura ordinauerūt. Et filij eor honorifice pegerunt vt pz ō abraā isaac z iacob z ioseph z aliorū. Et q dñi nostri officiosissime z deuotissime sepulture opam dederūt: satis cōmendātur: tamē carētia eius aīe nō nocet. Unde poeta lucanus ī. 7. Celo tegitur qui non hz vrnā. Et chryso⁹. vbicūq; sepelia-mur dñi ē terra z plenitudo ei⁹. Lugere aūt mortuos ex pusillāimitate ꝓcedit. iz. q. z. qđ. ītelligit cū excedit in tristiciam. Unde thob. minor legitur thob. vltimo q cognitio eius sepeliuit eū cuz gaudio. Sed z valeri⁹ maximus li. z. c. i. cōmendat marsilienses q diem funeris sine luctu finiebant domestico sacrificio z necessarior cōuiuio. i. consanguineor. Et subdit. Quid attinet aut humano dolori indulgeri aut diuino numini iuidiā ferre: q īmortalitatez suā nobiscū imptiri noluerit? ibi ēt pſequitur thracis q lugebant natale hominum z exequias ridebant. De hi⁹ tamen hēs diffuse pte. i. de sepatione aīe a corpore. Reprehendi autem sunt valde qui ex crudelitate z ptialitate non permittunt corpora suor aduersarior sepeliri: sed dilacerant corpus seu cadauer ī ptes

¶ mortuos luge · ex pusillanimitate procedit.

¶ sepultura dicendi simoniace.

z aliqui etiam comedunt seuiores omnibus ferꝫ siluestribus z canibus rabidis. De leone crudelissimo legitur .3. Reg. ii. q. cadauer ꝓphete quem strangulauerat non tetigit: vt sepulture mandaretur. Quinimmo leones iuuerũt facere foueã scõ antonio paulo primo heremite. Et zosime ꝑ maria egyptiaca z pãnutio ꝓ sancto bonofrio. vt legitur in vitꝫ patrum.

De penitentibus in extremis. c. xxi. 2.

q Quis semper de/beat quilibet eẽ paratus z in ꝑma z 2ª z 3ª vigilia. i. pueritie iuuentutis z senectutis: quia ille beatus luc. 12. Precipue tñ infirm⁹ magis se dz disponere: qz infirmitas est nuncius mortis. Et añ oĩa facere diligentẽ cõfessionem. Et exide sumere alia sacra tpe congruo. Unde Theodor⁹ sic dicit. Ab infirmis ĩ periculo mortis positꝫ pura inquirenda est confessio peccatoꝝ. Non tamẽ illis est ꝯtitas penitentie ĩponenda sed ĩnotescẽda: z aĩcoꝝ oꝝonibus z elemosynaꝝ studijs pondus subleuandũ si forte migrauerint 2ē. 26. q. 7. c i. Dec ãt pe. in. 4. exponens dicit q cũ in tali statu infirm⁹ ñ possit facere pniaz exterioꝝẽ sz ĩterioꝝ rem: iõ exterioꝝ penitentia tunc nõ est ei ĩponenda: qz non posset facere: sed ĩnotescẽda: vt p hoc ꝓuocetur ad interioꝝẽ penitentiã. Et ĩnotescẽda est ei magis per modũ consolationis ostẽdendo ei benignitatẽ dei remittẽtis ꝯꝫ per modũ horroris ostendẽdo seueritatẽ iusticie punientis. hec pe. z bene. Magis enim cõsuetum hõ tẽtari tũc de desperatione ꝯꝫ de presũptiõe ẽm greg. Hostien. ãt dicit q sic est ei ĩnotescẽda pnĩa. Potest. n. dicere cõfessoꝝ: si eẽs sanus deberes facẽ talẽ pniaz vsq; ad tale tempus: sed quia infirmus es nõ tibi iniũgo. Si tamen decesseris facies talẽ et yam vꝫ iungas tuis heredib⁹ ꝓ te faciẽdaz ꝓ hac pniaz. Si autẽ cõualueris facies pniam que tibi iniũcta fuerit vꝫ talẽ de terminãdo sibi. Tũc vt dicit gul⁹ durañ. z tũc soluatur ab oĩbus peccatis: si alias ẽ cõtritus. Et dicit ꝑfactus gul⁹ q cũ talis sanatus venit ad ꝑdictũ suum cõfessoꝝ ꝓ pnĩa recipiẽda: non credit q sit necesse eũ iteruz cõfiteri nisi velit. Si tamẽ confessoꝝ memoꝝ sit saltem in genere peccatoꝝ que ille confessus est alias ab eo iterato queret ꝯtũ sufficit ad moderãdũ penitẽtiam. Similꝫ si pnĩe iniũcte fuisset oblitus: oportet q reuertatur ꝓ ea habẽda vꝫ alia. Itẽ dicit pe. de pal. in. 4. q. expedit morieti: z hoc debet ei cõsulere sacerdos: q querat si est aliquis voluntarius ad faciẽdum ꝓ eo penitẽtiam: vt euadat purgatoriũ: z si inuenit imponat: z si ꝓ mittẽs nõ adimpleat: nõ valebit illi ad satisfactiõem in purgatorio. Dicit etiam q q absoluit morientem: debeat ei imponere õnia bona que per ipsũ fuerunt ꝓcurata: z omnia suffragia que sibi fuerũt impẽsa: z hortari: vt heredibus z executorib⁹ impõat querẽ ꝯto plura poterit. hec pe. Et addit pe. q ẽt si fuerit absolutus ĩ tali articulo a peccatis retẽtis seu casibus reseruatis: nõ oportet q iterum cõfiteat. Cui concoꝝ. tho. in qõlibet: dicit q nõ potest quis, cogi auctoritate alicui⁹ homis ad cõfitẽdum itez peccatũ: qõ semel cõfessus ẽ ei qui potuit absoluere. In articulo autẽ necessitatis q/libet sacerdos ñ excõicat⁹ vꝫ suspẽsus pot absoluẽ a quolibet pctõ: z a quolibet viculo excõicatiõis. Sz q ad viculũ oportet q si cõualescit pñtet se ei a q regularit debebat absolui: alꝫ reicideret in sniam: vt habes supra ĩ ꝑma parte ti. i. c. ꝓ.

Et dicit articulus mortis ẽm pe. de pal. qñ ñ est in tali articulo q eque indifferenter solent vt cõiter homines mori inde sicut euadere: vt õcolandus vel bellum ĩtraturus vel naufragium patiens vel acutam febrem. Non autem ex hoc q quis intrat mare dicitur periculum mortis in eo esse. Si autem laico confiteretur: teneret iteruz totum confiteri ꝓpter absolutõem cõsequendaz z penitentiam suscipiendam: quoꝝ neutrum laicus facere potuit. Et nota q si infirmo petenti sacerdotem interim dum ueniret obmutuit: vel effectus freneticus vel amens sacerdos adueniẽs siue ad nutum infirmi siue ad testimoniuz illoꝝ qui audierunt eum penitentiam petẽtem vel sacerdotem debet ei impendere quicqd põt hũanitatis absoluendo reconciliando. Et si sine periculo fieri potest ei eucharistiam pbendo. Et si supuixerit: admoneat⁹ a predictis testibus sue petitioni satisfactum: z subdat⁹ statutis penitẽtie legibus. Probantur hec omnia. 26. q. 6. si quis i infirmitate. z. c. si quis de coꝝpoꝝ. z alijs. c. Signa autem penitentie que sufficiunt in hoc casu dicit hostien. esse: qz forte tendebat manus ad celum percutiebat pectus suum: dicebat: Deus ꝓpitius esto mihi vꝫ miserere. Beata maria adiuua me z huiusmodi. Et multo fortius si nutuz faciebat cum presbyter aduenisset. talibus enim z extrema vnctio z eucharistia si potest retinere sũt ministranda. Et si tales decedant cõtriti vel cũ certis signis contritionis: vt dictum est: z post mortem absolutũtur ab eccl⁹ia. i. absolutos fuisse i cõtritione ostendunt: ut oblatio fiat ꝓ talibus. 26. q. 6. si quis fuerit mortu⁹. Itẽ nota q dicit Iul⁹ papa q si presbyter penitentiã abnegauerit morientibus: reus erit animaꝝ. Uera enim cõfessio in vltimo tempoꝝ esse potest. 26. q. 6. c. si pbyt⁹. Et intelligitur q talis presbyter reus est animarum ꝯtum est in se: alias si non potuit moriens habere cui confiteretur z non stetit per euz per contritionem saluabitur. Si autem queratur vtrum possit aliquis in fine vite uere penitere? Respondet tho. i. 4. z pe. di. 20. q. sic. Mã deus qui dat omnibus abundanter nulli gratiã denegat: ꝓ q õ in se est: facit vt se ad gratiaz preparet Dec autem preparatio fit ꝓ motum liberi arbitrij in hac uita: in qua dum non est adhuc confirmatũ ĩ malũ põt se ꝑparare ad gram dolẽdo de

¶ pniaz ꝙ dz fieri in ꝑma infirmitate.

¶ pniaz pẽ fieri vno ꝓposito si voluerit se offerat ad fiendã.

¶ pniaz pẽ q̃ fieri in fine vite.

peccatis ꝛ gratiã remissionis ꝓseqūt. Unꝰ ꝛ leo papa. Nemo est desperandus dū est in hoc corpore cōstitutus: qz nōnunq̄ qō diffidētia etatis differtur: cōsilio maturiori pficitur: de pe. di. 7. nemo. Exēplum de latrone cuiꝰ tarda fuit penitētia: sed nō fuit sera indulgentia. Quāuis āt hoc possibile ē: tñ valde difficile: ꝛ ꝑm pe. de pal. Si talis q ad huc nō voluit de peccatis subito nō aduertat se mori: vel qz in subito spirat vel sit amēs aut freneticus: dānatus est. Lipzyanus: qualē te inuenit dñs cū uocat talē te iudicat: de pe. di. i. nūqd. Si āt aduertat se mori: sed p vnam hozā añ ꝛ modicam mozulā in repētinis hō opatur ꝑm habituꝫ: vnde non vr q habituatus in peccato tam repēte fiat bonus. Qui vero moziūtur languore pcedente: qz plus cum hītu sui amatiuo plus q̄ dei concurrit languoꝛ ꝛ doloꝛ amati: vix tunc hō penitet. Si tñ ve pēiteret saluarēt. Unꝰ ēt q seipsos interficiunt: qz tñ possunt in vltimo momēto penitere: lz non sint in ecclesia sepeliendi: nec sit pro eis publice ozandū: tamē occulte potest ozari p eis ab illis q credunt q vorte dū occiderēt eos q̄ rebant eū ꝛ reuertebanꝰ. hec pe. Augꝰ ēt magis explicat ea: vnde dubitari merito pōt de veritate talis penitentie: dr̄ enim de pe. di. 7. Mullꝰ expectet qñ iam peccare non pōt: arbitrij enim q̄rit libertatem: vt delere possit cōmissa non necessitatē: ꝛ. j. Quē sero penitet oportet ñ solū timere deum iudicē: sed ēt diligere iustū: ꝛ non solum timeat penam: sed anxietur p gloria: ꝛ. j. Timēdū est de sero penitēte. Quē enī morbus vrget ꝛ pena terret: ad veram vix veniet satisfactionē: maxime cū filij quos illicite dilexit sint pñtes: vxoꝛ ꝛ mundus ad se vocet. Multos solet decipere sero tina pñia. hec augꝰ. Quāuis āt talis si vere peniteat nō dānetur: tamē pnīam quam hic nō pficit: qz non potuit: in purgatozio substinebit: nisi i eo ēet tāta contritio q ēet sufficiens ad delendū oēm culpam ꝛ penā: qō raro est. Ray. Cōclusio totius illius. 7. di. de pe. est q vsq ad vltimū articulum vite est tps pnīe: sed difficultas ꝛ raritas ostenditur ex dictis.

De testamentis. c. 3.

Debet etiam moriēs

d seu infirmus disponere de domo filie ꝛ substātie p testamētum suū: si non disposuit priusꝛ vt dic̄ gratianꝰ dicitur testamētuꝫ: quia eo gsq̄ libere testaꝰ quid de propriis rebꝰ post decessū suū fieri dz. iz. q. z. §. z. Secūdum grego. nō aūt refert quibꝰ verbis fiat sine dicat petrū heredez instituo vel volūtatem meā eius dispositioni cōmitto. quia sic non videt taꝰ decedere intestatus extra eo. cum tu. Nec curandū de verbis testatoris: dummō talia sint per que cōstet de volūtate testatoꝛis. C. eo. l. fi. Per sequēs autē testamētuꝫ semper derogatur priori: etiā si i sequēti de priori non fiat mētio: ꝛ hoc nisi in duobus casibus: vi

dicitur di. 18. qñ. in glo. Primo si sit factū testamentuꝫ inter libros. Secūdo si testatoꝛ ipse legem posuit: puta si ī priori testamēto dixit: si aliō fecero nō valeat: nisi fecero hoc vel aliud. In his casibus faciēdo zm oportet facere memoriaz de pozi. Qz si quis velit cassare testamētum p̄mum ꝛ non facere secūdum: nō potest nisi iam post cōditum p̄mum sit lapsū decenniū: ꝛ cozā tribus testibus dixerit: nolo valere p̄muꝫ. C. de. pac. l. pactū.

Quantū ad institutiōem heredis. Nota q in testamēto qlibet tenet aliquez heredē instituere vl alquod collegiū ꝛ huiusmodi. sine institutiōe enim heredis non esset testamētum. C. eo. l. iubemus. Et si quidē testatoꝛ habeat ascēdētes vl descendētes: illos tenetur heredes instituere: saltim ī eoꝝ legitima. C. de inoffi. te. autē. nouissima. q si non habet ascēdentes vel descēdentes: tūc secūdum. ll. cōmunes potest instituere heredes quoscunq̄. Per leges autē municipales seu statuta in quibusdā locis etiam collaterales cōsāguineos nō potest certa portiōe priuare. Quātū ad legitimā. Nota q ꝑplex est legitima portio: vna que est debita iure nature: ꝛ dicitur debitū bonoꝝ subsidiū: ꝛ hec debetur sibis tñ: qui sine cā exheredari nō pñt: ꝛ huic portiōi nullū grauamē pōt īponi. ff. de inoffi. testa. l. ꝛ hec portio talis est. Si sē quatuoꝛ filij ꝛ ita debēt hēre īsimul tertiaz ptem bonoꝝ. Si sūt qnq̄ vel vltra debēt habere medietatē eius qō ab eis deferebatur ab intestato. C. de inof. testa. autē. nouissima. ꝛ ītelligi dz detractis debit] si qua eēnt. Itē est alia portio. s. quarta falcidia q̄ debeꝰ iure institutionis: vt cuz aliquis est institutus heres ꝛ illa hereditas ē exhausta p legata: tūc institutus pōt detrahere sibi vsq̄ ad quartā ptem hereditatis detrahendo de singulis legat] nisi ad pias cās: extra ō test. Ray. ad fi. ad. l. falci. per totum. Itē est tertia que dr̄ trebellianica: vt cum aliq̄s institutus heres rogatur vt alij restituat hereditatē: nam talis institutꝰ potest retinere quartā ptez de tota hereditate. C ad trebellia. per totū. hec detrahit de vniuersitate hereditatis: ꝛ in hac cōputāt legata ꝛ donationes. ff. ad. l. fal. in quarta. notanꝰ hec extra de test. c. Raynutiꝰ. ꝛ si plures heredes instituti fuerint: diuident inter se dictas portiones. Nec que dcā sunt de iure cōi sūt. ceterū circa hoc diuersaz terrarum varia est consuetudo: q̄ si sit rōnabilis ꝛ p̄ scripta: seruari dz: extra de consue. c. fi.

Ab hereditate excludun/tur

heredes: etiam si sint filij in tribꝰ casibus. Primus cū pr̄ vel alius est hereticus: qz bona hereticoꝝ sunt ipso iure confiscanda: extra de heret. c. cū ꝑm. li. 6. zꝰ est si cōmisit crimen lese maiestatis. 6. q. i. si quis. zꝰ si erat patronus vel habebat aliquod ius seu feudum in eccl̄ia: qō debet transire ad filios: ꝛ ipse interfecit vel mutilauit rectozem vel clericū illius eccl̄esie: perdit oē ius ꝛ omnē dignitatem: quam in ea habebat: ꝛ nihil p

¶ Successiones per hereditatis sumerūt filij illegitimi. ñ sūt ex adulterio vl incestu.

uenit ad filios: extra ō penitē. c. i gbusdā. Possūt quoq; filij per patrem exheredari certis ex cāis que habētur in autentico ꝛ notantur extra de iureiu. c. gntauall'. Sed tamē nō ꝯ parentibus liberos nec liberis parentes ab hereditate sua repellere monachos factos: cuius dū laici fuerāt i cās ingratitudinis inciderunt. i 9. q. vl. c. fi. alias vero bona defunctoꝝ deuoluūtur ad heredes: etiam illoꝝ qui dānati sunt. s. a iudice. C. de bo. au. iu.

¶ Intestatus dī ꝙ decēd ānor modis.

Quantum ad successionem ab intestato. Nō ꝙ dicitur quis intestatus decedere quatuor modis: videlicet si nullum fecit testamentum: vel si fecit non iure fecit: vel si iure fecit sed postea ruptum est: vt puta nato ei filio. vel non est ei ruptū: sed heres noluit adire hereditatē: vt insti. de here. qui ab intesta. in prin. Nota etiaꝫ ꝙ successio in hereditate non durat solum vsq; ad quartum gradum consanguinitatis: sicut quo ad impedimentum matrimonij: sed durat vsq; ad decimū. 35. q. 5. ad sedem. Ita tamen ꝙ numerētur isti decem gradus secundū leges que ponūt duos gradus vbi canones ponunt vnum. Fit autem successio ab intestato isto ordine iure communi laico morienti. Primo succedunt descendentes ꝛ ascendentes: deīde collaterales proximiores: vt in autentico de heredi. ab inte. in ꝓn. his omnib⁹ deficientibus succedit vir vxori ꝛ econuerso: vt C. quando vir ꝛ vxor. l. i. vltimo succedit fiscus: vt. C. de bo. va. l. i. Clerico quoq; intestato moriēti succedunt cognati ſm ordinem prenotatum in his bonis que sibi persone intuitu obtenerūt. iz. q. fi. c. fi. quibus omnibus deficientibus succedit ecclesia quasi fiscus: extra eo. c. i. Item in rebus acquisitis per ecclesiam: vt legatis ecclesie ꝛ hi⁹ succedit ecclesia: ꝛ hoc itellige vbi res clerici decedentis sunt manifeste distincte a rebus ecclie. iz. q. i. manifesta. Nam vbi fuerint res confuse: si dubitetur an clericus habuerit aliquid ꝓprium: presumitur pro ecclesia ꝛ totum sibi vēdicat: ar. iz. q. 3. quicunq;. Si vero certum sit ꝙ clericꝰ habuerit sed nescitur quid vel quātum: dicunt gdā ꝙ tunc locum habet distinctio: que ponitur extra eo. c. 2. Sed non est verum: quia potius ibi loquitur de clericis qui fuerant serui ecclesie: vt ibi notatur. Sed de aliis clericis debet fieri inter ecclesiam ꝛ consanguineos equa distributio in dicto casu. iz. q. 4. c. i. Presumitur tamen in tali dubio pro eo qui est in possessione rei de qua ē qō siue sit ecclesia siue consanguineus ille qui possidet: ꝛ alteri incumbit probatio in contrariuꝫ: ar. iz. q. 3. c. i. ꝛ. 2. Clerici quoq; īdubitanter succedūt suis consanguineis. Religiosi simillter ꝛ fratres predicatores hoc habēt ex priuilegijs cuius sint mendicantes. Inter descendentes quo ad successionem ab intestato est talis ordo. Nam in successiōe mortui patrissami. vel filiſami. liberi eiꝰ si sunt: omnibus aliis preferunt. Et primi quidē gradus equaliter. Nepotes ꝛ vlteriores in stirpes non distinguendo sexum vel ius patrie po-

¶ Hereditate sumcssio durat usq; ad decimū gradū.

testatis. Succedunt ergo primum filij si sunt: siue masculus siue femina equaliter: nepotes autē succedunt in stirpem ideſt in eam partem quam parentes eorum si viuerent erant habituri. C. de suc. ꝛ le. he. l. 2. Ascendentes vero ab intestato sic succedunt: defuncto filio sine liberis parentes si soli sunt succedunt salua prerogatiua gradus. Et si pari gradu sunt: pariter succedūt: paterni in dimidia: ꝛ materni in alia dimidia: licet dispar sit numerus. Sed si cum parentibus sint fratres vl' sorores vocantur cum ascendentibus in gradu proximis in virilem portionem. C. ō suc. ꝛ here.

Collaterales vero sic succedunt: cessantib⁹ descendentibus ꝛ ascendentibus. Primo vocātur fratres: ꝛ similiter ꝛ filij alicui⁹ fratris prius mortui. Dico de fratre illo ꝛ eius filijs: qui quidē frater ex vtroq; parente contingit eum de cuius hereditate agitur: ꝛ veniunt in hereditatem dicti fratris ꝛ eorum filij cum parentibus defūcti ꝛ cū proximis gradu ascendentibus. Et dicti filij fratris preferuntur illis fratribus defuncti: qui sunt ex vno tantum parente coniuncti ōfuncto. C. de le. he. auctētica cessante. Post fratres ex vtroq; parente ꝛ eorum filijs admittuntur fratres ꝛ sorores ꝛ eorum filij: qui sunt ex vno latere tantū: ꝛ isti etiam fratrum filij preferuntur patruis defuncti ꝛ alijs similibus. Post fratres ꝛ fratrum filios admittuntur quicunq; sunt gradu proximiores. Et si pares sunt: pariter admittuntur. C. de le. here. auctentica post fratres: ꝛ extenditur computatio vsq; ad decimum gradum: vt dictum ē supra. Naturales autem filij succedunt ab intestato patri. Dicuntur naturales nati ex solutis ñ coniugatis qui tamen possent adinuicem contrahere: ōficientibus filijs legitimis ꝛ legitima vxore non tamen in totum sed in sexta parte totius hereditatis: ita tamen ꝙ si natus supereſt: virilis ei portio detur. Qui vero sunt ex damnato coitu scilicet vt ex adulterio vel incestu ab omni prorsus beneficio excluduntur: vt. C. de natu. li. auctentica licet. Item nota ꝙ si pater habet filios legitimos vel naturales: quantus tunc naturales non possit instituere: potest tamen eis aliquid dare vel relinquere: quia eis ꝛ matri vnciaꝫ vnā ꝛ non vltra: vel soli concubine semiunciam. C. de naturalibus libe. l. matre. Si āt nō ht legitie descendentes sed ascēdētes: tunc legitima parte relicta ascendentibus reliqua inter naturales disponere potest. Oꝛ si nec ascendentes nec descendentes habeat: tunc potest insolidum naturales heredes instituere. C. de natura. li. autētica licet. Debent ergo naturales filij pasci arbitrio boni viri: etiam si legitimi extent ꝛ succedant. Aut si coniuge viua alij sunt heredes: ꝛ ipsi prestant idem patri si opus sit vt in dicta. l. ꝛ hec va sunt dt iure communi. In diuersis tamen locis sē alia statuta vel consuetudines prescripte: que si ñ sint contra rationem preiudicant iuri communi: ꝛ illis est standum: ꝛ de eis inuestigandum. Spu

¶ Ja hedi⁹ sum̃de pt̃ dnõ nr̃ê qi ꝗs sic libꝛs decidit et ẽ ossue⁹ ꝓsentꝫ.

Decimus.

rij autez ideſt nati ex his inter quos nõ potuiſſet tunc eſſe matrimonium. cui̇s omni beneficio excludantur ſm leges :tamen epiſcopi intereſt facere ꝙ vtriq; parẽtes eis neceſſaria ſ̃miniſtrãt ſm ꝙ ſuppetunt facultates:extra de eo qui duxit in matrimonium:quam pol.per ad.z in hoc mitius agit canon q̃ꝫ lex ciuil'. Si autem de conſuetudine eſt alicuius patrie vel ciuitatis ꝙ mortuo aliquo ſine filijs dominus terre totum accipiat. Dicit hoſtien.talem conſuetudinem obſeruandã ſi preſcripta ſit.poteſt enim dominus allegare ꝙ ab initio hoc pactum fuerit:quia terra ſua erat:leuit.25. Terra non vendatur in perpetuum: quia mea eſt:z vos aduene z coloni mei eſtis. Heres autem ſecundum canones z ſecundum conſcientiaz tenetur ad omnia debita defuncti ſiue fuerit ex ꝓtractu vel quaſi:ſiue fuerint ex maleficio vel quaſi:ſiue res peruenerit ad heredẽ ſiue nõ: ſiue lis fuerit conteſtata vel non.16.q.6.ſi.epiſcopum extra de pig.ex preſentiuz de ſolu.c.i.z.de vſuris c.tua nos. Et hoc intellige ſi hereditas ſufficit: vltra enim ſufficientiam hereditatis non tenetur: etiam ſi non fecit inuentarium :cui̇us ſecus ſit ſm leges. Diſtinguendum tamen inter legata z debita:quia debita tenentur ſine diminutione perſoluere. De legatis vero ſi ſint tot ꝙ non remaneat legitꝫa portio poteſt eã detrahere:z iterum quartam ſm quoſdam. Idem dicit Hoſti.ſi fuit inſtitutus heres. Quo autem ordine heres ſoluet creditoribus z legatarijs z q̃tum cũ hereditas non ſufficit hẽs.ſ̃.in 2ª pte ti.iz.

De executiõe teſtamẽ

torum fienda:vbi notandum circa hoc cõcluſionem ſummariam que trabitur ex illo.c.ſi heredes extra de teſta ſm .d.anto.z.d.flo.herede nõ implente voluntatem teſtatoris:epiſcopus eum coget ad exequendum:z per hunc moduz vt res ipſi heredi relicte a teſtatore ab epiſcopo ei interdicantur. Qõ verum eſt etiam ſi ipſe teſtator ꝓhibuiſſet.ſ.ꝙ ad epiſcopum non deuolueretur talis poteſtas exequendi ſecunduz inno. Et ex hoc nota practicam ſecundum.d. anto. compellendi heredem ad exequendum teſtamentuz defũcti: quia ſcilicet poſſunt ei interdici redditus z emolumẽta z auferri ei vt ſatiſfaciat volũtati õfũcti. Sciendum tamen ꝙ ea que auferuntur ab herede non implente voluntatem defuncti non applicantur epiſcopo vt ſibi ĩburſet:ſed vt diſpenſet z diſtribuat:vt voluntas defuncti impleatur. Uñ non debet illa in occulto apprehendere: ſed publice. Ad hoc facit qõ nõ.in.l.nulli.C. de epiſ.z cleri. Notandum etiam ꝙ heredes debent infra annum a die admonitionis adimplere volũtatem defuncti:vt in autentico de heredi.z fal. §. ſi quiſ vero.vbi dicit glo.ꝙ ſufficit vna monitio qõ communiter tenetur: z hoc non ſolum in relictis ad non pias cauſas:ſed etiam in relictis ad pias cauſus. Poſt lapſum autez anni a die monitionis ſibi facte ſuper huiuſmodi. Si non impleuerint heredes voluntatem teſtatoris: poterunt priuari hereditate z omnibus bonis relictis: vt nõ.Bar.Baldus Angelus z Imola z Innocẽ. Sed quantum ad hoc vt poſſit heredi auferri id qõ eſt relictum ad pias cauſas cuz omni emolumento ipſius non requiritur lapſus ãni: immo ſufficit ei lapſus ſex menſiuz ab inſinuatione ſeu publicatione teſtamẽti:vt in autentico de eccle. titu.l.ſi autem legatum ſecundum imolam. Et plus dici poterit ꝙ ſi heres ſit negligens in adimplendo defuncti voluntatem:poterit epiſcopus ẽt non expectato anni elapſu ei interdicere quicqd ei fuerit relictum cum fructu z emolumento :vt ex hoc impleatur voluntas defuncti. Et hoc videtur innuere tex.huius decre.z glo.ſecundum vnam lec.Et hoc volunt.d.anto.z do. flo. Item cum in relictis ad pias cauſas non videatur requiri aditio hereditat] vt notat Bar.poterit epiſcopus ſtatim mortuo teſtatore monere heredez vel illum qui implere debet: ſed in alijs relictis ſcilicet ad nõ pias cauſas non poterit monere heredem anteq̃ adeat̃ hereditas : vt notat Jmo. poſt pe. de ancha.Et nota ꝙ non ſolum in relictis ad pias cauſas ſpectat defenſio z executio ad epiſcopum:ſed etiam in relictis ad non pias cauſas.Ad hec facit tex.huius decretalis. Si heredes.indiſtincte loquens z eo.titu.indicante. Et hoc voluerunt Jnno.z Hoſtien. Goffre. z Glo. huius.c.hoc videtur innuere :licet glo.aliud tenuerit eo.ti.c.tua.z.c.relatum.z forte nõ bene:cũ negari non poſſet ſaltem ratione delicti contracti veniendo contra voluntatem defuncti pertinet hoc ad epiſcopum :ſupra de iudi.c.nouit .ſecũdum goffre. cum quo reſidet Johan.an.qui ex hoc videtur tenere cum hac glo.Et hanc opini. ſequuntur canoniſte:vt in dicto.c.Johannes eo. titu.z.ii.q.i.ſilueſter.Et ibi per archidia.ſecundũ d. flo. ſcilicet zen. qui hanc opinio.ſequitur licet pe. de ancha.aliud tenuerit.hoc autem practicatur communiter in relictis ad pias cauſas:ĩ relictis autem ad non pias cauſas non practicatur Et licet hoc ſit magis expeditum :tamen opini. huius glo.communiter de iure tenetur :pro qua facit tex.qõ procedet: quando epiſcopus vellet ex officio facere per viam executionis per predicta:alias ſi per viam actionis vel libelli adeatur tunc non poterit ſe intromittere contra laicos in relictis non pijs:vt notat Johan.an.in dicto.c. Johãnes.cuius opi.ſequũtur communiter canoniſte z archidi.z.d.flo .que opi.procedere poteſt ſecundum canones,ſecundum quos epiſcopus ĩdiſtincte poteſt,ſe intromittere circa executionẽ teſtamenti.Unde hec opi.in terris eccleſie ſeruãda eſt:ſed non procedit ſm leges:cum per leges ſatis prouiſum ſit contra negligentiam nõ ĩplẽt] volũtatẽ õfũcti:vt ĩ autẽtico õ he.z fal.§.ſi qs ãt. vñ ſm.l.,pcedet opi.pe.de ancha.qui tenuit ꝙ in relictis ad nõ pias cãs eps nõ poſſit ſe ĩtromittẽ

¶ Si teſtꝰ hẽdes nõ impleuerit pinari potuit hereditate.

¶ Si in teſtꝰ adimplenone hedes neglẽdes fuerit pt epus intrare ead nõ elapſo ãno

¶ In teſtꝰ eſt diſtinctio inter legata et debita.

¶ De teſtꝰ executione fienda.

Testis ꝺ̃ inualid. qñ in eo ꝺ̃ sacerdos et duo testes.

nisi sint relicta personis debilib⁹ ⁊ miserabilib⁹ ⁊ sic hec opinio in terris imperii seruanda erit se cundum Jmol. Qui tamen non se firmat hic: cū ex hoc induceretur cozrectio iurium: que vitan/da ē: de electio. capitu. cū expediat. libzo sexto. Unde reducēdo talia iura ad concozdiam dicit per distinctiōem: quia aut ipse episcopus data ne gligentia heredis: etiā in relictis ad non pias cās vult se intromittere ī subtrahēdo fructus ⁊ alia emolumēta: vt voluntas defuncti impleatur: nō autē veniendo ad ꝓuationē hereditatis: ⁊ hoc po terit ep̄s facere: ⁊ ita ꝓcedit tex. hic. c. si heredes. Aut vult episcopus se intromittere pz̄uando he reditate heredem: ⁊ in hoc ñ poterit se ītromit/tere. ſ. ad finē vt capiat hereditatē ⁊ distribuat: ſꝫ monendo vt deferat̄ p̄sōis de quib⁹ ī autētico hoc amplius. ⁊ facere poterit. Sed q̄uis possit ep̄s in hoc casu monere: nō tñ poterit se intromit tere vt sibi applicet: cū nō repiat̄ hoc iure cautū in relictis ad nō pias cās: ⁊ ita cōiter p̄acticatur vt in relictis ad non pias cās ep̄i nō se intromit/tant. Et si ep̄s sit negligens in exequēdo recurrē dum est ad metropolitanū: qui succedit executio ni testī: vt in autentico de eccl̄ia. ti. §. si quis aūt. ſm hosti. ⁊ Jo. an. qui ēt dicūt ꝙ licitū est cuilibz hanc qōnem mouere ⁊ solicitare: vt cē pie mōis oibus impleant̄: hoc ēt voluit Jmol. p̄ pe. de an cho. dicens ēt ꝙ si tertius possideat bona testato ris: qui reliquit certam q̄titatē pauperibus: ⁊ sic ad pīā cām poterit ep̄s illum cogere ad soluēduz vel dimittendum bona: vt notat Bal.

Utrum filius vel alius

extraneus institutus heres si non īplet relicta ad pias cās ꝓuetur tota hereditate ēt legitima: glo. sup dicto. c. si heres ponit diuersas opi. Sꝫ Do/sti. dicit ꝙ non solū extraneus: sed ēt filius: vel ali us attinens si non implet relicta ad pias cās ꝓua tur tota hereditate: si sit cōtumax: ⁊ hoc in fauozē relictoz ad pias causas vt vota defuncti īpleant̄ introductum sit: vt cresente ei⁹ cōtumacia possit ꝓuari tota hereditate ⁊ etiam naturali debito. Nam ⁊ in talibus relictis cessat falcidia. C. ad. l. fal. auten. si tamen eum peniteat: non denegatur ei elemosyna ſm hosti. cum quo resident Jo. an: hic: quam opinionem sequi videtur etiā archiē. in. d. c. siluester. ii. q. i. Et Cal. in quadā additiōe: ⁊ Pe. de ancho. ⁊ do. anto. qui concludit ꝙ si relic tum sit factum ad piam cām: p̄actica erit contra ip̄m hezedē negligentē implere: ꝙ p̄mo interdi cantur ei redditus: ⁊ ex eis fiat solutio: si ex illis satisfieri possit: si āt ex illis satisfieri ñ possit: ⁊ ad huc p̄seueret in cōtumacia: tunc exigente contu/macia poterit tota hereditate ꝓuari: siue sit filius vel alius descendēs siue sit extraneus. In relict̄ vero ad nō pias cās simili eligenda erit hec via vt p̄mo satisfaciat de r̄dditibus: ⁊ postea ꝓcedat ad ꝓuationē ēt ex toto: si sit extraneus heres ⁊ in contumacia p̄seueret. Si vero filius: ⁊ hi⁹: tūc re

Si relictum in testō ad pias mē/ses nō implet̄ p̄ hēdum ꝓuari.

licta sibi legitima ꝓuabitur toto r̄siduo. Sꝫ do. flo. tenet ꝙ filius tā in relictis ad nō pias cās q̄ etiā in relictis ad pias cās: non ꝓuetur legitīa ꝓp̄ hi⁹ negligentiam vel contumaciā: cū illa nō ꝓue niat sibi ex voluntate defuncti: sed ex dispositiōe iuris. Sed Jmol. post Pe. de ancha. dicit ꝙ si heres est negligens in implēdo relicta ad pias cās: tunc deuoluitur hereditas ⁊ executio relicto rum pioz ad ep̄m: vt hic in. c. si heredes. In alijs relictis q̄ ad pias cās: tunc deuoluitur executio ⁊ emolumentum ad p̄sonas: de qbus in dicta au ten. secunda. §. si quis nō implēs. nisi testōz deputauerit specialē executozē: per qō appareat ꝙ ip̄e testatoz ꝓuauit heredē ipsuz potestate exequēdi. Nam tunc non implens non pz̄uatur hereditate: vt notat Bar. in dicto autentico hoc amplius. ⁊ hoc quando heres pz̄uatur hereditate ex di/spositione iuris pzopter negligentiam non implē di. Si vero ꝓuet ex dispositiōe ōfūcti: vt qz testa tor appposuit penam ꝓuationis in casu negligētie vel delicta: ⁊ tunc si ꝓuidit ad quem deuoluatur hereditas ad illum deuoluitur: sed si si non pzo/uidit cui applicetur: recurrendū est ad notata per Bar. in. l. vxorem. §. leges. ff. de leg. 3. De testa mēto qō fit cozā sacerdote suo parochiali ⁊ duo bus vel tribus idoneis testibus tantum: vtrum sit validū. c. cū esses. de test. do. flo. summat ꝙ est validum: nec in terris eccl̄esie valet consuetudo in contrarium. Ubi sciendum ꝙ glo. ibi tangit quatuoz opiniones circa hoc seu lecturas huius capituli. Pzima est ꝙ loquatur solum in relic tis ad pias causas ⁊ nō ī alijs: ⁊ hec repzobatur.

Secunda est ꝙ loquatur generaliter ⁊ indi/stincte scilicet ꝙ sit validum tale testamentū vbi q̄: ⁊ sic deroget omnibus legibus dicentibus cō trariū. Et hec fuit opinio Ala. Gos. Lau. ⁊ Dos. Bar. bzi. quā etiā dic̄ do. anto. esse magis de iu/re: licet contrarium sit in p̄actica. Tertia lec/tura est ꝙ in fozo eccl̄esiastico seruetur hoc vbi/q̄: scilicet ꝙ sit validum testamentum: sed in fo/ro seculari vbi secundum leges iudicatur nō ha beat locum. Quarta opinio est vt summatum est: scilicet ꝙ tale testamentum sit validum ī ter/ris eccl̄esie tantum. Unde Johan. an. declarādo materiam dicit hoc communiter obseruari: quia aut loquimur in relictis ad pias causas: ⁊ tūc suf ficiunt duo testes idonei siue in fozo eccl̄esiasti/co siue seculari: per id qō habetur in. c. relatum. ij Aut loquimur in relictis ad non pias causas: ⁊ tunc aut loquimur in terris subditis eccl̄esie ⁊ seruanda erit decretalis cum esses. vt scilicet va leat testamentum cum p̄sbytero parochiali cū duobus testibus. Aut loquimur in terris impe/rij: ⁊ tunc dicit seruari ꝙ testamentum non valet nisi interueniat solennitas requisita per legem ci tilem: ⁊ hec opinio consuetudine roborata ser/uanda videtur per id quod habetur. ff. de legi. l. minime. Hanc opinionem sequitur. Feō. de se/nis in consil̄ Pe. de perusio ⁊ Pe. de anchara.

Decimus.

do.anto.z do.flo.cõcludens q̃ in terris eccleſie teſtamẽtum etiam quo ad diſpoſita non ad pias cauſas:dum tamen fiat coram preſbytero parochiali z duobus teſtibus idoneis: ſit ualidum. Et ſecundum hoc receditur a iure ciuili ſolum z in his terminis: ad hoc ut citiꝰ legum cozrectio. In diſpoſitis uero ad pias cauſas ualet ultia uolũtas etiam in terris imperij cum duobus teſtibus etiam ſine preſbytero parochiali.

Teſtamẽtũ vel ultima

voluntas ad pias cauſas valet factũ cozam duobus teſtib⁹. Hoc ſũmatium habetur.in.c.relatũ. i.ſecundũ. Jo.an.z flo.vbi nota.q̃ oportet q̃ ſit hi duo teſtes legitimi.vnde nõ ſufficeret ſi eſſent minozis etatis vel infames huiuſmodi:tamen ſi eſſent mulieres hi duo ſufficerent:quia in relictis ad pias cauſas mulieres ſunt idonei z legitimi teſtes ſecundum bar.z bal.in.l.i.C. de ſacroſanc.eccle. Item q̃uis Franc.de are. z lapus. in elegationibus dicãt q̃ iſti debent eſſe rogati ſcz teſtes tamen ſm bar.z bal.nõ oportet q̃ ſint rogati:ut in.l.i.C.de ſacroſanc.eccl. Qui dicit q̃ in relictis ad pias cauſas ceſſat omnis ſolẽnitas iuris poſitiui:z ſufficit ſolẽnitas iuriſgentium z diuini. Et hoc videꝰ eſſe de mente Jo.an. dum dicit q̃ ſufficiũt duo teſtes idonei in relictis ad pias cauſas in omni foꝛo etiam in terris imperij.

Item nota q̃ cauſa pia ſeu eccleſiaſtica ſi tractetur cozam iudice ſeculari:terminari debet ſecundum canones z non ſecundum leges:z hoc communiter tenent doctozes z non ſolum in terris eccl'ie ſed ẽt in terris ĩperij. Jmol.poſt do.anto. dicens etiam q̃ ſi ſtatuto caueꝰ q̃ non valeat teſtamentum vl' vltima uoluntas: niſi fuerit poſitum in memozialibus vl' regiſtratum: tale ſtatutum non habet locum in relictis ad pias cauſas: q̃z laicus in huiuſmodi non potuit ſtatuere. Similiter ſi ſtatutum dicat q̃ mulier non potuit teſtari ſine conſenſu conſanguineozum: tamen poterit teſtari quo ad pias cauſas z valebit. Item vltima uoluntas tendẽs ad piam cauſam ꝑtinet ad iudicem eccleſiaſticum:z cozam eo põt tractari:quod facit vt relictuz eccl'ie vl' pauperi etiã laico poſſit peti cozam iudice eccl'iaſtico: etiam ſi ꝓ tali relicto ſit ꝑ⁹ laicus conueniẽdus: vt voluit do.anto.in.c.ſignificantibus de offi.dele. z plus tenuit bal.in.l.ſi quis .C. de epiſ.z cle.q̃ epiſcopus vt ꝓcuratoꝛ pauperum vl' eius ꝓcuratoꝛ ſeu ſindicus cozam ſuo vicario poſſit petere ſe mitti in poſſeſſionẽ ex edicto ſi pauperes inſtituti heredes:z ita quotidie practicaꝰ:z voluit Jmol.poſt pe.de ancha. Item ſicut in relictis ad pias cauſas ſufficiunt duo teſtes:Ita ad retinendum tale relictum ſufficiunt duo teſtes ſecũdum do.flo.per regulã de re.iu. quod alicui.qõ intelligunt quando ꝓius relictum fuit etiã ſcĩ cozam duobus teſtibus. Nam ſi fuiſſet ſcĩ per teſtamentuz ſolẽne in relictis ad nõ pias cauſas non reuocareꝰ ope exceptõis:niſi fit facta reuocatio cozam gn̄ibz teſtibus:relictum ſeu teſtamẽtum factum ad non pias cauſas. Sz ſi fuerũt facta relicta ad non pias cauſas ꝑ ſolẽne teſtamẽtũ z poſtea fiat reuocatio eozuz:faciẽdo relicta ad pias cauſas ſolum cozam duobus teſtibus idoneis reuocabitur ꝑ⁹ factum ad non pias cãs ꝑ relictum ſecundo factum ad pias cauſas ſecũdũ pe.de ancha.z Jo.an.in additione ſpeculi. Itez ſimil' ſi uoluntas fuit ꝓfecta ratione voluntatis ſz non publicata ꝓout teſtatoꝛ uoluit: vt q̃ teſtatoꝛ teſtamentum manu ſua conſcripſit:uolẽs poſtea illud redigi in publicam foꝛmam ꝑ tabellionez:ſz moꝛte vl' furoꝛe ꝑuentus eſt anteq̃ tabellio z teſtes uenirẽt:valebit teſtamẽtum tale iter liberos z quo ad pias cauſas:dummodo cõſtet fuiſſe ſcriptum manu illius teſtatoꝛis ſecundum Jmol. Item regulariter non poſſet decedere quis partim teſtatus z partim inteſtatus: ut .ff.de re.iu.l.ius noſtrum.tamen in relictis ad pias cauſas poteſt quis decedere partim teſtatus z partim inteſtatus:cum de iure naturali non ſit q̃ quis decedat vl' in totum inteſtatus vl' in totum teſtatus. Unde ſi quis diſponat expreſſe q̃ uelit certam partem ſuoruz bonoꝝ deuenire ad certam piam cauſam:puta dimidiam partẽ z nõ totum talis decedit ꝓ parte teſtatus ſcilicet ꝑ illa dimidia legata ad piam cauſam z ualebit ꝑ parte inteſtatus ſcilicet ꝓ reſiduo ſecundũ pe. de ancha. Item licet inſtitutio facta per mutum non ualeat:ut.C.eo.ti.l.iubemus.tamen ĩ relicto ad pias cauſas valet ſecundum Jmol. Item licz regulariter relicta in teſtamento nõ ualeant niſi adeaꝰ hereditas:ut.l.ſi nemo .ff. de teſtamentis tamen legata facta in teſtamento ad pias cauſas ualent:nec requiruntur aditõem hereditatis ad eozum confirmationem:cum in ipſis relictis ad pias cauſas ceſſent ſolẽnitates iuris ciuilis ſcõm bar.z bal.vt refert pe.de ancha.qõ nõ trãſit ſiñ dubitatõe ſm Jmol. Cõmittẽſ extremã volũtatẽ ſuã diſpoſitõi alteriꝰ ñ oꝛ decedere ĩteſtatus ſz teſtat⁹ ad pias tñ cãs:ſic ſũmat Jnno.c.cũ tibi de teſtis. Ubi nõ.q̃ mlte z varie lecture ponunt q̃ diuerſis z uariis doctozib⁹ huiꝰ decre. q̃z aliq̃ notant ĩ glo.alias tãgũt alij. Sz obmiſſis oĩbus alijs Jnnoc.dicꝰ q̃ ꝑ hec uerba.ſ.cũ gs dicꝰ uolũtatẽ meã ꝓmitto diſpoſitõi tal': itelligit uoluiſſe q̃ oĩa bona ſua ꝑ talẽ ĩ paupes z pias cãs expẽdanꝰ:z iõ vꝰ decedere teſtat⁹. Si aũt uoluiſſz expẽdi alio mõ q̃ ĩ pias cãs:z tũc decederet ĩteſtatus ſm Jnnoc.put refert Jo.an.cuz hac lectura trãſiẽs:q̃ cõiꝰ teneꝰ. Poſtiꝯ tñ dicꝯ aliꝯ.ſ.q̃ ĩtẽdẽs teſtari:cum dicꝯ oĩa bona mea ꝓmitto diſpoſitõi petri vl' ꝑ ẏba filia: itell' teſtat⁹. Suffic.n.q̃ exꝑmat ad quẽ vl' ad q̃s vult bona ſua puenire.C. eo.ti.l.fi. Nã ſufficit teſtatoꝛi dicere hereditatis mee dñs eſto:lz ñ dicat hereꝰ eſto. De ẏbis.n.ñ ẽ diſputãdũ:ut exꝰ ꝓcur.petitõ. Nã teſtatões aliq̃ abuſiue loquũt z neſciũt dicẽ iſtituo.ff.ꝺ le.z

ꝓ ſcmytrẽ cpteam̃ ſuã uolũtatẽ diſpoſitoni alteri⁹ nõ ꝺ decedẽ ĩteſtatꝰ ad pias tñ cãs · nã ſi alr ĩteſtatꝰ decedit ·

ꝓ ſi mi pia ſeu eccleſiaſtica tractet cozã iudice ſeculari · terminari ꝺz ſm canones · et nõ ſm leges ·

ꝓ nõ pia ẽ ꝓpollegiata ·

Et remittit ipse hostiē. ad notata i summa sua eo. ti. §. qualiter. Et hec lectura hostiē. satis videtur esse de mēte glo. z placet do. flo. z magis videtur adaptari littere huius capituli q̄ precedens: vnō z de iur̄ videt verior secundus. Jmol. Sed licet hec lectura sit verior de iure: tamen cōmuniter approbatur opi. Jnnocen. dicentis q̄ p talia verba in textu hui⁹ capituli expressa ille cuius dispositioni cōmittitur intelligatur heres institutus: cū hoc vt ad pias cās distribuat ꝑm do. anto. z do. flo. vnde practica erit obseruanda: esto q̄ nō bn̄ ꝓbetur iure. Est enim fauorabilis aīe: z iō āplectanda ꝑm Jmol. Et hanc opinionē ꝯmunē videtur tenere bar. in. l. centurio. ff. de vul. z pu. Jdez et Bar. dicit q̄ si testator dicat bona mea z aīam cōmitto in manibus ticij: valet talis dispositio z interptabitur: vt testator intelligatur dixisse: facio ticiū heredē ꝑ pauperib⁹ xp̄i: qō. et tenet pe. de ancha. Jtē quando testōr instituit heredes suos simpliciter nō dato aliquo executore veniunt nomīe heredū pauperes domicilij testatoris: vt nota. per glo. i. c. i. eo. ti. vi. Et loco ipsorum pauperum vēiet episcopus loci: qui loco heredis habebitur ad distribuēdum inde pauperibus. Sed si sit datus executor ad eligēdū z distribuēdum inter ipsos pauperes: tūc talis executor seu cōmissari⁹ habebit loco heredis directi p nō. i ist̄o. c. z in speculo in ti. de instru. secūdum pe. de ancha.

Qui etiam dicit q̄ talis potest eligere in pauperē consanguineū suum si sit paup. di. 86. Nō satis. Et etiam spurium usq; ad q̄titatem sufficientez ꝓ alimētis z nō ultra. Si aūt testator nō instituat paupes christi sed christum heredem: tunc ueniet ut heres eccl̄ia catbedral' domicilij testatoris scōm Jmol. Item si dixit testator q̄ uolebat executōi mādari que disposuerat quadam i cedula cōmendata guardiano minozum: si constet illam cedulam manu testatoris scriptam cō paratione litteraꝝ vl' aliomodo executioni mādabunt in illa cōtenta vl' scripta: cū ualeat talis dispositio: vt nō. Jmol. post bar.

De executoribus testamentoꝝ multa notāda ponit Joan. an. super. c. iobānes de testamētis cōmentādo illam decre.

Sic aūt sūmat. executor fideicōmissarius qui suscepit officium illud exequi cōpellit. Ubi ꝓmo nō q̄ executores testōrum pluribus nōibus nūcupantur. Aliq̄n enim dicūtur cōmissarij: aliq̄n fideicōmissarij. Interdū djuisores: interdū distributores: interdum gardiatores: vt notat speculator. Et vt dicit gof. hi nō dicūtur simplicit̄ executores: sed executores vltimaꝝ voluntatum.

Nā ꝓprie executores sunt hi qui sn̄as exequūt C. de execu. rei iudi. l. fi. z° nō q̄ dicit tex. post susceptū: non anteq̄ suscipiat executionē pōt cogi ad exequēdum: si nō vult suscipere tale officiū exequēdi: z precipue si nil fuit sibi relictū: vel si aliquid relictū nō agnouit. Et loquitur de executore dimisso p̄ testatorē: secus de datiuo z legitimo de quo speculator eo. ti. Sed postq̄ suscepit executionē exp̄ssē: vel tacite: vt si iam alicui creditori satisfecit vel legatum soluit vel aliquid vt executor gessit: tunc cogi potest ad exequēdum ꝑm inn. non tn̄ sufficit q̄ pn̄s fuerit in cōstitutiōe sui: puta cum testator instituit eū executorē z tacuerit. ff. de arbi. l. pomponi⁹. Si aūt non tacuit s; exp̄sse acceptauit: tenetur ex promissione. Jtē nota tertio q̄ nō solū diocesanus de quo in hoc. c dicitur: sed et̄ hn̄s iurisditionē epalem vel quasi potest executorē compellere ad exequēdū. Succedit et̄ in hac iurisditione cōpellēdi capl'm mortuo epo: vt de ma. z obe. c. his que. Et iaz si negaretur in officio executionis legitime q̄ ꝓpetit epo capl'm succedere dz. De quo nō. opinionē in speculo. Jnfirmo aūt epo vel absente capl'm hoc non pōt: cum in his casibus iurisditio nō trāseat in capitulū. 4° nō q̄ modus cogendi executorem ē vel p subtractionē emolumenti relicti sibi a testatore: alias n̄ relicturo: vel per censurā ecclesiasticam vel p penā arbitrariā: de hoc satis i speculo. Et hoc nisi ex cā emergenti petat ipe executor ab epo exonerari. ff. de ꝓcu. l. si post datum.

Et ponit lex casum de superuēientib⁹ inimicitijs. Officium ergo executoris testi⁹ z ꝓcuratoris z arbitri ꝑm bonagui. in hoc cōueniunt: a p̄ncipio voluntarium ex postfacto necessarium: addebat z casum de executione voti p̄ni: vt de vo. c. iz. Et per hoc argue q̄ non solū arbiter sed et̄ arbitrator potest cogi sn̄am dicere: de hoc in speculo ō arbitrio. §. fi. Nota. 5. q̄ executores dari possūt in numero pari: sicut z ꝓcuratores z cōpromissarij ad eligendū. Non refert an, sint plures vl' vn⁹ solus. Est tamē consilium q̄ talia cōmittant̄ in numero pari: vt de arbi. c. i. 6° nota q̄ q̄rūt Jnno. hosti. z ab. an executor possit agere contra heredes. s. ad iplendū legatū? R. q̄ in relictis ad pias cās: planū est q̄ potest: z in hoc oēs cōcordāt: z contra heredes agere pōt z exigere relicta. C. de epi. z cle. l. si quis. Et si nullus sit heres: executor potest totam hereditatē vēdicare: vt nulla dducta falcidia voluntatē defūcti exequat̄: vt ibi. Si vero nō ad pias cās sed ad alios vsus voluit testator expendi relictum: z tunc aut executor ē minister tn̄: aut minister z particeps relicti. Jn p̄mo casu non agit contra heredes ꝑm inno. z ab. Sz si heres gratis soluit: executor distribuit inter illos it̄ ās testator distribui voluit: nisi testator expresse illō ꝓcesserit. ff. de leg. i. cū quibusdaz. Jn secundo casu et̄ cū particeps est relicti: puta q̄ testator falcidiam vel aliam quotam ad eum pertinere voluit: z secundus oīes aget. ff. de leg. secundo. l. si quis ticio. Sed Hosti. dicit q̄ hoc est diuinare: z tenet q̄ secundum canones executor z contra heredes si sint z cōtra omnes alios agere possit in his que ad vltime voluntatis spectāt executionem. Et eis negligentibus hoc faciet diocesanus: vt extra de testamentis. c. tua. z. c. si

Trestm̃ executorē nō pnt̃ ad frē mynorē.

heredes. Primam distinctionē tenet speculator

Nota septimo q̃ q̃uis clerici curas secularium actuum vel negociorum suscipere non debeant: vt di.88.eps.t.ii.q.i.Le quidem.nec debent eē ministri laicorum. Istud tamen est speciale in executione in relictis ad pias cās vt illa clericus vel monach⁹ exequatur: vt ō testa. c.z.li.6. Religiosus tñ de consensu plati sui t non aliter: cuz istud sit suffragium aīe ad qō clerici tenētur: t est officiuz mīe: qō omnibus est cōe: vt.86.di.c.non satis.

Aliquib⁹ videtur q̃ clericus t monachus omnē executionē vltime voluntatis etiaz vltra relicta ad pias cās agere possit: p quibus facit de testis c.z. Et hoc approbat consuetudo t potest tolerari: dum tamē p id non abstrahatur a seruitio diuinoz. Et quanuis religiosus institutus executor acceptasset executionē cum consensu plati sui: tñ si postea prelatus prohibeat psecutionem executionis: nō pōt exequi: lz plat̃us non bene faceret sine vrgenti cā eum phibendo fm io.an. Frater minor tamē non potest executor existere: de verbo.si.c.exiuit.in clemen.licet possit cōsulere quo modo executio fiat. Itez nota octauo q̃ i executione huiusmodi possunt simul esse clerici t laici: nec obstat q̃ in eodem officio non debet esse dispar professio: vt dr̃.16.q.7.i noua. Sed clerici t laici sūt diuerse professionis: vt.iz.q.i.duo sī. Nā vbicunque ad aliquid agendum admittimus diuersa capita: non vt collegium vel corpus vnitū nō refert: an illi sint eiusdem aut diuerse psessiōis dummodo vtraq; professio per se sit habilis ad id agendum: vt de seruientib⁹ cardinaliuz inclusorum. nil enim impedit in eodez facto duos procuratores instituī: alterum clericū: aliuz laicū. Idē in testibus. Idem in arbitris. Idem in consiliariis t similibus. Judices etiam t executores gratiarum possunt esse diuersarum professionuz: vt patur per diuersa iura: vbi vero inter ipos gerentes est vnio respectu eiusdem collegij vl̃ corporis: illud tale corpus nō debet esse diuerse p fessionis: vt dictum est in obiectiōe. Nota nono cum dicitur in hac decretali Johānes per diocesanum fiat executio seu compulsio. Queritur qs diocesanus habeat hoc explere? R̃. circa executionem legitimam testī quam habet episcopus: planum est q̃ intelligitur de episcopo originis ipsius testatoris. Sed si alibi habet domiciliū: dicunt quidam q̃ vterq; exequi potest: alij q̃ eps domicilij si in totū illud transtulit nisi in loco originis eēnt facultates ipsi⁹. Sed quo ad compulsionem executoris: de qua decret. loquitur: puto q̃ episcopus ipius executoris habet illum compellere. Ex quo ergo suscepit officium exequēdi sibi imputet. Si tamen ipe executor suscepit officium exequendi in domicilio testatoris: eps ipi⁹ domicilij ratione illius quasi contractus eū compellet: si inueniet eum ibidem: alias seruabit qō dicitur de foro compe. c. romana. vel dic q̃ ex q̃ ille absens est collega, exequetur: t si collegā non habet: nec aliter testator puidit: nō instabim⁹ cōpulsioni absētis: sed exequatur eps testatoris: vt ō testa. c.z.li.6. Et per predicta expeditur qō q̃rit̃ coram quo legatarius cōueniat executorē: de q̃ in speculo. Queritur decimo. Quid si testator vetat executorem reddere rōnem sue executionis. Nunquid istud sit seruandū: ita q̃ eps nō valeat exigere rōnem sue executionis ab eo? Rñdit Hosti. in.c.tua.de test. Putat talem executorem qui non necessario sed voluntarie suscipit officium vt hic teneri ad rōnem reddendam: ex bono t equo iudicis arbitrio faciendā. ar. ō ma. re.c.qui filium. Sic enim pontificali auctoritate decet impleri voluntatem defuncti: etiam si actio deficiat. ff. de peti. here. l. hereditas. Judex q̃ pensata fama t conditione executoris q̃litate t qualitate articuli de quo queritur: in aliquib⁹ credet ipius iuramento: in aliquib⁹ plenam pbationem requiret. C. de epis, t cle. l. nulli. Et arbitrabitur taliter q̃ nō sit locus fraudi: nec minus plene executionis: t talis pīsumitur fuisse mens testatoris clausulam illam apponētis. Nec enim ē veri simile q̃ illam exclusionem voluntatis sue vl̃ officij pontificalis apposuerit: lz magis vti voluisse fide vtriusq;. Et si aliquid dolose fecerit: de dolo poterit conueniri t queri: cum in tali remissione non veniat remissio doli. Et ēt de relictis q̃ apō ipm eēnt fm do. anto. nō obstante q̃ testator ve tuerit: nisi illud sibi reliquisset. Undecimo nō q̃ lz executor debeat exequi infra ānum, put notatur ex̃ de testis. c. si heredes. tamē poterit eps eum compellere post ānum ad exequendū: cum ānus sit datus non eius fauore: sed vltime voluntatis fm doc. flo.

Trestm̃ executorē pnt̃ q̃ epm̃ cōpelli ad exequēd.

De substitutione heredis.

Nota secundum glosā super. c. Raynutius extra de testamētis q̃ multiplex est modus substitutionis. Quedam enī dicitur vulgaris. Quedam pupillaris: quedam exemplaris: quedaz cōpendiosa. Et iste substitutiones dicuntur directe Item est t fideicommissaria. Substitutio vulgaris est que fit ab omnibus vulgaribus. Et fit sub hac forma: instituo te heredem: t si tu nō eris ille sit. Hec appellatur expressa vulgaris: instit. de vulg. sbsti. i pncipio. Pupillaris ē que fit sub talibus verbis. Filius meus mihi heres esto. Et si non eris vel si eris t infra tempus pubertatis decesseris ille sit heres: insti. de pupi. substi. i pncipio. Exemplaris est que fit ad exemplum pupillaris: que fit furioso sub his verbis. Si filius meus decesserit anteq̃ reuertatur ad sanam mētem: ille talis sit heres. insti. de pupill. substi. §. i. Compendiosa fit talibus verbis. Quandocunq; filius meus decesserit ille sit heres. Fideicommissaria dicitur que fit sic: instituo te heredem: t rogo ut restituas hereditatem ticio tali die vel sub tali conditiōe. s. si decesseris sine filijs: t hec substitutio potest fieri a quocunq; t cuicunque:

p de hedis substitutione · et q̃ mlt̃ sūt mod substitutionq̃.

ꝛ ante pubertatem ꝛ post: insti. de pupil. substi. §. fi. Et talis fuit istitutio ꝛ substitutio: q̄ hēt in. d. c. Raynutius. Vulgaris substitutio spirat q̄ cito ē adita hereditas. C. de impu. ꝛ ali. substi. po. adi/tam. Pupillaris statim expirat post tempus pu/bertatis. insti. de pupil. substi. in pn. Hec fuit fidei cōmissaria substi. seu p̄caria de q̄ i isto. c. Ray/nutius. Et hec icerta cōditio, potuit sozoz sozozi remittere: lz sit ꝺ uolūtatem restatozis. C. ō pac. l. i. Et hoc pp uotum. i. desideriū captande moz tis. C. de trās. ac. l. fideicōmisso. Hec pōt alienare taliter grauat⁹. C. cōia deleg. l. fi. nisi i certis casi/bus in autētico positis. Queriē vtz indistincte per religionis igressum expiret substitutio facta in defectū liberoz? glo. fi. dicit q̄ aut substituitur p̄sona p̄uata ꝛ euanescit: qz hoc casu igressus mo nasterium fingit̄ hre heredē: ut hic. ꝛ i autentico de sanc. epi. §. sed hec pñti. Si aūt substituit̄ ec/clesia seu locus religiosus: ul' iubet̄ expendere' in pias cās: tūc nō expirat substitutio seu fideicom missum per religionis igressum: ut dicto. §. sed hec. Ubi hec distinctio seu differētia ꝓbat. ꝛ est diuersitatis rō: qz q̄ expiret substitutio p religi onis igressum: iductū est ꝺ ꝓpziā significatiōem uerboz i fauorē pie cause. Ubi ergo substitutio seu fideicōmissum dz expēdi i piam cām: cessat dicta rō: cū nō debeam⁹ ip̄zopziare ẏba in fauo rem pie cause: seu religionis i p̄iudiciuz alterius religionis seu pie cause: ad hoc. c. cū cā de p̄ben. p̄uilegiatus enī nō vtit̄ p̄uilegio suo ꝺ pariē p̄ui/legiatū: nisi pariter cōcurrit p̄uilegiū utriusq̄: ut in dicto. §. sed hec pñti. Et plene p bar. i autenti ca quas actōes. C. de sacrosanc. eccle. Faciunt etiam p̄dicta ad aliā q̄nez satis notabilē. Quid si testatoz dedit substitutum sub cōditione: si isti tutus decederet sine liberis ex se legitime descē/dentibus ul' ex cozpoze suo nascētibus: nūquid euanescat substitutio p igressuz religionis? Hec questio satis pulchza ꝛ quotidiana est. Et idem pōt dici: q̄ testatoz p alia ẏba cōtinētia natura/litatē fecit substitutionem. Doctozes summi ua/rii fuerūt i hac opi. Nā Jacobus ō bel. disputat hāc questionē ꝛ posuit i dicto. §. sed hec. Et con clusit substitutiōem dicto modo cōceptam nō spirare p ingressum religionis: qz testatoz p illa uerba elegit naturalitatem nec religt uolūtatez suam iterpzetatōi iuris. Secus q̄ fuit locutus general'r: ut si sine liberis decesserit ꝛ cetera: tūc succedit iuris ir̄p̄tatio: que cessat i casu certo: qz i icertis non certis locus est coniecturis: de re iu. c. estote. In hāc opi. accidēr uidētur. Ma. sil. ꝛ hosti. ꝛ Jo. an. ut nōtur p eum i. c. Raynaldus de testamētis. Cōtrariū tenuit gdaz bangot. dū esset bononie hec q̄ō de facto: ꝛ dy. segtur i. l. si ita gs. ff. de le. ij. ꝛ Ricar. malū. ꝛ bar. i auten. nisi rogati. ꝛ i. l. si ita gs p̄zealt'. ꝛ sic postmodū elegā ter cōsuluit i q̄ōe facti. Primo p rōem quam faciebat dy. Expzessio. ñ. coz que tacite insunt nil operāt. ff. de le. iij. ꝛ. c. significasti de elec. Sz hec uerba ex suo cozpoze: uel ex se legitime nati insunt in illis verbis: si sine liberis decesserit ꝛ cetera. Non ueniūt filij legitimi tm̄: ut dicta. l. si ita gs. §. fi. ergo solū intelligūtur de naturalibus ꝛ tamen fauoze monasterij expirat talis substitu tio per religionis igressū. 2° mouetur p rōem Ricardi. malum. istud fideicōmissum: vel substi tuo si decesserit sine liberis ꝛc. reprobatur ꝛ ꝓ ñ scripto habetur: non ideo qz monasterium non hētur loco filij: sed qz p̄bet impedimētū vite cō tēplatiue seu retrahit a vita cōtēplatiua eligēda: Nam substitutus timēs ne bona sua cogatur re/stituere: si decederet sine liberis: iducitur ad ma trimoniū contrahendū: ꝛ remouet̄ a ꝓposito re ligionis ꝛ castitatis. Et iō ip̄ator voluit tale gra/uamen habere ꝓ nō adiecto. Et hoc voluit tex. in. d. §. sed hec p̄zesenti. dū dicit tales ordinatio/nes inualidas ꝛ ꝓ non scriptis hēri. Sed hec cō ditio de qua i q̄one nr̄a est plus multo contraria vite contēplatiue castitati ꝛ religioni: q̄ illa de q̄ in dicto. §. sed hec pñti. Et hic ergo foztius debz ista hēri ꝓ non adiecta: ꝛ ita ēt tenet ꝛ refert Ly. in dicto autētico nisi rogati. 3° ꝓbat a filij. Jl/lud qō r̄linquit̄ cā dotis: de necessitate intelligē ꝓ matrimonio carnali sine quo nō pōt dici dos: vt in. l. j. ff. de iure do. ꝛ. c. ꝛ si necesse ō dona. iter vi. ꝛ vxo. Nā ꝓ introitu monasterij nō dat̄ dos de simo. c. nō satis. ꝛ. c. veniēs. ꝛ tm̄ illa conditio seu cā remittitur. Jnstituto seu legatario intrāte monasteriū: lz non posset dici q̄ ciuiliter implea tur: vt dicto. §. sed hec ergo. lz in casu q̄nis nr̄e ñ posset dici impleta conditio ciuiliter q̄ monaste riū dicatur ex se natum: nihilominus rōne p̄dicta debent bona apud monasteriū remanere. Jdem debet ꝛ potest dici de eo q̄ relinquitur cā do/nationis ꝓpter nuptias: vt habetur in. d. §. 4° ꝓbat sic. Jnter monasterium ꝛ monachum non dicitur matrimonium spirituale: cum solus ab/bas dicatur sponsus: de elec. c. qua p̄zopter. Sed fideicommissū relinquitur sub cōditione: si nup/tias contraxerit ꝛ ille grauatus monasterium in/grediatur: non tenetur ad fideicommissum: vt. d. §. sed hec. ergo apparet q̄ non est ideo q̄ videa tur defecisse conditio fideicommissi: sed ideo ta le grauamē habetur ꝓ non adiecto ꝛ ꝓ nō scrip/to: cum vite contemplatiue cōtrarietur: ergo idē dicendum in questione nostra. Quinto ꝛ vlti/mo p̄zobatur isto modo. Ego video q̄ si aliquid relinquitur mulieri cum onere restituendi si non nupserit: q̄ non tenetur restituere si nupsit. l. quo tiens. ff. de condi. ꝛ demon. ꝛ. l. cum ita legatum. cum lege sequenti. ff. eo. quod tamen limita ꝓ ut notatur in autentica cui. C. de iureiu. ergo mul/to magis non valet istud grauamen: de quo in questione nostra cum sit impedimentum religio nis ꝛ vite contemplatiue: que longe melioz est q̄ actiua. Et hec opinio placet. d. Ant. licet non alleget consilium: ꝛ motiua Bar. que mihi mul tum placent: ꝛ ipsam ueritatez continere uident

Decimus.

Hereditas impar sui fr̃ p̃dimoz̃ ex p̃te vlagis nõ mynoris.

Pro hac cõclusione vide bonum textũ in.l.ticie si nupserit.ff.de cõdi.z demon.vbi dr̃ q̃ si testator relinquit ticie ducentos si ñ nupserit:z si nupserit relinquit centuz:si ticia elegerit nuptias: dz hẽre ducentos:z tñ non adĩpleuit cõditionẽ. Dz illa hẽtur p non adiecta:qz retrahit a matrimonio carnali contrahendo:idez z fortius si a spũali:z p hec clarissime pz itellect⁹ huius.§.sed hec.z huius.c. Obtinet ergo hic monasteriũ:non qz hẽtur loco filij vel heredis:qz fuit illa allegatio ptr vt supza dixi:sed qz hẽtur p non adiecta si vult itrare monasteriũ:z inferr̃ ad decisionẽ qõnum supza tractaz z multaz aliaz similium. Expeditis z suppletis glo.ex q̃bus patuit clarissime ĩtellect⁹ hui⁹.c.z multoz iuriũ ciuiliũ z canonicoz: descendẽtes ad aliã nõ minus vtilẽ materiaz extrinsecam hui⁹.c.q̃ versatur circa bona ingrediẽtium religionẽ condito vel nõ condito p eos p̃ testõ. Hec oĩa ab.de sicilia in lectura. Ad idẽ de iudi.solẽne cõsilium vniuersitatis bonoñ.z hẽt ĩ cõuentu sancte marie nouelle florẽtie. Multi ẽt solẽnes doc.alij idem cõsueuerũt.s.q̃ in hi⁹ casu euanescat substitutio. Fallit ĩ frib⁹ minozibus ñ in p̃dicatozibus. Rõ diuersitatis ẽ: qz p̃dicatores ex p̃uilegio sũt hereditatis capaces:nõ autez minozes. Quis ordo tenendus in soluẽdo creditozibus aut legatarijs? Rñdeo ẽm Ray.si creditozes z legatarij simul veniant: p̃mo satisfaciẽdum est creditozibus:sed si veniant sepatim liberatur heres soluendo p illum ordinẽ quo venerunt:dũ tñ nõ faciat ĩ dolo:z creditozes postmodum venientes nõ debẽt inquietare heredem: nisi remanserit ei de hereditate:sed hñt ius suuz saluum contra legatarios. Si tñ heres scit vl̃ credit siue dubitat q̃ hereditas nõ extẽdit vltra debita siue fuerint ex cõtractu siue ex maleficio vl̃ q̃si:nihil dz dare legatarijs donec satisfaciat creditozibus. Et idem modus tenendus ẽ ĩ satisfaciendo p̃us creditozibus p̃ozibus:z in iure potioribus. Et nõ q̃ heres añ oĩa potest deducere expensas funeris z etiam alias necessarias quas fecit causa hereditatis:vt in testõ inuentario z hi⁹. Et breuit̃ sic̃ quãdo debita totã hereditatẽ exhauriunt:heres dz esse ĩmunis a lucro sic z a grauamine. C. de iure delibe. l. sancimus. §. si p̃fatas cum sequẽ. Itẽ nõ q̃ lz obligatio testatozis transeat ad heredẽ:nõ tñ periculũ periurij z hi⁹ q̃ nõ possunt excedere singularẽ personaz. Idẽ hosti. z guli. Quid si plures sint heredes:qũo tenẽt ad debita vel legata? R. regulariter tenẽt quilibet heres p hereditaria pte. C. de here.ac.l.z. Excipiuntur q̃ncq̃ casus. Prim⁹ si aliqs sit in obligatione faciendi vel nõ faciendi:tunc enĩ qlibet tenẽt ĩsolidum. ff. de verbo.ob.l.in executozib⁹. §. z. vt si testator p̃misit se aliq̃ opus factuz: vl̃ p̃misit p se vel heredẽ nõ fieri quo min⁹ per fũdũ suũ transire liceat: hic qlibet heredũ obligat̃ in solidũ. 2° casus est si res q̃ debet restitui insolidum possideat̃ ab vno. C. de here.ac.l.z.z.ff.cõmodati.l.sed mihi.§.heres. 3° est in alimẽtis legatis:qz p voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno ĩsolidũ vel a pluribus p ptib⁹ designat̃ petuntur. ff. de ali.le.l.3.z.4. 4° Si testator ab vno hereduz legauerit creditori hereditario cõpensandi aĩo:tũc enĩ ille heres onus sustinebit vsq̃ ad q̃titatẽ legati. ff. de leg.z.l.cum ab vno. 5° in expensa funeris vxoris q̃ nõ tñ astringit heredes p hereditarijs portionib⁹:sed etiam virum p portione que peruenit ad eũ ỗ dote vxo. ff. de reli.z sump.fu.l.quotiens.z.l.veluti. Quid si heres est pupillus:nũqd potest differri solutio debitoz p̃textu pupillaris etatis? Rñdeo nõ: vt C. de acq.here.l.sub p̃textu.

Restamãtur et hedes in soluẽdo creditoribz et legatariis debẽt talẽ modũ seruare.

De dilatione executionis ĩ legatis ad pias cãs.

De dilatione executionis in legatis ad pias mõ p̃judicat. aũ trimestris.

Et p̃mo q̃ritur vtrũ defunctus inde patiat detrimentũ:qz tardanter elemosyne quas legauit? Rñdit beatus Tho. ĩ qõlibet quantũ ad meritum ecclesie vt nullum detrimentum patiẽ ex p̃dicta tarditate: maxime si q̃ctum in eo fuit:cãm adhibuit vt ei⁹ elemosyne cito darent̃ quia meritum principaliter ex voluntate dependet z intentione. Sed q̃ctum ad effectum elemosyne patiẽ detrimentũ: non quidem vt per hi⁹ tarditatem puniatur:sed qz remediuz expiationis pene ei non adhibeẽ:cum non fit suffragium vnde subleuareẽ. Similiter nõ patitur detrimẽtum si deferatur restitutio quaz ipse mãdauit fieri:licet tarde mandauerit etiã in morte: tũc fecit quod potuit:hec ille. Ex quib⁹ sequitur q̃ si tepide z ĩcaute mãdauit fieri suffragium: vñ non fit vel multum differtur:nocet:z quo ad meritum ex remissione voluntatis:z quo ad suffragium vt non subleuetur si non fit vel nõ ita cito si tarde fit. Et multo magis de restitutione fienda. Nam posset cum voluntate ita remissa mandari fieri restitutionem puta ne filij egerent: vel ipse ne cuaderet quasi non curans de restitutione q̃ parum vel nihil sibi prodesset talis restitutio mandata si etiam fieret. Secundo queritur: vtrum executor debeat tardare distributionem elemosynarum ad hoc vt res defuncti melius vendantur:puta mozitur testator tempore mẽsium vel vindemiarum:legat summam pecunie pauperibus erogandam trahẽdam ex fructibus p̃collectis ipsius testatozis:qui tũc tẽpozis parum ualent:inde ad sex menses uel annum ualebunt multo plus. Respondit beatus tho. in qõlibet q̃ in moza modici tempozis non uidetur magnum periculum uel detrimentum: vnde si executor per modicum tempus elemosynas differat:vt rebus defuncti venditis ampliores elemosynas faciat laudabiliẽ hec facẽ. Si vo differat per multuz tempus distribuere vt ex eo modico ampliozes elemosynas faciat: non videtur absq̃ culpa:qz forte tunc defũctus a purgatorio erit liberatus:ĩ quo dum erat cruciatus remedium suffragiozũ maxime ei necessariũ erat.

Dilatio executionis aliq̃ ẽ utile. aliq̃ inutile.

Hoc ät relingt prudentis executoris examini: vt cõsiderat] dilatione tẽporis ꝛ cõditiõe persone: que citꝰ vl tardius liberãda est: ꝛ etiã q̃titate augumẽti elemosynarũ faciat qõ viderit magis expedire defuncto. Tertio queritur vtruz ex tali dilatiõe ꝛ precipue magna peccetur mõtaliꝫ ꝛ ab executore ꝛ ab herede? R. q̃ sic si non facit q̃tũ potest: nec excusatur: quia sine magna cõmoditate heres hoc facere non põt. Nec executor ne displiceat vel damnũ inferat heredi: ꝛ qõ ipse non potest debet ipse significare diocesano q̃ põt cogere: extra de testamẽtis. Johãnes. Unde ꝛ ī de cretis. iz. q. z. c. q oblationes dicit. Qui oblationes defũctorũ detinẽt ꝛ ecclesijs tradere demorant: vt ī fideles fũt ab ecclesia abijciẽdi. Et qua si gentiũ necatores: nec credẽdi iudiciũ dei habẽdi sẽ. Et in alijs duobꝰ. c. ibidẽ dr. Ex qbus arguit. Jo. neapo. ī qõlibz q̃ peccãt moztaliꝫ tales executores ꝛ heredes multũ differẽtes. Tuz q̃ nullꝰ dz excõicari: nisi p̃ moztali: hi ät mandãtur excõicari: q̃uis nõ sint ipo fcõ excõicati: nisi hoc eẽt alicubi p̃ cõstitutiones synodales. Tũ ẽt gã notabile nocumentũ inferũt aiabꝰ primoz. Uñ ibi dicuntur necatores aiarum. ſ. subtrahẽdo suffragium illud eis. Quarto q̃ritur vtrum pena apposita a testatore possit exigi: ꝛ precipue in relictis ad pias causas? R. q̃ pena potest apponi tripliciter: vno modo cum cõditione turpi adiecta puta legat conuẽtui mendicãtium predium cum cõditione: q̃ nõ possit alienare: alias alienando perdat legatum. Conditio illa turpis est: q̃ alienare ĩmobilia nõ solum possũt sed ꝛ debent mẽdicantes: ꝛ sic cõditio illa vt turpis abijciꝫ: ꝛ legatum illi remanet sine incursione pene. Secundo modo cum deuolutione illius relicti ad alterum: puta legat. c. petro testatoz cũ hoc q̃ det l. ex eis pauperibus. vel faciat celebzare tot officia: alias deuoluantur illa ad talem locum vel psonam. Talis non seruãs conditionẽ incidit ī penam illam ꝛ perdit legatum. Tertio committet heredi: vt det centũ pauperibus infra ãnum: alias si infra ãnum non dederit: teneaẽ ꝛ alia centũ dare pauperibꝰ. Jn quo casu dicit Ber. ꝛ ab. si. eliciens hoc ex. c. Raynaldus extra de testis cũ glo. q̃ locus est pene: ꝛ exigi potest si pena afficiat p̃monium testantis. nam ꝛ si testator cum nõ hẽt iurisditionem in heredẽ vel legatariũ nõ possit ei penam imponere: tamen bñ põt adimere sub nomine pene bona legata vel relicta eis: que pena etiam locũ habebit in foro conscientie cum naturaliter obligetur honorat: extra de testamentis. c. cum in officijs. q̃uis aliud sit in alijs pẽis: prout vult glo. singularis. iz. q. z. fraternitas vbi dicit grego. q̃ ecclesia res sibi ablatas nõ debet recipere cum augmento. i. cum pena q̃ ponit̃ pro furto: puta q̃ fur debeat restituere rem furatam in duplo. sufficit enim vt habeat suũ. Potest tamẽ vt dicit ibi glo. iudex ex officio applicare illi ecclesie etiam penam. vl intelligit̃ de pena canonis quo ad iudiciuz pẽitentiale: in quo sufficit iniungere vt restituat male ablatum solum non penã. Sz in penis quas ponit testatoz: si nõ fecerit heres vl legatarius hoc vl illud: potest pena exigi secundum doc.

[in dilatione magna peccatur ẽ ꝑtim mor.le

[pena posita a testatore tripliciter ligatur.

Quis autem possit uel

non possit facere testm. Nõ ꝺm gof. q̃ glibet põt facere q̃ nõ ꝓhibetur. Prohibẽtur ät primo qdez filiusfa. nisi de peculio castrensi vel quasi: extra de sepul. c. iz. li. 6. nec potest relinq̃re aliqd ꝑ aĩa sua sine pr̃is assensu: ꝓhibet ẽt impubes. Jtẽ seruus iz. q. z. §. qõ de libero. Jtẽ furiosus nõ bñs lucidum ĩteruallum Jtẽ ꝑdig⁹ cui ẽ admĩstratio bonoꝝ interdicta. Item mutus q̃ nil logtur. Surdus q̃ oĩo nil audit: vt insti. gbus non ẽ pmis. fa. te. per totum. Cecus ät põt cũ solẽnitatibus que habẽtur. C. quibꝰ nõ est pmi. fa. te. l. hac cõsultissima. Jtem illi q̃ ꝓpr̃ijs renunciauerũt ꝛ nihil bñt: vt ingressi monasteriũ: vt in autẽtico de monachis. l. illud. ꝛ. i9. q. 3. c. q̃ ingredientibus. Sed si quis filios bñs monasteriũ ingrediatur nullo cõdito testõ ꝑmittitur ei diuidere cum filijs ꝛ inter eos: vt. i9. q. 3. si qua mulier. Potest ẽt facere testamentũ q̃cunq̃ ante ꝓfessionem: cũ etiam ad seculum reuerti possit extra de regu. c. statuimus. De remite ät si non renunciauerũt ꝓpr̃ijs nec se alicui ecclesie tradiderunt vitã mutãdo testari põt: alias nõ. i9. q. 3. §. econtra. paulus. Religiosus in epm ꝑmotus nullo mõ potest facere testm̃ ſm tho. 2ª 2ᵉ. q. 185. q̃ sola dispensatio rex ecclesiaꝝ ei cõmittitur: q̃ morte finitur: ex qua testm̃ ĩcipit valere. Si tñ ex concessione pape testm̃ faciat: ñ intelligitur de ꝓpr̃io facere testm̃: sed apostolica auctoritate intelr ãpliata potestas sue dispensationis: vt possit valere post mortẽ. Qui autem ꝓhibet testare eũ qui potest: ab eiꝰ ẽ hereditate repellendus. C. si quis aliquẽ. l. i. testã quoq̃ publicoꝝ seu manifestoꝝ vsurariorum sic decedẽtium sunt irrita de quo hẽs supza in 2ª ꝑte ti. i. c. z.

Clerici seculares testa/

mẽtũ facere põt ꝛ donare: sed hoc modo. Si bñt de p̃monialibꝰ vel de his q̃ sibi aduenerũt aliũ de: puta ex successiõe vel donatione psone ñ ĩtuitu ecclie vel de illis q̃ ipi sibi p scripturã vel bꝰ artificiũ acq̃sierũt ĩdubitãt de his põt facẽ testm̃ ꝛ ẽt donare. iz. q. 3. c. i. ꝛ extra ō testi. c. q̃ nos. Et hoc hz locũ ẽt si clicus sit ī ptãte p̃is vel aui ꝓsitutꝰ. C. de epi. ꝛ cle. auctẽtico: lz ī aliis pl̃ois secꝰ sit q̃. ſ. sẽ ī ptãte parentũ. De rebꝰ ät ecclie mobilibus vl ĩmobilibꝰ clicꝰ testari nõ põt. Sed põt de mobilibꝰ ꝛ fructibꝰ ꝓceptis ī egritudine cõstitutꝰ: dũ tñ sit cõpos mẽtis: cõferre paupibꝰ ꝛ locis ꝛligiosis ꝛ his q̃ sibi honeste seruierunt: vt extra. eo. c. relatum. De consuetudine tamen alibi clerici testantur de fructibus ꝛ rebus mobilibus ecclesie acquisitis: tamen de iure contra est: vt in dicto. c. Testes autem in testamento regulr requi

[testmoti ctio pnẽ finẽ ꝛ nõ.

[testes in testm̃to rlr iter dnẽ cẽ q̃. fallit tñ in mstrb9.

rũt.7.vt iſti.eo.§.ſi. Hoc tñ fallit:qz qñqz valet ſine teſte:vt ſi miles i bello ſcribat z moziat̃.C.ō mili.te.l.militeſ. Qñqz ſuffic̃ vn⁹:vt ſi fiat coram i patoze.C.e.l.oĩuz. Qñqz duo vt iĩ filios.C.e.l.hac ꝯſultiſſia. vel ſi in territozio teſtet miles.ff.ō mili. te.l.lutius. Siliter in bis que ad pias cãs legant̃: extra co.cũ eſſes.z.c.relatum. Quãdoqz tres vel quatuoz:vt i ſpeciali ꝓuilegio .C.eo.l.ſine ſpecia li. Quãdoqz qnqz:vt in teſtõ ruſtici.C.e.l.ſi. Qñ/qz etiaz octo requirũtur:vt qñ teſtatoz vult face re z neſcit lr̃as:vt in.d.l.hac conſultiſſima. Et nota qz ſi teſtatoz nõ vult qz teſtes ſciant tenoz̃ ſui teſtĩ poteſt facere teſtñ :qõ dicitur in ſcriptis ideſt qz ipſe ꝓmo teſtñ conſcribat vel etiam con ſcribi faciat:z poſtea carthaz clauſã repzeſẽtet te ſtibus dicens hoc eſt teſtñ meum:rogo vt ſigil/letis z ſubſcribaris vos.C.e.l.hac conſultiſſima. Sed tñ per hũc modũ facere teſtñ non eſt tutũ qz multas obſeruãtias requirit:que frequẽter cũ non ſeruentur opoztet qz non valeat teſtñ. Et iõ melius eſt qz fiat ſine ſcriptis.ſ.qñ ſcribitur ꝓ no tarium tñ. Itẽ nota qz cum qs ſanus vel infir/mus q eſt ſane mentis vltimo diſponit de bonis ſuis:de quibus poteſt diſponere per ſimplicẽ ſcri pturam:vel ꝓ verba ſolum nõ violẽtatus vel cir cũuentus:ſed libere ſine notario z teſtib⁹ debitis ſtandum eſt ei⁹ tali diſpoſitiõi in fozo cõſcientie. Et heredes qbus hoc cõſtat certitudinaliẽ tenẽ/tur ad obſeruãdũ illud:ẽt ſi pzi⁹ per ſolẽne teſtñ aliter diſpoſuerat. Executozes etiam tenẽtur ad hoc ſi certi ſĩ de vltima voluntate inquãtuz pñt. Unde Grego.iz.q.z. Ultima voluntas mõis oĩ/bus conſeruet̃:vbi dicit glo.qz intelligitur cũ vo luntas eſt rõnabilis. Nam ſi moziens vellet ex/heredare filiũ ſine cauſa:hec voluntas nõ eſt ſer uanda. In fozo tñ cãrum:vbi proceditur ſm al/legata z ꝓbata:niſi ſint ſufficientes ꝓbationes ꝓ teſtes z hi⁹:ſtabitur teſtõ ſolẽniter facto: z ſi nul/lum fecit:iudicabitur vt inteſtatus.

De donationibus. c.4.

Uia dõatio cã moz

q tis habet ſimilitudinẽ ad teſtñ v clega tum:ideo nunc de hi⁹ donatione cã moztis agẽ/dum eſt:z poſtea de donatione inter viuos que conuenit in noĩe:etiam habz in aliquo ſimilitu/dinem ad donationẽ cauſa moztis. Donatio cã moztis eſt:cum quis magis vult ſe habere q̃ eũ cui donat q̃ heredem ſuum:vt.ff. de dona. cau. moz.l.i.z inſti.de dona.§.z. Differunt tamen in q buſdam. Primo qz legatum ſemper tradit̃ ab herede. Sed donatio cauſa moztis quãdoqz ab herede quandoqz a teſtatoze. Itẽm ſi quis accu ſat teſtñ vt falſum amittit legatum:ſed non do/nationez cauſa moztis:alias ſi ex aliqua cauſa re ſcindatur teſtñ z donatio cã moztis:vt. ff.e.l. ſi quis mo.z.l.ſi debitoz. Reuocatur donatio cau ſa moztis ſi donantem peniteat:vel ſi liberatus eſt de periculo in quo erat:vel ſi deſinat cõditio ſub qua donatio facta fuit.ff.ſi certuz pe.l.nõ oĩs. Item ſi donatarius ꝓ⁹ decedat q̃ donatoz.ff.e l.ſi filio.z.l.i.z ſi. Dõatio.ſ.inter viuos quid ſit? Rn̄. ſecundum hoſti. Eſt rei licite nullo iure cogẽ te mera liberalitate facta collatio. Quis põt do nare? Rn̄. dõare poteſt paterfa.z dominus rei:nõ ergo ſeruus:non filiuſfa.ff.e.l.filius. Item nõ mi/noz.25 ãnis.C.ſi maioz fac.ali.ra.l.ſi.z multo mi nus pupillus q alienare nil poteſt ſine tutoris au ctoritate.ff.de acqui.re.do.l.pupillis. Itẽ ñ mo/nachus vel conuerſus.54. di.abbati. Item non poteſt donare qui non eſt compos mentis:vt fu/rioſus nec ꝓdigus.ff.de cur.fur. l.iulianus. Nec is cui alienatio per legez interdicta eſt:vt qz cõmiſit crimẽ leſe maieſtatis.C.ad.l.iuli.ma.l.ſi. vel hereticus:vt.C.de hereticis.l.manicheo. Itẽ nec cõdẽnatus de publico crimine:iz ante ſnĩam donare poſſet.ff.e.l.poſt cõtractũ.z.l.donatiões. §.ſi. Cui poſſit donari? Rn̄. ꝓz hoſ. cuilibet niſi ꝓ legẽ ꝓhibeat̃:z gdẽ ſiue ſit pñs ſiũ abſẽs not⁹ vel ignotus. Itẽ pr̃ĩſami.z filioſa.dico extraneo. nam filioſa.ſuo non valet facta donatio:niſi poſt emancipationẽ.C.e.l.ſiue. Item nec inter virum z vxoꝛẽ valet niſi poſt moztẽ:vt dr̃.j.§.6.7.z.8. Item nec miles poteſt donare meretrici. C. de dona.inte vi.z vxo.l.ſi ancillam. ĩmo etiã quilibet ꝓhibeẽ donare meretrici:86.di.c.Qui vẽato rib⁹. Si tñ donaui:repetere nõ poſſũ:vt.j.notat̃ de dã.ſiue dona.adulatozib⁹. Donatio multis ō cãis reuocari poteſt:p̃cipue modis illis gb⁹ liber tus ſit ſeru⁹:vide ſupza ĩ ti.de dñis. Utrum dõa tio facta ſub cõditiõe ſit idẽ qõ facta ſub modo? Rn̄. non.nam illa que fit ſub cõditione:puta ſi ta le quid ſit vel fiat ſtatim tenet:ſed nõ extante il/lo poteſt reuocari. C.de dona.ſub modo.l.i.z.z. Et idem dicendum de venditionib⁹ z huiuſmõi contractibus. An cõiuges ſibi inuicẽ donare poſ ſint? Rn̄. non.nec valet donatio:quin potius ꝓhi bita eſt tam de iure canonico q̃ ciuili:extra eo. donatio.z.ff.eo.l.i.niſi in certis caſibus. Huiuſ/modi autem ꝓhibitionis ſunt quatuoz cauſe.

Pzima eſt ne ꝓpter amoꝛem alteri coniu/gum non temperando donationib⁹ faciliter ex/poliaretur: vt.ff.e.l.i. 2° ne melioz in pauperta tem incideret:z deterioz ditioz fieret.ff. e.l.z.

3° ne fozte coniuges intenti ad acquirendum ſibi per donationes non eſſent ſtudioſi liberos habendi vel educandi.ff.e.l.z. 4° ne amoz ho neſtus z debiti exhibitio:que debet eſſe inter cõ iuges:pzecio conciliari viderentur.ff.eo. l.z. Et ſic inter eos donatio non valet:ẽt ſi fiat per inter poſitam pſonã:vt.ff.eo.l. ſi ſponſus. §. generaliẽ. nec valet inter eos remiſſio alicuius debiti aut aſſignatio alicuius debitoziſ quia hec omnia do nationes ſunt. Sunt tamen caſus in quibus do natio ĩter coniuges valet. Et primo quidem ſi is qui donauit permãſit in eadem volũtate vſq; ad

ꝓ donano inter vxores q̃ ſit.

ꝓ donano inter coniuges ꝓ eo ullum tempus.

ꝓ donano cauſa moꝛtis quę ſit.

mortem. Naz huiusmodi donatio morte donatoris conualescit: extra eo. donatio. Item valet donatio si alter inde nō sit paupior: licet alter sit ditior ut si marit⁹ heres ab aliquo ītitutus nō adeat: vt vxori substitute locum faciat. Itez ecō tra valet si alter non sit ditior: licz alius fiat inde pauperior: vt si vir donauit vxori ad emendum vnguenta z hi⁹: vt dicto. c. donatio. z. ff. e. l. cum hoc status. Quib⁹ modis donatio facta īter viz z vxorez reuocetur? R. reuocatur exp̄sse per p̄ñiam. ff. e. l. cum hoc status. §. i. Itē reuocatur si res donata per donatorem alienetur: vt. C. e. l. si maritus. Itē si premoriatur ille qui donationem accepit: extra. e. donatio. Itē si diuortiuz fiat: vt dicta. l. cum hoc status. §. si diuortiū. Itē cum socer nūcium diuortij mittit nurui cui dōauerat: vt in. ea. l. cū hoc stat⁹. §. si socer. Pater z filius qui est in eius ptāte sibi donare non possūt: eo q̃ pater z filius quasi vna sunt persona. C. de impu. z ali. substi. l. si. Fallit tñ in dote z in donatione propter nuptias: quā pater filio z filie pōt donare. Item fallit cum filiofami. eunti in castra pr̄ donat īmobilia. Item valet si pr̄ ītermittat filio vsufructū quē habet in rebus illius aduenticijs. Item valet si fiat ob alimenta. hec Hosti. Utruz sacerdos parochialis z alij clerici siue prelati possint donare? R. q̃tum est de patrimonialib⁹ vel de suis ppzijs: vt que per aliquam hereditatem vel alio modo intuitu persone acquisierint: dōare possunt: extra ō succes. ab intestato. c. i. Sed z de fructibus beneficiorum suoz donare possūt quedam modica ſm eozum statum: sed tñ tenētur z debent donare personis pauperib⁹ z honestis: qz quodā modo bona clericoz sunt pauperum: at personis inhonestis non licet: vt supza in z. §. dictum ē. Utrum plati ecclesiarū donare possint? R. dicendū q̃ possunt quedam modica. iz. q. z. terrulas. considerata tñ rei donate quātitate z loci consuetudine: ex̄ de dona. c. certum.

¶ donare pñt oñastēri. de primoñ Gba. ſz de fructibz bnoz suoz. dnne possūt psone pauptbz.

De sepulturis. c. 5.

d **E sepulturis. Nota** q̃ quilibet ē liber ad eligēdū sibi sepulturam apud quēcunq̃ locum' qui habeat ius sepeliēdi: z hoc p⁹. i4. annū completuz siue masculꝰ siue femina etiam contra voluntatem parentum. Unde gratianus: vbi quisq̃ tumulandus sit: īuoluntate eius consistit. iz. q. z. §. z. Excipiūt religiosi qui sibi non possunt eligere sepulturam: sed ī monasterijs z ecclesijs suis sepeliūt: nisi quando moziuntur essent adeo remoti a monasterijs sui ordinis: q̃ non possent commode deportari ad illa: quia tunc possent eligere: extra eo. religiosi li. vi. Impuberes vero nō possunt sibi eligere sepulturam: sed parentes eozum possunt eos sepelire vbi voluerint: si consuetudo terre hoc habeat: alias non. Item si quis elegisset sepulturam ī alqua

¶ ad sepulcꝝ eligendū q̃z ē liber. ni sit religioso. et moriat in mōstr.

ecclia ex hoc q̃ inductus fuerit ad hoc ad iurandum vel vouendum: vel alias promittendum p quencūq̃ clericum vel religiosū de eligendo ibi sepulturam: vel electam nō mutando: tal⁹ñ pōt ibi sepeliri: ſz ibi sepelieī vbi alias fuiſſz sepeliēd⁹ si non elegisset sepulturaz: z inducētes illo modo sūt ipo facto excōicati. Sed de excōicatione hēs .ſ.j. an. ti. de excōica. z quo teneantur p̄dicti corpus restituere si fuerint regsiti ibi hēs. Si quis tñ ex p̄po motu vouet vel iurat alicubi eligere sepulturam: ſm hosti. tenet seruare: nisi postea fact⁹ eēt religiosus: vel nisi loc⁹ ille quasi eēt dissipat⁹ ar. extra de reli. do. c. inter. Itē potest qs eligere sepulturā: dimissa antiqua: et in loco minus religioso: extra eo. cū quis. li. 6. Itē si quis mandaret corpus suū non sepeliri: qō z fecit Marcellinus papa in detestationē idolatrie cōmisse: non ē implendū: vt nō di. zi. nūc āt in glo. Si p̄pus sacerdos corpus eius q alibi elegit sepulturā violenē rapuerit ſm hosti. amittit' ius qō in eo mortuario hz: z ossa eoz restituet: extra eo. c. cū liberis. Idē si aliquis cōuentus totus vel maioz pars ei⁹ hoc fecerit: secus crederē si minoz ps vel solus plat⁹ hoc fecisset. Itē si quis alias recepit ad sepulturā alienū in casu nō cōcesso tenetur ad restitutionē corpozis: si petatur. Tenetur ēt restituere q̃cquid occasione eius percepit vel percipi potuit: extra eo. fraternitatē. in fi. z. c. ex pte.

De eo aūt qui decedit nulla electa sepultura vbi debeat sepeliri. Nota ſm io. an. super. c. aīarum de sepul. li. 6. talis debz sepeliri in sepulchro parentū suoz exēplo p̄iarchaz. iz. q. z. ebron. Extra eo. nos īstituta. z. c. fīnitatē. vl' ī parochiali ecclesia si consuetudo sit. Qz si talis sit alienigena vl' viator debet sepeliri apō ecclesiā in cui⁹ pochia mortu⁹ ē. iz. q. i. ecclias. vel ī ecclesia cathedrali si sit ꝯsuetudo. i6. q. i. c. i. Clerici quoq̃ si nō eligunt sepulturā: sepeliēdi sūt in ecclesia vbi sūt clerici. Itē qui hz domiciliū in ciuitate vel' castro: ſz qñ ad villā ruralē se trāsfert cā recreationis: vel vt ruralia exerceat: z nō electa sepultura moriē: non dz sepeliri in ecclesia' dē ville: sed in' sua pochiali: vel potius in ea ī q̃ maiozum suoz ab antiquo extitit sepultura: dūmō absq̃ piculo ad ipam valeat deportari. Mulier q̃ plures viros habuit si nō eligit sepulturā est cū viro vltimo cuius domiciliū z honorem retinet tumulanda: extra eo. c. is qui. li. 6.

Jus sepulture ē quod cōpetit ecclesie ad sepeliendū aliquos in cimiterio suo z puenit ex assignatione pōtificat⁹ vel pōtificis: ar. iz. q. i. ecclesias. Cōpetit āt generaliter ecclesijs pochialibus z ēt alijs quibus a iure vel a priuilegijs cōcessū est: nō autem alijs. Et dicit Inno. q̃ cimiteriū vel q̃cūq̃ sepulture debēt eē circa ecclesiam. i 7. q. 4. sicut. Potest tñ cimiteriū aliquantulum eē remotum ab ecclesia: non

¶ sepeliendi jus mitre eccl̃e p̃ñt ꝯ̃ in vno cimiterio. ¶ sepulc̃re expẽsas ad quẽ pertinet.

Decimus.

¶ p sepulc̃m nõ ht exigẽdi pecuniã. q simoniã ẽ.

tñ̃ credimus q̃ alicui loco ẽt religioso hospitali ꝛ huiusmodi possit accidere sepultura nisi habeat eccl̃iam. Itẽ i vno cimiterio multe eccl̃ie p̃ñt habere ius sepeliendi ibi parochianos suos. Itẽ nota q̃ pactũ quod fit cũ rectore parochialis eccl̃ie de nõ recipiẽdo aliquos vl̃ certos parochianos eius ad sepulturã seruari dz ẽt ab his quibus a sede ap̃lica sepultura libera ẽ cõcessa: ꝛ illi apõ eos elegerint sepeliri: ex̃ de pac. c. pactũ. li. 6. Expensas aũt funeris tenẽt heres facere. Itẽ si mulier hẽat dotẽ: de ipsa dote debent fieri: si non hẽt ad maritũ pertinet. ff. de reli. ꝛ sumpt. fu. l. i. Dño sepultura aũt nõ licet exigẽ pecuniam vl̃ exactã p̃soluere: q̃ simoniacũ: de quo hẽs supra i secunda parte ti. c. i. Et ibi etiam hẽs quomõ multipliciter dr̃ sepultura.

De sepultura quo ad

canonicam portionẽ. Nota q̃ quãdo quis eligit sepulturam alibi q̃ in sua parochia: de omnibus que loco illi vbi eligit sepulturã dimittit: dz sua parochialis eccl̃ia hr̃e canonicaz portionẽ de iure cõmuni. Hec autẽ canonica portio varia ẽ fm cõsuetudines. Alicubi enim ẽ medietas: alicubi tertia: alicubi quarta: ꝛ idẽ cõsuetudini ẽ standũ extra eo. c. certificari. Et si cõsuetudo nõ appareat: dicit hosti. standum ẽ consuetudini eccl̃iarum vicinarum: ꝛ si illa est varia fm goffr. debeñ q̃rta. In hac enim magis iura cõcordare videtur. extra. e. c. in nostra. Si autẽ eẽt consuetudo q̃ nihil deñ. Credit Rai: q̃ nõ valeat: q̃ ẽ contra rõnẽ ꝛ naturalẽ equitatẽ. extra eo. c. nos instituta. ꝛ c. relatum. tñ̃ fm hosti hec consuetudo possz p̃scribi: si titulus p̃baretur. Et quando quis dimissa eccl̃ia illa vbi sui maiores ꝛ p̃decessores soliti erant ab antiquo sepeliri eligit alibi sepulturaz: nõ debetur canonica portio eccl̃ie dimisse: sz illi in qua consuevit audire diuina ꝛ recipere ibi sacramẽta. extra eo. c. cuz quis li. 6 Oz si quis i vna eccl̃ia consuevit audire diuina: ꝛ in alia recipere sacramẽta: debeñ canonica portio: vbi cõsuevit recipere sacramẽta: extra eo. c. i. li. 6. Si aũt rex dux vl̃ alter p̃ anni circulum audit diuina ꝛ pcipit sacramẽta i diuersis eccl̃ijs quasi hñs duo vl̃ plura domicilia i quibus se pariter collocat: eligit sepulturam in alia eccl̃ia: tunc canonicam portionẽ diuidẽt inter se eccl̃ie ille domiciliorum illius. extra eo. c. cum quis lib2o sexto. Quomodo autẽ debeatur canonica portio a mẽdicãtib9 de obuẽtiõib9 ex sepulturis electis apud eos ifra dicetur.

Canonica portio.

fm Francis. deçab. post Mat. duplex ẽ: vna epal̃: quã recipit eps p iure epali ppter cõmunionẽ quam hẽt cum eccl̃ijs suis. extra de testamẽtis. c. requisisti. ꝛ hãc dz hẽre de omnibus relictis factis eccl̃ijs cõstitutis i sua dioc̃esi: sz si sũt extra dioc̃esim nihil hẽt: alias eccl̃ia soluẽt duas portiões. Alia ẽ canonica parochial̃ que debeñ eccl̃ie parochiali de relictis factis illi eccl̃ie: vbi sepelit parochianus eius. Et debeñ hec de relictis factis eccl̃ie sepulture: nõ autẽ de relictis factis alijs eccl̃ijs eo. ti. c. i. Et de hac quarta q̃ dañ eccl̃ie parochiali detrahit ab epo p se quarta illius quarte: ꝛ nõ solum de legatis factis simpl̃r: sz ẽt de legatis factis p fabrica vl̃ ad cultum dñm a fratribus: aut eps nullam q̃rtaz detrahit fm Fede. qõ allegat Tab. In aliquib9 tñ̃ locis eps est parochialis omnium: vt neapol̃. ꝛ tunc vt parochialis recipiet quartã a fratrib9.

De canonica portiõe

de gb9. s. reb9 debeat dari? Dicit Rai. q̃ nõ tãtũ de oblatiõibus cereis ꝛ hi9: que eccl̃ia i q̃ corpus sepelit̃ recipiet i die funeris: sz ẽt de alijs q̃ defunctus illi eccl̃ie vbi sepelit̃ p aĩa sua reliquit. ex̃ eo. in nr̃a. Cui cõcordat host. Et addit qõ itelligẽduz ẽ hoc de his que relinquñt occasiõe eccl̃ie vl̃ loci: secus si intuitu p̃sone q̃uis eccl̃iastice: dũ tñ̃ i fraudem non fiat. Itẽ dicit hoc itelligenduz ẽ tam de ĩmobilibus q̃ de mobilibus. Excipiũtur tñ̃ oznamẽta eccl̃esie ꝛ pecunia p eis data vl̃ p fabrica ãniuersario. 30. septimo: ꝛ alia ad ppetuũ dñm cultum legata: de q̃bus omnibus canonica portio nõ debet deduci nisi fuerit factuz in fraudem: vt eps: si est p̃suetudo q̃ eps recipiat istam canonicam portionẽ: vl̃ eccl̃ia parochial̃ fraudareñ: extra de testamentis. c. fi. Insuper de his que testator siue moriens reliquit quibuscũq̃ alijs p̃sonis vel eccl̃ijs vl̃ i cõmuni: vt pauperibus nullam portionẽ hẽbit parochialis eccl̃ia: vt dicit Inno. ex̃ eo. c. relatum. Oz canonica portio nõ est p̃standa nisi ab eccl̃ijs vbi quis sepelitur: vel ad quẽ transit se cõuertendo: vl̃ alio mõdo cõcor. hostiẽ. Et nota fm Inno. ab ista canonica portione danda eccl̃esijs parochialibus nõ sunt de iure exempta mõasteria ꝛ alia loca q̃ alias sũt exempta. extra eo. in nostra. ꝛ de testamentis. c. registi. sz ex p̃uilegio alig sũt i hoc exẽpti: vt pz infra. Itẽ nota fz host. licet petitio canonice portiõis ptineat ad parochialẽ sacerdotem: tñ̃ si ipe est negligẽs in petẽdo: eps poterit petẽ p illo. ex̃ de suc. c. fi. De quibusdã de gb9 pnsset eẽ dubium: vtrũ dari debeat portio canonica. Et p̃mo o ĩgresso religionẽ q̃ mozit̃ tempore nouitiat9: de q̃ dicit goff. q̃ canonica portio ñ debeñ p̃ozi eccl̃ie de obuentionib9 ex morte ei9. Quãtus. n. exire potuerit: nõ tñ̃ exiuit: sz i religione decessit: ꝛ h3 sufficit ad retentionẽ quarte. ex̃ eo. de his. Si ãt aliquis eligit sepulturã apud aliquam religionez postea intrat i ipsam ꝛ decedit. Si transit ad religionẽ i infirmitate: teneñ locus ille religiõis ad canonicã portionẽ eccl̃ie p̃oz illius. Sz si trãsit in sanitate vl̃ ẽt in infirmitate de qua non mozitur: nõ teneñ: ex̃ eo. de his. Rai. ꝛ hosti. Ex hoc autez q̃ quis recipiat i confrem alicuius loci religiosi retentis sibi tamẽ bõis suis eligendo apud illum sepulturã: nõ liberabit̃ a canonica portione: sicut

¶ Canonicã portionẽ debẽt habere dari.

¶ nõ dañ de his q̃ dant̃ omnino eccl̃ie vl̃ intuitu p̃sone.

¶ innocen. portio sepulc̃re debẽt ecc̃ie vbi defuncti rem̃ publicat sacram̃t.

¶ innocen. portio dr̃ est.

nec liberatur etiam ab epiſcopali iuriſditione ēt ſi ipſi religioſi ſint exempti :ex̄ de priuil. c. cum ꝛ plantare. Goff. ꝛ hoſti. De lepꝛoſis autem itrā/tibus domos lepꝛoſoꝝ ꝛ morientibus: vtruꝫ de beat dari canonica poꝛtio p̄ꝛi eoꝝ eccl̄ie: dicit guil. in hoc ſtanduꝫ eſſe ꝓſuetudini. ō iure tamē eos non teneri. Si aūt infirmus de ſua parochia faciat ad aliam ſe deferri ꝛ ibi moꝛiaꝫ: habiť ca/nonica poꝛtio p̄ꝛi eccl̄ie: ex̄ co. de bis.

Cum defūctus eccleſie

ſue relinquit. x. eccleſie aūt alteri ubi eligit ſepul turam relinqt mille. Dicit. Ray. q̄ ſi defūctus le gauit illa. x. hoc modo q̄ eccl̄ia eſſet illis p̄tenta pꝛo canonica ſua: ꝛ ſacerdos ſciuit cōditōez ꝛ re cepit legatum: uideť renūtiaſſe iuri ſuo: ꝛ iō non poťit plus petere aliquā poꝛtionē. Sed ſi defūc tus abſolute religt: ꝛ ſacerdos abſolute recepit poterit nihilomin⁹ de ceteris poꝛtōem ſibi uēdi care: extra de teſtamētis. c. officij. vl̄ ſaltim poťit agere ad ſupplemētum cōputatis illis. x. ſicut fi/lius cōſtitutus ī minoꝛi p̄te q̄ꝫ legitima pōt ageř ad ſupplemētum. C. de ioffi. teſt. l. ſi qñ ꝛ extra ō emp. ꝛ ven. c. cum dilecti. Si qs eligit ſepultur̄ in p̄ꝛia eccl̄ia ei nihil legāt: cū tñ alijs eccleſijs multa leget. Dicit Ray. q̄ ſi eſt ꝓſuetudo q̄ eli/gentes ſepulturam ei aliqd legēt: ſemp poťit illō illa eccl̄ia petere ab heredibus: non iure actiōis nec deferendo ſepulturam: ſz implorādo auxi/lium ſupioꝛis: extra de ſimo. c. ad applicam. Sz ſi non eſt cōſuetudo nihil pōt petere: ſed ſolis fu neralibus debet eſſe cōtētus. Nam teneť ex of/ficio ipſum ſepelire. Poſſet quoq̄ in hoc caſu i/plorare auxiliuꝫ iudicis aduerſus heredes ſi de p̄hendať dolus teſtatoꝛis vl̄ heredū. Similiť aduerſus rectoꝛes aliarū ſi ipi in dolo deꝛpheń dāť. Jtē in illis regionibus vbi de omnib⁹ mo/bilib⁹ que poteſt defunctus ī teſtameto relinque re ſeu legare: eccl̄ia exigit tertiam partē: ꝛ moꝛiē ti iūgit ſacerdos q̄ reuelet omnia mobilia ſua: ſi cut dr̄ fieri ī bꝛitania minoꝛi. Credit guil. q̄ hec conſuetudo nō debet p̄ꝛeiudicare iuri cōmuni: niſi ſit legitime p̄ꝛeſcripta ꝛ ꝓtradictoꝛio iudicio obtenta vl̄ auctoꝛitate ſedis aplice confir mata. Nec ſufficit ꝓſtitutio epiſcopoꝝ illi⁹ loci: niſi ad ſit ꝓſenſus ſubditoꝝ quos tangit: nec teneť illi p̄ cepto moꝛiētis obedire.

De canonica poꝛtiōe

ratione ſepulture quomō teneanť ad eam p̄dica toꝛes ꝛ minoꝛes. Nota ī cle. dudū de ſepul. vbi ĩter cetera ſic dr̄. Cōſtituimus ꝛ oꝛdinam⁹ vt p̄/dictoꝝ fr̄es oꝛdinū de obuēciōibus om nib⁹ tam de funeralib⁹ q̄ꝫ de gbuſcūq̄: ꝛ quōcūq̄ relictis diſtincte vl̄ indiſtincte ad quoſcūq̄ ĩcertos deter/mīatos vſus: de quib⁹ ēt quarta ſeu canōica poꝛ tio dari ſiue exigi nō conſueuit: vl̄ non debet de iure: necnō datis ꝛ qualitercūq̄ donatis in moꝛ te ſeu articulo moꝛtis aut infirmitate donantis ſeu ꝺantis de q̄ ōceſſit quomōcūq̄ directe vl̄ in directe fratribus ipis vel alijs p eiſdez quartam partem quā auctoꝛitate apoſtolica taxamus: ꝛ li mitamus: parochialib⁹ ſacerdotibus ꝛ eoꝝm re ctoꝛib⁹ ſeu curatis largiri ītegre teneanť: facturi ꝛ curaturi: ne quod ī moꝛte ab iſirmis huiuſmōi ꝺandū fratrib⁹ ipis exiſtimēt: ī eoꝝdem dantiū ſeu ꝺonantiū ſanitate ſibi dari vl̄ ꝺonari p̄curēt: ī quib⁹ p ipſos vitandis eoꝝ ītēdim⁹ cōſcientias onerare. Et paulopoſt. vltra poꝛtionē aūt hi⁹ nil valeāt parochiales ꝛ rectoꝛes curati aut p̄lati exi gē ſupꝛadicti. Et paulopoſt: cōſuetudies p̄uētio/nes ſtatuta pacta ī quātū ſunt p̄miſſis vl̄ alicui p̄miſſoꝝm ꝺria penitus reuocam⁹. Nota ſm Fran. de ç̄ab. ſuper iſta cle. Pꝛō q̄ ius ſepul/ture nō competit eccl̄ijs nō parochialib⁹: niſi ſpe cialiter eis cōcedať: ſicut hic cōcediť frib⁹ p̄dicatoꝛib⁹ ꝛ minoꝛibus: vt in iſta cle. paulo ſupꝛa.

2° nota q̄ cū queriť vtrū dicti fratres poſſint p̄ceſſionaliter cū cruce ingredi parochiam intui to rectoꝛe ad ſuſcipiendum funus eius qui elegit apud eos ſepeliri? Pe. de ancha. tenet q̄ ſic: q̄ h̄ p̄mittiť frib⁹ liberam ſepulturam habē: ꝛ vno p̄miſſo permittunť p̄paratoꝛia neceſſaria de of/fi. dele. c. p̄ꝛeterea. Sed Fran. de ç̄ab. dicit q̄ cō trarium obſeruatur: q̄ nō leuať funus niſi iubē/te ſacerdote parochiali: ꝛ hoc tutius ne deť ma/teria rixe. Sz quod dicit Fran. alicubi nō ſerua/tur. Nota tertio q̄ quo ad fratres de quibus hic canonica poꝛtio limitata eſt ad quartaz. Et ab hac taxatiōe ſm Lau. ꝛ ç̄en. non licet recedi cū ſit papalis: di. 19. ī memoꝛiam. Jn alijs autez caſib⁹ quanta ſit hec canonica ſtatur cōſuetudini vt in. c. certificari de ſepul. Nota q̄ꝛto q̄ ſi nō relinquať aliquid frib⁹ p̄dictis ab eo q̄ apud eos eligit ſepulturam: ſz frater aliq̄s ex eis dať execu toꝛ ad certam ſummā diſtribuēdā arbitrio ſuo: ꝛ ipſe diſtribuit ī fratres glo. Jo. an. ſuper verbo oīb⁹ obuēcionib⁹ refert quandā declaratoꝛiam emanaſſe a Bonif. 8. de qua ipa glo. mētionez fa cit: q̄ canonica debeť eidē: dicit glo. Qñ decedēs nihil relinquit fratrib⁹ ſz mandat executoꝛibus: vt ipis fratrib⁹ det aliquid vl̄ p̄mittat: q̄ q̄ꝛta de beť: qō ēt tenet Fran. de ç̄ab. ꝛ Pau. q̄ etiā dicit locū hr̄e h̄ nō tñ de relict⁹ ad determiatos vſus ſiue ĩdetermiatos: ꝛ h̄ ſiue ſit vſus ſacer: vt p cō/ſtruēdo capellam: ſiue nō ſacer: vt p victu. 5° nota ſup vbo funeralib⁹ q̄ dicanť funeralia: ꝛ di/cit glo. ibi q̄ declarauerat bñdictus ī ſua decre/tali ĩter cunctas. Illa eē q̄ cū funere deferunť: ſta tuēs ibi de candel q̄ danť ad manus q̄ꝛtam non deberi. Sz q̄ reuocata ē illa cōſtitutio: puto etiā ex illis candel deberi: ꝛ licet h̄ ſit rigoroſū: h̄ tñ vult lr̄a iſta ꝛ vbū omib⁹. Puto ēt teneri eos de bis q̄ legant p̄ miſſis dicēdis. Franciſcus vō de ç̄ab. poſt Pau. ꝛ Lau. dicit funeralia eē bōa: que obueniūt eccl̄ie rōne funeris ſiue ante coꝛp⁹ con ditū ī terra ſiue poſt. Et de his debeť canonica.

6° querit Fran. q̄ſtū ꝺurēt funeralia: a. ſ. ꝺum

nō bñ.

ſ canonicam poꝛtionē q̄m teneant frēs p̄dicatoꝛes et minoꝛes.

ſ funeralia q̄ ꝺicuntur. et q̄ ꝺurāt funalia.

Fa mnemym portione. q religiones te nerim.

corp⁹ tradit̃ sepulture vł̃ q totã illam die vł̃ per septimã: vł̃.zo. vł̃.30. die vł̃ ãniuersariũ. Recitat sup̃ b diuersas opiniões ꝛ ñ clare soluit. Jn septima tñ cõne vbi q̃rit qd de anniuersario. zo. vel 30. recitat Paulũ dicẽtẽ de his omib⁹ deberi qõ asserit sibi placẽ: ꝛ subdit. Cõsuetudo tñ nõ habz q deã canonica: nisi de bis q̃ cũ funere deferũt vł̃ q̃ offerũt dũ funus ẽ i ecclia. Dicit ẽt Fran. p⁹ Lau. q si cũ funere ducũt equi cũ armis de his deberi q̃rta. Nõ septio fm glo. q cũ hec ꝓsti/tutio sit iuris veteris correctoria ꝛ sit restrigenda. ex de re. iu. Que a iure. ad alios q̃ ad mĩores ꝛ pdicatores nõ ẽ extendenda. Refert tñ Franc. de çab. Jo. an. i apostilla. d. q clemẽs. v. prorogauit eam ad bẽmitas. Jo. zz. ad carmelitas: vñ si qs eligẽt sepulturã apud fratres ordinis minorum vł̃ pdicatorũ: cũ hec cõstitutio sit restringenda nõ hẽt locum in eis fm Fran. de çab. Nõ 8° q si testator legatum soluit i vita: nihilominꝰ debet quarta: qz videt soluere vt legatũ fm glo. Pau. ꝛ Fran. Nõ 9° q si defunctꝰ petierit cũ habitu dictorũ fratrũ sepeliri: nihilominꝰ q̃rta debit̃ fm glo. Pau. ꝛ Fran. Nam ꝛ si ad eorũ religionẽ trãsierit i egritudine de q̃ decederet debetur q̃rta. Nõ. 10° q si defunctꝰ mandauit aliq̃ dari singł̃ fratrib⁹ ad eorũ cõmoditatẽ: puta emptionẽ librorũ vł̃ vestium de hiꝰ ẽt debetur quarta fm glo. Pau. ꝛ Jo. de li. ꝛ Fran. qz negari non põt quin illud sit relictum mõasterio: cũ nõ possit religiosus cape. iz. q. i. non dicatis. Jtẽ si defũctus religt alicui q̃ i ecclia fratrũ faciat ꝓstrui capellã ꝛ emat illi ornamẽta: nihilominꝰ ẽt debet q̃rta fm Jo. de lig. quod placet Fran. Nõ. 11°. q si testator donauit i mortis articulo vł̃ legata i vita soluit: postea ecclie sepultura interdicit̃: ita q ibi sepeliri nõ põt. Dicit Pau. q nihilominus debebit̃ canonica. Et idẽ dic̃ videri si casu alibi sepelit̃: qz forte apud ꝑmos nõ potuit deportari: ꝛ ꝓtrarium tenet Fede. i consilijs. Et idẽ Fran. de çab. dicẽs q si perpetuo debet remanere sepultus i alia ecclia solum de relictis illi ecclie vł̃ de funeralib⁹ dabit̃ canonica: quod ꝓbat p lram bui⁹ clementine: vbi determinat̃ quartam dãdã solũ ab ecclia i qua qs sepelit̃. Nõ. 12°. pdictos frres ñ teneri ad hãc q̃rtam de his que reliquunt eisdẽ p eos q apud illos nõ sepeliunt fm Jnnoc. ab. archiõ. ꝛ glo. Et b est verum nisi fieret i fraudẽ: vt. ſ. moriens ꝓpterea alibi eligeret sepeliri ad suggestionẽ fratrum gb⁹ legat: teneat̃ ad quartaz qz tũc debetur quarta. Nõ. 13°. q si eps sepelitur i monasterium mẽdicãtiũ: nihilominꝰ canonica debet̃: ꝛ hoc cathedrali ecclie q̃ est parochia epi: ꝛ ibi dz iacẽ nisi aliud dispõat fm Franc.

Nõ. 14°. q si scholaris i studio eligit sepulturam apud frres ꝛ eis legauit de bonis q̃ bz in partib⁹ suis: q q̃rta dabit̃ ꝓut ꝓbabiliter dici põt illi ecclie: i cuiꝰ parochia ꝑ maiorẽ parte anni moraz traxit: obseruat̃ tamẽ q deb̃ quarta parochiali ecclie i qua morabat̃ tempe mortis. Et b q̃n ecclie sũt diuersarum dioceſum: qz si eẽnt in eadẽ dioceſi tũc fieret diuisio inter ecclias. Nõ 15°. q dicta quarta põt peti ꝛ a frib⁹ ꝛ ab heredib⁹ fm glo. ꝛ Pau. q ẽt dicit q si heredes soluunt curatis liberati vident a fribus saltẽ ope exceptõnis doli. Franciscus dicit q glo. est vera: anteq̃z soluãt legata possent curati quartã vendicare: ſz si anteq̃z vẽdicẽt soluta sint legata fribus: nihil amplꝰ põt ab heredib⁹ peti: qz soluerũt: vt mãdauit testator: p b lra ista que nihil mandat heredib⁹? ſz tñ ipsis fratribus q tãtũ quartã soluant: quod tenet çen. Si tñ heredes soluerũt q̃rtã curatis: tũc procedit dictũ Pau. Qz si fres petãt in tegrũ legatũ: poterũt excludi exceptiõe doli.

Nõ. 16°. q fres ꝓcurãtes fraudes circa istã materiã: vt qz ꝓcurant relinq sororib⁹ sancte clare vel amicis: de gb⁹ cõfidant q nõ tenẽt ad canonicã: q̃ exẽpla põit Paulus ꝛ bi⁹: q i b casu tenẽtur: ad duo. ſ. ad restitutionẽ eorũ i gb⁹ dãnificati sunt curati: ꝛ q̃ ad rõnem corazꝫ deo. Qz si fres q ꝓcurauerũt hanc fraudẽ nõ sũt absoluẽdi. Dicit Laur. q p ordinẽ fiat restitutio iuxta ordiationẽ positam de ꝓuile. clemen. religiosi. Nõ. 17°. ꝛ vltimo q ad quartam istam soluẽdã nõ pñt cõpelli p ordiariũ: nec rõne buiꝰ bẽt iurisditionem aliquam ꝑ eos: qz obstãt eorũ exẽptiões. p cle. n. istam reuocant̃ ꝓuilegia q̃rũcũq; ẽt exẽptorum inq̃tũ impediret solutionẽ quarte: ſz p b nõ tollunt̃ ꝓuilegia exẽptiõis: cũ obligatio ad q̃rtã possit eẽ durante exceptiõe. Sz coertio sit p suũ iudicẽ. ſ. papam vel legatũ: nisi aliõ cõcederet ordiarijs fm glo. ꝛ Pau. licz alig ꝓtra. Sz nota q Jo. zz. q ꝓmulgauit clemẽti. cõcessit ordini pdicatorũ ꝓuilegiũ q de legatis ad ꝓpetuũ cultũ factis ecclijs ipsiꝰ ordinis ab eligẽtib⁹ ibi sepulturã: aut ẽt p fabrica pietãtijs victu ꝛ vestitu vł̃ anniuersarijs septimo. zo. vł̃. 30. aut ẽt de his q̃ absolute fratrib⁹ legant̃ i vltimis voluntatib⁹: nec fratres nec executores testamẽtorũ teneãt aligb⁹ ecclijs ad canonicam portionẽ. Qõ ꝓuilegiũ fuit postea p Greg. xi. ꝛ p multos alios ꝛnouatũ: ſz qz ipe Jo. pꝰ ꝓcessionẽ ꝓuilegij ꝓmulgationẽ fecit clementinarũ: ꝛ i ꝓmulgatiõe ꝓstitutiões istitutũ ꝛ hẽnt vigorẽ: iõ alig doctores dicebãt cle. frãgẽ ꝛ tollere ipsũ ꝓuilegiũ. Alij ꝛ q ꝓuilegiuz frangebat clemẽtinas. tandẽ Martinꝰ. v. ꝛnouãs dictũ ꝓuilegiũ declarauit q nõ obstãte cle. dudũ: nõ tenemur ad canonicã portionẽ. Silr ibi declarat q illõ ꝛbũ ꝓuilegij salua iusticia illaꝝ ecclesiaꝝ: de gb⁹ mortuoꝝ corꝓora assumũt̃: nõ intelligit̃ de his de gb⁹ fit mẽtio i ꝓuilegio: de gb⁹ nõ debemus soluere quartã ſz de aliis: puta funeralibus. Sic q̃ de funeralib⁹ debem⁹ quartã dare: nõ aũt de legatis. Et q̃ sint funeralia iã dictũ ẽ. Vide de ipso tenore ipsi⁹ ꝓuilegij plenius supra in prima parte vbi pleni⁹ habet.

De sepulture prohibitiõe.

ꝑ de sepultã prohibitione.

Jn ecclesia vł̃ cimiterio siue loco sacro non

ꝛ sepulꝝ mor̄ mortuꝝ in torneam. ꝛ eꝝ eis nimꝭ ſumit.

ꝛ sepulꝝ mor̄ ordinatus ſe ipſe ex dꝰ panore vl̄ tranſidia.

debēt ſepeliri. j. ſcripti. Primo nullꝰ ifidel̄ nec iudeus nec paganꝰ nec hereticus ēt ſi poſt mortē appareat de hereſi: de ꝓſe. di. i. eccleſiā. ⁊. 24. q. 2. ſane. Secūdo ꝓhibet̄ mortuꝰ in torneamēto. Et expōit Hoſt. ēt ſi quis ibi vulnꝰ letale acceperit: licet poſtea ſupuixerit: g̃ cui⁹ peniteat ⁊ ei euchariſtia nō neget̄: carebit tñ eccl̄iaſtica ſepultura. ex̄ de tor. c. i. ℔ tñ de illo itelligit̄ q venit cā exercendi ſe ī torneamento. ⁊ ꝑm Guil. de armigeris eoꝝ q eis ī armis ſeruiūt: ſecus de aſtantibꝰ cā curioſitatis ⁊ hi⁹. ex̄ de torneamentis. c. 2. Tertio ꝓhibet̄ ſepultura illis q ſe occidūt. vt. 23. q. 2 ḡbus ⁊. 23. q. 5. placuit. Q̄ō itelligēdū ē ꝑm guil. ſi iterfecerūt ſe ex deſperatiōe vl̄ iracūdia: ſecus ſi ex fatuitate ⁊ hi⁹. Unde ſic. dicit ber. extra eo. ex p̄te. Si qs ꝓpter fugā p̄cipitaret ſe ī aquā: q2 inde ſic credebat euadere: nō iputat̄ ei: ⁊ ſi ꝯtrarium eueniat. Et ℔ cū p bono ⁊ licito hoc faciat. ar. di. 23. nerui ⁊. 29. q. 5. de occidēdis. Quarto ꝓhibet̄ ei de q̄ē certū ⁊ manifeſtū nō fuiſſe ꝓfeſſum vl̄ nō cōicaſſe ſemel ī anno: ex̄ de penitē. ⁊ remiſ. c. oīs. Et ℔ itellige niſi ſe ſup ℔ emēdaſſet ī articulo mortis ꝓfitendo ⁊ cōicando vl̄ ſaltē ſigna ꝯtritionis ⁊ hi⁹ emēdatiōis oñdiſſet ī fine: q2 tunc nō negabit̄ ſepultura: qō ēt dicit Joā. de imo.

Quīto ꝓhibet̄ monacho g reperit̄ ꝓpꝛietari⁹ in fine: ex̄ de ſta. mo. c. ſuper quodā. talis debet ſepeliri ī ſterq̄linio. Sexto blaſſemus dei: extra de maledi. in ſi. Septīo generaliter ḡlibꝫ notoꝛi⁹ peccatoꝛ deceden̄s ī ipſo notoꝛio mortali eſt ꝑuandus ſepultura eccleſiaſtica. 23. q. 2. gb⁹. ⁊ c. nō eſtimem⁹. Et ℔ locū habet ſi nō ſint eccl̄ie recōciliati ꝑ pñiam: vl̄ ſi nō apparent ſaltꝫ ſigna ꝯtritiōis ī eis: ad quod ꝓbādū ſufficit xn⁹ teſtis. 26. q. 6. g recedūt. q2 tūc ſepelicēdi ēent. Sꝫ heredes tenent̄ ſatisfacere ꝑ eis ex̄ eo. parochiāo excepto tñ eo q mortuꝰ ī torneamēto: vt dictū ē. Itē ꝓhibet̄ ſepultura manifeſtis vſurarijs. Itē tempoze īterdicti illis de illo loco vbi eſt poſitū īterdictū dū durat. Itē excōicat⁹ excōicatiōe maioꝛi ēt iuſte. 24. q. 2. ſane. Itē excōicat⁹ ēt minoꝛi: q̄ñ ſ. ℔ eſt notoꝛiū ꝑm guil. de his plura hēs ptinentia ad declarationē. j. De ſepultura aūt taliū. Nō q̄ ſi aliqs p̄dictoꝝ ḡbus de iure ꝓhibet̄ ſepultura eccl̄iaſtica ſepultus fuerit in loco ſacro: ſi coꝛpus eiꝰ diſcerni poſſit ab oſſib⁹ alijs: exhumād⁹ eſt ⁊ ꝓiciendus ex̄ locū ſacrū al̄s nō. ex̄ eo. c. ſacris. ⁊ eccl̄ia ſiue cimiteriū recconciliādū. ex̄ de conſe. eccle. cōſuluiſti. Occulti tñ pctōꝛes ſepeliēdi ſūt: q2 manifeſtari nō dꝫ peccatū alterius occultū p viā iſtā. latētia. n. peccata vindictā ñ hēnt⁹. Dicit aug. puta confitet̄ aliqs parochiali de aliq̄ crimīe occulto: qō ñ ꝓponit dimittere: ꝓpt̄ qō nec abſoluit. Si tal̄ petat alia ſacra ñ pōt parochialis denegare: nec tādē eccl̄iaſticā ſepulturaꝫ. Sepeliētes aūt tales ſcient̄ peccāt mortal̄r: q2 ꝯtra decreta ⁊ oꝛdiatiōes eccleſie faciūt. ar. 25. q. i. violatoꝛes. Sepeliētes aūt ſcienter publice excōicatos vl̄ nomiati īterdictos vel manifeſtos vſurarios vltra pctū ēt incurrūt maioꝛē excōicatiōnē: cui⁹ materie declarationē hēs diffuſe. iſra ī. 2ª par. 3. ti. de excōicatione. Ipſis ēt ſepultis nocet ſi ℔ ꝑcurarūt: q2 de ſua ꝓſumptiōe grauī⁹ in īferno puniūt̄. Unde greg. Quos pctā grauioꝛa deꝓmūt ſi ſe ī ſacris locis ſepeliri faciūt: reſtat: vt de ſua ꝓſumptiōe iudicentur. 13. q. 2. c. gb⁹.

De quibuſdam de qui

b⁹ poſſet eſſe dubiū: vtꝝ debeāt ſepeliri ī loco ſacra vl̄ ſepulti dimitti. Nō g̃ ꝑ q ſi aliqs parochian⁹ ſit mortuus g ñ ſit ꝓfeſſus infra ānnū ſuo ſacerdoti: nec accepit euchariſtiā: q̄ cui⁹ videāt q ſacerdos poſſit ei īterdicere ſepulturā ꝑ cap̄lum oīs de peni. ⁊ remiſ. Jo. tñ de imola credit ꝯtriuꝫ Nō: q2 ī dubio debet ꝓſumi q nō reliq̄rit ⁊ q ñ fuit īmemoꝛ ſalutis eterne. i. q. 7. c. ſancim⁹. Potuit enī alijs legitime ꝓfiteri q2 mēdicātibus fratrib⁹: vt ꝑz ex cle. dudū: ⁊ de ei⁹ filio abſtinere ab euchariſtia: ⁊ nō dꝫ ꝓſumi q ñ fecerit. Itē tale eſſet occultū: ⁊ ꝑ ℔ ñ dꝫ publicari g̃ ⁊ ceterea. Raptoꝛi reꝛ ꝑ violētiā ſi hꝫ vnde poſſit reddere ablata niſi reſtituat vl̄ ſecuritatē plenā de reddendo faciat. denegabunt̄ ſacra ⁊ ſepultura. Si vo cum hēret vnde redderet: diſtulit vſq; ad mortē penitere: ⁊ tūc ē ipotens ad reſtituēdū: ſi aliaꝫ ē cōtritus ⁊ diſpoſit⁹ ad reſtituēdū ſi poſſ⁊ dabūt̄ ei ſacra: ſ⁊ ꝓuabit̄ ſepultura eccl̄iaſtica ad terroꝛē aliox: niſi parētes vel amici ei⁹ vellēt reſtituē ꝑ eo: q2 tūc ñ ꝓuabit̄ ſepultura. Et multo magis ꝓuabit̄ ſepultura: īmo ⁊ ſacris ſi ē ipenitēs: ex̄ de raꝑto. c. ex lr̄is ⁊. c. ſup eo. Et itelligit̄ iſte rigoꝛ de raptoꝛib⁹ manifeſtis ñ occultis ꝑm Inno. ar. ī dicto. c. ſup eo. Suſpēſus vl̄ alio mō ōſtitut⁹ ꝓpter ſcelera ſua ſi moꝛiat̄ ipenitēs: denegāt̄ ⁊ ſacra ⁊ ſepultura. Sꝫ ſi ſē ꝯtriti fiē nec pñia nec viaticuꝫ ita nec ſepultura negāda ē. 13. q. 2. c. ſi. vex ad ōpōnēdū eos de patubul̄ regnū lñia indicl̄ ſecl̄ar⁹ g dꝫ faciliꝰ eā ꝓcedē. Mulier ꝓgnās ſi ipa mōtua certū ē ⁊ plē quā hꝫ ī vtero moꝛtuā ſepelicēdam eē cū ea. Sꝫ ſi dubitat̄ de vita plis: ſcidēda ē ⁊ ſe parand⁹ ſet⁹: ⁊ ſi moꝛtu⁹ ueniret̄: tūc ex̄ locū ſacrū ſetus recōdet̄ fꝫ Hoſti. De cadauē ātiā ſepulto vl̄ ēt ſepelicēdo: q2 ſi dubitatur vtꝝ ſint xp̄iani vel ñideles vl̄ excōicati ī meliozē partē inter ptādū eſt: niſi aliq̄ ꝓbabilitas eēt de oppoſito. 13. q. 2. non eſtimme⁹

Titulus. xi. de ſtatu hoſpitalarioꝝ ⁊ de iuriſditionib⁹ ⁊ ceteris ad ea ptinētib⁹. c. i.

So mendicus

e aūt ſuꝫ ⁊ pauper: dñs ſolicit⁹ eſt mei. ꝑs. 39. Clar̄ ē q ꝑm coꝛticē lr̄e illō nō pōt itelligi de ipo dauid loquēte: cū ñ fuerit pauper ſꝫ diues ⁊ reꝛ iſrl̄. Spiritualiē āt. i. de paupta te internali ipe ⁊ glibet inſt⁹ dicere pōt: q2 men-

ꝛ de hoſpitalioꝝ ꝓfeſſione ꝓdm.

¶ de paupte p̄. et de diuīa ꝓuisione. XI.

dicus siue i grattuitis bōis nil ex me habēs: z pau per i naturalib⁹ parū. s. bñs vigoris i cognoscen do vez z appetēdo bonū. Sz dñs sollicit⁹ est ad puidēdū homini de vtroq; p legē z etiam sacrā Quātū āt ad ītam loquēdo i psona xpi: certū est q; xps fuit pauper z mēdic⁹ q̄ ad vsū tempozaliū. Ut enī ait ap̄lus ad eph. 2. c. Deus q ē dines i mi sericozdia ꝓpter nos egen⁹ factus est: vt nos sua pauptate ditaret. Et cū ēt ꝑm hūanitatē oīum re rum dñiū bēret: ꝓpter qō Joā. i apoc. vidit ipsuz dei filiū bñ scriptū i femore suo. i. i humanitate. Rex regū z dñs dñantiū. Unde z pilato dixit tu dicis: q2 rex sum ego. Jo. 19. tū vt paup z mēdic⁹ viuere voluit: vt nobis exēplū ꝑberet. s. oētptum mūdanozū secūdū illō aug. oīa terrena cōtēpsit homo xps: vt cōtēnenda eē mōstraret. Paup g̃ fuit: q2 vt ipe ait: Filī⁹ hōis nō hēt vbi caput su um reclinet. mat. 8. c. Mendic⁹ q2 ex elemosynis q̄ sibi z discipulis dabant substētabat illa habēs i cōmuni cū ap̄lis. Un Aug. 12. q. i. hēbat dñs lo culos oblata a fidelib⁹ ꝓseruās: vt suis z aliozuz necessitatib⁹ ꝓuideret. 12. q. 2. Gloria ēpi est: quez mater pānis vilib⁹ īuoluit z reclinauit in ꝑsepio. Sz dñs sollicit⁹ fuit de eo mittēdo reges magos q eū honozarēt: z auro ꝫ inopiā subleuarēt. Sed mater sanctissima scīēs filiū amplecti paupezta tē cito ꝑm ber. Disperſit dedit pauperib⁹. Ita vt i die purificatiōis nō agnū sz par turturū vel pul los columbaz: quod erat sacrificiū paupez offer ret. Luc. 2. Cōuersaturus i mūdo pauperē schōlā discipulozz elegit ipe paup. Sz mulieres sancte q̄ eū sequebāt i doctrīa audiēda mīstrabant ei de facultatib⁹ suis: vt dī Luc. 8. Et nud⁹ i cruce moz tuus pze pauptate z mēdicitate sepult⁹ est in alie no sepulchzo z expēsis alienis. Sic g̃ dñs sollici tus fuit ei⁹ i ꝓuersādo i ſpirādo mulieres z alios ad subueniēdū sue necessitati: ita z i morte ad p uidēdū de sepultura. Pauperes ait ipse semp ha bebitis vobiscū. mat. 26. Et alii qdē paupatē fe runt inuite. Alij patienter sufferūt: alij sponte assu mūt: vt veri religiosi dicētes cū Hieronymo ha bēs victum z vestitū: his content⁹ ero nud⁹: cru cē nudus sequar. 12. q. i. clericus. Quātus. n. i ea n̄ consistat pfectio anime sed i charitate ꝑm ap̄lm ad coloc. 3. sup omnia charitatem habete: qō est vinculum pfectiōis: qō diffuse declarat ber. tho. 2ª 2ᵉ. q. 184. ar. 4. z Jo. Cassia⁹ i collō. i. moyſi: ē tñ ſtrumētum tēdendi ad perfectionē. Omnib⁹ tñ pauperib⁹ inuitis vel volūtariis dñs sollicit⁹ est puidendo eis. Et pauper qdē dī quasi patrū ha bens. Sed mēdicus quasi manu dicēs: qō plus ē. s. petēs elemosynā: z ꝓpterea inſpirauit mētes hominū ad fouēdū hospitalia i ḡbus puideatur pauperib⁹ z mendicis siue sanis siue īfirmis siue parvulis de relictis: vnde z glibet eoz dicē pōt cū suo capite xpo. Ego mendicus sū z paup: deus sollicitus est mei. Pōt ēt dici q; iō post mēdicita tē addidit z paupatē tāq; qd plus: q2 mēdicus petens aliq̄ multa recipit: z sic n̄ erit pauper. Sz q̄ ēt petēdo paz īuenit tūc est mēdic⁹ z paup: vt Laçarus vlcerosus mēdic⁹ petēs a dīuite epulo ne. Sedet paup z nemo illi dabat de micis q̄ ca debant de mensa diuitis. Luc. 16. sollicit⁹ est autē dñs hoz pauperū triplr: nec enim eos deserit.

Plures hoīes ad hospitalia ꝓ eis faciēda do tāda z p legara z elemosynas augēda inſpirādo. Ad hospitalia ipsa regēda paupib⁹ seruiēdo z p uidēdo alios instigādo. Ad ipsa ꝓseruāda z dili gēter exercēda hospitalitate ꝑlatos ad hec īqui renda mandando.

¶ hospitalar ꝯſ dñi ēe nnuytoꝫ magna pand.

Quantum ad hospita/

larios z seruitozes paupū. Sciēdū q; oz eos eē munitos magna patientia z benignitate: nec attē dat ad qualitatē eoz q aliq̄n ingrati z discoli sūt sz ad psonā quā repñtant i sua necessitate. s. dñm Jesū xp̄m q ait. mat. 25. Qō vni ex minimis mei feciſtis mihi feciſtis. Et ad p̄miū qō inde hñt ex pectare. s. regnū celoz: dicet enī eis a xpo vt ipse testat. Uēite bñdicti p̄ris mei ꝓcipite regnū vo bis paratū: z q̄si cām ꝓcessiōis regni assignās sb dit. Esuriui enī z dediſtis mihi māducare tē. ho spes erā z collegiſtis me. s. in peregrino vos hospi talarij. Infirmus fui. s. i paupe infirmo z visitaſtis me vos fuitozes fuitoz. Et certū ēq; glibet bo nus filius p̄ri suo seruus domino amicus amico cū magno affectu z diligentia debet seruire i ne cessitatib⁹. Sed multo magis fieri debet xpo pa tri ꝺño amico nr̄o i paupibus: caueat tamē sibi a peregrinis ne aspoztent bōa hospitat. Ut. n. dicit gr̄anus. 13. q. 7. §. Jtē ꝓcepit. mus i pera: ignis i si nu: serpēs in gremio male remunerant hospites suos. Cū charitate āt z benignitate recipiat: nō cū murmuratiōe ꝑm illud ap̄li: hospitalis sine mur muratione. Circa īfirmos aūt debet hospitalari⁹ 3ª. obseruare. Primo vt ꝓuideat ō sacrīs: z valde laudabil̄ mos est: vt i ꝑncipio q̄ hospita le ītrat īfirmus si pōt ꝓfiteat vel postea: vt q̄ ag grauat īfirmitas: z de ꝓfessiōe cōione z extrema vnctiōe puideat tempe suo p se vl̄ p aliū sufficiē entē: z si non hz mittat p aliquo idoneo: z de bo nis suis ꝓmittat īfirmū disponere ad placitū: pōt tñ ei recōmendare hospitale: qō ēt ex se ille dz li bere facere. 2º dz de necessarijs eis puidere: n̄ solū ad victū: sz ēt medicū z medicinas si ē hospi tale p īfirmis deputatū: hoc tñ ꝑm facultatē hos pitalis. Et medici ēt si nō reciperent salarium: vt q2 hospitale eēt tenue: gratis debent puidē. moz tē enim languētib⁹ ꝓbabat inferre: g hāc cū pōt n̄ excludit. Inquit simacus papa. di. 83. Si autez est opulētū ꝓgruū est ei puidere de ꝓgruo sala rio: q2 nemo cogit de suo facere bñficium.

Tertio debet eū p se vel p alios hortari ad pa tientiā bonis ꝓbis: z sanctoz exēplis q̄ patienter substinuerūt graues z diuturnas infirmitates z necessitates: vt iob: thobia: gregozius papa: ber nardus: egidius z alij. z stimulū carnis datū pau lo ap̄lo Augustinus z quidā alij ītelligunt fuisse

¶ mer paupatē et mēdicitatē dñi.

aliquã ifirmitatẽ coꝛpoꝛalem siue biliacam paſ/ſionẽ siue doloꝛẽ capitis: qui tñ dicebat: libenter gloꝛiaboꝛ ĩ infirmitatib⁹ meis: vt inhabitet ĩ me virtus xp̃i. z. coꝛ. iz. z amb. de pe. di. i. Quod nocꝫ coꝛpoꝛi iuuat ſpiritũ: z egritudo carnis peccatuꝫ repellit. Et ſi infirmus cõquerit: debet tũ ſeruẽs ei compati z cõſolare nõ increpare dure. Diabo/lus enĩ aliqñ ſtimulat infirmũ ira: z ſeruiẽtẽ te/dio z impatientia: vt ab vtriſqꝫ auferat meritũ ſu/um. Unde legit de q̃dam ĩ vitis patruꝫ dicto eu logio qui ſuſcepit quendã pauperẽ lepꝛoſũ ĩ do/mum ſuam ad ſeruiendũ in obſequm dei: z poſt plures annos qbus eulogi⁹ cũ omni diligẽtia ſer uierat: demũ cepit lepꝛoſus inſtigãte diabolo tur bari: z de omnib⁹ que ſibi eulogius faciebat ĩ ſer uiendo cõqueri: ẽt eum ꝓtumeliando: z petendo q̃ reponeret cum in locũ pꝛiſtinum vnde ſũpſe/rat: ꝓpter eius pſeuerantes querelas quaſi inci/tabat eum dimittere: ſed ſanioꝛi ductus conſilio pſuaſit infirmo: vt ambo accederent pꝛo conſilio in hac re ad ſanctum antoniũ. Quib⁹ aduenienti bus auditis beatus antonius lepꝛoſũ repꝛehendit de ſua ingratitudine erga ſeruiẽtem: z eulogiũ de ſua impatiẽtia z tedio erga infirmũ iraſcentẽ de/clarans hoc pꝛocedere ex inuidia diaboli qui ꝑ curabat per hoc eos perdere meritũ acquiſitum ſuoꝝ laboꝝ exhoꝛtans eos ad conſtantiam: qꝛ in bꝛeui eſſet remuneratio eoꝝ qui conſolati re uertentes ad ſua ĩ bona patientia: inde ad modi cũ migrarũt ad dñm leto fine.

ꝑ infirmitates alioꝝ ſunt tolerande ad ꝑfectũ. cp̃.

Quantum autem ad

ep̃os ſpectat pꝛelatos z patronos. Circa hoſpita lia debent habere diligentiaz: q̃ hoſpitalitas ibi ſeruet ꝓ illud ad quod ſunt oꝛdinata: z tempo ralia bene diſpenſent. Unde dicit extra de relig. do. de xenodochiis z aliis ſimilibus ꝑ ſollicitu/dinem ep̃oꝝ: ĩ quoꝝ dioceſi exiſtũt: ad eaſ dem vtilitates quib⁹ cõſtituta ſunt oꝛdinent. Eu genius. Et ſup hac decretali eximius doctoꝛ La pus de caſtell. fecit tractatũ cum queſtionib⁹ cen tum vel circa que infra ponunt bꝛeuiter ad de/clarationem huius materie hoſpitalium. Et ĩ. c. ad hu⁹ dicit vrban⁹ q̃ ſi locus ad hoſpitalitatis vſum z pauperum ꝓuiſionẽ fuerit: ſicut moꝛis ẽ auctoꝛitate pontificis ꝓſtitutus: cũ ſit religioſus non deꝛ humanis vſib⁹ deputari: ſicut de veſtib⁹ z ligneis vaſis z aliis vtenſilib⁹ ad cultũ religio nis ꝑ pontificẽ deputatis. z. io. q. i. dicit. quecũq; res eccleſiaſtice ſunt: cõuenit cũ omni diligẽtia z bona fide que deo debet: qꝛ omnia ꝓuidet: z cũ cta iudicat: gubernari z diſpenſari cũ iudicio ep̃i z ptãte: cuius totius plebis anime ſunt ꝓmiſſe ex concilio anthioceno: quod itelligit q̃n hoſpitale non hꝫ patronũ vel non exemptũ. Mã ſi hꝫ pꝛo num: ad eũ patronum ptinet ꝓuidere de rectoꝛe vt infra declarabit: z ad epiſcopum viſitare vt i fra patebit. Jn clemẽtina qꝛ ꝓtingit de reli. do. qꝛ hoſpitaliũ rectoꝛes locoꝝ ipſoꝝ cura ꝑ/poſita bona res z iura ipſoꝝ interdũ ab occu patoꝝ z vſurpatoꝝ manib⁹ exelicere negli gunt: quinimo ea collabi z deperdi domos edi/ficia⁹ ruinis deſoꝛmari permittũt: z nõ attẽto q̃ lo ca ipſa ad hoc fundata z fideliũ erogationib⁹ do tata fuerint: vt pauperes reciperent inibi z ex ꝓ/uentib⁹ ſubſtentarent eoꝝ: id renuunt inhumani ter facere: pꝛouentus ipſos in vſus ſuos dãnabi/les ꝓuertendo zc̃. Sancimus vt hi ad quos per/tinet: loca ipa ſtudeãt ĩ pꝛedictis omnibus ſalu/bꝛiter reſoꝛmare: ac occupata deperdita z aliena ta in ſtatum debitũ reduci faciãt: ad ipſarũ miſe rabiliũ perſonarũ receptionẽ z ſubſtẽtationẽ de/bitam iuxta facultates eoꝝ rectoꝛes ipſos com pellere non obmittãt: ĩ quo ſi cõmiſerint negligẽ tiam vel defectũ: oꝛdinarijs locoꝝ iniungim⁹ vt ẽt ſi pia loca p̃dicta exẽptionis pꝛiuilegio mu nita conſiſtãt: ꝓ ſeipſos vl alios impleãt oĩa pꝛe/dicta: z ſinguli z rectoꝛes coſdẽ vtiqꝫ nõ exẽptos ꝓpꝛia. Exẽptos vo z alias pꝛiuilegiatos aplica ad id auctoꝛitate contradictoꝛes cuiuſcũq; ſtat⁹ aut cõditionis exiſtãt: ac p̃bentes eiſdẽ ꝓtra pꝛe/miſſa ꝓſilium auxiliũ vl fauoꝛem ꝑ cenſuram ec cleſiaſticam z aliis iuris remedijs compeſcendo z cetera. Ex iſta clementia declarant multe ex q̃ ſtionib⁹. j. poſitis: vnde frequenter allegat.

De his que pertinent ad hoſpitalarios z hoſpi talia. capl'm z^m.

Otandum pꝛi/

mo q̃ hoſpitalia diuerſis nõi/bꝫ nũcupãt. vt enĩ dicit glo. zz. q. 8. ſancituꝫ eſt. Dicũt. n. aliqñ ſynodochia z ẽ ſynodochiũ lo cus venerabilis: vbi pauperes z peregrini reci/piũt. Dr enim pꝛochopiũ locus. ſ. vbi pauperes z ꝓpt senectutẽ ſoli ifirmi curãt. Doꝛphanotro/phiũ ẽ loc⁹: vbi pueri parẽtib⁹ oꝛbati paſcũt. Oꝛ phoꝛotrophium eſt locus ĩ quo ifantes aluñt. Dicũ tur z aliis nõib⁹ magis vſitatis: vt dom⁹ dei: do/mus miſericoꝛdie: dom⁹ fraternitatis: dom⁹ pie/tatis z hi⁹. domus ſancti Laçari. Et dicit Lapus de caſtillion. q̃ ꝓmus hoſpitalari⁹ fuit Jotic⁹ no/mĩe: vt. C. de epiſ. z cle. l. i. Sz quo ad recipiẽduꝫ peregrinos ĩ domo ꝓpꝛia legit de Abꝛahã geñ. 18. quẽ imitat⁹ eſt loth nepos ei⁹. geñ. 19. Jn nouo aũt teſtamento fuit martha q̃ recepit frequenter xp̃m ĩ domo ſua in bethania. luc. 10. vnde dr hoſpita dñi. Queꝛit aũt ſecũdo: vtrũ poſſit inſtitui aliqua religio ad hoſpitalitatẽ. Et rñdit Lap⁹ al/legãdo Tho. z^a z^e. q. 188. q̃ ſic. Et rõ eſt qꝛ cũ ſta⁹ religiõis ſit quaſi quoddã exercitiũ pducẽdi ad pfectionẽ charitatis. Charitatis aũt diuerſa ſunt opera: qꝛ quedã ptinentia ad vitam ꝓtẽpla tinam qua vacat deo: quedã ad actiuã qua ĩten/dit charitati ꝓximi. Inter opera vite actiue: qui b⁹ exercet charitas ad ꝓximum eſt hoſpitalitas

ꝑ pm hoſpitalem q̃ fuerũt ſ.

[Quā religiosi pñt hospitalia ꝓsen. et aliq̄ nō. XI.

sumēdo large. Sciendum est tñ q̄ aliō ē religionē esse fundatam ad hospitalitatē: vt religio cruciferoꝝ z sancti antonij de vienna z sancti galli de flozētia z hi⁹. Aliud ē religiosos hre hospitalia: vt sancti Joānis hierosolymitāi: z sācte marie theutonicoꝝ z calatrēsium z hi⁹. Et ꝑmo modo illud est exercitiū: cui ꝓncipaliter īsistere debent z ꝓncipale instrumentū: per quod venire debent ad pfectionē charitatis. Scōo mō hñt ꝑ ꝓncipali aliō exercitiū z instrumentū quo tē dūt ad pfectionem: tñ z hospitalitatem seruāt ad quā generaliter tenent oēs clerici: vt patet di. 4 z p totū. Et multo magis religiosi: ex de preben. c. de monachis. Unde Vieronym⁹ ait in quadam epla. Oēs ad nos venientes leta fronte suscipim⁹ z eis pedes abluim⁹: ꝓter hereticos. Et bñdictus hoc etiam mandat in regula: īmo etiam z quadam pia coactione inuitandi sūt: exēplo illoꝝ eūtiū in emaus: q̄ xp̄m estimantes pegrinū coegerūt eū ad manendum Luc. vltio. Et multo magis facere tenēt habētes ad hoc hospitalia ozdīta: de qbus dictū est. Querit tertio vtrū religiosus possit p̄fici hospitali? Rñdit Lap⁹ q̄ glo. de reli. do. ī clemen. tenet q̄ non. Et rō est: q̄ q̄ monach⁹ ex monasterium ūtulet: hoc est ꝓpter curam animarū: de regla. c. sup eo. Ubi q̄ hospital regimen cura careat cessat rō ista: q̄ nō potest ibi pfici. Idem tenet Fede. de senis in consilio. 28. Et Paulus de lea. in clemen. cum cōtingit de religi. do. addens nisi esset hospitale alicuius religionis. Lapus autem dicit distinguēdū: q̄ si religiosus ille qui p̄fici sit religionis que ꝓncipaliter ē fundata z dedita hospitalitati: vt sancti Antōij z sancti Galli de flozentia z huiusmodi: nō video quare nō possit p̄fici hospitali. Sed si religiosus nō est talis religiōis scilicet ꝓncipaliter institute ad hospitalitatem. Tūc subdistinguit: q̄ aut hospitale est annexū ecclesie curate: z tunc p̄fici pōt hospitali ꝓpter curā: aut ēt ipm hospitale habz collegiū religioso⁹ a quib⁹ eligit hospitalari⁹: vt ī sancto gallo de flozentia: z tūc ēt poterit p̄fici religiosus ibi: q̄ curam hz z iurisditionē in collegiū: vt de elec. c. dudū. z. Aut ēt hospitale ē de mēsa z ꝓprietate talis religionis: ita q̄ spectat ad dictam religionē regimen dicti hospitalis: nō tñ in sitiui ibi certus z ūtitulatus rector. Et tūc idem sicut possunt mitti ad alia opera z loca ꝓmouēda z custodienda: z sic mittunt ad litigandū z allegandum z aduocandū multo fortius ad curādū pauperes. Si aūt hospitale ē sine cura animarū quod requirit certum rectorē p se: tunc dico q̄ licet sit certe religionis ad quā spectat illud cōferre: nō credo religioso posse cōferri: q̄ nō cessat p bibitio: nec credo valere cōsuetudinem in hoc: sicut nec valeret in hoc: q̄ religiosus p̄ficeret bene ficio simplici. Sed de cōuersis religionū que nō sunt ꝓncipaliter institute ad hospitalitatem: nū qd possunt p̄fici hospitali: eo casu quo nō potest p̄fici monachus? Rñdit lap⁹ q̄ si est laicus z illiteratus potest ei cōmitti: nam ꝓmittit ei cultura agroꝝ z edificare z alia mechanica: fortius officium curandi pauperes. Cessat enim in eo causa ꝓhibitionis. Nam hec cura nō facit ī eo cessare cōtemplationē vl p̄dicationem: q̄ hec nō exercet in monasterio. Sed si cōuersus esset clericus z litteratus: q̄ tenetur ad officium vt monachi: nō posset talis p̄fici hospitali. Sz nūqd potest cōmitti regimen hospitalis mulieri? R. Lap⁹ q̄ pōt si est hospitale sine cura animarū. Et ratio q̄ nō est dare ī iure regulas hoc ꝓhibentes: z quod nō est ꝓhibitū ītelligit eē cōcessum. 13. q. 2. sed z mulieribꝰ committit cura z regimen monasteriꝝ que habent ānexa hospitalia: z sic regunt vtrūq̄ ergo fortius hospitale tñ: z hoc puto verum si esset hospitale deputatum ad receptionem miliex: quo casu esset honestissimū. Credo tamen q̄ cōsuetum regi per masculos non posset cōmitti mulieribus: q̄ mutatur per hoc status beneficij. Et si obijceretur cle. quia contingit de reli. do. que dicit q̄ committantur prouidis viris z cetera: ergo non mulieribus. Potest responderi q̄ ibi masculinum cōcipit femininum: sicut z de electi. c. generali. z. 17. q. 4. si quis suadente. Nūquid potest regimen hospitalis committi duobus? R. Lapus q̄ sic: nam tales equiparantur tutoribus: z ad instar tutoꝝ debent facere inuentarium z assignare rationem singulis annis: vt in clemē tina contingit de reli. do. Sed constat q̄ plures tutores possunt dari vni pupillo: z quilibet eoꝝ ad ministrare insolidum: nisi certus modus z forma alia a testatore quomodo se habeant ī admīstrando imponat. Unde z tales rectores hospitalium dicunt potius habere beneficium q̄z officiū qō puto verum in hospitalibus que non conferūtur ī beneficium ecclesiasticum: sed ad curam z gubernationem ꝑm cle. q̄ ꝓtingit. Et potest committi cura ī solidum: vel etiam q̄ vnus sine alio non admīstret: qō congruentius esset. Sed que conferuntur in beneficium vendicant sibi locum ꝑm regulam beneficiorum ecclīasticoꝝ idest vt tantū vni conferant. Puto etiam q̄ si consueuit gubernari per vnum non pōt committi duobus. Sz cū committit duobus: nūquid potest cōmitti: ita q̄ vnus sit masculus alius femina? Rñdit Lapus q̄ si est verum qō supra firmatum est. s. q̄ femine possit committi z hoc: z maxime quādo hospitalia sunt distincta: vt illō quod est ꝓ mulieribus gubernetur p hospitalissam: z quod est pro viris p hospitalarium. Nec esset hoc absonum q̄ hoc exprimeretur ī cōmissiōe. Et sic maritus z vxor possēt p̄fici vni hospitali: ita q̄ maritus esset hospitalarius pro viris: z vxor hospitalissa ꝓ mulieribus: z maxime in his hospitalibus que habent habitationes diuisas virorum z mulierum: qui ibi recipiunt ad hospitium. Sed q̄rit vice versa: vtrū vn⁹ possit p̄fici ī duobus hospitalibus? Et q̄uis prima facie videat q̄ nō: q̄ videntur incompossibilia: cum vtrūq̄ regrat

[nō q̄ religiosi ꝑñt ꝓsen hospitalia. si nō etiam.

[hospitale regimē pt amittit mulieri.

psonalem residentiam: z sic in vtroq; deseruire ñ possunt: vt dicit a simili de beneficijs in. c. de multa de pben. Contrarium tamen dicit Lapus qđ videtur verum. Et ratio est: qz dici non potest q; de iure cõmuni hospitale requirat psonalem residentiam de necessitate z maxime continuam. nã posset deseruire p aliũ: z sic equaliter in vtroq; se collocare prouidere z assistere z cõsulere ī occurrentibus. Et ad hoc facit quod notat Jo. cal. ī. c. super inordinata. de preben. vbi dicit q; põt quis habere ecclesiam non curatam in. 14. anno etat: qz z si in tali etate non posset ipse dicere missam p se: ad quod ordinatur ecclesia: potest tamẽ dicere per aliũ nec ius artat rectorem ecclesie vt p se hoc faciat: z sic posset quis habere plura beneficia simplicia: qđ cõmuniter seruat: z deseruire p alium in vno eorum cum non potest p se: z multo fortius hoc in hospitalibus ad similitudinem tutorũ: qui possunt simul plures tutelas gerere z pro vtroq; cauere z vtriq; per se diligẽter z alias vacare: z maxime cũ hospitalia sunt ī vna dioc̃esi: z fortius in vna parochia: z multo magis in vno fundo vel vna via vicina. Et quod dic̃ Jo. an. de concess. p̃ben. in rubrica: q; habens beneficium curatũ recipiens secundum: quod de statuto vel alias requirit residentiam: non ex hoc vacat primum: sed est prius in hoc casu necessaria admonitio: z idẽ tenet Inno. z hoc idem intelligẽdũ est de hospitalibus que conferunt̃ in beneficium: z ea ratione si non sunt curata vel habentia collegium: qz tunc idem est iudicium habendum: vt de preben. c. de multa. Et qđ vnus possit hẽre plura hospitalia simul tenet guil. de mõte lau. in clementina per litteras. de preben. Fateor tamen concludit Lapus hoc nõ esse vtile nec honestum. Et posset episcopus cogere rectorem ad dimittendum alterum: maxime si minus diligenter prouideret vtriq;: qđ in beneficijs simplicibus dici solet. Sed nũquid potest quis habere beneficium curatum z hospitale? Respondit Lapus q; sic eadem ratione z multo fortius hospitale z simplex beneficium. omnia enim ista habẽt rationẽ: quia non est cautũ in iure hospitalarios ad psonalem residẽtiã artari. Sz q̃rit̃ nũqđ põt quilibz erigere hospitale p libito voluntatis? Rñdit Lap⁹ glibet potest domum suam factam vel fiendam deputare ad hospitalitatem z ad temp⁹ hospitare pauperes: sicut z alia opera elemosynarum facere. Sed talis locus ñ erit religiosus: nec gaudebit emunitate ecclĩastica nec inter loca ecclesiastica computabitur: nec erit sub iurisditiõe episcopi: z poterit ad humanos vsus redire: z etiã vendi donari z emi. Ita nota. hosti. ī summa de ecclesijs edificandis. Pe. z Inno. z ea iura que dicũt q; talia fieri nõ possunt sine auctoritate ep̃i intellige vt sint ecclesiastica: alias vt sint ppria bñ fieri p̃nt: z hoc dicit glo. in cle. quia contingit de reli. do. Et Jo. an. post vincen. z tancre. dicit q; põt qs habere oratorium z hospitale in p/ pria domo: non tamen potest ibi celebrari facere sine auctoritate ep̃i de cõse. di. i. c. vnicuiq;. Dicit tñ hosti. q; potest intervenire consensus ep̃i: z post factũ: postq; autẽ auctoritate ep̃i est factum nõ potest ad alios vsus deputari: vt eo. ti. ad hi⁹.

Sed nũqd tale hospitale vl oratoriũ factum auctoritate ep̃i gaudebit emunitate ecclesiastica z ei⁹ rector? hosti. notat q; oratoriũ tale ñ gaudeat emunitate ecclesiastica: qz nõ intelligit̃ dedicat⁹ deo nec locus sacer. Jdẽ tenz guil. z çen. qz. n. qđ hodie est oratoriũ cras poterit fieri camera. goff. sentit ꝓtrariũ: nõ enī alr determiat lap⁹: nisi q; hospitali cõpetit bñficiũ restitutiõis in itegrũ. De rectorib⁹ ãt talium hospitalium vtruz gaudeãt emunitate ecclesiastica? Dicit guil. ī speculo q; sic si fec̃ h̃ auctoritate ep̃i: ẽt si sint vtorati alias non. Hoc idẽ tenet hosti. in summa ō hospitali z rectore ei⁹: z q; gaudeãt emunitate ecclesiastica vterq; dicit guil. in speclo. quinimo primi legiũ canonis si quis suadẽte. i. 7. q. 4. als non: vt dictũ est: qz sequeret̃ absurdũ. possz enim p hoc qlibet rusticus assumere sibi habitũ religiosum z ꝓstituere sibi regulam quam vellet: z fraudare dominos suos talijs z alijs debitis seruitijs. Sz nũqd hz hospitale bñficium ī integrum restitutõnis si ledi contingat vt hz ecclesia de resti. ī inte. c. i. Rñdit Lap⁹ hec questio tangit̃ p Jo. an. ī nouell. c. z. de in integrũ resti. vbi dicit q; nomĩe ecclesie includũtur non solum monasteriũ: sed oĩs pius locus: omnia ista equiparantur de testamẽtis. c. requisisti. Et cũ hospitalia fuerint inuenta: vt pauper infectiq; lepra in eis recipiantur: z ex eorũ puentu substententur. Querit̃ vtrum oĩa hospitalia teneant̃ pascere pauperes vestire z hospitari eos? Rñdit Lapus q; hec hospitalia differunt re z noĩe: nã sicut diuersis noibus nuncupãtur: vt dictũ est supra: ita z ad diuersa officia deputant̃. Et ꝑm hoc tenẽtur aliqua ad vestes dãdas: aliqua ad suscipiendũ exposit⁹: aliqua ad educandũ vel suscipiendũ: z sic que dicũt in cle. contingit. referant̃ singula singulis. Si. n. ē hospitale ad recipiendum peregrinos non tenetur ad infirmos nisi in casu necessitatis: quando per alia subueniri nõ posset z illõ posset.

Ad quem spectat dic/

ctorum locorum receptorum in eis cura seu correctio seu reformatio z emendatio? Respõdit lapus põt hoc spectare ad diuersos z diuersis modis. Potest spectare ex statuto appositio in fundatiõe. Potest spectare ex cõsuetudie vel priuilegio sedis aplĩce: vt in dicta cle. cõtingit. bis cessãtib⁹ ad loci ordĩariũ spectat ō iure: vt ex eo. de renodochijs z. i. 6. q. 7. Qui. Et addit çen. ẽt ad prõnos põt expectare z eor liberos vt. 16. q. 7. filijs. Sz qđ spectat ad officiũ taliũ? Rñdit lap⁹ ī hoc debẽt curare ne rectores illor locor ihumanit̃ recipiant dictos pauper ne prouent⁹ ī suos vsus conuertãt: z ipsa loca ī pdictis salubriter reforma/

re:atq occupata depdita ⁊ alienata indebite in statū reduci debitū facere:⁊ ad ipsarū mirabiliū psonaꝝ receptiones ⁊ substentationē debitā iuxta facultatē loco⁊ appellere rectōes:vt in dicta cle.qz ptigit.Et vbi pdicti negligant pdicta facere: puta patrōi hospitaliū vel alij ad quos hoc spectat:tūc fm Lapū iniungitur ordinarijs locoꝝ.Qz et si pia loca predicta sint priuilegio exemptiōis munita p se ipsos vel alios impleāt omnia ⁊ singula ōmissa:⁊ rectores eosdē vtiq non exemptos ꝓpria: exemptos aūt ⁊ priuilegiatos aplica ad id compellere debent auctoritate.Cōtra dictores cuiuscūq status vel conditionis existant atq preben tes contra premissa consilium auxilium vł fauorem per censuram ecclesiasticam ⁊ alia iur[illegible]remedia cōpescendo.Attamen nullum ex hoc priuilegijs seu exēptiōib⁹ eoꝝ preiudicium generādo. Et dicit Jo.an.in glo super cle.qz cōtingit.in eo casu esse hoc preceptum ordinarijs vt faciāt qō dicit.Et si tales ad quos spectat ꝓuidere defectibus hospitalium negligūt:⁊ non sint sub iurisdictiōe ordinarij:compellet tamen eos auctoritate dicte clementine qa cōtingit.ipse ordinarius.Sz vbi non sit negligentia in huiusmodi exemptis nō habet se intromittere ordinarius.Sz vbi is qui habet prouidere hospitali sit laicus:⁊ rector hospitalis sit clericus:quomō poterit laicus cōpellere clericum contra illud.96.di.bene quidē?Rn. Lapus potest dici fm cen.q predictam compulsionem non faciat per se laicus sed per alium:puta ep̄m ad instantiam eius.Unde in illa clementia qa cōtingit.exponetur verbum compelli.i.compelli facere.Et si queratur quomodo patebit de negligentia predictorum:in q̄ casu tenet ordinarius predicta facere?Rndit glo.in clemētina qz contingit.ex perfecto notario: vt extra de cen.c. romana.Uel per assignationem termini ad hoc prefixi ⁊ elapsi:⁊ idē cen.⁊ multi alij. An dicta loca possint ꝓferri in bñficiū.i.in titulum beneficij clericis secularibus?Respondit Lapus non. qz hoc prohibet dicta clementina qz contingit. Nec valet contraria consuetudo obseruata nisi in duobus casibus.videlicet quando in fundatōe dictorum hospitalium secus constitutum fuerit: seu per electionem sit de huiusmodi rectore prouidendum.Cuius autem conditionis debeāt eē per quos regantur ⁊ gubernantur hospitalia ponitur in dicta clementina qa cōtingit de reli.do. Dicitur enim ibi q debet committi eorum gubernatio viris prouidis ⁊ idoneis,⁊ boni testimonij qui sciant ⁊ velint ⁊ valeant loca ipa ⁊ bona eoꝝ acitura vtiliter requirere:⁊ eorum redditus ⁊ p uentus in vsum miserabilium personarum fideliter dispensare:⁊ q in vsus,alios conuertere predicta presumptio verisimilis non existat:sup quo oferant conscientie eoꝝ vd quos ipsorum locorū cōmissio pertinet.Hec ibi.Et dicit ibi glo. ordinaria q signanter dicit cōmittere non conferre:q collatio fit in perpetuum sed cōmissio ad tēpus.Et ideo beneficia dicuntur conferri:qa dantur in perpetuum idest durante vita illius cui cōfertur:⁊ tutoribus qa sunt temporales dicuntur committi administrationes.Et fz hoc rectores hospitalium essent tēporales.Sz vt dicit glo.ꝺ suetudo non admittit hanc lec.imo instituunt̄ ꝑpetui rectores in talibus locis.Recuperus autē in quodam suo consilio dicit q de mente clemētine est q nō sint perpetui.Et licet glo.dicat q ꝺ suetudo hec non patiatur:tñ vbi nulla est consuetudo:optīe posset ad tēpus cōmitti talis administratio.Paul.aūt dicit in dicta clementina q conferre ⁊ committere aliquando sumūtur vt diuersa:aliquando vt idem:⁊ sic sumuntur in littera: scilicet pro eodem:⁊ q tantum prohibetur si fiat idest si dentur in beneficium.Assignat autem Paulus:vt refert Lapus:rationem quare prohibetur hospitale dari in beneficium. videlicet qa ad beneficium habendum oportet esse clericuz. extra de transactionibus.c.ex litteris.Et talis scilicet clericus beneficiatus facit fructus suos:⁊ tenetur ad horas ⁊ ad alia ad que alij clerici:sed si gubernatio simpliciter committitur hospitalī cessant ista. Item beneficium debet conferri infra certum tempus:⁊ ideo est necessaria institutio:nō sic autem in commissione hospitalis ⁊ a beneficio repelleretur quis propter bigamiam vel alios defectus:non autem a gubernatione hospitalis.Item beneficium quandoq datur in substētationem eius cui confertur: vt in capitulo scōo de cle.pu.in duello.Sed non hospitale: quia in hoc attenditur pauperum prouisio:non hospitalarij substentatio.Posito autem casu q laic⁹ edificet hospitale de licentia episcopi cum oratorio vł sine eo ꝓpter qō loc⁹ ille dr̄ religiosus ⁊ edificator efficit̄ pron⁹ vt de iure pa.c.nobis.Ad quē spectabit ꝓuisio rectoris illi⁹ hospitalī?ad prōnū vł ad ep̄m:vel pñtatio ad prōnū ⁊ ꝺfirmatio ad ep̄m?Rndit Lap⁹ q solus pron⁹ pōet ibi rectorē.Et rō est qa i talib⁹ vt dictū est supra:nō ē necessaria canonica institutio:nec habet tēpus limitatū ad cōmittendū talem gubernationem.vñ n̄ est necesse q ꝓpter hoc recurrat̄ ad ep̄m. Nec obstat q de iurepatronatus solū patronis acquirit̄ ius pñtandi:quia illud habet locū in ecclijs ⁊ alijs locis vbi requirit̄ institutio canonica vel cōfirmatio.Sz i hi⁹ hospitalib⁹ nō regrit̄ hoc: hoc ēt sentire videt̄ cen.i dicta cle.qa ꝺtingit. Dic.n. q patrono acgrit̄ ius ex naturā rei cui⁹ ē pron⁹. Nā i eccl̄ia collegiata n̄ acgrit̄ ei ius pñtādi sed ꝺstituendi electioni facte in capella acgritur ius pñtandi vt de iurepa.c.nobis.Sz i hospitali acgrit̄ pron⁹ ius ꝺmittēdi gubernationē hospitalis. Et fm hoc nō indiget tal⁹ rector ꝺfirmatōe ep̄alis si i ipo hospitali n̄ regrit̄ institutio canōica.Hoc aūt dicit̄:qz si hospitale haberet curā aiaꝝ:tūc indigeret cōfirmatiōe episcopali:nisi eēt exemptū vel aliter priuilegiatuz.Dicit tamen idem lapus q vbi in aliquo loco emanauit aliqua ꝺsuetudo

generalis vl̄ specialis circa hoc illa ē seruanda: Sz in casu quo ad patronū hospitalis spectaret psentatio: z ad ep̄m confirmatio de consuetudine vel aliquo iure speciali. Nunquid ante ꝯfirmationē est p̄mittendū edictū generale vl̄ spale fm formam.c.fi.de elec. Rñdit Lapus q̄ in illis hospitalib⁹ que non cōferunt̄ i bñficium non oportet seruare illō.s.de p̄mittendo edictum. Et h̄ qz hic nō fit electio vl̄ collatio sz ꝯmissio: tū ēt qz ñ ꝯmittit̄ cura aīarum. Unde z iam ꝯsului q̄ ad capellam seu altare erectū in ecclesia de lña epi pōt deputari sacerdos ad missas celebrādas sine cō firmatiōe vl̄ edicto: nisi alia ꝯsuetudo obstaret. Idem sentire videt̄ çen. ac guil. q guil. dicit q̄ si hospitale nō sit p̄ncipaliter edificatum ad missā celebrādā vl̄ aliqō ecclīasticum sacramentū exhibēdū: nec sit ibi cōstitutus ppetuus vicari⁹ seu dos assignata p̄ eo: licet ibi sit altare z de licētia epi celebret ibi edificatū p̄ oratorio. nihil ibi potest ep̄s vendicare: nisi in q̄tum possz de alijs piis locis legatis p̄ aīa fundatoris relictis: ꝓbant̄ hec de consecratione di. i. vnicuiq̄. z de testamētis. c. heredes. Et ꝯcludit Lapus. Nō intelligas ista de hospitalib⁹ que ꝯferuntur i bñficium: seu que regunt̄ p religiosos: seu que habēt ecclesiaz: sz de illis solum que laicis gubernāda ꝯmittunt̄. Sz nūqd talia hospitalia p̄nt cōmitti clericis gubernanda? Rñdit Lapus vtiq̄: dūmō nō in bñficium. Dicit enim clemētia: qz ꝯtingit. q̄ ꝯmittāt̄ p̄uidis viris: nec dicit laicis. Ex quo ergo clemētina non distinguit: nec nos debem⁹ distinguere. zi. q. i. si quis. Idē sentit çen. z Pau.

De hospitalibus exē/

ptis vel religiosoz exemptoz. Et p̄mo queritur cum hospitale sit exemptū z īmediate subiectuz romano pontifici nullū habēs superiorē vel aliū ad quem cozrectio vl̄ reformatio ptineat illius: z cui⁹ rector negligit illa facē ad que tenet̄. Nunqd ordinarius poterit supplere z cozrigere? Rñdit Lap⁹ q̄ non. Nā clemētina: qz cōtingit. q̄ concedit ordinarijs auctoritate aplica i exemptis in defectum eoz̄ ad quos spectat tal' cozrectio. Et i casu nr̄o ꝓponit nullum ēe ad quē spectat cozrectio: ergo nullius defect⁹ vl̄ negligentia suppleri pōt. Nec obstat q̄ hz supioz̄ papā: imo facit p: qz nūq̄ papa negligentiā cōmittē pōt. Et si illaz cōmittat: nullus illā supplere pōt vl̄ debet. Ipse enim supplet negligētiā alioz̄: nemo suā. de elec. .c. licet. z. z. q. 5. alioz̄. In nō exemptis āt puto q̄tūcūq̄ ñ habeāt aliquos ad q̄s spectet cozrectio vl̄ reformatio: ad ep̄m spectat. vt de reli. do. c. de xenodochijs. Quid si hospitale aliq̄z religiosoz̄ īmediate subiectoz̄ sedi aplice nō habēs aliquē superiorē aliū seu ad quem de iure spectaret cozrectio ꝛc̄. vt supra. Cuius rector deficit i exercēdis his ad' que tenet̄ fm formā clemētie: qz ꝯtingit. Nunqd poterit cogi p ordinariū loci? Rñ. Lapus: q̄ i talibus hospitalibus ep̄s nullā suam vel aplicaz hēat auctoritatē. Moueoz qz dicta exēptio fuit libera. Unde si ꝓuisio postea facta ō illis cozrigēdis p superioꝛes suos nō vēdicat sibi locū i illis: nō tñ cessat dispositio dicte exēptiōis qz potuit alia esse rō. Et licet superiozes fuerīt cā ipul siua: tñ illa cessante ñ cessat dispositio: ar. eoꝝ que notant̄ i. c. iter cozporalia ex̄ de transla. p̄la. Ex plurib⁹ ēt alijs capitib⁹ nō poterunt tales religiosi p ep̄m reformari. Uno qz ex quo sūt exempti z eoz̄ supioz nō est in culpa vl̄ defectu: ñ ē locus cōcessionis facte ordinario: qz fit sub certo mō. Illo q̄ deficiente deficit ꝓmissio. Itē qz papa est supioz qui de se non itellexit. Itē qz ex⁹ negligētiā nemo suppletur z h̄ puto verum: z sic seruari fecit i curia archiepali fiorentina: que p dictaz clementinam p̄cedebat ꝯ hospitalarium sancti galli i̇mediate subiectum sedi aplice: z est religioz̄ q̄ p̄tēt regulam beati Aug.

De rectoribus hospi/taliū

quo ad satisfactionem z iuramētū: cū cōmittitur eis gubernatio z diuina z sacra. Dicit Lapus q̄ tales ad instar tutoz̄ z curatoꝛum debēt iuramentum p̄stare: ac de locoz̄ ipsoꝛum bonis iuentaria facē: z ordinarijs seu alijs q̄bus dicta loca subsūt: vl̄ deputādis ab eis ānis singul' de admīstratiōe sua reddere rōnē: vt i dicta cle. qz ꝓtingit. Sed nūqd satisdabūt ad qō tenent̄ tutoꝛes z curatoꝛes? Rñdit lap⁹ glo. ordinaria ꝛdicte cle. tenet q̄ nō: nisi ēent suspecti ꝓpter vxoꝛem z filios. Sed vt dicit ibi glo. talib⁹ suspectis non debet cōmitti gubernatio taliū hospitaliū: ergo a talib⁹ nō exigit̄ satisdatio. Sz nūqd iurabūt ad instar tutoꝛū .s. vtilia facere ipis hospitalib⁹ ad que depuātur z inutilia p̄termittere psonas z res ad cōmoduz z vtilitatē eoꝛ bona fide custodire: z i vsum miserabiliū psonarum ꝓuertere: z iuētariū de bonis ipsius facē z alia facere ad q̄ tenent̄: maxīe fz formam clemētine. Dicit lap⁹ q̄ si ꝓmittant̄ talia hospitalia alijs factis q̄ i dicta cle. dicat̄: seu cōferantur i bñficium clericis secularibus: videt̄ esse irrita ipso iure talis ꝓmissio: z ita videt̄ sentire glo. i dicta cle. Qz si tales nō fecerunt inuētariū nec iurauerint vl̄ rationem reddere nolucrīt tempe cōgruo: q̄uis fm glo. dictum videat̄ ꝓbabilis ītellectus dicte cle. q̄ ex hoc fit irrita tal' cōmissio: tñ ꝓmunit̄ ñ sic ītelligit̄: sed tñ illis cessantib⁹ ꝓe dicta facere: poterūt cogi z compelli remedijs opportunis: ēt p remotionē illaꝝ psonaꝝ a dictis locis tāq̄ suspecti vt sicut ad īstar tutoꝛ p̄ficiūt̄: sic ad instar tutoꝛ remoueant̄. Sz nūqd tales rectoꝛes tenēt singul' ānis reddē rōnē p se ēt ꝑ ñ regsiti? Rñdit lap⁹ q̄ sufficit q̄ regsiti h̄ faciāt: z ita tenet glo. z sic seruat̄. Sz qs celebrabit diuina officia z mīstrabit ecclīastica sacramēta rectoꝛi familie pauꝑib⁹ z infirmis taliū hospitaliū? R. Lapus si talia hospitalia hēant altaria seu cimiteria ab ātiq̄ z plēs celebrātes z ecclīastica sacra rectoꝛi z familie z pauꝑib⁹ z hospitaliū admīstrātes: seu p

parochiales rectores cõsueuerunt in illis exercere premissa: est seruanda antiqua cõsuetudo quo ad exercenda z administranda spiritualia supradicta: vt in dicta cle. qz contingit in fin. De iure ꝯ cõmuni fundat matrix ecclesia in hospitalib⁹ sitis i parochia sua itẽtionẽ suã q̃ ad ista spualia: tñ pñt pscribere vt hic p suũ ppriũ sacerdotẽ faciãt: vt notat ibi glo.

Nunquid possit erigi hospitale in parochia maꝛcis eccl'e illa irrequisita vl' inuita? Rñdit lapus de hospitalib⁹ ñ religiosis. i. nõ factis auctoꝛitate epi nõ ẽ dubiũ. Nã quilibz põt deputare domũ suã ad hospitalitatẽ iuito epo: z multo forti⁹ iuito rectoꝛe matricis ecclesie. Qõ i tellige qñ vt priuatas domos sic deputant. Sed si sub effigie vl' signo vl' denoiatõe loci ecclesiastici: nõ esset licitũ: imo possz eps loca illa destruere ga ꝺ iuris ꝓhibitionẽ factũ ẽ. Facit qõ nõt hosti. ꝺ reli. do. c. ad hec. z tenz car. flo. hoc. Sed si logmur de facto cũ capella vl' ꝺ hospitali ꝑpetuo. s. cũ auctoꝛitate epi: ita ꝙ sit locus ecclesiasticus: de ꝟ cõsueuit dubitari. Naz lz sit regulare ꝙ vna eccl'ia i ꝑiudiciũ alteri⁹ ꝺstituẽda ñ sit. 16. q. i. c. eccl'e z. c. gcũqz. Qz si fiat: destruenda est: maxie si opis noui nunciatio rite facta ꝓcesserit: tñ illa iura loquunt̃ de eccl'ia ñ ꝺ hospitali siue ecclesia vl' capella. Et i illa ẽ rõ ne aliquid iuris antiqoꝛis ecclesie noue acgrat̃. vt i dicto. c. eccl'ia. z. c. gcũqz. q̃ rõ cessat in hospitalib⁹ ꝑdictis. Cõtrariũ tñ ẽ veꝛ. s. ꝙ nullus locus eccl'iasticus põt eligi i aliq̃ parochia ea ũita. s. antiqoꝛi eccl'ia. Et isto casu nõie eccl'ie veniũt hospitalia: ex quo fauoꝛ eccl'iaꝝ respicit̃: quod ẽt tenet lap⁹. Nec cessat rõ ꝑiudicii: qz hospitale ꝺz hr̃e dotẽ ꝺ qua decima ñ soluit̃. Itẽ si ꝟ capellã vl' oratoꝛiũ: accedũt oblatiões: z sic videt̃ minui dignitas z vtilitas rectoꝛis ãtiq̃. Unde de facto vidi qõnem ꝙ q̃dã imago beate Marie picta i pariete dom⁹ cuiusdã laici fec̃ miraculũ: ppter qõ maximus concursus oblationũ fuit. Sup qb⁹ mota est questio: z sentẽtiatum fuit ꝑ parochia. Et ẽ similis qõ que notat̃ de cele. mis. sup rubꝛica. Sed qd si erigatur hospitale i limite eccl'ie veteris? Rñdit Lap⁹ ꝙ acquirit̃ ius patronatus ex ꝟ ipsi eccl'ie: vt. iz. q. z. apostolicis. z. 17. q. 4. questi. Et notat hosti. i sũma. Sz queritur vtrũ hospitali debeat certa dos assignari? Rñdit Lap⁹ ꝙ non. Jo. an. post hosti. ꝙ hospitali sicut z eccl'ie i ꝺstitutiõe ei⁹ debet certa dos assignari. Unde �palm eũ ꝓcedet libellus tal': peto hospitale cũ ptinentijs suis: z intelligẽt tũc de dote tñ: q̃ de iure ad hospitale ptiet. Et si querat̃ de quãtitate dotis. s. quãta debeat eẽ? Rñdet lapus recurrẽt ad ar. ad simile de ꝺstruc. eccle. cũ sicut z qõ ibi nõ. i glo. ꝺdinaria: qz alia dos regrit̃ in eccl'ia: alia i monasterio: vt ibi: sic z alia i hospitali. Tãta enĩ ꝺz ẽ dos i eccl'ia ꝙ sufficiat ad luminaria z ad vitã mistroꝝ. 16. q. 7. pie mentis. hoꝛũ existimatio ẽ epi. In hac. s. hospital' dote habebiꝫ respectus aliox hospitaliũ. ar. in auten. de eccl'ia sticis. ti. §. si qs. Debent aũt ꝓuideri: vt hẽant affirmas. i. ꝓuisiones rex necessariax. Et i ꝟ considerabit̃ species hospital'. Nã si sit deputatũ ad hospitandũ pauperes: tũc ꝑncipalis cura erit i letis. Alia sunt deputata ad curanduz infirmos: z tũc ꝑncipalis cura erit i bonis z deuotis ministr̃ z expꝛis i opere medicie: z sic de singul': z ꝟ hoc erit ꝓuidendũ de dote ei⁹.

De concessione per lras apostolicas vel legatoꝝ sedis aplice sup pꝛouisione q̃rũcũq; clericoꝝ concessas directas: nunquid p has poterit eis ꝓuideri de hospitali? Rñdit lap⁹ nõ p clemẽtinã p lras de ꝑben. ẽt si hospitalia il/la hẽant eccl'ias vl' capellas vl' alia iura spiritua/lia annexa: nisi de eis specialiter caueat̃: vt i dicta clemẽtina p lras. Et hoc veꝛ ẽ si lr̃e sint gratiose siue in forma pauꝑum. vt dicit Pau. Sz qd ꝺ literis aplicis sup reseruatione fructuũ? Rñdit Lapus hãc questionẽ tãgit glo. sup dicta clemẽtina p lras. z dicit ꝙ talia nõ includũt̃ nisi exꝑmãtur. Et ẽ rõ �palm glo. qz ex q̃ sunt deputati ad certum vsum sine exꝑssa licẽtia pape ad aliũ vsum ꝙuerti nõ debent: vt i dicta cle. qz ꝓtingit. de reli. do. Sz nũqd talia bñficia vacãtia p moꝛtẽ officialis pape seu p obitum decedẽtiũ i curia habẽt locũ i eis decretalis ꝑme z secũde de ꝑben. li. 6.? Rñdit Lap⁹ ꝙ nõ de iure cõi: qz illa capta legata loquunt̃ solũ de bñficijs z dignitatib⁹: q̃ non hẽnt locũ in hospitalib⁹ rõne iã dicta. Si aũt sup talibus bñficijs emanarent extrauagãtes. ꝓut emanauerũt reseruationes circa dicta bñficia: eoꝝ tenoꝝ esset inspiciendus: eẽ de ꝑuile. c. pozzo. Et nisi fieret expꝛessa mentio i illis nõ ĩcluderentur Nec miꝝ qz ꝑdicta iura loquẽtia de bñficijs vacantibus i curia ĩcludũt bñficia spectantia ad patronos laicos: vt videt̃ innuere glo. sup dicta decretali z de ꝑben. li. 6. Et �palm hoc de hospitalibus habentib⁹ patronos laicos non esset dubiũ. Sz nũqd i illis duob⁹ casib⁹ possint ꝺferri clicis i bñficiũ: de qb⁹ in dicta clemẽtina qz contingit. ĩcludunt̃ in lr̃is super ꝓuisione facienda impetrantibus clericis? Rñdit Lapus in dicta glo. dicte clemẽtine p lras de ꝑben. ꝙ non. Sz nunquid ẽ generaliter veꝛ ꝙ in lr̃is ad beneficia impetratis ñ includantur hospitalia? Respondeo distinguendũ est �palm Lapum: vt distinguit glo. in clementia per lras. Quia aut hospitale est ꝑncipale cui accedit ecclesia vl' capella: z tũc per dictas lras nõ debetur. Si vero eccl'ia sit pꝛincipalis habens ãnexũ hospitale: tunc debet̃ p tales lras. Et venit rõne accessoꝛij quod ꝑncipaliter non veniret: facit eo. ti. super eo li. vi. In dubio vera qz extat eccl'ia z hospitale: nec constat qõ sit pꝛincipale z quod accessoꝛium: dicit ꝑdicta glo. ꝙ si apparet possessio z denominatio z cetera

de pꝛeben. c. cuz de beneficio. libꝛo sexto. Si nõ apparet repellet̃ impetrans. Cõstat enim pꝛin/

cipale hospitale:nec ꝓstat illō accessoziū ecclesie ꝛ certū est q; si hospitale ꝛ eccl'ia eēnt annexa:ita q; neutrū est ꝑncipale hēret locū dicta clemētia ꝑ lr̄as.ꝑm glo.ꝑdictā. Sz nūquid legati de latere pñt ꝓferre dicta hospitalia? R. Lap⁹ si sūt hospitalia ī qb⁹ laici obtinēt ius ꝓnat⁹ ñ ē dubiū: q; sic ñ ꝓferūt ecclesias collegiatas:eadez rōne nec hospitalia collegiata. Sz ī hospitalib⁹ spectātib⁹ ad eccl'ias collegiatoꝝ vel ad cl'icoꝝ dispositionē videt dubiū:qz sicut pñt ꝓferre talia bñficia:ita ꝛ hospitalia.glo.tñ ozdīaria sup dicta cle. ꝑ lr̄as videt sentire ꝓriū. Et ꝑ idē nōt Pau.ibi.vidi tñ ꝓriū de facto sepe. Et legati de latere talia hospitalia ꝓferūt. Sz lz talia hospitalia ñ ĩcludāt ī lr̄is apl'icis vl' legatoꝝ ei⁹ ad bñficia ꝑpetratis: nūqd ī lr̄is eꝑoꝝ ĩcludēt? R. Lap⁹ ꝑm çen. ī dicta cle. nō nisi ꝓut hodie cauet ī dicta cle.z^a de reli.do. Sz guil'.de mōte Lau.dicit q; ozdīarij ea pñt ꝓferre cl'icis ꝛ eis assignare ꝑ titulis ꝑpetuis:dum tñ ꝓsuetū sit ꝑ plēs de antiquo regi tāq; hñtia cura aiaꝝ vl' altaria:vel ꝑ ꝓstitutū fuit a fūdatione vl' quis per electionē creet ī ipsis locis.

De quibusdaz ad que

ñ tenēt hospitalarij seu hospitalia de qb⁹ posset dubitari. Et ꝑ sciēdū ꝑm Lapū q; hospitalarij qb⁹ ꝓmittūt hospitalia gubernāda:ī q̄tū hospitalarij nō tenēt ad dīnū officiū seu horas. Nā ꝛ laici ēt vxorati pñt eē hospitalarij q; ad officiū ñ tenēt. Et rō est qz nō est iure cautū q; teneāt. Sed clerici qb⁹ collata sūt hospitalia ī bñficiū tenent: qz bñficiū dat ꝓpt officiū. Et similit si hospitalarij eēt ī sacris ꝓstitut⁹:q̄uis illō ñ hꝫet ī bñficiū. Nō ēt tenent talia hospitalia ad cathedraticum ꝑm Pau.ī cle.qz ꝓtigit. Et rō qz bōa taliū locoꝝ tenēt ad substētationē paupez tñ:ḡ nō ad aliud. vñ ñ ad cathedraticū:qz ñ ē ꝑ iure expzessū:nec dos ꝑ hꝫ ꝓncipio fuit ĩstituta. Itē ñ tenent ad ꝑ curationē cū eꝑs visitat ꝑm Pau.ī dicta cle.qz ꝓtigit. Ex ꝑ ꝓbat q; eꝑs ñ possit visitare talia hospitalia:qñ.s. ꝑcuratio debet ꝓpter visitationez ꝛ ad ꝑcurationē ñ tenent hospitalia. Si ḡ vult corrigē vl' emēdare aliqd eꝑs ad qō tenet ꝛ foꝛmā dicte cle.ĩgrat ꝛ ñ visitet. Sz de visitādo alij doc.tenēt ꝓriū. Nā Fede.de senis ī ꝓsilio.cv. tenet q; eꝑs visitādo vl' ñ visitādo curā dz hꝫe in hospitalib⁹:q; fiant ibi ea ad q̄ sūt ĩstituta. Et dic ꝑ ꝓbari ī.c.romana de cen.li.6.§.pia. Idē Joā. an.ꝛ archid. Et istō est verius. Nec obstat ratio Pauli. Nā eꝑs dz visitare ecclesiā pauperē non obstāte paupertate:ꝛ nihil dz exigere ī dicto cap̄ vt dicto.c.romana.ita ꝛ hospitalia visitz ꝛ nil exigat:cū pauper ītelligat:cū oīa pauperib⁹ eroganda dz. Itē nō tenēt ad decimas papales hospitalia. Dic.n.glo.sup cle.si bñficiozū de ōcimis q; ꝑ hodie ē expeditū ꝑ ōclarationē clem̄.bonozij ꝛ bonifa.8.vbi dr̄ ō redditib⁹ ꝑuētib⁹ le ꝑsoꝝ domozū dei ꝛ hospitaliū q̄ ī vsus paupez ꝛ ifirmorū ꝓuertūt:decie ñ soluūt. Sz qd si ꝓstat hospitale edificatū:sz ñ ꝓstat de auctozitate eꝑi:nūqd cē sebit locus eccl'iastic⁹:cū alꝫs vt dictū est nō dicatur loc⁹ eccl'iastic⁹ hospitale:nisi sit factū auctozitate eꝑi? R. Lap⁹ q; Fede.de senis in ꝓsilio.cv. dicit q; ex.q̄ nō apparet ꝓriū:ī dubio ꝑsumit: ex q̄ vocat hospitale:ꝛ hz faciem loci eccl'iastici: vt colligit de ꝑuilegijs patētib⁹. Unde ꝛ nōt archi. de ꝓse.di.i.nemo. Qz si dubiū est an ī ꝓstitutione eccl'ie ĩteruenerit auctozitas eꝑi:nec ne: debem⁹ ꝑsumere q; ĩteruenerit:ex q̄ hz signa loci eccl'iastici. Et maxime si tal' locus denomīat a nōie alicui⁹ sancti puta dr̄ hospitale sancti petri ꝛ cāciani Immo ꝛ plus dicit Fede.q; si nō sit ꝓstructum hospitale auctozitate eꝑi:ad eꝑm tñ spectat cura re:vt seruēt ī eo ea ad q̄ deputatū est:cū ꝑsone de gētes ibi sint miserabiles ꝛ sub ꝓtectiōe ecclesie esse dicant. Sz q̄rit an ī talib⁹ hospitalib⁹ bēat locū cle.dispēdiosam de iudi.vt.s.ī eis ꝓcedat simpl'r ꝛ de plano ꝛ summarie sine strepitu ꝛ figura iudicij? R. Lap⁹ q; hāc.q.tangit glo.ozdinaria. Et tenet q; sic ꝑ vbū officijs qō ē ī dicta cle. qz ñ ē dubiū q; rectozes taliū locoꝝ dicūt hēre officiū. Sz nūqd ī istis fiet missio ī possessionez cā custodie:cū ī bñficijs ñ fiat:ex de eo q; ī po.c. i.li.6. R. Lap⁹ hāc qōnē determīauit do.m. Lap⁹ ab.ꝛ ꝓcludit q; ñ fiat missio ī possessionē:qz ex q̄ pōt ꝓcedi ī tali cā lite ñ ꝓtestata:vt.s.dictū ē:cuz sit dare viā ozdīariā:nō recurrit ad exozdīariā. Quid ḡ de cle.ad ꝓpescēdas ō sequestrati.nūqd hēbit locū ī istis hospitalib⁹. R. Lap⁹. Credo q; sic ꝑ idētitatē rōnis ꝛ ꝑ ea q̄ nōt.d.m. Lap⁹ ī dicta qōne. Ubi dicit q; noīe officij ꝛ bñficij ecclesiastici venit loc⁹:cū sit loc⁹ religiosus ꝛ eccl'iasticus ꝛ iure eccl'iastico⁹ beneficioꝝ censeri dz. Nec obstat cle.ꝑ lr̄as de ꝑben.cū similib⁹:qz logt ī ambitiosis ꝛ odiosis:ī qb⁹ fit stricta ĩterꝑtatio. Sed nūqd cle.cupiētes ō elec. hēat locū ī hospitalib⁹? R: Lap⁹ q; Jo.an.ꝛ gar.ꝛ guil'.dicūt q; ñ. Et idē sentit archi.ꝛ Jo.mo.qz aliud ē hospitale aliō eccl'ia. Eodē mō pōt q̄ri:vtz.c.ꝑmū de elec.li.6.hz locū in hospitali? R. Lap⁹ ab. videtur sētire q; sic qō ēt mihi placet:nō obstāte q;.c.cupiētes locuz ñ hēat:nā illa logt de cathedralib⁹ ꝛ regularib⁹ ecclesijs sub q̄z vocabulo hospitalia nō ꝓhibēdūtur. Sz decretal' statuim⁹ logtur de electiōe postulatiōib⁹ ꝓuisionib⁹. Sz ñ pōt negari q; hospitali ꝓuideat de rectoze:de hospitalib⁹ ḡ ītelligat. Idē sentire videt Pau.de legatis factis ꝓo hospitali tenēdo vel post ipm factū eidē sub diuersis ꝓditiōib⁹. Et ꝑ querit. Quid si testatoz reliqt quādā domū suā ꝓuatā vl' cū mādauit ibi teneri lectos ad hospitalitatē seruādā ꝛ vnū famulū ad recipiēdū paupes ꝛ seruiēdū:nūqd poterit heres ꝓpelli ꝑ eꝑm ad seruādū hꝫ? Rndit Lap⁹ ñ ē dubiū q; pōt:sicut ꝛ ī alijs legatis de testamentis.c.si heredes cū si.īmo ꝑm quosdā oē legatū ē piū:ꝛ de omnib⁹ pōt se ītromittere eꝑs:vt de testis.c. Joānes.ꝛ nōt archi.ii.q.i.silueste. Immo ñ posset heres vl' ali⁹ dictā domū ad aliū vsum

ōputare:ñ ex hoc ga sit religiosus ex q̄ ñ ē auctozi
tate ep̄i fact⁹:sz ga legata ad pias cās facta nō pñt
ad aliū usū ꝓuerti q̄ dispositū sit a testatoze: vt in
dicta cle.ga cōtīgit de reli.do. Et ita astrīgeret he
redē ad hoc faciēdū:z succedet ipe si ñ faciet ista:
Et cogere dz vt ꝓfuz:vt ad eū statū ad quē ōputa
tū ē p testatozē: vt pauperes recipiātur:z beñ tra
ctēt ibidē:z hoc ñ solū ga pſone miserabiles sunt
ſb ptectōe ep̄i:sz qr̄ēt execution pioꝝ legatoꝝ ad eū
spectat:z ipse ē iudex. Idē sentit feō. de senis. Sed
gd si tali domus relicte p manutenēda hospitali
tate ibidē rliq̄rit certas possessiones.nūqd ille pos
sessiōes tenebūt ad tallias z onera laicoꝝ. Rñdit
lapus sic ex q̄ loc⁹ ñ ē religiosus: tñ illa soluet he
res q ē obligat⁹ ad hanc domū z possessionez ad
hūc vsū seruare. Ille enī possessiōes sī ptes here
ditatis:z ad ip̄m heredē spectant:z p ipsis obliga
tur. Sz nūqd pōt erigi hospitale z in sui fūdatione
ordinari q ōia bona sibi relicta vel q̄cūq; obuēi
entia ōbeat alienare z eoꝝ p̄ciū erogare paupib⁹?
Rñdit lapus q ñ:ga hospitale ē locus eccleſiasti
cus z religiosus:q̄ dz subijci regulis q̄ hñt q bona
imobilia sine cā z cū solēnitate non alienentur:vt
io.q.z.hec vsus. Immo ñ videtur valere ꝓsuetu
do ꝓria de reb⁹ eccle.ñ alie.c.si qs ꝑ ſbyterozuz.
Sed ꝓriū puto vez. Nō.n.hospitalia ſb casu ice
dūt pari passu cū eccl̄ijs ꝓpē diuersā rōnē. Naz
bōa eccl̄iaꝝ a p̄ncipio ꝓstituūt̄ p fuientib⁹ z one
rib⁹ epalib⁹ z papalib⁹ z legatoꝝ clicoꝝ: sine q̄ oz
do eccl̄iastic⁹ ꝓsunderet. Sz bōa hospitaliū ōpu
tant̄ p pauperib⁹ subst̄tādis vñ fruct⁹ ñ faciunt
suos:vt ꝑlati rectozes hospitaliū. Puta videm⁹
ſb i religiosis mēdicantib⁹ q bōa īmobilia capi
unt vt vēdāt z sibi de p̄cio p̄undeāt:cū illa retīe
re ñ possint ꝟz ea q̄ notant̄ de ꝓba.c.i pñtia.z de
reli.do.c.i.li.6.in glo. Dic ē q pōt ꝑscribere ho
spitale q capiat ōia legata relicta pauperib⁹ i v
na ciuitate.vt refert Jo.an.z speculatoz. Et hui⁹
occasiō e q̄rit. Jo.an.an valeat statutū factū i ci
uitate q legata talia soluant̄ alteri hospitali vel
religioso collegio i p̄iudiciū dicti hospitalis alle
gat p z otra:soluēdo tenet q ñ p plura iura z .c.
ꝟra de loc̄. Itaq; p dictū statutū nullū p̄iudiciū
pōt generari p̄dicto hospitali. Sz q̄rit q pōt fre
quent̄ ꝓtīgere. Testatoz iussit edificari hospitale
vl̄ eccl̄iam vl̄ mōasteriū i certo loco: nūqd pote
rit fieri i alio:vl̄ nūqd poterit tale legatū ꝓuerti i
aliō piū op⁹:vl̄ ex p̄cio ponēdo i ipa edificatiōe
reparare seu augumētare aliō hospitale? Ad hāc
q.q̄ est trimēbzis? Rñdit Lap⁹ ad p̄mā p̄tē q si
ne cā ñ lz:qz vltia volūtas testatoris p lege ser
uāda ē.iz.q.z.c.vlt.z glo:p̄ma.z ea q̄ ad certū vsū
largitiōe fūt deputata fideliū:ad illū dz z ñ ad a
liū salua ſedis apoſ.auctozitate ꝓuerti:de reli.do:
qz ꝓtīgit i cle. Et sicut ſb ñ lic̄z in facto ita nec in
mō nec i loco:de resti.ſpo.c.pisanis. Ex cā vo licz
puta qz ñ pōt i illo loco fieri ſb.ex̄ de testīs.c.gdē
Et p ep̄m vl̄ aliū ifriozē a papa. Ad sc̄az p
tē idē dr̄ q ñ pōt p aliū q̄ p papaz fme cā. Ex cā
tñ ēt p aliū ifriozē:vt dictū ē de p̄ caū. Et supſb
vide qō scribit Lap⁹ ab.i cle.qz ꝓtīgit.z bart.de
saxoferrato i libello mīoricaꝝ. Ad ptē tertiam
dicas idē p oīa. Et facit ſb ad.q.quā notauit spe
culatoz de īstru.edi. ℣.nūc vo.vsi.qd si testatoz.
Et Jo.an.de illo q relicto herede z trib⁹ ꝓmissa
rijs iussit edificari z dotari eccl̄iā:q̄ mozruo duo
ꝓmissarij illō legatū ꝓuertere voluerūt i trāsferē
do vnū mōasteriū male situatū ad locū.terti⁹ cō
missari⁹ z hēs dissētiuit:ñ ſb tenz q ne dū duo ex
trib⁹:sz nec oēs tres p̄ volūtatē bēdis:qz in eccl̄ia
nouiter ꝓstructa ius dz acqri p̄onat⁹. Et p id me
moria defūcti ꝓseruat̄. Et remittit Jo.an.ad ea q̄
nōt i.c.nos qdē de testamētis:ꝟez i p̄dict] exclu
dit auctozitas ap̄lice sedis:qz vt dicit guil.ō mō
te lauō.ipse pōt i legatis ad pias cās quicqd vult
facere. Sz vtr̄ legati ap̄lice sedis possint ista le
gata sine cā ꝓuertere ad alios vsus? Et tz glo.,oz
dinaria sup cle.qz ꝓtīgit:q nō. Et idē Lap⁹ abb.
Sz gd si testatoz legauit vnū hospitale fieri i fū
do suo p executozes:ipsūq; dotari ad vsū paupe
rū. Executozes aūt auctozitate ꝑlati volūt facere
vnam eccl̄iam religiosoꝝ:nūqd pñt hoc facere?
Rñdit Lap⁹ q ab.tenet q nō.refert Jo.an.cum
q̄busdam iuristis ꝓsuluisse ōriū: assignāt p rōne
qz q magis z melius facit ñ aliō sz idez facit:sed
plus est eccl̄iam religiosoꝝ facere vl̄ edificare q̄
hospitale ergo.z̄c.

De rectoze hospitalis

q̄ ad modū hospitalitatis: Et p̄ querit vtrū hospi
tādo vl̄ elemosynas largiēdo possit p̄ferre ꝓiun
ctos exneis? Rñdit Lap⁹ hec qō tāgit de coba.
cle.c.i. Et dr̄ q vtiq; p̄ferendi sūt ꝓpīq exneis:
qō ē itelligēdū si egeāt:ñ āt si sūt diuites:vl̄ vt di
uites faciat. Ad qō ēt facit di.86.ñ satis.circa fi.
Cōtra tñ facere videt di.4z.si qs. Ubi dr̄ q in
hospitali ñ dz eē delect⁹ personaꝝ.i.discretio:qō
potest tñ itelligi:vt.s.nō attēdat ad q̄litatē pſone
puta qz amicus vl̄ ꝓsanguineus sz ad īdigētiam
magis: Sz nūqd hospitalarius possz eligere ad
hospitādū z reficiēdū ad alios act⁹ ad q̄s deputa
tus ē exercēdū certos paupes ꝑpetuos:ita q illis
viuētib⁹ ali⁹ nō admittat? Rñdit Lap⁹:si hospi
tale ē deputatū ad hospitādū z paupes reficiēdū
vl̄ ad aliū actū charitatis exercēdū ñ puto licite
p̄dictā electionē facē:qz ñ videt talis fuisse mēs
ꝓstituētis:nec tñ dz dari vni vñ alij scrupuloso
corde moueat. In distributiōe.ñ.debēt plura ꝓ
currere z ꝓsiderari diuersa i īdigentib⁹:vt pz di.
86.c.nō satis. Et de hac materia multa hēs in se
cūda pte ti.i.c.de ihūanitate.z i q̄rta pte ti.5.c.de
misericordia. Nō q illa obseruat q debēt obser
uari i hi⁹:qz totū hospitalitatis ofic̄iū ad certas
pſonas ꝓuerteret ceteris exclusis:nā alijs iniuria
fieri videret. Et possz ſb p ep̄z corrigi tāq; idiscre
te actū:vt qz vsū debite hospitalitat] z mētē dis
pōēt puertit seu restrīgit vt i cle.qz ꝓtīgit.ñ tñ ne
go qn possit fūdāi hospitale a p̄ncipio cū isto ōdīe

Uidelicet q̄ rector teneat eligere decē vl plures certos pauperes ppetuos p facultatib⁹ hospital' z illos solos reficere vl hospitari: z vno eor̄ decedēte alter substituat. Hoc.n. appositū i principio nō ē illicitū. Jn re eni sua glibet ē moderator z arbiter. Ei cuilibz est licitum i re sua ponere cōditionē honestā: z maxīe auctoritate epi: ēt que alīs de iure cōmuni non ꝓcederēt: vt de reli. do. ꝓstitut]. Unde z patronus i ecclia collegiata pōt sibi reseruare vocē ꝓsentiente epo: iuxta ea que nō. i. c. nobis. de iurepatro. Jtē sepe fit i domib⁹ deputatis p studētib⁹ put disposuit. d. cardi. sabi neñ. bonoñ. z magnus siniscalcus regni sicilie p pe florētiam i monasterio quod fecit cartusien/sium. Hoc ēt fieri cōsueuit i leprosarijs vt certi leprosi vsq̄ ad certū numerum certi eligunt: vt i hospitali sancti sebij iuxta florētiā. Querit exī de an reseruatio general' facta de bñficijs. Jo. zz. ꝓrebēdat hospitalia collegiata i quib⁹ sūt con/uersi laici eligētes sibi rectorē quādoq̄ clīcū qñq̄ laicū? Rñdit Lap⁹ hanc qōnē mouet Federi. de senis i opere suo: z tenet q̄ nō: mouet cū: quia noīe eccliar̄ mōasteriorū vl prioratuū nō com/prehendunt hospitalia siue i materia fauorabili siue i materia odiosa. Et sp illa tria videlicet mōasteria eccliē z pia loca ponūt vt diuersa: z sub diuersis vocabul' nūcupantur: z sic nō sunt idez: q̄ z si reformatio taliū locor̄ ptineret ad papā ꝓpt diutinam vacationē fraudaret hospitalitas ꝓtra mētē iuris de reli. do. i cle. z. fm cū. Sz nūqd pōt rectores hospitaliū admīstrare vl agere añ pstitū iuramētū z añ cōfectum iuētariū ad quē tenet p cle. q̄ cōtīgit? Rñdit Lap⁹ q̄ hāc qōnez mouet Paulus i dicta cle. z dicit q̄ nō: sic nec tutor vel curator. Et oīa apponi possūt ꝑ istos: sicut que ꝑ tutores z curatores apponi pōt respectu iuramē ti nō pstiti vl inuētarij nō ꝓfecti: cū ad īstar eorū ad hec duo teneant. Sz nunqd valet ꝓsuetudo: que habet q̄ omnia bona hospitali relicta etiaz immobilia alienet z i vsum pauperum deputet? Rñdit Lap⁹ valet vtiq̄. Sz nūqd i alienatione taliū bonor̄ imobiliū hospital' regit illa solēni/tas iur] que regit i alienatiōe rer̄ eccli. Rñdit Lap⁹ q̄ Pe. de bellap. vt refert Pau. i cle. q̄ cōtīgit. tenet q̄ decretū ē necessariū i immobilibus Jn his aūt q̄ seruādo seruari nō pōt: nō req̄itur: allegat. C. de admi. tu. l. q̄ tutores. Et ista faciūt ad id qō obseruat hospitale sancte marie noue ō florētia: cui⁹ rector ꝓsueuit de triēnio i triēniū i/petrare licētiā a dño archiepo florētīo vendēdi z alienandi q̄ obuenire ꝓtigit vl ꝓtigent ipsi hospitali: z vigore dicte lñie plurima vēdit: grit nūqd istō de iure fieri possit? Rñdit Lap⁹ nō ē dubiū q̄ i bōis eccliar̄ nō sufficēt dicta lñia: vbi regit materia. s. iusta cā: z forma. s. tractat⁹ iferioris z auctoritas superioris: sz tal' lñia diffusa vaga z icerta nō pōt pdicta icludere. Sz i hospitalibus puto idē: si loqueremur de dote p maria q̄ ꝓstituta fuit z fine q̄ eps nō dz pati hospitale de nouo erigi: vt supra dictū ē. Sz de bōis obuenīētibus ex relictis vl ex elemosynis fideliū ista facili⁹ possunt vēdi: q̄ cā semp ē vniuersal' ppetua z iusta. s. vt distribuant i vsus paupez: z iō dicta lñia general' pōt se legitime ad dictā cām ppetuā refer re. Et si valet hec ꝓsuetudo p se: multo forti⁹ cuz lñia epi: z sic dicta obseruantia dicti hospital' vi dek posse substineri. Sz nūqd hospitale possit p scribere decimas? Rñdit Lap⁹ q̄ sic ex q̄ ē locus religiosus: vtputa q̄ erect⁹ auctoritate epi. Unō talia iura pñt sibi accidere: vt de pben. c. fras. lib. 6. Et ꝓbat p clemētinam q̄ cōtingit. vbi possit pscribere sepulturā pauperū z hēre ibi pstytez celebrante dīna z admīstrante eccliastica sacra. Sz nūqd rectores hospitaliū faciūt fruct⁹ suos? Rñdit Lap⁹ q̄ glo. sup cle. q̄ contingit. tenet q̄ nō: ēt separatos a solo. Jdē çen. ibidē. Sz queri quot pauperes z ifirmos teneat hospitale recipe re? Rñdit Lap⁹ q̄t pōt ex fructib⁹ z facultatibus cōmode substētare: ita dicim⁹ de mōialib⁹ reci/piēdis: vt de statu re. c. i. li. 6. Jta z i clīcis institu endis. ex de istit. c. i. Jta z i ꝓcuratiōe habēda est rō facultatis: de cēsi. c. sopite. Jta ēt nōt çen. Et p hoc patet q̄ plus abundans ad plures recipien/dos tenet: hoc tñ fm Pau. non hēt locū i leproſarijs: q̄ ibi sūt ꝓtinui. Et i anno sterili non pos/sunt: ab initio ḡo debuerūt tot recipi quot potue rūt cōmode substētari: sicut in alijs eccliis: vt de vi. z ho. cle. c. q̄ñ. Sz nūqd poterit p pfonam ali am habilē vl haberi vl pscribi hospitale in pro/prietatē? Rñdit Lapus q̄ sic: q̄ etiam eccliа sic potest prescribi: extra vt lite non conte. c. z. z eo. ti. c. cum qui li. 6. vñ forti⁹ hoc i hospitali: z tunc regit p custodē vl famulos eccliе vl loci: qui tale hospitale prescripserit. Jdē puto de mensa z eadē rōne: q̄ si eccliа pōt eē de mensa alterius: z p illū regi fine ꝓprio rectore: vt de excess. pla. c. sre/quēs in cle. Et idē puto q̄ posset cōpetere pone re hospitalariū z remouere ad nutū alicui⁹ plati eadē ratione.

De hospitalibus quo

ad sepulturas. Quid si aliquis eligit sepulturam apud ecclesiam hospitalis: nunquid ecclesia pa/rochialis debet habere canonicam de relict] eis? Respondit Lapus fm Hostien. z Joā. And. Ec/clesia parochialis de omnibus relictis eis p ani ma debet habere canonicam. de sepult. c. in no/stra. Et hoc siue relinquatur ecclesie seu eccliе z fratribus ibi morantibus siue in genere siue i spe cie: siue dicatur relinquo hoc hospitali: immo fz quosdam ex quo elegit apud hospitalarios sepe liri etiam de relicto hospitali: etiam si expresse dicat non pro anima z sepultura: vt de sepultur]. capitulo de his. Sed quid si non ibi elegit se/pulturam sed tantū de iure ibi sepeliendus est: vl quia ei dederit se z sua: vl quia factus est frater: vt extra de priuilegi. c. vt priuilegia. vel quia ibi erant sepulchra parentum eo. ti. c. i. R. Lap⁹ fm

hosti.ꝛ Jo.an.in.c.in nostra.Debēt parochiales de oib⁹ habē canonicam:ex quo i eoꝝ ecclia sepeliꝛ tur de iure sine electiōe. Quid si ibi sepeliri non potuit ꝓ casum fortuitum:puta qꝛ tempoꝛe moꝛtis testatoꝛis locus ille erat occupat⁹ ab hostib⁹ vl'alia iusta causa:vt qꝛ i bello moꝛtuus nec potuit discerni coꝛpus? Rñdit Lapus q̄ ſm hosti. ꝛ Jo.an.i dicto.c.i nr̄a.habebit ecclia parochiale de omnib⁹ canonicā:secus si dixisset:relinquo hāc ecclie in qua sepeliar ꝛ illud hospitali:tunc enim de relicto eccl'ie vbi eligit sepulturam deducet canonica poꝛtio ꝛ nō de relicto hospitali:qꝛ hoſpitalarii sunt exempti:ꝛ de his que legant locis exemptis:nisi ibi eligat sepultura:ecclia parochi alis nil hēbit:allegat de testamētis.c. officij ꝛ de sepult.Ea enim que sic diuisim sunt hospitali reſlicta non vident relicta hospitali ꝓ sepultura:ſz al's ꝓ aīa. Sz quid si nec de iure debuit sepeliri apud hospitalarios nec ibi eligit sepeliri: sed de facto ibi al's sepultus est? Rñdit Lapus q̄ ſz Jno.ꝛ Jo.an.in dicto.c.i nostra, q̄ de relictis nec i totum nec i partē reddet parochiali ecclie: sed coꝛpus tantum ꝛ oblatiōes ꝛ alia que ad ipsos ratiōe sepulture deuenerūt:vt de sepult.c.ex parte.

Quid si hoſpitale hz parochiā idē hz ecclīā:q̄ ē hoſpitale? Rñdo ſz inn.q̄ i isto caū nisi ecclia sit exēpta: diuidet legatū factū ecclie:ō q̄ ꝓcipietur canonica a legato facto hospitali:de quo nil perciꝑet:cū sit exemptū:vt de testamētis.c. officij. Sz illa capl'a ſm aliquos ꝓbāt ꝓtrariū. Quid si testatoꝛ dicat:relinquo hoc vel illud hospitali: nō ꝓ sepultura:ſz alia iusta causa? Rñdit Lapus de tali casu nil perciꝑiet eccl'ia parochiale: nisi relinquēs se trāstulisset ad hospitalarios:de sepul. c.de his.vl'nisi ecclia hospitali sit vnita:ita q̄ gc quid dicit de vno:necesse sit vt itelligat de alio puta qꝛ hospitale cū ecclia sua exēptū est: nec in ſpiritualib⁹ nec i tēporalib⁹ est aliquod i eis diuisum ſpecialiter ꝛ seoꝛsuz. Jtē cū hi⁹ loca ad pios vſus deputata diuersis nomīb⁹ nuncupētur:ꝛ alia habeant altaria i quib⁹ diuina celebꝛantur. Aliqua habēt ſimpl'r domos i quibus obseruat hoſpitalitas. Jtē eoꝝ aliqua sunt deputata ad pios vſus ꝓ laicos sine auctoꝛitate epi:ꝛ multa talibus locis relinquunt i vltimis volūtatibus ꝓ remedio animarum ſub diuersis modis ꝛ verbis. Querit an eps de his possit petē quartam? Rñdit Lapus ſm do.Fran.clusinum i quodam suo opusculo:q̄ cū omnia p̄dicta loca sint pia: ꝛ oīa pia loca ad quartā teneāt:vt de testamētis.c.officij.Cōcludit oīa p̄dicta loca ad q̄rtā teneri.Et dicit hosti.hāc opinionē ꝓbare i ſūma de sepul. Et ꝛcludit q̄ de oīb⁹ relictis ꝓ aīa debet q̄rta: Et declarat q̄ dicant ꝓ aīa relicta:illa videlicet q̄ relinquunt ecclie vl'pio loco:ꝛ si de aīa nulla sit mētio i legato.Jtē qcqd ab extraneo relīq̄t ꝓlato ēt si nomē ꝓlati sit expꝛessū i legato. Jtē dic̄ deberi q̄rta de relictis hoſpitali iure iſtitutionis. Jtē de relictis pauperib⁹ alicui⁹ hoſpitalis pauperis qꝛ legare pauperib⁹ alicui⁹ hoſpitalis vl'loci ē legare hoſpitali vl'loco:qō exꝑſſe nōt Joā.an: de ꝓuer.cōiu.c.dudū.q̄tūcūq̄ de relicto ſimpl'r pauperib⁹ gabella nulla ſolui debeat. Jtē ñ ſolū de mobilib⁹:ſz ēt de īmobilib⁹ q̄ relīqt i vltīa volūtate testatoꝛis:vt molēdinis ꝛ hi⁹ alijs Queriť si det pecunia ꝓ hoſpitali habēdo ꝓmittat ſimonia? Rñdit Lapus.glo.i.q.7.videt ſētire q̄ sic:īmo etiā si det ꝓ admiſtratiōe pauper. Et videt ꝓbari h.i.q.3.ſaluatoꝛ.Ubi dare pecuniā ꝓ officio caſtaldi aduocati vl'iudicis ecclie ꝓmittit ſimonia.Et glo.ibi tāgit iſtā qōnē ꝛ ponit opiniones ꝺrias.Hug.dixit q̄ i omni admiſtratiōe eccl'iaſtice rei ꝓmittit ſimōia:si det ꝓ hi⁹ pecunia: ꝛ est ſimōia ſm eū:qꝛ ꝓhibita.Alij dicunt q̄ ſimonia est si est admiſtratio tal' q̄ hēat aliqd ſpualitatis ānexū:facit qō notat ex de simōia.c.ꝓsule re:ꝛ hoc videt ver. Sz nūqd bñficiū pōt ꝑmutari cū hoſpitali? Rñdeo ſm Fede.ō senis q̄ sic: si hoſpitale ꝓferat i bñficiū clericis:secus si hoſpitale sit ꝓcessū laicis. Sz si cl'ico sit ꝓmissum:vt bono viro nō i bñficium:putat q̄ possit fieri permutatio:qꝛ nō est titulus totaliter ꝓphanus sed eccleſiaſticus: nec pōt vendi sine vicio simonie. Si querit quid posset opponi contra rectoꝛes hoꝛum hoſpitalium? Reſpōdit Lapus q̄ potest opponi q̄ non fecit inuentarium ſolenniter:ꝛ q̄ sit minoꝛ vigintiquinq̄ annis.C.de epis.ꝛ cle.oꝛ phanotrophos.Item q̄ est turpis ꝑſona ꝛ ſuſpecte vite:vl' q̄ est ei iterdicta adminiſtratio.3.q.2. c.q2.Sed infra quātū temp⁹ debet compleri hoſpitale? Rñdit Lapus Hosti.dicit i ſumma q̄ infra annū:si fiat oꝛatoriū infra quīquēniū:i auten. de eccleſiaſticis.ti.§.ſi quis autem. Sed querit vltimo:vtrum dioceſanus possit visitare hoſpitalia infectoꝛum sue dioceſis habētia altaria oꝛatoria ꝛ campanilia? Reſpondit Lapus q̄ Fed.de senis in opere suo tenet q̄ siue ex testamento siue a ꝓncipio inter viuos oꝛdinatum fuit:q̄ locꝰ talis esset deputatus ad vſum hoſpitalitatis:siue interuenerit auctoꝛitas epiſcopi siue non: potest per epiſcopum visitari vt visitādo īquirat:an ibi illud fiat ꝓpter quod cōſtitutum est ꝛ ꝓpter quod ibi fiunt elemoſyne a fidelibus: ꝛ maxime cū hēat signa foꝛmam ꝛ ſtatum loci pij ꝛ eccl'iaſtici:vel'ēt sic denominet:ad hoc de sentē.excō.c.ſi iudex.li.6.Et quod notat archi.de ꝓbend.c.cū de bñficio li.6.

Titulus duodecimus de eccleſijs ꝛ patrimonijs eorum. Sermo. .c.i

Neccleſiis be/

nedicite deo dño de fontibus iſrl.ps.67.vos.ſ.fideles qui estis de fontib⁹ baptiſmalibus iſrl. i. xpianitatis q̄ deū videt ꝓ fidem. Sic.n.interꝓetatur iſrl.ſ.vidēs deū. de fontib⁹

dico leuati siue renati. bñdicite deo. Bñdicit aũt gs deũ corde colẽdo ⁊ recte de eo sentiẽdo. psal. psalmo. ioz. ioz. Bñdic aĩa mea dño. Et Job .i. Bñdicãt deo ĩ cordib⁹ suis oze ipsum laudãdo ⁊ predicando. Jacobi. z. Ex ip̃o oze bñdicimus deũ ⁊ patrem: opera virtuosa ꝓpter deũ operando. Tob. 4. Omni tẽpore bñdic deũ. s. bñ operando. Bñdicite inquit deo in ecclijs. Ubi nota ꝙ triplex eccl'ia accipit̃.

Prima tripartim pitur.

Prio ꝓ collectione fidelium generali.
Secundo ꝓ ꝯgregatiõe iustoꝝ spali.
Tertio ꝓ edificatiõe lapidum materiali.

De prima dicitur in/

fra. Thi. 4. Scias quõ ĩ domo dei oporteat te ꝯuersari: que ẽ eccl'ia dei viui. i. congregatio fideliũ. Hec designant̃ parabolice. mat. iz. cũ dicit̃: Simile ẽ regnũ celoꝝ. i. pñs eccl'ia sagene misse ĩ mari: ⁊ ex omni genere pisciũ ꝯgreganti. Mare pñs seculũ: pisces homines: sagena ĩmissa doctrina euangelica: q̃ ex auctoritatib⁹ cõnexis cõstat: hec capit pisces bonos ⁊ malos: qz sub hac doctrina fidei cõcludunt̃: multi boni ⁊ mali: sz ĩ fine discernunt̃. Unde Greg. zz. q. 4. ait. hec vita q̃ inter celũ ⁊ ifernũ sita ẽ: sic̃ ĩ medio subsistit: ita vtrarũ/q̃ partiũ ciues cõiter respicit. Quos tñ sancta eccl'ia idiscrete. i. idistincte suscipit ⁊ postea ĩ egressione discernet. Si g̃ boni estis q̃diu ĩ hac vita subsistitis eq̃nimiter tolerare malos. Mã gsqs malos nõ tolerat: ipe p ꝑpatiẽtiam sibi testis ẽ: quia bonus nõ ẽ. hec ille. Jsta mixtura multiplr figurata ẽ: ⁊ oppressio ⁊ psecutio bonoꝝ a malis ꝓpa ⁊ mala exempla: vt p caym ⁊ abel: q̃ꝝ ex vno patre ⁊ mr̃e, ⁊ vna domo caym iterfecit abel. Sic ĩ archa noe ex filijs vnus reprobus iuẽt⁹ ẽ. s. cam. In domo vna abrae Jsaac quẽ pseq̃bat̃ ismael frater ei⁹: ĩ domo isaac vterini iacob adeo dilect⁹ ⁊ exau odio habit⁹ psequẽs frem suũ iacob. In domo iacob filij psequẽtes ⁊ vẽdentes frem suũ ioseph. Hinc ⁊ Hieronym⁹ g̃ ſm carnem nat⁹ ẽ psequebat̃ spirituale: nũq̃ vo spiritualis carnale psequit̃: sz ignoscit ei q̃si rusticano fratri. Scit. n. posse, pficẽ p temp⁹. zz. q. 4. Jsta aũt tolerantia maloꝝ referẽda ẽ: vl q̃ ad socios ĩ q̃bus quis nõ hẽt auctoritatẽ coercendi: vl q̃ ad ea que iudicis lic̃ puniri nõ pñt: qz nec ⁊ ꝓbari si ad ꝑlatos extẽ datur. Nam mali xpiani q̃ alijs nocent diuersis modis coerceri a suis ꝓsolẽtijs debẽt: cuz pñt per rectores: quod docet Aug. dicẽs. zz. q. 4. qd faci et eccl'ie medicina salutẽ omniũ materna charitate ꝯquirẽs tãq̃ ĩ freneticos ⁊ litargicos estuans: nũ qd ꝓtemnere: Nũ qd desistẽ debet vl põt. s. a correctione? vtriq̃ si necesse est sit molesta: que neutris est inimica. Nam ⁊ frenetici nolũt ligari: ⁊ litargici nolũt excitari. Sz pseuerat diligentia charitatis freneticũ ligare: litargicũ excitare: ambo offendũt̃ ⁊ ambo diligunt̃: ambo molestari q̃zdiu egri sũt ĩdignant̃: sz ãbo sanati gratulant̃. Hec ille. Et põt dici freneticus qui nocet alijs. Litargicus qui' cessat a bono: ad qõ tenet̃: ille debz refrenari: ⁊ iste ad bonũ debitũ stimulari. Et dr̃ hic eccl'ia ꝑlat⁹ eccl'ie: nam vsitatum est vt a toto denomiet̃ ps principalioz.

Secundo modo sũitur

eccl'ia ꝓ ꝯgregatione bonoꝝ fideliũ q̃ sũt p charitatem xp̃o incorporati: de q̃ põt itelligi illõ ps. Cõfiteboz tibi in eccl'ia magna. s. virtute: ⁊ pro. i. ĩ populo graui. s. morib⁹ virtuosis laudabo te. De hac Hieronymus de peni. di. i. Eccl'ia xp̃i est nõ habẽs maculã scilicet mortal': nec rugam. s. erroris. Unde qui est aliqua sorde peccati pollut⁹ de eccl'ia dici nõ põt nec christo subiectus. Hec ille. Ad idẽ facit quod ait ambro. di. z4. q. i. Que dignior domus aplice ꝑdicationis ingressu q̃ sancta eccl'ia. Aut quis ꝑferendus magis omibus videret̃ q̃ christ⁹: qui pedes suis consueuit lauare hospitibus? Et quos sua susceperit domo. s. eccl'ie pollutis nõ patiat̃ habitare vestigijs: sz maculosos licet vite prioris ĩ reliquũ tñ dignet̃ reformare ꝓcessus: hic est solus quẽ nemo debz deserere nemo mutare: ad quẽ dicitur. Domine ad quem ibim⁹: verba vite eterne habes Joãnis. 6. c. hec ille. Hec est ecclesia que regitur a spiritu sancto corpus xp̃i mysticum: qõ vegetatur spiritu eius: ꝑ qua xp̃s orauit ne fides deficeret. Unde semp firma manebit q̃ꝝ trãsferat̃ tota ĩ triũphãtem. De qua ⁊ Hieronym⁹ ait. z4. q. i. Omnib⁹ consideratis: puto me nõ temere dicẽ aliquos ita esse ĩ domo dei: vt ⁊ ipsi sint ea dom⁹ dei scilicet eccl'esia. Ut dicit glo. que dr̃ edificari supra petraz. s. christũ que vnica columba appellat̃: q̃ sponsa pulchra sine macula ⁊ ruga. Et horrtus cõclusus fons signatus puteus aque viue paradysus cum pomoꝝ fructu. De hac domo dr̃: q habitare facit vnanimes in domo. s. eccl'ie. Hec ille. ⁊ q̃uis deceat ministros eccl'ie. s. clericos in virtute laicos excedere: qz vt dicit chrysosto. Valde eccl'esiaz dei destruit laicos meliores ee q̃z clericos. 8. q. i. Qualis. tamen si sint mali ⁊ quãtucũq̃ mali: dũmõ tolerati cõfitẽt veritatem ⁊ virtutem sacramentoꝝ: ⁊ acceptant̃ a deo orationes ⁊ officia publice eorum: qz respicit deus ad eccl'iam cuius ili sunt ministri: non ad eos qui sunt in hoc vt instrumẽta mota a deo ad iustificandum creaturã. Unde Augustinus. Spiritus sanctus ĩ sancta ecclesia ita operatur vt reprobos fugiat: ⁊ tamẽ ꝓ eorum ministerium reprobos colligat. i. q. i. ita fit. Sed nec per iniustam exclusionem per sentẽtiam ab ecclesia que fit a prelatis efficitur qs extra hanc communionem. nec p ĩdebitam admissionem seu collationem sacramentorum efficit̃ quis intra eam. Unde Augustinus. Sicut is quẽ sacerdos ĩ eccl'ia tollit ẽ tñ extra eccl'iam ⁊ extra corp⁹: cui⁹ caput ẽ xp̃s: si ei hostiarius. s. xp̃s non apit: ita nõ ex eccl'iaz ẽ iõ: ⁊ ñ ẽ de corpe: si qs p iudicio compellitur foris esse. i. q. prima vt euidenter.

Tertio modo sumit ec/clesia ꝑ edificio materiali: de qua. i. thi. 4. volo ī ecclesia orationes fieri. De hac dr̄ de conse. di. i. nemo ecclesiā edificet añq̄ ciuitatis ep̄s veniat: z ibidē crucem figat publice atriū designet. Et. i. q. i. placuit. dicitur vnusquisq̄ episcoporū meminerit: vt nō prius dedicet ecclesiā: nisi ante dotē basilice z obsequiū ipsius ꝑ donationē confirmatum accipiat. Nam nō leuis est ista temeritas: vt sine luminaribus vl̄ sine substātiali substētatione eorū qui ibi seruituri sūt tāq̄ domus priuata cōsecretur ecclesia. Et hic de partib⁹ eius edificationis qd significent scilicet stat⁹ ecclesie militantis que pōit. Ricar. vt habes in li. xc̄. In istis ergo ecclesijs omnibus benedicit̄ deus. Sz ꝑ nūc de materialib⁹ loquēdo a plurib⁹ benedicitur.

Bñdicite ergo vos patrōi deo ī ecclesijs edificandis dotandis z defensandis.

Bñdicite z vos oēs xp̄iani deo in ecclesijs venerandis mentibus ad deum applicandis.

Bñdicite z vos ep̄i z clerici deo ī ecclesijs cōsecrandis officiandis z ornandis.

Primo ergo benedicūt deū patroni in ecclesijs dum eas cōstruunt z dotant: z iura z bona cōseruant: vt ī eis benedicatur de⁹. Sed hodie videtur de facto mutatū in lege vt ver⁹ possint dici latrōes q̄ patrōi: vt merito eis conueniat illud Ysai. p̄mo. Principes tui q fuerunt p̄mi ad edificandū socij furū diripientes bona ecclesiar̄: oēs diligunt munera q̄ dantur eis a rectorib⁹ ecclesiar̄: vt defendāt eos in malis sequūtur retributiones: cū. s. p̄tant nō attendūt ad merita ꝑsonar̄: sed vnde plus valeant hēre emolumentū tꝑale. Sed sacrilegiū magnū est: vñ dr̄ 16/q. 7. si qs p̄ncipium vel alior̄ dispositionē vl̄ donationē rerū vel possessionē eccl'iar̄ sibi vendicauerit: vt sacrilegus iudicetur. Itē Grego. septim⁹ dicit ī cōcilio generali f̄ sidēs. Si dñs. si qs īperator̄ regum ducū vel quilibet secularīū ptātum vel ꝑsonar̄ inuestituram z epatuum vel ecclesiastice dignitatis alicuius dare p̄sūpserit sciat sibi introitū ecclesie interdictū. 16. q. 7. si quis deinceps. Et in. c. sequenti dicitur. decernim⁹ vt nullus epor̄um inuestituras epatus vel abbatie vel ecclesie de manu īpatoris vel regis vel' alicuius laice persone viri vel femine suscipiat. Qđ si p̄sūpserit: recognoscat irritam eē z excōicationi subiacere. Itē ea. q. dr̄ null⁹ laicor̄ ecclesias vel ecclesiar̄ bona occupet vel disponat q secus egerit ab ecclesie liminib⁹ arceatur. Itē. q. e. dr̄. oēs basilice. i. ecclesie que' ꝑ diuersa loca cōstructe sē vel quotidie cōstruūtur: in epi ptāte consistūt: in cuius territorio posite sunt. Et dicit ibi glo. nisi aliquo p̄uilegio a iurisditione ei⁹ exēpte sint. Ad ep̄m ergo spectat ordinarie instituere rectorē in ecclesia curata vel simplici si non hz patronos. Sed hz confirmare p̄ntatum a patronis infra tē pus eis datum: vel ad capitulū vacante sede vl̄ ad plebanos quo ad ecclesias subditas sue plebi: vbi sit consuetudo p̄scripta: vt seruatur florentie: lz indecens videatur.

Varietas autem eorū qui sunt in ecclesia designatur ꝑ ea ex q̄bus construitur ecclesia materialis z ex eius cōsignatiōe Unde Ricar. de sancto vic. singuli lapides. s. ecclie materialis sunt significaturi singulos fideles: singuli lapides quadri stabilitate fidei z firmi virtute patiendi. Cementū est charitas q̄ singulos coaptat atq̄ viuificat: atq̄ ne per aliquā discordiā inuicem discrepent: vniformiter equat. Fundamētum sūt apostoli z ꝓphete. Juxta apostolū. parietes sunt cōtēplatiui fūdamento vicini: terrena deserentes: celestib⁹ adherentes. Tectū hoc respectu: q̄ deorsum pendet sūt actiui terrenis actionibus ꝓximi ꝓpter īfectionem suam min⁹ celestibus attendentes: ac necessitati ꝓximor̄ terrena ad mīstrātes in alto sunt: q̄ in officijs: supra alios longitudo eccl'ie consideratur f̄m diuturnitatem tporis. s. tpe legis naturalis mosaice z gratie. Latitudo dū multor̄ populor̄ numerositas per diuersas mundi ptes dilatatur: altitudo f̄m differētiā meritor̄ z officior̄. In altitudine enim erigit̄ dū sup laicos est ordo sacerdotalis: sup sacerdotalem epalis: Et sup epalem archiepalis: z super oēs tandem papa collocatur. Sacrarium ecclesie significat virginum ordinē chorus ordinem continentiū. Nauis ordinē coniugator̄: strictius z sacratius est sacrarium q̄ chorus: z chorus q̄ nauis: sic pauciores sed digniores virgines q̄ cōtinentes z continētes q̄ coniugati. Atriū eccl'ie sunt falsi xp̄iani: q z si scificati sunt baptismo: vt ci miterium bñdictione: tamē pleni sunt cadaueribus. i. corruptione vitior̄: turris idest cāpanile ē nomē dñi. Juxta salomonē. Campane sunt predicatores verbi dei. Fenestre vitrie viri spirituales p quos cognitio dei nobis lucescit. Interior dealbatura significat mundiciā cordium. Exterior mundiciā corpor̄: altare xp̄s. De ecclesia igr̄ materiali ꝑ nūc tractando. Primo videndū est de eius edificatione. z° de eius īmunitate. 3° de eius consecratione violatione z recōciliatiōe. 4° de eius ornatu. 5° de eius officiatione.

De ptinētib⁹ ad edificiū materiale eccl'iar̄. c. z.

Cienduz igitur primo f̄m tho. z^a z^e. q. 85. ar. 3. q̄ determīat⁹ loc⁹ exigit̄ ad adorandū. s. ecclesia: non ꝓpter deum q adoratur: quasi loco concludatur: sz ꝓpē ipos adorantes. Et hoc triplici rōne. Primo ꝓpter loci consecrationē qua spūalez deuotionē concipiūt orantes vt magis exaudiantur. z^m ꝓpter sacra mysteria z' alia signa sāctitatis ibi cōtenta. 3° ꝓpter concursū multor̄ adorantium.

p

Fenā de clero detrimento ad dñi adorandū.

Fenā matial' ē ꝓpter eccl'iam spūal'

p' bona eccl'ie sunt p̄ industriā. et p̄ mysteria. vl' ornamenta ecclie sacrilegi sunt.

Ex quo oratio fit magis exaudibilis: z fm quandaz decentiam q̃uis ñ sit necessariũ sic disponũ tur: vt adoratio fiat versus orientem. Primo ꝓpter diuine maiestatis indiciũ qõ nobis manifestatur in motu celi qõ est ab oriente. 2° ꝓpter paradisum ad orientẽ constitutũ: quasi queram⁹ ad paradisũ redire. 3° ꝓp xp̃m qui est lux: z oriens nominatur: z ab oriente ascendit: z ab oriente expectatur ad iudicium venturus.

Si ecclesia fundata est

in alieno solo fm ray. z hosti. si dñs soli laic⁹ erat z hoc sciuit z nõ contradixit: sibi imputabit̃: z ecclesia libera manebit: ar. di. 54. si seruus. Si vo ignorauerit: ecclesia qdem remanebit consecrata z libera: nec efficiet̃ laico censualis: sed tamen ille qui cõstruxit: tenet̃ dñm seruare indẽnẽ. Uel ẽt eps si in ponẽdo ꝑmarium lapidẽ: z postea in consecratione ecclesie fuit negligens: de cõse. di. i. nemo. z. i 4. q. fi. cõpimus. Si vero solũ erat alterius ecclesie vel collegij: ecclesia dz ei restitui hoc mõ q⁹ ecclesia cõsecrata sit eis subdita quo ad ius patronatus. i6. q. i. quesisti.

Edificare ecclesiam ne

mo potest: nisi auctoritate diocesani q dz ponere ꝑmariũ lapidẽ crucẽ figere: z cimiteriuz designare: z ẽt petere dotẽ sufficientẽ sine qua consecrari nõ dz: de conse. di. i. nemo. z. c. placuit. z hodie qdem sufficit q⁹ assigneẽ ꝑ dote vnus mansus. i. vnũ ꝓdium sufficiens ꝑ vno pari boum totaliter liberũ: ex de eccle. edi. c. i. Talis enĩ donec in hac paupertate fuerit: nõ tenebit̃ ad hospitalitatẽ seruandã nec ep̃o aliquid psoluendũ: nisi q̃tuz põt donec perueniat ad pinguiorem fortunã: ar. de consue. c. cũ dilectus.

Exempti non possũt cõ

struere oratoria vel capellas in locis nõ exẽptis sine diocesanoꝝ lnia: nec in sic constructis facere celebrare: vel celebrare tpe interdicti i casib⁹ nõ expssis: alias per ordinarios cõpesci debẽt. Et si ꝓpter hoc cõseruatores eoꝝ ferrent snias cõtra ordinarios nõ valẽt: ex de ꝓuile. c. auctoritate. li. 6. Itẽ nõ fm ray. q⁹ non lz hẽre oratoriuz i forma ecclie in domo ꝓpa absq; epi auctoritate: nec dz ibi missa celebrari: nisi de cõsensu eius ꝓpter necessitatẽ: z non fiat ꝓiudiciũ enorme pochiali ecclesie. Clericꝰ ãt q sine epi auctozite i tali oratorio celebrauerit dz deponi: de conse. di. i. vnicuiq; z. c. clericos.

Quis autem teneatur

ecclesiã cũ indiget rparare? Rndit Hosti. q⁹ si fabrica hẽat sup hoc portionẽ deputatã: de illa reparari dz. 10. q. 3. vnio. Et si non sufficit: tũc rector z alij in ea bñficiati conferre debent beneficia: ex eo. c. i. z. 16. q. i. si monachus. In quo casu stan dũ ẽ dispositiõi epi vel maiozis ptis capli: ex de his q̃ fi. a ma. p. c. fi. In qbusdã ẽt religiõib⁹ laici hoc faciunt expẽs suis: z vbi cõsuetudo ẽ tenet̃: cũ in ea ꝓticipant sacra ecclesiastica z audiãt diuina. 16 q. 7. qcũq; z. c. filijs. z cõpellendi sũt talẽ cõsuetudinẽ seruare: extra de simo. c. ad apostolicaz. Si talis consuetudo nõ repitur: tũc quarta ꝓuentuũ que quõdã a scis pribus fabrice deputata ẽ: tenetur ita q eã ꝓcipiunt soluant: nõ obstante vlla prescriptione vel consuetudine. Sed p⁹ regationem redit quarta ad illos qui percipere consueuerũt z sic intelligit̃ illud. iz. q. z. de redditibus. in. c. tribus sequentibus.

Ecclesia et precipue cõ

secrata vel oratoria monasteria z hi⁹ non debẽt reuerti ad secularẽ habitationẽ z ꝓphanos vsus 19. q. 3. que semel. z. c. qm̃. neque etiam hospitale potest cõuerti ad aliũ vsuz: extra de reli. do. c. ad hec. Et dicit ibi glo. sup. d. c. q̃ semel. q⁹ si mõasterium destruit̃: põt bñ de lignis z lapidib⁹ cõstrui dormitoriũ vel alius honestus locus: vel ẽt in cogna sua ligna cõburere possunt monachi: de cõse. di. i. ligna. Sed ad ꝓuatos vsus nõ debẽt conuerti. Locꝰ ãt fmãct sacer: lz diruptũ sit edificiũ

Item dicit iohannes in

glo. sup. §. Queritur si monasteriũ. i 4. q. 3. ō monasterio ñ põt fieri secularis eccl̃ia: vt in. d. c. q̃ sel̃ nisi enormiẽ viuãt: tũc monachi pñt remoueri z ũstitui seculares canõici cũ auctoritate tĩ pape: vel̃ nisi ita sit q⁹ inueniantur alig de ordine illo q⁹ q̃s possit locus ordinari: vel nisi ita sit q⁹ non possit aliter locus ille reformari q̃ ꝑ canonicos: ecõtra vĩ q⁹ eps de seculari eccl̃ia potest facere regularem. i6. q. 7. si qs vult.

Altaria in ecclesia con/

secrata nõ lz ꝓsbyteris in eccl̃ia instituere seu noua erigere sine epi cõsensu ar. di. 68. q̃uis. z de cõse. di. i. nullus ꝓsbyter. Sed in ecclesia nõ cõsecrata pñt altaria instituere ꝓpa auctoritate. Altaria vero consecrata sine cõsensu epi non sunt destruenda: de conse. di. i. eccl̃ia. Altare ãt nõ dz esse ligneũ vel terreũ: sed lapideũ: de cõse. di. i. altaria. saltẽ dz hẽre tabulã lapideã z consecratã: super q̃ sit̃ hostia z calix: qõ dĩ altare viaticũ: z residuum altare sit ligneum.

De imunitate eccl̃iaꝝ z personaꝝ eccl̃iasticaꝝ z de libertate eccl̃ie. c. 3.

Imunitas eccle/

sie ẽ ꝓuilegiũ eccl̃iastice libertatis vel̃ rerꝝ vel personaꝝ ad eã ptinentiũ: z dĩ imunitas q̃si ex munia. i. officia a quib⁹ sunt imunes. i. liberi. Eccl̃ie nõ solũ ꝓsecrate sed ẽt nõ consecrate: si tĩ suoꝝ epoꝝ auctoritate edificate sũt: z vbi eps posuit ꝓmariũ lapidẽ: z ad hoc sunt edificate vt cõsecrarentur: z cimiteria eaꝝ fm ray. inno. z hosti. hanc hñt imunitatẽ. Primo vt nullus g vim

inde extrahatur: nisi in trib⁹ casibus: vt. j. dicet.

Itē ea que in eccl'ia posita sunt nec p vim nec p furtū sunt auferenda: alias cōmittit sacrilegiū. 14. q. 5. qsquis. Itē q nullus mortuⁿ in eccl'ia sepeliatur nisi epi abbates aut digni ꝓsbyteri aut, et fideles laici. 13. q. 2. nullus. Et intelligūt qdam de illis laicis q faciūt miracula: alij de fideli ī dignitate cōstituto: vt rege comite ꝛ hi⁹: alij de quolibet fideli xpiano: ꝛ sic excludūtur p illud. c. īsideles. notorij peccatores ī notorio morientes: vt gl. ibi. Itē hz īmunitatē q in choro nō debēt morari laici cū clericis: de cōse. di. 2. sacerdotū. extra ō vi. ꝛ ho. cle. c. i. Qō intellr dū ibi dr officiuz: naz alio tpe ēt in sacrariū. i. capellā maiorē ad orādū ꝛ cōicandū pñt intrare: vt dr in. d. c. i. Itē q non pñt vendi ꝓpr aliquā necessitatē: in auctē. ō alie. na. §. ꝛ qñ. Itē q in ea placita secularia nō sūt facienda ꝛ maxime de cā sanguinis: ex eo. c. i. ꝛ. c. ecclesia. Itē q nō fiāt ibi plamenta nec negociationes: ꝛ pcipue nūdinaꝝ: nec strepit⁹ iudiciorⁿ secularīū: naz pcessus iudiciorⁿ secularīū ꝛ snīe in dictis locis ferre nō valēt: extra eo. c. decet. li. vi.

Itē q non fiant ibi ludi thetrales cū laruis ꝛ alijs inhonestis: extra de vi. ꝛ ho. clerici. cū decorez. sec⁹ de honestate ī repsētatiōib⁹: vt ꝑsepe dñi herodē ꝛ magos ꝛ huiusmodi: que potius ī ducunt ad deuotiōez q̄ ad vanitatē. Et q talia posint fieri: ar. de cōsecra. di. 2. semel. Naz quodlibet festū est signuz ꝓteritarū rerū. 75. di. q. die. Et nota q si eccl'esia inēdicatur: nō ꝓpterea amittit ꝓuilegiuz hui⁹ emunitatis secundū hostien. quia ipa non delinq̄t sed ꝓuata oratoria domorū non habēt dictā īmunitatem secundū hostien.

Immunitas autē con/

fugiētiū ad eccl'esiā est ista: q nullus q̄tūcūq̄ malefactor cōfugiens ad eccl'iam vel spaciū ꝓuilegiatū circa ipaz: de q̄ spacio dr ī fine hui⁹. §. dz per vim extrahi: sed ab eccl'ia defendi: nisi ī his casib⁹: vz si cōfugiens sit public⁹ latro. s. q stratas publicas insidijs ꝛ aggressuris obsidet. Item si sit nocturnus depopulator agroꝝ. s. q de nocte agros deuastat vel cōburit: tales enī ipune pñt extrahi. 17. q. 4. sicut. Itē si quis in eccl'ia cōmisit maleficiū sperans se ab ea defendi: qō semp ꝓsumitur: nisi cōtrariū ꝓbetur: talis nō dz ab eccl'esia defendi: extra eo. c. īmunitatē. Et si in vna eccl'ia offendat cōmittens ibi maleficiū ꝛ confugiat ad aliā non dz ab illa defendi fm guli. qz q facit iuriam vni eccl'ie oībus facit: cū vna sit per orbē eccl'ia. Itē si confugiens sit seru⁹ qui nisi ꝓmissa sibi a dño cautione de īpunitate non velit de eccl'ia exire: iuit⁹ cōpellitur: ꝛ dño rēdditur. 17 q. 4. c. id cōstituimus. Dis ergo exceptis oēs alij ibi debent esse tuti: nec per vim extrahi: ēt si iudeus vel paganus eēt qui ad eccl'iam cōfugeret fz bosti. ber. ꝛ inno. De excōicato q̄uis dubitet Guli. idem credit: sicut de alijs: putat tñ ī hoc cōsuetudinē approbatam eē tenendā. Itē confugiens ad palatiū epi eodē modo dz eē tutus: etiam si palatiū nō sit coniūctum eccl'ie. 17. q. 4. id constituimus. qō. c. absolute loquit de domo epi.

Itē si qnis malefactor vel alius reus obuiauerit sacerdoti portanti corpuſ xpi ꝛ ei adhereat scōz bost. q̄uis in iure hoc nō sit cautū quilibz catholicus dz hoc fauere vt talis sit tutus. Itē nō q eandē īmunitatē securitatis hz spaciū in circuitu eccl'ie. 40. passuū: quo ad maiorē eccl'iam: ꝛ. 30. passuū quo ad minores eccl'ias: vt dr. 17. q. 4. si cut. Ubi dicit glo. q passus fm Isidor est mensura q̄dq̄ pedū: pes āt spaciū. 25. digitorⁿ: illud tñ non tenet in capellis que sunt in ābitu castellorⁿ vbi ꝓpter loci angustiam nō pōt illud obseruari vt. 17. q. 4. qsquis. Qualiter āt debeat defendi cōfugiens ad dicta loca. Nō q exceptis ex pdictis casib⁹ qualitercūq̄ aliter grauiē delictū cōmiserint: debēt rectores eccl'ie seruare ei vitaz ꝛ membra: ꝛ poterūt petēti ꝓcedē ꝛcepta ꝑus sr ipunitate ei⁹ idonea cautione. s. vel iuratoria tīn: vt 17. q. 4. id cōstituim⁹. vel fideiussoria ꝛ penali: si timeat q ille q petit nō bene seruet iuramētū: ar. extra de resti. spo. c. ex transmissa. Sup eo āt qō iniq̄ fecit ille qui confugit ad eccl'iam: alias legi time puniend⁹: ex eo. iter alia. Porro tahs q̄diu ē in eccl'ia nec extrahēdus ē nec vestis nec victualia ei deneganda nec molestādus. C. de his q ad eccl'ie ꝓfu. l. pñti. Qz si qs ꝓfecerit: sciat se crimē lese maiestatis irretitū: ꝛ vltimo supplicio puniēdum: ꝛ ad regsita nature ōbitis exeat locis: ita tñ q nō accedat ad. alias domos: vt. d. c. diffiniuit. 17. q. 4. De expensis āt tali sic cōfugienti ꝓuidebit eccl'ia: sicut rector carceris ꝓuidebit captiuis vt nō in. d. c. diffiniuit. in glo. Itē nō q etiā confugiētes ad mōasteria ꝛ ꝓuentus debent q̄tum possibile ē contutari. Dicit enī Grego⁹. 23. q. 5. c. reos sanguis. defēdat eccl'ia ne effusione saguis ꝓticeps fiat vbi dicit glo. Jo. q nō solū confugiētes ad eccl'iam sed ēt non cōfugientes q̄dq̄ iuuabit. Sed cū distinctiōe: qz si iniuste dānati sunt: oīb⁹ modis iuuabit: gbus. s. cōmode potest: si iuste: debet si est spes correctionis eorⁿ: tñ tēpate ꝛ nō iportune iuuabit. s. inēcedēdo ꝓ eis: ne ex īdiscreta defēsiōe īcidat ī malā opinī. 14. q. 5. c. hi q

De immunitate perso

narⁿ eccl'ie ꝛ pdiorⁿ eccl'iasticorⁿ. Nō fm ray. q eccl'ie nō debēt fatigari angarijs vl pāgarijs vl seruitutibus psonarⁿ vel rerⁿ. C. de epi. ꝛ cle. oēs psbyteros. 12. q. 2. eccl'iarⁿ. In necessitate tñ vt si ciuitas eēt obsessa nō dz pati eccl'ia suos rusticos defendi ab aliquo ꝓuilegio a custodia ꝛ hi⁹: imo dz ad hoc eos ꝓpellere: extra eo. c. peruenit. Predia āt eccl'iastica habent hanc īmunitatē fz ray. ñ debēt grauari sordidis onerib⁹: vt calicis coquē de: arene fodiende: cloace purgande ꝛ similibus que vilia sunt. 16. q. 1. §. nonaꝝ. Ad honesta vero munera sicut sunt ordinaria tributa: tenēt etiam pdia eccl'iarⁿ. 23. q. 8. c. tributū. Fallit tñ ī domib⁹

¶ q frugiferes ad palatiū epi dñi eē tuti.

¶ emē immūitatē hz ntnm. p cō. passuū. sic eam maior. sic mior ꝛ 30.

¶ ad eam q confugientes dñi defendi.

¶ emē defensio dz eē discreta. et tē pam.

¶ de immūitate ꝓpria et rea cāe ē vid end

¶ ad eam confugientes dñi defendi nisi in his casibus. end si sit iudeus vl paganus. de cōsecratione ē dñ. Et in hoc consuetudo approbata ē tenēda.

atrijs ⁊ hortis iuxta eccl̃iam positis:⁊ in manso de q̃ eccl̃ia dotata ē: de gb⁹ nullũ ꝺz dari tributũ de alijs ãt sic: nisi fuerit exp̃ssē remissũ per eũz q̃ possit: nam res ad eccl̃iam trãsit cũ onere suo. zz. q. vlti. ſm canonicam. extra de cen. c. ſancitũ. i6. q. i. ſi quis laic⁹. Si vero sũt extraoꝛdiaria ⁊ de nouo inducta nõ tenẽtur. i6. q. i. placuit. Similiter nec ad ea que subito iungũtur: nisi respiciãt ad pias cãs: vt q̃ p̃nceps mouet exercitũ contra sarracenos: vel q̃ petitur ad cõstructionẽ pontium: aut aliã ꝟsimilẽ cãz. Jn talib⁹. n. ſi necessitas exposcat debẽt dñi tpales ñ auctoꝛitate p̃p̃a accipe ſz humiliter ab ep̃is ⁊ clericis postulare: ⁊ illi visa necessitate poterũt cõferre: extra eo. nõ minus. Sz hodie nihil conferre debẽt in auxiliũ p̃ncipum: nisi consulto papa: extra eo. aduersus. Jtẽ ſi possessio aliqua vel dom⁹ teneatur alicui albergum facere: ſi illa postea pueniat ad eccl̃iaz: ⁊ ip̃a tenebitur ad idẽ: vel vendat ſm inno. ⁊ hosti. Jtez q̃uis hospitiũ charitatiuũ eccl̃ia p̃latis nõ debeat denegare: violẽter tñ ⁊ tanq̃ ex debito exigẽ nõ põt. 42. di. c. quiescam⁹ ex̃. e. c. i. ſm hosti. Si tamẽ aliqs in recognitionẽ bñficioꝝ suoꝝ reseruasset sibi hospitiũ in aliqua eccl̃ia illud sibi debeẽ. i8. q. ſi. eleuterius. Sed nec tali lz violẽter irrũpere domos rõe alicui⁹ iuris sibi debiti. Et eadem rõe nõ põt tollere sibi necessaria ide hospitium violẽter ingrediẽdo. Jnn. Jtẽ circa res tpales eccl̃ia hz hãc ĩmunitatẽ. Primo q̃ eccl̃ijs donari põt in⁹ ĩfinituz absq̃ alia ĩsinuatiõe: ĩ auẽ. de nõ alie. re. ℌ. ſi minus. ceteris ãt donari ñ potest vel recipi vltra qngẽtos solidos: nisi p̃cedat certa ĩsinuatio: ⁊ nisi certis casibus de gb⁹. C. de dona. l. ſi quis. 2° q̃ relictũ eccl̃ijs ẽt minus solẽniter factum: puta q̃ in p̃ñtia duoꝝ testiuz tñ tenet: extra de testis. c. cuz esses. 3° q̃ in eccl̃ijs trãsfertur dñium rei soluto pacto: cũ alijs p̃sonis sit necessaria traditio. C. de sacrosãc. eccle. l. vt ĩter diuinũ. 4°. q̃ q̃cq̃ ẽ p̃tũ de pecũia eccl̃ie: ei⁹ ẽ ⁊ ad ipsam ꝺz reuerti. iz. q. z. c. i Et hoc adeo vez ẽ: q̃a ſi cl̃ic⁹ hẽat pecuniã ꝺ p̃benda vl̃ eccl̃a sua: ⁊ de ea emat p̃diũ: lz illã potuisset dare alijs ĩtuitu pietatis: tñ ñ põt dare p̃diũ: q̃a statũ fuit acq̃sitũ eccl̃ie. Et hoc siue emerit noĩe suo siue alieno: extra de pecu. cle. c. i. Et ꝓp̃ hoc ñ põt cl̃icus illꝺ aliẽare. Et idẽ ẽ ſi qs emat p̃diũ de pecunia eccl̃ie quã habuit furto vl̃ ꝺposito: q̃a. ſ. ẽ eccl̃ie. Jtẽ nullo mꝺ lz laicis exigẽ tallias vl̃ exactiões ab eis: ẽt rõne suarũ possessionũ domoꝝ vl̃ p̃diorũ: extra de ĩmu. eccle. q̃a nõnulli. li. vi. Jtẽ alienatio rei eccl̃iastice: nisi ĩ certis casib⁹ ⁊ in certa forma ñ tz: ⁊ de hoc. ĵ. patebit.

ꝑcm̃az⁹ immunitatẽ violantiũ. pena

Pena autem violantiũ

ĩmunitatẽ eccl̃iaꝝ ẽ ſm gof. q̃a q̃ ĩ aliq̃ mꝺ eccl̃ias violant vel p̃sonas vel ab ip̃is rapiũt violẽter seu vsurpãt bona ipsaꝝ sacrilegiũ cõmittunt ⁊ excõicandi sunt. i7. q. 4. nullus. z. c. ſi quis deiceps. Jncertis ẽt casibus sũt excõicati: vt ĩcẽdiarij ⁊ effractores sacroꝝ locoꝝ: de q̃bus hẽs. ĵ. in q̃rta pte ti. i. Violatores quoq̃ eccl̃iastice ĩmunitatis ñ solũ pena sp̃uali vt dictũ est puniendi sũt: sed ẽt pena pecuniaria q̃ñq̃ maiori q̃ñq̃ minori: vt. i7. q. 4. q̃ſquis. Hoc arbitrio iudicis relinquẽdũ: ⁊ ꝺz talis pecunia dari p̃sone vel loco cui facta est iuria. i7. q. 4. ſi quis atrio. De occupãtib⁹ bona vacantiũ eccl̃iaꝝ. Jtẽ de vsurpantib⁹ ĩ eccl̃ijs vel alijs locis pijs guardiã seu iusp̃atronat⁹ de nouo q̃ũ sint excõicandi hẽs. ĵ. in quarta pte ti. p̃mo.

De obligantib⁹ res eccl̃ie vel eccl̃ias p̃ alienis debit⁹. Jtẽ de recipiẽtib⁹ vel tenẽtib⁹ eccl̃ias de mãu laici post q̃ fuerit⁹ admõiti hẽs. ĵ. ĩ q̃rta pte t.

De immunitate eccle/

siaꝝ pulchra ⁊ vtilia notat fran. de çab. in repetitione decre. c. perpendimus extra de sentẽ. ex. Et p̃imo declarat vnde ꝺicatur quid sit: ⁊ in q̃ consistat: ⁊ postea quomodo cõtra eam fiat. Dicitur autem immunitas ab in q̃ ꝺ est sine ⁊ munus seu munium q̃ ꝺ est. i. sine onere. Et q̃uis aliqui dicant emunitas: magis tamen ⁊ p̃p̃rie debet dici per. i. ideſt immunitas ſz Jo. an. Dicitur ergo immunitas quasi libertas ſcz ab oneribus: sic accipitur per totum titulum. ff. de. iure immu. Sed etiam notant hosti. ⁊ goff. ĩ summis. Est ergo immunitas libertas seu exẽptio eccl̃ie ĩ p̃sonis reb⁹ ⁊ iuribus eccl̃iasticis gbuscũq̃. Et ꝓhendit oĩa p̃uilegia collata eccl̃ie siue a deo siue ab homine gbus libera est ab onerib⁹ gbus alij subijciuntur. Sunt quedam p̃uilegia eccl̃ie p̃sonalia que ſcz cõcernunt p̃sonas cl̃icoꝝ: ut q̃ qui iniecit manus violentas in cl̃icum sit excõicatus i7. q. 4. ſi quis suadente. Et q̃ cl̃icus ñ possit cõueniri coram iudice laico: vt de foro compe. c. z. Quedã p̃uilegia sunt realia: que. ſ. concernũt res ⁊ iura clericoꝝ ⁊ eccl̃iaꝝ: vt. C. de epi. ⁊ cle. l. generaliter. ⁊ de vi. ⁊ ho. cle. c. ſi Jtem fit alia diſſictio: q̃ p̃uilegioꝝ q̃dam sunt generalia. ſ. cõcessa toti eccl̃ie: vt illud ſi qs suadente. i7. q. 4. Quedam particularia seu ſpãlia: vt alicui oꝛdini ꝓcessa vel alicui pticulari eccl̃ie: vt de rescrip. c. cum oꝛdinem. ⁊ de p̃escrip. c. auditis. Jtez fit alia diuisio: q̃ p̃uilegioꝝ q̃dam sunt data a deo: quedã ab hoĩe. Et ea que sunt data eccl̃ie a deo q̃uis sint plura: tñ p̃ncipaliꝝ sunt tria. Primum est illud ex quo tota ptãs eccl̃ie ꝺpendet: ⁊ causata est illud. ſ. quodcũq̃ ligaueris ſup terram. mat. i6. vt hẽtur. i4. q. i. q̃ocunq̃. Et ꝓpter hoc papa hz ptãtem decidẽdi ⁊ interp̃etandi oĩa iura etiaz ciuilia: vt ex̃ q̃ ſi. sint legitimi. c. p venerabilem.

Secũdum p̃uilegium est de decimis ⁊ oblationibus ꝺandis cl̃icis. i6. q. i. reuertimini. ⁊ ex̃ de decimis. c. nobis. Tertiũ p̃uilegiũ datum a deo eccl̃ie est: vt administret sola sine laicis res suas: vt di. 96. imperatoꝝ. ⁊ de re. eccle. non alie. c. ſi. Et hinc est q̃ eccl̃ia sola ⁊ non iperatoꝝ ius condere potest ⁊ aliter disponere. 96. di. c. deniq̃ z. c. cum ad uez. Multa alia p̃uilegia sunt ꝓcessa

ꝑcm̃ ꝓſonas ℌnt mltꝫ ꝓuilegia.

a deo ecclesie: que patet ī veteri ⁊ nouo testamēto vt dicit. Inno. ī. c. nouit eo. ti. Priuilegioꝝ autez q̄ sūt data ab bōine ecclesie. Quedā sūt data a papa: vt illud ſi gs ſuadēte. ī 7. q. 4. ⁊ illō de legatis ad pias cauſas q̄ ſufficiāt duo teſtes ad probandū: vt de teſtamētis. c. relatū. Quod itelligo tā ad legatū adimēdū q̄z quo ad icludēdū: vt contrariozū eadē ſit diſciplina. Et ſic ſiue dicat deberi ſiue nō: vt ga adēptū ēminabit̄ p iudiciū eccleſie. Similit̄ ⁊ illud ꝓuilegiū eccleſie eſt a papa cōceſſū: vt res eccleſie nō alienēt̄: niſi cū certa ſolēnitate: vt. iz. q. z. ſine exceptione ⁊ de reb⁹ eccleſie nō alie. c. ſi qs. Quedā ſūt data eccleſie ab iperatoze: ⁊ hec multa. Et hec quādoq̄ cōcedunt̄ loco q̄tū ad īmunitatē: puta nō fiat iniuria vl̄ violentia ī loco ſacro. Quādoq̄ eccleſie ⁊ aliquādo generalit̄ accepte: ideſt toti cōgregatiōi fidelium. C. de ſacroſāc. eccle. l. i. Aliquādo min⁹ generalit̄ accepte: ideſt ōnib⁹ eccleſiaſticis: vt romāe eccleſie. Et quādoq̄ epiſcopis: quādoq̄ aliis ordinibus clericozū: vt. C. de. epiſ. ⁊ cleri. l. nemo. ⁊ multa alia q̄ ꝓſequit̄. Inno. in dico. c. nouerit eo. ti. quedam alia ꝓuilegia ſūt data eccleſijs ab īferioribus vt extra de reſti. ī integrū. c. audit]. ⁊ de ſi. inſtru. c. inē. ⁊ de decimis. c. dudū. Et de iſtis do regulaz generalē: q̄ qlibet poteſt dare ꝓuilegiū eccleſie ī his q̄ ad ſe ſpectāt: ga qlibet ⁊ ꝓuat⁹ poteſt trāſferre ius ſuū ī eccleſiā: vt de dona. c. cū. dilecti. Priuilegiū tamē generale null⁹ īferior ꝓncipe concedere pōt: cū ad ſolū ꝓncipē papā. ſ. ⁊ iperatorem ſpectet vniuerſalit̄ diſponer̄ ō ordbe. 9. q. 3. cūcta. ⁊. c. ꝓncipalē. ⁊ de vſu palli. c. ad honorez.

Quomodo uel quādo

dicat̄ violari eccl̄iaſtica libertaſ vl̄ īmunitas. Circa qō dicit. Inno. q̄ ñ fit cōtra libertatē eccleſie quādo violāt̄ ꝓuilegia ꝓceſſa particularib⁹ eccleſijs: ſed quādo violāt̄ ꝓuilegia ꝓceſſa vniuerſali eccleſie. bar. aūt. ff. quarū. re. ac. nō. da. de le. i. §. q̄ honorādē dicit fieri cōtra libertatē eccleſie: quando fit aliqua diſpō vl̄ ſtatutū: p qō clerici efficiūt timidiores: qō nō nego. Sed etiā alio modo fit cōtra libertatē eccleſie ſcilicet vt cū fit cōtra ꝓuilegia cōceſſa vniuerſali eccl̄ie: vt dictū ē p. Inno ⁊ alio modo q̄ dicet̄ īferi⁹. Ñ ſi ꝓlas faciat ſtatutū ne p ſuos iudices reddat̄ ius ꝑlato alicui⁹ eccleſie: puta epiſcopo cōtra ſuos debitores: q̄uis ꝓma facie nō videat̄ cōtra libertatē eccleſie p dictū. Inno. ſupra allegatū: ga ſcilicet fit cōtra particularē eccleſiā trī. Sic. n. potuiſſz ex toto ciuitas reuocare iuriſditionē a ſuis iudicib⁹: ita ī pte limitare: vt de offi. delegati. c. paſtoralis. tī cōtrariuz eſt rei veritas. Et rō hui⁹ ē: qz fit ꝓtra ꝓuilegiū cōceſſum ab īperatoze oībus clericis. C. de epiſ. ⁊ cle. autē. ſtatuimus. Et ꝓbat hoc tex. notabiliter de excep. c. z. li. 6. Nō enī ledit̄ hic particularis ꝑlatus trī imo tota vniuerſalis eccl̄ia ⁊ ei⁹ libertas. Sicut ⁊ cū vnus clericus cōuenitur cora iudice laico fit iniuria toti ordini clericali. ii. q. i. inolita. ⁊ de foro cōpetēti ſi diligenti. Sz quid ſi ab vna eccl̄ia particulari exigūtur collecte p laicos dic idem. Nā violat̄ libertas eccl̄iaſtica de qua hētur de īmu. ec. c. nouim⁹. ⁊. e. ti. c. clericis. li. 6. ⁊ lz ſublata ſit quo ad ſuā particularē penā illa cōſtitutio clericis p cle. vnicā eo. ti. tī adhuc durat in rōne ſua qz fit cōtra eccl̄ie libertatē: ⁊ ſi idirecte violetur īmunitas: vt de īmuni. eccl̄ie. c. fi. li. 6. vt cū fieret ſtatutū q̄ nullus coquat panem clericis vel ꝺbat cum eis. Et ex hoc īferet̄ q̄ fit cōtra libertatem eccleſie quotiēſcunq̄ tollitur vl̄ minuitur libertas eccl̄ie ēt particularis. Ad vz illa talis libertas non eſt vnius eccl̄ie particularis. Sed eſt ēt generalis alioꝝ: vt de īmu. eccl̄ie. c. i. li. 6 in vſi. ledere vl̄ minuer̄. Et ex hoc patz q̄ q turbat iuriſditionē vni⁹ ordinarij eccleſiaſtici turbat libertatē eccleſie: ⁊ dicit̄ facere iniuriā eccl̄ie vniuerſali. Et ex his decidit̄ queſtio: q̄ fuit de quodā ſtatuto facto ī caſtro prati ī tuſcia: quo cauebat̄ q̄ nullus ꝑſumeret allegare: q̄ ꝓpoſit⁹ prateñ. eccl̄ie nō hēret iuriſditionē quaſi epalem in loco. Querebat̄ vtrū hoc eēt cōtra libertatē eccl̄ie? ⁊ rñdetur q̄ ſic. Nā per tale ſtatutū violatur libertas epi dioceſani qui in ſpūali iuriſditione fundat intētionē de iure cōi in tota dioceſi: vt de offi. ord. c. i. ⁊ eo. ti. cū eps. li. 6. Ita q̄ nullus īferior poteſt hēre iuriſditionē ī tota dioceſi. zs. di. perlectis. Eſt enī violatio libertatis eccl̄ie ſi laici aliqd diſponūt auctoriçabiliē ī aliquo de rebus eccl̄ie: vt di. 96. bene. ⁊ de ꝓſtitu. c. eccl̄ia. Et ſic ꝓſuluit dñs lapus de caſtill̄. optimus ī iure canonico theorizcus ⁊ practic⁹. Sed qd ſi eccl̄ie particulari vl̄ alicui ſpeciali ordini cōpetit aliqō particulare ꝓuilegiū ⁊ illud violetur. pone exēplū de ꝓuilegio ciſtercien. de quo de reſcrip. ī. c. cum ordinē. vt ſi aliquis legatus apoſtolicus vrget citerſien. ad reſpondendū cozā ſe per reſcriptū non faciens de eoz ordine mentionez: an faciat contra libertatem eccliſie? R. q̄ non. Nam hoc caſu opoztet q̄ citatus alleget priuilegium ſuum. fozte enim negabit̄ eſſe ciſterſien. Et eſt verum ſic intellectum q̄ tenetur dicere ō his que ſunt facti: ⁊ hoc niſi ſit notoziū: vt de accuſa. c. veniēs. Sed ⁊ ſi notoziū ſit: videt̄ obligari ad veniendum vt ꝓponat: quia licet excuſet ab onere ꝓbandi: nō tamē ab onere ꝓponēdi: vt lit]. non conteſtata. c. accedens. Et ex predictis concludo q̄ fit contra libertatem eccleſie quandocūq̄ violatur priuilegium ꝓceſſuz ſuper generali libertate eccleſie. Et hoc ſiue violetur quo ad omnes eccl̄ias ſiue clericos ſiue quo ad vnam eccl̄iam vel clericum: qz oīes eccl̄ie ſunt vna. z4. q. i. loquitur. ⁊ de ſumma tri. c. i. Secus de libertate particularis eccl̄ie. i. nō competenti generali eccl̄ie. Sed quid de ſtatutis laicozū diſponentibus auctoriçabiliter ⁊ preceptiue de aliquibus: que ⁊ ſi non directe: tamen cōcernentibus eccl̄ias: puta diſponit ſtatutū q̄ aliqua bona īmobilia nō poſſint vendi nō ſubdito cōis: et annulat cōtractum ſi fiat: nūquid ſi laicus vēdet

ecclesie destruet cõtract obstãte statuto? R. dñs fran. de albergotis cõsuluit i qõne facti q sic: ga statutũ nõ ẽ cõtra libertatẽ ecclesie. nã i cõtrahẽdo ecclia nõ fungit iure speciali sed iure cõmuni cũ alijs: ergo i hoc nõ versat libertas ecclie: q nõ cõpetit oĩb ꝫ ecclesie tñ: ar. ff. ꝺ lega. ꝫ. l. legatus. Sed. Jo. cald. cõsuluit ꝯtrariũ. s. q nõ icludũtur i tali statuto ecclesie nec pſõe ecclesiastice: qz si statutũ hoc exp̃meret eẽt illicitum i eo q ꝓhiberet cõtractũ de se licitũ cũ ecclesia fieri: ad ꝟ ꝺ ꝓule. c. q̃to z de imu. ec. c. fi. li. vi. Sed nec i verbis generalib ꝫ icludit ecclesia ad hoc de magistra. cõuẽ. l. i. Et hoc tenz. Jo. an. de imu. ec. c. fi. li. vi. dicens q tale statutũ quo ad ꝓhibendos cõtractus factos cũ nõ subditis laicis bene valet p. l. dudũ in fi. ff. de cõtrahẽ. emp. iũcta. l. cũ ita. Sed secus est in ecclijs q̃ sunt ꝓuiligiate i donationibus vt possint fieri in eccliam. C. de sacrosanc. ec. l. illud. sic z super alijs cõtractibus q transeat dñium in eccliam sine traditione. e. ti. l. fi. Jn generali ergo ꝯcessione facta pplis sup legib ꝫ condẽdis p. l. oẽs ppli. ff. de iusticia z iure. nõ ĩtelligitur derogatuz ꝓuilegio tali eccliaꝝ: vt in eaꝝ pꝛeiudiciũ possint ppli statuere. Jtẽ sic intelligẽdo eẽt cõtra libertatem ecclie ex̃ de consti. c. ecclia. Et si fuisset exp̃s sum statuentes z q ſeruari facerent: eẽnt excõicati: vt eo. ti. nouerint. Et dicit Jo. an. q nõ esset absurdũ dicere: q iudex eccliasticus posset cogere illos ad q̃s ptinet ad declarãdũ statutũ illud ñ respicere cõtract faciendos cũ ecclia: qz z si non de iure tñ de facto ĩpeditur vtilitas ecclie p illud vt de arbi. c. peruenit. Jdem determinauit. Oldra de quo ponit fed. de senis i opere suo: ꝟsilio. 77. Jp̃e ãt franc. de zab. ad hanc addit aliã qõnem: vz disponit statutũ pistozij q donatio fit ipo iure nulla: nisi fit denũciata ptãti infra mensẽ. Queriẽ an donatio facta eccle z nõ denũciata tali modo sit nulla? R. ndit z dicit q Jo. cal. disputauit hãc qõnem lz sub alijs terminis: vz q bonoñ. statutũ disponit testm̃ nõ valere: qõ nõ fuerit registratũ in memozalib cõis infra certam diem: si ecclesia fuerit ĩstituta heres ñ seruata illa qualitate: vtrũ valeat testamẽtũ. Et tenuit quo ad ecclesiã statutum nõ ligare p ratiões supra positas. Jn cõtrariũ arguit ipse franc. de zab. sic. Statutũ potest qualificare cõtractũ laicozũ. Per hoc etiã quod notat bar. ff. de mu. z ho. rescripto. §. fi. vbi dicit appõi posse remediũ: ne ꝺia transferant in ecclesiã: nisi cũ onere: vt teneat ecclesia ad tributa z vectigalia: z dat modũ q fiãt omnia ꝺia ciuiũ tributaria ꝯmunis: z tunc trãseãt cũ onere tali: ad quod iducit nota. p. Jnno. in. c. postulasti. Sz magis ad hoc facit. c. pastozalis ꝺ decimis. z de pigno. c. ex litteris. Demũ post plures ratiões inductas dicit q tũc demũ talia statuta nõ tenẽt cũ apparere potest ea vergere in derogatiões ecclesiastice libertatis. Si autẽ queraẽ quãdo dicãt vergere talia statuta i ꝺrogationẽ ecclesiastice libertatis i sit ꝟ qõib ꝫ distiguẽꝺ sic: ga aliquãdo sit mẽtio de ecclesia vt ecclesiasticis pſonis i illis statutis. Aliqñ non fit mentio: z si fiat mentto dico q eo ipo apparet q sũt contra libertatez ecclesie in eo q laici statuũt de nõ ptinentibus ad se per dictum c. fi. de re. ec. nõ alie. Si ãt nulla fiat mentio vt in duab ꝫ predictis qõnib ꝫ: tunc aut statutũ nõ simpliciter ꝓhibet contractũ: sed certã formã regrit vt in qõne p̃missa: cũ. l. disponat statutũ q nõ valeat donatio: nisi insinuata ptãti. Aliqñ simplr ꝓhibet cõtractũ. Et in ꝓmo casu aliqñ forma ẽ ob fuabilꝭ sin̄ magna difficultate: aliqñ ñ obfuabilis sine magna difficultate. Si sin̄ magna difficultate obfuari põt. Aut forma adijcit ꝺctui q ꝺ sui nã ẽ de foro eccliastico: vt sup legatum ad pias cãs vel alijs ꝺctib ꝫ factis ad pias cas. Aut adijcit alteri cõtractui. Primo casu dico q nõ tenet tãq̃ de nõ ptinẽtib ꝫ ad iurisditionẽ statuentis: cũ taliũ regulatio ad eccliasticũ iudicẽ spectet: vt ꝺ testis c. nos gdẽ. z. C. de epi. z cle. l. nulli. Si ãt adijcit contractui qui de natura sui est de foro iudicis secularis: vt regulariter sunt omnes contractus z disponẽs laicoꝝ: tũc p hoc nõ violatur libertas ecclie in aliquo. Quãtis enĩ sit fauendũ ecclijs z pſõis eccliasticis: ñ tñ ita vt turbet iurisditio laicoꝝ: vt de iudici. c. nouit. Et maxime hoc dico: qz ex iustis cãis pñt iustificari talia statuta ne. s. bõa alienẽtur i nõ subditos ad nutũ eoꝝ q bona hñt sed solũ cũ subest rõnabilis cã: alias de facili posset ciuitas exui tributarijs z substinentib ꝫ onera cõitatis. Et idcirco si disponat statutũ q nõ teneat venditio: nisi fiat ꝓclamatio i palatio si gs velit contradicere i aliquo vel nisi alienãs sit ãnoꝝ 30. vel nisi sint ĩt duo pꝛiozes: ñ tenebit aliẽatio facta i ecclias nõ seruata tali forma: qz i hoc nullo iure spẽali munita ẽ ecclia: nec i aliq̃ p hoc sibi ꝓiudicabit. Si vero forma adiecta ẽ sin̄ magna facultate obseruabilis: dico idẽ: sicut z qñ ꝺctus pcise ꝓhibet cõpando in hoc difficultatẽ ipossibilitati vt de iure iu. c. bzeui. Et ꝟ ĩtelligẽdo de difficultate que sit maxia z talis q cẽseatur ipossibilitas. Et per hoc deciditur alia qõ. Cũ enim fit statutũ q ñ fiat trãslatio ĩmobiliũ i ñ subeũtẽ onera cõitatis: nisi ꝺ lnia cõis vel bñtis ius cõis. Si q̃ritur vtrũ teneat trãslatio facta in ecclias ita q nõ seruata illa forma dicat nulla? R. q tenet talis translatio: nec potest dici nulla: qz cuz talis obtẽtio lnie dependeat ab vno solo p ipossibili hẽtur. Un̄ statutũ tale qõ est padue limitãdũ: ita. s. q nõ extẽdat ad ecclias. Et idẽ dicẽdum si difficultas sit magna: q̃uis z si nõ tanta q cẽseatur p ipossibili. Qñ autẽ dicat talis difficultas z qñ nõ patet p exẽpla supra z. j. posita: i quo pmaxie debent attẽdi circũstantie: ex quib ꝫ actus variat vt de iureiu. cũ gdam. Si vero statutũ simpliciter ꝓhibet cõtractũ: vt cum disponit bona nõ posse transferri in nõ subditum vel nõ subeuntẽ onera cõitatis: tunc si cõtractus est de foro eccle: tũc nõ tenet statutũ: sicut dictũ ẽ i alio pcedenti mẽbzo. Sed si nõ est de foro eccliastico: vt cum ꝓhibet

Qñ statuta ꝺmnt vergẽ in ꝺerogationẽ eccliastice libertatis.

vendi nō substinēti onera cōitatis:tūc aut ex obseruantia eī multū ꝑiudicaī eccl'ie aut paꝛ vel nihil. Et ꝑmo casu nō extēdiī statutū ad eccl'iam vel clericos:sicut est ꝓdictū statutum qō ꝓhibet vendi nō subeuntib⁹ onera cōitatis. Nam lz clerici nō substineant onera cōitatis: vt ex de īmu. eccle.c.nouim⁹. Non tñ ꝓpter hoc debēt minus bene tractari ꝯz laici substinētes:alias ꝑ legiuz eccl'esie eēt dānosū contra illud de re.in.c.qō obgr̄am.li.6. Itē ex hoc violareī libertas īmunitatis eccl'ie: ex quo ꝑ eam efficerētur deteriozis cōditionis:vt de ꝑuile.c.q̄to. Sed si nullū vel parum ꝑiudiciū iferreī ex obseruantia eius: posset substineri statutū:puta si disponit arma non alienari in nō subditos:vel qd simile de bis q̄ clericis ꝓhibētur de iure:vt q̄ recipētur gabelle ab oībus qui deferunt res cā negociatiōis ⁊ biⁿ: ex ne cle. vel mo.ꝑ totuz. īmo ēt si sī talia que pñt cōpetere clericis:dū tamē nō sit notabile ꝑiudiciuz eccl'iaꝛ:⁊ appareat cā rōnabilis aliqua ꝓpī quā moti sūt statuētes. Idē dicerē:puta disponit statutū q̄ certa bona que sūt ī ꝯfinib⁹ nō alienētur ī non substinētes onera:ne possit contingere fines variari:vel q̄ certe dom⁹ q̄ sunt ad vsū publicuz: lz sint singuloꝛ non possint trāsferri in nō subditum:ne posset cōtingere q̄ a tali in quē transiata fozet:nō posset habere cōe in locationem ꝑ vsu publico:qz ille locare nollet: vel nō sine magno emolumēto in quo magnū fieret cōi ꝑiudicium. Istis casib⁹ ⁊ similib⁹ dico q̄ in eccl'iam facta alienatio nō tenebit:ꝓcedūt hec de radice iuris ⁊ nitunī maxīa equitate: vt eccl'ie cōseruētur in iure suo:⁊ laicoꝛ iurisditio nō ex toto cōfundaī. Et accedit ad hoc.ii.q.i.ꝓuenit. Qō āt dicit Franc. de albergotis q̄ pōt statuens ꝓhibere trāslationem reꝛ in nō subditū:nec ꝑ hoc agiī ꝯ libertatez eccl'ie nō simpliciter est veꝛ. Sed distinguendū:qz aut nō subditⁱ dr̄:qz de alio territozio est: puta de bononia:⁊ tale statutū sit flozentie:aut ñ subditus dr̄ qz exempt⁹ vt clerici ⁊ eccl'ie ⁊ tunc est verū:nec cōcedendū:qz ꝑuilegiū clericoꝛ nō debet eis eē dānosū:qō eēt si excluderēī a bñficio qō bñt ciues ⁊ subditi quo ēt ipi debēt gaudere:de fozo cōpetēti:dilecti. Dictū ēt bar. supza allegatū nō ꝓcedit in italia:cū in ea ꝑdia nō sint tributaria. C. de epi'. ⁊ cle. l. ō bis. Sz si generaliꝛ faciēdo oīa ꝑdia tributaria apꝑeret factū ī fraudem ⁊ in grauamē eccl'ie:maxime qñ tributū est maximū:⁊ solū eēt ꝑpositum ⁊ nō exigereī. Uñ cōiter a modernis teneī illud cōsiliuꝫ bar. licite fieri nō posse. Et ex hoc apꝑaret statutū factū flozentie āno dñi. i425. vel circa:q̄ oīa bona īmobilia q̄ tunc īueniebāt apō laicos seu poztātes onera cōitatis ī quēcūq̄ trāsferrētur trāsirēt cū onere ꝑpositionū cōitatis:nō pōt extēdi ad eccl'ias vel clericos. ſ. q̄ si emanī ab eccl'ijs vel donētur aut legenī eisdē ꝑ testm̄ talia īmobilia subijci āturonerib⁹ cōitatis:cū nō fuerint ab antiq̄ tributaria:nec seruaī sit modus datⁿ a bar. qui tñ nec reputatur licitⁿ:qz in fraudē factus ⁊ hoc eēt contra libertatē eccl'ie:de īmu. eccle ꝑ totum. Et si allegaī q̄ ꝑ hoc multe fraudes fiant:qz multi donāt eccl'esie vel legant simulate: vt euadant onera cōitatis? R. q̄ fraus ⁊ dolus nemini patrocīari debēt: vñ talibus detectis puniāī. Sed negari nō pōt gn ad eccl'ias ⁊ hospitalia mlta īmobilia licite ⁊ sine fraude:sed iustis titulis legati vel ēptionis noīe pueniant:q̄ vtiq̄ debēt gaudere ꝑui legijs eccl'iarum:alias violareī libertas eccl'iastica:⁊ ꝓnceps ꝓuinciaꝛ facta eēt sub tributo.

Quoddā ēt statutum flozentie factū fuit āno dñi i443. vel circa:quo cauebaī q̄ nullus fozensis q.ſ. nō eēt de ciuitate vel districtu flozentino posset obtinere vel possessionē cāpere cuiuscūq̄ beneficii eccl'iastici sibi collati ꝑ quēcunq̄:nisi ꝑus in cōsilio obtineret ꝑ ptitum habendo.36. fabas nigras. Et lz alīq dicerent nō eē hoc statutū ꝯ libertatē eccl'ie:tñ cōiter fuit determinatum cōtra riū:⁊ sic declaratum ꝑ papā:vñ opoꝛtuit ānullare illud statutū:alias nō poterāt absolui ab excōicatione ꝯcta:qz contra libertatē eccl'ie erat.

De censibus ⁊ tributis eccl'iaꝛ. c.4.

ꝑ de cēsuz seu tributū ꝯsilij ē inquirendū.

C Ensum seu tributū eē soluendū ei cui debetur:ostendit xp̄s verbo:qñ interrogat⁹ a gbusdā si lz censum dare cesari an non? Rndit Redde que sunt cesaris cesari ⁊ q̄ sī dei deo: mat. zz. oñdit ⁊ exēplo qñ iter faciendo cū discipulis qui exigebat a transeuntibus tributum vel pedagiū vel vectigal hoc petēs a petro ostēdit xp̄s ipsi petro se liberuz esse sab buiⁿ solutiōis debito. Et subdit vt nō scādalizemⁿ eos: vade ad mare ⁊ mitte hamū et eū picem quē ꝑmo capies:accipiēs īuenies ī ore eius staterā. i. certā monetā:⁊ illud sumēs da illis. ſ. exigētib⁹ quod ⁊ factū ē vt habeī:mat. i7. ad idem apl's ad ro. 7. Reddite oīb⁹ debita:cui honoꝛez honoꝛē: cui tributū tributū:cui vectigal vectigal Et aug⁹. tractans illud apl's ad ro. iz. c. Oīs aīa potestatib⁹ sūbliozib⁹ subdita sit dicē. Et vos subditi eē debetis:iō enim tributa ꝓestatis:ga hec ē ꝓbatio subiectiōis:extra de censi. c. oīs. Et dicit glo. hoc dictū laic]:⁊ pōt extēdi ad clericos ñ omnes sed eos q̄ possidēt castra ⁊ ciuitates a laicis data cū aliqua subiectiōe obsequij tēpozalis. Dic ambro. ait. ii. q. i. Magnū gdē est ⁊ speciale documētū:quo xp̄iani viri potestatib⁹ sublimioꝛib⁹ docētur debē eē subiecti:ne qs cōstitutiōez terreni regis putz eē soluēdā. Si. n. censū filⁱ dei soluit: vt ꝑz ex exēplo posito:tu qs tātus es qui putas non esse soluendū? Ubi dicit glo. q̄ chriſt⁹ soluit sēluz nō ex debito:qa cū cēl's sit signū subiectiōis:chriſtus aūt nemī erat subiect⁹ sed dñs oīum:⁊ iō non erat obligat⁹ ad illud: sz ad tollēdū scādalū pusillοꝛ soluit. Et pedagia gdē ⁊ gabellas ⁊ collectas vl' tallias ñ posse exigi a clericis ⁊ eccl'ijs vl' ipōi

abſq; lnīa pape p cōitates ꝛ p̄ncipes ſeculares ſō pena excōicationis:habetur .j.in ti.de exōi.maio ri.Quō ãt ꝛponende ſint laicis ꝛ exigende habes ſupꝛa in z^a^ pte ti.i.c.de rapina.Sed cēſus ſeu tri butum q̄ p codē ſupponūt:debētur ꝛ p̄nt licite exigi nō a laicis tm̄:ſed ēt a clericis.Nã eccl̄ie re periuntur obligate ad cenſū vel tributū ſoluēdū aliq̄n plat̄is eccl̄iaſticis:aliq̄n patrōis:qō frequē ter accidit:aliq̄n p̄ncipibus ſecularib^9^.Et ſi ab an tiquo reperiūt ſic obligate:ſoluere debēt.Unde ambꝛo.Si tributū petit ꝛperatoꝛ ñ negam^9^:agri eccl̄ie ſoluūt tributum.Si agros,deſiderat ꝛpera toꝛ:poteſtatē habet vendicādoꝛū:tollat eos ſi li bitū ē imperatoꝛi:nō dono:ſz ñ nego.ii.q.i.Et glo dicit ſuper vbo poteſtatē:q illō ītelligit de facto nō de iure.Nã,ſine auctoꝛitate p̄ncipis ſiue alte ritus qs detineat res eccl̄ie ſacrileg^9^ eſt niſi reſti tuat.iz.q.z.qſquis.Nec etiã ex hoc q pdia eccl̄e ceſſēt a tributo,ꝓpterea p̄nt vendi.i6.q.i.§.nona rum.Et ſup vbo non nego dicit,glo.ſ.coꝛporalit̄ me opponendo:qa ꝓ tēpoꝛalibus opponere me nō debeo.Jdē ābꝛo.Imperatoꝛi poſtulanti ab eo vnã eccleſiã,p hereticis,arriãis nll̄o modo vo luit aſſētire:ſed ĩter cetera dixit.Allegaſ ꝛpatoꝛi licere ōnia ipſi^9^ eē vniuerſa.Ꝛ noli grauaſ te ꝛpa toꝛ,vt putes te ĩ ea q̄ diuia ſt ĩpiale aliq̄d ius hēre noli te extollē.Sz ſi tu vis diuti^9^ ꝛpare eſto deo lbdit^9^.Scriptū ē q̄ dei deo q̄ ceſ'ãis ceſari.Ad ꝛpa toꝛē palacia ꝓtinēt:ad ſacerdotē eccl̄ie:publicoꝛ tibi menīū ius cōmittiſ nō ſacroꝛū.Naboth:poſ tulaſ^9^ a rege.ſ.achab pro vinea ſua.Ꝛ ñdet:abſit vt ego patrū meoꝛ tradã hereditatē:vt hēſ.z.li.Ꝛ.ſact^9^ naboth vites ſuas ſuo ꝓꝓrio cruoꝛe de fendit:qa.ſ.,p eo iniuſte occiſ^9^ eſt.Si ille nō tradi dit vineã ſuã nos tradem^9^ xp̄i eccleſiã:ꝛ infra:tri butū ceſaris eſt ñ negaſ.Eccl̄ia dei nō vtiq; ei de betur:qa ius ceſaris nō poteſt eē tēplū dei.Quid honoꝛificēti^9^ q̄ vt ꝛperatoꝛ fili^9^ eccleſie dicaſ eē quod.n.dō:ſine peccato dō:cū gꝛa dō.Jmpatoꝛ eniz ũtra eccl̄iã eſt bon^9^ ꝛperatoꝛ:q̄it auxiliuz ec cleſie:nō refutat.Si de meo aliq̄d poſcaſ:aut fū dus aut dom^9^ aut aurū vl̄ argētū:id qō mei iuriſ eſſet libēſ offerrē:tēplo dei nihil poſſū decerpē vl̄ tradere illō cuſtodiēdū qō ñ tradēdū accepi. Hec ōnia habēſ.zz.q.8.cōueniꝛ.Ad idem facit quod dicit vrban^9^.q.ea.tributū ĩ oꝛe piſcis piſcā te petro ĩuentū eſt:qa de exterioꝛb^9^ ſuis que pa lam cūctis apparēt tributū eccl̄ia reddit nō aūt totū piſcē dare iuſſus eſt ſz tātū ſtaterā q ĩ oꝛe piſ cis ĩuētus eſt:qa ñ eccl̄ia dari ꝛpatoꝛi:ñ pōtificaſ apex:qui ĩ oꝛe capitis eccl̄ie p̄eminet:ſubijci regi bus pōt.Sz ſane:vt diximꝰ qō ĩ oꝛe piſcis ĩuētū eſt ,p petroꝛ:ꝛ dño dari iubeſ:qa de exteꝛioꝛibus rebus eccl̄ie:qō cōſtitutū antiqt^9^ē ,p pace ꝛ gete: quia nos tueri ꝛ defēſari debēt ꝛpatoꝛib^9^ pſoluē dum ē.Hec ĩ glo.ſup vbo exteꝛioꝛib^9^.i.de rebus eccl̄ie.Nã ex quo ſemel datū ē eccl̄ie ſancta ſãc toꝛū erunt dño.iz.q.z.nulli.vl̄ de exteꝛioꝛibus.i. q̄ſtū ad ea que ꝑus erãt tributaria:qa cū onere ꝑ ueniēt ad eccl̄iã:vt de decis.c.cū nō ſit.Uñ ꝛ gꝛa nus dicit.§.Dic daſ.q; de his q̄ a q̄buſlibz eccl̄a emerit vl̄ viuoꝛū donationib^9^ acceperit:p̄ncipi bus cōſueta dꝛ obſega:vt ꝛ ānua pſoluat tributa Et idē gꝛanus §.ſz notādū.q eſt ãte.c.cōueniꝛ: dicit q ſūt q̄dam epiſcopi q nō cōtēti decis ꝛ p̄mitijs p̄dia villas ꝛ caſtella ꝛ ciuitates poſſidēt ex q̄b^9^ ceſari debent tributa ꝛ hi^9^:niſi benignitate impiali ꝓmeruerūt ĩmunitatē ab hi^9^:debēt vtiq; tributa ſoluere:q̄b^9^ a dño dicit.Reddite q̄ ſūt ce ſaris ceſari.De cenſib^9^ ꝛ ꝓcuratiōib^9^ bētur titul^9^ ſpeciaſ ĩ decretis cū multis.c.ꝛ ĩ.vi.ꝛ.cle.ēt titul: ꝛ p̄cipue quo ad curatiōes.Ex q̄b^9^ eliciūt alique cōcluſiones magis cōes contētioſa foꝛi iudiciaſ dimittēdo aduocatis.Jn.c.ſancitū dicit.Jo.an.ĩ nouella de dote eccl̄ie q̄ antiqt^9^ fundatoꝛes ec cleſiarū cōſueuerūt alquē cēſū pro fūdo ĩ dotē aſ ſignato recipere:illū debēt remittere:ar.ex hoc.c ꝛ.io.q.i.c.i.Et ſi nō remittūt:ꝓ remiſſo:ꝛ ſi de no uo imponūt:ꝓ nō ꝛpoſito habēſ ar.ex eiſdē iuri bus.Sz ſi alij erat tributarij qō daſ ꝓ dote non erit eccleſia liberata.Sz eccleſia nō dꝛ illam ꝛe recipere ꝓ dote niſi ꝑus ſit liberata a ꝛbuto:ꝛ po tius eſt ab edificatiōe ceſſādū fz.Jnno.De tribu tis ꝛe q̄ daſ eccleſie ꝓ dote.Dixit hoſti.q; ſi aſſi gnatio dotis talis fuit facta ſine cōſenſu dñi illius ſ.cui debebaſ tributū:nō ꝑ valuit ar.de loca.ꝛ cō du.c.potuit.Si ãt de cōſēſu:tūc ſi nō retinuit ēbu tum illō videſ dediſſe:di.45.ſi.ſeru^9^.Et ſic ītelli gatur opi.ala.cū iurib^9^ ſuis.aut ipſū excepit:ꝛ tūc ſibi ꝛputet eccl̄ia q̄ rē tributariã recepit:cū ꝛ dño licuerit retinere.Jn.c.lz bētur q; cec^9^ ad collectas p̄ſonales cogi nō debet:qō.Jnno.ītelligit de p̄ſo nalib^9^ tm̄:nō de realib^9^.Sz hoſtiē.ītelligit gene raliter de collectiſ que fiūt ĩ ꝛra:vt fodrū alberga ria regiū ꝛ ſimilia.Putat eniz q; tales p̄ſone mi abiles nō ſolū a p̄ſonalib^9^:ſz ēt a realib^9^ extraoꝛ dinarijs debeāt eſſe ĩmunes:ar,89.iudicatū.Jn realib^9^ ãt oꝛdinarijs nō ſūt ĩmunes.Fateſ tm̄ q; ta les ſi teneant aliquā ꝛrā,cenſualē vl̄ tributariã:q debent ſoluē tributū vl̄ cēſū.i6.q.i.ſi.quis.q̄uis pie faciat dñs ſi ꝓ pauptate oppꝛeſſo hoc remit tat.Ex.c.ꝓterea habeſ q; plat^9^ auctoꝛitate ſua nō poteſt ꝑſerti p^9^ moꝛtē eccleſiã ſuam cōſtituere cenſualē:qō ſi faciat ſine ſupioꝛis auctoꝛitate:nō duret poſt moꝛtē:vt de tranſac.c.de cetero.Ex.c. eccleſijs bētur q; ex hoc q; eps eripiat aliquā ec cleſiam de manu laicoꝛū vl̄ quo ad ius patrona tus quod iniuſte tenebāt:vel quo ad fructus q̄s ſibi vſurpabant non tamē ex hoc poteſt epiſcop^9^ aliquid cenſus de nouo imponere.tenebatur enī epiſcopus ex officio ad hoc liberare eccleſiam de manu laicoꝛum:vt extra de reli.do.c.de xenodo chijs.Jn.c.innouamus habetur quod.c.illud qō alias fuit ſtatutū de theloneis de pedagijs.z4.q 3.ſi quis romipetas.ꝓcipitur obſeruari:vt ſcili cet noua pedagia ſine auctoꝛitate regu; ꝛ p̄ncī pum non conſtituantur.Ubi dicit glo.q; reges ꝛ p̄ncipes tm̄ hēnt poteſtatē noua pedagia iſtitu/

Ꝛpoſ imonū inuenit nouū pedagiū inſtituēs
ul' rempſed ad hūc nō reſtituit.

endi.ff.de publica.z vectigal.l. vectigalia. Alia ãt oia pedagia ĩterdicta ũtelligũt nisi ex cõsuetudie cui⁹ nõ extat memoria in cõtrariũ:exigãt:de verbo.sig.c.sup. Et tales hodie ĩ curia romana a papa excõmunicãt secũdũ hostien. Sz q̃rit. Jo.an. vtrũ tale pedagiũ ꝓhibitũ ꝛcipiens sit excõmunicatus:non tñ hoc statuẽs? Rñdit q̃ sic saltim ex mente.ar.de sẽtẽ.ex.c.nup.nisi excuset ĩdulgẽtia eẽ de sen.exco.c.ga periculosũ li.vi. vl̃ iusta ignorãtia: vt de cle.exco.c.apostolice. Hostiẽ. Et dicit lex.C.ne.noua.vectigalia.l.i.z.z.q̃. sine ĩperatoris ꝓcepto nec ꝓsidi nec curatori nec curie constituere lz ea:nec q̃ ꝓcedẽtia reformare vl̃ his addere vl̃ minuẽ:de pedagijs tñ vide supza ĩ secunda parte ti.i.de rapia. Nõ debeẽ cẽs⁹ cui⁹ cã ignoratur hoc dicit.c.puenit de cẽsib⁹ sub his ẏbis cẽsus ignorãtie.i.cui⁹ cã ignozat vt dic̃ glo.nec diuinis nec bñanis legib⁹ ĩueniẽ.glo.supple qõ solui debeat sine cã:z iõ qui petit alleget causaz. Ubi dic̃. Jnno.q̃ si est certũ cẽsũ deberi etiaz si nulla causa subesset:solui dz:vt de cen.c.q̃to. Dicit autem host.q̃ eps solũ p se fic̃ nec patiẽtia p se nec negligentia obligationẽ talẽ ĩducit:lz negligẽtia cũ tẽpoze obligationẽ tollit:vt de ꝓscrip.p totũ.z patientia cũ tẽpoze obligationẽ ĩducit. Dicit ẽt hosti. q̃ iepte petit qs censũ dicẽdo peto cẽsũ: qa mihi ꝓstit⁹ ẽ p ãnos.xl. Sz si dicat peto talẽ cẽsũ ex tali cã ĩpositũ:ad qõ ꝓbãdũ alĩat solonẽ cõtinuã. 40.ãnozũ bene petit:z obtinebit solutionẽ illaz ꝓbãdo. Laueat tñ taĩ subdit hostiẽ.de cõsciẽtia q̃ nõ exꝑmat vl̃ fingat falsã cãm:de ꝓscri.c.fi. Uidetur tñ q̃ si nõ ẽ memoria initij ꝓceptiõis vl̃ cãe: sufficẽ dicere ex iusta cã ĩpositũ:ad qõ ꝓbandum ĩducaĩ tẽptus cui⁹ cõtrarij ñ extat memoria ar.ad hoc de ꝓscrip.c.i.li.vi. Nec obstat q̃ non specificaĩ cã:ga ꝓsũptio ẽ ꝓ petẽte:cũ ñ sit ẏsimile aliquẽ cẽsũ sine cã z sine querela tãto tẽpoze ꝓstitisse:ar.ff.de ꝓba.l.cũ de ĩdebito. Jtẽ ĩcertitudo z ĩpossibilitas merito excusat hoc casu ñ exꝑimẽtẽ specialẽ causã:de re.iu.nemo potest li. vi.nec bis cõtradicit tex.ipsi⁹.c.ga nõ est talis cẽsus ignozãtie q̃ ꝓscript⁹ ẽ:z si causa ignozet:hostien. Sed ab.de sicilia sup.c.ad audictiã de ꝓscrip.querit vtrũ cõtra ꝑstationẽ cẽs⁹ currat ꝓscriptio? Respõdet p distinctionẽ ꝑius declarãdo lz glo. z bar.q̃ tributuz z census sunt synonyma. Aut ergo ꝓstatur census ꝓncipi in signum supreme potestat] z dñij:z tũc nõ põt ꝓscribi:sic̃ nec subiectio ipa:vt õ ꝓscri.c.cũ ex officij. Aut cẽs⁹ obeĩ alia ꝓsideratiõe:z tũc põt ꝓscribi:vt ĩ ipso.c.ad audiẽtiam de ꝓscrip. Et notat. Ly. in dicta.l. cõperit. C.de ꝓscrip. Sic̃.n.alia iura ecclie vel ꝓncipis possũt ꝓscribi ita z cẽsus:ex q̃ cessat cã ꝑdicta. Et p ꝑdicta puto q̃ vbi põt ꝓscribi subiectio:puta epi vl̃ alteri⁹ citra ꝓncipẽ poterit etiam ꝓscribi z census ẽt si ꝑstaret ĩ signũ ꝟbiectiõis. Si.n.põt ꝓscribi subiectio:ita z fortiꝰ subiectiõis signũ:ne fortius sit signũ q̃z signatũ:ad qõ nõ. C.de cathedratico in.c.oli z.c.cũ venerabil̃ õ cens. Dubitaĩ tñ an re manẽte subiectiõe possit ĩ totũ ꝓscribi subiectiõis signũ? z dic̃ q̃ supzema ptãs ꝓscribi ñ põt:sic̃ nec cõtra deum cui⁹ vices papa gerit:vt notãter dic̃. Jnno.in.c.bone.de postul. Dñicus de scõ geminiano sic vr̃ distinguere vt audiui:qz certũ ẽ censum institutũ in signũ subiectionis:z tũc ꝓscribi ñ potest:sicut nec subiectio ea durante. Aut ob aliã cãm est certum fuisse institutũ: z tũc ꝓscribi põt: aut dubiũ:z tunc qz ꝓsumitur in signũ subiectionis institutũ nõ poterit ꝓscribi. Jn.c.significauit. sũmarie habeẽ q̃ is q̃ recipit iuramẽtũ de nouo censu ĩposito ecclie soluendo cõpellit iurãtẽ absoluere. Ubi dicit Hosti. q̃ si cẽsus ille erat ĩdebitus:nõ astringebat iuramẽtũ illũ a q̃ peteb̃atur ad soluendũ. Jnterdixit ãt eps ĩ casu dicte de cretalis sacerdoti talis ecclie ne solueret censum illũ monachis q̃ exigebãt ipm:qz monachi ignorante epo cui⁹ auctozitate z nõ inferiozis eo census est ecclie ĩponẽdus:vt eo.ti.c.ꝓterea. hũc cẽsum acq̃sierant:z sic clãdestine possidebãt. Nec eccl̃ia erat obligata:lz is q̃ soluit tñ:qz sacerdos non potuit eccl̃iam obligare:nec ei q̃ ad possessiõez ꝓiudicare nisi legitimis modis:vt õ arbi.c p tuas. Uel dic q̃ sat] potuit acgri possessio mõachis p solonem sacerdotis:vt de capel.mo.c.z. Sed eps bñ sciebat illũ censũ nõ deberi de iure: z iuramẽtuz nõ obstare:qz fuit ꝓstitũ in detrimẽtuz ecclie de iureiu.c.z. Et iõ potuit ꝓhiberi epis ne solueret:qz cõstabat q̃ monachi iniuste z mala fide possidebant. Secus si ꝓciperet q̃ possessio rei corpozalis quã aliusẽt mala fide tenet:aut ferret ei violẽter:hoc enĩ malũ ꝓceptũ eẽt:qz ẽt violento possessozi non ẽ vis ĩferenda.z.q.z.§.si. Et eodẽ modo si ille cui de nouo census subtractus est violenter z cũ armis recuperare vellet.

Et eẽt eidem forzitan cũ armis recuperãdum:de iure tñ cõtra ipm agendũ lz alij cõtradicant. Si ãt monachi qui censũ recipiebãt eẽnt bone fidei possessozes:tunc sacerdos z si in veritate censũ non debeat:ipm tunc teneẽ soluere:qz sicut non lz aliquẽ spoliare aliqua re sic nec possessiõe. C. vnde vi.l.si quis in tantã. vel censũ de nouo subtrahere:vez si eps ꝓcipiat sacerdoti ne soluat cẽsum bone fidei possessozi:sacerdos dz appellare qz iniustũ est ꝓceptum. Et idẽ vr̃ dicendum vbi eps ꝓcipit alicui de sua dioceli q̃ ꝑstaret ei obediẽtiã vel aliud ad ipm spectans õ iure cõi. Sz subditus se dicit liberũ ꝓuilegio vel ꝓscriptione vel alio modo. Jn hoc tñ casu si eps etiã post appellationẽ z sine aliqua cẽ cognitione subditum excõicet:tñ tenet excõicatio:dũmodo verũ sit q̃ nõ sit liber:qz qõ petit cps iuris est:z ideo ibi nõ regritur inris ozdo:de iureiu.c.ad nr̃am. Sed ĩ notozijs z in falsis nõ valet appellatio:secus si ꝟ petat a clerico qui non est de sua dioceli: vel etiã a clerico sue dioceseos ea que ad ipm nõ spectant de iure cõi. Nã tunc non teneret excõicatio lata post appellationem z si ĩ veritate deberẽt qõ petebatur:qz p appellationẽ negociũ ad superiozis

audientiam ē deuolutū. Aliqui tñ cōtradicūt asserentes q̄ in casu appellationis ſnīa semp ligat: ⁊ maxime in eo cui cēsus quē possidebat: subtrahitur. Hoc enī casu ēt post appellationē ⁊ sine cē cognitione potest excōicare subtrahentē: ⁊ sic defendet possessionē suam p excōicationē: vt de resti. spo. c. olī. Appellatō. n. ñ ꝺz auferre alicui possessionē. Sed quid si abbas excōicat sacerdotē censuariū suū hñs in eo ptātem: si nō soluit: ⁊ eps excōicat si soluat? R. appellet sacerdos: ⁊ sic tut⁹ erit: ar. per id q̄ notat ꝺe appel. c. p̄ter. ⁊ nūq̄ obliget eccl̄iam nec censum soluat: nisi p̄babilez ⁊ manifestā credulitatez habeat q̄ soluere ꝺebeat ſm inno. cuius tota mens est hec glo. Sed nec p oīa placent ista. Quō enim ſm hosti. potero scire de mente subtrahentis cēsum: qua intentiōe hoc faciat? vtiq̄ hoc ipo q̄ subtrahit cēsum potero agere contra ipm possessorio vł petitorio: quod dic vt plene nota i. c. peruenit. e. ti. Sed nec placz qō dixit. s. q̄ in his que de iure petūtur post appellationē interpositaz teneat excōicatio: hoc. n. verū eēt si subditus appellaret p eo: q̄ liber est ⁊ libertatem nō p̄baret. Si āt appellet: qz ī dubio nō ꝺz eps sibi ius dicere bene defendet eū appellatio. Et dicit hosti. q̄ nō solū regrūtur hec duo auctoritas. s. ep̄i ⁊ iusta cā ad censū imponēdum: sed ⁊ q̄ cap̄lm cōsentiat: vt ex̄ de his q̄ fiunt a p̄la. c. tua. ⁊. c. pastoralis. ⁊ etiā consēsus eccl̄ie cui census ponitur: si est consuētualis: vt in. c. i. de re. ec. nō alie. c. fi. Fatet tñ q̄ sola auctoritas ep̄i sufficit maxime cū cā ad transferendū iustū titulum p̄scribēdi. Et sic pōt intelligi de dona. c. apostolice. Nec p̄scribēs sup hoc ꝺz habere malā fidem: cū fulciat auctoritate pape: q̄ hoc ius cōstituit: maxime cū de tali re agatur: quaz papa posset tollere ⁊ cōtrarium ei⁹ cōstituere. s. q̄ sola auctoritas ep̄i sufficeret ad plenū ius trāferēdū. Si tamen hꝛet cōscīam ſmozdentē: cuius scrupulosam: illā sequat: vt de simonia. c. per tuas. Itez dicit hosti. q̄ si cōscientia dictat ei a quo petit cēs⁹: q̄ debeatur: soluat ipse rector: si dictat cōtrariuz non soluat: si dubitat: ī tali casu obediat: cū ei p̄cipitur vt soluat: vt de tēpo. oz. c. ad aures. Idez gos. Itē querit hosti. quid si cōstare possit q̄ olī p̄stabat ex causa: sed tñ cessatuz fuit a solutione eius legitimo vł longissimo tēpore p̄scriptiōis nunc vero renouat⁹ est auctoritate ep̄i: nunqd sit soluēduz? ⁊ videt q̄ non: quia obstat p̄scriptio eo. ti. c. olim. Sed tenet ipse contrarium. Et hoc tenet: qz census nō p̄scribit. C. ō p̄scrip. trigī. ānozum. l. male. ꝺe reli. ꝺo. c. constitut⁹. Tū quia aliud est de nouo ponere aliud renouare: vt de iudi. c. cōsuluit cū concoz. tū qz nō vī facta deterioz cōditio eccl̄ie: si ad id qō ab initio sibi impositū fuit reuertat: ꝺi. 54. c. generalis. tuz qz casus vī hic notari ꝺe cens. c. cū venerabilis. Dec oīa Jo. an. in nouella:

De diminutione cen/

sus nō fienda: ⁊ de p̄curationib⁹. c. olim. de cen. Sic sūmat Jo. an. Soluendi sunt census ad antiquam monetā in qua cōstituti fuerūt: nisi fit in alterius monete solutione p̄scriptū. Ubi dicit hostien. q̄ sicut p̄scribi nō potest. C. de p̄scrip. tri. an. l. male agitur. sic nec diminui saltē ab eo q̄ ꝺz malam fidē: ar. ꝺe reli. ꝺo. c. cōstitutus. qō etiā tenuit Goffre. sed si non ꝺz malā fidem: vī posse p̄scribi diminutio p illud. c. olim. Jn. c. cum canonicis. sic sūmat Jo. an. ad antiquaz monetam vel eius extimationē soluende sūt pēsiones antiq̄ c. fi. ꝺe cen. sic sūmat Jo. an. Propter priuatum oratorium p̄curatio nō ꝺebet. Dec est autē differentia inter eccl̄iam ⁊ oratorium: quia ꝺī eccl̄ia vbi statuta est certa ꝺos p rectore clericis ⁊ alijs necessarijs: ꝺe conse. ꝺi. i. c. nemo. Oratorium ꝺo qō nō est ꝺotatum nec edificatum ad missā celebꝛandam sed ad adoꝛandū: ꝺe conse. ꝺi. i. vnicuiq̄. De licentia tamē episcopi potest ibi quandoq̄ celebꝛari. Sed in maioꝛib⁹ festiuitatib⁹ non ꝺabit hanc licentiā secūdum inno. Si vero esset in oratorio aliquis rector cōstitutus vel aliqua certa persona vel vna de certis que ꝺebēt oratorio ꝺeseruire: non videt Inno. quare episcopus non possit visitare ⁊ p̄curationē suā exigere: extra ꝺe ref. ꝺo. c. ꝺe xenodochijs. Nam q̄uis tale oratorium sit gr̄a ꝺeuotionis factū secularium: tamen minister eius erat p̄stand⁹ epo. Sed alij cōtradicunt. Jn cle. ꝺe cen. c. i. habet q̄ religiosi gen̄q̄ p monasterijs ⁊ eccl̄esijs que ad eos quocūq̄ sit ti. ꝺeuoluta p̄curatōes legatoꝛū sedis apostolice iura ep̄alia ⁊ alia p̄stare p ipsis antecq̄ ad eos peruenisset solicit} p̄mpte soluere studeant: nisi forsā sedis apostolice p̄uilegio exemptione. s. facta speciali ꝺe hi⁹ p̄curationibus nō soluendis vel alia causa legitima se ab his valeant excusare. c. q̄to. ꝺe cē. sic sūmat Jo. an. Qui tenētur p̄curare fres alicuius dom⁹: ꝺz illoz numerus nunc creuerit p̄curabūt oēs. Sed si ex eo nimiū grauarētur: eis q̄ officiū iudicis ꝺ̄suletur. Et ꝺī ibi q̄ ꝺz pe. ⁊ ab. est hic ar. ad qōnem ō illo qui hēbit furnū ⁊ molendinū in emphiteosim sub pacto molēdi ⁊ coquēdi gratis ꝺño ⁊ familie sue: būit postea ꝺns ꝺecem filios: ⁊ q̄libet filius. io. filios alios: vnde sī oībus molat ⁊ coquat ēphiteota: expedit sibi magis non hēre q̄z habere. De iure stricto tñ dicunt illū teneri: sed iudicis offlcio sibi p̄uidebit: vt nō teneatur vltra p̄mā mensurā. Sed hosti. dicit p hāc decretalē simplicit̄ ad statū p̄mum ꝺebere reduci: vt in. c. cum canonicis. C. ꝺe seruis. l. p̄ses. Qō dicit verum nisi in maioꝛi numero sic p̄scriptum: vt in. c. olim. e. ti. ꝺz mlta iura possent in ꝺzium allegari.

De alienatione rex ecclesie. c. 5.

d

E alienatione rerū

eccleſie. Nota q̄ dicit. c. nulli liceat rem ſmobilem eccleſie: neq̄z hypothece titulo obliga

re. Alienatiōis autem verbū continet cōditionē venditionem donationē pmutationē ⁊ ēphiteosim ꝓpetuū Ɔctū: extra de re. eccle. nō ali. Ubi dicit glo. ꝙ hypotheca est obligatio rei ĩmobilis sicut pignus rei mobilis. Cōditionē appellat contractum sub cōditiōe factum: vt si soluat tributū vel do tibi talē rem si nauis veniat ex asia. Aliēare nisi ꝓ vtilitate ecclesie. Sed nota ꝙ ista vtilitas ecclesie cōprehēdit omnes casus quibus permittitur a iure aliēatio rex ecclesie ꝙ ſ̄t quatuor vt ponit glo. ſūmaria. iz. q. z. in ꝓzin: Primum est cā necessitatis: vt si debitū vrgz. io. q. z. §. hoc ius.

Secundꝰ cā pietatis: vt ꝓ redēptione captiuoruz vel alimonia pauperū. iz. q. z. aurū. Tertiꝰ casus vtilitatis. q. e. c. sine exceptiōe. Quartus cā ĩcōmoditat] vł minozis vtilitatis: vł. q. e. c. terulas. Item vltra dictos. Quītus casus ꝓpter ecclesiam edificādā vel cimiteiū ampliandū. q. e. c. aurum. Sextꝰ est quando episcopus cū cōsensu clericozū pōt donare ꝙnquagesimam ptez rerum sue ecclie ꝓ constructione monasterii in illa dioceſi vt. q. e. bone rei. Sed de forma alienationis est dubiū. Naz glo. ber. super dicta decretali dicit seruata forma que habetur. io. q. z. hoc ius. Sed alia glo. dicit ꝙ talis forma nō seruatur hodie: ſz illa forma que habet̄. iz. q. z. sine. exceptione. hoc tenēt Hosti. Jo. an. Guli. Ber. etiā cozrexit se: ⁊ idē tenet. Illud ām. c. sine exceptione cōtinet ꝙ ñ fiat aliēatio talis ab ēpo: nisi cū contractu ⁊ cōsensu totius cleri. ⁊ ꝙ nō sit dubiū illud ecclesie ꝓfuturū: alias sit irrita. Et dicit ibi glo. ꝙ ēt si ecclesia ex tali contractu non fit locupletata: dumodo nō sit damnificata tenet cōtractꝰ. Nam eo ipso ꝙ nō est pauperioz facta ītelligit locupletata. ff. de solu. l. ī pupillo. Sic ergo secūdum Jo. in glo. iz. q. z. in sūma. ⁊ Guli. Jn alienatione rex immobiliū ecclesiasticarum collegiataꝝ regrit̄ consensus episcopi ⁊ capituli. i. maiozis partis capituli. Jn rebus autem monasteriꝝ regritur consensus abbatis capituli ⁊ ēpi. iz. q. z. abbatibus. Jn alienatione rerum huiusmodi ecclesie parochialis requiritur consensus sacerdotis ipsius parochie. io. q. z. si quis ēps. Alias facta alienatio cōtra predictam formam nulla est: ſz fit in casu licito: vt in dicto. c. sine exceptione. Sed cum ꝑscripta forma facta in casu etiam non concesſo tenet ipso iure: extra de his que fi. a ꝑla. sine cō. ca. c. cūnos. Sed si dānosa fuerit ecclesie restituitur: ex̄ de in ĩte. restitutione. c. i. hec in dicta glo. Quidā ēt dicunt: vt Hoſ. ꝙ in hiꝰ alienationibꝰ sufficit seruare consuetudinē illiꝰ ecclie cuiꝰ fit alienatio: ēt si sit illa cōsuetudo ꝓtez ius. Sed Hosti. ⁊ Guli. tenent contrariū. Jo. an. eo. ti. c. i. li. 6. dicit ꝑnam opi eē veram: cū consuetudo ecclie grauaret alienationē zᵃᵐ non vbi consuetudo laxaret. Item nō ꝙ cū dr̄ supza in glo. Jo. ꝙ regtur consensus ēpi in alienatione monasteriꝝ intelligitur de monasterio non exempto. Naz in exēptis: dicit Frā ciſcus de Zab. post Inno. sup cle. monasteriozū eo. ti. ꝙ requiritur consensus pape vel ꝑlati ĩmediati: cui subsit eccℓia pleno iure: sicut hñt plures priozes suos abbates. Talis igit̄ ꝑlati requiritur saltim assensus in exemptis: ēt si ꝑlatus qui alienare vult habet cōuentū: q̄uis cle. illa videatur dicere de eo qui nō habet conuentū: ita tenet ibi glo. ⁊ sic dicit se fecisse seruare ad validādum cōtractum. Item dicit Franc. ibidem ꝙ consensus pōt ēt interuenire post cōtractū celebratuz: vt nō eo. t. c. i. li. 6. Qō dicit Stephanus verū eē. nisi bona q̄ alienat ꝑlatus ſpectant ad mensam cōuentꝰ qz tunc regritur cōsensus eius in ipso contractu.

Jtē dicit Jo. in glo. io. q. z. §. hoc ius. ꝙ si aliquid datur ecclie ea conditiōe ne alienetur: q̄uis videatur ꝙ nullo casu possit alienari: in autē. de al̄. empbi. §. ſciſſimas. Jstud nō est verum: quia nō valet hoc pactū cū sit cōtra legem dei: vt. iz. q z. aurū. Ray. autē distinguit ⁊ dicit ꝙ si eccℓia hz alias poſſeſſiones quas. ſ. potest alienare: sic non potest illam alienare: vt dicit lex inducta. Si non hz alias poſſeſſiones: tunc potest in casibꝰ a iure ꝓmiſſis. Concoz. Inno. ⁊ Hosti. Jtē si legaret̄ monasterio aliqua poſſeſſio: qō nō posſz tenere poſſeſſiones: vt sunt mendicantes: ēt si adijceret̄ pena in contrariū facienti: non videtur eē locus pene. Et nō obstante illa cōditione poterit ⁊ debebit vendi: qz vt turpis conditio ē habēda: ex quo est cōtra ozdinē suū: vnde ꝙ non adiecta hētur: ꝙnimmo ⁊ cuicūq; eccℓie sit data poſſeſſio apposita ibi cōditione aliqua vel modo: vt. ſ. aliqd fieret: si non fiat non potest ꝑ hoc reuocari datio nisi fit facta: ita ꝙ ceſſante illa conditione vel modo reuocetur vel reuocari possit: extra de condi. appo. Item quod dictum est supza ꝙ hoc fiat ꝓz vtilitate ecclesie: quamuis Laurē. dixerit ꝙ oportebat ꝙ ꝓcium rei vendite esſet ꝓſum in vtilitatem ecclesie: ⁊ sic euidens ⁊ perpetua illa vtilitas: vt in edificijs perpetuis ēptionibus aliarum rerum vel ſolutione grauis debiti: ⁊ ꝙ emptoz debet esſe curioſus: vt videat ꝙ sic conuertatur. Francis. tamen de Zab. super cle. monasteriozum eodem ti. dicit ꝙ non est neceſſe ꝙ duret verſum in vtilitatē ecclesie. Glo. etiam Jo. super dicto. c. hoc ius. dicit ꝙ emptoz non opoztet ꝙ sciat ad quem vſum conuertatur pecunia: ſed ſufficit ꝓbare ꝙ tunc ecclesia indigebat pecunia. Dicitur etiam in ea glo. ꝙ si plus offeratur de rebus ecclesie q̄ valeat: ꝙ tantum iuſtum ꝑcium debet accipi: quia ecclesia in ſuis contractibus non debz dolum facere. Et Brego. dicit zz. q. secunda. ſicut ecclesia ꝓpzias res amittere non debet: ita in rapacitatis ardoze aliena īuadere non opoztet. Potest tamen episcopus aliquos seruos ecclesie bene meritos manumittere ideſt liberos facere: vt dicitur. iz. questione z. si quos. Et vt dicit glo. ibi dicitur benemeritꝰ qui aliquid insigne seruitium fecit ecclesie. Sed notandum vt subdit ibi Gratianus. §. sequen. ꝙ serui ecclesiarum manumitti nō possūt:

¶ possessio cuiꝰ de nouo. nō pꝺ dicit in emphy teosi ꝓpetuo.

nisi frēto ecclesiastico patrocinio: nisi forte manumissoꝝ duos eiusdē meriti ꝛ eiusdē peculij ecclesie cōferre voluerit quod ꝓbat p.c.eps q.ea. q. Queritur an successor ī platura prioratꝰ abbatissatus vel epatus ꝛ alias biꝰ teneat stare cōtractibus factis p pdecessorē suū circa īmobilia? Rn. p distinctionē: qz aut logmur ō ꝺctu ꝺcernēte verā aliēationē ꝓpetat]: puta vēditiōis dōatiōis pmutatiōis ꝛ biꝰ. Et tūc si fuerit celebratꝰ ꝺctꝰ cū debita solēnitate q.l.hēt. iz.q.z. sin exceptiōe. Et ōclarat. s. ī isto. §. sed de forma. Tūc enī possessor statim cepit ꝓpetario possidere: ꝛ nō tollit: qō solēniter actū est: vt. ff. de mino. l. in ītegrū. Aut loquimur de ꝺctu cōcernente reddit' q spectāt ad platum: vt locatione: ꝛ tūc mortuo plato vel trāslato vel amoto nō durat ꝺctus alteriꝰ: vt. ff. locati. l. si qs domū. Et hoc nisi cōtraxisset: vt sindicꝰ monasterij vel solēniter cū consensu capli ꝛ ꝓ vtilitate monasterij: qz vtilit gestū ꝺz hēri ratū. ff. ō nego. ge. l. pōponius. Ita distinguit Bal. de forō cōpe. i. c. dilecti. ꝛ legt eū ff eius pe. in. c. q̄relaz. ne pla. vi. suas. Et remittit ad notata. iz. q. z. alienatiōes. Et glo. in. d. c. q̄relam distinguere vī sic. Qꝛ si platus faciat locationē noie suo: successor nō tenetur stare tali cōtractui: sed si noie ecclie tūc durat locatio pdecessoris pꝰ mortē eius. Restat g̈ videre qñ dicatur fieri locatio noie ecclie ꝛ qñ noie plati: ꝛ vī. ee de mente dicti Jo. cal. sup. d. c. q̄relaz. Qꝛ quotiens cūq; platꝰ locat noie suo: vtputa exꝑmendo ꝓpium nomē: vel aliꝰ p eo: vt ꝓcuratoꝛ eius tūc nō tangit talis cōtractꝰ successorē: ad qō acit. c. lre de dila. Et iō successor pōt ꝺuenire: vt n. c. relatū de tes. Si vero locatio fit noie ecclie: vt qz dicit talis platꝰ ꝓ se ꝛ ecclia ꝛ successoribꝰ. Et tūc si nō locauit vel cōtraxit ꝓ vtilitate ecclesie: pōt succōr cōtrauenire: nec tenet stare tali cōtractui: vt de reꝝ ꝑmu. c. z. Si āt locauit vel contraxit ꝓ vtilitate ecclie: ꝛ tūc tenet stare. Alienationes āt reꝝ mobiliū pdictam solēnitatē nō regrūt: q̄ tñ ꝛ ꝑcipue reꝝ quaꝝ est vsus ī ecclia: vt calices libri ꝛ biꝰ non sine magna cā ꝛ rōnabili fieri debēt: vt ꝺr ī. c. hoc ius. io. q. z. Itē nota q̄ nullus platus religiosus pōt vendere reddit' seu cōcedere alicui ad vitā vel ad certū tps: nisi necessitas vel vtilitas loci exposcat: vel de cōsensu cōuentꝰ vel si conuētū nō hēat: de consēsu plati sui: ī cle. monasterioꝝ. eꝛ eo. ti. Alienationes facte ab ūtrus nō valēt. iz. q. z. alienatiōes. Et filiter aliēationes facte a scismaticis: eꝛ de scisma. c. i. Et tenent restituere oēs pdicti loca ꝛ res ꝛ fructꝰ ꝓceptos: eꝛ de resti. spo. c. grauis. ꝛ qō q vtit talibus alienationibꝰ sit excōicatꝰ hēs ī quarta parte ti. i. c. de excōicatiōe. Quia supra dictū est ī dicta decretali nulli eo. ti. q̄ nec ēt ī emphiteosi debēt dari possessiones ecclie: ideo breuit aliqd de emphiteosi dicendū ē. Ubi sciendū q̄ ē nomē grecum ꝛ latine ītꝑretat meliozatio. Et ab initio quedaz viles ꝛe per hūc cōtractū cōcedāt: qs recipiens meliozabat: ꝛ meliozatiōes sue erāt. Qō postea

¶ emphiteosis q̄ est.

permissū ē de fertilibꝰ ꝛ fructuosis: ꝛ cōstit ī rebꝰ soli tñ. Et iuxta vulgare quoꝛūdā dicitur datio ad linellū. Possessio ergo ecclesie ō nouo nō pōt dari ī ēpphiteosim ꝑpetuo: vt dicit ī dicto. c. nullis. Si tñ possessio erat priꝰ ēphiteotica ꝛ ꝓuenerit libere ad ecclesiā bene potēit dari ī ēphiteosiz alteri etiā perpetuo. Cōtrahit aut ēphiteosis ītueniēte scriptura. C. eo. l. i. Et p ꝺfectuz dñi ꝛ ēphiteote: vt. s. statiz dñs ꝓ re ipsa aliquid accipiat secūō q̄ iter eos ē cōuētū. Itē de cetero singulis annis cōuētū canonē. i. pēsionē soluat: vt ītituta locati. §. adeo. Cōtrahit autez aliquādo ad tēpio. vel. zo. ānoꝝ: ꝛ succedit ī hoc heres vsq; ad dictū tps: aliqñ ꝑpetuū ꝛ tunc nō auferꝝ ēphiteote nec heredibꝰ eius q̄diu soluerit canonē. Si tamen res illa ex toto pijsset vel etiā medietas ñ debet tñ exigi. Est āt de natura ēphiteosis ꝺz hosti. q̄ liceat dño empbiteotā expellere si p triēnium ī secularibus vel per biēniū ī eccliastic] nō soluerit pensiōez. io. q. z. hoc ius. Nec tenet dñs censū requirere. qz dies statuta ꝓ dño interpellet. Repellet āt fm quosdam ꝓpa auctoritate ꝺz alios ꝛ verius p iudicem: qō tenet Inno. ꝛ hoc nisi celeriter satisfaciat: vt ꝺr extra de loca. c. ꝓpē Et dico celeriter añq̄ patiatur trahi ad iudiciū. Item potest emphiteota ius suū alteri vendere dño ꝑius regsito ꝛ ꝓposito ꝑcio q̄tum re vera ꝛuenire potest. Si enī dñs ꝛpare voluerit cuilibꝺz emptoꝛi est ꝓferēdus. Si īniam det: vēdi pōt. Qui ēt si taceat elapsis duobus mēsibꝰ a denūciatione vendere potest ꝛ sine cōsensu dñi: dūmō ñ personis ꝓhibitis vt sunt potētioꝛes emphiteota: si secus fecerit: ius suū amittit. Pōt etiam emphiteota ius tale donare ꝛ pignoꝛi dare: etiam ir requisito dño ꝛ si p̄ñtibus ānis soluit: ꝺz prius ꝑ plures ānos non soluerit: nō potest expelli. Est quidam alius contractꝰ qui dicitur ꝓcariū vel ꝓcaria: de quo hētur. io. q. z. ꝓcarie. cum glo. i. ꝛ extra eo. per totum. Et quia non est multuz in vsu obmitto: ibi potes videre. De emptione ꝛ venditione ꝛ de locatione ꝛ de cōmodato ꝛ huiusmodi habes in secūda parte ti. ꝑmo. c. Itez dicit Gratianus. iz. q. z. §. 8. Item si rectoꝛes. Qꝛ si rectoꝛes ecclie de rebus ꝓpriis tantūdem ecclie restituere voluerit: ecclesiasticas facultates libere dare possunt. Et constabunt his quibus date fuerunt ꝓpetua firmitate: qō ꝓbat per. c. sequens. vbi dicit glo. q̄ hoc est verum quādo prius est habitus tractatus cuꝺz clericis ꝛ cōsentiūt: vel cum prius tandem dederat ecclie. Item dicit Grego. q. ea. Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientes ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere. Et ꝓpter hoc dicit Gratianus q̄ possunt res ecclesie donari ꝓ remuneratiōe: scilicz impensi obsequij. Et si aliquid ꝓpter hoc iuste fuisset alicui permissum: tenetur ecclesia obseruare: vt dicit in capitu. quicunq;. Notandū ēt diligēter q̄ dicit Ambrosi'. q. e. c. aurū hēt ecclia nō vt fuet ſz vt eroget: ꝛ subueniat ī necessitatibꝰ

Quid est op⁹ custodire qꝫ nõ adiuuat? an ignoram⁹ q̃tũ auri ⁊ argẽti de tẽplo dñi assyrij abstulerũt? Nõne meli⁹ cõflat sacerdos ꝓpter alimõiam pauptz? Nõne dictur⁹ est dñs? Cur tot inopes passus es fame mozi? ⁊c. Et ipe õ se narrat calices feciſſe aliqñ cõflare ad subueniẽdũ pauperibus di.86.nõ.satis.a quo tale exẽplũ sũpsit augustinus: vt refert: similia faciẽdi.

De cõsecratiõe eccleſiaꝝ ⁊ quomõ eccleſia violet ⁊ cõsecret ⁊ recõciliet. c.vi.

S Anctificauit tabernaculuz suũ altissim⁹: deus i medio ei⁹ ñ cõmouebit. ps. psalmo. 45. Ut dicit gratian⁹ de cõse. di.i.i prin. Tabernaculũ moysẽ dño ꝓcipiente feciſſe ⁊ cõsecrasse cũ mẽsa ⁊ altari ei⁹ ⁊ vasis ad diuinũ cultũ explẽdũ legim⁹ s.i exodo. Dauid regum pijssim⁹ qualit̃ ãplificauerit cultũ dei ⁊ tẽplum dei edificare voluerit: sz ꝓhibitus ꝓpt multum sãguinẽ effusũ. s. inimicoꝝ: ⁊ ipse ipẽsas collegerat. Salomon quoꝫ filius eius qõ ipe facere optauerat iubente ⁊ auxiliãte dño perfecit: ⁊ templum cũ altari ⁊ reliqua ad diuinum cultũ peragendũ ꝯsecrandũ: in li. R. legitur. 5. Regũ. c. 8. Si ergo iudei qui vmbze legis deseruiebãt hoc faciebant: multo magis gbus veritas patefacta: ⁊ gr̃a per xp̃m facta est tẽpla dño edificare: ⁊ put melius possumus oznare ea que diuinis p̃cibus ⁊ sc̃is vnctionib⁹ deuote ⁊ soleniter sacrare: nõ in alijs q̃z in sacratis ab epis missas celebzare: ⁊ sacrificia offerre debem⁹. Unde hygin⁹ papa. Oẽs basilice cũ missa semp debent cõsecrari. de ꝯse. di.i. Et ibi dicit glo. missã eẽ de substantia consecrationis. Sed Hugo cõtrariũ sentit. Debet autẽ cõsecratio fieri per epm non p alium inferiozem di.25.c.plectis. Sed vtrũ sit necessariũ ad consecrationẽ ei⁹ ipm epm consecrantẽ dicere missam vel per aliũ facere dicere? Hug. tenet q nõ: ⁊ hoc est clarũ si missa nõ est de substantia cõsecratiõis vt ipe tenet. Sed si eẽt de substantia tunc oportet eũ dicere: vt alij dicunt.

Ea aũt que fiunt in cõsecratione designãt illa q̃ cõcurrunt ad scificationem ecclie militantis. Nã triplex circuitus quez facit pontifex circa eccl̃iam ab extra significat circuitũ quẽ fecit xp̃s ad scificandũ eccl̃iã. s. de celo i mũdũ: õ mũdo ad limbũ: de lĩbo r̃surgens ethera ascendit in celũ ꝟm illud psalmo. 18. a sũmo celo ⁊c. Uel etiam triplicẽ statum ecclie: cõiugatoꝝ: viduarũ: ⁊ virginũ: quas circuendo visitat ⁊ desẽdit. Triplex percussio p epm facta ad ostium dicens. Tollite portas: designat triplex ius: vel rõ quare debet sibi apiri introitus in cozdib⁹ nr̃is. Unde Anselmus: dñe debeo me tibi totũ: qz me fecisti. Et iterũ totum: qz redemisti. Et iterũ totum qz tanta ꝓmittis. s. teipm. Fit tertio aque aspsio designans baptismũ vel penitentiã qua mũdantur peccata. ps. 50. Asperges me dñe isopo ⁊c.

Quarto scribit alphabetũ in pauimẽto litter] grecis ⁊ latinis super cineres ibi sparsos: ⁊ scriptura sit ibi de angulo dextro in angulũ sinistrum p transuersum ⁊ econuerso in modũ crucis ad inuendum vnionez factam duoꝝ ppłoꝝ in cruce xp̃i ⁊ fide articuloꝝ qui sunt p̃ma elementa doctrine xp̃iane: vel etiaz continentiã vnius testamẽti in alio: ⁊ ecõuerso in xp̃i carnatione cõuenientiam in materia ꝟm illud Eçe. i. Erat rota in medio rote. Fit etiam scriptura super cineres: qz humiliari oportet ad suscipiendũ doctrinam fidei.

Fit quinto pictura crucũ in parietib⁹ eccl̃e intra ad significandũ mortificationẽ sensuũ quam debent habere fideles ꝟz illud ad Gal. 6. Qui sũt xp̃i carnem suã crucifixerunt cuz vitijs ⁊ cõcupiscentijs. Sexto ponũtur luminaria ãte cruces ⁊ significat lumẽ agendoꝝ: qõ debent habere in sua cõuersatione ⁊ recte intentiõis in operib⁹ ꝟm illud luc. iz. lucerna cozpozis tui est oculus tuus.

Septimo iunguntur cruces chrismate ad inuendũ odoꝝ ⁊ nitorẽ bone fame: eccleſiastici. 41 c. Curam habe de bono noie sic suũ tabernaculũ idest eccl̃iam scificauit. Et ex hoc ẽ in medio ei⁹ tabernaculi. Unde ⁊ cõgruẽter figura crucifixi ponitur in medio eccl̃ie quasi oẽs ispiciat: glibz ad eũ imitandũ attendat: oẽs defendat: oẽs audiat ⁊ vniat: vnde ⁊ nascens ⁊ mozies ⁊ docens ⁊ resurgens in medio stetit: vt patet in euangelio: vt oñderet i cõuersatione i doctrina in oibus alijs mediũ tenendũ virtutis. Unde deus in medio eius mat. 18. vbi sũt duo vel tres cõgregati i noie meo ibi sum in medio coꝝ. Sũt in eccl̃ia congregati duo stat⁹ clerici. s. ⁊ laici: vł tres cõiugati ꝓtinẽtes ⁊ plati in noie xp̃i in fide formata ei⁹. Et ideo xp̃s i medio habitãs p gr̃am: Eçe. 18. Si fuerint tres viri Job Noe ⁊ Daniel i medio ei⁹: ipsi libabũt aias suas. Job cõiugatos. Noe regens arcã platos. Daniel cõtinẽtes in medio virtutis: hi saluabũt. Et qz xp̃s in eccl̃ia: iõ non ꝯmouebit tribulationib⁹ ꝓsecutionib⁹ tentatiõib⁹ ñ recedet a virtute ⁊ veritate: mat. vl. Ecce ego vobiscũ sũ vsqz ad consumationẽ seculi: eccl̃iastes. i. Generatio ꝓterit generatio aduenit: terra ãt i eternũ stat. i. aliqui ꝓtereũt recedẽtes ab eccl̃ia p vitia. Alig veniũt ad eccl̃iam p cõuersionem: terra ãt ipa. s. eccleſia sp durat. Et sic. z. nota. Eccl̃ie scitas: ibi scĩficauit. Eius societas: ibi de⁹ in medio. Eius firmitas: ibi non cõmouebitur.

Sanctificauit tabernaculũ suũ. ps. 45. Nota de scificatione aie ad similitudinẽ consecratiõis eccl̃ie. Ubi sciendu⁹ q⁹ eccleſia materialis multipliciter noiatur. s. basilica templum domus dei eccl̃ia tabernaculum. Basilica dicitur: vt di. 42. non oportet. Ubi dicit archidia. Oz basilica dicitur palatiũ regis. basilicos enĩ grece latie rex ut̃rpta⁊. Unde basilica dr̃ glibz eccl̃ia: qz palatiũ ẽ sũmi regis ⁊ regi regũ mĩstrat

p eccl̃ia mil̃ãt nõibz noiatur.

p aliqñ mil̃ãt cmẽ · aliqñ triũphãt cmẽ mysticẽ ꝓpoñãtur.

Quidã tamẽ dixerũt ecclesias episcopales tãtũ dici basilicas: qa bi⁹ reges cõsueuerunt fũdare ⁊ dotare secũdũ hugonẽ. Ut basilica dicit a basileo rege grecozũ: q primo se fecit sepeliri apud ecclesiam secũdũ. Isidozũ. Ut dicit a baseo ideſt fundo fundas inde basilica quasi fundamẽtũ aliarũ ecclesiarũ secũdũ laurẽtiũ. Dicit etiã ecclesia tẽplũ. 16.q.6.⁊.hec. Ubi archidiaconus dicit tẽplũ dicitur quasi tecta ãpla: qa ppls ibi sub vni⁹ tecti ãpli tudine cõtinet: ⁊ ppie sũt maiozes ecclesie. Uel tẽplũ a cõtemplãdo: qa hoc ibi fieri dz. Dicit quo que ecclesia: de cõsecra. di.i. ecclesia. q. ĩpzeta tur collectio seu conuocatio. Ubi dicit archidiaconus q dr cõuocatio: ideo qz cõtinet ppl'm cõuocatum. ſ. ab eo de q̃ apostolus ad ro. 8. Quos vocauit hos iustificauit: ⁊ ponitur continẽs p cõtento: vbi aũt conueniebat populus iudeoz dicebat ⁊ adhuc dr synagoga: que interptatur cõgregatio: qz virga legis q̃ dura erat ⁊ aspa ille populus velut grex irrationabiliũ pecoz cõgregabatur. Sed in catholicis adunatio dr ecclia. i. cõuocatio vbi cõuenit: qz amoze spiritus sancti ad vnam fidẽ ⁊ pmiũ futuri seculi vocat: ⁊ pticipat corpus xpi. Dom⁹ dei dr: vt de reli. do. li. 6. c. domum tuã decet scitudo. Sic autẽ dr quasi spẽali mode ibi hĩtet per sacr̃m cõtinuam existentiã per exauditionẽ p iustificationẽ per defensionẽ a dyaboli insidijs. Dicitur ⁊ tabernaculũ qõ est militare habitaculũ. Unũ hiero⁹ tractãs illud qõ ait dominus p osee. ſ. adhuc habitare vos faciã ĩ tabernaculis: sicut in dieb⁹ festiuis ait: vt qõ facit baptista faciat ⁊ pnã: ⁊ habitẽt in tabernaculis saluatoris. i. in ecclia: de pe. di. i. ne forsan. Sic exponit archidia. illud ps. 41. Transibo in locũ tabernaculi admirabilis vsq; ad domum dei. i. ab ecclia militãti ad ecclĩam triũphãtem. Quia igit militia est vita hõis super terrã: iob. 7. c. ideo ecclia vbi adunatur ppls militãs nõ hẽns hic ciuitatẽ manẽtẽ: dr apte ẽt tabernaculũ. Oia ãt ista pueniunt aĩe scificate. Nam basilica est fũmi regis ab eo fundata ⁊ dotata. Tẽplũ ãplum cõtinẽs deum ĩmensũ apta contẽplationi. Ecclia cõuocatio omniũ virium ad vnũ finẽ. Dom⁹ dei suscipiẽs sacr̃m ⁊ iustificationẽ. Et tabernaculũ ppara ad gentem bella tentatũ. Et nõ q̃ Pe. de tar. sup epl̃as tractãs illud. i. coz. 3. Tẽplum dei sãctũ est quod estis vos ponit. io. q̃ cõcurrunt ad scificationem aĩe figurata p ea que fiũt in sãctificatiõe tẽpli seu tabernaculi materialis. Primũ est erectio ossium infideliũ: qõ significat remotionẽ ptinaciũ errozum ⁊ vitioz ⁊ hoc p cõfessionẽ. Jere. 8. Ejicient ossa regum ⁊ ppcipũ. Secũdũ est circuitus triplex extra ⁊ intra ecclesiã. Et hec est circũspectio int⁹ ⁊ extra circa cogitatiões locutiões ⁊ operatiões: cãt. 3. surgã ⁊ circuibo ciuitatẽ. Tertiũ est trina hostiũ pcussio ĩtuens ĩstigationẽ dei p ĩspiratiões ostẽdendo ei suã bonitatẽ bñficiozum largitatẽ pmiozũ ĩmensitatez: apoc. 3. Ego sto ad hostiũ ⁊ pulso: si qs aperuerit mihi ianuãi trabo ad illũ. Quartũ est ẽna aspersio cũ isopo de aq̃ exorcizata cõposita ex mixtura aque vini cineris ⁊ salis insinuans cõpũctionẽ doloꝛẽ triplici respectu cõsiderando vbi fuit: qz in peccato: ⁊ ex hoc vbi erit: qz in tremẽdo iudicio reddituꝛus rõnẽ. Ecclĩastes vltimo. Cũcta que fiũt adducet dñs in iudiciũ. Ubi est: qz in statu periculoso. ps. ii4. pericula inferni ĩuenerunt me. Ubi nõ est. ſ. in paradiso ppt quẽ ẽ creat⁹. Apo⁹. Infelix ego hõ qs me liberauit õ corpore mortis hi⁹. Et hec aspsio cũ isopo passionẽ xpi significat. ps. 50. Asperges me dñe isopo ⁊ mũdaboꝛ. 5ᵐ ẽ incineratio ĩ pauimentis: ⁊ significat humiliationẽ ex moꝛtis recordatione ⁊ vilis cõditionis. Ecclĩastici. io. c. Quid supbis terra ⁊ cinis. 6ᵐ est descriptio alphabeti p pauimentũ ecclie: ⁊ signat humilitatẽ quã debẽt ĩ mẽte habere hi q̃ sacrã doctrinã recte intelligere cupiũt: ecclĩastici. 3. Que tibi pcepit deus cogita semp. Zepherinus papa. Sicut stellas nõ extinguit nox: ita mentes fideliũ inherentes sacre scripture firmamẽto nõ obscurat mũdana inigtas: di. 38. sicut. 7ᵐ depinguntur cruces plures ⁊ exprimunt tolerãtiã passionũ: luc. ⁊ mat. io. c. Qui nõ accipit crucẽ suã non est me dign⁹.

8ᵐ Inunctio crucũ chrismate qõ significat vt spũalem leticiã: mat. 5. Unge caput tuum. vel vnctionẽ misericoꝛdie ⁊ cõpassionis erga pximum: ecclesiastici. io. oleũ. ſ. mie de capite tuo ideſt mẽte nõ deficiat. 9ᵐ luminaria accẽdũtur: ⁊ hoc figurat clara exempla bonoꝛ operũ cauendo etiã a specie mali: luc. io. sint lucerne ardentes in manibus vestris. Decimũ sancti alicui⁹ intitulatio ecclie ⁊ hoc vite scoꝛum signãt cõsideratione⁹ ⁊ imitationẽ. i. mach. 2. memẽtote opeꝛ patꝛ q̃ fecerũt ĩ generatiõib⁹ suis. Undecimũ ẽ misse celebratio: ⁊ hoc per cõtinuã dei laudẽ ⁊ gr̃arum actionem: apo⁹ pma ad thessa. c. 5. In omnib⁹ gratias agite.

Violatur autem istud tabernaculum seu tẽplũ aĩe fm illud. ps. psalmo: 73. Polluerũt tabernaculũ nomĩs tui. Qõ fit p peccata ⁊ pcipue p tria q̃ magis abũdãt ⁊ magis nocẽt: ⁊ hoc figuratũ fuit in violatiõe illius tẽpli: qõ erat in hierosolymis. ter. n. fuit violatũ. Primo per nabuchodonosoꝛ qui illud incẽdit igni vt patet in. 4. R. vltimo ⁊ significat gulam ⁊ luxuriam. Secundo per anthiocum superbissimum: vt patet in li. mach. pmo. c. ⁊ significat supbiam ⁊ ambitionem. Tertio per romanos: de qua in. ps. psalmo. 78. Polluerunt templum sanctum tuum ⁊ significat auaritiam. Sed reconciliatũ fuit illud templum p sacerdotes tpe iude machabei: nũc ãt violatũ ex cãis de qb⁹ supza recõciliat̃ p epm cũ aqua exoꝛciçata. Sed tabernaculũ seu templũ aĩe violatũ p xpm recõciliat̃: sed nõ nisi p aquã pnie: vbi cõcurrũt aq̃ lachrymarũ ⁊ cõtritionis: sal discretionis: vinũ feruoziſ ⁊ dilectiõis ⁊ cinis humiliatiõis. Nõ ergo q̃ ecclia cõ

Sanctissimo p ea q̃ fuit in eccl̃ō sermone designatur.

Sanctme tẽplũ violatur p pam̃ et reconciliat̃ p pnĩaz.

Tema ꝑ solenni nō pt̄ n̄ ꝑ epm̄.
Tꝑ ingressū eccl̄ie ꝓsecrate hō ꝓsequit remissionē pt̄e ꝛe uenialiū.

.XII.

secrari n̄ pōt nisi ab epo: de ꝓse. di. i. c. nemo. Nec pōt eps hoc alteri cōmittere nisi epo: ꝛ pōt fieri ꝓsecratio tā dñicis dieb⁹ q̄ p̄uatis: extra. e. c. tua. nec debet sine missa cōsecrari: de cōse. di. i. de fabrica. i fi. Et si eps nō petijt dotē cōpetētē q̄n pri mariū lapidē posuit dz i consecratione supplere: qa ad hoc tenet fabricator ꝛ ei⁹ heres. i. q. z. plaeuit. ꝛ extra eo. c. cū sicut. hoc tn̄ n̄ regrit ecclesijs ordinū mēdicantiū: qa spōta ē possessio eorum qua qdē nō cōtēti initētes possessionib⁹ carēt ne cessarijs. Presumit ecclia cōsecrata q̄n apparet de hoc aliqua scriptura vl̄ instrumētū donationis vt i li. ecclesie vl̄ i colūna vl̄ i tabula marmorea ꝛ bi⁹: vl̄ ēt si apparet vn⁹ testis de visu vl̄ auditu: de cōsecra. di. i. solēnitas. Et itelligas semiplēas p batiōes sufficere: vbi n̄ ēet de h̄ ꝓtētio p quā tolleret ista ꝓbatio: vt qa fieret alteri ide ꝓiudiciū extra eo. c. ꝓposuisti. ꝛ extra ō adul. c. significasti. Et nō q̄ ecclesia altaria ꝛ alia bi⁹ ꝓfata cōsecrāt vt dic̄ tho. in. 3. pte. q. 83. nō. qa sint gr̄e suscepti ua: sed qa ex cōsecratiōe adipiscūt quādā spiritu alē virtutē: p quā apta reddūt diuino cultui: vt. s. hoies exinde deuotionē q̄dā pticipēt: vt sint pratiōes ad diuīa. Unī ꝛ. z. machab. 3. dr̄. Uere virtus q̄dam ē i loco. Et q̄dā ꝓbabilit dicunt q̄ p ingressū ecclesie cōsecrate hō ꝓsequit r̄missionē peccatoꝝ venialiū: sic̄ p aspersionē aq̄ b̄ndicte: iducentes illud p̄s. psalmo. Bñdixisti dñe terrā tuā ꝛc̄. Unī ꝓpt̄ virtutē illā quā cōsegt ex cōsecratione nō debet iterari consecratio: de cōso. ei. i. c. ecclesijs hec thomas.

De uiolatione ecclesiarum.

Nota q̄ i quatuor casib⁹ polluit̄ ita q̄ indiget recōciliatiōe. Prim⁹ est ꝓpter homicidiū vl̄ alias enormē sanguinis effusiōez ibi cōmissā extra de cōsecra. eccles̄i. c. ꝓposuisti. Sec⁹ de leui vt si sanguis casu de narib⁹ emittat: ꝛ si qs vnguē aliquātulū excoriet ꝛ sāguinem emittat. Quod si ex lapide cadente de edificio ecclesie aliqs moriatur: vl̄ ex fatuitate furie qs se occidat fm hug. ꝛ hosti. n̄ ē necessaria recōciliatio: qz nō ē p cōtēptionē vel malā volūtatē facta. Itē si ex vulnē ex eccl̄iam accepto i eccl̄ia fugiens moriat̄: non violat̄ eccl̄ia: qz nō accepit ibi cām mortis: secus si in eccl̄ia vulneret ꝛ ex̄ moriat̄: qz tūc violatur. Itē q̄uis q̄dā dicāt q̄ si occidat̄ martyr i eccl̄ia non indiget recōciliatiōe: qz talis effusio nō polluit sed ꝓsecrat. Ꝛium veri⁹ vr̄: qz scelerati⁹ ē scm occidere q̄ p̄ auū. zz. q. 5. si n̄ liceat. Et q̄uis ex h̄ n̄ pollnat̄ eccl̄ia ex sanguis effusione: polluit tn̄ ex effudētis p̄aua actione. 2⁹ casus violatiōis ē ꝓpter adulteriū ꝛ qualēcūq; semis emissionez voluntarie pcurātā siue cū alijs siue p se solū: ex̄ de adul. c. significasti. de ꝓse. di. i. eccl̄ijs. Etiā per actū cōiugalē: vt si vir cognoscat vxorē i ecclesia polluit̄ fm io. an. Ex pollutiōe āt q̄ accidit in sōnis nō pollunt̄ vl̄ violat̄. Sed nō q̄ q̄n vicia hec i eccl̄ia cōmissa sē occulta: vt dicit Guli. ꝛ hosti. i

Tema violat̄ in q̄tuor casib⁹.

sūma: nō idiget recōciliatiōe: ꝛ idē tz Jo. an. in 6. eo. ti. lz hosti. i glo. magis substineat Ꝛium. 3⁹ casus ē si excōicat⁹ ē ibi sepult⁹: de ꝓse. di. i. eccl̄iā ꝛ ex̄ eo. c. cōsuluisti. 4⁹ casus ē si eccl̄ia ab epo publice excōicato ꝓsecrata fuerit. Nā vt dicit hostien. si corp⁹ defūcti excōicati eccl̄iā polluit multo magis cū ꝓsecrationis officiū pagitur p eorum os ꝛ man⁹ q excōicationi subiacent.

De reconciliatione ec

Tema dz reconciliari h̄ nō.

clesie ꝓsecrate violate ꝓpter aliq̄ō p̄dictoꝝ. Nō q̄ eps ꝓpr̄ius pōt talē eccl̄iam recōciliare p se vel p aliū: pōt ꝛ vn⁹ eps aquā bñdicere ꝛ alius recōciliare: p simplices vero sacerdotes n̄ pōt fieri bi⁹ recōciliatio ēt si sit ꝓsuetudo: vt dicit Ray ꝛ al⁹. ex̄ eo. ti. c. aqua. Et vt dicit Jnno. ex cōmissione pape possent simplices sacerdotes bi⁹ recōciliatōnes facere aqua tn̄ ꝓpr̄ius p epm̄ bñdicta. Et q̄uis añ bi⁹ recōciliationē nō debeant ibi diuina officia celebrari nec aliqs sepeliri: tn̄ si qs ꝛium faceret ēt scienter non ꝓpt̄ hoc i curreret irregularitatem: ex̄ de sen. excōi. c. is qui. li. 6. vnde opi. hosti. in hoc nō tenet̄ qui dixit talē irregularem: sz Jnno. ꝛ alij contra eum.

De recōciliatione aūt

Tde reconciliatione eccl̄ie nō cōsecrate violate sic dicit Grego. nonus ex̄. e. c. fi. Si eccl̄ia nō ꝓsecrata fuerit semie aut sāguinis effusione polluta: aqua ꝓpt̄in⁹ exorciçata lauet̄: ne diuine laudis organa suspēdātur: est tn̄ quācitius poterit ꝓsecrāda: hec ibi: vbi dicit glo. Credo q̄ p simplicē sacerdotē possit lauari: qz si itellexisset papa q̄ p epm̄ lauaret illud dixisset sicut dixit in p̄cedenti. c. cū idē eidem scripserit. Et qz dixit aq̄ exorciçata q̄ fit p sacerdotē simplicē ꝛ nō cū aqua vino ꝛ cinere cū qua reconciliatur eccl̄ia ꝓsecrata. Idē dicit Guli. ex hoc arguens: qz papa dicit ꝓpt̄inus qō nō sieret si oporteret expectare epi mandatū qō dicit: qz dicunt qdam q̄ regrit auctoritas epi super hoc.

De cimiteriis. Nota

Tema nmyria uiolāt et reconciliantur sic eccl̄ia.

q̄ cimiteria eccl̄iar⁹ bñdicūt ēt ꝛ gaudēt imunitate sicut eccl̄ie: ita violant̄ ꝛ recōciliātur sicut ecclesie fz hosti. ꝛ ber. ꝛ añq̄ reconciliēt nullus dz ibi sepeliri. Sed nō q̄ cimiteriū cēsetur eē pollutum q̄n eccl̄ia eēt polluta: si cimiteriū sit cōtiguū ipi eccl̄ie: secus si eēt remotū ab eccl̄ia. Sed ecō tra polluto cimiterio n̄ ꝓpterea ē polluta eccl̄ia: ne min⁹ dignū videat̄ trahere ad se magis dignū ex̄ de ꝓse. ec. c. si eccl̄ia. li. 6. ꝛ nō ē vnū cimiteriū sz plura q̄n pies ē i medio lz ibi sit porta: vñ vno violato n̄ ē violatū alteruz: vt i dicto. c. si eccl̄ia. Itē si corpa fideliū sepulta sē i cimitijs ab excōicat⁹ vl̄ infidelib⁹ n̄ ōbēt ꝓpt̄ h̄ exhūari ex̄ ō sacra. nō iterā. c. a nobis. Limitia āt non consecrata in qbus corpora paganoꝝ vel hereticoꝝ vel excōicatoꝝ sepulta sūt nō sē cōsecrāda: nisi ꝓus eiectis illis corporib⁹: de ꝓse. di. i. c. eccl̄iā. Sed ꝛ si ꝓse-

Tnmyria nō ꝓsecrata in qbꝫ corpa paganoꝝ vl̄ hereticoꝝ vl̄ excōicatoꝝ sepulta sūt nō sūt cōsecranda. n̄ ꝓ q̄ crastꝫ illoꝝ corpib⁹.

erata erant ipa cimiteria: debent eijci ipa corpora si possūt discerni ab alijs. s. fidelibus alias non: ex de sepul. c. sacris. et reconciliari debēt.

¶ cima ḡsecrationē debz iterū ḡsecrari in tribus casibus.

De consecratione ecclesie.

d ro ecclie. Nō ḡ sūt tres casus in ḡbus ecclia ꝓsecrata debet iterū ꝓsecrari. Prim⁹ est si ecclia cōbusta fuit: ita ḡ parietes sint cōbusti vel dirupti vel notabiliter decrustati in toto vel in maiori pte: de ꝓse. di. i. c. ecclijs. Secus si totum tectū solū cōbustū fuerit: extra eo. ligneis. z⁹ ē si tota ecclia vel maior ps destructa vel dirupta ē: secus si solū tectū destructū fuerit aut cōbustū: ex eo. ligneis. Si vero parietes successiue fuerit reparati: eadē ecclia intelligit: et iō sufficit si tm̄ reconcilieť cū aqua exorciçata et cū solēnitate missę: secus si fuit ꝓmo tota destructa ēt si eisdem lapidib⁹ repata: ꝓsecranda ē enim: de ꝓse. di. i. c. de fabrica. 3⁹ casus ē qñ dubitatur vtr fuerit consecrata: nec apparet aliqua ꝓbatio ꝑ bis que su prādicta sūt in. §. z. ꝑ ꝓse. di. i. solēnitatis. vide su pra ꝓbationes que ad hoc sufficiant.

¶ de altaris ḡsecratione ē inferius.

De consecratione vel

recōsecratiōe altaris. Nō ḡ alia est ꝓsecratio ecclesie alia altaris: et iō vna sine alia fieri pōt: extra eo. c. i. Pōt autē ep̄s i eadē ecclesia simul plura altaria consecrare: extra eo. vniuersis. Qñ vero sit recōsecrādū nō ꝑm hoſt. si mota. i. mutata rupta vel nōbiliter destructa sit tabula altar] supior ḡ dr̄ mensa: cū. s. tota est ꝓsecrata: et ꝓcipue i angulis i ḡb⁹ solet fieri altaris ꝓsecratio: sec⁹ si ēet modica fractura: ex eo. ligneis. Est ergo necessaria diffozmitas ad hoc vt opozteat iterꝝ ꝓsecrari: quā puto ad arbitriū epi redigēdam. Idē Inno. Itē ꝑm ray. si motus fuerit aliqs de lapidib⁹ ꝓncipalibus stipitis mēsā contingentis oz iteruz ꝓsecrari: nam illa cōiunctione ꝓcipue intelligit altaris consecratio: extra eo. c. ad hoc. Qō ät dictum ē de lapidib⁹ cōtingentib⁹ mensā. intelligit Guil. qñ mēsa fundata est super quatuoz colūnas: et vna earum mota est: secus ꝑm glo. de lapidibus parietis: vel de ipo pariete cui cōpaginatū ē ipm altare in quibusdā ecclijs: qz ꝓpter motionē illi⁹ parietis aut lapidis nō ꝓsecrabit ipm altare si maneat imotum. Itē si tota mensa cū sibi adherentib⁹ lapidibus transferat: dū tm̄ mensa supior nō separetur ab eo: cui cōpaginatur nō est recōsecrandū: sicut nec recōsecratur altare portabile cū transferť. Itē si sigillū lapidis quo sigillant reliquie fractuz sit aut diminutū ē reconsecrandū: de ꝓse. di. i. si motum. ex eo. c. qō in dubijs. Et dicit Hosti. ḡ hoc sigillum qñ ponit sup tabula altaris: et ipa claudi tur paruo tm̄ lapide: aliqñ ex pte añ: aliqñ ex pte post: aliqñ ad dextrū lat⁹ altaris: et clauditur puo tm̄ lapide: et si ille puus lapis remoueatur erit recōsecrādū. Itē si altare tm̄ augumētetur ḡ amittat formā ꝓzem reconsecrandū est: qz forma rei est esse rei: ar. io. q. z. §. hoc iu. alias nō. Altaria

ät sine reliquijs nō sūt ꝓsecranda: de ꝓse. di. i. pla cuit. Itē nō ḡ ꝓhibetur celebrari sup sepulchra hoīum nisi martyrū vel alioꝝ scōrum: de ꝓse. di. i. non oportet cū glo. eius.

De veneratione ecclesiarum. c. 7.

Bo aūt in multitudi

e ne mie tue introibo i domū tuā: adorabo ad. t. s. t. in ti. tuo. ps. 6. Domus dei ad quā ꝓpheta dirigit sermonē suū est ecclia: de q̄ quō accedendū et manendū in ea sit nos docet suo exemplo. Salomon edificato tēplo dei in dedicatiōe eius orauit iter cetera dicēs: audi dñe hymnū et oronem quā seru⁹ tuus orat corā te dicēs: vt sint oculi tui aperti super domum istā de qua dixisti erit nomē meū: ibi. 3. Reg. 8. vbi tria nota.

Primo Quō ad ipam accedendum ibi. Ego ät in mul. m. t.

2° Quid ibi agēdū: ibi adorabo ad. t. s. t.

3° Quātū referendū: ibi in timore tuo.

Debz hō accedere ad

ecclīam q̄ ē dom⁹ dei: vt inde miam cōsequatur dei. Unī dicit. Ego ät i multitudine mie tue introibo. t. i. vt ibi recipiā miam tuā multiplr ꝑm illud ps. Suscepim⁹ de⁹ miam tuā in medio tēpli tui: et iō admonet salomon eccle. 4. dicēs. Custodi pedē tuū igrediēs domū dei. i. affectū tuū ne sit ad mala direct⁹: sed ad bōa: vt cōseqūris miam ñ iusticie seueritatē. Dr̄. n. z. mach. 3. Dixit heliod⁹ flagellat⁹ a deo: cū fuit igressus tēplū ad malefaciēdū ipe q hz i celis hītationem visitator et aduuor loci illi⁹. s. tēpli: et venientes. s. ad malefaciēdū pcutit et pdit. Sic et sysim⁹ q intrauit ecclīam: vt curiose videret mysteria xp̄ianoꝝ orāte scō clemēte pcussus fuit cecitate. Dicit⁹ ad occeanū i epla z. Timeo ne qñ p risū intram⁹ ecclīā: sic ō nobis rideat: ō q̄ scriptū ē. Qui hītat i cel ir ridebit eos. Sic ḡ vt dicit grego. io. de imu. ec. c. Domū tuā. Sic ad ecclīas hūilis et deuot⁹ igressus. Sit i eis geta cōuersatio: deo grata: ispicientib⁹ placida: q̄ ꝓsiderātes ñ solū īstruat: sed ēt reficiat ꝓueniēte⁹ ibidē. Et sic faciēdo dicē poteris ꝛe. In multitudie mie tue introibo i domū tuā. s. suscipiēda. Ibi enī recipit mia venie de peccatis p sacra idulgētias et oīones. Unī salomon i dedicatiōe tēpli ait si peccauerit tibi pp̄l⁹ et egerit pniam i corde suo et orauerit ꝺ viā tēpli: quod edificaui nōi tuo: tu exaudies de celo oīones eoꝝ et ꝓpiciaberis populo tuo et oīb⁹ iniqtatib⁹ eoꝝ qb⁹ puaricati sūt i te: et dabis eis miaz. Ibi suscipit mia tutele et ꝺ tētatiōes diaboli: q ñ ꝑt ita vexar mētes hoīuz virtute ꝓsecrationis. Unī i officio ꝓsecratiōis et exorcismis aq̄ q̄ ibi sp̄ bēntur. s. bñdicta dr̄ q oīs vt inimici cōp̄mat et īsidie diaboli et hi⁹: hētur ēt tutela: qz ex īmunitate nō pñt ibi capi rei. z3. q. 5. dicitur reos sanguinis defendat ecclīa. s. si cōfugerīt ad eā. Sz de īmunitate ei⁹ hēs plene supza: ibi vide. Etiā ibi suscipit mia ꝺ mītas miſias et spiri

¶ ad cima dz hō accedē ut hēat miaz.

.XII.

¶ In cena nō dnr loqr.
¶ In cena qō sit agendū. et qō demonstrandū.

tuales ⁊ tēporales. Nā p lectiōes ⁊ pdicationes q̄ ibi fiūt illumiāt ignorātia. Unī dr isai.2°. Veite ascēdamus ad domū dei iacob.i. tēplū ⁊ docebit nos vias suas. A mlt] ēt necessitatib⁹ gb⁹ subijci tur humanū gen⁹: vt pestis ītēperiei aeris penuric guerre: ⁊ huiusmōi orōib⁹ q̄ fiūt cōius ī ecclīs hō subleuāt: qō orauit fieri salomō ī dedicatiōe templi sui.3°. R. 8. Cū tamē tēpluz seu dom⁹ xp̄i. i. ecclesia multo sacratior sit. Sed cū a multis intrāt domū dei ad pcāō ad ꝟfabulādū ⁊ mlta mala faciēō pōt dicē glibet taliū. Ego ītroibo ī domū tuā ī mlt̄itudīe iusticie tue. s. expectāde: q̄uis etiā intret ī multitudine mie dei p tūc in q̄tū nō punit: vt merēt expectādo ad penitētiā. Domus mea ait ipse dom⁹ oratiōis vocabīt: vos āt secistis illaz. spelūcā latronū: luc.19. Etiā ethnici cum magna veneratiōe habebāt tēpla suorū deoruz. Refert. Ualer⁹ maximus li.i.c.i. exēplo nono q̄ fabi⁹ ducatu: Gaius magisterio p̄tati sunt a senatu: quia q̄stiōes etiā paruas audiebāt ī templo.

Quid agenduz sit in tē

plo: Scdo nō cū dicit adozabo ad. t. s. t. deus ē q̄ p̄ncipaliter debet adozari ſm illud deut. 6. Dn̄m deum tuū adozabis cultu. s. interiori: ⁊ exteriori. Adozari ergo in tēplo dz ñ negociari vel ꝟfabulari. Unī dr in p̄mo. c. Domū tuā decet sanctitudo: de īmu. eccl̄ie. li. 6. Nullus in eodē loco seditionē excitet: ⁊ clamationē moueat: īpetūue cō mittat. Cessent in illis vniuersitatuz societatum quarūlibet cōsilia cōctiones ⁊ publica plamēta. Cessēt vana ⁊ multo fortius feda ⁊ ꝓphana colloqa. Cessent cōfabulatiōes q̄libz. Sint postrēo q̄cunq̄ alia que diuinū possunt turbare officiuz: aut oculos diuine maiestatis offendere ab ipie. s. locis p̄sus extranea. Cessent in ecclīs earūq̄ cimiterijs negociationes: ⁊ p̄cipue nūdinaꝝ ac fori cuiuscūq̄ tumult⁹. Dec ibi. In nullo xp̄s ostēdit tātam seueritatē corrigendi q̄tam in offēsiōe tpali eiiciēs cū flagello emētes ⁊ vendētes ī illo. Joban. 2. s. in porticu templi. Debet ergo adozari in templo non vagari vel negociari vel prozari. Dicit autem Johā. an. in nouel. p⁹ Buli. q̄ non est illicitū ibi fieri ꝯgregationē doctoꝝ ⁊ scholariū ad magistrandū nec ēt repñtationes pie: vt natiuitatis dn̄i ⁊ ascēsionis spūs scī ānuntiatiōis virginis: ⁊ p̄sertim in nr̄a ciuitate florētina agit: qō verꝫ est nisi in eis fiant truse ⁊ īmisceātur crimīa vt accidit frequēter hodie. Adozabo inqt ad tēplum scīm tuū. Debet āt adozari mente p deuotiones. apoca. Inquit angelus: adozate eū q̄ fecit celū ⁊ ṫram: corpore p genuflexionē ⁊ pstratiōnē ⁊ hi⁹. Exo. 3. dr q̄ p̄ni adozauerūt deus eo q̄ visitasset eos ad liberādum. s. de seruitute pharaonis. Subest oblatione. Unī magis dr: mat. 2. Et p̄cedentes adozauerūt eū. s. xp̄m natū: ⁊ obtulerūt ei munera auꝝ thus ⁊ myrrhā. Et deus dz adozari latria: apoca. vlt. hic deū adoza: ⁊ xp̄i humanitas vnita verbo ⁊ crux xp̄i: non vt lignū:

¶ In cena dnī facti repsentatiue Gonestus et mūd⁹ ignoranſ.
¶ Adoramus Crucē dz dm deo. et cruciſ. ꝛc.

sed vt repsētatiua crucifixi. p̄s. Adozate scabellū pedis eius q̄m scm est. Et in officijs ecclie. Tuaz crucē adozam⁹ dn̄e ī hymno: te adozādā: te crucem viuificā. p te redēpti p te sumus liberi ꝛc. Et scī ēt debēt adozari nō latria: sed dulia. i. nō eos honozantes vt creatozes vel datozes gr̄aꝝ: sed vt pticipantes dei bonitatē p gr̄am vel gloziam ⁊ vt nr̄i intercessozes. ⁊ sic abzaā angelos adozauit. gen̄. 18. Et cornelius cēturio petrū. act. 10. Et earum relige ēt sūt venerande. Unī Aug⁹ ī libzo de ciuitate dei ait Non sunt cōtēnenda sed plurimū veneranda corpora scōrū: qbus dū adhuc viuerent: spūs sanctus quasi quibusdaz organis vsus est. Et similit imagines picte scōrum ī q̄tū eorum repñtatiue: de conse. di. 3. venerabilis. Beatissima āt maria mr̄ dei oratione pdulie dz adozari: ideſt excellentiozi veneratione sup alios sanctos. De singulis horꝝ. s. de deuotione de adozatiōe corpozali de oblationib⁹ de imaginibus scōrꝝ ⁊ reliquijs hēs in. c. sequen.

¶ Adoramus dulie dz dari stīe.

¶ Adorare pdulie dz dari ymagini.

Quātū uenerandus sit

dei templū materiale. z. oñditur cū dr in timore tuo. s. reuerentiali. Debz enim locus ecclie in magna veneratione haberi multiplici rōne. Et ppt dei p̄cipue p̄sentiam. p̄s. Dominus in templo sancto suo. s. est: ⁊ hoc per effectum ibi faciēs que solus ipse facit. s. iustificando peccatozes per diuersos modos: vel etiā per sacramētum altaris: in q̄ realiter existit: qō quotidie ibi celebzatur pro salute viuorū ⁊ defunctoꝝ: ⁊ ibi conseruatur continue cum magna diligentia in tabernacula. Cōsideret glibet cū quāta reuerentia ⁊ timore maneret cozā magno dn̄o tpali: ⁊ quantū sibi caueret ne quid minimū ageret qō oculos ei⁹ offenderet. Sed hic est rex regū ⁊ dn̄s dn̄antium: qui videt ītima cordis: ⁊ cui nullū latet secretū. Et ideo vt ait cypria⁹: cogitatio carnalis ⁊ secularis hōis abscedat: nec tūc p̄ter id solū qō orat anim⁹ cogitet: ꝓterea sacerdos dicit ī p̄fatione sursū corda de cōse. di. i. qñ. Minima aīalia bruta oñdūt mō suo se magis reuereri sacr̄m q̄ hoīes. Legit enim de quodā rustico q̄ cū edoct⁹ fuisset a quodam mago: vt si vellet ditari hoc ageret: vt sacr̄m eu charistie sūptū in pascate nō deglutiret: sed reseruatū in ore poneret illō ī vno alueari apū. Et sic cūcte vicinoꝝ apes ad mellificandū ad ei⁹ alueolos cōuenirēt. Quo facto mirabile dictu apes rustici antedicti cū apibus vicinoꝝ ecclīunculā cū altari scissimo sacro mirando artificio cōstruxerunt. Extrahendi itaq̄ mellis aduenīente tēpore venit rustic⁹ q̄rens mel in eis ⁊ vacua rꝛperit vasa. Miransq̄ venit ad alueolū ī quo posuerat dn̄icū sacr̄m: audit apes mirabilibus melodiis ī aere circūuolantes. Cumq̄ appzopinquaret ad locū vbi erat dn̄icū sacr̄m: subito quodam impetu vindicandi omnes ille apes irruerunt in eum: aculeis suis illum totis viribus affligentes: ⁊ q̄si dn̄i sui iniuriam vindicātes: senticisq̄ rusticus

¶ Penia vl' dī tēplū dz hr̄ in magna veneratione. mlt⁹ rōne.

¶ De eucha. ꝛc.

dei virtutē secedēs cucurrit ad sacerdotez suum: cōfiteť scelus suū z dei miraculū patefaē. Cōgregatur ppl's indicio sacerdotis. Cōcurrunt gentes vndiq; ad locū vbi erat dominicū sacramentuz. Quibus appropīquantib⁹ de alueolis eleuātur apes mirabilib⁹ melodijs z cōcinētibus chorīs ī aere iubilabāt. Aspicientes igiť in alueolū videť cuncti ecclesiūculā cum altari de cera ab apibus frabricatā z sup eo dominicū sacramētū. Extrahit sacerdos cū debita reuerentia sacrm cū ecclesia cerea: z illud pro sūmis reliquijs fuit reseruatum. Cū magna igiť reuerentia z timore debent ī ecclesia hōes manere vbi celebraē z reseruatur cōtinue dñicū ,sacramētuz ,p infirmis: vt de cōse. di.z.c.pbyter. Secundo debet ī ecclesia cum timore z reuerētia resideri ,ppter assistētiā angelorū. In cōspectu angelorū psallam tibi īquit. ps. Unde z chorus dicit locus vbi morāt clerici ad officiū dicendū a chorīs angelorū. Et secūdum antiquū statuz ecclesie ibi nō debent ,laici residē cum clericis: vt de vi. z honesta. cleri.c.clerici.

Quod etiā de facto fuauit ambrosius erga theodosiū īperatorē: quem inuentū ī choro manere iussit de illo clericor⁹ residere z inē laicos sedere. Apo⁹ etiā.i.cor.i.4. dicit. q; mulier debz velare caput scilez in ecclesia ,ppter angelos: qđ exponiť ī glo. quia cū fiē oēs alij babebāt angelum ad sui custodiā deputatū: ita z muliers ostendant facto angelos ipsos nō velle offendere ō vanitatib⁹ sui capitis: vt faciūt frequēter in ecclia: vel q; ipi angeli assistunt sacrō cum celebraē. Dicit enī Grego. de conse. di.z. q; fidelium habere pōt in ipsa īmolationis hoza ad vocē sacerdotis in ipso mysterio angelor⁹ chorōs: adesse: vel ,ppter āgelos ideſt sacerdotes qui in scriptura angeli dicuntur qui ex eaz ornatibus z fucis pñt scandaliçari.

3° dz ecclia ī tioze reuerētiali bēri ,ppē maior exēpla. Et īcohoādo a capite ecclie dño iesu xpo exēplo suo docuit tēplū eē frequētādū z ťuerēdū nā. 40. die sue natiuitatis ī templo voluit pñtari a symeone z anna vidua manifestari luc.z.c. Et iz.āno etat| sue eūte ad tēplū cū mre ei⁹: z ioseph in tēplo ipso: in medio doctor⁹ voluit īueniri. Cū pdicare cepit: intrans hierosolymā p̄mo tēpluz visitabat: ibi ozabat: ibi predicabat: ibi miracula faciebat: vt ostenderet hec ibi facienda non alia: ,ppter quod dicit. Aug⁹ in regula. Jn ozatorio nemo aliquid agat: nisi illud ,ppter qđ factū est: vñ z nomen assumpsit. Similiter z sanct⁹ benedict⁹ in regula sua precipit monachis: vt nullus post expletum officiū in ozatorio seu ecclia remanea t: nisi qui orationi vacare voluerit. Et templū dř a contemplādo: ibi fiunt quotidie maxima miracula: dz iustificatio peccator⁹ per debitā susceptionem sacramētorum: que vt dicit Aug⁹. Maius est miraculum q; creare celū z terram: ibi etiam pdicatur. Et vt dř de conse. di.i. Sacerdote verbum in ecclia faciente. i. pdicante: quicūq; egressus fuerit de auditorio excōicetur. Omnes autē illi q; irreuerentiā vel iniuriam fecerunt ecclesijs male ,fortunati sunt, vt patet de heliodoro.z. macha.5. de pompeo magno: qui postq; in templo dei hierosolymis fecit equos suos stabulare: vt dicit orosius semp postea fuit deuictus ī predijs vbi prius fuerat victoriosus. Jn tēplis etiam sūt corpora z reliquie sanctor⁹ que debēt venerari. Posite sūt etiam ibi frequēter ,indulgentie. Uñ z plures īmunitates a summis pontificibus z imperatorib⁹ eis collate sūt: de quibus supra dictum est. De sacrilegijs que fiunt circa ecclesias z res ecclesiasticas habetur in secūda parte ti.i.c.i. de sacrilegijs.

De reliquijs z imaginibus sacris, z canoniçatione sanctorum. c.8.

E reliquiis veroet

d imaginibus z ,alijs ptinentibus ad ornatum ecclie. Sciendum q; Jnno.3. extra de reli. z ve. sa. c. cum ex eo. statuit q; antique reliquie nō debent extra capsam ostendi nec exponi venales. Jntentas vero de nouo nemo debet eas venerari: nisi auctoritate romani pontificis fuerint approbate. Et prelati non ,pmittant q; illi qui accedunt ad eorū ecclias causa deuotionis decipiantur falsis figmētis: sicut quando occasiōe que stus fieri consueuit. Dec ibi. Et de cōse. di.i. placuit. q; nulla memoria ,pbabiliter accipiatur: nisi aut vbi corpus aut reliquie certe sūt: aut vbi origo alicuius habitationis vel passionis fidelissima origine traditur. Nam q; per inanes reuelationes z somnia quorūlibet hominū vbicūq; cōstituūtur altaria omnio reprobentur. Dec ibi. Sensus est q; nullus recipiatur seu solēniçetur pro martyre: nisi auctentice sciatur de morte ei⁹ vel origine ei⁹: nec reliquie venerentur: nisi sciaē q; sint alicuius sancti martyris. Et nota q; solus dicit de martyribus: quia tūc ecclia non solēniçabat de alijs sāctis. Nūc autem idem ē de alijs vt de cōfessorib⁹ canoniçatis. Reliquias vendere vel emere ē simoniacum: vt habes in scōa pte ti.i.c.i. Jtem de cōse. di.i. dicitur. Corpora sanctorū de loco ad locū nullus trāsferre presumat sine consilio principis vel episcopor⁹ sanctecq; synodi lnīa. Ubi dicit glo. q; ,pnceps hic intelligiť papa. Et hoc est verū cum corp⁹ ē traditum perpetue sepulture. C. de reli. l. fi. nisi necessitas īmineat: z tunc sufficit auctoritas pfidis ,pincie. C. de reli. l. i. Si autem non est trāditū perpetue sepulture: pōt bene trāsferri sine auctoritate cuiuscūq;. C. de reli. l. sed nec dū. Et nota q; pdicte. ll. de oīb corporib⁹ loqui videnť: nō tn pñt incidi vel decoq; corpora ipsa añq; sint īcinerata: alias hoc faciēs īcurreret excōicationem papalē: de q; hēs ī quarta pte. J. ti. i. Jtē subtrahi furtiue reliquas scōr: vt honorabili⁹ ponanť: sacrilegium est secundum hug. quia aufertur sacrum de sacro. Jtem portare reliquias sanctorum ad collum si hoc fiat ex deuotione z fiducia ad deum z scōs

[illegible] cōe nō dñr sed laus eē si dicitur.

Nota q; ,pncipi ,pbet.

p de canonizatione sanctoz ẽ inducendo.

.XII.

quorum sūt: licitum est secūdum tho. secūda se/
cūde. q. 96. ar. vltimo. ī. R. ad tertiū: sec⁹ si fieret
cum aliqua superstitione: puta q vas earuz esset
quadrangulū z huiusmodi: quia tūc licitū nō ē.

De canonizatione san

ctoruz. Nota q non licet aliquem venerari pro
sācto: nisi fuerit cānonizatus auctozitate romane
ecclesie: extra de reli. z vene. sa. c. i. In hac autem
canōizatiōe sanctoruz ꝑm gof. z hostien. ingritur
de vita ei⁹ si fuit in laboribus multis z iustis si
moꝛib⁹ castus z strēnu⁹: di. 61. miramur. Opoꝛtet
.n. ꝓsenti testificatiōe p̄dicari z bone fame ꝓ
conijs nō taceri. iz. q. 2. quatuoꝛ. Et maxime que
rēdū ē de simplicitate z hūilitate: ex̄ de ꝑsump. c
ex studijs. qz cū simplicib⁹ ꝑmocinatio ei⁹. Pꝛo
uer. i. z humilib⁹ dat gr̄am. Itē q̄ri solet si substi/
nuit ꝓsecutionē. 7. q. i. oīs. z. c. ibi adunati. Et an
illa substinuerit cū charitate. i. q. i. vide q̄stum bo
num. Ingrenō ēt de miraculis in vita z p⁹ moꝛ/
tem. Sed vt dicit Hosti. tanta examinatio fit de
cōfessoꝛe: sed de martyrib⁹ nō fit tanta. Sed q̄ri
tur de miraculis z cā ꝓpter quā passi sunt: ar. de
conse. di. 4. cathecuminū. z. c. bapt. vicē. Dicit tñ
Jnno. nō negam⁹ gn liceat poꝛꝛigere p̄ces alicui
defuncto: quē quis credebat bonum viz z nunc
eē cum xp̄o: lz nō sit canonizatus: qz fidē oꝛātis
dñs attendit: sed facere ꝓ eo officiuz vel p̄ces so
lēnes non lz: vt dictum est.

In ipsa autem canoni

çatione scoꝝ vtrum eccl̄ia possit errare. s. canoni
çando eū q non ē scūs] R. Jo. neapol. ī qōlibet
xi. q ea q̄ facit papa cū cardinalib⁹ sī duplicis ge
neris. Quedā enī sunt z ptinēt ad ꝑticularia facta
ꝑticulariū hoīum: vt sunt collationes bñficioꝝ
ecclesiasticoꝝ: z ꝓmotiones ad gradus z dignita
tes: z sñe iudicialiter late ꝓ aliquib⁹ vel contra
aliquos: z in talibus papa pōt errare. Et rō ē qz
cū sit purus hō z viatoꝛ z non cōfirmat⁹ in gr̄a
iozdinate potest affici ad aliquos vel cōtra aliq̄s
Et pōt decipi p falsas ꝓbationes z attestationes
ex quib⁹ ꝓcedit ī hi⁹: z sic pōt errare: vt dicit tho.
in qōlibz. qōlibet. 9. q. vlt. ar. vlti. Et ad hoc sac̄
qō dr̄: ex̄ de sen. excōi. c. a nobis. s. q iudiciū ec/
clesie z fallit z fallitur. Quedā alia sunt q̄ facit pa
pa ptinentia ad statū vniuersalē totius ecclesie:
vel q̄stū ad fidē vt sunt determinationes z dēclara/
tiōes q̄ spectant ad fidē z articulos z eccl'e sac̄a
z oīa alia contenta in sacra scriptura: siue q̄stū ad
bonos moꝛes: vt sī statuta decreta z decretales.
Et in talib⁹ dicendū ē q lz absolute pēsatis solis
plonis pape z cardinalium papa cum ipis possit
errare: suppoſita tñ diuīa ꝓuidētia z. s. s. log p ec/
clesiā credendū ē papam nō posse errare: qz xp̄s
oꝛauit ꝓ ecclesia: luc. zz. Ego ꝓ te oꝛaui: vt non
deficiat fides tua. Et dicere q in hi⁹ papa errarz:
eēt hereticū. Idē Tho. in qōlibet: z ad hoc facit
qō dr̄. z4. q. i, violatoꝛes. Et ad istud z⁹ genus
dicit ipe Jo. ptinere canoniçationē scoꝝ: qz ꝓpo/
nūtur p canonizationē sci: vt exemplar fidei z sā
cte vite z ab oīb⁹ adoꝛādi: vt ī necessitatib⁹ suis
iuocandi. Sed Tho. ī quolibz ponit canoniçatō
nez scoꝝ in ẽtio genere eoꝝ: que fiūt per papā: de
q̄bus dicit: q z si papa possit errare: pie tñ cred ē
dum ē: q deus nō permitteret eccl̄iam in hi⁹ er/
rare: z forte rō est: qz z talis determinatio ptinet ad
ecclesiam vniuersalē: sut tñ p attestationes hoīuz
q̄ fallere possunt.

De multiplici adoꝛatione. s. latrie dulie z hip/
dulie. c. 9.

a **Doꝛare aūt idest**

venerari debemus reliquias scoꝝ scōm
tho. in tertia pte. q. 25. ar. vlt. Nam q hz affectum
ad aliquē: ēt ea que de ipso p⁹ moꝛtem relinquūt
veneratur nō solū coꝛp⁹ aut partes coꝛpoꝛis ei⁹:
sed ēt exterioꝛa aliqua eius puta vestes z hi⁹. Cū
āt scōs dei in veneratione debeamus hēre tanq̄
mēbꝛa xp̄i dei filij: z amicos z ītercessoꝛes nr̄os
iō eoꝝ reliquias qualescunq honoꝛe cōgruo
in eoꝝ memoꝛia venetari debem⁹: z p̄cipue eoꝝ
coꝛpoꝛa: q̄ fuerūt tēplum dei z oꝛgana spūs sācti
in eis habitātis z opantis: z sunt coꝛpoꝛis xp̄i cō
figuranda per gl'iam resurectionis. Uñ z ipe de⁹
bi⁹ religas cōuenienter honoꝛat in eoꝝ p̄ntia mi
racula faciēdo. Et vt dicit hiero⁹ ad ripariū. Nos
nec martyrū reliquias nec angelos adoꝛam⁹. s.
adoꝛatione latrie: honoꝛam⁹ āt martyrū reliqui/
as: vt eū cuius martyres adoꝛem⁹: honoꝛam⁹ ser
uos: vt honoꝛ seruoꝝ redūdet in dñm.

De imaginibus quibus

oꝛnat̄ eccl̄ia. Nō q eaꝝ traditō z adoꝛatō cre/
dit ab aplis tradita. Uñ z beat⁹ Lucas dr̄ depin
xisse imaginē xp̄i: q̄ rome hētur ꝑm tho. ī ẽtia pte
q. 25. ar. 3. in. R. ad vltimū. Uñ de cōse. di. 3. pla/
tum. qdam eps laudat̄ a grego. q ꝓhibuerit po
pulū imagines adoꝛare. s. adoꝛatiōe latrie: vt dic̄
glo. qō nō ē fidē imaginibus scoꝝ: vel forte de
imagine xp̄i hoc ꝓhibuit: qz adoꝛabant talē ima
ginē: inq̄stū q̄dam res: seu respectu materie de q̄
erat: qō nō ē fidē. Reprehēdit tñ ille eps: eo q
ipas imagines confringere fecit. Uñ. e. c. dic̄ Gre
go. Aliō ē picturā adoꝛare: aliō ē p picture histo
riaz quid sit adoꝛandū addiscere. Nā qō legēti
b⁹ scriptura: hꝫ z ideot] p̄stat pictura cernētib⁹: qz
ī ipa ignoꝛantes vidēt: qd seq debeant: z p̄cipue
gētib⁹ p lectiōe pictura ē. Qz āt dñs dixit exo. zo.
Nō facies sculptile nec oēz similitudinē: nō ꝓhibu
it simpliciť illo p̄cepto sculptilia vel imagines:
ne facerent eas ad adoꝛandū: vñ subdit̄ nec q co
les eas. Et qz vt dicet ī. §. sequenti. idē ē mot⁹ in
imaginē z in rē cui⁹ ē imago: eodē mō ꝓhibetur
adoꝛatio imagis: quo ꝓhibet̄ adoꝛatio ei⁹: cui⁹
ē imago. Uñ ibi ītelligi ꝓhiberi adoꝛatio imaginū
q̄s gētiles faciebāt ī venēatiōe deoꝝ suoꝝ. i. de
monū. Jp̄i āt deo cū sit incoꝛpoꝛe⁹ nulla imago

p de adoratione imaginū scoꝝ.

p ñ in q̄dly p̄ē ernze. et in q̄dly nō p̄ē ernze

poterit poni. Sed qz in nouo testamēto dē sact⁹ est hō pōt ī imagine corporali adorari. hec tho. vbi supra.

De adoratiōe que pre

¶ adorano duplex est. s. interior et exterior.

cipue fit ī ecclesijs. Nota ſm tho. 2ª 2ᵉ. q. 84. Est adoratio interior: que ꝓsistit ī interiori reuerētia deuotiōe z subiectiōe mētis erga eū: qui adorat. Et est adoratio exterior: q̄ cōsistit ī honore exteriori: qui exhibet alteri: vt in genuflexionib⁹ inclinationib⁹ muneratiōib⁹ z huiusmodi. Exterior or dīatur ad interiorē: que est p̄ncipalis sicut signū interioris z eius excitantiū. Quelibet harum siue īterior siue exterior est duplex: Una que dicitur latria: que adoratio est actus virtutis religionis: z exhibetur alteri: vt primo p̄ncipio seu creatori z vt fini vltimo: in q̄ beatificamur. Et qz hic est solus dē⁹ pr̄ fi. z. s. s. ideo ipse solus tali adoratiōe latrie est adorādus iuxta illō deutro. 6 c. z. mat. z luce. 4. c. Dñm deū tum adorabis: z illi soli seruies. Est alia adoratio: q̄ dr̄ dulia: z stricte gdē est reuerētia: quam exhibet seru⁹ dño. Sed large prout cōiē sumitur: extēditur ad ōem reuerentiā que exhibetur alicui rōe dñij seu superioritatis z excellētie. Et quia in deo ē vniuersale dñium oīum: z ōis excellētia creature ē quedā p̄ticipatio diuine bōitatis: iō ēt adoratiōe dulie pōt dē⁹ adorari: z nō solū ipse: sed oēs āgeli sācti z rectores. Et de ista adoratiōe dulie itelligēdum: cum legim⁹ aliquos sāctos creaturas adorasse: vt nathan prophēta dauid secūdo. R. c. angelos abrahā genē. 18. c. z huiusmodi.

De sacrificiis. nota

¶ de sacrificijs ē vndecim.

q̄ sic̄ latria soli deo exhibetur: ita z sacrificiū: quod pertinet ad latriā. Est āt sacrificium verū ſm augu. io. de ci. dei. Omne opus qō agimus in. sācta societate: inhereamus deo. Et sicut est triplex hōis bonū: ita triplex sacrificium. Primum ē bonum aīe: quod offeratur deo quodā iterioi sacrificio: vt deuotione or̄one z huiusmodi: z hoc ē p̄ncipale. Scōm bonū est corporis: qō deo offertur quodāmodo ī sacrificiū per martyrium z abstinētiam seu continentiā. Tertium bonū est exteriorum rerū: de quo offerimus deo directe sacrificiū: q̄ immediate deo res nr̄as offerimus: mediate q̄ res nr̄as cōicam⁹ proximis ꝓpter deū. tho. 2ª 2ᵉ. q. 83. ar. 3 i. R. ad secūdum articulum. Et q̄ ista dicantur sacrificia: ostendit hieronym⁹ in aggeo ꝓpheta dicens. Dic ppl̄s hereticorum oīum ī ꝓspectu meo dicit dñs: oē quod fecerit oē qō mihi obtulerit vl̄ vota vel pro salute vel ꝓ pacifica vel ꝓ peccato vel holocausta. i. el̄ynas: siue ieiunia siue corporis castitatē cōtaminata erunt. i. q. i. hic ppl̄s. de p̄mo psal. Sacrificiū deo sps cōtribulat⁹. psal. 50. ō hoc ēt sacrificio penitētie pulchre de peni. di. 3. c. Inter hec hircus, ꝓprie tñ ſm tho. dr̄ sacrificiū cū aliquid fit circa res deo oblatas. Unde sacrificium dr̄: quia hō facit aliquid circa sacrū: vt cum frangitur: comedit̄: vel bñdicitur. Sicut in veti lege aialia occidebant̄: z cōburebantur in honorem dei. Et hoc illis mandauerat deus: ne idol̄ offerrent exēplo gentilium: vt dicit hiero⁹. 22. q. i considera. Tū ēt in figuram nr̄i status. s. gr̄e. 12. q. 2. c. glia. ad significandū. s. passionem xp̄i: z qō nos debeam⁹ spualiter deo offerre: puta vt agn⁹ per innocentiam: vt ouis per patientiā: vt turtur p castitatem z hi⁹. In nouo testō offerūt sacerdotes pro se z ꝓ alijs sacrificia ordinata ad cultum diuinū p̄cipue eucharistie: de qua dr̄. i. q. i. multi. Sacrificium dr̄ tāq̄ sacrum factū: qz a prece mystica ꝓsecrat̄ ꝓ nobis ī memoriā dñice passiōis.

De adoratiōe imaginū

Nota ſm tho. in tertia parte. q. 25. ar. 3. in corpore arti. q̄ ſm philosophū duplex ē motus ī imagine. Unus est in ipam imaginē: in q̄tum est quedam res: puta lignum vel lapis z hi⁹. Ali⁹ in imagine in quātum imago ē repr̄esentatiua alicuius Et inter hos motus est ista dr̄a: qz p̄mus motus quo quis mouet̄ ī imaginē: put est q̄dam res: est alius a motu: q est in rē cuius. s. est imago. 2⁹ motus q est in imaginē: in q̄tum imago est ꝓn⁹ z idē cum illo: q est in rem. Jgr̄ si consideram⁹ imaginem xp̄i z scōr̄: in q̄tum est q̄dam res puta lignū vl̄ pictū vel sculptū: sic nulla reuerētia est exhibēda: qz reuerentia non debet̄ nisi rōnali creature. Sed si considerem⁹ imagines xp̄i z scōr̄ repñtatas: sic reuerentiam z adoratiōnē exhibere debemus: sicut z ipsis. Et qz xp̄s cum sit deus z hō: i quantū humanitas eius est verbo vnita: cū adoretur: adoranda est adoratione latrie sicut ipsum verbum diuinum. Sancti āt adorantur adoratione dulie. Sed qz virgo maria b⁹ quādam excellentiam sup oēs sanctos: qz mater xp̄i: ideo singularis adoratio fit ei ñ latrie sed ydulie: Tho. tertia pte. q. 25. ar. 5. z sic intellige illud. c. de conse. di. 3. Uenerabiles. imagines xp̄iani nō deos appellant: nec seruiunt eis vt diis: nec spem salutis ponūt in eis: nec ab eis expectant futur⁹ iudicium. s. put sūt q̄dam res: sed ī memoriā z recordationem p̄mior⁹ venerantur eas: z adorant idest i quantum imagines.

De adoratione crucis

Nota qualiter dz adorari ſm tho. vbi supra tertia pte. q. 25. ar. 4. Honor z reuerentia non debetur nisi creature rōnali. Creature āt insensibili nō debet̄ honor z reuerentia nisi rōne nature rōalis. Et hic duplex. Uno mō in q̄tum repñtat creaturā rōnalem. Alio mō in quātū ei quocunq̄ mō cōiungit̄. Primo mō cōtigerit hoīes venerari regis imaginē. Scdo mō eius vestimentū. Utrū qz āt venerātur hoīes eadē veneratiōe: qua venerātur z regē. Si g̃ loquamur de ipa cruce in q̄ xp̄s crucifixus ē: vtroq̄ mō ē a nobis adoranda al̄s veneranda. Uno mō in q̄tū repñtat nobis figurā xp̄i extensi in ea ī modū crucis. Alio modo

p de deuotione in offic. diuino. & in decr. XII.

ex cõtactu ei⁹ ad mẽbra xp̃i: z ex ℔ sanguine ei⁹ pfusa. Unde vtroq; mõ adorat ea adoratione q̃ xp̃s. s. adoratiõe latrie. Et ꝓpter ℔ ipam crucem alloquimur quasi ipz crucifixũ. Si aũt loq̃mur de effigie crucis ĩ quacũq; alia materia: puta lapidis vel ligni auri vel argenti: sic venerat crucẽ tũ vt imaginẽ xp̃i: quã veneramur adoratiõe latrie. Et hoc facim⁹: nõ ꝓut fuit in xp̃i oppꝛobriũ sed ꝓut cõsiderat diuina virt⁹ ei⁹ quantũ ad effectũ nostre salutis: qua de hostib⁹ triũphauit. Et q̃tũ quidem ad rõnem cõtact⁹ mẽbꝛoꝝ xp̃i adoram⁹ nõ solũ crucem: sz omnia q̃ sũt xp̃i: vt clauos lanceã vestimenta: z sacra ei⁹ tabernacula: vt dicit damasc⁹ papa. Sed qz nõ repꝛesentãt imaginẽ xp̃i crucifixi: sicut crux q̃ dicit signũ filii hõis mat. 24. Hinc est q; imaginẽ crucis veneramur in quacũq; materia: nõ aũt imaginem clauoꝝ z hi⁹. Itẽ dr. ii. di. c. eccl'iarũ. Que scꝛiptura salutifere crucis signaculo docuit fideles insigniri. Dicit glo. Nulla veteris vel noui testamẽti: sed habitũ ẽ ℔ ad traditionẽ ãtiq̃tat. Et ꝺsignat iter xp̃i de celo ĩ terrã: z ide ĩ ifernũ: z tandez ad celũ: qz sit a capite ĩ inferius: z a sinistris ĩ dextrũ: vt dicit glo.

De deuotiõe z ornatu eccl'iar. c. io^m.

De deuotione que p ci

pue ꝺz haberi ĩ ꝺino officio. Unꝺ Grego. 18. q. 2. luminoso. dicit q; in dei seruoꝝ recepta / culis ideſt mõachoꝝ nulla popularis ꝓbeat⁹ occasio ꝓuentus: qa nec expedit aiab⁹ eoꝝ. Et ℔ vt remotis vexatiõib⁹ z cũctis grauaminib⁹ ꝺnum op⁹ cũ sũma animi deuotiõe pficiat. Et ex ꝺ cel. mis. c. dolẽtes. p̃cipit vt ꝺnũ officium nocturnũ pariter z diurnum studiose dicatur pariter z deuote: hoc tamen in .c. sequenti expõit. Pro hi⁹ declaratiõe dicit Tho. 2ª 2ᵉ. q. 82. ar. 1. in corpore ar. q; deuotio ꝺr a deuouẽdo. Unde deuoti dicũtur: q seipsos q̃dãmõ deuouẽt deo: vt ei totaliter se subdãt: z sic deuotio nihil aliꝺ ẽ videt: q̃ voluntas q̃dã ꝓmpte se trahẽdi ad ea q̃ ptinent ad dei famulatũ. Et qa ad eandẽ virtutẽ ptinet operari aliqd z hꝛe ꝓmptã volũtatẽ ad illꝺ faciendũ: ideo cũ operari ea q̃ ptinẽt ad ꝺnũ cultũ: pertinet ad virtutẽ religiõis ẽt deuotio: q̃ hõ habet ꝓmptã volũtatẽ ad hec: ptiet ad religionẽ sicut act⁹ ei⁹. Est aũt deuotio pinguedo aie. Unꝺ sic pinguedo corpalis generat p calorẽ naturalẽ digerẽtẽ: z ipm calorẽ naturalẽ seruat q̃si ei⁹ nutrimẽtũ: sic ꝺuotio causat ex caloꝛe charitat⁹. Ex amore enĩ qs reddit ꝓpt⁹ ad seruiẽdũ amico: z per deuotiõez charitas nutrit. sicut z q̃libet amicitia ꝺseruat: z auget per amicabiliũ operũ exercitiũ: deuotio igit ad sanctos ad deũ referat. De causa deuotiõis dicit Tho. vbi supꝛa 2ª 2ᵉ. q. 82. ar. 3. in corpore ar. q; duplex est cã ei⁹. Una est intrinseca z ꝓncipalis: z ista est de⁹: q; vt dicit ambro. quez vult religiosũ facit: z si voluisset samaritanos ex ideñotis deuotos fecisset. Cã intrinseca ex parte nr̃a oportet q; sit meditatio vl' ꝺtẽplatio. Est enĩ deuotio qdã act⁹ volũtatis ad ℔ q; hõ se ꝓpte tradat ad ꝺnũ obsequũ. Ois aũt act⁹ voluntatis ex aliq̃ ꝺsideratiõe ꝓcedit: eo q; bonũ itellectũ ẽ obiectũ volũtatis. Et iõ necesse est: vt meditatõ sit deuotiõis cã: in quantũ. s. ꝓ meditatiõez hõ cõcipit: q; se tradat ꝺno obsequo. Ad qõ iducit diplex ꝺsideratio. Una ẽ ex pte ꝺne bõitatis z bñficioꝝ ei⁹ iuxta illꝺ psal. 72. mihi adherere deo bonũ est 2c̃. Et hec ꝺsideratio excitat dilectiõez: q̃ est ꝓxima deuotiõis causa. Alia est ex parte hominis ꝺsiderãtis suos defectus: ex q⁹ indiget: vt ꝺo imitat⁹ iuxta illꝺ psl. 141. Leuaui oculos 2c̃. Et hec ꝺsideratio excludit pstũptiõem: ꝓ quã aliqs impedit⁹ ne deo se subijciat: dũ se virtuti innitit⁹. Et nõ q; q̃uis ea q̃ sũt ꝺnitatis: sint ꝑz se maxime excitatiua ad dilectiõem z p ꝺsequẽs ad deuotiõem: qz deꝰ est sup oĩa diligẽdꝰ: tñ q̃ad nos ex debilitate mentis hũane ea que ptinẽt ad xp̃i humilitatem p modũ cuiusdã manuductionis maxie deuotiõez excitãt: qz sicut idiget hõ mãuduci ad cognitionẽ ꝺnoꝝ: ita ad dilectionẽ p aliqua sensibilia nobis nota: inter q̃ ꝓcipuũ est hũanitas xp̃i: vt dũ visibiliter deũ cognoscim⁹: ꝓ hũc inuisibiliũ amoꝛe rapiamur. Cũ tñ deuotio circa ea q̃ sũt ꝺnitatis ꝺsistat. Itẽ nõ q; sciẽtia z qcqd aliꝺ ad magnitudinẽ ptinet: occasio ẽ: q; hõ minus ꝺsiderat de se ipso: z iõ nõ totaliter se deo tradat. Et ideſt q; hi⁹ q̃nq; occasionaliter deuotionẽ ipediũt. Et ĩ simplicib⁹ z mulieribus deuotio abũdat electionẽ ꝺprimẽdo: si tñ scientiã z quantãcũq; perfectionẽ deo subdat: ex hoc ipsa deuotio augetur.

De effectu deuotionis q ẽ per

p de deuotionis effectu.

se z ꝓncipaliter leticia sꝑualis ex ꝺsequẽti tristitia Nã cũ deuotio ꝓcedit ex duplici ꝺsideratiõe: z ꝓio z ꝓncipaliter ex ꝺsideratiõe ꝺne bõitatis. Et ex hac parte sequit⁹ delectatio ꝑz illꝺ psal. 76. Memor fui dei z delectat⁹ sũ. Sz p accidẽs cãt tristiciã quãdã in quãtũ nõ plene fruit⁹ deo. Secũdario ꝓcedit deuotio ex ꝺsideratiõe ꝓꝓioꝝ defectuũ. Et hec ꝺsideratio de se nata est cãre tristiciã: z p accidẽs leticiã p spem diuine subuctionis z auxilij. 2c̃.

De ornatu ecclesie. Nota

p de eccl'ie ornatu. q; ꝓmũ ꝺsistit in ꝓxime pauꝛꝝ.

qõ dicit Ambro. di. 86. nõ satis. circa fi. Maxie sacerdoti ℔ ꝓuenit ornare tẽplũ dei honoꝛe ꝺgruo: vt ẽt culta aula dei resplẽdeat. hec ille. Nõ tñ dicit q; fiant supfluitates põpe z multe vanitates armoꝝ picturaꝝ vasoꝝ aureoꝝ z huiusmõi. Unde idẽ Ambro. i eo. libro. s. de officijs: z habet. iz. q. 2. z aux. sic dicit. Aux sacra nõ querunt: nec auro placẽt: q̃ auro nõ emũt. Ornat⁹ sacroꝝ redẽptio captiuoꝝ est. Sz z Hiero. i. c. sequẽti: z ĩcipit gloria: tales repꝛehẽdit: dicit. Multi edificãt parietes colũnas: z ecclias subtrahũt: marmoꝛa nitẽt:

p deuotionis dur⁹ est tñ.

auro splendẽt laquearia:gẽmis altare distinguit: ⁊ mistroꝝ xpi nulla est electio. Necꝫ vo mihi aliqs opponat:diues ẽ iudea:tẽplũ mensam lucernas turibula patellas scyphos mortariola ⁊c. ex auro fabricata. Tũc hec ꝓbant a dño: qñ sacerdotes hostias imolabãt.i.dũ erat ille carnal' populus:q̃rebat cultus dei circa exteriora ⁊ sensibilia:⁊ sequit. Quãꝫ hec oĩa p̃cesserit ĩ figurã:scripta sunt ãt ꝓpter nos:ĩ q̃s fines seculoꝝ deuenerũt. Nũc vo cum pauptatẽ domus sue pauꝑ dñs dedicauerit:portemus crucẽ:⁊ delitias lutũ putemus. hec ille. Ber. q̃z ẽt reprehẽdit picturas vanas ⁊ monstruosas ecclesiaꝝ ĩmũdiciã ⁊ ĩcuriã reꝝ sacraꝝ:vt paramentoꝝ ⁊ altariũ ⁊ biꝫ.

ꝑ de aq̃ bñdicta mystice. et figura.

De aquabenedicta

seu sãcta: q̃ dz eẽ ĩ ecclĩs:de biꝫ virtutib' sic dic alexãder papa de cõse.di.z. Aquã sale ꝯspersam ppl'is bñdicti mꝫ:vt ex ea cũcti aspsi sanctificentur ⁊ purificẽt:qõ ⁊ oĩbus sacerdotib' faciendũ eẽ mãdamꝫ. Nã si cinis vitule aspsus ppl'os sanctificabat atq; mũdabat:multo magis aqua sale aspersa:dñiscq; p̃cib' sacrata ppl'm sanctificat ⁊ mũdat. Et si sale aspso p eliseũ ꝓphetã sterilitas aque sanata ẽ:quãto magis dñis p̃cib' sacrat:sal sterilitatẽ aufert reꝝ mũdanaꝝ:⁊ ignatos sanctificat ⁊ purgat:⁊ cetera bõa multiplicat:⁊ ĩsidias diaboli auertit:⁊ a phãtasmaticis versutijs hõies õfensat. hec ibi. Et nota ꝛm Tho.in.4.q; aqua bñdicta nõ est sacramẽtum sz sacramẽtale:q̃si quedã dispositio ad sacramentũ. Mõ enĩ directe ordinat ad remediũ p̃stãdum vt sacramẽta:sz ad remouendum ꝓhibẽs. Unde dat ꝓtra demonũ nequitias:⁊ oñe qõ effectũ sacrorũ impedire posset. Quõ etiã p ipsam tollant venialia:hẽs supra p̃ma parte. Item ꝛm Tho.i.4. Cũ aqua nõ bñdicta apponit bñdicte totũ est bñdictũ. Uirtus.n. que acquisita ẽ aque ex bñdictione:ꝓuenit ad aquã additã. Itẽ qõ dr ĩ dicto.c.aquã.q; cinis vitule sanctificabat:ĩtelligẽdũ est ñ ex opere opato:vt sacra nra:sz ex ope opãte.i.side ⁊ deuotiõe illõ faciẽtes sic alia sacra veteris testamenti.

ꝑ aq̃ bñdicta nõ ẽ sacramẽtum. sz ẽ dispositiua ad sacramẽtum

De oblatiõib' ecclĩasticis.i.q̃ fiũt ĩ ecclĩs.c.z[m]

De oblationibus q̃ fiunt

ĩ ecclĩa. Nota q; grego.7. de conse. di.i. sic dicit. Oĩs christianus ꝓcuret ad missarũ solẽnia aliqd deo offerre ⁊ ducere ad memoriã: qz deus p moysem dixit. Nõ apparebis ĩ cõspectu meo vacuus ar.i. ꝓuo cui' declaratiõe dicit tho.2ª2ᵉ.q.86.q; nomẽ oblatõis ẽ extẽsũ ad oẽs res:q̃ ĩ dei cultũ exhibent. q; si aliqd exhibeat in cultũ dinũ q̃si ĩ aliqõ sacrũ: qõ inde fieri debeat ad sumẽdũ:dr sacrificiũ ⁊ oblatio:vt pz leuit]. z. Si vero exhibeat vt integrũ maneat dño cultui deputãdũ:vl' vsus mistroꝝ expendẽdũ:erit oblatio ⁊ nõ sacrificium.biꝫ aũt oblatiões de sui rõne hñt:q; volũtarie offerãt. Unñ dr exo.25. Ab hoĩe q voluntroneus offert:accipietis eas:ꝓcor. glo. dicti.c.omnis.d.q; ad lram est ꝓciliũ:põt tñ ꝓtingere q; aliqs ad oblatiões teneat quadruplici rõne ꝛm tho.2ª2ᵉ.q.86.ar.i.ĩ corpore ar. Primo ex ꝓcedẽti ꝙuẽtione:sicut cũ alicui ꝓcedit aliquis fundus ecclie:vt certis tẽporib' certas oblatiões faciat:qõ tñ hz rõnẽ sẽsus. 2°. ꝓpt̃ ꝓcedẽtẽ deputationẽ:seu ꝓmissionẽ:sicut cũ aliqs facit donationẽ ĩter vivos:vl' legat aliqd ecclie mobile vl' immobile. Tertio ꝓpter ecclie necessitatẽ:vt cuz mistri nõ hñt vnde sustẽtent. 4° ꝓpter ꝙsuetudinẽ. tenẽt enĩ fideles ĩ aliqb' solẽnitatib' ad aliquas ecclias ꝙsuetas. In his tñ dnob' vltimis casib' remanebit oblatio quodãmõ volũtaria quãtũ ad quãtitatẽ vl' spẽz rei oblate. Tho. q; si laici nõ dãt oblatiões cũ debẽt:pñt eis subtrahi sacra nõ tñ p ipsum sacerdotẽ:vt glo.dicit illius.c. oĩs. sz vt dicit Tho.p supiorem ptatũ. Qr aũt laici ꝓhibent accipe vl' comedere oblatiões fideliuz p decretũ calixti.io.q.i.sanctoꝝ.z.c.sequẽti. Hiero nymꝫ ẽt dicit ea.q.q2 sacerdotes p oĩb' orare debent:q̃ꝫ elemosynas ⁊ oblatiões accipiũt. Qua frõte ꝑsumũt laici oblatiões ipsaꝝ comedere: vl' alias cõcedere ⁊c. Dicit Tho.q; hec capta ĩtelligunt:postq̃ fuissent oblatiões ꝙsecrate:qa tũc ñ pñt cedere ĩ vsus laicoꝝ:sicut nec sacre vestes vasa ⁊ biꝫ. Tho. vl' ẽt põt ĩtelligi:qñ talia ꝓpria auctoritate auferũt:vl' cũ rõne parẽtele recipiũt oblatiões a clericis extra casũ necessitatis: alias ãt ipsas oblatiões nõ solum põt ĩ vsus suos ꝙuertere:sz ẽt põt ⁊ debet alijs distribuere: ⁊ partim in his que ptinẽt ad cultũ dinum:partĩ ĩ vsus pauꝑ q̃tũ põt:vl' vẽdendo vl' donãdo ipsas oblatiões. Hieronymꝫ.16.q.i.gegd hñt cl'ici paupũ ẽ ⁊c. ⁊.12.q.2.q̃tuor. Et nota q; q̃rũdã psonaꝝ p hibent recipi oblatiões ad altare:⁊ hĩ detestatõnem criminis eoꝝ:cũ.s.est notoriũ. Unñ dr di.90. Oblatiões dissidentiũ fratꝝ nec ĩ sacrario nec ingaçophilatio recipiãt. Et dicit glo.cũ.s. odiũ ẽ apertũ ⁊ notoriũ. Et exꝑmit ẽt q̃dã alia vicia: ꝓpt̃ que oblatiões huiusmõi ñ debẽt recipi: videlicet de oppssore pauperũ ex officiũ vl' ẽt ĩ officio post admonitionẽ nõ correctus. Itẽ de eo q vi extrahit de ecclia seruũ ad ecclĩam ꝓfugiẽtẽ. Item de vsurario publico:itẽ de meretrice. Pñt tñ isti dare elemosynã õ suo si hñt. Itẽ dicũt Rai.⁊ hosti. ⁊ similiter de heretico excõicato ⁊ iudeo:sz de q̃libet alio notorio ⁊ horrẽdo glo.tñ hoc vltimuz ñ tenet. Itẽ nota q; cũ epi ĩ ecclesia cathedrali vl' alia parochiali celebrat ꝛm Hosti. oblatiões que offerũt de iure cõi sue sunt ex de paro.c.sup eo: Si tñ õ ꝙsuetudie ẽ ꝛriũ:sequenda est consuetudo:dũ tñ epus accipiat suam canonicam portionẽ de omnib'. Sz si epus nimiã morã ĩ vno loco cõtraheret:⁊ nimis frequẽter celebraret:secus essz. Idẽ in archiepo ꝙuinciã visitante ex de censi.c. romana. Oblatiões que offerũt ecclĩs parochialibus ꝛm Rai.⁊ Hosti. dãde sunt sacerdoti paro

ꝑ si oblationes laici nõ dat ri debẽt. pñt eas subtrahi sacra. nõ tñ p ipm sacerdotẽ. sz p supiorẽ ꝓlatũ.

ꝑ prohibẽt laici aliqs ne comedã oblationes fidelium.

ꝓblationes nõ dnt retrahi ab aliq̃ psona.

chiali:z si alii ecclesie prelato illius ecclesie.io.q. prima sacerdotibus.

De patronis ecclīarū:z que ptineāt ad ius prō nat⁹:z quō habent pñtare z bi⁹.c.iz⁹.

E patronis benefi

cioꝝ seu ecclīaꝝ vltimo vidēdū est. Ubi sciendū ſm hosti. q̄ prōnat⁹ est ptās p̄sentandi in stituēdū ad bñficiū ecclīasticū:z ponit vt goff. dicit ex eccl'ie fundatiōe donatiōe soli collatiōe. i6. q.7. filijs. z.c. qcūq;. Unde vſus. Prōnū faciunt dos edificatio suudus. Et ius prōnat⁹ ſm diuersas regiōes diuersimode nomiat. Qñq; enī dicit aduocatio ex eo.c.q2 clericus. qñq; vice dñatus vel custodia seu guardia ex eo. ꝓterea. qñq; dicit ius frequētatiōis vel ꝓcessiōis. i6.q.7.c. pie mentis. z.c. frigentiū. hec enī nomīa ꝑ eodē supponūt ex de sta. mo.c.i singulis. §. fi. ius aūt qō ꝓpetit prōno est q̄druplex. vñ vſus. Prōno debet honoꝝ onus emolumentū. Presentet p̄sit defendat alat egenus. Primū ḡ est q̄ ipse bz pñtare iſti tuendū ad p̄bendas seu ecclias nō collegiatas ex eo. fere p totū:i collegiatis vo electiōi ñ quidē facie de ſz iā facte postulat assensus prōni ex eo. no bis. Secūdū est q̄ q̄si p̄ncipalis p̄m⁹ i ꝓcessione ꝓcedit. i6.q.7.c. pie mentis. Tertiū ē q̄ defensoꝝ p̄cipuus ecclīe est:z iō tenet eā defendere ab omnib⁹ oppꝛessoꝝib⁹. i6.q.7. filijs. Quartū est q̄ si vergat ad inopiā:alēdus est de bonis ipsius ecclīe:vt in dicto.c. filius. Itē in ipsa fundatiōe pōt prōnus laicus de ꝓsensu epi certū sensuz tenere ex eo.c. preterea. ij. ſz vltra uil dz exigere: nec i aliq̄ grauis esse:ex de statu mo.c. in singulis. Bz q̄ prōnatus est locus religiosus:vt si aliqui monachi i ꝓpꝛio solo z ꝓpꝛijs expensis ecclīam edificauerūt:bñt i ea oīa tempalia: sicut ep̄s oīa ſpualia vt. i6.q.z. statuendū. z.c. sane ex de p̄uil. z.c. cū z plantare. z de cape. mo.c.i. bñt z nihilominus ius p̄ntandi ex de supple. ne. prela. c. sicut Dz aūt prōnus si est laicus p̄sentare infra quatuoꝝ menses:si est ecclīa vel monasteriuz infra sex menses:et si ius patronat⁹ habuit ex eo. si laicus. li.6. alias ep̄s ordinabit de ecclīa ex eo.cū ꝓpꝛius. q̄ si prōnus p̄ntet p̄mo vnū z postea aliuz:si laicus est prōnus:iudicio episcopi relinquit: quē velit acceptare. Bz si est collegiū vl' ecclīastica p sona:variare nō pōt:sed p̄mus preferēd⁹ ē extra eo. cum aduocatus.

De presentato. nota

q̄ si patronus presentat non idoneū ſz idignū:si prōnus est collegiū vel p̄sona ecclīastica:p̄uatus est ꝑ ea vice iure p̄ntandi extra eo.c.cū i cūctis. z de supple. ne pre.c. sicut. Similiter et ſm quosdā si prōnus est laicus:p̄uatus est iure p̄ntandi ꝑ ea vice :z deuolūt ad superioꝝ ē:vel saltē p̄uari dz. Tñ vt addit Inno. bñ facit epa: si itez remittat ꝓuisionez laico prōno. Itē nota q̄ prōn⁹ quātūcūq; sit idoneus:non pōt p̄sentare seipsuz. 8. q.i. i scripturis. ex eodez p nras. Si tñ plures sunt prōni:bñ p̄nt p̄sentare vnū de seipsis ar. ex de elec.c.cū in iure. Bz bñ pōt prōnus p̄ntare filiū suū vl' nepotē:dū mō alias sit idoneus ſm hosti. quin potius videt p̄ntandus q̄ ali⁹ ex de coha. cle.c.i. ꝓcoz. Inno. Itē si ecclīa vacāte ep̄s vocat prōnū:z cōfert ei motu ꝓpꝛio:ita q̄ nō habuit hoc originē a prōno:pōt fieri ſm hosti. ar. ex de elec.c.cū i iure.

De translatione vel

alīcatione prōnatus. Nō q̄ q̄uoz mōis ius prōnat⁹ trāsfert i alterū. Pꝛio ꝑ successionē hereditariā. 2° ex pmutatiōe:q2 cū alio ſpuali pmutari pōt. i6.q.7. nemini. 3° ex dōatiōe. Et si dōat⁹ ius prōnatus laico:regrit ꝓsensus epi:maxīe qñ dubitat: ne fiat i fraudē:z trāsferat i potētioꝝ ex eo.c. ꝓterea ſz si donet clīco:regrit ꝓsensus epi ex eo.c.ex insinuatōe. 4° ex vēditiōe q2 ſz ñ possit vēdi cū vniuersitate i ꝓditionē ad pēsionē vt i dicto.c. ſz āt verioꝝ opinionē Inno. ius prōnatus pignoꝝi obligari nō pōt nec simplr nec cum vniuersitate. Secūdū hosti. i feudū dari pōt cū vniuersitate:ſz ñ ſpaliter z exp̄sse. Et dr̄ ſpirituale bz ius:q2 p ips̄ p̄stat via ad ꝓcedēdū bñficiū ſpuale:de simonia i bi⁹. vide supra i z⁹ pte titulo. i.c.i. Sciēdū q̄ patronat⁹ pōt ptinere ñ solū ad clīcos z religiosos: ſz ēt ad laicos. Sed obstare videt qō habet. i6.q 7. laicis. vbi dr̄. Laicis quāuis religiosis nulla ō ecclīasticis dignitatib⁹ aliqd disponēdi legit attributa facultas:z sic videt q̄ de ecclīis i nullo ō beāt se ītromittere vñ nec p̄ntare qō pertinet ad prōnos? Rñdet archi. sup dicto.c. nōndū. q̄ duplex ē dispositio rez ecclīe. Una est legis ꝓmulgande:z hec ñ ꝓpetit laicis de reb⁹ ecclīe vt bz di. 96. Bñ. quidē. z ex de cōstitu. c. ecclīa. qō verū est de iure cōi:secus si alicui ēet bz collatū ex p̄uilegio:qō duret vt di. 63. i synodo. Alia dispositio ē administratiōis seu dispēsationis:z hec est triplex: Una est auctoꝛitatis:z hec ē soli⁹ epi. vt. 9. q.z. p totū. Alia est mīsterij:z hec est iconomi:q tñ ē vt esse dz clīcus vt. i6.q.7.c. i noua. vbi dicit idem archi. q̄ si res ecclīe ñ fuerūt ſpuales:nec tales q b⁹ adherēt ſpualia:bñ p̄nt ꝓcurari p laicū ſz bugo. z tūc castaldus dr̄ regere vt operarius. Lau. ēt dicet ibidē:q̄ i extrinsecis reb⁹ vt i possessiōib⁹ bñ pōt ꝓstitui laicus ab ecclīa:z tūc tal' nō est dicēdus iconom⁹ ſz castaldus:z sic ñ ē ɔ qō dicit 89. di. iudicatū. z.c. sequēti. Quia illa capīa loquūtur de iconomo: q̄ preest reb⁹ ſpiritualib⁹ ecclīe ānexis:vt ius decimaꝝ z bi⁹. Alia est ꝓuidentie z solicitudinis:z hec ꝓpetit laicis puta prōnis z vicedñis vt. i6.q.7.c. filijs z. 89. di. volumus. Di enī habent p̄sentare in ecclīa istituendū: ñ āt p̄nt ex bz res ipsius ecclīe vēdicare:vel de eis disponere:vt dr̄ in.c. si qs p̄ncipū. i6.q.z.z in.c. sequēti dr̄:pie mentis amplectēda deuotio est z i fine sciturus sine dubio ꝑter ꝓcessionis aditum: q̄ oīm

¶ prōnatꝰ ius. q̄uoꝝ modo trāsfertur in ¶ alterū.

¶ remedia dotis ē dispositio.

¶ de prōnoꝝ p̄ntatione.

xpiano debeꝯ: nihil ibidē ꝓprij iuris hītrū: ꝛ lo gr̄ de pr̄ono. Et appellat vt dicit glo. ꝛ archi. p/ cessiōis aditū iusp̄ronatus: quo hz pñtare istituē dū i ecclia: ꝛ si p illam pñtatiōem addit̄ ꝛ ꝓbetur ecclia. vel sic dr̄: qz ex p̄ronatu hz h̄ ius: vt p/ mus i ꝓcessiōe sit post rectorē ecclie. Omni xpiano dicit: ga non iudeo vl̄ pagano sz nec heretico. Sz si hereticus reuertat̄ ad fidē: credit vinc. q ei restituat̄: vt nōt archi. i. q. 7. maximū. Dicit etiaz archi. ꝛ Jo. an. q hoc ius. s. pñtandi tolli non põt p̄ronis: nec ēt a legato de latere: sz solū a papa: q ēt hoc ñ facit sine vrgenti cā: ꝛ hoc ne laici retra hāt̄ a ꝓstructiōe ꝛ dotatiōe eccliarū.

De patronatu querit

archiō. in rok. di. 7i. sup. c. hortamur. an ius pñtā di possit p̄scribi a parochianis i ecclia parochia li: arguit p ꝛ ꝓtra multū diffuse. Demū dicit. Ad declarationē huius certaminis sciendū: q plures sunt vie a iure īuente: p q̄s ecclijs ꝓuideꝯ de rec/ torē. Prima via est electio de elec. c. i. ꝛ p totuz: ꝛ hec nullo iure põt ptinere ad laicos. Et rō ē: qa p eā ꝓtrahit̄ mr̄imoniū sp̄uale iter psonas eligē/ tium ꝛ electi ex̄ de elec. c. cū iter canonicos. quod qdē mr̄imoniū sp̄uale laici ꝓtrahere ñ pñt: ꝛ hoc sentit Jnno. ber. ꝛ sequaces. Secūda via est solē/ nis nominatio: de q̄ habeꝯ ex̄ de postu. c. bone. i. ꝛ di. 63. cōto. Et ista solēnis nominatio ñ cadit in laicū: cū p eā ēt mr̄imoniū sp̄uale ꝓtrahat̄: vt ple ne dr̄ i. glo. dicti. c. quāto di. 63. Tertia via est po stulatio: de q̄ hēt ex̄ de postu. c. bone. 2. ꝛ hec ēt in laicū nō cadit: cū p eā ad mr̄imoniū sp̄uale ꝓueni atur: ꝛ electiōi equipareꝯ: vt colligit ex dicto. c. bo ne i fi. Quarta est collatio: que sp̄aliter ptinz ad p̄ latū: ꝛ hec ñ cadit i laicū de iure cōi vt di. 63. si p ordinatiōem. Sz bñ cadit ex ꝓuilegio sp̄ali a pa pa alicui ꝓcesso: q laicos ad ista põt habilitare: vt pz di. 63. c. adrianus. ꝛ. c. i synodo. Quīta est p̄sūp tio: de qua hēt. 19. q. 7. decernim⁹. ꝛ de re iudi. c. cū bertold⁹. Et hec cadit ex vi iurisp̄ronat⁹ i lai/ cū p̄ronū ex̄ de iurepa. c. fi. Sexta via est. simpli/ cis petitiōis: vt qñ ppl's petit sibi dari i rectorem aliquē: ꝛ hec põt cadē i laicos siue i ppl'm ñ p̄ro/ nū: ꝛ de hac fit mentio ex̄ de sta. mo. c. qō dei. fm goff. ꝛ di. 23. c. i. ꝛ h̄ casu itelligo casū. i. 6. q. 7. figl monachus. Ubi dicit glo. q ppl's nō est eligere: sz testimoniū dare. Unde dicebat gr̄anus: q iura q̄ dicūt q ppl's dz vocari ad electionē intelligunt vt ꝓsentiat simpl'r: nō vt eligat: vt pz di. 63. §. electio nes. Cōcludo g q ius pñtatiōis ꝓprie appropa te sumpto vocabulo ñ cadit i laicū seu i ppl'm ñ p̄ronū. Sz petitō q̄ fit absq; alia p̄sentatōe: bñ ca dit i ppl'z: vt qñ dicit ppl's: "Reuerēde pr̄: petim⁹: vt placeat p̄nit]. v. dare nobis dñz cancianū in rectorē: q̄ psona ē nobis grata. Et sic fuit factū in p̄dicta decretali qō dei. ñ tñ teneꝯ platus dare in rectorē talē a ppl'o petitū: plusq; sibi videat. Et licet qdā dicant: q vbi ñ est p̄ronus: ppl'us pñta bit rectorē: h̄ asserūt Jnno. ꝛ Host. ñ esse verum: ga ñ est h̄ iure cautū. Sed eps tūc īstituet: vt ex/ tra ō cle. pere. c. fi. ꝛ. i6. q. 7. c. nullus. Misi forsan ad ip̄m ppl'm ptineret iusp̄ronat⁹: qō eē põt: vt sa tis notat hugo. i6. q. 7. pie mentis. Et tūc ppl's p/ sentat vt p̄ronus: ꝛ sic ꝓcludit q ñ possit p̄scribi a laicis iusp̄ronatus ēt parochianis. Sz Jo. an. i nouellis i sexto de re. iu. sup regula. qō alicui gr̄o se. diffuse disputās hāc. q. tenet ꝓriū: ōstruēs effi caciter rōnes archi. ꝛ quod Jnno. ꝛ hosti. vt alle gatū est: ꝓcdit esse verū ō ppl'o q ñ possedit: nec p̄scripsit pñtatiōis actū. Facit g in fi. Jo. an. banc distinctōnē: aut ꝓstat eccliam hr̄e p̄ronos: aut ñ ꝓ stat. Prio casu aut parochiani pñtarūt cum p̄ro nis aut sine. In vtroq; casu ꝓprie p̄scribit ꝰ p̄ro nos de capell'. mo. c. i. ꝛ de p̄scrip. c. ad audictiaz. Et ipsoꝝ patiētia facit parochianos huius iuris possessores īstitutione secuta ad ꝓsentatiōem eoꝝ: iuxta ea que satis dixi de resti. in īte. c. z. Si ñ ꝓstat eccliam hr̄e p̄ronos: h põt eē dupliciter: aut qz constat eccliam nō hr̄e p̄ronos: aut ga ne scit: ꝛ h qō nescit: dr̄ ñ esse: de ꝓse. di. i. solennita/ tes. Et sic cū certū sit eccliam būisse fundatores: nisi miraculose fuisset cōstructa: p̄sumemus eam p ppl'm fuisse fundatā potiss̄ime: qz h ē verisimi le: ꝛ fieri cōsueuit de re. iu. ispicimus. Et sz hec cō cludā: q exercitiū vni⁹ actus ꝓpetētis p̄rono: erit possessio p̄ronat⁹: qō est regulare: vbi plures ac/ tus dependēt ab aliq̄ iure de reli. do. c. i. Et h ex q̄ regrit actus: ñ apparēt possideri p aliūiu: nec eō circa illud fundat ītentionē alterius. Sic etiā dicit determiasse nicolaū q̄rtū i hi⁹ casu.

De patronis dicitur

i6. q. 7. decernimus. q ōbēt hr̄e sollicitā curā de eccleſijs: q̄z sunt p̄roni: ꝛ idoneos rectores i eis pñtare epo instituēdos. Et si epos ip̄is p̄ronis spre tis in illis ecclijs rectorē īstituerit: nil valebit illa īstitutio: sed poterūt p̄roni ꝓuidē de alio. Et dē ibi glo. sup v̄bo idoneos: vt. l. sit de eodē epatu: si hz idoneos i suo: iuste põt eū repellere: sz si ñ hz: tūc dz illū īstituere archi. ꝛ multo magis si offerūt ñ idoneū: ēt de illo epatu põt ꝛ dz illuz repellere. Nō tñ ꝓpter h p̄roni ꝓuāt iure pñtādi: sz debēt aliū offerre: si sūt laici: possent tñ ꝓuari p platum aui pñtant. Dicit tñ Jnno. q bñ facit eps si repo/ nit eos i iure suo. Sed si sunt psone ecclīastice vl̄ collegia: ipso iure sunt ꝓriuati ꝓ illa vice iure p/ sētādi vt de elec. c. cū in cūctis. Et ꝓuoluit ꝓuisio ad supioꝝ. Et idē dicūt qdā ō laici: sz ꝓmū cōr. Quō āt fiat pñtatō p p̄ronos: dic archi. sup. d. c. 6 cernim⁹. q fieri solz vt p̄roni: siue pochiāi: si sē pa trōi ꝓueniāt i ecclia fiē mōachi i. c. ꝛ ꝓfitūt i ali quē vt pñteꝯ: ꝛ ip̄m eligūt i p̄sentādū qō fieri ꝓsueuit p scriptur ā. Pñt ēt p̄roni cōpromitteee in aliquē: vt ipse noīe eoꝝ eligat vel pñtet: ꝓut sibi videꝯ. Sz p talē electionē nō est ius q̄situ electo ex̄ de iureiu. c. fi. Jtē ñ obstāte p̄dicta electōe pñt p̄roni aliū pñtare: qz illa electio ñ põt dici nisi q/ dā postulatio q̄ anteq̄ supioꝝ pñtareꝯ: ñ ipediꝯ

p de natoꝛe ecīe ꝓpsione. sut plice uje.

p prōm dicꝯ hꝛē solicand num de ecīa.

pprōm spūm trib⁹ modis.

.XII.

alia electio:ex de postu.c.bone.z. vnde dicas q̄ p nōiationē ipsam seu electionē ñ acq̄ritur nōiato ius:ne detur occasio pfonis vēdicādi maiorē ptē i ecclijs:q̄z vēdicēt:q2 ea quā hñt sepi⁹ abutūtur:ex de iurepatronat⁹:qñ.fm ber.z cōpost.Et iō q2 pōt laic⁹ variare pñtatū:ab eo appellare nō pōt:Nō tñ q̄ si collegiū vel ecclīastica psona est pfona:variare nō pōt:sed p̄m⁹ est pferend⁹:si aliq̄z postea eligerēt:z pñtarent ex eo.c.cū aduocat. Ceterū si secūd⁹ ñ pñtet:p̄mus appellare posset: si eps aliū nō pñtatū īstitueret. Nā tunc agē posset ꝺ īstitutū:vt remoueatur:ad qō ēt pfoni agere pñt. Itē pñtatus z nō admissus agere pōt ꝺ non admittente eo.ti.c.pastoralis.Et posset appellare ꝯ goff.cū.s.sine cā iusta repellit.Itē nōt archi. ibi q̄ trib⁹ modis spernit pfon⁹:cū ñ.s.vocat:cū ꝺmode possit vocari z expectari.Uel si vocatur: z adest:repellitur:vl si adest nō audit:nec admittitur ad cōsiliū.Si vo est abñs:ita q̄ ꝺmode expectari ñ pōt:eligent clici ibi rectorē: vel si ñ sūt clerici:ibi eligit ppls.s.si est pfonus vel eps:cū.s. infra q̄tuor mēses pfonus absens ñ eligit:nec postea veniens poterit ꝺdicere.Prelat⁹ tñ debebit eū recognoscere vt pfonū.s.bonorādo z hi⁹.Querit Jo.an ī nouell' sup.c.qñ eo.ti. Utrū p̄cept⁹ alicui⁹ pfoni habeat īpedire īstitutiōēꝫ alicui⁹ pñtati ab alijs.Et rñdet p distinctionez videlz q2 si ad vniuersitatis cor⁹ vl' collegiū spectet pñtatō:tūc īpedit sic z ī electionib⁹:vt ex de pben.c. cū ī ecclesiis li.6.Et rō est:q2 nō singuli vt singuli:sed vt cor⁹ hñt pñtare illos:q̄ de corpe existētes necesse est vocari:z sic seruatur.Si vo pñtāt vt singuli dato q̄ aliqui pñtationem suā faciāt alijs nō vocatis tenet.Et illis nō vetāt:qn possent eūdē vel aliū pñtare:z ī īstitutione seruabitur qō dr̄ in isto c.qñ.s.vt ille q̄ plures voces hꝫ:īstituatur:si idoneus est.Et nō q̄ si p̄ pñtatus nō fuit refutat⁹ a p̄lato:si postea aliū pñtatū īstituat:tūc cū ius esset p̄ quesitū:tenetur eps ꝓuidere p̄ psentato ob dolū suū:z ꝓuidebit ei ī bñficio ꝓpetēti ī mensa sua z hꝫ iustum:vt q̄ recusauit idoneū:z sic fecit ei iniriā:sic ꝺbeat ei ꝓuidere.Et hꝫ nōt Jo.in glo.ex.c. pastoralis.de iurepa.Sꝫ dicit archi.q̄ illud.c.pastoralis logē:qñ p̄ pñtat⁹ fuit dignior secūdo.Leterū si secund⁹ esset eque dignus:z variare pfono ꝺcedatur:z eps hꝫ ī hꝫ liber⁹ arbitriū:vt ī.c.cū aūt de iurepa.z sic puniri nō dꝫ.Et hꝫ ēt nōr goff.in sūma:īmo ēt si ñ sit eque idone⁹ vt p̄m⁹:dūmō idoneus.Jo.an.post hosti.Itē notat archi.ī dicto.c. q̄ si pupillus siue puer q̄ est pfonus hñs septem ānos z vltra:pñtat idoneū:z ei⁹ tutor pñtat aliꝫ q̄uis equalē:pferri dꝫ z admitti is q̄ pñtat⁹ est a pupillo.Et est rō fm Tho.q2 pupill⁹ est dñs.idē bar.bixi.Notat ēt archi.post hugo.ī.c.si plures q̄ si ecclesia a ciuitate vel pplo vel plebe rōne ꝺmunitatis vel vniuersitatis ꝺstruatur:vel dotet: vel fund⁹ vt dotet ei detur:nulli illoꝝ singulariē iuspatronatus debetur:sed tantū vniuersitati ipi vel ciuitati vel plebi:Et cū vniuersitas secularis q̄ vocari debeat:puta ad eligēdū seu nominādum rectorē ecclesie oēs maiores.i4.ānis vocari debēt:siue sint mares siue femīe siue virgines siue ꝺiugate siue vidue z minor⁹ tutores.ff.ad munici. l.filij.§.si vidua.Itē ēt filijfamilias vocādi sūt:si alibi q̄z ī iudicio pris hñt domiciliū:ſz tñ pr̄ vocādus est fm Jnno.Istud tñ.s.q̄ vocent femine de pplo ad eligēdū:cōiter nō seruat.Et in hꝫ standū est ꝺsuetudini loci. Si aliq̄ mulier ī particulari haberet ius pfonat⁹ ī aliq̄ ecclia: bñ spectat ad ipsam p̄sentatio:sicut ad viros.

Pro maiori declaratione eius de q̄ dictū est supra de trāslatione pfonat⁹ dic̄ Jo.an.p alienationē vniuersitatis factā p laicū puta ville castri z hi⁹ p vēditionē vel donationē vel aliū modū ī laicuz trāsit iuspfonat⁹ cū vniuersitate:nisi exceptū sit: vt dic̄ c.ex litteris eo.ti.trāsit ēt ius sepulchri vt.ff de ꝺ traben.enp.l.in modicis.Et alia iura q̄ possūt p laicos possideri.secus est de decimis z aliis iuribus mere spualib⁹:illa enī cū vniuersitate nō transeunt.Est enī rōnabile vt q̄ possūt possideri per trāsferētem transeant:nō aūt illa que nō possūt possideri.Cū etiā iuspatronat⁹ nō sit mere spuale sed partim temporale fm Jnno.nō est mirum:si annectitur temporalib⁹:z transit cū ipis vt de arbit.c.p tuas.Querit Jo.an.sup.c.i.eo.ti.lib2o.6°. Quid cū aliqs vendit alteri villā vel castrū: in q̄ est altare vel ecclia cū omni iurisditiōe exprimēdo etiam patronatū:vtrum transeat iuspatronat⁹ cū vniuersitate:vel impediatur expressiōe illius: arguit p p regulam vtile.de re.iu.li.6. Sꝫ cōtra q2 iuspatronatus vendi nō potest.Demū sic concludit.Consulo teneri certū vt non fiat expressio venditiōi coniuncta:scilicet per quē dici possit illud expressesse venditū.Sed in fine īstrumenti recognoscat venditor iuspatronatus cū vniuersitate transiisse ī emptorem.Et fateatur se dixisse eē patronū:z etiā possessiōis ꝺmodū z q̄um depo suisse.Et dicit,hosti.q̄ licet verū sit:q̄ dicit Jnno.de episcopo donante laico villaz vel castrum ī quo est ecclia:q̄ transit cū illis donatis iuspatronatus:ſz nō decime vel ecclie:que sunt mere spiritualia. Sec⁹ tñ est si donaret ecclie vel loco religioso:q2 tūc omnia trāseunt etiam spualia:vt de donatio.c.cōsultationibus.Dicit etiā Jnno.q̄ cū aliquis vendit omnia iura sua:que habet ī aliqua villa:cū tñ villa ñ sit sua:si habet ibi aliquos fundos z aliqua iura z iuspatronatus :q̄ in tali contractu non transit iuspatronatus.Est enim necesse fm eū ad hoc q̄ trāseat:vt res talis sit: q̄ etiam sine expressione vniuersitatis z ius illud ꝺtineat:sicut villa vel castrū:que ī se continet iurisditionem honorē districtuz z iuspatronatus: ad hoc.ff.de verbo.si.l.pupillus.§.territoriū.Unde in predicto casu quādo dicit.Uendo tibi omnia iura:que habeo in tali villa:resoluitur vniuersalis in singulares:ac si diceret.Uendo tibi hoc z illud.Cū autem iuspatronatus vendi non possit:

de pmotu translatione.

sub tali ꝓlatiõe nõ trãsibit. Si tamẽ esset aliqõ ius vniuersale: qõ multa iura i se ꝓtineat vt hereditas: cũ illo bene trãsit iuspatronat⁹: ar. de pe. hereditatis: item videndũ. §. fi. Nota etiã ſm Joã. an. q⁹ iuspatronat⁹ transferri põt ꝓcessiõe legatione ꝓmutatiõe donatione venditiõe vniuersitatis: nõ aũt pignoratiõe. Et rõ est ꝙz hosti. quia pignus nõ ꝓsistit: nisi in his: q̃ quis de bonis suis facit obnoxia: vt de pigno. c. i. ꝛ. z. Sed cũ eccl'ia i nullius bonis sit: patet q⁹ a nullo possit obligari. Et nota q⁹ successiõe transfertur: nõ solũ cum suos ꝓsanguineos quis ĩstituit heredes ꝙz ẽt cuz extraneos. De legato aũt dicit idem Jo. an. ĩ. c. cum secũdũ eo. ti. q⁹ si legatũ factũ est eccl'ie de ipo⁹ patronatu ẽt sine consensu episcopi tenet q⁹ legatuz ẽ donatio. Sed si ẽ factum ꝓuinate persone: nõ tuet factũ sine auctoritate episcopi. Unde ante factionẽ testamenti requirẽdus ẽ: fauore tñ vltimarum volũtatũ. videtur etiam q⁹ post mortẽ legãtis illud possit episcopus approbare: ex quo aliaſ tenuit testamentũ. Nam ꝛ si testator iusserit ecclesiam construi: ꝛ circa hoc fecit legata: cõstat q⁹ necessarius est consensus episcopi ad ꝓstruendũ de ꝓse. di. i. nemo. ꝛ tñ tenet legatum: de testamẽtis capitulo ñ quidem.

Pro plenioꝛi declaratiõe eoꝝ: que dicta sunt supꝛa scilicet q⁹ iuspatronatus acquirit edificatiõe eccl'ie donatiõe eius ꝛ collatione soli seu fundi: vbi edificatur. Nota q⁹ p quodlibet horum efficit quis ꝓnus. Et rõ ẽ ſm Jo. an. ĩ nouellis in capl'o ꝓ: q̃ sicut pater filium: ita ꝓnus eccl'iam de nõ esse ad esse venire facit. Nõ enim põt fieri eccl'esia sine fundo ꝛ sine edificio: nec sine dote de conse. di. i. nemo. Aliꝰ ãt qui multa conferret eccl'ie: licet posset dici bñfactoꝛ rõne ꝓdicta: dici nõ põt patronus. Nec si ante fundationem daret aliqd magnuz: ꝛ nõ ꝓ dote daret: acquirit ibi patronatũ: nec si post fundationem daret ſm inno. qui cũ hosti. dicit q⁹ bñ si a principio eccl'ia constructa ꝛ consecrata sine dote: ꝙz male fuisset factũ: tñ si quis postea eã dotaret patronus esset: cum sine substãtia rex eccl'ie nõ possit deseruiri: ꝛ hoc verũ credo si fiat de auctoꝛitate diocesani. Et tunc fauore eccl'esie fingamus: q⁹ actus iste ꝑcesserit ad hoc. c. tãta qui fi. si. le. Et dico verũ: quãdo a cõsecrari faciente vl' ab ipso eꝑo ꝓsecratoꝛe nõ posset dos haberi. Dicẽt q⁹ edificio fundi⁹ destructo eccl'ie: ꝑditur iuspatronatus. Et idem si fundus eccl'ia depereat facta vel fienda datus. Et dicẽ hosti. q⁹ si quis reedificaret illam sine ꝓsensu episcopi: nullus ius ibi acgrit patrõat⁹: alias acquirit si cũ ꝓsensu ei⁹. Equũ tñ esset vt si extraneus eam reedificare voluerit anteq̃z episcopus ei ꝓsentiat: antiquũ patronũ ſuper ꝝ moneat: ꝛ ipm aliꝭ ꝑferat si vult ipe reedificare. Et idẽ dicit de dote ideſt q⁹ si depaupata aliqua eccl'ia aliqs de diocesani ꝓsensu dotet eaz q⁹ acgret ibi iuspatronatus: ꝛ sic loquitur. c. quicũq; i6. q. z. vel saltẽ ſm glo. deberet illa gra decurtari ideſt q⁹ ipe supplens haberet partẽ i iurep̃ona tus cũ aliꝭ ꝛ non totũ q⁹ ꝓius dotauerant.

Nota quasdam questiunculas notatas a quodaz solenni doctoꝛe circa acqsitionem patronatus. Et de dante fundũ vbi ꝓstruit eccl'ia: ꝛ edificãte vel dotãte dictũ ẽ: q⁹ efficiũtur p hoc patroni: quãdo cũ ꝓsensu episcopi fiat. Sed qd de fabꝛo q⁹ ponit ibi operas suas ad edificãdũ gratis ꝛ sine mercede alio dãte materiam seu pecunias ꝓ expensis materie? Rñdet si ꝓuenerũt vt simul eẽnt ex ꝝ patroni: ꝛ ꝝ cũ auctoritate epi: erũt patroni: alias nõ. Et idez q̃ vnus dat necessaria materie: alius soluit edificãti. Sz qd si mulier fundat eccl'iam? Rñdeo si ꝝ facit auctoꝛitate diocesani: efficit patrona: q̃ eadem rõ ĩ muliere que ꝛ in viro. Unꝝ ꝛ idem ius esse debz: vt de transla. ꝓela. c. z. Sed qd de tutoꝛe si fundat vel dotet eccl'iam? Rñdeo si hoc noĩe pupilli facit vel de eius pecunia vel ĩ fũdo eius: acgritur pupillo nõ tutoꝛi: q̃ oĩa acgsita per tutoꝛẽ ex rebus pupilli acgruntur pupillo de pec. cle. c. z. Quid de clerico eccl'iam edificãte de pecuinia ꝓ ꝓpria in fundo eccl'esie? Rñdeo puto q⁹ vtriq; acgratur. ſ. eccl'esie ꝛ clerico: nõ enim potuit facere ꝓditionem eccl'esie sue deteriozem vt de donat. c. z. Et idem dicendũ i fũdante eccl'esiã i fundo ꝓ ꝓꝛio: sed de pecunia eccl'esie q⁹. ſ. vtriq; acgritur: quod ẽt Jo. an. sentire videtur. Sz si de pecunia eccl'esie emptꝰ est fũdus ꝛ facta ꝓstructio licet nõ noĩe eius: ipsi eccl'esie tñ acgretur ꝓnatꝰ ar. c. apostolicos. iz. q. z. Sed qd cũ ex pecunia militis ꝓstruitur eccl'esia eo ignoꝛãte ab alio: cui acgrit patronatus: militi vel ꝓstruenti: ꝑsupponẽdo q⁹ ñ noĩe militis sit ꝓstructa? Rñdeo vtriq; nõ militi acgritur: q̃ ñ fuit ꝓsensus epi ad militẽ eo. c. q̃ñ. Nec forte expedit eccl'esie militẽ hr̃e patronum: sed nec ꝓstructoꝛi: q̃ illud voluit hr̃e p fraudez: sed fraus ꝛ dolus nemini debẽt patrocinari vt ꝺ rescriptis. c. sedes. sed remanebit eccl'esia libera. Sed quid de vsurario de cui⁹ pecunia fenebꝛi ꝓstructa est eccl'esia: nũqd acgrit sibi iuspatronat⁹ vel a qbus extoꝛsit vsuras? Rñdeo dic q⁹ licz ꝺ talibus nõ sit facienda eccl'esia: vt ꝺ vsuris. c. q̃. nec elemosyna est facienda. i. q. i. c. nõ est petẽda elemosyna: ꝙz restitui deberet. Tñ nõ ꝓpter ꝝ eccl'esia illa est demolĩda vt. i4. q. 6. comperimus. Considerandũ igit̃ q⁹ pecunie dñium tantũ erat ipsius: ĩmo ꝛ res empta ex ea: vt notatur p modernos in. c. cũ tu ex̃ de vsuris. Et iõ iuspatronatus ei acgrit̃: ꝛ hoc puto si habet aliunde vñ soluat his a qb⁹ extoꝛsit alias eccl'esia sit libera: ad que faciũt nõ. i. q. i. nõ est putanda. Et idẽ dicendum de eccl'esia edificata ex pecunia furis: aut ex pecunia simoniaca: aut ex pecunia acgsita p mere tricĩ: vel p aliũ illicitũ modũ. In isto tñ vltimo casu non tenetur pecuniam illam ex necessitate reddere vel erogare pauperibus vt ĩ ꝓꝛibus

casib⁹. Itē si inequaliter plures tribuūt ad actuz inducentez patronatū:hoc nō ipedit inequaliter acq̄sitionē illi⁹ iuris:facit de consue.c.fi.li.6. Nō enim regritur q̄ glibet det dotē sufficiētem:ex q̄ sūt plures:secus si esset vnus. Sed qd si vnus habuit licētiā a diocesano:alij non? Rñdeo q̄ būit licentiam:ille habebit patronatū:alij nō. Regrit ār licentia illius ep̄i:in cuius dioceſi fūdar̄ seu edificar̄ eccleſia. Nō aūt sufficit licētia diocesani edificantis eo.ti.nobis.z de loco compe.c.sane. Sz qd si ep̄s nō vult dare licentiā:qz vult pecuniaz vel alia de causa? Rñdeo:pape hoc referatur:qui eū compellet eo.ti.nullus.vel licētiā dabit:nisi iusta cā subsit:quare denegetur. Sed nūqd in hoc pōt haberi recursus ad metropolitanū? Respon. Tan.Uincen.z goff.vident sentire q̄ sic.hostiē. tenet ōrium. Sed Jo.an.dicit sup dicto.c.null⁹. eo.ti. Pōt dici q̄ metropolitanus pōt cōpellere suffraganeū:z sic sit vera prima opinio. Sz licentiā ipsam edificādi dare non potest:z sic est vera secūda.d.p.m.dicit q̄ putat:q̄ si ep̄s fuit monit⁹ p archiep̄m licentiā dare:z ipse ep̄s dare recusauerit:vel neglexerit dare sine iusta cā: tunc archiep̄s licētiā dare poterit:qz exp̄ssū est i iure: q̄ negligentiā suffraganei supplet archiep̄s.9.q.3. cuz scimus. Negligētia autē est lapso tpe debite monitionis z nulla cā assignata.ḡ z cetera. Sz nūqd vacāte sede:capitulū pōt dare talē licentiā.s.edificandi eccl̄iam? Rñdeo credo q̄ sic.qz hoc ē iurisditiōis ñ ordinis. In his aūt que sunt iurisditionis:capitulū succedit:vt de ma.z obe.cū oliz. Sz qd si vnus facit edificare eccl̄iam z ꝓsecrare:z alius postea dotet eā? Respn.si dotans hoc faciat auctoritate ep̄i ſm Jo.an.efficit patron⁹ cū alio edificāte:q̄si fauore eccl̄ie fingatur dos p̄cessisse z hoc puto maxime:quādo a fundatore ñ potest dotari ipsa eccl̄ia:iuxta notata de conse. eccleſie vel alta.c.cum sicut.

De discordia patronorū ī p̄sentatione.

Hec materia ponitur ī.c.q̄m.de iurepatronatus quā sic sūmat Jo.an.ī nouellis. si patroni discordāt ille p̄ficiet:q̄ plurium patronoz voces hēbit:q̄ si hoc sine scandalo esse non poterit:vel paroni infra tp̄s debitum non p̄tāt: ep̄s ordinabit eccl̄iam. Ubi p̄mo dicit Joā.and. Dic intrepide ſz vincē.z ber.z cōpost.q̄ si sit electio vel p̄ntatio facta a maiori parte patronoz̄ etiam respectu alioz:licet non sit facta a maiori parte omnium:bene valet:nec obstat.c.eccl̄ia ō electio.qz illa loquit de electiōe:que fit ab aligb⁹ vt a collegio. Et per hoc patet q̄ si sunt duo patroni:vnus pōt alterum p̄ntare:qō nō est de duob⁹ eligentib⁹:qz vn⁹ non pōt alterum eligere. Jo.āt super glo.c.si plures.16.q.7.distinguit de discordia patronoz:qz videlicet aut discordia est inter patronum z ep̄m aut inter ipsos patronos:z si inter ep̄m z patronum:tūc ep̄s pōet iterī iconomū i eccl̄ia:quouscz sit terminatū negociū.vt de offi. or.c.cū vos. Si aūt est discordia inter patronos: aut hec est super electiōe facta ab eis aut de iure patronatus. si est de electione:tunc ille istituatur: q̄ maioribus meritis adiuuar̄. si sine scandalo fieri potest:vt in isto.c.q̄n.in quibusdā. Sed si pares sunt:gratiam facere potest ep̄s cui vult: vt ex̄ eo.cum autē. Si autē discordia sit de iurepatronatus:expectabit ep̄s per sex menses a tpe vacationis eccl̄ie vel vsq̄ ad quatuor a tēpore motę ꝓtroversie:vt de iurepa.c.cū ꝓpter. Et si nō concordauerint infra dictū tēp⁹: postea ep̄s instituet ī eccl̄ia aliquē:z ille p̄sentabit postea ab eo:qui euincet p̄onatū si ꝑ fieri potest sine scādalo. Si aūt sine scandalo fieri nō posset.s.p̄onoz̄: tunc ep̄s claudet eccl̄iam:vt nō exerceantur ibi dīna hec Jo.vt dr̄ de iurepa.c.i.z.z. Sz Jo.an.i nouellis super dicto.c.q̄n.ait assertiue teneas post factam p̄ntationē:licet discordent hec iura locū nō habere:que solū loquunt q̄n de iurepatronatus emerserit qō si quando iter p̄ntatos ē qō:quis.s. iter plures p̄ntatos debeat institui:Et dicit Jnn. q̄ si de iurepatronatus est qō: expectār quatuor mensesised si est discordia de p̄sona p̄sētata expectantur sex mēses vt de concess.p̄ben.c.z.Dicit ēt hosti.q̄ ī ꝑ casu.s.cū questio vertit de iurepatronatus:nō inuenimus exp̄ssū:q̄ supior debeat ꝓuidere. Uñ quātūcūq̄ ꝓteletur diffinitio: nō deuoluet ex quo nō est ius exp̄ssū.q ēt ponit exēplū de scandalo qō debet caueri: puta gratraq̄ pars est potēs.z dicit q̄ si alius ꝓstituatur gladius suus vltor erit:nec pōt refrenari. Dic ēt Jnno.ꝑ locū hr̄e nō solum ī eccl̄ia vacante ſz etiā nō vacante:cuz ꝓpter p̄onoz̄ discordias sacerdos istitutus ibi stare ñ pōt. Uñ eps si aliter ꝓuidere nō pōt:faciat quod dictū est de cessatiōe diuinoz̄. Dic ār hosti.q̄ eps si brachiū seculare potest hr̄e.s.ad hi⁹ ipediendā:ad ipsuz pōt recurrere ex̄ de homicidio.c.postulasti. Si aūt caret ep̄us brachio seculari:non hz vltra quid faciat:nisi cū patientia expectare:vt ad papā recurrere:q̄ omnibus oppressis dz ex officio subuēire.z.q.6.ad romanam.vltra sibi non restat remediū nisi ad deum.ex̄ de iudi.c.cū nō ab homīe.Et dicūt Jnn. z hosti.q̄ ī hi⁹ electionib⁹ q̄uis tantā vocē hēat vnus ex patronis quātā alius:dixit tn̄ attēdēda merita p̄sonaz̄ sicut in electionib⁹ eccl̄iasticis vt de elec.c.duduz.z in testibus:vt de testibus.c.in nostra.Et licet in iurepatronatus succedāt heredes.dic Jnno.q̄ magis ꝓsonat equitati dicere:q̄ successio ī patronatu magis fiat p stirpes q̄z p capita:cū ꝑ esse debeat i linea descendentiū institu. de here.q̄ ab inte.deferunt. §. Et quia. Ita q̄ si plures vni ex patronis succedāt: puta quatuor: alteri ex patronis succedāt pauciores puta duo: non plus vocis habebūt illi quatuor q̄z illi duo. Quilibet enim illoz quatuor hēbit quartā partē vocis vnius: z illoz duoz qlibet habebit duas ptes vni⁹ vocis. Et hāc eqtatez dixit subtilitati ꝓtrarie ꝓponendā:r de hoc ī cle.plures de iurepa.

Et p hāc cle. declarat̄ ista materia ⁊ q̄dā alia que erāt ī varia ⁊ ꝟria opinione: iō tex. ei⁹ h̄ immediate pono. Plures ab vno ex pr̄onis eccl̄ie relicti heredes vocē dūtaxat vni⁹ hēbūt ī pñtatiōe rectoris. Et vt facilius ꝓuideat̄ eccl̄iis nō icōueniēs reputam⁹ pr̄onos ipsos iter se posse libere ꝓuenire de rectore ab eis alternis vicib⁹ pñtando: ī quibus etiā ex eadē cā pmittim⁹: vt plures ad vacātem eccl̄iā possint eo mō pñtare pſōas: q⁹ vna ex eis eligi p ep̄m valeat ⁊ admitti. Clemēs. v. de iurepa. ī cle. Dicē Jo. an. h̄ in apparatu: q⁹ ex ista cle. reꝓbat̄ opinio Ala. Hugo. Lau. Jo. Dan. Uin. Ber. ⁊ Goff. q̄ etiā mihi placebat dicētiū. i6. q. 7. si plures. ⁊ de iurepa. c. i. q⁹ ī iurepa. succeſſio erat p capita: ⁊ appꝛobatur opinio Jnno. ⁊ Hosti. dicentiū q⁹ succeſſio ī pr̄onatu sit p stipites ñ p capita vt dictū est ī p̄cedenti. §. Et h̄ siue pr̄oni sint alīq ex diuersis causis: puta vn⁹ qꝛ fūdauit: ali⁹ qꝛ dotauit: siue sint ex eadē cā: qꝛ fundauerūt simul vl̄ etiā dotauerūt: q̄uis archi. i6. q. 7. aliter dicat qō tñ Joā. an. ñ appꝛobat. Et addit: mihi placebat opinio ī hac cle. reꝓbata: q̄ ⁊ si ī ptē habeꝛet ꝟiā equitatez: tñ expediēs mihi videbat̄ eccl̄iis: vt sicut patronis p capita debeat̄ ius p̄cessionis ius alimētoꝛ ius defensiōis: ita ⁊ p capita debeatur ius pñtatiōis vt. s. quot sunt capita pr̄onoꝛ: tot sint suffragia vocū ⁊ non plura: ad h̄ facit eo. ti. c. z. ñō plura dixi: vt. s. si pr̄onus sit heres ꝓpatroni: solā vnā vocem habeat: cuius ꝟiū innuit hec littera cle. Et ex ista appꝛobata hic opinione timeo: q⁹ nascent̄ inextricabiles q̄stiones: ⁊ ponit diffuse p exempla ītricationez q̄stionū. Glo. sup verbo plures ad minus duos ꝓꝛehendit. Et dic plures etiā sin. ularis ab vno. glo. ergo. Secus si plures a pluribus: vl̄ vnus a plurib⁹: vt dixit reliqui glo. Idem tñ puto: si inter viuos trāsferat vēdendo plurib⁹ vniuersitatem: vl̄ permutādo cuz pluribus: vl̄ pluribus donando heredes glo. sui vl̄ extranei: cū hic nō distīguat rectoꝛis glo. ⁊ clerici: cū eadem sit rō: ⁊ vt facilius ꝛc̄. Circa h̄ erat triplex opinio. Prima q⁹ h̄ posset fieri. Secūda q⁹ nō posset fieri. Tertia q⁹ fieri posset: sz non nisi cū auctoꝛitate ep̄i. Reꝓbat̄ q̄ h̄ secūda ⁊ tertia opinio: q̄ fuit Jnn. ⁊ appꝛobat̄ p̄ma q̄ fuit ber. ⁊ goff. libere glo. i. sine supioꝛis auctoꝛitate: ⁊ sic reꝓbatur opinio Jnno. quā notauit ī. c. q̄m. eo. ti. Itē dicit libere: ⁊ si nō vacat eccl̄ia: h̄ ꝓbat plurale alternis vicib⁹. Tertū est enī vna vice nō ꝓcurrit duplex vacatio. Nō obstat de ꝓcess. ꝓben. c. fi. qꝛ illō fiebat ī fraudē vacature: h̄ ät fit ad tollēdā discordiā ⁊ facilioꝛē ꝓuisionē eccl̄ie. Et ea dē rōne videt̄ pr̄onos pluriū eccl̄iarū posse iter se diuidere: vt vnus sit pr̄onus ī vna: ⁊ ali⁹ ī alia. Ate cū pr̄onatus vnius eccl̄ie cōmutet̄ ī pr̄onatū alterius eccl̄ie: quare pr̄onatus vnius eccl̄ie cum parte quā. ꝛc̄. Jn cle. ēt q̄ incipit vt ꝓstit. de iurepa. sic statuit̄: de patronis eccl̄iasticis: vt ꝓstitutio q̄ ad eccl̄iam aliquā: q̄uis ēt ad exemptoꝛ pñtatiōnē pertineat: admitti ꝓsuetudine nō obstāte contraria ꝓhibet: nisi pr̄esentato de ꝓuentib⁹ eiusdē talis coꝛā dioceſano fuerit poꝛtio assignata. Unde iura episcopalia possit soluere: ⁊ sustētationez hr̄e ꝓgruam sicut expedit: obseruet̄ ipsam declarare: ac etiaz q̄dam adiscere ꝓsulta huius sacri cōcilij appꝛobatione ꝓuidimus dioceſanis sub obtestatione dīni iudicij districtius ihibētes: ne pñtatum aliquem per quācūq⁹ personā eccl̄iasticā ius pñtādi ad aliquā eccl̄iaz h̄ntem admittāt: nisi intra certū terminū ꝓpetētē p dioceſanos ipsos pñtāt⁹ p̄figendū: ipso pñtato fuerit coꝛā eis: vt p̄scribit̄ ꝓgrua de ꝓuentib⁹ eccl̄ie poꝛtio assignata. Quā si foꝛsitan idē p̄sentantes ītra terminuz ipsum assignare neglexerit: ne factū eoꝝ noceat pñtato: statuimus extunc dioceſani debeant pñtatū: nisi aliud canonicū obsistat: admittere: ⁊ ī penam pñtantiū ad dioceſanos ptās assignationis huius deuoluat̄. Precipim⁹ ät dioceſanis sub ipius obtestatiōe dīni iudicij ipsoꝛūq⁹ ꝓsciētias onerāmus: q⁹ moderationē poꝛtionis ipius faciant: nec odio vel fauoꝛe: vel alias in plurali vel minoꝛi illā scienter, excedāt ꝛc̄. hec ibi. De simonia ī pr̄onatu habes in secunda parte ti. i. c. i.

Titulus tertiusdecimus: de clericis ⁊ diuinis officijs. Sermo. .c.i.

Joꝛmiatis inter medios cleros pēne colūbe deargentate ⁊ posterioꝛa doꝛsi ei⁹ ī palloꝛe auri psal. 67. Quā uis istud expōatur ī glo. ꝓtinūa de omnibus vere fidelib⁹: tñ alludēdo illi termino cleros: vnde clerici denominant̄: adaptabitur ad materiam de clericis: sz qꝛ locutio est obscura ⁊ multipliciter exponit̄ ī dicta glo. bꝛeuiter p ut de omnibus electis intelligitur exponemus. Prio ergo sciendū q⁹ colūba hic significat eccl̄iam ſm glo. de qua dr̄ ⁊ in canticis. Una est columba mea ꝛc̄. cantico. 6. c. Dec est deargēta: qꝛ dīnis eloquijs erudita ſm illud ps. ꝑs. iio. Eloquia dñi eloquia casta: argētū igne examinatū: qꝛ sonoꝝ ī p̄dicatione purgatū ab omni erroꝛe. Posterioꝛa huius colūbe sūt fideles: qꝛ erunt ī fine mūdi vel in vltima resurrectiōe. Posterioꝛa enim doꝛsi sūt extremitates ipsi⁹ aīalis. Di ät vltimi erūt ī palloꝛe auri. i. ī auro bene fulgenti ⁊ clare. s. pfecte charitatis: q̄ significatur per aurum ꝑciosius cūctis metallis: sicut charitas eminet cūctis virtutib⁹. De q̄ auro charitatis dr̄ apocal. 3. Suadeo tibi emere aurum ignitū vt locuplex fias. Penne huius colūbe sūt ꝓtemplationes ⁊ affectiones: qb⁹ eccl̄esia se subleuat ad celestia: has affectabat: psal. dicens. Quis dabit mihi pennas sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requescā: ⁊ ad quez locū: vbi vocat eam sponsus dicēs. Veni columba mea ī foꝛaminibus petre. canti. 3. c. petra aūt erat xp̄s. i. ad coꝛ. io. c. ⁊ de conse. di. 2. c. reuera. Cleri

Veni ē colūba in fugā ꝓpenatuly.

fm glo. dicũtur duo testamẽta vetus ⁊ nouũ. Cleros. n. grece latine sors. Sortes ãt dicunt in veteri testameto partes hereditatis terre promissionis: q̃ sorte date sunt populo dño dispensante: vt habet iosue p totum. Un etiã ⁊ ipsa testamẽta sortes significat: per que seruata hereditas terre viuẽtiũ promissa est: ⁊ datur. Dormiũt iter medios cleros .i. i medio clericoꝝ scilicet testamẽtoꝝ fideles: q regescũt in auctoritate scripturarũ duoꝝ testamẽtorum acquiescendo ⁊ assentiẽdo veritati eorũ: ⁊ fm eas doctrinas: viuũt vel regescũt in medio cleroꝝ: qui terrena nõ nimis ardenter appetũt ⁊ emant: que terrena pmittebat vetus testamẽtũ. vel dormiũt q. s. vsq; ad mortẽ: q̃ dormitõ dicit: pseuerãt in ꝓtemptũ terrenoꝝ ⁊ amore celestium. Est ergo sensus. O fideles si dormitis iter medios cleros: id est quiescatis iter duo testamẽta mõ exposito: vos eritis: vt vobis erunt penne colũbe. i. virtutes seu ꝓtemplatiões: quas hz colũba. id est ecclia erudita sacris eloquiis: cuius finis ⁊ vltimi erũt in pfecta charitate: vt ipsis pẽnis id est virtutib⁹ ⁊ cõtemplatiõib⁹ possitis volare ad celũ: vbi est pfectissima charitas. Sz adaptãdo specialiter ad statũ clericoꝝ ratione nominis cleros. Notandũ q̃ clerici denominant a cleros grece: qõ dicitur latine sors vel hereditas: ex eo q̃ primus clericus institutus ab apostolis. i. mathias sorte electus est ad apostolatũ: vt pz actuũ. i. c. quã rõnem tãgit gr̃anus di. xi §. i. Uel fm Hieron. dicũt clerici a cleros id est sorte dñi: eo q̃ sunt ꝺ sorte: vl dominus est sors. i. pars eoꝝ. Un ipe ait iz. q. i. c. clericus. Clericus q̃ xp̃i seruit ecclie: primũ iterpretet vocabulũ suũ ⁊ nominis iterp̃tatione plata circa qꝺ dicitur. Si enĩ cleros grece latine sors iterpretat: pptera clerici dicunt: qz de sorte domini sũt: vl qz dñs ipse sors id est pars clericoꝝ est: vl qz ipse pars dñi est: q si domini partem hz: talẽ se dz exhibere: vt ipe possideat dñz: vel ipse possideat a dño. Qui dñm possidet: ⁊ cũ pphet dicit psal. 15. pars mihi dñs. Et hieronymus ad eustochiũ. Nihil ex dominũ bñe potest q̃ si quispiã aliud habuit pter dñm: pars eius nõ erit dñs. verbi gr̃a. Si auꝝ si argentũ si variam supellectilem: cũ his ptib⁹ dñs nõ dignat fieri ps eius. hec hiero. ad nepotianũ: ⁊ intelligit cum in his reb⁹ põit finẽ suũ: vl nimis sollicitatur: ita q̃ officium suum negligat. Predicta igit ẏba pphete: si dormiatis ⁊c. adaptando ad statũ clericales ibi possunt notari tria: Primo q̃ debent a secularib⁹ negocijs abstinere ibi si dormiatis.

Secũdo debent i sacris eloquiis ⁊ virtutib⁹ se exercere ibi iter me. cleros. Tertio debẽt in diuinis officiis ⁊ oꝛonibus se exhibere ibi. penne columbe. Quãtũ ad primum debẽt clerici a secularibus negocijs abstinere: ⁊ hoc est dormire: id est quiescere: ⁊ i signũ huius ordiatio clicorũ fit in sabbato: qõ iterp̃tatur ges: qz gescere debent: id est cessare a secularib⁹ negociis. Un apls .2. ad thi. 2. c. ait. Nemo militãs deo iplicat se negocijs secularib⁹. Status clericalis est quedã milicia spualis. Que ãt sint negocia: a qb⁹ clerici debent abstinere: declarat in. c. multa ex ne cle. vel mo. vbi sic dr ex ꝺcilio maguntiñ.

Multa sunt negocia secularia

prima dicti se abstinẽ ab istis negociis.

: de quibus pauca pstringamus: ad que pertinet ois carnalis ꝺcupiscẽtia: q̃quid plus iusto appetit hõ: turpe lucrũ est. munera. n. iniuste accipere: vl etiam dare p aliquo seculari questu: p̃cio aliquẽ ꝺducere: cõtentiões vl lites vel rixas amare: i placitis secularibus disputare: excepta ꝺfensione orphanoꝝ aut viduaꝝ: ꝺductores aut p curatores esse secularium rex: turpis ẏbi vel facti esse ioculatorẽ: vel iocus secularẽ diligere: aleas amare: ornatum incõueniẽtem ppositio suo quere: i delitijs viuere velle: gulã ⁊ ebrietatem sequi: põdera iusta vel mẽsuras habere: negocium iniustũ exercere: nec tñ iustum negocium est ꝓtra dicẽdũ ppter necessitates diuersas: qz legim⁹ sanctos apostolos negociatos fuisse. Et i regla beati benedicti p̃cipitur ꝓpueri: p quorum manus negocia mõasterij procurent. Lances vl aues sequi ad venandũ: ⁊ omnib⁹ gbuslibet causis superfluis itereſſe. Ecce talia ⁊ similia mũstris altaris dñi necnõ ⁊ monachis oĩo iterdicimus. hec ibi. Et .j. i sequenti. c. magis declarat: a qb⁹ clerici debẽt se abstinere: que sũt i eis iterdicta ibidẽ. Quãtuz ad secũdũ. s. q̃ debent sacris eloquijs ac virtuosis actibus inherere. Unde dicit di. 38. c. omnes psallentes. Omnes psallentes deo reprobi mittim⁹. In iustificationibus tuis meditabor: nõ obliuiscar sermones tuos qui sũt eloga dñi. Qꝺ ⁊ si cũctis fidelibus obseruare saluberrimum sit: precipue tñ his qui ecclesiasticã ꝺsecuti sũt dignitatẽ. Hec ibi notant cuz dicit i auctoritate. Inter medios cleros. i. in medio duorum testamentorum scilicet veteris ⁊ noui: vt expositum ẽ supra: ⁊ qõ ibi legunt diligenter adimplere: qz vt ait apostolus ad ro. 2. c. nõ auditores legis: sz factores apõ deum iustificabunt. Et Jo. 13. dixit xp̃s discipulis suis. Scitis hec beati eritis: si feceritis ea. Quib⁹ autẽ virtutibus clerici debent esse decorati: ostẽdit apostolus. i. ad thi. 3. dicens. Oportet ep̃m eẽ irreprehensibilez ⁊c: que regula ꝓtinẽs. 13. capla seu conditiones virtutum: que obseruari debẽt ab omnibus clericis: expositionem autẽ dicte regule plene habes infra eo. ti. ibi vide. Quãtuz ad tertium scilicet q̃ debent insistere diuinis officijs ⁊ deuotionibus: notatur per hoc quod dicitur: penne columbe ⁊c. scilicet eritis vos: scilicz clerici si dormiatis. i. cessatis ab actibus secularibus inter medios cleros id est in medio testamẽtorum vos ponentes per studium ⁊ obseruationem eorum: sic eritis: seu vobis erunt penne columbe. ⁊c. per orationes videlicet ⁊ diuina officia: quibus ipsa columba id est ecclesia per vos subleuabitur ad celestia: ⁊ de oratione dictum ẽ supra ti. 12. ⁊ etiam dicetur in quarta parte ⁊ de ea

prima dicti se abstinere ab exercitijs actibus in hora.

prima trina hꝛẽ debet.

prima debet a negocijs secularibus abstinere ⁊c.

habes ēt in p̄ma ⁊ secūda parte ī pluribus locī Sz quō debeāt clerici dicere hozas canonicas ⁊ diuina officia:⁊ qui ad ipsa ex p̄cepto teneantur: habes infra eo.ti.c.4.

De conuersatione clericozum:⁊ a quibus exercitijs clerici debent abstinere.c.z.

p̄ dctiuop q̄ssaonc. et ab⁹ se dn̄t. abstine.

Quibus autez se a de bēt abstinere clerici. Nota p̄mouendū ad clerū debere esse bone cōsciētie q̄ ad se ⁊ bone fame quo ad alios:q̄ resultat ex modesta p̄uersatiōe:⁊ dz se exhibere exēplū virtutis.vnde hiero nymus. Qualis edificatio discipuli si intelligat se magr̄o eē maiozē? Unde nō solū epi p̄sbyteri ⁊ diacones debent magnope p̄uidere:vt cūctū pp̄l'm cui p̄sident: conuersatiōe ⁊ sermone p̄eant:verum etiam inferiozes gradus exozciste lectozes acoliti editui ceroferarij ⁊ omnes omnino:qui domui dei deseruiunt:q2 vehementer ecclesia x̄pi destruit:laicos meliozes esse q̄ clericos 8.q.i. Malus autem sacerdos ingt chrysos ō sacerdotio suo crimē aquirit nō dignitatē di.40. Multi.Et vt ait augu. Nemo in eccl'ia amplius nocet:q̄ qui puerse agēs nomez vel ordinez sanctitatis vel sacerdotis h̄z:delinquentem autē hūc redarguere nullus p̄sumit:⁊ ī exemplum culpa vehementer extēditur:q̄ p̄ reuerētia ordīs pct̄oz oratur di.83.Qual'aūt cōuersationis esse debeat ostendit.c.nemo isidozus de uita clericozū sic dicens. Dis lege p̄fum cauetur:vt a vulgari vita seclusi:a mūdi voluptatib⁹ se abstineāt:nō spectaculis nō pōpis ītersint cōuiuia publica fugiant:p̄uata nō tantū pudica sed ⁊ sobzia colant: vsuris nequaq̄ incumbant:neq; turpium occupatiōib⁹ lucrozū:nō fraudib⁹ cuiusq̄ studiū appetāt:amorē pecunie quasi materiam cunctozum viciozuz fugiant:secularia officia negociaq; abiiciant:honozis gradum p̄ ambitionem nō suscipiant:p̄ beneficijs medicine dei munera nō suscipiant:dolos ⁊ p̄iurationes caueant:odiuz emulationes: obtrectationes atq; inuidiam fugiant: nō vagi oculis:nō effrenes lingua aut petulanti fluidoq; gestu incedant:sz pudozem atq; verecundiam mētis simplici habitu incessuq; ostendāt: obscenitatem quoq; membroz ⁊ verbozum sicut ⁊ operū execrentur:viduarum ⁊ virginum frequentationem fugiant:contubernia quoq; extranearū seminarum nullatenus appetant:castimoniam inuiolati corpozis ppetuo conseruare studeant:seniozibus quoq; debitam p̄ebeant obedientiaz: nec vllo iactātie studio seipsos attollāt. Postrēo doctrine lectionibus psalmis ⁊ hymnis canticis exercitio iugiter incumbant. Tales enim debēt esse:qui diuinis cultibus sese mancipādo studēt: scilicet vt dum scientie operaz̄ dant:doctrīe graciam pp̄lis administrent. hec omnia.di. zz.c. his igitur. Itē clemens. Melius est eniz dn̄i sacerdotem paucos habere ministros:qui possint digne opus domini exercere: q̄ multos inutiles: q on⁹ graue inducant ordinatozi.zz.di.c.tales.

De operibus clericorum. Nota quedā eis p̄hibita vt negocia secularia ⁊ ti.z. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus. Et p̄imo q̄dez negociatio ī eis p̄hibita: Unde aug.di.88.c.foznicari. Foznicari nunq̄ licet:negociari aliquando licet: anteq̄ clericus fias:licet postq̄ fact⁹ fueris non licet. P̄hibita est enim religiosis siue sint clerici siue conuersi. Et dicit Pe.de pal.q⁹ si hi⁹ negocientur p̄pter lucrum:nō videntur excusari a mortali. Si autem p̄opter necessitatem victus: iam non est negociatio p̄opzie dicta:nec p cōsequēs p̄hibita. Itē nō debēt ītereſſe.s.aduocando ⁊ p̄curando ī q̄stionib⁹ secularib⁹ iudicio:si sūt in sacris vt ēt ī minozib⁹:si sunt bn̄ficiati: ⁊ hoc nisi p̄ se vel miserabilibus p̄sonis:extra de postu.c.i.vl'nisi suam vel suoz ūuriā p̄sequant̄.4.q.6.omnibus. Itē nō p̄nt suscipere gubernatiōes alienarū rez: seu p̄curatiōes alienoz negocioz:nō p̄nt bn̄ suscipere tutelas a lege ī posītas si volūt:nō tn̄ cogūt ad h̄ laici. Tutelā autē datiuā que.s.dat̄ a iudice: cū nō ē p̄ testamentū:nō p̄nt suscipere: sz ad tutelam p̄munem miserabilium pauperū oēs clerici ⁊ mōachi tenent̄:vt di.86.p̄enit ⁊.c.fi.in glo.De licētia etiam epi pōt suscipere gubernatiōes. Itē dz clericus abstinere ab exercitio histrionatus ⁊ macellarie:alias punit̄.vñ ex̄ de vi.⁊ ho.cle.li.6. c.i dicitur. Clerici guliardi au buffones si h̄ per annū exercuerīt:careāt p̄uilegio clericali. Et eodē mō si minozi tpe ⁊ admoniti nō destiterint. ⁊ eodē titulo ī cle.c.diocesanis dr̄. Clerici qui carnificiuz vel macellariozū seu tabernariozū officiū publice faciūt:si ētio mōiti nō desistant:siue resumant:⁊ sunt p̄iugati:p̄dunt p̄uilegium clericale:nā cōiugati vero q̄ icedunt vt laici:p̄dūt ī p̄sonis: q̄ diu h̄ agūt. Itē si est ī sacris.oz q⁹ abstineat a p̄trahendo mr̄imoniū:alias esset eo ipso facto excōmunicat⁹:⁊ mr̄imoniū nullū. Si est ī minozib⁹ p̄trahendo cū secūda vl'nō virgīe exuīt omi p̄uilegio clericali:⁊ adijcit̄ fozo seculari: ⁊ p̄hibetur sub pena excōmunicatiōis deferre tonsuram ex̄ de bigamis.c.altercatiōis.li.6. Sz si cōtrahit cū vna ⁊ virgīe deferēdo tōsuram ⁊ vestes clericales:retinet p̄uilegium clericale ī duob⁹.s.q⁹ p̄cutiēs eū efficit excōicatus: ⁊ q⁹ nō pōt distringi nec p̄dēnari a iudice seculari nec ciuiliter nec criminaliter. Sz si nō defert tonsuraz ⁊ habitū.ī nullo retinet ex̄ de cle.p̄iu.c.clerici li.6.Quō aūt possit eē iudex vel iudicare:hēs titulo.z. Itē p̄hibetur clericis exercitium venationis clamoze:q̄.s.sit cū canib⁹ ⁊ clamoze ⁊ tumultu ex̄ ne cle. vel mo. c.i.⁊.z.Et vt dicit glo.sup.c.q venatozib⁹.di.86.ēt p̄p̄ pauptatē nō est licita tal' venatio:q2 aliunde q̄rere dz sibi victū ⁊ p̄ hōesti⁹ exercitiū vt p agri culturā di.9i.c.clicus. Uenatio āt q̄ fit sine clamore ⁊ canib⁹ vt ponere laqueū ⁊ retē ⁊ bi⁹:bn̄ est licita clericis.de cōse.di.5.nunq̄.

p̄ctiuop q̄ssaonc. alū gnder de p̄uilegio fori. alū nō.

Officiuz tabellionatus

seu notariatus cūcis ꝯstitutis ī sacris est penitus īterdictū ſm Rai. Et si illud habebāt: sūt ꝯpellē di ad dimittēdū p subtractionē bñficii appellatiōe postposita eẽ ne cle. vel mo. c. sicut. Et idem ſm Rai. de clericis ꝯstitutis ī minozib⁹ si habēt sufficientia bñficia eẽ de postu. c. clerici. Et dicit Jnno. q ꝯstituti ī sacris si ĩstrumenta ꝯficerent: anteq̄ eis interdicerē: valerēt qdem: alias non: Sed hosti. intelligit q non valerēt ī negocijs secularibus ſz ī ecclesiasticis valerēt: vt docet rubrica illius. c. sicut. Et ſm hosti. eps pōt constituere clericum tabellionē p totā suā diocesim: cui cura omnium est cōmissa. io. q. i. regēda. z. iz. q. i. epi. Et si sic fecerit: poterit ille vocari ad scribendū acta ecclesiastici fozi: alias vbi tabellio non habetur: due honeste persone subrogant extra de p/ba. c. quoniā. Et sic ītelligo q clerici pñt esse notarij pape. 5. q. i. quidam. Sz ꝯstitutus a papa poterit ꝯficere ĩstrumēta vbiq̄ terraꝝ. Sz ꝯstitut⁹ ab eo non poterit extra diocesim illius qui eū instituit. Jtem nota q tabellio ecclesiasticus non debet conficere instrumenta in secularibus rebus: nec secularis in rebus pure ecclesiasticis. ga bozum conuersatio non debet esse permixta. z. q. 7. c. laicos. Unde notarij clerici in curijs p̄incipum ꝓhibentur esse scriptozes: extra ne cle. vel mo. c. sententiam. Jtē religiosus nō pōt exercere officium tabellionatus: nisi cōtra hereticos: nō āt ī alijs ſm Jo. an. eẽ de hereticis. c. vt officiū. li. 6. Tñ vt notauit guil. ī spe. vetera instrumēta complebit: noua āt nō assumet: eẽ de iudeis. c. iudei.

Exercitium autem hoc

nestum seu artificiū pōt clericus exercere si indiget p̄cipue z etiam sine hoc di. 91. per totuz. Dum tñ p hoc nō desit ī diuinis officijs de conse. di. 5. c. nunq̄z. Jtē ſm guil. pōt recipe possessiōes excolēdas ad q̄rtā vel quintā partē: seu ꝯducē eas z hoc ad sustentationē suā z suoꝝ. ar. di. 86. c. puenit. Jn verbo auaricie cā: ꝯcordat hosti. Pōt ēt locare aīalia vt oues z boues ad certū fructū: dū mō p ꝯtractū alias licitū. Jtē ſm guil. pōt emere rem: vt eam meliozatā carius vēdat: vt puta pullum vl equū: vl ēt si tabulā emat: vt faciat imagi nē: q2 ista nō est negociatio ſz artificiū. i4. q. 4. c. canonū. eẽ ne cle. vl mo. c. i. Pena aūt clericoz⁹ q alijs negocijs secularibus se ĩmiscent: est q debēt excōmunicari eẽ ne cle. vel mo. c. ſz nec. Et ex hac pena cū maxia sit: deprehēdit q i hi⁹ exercitijs moztaliter peccāt. Jn foro autē pñiali dz eis iūngi: vl saltē ꝯsuli: q ea q̄ ꝯ formā p̄dictā lucrati sunt: studeant' pauperib⁹ erogare. i4. q. 5. qui habetis. Per maxie āt clerici debēt vacare sacre lectioni z doctrine'. Unde bieron. ad rusticum. Si clericatus titillat desideriū tuū: discas q poscis docere: z rationabilē hostiā offeras deo: ne sis miles anteq̄z tyro. ne p̄ius magister sis q̄z discipulus. Nō est humilitatis mee nec mēsure iudicare de ceteris: z de ministris ecclesiarum siniſtrū q̄ppiam dicere. z infra. Mihi placet vt habeas sanctoꝝ ꝯtubernium: nec ipse te doceas: z absq̄z doctoze ingrediaris viā: quā nunq̄z ingressus es. 16. q. i. si clericatus. z. 38. di. p totam.

De cōuersatione clericoz⁹ ſm illaz regulam aplicam. Oportet eū esse irreprehēsibilez vbi ponūt. i4. ꝯditiones cū ōclaratiōib⁹ suis. c'''. 3'''.

Quales esse debeāt

q assumendi z iam assumpti ad clericatū seu ordinem z p̄laturas ecclesiasticas. Oñdit aplus. i. ad thi. 3. Oportet episcopū eē irreprehēsibilem vni⁹ vxoris virum sobriū p̄rudentē pudicū ornatū hospitalē doctozem nō vinolentum nō percussoꝛē ſz modestū: non litigiosum nō cupidum: domui sue bñ p̄epositum. Hanc eandē regulaz tradit scribens ad thi. i. c. lz variētur ibi aliqua verba. Et ibi dicitur. Oportet episcopū eē sine crimine. Et licet apostolus videat hanc rlaz posuisse episcopis: tñ hec regula ēt extendit ad oēs alios ordinandos: z ad p̄laturas p̄mouendos vt dicūt augustin⁹ di. 81. c. aplus. Et ambro. di. 34. c. cognoscimus: includēdo auctozitatē niceni ꝯcilij. declarationē aūt hanꝝ cōditionū apostolice regule: que sūt iz. p̄osequitur gran⁹ multuz diffuse ī decretis: z di. 25. vsq̄ ad. 48. iclusiue Et iterū ab 81. vsq̄ ad. 90. iclusiue. Et Rai. ī summa z Jo. in summa eōfessoꝛum ipsum sequit. De singulis autez pauciſſima ponentur.

Quantum ad p̄imum

.s. q oportet eē sine crimīe ordinandū vl eligēdū: gran⁹ di. 25. c. vnū horariū. §. tūc autē ponit triplicē acceptionē huius vocabuli. Et p̄ put sumit generaliſſime p̄o quolibet peccato ītrā illō: Nemo sine crimīe viuit. Ait cato. Scōo p pctō ꝯmisso ex deliberatiōe siue moztali siue vēiali: z sic distinguit ꝺ pctū ꝯmissū ex ignorātia vl fragilitate. 3° mō p pctō moztali. Et ſm ꝺ dicit aug. Nemo existimet capitalia crimīa igne purgatoꝛij posse purgari. ī. d. di. §. alias ea demum. 4° mō p pctō qō īducit depositionē seu irregularitatē: vt homicidiū notoziū adulteriuz z hi⁹. Un di: Si. c. apls. dr q crimē est pctū accusatiōe z dānatiōe dignissimū. Et sic isto vltio mō accipit hic: ita. s. q p⁹ pctū cōmissū p⁹ baptismū īductiū irregularitatē ñ p̄moueat absq̄z dispēsatiōe. vl si ī celligat de moztali q̄libz: tūc ñ p̄moueat añ penitētiā īteriozē: p quā tollit pctū: alꝝ ad sui dānationē ozdiaret q̄cuis executōē hr̄et. Sz z di. 81. gran⁹ itez tractās illō. c. oz eē sine crimīe: dic q ēt dz vitare occasiōes criminis idest nimiā familiaritatē z cōuersationē cum mulieribus: z accessū īcautū ad domos earū: vt. c. clericus. z. c. oz. Et ēt dz hoc vitare: vt auferat de eo suspitionem ab

alijs q̃ñ posset ide bre: vt ibi dr. In omnib⁹ ob
seruare cõuenit: vt quis certo tpe z certo loco z
certis psonis vel apparere cleric⁹ vl loq debeat
mulierib⁹ vt excludat ois nefãda suspicio. Certe
solum z ad solã accedere nulla religionis ratio p
mittit. Melius ẽ. n. esse duo q̃z vnũ ex. 8. synodo.
Jtez debet esse sine crimine: ne ipse cõmittat: sed
nec alijs cõmittẽtib⁹ assentiat: vt declarat di. 83.
p totum: z pcipue i. c. nemo z. c. error.

prius. dz secunde pncipal mstr.

Quantum ad secundũ

.s. vnius vxoris virũ: hoc exponit negatiue. i. q
nõ plures hũit: z si vnã habuerit di. 82. ppositi.
Si nõ sic exponeret: sequeret q virgines z q nul
lam vxorẽ habuerũt nõ posset pmoueri: qõ esset
absurdũ Rai. z hosti. Et itelligit istud siue post
baptismũ siue ante: qz bigamia nõ tollit p baptis
mũ: vt patet di. 26. acutius z. c. deinde. Et super
istius cõditionis declaratione tractat gr̃anus dis
fuse de incontinẽtia cleric⁹ꝝ. a. 26. di. vsq; ad. 34.
inclusiue: ponens differentiã iter clericos eccle
orientalis z occidẽtalis in materia ꝓtinentie: qõ
colligitur ex. c. allegatis. di. 31. Sed q dr in dicto
.c. q sacerdotes grec⁹ꝝ z alij clerici matrimonio
copulant: expõit glo. z bñ. i. contracto vtũtur. Et
declarat ista materia plene di. 28. in glo. sup. c. di
aconi. Ubi dr q i eccl̃ia orientali z occidentali
licite contrabitur in minoribus ordinibus: vt p3
di. 32. figs eoꝝ. Sed ꝓstituti in superiori ordine
nec i eccl̃ia occidẽtali nec i orientali possunt ꝓtra
here matrimonium: nec poterãt a tempore apl⁹
rũ. Et si ꝓbunt non est matrimonium. Et h̃ patz
ex sexta synodo que i oriente fuit celebrata: z re
gulam statuit eis. vt di. 84. c. cũ in preterito. Sz
in hoc est distinctio inter orientales z occidẽtales
qz ipsi pmouẽtur nõ pmissa cõtinentia. Unde pos
sunt pmoti greci in sacris vti matrimonio añ cõ
tracto: sed nõ possunt i sacris ꝓstituti cõtrahere:
vt extra de cleri. cõiu. c. cum olim. Et cũ cõciliũz
nicenum vellet eis cõtinẽtiam impõere. s. quo ad
vsum cõtracti matrimonij: pannutius inexpert⁹
nuptiarũz dissuasit ꝯcilio: z sic fuerũt dimissi di.
31. nicena. Sz latini nõ possunt ẽt vti contracto z
hoc a tempe Jnnocẽtij z Syritij: qui idixerunt
ꝓtinentias sacerdotibus z leuitis: Jta. s. q nec ẽt
ꝓtracto vti liceret: sicut antea pmissum fuerat vt
di. 82. plurimos. Gregorius añt etiam subdiacõi
bus simili mõ indixit cõtinentiam: vt di. 31. c. añ
triẽnium. De bigamis q̃re ꝓhibẽt ordinari: z q̃t
mõis gs dicat bigamus: z gs cũ eis valeat dispẽ
are. Et de notoriis fornicatoribus quõ sint sus
spensi: hẽs infra eadẽ pte ti. 29. c. 3.

Quantum ad tertium

.s. sobriũ: z paulo post: nõ vinolẽtũ: h̃ ꝓhibẽt cle
ricis ebrietas z vocacitas. Prohibẽt ãt clerici fz
Rai. a superfluitate vini: nõ qz vinũ sit malũ imo
bonũ z moderate sumptũ acuit itellectũ: sz qz ex
eo frequẽter icurrit ebrietas ex de iureiur. c. z si

xps. Ebrietas añt est fomes z nutrix oĩum vicio
rũ di. 35. vt añ oĩa. vnde beat⁹ bñdict⁹ i regla ad
mõet mõachos ne vsq; ad satietatẽ bibãt. vñ ꝯ
stituit ibi puã mensurã q infirmitatib⁹ corpoꝝ z
debilitati nẽ satisfacẽ posset: z ñ appetitũ z suã in
gluuie adiplere: pl⁹ vsulẽs fz modicũ q fz pcepto
rẽ: qõ ẽt apls ad thi. fecisse ñ ãbigim⁹. Et fz vlri
cũ due sr cẽ hui⁹ ꝓhibitiõis. Pria qz vinolẽtia ẽ i
citatiua libidinis. Unde hiero⁹ di. 35. ꝯ. i. Uẽter me
ro estuans facile despumat i libidinẽ. Exẽpluz in
loth. figura i noe: gen̄. 19. q ebrius nudauit verẽ
da. Secũda ca ẽ qz ipedit deuotionẽ ad deũ z di
scretionẽ. puer bioꝝ. 20. luxuri iosa res ẽ vinũ zẽ. q
bis delectat ñ erit sapiẽs. Nec ãt duo. s. mũdicia
z sapietia maxie sũt necessaria dei mĩstro. Quia
ambulãs i via imaculata h̃ mihi mĩstrabit psal.
100. Et puer. 14. c. Acceptus est regi mĩster itelli
gẽs. Et multa pulchra hẽs de abstinẽtia z gula z
ebrietate p totã illã di. 35. vbi gr̃anus tractat istiõ
c. pcipue i. c. sexto die. Uoracitas ẽt i clericis ꝓhi
bẽt sm Rai. p qz ventris iglumies ad luxuriã ꝓ
uocat: z oĩ bonũ op⁹ dissoluit. Unde hiero⁹ di. 44.
ꝯ. i. dicit q vent z genitalia vicina sũt mẽbra: vt
ex vicinitate mẽbroꝝ itelligat federatio vicio
rũ. Unde z i figurã: nabuçardã pnceps coquoꝝ de
struxit muros ir̃lm. 4. Re. 25. c. Scõo qz crapu
la generat morbos varios: sz tẽperãtia sospitatez
de cõse. di. 5. nihil. Tertio qz pinguis vẽter crassũ
sensũ generat sm hieronymũ. Et de h̃ tractat gr̃a
nus di 44. p totũ. Et ibi notat q debẽt hẽri i cõ
uiuijs clericoꝝ gnq;. s. q põit greg. in. c. quiuia di
cẽs. Sciẽdũ q tũc veraciter ex charitate quiuia p
deũt cũ i eis nulla absentũ vita mordet. Nulle ex
irrisiõe repbẽdit: nec i eis secularĩ negocioꝝ fa
bule: sz ẽba sacre lectiõis audiũt: cũ ñ plus q̃ ne
cesse ẽ seruit corpori zẽ. Jtẽ i pncipio mẽse dz fie
ri bñdictio p eũ q ibi ẽ maior: z i fine gr̃aꝝ actio:
seu hymn⁹ exẽplo xpi. Et i sedẽdo ordiate alter
alteri deferre debẽt sm suũ gradũ. hec oĩa i. c. q̃
di. 44. Jtẽ de ꝯse. di. 5. nullus. z. c. sequenti dr q
clerici spectaculũ q̃ i nuptijs aut i cenis exhibent i
teresse ne debẽt: sz surgere ò quiuio z abire añ q̃
ingrediãt trauagliatões. i. ioculatões. Jtẽ di. 44.
.c. clerici dr. Clerici edẽdi vl bibẽdi cã tabernas
ñ ingrediãt nisi pegriatiõis necessitate ꝓpulsi. Et
fz Rai. ñ ẽbet clici mĩstrare i tabernis ĩmo nec
hre tabernas ppẽ vilia z turpia q̃ ibi exercẽt. gui
lielm⁹ tñ h̃ itelligit ita. s. q ibi ñ mĩstrẽt: vel ẽt de
illis tabernis vbi exercẽt ihõesta qõ est ꝯ eos
q dũ faciũt vẽdi vina sua. faciũt papilliões z aliq̃
delicata ꝓparari ad vocãdũ potatores.

Quantum

ad q̃rtũ. s. prudẽtẽ: dicit gr̃an⁹ di. 16. ꝯ. i Ex hoc ẽ
ꝓtra eos qui sub nomĩe simplicitatis excusãt stul
ticiã sacerdotũ. vñ dicit cõciliuz tol. di. 38. c. igno
rantia dicitur. Jgnorãtia mater cũctoꝝ errorum
maxie i sacerdotib⁹ vitanda est: q officiũ in pplo
susceperunt. z di. ca. leo papa. c. si in laicis dicitur
si i laicis, vidẽt ĩtolerabilis ĩscientia: q̃to magis

prius dz ẽ sabrug. et nõ ignoro

prius dz ẽ prudẽ. et nõ ignorãs. et dz hic
triphẽ prudentia.

ī clericis nec excusatiõe digna ē nec venia? Debet ãt clericus hr̃e triplicẽ prudentiam.i.peritiã: p̃ gdẽ sacraꝝ scripturaꝝ:vñ hieron. Si iuẍ apostolũ paulũ xp̃s est dei vt⁹ ⁊ sapientia:g̃ ignorantia scripturaꝝ est ignorãtia xp̃i.di.38 c. si iuẍ apostolũ. Mã ī sacris scriptur] maxīe ſlucet sapiẽtia ſm Tho.in.p̃ma parte.q.i.ⁿ articulo.6.Et dio⁹. substãtia nostri sacerdotij sunt eloqa dīni⁹ tradita di.38.oẽs. Mã ħ substantia nõ sumit̃ p eo qõ est de essentia:qz sine lr̃is qs põt recipere quẽlibet ordinẽ:sz p eo q̃ qs substentat̃ qz.s. sine scientia ñ põt sacerdos bñ exeq officiũ suum. Probat autez gr̃anus clericũ debere esse pitũ ī scriptur] di.36.p totũ. Et ħ p multas auctoritates scripture figuras ⁊ exempla vt de rõnali qõ portabat ī pectore põtifex:vbi erat scriptũ manifestatio ⁊ veritas de vectibus ꝺtinue arce inherentib⁹ ⁊c. vide exodi.28.c.ⁿ leuitici.8.c. Secũdo dz hr̃e peritiã canonũ ꝺpetẽtẽ.i.ſstitutionũ ecclĩasticaꝝ: vñ dr̃ in.c.ignorãtia di.38. Sciãt sacerdotes scripturas sacras ⁊ canones.ⁿ celestin⁹ papa di.ea.c.nulli sacerdotũ dic̃. Nulli sacerdotũ liceat canões ignorare:nec gcq̃ facere qõ possit p̃um regul' obuiare. Et cq̃is ñ teneat̃ scire oẽs subtilitates iur]:canones tñ cões oẽs obligãtes ⁊ ad officiũ suũ spectãtes ignorare sine ct̃pa ñ põt. leges ãt seculares põt cleric⁹ audire:nisi sit religiosus vl' sacerdos: vl' habens psonatũ vl' p̃bendã:de ħ tñ vide ī̃fra ī materia excõmunicatiõis. Tertio dz hr̃e pitiã .i. ĩdustriã secularĩ negocioꝝ:qz p̃m gr̃anũ di.39.p totũ:plati debẽt subditis nõ solũ carnalia sz ⁊ spiritualia subsidia mīstrare. Exẽplo xp̃i q̃ turbas ñ solũ v̄bo docebat mat.5.c.sz ⁊ virtute sanabat: luce.6.c.ⁿ corporalib⁹ alimẽtis reficiebat. Joãnis 6.c.ⁿ marci.8.c. Unde dic̃ greg.di.ea.c. pet⁹ diaconus. Hoc tpe tal' dz ī regiminis arce cõstituꝰ:q̃ ñ solũ de salute aiaꝝ vex̃ ẽt de extrīseca vtilitate ⁊ cautela sciat esse sollicitũ:vñ ⁊ ille petrus elect⁹ ꝓpter suã simplicitatẽ repellit̃. Dic̃ vmberᵗ⁹ q̃ licet p tali simplicitate qs repellat̃ ab obtinendo bñficio:nõ tñ deijcit̃ ab iam obtẽto:sz dat̃ ei coadiutor.vt.7.q.i.c.Qz frater. Secus ãt est ī litteratura:qz si ñ hz ꝓpetentẽ ⁊ si ñ eminentẽ põt ep̃s remoueri ex̃ de eta.ⁿ qua c.quãuis. Et dr̃ sciẽtia ꝓpetẽs scientia q̃ est necessaria ad executionem ōbitã ordis cuiuscũq̃ quẽ hz. Dic̃ etiã gr̃an⁹ di. 84.§.i.q̃ oz esse prudẽtez.i. vigilẽ ⁊ solicitũ circa defensionẽ paupũ ⁊ releuatiõez oppr̃ssoꝝ ⁊ tnitionẽ monasterioꝝ.ⁿ in.c.sequẽti rep̃hendit gregorius quendã ep̃z:qa ꝓsilia sapiẽtũ ⁊ recta studentiũ ñ suscipiebat. Nõ dz ãt ẽt si sit senex erubescere addiscere:ẽt a minimis.vñ clemẽs:null⁹ ep̃s ꝓpter opprobriũ senectutis vel nobilitatẽ generis a paruis vel minimis eruditis si qd forte vtilitatis est aut salutis ī̃grere negligat. Et aug.de se dic̃:senex a puero ⁊ ep̃s tot ānoꝝ a collega nõ dũ anniculo paratⁿ sũ edoceri.24.q.3. Si habes. Et gregoriⁿ⁹ dic̃ Stult⁹ est ille q̃ ī eo se p̃mũ extimat vt bona q̃ viderit discere ꝺtẽnat di.22.c. de ꝺstantinopolitana. Notãdz ẽt dictũ augustini.di.38. c.sedulo.vbi ait. Sedulo admonẽdi sũt scholastici vt hũilitate ĩduti x̃piana discant ñ ꝺtẽnere:qs cognouerit mox vicia ãpli⁹ cq̃ v̄boꝝ deuitare: sed cordi casto linguam exercitatã ꝺferre nõ audeãt quã etiã preferre ꝺsueuerãt.ⁿ infra.nouerit ñ esse ad aures dei nisi animi affectũ:ita.n.ñ irridebunt si aliqs antistites ⁊ mīstros eccl̃ie forte aĩaduerterit cũ barbarismis ⁊ solocismis deuz inuocare ⁊ v̄ba perturbate distinguere:nõ q̃ ista minime rep̃hendenda sint:sz qz pie toleranda. Sed ⁊ hr̃e p itiã secularĩ litteraꝝ vtile est:si tñ ħ ad cruditionem q̃rat non ad delectationẽ curiositatẽ vl' ostentationem:nec ꝓpter ħ dimittat magis necessaria ⁊ vtilia qõ ostendit gratianus di.37.p totuz:sed ista materia magis declarabitur infra.

Quantum ad gntũ.s.oz esse oz natũ.ponit gr̃an⁹ duplicẽ oznatũ hr̃e debere.s.interiorem ⁊ exteriorem:ⁿ interior qdem ꝺsistit in virtutibus:iuẍ illud:sacerdotes tui induãtur iusticiã.p̃s.cliij. Et hoc figurabãt varia oznamenta põtificis ī veteri testamẽto. Et dic̃ gr̃anus di.40.§.i.ⁿ per totum: vñ ex officio susceptο nõ licentiã peccãdi sed necessitatem bñ viuẽdi se nouerint assecutos. Qõ ꝓbat symmach⁹ ī.c.nõ nos.ⁿ p̃cipue oz lucere in eo vir⁹ hũilitatis vt di.ea.c.fi.in fi. Et grego.dic̃ 100.di.ō morẽ.q̃ nihil ī ep̃ali cruice splendidi⁹ fulget cq̃ humilitas. Timendũ etiam quod dicit augustinus.di.40. Añ omĩa videlz q̃ nihil apõ deũ tristius miserabilius ⁊ dãnabilius ep̃i presbyteri aut diaconi dignitate si pfunctorie atq̃ adulatorie res agatur:ⁿ ecõtrario:nihil beatius si eo mõ militet:quo imperator noster iubz.s.x̃p̃s. Oz nat⁹ exterior ꝺsistit ī hũtu victu ⁊ icessu õcẽtib⁹. di.41.p totũ. In hũtu vt nec fulgidis nec sordidis vestibus vtatur:vt in.c.per simoniam.di.ea. in victu vt conformet se moribus eoꝝ quib⁹ viuit salua semper honestate. Unde augustinus. Quisquis rebus pretereuntibus restrictius vtit̃ cq̃ se habeant mores eorum cum quibus viuit: aut intemperans aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur:vt metas ꝺsuetudinis bonoꝝ inter quos versatur excedat aut aliquid ſsignificat aut flagitiosus est. In his omnibus nõ vsus sed libido in culpa est. Quod ergo locis temporibus ⁊ personis ꝺueniat attendendum est di.ea. Item incessu vt equalis sit ⁊ maturus:vt gravitate itineris maturitatem mentis ostendat: incõpositio corporis indispositionem indicat mentis secũdum augustinũ di.ea.§.fi. Item clerici ñ debent deferre vestes incisas nec lingulatas nec varij coloris:nec rubeas nec virides nec nimis longas vel breues nec de serico. Quicunq̃ autẽ clericus virgata vel partita veste vtitur sine causa: si est beneficiatus est suspensus a p̃ceptione fructuum per sex menses. Si non est beneficiatus ⁊ est in sacris: citra sacerdotium per idem tempus est inhabilis ad obtinendum beneficium.

ſ tm oz eũ ornatũ. m mystice et vestem.

Dz hz dignitatē vel bñficiū cū cura: vel est sacerdos aut religiosus est suspensus p ānū a bñficio. Et p idē tps est ibabilis ad obtinēdū quodcūq bñficiū: vt de vi.ꝛ ho.cleri.ī cle. Nō tñ q cā peregrinatiōis timoris vel alia cā simili licitum est clicis bitū transformare: vt.xi.q.4.epi. Et ō vi. ꝛ ho.cle.c.clerici.

Quantum ad sextum

primu dz cē hospitalē.

.s.hospitalitatē dic gran⁹ di.42.§.i. Q dz sacerdotem esse hospitalē: vt sit de numero eoꝝ gbus dicet hospes erā ꝛ collegistis me mat.25. Cū enī debz alios ad hospitalitatem hortari: dz in se dē exemplū exhibere. Ad memoriā quoq reducere dz: vt magis ad ē puocet q abrahaz ꝛ loth ex hospitalitate meruerūt iter alios āgelos ī domo recipere. Et ecōtra. Sodomitas q hospitib⁹ ostiuz claudebāt ignis ꝯsumpsit gen̄.19.c. Unde ꝛ Jo.euāgelista ī epla sua tertia excōicat quēdā diotrepem q paupes ñ recipiebat: ꝛ recipiētes ō ecclia eiciebat. In ecclīs tñ ꝓhibent fieri agapen.i.ꝯuiuia pauperū: vel manducare ꝛ accubitus sternere: vt di.ea.c.nō dz. De dormitione tñ ī ḡriū se hz ꝯsuetudo ꝛ de comestione ī.c.nulli.di. ea. Excipit necessitas ex defectu hospitij. Dic enī Hieronymus ad paulinū.16.q.i.c.si cupis esse. Uñ gcgd hñt clerici pauperū est: ꝛ domus eoꝝ omniū debēt esse cōes: qō itelligit q ad paupes idigentes etiā minus bonos cū pñt omnibus subuenire. vt di.42.c.gescamus. Sub hospitalitate itelligit distributio ecclie. ꝛ de ordine dandi ꝛ mō habes di.86.non satis. ꝛ de ē supza in secunda parte.

Quantum ad septimū

primu dz cē pudicu in moribus et verbis.

.s.pudicū dicit gran⁹ q dz esse pudic⁹: ita q moribus ꝛ verbis pudorē idesinent oñdat. Uñ ꝛ gene sponse. Lañ.i. turturi ꝯparant: que ē aial castū. Et ambros⁹ dic q verecūdia ingenuos, pdit natales di.86.ñ.satis. Dicit āt Tho.ꝛ 2ª.q.151.q nomen pudicitie a pudore sumit: i quo verecūdia signat. Uñ dz q pudicitia sit ppe circa illa de gb⁹ hoies magis verecūdātur. Maxie verecundat hō de actib⁹ venereis: adeo q nec actus ꝯiugalis caret verecūdia ſm aug.ꝛ ē iō qz motus illozum mēbroꝝ nō subdit iperio rōnis. Uerecūdat aūt hō nō solū de ꝯmixtione venerea: sz etiā de gbus cūq signis eius: vt dic philosophus ī secūdo rethoꝛice. Pudicitia g attendit circa signa venereoꝝ p̄cipue vt sunt aspectus oscula tactus: ꝛ hi⁹ exterioꝛa signa. Castitas aūt circa ipsam ꝯmixtionē: tñ aliq̄ vnū pōit p alio. vñ aug.ī regula dic. Ne dicatis vos hꝛe aīos pudicos si habeatis oculos ipudicos. Impudic⁹.n. oculus ipudici coꝛdis est nūcius. 32.q.5. Nec solū. ꝛ.6.q.i.c. Ex merito. dē officiū singuloꝝ sit nō solū oculos hꝛe castos: sed līguā ꝛ coꝛ. Nec gd ī cuiusq domo agatur q ō alia dom⁹ nūcq p eos noverit. Et ad maiozem honestatem ꝛ cautelā statutū est vt clerici nō cohitent cū mulierib⁹. Uñ hieron⁹: Hospitiolū tuū raro aut nūq mulierū pedes terāt: qz non pōt digne hitare cū deo q femine accessib⁹ delectat. 32.di.hospitiolū. Et de beato augustio legitur q ñ ꝯsensit hitare cū soroꝛe sua di.81.legitur. Nā cohitatio taliū sepe itercipit adulteriū id est est occasio. 18.q.2. diffinim⁹. Excipiūt tñ q̄dā persone cū gb⁹ clerici pñt cohitare ſm Rai.s.mater soroꝛ amita matertera auia filia fratris vel soroꝛis. vxoꝛ filij ꝛ regulr oēs ꝯsanguinee p lineā trāsuersalē vsq ad secūdū gradū iclusiue: ar. di.81.cū ī oibus. Cōsāguinee vo p lineā ascendentē ꝛ descendentē vsq ad q̄rtū gradū ar. de consan. ꝛ affi. c.nō dz. Et rō est ī istis: qz fed⁹ naturale in istis nihil seui criminis cū talib⁹ extimari pmittit vt dicitur ex̄ de coha.cle. ꝛ mu.c.a nobis. Et ē itelligas si ꝯsanguinea nō hz secū domicellas pedissecas vel alias mulieres suspectas: ꝛ ē i casu itelligit ō coha.cle. ꝛ mu.c.i. ꝛ hz dictū sit q cū pdictis cōsāguineis fed⁹ naturale ñ pmittit aligd seui criminis suspicari: dz tñ clericus ꝛ maxime eps cauere īmoderatā familiaritatem cū illis: vt caput ī gremiū ponēdo osculādo: ꝛ hi⁹: ꝛ ne ex hoc ꝯtēptibilis habeat. di.34.quozūdā. Ultra secundū vero gradū linee transuersalis distīgue: qz aut sunt suspecte: vt qz iuuenes ꝛ tunc nō pñt cohitare: aut ñ ꝛ tūc possunt. Et eadē distinctio est facienda ī ancillis ꝛ in vxoꝛe: quā.s.duxit ante oꝛdies sacros. Nā si est vetula pōt tenere ī domo sua ꝛ eā caste regere. Si iuuenis non dz secum tenere di.81.interdixit. ꝛ.c.volumus. Hosti. ꝛ goff. dicunt: q in episcopis ꝛ monachis non hz locū illa distinctio qz cū nulla ꝯsanguinea debent cohitare: vt in auctentico de sacro san. epis. §. epm. ꝛ de monachis .§.cogitandū. colt.i. Rai. tñ dicit q lz ē sit tutum ꝛ honestū: tñ canones ad ē non cogūt.

Quantum ad octauuz

.s.doctorē. Nō ſm Jo.an.ī glo.di.43.§.i. Istud ꝯsistit ī duob⁹. .s.ī sermōe correctiōis: vt corrigat vitā subdit oꝛ: sz cuz charitate. Uñ leo papa. Odio habeantur peccata non homines: corrigant tumidi tolerent infirmi: Et quod seuerius castigare necesse est: nō seuientis plectat aīo sz medētis di.86.odio. Si aūt modū excesserit ī corrigendo ex amoꝛe vel odio: nō a subditis sz a deo dz venīā postulare: ne dū nimiū seruat būilitas: regendi frangat auctoꝛitas vt dic aug. in regla. Et hēt di.86. Uñ necessitas disciplie ꝛc. Scdo itelligit ista doctrīa ī ſmōe pdicatiōis: vt.s. pdicet hiero. Sācta gppe rusticitas solū sibi pdest: ꝛ q̄tum ex vite merito edificat eccliā xpi: tñ nocet si resistēt ib⁹ ñ ꝯdicat. 2.q.7. sancta. Nec dz platus propter subsannationem vel persecutionem cessare a docendo ꝛ predicando: vt dic Jo.ī glo.di.43. scimus. vbi anaclet⁹ sic dicit. Scim⁹ multos ob id īfestare doctoꝛes: vt eos pdāt. i. ꝯfundant ꝛ ppria volūtatis placita impleāt. Nō tamen propterea doctoꝛes ī quātū vires ꝛuppetunt: a recta emula-

primu dz cē doctor. .s. in exercitione. in ꝓdicatiōe.

primum nō dz cē pcussor. ꝟ pius corrector.

.XIII.

tiōe ꝛ bona ītētione recedere debēt. sciētes quia beati q̄ pſecutionē patiūt ꝓpter iuſticiā mat. 5. c. ꝛ luce. 6. c. Si aūt ſubditi ex his nō ꝓficiāt: ipe tñ facit quod ſuū eſt ꝛ ſoluit debitū. Ūñ Cornelius papa. Qō ad nos attinet: ꝛſcientie nr̄e cōuenit ſē per dare operā: ne qs culpa nr̄a de eccl̄a pereat. Si qs aūt vltro ꝛ crimine ſuo perierit ꝛ penitē/tiā agere noluerit: nos ī die iudicii ī culpatos futuros credimus q̄ eoꝝ ꝛſaluim⁹ ſaluti: ꝛ illos ſolos ī penis remāſuros: q̄ noluerūt ꝛſilij nr̄i ſalubritate ſanari. Nec mouere nos debēt ꝓuicia predictoꝝ: q̄minus a recta regl̄a nō recedam⁹: quā apoſtolus īſtituit dicēs. Si hōib⁹ placerē. ꝛ cetera ad galathas. i. c. De materia aūt dicēdi ꝛ mō ꝑdicādi dicetur infra ī ſecūda parte tertie ti. de ſtatu ꝑdicatoꝝ.

Quantum ad nonum

ſcilicz nō pcuſſorē. Nō ꝛz ioā. an. ī glo. 1. di. 45. q̄ duplex pcuſſio ꝓhibet clericis. Una eſt ſpualis ſ. cū qs corda infirmoꝝ vtili ſermone percutit vt di. ea. c. fi. Secūda ē corporalis q̄ ſi fiat ex ira vl̄ odio vel ex ſuꝑbia: vt magis timeat: vel erga nō ſubditos ꝓhibet: ſed ex charitate ꝛ ī ſubditos licita. Ūñ aug. Et q̄ emendat verbere ī quez ptās dat: ꝛ coercet aliqua diſciplina miſericordiā pretat di. 45. c. ꝛ q̄ emēdat. Epūs tñ ꝓpter dignitatē ſuā neminē ſuis manib⁹ dz verberare di. 86. nō liceat. Sed p aliū pōt: per clericū tñ ſi clericus eſt verberād⁹ ex de ſen. excō. c. vniuerſitatis. niſi penitus ſit īcorrigibilis clericus: qz tūc ēt per laicū ex de ſen. excō. c. vt fame. Diſtiguēdū tñ eſt circa q̄litatē perſonaꝝ ꝛ criminū: q̄ corriguntꝫ ſm Joā. an. ꝛ Rai. Nā ī minoribus cōſtituti licite ꝟberāt. ēt p leuib⁹ culpis di. 35. añ. ꝛ di. 45. ℌ. ſalomon. Similr̄ ꝛ rl̄ares ēt ī minoribus ꝓſtituti ꝛz rl̄as ſuas p leuib⁹ culpis ſubiiciūt ꝟberib⁹ ex de appel. c. reꝑhēſibil. ī fi. ꝛ de ſimo. c. p tuas. nō tñ vſq̄ ad ſanguīnē. In maioribus ꝟo cōſtituti ñ rl̄ares: ñ niſi p maioribus crimib⁹ di. 45. cū beat⁹. Et Leo ꝛ Gregoriꝰ ſic dicūt ea. di. licet nōnūq̄ accidāt: q̄ ī ſacerdotalib⁹ pſonis ſūt reꝑhēdēda. Plus tñ erga corrigēdos agat benivolētia q̄z ſeueritas: plus cohortatio q̄z ꝓmotio: plus charitas q̄z ptās: cuz nemo nr̄m ſine pctō ſit. Sz ab his q̄ q̄ ſūt ſua q̄runt facile ab hac regl̄a diſcedit. ꝛ dū dñari q̄z ꝓſulere magis placet: bonoꝝ inflat ī ſuperbiā: ꝛ qō ꝓuiſū eſt ad cōcordiā: tēdit ad noxā. Moderata ēt dz eſſe caſtigatio. vñ quidā ſapiens. Leuiꝰ caſtigat⁹, reuerētiā exhibet caſtigāti. Aſperitatis āt nimie īcrepatio nec correctionē recipit nec ſalutē di. ea. cū beat⁹. Sicut aūt nimia ſeueritas reꝑhēdit: ita ꝛ nimia remiſſio. Ūñ grego. li. 19. moꝝ. Cūcti rectores nec diſcipline vigore benignitatē māſuetudinis: nec rurſū ī māſuetudie diſcretionē dſerāt diſciplie: q̄tinus ne a cōpaſſiōe pietatl obdureſcāt: cū cōtumaces corrigūt: nec diſciplie vigore molliāt: cū īfirmoꝝ aīos cōſolāt di. 45. c. ſt nāq̄. Et ad ℌ ꝓpoſitū īducūt auctoritates exempla ꝛ figure de ſcriptura in. c. diſciplina di. ea. Tertio ꝓhibet eſſe pcuſſor idest ad vindictā ſeu punitionē facilis. Ūñ Gregoriꝰ. Si qd de q̄cūq̄ ad aures tuas puenerit: qō te iuſte poſſit offēdere: facile enī credas: nec ad vindictā te res accēdat īcognita. Sz pñtibus eccl̄ie tue ſenioribus ē vitas diligēter pſcrutāda: ꝛ tūc canonica diſcretio culpā ſeriat deliquentis di. 86. ſiquid.

Quantum ad decimū

primum nō dz cē litigioſ.

ſ. ñ litigioſū. Litigioſus dr̄ ſm philoſophū ī ētio ethicoꝝ: q̄ ad oīa ꝓniat cā ꝓtriſtrandi: nec q̄ſcūq̄ curāſ. Triplex āt ē cā q̄re ꝓhibet tales ordiari ꝛz Rai. Ꝓria q̄z tales ñ ſūt apti ad hūilē doctrinā q̄ exigit ab eis. Ūñ Piero. Nihil ipudēt⁹ arrogātia ruſticoꝝ: q̄ garrulitatē auctoritatē putāt: ꝛ parati ad lites ī ſubditos tumide ītonāt di. 46. ℌ. i. Scōa cā ē: q̄z litigioſi vl̄ adulatiōib⁹ aīos ꝓncipū ſibi ꝓciliāt: vl̄ frib⁹ ſuis detrabēdo īfamie notā īgerūt: vl̄ q̄z ſeditiōes facē ñ ceſſāt: q̄z oīa vicia ꝓhibēt clicis vt di. ea. ℌ. z. ꝛ. c. ſequēti. Tertia cā ē: q̄z cū ipi debeāt diſcordātes ad ꝓcordiā reducē ꝛ attrahē: ñ debēt litigādo alios ad diſcordiā ꝓuocare di. 4. per totū. Ūñ Cypan⁹. Nec ad caym nec ad munera eiꝰ reſpexit dñs. Neq̄ enīz deū placatū hr̄e poterat: q̄ cū fr̄e ñ pacē ꝛz çeli diſcordiā habebat: quā igit̄ pacem ꝓmittūt ſibi inimici fratrū: emuli ſacerdotū.

Quantū ad undecimū

primum nō dz cē auarū ñ auarū.

ſ. ñ cupidū. i. auarū: vbi ꝓhibet auaritia ītrioꝝ q̄ eſt īordinat⁹ amoꝝ diuitiaꝝ. Et rō quare tal̄ cupidus ꝓhibet ordiari ē: qz vt dic̄ greg. Bonoꝝ auctoꝝ iherere ñ poſſum⁹: niſi cupiditatē: q̄ radix ē oīuz maloꝝ: abſcidam⁹ di. 47. c. bonoꝝ auctoꝝ. Et leo papa. Uir catholicū ꝛ ꝑcipue dñi ſacerdotē fiē nullo erroꝛe ſic nulla cupiditate ꝟplicare oz. Mēs enī potētie auida nec abſtinere nouit a vetitis: nec gaudere ꝓceſſis: nec pietati adhibere ꝓſenſū di. ea. c. vir catholicū. Clicus āt maxie dz deo iherere ꝛ a mal̄ abſtiere. Ite vt dic̄ Ambroſ. Mēs auari vicul̄ cupiditatis aſtricta ſēp aur̄ ſē p argētū videt: ſemp reddit⁹ ꝓputat: gratius aur̄ q̄z ſolē ituet: ipa eiꝰ oro ad deū petit aur̄ di. ea. c. fiē bis. Clericus āt dz hr̄e mētē liberā a terrēis. Scōo ſb ℌ ꝓhēdit ꝓhibit⁹ oīs turpis q̄ſt⁹ ſeu lucrū: ne. ſ. aliq̄ ihōeſto negocio victū vl̄ alia neceſſaria ſibi q̄rat: nec ſuſcipiat ꝓcuratōes ſecl̄ares ſt di. 87. p totū. Excipiūt tñ ibi ꝑſōe miſerabiles: vt pupilli vidue ꝛ pauꝑes q̄ ab ōib⁹ ex pietate debēt iuuari. Ūñ gelaſi⁹: Licet ōib⁹ de nobis ſperātib⁹ ñ debeam⁹ ꝓuidentiū nos negare: tñ plus viduaꝝ cās ꝛ ipēſi⁹ ducim⁹ exequēdū: q̄s tueri vl̄ a nobis vl̄ ab ōib⁹ dīna māifeſtat aſſertio di. ea. c. i. ꝛ in. c. z. dr̄. Pupillo tuitionē dīnitas ipa iuſſit impēdi. Tertio ſub cupiditate ꝓhibet aſſūptio cāꝝ ꝛ negociatio di. 88. p totū. ℌ hieronym⁹ ibi. Negociatorē cl̄icū ex īope diuitē ex ignobili gl̄oſū q̄ſi quādā peſtē fuge: ꝛ di. ea. dr̄. Epiſcopus nullā rei

familiaziis curã ad se reuocẽ:ſz lectiõi ⁊ oꝛoni ⁊ vbo p̃dicatiõis tĩ vacet.⁊.c.foꝛnicari ſimilr̃ hẽt.

Quantum ad duodecimũ: domui ſue bñ p̃poſitũ:qõ itelligit vt expõit gra.di.47.§.neceſſe. Ut ſi i laicali habitu hũit vxoꝛẽ:⁊ filios a vicijs ad ⁊tutũ ſtudia ⁊bo ⁊ exẽplo ꝓuocet: vt qõ poſtea p̃cepturus ẽ ppꝛo:p̃us a domeſticis exigat. Qõ qa heli facẽ recuſauit ſemetip̃z apõ diſtrictũ iudicẽ cũ filijs gratii dãnatiõe p̃cuſſit.ꝓ regũ.4.c. Pꝛohibet̃ g̃ oꝛdinari q ñ hz qz p̃ſumit negligẽs:⁊ q ñ bẽat frõtez alios arguẽdi:ex q̃ ſuos ñ repheꝺit: ſz tñ p.eũ nõ ſtat qn ei⁹ familia ſit bõa:qz diligẽt cozꝛexit eã:ñ ſibi ꝑputat̃.i vicijs. Adnõ .n.greſſus hoĩs dirigũt: nec ſũt i hoĩe vie ei⁹:vt dr̃ hiere.io.c. cozꝛipe gdẽ põt:cozꝛigẽ ãt ñ valet. Uñ aug. Quãtũlibet vigilet diſciplia dom⁹ mee:hõ ſũ:⁊ iter homĩes viuo nec arrogar̃ mihi audeo:vt dom⁹ mea melioꝛ ſit q̃z arcba noe.geñ.9.c. Ubi tñ int̃ octo hoĩes vn⁹ repꝛob⁹ inuẽt⁹ eſt. aut melioꝛ ſit q̃z dom⁹ babꝛabe cui dictũ ẽ. Eiice ãcillã ⁊ filiũ ei⁹ geñ.xi.c.⁊ ad galathas.4.c. Aut melioꝛ ſit q̃z dom⁹ iſaac cui dictũ ẽ malachie.i.c.⁊ ad ro.9.c. De duob⁹ gemĩs Jacob dilexi:eſau ãt odio hũi. Jntelligi ẽt põt iſtõ .c.aplice rẽ:vt vz bñ p̃ſit domui eccl̃ie ſibi ꝺmiſſe:vt vz ñ vni plura:ſz diuerſa diuerſis cõmittat officia. vnde gre. Nulli vni q̃tũlibz exercitate p ſone vno tpe duaꝝ rez officia ꝺmittẽda ſũt:ſi totũ ocul⁹ vbi audit⁹? Sicut enĩ varietas mẽbꝛoꝝ p diuerſa officia ⁊ robur cozꝛis ſtuat ⁊ pulchꝛitudinẽ p̃ſtat: Jta ⁊ varietas pſonaꝝ p diuerſa diſtributa officia ⁊ foꝛtitudiez ⁊ venuſtatẽ ſcte dei rep̃ſentat eccl̃ie di.89.c.ſingla. Jtẽ iconomos vl̃ vicedños i eccl̃ia ñ dz iſtituẽ laicos vt i.c. volum⁹ cũ ſequẽti di.ea. Jtẽ ꝓpigs vl̃ ſauoꝛe ꝺiũct] ñ dz ꝺmittẽ eccl̃iaſtica officia di.ea.de cetero. Ubi tñ dic̃ glo.q̃ h̃ itelligit̃ ñ ſimplr̃:ſz cũ ſũt mali.⁊ rõ q̃re magis ꝓhibet̃ exp̃ſſe de iſtis q̃z alijs mal̃:eſt qz p̃lati eccl̃ie ſũt ꝓniozes ad dãdũ talib⁹: vl̃ ga p̃ſumit̃ q̃ p eos bõa eccl̃ie dilapident̃. Et iſta eſt ꝛa rõ quã videm⁹ q̃tidie de facto:⁊ qz iſtõ ñ ſeruat̃:multa mala ĩde eccleſie ſequuntur.

Quãtũ ad vltimũ ñ neophitũ.i.nouum i fide vl̃ ẽt i religione: vt exponitur di.48 p totũ ⁊ glo.ibidẽ. Dui⁹ ãt ꝓhibitõnis duplex ẽ cã vt dr̃ i textu ⁊ glo. Pꝛia ẽ vtilitaſ ipiuſmet.ſ.ne vt ait aplus p̃ ad thi.3°.c. Elat⁹ i ſup biã icidat i laq̃ũ ⁊ ruinã diaboli. Jn arrogãtiã nã q̃:q̃ ẽ ruĩa diaboli icidũt:q i pũcto hoze nõdũ diſcipuli efficiũt magr̃i. Et ſic̃ Jnno.dic̃. Miſerũ ẽ eũ fieri magr̃m q nõdũ didicit eẽ diſcipul⁹. Jtez ſcõa cã ẽ:qz cũ ſit iexpt⁹ ſtatũ eccl̃ie neſciret varietati pſonaꝝ diuerſimode ꝓuidere vt decet. Mo mẽtane⁹.n.ſacerdos neſcit hũilitatẽ mozes pſoarũ:vl̃ ſeſe ꝺtẽnere:ñ ieiunauit ñ fleuit:ñ ſe cozꝛexit ñ paupib⁹ erogauit. Dec oĩa gran⁹ di.48.§.i. Uñ ⁊ gre. Caſũ appetit q ad ſũmi loci faſtigia p̃ poſitis gradib⁹ p abrupta q̃rit aſcẽſũ di.ea.c. ſic: Jtẽ ꝓmouẽd⁹ ad oꝛdies dz eſſe imunis ab oĩ irregularitate. Uñ gran⁹ a.5⁹. vſq̃ ad .58 .di. oñdit quõ oꝛdinãd⁹ ñ dz eẽ rõciniſs obligat⁹: nec hõicida nec coꝛpe viciat⁹: nec illegitim⁹. nec fu⁹: nec ſoleñiter penitẽs:⁊ hoꝛ omniũ declaratiõe habes ĩfra i iſta pte ti. Qui hũit maculas nõ offerat panes deo ſuo nec accedat ad miſteriũ ei⁹. Jn vbis p̃dictis ponũt̃.xi.macule ſeu defect⁹ coꝛpales deſignãtes defect⁹ ſpuales petõꝝ.vt expõit greg. i paſtoꝛali. Et hẽt̃ di.49. Dic etenĩ. Si fuerit cec⁹ Lec⁹ ẽ g ſupne lucis ꝺtẽplatiõe ignoꝛat. Qui pñtis vite tenebꝛis p̃ſtus dũ vẽturã lucẽ neq̃z diligẽdo ꝺſpicit q̃ greſſũ opis dirigat neſcit. Claud⁹ ẽ g q̃ ꝓgẽ debeat aſpicit. Sz p ĩfirmitatẽ mẽtis viam vite pfecte ñ valet tenẽ quã videt ex deflu,xa ꝺſuetudie. Paruo naſo ẽ g ad tenẽdã viã diſcretiõis idone⁹ ñ eſt. Naſo gppe odoꝛes ſetoꝛesq̃ diſcernim⁹. Recte g̃ p naſũ diſcretio exꝓimit̃ p quã ⁊tutes eligim⁹ ⁊ delicta repꝛobam⁹. Grandi g̃ ⁊ toꝛto naſo ſignat̃ diſcretiõis ſubtilitas imoderata q̃ dũ pluſq̃z decet excreuerit actiõis ſue rectitudinẽ ipſa ꝺfũdit. Fracto aũt pede vl̃ manu ẽ g p viã dñi oĩo ñ valet pgẽ:atq̃ a bõis actibus exoꝛs vacat fundit⁹: q̃tin⁹ h̃ ñ vt claud⁹ ſaltẽ cũ infirmitate teneat. Sz ab hiſ oĩo alien⁹ exiſtat. Gibboſus ẽ quẽ terrene ſolicitudinis põd⁹ depmit ne ⁊nq̃z ad ſupna reſpiciat:ſz ſolũ infimis q̃ calcãt in tẽdat. Lipp⁹ ẽ cui⁹ gdẽ igeniũ ad cognitionẽ veritat] emicat. Sz tñ h̃ carnalia opa obſcurãt. Albuginẽ hz i oculo q veritat] lucẽ videẽ ñ ſinit̃: ga arrogãtia ſapie ſiue iuſticie cecat̃ qz ſẽſus hũane cogitatiõis ſe ſtultũ ſeq̃z pcõꝛez itelligit: cognitionẽ itime claritatis ap̃hẽdit. Si ãt cãdoꝛe ſapie ſeu iuſticie ap̃hẽdiſſe ſe extimat a luce ſe ſupne cognitiõis excludit. Jugẽ ſcabiẽ hz cui carnis petulãtia ſine ceſſatõe dñat̃. Jn ſcabie enĩ ſeruoꝛ viſcer̃ ad cutẽ trahit̃ p quã luxuria deſignat̃. Jmpetigines hz i coꝛpe q̃ auaricia vaſtat̃ i mẽte. Jmpetigo ſine doloꝛe coꝛp⁹ occupat. Et abſq̃ tedio occupati excreſcẽs mẽbꝛoꝝ decoꝛez fedat. Qz auaricia capti aĩum dũ q̃ſi delectat exulcerat: Sz ꝺcoꝛ mẽbꝛoꝝ pdit:qz aliaꝝ ⁊tutũ p hãc pulchꝛitudo depꝛauat̃. Põderoſius ẽ q̃ turpitudinẽ nõ exercet opere. Sz ab hac ꝺtinua cogitatiõe ſine moderatiõe grauatur in mente. hec Gregozius:

Deduo b⁹ generib⁹ fideliũ ſic̃ dic̃ biero. .iz.q.i. Duo ſũt genera x̃pianoꝝ Eſt vnũ gen⁹ qõ mãcipatũ dño officio ⁊ deditũ ꝺtẽplatiõi ⁊ oꝛoni ab oĩ ſtrepitu tpaliũ ceſſare ꝺuenit: vt ſẽ cl̃ici ⁊ deo deuoti.ſ.ꝺuerſi. Cleros enĩ grece latie dr̃ ſoꝛs. hi⁹ hoĩes vocãt̃. cl̃ici.i.i ſoꝛtez electi. Oẽs.n.de⁹ i ſuos eligit. Di nãq̃ ſẽ reges.i. ſe ⁊ alios i ⁊tute regentes: ⁊ ita i deo regnũ hñt. Et h̃ deſignat cozõa i capite. hãc cozonã hñt ab iſtitutiõe romãe eccl̃ie i ſignũ regni:qõ i x̃po expectãt. Rafio i capite ẽ oĩum tpaliũ depoſitio:illi.n. victu ⁊ veſtitu ꝺtẽti nulla ĩ̃ ſe x̃petatẽ hñtes õbẽt hr̃e oĩa cõia.aliõ gen⁹ x̃pianoꝝ ẽ:vt ſẽ laici: laos.n.grece latie ppl̃s. his ſz tpalia poſſidẽ:ſz nõ niſi ad vſũ. Nihil.n.miſeri⁹ q̃z ꝓp̃ mimũ gd deũ

p dtur nõ ſit neophyt⁹.i.nouꝰ in fide.vl̃ in religione.

p ꝓmoꝝ duo ſũt genera.

tenere: his ꝓcessū ē vxorē ducere: terrā colere: inter virū z virū iudicare z cetera. Et ita saluari poterūt: si vicia tm bñ faciēdo euitauerīt. hec ibi. Ex qb⁹ vbis videt q clerici ñ possint bñe ꝓpriū: q materia tractat p totā illā. q. i. iz. cē. Et post plura. c. iducta ad vtrāq; ptē. Tādē gran⁹ sic ipe soluit i. ꝯ. cū g i ꝯcilio. videlicet q clicis ociētalibus qb⁹ lz bñe vxores z filios: z occidētalib⁹ etiā clericis illis qui bñt filios ex vxorib⁹ q̄s būerūt añ suā ordinationē: istis lz bñe ꝓpa ad sustētationē familie sue: alijs āt clicis ñ lz bñe ꝓpriū: nisi forte retinēdo sua a sūptib⁹ ecclie abstineāt. Sz istaz so. reꝓbat glo. sūmaria i ꝓncipio. q. z bñ: nā oēs doc. i h ꝓcoz. q clerici seculares pñt bñe ꝓpriū. Et lz bēāt primōialia: p h tñ tollit gn iuste possit bñe bñficiū vl reddit⁹ vel distributiones ꝓsuetas ab eccl'ia si eccl'ie deseruiūt. Illa g capla q̄ videtur dicere. q ñ lz clicis bñe ꝓpriū: itelligēda sūt ꝟz glo. z Rai. ꝟm tps eccl'ie ꝓmittue: vt illō. c. dilectissimis. vl de clericis q renūciauerūt ꝓpis vt illud. c. scimus. z. c. ñ dicatis. Vl loquūt ō ꝓsilio vt illud qz tua. z. c. nolo. Et videt q tpe augu. z hiero. clerici oēs viuebāt i cōmuni vt i illis. c. certe go. z. c. duo sūt. z. c. clerici. Nūc āt cōiter ñ reperit tal⁹ modus viuēdi i cōi in secularib⁹: nec ad h tenent: lz licite pñt bñe ꝓpriū vt dictū ē: z patet ēt i dicta. q. c. epi. z. c. sint manifeste. Tho. āt z^a z^e. q. 185. dicit q clericis ñ lz bñe ꝓpriū: ita. s. vt duz curant ꝓpa faciāt defectū i bis q̄ tenēt ad cultū dīnū. Et sic exponit illud. c. clerici. vbi dicit hieronym⁹. Qui deū possidet: z cū ꝓpheta dicit. Pars mea dñs. dr enī cleros grece latīe sors: qz sors ē dñs idest pars eoz nihil ex dñz bñe pōt: q ñ aliud hz ex dīm: vt aurū z argētū varia supellectilem z hi⁹: cū bis ptib⁹ nō dignat dñs fieri ps ei⁹. De donatiōe tēpozaliū facta eccl'ijs bēs i. c. futuram. De donatiōe facta eccl'ie romāe p cōstātinū bēs di. 96. ego cōstātinus. Sz i aliqb⁹ libris illud ñ habet: i alijs p palea ponit: vl tenet vt plurimū ad laicos. Nūc agamus de clericis.

De hozis canonicis. c. 4.

O Officio diuino q̄ officiatur eccl'ie de q̄ agit di. 91. p totū: z int cetera ibi dr. Clericus victū z vestitū sibi artificiolo vl agricultura absq; officij dūtaxat detrimēto ꝓpare: z extra de cele. mis. c. i. dr q dz dicere oēs horas. Hoze canonice istitute sunt ab eccl'ia. vt dicāt ad laudādū deū p bñficijs. suis: iter q̄ maxia sūt bñficiū creatiōis septē dieb⁹ expletū vt patet gen. i. Et bñficiū redēptionis septē q̄dāmō hozis pactū. Matutinali videlicet ꝓma tertia z̄. Et ipe hoze septē sūt iuxta illd ps. 118. septies i die z̄. Archi. tñ i rosario matutinū sepat a septē hozis: ponēs p ꝓma hoza diei scilicet artificiale laudes matutinas. De ipso āt ꝓcessu passiōis bis hozis pacte bēs i officio cruc]: qō dicēti Jo. zz. dedit. 4. di

es idulgentie dietim:

Queritur ergo primo

q teneant ex ꝓcepto ad ipas hozas? Rñdeo ꝓ q. dē tenēt oēs ordiati i sacris scilicet i subdiaconatu z supra. Et h tam ꝟm oēs theologos q̄z canonistas ex de cele. mis. c. dolētes. Tenet secudo ex ꝓcepto glibet clerici bñficiati z ñ existētes i sacris ꝟm Francis. de ça. b. i lectura sup clemēti. de cele. mis. c. graui. nec excusare se pñt rōne exiguitatis bñficij: si ex eo no ꝓcipiāt sibi necessaria: lz imputēt sibi ex q̄ se fecerūt ad illud ītitulari. Jdē goff. di. 91. c. clericus victū. Et q̄uis laudu. dicat q bñficiati i minozib⁹ existētes possint p alios officiare seu p alios dicere hozas: z ꝓcipue si ex iusta cā puta studij vl alia cā ꝓbabili sūt absentes: z p idoneū substitutū vl subditū officiēt eccl'iam ꝟz Pe. z ab. tñ idē Frāc. tenet ꝑiū. Jo. an. ēt sup. c. ꝑsbyter. de cele. mis. dicit theologos tenere: q cū istud sit onus ꝑsonale: videt q p alios solui nō possit. Et idē i nouell' libēter viderē: q fauoze studij statueret eccl'ia: q clerici saltē i minozibus tñ bñficiati saltē non curati occupati bono zelo ad studium tenētes vicariū excusarent ab hozis dicēdis dicēdo officiū beate virginis. Dicūt ēt Jnnocen. z hosti. q ois clericus bñficiatus siue sit i sacris siue non tenet oib⁹ dieb⁹ dicere hozas in eccl'ia: vel saltē audire: vez est tñ q excusat ab vtroq; rōne iusti impedimēti ideſt a dicēdo vel audiēdo i eccl'ia. Uñ si ꝑsens sit clericus: z dicat officiū i camera. ñ reddit debitū: qz tenet eccl'iam officiare: nisi sit legitime occupat⁹: z tūc dicat vbicūq; sit: equitādo stādo vel eūdo i vijs vel i camera: z tūc eccl'esiā faciat p aliū officiare. Jntelligit Francis. de ça. illud de cele. mis. c. i. vbi dicit q a sacerdote aut a scholarib⁹ ideſt clicis officiū ꝓpleat: qz. s. cū sacerdos post inceptū officiū vocat ꝓpter aliquā necessitatem: puta ad ifirmū z hi⁹: scholares ideſt clici ꝓficiēt illud: z ipse sacerdos se paratī dicz qō sibi restat dicēdū. Tenēt tertio ad hozas religiosi ꝓfessi q̄z religio ad act⁹ vite ꝓtē platiue ē instituta: z p eccl'iam ꝓfirmata: z h rōne sue ꝓfessionis. Quia nō solū sunt institute hi⁹ religiōes ad ozādū particulariter ꝓ se: sz ēt ad ozādū ꝓ vniuersali vtilitate fideliū. Ad hi⁹ aūt oronē. s. fiendā i ꝑsona totius ppli xpiani ꝓ vtilitate omniū sunt ītitute specialiter hoze canonice pe. de pal. dicit quēlibet religiosū ꝓfessuz teneri ad hozas. Religio aūt istituta ad opera vite cōtemplatiue ē status mōachal'. Religio ẏo mendicāti um vtrāq; ꝓplectit. s. actiuā z ꝓtēplatiuam. Nec ber. de trilia i ꝑ quodlibet. Ex hoc videtur q cōuersi nō tenent de necessitate ad hozas. Aug. de ancho. in sūma ō potestate ecclesiastica dicit omnes religiosos ēt ꝓuersos teneri ad hozas: alⁱs ex negligētia omittēdo peccarēt mortal': qz eo ipo quo applicati sunt totaliter ad cultū dei: bñt bñficium ītꝛpretatiue. s. vinendi ex elemosynis vel de redditib⁹ mōasterij: vl de questib⁹ q eis ꝓce-

pad homs mnonyas tenet ep ꝓ rep⁹ ome in sums ordiat. et nō epi in sums si bñficiad hm.

p homs dnt non tm in ema.

pad horas tenet religiosi ꝓfessi et nō ꝓfessi.

p hoc mnonyas sut institute ad dni laudā ꝓ sue frias mandos et redēptionis.

dūt ab eccl̄ia rōne applicatiōis ad cultū diuinū. Et idem tenet Petrus de pal. in. 4.

Secundo queritur qd debeat dici p horis? Rñdet Franc. de çab. vbi supra. Dic̄ laud. q̄ si est ꝯsuetudo ꝓbabil̄ vel certa ꝯstitutio sup hoc illud seruabūt di. iz. Nouit. Nā dicē hoc vl̄ illō nō est i p̄cepto. cū diuersi diuersa dicāt de conse. di. 5. c. in die. Modus tñ dicēdi horas q̄ ad seculares clicos sumēdus ē ab eccl̄ia romana vt i dicto. c. i die vl̄ metropolitana distinc. iz. c. fi. Nec reprobat̄ p hoc ille vsus ſm laud. q̄ qdā contēti sunt tribus psalmis: licet romana vl̄ metropolitana eccl̄ia hoc nō seruet di. iz. de his. Qō puto itelligēdū de vsu antiquo alicui⁹ eccl̄ie: nō de eo quē sibi faceret ꝓuata ꝑsona. In regulari / b⁹ dicit laudu. attendendum esse ordinationem regule sue z statutoꝝ suoꝝ di. iz. placuit ibi. Neq; mō asterioꝝ. Sz i directo. iuris lib. 20. i. ti. 8. dī q̄ ordinatus ad titulū sue possessiōis vl̄ patrimonij pōt dicere quodcūq; officiū: qz nō est obligat⁹ ad istam vl̄ illam regulā specialiter. Ordinat⁹ vero vl̄ intitulat⁹ ad rectā regulā vl̄ eccl̄iā tenet dicē officium: qō ibi fieri ꝯsuevit: alias peccaret di. ii. in his. Et hoc nisi esset sup hoc ꝓuilegiat⁹ vt clerici z religiosi qui sunt ꝯmensales domestici cardinaliū z epoꝝ: quib⁹ indulget̄ q̄ idem dicant officiū: nec ad aliud teneant̄. Prebendat⁹ aūt i duab⁹ eccl̄esiis sufficit q̄ semel dicat ſm ꝯsuetudinē alterius illaꝝ ſm Tho. i q̄libet: z videt̄ q̄ magis debeat dicere officiū illius eccl̄ie: vbi hz maiorē gradū q̄ vbi hz pinguiorē p̄bendā. Si aūt ē paris dignitatis vtraq; ꝑs dicet ſm illā eccl̄iā: vbi tūc est. abñs dicet qō sibi placuerit alteri⁹ illaꝝ. Monach⁹ p̄fectus eccl̄ie seculari i dicēdo officiū sequet̄ consuetudinē eccl̄ie ad quā trāsit hz bosti. di. iz. c. illa. Fratres ordinis p̄dicatoꝝ sunt ꝯtenti illaꝝ eccl̄iaꝝ officijs ad q̄s extra suos ꝯuent⁹ declinarent: vt dicitur in constitutione eorum:

Tertio queritur vtrū matutie virginis vigilie mortuoꝝ z suffragia sint de necessitate dicēdi horas. Et dī hic suffragiū letanie ſm catholicō? Rñdeo ſm Francis. de çab. i cle. de cele. mis. gratui. Laud. credit q̄ ex q̄ vno z eodē mō eccl̄ie illi⁹ seruitores ꝯsueuerūt p̄dicta ꝓ horis dicere: quilibet de ipsis ad hoc tenet̄ ar. de cen. c. ex parte. Secus si aliq tñ dicerēt etiā plures. Sz alij nō. ar. 6. q. z. c. z. Idē dicit̄ in directo. iuris lib. 20. i. z allegat guil. de officio defunctoꝝ: dicit goff. in q̄libet 7. q̄ tenent̄ ad ipsum clerici ecclesiarū collegiatarū ſm ꝯmunem ꝯsuetudinem eccl̄esie: de qua sūt siue p̄sentes siue non: nō aūt ad illa q̄ fiunt ex ſpali gratia ꝓ aliquo ad p̄ces eius: vl̄ ea ad que aliq ex sua volūtate se obligauerunt. Et sic canonici collegiati ſpecialis eccl̄ie tenent̄ ad officiū mortuoꝝ z ad alia ſpecialia ſm ꝯsuetudinē eccl̄ie sue. Et sicut illi qui hñt ānuersaria: tenent̄ dicere officiū mortuoꝝ: z p̄cipue illi q̄ recipiunt distribu / tiōes illius ānuersarij: ita et cōmune officiū defūctoꝝ videt̄ instituti ꝑ determiate ꝓ oīb⁹ bñfactoribus q̄ nō determinat̄ sibi anniuersariū. Unde videtur teneri ad illō oēs q̄ bōa illius eccl̄ie p̄cipiunt. Nec goff. In ordine p̄dicatoꝝ solū mistri altaris cū hebdomadario z eo q̄ est notatus ad missam ꝓ defūctis tenent̄ ad vigilias q̄tidianas ſm ordinariū. Alij aūt semel i āno z totū ꝓ hebdomodam q̄. s. i eccl̄ia dicendū est totū: i aliq̄ die per hebdomadam: vt in ꝯstitutionibus eoꝝ habet̄.

Queritur quarto qua hora sint dicende horę canonice? Rñdeo i officiādo qdē eccl̄iā debēt dici tēporib⁹ ꝓprijs ſm morē patrie: vl̄ ſz regulā suā q̄ ad religiosos: z matutinas qdē ꝯsueti⁹ tps videt̄ ēe dicere. 4. vigilia noct. Ḥ. n. ſz pau. bug. z Isi. ē matutinū. i. it̄ absceſſū tenebraꝝ z auroꝝ aduētū: lz alij dicāt ꝺ iuꝝ illud. Media nocte surgebā ꝛc̄. psalmo. iiº ꝺ cele. mis. c. i. Sed vt dictū ē i Ḥ stādū ē ꝯsuetudini loci vl̄ ꝯstitutōi si hēt̄. Officiū āt q̄ dī i p̄uato. f. nō officiando eccl̄iam. si dici non potest ꝓpter occupationes horis ꝓprijs: meli⁹ ē p̄cire q̄ tardare. Prevenire .n. dic̄ hugo. ē p̄uidētia: tardare ꝺo ē negligēna. Unde z Jo. an. i nouell̄ de cele. mis. pōit exemplum de q̄dā sancto viro: cui dicēti horas añ temp⁹ ei afferebat angelus vnā acerbā: post debitū tēpus afferebat vuā marcidā: tpe aūt ꝯuenīēti dicenti horas: afferebat vuas maturas bonas. Dolent curiales z alij occupati dicere de mane vsq; ad vesperas exclusiue. z de sero vesperas cū ꝓpleto rio: z hoc cōsulit̄ extra de celeb. mis. c. i. Matutinas etiā si quis diceret de sero ꝓpter hōestatuz necessitatē occupationū nō malefaceret: nā z Ḥ i solēnib⁹ eccl̄ijs q̄q; fieri solet: Si aūt Ḥ faceret vt quietius somno z voluptati vacaret: nō ēet absq; peccato ſm Tho. i q̄libet: nō tñ videt̄ de se ēe mortale q̄cūq; gs tarde dicat officiū: dū mō nō trāseat dies: q quantū ad Ḥ videt̄ terminari circa mediā noctē. Nō enī istō p̄ceptū de horis dicēdis refert̄ ad tps. Sed z si gs p̄termissa vna hora dicat aliā: puta p⁹ p̄mā dicit sextā: sufficit ſz guil. q̄ suppleat id tm̄ qō omisit: puta tertiā: z penitētiā agat de negligētia sua. Itē q nōdū dictis matutinis celebrat: mortaliter peccat ſm guil. z bosti. cuius postea dicēt: z Ḥ qz facit ꝺ generales z approbatā ꝯsuetudinē eccl̄ie di. ii. In his reb⁹ Sz celebrādo ātecq; dicat p̄mā: nō peccat mortaliter: nisi Ḥ esset ꝺ p̄ceptum vl̄ statutum.

Queritur quinto de non dicētibus horas quātū peccēt? Rñdeo bi q tenēt̄ de gb⁹ dictū ē in. ℸ. secūdo. si dimittāt aliquam horā ex industria vl̄ negligētia: mortaliter peccāt: qz p̄ceptū trāsgrediūt eccl̄ie. 14. q. i. qō p̄cipitur. Et si gs dimittat oēs horas vni⁹ diei ſz guil. ñ ꝓpterea ꝯmittit septē mortalia: ſz vnū: z tāto grauiꝝ q̄to plus de ipo dimittit: qz totū officiū vni⁹ diei cadit sō vno p̄cepto ex ꝺ cele. mis. c. dolētes.

Si aũt dimisit aliquas horas: puta primã nonaz ⁊ cõpletoriũ: tria pcã mortalia ꝺmisit: ⁊ sic de ceteris. Si aũt dimisit ꝓpter aliquã necessitatez: puta ꝓpter defectũ visus vl infirmitatem vl pauꝓtatem ꝓpter quã libro caret: recõpensat tñ equalẽs ꝑ psalmos vl orationẽ dñicam: nõ peccat mortaliter: qz pceptũ huiusmõi nõ est determiatũ circa modum: nõ tamen ex hoc videt euadere graue peccatum: qui ad libitũ suũ sine cã rõnabili mutat cõsuetũ officiũ. Qui ẽt expẽdit pecuniam i supfluitatibꝫ ⁊ vanitatibus ⁊ de breuiario ñ curat: ⁊ sic nõ habẽs breuiariũ nõ dicit officium: nõ euadit mortale. Qui aũt ex oblitione dimittit nõ peccat mortaliter: tenet tamẽ quãdo recordatur supplere omissuz: alias tũc peccaret. Et vt dicit ·Pe. de pal. in. 4. di. 15. debet oratio huiusmõi eẽ itegra: vt nihil de ea furet: syncopãdo cõmutãdo. n. i. s. nimis festinãdo. Et hoc itelligendũ ẽ de illis qui officiũ ꝑse dicũt: naz q i choro horas dicũt: nõ tenẽtur repetere ea que a socijs dicũt: puta versus psalmoꝝ respõsoria lectiões inuitatorium ⁊ similia: qz vnus i ꝑsona omniũ dicit. Alij aũt debent attẽte audire: vide supra in secũda pte ti. de accidia. c. de negligẽtia. ℌ. de negligentia circa diuinũ officiũ: qõ ẽt reprehẽdit i dicta dicre. c. dolẽtes. Unde tenet redicere qui notabilit male dixit: qõ videt itelligendũ cuz notabiliter omittit de aliqua hora si vult euadere mortale. sed ẽt modicũ dimittendo ſm ·Pe. siue psalmuz siue versũ siue dictionẽ videt q teneat ad illud vel aliud loco eiꝰ: alias peccat saltẽ venialiter: ⁊ ℔ qñ solus dicit: vl qñ in choro dimittit ea q̃ chorο ipsiꝰ ꝺueniũt: vt supra dictũ ẽ de his q dicẽdo officiũ exercent se i occupatiõibꝫ manualibꝫ quõ nõ satisfaciãt ⁊ alijs negligẽtijs: hẽs i secũda parte ti. ⁊. c. vbi supra.

Queritur sexto de eo q̃ omisit dicere officiũ dñũ: vtrũ de necessitate sit ei iungẽdũ: q omissũ suppleat? Et idẽ respõdeo ſm tho. i quolibet: sicut in officijs dñis exolnẽdis obseruanda ẽ ꝺgruitas loci: ita ẽt ꝺgruitas tẽporis: que obseruari nõ posset si oporteret iniũgẽ omittenti: q horas diceret q̃s omisit: forte. n. i cõpletorio diceret. Jã lucis orto sidere: ⁊ in tpe paschali officiũ dñice passiõis: qõ videtur absurdũ: ⁊ ideo nõ videt eẽ iniungẽdũ: q eaſdẽ horas repetat: sz aliqd ad laudẽ dñaz ptinẽs: hoc est enī cõmune ī omni officio diuino: laus dei ⁊ suffragiũ fideliũ: puta q dicat. 7. psalmos penitẽtiales: vel vnum psalteriũ vl aliquid amplius ſm delicti qualitatẽ. q̃uis enī esset debitor officii: qz tempe debito officij ꝓteruẽnte iam est impotẽs ad soluendũ tẽpore debito: ⁊ iõ est ei alia penitẽtia iniungenda. ·Pe. ẽt de pal. i quarto dicit: q dei vicariꝰ põt cõmutare restitutiõem deo faciendã i aliquid deo acceptius. dicere aũt parũ ⁊ cũ deuotiõe est deo acceptum. Unde ⁊ penitẽtiã omissã põt cõmutare sine audientia aliorũ peccatorũ. ·Restitutio ãt homini facienda nõ sic subiacet arbitrio cõfessoris. Qui aũt omisit vnam horã: nõ oportet q dicat oẽs alias nec ẽt illam. Similit si ꝑ annũ dimisit officium: nõ oportet q totũ duplicet: sz i aliud põt ꝺmutari: qz magis placebit deo: ẽt qz i tediũ esset penitẽti. Ad hoc facit dictũ hieronymi de ꝺse. di. 5. ·Nõ mediocriter: ibi: melioz est triũ psalmorũ ⁊c. Archi. ẽt i rosario di. 91. penitẽtiã dicit huiusmõi esse arbitrariã. Dicit ẽt hosti. q si tanta fuit infirmitas i omittẽte officiũ: vt ex toto impediat ad horas dicẽdas: nõ tenet redicere: nec penitẽtiam agere. si tñ ad cautelam velit ℔ facere: ꝺmẽdandꝰ ẽ: sz si finxit ⁊ quartanã veterẽ vl aliaz debilẽ infirmitatẽ habuit: q̃ ñ obstãte sua negocia ꝓcuraret nõ excusat. Jtẽ ſm guil. si dicẽs officiũ aliq̃ ꝟba ꝓtermittit: nõ oz q ꝓpt ℔ a capite resumat: disturbãdo officiũ: imo si dicẽdo i choro cũ alijs ex aliq̃ necessitate itermisit psalmũ lectiõez vel aliqd biꝰ ⁊ nõ aliẽ: põt omissum supplere: nisi subtrahẽdo vocẽ ab adiutorio chori: melioꝰ est ꝓ trãsire q̃s officiũ chori minuẽ. põt tñ aliqd pꝰ officiuz ꝓpter ℔ supplere.

Queritur septimo vtrum attẽtio ī horis dicendis sit necessaria? ·Rñdeo q̃uis aliq dixerũ q sic: ita q i eis nõ hñs coz ad deũ: sed ad exteriora: moztaliter peccet: ꝓpter ℔ in fi. illiꝰ c. dolẽtes extra de cele. miſ. ꝑcipit dici totũ officium studiose pariter ⁊ deuote: ⁊ si verbũ sit dux tñ scriptũ. Benignioz tñ ẽ sentẽtia �somi. q dicẽ q i ꝓcepto ẽ horas dicẽ: sz alia que i deuotiõe ꝺfistũt suadẽdo dicũt. Et ℔ ẽ qõ dicẽ lra ibi: q̃tum deus dederit ⁊c. ꝑ que ꝟba apposuit ꝺfiliũ fragilitati humane cõpatiendo. q. d. ꝑcipimꝰ q vnusq̃sq̃ de die ⁊ de nocte dicat horas suas. Intẽtionem aũt ⁊ deuotiõnem i ꝓcepto nõ põimus: sz gratie dei ſm q ipsa dare voluerit duximꝰ relinquendum. Et hũc itellectũ teneas qui benignioz est: ⁊ qz nõ debet ecclia alicui laqueum inijcere. 27. q. i. de viduis. Secũdo ⁊ nec homies ꝺz ecclesia oneribus ꝺportabilibus alligare. 26. q. 8. c. alligãt ·Hosti. ⁊ henri. Assignat ẽt Umber. aliã rationez ad hoc: qz. s. cũ hoc sit ꝓceptum de iure positiuo: nõ refert nisi ad ea que sub iudicio humano cadere possunt. Et ista sunt q̃ exercẽtur ꝓ actꝰ exteriores: nõ aũt ꝓ interiores: facit etiam ad ℔ glo. super. c. graui de cele. miſ. i cle. super verbo fructũ labioꝝ: vbi dicit archi. ex hoc: q satis ẽ labijs seruire i diuinis horis: lz coz diuertat ad alia. hec ibi. Ex q̃ ẽt pz ⁊ verũ est: q ñ sufficeret horas dicere mente.

Octauo nota de attẽtiõe i oratione ·Pe. de pal. i. 4. di. 15. sic dicit. Ad oronẽ sicut ad quodlibet bonũ opus põt requiri duplex attẽtio. vno mõ vt oratio ab intentiõe ꝓcedat: alio mõ vt attẽtio ꝓtinue ꝺcomitet oronem. ·Primo mõ regrit attẽtio tã ad oronẽ publicã q̃s ꝓuatã: ⁊ ñ solũ ꝓpter merituz: sz ẽt ad vitandum

peccatū:quando oratio dicitur ex p̄cepto: p̄mus ꝑ sic:qz nullū est op⁹ meritorij:nisi ex ītētiōe ꝓcedat.aliter enī nō est op⁹ humanū: cū hō sit hō per rationem ⁊ volūtatem. Si ergo oratio debz esse meritoria: oportet q̄ ꝓcedat ex intentione: ⁊ similr ad hoc vt euitet transgressio p̄cepti:qz p̄ceptū dat hōib⁹:⁊ ideo oportet q̄ ñ ꝓcedat ex sola imaginatiōe q̄ cōmunis ē nobis ⁊ brutis: sz ex deliberatiōe q̄ regrit attētionē.cōcor. Tho.in 4.di.15.dicēs q̄ attētio ī oratione semp dz manere fm sui virtutē:qō ē mediū iter esse ī habitu ⁊ esse ī actu:tūc aūt manet attētio in oratiōe fm virtutē q̄ñ qs accedit ad orationem cū ītētiōe aliqd impetrādi vel deo debitū obsequū reddēdi:⁊ si ī ꝓsecutiōe orationis mēs ad alia rapiat:nisi tanta fiat vagatio q̄ depereat vis p̄me ītētiōis: ⁊ iō oportet q̄ frequēter hō cor reuocet ad semetipsū.hec Tho.seqt ī Pe.de pat. Nō tñ requirit q̄ attētō comitet actualiter totā orationē:qz nec ꝑ regrit in qbuscūq; bōis operib⁹:nec ꝑ est possibile ꝓpter euagationē mētis hūane:regrit tñ q̄ oras sciēter nō distrahat mētē ab oratione:ꝑ enī nō pōt esse sine culpa mortali vel veniali. Euagatio ꝙ q̄ ē p̄ter ītentionem ⁊ ꝓpt occupationē p̄cedentē licitā: petrn nō est:secus si ꝓpt illicitam. Sz si euagatio est aduertenter ⁊ solū fm actū interiorē: licet sit temeraria ⁊ grauis sorte: nō tñ mortale nisi ꝓpt cōtemptū:qz ecclie nō hz iudicare de actib⁹ interiorib⁹ mere ꝓpt qō mīster ecclie lz dicēdo orationē cogitet aliud:nō videt transgressor p̄cepti ex natura facti. Si aūt euagatō mētis sit ex ꝑ q̄ aliqs sciēter se occupat ī actu exteriori q̄ nō secū patit attētionē:tūc videt esse culpa mortalis ⁊ directe cōtra ecclie p̄ceptū:de cele.miss.c.dolētes. Ubi p̄cipit q̄ officiū celebrēt studiose pariter ⁊ deuote:ꝑ nō obseruāt q̄ occupātes se ī actu exteriori scienter sibi attentionem subtrahunt. Unī qō Tho. dicit ibi:q̄ ī oratione si ī alijs spōte se qs occupat ī bis q̄ mētē distrahūt:sicut sūt opera exteriora:⁊ si ad contrariū mens euaget:ēi culpa mortalis erit. Exponit idē Pe.⁊ dicit:q̄ loquēdo de oratione q̄ ē p̄cepti humani:illud ꝟbū ꝟriū nō refert ad orationē:qa bona opera exteriora ēt ñ sūt cōtraria oratiōni:sz ē referendū ad attētionē q̄ñ.ſ.se exteri⁹ occupat circa aliqd ipossibile attētiōi orationis.

Queritur nono utruz

sit cantādū officiū? R. de ꝑ nō reperit aliqō p̄ceptū nec de iure dīno nec de iure positiuo cōi. Et sic ī hi⁹ hz locū quod dicit Hierony. Unaquecq; puīcia ī suo sensu abūdet di.25. Utrū. Dicit autez beat⁹ tho.2ª2ᵉ.q.91.ar.2.q̄ cū laus vocalis ad ꝑ sic necessaria:vt affect⁹ hōis ꝓuocet ī deū:quecūq; ad hec vtilia cē ꝑnt ī dīnas laudes ꝓgrutēter assumūt. Et qa fm diuersas melodias sonorū animi hominū diuersimode disponūt: iō salubr̄iter fuit institutū:vt ī dīnas laudes cantus assumerētur:vt animi ifirmor̄ magis ꝓuocarent ad deuotionē.hec ille. Ubi ergo ex cantu nō excitat deuotio:sed tediū crescit:ex labore vel ignorātia cantus ⁊ huiusmōi videt pot⁹ dimittēdū nisi ꝓstitutio vel obediētia ꝓhibeat. Et nota q̄ Hieronymus di.92.c.cantātes.dicit. Deo nō voce sz corde cantandū:nec ī tragrediarū modū guttur ⁊ fauces medicamīe liniende sunt:vt ī ecclia theatrales moduli audiant ⁊ cantica. hec ille. Ubi fm Tho.,ꝓhibet cantus ꝓpter ostētatiōez vl delectationē ꝓuocādā: vel ēt mō theatrico dicit glo. vt ballatas ⁊ huiusmōi:de ꝑ etiā di.ea.c.ī sancta. de organis vero dictū est supra ī ti.de artificib⁹. Alber. ēt dicit q̄ musica ⁊ cant⁹ ex q̄ nūc fiūt cōiter ī malū:iō ꝓsone ecclesiastice talia deposuerūt qz ī signis gaudij nō est cātandū cū peccatorib⁹ Frācisc⁹ petrarcha florentin⁹ poeta in libro ō remedijs fortune vtriusq; refert: q̄ athanas⁹ ꝓhibuit cātus fieri ī ecclia tempore officij dīni ad remouendū videlicet leuitatē ⁊ vanitatē: q̄ inde oriunt aliquādo in mētib⁹ cantantiū ⁊ audiētiuz Unde greg.di.92.c.in sancta dicit. Plerūq; fit vt dū blāda vox q̄rit:ꝛgrua vita negligat:⁊ cantor minister deū morib⁹ stimulat: cū ꝑplm vocibus delectat. Sz Ambro.⁊ greg. īstituerūt cantū ī ecclesia ad excitādū deuotionē. Aug. ēt ī libro cōfes. dicit. Quoties me plus delectat cant⁹ q̄z verba:fateor me peccare. Nota fm hugonē de sancto vic.q̄ tres sunt spes sonor̄ q̄ tres modulos sciūt.fit enī sonus pulsu voce ⁊ flatu. pulsus ptinz ad citharā:flat⁹ ad tubā ⁊ organū:vox ad cantū. ꝑ antiqu⁹ populus ī laudē dei exercebat.hec cōsonātia sonor̄ pōt assignari ꝓcordie morū: si ad pulsum citharę man⁹ operatio:ad flatuz organi mētis deuotio:ad cantū vocis sermonis exhortatio referat. Ber. Frangis vocē:frange ⁊ volūtatē seruas ꝓsonantiā vocū:serua ꝓsonātiaz morū. Et nō fm guil. ⁊ durandū ī libro rōnalis dīnorū officior̄:q̄ sicut ānus solaris hz quattuor tpa.ſ.hyemē ver ⁊ estatē ⁊ autūnū:ita ⁊ magis toti⁹ temporis ab adā vsq; ī fīnē mūdi ānos quattuor tēporū varietate mēsurat. Primū tēp⁹ fuit deuiatiōis in humano genere ab adā vsq; ad moysē.hoc tpus qz fuit cecitatis ⁊ ignorantie:bñ cōcordat hyemi obscure. Secūdū tpus fuit reuocatiōis seu renouatiōis a moyse vsq; ad christi nativitatē: ⁊ hoc cōcordat cū vere:qō hz aliqd luminis ⁊ multum obscuritat).sic ⁊ hōies edocti fuerūt p legē:lz ī figuris erāt. Tertiū tēp⁹ fuit reconciliatiōis seu visitatiōis a xpi nativitate vsq; ad assensionē ei⁹:⁊ ꝑ ꝓcordat estati ī q̄ claritas regnat. Quartū ē peregrinatiōis ab ascēsu xpi vsq; ī diē iudicij:⁊ ꝓcordat autūno q̄ hz aliqd obscuritatis lz amplī⁹ luminis. Hec q̄tuor tēpora repsentat eccl'ia singul' annis ī diuinis officijs. Tēp⁹ diuiatiōis in q̄ mora regnauit:repsentat.a.lxx.vsq; ad pascha recolēs casū ⁊ penā p̄rū parentū ꝓpter eor culpā:vñ cātica letitie subticet. Tps renouatiōis repsentat ab ad uētu dñi p̄ quē ora renouata sunt vsq; ad natale. Tēp⁹ reconciliatiōis ab octauis pasce vsq; ad pētecostes octauā. Tps peregrinatōis ab octauis

pentecbostes vsq; ad aduētū dñi: z qa p aduētuz dñi omnia renouata sūt: ideo ī honoze ei⁹ eccl'ia ab aduētu incipit officia diuina. Et dicit officiuz q̄si efficium. vnicuiq; n. conuenit efficere officiuz suum. Est aūt officiū secūdū isidozū cōgruus act⁹ vniuscuiusq; psone secūdū mozē ciuitatis vl' institute pfessionis. De psalmis dauid augustinus ī libzo. i7. ō ciui. dei ait. Dauid vir ī cāticis eruditus harmoniā musicā nō vulgari voluptate: sz fideli voluntate dilexit: eaq; ōo suo mystice rei magne figuratōe fuiuit. diuersoz enī sonoz rationabilis moderatusq; pcētus cōcozdi uarietate cōpactaz bene ozdiate ciuitatis dei vnitatē īsinuat. Dionysius de angelica hyerarchia. Psalmoz sacra ozatio z oīs agiographia ad deificationē animozum nostroz oppoztune narrat cōtinua quoq; sacratissimorū hymnologia animales nostros habit⁹ coadunate disponit. Uinc. in speculo histoziarum li. tertio. c. zz. de eo sic ait: hic dicit eximi⁹ prophetaz qz nō solū futura de chzisto pzedixit sed etiaz ipsum de semine suo nascituz pmissū annūtiauit z soliloga id ē psalmos vl' hymnos q solitudinē mentis exigunt: vtpote q omni affectu spuali z diuina contēplatōe pleni sūt: deuotissime dño decāt⁹ ō qb⁹ apostolus ad ephe. quinto. c. Implemini spu scō loquētes vobismetipsis in psalmis z cāticis spiritualibus. vñ pz q̄ frequētatio eoz z carnalia desipere facit z mentes psallētiū spirituali ō uotiōe reficit. tristiciam quoq; seculi z fastidium boni ab animis repellit. dicēte iacobo apostolo. 5. c. Tristat aliq⁹ ex vobis ozet equo animo: z psallat' hec ille. Hieronymus ī epistola ad paulinum. Dauid simphonides noster Pīdarus z alcheus flactus q̄q; catullus atq; serenus z ozpheus chzistū lyra psonat: z in ōcacozdo psaltio: ab ūseris suscitat relurgentē. Fuerūt pdicti quoz noīa hic ponit hyeronym⁹: poete antiq suauit' loq̄ntes: sic dauid suauissime z metrice psalmos edidit q̄z hieronymū: z secūdū augustinū oēs psalmi. i5o. ipse cōposuit. quāuis nicolaus ō lira dicat nō oēs ipe dauid sz aliq⁹ alios aūt saphat z idithū z quosdam alios edidisse. Nicola⁹ ēt dicit dauid sūmū pphetaz ex hīs qz copiosius mysteria xp̄i descripsit q̄z aliqs alius pphet⁹. Oēs aūt pphete ad xp̄m ozdinebātur ī suis pphetijs: sz tho. z^a z^e. q. clxxiiii. articulo q̄rto ī. Re. ad p̄m. dicit moysē simplr fuisse maximum pphetaz: ex eo q clarius diuīa ospexit: qz diuinā essētiā clare vt beñ tū qz copiosius q̄ pcul sūt a nr̄a cognitiōe. Unī pphet⁹ dr̄ q̄si procul fans: qz de pteritis vt ō creatiōe mūdi z patriarchis de qbus ī genesi agitur z de psentibus occultis z de futuris vt xp̄i mysterijs pdixit. Tū qz z miraculis multis q̄ ex parte dei dicebat: occlta ofirmauit: qō aliquo mō ēt ad pphetā ptinet. per ipsū ēt legē dedit ds: sz dauid fuit maxim⁹ pphetaz scōm qd. i. quātū ad mysteria xp̄i: de qbus copiosius q̄ alij pphetauit hi⁹ psalmis ppterea magis assūpti sūt in officijs diuinis: vt ī missa z horis canonicis: q̄ quotidie dicūtur: q̄ verba alioz pphetaz. Tū qz mō ozatiuo loqtur cōiter z si, aliq̄ mō narratiuo: vt recolēdo gesta p ppl'm illuz vt ī psalmis confitemini z attēdite z bui⁹. Doc agit vt in oīone discam⁹ bñficia dei recolē z deo gratias agere. Bella lapsus z pfectus spūalia itelligēdo ō humiliari z ceta. Tū ēt qz ō mysterijs xp̄i plenius loqtur: quē maxime in oīonib⁹ debem⁹ meditari: z ipsū ope imitari z mō distictioi: qz puersus z pdiosioi: qz ī paucissimis verbis mlte z magne sñie ī diuersis matijs ozdebēduntur: i⁹gbus itellectus pōt se diffūdere. Tū ad īducēdū pctōres ad spē venie: duz eius dicta q maximum pctū omisit: vt adulteriū z homicidiū osiderant cū magna veneratōe bēri: z reuersū ad penitētiā de⁹ suscepit: nec spū pphetie p̄uauit. Sz z iusti ei⁹ exēplo multū bñt timere q tñ viz spū pphetico plenū: de q̄ dñs dixerat p samuelē pphetaz. i. R. iz. c. īueni hoīem scōm coz meū: ita subito in ceno luxurie demersū. Et itelligat qz oīs bō mēdax. i. ex se aptus ad omne peccatum.

De cerimōijs misse z expositiōibus suis. c. gntuz.

i Nter omnia officia q̄ agūtur in eccl'ia: nil digni⁹ z solēni⁹ missa. Et ō hac nūc agēdū. vbi sciēdū put dr̄ ī rōnali diuinoz officioz. Missā īstituit dñs ihesus qñ panē z vinū ī cozp⁹ sāguinē suū trāsmutauit. d. Hoc ē z ceta. Hoc facite ē meā ozmemozationē Mat. z6. c. z mar. i4. z luc. zz. z p̄ma ad coz. xi. c. hāc missā adauxerunt apli dicētes nō solū verba p̄missa verū ēt oīonē dñicā supaddētes: z ī cāone ō ozse. di. i. c. iacob⁹ frat̄ dñi dr̄. Jacob⁹ frat̄ dñi epūs hierosolymitan⁹ z basili⁹ epūs cesariēsis tradiderūt nob ozdinē celebrādi missā: qō itelligēdū ē q̄d q̄daz nō q̄d oīa. Et dr̄ ipse iacob⁹ apl's p̄mus missam celebrasse vel simplr vel saltē pōtificaliē. Subsequēti vero tpe epl'a tñ z euangelio recitatis missa celebrabat. Introit⁹ dr̄ p̄ncipiū misse: qz dum canit': sacerdos ministratur⁹ ad altare ītrat: vl' qz repñtat ītroitū filij dei ī mūdū. Et qz sācti patres z pphete āte aduētū xp̄i suspirātes p̄miserūt desideria opa z laudes: ad hoc īsinuādū ī p̄ncipio misse dr̄ ītroit⁹ seu antipbona designās desideriū pruz Exīde versus z coit' de psalmis dauid. Et significat opa: z iō vl' dr̄ ga ypsionē ad op⁹ vl' ad ītroitū significat. p⁹ opationē dāda ē gl'ia do trinitati: vñ segtur gl'ia p. z ceta: z repñtāt laudes patrū. Gl'ia āt pri z fi. z spūi sācto q̄ dici in officio ecclesiastico iuētū fuit a hieronymo: sz statutū a damaso papa resumit' ītroit⁹ ad expzimēdū magnitudinē desiderij xp̄m expectantiū: dū āt ītroit⁹ dr̄: epūs vel sacerdos de sacra ede egredit' idut⁹ sacris ōsignās xp̄m: qz assūpta carne ī mūdū ītrauit. Diaconus añcedens eū: designat legē z pphetiā. Subdiacon⁹ designat scribas seu legis doctozes vel ēt io annē baptistā p̄cursoē ceroferarij cū luminarib⁹ apl̄os z discipulos eius: vel meli⁹ diacon⁹ z sub-

p̄missa ē expletum in officio diuino.

p̄missa sic finitum a primo usq; in finē.

diaconus apostoli ⁊ lxxi. discipuli ceroferarij lex ⁊ pphetia ãte oēs hos altare ad qō accedit signi/ficat eccl̃iaz: oscul̃ altaris ꝯiunctionē p dilectōez cū ea. Duo cornua altaris significãt duos pp̃los. s. iudaicū ⁊ gētilē. Et qz p̃mo venit ad iudeos: iō p̄ ns officiū sacerdos dicit ī dextra pte altaris qz si/gnanꝫ p dextrū cornu altaris ꝑ cultū veri dei. Et exinde vadit ad sinistrã cū dō euangeliū: quia ad gētilē pp̃m trãsiuit designatū p sinistrū cornu ⁊ ꝫ per p̄dicationē euãgelicã: tãdē reuertit ad ōx trū circa finē misse: qz iudei a ḡbus nūc remota ē fides euãgelij: tandē circa finē mūdi ꝙuertentur ad xp̃m. Lectio epl̃e significat p̄dicationē io. ba/ptiste vel p̄nunciationē legis ⁊ ꝓphetaꝝ. p̄cedit ãt vnus tñ accolit⁹ subdiaconū: qz pauci secuti sũt p̄dicationē ioānis ⁊ neminē ad pfectū pduxit lex. Uolnit ãt subdiacon⁹ facie ad altare: qz p̄dicatio Joānis ⁊ lex ⁊ ꝓphetia ad xp̃m ordinabaꝫ signifi catū per altare. Et dō epl̃a grece latine supmissio: missa ē. n. ab apl̃is supza legē ꝓphetaꝫ ⁊ euãgeliū. dū aũt legit epl̃a sedēdū est: qz doctrina in silētio ⁊ qete audiēda ē. Post epl̃aꝫ seqtur graduale seu respōsoriū qō ptinet ad opa ꝟite actiue: vt noteꝫ nos opibus ꝟ rndere bis q̃ audiuim⁹ ī epl̃a. dō etiã rñsoriū: qz epl̃a ⁊ versus ī matia de q̃ ibi agit̃. De inde dō euangeliū qō latine dō bonū nunciū. Et significat hoc p̄dicatozes noui testamēti. Sumit ãt euangeliū de altari. i. a verbo dei bñdictionez petit: qz nemo ꝺz p̄dicare nisi missus. Legit autē euangeliū ī sinistra parte: qz euãgeliū trãsiuit ad gētes p sinistrū ōsignatas. Supponit aũt pulpito vbi legendū ē euãgeliū: putuinar: qō ōsignat tem poralia q̃ ꝺbent̃ p̄dicatozib⁹ mīstrari vel suauita tē doctr̃e xp̃i. Duo accoliti cū cereis signãt vel di scipulos binos: q̃s xp̃s, misit añ se pferētes cozus/catiões miraculoꝝ ⁊ odoꝛē virtutū ꝟl famã ⁊ vir tutē xp̃i p̄cedētia eius doctrinã. Tenet aũt diaco nus facie versus aq̃lonem ad īuendū q̃ doctr̃a euangelica ordinat̃ ad expellendū diabolū. Est aũt audiendū stãdo nō sedendo vt ō conse. di. i. ap̄ca. Ut pr̄optitudo noteꝫ ad seruandū fidez ⁊ doctrinã xp̃i. Capite ēt discopto ad ĩsinuandū in/tentionē magnã ⁊ reuerentiã: hec oīa p̄dicta extra cta sunt de libro gulielmi ⁊ durãdi q̃ dicit rõna le diuinoꝝ officioꝝ. Qz ī ꝫ sacramēto qō ī missa pficit̃: ꝫ tho. in tertia pte. q. 83. articulo. 4. ī corpo re totū mysteriū nostre salutis cõprehendit̃: iō p̄ ceteris sacramētis cū maiozi solēnitate agit̃. Et qz ī sacramētis aliq̃d dupliciꝫ significaꝫ. s. verbis ⁊ factis ad hoc vt sit pfectioz significatio: hic est q̃ ī celebratiõe hui⁹ sacramēti seu ī missa quedã di cunt̃ ⁊ agũt̃ ad repñtandū xp̃i passionē. Quedã corporis xp̃i mystici disp̃onem: qō significat in ipso sacramēto: quedã ptinentia ad ipsi⁹ sacramē ti reuerentiã ⁊ deuotionez: vt patebit ĩfra. Et qz secundū tho. in. 4. di. 8. in expõne lr̃e circa p̃nci/piū oīs nr̃a opatio a deo ꝺz ĩcipere ⁊ circulariter ī ipsū t̃mĩari: iō officiū misse ĩcipit ab or̃one ⁊ ter minaꝫ in gratiaꝝ actionē. Uñ tres ptes ꝫ p̃nci/pales p̃ncipiū. s. or̃onis ⁊ durat vsq̄ ad epl̃aꝫ. me diū. s. celebratõis ipsius: q̃ durat vsq̄ ad post cõ/munionem. ⁊ finē videlicet gratiaꝝ actiõis extin/de vsq̄ in finem.

Quantum igitur ad o/

rationē q̃ ptinet ad p̃ncipiū: pparat̃ pp̃s ad eaz p ea q̃ p̄mittunt̃ tripliciter: ꝟz p̃mo per deuotõez q̃ excitatur in ītroitu misse: vnde dō aliud ptinēs ad laudē diuinã vel ptinens ad solēnitatē: in cui⁹ deuotionē pp̃s ꝙgregatur. Et sumitur ꝫ vt pluri mū de p̃s. vel saltē cū psalm⁹ cantat̃:; quia vt dicit dio⁹ ō eccl̃iast. hierarchia psalmi p modū laudis cõprehendũt q̄cq̄d cõtinetur ī sacra scriptura. Et ꝼm gulielmū ⁊ durã: celestin⁹ papa ĩuenit ītroitū. Scō ꝑparatur pp̃s ad oratione p humiliatõez q̃ fit p̄ kyriel̃. qō est nomen grecū ⁊ latine sonat dñe miſere. Mificordiã ãt petens mificordiã ꝑ fitetur: ⁊ dō ter ꝑ p̃sona p̃ris ⁊ ter ꝑ p̃sona filij. s. xp̃el̃. ⁊ ter p p̃sona sp̃ūs sancti. s. kyriel̃. Cõtra tri/plicē nostrã miseriã. s. ignorantie culpe ⁊ pene. Et qz q̃lz p̃sona diuina in se cõsideratur: ⁊ in ordine ad alias duas. vel ēt dō nonies ꝓpter. 9. ordines angeloꝝ. Et secundū gulielmū dñs siluester papa statuit hoc a pp̃lo ⁊ clero dici: ſz postea gregoriꝰ solū a clero. Tertio ꝑparatur p rectã intẽtionē q̃ ad celestē gloriã dirigẽda est: q̃ oēm rõnem hu/manã excedit. Et ꝫ fit per gloriã ī excelsis ꝺo: qō cãticū choꝝ⁹ ꝙsequtur sacerdote ĩchoãte. Et iō nō dō nisi i solēnitatib⁹ q̃ celestē repsentant solēnita tē. In officijs vero luct⁹ ītermittit̃: vt a. lxx. vsq̄ ad pascha ⁊ alijs ferialib⁹ dieb⁹: ⁊ ꝼm gulielmū, ⁊ du. resiꝺuū ei⁹ qō dixit angel⁹ post bone volũtat̃ cõposuit hilarius eps: vel ꝼm alios theleſphoꝛus papa. Sed symmach⁹ papa ordinauit ī festis di ci: vbi ꝑus tñ in natali dicebatur: deīde segt̃ oro ad deū pro pp̃lo fusa: vt digni hēantur tãtis my/steriis: qu ã sacerdos puplice proponit premisso dñs vobiscū: qō sumitur de ruth. z. c. Pōtifex ãt dicit. Pax vobis: gerens typū xp̃i: g discipulos post resurrectionē sic allocutus ē. Et vertit se ad pp̃m. Ubi nota q⁹ quīquies in missa se ad pp̃m sacerdos vertit ad significandū quinq; apparitio nes xp̃i in die sue resurrectiõis. Sz septies salutat qnquies vertẽdo se ad pp̃m: ⁊ bis versus ad alta re. Et ōsignat septifozmẽ graz. s. quã pp̃lo optat. Et ꝫ gulielm̃. r. d. gelasius papa oīones a se vl̃ ab alijs factas ordinauit. Sed gregoꝛius secluſis su pfluis rõnabilia coadunauit: addens ⁊ alias. Et dō collecta qz sacerdos q̃si colligens ītentõez po puli ad dñm porrigit. Terminant̃ aũt per dñm ⁊ ceta: tanquã per merita hũanitatis ei⁹. s. iesu xp̃i dñi nr̃i exaudiende. Quantū ad mediū misse. i. ce lebratiõez. Nō ꝼm tho. di. 8. in q̃rto in expositiõe littere circa mediū: q⁹ ista secũda pars ꝫ etiã tres partes. Prima ē pp̃li instructio vsq̄ ad offerto/rium. Secunda ē materie oblatio vsq̄ ad p̃fa/tionem. Tertia est sacramẽti ꝙsumatio vsq̄ post cõionem. Primū. i. instructio fit per verbū dei: qō

a deo p mīstros suos ad pplz pueit. Et ideo q̄ ad istructionē pplī prinēt: ñ dicūt a sacerdote sz a mīstris. Ministeriū āt vbi dei ē triplex. Primū est auctoritatis qō cōpetit xpo: q dr̄ minister. Ro. 15 Erat. n. ī ptāte docēs: matthei septio. Secūdū est manifeste veritatis: qō cōpetit p̄dicatoribꝫ noui testamēti de qbꝫ dr̄. z. coz. ctio. Qui idoneos nos fecit ministros noui testamēti z ceta. Tertiū figurationis qō cōpetit p̄dicatoribꝫ veteris testamenti: z ideo doctrinā xpi ppōit diaconus. Et q̄ nō solū est hō: sz ēt deus ideo diaconus premittit dominus vobiscū: vt ad xp̄m q̄si ad deū hoies attētos faciat. Doctrina vero p̄dicatoꝝ noui testamēti ponitur p subdiaconū. Nec obstat q aliq̄n ab eis aliqd legitur loco epistole de veteri testamento: q̄ predicatores noui testamenti ēt vetus p̄dicant. Doctrina vero predicatoꝝ veteris testamenti per inferiores ministros legitur: nō semp sed illis diebus qnibus configuratio noui z veteris testamenti precipue designatur: vt in iciunijs q̄tuoꝝ temporꝫ. Et q̄n aliqua celebrantur que in veteri lege figurata sunt vt natiuitas baptismus passio z huiusmodi. Et q̄ vtraq; doctrina ordinat ad xp̄m z eoꝝ qui preibāt: z eoꝝ qui sequebātur: vt ps. Math. xi. c. Ideo doctrina xpi preponit quasi finis. Et ſm guliel. z. du. euāgelia z epistolas in missā dici quis primo statuerit certū nō est. Hieronymus tū ipsa z alia que ō veteri z nouo testamēto in ecclesia in missis z officijs magna ex parte ordinauit preter cantū. Et dama⁹ papa approbauit z seruari mandauit. Addiderunt cantū gelasius z gregorius z alij. Ex doctrina aūt nos ordinante ad xp̄m scōm tho. in quarto. di. 8. in expositione littere circa mediū: duplex effectus segtur in nobis: quo ēt preparatur ad doctrinā xpi. s. pfectus virtutū: q per graduale significat. Dicitur. n. a gradu quo ascēditur de virtute in virtutē: vel a gradibus altaris ante quos dr̄. Et exultatio habita de spe eternoꝝ: qō insinuat alla. Unde z replicatur ppter stolam aie z corporis. In diebus vero ferialibus z officijs luctus intermittit alla: z loco eius dicitur tractus q aspitate vocis z plixitate verboꝝ pñtis miserie incolatū insinuat. Quare aūt alla z gloria ī excelsis deo ītermittit a. lxx. vsq; ad pascha: ratio ponitur de cōse. di. i. Di duo §. ppter lapsum hoīs z miseriam incolatus hui⁹. Tempore aūt resurrectionis duplex alla dr̄ ppē gaudiū resurrectionis capitis z membroꝝ. Et scōm guliel. z. d. gradualia seu respōsoria cū alla cōposuerūt gelasius ābrosius z gregorius: z ad missā cantari instituerunt. Et īterpretat alla qō est nomen hebraicū latine laudate dñm vel deū. Loco aūt neume in magnis solēnitatibus statuit nicolaus papa cantari sequētias. Et dicitur neuma vox nō significatiua cātus. s. ille qui fit in fine alla, supvltimū a cōtinens plures notas: z significat gaudium vite eterne: qō nullis verbis pōt exprimi. Effectus aūt doctrine euangelice q posset dici tertius effectus respectu duoꝝ precedentiū: est cōfessio fidei secundū tho. in. 4. di. 8. in expositiōe lr̄e circa mediū. Et hoc īnuitur p symbolum seu credo: q post euangeliū dicitur: z qz supra rōnem est fides a sacerdote īchoatur symbolū fidei: z chorus prosequitur: sicut ēt z gloria in excelsis: vbi z spes significatur seu erigitur: z pax dñi vbi charitas īsinuatur a sacerdote īchoatur: qz ista a deo sunt in nobis. Nō aūt dicitur symbolū nisi in solēnitatibus de quibus fit mētio in symbolo: sicut in natiuitate resurrectione z huiusmodi: vl ō bis qui fundauerunt fidem vt apli. Et istud symbolū fuit editū in ꝛcilio niceno. Et scōm gulielmum. d: mandauerūt in missa dici dama⁹ papa z marcus papa. Symbolū aliud min⁹ qō dicitur secrete in prima z completorio ediderunt apli aliud vero. Quicunq; vult saluus esse: quod athanasius edidit z ecclesia approbauit: z diebus dñicis in prima dici statuit.

Secundum pertinens

p[n missa ē x̄p̄o oblata manē sanct.

ad celebrationē sacramenti ē mafie consecrande oblatio: z hoc cōtinet tria secundū tho. ī. 4. p̄mittitur. n. offerentiū exultatio quasi preparatoria. Et in hoc offertorio quod dicitur: hilarem. n. datorem diligit deus. z. ad cor. 9. c. Et ſm gulielmū. d. quis īstituerit offertoriū ignorat. Et dr̄ offertoriū a ferta: quod est oblatio q̄ in altari offertur: vl qz dū offerēda cantatur: sacerdos accipit oblationes a popl'o: z hostias a ministris. Et nota q̄ vsq; ad istū locū dr̄ missa cathecuminoꝝ: qz vsq; ad istum passum cathecumini stant in eccl'ia: z postea emittunt de ecclesia: z simil'r pagani z iudei. Unde de ꝛse. di. i. c. epi⁹. dr̄. Epūs nullū phibeat eccl'iā īgredi z audire verbū dei: siue gentilē siue hereticū siue iudeū vsq; ad missā cathecuminorū. Cathecumini dicuntur q eruditi ī fide āte q̄z baptiçent: heretici tū rōne excōicationis non possūt in diuinis adesse: sed tū predicationi. Exprimitur secūdo ipsa oblatio dū dicit: suscipe sancta trinitas z cetera: vbi petitur vt popl'i oblatio sit ō accepta. Unde. p. palypomenō. 29. c. dauid dixit. Ego in simplicitate cordis mei obtuli vniuersa z cetera. Exinde sacerdos thurificat altare quod nō facit q̄si ytēs cerimoniali p̄cepto legis: sed eccl'ie statuto ſm tho. ī tertia pte. q. 83. ar. 5. ad 2ᵐ. Statuit āt h̄ eccl'ia z ob reuerētiā sacramēti: vt. s. ppter bonū odorē depellat q̄quid corpora liter prauū odoris esset in loco qō posset ꝓuocare horrorē. Et ēt fit hoc ad repzesentandū effectū gratie: q̄ sicut bono odore xp̄s plen⁹ fuit: z a xp̄o ōriuatur ad fideles officio ministroꝝ. Et ideo vndiq; thurificato altari per quod xp̄us significat: thurificant oēs per ordinē. Exinde lauat sibi manus sacerdos tū ob reuerentiā sacramenti vt mūdus tractet: tū ad significandū emundationē etiā a minimis peccatis: q̄ congruit accedenti ad hoc sacramentū: ppter quod etiā fit confessio generalis publice ante misse introitus. Petit tertio oblationis acceptatio p oīones secreto dictas. h̄ enim

sacerdotis tñ deum oronibus placare ad quod sacerdos se ꝑparat ꝑ humiliationē dicēs: in spiritu humilitatis. Et qz hec predicta exigunt mētis erectionē ad deū: in omnibus tribus premittitur dñs vobiscū: loco cuius qñ oratio secreto facienda est: dicitur: orate frēs. Et dicuntur ille oones sequentes secrete ꝑm gulielmū: qz sūmisse sunt dicēde. Et hoc tñ ne vilescat officiū misse sic oībus manifestatū. tum vt deuotꝰ oret sacerdos: ne habeat occasionē cogitādi placere pplo in prolatione. tum ad significandū orationē xpi secreto factas tēpore passionis. tum quia ipse silens fuit in passione.

Tertium pertinens ad

celebrationem est sacramenti ꝓsumatio: z hoc cōtinet tria: primo preparationem: secūdo sacramēti perfectionem: tertio sumptionem eius. Preparatio aūt populi z ministroꝝ z sacerdotis ad tñ sacramentū per deuotā dei laudem fit. Unde in presatiōe in qua ꝯtinetur dicta preparatio tria cōtinentur. Primo ppli excitatio ad laudē dei. Ubi sacerdos dñs vobiscū dicit: quod ad totaz istam partē referendum est: inuitat ad mentis erectionē dicens: sursū corda: vbi dicit Cyprianus. de cōse. di. i. c. qñ. Ubi dicit: qñ admonet ppls nil se aliud cogitare ꝙ deū: deinde ad gratiaꝝ actōes dicēs. Gratias agamus dño deo nr̄o. Secundo deum implorat ad laudem suscipiendā: ostendens laudis debitum dicens. Uere dignū rōne dñij. Uñ subdit: dñe sācte. Et iustum rōe paternitatis: vnō subdit: pater oīpotens. Equū rōne diuinitatis: vñ subdit: eterne ds. z salutare rōne redemptionis: vnde sequitur per xp̄m. d. n. Quādoqz vero aditū gitur aliq laudis materia secundū ꝯgruentiam, solennitatis: vt qui per resurrectionē z huiusmodi. Et nota secundū gulielmū. d. qz ꝑfatōes hymnos z tractus gelasius papa composuit z cātu z elia eo sermone dictauit. Et de cōse. di. i. inuenimus. Ponuntur notē prefationes canoni çate. s. de resurrectiōe xpi: de ascēsione: de pētecoste: de trinitate: de natiuitate dñi: ō epiphania: ō cruce seu passione: de apostol: z de iciunio in. xl. Sed vrbanus papa addidit decimū. s. ō beata virgie. Proponitur etiā exemplum laudis. s. in angelis: dum subditur: per quez maiestatē tuā z cetera. Tertio pplus laudes exoluit z diuinitati assumēs verba angeloꝝ. s. sanctus sanctus sanctus dñs deus sabaoth z cēta. Ysa. vi. Sabaoth nomē est hebraicū z latine interpretatur exercituū vel militiaꝝ. s. angeloꝝ: vbi etiā exprimitur mysterium trinitatis pſonaꝝ: qz dicitur ter sāctus: z vnitas essētie qz dominus deus: z presentia diuine maiestatis: qz pleni sunt z cetera. Exoluit etiam laudes humanitati xpi dicens: cum pueris hebreoꝝ: benedictus qui venit z cetera. Mat. xi. osāna hebraicum nomen est: z latine interpretatur obsecro salua: z secundū gulielmem sixtus papa istud sanctus statuit. Secundū pertinens ad sacramenti cōsumationem: est eius perfectio seu confectio. Et hec ꝑs diuiditur in tres partes secundū tria que ꝑtinent ad integritatē sacramenti aliquid. s. quod est sacramētum tantū. s. materie oblate bñdictio: z aliquid quod est res z sacramentū. s. corpus xpi verum: z aliquid quod est res tantum. Et secundus gulielmum dū.ne muſce venientes. i. vane cogitationes perdant suauitatem vnguenti. i. oratōis: dici pōt ꝙ canon debet dici expedite non morose: z ne auditoribus tediū generetur: nō tñ nimis festinanter: ne sacrificium fiat sine sale discretiōis z deuotionis. Debet etiā legi in libro: ne vllus error contingere possit. Dicit aūt totū istud. s. a te igitur vsqz ad cōmunionē canon: qz rīs patrum cōpositus est. Canon. n. grece latine rīa: qz ꝑ hūc fit regulariter consecratio sacramenti. Quantū ad ꝑmum petit sacerdos oblationis bñdictionē. d. te igitur clementissime z cēta. Et qz se ēclinans hoc dicit significat humilitatē z obedientiā ex q̄ xps passus est. Et bñdicas hec dona que nobis a deo data sunt: hec munera que. s. deo a nobis oblata: sacrificia ad nostram salutem deo a nobis sacrificata: illibata dicuntur. i. incorrupta z quo ad materiam: qz materia dz esse apta: z quo ad rem continendā id est corpus xpi: z quo id est corpus xpi: z quo ad corpus xpi mysticum ibi significatum. Et nota secundū tho. in tertia parte. q. 83. ar. 4. ꝙ in celebratione misse z precipue ab isto loco vsqz ad pax dñi vtitur sacerdos frequēter crucis signatione ad exprimendā passionē xpi: que est ad crucem terminata. Est aūt passio xpi quasi quibusdam gradibus peracta. Nam primo fuit xpi traditio: que facta fuit a iuda z a iudeis: z hoc signat trina crucis signatio sup ista verba hec dona. Secunda fuit xpi venditio: que facta fuit sacerdotibus scribis z pharisēis: ad quod ō signandū fit iteruz trina crucis signatio super illa verba bñdictam z cetera. Additur aūt duplex consignatio super illa verba: vt corpus z cetera: ad designandū personā venditi z venditoris. Tertio fuit prefiguratio xpi facta in cena: ad quod designandū fiunt due cruces: vna in consecratione corporis: alia in consecratione sāguinis. Quarto fuit passio ipsa xpo exhibita ad designandū quinqz plagas christi: fit quinquplex crucis signatio super illa verba hostiam purā z cetera. Quinto repzesentatur extēsio corporis in cruce z effusio sanguinis z fructus passionis: fit triplex consignatio sup illa verba: corpus z sanguinē sūpserimus omni benedictione z cetera. Sexto repzesētatur triplex oō quā fecit in cruce. Unā ꝑ persecutoribus cū dixit: pater ignosce: luce. xx. c. Aliā ꝑ liberatōe a morte cum dixit: deꝰ meus luce. xx. c. z cetera. Tertiā ꝑ adeptione gr̄ie cū dixit pat̄ in manus tuas: luce. xx. c. z cetera. Et ad hoc significandū fit trina crucis signatio sup illa verba: sanctificas z cēta. Septimo repzesentantur tres horе: quibus stetit in cruce. s. a sexta vsqz ad nonam: z ad hoc significandū fit trina crucis signatio ad illa verba: per ipsum z

¶ missse trino ꝑ sacerdotem consumate. et ꝯtinet tria.

¶ in missa fuit nomē ꝑsumens mutuatum. urbanus ꝑ addidit de numero de bñ virgine. et papa xp̄s addidit. ꝙ. de bñ virgine.

¶ in missa fuit diuise nouus. ad significandum diuisionem gemini in passione.

cetera. Octauo repzeſẽtatur ſeꝑatio aĩe a cozpoze per duas cruces ſubſequẽtes factas extra calicez. Nono repzeſentatur reſurrectio xꝑi tertia die facta per tres cruces: q̃ fiunt ad illa verba: paꝛ dñi. hec tho.3.p.q.83.ar.4.ꝛ.5. Reuertendo ad ſupiora: poſtq̃ ſacerdos petijt bñdictionẽ oblatõis.d. hec dona ꝛ cetera. Deinde petit ſalutem pzo offerentibus ꝛ bis ꝑ quibus offertur: cũ dicit: in pzimis ꝛ cetera. Ubi pzimo ꝓmemozat eos ꝑ quoꝝ vtilitate offertur hoſtia tãq̃ ad generale ſtatutũ eccleſie: quãq̃ ad ſpeciales ꝑſonas ibi memento. Ozatur ergo pzimo ſm gulielmum du. ꝑ eccleſia catholica. i. vniuerſali. Secundo ꝑ papa: cũ dicit vna cũ famulo tuo ꝛ cetera: q̃ verba addidit clemens papa. Tertio ꝑ ep̃o ſuo: cũ dicitur antiſtite. Antiſtes tñ ipſe celebzãs nõ dz ea dicere. Et ĩ roma ẽt dici nõ dz antiſtite: qz antiſtes illius ciuitatis ẽ papa ipſe iam dictus. Quarto ꝑ rege. Ozare aũt ꝑ rectozibus docet apl̃s. i. tbi. 2. c. Ptãs eius eſt duplex. ſ. eccleſiaſtica ꝛ ſecularis. di. 96. duo. Quinto ozat ꝑ oĩbus ozthodoxis: quod nomen eſt grecũ: ꝛ interpzetatur recte glozians. Ozthodoxus qui. ſ. deũ recte fidei confeſſione gl̃ificat. Quantũ vero ad ſpeciales ꝑſonas dicit: memẽto dñe ꝛ ceſa. Ubi põt ozare ſilenter pzo quocunq̃ vult vno vl̃ pluribus: nõ tñ dz hic ozare pzo aliq̃ defũcto: qz ꝑ defunctis ozaĩ in ſecũdo memẽto: ꝛ cũ deus nihil ignozet vel obliuiſcaĩ: dr̃ tñ ei vt recozdetur. ſ. ad miſerendũ. Ozatur ꝛ ꝑ circunſtãtibus cũ dr̃: ꝛ oĩum circũſtantiũ: vbi oſtendit vtilitas magna ĩ audiẽdo miſſã: cũ pzo illis ſpãliter ozetur: hec oĩa: gulielꝰ du. Et qz citius exauditur iuſtus q̃ peccato z: ideo q̃ntũ ad oĩones melius ẽ audire miſſã boni ſacerdotis q̃ mali ceteris paribus ſm alb. q̃uis quãtũ ad virtutẽ ſacramenti ꝛ miniſterij publici nõ ſit differentia ĩter bonum ꝛ malũ miniſtrũ. i. q. i. intra catholicã. Et nota q̃ ỏ cõſe. di. i. de noĩbus cum glo. eius dr̃: q̃ nõ debet noĩari is ꝑ quo ozatio fit nec in miſſa nec in oĩone eius vel ſecreta miſſa. Secundo ſecundũ tho. in. 4. di. 8. in expoſitiõe littere cõmemozat eos: ĩ quoꝝ offertur reuerentia: ibi: cõmunicantes ꝛ cetera. Et ponitur virgo q̃ xꝑz ĩ tẽplo obtulit: apl̃i q̃ ritum offerendi nobis tradiderũt: martyres qui ſeipſos deo obtulerunt: nõ aũt confeſſozes: qz ỏ eis antiquitus nõ ſoleniçabat eccl̃ia: vel qz nõ ſũt paſſi ſicut xꝑus: cuius paſſio hic recolitur. Et ſecũ dũ gulielmũ du. ꝓmunicantes addidit canoni ſyrius papa. Et in hac cõmemozatione ſanctozum ſeruat eccleſia: q̃ỏ antiquitus agere cõſueuit: vt. ſ. ĩ ozationibus ſuis recolat pr̃um memoziã: quatenus eoꝝ meritis ſuffragantibus facilius obtineat q̃ỏ iplozat. Sicut moyſes ozando ĩterpoſuit memoziã patrũ. d. Recozdare abzahã iſaac ꝛ iacob ꝛ cetera. exodi. 32. c. Tertio concluditur expreſſe q̃ petatur ĩpetrandũ. dũ dr̃: hanc igitur oblatiõnẽ ꝛ cetera. Et iſtud ſecundũ gulielmũ du. adiunxit leo papa vſq̃: placaꝰ accipias. Beaꝰ ỷo gregoꝰ reſiduũ vſq̃: iubeas grege numerari. Quã oblationẽ. hec pars ad cõſecrationẽ ꝓtinet: q̃ tria continet. Pzimo. n. ĩplozatur cõſecrantis virtuſ. Secũdo ꝑficitur cõſecratio ibi: q̃ pzidie. Tertio expzimit rei cõſecrate cõmemozatio ibi: vnde ꝛ memozes. Quantũ igitur ad pzimũ nota ſecũdum tho. in. 4. q̃ illa verba bñdictã: poſſunt referri vno mõ q̃tũ ad id q̃ỏ eſt in ſacramento contentũ. i. ad xꝑm qui eſt hoſtia. Unde dicit: benedictã: ab omni macula peccati imunis. aſcriptam. i. pzefiguratã figuris veteris teſtamẽti ꝛ predeſtinatione diuina pzeozdinata. ratã: qz nõ eſt tranſitozia. rationabilẽ: pzopter congruitatez ad placãduz. acceptabilez pzopter efficaciã: facere digneris: tu. ſ. deus pr̃. Alio mõ poſſũt referri ad effectũ. Unde dicit bñdictã: per quã bñdicimur: ꝛ aſcriptam: per quã celis aſcribamur. ratam: ꝑ quã ĩ mẽbzis xꝑi cenſeamur. rationabilẽ: ꝑ quã a beſtiali ſenſu eruimur. acceptabilẽ: per quã dõ ꝓ accepti ſimus. Poſſunt ẽt referri ad ipſã hoſtiã: que eſt ſacramentũ tantũ. Quantũ ad ſecundũ. ſ. qui pzidie q̃ pateretur ꝛ cetera. hec verba alexander papa dicit addidiſſe ſecundũ gulielmũ du. ꝛ cuz ſacerdos dicit: accepit panẽ: dz ſumere hoſtiã in manibus: que hoſtia de cõi moze fit rotunda in modum denarij ſm gulielmũ. tũ qz xꝑs qui ibi eſt pꝰ cõſecrationẽ: denarijs venditus fuit. tum qz ipſe vt denarius ꝓmittitur in pzemiũ. tũ qz forma ſperica deſignat eternitatẽ quã hz deus. Et eleuatis oculis ĩ celũ ꝛ cetera. Nota q̃ nõ reperitur ĩ euãgelijs xꝑm tunc eleuaſſe oculos in celũ: nec etiaz in conſecrando ſãguinẽ dicit aliquis euangeliſta ipſũ dixiſſe hec duo: q̃ ponũntur in forma ꝓſecrationis ſanguinis. ſ. noui ꝛ eterni teſtamenti myſterium fidei. Et nihilominus credendũ ẽ ipſũ ſic ſeciſſe ꝛ dixiſſe. Nã forma ipſa tradita eſt eccleſie a beato petro ꝛ alijs apl̃is: q̃ conſecrationi ĩterfuerunt vt dr̃ in decret. extra de celeb. mi. c. cũ marthe. Nec obſtat q̃ euangeliſte hoc non ponunt. Multa. n. omiſerũt ſcribere de his q̃ fecit ꝛ dixit xꝑs: vt illud quod dicit paul. actuz. xx. c. vbi ait xꝑm dixiſſe: qz beatius eſt dare q̃ accipere: ꝛ qỏ narrat. i. cozint. 15. de xꝑo q̃ viſus pluſquã q̃ngentis fratribus ſimul: ꝛ viſus eſt iacobo. ſ. reſuſcitatꝰ ꝛ ioãnis. xx. c. ꝛ tho. 4. ſ. di. 8. q. 2. ar. i. q. 4. ad. 5. ar. ſic ꝛ iſta omiſerunt: q̃ tñ fecit vt dr̃ in dicta decretali. Bñdixit ꝛ fregit ꝛ cetera. Nota ſm tho. in. 3. parte. q. 78. ar. i. i. R. ad. i. q̃ euangeliſte nõ ſemp eundẽ ozdinem in recitãdo ſeruauerũt: quo res geſte ſunt: vt pz per augu. Unde ĩtelligendũ ẽ ozdinẽ rei geſte huiuſmodi ſic exꝑmi poſſe. Accipiens panẽ bñdixit dicẽs: Hꝫ ẽ. c. m. Et deinde fregit ꝛ dedit diſcipul̃ ſuis dicẽs: Hꝫ ẽ. n. c. m. Sẽſus ẽ: qỏ continẽ ſub bis accidentibus. ſ. panis eſt cozpus meum. Eſt aũt ſecundũ tho. in tertia parte vbi ſupza: hec ꝓuenientiſſima forma. Oz. n. formã ſacramenti ſignificare id quod in ſacramẽto efficitur. Unde forma ꝓſecratiõis panis oz q̃ ſignificet ipſã ꝓuerſionẽ panis in cozpꝰ xꝑi: nõ aũt debuit ſignificari talis ꝓuerſio in hac forma: vt in fieri: ſed

vt in facto esse. Et rō vna est: qz hec ꝓuersio nō ē successiua sed instantanea. In huiusmodi aūt mutationibus fieri nō est nisi factū eē ꝛ ideo ꝛ ceta. Illud.n.ē appositū ſm morē romane eccle traditū a beato petro: ꝛ hoc ꝓpter cōmutationē ad ꝓcedentia. Forma ꝯsecratiōis sāguinis ē hec. Hic est enī calix sanguinis mei noui ꝛ eterni testamēti mysteriū fidei q pro vobis ꝛ p multis effundet in remissionē peccatoꝝ: ofa ista ſm tho. 3. p. q. 78 ar. 3. sunt de suba forme: excepto.n. ꝓnit aūt hic cōtinēs ꝓ cōtento. Unde sēsus ē. Hic ē sāguis cōtentus i calice de q̄ hic fit mētio. qz.n. sanguis xp̄i cōsecratur in hoc sacramēto in quātū ē potus fidelū: qō nō ipoꝛtatur i rōne sāguinis: ideo opoꝛtuit hoc designari p aliquid huic usui accōmodatū. s. vt calice noui ꝛ eterni testamēti. Exponit innoc. extra de cele. mi. c. cum marthe. sic notte ꝛ eē ne ꝓmissionis cōfirmatoꝝ. Testū.n. vt dicit tho. ē dispositio hereditatis: hereditatē aūt celestē deus disposuit hominibus dādā p virtutē sāguinis xp̄i. Dr aūt testamentū nouū rōne exhibitiōis: qz nō in figura datur: vt i veteri testamēto. Eternus dr tam rōne hereditatis q̄ rōne eēne dei ꝓordinationis. Mysteriū fidei non ad excludendū rei virtutē: sed ad ostēdendū occultationē q̄si quod dā secretū: quod sola fide tenet: ꝛ nō cernitur. Et qz sāguis seoꝛsū ꝯsecratus a coꝛpoꝛe expꝛessius repꝛesētat passionē: ideo in ꝯsecratiōe sanguinis fit mentio de passione ꝛ fructu eius: dū dr qui ꝓ vobis ꝛ p multis ꝛ cetera: ꝓ vobis. s. iudeis: vl̄ ꝓ vobis manducantibus: ꝛ p multis. s. gētilibus p quibus offertur. Hoc q̄tiēscūq; ꝛ cetera: nō ē de suba forme. Exprimitur tertio rei ꝯsecrate cōmemoꝛatio. Unde dr: vnde ꝛ memoꝛes ꝛ ceta. Qz autez post cōsecratiōnē sacerdos extēdit bꝛachia designat extensionē christi in cruce ſm tho. Qz aliq̄n leuat manus in oꝛādo: designat q̄ oꝛatio eius dirigitur ꝓ ppło ad deū. Qz aliq̄n manꝰ iungit ꝛ inclinat signat humilitatē ꝛ obedientiā xp̄i in passione. Digitos aūt iungit post cōsecrationez .s. pollicē cū indice, ob reuerentiā sacramenti: ne siqua ꝓticula digitis adhesisset: dispergat. Sup pꝛaq; ꝓpitiato ꝛ ceta. hic petit sacramēti effectū. Et primo petit sacramētū acceptari: qō est cā gratie dicens: ꝛespicere digneris ꝛ ceta: munera pueri tui iusti abel ꝛ ceta. Ubi nota secundū tho. q̄ lz hoc sacrificiū ꝓponatur oībus sacrificijs antiqs illa tñ fuerūt deo acceptissima ex deuotione offerentiū. Petit ergo sacerdos vt acceptet hoc ex deuotiōe offerentiū sicut illa abel. Secūdo petit dari ipsū donū gr̄e. d. supplices te rogamus ꝛ cetera. Ubi nota secundū tho. q̄ sacerdos nō petit q̄ spēs sacramētales deferantur in celū: neq; coꝛpus xp̄i verum: qō ibi esse nō definit: lz petit hoc pro coꝛpoꝛe xp̄i mystico qō in hoc sacramento significat: vt .s. oꝛones sacerdotis ꝛ ppli angelus assistens diuinis mysterijs deo repꝛesentet. Sublime altare dei dicitur vl̄ ipa eccl'ia triumphās in qua trāsferri petimus: vel ipse deus cuius participatōez petim⁹. Vl̄ p āgelū itelligit ipe xp̄s. q coꝛpus suū mysticū deo p̄ri cōiungit ꝛ eccleſie triūphanti. Tertio petit effectū gloꝛie dari defunctis dicens: memēto dñe ꝛ ceta. de conse. di. 5. visum. Statutū est: vt in oībus missis fiat oꝛatio pro defunctis: ꝛ hoc sit i isto passu generaliter, p oībus: sed in speciali pōt secrete oꝛare pro quolibet: quē tñ nō credit dānatum. Unde dr in christo gelcē tibus. Cum aūt dicit sacerdos: nobis quoq; pctō ribus paululū expꝛessa voce ꝓcutit pectus suū dicendo: nobis q̄s pctoꝛibus tūdit pectus. Sic ꝛ publicanus pcutiebat pect⁹. luce. 7. c. In tūsione pectoꝛis tria sunt. s. ictus sonus ꝛ tact⁹: p que signanē cōtritio qua ꝓcutit coꝛ dolꝛis ꝯfessio qua fit voce, satisfactio: q̄ opere ōsignata p tacta. Et hoc qz peccamus cogitatione locutōe ꝛ ope. Cōpletur aūt canon misse moze aliaꝝ oꝛonum in xp̄o: ibi p xp̄z d. n. ꝛ, ceta: p quē hoc sacramētū oꝛiginē hz: ꝛ quātum ad subam. Unde dicit: creas, ꝓpter esse nature: sāctificas ꝓpter esse sacramenti: ꝛ quantū ad virtutē. Unde dicit: viuificas, ꝓpter effectū gr̄e: q̄ est vita aie: bñdicis ꝓpter gr̄e augmentū ꝛ quantū ad operationē siue vsū: vnd dicit ꝛ pꝛestas nobis. Tādē ponitur sacramēti ꝓceptio. Ibi oꝛem⁹ ꝓceptis ꝛ cetera. Et circa hoc ꝓmo ponit ad ipsuz ꝓparatio cōis: secūdo specialis. Et cōis ē triplex. Primo.n. ponitur sacramenti petitio i ipsa oꝛone dñica: cū dr: panē nr̄m ꝛ cetera. Secūdo pcipientiū expiatio p oꝛonem sacerdotis dicentis: libera nos ꝛ cetera. Tertio pacis adīpletio: ibi pax dñi: hoc.n. est sacramentū vnitatis ꝛ pacis: ꝛ qz pacis petitio exuperat oēm sensū: iō pacis petitio ichoatur a sacerdote: cū dicit: pax dñi: ꝛ a choꝛo ꝯpleť cū dr: agnus dei: ꝛ sic tria a sacerdote incepta chorus ꝓsequitur. s. gl'ia in excelsis: quod ptinet ad spem. credo in vnuz deū quod pertinet ad fidē. pax dñi quod ptinet ad charitatem. Petit autem ppl's miam quantū ad amotionē mali ꝓpꝛia miseriam culpe ꝛ pene: ꝛ pacē quantū ad consecutionē oīs boni. Unde tripliciter agnus dei dr: hec ofa tho. in. 4. di. 8. in expositione littere. Et nota q̄ fractio hostie ſm tho. 4. s. di. 12. q. 1. ar. 3. in coꝛpoꝛe. q. tria significat. Primo ipsa diuisionē coꝛporis xp̄i q̄ facta ē in passione. Secūdo distributionez gratiaꝝ ꝓcedentiū ex passione xp̄i: vt dicit dio⁹. Tertio distinctionē coꝛporis mystici scōm diuersos status. Et qz status sunt. 3. iō tres ꝓtes fiūt. Un Gergius papa. de cōse. di. 2. c. triformē dicit. Triformē ē coꝛpus dñi. Pars missa in calice coꝛpus xp̄i: qō iam resurrexit demonstrat. i. ipsū xp̄um ꝛ beatā virginē: ꝛ fig sūt alij i gl'ia cū coꝛpoꝛe. Pars comesta ābulans sup terrā: qz. s. viuētes i terra sacramento vtunt̄: ꝛ passionib⁹ atterunt̄: sicut pāis comest⁹ atterit̄ dentib⁹. Pars in altari remanens vsq; in finē misse significat coꝛpus xp̄i remanēs i sepulchꝛo vsq; ad finē seculi: qz coꝛpoꝛa sanctoꝝ in sepulchꝛis erūt: quoꝝ aie sunt vel in celo vel in purgatoꝛio: hic tñ ritus non fuit mō: vt. s. vna ps reseruet̄ i fine misse. Manet tñ eadē significatio

℣ In missa finato hostie tria significat.

ptiū. vñ ꝟsus. Hostia diuidit i ptes: tacta beatos. Plene sicca notat viuos: seruata septos: bec tho. Alij aliter assignāt istā significationē: sed nō ē ei⁹. Preparatio aūt spālis sacerdotis sumētis fit per ōnes quas ꝑuatim dicit. Dñe iesu xp̄e: z sique alie sunt. Et nota secundū tho. i tertia pte: q̄ si ꝑpter frigus manuū vel alias ꝑpter negligentiam āte fractionē vel post: hostia cōsecrata labat i calicē: q̄ hoc pretermissio nō facit ad ꝙfectionē sacramēti: sed ad significationē tm̄: iō nō ē necesse iterare aliqd circa celebratōez sacramēti ꝑpt̄ huiusmōi defectū. bec tho. Et si medietas hostie labitur: pōt z dz medietas alia q̄ remanet diuidi in duas ptes: cū apte possit hoc fieri: vt sit significatū. Si aūt tota dilabitur si nō ē tota madida: sed pars aliq̄: z pōt cōmode extrahi ō calice: z adhuc diuidi sine multa ꝑtractatione ptis madefacte: dz fieri ꝑut melius pōt. Itē si sumendo sanguinē remanet ꝑs hostie in calicē misse i fūdo calicis: pōt digito ad labiū calicis adduci z sic sumi. Tertia ꝑs p̄ncipalis ē gratiaꝝ actōis: z ꝙtinet duo. s. remotionē accepti bñficij in cantu antiphone p⁹ cōionem z gratiaꝝ actiōem ex ōne quā sacerdos ꝓsequitur: vt ꝙfortiter finis misse p̄ncipio respondeat. Et sciendū q̄ in offīcio misse quedā verba ꝙtinent greca: sicut kyrieleyson. quedā hebraica vt alla ōsāna z sabaoth: quedā latina vt alia: q̄ bis trib⁹ līguis script⁹ ē titulus crucis xp̄i Jo. 19. bec tho. in. 4. Terminat missa post ite missa ē: q̄ō dr̄ si p̄cessit glia in excelsis deo: alias bñdicam⁹ dño vel regescant i pace: si celebrat ꝑ defūctis: terminatur ꝑ bñdictionē sacerdotis. Unde de ꝙse. di. i. c. missas. dr̄ q̄ nullus āte bñdictionē sacerdotis egredi ꝓsumat. s. die⁹ dñicis. Euāgelelīū aūt in p̄ncipio erat verbū: ē ad placitū illud vl aliud: dz tm̄ in hoc seruari mos p̄rie. Post p̄ceptionē autē sacramēti sumit vinū ad abluendū os: ne relige alique remaneāt iter dētes: q̄ō ꝙtinet ad reuerētiā sacramēti: z hoc ē verū: nisi eadē die deberet iterū celebrare: q̄ tunc nō dz sumere purificationē: q̄ si sumeret nō posset āplius illa die celebrare: cū nō fit ieiuni⁹ extra de cele. mi. c. ex parte. Et eadē rōne. s. ꝑpter reuerentiā sacramēti abluit ēt digitos q̄bus tetigit sacramentū: si tm̄ aquā sumeret i purificationē: ita posset fieri sicut cū vino ad libitū sacerdotis. Pro expositione aūt aliq̄ z breui ipsius ōnis dñicalis: nota hic q̄ ponit tho. zz. q. 83. ar. 9. in corpore. q. Dicit. n. q̄ ipsa ōro ē perfectissima: z p̄m augu. si recte oramus: nil aliud dicere possumus. s. quantū ad substā. Nā ꝓmo ꝓnuntur illa ꝑ q̄ in nobisipsis fiduciā excitamus. s. ꝓsiderando charitatē eius ad nos: q̄ bonū nr̄m vult: z ideo dicim⁹ p̄r nr̄. Et ꝓsideratio excellētie q̄ nos pōt iuuare: z ideo dr̄ q̄ es in celis. Deīde sequunt. 7. petitiones: z eo ordine q̄ petende sunt. Prima ꝙtinet ad dilectionē dei: qua deū in seipo diligimus: cū dicimus: sanctificet nomē tuū. i. sanctum ab hoīb⁹ habeat: q̄ō ꝙtinet ad glias dei i hoīb⁹ ꝓpagandā. Secūda ꝙtinet ad dilectionē q̄ diligim⁹ nos: cū dr̄: adueniat regnum tuū: ꝑ q̄ō petim⁹ ad gliam eius puenire. Tertia petitione petit directe illud ꝑ quo beatitudinē meremur: cū dr̄: fiat volūtas tua sicut i celo z i terra. Quarta ē ꝑ quā petitur illud: q̄ instrumentaliter iuuant ad merendū: cū dr̄: panē nr̄m. q. d. n. hodie: siue ꝟ itelligat de pane sacramētali cuius q̄tidian⁹ usus ꝓficit hoī. In quo ēt itelligunt alia sacramenta: siue ēt itelligat de pane corporali sub q̄ cōprehēditur oīs sufficientie victꝰ. Quinta ē remotio eius q̄ō esset impedimētū p̄time petitōis: q̄ directe excludit a regno. s. pctm̄: vñ dr̄: dimitte nobis debita nostra sicut. z. n. d. de. n. Sexta ē remotio eius q̄ō nos impedit a secūda petitōe ab obseruātia diuine volūtatis: cū dr̄: z ne nos īducas z cetera: ꝑ q̄ō nō petimus ne tētemur: sed ne a tentatiōe vincamur: q̄ō ē in tentationē īduci. Septima ē remotio penalitatis p̄sentis q̄ ē impeditiua tertie petitionis. s. sufficientiā circa vitā: vñ dr̄: sed libera nos a malo amē. i. sic fiat. Exinde dr̄ pax dñi z cetera. q̄ō segtur agnus dei z cetera: vbi bis petimus misericordiā. s. quātū ad aīam z q̄ntū ad corpus liberari a miseria. Et dr̄ ter agnus dei petēdo pacem. s. quantū ad vtrūq; i. mentalē z corporalē. Exī de sacerdos deosculat eucharistiā vel calicē secundū alios: z postea ab eo diacon⁹ accipit osculū pacis z deīde alij. Agnus dei dici īstituit sergi⁹ papa. Osculū pacis dari īstituit innoc. i. z leo secūdus: z significat vnitatē dilectōis: quā debēt hīre adiuicem fideles: quā significat ipsū sacramentū: z ēt assensū sacris mysterijs: z bis q̄ celebrant in ecclesia. Et ē q̄si loco cōionis quā ātigtus i festis oēs fideles sumebant. In missa tm̄ defunctoꝝ sacerdos nec sumit nec dat osculū pacis: q̄ defūcti sūt absq; ꝓturbatione pacis: illi. s. q̄ sūt in purgatorio cum peccare nō possint. Sūpto vero sacramēto dr̄ ātiphona post cōionem: q̄ a quo fuerit īsti tuta ignorat: z deinde oratio: q̄ō totū pertinet ad gratiaꝝ actionē de tāto bñficio: z finit ꝑ ite missa ē. q̄ō sic exponit. Ite ad ꝓpria: q̄ missa est seu oblata ē hostia deo ꝑ humano genere: vel missa est oratio ad deū ꝑ ppl̄o z finita: vel ite post xp̄m z sequimini ipsū: nō stetis in mūdo: sed festinetis ad p̄riam per bona opa: q̄ō leuiter potestis facere q̄ missa est ad placandū deū patrem hostia per quā cōfracta sūt tartara: z patet itroitus paradisi. Quādo nō p̄cessit gloria in excelsis: termiatur ꝑ bñdicamus dño: vel requiescant in pace i missa ōfunctoꝝ. Est aūt eucharistia nō sicut alius cib⁹ masticāda: sed discrete z moderate z leniter anteriozibus dentibus terēda z lingua mollificanda: ne qua pars eius dētibus ihereat: ne ꝙtingat expui: sed nec subito post cōionez dz expui ꝑpter sacramenti reuerentiā. bec autem gulielmus. d.

De pertinentibus ad missam z de defectibus misse z dispositione ad ipsam z frequentatione z vtilitate. c. vi.

¶ missa celebrat̄ nūq̄ in cena ihū de mane.

¶ Missa quotidie in ec

cleſia celebrat̄: z hoc ſecūdū innoc. gnq̄ de cauſis. ꝓma qz oz ſemp medicinā eſſe paratā ꝓtra quotidiana pcā. Secundo vt lignū vite ſemp ſit in medio paradiſi. Tertio vt nobis quotidie xp̄s vniat̄ ſacramēt̄aliter z nos ei ſpūaliter. Quarto vt ſit apud nos iugis memoria paſſiōis. Quinto vt vero agno loco typici q̄tidie vtamur ad veſperā q̄ iudei ad veſperā ꝙuertendi exurient: iuxta illud: ꝙuertent̄ ad veſperā z ceta. pſalmo. 58. Et nota q̄ ad debitā miſſe celebrationē quedā requirunt̄ ad ſacramenti neceſſitatē: z q̄dā ad ꝓgruā ritus ſolēnitatē: z quedā ad celebrātis vel ſumētis idoneitatē. Ad ſacrāmēti quidem neceſſitatē tria requirunt̄. ſ. debita materia debita forma: z miniſter itendēs cōfeſſionē ſeu conſecrationē: ſi aliqd iſtoꝝ deſuerit: cōfici nō poterit. Sed his tribus ꝓcurrentibus z ſi oīa alia deficerent: ꝓficeret̄ ſacramentū: q̄uis male ex pte offerentiū: qz ꝓtra eccleſie morē. Eſt aūt debita materia huius panis triticeus aqua naturali ꝓfectus: z vinū vitis. Et hoc ideo qz xp̄s credit̄ cōfeciſſe in tali materia: qz apli qui p̄ſentes fuerūt: tradiderūt nobis hunc modū. tū qz xp̄us qui ē in ſacrāmēto cōparauit ſe frumēto z viti: tū ēt qz talis panis z tale vinū neceſſarius z melius nutrimētū p̄ſtant: vñ z melius ſignificāt effectū ſacramenti ſecundū doc. eccleſie. Jgit̄ p̄mo ſciendū ē: q̄ cōficiēs p̄mo in pane fermētato grauiter peccat: qz facit cōtra ſtatutū z ꝙſuetudinē eccleſie: ſed ſicut latinus cōficiens in fermēto peccat mortaliter: ita grecus in açimo: hoc qz faciūt ꝓtra eccleſie ſue ritum: quātuis ſit rationabilius ꝓficere in açimo ſecūdū tho. 3. pte. q. 74. ar. 4. in corpore. q. z in. 4. ſ. di. xi. q. 2. ar. 2. q. 3. in corpore. q. z. 4. ꝓtra gentiles. c. 68. Si vero ꝓficiat in pane q̄ incipit corrumpi ſimiliter peccat: etiā conficiēdo in açimo ꝓpter irreuerentiaz ſacrāmēti: tū pane tali ꝓficit̄ ſacramentū: ſed ſi panis adeo ſit corruptus: q̄ in eo deficit ſpēs panis: nō p̄t ꝓfici: hoc eſt per verba ſacerdotis nō efficit̄ corpus xp̄i: z q̄ ſpēs maneant p̄t ꝑpendi ex hoc: q̄ ꝓtinuitas nō eſt ſoluta: nec alia accidentia vel eſſentia oīa ablata. hec tho. z alb. Jtē ſi grana alterius generis ſint admixta tritico in tāta quātitate: q̄ aliā ſpēm faciant ſiue q̄ mediū ꝓſtituant nō p̄t ex eo ꝓfici ſacrāmētū: ex modica vero q̄ntitate nō ip̄editur. tho. z alb. z pe. Si panis ſit de aqua roſacea ꝓfectus: dubiū ē iter doc. ſi p̄t cōficiēdo. Durādus ordinis minoꝝ dicit q̄ ſic: ſed ſāctus tho. dicit eſſe ꝑbabilius q̄ nō poſſit ꝓfici: ipſe āt tho. 4. ſ. di. xi. q. 2. ar. 4. q. 3. in. R. ad ſcōz dicē ſimpliciter q̄ nō p̄t ꝓfici ex pane coagulato ſeu facto cū aqua roſacea vel alio liq̄re. q̄ aqua naturali: z idē recitat tho. tertia pte. q. 74. ar. 7. i. R. ad vltimū. De ſpelta z farre q̄uis quidā dixerint q̄ poſſit cōfici: pe. tū dicit q̄ cōis ſentētia doctoꝝ eſt: q̄ nō p̄t ꝓfici: idē ricar. in. 4. di. xi. tho. etiaz in tertia pte. q. 74. ar. 3. dicit q̄ de hoc nō poteſt

¶ ad debitū miſſe celebrationē tria requirunt.

¶ materia debita eſt panis triticeus.

ꝓfici: qz ex tritico iſta nō generant̄: z ſic non ſunt eiuſdē ſpeciei cū tritico. Sed pe. de pal. in. 4. di. ii. tenet cū alb. q̄ p̄t cōfici de ſpelta z farre ſicut de tritico: z rōnem aſſignat: qz ſunt vnius ſpeciei: z nō ex eo q̄ frumentū ſit genus ad triticū z far z ſpeltā. Cōptū ē eniz: q̄ in eadē terra triticū ſeminatū vno āno generabat ſpeltā vel far: i alio triticū. Et ſi dicat̄ q̄ ſpelta nunq̄ generat triticū: licet ecōuerſo: nō obſtat: qz fortē hoc eſt ꝑpter iperfectā virtutē i ſpelta: z ſimiliter q̄ triticum generat ſpeltā vel far eſt ex debilitate virtutis: ſicut alig maſculi nō poſſūt generare niſi feminas: nec aliq femine niſi femias. Sed ſicut maſculus z femina nō differūt ſpecie: ita nec triticū ſpelta z far. Et ſi dicat̄ q̄ alicubi tritico ſeminato creſcit hordeus alibi ſiligo alibi loliū: nec tñ ꝑpter hoc ſunt vnius ſpeciei. Dicendū q̄ verū ē: nec de ipſis ꝓfici p̄t: qz huiuſmōi tria generant̄ p accides z via corruptionis: ſicut ex vino generat̄ acetū: vel ſicut ex ſudore animal̄ pfecti generat̄ aīal iperfectū puta vermis. Sed far z ſpelta via generationis ex tritico: ſicut ex ſeminatōe animal̄ ꝓducit animal z oliua oliuā: hec pe. Cū g̃ certū non ſit, vtrū ſint eiuſdem ſpeciei ãte cōfectionē: tenenda videt̄ opinio tho. vt p3. 4. ſ. di. xi. q. 2. ar. 2. q. 1. in corpore. q. vt ſ. nō ꝓficiatur ex bis. Sed ſi ꝓfectū ſit opinio pe. ꝓ ſacrāmēto habeat̄: ꝓſuppoſito ſi eſt ꝓfectus: z idē dicit: q̄ de amido cū ſit paſta cruda z nondū panis: ꝓfici nō p̄t: ſed ſi ide fiat p̄is cū ſit farina tritici purgatiſſima p̄t ꝓfici. Si ſacerdos infra miſſā ãte ꝓſecrationē aduertit hoſtiā nō eſſe triticeā vel eſſe corruptā: remota illa hoſtia aliam ponat: z a canone reincipiat. Si vero poſt ꝓſecrationē: idē faciat ponendo aliā hoſtiā z eā ſumēdo ſed nihilominus poſtea ꝓmā illā hoſtiā ſumat: aut alijs ſumendā tradat: aut reuerēter ꝓſeruet. pe. Jdē ricar. in. 4. di. xi. Quod aūt dicit hic pe. re incipiat a canone. b. tho. in ſimili caſu dicit reincipiendū a verbis ꝓſecratiōis. 3. parte. q. 84. ar. vltimo in. R. ad quartū vt habet̄ ſupra. Si vero ſacerdos aduertat ſupradictū defectū hoſtie poſtq̄ ſūpſerit: licet in iſto caſu variet̄ doc. b. tho. in ſupra pte vt ſupra tenet q̄ oz ponere aliā hoſtiā z ꝓſecrare z ſumere: qz p̄ceptū de p̄ceptione ſacramenti maioris ē p̄deris q̄ p̄ceptū qō a ieiunis ſumat̄. Per id aūt quod dicit pe. ſi ſacerdos infra miſſaz aduertat hoſtiā nō eſſe triticeā vel corruptaz: p3 quid agēdū. Sed ſi nulla hoſtia fuerit poſita vel ſi poſita ſit pdita. Et q̄ id quod dicit tho. ſi aduertat defectū hoſtie poſt eius ſūptionē: p̄t hoc idē ītelligi ſi aduertat̄ etiā poſt ſūptionē ſanguinis. ſ. q̄ rurſus ponat nouū panē z nouū vinū: z ꝓſecret atq̄ ꝓſequat̄: ne ſacramentū remaneat iperfectuz qō magis expreſſe appareb̄it infra ibi ſtatim dicere defectū vini: z ponent̄ verba magis expreſſe ipſius. b. tho. Ricar. aūt dicit: q̄ ſi ſacerdos iam ſūpſit hoſtiā dictā. i. nō conſecratā ſecūdū quoſdā nihilominus oz ſumere calicē conſecratum. i. ſanguinē xp̄i: q̄uis nō ſit ieiunus: qz neceſſitas eum

Quomodo corpus christi sumatur sanctis.

.XIII.

cogit:ne sanguis remaneat sic inassūptus:sed si iā sumpsit vtrūq; s. hostiā non ꝓsecratā ⁊ calicem cō secratum:vel ecōuerso:dicit ꝙ non debet illa die aliam hostiam consecrare:quia ieiunus nō est:sed opinio tho. videtur in hoc rationabilioꝛ scilicet ꝙ aliam consecret ꝓpter rationē ab eo assigna/ tam.

De vino ꝓmo scien/

dū ꝙ si vinū oīno factū est acetū:nō pōt de ipo cō fici sacramentū sāguinis xp̄i:qz differunt vinuz ⁊ acetū:explificat sicut viuū ⁊ mortuū secundū phi losophū. Si vinū sit in via q̄si acescendi:idē iudi/ ciū ē qō de pane qui est in via ad cozzuptionē. s. ꝙ pōt ꝓfici:⁊ de tali pōt itelligi dictū innoc. in libꝛo de missa:cū dicit:ꝙ pōt ꝓfici cum aceto:vt expo/ nit ricar. in .4. peccat tñ cōficiens ꝓpter sacramē ti irreuerentiā:idem tho.⁊ alb. De musto pōt con/ fici:nō tñ fiendū de musto recenti ꝓpter ipuritatē tho.⁊ pe. De agresta cōfici nō pōt:qz differt a vino sicut cōpletum ab icōpleto. Ricardus in .4. di. xi. Similiter de vua matura confici non pōt:qz non est sub specie potabili sed edibili:⁊ de hoc ēt de cōse. di. z. c. didicimus. Itez de vappa. i. aquarello nō pōt ꝓfici sāguis xp̄i secundū alb. est. n. aqua fu sa super acinos vuaꝛ vino expꝛesso:q̄ hz aliquan tulū vini acumē:sed nō est vinū. Si aūt vino ap/ ponatur tanta aqua ꝙ nō ꝓuertat in vinū:nō pōt ꝓfici:⁊ nō hz apponi aqua rosacea vel alia artifi/ cialis:si tñ apponeret in tā modica q̄ntitate:ꝙ in vinū cōuerteret:cōficeret. tho.⁊ pe. Si sacerdos post consecrationem cozpoꝛis ⁊ ante consecra/ tionem sanguinis percipiat vinum aut aquam nō esse in calice:hz statiz apponere ⁊ ꝓsecrare. Si vero post oīa ꝓsecratōis verba percipiat:ꝙ vinū nō fuerit positū:siquidē hoc percipiat ante sūptio nē cozpoꝛis hz deposita aq̄ si ibi fuerit:ponē vinū cū aqua ⁊ resumere a verbis ꝓsecratōis sāguinis. Si vero ꝓcipit post sūptionē cozpoꝛis:hz appone re aliā hostiam simul cum sanguine iterum conse crandā:⁊ in fine sumere hostiā iterū cōsecratam ⁊ sanguinē:nō obstāte ēt si ꝓius sumpsit aquā que erat in calice:qz ꝓceptū de ꝓceptione sacramēti est maioꝛis pōderis q̄ꝫ ꝓceptū ꝙ hoc sacramen tum a ieiunis sumat. ꝓdicta tho. Ꝓdictis autem verbis ōmonstrātur ista duo que supꝛadicta sūt: cuz de defectu panis dictuz est. hic. n. dicit tho. ꝙ non sufficit solum hostiā sumere: ne īperfectū re/ maneat sacramentū. Sed si solū sanguinē aliquis cōsecraret ⁊ sumeret:ita remaneret īpfectū:sicut si solā hostiā consecraret ⁊ sumeret:tunc autem solū sanguinem consecrasset ⁊ sumpsisset. Si post con secrationem sanguinis cognosceret:ꝙ hostia non fuerit triticea vl' ꝙ fuisset cozzupta:vt hic dic̄ tho: etiam si solutū sit ieiuniū:repetendū est sacramen tum:vt sit integrum. Et cū misse celebꝛitas termi netur benedictione sacerdotis:vt dicitur infra nō ita iudicandū ē de ōsectibus misse reparandis an te benedictionez sacerdotis:cū adhuc stet officiuz misse:⁊ post benedictionem quādo nunc solutuz est officium misse:qz post benedictionē quicquid fieret magis fieret iteratio misse q̄ꝫ reparatio defe ctus. Item ex verbis sancti tho. īmediate supꝛadi ctis apparet:ꝙ in reparatione sacramenti imperfe cti satis sufficiat resumere a verbis consecratiōis. vide tamen omnia oꝛdinate supꝛa repetenda: qz vt dicitur .7. q. i. nihil perfecta. Perfecta non pos/ sunt dici sacramenta:que perfectum nō habēt oꝛ/ dinem. Et. b. tho. dicit ꝙ est īmane sacrilegium: si non perficiē hoc sacramentum. Unde ⁊ ꝓcliuz to/ letanum tulit sententiā excōicationis in eos: q cū possunt non perficiunt illud sacramentū: vt pꝛ in loco decreti supꝛa īmediate allegati. Si sacerdos percipiat aquā non fuisse positam in vino ante cō secrationem sanguinis:ponat eam et dicat verba consecrationis. Si aūt ꝓcipit post ꝓsecrationē san guinis:nullo mō hz postea aquā apponē:qz nō est de necessitate sacramenti:⁊ sequeretur cozzuptio sacramenti in aliqua parte. Si quis tñ ante ꝓsecra tionē sciēter omitteret appositionē aque:grauiter peccaret:qz ageret ꝓtra ꝓstitutionē ecclesie:⁊ quia dīm apposuisse credit̄. non sufficit aūt ꝙ aqua ap ponatur:qñ adhuc vinū est in dolio:qz hoc non si gnificaret aliquid:sed hz vt iminente oblatiōe ap ponatur ad sacramentū. tho. Ponitur. n. in signifi catione huiusmōi:ꝙ populus qui significatur per aquā:christo vnitur. Et secundum alb. dimittere talem appositionez aque ex heretica pꝛauitate vl' ex contemptu vel ex negligētia vel ex occupatōe circa illicita est moꝛtale. Dimittere autem ex ne/ gligentia pꝛecedente ⁊ ex occupatione circa va/ na tempoꝛalia est graue peccatum. Et si mihi con tingeret:facerem emendam tanquam pꝛo moꝛta li. Si autem negligentia illa pꝛocedat ex occupa tione circa vana:vel ex surreptione non est moꝛ/ tale. hec alb. Et nota secundum Ricar. in .4. cum sit equalis commixtio in calice ex vino ⁊ aqua: hoc potest fieri dupliciter. Uno modo secundum mixtoꝛum equalem quantitatem molis:sic aqua non solueret speciem vini: magis enim est vinum actiuum q̄ꝫ aqua:nec generaretur tertia natura ex duobus:nec posset vinum conuertere in sui natu/ ram. Alio modo potest fieri ꝓpositio secundū eq̄lez ꝓpositionē virtutis:⁊ sic ex illis duobus ge neraretur natura tertia: que nec esset vinum nec aqua:sed nō statiz. Operatōes enī nature nō sunt in instanti:quanuis earum termini sint in instanti:⁊ non ita cito posset sacerdos conficere post ta/ lem vini ⁊ aque appositionem: ꝙ vinum cum ad huc non esset transmutatum ad compositionem nature tertie:conuerteretur in sanguinem. Sed si sacerdos consecrat postquam facta est transmuta tio ad tertiam naturam:confici non potest. Et dic̄ alb. ꝙ in illis terris vbi vinum nullo modo habe ri pōt:debet haberi consultatio ad curiam gd ibi fiendum:tñ ꝓpter intolerabile damnum animaꝛ

Dedimus q̄ pnt̄ celebꝛē in missa. aīt ꝓsecrationē et post ꝓsecrationē.

quod incurrit ex defectu sacramenti: videret cuz talibus esse dispensandū: vt corpus xpi sine calice cōficerent: quia corpus xpi nō ē sine sanguine z aīa z deitate: cuius nō sit ibi sanguis in hostia ex virtute consecratiōis sacramēti. hec alb. Item cū speciebꝫ vini post ꝯsecrationē admiscet aliqs liquor dicit pe. q cū species retineāt modū subiecti sui: si cut potat fieri additio vino ibidē existēti: ita pōt fieri speciei vini. Aut ergo addit eiusdez generis liquor aut alterius. Si alteri⁹ vt aqua: aut id quod additur ē equale: aut mai⁹ aut min⁹. Si maius nō tantū quantitate sed virtute transmutat naturam speciei i se. Si equale: trasmutat vtrūq; i naturaz tertiā: z sic vtroq; modo desinit ibi species vini eē z p cōsequēs sāguis christi. Si vo min⁹: trāsmutatur i naturā speciei: verūtn sub partib⁹ ill' ad quas liquor additus penetrat: cū nō sint ibi accidentia sine subiecto: desinit esse sāguis xpi. Si addit liqz eiusdē generis vt vinū: tunc itez aut liquor additus est maior: aut equal' aut minor. Si maior: tūc ad omnes dimēsiones speciei peruenit: z eius continuitatē totaliter soluit: z sic iam alius liquor numero quo ad accidētia esse incipit: z sāguis xpi ibi esse desinit: si eqlis similiter cōtingit: si minor' tūc ad omnes dimēsiones speciei non peruēit. Sub partib⁹ ergo illis ad quas peruenit vinū additū: desinit ibi esse sāguis: cū ia accidentia nō sint sine subiecto: z cōtinuitas speciei q̄ erat sine subiecto: soluta sit. Sub partib⁹ vo illis: ad quas nō peruenit: manet christi sanguis: concordat tho. z addit pe. puto tn q si nō est notabiliē excellēs nimis qō additur propter dubium toto liquore ipso tāq; sacramento vtendum est.

Pro noticia forme sciē/

dum est: q ambrosius in libro de sacramentis dicit: q hoc sacramentum conficitur i verbis z ꝓmonibus christi: ex quo dicto concludit. b. tho. q forma cōsecrationis huius sacramēti sit: hoc est enī corpus meū: videlicet quātū ad ꝯsecrationē corporis: z hic ē. n. calix sāguinis mei noui z eterni testamēti mysteriū fidei: q pro vobis z pro multis effūdet i remissionē peccatoꝝ. Illa vo vba accipite z manducate: pertinēt ad vsuz materie cōsecrate: similiter illa vba hec q̄tiēscūq; fecerit] i mei memoriā facietis: pertinēt ad vsū huius sacramēti: q vsus nō ē de necessitate sacramēti: vt idē tho. dicit. Item illa cōiunctio enim nō est de substātia forme tn dici dz scōz vsuz eccle: q vsus a beato petro initiū sūpsit ēt tho. Nota secūdū pe. z alb. q de substātia forme sāguinis ē tn: hic ē calix sāguinis mei. Sz thomas i q̄rto dic: q qz cōditiones appositе ad subiectū vel predicatū sūt de itegritate locutōnis alicui⁹: ideo alij probabilius dicūt: q totū qō segtur: ē ō forma: cū totū b qō addit: nō sit locutio p se sed determiatio p̄dicati. Sciendū ēt scōz tho. pe. z alb. i. 4. sentētiaꝝ: q q̄libet forma. s. corporis z sāguinis p se ꝓpriā habet virtutē: z ꝓpriā completaz significationē: z ꝓpriam z determinatā materiā. vnde z proprian opationē p se: z ideo quelibet forma p se cōplet suam opationez: nec se mutuo expectant: z sub vtraq; specie totus ē xps. Si p̄dicte forme mutēt: nihil efficit: ēt si videant vba idez significare: similiē si aliqd de dictis formis diminuit: nisi forte esset aliq̄ lra in fine dictionis vt. m. z huiusmodi: z b ex mala prolatione: ga ēt sic conficeretur. Si vero aliqd adderet: qō significationē non mutaret nec errorē induceret: magnū peccatū esset tamen conficeretur. alb. vt si diceret. hoc est corpus meuz sanctissimū. Dicit ātt sāctus tho. q forma predicta vtens ꝓnomie demonstratiuo. ostendit q materia ꝯsecranda debz esse corā sacerdote. Un sacerdos existēs in domo sua ñ posset ꝯsecrare panē: q est in altari. aut etiaz i foco. nec vinum qō ē i cellario. Sed quātacūq; sit quantitas panis z vini que corā sacerdote ponitur: potest ab ipso consecrari. tho. Pe. autem ō pal. dicit: q ō materia quā bz sacerdos in sua presentia: nō est determiata quātitas: verbi gra: vtrū existens in ore clibani maximi: vel existens i foco maximo pleno panibus: vel existens i cellario pleno vino: vtrū possit consecrare. hec oīa simul nescio de hoc: sed si regritur talis presentia q simul possit tāgere oīa: tunc nō posset simul centum hostias consecrare: quas figillati simul attingere nō pōt. Et sic sufficit presentia visus: nō qua actu videat: cū cecus conficiat: sed qua fit visibile: tūc aerem plenū vsq; ad celū posset cōficere. Unde ista distantia z presentia z quantitas materie nō sunt apud hoīes determinata: sed ōi noticie reseruata. verum est tamē: q non pōt cōsecrare: nisi materiā presentē z āte se positā: alias esset falsitas in sacrāmēto veritatis. ppter illud ꝓnomē demostratiuū hoc vel hic hec pe. Dicit ēt tho. q si sacerdos non recordat se dixisse ea q̄ in ꝯsecratiōe eucharistie dicunt: nō dz ex hoc turbari: nō enī qui multa dicit: recolit oīum que dixit. Si tn sacerdoti probabiliter cōstet se aliqua omisisse: siquidē nō sunt de necessitate sacramenti: nō dz resumere imutando sacrificij ordinē: sed dz vlterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eoꝝ que sunt de necessitate sacramenti. s. formam consecrationis: debet resumi ipsa forma z cetera per ordinem recitari. Minister autem: qui necessario requiritur: ad conficiendū hoc sacramentum: est sacerdos baptiçatus. s. z ordinatus ad sacerdotiū secundū formam ecclesie. Nam non baptiçatus sacerdos eē nō potest: nec p ꝓsequens ꝓficere. Solis enim sacerdotibus data ē ista potestas: z nō alijs etiā quātūcūq; sāctis. Unde nec virgo maria nec āgeli ōi ꝓficere possent secundū doc. sed q est ordinatus i sacerdotē rite quātūcūq; sit malus excōmunicatus hereticus z degradatus: vere conficit: si seruat debitam materiam z formaz: z habet intentionē. character enim sacerdotalis in quo consistit potestas consecrandi: ab homine tolli non potest: quia non datur ab homine sed a deo: licet mediāte homine. s. episcopo qui operat instrumētaliter:

.XIII.

ſed vſus talis poteſtatis auferẽ ꝓdictis ꝑ eccl̃iam. Et ideo ad ſui perniciez ꝟſecrant: ſed tñ conſecrãt vt dicũt tho. 3. ꝑ. q. 64. ar. 9. ad vltimum alb. pe. ⁊ cõit theo. ⁊ bolti. Unde opinio magiſtri ſentẽtiarum i. 4. di. 11. que dicit cõtrariuz. ſ. q̃ hereticus ñ cõſecrat: nõ teneẽ. Oportet autem q̃ hoc ĩtendat. nõ ſolum enim verba forme ſũt ad cõficiendum neceſſaria: ſed etiam requiritur intentio: quia ſecũdum augu. ſine ĩtẽtione i ſacramẽtis nihil agitur. Unde. ſ. tho. dicit: q̃ ad ꝑfectionẽ ſacramenti requiritur ĩtẽtio miniſtri: q̃ ſe ſubiiciat p̃ncipali agenti: vt. ſ. intẽdat facere qõ facit eccleſia ⁊ xp̃s fecit: ⁊ dicit q̃ nõ eſt neceſſaria ĩtẽtio actualis: ſz ſufficit habitualis vt cõficiaẽ: puta vt ſi ſacerdos accedit ad altare ad celebrandũ: ĩtẽdat facere qõ facit eccl̃ia ⁊ chriſtus fecit: perficitur ſacramẽtũ: ſi poſtea ſuſpẽdatur eius ĩtẽtio per aliam occurẽtẽ cogitationem ex virtute p̃me ĩtẽtois ꝟficit: tñ ſtudioſe curare debet miniſter ſacramẽti: vt ẽt actualẽ ĩtẽtionem adhibeat. Et dicit tho. q̃ cũ aliquis ñ ĩtẽdit ſacramẽtum ꝟficere: ſed deluſorie aliq̃d agere: talis peruerſitas tollit virtutez ꝟſecrãdi ⁊ virtutẽ ſacramenti: p̃cipue qñ ĩtẽtiõem exterius manifeſtat. Si autem ĩtẽtio miniſtri peruertitur q̃tum ad id quod ſequitur ſacramẽtum: puta ſi ſacerdos ĩtenderet ꝟficere corp⁹ chriſti: vt eo ad beneficia vteretur: qz p̃ius nõ dependet a poſteriori: talis intẽtionis peruerſitas veritatẽ ſacramenti nõ tollit: ſed miniſter tali ĩtẽtiõe graviter peccat. Pe tñ dicit: q̃ ſacerdos ꝟſecrat q̃ẽtãcũq̃ materiam: dum tamen ĩtẽdat hoc facere ad vſum ⁊ alimẽtum fideliũ: alias nõ. Sed opinio tho. melioz. Dicit autem alb. q̃ ſi alique hoſtie ex oblitione remaneãt i altari: aut aliq̃ vini gutte adhereãt pedi calicis: ⁊ ſacerdos ꝟficit: nõ ſunt ille cõſecrate: qz de eis nõ ĩtendit. Durandus aũt ponit caſũ: q̃ ſacerdos habeat cozã ſe vndecim hoſtias: ⁊ ĩtendit cõſecrare decẽ: querẽs quot ſint cõſecrate. Reſpõdet aũt diſtinguendo dicẽs: q̃ hoc põt p̃imo duobus modis intelligi: vno mõ q̃ numerus ſit ſolũ in opinioẽ ⁊ nõ i ĩtentione: in ĩtentione aũt ſit ꝟſecrare quicq̃d ẽ cozam ſe: vt verbi gra: vt ſi aliqs habeat cozã ſe vndecim hoſtias ⁊ opinaẽ eſſe decem: ipſe nõ ĩtendit conſecrare q̃quid ẽ cozã ſe. Patet q̃ eius opinio ferẽ ad numerũ. Uñ qz effectus cõſecrationis ſequitur ĩtẽtionẽ ⁊ nõ opinionẽ: oẽs ille hoſtie ſũt ꝟſecrate. Alio mõ põt ĩtelligi ꝑdictus caſus qñ dr: hz cozã ſe vndecĩ hoſtias: ⁊ ĩtẽdit ꝟſecrare decẽ: vt nõ opinio ſed ĩtentio ferat̃ ad numerũ: ita. ſ. q̃ non velit ꝟſecrare pluſq̃ decẽ: ſed tñ decẽ ꝟſecrare: tunc in tali caſu ꝑdict⁹ doctor facit ſecũdã diſtinctionẽ. d. q̃ duob⁹ ẽt modis ꝟtigeret. Uno mõ q̃ ſciat vitatẽ nũeri. Alio mõ q̃ ignoret vitatẽ nũeri ⁊ ſi ſciat vitatz nũeri. ſ. q̃ hoſtie ſint vndecĩ. ⁊ ipſe decẽ tñ ꝟſecrare ĩtẽdit aut ꝺcẽ diſtincte ĩtẽdit ꝟſecrãe. i. diſtinguit decẽ hoſtias q̃s ĩtẽdit ꝟſecrãe ab vna quã nõ ĩtendit ꝟſecrare. Et tunc dicendũ ẽ q̃ iſte decẽ tñ ſũt ꝟſecrate: de quibus ĩtendit: ⁊ illa de q̃ nõ intendit nõ eſt ꝟſecrata. Aut ſacerdos ſcit hoſtias eſſe vndecim: ⁊ ĩtendit ꝟſecrare decẽ non diſtinguẽdo vel determinãdo quas decẽ ĩtendit: ⁊ quã vnam nõ intendit: ⁊ ſic ĩtendendo decẽ ex illis ꝟſecrare: nunc nulla ẽ ꝟſecrata: eo q̃ ĩtentio nõ fuit ad aliquã determinatã: ⁊ cũ iſto dicto ſatis cõcordat. ſ. tho. in tertia parte. q. 64. ar. 9. ad p̃imũ. vbi dicit q̃ miniſter ſacramentoz̃ eſt ſicut inſtrumentũ p̃incipalis agentis. ſ. xp̃i vel eccleſie. Et cũ tale inſtrumentũ habeat cognitionẽ: requiritur q̃ per ĩtentionẽ ſe determinet ad opus: qõ in virtute p̃incipalis agẽtis ꝓducere debet: ideo ſequitur: q̃ vbi nõ determinat ſe: nihil operatur. Si vero ſacerdos ignoret numerũ vndecĩ hoſtiaz̃: ⁊ intendit decẽ hoſtias tñ cõſecrare: dicit idem durãdus q̃ eo dẽ modo diſtinguendũ eſt: vtrum determinet quas decẽ ĩtendit vel nõ õterminet. Et reſpõdendũ ẽ ſicut in p̃cedẽti caſu ĩmediate dicto. Sz dubitaẽ quomõ: cũ numerus ignoretur: cui dubitationi reſpõdetur: q̃ põt contingere q̃ decẽ hoſtias videat extenſas: ⁊ vna ibi lateat: ipſe aũt ĩtendat oẽs quas videt: ⁊ nullã aliam. vel põt eſſe q̃ ipſe decẽ poſuit: ⁊ vna erat ibi quã neſcuit: ipe vero ĩtendat ſoluz illas quas poſuit: ⁊ redit hic cãus in caſum ſnp̃a poſitum alberti: qz tunc illa nõ eſt conſecrata: quã neſciuit ibi eſſe: ⁊ omnes alie ſunt conſecrate. Si aũt ipſe vnam plus ibi poſuerit q̃s crediderit: vel alius vndecim poſuerit: ⁊ ipſe nian dauerit poni decẽ: ⁊ nõ intendit conſecrare niſi decem tñ: tunc non eſt determinata eius ĩtentio: ⁊ ſicut ſupra nulla ipſaz̃ eſt cõſecrata. Dec ille: cui cõcordat Jo. neapol̃. in. 8. quodlibet. Et addit idem Jo. q̃ ſicut dictũ eſt de quãtitate diſcreta. ſ. de numero hoſtiarum: ſic dicendum eſt ꝺ quãtitate cõtinua vnius ⁊ eiuſdẽ hoſtie. Si. n. ſacerdos intendat cõſecrare medietatem ſolum alicuius hoſtie determinatam: tñ vtpote ſuperiorem ſolum vel inferiorem aut dextram vel ſiniſtram illam ſoluz conſecraret: Sed ſi intenderet conſecrare medietatem ſolum alicuius hoſtie: non determinando intentionem ſuam ad aliquam partem deſignatam vel determinatam p̃dictis modis vel aliis quibuſcunq̃: nihil penitus cõſecraret p̃opter cauſam ſup̃adictam: qz. ſ. in tali caſu non eſſet determinata intentio miniſtri reſpectu alicuius õtminate materie. Sed pe. de pal. dicit q̃ ẽ duplex opinio circa iſtam determinationem. Quidam enim dicunt q̃ oportet q̃ fiat determinatio ſeu ſignificatio de parte hoſtie conſecrãda vel ſenſu vl̃ imaginatione: alias non conſecraret. Alij dicunt q̃ ſufficit determinatio iſta: vel ſignatio fiat intellectu: ⁊ ſi non ſenſu. intentio enim que exigitur eſt actus partis intellectiue non ſenſitiue. Et quanuis alia determinatio intellectus ſit ſecundum per determinationem ſenſus: hic autem non oportet q̃ ſit ſignatio certe partis ſecundum ſenſum: quia nec per viſum cum cecus poſſit conficere. nec per tactum: quia ⁊ ſine tactu manus poteſt conſecrare. nec per imaginationem vel alium ſenſum: quia indiuiſibile ſecundum q̃ huiuſmodi non eſt ſenſu

ꝑ de conſecratione duarũ ꝑ hoſtiarũ ẽ vndecĩ.

¶ si in missa vnꝰ plēs sacerdōs ꝓsecrare vnā hostiā.

ceptibile. Jd autem quo quid continui ab alijs distinguitur ſm ꝙ huiuſmodi eſt omnino indiui ſibile: ſicut linea que ſm latitudinem eſt indiuiſibilis: non tamen ſecundum ꝙ vnam partem diui dit ab alia. Sufficit ergo ſignatio ſm intellectum quia intellectus partem indiuiſibilem appꝛeben dere pōt: puta ſi de hoſtia plana intendat ſolā me dietatem: que eſt a parte ſuperiozi: z non aliam vl̄ huiuſmodi. Utrum aūt plures ſacerdotes poſ ſunt eandem hoſtiam conſecrare? dicit pe. de pal. l. 4. di. 13. ꝙ circa hoc duplex eſt modus dicendi. Unus eſt qui alb. ē: ꝙ vtiq; poſſunt. ſ. ſimul id eſt verba conſecrationis ꝓferant. Ratio eſt qz qua ratione vnus ſacerdos vere cōſecrat: ſi ītendit: ea dem ratione z alius qui ſimul ꝓfert verba: z ea dem intentio ē. nec ſūt due ꝓſecrationes: ſed vna qz diuina virtus pōt ſm beneplacitum ſuuz aliqd vnum facere per miniſterium vnius vel pluriuz. Si autem non ſimul ꝓferant verba: ſed vnus pꝛius altero: non poſſunt: ſed pꝛius pꝛoferens con ſecrat: alij non. Alius modus dicēdi qui ē. b. tho. 4. ſ. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. in cozpoze. q. 7. i. R. ad. 1. eſt: ꝙ etiam dato ꝙ non ſimul ꝓferant verba: ſz vnus poſt alium: tamen conſecrant: z huiuſmodi ra tio eſt: qz ſacerdos cum ordinatur: conſtituitur in gradu cozum qui in cena acceperunt poteſtatem conſecrandi: ſed apoſtoli qui receperunt hanc po teſtatē conſecrandi xp̄o cenanti cōcenauerunt. Et ideo noui ordinati ſecundū conſuetudinem qua rundam eccleſiaꝝ ep̄o celebꝛanti cōcelebꝛāt: nec per hoc iteratur conſecratio ſuper eandem mate riam: qz licet diuerſis tempoꝛibus ꝓferant verba tamen ſicut dicit innoc. tertius: intentio debet ferꝛi ad illud inſtans conſecrationis: fozte ad illud in quo conſecrat ep̄s. Licet aūt iſtam opinionem ſe cundam: pꝛima repꝛobet per quaſdā rationes: ipe tñ pe. bene defendit eam deſtruendo illas rōnes. Dicit. n. pꝛima opinio ꝙ ille ritus de ſecunda opi nione nō pōt dici ꝓſuetudo: ſed cozzuptela: z abu ſio: qz qñ fit ꝓſecratio euchariſtie in miſſa: adhuc non eſt cōpleta ordinatio ſacerdotū: ſed reſtant q̄ dam fienda: vt ipoſitio manuū cū pꝛeſcripta foꝛ ma verboꝛ: accipite ſpīm ſāctum z cetera. Jrratio nabile igitur eſt ꝙ ſacerdos celebꝛet cū ep̄o: cum adhuc non ſit completa ordinatio eius. Ad quod reſpōdet pe. ꝙ in hoc magis credendū eſt innoc. qui hoc dicit q̄ illis. Qui innoc. ēt dicit ꝙ conſue tuerunt pꝛeſbyteri cardinales circunſtare pōtificē z cū eo pariter celebꝛare. Nec ex eo ꝙ conficiant cum celebꝛantes ante completā ſui ordinationez: pōt dici hoc cozzuptela. q̄uis. n. ante completam ordinationem exequi nō debeant: tñ etiā diſpen ſatio eſt de cōſuetudine eccleſie: ꝙ romana eccliꝛ ſcit z diſſimulat: imo z innoc. papa appꝛobat: ex q̄ characterem ſacerdotalem iam acceperunt: etiam ſi nihil adderetur: conficere poteſt z debet in caſu ab eccleſia conceſſo. Unde z ſi non dicat niſi ver ba conſecrationis excuſatur: ſi talis eſt mos illius eccleſie a romana eccleſia ſcitus z non repꝛobat⁹.

Jtem q̄uis oīa q̄ ſunt de eſſentia alicuius effect⁹: oꝛ ſimul concurrere: tñ qz cū pꝛincipale agens in ſacramentis ſit virtus diuina: q̄ ex voluntate agit ſic ſufficit ad verum ſacramentum ea que aliquid agant concurrere ſicut deus vult. Qz ergo eccliꝛ ſpū ſācto regitur: ſupponimus cōſuetudines ab ec cleſia appꝛobatas eſſe conformes dei voluntati. Qz igit̄ oēs ſimul conſecrantes intentionē ſuam oꝛdinant ad hoꝛā ꝓlationis ꝑncipalis: lz alig ꝑus alig poſteri⁹ ꝓferāt: tūc tñ eſt effectus ex dei oꝛdi natione: q̄uis alias ſm curſum cōem intentio nō poſſit anticipare vel tardare. Hoc ē tñ verū: q̄ ꝑ mus g verba ꝓfert: nō ꝓſecrat ante alios: ſi hoc nō intendit. Unde ſi hō ꝓferat verba conſecratiōis intentione nō conſecrandi: nihil conſecrat: ergo ſi ꝓferat ea intentione non tunc conſecrandi: non tunc conſecrat:. Sed quando eſt virtus que po ſtea conſecrat, vel poteſt dici ꝙ virtus ſubiecti ue manet in aere ſubiecto vocis: que trāſit dei vir tute eam conſeruante quouſq; omnia ſunt comple ta. Jtez ſicut ſ. ſ. in pꝛimitiua eccleſia diuerſas foꝛ mas baptiſmi oꝛdinauit ꝓpter diuerſas rationes ſic oꝛdinare potuit diuerſas foꝛmas in talibus ec cleſijs: vbi ſunt tales ritus: ſicut z aliter conſecrāt greci: aliter nos: hec pe. de pal. De defectib⁹ miſ ſe z reparatione. Quid agendum: cuz celebꝛās deficit in miſſa vel moꝛte vel alia īfirmitate occu patus? Reſpōdeo ſm ſtatutū concilij toletani. 7. q. i. c. nihil. Si ſacerdos īpeditur: vt ceptum offici um īplere nō poſſit: alius ſacerdos oꝛ explere qō ille inchoauit. Et modū declarant doc. Si neſcit vbi dimiſit pꝛimus: tunc ſecundum omnes debet a capite inchoari. Et ſecundū innoc. 3. ſi hoſtia iā eſt cōſecrata: cōſultius eſt: vt illa ſeoꝛſuz poſita ſu per aliam hoſtiam deinceps totum officiū iteret. Si vero ſcitur vbi dimiſit: tunc ſecundū alb. in li bꝛo de miſſa. ſi pꝛimus defecit ante canonē: ōbet alius reincipere a capite: z totum rite peragere: qz ea que dicuntur ante canonem: non ſunt de ſacra menti confectione: ſed de populis inſtructiōe. Si autem iam incepit canonem: ſed nondum cōſecra uit: tūc alius ſacerdos nō oꝛ a capite inchoare: ſed ꝓſeq vbi ille dimiſit. Et h̄ tñ ex pte ppl̄i: qz ppls min⁹ v̄ba z ſigna canonis appꝛciaret: ſi viderit ea tā facile repeti: tanq̄ ꝑus dicta eſſet ānullata. Si gna. n. illa repꝛeſentāt xp̄i paſſionē: q̄ nūquā oꝛ irrita reputari. tū ēt ex pte ſacrāmēti. quanuis. n. ex illis v̄bis z ſignis ſuba pāis z vini nō trāſſubſtātiet: tñ ipſa materia recipit ſāctitatē ex illis: vt magis ido nea fiat: vt trāſſubſtātiet. Et h̄ nō ē repetēdū ſup illā hoſtiā: ne iniuria fiat virtuti v̄boꝝ: tāq̄ nihil valuiſſet ꝑus dicta. Si ſacerdos ī ipa ꝓlatiōe ver boꝝ q̄ ſūt foꝛma ſacrāmēti deficiat vl̄ moꝛiat verbis iā ī pte ꝓnūciatis: ſaluo iudicio ſūie maioꝛum meoꝝ ꝓſulerē: ꝙ illa hoſtia ꝑ religis ī altari ſuare tur: z miſſa alia ab alio ſacerdote ſup aliā hoſtiam celebꝛaretur. Sed innoc. extra de ſacra. itera. vl̄ nō: dicit in glo. ſuper. c. pꝛeſby. ꝙ in hoc caſu ꝙ ali us ſacerdos debꝛ īcipere ibi: qui pꝛidie z cetera.

¶ si in missa sacerdos desinat. p morē. vl̄ infirmi. tri. q̄ sic faciendū.

.XIII.

Credo etiam ꝙ sacerdos ille post sacramētū sumptum posset illam hostiā sumere: super qua dicta sunt verba aliqua consecrationis: ꝛ si non omnia: Si aūt deficit quādo iam ꝯsecratum est corpus: sed nōdū calix consiliū doc. est. Dicit alb. ꝙ hostia cōsecrata in corporali mūdo reponatur: ꝛ ab illo loco: simili modo postq̄ cenatum est: super calice rite ꝓparato: canon ab alio sacerdote peragatur ꝛ in fine misse corpus ꝛ sanguis ab eo accipiatur. Si autem sacerdos deficit in ipsa ꝓplatione verborum sup calicē: tunc per alium faciendū est: ꝓout dictum est de hostia sup qua dicta sūt aliqua verba cōsecrationis: sed nō omnia. Sed in hoc casu ī cipiet alius sacerdos sup aliū calicē ꝓparatū ab illo loco simili modo ꝛ cetera. Tho. vero ꝛ pe. de pal. dicunt simpliciter ꝛ īdistincte: ꝙ cū scit̄ vbi dimissum ē: ibi debet īcipi ꝓ eū q̄ supplet: qō tm̄ non ē intelligēdum de verbis formaꝝ: sed de alijs verbis canonis vel misse: qz si ꝓior dixisset ptē verboꝝ ꝯsecratiōis corporis ꝛ sāguis: ꝛ secūdus resti duū: nullus eoꝝ ꝯsecrat: sed oz ꝙ vnus dicat totā formā corporis vl̄ sāguis ꝯsecrandi. Oz āt sacerdos ꝯsecrans semp sumere corpus ꝛ sanguinē ꝟz tho. totiēs quotiēs celebrat vt dicit̄ de ꝯse. di. z. relatum. qz ipsū sacramentū in sumptōe cōplemētū siue significationis accipit. Et hoc intelligitur: nisi per violentiam vl̄ īfirmitatē vl̄ aliqd huiusmōi impediat̄. Si āt ꝓtīgēt aliquē īfra missā īfirmari ad mortē: nec haberet sacerdos aliam hostiā q̄ illā quam cōsecrauit: nō debet ꝓpter hoc sacerdos a sumptione abstinere: ꝛ diuisa hostia vnā partē sumat: aliā īfirmo ꝓfuet. Si musca vel aranea in calicē ceciderit: vl̄ venenum ibi esse deprehenderit dicit tho. in tertia parte. q. 83. ar. 6. in. ℞. ad. 3. ꝙ si hoc contingit ante consecrationē: debet vinum effūdi: ꝛ abluto calice aliud apponi. Si autē hoc ꝓtingit post consecrationē: si quidē perpendit ibi cē venenū vl̄ animal venenosū: ꝛ ꝯ consequens sanguinē infectū eo: nullo modo debet sumere: nec alteri tradere: ne calix̄ vite in mortē vertatur: sed in vase apto diligenter poni: ꝛ ꝓ reliquijs ꝟuari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum calix de alio vino debet ꝓparari: ꝛ a verbis consecrationis sanguinis reincipere: si nōdū sumpsit hostiam: quia si sumpsisset: deberet apponere etiaz hostiam consecrandam cum vino. Si autez animal nō venenosuz fuerit: tūc oz bestia vt musca vl̄ aranea ꝛ huiusmodi si potest capi ꝛ lauari ꝛ postea cōburi: ꝛ lotio ꝛ cineres in piscinam poni: in qua vt dicit pe. de pal. ponuntur que contigerunt corpus vel sanguinem mediate vel īmediate: sed in quibus tamen nihil est de corpore cum sanguine fīt̄ rasure tabule ꝛ terre super quā stillauit sāguis x̄pi qui lambi debet: ꝛ potest a non ieiuno sumi. Dicit etiam tho. vt supra ad vltimū ꝙ occasione sacramenti nihil abominabile debet sumi: ar. etiam ad hoc. de conse. di. z. si per negligētiam in glo. Si sāguis christi stillauerit vel ceciderit super terram vel tabulam vel altare vel pallam altaris: qd agē dum: ꝛ de stilla ꝛ de penitentia sienda: de hoc habetur. de conse. di. z. sic. Si per negligentiam de sāguine stillauerit in terram vel super tabulam: que solet esse sub pedibus sacerdotis secundū glo. lingua lambatur: ꝛ tabula radatur. Si non fuerit tabula: vt non conculcetur locus: cum radat̄ ꝛ igne consumatur: ꝛ cinis iuxta altare condatur: ꝛ sacerdos. xl. diebus peniteat. Si super altare glo. nō interposita palla stillauerit calix: sozbeat minister stillam: ꝛ tribus diebus peniteat. Si super linteuz altaris ꝛ ad aliud. s. linteum stillauerit. 4. diebus peniteat. Si vsq̄ ad tertium: nouem diebus peniteat. Si vsq̄ ad quartum: viginti diebus peniteat ꝛ linteamina que tetigerunt stillaz tribus vicibus minister. i. sacerdos ipse abluat calice suppositō: ꝛ aqua ablutionis sumatur: ꝛ iuxta altare condatur hec oīa ī dicto decreto pij pape primi. Et dic̄ tho. in. 3. parte ꝙ etiā illa aqua ablutiōis posset sumi a ministro: nisi ꝓpter abhominationem dimitteret. Dicit etiam ꝙ cautum est: ꝙ pars illa lintei vl̄ palee abscidatur post ablutionem ꝛ comburatur: ꝛ cinis ī altari ponatur. Gulielmus tamen dicit̄ ꝙ sufficit ꝙ lauentur modo predicto. De huiusmōi penitentijs. s. ꝙ tot diebus peniteat ꝛ huiusmodi dicit tho. 3. par. q. 83. ar. 9. ꝙ quidam dicunt istas penitentias taxatas esse ad cautelam: vt negligentia magis caueatur: ꝛ ideo circunstantijs pensatis potest addi vel minui ad dictam penitentiam. Oz tutius est vt dictam penitentiam peragat. Debet autem secundum quosdam diebus illis ieiunare: ꝛ a communione cessare: quod etiam ponit glo. super dicto. c. ꝛ tho. etiam hoc dicit in. 3. parte: fatet̄ tamen ꝙ potest hec penitentia minui vel ei addi secundum conditionem negocij ꝛ persone. Et dicit gulielmus: ꝙ sufficit ieiunare sicut ieiunatur in vi. feria vel. xl. In scriptis tamē dicit tho. ꝙ alij dicunt: ꝙ bis diebus debet iniungi penitentia arbitraria pensatis conditionibus persone ꝛ negocij: ꝛ hoc dicit videri ꝓbabilius. Si quis aūt euomuerit eucharistiā: dic̄ canō de ꝯse. di. z. c. siqs. ꝓ ebrietatez. vbi dr̄. Siqs ꝙ ebrietatē. i. ꝙ ꝛ accidit ꝓpt̄ ebrietatē vl̄ voracitatē: si ē laic⁹. xl. dieb⁹ peniteat si cleric⁹ vel monach⁹. 70. diebus peniteat: si ep̄s. 90. dieb⁹ peniteat. Oz si ꝛ accidat cā īfirmitat]. 7 diebus peniteat. Et dicit glo. in dicto. c. ꝙ ꝓ cā īfirmitatis īponitur penitētia ad cautelā sicut. 34. q. 3. in lectū. Et qz non debuit sumere cū esset infirmus. i. stomacho alterat⁹. Et dicit ray. ꝙ oz ille vomitus sumi diligēter ꝛ cremari: ꝛ cineres iuxta altare recōdi: ꝛ ex ipso. c. siquis. per ebrietatē ꝛ cetera: arguit pe. de pal. ꝛ reprobat glo. super. c. trib⁹ gradibus: que dicit ꝙ vbi spēs sacramenti atterit̄ dētibus: x̄pus ad celū rapitur quod dicere est hereticum. q̄diu. n. maneret suba panis si esset: tādiu ibi manet corpus christi succedēs: ꝛ q̄diu ibi maneret suba vini si esset: tādiu sanguis christi. Sed substantia panis maneret non solum attrita dentibus: sed etiam in stomacho traiecta: vnde ꝛ dictuz capitulū dicit: siquis euomuerit eucharistiaz.

ꝓ nō de ꝓnā sacerdoꝝ.

ꝓ in eucha q̄diu maneret suba panis vl̄ vinū. tandiu manet ibi corpus et sanguis x̄pi.

ꝓ si missa celebrāti muscā vl̄ aranea vl̄ venenū ꝙ oz fundere.

ꝓ si in missa ꝙ euomit eucha. ꝙ fundere oz.

ꝓ in missa sanguis ꝙ fuerat effusus a calice sumptus vl̄ altarē ꝙ sacerdos fundē oz.

Titulus.

Nō pōt aūt euomi nisi qō est in stomachū traiectū: z qō etiā dicit illa glo. qp in secessū non emittitur: sed per sudorē vel aliter emanat: fatuum ē fingere: qz z per secessum taliter emitti possūt spēs: sicut emitterētur suba panis z vini non aliter. Illa aūt qñqz nō corrupta: corrupta emittent: vt in habētibus fluxū: g z spēs ꝓpter quod nō est danda eucharistia habēti talē fluxū: qz. s. emittit integrum quod sumit: sicut nec habēti vomitū: cū istud magis cederet in irreuerentiam sacramenti q̄z illud. Igitur corpus xpi z sanguis tādiu manet i vētre vel stomacho vl vomitu z quocūqz alibi: quādiu spēs manet sicut suba uersa māsisset. Et si spēs i corrupte euomūtur vel egrediūtur: ē ibi vere corpus xpi. Et sicut grego. nō habet p iconuenīēti qp xps permisit se a diabolo in montē z sup pinnaculū portari: qui ymisit se a mēbris diaboli crucifigi sic in ꝓposito maxime qz per oīa hoc corpus xpi manet icontaminatū. Et qō dicit augustinus in libro de remedio penitentie: de conse. di. 2. c. vt qd paras. qp iste cibus nō vadit in ventrē sed in mentem: verū est finaliter: qz est ꝓpter mentē nō ventrem ordinatus: sed illuc vadit sacramentaliter q̄ localiter. Si mus aut aliud animal ꝓpter negligētem custodiā species sacramenti comederit: ille p cuius negligentiā hoc accidit: dz. 40. diebus penitere vt dicitur de cōse. di. 2. qui bene. Debet autez his diebus penitere mō dicto in. §. si q̄s xpi secundum tho. in scriptis. Et debet mus capi si pōt z' comburi z cinis iuxta altare reponi. Sed pe. de pal. dicit qp mus exenterari debet: z mus quidem cōburi: z cinis in piscinā proijci: pars aūt hostie si homo eā horret sumere: dz in tabernaculo reuerēter poni: z tandiu ibi dimitti quousqz naturaliter ꝙsumetur: ipsa autē hostia nequaqz dz in piscinaz proijci: sicut fecit quidā sacerdos de musca repta post ꝙsecrationē i calice: nec etiā comburi sicut fecit alius sacerdos de hostijs mucidis cōsecratis: z cinis ipsaz in piscinam proijci: qz hoc' est īmane sacrilegiū. Et ideo quantūcunqz modica particula inueniat: dz reponi cum reuerentia: qz in ea totus ē christus. Et si quidē homo esset tanti feruoris: qp huiusmodi non horreret: sed sumeret comendandus esset: si tñ esset ieiunus. Sic. b. hugo. clumac' cōmendauit goderanum sumendo partiunculas hostie q̄s leprosus cū vilissimo sputo euomuerat: dicens craticulā laurentij fuisse tolerabiliorē: hec pe. Nec puto eos sibi ꝯrarios: sed dictū tho. videtur itelligendū: cū iam videtur spēs sacramenti alterata. s. qp debet comburi animal: dictū vero petri cum factū est ita recens: qp adhuc creditur spēs sacramēti pmanere in stomacho: z tūc dz exētera ri. Item si amissa fuerit hostia vel pars hostie vt inueniri nō possit: tribus diebus ōbet penitere: vt dicit de cōse. di. 2. siquis. Et modus penitentie secundū tho. intelligendū est vt supza: z intelligēdū est qñ accidit ex negligētia sacerdotis secus si ex miraculo: sicut legitur de beata catherina ō senis de habitu de penitentia beati dominici qp. s. celebrante quodā fratre ipsa presente vna pars hostie in fractione eius ꝓsilijt de manibus ei' ex calice: quā nunqz potuit iuenire: qz miraculose fuerat catherine delata. Item dicit hostien. qp si is ad quez spectat custodia eucharistie: incaute dimisit eucharistiam: quāuis inde nihil nefande acciderit: trib' mensibus ab officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquod nefandum acciderit: grauioris pene vltioni subiaceat: extra de custodia eucharistie c. i. Quedā vero fiunt in missa ad congruam ritus sacramenti solennitatem: vt certus locus z certum tempus z certus modus. Quantū g ad locuz nō secundū ray. qp missa non dz celebrari nisi i ecclesia consecrata si fieri pōt vel saltem in altari cōsecrato: vel si hoc non habetur: ad minus semp habeatur parua tabula consecrata. Et dicit gulielm' qp hec tabula debet esse lapidea: nec consecrari ō bet nisi habeat capsulaz. De capsula aūt illa cui cōpaginatur tabula non refert vtrum sit lapidea vel lignea vel ō alia materia solida. Et dicit pe. ō pal. qp debet cauere q celebrat: qp sit tanta latitudo z longitudo lapidis in capsula qp in eam possit capi pes calicis z hostia consecranda: vel qp in consiciendo cum tenet in manibus panem vel calicem super lapidem teneat: vt sic super lapidem confici at. Sed altare super quod altare portatile ponit: non refert, vtrum sit ligneum fenestra vel hostiuz. Idem etiam qp extra ecclesiā sine necessitate nunqz licet celebrare sine licentia episcopi: de conse. di. i. missarum. In nulla aūt necessitate licet celebrare in mari: vel super fluuium vbi ꝓbabiliter timetur de effusione sanguinis ꝓpter agitationez nauis. Sed non habentibus capellas licet potius celebrari sub dio. d. i. in campo: vel in domibus ꝑuatis vel capellis: dū tamen alia necessaria habeātur: qz quidem missam dimittere quando non pōt peti licentia ab episcopo. In tali enim necessitate dat papa licentiam: z vbi ecclesie consecrate sunt ōstructe. In capellis: in itinere sub dio aut in tentorijs: de conse. di. i. concedimus. In exercitu christianorum idem fiendum: maxime qz communicare debent quibus periculum mortis imminet. Sed a principio si cōmode potest pe' licentia ab episcopo debet peti. Unde in camera in aula z huiusmodi non licet celebrare: nisi episcopo concedēte: habent tamen predicatores z minores priuilegium vbicunqz fuerint super altare viaticum celebrare. Unde etiam sine epi licentia possunt in ifirmaria cōmuni z cameris priuatis altaria erigere: z in itinere ī altari viatico celebrare extra ō priuil. c. de his. alias si hoc sine episcopi licentia non possent: priuilegium illud nihil operaret. hec pe. Quātum ad horam z tempus celebrandi dicit tho. qp communiter loquendo missa debet dici de die z non de nocte: quia hoc sacramentum ad tempus gratie pertinet: quod per diem designatur iuxta illud ad ro. 13. c. nox precessit z cetera. Dies autem iudicatur in hoc non solū ab ortu solis: sz ex q̄cipiunt signa orituri solis mānifestari ꝓpter aliquā aeris

¶ si mus comederit spēs sanctā qp funenda sit.

¶ si amissa fuerit hostia. qp fie dz

¶ dabo ra.

¶ dru dz fieri ampulla ad conseruandū.

¶ missa nō dz celebrari ii de die.

¶ dra dz fieri tribꝰ qñ timet ne mus ca et nō in ampulla possit cō hostia cr ralvz.

manifestationē vl illustrationē. In vnab⁹ tñ nocti bus ppē pviuilegium illaꝝ celebrat ī nocte. s. ī na tiuitate dñi z relurrectiõe: q̄uis hoc ñ oporteat fi/ uari sep z de relurrectione cõmuniter nõ fuat: sed dr̄ in sabbato sācto. Et dicit guilelm⁹: Credo q̄ q sciēter āte diē celebrat: cū h̄ sit cõtra generalē con suetudinē eccl'e: moztaliū peccat: nisi sit sup h̄ p ep̄z vl supioꝝ dispēsatū ī casu: vt si aliquē ꝓtigerit in firmari ad moztē: z ñ possz bñ eucharistia: nisi ꝓ ficeret āte diē. Pe. āt de pal. dicit: q̄ cardinales ali qñ ex dispēsatiõe pape celebrāt āte diē. Et sic dic̄ glo. ō pviuil. c. fi. lib2o. 6. Epi itinerātes āte diē ce lebrare possūt: ne ipediant ī via. Siliter p cõicā do infirmo: si aliter viaticū ñ bēat: videt ec̄ bõa cā. Solēnis āt celebratio misse trib⁹ hozis instituta ē: tertia dieb⁹ festis: in sexta dieb⁹ ꝑfestis: in nona dieb⁹ ieiunioꝝ de conse. di. i. nocte. Et. c. solēt. Qz in missa recolit moꝛs xpi: q̄ hoza tertia crucifix⁹ ē liguis iudeoꝝ: sexta manib⁹ militū: nona expira uit. Pōt ēt p⁹ nonā cātari missa: qñ fiūt ordinatiõ nes: vl pōt dici qñ ñ ē dies ieiunij inter sextā z ter tiā: z ī diebus ieiunij ī nona. Misse āt ꝑuate a ma ne vsq; ad tertiā vl vsq; ad nonā dieb⁹ ieiunioꝝ. Pe. āt de pal. dicit q̄ misse nõ solēnes possūt ab auroza vsq; ad sextā celebrari vel ēt nonā: qō vi det itelligēdū de dieb⁹ ieiunioꝝ q̄ ad nonā. Ant⁹ de but. p⁹ hosti. dic̄ q̄ possūt dici vsq; ad sex tā: z dieb⁹ ieiunioꝝ vsq; ad nonā. Et dicit pe. de pal. q̄ qui credit āte diē esse dic̄: aut credit non eē meridiē: cū sit: cū ī talibus sepe bō decipiat: q̄uis ex vna parte videat accusari: qz se discrimini ex ponit: ex alia tñ si deuotio expoſcat z aliter missā hre nō pōt excusaur: qz qō parū deest: q̄ nihil de esse videt. Item nō dz dici ab eo q̄ nō dixit matu tinū: lz possit audiri: alias dicendo esset moztale: qz ꝺ cōsuetudinē generalez ecclie. Gulielm⁹ dicit z etiā pe. q̄ nō dz dici āte primā: nisi sit cōsuetudo ī ꝺzium vel generalis: vt ī missa etiā scōa natalis vel particularis: vt in q̄busdam monasterijs vbi dicitur missa āte primā. Nota q̄ nō licet nisi se mel in die celebrare vel cōicare: vt vel in hoc vni ca passio xpi repzesentet: z valde felix est q̄ vnaz digne celebrat: ō conse. di. i. sufficit. z de cele. mi. c. cōsuluisti. Excipiūtur aūt sex casus fm pe. ō pal. ī q̄bus licet pluries celebrare. Primus est ī die natiuitatis dñi in q̄ qlibet ter celebrare pōt: z hoc ad repzesentandū triplicē xpi natiuitatez. s. eterna lem tempozalē z mētalem: vel tres ī xpo sbās: dei tatez animā z carnē. Secūdus est ꝑpē ōsunctū q̄ subito occurrit sepeliēdus post missā dictā: nec dz sine missa sepeliri si sit tpe misse. Puta qz sic se bz ꝺsuetudo loci. Immo dicit ray. q̄ ex itentione pōt dicere vnā p viuis z aliā p ōsūctis: nō q̄dem regulariter nec oī die: lz ex cā rōnabili: puta cum parochianus vel cui tenet petit anniuersariū vel annale vel trigenale: nec ille pōt cōmode vicariū habere. Idem dicit gulielmus: nisi hoc sit ꝺ ꝺsue tudinem loci approbatā vel cōstitutionem syno/ dalem. Tertius est p necessitate infirmoꝝ viaticum petentiū: si nō sit corpus dñi reseruatū: nec aliter possit haberi: tunc licet iterum celebrare: si est ieiunus: z pluribus hostijs: vt vltra eam quaz sumit vnā portet ifirmo z aliā reseruet. Quart⁹ est p necessitate peregrinoꝝ die dñico festiuo: q̄ omēs maxime peregrini debēt audire missam.

Quintus p nuptijs qz laudabilis consuetudo est: nō nisi in missa dare benedictionē nuptialem quāuis in q̄busdā partibus post vesperas: z aliq̄n in ꝑfunda nocte soleāt ista fieri. Nos etiā casus po nit ray. Sextus secundū hosti. ē si bz duas ec/ clesias cōmendatas vel vnā cōmendatā z aliā ītī tulatā ꝑpter paupertatē: nec pōt habere vicariuz: z glibet populus vult habere missā in sua ecclesia cū vtriq; eq̄liter teneat: vtrobiq; pōt eq̄liter cele brare: si ēt occurrerēt eodē die due misse: vna fo/ te de festo: z alia de ieiunio: vt cōtingit in. xl. z vi/ det iusta cā celebrādi bis: si tñ alias nō pōt audi re secūdā: nō tenet: sed sufficit de vno celebrare: z de alio officiū tenere. Et nota q̄ ī his casib⁹ nū/ quā lz celebrare vltra binā vicē: nisi in natali: vbi ter conceditur. Itē itelligitur q̄ pōt dicere secūdā missā ī his casibus si ē ieiun⁹: ita q̄ nō sūpserit pu/ rificationem: alias nō posset secundo celebrare. Item z si licet aliq̄n pluries celebrare: vt ī dictis casibus ī q̄bus dz semp sacramentū sumere: nūq̄ tñ licet in die pluries cōicare absq; celebratione. Itē sicut dr̄ vnū prandiū z vna cena vnitate coz dis: id est itentionis: lz sint ibi mlte potatões z co mestiones: sic si sacerdos sumat ꝑus sub duabus spēbus fractōis: z postea calicē: vna est cōio. Siīr si ꝑpter piculū custodie sacramēti sumeret simul decē hostias ꝓsecratas dr̄. nisi semel cōicare. Itē postq̄ celebrauit: vel alias cōicauit: lz nō plus cōi care itenderet: si sit periculuz: licet ei ieiuno tamē hostiam conseratam sumere: ar. de conse. di. z. tri/ bus gradibus. hec omnia pe. Item extra de cele. mi. c. z. dicitur. q̄ ꝓpter ꝑmissam peculiarez: id est specialem pro aliquo sancto vel pro defuncto nō debet quis dimittere: quin audiat missaz propriā de die: quod intelligitur secundum gulielmum: quando dies habet propriam missaz: z illa die te netur audire. Item dicit ray. q̄ in profestis dieb⁹ cum dicitur missa de beata virgine: vel de spiritu sancto z huiusmodi: non debet dici gloria in ex/ celsis deo: nec credo in vnum deum: z fiat differē tia inter solennitatem z commemorationez: extra de cele. mi. c. consilium. vbi etiam dicitur: q̄ Le ō um regularius dimittitur. Sed dicit hostien. q̄ in huiusmodi deuotam consuetudinem non repro/ bamus. Item nota q̄ missa non debet celebrari: nisi hēant oīa q̄ sūt ō cōi z vniuersali ritu celebra tiōis: z q̄ ad minus sit vn⁹ pr̄ēs: z sufficit ipse z ser/ uitoz secundū alb. z hosti. z qō dr̄ de cōse. di. i. hoc q̄z. q̄ ōbent ec̄ duo: abzogatū ē p ꝺsuetudinē vt dicit pe. de pal. Itē nō dz celebrari sine lumīe secūdū hosti. extra de cele. mi. c. fi. Unde depositꝰ fuit sacerdos: qui sine igne celebrabat: vt patet in dicto, c. Item non debet celebrari sine calice

ℙ missa nō dz celebrari ante matutinū et primā.

ℙ missa pōt celebrare bis ī die nō.

ℙ In missa de bīa ypostē nō dr̄ spūs scō nō lz dē gloria in excelsis deo.

ℙ missa nō dz celebrari ni fit alia q̄ sit de comuni et vnū sal/ tu celebrentur.

q lz oliz fieret de ligno vel de vitro: nūc nō lz: nec etiam dz esse de ere aut auricalco aut cupro aut plumbo: qz ꝓpter eruginē ista vomitū ꝓuocant: nec ꝯ ligno ꝓpter poros: ne subtraret sāguis: nec de vitro ꝓpter fragilitatē: nec de lapide ꝓpter ineptitudinem. de conse. di. i. vasa. z. c. sequenti. z quia in. c. vt calix domini. dicitur: q tam calix q̄z patena debet esse de auro vel argento vel stagno: omnem aliam materiam ꝓhibere videt. Debet ēt ipse ealix esse cōsecrat⁹ z chrismate punctus cum patena: nec licet in hoc ep̄o dispēsare: qz sic statuit silvester papa extra de sacra. itera. c. i. Et siquidez modica pars pedis aut cipbi refectiōe idiget sine supozis ptis amotiōe cōsecratus manet. Si autez cipbus a pede ex toto sepatus ē: lz fractus non sit vt puta qz iunctura toznatilis ꝓsecratiōe indiget: bec pe. de pal. Itē secūdū archidi. si calix argentus ꝓsecratus, deaurēt: postea qz aliā supficiem bz z ꝓsecratio fit ī supficie: idiget ꝓsecratione. Quod āt dr di. 93. diaconi. q sacerdotibus soleniter celebrantibus nō debēt p se calicē accipere: nisi prius p diaconos pozrigat: monitio ē: nō ꝓceptū secūdū pe. Itē debēt ibi esse palle in altari: q̄ secundz pe. de pal: ad minus debēt esse due: vt respondeāt linteaminib⁹: qbus inuolutum fuit cozpus christi: q̄ pluraliter nōiantur. Debent aūt ipse palle z cozporale esse nō de serico: lz de pāno lino simplici. 25. di. plectis. Q̄ ad diaconū cōpetit cōponere mēsam: exponit alb⁹. i. explicare z replicare cozporale cū seruit sacerdoti: nec ī feriozibus tāgere licet. Et nota q di. 23. c. sacratas dr: q mulieres etiā moniales nec pallas nec vasa sacra nec cozporalia debēt contingere. Et si ex deuotōe hoc faciāt: dicit pe. ō pal. q ꝓsumptuosa z idiscreta est ꝺuotio. Sicut oza qui tetigit arcā. 2. R. 6. c. z. i. paralipo. 13. c. Unde talia nec p laicos nec p mulieres abluenda sūt Dicit tñ q ꝓsuetudo excusat: cū. s. moniales cozporalia lauāt. z multo magis de alijs vestibus sacris z cū reficiunt. Itē sine vestibus sacris nō debet missa celebrari: de cōse. di. i. vestimenta. Et secundū pe. de pal. spāliter ista sex requirunt. s. stola manipulus alba amictus cingulū z casula. i. planeta. Ista enī bñdicunt z sacrant. Unde vident ea de necessitate ꝓcepti: nō sic de camisia q̄ nō benedicitur. Uidet qō ō lōgo manipulo liceat facere stolā z ecōuerso: de breui stola manipulū vel cingulū qz oīa hec vera bñdictione ꝓsecrant. Et cū casula est duplicata: cū possit ea simpla: super quālibet p tem fit benedictio. vnde in celebrādo verti pōt ex vtraq; pte. Et si vna ps amoueat ab alia: remanet benedicta: z pōt in ea celebrare: z similiter de dupla stola. Itē secundū eundē pe. quando vestimēta reparant ꝓpt paupertatē: videt distinguendū: qz aut tanta pars amota fuit: q̄ sine illa nō benedicere⁊ vel celebrare⁊: vt tota manica vel pars superioz: z tunc desinit esse bñdicta: cū benedictio nō fiat sine verbis: nec nisi ab ep̄o. Si āt modica pticula cui⁹ ōfectus nec benedictionē impediret nec celebrationē. tunc licet celebrare. Nec hoc ē. cōtra illud qō dr extra ō sac. vnc. qō in dubijs. vbi glo. ex eo qō dicit in tex. illius. c. oleū nō ꝓsecratū pōt oleo sacro cōmisceri: sumit ide argumentū: q ī reficiendis paramētis vel sacris vestibus nō sacruz filū vel pannū lz sacro apponi: nec est opus noua ꝓsecratiōe. Sed hoc nō est simile: qz q̄n oleū admiscetur oleo: liquoz p̄existens nō desiderat esse sacer vel bñdictus. Et talia ꝓtinuitate fiūt ꝓtinua z fiūt vnū: lz pānus addit⁹ pāno non facit vnū nisi colligatōe. Itē iā ꝑmus pānus ōsecratus ee bñdict⁹: ꝓpt qō appositio ñ bñdicti nō bñdicit illū: q desierat ee bñdictus cū bñdictio non fiat sine verbis. Unde si anteq̄z remoueat sup sueretur noua: tunc nūq̄z desijsset ee bñdicta: z postea amota adhuc remaneret ītegra z vna vnitate tali q̄ nauis dr vna p tabulas renouata. Ipsis āt. sacrꝭ vestib⁹ vl vasis sacris nullo mō debēt vti seculares: vel eis mutuari ad vsū sutū: de ꝓse. di. i. nemo. z. c. in sancta. Propter b enī balthasar z vita z regno ꝑuatus ē: vt babetur dañ. 5. Et in bistoria tripartita legitur de q̄dam seculari q̄ cū in theatro luderet sacris vestibus ēdutus: subito moztu⁹ ē. Bz z arch. post bug. in rosario reꝑbēdit abusionē seculariū ēt mulierz modernaz. q̄ cū vse sint vestibus p̄cioſis ꝓsactis in multis lasciuijs z vanitatib⁹: exinde faciūt fieri de eis paramēta vl planetas. Et quānis istō nō repiatur exp̄sse ꝓhibitū: īmo ex auro z argēto ablato ab egyptijs q̄ male ꝓtebātur: fabricatū est tabernaculū: tñ honesti⁹ z decētius eēt facere bi⁹ ex bis: q̄ nō venerūt in vsus laicoz. Notandū secundū tho. in. 4. di. 24. in fine. q vestes ministrorū designāt idoneitatē: q̄ regitur in eis ad tractandū diuina. Et qz q̄dā sūt q̄ in oībus regūtur: q̄dā vero tñ ī superiozib⁹: q̄ nō ita ī inferiozib⁹ mīstris exigūtur: iō quedā vestes sūt oībus ꝺmunes. s. paratis soleniter ad missā: q̄dā vero tñ sūt superioz. Et oībus gdē mīstris cōpetit amictus tegēs bue ros: q designat fortitudinē ad diuīa officia exeq̄nda: qbus mācipātur: z sit⁹ alba q̄ significat puritatē vite: z cingulū qō significat repzessionē carnis: bec oībus ꝺueniūt. Bz subdiacon⁹ bz manipulz in sinistra: quo significatur extersio minimaz maculaz: qz manipulus ē q̄si sudariū ad extergendū vultū. Ipse enī ꝑmus ē: q admittitur ad sacra tractāda. bz ēt tunicā strictā. per quā designatur doctrina xp̄i. Unā z in veteri lege ēt tintinabula habebātur in extremitate tunice sūmi sacerdotis: exo. 28. c. Subdiaconi. n. ꝑmi admittūtur ad doctrinā noue legis nunciandā. s. in epistolis apostoloz: sed diaconus bz āplius stolā in sinistro humero: in signū q̄ applicatur in ministeriū in ipsis sacramētis z bz dalmaticā: q̄ est vestis larga sic dicta: qz ī dalmacie ptibus ꝑmo fuit eius vsus: ad designandū q̄ ipse ꝑmo ad dispensādū ponitur: qz sic dispēsat sanguinē xp̄i. In dispēsatione aūt requiritur largitas: lz sacerdoti in vtroq; bi⁹ stola ponitur: vt ostēdatur: q̄ ptās dispēsandi sacramēta ei datur plēa: ñ vt ministro alīus. Bz ēt casula: q̄ significat charitatē: quā dz bre z qz sacramētuz ꝓficit charitate:

Augustinus de vera fidei et operibus

missa nō dz ḡo celebrare · si deficiunt alia de nō so ad celebrā dū.

·XIII.

Nota ergo quōd si ali/quod horum defuerit: que requirunt ad ritus in celebrationis solēnitate: vt calix cōsecratus palle altare vel lumē: vel aliqua vestis sacra: vt manipulus stola: ꝛ hi⁹. potius debet dimittere missaꝫ etiam die festo: q̄ꝫ sic celebrare: qz sic celebrādo aduertenter q̄ꝫ sine dubio cōficeret existentibus alijs que sunt de substātia consecrationis: tñ peccaret mortaliter: ꝛ ideꝫ credo celebrādo sine missali seu libro in quo sit saltē canon: alias mēte retētus dicendo. Nam ꝛ talis se exponit periculo errandi in verbis canonis: imo ꝛ consecrationis: cum ꝛ optime memorie viros aliqñ fallat memoria. tū etiam qz facit cōtra generalē ecclesie consuetudinē: di. z. in his. Dimittēdo etiā studiose aliquod notabile de missa: vt euangelium epistolam ꝛ hi⁹. puto etiam q̄ esset mortale. Itē nota fm pe. ō pal'. q̄ vestes sacre palle: quibus altaria coopiunt corpalia vela cortine ecclesie et altaris panni: qui. s. ante altare vel sup vel circū circa: vt in. xl. de pariete ad parietē extendūtur: ꝛ qui ad parietes ecclesie pendent: ꝛ omnia alia ad cultū dei pertinentia: vt monasteriū ecclesie ꝛ hospitale non debent cōuerti ad vsus laicos vel p̄phanos. 9. q. 3. que semel. ꝛ predicti pāni ecc'e cū vetustate cōsumpti debēt cōburi: ꝛ cineres intra ecclīam retrudi in aliquo loco honesto: ne pedibus cōculcentē: de conse. di. i. c. altaris. scuta autē mortuoꝝ in ecclesia appensa p̄ necessitate ecclesie milites tollere possunt: sicut dauid gladiū golie. i. Reg. zi. c.

Quedam alia requirū

tur in celebratione vel cōmunione ad cōmunicantis vel celebrantis idoneitatē: vt. s. digne operetur: ꝛ ista sunt tria fm Tho. in. 4. dis. 8. q. vltia. in expositione lr̄e. s. puritas mētis: deuotio actualis: ꝛ munditia corporis. Et q̄ꝫtum ad primum oz q̄ regulariter sit contritus ꝛ confessus cū p̄posito obseruandi mādata dei ꝛ ecclesie: ꝛ qz ecclesia p̄hibet a cōione excōicatos excōicatione maiori vel minori: etiā ꝛ interdictos ꝛ suspensos et degradatos a celebratione: ideo tales oportz ab huiusmodi abstinere: alias peccarent mortaliter ꝛ quia peccatū est cōtra puritatē mentis: iō accedere nō debet ad celebrationē vel cōmunionez: nisi p̄ius cōtritus ꝛ confessus: qō est necessariū de mortalibus: sed ꝛ de venialibus decens ē cōteri: ꝛ si cōmode pōt confiteri: q̄ꝫuis nō sit necessariū. vnde dicitur de conse. dis. z. si nō sint tanta peccata: vt excōmunicet̄ qs. i. vt possit excōicari qō non fit nisi p̄ mortali: non debet a medicina corporis domini separi. non debet. i. non tenetur vt exponit pe. qz ꝛ si venialia nō sint contra charitatē: sunt tñ contra charitatis feruorē: ꝛ impediunt actualitatē deuotionis. ꝛ p̄ consequēs vel fructū impediūt vel minuūt. Sed ꝛ quādoq̄ quod putatur veniale ē mortale: ꝛ p̄ confessionem fit homo de attrito contritus: nisi ponat obicem.

Item nota fm pe. de pal'. in. 4. q̄ accedere ad cōionem vel celebrare cū peccato mortali potest esse tripliciter. Uno mō: quia illud ignorat

ad ordinez ante de nō p̄ceptō mor. p̄ eō triplr.

Alio mō: quia dubitat. Tertio: quia illud cognoscit. Primo casu cū scilicet non est conscius de mortali: potest esse dupliciter. Uno mō quia scit se cōmisisse peccatū: sed reputat sibi fuisse dimissum: qz credit se esse contritū: cum ñ sit: sed attritus: ꝛ talis si sit confessus: nō peccat accedendo: qz vbi non potest haberi certitudo plēa: sufficit p̄babilis cōiectura: sed q̄ homo doleat ꝙ̄ p̄terito: ꝛ caueat per p̄positum de futuro. Alio modo qz nescit se ꝓmisisse hoc peccatum: ꝛ hoc iterum contingit dupliciter. Uno modo quia recolit de facto: sed nō credit illud esse peccatuꝫ mortale sed veniale: vel nullum: vt puta fornicationē simplicem: ꝛ tunc nō excusatur quin peccet accedendo: qñ ignorātia que nō excusat facientem a peccato: dū facit: non excusat eū a peccato dum sic ad sacramentū accedit: sed talis e huiusmodi ignorantia. Nō. n. excusat eū a peccato facientem: ex quo punimus eū in peccato: licꝫ ignoret: qz huiusmodi ignorantia vel est iuris vel est ꝑticularis circūstantie: quā talis tenebatur scire: alias nō peccasset: ergo peccat accedēdo. Alio modo nescit cōmisisse peccatum: quia. s. non recordatur de facto: ꝛ hoc itez contingit dupliciter quia aut discussit ꝓscientiā suam p̄ius sufficienter: ꝛ tñ non recolit illud factū: sed est oblitus: et tunc nō peccat accedendo imo forte veniā obliti ꝓsequitur ex vi sacramenti. Dicit. n. aug. q̄ corpus x̄pi viuificat mortuos dum mādducatur. aut nō discussit cōscientiam suā diligenter: ꝛ ob hoc nō venit in noticiam mortalis cōmissi: ꝛ tūc peccat mortaliter. ꝛ ratio est: quia volūtaria omissio circūstantie que ad factū requiritur: non excusat sed aggrauat. Sed discussio ꝓscientie est cōditō que requiritur in suscipiēte hoc sacramentū fm illum. i. cozin. ii. p̄obet aūt scip̄m homo ꝛc. ergo talis omissio ñ excusat: quin accedat vt peccator nam ꝛ iustus accedens ad hoc sacramentuꝫ sine discussione forte peccat: nisi qō in iusto qui consuevit passim scrutari cōscientiā suā: sufficit breuis ꝛ transitoria discussio: que nō sufficit in alio

In secundo casu cum. s. dubitat: tunc dupliciter: quia aut credit se esse in mortali ex conscientia scrupulosa ꝛ temeraria: ꝛ tunc debet deponere eam: sed quousq̄ nō deposuerit abstineat: qz conscientia erronea ligat ꝛ obligat: aut hoc credit ex p̄probabili coniectura: ꝛ tunc debet cōteri ꝛ cōfiteri: alias periculo se exponit: ꝛ sic videtur esse mortale. si fecit quod debuit in discussione: ñ peccat: sꝫ sibi dimittitur: alias secus. In tertio casu cum. s. scit se esse in mortali: de quo nō conteritur: vel etiam nō confitetur: cuꝫ possit: tūc itez peccat mortaliter. ꝛ ratio huius ē: quia irreuerētia ꝛ abusus tanti sacrāmēti nō pōt esse sine mortali. Est autez magna irreuerētia ꝛ abusus sacra-

S

pomā uestus ul' pām · ul' alm al valeñ dnm pnēna · nō dnt giden ad Cuvos usq.

p̄ missa dignus yt̄ multr celebrare ul' cōmne tren debet hīā · q̄ suā mālā.

menti huius accedere ad ipsum cum mortali: qō patet: tum ex mō sumēdi: quia sumitur vt cibus Sed sicut cibus corporalis non competit nisi viuēti corporaliter: sic nec iste cibus spūalis nisi viuenti spūaliter. peccator aūt mortuus est spūaliter: ps etiam ex re ibi signata scilicet corpus christi mysticum: vnde quicunq; ad hoc sacramentū accedit: pretendit se volare ad vniones cum xpō ⁊ membris eius. Sed existens in cōscientia mortalis: ad hoc non tendit: sed recedit: ⁊ sic est reus fictionis cum vnum intendat: ⁊ aliud pretendat. fictio respectu sacramenti est mortalis. Et ē huiꝰ modi mortale q̄tum ad grauitatem medium inter peccata: que cōmittuntur in deum: ⁊ que fiūt in ꝓximum. Sicut homo assumptus est medius inter deū ⁊ homines: ⁊ peccata quidem carnalia reddunt hominē magis indignum: ⁊ magis impediunt a ꝓceptione huius sacramenti q̄ spūalia quia plus mētem distrahunt: ⁊ plus scandalizāt: ⁊ magis scitur in istis quid mortale ⁊ quid venīale q̄ in illis: ſz spūalia sunt minoris culpe q̄ carnalia ſm greg. ⁊ ideo plus impediūt spūalia quātus ad genus peccati. Hec omnia pe. cui concor. tho. Sed ⁊ q̄tumcunq; contritus qui habs mortale: non debet celebrare vel cōicare nisi confessus: alias peccaret mortaliter ſm Tho. ⁊ pe. quia ad sacramentum ecclesie requiritur recōciliatio etiam ſm iudicium ecclesie: ⁊ hoc nisi vrgeſz necessitas celebrandi: alias esset scandalum populi: ⁊ non haberet copiaſz confessoris: tunc sufficit contritio. Similiter cum infirmus grauiter amisit loquelam: non enim ꝓpter hoc debet priuari cōione: vel etiam si non haberet sacerdotez: quia per diaconum posset eucharistia deferri: ⁊ huiusmodi. Pe. ō pal. addit alium casum. cum imminet cōio paschalis: ⁊ quis non habet copiam confessoris: vel habet casum reseruatum ep̄o: ad quem tunc non pōt ire: sed credo istud restringendum quando ex hoc ꝙ abstineret sequeretur magnū scandalum: ⁊ haberē multū suspectus de aliquo malo: tunc forte posset.

Secundū quod requiritur ad idoneam celebrationē vel cōicationem est actualis deuotio.

Ad hoc enim vt aliquid nutriat: oportet ipm coopari: quia nutriens agit in nutritum. Cum ergo istud sacramentum det ad nutriendum spūaliter: licet deus operetur principaliter: oportet tn̄ ꝙ homo operetur instrumētaliter: ipm deuote amplectendo iuxta illud qō habetur de conse. di. z. c. quia corpus. in fi. non ergo quodlibet veniale: ſz illud quod impedit actualiter deuotionem: id est quod distrahit mentem: nec actu feratur in deum: impedit sacramenti fructum: nec tamen facit incurrere mortale: quia nō tenetur homo eam habere actualiter de necessitate sed habitualiter. habitus autez eius tollitur solum per mortale non p venialia etiam omnia. Dicitur autem deuote communicare: si conatur omnem distractionem ⁊ euagationem mētis expellere: ⁊ nō deliberate eam tenet si occurrat: pe. de pal. Et quia meditatio passionis xpi multum est inductiua deuotionis sup alia. vnde ber. Super oīa te mihi reddidit amabilez o bone iesu calix quem bibisti opus redēptionis nostre: hoc ⁊ deuotionem nr̄am facilius allicit: dulcius vrit ⁊ fortius stringit: ideo accedenti ad cōmunionez multum congruit ipam meditari: vnde augu. de conse. di. z. Quia per mortem domini liberati sumus: ideo huius rei memorez in edendo carnez ⁊ bibendo sanguinem debemus esse. Et ꝓpter hoc vt deuotius accedat: statutum est vt ieiunus quis celebret vel cōicet: quia aptior est homo ieiunus ad deuotionem q̄ pransus. Uerum est tamen ꝙ est alia causa magis principalis huius institutionis ſm tho. ⁊ pe. l. reuerentia sacramenti: vt. s. prius in os ⁊ stomachum xpiani intret corpus xpi q̄ alius cibus ꝓ illa die: ⁊ habetur hoc ō ose. di. z. liquido. Q ō autem dicitur de conse. di. z. sacramenta a ieiunis sumātur excepto die cene habuit locum antiquitus: sed nunc est abrogatū ⁊ non seruandum pe. ⁊ q̄tuis in aliquo casu liceat non ieiuno cōicare vt infirmo: qui non pōt expectare ꝓpter periculum mortis vel frenesis: nunq̄ tamen licet non ieiuno celebrare: nec ꝓpter infirmum cōicandum: nec ꝓpter vitandum scandalū quodcunq;: nec ꝓpter p̄ceptū nisi pape: qui solus posset in hoc dispensare: cum sit p̄ceptum positiuum. vnde dicitur. 7. q. i. c. nihil. Nullus post quantūcunq; minimū sumptum cibū vel potum missas facere p̄sumat: pe. Sed bene liceret nō ieiuno prosequi inchoatam post consecrationem iam factam: vt. j. dicetur. vel supplere defectum cōmissum iterum consecrando: si sumpsit aquaz pro sanguine ⁊ huiusmodi: vt supra dictum est. celebrando autem vel cōmunicando non ieiunꝰ ē mortale. Et intelligitur hoc ꝙ sit ieiunus ieiunio nature: quo dicitur ieiunus qui post mediam noctem nihil sumpsit adhuc cibi ⁊ potus: ⁊ si postea illa sit die pluries comesturus facta cōione: ⁊ nō sufficit ꝙ sit ieiunus ieiunio ecclesie: quo dicitur ieiunus qui iam comedit: si tantuz semel illa die comedit. Et dicūt Tho. pe. ⁊ alber. ⁊ bostien. ꝙ post potum aque vel sumptionem electuarij vel medicine que consistit in cibo vel potu non licet celebrare vel cōmunicare: quia soluunt ieiunium. s. nature: cum sumitur scilicet a media nocte citra. Quidam autem vt goff. ⁊ io. pari. videntur tenere ꝙ sumendo aliquid per modū medicine: vt modicum zinziberis ⁊ huiusmodi: ꝙ nō impedit perceptionem eucharistie. Prohibetur enim cibus ſm istos ante cōmunionem quantū ad principalem vsum eius: prout scilicet sumitur per modum cibi. i. ad nutriendum: sed non prout sumitur ad alterandum etiam per modū medicine. Sed pe. de pal. in. 4. di. 8. q. z. ōstruit istā opinionem vt falsam cum rationibus. Nec ē verum ꝙ prohibeatur solum cibus ⁊ potus prout

¶ post missā nō dz sacerdos gīās dēo agere.

.XIII.

est ad nutriendum: sed prohibetur propter reuerentiam sacramenti: vt stomachus pro illa die sit nouus. Ita autem nouitas ista tollitur per cibus sumptum ad alterandū pro medicina: sicut sumptum ad nutriendū. De reliquijs autem cibi' que remanent in ore inter dentes: et casualiter traijciuntur per modum saliue: dicit Pe. de pal. q̄ non impediūt eucharistie sumptionem: secus si ex intentione traijcerentur. De reliquijs aque qua os abluitur: ex quo casualiter et non ex ꝓposito traijciuntur: licet non sint conuerse in saluam: nō impediunt: quia non sumuntur per modum cibi vel potus: nec hoc intenditur. Non sic de medicina quia ex intentione bibitur: et si non ad nutriendū. Perfundendo ēt dentes sale et aceto ad medendum vel lauandum: si non deglutitur: non impedit. De his etiam que sumuntur per modum gustationis: sicut tabernarij et coqui faciunt: qui cibum vel potum supra linguam ponunt soluz ad ꝓbandum: et statim proijciunt: videtur q̄ nō impediant: sicut si aliquis velit probare vtrum sit aqua vel vinum albū: quod sibi ministratur: q̄ non est potus vel cibus ex quo non deglutitur: nec per se nec per accidens potest nutrire. Ex decentia tamen debet quis a talibus abstinere: qui vult cōmunicare. Si autem ad gustandū sumeret: et preter intētionem descenderet: videtur idē dicendum: qō de reliquijs aque cū abluitur os. s. q̄ non impedit. Hec omnia pe.

Post cōmunionē oportet

gras agere de tanto beneficio: nec tamē oportet ſm tho. diu stare ante sumptionē cibi et potus tum quia et species sacramenti cito alterantur. tū quia magis requiritur ꝓparatio et actualis deuotio ante sumptionem q̄ post: quia in accessu deuoto ad sacramentum percipitur eius fructus. Postea post aliquas orationes et deuotionē sufficit q̄ duret habitualis: multum tamen debet sibi cauere: ne subito diuertat ad fabulas et vanitates. Qō autem dicitur de cōse. di. z. de tribus gradibus: q̄ scilicet cōmunicans mane ieiunet vsq̄ ad sextam tē. est abrogatum per contrariam cōsuetudinem. Et habuit locum post primitiuā ecclesiam: quando ex maxima reuerentia raro celebrabant: vt tempore eremitarum: pe. Qui autez quis post cibum et potum non dormierit: vel nō sit facta digestio: non habet impedire: dūmodo post mediam noctem nō comederit vel biberit licet etiam non multū deceat bibere post matutinū et multo minus comedere: nisi necessitas vrgeat: non tamen impedit si fiat ante mediam noctem: cum dicuntur de sero. Non obstat extra ō accusa. c. constitutus. vbi quidam qui pnoctauerat in taberna sine somno priuatur ecclesia ꝓpter hoc. In taberna enim continue apponitur vinū: et sic est verisimile: q̄ post mediam noctem bibit et sic celebrauit: et sic est presumptio iuris et de iure: contra quā non admittitur probatio vel saltē presumptio iuris cui statur: quando contrarium non probatur. quia tādiu stetit vsq̄ ad diem: nec stetit quin biberet pe. de pal. Item nota ſm Pe. de pal. q̄ sacerdos post pceptionem si viderit aliquam particulam eucharistie quantūcunq̄ minimam: dummodo ibi sit species panis: cum ibi sit xp̄s: nullo modo debet accipere ipse: cum nō sit ieiunus: sed debet in crastinum reseruare: vel alteri ieiuno et disposito ad communicandum tradere. Et sic intelligēdum est quod dicitur de cō se. di. z. tribus. de ministris q̄ debent sumere portiones remanētes sacramenti. s. q̄ sint ieiuni.

¶ missā nō dz nisi dominē q̄ n' cōmunie si nō mō dumū nil bibit. post mediā noctē.

Tertiū quod congruit

cōmunicanti vel celebranti: est mundicia corporalis: et hoc ꝓpter reuerentiam sacramenti. Unde et ministri ecclesie lauāt sibi manus: anteq̄ induantur sacris vestib': verum quia iste est cibus mentis non corporis: munditia corporalis non est ita necessaria sicut spiritualis. Unde ſm Tho. pe. et alber. si immūditia corporalis sit perdiutur na: vt lepra vel fluxus sanguinis vel seminis mē strui continuus non impedit. Nec ex hoc abstinere debet: nec ꝓhibetur. Si autem immūditia est ad modicum tempus vt menstruū mulieris naturale vel aliud huiusmodi: melius est abstinere ꝓpter reuerentiam: si tamen velit: non debet ꝓhiberi: ar. di. 5. ad eius. Actus coniugalis in reddendo debitum vel exigendo causa prolis non impedit: sed talis est in hoc suo iudicio relinquēdus ſm greg. 33. q. 4. vir cum propria. quia non est ibi peccatum: tamē consultius esset abstinere a communione. Sed exigēdo causa delectationis debet abstinere: quia licet veniale tantuz vel sola pollutio non impediat: vtrunq̄ simul impedit: 33. q. 4. si carnes. tamen cōmunicando nō cēt mortale ſm pe. de pal. Qō autem dicitur de cōse. di. z. oīnis homo. q̄ scilicet debet abstinere ab actu coniugali per aliquos dies consilium est nō ꝓceptum ſm glo. ibi die eadem post cōmunionem exactus cum difficultate: tamen debet reddere: non autem exigere. contrarium tamen essz mortale ſm alber. et leprosus in occulto potest celebrare: dūmodo possit sine periculo. De pollutione nocturna siue terminetur in vigilia siue i somno quoquomodo tñ non in ipsa: tamen ante ipsam vel post contingit esse peccatū: et quale dictum est supra secunda parte in tractatu de filiabus gule in fi. Nunc autem dicēdum quādo impedit a cōmunione. Pro cuius declaratiōe ē sciendum: q̄ potest accidere quadruplici causa: quia vel ex crapula vel precedenti cogitatione turpium vel superfluitate nature vel illusione diaboli. Et si eueniat ex p̄cedenti cogitatione turpium: cui cogitationi prebuit assensū vel in opus vel in delectationem: de necessitate habet abstinere a celebratione et cōmunione: quia ibi simul concurrunt et immunditia et mentis distractio et impuritas mentis perfecta. Et idem si cōtingat ex

¶ ad missā celebrādā nō ad cōmunicandū ē nimis mūdicia corpis.

¶ possimo impedit a cōmūie alīs.

crapula.que fit mortale.hec tho.tertia parte.q. 80.ar.7.ꝛ in.4.ſ.di.9.q.i.ar.4. q.2.pe.ꝛ ricar.et durandus.oꝛ minoꝛ. Sed pe.de pal.in.4.dicit: ꝙ talis pollutio impedit quouſq; ſit contritus ꝛ confeſſus:nec eodem die peccati mortalis ē cōi candum:q̄uis ſit contritus ꝛ confeſſus:tamen ſi contrariū faceret:non credo ꝙ peccaret mortali ter.ſ.cōmunicando tali die poſt contritionē ꝛ cō feſſionem:idem dicit pe.in ſūma. Si vero cōtin/ gat ex cogitatione vel crapula:que fuerit venia/ le:quia ibi fuit tñ complacentia ſenſualis:abſti/ nenduꝫ eſt ex honeſtate:niſi potioꝛ cauſa vrgeat ſm pe.ꝛ tho.ꝛ ricar.celebꝛando tamen etiā ſine cauſa vrgente non peccabit niſi venialiter ſecun dum eos. Sed pe.ſan.in ſumma ꝛ duran.oꝛ mi/ noꝝ excipiunt iſtos duos caſus. Primus ē quando eſt dies feſtus:quo.ſ.conſuetum eſt cōi care:ꝛ precipue quando accidit ſine turpi ſomno a celebꝛatione tamen decet talem abſtinere.

Secūdus eſt quando eſſet ſcandalū ſi non ce lebꝛaret:puta quia deeſt alius ſacerdos:ꝛ popu/ lus expectat:vel quia prelatus:ꝛ tali die ꝓ̄ luctuꝫ eſt prelato celebꝛare.eliciuntur hec ex dictis gre go.vi.di.teſtiū. Debet tamen talis prius confite/ ri:ſi cōmode poteſt ſm pe.ſan.hec tamen de con gruentia non neceſſitate. Si autem euenerit ex cauſa:vbi nullū credit,pbabiliter fuiſſe peccatū puta ex audiru turpium in ꝓfeſſione vel cogitati one ad intelligendū ꝛ conferendū ſcholaſtice:et ſine complacentia vel ex ſupfluitate nature: vel ex illuſione demonis:in ſua eſt libertate cōicare ꝛ celebꝛare:ꝛ p̄cipue cum accidit ſine turpi ima/ ginatione:nec mentem diſtrahit. Et quia diffici/ le vt plurimum ꝓbabiliter ſcire iſtam vel illam fuiſſe cauſam:laudabilius eſt ſm tho. abſtinere: niſi potioꝛ cauſa reformet pactum:vt magna de uotio ꝛ hi⁹. Et ſm alber.ꝛ tho.debet quis abſti/ nere a cōione in hoc per.24.hoꝛas.quia in iſtud tempus reputatur natura eſſe reoꝛdinata:ſed pe. de pal.dicit abſtinendum:cum accidit circa me/ diam noctem.

Quid debeat facere ſa/

cerdos qui in miſſa recoꝛdatur ſe eſſe excōica/ tum vel ſuſpenſum vel iniciunū:vel aliq̄ mōta le non ꝓfeſſum? dicunt alber.ꝛ tho.in tertia par/ te.q.83.ar.5.ad.2.ꝛ in.4.ſ.di.13.in littera.ꝛ pe. de pal.ꝙ ſi poſt conſecrationē iam factam hoꝛū re/ coꝛdatur:nullo modo debet dimittere ſed pꝛoſ/ ſequi:quia vbi difficultas occurrit:ſemper accipi endum eſt:q̄ habet de periculo.ar.ad hoc di.13 nerui. Maxime aūt eſt periculoſum:quod ē con tra pfectionem huius ſacramenti:quia hoc ē im/ mane ſacrilegium:minus aūt eſt quod ptinet ad equalitatem ſumentiſ. Debet ergo exquo iam cō ſecrauit:p̄dictis non obſtantibus pficere ꝛ ſume re ſacramētum:ꝛ dolere de eo ꝙ nō eſt ieiunus: vel de peccato quod menti occurrit:cum ꝓpoſi to confitendi ꝛ ſatiſfaciendi:ꝛ ſic nō indigne: ſed fructuoſe ſumit. Si ſe meminerit excōmunicatū: debet aſſumere ꝓpoſitum petendi abſolutionē: ꝛ ſic per inuiſibilem pontificem xp̄m abſoluetur q̄ꝫtum ad hunc actū tho. Si vero recoꝛdaꝛ alic⁹ horum ante conſecrationem:ſiquidem illud ſolū eſt peccatū non confeſſum:tunc ſm pe.ō pal. etiā ſi ſine ſcandalo poſſet dimittere miſſam inchoa tam:non debet:ſed ſufficit contritio cum ꝓpoſi/ to confitendi:concoꝛdat tho. Sed ſi poſſet com mode habere cōfeſſoꝛē ꝛ ſine nota quo ad aſtā tes ꝛ ante ſecreta:credo ꝙ deberet querere. Si autem eſt excōicatus: vel quia non eſt ieiunus: tho.dicit:ꝙ tutius putaret ꝙ dimitteret miſſam inchoatam:niſi graue ſcandalū oꝛiretur. Pe.au/ tem ō pal.dicit ꝙ debet dimittere omnino ſi po teſt ſine ſcandalo:ſed cū ſcandalo ponit rationeꝫ ad vtranq; partem:ſed magis videtur declinare ad affirmatiuam.ſ.ꝙ dimittat. Et hoc intelligen dum quo ad excōmunicationem:cū non poſſet habere qui abſolueret in ꝓmptu. In oīi aūt ē caſu ſemper debet cauere:ne ſimulet conſecrare id eſt oſtendat ſe conſecrare:ꝛ nō conſecret:quia in ſacrāmto veritatis non debet eſſe aliqua ficō ſm tho.ꝛ pe.nec debet q̄ꝫtum in ipſo eſt:facē ido latrare. Unde ꝛ decretalis dicit:ꝙ abijciēda ſūt falſa remedia:que ſunt ꝑicula grauioꝛa:extra de cele.miſ.c.de homine.

Utrum autem liceat ſa/

cerdoti omnino a celebꝛatōne abſtinere? Reſpō det ad hoc tho.4.ſen.di.12.q.3.ar.2.q.i.ꝛ i tertia parte.q.80.ar.10.ꝙ licet quidam dicant:ꝙ ſi pec cat qui dimittit celebꝛationē:niſi populū habeat ſibi cōmiſſum:vel ex obedientia teneatur cele/ bꝛare:tamen quia dicit greg.cum creſcunt dona creſcūt ꝛ ratōnes donoꝛ:ideo cum ſacerdoti da ta ſit poteſtas nobiliſſima:reus negligentie erit: niſi illa vtatur ad honoꝛem dei ꝛ ſalutem anima rum viuoꝝ ꝛ defunctoꝝ:ſm illud pꝛima petri.4 c.vnuſquiſq; ꝓut accepit gr̄am in alterutrum illā adminiſtrantes ꝛc̄.niſi forte aliquis ex familiari conſilio ſpiritus ſancti dimitteret:ſicut legitur in vitis patrum de quodam ſancto.ꝙ.qui oꝛdinat⁹ nunq̄ celebꝛauit. Secus eſt de alijs actibus oꝛ/ dinis:que ptinent ad coꝛpus xp̄i myſticum:vt li gare ſolucre baptizare ꝛ docere:nam qui non te netur alijs pꝛelatione vel ſubiectione:poteſt ab illis actibus ſine peccato ceſſare:celebꝛare aūt ē tenetur vt deo ſacrificium reddat:etiā ſi nulli bo minum teneatur. Sacerdotibuſ.n.pꝛeceptum ē: hoc facite in meam cōmemoꝛationē. Et in tertia parte addit:ꝙ ſaltez videtur ꝙ teneaꝛ celebꝛare in p̄cipuis feſtis:ꝛ maxime in illis diebus:in qui bus fideles conſueuerūt cōicare. Dicit pe.de pal. ſ.ꝙ cum teneatur quilibet non in uanum gr̄az re cipere.2.ad cor.in.6.c.ꝛ ſacerdotium ſit maxima gr̄a:vane habet:ſi non vtitur ad finem ad quem eſt. Et q̄ꝫtus iſta nō ſit demonſtratio: tamē quia extra de cle.mi.c.dolenter.repꝛehenduntur qui

ſ miſſā alii ꝙ dimittē poſſunt inchoatā fuit. alii nō.

ſ miſſā nichꝰ celebꝛare ē laudabile. et dim aē alii nō ē nꝛpheſibile.

.XIII.

vix quater in anno celebrant: z precipit talia cor rigi: vnde nisi ter vel pluries celebrent: qñ z mu lieres religiose z uersi cõicant: peccant. Opinio tñ quorundã canonistaꝝ dicentiuꝫ: q mortaliter peccat: qui ex negligentia dimittat quotidie cele brare: nõ videtur vera sed nimis dura: nec ꝑdi cti doctores tho. z pe. boc dicũt: ĩmo alber. dicit q medium tenere beatũ est. s. aliqñ celebrando: aliqñ dimittendo: nisi officium exigat: vt oĩ do minico die celebret. Sed beatius ẽ quotidie de uote celebrare: cũ per hoc sibi z multis valde ꝑ sit. Unde ambrosius. Ego qui quotidie pecco: quo tidie debeo accipe medicinã: ō conse. di. z. si quo tiens. Idem. Accipe quotidie qō tibi ꝑsit: sed sic viue: vt quotidie possis accipere. hec ille. consi lium est.

Missa prodest multis

z multipliciter. Prodest quidẽ beatis: ad quorũ bonorẽ offertur. Unde in collecta: sicut tuis sanctis ad gl̃am rẽ. s. ꝑdest: quod intelligitur de gl̃ia ac cidentali: qz gaudz de oĩ bono qō sciunt fieri ad laudẽ dei: maxime de illo qō hz spãlem ordinez ad eos: qñ ꝑpter se z in se vident deum honora ri. Prodest bis qui sunt in purgatorio: z nil est in hac vita qō tantum satisfaciat mortuis ſm augu. exempla sunt in. 4. dialogoꝝ. Prodest z viuis ñ solum celebrãtibus digne: sed etiam ꝑ bis pro q bus dicitur missa: valz ad remissionẽ culpe mor talis: qō est in eius ꝓscientia: z hoc p modũ sacri ficij ex merito xp̃i: ex quo sibi venia impetratur id est gr̃a ꝓtritionis. Unde maius donũ non potest hō homini dare: q̃ missam ꝑ eo dicere vel dare Prodest etiaz ad remissionẽ pene culpe morta lis z venialis sibi z aliis viuis z defunctis: z rõne sacrameti z p modum sacrificij. Prodest etiã ad liberandũ a diuersis malis: et ad oĩa alia ad que ꝑdest digna cõicatio: de quibus. j. ti. se. c. i. Et vt dicit ambrosius. c. panis. de conse. di. z. Panis in altari vsitatus añ ꝓsecrationem: de pane fit caro xp̃i forme ꝑfectis. Est aũt ibi ſm tho. et pe. xp̃s to tus realiter q est in celo: z non vt signatũ tñ siue in figura: qō est hereticũ dicere: vt pz de ꝓse. di. z. ego berẽgarius. z qz ibi remanent spẽs seu acci dentia panis: vt pz ius: hinc ẽ q a doctoribus dr̃ panis: q̃uis ibi nõ sit substãtia panis. Unde ambro sius de conse. di. z. hunc illũ intelligo panem: qui in vtero virginis fuit formatus: z igne passionis fuit decoctus. Est aũt ibi cuz sua quãtitate: sed ñ mõ quãtitatiue: qz non vtitur ea occupãdo locũ sicut nec vtitur claritate sua illuminãdo aerem. Et est etiaz in qualibet ꝑticula hostie totus xp̃s: ita q ex vna plures possent cõicare. Sz si fieret diuisio in tantas ꝑtes: q ibi nõ remanet spẽs pa nis: tũc desineret ibi esse corpus xp̃i: z idem de sã guine xp̃i. Et q̃uis ex vi sacrameti sub specie pa nis sit tñ corpus z non sanguis: z sub specie vi ni tñ sanguis: tñ ex naturali concomitantia sub vtraq̃ specie est totum z corpus z sanguis: z ita et deitas. Secundum autem ꝓsecratur alterum ab altero. Unde apl̃i si cõsecrassent in illo triduo mor tis xp̃i: consecrassent corpus sine sanguine sicuti erat. Et xp̃s instituendo sacr̃m: ꝓsecrauit corpus passibile z mortale: ꝑut tunc erat: nunc aũt ĩmor tale ꝓsecratur ꝑut est. Et si fuisset seruatũ sacr̃m tpe passionis: ipe xp̃s dolorem quidẽ illatum ab extra: vt irrisiones z verbera et hi⁹ non sensisset in sacro existens: sed dolorẽ innatũ vt tristiciam habuisset et in sacramẽto existens: dũ erat in cru ce doluisset: et mortuus fuisset: sed non punctus. Qñ etiam apostolos cõicauit: nõ fuit in sacramẽ to existens attritus: qz diuisio et attritio nõ reci piũtur nisi in quanto et modo quãtitatiuo: xp̃us aũt non est sic in sacramento. Non celebrãtibus ministratur tantũ corpus xp̃i z nõ sanguis ꝑpter reuerentiã sacramenti: z ad euitandũ periculum effusionis: licet greci dent vtrũq̃ populo: nec tñ latini laici minus recipiunt q̃ sacerdotes. Quo modo aũt ꝓuertitur: dico q deus opatur hanc cõ uersionẽ principaliter: qui plus facere põt: q̃ cre atura intelligere: vt dicunt etiã philosophi. Unde eusebius. Inuisibilis sacerdos visibiles creatu ras. s. panem z vinũ in substantiã corporis z san guinis sui verbo suo secreta ptãte ꝓuertit: de ꝓse. di. z. quia corpus. vbi pulchra de ista materia po nũtur. Ambrosius etiã in. c. dis. z. reuera. indncit rõnes p exempla scripture de diuersis mutatio nibus factis supra naturã: vt de mutatione virge in serpentẽ z econuerso: de creatione rex: z alias: ad oñendum non esse impossibilẽ hanc cõuer sionẽ: cum eaz deus opetur: sacerdos aũt instru mẽtaliter. Et nota ſm pe. ō pal. q xp̃s oculo cor porali videri non põt: ſm q est in sacramento: rõ est: quia est velatum sub spẽbus opacis: vltra quas visus figi non põt. Item nec oculo glorifi cato vt beate marie. Et rõ: quia nõ est ibi modo quãtitatiuo: color aũt videri non põt: nisi quan tus. i. in quantitate fundatus. Itẽ nec oculus xp̃i videt: ꝑut est extra sacr̃m: qz non ẽ visus esse in telligibilis: sed esse sensibilis. Item nec ꝑut est in sacro: quia non est ibi modo visibili oculus xp̃i.

Item oculus mentalis viatoris corpus xp̃i in sacramento videre non põt in sacro: qz nõ ẽ hoc p se notum: vt ꝓima principia: nec demõstrabile vt conclusionẽ: sed fide creditur. Itẽ nec oculus naturalis angeli boni vel mali: quia supnatu ralia intelligibilia non sunt: naturaliter nõ videt quale est corpus xp̃i in sacro. Sed q̃uis demo nes non videant hoc in se. sicut nec trinitatẽ nec vnionẽ cum carne: tñ sciunt indirecte: qz p mira cula coniecturãt qō impossibile est nõ esse. Sed oculus mentalis beati angeli z hominis hoc vi det: qz qō audiuit: hoc z credidit: clare videbit. Idem ẽ de oculo angeli: ipi. n. clare vident oĩa: ō quibus credendis nos illuminat: articulos tñ in carnationis vident clare sed p reuelationem.

Cum autem in altari si/

ne sacramento apparet caro: vt factū est greg. cōi
care volenti quandā matronā: vel forma pueri:
vt factū est cuidā patri ad tollendū tētationē seu
dubitationes eius circa hoc: vt habetur in vitis
patrum: dicūt tho. ⁊ pe. q̄ ꝓbabilius dr̄: q̄ in ꝓ
prīa specie nunq̄ videtur sibi: sz in illa figura la
tet spēs sacr̄i: sub qua continet corpus xp̄i: ⁊ illa
spēs sacr̄i circūfundit quibusdā accidētibus car
nis vel pueri: que ñ sunt ꝓprīa accidentia vel li
namenta corpis xp̄i. Unde non videt in ꝓprīa
specie etiā si exp̄ssior signo. Et q̄ ꝑm tho. huius
sacr̄i vsus est p manducationē: iō quando sic ap
paret: cū nō bēat tunc cibi rōnē: nō debet assumi
ab eo: cui sic apparet: sed ab illo cui in specie pa
nis apparet. Si aūt oīnibus apparet in specie car
nis: non debet sumi: sed ꝓ reliquijs seruari. Et di
cit alber. sacerdos cui celebrāti sic apparet: debz
iterum celebrare: ⁊ sic sumere: de conse. di. z. c. re
latū. ⁊ si secūdo accidat: tertio celebrare. Quidaz
tñ dicunt: q̄ in hoc casu sufficit spūalis manduca
tio: vt pe. de pal. qui etiam dicit: q̄ ille spēs car
nis vel pueri nō sunt in corpe xp̄i: sed spēs super
inducte corruptis prioribus. Et si dicat: q̄ muta
tis spēbus sensibilibus: cum sint ipse de rōne sa
cramenti: nō manet sacr̄m: q̄ nec tunc ibi essz xp̄s
Respōdet q̄ q̄uis qualitates mutentur: puta q̄
species denigrentur a fumo: vel spēs vini infrigi
dentur vel calefiant: dum tñ quantitas remaneat
semp est ibi corpus xp̄i. Cum q̄ hic remaneat quā
titas eadē numero: remanz etiā corpus xp̄i: quia
licet spēs sensibilis sit de ratione sacramenti: nō
tñ ista vel illa determinate. de rōne. n. est quanti
tas cum aliquo colore ⁊ figura: sz accidit ei: q̄ sit
iste vel contrarius: hec ille. Sed tho. videtur di
cere q̄ ille prīores species: puta albedo figura ⁊ hi⁹
potius occultētur: seu coopantur illis spēbus
pueri vel carnis: q̄q̄ corrūpantur.

Inductiua ad frequē/

ter celebrandū. Primum nobilitas sacramen
ti. Sacrū. n. corpus xp̄i est redēptoris nostri et re
dēptionis nr̄e memoriale dulcissimū pignus be
reditatis eterne: future iocūditatis: amabile pre/
ludium: arra sponse: iocale diuinū celitus ei dona
tum ecclesie militantis cū triūphante suaue gluti
nū: et vnio fraternalis dulcedinis: dum eandem
dulcedinē qua ille fruit sine velamēto: iste habz
sub mirabili sacro. Secundū ē suauitas et vti
litas. Quante. n. dulcedinis et iocūditatis est tāte
rei sacr̄m verbo cōficere: habere pre oculis: con/
trectare manibus: ore sumere et alijs ministrare.
Quid. n. iocundius et dulcius et delectabili⁹ esse
pōt: q̄q̄ habere psonaliť et corpaliter p̄item dn̄m
iesum xp̄m donū vtiq̄ excellentissimū et totius
spūalis dulcedinis obiectū seu materiā cām effi/
cientē et finē? Et in hoc transcēdit alia sacramē/
ta: hoc est qō solet accendere desideriū: humilita
tem ingerere: cōpunctionem inducere: pre alijs
fiduciam et spem erigere: ad amorē inflāmare:
infundere gaudium: ad reuerentiā excitare: tota
mētem liquefacere ⁊ oblectare. Propter hec. n.
excitanda in nobis tanti boni p̄sentia indulta est
Et licet aliquādo celebrans occasionē distractō
nis habeat: puta ex tumultu ppli circūstantis: ce
teris tñ paribus esse ñ pōt: q̄ qs maius ꝓmotiuū
habeat ad deuotionē p alia media q̄q̄ p istud: cuz
bic sit fons totius dulcoris et gr̄e et glie. Ter/
tium est beniuolētia: quā celebrans non indigne
a sponso suo xp̄o ⁊ spōsa ecclesia reportat. Est. n.
paranymphus amoris ⁊ mediator inter sponsū
⁊ sponsam. Grata enim vota sponso: quilibet di/
lecti sui p̄ritiam, vehemēter affectat: spōse simul
deferre vel, referre ⁊ mox reportare sponse plenā
sponsi gr̄am: qua paratus est ei desideriū cordis
ei⁹ tribuere exhibere presentiā: imo ministro cō
mittere ip̄m sponsum: vt spōse p̄stet. Quomodo
aūt potest sponsa nō amare tā vtilē sibi ministrū
qui eum sponso cordialiter recōmendet? Aut qⁱo
sponsus non diliget eū in tam grato officio occu
patum? Quartum allectiuū est multiplex: fru
ctuositas in assistentibus celebrationi. Dat enim
celebrans occasionē deuotis affectibus suspirijs
⁊ cōpunctionibus. Seruit fidelibus ad multas
oblectationes spūales: quas habent misse stādo
corpus xp̄i videndo: reuerēter adorando: ⁊ me/
morias agendo sue sacratissime passionis. Et ex
hoc ipse minister sperare pōt ⁊ debet: q̄ fideles
deuotiones: quas eo ministrāte pcipiunt: nōnun
q̄q̄ saltem optando in eū refunditat. Quintum
inductiuū quod ē quasi cogens officij cōmissi fi
delis executio. Est enim cōmissum tāti mysterij
officium: vt offerant ꝓ viuis ⁊ mortuis ⁊ in me/
moriā dominice passionis. Si igit officiuz hui⁹
necessariuz est vel vtile sancte matri ecclesie: cur
volūt matri hoc subtrahere vel negligere? Si au
tem ñ reputāt necessariū vel vtile: cur illud assu
mere voluerūt? Sextum ē beneficior̄ ⁊ eccle
rum recōpensatio. conducti enim videtur p xp̄m
fideles: qui ex hoc sacerdotibus vite stipēdia cō
ferunt ⁊ beneficia: vt ab alijs magis liberi hoc sa
crificiū acceptabile ꝓ ipsorū salute offerant. Alie
orationes eor̄ non plus valēt oronibus deuoto
rum simpliciū: nisi inq̄ntum ingerūt officium rep
sentandi p̄sonam ecclesie. Sz in nullo melius ꝓ
benefactoribus oratoribus ⁊ amicis satisfacere:
nec aliquid gratius exhibere eis ꝓ ipsor̄ ⁊ ꝓprijs
peccatis possunt: q̄q̄ istud sacrificiū. Septimū
est piculum more: qz ō facili irregularitas vel in
firmitas vel alius defectus aut impedimentū po
terit occurrere: ita q̄ diu aut forte nunq̄ celebra
re continget. Quāuis ergo sit aliquis laboribus
gratuitus ⁊ curis occupatus: tamē quin possz offi
cijs celebrādis vacare: ⁊ bis que ad hoc necessa
ria sunt: vtpote discussioni ꝓprie conscientie ho/
minis ⁊ cōfessionis et orationibus ex debito di
cendis: q̄uis ratione dicte interioris vel exterio
ris occupationis minus de dulci affectu sentiat
non video qua de causa ōbeat abstinere. Aliud

.XIII.

est enim desiderium:aliud est sensibilis desiderij p ceptionē habere:sine desiderio nemo debz acce dere.Cum autem xpianum sic viuere deceat:vt semper mereatur accipe:nunqz debet esse sine ō siderio tunc z totiēs sumendi:qñ z quotiens cō uenienter poterit z crediderit expedire:z in hoc multi errant:qui solent sibi pfigere in animo: nō nisi totiens in anno vel septimana celebrare.Sz hoc est ponere obicē gratie z amonitioni dei:et quasi tēpus miserationū domini in sua ptāte cō stituere.Siquis aūt illam dispositionē in se iudi care voluerit ex sensibili cordis cōpunctōne pro fusione lachrymaz feruore mētis z similibus sē timentis:ita p tunc credat se dispositum:qñ tale quid sentit:z quando non pcipit indispositus:in caute valde ambulat:z sepissime ōcipitur.Mul totiens qui nil taliū habent:sunt in magno statu gre:z qui habent:omnino sunt extra gram gratū facientem.Sepe enim contingit hominē ab hu iusmodi feruoris affectibus impediri sine omni culpa sua:immo cū magno merito.Non.n.pos sunt homines cōmuniter confecti senio languen tes corpe:grauati magnis curis z laboribus pdi cando:confessiones audiēdo:curam infirmoruz aut alia necessaria gerēdo:magnas in oīone pci pere vel expectare dulcedines.Et sic impiū esset hominē p his opibus remouere a sacro pietatis z illū in sacramētali refectione priuare.Qui autē ex obedientia voluntaria cogit:aut ex charitate eligit ppter salutem pximoz adulti cōtemplati onis z oīonis studio se abstrahere:z laboriosas tediosas z amaras occupationes ad dei gloziam tolerat:vel cū quis non pōt se ad hi⁹ effectus ex ercere.Nam z si sacrm sit cum deuotione sumē dum:qz deuotio nō est aliud qz pmptitudo ani mi z feruoz bone voluntatis ad seruiendum deo: non solū in suspirijs z lachrymis sz etiā in pdicā do:z confessiones audiēdo:z in alijs opibus mi sericordie tam spūalibus qz corpalibus pōt repe riri.Et licet ptemplatiui cōiter sint magis ferui di z deuoti:non tñ ppter hoc aptius bonis negā da est cōio:cum etiā ptēplatiuoz sit vnus deuo tioz altero:nec tñ ppter hoc minus deuotus te netur abstinere:maxime cū bonitas hominis pⁿ ꝓsistat in virtute animi qz in feruore.Sz z aliqñ in illis curis pgrauatus solū ptemplationi z oīo ni diligenter intentus:paz aut nil pcipit de sua uitate sacri:quod fit ex magna dei gra:z ad ma gnum bonū eoz:qñ valet ad multa subtractio huius gre z suauitatis. Et primo vt tētatione vel tribulatione gaudiū tēperemus:z mēs hois ne lasciuet:temperet. Valet secūdo vt homi timoz incutiatur:ne tā delectabili bono hic et in futuro puetur:ac eo ardētius tendat ad vitā eter nam:vbi semp adherēduz est. Valet tertio:vt p fidem ambulātes amplius mereamur.plerisqz enim illa suauitate dotati magis gustui z expien tie studeant initi qz fidei:z qñqz occupatiōes z alia opera fugiunt:ac oratoni z ptemplationi vacāt plus desiderio illius consolationis:qz pro gloria dei vel acquisitione virtutis. Valet quarto vt tam desiderabile bonū feruētius desideremus: acceptemus gratātius z cautius custodiamus et acceptius. Valet quinto vt nos videtes quia priuati illa mox graues ad bona sumus z pigri: discamus z grati esse gre dei:nō nostris viribus ascribere quotiēs nos pmptos in dei seruitio re perimus. Valz sexto vt p hoc timeamus alios iudicare ex apparenti eoz segnicie:sed magis cō patiamur eis:vtpote a gra dei desertis. Valet septimo quia puidet in huiusmodi diuina mise ratio indiscretioni nre:ne vz illam dulcedinē sen tientes sectantes:vires nras vltra modū irratio nabiliter ꝓsumamus. Valet octauo ad ꝓseruā dum humilitatē z excutiendā vanā gloriā.ex ta libus.n.gratijs magna sepe sumit occasio a deo: p qui tali semp ꝓsolatione gauderēt:difficillime possunt a vanitate spūs z inani gloria pseruari: nisi refrenarētur p tētationez:vt paulus stimulo: vel p tētationes exteriores.Et qz quis nō sine vir tute diuini auxilij nobis celestia sapiant:z terrēa vilescant:z deus posset p gram suam oēm difficultatē amouere:z facere p solum semp celestia nobis saperent:non tñ vult se pure nobis cū supnaturaliter agere:sed etiā humano mō salutē no stram opari:ne torpeamus ocio: sed excitemur: vt ex dulcedine:cū habet eam gram dei cogno scens fiduciā accipiat:z ex subtractione eius in firmitatē z insecuritatē cognoscat. Item nota p huiusmodi affectus seu dulcedines spūales in sacris pceptis vel in alijs opibus ō genere bono rum aliqñ veniunt preter graz. Nā z iudei z gē tiles i ritibus suis z sacrificijs lachrymas fundūt ex affectōne ad illa qñqz in hoc coopante diabo lo:aliqñ cum gra veniunt:sed nō ex gra:vt cum aliquis etiam imperfectus sine oīone z huiusmōi trahit in magnum affectū diuine dulcedinis:ali quādo veniūt ex gratia z dono dei.Unde ex de fectu huiusmodi cōsultationū non debet dimitti cōio vel celebratio:etiā si quis sciret vel crederz huiusmodi ꝓsolationē sibi subtractā ex peccatis diu pteritis:quod tñ non pōt scire vel debet cre dere:nisi aliqualiter euidenti rōne.Sed si crede ret verisimiliter ppter peccata recētia vel prete rita:sed nō emendata hoc pati:tunc abstinenduz esset:ita etiā ecōuerso sentiēdo hi⁹ affectus z dul cedines:non debet se putare ex hoc magis secu rum z dispositū ad susceptionē huius sacri:naz z magni peccatores aliqñ habent huiusmodi affe ctus pseuerantes in malis.Ponit exemplum de quodā qui cōpungebat lachrymabiliter ac estu abat desiderijs bonis:nec tñ renūciabat pompis mūdi z vāitatibus :nec habebat volūtatē dimit tendi peccata mortalia z oīones immediatas:z media ad ea inducentia:z sic cū esset extra statū gre:tñ huiusmodi affectus aliqñ sētiebat:z ideo nō sunt sufficientes ar.sed magis testimoniū con scientie:p examinans non habet remorsum.

Ego accipio sub hoc sensu: q̄ cauendum est: ne quis ex sola consuetudine exteriozis opis moueatur ad celebrandū: nō aduertēdo an indispositus vel minus dispositus sit: seu an ex celebrationē ꝓficiat vel tepescat: siue an habeat cām rōnabilē abstinendi vel nō. hoc.n. esset reprobabile. Grās deo q̄ ad hoc deuenimus. Nūc ḡ dicit: quid ē qđ te retrabit: qñ quis nō vult de peccatis satisfacere: seu qñ nō vult cessare: seu qñ est in peccādi volūtate. Quisquis vero vult realiē emēdare peccata: ⁊ futura vitare: magis dz se putare indignū q̄z dignū iudicare: qñ nō vult nec habet voluntatē emendandi: quisqs nihil facit. Quilibet.n. vsū rōnis habens semp qñ vult: pōt aliqđ ad emēdationē facere: qz pōt dolere aut displicēē tiam habere de eis: nolle amplius peccare: desiderare grām: orare ⁊ būiliare cozā deo ⁊ similia Si habes scrupulū vel dubiū: habeas iterum qđ facias: vt vz doleas de quāto hoc ē ex culpa tua ꝓfitearis: saltem ad cautelā: ⁊ ad satisfaciendum ꝓmittas te puro iudicio boni ꝓfessoris: si copiaz eius habes: vel paratus sis ad hoc q̄ꝑ primū possis talem habere: qui te dirigere valeat in hoc casu. Si aūt credis aut times te indispositū: iterum habes qđ facias: vt vz te q̄citius disponere studiose coneris. Si times de negligētia cōmittenda: adhibe diligentiā: ⁊ cōmitte te dei grē: vnde cū in oībus que te pñt retrahere: habeas qđ agēdum sit: ⁊ si illa feceris p posse tuo: sufficit: nec est aliud piculum salutis: ⁊ cū quis non ē sed credit se contritū de peccatis: q̄uis esset indignus ⁊ in peccatis: qz tñ faceret quod in se est: nec indigne sumeret: nec ō nouo peccaret mozaliter accedēdo. Igitur manifestū est: q̄ qñcunq̄ huic officio cōmode ⁊ optime vacare pōt: nec aliqō canonicū obstat: nullā poteris dimittēdi cām habere: nisi malitiā vel negligentiā aut pigritiam tuam: que sunt cause rōnabiles ⁊ dānose. Non est oīm vnus disponēdi modus: sed alius incipientium: alius ꝓficientiū: alius ꝓfectoz. Incipiens ⁊ nouiter conuersus ad deū ꝓbet se ante peccasse: ⁊ doleat: ⁊ ꝓfessus peccata saltē mozalia: vel saltem q̄ in ipso est: paratus sit confiteri: pñiam subire ⁊ satisfacere: ⁊ vtz habeat bonā voluntatez vitandi peccata seruiēdi deo: ⁊ an faciat ad hoc diligentiam suam p opoztunitate loci tpis ⁊ uiriū. q̄diu enim in istis defecerit: nunq̄ debet accedere.

Deinde ꝓbet an de ꝓximo fuerit in aliquo graui peccato: de quo licet in rōne doleat: q̄ adhuc affectus suus ñ sit bene purgatus: ſz occupata sit fantasia ⁊ memoria delectationibus ac cōmotōnibus pristinis: ⁊ ꝓter volūtatē grauiter inquinata ⁊ inclinata caro adhuc nimis uehemēter impediat spūm: ⁊ ei non solū ad deuotionem nō seruiat: ſz rebellet. Deinde ꝓbet: si non habeat ex culpa sua vel negligētia notabile deuotionis impedimentū: vtpote pollutionē cozpozis vel magnā distractionē animi. Postremo si nō sit nimis indispositus ad omnē deuotionē ⁊ ꝓter culpaz suam: vtpote si esset gratiatus capite ꝓfessus somnolentia aut nimiū tediosus: hec etiam sunt: ꝓ quibus a cōione est abstinendū: q̄cunq̄ non est aliqua necessitas: Nā in necessitatis articulo vt i periculo mozt̄is: sufficit habere ista ꝓmo ōscripta: si ista īmediate posita habere ñ possit. Ꝓficienti vero qualis debet esse omnis: qui sepe aut frequēter cōicare ꝓponit: ñ sufficiunt hec ꝓdicta sed tota vita sua debet esse ꝑparatio ad susceptōnem tante rei: ⁊ ꝑcipue in mozt̄ificando vitia: in fugiendo vanitates ⁊ occasiones peccatoz: etiaz leuiū ⁊ venialiū: occupationes nō necessarias: in qbus pōt homo auerti a seriosa custodia cozdis sui: necnō exercendo in virtutibus ⁊ excitando se p meditationē ad immensū timozē ꝓfunde bumilitatis amozē ardentē. Ferueus desideriū suppnoz inserendo se vulneribus iesu xp̄i: cōpatiēdo peccatozibus cōmendando se sancte matri ecclesie: in nullo de se aut de suis meritis: sed de eius pietate vehemēter ꝓfidendo. Per quodcūq̄z ergo exercitiū homo ad istam amplius ꝓmouet: siue sit lectio meditatō oratio p̄dicatio opus misericordie spūale ⁊ cozpozale: p illud magis ad cōionem disponit. Et ex hoc pz error plurimoz qui multū affligunt se: iciunāt orant aut vigilant etiā in tantū q̄ sensus obtuitur: ⁊ ab oīni deuotione impeditur potius q̄z ꝓmoueatur: ⁊ habēt aliqua vitia in se vel affectiones mūdanas: que nō curāt mozt̄ificare: vtpote aliquā malitiā vel scandalosam cōsuetudinē amozem vel ranchozē ad homines cōplacentiā ad laudes: aut alias ꝓsolationes aut ꝓcupīam ad diuitias: que sibi dimittūt ad tempus: nullatenus tñ renunciare ꝓponunt: sed ꝓmptissime redeunt: ⁊ qñq̄z ferucius q̄z antea. Doz aūt ꝓtemptus detestatio ⁊ mozt̄ificatio plus valeret eis: ⁊ eos magis disponeret: q̄z istis detentis cantando mille psalmoz. Nōnulli etiā cōicati se volunt abstrahere ac recusant boues in arto positos: etiā in necessarijs ⁊ salubribus expedire: q̄ eū vtiq̄ qui sui iuris ē: ⁊ nouit ac ꝓdesse pōt misero: potius reddit indispositū q̄z dispōnit. Qui vero ꝓfecti sunt: ita q̄ iam apprehenderunt ea ad que tendit ꝓficiens: p̄ vehementi desiderio qō habent ad xp̄m: nō possunt substinere eius absentiā. Et quia non possunt eū reuelata facie ꝓtemplari in gloria saltem p ꝓsolatione sua: volunt eodem modo quo possunt eius frui presentia aspirant ad amplexus: petūt obsculū: videre cupiūt: ⁊ experimētaliter gustare q̄z suauis sit dominus: vt in dulcoze suauitatis ⁊ fortitudine cibi illius ambulent vsq̄ ad montem dei. s. beatitudinez sempiternā: ad quam consequendam p̄o viatico datum est cozpus domini nostri iesu chr̄isti: qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat per infinita secula: amen. hec omnia. s. contēta in. 4. §. precedente extracta sunt ex quodam libello p modum dialogi edito.

Duodecim autem mi/

rabilia reperiuntur in isto sacramento: vt ponit Jo. de sancto geminiano in sermone quodam: q̄ tamen sunt sententie. b. tho. in. 4. Primum. n. mirabile ē: q̄ corpus xp̄i in celo localiter existēs incipit esse in altari absq; hoc q̄ de celo descendat: quod certe ideo esse potest: q̄ corpus xp̄i n̄ incipit de nouo esse in altari per sui mutationem localem: sed per hoc q̄ aliquid in altari existens scz substantia panis conuertitur in ip̄m: z diuina virtute efficitur corpus xp̄i: sicut ignis incipit de nouo esse in aere absq; sui mutatione locali: quā do aer in ignem conuertitur. Secundū mirabile est: q̄ nihil remanet de panis substantia facta conuersione in corpus xp̄i: z tamen n̄ est corrupta nec annihilata. Hoc autem ideo est: quia tota substantia panis transubstantiatur: z cōuertitur in substantiam corporis xp̄i: licet enim huiusmodi trāsubstātiatō nō possit fieri virtute nature: quia agens naturale nō potest agere nisi ad transformationem formarū in materia: potest tamen fieri virtute eius: qui est totius entis creator z auctor: quia cum vtriq; materie. s. panis et corporis xp̄i sit aliquid cōmune nature entis: potest actor entis illud quod est entitatis in materia vel forma panis conuertere ad illud quod ē entitatis in materia z forma corporis xp̄i: sublato eo per quod substantia distinguebatur ab illa Nam substantia panis remanet entitas corporis xp̄i. Unde ambro. libro de sacramentis dicit: licz figura panis z vini videatur: nihil tamen aliud q̄z caro xp̄i z sanguis post conuersionem credenda est. Tertium mirabile est: q̄ q̄tuis materia panis conuertatur in materiam corporis xp̄i z forma in formam: non tamen conuertitur in animā rationalem: q̄z anima rationalis sit forma corporis xp̄i. Et hoc ideo: quia anima ē forma corporis: dans ei totum esse perfecte. s. z esse animatum z esse corporeum z sic de alijs. Conuertitur ergo forma panis in formam corporis xp̄i: fm q̄ dat esse corporeum: nō autem fm q̄ dat esse animatum tali anime. Est autem anima ex vi sacramenti sub sacramēto inq̄ntum dat esse corporeū non autem inq̄ntum dat esse animatum: z sic inq̄ntum anima non est ibi ex vi sacramenti: sed cō comitatur. Unde licet sit ibi realiter z essentialiter forma z anima: non est tamē terminatio conuersionis inq̄ntum anima: sz inq̄ntum forma corporeitatis: quia dato q̄ illa essentia non esset aīa z esse forma corporeitatis: adhuc conuerteretur in eam forma panis: sed si conuersio esset anima z non forma corporeitatis: non cōuerteretur in eam: quia verba sacramenti efficiunt q̄ significant: significant aūt conuersionez fieri in corpus quia dicit: hoc est corpus meum: z corpus non ē anima. Quartum mirabile est: quia quotiens cunq; hostie conuertantur in corpus xp̄i: ipsum tamen nullo modo augetur: nec immutatur: hoc aūt ideo accidit: quia fm philosophum in primo de generatōne. Augmentū est quantitatis p̄existentis additamentum: dico autem additamentum alterius quantitatis. Cum igitur fit conuersio in aliquid p̄existens: augmenti transmutatio accidit: quia ad p̄existentem quantitatē fit additio quantitatis: auferatur ergo additio quantitati: z nulla erit mutatio circa id ad q̄ solus substantie conuersio terminatur. substantia. n. fm se p̄sideratā sine materia sine forma est indiuisibilis: z tale indiuisibile transmutatum: cū ibi nō remaneat aliq̄ commune subiectum: non facit aliquam cōmutationem circa illud ad quod fit conuersio. s. nature: mutatio generatōnis: quia aliqd p̄existit nature alterationis: quia conuersio nō ē accidentium nec augmenti: quia non fit additio quanti ad quantuz p̄existens. Sicut ergo ex hoc q̄ vnus vel multi discant aliquod secretum: ip̄m secretum ꝓpterea non augetur: ita q̄ vna vel plures hostie conuertātur in corpus xp̄i: non ꝓpter hoc augmētatur. Quintum mirabile ē: q̄ q̄tuis in multis altaribus multe sint hostie consecrate: z in qualibet hostia consecrata sit integrum corpus xp̄i: nihilominus corpus xp̄i non multiplicatur: sed vnum tantummodo corpus est in hostijs z altaribus omnibus: sed hoc ideo est possibile: quia substantia panis directe conuertitur in substantiam corporis xp̄i: substantia aūt vt substantia ad nullū locum determinatur: sed ꝓut ē quāta: quia mediantibus dimensionibus suis ad dimēsiones loci habet habitudinē. Cum igitur dimensiones corporis xp̄i non sint in hoc sacramēto ex vi cōuersionis: quia dimēsiones panis nō conuertuntur: sed remanent: patet q̄ corpus xp̄i ꝓut est in hoc sacramento: mediantibus dimensionibus suis nō determinatur ad locum: sed qz vere est corpus xp̄i sub dimēsionibus panis: que ad locum habitudinem habent: ideo ratione earum in tot locis z altaribus poterit esse simul in quot dimensiones hostie cōsecrate inueniri possunt. Et ideo vt quodam apparenti z grosso exēplo vtamur: sicut vna vox ab vni⁹ ore ꝓcedens simul est in diuersis audictium auribus: ita vnū corpus xp̄i est simul in diuersis altaribus. Sic q̄ corpus xp̄i mediātibus dimensionibus ꝓprijs est tantū in vno loco puta in celo: sed mediantibus dimēsionibus corporis in ip̄m transeuntibus est in tot locis in quot huiusmodi conuersio fuerit celebrata: nō quidem diuisim per partes: sed integr̄ in vnoquoq; nā quilibet panis consecratus in totum corpus xp̄i cōuertitur. Sextū mirabile est: qz in tam parua hostia totū corpus xp̄i vt dictum est ibi ex vi sacri solū p̄ modum substantie z non p̄ modum quantitatis continet cum carnibus z ossibus z neruis. Sed hoc ideo esse pōt: qz corpus xp̄i vt dictum est: ē ibi ex vi sacri solum p̄ modum substantie: z non p̄ modum quantitatis. ꝓpria aūt totalitas substantie indifferenter ꝓtinetur in parua vel magna quantitate sicut tota natura aeris in paruo vel in magno aere: z tota natura hois in paruo vel magno hoīe

vnde totum corpus ⁊ sanguis christi continetur ibi post consecrationem: sicut ante tota substantia panis vel vini. Unde ⁊ aliquid simile qualitercunqꝫ etiam ad sensum videmus. s. ꝙ pupilla oculi cum sit minima: montē magnum cōprehēdit. Septimum mirabile est: ꝙ in qualibet pticula hostie siue cōtinua siue diuisa est totus christus indiuisus. Unde aug. Singuli inquit accipiunt xp̄m dominum: ⁊ in singulis portionibus totus ē: nec ꝙ singulas minuitur: sed integrum se tenet in singulis. Hoc autem ideo: quia cum ibi sit corpus xp̄i solum ꝑ modum substātie: ⁊ tota substantia sit sub qualibet particula dimensionū: sicut in qualibet parte aeris siue continua siue diuisa est tota substantia aeris: ⁊ anima ꝓm substātiam est in toto corpore tota: ⁊ in qualibet parte tota: sic sub qualibet parte specierum siue continua siue diuisa est totus xp̄s. Et ponūt aliqui exemplū de speculo: qz imago que apparet in speculo: apparet vna in speculo integro: ⁊ in fracto apparent singule singulis partibus: cūq̄ hoc exemplū non sit omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginū accidit in speculo fracto ꝓpt̄ diuersas deflectiones ad diuersas speculi ptes: hic aūt non est nisi vna consecratio: ꝓpter quā corpus xp̄i est in sacramento. Octauū mirabile est: ꝙ totum corpus xp̄i integrum cū membris suis est in qualibet pticula hostie sine membroꝝ ꝓfusione. s. non obstante distantia mēbroꝝ: que ē in corpore xp̄i. Et ratio est quia determinata distantia membroꝝ: que est in corpe organico fundatur sup quantitate dimensiua: vnde quia conuersio substātie panis directe terminatur ad substantiam corporis xp̄i: ꝓm quendā modū ꝓprie ⁊ directe est in hoc sacramento: ideo talis distantia partiuꝫ est: qđ in corpore xp̄i videtur. Sꝫ nō ꝓm hanc distantiam compatur ad hoc sacramentum: quia substantia corporis xp̄i non compatur ad sacramētum per modum siue quantitatis: sed potius quātitas eius per modum substantie. Uñ habet corpus xp̄i ordinem ⁊ distantiam partiuꝫ in se: sed non per compationem ad species sacramentales. Nonum mirabile est: quia. s. in hoc sacramento accidentia sine subiecto subsistunt. s. dimensiones panis: que remanent conuersa substantia panis: hoc autem fit virtute dei: qui ē causa prima omniū: quia causa prima plus est influens in causatū q̄ causa secūda: vt dicitur in libro de causis. Unde virtute eius fieri potest: ꝙ remoto priori. s. substantia remaneat posterius. s. quantitas dimensiua: q̄ sola est ibi sine subiecto: qz oia accidentia: vt color. sapor ⁊ odor fundātur in ipa quantitate: vnde non remanent sine subiecto.

Decimū mirabile est: quia cū frangitur illa hostia: non ꝓpterea frangitur corpus xp̄i: quod continetur in ea: ⁊ ratio est: qz nulla fractio fit nisi ꝑ diuisionem quanti: sed corpus xp̄i non ē per modum quantitatis: sed solum per modum substantie. Unde nullum quantū ibi diuiditur: nisi spēs sacramentales: ⁊ ideo fractio ⁊ contritio illa ē ūcut in subiecto in quantitate dimensiua panis: sicut alia accidentia. Undecimū mirabile ē: qz cū non sit ibi substantia panis: tamen ita nutriunt ⁊ confortant iste hostie consecrate: sicut ante ꝺuersionem: qñ erant panis: ⁊ sic vinū inebriaret ⁊ calefaceret: si poneretur in quantitate cum tamen post ꝺuersionem non sit ibi substātia vini. Et ratio est: quia substantia panis in consecratione sicut in corpore xp̄i miraculose conuertitur: ita miraculose accidentibus ꝺfertur ꝙ subsistant: quod est substantie ꝓprium: ⁊ per consequens ꝙ oīa facere possint: que substantia si adesset facere posset. Unde sine nouo miraculo possunt inebriare ⁊ calefacere ⁊ cōfortare ⁊ nutrire. Undecimū ⁊ vltimum mirabile est: ꝙ cuius hostia consecrata putrefieret vel abureretur vel in vaporem resolueretur: tamen corpus xp̄i quod est in ea: nihil horū pateretur. Et ratio est: quia sicut illa accidētia habent: ꝙ possint agere: que substantia panis posset si adesset: ita habent ⁊ ꝙ possent pati: que substantia pati posset. Et ideo etiam absq̄ nouo miraculo ⁊ putrefieri ⁊ corrumpi possūt sine corporis xp̄i aliqua passione. Cū non ita sunt ista accidentia: sed ꝑ se vt dictum est: subsistunt. Propt̄ ista ergo mirabilia que sunt in isto pane: legitur Jo. 6. ꝙ cum dixisset iudeis. Hic ē panis: qui de celo descendit. Non sicut patres vestri māducauerūt manna: ⁊ mortui sunt. Qui manducat hūc panē: viuet in eternum. Subditur ibidē ꝙ multi audientes ex discipulis dixerūt. Durus ē hic sermo: quis potest audire. videbatur enim eis dur⁹ sicut dicit chrysostom⁹ difficile. susceptibilis sup excedens eoꝝ imbecillitatem. vnde etiam auditu videbatur incredibilis.

Titulus. xiiij. de septem sacramentis ecclesie ⁊ statu ministrantium ⁊ conferentium ea.

De septem sacramentis simul per modum sermonis. c. i.

Misit verbū suum ⁊ sanauit eos: ⁊ eripuit eos de interitionibus eoꝝ: ps. 106. cuius quando ps. dixit: nondū deus miserat verbum suum: tamen loquitur sub tempore preterito tanq̄ facta fuisset ⁊ ista missio ꝓpter certitudinem ⁊ infallibilitatem ipsius future missionis seu incarnationis. Legunt enim ꝓphete in his: de quibus ꝓphetizant in libro diuine ꝓscientie: que infallibilis ē. Unde sicut quod factum est: non potest non esse factum: ita qđ prenunciatur per prophetam prophetia p̄destinationis non potest non impleri: sꝫ necessarium est adimpleri. Et ꝓpterea psalmista sciēs infallibiliter incarnationē futuram tanq̄ iā factam exprimit. d. misit verbum suum: ⁊ hec est vox clamātis in deserto: parate viaꝫ domini. Jo.

XIIII.

t.z lu.3.licet enim de Joāne baptista exponatur hoc:z ad istud propositum inducatur ab euangelista:qō originaliter dixit isa.4.c.tamen etiā ad xp̄m potest adaptari verbum incarnatus:misit ḡ &c. vbi tria notantur. Primo diuinalis incarnatio:misit verbum suum. Secūdo sacramentalis ordinatio:ibi:z sanauit eos. Tertio virtualis eor operatio:ibi:eripuit eos. Quantus ad primum notatur incarnatio dei in eo qō dicitur: misit verbum suum:id ē filium. Cum quis intelligit aliquid:conceptus mentis rei intellecte vocatur verbum hominū:sed cum voce illud exp̄mit:qō dicit vbū vocale:tunc pōt sentiri z intelligi verbum mentis. Unde dicit primo pyermenias philosophus. Ea que sunt in voce:sunt note id ē signa eor que in animo passionū. Uerbum dei ē filius dei:de quo dr Jo.i. In principio erat verbum:ante incarnationē apud patres latebat: z ab hominibus videri non poterat :z a paucissimis intelligi z impfectissime: z licet p ppbetas deus loqueretur hominibus.tamen locutio ista obscura erat:ita q; non intelligebatur:demū quā do dixit maria ad angelū missus ad ipsam incarnationem nūciādam:fiat mihi fm verbus tuum s.vocale:tunc verbū caro factum ē:quasi in voce vt posset sentiri z intelligi a nobis:z sic misit verbū suum. Unde aug.dicit. Uerbi missio eius incarnatio est:z natus in mundo subito ñ lingua sed ope vox clamantis fuit in deserto mundi:parate viam dñi:oñdens vanitatem mundi:q; ois caro fenum:z sup fenum in p̄sepio positus fuit in magna paupate humilitate z austeritate: quia p ista paratur via domino. At vbi venit plenitudo temporis:misit deus filiū suum natum ex mulie re ad gal.4.plenitudo temporis scilicet tempus ab eo prefixum:quod prenūciauerat p gabrielez danieli ppbete. Nam ipso orante ,p liberatione populi sui a captiuitate z seruitute babylonica et reductione in hierusalem:nūciauit ei gabriel angelus nūciationem z liberationem fiendaz: non solum populi sui de babylonia:sed liberationez vniuersalem humani generis de seruitute diaboli z reductione in supnam hierusalem : determinando tempus quādo hoc fieret dicens. Septuaginta hebdomade abbreuiate sunt super populum tuū z cetera.danielis.9.expositionem quere ibi.Et in fine dicitur de vltima bedomada.i. 70.in qua christus est baptizatus z conuersatus in mundo.Confirmabat autem pactum multis hebdomada vna:z in medio hebdomade deficiet hostia z sacrificium.Appellat autem pactum legem euangelicam:de qua etiam dicit dominus hieremie.31.Ecce dies veniunt:z feriam fedus domui iuda z domui israel:nō fm pactum quod pepigi cum patribus vestris dando leges meas in cordibus eor. Hoc pactum.s.legis euangelice fuit confirmatum miraculis ipsius xp̄i z apostolorum in mentibus hominum:factum autem cū christus legem ipsam ,p̄posuit predicando.vnde clamabat in tēplo Jo.7.Si quis sitit :veniat ad me z bibat.i.si quis veram sapientiam desiderat z salutem sempiternā veniat ad me z legē meaz seruet:que pactum dicitur:quia deus conuentionem fecit cum humano genere salutem dare seruanti eam.z in medio hebdomade vltime :que fuit tempore passionis in cruce pendens clamauit Jo.19.c.Sitio scilicz salutem hominum:pro qua patiebatur:z tūc defecit hostia z sacrificium id est virtus legalium.Et sic fuit vox clamantis in deserto mundi:parate viam domini scilicz observando legē euangelicā:z hoc ē qō sitiebat dominus iesus christus.

Quantum ad secundū

sanctorum institutio notatur:cum dicitur : sanauit eos scilicet homines infirmos.Medici enim officium est curare infirmos Unde quia sanare genus humanum infirmum infirmitate curabili per virtutem creature missū se nouerat fm illud ysaie.lxi.c.ad annunciādū mansuetis me misit.s. deus:vt mederer contritis:ideo se medicum dixit:mat.9.dicens. Non est opus valentibus medicus sed male habentibus.Omnes autē inuenit homines se male habentes: z tunc ait Augu. Uenit magnus de celo medicus:quādo magnus per totum mundum iacebat egrotus:scilicet totum genus humanū.Medicine autem quas adinuenit z instituit:sunt sacramēta noue legis quibus mediantibus sanantur infirmi in anima qō ipse per similitudinem ostendit in parabola Samaritani:qui spoliatum a latronibus z vulneratum in via inueniens misericordia motus curauit vulnera eius:infundens vinum z oleum z ponens super iumentum suum:duxit in stabulum: vt perfecte sanaretur.lu.io.vt exponit magister senten.in principio.4.libri:hic samaritanus est christus nos quotidie custodiens. Samaritanus enim custos interpretatur:expoliatum,gratuitis id est virtutibus:z vulneratum in naturalibus a latronibus infernalibus:erat genus humanum propter peccatum .Missum ergo verbum id est incarnatum hunc infirmum inueniēs sanauit virtualiter z causaliter: infundens vinuz z oleum:vinum in medicamentum iusticie in se exercens:z oleum linitiuum misericordie erga nos vtens:ponens in iumentum suum sauciatū id est super corpus suum:quia scilicet,vt ait princeps apostolorum in prima canonica.c.2.sua peccata nostra.i.penam ,p peccatis nostris ipse pertulit in corpore suo sup lignuz crucis:z ab ipsa passione sacramenta habent efficaciam. Et nota q; ad prudentiam medici pertinet z rationem medicine:vt contraria contrarijs curentur. Nam infirmitates contracte ex nimia frigiditate per remedia calida tolluntur:et que procedunt ex nimio calore cum frigidis seu recentibus rebus curantur. Quia igitur infirmitas humani generis ex superbia processerat: qua se voluerunt

primi parētes deo adequare: humiliauit: immo exinaniuit semetipsum formam serui accipiens: vt dicitur ad phi. 2. c. descēdens de gloria celi ad stabulū mundi: de sede maiestatis ad penas nostre iniquitatis: de sūmitate eternitatis ad finitatem mortalitatis: et demū vsq; ad mortē turpissimam crucis: ita etiā ordinauit medicinas humiles sacramētor: in qbus homo se humiliet: subijciendo se inferioribus: vt consequatur salutem. Nam materie sacramentor que sunt elementa vt aqua: vel elementata vt panis vinū et oleum: vtiq; sunt in se minus digna q̄ homo. Dum ergo humiliatur quis subijciens se istis in debita suscep tione sacramentorum: expectans sanitatem ani me: et si non: ab his tamē per ista a deo hoc iubē te et ordināte idez meretur consequi salutē: et sic altissimus de terra creauit medicinam: et vir pru dens non abhorrebit eam: vt dicitur ecclī. 38. c. de terra. i. de rebus terrenis: vt aqua vino oleo ꝛc. medicinā. s. anime: et quia effectus assimilatur cause in q̄tum potest: cū causa sacramentor. i. auctor eor et institutor sit verbū incarnatum: quod constat ex verbo et carne: que ē res elementata: ideo vt sacramēta que sunt eius effectus: ei aliq̄liter assimilētur: ea ꝯstituit ꝯsistētia in uerbis et rebus. s. elemētis vel elemētatis: vnde aug. Accedit verbū ad elemētum: et fit sacramentū: et verba quidē que respondēt verbo dei: dicūtur forme sacramentor: que carni cozrīdent: dicuntur materie sacramentor. Nec pōt esse vez sacramētum: nisi vtrūq; cōcurrat. Sicut aūt forma ē principalis in re: qz dat esse rei informādo materiā: ita in sacramētis ipsa verba formar p̄ncipalius opantur. Omnibus aūt p̄ponuntur sacramēta loco et tpe suo: nulli subtrahūt ad ea dispositio. Ad hoc ergo vt quis actualiter ꝯsequat sanitatē anime: oportet vt actualiter medicine iste applicentur ad eū: vt ea suscipiat modo quo medicus ipe iubet. Unde aug. sup Jo. Quantū est in medico: sanare venit egrotū. Ipse se interimit: qui p̄cepta medici seruare nō vult. Quomodo autem xp̄us instituit oīa sacramēta: habes in. c. de sacramētis in genere.

Quantum ad tertium

opatio virtualis sacramentor oñditur: cū dicit: eripuit eos de interitionibus eor. i. de mortalib⁹ infirmitatibus eor. Eramus. n. et ist⁹ quasi oēs subditi septem infirmitatibus spūalibus anime: scz peccati originalis mortalis venialis malicie ꝯcupie ignorantie et impotentie et debilitatis ad bonū. Et ꝓpter hoc ad eripiēdū nos ab his mortibus instituit istas medicinas septem sacramētorū. Nam eripit a morte originalis peccati baptismus: a mortali et a veniali pñia: extrema vnctio ab ifirmitate malicie: eucharistia a debilitate. Cōfirmatio ab ignorantia: ordo a ꝯcupiscentia mrimonij. Et quia principale in sacramētis ē forma qō est verbum vocale: iō dicitur sap. 16. c. Non

p sacramentor opatio spūal' opans ostenditur.

herba nec malagma sanauit eos: sed sermo tuus dñe qui sanat omnia. Unde et ipsa sacramēta p̄s. per ordinem notat sub nominibus. 7. vocum p̄s 28. dicens. Uox domini sup aquas ꝛc. Et dicitur quelibet vox dñi: quia expримūtur vel in pſona domini: vel ex institutione domini: vel ex virtute dñi ibi operantis. Aqua est materia baptismi qui est primū et ianua oīm sacramentor: p quaz intratur ad ecclesiā: et fit xp̄ianus. Uox que fit super aquas ad hoc: vt sit ibi sacramentū baptismi cum quis baptizatus est. Ego te baptizo in noīe pa. et filij et spi. sanc. que vox debet fieri sup aquas id ē diuz fit imersio vel effusio vel aspersio aque ſm varium ecclesiar ritum: nō ante nec postea: sed tunc sup aquas: et multū debet cauere: vt nil obmittat. Quaz si obmitteret aliquid substātiale: puta: baptizo te vel ēt te: vel in noīe pa. nihil ageret: nec paruuli saluti potest aliter ꝓuidere. Et qz in necessitate quilibet potest baptizare. ideo bonum est formā huiusmodi scire: per hanc autem vocem sup aquam eripitur a morte peccati originalis. sicut enim aqua lauat sordes: ita baptismus peccator maculas ab anima. Et qz originale est quasi fundamentuz alior criminum: vnde alia p inclinationem ꝓcedunt. Et sublato principali destruitur et accessoriū: et fundamento diruto ruit: quod est super edificatum. Et ideo si vltra originale reperitur in anima aliud peccatū: vt in adultis simul cum originali omnia in baptismo delētur: nisi ponatur obstaculum fictionis: principaliter tamen ad originale remouendū est ordinatū Quid autē ex sanatione ipsa seu purgatione post baptismum consequatur: ostēditur ex eo q̄ subditur. Deus maiestatis id est maiestas diuina intonuit. Et quid certe in institutione baptismi: qō fuit quando christus a ioāne baptizatus fuit: hoc intonuit deus pater: hic est filius meus dilectus mat. 3. et lu. 3. ad innuendum: q̄ in baptismo de filio diaboli efficitur filius dei: scilicet per adeptionem gratie. Et filij et heredes: heredes quidem dei coheredes autem christi ait apostolus ad gala. 4. et ad Ro. 8. c. Et q̄uis fuerit christus in iordane baptizatus: tamen non solum illis aquis dedit vim regeneratiuam et purgatiuam peccatorū Et ideo subditur: dominus super aquas multas videlicet fontium fluminum marium puteorum: et aliarum dummodo naturalium dominus virtutem purgandi operatur. Mouiter natus est satis debilis: sic et regeneratus per baptismum patitur adhuc infirmitatem aliam grauem anime. s. impotentiam seu debilitatem ad bonum: precipue arduuz et terribile. Et dominus addidit aliā medicinam sacramenti: que dicitur confirmatio que datur baptizatis: vt magis fortificentur: vnde ponit p̄s. secundam dicēs. Uox domini in virtute. i. ad fortificandū debilem: ꝓpterea dr ꝯfirmatio. Uox ista est cū dicit epūs: nec enim potest alius istud sacrm dare nisi epūs: dicit ergo cum inungit frontem chrismate. Cōsigno te signo cru

p eucha est nlg spūale.

.XIIII.

cis:confirmo te chrismate salutis. In noīe.p.t.f.t.s. s.amen. Dat aūt sibi alapā:vel tenēti eū:vt recordetur se fore chrismatū. Nā sicut baptismus ita nec istud sacrm dr nisi tīn semel dari: alīs fieret injuria sacrō:t etiam magnū sacrilegiū. Et quia vt debilis pītatur ad istud sacrm:decens ē:vnde t institutū ab ecclesia:vt alius teneat eū:t ibi cōtrabitur cōpaternitas sicut in baptismo. Est aūtē effectus eius vt fortificet spūaliter:ne timore mortis vel ruboze pfessionis obmittat confiteri publice fidē xpi:cū esset expediens. Et quia ibi datur gra ad robur:vt dr de conse.di.5.oēs.ideo etiam recipit fortitudinē ptra diabolicas tētationes. Qō etiam additur gra recipienti:ideo etiam puulis innocētibus debet dari parētibus hoc procurātibus:cuius etiam fine illa moriētes vadant ad glīam. Adulti vero ipam ptēnētes vel pter verecūdiam dimittentes ex antiquitate dānarē tur. Debent g omnes sumere.

Sicut enim in humana vita indiget hō corpali cibo:etiā qui fortis ē:alīs deficeret:ita t in vita spūali si vult in ea pseruari. Sed quis ē iste cibus:certe sacrm eucharistie cibus reficiens t medicina sanās infirmitatē malicie:qua inclinamur ad diuersa mala cogitāda et appetēda t de alijs suspicanda etiā circa diuina. Unde dicit hilarius de conse.di.2.c.si nō sunt.vbi dicitur.si ñ sunt tāta peccata:vt excōicetur qs.i. mortalia:nō debet quis a medicina corpis t sanguinis dñi separi:huiusmodi vocez nōt ps.cum subdit. Vox dñi in magnificētia.que est ista vox cū.s.dicit sacerdos sup hostiam in pson dñi:hoc est enim corpus meū. Et sup calicem prepatum hic ē calix tc. vsqz in remissionē peccatoz inclusiue. O quanta magnificētia ē in ista voce:vt ad ipsā puertatur panis t vinū in corpus t sanguinem xpi: ibiqz sit t aīa t diuinitas. Grego. x^a. de conse.di.2. Quis fideliū dubiū habere pōt in ipa imolatiōis hoza in illo iesu christi ministerio ad sacerdotis vocē celos apiri angelorz:chorzos adesse sūma imis sociari? Et ne aliquis dubitet de hac magnifica puersione oñdit deus p multa miracula istam veritatē. Sed t qs posset explicare magnificentiaz fructus t vtilitatis hui^9 sacrī: O pciosum puiuium:magnificū salutiferz:t oī suauitate repletū:hoc purgant peccata:virtutes augētur:t oīm chrismatū abundātia mēs impinguat inquit.s.tho.in offi.corpozis xpi. Unī ex eo multū minuitur malicia hominis.

Quia vero diuersis in/ ordinationibus t causis corpus repletur malis humoribus:q si nō euacuētur:ad mortē deduceret. Ideo sumere oz medicinas purgatiuas. hec aūt spāliter medicina est sacramentuz pñie. Ista euacuat humozes supfluos peccatoz p ptritionē et pfessionem debite factam:sequēti absolutiōe vocali:de qua ps. Vox dñi cōfringentis cedros: hec vox est cuz sacerdos dicit. Ego absoluo te a peccatis tuis tc. Cedrus aūt altissima arbor hec designat supbiam:que in altū eleuat mentē p falsam sui estimationē:cū nihil sit. A supbia autem supsit initiū oīne perditio:thob. 4.c. Et in omni peccato aliquo mō repitur sperbia:inēctum peccatī erigit se contra suū superiorē deum nolēdo subijci pceptis eius. hec igitur pfessio pfringit cedros altas.i.peccata mortalia oīa: contra q̄ principaliter ordinat:pfringit.i.tollit. Unde de peni. distī.i. ait leo papa. Multiplex mia dei ita lapsis humanis puidit:vt nō solū per baptismi gratiā sed etiā per pñie medicinā spes vite reparet eterne. Ita diuine voluntatis ordinatis pfidijs:vt in dulgentiā.i.remissionē peccatoz:nisi supplantatione sacerdotū.i.absolutione valeant obtinere. Et nō.q̄ non dicit euellētis:sed pfringētis:quia qō frangit fructus facere ñ pōt:arbor dū stat cō fracta:sed fructus cadūt cū ea:tīn exquo radix remanet paulati germinare pōt t crescere:t sic iterū fructus facere. Sic ad ppositū p pñiam t absolutionē pfringitur pgeries habituū vitioz cuz fructibus.i.opibus eoz:tīn radix.i.inclinatio ad mala remanet in terra cordis:que paulatī pullulat:t ideo oz frequēter pululationes t motus vitioz pfringere:ne sumēdo robur fructificent. Et vt dicitur. 24.q.i. Manet petri pruilegiū:qñ ex equitate fertur iudiciū. Nā si non est vere penitens peccatoz:cuius absoluat a sacerdote:nō recipit fructū absolutionis:sed magis iudiciū t indignationē dei incurrit. Unī subdit ps. Confringet dñs cedros libani.i.hypocritas: q ficte confitētur:vt non credantur mali esse. libanus enim interptat cādidatio:t signat hypocritas:q vt dic xps mat. 23. Sicles sunt sepulcris dealbatis:quibus ait. Ue vobis:qz.s.pfringunt cruciatu infernali. Cū aūt būana natura ñ possit ppetuari in inclusiuis:qz mortalia sūt:iō oportuit instituī mrimoniū:exq̄ ppter generationē pseruat genus būanū qō mrimoniū t si ab initio fuerit institutū soluz in officiū.s. procreāde plis:tīn post peccatū ē etiā in remediū.s. ptra infirmitatē piculosā būane pcupiscētie ad voluptatē quā hz restringere ipm mrimoniū:vt sacrm ecclie qō hz formā suam:verba.s.q̄ dicūt spōsus ad spōsam t ecōuerso.s. Accipio te in meā vxorē:t illa accipiote in meū virū. Siue vt moris ē notarius aut alius mediator interrogat vtrūq:si alter in altez vt iungē assentit:t cū ibi pfistat eēntia mrionij:si sint in statu gre pjuges:dat gra reprimēs pcupīaz:vt.s. otētus sit sua t ñ ferat ad alias cognoscēdas vel pcupiscēdas Unī sequit in ps. Vox dñi incidētis flāmā ignis i.diuidētis. Est.n. flāma pcupie pburētis.s.p dānabiles corruptelas fornicatiōis t hi^9. Nā fornicatoribus ps illoz in stagnū ignis ardētis t sulphuris:vt dr apoca.20.c. pter qō dicit aplūs.i. ad cor.7.c. Meli^9 ē nubē q̄ vri.i.vinci a damnabili corruptela. Est alia flāma pcupie repimentis scilicet damnabiles corruptelas: t hic est actus

p mrimoniū ordinatū instituī.

p pnia ē medicina purgatiua.

coniugalis debite exercitus:que honestatur ⁊ licitatur p bona coniugij.s.fidem ꝓlem ⁊ sacr̃m:ō qua dicitur.27.q.2.omne.Un̄ dicit greg.de tali: q̄ non debet ei denegari sacra cōmunio:quia ignis positus nescit ardere.33.q.4. Uir cum p̄o/pria uxore sicut in figurā ignis fornacis babylonice incendit ministros regis:qui eā incendebāt: non aūt quicq̄ molestie tribus pueris in ea positis intulit.i.in cōiugio existentibus cū illis tribus bonis p̄dictis:seu cum virtutibus tribus theologicis.Diuidit ḡ matrimoniū flāmam rep̄rimentem concupiscentiā a flāma cōburente: vt p̄imā retineat:secūdam abijciat.Debet autem sūme cauere:ne cōtrahatur matrimoniū in occulto :quia q̄uis etiam teneret:tñ peccarent mortaliter:quia contra ꝓhibitionem ecclesie ⁊ semp manerēt in tali dānatione:quousq̄ facerent ip̄m manifestum in conspectu testium:saltē vt possit in iudicio ꝓbari.Uiri aūt continētes vt clerici ⁊ religiosi melius rep̄rimunt istam flāmam.s.p abstinentiā vigilias ⁊ huiusmodi.

ꝓ matrimō. nō dr̄ in omnibꝰ ꝙhere

Prouidit quoq3 miseri/

ꝓ ordō sanctō. ostiū ꝓ solū ecclē.

cors deus de multiplicatione spūali filiorum.s. fidelium ⁊ hoc per sacr̃m ordinis q̄ō confertur p ep̄os solum.Et cū sint septem ordines vt partes hi⁹ sacramenti:quattuor minores ⁊ tres maiores omnes tñ ordinantur ad unū finem.s.confessionem eucharistie:⁊ gubernationē fideliū.In quo libet aūt imp̄imitur spālis character indelibilis ⁊ specialis cōfertur gr̄a:accedenti cum gratia:vñ et confessionē p̄emittere debent ordināndi:sicut et'fieri debet in oñibus sacramentis excepto baptismo:quod est ianua alior̄.Datur aūt quilibet ordo p collationē specialis instrumēti:puta.Ca/ tium libri candelabri calicis ⁊ huiusmodi cum certa forma verbor̄ que habetur in pontificali. Et vox domini cōmouentis desertū:ad hoc datur talis ordo p̄cipue sacerdotiū cōmouens desertum.s.secularē statum:vbi sūt bestie silueſtres id est bestialiter viuentes:debeat cōmouere doctrina verbi ad p̃iam exhortando arguendo increpando cōminando:⁊ sic contra infirmitatē ignorantie infunditur ei gr̄a illustrās eum ad bene regendum ⁊ docendū populum.Et vt efficatius cōmoueat.i.totaliter moueat ad penitentiā: opere impleat quod docet. Nemo enim mōitoris p̄onam recte suscipit:nisi qui actibus suis errata condemnat:⁊ vite innocentiā conuersatōne demōstret:di.81.vex.⁊ si clerici mali essent dolēdum ē populis:⁊ p̄latis eor̄ denunciare debent vt corrigant eos:non tamen contēnere vel iudicialiter sententiari.Unde nicol.papa ait.Uerum vobis qui laici estis:ō clericis quicquid eis acciderit iudicandum non est:sed episcopor̄ iudicio reseruandū.Sic ⁊ x̄ps admonuit dicens.Oīnia quecunq̄ dixerint vobis facite ⁊ seruate:ſm vero eorum opera nolite facere:mat.23.

ꝓ fidelia mali sunt. nō debēt a fidelibꝰ euitari.

Demum vero restat

transitus hōis de hac vita:de quo etiā piissimus deus de medicina ꝓuidit spūali:vt citius homo possit euolare ad celū.Et hoc ē sacr̃m extreme vnctionis:q̄ō vtiq̄ valet ad infirmitatē tollendā venialiū:que ip̄edīūt introitū gl̄e.Sine macula enī sunt añ thronū dei:apo.14.hūc effectū tāgēs ap̄s iacobus ait.c.5.Infirmat̄ q̄s in vobis:inducat p̄sbyteros de ecclesia:vngētes eū oleo:⁊ or̄o alleuiabit infirmū:⁊ si in peccatis sit: remittētur ei:hoc etiā bz suā formā.s.p istā sanctā vnctionē ⁊ suā pissimā mīam:parcat tibi deus quicqd tibi vitio oculor̄ deliquisti:⁊ sic de alijs sensibus exp̄imēdo illū sensū:in q̄ fit inūctio nariū auriū ⁊ hi⁹.Et hec vox dñi p̄epantis cursus:vt.s.desiderantes ad fōtes aquar̄ viuentiū dīm currētes ꝓueniant ad deum viuū. Non solū enim remittit veniale:sed etiā ſm tho.in.4.tollit reliquas peccati.i.quandā debetudinē mentis ⁊ tepiditatē affectus ad illā gl̄iam ⁊ affectum inordinatū ad mor̄ē vite p̄sitis.Indeq̄ sequit̄ q̄ p effectus huius sacr̃i debite sumpti dñs reuelet condēsa.i tollat impedientia cōsecutionē glorie:⁊ sic in tēplo eius supno omnes dicent gl̄iam.

Sermo de baptismo.c.ij.

Ox domini super

aq̄s deus maiestatis intonuit dñs super aquas multas:p̄s.28.q2 baptismus ē ianua sacrorū:dat̄ in uocatiōe sāctissime trinitatis exp̄imēdo p̄sonas:distincte cuz dr̄.Ego te baptizo.In noīe.p.⁊.f.⁊.s.amen.Et bz efficaciam suā mirabilē in v̄tute sāctissime trinitatis:⁊ p̄ducit ad clarā visionē ipsius.s.trinitatis:iō in institutōne ip̄i⁹ baptismi:q̄ fuit in baptismo x̄pi in specie sensibili:oña est trinitas ip̄a:q̄n.s.x̄ps a ioanne baptizatus ē in iordanis flumine:q̄ō etiā in dictis v̄bis innuit̄.Et p̄:p̄sona filij visa ē in hūana carne:ibi vox dñi sup aquas. Secūdo p̄sona patris signata est in exp̄ssa voce:ibi deus maiestatis intonuit. Tertio p̄sona spūs sancti oña est in colūbe specie:ibi deus sup aquas multas.Et q̄uis tota trinitas opata sit corp̄us x̄pi vocem illā ⁊ columbā:tñ solus filius fuit in illa carne :⁊ vox illa solum p̄em rep̄ntat:⁊ colūba spiritū sāctū. Alio tñ modo fuit dei filius in illa carne q̄ pater i voce:vel spūs sanctus in forma columbe:q2 dei filius in illa fuit.s.p assumptionez humane nature ⁊ vnionē ipsius nature hūane cuz diuina in vna p̄sona.Sed vox illa aut colūba fuit vnita in p̄sona cū patre vel spiritu sāeto:nec colūba erat spūs sanctus:nec vox p̄r:sed rep̄ntabant ipsas p̄sonas diuinas.s.p̄rez vel spiritū sanctū ſm tho. in.3.parte.q.39.ar.6.in Rc.ad.2.⁊ primo sentē.di.16.q.i. ar.3.⁊.3.sentē.di.i.in expositione lr̄e:⁊ si fuit verū animal:habetur a sancto tho.p̄imo sen.di.16.q.

ꝓ bap^mus est ianua sacramentor̄.

ꝓ in bap^mo x̄pi fuit totꝰ trinꝰ.

.XIIII.

ꝑ.ar.3.et.3.par.q.39.ar.7.post augustinum de cō/se.di.4.omnes.De hoc agitur in euāgelio mat.3. vbi dicitur.Uenit iesus ad ioānem in iordanem vt baptizaretur ab eo. Quantum ad primum vox domini.s.xp̄i domini:et saluatoris nostri su/per aquas.s.fluuij iordanis cuz dixit.s.ioanni: vt baptizaret eum.in qua voce z actu ostēditur ma xima humilitas dn̄i:vt ipse innocētissimus veni ret ad baptismum:qō est remedium purgatiuuz peccatoꝝ:qui nullū peccatū habebat:vt dn̄s iret ad seruū. Rex ad militē.Creator ad creaturam. Uox igitur dn̄i sup aquas.s.iordanis.interp̄tatur aūt iordanis descensus:vñ designat humiliatio/nem:qua quis descēdit quodāmodo a dignitate sua.humiliauit ḡ se dei filius:nō solum qz descen dit de celis p incarnationē ſm illud p̄s.71. Descē dit sicut pluuia in vellus. Nunc aūt se magis hu miliat suscipiens ipse hoīm purificatoꝝ inter pec catores:q accedebant ad ioannē: vt baptizarent ab eo z baptismū:quod est institutū ad purifica tionē peccatoꝝ quasi esset vnus ex illis.Cum.n. lapsus primus hoīs fuerit per sup̄biam:z ipsa ēt sit origo alioꝝ:z frequēter hoīes incidant: eā nō intelligentes:ideo in omni vita sua dedit exem/pla maxime hūilitatis:vt infirmitatem primi hō minis curaret:z nos suo exēplo ab ea p̄seruaz Insuper hoc egit:non vt egeret vel vt aliqd gr̄e ex eo susciperet:sed vt tactu sue mundissime car/nis:vim regeneratiuā aquis conferret:seu virtu/tem cōcederet aque baptismali:ac etiā vt suo ex emplo oēs ad baptismū accederēt.Uñ cum Jo. recusaret baptizare ex hūilitate dicens. Ego a te debeo baptizari:z tu venis ad me:dixit ei iesus. Sine modo:sic decet nos implere oēm iusticiaz: mat.3.i.cōsumatissimā z sūmā humilitatē.Ma/gna humilitas ē subijcere se supioꝛi.Maioꝛ sub ijcere se equali:oīs seu maxima subijcere se etiā inferioꝛi:qō xp̄s fecit baptismū a ioanne suscipiē do:vel vt dicit ambꝛo.sup lucam. Dec est oīm iusticia vt qō alteri iusseris:p̄ius tuipse p̄ficias: z tuo alios hoꝛteris exēplo.Quod ḡ xp̄s alijs p̄/cepit.s.baptismi susceptionē:ipse p̄mus accepit z extunc baptismus vt videt virtutē accepit mul tiplicem:que ex aque ꝓp̄rietate attenditur.Et iō vox domini sup aquas:aqua enim ē purgatiua:z baptismus purgatiuus oīm maculaꝝ anime id ē peccatoꝝ:sup omnia alia sacramenta: z originā/liū z omnium alioꝝ actualiū.Aqua est refrigera/tiua contra caloꝛē:ita baptismus diminuit seu re frigerat fomitem cōcupiscentie id est inclinatio/nem ad malū:nō tñ extinguit:sed remanet ad ex/ercitiuz virtutis z humiliationē:sed debilitat:vt nō dominetur.Aqua est coꝛporis diaphanuz.i. transparens:vñ z susceptiua luminis:ita z baptis/mus p̄stat lumen fidei:vñ dicitur sacr̄m fidei. Et baptizandus cuz baptizari petit:fidem petit. Aqua est secundatiua:quia p eam terra fructum affert:ſm illud iacobi.5.Celum dedit pluuiam:z terra dedit fructum suum:z baptismus inducit p gratiam ad fructum bonoꝝ operum.Item aqua est aialiū suffocatiua:vt patuit in diluuio. Sic z baptismo demones suffocātur:z eoꝛum tyranni des.In cuius figurā pharao cum exercitu suo p sequens populum dei in mari rubꝛo submersus est:vt patet exo.14.c.z.i.ad coꝛin.10.c.z de cōse. di.4.c.nequaq̄.quod designat baptismum ſm apostolū.Jtez aqua est mollificatiua terre:vt sic inde recipiat varias imagines.Sic per baptismū imp̄rimitur character indelibilis:per quē cōfigu ratur characteri eterno.i.xp̄o.aqua etiam fluxit de latere xp̄i lācea transfixo: exiuit enim sanguis z aqua Jo.19.que signat baptismum.ad innuen dum q̄ baptismus efficaciam habet a chꝛisti pas sione:que terminata est in sepultura:in quaz coꝛ/pus xp̄i descēdit:z inde resurrexit.z ad hoc signi ficandum cum quis baptizatur siue per immersi onem:siue per effusionem ponitur sub aqua qua si sub terra sepultus.Et inde educit quasi resur/gens cum chꝛisto in nouitate vite spiritualis.Et hoc est qō ait apostolus Ro.6.Consepulti enim sumus per baptismum cum chꝛisto:vt quomodo chꝛistus resurrexit ita z nos in nouitate vite ābu lemus:quia etiam aqua ē res cōmunissima:que vbiq̄ reperitur:z istud est sacramētum sūme ne cessitatis omnibus:nisi enim quis renatus fuerit ex aqua z spiritu sancto:non potest intrare in re/gnum dei.Jo.3.xp̄s ait.Jdeo decentissimū fuit in aqua institui.Unde vox domini super aquas: quia cum aqua oportet q̄ addatur vox domini id ē forma instituta a domino. Secūdo in ba ptismo ostensus est pater omnipotens:in voce q̄ ibi intonuit:videlicet hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.Matt.3.ad innuen dum q̄ per baptismum quis acquirit dignissimā z vtilissimā spiritualem filiationem.Unde notā dum q̄ acquirit ibi triplicem filiationem.Nam efficitur filius dei patris per adoptionem:filius ecclesie matris per subiectionem:filius baptizā/tis z eum tenentis per institutionem.Primo enī per baptismum cum recipiat gratiam z fidem ef ficitur filius dei:scōm illud Jo.1.Dedit eis pote/statem filios dei fieri:bis qui credunt in nomine eius z cetera:sed ex deo nati sunt. Jn baptismo autem dicitur renasci.nam primo nascitur natu/raliter mūdo:cum exit de vtero matris.Postea nascitur adesse spirituale per baptismum:z nasci tur filius dei per adoptionem:vt dicat deus: hic est filius meus dilectus:ex quo scilicet purgatus est a peccato:per quod erat filius diaboli.Unde augu.ō fide ad petrum.Firmissimum tene z nul latenus dubites:omnem hominem qui per con cubitum maris z femine cōcipitur:nasci cū pec/cato originali ipietati subditū mortiq̄ obnoxiū: z filiū ire dici.vñ de conse.di.4.firmissime.sz ō filio ire z diaboli efficit filius dei.Uñ exorcizat p exsufflationē verbis sacris:vt spūs malꝰ exeat ab eo.Et si filij vt ait apl̄s z hēdes.s.regni.filijs enim debetur hereditas:in cuius signum apertū

ꝑ ꝓ bap̄ acquirit ꝑ[illegible] triplicē filiationē.

ꝑ ꝓ bap̄ efficimur fil̄ dei.

ꝑ qui ꝓmissa ostendimus.

est celum super xp̃m baptizatum: non quidem p se: quia semper erat in celo diuinam essentiaz clarissime videns: sed ad oñendū baptismi effectum: q̃ per ip̃m celū apitur: vt subito valeat intrare: si tunc moziatur: vel quādocūq; conseruauerit innocentiam baptismalē: que significatur p vestem candidā: que datur seu imponitur super baptizatum. Secundo efficitur filius ecclesie: vbi prius erat extra ecclesiam: z dicitur xp̃ianus a xp̃o z ꝓpterea inungitur chrismate in vertice. xp̃s latine dicitur inunctus inuisibili inunctione gr̃e plenissime ſm illud ps. 44. vnxit te deus deus oleo leticie. Sicut z in baptismo inungitur spiritu sancto: z in vertice mentis debet habere xp̃m z eum imitari. Unde ait aug. Chr̃istianus ē nomen pietatis: iusticie charitatis: castitatis humilitatis: patientie: quō igit̃ arrogas tibi hoc nomen: cū nil de tantis bonis obtineas? Si re p̃ri ueris nec nomen habē mereris: dicit regula. Im ponitur autem ei nomen speciale ſm diuersos respectus. Ad hoc tamen debet attendi vt imponatur nomen alicuius sācti vel sancte: non nomina paganoz: vt palamides p̃riamides lancelottus: z hi⁹ vel hec nomina diminuta vt nanni: meo: thoma: maso: pippo: vel noīa nil significantia: vt bādo: lapo: gineura z hi⁹. Ex quo aūt efficit̃ ecclesie filius in baptismo: semp vt bonus filius debz mādatis ecclesie parere: puer. i. c. Audi fili mi disciplinā patris tui: z ne dimittas legē matris tue: vt addat̃ gr̃a capiti tuo. i. mēti z torques. s. corone glozie collo tuo. Dat̃ sibi sal in oze: vt habeat discretionē in ope suo: z p̃cipue locutione. In oī enim sacrificio mandabat dñs in veteri lege poni sal: vt patet leuitici. 2. c. qz nullus opus virtuosū esse pōt sine discretione. Tertio efficit̃ filius spūalis baptizantis eū z tenentis ad baptismū: sz oz q̃ teneat vel tangat cum baptizat̃: alʒ ñ esset. Et ip̃i tenētes: si puer ē: z nescit loqui: rñdent pro baptizando: cū interrogat̃ credis in deū patrem oīpotentem zc̄. Credo. i. dabo operā: q̃ cum erit adultus credet: vt debz. Et cū interrogatur abrenuntias diab: z opibus z pompis eius. Rñdent abrenūtio. i. opam dabo. q̃ abrenūtiet. s. instruēdo z āmonendo: z regulariter debet vnus tantū esse: de cōse. di. 4. Si aūt ō moze patrie duo vel tres assumūtur: nō debent sine magna causa multiplicari: nam cōtrabitur cōpaternitas spūalis inter tenētem z eam quā tenent: z fraternitas spūalis inter filios naturales tenentis: z eū qui tenet̃ z cōpaternitas spūalis inter parentes carnales eī⁹ qui tenetur: z eum vel eam que tenet: z coniugez eius si in coniugio est: z inter tales non pōt matrimoniū contrahi: z ideo non debēt multiplicari: z p̃cipue cū teneantur tales tētos admonere in bonis mozibus: quod tñ non faciūt. Instrueba tur prius per dies de fide: cum erāt adulti baptizandi: z dicitur catbecismus illa instructio. Nūc solum interrogatur de fide si credit: z respondēt pro eo qui tenent: vt dictum est. Attenditur etiā lumen significans lumē fidei: quod debet in manibus. i. operibus ostendere. Ubi etiā aīaduertendū: q̃ si esset baptizatus in domo: qō fieri nō debet: nisi in periculo moztis: non debet itez baptizari. Sed si dubitaret vtz cum debita fozma esset baptizatus: tunc sacerdos debet dicere. Si es baptizatus: non te baptizo: sed si nō es baptizatus: ego te baptizo. In noīe patris z filij z. s. s. amen: extra de baptismo. c i.

Quantum ad tertium

dñs. s. spūs sanctus aquas multas. s. maris fluuiorum fontium puteoz: z breuiter oīes aquas naturales: non aūt artificiales ad eas sanctificandū Uñ spūs sanctus apparuit sup xp̃m baptizatum in specie columbe: geñ. i. Spūs dñi. i. spūs sāctus s. qui est dñs: vel qui ꝓcedit a dño ferebatur sup aquas. s. baptismi ad dandū vim regeneratiuaz: z per gr̃am minoz̃ē mundū. i. hominem fozmandum in nouū hominē: Apparuit aūt spūs sanctus in fozma colūbe super baptismū institutum ad innuēdum in baptismo. Fictionis exclusionem.

Baptizati cū deo reconciliationē. Eius postea sanctā conuersionē. Quantū ad primum colūba ē animal simplex: z dicit̃ felle carere. Uñ xp̃us mat. 10. c. Estote simplices sicut colūbe: qō exponēs hieronymus ait: habeant oēs simplicitatē columbe: vt nemini. s. machinētur dolos: ideo q̃ apparuit spūs sanctus in fozma columbe ad innuendū: q̃ qui vult gr̃am spūs sancti accipere a baptismo: oportet q̃ accedat sine fictione z duplicitate. s. q̃ nō maneat fixus in aliquo moztali: si ē adultus: nō credat se accipere: vel aliqua mūdana intētione accipiat: puta ad euadēdū aliquā penaz tpalem huiusmodi. Nam vt dicitur sap. i. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum: z qz paruulus non potest vti fictione: cum adhuc non habeat vsum rationis: ideo semper in baptismo recipitur spiritus sanctus. Quantum ad. 2. columba portauit ramum virentis oliue ad noe ad arcam: in signum q̃ cessasset aqua diluuij: et q̃ deus iratus contra mundū, ꝓpter peccata eius reconciliatus z placatus erat z pacatus: Gen. 8. Ideo ergo apparuit spūs sanctus in baptismo in columba: vt ostenderet oīnibus: q̃ per ip̃m homo qui erat dei inimic⁹ ꝓpter oziginale vel alia reconciliatur deo: z ad arcam ecclesie reducitur extra quā oīnes diluuio dānationis pereunt. 24 q. i. c. alienus quicunq;. z. 24. q. i. c. qz extra. z de peni. di. 6. §. i. z in figuram huius belias transito ioz dane raptus est in celum in curru igneo: vt p̃z 4. re. 2. c. quia post baptismum gr̃a spiritus sancti qui etiam in specie ignis apparuit reconciliatus deo in celū ascendit. Quantuz ad. 3. colūba hz vij. ꝓprietates naturales q̃ signant. vij. dona. s. de q̃bus isa. xi. dr̃. Requiescet sup eū spūs dñi spūs sapie zc̄. q̃ recipiunt̃ in baptismo: z secūdum que baptizatus debet regere vitam suam z conuersatōnem. Unde illa columba que apparuit: non fuit

fantastica.i.de aere formata sed vera ⁊ non vna de alijs columbis iam generatis:sed dei potentia de nouo creata que facta suo officio resoluta est in materiā preiacentē:vt determinat.b.tho. in.3.parte.q.39.qui etiā adaptat ipsas ppietates ad.7.dona.Colūba primo habet gemitū ꝑ cantu:vnde aug.Colūba a molestijs auolare cupit: ⁊ semper gemit.7.q.z.§.Sic baptizatus.per donū timoris luget peccata sua:timens nō perdere grām dei:⁊ suam amicitiam ⁊ demū hereditatē. Colūba est aīal mansuetū ⁊ pium:⁊ offerebatur deo in sacrificiū:vt patet leui.5.Et signat donū pietatis:ꝙ quod gs est ōnotus ad diuina:vt offi. ecclesiasticas orationes ⁊ hi⁹.Pietas.n.ē dei cultus vt dicitur de iob.Debet esse etiā pius ad ꝓximū:ad subueniendū necessitatibus:⁊ cōpatiendum ⁊ supportādū defectus eius.Vñ et inungitur oleo sancto baptizādus in pectore ⁊ scapulis: ad hoc significandū. Colūba inter grana sibi ꝓposita eligit meliora ⁊ corrupta dimittit:⁊ cadauera:vt patet de colūba emissa a noe:que nō requieuit super cadauera:vt coruus:sed ad arcam reuersa:quia non inuenit mundū:vbi requiesceret pes eius.Debet similiter baptizatus ꝙ donū scientie discernere:que sibi ꝓponūtur ⁊ occurrūt verba ⁊ exempla alioꝝ:⁊ cogitationes in mēte:⁊ bona admittere:mala aūt dimittere:⁊ ñ ōmnibus credere:nec oēs imitari sed bonos:augu. Nō ois ꝙ dicit pax vobis ⁊c.Columba habitat in foraminibus petre:canti.2.c.i.edificioꝝ isa.lx. c.quasi columbe ad fenestras suas.Et ꝙ hoc notatur donū fortitudinis:in quod quis firmatur meditando vulnera passionis xꝑi.Vñ dicit spōsus xꝑs spōse sue. Veni columba mea in foramini:bus petre:canti.2.ad meditandū vulnera passionis.petra.n.erat xꝑs.i.ad Cozin.10.c.foramina eius vulnera eius. Columba fouet pullos alienos:sic per donū consilij bonus fidelis dz fouere eos:qui erant alieni a deo:⁊ filij diaboli per peccatū:per bona ꝓsilia ⁊ exhortationes deo nutrire.Et ipse de agēdis vbi dubium occurrit:cōsilium querere debet:ſm illud thob.4. Consiliū semper a sapiente inquirē:sed sūme consiliarius bonum. Colūba non lacerat rostro'que comedit:sed integra grana sumit:sic baptizatus nō debet sīias bonas veritatis ītegre scripturaꝝ dilacerare:falsē exponēdo.hoc enim ptinet ad hereticos:sed ſm integram veritatem intelligere ⁊ ꝙferre:ps.Si dormiatis.i.quiescatis ītermedios cleros.i.in medio duoꝝ testimonioꝝ scripture ac quiescendo veritati coꝝ:penne columbe deargētate.s.eritis.i.veri fideles vniti ecclesie:que ē columba deargentata.i erudita sacris eloquijs.Demum columba residet iuxta aquas:vt ꝓtemplet vmbram accipitris eaz insequentis:quod fit per donū sapientie:scilicz gustando ⁊ contemplādo diuinas ꝓfectiones:⁊ cum diabolus insequit eaz in ipam diuinam bonitatem se īmergit:ad eam recurrendo oratione ⁊ euadit:canti.i.c.oculi tui columbarum que residēt iuxta fluenta plenissima.

Sermo de confirmatione.c.iij.per modum predicationis.

Confirma hoc deus qō operatus es in nobis:a templo tuo qō est in hierusalem:ps.67.Operatus est deus in fidelibus in baptismo infusionē grē:⁊ hoc a templo ecclesie qō est in supna hierusalē:que dicitur pacis visio nūc in spe:⁊ demū in re cum ꝓuenietur ad eam.Postulatur g̃ dñs:vt ꝓfirmet illam grām:quod vtiqz fit per sacm̃ chrismatis.Vñ ⁊ ab eius effectu dicitur ꝓfirmatio:vnde de cōse.dis.5.c.vt iciunij dr̃.Nunqz erit xꝑianus.s.plenarie:qui non fuerit ēpali confirmatione chrismatus. Quāuis.n.puerulus ꝙ baptismum moriens vadat ad glām:ēt nō chrismatus:tñ non habet illam plenitudinez seu augumētum gratie:vñ ⁊ glorie sicut ꝓfirmatus. Et adultus qui ꝓtēneret hoc sacramentū suscipe saluari ñ posset:⁊ sic dicit ñ est xꝑianus.ꝓpterea aūt dicitur ꝓfirmatio:qz magis per hoc roborat̃ in grā:hinc raba.dicit.Mouissime a summo sacerdote.i.ēpo per manus impositōnē paclitus datur baptizato:vt roboretur ꝙ spiritum sanctū: de ꝓse.di.5.Confirma g̃ hoc deus ⁊c.Ubi sciendum q̄ quadruplex est ꝓfirmatio in bono deo.

Prima ꝙ glorificationem in celo. Secūdo per sanctificationē in vtero. Tertio ꝙ ꝓseruationem in mūdo. Quarto ꝙ chrismationez ab ēpo. Cum quis moriens ascendit in celū.s.bñ purgatus ab oī macula peccati ⁊ debito:ita ꝓfirmat:q̄ nullo mō cadere pōt etiā in peccatū veniale:vñ dr̃ de conse.di.5. Spūs sanctus g̃ post baptismū cū acquisita innocētia ꝓuenit ad morte:ꝓfirmat̃ morte:quia aīa non pōt peccare post mortē. Per sanctificationē in vtero vt dicunt docto.b.tho.⁊ ceteri in.4.hic recipit robur grē sanctificatus:vt in vita nō possit peccare mortaliter:qō est ꝓpie cadere:sicut fuerūt confirmati iere.iere.i.c.⁊ Io.baptista g̃ dicere poterat illud ps.in te ꝓfirmatus sū ex vtero:ps.70.Et virgo maria de qua canit eccl̃ia.Confirmatum est coz virginis.

Per conseruationem ꝓfirmationis:q̄ deus ꝓseruet aliquez in grā sua. Nā vt dicit aug.Quibusdā deus dat grām: quibus ñ dat pseuerantiā:ipsi tñ sunt in causa huius defectus:de hac cōfirmatione dicitur.Confirmata est super nos misericordia tua:ps.ioio.scilicet grē qua a miserijs peccatoꝝ liberasti.

De vltima que est per sacm̃ speciale:de hoc intelligit̃ illud. Spū ꝓncipali ꝓfirma me:ps.50.Dicitur aūt spūs ꝓncipalis:qui dat̃ in isto sacramento:quia cum sint multi spiritus: vt angelicus ⁊ humanus ⁊c.spiritus. scz est ꝓncipalis:vel etiam ꝓncipalis dicitur:

Confirmano ē sanctū ⁊ ꝓfirmat̃ grām in hoc sacm̃ suscipiēd.

Confirmano in bona deo ē gloria.

quia hic in confirmatione ad plenitudinem spiritus datur: vt de conse. di. 5. c. spūs sanctus. Unde ⁊ apostoli cum fuerunt a xp̄o confirmati seu chrismati: quod fuit in die pentecostes: dicuntur repleti spiritu sancto. Nā ⁊si prius haberent gratiam: non tamen in illa plenitudinem: vt enim dicit magister sen. in. 4. Deus non alligauit potentiam suam sacramentis quin ⁊ per modos alios sibi placitos possit cōferre gr̄am suam. Qō ergo alijs cōfert gr̄am ꝺm legem cōmunem: per sacramentum ꝯfirmationis: hoc apostolis contulit sine eo. s. plenitudine spiritus sācti: fecit tamen super eos apparere aliquid correspondēs materie chrismatis. s. linguas igneas. Chrisma enim conficitur ex oleo ⁊ balsamo. Et oleum quod ē nutritiuū ignis correspondet igni: lingue autez que apparuerunt correspōdent balsamo: quod ē val de odoriferū. Nam per linguā predicando diffusus est odor suauis doctrine fidei: apostolus. 2. ad corin. 2. c. xp̄i bonus odor sumus in omni loco: vnde in festo pentecostes in quo cōiter etiaz datur istud sacramentum: cantatur hoc sepe. Cō firma hoc deus. Dicitur quis ꝯfirmari vel robo rari tripliciter. Per iurium firmationē. Per armor̄ additionem. Per membror̄ vigoration em. Cum quis eligitur ad aliquam dignitatem: acquiritur ei ius ad rem illam: sed cū a superiore confirmatur: firmatur sibi magis illud ius: vt non ita ō facili possit sibi auferri: sicut dicitur de salomone rege: ꝙ eo confirmato in regno regnum ei adhesit fortius: ad ꝓpositum: per baptismum assumitur quis spiritualiter ad dignitatez regiam ⁊ sacerdotalem: vt se virtutibus regat: nō passionibus ⁊ vt spūales hostias orationū ⁊ bonorum operum deo offerat. Unō. i. pe. 2. c. dicit̄ omnibus baptizatis. Uos estis genus electum regale sacerdotium: gens sancta populus acquisitionis: ⁊ acquiritur ei ius ad oīnia sacramenta: vt admittatur ad ea: sed p confirmationis sacramē tum magis firmatur sibi illud ius. Non enim est decens ⁊ congruum: vt baptizatus nō confirmatus admittatur ad sacramenta: ⁊ p̄cipue ordinis sicut confirmatus: ⁊ sicut confirmatio ad dignitatē fit per pontificem: ita ⁊ collatio huius sacramenti: nec p̄t per alium dari. Et in hoc ostenditur excellentia huius sacr̄i ad alia: qz omnia possunt dari p sacerdotem etiam sacr̄m ordinis quā tuz. s. ad minores ordines: qz per abbates possūt dari: sed istud solū per ep̄os. Unde eusebius papa de cōse. di. 5. ait manus impositionis sacramē tuz magna veneratione tenēdum: quod ab alijs pfici ñ p̄t nisi a sūmis sacerdotibus. Nec tempore apostolor̄ ab alijs q̄z ab apostolis legitur: aut scitur esse peractum: hec ibi. dicitur. n. actuum. 8. c. ꝙ cum samaria recepisset verbum dei. s. credē do in xp̄m: miserunt ad eos petrum ⁊ ioannem: qui. s. erāt episcopi ⁊ principales. Et cum iā eēnt baptizati imposuerunt manus super eos: per hūc modum confirmantes: ⁊ tūc acceperunt spiritū sanctum. s. in linguis igneis: cum magna plenitudine. Uñ ⁊ istud sacr̄m dicitur ⁊ manus impositio: vt pz in dicto. c. Sed aduertendū ꝙ siquis renuntiasset iuri suo alicuius dignitatis: ꝯfirmatio nihil vel modicū sibi valeret: nisi sibi ius redderet. Sic in ꝓposito qui renunciat gr̄e baptismali quod fit p mortale cōmissum: postea accedens ad confirmationē cum eo nō ꝯfirmaretur in gr̄a nec augeretur sibi gr̄a: quin imo mortaliter peccarz: ⁊ magis debilitaretur in aīa: q̄uis characterem recipet indelibilē. Et hoc nisi restitueret̄ sibi prius gr̄a amissa: quod nō fit nisi p pñiam: ⁊ tōo dicitur de conse. di. 5. vt ieiuni. ad ꝯfirmationez eant pfecte etatis. i. illi qui habent vsum rōnis: vt moneātur ꝯfessionem prius facere: vt mundi donum spūs sancti accipe valeant: supple statuimus Confirma hoc deus ⁊c. vt sic cōfirmatus de hierusalem militanti ascendat ad triumphantem.

Secundo ꝯfirmatur quis p armor̄ appositōnem. Quāuis enim aliqs sit fortis corpore: si cuz hoc addātur sibi arma: sicut fit militi: cū accedit ad bellum: inde ꝯfirmatur ⁊ magis roboratur. p baptismū aūt recipit quis gr̄am vigorantē eū ad bene agendū. Sed p chrismationē recipit maior robur spūale ad pugnandū ꝓ fide: vt non terreatur nec erubescat publice fidem xp̄i ꝯfiteri: vnō petrus ap̄s qui ad vocē vnius ancille ita timuit ꝙ xp̄m negauit: mat. 26. ⁊ lu. zz. c. Et ipse cū alijs ap̄lis q̄uis gr̄am haberent: ⁊ essent baptizati: vt dicit aug. tñ stabant clausi in domo ꝓpter metū iudeor̄. Dz postq̄z fuerūt ꝯfirmati in die pēteco stes: ita fuerunt roborati: ꝙ exeuntes domū cepe runt publice p̄dicare magnalia dei: ⁊ sine aliquo timore fidem xp̄i: ⁊ q̄ntumcūq; fierent eis mine: ⁊ flagellarent̄: nō dimittebant: quin publice p̄dicarent. Uñ xp̄s dixerat eis. Sedete in ciuitate q̄ usq; induamini ꝟtute ex alto. i. armis fortitudis s. s. lu. vlti. c. Et in signū huius dat̄ inunctio chrismatis in fronte q est locus patens: qui ñ absconditur: ⁊ insignitur in fronte signo crucis: sicut miles signo ducis: quod debet esse euidens ⁊ manifestū: ⁊ p̄opter ꝓpinquitatem imaginatōnis ad frontē: spiritus a corde directe ad frontez ascendunt: ꝺm tho. in. 3. parte. q. 72. Et ibi apparēt primo signa timoris ⁊ erubescentie. nam timentes palescunt: verecundantes rubescunt. Armatur ꝙ signo crucis per episcopum in frōte: ⁊ inungitur sicut ⁊ pugiles antiquitus inungebantur: ad hoc: vt tanq̄z fortis miles xp̄i factus non timeat nec erubescat publice xp̄m fateri. In huius figuram Dauid inunctus a samuele p̄lians cū goliath terribili gigante p̄eualuit contra eum in funda ⁊ lapide occidit. i. Reg. 16. qz inunctus chrismate, cū lapide fortitudinis ⁊ funda humilitatis: vt. s. non a se sed a deo recognoscat virtutē suam. d. Tu es domine fortitudo mea. i. cā fortitudis mee: deijciat diabolum ⁊ mundum cum suis terroribus: vnde melchiades papa. Quia in mundo tota etate victurus inter visibiles hostes ⁊ pericula

ꝯConfirmari dicitur.

¶ confirmatione amputat. dicit ihū fasciā
ydie. et ꝑ septē dies nō lauare caput.

.XIIII.

nobis gradiēdum est:in baptismo regeneramur ad vitam:post baptismum confirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur:post baptismū roboramur. Et q̄uis continuo transituris sufficiat regenerationis baptisma:victuris tamē sunt necessaria confirmationis insignia. Regeneratio p se saluat mox in pace beati seculi recipiēdos:confirmatio armat z instruit ad agones mundi. hec ad prelia reseruandos. hec ille:de conse.di.5.spiritus sanctus. Confirma g̃ hoc deus. Ergo cō firmatur quis:z roborat̃ p membroꝝ fortificationem:cum puer nascit viuit vtiq;:sed multū est debilis:nec ad opera aptus adultoꝝ. Ex sensibilibus aūt z corporalibus ꝺuenire possumus in noticiam spūalium p similitudines eoꝝ. Nascitur enim homo in esse spūali per baptismum z viuit vtiq; vita gr̃e:sed adhuc est quasi debilis in vita spūali:vñ apostolus petrus in prima canonica sua.c.2.baptizatis ait. Quasi mō geniti rónabiles sine dolo: lac concupiscite: vt in salutem crescatis. Sed p confirmationē vel chrismationem cōfirmatur quasi ꝓueniens per hoc ad etatem robustā:vt possit bellare z fortia agere. Uñ vt debilis accedens baptizandus ad hoc debet sustentari ab alio:qui tamen debet esse ipse chrismatus. Nam debilis non est idoneus ad sustētādum debilem:ne ambo simul cadant:z ex ista tentione contrabitur parentela spūalis:eo modo quo in baptismo:que ipedit matrimoniuz: vt habes supra in p̄cedenti.c.z ti.i.c.de cognatione spirituali.z de hac roboratione spūali z perfectione gr̃e huius sacramenti dicit rabanus. Inunctione in sūmitate verticis: que fit per sacerdotem: significatur spiritus sancti descensio:ad habitationem deo consecrandam. Inunctione vero que fit per pontificem in fronte:eiusdem spiritus sancti septiformis gr̃a:cum omni plenitudine sanctitatis z scientie z virtutis venire in homine declaratur:de conse.di.5.c. nouissime. Unde z fasciolam qua.s.frons inuncta ob reuerētiā post exterioꝝ nem ligatur:debet tenere saltem p diem:sed p septem dies manere:vt non lauet sibi caput ad significandum gr̃e septiformis receptionē. roboratur ergo virtus id est potentia rationabilis sacramento cōfirmatōnis:ne circūferatur omni vēto doctrine:ne cedat argumentis hereticoꝝ:vnde dicit vrbanus papa de cōse.dis.5.omnes fideles post baptismum debent recipere manus impositiōem:vt pleni x̄piani inueniātur:qz cū spiritus sanctus cordi infunditur:cor fidele ad prudētiam z constantiam dilatatur: roborat̃ virtus irascibilis:ne facile vulneretur obprobrijs iniurijs z tormentis:que multa antiquitus irrogabā tur x̄pianis ab infidelibus p̄o veritate fidei:nūc autem p̄o veritate iusticie z vite christiane roborat̃ z virtus concupiscibilis: ne cedat illicitis amoribus z prauis desiderijs. Cōfirma g̃ deus quod opatus es in nobis: vt pseuerantes in hoc roboꝛe supnam hierusalem ascendamus.

Sermo de sacramento eucharistie.c.iiij.

Memoriam fecit mirabilium suoruz misericors z miserator dominus escam dedit timentibus se:ps.ito. Nō loquitur p̄s.de esca corporali cōmuni:quia hāc dedit non solum timentibus se:sed z iumētis dat escam ipsoꝝ.i. bestialiter viuentibus z pullis corꝛuorum inuocātibus eum:vt dicitur ps.146. Et cum hoc sit vsitatissimum non posuisset p̄o pheta hoc in p̄s.tanq̄ gd singulare.sed z de esca manne data patribus in deserto nō videtur etiā ꝓprie intelligendum:cum bonis z malis fuerit datum certo tempore.s.4.annoꝝ:z non mēoria preteritoꝝ fuerit mirabilium: sz figura futuroꝝ.s.huiusmodi magni sacrificij. Reuera inquit ambro.in li.de sacramētis. Mirabile fuit q̄ manna pluit dominus patribus in deserto qui quotidiano pascebantur celi alimento. Sed si illud quod miraris vmbra est:quāto magis illud cuius est vmbra.s.mirandum. de conse.di.2. Sz ō esca eucharistie loquitur: quod est maximum miraculoꝝ ab eo factoꝝ. Memoriā ergo fecit z cetera:cum dedit escam sacramentalem z cetera:vbi tria notanda. Primo sacramēti eximia excellentia:ibi memoriā fecit mi.su. Secundo conferentis nimia beniuolentia:ibi:mi.et mi.domi. Tertio assumentis idonea conscientia:ibi timentibus se.

¶ de eucha tria notantur.

Quantum ad primum certū est:q̄ istud ē excellentissimū sacroꝝ:z oīa alia ordinanť ad ip̄m:vel pficiūtur p ip̄m:nec gd p̄ciosius hēmus in hoc mundo. Quid.n.melius corpe z sanguine dñi nr̄i:ait bie.i.q.i. multi.q.d. nihil.z de ꝓse.di.2.nihil dr̄ sic. Nihil in sacrificijs maius esse pōt:nec vlla oblatio maioꝛ reperitur Et cū mirabilia sint opa dei oīa:tñ tria sunt p̄cipua:z valde stupēda. Opus creatōis. Opus redēptionis. Opus glorificationis.

¶ in eucha sūt tria mirabilia.

Horum omnium mirabiliū fecit memoriā z repīsentationez in venerabili sacro. O q̄ mirabile ē:q̄ cum nil esset:nisi deus sua oīpotenti virtute:mundū z que in eo sūt creauit ex nihilo. Natura quidē z ars nil opatur nisi ex p̄iacenti materia ci:qō fit:z ei ex quo opus fit Nā cum aīal moriť corrupta forma substātiali aīalitatis vel sepata:si ē aīa rōnalis:remāet materia cōis ei:qō p̄us erat sub forma aīalitatis z forme substātialis quā suscipit cadaueris. Et cū cadauer p ꝓsūptionē ꝓuertiť in terrā:adhuc remanet materia cōis sub forma terre:sic in artificialibus. Nā cū faber ex ferro facit cultellū: materia ferri q̄ erat p̄us sub forma virge:ip̄a materia ferri postea repiť sub forma cultelli. Et cera q̄ prius erat sub forma masse:facta ex ea imagie repitur sub forma hominis seu figura. Non sic autem deus creauit mundum: sed nulla precexistente

materia omnia fecit virtute sua in materia ⁊ forma substantiali: sua subito: ⁊ tic nulla ibi fuit materia cōmunis ex qua res facte sunt: ⁊ eis que facte sunt. Sed vt dicitur ꝓuerb. 18. c. Qui viuit in eternū creauit omnia simul. s. in materia ⁊ forma substantiali ꝑm augustinū: sic in isto mirabili sacramento: ñ est aliqua materia cōmunis que ante consecrationē sit sub forma substantiali panis ⁊ vini: ⁊ post consecrationem sub substantiali forma corporis xp̄i. Sed totū transit in totum: materia cum forma substantiali panis ⁊ vini transit in materiā ⁊ formam substantialem corpis xp̄i. Quomodo aūt conuertitur? deus opatur: ps. 71. Bñdictus dominus deus qui fecit mirabilia magna solus. Ita aūt est hoc mirabile: vt ne oculus intellectus angelici absq; lumine glorie hoc possit intueri: quomodo xp̄s sit in sacramento. Remanent aūt accidentia panis ⁊ vini. i. color figura sapor ⁊ hi⁹: mirabiliter sustētata sine subiecto.

Secūdo opus valde mirabile ē opus redemptionis nostre. Qō enim vsus nō obtinuit: natura nesciuit: ignorauit ratio: mens nō capit humana: pauet celum: stupet terra: ⁊ omnis creatura miratur: etiam celestis: hoc marie nūciatuz est: in maria impletum est per xp̄m. Nam dicente ea quinq; verba. s. fiat mihi ꝑm verbum tuum: subito totus xp̄s cum carne anima ⁊ deitate in ventre suo fuit: sic dicente sacerdote. v. verba cōsecrationis s. hoc est. n. c. m. totus xp̄s in carne ⁊ anima ⁊ deitate est in sacramento. Processus quoq; eius mirabilis cōuersationis ⁊ passionis in isto venerabili sacramēto habetur: memoria ⁊ figura in materia eius: que est panis ⁊ vinum. Nam granum tritici cui se xp̄s comparuit: ⁊ ex quo fit materia eius: nascitur quidem de terra imperceptibiliter incisa remanente: ortum triticum cū est paruulum sarculatur ad remouēdas malas herbas: ne fructum impediant: ⁊ aliquātulum de eo abscīditur sic xp̄s paruulus circūcisus est ad remouendas malas herbas suspitionū: ⁊ excusationuz contra eum: q̄ non recepissent eum vt messiam: quia ñ erat circūcisus: ⁊ de carne eius aliquid abscisum est. Crescens frumētum ad suam pfectionē subijcitur caloribus pluuijs grandinibus ⁊ ventis. Et xp̄s ad etatem pfectam veniens: cuz hominibus cōuersatus caloꝛes inuidie passus est a scribis et phariseis: pluuias detractionū grandines cōminationū ⁊ lapidationis ventosq; contumeliaruz Capitur frumētum de terra: ⁊ ligatur: ⁊ ad areaz deportatum verberatur: ⁊ xp̄us captus in orto a iudeis ⁊ ligatus adductus coram anna ⁊ caipha ⁊ pilato percutitur: ⁊ asperrime flagellatur. Molitur frumētum: vt totum contritū inde fiat pāis ad ignem decoctus. Et xp̄s totus confringitur in manibus ⁊ pedibus cum clauis ⁊ extēsione violenta membroꝛ in cruce. Sicq; coquitur in cinere humiliationis: ⁊ fūme confusionis igne ardentissime charitatis: vt fiat nobis subcinericius panis sacramētalis: in cuius sortitudīe figurate ambulauit helias vsq; ad mōtem dei. 3. Reg. 19. qō etiam mirabilis fuit ⁊ figura hui⁹ sacramenti. Et sic patet q̄ hoc sacramētum est memoria incarnatōnis: ⁊ passionis xp̄i. que mirabilia valde sūt

Tertio opus mirabile ē opus glorificationis: vnde ⁊ de malis dicitur sapientie. 5. c. q̄ videtes ip̄i sanctos in gloria mirabūtur ip̄a subitatione insperate salutis dicentes. Ecce quomodo cōputati sunt inter filios dei: ⁊ inter sanctos sors illoꝛū ē Certe mirabilis ē: q̄ mortalis creatura finite virtutis ꝓmoueatur ad tantaz dignitatē: vt vniatur cum deo infinitate virtutis pec claram cognitionem ⁊ dilectionē ⁊ pfectissimam ac fruitionē cōtinuam: huius rei mirabilis est memoria. i. figura vsus ip̄ius: vnde in oratōne festi corporis xp̄i dicit. Fac nos quesumus domine diuinitatis tue sempiterna fruitione repleri: quam tpalis perceptio p̄figurat. Nam ex sacramēto sumpto p modum cibi hoc euenit: vt spēs sacramenti. s. panis ⁊ vini conuertātur in sumētem: ⁊ sic vniuntur cū eo: quia retinent virtutem nutriēdi: ⁊ anima etiā deuote sumens p actualem deuotionem ⁊ delectationem spūalis gustus magis vnitur cum eo: qui deus est infinitus existens in ipso sacramēto. Ex vi enim sacramenti est ibi corpus xp̄i: sed ex naturali cōcomitantia: quia ita consecratur: ⁊ sumitur sicut nunc est: sicut totus est simul cū carne anima ⁊ diuinitate. Ad hi⁹ enim figuram facit illud mirabile de ligno vite in medio paradisi cuius esus vitam conseruabat seu vigorabat: vt perpetuaret in vita gen. 2. Qui enim manducat hunc panem: viuet in eternum vnitus cū deo eterno per gr̄am ⁊ postea per gloriam. De duodecim mirabilibus que considerātur in hoc sacramento supra virtutē naturalē: habes infra de sacramēto eucharistie. De duodecim alijs mirabilibus que notat Jo. an. habes in cle. Si dominum de re. ⁊ ve. san. in glo. Quātum ad. 2. s. conferentis hoc sacramētum nimia beniuolentia ⁊ deuotio ostenditur cū dicitur. Misericors ⁊ miserator dominus escam dedit. Misericors in affectu nō quidem per passionem doloris: sz per bonitatem dilectionis. Miserator in affectu subueniens miserijs nostris: dominus ꝓuidens largiter seruis suis escam dedit: non aliam intēdit exprimere: misi seip̄m panem viuum qui de celo descēdit. Prestat se nobis dominus: ait Ebry. Palpare comedere ⁊ amplecti. Dicit enim can. 5. Comedite amici: bibite ⁊ inebriamini carissimi. Comedite inquit: hoc est corpus meum. Bibite ex hoc omnes: hic est enim calix sanguinis mei ⁊c. Lu. 22. Et quomodo pōt maiorē beniuolentiam ⁊ amorem ad nos ostendere q̄ dare seipsum nobis in cibum: vt vnum efficiamur cū eo? Cū omnia sacramēta dentur nobis sub rebus sensibilibus: in nulla sensatione vnitur obiectum sensibile cuz suo sensu seu sententie: vt vnum efficiatur cum eo: nisi per gustum seu esum. Nam cum videmus obiectum q̄ videtur non fit vnum cum

Eucha sacrm. est memō mortis et passionis ꝛ.

videre: cuius species multiplicata vsq; ad oculuz
veniatur: nec quod tangitur: odozatur vel audit:
sit vnum cum sentiente. Sed cibus qui sumitur
per gustum: realiter vnitur: z sit vnum cum gu-
stante conuersus per nutrimentū ex eo in ipsum:
sic chzistus in alijs sacramentis nō vnitur per se
ipsum: sed per effluxū gratie ab eis. Sed realiter
existens in hoc sacramento per seipsū nobis vni
tur: z ideo per modū cibi z potus nobis ꝓfertur:
sicut cibus cū cibato fit vnum p ꝓuersionē vniuſ
in alterum. Uerū quia nobilius trahit ad se igno
bilius: quia homo est nobilioz cibo naturali: quē
sumit: ideo trahit ad se: z conuertit in se cibū: sed
cibus iste sacramentalis: quia nobilioz est sumē
te: dñs scz iesus xp̄s: ideo ip̄e cibus. i. xp̄s conuer
tit ad se cibatum: z vnit: vt dicat cū apostolo. Ui-
uo ego iam non ego: viuit vero in me xp̄s: ad ga
la. z. c. hinc aug. in li. confessionū dicit sibi a dño
dictum. Cresce z manducabis me. s. in sacramen
to: nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue
sed tu mutaberis in me. Idem sup Jo. O sacra-
mentū pietatis: o signū vnitatis: o vinculum cha
ritatis. Hanc etiam vnionē signat aqua in calice
mixta cum vino: vñ dicitur de conse. di. z. cū om
ne. Cum in calice aqua vino miscetur: xp̄o popu-
lus adunatur: z credentiū plebs in quem credi-
dit copulatur z coniūgitur: que cōmixtio separi
non potest: quia nec xp̄s ab ecclesia. hoc igitur si
gnat talis cōmixtio. Nam aque multe sūt popu-
li multi: dicitur in apoc. significatiue. Ex hoc au
tem percipi potest vtilitas ꝓceptionis ex simili-
tudine effectus esce cozpozalis. ex cibo enim seu
esca sumpta reparatur vigoz deperditus. calor. n.
naturalis consumit humidū radicale: sed p cibuz
restaurat: sic calor ꝓcupiscētie habitualis in actū
exiens vitijs z tēptationibus z cum occupationi-
bus mundi paulatim cōsumit humidū gratie: in
quo ꝓsistit vita aīe. Sed p cibum hunc sacramē
talem restauratur vigoz z feruoz gr̄e: z peccata
relaxantur per cibū homo augetur: cū est in sta-
tu augmenti. Et ideo pueri indigent frequenti ci
bo vt augeantur. Et quia semp sumus in via in
aptitudine augmenti spūalis: ideo frequenter su-
mere debemus: vt augeamur in virtutibus. per
cibū homo fortificatur: cōtra labozes impingua
tur delectatur in gustu: sic spūaliter ex cibo sacra
mentali: vnde. b. Tho. in officio cozpozis xp̄i. O
admirandū conuiuiū salutifer̄ z omni suauitate
repletum: in quo xp̄s, nobis ꝓponitur sumēdus
verus deus. Nullum ē eo salubrius: quo pecca-
ta purgantur: virtutes augētur: z omniū carisma
tum gratia mens impinguatur: vnde dicitur geñ.
penultimo. Pinguis panis asser qui interꝓtatur
beatitudo: prebebit delitias regibus. i. ratione se
regentibus. Et in huius figurā dicitur de manna
qđ non fuit datū nisi trāsito mari rubro designā
te baptismum: q; nō datur nisi baptizatis: quod
habebat saporē suauitatis: sap. 16. fm tamē dispo
sitionez fecit memoriā in isto sacramēto quo ad
effectus eius mirabilium suoz. i. miraculoz̄: q;
per hoc ceci illuminātur: vt clarius. s. videāt per
fidem. Claudus erigitur in affectu vt recte ince-
dat. Surdi audiunt ꝓmptiozes ad obediendu-
Lepzosi mundātur in anima a reatu lepre pecca
ti. Demonio vexati liberātur a tēptationibus co-
rū. Paraclyti roborātur ad opera ardua. Febri-
citantes curantur a calore luxurie: moztui resur-
gunt a peccatis. vñ z aug. dicit q; non deficit mā
ducatus sed moztuos viuificat: quo. s. ad ea que
quis ignozat non ponēdo obstaculum. Memo-
riam igitur fecit dñs mirabilium suoz. Quan
tum ad tertium notatur quomodo debite sumā-
tur: z cum bona ꝓscientia: ibi timentibus se timo
re. s. filiali. Qui enim timet deū ait salo. nihil negli
git: eccle. 7. c. scz eoz que debet facere. Cauet enī
talis: vt bonus filius omnez defectum ne patris
sui incurrat offensam: z inde ꝑdat gratiam. Talis
igitur nō negligit obseruare: quod apostolus ait
i. cozin. ii. Probet aūt se ipsum homo: z sic de pa
ne illo edat. i. examinet ꝓscientiam suam: si est cō
tritus z confessus de oñibus peccatis p̄cipue
mozталibus: quia vt ibi dicitur. Qui manducat z
bibit indigne. i. non cum pura ꝓscientia sed ma-
culata peccatis: iudiciuz sibi manducat z bibit. i.
ad sui iudicium z augmentum dānationis acci-
pit. Dedit quidem deus escam istam sacramenta
lem timentibus se: instituit vt cum amoze filiali z
reuerentiali accederetur ad eam. Sed non sunt
sacerdoti peccata occulta cozdium nota: z in di-
spositiones mentium peccata etiam sibi nota nō
alijs debet māifestare: ideo datur oñibus sacra
mentalis esca ista: nisi peccatum sit notoziu: vt
publicus vsurarius z notoziu concubinarius z
huiusmodi. Sed mozs est malis vita bonis. Si
cut palato non sano ꝑna est panis z nociuus: q;
sanis est suauis: vñ in ꝑs dicitur. Manducauerūt
z adozauerunt. s. escam sacramentalē: que adoza
tur vt verus deus: cuz manducatur: oēs pingues
terre. i. peccatozes abundātes in vitijs z terrenis
desiderijs: z in conspectu eius cadent in peccatū
scz grauissimum: vnde dicit aug. super ps. Non
ꝓhibeat dispensatoz dñi. i. sacerdos peccatozes
manducare mensam domini: qui. s. non sunt no-
torij: sed exactozem moneat timere: ne. s. vt iudā
indigne cōicatum introeat in eum sathanas. De-
dit timentibus se: z qui timet deum faciet bona
eccle. z4. c. que. s. requiruntur ad salutem z debi
tum cultum diuinum: z quia in cozpoze eius per
cōionem habet quiescere cozpus xp̄i vt in sepul
chzo: conatur facere illa bona que significant in
sepulchzo xp̄i. Sepulchz illud ista būit fm euā
gelistas: vt patz mat. z lu. penultimo. z Jo. 19. In
eo fuerunt cum cozpoze xp̄i. Mirrha z aloes et
linteamina munda z sudarium. Excisum erat in
petra z saxum magnū ad hostiuz eius signatum
clausum sigillo summi sacerdotis: munitum cu-
stodibus: nouū in quo nōdum quisq; positus fue
rat. Oztus ibi erat: z in monte caluario ꝓpe hic

Feuchā dz sumy ad Cona ofard.

T

rusalem:ꝛ ioseph eius dominus erat. Ex quibus circunstantijs notantur.iz.bona:que facere debꝫ qui timet deum:vt sit dignum xpi sepulchrum in cōmunione. Primo sit in eo myrrha mortificationis sensuū ꝛ passionum. Non enim accedere debet cū distractione sensuū. Visus auditus ꝛ huiusmodi:nec cum passionibus ire vindicte ꝛ huiusmodi. Sed vt ait apostolus ad collo.3.c. Mortificate membra vestra que sunt super terram. Assit ꝛ aloes amarum contritio peccatorū cōmissorum ſm illud Job.3. Anteq̄ comedam suspiro:ꝛ quasi inundantia aque.s.lachrymarum sic rugatus meus.s.doloris. Sint linteamia mūda anime ꝛ corporis per castitatem:etiā ab actu coniugali. Unde non nisi mundis a mulieribus dedit abimalec sacerdos panes ꝓpositionis edēdos:dauid ꝛ socijs.i.reg.21.c.hec etiam dicitur ō conse.di.2.c.omnis homo. Sit ꝛ sudarium qō faciem corporis tegebat.s.humilitatis que cooperit faciem bone conuersationis: ne videatur ab hominibus ꝛ euanescat. Unde cum centurione reputans se indignum dicat. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: mat.8.c. tamen cum hoc vt zacheus ꝛ si publicanus:tamen paruulus ꝛ humilis recipiat eū affectuose in domum suam. Sit petra fortissima in tentationibus:magnum saxum aduoluatur ad os sepulcri id est firmum ꝓpositum non reciduandi. Potius debet quis omnia mala sustinere: q̄ peccato ꝓsentire inquit aug.32.q.5.ita ne. Sit signatum sigillo summi sacerdotis.xpi annulo.s.fidei: vt non vacillet vel dubitet de veritate eius:cirillus. Non dubites ſz potius suscipe verba salutoris:qui cum sit veritas nō mentit dicens. Hoc est corpus meum. Sit nouum vt nil cibi vel potus sit post mediam noctem positū in stomachor: nec medicina nec aqua:de ꝓse.di.2.liquido. Spiritualiter nullum cadauer mortalis peccati sit in mente:leo papa. Nullus malignus accedat: nullus fuscato aīo:nec insidie mēte ꝓdant: pura igit sit mēs:pura conscia:q̄ ꝛ sacrificiū purū est. Apponatur in futur custodia rationis sumpto sacramento:ne dormitando negligentia furtim auferatur xpi corpus.i.gratia saluatoris ſm illud ꝓuerb.3. Omni custodia custodi cor tuum. Sit mens ortus conclusus:in quo non ponuntur fagus ꝛ quercus:que ꝓducunt fructus pro bestijs. Sz flores rosarum lilia conuallium:viole ꝛ herbe odorifere:vt persa ꝛ huiusmodi arbores suaues fructus ferentes. Sic in tali mente ruminentur exempla martyrum confessorū virginum'et huiusmodi sunt flores:sint ꝛ herbe sanctarum lectionum ꝛ verborum ꝛ fructus bonorum operꝫ ꝛ sic dicere poterit illud canti. Descendit dilectus meus in ortū suum:vt comedat fructum pomorum suor:sit iuxta mōtem caluarie locum.s.passionis ꝛ permaxime meditetur tunc xpi passionē Aug. quia in morte domini liberati sumus:huius rei memores esse debemus prope hierusalem: sic que interpretatur visio pacis:vt etiam aliquādo contemplentur supernam patriam in qua pfectius anima cum xpo vnitur:ꝛ pascitur:vñ Ambro. Manducat te angelus pleno ore in patria.s. perfecte fruendo:manducet te homo in via pro modulo suo:tali recreatus viatico. Joseph q interpretatur augmentum:est illud monumentū quia semper intendat crescere in virtutibus:iuxta illud.83.ps. Ibunt de virtute in virtutem et cetera. Dedit quoq; escam istā timentibus:quia cum timore maxime reuerentie debet accedi ad ipsum. Unde eusebius in señ. cum ad reuerendū altare cibis spūalibus faciandus ascendis: sacrū dei tui corpus ꝛ sanguinem fide respice honore mirare:mente continge: cordis manu suscipe: ꝛ maxime toto haustu interioris hominis assume:de conse.di.2.quia corpus.ꝛ ps.5. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo scilicz reuerentiali:ꝛ sic erit sepulcrum eius gloriosum vt dicitur isaie.ii.c. Et sicut xps resurrexit a mortuis per gloriam patris:ita per ipsum resurgem' ad supernam gloriam:quia qui manducat hunc panem viuet in eternum: Joan.6.c. Manducare est viuentis creature:sic viuens vita gratie:ꝓ hoc sacramentum sumptuz viuet vita glorie. De conditionibus etiam que requiruntur ad debitā sumptionem:habes supra in prima parte titu.ō lege mosaica.c.de cerimonialibus. Ubi agitur ō modo edendi agnū paschalē:quod figurat istud sacramentum.

Alius sermo de sacramento eucharistie capitulum quintum.

C Rit firmamentuz in terra in summis montium superextolletur super libanum fructus eius ꝛ florebit de ciuitate sicut fenum terre:ps.71. Immensa diuine largitatis beneficia exhibita populo xpiano inestimabilem ei conferūt dignitatem. Neq; enim est:aut aliquando fuit tam grandis natio:que habeat deos appropinquantes sibi: sicut deus noster adest nobis. Unigenitus siquidem dei filius diuinitatis sue volens nos esse participes nostrā naturam assumpsit:vt homines deos faceret factus homo. Insuper quod de nostro assumpsit: totum nobis contulit ad salutem. nā corpus suū in ara crucis obtulit deo patri:sanguinem, suū fudit in precium nostre redemptionis. Et vt tanti beneficij iugis in nobis maneret memoria: corpus suum ꝛ sanguinem sub specie panis ꝛ vini sumendum fidelibus dereliquit:hec tho.in officio Quia enim corpus assumptū ablaturus erat ab hominibus:ꝛ illaturus fideribus:inquit eusebi' nicenus. Necesse fuit vt die cene illud nobis cōsecraret:vt iugiter coleretur per mysteriū: quod semel offerebatur in precium:de cōse.dis.2.quia corpus.ꝛ de hoc sacro loquitur ps.ꝛ si multum

obscure erit firmamentum .ꝛc̄. vbi tria nōt p̄s.

Primo deitatem sub panis specie lantentem: ibi erit firmamentum. Secūdo vtilitatem hominis cum deuotione ꝓsequentem: ibi superexrolletur sup libamum. Tertio venerabilitatez plebis eucharistie assistentē: ibi florebunt de ciuitate. Pro declaratione primi est sciendum: q̄ vbi nostra translatio habet: erit firmamētum alia habet: erit panis triticeus: ⁊ sic per vtranq; habetur ⁊ materia sacramenti: que est panis triticeus: cuius species remanet post cōsecrationez conuersa substantia. Vñ etiam dicitur panis Jo. 6. Panis quem ego dabo caro est p̄ mundi vita. habetur etiam q̄ sub eo latet. s. diuinitas: que dicitur firmamētum: p̄s. 18. firmamentum est dñs omnibus. Omnia. n. sustentat naturaliter ⁊ suos electos spūaliter. Montes hic intelligūtur sacerdotes: quia a vallibus vitioꝝ debent esse eleuati: ⁊ in altum versus celum per contemplationez ⁊ celestem cōuersationem erecti. Sūmum coꝝ: est caput eorum. Erit ergo panis triticeus qui ē firmamentum in sūmis montium: qui est corpus xp̄i: in quo est deitas sub specie panis triticei. in sūmis mōtium. i. super capita sacerdotum: quod vtiq; fit: q̄n ipsum consecratum populo ostendūt eleuando: ⁊ hoc in terra. i. in mundo isto. Haz in celo clare intuetur non sub aliquo velamine: sed in terra in qua anima nostra habet velamē opacum corporis: nō potest clare intueri sed sub velamine: ⁊ in isto sacramēto sub specie panis ⁊ vini: sed realiter est ibi totus xp̄us: corpus eius ex vi sacramēti: ex naturali aūt concomitātia ⁊ sanguis ⁊ anima ⁊ diuinitas: quia in ista non possūt ab inuicem separari. Unde hilarius in li. de trinitate de cōse. di. 2. c. quia corpus. de veritate carnis ⁊ sanguinis non est relictus ambigendi locus: quia ipsius domini ꝓfessione caro eius vere est cibus: ⁊ sanguis eius vere est potus. Recedat ḡ omne infidelitatis ambiguz: quia qui dator est muneris: ipse etiam testis est veritatis dicēs: hoc est corpus meum: lu. 22. Et vt dicit eusebius nicenus: de conse. di. 2. quia corpus. Nouum tibi et impossibile esse non debet: q̄ in xp̄i substantiaz terrena ⁊ mortalia conuertūtur. s. panis ⁊ vinum. Ad quod ostendendū. s. non esse impossibile uł incredibile talem cōuersionem: induci possūt exempla scilicet. Operantis nature. Narrantis scripture. Mōstrantis figure. Uidemus p viam nature substātiam vnius rei mutari in aliā. Nam cum homo comedat panem: ⁊ vinum bibat: per digestionem factaz panis conuertitur in carnem: ⁊ vinum in sanguinem: istud clare patet: comedit mulier prægnans: ⁊ cibus eius digestus conuertitur ꝑ parte in carnem ⁊ sanguinē ⁊ ossa eius quem habet in vtero. Narratur a naturalibus: q̄ in hibernia sit quidam locus: in quē si portatur lignum pars illa que tangit terram: in fundo loci conuertitur in ferrum: que in aqua in palleas conuertit̄: que extra aquam lignū remanet.

Si igitur natura operatur talem mutatōnem in aliam: q̄to magis auctor nature hoc potest agere: qui hanc conuersionem facit: quomodo conuertitur? deus opatur: qui vtiq; plus potest operari q̄ intellectus noster intelligere ꝛm auicēnā Ex sacra scriptura que mentiri nō nouit a. iudeis etiam approbata. Leginus in veteri testamēto multas mutationes factas de vna re in aliā. Nā virga moisi ad iussum dei versa est in colubrum. Et iterum moyses de mando dei colubrum per caudam accipiens conuersus est in virgam. Exo di. 4. c. helias ꝓpheta ignem de celo fecit descēdere. 4. reg. 1. c. Nunquid non preternaturam ē: q̄ petra durissima percussa virga moysi darz copiosissimam aquam: num. 20. c. Aque egypti nōne ad verbum moysi conuerse sunt in sanguinē: Exo. 14. c. Omnia ista exempla ⁊ plura alia pōit ambro. ad hoc probandum: de conse. di. 2. reuera. ibi potes videre: omnia ista sunt preter naturā Si ergo sancti viri verbo suo fecerūt mutare naturas rerum ⁊ conuersionem earū. Nonne magis xp̄s dominus ꝓphetarum ⁊ sanctus sanctoꝝ poterit mutare ⁊ conuertere panem ⁊ vinum in corpus ⁊ sānguinem suum: ipse enim est: qui hāc mutationem agit: vnde augustinus. Intra sanctā ecclesiam in ministerio corporis ⁊ sanguinis domini nihil a malo minus: nihil a bono magis p̄ficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis sed in verbo efficitur creatoris: ipse est qui suam hāc efficit carnem. i. q. i. ex multis. demum apparitionibus ⁊ miraculis ostensis: circa istud sacramentum ostenditur veritas huius conuersionis Narratur in cronicis: q̄ in francia tēpore sancti lodouici regis francorum celebrante quodā sacerdote in hostia ꝓsecrata visus est ab omni populo puer paruulus in ipsa hostia: ⁊ cum nunciaretur regi lodouico miraculum: vt iret ad vidēdum. Respondit qui dubitāt de veritate huius sacramenti: illi accedant ad videndum. Ego aūt quia certe credo ibi corpus xp̄i esse: non curo videre. Narrat etiam vincentius in speculo historiarum libro tertio: q̄ circa annum domini. M. in pluribus locis in frācia hostia consecrata a sacerdote post sanguinis ex ipsa fusionem visa est caro: ⁊ cum diuidere vellet sacerdos: non potuit scindi sed plicari. Una pars remansit in specie sānguinis: alia in specie panis. In vitis patrum etiaz de huiusmodi legitur apparitionibus. Cuz ergo istud sacramentum sit firmamentū id est xp̄s firmamentum ecclesie: remanet tamen in specie panis triticei sicut prius apparebat: ⁊ hec triplici ratione. Prima vt fides exerceatur. Secūda vt honor auferatur. Tertia vt sensus non decipiatur. Fides est de rebus nō visis: quanto ḡ minus videtur: tamen firmiter credit ea mysteria fidei: tanto magis exercetur meritum fidei: ⁊ augetur. Unde dixit xp̄s Jo. penultimo. Beati q̄ non viderunt ⁊ crediderunt. Si igitur post consecrationem videret̄ in hostia caro: minus haberz

Decuplex remanet in spē panis ⁊ vini ⁊ tplīs rōne.

Decuplex ē ḡnūs panis et vini in eo et sanguis p̄ ꝓ p̄tri.

de ratione fidei hoc credere: cum videret manifestam carnem: sed quia non videt carnē sed speciem panis vt prius: z tamen credit ibi nō panē sed corpus xpi esse: magis credit z meret. Quantū ad secundam rōnem certū est: q̄ nō erroꝛ hominiꝫ cōedere carnē crudā hōis: z p̄ maxīe cuꝫ nō sit in vsu. Unde iudei īmo ex discipulis eius quidā: Cū xps dixit: nisi māducaueritis carnes filij hōis ⁊c. nō habebitis vitā ī vobis: quidā scandalizati recesserūt ab eo: estimantes q̄ haberent ipsam comedere: vt caro in macello habētes hoc ī horꝛoꝛem: vnde dixerunt: Durus est hic sermo quis pōt eū audire. Jo. 6. Sed xps ōclarauit: q̄ nō sicut caro q̄ vēdit ī macello ōbēt cōedi. sz sub spē panis: ideo vocauit se panē dicēs: Ego sū panis viuus ⁊c. nō est ātꝫ horꝛoꝛi hōi panē comedē. sed assuetū. esset. n. ridiculū infidelibꝫ: si ibi apparet ī hostia dicētibꝫ q̄ comederemus carnem hōis. Et iō erat panis triticeus. s. ī spe. 3° hoc cōgrue ordinatū est a dei sapientia ne deceptum se reperiat sensus iudicans de sibi notis. Ex quo igit nō apparet ī specie carnis rōe tā dicta: si ibi nō remaneret spes: s. altē panis vt prius: nil sensibile appareret. Unde hōies nō estimarent ibi aliquid eē nil videdo: cū tn̄ dicat hoc ē cōpꝰ meū. Et quē admodū ī comestione ꝓparata isaac deceptus est omnis sensus: nisi auditus: nā visus q̄ caligauerat nō pcepit iacob illum esse: Odoratꝰ: q̄ sensit fragrantiam vestimētoꝝ esau nō iacob: Gustꝰ: q̄ estimauit cibum eē pꝛeparatū ab esau. Tactus: q̄ manus inquit: manus sunt esau: q̄ ꝓpter pelliculas hedoꝝ: quibꝫ manus cooperat: Sed auditus solus remāsit indeceptus: Un̄ dixit vox q̄dez vox iacob est: Gene. 26. Ita ī sacramento isto tactus odoratus gustus z visus sunt eoꝝ accidētia panis: sicut erāt cū erat ibi substantia panis: Sed auditus nō fallit cū audit: hoc est corpus meum Et ad firmandū cor sincerum sola fides sufficit.

Quātum ad secūdū vtilitas. s. deuote accipientis: nō cum dr̄: superextollet sup libanū fructꝰ eiꝰ. s. panis triticei sacramentalis. Libanus est mons ꝑciosus: z interꝑetat candidatio: significās mōtem glozie: q̄ qui manducat hunc panem viuet ī eternum. Jo. 6. Sūt autem. xij. fructus busꝫ pāis triticei designati p. iz. fructus ligni vite: de quibꝫ dicitur apoc. vlti. z de his hēs plene infra in. c. de sacramento eucharistie: ibi vide. oꝛ tn̄ q̄ deuote accipiat: z ī gra al's nō extollet ad gloriā: sed deij ceret ī infernum. Unde isido. de conse. dis. 2. Qui scelerate viuūt in ecclesia: z cōicare nō desinunt putantes se tali cōione mūdari: discant sibi nihil proficere ad emundationem: dicente propheta. s. iere. iere. ii. c. Quid est q̄ dilectus meus fecit ī domo mea scelera multa. Nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas? quasi dicat non: sz auget grauissimum peccatum: q̄ vt dicit apostolus i. coꝛ. ii. qui manducat z bibit indigne iudicium sibi manducat z bibit. i. ac si xp̄m occiderit: puni et ꝑm glo. Et hoc vt dicit aug. Non quia illa res s. sacramentum sit mala: sed quia malus male accipit: quod bonum ē. Nō enim mala erat bucella: que inde data est a domino: vt p̄z Jo. 13. c. Salutem dedit medicus: sed ille īdignus accepit ad pernitiem. de conse. di. 2. z sancta. Quādo melchi sedech rex salem sacerdos dei summi obtulit abrae panem z vinum cum benedicens: vt p̄z ge. 14. c. vtiq; fecit hoc ei reuerenti: cum victoria cede. 4. regū. gene. 24. Ad figurandum q̄ oporꝛtet: q̄ homo habeat victoriam ō coꝛpoꝛe suo cō posito ex quatuoꝛ elemētis: seu sensitiua potestate in qua insurgunt quatuoꝛ passiones: que multis dominant: vel quatuoꝛ differentie peccatoꝝ que vincunt quatuoꝛ reges quatuoꝛ sensus nr̄os. s. peccatum cogitationis: consensionis: operationis z assuefactionis: huic xp̄us verus sacerdos offert panem sacramentalem: cum benedictiōe gratie: z glozie. Item Jo. de sancto gemi. in sermonibus dicit q̄ philosophus in libꝛo de sensu z sensato numerat. 7. differentias sapoꝝ: q̄ spūaliter reperiunt in hoc sacramento. Primus est sapor dulcis: qui signat donum sapie: q̄ facit diuina sua suiter degustare. 2° sapoꝛ acutus z signat donū intellectus: qui facit penetrare vsq; ad ītima rei.

3° est amarus: z signat scientiam que huiꝰ mūdi amaritudines facit dolere. 4° est sapoꝛ pinguis z signat pietatem. ps. 22. impinguasti in oleo caput meum. 5° est salsus: q̄ habetur in dono consilij in quo est sal discretionis. 6° stiticus q̄ habz de terrestri z calido: z signat foꝛtitudinem que roboꝛat hominem. 7° est austerus seu acetosus: sub quo comprehendit z ponticus vt ī piris acerbis: z signat timoꝛem: qui pungit exrecōdatione peccati z expectatione iudicij: vnde beñ sap. 16. dicitur de manna hoc figuratiuo: panez de celo pꝛestitisti eis: omne delectamentum in se habentem z omnem sapoꝛem. Quantum ad tertium de veneratione sacramenti dicit florebunt ō ciuitate. s. veniētes ā geli de ciuitate z triūphāte z oēs de ciuitate ecclie militāt lete z affectuose assistētes suo dño: hoc ē florere vt fenū terre: q̄ multū abūdat z mltiplicat. Nā q̄ ā geli veniāt ō ciuitate celesti. ostendit greg. d. in fi. dial. Quis fidelium dubium potest habere in illo iesu xp̄i ministerio: in ipsa immolationis hoza ad sacerdotis vocem celos aperiri angelozum chozos adesse: summa imis sociari: de conse. di. 2. quis fidelium. De ciuitate etiam ecclesie currunt homines ad videndum sacramentum altaris z quasi tota deuotio fidelium remansit in isto sacramento: z merito quia sicut dixit alex. papa de conse. di. 2. nihil sicut potioꝛ ē in ceteris hostijs z sacrificijs: ita potius excoli z venerari debet. hinc dauid coram arca domini. 2. re. 6. c. que hoc sacramētum signabat: q̄ in ea virga diuinitatis potentissime: lex alme sapientissime: Māna carnis purissime nudus saltabat totis viribus ex maximo feruoꝛe z deuotione. Quid fieri debet ad figuratū: si tantus egit ad figuram: hoc etiam fuit figuratum in magnis

co illo conuitio:quod fecit aſſuetus:qui interp/tatur beatitudo.i.domus.3.anno imperij ſui.i.tē poze non nature:nec legis moſaice ſed tempoze gratie cūctis pncipibus ſuis:quia apoſtolis ex inde omnibus volentibus venire in domo ſua.ſ. eccleſia mirabili oznata:nec aliquis cogebaī ad ſumendū zē.heſter.i.c.

De penitentia ſpecialiter de confeſſione. Capitulum ſextum. Sermo.

Dixi confitebor ad/

d uerſum me iniuſticiam meam domino ⁊ tu remiſiſti impietatē peccati mei:ps.xi. Sicut: peccatum oziginale non remittitur niſi p bapti/ſmum actu vel ꝓpoſito ſuſceptum:ita actuale ñ remittitur poſt baptiſmum:pcipue niſi per peni/tentiam. Unde aug. Omnis homo poſtq̄ ſue vo lunt.atis eſt arbiter conſtitutus:non poteſt nouā inchoare vitam:niſi peniteat eum veteris vite.ō pe.di.i.c.tres actiones. Et xp̄s ait.lu.vlti. Opoz/tuit xp̄m pati ⁊ reſurgere a mozruis die.3.⁊ p̄dicare penitentiam ⁊ remiſſionem peccatoꝝ in omnes gentes:vt ait Chryſo.in omelia de peni. di.3.penitentia cogit peccatozem omnia libēter ſufferre. In cozde enim contritio in oze cōfeſſio in opere tota humilitas.ſ.ſatiſfactionis.hec ē vera ⁊ fructifera penitentia:hoc eſt illud triduum q̄ vocat nos deus:vt eamus in deſertum:vt immolemus deo noſtro ſacrificium bonoruꝝ operum: exo.4. Hoc eſt illud triduum quo xp̄s amiſſus dolendo reperitur:lu.2. hec eſt via per quam exitur de carcere herodis infernalis.i.ſtatus peccati quo intendit altera die.i.in vita futura ducere ad mozrem Actuum.iz. per cōtritionem.n.exitur ō porta duritie cozdis:per confeſſionem de porta clauſa taciturnitatis:per ſatiſfactionem de tertia porta que eſt ferrea:vnde magis fortis q̄ alia retentionis aliene ſubſtantie vel fame. Quomodo autem debite fiat iſta penitentia:patet eſt ſacramētum eccleſie:⁊ quantam p̄eſtet vtilitatem oſtendit ps.dicens:confitebor.vbi tria. Primo confeſſionem penitētialem exercendam:ibi:dixi cōfitebor. Secūdo conditionē rationabilem adhibendam:ibi: aduerſum me iniuſticiam.m.domino. Tertio innouationem ſpūalem ꝓſequēdam:ibi:tu remiſiſti zē. De impedimentis penitētie ⁊ remedijs contra ea habes plene.j.c.de penitentia.

Quantum ad primum

ſcz de confeſſione fienda:quia dicit:confitebor: dixit ioſue ad achor:qui tranſgreſſus fuerat mādatum dei. Da gloziam deo:confitere peccatum ioſue.9. quaſi diceret. Confitendo peccatum tuū das gloziam deo. nam manifeſtando miſeriā peccati tui vt deus eam ſua bonitate amoueat a te: fateris clementiam ⁊ miſericozdiam ſuam:⁊ ſic glozificas eum. Unde ſciendum:q̄ omnis lex nobis data a deo clamat nobis ⁊ mandat cōfeſſionem peccatoꝝ. Primo lex intrinſeca. Secūdo lex moſaica. Tertio lex ꝓphetica. Quarto lex euangelica. Quinto lex canonica.

Lex intrinſeca ē lex na/

turalis:hec nobis dictat:vt confiteamur deo peccatum noſtrum.ſ.recognoſcendo ⁊ petendo veniam. quia enim ante incarnationem deus erat purus ſpūs:ideo erat contentus confeſſione mētali hominis:nec plus exigebat. Sed poſtq̄ factus eſt homo incarnatus ex virgine:exigit a nobis etiam confeſſionem oziſ:⁊ quia p̄ſens non eſt cozporaliter:vult vt faciamus eam ſuo vicario.ſ.ſacerdoti. Dicit iob.3i.c. qui non fuit iudeus ſed gentilis lege naturali ad hoc motus. Si erubui peccata mea in conſpectu populi confiteri.i. non erubui:⁊ non dicit populo:quia confiteri publice eſſet ſcandalizare:ſed in conſpectu populi: quia ſi debet homo erubeſcere:q̄ populus ſciat ipſum facere confeſſionem:ſicut aliqui ſapiētes ſm ſeculum erubeſcunt videri in confeſſione. Primi parentis noſtri perpetrata tranſgreſſione diuini p̄cepti interrogati fuerunt de ea:vt confiterentur peccata ⁊ veniam peterent:cum dñs vocauit adam dicens. Adam vbi es? geñ.3.q.d. confitere peccatum tuum:ſed illi vt ſuperbi noluerūt ſe accuſare:ſed excuſarunt ſe:quia adam retozſit culpam in euam que ſibi ſuggeſſit eſum:⁊ ſic q̄ſi in deum qui dedit talez ſociam:eua interrogata in ſerpentez retozſit:⁊ quia noluerunt humiliter confiteri peccatum:expulſi ſunt de paradiſo nudi mente ⁊ cozpoze. Frequēter hoc accidit:vt reprehenſus quis a confeſſoze vel alio de peccato ſuo non humiliter confitetur:ſed excuſat ſe retorquens in carnem ſeu ſenſualitatem ſignataz per euam:⁊ ſimiliter in deum qui dedit ſibi fragilem carnem:vel in diabolū qui tentauit. Sed ſi non vis eijci de paradiſo celeſti:tibi attribue:⁊ confitere.

Lex moſaica ſicut alia

ſacramenta:ſic ⁊ confeſſionem continebat in figura. nam dum mandabatur in lege:q̄ cōmittēs certa peccata offerret determinata animalia ſacerdotibus:que occiſa in ſacrificium cremabanī vt patet leui.4.5.6.7.c. manifeſtabatur in genere offerentis illud animal cōmiſiſſe aliqua peccata in genere:que expianda erant per mozrem xp̄i figuratam in tali animali. Confeſſio enim ſacramentalis a paſſione xp̄i habet efficaciam. Exiudicio etiam lepre habita fuit figura confeſſionis de qua habetur leui.xiij.c.⁊ lepra in capillis eſt peccatum in cogitatione. Lepra in cute ē peccatum in carnali delectatione ſeu mozoſa delectatōne. Lepra in veſte exteriozi eſt peccatum in operatione. Lepra in domo in qua continue habitatur:eſt peccatum in conſuetudine. Qui ergo

Confeſſionē p̄cepto clamat et mādat nob omia lex.

Lex nāl dictat nob⁹ ut ofiteam.

Confeſſio ē in figūm in lege moſi.

Primū eſt lepra.

de confeſſione tria notanda.

habebat signa lepre:debebat se sacerdoti presentare:t ille debebat bene considerare modum lepre:t si videbat esse lepram perseuerātem t augeri:iudicabat eum īmundum t a ceteris separandum. Si autem videbat non permanere lepram iudicabat mundū:t liberum dimittebat. Sic sacerdos peccatorē sibi presentatum vel leprosum in anima siue per cogitationem vel delectationē vel opera:si videt eum dolere nec ꝓponere in futurum cum abstinere:non debet eum absoluere: sed vt immundū t lepram pseuerantem iudicare. Sed si dolet:t ꝓponit abstinere:debet absoluere: t vt mundum per confessionem iudicare. Aliqui etiam ex hebreis bene peritis asserūt:q̄ cum reperiunt sacerdotē de eis.s.de leuitico' genere:quod tamen est eis difficile discernere:cōfitentē vocaliter eis peccata sua ante mortem.

Lex prophetica ad hoc

ad ꝙfessionē lex ꝙphīa inuitat:q̄ scripture ꝓphetarum dicantur lex:patet ex eo q̄ xp̄s dixit iudeis. In lege vestra scriptum est psalmo.lxxx. Ego dixi dij estis Jo.8. quod tamē verbum in ꝓphetia est psalmo.94. seu in psalmo dauid.ipe enim dauid dixit:preoccupemus ante faciem domini in ꝓfessione.i.ante q̄ compareamus ante faciē domini in iudicio particulari per mortem:in quo oportet nos reddere rationem de debitis nostris: peccatorum⁹ faciamus confessionem.per eam.n.tollūtur peccata scripta in tabula ꝓscientie:sicut per spongiā tabula scripta.et enim omnia in confessione lauantur inquit.b.laurentius t salomon prouer.28.c. Qui abscondit scelera sua.s.non confitendo:non dirigetur.s.in via salutis. Qui autē confessus fuerit:t reliquerit ea:inueniet gratiam.hinc isaias.23. c.Circui ciuitatem:sume citharam que sonitum reddidit.s.vocalis confessionis bene debite;confitendo frequenta canticum.Et nota q̄ dicit circui ciuitatē.non enim a casu sed diligenter debet circuire ciuitatem ecclesie:vt inueniat bonū confessorem.vnde aug.Qui vult ꝓfiteri vt inueniat gratiam:sacerdotem querat:qui sciat soluere et ligare:ne negligens circa se negligatur ab illo q̄ salubriter monet cum:vt cecum vitet:ne ambo in foueam cadant:de penitē.dis.6.c.sicut.t de pe. di.i.c.quem penitet.Danieli ꝓphete cōfitenti peccata populi dicendo:peccauimus:iniuste egim⁹: iniquitatem fecimus in omnē iusticiam tuam:reuelata sibi fuit dei placatio t liberatio a captiuitate babylonica:dañ.4.c.

Lex euangelica de hac

ad ꝙfessionē. nos inducit lex euāgelica.

plenius loquitur.nam vt dicitur lu.3.qui baptizabantur a ioanne baptista:confitebātur sibi peccata sua.Erat autem baptismus ioannis non sacramentum ecclesie:vnde nec purgatiuū peccatorum: sed dispositiuū ad penitentiam:t ideo dicebatur baptizare in penitentiam.huiusmodi autē includit confessionem dñs iesus leprosis decem: qui clamabāt miserere nostri:dixit. Jte ostēdite vos sacerdotibus:lu.17.t eundo mundati sunt:ad inuendum q̄ lepra peccati que est ex tranigressione decalogi mundatur: ostendendo sacerdoti in confessione:t q̄uis ipsum ꝓpositum verū confessionis mundet:vt patet ex ipa figura historie oportet tamen vt tempore suo sequatur effectus aliter recidiuaret in lepram peccati. Auctoritatē aūt absoluendi dedit dñs sacerdotibus:cum dixit discipulis in persona omniū sacerdotū.Quorum remiseritis peccata:remissa sunt ꝛc..Jo.pe nulti.s.claue non errante. expressius ꝓmulgauit preceptum huiusmodi iacobus apostolus dicēs in canonica sua.c.5.confitemini alterutr⁹ peccata vestra.s.habentibus claues ecclesie:vt sunt sacerdotes. Unde t qui in casu extremo vt sit in periculis maris confitetur laico:q̄uis vtile sit si non habet copiam sacerdotis:tamen si euadat: debz postea illa sacerdoti confiteri.

Lex autē canonica hoc

mandat dicens per aug. Judicet se homo cū pōt t mores conuertat in melius:ne cuz non poterit ꝓter voluntatem a domino iudicet. Accedat ad antistites.i.sacerdotes ecclesie:per quos eis claues administrātur:de peni.di.1.iudicet. Ambro sius. Uenialis est culpa.i.digna venia:quā sequitur confessio delictor⁹:di.ea.c.ser pens. Non enim meruit iustificari qui peccata sua noluit cōfiteri: idem di.ea. Unde t hiero. Quisquis es que tibi alicuius peccati es ꝓscius:quanto tempore deliquisti:tanto tempore satisfacito deo in cōfessione penitentie:non expectes:vt humiliet te accusator sathā.i.diabolus:di.ea.c.vide. Tempus determinat:q̄ omni anno saltim semel.extra de peni.t remi.c.oīs vtriusq̄ sex⁹ postq̄ ad ānos discretionis puenerit:tenetur omnia peccata sua ꝓprio sacerdoti confiteri. Multa habes ad declarationem huius.j.de confessione:t supra in secunda parte ti.de accidia.c.de negligentia confes. Et q̄s sit ꝓprius sacerdos cuiuslibet:habes diffuse.j.in ti.de confessoribus.verum in li.vi.de pe.t re.habetur q̄ nulla consuetudine pōt introduci: vt q̄s confiteatur alteri q̄ ꝓprio sacerdoti. Sunt alig sapientes ſm mundū:qui extimāt nō necessariā sacerdotalem ꝓfessionē:sed ad bene esse. Sed si istud aliq̄n fuit in opinione:vt ponūt magister sē ten.in.4.di.15.t gratianus de peni.di.i.ꝓtotum. hodie tn est in determinatione ecclesie.s.esse necessariā ad salutem confessionem vocalem:t cōtrariū tenere.s.non esse necessariā: esset hereticū ſm tho.in.4.vt habes.j.in.c.de confessione. De quadā muliere habetur in ti.de.vij.donis.q̄ lapsa in peccatū carnis:q̄ pre verecūdia noluit cōfiteri:q̄uis intraret monasteriū:vt magis penitētiam ageret de peccato:t ibi semp vixerit in maximis abstinētijs t gemitibus t orationibus: tn̄ mortua apparuit cuidā moniali sibi familiari:reuelans se esse damnatam:ꝓpterea quia non fuit

illud peccatum confessa. Quantum ad secūdū scz de ꝺditionibus:quas debet habere cōfessio: vt sit bene facta:q̄uis ꝯ.plene declaretur de.vii. conditionibus eius in.c.de confessione:ꝑ nunc solū ex verbis ꝑs.ꝓponentur quattuoꝛ:vt fiat ꝑ.

Cum matura discussione:ibi:dixi. Cū amara cōpunctione:ibi:aduersum me. Cum sincera denudatione:ibi:iniusticiaz.m. Cum plena obeditione:ibi:dño.

Quantum ad primum

non debet quis facere ꝓfessionē subito sine aliq̄ ꝑmeditatione:qz modicuz vel nil valeret:sed cū deliberatione z mētis examinatione. Et ideo an teq̄ ponat ꝑs.verbū:confiteboꝛ: ꝑmittit:dixi:et deliberaui in mente mea.ita exponit Lassidio⁹. Et in ista deliberatiōe debet dicere in coꝛde suo coram deo peccata sua diligenter examinando: ꝑm illud isaie.38.qō dicit Ezechias penitens de peccatis. Recogitabo.s.deo oēs annos meos in amaritudine anime mee.i.oēs actus peccatoꝝ cogitationis locutionis opationis omissionis ꝑ me perpetratos toto tempoꝛe vite mee:z hoc cū displicentia z amaritudine:non aūt cōplacentia delectationis. Et hoc est qō dicit leo papa de peni.di.i.sufficiat penitenti cōfessio:que primo ꝺo offertur.s.dicendo z examinādo se in coꝛde suo: deinde sacerdoti qui ꝑ delictis peccantiū precatoꝛ accedit. Manifestū est aūt q cum qs habet facere cōputum alicuius administrationis facte per eum:prius ꝑ se examinet oēs partitas que sunt scripte in libꝛo:quem hz coram exigente ratione ꝑsentare:vt bene reddat rōcinium: multo magis que habet scripta in libꝛo conscientie opa tua mala prius debes ꝑ te examinare:vt reddas cōputum coraz exigente rōnem a te.s.confessoꝛi loco dei. Et cuidā qui fecerat ꝓfessionē suaz sine ꝑcedenti debita examinatione:fuit dictū in visione:vt iteꝝ redderet caput suum.i.confiteret in vitis fratrum.

Secūdo debet fieri cū

amara ꝓpunctione. Unde dicit:confiteboꝛ aduersū me. Que sunt nobis aduersa z ꝓtraria nobis displicent:z de eis dolemus:z qz peccata sūt maxime aduersū nos.i.nociua z cōtraria nobis: debemus vt nociua z vera mala de eis in ꝓfessione dolere. Sicut.n.ꝓtraria ꝓtrarijs curātur: cō placentia.s.delectatōnis peccati auferē per displicentiā z doloꝛē eius. Unde augu.de peni.dis.i.c penulti. Quē penitet:oīmodo peniteat:z doloꝛē lachrymis ostendat ꝑ ꝓfessionē. Debet autē doloꝛ iste esse magnus. vnde dr aīe peccatrici hiere.7. c. Luctū vnigeniti fac tibi plātum amaꝝ:vtiq̄ cū mulier amittit vnigenitū suum:qui ē totū bonuz suū:z q̄ amat maxime:dolet maxime. Sed q̄to magis habet dolere peccatoꝛ:qui ꝑ peccatū amisit z bona oīa spūalia:q̄ excedunt valoꝛē omniū tpaliū:z priam ꝓpriam ciuitatis superne:z vitam anime gr̄am z ipsum deum qui solus ē solacium z refugiū nr̄m z totum bonum nr̄m? Unde ambꝛo.in li.de penit. Nihil est qō causa sūmi doloris sit:q̄ si recoꝛdetur qs:vñ lapsus sit: z q ad ista mometanea z caduca ab illa celestis ꝺditionis intentione defluxerit.

Tertio debet esse cō/

fessio cum integritate sincera.i.nō misceat alias materias in ꝓfessione:sed iniusticiā suā:oñe peccatū est quedā iniusticia ꝓtra deum vel ꝓximuz vel seipm. Dic tu iniqtates tuas:vt iustificeris.s. in ꝓfessione:isaias.43.c. Debet aūt integre dicere iniusticiam suā.dr enim treñ.2.c. effunde sicut aqua coꝛ tuū ante ꝓspectuz dñi. Sicut.n.cū effūditur aqua de vase:nil remanet in eo odoris coloris vel saporis:ita de vase coꝛdis aqua iniqtatis per os in ꝓfessione effundi debet:vt nō remaneat aliqua circūstātia iniusticie seu peccati. Unde aug.in libꝛo de peni.ait. Cōsideret peccatoꝛ q̄litatē criminis in loco in tpe in pseuerantia:in varietate psone z quali hoc fecerit tētatione z ipius vitij multiplici execūtōne. Oīs ista varietas cōfitenda est z dolenda. Dolendū est nō soluz quia peccauit:sed etiā qz se virtute p̄uauit:doleat aliorus vitā in sua fuisse coꝛruptā.s.exemplo:doleat de tristicia quā peccādo bonis intulit. hec ille ō peni.di.5.c.i. de circūstantijs tamen peccatoꝛū q̄ sunt necessarie cōfitenti:z que non: habes.ꝯ.c.ō confessione.

Quarto debet esse cuz

plena obeditōne. Unde dicit:dño ꝓfiteboꝛ.fit.n. sacerdoti loco dñi:seruus aūt dño debet obedire. vñ dicebaṫ in veteri lege deutero.17.c. Qui nō obedierit sacerdotis impio:moꝛte moꝛiaṫ.ii.q.3. absit.z ꝑcipue in eo qō iniūgit sibi in penitentia dz obedire z facere:alias opoꝛterz ei iterare. vñ aug. Ponat se ꝓfitens in arbitrio sacerdotis potestate iudicis:nil sibi reseruās sui:vt oīa faciat ꝑ euitanda aīe moꝛte: quecūq̄ faceret ꝑ euitanda coꝛpis moꝛte:z hoc cum gaudio:qz vitā recuperat infinitā:ō peni.di.6. Qz si iniungiṫ sibi qō aliqua de cā nō posset explere:dz sibi significare insup̄ z q̄ sibi declarat necessario faciēda:vt restitutionē alienoꝝ fame z hiꝰ faciat integraliter. Et qz nouit diabolus q nō valz cōfessio:nisi fiat sacerdoti:cum hr̄ copia: iō legitur q diabolus semel sūpsit spēm sacerdotis:cum.s.quidā infirmꝰ mitteret ꝑ sacerdote nuntiū:cui obuians in via diabolus in forma sui sacerdotis accessit ad infirmū z audiuit eū z absoluit. Illo autē moꝛiēte demones aīam eius querebāt ducere ad infernū: dicētes illum nō fuisse ꝓfessum sacerdoti. Angeli bōi econtra excusātes eum:qz vt sacerdoti diabolo ꝓfessus erat. Demum re deducta ad iudiciuz dei: sentētiatum ē:vt aīa rediret ad coꝛpus:z vero sacerdoti ꝓfiteret:vt saluari possz:z sic factum est: q resuscitatus ꝓfessus ē:z postea quieuit in pace.

¶ Confessio dz ē integra.

¶ Confessio dz ē obediens.

¶ cx.

¶ confessio dz fiē ad animā ꝑtinere.

p confessionē fit pctor nouus hō.

Quantum ad secundū

scz de innouatione consequenda per confessionē dicit. Tu remisisti impietatem peccati mei: p cō/fessionē fit peccator nouus homo: fm illud apostoli: deponentes veterem hominē induite nouū hominem: qui fm deum creatus est: ad ephe. 4. ad col. 3. c. multa ex ea consequūtur bona: sicut p peccatum multa nocumēta homo incurrit. Pri mo per peccatū amittit quis vitam gratie fm illud sapiētie. Per maliciam occidit homo animā suam. s. p̄uando eam gratia: sed per confessionē resurgit ad gratiam: psalmo. 84. Veritas de terra. i. de peccatore orta est. s. confessionis peccatorum: t iusticiam de celo ꝓspexit: id est iustificatio fm aug. Justificatio autem fit per gratiam. iuxta illud apostoli ad thitum. 3. c. Justificati gratia ipius. Aliquando accedit quis ad ꝓfessionem attritus t nō contritus: ex tunc si nō ponit obstaculum per cōfessionem iustificatur per gratiam. peccatum inducit ad obstinationē t mortē eternam ad ro. 6. Stipendia peccati mors: t confessio a morte gehenne educit t ꝓfundo obstinatōnis. Unde aug. tractans illud ps. Ne vrgeat puteus super me os suū: ait: puteus est ꝓfundum humane iniquitatis: in quē si ceciderit: nō claudet super te os suum: si non clauseris os tuū: de peni. di. i. Confitere ergo t euades. s. de profūdo inferni t obstinationis: peccatum claudit paradisum Isaias. Tollatur impius: ne videat gloriā dei: cōfessio aperit paradisum. Ambrosius in libro de paradiso. Ecce nunc tempus acceptabile in quo ꝓfessio aperit paradisum latroni in cruce confitēti peccatum suū dicēdo. Et nos quidem iuste: nā digna factis recipimus: lu. xx. cui dictum fuit: hodie mecū eris in paradiso. Peccatum facit hominem seruū diaboli seu filiuz Jo. 8. Vos ex patre diabolo estis: sed ꝓfessio liberat a seruitute diaboli: t facit filium dei. In huiusmodi figuram legitur. i. Reg. 17. q̄ dauid sonante citharam saul qui vexabatur a diabolo: liberabatur ab illa vexatione. Cithara significat confessionē: fm illud confitemini dño in cithara. 4z. Peccatū deturpat animam t denigrat obscurando mentez: sed confessio decorat. vnde hiero. de penitē. di. 3. ait. Confessio t pulchritudo cora eo: qui fuerit peccata sua confessus dicens: corrupte sunt cicatrices mee: feditatem vulnez insanitatis mutet de cor̄. Et augu. per confessionē homo de fedo fit pulcher: in cuius figurā est naamā leprosus lot̄ septies in iordane: t restituta ē caro eius sicut caro pueri puuli. 4. reg. 5. Iterp̄tatur iordanis ritus iudicij: t significat iudicium penitētiale confessionis: in quo lotus septies. i. de omnibus peccatis vniuersaliter mūdatur t decoratur..

p confessio illuminat. in mlt̄p modis.

Sexta confessio illumi/

nat. Hec est natatoria siloe: in qua lotus cecus a xp̄o missus illuminatur Jo. 9. O quot illuminationes peccator ibi recipit: de multis enim que ñ putabat esse peccata edocet̄: t instruitur qūo debeat tētationibus resistere: occasiones vitiorum vitare: qūo debeat satisfacere t in omni sua se cōuersatione habere. Septimo diminuit penas tē porales debitas ꝑ peccatis plus t minus fm q̄n titatem doloris t erubescentie. Aug. q̄ñ erubescentia magna est pena. fit dignus venia. i. remissione pene qui p̄o xp̄o erubescit: cōfitendo. Uñ legitur de quadam pulchra muliere: q̄ compuncta ex p̄dicatione audita confessa est cum tanto dolore t erubescentia q̄ mortua est p̄e dolore t reuelatū est q̄ subito ad celum euolauerit oñi pēa sibi dimissa. Octauo corpora sanat aliq̄ vt de peni. t remi. c. cū infirmitas. Precipit̄ medicis corpor̄: q̄ cum fuerint vocati ad infirmos inducant eos ad ꝓfessionē faciēdam: vt p hoc citius sanētur infirmi: q̄ sublata causa remouetur effectus. cā infirmitatis multotiens est peccatū: t si non semp: ideo t̄c. Nono ꝓfessio intercessiones seu orationes multiplicat: nā ecclesia orationez facit spālem p̄o confessis dicens. Exaudi dñe supplicum p̄ces: t confitentiū tibi parce peccatis: t spāliter. ille cui confitet̄: orat ꝑ eo. Unde t aug. dicit de peni. di. 6. c. i. de confessore. Adiuuet cōfitentē orando elemosynas faciēdo t alia bona opa ꝑ eo. Decimo dabit magnū robur anime ꝓtra tētationes diaboli. Unde t in figurā iudas machabeus surrexit vt leo dux exercitus dei: t habuit maximas victorias ꝰ inimicos populi dei: qui sūt demones. Judas interp̄tatur cōfessio: q̄ per eam habetur victoria cōtra demonum tētationes. nā detegūtur in ea eius insidie.

Undecimo dat spem salutis. ambrosius. confessio spem salutis tribuit: sicut ecōuerso tacitur/nitas inducit desperationē. exemplum in cayn: qui vt dicit gr̄anus de peni. di. i. c. quia peccatum dño interrogante noluit ꝓfiteri: in desperationez incidit: gen̄. 4. Duodecimo letificat penitentē t ecclesiam militātem: ps. 41. in voce exultationis t ꝓfessionis sonus epulantis: figura de prodigo qui reuersus ad patrē t ꝓfessus dicēs peccaui in celū t̄c. tota domus festauit lu. 15. c.

Sermo de ordinibus sacris. c. vii. per modum sermonis.

Sacerdotes tui in/

duantur iusticiā: t sancti tui exultent: ps 131. Ordo sacer ꝗuis sit distinctus in piures partes: q̄ in minores t maiores: est tamen vnū sacramētum vnitate finis: q̄ omnes ordinātur ad corpus xp̄i vex ꝓficiendum in eucharistia t corpus xp̄i mysticum dirigendū in ecclesia: t vtrūq̄ fit per sacerdotiū: ad quod cooperantur alij ordines. Et aliqui quidē nouem ponunt esse ordines correspondētes nouē ordinibus angelor̄: sicut. n. angeli dicūtur ministri dei: fm illud ad he

Sacerdotes semp fuerit in magno honore. XIIII.

bzei.i.c. Omnes.s.angeli administratores sūt sps s.dei.sic clerici in quibuscunq; ordinibus dicunt ministri dei.isa.61. Uos aūt sacerdotes dñi vocabimini ministri dei nri dicentur vobis.s.estis:z loquitur ibi de sacerdotibus. vnde oēs vt angeli in magna puritate ministrare debent. Et dicunt hi primā tonsurā esse primum ordinē:z vltimus ponunt epatum. Alij vero vt tho.in.4.di.24.q.2.ar.i.q.2.ponunt tñ esse septē ppie z stricte loquendo: put ordinatur ad pfessionē eucharistie: z non imprimit̄ per eūz aliquis nouus character z isto mō nec primā tonsuram dicunt esse ordinem:sz dispositionē ad ordines. per epatum etiā non imprimimus nouū characterem. de hoc tñ habes.j.c. de ordinibus.z sic sūt septem ordies: z ita pīsupponūt gram septiformē spūs sancti.i.septem donoz:ad hoc vt ad meritū suscipiantur:z ministretur in eis.z ipa gra septiformis augetur in susceptione cuiuslibet eoz:si debito mō suscipiantur. De sacerdotibus g̃ qui habent oēs ordines septem:z in quibus cōpletur hoc sacrm:dr sacerdotes z̄. vbi tria. Primo mysterium almificum: p quo debēt venerari:ibi:sacerdotes.

Secundo habitum gratificū cum quo debēt exornari:ibi:induantur iusticiam. Tertio pmium glorificū:a quo debent ōcordari:ibi: sancti tui exultent.

Quantum ad primum

sacerdotes semper fuerūt in magno honore apō omnes:sed sicut sacerdotes paganoz fuerunt sacerdotes z ministri non dei veri:sed falsoz deoz id est demonioz:ita falsus honor eis exhibebat̄ Sed sacerdotes ecclesie sunt sacerdotes dei.isa.61.c. Uos sacerdotes dñi vocabimini de q̄bus.ipe.2. Uos estis genus electū regale sacerdotium. Dr aūt sacerdos sacra docēs vel sacra dās vel sacer dux:qz videlicet Dz pbere sacra docuñta.

Dz exhibere sacra sacra. Dz adhibere exemploz ornamēta. Ex his oñditur q̄z sit almū eorū ministeriū:z almos.i.sanctos hoīes faciēs. Dz g̃ p pplm docere de agēdis:malach.2.c. labia.n. sacerdotis custodiūt sciam.i.custodire debēt z legē requirūt de ore eius.s.pplī:vt docemur. Sup q̄ hiero.in plogo biblie. Sacerdotis ē interrogatū rñdere de lege.s.dei z eccl'ie. Uñ in figurā mādauit dñs:q tunica in q̄ indutus cū magno apparatu sacerdos ītrabat sācta sanctoz:hēret in extremitate inferiozi tintinabula:vt audirē sonus in tēplo:exo.28.c. ad significandū q sacerdos dz in eccl'a sonitū reddere pdicatiōis. Ut.n. dic̄ greg.in pastoral'. officius pconis suscipit quisqs ad sacerdotiū accedit. di.43. sit rectoz. Et in 9cilio toletano dr. Ignorantia mr cunctoz erroz:maxime in sacerdotibus dei vitāda est q officiū docendi in pplo suscipiūt. Sciant g̃ sacerdotes sacras scripturas z canōes:z oīe eoz opus in pdicatione z doctrina 9sistat:di.38.c.i. alias si ignorans ē:nec curat discē necessaria:dici sibi poterit illud osee.4.c.qz tu sciam repulisti:z ego te repellā:ne sacerdotio fūgaris mihi:z poterit dici sacerdos ñ dei sz nanee:nanee interptatur pascua eoz ille g̃ pōt dici sacerdos nanee:q ñ querit salutem aīaz:sz pascuū corporis:hi dāt ꝓpter suā ignorātriam prauā 9silia:vñ cadunt in peccata p̄cipes cum pplis:z qō peius ē:cū ipsi non doceant ꝓpē ignorantiā vel inertiam:dolēt q religiosi doceāt z pdicent populo:similes sacerdotibus infidelīū z inuidoz iudeoz:de quibus dr actuū.4.q pdicātibus apostolis supuenerunt sacerdotes docentes q docerent pplm. Debet secūdo sacerdos exhibere tpe suo sacra sancta z oronum monumenta:vnde dr sacra dans. Ut.n. dicit.b.tho.in tertia parte.q.22.ar.i. Sacerdos 9stituit: vt mediator inter deū z pplm:nam sacra que sunt dei: debet populo ministrare:z orones pplī deo offerre: et ideo dz sancte z munda 9scientia viuere:isaie.52 Mundamini q fertis vasa dñi.i.sacramēta: que sunt vasa 9tentiua gratie dñi. Debēt etiā orare p pplo:sm illō ioel'.2. Inter vestibulū z altare plorabant sacerdotes dicētes. Parce dñe pplo tuo. Sz vt dicit greg.in pastoral'. Cum is q displicet: ad intercedēdū mittit̄ animus ꝓcul dubio ad deteriora ꝓuocatur. Sacerdotes igit̄ qui im mūdi sūt corpe vel mēte:bi possūt dici sacerdotes beelsegoz:qō ē idolū ignominie:filīes ophni: z finees filijs begli:de q̄bus scribitur.i. Re.2.q erāt filij belial nesciētes dñm:nec officiū sacerdotum ad pplm:q cū mulieribus dormiebant:que veniebant ad templuz:sz mala morte perierunt. Debent tertio p̄bere ducatū alijs:sed sacrū:vnō dr sacer dux:z hoc p optima vite exēpla:que vtiq; plus mouēt q̄z verba. primis.n. sacerdotib' noui testamēti dictū fuit:mat.5.sic luceat lux vestra coram hoībus:vt videant opa vestra bona z̄. Si enim scādalizant malis exēplis: dicit greg.q tot mortibus digni sūt:quot exēpla ad subditos trāsmittunt perditionis.xi.q.3.c. pcipue. Sed dolendū est q illud ꝓueniat̄:qō ait dñs p hiere.6. dices a minore vsq; ad maiorē oēs auaricie student z a ꝓpheta vsq; ad sacerdotē cuncti faciunt dolū: vendētes sacra:z quasi dicentes cū iuda:mat.26. c. quid vultis mihi dare. z ego eū vobis tradā.s. in missa. vex q̄tūcunq; sūt mali:tñ quia ministri dei sūt:z personā eius repñtantes: p̄cipue in baptizādo in absoluēdo in 9fitēdo:vbi locutō eoz est in pson dei. Cū enim mittitur aliquis minister a regē:non attenditur ad qualitatez eius:sed ad dignitatē mittentis:qui eū in ministro honorat. Et q̄tus debeātur honorari:oñdit greg.ii.q.i.sacerdotibus. Primo qz ex scriptura sacra vocat eos aliqñ deos:vt illud spalmo.81. deus stetit in synagoga deoz:aliquando angelos:vt illud malachie.2.c. labia sacerdotis z̄. quia angelus dñi exercituū est. Secūdo 9stantini pijssimi exēplo impatoris:qui accusationes aliquoz sacerdotuz sibi delatas in scriptis:noluit audire:sz cōburens igni scripta dixit. Non ē iustū nos deos iudicare

Sacerdotes dñr tria fuisse.

Tertio quia ꝛ pagani sacerdotibus deorum ligneorum ꝛ lapideorum tribuebant magnum honorē: non ergo ꝓ vita eorum mala debent ꝓtemni aut ledi. 6. q. i. c. sacerdotis. extra ō hereticis. c. cum ex iniuncto. Dicit. n. dñs de eis per zachariā z. c. Qui vos tangit: tāgit quasi pupillā oculi mei nec iudicare debent eos laici in foro suo: vel eos diffamare: vel eos cape ꝛ bi⁹. Unde nicolaus papa. Uobis q laici estis: de clericis quicquid acciderit: iudicandum non est: sed episcoporum iudicio reseruandum.

℣ sacerdotes dñi iustitiā induq.

Quantum ad secundū

sc3 vt habeat hītum gratificum cū deo faciētem notatur cū dicitur: induātur iusticiā. Justicia est oīs virtus: vt ait philosophus: ꝛ hanc dz habere nō superficialiter: sed fixam ꝛ habituatā in corde: ꝛ ideo dicit: induātur. indumētum dicitur habitus debet aūt iusticia indui. Ad malū fugiendum Ad ipm ꝓsequendum. Ad bonum ꝓagendum. Prima igitur ꝑs iusticie est q̄ euitet crimina: ꝛ liber sit ab illis maculis spāliter: a q̄bus sacerdos leuiticus ex lege diuina debebat ee immunis: ō quibus habes di. 48. hinc etenim. vbi sic dicitur. Qui habuerit maculas: nō offerat panes deo suo: nec accedat ad ministeriū eius. Exponit. xi. maculas seu defectus corporales designātes defectus spīales peccatorum: vt exponit grego. in pasto. ꝛ habeē di. 49. hinc et enim si fuerit cecus. Cecus ē qui supne lucis ꝓtemplationē ignorat: qui pītis vite tenebris ꝓessus dum venturā lucē nequaq̄ diligendo ꝓspicit: quo gressus opis dirigat nescit. Claudus ē qui quo ꝓgere debeat: aspicit: sed ꝓ infirmitatē mentis viam vite pfecte non valet tenere: quā videt ex defluxa ꝓsuetudine. Paruo naso ē qui ad tenendā viam discretionis idoneus nō est: naso quippe odores fetoresq̄ discernimus: recte ḡ ꝑ nasum discretio exprimit: per quā virtutes eligimus: delicta reprobamus. Grandi autez ꝛ torto naso significat discretionis subtilitas īmoderata: que dum plus q̄ decet exercuerit actionis sue rectitudinē: ipsa ꝓfūdit. Fracto autē pede vel manu ē: qui ꝑ viam dñi oīo nō valet pergere: atq̄ a bonis actibus exors vacat funditus: q̄tenus hoc nō vt claudus: saltē cum infirmitate teneat: sz ab his omnino alienus existat Gibbosus ē qui terrene sollicitudinis pondus deprimit: ne vnq̄ ad superna respiciat: sed solū infimis que calcātur intendit. Lippus est cuius quidem ingeniū ad cognitionē veritatis emicat: sed tñ hec carnalia opa obscurant. Albuginem habz in oculo qui veritatis lumē videre nō sinitur: qui arrogantia sapientie siue iusticie cecatur: quia sē sus humane cogitationis se stultū secq̄ peccatorē intelligit: cognitionē intime claritatis apprehendit. Si autem candorem sapientie seu iusticie apprehēdisse se extimat: a luce se superne cognitionis excludit. Jugem scabiem habet: cuius carnis petulantia sine cessatione dñatur. in scabie enim

℣ sacerdotes dñi ee sine defectibus ipsq.

feruor viscex ad cutez trahitur per quā luxuria designatur. Impetiginem habet in corpore qui auaritia vastatur in mente. Impetigo sine dolore corpus occupat: ꝛ absq̄ tedio occupanti excrescens membrorum decorem fedat: quia ꝛ auaricia capti animū dum quasi delectat: exulcerat: sz decor membrorum perditur: quia aliaq̄ virtutuz per hanc pulchritudo ōprauat. Ponderosius est qui turpitudinē non exercet opere: sed ab hac continua cogitatione fine moderatione grauat in mēte: hec grego. Facere bonū debet exercēdo se in actibus virtutum: que designātur per vestes sacras: quas se induit celebrādo: posit depositionē vestium cōmunium quasi exuēs se veterem hominem cum actibus suis: ꝛ induens eum. i. xp̄m qui ℣m deum creatus est in iusticia ꝛ sanctitate. Induatur amictu prudentie in capite rationis: q̄ est recta ratio agibilium. Ambrosius. Sapiens numq̄ est inanis. sed semper habet in se amictum prudentie: de peni. dis. z. Induatur alba mūditie seu temperantie ꝛ puritatis: ecclesiastes. 9. c. Omni tempore vestimenta tua sint cādida: cingatur cingulo iusticie: ℣m illud isaie. ii. Erit iusticia cingulum lumborum eius: vt vestimēta eius id ē opera non defluant per ꝓdigalitatem: nec nimis ſrī gātur per auariciam: induatur manipulo qui est vt sudarium ad extergendas lacrymas vel flagellum ad percutiēdum: vt sc3 deploret peccata sua ꝛ populi: ꝛ puniat satisfaciendo: ps. psalmo. z. Apprehendite disciplinam: ne quando irascatur dominus. Induatur stola fortitudinis ꝛ patientie. Unde eam sibi ponit super humeros vt iugū, ꝛ sibi aptat ante pectus in modum crucis: quia si passio christi ad memoriam reducatur: nil est tam durum: quod equo animo non toleretur aūt gregorius. Induatur casula charitatis: que ponitur supra oīes sacras vestes: ꝛ magis ceteris ornat: sic charitas super oīes virtutes eminet. col lo. 3. Super omnia charitatem habete: que ē vinculum perfectionis. Hec sperica figura seu rotūda est: quia charitas a deo incipit: ad proximum extenditur: ꝛ ad deum reuertitur: quia propter deum diligendus est proximus: que vtiq̄ charitas sine fide ꝛ spe esse non potest. Et quia vt dicit gregorius in primo moralium: in cassum bonum agitur: si ante vite terminum deseratur: iō ꝛ hanc vestem thalaram polimitam vt in figurā legitur Jacob fecisse suo dilecto filio Joseph: genes. 37. c. perseuerantiam in virtuosa conuersatione: que significatur in veste polimita id est de diuersis coloribus virtutum contexta: ꝛ hoc vsq̄ ad pedes: id ē vsq̄ ad finem vite: sicut ꝛ ipsas sacras habet casulam ꝛ albam vsq̄ ad pedes protensas. Sic igitur sacerdotes dei induātur iusticia. i. omni virtute ℣m illum eccl. 50. c. q̄ dicit in accipiendo ipsam stolā glorie ꝛ vestiri eum ꝓsummatione virtutis gloriam dedit sanctitatis amictuz. i. ex isto amictu q̄ facit boīem sanctū: dedit dñs gloriā supnam: qō ptinet ad tertium: sed ad

Sanctos in celebratione misse repetat dñs ihm.

.XIIII.

primū ait ps psalmo :exultabunt sancti in gloria. vñ subditur: et sancti tui exultent. q. d. sacerdotes si induti erunt hac iustitia: et p hoc facti sancti: exultabūt in alia vita. Nec. n. ē vera exultatio nisi ibi: nā de gaudio mūdi dr puer. 14. c. risus doloze miscebit: et extrema gaudij luctus occupat. Jo. 16. c. ibi gaudebit coz vr̄m: et gaudiū vr̄m nemo tollet a vobis. Sacerdotes eius induātur salutari. i. ꝙuersatione virtuosa iesu: nā iesus hebraice, latine interptatur salutaris. i. saluator dr. Ad qd etiā hortatur apls ro. 13. Induimini dominū iesum xp̄m. Repr̄ntat aūt sacerdos in celebratione misse pmaxime dn̄m iesum: vt eo videatur indutus quasi alter ipe: et totū pcessum sue incarnationis et ꝙuersationis et demū ascensionis in celū: nā egressus eius de sacrario significat incarnationē et manifestationē sui in mundo: quod pcedit introitus in chozo designās desideriū patrū hoc postulantiū. Bis dr: vt notet petitio pri archaz et postea pphetaz. Cantus lzyrieleison significat materiā petitam et obtentā ꝙtra peccata ꝙmissa coꝛde oze et ope ꝙtra psonas diuinas: ga ex infirmitate ꝙtra prem: ex ignoratia ꝙtra filiū: ex malitia ꝙtra spiritum sanctū. Nam patri attribuitur potentia: filio sapiētia: spiritui sancto bonitas. Unde ter tribus vicibus dicitur per natiuitatem xp̄i. aut virtualiter: et vt in eaz impēditur misericozdia et remissio p quam venitur ad nouem ozdines angeloz. Uñ sequitur: gloria in excelsis deo: qd angeli decantauerūt in natiuitate xp̄i: qi ꝙgaudentes de nostra subleuatiōe a miseria. Adueniens xp̄s docuit nos ozare suo exēplo et verbo: vnde sequit̄ oro. Docuit et modū. s. pater noster: que oro dicit̄ i missa. Legitur epistola significans doctrinā apostoloz et pphetaz: que debz audiri a fidelib⁹. Inde graduale. i. pcessus opez ex doctrina de virtute in virtutē: et hoc nō terreno respectu: sed amoze celestiū. Uñ sequitur alleluia: cantus supne patrie. Deinde euāgeliū: qd designat et est p̄dicatio xp̄i facta in mūdo: quam doctrinam et p̄dicationē pbauit et firmauit innumeris miraculis: et p hoc fuit recepta et credita in mūdo vniuerso: ex qua sequit̄ ꝙfessio fidei xp̄iane. Uñ dicitur credo: qd ꝙtinet totā substantiā fidei Deinde vertit se ad populū dicens: dn̄s vobiscū vnde sciendū q̄ septies salutat populū: bis nō se voluendo ad populū: significat septiformē grām spiritus sancti: quā salutem pcurauit populo per septez sacra instituta ab eo: quibus salutē opatur et sic offertoziū sequitur qd designat oblationem quā quis debet deo offerre: et de rebus tpalibus et de coꝛpe et de mente adozando et recognoscendo ip̄m auctorē omniū: sicut et xp̄s fecit. Nam et pro ipso facta fuit oblatio in templo: lu. 2. c. Dicit̄ post oronces p̄fatio: in qua exhortamur ad gratiarū actiones de beneficijs pceptis: et ibi ponunt̄ rationes ex bn̄ficijs de quibus ibi fit mētio. Inducūtur exēpla angeloz: in sanctus: et postea puerοz xp̄m laudantiū in ramis palmaz. mat. xx. c.

Exinde repzesentatur passionis xp̄i totus ꝓcessus in crucis signis que fiunt tot vicibus: de quibus oñibus plene habes supza in titulo secūdo de statu clericoz: et etiam habes. j. eodē titu. c. xi. in tractatu ō missa: ibi vide. Deinde dicit pax vobis designans resurrectionē i qua salutauit apostolos. Fractio autez hostie que pzecedit significat triplicem statū ecclesie et sanctoz. Quinquies autem se vertit ad populū: ad significandū quinq; apparitiones xp̄i in die sue resurrectionis. Demum post ozationes dicto: ite missa est: vt. s. populus sequatur xp̄m: cuius sacrificiū est deo oblatum: et missa ozatio ad deū p populo. Demū data benedictione reuertitur in sacristiam: quia et xp̄s die ascensionis data benedictione apostolis reuersus est in celū: et sedet ad dexterā patris. Ecce quomodo sacerdotes induūtur salutari. Sed et vestes eius sacre significant instrumēta passionis. Nam amictus in capite cozonam spineā: alba vestimentū quod herodes induit eū in derisionem: cingulum funis quo fuit ligatus in captione: manipulū flagellū quo fuit flagellatus ad columnam: stola que ponitur in humeris: et postea extenditur p totum cozpus in modum crucis: significat crucem quā baiulauit in humeris: et postea extēsus fuit in ea. Demum casula rubea charitatem designat: qua sanguinem suū rubeuz fudit. Dec omnia ꝓpter nos ex dilectione sustinuit vt dictum est. De cerimonijs misse et significationibus habes plene. j. de missa. Multum ergo debent honozari domini sacerdotes: cum xp̄m repzesentent: vt patet. Et missam frequēter audire: nullibi aptius adozat̄: cuz ibi realiter sit xp̄s: qui adozandus ē adoratione latrie: quia verus deus in sacramento. Et cū sanctis magis offerenda sūt munera aurum thus et myrrha. Aurū quod designat sapientiam ꝓpter sui fulgoꝛē: et in prima pte misse inde hauriendo agendoz et credendozum eruditionez. Secundo myrrham que significat moztificationē: quia ponitur in cozpozibus moztuozum: et p̄seruat a cozzuptione: et hoc in secūda parte misse sequendo xp̄i passionē ibi repr̄sentatam: ibi. A te igitur ꝛc̄. Qui sunt xp̄i ait apls: carnē suam crucifixerūt cū vitijs et ꝙcupiscentijs: ad gal. 5. c. Tertio thus actualis deuotōnis. ps. 140. Dirigatur ozatio mea sicut incēsū in ꝙspectu tuo ꝛc̄. et hoc circa sumptionē sacri vel aspectionē in tertia parte misse. Et sic xp̄m adozātes in terris imus: et sequimur eum in celis adozantes cū angelis: amen.

Sanctos nostros significat instrumēta passionis.

De extrema vnctione sermo. viij. per modum sermonis.

i Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians q̄ preclarus est: psalmo vigesimosecundo. Cum caput mentis nostre impinguatur deuotione intima

ex oleo diuine gratie: tunc sequitur vinū feruoris dilectionis inebrians animam: vt terrenoꝝ obliuiscatur: quod quidem vinum est valde preclarum: nam ducit ad claritatem eternam: ⁊ in pñti etiam clarificat intellectum. Sumitur n. continens pro contento: cum dicitur calix inebrians. i. vinū qđ continetur in calice: non enim calix qui est argenteus vel stagneus: inebriare potest: sed vinū contentum in eo. Ubi sciendum: q̄ triplex ē inunctō ppli que elicitur ex decretali: cum venisset. extra de sa. vnc. Prima est spiritualis omnium electorum. Secunda est elementalis omniū catheciminorū. Tertia est sacramenti specialis infirmorum.

Omnes tri ⁊ est.

De prima dicitur de

xpo: vnxit te deus deus tuus oleo leticie: ps. 44 ⁊ ad hebre. i. c. s. gratia spiritus sancti: que dat leticiā spūalem. Unde quasi exponens petrus apostolus ait actuum. Jesum nazarenum quē vnxit deus spiritu sancto. Hanc vnctionem vniuersalem habēt omnes veri fideles. i. Jo. i. c. Uos vnctionem habetis a sancto spiritu ⁊ nostis omnia sez vobis necessaria vnctionē. s. gratie ⁊ dilectionis. nr̄a enim ⁊ dilectio ideo oleo cōparatur: qz sicut oleum enatat super omnes liquores: ita diuina gratia ⁊ dilectio super omnia dona spūalia: ⁊ sicut oleum est cursiuum ⁊ penetratiuū ⁊ luminis nutritiuū: ita gratia ⁊ dilectio facit hominem ꝓmptum facilem ad bene opandum: ⁊ illuminat in agendis: ⁊ quia quinq̄ virgines fatue non tulerunt oleum secum in vasis: quo lampades permanent accense euntibus ad sponsum clausa fuit ianua domus nuptiarum: alijs autem que habuerunt oleum fuit aperta: mat. 25. ad significandū q̄ quicunq̄ non habet oleum gr̄e vel dilectōnis excluditur a regno dei: ⁊ ꝓpterea dicitur ecclesiastes oleum de capite tuo non deficiat: id est dilectio de mente nō deficiat: impīguasti in hoc oleo caput meum.

Secūdū oleum est ma/

teriale ⁊ inunctio cum eo visibilis. est autem nō sacramentum: sed quid sacramentale disponens ad gratiam hoc oleo materiali cōsecrato ab episcopo in cena domini inūgitur catheciminus ante baptismum in pectore ⁊ in scapulis ad innuendum q̄ fidelis debet habere dilectionem dei et ꝓximi in corde ⁊ corpore: portando leuiter onera aliorum. Sacerdotes quoq̄ cum ordinantur manus eorum inunguntur hoc oleo: ad cōsecrādum manus eorum: que habent sacramenta ministra tāgere: ⁊ vt opera eoꝝ sint plena oleo dilectionis ⁊ amoris ad proximos. In veteri aūt testamento inungebātur non solum sacerdotes: sed ⁊ reges ⁊ ꝓphete: oleo tamen puro sine alia benedictione eius. Sic legimus dauid inunctū regē sup̄ israel a samuele. i. °Re. 16. ⁊ z. °Re. 5. ⁊ beliseum inūctum in ꝓphetam ab helia. z. °Re. 19. c.

"oleū Omnes nō ē sanctificatū sz q̄ sanctificatum mentale.

⁊ aaron: ⁊ filios inunctos a moyse in sacerdotes: leui. vij. ⁊. viij. c. Nunc autem etiam reges inunguntur ab episcopis oleo sancto: sed in humero vel brachio ad designandū eorum ministerium quia. s. principatus significatur p humerum: per brachium fortitudo ad expugnandus inimicos. Insuper ⁊ altaria cum consecrantur: inunguntur oleo sācto ac etiam chrismate: quod est oleū mirrtum balsamo ab episcopo consecratū: quo etiā calices ⁊ patene inungūtur: cum consecrantur et ecclesie in. xij. locis: ⁊ episcopis in corona capitis per totum cum cōsecratur ab episcopis: ⁊ baptizati etiam a sacerdote hoc chrismate inungūtur in vertice: que inunctiones omnes nō sunt sacramenta sed sacramentalia: vt extra de sa. vnc. c. i. ⁊ valet bene dispositis ad gr̄am ⁊ deuotionem: impinguasti ergo ⁊c.

Tertia inunctio est sa/

cramentū speciale vnum ex. vij. de quo iacobus apl̄us in canonica sua. c. 5. Infirmatur qs in vobis: inducat p̄sbyteros de eccl̄ia: qui orent p eos: vngentes eū oleo sancto: ⁊ oratio alleuiabit infirmū. Et hoc dr̄ oleum infirmoꝝ quod dat̄ infirmis ad mortē: qui puenerunt ad vsus rōnis. Nā cū detur ꝓtra reliquias peccatoꝝ tollēdas: ⁊ baptizati ante vsum rōnis nō possint peccare: vt dr̄ 15. q. 1. originale aūt sit eis dimissum p baptismū ideo nō ꝛgruit paulus. Sumitur autem effectus huius sacr̄i qui non est dandus nisi p sacerdotes ex ꝓprietate materie eius: que ē oleū: nam ꝓmo oleū est medicinale: ⁊ sic sanitatis inductiuus. qđ fit remota infirmitate. Unū in figuram: samaritanus in vulneribus sauciati ad sanandum infudit oleū: lu. 10. Hoc igitur sacr̄m deuote sūptum auget gr̄am: que ē sanitas aīe: quīnīmo etiam aliqñ tollit infirmitatē corpis: paulatim vires repando: qñ. s. quis dz de infirmitate euadere: ⁊ si ꝓficit saluti aīe: quod est principaliter querēdū. Sz ⁊ si mori debent: non tñ ex sūptione sacr̄i huius accelerat̄ mors: vt quibusdā fatuis videt̄. Nec dz expectari ad vltimū qñ nullum sensū ⁊ deuotionē habere pōt: q̄uis etiā ⁊ freneticis ⁊ alienatis a sensu dari possit ⁊ debeat: etiā renitētibus dūmō sit penitēs. ⁊ sacr̄a petierit saltē in generali: vel apparent signa pñie in eo: ⁊ si loquelā amiserit nec in aliq̄ notorio mortali inueniat̄: tñ q̄tum cū maiori deuotione suscipit̄: tanto maiorē fructū inde recipit. Ideo aūt fiunt inūctiones in oībus organis sensuū. s. in oculis naribus auribus labijs manibus pedibus ⁊ renibus: qz sensus sunt ꝓma ꝓncipia peccatoꝝ: quasi porte ꝗbus vitia ingrediūtur ad animam. Et in pedibus datur ꝓpter vim motiuam: in renibus seu spatulis loco ꝛenum propter vim concupiscibilem. Et quia sensus oīnes sunt in capite: apte dici pōt: impīguasti in oleo caput meū: nā plures ibi fiūt ⁊si ñ oēs. Sic̄. n. oleū materiale impinguat: seu facit cibum sapidum et delectabilem: ita istud sacramētum extreme vn

Omnes sanctū augustinus.

ctionis facit mentē pinguem deuotione ⁊ leticia spūali: ps. vt exhilaret faciem in oleo. Nam ſm tho. in. 4. datur ad tollendū reliquias peccatoꝝ: que ſunt quedā hebetudo mentis relicta ex peccatis circa diuina: ⁊ remiſſio affectus circa celeſtem gloriā ⁊ inordinatus amor circa terrena et vitam tpalem: ⁊ ſi citra deum in multis nō apparet talis effectus: ⁊ hoc quia nō bene contriti vel confeſſi ſuſcipiunt: vel quia nō debita deuotōne ⁊ prepatione. Et quia gr̄a confertur in iſto ſicut in alijs ſacramētis: que valet ad remiſſionē peccatorum: ideo etiam p ipſum remittunt peccata ⁊ venialia plus ⁊ minus ſm deuotionē ſuſcipientis: ⁊ mortalia que. ſ. quis ignorat: vel de eis erat attritus: ⁊ ſi non ꝯtritus p ꝯfeſſionem: ſi tamē nō ponat obſtaculum ipſi gr̄e ſacramētali fixus manendo in aliquo mortali: ſicut oleū eſt purgatiuū maculaꝝ non quidem p ſe ſed mixtū cum cinere: vt in ſapone que fit de oleo ⁊ cinere: ſic extrema vnctio cum cōpunctione ſumpta purgat maculas peccatoꝝ. Secūdo oleū eſt pugilū inunctiuū. Unde reges in nouo ⁊ veteri teſtamento inungūtur: vt p3 de ſaule dauid ieſu ⁊ alijs: ⁊ hoc in ſignū victorie: vñ ⁊ oliua defertur ad denūciandum victoriā. Sed apud ethnicos pugiles inungebātur: vt aptiores eēnt ad pugnā: ⁊ hoc conuenit affectui huius ſacramenti. Nam in morte cum datur iſtud ſacramentū: inſtat maximum bellum demonū contra aiam: vnde in figurā dictum fuit primo ſerpenti antiquo: geñ. 3. Tu inſidiaberis calcaneo eius. ſ. mulieris. i. anime. Calcaneus qui eſt finis corporis: ſignificat finē vite cui diabolus inſidiatur: ſcit. n. non ſibi ſuppeſſe tēpus poſtea ad tentandū. adeo hoc eſt vniuerſale vt ad xp̄m diabolus accederz in cruce: vt ſiquid i eo poſſz inuenire: ꝓpter quod dixit Jo. 14. Uenit princeps mundi huius ſ. diabolus: ⁊ in me nō habet quicq̄z. i. non inueniet quicq̄ peccati: vt exponit gregorius. Tentat autem maxime de fide vel deſperatione: vel taciturnitate peccatorum: ⁊ ideo eſt vtile iſtud ſacramentū quia ex eo recipitur fortitudo contra tentationes diaboli. Beato martino ſāctiſſimo apparuit diabolus in morte ſi forte ad aliquod vitium inducere poſſz. Sz q̄citius cognoſcens eum martinus ait: quid hic agis cruenta beſtia: nihil in me reperiat inimic⁹: ſed ſinus abrahe me ſuſcipiat. Iſtud ergo ſacramentum valet ad robur contra diabolica bella.

Tertio oleum eſt diffuſiuum: cant̄. i. oleuz effuſum nomen tuū. mirabiliter. n. penetrat ⁊ dilatatur. ſicut patet cum cadit ſuper pannū: multum dilatatur macula eius: ſic iſtud ſacramentum: cū deuote ſuſcipitur: dilatat defideriū ad amorē ſuperne glie: vt dicere valeat cuz apoſtolo ad phi. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o. Et ponit albertus magnus: q̄ beata virgo maria in morte ſe fecerit inungi ſicut etiam cōicauit: ⁊ hoc nō quia indigeret: cum nullum peccatum eſſet veniale nec reliquie peccati eſſent in ea: ſed vt p̄beret fidelibus in oīnibus exemplū humilitatis ⁊ vite xp̄iane: ⁊ ſic deus impīguat deuotione ⁊ augmēto gr̄e ſuſcipientem iſtud ſacr̄m.

Sermo de matrimonio. c. viiij. per modū p̄dicationis.

Via de ſacraméto

q matrimonij dictuz eſt ſupra diffuſe in p̄ti. ſ. de ꝯiugatis ⁊ p modum p̄dicationis ⁊ p modum doctrine: iō breuiſſime aliq̄ de hoc ponent Et ad hoc pōt induci illud p̄s. 104. fecerūt fructum natiuitatis ⁊ bñdixit eis ⁊ multiplicati nimis Et loquit̄ ps de filijs iſrael q figurabant fideles eccl̄e. fideles nanq̄z iſti faciūt fructū natiuitatis ⁊ deus bñdicit ⁊ multiplicat. Ubi ſciendū: q̄ fructus q naſcitur ex hoīb⁹ ſunt filij eoꝝ: vñ beliſabeth dixit ad mariā: bñdictus fructus vētris tui: lu. i. c. Sicut naturaliter ex terra fructus nō naſcit niſi ex ſemine in ea iactato deo tñ opante: ſic nec filij naſcūtur niſi ex ſemine viri dei virtute excepto filio virginis: qui nō ex virili ſemine ſz myſtico ſpiramine ꝯceptus ⁊ natus ē. Unī hiero. cōtra ruffinū ait. Recepit terra. i. vulua quod ſuuz ē. ſ. ſemē viri receptū ꝯfouet ⁊ confotū corporat: corporatū in membra diſtinguit: ⁊ inter illas ſtricti ventris anguſtias dei manus ſemp opatur idēq̄ corporis creator ⁊ anime. Noli deſpicere boni tatē figuli: q te fecit ⁊ plaſmauit: vt voluit ipſa ōi virtus ⁊ ſapia qui in vtero virginis edificauit ſibi domū: di. 56. Naſci faciunt q̄ fructū vir ⁊ mulier carnali copula: ſz non fructū natiuitatis. i. naturalē non degenerē: vt exponit glo. faciunt: niſi legitime. i. p matrimoniū copulati. Naturale enī dicimus qō eſt ſm rōnem naturalē: vt copula cō iugalis nō fornicaria vel adulterina. Ut. n. dī di. 56. c. ſi gēs. ſi ſpretis legalibus ꝯnubijs adulterādo ⁊ luxuriando hoīes ſedā vitam duxerint: ō tali ꝯmixtione meretricū extimanduz ē degeneres populos ⁊ ignobiles libidine furētes foꝛe ꝓcreādos. Iſte q̄ eſt fructus natiuitatis ⁊ ſm rōnem naturalē: qui ſequit̄ ex ſacro ꝯiugij. ſ. ꝯiugati: bñdicunt̄ ⁊ multiplicātur. Et a deo quidem ſunt bene dicti: put miſtionium eſt in officiū ⁊ remediuz: et multiplicati in bonis naturalibus. i. in filijs. nā vt dī geñ. i. maſculū ⁊ feminā creauit eos. ſ. deus: et bñdixit eis: ⁊ ait. Creſcite ⁊ multiplicami. vnde ⁊ hiero. dicit: q̄ nuptie replent terrā. ſ. filijs: ⁊ tunc matrimoniū ſolū erat in officiū. ſ. ꝓcreandi. nulla enim cōcupiſcentia vrgebantur: nec tñ adam cognouit eā: niſi eiectus de paradiſo in terram iſtā habitabilem: que ab eis impleta ē filijs. Poſt diluuium autem cū remanſiſſent ſolum noe cū tribus filijs ⁊ vxores eoꝝ: deus etiaz benedixit dicens. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā geñ. 9. quod ⁊ factum eſt. Nam ex filijs ſem impleta eſt aſia: ex filijs Japhet europa: et ex filijs cham aphrica. Et matrimonium erat non

solum in officium: sed etiam in remedium cõtra ꝯcupiscentiaz: ꝓpter quod ait apls: ꝓpter fornicatiõnẽ. s. vitanda vnusquisq; habeat suã. i. coram. 7. s. vxorẽ. Secũdo sunt a xpo benedicti ꝯiugati in ẽctum ꝯiugiũ est ecclesie sacrm institutũ a xpo. s. vt sit ecclesie sacrm: sicut ⁊ oĩa alia sacra instituit: bñdixit autẽ sua pñtia ⁊ miraculo decorando ꝙuertẽdo aquam in vinũ in nuptijs in cana galilee celebratis Jo. 2. Sacrm autẽ est sacre rei signum. significat autẽ ꝯiugium duplicẽ rem sacram. Nam ꝯiunctio aĩoz que fit in ꝓtractu per verba de pñti: p que vnus ꝓsentit in aliũ: significat ꝯiunctionẽ aĩe fidelis cum xpo per charitatẽ ⁊ quia ista ꝯiunctio separi põt: cuz vz aĩa recedit a deo p peccatũ: binc est q ⁊ mrioniuz hoc significans separi põt totaliter. s. p ingressum religionis ñ aliter. ꝯiunctõ autẽ p carnalem copulã significat ꝯiunctionẽ xpi cum ecclia p assumptionem hũanitatis: ⁊ qz dei filius postq; naturã nram assumpsit: nunq; dimisit: nec etiã in morte: qz diuinitas erat cũ corpe in sepulchro: ⁊ cuz aĩa in limbo: licet corpus ⁊ aĩa realiter abinuicẽ essent separata: iõ mrioniũ ꝓsumatũ nullo cãu põt dissolui q̃ ad vinculũ ⁊ si quo ad thoz. Unde apls ait. Hoc autẽ dico magnum sacrm in xpo ⁊ ecclesia. declarauit istud dñs ieſus qñ iterogãtibus ipm iudeis si liceaz dimittere vxoꝛ ẽ quacunq; ex cãa respõdit. Nõne legistis q qui fecit ab initio masculum ⁊ feminã: dixit. s. p adam: ꝓpter hoc relinquet hõ patrem ⁊ mrem: ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna. i. ad ꝓcreandũ vnã carnem. i. filium: quos ergo deus ꝯiunxit: homo nõ sepet: mat. 19. c. bñ ergo dixit xps talem statũ in ẽctum in eo infudit gram: put est sacrm ecclesie huius effectus gre: vt sciat vnusquisq; vas suũ. i. vxorem in honorẽ possidere: nõ in passione desiderij sicut ⁊ gentes que ignorãt deum: ad ephe. 4. c. vir sit ꝯtentus sua vxore: ⁊ eam honeste cognoscat: ⁊ ex hoc multiplicãtur boni fideles viuẽ do virtuose. Tertio bñdicũtur a sacerdote in missa deputata ad hoc ante ꝯsumationẽ mrioniꝭ si tñ non sint bigami. Nam sacerdos bñdicẽs secundas nuptias punit extra de secun. nup. c. i. nec p. religiosos põt fieri talis bñdictio ꝯiugalis: nisi de licentia ꝓpꝛij parochialis sacerdotis vel epi: vel nisi ipsi essent curati quo ad ppl'm suum: alꝭ inciderent in sñiam excõis: a qua citra sedẽ apl'i cam absolui nõ possent extra de ꝓuile. c. religiosi in cle. Multiplicant etiam boni ꝯiugati in bonis ꝛpalibus quo ad vitam ciuilẽ. Nam vir in seculo quo ad regimẽ domus ⁊ corpis sui nõ ita bñ sibi põt ꝓuidere circa suppellectilẽ: ⁊ mulier sine viro etiam in exterioꝛibus ñ sufficit sibi: sed vir eam dirigit. Sequuntur ⁊ commoda multa ex affinitate ⁊ ꝯsanguinitate vtriusq;: ⁊ amicitia multiplicatur. Notãdum fm aug. in li. de ci. dei. ⁊ 35. q. i. cum igitur: q copulatio maris ⁊ femine ẽctuz attinet ad genus humanũ: quodam seminariũ ẽ charitatis: celestis vero ciuitas opus bz: vt notã generationis euadat. i. vt a peccato originali: qꝫ p generationẽ ꝯtrahitur emũdetur: vt ad celestẽ ciuitatem homo pueniat: vt expoꝛit glo. ⁊ q̃ pso ne non ꝯsanguineis sed extraneis ꝯiũgunt in matrimonio: dicit idem aug. esse factũ ad augendũz ⁊ dilatandũ charitatẽ in plures. vñ dicit in dicto c. hĩta est certissima rõ charitatis: vt hoĩes gbus esset vtilis atq; honestissima ꝯcoꝛdia: diuersarũ necessitudinũ vinculis necterentur: nec vnus in vno haberet multas: sz singule spargerẽtur in singulos: ac sic ad socialẽ vitam diligentius plurimi plurimos obtinerẽt. pater quippe ⁊ socer duarum sunt necessitudinũ noĩe. Dum q̃ quis habet aliuz patrem aliuz socez: numerosius se charitas porrigit. hec ibi.

De conuersatione con

iugatoꝛ: quo se debeant habere adinuicẽ. Sciendum q̃ ẽctuis ad actuz ꝯiugalem vir ⁊ vxoꝛ non ad imparia iudicent: tñ in alijs vir ẽ caput mulieris: ⁊ maxle in gubernatione domus. 33. q. 5. manifestuz. ⁊. c. voluit. Et vt dicit rober. bolcot sup li. sapie. debet vxoꝛ regi mãsuete: cozrigi secrete: dirigi cõplete. Primo. n. debet vxoꝛ regi mãsuete: ñ cum tyrãnide austeritatis ⁊ rigoze: ⁊ verbis non verberibus: amoze ⁊ non timoze: dulcedine ñ amaritudine ad col. 3. Nolite esse amari ad illas: dicit apls viris. Uñ prima mulier formata ẽ ñ de pede: qz non dz esse ãcilla: nec de capite: qz non dz esse dña: sz de latere tanq̃ socia viro suo: vt notat magister in secũdo sñiaꝝ: ⁊ debet et sibi p uidere sufficienter: alias peccat: nisi hoc agerẽt ex impotentia: ipsa tñ non põt facere elemosynã notabilem sine licentia viri: nisi haberet paraferna lia: vel artem multũ lucrosam: vt habes supra in secunda parte. c. i. supra ꝺ furto. Item fm guliel mum: si habeaz filios de prioꝛi mrimonio: qui ñ haberent aliquã actionem contra ipam matrem non posset aliquid eis dare contra ꝓhibitionem mariti. Sed si haberẽt actionem contra matrẽz: vt quia obligata est eos alere: cũ sint impuberes vel ambo ꝯiuges possidẽt bõa illoꝛ: vel alia iusta causa: maritus quidem tenetur eos alere. quia mater cum suis oneribus ad maritum transiuit fm quoꝛundam consuetudinez. Sed tamẽ quia maritus habet administrationem vxoꝛis: ⁊ contra illius ꝓhibitionem non debet eos alere: nisi in extrema necessitate: potest tamen ꝓcurare q̃ maritus ad hoc per iudicem compellatur. hec guliel mus. Item si vxoꝛ habens virũ prodigum celat de bonis cõmunibus quas habet cum viro aliquid sibi: si facit bona fide: vt sibi ⁊ viro vel familie loco ⁊ tempoze prouideat: quia ea vir suũ male consumeret: secũdum guilielmum nõ peccat: nec tenetur obedire viro si prohibeat sciez celatõnem: aut si sibi tradi petat. Secũdo modo debet cozrigere secrete non cum confusione ⁊ verecundia publice vel ꝺtemptibiliter. In hoc solent viri multũ offẽdere dicẽdo eis ꝺtumelias

Presumptus filius de alieno matrimonio pt eos prudere alii. et pt alij de bonis communib⁹ clare. ad prudend⁹ simplic⁹.

ctum verbis turpibus: sed econuerso ipse vxores offendunt nō reuerendo viros ⁊ suscipiēdo correctiones: sed superbe respondendo ⁊ ꝓtendēdo. Debēt nihilominus ⁊ ipse mulieres reprehendere viros suos qñ uident eos errare: sed cū būlitate: ⁊ qñ credunt eos audire ⁊ corrigi ⁊ nō scandalizari. Pōt etiam vir nō solum verbis sed etiaz aliqñ verberibus corrigere vxorē ꝑm qualitatē defectus: non tñ ita atrociter ꝙ mutilet ei aliqō membꝝ: vel faciat eā grauiter infirmari: ⁊ multo minus licet occidere: etiam in adulterio deprehensā. Unde etiā tali occidenti vxorem iniungit̄ maior penitētia in iure canonico q̄ mr̄icide. 33. q. 2. admonere. Et hoc iō non qz sit maius peccatum vxoricidiū q̄ matricidiū: sed qz maior ꝓpitas est in homine ad vxoricidiū q̄ matricidiū ꝑm tho. ⁊ ricar. in. 4. nec excusaretur talis a peccato si leges seculares hoc ꝓmitterent. Tertio diligi complete seu perfecte iuxta illud apli. Diligite vxores vestras sicut xp̄s dilexit ecclīam: ⁊ econuerso vxor vir̄. nec. n. debent amorē zelotypum ad altez: quia ex hoc oriūtur postea male insidie ⁊ male suspiciones ⁊ falsa iudicia ⁊ multa scāda la ⁊ diabolica opera: vbi īnumera peccata ⁊ grauia cōmittuntur: ⁊ dāna talia sequuntur. Et ipse amor inordinatus ē peccatū mortale: si deo ꝓponeretur: ita ꝙ patus sit transgredi diuina ꝓcepta: vt cōplaceat coniugi sue sine amore amicitie: vt adam assentiens eue: sine amore ꝓcupiscentie vt multi quotidie. Unde hieronymus dicit allegās sextus phi. ꝙ oīs adulter est in vxorē suā amator ardentior. 32. q. 4. ozigo. ⁊ in his habet potestatem ōmoniū vt dicit raphael thobie: ⁊ patuit exemplū in. vij. uiris sarre vxoris thobie: thobie 3. c. Item nec debet habere amorē remissum vt s. non curet alter de altero ꝙ adulteretur. Unde ille mulieres fatue que dāt licentiā viris ad remota euntibus: ꝙ se impediāt cum alijs feminis mortaliter peccant. Similiter ille que ꝓmittunt vel cū ancillis earum vel alijs feminis viros turpiter agere: ⁊ non impediūt q̄tum possunt. Similiter viri qui ꝓmittunt vxores vti nimis vanitatibus ⁊ adornatibus: ⁊ ire ad loca dissolutionibus plena sine causa: non sunt īmunes a culpa. debet aūt vterq; habere amorem ⁊ curam ad filios educandū ꝑm deum: ⁊ informādum ꝑm bonos mores: ar. 23. q. 4. c. duo sunt.

Sciēdum quod matri/

moniū in lege ciuili canonizatur. 27. q. 2. §. i. sic diffinitur. Matrimoniū est viri ⁊ mulieris ꝓiunctio individuā vite consuetudinē retinens. Uiri ⁊ mulieris dicitur ad differentiā coniunctionis brutoꝝ ⁊ sodomitaꝝ: vbi masculi in masculos ⁊ femine in feminas turpitudinē opantur. In singulari etiam dicitur viri ⁊ mulieris: quia nunq̄ licuit femie habere plures viros: nec in hoc vnq̄ dispensauit deus: nec vlli viro licuit plures vxores habere: nisi ex dei dispensatione: extra de diuor. c. gaudemus. in quo dispensati fuit plures patres veteris testamēti: vt abraam erga duas iacob erga quattuor: dauid erga plures: ⁊ hoc ad dilatādū dei cultum: qui solū vere seruabatur in familia illoꝝ patrum: alijs ad idolatriā declinantibus. Multiplicabatur aūt dei cultus per multiplicationē carnalem ꝓlis illorum: tum etiam ad designandū ecclesie mysteria. s. ꝙ x̄ps deberet sibi desponsare ecclesiam: non solū vnam vnitate fidei ⁊ dilectionis: sed plures respectu diuersitatis locoꝝ ⁊ rituum. Unde assumpti sunt ⁊ in quibus etiam in fide ꝑseuerāt. Nam alij vocati ex iudaismo: alij ex gentilitate: ⁊ alios ritus habz ecclesia orīētalis alios occidentalis. Coniunctō dicitur: quia vbiq; matrimoniū q̄tum ad pfectionem eius essentialē efficitur ꝑ ꝓiunctionem animoꝝ. s. ꝓsensuū per verba expressoꝝ: etiā absq; ꝓiunctione corporꝝ. 27. q. 2. sufficiat. ipsa tamē copula carnalis addit q̄tum ad pfectionem significationis: qz significat pfectius ꝓiunctionē x̄pi cū ecclesia. ⁊ deitatis cū humanitate indiuisibilem sicut matrimoniū cōsumatum est inseparabile: sed matrimoniū ratificatum ꝑ verba de p̄senti et non ꝓsumatum: est separabile. puta p̄ ingressum religionis: ⁊ significat vnionē anime fidelis cum deo ꝑ dilectionem: que tñ ab eo sepe ꝑ peccatuz mortale sepatur in pr̄sēti: in vita aūt beata vbi consumatum est matrimoniū istud nunq̄ potest separari. Dicit etiam pe. de pal. in. 4. di. 26. ꝙ cōiunctio que est essentia matrimonij: non est corporum. cum illa sequatur: nec fuit in maria ⁊ ioseph: vbi fuit verum matrimoniū: nec consensus p̄cedens: cum illa sit causa efficiens extrinseca: sed coniunctio ligaminis media quam deus efficit: sicut ⁊ cetera que sunt res ⁊ sacramentum in alijs sacramentis: ad quam consensus disponit sicut aqua ⁊ verba ad baptismi characterem. Addit magister senten. ad dictam diffinitionem: maritalis: quod dicitur ad differentiam concubinatus: qui etiam si duraret vsq; ad mortem ⁊ fidē sibi seruarent: non est matrimonium sed fornicatio. Nec obstat ꝙ abraam isaac ⁊ iacob ⁊ dauid dicuntur habuisse concubinas: ⁊ tamen non fornicarie: sed licite fuisse eis vsos. nam femine ille aliquando vxores dicuntur in scriptura: aliquando concubine. Uxores quidem inquantum cognoscebantur vxorio affectu ⁊ consensu maritali: seu quantum ad debitum coniugale. Concubine autem dicuntur: quantum ad regimē domus ⁊ gubernationem familie: quia non erant ꝓncipales in hoc: sed vna scilicet persona: alie vt obsecundantes ꝑm nicolaum de lira super gen̄. Sequitur in diffinitione: individuam vite consuetudinem retinens. i. ꝙ intelligatur ꝑm ꝓpositum ⁊ debitum: quia debent esse illius ꝓpositi: ꝙ nūq̄ diuidantur scōm hostien. Unde non debent disrūpē ꝓiugal̄ ꝓpaginis vnitatē. 3. q. 5. c. fele. Sicut impator dr̄ augustus quo ad ꝓpositū: certuz est tamen ꝙ quandoq; matrimoniū diuiditur: ⁊

ꝓpores ꝓles hoē. ꝙ deꝯ dispsa vnr in uetꝝ testm. ⁊ ar. ꝙ.

ꝓvores q̄ ꝑmittūt uiros turpiter agere cū alijs fe mineis et nō resistūt mortali peccāt.

¶ mors ois̄ soluit. s. matrīm. dignitē. religionē. ip̄e.

p̄ncepſ non ſemper auget imp̄erium: vt conſtātinus: de cuius donatione ꝓpter hoc eſt dubiuz: dicit pe.in.4. Uite dicitur: quia mors oīa ſoluit. mortuo.n. viro ſoluta eſt a lege viri vt dicit ap̄ſ i.cozin.7. Sed eo viuente ſine eo nō poteſt oza re: ita.ſ.q ꝓpter hoc exigenti debitum deneget: nec vouere: z econuerſo vir ſine vxore quo.ſ.ad caſtitatē: in quo non ad imparia iudicantur. Uñ ſi coniugatus mortuus reſuſcitaretur vt lazarus que erat vxor eius: ñ eſſet amplius vxor: niſi iterum z de nouo contrahendo. Et q̄ quoddā matrimoniū ſp̄uale eſt inter p̄latum z eccleſiā ſuam: quod finitur morte: ideo dicendū de huiuſmodi boc eſt ſi plebanus p̄rior vel ep̄s mortuus ſuſcitat̄: oz q̄ de nouo eligatur in illa p̄latura ſm Pe. de pal. in. 4. z idem dicit de religioſo reſuſcitato q̄ non eſt obligatus religioni. Fuit aūt matrimoniū inſtitutū a deo: di. 26. deinde. in paradiſo terreſtri dicente adam ex inſtinctu. ſ.ſ. Nunc os ex oſſibus meis: z caro de carne mea: geñ. 2. Et ante peccatū quidem ſolum ad multiplicationē ꝓlis: poſt peccatū etiam ad vitationē foznicatōnis i. cozin. 7. ꝓpter foznicationē. ſ. vitandam: vnuſquiſq; habeat ſuam x̄ē. ꝓpter alias etiam cauſas ꝓtrabitur: ſed ille ſunt p̄incipales. Et dicitur matrimoniū quaſi matris muniū. i. officium: q̄ dat mulieribus eſſe matres. Et licet pater generationis ſit auctoz z pene vxoris dñs .33.q.5.§. hec' imago. tamē mr̄ionium plus aſcribitur matri q̄ patri: qm̄ ei' officiū pl' apparet ī mr̄e q̄ officiū viri. Nā ante partū onerosus: in partu doloꝛoſus: z poſt partū laboꝛioſus ſibi noſcitur ꝓtus: vt ꝓ de conuer. coniuga. c. ex lr̄is.

¶ matrīm̄ offert gr̄ā. q̄ ad hmi eſſentiā.

Nota quod licz iuriſte

dicant z etiam magiſter ſenten. videatur dicere: q̄ mr̄ionium large dicitur ſacr̄m: inq̄ntum. ſ. eſt ſignum ſacratiſſime rei: ſed ñ confertur in eo' gr̄a ſicut in alijs. tho. pe. de pal. z alij theolo. tenēt cōiter ꝺrium. ſ. q̄ ibi conferatur gr̄a ad iſtū vz̄ effectum: vt ſciat vnuſquiſq; vas ſuum poſſidere in honoꝛe non in paſſione deſiderij: qđ ſic intelligitur: q̄ habet minuere z refrenare concupiam: ñ per hoc ſolum q̄ ſatisfit concupiē ꝓ actum cōiugalem: q̄ iſtud eſt naturale ꝓ dei gratiam ibi operantē ſm Jo. pariſien. vt vz̄ ſit contentus cōiuge ſua: z non feratur ad cōcupiſcentiā alterius: z magis amet conſoꝛtē etiam turpiſſimā facie q̄ aliena pulcherrimā. Oꝛ aūt in multis ſecuſ ſit: hoc accidit: vel q̄ ponunt obſtaculū gr̄e ſacramētali vel quia receptam nō conſeruant vt in alijs ſacramentis. Eſt igitur ꝓprie z ſtricte ſacramentum. Omne. n. ſenſibile a deo inſtitutuz in remedium ꝺ peccatū cōferens gr̄am ex ope operato z ſignificans eam: eſt ſacr̄m noue legis. Sz̄ omnia hec conueniūt matrimonio: q̄ eſt ſacr̄m ꝓprie z ſtricte. Sed bene verū eſt: q̄ habet minus de ſp̄ualitate q̄ alia: z minoꝛ gr̄a cōfertur ſm pe. de pal. Imp̄rimit aūt matrimoniū ꝓout eſt ſacramētū noue legis oꝛnatum: qui vocatur vinculū vel nexus: quod non ſolum ē relatio rationis: ſed aliqd abſolutū diſponens ad gr̄am: qui oꝛnatus ñ imp̄rimitur in matrimonio cōtracto ante baptiſmū ſicut nec etiā imp̄rimeret character diſponēs ad gr̄am in confirmato ante baptiſmū. Unde infideles cōiugati recepto baptiſmo: ſi de nouo cōtrahunt inter ſe vir z vxoꝛ: ſeu p̄ſiſtūt in p̄riſtino ſtatu z conſenſu: tūc imp̄rimitur ille oꝛnatus: z matrimoniū eoꝛum eſt ſacr̄m noue legis: nam ante baptiſmū non erat p̄fecte ſacramentuz: put. ſ. eſt cauſans gr̄am: ſed erat matrimoniū illud quidā contractus. Fozma huius ſacr̄i ſm pe. de palu. in 4. ſunt verba que dicūt contrahentes: accipio te in meam x̄ē. vel aliquid equipollēs exp̄reſſiuuz conſenſus ꝓ ſignum: materia ſunt ipſi contrahentes. Nec diſtinguitur hic materia in qua ſuſcipiens: z materia ex qua: ſicut in euchariſtia z alijs: q̄ matrimoniū eſt ꝓtractus ꝑſonaz: ſicut alij cōtractus ſunt ꝓtractus rez̄: in quibus ꝓtractibus res que tranſfertur ꝓ pactum ſunt materia: z exp̄reſſio ꝓſenſus foꝛma. vel poteſt dici: q̄ ſicut in euchariſtia eſt duplex, materia z duplex foꝛma: vnum tñ ſacramentū: ſic z hic cum dr̄: accipio te in meā. i. do tibi meipſū in vix̄: ē vna foꝛma verba: z vna materia ex qua ipſe qui loquit̄ vel coꝛpus eius: z alia materia in qua. i. eius obiectuz in quo tranſit: ſicut cū dico: hoc eſt coꝛpus meum: z vlterius quādo reſpondet mulier: accipio te in meū. i. do me tibi in vxoꝛē: eſt foꝛma verbum: et materia ex qua loquēs: z in qua recipiens. Et ſic diuerſis reſpectibus vnū eſt foꝛmale reſpectu alterius: z aliud materiale. Que aūt dicit ſacerdos cū benedicit nuptias: eſt foꝛma accidētalis: z nō de ſubſtantia matrimonij ſm aug. de ancho. Dicit etiam tho. q̄ cum puella p̄ verecūdia tacet parentibus eā viro tradentibus: verba parentū cōputantur ac ſi eſſent puelle: taciturnitas illa ꝓ cōſenſu haberet. Et hoc eſt vex̄ ō filijs z filiabus reſpectu patris z matris tm̄. ſ. q̄ ipſis parētibus cōſentiētibus filijs ꝺtrabitur mr̄imoniū: ſed nō ſic de alijs ꝓſanguineis: vt extra de deſpon. impu. c. i. libꝛo. vi.

De pluralitate coniugij z eius diuoꝛtio. c. x.

O Epluralitate cōiugij z eius diuoꝛtio videda ſunt quatuoꝛ

Primo q̄ mulieri nunq̄ eodem tpe licuit habere plures viros. i. maritos: nec in hoc deus vnq̄ diſpenſauit. Secundū eſt q̄ viro nunq̄ licuit habere vno z eodem tpe plures vxoꝛes de iure naturali cōi: ſed in hoc fuit aliq̄ a deo diſpenſatuz in veteri teſtamento. Tertio q̄ nunq̄ licuit viro dimittere vxoꝛē legitimā quo ad vinculū: z aliā ducere: z ecōtrario mulieri dimittere vir̄ z alterū ducere: quod tñ fuit in lege moyſi p̄miſſum. Quarto q̄ licet in certis caſibus viro dimittere

¶ de mr̄imonio xv eig diuoꝛcio. q̄ꝛoꝛ ſūt ꝛ̄ñdā

Quilibet nūq̄ habuit plēs maritos. n cō.
Q matimō hīt explicē finē.

.XIII.

vxorem ⁊ vxori virum: non quo ad vinculū: sed quo ad negandū debitum ⁊ quo ad habitationē

Primum scilicet quod

nunq̄ licuit mulieri vno ⁊ eodem tpe habere plures maritos: pe. de pal'. in. 4. di. 33. q. i. sic probat. Illud quod est ꝓtra ius naturale: nunq̄ licuit nisi dispensāte auctore nature: sed hoc ē huiusmōi nec legitur deū vnq̄ aliquē dispensasse: ergo ⁊c. Q aūt sit hoc ꝓtra ius naturale: sic ꝓbatur. Jus naturale dicitur vel a natura generis: qō natura omnia animalia docuit: vt ꝓiunctio maris ⁊ femine educatio filioꝝ: vel a natura speciei: vt ē iust gentium qō naturalis ratio apud homines ꝓstituit: vt puniri maleficia: vel a natura supioꝝ: qō ī lege ⁊ euangelio ꝓtinctur: ⁊ illud qō est cōtra primum est ꝑ ꝓprie innaturale: ⁊ qō est contra secundum est inhumanū: ⁊ qō est contra tertiū: peccatum: quia peccatuꝫ est transgressio legis diuine. Et ex hoc patet: quomō aliquid sit contra naturā matrimonij: quia natura agit ꝑpter finem. Et triplicem finē habet matrimoniū ſm triplex bonum eius. Nam inq̄tuꝫ est in officiū a natura generis: habet ꝑ fine ꝑcreationē prolis ⁊ educationē. Secundū inq̄tum est a natura speciei: habet ꝑ fine fedus humane societatis iuxta bonum fidei amicitie: ⁊ cōicationem in opibus ciuilibus. Inq̄tum est sacrm: habet ꝑ fine repsentationez incarnationis xpi: ⁊ ex hoc habet insepabilitatē. Pluralitas aūt vxorum ē contra ius naturale q̄tum ad finē secundū ⁊ tertium: nō primum finē: sed pluralitas viroꝝ quo ad vnā vxorem est magis contra ius q̄tum ad finem: quia contra. oīne ius. nam contra primū finem. ſ. generationē: quia licet mulier quando est impregnata: aliquando impregnetur: tamē frequēter causatur aborsus. Unde meretrices raro pariunt: item est ꝓtra educationem ꝓlis ꝑpter incertitudinē. Secundo est ꝑpter bonū fidei: quia magis conrixant viri propter feminas q̄ econuerso: ⁊ in brutis. Tertio cōtra bonum sacrī magis: q⁊ xps non ꝓstat ex pluribus psonis sicut ecclesia.

Quantum ad secundū

dicitur: q nunq̄ licuit nec licet vni viro habere plures vxores: ⁊ hoc dicit expresse. c. gaudemus. ō diuoꝝ. ⁊ isidorus dicit di. 34. Christianis nedū plurimas sed nec duas simul licet habere vxores: sed vnam tm̄: ⁊ hoc nisi ex diuina dispēsatione. Rō huius ē: q⁊ hoc est contra ius naturale cōsuetū: vt dictum est. Sed qūo fuit in veteri testamēto cum aliquibus pribus dispēsatum: vt abraam iacob ⁊ hi? est duplex modus dicendi ſm pe. de pal'. di. 33. q. i. Dicunt enim quidam: q primi qui habuerūt plures vxores: nō potuerūt cū secunda cubare viuente prima: nisi de consensu eius: cuius ratōnem assignat: quia duobus cōtrahentibus mr̄imoniū inter se: simpliciter vnus transfert totam potestatem corporis sui in alterꝫ sez quo ad actum coniugalem: ꝑpter quod sine consensu eius non pōt alteri obligare corpus suū potest aūt de consensu eius ex causa: vt si essz sterilis vxor: vt in abraā factum est. geñ. 16. ⁊ recitatur. 32. q. 3. dixit sara. vel ꝑpter paucitatē humani generis multiplicandi in cultuꝫ dei: vt iacob qui quattuor habuit. Unde augu. Obiciuntur iacob quattuor vxores: qñ mos erat: crimen non erat. Sic patriarche coniugibus suscipientibus semē suū miscebātur: non ꝓcupiscentia ꝑficiende voluptatis: sed ꝓuidentia ꝑpagande sobolis. 32. q. 3. obiciūtur. ⁊ sic volūtate rachelis accessit ad liā: ⁊ de voluntate eaꝝ accessit ad ancillas eaꝝ: ꝓcessu vero tpis mos inoleuit apud alios habere plures vxores de voluntate prime tacita vel expressa vel ꝓsuetudine sup hoc obtenta. Nec videnť in hoc peccasse antiqui iusti: q⁊ non ē cōtra naturam: cū hoc facerent animo gignēdi non lasciuiendi: nec contra legem: q⁊ nedum ꝑhibituꝫ. Et qō Jnno. dicit in. c. gaudemus. de diuoꝝ. hoc non licuisse nisi ex diuina reuelatione: que ē specialis inspiratio diuina: sed de interioꝝ dictamine rōnis: quo sciuerūt sancti patres: q⁊ꝑ multiplicatiōe humani generis licuit habere plures vxores de consensu prime: sic enim lex naturalis nō est scripta in codice: sed impressa a deo in mente sic dictamē rationis quo sciitur quo casu lex non astringit: cū sit quedam legis interptatio: pōt dici dispensatio: ⁊ quia ē menti impressa a deo: rōo dicitur diuina dispēsatio. Sed alij dicunt ſm cōmunē opinionē: q⁊ nec de assensu alterius nec ꝑpter sterilitatē licuit vnq̄ vni viro plures habere vxores: nisi ex diuina dispēsatione speciali seu reuelatione. Primū patet: quia nō plus iuris habꝫ vir in vxorem q̄ vxor in virum q̄tum ad essentialia matrimonij. Nec plus indiget ꝓle mulier q̄ vir: sed nūq̄ de licentia viri sterili licuit vxori accipere alterꝫ virum: ergo nec econuerso licet viro: licet sit vnū grauius altero ⁊ innaturalius: tamē ⁊ hoc. ſ. viris habere plures vxores ē contra ius naturale cōe: q̄tum ad secūdum ⁊ tertiuꝫ finem matrimonij vt dictum ē. Creditur aūt ꝑdictis sanctis patribus ꝑ diuinam inspirationē cum eis dispensatū: licet non sit scriptū. sicut autem in tabulis cordis erat scripta ista ꝓhibitio de pluralitate vxoꝝ non habēda nō in codice: sic sufficiebat cordis dispensatio per diuinā inspirationē absq̄ alia scriptura. ⁊ ista est so. inno. in dicto. c. gaudemus. de diuoꝝ. quia nihil tā naturale est: q̄ vnūquodq̄ dissolui eo genere quo ligatū ē. Uñ ꝓceptum qō habet obligationē ex inspiratione. i. de nō habendo plures vxores: habet dispensationē ex sola dispensatione. Et qō primi exponunt decretales de dispēsatione diuina. i. de dictamiē rōnis naturalis: nō est ad mentē inno. sed extorta. ⁊ qō supra dixit aug. in. c. obiciūtur. q⁊ mos erat crimen non erat: exponit gl. mos. ſ. diuinus a deo inspiratus: ita q⁊ non vult dicere q⁊ cōsuetudinis rōne ꝓcise excusarentur a peccato: sed qꝫ inspi-

u

Vxorū plēs hīt finē. sic mutet textꝰ dispensand dñ.

ratione diuina erant dispensati. In noua autē lege nulli licet habere plures: nec reperitur deum dispensasse: nec papa posset in hoc dispēsare etiam assentiente vxore sterili: z ppter bonū vnius regni: vt quia rex haberet vxorē sterilem: sicut ppt bonum tale licet ei dispēsare in voto solēnizato in religione: vt contrahat. Et aduertēdum q̄ añ abraam nō fuit in hoc dispensatū. s. habere plures vxores. Uñ lamech non excusatur ab adulterio: qui duas habuit: geñ. 4. c. nec abraam vsq̄ ad moysē sine inspiratione ad patres: sed nō fuit dispensatū cum alijs a genere abraam: quia non dispēsabatur solum ꝓpter multiplicationē sobolis ante diluuiū: z statim post fuisset concessū: sed ꝓpter augmētum cultus diuini qō ñ erat in alijs gētibus incircūcisis: cum essent dediti idolatrie. Item a moyse vsq̄ ad xp̄m non solū licuit regibus: sed etiā sacerdotibus: quia de vtraq̄ tribu erat xp̄s nasciturus: z moyses legis lator non prohibuit: qō fecit helcana: qui fuit sub lege: nec tamen de tribu regali vel sacerdotali: z habuit annam fenennā. i. Re. i. z deutero. xi. de vxore odiosa z dilecta agendo supponitur tūc licitū habere plures vxores. In lege autē euangelica nunq̄ licuit nec licebit: nec iudeis nec saracēis nec alijs Unde xp̄s reduxit matrimoniū ad primā sui institutionē in paradiso: cuz dixit: ab initio fuit: sic mat. 19. c. s. q̄ non liceret relinquere vnā vxorez z accipere aliam: vel plures habere: relinquet homo cē. z adherebit vxori sue: nō dixit vxoribus in plurali: sed in singulari. s. vnice. Et licet imperator valētinianus sed arrianus legē dederit: vt q voluerit: posset duas habere: vt senior z ipse cuz seuera quā habebat vxorem haberet z iustinam: quā mox duxit vxorem: vt habetur in histo. tripartita: lex illa nullius est momēti: quia cōtra legem dei z canonicā. Unde z nunc iure ciuili cuz qui habet duas vxores comitat infamia. C. ad legem iul'. de adult. Cū. n. nunc multiplicatio cultus diuini fit p generationē spūalem non carnalē ideo matrimonia restringūtur ad vnū: z nō ampliantur. Habere aūt plures vxores diuersis tēporibus prioze mortua semp viro licuit z econuerso: mulieri plures viros primo mortuo. Unō apl's ad gal'. mortuo viro cui vult nubat tantuz in dño. Uñ z abraam decrepitus mortua sarra: duxit cetura geñ. 25. z anna mater virginis marie habuit successiue tres viros. Dinc z aug. 31. q. 2. ait. deus masculū z feminā ꝓpagandi generis cū nuptiali castitate ꝓiunxit: z secundas nuptias que in vtroq̄ testamento ꝓmittuntur: licitas esse monstrauit. z j. Cum humane verecundie sensū nō audeo dicere: vt quotiens voluerint: nubant nec ex meo corde quotaslibet nuptias ꝓdēnare. item hiero. Non dāno bigamos nec trigamos: z si dici potest octogamos. 32. q. 1. aperiantur. Qz ergo aliquādo doctores videātur inuehere contra secūdas nuptias: vt in ea. q. c. hac rōne. z seqn tibus: vt dicit gratianus in. §. sequēti. ad exhortationem vidualis ꝓtinentie non ad condēnationem secunde nuptie z deinceps: intelligendū est esse dictum.

Quantum ad tertium

scz de repudianda vxore. Sciendū ſm pe. de palu. vbi supra q̄ nunq̄ licuit vxorē repudiare excepta causa fornicationis: z tunc quo ad tozum ꝓpter illud mat. 19. quos deus coniunxit: homo nō sepet. Nec abraam dimisit agar: nec moyses ethiopissā nisi ꝓfilio dei: sed tpe legis cessauit ad impunitatē licebat viro dimittere vxorem z nō ecōuerso. Et hoc nisi in duobus casibus. Primus cum stupz̄ obiectū non pbasset. Secundus qñ eam prius deflorauerat: deutero. 22. Sed vtruz in repudiando vxorē iudei peccarēt: est duplex opinio. Aliqui dicebant: q̄ non fiebat absq̄ peccato: z fuit compatiua ꝓmissio ad vitandū maius malū. s. vxoricidiū. ꝓpter duritiā ergo illud tozū ꝓmissum erat illud: q̄ non puniebat in lege. Sz circa hoc ab his q̄ sunt ꝓtrarie opinionis: sic obijcitur. Lex vetus z si imꝑfecta erat: inq̄tum gratiā non ministrabat ad iuuandū implere ipam tñ complete ostendebat peccatū: qō debebat vitari. Sed cū nullibi in scriptura veteris testamēti tale repudiū reꝓbendatur: si peccatū fuisset: lex illa defecisset: que illud ꝓmittebat: nec malū esse oñdebat. Sed ad hoc rñdet nicolaus de lira super deutero. dicens: q̄ aliquid esse illicitū quod lex permittebat: dupliciter oñdebat. Uno modo quia per aliquā ꝓphetam reꝓbendebatur: z isto mō vsura permissa in lege oñditur illicita dicēte ꝑsal. lv. Qui pecuniā suam nō dedit ad vsuram. z ezechiel etiam tangit. Alio mō per cōem bonoz̄ obseruationē. Cum. n. ꝓsuetudo sit optia legū interpres: z consuetudo sit bonus vsus non abusus: q̄ nō reꝑitur in veteri testamēto aliquē sanctorū vxorē repudiasse: nisi a deo inspiratus spāliter: sicut abraam de agar: z moyses de ethiopissa: ideo p istū modū oñditur fuisse malū tale repudiū: z sic concludit nicolaus de lira. Sed pe. de palu. dicit: q̄ ista opinio magis concordat verbis euangelij mat. 19. vbi xp̄s dixit q̄ moyses ꝓpter duritiā cordis ꝓmisit repudiū cē. Sz alia opinio que dicit: q̄ nō erat peccatū: asserit: q̄ videtur melioz: quia illud fiebat auctoritate legis dei: que oñe mortale ꝓhibebat: z si non cohibebat: alias imꝑfecta fuisset lex: que de oñibus actibus virtutū ferebatur necessarijs ad salutē. iure aūt ciuili olim fine causa ad libitum fiebat diuoztiū: vtroq̄ vel altero volente: vt libera essz a matrimonio. Et licet iure nouo puniatur: qui sine iusta causa repudiat: tñ ſm illud ius soluit matrimoniū. C. de diuoz. l. fi. Et quia hoc est cōtra legem canonicā imo z diuinam. 32. q. 5. §. cū ergo. cum. c. sequen. ideo illa lex ciuilis irrita ē: nec seruanda: quia esset mortale peccatū. Dato autez libello repudij tempore legis mosaice durantis licebat viro ducere aliam: quia z ante diuoztiuz

supones ꝓtes ḡrē. nō fuit dispēsa tio añ abrahā.

licebat vxori: at non sic iure poli: quia vinculum manebat. Sed quia añ nouam legē in mr̃imonio non fuit vinculū: quod esset aliquid reale absolutū: per repudiū videbatur magis solutū vinculū: z per ꝓns licitū ꝓiugium etiam mulieri: qz sacerdoti ꝓhibitum erat ducere vxorē viduā vel repudiatā: z per ꝓns alteri nubere erat illi cōcessum: quod non esset: sed illa esset vxor primi: qz vxorē alterius ducere nulla lege etiā apud gentiles fuit licitū: vt patet geñ. 12o. z 20. de pharaone z abimalech. Postq̃ ãt vir repudiauerat vxorē: non poterat illā sibi reconciliare z reassumere sibi: ñ illa iā ꝓtraxisset cuz altero: vt patez hic re. 7. nisi eo mortuo. Sed si nō ꝓtraxisset adhuc cū alio: verius est q̃ poterat illā sibi reassumere licet aliqui cōtrarium dicant. Forma aūt libelli repudij: qui dabat vxori ꝑm iosephū erat. Ꝓmitto tibi q̃ nō ampliꝰ ꝓueniam tecum.

De sacramentis in genere per modum doctrine: de numero eorum: de institione: de effectu. c. xi.

Q Via missa ordinatur ad cōfectionē sacramēti eucharistie: que ē maximum sacramentoꝝ: de quo multa dicta sunt: z adhuc aliq̃ dicēt̃ ūmediate post istō. In missa etiā conferūtur ordines: vbi datur potestas administrandi sacramēta: ꝓsecrāt̃ etiam materie aliquoꝝ sacramentoꝝ: ideo post tractatum de missa: dicendū est de ecclesie sacramētis que sunt septez figurata p septem panes: quibus xp̃s pauit z satiauit turbas Jo. 6. c. z sic pauperes sp̃ū: videlicet ecclesie filij saturāt̃ panibus sacramentoꝝ: z sicut cibus restaurat deperdituz in homine sumente: z inducit augumentū: cū est in statu augmenti: sic sacramenta tollunt defectus sp̃uales: z inducūt augumentū sp̃uale scz virtutū. Sunt aūt in homine septē defectus: tres culpe. s. peccatū originale mortale et veniale: q̃ttuor pene. s. ignorātia malicia ꝓcupiscentia z infirmitas. Baptismus est contra originale: penitentia contra mortale: extrema vnctio cōtra veniale: ordo contra ignorantiā: eucharistia ꝓtra maliciā: matrimoniū ꝓtra ꝓcupiscentiā: confirmatio infirmitatē. item baptismus adauget fidē: extrema vnctio spem: eucharistia charitatē: ordo ꝓudentiā penitentia iusticiā: ꝓfirmatio fortitudinē: mr̃imonium tpantiam. pe. z ricar. Jsta tñ potius ē quedā adaptatio q̃ pfecta ratio sufficientie. Quid aūt sit sacr̃m: dicit magister sen. in. 4. dis. i. q̃ est sacre rei signū: que diffinitio ꝓuenit: z est ꝓmunis sacramētis veteris z noue legis. Et pe. de pal. in 4. sic declarat eam. Primo dicitur sacre rei id ē sacrans actu. i. adhibita ad sacrandū sp̃ualiter: ꝓpter quod nec serpēs eneus pōt dici sacramentū qz adhibebat̃ solū ad curaz corpalem: nec crux xp̃i: que est ad rep̃sentandū tantū: nec creature q̃ sūt vestigium dei: possunt dici sacr̃m. Secundo additur rei: quia in sacramento sunt tria. s. aliqd quod est sacramentum tñ: vt signum exterius signans z nō signatū: vt aqua in baptismo. Aliud quod ē res tñ: vltra non signans aliud: sz signata vt gr̃a. Aliud quod ē mediū scilicz res z sacramentū. s. signatū a primo signās aliud vt character vel ornatus respectu gr̃e huiusmodi. Certō ponitur signū. Sūt aūt tria genera signoꝝ. s. mōstratiuū rememoratiuū z ꝓnosticum: vt demonstratiuū sit respectu rei p̃ntis: rememoratiuū respectu ꝑteriti: ꝓnosticū respectu futuri. Et sacr̃m dicitur rememoratiuū: q̃tum ad cām quā rememorat xp̃i passionē. Demōstratiuū q̃tuz ad effectū quē actu facit: qz sanctificat. Et ꝓnosticū q̃tum ad finē ad quē ordinat. s. futurā gloriā. Sz restrigendo diffinitionē sacrāmēti ad sacra noue legis tñ: que sola sunt pfecta sacramēta: oportet addere vt dicit ipse magister sentē. ad p̄dicta hoc. s. vt eius similitudinez gerat: z causa existat. vbi sciendū q̃ sicut sanū dicitur tripliciter. s. habente efficiente z signante sanitatē: vt puta ō animali medicia z vrina: sic sacr̃m dicitur de habēte formaliter z essentialiter sanctitatez: vt de eucharistia ꝓtinente sanctū sanctoꝝ. Item de signāte et efficiente simul: non tñ habente sicut de ceteris sacr̃is noue legis. Item de efficiēte tñ: z sic incarnatio z passio z hꝰ dicitur sacr̃m. Itē de signante tñ: vt de sacr̃is veteris legis. Est aūt sacramentū noue legis causa gr̃e: z salutem opatur p se: licz p accidens imponēte obicem impediat̃ z sic etiā intelligit̃ alia. s. sacr̃m est in quo sub tegumento reꝝ uisibiliū diuina virtus secretius salutem opatur: pe. z habetur. i. q. i. multi. Et dicit̃ sacr̃m actiue a sacrando. sicut ornamentū ab ornando: sanant aūt sacra effectiue quodāmodo: quia dispositiue: gratia aūt formaliter: z ideo nō sunt supflua sicut nec medicine: que sanāt instrumētaliter: supfluunt animali quod sanat̃ formaliter p sanitatē. Quomō aūt dicātur sacra eē cā gratie? Sciendū q̃ circa hoc ē duplex opi. solennis. quidā enim dicūt: q̃ sunt causa tñ: sine qua nō ꝓfertur gr̃a: quia ex diuina pactione vel ordinatione sic fit: q̃ recipiens sacr̃m recipit gr̃am: nisi ponat obicē: z recipit gr̃am non a sacr̃o sz a deo ita q̃ nulla virtus causatiua gr̃e nec characteris vel dispositionis siue ornatus existētis ī aīa ē in sacr̃is ꝑm eos. Sed a deo a quo sola p̄dicta fiūt: inducūt ad hoc similitudinē de eo: qui recipit denariū plūbeum facta tali ordinatione: vt qui recipit vnū de illis: recipit elemosynā regis: ñ q̃ denarius sit causa elemosyne sed solū rex. Denariꝰ aūt solum ē signum z causa sine qua. Nō sic in ꝓposito de sacr̃is respectu gr̃e characteris vel ornatus. Sed istā opi. repꝛobat pe. de pal. pꝰ tho: in. 4. z Jo. neapolis in quolibet p has rationes.

Primo qz sacra pfecta debent aliquid agere ad sanctificationē z non solū signare: quia sacramentuz dr̃ a sacrando actiue. Unde nisi aliquid agat ad sacrādum: non est pfectum sacramētum

¶ in sanñ tria sūt.

¶ signoꝝ tria sūt genera.

¶ septē sanñ. sūt ꝺ septē dessert.

¶ sacra quęt est. ꝑ in trib.

Sed ſacramenta noue legis ſunt perfectiſſime ergo ꝛc̄. Secundo q̄ videtur abſurdū: ꝙ deus non aliter agat in ſacrām̄tis ad iuſtificandū q̄ diabolus in ſortilegijs ad male faciendū: ex pactione verba vel carta poſita ſub lecto vel lintea mine: ⁊ nihil penitus agente: aut ꝙ verba ſacrām̄talia nil plus faciant: nec miniſter q̄ verba incantator aut ipſe. Sed ſicut illis dictis ex pactō ne demon agit in ſerpente trahendo vel venenū mortificando: ſic in ꝓpoſito. Tertio quia ſequeretur ſm hoc: ꝙ ſacra veteris legis ⁊ p̄cepta veteris ⁊ noue legis ſint magis cā gratie q̄ ſacrām̄ta noue legis: p̄cipue aliqua: quia illud eſt cauſa gratie: ſine qua non potiſſime: quo ſolo ꝓpoſito gr̄a aliunde ñ infunditur. Sed nunq̄ eſt infuſio gr̄e in adulto ſine impletione p̄ceptorū: nec econuerſo ergo ꝛc̄. Nec auctoritas magiſtri quā inducūt: quia. ſ. data ſunt ſacrām̄ta: vt homo quereret ſalutē: non ab illis ſed a deo in illis. facit ꝙ eis quia nō a ſacramentis queritur ſalus p̄incipaliē ſed inſtrum̄taliter. Eſt alia opi. beati tho. ꝙ ſacramenta ſunt cā gr̄e diſpoſitiua. Dicit. n. ex ſacramentis duo ꝙſequūtur in anima: vnū quod ē ſacramentū ⁊ res: ſicut character vel aliquis ornatus anime q̄tum ad illa ſacramenta: in quibus ñ imp̄imitur character. Aliud eſt ꝙ res tantum ſicut gr̄a. Reſpectu igitur p̄imi effectus ſacri ſunt cauſe aliquo mō efficiētes. ſ. inſtrum̄taliter: ſed reſpectu ſecūdi ſunt cauſe diſponētes tali diſpoſitione que ē neceſſitatis: niſi ſit impedimentum ex pte recipiētis: ⁊ hoc videtur magis theologis ⁊ dictis ſanctorū cōueniens: ⁊ inter alias rationes inducit auctoritatē aug. dicentis. Unde tāta virtus aque vt corpus tangat: ⁊ cor abluat. ſ. per gratiam. j. q. i. detrahe. hec tho. Et declarat eam pe. de pal. p quattuor rationes alias concluſiones. Et ad ea q̄ poſſent obijci diffuſe rñdet in. 4. di. i. q. i. Et p̄ima ꝯcluſio ē: ꝙ ſacramenta ñ attingūt ad ꝓductiones gratie: quod ꝓbat auctoritate ⁊ ratione. Dicit enim aug. libro de natura ⁊ gratia: ꝙ quedaꝫ ē deus faciēs p ſeipm: que illo ſolo digna ſunt: eoq̄ ꝯueniūt ſicut illuminare aīas. Ꝫ ſup̄ma illuminatio in vita p̄ſenti eſt per gratiam q̄ ꝛc̄. Confirmatur hoc ratione: q̄ ſi ſic gratia non eſſet gratia: nam effectus dicitur neceſſarius vel ꝯtingens per compationē ad cauſam ꝓpinquam ⁊ imediatam nō remotam: etiam ſi illa nō ſit p̄ncipalis ſed inſtrum̄talis: ſicut dicitur vnū celuꝫ moueri ab alio neceſſario: q̄uis nō moueat niſi motū ab angelo ꝯtingenter ⁊ libere: quia mouet p ſuum motū: qui eſt motus neceſſario agens: ſic in ꝓpoſito ſi gratia imediate cauſaretur a ſacramento: licet per virtutē ſibi a deo gratis collatā quia tñ illa virtus neceſſario ageret: gr̄a nō gratis nec libere: ſed neceſſario daret: puta xp̄s ſm ꝙ homo per poteſtatē excellentie: de qua dicit: hic eſt qui baptizat: pōt conferre effectū ſacrām̄ti ſine ſacrām̄to: ſed ſm ꝙ homo non pōt cōferre gratiam: quia non poteſt dare ſpiritum ſanctū ergo gratia non eſt effectus ſacramenti: ſic ꝙ ab illo eſſentialiter ꝓducatur: imo ſicut xp̄s dicēdo ꝓpitico: dimittūtur tibi peccata tua: per hec verba creauit in ipō diſpoſitionē ad gratiam: quam nō habebat: q̄ magis ſalutem corpalem querebat q̄ anime: ſed per deitatē creauit gratiā: p quā formaliter peccatū dimiſit. Et ſicut filius hominis hz poteſtatē in terra dimittendi peccata: ſic p abſolutionē ſacerdotis diſponitur confitens: ⁊ a deo gratia infūditur. Et ſm hoc intelligēde ſunt auctoritates: que dicunt cauſare gratiam. ſ. diſpoſitiue: ſicut homo eſt cauſa hominis diſponēdo: ⁊ ſm hoc dicimus: ꝙ humanitas xp̄i non ſolū diſpoſitiue vt ſacrām̄ta: ſed etiā meritorie eſt cauſa gr̄e. Secunda ꝯcluſio ē: ꝙ ſacrām̄ta attingunt ad ꝓductionē diſpoſitionis ad gratiaꝫ: que eſt character vel ornatus: ⁊ pari ratione ad ſacramentaleꝫ gratiam: ⁊ iſtud ꝓbatur ſic. Sicut per que peccat quis: per hec ⁊ torquetur: ſic ⁊ q̄ homo peccauit p ſenſibilia: ⁊ per ſenſibilia torqueē in inferno ⁊ humiliatur: vt per illā iuſtificetur penitens in mūdo: ſed ſenſibilia fuerūt cauſa peccati non ſolū ſine qua nō: ſed inſtrum̄taliter: q̄ vidit mulier lignū ꝛc̄, ita ꝙ fructus viſus mouit ſēſum: ⁊ p illum intellectū ⁊ cum hoc appetitū: qui eſt mouens motū ab appetibili licet virtute intellectus agentis: puta cū gratia nō detur ſm legē cōem: niſi diſpoſito: oportꝫ q̄ recepturus gratiam diſponat ſepe p liberum arbitriū: vel diſponatur ab alio. Sed puulus non diſponit ſe: ergo diſponitur a ſacro. Item in ſacris noue legis: in quibus datur gr̄a: niſi homo ponat obicem: non requirit per ſe: ꝙ homo ſe diſponat: ſed ſoluꝫ ꝙ non ſe apponat: ergo per ipm ſacramentū diſponitur: ⁊ ſic eſt ꝓbabile in omni ſacrām̄to noue legis: quod iuſtificat ex opere opato: q̄ conferat diſpoſitionē ad gratiam. In ſacris aūt veteris legis non ſolū ꝓmittebatur gratia: ſz dabaē in illis a deo: ſed requirebaē diſpoſitio: quā ſacrām̄ta non faciebāt niſi circūciſio: ſed ipſemet ſuſcipiēs Uñ iuſtificabant ex opere opante nō ex operato Cum ergo iſta iuſtificent ex opere operato: ſicut illa ex opere opante: ſicut opus opans ibi formaliter opabaē: ⁊ cauſabat diſpoſitionez: ita h opus opatum. Unde ſicut ipſa ſuſceptio ſacri vel ſacramentū ſuſceptum ipm diſponebat: ⁊ ſi dicatur ꝙ corpus nō agit in illud quod nō tangit: Unde et aug. Unde tanta virtus aque: vt corpus tangat: ⁊ cor abluat: ſed in quibuſdaꝫ ſacris non videē aliquis cōtactus. Rñdet ꝙ in omni ſacro per ſe requirit contactus forme: puta ꝙ ſonus verborū veniat vſq̄ ad ſuſcipientē: quando cōſiſtit in vſu: vel vſq̄ ad materiā quādo conſiſtit in conſecratione materie. Sed nō requirit ꝙ ſuſcipiens ſacramentū intelligat verba: cū aliquādo ſit parvulus aliquādo laicus: nec etiaꝫ ꝙ audiatur ſonus verboꝝ: cū aliquādo ſit ſurdus: quia non ex ope operāte ſuſcipientis: ſed ex opere operato a ſe: et a deo ⁊ a paſſiōe ſuſcipiētis operaē. In mīonio

.XIIII.

autem qō inter absentes contrahitur: ipsa verba nuncij audiuntur: ⁊ littere legūtur: ⁊ sic est ibi q dam contactus sensuū: ⁊ est etiam cōtactus materie in eis vt in matrimonio. Tertia cōclusio é: q sacramēta habent effectū per virtutem inhe rentē: quia non minus pōt corpus: vt instrumen tū diuine misericordie q̄ instrumentū diuine iu stitie. Sed ignis purgatorij vel inferni habz per huiusmodi virtutem affligendi spiritū: ꝯ ⁊ sacra mentū iustificandi. Preterea nō minus pōt secū dus adam p regenerationē q̄ primus p genera tionem carnalē. Sed ille transtudisset originalē iusticiā que erat dispositio ad gratiam p virtutē seminis: ergo ⁊ huiusmodi ē talis virtus in sacra mentis: ⁊ ita erat illa originalis iusticia dispositō necessitans ad grām: sicut nūc est character vel ornatus. Et nota q virtus sacramētalis quādo q̄ est in sola forma: sicut in matrimonio: ita q cū sacr̄m consistat in suscipiēdo nō in agēdo verba viri in muliere causant illā dispositionē ⁊ econ uerso. Quandoq; in sola materia sicut post cōse cratōnē in eucharistia in speciebus remanet vir tus disponens ad gratiam suscipientē: quandoq; in sola forma materia ⁊ ministro sicut in alijs sa cramentis. Et dicit Tho. q ista virtus nō est ens completū habens esse fixū in natura: ſz quoddaz ens incōpletū: sicut ē virtus ūmutandi visū in ae re seu colorē: ⁊ huiusmōi ētia ꝓsueuerūt dici ūtētio nes: ⁊ habent aliquid simile cū ente quod est in ala: quod est ens diminutū: ⁊ est in sacr̄o sicut in subiecto: p modum tū intentionis nō pmanentis sed fluentis. Et est ista virtus ⁊ efficacia sacr̄oꝝ ex tribus. Ex dei institutione: sicut ex cā prin cipali agente. Ex passione xp̄i: sicut ex prima causa meritoria. Et ex fide ecclesie: sicut ex cō tinuante instr̄m principali agenti.

De differentia inter sa

cramenta noue legis ⁊ veteris ⁊ alijs remedijs ꝺ originalia ⁊ legalia quo ad collationem gratie. Nota ergo fm pe. de pal. q sacramenta veteris legis non ꝓferebant grām ex opere opante: sicut ex causa per quā: ſz ex opere operato: sicut ex cā qua sine qua nō: ecōtrario aūt sacr̄a noue legis p se quidē ex opere operato: ſz per accidēs ex ope re operante sicut causa sine qua nō in adulto.

De sacramētis aūt ante legē: videt̄ q circūci sio ꝓferebatur ex ope opato: siue ex sola pactio ne: seu ex causa sine qua nō: quod idem ē dicere fm vnā opi. vel dispositione seu ornatu: qd idez est dicere fm aliam opi. Reliqua vero que erant contra originale p se ex opere opato sicut ex pa ctione nō aliter: quia in puulis n̄ poterat eē opus opantis. De fide quidē pōt cōcedi: quia illa est a deo. De signo vero exteriori idē: q̄ erat institutū a deo p inspirationē: ⁊ si non in spāli saltē in gene rali. Et sic ex diuina institutione poterat hoc ha bere. Et p maiori declaratione huius sciendu q̄ vsq; ad passionem xp̄i in qua legalia amiserūt virtutem: ⁊ remedium contra originale in mari bus populi iudeoꝝ erat circūcisio: q̄ būit initiuz in abzaam: vt patet gen̄. 18. Et octauus dies q̄n̄ esset de necessitate p̄cepti: ita q etiā morīēti an te non licebat dare: sed saluatur in fide parentuz vt femine puule: nō tñ erat ō necessitate sacrame ti: sed solū incisio carnis in tali mēbro tali modo cum intentione faciendi: qō faciebat ille popul⁹ Alijs autem vt feminis illius populi ⁊ personis vtriusq; sexus añ institutionē circūcisiōis. Adul tis ſnbuenebat contra originale fides formata quidē cōsequenter nō antecedenter: q̄ effectus n̄ ꝓcedit suam cām. Unde sicut nunc baptismus fidem formatā aliq̄n inducit in nō ponente obi cem: ita ⁊ illud remediū. Sed vt̄ requiret̄ ali quod signū exterius ꝓtestatiuuz illius fidei: du bium ē videtur tñ q vel ore remissionē petebat dicens: ab alienis parce seruo tuo: vel fidē de re missione aliquo signo exteriori adhibitū decla rabat: ꝓbabiliter tñ posset dici sine aliquo signo exteriori nec in re nec in voto adhibito adultos posse saluari. In paruulo aūt erit remediū fides non cuiuscunq; sed ecclesie: que semp est forma ta: hoc est q̄ sit tempore legis nature: vel tempo re legis scripte intēderet facere: quod faciebat fidelis p paruulo circumcidendo vel offerendo: illud idē fecisset p suo: fuisset vex sacr̄m: sicut et nunc si quis baptizat puulum cum intētione faci endi id quod instituit xp̄us: ⁊ seruat ecclesia: vel seruare debet: ⁊ si ipe infidelis sit ⁊ nullus etiam in mūdo esset fidelis vere baptizat: q̄ baptizat si fide ecclesie. ista. n. dicitur fides ecclesie in huiusmodi. ſ. talis intentio: requirebatur tñ de necessi tate signū exterius sensibile: qō erat sacr̄m: vnde quouscq; puulo vel ꝓo puulo esset exhibita bñ dictio vel oblatio ⁊ bi⁹. non fiebat remissio ori ginalis peccati. Sed nō erat tunc determinatuz signū sicut nunc baptismus ⁊ ante circūcisio. Et quia non erat aliquid determinatum: ꝓptereā grego. dicit q puulis valebat sola fides. Qō aūt dicit magister in. 4. di. q circūcisio solum purga bat peccatū: sed nō dabat grām: cōiter nō tenet̄: q̄ ablatio peccati nō pōt esse nisi per grāz: ⁊ op positoꝝ ꝓriuatiue oꝛ alteꝝ ineſſe: vt animal cecū vel videns: penitētia vero mr̄ionium ⁊ alia sacr̄a legalia non erāt dispositiua ad grām ex ope ope rato: sed ex ope operante. Nota de circūcisione. Dicit tho. in. 4. ſ. di. i. q. 2. ar. 4. q. 3. q ipsa solum inter sacramenta veteris legis cōferebat grām: tollendo culpā: sed nō aperiebat ianuā vt bapti smus: nec diminuebat fomitē. Sed idē in tertia parte. q. 70. ar. 4. dicit contrariū cozrigēs quod dixerat ꝯin. 4. ſ. q circūcisio sicut nec alia sacrāmē ta legalia non conferebant grām: sed fides: cuius ꝓtestatio erat circūcisio: tollebat peccatū: ⁊ da batur gratia ex dei pactione: ⁊ sic erat causa sine qua non.

De opere operato

Ad de clara/ u 5

tionem hꝰ locutionis nota ꝫm pe.de pal.ꝙ cũ nihil creatum ꝓferat gr̃am niſi diſpoſitiue ꝫm ꝙ opus opatum tripliciter diſponit. Dr̃ aliquid ex opere operato tripliciter ꝓferre gr̃am. Uno mõ cãndo effectũ ⁊ diſpoſitionẽ ad eam:q̃ dr̃ chara/cter vel oꝛnatus:⁊ ſic ſola ſacr̃a noue legis cãnt gratiã ⁊ foꝛte circũciſio. Secũdo mõ ſicut cã ſine qua ñ ſufficiẽs tñ per ſe ſine opere opante ex parte gr̃am ſuſcipientis:⁊ ſic oñe ſacr̃m qõ fuit inſtitutũ ꝓncipale ꝺ oꝛiginale in pueriſ:vt circũ ciſio:ꝓferebat gr̃am ex opere operato:ñ ꝙ aliqd efficeret ī puero:ſed qꝛ ex hoc ꝙ exhibebaꝫ pue ro vel ꝓ puero ſine aliquo alio deus infundebat gr̃am puero:⁊ ſic ſacr̃a antiqua ꝓ adultis inſtitu ta:vt aqua luſtrationis vnctõnis ſacerdotis ⁊ hꝰ gr̃am non ꝓferebant ex opere operato:ſed tñ ex opere operãte per ſe requiſito:qꝛ cꝫuis ſine moꝛ tali eſſẽt:nihil cũ hoc motũ liberi arbitrij in deũ actu haberent:illa ſacr̃a ſuſcipiẽdo nil gr̃e ſuſci/piebãt. Tertio mõ dicitur ꝓferre gr̃am ex ope re operato nõ excludẽdo opus operãs:⁊ ſic dicit ꝓferre gr̃am ex opere operato:id qõ de ſe ẽ bo/nũ moꝛaliter:ſine hoc ꝙ accipiat bõitatẽ ex ope rante:ſicut diceret dare elemoſynã ⁊ qõcunq; ꝺ genere bonoꝝ:ꝓfert gr̃am ex opere opato:inc̃tũ de ſe natũ eſt ꝓferre gr̃am vel diſponere ad gr̃az ⁊ ſic ecõtrario diceret id quod eſt de genere ma loꝝ auferre gr̃az ex ope operato:⁊ que ſũt indr̃a de ſe dicerẽtur ex ope opante ꝓferre vel auferre gr̃am ꝫm intẽtionẽ facientis. Et ſic ſacr̃a veteris legis ⁊ quecũq; legalia ex ope operato poſſunt ꝓferre gr̃am:qꝛ cuꝫ eſſent a deo p̃cepta ⁊ ad dei cultũ oꝛdinata:nã erant actus virtutiſ obediẽtie ⁊ latrie:⁊ ſic ſi nõ abſolute ex ſui natura:tñ pote/rant dici ꝓferre gratiã ex iuſſu dei ex opere opa/to:⁊ ꝓpꝛie tñ ⁊ large dr̃ hꝰ opus opatum añ nõ excludendũ opus opans: Et ſic ẽt baptiſmus io annis:qꝛ ex dei mandato ⁊ inſpiratione inſtitutꝰ erat:⁊ ex hoc erat bonus ⁊ ſ̃actus ⁊ de ſe merito rius aptitudine:cuius actu ⁊ foꝛma erat ex ope/re opante:qui baptiſmus Jo. erat ſub foꝛma ver boꝝ huiuſmodi. Ego te baptizo in noĩe venturi tñ ſub tali foꝛma nõ baptizauit xp̃m. Erat autez in figurã ꝓpinquã:ſicut ſacr̃m largo mõ ⁊ p̃para toꝛiũ ⁊ ſub ꝓfilio:⁊ qꝛ nõ ꝓferebat nec charactẽ/rem nec gr̃am:iõ oẽs ab eo baptizatos opoꝛtuit poſtea iteꝝ baptizari baptiſmo xp̃i. Uñ illa opi. quã ponit magiſter in.4.di.5.ſ.ꝙ illos q nõ cre debãt in ventuꝝ:⁊ ponebãt ſpem in illo baptiſ/mo:illos opoꝛtuit iteꝝ baptizari baptiſmo xp̃i:⁊ ñ alios baptizatos baptiſmo io.q hoc ñ faciebãt cõiter r̃pꝛobaꝫ a theologis. Et verba hiero. que magiſter inducit ad ꝓbandũ: exponunt aliter a tho.⁊ alijs doc. Uñ ⁊ apli fuerunt baptizati bapti° xp̃i:vt dr̃ de ꝓſe. di.4.ab hieroſolymis. Et aliqui eoꝝ fuerũt p̃ius diſcipuli Jo. Unde veri ſimile ẽ eos fuiſſe baptizatos a ioãne. Sacr̃a aũt legalia ꝙ quidem erãt purgatoꝛia:ab irregulari/tatibus illiuſ legis:q̃bus arcebaꝫ aliqs ab ingre/diendo caſtra:vt lepꝛoſus:vel templum vt tan/gens ũmundũ:vel ſancta ũmolãdo vt ſacerdotes Erãt ſecũdo meritoꝛia:ſicut ſũt ea que ſũt de ge nere bonoꝝ:vt elemoſyna ⁊ hꝰ. vtpote qꝛ erant materia ⁊ actuſ latrie:⁊ erant ſatiſfactoꝛia:quia a deo accepta ⁊ penoſa:ſz non erant diſpoſitiua ad gratiã ex opere operato:vt dictum eſt.

De inſtitutione ſacra/

mentoꝝ. Nota ꝫm tho.⁊ pe.ꝺ pal.in.4.ꝙ ſacr̃a debuerũt inſtitui nõ ex debito neceſſitatis abſo/lute:qꝛ aliter potuit deus hoĩes ſaluare nec ex de bito obligationis:qꝛ nulli ẽ obligatus:ſed ex de bito ꝓgruitatis:qui eiſdẽ ꝺrio mõ factis ꝟtus coꝛ rũpitur:⁊ fit qꝛ hõ p ſenſibilia deoꝛdinatus erat circa deũ:⁊ qũo ad cognitionẽ:qꝛ ita erat occu/patus ⁊ obſcuſcatus ſẽſibilibus:vt ñ crederẽt ho mines eſſe alia extra ſenſibilia:vel de ſpũalibus ad modũ ſenſibiliũ iudicarẽt:⁊ quo ad effectio/nem:qꝛ in ipſis ꝓſtituebat finẽ inoꝛdinate amã/do ⁊ deo ꝓponẽdo:⁊ quo ad actõnẽ:qꝛ male vte baꝫ eis:⁊ exercebaꝫ in eis:iõ neceſſariũ fuit ne/ceſſitate ꝓgruentie:vt ex ſenſibilibus ſacris ordi naret in deũ:q̃ntum ad hec tria. Quo ad cognitõ nẽ:qꝛ cũ ꝓſiſtant in ſenſibilibus:q̃ ex ſuis natura libus ꝓpꝛietatẽ hñt ⁊ ſiꝫilitudinem modo ſuo:ad effectus ſacr̃oꝝ qui ſpũales ſũt:⁊ ſic p ea q̃ſi ma/nu ducit ⁊ erudit in cognitione ſpũaliũ. Quo ad affectionẽ:qꝛ in ipis affectibuſ dirigit in deũ:dũ ꝓpter eius amoꝛẽ ⁊ obedientiã ſubijcit ſe inferi oꝛibus ſe ꝫm naturã querens ſalutẽ in illis:⁊ ſic humiliaꝫ ꝓpter deũ. Quo ad actionẽ qꝛ vtiliter ⁊ fructuoſe exerceret circa ipſa ſacr̃a coꝛpaliter ⁊ ſpũaliter in ꝓfectum anime. hanc triplicẽ cauſaz tangit magiſter in.4.ſen.di.i. Non aũt debue rũt ſacr̃a inſtitui in ſtatu innocẽtie:nec ꝓpter eiꝰ ditionẽ:quia nec a naturalibus erat cognitio ſup naturaliũ ſumẽda ſicut nec nũc ſz p reuelationẽ: licet poſteriores a parentibuſ eſſent edocendi vt nũc:nec etiã ꝓpter curationẽ:qꝛ nõdũ erat moꝛ bus. Tempoꝛe aũt nature lapſe ꝺbuerũt inſtitui: qꝛ nunc̃ debuit deeſſe remediũ:nec antidotum c̃ſcito fuerit venenũ. ſ. peccati. Sacramẽta autez ſũt quedã medicine ſpũales:debuerũt aũt inſti/tui tpe legis nature:qꝛ cũ ea que ab hoĩe fiunt:a cognitione oꝛtũ habẽt:aliter nõ eſſet hũana ope ratio:opoꝛtet ꝙ opatio cognitioni rñdeat ſicut effectus cauſe. Jn lege aũt nature ñ ſufficiebat ſo la cognitio naturalis ad ſalutez:ſz exigebaꝫ fides aliquoꝝ:que ſũt ſupꝛa naturã:⁊ poſt lapſũ exige baꝫ fides de repatione:p quã erat medicina moꝛ bi:ideo in ſtatu illo nõ tñ erãt neceſſaria illa ope ra:que ſũt de dictamine legis naturalis:ſed etiaz aliq̃ que eſſent ꝓteſtationes ⁊ ſigna coꝝ:que ad reparationẽ ꝓtinebãt. Et hec erãt illius tpis ſacra menta:vt ſacrificia oblationes decime ⁊ hꝰ. De/buit ãt aliquid ſupaddi tpe abꝛae ⁊ legis ſcripte: qñ cepit fides dei augeri:⁊ ppꝛs dei diſtingui:qꝛ ⁊ myſteria fidei magis fuerũt explicita: Tpe etiã

gre debent esse sacra: qz eadē est fides moderno rū z antiquoz: z iō cum sacra fidei cozrespōdeant sicut ipsi' ptestatiōes: vt ab ea virtutez habētia: oz q̃ sicut antiq pres fuerūt pticipes passiōis xpi p sacra: que erāt redemptiōis signa futur: ita z i nos redemptio eius pueniat mediātibus quibusdā sacris signātibus qō factū est. In statu āt gre debent oīs figure z sacra cessare. Sūt aūt īstituta sacra noue legis nō solū i rebus que sūt materia: sed etiā i ȳbis que sūt forma sacri. Unde aug. i. q. i. c. detrahe dic. Accedit ȳbū ad elemtū: z facit sacrm. Nō āt cū querit: quare reb' addita sūt verba: est qz sacra nō solū significāt op' redemptiōis: que per xpm facta est: sicut alia sacra veteris legis: sz ab ipsa xpi passiōe fluxerunt. Et iō sic effectus pximi sue cāe habēt imaginez q̃tū pñt imitatiōez: vt. s. ex reb' ꝓsistāt: sicut xps ex ȳbo z carne. Itez qz gram ꝓtinent exsanctificatione: que fit per ȳbum dei.

A quo aūt fuerūt instituta ipa ecclie sacra': sz qdā dixerint a xpo alij ab aplis īstituta: tho. tñ dicit cōiozem z meliozem esse aliā opinionem dicētiū xpm oīa īstituisse: sz q̃dā magis necessaria expzesse z explicite: q̃daz alia figuratiue z implicite, pmulgationē z exhibitionē maiozē relinq̃ns aplis. Pe. etiā de pal. dicit q̄ oīa a xpo imediate fuerūt instituta sz ñ pmulgata: nisi q̃ erant necessitatis vt baptismū: cū dic Nisi qs renatus fuerit ex aq̃ z spū sancto z̄c. Jo. 3. Et pñiam cū dixit. Pñiam agite: mat. 3. vel cuz dixit lepzosis. Jte oñdite vos sacerdotibus. Et eucharistiā cū dixit. Nisi manducaueritis carnē filij hois z̄c. Jo. 6. Extremā vnctionē cum misit aplos p̄dicare et oleo vngere infirmos. Confirmationē: quādo benedicebat pueros eius manꝫ imponēs. Ordines in cena vltima: cū dixit. Hoc facite in meā cōmemozationē. lu. zz. Matrimoniū q̃ nuptias miraculoz initio cōsecrauit mutans aquā in vinū: oñdens pzeeminentiaz matrimonij: put est sacrm gratie: z put erat nature vel legis scripte. Sed confessionē z extremā vnctionē pmulgauit exhibere p iacobum iaco. 5. cetera p doctrinā aplozum: vt patet in actibus eozū. Et q̃tuis ipsa sacra habuerint virtutem z gram in pzima sui institutiōe: passio tñ xpi addit eis ad meritū z satisfactionez: Et ex isto etiā sequitur: q̄ oīa ab ecclesia vel papa vel ꝓcilio īstituta sacramētalia sunt nō sacra: in quibus sicut ecclia potuit instituere: ita pōt destituere dispēsare z mutare: z benedictionē virginū ꝓsecrationē altariū ecclesie z huiusmōi: z habent effectū p modum meriti z fidei ex opere operato: z nō ex solo feruoze z deuotione vtentiū sz totius ecclesie. Sacramenta aūt nec papa nec tota ecclesia mutare pōt: nec in eis dispēsare: quia seruus non pōt tollere legez domini sui: nisi in q̃tum deus reuelat vel dispēsat: sicut in pzimitiua ecclesia: q̄ baptismus daretur in nomine iesu xpi.

De charactere vel ozdine sacramētoz. Nota ergo q̄ character sic diffinitur. Character ē distinctio a charactere eterno impssa anima rōnali fm imaginē ꝓsignās trinitatē creatā trinitati increate creāti z recreanti distinguēs a nō ꝓsignatis fm statū fidei. Est aūt character quedā potentia supnaturaliter insusa: que ē pzincipiuz agendi vel patiendi spūalia. Et dicit pe. de pal. q̄ est in intellectu possibili sicut in subiecto: qz est collatio z susceptio exterioz sacramēti: oz dirigi z regi ab interiozi intētione: nō in intellectu qui ē pzimū regulans z dirigens in dando z suscipiēdo sacra: debet poni character: vt. s. intellectus illuminatus p fidem dirigat intētionē ad ꝓferendū z suscipiendū sacrm hoc vel illud: qō non est sic intelligendū: q̄ character eliciat intentionē vel elicitā dirigat. Sed qz intentio p characterē habet virtutē: quā alias non haberet: qui enim sacramēta ministrat: oz intēdere qō facit ecclesia: nec ad hoc iuuat character directe: sed facit: q̄ intentio habeat effectū. Per characterē enim baptismalē intentio recipiendi alia sacra facit eum vere suscipere ea. Et character sacerdotalis facit: q̄ sacerdos ꝓficiendo vel absoluēdo efficiat: quod intendit. Imꝑimitur autem character in illis sacris: in qbus homo ꝓputatur ad actiones sacras vel suscipiēdas: z sic baptismꝰ ē ianua sacroz. Secūdo ē in illis i quibus deputatur homo ad actiones exercēdas ꝓtra infideles: z sic est character ꝓfirmationis non absolute sed ex officio. Unde añ nō exponebat. s. ad publice ꝓfitendū xpm. Tertio ē in illis in qbus homo deputatur ad exercendū sacras actiones circa baptizatū fidelez: z sic est sacrm ozdinis. Et qz talis character ē indelibilis: ꝓpter hoc tria illa sacramēta in qbus imꝑmitur: nullo mō iterātur: ne fiat iniuria hītibus ꝓpetuū effectum. Uñ z in moztuis dānatis z saluatis pmanent ꝓpetuo characteres: z in his sacramētis tribus nō est alius character ozdinatus seu dispositio ad gram: sz ē idem re. Est enim character ozdinatus seu dispositio ad gratiā: z cū hoc est signū distinctiuū z compatiuū: q̄ ñ est ozdinatus simplex in alijs quattuoz sacris. s. penitētia eucharistia extrema vnctione z mrionio: fm tho. z pe. ō pal. imꝑmitur ozdinatus. Et fm aliquos semp isti imꝑimūtur ozdinat' sicut alia tria characterē: z hoc ꝓpter dispositionē ad gratiam sacramentalem: z si non ꝓpter alia: qz ad etrāq̄ disponūt. s. gratiam gratū faciētem: z gratiā sacramentalem: que ponit esse alia realiter a pzima. Sed verius videtur qō dicit pe. de pal. q̄ non solū attritus sz etiā ꝓtritus: licet nō ita egeat: tñ recipiat ozdinatuz qz ex quo nō ponit obicē: nō est cā cur ꝑuen effectu sacri. z tunc maioz gra infundet ꝓpter duplicē dispositionē. s. sacri z liberi arbitrij. Qñ autez sic est fictus: q̄ nec ꝓcurrit essentia sacri puta in mrionio: cū intēdit decipe nō ꝓtrahere in penitētia: qz nullo modo penitet: vel celat aliquid aut

in alijs:quando habet dispositionē mortalis pec cati:de quo nō penitet nullum ornatū recipit: in quo differt ornatus a charactere:qz characterez recipit contritus vel attritus ⁊ fictus:dū tñ velit verum sacrm recipe:ornatum vero nō recipit ni si attritus vel ꝯtritus:⁊ iste ornatus nō est poten tia nec hītus:sed dispositio nō ad agēdum sz ad recipiendū grām. Sicut.n.p actum ꝯtritionis est homo dispositus naturaliť ad habendū gratiam gratū facientē:sic ⁊ ornatū a sacramēto impressū ē ad gratiam gratū facientē ⁊ gratiam sacramen talē. Et p istum ornatū habemus nos bene ñ ad agendū sed ad recipiendū gratiā. Et ē dispositio necessaria ⁊ necessitatis nō simpliciter sz sub cō ditione. Supposito enim qꝺ in suscipiēte sacrm non sit ꝯtritio:tunc ē necessaria hec dispositio ad gratiā sacramētalem:si differat. Similiter suppo sito qꝺ suscipiens sacrm nō sit fictus: est dispo sitio necessitatis:nō qꝺ ipm deum necessiter:sed qꝺ ex dei volūtate necesse est gratiā infūdi. Et iste ornatus fm aliquos nō solum nō manet amissa gratia:sed manet qđiu manet grā: quia cum nō imprimať:nisi cū sit dispositio ad receptionē grē nō ad receptionē intētionis gratie:recepta gratia vel intēsa euanescit. Unde nō est habitus de dif ficili mobilis sed dispositio trāsitoria:sicut ē ipse actus ꝯtritionis:in cuius supplementū est maxīe iste ornatus. ornat aūt animā dispositiue:⁊ ē trā sitorius sicut ⁊ virtus sacraīntoꝝ:vel fm aliquos qꝺ iste ornatus sit aliquid manēs: nec ꝓpter hoc sequiť:sacra que ipm imprimunt:non pñt iterari sine iniuria ipoꝝ:sicut baptismus:qz tūc quando sacrm imprimit talem dispositionē:qꝺ p illā sta tim natus ē seq totalis ⁊ plenus effectus sacramē ti:tunc sine iniuria nō pōt tale sacrm iterari:vt in baptismo:cui character disponit ad remissionez oñis culpe:qđtum est ad se:⁊ similiter ⁊ de alijs imprimētibus characterē suo modo. Non sic āt est de alijs puta pñia:quia p vnā ꝯfessionē perfe cta remissio nō habetur quo ad penā ⁊ sequelaz Uñ quādo quis de eodē peccato bis ꝯfitetur:ñ alius ornatus nūero imprimiť:sed primus intē ditur:⁊ forte ē vnus ornatus specie in vno sacro qui intēditur p illius iterationē:⁊ remittitur per illius tardationē:sicut hītus qui acquiriť ex acti bus principaliter:ita ⁊ ornatus q acquiriť ex su sceptione sacri instrumētaliter. Uñ ⁊ pñt intendi ⁊ remitti:corrumpi ⁊ iterum acquiri. hec pe.

De secundo effectu sa

cramentoꝝ:qui ē gratia:pōit pe. de pal. duas opi. dicens:qꝺ opinio cōis est:qꝺ grā sacramētalis nō differat:sed sit vna cum grā:que ē in virtutibus etiā donis:sicut ⁊ eadē est sanitas p artem restitu ta ⁊ p naturā habita. Sz singularis opi. b. tho. est in contrariū. s. qꝺ gratia sacralis differt a grā:que ē in virtutibus. Et rō: qz vnūquodqꝫ sacrm est institutū spāle remediū ꝺ spālem defectū:siue fit culpa siue sit pena relicta ex ckpa siue aliud. Uñ cum effectus particularis reducatur in cām parti cularē nō vniuersalē immediatā: cum cōe sit sa cramēta noue legis cōferre grām ⁊ ṽtutes: spe ciale vero sit vnicuiqꝫ suppositā grā remediū pre bere contra spālem defectum: videtur qꝺ vnūqꝺ qꝫ sacrm habeat spālem effectū ꝺtra suum pro prium defectū:⁊ hoc patet in singulis:sicut in pe nitētia ꝺtra omne actuale:baptismū ꝺtra originā le:matrimoniū ꝺtra ꝓcupiscentiā:confirmatio con tra timiditatē. in confirmatione ergo audacia ma ior formaliter ē per grām sacramentalē:⁊ nō so lum p virtutem fortitudinis:q fortitudo virtus maior datur in sacro:qꝺ plus cōfert de grā:vt in eucharistia ⁊ ordine. Et similiter in eucharistia maior tpantia infūditur qđ in mrionio:sz in ma trimonio spālis gratia sacralis dať:vt sciat vnus quisqꝫ vas suū possidere in sāctificatōne:ergo in confirmatione est aliqꝺ robur grā gratis data sup ponēs tñ gratiam gratū faciētē:⁊ similiter in ma trimonio aliqua tpantia. Non q̄ est sacralis grā gratum faciēs:sed nec grā gratis data informis: sed grā gratis data formata sicut virtutes morā les infuse. hec pe. de pal. Dicit aūt tho. in. 4. qꝺ si cut a gratia gratū faciente fluunt virtutes ⁊ dōa: quibus pficiūtur potētie anime:que virtutes di uersificanť fm diuersitatē actuū:in qbus ordinatur pficiūt ipas potētias:ita ab ipa grā fluit aliqd ad sparā dū defectus aīe inflictos per peccatū:⁊ hec dicit gratia sacralis. Scōm aūt qꝺ diuersificātur hi defectus:sic ⁊ diuersificātur ⁊ grē sacramētales. Sz qz effectus eius nō sunt nobis ita noti sicut actus virtutū:ideo nō habēt nomē spāle sicut virtutes sed retinent sibi hoc nomē gratie sacrales:⁊ vir tutes ⁊ dona habent ꝺnexionē cum grā gratum faciēte:qz vna non pōt esse sine reliqua:sed gra tie sacramētales non:qz pōt homo habere grām gratū facientē ⁊ virtutes:⁊ nō gratiam sacralem sed grā sacramētalis nō pōt stare sine illis. Item grā sacralis opponit peccato: inqđtum vulnerat bonū nature:sed virtus qđtum ad inordinationē actus:idem in tertia pte. q. 62. ar. 2. ⁊ idem tho. in 4. s. dis 7. q. 2. ar. 2. q. 2. qꝺ grā ista sacralis vltra virtutes ⁊ dona ad duo ordinať. Primo ad tol lendū defectus peccatoꝝ ꝓteritoꝝ:inqđtum trā seunt actu:⁊ remanēt reatu. Secūdo ad pficien dum animā in his que ꝓtinēt ad cultum dei fm ritum xp̄iane religionis.

Quomō vel que sacra

menta sint necessaria? Dicit pe. de pal. in. 4. di. 9. qꝺ fm iuristas cū sint sacra septem ꝺtenta in his versibus. Ordinat:⁊ iungit:baptizat:chrismat:⁊ vngit. Peccatū plangit:in altari sacra tāgit. Qui qz ex ipis sunt necessitatis ⁊ duo volūtatis. vñ. ỹ Ordo volūtatis iūgit:dant quinqz necesse. Idez notat glo. i. q. i. ỹ. notandū. idē rai. Sed theologi dicūt:qꝺ sacra necessitatis sunt ista duo. s. baptis mus ⁊ penitētia:alia quinqz volūtatis: nisi ō eu charistia que ꝓpter ꝑceptum:de pe. ⁊ re. c. oñis.

p grā sacram. dissert a grām q̄ō in virtutibus.

p grā sacramētal. ad duo ordinatur.

p sacram necessitatis sunt bap. et pnia.

Est semel in anno de necessitate sumenda. Et qō dicitur Jo.6. nisi māducaueritis carnē filij hois ⁊c. intelligunt de māducatione spūali: alias con/ tēneretur Est ⁊ alia opinio satis ꝓbabilis dicēs q̄ sacramētum esse necessariū ad salutem potest dupliciter intelligi. Uno mō ratione sui: alio mō ratione p̄cepti. Ratione sui dicitur sacr̄m neces/ sariū: cuius effectus ē necessarius ad salutē: ⁊ sic quedā sunt necessaria quo ad cōmunitatē: ita q̄ ab aliquibus vel ab aliquo sumātur: non autē a quolibet. ⁊ sic sūt necessaria ordo ⁊ matrimoniū q̄ nec penitētia que necessaria ē: possz minis̄tra ri: nec sine penitētia posset numerus electoꝝ de/ bite cōpleri: sed ita sūt hec necessaria cōmuni sa/ luti: q̄ non sunt necessaria ꝓsone particulari: nisi cōstaret ei q̄ sine ea ꝓtrahente vel ordinē suscipiente non posset numerus electoꝝ cōpleri: ⁊ sic tenetur vnusquisq; sicut in p̄incipio humani ge neris: vel ī medio post diluuiū tenebātur ad ma trimoniū. Necessaria aūt ratione sui sunt baptis̄ mus ⁊ penitentia singulis ꝓsonis actu vel voto q̄ susceptionē impedit articulus necessitatis. Et sicut post constitutionē illam factā oīs vtriusq; non sufficit semel ante mortē ꝓfiteri: ad quod tū obligat illud p̄ceptum: ꝓfitemini alterutrū ⁊c. iacobi. 5. sed oportet semel in anno cōfiteri. Sic post statutū de tribus baptis̄mi. s. in pascha ⁊ pē/ techostē: de peni. di. 4. non licuit vltra differe: q̄ uis sufficeret semel in vita. Reliqua aūt tria sa/ cramēta sunt necessaria nō necessitate sui: cuz ad salutē sufficiat gratia non obstante originali: qō ablatum est p̄ baptis̄mū: nec actuali: qō aufertur p̄ penitentiā: sed ratione p̄cepti. Cum. n. eccles̄ia/ stica cōsuetudo: que hz vim legis di. ii. in his: sic egris darę viaticū ⁊ extremā vnctionē: alias si nō peterent: non reputarētur boni xp̄iani: ergo ⁊c. et p accidens possz hec esse necessaria attrito nō con trito non valente ꝓfiteri: ⁊ petente cōicari ⁊ inun gi: virtute quoꝝ sacramentoꝝ fit de attrito cōtri/ tus: quia ex quo fictus nō est: gratia sibi infūdit. Unde habens mortale: ⁊ non potēs loqui: expo nit se periculo: si non cōicatur ⁊ inūgitur. Itē cuz sit eadē ratio de istis tribus: cū eucharistia videa tur esse in p̄cepto: ergo ⁊ alia. De eucharistia pz: q̄ papa non pōt illam rē: que p̄ diuinam ordina tionē cadit sub cōsilio tantū: ponere generaliter ⁊ vniuersaliter sub p̄cepto: puta p̄cipe q̄ oīes teneātur ad virginitatē vel pauptatem ⁊ hi⁹. Sz ipse pōt p̄ceptum diuinum sine tempore datum determinare quo ad tēpus: vt patet in ꝓfessione annua. Uñ potuit p̄cipere cōmunionē in pascha/ te: ergo illa erat in p̄cepto fm tempus in cōsilio: quod determinare potuit. hec pe.

Ministrator autem sa

cramentoꝝ regulariter est sacerdos: excepta con firmatiōe ⁊ ordinibus supioribus: que solus eps confert fm rai. de cōse. di. 5. manus. ⁊ sequēti. Itē q̄tum ad vnitatē sacramentoꝝ non refert: a quo

ꝑsana ꝓ mynistrator ē sacerdos.

conficiātur sacramenta: vel consecrētur. i. q. i. do minus declarauit. peccant tū qui indigne ꝓficiūt vel conferunt: peccant ⁊ q̄ scienter a p̄cisis ab ec clesia vel suspensis suscipiūt di. 32. §. verum. Itē sacramētalia fiunt vnicuiq; cum quali ꝓscientia quis accipit: ⁊ sic sunt bonis bona: ⁊ malis mala occasionaliter fm rai. ⁊ de ꝓse. di. 2. ⁊ sancta. ⁊ iō dicitur de ꝓse. di. 5. illud q̄ sacramēta impeniten tibus non debent dari: quod tū intelligendū de peccatis notorijs: in quibus homines p̄seuerant: nam p̄ occultis non sunt in publico neganda.

De singulis sacramentis. c. xij.

Einde de singulis

sacramētis agendum est breuiter. Et q̄z multa iam dicta sunt supra de eucharistia in tra ctatu d̄ missa: iō de ipa tractabit q̄ ad pauca: que restant: ⁊ merito quia est maximū sacramētoꝝ quo ad effētiā: licet quedā alia dicantur maioza fm alios respectus. vñ ꝯ. Maioz ī effectu baptis̄ mus: corpus in esse. Cōiugiū signo maiori: chris̄ ma ministro. Continet enim eucharistia essenti aliter auctorē totius sāctitat]: vltra hoc q̄ signifi cat ⁊ causat sanctitatē: quod est cōmune oīnibus sacramētis noue legis. Sacramētalia vero tātuz dispōnūt ad sanctitatē sacramētoꝝ ante vel post Sacramēta veteris legis tantum significabant. Homo aūt sanctus hz in se sanctitatē formaliter ⁊ subiectiue. Est aūt hoc vnū sacramentū nō quī/ dem ratione vel forme vel materie: que due sūt: ⁊ ad hoc refertur quod dicitur in collecta. Perfi ciant in nobis dñe tua sacramēta qō continēt: sz vnum vnitate p̄fectionis ⁊ ordinis: q̄z oīa que hic sunt: ad vnū ordinātur p̄figurandū ⁊ causan dum. s. corpus xp̄i ⁊ sanguis: que sūt vnum in sup posito ⁊ corpus xp̄i mysticum: qō est vnū ordi/ ne ad p̄fectam anime refectionē. Corpalis autez refectio fit cibo ⁊ potu. Quātus vnū sit sacramē tum: diuersis tū nominibus nūcupatur. Nam di citur sacrificiū hostia vel oblatio inq̄tum reme moratiuū dominice passionis. iz. q. z. nō extime/ mus. ⁊ de cōse. di. 2. nihil. dicitur aūt eucharistia grece: qō latine īterp̄tatur bona gr̄a. i. q. z. multi, q̄z continet fontez gr̄e. Dicitur ēt cōmunio q̄ ad finem: quia sicut cibus vnitur oīnibus mēbris: ad que singula defertur: sic p̄ hoc sacr̄m non solū xp̄o capiti sz oīnibus mēbris eius vnimur: vt si mus omnes vnū corpus in xp̄o. Dicitur ⁊ viati/ cū: quia sustentat in via: quousq; pueniamus ad terminum di. 50. penitentes. ⁊. 26. q. 6. c. bis qui.

Debuit autem institui

istud sacramentū fm pe. de pal. post tho. in q̄ xp̄s ꝓtinetur realiter ⁊ essētialiter: quia ad p̄fectionē membroꝝ requirit: vt capiti vniātur. Et quia sa cramētis deo iūgimur. Sacramentū aūt ē signū sensibile: sicut ad hoc q̄ omnia ꝓficiant sensibi/

ꝑ cauſa ꝑ ſam. ad debuit inſtitui.

libus ꝓter ſenſibilia que ſibi coniungũtur per ſolam ſimilitudinem: diſtantia medio ſeparante vt coloꝛ odoꝛ ⁊ ſonus: quibus aſſimilãtur ſacramenta veteris legis: que erant tantuꝫ ſigna diuine gratie: non tamen ſunt ſenſibilia: que per realem virtutem ꝯiunguntur ſenſui: medium cõiunctum: que tamẽ non fiunt vnũ cum eo vt in tactu quibus aſſimilãtur ſacramẽta oñia alia noue legis: in quibus diuina virtus interius opatur. Eſt vlterius guſtus: quo ſenſibile nobis realiter coniungit̃: ⁊ incoꝛpoꝛatur: ⁊ vnũ efficitur ꝑ conuerſionem eius in nos: ⁊ ſic debuit ſacramẽtum hoc inſtitui: in quo capiti noſtro xp̃o cõiungamur: ⁊ incoꝛpoꝛemur: ⁊ eius mẽbꝛa efficiamur: nõ ꝑ ꝯuerſionem eius in nos ſed ecõuerſo. Unde dñs aug. in lib. ꝯfeſſionum. Creſce ⁊ mãducabis me: nec tu me mutabis in te ſẽ. Nobilius enim trahit ad ſe ignobilius. Et quia cibus iſte ẽ nobilioꝛ nobis: quia xp̃s: ideo trahit nos ⁊ cõuertit in ſe: nõ eum in nos ſicut cibum naturalẽ nobis ignobiliorẽ. Inſtituit aũt in vltima cena: vt altius coꝛdibus infigeretur: qõ vltimo tradebatur: tum qz in memoꝛiã ĩminentis paſſionis: tum quia cum erat receſſurus viſibiliter debuit remanere ſpũaliter: ⁊ hoc pulchꝛe de cõſe. di. 2. quia coꝛpus. Cõmunicauit aũt tunc ſe xp̃s. Unde hiero. ipſe conuiua ⁊ cõuiuium comedens: ⁊ qui comeditur de conſe. di. 2. hec moyſes. nõ tñ manducauit ſacramẽtaliter: quia non ꝑ fidem: cum haberet viſionem: ſed qz verum ſacramẽtum ſumpſit nec ſpiritualiter: ita ꝙ augumẽtum virtutũ inde ſuſceperit: cũ non poſſet in gratia creſcere: ſed qz ſpũaliter delectabatur. Cõmunicauit etiam iudam: vt dicit auguſti. i. q. i. xp̃s quid fecit: quia licet ſciret ip̃m malũ noluit ip̃m ꝓdere: cum eſſet occult⁹ in hoc dãs nobis exemplum. 2. q. i. vnus ex vobis.

Quibus ſit danda vel

neganda cõmunio. Et primo quo ad peccatoꝛes Utrum ſit eis danda cõmunio: quos ſcilicet ſcit ſacerdos ex certitudine eſſe in moꝛtali. tho. in. 4. ſenten. ſimpliciter dicit ſine diſtinctione: ꝙ ꝑ peccato occulto non ẽ negãda petenti in publico cõmunio: vt de cõſe. di. 2. non ꝓhibeat. Et hoc tum quia ꝓ peccato occulto penam publicam inferens eſſet reuelatoꝛ criminis: tum quia ſcandalum eſſet: ſi negaret: tum quia quilibet xp̃ianus habet ius in ꝓceptione euchariſtie: niſi illud per moꝛtale amittat: vnde cũ non conſtet in facie eccleſie illũ amiſiſſe ius ſuũ: non debꝫ ei in facie eccleſie negari: concoꝛ. pe. ⁊ alber. ⁊ ꝓcipue videtur iſta vera de curato quo ad eius ſubditũ. Sꝫ rñdet pe. de pal. in. 4. di. 9. per diſtinctõnẽ: qz aut eſt ſacerdos talis: qui non tenetur ei miniſtrare ſacramenta: quia nõ curatus eſt eius: vel ſi curatus eius eſt: non tenetur tunc: quia nõ eſt dies patchatis: nec eſt infirmus: ⁊ tunc debet ei denegare quia debet ꝓximum a peccato ꝓhibere moꝛtali: quando põt: poteſt autem hic: quia etiã non peccatoꝛi non tenetur dare in hoc caſu. Unde ſi neſciat etiam niſi ꝑ confeſſionem poteſt negare: quia non ex cõfeſſione ius iſtud acquiritur: qa alias habet ius negandi: eo ipo ꝙ alius non habꝫ ius petendi ab eo: ar. extra de temp. oꝛd. ad aures Si aũt tenetur ei miniſtrare ſacramẽta: ſicut ⁊ curatus vel vicarius: ⁊ eſt in paſchate: tunc aut crimen eſt occultũ aut manifeſtum. ſi occultum: tũc debet denegare in occulto petenti non in publico: quia ſi negaret in publico: eſſet ꝓditoꝛ criminis aut reuelatoꝛ: quod ꝓhibetur de offi. oꝛ. c. i. vbi dicitur: ꝙ ſacerdos qui nouit crimẽ occultum parochiani: debet eum arguere in ꝓuato: non in publico nominare. Sed petenti in occulto debet negare. Et hoc verũ eſt de peccato occulto aliter noto ꝯ ꝑ ꝯfeſſionẽ: quia ſi per cõfeſſionẽ ſolus nouit peccatuꝫ in penitente: debet quidem eum monere in occulto: vt deſiſtat. Sꝫ ſi inſtat ⁊ petit: vt ſibi debitũ: non debet ei negare: quia ſcit vt deus: non vt homo: vt de offi. oꝛ. c. z. Negat autem vt homo in foꝛo ꝯtentioſo: nec ex confeſſione acquiritur ſibi ius negandi: quod ꝓius nõ habebat. Et ꝯ̃ quis repellendo in occulto nullo alio vidente non reuelaret ꝯfeſſionem: tamẽ ex confeſſione extra iudicium cõfeſſionis nulla exceptio ſibi datur: pluſꝯ̃ ſi neſciret: qz nõ ſcit niſi vt deus. Si autẽ peteret ab eo qui nõ tenetur: vel quãdo non tenetur: cum etiam nõ peccatoꝛi poſſet negari ſine pcõ: multo magis peccatoꝛi. Si autem ſcit crimẽ eius eſſe notoꝛium ⁊ manifeſtũ etiam in publico petenti curatus debꝫ negare. Et ex biſ pꝫ ꝙ meretrices ⁊ publici vſurarij ſunt omnino ab altari arcendi: niſi penitentiaꝫ egerint: ita ꝙ poſt penitẽtiam ꝓuatã poſſũt admitti ad euchariſtiam: ſecreto non aũt publice: niſi poſt publicam penitẽtiam ꝓpter ſcandalũ. Nã manifeſta delicta: id eſt notoꝛia: non ſunt occulte coꝛripiẽda: de peni. ⁊ re. c. i. Unde vel ſacerdoſ debet iniũgere publicam penitentiam: vel publicare ꝙ ſunt vere penitẽtes. Ex biſ etiam patꝫ ꝙ ſuſpectis de crimine ſuſpitione violenta debꝫ negari ſm predictam diſtinctõnem: ꝙ habetur ꝓ certitudine. Suſpectis autem leui ſuſpitõne non eſt deneganda: immo nec ſuſpectis ſuſpitione ꝓbabili: quod patꝫ ex hoc: quia nec per huiuſmodi ſuſpiciõem debet maritus negare debitũ vxori: extra de ſenten. excõ. c. inquiſitionis. ſed hiſtrionibus ꝓhibetur dari: ō conſecra. di. 2. ꝓ dilectione. quod tamen non intelligitur de omnibus: cum licite poſſit ars hec exerceri: ſed de vtẽtibus in ea magicis vel turpibus actibus: que ſũt moꝛtalia. Sed nec pugnantibus in duello ẽ dãda. 2. q. 5. monomachiam. in glo.

Non eſt denegãda cõ/

munio occidendis ꝓpter ſcelera ſua publica: ſi eos penitet: ⁊ confitentur: nec ẽt hereticoꝛ relapſo cum paratus eſt incendio: ſicut habetur titu. de hereꝛ. ſuper eo lib. vi. Sed excõmunicato ſicut in

morte non negatur penitentia: si peniteat: ita nec viaticum: cum in penitētia includatur: de peni. ⁊ remiſ. c. quod inter. Item habentibus lucida intervalla furioſis vel fatuis freneticis: ſi anteq̄ intrarent furiam vel frenesim habuerunt deuotionem ad ſacramētum: ⁊ penituerunt: nō eſt neganda cōmunio: vt. 26. q. 6. ſiquis in infirmitate. etiā ſi tales in ſanitate non petierunt ſibi dari: quādo ſcilicet ex bona eorum cōuerſatōne preterita veriſimile eſt q̄ ſi preuidiſſent huiuſmodi cauſam eam petijſſent. Habent enim tales deuotionem habitualem interp̄tatiuam: que ſufficit: hoc tamē intelligendum eſt: quando poteſt dari eis ſine periculo expuitionis vel alterius irreuerentie erga ſacramentum. perpetuo autem furioſis ⁊ amentibus non eſt danda: quia nunq̄ habuerunt actualem deuotionē ad ſacramētum: licet ſint baptizati ⁊ confirmati. Hoc enim ſacramētum requirit deuotionem dicente apoſtolo. Probet autez ſeipſum homo ⁊ cetera. Item demoniacis non ē deneganda ſm tho. niſi cōſtet eos p̄ crimine tor queri: quia tunc p̄ excōmunicatis ſunt habendi. Impuberibus autem qui carent omnino diſcretione: vt ante ſeptēnium non eſt danda: quamuis greci eis dent. Sed ſi habent aliquam deuotionem vt circa. xi. vel. xij. annum poteſt eis dari: q̄ innocentia recōpenſat ignorantiam. Nunq̄ autem dari debet ad ſuſpicionem p̄bandā vel tollendam: nec hoſtia non conſecrata p̄o conſecrata: quia hoc eſſet facere idolatrare de cele. mi. c. de homine. Hec omnia pe. de pal. De quibuſdaz alijs habes in ſecunda parte ti. vbi agitur de cōmunione paſchali.

Quis autez habeat diſpenſare ſeu miniſtrare hoc ſacramentum.

Nota ſm pe. de pal. in. 4. di. 13. q̄ ſolus ſacerdos eſt diſpenſator eius ſicut celebrator: nullus inferior eo habet ex officio aliquod ſacramentum miniſtrare. Diaconus autem ex officio partem euchariſtie habet dare. ſ. ſanguinem: ſicut beatus laurētius dixit. Cui cōmiſiſti dominici ſāguinis diſpēſationem: nō autem corpus: quia ſanguis mediāte calice ſacrato diſpenſatur. Unde non oportet manus diſpenſantis eſſe ſacratas: corpus autem diſpenſatur manibus contractantibus. Unde a ſolo eo debet diſpenſari: cuius digiti ſunt conſecrati ⁊ manus: ſcilicet ſacerdotis: que etiam non debet tāgere niſi duobus digitis ſacratis. Et eadem ratione inferior diacono vaſa ſacra nō debet tangere: quando in eis eſt corpus ⁊ ſanguis domini: quia diaconi eſt ſanguinem diſpenſare: ⁊ corpus domini ad ſacerdotem deferre. Quando autem in eis non eſt corpus vel ſanguis: tunc tangit ſubdiaconus vaſa eius. Vaſa autem reliquiarum ⁊ huiuſmodi accoliti ⁊ non laici quantūcunq̄ nobiles di. 23. Non licet. Nota tamen q̄ propter neceſſitatem preſbytero infirmo ⁊ nō valente vel etiam abſente licet diacono infirmo euchariſtiam portare: ⁊ de hoc diſpenſatur: non autem de inferioribus: cuius tamen legitur contrarium in eccleſiaſtica hiſtoria de ſerapice: qui morieſ miſit puerum ſuum ad preſbyterum petens viaticum: ille autem quia infirmus erat: per eundem puerum partem euchariſtie miſit: nec veriſimile eſt: q̄ ille puer eſſet diaconus. Sed ñ quod fit rome: ſed quod fieri debet ſpectandum eſt. hec omnia pe. de pal. Sed ſecūdum henricū boich. ſuper. c. decernimus de iudi. in caſu neceſſitatis etiam a laico poteſt dari. ſed Tho. ⁊ pe. de palu. dicunt ſimpliciter q̄ in nullo caſu debet euchariſtia miniſtrari vel ſumi per laicum: quia ñ habet conſecratas manus: ⁊ hoc non eſt ſacramētum neceſſitatis: ⁊ hoc magis placet. Ab hereticis non debet ſumi etiam in morte exemplo bermigildi. 24. q. 3. c. cepit. Idem de ſciſmaticis videtur ab excōmunicatis ⁊ ſimoniacis ſecūdum pe. de pal. ſi eſt occulta excōmunicatio vel ſimonia eorum in occulto vitandi ſunt: quo ſcilicz ad ſuſceptionem euchariſtie ab eis: cum ſcilicet ſine proditione occulti poſſūt talia admitti. Sed cū eſt manifeſta eorum excōmunicatō vel ſimonia in publico etiam vitandi ſunt: extra de ſentē. excom. c. cum non ab homine. quod autem hic dicit pe. de ſimonia occulta: videtur reſtringendum ad ſimoniaz in ordine ſuſcepto: vel dignitate aut beneficio curato. nam aliter ſimonie ſi non ſunt notorie non inducunt ſuſpenſionem quo ad alia ſecundū Jo. rai. ⁊ alios doc. A notorio foznicatore non ſunt ſuſcipienda ſacramenta etiam in occulto. Excipiuntur tamen baptiſmus ⁊ euchariſtia: que duo in extrema neceſſitate poſſunt ſumi etiam a ſimoniacis ⁊ foznicatoribus notoriſ vt. 32. diſtin. §. verum. cum glo. de hoc tamē diffuſius habes alibi. Alios etiā malos miniſtros quantūcunq̄ etiam publice ſceleratos non debz quis vitare in ſuſceptione ſacramentorū: niſi eſſent irregulares: qui per conſequens ſunt ſuſpenſi ab officijs ſuis: ⁊ a ſuſpenſis non debent ſuſcipi ſacramenta. i. q. i. ſi fuerit. Si quis tamen in occulto vitet huiuſmodi malos in ſuſceptione ſacramentorum ⁊ auditōne diuinorum: vt eis peccantibus ruborem incutiat: vt vel ſic deſiſtant: ⁊ hoc facit ex ōſpectu: dicit pe. q̄ bene facit. Tho. aūt dicit q̄ dz quis cauere: ne inducat quē certitudinaliter ſcit eſſe malū: vt quia notorīū: ne inducat talē ad executionē officior ſuor: ne ſit occaſio peccati illius: puta illi faciēdo dicere miſſaſ q̄ forte alias nō diceret ⁊ hi⁹. ſi tñ eſt ſubditus: ſacramēta que ñ pōt ab alio accipe: ⁊ ad ipa tenet dz ſuſcipe niſi ſit ſuſpēſus. Quātis aūt non liceat laico euchariſtiā miniſtrare. ſ. ex officio: inuentam tñ in terrā licz reuerēter eleuare licet nō hēat manus ꝓſecratas: q̄ hoc ñ facit ad diſpēſandum: ad quod requiritur ꝓſecratio: ſed ad cuſtodiendum: ad quod non requiritur conſecratio. Unde pixis in quo euchariſtia conſeruatur in tabernaculo: non conſecratur: nec benedicitur:

p cuiꝰ ē miſtrator ē ſacerdos. et alū diaconꝰ.

p vaſa ſacra. nō licz tangi a laicis.

quod tamen sit de corporali ⁊ calice. pe.de pa. Item peccator aspiciendo corpus christi non peccat:nisi sit prohibitus a visione eius: vt sunt excōmunicati ⁊ interdicti: qui tamen ⁊ si perforando fores ecclesie ad aspiciendū corpus xp̄i tē pore interdicti malefaciant:non credit pe.de pal. eos mortaliter peccare. Et q̄uis ꝺm tho. peccator benefaciat:si ex deuotione qua se indignum reputat:non vult in sacr̄m aspicere:melius tamē facit ꝺm pe.qui ex deuotione intuetur:cū aspectu serpētis enei sanarētur a morsu serpētis igniti ⁊c.

Quantū ad frequētationem sacramēti sciēdū ꝺm pe.de pal.in.4.di.12.post tho.q̄ in primitiua ecclesia omnes quotidie cōmunicabāt:vt patet actuū.4.⁊ ad hoc pōt referri illud.c.pacta.de cō se.di.2.in ꝓcessu aūt temporis:tepescente feruore cōicabant fideles singulis diebus dominicis. Et ad hoc hortatur oīes aug. dicens:de conse. di.2.Quotidie eucharistiā sumere nec laudo nec vitupero:singulis tamen dominicis diebus cōicandum hortor:hoc de illo dico quē mortalia nō grauant:postmodū reductū ē hoc ad trinā vicez in anno.s.in paschate in natali ⁊ pētecoste:ad qō facit.c.⁊ si non frequētius.de conse.di.2. Tandē ex p̄cepto ecclesie obligatur quilibet saltē semel in anno:postq̄ puenit ad annos discretionis:extra de peni.⁊ remis.c.omnis.⁊ dr̄ annus discretōnis ꝺm pe.de pal.12.in femina.⁊.14.in masculo.sz cum est doli capax:cum scz pōt mortaliter peccare:tūc obligatur ad p̄ceptum de ꝓfessione ⁊ per ꝓsequens de cōmunione:que simul dant:de hoc habes plura in secunda parte ti.9.de accidia.c.8. ⁊.9.Cōsulendum est tñ bene ⁊ denote viuētibus vt frequēter sumant hoc sacramētum:quia sicut diu abstinere a cibo corporali corpus debilitat: ⁊ ad mortem disponit: ita abstinere a cibo isto spūali animam debilitat:feruoremz consumit:⁊ ad mortale inclinat:⁊ econtrario ex frequēti sūptione huius sacramēti multa bona ꝓsequūtur:vt dicetur in sequenti.§.⁊ in homine qui sentit p̄ hoc deuotionē nō augeri ⁊ reuerētiā minui. Et q̄z nimia familiaritas parit ꝓtemptū:debet aliquādo abstinere.pe. Et q̄uis qui ex timore ⁊ reuerentia non ita frequēter sumūt:sed abstinēt :benefaciāt exemplo cēturionis:⁊ qui ex deuotione ⁊ amore frequētat:bñfacit exemplo zachei :ꝓpter qō alter alterꝫ iudicare nō debet de conse.di.2.dixerit Ceteris tamē paribus ꝺm tho.in.4.melius facit qui ex amore cōmunicat:q̄z qui ex timore dimittit:quia melius est amare q̄z timere. Alber.in lib. de missa dicit :q̄ prepantes se ad cōmunionem per abstinentiam a coitu:⁊ vidue seu in castitate manētes non debent ꝓhiberi a frequenti cōmunione p̄cipue de mense in mensem: quia iniuste arcentur:qui digni sunt.Duran.autem dicit ō bizocis ⁊ conuersis ⁊ huiusmodi de quindena in quindenam.

Da effectibus huius

sacramenti seu vtilitatibus nota ꝺm Tho.in tertia parte.q.79.per totuz.q̄ multiplex ē effectus eius in deuote sumente. Et primus est collatō gratie:quod sic declarat. Effectus huius sacramēti debet considerari primo ⁊ principaliter ex eo quod cōtinetur hoc sacramēto:quod est christus Qui sicut in mundum veniēs contulit vitā gratie:gratia ⁊ veritas per iesum xp̄m facta ē.i.Jo.ꝑ.ita ī hoīe sacr̄m veniēs vitā gratie operat ꝺm illud Jo.vi.qui manducat me:viuit ꝓpter me.

Secundo ꝓsideratur effectus huius sacramēti:ex eo q̄ repꝛesentatur p̄ ipsum:⁊ hoc est passio xp̄i:⁊ ideo effectū quē passio christi in mundum facit:hoc sacramētum facit in homine. Vñ christus mat.26.Hic est sanguis meus:qui p̄ro vobis effundetur in re.pec. Tertio cōsideratur effectus eius ex modo quo traditur:quia per modū cibi ⁊ potus. Unde omnē effectuz quem facit cibus ⁊ potus materialis quo ad corpus:quia sustētat auget reparat ⁊ ōlectat:hoc totū facē hoc sacramētum quo ad vitam spiritualē. Unde xp̄us Jo.vi.caro mea vere ē cibus ⁊ cetera. Quarto consideratur ex speciebus sub quibus tradit̄: quia sub speciebus panis ⁊ vini:ex multis nāq granis vnus panis cōficitur:⁊ ex multis vuis vinum confluit.vnde significant vnitatē. Quia igitur christus ⁊ passio eius sunt causa gratie ⁊ refectio spiritualis:vt vnitas sine gratia esse non potest:patet quia hoc sacramētum confert gratiam nec aliquis habet gratiā ante susceptione huius sacramēti:nisi ex aliquali voto ipius vel p̄ seipm sicut adultus:vel voto ecclesie sicut paruuli. Unde ex efficacia virtutis eius est:q̄ etiam ex voto ipius aliquis gratiā cōsequatur:per quam spiritualiter viuificetur. Restat igitur vt cum ipsum sacramētum realiter sumitur:gratia augeatur ⁊ p̄ficiatur:⁊ hoc p̄ coniūctionem eius ad deū.Confert ⁊ gratiā specialiter cū virtute charitatis. Unde dama⁹ comparat hoc sacramētū carboni:quē isaias vidit isaie.44.carbo autem est lignū vnitum igni:quia significat charitatem. Et q̄z amor dei nunq̄ est otiosus ꝺm grego. operatur.n.magna:ideo per hoc sacramētum quātum est ex sui virtute:non solum habitus gratie ⁊ virtutis confertur:sed etiam excitatur in actum. Et inde ē q̄ anima ex hoc sacramēto reficitur:per hoc quod delectatur:⁊ quodāmodo ebriatur dulcedine diuine bonitatis. vnde cant.5.Comedite amici bibite ⁊c. Et quia christus in sacramēto contentus per passionem suam ibi repsentatam aperuit ianuā glorie:et refectio huius cibi ⁊ vnitas signata habentur in p̄senti imperfecte:perfecte autem in gloria:ideo etiam competit huic sacramento effectus adeptionis glorie:non q̄ statim nos introducat:oportet enim q̄ prius cōpatiamur cuz christo hic:⁊ postea simul glorificemur :sed dat virtutem perueniendi ad gloriā. Per hoc etiam quandoq̄ remittitur peccatum mortale: non

p de curia. frequentatione.

p de curia. effectibus et utilitatibus.

quidē illud: cuius quis ꝺſciam hꝫ: cuꝫ accedit ad ipm: ſed talis aliud tunc committit mortale: ſed illud cuius conſcientiam ⁊ affectum non habet. Forte enim primo nō fuit ſufficiēter contritus. Sed deuote ⁊ reuerenter accedens ꝑ hoc ſacramētum gratiā recipiet: que ꝑficiet contritionem: ⁊ ſic ꝺſequetur remiſſionē: ⁊ ſic intelligitur illud grego. ſit abſolutio ſcelerū. Remittūtur ꝑ ipſum ⁊ venialia. Spūaliter quotidie aliquid in nobis deperditū ex caloꝛe ꝺcupiſcentie ꝑ venialia: ſꝫ reſtauratio fit per ſacramētum: qō per moduꝫ cibi ſumitur: ſicut cibus coꝛpoꝛalis habet reſtaurare deperditū: etiam per ipm feruoꝛ charitatis excitatur ī nobis: ⁊ per feruoꝛē tollūtur venialia pl⁹ et minus ſm deuotionē ſumētis. per ipſū etiā remittitur pena debita ꝑ peccatis: et hoc inq̄ntum ad rationem ſacramēti: quā habꝫ: inq̄ntum ſumitur: ⁊ inq̄ntum rationē ſacrificij habet: ſcilicet offertur. Inq̄ntum ſacramētum remittit penam ex quadā cōcomitātia. nam cū eius effectus principalis ſit nutritio ſpūalis per vnionē ad chriſtuꝫ: que vnitas fit per charitateꝫ: ex cuius feruoꝛe remittitur nō ſolum culpa: ſed ⁊ pena: ideo excōcomitantia ad principalē effectum remittit penā ñ totā: ſed ſm feruoꝛē ⁊ deuotionē ſumentis. Inq̄ntum vero offertur vt ſacrificiū: ſatiſfacit ꝓ offerentibus: ⁊ ꝑ quibus offertur. Et quia in oblatione magis attēditur effectus offerentis q̄ꝫ quantitas oblationis: q̄ꝫuis ex quātitate oblationis ſit iſtud ſacrificiū ad ſatiſfaciendū ſufficiens ꝑ tota pena: tamen ſufficit ſm deuotionem offerentis: non auferendo vel remittēdo ſemꝑ totā penam plus ⁊ minus ſm minoꝛē ⁊ maioꝛē deuotionem offerētis. Per ipſū etiaꝫ homo preſeruatur a peccatis futuris. Unde Inno. ꝺicit: q̄ cauet mortalia. Eſt enim vt medicina p̄ſeruatiua ⁊tra coꝛꝛuptiua: ⁊ vt armatura contra hoſtes: qꝛ paſſionis repſentatiua. Unde chriſo. Uelut leones flāmā inſpirantes: ſic ab illa menſa dñi diſcēdimus: diabolo terribiles effecti. hec oīa tho. ꝑs. zz. Paraſti in cōſpectu meo mēſam aduerſus eos q tribulant me. Et quia ſacramentū iſtud cōparatur ligno vite: quod Jo. in apocal. zz. c. vidit ꝓduceꝛe duodecim fructus vltra octo p̄dictos: quoſ ponit tho. Poteſt ꝺici q̄ nonus ſit quedā mētis illuſtratio ⁊ de agēdis ⁊ de diuinis p̄cipue circa fidē: in qua ipſa exercetur. Figura habet de ionatha tāgente ⁊ guſtante cum virga mel qui fuit illuminat⁹. ꝑ. R. 14. Uñ leo papa. Si xp̄m digniſſime ſumis: fit tibi xp̄us clarioꝛ in intellectu ⁊ cetera. Decimus ē: quia animas a purgatorio liberat: vel penas mitigat. Figura de abacuch qui portauit p̄ādium danieli in lacū leonum confoꝛtans eū dan. 14. c. Undecimus dat robur contra tribulationes: pſal. pſalmo. 102. Panis. coꝛ hominis cōfirmat. Figura actuū. 9. accipiēs cibum cōfoꝛtatus ē. Undecimus ē: quia vt ꝺicit ambroſius de conſe. ꝺi. 2. Si quotiens valet ad tuitionē anime ⁊ coꝛpis: qō ſumimus ſacrm: Figura exo. xij. De angelo exterminatoꝛe qui ñ valuit nocere in domibus: ſup quarū hoſtijs vidit ſanguinem agni. De foꝛma aūt materia ⁊ miniſtro ⁊ alijs pertinētibus ad hoc ſacramētum: habes ſu pꝛa in. c. de miſſa.

De baptiſmo in particulari quo ad materiam ⁊ foꝛmam ⁊ miniſtrum ⁊ effectum. c. xiij.

Einde de baptiſmo

videndum eſt. De quo xp̄s Jo. 3. Niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto: non pōt videre regnū dei: quod intelligit actu vel ꝓpoſito quo ad habētes vſum rōnis. In puulis requirit actus baptiſmi: cū ꝓpoſitum habere nō poſſunt. Uerū cum ſit triplex baptiſmus ſm dan. ſcilicꝫ ſanguinis flaminis ⁊ fluminis. Baptiſmus ſanguinis eſt martyrium ⁊ ē cōmunis tā adultis q̄ꝫ paruulis: quia ſi paruuli nondū baptizati occidātur pꝛo xp̄o: puta ī deteſtationē fidei xp̄iane: quā tenent parētes ſaluātur ſm tho. Dicit etiaꝫ pe. de pal. in. 4 q. ꝓbabiliter videtur: q̄ puer in vtero poſſit martyrizari ſicut ⁊ ſanctificari: licet nō baptizari. Uñ ſicut iudeus filiā a xp̄iano impꝛegnatam in deſpectū xp̄i pede eam in vetrē ꝓcutiens: faciat aboꝛtiri: videt̄ q̄ fiat martyr habēs cauſā ⁊ penā: licet non volūtatem ſicut innocētes. Sicut ⁊ ſi mulier pꝛegnās ꝓpter xp̄m interficiatur: ⁊ ſic moꝛiatur paruulus: vterq̄ martyr efficitur. Et qō augu. ꝺicit: perire qui moꝛiūtur in vteris maternis: intelligit̄ de moꝛte naturali vel violēta: ſed non ꝓpter xp̄m illata. Et baptiſmus iſte ſanguis eccl̄ie ē in ꝟtute baptiſmo aque: quo ad remiſſionē culpe ⁊ pene: ſi tñ ſit contritus. Excꝛeditur autē ab ipſo: quia nō impꝛimit characterē: ſed excedit ipſum quo ad pꝛemiū non ſolū accidentale ꝓpter aureolā martyrij: ſed etiam ſm pe. de pal. eſſentiale: quia plus de gr̄a confert: quia maioꝛi operi ad qō plus eſt neceſſaria gratia ſe exponit: ⁊ deus nō deficit in neceſſarijs. Secūdus eſt baptiſmus flaminis: ⁊ iſtud eſt ꝓpoſitus ſuſcipiēdi ad baptiſmū modo debito ātecq̄ ſuſcipiat. Unde nō congruit niſi habētibus vſum rōnis de cōſe. ꝺi. 4. baptiſmi vicē. Equipollet autē baptiſmo aque: quo od remiſſionē culpe originalis ⁊ mortalis oīnis ⁊ pene eternalis. Sꝫ exceditur ab ipo quo ad remiſſionē pene tpalis debite ꝑ peccatis: quia non ſemꝑ tota remittit̄: ſed plus ⁊ minus ſm quātitatem deuotionis ipſius. Item quo ad remiſſionē venialiū: quia nō ſemꝑ omnia remittūtur: puta ea que in ꝓpoſito habet Item nō impꝛimit characterē. Item talis pꝛiuatur ſepultura eccleſiaſtica: qua carēt cathecumini: licet pꝛo eis oꝛet eccleſia. Excedit aūt ipſuꝫ: qꝛ iterari pōt: ⁊ quia pꝛopꝛio merito ſaluat: id ex opere opante iuſtificat: qꝛ vbi in baptiſmo vero ſufficit attritio: hic requirit̄ contritio: ſꝫ non confeſſio: qꝛ baptiſmus ē ianua ſacramētoꝝ ꝺi. 3z. §.

ꝓ baꝑ me trip̄ eſt · ſ. ſanguis · flamis · et fluuius.

ꝓ de bap me ſanguis.

ꝓ de bap me flamis.

verum. Unde tali non baptizato nullum sacrm concedendū est. Tertius qui est ꝓprie baptismus est aque: de conse. di. 4. Et iste est cōmunis oīnib⁹ magnis ꝛ puis: ꝛ iste remittit culpā originalē ꝛ omnē mortalē Et sufficit ꝼm pe. p⁹ tho. vt dictū est: attritio id ē quedā displicētia peccati licet impfecta: quia nō gra informata adulto suscipiēti Remittit ꝼm pe. de pal. ꝛ venialia: nisi ea in qb⁹ persisteret: remittit etiā pena etna ꝛ tēporalis omnis debita i iudicio dei de cōse. di. 4. Sine penitētia in baptismo oīa grat cōdonat. Ambrosi⁹ Sed nō debitā i iudicio hominū: quia nō tollit penā mortis debitā ꝑ maleficio cōmisso: nec penā ecclīasticam irregularitatis cōtractā per bigamiaz: di. 26. acuti⁹. Itez nec penā spiritualē nature qz baptizat⁹ generat filiū cū originali: nec corporalē quia pēalitates remanēt: vt cōpatiamur: et glorificemur: ꝛ fomes etiaz remanet ad exercitium: vt pugnātes cōtra vitia ad q̄ inclinat corone mur. Itē ꝑ baptismū ꝼm tho. in tertia pte. q. 69. ar. 4. cōfert gratia ac etiaz oīes ⁊tutes in quul quo ad habitū: i adultis etiā quo ad vsū: nisi ficti accedāt. Aperit ēt ianua regni: ipmitur ꝛ character i aīma. Diminuit etiā per ipsū fomes. i. inclinatio ad malū: ꝛ mēs illumīatur p̄cipue q̄tū ad ea que sūt fidei. Et i adultis cōfert gra nō equaliē: sed pl⁹ ꝛ min⁹ ꝼm maiorē vel minorē ꝺuotōnez suscipiētis: sicut pl⁹ participat ō calore: qui pl⁹ appropīquat ad ignē. Sz in paruul ꝼm legē cōmunē equal gratia cōfert: aliquādo ex speciali ꝓuilegio alicui pl⁹: vt nicolao remigio dominico et bi⁹. Et dicit pe. ō palu. q̄ eos quos scit de⁹ ante vsū ratōnis moriturosː diuersitatē gre cōfert: alꝫ vel plures sācti vni angelo equāt: vel plures sūt sācti q̄z angeli bōi: qō cōtra dictū grego. esset. Dicto ō causa fiali. i. effectu seu fructu baptismi: nūc ē vidēdū ō materia ꝛ forma ꝛ ministro: qui ē cā efficiens sed instrumentalis.

ꝓ bap⁹ materia ē duꝑ. s. remota et ꝓpīq̄.

Materia baptismi se/

cūdū pe. de pal. ē duplex. s. ī mota ꝛ ꝓpīqua. Materia remota ē aqua elemētal pura natural: et hoc siue sit terrestris: vt maris stagni flumis vel fōtis: siue celestis vt pluuial siue resoluta ex niui b⁹ glacie rore ꝓuina uꝫ grādie: que oīes sūt vere aque. Similiē ō aqua sulphurea vel liscuio dicit pe. ō pal. q̄ aq̄ q̄ veniūt i vsū nostrū: sūt etiaꝺ ē speciei cū elemētali: q̄ nō ē susceptiua sapōris vel colōris. Sapores āt quos habent aq̄ nre: dulcis amar⁹ sulphure⁹ ꝛ bi⁹. nō sūt in ipa aqua: sed i aliquo vapore admixto subiectiue: q realiē differt ab ea licet nō ꝓcipiam⁹ sicut atthomi in aere. De brodio aūt si ē exp̄sū ex carnib⁹ vel piscib⁹: nō ē vera aqua: ꝛ sic cū eo nō pōt baptizari. Si autez ē aqua impīguata: sic pōt fieri: quia ē vera aqua: nisi sit nimis cōdēpsata. Aqua artificial nō ē conueniēs materia: qz nō ē eiusdē speciei cū naturali: sicut ē aqua rosacea: aqua ardēs ceruisia. Urina etiā sudor ꝛ saliua nō est cōueniēs materia: et quia ō substātia materie ē: q̄ sit aqua: q̄ possit abluere īmergere vel aspergere: binc ē q̄ glacies q̄z uis maneat infra speciē aque durāte tali dispositōne nō videt cōueniēs materia. Fons tn baptisterij licet i hyeme dū ē cōgelat⁹: nō possit in baptizari: nisi igne dissoluat: liquefact⁹ tamē nō oz: q̄ iterū benedicat. Nec oīa idē pe. De aqua pmixta dicit tho. in tertia pte. q. 66. ar. 4. q̄ quando ē talis pmixtio: q̄ tollat speciē: sicut cū p putrefactionē vel digestionē transit in vinū: aut per additionē alteri⁹ liquoris in tāta quātitate: q̄ soluat speciē: sicut parū aque multo vino admixtū: tunc ō ea nō pōt fieri baptism⁹. Sed quādo ē talis alteratio vel pmixtio: q̄ nō solū speciez sicut cū calefit: vel cū aliquid solidū ponit in aqua: qō nō cōmiscet: vel si aliqs liquor cōmisceat: tamē in pua quātitate: vt parū vini in multa aqua: sic pōt ibi fieri baptism⁹. Idez alber. q etiā dicit: q̄ melius est q̄ faciat calefacere aquā tēpore hyemali: qz frigida posset nocere puero: ꝛ cuz illa aqua calefacta pōt cōmiscere ptem ō aqua ꝓsecrata sōtiū. De aqua quā faciunt alchimiste ad mutanda metalla nō pōt fieri baptism⁹: qz mutat spēs aq̄. Est aūt cōueniēs materia aque: ꝛ qz de facili ubi q̄z repitur: ꝛ qz habet oīes ꝓprietates cōgruentes effectib⁹ baptismi. Sacramētū autē debet signare qō efficit. aqua. n. ꝼm tho. in tertia pte habet humiditatē ꝛ ex hoc designat generationez spūalem quā facit baptism⁹. generatō. n. plantarū ꝛ aīaliū ab humore incipit ꝛ semina humida sūt Itē aqua ē ablutiua sordiū ꝛ baptism⁹ purgat peccata. Item ē refrigerativa ꝛ baptism⁹ restringit fomitē. Item ē corp⁹ dyaphanū ꝛ baptism⁹ illuminat quo ad ea que sūt fidei. Item ē fecūdativa ꝛ baptismus multiplicare facit bona opera ꝑ gratiam.

Materia ꝓpin

qua baptismi est ablutio ꝼm pe. de pal. que ꝼm tho. in tertia pte. q. 66 ar. 7. pōt fieri ꝛ p modū effusionis: sicut baptizauit laurēti⁹ ꝛ iacob⁹ apl⁹s iosīā: ꝛ p modū aspersionis: sicut baptizauerūt apli vna die tria milia hominū: ꝛ p modū īmersionis. Et qz pfecta ablutio ē p īmersionē ꝛc. ideo vsus ē magis ꝛ semp seruādus: nisi ꝓsuetudo loci sit in ꝓtrariū: que in hoc seruāda ē: vel nisi necessitas excuset: puta qz ē parū de aqua: ita q̄ nō pōt īmergi: sed aspergi: vel qz si īmergeret: timet de morte pueri: vel qz mīster nō pōt ex debilitate īmergere ꝛ eleuare. In bi⁹ casibus ꝺz aqua sup baptizādū effūdi vel aspergi. Immersio in aquaz significat ꝼm tho. in 4. consepulturam cum xp̄o: per baptismū enim consepelimur xp̄o. Unde ponimur sub aqua: sicut corpus xp̄i sub terra: ꝛ ex ea eleuamur quasi resurgētes cum xp̄o noue vite spūali. Unde passio xp̄i maxime opatur in baptismo oīa remittēt Et ista effusio vel aspersio debet fieri ꝓcipue super caput: quia in capite vigent omnes sensus: ꝛ in ipso manifestantur opera anime: que

ꝓ bap⁹ ablua. pt fiat in mḷp modis.

purgat culpa ſm tho. in tertia pte.q.66.ar.7.ad 3. Unde cū non poſſit baptizari in vtero:de cōſe. di.4.ſed natus ex vtero:ſi ſit periculū in partu ō morte:ſi caput emiſit ex vtero:aſpergi dz t baptizari a quocūq:t taliter baptizatus cuz debita forma nō eſt iteꝝ baptizādus ex vtero natus:qz pfecte ē baptizatus. Si aūt emiſit manū vel pedē:dz nihilominus illa pars aqua aſpergi cū forma baptiſmi:t deo cōmitti:qui potentiā ſuā non alligauit ſacramētis:t quia talis nō reputat baptizatus cōiter a doc. ideo natus ē baptizandus. Et ſi dicat q cū apoſtoli baptizauerūt tria milia aſpergēdo:non ē veriſimile:q oēs in capite tangerentur:ſed aliqui in humero vel alibi. Rndet pe.q dominus ſuppleuit:vel diſpēſatio dei tunc fuit in materia ſicut t in forma:quādo in nomīe xpi fuit baptizatū. Sed nota q mulier viua nullo mō debet ſcindi:vt puer quē habet in ventre baptizetur:etiam ſi cōſtaret ipm moriturū alias ſine baptiſmo. Si aūt ſit dānata ad mortē:debz differri executio vſq ad partū:ſed nec etiā matrē ſic dānatā licet occidere:vt puer viuus extrahatur ex vtero:cū timetur ne differendo vſq ad partū:moriatur. Dicit pe.de pal.qz nō inueniturexpreſſū:ſed mortua prægnāte ſi dz ſepeliri:quo uſq puer extrahatur:ſicut accidit de iulio ceſare De trina aūt īmerſione vel vnica dicit pe.de pal. q debz quis ſeruare conſuetudinē eccleſie ſue matricis nō metropolitane vel romane:niſi forte ſit exēptus:t ſm ordinariū ſuū in ſynodo correctū ꝓtra quod nō debet facere:in neceſſitate tri pōt: imo t dz ꝓtra mortē ſue eccleſie facere:qū mortaliter ē allatura:nec eccleſia vult in neceſſitate laqueū dānatiōis iniſcere. Uñ ſi ꝓſbyter vbi ē conſuetudo ter īmergēdi vidz puer morietez:nec poſſe expectare trinā īmerſionē:debet primaz t ſolā facere cū intentione baptizādi:alias ſi ſecūdaz faciat cū intentione ad tertiā:t interim puer moriatur ante tertiā īmerſionē:puer dānabitur: t ille erit ei⁹ dānationis cauſa:t irregularis efficitur. Unica īmerſio vnitatē ſignificat diuine eſſētie t mortis xpi:trina aūt trinitatē perſonaꝝ t trium ſepulture:vt dicit grego. de conſe. di. 4. ō trina.

Forma autez baptiſmi

eſt iſta. Ego te baptizo in nōe patris t filij t ſpiritus ſancti amē:vt habet de baptiſmo t eius effectu.c.i. Inuocatio trium pſonaꝝ ſm pe.de pal. poſt tho. eſt de ſubſtantia ſacramēti: qō patet ex inſtitutione xpi:mat. vltimo. docete. o. g. bapti. in no. pa. t fi. t. ſ. ſ. t etiam exterminatiōe eccleſie de conſe. di. 4. in ſynodo. Qō autē in primitiua eccleſia baptizabātur ſoluz in nōe xpi. vt pz actuū 8. factū eſt ex ſpāli renelatione t diſpēſatione ſpiritus ſancti:ſine qua fieri nō potuiſſet. Cauſa aūt fuit:vt nomē xpi:qō erat valde odioſū incredulis:redderet amabile:ex eo q ad inuocationem nois eius dabatur ſpiritus ſanctus:ceſſante autē cauſa ceſſauit t diſpenſatio. Unde nunc nō eſſet datus baptiſmus in nōe xpi:t in ꝑdicto articulo eſt intelligēda rnſio nicolai pape: de conſe. di. 4. a quodā iudeo t nō aliter. Unde t glo. Jo. ſuper dicto. c. t ber. de bap. t eiuſ effectu. c. i. que dicit:q baptiſmus datus in nōe xpi eſt verus: qa intelligitur in nomine xpi inunges inūctus:t vnctio ē falſa. Qō ambroſius dicit:q in nōe xpi intelligitur inungens pater:t inunctus filius: t inunctio ſpūs ſancti:non vult ex hoc dicere:q poſſit dari cōiter baptiſmus in hac forma:ſed vt dicit tho. vult oſtendere quō fuit ꝓuenies diſpēſatio ſpiritus ſancti:p illo tpe quo ſic dabat. cu etiā ibi nō excluderetur trinitas:expſſio actus baptizandi t pſone baptizate:eſt etiā de ſubſtantia ſacramēti:t ideo eſt:quia illud directe ē de forma baptiſmi:t p conſequens de ſubſtantia ſacramenti: qō directe repſentat interiorē effectuz baptiſmi: quia ſacramēta efficiunt qō figurant:t cauſa effectiua t ſignatiua attribuuntur potiſſime formeſz effectus baptiſmi ē ablutio ſuſcipientis a peccato:quā directe ſignificat expſſio actus baptizādi cum pſona baptizata:cū dicitur baptizo te:quod idē eſt:qō abluo te. Pz hoc idē ex determinatōne eccleſie:vt de baptiſmo t eius effectu. c. i. Expreſſio aūt pſone baptizātis nō eſt de neceſſitate ſacramēti:ſed de ꝑcepto eccleſie ſm formam latinoꝝ:t hoc ꝓbatur:ex eo q greci conferūt vez baptiſmū:t tñ non expṙimunt in forma pſonam baptizantē dicentes ſic:baptizet ſeruus dei talis in nōe pa. t. ſc. Cā aūt expṙimunt pſonā baptizantem:eſt erroꝝ:qui ponit. i. cozin. i. qz quidā attribuebant miniſtris baptiſmū. Conueniētioꝝ tñ ē forma noſtra:vt dicit tho. quia expṙimit non ſolum cauſam efficientez principalem baptiſmi. ſ. inuocationē trinitatis:ſed etiam cauſam inſtrumentalē:dum dicit miniſter:baptizo:ſub quo intelligitur ego:etiā ſi non diceret:ſed dimitti non debet:quia ſic ſtatuit eccleſia dicendū. Amen nō eſt de ꝑcepto eccleſie:ſed de morte quarundā eccleſiarū nō vniuerſali:t ideo vbi ē de morte:dici dz qō ad confirmationē totius eſt:non de neceſſitate ſacramenti.

De mutatione huius

forme. Nota ſm pe.de pal.q aliqñ tollit veritatem t virtutē ſacramēti baptiſmi:t aliquando nō Dex enim modiſ poteſt fieri variatio. Et primo quidem per vocum variationem:ſed hec variatio poteſt dupliciter fieri:vno modo quantū ad voces tantum t non quo ad ſignificata:t hoc nō tollit baptiſmum:t ratio eſt: quia verba ſacramētoꝝ habent efficaciaz ex hoc qō ſignificāt. Unde manēte eadem ſignificatione manet etiaz eadem virtus t idem ſacramentum:alioquin nō poſſent ſacramenta conferri,niſi ſermone hebraico:in quo chriſtus formam inſtituit. Nunc autem conferuntur et conficiuntur in quocunqz idiomate greco:latino:hebraico:et vulgari:

et literato baptizando in alio sermone q̄ latino vel alio q̄ litterato: vt in vulgari debz baptizās ſm Tho. vti vocabulis que magis ꝓpꝛie ſint in vſu ſignificandi ipas ꝑſonas diuinas ꝛ alia pertinentia ad formam. Alio modo pōt fieri variatio vocum ꝛ ſignificatoꝝ ſimul: ꝛ ſi hoc fiat totaliter puta dicēdo: te balneo: vt melius dormias: nil fit vel pꝛincipaliter: puta dicendo: te baptizo in nomine trinitatis vel in nomine genitoꝛis geniti et ab vtroq; ꝓcedentis nō eſt verus baptiſmus: qꝛ trinitas non ſignificat ꝑſonas diuinas ſz numeꝝ ꝑſonaꝝ ꝛ genitoꝛ ꝛ genitus: licet eſſet intelligere ꝑſonas diuinas: ſed tamē nō ſignificant eas pꝛincipaliter. ſ. vt per ſe ſubſiſtentes: ſed actus coꝝ notionales. Rñſio hoꝝ eſt: qꝛ virtus ſacramētalis data eſt verbis ſignificātibus ea que ſunt de integritate baptiſmi pꝛincipaliter ꝛ nō alijs verbis: ſed ſi fiat variatio non in pꝛincipali ſignificato: vt dicēdo: nos vbi ego: ꝛ baptizamus vbi baptizo: ꝛ vos vbi te: non tollitur ꝑ hoc veritaſ baptiſmi: licet incurraꝫ peccatū: quia quādoq; hoc fit ex conſueto modo loquēdi: vt ſi ꝑlatus qui cō ſuetuit dicere: nos facimuſ hoc vel illud dicat baptizamus. Similiter ſi dicatur magno viro: baptizo vos: ſufficit enim q̄ maneat ſenſus verborū ex accōmodatione vſus. Si aūt dicatur in nominibus vbi dicitur in noīe: vitiatur: qꝛ de forma ē vnitas eſſentialis ꝑſonaꝝ: quā repꝛeſentat numerus ſingularis. Secundo mō poteſt fieri mutatio ꝑ corꝛuptionē verboꝝ ꝛ pōt eſſe dupliciter. Uno mō quia ꝓfert verba corꝛupte ex induſtria: ꝛ ſic nō videt intendere quod intēdit eccleſia: vnde non eſt baptiſmus. Alio modo: qꝛ hoc facit ex ignoꝛātia vel ex dēfectu lingue: ꝛ tūc dicitur: q̄ ſi eſt tāta corꝛuptio: q̄ auferat ſenſum oīno locutionis: ñ eſt baptiſmus. Si aūt maneat ſenſus locutionis ſaltē ex accōmodatione vſus: ꝛ ſi non ex virtute impoſitionis: eſt verus baptiſmus: ꝛ hoc ꝑciſe accidit: q̄ ſenſus nō mutaꝫ: quādo fit corꝛuptio ex parte finis dictiōis: vt grāmatici dicūt: ſicut ſi vetula vel alius ignarus lingue dicat. Ego te baptizo in noīe patria ꝛ filia ꝛ ſpiritus ſancta: eſt verus baptiſmus: vt exꝑſſe dicitur de conſe. di. 4. Rettulerūt. ſed mutatio ex parte pꝛincipij variat ſignificationē. Unde corꝛuptio talis ſi ſit magna: aufert omnino ſenſū locutionis vt dicendo: in noīe matris loco patris. Et quod tho. dicit: q̄ licz oꝛatio corꝛupte ꝓlata nihil ſignificet ex virtute ipoſitionis: tñ ſignificat ex accōmodatione vſus: videt eſſe ꝓtra etim qui ñ vult q̄ poſſit dici baptizamus: cum tñ ꝑlatus ex accōmodatione vſus dicat: licet peccet: baptizamus: ſed ille qui neſcit: vel non pōt ad plenū verba ꝓferre: debet abſtinere niſi in neceſſitate: ꝛ dz vti qui baptizat illo ſermone: quē ſcit melius ꝓferre vt mulier in vulgari gallicus in gallico ꝛ cetera.

Tertio pōt fieri mutatio per additōnē: ꝛ ſiquidem addit aliquid intendēs illud eſſe de forma quaſi volens per hoc inducere nouum ritum in eccleſia: nihil facit: quia non intendit ꝓferre formaz: qua vtit eccleſia. Si addit ex alia cauſa puta ex deuotione: non vitiat baptiſmū: vt ſi dicat: baptizo te in noīe patriſ ꝛ filij ꝛ ſ. ſ. ꝛ beate marie inuocate ꝑ modum interceſſionis: ꝛ intendēs q̄ ꝑ hoc interceſſio virginis ꝓſit baptizato: ē verus baptiſmus: ſecus ſi inuocaret virginē: intendens q̄ virgo opetur ad baptiſmum ſicut trinitas. Excte aūt eiuſ quod additur: eſt cōſiderandum ſi ſit corꝛuptiuū forme quod addit: ꝛ tunc vitiat: vtſi dicatur: vt faciebant arriani. Baptizo te in noīe patris maioꝛis ꝛ filij minoꝛis: ſi nō corꝛūpit fidē vel ſenſū verboꝝ non vitiat. Si vero ſit dubiuz vtrum corꝛūpat vel non: recurrendū eſt ad intētionem ꝓferentis: ꝛ ſi intēdit aliquod erroneuz: nil agitur: ſi non intēdit hoc: non vitiaꝫ. Quarto pōt fieri mutatō ꝑ ſubtractionē: ꝛ ſiquidē ſubtrahatur quod eſt de ſubſtātia forme: tollitur ſacramētū: vt dimittēdo baptizo te: vel inuocatōnem alicuius ꝑſonaꝝ diuinaꝝ. Si ſubtrahaꝫ: qō non ē de ſubſtantia forme: vt ego vel amē ꝛ buiuſmodi: non vitiaꝫ baptiſmus. Quinto mō ꝑ tranſpoſitionē: ꝛ dicendū eſt ſicut dictum eſt de corꝛuptione. Sed nō videtur quibuſdam q̄ in forma baptiſmi fieri poſſit aliqua talis tranſpoſitio: que ſit contraria vero ſenſui. Si dicaꝫ in nomine patris ꝛ filij ꝛ. ſ. ſ. baptizo te: ſiue etiam ego baptizo te in nomine. ſ. ſ. filij ꝛ patris: qꝛ licet ō ſit de non ſit ſolū numerus ꝑſonaꝝ ſed etiam oꝛdo: iſte tñ oꝛdo nō eſt durationis vel vocalis exꝑſſionis ſed ſolius oꝛiginis: qui ſufficiēter in nominibus ꝑſonaꝝ intelligitur qualicūq; oꝛdine exꝑimātur perſone: ſed hoc nō videtur verū. poſſunt enim verba ſic tranſponi: q̄ nullus ſenſus remanebit: vt ſi dicatur: baptizo in noīe te patris ꝛ ſi. ꝛ. ſ. ſ. nihil eſt dictum. Si etiam tranſponerentur ſyllabe: nullus eſſet ſenſus: vt in noīe triſpa. ꝛ bi? Si etiam diceretur: baptizo te pa. ꝛ fi. in noie. ſ. ſ. eſſet corꝛuptinus ſenſus huius eſſentie. hic ſēſus

Sexto pōt fieri mutatio ꝑ interruptionē. Ubi ſciendū: q̄ ſi interruptio tanta ē: q̄ non ſolū actualis ſz habitualis intētio interrūpatur: vitiaꝫ baptiſmus: puta poſtq̄ dixit: baptizo te: interponat longā fabulaz: ꝛ poſtea dicat: in noīe pa. ꝛ fi. ꝛ. ſ. ſ. ſecuſ ſi inēponaꝫ actualis: q̄ etiā ſine interruptiōe vocū interrūpit frequenter: concoꝛ. tho. ꝛ pe.

De miniſtro autē hu/

ius ſacramēti. Nota ſm pe. de pal. q̄ omnis hō clericus ꝛ laicus vir vel mulier fidelis vel infidelis ꝛ etiam hermophꝛodita. i. bñs vtrūq; ſexum pōt dare ve ꝛ baptiſmū: non aūt angelus bonus vel malus vel aīa ſepata: vt. i. q. i. dedit. ꝛ hoc dū modo ſeruet debita materia ꝛ forma. Unñ extra de ſūma tri. c. i. §. ſi. dicitur q̄ baptiſmi ſacramētum in forma eccleſie collatū rite a quocūq; ꝓficit ad ſalutē. Ubi tñ plures repiuntur in caſu neceſſitatis: ꝛ maioꝛ debet minoꝛi cedere: qꝛ potius baptizabit clericus q̄ laicus ꝛ vir q̄ mulier:

Miſtri Bap. ſūt multi.

ꝛ hoc nisi inferior melius sciret formam: qꝛ tunc ipse baptizabit. Non. n. oēs tenētur scire formā: sed illi ḡbus incūbit ex officio: vt curatus ꝛ obstetrix: cui sepe incūbit vt in periculis ꝛ casu necessitatis: nō solū quilibet pōt baptizare: sed tenetur ex ꝓcepto ꝛ magis q̄s teneaꝫ quis subuēire fame morienti. Uñ ꝛ laudabile ē quēlibet etiam scire ꝛ addiscere huiusmodi formas. Secūdo nota q̄ ex officio solus sacerdos ꝺz baptizare: ꝓpter qō extra necessitatē nullus nec laic⁹ nec clericus nec etiā diaconus cardinalis ꝺz baptizare. Qō si fecerit quicūq; vir nō sacerdos extra necessitatem irregularis efficiꝫ de cle. non oꝛ. mi. c. i. Nec etiā sacerdos ꝺz baptizare nisi parochianū suum vel de licentia curati: nisi sup hoc habeat ꝓuilegiū a supiori: qꝛ sacra a suis p̄sbyteris parochialibus sunt recipienda: vt. 16. q. i. interdicimus. Eps etiā inuito curato pōt dare licentiā baptizādi alteri: sicut ꝛ absoluēdi: non curatus tñ baptizās sine licentia nō efficitur irregularis: qꝛ nō est expꝛessū in iure. Nota tertio q̄ malus mīster malicia moris ita cōfert sacr̄m ꝛ rem sacramēti. i. effectum. i. gratiā sicut bonus: vt. i. q. i. si fuerit. de conse. dis. 4. ego dico. ꝛ. c. romanus. Et ratio huius est: qꝛ qō consistit in opere operato: nō vitiaꝫ ex demerito opantis: si tñ cōcurrūt que sunt de necessitate operis. Ꝺz omne sacr̄m consistit in opere operato: ergo nō vitiaꝫ ex malicia vel demerito ministri operantis. Nota quarto q̄ ipse mīster malus: seu q baptizat vt minister ecclesie ꝛ cū solennitate in peccato mortali: peccat mortaliꝫ. Et rō ē: qꝛ cōmittit irreuerentiā erga sacr̄m tractando vasa sāctitatis: cū sit īmundus. Istud etiā habeꝫ i. q. i. remissionē peccatoꝝ auari non dant xc̄. Et exponit glo. ibi ꝛ bñ. i. nō sunt digni dare. Idem etiā dicit eadem. q. c. per isaiā. Sed circa hoc est duplex opi. tho. 4. s. di. 5. q. 2. ar. 2. ī. q. 4. in corpore. q. dicit q̄ malus baptizās in necessitate ꝛ sine solēnitate: qꝛ nō baptizat vt minister ecclesie sed vt vetula: nō peccat: quia excusat eū articulus necessitatis. Alij dicunt: q̄ in nullo casu pōt malus minister baptizare: ḡn peccet: qꝛ semper baptizat vt minister: cū in necessitate quilibet sit minister baptismi: nec casus necessitatis eū excusat: vel facit pplexū: qꝛ pōt habere displicentiā de peccato cuius ē ꝓscius ipse: concoꝛdat aūt pe. dictas opi. sic dicens. Qui in necessitate ꝛ sine solēnitate baptizat: aut actu recolit de peccato: nec cōteritur: sed vult in peccato remanere: ꝛ nihilominus baptizare: ꝛ tunc si ē talis qui scire debeat: q̄ ab huiusmodi peccatoꝛibus ꝓtingi talia nō debeāt: q̄ uis nō ex libidine vel ꝓtemptu baptizet: ꝫ intuītu necessitatis: nō excusaꝫ ab irreuerētia vel contēptu: ꝛ sic ē vera secūda opi. qꝛ minister est: ꝛ necesse non ꝺz cū peccato baptizare: ꝫ necesse habeat baptizare. Si aūt cū metu ꝛ tremore dolēs de peccato in generali: ꝫ ꝓpter hoc sciat de peccato se nō mūdari: puta qꝛ multa mortalia cōmisit: ō quibus oꝛ singlariter dolere saltim doloꝛe attritionis: sed tempus ei deficit ad recogitandū de singulis ꝓpter periculū vicinū baptizandi: ꝫ ꝓponit postea ad plenū conteri: vel qꝛ est excōicatus: ꝛ nō pōt absolui: vel ꝓpter aliqō huiusmodi hoc facit: ꝛ tunc excusaꝫ: ꝛ sic est vera opi. tho. Sed qui solēniter baptizat: ex quo piculum non ē in moꝛa ꝓtius: sed ꝺz perfecta p̄ñia lauare: vel saltim si sacerdos nō adest: ꝺz se lauare per perfectam ꝓtritionē: alias peccat mortaliter ſm oēs ratio ē: qꝛ mentitur facto in eo qō est xp̄iane religionis: oñdens se sanctū in vestibus sacris saltim stola: cum sanctus nō sit. Si aūt nō recoleret de peccato: nō facit irreuerentiā sacr̄o: ꝛ excusaꝫ tūc

Nota ſm pe de pal. q̄ triplex ē potestas in sacramētis. s. auctoꝛitatis excellentie ꝛ ministerij. Potestatē auctoꝛitatis ꝺz xp̄us inq̄ntum deus: cū in hoc ꝓsistit: q̄ principaliter ꝛ ꝓpria virtute remittat peccatū: ꝛ conferat gr̄am. hanc potestatez nulli creature deus cōicauit: nec etiam hoī xp̄o. sed nec cōicari pōt: quia infinite virtutis ē: cuius creatura cū sit finita: nō est capax: sicut nec etiam possit creare. Unde opi. magistri in. 4. di. 5. circa hoc nō teneꝫ: nisi dicaꝫ q̄ intellexerit: q̄ hoc pōt creature cōicari: q̄ ꝓpria virtute ꝓferat gratias: ꝛ remittat culpas: non tñ principaliter in virtute sua sed alterius. s. dei: sed tūc ista potestas non ē ꝓpie loquēdo auctoꝛitatis: ex quo ab alio depēdet. Potestatē ministerij habuit xp̄s: quia cōtulit sacramenta: ꝛ hanc dedit nō omnibus sed quibusdā: quia viris tātum sacerdotibus existentibus. ꝛ ista est potestas cooperationis instrumentalis: sicut patet exemplū in creatione anime rationalis: quam īmediate deus ꝓducit: sed tamen homo disponit materiā ad anime rationalis receptionem: ꝛ quia creatio anime recreationi eius respondet: ideo emūdationem anime deus īmediate operatur: sed ad hoc homo cooperatur disponēdo dupliciter animam. Uno modo ex opere opante siue docendo siue merendo: ꝛ hoc modo homines cooperantur deo in remissione peccatoꝝ. Alio modo ex opere operato: sicut qui conferunt sacramenta: que ad gratiam disponūt: ꝛ hec est potestas ministerialis de qua. i. coꝛint. 4. Sic nos existimet homo: vt ministros chr̄isti ꝛ cetera. Potestas excellentie collata est hominī chr̄isto ꝛ non alteri: ꝛ hec consistit in tribus. Ꝑrimo q̄ntum ad meritum: quia ex merito passionis xp̄i omnia sacramēta efficaciā habent: non autē ex merito alicuius alterius. Secūdo quia xp̄s poterat ꝓferre effectū sacramenti sine sacramento: quod nullus alius potest. Tertio qꝛ ad inuocationem nominis eius dabaꝫ baptismus in ꝓmitiua ecclesia: ñ aūt ad inuocationē noīs alterius. istam aūt potestatem licet deus potuerit ēt alteri dare: tamen non dedit: ne spes poneretur in hoīe. Aliqui tñ dicunt q̄ cū non sit cōicatū xp̄o: ſm q̄ ē homo absolute: q̄ eius meritū efficaciā tribueret sacr̄is: sed ſm q̄ hūanitas eius est ꝓiūcta deitati: ex qua ꝓiūctione ꝓpetit ei: q̄ eius meritū est

ſm sanctꝫ ꝓmo est tri.

aliquo mō infinite efficacie:ideo istud nō posset cōicari alij humanitati:nisi assumeret in vnitatē dei:ꝛ istud videt satis rationabile dictū. Mors enim xp̄i pro tanto fuit infiniti meriti ꝛ satisfactionis:quia fuit infiniti suppositi. oīa hec pe. Utruz aūt peccet petens vel recipiēs baptismuz a malo ministro? Rñdz pe. de pal. post tho. ꝛ pe. Aut minister malus est p̄cisus ab ecclesia vt qz hereticꝰ excōicatus suspēsus:ꝛ biꝰ. aut nō:ꝛ si est p̄cisus. Si qui offert ad baptismū:nō bz vsū rōnis: non peccat ipse:nec p̄uat̄ gr̄a sacr̄ali,:sed adultus offerens eū:peccat:in quo casu peccaret offerens se ip̄m. Si aūt baptizāduſ ē adultus:tūc aut latz eū ꝓbabiliter mist̄ esse p̄cisū:ꝛ tūc nō peccat quia ignorātia ꝓbabilis excusat eū. Aut eū nō latet:ꝛ tūc peccat mortaliter:ꝛ p ꝯñs tunc ñ suscipit gratiā sacr̄i. Et rō est:qz eodē p̄cepto quo p̄cipit p̄ci se ab eccl'a:ne se ingerat diuinis: p̄cipitur ꝛ cuilibet ne fibr cōicet in eisdē. Peccat aūt mortaliter faciendo cōtra p̄ceptū:ꝛ hoc est intelligendū nisi in casu extreme necessitatis: qz tūc a quolibet pōt suscipi ꝛ fructuose. Si aūt minister est tm̄ peccator bz non p̄cisus:ñ peccat ab eo recipiens baptismū Si.n.peccaret a tali petens baptismū:hoc eēt ī: qz induceret illū ad peccandū:inducendo vz ad mīstrandū sacr̄m.bz hoc non oz: qz cū malus mīster possit in mortō ꝓteri:ꝛ dubia debeāt in melioꝛē p̄tem interp̄tari:pōt credere illū penituisse: sed etiā si nō peniteat:non inducit p hoc eum ad peccandū petens sacr̄m:qz iste petit ius suuz:ꝛ si vult ille,pōt illū sine peccato exhibere. Concor. Jo.neapol'. in quolibet. Si aūt minister esset ita malus:q nō vellet baptizare nisi ,p pecunia:cuz illud sit simoniacuz:ꝛ p ꝯñs mortale:ēt ,p puulo in extremis ꝓstituto baptizādo ñ est danda penitentia:sed de hoc plenius habes supra in secūda p̄te titulo.i.c.i.ꝯ.ibi vide.

Queritur vtruz vnus

Vnus p̄t plures baptizare.

possit simul plures baptizare puta vel aspergēdo plures simul:vel cū vna manu vnū īmergendo: ꝛ cū alia aliuz sub vna forma tm̄? Rñdet pe. de pal in.4.di.3.q circa hoc ē duplex opi.. Una est q sic:ꝛ ista cōiter tenet:sicut ꝛ sacerdos potest simul plures hostias cōsecrare:ꝛ quilibet pōt simul plures de sacro fonte leuare. Et bz in veritate in baptismo ñ sit nisi vna forma materialiter:sūt tm̄ plures virtualiter ꝛ realiter;ita q formaliter nō sūt in ea plures v̄tutes subiectiue:qz vna virtus numero:qz ē in eodē subiecto:ꝛ sic nō pōt multiplicari:sed effectus ē duplex p̄m duo subiecta:sic ab vno caloꝛe in igne est vnū calere:bz ab eodez duo in duobus calefactis. Alia opi.est:quam pe. dicit tutiorem:ꝛ magis cōsonaz doctrine cōi:q de lege cōi ñ sunt plures baptizādi:nisi pluribus baptismis formaliter ꝛ materialit̄. Unū sup duos ñ sufficit dicere baptizo vos:vel baptizo te ꝛ te: cū distictus baptismus debeat habere explicita ꝛ distincta verba. Unū ꝛ tho. dicit in quolibet:q cū nascit̄ monstrū:puta hñs duo capita ꝛ biꝰ. aut certū est ibi esse duas aīas rōnales:vt qz ibi sūt duo capita duo colla duo pectora ꝛ p ꝯñs duo corda:ꝛ tūc baptizandi sūt vt duo. Et q̄uis p̄sumat̄ q plures possint baptizari simul dicendo Ego vos baptizo:tutiꝰ ē tm̄ eos baptizare singillatim. Si aūt nō est certū eos esse duos:vt qz nō sunt duo capita bñ distincta:ꝛ biꝰ. tūc baptizetur vnus:ꝛ illo baptizato pōt alter dubie baptizari dicendo. Si tu non es baptizatus t̄c. baptizo te.

Item queritur vtrum

in necessitate mutus ꝛ mācus possint vnū baptizare:ita q vnus dicat verba ꝛ alius īmergat:ꝛ videtur q ñ:qz neuter facit totū sed p̄tem tm̄:ꝛ sic est ꝯ decretū di.xz. quozundā. Et hāc opi.firmat Rai.ꝛ hosti. dicēs illū non esse baptismū.ꝛ tho. 4.s.di.6.q.2.ar.i.q.i.item.3.p.q 67.ar.6.qz sacr̄a sunt eccl'iastice vnitatis:ꝛ diuidi non p̄nt. Bz pe. de pal.vbi supra videt declinare ad p̄tem affirmatiuaz:q.s.sit ibi baptismus. Distinguit.n.istud sacr̄m necessitatis ab alijs:q non sūt necessitatis huiusmōi:qz in illis vnus bz facere totū sicut in sacro ꝯfirmationis:ordinationis ꝛ extreme vnctionis:ꝛ in dicto casu loquit̄ dictuz decretū.s.in sacro ordinis vbi cecus ordinabat:ꝛ alius legebat:ꝛ nulla fuit ordinatio. melius.n.omittitur in huiusmōi que nō sunt necessitatis q̄z q inordiate ꝓferat̄:sed in sacr̄is necessitatis licite pōt omitti qcquid nō est de substātia sacr̄i,ppter necessitatē. Cū g̃ ministri vnitas nō sit de substātia sacr̄i: vt dicūt cōiter oēs:g̃ in necessitate licet duos cōcurrere:vt si vnus nō pōt facere totū:faciat quilibet qō pōt:ita tm̄ q nō fit mendaciū in forma uel materia:qz hoc ē de substātia cuiuslibet sacr̄i:qz sicut ex falsa ꝛ nō vera materia nihil agit̄: ita ex falsa forma ꝛ nō vera. Dicit g̃ mancus in forma grecoꝝ baptizet̄ seruus xp̄i t̄c. muto īmergente vel dicat:iste te baptizat. Si enim exp̄ssio mīstri nō ē necessaria:nō refert in quacūq forma exp̄mat̄ in p̄ma vel tertia. vel pōt dici:q solui mutus baptizabit:ꝛ qō non pōt dicere verbo:dicat nutu:ꝛ sufficit:ꝛ ꝓbat p exempla de alijs sacr̄is: sed hoc ipse reprobat.qz sicut sine aqua in quacū q̄z necessitate nullus potest baptizari:ita nec sine verbo forme ꝓpr̄ie.

Item queritur si plures p̄nt vnuz baptizare simul:

Rñdeo q sic:sed hoc pōt esse multipliciter. Uno mō si ex ꝓtentione hoc faciūt simul īmergēdo:ꝛ dicēdo quilibz formā:ꝛ intēdēdo quilibet p se baptizare:ꝛ ē vnū baptismā. Alio mō qz vnus dic̄ p̄ius:ego te baptizo t̄c.ꝛ alter posterius:ꝛ sic p̄imus baptizat: secūdus iterat:si ex ꝓtētione quilibet hoc intēdit. Alio mō vt intendāt simul īmergēdo ꝛ dicēdo simul verba baptizare:ꝛ tūc p̄m tho. si dicūt: nos baptizam̄:nihil faciūt:qz mutat̄ forma:ꝛ rō ē:qz hō nō baptizat nisi vt mīster xp̄i:ꝛ eius vicē ge-

baptizare p̄nt plures vnū.sz bz p̄ ea multi.

rens:sed xp̃s est vnus:g̃ oz t ministrū qui eū re/
pñtat esse vnū. Sed cū dr baptizamus:talis in/
tentio exp̃mitur sic q plures:vt plures ꝯueniunt
ad vnū sacr̃m ꝯferendū:qō videt esse ꝯ rationē
ministerij. Oz ergo ſm tho. dicere glibet: ego te
baptizo. Et nota:q pe. de pal'. de generatōne car
nali dicit:q possz dici:q si duo ꝯcurrerēt ad car
nalē generationē successiue:q semē secundi viri
sic posset superuenire:q miscereť p̃:t sic ex vtro
q ꝯiuncto formareť fetus:t sic esset vnus filius
duoz parentum. Uel si demō succubus recipet a
duobus semina:t simul custodiēs ꝯiūcta: postea
fieret incubus:vtrūq; sil'infundēs ī matricē foz
te tūc generaret gigātē:t esset vnus filius vtriuſ/
q; viri. A simili videť:q plures possint ꝯcurrere
ad regenerationē spūalez:q̃ est in baptismo. Alij
dicūt:q in dicēdo baptizam⁹:eēt verus baptism⁹
qz nō est ō necessitate sacr̃i: q mīster exp̃rimať:
vt pz ex forma greco:q vere baptizant:g̃ nō oz
q mīster exp̃rimať nec singulariter nec pluraliť.
sed ad hoc posset rn̄deri:q q̃uis nō requiriť nec
vitat nec exp̃ssio mīstri:n̄ suppositio q exp̃ma
tur plona mīstri:sic debet exp̃rimi:vt ꝯueniat mi/
nistro:aliter non valet. Nam si diceret:ego p̃n/
cipalis baptizo te:non valeret:qz repugnat mini
stro:q sit p̃ncipale agens. t sil'r si dicať: bapti/
zamus:videť ex forma intuiti:q xp̃s n̄ possit opa
ri p vnum ministrū:sed tm̄ p duos. Tandez post
multa dicta,p t contra pe. de pal'. sic ꝯcludit. Nō
video suppositio q duo possint simul baptizare:
q n̄ sit ita baptismus:ſi dicant:baptizamus:sicut
t si quilibz diceret ego baptizo te. Et addit:q si
duo ex ꝯtentione baptizant:quilibet volens p se
nō cum alio baptizare:bz p̃ferre:ego te baptizo.
Si aūt ambo simul ꝯcorditer intendūt vnū ba/
ptizare:ꝯgruentius dicūt:nos baptizamus:vt no
tetur ꝯcors intentio:q̃z si dicāt:ego t ego:per qō
notatur diuisio. Est aūt eadē questio:vtr plureſ
simul possint ꝯfirmare ordinare t inūgere t qui
bus verbis. De absolutione in cōfessione quādo
plures absoluūt:dicetur. j.

De intētione circa ba/

ptismum. Notanduz p̃ in baptizando ſm pe. de
pal. post tho. t pe. aut habet vsū rōis actu:aut ha
buit:sz mō non bz:aut nondū habuit. Et in p̃i/
mo casu ē necessaria intētio recipiēdi baptismū:
alias nihil reciperēt:sz non requiriť rectitudo in
tentionis ad hoc. Un̄ t qui recipit baptismū ꝓpē
questum:sicut iudei sepe faciūt:vez baptismum
habēt:sed puersitas intentionis aufert sibi rē ba
ptismi.i.gr̃am. Similiter etiā n̄ requiriť volūtas
seu intentio spontanea. Nā t voluntas etiaz co/
acta coactōne tm̄ ꝯditionali recipit sacr̃m baptis
mi:t qui sic recipit:puta timoze mortis eligens
potius baptizari q̃z mori:recipit characterē: sz n̄
gr̃am. Un̄ cogendus ē seruare fidem. Qui autez
ad baptismuz cogeretur coactione violenta seu
absolute:nil reciperet nec etiam sacramentū:ex̃

de baptismo.c.maioreſ. In secūdo casu.s.quādo
iam habuit vsum rōnis:sed tūc non habet qn̄ ba
ptizatur ꝓpter furiā vel amentiā vel frenesim:ul'
poneret se ad dormiendū:vel dū habet lucida in
terualla:bz ꝓpositū baptismi t intentionē:si ba/
ptizatur:recipit sacr̃m t rem sacr̃i:t tunc bz intē
tionez habitu t si nō actu:t vbi sit piculum mor
tis:talis oz omnino baptizari: etiam si renueret
amētia ductus. Et ligari pōt:si expedit:vt bapti/
zetur:t nō obstante etiā irreuerētia quā cōmitte/
re vellet ad sacr̃m:puta in mingēdo in aquam t
hi⁹ totum ꝓpter necessitatē eius. Sed si non est
periculū mortis:tales non sunt baptizandi: sz ex
pectandū est:q reuertātur ad ꝓpriū sensū:vel
euigilent quo ad dormiētes. Si vero tales ante
amētiam frenesim vel dormitionē ꝓtradixerūt:
non recipiūt nec sacr̃m nec rem sacr̃i:si baptizā/
tur:qz n̄ habuerūt intentionē actu. Un̄ nec tunc
vel būtu habere p̃nt:t iō non sunt baptizādi. In
tertio casu vt sunt puuli ab infātia furiosi:nō in
sua sed parentū vel offerentū vel baptizātiſ:si illi
duo soli essent:intētione bāptizant. Et nō ſm.b.
tho.4.s.di.4.q.3.ar.2.q.2.t.3.p.q.68.ar.9.q par
uuli fideliū q̃citius sūt baptizādi:nec ē expectā
dum ſm tho.t hoc qz ꝓpter ībecillitatez nature
de facili mori p̃nt t dānari. Secūdo ꝓpter repri
mēdas ifestationes demonū: qui n̄ hñt tantam
ptātem sup eos baptizatos:vt p̃us spūaliter t coz
porāliť nocēdo. Tertio qz a pueritia ad aliq̃ in/
ducit:t firmius inheret. Fides in baptizādo si ē
siue vsu rōnis:n̄,requiriť:sz nec in adulto ad hoc
q recipiat sacramentum:sed bene ad hoc q re/
cipiat gratiam:alias esset fictus. Paruuli autem
infideliū añ pubertatē cū sint in potestate parētū
ꝯ eoz voluntatē n̄ sunt baptizādi ſm tho.t pe. d
pal'.tm̄ si baptizenť inuitis parētibus:sūt vere ba
ptizati t cogēdi ad fidē seruādū ſm tho. Oz pe.
de pal'. videť dicere:q tales n̄ sūt baptizati:opi.
tho.magis placet:qz posita cā sufficienti:necessa
rio sequiť effectus:hic aūt ꝯcurrūt oīa:q̃ reqũn
tur ad baptismū:g̃ est ibi baptismus. Et si dicaťz
q cā sufficiēs n̄ ē solū materia t forma debita:sz
et intētio seu volūtas baptizādi vera:vt in adul
tis vel saltē interptatiua in puuliſ:q̃.s.ē voluntas
parētū. Oz hic deest volūtas vera.i.ꝓpria:cuz n̄
hēant vsū rōnis:t interptatiua:qz ꝯ voluntatem
parētū. Oz rn̄deť:volūtas interptatiua puuloz̄
in baptismo intelligiť n̄ solū parentū carnaliuz sz
et spūaliū.i.offerentiū:sicut olim seruabanť in fi/
de parentū.i.ecclie:q̃ tm̄ n̄ erat parētū carnaliū so
lū:sz et spūaliū. Et ꝓ ista opi.s.q recipiāt vez ba
ptisma:faciūt.c.28.q.i.iudeoz̄.t extra de iudeis
c.sicut vidimus. vbi dr:q debēt tales cogi ad ea
que sunt fidei:qō nō fieret:si n̄ essent vere bapti
zati. Ad qō tm̄ rn̄dent illi de alia opi.quod intel
ligitur.c.q̃ de voluntate parentū sūt baptizati:
sz ista glo.ibi non repitur. Item de conse.dis.4.
puuli:dicitur q paruulis sufficit fides offerenti/
um nulla facta mentione de fide parentum. Ad

Baptizari pñt puuli in fide
seu ſiē voluntate parentū.

Nota q̃ est inquirenda intentio recipientis.

quod etiam respondent alij: ꝙ intelligitur: quando offerentes gerūt vicem parētum xp̄ianorum aut ecclesie: vt accidit in puulis xp̄ianoꝝ: ſz. c. illō non facit istam distinctionē. Pe. aūt de pal. dicit ꝯclusiue: ꝙ sicut parentes nō possunt cogi ad ea que sunt pure fidei: ⁊ si coacti nō ꝯsentientes recipiant: nil est actū: ſz ad ea que sunt legis nature possint cogi. Sic filij ipsoꝝ infideliū contra eoꝝ voluntatē in his: que sūt legis nature: possūt coerceri: vt. ſ. eis nō subijciātur: sed in his que sunt pure iuris diuini ⁊ voluntatem verā requirūt uł interp̄tatiuā: non dz fieri nec factū valet: sed qui cunq; parentū etiā si tīn mater cōuertat: tunc de voluntate eius cōtradicente p̄e pōt baptizari: ⁊ recipit baptismū: p̄imū vt dixi magis placet.

Quantum. ſ. ad baptismū: vtr. ſ. possint baptizari puuli infideliū iudeoꝝ ante pubertatē inuitis parētibus: vide ſm tho. ſcōa ſcōe. q. 10. ar. 12. q rñdet ꝙ nō triplici rōne: quaꝝ assignat in cor. q. vbi vide. Idē sentit carō. flor. de iudeis in. c. sūt iudei. ⁊ abb. de ſy. ⁊ gaſpar de cald. in consilijs ⁊ glo. ſup. c. iudeoꝝ. ⁊. 8. q. i. Archi aūt ſuper. c. q sincera di. 45. contrariū ibi firmat. ſ. ꝙ filij iudeorum paruuli inuitis parētibus p̄ñt baptizari per illos qui sunt dñi eoꝝ. Pro rōe assignat: qz tales sunt serui p̄incipum ⁊ dñoꝝ temporaliū. Unde sicut possūt eos vēdere ⁊ donare alijs: ita ⁊ filios eoꝝ puulos tanq; mancipia sua vendere vel dare in seruitutē inuitis parētibus: ⁊ ita etiā eis auferre ad baptizandū: ⁊ in hoc etiā merentur tales p̄incipes: dūmodo hoc non faciant ꝓpter cōpellendos hoc modo parentes ad fidem: sed ꝓpter saluandos puulos ad fidei sacrā. quam opinionē sequitur anto. de butrio: ⁊ vt videtur: dñicus de sancto gemi. sed dñs flozētinus euacuat motiuū istud archi. dicens in dicto. c. sicut iudei. ꝙ nō est verū: ꝙ iudei sint serui taliter: ꝙ vendi possint: et qnicqd sit de iure: tīn de consuetudine nō seruat: ꝙ habeantur p̄ seruis. Unde qō dr extra de iudeis. c. ⁊ si iudeos. ꝙ ꝓpria culpa eos subiecit perpetue seruituti. ⁊. 23. q. 8. dispar. large ibi sumitur seruitus quo ad quedā: non simpliciter q̄ ad oīa. Uñ ꝓhibet eis auferri sua: vel alias molestias inferri. Et quod dr di. 45. de iudeis: ꝙ nō debēt inuiti ad fidem trahi: secus videt: si volentes ipi ⁊ petentes etiā inuitis parētibus accedant. Rñdet idez car. flo. ꝙ cū pueri ignorent: quid faciāt non ꝓprie dici possunt velle: sed volūtas eoꝝ est in volūtate parentū: sed in his oībus videt valde cōsideranda ⁊ ponderāda rñsio. b. tho. in dicta. q. Quāuis. n. simpliciter querat: vtr pueri iudeorū inuitis parētibus sunt baptizandi: non tīn simpliciter rñdet: sed cū distinctione saltem implicite. Nam ⁊ in corpore. q. ⁊ in rñsione ad ar. dicit: ꝙ nō habentes vsum rōnis pueri: non sunt inuitis parētibus baptizādi. Ergo p ar. a ꝯtrarijs pueri hītes vsum rōnis videt ꝙ possint inuitis parētibus baptizari: qui tūc q̄tum ad ea que cōcernunt ꝓpriam salutem: videntur sui iuris esse. Et sicut per liberum arbitrium si iam vsum eius habēt: p̄ñt se dare diabolo per peccatum: multo magis deo per fidem ⁊ sacrā. Tota ḡ difficultas huius materie videtur in hoc consistere. Utrum in pueritia existens iudeus vel iudea habeat vsū rōnis: vt sic possit: vel nō habeat: vt sic nō possit inuitis parētibus baptizari: ⁊ cum pueritia dicatur durare p̄ septēnium post infantiam: ꝙ quis in principio pueritie dicatur habere vsū rōnis: sicut in medio vel circa finē: nō videtur rōnabiliter dictum. Unde qō dicit glo. sup. c. pueris de delictis puerorū: ꝙ vsum habent rōnis: ⁊ peccare possūt: cū sint doli capaces. ſ. post septēnium infantie: experientia docet: vt in pluribus hoc verū non esse. Et qō dicit. c. pueris: ꝙ ⁊ si peccata carnalia nō possint ꝑpetrare pueri: possunt tamē alia cōmittere: vt mendacia iniuria ⁊ huiusmodi. Aduertēdum ꝙ tex. c. pueris: dicit grādiusculis. Grādiusculi aūt pueri dicendi sunt: non a principio pueritie sed a medio vel circa finez: quod sentire videtur pe. de anch. q. ſ. circa medium pueritie vel vltra incipiat habere vsuz rōnis. Et. b. tho. in. 4. di. 9. q. vlti. ar. vltimo. ad. 3. q. dicit: ꝙ pueri in. xi. xij. vel. xiij. anno possunt se cōicare: si appareant signa deuotionis: qz p̄esumi pōt in eis vsus rōnis. Et gaſpar cald. in dicto consilio suo questionē de puero iudei duodeno: de quo determinat inuitis parētib⁹ posse baptizari: qz satis pōt p̄sumi de aliquo vsu rōnis in eo: ⁊ sic in fauorē fidei poterit baptizari: ⁊ si nō claresceat omnino de vsu rōnis. At vbi cōtrariū appareat. ſ. de tali defectu non videtur baptizādus: qz nec in fauorez fidei fienda est alicui iniuria vel iniusticia. Accedit ad hoc dictū senece dicentis. Errant qui putant seruitutē in totum hominē descendere: mens sui iuris est: cum. ſ. habz vsum rōnis: corpora vero obnoxia sunt dñis. Clarius hoc ꝓbat dictum ꝯcilij toletani di. 45. de iudeis. dicentis: sicut enim homo p̄oprio arbitrij voluntate serpenti obediēs perijt: sic vocante se gr̄a dei ꝓpria mentis ꝯuersione quisq; credēdo saluatur. Nec negatur: qn alicui p̄eter cōem cursum possit accelerari vsus rōnis siue ex complexione naturali: vt accidit in puero quinquēnio: quē refert grego. ex blasphemia damnatū in libro dialogoꝝ. Sicut etiā aptitudo ad generandū accelerata fuit in eo: quez refert biero. nouem annoꝝ nutricem impregnasse: vel ex spāli gratia dei: sicut fuit in Jo. baptista acceleratus vsus rōnis in cognoscendo xp̄m in vtero. tho. in. 4. ſ. di. 6. in expositione littere. sed ꝛna hyrundo nō facit ver: ⁊ que a cōi iure exorbitāt in ꝯsequentiam non sunt trahēda: de re. iu. li. vi. Sit ergo cōclusio: vt ſm ꝙ existimari pōt de dicta puella: vtrum habeat vsum rōnis vel non: ita fiat. Notatur etiā ꝙ si puella iudei efficit̄ xp̄iana p̄r eius iudeus pōt cogi ad dandū ei dotē: cū habeat ſm facultatem suam: de eo quod licite acquisiuit: non autem de vsuris ⁊ alias obligatis restitutioni.

De intentione baptizãtis: an sit necessaria ꝛ qualiter.

Nota scõm pe. de pal. di. 6. q circa hoc est duplex opinio. Prima ẽ q requiritur intentio in baptizante nõ quidem actualis: que semper ꝛ actu comitet actus baptizandi: cum ꝛ in modico sermone vix sit possibile: quin interrũpat intentio: sz sufficit: q ab intẽtione ꝓcedat: quia in opibus meritorijs in quibus tantũ vel plus est necessaria intẽtio operantis: non plus requiritur: nec etiã requiritur rectitudo intentionis: vt. s. baptizet ad purgandũ peccatum illius. Nam ꝛ baptizãs ꝓpter salutem cõferendam: vere baptizat: de cõse. di. 4. nõ illud. sed requiritur intentio faciendi: quod facit ecclesia in baptizando: quod non sic est intelligẽdum quod facit ecclesia romana: aut ista vel illa: sz qõ xps ordinauit: ꝛ facit ecclesia catholica: quecunq; sit illa: q ꝛ sicut nos intẽdimus facere: quod facit ecclesia nostra ꝛ nulla alia. Similiter intendunt facere greci ꝛ heretici: quod facit ecclesia illoꝝ ꝛ nulla alia. Ecclesia autem illoꝝ est synagoga satbane: ꝛ tamen non rebaptizamur ab eis baptizatos: ꝛ hoc quia intendunt facere quod xps instituit: ꝛ dare verum baptismum: licz putent nõ dare verum baptismum: ꝛ hoc sufficit. Secũda opinio est: q sola expressio verboꝝ sufficiat: quia sunt quedam sacramẽta: in quibus homo nõ est principale agens: sed instrumẽtale: ꝛ tunc non requiritur eius intentio interior: sed sufficit exterior expressio: per quam saluatur veritas verbi. Dicit enim: baptizo te. cõfirmo te: inungo te: vel hoc est corpus meum: que oĩa vera esse possũt sine ille intendat: sive non intẽdat: ꝛ precipue potest hoc dici de baptizante: vbi baptizans ẽ sicut applicans formam ad materiã ꝛ causa sine qua. sicut etiam in applicante ignem ad ligna: absq; hoc q intenderet cõburere: comburit: sz in alijs sacramentis: que requirunt characterem in ministro: requiritur ministri intentio: vt in ꝓfirmando in vngendo in ordinando absoluendo ꝓficiẽdo in matrimoniũ cotrahendo. Concedunt etiaz isti de baptismo: q requiritur intentio in mĩstro proferendi verba ꝛ applicandi materiã: sicut facit ecclesia: sed non requiritur intentio aliqd operandi. Unde si baptizans intendit ludere vel deludere: vult tamen dicere ꝛ facere exterius quod facit ꝛ dicit ecclesia. s. ĩmergendo ꝛ verba forme dicendo: ꝛ facit si intendit baptizari baptismum petens: vel petẽs ꝑ puulo est vere baptizatus: q ecclesia que eum posuit ministrum: non intendebat per eum decipere. Et si ipse diceret: q intendebat ludere non baptizare: non esset ei credẽdũ ad rebaptizãdum: immo nec ipse met: qui ẽ certus de sua intẽtione: debet rebaptizare: secus autem esset: si etiam baptizatus intẽdebat ludere: quia tunc non est baptizatus. Dicit tamen ipe pe. q prima opinio tanq; cõmunior ꝛ tutior est tenenda: quãuis etiam secunda sustineri posset. Fides autem non requiritur in baptizante: quia ꝛ infidelis vere baptizat.

De ficte accedẽtibus

¶ In bap^mo fictio ĩtingat q̃tuor modis.

ad baptismum: dicit aug. de conse. di. 4. c. tũc valere dicitur. Tunc incipit valere baptismus: cum fictio recedit. Sed notãdum primo: q fm pe. de pal. post tho. quattuor modis contingit fictio.

Primo modo qui non credit. Secũdo. qui indeuote accedit. Tertio qui ꝓtemnit: vt ridẽdo ꝛ iocando accedens. Quarto cũ aliter celebrat. i. contra ꝓhibitõnem ecclesie suscipit: vt ab excõicato vel contra ꝓmunẽ ritũ ecclesie: quod in omni sacramento obseruandũ est: ne alias celebretur: alias ꝛ fictio incurritur ꝛ fructus perditur. Dicitur aũt aliquis fictus respectu susceptionis sacramenti: quia cum ꝓtendit se velle suscipere sacramẽtum: ipso facto ostendit se dispositum ꝛ paratum: ꝛ tñ non est: cum sit in ꝓposito peccãdi. Fictus autem primo modo nihil suscipit qui. s. non credit: nec intẽdit aliquid suscipere: q ꝛ sicut ad sacrm regritur intentio mĩstri ad ꝓferẽdũ: vt dictũ ẽ i. §. ꝓcedẽti: ita ꝛ intẽtio suscipiẽtis sacrm si est adultus ꝑ se: si puulus aliena. Unde deficiente intentione suscipientis per fictionẽ: nullus est sacramẽtum: recedente ergo tali fictione nullus effectus sequitur in baptizato cum huiusmodi fictione: quia nil fuit factum: sed indiget talis baptizari: exquo nondũ est baptizatus: quod verum est: si constaret: sed in foro exteriori nõ creditur volenti secundo baptizari: nec ab irregularitate ei parcitur. De alijs ergo modis fictionis intelligẽda est auctoritas aug. supra inducta non de isto dicto: in quibus cum est ibi peccatũ mortale: non recipit effectum baptismi tunc: sed recedente illa fictione per contritionẽ vel saltem attritionẽ de ipsa fictione: tunc recipit effectũ baptismi. Sed vtrum per solus peccatũ veniale possit homo esse fictus: dicit pe. certum q sic respectu aliorum sacramentoꝝ: sicut in cõmunicando risus ꝛ iocus ꝛ vagatio mentis faciunt hominẽ fictum: ꝛ per consequẽs auferunt effectum: nisi gs dicat: id quod alias esset veniale ꝑ irreuerẽtiam ad sacramentum fieri mortale. Quomodo aũt recedente fictione baptismus habeat effectũ: ponit idem pe. tres opi. Prima est Jo. in glo. di. cti. c. tunc valere: ꝛ iuristaꝝ dicentium q nõ. s. virtute baptismi fit remissio peccatoꝝ cessante fictione: sed virtute contritionis ꝛ penitentie. Sed hãc opinionẽ reprobat: quia glo. corrumpit text. qui dicit: q baptismus valet non contrito cessãte fictione. Secunda opinio est quorũdam modernoꝝ dicẽtium q ex diuina ordinatiõe ẽ hoc: q ad characterem sequat gratia infallibiliter: ut tunc si desistit fictio vel postea fictione recedẽte ꝛ hoc modo dicit valere baptismus quo ad characterem impressum: quia ex ordinatiõe diuina sequitur gratia recedente fictione: sicut a principio fuisset: si non fuisset fictus. Tertia opinio est

tho.dicentis:q̄ baptismus recedēte fictione tunc habet totū effectum suū:q̄ tunc recipit in baptismo characterē talem. Character aūt est dispositio necessitans ad gr̄am:nisi supueniat ip̄edimētum p̄hibēs eam:t istud est fictio:qua remota remouetur effectus.i.impedimentū gr̄e:quo ablato recipit effectū baptismi totū. Et hanc opinionem firmat pe.idem tanq̄ verior̄ē:addendo:q̄ in sacramētis imp̄rimētibus characterē est spālis necessitas:q̄ sortiātur effectū suū recedente fictione:alias nō posset eor̄ effectus haberi:q̄ ñ possunt iterari:sed nō sic in alijs sacramētis:quia cū possint iterari:pōt effectus eor̄ haberi: alias assumēdo. Addit etiam q̄ sufficit attritio ad tollēdū illā fictionē:t tunc virtute baptismi etiā fictio mortalis culpa t oīa alia sequētia delētur quo ad culpā t penā eternā:que hñt cōnexionē: licet alias mortale post baptismū ꝓmissū non remittatur sine ꝓtritione:sed hoc est p accidēs. Uerū ē tñ q̄ mortale ꝓmissū post baptismū ꝓfitendū ē: nō q̄ alit̄ t nō remittatur:q̄ remittitur p remotionē fictionis ex naturali ꝓcomitātia: sed ꝓpter p̄ceptum de ꝓfitendo:vel posset dici econuerso: q̄ licet alias attritio:nunc tñ mortale adiunctuꝫ impedit ne sufficiat:t tunc ꝓpter vtrunq̄ sacr̄m p̄teritū t futuꝝ baptismi t p̄ñie remittunt oīa mortalia:sed differūt:q̄ baptismū p̄cedentia directe:sequētia aūt ex naturali ꝓcomitātia:ecōtrario autē ꝓpter p̄ñiam in voto:q̄ t de fictione in baptismo hꝫ cōfiteri:t solū de peccatis post baptismum:sed de peccatis añ baptismū nō hꝫ ꝓfiteri.hec pe. Quia si dicerē:q̄ effectus in actu requirit cām in actu g̃ t̄c. Rñdet pe. hoc esse vex de cā in esse t de effectu immediato:nō de cā in fieri.i.dispositiua. Uñ cā in actu gr̄e efficiens est deus. Disponēs aūt est character. Uñ sicut pater relinquit in vtero mr̄is illud virtute cui⁹:eo mortuo generat posthumus:q̄ p̄ est cā ꝑfectiōñ immediate sed mediāte dispositione:cuius genus ē cā in fieri t non in esse. Uñ ipso mortuo virtus formatiua operatur:sic in regeneratiōe spūali p baptismuꝫ sicut p cām in fieri ꝓducitur character:qui recedente fictione est dispositio ad gratiam.

De vnitate baptismi.

Nota q̄ baptismus nō ꝺꝫ iterari:t hoc ꝑm tho. in.4.ſ.di.6.q.2.ar.1.q.1.in corꝑore.q.quadruplici rōne:tū q̄ imp̄rimit characterē indelibilē:tuꝫ q̄ datur ꝓtra originale:q̄ semel ꝓtrahitur:tum q̄ ibi hō ꝓfiguratur morti xp̄i:q̄ semel facta est: tū q̄ est spūalis generatio:q̄ semel ē. Si g̃ est certū:oīa que sunt de substātia sacr̄i ꝓcurrisse:licz cetera que sūt de solēnitate defuerint:puta q̄ vetula verba vere t bene ꝓtulit:t in aquā imersit: sed defuerunt cathecismus t exorcismus :nullo mō est ap̄lius baptizādus ꝑm pe.de pal.nec simpliciter nec sub ꝓditione:sed caute etiā supplēdū q̄ ex necessitate vel incaute fuit omissum:puta exorcismus t chatecismus. Si aūt constat aliqd de substantialibus defuisse:tunc oīa substātialia:que simul oꝫ ꝓcurrere sūt iterāda:que iā fuerūt adhibita:etiā alia que sūt ꝺ solēnitate ꝑm theologos:q̄ q̄ñ vnum sacr̄m cōfertur:t tēpus patitur:debita solēnitas est adhibēda:t nil de cōcurrētibus ē omittendū:nec ē vis:si repetuntur que sacr̄a non sūt:t ēt que sūt de substātia: q̄ñ nihil ē factū:t p cōsequēs nō fuit sacr̄m:nec sacro fit iniuria. Juriste vero dicūt:q̄ nil est iterandū:ꝫ solū est supplendū:q̄ꝺ fuerat p̄termissū:sed pari rōne nec si aliquid de substātialibus fuisset adhibitū:illud esset repetendū:t sic nō esset vex secunda vice ꝓpter omissionē eius:q̄ꝺ nō ē adhibitū: sicut nec fuerat p̄rima vice nec ꝓpter omissionē eius:q̄ꝺ nunc ē suppletū. Si aūt fit ꝓbabiliter dubiū:vt q̄ puer in nemore expositus inuenit̄ baptizādus ē sub cōditione:que habet extra eo.c.z. ꝑmissa negatiua. Si tu es baptizatus:nō te baptizo t̄c. Idem dicit ricar.in.4.de exposito de quo nescitur:a q̄ sit expositus:t a quo sit baptizat⁹ tenendū. Dicit etiā ricar.in.4.q̄ si existens in ponte cū parulo:cū alias nō habeat aquā ad baptizandū:intēdens saluti eius ꝓuidere:cum videat ip̄m mori:si ꝓiciat in aquā dicēs formā baptismi cū intētione baptizādi: talis ñ est baptizatus. Et rō:q̄ ꝓxima materia baptismi est ablutio in aqua:q̄ꝺ aūt abluit̄:primo coopitur aqua in toto vel parte:postea discoopitur. Uñ per primū baptismū repr̄sentat xp̄i sepulturā:per secundā resurrectionē. Quātuis aūt in casu ꝓdicto puer p actuꝫ illius qui ꝓiscit in aquā:mergatur:non tñ ē actus ordinatus ex sui natura ad hoc:vt puer abluatur ſꝫ vt sūmergat̄. Uñ si euadit:baptizandus est.

De illo qui ex xp̄ianis ē natus t inter xp̄ianos cōuersatus:nō est in dubiū reuocandū ꝑm pe.de pal.nisi nō baptizatus euidētissime ꝓbaret extra de p̄sbytero nō bap.c.fi. Si aūt vno teste puta obstetrice asserente baptizatus ꝓbetur:hñ credēdū est. Pena rebaptizātis ē:q̄ g scienter vel p ignorātiā iuris hoc fecerit:vel in faciēdo inuerit:irregularis ē:t nō nisi p papam dispēsandus ē:t nō est dubiū:q̄ peccat mortaliter: extra de aposta.c.z. Si aūt per ignorantiā facti ꝓbabiliter excusatur sed rebaptizatus ex eo q̄ ignorabat se tūc fuisse baptizatū:ē irregularis:vt habet de conse.di.4. qui bis.sed p eꝑm pōt dispēsari:imo etiā quidaꝫ dicunt talē non esse irregularē:q̄ ignorantia facti excusat eū Illud.n.fuit olim seruatū in oditꝫ rebaptizantiū:nūc nō tenet. Tenēdo p̄mā opi. que ē magis cōsona textui:si quer̄at:quare rebaptizans in tali casu nō sit irregularis:cuꝫ p eo facto illicito magis debeat puniri agēs q̄ patiens: pōt rñderi:q̄ hoc ideo est :q̄ nō inuenit̄ in iure cautū:q̄ baptizans qui nescit baptizatū: fiat irregularis:sicut inuenitur ꝺ ipo rebaptizato:t pene nō sūt extendēde .vel etiā ꝺ ipso rebaptizato potest dici:q̄ tūc fit irregularis:si postq̄ scivit :ratū habuit ꝑm vnā glo.illius.c. Item nota q̄ etiā in vtero sāctificati sūt baptizādi ꝑm tho.in.4.ſ

ꝑ baptizandi sūt in vtero sanctificati.

¶ bap. pnt. nō dz stati dam. ꝑ dz differri

XIIII.

di.6.q.i.ar.i.q.3.in coz.q.t pe.tum vt conformē tur alijs.vnde ex baptismo recipiūt characterez non aūt emūdatōnē ab originali:qz iam p sancti ficationē emūdati sunt:nec de nouo accipiūt pri/ mam grām:qz iam receperūt in vtero materno t in tanto robore:vt nō possint peccare mortali ter:sed augumētū grē ꝓcipiunt.tenētur enim ad hoc ex ꝓcepto:qz sanctitas nō excusat hominem ab obseruatione ꝓcepti:sicut nec a ieiunijs eccl'e.

De adultis petentibus

baptismū dicit tho.in tertia pte.q.68.ar.3.in coz. articuli:q nō statim cū cōuertūtur :ē eis baptis/ mus dādus:sz dz differri vsqz ad aliqō certū tē/ pus:t hoc triplici ex cā. Primo ꝓpter cautelam ecclesie:ne decipiat ficte accedētibus tribuēs sa/ cramentū. Secūdo vt ante baptismū de fide ple ne instruat. Tertio ꝓpter reuerentiā sacri:duz.s. in ꝓcipuis solēnitatibus vt pasche t pentecostes ad baptismū hoīes admittūtur:si tñ plene essent instructi vel infirmitas vel aliud mortis periculū imineret:sine dilatione eēnt baptizandi. Statuit aūt eccl'ia ꝓdictū tps ad solēnitatē baptismi ñ ad necessitatē eius:qz hz efficaciā ex virtute spūs sā cti t passione xp̄i:cuius sepulture hō configurat in baptismo:vt pz ro.6.t ideo in pētecoste t vi/ gilijs pasche. De iudeis aūt t paganis dic̄ ho sti.in sūma:q si ex moza seu dilatione baptismi imineat piculum:qz.s.cōuersus timet:ne alij iudei vel pagani ip̄m interficiāt:si hoc ꝓpendūt.t tunc ē citius baptizāduz:exposita sibi fide:put potest Si aūt ñ imineat piculū aliqō:tūc fiāt ꝓ octo men ses:vel alias arbitrarie inter cathecuminos reti/ nēdi de conse.di.4.ne qō absit.t.c.iudei.t.c.se.

De cathecismo dicit

pe.in.4.q cū baptismi saluatio sit p fidē: merito requirūtur a baptizato ea q̄ sūt de necessitate fi/ dei.t hec sunt tria,s.fidei susceptio: fidei ꝓfessio: t fidei obseruatio: t ꝓpter hec tria cathecismus inuētus ē:in q̄ fit instructio ō articulis cōibus di stincta ad fidei susceptionem. Fit et responsioi ad fidei professionem. Fit etiam sponsio ad fidei obseruationē. Et qz adultus peccatū ꝓpriū hz:t p se credere pōt:requirit hoc ab eo ex necessita/ te t p seip̄m. Quia ꝑvo puulus peccatū actuale nō hz:nec p se credere pōt: requirit hoc ab eo t de cōgruitate t p vicariū.s.p patrinū:qz pr̄inus non rūdet in ꝓpria ꝓsona sz in ꝓsonā puuli:t ē sensus credo.i.ꝓfesso sum sacr̄m fidei susciꝑe fm aug. ex/ positionē:vel intelligit de obseruātia fidei in fu/ turū. Et sic fm tho.duplex pōt esse sensus. Prim⁹ ē credo.i.q̄ ad pfectā etatē veniā fidei assentiā. Secūdus ē credo.i.operā dabo: q ip̄e credat:t sic obligatur puer ip̄e t patrinus:qz de illis ad q̄ oēs tenent:ñ est incōueniēs:q vnus obliget aliū Secus ē in his ad q̄ nō oēs tenent:nec ex hoc se quit magnū piculū in tenēte ad baptismū q̄tum ad modernū tps fm tho.qz parētes sui sunt xp̄ia ni:t ꝓbabiliter extimari pōt:q eū in fide nutriēt et ab alijs quibus cōuiuit:fidez addiscet. Secus aūt erat in ꝓmitiua ecclesia:vbi pueri cū infideli bus cōuersabātur:t similiter esset nūc:si paren/ tes essent suspecti de infidelitate: tunc.n.diligen/ tioz cura eēt a patrino adhibēda. Idem alber.

De exorcismo dicit

Tho. t Pe. q licet circa hoc plures fuerint opi.melius tñ di cendū videt:q hz effectū in coꝛpe t aīa : qz mi/ nuit potestatē demonis:ne tñ possit in hoīem si cut añ baptismū:t ne baptismū t alia bona impe diat:sed ꝓdicta potestas totaliter in baptismo tol liē:de cōse.di.4.c.nequaq̄3.ibi ponitur figura ō pharaone q ꝓius flagellatus ē:postea sūmersus

De significatiōe sacra

mentaliū que fiunt in baptismo:sic dicit pe.Ante baptismū fiūt quattuoꝛ:q̄ significāt quattuoꝛ fiē da in baptismo. Nā exsufflatō t insufflatio signi ficat spūs maligni expulsionē t spūs sancti infu/ sionē. Salis linitio'grām t sapiam t ꝑseruationē a peccatoꝛ futuroꝛ putredine:saliue cōtactus cir ca aures t nares sensuū spūaliū aptionē. Unctio olei in pectoꝛe t inter scapulas legis dei amoꝛez t ꝺuotā subiectionē. Alia tria fiūt post baptismū s.chrismatō in vertice:t significat. xp̄i grām t cō fortitudinez in mēte. Cerei impositō significat fi dei t moꝛ claritatē. Uestis cādida q̄ significat in nocentie restitutionem.

De confirmatione t ministro eius t materia t forma t effectu.c.xiiij.

Equitur de confir/

matione ō qua dr̄ actuū.s. Imponebāt manus sup illos.s.apl'i :t accipiebāt sp̄m sanctū: t dr̄ istud sacr̄m chrisma rōne materie:cōfirma/ tio rōne effectus:manus impositio ex mō dandi: vñ dr̄ de conse.di.5.oēs fideles:post baptismum recipe debent p man⁹ ip̄positionē.s.vt pleni xp̄ia ni inueniant. Dr̄ fit sacr̄m:pbat:qz oīe sacrans mentē cū signo visibili ad spālem effectū ē sacra mētū:sz cōfirmatio ē tale:vt J. patebit. Unū de cō se.di.v.de his dr̄. Scitote vtrūqz.s.baptismuz et chrisma magnū esse sacr̄m. Instituit aūt xp̄s fm pe.de pal.ip̄m cū puulis manus ip̄oneret:mat.iz. figuratiue tñ. Unū nō videt:q eis cōtulerit illud sacr̄m:qz eius vsus nō cōueniebat ante missionē spūs sancti: vel etiā aliaſ instituit istud sacr̄m:licz nō sit scriptū. Apl'i aūt chrismati fuerūt die pente costes sine chrismate descēdente spū sancto in ig neis linguis. Si.n.xp̄s fm q hō potuit dare effe ctuz sacr̄i sine materia sacr̄i :multo magis.s.s.nec aliā confirmationē illi.cxx.habuerūt :t characte rē receperūt:sicut nec apl'i aliā ordinationē rece perūt:q̄ illā de qua dr̄ mat.26.hoc facite in meā cōmemoratione. Añ aūt apl'i ceteris manus im ponebāt confirmantes vel chrismate utebātur:

¶ de matrimonio est videndū.

¶ expoza sing hz effectū in coꝛ pe et aīa.

¶ In bap^mo fiūt alia q̄ hmōi sig nificatiōnē spūalē.

¶ de confirmatione ne et de reby ad eā nr̄ia sc̄ē videndū.

vel si non vtebantur: quia tunc dabatur .s.s. signo uisibili: hoc fuit dispensatione .s.s. sicut etiã dispẽsatiue baptizabant in noĩe iesu. Sed qz cessat cã cũ non detur spũs sanctus visibiliter: cessat ꝛ dispensatio: nec modo pe. sine chrismate ꝓfirmarꝫ hec omnia pe. ibidem.

ꝑ de confirmandoꝝ nãtate.

De necessitate huius

sacri. Nota ſm pe. de pal. q̃ non ẽ simpliciter necessarium: vt dicunt iuriste: nec ex institutione ꝓpter effectum eius: qui est robur spũale: qz de facto ꝛ meritorie põt homo ꝓfiteri fidẽ ꝛpe pſecutionis p fortitudinẽ ꝛ charitatẽ: que dat̃ in baptismo: cũ minima charitas sufficiat ad resistendum cuicũq; tẽtationi. Item ñ est necessaria ex institutione xpi: qz xps non ꝓmulgauit hoc sub cõmixtione dãnationis: vt baptismũ ꝛ pñiam: nec ex ꝓceptione sicut eucharistiaz: ꝓpter qõ ista tria dicũtur necessitatis. Sz videtur hoc necessariũ ex ordinatione ecclesie: ita .s. q̃ sicut ex ordinatione ecclesie bõ tenetur semel in anno ꝓfiteri ꝛ cõicare: aliter peccat mortaliter: sic etiã ex eccl'e ordinatione: ꝛ si nunq̃ occurrat ꝓfessio pſecutiõis: tñ tenetur bõ semel in vita ꝓfirmari: ꝛ si possit: ꝛ negligat: licet sacr̃m aliter nõ cõtemnat: mortaliter peccat: ꝛ dãnatur moriens: nisi cõfirmetur tunc simpliciter vel nisi poeniteat: ꝛ ꝓfiteat̃ de hoc qõ in sanitate potuit: ꝛ neglexit. Similiter si gs bellũ mortale intrat: qui prius ꝓfirmari potuit: ꝛ neglexit: debet de hoc cõfiteri: vel cõfirmari si põt: Et sic intelligit̃ illud de cõse. di. 5. vt ieiunij. Nõ erit xpianus: qui nõ fuerit ep̃ali vnctione chrismatus: supple si poterit.

ꝑ de confirmandoꝝ matia.

Materia autem huius

sacramẽti est chrisma consecratũ ab epo. Chrisma aũt illud oportet q̃ sit cõpositus ex oleo oliuaꝝ: quod designat nitorẽ conscientie: ꝛ balsamo qõ designat odorẽ bõe fame: extra de sacra vnc. c. i. Oportet etiã q̃ sit talis cõpositio ab epo consecrata. Qz. n. xps nõ ẽ vsus ista materia nec isto sacro sicut nec etiã oleo sancto: indiget cõsecratione huiusmodi materia: ex quo p contactũ eius non ẽ cõsecrata: sicut aqua baptismi ꝛ sacr̃m altaris. Christus etiã actus omniũ ordinũ in sua persona exercuit: ꝛ sic ex vsu sacri illius ẽt sine materia cõsecrauit materiã sacri ordinis. ad sacr̃m. n. qõ habet materiã extra actũ suscipiẽtis requirẽs ministrũ cõsecratũ: ꝓexigitur de necessitate sacri materie exterioris cõsecratio. Si g̃ nõ fiat inunctio chrismate licet ab epo nihil fit. Itẽ si ab epo ꝛ chrismate sed nõ consecrato: nõ ẽ ibi sacr̃m cõfirmationis: nec põt electus cõficere chrisma: sed oz q̃ sit cõsecratus eps. Non est aũt de necessitate sacri: q̃ sit chrisma confectuz in die cene vel illo anno: sed est hoc de necessitate ꝓcepti: qz solum in die cene est conficiendũ. Et de chrismate confecto ꝛ cõsecrato illo anno: ar. de conse. di. 4. si quis de alio. ꝛ vetus ẽ intra ecclesiã exurẽduz.

Formam etiã determi/

natam habet istud sacr̃m: qz licet sacra que non habent materiã aliã extra susciptentẽ: ñ sic requirãt determinatã formã verboꝝ: sicut penitẽtia et mrionium: tñ quecũq; requirũt determinatã materiã exterioꝛẽ suscipiẽti applicãda: requirũt etiã determinatã formã verboꝝ vt baptismus extrema vnctio eucharistia ꝛ cõfirmatio ꝛ hr̃. Non ẽ aũt forma cõsecratio materie. Solũ. n. sacr̃m eucharistie ẽ: cuius efficacia ꝓsistit in ꝓsecratione materie: cetera vero nõ. Est igitur forma ista. Consigno te signo crucis: confirmo te chrismate salutis: in noĩe p̃ris. ꝛ fi. ꝛ .s.s. Nunc aũt formã nõ habemus ab euãgelistis: sed a traditione romane ecclesie: que eã accepit ab ap̃lis: qui eã a xp̃o acceperũt: iuxta illud .i. cor. ii. Ego accepi a dño: qõ ꝛ tradidi vobis. Et si apostoli nõ fuerũt vsi hac forma: hoc dispẽsatiue fuit factũ: sicut tũc forma baptismi. Magis tñ vsi credunt̃: licet nõ legatur qz occultabãt formas sacrorꝫ ꝓpter irrisiones gẽtiliũ: ꝛ qz in signo crucis omnia sacra pficiũtur de conse. di. 5. nõ quid. ideo dr̃: ꝓsigno te signo crucis: confirmo te chrismate salutis: notat̃ ibi materia salutis: finis qui est effectus sacramenti. In nomine patris ꝛ filij ꝛc. dr̃ ad designanduz cãm p̃incipalẽ in effectu ꝓferẽdo sacri. De mutatõne forme idem sentiẽdum: quod de mutatione forme baptismi de qua supra.

Effectus autem confir

mationis ſm pe. de pal. post tho. est triplex. Primus est impssio characteris. Cum. n. cõfirmatio sit sacr̃m: quo homo deputat̃ ad aliqõ sacrũ puta ad ꝓfessionẽ fidei ꝛ ostantẽ eius defensionẽ: iõ characterẽ imp̃rimit: sicut videmus: q̃ his q̃ ad militiã eligũtur: imp̃rimit̃ aliqõ signũ permanẽs puta q̃ aureis paramẽtis in armis ꝛ equestribus instrumẽtis vtunt̃ ad dr̃am alioꝝ. Et olim militibus in brachio vel alio loco cauteriũ imp̃rimebãt. Conueniẽs ẽ igitur ꝛ milites xp̃i aliq̃ character distingui ꝛ ꝓsignari. Est autẽ diuersus iste character a charactere baptismali ꝛ ordinis: ꝛ p̃supponit characterẽ baptismi adesse: qz nõ baptizatus nõ est susceptibilis ꝓfirmationis: sz character ꝓfirmationis p̃supponit̃ ad characterẽ ordinis ad hoc esse: qz etiã sine ipo si quis ordinaret: recipet ordinẽ: ꝛ qz character indelibilis ẽ: ideo istud sacr̃m nõ est iterãdũ: vt .i. q. i. manus impositio. Recõfirmatus tñ ignoraãter nõ est irregularis: sicut rebaptizatus ignoraãter. Et rõ: quia. c. q bis de conse. di. 4. loquit̃ de rebaptizato ꝛ nõ de recõfirmato: ꝛ p̃cie nõ sũt extẽdende: ꝛ maxime irregularitatis: vt dr̃ de sen. excõ. c. is qui. lib. vi. Secũdus effectus ꝓfirmationis est gra sacr̃alis que est distincta a gra sacr̃ali baptismi: quia per istud sacr̃m homo deputat̃ ad aliquod sacꝝ: qõ digne sine gra fieri nõ põt: qz nõ est speciosa laus in ore peccatoris. Item quia deputat ad opus

ꝑ Confirmationis effectus est tri.

ardentissimum ⁊ maxime charitatis.s.ponere animam ꝓ xpō:cū deus nō deficiat in necessarijs:iō in hoc sacō datur gra ⁊ plenitudo grē:ꝑcipue ad robur:vt de conse.di.5.nouissime.ꝑficit aūt gratia sacralis ꝯfirmationis gram sacralem baptismi:sicut vna virtus ꝑficit aliā a se differētē: sicut fortior minus fortē.Unde de ꝯse.di.5.de his.dr ꝙ vnū sine altero ꝑfici non pōt.i.baptismus sine ꝯfirmatione:qñ.s.potest haberi:sicut nec liberalitas sine magnanimitate.Gra vero gratū faciens que ē vna in oībus sacramētis collata in baptismo:si ꝑseuerat ꝯfirmatione ꝑficitur: qz essentialiter augetur:vt aucta mereatur ꝑfici:⁊ ꝓpter hoc dicitur quis ꝑ ꝯfirmationē esse plenus xpianus: vt de conse.di.5.oēs. Tertius effectus ē cognatio spūalis nō solum impedīēs ꝯtrahendū mrionium sed etiā dirimens ꝯtractū.Et hec cognatō in ꝯfirmatione ꝯtrahitur inter cōfirmatū:⁊ eum vel eos qui tenēt ad ꝯfirmationē.Itez inter ipm ꝯfirmatū ⁊ filios naturales.Item inter parentes ꝯfirmati carnales.i.prem ⁊ matrem:⁊ tenētis ad ꝯfirmationē cū coniugibus suis :de hoc tñ vide plene supra ti.i.sed inter ipos tenētes ad ꝯfirmationē:sicut nec etiā inter tenētes ad baptismū cōtrahitur adinuicē cognatio spūalis. Et q̄uis regulariter vnus tñ debeat tenere ad cōfirmationē sicut ⁊ ad baptismū:vt de conse.di.4.nō plures.tñ si plures tenētes sint:ad oēs extēditur cognatio ista.Item nō confirmatus non dz tenere confirmandū:ar.de cōse.di.4.in baptizāte.Itez nec vir vxorē nec vxor virū:alioquin iure petēdi debitū carebunt:si sciēter faceret:secus si ignoranter.30.q.i.ō his.de hoc etiā supra ti.i.§.Itez consanguinei vel affines nō debent se mutuo tenere:qz sufficit vinculū carnale vel naturale.

Quibus debet dari cō

firmatio ⁊ de circūstantijs circa dationē eius:nota ſm pe.de pal. Primo ꝙ debet dari oībus baptizatis:non aūt nō baptizatis:⁊ hoc dr de cō se.di.5.oēs fideles.qui oīe dicit:nihil excludit. Unde ⁊ mulieribus sicut viris dandū est:quia ⁊ mulieres ꝓ xpō dimicauerūt:⁊ monstruosi ⁊ hermophroditi ⁊ surdi ⁊ muti. Itē infirmi ⁊ morientes possunt ⁊ debent confirmari:qz tunc īminet pugna inuisibilis cōtra hostē:⁊ q̄uis contra talē pugnā nō detur cōfirmatio:expedit nihilominus vt morientes ānumerētur militie xpi:⁊ inde magis nobilitētur ex tali signo.Est.n.character qui libet ſm tho.beatis ad augumentū glorie accidē talis:sicut ⁊ dānatis ad augumentū pene. Nota secundo:ꝙ puuli etiaz possūt cōfirmari: quia si non tūc tñ postea habebūt forte cōfiteri:⁊ minus habent de fictione:tñ qz hoc sacm iterari ñ debet:⁊ non sic ꝑsumitur de cōuersato inter xpianos:ꝙ sit chrismat⁹:sicut ꝙ sit baptizatus:ideo non expedit:ꝙ puuli cōfirmētur ante septēnium vt possint melius recordari postea cōfirmati quibus ⁊ ꝓpter hoc solet dari alapa.saluantur tamē paruuli baptizati etiā sine confirmatione. Nota tertio ꝙ est faciēda tñ in fronte talis chrismatio seu inunctio:extra de sacra vnc.c.i. qz vt magis audacter ⁊ sine timore ⁊ rubore homo cōfiteatur xpm:datur ꝯfirmatio:⁊ ideo potius in frōte fieri debet:vbi magis apparēt huiusmodi passiones. Nota quarto ꝙ debz frons ligari:quousq; chrisma deficcetur:non dz aūt ꝙ pānus.vij diebus ligato capite portetur:sed ꝙ.vij.diebus caput a lotione seruetur:⁊ hoc ꝓpter reuerentiaz chrismatis:⁊ ꝓpter septē dona spūs sancti. Nota quinto ꝙ debet ab aliquo teneri:q ꝯfirmatur: nec tñ ista tentio est de necessitate sacri:qz ⁊ sine ipsa daretur:sed ex ꝑcepto:si adsit facultas. Congruit aūt tertio huic sacō quia ꝯfirmādus:vt infirmus ꝯfirmari petit:⁊ ideo ab alio vt a baculo sustētatur quasi infirmus:⁊ mulier etiā tenere potest. Nota sexto ꝙ adulti admonēdi sunt premittere ꝯfessionē ante ꝯfirmationē:vt de ꝯse.di.5.vt ieiuni.⁊ hoc in omni susceptione sacri post baptismū obseruandū est:ab eo qui post baptismū peccauit mortaliter:qz secunda tabula post naufragiū ē pnia:vt dicit hiero.de peni.di.i.⁊ iō post naufragiū.i.mortale post baptismū ꝯmissū ad eam prius q̄z ad aliud sacm recurrēdū ē.Unde ꝯtritus anteq̄z ꝯfessus:si cōmode pōt nec eucharistiā nec extremā vnctionē nec ordinez nec ꝯfirmationē suscipe debz. Nota septimo ꝙ ieiunis ⁊ a ieiunis dari debet ⁊ suscipi de conse.di.5.vt ieiuni.⁊.c.sequenti.qō ⁊ de omni sacramēto intelligendū est.Uñ nec post prādiū sine magna ⁊ iusta causa ꝯfessio facienda ē maxime de mortalibus.Est aūt iusta causa si bō timeat obliuisci peccatū differēs in crastinū:vel se non habiturū ꝑs ita oportune.Et similiter si ep̄s debeat māe recedere:qui post prandiū patus est ꝯfirmare.

Nota octauo ꝙ in oīi loco dū tñ decenti et honesto pōt ep̄s confirmare sine peccato :ñ solū in ecclesia sed extra:licet chrisma solū in ecclesia confici debeat:qz qō non est ꝓhibitū:est ꝯcessū: non tñ extra locū sue diocesis debet ꝯfirmare sicut nec alia sacra vel sacralia ministrare etiā subditis suis:nec archiep̄s subditos suffraganeorum suoꝝ dū visitat:sed nec in diocesi sua dz alterius diocesani subditos ꝯfirmare.16.q.i. interdicim⁹. Et hoc nisi ex cōmissione vel licētia:tñ ꝯfirmando nō subditos vere sacm ꝓstat:⁊ lz peccet:ñ tñ efficitur irregularis vel suspensus. Nota nono:ꝙ tpe interdicti dari pōt sicut ⁊ baptismus et chrisma confici:extra de sen.excō.c.cū ex eo.⁊ e. ti.qñ.li.vi.omnia idem pe.

De ministro huius sa/

cramenti nota:ꝙ solus ep̄s habet ex officio ꝯfirmare:sicut ⁊ chrisma ꝯficere.Est aūt magna questio inter doc.vtz simplex sacerdos possit cōfirmare:⁊ oēs in hoc ꝯcoz.ꝙ sine dispensatione seu cōmissione pape non pōt:⁊ si facit: nihil agit: sed ex cōmissione pape pōt simplex sacerdos ꝯferre

cõfirmatõnem ꝛ minores ordines: vt tenet tho. ꝛ pe. de pal. ꝛ glo. di. 95. peruenit. Vñ greg. papa dispẽsauit ꝛ pmisit ad tollendũ scandalũ sacerdotes chrismare: nec est credendũ ꝙ in hoc dispensasset: si nõ potuisset: nec dicẽdũ ꝙ errauerit. Potest ꝯ cõmittere papa: vt dicit pe. de pal. si est cõsecratus: simplici sacerdoti ꝓferre chrismationẽ ꝛ ordines minores: qz hec sũt ordinata ad corpus xpi mysticũ: sup quod ẽ plenitudo potestatis cõmittẽtis. Et cõmissarius ẽ capax potestatis p fecte sup corpus xpi mysticũ: cũ habeat potestatem sup verũ: sed papa nõ põt cõmittere sacerdoti potestatẽ ꝓferendi maiores ordines: non qz cõmissarius nõ sit capax: sed qz cõmittens non hz plenitudinẽ potestatis respectu eius qõ cõmittit: id est respectu corporis veri: ad quod hñt actum quasi ĩmediatum omnes maiores ordines. Gratianus di. 95. §. sed illud. dicit ꝙ forte in extrema necessitate ꝛ ex consuetudine in absentia epi possunt presbyteri chrisma conferre. Sed decretal. 4. de consue. dicit cõtrarium: quia. s. corruptela ẽ: ꝛ nil agitur: dicit glo. sup. c. puenit. di. 95. ꝛ ita tenent theologi. Nota ergo in illo. c. puenit. ꝙ pe. ad tollendũ scandalũ dispẽsauit: ꝙ presbyteri conferrent chrisma. Item papa nõ põt cõmittere inferiori sacerdote cõfirmare: ꝛ ordines miores dare: non ꝓpter defectũ cõmittentis: sed qz cõmissarius non ẽ capax potestatis pfecte sup corpus xpi mysticũ: ad quã ptinet cõfirmare ꝛ ordines minores dare: qõ solis epis reseruatur: eo ꝙ nõ hz potestatẽ pfectã sup corpus xpi verũ. s. ad conficiendũ. Sz contra pdictã conclusionẽ ab alijs q sunt cõtrarie opinionis arguit sic. De integritate cuiuslibet sacri sunt materia ꝛ forma ꝛ minister: sed ꝙ papa nõ põt ĩmutari materia vel forma sacramentoꝝ: ꝯ nec minister. aut ꝯ minister confirmationis est epus: ꝛ sic alteri papa cõmittere non põt: aut simplex sacerdos: ꝛ sic absq; pape cõfirmatione hoc põt. sed istud secundũ ab oĩbus negatur: ꝯ sequitur primũ. Rñdet idem pe. ꝙ cum sacerdos fiat epus: et minister huius sacramenti sit sacerdos epus: qz nec potest esse epus: nisi sit sacerdos: immo nõ videtur alius character: sz idẽ: tñ plenior character sacerdotis: hoc. s. dispẽsando: ꝙ simplex sacerdos cõfirmet: nõ est mutare ministrũ: quo ad substantiã. Sciendũ est autẽ ꝙ forte ex dispensatione pape: ex chrismate nõ cõsecrato posset dari cõfirmatio: ꝛ ex oleo ñ sanctificato fieri inunctio: qz illa cõsecratio est quid sacramẽtale: ꝛ nil reale addit: sed purã relationem rõnis dicit. Unde põt dici: ꝙ xpus instituit materiã: ꝛ sanctificationẽ ecclesie cõmisit: qz sic xpus instituit ꝙ oleũ vel chrisma sit materia illoꝝ duoꝝ sacramentoꝝ: eo mõ quo fuit p ecclesiã determinatũ. Vñ forte nõ est idẽ modus cõsecrãdi apud oẽs: ꝛ quia cõsecratio illa ñ est sacrm sed quid sacramentale: ideo ñ videtur in dispositione ecclesie: sed sicut nullũ est mrionĩ inter psonas quas ecclesia reddit illegitimas: sic nõ esset cõfirmatõ nec inunctio: si fieret de materia cõtra ritũ ecclie preparata. Similiter si consecratio epi nõ sit sacramentũ sed sacrale: videtur ꝙ papa possit circa illud dispẽsare: vt. s. minister cõferẽs illa sacra: quibus aliquis proficit corpi xpi mystico: sit simplex sacerdos: si sic est a christo determinatũ: ꝙ sit sacerdos: ꝑm ꝙ placuerit ecclesie ipsũ cõsecrare. Vñ qui preest ecclesie toti: põt ei cõmittere sine hac cõsecratione. Sz quia generaliter statuit: ꝙ episcopus hoc ñ faciat: nõ qui contra hoc agit: nihil facit. Determinationẽ. n. sacerdotis xps ecclesie cõmisit: sed ꝙ sacerdos esset: hic determinauit. Vñ papa forte posset facere: ꝙ simplices sacerdotes epm cõsecrarent: sed respectu aliorꝝ sacramẽtorꝝ q̃ respiciũt corpus xpi verũ: xps determinauit: non solũ ꝙ eẽt sacerdos: sed etiã qualis sacerdos: qz epus ꝑm ecclesie ritũ cõsecratus. Vñ modũ consecrandi epm eccle cõmisit: sed eũ cõsecratũ voluit esse vltriori ritu q̃z simplicẽ sacerdotem. Et q̃uis ista nõ ꝓbentur: tñ isto mõ esse potuit: ꝛ isto mõ saluari põt: ꝙ ecclia romana facit: de qua supponendũ est: ꝙ non errat. Dicit idẽ pe. ꝙ papa habet plenitudinẽ potestatis: ẽt q̃uis ad consecrationẽ: in qua ẽt alij sibi non equãtur: qz licet omnia sacra possint alij epi cõferre sicut ipse: tñ in sacris cõferendis alij tenẽtur ad modos consecrãdi: ad quoa ipe non tenetur: ꝛ in multis cõsecrationib⁹ hz potestatẽ excellẽtie: qz sine illr põt res cõsecrare: ex quo cõsecratio est p institutionẽ ecclesie: habet etiã ꝑm oĩs plenitudinẽ potestatis q̃tum ad iurisditionem: in qua nullus ei equat̃: ꝛ ad istã iurisditionẽ pertinet ꝓmissio oĩs qz vt dr̃. ff. de iurisdi. om. iu. l. e. in iurisditione cõtinetur iudicis dandi licentia. Unde licet ꝓfirmare ꝛ ꝓsecrare sit ꝓsecrationis: cõmittere tñ ista est iurisditionis.

De extrema vnctione quo ad materiã formã ministrum ꝛ effectum. c. is.

Extreme vnctionis sacrm instituit xps: sed apls iacobus promulgauit dicens. 5. c. sue epistole. Infirmatur aliquis in vobis: inducat psbyteros ecclesie: ꝯ orẽt sup eũ vngentes eũ oleo in noĩe dñi: ꝛ oratio fidei saluabit infirmũ: vt di. 95. Illud dicit gelasius ꝙ ñ penitẽtibus vnctio ista fundi non põt: qz genus est sacri. Et notandũ ꝑm pe. de pal. in. 4. dis. 43. ꝙ triplex ẽ inunctio ecclesie. Una que nec est sacrm nec sacrale: qz nec p se gram causat: nec ad aliqõ sacrm suscipiendũ vel pficiendũ ordinatur ꝛ hec est vnctio regũ. Unde nõ oportet: ꝙ fiat ꝺ materia consecrata: ꝛ multo minus cũ chrismate nec in capite fit vnctio sed in humero vel armo. Secũda vnctio est sacralis sed nõ sacrm: quia. s. ad sacrm ordinat̃ vel suscipiendũ vt olei vnctio ad catheczminos: vel pficiendũ vel digne custodiendũ: sicut vnctio qua baptizatus inungitur in vertice chrismate: ꝛ qz epus chrismate in capite ꝛ

ꝙ vnctio vnctionis ẽ sacrm ad ꝺ institutũ.

ꝙ vnctio extr. ẽ sacrm.

manibus ꝛ altare chrismate:ꝛ presbyteri oleo in manibus vngunt. Unde ꝛ hosti. reprobat opinionem goff. qui dicit:ꝙ manus presbyteri inungũtur chrismate. Tertia inunctio est sacrm per se:et illa est duplex:quia vel chrismatis in fronte per epm vel olei sancti p sacerdotem in organis sensuũ:infirmis per sacerdotẽ:ꝛ quelibet harum est sacramẽtum per se. De his vnctionibus ꝛ significatione earꝫ habetur extra de sacra. vnc. c. i. Et licet fiant plures vnctiones:est tamen fm tho. vnũ sacramentũ vnitate que ẽ ex parte finis:quia ad vnum causandũ ꝛ significãdum ordinantur. s. sanationem spũalem. Ultima tñ vnctio est formalis respectu p̄cedentium:ꝛ agit in virtute earũ:et tunc datur effectus sacramenti.

Materia huius sacra/

menti remota est oleum oliuarum Et licet papa posset facere:ꝙ oleum nucũ fieret vnctio ad cathecuminos:ꝛ vnctio manuũ sacerdotis:quia sacramẽtalia sunt:non tamen posset facere ꝙ oleo nucum etiã ꝓsecratum daretur extrema vnctio: quia sacramentũ est. Unde si admisceatur balsamum vel oleũ nucum vel alius liquor esset p̄ceptι transgressio:ꝛ si mutaretur spẽs ꝓpter mixturam:esset irritatõ sacramẽti. habet. n. oleũ oliuarum maximã conuenientiã ad significandum eius effectum:qui est hilaritas ꝛ claritas mentis: vt declarabitur. materia aũt ꝓpinqua est:ꝙ illud oleum oportet ꝙ sit ab epo consecratum:nec refert quomodo sit benedictũ oleum:dũmodo sit oleum oliuarꝫ:ꝛ talis bñdictio qualis a tota ecclesia vel romana ꝓsueuit. Uñ papa posset mutare ꝓsecrationẽ olei ꝛ alias huiusmodi:sed ñ posset inungere oleo nullo modo consecrato:sed posset ꝓsecrare sicut vult:non aũt inferior papa hoc posset. Et potest cum ꝓsecrato cõmisceri non consecratum:dũmodo sit de oliuis:ꝛ totũ fit ꝓsecratũ extra de conse. ꝙ in dubijs.

De forma huius sacra

menti dicit tho. ꝛ pe. in. 4. ꝙ est deꝑcatiua:quam instituit greg. s. Per istam sanctã vnctionẽ ꝛ suaz pissimam misericordiaz ꝛc. indulgeat tibi deus quicquid deliquisti p visum auditum ꝛc. Et ista forma est de necessitate sacramenti. Alia est forma quã dicitur instituisse ambrosius:que est indicatiua. s. vngo istos oculos oleo sanctificato:in nomine patris ꝛ filij ꝛ. s. s. ꝛ hec forma est de bene esse non de necessitate sacramẽti. Unde nec vsus eius est generalis:sed tantũ apud quasdam ecclesias:ꝛ fm morem illaruz ecclesiarꝫ ꝑmittitur forma ãnte deꝑcatiua:concor. alber. De sit quenientior forma deꝑcatiua:ostenditur ex verbis iacobi apostoli. 5. c. ꝛ quia infirmus est ꝓpriis viribus destitutus:vnde indiget subleuari orationibus aliorum.

De forma extreme vn

ctionis illa scilicet. Ungo istos oculos ꝛc. Cõtrarium sentit pe. de pal. dicens:ꝙ si alique ecclesie habent solam formam indicatiui modi:sicut ambrosiana saltem tempore ambrosij:vt dicitur: ñ videtur dicẽdum ꝙ nihil sit actum:ꝛ licet cõuenientior sit forma deꝑcatiua q̃z modi indicatiui non ꝓpter hoc est irritũ sacramẽtum:sicut in baptismo. Ecõuerso greci vtuntur forma deꝑcatiua ꝛ nos indicatiua:ꝛ vterꝙ vere baptizat. Nec est dicendum ꝙ. b. ambrosius in hoc errauerit:quia sancti sibi non pepcissent in ꝓtradicẽdo:sicut nec pepercerũt cypriano rebaptizãti ab hereticis baptizatis:fatetur tñ ꝙ cum dicitur:vtraꝙ forma simul:tunc illa vngo ꝛc. est dispositio ad sacramẽtum ꝛ non forma:alias iteraretur sacramentum: ꝛ quia nulla forma habꝫ. s. per istam vnctionem: vel illa:vngo ꝛc. vel vtraꝙ sit' est ab eccl'a romana reprobata:sz tolerata ꝛ dissimulãdo approbata:iõ quelibet eccl'ia dz tenere ritum suum:sicut in trina vel vna aspersione vel ímersione in baptismo. Et addit. In omni tñ dz inuocatio trinitatis addi:ꝛ fieri signũ crucis ꝓpter generalẽ regulam de conse. di. 5. nũquid. hec pe. Sed forte illi q̃ sũt ꝓtrarie opinionis:dicerẽt ambrosiũ cum illa sua forma seu p eum edita vsum fuisse:ꝛ alia forma deprecatiua substantialiter.

Effectus eius secundũ

tho. in. 4. principalis ẽ quedã sanatio spũalis:qz datur ꝓtra quandã debilitatẽ vel ineptitudinẽ: q̃ in nobis relinquit ex peccato originali vel actuali:ꝓtra quã debilitatẽ homo roborat' per hoc sacramentũ. Et qz hoc robur gr̃a facit:que secuz ñ cõpatitur peccatũ:iõ ex ꝓsequẽti si inuenit peccatũ aliqd̄ mortale vel veniale:qno ad culpã tollit ipm:dũmõ non ponat' obex ex pte recipiẽtis. Secũdarius aũt effectus eius est sanitas corpalis:sz hunc nõ inducit nisi fm ꝙ expedit ad finẽ principalem. s. ad sanationẽ spũalem:ꝛ tunc semp inducit:nisi ponat' obstaculũ ex parte recipiẽtis. Sed pe. de pal. p̄dicta declarans sic dicit. Effectus spiritualis huius sacri est hilaritas mentis ñ actual' sz habitualis:qz imprimit ornatũ disponentẽ ad gr̃am gratum facientẽ:ꝛ cũ hoc ad gr̃am sacr̃alẽ que ẽ quidam habitus hñs spãlem effectũ ad sortificandũ ꝓtra pugnã tunc iminentẽ ꝛ ad remittẽdum penã:que post oĩa sacra impediret ingressũ regni. Et infra hoc magis declarãs dicit. Morte iminente iminet grauissima tentatio inimici q̃ insidiatur calcaneo. Et qz aĩa que naturaliter diligit corpus:magis intenta corpi:minus intenta ẽ sibi deprẽssio etiã ex memoria p̄cedẽtiũ delictorum:ex q̃bus in desperationẽ labi posset:ꝛ visiones terribiles quas patit':ꝛ hi' occurrũt:ideo tũc ex his omnibus aĩa debilior efficitur:ꝛ spãliter ex peccatis p̄cedẽtibus ex quibus fit timida ꝛ infirma ad actus gr̃e non solũ habitibus ꝓtrariũ inclinãtibus:quia tũc ꝑna non est inclinatio ad peccatuz:ꝛ forte graui infirmitate tales habitus

p̄dcuntur effectus ẽ sanatio spũalis. et corpalis.

corrũpuntur. Sed sit infirma meritorie: qz ẽ to pluries z gratioribus assentit peccatis: tanto magis meruit in tẽtationibus deseri: z tñ tunc grauissima imminet tentatio. Unꝯ z quasi pugil inungitur ꝓtra demonẽ: sicut confirmando ꝺ mundũ. Hec ḡ est infirmitas ad actus gr̃e differens ab habitu peccatorꝝ: que ẽ alia infirmitas spũalis: aliqñ autẽ infirmus iam pdit vsũ rõnis lapsus in frenesim: ita qꝺ peccare nõ põt nec penitere. Sꝫ restat in eo infirmitas retardans ab actu gr̃ie z pena debita peccato actuali. Et ꝺ hanc etiã datur: vt pugnans in fine vincat z vincens purgatus sine alio purgatorio celũ intret: z ppter hec duo inungiẽ. Et hec est duplex infirmitas. Item declarans qũo in aliquo casu istud sacr̃m potest esse necessariũ: z cõsequẽter qũo per ipm dimittant aliqñ mortalia sic dicit: laborãs in extremis: z nõ valens ꝓfiteri de mortali: qꝺ habet: de quo attritus ẽ: inunctus saluabitur: ñ inunctus dãnabitur. Ponatur etiaꝫ eũ fuisse confessũ: tñ potuit habere ita impfectũ dolorẽ: qꝺ fuit fictus respectu sacri penitentie: qui tñ erit nõ fictus respectu extreme vnctionis. Sicut aliquis nõ fictus est respectu baptismi: qui tñ fictus ẽ respectu pñie. Maiorꝝ. n. deuotio requiritur in suscipiẽte respectu sacrameti: ad qꝺ p se requiritur actus suscipiẽtis: ꝯ in eo in quo nisi per accidẽs. Item ponamus eũ cõicatum: adhuc forte remanet in peccato qꝺ delebitur p extremam vnctionẽ: qz maior deuotio requiritur in recepti one eucharistie ꝯ extreme vnctionis.

De ministro eius dicit

pe. de pal. qꝺ ẽ sacerdos z solus sacerdos: ita qꝺ in nullo casu alius ꝯ sacerdos inũgere põt etiaꝫ ex cõmissione eius z in quacũq necessitate. Oꝫ aũt esse sacerdos suus nõ alienus: z hoc nõ quo ad essentiã sacramenti: qz etiã si ab alieno inũgeretur sacr̃m reciperet. Sꝫ quo ad necessitatẽ precepti: quia sacr̃a a suis sacerdotibus vel epis sunt recipienda. Oꝫ si scienter aliquis ab extraneo reciperet eo ipso peccaret: z fructui sacri poneret obicem: nisi licentiã sup hoc haberet. Unꝯ nisi periculum mortis imineret ex mora ꝓpij sacerdotis: ñ suus sacerdos nõ debet eũ cõmunicare vel inungere: alias sic ponẽdo spem in ratihabitione. necessitas. n. nõ habet legẽ. i. q. i. ℌ. ĩmo. sicut ꝓpio sacerdote absente qui põt haberi: tenetur eũ audire z absoluere: si est penitẽs: si petat sicut de pane alieno: quẽ habet morientẽ pascere: sic in oñi casu in quo sibi ꝫ absoluere a peccatis morientẽ non subditũ tenetur p cõsequẽs cõicare eũ z inungere. hec pe. Sed qz religiosis ꝓhibetur sub pena excõicationis quã incurrũt ipo facto: ne administrent sacr̃m eucharistie z extreme vnctiõis sine curatorꝝ licẽtia. iõ nec etiã in mortis articulo nullo alio sacerdote existente licet eis dare sacrameta: alias incurrerẽt dictã sententiã: extra ꝺ ꝓuile. c. religiosi. in cle. de quo vide. Sꝫ audire confessiones cuiuscũq in huiusmodi necessitate bene possunt absentibus alijs: qui ordinarie possent eũ audire etiã non religiosi. Alij aũt sacerdotes non religiosi z audire confessionẽ z cõicare z inungere põt: z debent in huiusmodi casu. Et nota ꝶm pe. qꝺ sacerdos rogatus a curato mistrare eccl̃astica sacr̃a morienti in casu: in quo non põt vel nõ vult ire: si omittit ire: reus ẽ aĩe illius: quã ꝯtum in se ẽ dãnari pmittit: cum p accidens ista sacr̃a possint esse necessaria. Et vidẽtur necessaria rõne precepti ex cõsuetudine generali morientiũ. Precisi tñ ab ecclesia vt excõicati z suspensi ab officijs nõ debent mistrare hoc sacr̃m. Suspensus aũt solum ab ingressu ecclesie põt faciẽdo sibi deferre p alium extra ecclesiã: que sũt necessaria: qz si per se acciperet que sũt necessaria ꝺ ecclesia fieret irregularis. Item sicut ꝺ licẽtia excõicati z suspẽsi a iurisditione põt quis audire cõfessionẽ subditorꝝ illius: licet excõicatus ñ possit delegare: qz illud fit ꝓncipaliter auctoritate iurisditionis: hoc aũt ꝓncipaliter auctoritate ordinis. Sic etiã de licentia excõicati põt inungere. Item sufficit ad inũgendũ vnus sacerdos: de verb. sig. c. quesiuit. z si non põt habere adiutorẽ: etiam solus hoc põt: qꝺ si essent plures sacerdotes: vnus tñ debet esse adhibẽs materiã inungẽdo: z simul ꝓferẽtes formã. Deficiente aũt illo: qꝺ inchoauit unctionẽ: debet suppleri p aliuꝫ incipiendo: vbi ille dimisit: nisi inchoando vnam ex illis non perfecisset ꝓcipue formã: quia tũc supplens inchoabit illam solam a capite sequẽdo: q̃ restant.

Quibus debeat dari.

Super hoc dicit pe. de pal. qꝺ solũ infirmis in periculo mortis cõstitutis hñtibus: vel qui aliquãdo habuerũt vsuꝫ rõnis penitẽtibus actu vel habitu. Unꝯ ingressuris bellũ mortale vel decapitandis nõ datur: qz nõ sunt infirmi: z rõ est: quia ea que in sacr̃is gerũtur: interius debent repũtari p ea que gerũtur exterius. Sꝫ effectus interius huius sacri est sanatio spũalis: ergo oꝫ repũtari p sanationẽ corꝑalem: sꝫ nullus ẽ huiusmodi sanationis susceptiuus: nisi sit actu infirmus. Tñ ista rõ non ẽ demõstratiua: qz nec materia patit. Certum. n. est: qꝺ in multis partibus sani inunguntur z curatio z medicina adhibẽtur: non solũ contra morbũ pẽsentem sed etiã futurꝫ. Non est etiã dãda inũctio quibuscũq infirmis: sed grauibus: de quorꝝ morte ꝓbabiliter timetur: z magis creditꝫ qz sicut nomẽ sonat extremũ sacr̃m dicit post qꝺ aliud nõ sperat: nõ tñ per hoc tollit: quin postea adhuc possit z cõfiteri z cõicare: si ꝑus nõ potuit Et dicit pe. de pal. qꝺ primo totũ inũgere: z postea ad libitũ currere z dicere. s. formã: est error z deceptio aĩaꝫ: sicut si puer ꝑmo ĩmergeretur: z postea ex infuallo diceret: ego baptizo te rẽ. Aut si eps traderet libr̃ũ ordinãdo z hi. postea diceret: accipe ptãtem rẽ. qꝺ ẽ cõtinuationẽ cause diuidere. Solum. n. hoc pmissum est in sacro pñie

vt interuallo facto hore vel die post confessionē q̄ est materie exhibitio possit absolui que est forme impositio. Secus in his in quibus ꝓponens materiā imprimit formā his: de quibus dubitatur vtr̄ sint mortui: pōt dari sub isto mō. Si es mortuus: nō te vngo: sed si nō es mortuus: p istā sanctā vnctionē ⁊c. Si aūt inter ipas inūctiōes moritur apparēter cetere que restāt sunt dimittēde. Recepit tñ inunctus effectū eius etiā vna sola pacta. pueris nondū hñtibus vsū rōnis ⁊ ꝓpter furiosis nō debet dari: q̄ esset mendaciū in forma: dū dr̄: quicqd deliquisti p visum ⁊c. cū non deliquerit. Sed hñtibus lucida interualla ⁊ freneticis debet dari: etiā si oporteret eos ligare: vt ꝓmittant se inungere: ⁊ hoc nisi ante furiā vel frenesim essēt mānifeste impenitētes: si āte frenesim vel aīāꝫ amiserīt loquelā: nō poterūt: vtr̄ debeat dari: distinguendū: q̄ si talis erat excōicatus vel male vite notorie: ⁊ nō ostendit signa penitentie nō dr̄ tali dari: q̄ semel malus semp p̄sumit esse malus: nisi ꝓbetur ꝓtrariū ꝺ re. iū. li. vi. Sz si bone vite erat: nō p̄sumit īmemor sue salut⁹ ī mor te pl⁹ aīāꝫ ī vita: vñ p̄sumit q̄ petiuit: lz nō ꝓbetur: vel q̄ petiuisset: si aduertisset. ⁊ q̄ petere voluit sed forte nō potuit: nec actualis deuotio requiritur in illo: qui eā habere nō pōt. Baptizatis in articulo mortis etiā est danda: q̄ si p baptismum sit remissa oīs culpa ⁊ pena: remanet tñ pugna contra hostē tunc: ꝓtra quē armatur: nec ē mendaciū in forma: q̄ ⁊si baptismū non deliquerūt: remāsit tñ in eis debilitas mētis: que nō tollitur oīno p baptismum: deleta oīni culpa ⁊ pena. Ex senio moriētibus datur: q̄ senectus ē eis p infirmitate

In quibus partibus corporis fit inunctō: ⁊ quare: dicit pe. de pal. post pe. q̄ cū istud sacr̄m detur p modū curationis: sicut in curatione corpali ponit medicina in locis vbi radix ē morbi: sic dr̄ esse in extrema vnctione: vt. s. fiant inūctiones in illis ptibus solum: in quibus sunt p̄ncipia peccati mortalis vel venialis. Et q̄ radix ē p̄incipiū peccandi in nobis: p̄ est vis cognitiua. secūdo vis appetitiua. tertio vis motiua seu executiua. Vis aūt cognitiua in nobis ortum hz a sensu: iō in nobis debent inūgi loca seu organa. v. sensuū. s. oculi ꝓpter visū: aures ꝓpter audi tum: nares ꝓpter olfactū: os ꝓpter gustū: manus ꝓpter tactū: qui in pulpis digitor̄ maxime vigz. Sed ꝓpter vim appetitiuā inūgunt̄ a quibusdā renes vel scapule ꝓ renibus: ⁊ pedes ꝓpter vim motiuā. Sz q̄ primū p̄incipiū actuū nostror̄ ē vis cognoscitiua: iō illa inūctio que fit in organis v. sensuū: est de necessitate sacr̄i: ⁊ seruāt̄ ab oīnibus. Or̄ si aliqui sint mutilati in illis organis: dz fieri inunctio in ptibus magis ꝓpinquis ad organa amissa. Alie inūctiones. s. ad pedes ⁊ renes nō sunt de necessitate sacr̄i. Unde in eis fiendis vel dimittēdis ꝺsuetudo ecclesie sue seruāda est. De his qui nunq̄ habuerunt mēbra vt cecus natus: videtur dicendū: q̄ sit omittenda inūctio in tali sensu: q̄ nunq̄ deliquit p̄ visum. vel potest dici q̄ cum peccatū sit essentialiter in volūtate nō in sē su: dr̄ peccare per visū cecus natus ñ fm opationem imperatā sz elicitā: q̄ forte ꝺcupiuit videre inordinate. Et q̄ nō imprimit characterē: cum ñ deputet̄ p hoc homo ad statum spūalem in hac vita ideo iterari pōt ⁊ non solū in diuersis infirmitatibus: q̄ñ in singulis timet̄ ō morte. Sed ēt in eadē infirmitate: q̄ñ ē diuturna vt hetica vel hydropisis: quotiēnscūq̄ ex tali infirmitate deducitur ad periculum mortis.

De ordine septēplicī ⁊ per quem actum imprimatur character in singulis: ⁊ de tempore ⁊ modo ordinationū ⁊ etate ordinandor̄ ⁊ examinatione eorum. c. xvi.

Deinde de sacramē to ordinis dicendū ē q̄ diffiniēs magister. 4. sen. di. 24. dicit: q̄ est signaculū quoddaz in quo spūalis ptās traditꝫ ordinato: quā diffinitionē sic declarat pe. de pal. Et primo dr̄ signaculū quoddā: q̄ cū aliquo signo visibili ⁊ distincto quilibz ordo dat̄. Et videtur necessariū: q̄ vbi cūq̄ ē distincta forma in eodē sacr̄o siue in diuersis: ibi sit ⁊ distincta materia siue spe vt in eucharistia: siue ī nūero vt ī extrema vnctione. Ubi ad singulas vnctiones p distinctionē vel diuisionē adhibet̄ distincta materia nūero. Sz si ē vnus liber: in q̄ sunt exorcismi ex vna pte: ⁊ ꝓphetie ex alia pte: ⁊ euāgelia ex alia: tūc vnus ⁊ idem liber pōt esse signaculū imprimēdi characterē in trib⁹ ordinibus. s. exorcista lectoratu ⁊ diaconatu: q̄ differūt formaliter. Spūalis ptās dr̄: in q̄ oīdit dr̄a inter characterē baptismi: q̄ ē potentia passiua ⁊ ordinis q̄ ē potētia actiua. Cū. n. potentia sit nomē cōe ad actiuā ⁊ passiuā potentiā: ptās importat actiuā: determinate traditꝫ ordinato: quia dr̄ ordinato: accipe. Uñ nisi accipiat manu tangēdo: videt̄ nihil agi: nec sufficit: q̄ ep̄s porrigat materiā: nisi ordinādus tāgat: q̄ qō nō tāgit: nō agit. Uñ sicut aqua q̄ nō tangit corpus: ñ imprimit characterē baptismatis: sic nec liber vel alia materia ordinis: q̄ nō tangit̄ ab ordinādo. In oībus. n. sacr̄is hñtibus materiā sensibilē: oz ipam sensibl̄r applicari suscipienti sacr̄m: maxime qū ꝺsistit in eius vsu essētia sacr̄i: vt in baptismo cōfirmatione ⁊ extrema vnctione. Nō aūt oz: q̄ tāgat cū duabus manibus: licz securius sit. hec pe. Cui ꝺcor. tho. dicēs: q̄ ipsa forma oīdit q̄ cū tactus sit necessarius: q̄ dr̄: accipe ⁊c. Sed alber. dicit: q̄ sufficit porrectio sacramenti.

Quomodo ordo licz distinctus sit in septē pte. s. hostiariatū exorcistatū lectoratū acolitatū subdiaconatū diaconatū ꝑ esbyteratū: ē tñ vnū sacr̄m tñ fm pe. de pal. in. 4. dist. 24. ita q̄ quilibet ordo est de essentia sacr̄i

ꝑ de ordine sacrā est dicendū.

ꝑ de ordē essentia ē tangere materiā.

ꝑ ordo lz sit distinct⁹ in ptibus tñ vnū ē sacrm.

ꝑ vnctio fit in extrema vnctione.

ordinis:quasi ptinens in se essentialem partem. Et nō solum ꝙ sex ordines inferiores sūt quedā sacra alia disponētia ad sacerdotiū:sz nec sūt septē sacra sed vnum tm̄:qz oēs actiones sacrales que ordinātur ad vnū effectū principalē certo modo habēdū:ad quē nulla eaꝝ totaliter attingit:sz ex oībus simul iūctis habet ille effect⁹ totalis. Oēs inq̄ sunt vnū sacr̄m:sz quelibet eaꝝ sit ps eētialis sacri:ꝛ sic posset dici sacr̄m:sic aūt ē de oībus ordinibus ḡ ꝛc̄. Maior patet. In omni sacro de materia ꝛ forma quoꝝ neutꝝ est vnū sacr̄m :sed vtrūq; simul vnū tm̄. Item in eucharistia:vbi tā hostia ꝓsecrata q̄ calix ꝓsecratus:sz qōlibet p se ptineat essētialiter sacr̄m ꝛ integrū:tm̄ ppter vnā pfectā aīe refectionē:ad quā ordinātur:sunt vnū sacr̄m. Sic in extrema vnctione vbi sunt plures vnctiones distincte:materia ꝛ forma quarū vna nō est dispositio ad aliā sicut sacrale ad sacr̄m:nec oēs ad vltimā:sed oēs in se habent aliqd de essētia sacri:sunt tm̄ vnū sacr̄m ppter vnā aīe sanatōnem:ad quā ordinātur:que nō fit nisi p omnes simul. Minor apparet: qz sicut plures vnctiones ordinātur ad vnā pfectā anime sanatōnē:quam oēs simul faciūt ꝛ nulla eaꝝ:sic septē ordines ordinātur ex diuina institutione ad vnā missā celebrandā vel ad vnū corpus dn̄i efficiendū nō quocūq; mō sed solēniter ꝛ reuerēter. Que solēnitas ꝛ reuerētia p septē ordinatos in officijs suis agentes ꝓpletur. Et nullus ordo īmo nec vnus ordinatus hn̄s oēs ordines p se ad hoc sufficit:nec sacerdos licet solus posset cōficere:non tm̄ solus potest ꝓficere illo mō:quo ad ꝓficiendū nati sūt certi ordines subministrare :ppter qō nec ipse ordo sacerdotij per se:nec aliud ē pfectum sacr̄m ordinis sed oēs simul. Et q̄uis in singulis hoꝝ ordinuꝝ rō sacri ꝓsistat essētialiter:non tm̄ equaliter. Sic rō vite nō ꝓsistit equaliter in vegetatiuo sēsitiuo ꝛ intellectiuo:sed in solo intellectiuo totaliter et pfecte:i alijs aūt partialiē ꝛ impfecte sz tm̄ essentialiter:ꝛ sic in ꝓposito qlibet ordo ē sacr̄m essētialiē: qz hz essentialia vtraq; sed nō pfecte nisi sacerdotiū. Qz aūt dicit tho. ꝙ tota plenitudo huius sacramenti ē in sacerdotio: est intelligendū q̄tum ad essentiā illius:qō principaliter ꝛ finaliter queritur in oīnibus ordinibus:non aūt q̄tum ad pfectionē ꝛ integritatē accidentalē eiusdē. Nec q̄tum ad essentiā eoꝝ:que īmediate vt ꝓprius finis querūt ī singulo ordīe:nisi enī sacerdos susceptt: ordinē diacōat⁹:n̄ licite sacēt offi. diacōat⁹

ℙ ordines q̄ sūt septē.

Quare ordines sunt septem.

Et ratio est ꝑm tho. ꝛ pe. de pal. Oīnis ordo ordinat ad eucharistie sacr̄m. Ordo.n. ministroꝝ ecclesie:q sūt mediatores inter xp̄m ꝛ populū:est ad faciendū vnionē populi cū xp̄o. Hoc aūt maxime fit per sacr̄m eucharistie:in quo xp̄s cōtinetur totaliter:ꝛ a nobis sumitur:vñ dicitur sacr̄m vnionis. Hec aūt vnio fit duplici actu.s.p sacramenti ꝓsecrationē ꝛ p̄ populi dignam p̄paratione. In ꝓmo actu deseruiūt quattuor ordines.s.acolitatus subdiaconatus diaconatus et sacerdotiū. Sz differēter:qz acolitus hz materiā ꝓsecrandā ꝓpare in vasis non sacris. Subdiaconus aūt ponit eaꝝ in vasis sacris: in quibus fit ꝓsecratio:diaconus vero offerre habet sacerdoti ꝓsecrandā ꝛ cōsecratā dispēsare:saltē sanguinē in vase:sacerdos aūt habet ꝓsecrare. In secūdo vero actu.s.in p̄paratione populi deseruiūt alie tres ordines sz differēter:qz duo eoꝝ disponūt removendo ꝓhibens vel malū hominez vt hostiarius.vel malum angelum vt exorcista. Secūdo vero p̄epat lector offerendo bonā dispositionē: quo ad cognitionē ueri ꝛ cognitionē boni:quod fit legendo ꝓphetias de xp̄o in veteri testamēto ꝓtentas. Et nota ꝙ oēs ordines aliquo mō dicūtur sacri:quia sūt quid sacrū. Sed tres supiores vt subdiaconatus ꝛ supra dicūtur sacri etiā duabus alijs rōnibus:tum qz habent actus suos circa sacramenta vel vasa vel eucharistiam:tū ratōne ptinentie quā habent annexā ꝛ cōtinentie votum:nos deo sacratos reddit.

Quod in omni ordine

ꝓfertur gratia. Cum.n.dei pfecta sint opera:cuicunq; datꝝ diuinitus aliqua potētia:dātur ei ea:p que cōgrue pōt exire in actus illius potētie:sicut enim videmus in naturalibus. Aialibus aūt data sunt mēbra p que possint exire in actus illius potētie anime cōuenienter. Uñ sicut gra gratum faciens ē necessaria ad hoc:ꝙ homo suscipiat digne sacramēta:sic ad hoc ꝙ hō digne exequatur actus sacroꝝ. Et ideo sicut in baptismo datꝝ gra vt homo digne suscipiat sacra sic in sacrāmto ordinis vt digne exequatꝝ. Cōfert ēt maiorē grām ordo ī dispōito q̄ alia sacra:ꝛ maior ordo maiorē grāz q̄ maior gratia requiritꝝ ad actū ordinū digne exercendū q̄ ad actus cōes:ꝛ ad maioris ordinis actū maior gratia. Uñ nihil sensibile tm̄ valet ad magnitudinē grē impetrandum ex ope operato sicut sacerdotij ordo:nisi forte quis dicat de cōsecratione epi ꝛ susceptione eucharistie in quo actu imprimatꝝ character cuiuslibet ordinis ordinatione. Circa quod sciendū ē ꝑm pe. ꝙ in ordinis collatione p aliqua que ibi fiunt: suscipiens disponit ꝛ prepatur :vt p benedictiones vnctionē manuū impositionē ꝛ vestium concessionē. Per vnicū vero actū imprimit character .s.p instrumēti traditionē. Character.n.in ordine res ꝛ signū est:oz ergo ꝙ aliquid habeat p signo exterius:in quo ꝓferatꝝ:illud aūt potissime videt esse hoc qō magis cū illo habet similitudinem. Illud aūt est traditio instrumēti apti ad officiuz ordinis:in quo fit potestatis ordinis significatio Et expssio verboꝝ:in qua fit ipius officij determinatio:ꝛ primū est loco materie:secundū vero loco forme. hec pe. Sz nota ꝑm pe. de pal. ꝙ aliquoꝝ ordinum est tm̄ vnus actus seu officiū:aliorum vero ordinum sunt plures actus:quoruz tm̄

ℙ ad cuius ordinem oēs ordines.

vnus est p̃incipalior altero. In ordinibus ergo illis:quorum est vnus character:imp̃rimit̃ in traditione instrumẽti ptinentis ad actũ illũ:sicut hostiario imp̃rimit̃ character in traditione clauium: lectori in traditione libri exorcismor cuz forma verbor singulis ꝓtradicẽte. Conco. tho. z alber. z pe. In ordinibus vero quor sunt plures actus: imp̃rimitur character in collatione instrumẽti p tinẽtis ad p̃incipalioꝛẽ actũ:ille aũt actus ẽ p̃incipalior:qui ĩmediatius ordinat ad sacramentuz eucharistie. Cum ergo acoliti sint duo actus scilicet portare cereũ:z porrigere aquã z vinũ in vrceolis ad sacr̃m eucharistie:qz iste secũdus act⁹ est p̃incipalior:ob dictam rõnem character imprimitur in traditione vrceoli:cuius denominet ab alio actu:q ẽ magis patẽs z frequẽtior. Tho. dicit:q ip̃rimit̃ character in hoc ordine ex verbis epi z traditõne vrceoli z cãdelabri ab archidiacono:z magis in acceptione vrceoli q̃ candelabri. Et iõ non sequit̃ q archidiaconus ordinẽ ꝓferat:cum. s. ipse nõ exp̃rimat verba forme:sed epus. Alber. tñ z pe. dicunt ip̃rimi characterẽ in candelabri acceptione. Sz dicit pe. de pal. q hz etiã subdiaconus duos actus. s. legere epistolã z materiã eucharistie ordinare z prepare in vasis sacris. Et qz secũdus actus ẽ p̃incipalior primo vt de se patet ex rõne supius dicta: ideo imprimitur character subdiacono in traditione calicis et patene scz uacui:cõcor. tho. pe. z alber. Sequit̃ i pe. de pal. de diacono est magis dubiũ. habet. n. duos actus: vnus ẽ legere euangeliũ:alius ẽ ministrare sacr̃m vasis meediãtibus:habet. n. portare corpus dñi in patena z ministrare sanguinẽ cũ calice. Nec est dubiũ:qn actus secũdus sit p̃n cipalior primo. Et tñ diaconus in sua ordinatione nõ recipit aliquod instr̃m pertinens ad hunc actum:ꝓpter quod de impressione characteris ĩ diaconatu ẽ duplex opinio. Una q imprimitur ei character in traditione libri euãgeliorꝛ:qz deputatio eius ad p̃incipalẽ actũ non potuit exp̃imi p traditionẽ alicuius rei corpalis. Cum. n. diaconus habeat potestatẽ sup ꝓtenta in vasis. s. corpus z sanguinẽ:nõ potuit hec potestas exp̃imi p traditionẽ vasis tm̃:qz sup vasa hz potestatẽ subdiaconus:nec p dationẽ materie ꝓsecrate: qz nõ habet eã ĩmediate tangere:vel iõ melius:qz illõ q̃ est cõpletum sacr̃m p se vt eucharistia: nõ est materia sacr̃i alterius:z maxime cũ oñe totũ sit maius sua pte. Unde oñe sacr̃m ẽ nobilius sua materia vel forma:eucharistia aũt nobilissimũ oĩm Oportuit ergo q ordinare ẽ p traditionem instr̃i ptinẽtis ad actum secũdariũ. s. liber euãgeliorꝛ. z hec est opinio tho. z guiliel. Alia opinio ẽ:q imp̃rimit̃ impositione manuũ:p quod datur intelligi:q applicatur ad magnũ ministeriũ:eo q manus est organum organorũ:diaconus autem per excellẽtiam dicitur minister:z hec est opinio pe. cui videtur concor. canon di. zz. vbi dicitur:q cũ ordinatur diaconus: solus episcopus ei manum imponit:eo q ad ministeriũ applicetur. Ipse aũt pe. videtur declinare ad primã opinionẽ. Sacerdos similiter habet plures actus:sed p̃ncipalior inter oẽs ẽ consecrare corpus z sanguinez: absoluere aũt in foro pñie est actus secũdarius eius:z in datione calicis cũ patena cũ materia imposita imp̃rimit̃ character sacerdotalis. hec dicit Tho. Unde z dñs primo dedit hanc potẽtem ꝓsecrãdi discipulis in vltima cena:cũ dixit:lu. zz. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Et post resurrectõnem dedit potestatẽ ad actũ secundariũ quãdo dixit. Quorum remiseritis peccata rẽ. Sed pe. dicit:q sacerdotalis character imp̃rimit̃ impositione manuũ per epm̃. Pe. aũt de pal. tenet cum tho. assignans rationẽ hanc ꝓtra opinionẽ pe. qz impositio manuũ nõ ita designat p̃incipalẽ actũ sacerdotis:sicut traditio vasor cum materia. Item qz p̃ter actũ ministri z suscipientis requiritur materia exterior aliqua in omni ordine:impositio aũt manuũ nõ est huiusmodi:iõ nec diaconatus character imp̃rimitur p impositionẽ manuũ. Itẽ nota fm tho. z alber. q character ꝓfirmationis pre exigit̃ characteri ordinis ad bene esse:ita q sine ꝓfirmatione ordo susciperetur. Sz character baptismi pexgitur ordini ad esse: qz sine baptismo nõ ordinaretur. Unde fm tho. ordiatus in sacerdotem nõ baptizatus ñ conficit:nec absoluit:nec si est eps ordinat. Pie tñ credi potest:q q̃tũ ad vltimos effectus sacramentorũ sumus sacerdos supplet defectum:Et q hoc non pmitteret ita latere:q ecclesie posset periculum ĩminere. Alber. autem dicit:q putat ipm conficere non in potestate sua sed ecclesie. Quid agendũ cũ omittitur aliqd de forma statuta. Circa hoc sunt varie opiniones:z pe. dicit:q qz non est determinatũ exp̃resse:in quo actu fiat characteris imp̃ssio: ideo nihil semel rite collatũ debet in ordinibus repeti:sed qđ omissum ẽ suppleri:vt extra de sa. non ite. c. fi. pe. Sed tutior ẽ opi. rai. qui sic dicit inter alias opiniones circa hanc materiã hanc intelligo tutiorẽ. Unde firmiter teneas:q in huiusmodi de quibus nõ constat:que sint de substantia:q̃ nõ inuenit̃:tamẽ in iure quod debeat fieri:intelligas ofa esse de substantia:nisi inuenias exp̃ssiuz in iure:q non sit de substãtia. Unde si aliquod tale de quo dubitatur:vtruz sit de substantia:fuerit omissũ:potest ordinatio iterari. glo. ex toto ac si nihil factũ sit:nõ igitur intelligit̃ iteratũ:quod nescitur esse factũ:de ꝓse. di. i. c. solẽnitates. Si fuerit aũt omissum id:de quo exp̃ssũ est qđ non ẽ de substãtia:non dz ordinatio iterari. Sz qđ est omissũ dz caute suppleri:z statuto tpe ad huiusmodi ordines ꝓferẽdos extra de sa. ite. c. p̃sbyter z. c. i. Conco. bis inno. in glo. dicti. c. p̃sbyter. Est autem exp̃ssum in iure:quedã nõ esse de substãtia. Un̄ infans quocũq ordine ꝓmoueretur: reciperet fm pe. characterem vt tempus extra ỏ temp. or. c. sane. item etatem. di. 77. subdiacon⁹.

Itẽ vnctionẽ extra de sacr. vnc. c. i. circa fi.

Item q̄ ordinandus in ꝓsbyterum vel dia
conū recipiat manus impositionem ep̄i tactu cor
porali: licet fieri debeat: non tñ de substantia est:
extra de sac. non ite. c. fi. Item q̄ recipiat ordi
nes a ꝓprio episcopo: aut q̄ ñ oñes simul: aut q̄
seruatis debitis circūstantijs ñ sunt de substātia
extra de temp. or. q̄ trāslationē. Sūt alia de qui
bus nescitur: vtr̄ sint de substātia: vt missa ꝛ bi⁹.
que oīa intelligūtur esse de substātia: nisi reperia
tu in iure ꝯtrariū. Concor. cum rai. host. in glo. ꝛ
goff. cōsulentes q̄ in dubio: ꝛ vbi nullū ius ē ex
ꝓssū q̄ debeat suppleri: q̄ omissum tutius est:
q̄ ꝑsumatur ꝛ iudicet̄ tanq̄ nihil sit factū: ꝛ totū
iterandum est. Idem sentire videtur pe. ō pal. in
similibus. De ieiunio aūt vtrum sit de substantia
ordinis. i. q̄ debeāt esse ieiuni ordinator ꝛ ordi
nandus: cui⁹ rai. dicat esse in dubio. guilielmus
tñ hugo. ꝛ host. dicunt nō esse de substātia: sed ō
missa dicit host. vtiq̄ dubiū esse: licet guilielm⁹
ꝛ hugo dicant etiā missaz non esse de substantia.
Item qō dicit inno. de sacra. ite. in glo. sup. c. ꝓ
sbyter. q̄ cū in ordinatione alicuius in diaconū
vel ꝑsbyterꝫ omissa ē manus impositio: ꝛ postea
suppletur: etiā oēs oones sunt dicende: que ꝑci
piūtur dici in impositione manuū: qz ipse oones
manus impositioni inheret. Item si ps ordinis
alicuius omissa esset: a capite inchoāda esset: ta
men in ordinibus multe oones possūt esse: que
nō sunt de substātia ordinis. Un̄ si alias ordo ri
te collatus esset: ꝓpter hoc nō reiterare. Itez si
tñ vna manus inuncta eēt postea solum alteriꝰ
manus inunctio supplēda esset. Et vbi dr̄ in plu
rali in oonibus manus istas: dicet̄ in singulari
manū istam. Et si facta ē inunctio in aliquo: ꝛ nō
dicta oo: vel ecōuerso: repetendū est vtrūq̄. Itē
qō omissum ē suppleri oz p eum: qui ordinauit:
qō si fieri non pōt: p aliuz suppleri pōt. Itē si ep̄s
in ordinando deficiat ex infirmitate: p eū postea
vel p aliū inchoabitur: vbi ille dimisit: nisi sit ali
qua coherētia: vt vnctio oratio ꝛ bi⁹. hec Inno.
Qō aūt dictum ē omissū debere caute suppleri:
exponit host. in gl. sup dicto. c. ꝑsbyter. q̄ fiat sup
pletio tpe ordinationis. Et veniat patiēs defe
ctum quasi ministraturus ep̄o: nec erit intētio ep̄i
nec eius: q̄ oones sup ipm reiterent̄. Et cū venit
ep̄us ad id qō omissū est: qō suppleat: ꝛ pōt fieri
vltimo post alios eiusdē ordinis: vt magis celeb̄.
pōt etiā ei dicere ep̄s: vade ꝛ porta mihi librum
vel aliā rem: quasi credant circūstantes: q̄ ꝓpter
mandatū sibi factū manus imposuerit vel etiaz
in capella sua paucis ꝛ bonis vocatis secretarijs
priuatī poterit ordines celebrare. Dicit ēt innoc.
sup. c. ꝑsbyter de sacra. nō ite. q̄ ñ est iterandū sz
supplendū: vbi diuisi ꝛ diuersi sunt actus: sicut ē
in ordinatione sacerdotis: vbi alius actus ē tene
re manū sup caput: alius dare calicē ꝛ patenam:
alius vngere: quoꝝ si aliqō fuerit legitime factū
nō erit iterandū. Quidā etiā dicunt: q̄ hec duo ō
patena ꝛ calice nō sunt supplēda: qz nō sūt ō sub
stantia: sed tutius ē supplere. hec inno. Sz cū tra
ditione calicis ꝛ patene imprimat̄ character: ꝛ p
cōsequēs maxime sit de substātia: vt materia or
dinis ꝫm tho. ꝛ pe. de pal. Uel saltē ꝫm oēs alios
sit dubiū sic: vtr̄ sit de substātia: ꝛ nō solū est tu
tius hoc si fuerit omissū supplere: imo ē necessa
riū: gn̄mo totū videt̄ iterandū etiā aliud factum
ꝫm rai. ꝛ pe. de pal. ꝛ host. ꝛ goff.

De ꝑma tonsura.

Scien
duz ꝫm
tho. ꝛ pe. q̄ non ē ordo: sz dispositio ad ordines:
ꝛ ꝫm pe. de pal. est dispositio ꝯgruitatis respectu
ordinis: sz necessitatis respectu bñficij ꝛ respectu
iurisditionis eccl̄astice: qz ius spūale nō cadit in
laicū. Unde nō tenet collatio bñficij vel ꝯmissio
iurisditionis facta nō tōsurato. Non clericus. n.
nō est capax de trāsactō. c. litteral. Et rescriptum
impetratū tacito q̄ sit laicus: non valet: de test. c.
es pte. Nō autē quare ꝑma tōsura nō est ordo
ꝫm tho. ē: qz ordo ꝓprie ē illud: in quo dat̄ spūa
lis potestas: nō illud quo soluz deputat̄ ad aliqō
ꝯsortiū. Unde qz p coronā solum homo deputa
tur ad choꝝ: vbi non bz spāle sed ꝯmune: ideo ñ
est ordo: nisi sicut dr̄ ordo religionū: qui ē depu
tatio ad aliqō collegiū in quibusdā cerimonijs.
Et sic intelligitur ꝫm pe. de pal. de eta. ꝛ quali. c.
cum ꝯtingat. q̄ per ꝑmā tonsurā clericalis ordo
ꝯfertur: post septē annos pōt quis tōsorari: ꝛ per
ꝯsequens bñficium eccl̄asticum possidere: nō tñ
curatū di 28. c. de his. Et pōt dari ꝑma tōsura
omni die: qz sic seruatur de generali ꝯsuetudine
ꝫm pe. ō pal. pōt aūt dari ꝑma tōsura ab eo qui
pōt conferre ordines vt ep̄o vel abbate: nisi sibi
spāliter interdicat̄: sed nō dz dari nisi a suo ep̄o:
vel de licētia eius ab alio: non aūt debet dari in
fanti nisi religionē intranti: nec illitterato: nec cō
iugato: nisi volēti religionē intrare: vel ad sacros
ordines ꝓmoueri de ꝯsensu vxoris: de temp. or:
c. fi. li. vi. nec bigamo: imo nec iam susceptā por
tare licet de bigamis. c. i. li. vi. Et sub bigamo cō
prehēduntur etiā alij irregulares: qui nō debent
tōsorari ꝫm pe. licet etiā ꝫm pe. de pal. ꝑiori ton
sorari facere nouitiū tonsura monachali sub spe
postea recipiēdi ab ep̄o tonsurā clericalē. Uideb̄
aūt q̄ habens tonsurā monachalē: ꝛ si non cleri
calem ab ep̄o: q̄ possit illā religionem ꝓfiteri tā
q̄ clericus: quia cū sit per essentiā in eodem ordi
ne ꝛ in eadē religione clericoꝝ ꝛ laicorum ean
dem regulam ꝓfitentiū: sicut posset ꝓfiteri illo
rum ordinē obligando se ad ordinē p modū vi
uendi laicorum ita ꝛ clericoꝝ: quāuis forte sic ñ
esset de bigamo: quia qui non ē clericus actu nec
aptitudine: non potest obligari solenni voto re
ligionis clericorum: licet si ordinaretur: recipe
ret characterem. Omnes ꝑsbyteri cardinales
possunt conferre de communi consuetudine se
cundum pe. de palu. minores ordines et ꝑmaz
tonsuram: abbates simplices non exempti tan
tum ꝑmam tonsuram et ꝑmos duos ordines

monachis:si sunt sacerdotes ꝛ bñdicti:di.69.qñ
Exempti aũt ꝛ mitrati pñt eam dare etiam secu
laribus:in quos bñt eccl̃iasticam iurisditionem
Debẽt aũt huiusmodi tõsorati portare coronam
Un̄ dicit canõ:clerici nec barbã nec comã nutri
ant:nisi ex cã.s.ad vitandũ aliqð piculum ad tps
dimittãt:ꝛ si ꝓtẽpserint portare:excõicandi sunt
di.23.c.si quis. Rasura aũt que fit ex pte supioꝛi:
significat:qz debẽt huiusmodi habere mentẽ li
berã ad ꝓtẽplationẽ diuinoꝝ. Tonsura sup aures
designat:qz non debẽt habere sẽsus obuolutos ꝛ
implicatos terrenis:que ꝙ capillos designãt:co
rona vero capilloꝝ designat dignitatẽ regiã quã
bñt:ꝛ qz se ꝛ alios debent virtutibus regulare.

De minoꝛibus oꝛdini/

bus vtz abbates bñdicti oẽs possint dare quat
tuoꝛ oꝛdines mĩoꝛes absq; alio ꝑuilegio aut tñ
duos in.c.qñ.di.69.dñ lectoꝛis manus impositi
onẽ licentia ẽ vnicuiq; abbati in ꝓpꝛio mona
sterio faciẽdi. Ubi dicit glo. vel etiam hostiarij:
q est pꝛioꝛ oꝛdo nõ aũt exoꝛciste vel acoliti ius
hz faciendi:lz sit ar.ꝓtra de eo q resigna.c.i. Dñi
cus de sancto gemi.sup.6.post inno.ꝛ lapũ idẽ tz.
Sed archi.sup dicto.c.qñ.di.69.dicit. Adde q
q̃uis hic hug.ꝛ lau.ꝛ bar.bzi.hoc dicãt ꝛ extra ō
eta ꝛ quali.c.cũ ꝓtingat.dicãt de lectoꝛibus tñ:
idẽ tñ intelligas ō alijs duobꝰ minoꝛibꝰ:qz eadẽ
est rõ:ꝛ qð de vno dñ cẽ.extra de ꝓsti.c.trãslato
ꝛ sic de facto seruãt ꝼm hosti. Et idẽ sentit rai.et
goff.in sũmis suis. Jo.an.in nouellis sup.c.cũ cõ
tingat.de eta.ꝛ quali.sup ẏbo lectoꝛes dicit. No
mine lectoꝛis duos alios oꝛdines mĩoꝛes:qui se
quũtur cõpꝛehendit :cũ eadẽ sit rõ ꝼm hosti.ꝼm
quẽ sic de facto seruãt:extra de consti.c.trãslato.
Et ẽ simile.28.di.de his.licet bar.bzi.dicat ꝓtra.
Et ꝙ ipso facit hec dictio solũmodo si determi
naret hoc nomẽ lectoꝛis. Sed verius ẽ q deter
minet illud in ꝓpꝛio monasterio: quasi dicat nõ
in alijs.hec ille.ꝑma opinio tutioꝛ:secũda cõioꝛ.
ꝓterea ꝑma tutioꝛ:qz ꝓsuetudo ꝛ si det iurisditi
onẽ:non tñ dat ptãtem ꝓsecrationis vel oꝛdinis

De episcopatu quo/

modo sit oꝛdo. Nota ꝼm pe.de pal.q̃ licet ꝓpꝛie
nõ sint nisi septẽ oꝛdines:put scz oꝛdo impoꝛtat
quandã ptãtem ꝛ officiũ oꝛdinatã ad ꝓfessionẽ
eucharistie:qð dicũt theologi:large tñ sumendo
sunt nouẽ:qð dicũt iuriste:addẽtes quattuoꝛ mi
noꝛibus psalmistatũ:ꝛ tribus maioꝛibus ẽpatus
Duplex.n.ẽ oꝛdo eccl̃e.s.militãt] ꝛ eccl̃e triũphã
tis:di.89.ad hoc. Sũt aũt ĩ eccl̃a triũphãti nouẽ
oꝛdines angeloꝝ designati sub nouez generibus
lapidũ ꝑcioꝛoꝝ:vt dicit greg.de peni.dis.z.§.qð
ergo. Et ꝼm hoc militans ẽ exẽplata ad imagi
nez triũphantis habẽs nouem oꝛdines:cõputan
do ꝙ ꝓimo psalmistatum:quẽ tamen pe.non di
cit oꝛdinẽ nisi large sumẽdo oꝛdinem ꝓ officõ
oꝛdinis. Et sic est officium lectoꝛis: qui ꝛ legẽdo
erudit intellectum:ꝛ cantando seu psallendo ex
citat affectum. Sed pe.de pal.dicit psalmistatuz
esse ꝓimã tõsuram. Et ẽpatus ponitur nonus oꝛ
do:ar.di.23.c.psalmista.ꝛ di.23.seriatim. Sed su
mendo oꝛdinem ꝓpꝛie ꝓut sacrm oꝛdinatũ ad
sacramẽtum eucharistie sic:cum ẽps ꝙ ẽpalem oꝛ
dinationẽ non accipiat aliã vel maioꝛẽ potestatẽ
sup sacramentũ eucharistie q̃z simplex sacerdos
non ẽ oꝛdo. Sed sumẽdo oꝛdinez ꝓut importat
gradũ potestatis respectu quarũcunq; sacraꝝ actiõ
nũ vel officioꝝ:sic episcopatus est oꝛdo.tho. in
4.dicit aũt pe.ō pal.q̃ potest ꝓbabiliter dici:q̃
ẽpatus est oꝛdo:sed nõ distinctus a sacerdotio:et
est sacrm sed nõ distinctũ a sacramẽto oꝛdinis:et
imꝓrimit characterẽ:sed non alium a charactere
sacerdotali. Sicut.n.acolitus accipiendo cande
labrum accipit potestatẽ ad vnum actũ :ꝛ ꝙ con
sequens characterẽ qui est potestas agendi. Et re
cipiendo vrceolũ cum aqua ꝛ manili:accipit po
testatẽ ad alium actũ:ꝛ per consequens characte
rem. Sz qz vnius ꝛ eiusdem ẽ vterq; actus:vna
est potestas:ꝛ per consequens character habens
hos duos actꝰ subꝏdinatos. Similiterꝰ in sacer
dotio cũ accipit calicẽ ꝛ patenã cum pane ꝛ vino
recipit potestatem celebrãdi:ꝛ impositione ma
nuum ẽpi super eum recipit potestatẽ soluendi ꝛ
ligandi ꝛ sic de alijs. Omnia hec inter se sũt vnus
oꝛdo:vnus character:vna pars sacramẽti oꝛdis.
Dicitur aũt character imꝓrimi in eo:quod ẽ ꝓin
cipalius:siue in eo qð illud est ꝓrius. Sed ꝙ seqñ
tia non imꝓrimitur nouus:sed ampliat̃ ꝓrius im
ꝓressius siue quia illud ẽ ꝓincipalius. Et licz per
ꝓrimum quo dicitur : accipe potestatem: imꝓri
matur character in quolibet oꝛdine:ꝛ per sequẽ
tia non imꝓrimatur:sed intendatur character :ta
men a ꝓincipalioꝛi denominatur. Sunt ergo se
ptem oꝛdines:sed septimus scilicet sacerdotium
habet duplicem potestatẽ in generali.s.sacerdo
talem ꝓꝓꝛie dictam ꝛ episcopalẽ. Et ꝓpter hoc
vocãtur aliquando episcopi ꝓsbyteri ꝛ ecõuer
so. Quare autẽ episcopatus ꝛ sacerdotiuz cum sit
vnus oꝛdo:non eodẽ die conferuntur sicut cete
ri oꝛdines:sz diuidũtur:ratio potest esse ad ostẽ
dendum:q̃ aliquid potest episcopus:quod nñ po
test sacerdos. Est enim maioꝛ potestas in episco
po q̃z in simplici sacerdote:nõ soluz iurisditionis
sed ꝛ oꝛdinis ꝛ cõsecrationis:ꝛ non solum ex oꝛ
dinatione eccl̃esie:sed ex natura oꝛdinis ꝛ conse
crationis ꝼm diuinam institutionem. Unde eccle
sia nolut:q̃ eadem die qua fit sacerdos:fiat epi
scopus. Sed ne crederetur tanta esse distinctio
inter sacerdotiũ ꝛ episcopatũ:sicut est inter alios
oꝛdines:voluit eccl̃esia:q̃ in crastino diei:quo ẽ
factus sacerdos:possit consecrari in episcopum:
quod non sic ō alijs oꝛdinibus:in quibus distin
ctus character imꝓrimitur. Jtem sacerdos eo
dem die quo recipit potestatem conficiendi:re
cipit implicite potestatem absoluendi etiam si
nihil plus fieret circa eum. In acceptione

Oꝛdo ẽ epatus

enim calicis ⁊ patene cum pane ⁊ vino ex vi sacramenti accipit ptātem ꝓficiendi. Sed ꝓsecratio eꝑalis nec ex vi sacrī nec ex naturali cōcomitantia dat̄ in ordine sacerdotij. Unī simplex sacerdos nō possʒ ordinare vel cōfirmare: anteqʒ sibi daretur ꝓsecratō eꝑalis. Qꝫ aūt quattuor minores ordines simul dāt̄ur: licet habeant distinctos characteres: hoc ē: quia oēs actus illoꝝ licite vnus potest exercere sine ordīe aliquo. De officijs ⁊ actib⁹ singuloꝝ ordinū habes di. zi. cleros. in fi. ⁊ di. zʒ. plectis. ⁊ in. 4. sen. di. z4. Et ō ꝓximo. i. hostiario di. zʒ. dicitur. ꝙ inter bonos et malos habēt iudiciū: quia bonos recipiunt: ⁊ malos respuunt. Ubi videtur ꝑm pe. de pal. ꝙ sacrista qui habet officiū hostiarij nō ꝓhibendo excō mūicatū ab ingressu ecclesie: ex hoc ipso recipiat ipm ad diuina magis qʒ ille cuius missā audit: et p ꝓsequens ꝙ sit suspensus ab ingressu ecclesie.

De secundo. i. de lectore dicitur in dictis. c. ꝙ p tinent ad eos ea que ꝓphete vaticinauerūt populis p̄dicare: quod intelligitur legendo simpliciter non p̄dicando. Nullus. n. debet p̄dicare: nisi ad minus sit diaconus: nihil tñ ꝓhibet: vt videtur: ꝙ magister in theologia vel bachalarius ī catbedra possit exponere vetus ⁊ nouū testamentum: quia ex quo ē magister: habet auctoritatē docendi sed non p̄dicandi. De tertio. s. exorcista dr̄: ꝙ ad eū pertinet exorcismos memorie retinere manuſqʒ super energuminos ⁊ catbecuminos exorcizando īponere. Et dicit pe. de pal. ꝙ de exorcismis salomonis quibus demones pellebantur certū est: ꝙ verba illa virtute inherēte non fugabant dēmonē: sic nec aliqua verba alia: nisi forte sint sacramēta. Nec itez ex opere operato p idē Et si ab homine fuerūt inuēta: nullo mō demonem expellebāt: nisi forte volūtarium vt verba magica. Si aūt inspirante dño illos exorcismos inuenit: sicut ecclesia suos: sic poterat demon expelli per illos sicut per istos: nisi ꝙ nō ita efficaciter: sicut nec sacramēta illoꝝ erāt ita efficacia sic nostra: maxime qz exorcista noui testamenti habet realē potestatē spūalem super demonē: quaz ñ habebat exorcismus salomonis. De quarto scz acolito ibi dr̄: ꝙ ad ipm pertinet prepatio luminariū in sacrario: ipse cereum portat: ipse suggesta ꝓ eucharistia preparat. Et dicit pe. de pal. ꝙ pōt per acolitū epistola dici: vt de vi. ⁊ ho. cle. c. ʒ. Et actus omniū minoꝝ ordinū licite possunt fieri per nō habentē aliquē ordinez: qz sic habet ꝓsuetudo generalis ecclesie: ex quo videtur ꝙ ñ fiat irregularis excōicatus vel suspensus: si ingerat se diuinis exercens illū actum solū: qui licite sine ordine pōt exerceri de iure vel ꝓsuetudine: vt actus minoꝝ ordinum vel subdiaconatum sine manipulo: vbi hoc habet ꝓsuetudo: quia non est in suo officio agens vt prius. Si aūt incipit in choro solēniter: deus in adiutoriū ⁊c. vbi hoc ñ solet specialiter fieri a constituto in sacramentis: nō incurrit irregularitatē: cum ⁊ laici ibi psalmo dicent. Secus si de consuetudine id pertinet ad sacerdotem. De subdiacono ibi dicitur: ꝙ ad ipm pertinet calicē ⁊ patenā ad altare xpi deferre: ⁊ leuitis tradere eisqʒ ministrare. Urceolum quoqʒ ⁊ aqua manile ⁊ māutergiū tenere episcopo ꝓsbyteris ⁊ leuitis: ꝓ lauandis ante altare manibus aquā prebere. Et vt dicit pe. ō pal. hic est ꝓximus ordo ex sacris: quia sacra vasa habet tangere nuda manu: sicut ⁊ diaconus: quod nulli inferiori ꝑmittitur. Dicunt aūt iuriste: ꝙ subdiaconatus tēpore apostoloꝝ ñ erat sacer ordo di. 60. innouamus. ⁊. c. nullus in episcopū. sed tempore grego. ⁊ vrbani fuit sacer ordo. Qō non sic est intelligendū: ꝙ ecclesia vel papa nouū sacramētum vel ordinem instituerit: sed quia sacramento instituto in suo officio de nouo distincte vti cepit. Idez tho. in. 4. In ꝓmitiuis aūt temporibus q̄uis ordines fuerint semper inter se realiter distincti ⁊ instituti: tamen ꝓpter paucitatē ministroꝝ diaconi faciebant officia omniū inferiorum ordinū: ⁊ sic in ipo diaconatu implicite habebāt omnes alij ordines inferiores ꝓpter eorum officiū: quod ipse agebat. Ipsis aūt subdiaconibus sanctitas cōtinentie indicitur: quod fuit per grego. institutū: vt scilicet nec etiam contracto ante matrimonio ipis vti liceat: sic nec etiam licet diaconibus ⁊ sacerdotibus ecclesie occidentalis di. zi. ante triennium Item subdiaconus ordinatus ⁊ p̄fectatus ab aliquo ad subdiaconatum ⁊c. debet ab eis ꝓmoueri: ⁊ de victu ei ꝓuideri: de eta. ⁊ quali. c. accepimus. Et regulariter non debet quis ordinari ad aliquem sacrum ordinem: nisi intitulatus: vel ad aliquod beneficium: vel saltim sufficiens habens patrimoniū: ⁊ hoc ne habeat mēdicare: ⁊ sic clericatus vilescat di. 93. c. diaconi. Religiosis autem est ꝓ titulo spōrta mendicantibus precipue. De diacono ibi dicitur: ꝙ ad ipm pertinet assistere sacerdotibus ⁊ ministrare in oīmbus que agūtur in sacramentis xpi: oblationes offerre ac disponere in altari: cōponere etiam mēsam domini: atqʒ vestire crucem ferre: predicare euāgelium ad populum ad ipsum ptinet officium precum glo. i. letanie. Et dicit pe. de pal. ꝙ diaconi est actus p̄dicare: ñ ꝙ ex ordine habeat auctoritatem sed solū habilitatē. Soli. n. diacono ⁊ nō inferiori cōmitti debet. Unī nec stephanus ante officiū diaconi legit̄ p̄dicasse: tñ simplicem exhortationē faciebāt ad monachos antiqui patres: nullū hītes ordinem Et lʒ archidiaconus habeat ex officō p̄dicare: ꝙ non debet esse nisi diaconus di. 60. nullus epūs. ⁊ similiter curatus qui habet curam animarum. Qui vero simplex sacerdos ē vel diaconus: non potest p̄dicare nisi de licentia epi i6. q. i. addidimus: ⁊ de hereticis. c. cum ex iniuncto. Item diaconus bʒ ex officio dispēsare sanguinē domini sʒ ñ corpus nisi in nēcitate: ar. di. 93. c. diaconos. qñ ſ. infirmus moriē: ⁊ sacerdos ē absēs: vel quando presbyter mandat ei: vt cū est impeditus: vel qz

est infirmus: vel quia non sufficit in paschate omnibus ministrare. Vñ in paschate ioste & ezechie leute inuerũt sacerdotes. De ꝓsbytero ibi dicitur q̃ ad ip̃m spectat corpus & sanguinẽ conficere: in altari oꝝones dicere & bñdicere dona dei. Et vt dicit pe. de pal. Sacerdos ministrat sacra oĩa ꝓter duo. s. ꝓfirmationẽ & ordinem. Item bñdicunt populis: & gr̃a diuina datur: & peccata delẽtur. i. q. i. dictũ. & 6. q. 1. sacerdos. Quãus etiã bñdicant diaconi cardinales: sed hoc nullus archi. ꝓsumit. Et videtur q̃ nõ solũ sacerdos curatus: sz etiã simplex in cõpletorio & missa possit bñdicere: qz eps etiã nõ subditis dat suã benedictionẽ. Sed si ꝓnte epo sacerdos celebret: in fine misse illi tanq̃ maiori deferre debet: & illo volente bñdicere supsedeat ipse. xi. di. deniq̃. Si autẽ nolit: sed sibi remittat: tunc secure bñdicat. 95. di. eccle. & ita de ꝓsuetudine obseruaẽ qz nec benedictionẽ mense nec diaconi vel p̃dicaturi aut lecturi facit simplex sacerdos epo presente nisi illo ãnuente. Et etiã sciendũ q̃ absoluere in foro penitentie ẽ actus sacerdotis rõne ordinis p̃ncipaliter: non rõne iurisditionis. Sed illa q̃ accidens aliq̃n currit: qz oportet esse subditũ: sz subditus est qui vult se subijcere: nisi alij sit astrictus: & tunc de sola licentia eius põt se ei subijcere: nec tunc dat illi potestatẽ absoluẽdi: sz renũcians iuri suo dat isti licentiã se ei subijciendi. Eps aũt in ꝓsecratione sua iũgitur chrismate caput: & ponitur liber sup ceruicẽ ꝓsecrandi: & cõsecratur a tribus. Et dicit host. q̃ liber sup ceruicẽ & nũerus trinarius epiꝭscopoꝝ est de substantia ꝓsecrationis epalis: ita q̃ sine bis nõ ꝓsecrareẽ. Item bug. di. 66. pozzo. dicit q̃ etiã si non esset modo nisi vnus cpus in mũdo vel duo: nõ posset ꝓsecrari eps: donec aliõ ꝓstitueret a papa: vel ipso mortuo posset generalis eccla mutare hanc formã ab aplis institutam & instituere: q̃ vnus solus posset cõsecrare epm: vel q̃ si nullus esset eps: q̃ ꝓsbyteri cõsecrarent: fm host. vnus illoꝝ trium est principaliter consecrans: & alij duo cõsecrãtes. Et licet oporteat: q̃ vnus totã ꝓsecrationẽ pficiat: omnes tñ ꝓnuncia re debent cõsecrationẽ principaliter. Sed pe. de pal. dicit in tractatu de potestate pape: q̃ numer⁹ trinarius ñ est de substãtia ꝓsecrationis: & q̃ ẽ de institutione eccle. Vñ & greg. legitur dispẽsasse in anglia conuersa ad fidem aliq̃n ꝓpter carentiam numeri: non tñ obmitti debet.

De vestibus sacris.

Nota fm pe. de pal. q̃ sacerdos hz sex vestes necessarias ad celebrandũ quo ad necessitatẽ ꝓcepti. s. albam cingulũ amictum manipulũ stolaz & casulã. Sunt aũt tres prime omnibus cões ministris materialiter non formaliter. Non. n. necesse ẽ diaconũ vti veste bñdicta puta alba sicut sacerdotẽ: cũ omnino sine alba stola manipulo & suppelliceo: etiam coram epo dicat euangeliũ diaconus soleniter. Si autez alba ñ est de necessitate ꝓcepti: multo minus alba bñdicta. Et si nõ oz doc in diacono: multo minus in inferioribus ministris. Sacerdos autem sicut nõ debet celebrare nisi in calice & in altari sacratis: sicut nec in vestibus sacris. Manipulũ nulli licet portare inferiori subdiacono: sed tunicellã licet portare etiaz nõ subdiacono: quia nõ est ꝓpria vestis eius sicut manipulus. Stola que & orariũ dr̃ nulli inferiori diacono vti licet. xz. di. ministrũ. Nec sacerdos debet portare infirmis eucharistiã: nisi stola circũseptus in pectore in modũ crucis: vt ibi dicit̃. Diaconus aũt in sinistro humero stolã portat: cũ euangeliũ dicit di. z5. vnum. Sacerdos aũt in celebratione & sacramentoꝝ exhibitione & in oĩ oratione solenni: & eps in ꝓferendo ordines etiã primã tonsuram hac vti debet: qz sic habet eccle sie ꝓsuetudo Casula vtitur sacerdos: & nullus inferioꝝ eo: nisi sic vt hz ꝓsuetudo: q̃ diaconus explicatã post ꝓpositaz: vel in humero portat in ministerio: hac vti nõ debet sacerdos nisi in missa: sicut nec archiepiscopus pallio. de vestibus episcopi. j. titulo dicetur.

De conferentibus ordinem indignis fm tho. in. 4.

Eps conferens ordinem scienter indigno: peccat mortaliter: qz infidelis est domino suo cõmittens indigno misterium eius: precipue cũ hoc vergat in detrimentũ bonoris diuini & ecclesie: qui per bonos mĩstros ꝓmouetur. Et addit: q̃ si non possunt tot ministri boni inueniri: quot modo ministri ei sũt: melius est paucos ministros habere bonos q̃z multos malos vt dicit clemẽs di. Eadem ratione credo ꝓlatos religiosoꝝ: qui faciũt scienter ad ordines ꝓmoueri indignum: peccare mortaliter: & etiam ꝓsulentes & ꝓsentantes tales: quia coopantur ad malum. z. q. 1. notaz. Idem dicit alber. ad dens q̃ non solũ ordinans indignum: sed etiam qui ꝓmouet ad curam pastoralẽ vel beneficiuz ecclesiasticũ indignũ: mortaliter peccat. Nec nobilitas excusare potest: qz q̃to nobilioꝝ tanto nociuioꝝ: si malus ẽ. Nec puto sufficere q̃ non scit eum esse malũ: sed necessarium est quo ad vitandum peccatuz scire esse bonum ꝓ talem rõnem: quale possibile est haberi de homine. Et si dicit̃ q̃ alius nõ ita erit vtilis oĩno nihil ẽ: qz oĩs vtilitas spũalis tpali ꝓponẽda est: nec excusat paucitas bonoꝝ: qz melius ẽ habere paucos bonos q̃z multos malos. Preterea q̃ malis cõferantur ordines & bñficia: hoc facit eos esse peioꝝes: quia sciunt tales habere locũ in ecclesia: & bonos expelli. hec alber. Dr̃ aũt quis indignus duplicit fm alber. Uno mõ ꝓuatiue: qz. s. ꝓuat̃ dignitate seu beneficio: non tñ habens ꝓtariũ dignitati vel bñficio: puta vitium vel impedimentũ. Et in talibus ꝓpter necessitatẽ quarũdã eccl'aruz: q̃ indigent litteratis & defẽsoribus: possz dispẽsari vt a cõi hẽret de eccla donec addisceret. Dicit tñ Jo. in sum. confessoꝝ: q̃ putat tali ñ posse ꝓferri

prebendam cum cura absq; peccato mortali.

Secundo modo dicitur quis indignus cōtrarie: vt cū quis habet contrariū ordini vel beneficio ecclesiastico: & tali nō debet concedi: puta qz est vitiosus: vel quia habet canonicū impedimētum: vt ignorantiā vel irregularitatē. Si tamen talis indignus iam obtinuisset dignitatē vel bñficiuz: cui ē annexus ordo: sicut archidiaconatui diaconatui decanatui vel archipsbyteratui vel bñficio curato sacerdotiū: tunc si vitiū vel aliud impedimentū esset occultū: nō posset petenti denegare ordinē suus eps: nec ēpus peccaret conferendo scienter tali indigno: & sic potest intelligi. c. ex tenore. de tempo. or. secus si non esset pprius eps: qui nō tenetur ordinare nisi fm bñplacitum imo etiam & pprius episcopus nō tenetur: nec debet dare ordinē clerico: quem scit habere mortale vel impedimētum licet occultum: si clericus non habet beneficiuz: cui annexus sit ordo: ex q̄ habet ius petendi ipsum ordinē. Et sic potest intelligi. c. ad aures. de temp. or. Si aūt vitiū esset manifestū vel impedimētum etiam publice potest & debet denegare cuilibet. Et dicit hosti. q̄ q reputatur dignus ad vnū ordinem vel honorez non debet indignus reputari ad aliuz di. 84. gesta. extra eo. accepimus. Sed goff. hoc intelligendum putat: qñ ordinator antēq; ad sacrum ordinem ordinauit: per se examinauit: nisi priusq; fuerit ordinatus: per aliquod vitiū p̄ddiderit se indignum: vt in. c. accepimus: secus si per aliuz fuit examinatus.

De scrutinio faciendo

in ordinatione dicit host. in ſūma libro. i. rubrica. iz. q̄ circa ordinādum duplex est scrutinium: vnum qō fit ante ordinationē: aliud quod fit in ipsa ordinatione: qñ ordinandus p̄ntatur episcopo corā altari. Primū dilgenter faciendū est de elec. c. nihil. §. z. Et illud debet fieri feria quarta ꝓxima ante sabbatum: in quo ordines celebrā/tur. Forma huius est: vt dicit idem hosti. vt inci/piat a quarta feria & p triduum scz vsq; ad sabbatum per archi. ō iure cōmuni diligenter inquiratur de vita ordinandi: de genere de patria de etate de institutione. i. titulo ad quē ordinatur: de loco in quo ꝓuersatur: de scīētia fide & alijs: que cōtinentur in apostolica regula. Et sic in sabbato q̄ bati sunt: episcopo p̄ntantur: di. z4. qñ episcopus. Et dicit goff. q̄ licet fm antiqua iura episcopus eligeret bos scrutatores seu examinatores. vt dicitur in dicto. c. qñ. hodie tñ videtur spectare ad officiū archid. vt ō offi. archi. c. ad hec. Secundū scrutinium qō fit ante altare ē: cum arch. dicit. Postulat sancta mr̄ ecclesia hunc subdiaconum vel diaconū ad onus diaconatus assumi et huiusmodi: & interrogante ordinatore: scis eū eē dignuz? rñdet: q̄tum humana fragilitas nē. Nec peccat presentator in illa responsione: dū tamen non loquatur contra ꝓscientiam vt eo. titulo. c. i. quia quem nescit indignum debet presumere dignum: de presūp. c. dudum. Qz si archidiacono remordeat cōscientia de indignitate ordinandi: studeat ordinatori secreto: anteq̄ veniat ad hoc scrutiniū nūciare: vt eo. ti. c. i. Et si ordinator nollet desistere: debet se ablētare si possz bono mō Si aūt hoc nō posset sine scandalo: debet dicere verba: vt minister ecclesie: que nō iudicat de occultis: quia nullo modo dz crimē fratris publicare. hec oīa host. idē inno. q̄tū ad vltimū dictū.

De defectu scrutinij

seu examinationis. Nota fm host. & goff. q̄ ordinatus sine examinatione aut est dignus aut indignus. si dignus & notus: in nullo peccat: qz tales s. noti & digni nō sūt examinādi: ar. di. z4. nullus fallit in ꝓcrādo episcopū: qui etiā notus examinat: di. z3. quis episcopus. Si ignotus q̄uis alias dignus deponēdus ē. z4. di. c. vlti. si indignus sive notus sive ignotus deponēdus est: qz crimen suū non ꝓdidit extra de cor. vi. c. exposuistis. Et intelligit ō graui crimine: qō impedit ꝓmotionē vel executionē. 63. di. c. i. Debet q̄ ordinādus vel ꝓmouēdus ad aliquā dignitatē & tenetur ꝓfiteri crimina notoria iuris vel facti & enormia & impedimēta: q̄. s. impediūt ꝓmouendū vel deijciūt promotū: nisi fuerit secū dispēsatū di. 50. ex pcētib⁹ Si aūt hi⁹ defectū subticet: non bēbit executionē ministerij sic suscepti: sicut nec ordinis sic recepti: extra de renū. c. nisi. peccant etiaz mortaliter. Alia aūt crimina: q̄ non impediūt: nec deijciūt: nō tenētur manifestare vt de tēp. or. c. fi. ꝓcor. inno. & addit: q̄ si cōfitet: & secū dispensetur p eū. s. qui pōt: securus ē: vt vlterius accusari nō possit: alias secus: di. 33. c. fi. q̄ si ordinādus manifestauit defectū suū: & ordinator non intendens dispensare ordinauit postea detecto impedimēto nō recipit ordinatus: & hic ē casus illius. c. di. 81. siqui in examinatione. hec omnia hosti.

De suscipiente ordinē

aliquē vel exercēte officiū ordis in peccato mortali. Nota fm tho. pe. & alber. in. 4. q̄ suscipiēs uł exequens ordinē in mortali: mortaliē peccat: qz facit ꝓtra illud p̄ceptū. Juste qō iustū ē: exeq̄ris Indigne. n. sacrū ptractat officiuz: nec in hoc pōt aliqs dispēsare: qz de iure naturali ē: vt hō sācta sancte ptractet. Cōcor. rai. pbans hoc p iura dis. 40. multi. & di. 95. illud. & i. q. 3. audi. Et addit alber. q̄ si ꝑlatus dispēsat cū malis & indignis: peccat mortaliē. Si aūt patit necessitate mali ꝓpulsus: ne eueniat peius: nō peccat mortaliē: tunc. n. nō dispēsat: sz dissimulat ad tps: dōec corrigi possit. Nec tñ dispēsatio cū indigno excusat eū a peccato admīstratōis: dū scit q̄ ē indign⁹: dns. n. papa relinqt vnūquēq; ꝓscie sue: vt ipe dic in q̄dā decre. Et vt dic tho. i. 4. In q̄libz actu cui⁹cūq; ordis: qñcūq; se exhibz vt mīster eccle: peccat mōtaliē: & totiēs q̄tiēs hoc agit: qz vt dic dio. īmūdis

p de eate ordinandoz.

.XIIII.

nec ſymbola.i.ſacramentalia ſigna tangere fas ē Uñ qñ tangit res ſacras quaſi officio ſuo vtens peccat moztaliter:ſecus aũt eſſet ſi in aliqua neceſſitate aliqõ ſacrm contingeret:vel exequereť in illo caſu:in quo z laicis liceret. Concordat alber.addens:q ſi dicitur hoc eē graue valde:rñdet q lata eſt via:que ducit ad infernum:z multi vadunt p eã mat.vij. Et dicit tho.q q̃uis ſubditus teneať ſuſcipe ſacra a miniſtro eccleſie:q̃diu toleratur:z ſi ſit in peccato moztali:qz adhuc ē ei obligatus:tñ pter neceſſitatis articulũ nõ eſſz tutũ:q inducereť eũ ad aliquē actũ ordinis ſui exequendũ durãte tali conſcientia:quã tñ deponere põt:qz in inſtanti hõ a diuina gratia emendatur.

De etate ordinandoz̃

Nota q antiqua iura ſunt mutata. Nã ſm rai.et boſt.ſi ab infantia qs tradebať militie clericali a vij.anno vſq ad.xij.poterat recipe tres miores. z exinde acolitatũ vſq ad.xxi.z in.xxi.ſubdiaconatũ:diaconatũ in.xxvi.pſbyteratum in.xxxi.vt di.77.in ſingulis. Si grãdeuꝰ erat:q petebat ordiari in pmis duobus ãnis:recipe poterat oñes minores ordines. In alijs qnq annis ſequẽtibꝰ oẽs maiores:di.77.quicũq. diſpẽſatiue tñ laicꝰ grãdeuus infra annũ z dimidiũ oẽs ordines recipe poterat:z monachus infra vnũ annũ di.77 monachus. Sed vt dicit guiliel.iſta hodie ñ ſeruãť. Dicit aũt tho.in.4.q ſi neceſſitas ē z ſpes profectus etiã añ annos diſcretõnis pñt pueri ad minores ordines pmoueri ſine peccato: qz p aſſuefactõnē efficiẽtur idonei ad illa officia:z iſtud ſatis cõiter tenetur. Sed de ſubdiaconatu diẽ idē tho.in.4.q põt quis pmoueri:qñ ad annos diſcretionis venerit:vt poſſit cognoſcere votũ caſtitatis. Alber.vero dicit:q dicta tpa ſeruari non oz in religioſis:qz moz grauitas ſupplet etatem Pe.aũt dicit:q ex diſpẽſatione ep̃i põt tps anticipari ex idoneitate pſonaꝝ:ſed oñes iſte opinio. hodie ablate ſunt p clemẽ. de eta.z quali.c.i.ibi determinať:q ordinãdus in ſubdiaconũ dz eſſe xviij.annoꝝ.in diaconũ.xx.annoꝝ.in ſacerdotez xxv.z ſufficit annũ vltimũ attingere. ordinãdus aũt in ep̃m debet eſſe.30.annoꝝ:ita q.30. impleuerit extra de elec.c.cum in cũctis.nec põt diſpẽſari p ep̃m de minori etate:ſed ſolũ per papã ſm Jo.an.z cõem opi:nec ſciẽtia nec moz grauitas põt ſupplere talẽ etatem a iure ſtatutaz. Unde q ante legitimã etatẽ facit ſe vel ſubditũ ſuũ pmoueri z ad ordinẽ:peccat moztaliter:quia ꝓtra cõſuetudinẽ eccleſie generalẽ facit:z etiã qui pmittit ſe ordinari:niſi forte ſit ita ſimplex:q ignorantia excuſet eũ. Qui etiam ordinat talẽ:vel ꝓſiliũ preſtat:peccat moztaliter. Et q̃uis quidã dicant q ē talis ſuſpẽſus:verius ē q nõ eſt ſuſpẽſus:ſed ſuſpẽdendus vſq ad legitimã etatẽ extra ō etate z quali.c.i.vel non eſt compos ſm rai. archidia. antoniũ de butrio.fran. de zab.z alios. Uñ ſi exequitur officium ordinis recepti ante legitimam etatem:ſi non eſt ſuſpenſus a ſupiozi:nõ ꝓpterea incurrit irregularitatẽ. Sed videtur quibuſdaz q peccet moztaliter quotiens exequitur officiuz ſuum ante legitimã etatem:qõ quia nullibi legi: non affirmo:nec nego:tutum tamẽ eſt abſtinere ab executione.

De tempoze ordinatiõ

nũ z ſimultate ordinũ. Nota ſm rai.q ordines maiozes.ſ.ſacerdotij diaconatus z ſubdiaconatꝰ z etiam minozes cõferri poſſunt ſex tpibus anni.ſ.in ſabbatiſ quattuoz tẽpoꝝ:z in ſabbato immediato ante dominicaz paſſionis:z in ſabbato ſãcte paſche:di.75.c.ſi.z extra de tempo.oz.c.de eo. Poſſunt etiam cõferri dicti ordines etiã maiozeſ mãe diei dñice imediate ſequẽtis dicti ſabbati:ita tamẽ ſi ꝓtinueť ieiuniũ tam ab ordinato re q̃ ab ordinãdo ꝓferri:vt.75.di.c.q a patribꝰ. Et tunc fictione cononica mane dominice ſequẽtis trahitur ad veſperam ſabbati p̃cedentis:q̃ita ꝓferri dicũtur in ſabbato ſm rai. boſti.in ſũma.z inno.de tempo.oz.c.litteras.z in glo. inno.4.ibi dez.qui inno.dicit:q die illo ſabbati z nocte dominice nihil celebzans ordinationes in dominica comedere vel bibere debet:niſi corpus z ſanguinẽ xp̃i:ſi ſabbato celebzat. Addẽs etiã q die dominica ordines maiozes cõferre:etiam continuato ieiunio nõ expedit:niſi neceſſitas aſſit:puta qz in ſabbato nõ potuit ordines ꝓferre: ex eo q infirmatus fuit:vel tarde venit:nocte aũt paſchali z pñt ordines ꝓferri:non tñ alijs noctibuſ qz nec in illis põt miſſa celebzari:ordines minores etiã dominicis diebus z in p̃cipuis feſtis pñt conferri. Et nõ ſolũ vni vel duobuſ:vt dixit rai. ſed etiã multiſ:dũmodo nõ videatur ex hoc ep̃s ordinationẽ generalẽ facere:vt dicũt inno.boſt. z ber. Subdiaconatũ ſolus papa ꝓferre põt diebus dominicis z alijs p̃cipuis feſtis. Et ordinatus ab eo in ſubdiaconũ non põt ab alio ordinari:niſi de licentia eius ſm pe.de pal. Conſecratio aũt ep̃alis ſm rai.z alios fieri põt z debet die dominica z hoza tertia di.75.ordinationes.nec ꝓz ex hoc ꝓtinuare ieiuniũ ſabbati cũ dñica:qz hoc ꝓfertur in dñica nõ in ſabbato. Item quis põt in ſabbato ordinari in ſacerdotẽ:z ſequẽti dñica cõſecrari in ep̃m:qõ ñ ſic ē de alijs ordinibus maioribuſ:vt.ſ.vnũ poſſit in ſabbato:z aliũ ſequẽti dñica recipe etiã ꝓtinuato ieiunio. Et dz peti cõſecratio ep̃alis infra tres meſes a tpe electionis: di.75.qñ.vel a tẽpoze ꝓfirmationis di.iio.quoniam.ſm hug.alias ē puniẽdus:niſi eſſz legitime impeditus. Qui aũt recepit ordinẽ aliquẽ extra dicta tpa ſine diſpẽſatione pape:peccat moztaliť z ordinãs z ordinatus. Sic̃ z q recipit duos ordines maiozes eadẽ die vel ſubdiaconatum vel minozes ordines:moztaliter peccat. Minozes etiam omnes ſimul non pñt dari:niſi cõſuetudo illius eccleſie hoc habeat: quia tunc poteſt. Qui etiam ordinatur a prelato non ſuo z ſine licẽtia

p dñ ordinat aliquẽ anť emtẽ. mozmlẽ pecunt

p ad ꝓferendi ordines. ē tpus & tempus.

eius aut etiam qui ordinatur per saltum: omnes hi peccant mortaliter. ar. 25. q. i. vbi dicitur. Alio latores canonū a spū sancto cuius instinctu cōditi sūt: cōdemnātur. De irregularitate aūt quā contrahūt: vide. J. Dedicatio ecclesie de cōsuetudie fieri pōt omni die: t ḡgines diebus dñicis consecrantur ſm pe. de pal.

p eccē dedicatio · omī die pōt fieri ·

De loco vbi conferēdi

p ad ordines ofrēdū · suī loca determinata ·

sūt ordines minores: ordines pōt eps cōferre in quacūq; ecclesia sui epatus ſm rai. ar. de tēp. or. si archieps. Maiores vero ofterri debēt in ecclesia epali di. 63. c. i. Sed dicit guiliel. t hosti. q; hodie epi ofterunt ordines etiā maiores: vbi volunt de ofuetudine epi ofsecrātur: vbi elegerit metropolitanus ſm rai. di. 63. c. fi. nisi aliud obseruādū sit de cōsuetudine approbata ſm guiliel. Et si in alia ecclesia q; metropolitana t in pūtia metropolitani fuerit ofsecratus: dz se pūtare metropolitano infra tres mēses a tpe ofsecrationis di. 63. cū longe. Patriarcha aūt primas t metropolitanus t quilibet hoz dz ofsecrari in ecclesia sua ſm rai. nisi necessitas aut ofuetudo aliud inducat scōm guiliel. 24. q. i. pudēda. Papa ho in ecclesia sua i. vrbe si fieri pōt: alias in quacūq; t extra vrbez ſm host. vt di. 23. in noīe. Et ſm goff ofsecrat papa ab epo hostiensi: q in hoc vicē metropolitani obtinet. Si tñ añ assūptionē ad papatum fuisset eps ofsecratus: nō amplius ofsecraretur ſm pe. de pal. Item ſm rai. inno: t goff. Siquis ñ sacerdos ofsecraret in epm: nil reciper: qz fundamentū ofsecratōnis epalis ē sacerdotiū. Uñ opi. host. q; dixit otrariū: ñ tenet. Dz si eēt sacerdos quocūq; alio ordine sibi deficiēte ofsecrat in epm: recipet ofsecrationē epalem et oēs ordines offerret: si ordinaret excepto eo quē non haberet ſm rai. t alios i. q. i. gratiā. talis tñ non deberet exequi officium suū añ receptionē ordinis pretermissi.

p de coactione ad ordines ·

De coactione ad ordines vel plationes.

Nota ſm rai. t hosti. in sūma: q; duplex ē coactio. vna absoluta puta: figo omnino inuitus p vim teneat sub manibus ordinatoris. Et hac coactione si quis ordinet: ñ recipit characterē: vñ nec ordinē sicut nec baptismum extra de bap. c. maiores. t di. 50. c. pbyteros. Et nullus hoc modo dz aliquē cogere ad ordinem vel aliud sacm. Alia coactio ē cōditionata: que fit cōminatione penaz t cōminando mortē vel incarcerationē: si nō pmittat se ordinari. Et q ordinat hac coactione ductus: qz huiusmodi coacta volūtas ē volūtas saltem indirecta. 15. q. i. merito. iō talis recipit characterez ſm rai. t alios: ac etiā executionē illius ordinis si non obstat aliud impedimentū ſm pe. de pal. qz nō est ius aliquod qō ipm suspēdat: sed grām nō recipit: cū fictus t inuolūtarius accedit: nec etiā hoc metu. s. penarū aliquis cogēdus ē ad ordines. De coactione aūt ofditionata p penam iuris inferendā, ppter ecclesie vtilitatē: dicit pe. de pal. Uidetur q; gs possit cogi per superiorem per pceptum t excōicatōnē vt sit curatus vel epus: sicut aliqui heremite per epm sunt cōpulsi. Cum enim ad bonū regimē ecclesie magis sit obediendū pfidenti in spūalibus q; ad bonū regimē in tpalibus pfidenti: sicut aliquis in tpalibus cogitur suscipe tutelam vel curam pupilli vel furiosi: quia huiusmodi reipublice interest: t multo magis iudicādi in re publica: cū sit hoc officium magis necessariuz: vt puta q; sit ppositus vel baliuus: si respublica indiget: pro cuius salute bonus ciuis etiā morti se debet exponere: multo magis si ecclesia indiget: pñt pso ne cogi ad platuras: t tenetur coacti obedire: ga ſm grego. Sūmum pastorē ofuincitur ñ amare: qui eius gregē renuit pascere: qui dixit Jo. vltō. Pasce oues meas. 8. q. i. in scripturis pe. quod videtur intelligendū: nisi sit ineptus eudēter. Dicit tñ idem pe. q; nullus ē sponsus ecclesie id ē eps vel curatus nec abbas nec prior: nisi assentiat: qz q̄uis legatū acquiratur de iure ciuili ignoranti: tamē de iure canonico nullū ius vel bñficium ecclesiasticū acquirit homini quousq; assētiat. Uñ de preben. c. sicut absenti. li. vi. dicitur: q; quādo absenti beneficiū ofertur: quousq; ratū habeat: si bi nullū ius acquirit. De coactione vero cōditionata per subtractionē beneficij vel officij p sentētiam hominis: nota distinctionē in huiusmodi secundū rai. t host. in sūma. Aut enim eps cogit clericū ad suscipiendū ordinē: qui ē annexus de iure vel ofuetudine bñficio vel dignitati: quā habz vel aliū ordinem. Et in primo casu puta cū eps vult cogere electū in archidiaconum: vt fiat diaconus t electus in archipsbyterum vel decanuz vel prepositū vel abbatem: vt fiat sacerdos: vtiq; potest cogi p subtractionē beneficij vel dignitatis nō existente in eo impedimēto post debitā monitionē ap. remota di. 60. Inouamus. t ō elec. cum in cunctis. Excepto eo quod ibi dicitur de epo. si aūt habet impedimētum. pe. de pal. distinguit sic dicens: quia aut ē tēporale aut perpetuū. si tēporale: q̄diu durat excusatur: puta quia infirmus illo cessante idem quod supra. si ē perpetuum: t tunc aut pcessit collationem beneficij: et fuit tale: qō non est sibi ius acquisitū: t tunc siue sciuit siue ignorauit priuandus est de facto: sicut de facto tenet: puta homicida vel illegitimus: et nesciebat aliquid de huiusmodi. Si fuit tale impedimētum: q̄uis sibi acquisituz est: si sciuit t tacuit: debet auferri tanq; ab indigno: vt quia habet malum caducum t huiusmodi. Si aūt ignorauit: tunc ita est: ac si peruenisset: t quia bona fide t iusto titulo adeptus est: sine sua culpa priuari non debet. Si aūt impedimentū superuenit sine culpa sua: quia mutilatus fuit in naso aut oculo aut factus leprosus: afflicto non est adiungenda afflictio. 7. q. i. Cum corporalis. t tunc non debet priuari: sed de redditibus vicarius sustentari vel alius assignari: t ipse sic impeditus

de ipsis redditibus sustentari. Si autem impedimentum supuenit culpa sua: vt quia se castrauit vt origen: vel quia in stupro inuentus castratus fuit priuari debet: & sic intelligitur de cle. egro. p totum. hec oia pe. In secūdo vero casu cū. l. vult cogē ad ordinē ñ annexū bñficio. Et tūc ſm rai. & host. aut hoc exigit necessitas vel vtilitas ecclesie: tūc si clericus excusat se sola volūtate: qz. ſ. nō vult: & ñ alia rōnabili cā: oz cogi p subtractionez officij & bñficij: di. 74. c. z. & c. 3. & de eta. & quali. c. queris. Oz si excusat se clicus rōne crimis cōmissi: tūc uł dispēsare pōt: si bz auctoritatē: & alis ē idoneus: vel ipm remouet a bñficio: qō obtinz in eccla: nisi eēt multū vtilis & necessarius ecclie. Si aūt allegat aliud impedimentū ꝓueniēs sine culpa sua: vt infirmitatē suā: ñ est cogēdus: & sil'r si nō exigit hoc necessitas vel vtilitas eccl'e: non oz inuitos cogere ad ordines suscipiēdos: alis puniēdus esset di. 74. c. z. & admittētur eoz applo Dē aūt necessitas: cū ñ sint alij qui ordinent: & ecclesia indiget: vtilitas aūt cū & si sūt alij: eccl'ia tñ indiget ordinatis. De sic coacto ad ordinē sacrū vtrū teneat ꝓtinere: dicit Jo. & guiliel. q' si coact' fuit metu: qui posset cadere in ꝓstantē virū: ñ tenet: alias sic: extra qō met' cā. c. platum. qz ꝓtinē tia nō debet nisi volūtaria di. 31. ante triēnium. & maxime si ē ꝓtestatus in secreto se nolle ꝓtinere Talis aūt sic ordinatus si habeat vxorē: gaudebit ꝑuilegio clicali: si vult viuere clericaliter ſm rai. guiliel. & bug. ar. illius. c. si q vero di. 32. & hoc nisi transiret ad actū ꝛrium. Uel aliter dicas: dic rai. ſ. q' sic coactus nō teneat ꝓtinere: q̄tum. ſ. ad vsū mrionij ꝓtracti ante susceptionē ordinis: & si vxor ꝓtinere nō vult: gaudebit ꝑuilegio tñ clericali: si clericaliter viv't. Non aūt gaudebit: si ipa vult ꝓtinere: & ipe non vult. Sed si talis nō beat vxorē: tenet ꝓcise ꝓtinere: ar. di. 45. de iudeis. Regulares aūt ordinari ñ debēt ꝓtra voluntatē plati sui ſm rai. de tempo. oz. ad aures. Debent q̄ pūtari a platis suis vel de licētia eoz: que appareat. Itē ſm rai. si eps cogēt aliquē ordinari exigente ecclesie necessitate: q̄uis peccet: oz tñ clericus obedire cessante legitimo impedimento: qz ñ est malū: qō ei ꝓcipitur: imo iustū. ii. q. 3. quid q̄ De irregularitatibus que impediūt ꝓmouendū habes. J. ti. 29. de irregularitate p totū. De his que deijciunt vel suspendūt iam ꝓmotum: habes. J. titulo. 28. de suspensione.

De penitētia & effectu eius & diffinitione & impedimentis & remedijs eius. c. xvij.

O Epenitētia inquit

xps mat. 3. Penitentiā agite: appropinquabit &c. Hec ē virtus & sacrm: & inq̄tum sacramētum: tria in ea ꝓsiderātur: sicut in alijs. Unuz ſ. qō est tñ sacrm id. ſ. quod exterius geritur: vt ē absolutio p forma & confessio & satisfactio p materia. Aliud ē: qō est sacramētum & res: vt ornatus & penitētia interior. Aliud quod ē tñ res: vt remissio peccatoz. Quātuz ad primū. ſ. ad quod est tñ sacramētum: si penitentia nō habet aliam materiā a suscipiēte: sed solus actus verboz. Et ratio ē ſm tho. in. 4. qz cū sacra sint quedā medicine spūales: sicut i corpalibus medicinis: q̄dā consistunt in sola passione vel receptione curati: vt sectio vulneris & appositio emplastri. Et quedam ꝓsistunt in actu laborātis: vt executiones & hi'. Ita in sacris quedā nō requirūt actū eius: q̄ sanctificatur q̄tum ad substantiā sacri nisi p accidēs: & sicut remouēs ꝓhibens sicut i baptismo ꝓfirmatione & hi'. Et in his sacris materia que significat & causat: ē quid exterius appositū. Quedā vero sūt: que p se & eētialiter requirūt actuz eius: qui suscipit sacrm: vt in mrionio & pñia: & in his nō est materia aliqd extra suscipiētē: sz ipsi actus q exterius apparēt: faciūt q' i alijs materia res & sacrm est pñia interior. i. cōtritio & ornatus Penitentie. n. sacrm nō imprimit characterē sed ornatū. Et ꝓtritio quidē ē dispositio respectu penitentie: & res & sacrm respectu gre gratū facientis. Ornatus vero respectu gre sacramētalis: & in attrito ē ornatus & si non ꝓtritio. In contrito est etiā ornatus: vnde & maior gratia infūditur respectu duplicis dispositionis. ſ. sacri: que fit p ornatū: & liberi arbitrij que fit p ꝓtritionē: de ornatu habes supra eodē ti. c. i. res tñ est remissio peccatoz. Ubi sciendū ſm tho. q' cā principalis remissionis peccati q̄ ad culpā est deus. Causa meritoria remissionis est passio xpi: cā formalis est gra dei: cā instrumētalis ē multiplex: quia & contritio inq̄tum est actus virtutis penitētie est causa vt remouens ꝓhibens. Sed put est pars sacri penitētie est causa instrumētalis: & similiter ꝓfessio & absolutio sacerdotis est cā instrumētalis: sicut ad formationē cultelli multa ꝓcurrūt: quia & ars fabri & manus eius & malleus & incus & ignis & alia. Ad remissionē peccati etiā quo ad penam oīa predicta opantur plus & minus ſm deuotionē & conatuz penitentis: remissa tamen ꝓius oñi culpa mortali. quia cū mortali nō est homo capax remissiōis alicuius pene: etiā valet passio xpi ad remissionē pene satisfactio iniūcta: & omnia bona opa facta in charitate & flagella patienter tolerata & indulgentie.

Per penitentiam reui/

uiscunt opa mortificata p peccatum ſm Tho. pe. & rai. quod etiā dicit augu. de peni. di. 5. qui vult quod sic declarat pe. de pal. in. 4. Opera nostra dicūtur viua & mortua & mortificata & viuificata per cōparationem ad ea que viuunt naturaliter: sicut enim illa dicūtur viua: nō solū que bñt principiū vite sz etiā opationē: vt oculus videndo pes ābulādo: mortua q̄ neutz bñt: mortificata q̄ habent principiū vite: sz ñ opationē ꝓpter aliqō impedimentum: vt membza putridū: viuificata

que per amotionem impedimenti opationis vi/te redeunt ad suas opationes:sic opa nostra spi/ritualiter dicūtur viua:qz ꝓcedunt a charitate:q̄ est ꝑncipiū vite spūalis:z p meritum pñt ꝓdu/cere ad vitam eternā:q̄ est vera vita. Iste.n.est finalis actus opuz nostroꝝ. Moꝛtua vero dicūt: que fiūt extra charitatē:z dicūtur moꝛtua ex ap titudine:qz.s.potuerūt fieri in charitate:z sic fuis/sent viua. Moꝛtificata vero que facta fuerunt in charitate:sed p meritum ñ pñt ad vitā glozie p/ducere efficaciter ꝓpter impedimentum peccati moꝛtalis supueniētis. Uiuificātur aūt:cū impedi mentū moꝛtificationis amouet:z hoc ē moꝛtale supueniens. Sed nota ſm tho.q̄ resurgēs p peni tentiā a moꝛtali:non oꝫ q̄ resurgat in eodē gra/du gr̄e z charitatis:quā amisit:sed pōt resurgere in equali maioꝛi z minoꝛi ſm conatū ipius peni tentis. Et ex hoc oꝛitur dubiū. quo viuificentur opera moꝛtificata in eo:q̄ resurgit in minoꝛi cha ritate:z in illo statu moꝛit:cum ꝑmiuz recipiatur ſm statū in moꝛte:nō ſm statū ꝑteritum. Secūdo rñdet pe.ō pal.q̄ p pñiam reuiuiscere merita:po test intelligi dupliciter. Uno mō q̄tum ad ꝑmiū accidentale:z sic reuiuiscunt:nisi illius ꝓmij sit talis ꝯditio q̄ r̄quirat ꝯtinuitatē z ꝓpetuitatē sic aureola virginitatis. Alio mō q̄tum ad ꝓmiuz essentiale:z sic p se loquēdo reuiuiscūt:ꝑsuppoſi to q̄ moꝛiatur cū tanto gradu charitatis :q̄tum amiserat:qz tunc nō est tm̄ ex merito vltimo:sed ex merito ꝓmo z p se z ex pñia:sicut ex remo/uente ꝓhibens z ex vltima charitate:sicut ex na turali disposition necessaria recipit quātitatem ꝑmij essentialis. Per accidens aūt esse pōt:q̄ ñ reuiuiscūt ex indispositione recipiētis:quo ad in tegritatē:in totā quātitatē ꝑmij. ſm.n.tho. super ep̄am ad ro. q̄ntitas ꝑmij ēntialis qō ꝯsistit ī vi sione dei rñdet q̄titati charitatis in via. Et quā titas ꝑmij accidētalis rñdet quātitati laboꝝ bo noꝝ operum. Et de hoc intelligit illud aposto/li. Unusquisq̄ ꝓpriam mercedē accipiet ſm suū laboꝛē. Nota q̄ pñia z plures alie virtutes di cūtur fundamentū:sed diuersis respectibus. Cū enim fundamētū sit ꝓma ps edificij z substēta/tio totius edificii:rōne ꝓpietatis ī spūalibus fi/des dicitur fundamentū virtutū simpliciter:pñia dr̄ fundamentū rōne ꝓioꝛitatis ñ simpliciter sz in genere eoꝝ que ꝑtinent ad effectum:z quo ad fugā mali cōmissi. Timoꝛ etiā dr̄ fundamentuz q̄tum ad fugaz mali cōmittendi. Charitas dicit fūdamentū ratione ꝓioꝛitatis quo ad ꝓsecutio nē boni. Sed rōne substētationis dicitur humi litas fundamētum in ꝓsperis:z foꝛtitudo in ad/uersis. tho. in. 4.

Penitentia autē sic dif/finitur ſm greg. z ambꝛo. q̄ ē ꝑterita mala plan/gere:z plāgenda itez non cōmittere de pe. dis. 3. Que diffinitio datur p duplicē actū eius ſm tho. vnus pñs respicit.s.doloꝛ de cōmissis. Fletus.n. sumitur ꝓ doloꝛe interioꝛi:alias respicit futuruz s. ꝓpositū non cōmittendi vlterius. Et sic non cō mittere intelligit quo ad ꝓpositum ꝓ tunc cum penitet. Non.n.requirit ad verā pñiam:q̄ aliqs vlterius nō peccet:qz de eēntia alicuius rei nō ē aliquid futuꝝ. Alle ḡ auctoꝛitates de pe. di. 3. ille z. c. irriſoꝛ. z alie que vident dicere:q̄ ñ est vera pñia:sed inanis:cū quis itez peccat:vel referunt ad idē tp̄s ſm rai. z goff. quo qs penitet:cū s. z si dolet de cōmisso:nō tm̄ ꝓponit abstinē:vel si ve re peniteat:dicitur inanis recidiuā do:qz pñia fine seu fructu eius:qz ē absolutio ꝓpter peccatū supueniens. Qō aūt dicit hiero. q̄ secūda tabula post naufragiū est pñia seu culpa simpliciter con fiteri:de pe. di. 3. loquit methaphoꝛice ad simili/tudinē nauigātis: q̄ fracta nauī auxilio alicuius tabule ducit ad poꝛtū. Sic spūaliter fracta inno cētia baptismali ꝑ moꝛtale que ē natis: z ꝓma tabula ñ est alia via salutis nisi pñia que dr̄ secū da tabula:que tabula ē post naufragiū:sed ñ secū da post ipsū. Qō aūt de peni. di. 3. dicitur ꝑ aug. c. pñia Secūdo q̄ penitere ē pcnā tenere:vt sē puniat in se vlciscēdo:qō cōmisit:vt in. c. si apl's vbi dicit q̄ penitens semp doleat cē. Intelligen dū ē ſm pe. non quidē pñiam exterioꝛez debere esse ꝓpetuā:nec ēt pñiam interioꝛē actualē. i. q̄ sē per actu doleat:sed habitualem. i. semp oꝫ hr̄e hanc dispositionē in mentē:q̄ cū menti occurrit pecca tū cōmissum:nō acceptet:sed ſm rōnem doleat.

Itez qz dicit aug. in dicto. c. si apl's:q̄ penitēs de doloꝛe gaudeat. Sciendū q̄ triplex est do loꝛ z gaudiū ſm pe. de pal. Primo ipsa passio ꝯcupiscibilis:z sic simul ñ sūt etiā de diuersis do loꝛ z gaudiū. 2° accipitur ꝓ motu coꝛdis:qz le titia ē coꝛdis latitudo:z trisꝛicia coꝛdis ꝯtristatō alꝫs ꝯstrictio coꝛdis:que duo ēt simul esse ñ pñt.

3° accipitur p simplici actu volūtatis:z tūc put sunt de eodē:nō sunt simul:qz ꝯtrianꝫ:z silr si sūt de diuersis nō subꝛdinatis:sed put sunt oꝛdina ti:ita q̄ vnū est ratio alterius:sic stāt simul. Et sic ē in ꝓpositō:imo foꝛte sūt vnus actus sicut finis z id qō est ad finē:qz vbi duo ꝓpter vnū:vtro/biq̄ tm̄ vnū:vñ q̄ dicit tho. vtrūq̄ ñ posse simul eē eq̄liter intelligendū est q̄tum ad cālitatem z principalitatē:ñ q̄tum ad intensionē z remissio/nē ſm rē:si differūt re:vel ſm rōnem si sūt vni⁹ actus re:qz vnū est rō alterius. ad intēsionē eniz z remissionē cause sequit intēsio z remissio effe/ctus. Quanto enim plus dolet de peccato :tanto plus gaudet de doloꝛe.

De effectu penitentie seu fructu. Nota ſm pe. ō pal. di. 14. q̄ pñia delet omnē culpā actualē moꝛtalē z venialē:cui appli cat spāliter. Uñ chꝛyso. de peni. di. 3. Talis dic ēt si ad sūmū quis ꝓuenerit maloꝝ:z iñ reuerti ve/lit ad virtutis viā suscipit. s. deus:libēter ample/ctit z oīa facit:quatenus ad ꝓioꝛē reuocet statū hec ille. Et qz moꝛtalia habent ꝯnexionē ex pte

auersionis:quia omnia a deo auertunt:vnū non dimittit sine alio ſm tho. Sed mortalia possunt dimitti sine venialibus:z vnū veniale sine altero qz non hūt ꝓportionē ad inuicē ſm tho. 2° nota q̄ pñia tollit penā eternā:penā aūt tpalem si pfecta sit totaliter tollit:vel saltem minuit. Unde dicit pe.q̄ sicut qui hominē:ita z qui deū offendit:peccat dupliciter:qz ꝓtra equalitatē amicitie:inq̄tū debitum nō impedit:z ꝓtra equalitatē iustitie in q̄tum rem vel hominē vel obsequiū subtrahit. oz ḡ necessario vtrūq̄ restituere. Et qz restituta amicitia:ñ statim restituit̄ res ablata. Ideo post remissionē culpe remanet reatus pene satisfactorie.s.cōiter:ar.de peni.di.i.si peccatū dauid. 3° nota ſm pe.de pal.q̄ sequelā ad peccatū quod ē trahere ad peccatū z retrahere a peccato: si pñia que ē virtus z sacr̄m sit pfecta:totaliē delet istaz sequelā z istas reliquias. Si aūt esset ꝓpleta pñia que ē sacr̄m:z ñ que ē virtus:esset quidez deleta pena sed nō seq̄la:cū in momēto possit esse deleta oīs pena:nō aūt habitus malus acq̄situs. Sz si pñia virtus esset pfecta:tūc seq̄la esset totaliter deleta:qz hītus vitiosus totaliter corrūptus.

4° nota ſm tho.z pe.q̄ restituit pñia oēs virtutes necessarias ad salutē:qz remouēdo,phibēs restituit gr̄am:cū qua oēs virtutes infūdunt̄. Sz necessarias ad dignitatē nō infundunt̄ nec restituit. 5° q̄ pñiam vitant̄ flagella tpalia. Ambro. Potuit dñs mutare sñiam: si tu nolueris mutare delictū:z de pe.di.i.sed ꝓtinuo.z.c.ꝓportuna.z.c. si agamus. Ultimo pñia ñ restituit impunitatē in foro ꝓtentioso:imo bñs bullam de absolutiōe ab homicidio:nihilominus suspēderetur:nec liberat ab irregularitate. Item mortificata opa meritoria q̄ peccatū per penitentiā reuiuiscunt.

De impedimentis pe/

nitētie:dicit pe.de pal.p° mḡr̄m sen.in.4.di.16.q̄ hypocrisis z ludi z militia z negociatō impediūt pñiam. Et hypocrisis quidē ipedit ꝓpter hoc:qz ē hītus malus quo hō ē ꝓmptus facere bōa opa ꝓpter hoīes:z sic inclinat:vt opa que alis eēnt digni fructus pñie nō habeāt hunc effectū. Ludi taxilloz chorearū histrionū spectaculoz in bastilubijs venatiōibus z bi° impediūt:qz nimis distrahunt mentē a deo:z dissoluūt vana leticia:cuz tñ penitēs debeat habere coz recollectū ad deum z dolorē de peccato. Militia vo z negociatio etiā impediūt.z qz mentē distrahūt: z qz mentē multis peccatis cōiter implicāt. Dez qz ista aliqñ sūt venialia:z aliqua ex his aliqñ licita. Jō non impediūt de necessitate pñiam z fructū eius:nisi cū sunt mortalia:ō peni.di.5.negociū,Et de his materijs hēs in.z.pte in diuersis.c.sunt z alia ipedimenta pñie interioza: ſm rai.z ost̄i.in sūma sunt 4. Primū ē pudoꝛ ꝓsitendi:q retrahit supbos dū nolunt videri mali. Secundū ē timoꝛ satisfaciēdi.timēt.n.quidā:q̄ ñ possent facere pñiam: que eis imponeret̄. Tertiū est spes vana:z hec est triplex:quia diu viuendi:qz diuitias acqrēdi: z hec qz miam ꝓfidi finaliter. Quartū ē desperatio veniā obtinendi:vel post veniā in bono p̄seuerādi. Et desperationē venie inducūt tria.s.cōsideratio grauitatis peccati:sicut cain dixit. Maioꝛ ē iniqtas mea z̄c.geñ.4. Secūdū ē ꝓsideratio frequētationis. Cogitat.n.peccatoꝛ. Ad qd ꝓfiteboꝛ:cras itez cadam et bi°. Tertiū ꝓsideratio diuturnitatis in peccato. Cogitat.n.tandiu steti in hoc peccato vel illo:q̄ nunq̄ misericoꝛdiam obtinebo.

De remediis cōtra di/

cta impedimēta. Nota ſm rai.z dosti.ꝓtra pudorem ē triplex remediū ꝓsiderationis. Primū est ꝓsideratio rōnis,naturalis. Si.n.nō erubuisti peccare:qō malū z inhonestū est:nō debes erubescere.i.ꝓpter ruboꝛē dimittere ꝓfessionē peccatoꝛ:qō bonū z honestū ē:ber. Oīa insania hominū pudet ablui:z ñ pudet inquinari. Abstergitur caliga:z ꝓtēnit̄ aīa. Secūdū ē vtus diuine intuitionis:ad hebꝛe.4.c.Oīa nuda z apta sunt oculis ei°. Tertiū ē ꝓpatio future ꝓfusiōis:naū 3. Reuelabo pudēda tua in ꝓspectu oīm nationū Cōtra falsū timoꝛē ē etiā triplex remediū. Primū est p̄sideratione pene pñis paucitas:z ecōtrario ī futuro pene multiplicitas:p̄s. Multa flagella peccatoris qz ignis sulphur aspectus demonū tenebꝛe vermis z alia. Secundū ē pene pñis leuitas z ecōtra future acerbitas:iob.6. Qui timet pruinā.i.penā tpalem:veniet sup eū nix.i.pena futura grauioꝛ. Tertiū ē pñis pene breuitas:z ecōuerso in futuro eternitas. Jte maledicti in ignē eternū:mat.25. Cōtra spem vanā ē triplex remediū. Nā ꝫ spem diu viuēdi ē illud qō dr̄ iaco.4. Que ē vita nr̄a vapoꝛ ad modicū parēs z̄c.z bi°. Cōtra spem diuitias acqrēdi ē illud iob 26. Diues cū doꝛmierit:nihil secū affert z̄c.z exē plū diuitis dicētis. Alia mea bēs multa bona z̄c. lu.12. Cōtra spem miam ꝓsequēdi ē illud eccle.5: Fili ne tardes ꝓuerti ad dñm:z ne differas z̄c.z illud biero. Assidue peccantiū nec miserē deus Cōtra desperationē de venia ē triplex remediū. Nā ꝫ desperationē rōne gratuitatis peccati:ē illō iob.6. Utinā appēderent̄ pcā mea z̄c. Passio.n. xpi ē foꝛtioꝛ ad dissoluēdū:q̄ qōcunq̄ pctm̄ ad obligandū. Cōtra despationē rōne multitudinis peccatoꝛ ē illud mat.18. Nō dico tibi septies:sed vsq̄ septuagies septies.i.oīa peccata:de peni.di.3 Adhuc ꝫ despationē rōe diuturnitatis ē illō eze. 18. In quacūq̄ die ꝓuersus fuerit peccatoꝛ :oīm iniqtatū eius ñ recoꝛdaboꝛ :de peni.di.7.p totū Cōtra desperationē pseuerādi in bono sūt tria remedia Primū,ē meditatio moꝛtis:vbi oīa oū dūtur vana:eccle.12. Si multis annis vixerit hō z̄c. Secūdū ē hostis debilitatio:qz debilis ē hostis q̄ nō vincit nisi volentē:imo nec in poꝛcos intrauit nisi pmissus:z istā libertatē oñdit ambro. 15.q.i.ñ est. Tertiū remediū est hoīs foꝛtitudo

que ꝓuenit ei ex quinqꝫ. Ex peccatoꝝ remissione. Ex leticia spūali. Ex armatura virtuali. Ex exercitu bonoꝝ. Ex dei ꝓtectione. De gaudio spūali dicit hesdras. Gaudiū.n. dñi fortitudo vestra. eccle. Animus gaudēs etatē floridā facit. De armatura ꝟtuali ad ephe. 6. Induite vos armaturā dei vt possitis stare ⁊c. De societate exercit⁹ ps. Participē me fac deus oīm ⁊c. Figura. 4. regū. Plura sunt ꝓ nobis qꝫ ꝺtra. De ꝓtectione et illustratōne dei: ps. Dñs illuminatio mea ⁊ Ro. 8. Si deus ꝓ nobis quis ꝺtra nos.

De partibus penitētie

ꝓ de pnē pnly ē vndendū.

Nota ſm pe. de pal. qꝺ pñia hꝫ tria genera ptiū. s. potētiales essentiales ⁊ itegrales. Primo qui dē hꝫ ptes quasi potētiales: quaꝝ ꝺditio ē: qꝺ vna ꝺtinet aliā: ⁊ plus sicut dicimus aīam: vt totū potentiale diuidi in suas ptes potētiales: in vegetatiuū sensitiuū ⁊ itellectiuū. ⁊ sensitiuū ꝺtinet in se vegetatiuū ⁊ plus: ⁊ intellectiuū vtrūqꝫ ⁊ plus ēt. Et ſm has ptes accipit duisio pñie data ab au. de peni. di. i. Tres sūt actiones. s. qꝺ est pñia añ baptismū ⁊ hec requirit ꝺtritionē: pñia post baptismū de venialibus: ⁊ hec ꝺtritionē ⁊ satisfactionē pñia post baptismuꝫ de mortalibus: ⁊ hec regrit ꝺtritionē ⁊ ꝺfessionē ⁊ satisfactionē. Secundo pñia hꝫ ptes subiectiuas: que rñdent totī vniuersali: sicut indiuidua sunt spēi ptes: ⁊ haꝝ ꝺditio ē qꝺ q̄libet pars cōtinet totā naturā totius: sicut petrus ⁊ martinus totā hoīs naturā. Et sic pñia ſm rai. diuidit in solennē publicā ⁊ priuatam. pñia ꝑuata est illa que fit secreto ꝺfessori: extra de pe. ⁊ re. c. oīs. Et vt dicit alb. in. 4. nō tenet homo pro quolibet peccato manifesto: ꝓpter qō scādalizat: alias pñiam suā manifestare alij q̄ꝫ sacerdoti ſꝫ qui fecit scandalū in cōi tenet ad oñendēdū bonū exemplū in cōi: qz eo ipō quo videt scādalizatū ꝑ malū opus eius bonū exemplū vite eius: ꝺz ꝑsumere emēdationē eius. Pñia publica ſm rai. ꝓprie ē que fit in facie eccle: nō quidē cū obseruatione eoꝝ que fiūt in solēni. Sed cū iniungitur pegrinatio p mundū cū baculo cubitali vel scapulari vel veste aliq̄ ad hoc ꝺsueta. Et hāe pñiaꝫ pōt imponere simplex sacerdos: ⁊ pōt ēt imponi clerico: qñ crimē ē publicū ſm tho. in. 4. ⁊ ber. in glo. de pe. ⁊ re. c. quesitū. ſꝫ rai. ⁊ hosti. Ꝺrium dicant. Itē dicit guil. dur. qꝺ pñiam publicaꝫ sedes aplica nemī agēdā indicit: nisi vbi est curia. s. qꝺ vadāt se ꝟberando p eccl'as certis diebus. Pñia solēnis qz ablata ē de vsu ecclesie: iō ꝓbreuissime ꝓtranseo. Dec ſm rai. imponit solū ab epō vel ō mādato eius: ⁊ solēnis ēt recōciliatio eius reseruat epō: ⁊ imponit ꝓ crimine enoꝝmi: ⁊ vulgatissimo qō cōmouet vrbez vel villā: vt. z6. q. 6. c. si. nec ꝺz imponi clerico: nisi ꝑ⁹ depositō: qz ipa inducit irregularitatē: vt di. 50. ꝺfirmādū. Nec itez hec pñia solēnis: nisi ꝺsuetudo sit in ꝺtrariuꝫ: de peni. di. 3. repiunt. Modus aūt quo imponebat: hēt̄ur di. 50. i capi. e. ⁊ dū durabat hec pñia: non poterant intrare ecclesiā: nisi a gnta feria in cena dñi vsqꝫ ad octauā pasce. Tertio pñia hꝫ ptes integrales. s. ꝺtritionē ꝺfessionē ⁊ satisfactionē: inqꝫtum. s. pñia ē sacr'm: vñ chrys. pfecta pñia cogit peccatorē oīa libenē sufferre. In coꝛde enī ꝺtritio in oꝛe ꝺfessio in ope tota hūilitas. s. satisfactionis: de pe. di. i. Sed nō ſm pe. de pal. qꝺ cōtritio duplr accipit: vno mō ꝓprie ꝓ actu gra in formato: ⁊ sic ñ est ps sacri: ſꝫ res sacri: vel ꝺmus effectus ei⁹: vt hīti in facto vel sulcepti. Scōo mō accipit ꝓ actu liberi arbitrij dolētis de pctō: q ñ pōt dici res: cū ñ sit effect⁹ ei⁹: ſꝫ ē ꝺmū ꝓncipiū ei⁹: ⁊ sic ē ps sacri: ꝑut exteri⁹ signat actu vel hītu. Et figurata ē pñia p triduū: q̄ xp̄s pdit⁹ regsitus inuētus est ⁊ p triduū: de q̄ exo. 3. c. Uia triū diez ibimus in solitudine ⁊c. ⁊ triduū mortis xp̄i tho. in. 4. dicit ſm qꝫdā adaptationē ptes pñie ad tribuit ꝑsonis diuinis: singule singulis: ſꝫ inseparabilia sint opa trinitatis. Naꝫ bonitas q̄ ē in dolore de malo ꝺmisso retribuit spūi sācto. Sapia q̄ apparet in manifestatione peccati filio. laboꝝ q ē in satisfactione requirit potētiā que attribuit pri

De ꝺtritione ⁊ necessitate eius ⁊ qualitate qñtitate ⁊ causalitate eius. c. xviij.

E contritione scien

o dum ē qꝺ sic diffinit mgr̄aliter. Cōtritio ē doloꝝ ꝓ peccatis volūtarie assūptus cū ꝓpōsito ꝟsitendi ⁊ satisfaciēdi. Et dicit pe. de pal. di. 17. in. 4. qꝺ hoc ꝓpositū ꝟsitēdi ⁊ satisfaciēdi requiritur in mortali: qz qꝫtum ad veniale nō requiritur ꝓpositū ꝟsitendi: nisi tm̄ ꝑ accidens rōne ꝑcepti eccl'astici: nec ēt ꝓpositū satisfaciēdi. Sꝫ qui hic nō vult satisfacere ꝓ mortali nō videt esse in statu salutis: ⁊ nota scōm pe. de pal. post tho. qꝺ cuꝫ ad vnam ꝺtritionem ꝺcurrant ista quattuoꝝ: que requirit iustificatō impij. s. infusio gratie primo 2° mot⁹ liberi arbitrij in peccatū detestando. 3° mot⁹ liberi arbitrij in deum diligendo sup oīa

Quarto remissio culpe: q̄ simul tpe ⁊ i istanti ī vno sūt: vnū tm̄ ꝑcedit altez ordine nature ⁊ intellect⁹ ⁊ ſm ordinē positum: ⁊ in motu liberi arbitrij ad destruēdū pctm̄ ĩcluditur ꝓpositum ꝟsitendi ⁊ satisfaciēdi: hic nota ſm pe. illa. 4. que cōcurrūt ad iustificatiōem impij: que notātur ī illo versu. Cōmouisti dñe terrā. i. peccatorē: ⁊ hoc ꝑfusionem gre ⁊ ꝺturbasti eam ꝓ motū doloꝝ is de peccato. Sana ꝺtritiē es eius. s. dādo remissionē culpe: qz cōmota ē. i. sit ⁊ totaliē mota a te diligendo sup oīa: ſm pe. in. 4. sicut ī naturalib⁹ dicit duruz id qō ꝛ̄sistit tactui: vt lapis. molle qdē cedit: vt caro ⁊ cera. frāgi aūt ⁊ attert: qñ ī gꝛossas ptes diuiditur: ꝺteri qñ in minutissimas ⁊ q̄si ī puluerē: sic spūaliter coꝛ dicit duꝝ: qō nō cedit diuine ispiratōni: q̄si digito spūs sācti se tāgenti: sed resistit. mole cum cedit ⁊ assētit: ezechielis. 36. Auferā a vobis coꝛ lapideū ⁊ dabo vobis coꝛ carneū. Frāgi

ꝓ de gnitione est vndendū.

ꝙ cū atterit̄ p grossam ⁊ ip̄fectā displicentiam peccati. Scindite corda vr̄a. Cōteri ꝙ cū pcti ꝑm oēm sui partem displicet ⁊ pfecte: ⁊ totaliter resiliēs a pctō: ps. 50. cor ꝓtritū ⁊ hūiliatū deꝰ nō despiciet. Et ex his p3 dr̄ia īter ꝓtritōnē ⁊ attritō3 dupliciter: vno modo ex pte liberi arbitrij: qz dolor impfectus dicitur attritio: ⁊ dolor pfectus dr̄ contritio: 2° ex pte dei: qz dolor gr̄a informat⁹ est contritio: ꝗtuncūqz sit modicus. Dolor q nō ē gr̄a informatus nō pōt dici cōtritio sed attritio. Nā dolor desperationis ē maior dolore contritōis: ⁊ tm̄ nō est cōtritio. Et dolor de pctō ꝑput est vnus actus numero: sic n̄ pōt attritō fieri 1 ꝓtritio. 3 ꝑput ē vn⁹ actus ꝑm spēm: sic attritō pōt fieri ꝓtritio: sicut ex mane fit meridies: ⁊ vnū ē dispositio ad aliud: sic̄ in naturalibus ꝓceditur de impfecto ad pfectum. Quāuis aūt p ꝓtritionē solū habeatur remissio peccati: nihilominus tn̄ talis tenet̄ postmodū cōfiteri tpe suo ⁊ satisfacere. et hoc ꝑm tho. Et rōne dubij qz certus n̄ est si ē ꝓtritus. Et rōne p̄cepti ō ꝓfessione facti. Si aūt hoc obmittit facere tpe debito: peccata quidē iā dimissa n̄ redeūt: 1 ꝑm bu. tūc peccat mortaliter illud obmittēdo: de pe. di. i. magna. obiectū aūt. i. materia circa quā est dolor ꝓtritionis: ꝑm pe. ō pal. post tho. est malū non nē nec pene: cū ꝓtritio agat in peccatū ad destruēdū eū: sed malū ē culpe: n̄ quidē originalis 1 actualis ꝓpria qō est. Est et malū culpe ꝓpriū nō alienū: ꝗ̄ uis enim qs debeat de peccato ꝓximi dolere: nō tn̄ ē ille dolor ꝓtritō. Est ⁊ malū p̄teritū seu cōmissum n̄ futurum: qz de futuro ē cautela nō dolor. Et de venialibus sufficit dolor in generali ꝗ̄uis ⁊ vtilior sit et in particulari. 3 de mortalibus in particulari si recordat̄: ⁊ ad recordandū d3 adhibere studiū ⁊ conatū. Si ē oblitus in generali. Et in particulari doleat de negligētia sua ad penitendum ꝓpter quam est oblitus.

De necessitate contri/

tionis. Sciendū ꝑm pe. in. 4. q̄ de oī peccato actuali mortali necessaria requirit̄ ꝓtritio: rō est: qa in oī peccato mortali ē actualis auersio volūtatis a deo ad peccatum: ⁊ ideo cū ꝓria ꝓrijs curent̄: o3 q̄ in oī remissione peccati mortal̄ sit actual̄ auersio a peccato ad deū. hec aūt auersio appellat̄ contritio. Duritia. n. volūtatis manēte 1 in peccato nō tollitur: nisi p volūtatis fractionē oīmodam que appellat̄ ꝓtritio: ꝓcor. rai. de re. iu. c. venia. lib. vi. vbi dr̄ venia nō dat̄ nisi correcto ⁊ de pe. di. i. nemīnē. Sed nota ꝑm pe. q̄ 1 de peccatis oblitis: ō quibus qs post conatū debitū ad recordandū: n̄ recolit spāliter: sufficiat generalis ꝓtritio: tn̄ ō peccatis quor memoriā h3 requirit̄ spālis ꝓtritio ō singulis: si tps habet quo possit de singulis dolere spāliter. Sed si tps nō habet: qz deus nō requirit ab hoīe nisi quod pōt: ⁊ in mometo pōt hō ꝑuertiꝫ non pōt in mometo de singulis conteri: ideo sufficit tūc vna generalis cōtritio. Tho. autē dicit q̄ ꝗtum ad principiū cōtritionis. s. cum quis cogitat de peccatis suis: ⁊ dolet: ⁊ si non dolore contritōnis saltē dolore attritionis: sic o3 q̄ de singulis peccatis que h3 in memoria cōteratur. 3 ꝗ̄tum ad eū dolorē: q est iā gr̄a informatus: sic sufficit q̄ sit vna cōis contritio de oībus. Tunc enim ille motus agit in virtute oīm p̄cedentiū dispositionū: ⁊ qō dicit aug. de peni. di. i. Oportet penitētem simul dolere de oīni crimine: dicit pe. q̄ hec contritio generalis ē dispositio īmediata ad gratiam. Nā dolere de vno sine alio nō sufficit ad salutem.

De diuturnitate cōn/

trītionis qū teneat̄ quis ad cōtritionē: dicit pe. de pal. q̄ tota vita ista ē tps cōtritionis quo. ad habitū: sic. s. q̄ homo semp o3 esse ꝓmptus ad dolēdum de oī mortali si ipm cōmitteret: nisi al's doluisset: imo dīt aliqui q̄ quotiens recolit de mortali tenet̄ dolere ⁊ conteri: qō est durū: ⁊ videtur falsū: qz p̄ceptū affirmatiuū n̄ obligat ad semp: ⁊ si semp. Un̄ licet siue recolat peccatū siue n̄ recolat: semp teneret̄ ad hoc n̄ sibi cōplacere in pctō: n̄ tn̄ tenet̄ actu odire peccatū. Sicut n̄ tenet̄ deū actu diligere: quotiēs ō deo recolit: aliogn null⁹ posset iudicare de deo speculatiue quin peccaret mortaliter: qz nō pōt diligere deū: nisi cogitet de deo practice. Un̄ pōt dici q̄ est vez debito congruitatis nō necessitatis: vel si intelligat̄ de debito necessitatis. Dicendū q̄ sicut p̄ceptū de charitate ꝗ̄tum ad actū interiorē videt magis ligare ꝗ̄ affirmatiua que obligāt ī tpe necessitatis solū. Istud aūt qn̄cunqz eius materia occurrerit practice n̄ speculatiue: vt cū. s. cōsiderat̄ deus vt diligēdus vel nō diligēdus: tenet̄ hō iudicare: vt diligēdus ⁊ diligere: sic ⁊ peccatū cōmissum si mēti occurrit practice: vt. s. materia ōlectationis vel detestationis: tenet̄ hō iudicare detestandū ⁊ detestari: hec pe. De peccatis quidē cōmissis de quibus iam qs habuit vel credit se habuisse cōtritō nē: videt̄ sufficere qō dictū ē. 3 ꝗ̄tum ad peccata mortalia de q̄bus nondū qs hūit ꝓtritionē: videt̄ sufficere: q̄ semp teneat̄: qn̄ peccatū mēti occurrit ad actu odiendū ⁊ detestandū peccatū: al's peccat mortaliter peccato omissionis quousqz cōteratur. Dicit. n. tho. pe. ⁊ bonauē. ⁊ dur. q̄ post mōtale peccatū: ⁊ si n̄ teneat̄ qs ad statim cōfitendū: teneat̄ tn̄ ex necessitate ad statī conterendū. Nec enim p momentū 1 stare in peccato: vn̄ eccl. dr̄. Quasi a facie colubri fuge peccatū. Imminet. n. tali maximū periculū. cum. n. nulla necessitas excusset a cōtritione: si moriat̄ ante cōtritionē: etiā si n̄ potuit conteri: qz subito morit̄: nihilominus dāmnat̄: quod non sic est de confessione.

De qualitate contriti/

onis. Nota ꝑm pe. in. 4. q̄ duplex ē dolor ꝓtritōnis. s. intellectualis quiē displicentia ⁊ detestatio volūtatis de peccato: ⁊ sensibilis que ē quedā afflictio īsensitiua ⁊ tristicia ꝓstringens cor ⁊ alte/

rizans. Prīa semp requirīt de necessitate: ꝛ ē suf ficiens ad delendū culpā cū dei grā. Rō est quia ſm chrys. Unūquodq; p quascūq; cās ꝓtrahīt p eas dē dissoluīt: dere. iu. Sz pctm̄ mortale ſuffici ēter ꝓmittitur volūtate seu per actū volūtatis: vt de peni. di. i. c. ſ cui. g ꝛ ſufficiēter p actū volunta tis cū adiutorio diuine grē destrui pōt: ipsum de testādo ꝛ displicentiā de ꝓmisso habēdo volun tate deliberata ꝛ dolor. ſ. ſensibilis nō requiri tur de necessitate ad ꝓtritionē bn̄dam ꝛ remissi onē ꝓn̄dam: ꝛ rō est: qz deus nō requirit ab hoīe ipossibile ſz possibile. Sz habere istū dolorē sen sibilē: non ē in ptāte hoīs ēt p̄supposita in eo grā: ſz bn̄ primus cū adiutorio grē. Un̄ n̄ requiritur dolor sensibilis de necessitate ſz de congruitate. Sufficit. n. ſi mēs sit flebilis: ēt si actu flere non possit: vt dicit amb. Et vtilis ē ad remissionē. Et iste dolor cōiter inducit lachrymas exteriores: de gbus aug. de peni. di. Sciat se culpabiliter reū: g ōflet dāna amici vel tpis. i. tpalia: ꝛ n̄ ōflet peccata: qō intelligitur ſm tho. qn̄ hoc accidit ex insufficictia vel paruitate doloris de peccatis: se cus si hoc ꝓuenit ex duritia ꝓplexiōis vel ex ma gnitudine doloris vel intētione hūiliationis: qz ſ. n̄ vult ab alijs videri cū. ſ. ē in ꝓspectu alioꝝ: ga tūc non est reus: pe. de pal. etiā dicit: q; etiā velle conteri ē ꝓteri qō intelligit̄ de volūtate efficaci. Notū. n. p ope reputatur: de peni. di. i. magna.

De quantitate contri/

tionis. Nota ſm pe. de pal. q; dolor intellectualis ꝺz esse maximus. Nō quidē respectu doloris ꝓal terius: qz hoc ē impossibile: qz nec mors xp̄i que excessit oēm dolorē vite p̄ntis nō attingebat ad minimū dolorē inferni vel purgatorij: nec etiaz respectu doloris inordinati: qz maior ē dolor se desperātis ſm quosdā: q̄ꝫ penitēs ōbeat opta re: q; plus sibi displiceat pctm̄ ad expiādū: q̄ꝫ illi ad augendū. Nec etiā ꝺz esse maximus respectu alterius sui cuiuscūq;: qz de maiori magis ꝺz do lere ſm pe. Et bīualiter q̄ꝫtum ad dolorē ꝓtritō nis generalē de oībus peccatis suis inq̄ꝫtum sunt offensa dei: qui dolor ē dispositio īmediata ad iu stificatōnē. Et actualiter q̄ꝫtum ad dolorē ſpecia lē quem hz recogitādo de singulis: qz maius pec catū hz maiorē rōnem dolēdi: de maiori ꝺz ma gis dolere. Sed ꝺz esse maximus respectu male nature ꝛ pene. ꝓpterea aūt ꝺz esse maximus ſm pe. de pal. qz de maiori malo. ſ. culpe: qō ē maxi mū de amissione maioris boni q̄ꝫ sit. ſ. dei ꝛ glie sue. Et ſm tho. nō pōt iste dolor esse nimius nec charitas vn̄ ꝓcedit pōt esse nimia. Dz etiam ꝓtritus magis velle pati quācunq; penā in gene rali q̄ꝫ peccare moraliter ſm tho. in qōlibet. i. q 5. ar. i. Et rō est qz ꝓtritio nō pōt esse sine charita te. Charitas aūt dictat: vt hō magis diligat deuz q̄ꝫ seip̄m. peccare aūt est facere ꝺ deū: pati aūt est ꝓta seip̄m g ꝛc. Sz in particulari descendere ad hanc penā vel illā non tenetur: imo stulte faceret si quis se vel alium super hi⁹ solicitaret: cū terri/ bilia in ꝓticulari ꝓsiderata plus terreāt. Concor. alber. inno. pe. de pal. dicit: q; nō debet se gs ten tare sup his: nec ꝓfessor penitentē ad sumendum experimentū: nec in ſmonibus dz tendere laqos tētationis simplicibus: dicēdo q; plus dz hō vel le excoriari ꝛ hi⁹ que sensus horret. Sz hoc a pe nitēte requirat: si penitet. Et si dolor eius insuffi ciens ē: an vellet dolorē sufficientē habere: ꝛ si n̄ hz hoc ip̄m sibi displicet: ꝛ hoc sufficit. Dolor aūt ꝓtritionis sensibilis lz de peccato maiori deberz ēt eē maior: nō tn̄ regrit̄ de necessitate sicut nec ip̄e dolor. Et qz corpus affligit: posset eē nimi⁹ qn̄. ſ. inde sequerē leſio notabilis corpis. Un̄ ſm tho. in. 4. di. 17. q. 2. ar. 3. dz ip̄m ſm debitā men surā sumere. Et mensura in ipo ē sicut in ieiunijs ꝛ alijs afflictiuis ꝓseruatio subiecti ꝛ bone hītu dinis ad opandum: q̄ sibi incūbunt ſm statū suū: ar. ad hoc de cōse. di. 5. nō mediocriter. Et q̄uis ſm pe. de pa. n̄ oporteat q; sit maximus hic do lor: qz nō est in ptāte hoīs plus dolere sēsualiter de peccato q̄ꝫ de dāno sensibili: dz tn̄ plus opta re lachrymas ꝛ dolorē sensus p̄ peccato q̄ꝫ pro q̄ cunq; dāno tpali. Et ſm hiero. Apud deū nō tn̄ valet mēsura tpis q̄ꝫ doloris. ꝛ abstinctia ciboꝝ q̄ꝫ mortificatō criminū: de peni. di. i. mensurā. Et ſm pe. de pal. illud gaudiū qō est admixtū ꝓriti oni: ex spe venie qō ē maximū: nō minuit dolo rē: qz nō est ei ꝓtrarius: ſz ē eius effectus vel cau sa ꝛ rō: vnde potius auget dolorem.

De causalitate contri/

tōnis. Nota q; lz deus sit cā principalis ꝓritiōis p grām suam: tn̄ ex pte nostri dispositiue ſex sūt cause eius ſm rai. Prima ē recogitatio pecca ti: isa. 38. Recogitabo tibi oēs annos meos ꝛc. Et chrys. Nullū delictoꝝ tale remediū sicut eoꝝ ꝓtinuata memoria. ſ. ad dolendū: de peni. di. i.

Secūda ē ex recogitatione pudoris, puer. 12. Putredo in ossibus eius qui ꝓfusiōe res dignas gerit. Tertia vilitatis eius detestatō. ieremi. 2. Quā vilis facta es nimis iterās vias tuas: ꝛ Jo. 8. Qui facit peccatū: seruus ē peccati. seneca. Si sci rem deos ignoscituros ꝛ hoīes ignoraturos ad/ huc dedignarer peccare. Quarta timor de die iudicij ꝛ pena inferni. hiero. Quotiēs diē illū ſi dero totus ꝓtremisco. i. pe. 4. Si iustus vix salua bit iob. 10. c. Uadā ꝛ n̄ reuertar ad terrā tenebro sam ꝛc. Quinta ē ꝓsideratio amissionis p̄mie: ꝛ offensa tanti p̄ris. apo. 3. Tene qō habes: vt nēo accipiat corōnā tuā. Et ſm ber. dz hic dolor esse acer: qz offēdimus deū creatorē oīm. Acrior qz offēdimus p̄rem n̄rm spūalem: g nos pascit mul tipliciter. Acerrimus: qz offēdimus redēptorē q nos redemit a crudelitate demonum: a vinculis peccatoꝝ ab acerbitate tormentoꝝ. Sexta ē spes que ē triplex. ſ. venie ꝓsequēde Actū. 3. pe nitemini: vt deleātur peccata vestra. Spes gra tie recipiēde, apoc. 3. Ego sto ad hostiū ꝛ pulso ꝛc.

Spes glorie. Penitentiam agite: appropinquabit. n. regnū celoꝝ: mat. 3. Si quis autē non vult hic ꝓteri: ꝓtereū in inferno sine fine: iuxta illud ꝑs ꝑs. 13. Contritio ⁊ infelicitas in viis eoꝝ. De vilitate ꝓtritionis ꝑtinet illud qō habes supra. c. §.

De cōfessione ⁊ eius necessitate ⁊ de. xvi. eius ꝓditionibus diffuse declaratis. c. xviiij.

Esecūda parte pe

o nitentie. s. ꝓfessione. Et primo de diffinitione eius: ab aug. sic diffinit. Ꝙ ꝓfessio ē ꝑ quā morbus latens spe venie apitur. Ad cuius euidētiā nota q ꝓfessio tripliciter fit ſm Pe. in. 4. aut in foro aīe interius coā deo: aut in foro ꝑnie exterius coā dei vicario: aut in foro ꝓtentōso coā iudice. In prima ꝓfessione peccatus non apitur: qz deo aptum erat. In vltima non apitur in spe venie. In media peccatū apitur latens spe venie Uñ ꝓuenienter describitur ꝓfessio sacrālis: ⁊ per materiā que est peccatū ⁊ per actum: qui est aperire: ⁊ per finem qui est spes venie. Unde de penitē. di. i. dicit ambro. Confessio spem saluandi tribuit. Quare autem fienda est homini ꝓfessio pe. assignat hanc rationem. In omni iudicio bñ ordinato oportet alterꝝ esse iudicem ⁊ alterus esse reum. In penitētia autem est quoddā iudicium. Ideo decet ibi alterum esse reū: alium iudicem Judicium aūt contra reum ꝓcedit: aut per ꝓbationes contra inuitum: aut ꝑ confessiones ꝓprie sponte factas. Cum ergo iudiciū penitētie sit ſpōtaneum: oporteat ꝓcedere ex ꝓfessione rei non ex aliis probationibus. In iudicio vero non debet esse iudex principalis nisi qui pōt absoluere ⁊ cōdemnare. Et ideo illud iudiciū penitentiale: in q̄ intenditur remissio: culpe solū deo principaliter competit: qui solus peccata relaxare pōt: de ꝓse. di. 4. nemo. ipe vero quia in veteri testamento deus erat ⁊ non homo: tunc ꝓtentus era t mentali confessione. licet enim ab his qui erant de populo iudeoꝝ ex mandato legis fieret aliqua manifestatio peccatoꝝ: illa tñ erat generalis ⁊ solum ꝑ quibusdam peccatis. Non autē specialis ⁊ distincta ⁊ vocalis vt nunc. Sed post susceptionē nature nostre: vt in nouo testamēto vocalē confessionem: que fit homini requirit ab hoīe. Et qz in forma humana nobilcū vbiq; presens esse nō pōt: ideo vicarios ꝓstituit homines: ꝙbus debemus ꝓfessionē facere: de peni. di. i. multiplex. In hoc aūt ꝙ potestatem suā iudiciariam ligandi et soluendi dedit: confessionē eis fieri debere: tanq̄ iudicibus insinuauit: ipe ergo xps instituit confessionē tacite. Apostoli aūt ꝓmulgauerunt exꝑsse iacobi. 5. Confitemini ⁊c. i. habentibus potestatē vt sint sacerdotes.

De necessitate confes/

sionis sacramentalis. Nota ꝙ magister sentē. in 4. di. 17. ⁊ gratianus de peni. di. i. per totum: querunt vtrū absq; confessione sacramētali actu vel ꝓposito ꝑ solam ꝓtritionē id est dolorem de peccatis cum ꝓposito abstinendi ⁊ si non cōfitendi: possit haberi remissio peccatoꝝ. Et multa dicūt pro ⁊ contra. Et tandē gratianus dicit in fine di. illius: ꝙ quia vtraq; opinio habet viros sapiētes ⁊ religiosos: quid magis tenendū reliquit iudicō lectoris. Et in. c. fi. illius di. theodorus dicit grecos tenere ꝓfessionē vocalē non esse necessariā. Sed tho. in. 4. di. 17. In expositione littere dicit ꝙ hoc qō ponitur ꝑ opinione. s. ꝓfessionem vocalem nō esse necessariā: nunc est heresis. Nō ꝙ explicite sit contra aliquē articulū: vel precedēs vel sequens ad ipm: sed implicite aliquid cōtrarium fidei continet: qz sequitur: ꝙ claues ecclesie nō sunt necessarie ad salutē. Et in talibus anteq; determinet ꝑ ecclesiaz: ꝙ ex eis sequitur aliqd contrariū fidei: nō iudicatur heresis esse sed opinio. Et sic magister ⁊ gratianus ꝑ opi. hoc ponūt Sed nūc post determinationē ecclesie sub innocenti. 3. factam. s. extra de peni. ⁊ re. c. omnis. heresis reputanda esset. Confessionē autē esse necessariā: pe. in. 4. sic declarat. Omnis peccati originalis vel actualis remedium est passio xpi: illi⁹ autem passionis virtus in sacramētis ecclesie est impressa. Uñ non possumus a peccato siue originali siue actuali sanari sine ecclesie sacramentoꝝ susceptione: vel in re: cum adest opportunitas vel in ꝓposito: cū articulus necessitatis excludit sacramentū ⁊ non ꝓtemptus religionis. Confessio vero pertinet ad remedium institutū contra peccatū actuale. vnde necessario tenemur confiteri. Est aūt confessio de iure diuino nō naturali. Sz ō iure naturali est ꝓfessio: que fit deo mēte. Con coꝝ. tho. Nec papa posset dispensare: ꝙ aliquis non teneret ꝓfiteri peccatum suū: quia nō habet potestatem tollendi ius diuinum. Sed posset dispensare: ꝙ aliquis nō teneretur annuatim confiteri: quia hoc de iure humano est: tho. ambro. de peni. di. i. §. Non meruit iustificari: qui peccata sua noluit confiteri.

De cōditionibus quas

p de ordinata confessione.

debet habere confessio. Nota ſm tho. in. 4. s. di. 17. q. vlti. ar. 4. q. 3. ad. 4. ꝙ debet habere. 16. conditiones: que in his versibus cōtinentur. Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Atq; frequens nuda discreta libens verecunda. Integra secreta lachrymabilis accelerata. Fortis ⁊ accusans ⁊ sit parere parata. Et due ex his ꝓditionibus sunt ad bñ esse ꝓfessionis: sed nō necessarie s. frequens ⁊ festina. Alie sunt necessarie. De qualibet igitur eaꝝ videndū. Et primo de illis que non sunt necessarie. Dicitur aūt ꝓfessio ſm rai. q̄ si cordis vndiq; fassio. i. ex toto manifestatio.

Prima igitur ꝓditio ꝙ sit festina. i. cito ꝑ⁹ peccatum ꝓmissum mortale cōfiteatur. Et querunt docto. Utrum sit necessarium confiteri peccata

p confessio ē nata ad saluationē.

ℙ de ꝓfessionis ordinatione

mortalia statim habita oportunitate? Rñdet pe. in. 4. d. q. due sunt circa hoc opi. Una dicit: q tenetur statim habita oportunitate. Nec. c. extra ō pe. ⁊ remi. oñis: excusat: qz intendit artare tempus nō ampliare ꝑpter negligētiam hominum. Alij dicunt cōius: q cum sit ꝓceptuz affirmatiuū nō obligat nisi ꝑ loco ⁊ tpe. Ecclesia vero in hoc potuit determinare tps cum sit ꝓceptum disciplinē nō nature. Uñ regulariter nō tenet: nisi semel in anno ꝓfiteri. s. in pascha: qñ necesse hz cōicare hanc opi. dicit tho. eē ꝑbabiliorem quā sequitur pe. de pal. ricar. ⁊ duran. ⁊ Jo. neapo. in qōlibet. In. 4. tamen casibus tenet quis ꝓfiteri ante terminū taxatum ab ecclesia ſm tho. ⁊ pe. de pal. et al's. Primus est rōne sacramēti: qñ. s. vult suscipe eucharistiam vel ordinē sacrū. De his duobus dicit tho. in quodlibz. primo qōlibet. q. 6. ar. 2. ⁊ io. neapo. Talis. n. ñ sufficit: q sit ꝓtritus: sed oportet q cōfiteatur: si hz copiā cōfessoris: vel ni necessitas vrgeat: al's peccaret mortaliter. Alij dicunt idem esse de oñibus alijs sacris: q. s. non sufficiat cōtritio de mortali nisi ⁊ cōfiteatur: si potest cū accedit ad sacrm aliqō: vt sicut baptismus ē ianua simpliciter respectu oīm sacrorum. i. penitentia est. z. tabula post baptismuz lapso respectu aliox sacramentox. ar. de pe. di. 3. c. 2. Nec ē contra de conse. di. 5. vt ieiunij. qz ecclesia ēt frequēter admonet fideles ad seruandū ꝓcepta naturalia ⁊ diuina. Administrando aūt sacra puta cōicando alios: audiendo confessionē: faciendo diaconatū ⁊ hi⁹. q̄uis debeat esse contritus de mortalibus ex debito necessitatis: al's peccaret peccaret mortaliter: vt dictum est supra in ꝓcedenti. §.

Cōfessus aūt debet esse ex debito honestatis tm̄: ita q non ꝓfessus nō peccaret mortaliter ſm pe. de pal. Aliquibus videtur q etiā ministrantibus sacra: non sufficiat ꝓtritio de mortali: sed de necessitate requirat cōfessio: si pōt haberi. vnde tho. ⁊ pe. di. 17. in. 4. q. 3. dicunt: q qz prelatis incumbit dispēsare sacra: que nō nisi munda tractare debent: iō ꝓcessum est eis a iure: q possint sibi eligere ꝓfessores ꝑ ꝓprios: qō intelligunt eos log de mundtia pñie sacralis perfecte: que in absolutione facta ꝓfitenti ꝓsistit. Quāuis aūt ista sit tuti or via: tm̄ nullum doctox scribētium legi hoc dicere clare. Secūdus casus rōne periculi: saltem enim semel sacrm in necessitate in hac vita suscipiendū est. Et dicitur hoc periculū: qñ frequēter homines ex tali casu moriūtur ſm pe. de pal. vt patiendo naufragiū intrando bellū aut patiendo acutam febrem vel grauem infirmitatez. Et sic ītelligitur: q quilibet pōt absoluere in mortis periculo ꝓstitutum: de offi. or. c. pastoralis. in glosa. Non aūt est hoc piculum. ex hoc soluz q intrat mare vel flumen. Tertius est rōne dubij quā do. s. ꝑbabiliter dubitat: q amplius ꝑ illo anno nō occurret sibi copia ꝓfessoris: seu valentes eū a peccato absoluere reseruato: vel ab excōicatione si ea est ligatus. tūc enim tenetur statim ꝓfiteri cum habet opoztunitatem. Ubi enim periculuz imminet auferenda est moza: di. 5. baptizari.

Quartus casus est rōne scrupuli: cum. s. aliquis est illius opinionis: q teneat statim cōfiteri ⁊ sic sibi formet ꝓscientiā tunc mortaliter peccat si ñ facit: qz oñe quod ē ꝓtra ꝓsciam edificat ad gehennaz. ⁊ 8. q. i. §. ex his. Contra ꝓsciam. s. ꝓcepti vel ꝓhibitionis: ſm glo. ⁊ bene: qz faciendo ꝓtra ꝓsciam eius qō quis credit esse veniale ⁊ de se ñ est mortale non edificat ad infernū sed ad purgatozium. Et addit tho. q q̄uis vt dictū est: nō teneatur quis statim ꝓfiteri ex necessitate: bonū est tm̄ ⁊ ꝓsulendum ñ differre: ⁊ ꝑcipue q̄uis doleat de peccato: nescit tm̄ si est dolox sufficiēs ad ꝓtritionē. Sed in ꝓfessione fit homo de attrito ꝓtritus: nisi ponat obstaculū. Sigs tm̄ differret expectans aptius tps ⁊ liberius vel vt habeat peritio rē ꝓfessoreꝫ Laudabiliter faceret: ita tm̄ q ꝑpter hoc nō transeat annus: qui ē terminus a iure statutus. 2ª. conditio confessionis ē: q sit frequēs qō pōt intelligi dupliciter ſm rai. Uno modo vt qui frequēter cadit frequēter resurgat ꝑ cōfessionem: de peni. di. 3. septies. ⁊ c. adhuc instant

Secūdo modo intelligit vt eadē peccata pluries ꝓfiteat. ⁊ vt dicit aug. Quāto pluribus ꝓfitebit turpitudinē criminis: tanto facilius inueniet grām remissionis: de penitē. di. i. quē penitet. Et q̄uis in ꝓma ꝓfessione si fuerit ꝓtritus habuerit plenā remissionē oīm mortaliū: valebit nihilominus. 2. ⁊. 3. ⁊ deinceps ꝓfessio de eisdem: ⁊ si ñ ad remissionē culpe: ex quo iam deleta est: tm̄ ad remissionē pene: tum rōne actus de se boni tū rōne erubescētie: tum rōne ⁊ virtute clauiū: valebit ⁊ ad augumentum grē: ⁊ aliqñ ad remissionē pene: cum. s. in ꝑcedenti nō fuerat ꝓtritus. Nota tm̄ q de peccato de quo qs fuit rite ꝓfessus ⁊ absolutus: non tenet de necessitate iterꝫ ꝓfiteri. Nec tenet quis obedire alicui ꝑcipienti sibi cōfiteri id: de quo est ꝓfessus. Nec papa posset condere legem ad hoc adstringētem ſm pe. de pal. Nota tm̄ q sunt aliqui casus in quibus tenet qs itera re ꝓfessionē: ⁊ sunt. 4. ſm pe. duo sunt ex ꝑte confitentis ⁊ duo ex ꝑte confessoris. Primus ſm pe. ⁊ tho. rai. hosti. ⁊ oēs alios. s. qñ aduertēter tacet aliqō: quod ē mortale: vel credit vel ꝑbabiliter dubitat esse mortale ex verecūdia vel alia iniusta cā: tunc mortaliter peccat ꝓmittēdo fictionē in sacro ⁊ notabilē irreuerentiā: ⁊ iterare tenetur illā ꝓfessionē. Si tm̄ talis cōfitetur eidem: cui ⁊ prius: ⁊ ille hz in memoria peccata eius: sufficit dicē illū occultatū ⁊ illā fictionē ſm durl. or. minox in sūma ꝓfessionū: imo etiaz si nō haberet in memoria vt ꝑz in fi. §. Sed si dimitteret ex aliq iusta cā: puta qz dubitat ꝑbabiliter ꝓfessorē esse solicitantē ad malū de quo ꝓfitetur: vel reuelatorē ꝓfessionis vel dicendo illud cū sit ꝓfessor: manifestaret peccatū quod audiuit: puta: si iuste absoluit cū ñ debuit: ⁊ in his casibus ñ hñdo copiā nisi talis ꝓfessoris: cui ꝓfitendo aliqō ꝑdictoruz

ℙ Confessionē iterare tenet̄ ꝓ. in ꝓtuor missibus.

lequeretur:tunc satis videtur q' excusetur. Dicit etiam ꝑdictus dur. q' si ex ignorãtia crassa ⁊ supina aliquod reticuit mortale:qz noluit cogitare de peccatis suis:tenet̃ totum iterare:secus si ignorantia ꝓbabili:quia tunc solum illud qđ dimisit.

Secũdus ẽ ꝼm tho.⁊ pe.quando nõ implenit pñiam seu satisfactionẽ iniunctam ꝑ mortalibus ex ꝓtẽptu vel negligentia: ⁊ est oblitus eius. Si enim recordaret̃ adhuc posset ꝑficere:⁊ tunc ꝑficiendo iterare non tenet̃:⁊ ꝑcipue qñ nõ est sibi terminus ꝑfixus:quem ñ possit transgredi:cuius sibi sit declaratũ:in quo ipam debeat facere vel alio tpe ipsaz supplere. Eo ipso aũt q' facit sibi ꝑ positũ non implendi pñiam sibi iniunctã ꝑ mortalibus ex negligentia vel ꝓtemptu peccat mortaliter:qz tenetur ad illam sub ꝑcepto. Secus ꝺ pñia iniũcta de venialibus ad quam nõ tenetur de necessitate ꝼm tho. vel etiam si pñiam ꝑ mortalibus iniũctaz dimitteret ex impossibilitate:puta:infirmitate ⁊ hi'. posset tamẽ pñia iniuncta ab vno confessore mutari ab alio cui ꝓfitetur :etiaz sine audientia ꝓfessionis peccatoꝝ illoꝝ:ꝑ quibus erat imposita ꝼm pe.de pal.de hoc tĩ vide.j. §. Tertius casus ꝼm tho.pe.⁊ host.est ex parte ꝓfessoris:videlicet qñ est notabiliter ignorãs sacerdos:ita q' nescit discernere inter mortale ⁊ veniale de oñibus peccatis:⁊ ꝑcipue cũ penitẽs hz casus intricatos ⁊ difficiles. Concor. durã. or. minor. Et addit ⁊ hoc nisi penitẽs sit peritus:⁊ cõfessorẽ instruat. Cum aũt vadit ad eũ quem scit idiotam ⁊ ignorantẽ:tenet̃ iterare. hec durã. Qđ videtur intelligendũ:qñ põt habere aliũ sufficiẽtem. Nam si aliũ habere non põt: multo magis cũ in piculo mortis est:põt ⁊ debet ꝓfiteri ei quẽ habet. Unde ⁊ aug. dicit de peni. di. 6. cui aũt. dicitur. Qui vult confiteri vt inueniat gr̃am :sacerdotem querat scientẽ soluere ⁊ ligare ⁊c. Quartus casus etiã ex parte confessoris est impotẽtia absoluendi:ꝼm tho.pe.rai.⁊ host. Qđ potest esse dupliciter ꝼm pe.de pal.⁊ duran. or. minorũ: vel quia habet potestatẽ absoluendi artataz:quia.s. ab aliquibus peccatis non põt absoluere superior sibi r̃seruãte illa:⁊ tñ ab illis ꝺ facto absoluit: ⁊ confessus illi cum hoc ei ꝓstat:tenetur iterꝝ confiteri non quidem oñia:sed ꝼm pe.de pal.illa tãtum de quibus non potuit absoluere. Aut hoc ẽ quia nullã habet potestatẽ:⁊ hoc vel qz nõ sacerdos erat:cuius reputaretur:vel quia nõ subditus vel quia intrusus aut excõicatus aut suspẽsus ab officio ⁊ hi'. Et absolutus a tali:cũ hoc illi cõstat tenetur iterꝝ confiteri:quia realiter nõ est absolutus:cuius ignorantia facti excuset eum in ꝓspectu dei:ac si esset absolutus:dũ nescit ꝼm tho.in qõlibet. Sed pe.de pal.in. 4. di. 17. q. 6. sic distinguit ⁊ notabiliter:qz aut impedimẽtum qđ habet absoluens est iuris diuini aut humani. Si iuris diuini:puta:qz non fuit baptizatus talis vel nõ ordinatus. Et in hoc casu absolutus a tali tenet̃ iterũ confiteri:hoc scito:nec papa posset de contrario dispensare. Si est impedimentuz iuris humani: puta:quia excõicatus suspensus ⁊ huiusmõi. Tũc aut impedimẽtum est notorium aut occultũ. Si notorium:puta:qz manifeste ⁊ publice verberauit clericum: ꝓpter quod notorie est excõicatus vel manifeste intrusus.i.per cõcessionẽ secularis positus in ecclesia curata:non ꝑ canonicam concessionem ꝓpter quod titulũ non habet nec potestatem super parochianos illius ecclesie :⁊ a tali confessus tenetur iterꝝ confiteri:hoc scito. Sz si impedimẽtum est occultum tunc aut confitẽs scit ipe illud impedimẽtum:aut nescit. Et si scit confitendo sibi iterum tenetur ꝓfiteri:⁊ mortaliter peccat cõicando illi in diuinis. Si nescit impedimẽtum:quod alijs etiã occultum ẽ ⁊ hoc ignorãtia facti tunc nõ tenetur iterare:ar. de sñia serui q putabatur ꝓublice liber ⁊ ꝓtor que rata est. Sed si hoc nesciret ignorantia iuris:puta:scit illum ꝑcussisse clericum:sed credit nihilominus ipm posse audire confessiones:non excusatur per hoc:quin teneatur iterare. Et est. 5°. casus in quo quis tenetur iterare ꝓfessionem:ꝼm pe.de pal.vbi supra videlicet impedimẽtum ex parte ꝓfitentis scitus vel oblitum vel ignoratũ ꝓbabiliter:puta:quia erat excõicatus ꝑ maiori vel minori excõicatione licet nesciret cũ postea sciuit tenetur iterꝝ confiteri absoluendus:quia ligatus ab excõicatione:absolui non potuit a peccatis. Et ꝓbabilis ignorantia ꝑseruat a culpa ⁊ a pena irregularitatis:sed ñ facit eum non esse excõicatuz: ꝓpter quod si tũc eligeretur:vt sibi beneficiũ conferretur:ignorantia nõ faceret:q' sibi aliquod ius acquireretur:vt in. c. apostolice. de cle. excom. mi. in glo. Est autẽ minus capax sacramentoꝝ a quoꝝ participatione directe excluditur cuius quorũcunq; alioꝝ:⁊ iõo absolutio nulla. Et dicit idem pe.q' in hoc casu ⁊ in alijs in quibus quis tenet̃ iterare ꝓfessionez: si confiteretur eidem:non oportet iterare peccata explicite sed solum implicite dicendo in illis que vobis alias dixi:sicut si nulla fuisset absolutio de facto. Dilata enim absolutio per multos dies fieri potest etiam si iste oblitus fuerit dum tamen ꝓius penitẽtia ei innotuerit:quia si nõ taxassat penitẽtiam:tunc oportet ad memoriã reducere:vt moderetur iuste:hec pe.gui. etiam dicit:q' pñia non requirit tantã ꝓtinuitatẽ agendorum ⁊ dicendoꝝ sicut alia sacramẽta. Sz in vna die poterit fieri pars vna confessionis ⁊ in altera alia:vel in vna die audiri confessio ⁊ in alia impendi absolutio:⁊ pñia iniungi. Sextus casus est qñ quis facit confessionez in mortali seu sine ꝓposito abstinendi. Sed qz iste casus hz varias opi.⁊ ẽ satis difficilis declarabilis in sequenti. §.

Tertia conditio confes

ꝑ confessiõ dz cẽ sammabl.

sionis est:q' sit lachrymabilis.i.cum dolore seu displicentia de peccatis saltem ꝼm rationez. Uñ querunt doc. vtꝝ ꝓfessio facta ab eo qui non est ꝓtritus:quia.s.non dolet sufficiẽter:vel ñ ꝓponit

abstinere a peccatis: valeat ita q̄ nō teneatur eā iterare. Er rñdit pe. de pal. i. 4. di. 17. q̄ circa hoc est duplex modus dicendi. ℙrimus est: q̄ nō valet ad remissionē culpe nec pene: nec tūc recedente fictione: vñ ꝛ tenetur iterare. Et hec est opinio goff. in qōlibet. rai. hosti. in summis bonauēture in. 4. ꝛ durā. or. minoꝝ roberti olchot. ꝛ vincen. in spe. histo. Secūdus modus dicēdi q̄ talis ꝓfessio valet ad remissionē culpe: qñ impeniens ꝓfitetur ꝛ absoluitur: licet tunc non recipiat fructum absolutionis: tñ recedente fictione recipiet: sicut dictū est de baptismo. Et rō huius fore est: qz sicut in baptismo imꝑimitur character ad quez recedente fictione sequitur gratia: ita in pñia imꝑimitur quidā ornatus ad quē recedēte fictione sequitur gr̄a. Et hec est opi. Tho. pe. ricar. or. minoꝝ. in. 4. Jo. ꝛ ber. in glo. Videtur ēt esse gr̄ani: de peni. di. i. mensuram. in. §. sequenti. Dicit. n. q̄ non ē necesse: q̄ peccata que semel sacerdoti confessi fuimus: eadē denuo ꝓfiteamur.

Est ꝛ tertius modus dicendi declarās ꝛ concordans ambos. Aut. n. talis nō habet intentionē ꝓfitendi sacr̄aliter ꝛ absoluēdi sed deridendi Aut habet intentionē ꝓfitendi. Jn primo casu ñ liberatur a p̄cepto diuino de ꝓfessione: quia sine intentione non pōt suscipi essentia sacr̄i: que cōsistit in vsu. Uñ tenet̄ itez confiteri. si aūt intendit tunc distinguendū: qz intendens implere p̄ceptū ꝛ suscipere vez sacr̄m quod ecclesia confert. Aut nullā hz de peccato suo pñiam: aut aliquā. si nullam: tunc pñie sacr̄m non suscipit: qz pars cēntialis sacr̄i huius quod ꝓsistit in actu suscipiētis: est actus interior. Unde sine eo nō est: sicut nō esset vez matrimoniū: si quis intēderet vez sacramētum suscipere: non tñ ꝓsentire nisi in carnalem copulā ꝛ ad tp̄s. Sz si aliquā pñiam habet de peccatis suis: tunc itez distinguendū: quia aut talem hz pñiam: q̄ sufficit cum sacr̄o: puta attritus accedit ad confessionē: ex quo ibi fit ꝓtritus: vñ fugatur fictio. Et sic non hz dubiū: qz ꝛ sacr̄m suscipit ꝛ effectum eius. s. remissionē peccatoꝝ: vñ nō tenetur iterare. Et similiter imo ꝛ fortius si accedit ꝓtritus. Si vero hz talem pñiam: q̄ non sufficit cū sacramento ad gr̄am: qz nec etiam attritus accedit: tunc est vera opi. tho. s. q̄ fictione recedēte tunc incipit valere ꝓfessio: ꝛ nō tenetur ꝓfiteri nisi fictionē suam. Potest igitur opinio tho. ꝛ multis modis saluari. Uno mō loquendo de eo q̄ fictus est p̄uatiue nō positiue: quia. s. habet dolorem: sed ita imperfectū q̄ nec cum sacr̄o actu suscepto sufficit ad ꝓtritionē. Nihilominus tamen hanc imperfectionē: que ē fictio nō ꝓfitetur: quia credit sufficiēter esse dispositus: ꝛ sic nō sciēter celat peccatuz: qō fuit in hoc: q̄ nō exaīauit ꝓsciam suam: sicut debuit: ꝛ sic qz erat erroꝝ iuris diuini non tollit fictionē respectu vltimi effectus sacr̄i: qz improbabilis: vñ nō excusat: sed eo ipso quo erroꝝ fictionē tollit: que excludit essentiaz sacr̄i. Tali q̄ qui verum sacr̄m suscipit ornatus imꝑimitur: sed gr̄a non datur: sed postea qñ redit ad coꝝ: ꝛ recolit se non bene fecisse debitū: ꝛ ex negligentia aliqua oblitū: tunc incipit valere ꝓfessio: ꝛ non tenet̄ confiteri illa que prius ꝓfessus fuit: sic fictus quia nō fuit dimidiata ex intentione: sz solam illam fictionē tenetur ꝓfiteri. Si autem fuisset fictio positiue: qz. s. non doleret: ꝛ scienter celata fuisset ꝓfessio nulla: vel si fuisset cōfessa: ñ debuisset dari absolutio. Sz si data fuit dubiū ē: vtꝝ ornatus imp̄ssus esset. Jn quo casu tho. ñ potest intelligi. 2° mō pōt opi. tho. intelligi: qñ ē positiua fictio q̄tum ad hoc q̄ non dolet: nec abstinere ꝓponit: tūc ista fictio nō occurrit sibi vt confitenda: nec actu cogitat: q̄ teneaī eam confiteri. Tunc. n. sicut de peccato qō occurrit quidē: sz nō credit q̄ sit peccatū: aut q̄ sit mortale ꝛ de necessitate ꝓfitendū: ꝑ idem est ac si fuisset oblitum ꝑ negligentiā: nec fecisset debitū suū de scrutando ꝓsciam: in quo casu solū illud ē confitendū: ꝛ est vez sacr̄m: licet hic sit ignorātia iuris diuini facti Et hoc modo pōt sustineri dictū tho. xi. di. vbi dicit: q̄ ignorantia iuris diuini ñ excusat a fictione ꝛ sic talē vocat fictum. 3° mō pōt substineri opinio tho. loquendo de illo qui ꝓfiteī ei cui prius: ꝛ tunc ñ oꝝ iterare confessionē prius ei factā: licz fictam etiā si sacerdos non recoleret peccata sibi prius dicta: qz nec qñ cōfessio ē integra oꝝ q̄ recolat actu de principio vsq̄ in finē. Et maxime: qz hic sufficit absoluere ab oibus: ꝛ iniūgere penitentiā ꝑ fictione: ꝛ ꝑ alijs q̄ faciat pñiam tunc sibi iniunctam. Jtem paulo post dicit idē pe. de pal. q̄ cū confitens exp̄mit fictionē suam: puta dicens nō ꝓponere se abstinere in futuꝝ. Sacerdos q̄uis nullo mō debet absoluere: alꝫ peccat abutēs clauī: nec valet sibi tūc illa absolutio: tñ ex q̄ intendit absoluere ꝛ sacr̄m vez conferre: cōfert. Et si tunc nō habet effectū ꝓpter illius indispositionē: habebit postea qñ conteret̄ vel ex pactiōe vel ex dispositione ornatus manēte. Et si dicat̄ q̄ q̄uis ibi sit forma: nō tñ materia q̄ nec sacr̄m Materia. n. est peccatoꝝ ꝓtritus. ℝñdit q̄ materia ē peccatoꝝ sed imunda nec ē cōfessio dicēda dimidiata: quā oportet iterare: nisi quādo occurrit fictio vt confitenda.

Quarta conditio confessionis est: q̄ sit integra: vt. s. oñia dicat que hz in mēoria: de q̄bus ñ est rite ꝓfessus. Uñ aug. de peni. di. 5. c. fi. Laueat ne verecūdia ductus diuidat ꝓfessionē. hoc ē. n. ad hypocrisim tēdere: ꝛ sē per venia carē. Et hoc itelligendū ē ō mortalib⁹ nā ō vēialib⁹: qz ñ hñt ꝓnexionē: nec q̄ ad ꝓtritōnē nec q̄ ad cōfessionē; nec quo ad absolutōnem fm pe. de pal. iō absq̄ p̄iudicio salutis pōt ō hoc dimidiari cōfessio: q̄uis ñ fit ita honestū: nisi fiat ex cā rōnabili: ꝛ aliq̄ mortalia sunt q̄ putantur vēialia ꝛ ideo piculosū. Oñia igit mortalia vni de necessitate sunt dicēda: de peni. di. 3. sūt plures Rōnem huius assignat tho. in. 4. di. 17. q. vlt ar.

ℙ Confessio hz ē integra.

4.q.2. Nam sicut in medicina corpali oportz q̄ medicus non solū vnū morbū ꝯtra quē medicina dari debet cognoscat: sz etiā vniuersaliter totam habitudinē ipius infirmi: eo q̄ vnus morb⁹ ex adiūctione alterius aggrauat. Et medicina q̄ vni morbo ꝓferret pstidiū: alteri nocumētū pstaret: cū q̄libz quis ꝯtrarijs peccatis sit infectus. Et ió de necessitate ꝓfessionis ē: vt oia peccata q̄ qs hz in mēoria: ꝓfiteat sacerdoti: que. s. als ñ ē confessus. Que aūt ē oblitus cū postea eoꝝ recordatur sufficit q̄ illa sola ꝓfiteat q̄ ex obliuiōe dimiserat: alia aūt in gñali: vt sub ista forma: vt cū de multis alijs sum ꝓfessus hoc vel hi⁹ fui oblitus. Et hoc siue illi q̄ priorē ꝓfessionē audierat siue alteri. Qz si ꝓfessor a gbusdā pcīs ñ possz absoluere p eām retētis: dz nihilominus penitēs dicē totū ꝓfessori ꝟm tho. in qōlibet. Qui dz eū absoluere: a quibus pōt ꝛ de reliquis: de gbus nō pōt remittere ad supiorē absoluēdū: ar. 33. q. 2. latorē ꝛ ex de peni. ꝛ re. c. significauit. Qz si de facto absoluit: ñ ē absolutus ꝟm tho. qō intelligit ꝟm pe. de pal. ab his in gbus ñ pōt: q̄ sñia ē a nō suo iudice in illis. Tñ q̄ vtile p inutile ñ vitiat in his que capiūt diuisionē ab alijs ē absolutus: ō gbus poterat: nec plus dz ad eū redire. Excusat etiam penitēs in illo in q̄ absoluit ꝓfessor nō valēs ppē ignorantiā facti. Sz ñ excusat sacerdos: cui ñ lz ista ignorare ꝟm tho. Sicut q̄ eccl̄a romana hūc vsū hz: vt dicit pe. de pal. q̄ absoluit a maioribus remittens p minoribus absoluendū. In q̄ facto supponitur: q̄ ita pōt fieri. Ita pari rōne pōt fieri ecōuerso: q̄ de mortalibus nō pōt minus remitti maius sine minori: cū ecōuerso: ppter qō qua rōne supior pōt absoluere de retētis ñ absoluendo de ꝓcessis. Eadē rōne inferior econuerso de ꝓcessis tñ: q̄ ex q̄ iste ē absolut⁹ q̄ ad deū: vt supponit ex cōtritione quā oñdit: id qō est ex parte eccl̄ie pōt dimidiari in foro pñiali: sicut in foro iudiciali pōt qs absolui ab vno iudice ꝛ ab vna sñia: ꝛ ab alio ab alia. Immo ēt si ñ esset ꝓtritus sed attritus idē est: q̄ dispositio ad gr̄am pōt dimidiari. Et sic ex ꝓfessiōibus factis diuersis causat dispositio ornatus pfecta ad gr̄am: vñ vi clariū q̄ cōpleta ē vltima absolutio: tūc sequit effectus ꝛ ñ añ. exemplū de extrema vnctōne in qua sūt multe forme ꝛ mutato mīstro ppter defectū pmi: in vltimo tñ recipit effectus ꝛ non añ. Pōt igit supior absoluē de oībus: si tñ velit oīa audire: aliter ñ pōt: ꝛ pro his q̄ audiunt reseruatis sibi absoluēdū remittere ad inferiorē: cui penitēs oīa dz dicere ēt supiori reseruata. Pōt ō potētia absoluta maiora sine minorib⁹ cōmittere sz ñ de potētia ordinata. Inferior aūt ñ pōt absoluere a reseruatis: qō si facit nihil facit: sicut nec ēt si absoluēt ab excōicatione a qua ñ pōt. Dz tñ penitens vni oīa dicere. Unū. c. oīs. dicit. Oīa sacerdoti nō sacerdotibus. Et dicit pe. ibidē q̄ rō tho. quare vni oīa sūt dicēda: ñ ē demōstratiua: q̄ nec materia sacror est demōstrabilis: sz est rō ꝓbabilis ꝛ sic intēdebat tho. s. psuadere nō demōstrare.

Quinta conditō est q̄ sit nuda vt nō inuoluat obscuritatē verboꝝ. Sic q̄ cōfiteat: q̄ sacerdos ītelligat eū: ñ tñ dz log in materia turpi: vt ribaldi: vt dicit guil. sz honestiori: mō quo pōt in illa materia: ita tñ q̄ credat cōfessorē intelligē eū. Dz ēt cōfiteri circūstātias peccatorū: iux illō treñ. Sicut aquā effūde coꝛ tuū. Et illas quidē circūstātias q̄ trahūt pctīm in aliā spēm de ncēitate oz cōfiteri ꝟm tho. pe. ꝛ alios doc. Alias circūstātias ꝓfiteri: cū sint venialia: pfectionis ē: ꝛ ñ necessariū. De circūstātijs peccatorū sic dicit aug. de peni. di. i. c. i. Cōsideret qualitatē crimis i loco in tpe in pseuerātia ī varietate pſone ꝛ quali hoc fecerit tptatiōe: ꝛ ipius vitij multiplici executione. Oñis ista varietas cōfitēda ē ꝛ deflenda. Dolendū ē ñ solū q̄ peccauit sz q̄ se virtute p̄ uauit. Doleat alioꝝ vitā in sua fuisse corruptaz. s. exemplo ꝛ cōmoduz q̄ō dediss̄ primo exēplo boni. Doleat de tristicia quā peccādo bonis intulit: ꝛ de leticia quā eis nō adhibuit. hec Aug. que intellige ꝟm q̄ declarant hic Pe. ō pal. in. 4. dicit di. 16. q̄ nūerus circūstantiaꝝ cōprehēdit hoc versu. Quis q̄d vbi quibus auxilijs cur quō q̄n. Rai. addit. viij. s. quotiēs. Et vbi in versu dr̄ quibus auxilijs: ipe dicit p quos quotiēs. Dr̄ q̄ quis p varietate pſone status etatis sapīe ordinis: ꝛ sic fuit grauissimū peccatū ade: q̄ ꝗto grad⁹ altior tāto casus grauior: ꝛ ingratudo maior. Quid vtr malū q̄ phibitū vel vtr ex genere suo mortale vel veniale: vtr occultū vel manifestus: ꝛ ꝗtum ad hāc conditionez grauius fuit peccatū cain ꝗ ade. Quātitas. n. generis homicidij grauior ē ꝗ gule vel supbie. Ubi: q̄ in loco sacro grauī⁹ peccatur. Per quos: q̄ traxit alios ad pctīm: q̄ō pro priū ē diaboli: vel q̄s posuit mediatores ad malū ꝓpetrandū: q̄ peccatoꝝ illoꝝ ē pticeps. vel cū quibus p quibus ꝛ contra quos. Quotiēs: ñ solū ꝗtum ad cōsuetudinē: sz etiā ꝗtum ad numerū: q̄ numerus refert ad actionē: ñ ad obiectū actionis ver. gr̄a. Si bō iniusta cōtrectatione accipiat saccū plenū mille florenis: vnū furtū ē. Si autez tres florenos accipiat diuersis actibus successiue erūt tria furta: q̄ in ipso actu essentialiter est pctīm ꝛ ideo ñ pōt esse vnuz in pluribus actibus. Cur: an ex infirmitate vel ex ignorātia vel electione vel quali intētione fecerit: q̄ mortalia trahunt spēm ex fine: ió hoc diligēter explicandū. q̄ enim furat vt mechet magis dicēdus ē mechus q̄ fur. Est tñ vnū peccatū in vno actu: sz hñs plures deformitates. Quō: naturali vel inaturali: q̄ semp grauius in eodē genere agēdo vel patiendo. Qñ: si in sacro tpe vt diebus festiuis vel alio tpe: vt de pseuerantia in peccato. Ad declarationem aūt huiꝰ q̄ñ sunt circūstantie confitēde: dicit pe. de pal. Circūstantie sūt in quintuplici genere. Prime sunt que nec alleuiāt nec aggrauant sicut ille que non imporꝝtant aliquā conuenientiā vel

¶ Confessio dz ēe nuda.

¶ Confiteri dz ꝗs priꝰ circūstancias.

¶ Circūstancie pcōꝝ sūt in quinpliri genē.

discōuenientiam ad rationē:nec ex se nec ex suppositiōe sicut furari cū dextra vel sinistra:z istas confiteri est supfluū. 2e sunt que alleuiant:que important ꝓuenientiam:vt facere malū ex bona intentione vel ex ignorantia.Et istas cōfiteri est imperfectū:nisi quis timeat scandalū confessor.

3e sunt que importāt discōuenientiā ex suppositione:vt furari multū z istas qz peccatū aggrauant:confiteri:ē pfectum:nisi vt pz ppē sui piculū vel cōfessoris vel tertij.Sz qz nō mutant spēm:nec aggrauāt in infinitū:nō est necessariū eas cōfiteri ꝑm tho.Sed pe.dicit q ꝯuis ista sit cōmunis opi.tū tutior ē alia.s.q cōfiteatur eas cū notabiliter aggrauāt:puta:vt furari.c.florenos multo grauius ē ꝯ furari vnum. Sunt.4e.que aggrauant z mutant spēm:non tū in infinitū grauāt vt qū vtrunq ē veniale vel qū primū ē mortale secundus veniale:vt in spēbus gule quar vna aduenit alteri:z sūt qñq mortales qñq venialeſ Et istas ꝓfiteri nō ē necessariū.Nec ē illud cōtra hoc qō dicit tho.z alij cōiter.s.q que mutāt speciē:sunt necessario ꝓfitēde:qz loquunt de illis q̄ sūt mortalia.Rō quare nō est necessariū eas cōfiteri:qz circūstantia ē ꝓfitenda necessario:nō quia mutat:vt pz in veniali:sed qz mutat in infinitum vt patet in mortali.Sed circūstantia ñ mutās in infinitū nunq̄ aggrauat in infinitū:qz intendit penā z non extēdit.Extensio.n.est infinita:nec pōt crescere:sz intensio ē finita:z semp pōt crescere. Nulla g̃ talis que nō mutat seu aggrauat in infinitū est necessario ꝓfitenda. Quinte mutant z grauāt in infinitū:vt qñ actui veniali:puta:vt lautе z studiose pzepationi addit ebrietas:vel notabilis ātipatō hore in ieiunio sine causa.Sz vtr religioso sit mortale:qō alteri sit veniale:dicēdū q nō:vt verbū ociosū z bi⁹.hec pe.de pa.et nota ꝑm tho.in quadā epla:q circūstantie ille dicūtur trahere peccatū ad aliud genus:z iō de necessitate ꝓfitende que bñt spālem repugnantiā ad aliqō ꝓceptor diuīe legis:sicut furtū simplex repugnat huic ꝓcepto.Non furtū facies.Si vero fiat furtū in loco sacro ex circūstantia illa loci:hz repugnātiā ad,aliud ꝓceptū qō est de veneratione sacrorum:z sic addit noua spēs peccati z sic de alijs. Dicit nichol.de li.sup exodum q peccatū mortale ꝓmissū die festo hz spālem repugnantiā ad illō ꝓceptū de sanctificatione sabbati:qz magis ē op⁹ seruile opus peccati ꝯ opus manuale.opus autē seruile ꝓhibetur ibi:z sic mortale vltra ꝓpriam deformitatē siue materie:ex eo q cōmittit in festo:hz aliā deformitatē ex ista circūstantia:quaz oportet ꝓfiteri.Et in fine dicit idē tho.vbi supra q illud qō dr circūstantias ñ trahētes peccatuz in aliud genus seu spēm nō esse de necessitate cōfessionis ñ est referendū ad numer peccatorum etiā eiusdē spēi:qz numer ꝓfiteri tenet si pōt: qa non ē vnū sed multa.Et hoc nota diligenter.

Sexta cōditio est quod

sit pura.i.vt ꝓfiteatur ad placandū deū z obedīē dum eccl'e:nō ad hoc vt bonus reputetur:ne vel malus xp̄ianus iudicet:vel p̄ncipaliter hac intētione vt euadat flagella:aut de infirmitate corpis saneē:ꝯuis secundario possit hoc sperare.Pura ēt sit ne admisceat in ea falsitatē: vñ ꝑm tho. nec peccata dz dicere se fecisse que ñ fecit:al's peccat Unde aug.Cum hūilitatis cā mentiris:si non eras peccator anteq̄ mētireris:mētiēdo efficieris qō euitaueras.xx.q.x.cū humilitatis. Nec dz negare vel tacere que fecit:al's aduertēter hoc faciēdo p̄cipue de mortali ñ cōfesso peccaret mortaliter: ꝓpter fictionē qua vtitur in sacro:nisi taceret aliqō tale ex rōnali cā:puta:qz ex hoc posset verisimiliter sequi scandalū:vt qz ille ē reuelator confessionis:vel ex hoc solicitaret ad malum z bi⁹:z aliū ꝓtunc ꝓfessorē ñ pōt bre.Ea aūt de quibus dubitat:vtrum in ipis peccauerit mortaliter scōm tho.tenet cōfiteri:al's piculo se ꝓmittit:si negligit ꝓfiteri z mortaliter peccat. Sicut z quicūq aliqd cōmittit vel obmittit:in quo dubitat eē mortale peccatum.Et intelligit de dubio ꝓbabili:qō hz rōnem nō magis ad vnā ptem ꝯ ad aliā:hoc est ꝓprie dubitare:secus ē de dubio scrupuli:tñ sic dubitans ñ dz asserere illud in ꝓfessione esse mortale sz factū narret:z iudiciū sacerdotis relinquat.Sz nec sacerdos dz asserere illud esse mortale:si nō est certus:ne injiciat ei laqueū.Nec tenetur sacerdos de singulis que audit determinare si sint mortalia vel venialia:nisi de quibus est clar.Sed ñ alia de qbus sūt varie opi.vel etiam ipe penitens nescit exprimere mentez suam circa assensum vel motum peccati.

Septima condicio est

q sit verecunda.aug.Quoniā verecūdia magna ē pena:fit dignus venia:qui ꝓ xp̄o erubescit.s.cōfitendo:de peni.di.6.c.i.Et ista verecūdia p̄ncipaliter dz esse respectu offense diuine maiestatis saltem ꝑm rōnem.Naturaliter.n.erubescit quis z ꝓfunditur defectuosus repiri cora magnis plonis dignis reuerētia.Exemplū in magdalena que vt dicit gre.qz grauiter erubescebat int⁹:nihil putabat esse q verecūdaretur foris.Unde flere inter epulas nō erubuit.Erubescentia tñ que ē etiā respectu sacerdotis ñ nocet:sz ē satisfactoria pene: vñ cū querit vtr possit quis ꝓfiteri p aliam plonā vel p scripturā transmissā sacerdoti.Rñ.tho. in.4.q ingtum ꝓfessio ē pars sacramēti:hz determinatū actū:sicut z alia sacra determinatā materiā.Et iste actus ē ille quo maxime ꝓsueimus manifestare ꝓceptū mētis.s.ꝓprium verbū.Alij modi inducti sunt in supplementuz:vt p nutus q̄ ad mutū:vel per interptem quo ad hoiem alterius lingue:qz deus non requirit ab hoīe plus q̄ possit.Igitur qñ quis pōt vti verbo per seipsum nō sufficiunt alij modi.Unde aug.super illud.Ostēdite vos sacerdotibus.i.qui per vos peccastis:p vos erubescatis:de peni.di.i.In absentia autem

¶ Confessio dz cē fortis.

propij sacerdotis non oportet q̄ per scripturam fiat confessio missā sacerdoti: sed pōt ēt laico confiteri non tñ ad hoc tenetur. Dicit tñ pe. de pal. q̄ cū est claudus vel clausus penitēs: & ire non pōt nec sacerdos ad eū venire q̄ forte infirmus: ꝫ ei scribē peccata sua si vult & numerare: & sacerdos illa rescribere & mādare absolutionē: ꝫ nō teneē ad hoc: cūm o aliqñ posset esse scandalū: q̄ posset charta ab alijs repiri: vñ nō multū cōsulendū ẽm ricar. Dicit etiā guil post hug. sup. c. oēs. 30. q. i. q̄ sacerdos ñ dz audire confessionē eius cū qua peccauit: ex eo q̄ tolliē ei erubescentia: que est maxima pa satisfactionis. Et idē in oñi peccato in q̄ confessor fuit consentiens vel coopator. Si tamen audit & absoluit: valet absolutio. Concor. tho. in. 4.

Octaua cōditio quod

sit fortis. s. ppter verecūdiā vel timorē pñie imīnende ñ dimittat aliquid dicendū: iob. 31. Si erubui peccata mea in cōspectu ppli confiteri. Et nota ẽm guil. q̄ cū quis accedit ad confessionē cum hac dispositione & ppōsito: q̄ peccata q̄ recolit omisisse: nullo mō dicēt p se verecundia ductus: ppē turpitudinē ipōr nisi quatenus interrogeē ō bis a sacerdote: talis & si confiteatur de illis interrogatus a confessore ficte confiteē: nec fructū recipit confessionis: nisi peniteat eū infra ipam confessionē talis fictionis: & mutat ppositū: vt. s. disponat q̄ ēt nō interrogatus a confessore diceret: q̄ō ipse scit: vnde peritus confessor cū hoc ppendit: dz sibi oñdere periculū suū & rectificare cōsciam suam: & declarare qūo hoc pcedit ex superbia: ar. de peni. di. 5. c. i. vsi. si. & doleat de illa fictione. Q̄ō aūt peccator petat inquiri de peccatis a confessore: vt plenius oīa dicat: & ñ deat vere ad interrogata: dicēs nihilominus & alia de quibus recordat: ñ est malus: q̄uis laudabilius esset dicere p se omnia.

Nona conditio vt sit ac

cusatoria. i. vt se accuset ñ excuset: ps. Dixi cōfitebor aduersū me &c. Nō aūt dz accusare seu dicē alior crīa: vñ cū queriē vt& penitēs debeat dicē in confessione circūstātiā illā peccati sui: qua expssa confessor intelligit psonā illā: q̄ vel cū qua peccauit. Nā. ẽm tho. in. 4. q̄ penitēs dz custodire famaz alterius inq̄tum pōt: ꝫ suā cōsciam magis purgare dz: & iō si circūstantia q̄ ducit in cognitionē psone sit de necessitate confessionis: vt q& trabit in aliā spēm peccati mortalis dz cōfiteri: semp tñ si potest occultādo psonam: puta nō noīando & hi. vel ēt pōt petē lr̄iam ab illo parochiali vel superiori suo cōfitēdi alteri: q̄ ex circūstantia quā oz de necessitate expmere: ñ veniat in noticiā psone. Idez diē pe. de pal. addēs: q̄ si ñ posset hr̄e lr̄iam: confiteaē illi suo pochiali & illā circūstantiā. Ꝫ si illa circūstantia ñ sit de necessitate confessionis: q̄uis aggrauās dz dimittere: ne peccatum alterius pdat. Si tñ expmat eā bona intētione nō: vt pdat: vel se excuset: ꝫ vt pñarius oret p ea vel cū secreta admonitiōe corrigat: ñ peccat sed' mereē. zz. q. 5. hoc videē. Silr confessor ẽm rai. ñ dz interrogare specificationē psone: cū qua penitēs peccauit nisi inq̄tum esset circūstātia necessaria dici. Ꝫ si interroget nō ex curiositate ꝫ ex charitate vt pꝛideat: puta q& ē platus ñ credo q̄ malefaciat. Nō tñ dz cogere uel̄ molestare illū ad dicendū si nō vult: & nec illud est necessariū confessori.

Decima conditio vt sit

¶ Confessio dz cē simplex.

simplex vt dicanē pcise peccata cū circūstantijs suis: & dimittanē alie materie: nec īmisceātur superflua. Quia tñ difficile & pcipue idiotis dicere peccata sua: q̄n addant multa superflua: non tñ hoc bz vitiare confessionē: ex q̄ dicāt hac intētione: vt declarēt factū suū. Prudēs tñ confessor: dz q̄tum cō mode pōt hi. narrationes superfluas facē resecare. Et q̄ indigēt consolatiōe ppē tribulatiōes uel̄ consilio ppē dubia & hi. consulit guil. vt p. confessionē factā & absolutōnē talia dicanē: & ñ misceant in confessiōe Q̄ tñ quis solū pcta cadāt sub sigillo confessionis et ñ alie materie: q̄ ibi dicerenē: tñ ēt alia debēt taceri: & nō ō leui narrari: q& simplices putāt: p hoc fieri reuelationē confessionis: & sic scādalizanē. Et nō q̄ō dicit guil. q̄ si q̄s in confessiōe reuelat sacerdoti ōbita & credita & deposita & hi.: & postea fit ingsitio de hi.: q̄tū ad ea confessa in q̄bus omissū ē pctīn: vt q& būit illa p furtū fraudē vel usurā & hi. nullo mō dz sacerdos hoc reuelare: q̄tūcūq̄ fieret sup hoc pceptū vel ēt excōicatio ēt a papa ꝫ sciētes & ñ reuelātes: q& ñ scit vt hō. vñ nō reuelās nullā sr̄iam incurrit: & si dicēt: esset reuelator confessionis. Ꝫ q̄tū ad alia vbi nō ē pctīn: puta credita vel deposita tūc distinguēdū: q& si sup hi. fit ingsitio p eē vel aliū: q̄ bz sup hoc ptātez: teneē veritatē dicē: q& & si recepit in confessiōe de hoc casu ñ cogitauit. Uel ēt si cogitaſſz vel ēt pmisiſſz: immo si iuraſſet non reuelare: illicitū fuit pmissum vel iuramētum nec obseruandū in pꝛeiudicium iuris alieni. zz. q. 4. inter cetera. Sed si iniuste fieret ingsitio & p tyrannū tunc subterfugē debet vel sophistice respondere & non reuelare. De de pal. dicit: q̄ si aliquis ad pximi correctiō nem ex confessionē peccatū alicuius dicat q̄ nesciebat & tali psone que velit & possit pdesse & ñ obesse bñfacit: ꝫ p hac cā non dz noīare in cōfessione: q& p talem confessionē cōfessor ñ posset pcedere ꝺ eū ad correctionem. Pro necessitate q̄ cōfessionis videē q̄ liceat aliū noīare ꝫ nō, p vtilitate. Uñ si nō pōt aliter spēm peccati expmere tūc dicat q& id facere teneē. Si aūt pōt dici spēs peccati sine expssione tertij. ꝫ melius remediuz adhibeē ipi penitēti vel alteri: puta: q& melius poterit a recidiuo sibi puideri exprimēdo tertiū ñ est noīandus. Nō est: q& consilia intelligūtur implenda saluis peccatis: & minora pcta saluis maioribus.

Undecima conditio ē

¶ Confessio dz cē humilis.

q̄ sit humilis: & hoc interius et exterius. Exterius quidem vt flexis genibus et capite disco-

perto:si est vir:velato autem si est mulier:t cum vestibus humilibus erit coram ꝑsbytero: humilia aiam tuã. Ista nõ tñ sunt de necessitate sz con gruitate:qñ seruari possũt cõmode:nã alꝫ et iacẽdo sedẽdo t ambulãdo põt gs ꝓfiteri. Dz etiã esse hũilis in mõ loquẽdi:vt ñ dicat cũ iactantia mala vel alleuiãdo vel ẽt narrãdo bona q̃ facit. Permaxie humilitas dz eẽ in corde: vt sibiipsi ascribat peccata sua:ñ deo ipm tñ iuuãti vel diabolo impugnãti vel hõi incitãti vel ꝓstellationi sensitiuã inclinãti.15.q.i.ñ est. Et cũ queriꝫ vtrũz gs teneaꝫ ꝓfiteri peccata manifesta ipi sacerdoti. Rũ.tho.in.4.q̃ teneꝫ:qz ñ sufficit aliqd esse notũ iudici:nisi sit ei notũ in forma iudicij:ar.z.q.i.c.nos in quẽcq̃. Et iõ cuius peccata mãifesta sint nõ sacerdoti:tñ qz ñ sunt ei nota in forma iudicij pñialis in q̃ ꝓceditur solum ꝑ ꝓfessionẽ:iõ ẽt illa dz humiliter ꝓfiteri. Jtẽ ꝓstulit hostiẽ.q̃ ñ variet gs seu mutet ꝓfessorẽ:qñ põt hre copiã eius:quẽ supsit:t ẽ idoneus:sicut ẽt ñ vtile infirmo variare medicos:cuius ad hoc ñ teneaꝫ gs:si tñ variat ex humilitate:vt plures sciãt defectus suos:t vt plenius sibi ꝓuideat:laudabile ẽ: sicut t pluries cõfiteri idẽ pctñ:cuius ad hoc nullus possit cogi vtile ẽ t fructuosũ:de pẽi.di.5.c.i. Sz si variat: nec vnus sciat plene totã maliciã eius:reꝑhensibile ẽ:tñ si totũ dicit qõ hz dicere nõ ꝓuaꝫ fructu eius:nisi eẽt adeo obstinatus:q̃ ẽt si nõ haberet aliũ:t in casu necessitatis ꝑozi non vellet ꝓfiteri: ꝓpter erubescentiã de ipso tunc esset fictus.

ꝑ Confessio dz eẽ discreta.

Duodecima conditio

est q̃ sit discreta.i.q̃ cõfiteaꝫ discreto sacerdoti: q̃ sciat cognoscere pctã t adhibere ꝓgrua remedia t declarare dubia vel saltẽ ꝓsiderare: vt valeat ab alijs interrogare. Aug.de penitẽ.dis.6.c.i. Discreta ẽt.i.distincte dicat peccata mortalia:red dẽdo ea ad numerꝫ incẽptũ põt recordari quotiẽs s.aliqõ cõmisit. Discreta ẽt dz esse vt cũ maiori põderositate dicat maiora alꝫ grauiora t clariꝰ t cũ maiori dolore mortalia cẽ venialia. Et cum queriꝫ vtrꝫ teneaꝫ gs etiã venialia cõfiteri. ℟ ñ. ex iure diuino ñ. Et rõ ẽ ꝼm tho.in.4.qz ꝓfessio ad hoc ẽ necessaria:vt penitẽs satisfactionẽ accipiat ꝼm modũ delicti. Ueniali aũt ñ debeꝫ pena taxata:qz pena illa esset ꝓportionata pene peccati mortalis a quo vẽiale distat in ifinitũ:vñ p solã ꝓtritionẽ venialia remittunꝫ. Ex iure aũt bũa no.i.rõne illius ꝑcepti eccle:q̃ qlibet ãnuatim ꝓfiteaꝫ:extra de pe.t re.c.ois. Utrꝫ teneaꝫ gs ꝓfiteri ñ hñs nisi venialia:tho.ponit opi.aliquoꝝ. Alig enim dicũt q̃ talis teneꝫ rõne ꝑcepti eccle. Alij dicũt q̃ ñ:sz sufficit se pñtare sacerdoti: vt oñdat se imunẽ a mortali:vt ad cõiones possit admitti. ꝑceptũ.n.illud obligat eos qui hñt q̃ tenenꝫ ꝓfiteri.s.mortalia.pe.de pal.in.3.dicit q̃ talis ñ tenetur:imo t q̃ nec papa posset suo ꝑcepto talẽ obligare ad ꝓfessiones si vellet:qz hoc esset mutare sacri materiam.s.de venialibus facere materiam pñie necessariam:qõ deus nõ fecit. Sed t si posset videtur q̃ hoc velit:tñ qz ñ dz eẽ meliozis cõditionis malus q̃ bonus:sz malus hñs mortalia ñ teneaꝫ ad venialia ꝓfitendũ:q̃ multo minus nõ hñs mortalia. Tũ qz decretalis dicit. Oia peccata sua:qõ ñ est possibile de vẽialibus qz innumerabilia. hec pe. Quãuis aũt ñ sit necessariũ tñ mlt tũ fructuosũ:ñ solũ semel sz pluries in anno vẽialia cõfiteri:vt plenius remittantur:t qz aliqñ forte mortalia sunt:q̃ credimus venialia. ꝑ ꝓfessiones etiã generalẽ sacrãlem delentur ñ soluz venialia:sz ẽt mortalia oblita facta discussione ꝓscie ꝓfessione in spãli de scitis mortalibus ꝼm pe.de pal.di.zi. Etiã si qs ñ sit ꝓtritus sz attritus:qz ex vi claui fit in ꝓfessione de attrito ꝓtritus. Sz ꝑ ꝓfessionẽ generalẽ ñ sacrãlez sine ꝓtritione nũcq̃ dimittitur culpa mortalis ẽt oblita vel ꝑ aliud opꝰ operans. Et dr ꝓfessio generalis sacrãlis:cũ qs post dicta i ꝓfessione sacerdoti:quedã peccata q̃ recolit mortalia vel etiaz tñ venialia. Jn fine dicit in multis alijs offẽdi cogitatione locutione ope et biꝰ. Confessio aũt gñalis ñ sacrãlis dr illa:quam dicit sacerdos in ꝓncipio misse t ꝑdicatoꝝ:t populus cũ eo in fine ꝑdicationis t biꝰ. Et ista valz ad remissionẽ venialiũ ꝼm tho.in toto vel in ꝑte t hec ex ꝓtritione ipam faciẽtis t hũilitate ꝓfessionis t oratione sacerdotis:t hoc ꝼm pe.de pal.ad remissionẽ debite ꝑ mortalibus remissa tñ ꝑmo culpa. Et in biꝰ ꝓfessione gñali:cuius dicat se cõmisisse oia pctã t biꝰ:nõ tñ dicit mẽdaciũ:qz ꝼm rai.taliter ꝓfitẽs loquit in ꝑsona oim fidelium. Uel ꝼm aug.in vno peccato pñt multa notari:uꝫ intelligit ñ de singulis generꝫ s. de generibus singuloꝝ. Nõ tñ ꝼm tho.q̃ ex obliuiõe peccatoꝝ:q̃ gs ñ ꝓfiteꝫ t ꝑieriꝫ nisi in gñali:eo q̃ ꝑticulariter ñ recordaꝫ:ñ reportat gs cõmodũ:qz nec tñ remittit sibi de pena:nec tñ meretur sicut si in ꝑticulari fuisset confessus.

ꝑ Confessio uenialiũ. ẽ de q̃ gruitate sz nõ de nãtura.

Tertiadecima conditõ

est q̃ sit volũtaria seu libens. Nõ.n.dz gs ꝓfiteri timore:ne videlicet arceaꝫ ab ingressu eccle t biꝰ sicut pueri tiore verberꝫ:alꝫ ñ facturi:qz mo dicũ uꝫ nil iuuaret:sic ẽt nõ valẽt ad remissionẽ culpe:q̃ gs ꝓfiteretur ꝑncipꝫ tiore pene infernalis oz.n.vt ait aug:ñ solũ timere deũ iudicẽ:sz ẽt anxiari ꝑ gñia:de pe.di.7.c.fi. Et ꝑpter hoc a doc. ponit dubia pñia in extremis. Sic aũt ꝓncipaliꝫ ꝑpter deũ t obediaz dei t eccle scõario t ꝑpter tiorẽ penalẽ vz. Et cuius vt dictũ ẽ cũ qs ñ ꝓfiteretur pctñ nisi interrogatus ꝑpter verecundiã ficta sit ꝓfessio:nihilominꝰ dz ꝓfessor interrogare: vt dicit aug.de peni.di.6.c.i.de his q̃ ex se ille ñ dicit: imo t q̃ ꝓpedit illũ velle occultare:t q̃dã discreta cautela de ore eiꝰ educẽ necessaria tñ. Dicit ẽt pe.de pal.in.4.q̃ si cõfessor scit vel ꝑbabꝫ credat:q̃ ille ñ recolit aliq̃ pctã:qz ñ sufficiẽt discussiosz ꝓsciaz:uꝫ si recolit errãdo:ñ credit illõ eẽ mortale:dz illõ ad mẽoriã reducẽ:uꝫ ꝓsciaz ꝺ illo facẽ

ꝑ Confessio dz eẽ notabilis.

alioquin scienter indignū absolueret. Sz si confessor dubitaret: vtr illud de quo nō penitet aliq esset mortale: ⁊ ille diceret q̄ de cōsilio pitor illud faceret: de ḡbus ex vita ⁊ conscia ꝓbabile ē: q̄ ñ consulerēt nisi bñ: pōt se illor iudicio ꝓformare. Secus āt si eēt certus de opposito. hec ille. Si cōfessor audit duos: ⁊ vnus dicit se peccasse cū illo alio: ille aūt cū ꝓfiteā hoc ñ dic̄: ⁊ si in gñali possit sacerdos int̄rogare vtr alitud cōmiserit pctñ: nō tñ dz dicere qō ille alius cōfessus ē: nisi ꝑ būisset sup hoc lr̄iam ab illo. Qr si bīta lr̄ia hoc dicēdo ille negat: ñ dz magis vni credere q̄z alteri: vñ ꝑpē hoc ñ dz negare absolutionē. Idē si plures circūstantias dicit vnus: qō alter negat ⁊ necessarias confiteri.

Quartadecima condi

tio est q̄ sit fidelis. i. q̄ fiat in fide eccl̄e ⁊ vterq̄z. s. tā penitēs q̄z sacerdos sit verus fidelis ñ hēticus ⁊ q̄ ea fide fiat: vt speret inde ꝓsequi veniā peccator. vñ amb. Memo pōt digne agē pñiaz: nisi q̄ speraverit veniā de peni. di. i. vñ cū querit: vtr liceat ꝓfiteri hētico vel scismatico vel excōicato ēt in casu necessitatis. Rñ. tho. rai. ⁊ hosti. q̄ nō: sz talis doleat de peccatis: ⁊ qō tñ distulit ꝓfessiōnē: ⁊ sufficit sibi: hoc ēt videt dicere aug. de pe. di. 6. c. i. Qr si tali gs sciēter ꝓfiteatur peccat mortaliter cōicando ei in diuinis: ⁊ tenet itez ꝓfiteri ēt ꝑm illos q̄ dicunt: q̄ ficte ꝓfitēs nō tenet iterū ꝓfiteri: qr vez est de ꝓfessione p subtractionē necessarij: q̄ est in attrito nō p positionē cōtrarij: qō ipedit ptātem absoluētis: ñ tñ būlitatē recipientis: ꝑm pe. de pal. Dicit tñ idez pe. in. 4. di. 25. in fi. i. q̄. q̄ in articulo mortis si quis ꝓfitetur hētico: nesciens ipm esse hereticū: certū ē q̄ recipit verā absolutōnē: nec ē nc̄e ꝓualescēti itez ꝓfiteri. Sz ⁊ si sciat ipm hereticuz ⁊ in nullo heresi sue velit assentire: sz sacrm necessitatis recipe: cū detestatione sue heresis: videt ēt vera absolutio: Naz ⁊ de manu hereticī lz baptismū in necessitate recipere quare ñ ēt pñiam: cū et ipm sit sacrm necessitatis: ⁊ ibi aliq̄n fiat hō de attrito cōtritus. hec pe. Qō tñ ñ eēt fiendū: nisi penitēs eēt intelligēs ⁊ sortis in fide ꝓpter periculum erroris.

Quintadecima condi/

tio ē q̄ sit secreta. Nō. n. publice sz secreto q̄ non audiat ab alijs dz gs ꝓfiteri sacerdoti. Qr si quis aduertenē staret ad audiēdū ꝓfessionē alteri⁹ gratuiter peccaret. Et ꝓfessor ēt dz ꝑm pe. ō pal. secreto iniūgē pñiaz: ne ab alijs audiat. Penitēs sicut liber ē: si vult pctā q̄ ꝓfessus ē dicere alteri: ita liber ē ad dicendū alijs pñiam sibi ipositā: nisi forte ex hoc alij sumerēt scandalū. In nullo tñ casu ēt extreme nc̄itatis ē in p̄cepto ꝓfiteri laico: cū ñ bēat claues ꝑm pe. guil. ⁊ pe. ō pa. sz ē ō ꝓsilio: ar. ō pe. di. i. §. sufficit. ⁊ ꝓfitēdo laico tenet itez ꝓfiteri sacerdoti: de oībus illis culpis cuz pōt. Qō q̄ dicit aug. de peni. di. 6. c. fi. Tāta ē vis ꝓfessionis q̄ si deest sacerdos ꝓfessor: ꝓfiteat ꝓximo: ꝓsiliū ē ⁊ bonū. Et in tali arti. necessitatis q̄libet sacerdos ñ p̄cisus pōt absoluere a q̄libz sñia ⁊ a q̄libet pctō. Et si būisset casus epor tñ epis reseruatos ñ teneē si euadit periculū: de illis itez ꝓfiteri ei. l. q̄ poterat ordiarie absoluē ꝑm pe. de pal. Sz q̄ ad excōicationē oz q̄ vadat ad illū: q̄ poterat absoluere eū ex casū necessitatis: al's reincidit. Sed et postq̄z gs semel absolut⁹ ēt ex casū necessitatis in casibus reseruatis ab eo q̄ poterat: ēt si cōfessio fuisset facta: si itez ⁊ pluries vult ꝓfiteri ō eisdem casibus reseruatis: pōt absolui a quocūq̄z: ēt si ñ hēret ptātem absoluēdi in illis ꝑm pe. de pal. Itez ꝑm tho. recidiuās directe ñ tenē ꝓfiteri pctā dimissa seu rite ꝓfessa: nec in gñali nec in spāli cuicūq̄z ꝓfiteaē: sz indirecte sic̄ illud sine q̄ ñ pōt sciri debitus satisfaciēdi modus. Quātū ḡ sufficit ad hoc q̄ sciaē q̄ satisfactio ei ꝓgrue possz ꝑponi: tñ recidiuās teneē notificare pctā dimissa: vt si frequēter lapsus ē in pctñ carnis ex aliq̄ occasiōe: illa occasio p satisfactionez p̄cidaē ⁊ sit⁹ de alijs pctis. Et ad hoc sufficere videt ꝓfessio dimissor in gñali: tñ q̄nq̄z ad aliq̄ spālia oz descēdere: ꝑm q̄ cōfitens viderit oportunū. Non. n. pōt in his aliqua certa mensura p̄figi. hec tho.

Sextadecima conditio

¶ Confessio dz cē ordinata.

ꝓfessionis ē: q̄ sit ꝓfitens ꝑatus obedire ꝓfessori in his q̄ sibi ꝑponent. Unde aug. ponat se in ptāte iudicis i iudicio sacerdotis nil sui reseruās sibi: vt oīa faciat eo iubēte ꝑ recuperanda aīe vita: q̄cūq̄z facēt p cuitāda corpis morte. Et hoc cū gaudio qr vitam recupat infinitā: de peni. di. 5. c. i. Et qr ꝓfessio ē qōdā iudiciū pñiale: vbi penitēs ē reus ⁊ ꝓfessor iudex: ⁊ q̄si sñia datur in absoluendo ⁊ ligando ad certā pñiam: qr nullus pōt ee iudex alterius vel iudicare ipm nisi hēat auctoritatem sup eū. Jō nullus pōt alteri ꝓfiteri q̄z ꝑpio sacerdoti. Unde ⁊ decre. ois dicit q̄ ꝓfiteaē ꝑpio sacerdoti: ꝑpter qō si gs ꝓfiteret ei: q̄ ñ de iure tenet bñficiū: puta: qr ē intrusus vel p simoniā adept⁹ dicit hosti. q̄ cū talis ñ possit soluere vel ligare ō cipit aīas. Et sic ꝓfessus teneē itez ꝓfiteri. Et q̄z tuz ad illū qui sciēter accessit ad talē: sciēs. s. ipm sic impeditū: omīno est vez. Sz inno. dicit idē eē si ignoravit: qr teneē itez ꝓfiteri: cū postea audit illū fuisse impeditū: interim excusatur. Sed pe. ō pal. videt dicere q̄ ignorās absoluit: ita q̄ non teneē iterum ꝓfiteri: vt dictū est supra. Sz nota q̄ vt dic̄ hosti. ⁊ pe. de pal. glibet hz tres ꝑpios sacerdotes ordiarie. Primus ē papa q̄ ad oēs fideles. Secūdus est diocesanus quo ad eos qui sunt de sua diocesi. Tertius ē curatus seu sacerdos parochialis q̄ ad suos pochianos. Per omissionē aūt fit ꝑpr⁹ sacerdos alterius qui habet licentiā ab aliquo predictor: siue habeat licētiā ille qui ꝓfitetur siue qui audit. Sed sacerdos pochialis ñ pōt dare lr̄iaz hāc nisi q̄ ad suos pochianos. Epūs quo ad eos q̄ sunt de domicilio

¶ hz tres ꝑpios sacerdotes.

¶ Confessio dz cē secreta.

sue dioceſis:papa quo ad omnes. Sed in articulo mortis rõne neceſſitatis quilibet ſacerdos nõ ꝑciſus ab eccleſia reputatur ꝓprius ſacerdos:vt poſſit quẽlibet audire auctoritate iuris:de offi. or. paſtoralis:imo videtur hoc etiã de preciſo:vt ſupra dictũ eſt. Et qz mendicãtes ex priuilegio habent q̃ poſſint audire:poſtq̃ fuerint dioceſanis pñtati:homines tñ illius dioceſis vbi morãtur:ideo z ipi etiam reputant ꝓprij ſacerdotes q̃ ad cõfiteri ſibi volentes. De hoc plenius infra in ti. de confeſſione.

Quanuis autez dicant

hoſti. z guil. q̃ cum ẽ de more alicuius eccleſie: vt vn⁹ ſacerdos audiat aliũ ſacerdotẽ z abſoluat z eps hoc ſciẽs fieri cõiter tolerat:pot fieri :quia eo ipo ꝑſumitur tacite approbare z licentiã dare:non videtur iſta opi. multuz tuta:quia poſtea declaratũ eſt per nouũ ius:extra de peni. z re. c. ſi epẽs. li. vi. q̃ nulla conſuetudine pot introduci:q̃ alicui quis ꝓter ſuperioris ſui lñiam poſſit ſibi eligere cõfeſſorem:qui eũ poſſit ſoluere vel ligare. Et nota ſm tho. in qõlibet. i. quodlibet. q. 5. ar. 3. q̃ ſacerdos parochialis dz credẽ parochiano ſuo dicenti ſibi ſe alteri foze ꝓfeſſum:vt ei det euchariſtiã:qz in foro pñiali creditꝫ vnicuiq̃ ꝑ ſe z contra ſe. Dz ſi parochianus hẽret impedimentum qõ ptineret ad foꝛ iudiciale:vt excõicationis nõ teneꝫ credere:quem excõicatũ nouit:niſi conſtet ei de abſolutione. Idem pe. de pal. addens quod dicetur:qz expedit q̃ ꝓfeſſi alteri ſaltẽ debẽt dare aliquod ſignũ curatis de ſua ꝓfeſſione reporꝛtare:vel q̃ petant nomẽ illius vel q̃ ſcribant:et hi⁹ ſignum. Primũ:quia pot eſſe materia deriſionis ſacri:alꝫ eſſet retrabere plures a ꝓfeſſione qui ſũt verecundi:qui ideo ad extraneos vadũt: quia nolunt a ſuis cognoſci:z erubeſcunt ſuis curatis confiteri:z eis ſciẽtibus ad alios ire. Penitentiam autẽ ſeu ſatiſfactionẽ que ſibi imponit a ꝓfeſſore facere debet. Mã ſi ex negligẽtia obmittit cum ꝓpoſito ñ ſatiſfaciendi id qõ ſibi eſt iniũctum ꝑ mortalibus:peccat mortaliter. Et ſi eiuſ eſt oblitus tenetur iteꝛ confiteri. Sed ſi eius recoꝛdatur ad hoc ſi vult eã facere:non teneꝫ iterũ ꝓfiteri. Sed ſi nõ videtur ſibi poſſe facere vel nimis difficile:ꝓpter quod petit ſibi ꝓmutari pot fieri:etiam ſi alteri ꝓfiteatur:q̃ ei qui eã impoſuit nec tenetur ꝓpter hoc iterũ ꝓfiteri illa peccata:vt dicit pe. de pal. Qõ videtur intelligenduz ſi pñia fuit data ꝑ peccatis:a quibus iſte abſoluere potuiſſet. Nam data ꝑ caſibus reſeruatis ſm guil. nõ poſſet cõmutare niſi in caſu neceſſitatis:puta: qz impletio illius pñie poſſet illi eſſe piculoſa ut cã infirmitatis vel ruine ſpũalis:z ipſe penitẽs ñ cõmode poſſet habere recurſũ ad illũ qui ꝓmo iniũxit:tunc. n. ꝓſumendũ eſt q̃ eſſet ꝓtentus de hi⁹ ꝓmutatione pñie. Non autẽ leuiter z ſine cauſa ſm rai. ſunt ꝓmutande pñie ſibi impoſite. vnõ ſi penitens dubitat non poſſe implere:debet declarare ꝓfeſſori:z confeſſor debet iniungere talem quã credat eum ſeruaturꝫ. Tripliciter autẽ ꝓfeſſor imponit penitẽti aliquid. Uno mõ per modũ ꝓſilij z exhoꝛtatõnis:ſicut cũ admonet eũ vt quotidie oꝛet:det idigẽtibus elemoſynas ꝛc. z ad iſta nõ teneꝫ ex neceſſitate. Alio mõ per modũ declarationis cõis obligationis ſicut declarãdo q̃ reſtituat ablata:cõicet in paſcha:ſatiſfaciat leſo:z iſta ſi nõ obſeruat:euacuat ſibi fructum facte ꝓfeſſionis:non tñ ꝓpter hoc teneꝫ iteꝛ ꝓfiteri:nec cõmittit peccatũ inobedietie ſpãle nõ obediendo ſacerdoti. Tertio mõ per ſpãlem ſatiſfactionẽ ꝑ cõmiſſis. Et ad iſtam tenetur ex ꝑcepto:alꝫ eſt tranſgreſſoꝛ:z cõmittit ſpãle peccatũ inobedietie. Si tñ iniũgeret ſacerdoſ alicui q̃ intraret religionẽ:vel non ꝓtraberet z hi⁹ non teneꝫ eaz acceptare. Dz ſi ſponte ſe obligaret ad hoc teneretur rõne non pñie ſed ſue ꝓmiſſionis. Qz ſi ſacerdos credit vel dubitat:q̃ ꝓfitens non aget pñiam:vel illud ad qõ aliaſ tenetur:vt reſtituere z hi⁹. dicit guil. q̃ non debet ꝓpter hoc cõfeſſor exigere ꝓmiſſionẽ vel votũ vel iuramentũ:ſed ſufficit ſi dicat ſe habere ꝓpoſitũ faciendi z ſic⁹ dz abſoluere ſimpliciter z ſine ꝓditiõe:facta tñ ꝓteſtatione:ſi ſuſpectus hẽtur:qõ ſi nõ faciet illud:euacuabit ſibi fructũ cõfeſſionis hec guil. Dz qz multi decipiũt ſeipſos in omni ꝓfeſſione ꝓmittentes reſtituere z huiuſmodi z ſemp differunt:poſtq̃ ꝓfeſſoꝛ ꝓpendit tales pluries hoc fecciſſe:forte eſſet bona cautela dicere talibus:q̃ ꝑ us reſtituant:z poſtea veniant⁹ ad ꝓfeſſiones ſeu ꝑo abſolutione:z vel aſſignare eis aliquod congruum tempus:infra quod illud debeant expedire. De ꝓfeſſoꝛe oꝛdiario vniuſcuiuſq̃ z de mõ iniũgendi pñias z mõ interrogãdi:z de caſibus reſuatis epis:z de ꝓmiſſiõe audiẽ ꝓfeſſionis:z õ ſigillo ꝓfeſſiõis z aliis mltis hẽs. j. i ti. de ꝓfeſſoribus. Cõfeſſio valz ad multa. ꝓmo a moꝛte aĩam liberat. Ambro. de peni:di. i. ꝓfeſſio. Deũ homini manifeſtat. Aug. Si nollẽ ꝓfiteri non me tibi abſconderẽ ſed te mihi. vulnera mẽtis ſanat. Jeroni. Uulnus nõ intellectũ tarditus ſanaꝫ. vel q̃ non detegiꝫ. Paradiſum apit. aug. Breue verbũ peccaui. q̃ poꝛtas paradiſi aperit. Exemplũ de latrone miſericoꝛdiã diuinã emolit. glo. ſup illud ps. Delictũ meũ cognitũ tibi feci. Si hõ agnoſcit dñs ignoſcit. Aĩm iocundat ps. In voce exaltationis z confeſſionis ſonus epulãtis. Interceſſoꝛes multiplicat. Sacerdotes enim oꝛant ꝑ ſuis ꝓfeſſis:de pe. di. i. ſufficiat. Cõſciam mũdat. aug. Confitendo fit hõ de fedo pulcer. Fedus diabolo rũpit ſicut cũ aliquis ſecretuz alterius detegit. In viã ſalutis dirigit:puer. Qui abſcõdit ſcelera ſua nõ diriget ergo ꝛc. Peccatũ delet:ꝑ. dixi ꝓfiteboꝛ aduerſũ me ꝛc. z tu remiſiſti. ꝛc. Satiſfactionẽ ſupplet:glo. ſup mat. Jubemur cõfiteri peccata noſtra vt erubeſcentiã patiamur. Preterea malum ꝑcauet. Exemplũ de dẽte putrido qui extrahitur ne alij cõputreſcant.

ꝓ confeſſo dz poenam iniũctã ꝓfeſſoꝛ non mutare aut remittere cuiꝰ alio ſacerdote.

ꝓ confeſſoꝛ nõ dz exigere penitẽtiã ꝓmiſſionẽ nec ſuã nec ꝓximi ad explendã ꝓmiſſã.

ꝓ confeſſio valet ad mltm.

de satisfactione ⁊ operibus eius.c.xx.

Equitur de satisfactione. Dicit aug. q̄ satisfactio est peccatoꝝ causas excidere: ⁊ eaꝝ suggestionibus aditū non indulgere: de peni. di. 3. Ansel. aūt sic diffinit. Satisfacere est honorē deo debitum reddere. Istas diffinitiones exponēs pe. sic dicit. Satisfactio curat peccata p̄terita recōpensando: ⁊ p̄seruat a futuris cauendo. Et ideo p actum primū diffinit ab anselmo: cū dicit reddere deo honorē debitum. s. qō per peccatū ablatum fuerat. Bz p actum secundū diffinitur ab aug. s. cās excidere ⁊c. p que fit p̄seruatio a futuris. Et vocat cās intrinsecas radices ex peccato relictas. Suggestiones vocat opoꝛtunitates extrinsecas vt tempus ⁊ locum. Et nota ꝑm pe. de pal. in. 4. di. 15. Cū satisfactio sit actus iusticie: ⁊ iō equalitas quedaꝫ requiraī inter offensam ⁊ opus satisfactionis: qꝛ iusticia cōsistit in quadā equalitate: homo ꝑm se non posset deo satisfacere de offensa: cū sit infinita ⁊ opus eius finitū. Q̄ ergo possit satisfacere: p̄ma possibilitas ē ex gratia gratū faciente: que ē valoꝛis infiniti: ⁊ reddit opus eius deo acceptū.

Secunda ē ex merito passionis xp̄i: quia licet hūanitas eius non possit deo reddere equivalēs tñ suppositū qō est, deus potuit: alias p alio satisfacere ñ potuisset: si se totū debuisset. Fit aūt satisfactio per opera penalia: qꝛ ꝑm pe. p huiusmodi fit absolutio emende debite p̄ offensa p̄terita ⁊ p̄seruatō a futura. Et ꝑm rai. tria sūt genera operum satisfactionis: oīa alia ad ista reducūtur. s. elemosyna oīo ⁊ ieiuniū. Vigilie discipline peregrinationes ⁊ alia coꝛpus affligētia reducuntur ad ieiuniū. Misericoꝛdie aūt opa sp̄ualis ad oꝛationē. Misericoꝛdie opa coꝛpalis ad elemosynā. Elemosyna est contra auaritiā. Oꝛatio cōtra sup̄biam. Ieiuniū contra luxuriā: ⁊ p elemosynā ordinatur homo ad p̄ximū: p oꝛationē ad deū per ieiunium in seipō: per elemosynam satisfacit deo de bonis tpalibus: per oꝛatōnē de bonis aīe internalibus: per ieiunium de bonis coꝛporis

Sed nota bene q̄ dicit pe. de palu. q̄ illa opa penalia: ad que quis tenet ex debito: vt. s. ieiunia ecclesie elemosyne facte ex p̄cepto: puta cū quis dat elemosynā indigenti in extrema necessitate: ⁊ de supfluo nō sunt satisfactoꝛia: qꝛ tunc dare tenetur: ⁊ si nō daret moꝛtaliter peccaret. Unū quasi non est suū quod dat: cū ad illud teneaī. Credo tñ q̄ ieiunia ⁊ oīones quas faciūt ⁊ dicunt religiosi ex regula sua esse satisfactoꝛia: qꝛ non ex debito simpliciter fiūt: sicut obseruatio mandatoꝝ dei ꝫ ex eo q̄ volūtarie se exposuerūt illi obligationi. cum ergo peccatoꝛ ad satisfaciendū teneaī ad aliquid ad qō non teneret: qui peccauit nūq̄ satisfacit de illo ad q̄ tod etiam nō peccans teneī Et q̄ confessoꝛ iniūgit oīa bona que faciet penitens ⁊c. intelligitur que gratis sponte ⁊ non ex debito. Alias si iniuncti sunt. xl. dies ieiunij acgēraret se: cum ieiunaret in quadragesima: ad quaꝫ alias teneī: quod nullus dicit. Sed quando elemosyna est in p̄cepto non simpliciter ⁊ absolute: sed p hoc ip̄m vt per eam satisfaciat: vt quādo sacerdos iniūgit dare elemosynas pauperi: tūc elemosyna est satisfactoꝛia: ⁊ etiā si ex se dat elemosynā in eo casu: cū est sibi in p̄silio non in p̄cepto vt cū dat nō extremā necessitatē patienti: nec hz supflua. Et ex hoc apparet aliquid eē meritoꝛiū: qō non est satisfactoꝛiū sicut impletio cuiuslibet p̄cepti charitate foꝛmata: quia oīs actus virtutis charitate informatus ē meritoꝛius. Precepta aūt dāt de actibus virtutū ideo ⁊c. Nō aūt iste ē actus satisfactoꝛius: si alias debebatur: qa aliud est facere dignos fructus: aliud ē facere dignos fructus penitētie. econtra aūt oīnis actus satisfactoꝛius ē meritoꝛius: quia est bonus ⁊ charitate informatus: qꝛ satisfactio addit rationē pene supra ratōnē boni: accipiendo penale quicqd est p̄uatio alicuius boni: cuius placeat volūti. hec pe. de pal. Qō dicit pe. opera bona ad que quis tenetur ex debito p̄cepti non esse satisfactoꝛia: de p̄ceptis ecclesie non videtur verum. Nam dicit tho. in. 4. di. 15. q̄ p̄ceptum ecclesie potest ad idē oꝛdinari: ad quod oꝛdinaī satisfactio: ⁊ ideo ieiuniū quod cadit sub p̄cepto: potest esse satisfactoꝛiū. hec tho. Non tamē ita q̄ ieiunia ecclesie penitens cōputare possit in numeꝛo eoꝝ: que sibi iniūguntur a sacerdote in penitentia: quia de per se tenetur ad illa: sed de p̄ceptis legis nature. Et huic sententie videtur cōcoꝛdare tho. dicens: q̄ qō cadit sub p̄cepto legis nature non est satisfactoꝛium: sed exigitur ad satisfactionem. Unde dicit ipse illarum elemosynarum ad quas quis tenetur ex debito: puta: cuꝫ videret pauperem in extrema necessitate: illaruꝫ largitio non est satisfactoꝛia: sed p̄ambuluꝫ ad satisfactionem. Et hoc est verum ꝑm rigoꝛem iusticie. Nam ex largitate diuine misericoꝛdie eriā talia ad que quis tenetur ex debito sunt satisfactoꝛia ꝑm opinionem quoꝛūdam: quā ponit tho. in. 4. ⁊ frater egidius romanus: nec eam repꝛobant: hanc etiam sequi videtur ricar. oꝛdinis minoꝝ in. 4. sentētiarum. Flagella quibus a dño flagellamur ꝑm tho. in. 4. si fiant aliquo modo ipsius patientis: inq̄tum. s. ea acceptat ad purgationem peccatoꝝ eis vtens patiēter accipiūt virtutem satisfactionis. Si aūt substinens ea oīnino eis p impatientiam dissentiat: habent soluꝫ vim vindicationis ⁊ nō satisfactionis. Restitutio autem alieni ꝑm tho. est pars satisfactionis eius sicut p̄ambulum eius ⁊ sicut id sine quo non valeret alias satisfactio: sed non est ita pars: q̄ per ipsam homo satisfaciat soluendo de pena debita peccatis. Ricar. dicit q̄ si restitutio fit ps satisfactionis vt dicūt quidaꝫ: ē hoc magis ex dei misericoꝛdia q̄ ex iusticia. Satisfactio fieri non pōt per opera extra charitatem facta scōm Tho.

p̄ sanctificationē fiunt flagella q̄ nō pariūt remunerationē.

p̄ sanctificationē nō p̄t fieꝛi p opa facta extra charitatē.

p̄ sanctificē ad posse. vnde ex dei possibilitate.

p̄ sanctificationis tria sunt genꝰa.

p̄ sanctificatoꝛia sunt oīa opa penalia. si nō illa q̄ sunt obligatoꝛia.

et pe. quia ſatiſfactio eſt amotio offenſe ⁊ reſtitutio amicitie. hec aũt fieri non ꝑñt ſine gr̃a ⁊ charitate. Unde. i. ad corin. 3. dr̃. Si diſtribuero oñes facultates meas ⁊c. ⁊ charitatẽ nõ habeam nihil mihi ꝓdeſt. ſ. ad meritũ ⁊ ſatiſfactionẽ. Talia. n. opa non ſunt deo accepta: ⁊ licet homo ñ habeat certitudinẽ ꝙ ſit in charitate: ⁊ ꝓ conſequẽs certus eſſe nõ poſſit de ſatiſfactõne: ſufficit tñ certitudo ꝓbabilis ꝛiecture. Item ſm tho. non põt quis ſatiſfacere de mortalibuſ niſi peniteat oĩm: qr̃ ſatiſfactio vt dictũ eſt: eſt amotio offenſe ⁊ reſtitutio amicitie: yñ ſi aliquid ſit in hoĩe: qõ impediat reſtitutionẽ amicitie: etiã aptid hoĩes nõ eſt ſatiſfactio. Quodlibet aũt mortale impedit amicitiam hoĩs ad deũ que ꝑ charitatẽ eſt: vnde eſt impoſſibile ꝙ ſatiſfactio fiat de vno mortali ſine alio: ſicut ſi quis peteret veniaz dño leſo: ⁊ exinde daret ei alapam ſm anſel. Ueniale aũt ſm pe. de pa. ñ ipedit directe ſatiſfactionẽ nec õ mortali nec õ alijs venialib⁹: qr̃ vẽiale ñ tollit dei acceptatõez ꝓpter pſone indignitatẽ. ſed indirecte veniale tollit ſatiſfactionez ex parte opis operati: ſicut ⁊ meritũ tollendo. ſ. bonitatẽ actus: puta. Si fiat oro ⁊ elemoſyna ⁊ huiuſmodi in ſtatu gr̃e: ſed ꝓpter vanã gloriam talis actus nec ẽ meritorius nec ſatiſfactorius. Utr̃ aũt vnus poſſit ꝙ alio ſatiſfacere? Rñdet pe. ꝙ cũ ſit duplex effectus ſatiſfactionis: vnus ſolutio debiti peccatoꝝ ꝛmiſſoꝝ ali⁹ exciſio cauſaꝝ peccatoꝝ futuroꝝ. Quantũ ad ſe cũdum effectũ nõ põt vnus ſatiſfacere ꝙ alio: qr̃ per ieiuniũ vnus nõ maceratur: ⁊ refrenat̃ caro alteriuſ. Quantũ ad ꝓmũ effectum ſic diſtinguẽdum: qr̃ ſi quis eſt ꝑ ſe impotens ſatiſfacere: tũc alius qui ẽ in charitate: põt ſatiſfacere ſicut ⁊ cõfiteri ꝙ eo. Si vero eſt potẽs: tunc oportet ꝙ ipſe ſatiſfaciat ꝙ ſeipſo: poteſt tñ iuuari ꝙ alterum. Et addit tho. ꝙ etiam ſi ſit potens: põt alius ſatiſfacere ꝙ eo: ſed nõ eſt ꝓmittendũ ꝙ aliquis ꝙ alio ſatiſfaciat: niſi appareat aliqs defectus in penitẽte vel corꝓoralis per quem ſit impotẽs ad ſubſtinendũ: vel ſpũalis ꝑ quem non ſit ꝓmptus ad portandũ penã Aug. etiam de peni. di. 6. c. i. Conſulit confeſſori ꝙ adiuuet penitentẽ portare on⁹ ꝓñie: vt ſit ꝓticeps laboris: ſi vult eſſe ꝓticeps et gaudii. Et q̃tum ad ſatiſfactionẽ que imponit in confeſſione: dicit pe. de pal. ꝙ ſi confeſſor imponit aliquid fiendum ꝑ ſe vel ꝙ alium vt ieiunium vel orationem vel alia ſm omneſ: ſiue per ſe ſiue ꝙ alium faciat illud: penitens ſatiſfacit deo ⁊ eccleſie: dũmodo illud fiat in charitate: ſiue ſit viuus ſiue mortuus. Sed ſi imponit ſibi ꝑ ſe fiendum: tunc nõ poteſt ſatiſfacere ꝙ alium: quando per ſe põt. Sed ſi non poteſt per ſe: ſiue quia infirmus ẽ: ſiue quia moritur: tunc ſi imponit ipſe penitẽs alteri: ⁊ ille ſuſcipiat onus: ⁊ faciat in charitate vtiq̃ ſatiſfacit: quia iſta videt̃ fuiſſe volũtas imponẽtis: qui noluit ad impoſſibile obligare: nec voluit ad purgatoriũ mittere. poteſt etiaz ille qui ꝓmiſit ꝓ eo ſatiſfacere alteri volenti illud imponere: ⁊ valebit in charitate factũ. Nõ oportet eum qui ſatiſfacit ꝓ alio ſiue viuo ſiue mortuo plus aliquid addere: ĩmo ſi ille qui ꝓ aliquo ſatiſfacit eſt in maiori charitate: q̃ ipſe ꝙ quo ſatiſfacit: magis opus eius erit ſatiſfactiuum. Et ideo qui penitẽtiam ſuam alteri imponit: debet ſatagare vt non ſolũ ipſe ſit bonus ſed ꝙ melioꝛ ſe. Ponit idem pe. duos alios modos: quibus penitens poteſt penitẽtiam ſibi iniunctã alteri acceptanti imponere: de quibus tamen non ẽ ita certum. ꝓmus ẽ dum ſe occupat inter ea in his que ſunt magis deo accepta: ⁊ magis iuuãtia in remediũ contra peccatum: ⁊ ꝓpter hoc alteri imponit ⁊ non ꝓpter amoꝛem carnis: vt nõ ſubſtineat laboꝛem vt opus ꝓdicationis bellandi cõtra hoſtes fidei ⁊ huiuſmodi. Secũdus eſt cuz vult magis ſatiſfacere: ⁊ ideo ĩponit homini magis deo accepto. In omni caſu ſatiſfaciẽs ꝙ alio viuo vel mortuo ꝑ ſe meretur: ſed ꝓ ſe tunc ñ ſatiſfacit. hec pe. Utrum vero penitentiam ſeu ſatiſfactionẽ impoſitam poſt abſolutionẽ debitã factã in peccato mortali vel in toto vel in parte tenetur homo iterare? Super hoc ſunt varie opiniones. In hoc tñ omnes ꝛcordant: ꝙ ſatiſfactio facta in mortali ſicut nec alia opera valent in foro dei ad tollendũ vel minuendũ debitum pene ꝙ peccatis: ad quod ordinatur oñis ſatiſfactio: quia cũ non ſit in amicitia cum deo: non põt deo eſſe acceptum tale opus. Qz vtrum valeat in foro eccleſie militãtis: ita ꝙ nõ teneatur iterare in hoc eſt varietas opinionũ. Et aliqui dicũt ꝙ tenetur iterare: qr̃ cum nõ potuerit ſatiſfacere deo: nec etiam potuit ſatiſfacere ſacerdoti: qui in ꝑſona dei ſibi illud iniũxit. Sed pe. de tar. ⁊ Jo. pariſienſis videntur ſimpliciter dicere ſine diſtinctione ꝙ talis nõ tenetur iterare talem ſatiſfactõnem: quia ſatiſfecit in foro eccleſie militantiſ. in q̃ data ſunt: ⁊ vbi nõ indicatur de diſpoſitione interiori. Idem videtur ſentire vincen. in ſpeculo hiſtoriarum li. 9. ⁊ dominus hannibal in. 4. Et ꝑ iſta opinione ſatis videtur facere impoſitio penitentie ſeptennis: que fiebat regulariter ꝙ quolibet mortali: vt. xx. q. i. predicãdum. ⁊ non valenti dare elemoſynam ꝓpter paupertatem nec ieiunare ꝓpter debilitatem: iniungi oportebat orationeſ. Et veriſimile eſt ꝙ in tanto interuallo aliquod mortale committebãt: vnde ſi oportuiſſz iterare fuiſſet hoc laqueum iniĳcere animabus. Tho. cum alber. magno diſtinguit de ſatiſfactione in. 4. dicit enim ꝙ ſũt quedam ſatiſfactiones ex quibus remanet aliquis effectus in ſatiſfaciẽtibus: etiam poſtq̃ actus ſatiſfactionis tranſijt: ſicut ex ieiunio remanet corꝓoris debilitatio. Et elemoſyna diminutio ſubſtantie. Et tales ſatiſfactiones in peccato facte non oportet ꝙ iterentur quia quantum ad illud quod de eis manet per penitentiam ſequentem accepte ſunt. Alie ſatiſfactiones ſunt: que non relinquunt effectum in ſatiſfaciẽte poſtq̃ actus tranſijt ſicut in oratione

ꝓ ſanſſimũ nõ põt ꝙs de vno ꝓ̃o ſine alio.

ꝓ ſanſſimũ. alii põt vno ꝙ alio. alii nõ.

.XIIII.

ꝛ bi⁹. Actus.n.interior ꝙ totaliter trāſit nullo mō viuificatur: vñ tales oz ꝙ iterētur. Landē opi. tz pe. de pal. magis declarās. dicit.n. ꝙ in ſatiſfactō nibus hñtibus effectū relictū poſt opus: ſicut ba ptiſmalis character bz effectū recedēte fictione: ſic ꝛ iſtud derelictū ex ſacto qō opaī ex ope. opa to incipit valere ex ſeqnti ei⁹ approbatiōe ꝛ ſacer dotis ratibitione: cū illū vere penitet: ꝛ ñ ex ſim plici vitificatione: qz opus opans mortuuz nūq̄ viuificaī. Et ſic iſta pñia ſatiſfacit ñ ſolū in foro eccl'e ſz ēt in foro dei: q̄tū ad illud derelictū vt ñ oporteat iterare ſicut ieiuniū ꝛ elemoſyna ꝛ bi⁹. Sz ſi ñ bz effectū derelictū: vt ē oſo: talis pñia facta in mortali in nullo ſatiſfacit: ꝙ hic vel alibi oporteat ſatiſfacere. hec ille. Qō videt intelligē dū in foro dei: qz nec rōe ipius opis cū facit: nec rōne derelicti cū poſtea penitet: cū ñ hēat effectū derelictū. Sed in foro eccl'e ſatiſfacit: qz nō ē ne ceſſe ipam iterare: ſi vult eē ī ſtatu ſalutis poſtea penitēdo: ſicut neceſſe hēbat ipam adīplere: cuz fuit ſibi īpoſita. Unī idē pe. dicit paulo ſupius: ꝙ qñ hō ō oībus ē ꝛtritus ꝛ ꝓfeſſus: ꝛ recipit pñiaz cū abſolutione: ſi recidiuāſ pagat eā in pctō mor tali: ipe quidē ſe liberat ab iniūctōne ſacerdotis: nec incurrit pctū inobedīe: qō incurreret ſi eā ñ pfeciſſet: qz nō ē foꝛtuus vinculū ꝓfeſſoꝛis q̄z dei vel eccl'ie. Sz in mortali exīs īplendo p̄ceptum dei de honoꝛe parentū. vel eccl'e: ō ieiunio eccl'e ab illo abſolute ſe liberat: ꝙ ꝛc. hec pe. Cū ꝙ pñia iniūcta ordineī ad tollendū vel diminuēdū de bitū pene tpalis: talis ꝙ pñiam ſibi īpoſitā ñ hñtē effectū derelictū vt oīoneſ pfecit in mortali: ſi re uertit ad pñiam ꝛ tandē mouit in ſtatu gr̄e: ex q̄ illā nō iterauit: cū p ipam nil ſit ſolutū de debito pene tpalis: ſoluet eā ī purgatoꝛio: niſi p alia opa bona hic ſatiſfecerit. Qō ſi nō reuertat ad pñiaz qui pñiam fecit in mortali quācūq̄ ſiue hñtē ſi ue ñ hñtē effectū derelictū: ſoluet illud debitum in iferno ſemp: ſicut ille ꝙ mouit cū mortali: ꝛ ve nialibus de vtriſq̄ ſubſtinet penā eternā in infer no. Quāuis.n. veniali debeat pena tpalis: q̄ finez bz: tñ p accñs ē: qō veniale in inferno puniat pe na eterna. ſ. rōne ſtatus: qz in inferno nulla ē redē ptio. Non.n. ē ille ſtatus expiādi culpā ad quam ſequit pena: ꝛ iō ſemp remanēte culpa veniali du rat ꝛ pena. Ita tz tbo. in. 4. di. zz. Sz ō pena tpa li debita ꝙ mortali poſt ꝛtritionē pe. de pal. ſic ō darat in. 4. peccatoꝛ poſtq̄ ē deo recōciliatus: ē debitoꝛ pene finite nō qualitercūq̄ ſoluēde ſz in ſtatu gr̄e: in quo ē ſolū deo accepta. Aliogn ē de bitoꝛ tante pene q̄tā mereī culpa: ꝛ illa ē infinita Unī peccatoꝛi ꝙ ſe quidē debebaī pena īfinita: ſi erat mortale: ſz mutata fuit in tpalē: ſuppoſito ꝙ ꝑſeueraret in amicitia dei. Acceptauit.n. deus ab ſolutionē a pena eterna ꝛ īpoſitionez pene finite ſub ꝺditione: ſi in gr̄a fieret. Et ſi querat quare magis deus acceptauit abſolutionē a culpa ſine ꝺditione q̄z abſolutionē a pena? dicendū ꝙ culpa tranſit: ꝛ macula tranſit: ꝛ gr̄a in momēto aduēit ſz ſatiſfactio futura ē. Futuris aūt ſolet ꝺditio ap poni: nō aūt p̄ñtibus nec p̄teritis: vel ſi apponaī certa ē. Talis ꝙ dimiſſa culpa puniet in inferno pena infinita: ñ ꝓpter ꝺmutationē finite in infini tā: ſz qz debitoꝛ ē pene infinite: ex q̄ nō ſoluit pe nā finitā ſub ꝺditione quā debuit: ſicut ꝑdens p̄ uilegiū cleri incidit de foro miti ad foꝛ ſanguinis ſic ꝙ declinat foꝛ eccl'e incidēs in mortale ad fo rū iuſticie exterminātis inueniet penā eternā. hoc qō dicit pe. videt intelligendū de eo: qui pñiam iniūctā ñ hñtem effectū derelictū factū in morta li ſcito ab eo: vel quo dubitat cōtēnit iterare: vel ēt cū credat vel dubitz ſe debē iterare: ex negl'ia dimittit ꝛ ex laboꝛe recuſās hoc: ꝛ in purgatoꝛio facere emēdā de eo bz. Sz ſi qs dimittat iteratō nē talis pñie ex īpoſſibilitate: qz ei deficit tp̄s. vel ēt ſi bz tp̄s credit ſe eā feciſſe in ſtatu gr̄e: cum tñ fuerit in mortali incognito ab eo. Uel ēt ſi ſcit ſe feciſſe in mortali: iterare faī p alium quez credit bonū. Ul' ēt ꝛ ſi nec p ſe nec p aliū iterat: credit ſi bi ſufficere ad ſalutē: qō impleuit: ſibi iniūctū: in tendēs qō minus hic fecit ſatiſfacere in purgato rio: ꝛ ſic deo facere emēdā: p hi⁹ obmiſſionē talis nō dānaī: vñ ꝛ ipe pe. di. 45. dicit: ꝙ q fecit pñiaz ſibi iniūctā in mortali p ſe: p tanto nō tenet iterare: qz pōt in purgatoꝛio ſatiſfacere. Et ſi dicaī ꝙ videt incōueniēs: ꝙ tñ quis puniaī p peccato dimiſſo ſicut p nō dimiſſo qz pena eterna: ꝛ ſic ñ videt p fuiſſe in aliquo ꝺtritio ꝛ ꝓfeſſio. Rñdet pe. ꝙ ſz tñ puniaī extēſiue ñ tñ intenſiue ſicut p vno peccato tā diu q̄z p mille: ſz ñ tñ acerbe. Si ēt ptez pñie fecit. ſ. in ſtatu gr̄e: ꝛ vnus dies remā ſit p illa die eternā penā luet: ſi ñ penitet ñ tñ ita acerbe: ac ſi nunq̄ ꝺtritus ꝛ cōfeſſus eſſet: nec in aliq̄ ſatiſfeciſſet: al's peccatū rediret: hec pe. Nō tñ ꝙ diu quis facit pñiam iniūctā: ſi labaī in mor tale: q̄uis bonū ſit q̄citius ꝓfiteri: tñ cum p ſolaz ꝺtritionē peccatū dimittaī: ꝛ gr̄a reſtituaī: q̄cito iſte ꝺteriī: ēt anteq̄z ꝓfiteaī p ſeq̄ndo dictā pñiaz ēt ſi ſit talis: q̄ ñ relinq̄t effectū poſtfactū: in foro dei realiē ſatiſfacit: qz in ſtatu gr̄e ē: vñ in nullo te neī iterare. Ad tollēdū aūt oē dubiū tuti⁹ videt ꝙ ꝓfeſſoꝛ ꝛ ſi dat pñias diutinas ieiunioꝛ el'yaꝛ pegrinationū ꝛ bi⁹. put regrāt peccata: ñ tñ iniū gat diuturnas pñias oīonū: ꝛ pcipue his de qui bus pōt dubitare de recidiuo celeri. Quid aūt ſit magis ſatiſfactoriū el'ya oſo vel ieiuniū. Rñdet tbo. in. 4. ꝙ el'ya magis alijs: ꝛ hoc duplici rōne

Prio qz el'ya ꝺſtituit debitoꝛē euz cui daī ad oraīdū ꝛ ieiunādū ꝛ alia bona faciēdū ꝑ datoꝛe.

2°. qz el'ya bz vī oīonis: qz el'ya data ꝓpter deū ē quedam oblatio deo facta: oblatio q̄ fit deo bz vī oīonis: bz ꝛ vī ieiunij: qz p ipam ſubtrahūtur tpalia: q̄bus ſubſtētatur coꝛpus: qō macerat p ie iuniū: vñ el'ya indicī ſicut medicīa magis vtis: tho. x. el'ya ab oī pctō liberat ꝛc. daī. 4. Pecca ta tua el'ys redime: ꝛ ō pe. di. i. dic. chryſ. Medi camētū foꝛti⁹ qō maxīe opatur in pñia ē elemo ſyna ꝛc. ō peni. di. i. medicina. ꝛ. c. quamobrem.

In opibus satisfactionis. cha. preter Jesus. et Jeremias.

Post elemosynā magis satisfactoriū est oro q3 ieiuniū: qz oro ꝓtinet ad tute ieiuniū. Nā extensio intellectus ad deū debilitatē parit. Itē ſm tho. i 4. qz q3to opus satisfactiōis ē magis difficile: ita q3 difficultas sit ex q̄litate opis p respectū ad cō ditionē satisfaciētis z nō ex tepiditate ipius: tāto ē magis satisfactoriū ceteris pibus. Sic ieiuniuz colerico magis q3 flegmatico. Sz vbi difficultas in ope satisfaciētis ꝓcedit ex remissione volūtatis ē min⁹ satisfactoriū sicut ecōuerso. Si op⁹ in se difficile reddat facile ꝓpter feruorē faciētis fit ex hoc magis satisfactoriū: qz in oibus huiusmōi attendit ꝑncipalit ad voluntatē vñ ꝓcedit. De elemosyna hēs suppa in.z.pte ti.i.c.de hūanitate. De ieiunio etiam in secūda parte tho. de oratione in.5.parte.

De operibus que sunt

ō gñe bonoꝝ opm exꝫ charitatē fact]: dicūt oēs q ñ reuiuiscūt: nec quo ad meritū p respectū ad p̄miū gl̄e: nec quo ad satisfactionē ex se. Sz mortificata p mortale reuiuiscūt p seq̄ntē pñiaz. Pctm tm mōtale ſm pe. ō pa. z si impediat meritū ꝓdigni respectu oīs p̄mij: z meritum ꝓgrui respectu p̄mij eterni ĩmediate ꝓcipiēdi: qz ñ decz deū dare gloriā nisi gr̄am hñti: sz ñ impedit meritū ꝓgrui respectu alterius p̄mij. Unꝫ ſm rai. talia de genere bonoꝝ facta in mortali valēt ad. 5. Primo ad tpalē ꝓsperitatē: de peni. di.3. cauēdū. z. zz. q.z. si q̄libet

ꝓ sona in pcō mor. h. fcta. ualet ad. q.

2° vt q3 citius per hoc illustretur ad pñiam: ō pe. di. 5. falsas. in fi. 3° ad assuefactionē bonoꝝ opm: sicut bapt. io. de ꝓse. di. 4. ñ regñabantur.

4° ne diabolus hēat in eo tantā ptātē: exēplū in iudeo q dormiēs ī tēplo idoloꝝ: qz se signauerat: demōes ñ poterāt ei nocere. 5° ad tolerabiliꝰ iudiciū subeūdū: de pe. di. 3. ſi qs aūt. Sz hoc vltimū ē sane itelligēdū. Nō. n. intelligit ſm tho. z pe. ō pal. vt p illa opa minuat pena iā debita: sz qz si nō fecisset illa bona: aliq̄ fecisset interī aliq̄ mala ꝓ quibus būisset spālē penā: quā vitauit ñ faciēdo illa mala: puta honorauit parētes. Si nō honorasset de honorasset: fecit et yam extremaz necessitatē paciēti: si ñ fecisset: incurrisset peccatū infidelitatis al's crudelitatis. Et ex his habuisset spālem penam.

Titulus. xv. De statu bñficiatoꝝ de dignitatibus prebendis z bñficijs z de coll'one eoꝝ z de pluralitate z dispensatione sup pluralitate z residētia z absentia in beneficijs. c. i.

Einde uidēdū

ō de dignitatibus prebēdis z bñficijs clericoꝝ. Et ꝓ delaratiōe hoꝝ noīm. Nota p ſm innoc. z host. q dignitas eccl'iastica ē q/dā p̄eminētia ī gradu z q̄i p eodē sumit dignitaſ z ꝓsonat⁹: vt archidiaconatus ꝓsbyterat⁹ decanatus z hi⁹. Et intelligit eē dignitas vel ꝓsonat⁹ ſm institutionē vel ꝓsuetudinē eccl'e. Nā posse esse q aliqs ī eccl'a aliq̄ exerceret officiū archidiaconi cognoscēdo de cāis clicoꝝ z alijs: ñ tñ ob hoc ē reputāduſ eē in dignitate: nisi vocet noīe: qō dignitatē sonat. Qō si vocat alio noīe dignitatis ul' ꝓsona in dignitate ꝓstituta reputet: lz nullū dignitatis misteriū facēt: reputādus ē in dignitate: dū eā ppetuo obtineat: extra de sta. mo. c. z. z si. Sz pe. de ancho. p⁹ guil. z laud. dicit: q dignitas ē quedā p̄eminētia q̄ ad foꝝ ꝓtentioꝰ in eccl'ia gradū tenēs. Que q̄nq3 dr ꝓsonat⁹ ab honorificētia in q̄ pōit ꝓsonā: q̄nq3 officiū ab ipo officio qō exercet denōiat: vt de ꝓsti. c. cū accessisset. Q̄nq3 assumit sua ꝓpria z spālia noīa: sicut hoc nomen custodia succētoria decanat⁹ ꝓpositura z silia. A noīe aūt ñ debēt ista iudicari: lz ex effectu q colligit ex actib⁹ z exercitijs in q̄bus vsat: z ex talibus iudicat: vtr̄ sit dignitas necne: exꝫ de verbo. sig. c. intell'ia. Et sufficit ad hoc: q sit censenda dignitas: q in modicis cāis hēat iurisditionē: sicut hñt ī eccl'a pictauēsi archipb'yter z ꝓpositꝰ. Nā excōicant suspēdūt z absoluūt. Et sic ꝓpter talez gradū dicūtur hr̄e dignitatē: z sic sūt excluſi a pena lz canō de elec. c. statutū. li. vi. Si aūt nullā iurisditionē hñt: lz tñ visitant z p̄ferūtur ep̄o: sicut testes synodales de q̄bus. 35. q. 6. eps. tūc censet habere simplex officiū z non dignitatem.

De prebenda et cano/

nia quid sit? Nota ſm host. q p̄bēda ē ius p̄cipiē di ꝑ̄etuus in eccl'ia ꝓpetēs tanq̄ vni de collegio z nascit ex canonia sicut filia ex mr̄e: qz ex q̄ qs hz canoniā: dz hēre p̄bendā: exꝫ eo. relatū. p̄bēda igit ꝓprie ꝓsistit in fructuū p̄ceptiōe. Canonia āt in iure alic⁹ q in canonicū est receptus: ad qō ius postea ptinet p̄bēda. Hallus in choro vox in capitulo: vt dicto. c. relatū. Et nō q p in receptōe canonicoꝝ z collatōe p̄bēdaꝝ abñtes canōici vocā di sunt: si ꝓmode fieri valeat: nisi ꝓsuetudo hēat eos ad talia ñ vocari: al's qō in abñtia eoꝝ fieret eis instātib⁹ irritari dz: exꝫ eo. cū in eccl'ijs. li. vi. De officijs ꝓo eccl'iasticis archidiaconatu ꝓpositura decanatu z hi⁹. Dic rai. q fere quot sūt eccl'ie: tot sūt ꝓsuetudines: exꝫ de ꝓsue. c. cū oli. q in hi⁹ seruan de sūt. Si tñ scire vis qd iura dicāt de talib⁹: vi ō zi. di. cleros. z. 25. di. plectis. z exꝫ de offi. archiō. p totū. Dr̄ et p̄bēda redditꝰ deputat⁹ z assignatus ō seruiētibus clicis in eccl'ijs cathedralib⁹ vel collegiatis in officijs q̄ꝫtis illi clici ñ sint canonici: sz celebrāt vel ēt interſūt diuīs officijs: siue reddit⁹ ille sit ex decis seu ex possessiōib⁹ ul' p aliū modū

De beneficiis siue ec/

clesijs. Nota primo q aliud ē simplex qō. s. non hz curā aīaꝝ aliud curatū: qō. s. hz curā aīaꝝ. Dic aūt regula iuris in. vi. de re. iu. q bñficiū eccl'iasticū non pōt sine institutione canonica possideri. Pertinet aūt ad institutionē canonicā: vt nō solū ꝓferatur ab eo qui de iure pōt ꝓferre: puta: plato eccl'iastico ñ dño tpali: vt faciūt q̄tidie tyranni

ꝓ debñtius ē sacrd. q. a ē sim. a nr̄atiū.

p̄ leisand mdigne opinar. nō bz sup lur. in resignando.

.XV.

ꝫ etiam ꝙ ꝓmodū debitū ⁊ iuridicū nō ꝑ simoniā ⁊ hi⁹. Et ei.s.qui sit habilis ad hoc:puta: vt nō sit irregularis vel ūtra legitimā etatē ⁊ hi⁹.al's qñ iniuste tz bñficiū vt ꝑ intrusionē vel ꝑ simoniam vel qz al's inhabilis talis ꝑm rai.cū nō intret per hostiū ē fur ⁊ latro:nec bz viā salutis nisi resignādo:vel si ē dispēsabile suū impedimētū petat dispensationē ab eo qui pōt:⁊ si nō posset obtinere: oz ꝙ oīno dimittat:⁊ in vtroq; casu agat pñiam de peccato cōmisso. Et fructus ꝓceptos teneť restituere:nisi sibi remittātur a supiozibus. Idem de dignitatibus ecc'asticis. Et nota ꝙ cū scit ꝙs possessoz ē ecclesie vel dignitatis nō esse vex̄ platum:qz in aliquo p̄dictoz̄ inuolutus talis scies:⁊ si subijciat illi ecclesie vel dignitati:tñ in foro cōscientie nō teneť ei obedire:nec ei soluere dz:qō ecc'e vel dignitati dz:nec soluēdo liberat: extra de sen.excō.ingsitioni. In foro ꝓtētioso secus videť:qñ res ē occulta:ar.8.q.4.c.i. Et q̄uis nō absoluat talis absoluēs de facto ignozante qz nō est ꝑlatus:de peni.di.6.c.placuit. nō tñ aīe pereunt: ꝫ excusant ignozātia facti:tñ qz q̄tuz in ipo fuit eos ꝓdidit:ſ.q; illoz̄ ab eo exigeť:extra ō off. oz.irrefragabili.⁊ talis semp peccat mortaliť exequēdo officium illius ecclesie vel etiam fructus percipiendo:vt fur.

De comenda ecclesia/

rū. Nemo deinceps parochialē ecc'am alicui nō ꝓstituto in etate legitima ⁊ sacerdotio ꝓmēdare ꝓsumat:nec tali ēt nisi vnam ⁊ euidēti necessitate vel vtilitate ipius ecc'e suadēte. Diu⁹ aūt ꝓmēdā vt ꝓmittiť rite factā declaramus vltra semestris tpis spaciū nō durare. Statuētes q̄cquid secus de ꝓmēdis ecc'aꝝ parochialiū actū fuerit eē irritū ipo iure. Grego.x.in ꝓcilio lugduneñ.ex̄ de elec. nemo.li.vi. Sup quo.c. Jo.an.in glo.dicit ꝙ cōmēdare dř multipl'r. Aliqñ idē ē qō ꝓponere:vt xx.q.z.ne gs. Aliqñ ꝑ laudatione ⁊ ofone. Juxta illud.z.cozin.8. Nō.n.qui seipm ꝓmēdat ille ꝓbatus ē:ꝫ quē deus ꝓmēdat. Sz hic al'r sumiť ꝑ ut.s.importat custodiā ecc'e alicui ꝓmissā. Et circa hi⁹ ꝓmendā mouet aliq̄s questiūculas ipe Jo. in glo.⁊ soluit. Et p̄ queriť vtz talis ꝓmēdatari⁹ sit ꝑlatus? Et respōdēt ꝙ nō: sed tñ ꝑ curatoz. bz tñ legitimā administrationē.zi.q.i. Flatio. Et hoc intelligas cū debito mō fit.ſ.put hic dř. Secundo q̄ritur an talis faciat fructus suos? R̄o.dic ꝙ nō ꝑm bar.qz custos ē ⁊ ius in ecc'a nō bz. Tenet tñ archiē.ꝙ vbi ecclesia indiget poterit talis pñtare clericū ꝓ ordinandū ad titulū talis ecc'e:vt de irrepatro.postulastis.nec ēt in fructib⁹ ius bz nisi ad colligendū gubernandū ⁊ ꝓuidēdū sibi ⁊ ministris:⁊ qō supest in vtilitatē ecc'e ꝙuertendum Sicut ⁊ de visitatoze dř di.61.obitū. Et hoc tenet host.sed ꝓtium fit de facto. Sed nunqd tales ꝓmendatā ecc'am impetrās teneť de ꝓmēda facere mentionē? R̄o.dic ꝙ sic. Archi.de ꝓcess.pre bē.cū nřis. Sed nunqd ad talē ꝓmendā pronus vocabiť? dic ꝙ sic ꝑm Inno.host.⁊ gar.ar.16.q.7. filijs. Idē in alijs q ex tali cōmēda leduntť. Si aūt fuerint ꝓtumaces vlterius nō audientť. Sz nunqd ꝓ ordinariū poterit ꝓferri interim dū durat ꝓmēda vel reuocari? Rño.dic ꝙ nō ꝑm gar.nisi cessz cā ex qua facta fuerit:ar.ex̄ de vo.c.magne. Sed quid si ꝓcessū fuerit ep̄o ꝙ vsq; ad certū tp̄s fructus vacantiū ecc'aꝝ pcipe possit. Nunqd ꝑtextu talis indulgētie fructus bñficij cōmēdati poterit retinere? Rño nō.ꝑm guil.cū ꝓmenda ius tribuat vt supza dixi. Et q̄uis quidā dicāt ꝙ epus ꝓmendare pōt tñ vsq; ad illud tp̄s quo pōt ꝓferre.ſ.vsq; ad.vi.mēses:tñ ꝑm guiliel.hoc ē falsum Si.n.secūda vel tertia die post vacationē ꝓmen daret nō durat ꝓmēda:⁊ hoc dicit ꝓstitutio hec. Laueat tñ ordinarius vt p̄iusq; totū tp̄s suū labat ꝓmendā faciat:qz postea facere nō poterit:ar. de offi.dele.c.ō cāis. Uel dic ꝙ etiā illo finito eā poterit cōmendare alicui custodiēdam ⁊ saluandā donec supioz ꝓuideat:ar.de appel.cū teneamur. Sz nunqd finitis ſex mēsibus poterit ordinari⁹ eandē iterato eidē psone vel alteri ꝓmendare? videť ꝙ sic ex cāis hic expssis:qz tp̄s laterane. ꝓcilij nō currit pendēte cōmenda ex cā facta Sed certe mēs huius cōstitutionis ꝓdicit al's ei frauꝰ fieri posset:⁊ ꝑpetuo fieri:ar. de diuoz.c.q̄to. Uel distingue vtz cōmenda fiat intuitu ecc'ie vel psone: vt.ſ.facta intuitu ecc'e.i. eius vtilitate puta ad repandū teneat. Facta intuitu psone.i.ad vtilitatē eius vt fructū inde ꝓcipiat ⁊ non tenet.

Sed nūquid expirat cōmenda morte cōmendātis? Rño.ꝑm guiliel.q'nō:vt de ꝓmo.c.i. Sed nunquid pōt hēre plures ꝓmēdatas? Rño sicut duas ecc'as curatas in titulū hēre nō pōt ita nec duas curatas in ꝓmendā:vt hic pz:nisi ex dispensatione pape in vtroq; casu:ſz vnā intitulatā ⁊ vnā ꝓmendatā:curatas ab ordinario bñe pōt ꝑm antiquū ius.zi.q.i.qui plures.sed cum hac moderatione huius.c.

De etate beneficiādo/

rū. Nō ꝑm pe.de pal.in.4.di.25.ꝙ ad hoc vt gs valeat hēre simplex bñficiū vel p̄bendā sufficit: ꝙ maioz sit septēnio qz pupillus pōt eē canonic⁹ ēt in ecc'a cathedrali:ſz nō habeat vocē in electōne:ex̄ de elec.c.ex eo.li.vi. In regulis cancellarie curie romane ē ꝙ canōicatus nō possit ꝓferri ei q nō attingit.14.annū absq; dispēsatōne pape. Tñ q̄uis iure būano nō irriteť talis collatō:iure tñ diuino illicitū est dare talia bñficia talibus: nisi q̄ alij nō inueniūtur:qz ꝺ iusticiā distributiuaz ē:si deť minus digno. Quātus aūt iste puer nō sit indignus positiue ꝓpter defectū:qz ē innocēs:respectu tñ illius ē indignus:qz alius ē dignioz. Uñ cōtēpto melioze sāctioꝛi iustioze dare alteri ē graue peccatū:vt dicit aug.sup ep'aꝝ iaco. De dignitate vero nō bñte curā aīaꝝ pōt eps dispēsare cuz illo qui ꝓpleuit.xx.annum. de eta.⁊ quali.c.i.lib. vi. Et sic etiam archidiaconatus potest dari tali:

p̄ declinēs nundzo emte.

p̄ de cuiacio ꝓmenda.

quia non habet curam animaꝝ in foꝛo penitẽtie vt opoꝛteat esse sacerdotẽ: qđ requirit.xxv.annum:sed solũ in exteꝛioꝛi foꝛo. Et oꝛ eũ tñ eẽ diaconũ:ad quod sufficiũt.xx.anni. Sꝫ q̃uis alias minoꝛ.25.annis nõ debeat iudex esse:põt tñ esse archidiaconus:quod ẽ esse iudicẽ de ꝓsuetudie: vel dicendũ ꝙ hoc nõ est de iure cõmuni:sed de dispẽsatione epi a papa permissa. De ecclesia aũt vel dignitate ꝓsequẽte curã aiarum.nõ ꝙ debet quis habere.25.annos ad eẽ patum tñ.30.nec põt in hoc eps dispensare.s.ꝙ minoꝛ.xxv.annis habeat ecclesiã parochialẽ siue bñficium cuꝫ cura. Sed talis collatio ipo iure est nulla:imo etiã cõmenda facta illi qui nõ habet dictã etatem: non valet extra de elec.c.licet canon.li.vi. papa veꝛo licet possit dispensare:non tñ intendit nisi exꝑimat:vñ qui impetrauit beneficiũ cum cura vel sine cura:nisi tpe rescripti impetrati haberet.xxv. annos:non põt sibi ꝓuidere de bñficio cum cura:extra de rescrip.c.si eo tpe. Tenetur etiaꝫ talis infra annũ ad sacerdotiuꝫ ꝓmoueri:alꝫ esset ea ꝓuiuatus. Item nota ꝙ põt per epm dispẽsari cũ curatis:vt litteraꝝ studijs insistentes infra annũ nõ teneantur nisi ad subdiaconatũ ꝓmoueri. Sꝫ post sepitẽnium tenẽtur ad sacerdotiũ ꝓmoueri. Ita ꝙ nisi primo anno fuerit oꝛdinatus in subdiaconũ:ꝛ infra octauũ in sacerdotẽ epo sic dispensante:vacat ipso iure ecclesia. Sed etiã nisi epus cum eo dispensaret:vel si dispensaret:ꝛ ille litteraꝝ studio non ꝓsisteret:cũ aliter eps nõ habeat auctoꝛitatẽ dispensandi:tenet infra annũ oꝛdinari vsq; ad sacerdotiũ inclusiue:alꝫ ipso iure ẽ ꝓiuatus:de elec.c.cum ex eo.li.vi. Item nota ꝙ q̃uis tñ transeat de tpe ꝙ illo anno nõ põt fieri subdiaconus vel sacerdos:non tñ vacat vsq; ãno elapso ꝛ facit fructus suos:si habuit a ꝑncipio intentionẽ oꝛdinem recipiẽdi:alꝫ non nisi mutato ꝓposito fecerit se oꝛdinari. Et qui scienter sic affecto dederit:tenetur ecclesiam seruare indẽnem Annus aũt ꝓo subdiaconatu vel sacerdotio nõ currit: nisi a tpe quo fuit in possessione pacifica vel ꝙ eum steterit:ex tũc etiam ẽ annus vtilis:qz ñ currit nisi iusto impedimẽto cessante. Nõ potest aũt sibi cõferri ecclesia sic vacans illa vice.i.illa vacatione. Si.n.detur alicui non acceptanti:adhuc vacat prima vice vacandi:ꝛ sic ei nõ potest ꝓferri. Similiter si facit illi dari:qui statim renũciabit in fraudem:sic licet secũdo vacet:isto resignante nõ valet quo ad deũ. Sed si bona fide alteri collata illo moꝛtuo aut deposito aut renũciante vacauerit secũdo tũc põt ei ꝓferri: quia nõ est ei hoc ꝓhibitum:de elec.c.cõmissa.li.vi.

De cura autẽ non simplici

in ecclesijs collegiatis vt sunt decani in collegijs ꝓioꝛes ꝛ abbates in ꝓuentibus. Nota ꝙ isti non ligantur isto statuto de elec.c.statutuꝫ.li.vi. quia non erat tñ ꝑiculum:si isti nõ sunt sacerdotes:quia multi sunt in collegijs sacerdotes: ꝙ ex concessione curati non sacerdotis facerent:qđ ille faceret.non aũt sic in simplici cura sunt parochiani sacerdotes:qui ꝑfit ecclesiastica sacra ministrare:ꝓpter quod fuit magis necessariũ ibi apponere penã. Collegiũ veꝛo hic large accipit etiã ꝙ plebania sub se habente capellas in qua sũt sacerdotes:ꝙ quos poterit suppleri vt dictum ẽ:hec pe. Item si ad ecclesiã parochialẽ ꝑfitetur:qui ñ est in sacris:dũ alias sit idoneus:ꝛ possit infra tẽpus statutũ oꝛdinari admittẽdus est: extra de institu.c.si is.li.vi.ꝛ tñ ꝑm Jo.an.talis non ꝑfitatus non posset in tali ecclesia institui:extra de eta.et qua.c.ꝓterea.nisi dispensatiue:vt ibi.

De collatione beneficiozum

.s.infra quod tẽpus debet ꝓferri beneficiuꝫ vacans. Nota ꝙ ecclesiastica bñficia seu ecclesie seu quelibet officia:non debent vacare vltra sex menses. Alioquin si collatio ꝓtinebit ad epm deuoluitur ad capitulũ ꝛ ecõuerso:ꝛ si fuerit negligens ꝑ alios sex mẽses deuoluitur ad metropolitanũ ꝛ postea ad papã:extra de ꝓcess.ꝓben.c.nulla ꝛ intelligas, solum ꝙ illa vice:extra de supplen. negligen.ꝓlatoꝛ.c.sicut nobis. Et si quis ꝓdictoꝛum elapso tpe conferat nõ valet:extra ỏ sup.ne. prela.c.fi. Et incipit currere ꝓdictũ tps:non a tpe vacationis sed a tpe noticie:extra de ꝓcess.ꝓbẽ. c.quia. Et de dictis sex mẽsibus subtrahitur tempus suspẽsionis ꝛ pegrinationis ꝛ requirit ꝙ per suam culpã distulerit vel negligentiã. Secus si ꝑ impotentiã iuris vel facti:etiã ex culpa ꝓingẽte: nisi fuisset negligens in petẽdo absolutionẽ:vt in dicto.c.qz diuersitatez. Et si talia essent officia ꝛ administrationes:quoꝝ collatio ad regulares ꝓtineret:ꝛ ipsi negligerẽt:diocesani ꝓuidere debẽt nõ obstãte si ipi regulares exẽpti fuerũt:vt ỏ sup. ne.ꝓla.ꝙ regulares.in cle. Pozzo si fuerit ecclesia cathedralis vel regularis:hẽbunt electoꝛes solũ tres mẽses infra quos si iusto impedimẽto cessãte:electio non fuerit celebꝛata:eligendi potestas ad ꝓximioꝛẽ supioꝛẽ deuoluit:extra de elec.c.ne ꝓ defectu. Et intellige cũ alijs cõditionibus nũc dictis. Item nota ꝙ qui hz cõferre bñficia vacantia.s.prima exceptione secũdi:sz cũ quis recipit secundũ bñficiũ curatum:vacat primũ vt dicetur infra:oꝛ illa conferre infra sex menses:aliaꝫ ptãs ꝓuidẽdi deuoluit ad aliũ:vt supꝛa dictum ẽ. Incurritur etiã alia pena ab illo qui hz cõferre nisi ꝓferatur infra dictũ tps:videlicet ꝙ ipe tenetur assignare in vtilitatẽ eccleſe vacãtis de ꝓuentibus suis nõ de illis eccle sue tñ q̃tum a tpe vacationis ꝓceptũ fuit:a quocũq; detinẽte ipm:ꝛ si ꝓximũ nõ hz:primiet alia pena ad arbitriũ iudicis 16.q.6.illud.ꝛ.i.4.q.6.c.si res. vel repetentur ab eo qui ꝓcepit:quia ipe tanq̃ intruſoꝛ omnes fructus restituere tenetur.

De pluralitate beneficiozuꝫ vel ꝓbendaꝝ.

Nota ꝙ quinq; casus sũt:

ꝑdelñsinoꝛ er ꝓlondaꝛo plñsimte.

vt dicitur in sūma pisana. Et quasi idem dicit archid. xi. q. i. clericus. In quibus pōt quis absq; dispensatione duas vel plures ecclias: vel pbēdas habere: z intelligitur hoc de ecclijs non hñtibus curam aiarum: z de prebendis in diuersis ecclesijs. Nam in eadem ecclia non pōt absq; dispensatōne plures pbendas hre: vñ quod dr in pmo casu z. 3. q̄tum ad ecclas curatas fieri non pōt p epm nisi q̄ modum vnionis vniēdo plures ecclesias: quā vnionem pōt facere eps vel simplr: z in ppetuū: vel ad vitā eius cui pferūtur: de psensu tamē eor qui ibi habēt aliq̄ ius: vt pōnor: z q̄ fiat ex cā rōnabili vt ppter trinitatē. Primus est qñ ecclie sūt ita tenues: q̄ neutra sufficeret ad sustentationē. x. q. iij. vnio. extra. de reli. do. q̄ monasteriū. Secūdus est si vna pendet ex altera: extra de eta. z qua. c. eam te. Tertius ē ppter raritatē clericor. xi. q. i. clericum. in fi. Quartꝰ est si ecclia est pbende annexa vel dignitati: in q̄ casu cum ipe teneatur in maiori eccla psonaliter deseruire: tenetur in ipa parochiali hre idoneum z ppetuum vicariū: qui congruentē habeat de illius ecclie ꝓuentibus portionē: extra de pben. c extirpandū. Quintus si habeat vnā intitulatā z aliam cōmendatam. xi. q. i. qui plures. Sz talis cōmenda parochialis ecclie non pōt fieri nisi ei qui attingit. 25. annum: z sit sacerdos: z tali ñ pōt cōmitti nisi vna z p euidenti necessitate vel vtilitate: z non durat nisi per sex menses: extra de ele. c. nullus. li. vi.

Dispensatio super pluralitate beneficior non ꝓdest in his casibus.

Primo videlicet qñ impetrans subticuit aliq̄ō q̄tumcūq; modicū bñficium. Qñ etiam ꝓceditur: vt quis duo bñficia hñtia curam aiar possit habere simul. Intelligit de duobus ꝑmis bñficijs post ꝓcessionē. Item si mandatur alicui ꝓuideri de bñficio non obstante: q̄ aliud habeat: p hoc non est dispensatū: vt habeat ambo simul: extra de pben. c. si motu. li. vi. Item si papa motu ꝓꝓrio alicui aliquod beneficiū obtinenti aliud ꝓferat: non hīta mentōne de ꝓriori: nō ꝓpter hoc inualida est gra: dūmodo in lra ꝓpria exꝓrimat q̄ papa motu ꝓꝓrio ꝓcedat. Secus si ad petitionem alterius gratiā facit: extra de pben. c. si motu ꝓꝓrio. li. vi.

De pluralitate prebēdarum sine cura absq; dispēsatione hñda vtrum hoc sit peccatū mortale.

R ñ. ad hoc tho. in qōlibet. 9. qōlibet. q. 5. ar. 2. q̄ oīs questio in qua de peccato mortali queritur: nisi exp̄sse eius veritas hēatur: periculose determinatur: q̄ error quo non creditꝰ esse mortale: qō est mortale: nō excusat a toto: z forte a tanto. Error vero quo creditꝰ esse mortale: qō nō est mortale ꝓscīam ligat ad mortale. pcipue vero periculosum ē: vbi veritas aliqua est: qō etiam in hac questōne accidit. Cum enim hec questio ptineat ad theologos inq̄tum dependet ex iure diuino vel naturali: z ad iuristas inq̄tum dependet ex iure positiuo inueniūtur theologi theologis z iuriste iuristis ꝓtraria sentire. In iure tñ diuino ñ inuenit exp̄sse determinata: cuz in sacra scriptura de ea non fiat mentio: q̄uis ad eā ex aliquibus auctoritatibus scripture argumēta possent induci: que tñ non dilucidā veritatem oñdunt. Consideādo eam vero sm ius naturale sic videt dicendū: q̄ actionū humanar ē multiplex dra. Quedam. n. sunt: que hñt deformitatez eis inseparabiliter annexā vt fornicatio adulteriuz z alia hi⁹: que nullo modo bñ fieri pñt. Et de numero ialiū non est habere plures pbendas: quia qō est de numero illor in nullo casu dispensationem recipe pōt: quod nullus dicit. Quedaz vero sunt actiones que de se sunt indifferētes ad bonū vel malū: vt leuare festucā de terra vel aliqd hi⁹ inter quor numerū quidā computant hoc. s. habere plures pbendas: dicentes ita licitū esse hre plures pbēdas sicut habere plura poma. Sz hoc nō videtur ver esse: cū habere plures pbēdas in se ordinationē contineat: vtpote qz non ē possibile aliquē in pluribus ecclesijs deseruire: in q̄bus est pbendatus: cū pbende videātur esse ordinate: quasi stipendia deo ibi ministrantiū. Sequit etiā diminutō cultus diuini: dū vnus loco pluriū ꝓstituitur. Sequitur z in quibusdaz defraudatio voluntatū testator: qui ad hoc talia bona ecclesijs ꝓtulerunt: vt certus nūerus deo seruientium ibi hretur. Sequitur z inequalitas dū vnus pluribus bñficijs abundat: z alius non vnū hre pōt z multa alia hi⁹: que facile ē ꝓsiderare: vñ nō pōt ptineri inter differentes actiones: z multo minus inter ea que sunt sm se bona: vt dare elemosynā z hi⁹. Sunt vero quedam alie actiones absolute ꝓsiderate: deformitatē quandā z inordinationē: que aliq̄bus circūstantijs aduenientibus bone efficiūtur: sicut occidere hominē vel ꝓcutere: etiaz de se deformitatē quādā important: sed si addat malefactorē ꝓpter iusticiam vel ꝓcutere delinq̄ntem causa disciplinę: non erit peccatū sed virtuosū. Et in hac actionum numero videtur esse plures pbendas hre: q̄uis inordinationes aliquas ꝓtineat: tñ possunt alie circūstantie supuenire: ita honestantes actū q̄ pdicte inordinationes totaliter euacuātur: vt puta si sit necessariū in pluribus ecclesijs eius obsequiū: vt possit plus seruire ecclesie vel tandūdez etiā abñs q̄ alius pñs: z si q̄ alia sint hi⁹. z tunc istis ꝓditionibus cū recta intētione supuenientibus: non erit peccatū: etiā nulla dispensatione interueniēte: si ꝓsidereť sm ius naturale tñ: qz dispēsatio ad ius naturale nō ptinet sz ad ius positiuū. Si ẏo hac intentione q̄s plura bñficia habeat: ut sit ditior vel lautius uiuat: vel vt facilius ad epatum valeat ꝓmoueri in aliqua ecclia: vbi pbendatus existit electus: ñ tolluntur pdicte deformitates: sz augentur: qz cū tali intentione etiam vnum bñficium habere: quod nullā

Supplenesinoz pluralitatū. ē dispensatio
pde plurdaz pluralitate.

deordinationē de se importat. est illicitū. Et sic q dem dicēdū esset ꝺm ius naturale: nullo iure po/sitiuo supueniēte. Munc aūt certū ē per antiqua iura esse ꝓhibitū. Patet etiā huic ꝓhibitioni cō suetudinē esse contrariā: ꝓpter que quidā dicūt illa iura esse abrogata. Nam ꝓ otrariā ꝯsuetudi nem iura humana abrogātur. Quidā aūt dicunt ꝙ hanc ꝯsuetudinē antiquo iuri non derogari: eo ꝙ quedā decretalis dicit. Multa per patiam to/lerantur: que si fuerint in iudiciū deducta: iusticia cogente cassarentur. Et hec ꝓtroversia iuristis ē re/linquenda: ꝙuis videat ꝓbabile: ꝙ iura illa anti qua: inq̄tum ꝓtinent ius naturale: abrogari ñ pos sunt ꝓ otrariam ꝯsuetudinē vtpote irrationabilē Sed q̄tum ad hoc qō de iure positivo ꝓtinet so luz pñt esse abrogata: ꝑcipue si dissimulātes hāc ꝯsuetudiē ꝓtrariam: in quoz ptāte est mutare: in tendunt ꝙ hanc dissimulationē antiqua iura mu tare. Si igitur antiqua iura que hoc ꝓhibent: in suo vigore maneāt ꝓtraria ꝯsuetudine nō obstā te: certū est aliquē plures ꝑbendas ñ posse habe re absq̄ dispensatione: etiā illis circūstantijs sup ueniētibus: que ꝺm ꝯsiderationē iuris naturalis actū poterāt honestare. Si aūt antiqua iura sūt ꝙ ꝯsuetudinē abrogata: tunc ꝑdictis circūstantijs supueniētibus: etiā sine dispēsatione licitū ē plu res ꝑbendas habere: sine quibus circūstantijs il/licitū est q̄tumcūq̄ dispēsatio supueniat: eo ꝙ di spensatio hūana non aufert ligamē iuris natura/lis sed solū ligamen positiuū: quod ꝙ hominē sta tutum ꝙ hominē dispensari pōt. hec oīa Tho. Sz hodie vt dictum ē supra recipiendo secūdaz ꝑbendaz: si sit canonicalis: vacat prima. Et nota ꝺm tho. in qōlibet. xi. ꝙ si quis hz plures preben das: innitēs opinioni illoz magistroz: qui dicunt simpliciter hoc esse licitū si illa opi. non est vera: non ꝓpterea excusant a peccato. Sz ꝛ si est vera opi. quā sequitur. s. tenere ꝑbendas esse licituz: si tñ ex contrarietate opinionū dubitat de veritate opi. quā sequitur: ꝛ nihilominus tenet plures pre bendas: peccat moztaliter: qz discrimini moztalis se exponit. Sed si non dubitat: ꝛ est vera eius opi. non peccat.

De pluralitate prebē/

daz: sic dicit Jo. an. in. c. cū iam duduz. de prebē. Nota pluralitatem ꝑbendaz non ꝓhiberi: vñ in isto. c. nō dicit vel ꝑbendas sed atq̄ ꝑbendas: qō approbat generalis ꝯsuetudo. Sz contra. 80. di. epi. i6. q. i. presbyteros. supra eo. cū non ignozes. So. dicunt qdā ꝙ hodie de iure cōi pōt quis hre plures ꝑbendas: cū pluralitas dignitatū bñficio/rū cum cura tñ ꝓhibetur hodie: infra eo. ō mul ta. vñ cum de illis spāliter ꝓhibetur: videt hodie ꝯcessa pluralitas ꝑbendaz: ar. supra de ꝓsump. c. nōne. cū suis ꝯcoz. Si. n. papa aliud de ꝑbendis ñ intellexisset: hoc idē de ipsis excepisset: infra ō deci. ad audiam. cum suis ꝯcoz. Nec obstāt. c. su perius in otrariū allegata vel alia similia. loquūt enim ꝺm sua tpa: sed hodie secus. vel pōt dici: ꝙ restringitur illud ad bñficia curā aiaz bñtia: vel ad alios qui bñt ñ solū pluralitatē ꝑbendarū: ga illa nō ꝓhibet: sed ad nimiā multitudinē: q̄ sonat in vitū ꝛ ambitionē: qz hoc ꝓhibet: vt hic ꝛ supra eo. in tñ. Et hoc est vez: nisi vtraq̄ requirat residentiā: de quo dic vt scripsi de cleri. nō resi. c. fi. Ibi aūt plene ponit opi. inno. que hz in summa ꝙ hre plura bñficia nō curata: ꝛ que de cōsuetu/dine vel statuto residentiā non requirūt: nō ē pec catū nec otra iura: sic refert glo. in. c. gra. ō rescri. li. vi. Sequitur in Jo. an. vbi supra. Sz bost. de/biles sūt iste rōes: ꝛ pōt ad eas facilē rñderi: ꝺmit tit aūt ad notata: infra de ꝯcess. ꝑben. c. lris. Ubi ꝙ hac pte. s. ꝙ liceat hre plures ꝑbēdas: vel bñficia arguit: ꝛ inter alias rōes has inducit: quia nimia multitudo dānabilē: si dicat esse moztale: ꝛ q ni mis emūgit ꝛc. di. 4. deniq̄. nec iura otraria sūt recepta di. 4. §. leges. Et ꝙ ꝯsuetudinē videt pa pa dispensare: quasi tacite ad hoc faciat decreta/lis. c. de multa. Soss. dicebat: ꝙ per hoc dictum ē ꝛ sequaces palpabant crimina: ꝛ ea insana relinq̄ bant: di. 50. si quis diaconus. ꝛ ibi tenet bostiē. ꝙ nullus pōt plures ꝑbendas hre in titulū: ar. di. 26. acutius. Nec in hoc ꝺm eum pñt dispēsare ꝓla ti: disti. 70. sanctoꝛum. Et nota. j. eodem. c. super. Et est rō ꝺm eū: qz singule ꝑbende requirūt sin/gulos actus ꝛ ministros: ꝛ tenent canonici ad re sidentiā vt assistij. Et ad otraria pōt de facili rñ/deri ꝺm eum ꝙ loquūtur ex dispēsatione sufficiē ti: vel notant factū non ius: qō nō est ꝯsiderandū de elec. c. cū cām. tñ ne inde tāta multitudo dāne tur: dicit ep̄m posse dispēsare in plurib⁹ ꝑbēdis bñdis in bñficiū non in titulū. Et ꝙ possit hanc dispensatōnē facere: etiā ob ꝓrogatiam meritoꝛ vt in duplicibus sit adepta: in simplicibus ñ: ꝛ si i diuersis ep̄atibus habeant illa: ꝓueniant inter se ep̄i: ꝙs sit plattus ꝛ ambo dispēsent: de sen. ex. c. cū illoꝛ. Et ponat talis vicarius qui tā bene vel me lius seruiat ecclie: sicut faceret cāonicus: ꝛ habeat sufficientē portionē: infra eo. exposuisti. maxie cū talis est in eccl'a ꝯsuetudo vel statutū factū ex cā: de ꝯsue. c. cū oēs. hec nōt host. in. c. pallegato. lras Pro hoc dicto facit qō nōt vin. qui expōt atq̄ ꝙ vel. ff. de verb. sig. sepe. dicens hāc expositionē ꝑbari supra eo. cū teneamur. Sed alber. hic di/cebat ꝙ magister suus tenebat ꝓtrariū. hec oīa Jo. an. Soss. dicit ꝙ plures ꝑbendas nō pōt quis simul hre: dūmō vna ꝙ se sufficiat: alꝫs etiā de iure cōi pōt quis hre plures ꝑbendas: vt de cle. nō resi. c. ꝙquerēte. qō dictum recitat Jo. an. in. c. ga nonnulli. eo. ti.

De dispēsatione circa

beneficia curata vel nō curata quis possit dispē/sare: nota que ponit Jo. an. in nouel. sup. c. de mul ta. de ꝑben. in gl. vltima. vbi sic dicit ber. in. c. du dū. ꝛ tan. bar. bzi. di. 70. c. sanctoꝛ. Inno. hic tenz ꝙ circa duo bñficia curata dispensat solus papa.

Circa duo ſimplicia diſpenſant epi: vt nō. ber. in c. dudū. Et ēt circa curatū et ſimplex. Boſ. in ſumma huius generaliter dicit q̄ circa plura bñficia diſpenſat ſolus papa: hic tñ i apparatu recitando opi. Jo. eos eādē ptātē hre quā oli hābāt. Dicebat pe. ꝯoz. opi. q̄ i p̄ben. q̄ regrūt: reſidētiaz: nō diſpenſant epi ꝺ eccl'ie ꝓſuetudinē. zy. q. i. q̄ ad ppetuā. Jn bis ꝟo q̄ nō aliē requirūt reſidētiam: niſi quia non reſidens fructus non p̄cipit: in his diſpenſat eps in canōica non in p̄benda: ad hoc de appel. c. ꝓuenit. et ſic loq̄t. c. ſanctoꝝ. Jn bis q̄ nō aliter de ꝓſuetudie nō requirūt reſidētiaz: diſpēſat eps i canōia et p̄bēdis de cōſti. c. cū oīnes hoſti. pe. ō ſam. et alb. dixerūt hic q̄ aut diſpenſatio circa bñficia duo curata bz fieri p euidentem vtilitatē vel vrgētē neceſſitatē eccl'ie: et i his caſibus p̄t diſpenſare epi. Nā ſi exp̄ſſe dicēt ꝓſtitutio ꝺriū: eēt onerosa eccl'iis et abijciēda: de cōſti. c. i. Et fozti⁹ē viculu dei q̄ hoīs: et tñ iuramē tū cui⁹ deus eſt auctoꝝ: hoc caſu ꝟuādū nō eſt: de his que ſi. a ma. pa. ca. c. i. multo mi⁹ ꝓſtitutio humana ꝟuāda eſſet: ſi hoc diceret. Si autē bz fieri ob p̄rogatiuā meritoꝝ: tunc ſolus papa diſpenſat: vt in iſta decretali. in fi. Fateē. tñ hoſti. q̄ p̄ma opi. ſeruat curia ſed ſibi nō placet. Et de hoc guil. in ſpec. ti. z. §. videndū reſtat. verſ. illud. hec oīa Jo. an. Et nota q̄ iſta decretal' ō mlta nō dic̄ ſimpl'r diſpenſandum cū ſublimibus z lr̄atis perſonis ſed addit cū rō poſtulat: q̄ rō eſt triplex ſm goſ. in diſpēſando. ſ. neceſſitas: vtilitas: z euidēs p̄rogatiua meritoꝝ. Et hētur hic magis rō literature q̄z bonitatiſ i diſpenſatiōe obtinēda. al's tñ bōitas p̄ferē litterature. di. 38. ſedulo Jo. z ponit hic Jo. an. de diſpenſatione: qō dicit tho. i^a. z^e q. 97. ſubdēs: q̄ ſi diſpenſans nuda volūtate mouetur: nō hñs ītuitum ad aliq̄ō p̄ceptoꝝ: ñ mereē dici diſpenſatio ſed diſſipatio: ex q̄ ſequīt q̄ q̄ ad deū nō eſt tut⁹: cū q̄ diſpenſatum eſt: ſic ad h^o ii. q. 3. ſi is q̄ p̄eſt. hoc tenendo q̄ ſolus papa p̄ōt diſpenſare i pluribus curatis.

De habēte perſonatū

vel bñficium curatū: nota q̄ ſi talis recipiat ſecū dū bñficiū curatū vel p̄ſonatū vacat p̄mū: hoc dicit. c. de multa de p̄ben. vbi nō. ſm Jnno. z hoſti. vt allegat ibi Jo. an. i nouella: q̄ cū dr̄ bñficium curatū ſeu curā hñs aīaꝝ: intelligīt large cura aīarum: ſiue i foro p̄niali curam hēat ſiue al's: ſiue ſit eccl'ia parochialis vel cathedralis: ſiue capella curā habēs parochianoꝝ de iure vel de facto: dūmō parochiā hēat: i q̄ parochiale ius exerceat: ſiue dignitas: ſiue officiū ſiue eccl'ia: ſicut ſūt multi archip̄ſbyteri archidiaconi z decani: q̄ nullā eccl'iam habēt: cui p̄ſunt vt pictauis z padue: q̄ tñ hñt iuriſdictionē ſup multa loca. Perſonat⁹ vt dicit Jnno. z dignitas fere ſemp p eodem ponunt. Jō autē dictū eſt fere bz Jo. an. q̄ i anglia rectoꝛes parochiales dr̄ p̄ſone: de appel. c. p̄ſone. Jn alijs regionibus dicunt curati ſiue rectores: z tñ tales nō dicunt i dignitate cōſtituti. Similiter abbates epi z alij ſuperioꝛes nō dicūtur p̄ſone: z tñ ſunt in dignitate cōſtituti z quandoq̄ p̄oꝛes ſupza eo. c. niſi eſſent. Jntelligas q̄ dignitatē vel p̄ſonatū ſm iſtitutionē vel ꝓſuetudinem eccl'ie. Jo. an. Sed nota p̄les caſus in quib⁹ fallit dicta regūla i p̄n. §. dicta. Primo q̄ñ hoc ſit cū ſufficiēti diſpēſatiōe: vt dr̄ in iſto. c. ō multa i fi. z de elec. dudū. ij. z° q̄ñ p̄mū bñficiū vel ſm ē curatū hītu non actu ſm hoſt. i. q̄ñ actu non habet parochianos: puta q̄z derelictus eſt locus ab habitatoꝛib⁹: de elec. c. licet canon. li. 6. Jnno. tñ z abbas videnē tenere cōtrariū. 3° fallit q̄ñ alterū dictoꝝ bñficioꝝ curatoꝝ nō bz curaz ex ſe ſz p vnionem alicuius curati: vt de p̄ben. ſup eo. li. vi. 4° q̄ñ z ſi bz tale beneficium: tñ ſe hr̄e ignorabat: tunc. n. ſibi dat optio: vt de reſcript. c. gr̄a li. vi. Si aūt hēbat ſciens ſe habere ip̄m de iure: z ſi nō de facto hēbat: vt q̄z erat ſpoliat⁹ p̄mo ſtat regula ſz vinc. qui hoc nōt de elec. dudū. z°. repetit tñ fruct⁹ p̄rimi q̄s p̄cipere poterat vſq̄ ad receptionē ſi. 5° cū alios fructus ſcōi bñficij ad tp̄s ex cā p̄cipit: vt de p̄ben. c. ſi tibi ꝓceſſo. li. vi. p illo. n. tpe quo debent alteri vel p̄tinent ad alterū fructus ſcōi bñficij: non cenſcet p̄mū vacare. Et dic̄ henri. boich. q̄ ē ꝟuz ſz. Jo. an. z archi. q̄ztū ad p̄ceptionē fructuū ipſius p̄rimi bñficii. Vacat tñ q̄ztū ad hoc vt poſtq̄z pacificam poſſeſſionem adminiſtratiōis ſcōi bñficij hūerit: debito tempore cōferat: vel habebit locū cōcilium lateran. de ꝓceſſ. p̄ben. c. nulla. 6° fallit ſi ſi bñficij pacificaz poſſeſſionē adminiſtratiōis nondum hūerit: nec p eum ſtat quo minus hr̄et: q̄z tūc nō vacat p̄mū ſm Jnno. z hoſti. z henri. boich. 7° fallit i epatu. Nam epatus nō vacat p adeptionē ſi bñficij ſiue ſit ſuperius ſiue inferius ſeu equale. Jſta enim ꝓſtitutio de multa non hēt locū i epatibus: q̄b⁹ nec exp̄ſſe nec tacite ſine volūtate pape renūciari p̄ōt: de tranſ. p̄la. c. Jnter cozpozalia. ſm hēri. boich. Jnno: z hoſti. Vinc. ēt ponit alios duos caſus ſuper. c. dudū z° de electio. Sit q̄. 8. caūs fallentie vt nōt ber. i. c. dudum. Jn bñficijs vnitl vel dependētib⁹ vel cōmendatis. 9° ſm Vin. ſi coloze z nō aīo bñficij perpetui recipit: ſm poſſet. n. tunc penitere. z. q. 6. ſi quis libellos de peni. di. i. diuoꝛtiū. Jdē ſi icōtinenti fuit deiect⁹. 10° ſi recepit ſcōz i alio epatu ſine lr̄ia ſui epi: a quo repetitur. Quāuis. n. ꝟuatus ſit p̄ q̄ztum ad ſe nō tñ quātū ad p̄latum ſuū: ſi ſine lr̄ia ipſius tranſit: hoc nōt Jo. an. zi. q. z. ſi quis iam translatus. Cōcoz. goff. z hoſti. z dicit hoſti. q̄ reputat p̄latū ſm plicem: ſi det ſibi licētiam q̄diu de facto z de iure renūciet p̄mo: z tūc ſtatī ꝓferat ii° i eo q̄ expenſas de ꝓpꝛio fecerat i p̄mo ꝓpter q̄s ꝓpetit ſibi retētio p̄mi. iz. q. 4. quicūq̄. Et exhoc de expenſis q̄s fecit añ receptionē ſi. Secus i his q̄s fecit poſtea: iſtituta de reꝛ diuiſiōe. §. certe. iz° i eo q̄ p̄teſtat⁹ q̄ nō vult dimittere p̄mū: z tūc fac̄tue agit. plat⁹ q̄ ſibi cōcedit ſm: z poſſet in cauſa h^o

p̄ de benefic⁹ curatis hñtez vel p̄ſonatū.

hre locū cōciliū lateran. s. q ñ tz colko scōi supra tit. p̄imo. c. qz nōnulli. vnde fm hosti. si qs recipit secūdū minus pigue: nō videt vacare p̄mum: cū nō videat hre aium deserēdi primū ppt̄ scōz z maxie cū errauit: ar. di. 74. grūdā. z licet dicat hāc opi. verā i scholis: fatet tn eā falsā in iudicijs z in curia nō seruari. Ex hos casus sigs retinere p̄mū cōtēderit: ēt secūdo p̄uabit: vt dr i dicto c. de multa. Sed hodie p cōstitutionē extrauagā tē. Jo. s. q icipit execrabilis. Si recipiens scōm: p̄mū q̄ p̄uat absq; moze dispēdio ꝓbo vel facto in manib⁹ ordinarii sub testimonio publico nō'dimittat: p̄uatus ē secūdo z inhabilis ad sacros ordines z bñficia: hec oīa Jo. an. i nouella sup dicto. c. ō multa. sz nō eo ordie q̄ ipe pōit: z his pactis exceptis: q̄ aliqñ ponūt: ab henri. boich. Dic ēt hosti. q si eps eodē ꝓbo z momēto dat alicui duas ecclias cū cura: nec ꝓstare pōt cui⁹ possessiō ē p̄mo sit nact⁹: talis vtraq; carebit: qz nō valuit collatō: sicut nec aliqs simul pōt hre duas vxores: vel secūdū alios dat ei optio de altera earuz infra sex mēses. Jtē nota q goff. dixit idē esse in p̄bendis: cū recipiunt vt titulus nō vt stipēdiuz: vt de cōcess. p̄ben. litteras. Qō dicebat Jo. z vin. verū: cū p̄or p̄benda erat sufficiens: vt. s. recepta secūda vacat p̄ma. Sed subdit Jo. an. tu dic cōtra fm Inno. z hostien. ad decretalē litteras. dic q loquit cū habēs p̄bēdam i vna ecclia: recipit secūdā in eadē. Jdem iuris est cuz recipit aliqō officiū: cui est ānexa cura aiaꝝ cū p̄us hēbat aliō simile. Et eodē mō vacat seu perdit p̄mū bñficium: sigs violēter occupat secūdū: vel se sciēter intrudat i eo: vt de p̄bē. c. eū qui li. 6. Et tales violēti occupatores ipo facto si hēbant aliqō ius i ipo bñficio sic occupato: perdūt illud: z sic vacat. Et nota q oīa talia bñficia sic vacantia apostolice sedi reseruant. Et si alius dispōat de eis nō valz: vt patet in extrauagante illa. Jo. zz. execrabilis.

De tenentibus benēficia nō canonice habita ex tolerātia seu tacito cōsensu p̄latoꝝ: vtrū ex dicta tolerātia habēt aliqō ius i ipsis bñficijs?

p debitis q̄ henestina nō attendit tenēt

R̄n. henri. boich. super. c. dilecto. de p̄ben. sic distinguit. Aut p̄latus patiēs z tolerans seu tacite cōsentiens ignorabat ipm̄ tenētē bñficiū minus canonice fuisse i ipo bñficio instituū: z tūc nō obest p̄lato: ēt si expresse cōsensisset: nec acquirit aliqō ius ipsi tenēti: qz nō ꝓsit q errat. ff. de iurisdic. om. iu. l. si p errorem fm Jnno. z hosti. hic z archiē. 63. di. cū adrian⁹. Aut p̄latus patiens z tolerans sciebat ipsum tenētem bñficium fuisse minus canonice i ipo bñficio instituū. Et tūc q̄ritur aut de papa aut de aliis p̄latis inferioribus. Si de papa aut tunc huiusmōi patientia z tolerantia fit expresse ab eo vel ab alio de mādato suo: z sic ē tolerātia approbationis: z talis patiētia z tolerātia dat ius in bñficijs: ita intelligo supra de supplen. negli. prelato. c. litteras. Ubi hosti. exponit illud verbum patientia: scilicz expressa: nec mir qz papa q est supra ius: z habz plenitudinē ptātis nō astringit illa forma cōferendi eligēdi vel p̄uidēdi: per quā acquirit ius in beneficijs. 9. q. 3. cuncta. z. c. p̄ncipalē. p talē. n. tolerātiā papa ratam hēt talem detentionē: sicut hēt ratam recōciliationē ab initio nullā: z incipit valere vt nunc vt de cōse. eccle. di. 3. c. aquam. Et iō circa talia potest papa dispēsare z facere quicqd sibi placet. Unde post̄q̄ de sua voluntate z intentiōe apparet: z ꝓstat: sufficit autez ista patientia z tolerantia vbi non fuit expressa: nec est approbationis: z tūc sola patientia nō sufficit fm hosti. in dicto. c. litteras. z ita intelligo qō ibi notat Jnno. s. q retinere ñ pōt sine noua toleratiōe. Si queritur ō aliis p̄latis: tunc dic q talis patientia etiā expressa seu approbatiōis nō dat ius in bñficijs: ni si interueniat canonica electio vl̄ prouisio: vt hic in glosa quā approbat hostien. dicens: q si qs minus canonice adipiscat bñficiū. s. simoniace vl̄ p fraudem vel subreptionē aliquā: in perpetuū nō p̄screbit. ex quo de hoc cōstat i iudicio cōtētioso cōdemnat ad restitutionem omnium percepto:ū. Jn iudicio vero anime sue ꝓscientie dimittit: z non dimittit peccatum nisi restituat ablatū: fm hosti. Jo. and. z Jnnocen. z archid. hec henri. boich.

De clericis non residētibus in bñficio suo.

Nota q huiusmōi si moniti iusta causa cessante non redeant: possunt bñficijs spoliari: vt in. c. xlti. de cleri. nō resi. Et dicit ibi Jo. an. q intelligit de bñficijs curatis vel ēt simplicib⁹: si residentiā exigant ex p̄uilegio vel statuto vel cōsuetudine. vez si essent bñficia que residentiā nō exigūt: tunc nisi esset necessitas vl̄ vtilitas ecclesie de nouo suboꝛta: non posset cogi bñficiati ad residentiam: qz tunc hoc p̄cipere non spectat ad superiozis officiū: ar. 7. q. i. qz frater. Et de talibus potest intelligi: q vnus pōt hre plura bñficia. Nec obstat si dicas: q vnus ñ pōt seruire duab⁹ ecclesijs: qz oēs ecclesie sunt vna sz inno. zi. di. cūctis. Dicit hosti. melius respondēdū s. q vbi agimus de bñficio: qō nō exigit residēdentiā: nec de residentib⁹ officio est querēdum: z pōt quis vni p̄tialiter z alteri in absētia deseruire. Nec obstat fm inno. infra ti. i. cū secūdū. vbi a cōtrario innuit: qz q non seruit altari: nō debz viuere de altari. Nam abñs z pñs seruire intelligit dūmodo bñ viuat: z bene expēdat qō inde percipit. hoc tn dicit hosti reprobari. i. q. 3. ex multis. igit qui male accepit vt bene dispenset grauatur potius q̄z iuuet. Unde dicit. c. cū secūdū. intelligendū de beneficijs que exigunt residentiā: sec⁹ de collatis' obuētu persōe: cā pietatis et el'ye tn. Unde si debili cōferet bñficiū ad substentationē p̄cipiet z si non seruiat. Nec habet cōqueri ecclesia: cū quicquid hēt sit deputatū pietati. iz. q. 2. ar rū. putat tn inno. oē bñficiū requiri residētiā: nisi ꝓbet ꝓtrariū. hec oīa Jo. an. ibi. Dicit tn vincen.

p dehons in henestino nō residentiz.

vt refert io.an eo.ti.c.ex parte.q; verbuz residē/tie non ē ita amare sūmendū: vt nunq; ide discedat. p hoc facit. ff. de seruit. l. si cui. quod legitur z notat di. 37. de qbusdā. de conse. di. 5. c. sint tibi. Et dicit hoc cōcedendū p̄cipue de cōstitutis i dignitatib⁹: z in his q hñt diuersa beneficia: vnum intitulatū: z aliud cōmēdatum. Itē in his q habent bñficia dependētia a prebēdis. Stricti⁹ aūt accipit vbū residentie: vbi prebenda habet on⁹ adnexū i ti. i. significatū. Itē vbi ecclesia hēt tātū vnum ministrum. di. 5. testiñ. lati⁹ vo accipit vbi ecclesia hēt plures mīstros q seruiūt p septimanas. 82. di. pposuisti. 74. di. cōsuluit. Ita tamen q; p oēs predictos casus residentie cessent fraus z negligentie fm vincen. hec Jo. an. Et dicit hosti. q; debet eps quolibz die dominico dīnis officijs itereesse: nisi iusta cā impediat: vt de conse. di. 3. eps. similiter si sit modicū bñficiū: debet bñficiatus itereesse precipue i vesperis z matutinis: alias si est icorrigibil' pōt deponi: vt di. 92. z debet seruire eccl'ie i ordine suo. vt de fi. presb y. c. pposuit.

De his qui residere in

itelligūt: vt. s. priuari ñ possint bñficijs sed licite p̄cipiant fructus: q̄uis i veritate non resideāt. Et p̄mo quidē de eo q extra ecclesiam ē: seu se absentat p negocijs ecclesie: vt de cle. nō resi. c. ex parte. vbi dr̄ q; talis etiam si iurauit residere: licite se absentat p negocijs eccl'ie absq; p̄iurio. Recipit. n. iuramentū legitimam iterpretationez fm Jnno. Itē si alias est iusta cā absentie sue vt propter inimicitias capitales z hi⁹: vt eo. ti. iter q̄tuor. Et tūc debet deseruire p vicariū. Scōo seruientes gbusdam p̄latis: vt dicet nō obstante cōstitutiōe cōtraria: p̄bende sue fructus in absentia p̄cipiūt. Familiares videlicet pape vt eo. ti. cū dilect⁹: quod itelligit fm hosti. de seruientib⁹ ei z assistētib⁹ vt capellani z similes fm Jo. an. Nō tabelliōes cōducti q cōtēti debēt esse lucro suo. dicit ñ hosti. q; oēs q morāt i curia ex precepto pape habēt hoc priuilegiuz: z si scriptores sint: secus si ibi morant p̄pria voluntate. Residentes ēt cum legato hēbunt h⁹ p̄uilegiū q̄ ad p̄uinciam sibi cōmissam: q; hoc non ē p̄uilegium: sed ius cui participare debet legat⁹ saltē eo ure quo participat eps fm Jo. an. Residentes ēt cū cardinali: dicit sup hoc cōstitutio p̄mulgata: q; habeant hoc priuilegium: z de consuetudine sic seruat fz hosti. Sz verius ē q; omnib⁹ cardinalib⁹ p̄uilegia p̄cedūt. Jo. an. Itē duo ex canonicis seruiētes epo absentes p̄cipiunt fructus prebēdaz: vt dicit. c. ad audiētiam. eo. ti. z idem putat Pe. de alijs nō canonicis etiam curam habētib⁹ de cōse. di. i. iubem⁹. z. z. q. 6. c. cuz pastoris. 3°. studētes i theologia vt de magistris super specula. z hoc ēt sine licentia p̄lati cum habeant a iure licentiam: z hoc nisi essent religiosi. In alijs āt scientijs requirit p̄late licētia: vt in. c. tue de cleri. nō residen. vbi dicit Jo. an. q; sola licētia quā dat eps existēti i studio nō sufficit: nisi esset studium priuilegiatū in hoc: vt nunc est istud scilicet bononiense: dicit etiā q; ex littera argui pōt q; intelligat de generali non particulari studio: qñ triuium z quadriuium theologie z sacri canones legunt: putat tū hosti. hoc ad arbitrium boni viri reducendū. 37. di. siquis grāmaticam. Et videt q; duo tñ clerici sint priuilegiati rōe studij z non vltra eo. ti. ad audientiaz. Et durat hoc p quīquēnium: nō tñ isti percipiūt distributiōes quotidianas: que dant p̄sentib⁹. Et idem de seruientib⁹ p̄latis sed solū infirmi hoc habent. 4°. ifirmi: vt eo. ti. c. ad audientiam: vbi dicit Jo. an. non puto q; omnis infirmus p̄cipiat p̄bēdā vel distributiōem de qb⁹ loquitur. c. i. eo. ti. lib. sexto. Sed is q alias erat residēs z p̄ infirmitatem impedit residere p̄cipiat p̄bendam. Et is qui alias erat deseruiēs p̄pter infirmitatē impedit deseruire percipiet distributiones: z sic itelligo p̄dicta iura. Idē nō. ipse Joā. an. i. c. vno. eo. ti. li. 6. i nouel. vbi ponit exemplū. canonicus bonoñ. cōtinue morat mutine: q; ē de mutina modo infirmat ibi: nūquid rōne infirmitatis iste habebit distributiones? Certe non: q; non infirmitas sed abñtia iam p̄stina fuit cā principalis: quare non interest dīnis officijs. Idē dico si eēt pñs z sanus: z nō iterer at diuinis nec p̄sueuerat venire ad diuina: q; non ex p̄textu infirmitatis: si vellet hr̄e quotidianas distributiōes: non hēbit eas: nec cū salua cōscientia pōt recipere: sed i foro p̄scientie tenet ad restitutionem: ex q̄ si esset sanus nō interesset dīnis. Et iura q̄ volūt infirmis fruct⁹ z q̄tidianas distributiōes dari: debent itelligi qñ infirmitas ē p̄xima z imediata cā nō itereessendi diuinis: alias secus. hec Jo. an. Forte tñ si gratis canonici conferrent z non vt ex debito tanq; ei⁹ am: nō tenerēt ad restitutionem.

De clerico absente cū

p̄ de tra absente. q; sit fm̄ dr̄

nescit vbi sit. Nota q; talis tribus publicis edictis citabitur ad ecclesiam: z si postea expectans p sex menses: nō veniat priuabit ecclesia quaz hēt hoc dicit. c. ex tue de cle. non resi. Et fm Jo. and. non sufficit vnū edictū licet perēptoziū: nec itelligit istud de epis abñtātib⁹ fm hosti. Et dicit idē hosti. q; si latitat clericus: sufficit edictū publicari per domos vel ecclesias. Sed si ifra p̄uinciaz copiam sui faciunt: p̄cedi nō posset ex edicto: q;ō non pueniss̄et ad eos. Nec p̄tra latitātes ex edicto solēniter p̄posito. Dicit ēt inuo. z hosti. q; ēt ex p̄babili cā nō licet abesse nisi de licentia p̄lati vt nisi illud p̄mittat cōsuetudo. Tñ cōsuetudo non posset inducere: q; sine iusta cā vagent. eēt enim contra bonos mores z lesionē ecclesiaz: vnō nō valeret de cōsuetudine. c. i. Interea āt dum clericus vagat diu: deseruiat eccl'ie de fructib⁹ eius fm Jo. an. c. i. Nota ēt q; si papa mādat ei ad quē spectat: q; bñficia alicui cōferat: coll'o p eum alteri facta tenet: ipse tñ ex transgressione punit:

hoc ſummatim dicit.c. dilect⁹ filius de ꝑben. vt ponit Jo.an.hēt tñ hoc dictum multas exceptō nes. Primo videlicet niſi ī litteris eēt appoſita clauſula:q; ſi ſecus fieret ſit irritum ꝛ inane:vt co.ti.inter cetera. 2° niſi papa alias ſuam ī ſtinuauerit voluntatē:ꝛ notat hic glo. 3° quādo papa non mandat cōferri ſz ipſe confert ꝑbendam. tunc enim collatio facta alteri de illa non valerz: vt infra eo.ti.ſi poſtq̄z li.6. 4°niſi iſte ꝑ q̄ ſcribitur fuerat receptus in canonicum ante illum cui facta ē ꝓuiſio ꝑbende:tūc enim poſſz reuocari collatō alteri facta q̄tuis ipo iure teneat. Jtē niſi datus eſſz executor ad compellēdum: qui ī ſtituaſſz ꝛ iterdixiſſz ordinario:ne alteri conferat ꝑbēdā: qz tunc collatio alteri facta non tenz. Jtē niſi dat⁹ eſſz executor ad compellēdū:ſz ad prouidendum:qz tunc ꝑ ſolam ꝓſentationem litteraruz factam ei ad quem diriguntur: ad quem pertinet collatio:affecta eſt ꝑbenda:vt non valeat collatio facta alteri:vt de cōceſ.ꝑben.lib2o ſexto.c.

Jtē niſi papa inhibuiſſz hoc:vel ſibi ipſam reſeruaſſz ſm henri.boich.in fine iſtius.c.Canonici aūt qui tali ſimplici mandato in ipſius eluſionez ꝑbendā alij ꝓtulerūt tenēt̄ de communib⁹ reddi tibus iſti prouidere:vt dicit in ipſa decretali dilectus.Et ſic eſt iſtud in penam clericorum:qui cū nullam excuſationem haberēt obedire mādato apoſtolico contēpſerunt.Nec eſt pena conuenientioz:q̄z vt puniant̄ in quo ōliquerunt:de tempo. or.c.vl' non eſt. Non enim poſſet ei ſine iniuria conferri ꝑbenda alij iam collata:qz ī ea nullū ius hēt ipſe impetrans:quod apparet ex ipſa decretali Jo.an.Et infra eo.idem dicit: q; ſm ſtiluz curie raro fit monitio ſine ꝑcepto:cuz dicat̄ ſaltim monemus ꝑ apoſtolica ſcripta mandamus:nec ī talibus refert:ſi dicat mandamus vl' ꝑcipim⁹.ff. man.l.i.ſm hoſti. Nota q; ſi ad vnicū canonicatum ꝛ ꝑbendā n vacantez in eccl'ia duo canonici ſūt electi:non tenet receptio:ēt ſi auctōitas legati ſedis ap'lice ī teruenerit:hoc ſummatī dicē decre.Dilecto de ꝑben.vt nō.Jo.an vbi dicē Jnno. q; legato non licuit infringere ꝓuilegium canonicoz.Sz ſi canōici ad q̄s ſpectabat receptio auctoritate ꝓpria hoc feciſſent:tenuiſſet receptō:qz potuiſſz renunciaſſe fauori ſuo. Sz nō tenuit diuiſio ꝑben.ē.eo.ꝑ illozum.Et ē ratio diuerſitat⁹ ſm hoſti.qz p̄mum cenſeē de iure ꝓuato cui pōt renunciari.zm de iure publico cui non pōt renūciari:vt de ſo.compe.ſi diligēti.Jtē p ꝓximum ſit melioz conditio eccl'ie:qz vbi conſilium ibi ſal⁹: creſcit.n.numerus conſiliarioz.Per zm poſſz induci mēdicitas cl'ici:dicē ēt Jnn.q; ſi ī eccl'ia vbi non ē certus numerus ſunt pl'es canonici:ex quib⁹ vnus mozit̄:non valent littere:ſi impetrant̄ ſuper canonicatu illius alteri conferēdo quaſi vacet:qz non vacat ſz deſit vt hic dicit̄:vbi vo certus ē numerus:non deſijt ſz vacat. Nō ēt q; ſi alius eligat̄ vltra numez ī eccl'ia:ī qua numerus ē iuratus non tenet electio. Jdē ſi numerus ſit ꝓ firmatus ꝑ papam cū decreto alias ſecus ꝛ ī concordia.Secus ſi quis iuraſſz non vēdere libz̄ū: qz tenz vēditio:dicunt ſp'ale ī ſp'alib⁹ q; valeat qō fit ꝺ iuramentū:ꝛ hoc placz archi. Alij dicūt q; receptō facta ꝺ iuramētū tenz:ꝛ ſubdit Jo.an. Satis pōt ōfēdi q; valz tal' receptio:licz illi ſint piuri ſicut tenz mr̄imoniū ꝺctuz ꝺ iuramētū licz ꝓtrabēs ſit piurus:hoc tñ non ꝓcederz in illo q ſe eligi ꝓcurando fecit recipiētes deierare.Et hō videt placē pe.ꝛ plus egi:ſm quem non obeſt q; ſint piuri ꝛ ſic infames ꝛ ſic repellēdi a legitimis actib⁹ ꝛ ſic ab eligēdo:qz tēpore electiōis adhuc non erant piuri nec infames.Sicut ēt regulariter q iurat non mutare teſtū faciendo zm:ſit piurus. poſſz tñ caſus contingē quo non eēt piurus:ſic ī ppoſito dico:q; fortius valebit receptio:vbi dicas recipiētes nō eē piuros:puta qz caſus erat q; ꝓpter augumētum facultatū poterat ſtatutus numerus augeri ex vi tacite ꝺditiōis ſine pena periurij.Et id ēt factum fuit collegialiter:ꝛ ab bis q poterant alias ſecus.Dicē ēt in iſto.c.Jnno.q; vacante vna ꝑbenda plures p̄ſūt eligi in canonicos: hoc exp̄ſſo q; vnus hēat ꝑbendam integram:ꝛ alijs ꝓuideat̄:cum ſe facultas obtulerit.Sz ſi ſimpliciter recipiant̄ vno iure vacante: non valz electio:qz intelligunt̄ electi ad vnam ꝑbendā.Nec obſtat de ꝓſtitutioni.c.cum.m.Dicit.n. q; ibi fuit expreſſum.Dixerat aūt Jnno.in eadem glo.q; ī eadē eccleſia habēte certum numerum ꝑbendarum vl' canonicoz̄um vl' vtrunq; eligendo canonicum vltra numerum valet electio:ſed rumpit̄ p̄uilegium quo ad numerum canonicoz̄um:ſz durat in numero ꝑbendaꝝ.co.ti.dilectus.Ratō aūt quare teneatur electio in canonijs ꝛ non in ꝑbendis eſt:qz ſic ſtatutū eſt in canonijs nō ſic ī ꝑbendis.Dicit etiam Jo.an. q; in his ꝛ in omnib⁹ confirmationib⁹ ꝛ ꝓuilegijs eccleſie: quib⁹ adijcitur hec clauſula:q; ſi quid contra id fiat non valeat:hoc operat̄ q; canonici ſuo facto ꝓtrario nō poſſunt rumpere ꝓuilegium:vt hic: quod dicit hoſti.ſibi non dubium q̄n apponit̄ a papa.Et recitat Jnno.ꝛ hoſti.quoſdam dicere:q; non ſolū papa ſed quilibet iudex poteſt apponere hoc decretum in his que pertinēt ad ſuā iuriſditionem immo ꝛ quilibet ꝓuatus.Sed ſcienduz q; hoc decretum habet maiores vires:quando fit cum cauſe cognitione ſm Jnno.ꝛ hoſti.Qui tandem dicunt q; nulla videt eē ratio quare canonici nō poſſint venire contra ꝓuilegium ſibi conceſſū: q̄n eſt talis clauſula:ſicut q̄n non eſt:niſi dicat̄ q; hoc faciat vtute clauſule:vel q; ſit de nouo ſtatutū in fauorē eccl'iaꝝ.hoſti.tñ dicit q; licet ſit clauſula augumētatis facultatib⁹ poſſit numerus augeri:non augumētatis nō poſſit: ex q̄ ē ibi clauſula:hec oia Jo.an.ī dicto.c. De vna ꝑbenda vacāte poſſunt fieri due:ſi ei⁹ ſuppetūt facultates: alis diuidēs integrare teneē.Sic ſūmat.c. vacāte de ꝑben.Jo.an.vbi dicit hoſti.,put ipe recitat:q; ad hoc q; valeat talis ſectio.4.requirūt. Primus

.XV.

ē vt diuidentes intēdant de nouo creare ⁊ p̄ben/
dar̄ numer̄ augmētare. 2^m q̄ fiat de cōmuni
ꝓsensu eor̄ ad quos spectat ⁊ dioceſani ⁊ capl̄i.
3^m q̄ fiat ex cā rōnabili. 4^m q̄ sint duo suf/
ficientes: si aliquod horum defuerit non valebit.

Queritur si papa de plenitudine ptātis pos/
sit p̄uare clicū bñficio sine cā: ⁊ videt̄ q̄ sic ī.c.q̄
uis de rescrip.li.6. Secus ī castro quod donauit
ſm Pe. de ancha ī.c.i.de pba. Tancre. tñ dicit q̄
si papa p̄uat aliquē bñficio sine cā: tenet̄ ei ad ali
ud simile bñficiū. Alig dicūt ꝺ q̄ papa nō possit
h° facere sine cā ī.io.coll'.de natura feudi ī p̄nci.

De vacantibus bene/

ficijs. Nō q̄ bñficia ⁊ oēs dignitates ⁊ personat⁹
vacantia ī curia romana non p̄nt ꝓferri nisi p pa
pā: Silr bñficia curialiū seu accedētiū vl' recede
tiū de curia: si decedāt ī locis vicinis curie ad du
as dietas legales: oīa h^c ad papā pertinēt: nisi q̄
mēsez p̄nt ꝓferre ea illi ad q̄s ptinēt per se ipsos
tñ: vl' ipis agētib⁹ in remotis p suos vicarios ge/
nerales: qb⁹ hoc sit cōmissum ī eor̄ dioceſi exi/
stēdo: vl' nisi sint ecclie parochiales ⁊ vacassent
vacāte sede aplica. aut ēt si vacauerunt añ: ſz añ
q̄z ꝓferent: papa ē defunct⁹: pbant̄ hec oīa de p̄/
ben.c.licet.li.6.⁊.c.statutum.⁊.c.p̄ti.⁊.c.si aplica
Capl'm sede vacāte nō p̄ōt ꝓferre illa bñficia que
ad collationē epi ptinent: ſz bñ p̄ōt admittē p̄ita
tos a patronis: ⁊ eos īstituere ī bñficijs ad q̄ fue/
rūt p̄ntati: ſz ad epm si viuēt pertinuisset: ex de ī/
sti.c.si.li.6. P̄ōt ēt capl'm epo defuncto vl' suspen
so a collatiōe bñficior̄ ꝓferre p̄bendas q̄ ad epm
⁊ capl'm cōiter ptinēt ēt si eps itereſſe habeat col
lationi tali tanq̄z platus: ⁊ idem p̄ōt eps si capl'us
sit suspēsum: vl' singulariter oēs excōicati. Sz si
ptinent ad epm cū consilio capl'i vt consensu: de
functo epo vl' suspēso non p̄ōt capl'm se intromit
tere: nisi eps suspensus fuerit ī mora de petenda
relaxatiōe suspensiōis: vbi aūt de spali ꝓsuetudi
ne bñficior̄ collatio ad aliquē cū cōsilio epi per/
tinet sublato de medio epi: cum cōsiliū nō possit
peti: nō erit collatio differēda. Silr si eps ege
rit in remotis: ita q̄ nō possit in breui eius p̄tia
bri: extra ne. se. va. c. si ad epm li. 6. Item si p epz
ꝓferat̄ in bñficium alicui abñti: licet nō fiat suum
donec assentiat: tñ eps non p̄ōt ꝓferre alteri: do/
nec ille recuſet: nec valeret collatio. Sec⁹ si epus
notificata ipsa collatiōe: cōpetētem terminū assi
gnet ꝓsentiēdi: ⁊ ille ñ ꝓsentiat infra terminū: p̄ōt
ēt ꝓsentire q̄cūq̄: dūmō ante eq̄z ipsum bñficiū al
teri cōferat̄: ex de p̄eben.c.si tibi li.6. Si pauper
clericus cui mādabat̄ de bñficio p̄uideri in⁹ ei⁹
merita q̄z nullū bēbat: postea assecut⁹ ē: non te/
net̄ ampli⁹ eps p̄uidere: extra de p̄ebē.c.si pau
per libro lexto.

Beneficium nō uacās

nulli p̄mitti p̄ōt: nec ī generali: vt p̄mittēdo cum
potuerit p̄uidere: vl' cuz se facultas obtulerit: aut
sub quauis forma v̄boz: alias p̄missiones dicte
nec valent nec obligāt: extra de concess. p̄e. c. de
testāda li. 6. Ordiat⁹ ad titulū sui p̄ionij ſm ber.
post Tan. ex̄ de p̄ben. c. tuis. p̄ōt ipsum p̄monitū
suū vēdere ⁊ donare: nā ⁊ bñficio eccl'iastico p̄ōt
renūciare: licet vincen. dixerit ꝓtrariū. De bñfici
is p̄rum non habēdis a filijs hēs infra ī. 4. parte
ti. c. de pmutatiōe bñficior̄ ⁊ renūciatiōe hēs su/
pra. 2ª parte ti. i. c. i. §. ⁊ plenius īfra. c. de pmuta
tiōibus bñficior̄. De simonia ī bñficijs ibi vide.
Et de pena talis simonie ti. 3. c. §. quō bñficiati
vl' ordinati teneant̄ ad horas seu ad officiū dicē
dū hēs ī ti. 13. de testamētis clicor̄. s. ti. io.

De fructibus benefici

orum. Fructus bñficior̄ iā pcepti planū ē q̄ alie/
nari p̄nt: nec regrit̄ illa solēnitas: que regritur in
alienatione rei ecclie īmobilis: de qua hēs. s. tit.
iz. ſz ⁊ fructus pcipiendi p̄nt locari: ēt si sint deci/
me vel alia ex̄ de loca. c. vestra. Sz hec locatio ñ
extēdit̄ vltra tps vite locātis: q̄z clicus ī bñficio
vsufructuario cōparat̄. i6. q. 6. illud. ⁊ de locatiōe
bñficior̄. Et hec vide. s. 2ª parte ti. i. c. i. Jtē nota
q̄ canonici ⁊ alij bñficiati qui dīnis officijs nō in
terſunt: nō p̄nt pcipere quotidianas distributio/
nes: nec ꝓsuetudo valet: alias ñ faciāt eas suas: ſz
tenēt̄ ad restitutionē: nisi excuset eos īfirmitas vl'
alia rōnabilis ⁊ iusta necessitas corporalis: extra
de clerī. nō resi. c. i. li. 6. Item nō ꝯz guil. q̄ illi cle
rici q̄ ñ residēt ī bñficio suo: nec iplent ī eo officia
sua: ſz voluptatib⁹ vacāt: nil iurī bñt ī reb⁹ eccl'ia/
sticis: ⁊ si recipiūt tenēt̄ restituē. Reddit⁹. n. eccle
siaz sē stipēdia ecclie seruientiū. Uñ iura indixe
runt ꝓsonalē residentiā clericis: q̄ tñ ī certis casib⁹
pmittūt abñtiā: vt. J. dicet̄. Tñ qcqd sit de forō
rēti oso sufficere videt̄ ad salutē: si ipse sua cura ⁊
ipensis p̄uideat: q̄ eccl'ia decēter officiet̄: ⁊ pplus
sufficienē regat̄. Et ipse hōeste vite ⁊ moz bonus
exemplū subditis ost̄endat: ⁊ iterdū p se ad locū
accedat: ⁊ de p̄dictis certificet̄: ⁊ q̄lz officiū per
se exoluat. Tutius tñ est si p se cōtinue faciat. Jtē
nō ſm guil. ⁊ hosti. q̄ clicus ſz hēat sufficiens p̄ri
monitū: si deseruit eccl'ie: p̄ōt licite sustētari de bo
nis eccl'ie. iz. q. z. charitatē. ⁊. c. eccl'iasticis. ſz si nō
deseruit: ⁊ ī malos vsus expēdit: multiplicit̄ pec/
cat: ⁊ sacrilegiū ꝓmittit. i6. q. i. q̄m. ⁊. i. q. z. clici. ⁊
de hi⁹ debet itelligi. c. pastor ⁊. c. nō ē meū ⁊ simi
lia. q. ea. Fruct⁹ aūt bñficior̄ vacātiū tpe vacatōis
debēt ī vtilitatē eccl'esiaz ipsaz expēdi vel futur⁹
successorib⁹ fideliter reseruari: alias ī cathedralib⁹
eccl'ijs ⁊ ī regularib⁹ ⁊ collegiatis: si fiat ꝺ per. c. q̄
uētus collegia vl' singulas p̄sonas ipsius eccl'esie
sī suspensi ab officio ⁊ bñficio ñ obstāte p̄uilegio
vl' ꝓsuetudīe: ex̄ de elec. c. q̄z sepe li. 6. Jtē si is p
hibitio sit generalis de oīb⁹ eccl'ijs: ne eaz bōa oc
cupēt̄ a platis q̄b⁹ subsūt: seu ad q̄z custodiā pti/
nēt: nisi de spali p̄uilegio vl' ꝓsuetudīe p̄scripta vl'
alia rōnabili cā id faciāt: alis epi ⁊ superiores sūt
suspensi ab īgressu eccl'esie ⁊ alij ab officijs ⁊ bñ

ficijs:donec satisfecerit de offi.or.c.pñti.li.6. Jtē idulgētie de pcipiēdis fructib⁹ bñficioꝝ i abñtia ꝯcessis personis ñ ecclijs vl dignitatib⁹ sūt casse z irrite:de rescrip.c.fi.li.6.

De bonis seu fructibus bñficioꝝ:q̄ dāt clici ꝓsanguineis vl personis turpib⁹: vtꝝ i dādo peccēt:z an teneant ad restitutionem

Super hoc dicit ⁊Rai.q⁹ clici q ꝓsanguineis potētib⁹ vl meretricib⁹ z bistriōibus z similib⁹ bona ecclesiastica pauperib⁹ debita tribuūt:raptōes sūt:qz qcquid hñt clici paupeꝝ ē:dicit hier.16. q.i.c.fi.nā pauperib⁹ debent:vñ ad restitutionē tenent oīum pauperib⁹ vl i vtilitatē eccl'ie.12.q.2.c. gl'ia.z.c.si illi.Et peccāt mortl'r nō solū:qz pauperib⁹ subtrahūt qñ turpib⁹ personis tribuūt.86.di. q venatorib⁹.z.c.donare.Et qō dictū ē de ꝓsanguineis intelligēdū est:qñ dat eis nō vt pauperi b⁹ sed vltra statū ꝺditiōis eoꝝ fm guil.ar.di.86.ñ satis.xl.ē z alia.Jdē videt sētire tho.2ª 2ᵉ.q.185. dicit.n.loquens de epis:q⁹ si sē districta bōa:q̄ debent:i vsum ecclie ab his:q̄ sūt pauperib⁹ erogāda z mīstris:z epus aliqd sibi retinuerit de bis q̄ erogāda sūt pauperib⁹:vl i vsū mīstroꝝ vl cultū diuinū expendēda:nō est dubiū q⁹ mortaliē peccat:z ad restitutionē tenet. De his ꝛo q̄ sūt spaliꝫ vsui suo deputata peccat:si ꝛmoderate sibi retineat:z aliis nō subueniat:vt regrit debitū charitatis:nō tñ tenet ad restitutionem.Si ꝛo p̄dicta bōa nō sūt districta eoꝝ distributio fidei ei⁹ cōmittit.Et siquidē deficiat i modico vl superabūdet: pōt hoc fieri absq; bōe fidei detrimento: qz non pōt hō pūctaliē accipere i talib⁹ illud qō fieri oz. Si ꝛo sit mult⁹ excessus latere nō pōt.Unde videtur bōe fidei repugnare:iō non est absq; peccato mortali.Jdē iudiciū est de bōis alioꝝ clicoꝝ:vt ponit idē tho.in quodā qōlibet. ⁊Pe.ꝛo ō pal. in.4.di.24.q.3.dicit q⁹ qdā dicunt q⁹ illō qō clici i malos vsus ꝺsumūt de pr̄imonio Jesu xp̄i:ñ tenent restituē de pp̄rio:qz sūt dñi ei⁹ qō pcipiūt alr testari non possent.Jn re āt pp̄ria glibet est moderatoꝛ z arbiter:vt ps ar.ēt ad hoc exē ō cle. ñ resi.c.i.vbi dr q⁹ q.nō itereſt bonis fine cā rōnabili:si recipit distributiōes q̄tidianas:q̄ p bi⁹ dantur:nō facit eas suas:sz tenet ad restitutionez: ḡa ꝺrijs si itereſt bonis facit eas suas:z si male expēdit ñ tenent ad restitutionē.Alij dicūt q⁹ nō bēt fructū sanoꝛe sui:ficut pr̄ i bōis filij aduenticiis q̄ rū fructus si male ꝺsumat:nō tenet restituere: sed p bono eccleſie z paupeꝝ facti sūt admīstratoreſ z tutoꝛes q sūt q̄si domini:sz nō qñ pupillū spoliant.Et iō ficut illi pñt sibi victū z vestitū retinere z bñmeritis dare:sz si male expēdūt: tenentur restituere sic z isti.Et istud magis consonat dictis sanctoꝝ z iuri canonico:hec pe.vñ hier.Tibi o sacerdos de altario viuere nō luxuriari permittit. di.44.§.i.Et aug.dicit.Nō illa nra sūt:quoꝛū pcuratiōes quodāmō gerim⁹:nō pp̄rietatem nobis usurpatione dānabili vendicam⁹.12.q.1.si p / uatū:vbi dicit glo.q⁹ loco dñi bñtur p̄lati cū bñ admīstrant:loco p̄donis cū male.ff. p empt.l.q fundū.§.si tutoꝛ.cui cōcoꝛ.ipse ⁊Pe.dicens q⁹ p̄lati sūt dñi sub certa lege.s.si bñ vtant:alias restituere teneant:sicut i bis q̄ dant ob certam cām i legatis relictis sub certo mō:gbus deficientibus licet dominiū translatū fuerit repetūt.Jtez nō q⁹ clicus seu p̄latus tenet de bonis ecclesie sue amissis sua negligentia dolo culpa siue lata siue leui: vt nō.exē de offi.oꝛ.ea que.Jdez hosti.Male ūt recipientes a ꝓsonis ecclesiasticis de bonis ecclesiaꝝ:videlicet de fructib⁹ z elemosynis bñficioꝝ vt soꝛnicarie z bistriōes z ꝓsanguinei nō rōne indigentie sz parentele z lusoꝛes z hi⁹:z alij z dñi potentes per fraudes minas z ipoꝛtunitates fm ⁊Rai.tenent restituere.Nō qdē illi q turpiter dedir:sz auctoꝛitate superioꝛis cōuertere i vtilitatez illius ecclesie vel pauperib⁹ erogare.17.q.4.si / qs i atrio.Sz si clicus dedisset redimēdo vexationē suā:puta tyrānis vel molestantib⁹ eū iuste z hi⁹:tūc deberet restitui ipsi clerico.Qui ꝛo recipiūt ituitu necessitatis z elemosyne:vel ecclie:qz ipenderūt seruitiū vl p̄ociniū i nullo tenent:nec peccāt:imo ecclesia ad hoc tenet. di.86.nō satis z.12.q.2.quinq; suffragio.

De trāsitu clicoꝝ de vna ecclesia ad aliam.

b Ec materia diffuse

tractat.7.q.1.p plura.c.Et i.c.scias dr q⁹ nō mutat sedem qnō mutat mētē.Et aliud est se mutare aliud mutari:z qz vtilitas pluriū vtilitati vnius p̄ferenda est. Nō g⁹ q⁹ qnq; de cāis clicus pōt trāsire de vna eccl'ia ad aliā. ⁊Prima ē cā necessitatis puta ꝓpter hostes z hi⁹.Et in hoc casu ēt si qs ꝓpria auctoꝛitate trāsit nō puat.7. .q.1.pastoꝛalis. 2ª est cā vtilitatis.s.qñ pōt esse magis vtilis i alia ecclesia:z tūc pōt transire sine auctoꝛitate superioꝛis.7.q.1.mutatiōes.cū.3.c.sequentib⁹ 3ª cā humilitatis seu sanctitatis: puta cum trāsit ad religionē:z tūc cū pfessus est ñ pōt petere p̄mā eccl'iam aut ad seculum redire.7.q. .1.hoc nequaq; 4ª est cā cupiditatis. 5ª causa ambitiōis z i vtroq; casu cū temere trāseat de vna ad aliā:debz vtraq; carere.s.bīta:qz eā sup / be ꝺtēpsit.Et ambitā qz eā auare ꝓcupiuit.7.q. .1.figs eps z.c.figs de oꝛdīe exē de trāsla.c.q̄to. Sz tñ eccl'ia pōt eū repetere.7.q.1.nōn oporteꝛ.z .c.siqui vero hec ⁊Rai.

De modo transeundi

de vna eccl'ia ad aliā.Nō q⁹ si est eps ñ pōt trā / sire sine spali lr̄ia pape .7.q.1.mutatiōes.z b⁹ si ue fit ꝺsecratus siue electus z ꝺfirmat⁹:exē de trāsla.c.iter coꝛporalia.Si āt sit iferioꝛ z trāsit ad aliā eccl'iam eiusdē epat⁹:sic sufficit cōsensus epi: ar.33.q.5.q vxoꝛē.Si ꝛo subest iferioꝛi plato z trāsit ad ecclesiā ñ subditā illi:tūc ꝺsensus expꝛes

p de vna eccl'ia in aliā pt dupl' transire. q̄ de mutatis.

p de mō transeūdi de vna eccl'ia in aliā.

ſus regrēd⁹ c. ar. 58. di. c. 2. Qñ aūt trāſit ad eccleſiā alterius ep̄atus: tūc ē neceſſarius conſenſus ex-preſſus epi: z etiā alterius ſi hēt alium ſupza ſe p̄ter ep̄m. 7i. di. per totū. 7. q. i. ep̄us de loco. ex̄ de reg. admonet. hodie tñ de ꝯſuetudie lñia nō petitur. De tranſitu aūt clerici nō epi ad religionez a nullo oportet petere lñiaz. De trāſitu aūt de vna religione poſt p̄feſſionē ad aliam dicet iſra. Jtē nota q̄ q tranſit de vna eccl̄ia ad aliaz de mīozi ad maiozē dz tranſire. di. 93. legim⁹. z ex̄ de trāſla. c. i. Dicit aūt p̄zelatus trāſlat⁹ cū eſt ꝯfirmatus z obtinuerit poſſeſſionē cozpozalē. zi. q. z. Sigs iam translatus. z tūc nil debet bre cōmune cum p̄ozi eccleſia vt ibi dr. Secus ſi nō hēt cozpozalem poſſeſſionē. di. 92. Si q epi. z de elec. c. cū in cunctis.

De permutantibus bñficia vl̄ p̄bendas. c. 20.

Ē permutatiōe ec

o cleſiaz vl̄ p̄bendaz ſic ait vrbanus qn/tus Queſitū eſt ex parte tua ſi cōmutatiōes fieri valeant p̄bendaz: cū cōmutatio dignitatū i concilio turonenſi fuerit interdicta? Reſ. generaliter itaq; teneas q̄ cōmutatiōes p̄bendaz q̄ circa ſpiritualia vl̄ cōnexa ſpūalib⁹ labē ſemper cōtinēt ſi mōie. Si aūt eps cāz iſpexerit neceſſariā licite poterit ō vno loco ad alīū trāſferre pſōas: vt q̄ vni loco min⁹ ſūt vtiles: ſe alibi valeāt vtili⁹ exercere de rez p̄mutatiōe. Et dic̄ glo. ſuper ꝟbo ſimonie: qz i ſpiritualib⁹: puta i bñficijs z eccl̄ijs z ānexis ſpūalib⁹ vt ius p̄ronat⁹ nulla pactio vl̄ conuentio dz iteruenire: vt. i. q. z. q̄ppio. Alias ēet ſimōia. Et de hac ſimonia q̄ fit i permutatiōib⁹ hēs. ſ. in 2ª parte tit. i. c. i. Jtem glo. ſuper ꝟbo vni loco. Dicit. n. canon. di. 81. Ualet. n. iterū quērſis mutatō loci: qz ſepe dū mutat̄ locus: mutat̄ mētis affect⁹. Et de hac materia p̄mutatiōis hēt ēt. io. q. z. Sz z p̄mutare. iz. q. z. diacōi. z. c. epōs g mācipiū. Et repetit mā hui⁹ i. 6. z cle. vbi ē titu. de re. p̄muta. Et dic̄ Jo. an. i nouel. i dict. c. q̄ illō ē vez i ſpūalib⁹ z annexis ſpūalib⁹. ſ. q̄ ñ p̄ōt fieri pactio. Sec⁹ aūt de cozpalib⁹ z realib⁹ ipis ānexis. Jtē z ō ipis anneris cozporalib⁹ q̄ a ſpūalib⁹ ſepari p̄nt: vt poſſeſſiōib⁹. Mā ſup talib⁹ ex cā z paciſci z p̄mutari z vēdi p̄nt. Et circa p̄mutatiōez eccl̄iaz idē Jo. an. i nouel. dic̄ q̄ bñ poſſz clic⁹ epō dicē. Cū non poſſi ſecure morari vl̄ p̄ſicē i tali eccl̄ia p̄p̄ inimicitias vl̄ diuerſitatē ligue vl̄ alia iuſta cā: ſupplico vt de mea p̄bēda vl̄ eccl̄ia p̄uideatis alteri mihi de alīa p̄uidebo. Poſſz ēt exp̄mē ſic. Tali meli⁹ ꝟpetēt eccl̄ia mea z mihi ſua ar. ō p̄bē. c. inē cetera. kz boſti. ita tñ q̄ inē ſe nō paciſcāt: nec fiat aliqd ex ptiū pacto vl̄ tractatu ſz ex officio z iuſſiōe iudic⁹: vt ō pac. c. cū p̄dē. Et ſubdit ibi io. an. Cū būi per tpa fozmare ꝟcē⁹ p̄mutationū ſup eccl̄iaſticis bñficijs: ſeci p hāc decretalē. Queſitū īchoare ꝟcē⁹ ab epō h⁹mō. Uenerabil̄ p̄ epſ tal iō ꝟſideraō q̄. a. clic⁹ tal̄ eccl̄e vtili⁹ ſe poſſz bre i tali eccl̄ia p eo q̄ rē. regſiuit eūdē an ꝟſētir vellz p mutatiōi z trāſlatiōi fiēde cū tali rē. Et nō q̄ circa hāc materiā p̄mutationū eximi⁹ doctoz Fede. de ſenis fecit tractatū pluriū q̄onū q̄ h̄ breuē ponūt. Et p̄mo q̄rit an p̄mutatio facta p ozdinariū de bñficijs reſeruatis p papā valeat cū effectu? R. q̄ nō. qō p̄bat p ōclarationē bñdicti: q̄ icipit dudū: z p ſtitutionē Jo. zz. q̄ icipit execrabil̄ i. ſi. nec obſtat. c. i. de re. p̄mu. li. 6. qz ibi lre bñficiales ſūt odioſe z reſtrīgēde: vt. c. ſi motu. p̄ꝛio z. c. ſequēti de p̄ben. li. 6. ibi z reſeruatiōes p executōne grāz ad alteri⁹ iſtātiā reſtrīgi debēt: z ſtricte interp̄tari: ad h⁹ de offi. dele. li. 6. c. ſi ſup gra. Sz reſeruatiōes q̄ fiūt p papā, p̄ꝛio motu generalit vl̄ ſpaliter ñ ſūt odioſe: ſz fauozabiles z plenā recipiunt iterp̄tatiōez: vt de p̄ben. ſi plib⁹. li. 6. nec ēt negari p̄ōt qn i permutatiōe vacatio itercidat: z hic z ide collatio vt nōt Jo. an. de reſcrip. ſi ꝑpē. li. 6. z p̄bat ī cle. i. de re. p̄mu. z ꝟſuetudo fuat q̄ permutare volētes p̄mo renūciāt z poſtea fit collatio. Ex ide q̄rit poſito q̄ papa cōceſſit legato: q̄ auctozitate ap̄lica poſſit recipere reſignationem bñficioz a volētib⁹ illa reſignare ex ea p̄mutationis: z illa ēt eadē auctozitate ꝯferre: q̄rit an talis legat⁹ poſſit bñficia reſeruata p̄mutare? Reſ. credo q̄ nō: qz generalis ꝯceſſio illa ñ ſe extēdit ad ea: q̄ papa ſibi ſpaliter reſeruauit: vt de offi. dele. c. q̄ trāſlationē. hēat ḡ illa cōceſſio locū i bñficijs non reſeruatis: ſecus ſi oīa bñficia eſſēt reſeruata i illa p̄uīcia. Nā eo caſu vt ꝯceſſio ſit aliqd allatura: poterit ēt reſeruata p̄mutare ad h⁹ de ꝟbo. ſigni. c. abbate z de p̄uil. ſi papa. li. 6. Sz, q̄ rit an i p̄dictis duob⁹ caſib⁹ p̄cedētib⁹: lz p̄mutatio cū effectu ñ valeat: ſaltē valeat renūciatio facta ex cā p̄mutatiōis: vt lz collatio fieri nō poſſit ipis p̄mutare volētib⁹ p ozdiariū: ſaltē remaneat firma renūciatio ex cā p̄dicta? Reſ. q̄ ſic tenz vti q̄ renūciatio. Nā lz reſeruatio impediat, p̄uiſionez p ozdiariū fiēdam non ipedit vacatiōem. vñ bñficiat⁹ cui⁹ bñficiū ē reſeruatū p̄ōt renūciare p̄uari z mozi ac ſi refuatio ñ eēt facta. Et ē ſil̄e qđ notatur de ꝯſir. vti. vl̄ iuti. c. i. Tenz ḡ renūciatō. Et ſit hīc ide, p̄uiſio p papā: ar. de renū. c. cū gdā. Sed meli⁹ dr p diſtīctiōez: qz aut iſta refuatio erat tal̄ q̄ viſibil̄ potuit ſciri: puta qz erat grīat̄ i vna, p̄uīcia z plib⁹ nō. Aut ſecreta z pticular] q̄ dīnari ñ poterat. Jn p̄mo caſu dicēdū q̄ manet renūciatio firma z veniet p̄mutatio fiēda ſeu expediēda z p̄ſicienda p papā: qz h ñ p̄ōt ignozātia p̄tēdi. Jn 2° caū p̄ōt licite allegari ignozātia. Et iō relīq̄t ī optiōe ipoz: an velit redire ad ſua bñficia: ad h⁹ fac ō ꝟſtitu. c. z. z de re. iu. p̄ſumit̄ li. 6. An velit ſuis ſūptib⁹ z laboribus ad papā accedē p expeditiōe ſue p/mutatiōis. Sz certe i iſto caū poſſz ēt diſtīgui an ō facili z ſine grādi p̄iudicio poſſit p papā expediri p̄mutatio an cū difficultate. Et i 2° caſu dēt electio: vt. ſ. i p ñ qz ſp vrget rō de renū. c. quidam z de offici. ozdi. c. i. Nota vtrum permutatio facta per papaz vl̄ aliū ex ſpeciali eius ꝟmiſſione de bñficijs certis z expꝛeſſis ſz refuatis ñ facta

mẽtione de reſeruatione valeat ad cuius dubij ſolutionẽ ꝟidendũ eſt ꝑmo an collatio facta per papam de bñficio reſeruato non facta mentione de reſeruatione valeat. Et dicendũ ꝙ ſi reſeruatio erat vt plurimum generalis ⁊ notoria in curia: ita ꝙ veriſimile eſt papam ſciuiſſe: ſicut ius ſcriptum: valet collatio non facta mentione de reſeruatiõe: ſic in ſimili notaẽ de cõſti. c. i. li. 6. ⁊ nõ. glo. Si vero erat particularis ⁊ ſecreta de certis ⁊ noiatis bñficijs: tunc non valet collatio. naz ꝟidet papam non fuiſſe recordatum de reſeruatione: ⁊ cauſa eius. Et ſi dicaẽ ꝙ non eſt veriſimile ꝙ papa ignoret factũ ꝓpꝛium. Reſ. ꝙ veritas in contrarium tollit illam veriſimilitudinẽ: de pꝛeſump. c. quare non eſt. ⁊ de preſcrip. c. veniẽs. cũ ſi. Si ꝯ põt cõſtare ꝙ papa reſeruauit ſibi contẽplatione ticij: ⁊ poſtea eidem ticio contulit: valet collatio non facta mentione de reſeruatione. Itẽ ſi papa reſeruauit ſibi ꝓpoſitionem bñficij vl̃ bñficiorum ſolum in odium conferentiũ: forte qz cõferebant beneficia indignis: valz collatio facta p papam non facta mentione de reſeruatione: quia ĩ vtroqz caſu reſeruationis cauſa nõ violaẽ. Jn dubio autem pꝛeſumaẽ: ꝙ ad inſtantiam alicuiꝰ reſeruauit ſibi certum beneficium: qz vt plurimum reſeruare conſueuit alicuius contemplatiõe. Ad ꝓpoſitum reſpondeo in caſu permutationis: vbi dixi valere collationem non obſtãte reſeruatione ⁊c. Jn eo caſu valet permutatio cum effectu. At vbi dixi collationem non tenere vel non valere: non ualeat permutatio facta hinc inde ſz firma maneat rẽnunciatio. Sz quid facient permutare volẽtes in caſibus in quibus renunciatio tenuit ſz collatio non tenet? Reſ. dicunt ſic pape: pr̃ ſancte ex quo renunciatio facta ex cauſa pmutationis tenuit: licet non collatio: qz de reſeruatiõe non feciſtis mentionem: placeat. s. v. ex quo certificatus eſtis de reſeruatione: que tũc erat occulta dare nobis licentiã redeũdi ad noſtra bñficia. Vl̃ pficiatis permutationẽ: collationẽ hic inde faciẽdo: qz ſcitis pater ſancte: ꝙ iſta bñficia reſeruata alijs non poſſunt conferri. Et tũc papa alterum illoꝝ faciet. Et qz veriſimile ẽ: ꝙ renũciatio non fiebat cozã papa: niſi ex iuſta cauſa: papa bñ faciet: ſi permutationẽ perficiet niſi cauſa q̃ induxit eũ ad reſeruationẽ ſuadeat cõtrariũ: puta qz papa ĩtẽdit de illis bñficijs vl̃ illoꝝ altero ꝓuidere: cũ vacare ſperet in pximo. Sz pone ꝙ ĩ caſu ſupꝛa dicto vbi renunciatio tenuit: collatio nõ tenuit: pmutantes credẽtes permutationẽ tenere adminiſtrarent in bñficijs ſic permutatis: deide moꝛiunt ſic permutantes ⁊ nũc apparet: ꝙ collatio nõ tenuit: queriẽ an iſta bñficia vacent per mortẽ an p renũciationẽ? ⁊ videẽ ꝙ vacẽt per renunciationem: qz bñficia iam vacabant per renũciationem: ⁊ collatio ⁊ inſtitutio ſequẽs non faẽ eos rectoꝛes: ⁊ ſic remanſerunt bñficia in eo ſtatu ĩ quo erant per reſignationem. Sz cõtra videtur vex: videlicet ꝙ vacent per moꝛtem: qz illa renunciatio fuit facta ſub conditiõe tacita vl̃ expꝛeſſa: vel ſaltem ob cauſam que non fuit ſecuta vl̃ impleta. Et ſi cum permutatio non fuerit impleta ante moꝛtem pꝛoinde eſt: ac ſi nil fuerit factum. Et hoc etiam ſentire videẽ Jo. an. in ꝓdicto. c. i. de rerum permu. ſuper glo. i. opi. obtinuit in rota. Addit lapꝰ hoc verũ. ſ. ꝙ vacẽt per moꝛtem: qñ non fuerunt in dolo. Nam ſi fuiſſent in dolo ambo vel alter eoꝝ: vt qz ſciebat reſeruationem vel aliud impedimentum permutatõnis: tunc ſecus: qz ſic vacaret bñficium dolo ſi per renunciationem non per moꝛtem. Sed pone ꝙ permutantes bñficia fuerunt in culpa: vt quia ſciebant vel ſcire debebant illa eſſe reſeruata: vl̃ permutationem non poſſe compleri: ex aliq̃ alia cauſa ſaltem per illuz coram quo fiebat. Et hoc non obſtante ſe intruſerũt in illa beneficia ⁊ moꝛtui ſunt: queriẽ quomodo vacent. Reſpõdeo ꝙ nec per moꝛtem nec per renũciationẽ ſed per iuris pꝛiuationez: vt patet de ꝓben. eũ qui li. 6. Ad de fm Lapuz hec habere locuz in bñficijs in quibus bẽt locum. c. de multa. dicta ergo per renunciationez vacauerunt ſimpliciter ſi non fuerũt de illis: lapus. Sed cũ dictuz ſit ſupꝛa ꝙ ſi permutatio non tenuit ⁊ culpa non poteſt aſcribi alicui quod licitum eſt ei qui non fuit in culpa ad ſuuz beneficium redire: modo queriẽ: an poſſit pꝛoꝓꝛia auctoꝛitate redire: an indigeat noua collatiõe vel inſtitutione. Reſ. Jo. an. ĩ nouel. di. ꝙ de equitate illius. c. ſi beneficia. de pꝛebẽ. li. 6. poteſt redire ad ſuum beneficium auctoꝛitate ꝓꝛia allegat. C. de re. permu. l. cum pꝛecibus. Alij autez contradicunt dicentes ꝙ. c. ſi beneficia non loquitur de renũciatiõe expꝛeſſa: ſz ĩ pꝛiuatiõe iuris q̃ effectum non habuit: ex quo non tenuit adeptio ſecundi bñficij: vl̃ fuit ibi diminutio facti ſine expꝛeſſa renunciatione: que facti diminutio nõ habuit vim tacite renunciatiõis ex quo nõ fuit cuz effectu ſecuta adeptio ſecũdi bñficij. Et ꝓ iſto dicto facit quod notatur in dicta. l. cũ pꝛecibus. Si ergo ĩ caſu nr̃o per renunciationez amiſi dominium: ergo ẽ ſibi reſtituẽdũ. Sz iſta reſtitutio nõ poteſt fieri ſine canonica inſtitutiõe de re. iur. c. i. li. 6. Naz ſeipſum quis inſtituẽ non põt: de inſti. c. ſi. Opi. Jo. an. ẽ equioꝝ: qz ꝓ eam vitaẽ vacatio ⁊ circuit⁹ ⁊ icõmoda bñficiorum. Ad hoc cle. auditoꝝ. de reſcrip. ⁊ nõ debz grauari iſte ſumptib⁹ ⁊ laboꝛibus. ⁊ qz bona fide ⁊ forte ꝓpter bñficioꝝ vtilitatem iſte ad pmutationẽ pcedebat: vnde p legem non debet iſti laqueus inijci. 27. q. 2ª. de viduis. Queritur an ſi vnus ex permutantib⁹ ad inuicẽ bñficia ſi nõ habeat ius ĩ bñficio: puta qz ẽ illud ſimoniace adeptũ: vel alias non habet titulũ: non tñ iſtud beneficium pertinet ad alium Nunquid acquirit ius in illo beneficio quod aſſequitur ex cã permutatiõis? ⁊ dicẽdũ eſt: ꝙ non duplici rõe. Pꝛimo qz ex hoc ſeqꝛeẽ abſurdũ. ſ. ꝙ qs ꝓ pbas ⁊ nepbas acgrez bñficiũ: ⁊ videẽ ſi poſſe ſe tenẽ illõ ſalua ꝛſcietia ꝑmutaret cũ bñte

ius in alio. 2° qz hic non contrabit permutatō qz rem alienam dans non contrahit permutationem: vt nō. de excep. c. cum venerabilis in glo. 4. Item ēps qui confert ei beneficium intendit sibi hoc conferre loco eius quod dimittit: sed iste nil dimittit ex quo ius non habebat ī illo beneficio. Unde puto potuisset ēps huic simpliciter cōferre beneficium: qz tñ non contulit simpliciter sed ex causa permutationis: ille nihil consequitur. Et habet locum quod potuit noluit ꝛc. de offi. dele. c. cum super. Sz quid erit in casu istoz̄ secunde persone cum hoc fuerit patefactum? Resp. q ille qui ius habebat redibit ad beneficium suum: qō pmutauerat cum alio: ꝛ iste qui nō hēbat ius nō poterit beneficium retinere: quod affectum ē: vt dictum est. Nec poterit recuperare antiquuz: qz nullū ius ibi habebat. Sz q̄rit vtrum permutatio fieri possit cū interuallo temporis. vbi gra. Ego ꝛ tu habemus beneficia in diuersis dioceſibus: volumus ea ad inuicē ex iusta cā permutare: via expedita ē̄t: q vnus episcopus committeret alteri vel ambo vni: ꝛ omnia fierēt in instanti. Sz pone q hoc fuit obmissum: qz vadim⁹ ad episcopum meum: ꝛ ei dicimus. Domine episcope Ego ꝛ iste intēdim⁹ beneficia ista permutare. Ego sum paratus renūciare beneficio meo ex cā permutatiōis fiende: ꝛ conferatis bñficium meū sibi: postea ibimus ad episcopum istius: ꝛ ipse similiter faciet mihi de bñficio istius. Et episcop⁹ dicit se eē cōtentum ꝛ sic recipit renunciationem meam ex cā permutatiōis ꝛ cōfert beneficiū meum sic renunciatum tibi: ꝛ te mittit ī possessionez. Et tu dicis q es paratus similiter facere de bñficio coram ēpo tuo: querit̄ ergo an simile interuallum possit iteruenire. Resp. Jo. mol. ꝛ Jo. an. suadent q omnia fierēt ī instanti: vt. ſ. ambo sint ps̄entes: qui tūc pro vno reputabuntur: extra de sen. excom. p illoz̄. alias possent difficultates ꝛ intricatiōes insurgere. Nam eo ipso quo vnus renūciat bñficio suo: ꝛ ponit alium in pacificā possessionē: si est curatum videt̄ iam vacare secūdū bñficium: quod erat suum: quod intendit renūciare: vt detur alteri per. c. de mlta de prebē. ecō trario videt̄: qz ex q̄ renunciaui ꝛ tibi collata est possessio beneficij mei: non hoc simplr̄ sed ex cā pmutationis fiende ꝛc. ꝓpter quod ad tollenda dubia vtilius est omnia in instanti fieri: facit ad hoc quod nōt. Jo. an. in glo. zi. q. ii. Si qs iam. Itē pone q permutatio ē completa ex parte vnius: sed ex parte alterius compleri nō potest. vbi gratia. Ticius habens ecclesiam parochialē permutauit cum habente canonicatum: vel apparet reseruatum. Nunquid Ticius potest ad ecclesiam redire? Respō. q sic dum tñ ꝓbabilis erroz facti cum excuset per. c. si beneficia de preben. li. 6. Utr̄ bñs duo bñficia possit illa permutare cū vno vel bñs duo possit illa permutare cū bñte alia duo? Resp. Jo. an. in. c. cum venerabilis de except. super verbo ecclesijs: dicit q sic ī primo casu. Sicut ratiōe ꝓprietatis due ecclesie possūt ꝓ vna pmutari: sic ꝛ ratione tituli: allegat ē̄t ī argumētū qō nō. ō mu. peti. c. ii. Et dicit q vidit h⁹ de facto. Sed certe plenius est hoc examinādū. Pone. n. q quis habet duo bñficia curata ex dispensatiōe vult permutare cū curato vel simplici: certe hoc fieri ñ poterit: qz dispensatio illius est p sonalis ꝛ non transiret ad illū cū quo vult pmutare: vt de priui. sane cum ſi. Nec ēps in hoc pōt dispensare. Sed dico q ſi is qui habet duo curata ex dispensatiōe: vult illa permutare cū habēte vnū curatū: vtiq; pōt. Sed caueas qz recipiēdo aliud curatū vacabit ē̄t id curatū quod retinet p. c. non potest. z. de preben. li. 6. ꝛ in cle. ſi plures. eo. ti. Sed ſi permutet vnum de suis curatis cū simplici: certe poterit: ꝛ etiā poterit retinere illō simplex cū suo curato saltem ex dispēsatiōe ēpi: qui circa talia pōt dispensare: de elec. dudum ī fi. de elec. Est ergo verum in vtroq; questio q siue ex vna parte siue ex vtraq; bñficia teneāt̄ ex dispensatione papali: ibi non potest pmutatio interuenire: nisi id fiat p papam reuocando etiam dispensationem de persona ad personam. Si vero potest talia aperte tenere ex dispensatiōe ēpi fiat p ēpm ſi voluerit dispensare. Si vo binc inde poterat tenere beneficia iure cōmunires est expedita. Lap⁹ ē̄t dicit q oportet: q habens duo curata etiam cum dispensatiōe: vt aliud possit recipere: q ambobus prius renūciet. Sed queritur vlterius an habens solum ius ad bñficium possit ius istud pmutare cum habente bñficium. Et nunquid duo habentes solum ius ad rez possint ad inuicem permutare dicta sua iura? Resp. Joā. an. eo. ti. c. i. li. 6. in nouel. ꝛ dicit q nō: qz bñficiorum ad inuicem debet fieri permutatio: qō hic ñ est. allegat. ff. eo. l. i. in fi. Itē qz cessat istis casib⁹ ratio decretalis quesituz eo. ti. quod declaro per litteras apostolicas mihi debet̄ bñficium ꝛ illud expecto: tu vero habes beneficium: quomō mee littere aplice pñt ad te transire: cū sint personales nisi papa mediante: vt de offi. delega. c. i. ꝛ. g. Itē executor apostolicus datus mihi quō ꝓtidebit tibi: cū non habeat in mādatis: ꝛ sic exceder̄z forma mādati: addit lap⁹ q existentes canonici auctoritate apostolica: licet vltra numerū expectantes prebendas vacaturas: tñ pñt permutare canonicat⁹ iter se vel cū alijs ē̄t ad alia beneficia: ꝛ hoc poterunt auctoritate diocesani: nec erūt ꝓstea canōici auctoritate aplica: nec hēbūt ius ad vacaturas pbēdas: nec hēbit in eis locū reuocatoria: de pben. q̄dā li. 6. Secus ē̄t si nō erūt canonici: ſz expectarent canonicat⁹ ꝛ pbendas vel alias existerēt expectantes: licet cum decreto. tales. n. permutare nō possunt qō nō hñt. Sz nūqd bñficiū cū hospitali vel prestimōia pōt pmutari? R. Jo. an. ī. 6. ꝛ ī cle. eo. ti. dic̄ q sic dūmō. tñ hospitale vel pstimōia ꝓcedat̄ ī bñficiū clericis: sec⁹ ſi laicis. Sz pōe q hospitale ñ sit ꝓcessus clico in bñficiū: ſz vt bono viro ꝓmissū: qz ꝓmissionem

non ꝓhibet conciliū viēneñ. Sed nūqd talis clericus pōt ꝓmutare cum bñficio? Certe nō video q ꝓhibeat: qz licet hospitale non sit bñficium: nō tñ est titulus totaliter ꝓphanus sed ecclesiasticus: nec posset vendi sine vicio simonie: p id qō nō. de simo. c. consulere. addit lapus sup id qō dictū est. Nō video q ꝓhibeat. Satis apparet q ꝓhibeat: cū non ꝓmittat ꝓmutatio tpaliū z spūaliū sed bñficioꝝ ecclesiasticaꝝ inter se tñ: vt. 16. q. 5. nōi. z de re. permu. c. quesituz. z eo. ti. c. i. li. 6. z in cle. eo. ti. ne ꝓcessiōe. vt sic fiat ꝓmutatio de spūali ad spūale de beneficio ecclesiastico ad bñficiū ecclesiasticū z de tēpozali ad tēpozale tñ. Et nō de tempozali ad spirituale: vel de non bñficio ad bñficium. Dico tñ q de bñficio curato ad nō curatū z econtra pōt fieri ꝓmutatio. Sed q̄ritur vtrū bñs bñficium ī cōmendam fm formā Memo deinceps de elec. li. 6. possit ꝓmutare cū bñficiato? R. forte dici posset q sic: cum titulus cōmēde sit canonic⁹: nec interī vacet ecclesia: vt dicto. c. nemo. Et forte eodē modo duo cōmēdatarij poterūt sibi inuicē ꝓmutare ecclias parochiales sibi cōmendatas. Sed nunqd bñtes bñficia manualia possint adūicē ꝓmutare cū ipsi possint ꝓ libito a suis beneficijs remoueri? Re. q sic: qz licet sint reuocabiles tñ interim sunt rectozes z per ipsoꝝ reuocationem vacant bñficia: vt in cle. i. ō sup. ne. ꝓla. ī glo. magna. Et si velles tenē q solus bñficiati ꝓpetui pñt ꝓmutare: adhuc isti pñt ꝓmutaꝛ: qz pñt ñ reuocari: z hꝰ sufficit. Facē qō notaꝛ de rescrip. c. fi. li. 6. Sed nūquid bñtes bñficia ī manualia: si illa ꝓmutent auctozitate pape: possint postea ꝓ libito ab illis bñficijs reuocari: sicut ꝓus? Rñdeo q sic: qz papa ꝓmutando intēdit alterū in locū alterius substituere. Et iō solet apponi clausula in litteris apostolicis: z nō plus iuris eis acquiraꝛ ꝓmutantibꝰ q̄ꝫ primo eis competeret: ad hoc facit regla is qui ī ius li. 6. nec papa intēdit cōsuetudines religionū z ecclesiarum tollere: z iuri predictaꝝ derogare nisi hoc expzimat: de cōsti. c. i. li. 6. Et hoc verus nisi quādo papa ex certa scientia intēdit illū suum obediētiarium facere: z a potestate sui prelati auferre z hoc expzimit in litteris suis. Queriꝛ an in permutatione fieri debeat mentio de alijs beneficijs: q̄ obtinent permutātes? Resp. q si permutatio fiat auctozitate ozdinarij: non ē necesse q̄ fiat mentio. Mā nec necesse est quando ipetratio fit ab ozdinario q fiat de hoc mētio: de offi. ozd. c. z. Sed ī legato z in papa cōtrariū videt: qz maioz idōeitas persone requiriꝛ. Pōe. n. q bñs duo bñficia simplicia permutat vnū ex illis cū curato. Certū tū est q facilius ꝓmittitur: q̄ꝫ habeat duo bñficia simplicia q̄ꝫ vnum simplex cum curato. Sz certe istud non obstat: qz licet iste loco simplicis recipiat curatum: non tamē cum ipso intelligitur dispensatum: vt retineat vtrunq: de preben. non pōt li. 6. Et ad istud quod dicit: q forte ille non ē idoneus: qz superioz non consentiet ꝓmutationi

Super hoc quidam distinxerunt inter permutationem que fit fauoze personarum z illam q̄ fit ob necessitatem vel vtilitatem ecclesiarum: vt ī ꝓma debeat fieri mentio in secunda non. Alij dicunt q recipiens pingue loco tenuis debet facere mentionem quasi ō ambitione noteꝰ: secus econtra. indistincte credo permutationem factā non habita mentione de alijs beneficijs valere: z hoc cum non sit impetratio nec collatio simpliciter saluo stilo curie. Item si duo prelati collegiatarum ecclesiarum volūt ꝓmutare: an possint hoc facere inuitis suis capitulis z conuentib⁹? R. sic si permutatio fiat per papam. Nam exq̄ papa potest prelato inuito ecclesiam auferre: etiam potest eis inuitis. s. subditis cum transferre ergo z ꝓmutare: z de hoc non est dubium. Idem de epo qui habet de consuetudine vel priuilegio liberā ozdinationem ecclesiarum: qz in illo casu non interest collegiozum ad permutationez vocari: ex quo ad collationē ñ vocarentur. Remanz ergo dubium quando ad capitulum pertinet collatio z ad superiozem confirmatio. Et tunc omnes de hoc tractantes dicunt: q illi quozū ē electio collatio z presentatio habent consentire. Et ratio ē: qz nec episcopus aut legatus possunt auferre collationem collegio. Sed si permutatio fieret eis inuitis iam indirecte haberent prelatū sine sua collatione: z priuarentur potestate eligēdi. Nec eps potest auferre suis subditis ius conferendi vel psentādi: de excess. prela. c. z. z. i6. q. 6. c. decernim⁹. hoc est enim priuilegium principis z pape: vt de reli. do. Constitutus. s. vt possit quēlibet suo iure priuare. Ecclesiasticus. n. ozdo cōfunditur si sua vnicuiq; iurisditio non seruaꝰ. ii. q. i. c. peruenit.

Sed nūquid legatꝰ de latere de consensu capitulozum ecclesiarum collegiatarum earum ꝓlatos possit permutare? Federicus videt sentire q sic: z ita cōmuniter obseruatur. Sed cōtra qz qui non potest conferre nō potest permutationē facere: de re. permu. c. quesitū. z. e. ti. c. i. li. 6. Sed legatus tales ecclesias cōferre non potest: nec de ipsarum dispositiōe se intromittere: vt de offi. le. capitulo penultimo libzo sexto. Unde videtur etiam sic esse ꝓhibitum a dispositione ipsaruz: q etiam cum consensu capitulozum illozum z eozum quozum interest: non potest hoc facere: secus in diocesano qui hoc potest de illozum consensu secundum Joannem andre. Sed archidia. contra in dicto. c. vnico. Et secunduz hoc potest diocesanus quod non potest legatus: ad idem. c. fina. eodem ti. libzo sexto. Dicendum videt circa hoc q in non collegiatis potest legatus permutationem facere sine alicuius consensu cuius interest: nisi essent patroni laici: qz tunc non posset plus q̄ꝫ diocesanus: de officio legati. dilectus. z de iurepatro. cum dilectus. in collegiatis vero ñ poterit etiā cū ꝯsensu illozū q̄ꝫ ūterest. Sz diocesan⁹ ī collegiatis z alijs hoc potit cū illoꝝ ꝯsensu als nō: nisi forte aliō dicaꝛ ī diocesano: qñ illō vult facē

non in fauorem personarum sed ꝓpter necessitatē vel vtilitatem ecclesiarum: ꝛ facit qđ nōt Joā. an post host. de post. c. fin. lapus. Exinde q̄rit an sufficiat ꝓsensus maioris partis eoꝝ quoꝝ est ꝓsentire i huiusmodi ꝓmutatiōe? Et dicēdū ꝙ sic q̄n ꝓ necessitatem vel vtilitatem ecclesiarum fit ꝓmutatio: secus si ꝓmutatio fiat volūtaria p illud qđ nō. de cōsti. c. cū oēs. Jo. an. i nouel. cū bi⁹ cōcor. Sed q̄rit si epūs nō hēat collationē vel cōfirmationē i ecclesia sed capitulū: vel alius ꝑlat⁹: an eps possit expedire permutationē sine illo? Resp. dic ꝙ nō: vt nō. Jo. an. eo. ti. c. i. li. 6. Sed nūqd ille iferior potest sine epo? hosti. Jo. an. ꝛ archi. eo. ti. c. i. li. 6. dicūt ꝙ ñ: qz cū ꝓmutatio sit regulariť ꝓhibita ex̄ de ꝓben. c. maioribꝫ. ꝛ i casib⁹ inuenia tur epis ꝓcessa: ꝙ inferiores epo suo auctoritate hoc attētare nō debēt. An iferior epo possit sibi hoc ius ꝓscribere: puta archi. vel abbas i ecclesiis sibi subiectis? Et dicendū ꝙ sic: qz iste nō ē actus q ad ordinē ptineat epalē: sed potiꝰ ad dignitatē vel iurisditionē: ꝛ talia bñ ꝓscribūť ꝑ iferiores epo: vt de ꝓscrip. c. auditis ꝛ de excel. prela. c. accedentib⁹. Et eodē mō ēt ꝓscribūt ius vniēdi: vt nō. Jo. an. de sta. re. c. i. i cle. Jdē dicendū de illis ꝙ habent epalē iurisditionē vel quasi in loco: ꝛ maxīe de ꝙbusdā abbatibus qui ñ dicūtur eē in aliquo epatu vt fareñ. glublace. ad hoc facit ō ꝓiui. abbas li. 6. Jtē si fūme sit vtilis ꝓmutatō ꝛ illi q̄rū interest nolūt cōsentire: an epūs cū cōsensu capituli possit ꝓmutationē illā iuitis illis facere? Et videť ꝙ sic: qz epūs cū capitulo suo pōt maiora facere: ſ. vnire ꝛ diuidere ecclesias ꝛ perpetua subiectio vni facere ecclesie ꝛ alteri dare ō excel. ꝓe. sicut. ꝛ de reb⁹ ecclesie nō ali. c. i. i cle. ꝛ eo. ti. c. i. li. 6. Credo tñ ꝫrium. ſ. ꝙ nō possit. Jura autē allegata vendicāt sibi locuꝫ i casib⁹ suis. Jtē non est ꝓprie alienatio si de vna ecclesia ad aliā transferāť: ex̄ de his que fi. a ꝓla. cū aplica. sicut nō ē i casu nr̄o. Jtē aliter pōt cōsuli vtilitati ecclesiaꝝ: q̄ cū ꝓuidit⁹ iuris eligentiū: puta ꝙ inutiles renūcient ꝛ alij eligañ: ꝛ sufficit ꝙ eligāť bonus: licet meliores ueniañ: de elec. cū nobis. Sed nūqd alig cogi inuiti possunt ad ꝓmutandū? ꝛ videť ꝙ non: qz nemo inuit⁹ cogiť accipere beneficiū vt dignitatē ecclesiasticā: licet aliud sit i bonoribꝫ secularib⁹: vt nō. inno. de his que fi. a ma. p capitu. c. i. Et hoc pōt ꝓbari iure: de electi. c. qō sicut ꝛ i. c. si compromissarius co. ti. li. 6. Sꝫ in permutatione accipiť bñficiū de nouo: ꝛ dimittiť antiquū: ergo inuit⁹ nō cogitur accipere ad idē. 74. di. gesta. Sꝫ cōtra: qz inuitus quis cogiť accipere ordines: vt de eta. ꝛ quali. c. queris ꝛ. 7. q. i. scias. Meliꝰ ō re. ꝓmu. c. q̄stū. vbi dicit dari ptās epo transferēdi ꝓsonas de loco ad locū: si ei videť expedire. Ubi dicit hosti. ꝙ illa ꝓmutatio ē ꝓmēdabilis: ꝛ ad eā inuiti ꝓpellūť: ꝛ ad hoc facit di. 40. ante oīa. ꝛ. 23. q. 4. displicet ꝛ. 8. q. i. i scripturis. ꝛ qō ibi nō. hoc ēt videť innuere innoc. ꝛ host. de renū. c nisi. vbi dr̄ ꝙ si periculū destructiōis eccl'ie vel magnuz scādalū iminet nisi ꝑlat⁹ cedat: cogiť cedere: ꝫz tñ bonū cābiū alterius ꝑlature vel dignitatis assignet: allegat de re iudi. licet ꝛ. 7. q. i. mutatiōes. Et sic dicūt posse intelligi illud de re. ꝓmu. questū. super hoc dicit Jo. 7. q. i. Epūs de loco. ꝙ non pōt cogi quis p epm trāsire ad maiorē locū: quia nemo cogiť crescere iuit⁹. Bar. ibi. cōtra ꝙ pōt: qz maiora pōt: allegat de excel. prela. sicut. Pau. placet opi. Jo. dicens ꝙ ad equale beneficiū trāsire pōt iuit⁹ nō aūt ad maius. Dñs guido in quadā sua disputatione dicit: ꝙ nō credit ꝙ epūs possit cogere clericū ad renunciandū suo beneficio vt vilius recipiat. Archi. aūt de rescrip. c. si ꝓpter in ꝟbo vacabunt li. 6. innuit ꝙ q̄dā ꝓmutatio est voluntaria: q̄dam necessaria: q̄ fit superiorꝫ officio q̄si fiat ista secūda iuitis beneficiatis. Jdē videť notare Jo. an. in. c. si ꝓpter. Satis substineri pōt ꝙ si nec datiōe coadiutorꝫ nec alio mō pōt cōsuli vtilitati ecclesie: ꝙ inuitis possit transferri: ita ꝙ fiat ei bona ꝓpensatio de aliquo beneficio: vt sic publica vtilitas ꝓferať ꝑuate: vt de maio. ꝛ obe. cū inferior. Nec mirum cū ipse bñficiatus nō sit dñs: sed quidā dispensator ꝛ ꝓcurator. de dona. c. z. Episcopus ꝟo ē ꝓordinator in cunctis. 25. di. plectis. Et cura totius diocesis ad euꝫ pertinet. i. q. i. per totum. hinc est ꝙ fit vnio nō diminutio de reb⁹ eccle. non alie. clemen. i vna. Et siue fiat permutatio siue translatio: fiat cū cōsensu capituli sui: quēadmodū hoc seruari debet in collatione ꝛ institutione: de his q̄ fi. a maio. par. .c. nouit. Et hoc nisi hec vt solus facēt ꝓscripsisset: eo. ti. ea noscť ꝛ. c. z. de consue. li. 6. Jntelligendo tñ hoc nō ꝓcise: sed vt de nolēte fiat volēs per fructuū subiractionē ꝛ finaliter p ꝓuationē vt in. c. quesitū eo. ti. An vero vicarius vel officialis episcopi: qui alias potest instituere ꝛ confirmare: vt nō. de offi. vica. c. fi. li. 6. ſz non ꝓferre vt nō. pōt ꝓmutare duos ꝓlatos: quoꝝ electōnē si de nouo essent electi possent confirmare? Dicenduꝫ ꝙ non duplici ratione. ꝓima ꝟm opi. inno. ꝛ qz ꝓferre non potest: ꝛ in renunciatione cum permutatio fit habet interuenire renunciatio ꝛ collatō: de re. permu. in cle. i. Sed cum dictum sit ꝙ i ꝓmutatione debet interuenire renunciatio ꝛ collatio. Queritur si sufficiat ꝓsentib⁹ permutare volentibus ꝛ petentibus renuntiationem admitti ꝛ collationem hinc inde fieri? dicant placet nobis vt permutetis nos. Et videť ꝙ sic: quasi breuiloquio videañ isti renuntiasse ꝛ episcopus acceptasse. ff. de vul. ꝛ pu. l. nam hoc iure. Unde dicit Jnnocentius: ꝙ permutantes habent ius i beneficijs permutatis: statim cum superior interponit suam auctoritatem. Optime facit quod notat hostiensis ꝛ Joānes and. ſ. post ipsū de his q̄ fiūt a maiori pte. c. ex oze. vbi dicit Joā. and. ꝙ si epūs confert bñficiū de volūtate beneficiati: valet collatio: qz ille videť renūciasse ꝛ epūs acceptasse ō subtilitate iuris posset substineri hec opi. Tamen tutius est vt consulit ibi ipse hosti. ꝙ fiat renuncia/

tio expꝛessa ꝛ collatio:ꝛ sic seruat consuetudo.ꝛ in cle.i.de re.permu. Sed nunquid ī pꝛebendis permutatis hꝫ locum optio de qua loquitur.c.fi.ō cō sue.li.vi. Et videtur ꝙ sic qꝛ ī permutatione interuenit renuntiatō tacita:vt dictum est:ꝑ ꝛ locū habet etiaꝫ optio:quia superioꝛ etiam papa qui permutationem facit vel fieri mandat:ñ videtur uelle istam consuetudinem tolerare vel pꝛeiudicare rationabilibus statutis vt cōsuetudinibus ecclesiarum:vt de cōsti c.i.li.vi. Ergo nec p collationem que in ipsa permutatione interuenit:debet pꝛeiudicari dicte consuetudini. Itē pmutātes sciuerūt vel scire debuerunt dictā ꝯsuetudinē ecclie:ꝛ sic nō possunt ignoꝛātiā allegare. Nec debet impugnare qō defēdere tenet.ō natis ex libero vē. c.i. In ōriū videt ꝙ nō bēat locū p.c.i.de re.permu.li.vi.ꝛ eo.ti.cle.i.dñs guido ꝯcoꝛ. disputans hāc.q.dixit:ꝙ de rigoꝛe iuris bēat locum optio. Paulus ho tꝫ cōtra. Jo.an.ī.c.fi.de ꝯsue.ī nouel. li.vi.nō eligit alterā hꝫ sed dimittit q̄si dubiā. Sed ego sem p tenui ꝛ teneo:ꝙ nō habeat locuꝫ hec optio: qꝛ ītētio fuit ꝯcilij viēn. ꝙ bñficia ex causa pmutatiōis resignata nedū nō ꝯferant alijs:ꝫ ēt ꝙ ꝯferant ipsis q ex ipa cā resignauerūt. Dis ꝑ modus ꝛ via p quā pmutātes frustrātur suo voto in perpetuū vel ad tēpꝰ ī toto vel ī parte ꝓhibent:alias illuderet eis ꝯ memtē ꝛ ꝛba ꝯcilij:ꝛ facit qō ibi nō. Jo.ī glo.penult. Quer̄ exinde infra q̄tū tps superioꝛ ī cuius manibꝰ beneficia sunt resignata ex cā pmutatiōis teneat illa ꝯferre? Super hoc dic pau. ī pallegata cle.vnica ꝙ circa hoc nō est tps ꝓfixum a iure. Sꝫ ꝯpellitur per superioꝛē ꝯferre:si sit negligēs:ar.de iurepa nullus. Idē dicit pau.ī cle.ꝛ de reli.do.ꝙ nō est tps ꝓfixū a iure infra qō ꝯmutāt hospitalia. Et idē in electoꝛibꝰ iperatoꝛis:vt nōt. Joā.an. post host. Et ī hoc tenendū est.ſ.ꝙ nō ē tps expꝛessuꝫ a iure infra qō ꝯmutāt hospitalia:ꝛ iō ꝯpelletur per superioꝛē. Et si monitꝰ nō expediat infra terminū ꝯpetētē sibi assignatū:hoc faciat superioꝛ: ad hoc de offi oꝛ.c.irrefragabili. Itē querit an permutatio facta per epm ꝯpētis bis q̄rī tereſt: puta collatoꝛibꝰ vel patrōis sit nulla ipso iure vt ānullāda. Re.pau.ī cle.i.eo.ti. dicit:ꝙ ꝯsensus horū pōt ītervenire ante ꝛ postea: ex q̄ datꝫ ītelligi ꝙ nō sit nulla:sed annullanda. Nā si fuisset nulla nō potuisset ratificari per ꝯsensū supuenientem: de elec.c.audit cū si. Et ꝙ sit annullāda p sñiam videt p.c.qō sicut de elec. Sed ꝫ de bis q̄ si. a p la.c.i.ꝛ.iz.q.ij. sine exceptiōe.ꝛ.i6.q.7.ōcernim. Qō.n.ī pſentia aliq̄ꝫ necesse est fieri:si illud ñ fiat:nō valet qō agit:vt nō.de offi.dele.c.cāz mri monij. placet mihi ꝙ sit ānullāda nō oīo nulla p ꝓdicta iura:ꝛ rō ꝙ sit annullāda est qꝛ iste actꝰ pmutādi seu auctoꝛiçādi ꝓncipaliter ab epo depēdet:q̄tuis collatio ad eū nō ptineat:ꝫ male faciat ꝯtemnere illos. Nec obstāt iura q̄ dicūt collatione nulla foꝛe:qꝛ loquūt ī eo casu ī q̄ epꝰ debꝫ regri:ꝛ ī q̄ eps nō hꝫ collationē:ſz ī pmutatiōe secꝰ. Nec obstat.c.sine exceptiōe.qꝛ pōt dici ꝙ ibi sit casus specialis:ad hoc vt bona ecclesie melꝰ seruent:vel secūdū hosti.ñ ē nulla sed annullanda. Lapꝰ tñ videt tenere ōriū scilicet ꝙ sit nulla. Sꝫ q̄rit ītra q̄tū tps possūt hi qui sūt ꝯtēpti ī permutatione agere de contemptu? Et idē potest queri de eo g fuit contemptus in collatione. Dicendū ꝙ si pꝛimo tacite vel expꝛesse cōsenserunt nō audientur:de his que ſi.a ma.par.ca. exoꝛe. Alias audient infra sex menses a tempoꝛe sciētie computandos ſm hosti.allegat de conce.pꝛeben. qꝛ diuersitatē. Deīde querit an in permutatiōe beneficioꝝ:quoꝝ collatio ꝛ institutio pertinet ad inferioꝛes epōs:renuntiatio eoꝝ ꝛ collatio debet fieri ī manibus episcopi:ꝛ per eam cōsentientibus illis quoꝝ iuterest vel fiet ipa renunciatio in manibus eoꝝ ad quos pertinꝫ collatō:ꝛ sola auctoꝛiçatio permutandi spectꝫ ad episcopum. Re.io.an.ꝛ pau.in cle.i.eo.tit. Et dicunt ꝙ episcopus totum expediet consentientibꝰ in his quoꝝ interest. Et hoc videtur pꝛobari per.c. quesitum in fi.eo.ti. Et ex hoc sequitur hoc nouum ꝛ mirabile:ꝙ ecclesia cōsueta reſoꝛmari per viam electiōis ꝛ confirmatiōis vel per viam pꝛesentatiōis ꝛ institutiōis:nec reſoꝛmabitur p viaꝫ collationis per episcopum:qui aliaſ nō habebat cōfirmare vel instituere. Sed certe ex hoc nullū ꝯueniens sequitur:ex quo ille assentiat cuius interest. Et simile quod notat host.ī sūma de iu. pa. vbi dicit ꝙ patronus potest recipere ecclesiā vacantem ab episcopo:licet ad illum nō pertineat collatio illa sed institutio. Et illud quod notat Jo.an.in.c.p vestras de iu.pa.post eum. Sed nūquid cum sint due ecclesie canonice vnite mense cuiusdam monasterij:si illarum rectoꝛes volūt eas pmutare an possint:ꝛ maxime monasterio ñ consentiente? Et est dicendū ꝙ non:qꝛ cum iste ecclesie sint facte de mensa ꝛ ad modum vacare nō possunt:de excel. pꝛela.c.i. ergo ñ potest ītervenire pmutatio:cum in ea fiat beneficioꝝ ꝯcessiō collatio.ꝛ ex contrario sequeret absurduꝫ: quia si isti possunt permutare:ergo ꝛ alij ꝛ sic de inceps. Et sic vnio non haberet desideratuꝫ effectum ꝛ nō subijceret mense monasterij. Cuius tenuitas fuit causa vnionis. Et idem dicendum est de bñficio extincto. De hoc vltimo nōt Joā.an. eo.ti.c.z.li.vi.in nouella. Querit insup sī nūeru⁹ canonicoꝝ q erat trigenarius ē restrictus ad duodenariū:ꝛ hec restrictio facta est legitime ꝛ iurata:ꝛ ordinatū ē ī illa ꝙ cedentibus vel decedētibꝰ canonicis nullꝰ substituat:donec sit detrictū ad nūeꝝ duodenariū. Mō aliqs ō nūero isto exceſſiuo vult pmutare auctate legati. Mūqd pōt? Re.credo ꝙ sic dū tñ ex cā legitīa velit pmutare: ar.coꝝ q̄ nōnt:vt li.pēdē.c.ecclia. Item p hoc ñ derogat statuto:ꝛ mēs ꝛ ſpici:ō elec.c.fi posq̄ li.vi. Jo.an.tenet ōriū. Sꝫ retēto eodē themate: si pmutatio fiat p illos q fecerūt statutū:an valeat pmutatō:q̄si p actū ōriū videāt ſſuscitasse nūeꝝ

antiquū.de ꝓsti.c.cum accessisset.in fi. Rñ. Sobuius questionis dependet ab illa questione an teneat receptio canonici ꝓtra numerꝫ iuratuꝫ. Et archid. dicit ꝙ nō vt nō.de p̄ben.si a sede. Et io. an. dicit ꝙ sunt paruri: ꝫ receptio tenet: quasi recipiendo capitualiter tacite reuocent statutū: ꝛ sublato statuto iuramentū nō ligat. Sꝫ obijcit cōtra dictū pau. qꝛ cum istud statutū nō potuerit vires hꝫ nisi auctoꝛizante epo: de consue. c. penul. quō poterūt soli canonici p actū ꝓtrariuꝫ reuocare statutū: quia ñ possunt exp̄sse? Uñ videt equioꝛ archidia. ꝛ quicqd sit ꝓtra licitū iuramentū sit nullū. Ad hoc de p̄scrip. c. si diligenti. Et sic in hoc ñ videt pmutatio valere: de hoc nō. Jo. an. de rerū pmu. in nouel. Sꝫ si volumus receptionē canonici valere ꝓtra iuramentū: vt dicatur oꝛdinatio tacite fuisse sublata: ex hoc ꝙ pmutatiōi ꝓsenserūt: qui oꝛdinationē fecerūt: tūc dicamus pmutationē valere quasi pmutatio iuris: ꝛ nūquid trigenarius sit p actum ꝓtrariū restitutus: vt in. c. cū accessissent. de ꝓsti. Queritur an etiā capitulum sede vacāte possit recipe resignationē bñficioꝝ ad solā epi collationē ptinentiū ex causa pmutationis faciēde. Et videt ꝙ nō: qꝛ cum nō possit talia bñficia cōferre: sic nec pmutationē p̄ficere: vt nō. Jo. an. eo. ti. c. i. in cle. Sꝫ ꝓtrariū videtur vez Uñ ꝛ capitulū tanq̄ vices gerens epi pōt priuare bñficiatos: ꝛ p ꝓsequens bñficioꝝ resignationē recipe. Eps vero succeſſoꝛ p̄ficiet pmutationez: quā ex causa licita capitulū tanq̄ vices gerēs inchoauit. Ad hoc facit qō per inno. et compostel. nō. de rescrip. c. eam te. Aut recurret ad supioꝛez epi. Caueant tñ sibi pmutantes ne ante collationem sibi factā administrent: ne penā incurrant: ar. de elec. qualiter. Sꝫ nūquid duo volētes permutare possint vnū solū ꝓcuratoꝛē ꝓstituere ad sua bñficia pmutāda? Rñ. credo ꝙ possint: ꝛ sic practicabit. Dicet ꝓcuratoꝛ. Dñe epe ego vt ꝓcuratoꝛ merlini renūcio talem eccl̄iam suā in manibus vr̄is ex cā pmutationis faciende cum timotheo de tali eccl̄ia sua. Et ego vt ꝓcuratoꝛ timothei renūcio talem suā eccl̄iam ex cā pmutatiōis fiende in merlino de tali sua eccl̄ia. Quibus resignationibus receptis eps ꝓfert eidem ꝓcuratoꝛi vnam eccl̄iam p tali ꝛ aliā p tali recipienti. Et ēt sine ꝓcuratoꝛe recipiēte valeret collatio: de p̄bē. in. c. si tibi absenti. li. vi. Sed pone ꝙ quidā tractantes de pmutatione suoꝝ bñficioꝝ quā sibi vtilem foꝛe credebāt: ꝓmiserūt sibi inuicē fide data ꝓcurare pmutationē dictoꝝ suoꝝ bñficioꝝ perfici ab illis quoꝝ interest: ꝛ ꝙ auctoꝛizare p̄t Alterum vero huius ꝓmissionis penitet: ꝛ ñ vult resignare. Queritur an instante altero possit ille ad pmutationē cogi? videt ꝙ non: qꝛ in talibus dꝫ cessare oīs pactio ꝛ quēlio: vt de pac. c. fi. ꝛ i. q. ꝛ. q̄ pio. Sꝫ ꝓtra qꝛ nō simpliciter quenerunt: sed ꝓmiserūt dare opam: vt pmutatio fieret per eos qui eam facere poterāt: qō nō videtur ꝓhibitum: de resti. spo. c. olim. Jtem fidei datio ꝛ iuramētū equipollent: vt de hiſ que vi. me. ve. cau. si. c. ad aures. Jtem ista sunt seruanda que sine interitu salutis eterne seruari p̄nt: vt in. c. si vero. ō iureiur. Rñ. videtur dicendū ꝙ iste qui instaret pmutationē fieri vel p̄fici: non pōt petere iure actionis illū compelli ad pmutationē: qui est penitens. Nam si ambo instarēt ꝓ permutatione facienda: nō cogeretur supioꝝ eā facere: ꝫ totū perdet ex arbitrio suo: eo. ti. c. quesitū. Sꝫ male faceret supioꝝ pmutationi eoꝝ nō ꝓsentiens: si sit necessaria ꝛ expediens eccl̄esijs: de iu. pa. c. nullus. Sed supioꝝ pōt illum cōpellere vt de nolēte fiat volens. Nam ipe ꝓtradicere non pōt: ex quo ꝓmisit fide data. s. ad dandum opam pmutationi: ar. de spon. c. requisiuit. Nec obstāt iura que ꝓhibent pactionē que loquūtur de pactione illicita. Allegat huiusmodi lapus hic: facit quod nō. de re. pmu. cle. i. Jura. n. que ꝓhibent pmutationem pueniētem ex pactione partiū sine auctoꝛitate superioris: istud nō ꝓhibent: quin supioꝝ nō possit illū compellere ad pmutandū. Sꝫ pone ꝙ vnus ex pmutātibus est grauatus debitis noīe eccl̄ie: ꝛ tale debitū quod ad soluendū eccl̄esia ē efficaciter obligata: vult ꝙ ille cū quo debet pmutare ꝓmittat: ꝙ si ꝓtingat pmutationē p̄fici: soluet debita p̄dicta: foꝛte debitoꝛes ꝓsanguinei: ꝛ nō vult ꝙ patiātur ꝓtradictionē ex debitis illis. Queritur an talis ꝓmissio possit iure fieri? Et videtur ꝙ sic: ꝛ sine ꝓmissione ad hoc teneť. s. soluere debita eccl̄e: ꝛ quod subintelligit videt posse deduci in pactū: ad hoc facit quod nō. de p̄ben. significauit. ꝛ de elec. c. significasti. cum si. Jtem hic nulla cupiditas ex pte accipientis ꝓmissum: cū nil sibi applicetur. Et nil deperit ꝓmittenti: quia eccl̄esia obligata est: aľs sufficiens ad soluendū ꝛ sic ō suo nil soluet. Sed ꝓtra quia pars altera aliter ñ renūciaret: nisi iste hoc ei ꝓmitteret. Renūciatio autē debet esse pura nulla pactione p̄cedente: de pac. c. si. Sed posset rñderi ꝙ intelligitur de pactione illicita. Dicendū est ꝙ quicqd sit ꝛsulēdū est abstineri ne fraus ꝓmittatur: qꝛ abstinenduꝫ ē etiam a re licita quādo habet spēm mali: vt de simo. audiuimus. ꝛ. i. q. i. emēdari. Queritur demum an sola inequalitas beneficioꝝ ratione reddituum siue onerum incūbentium beneficio ꝛ alteri reddat pmutationē nullam quasi fraude ꝓbata? Respon. credo ꝙ non: ꝛ semper fui in hac opi. non tamen nego quin sit aliqualis p̄sūptio fraudis: quia non est p̄sumēdum: ꝙ aliquis velit descēdere vel res suas tactare: ō p̄sump. renunci. super hoc. Sed non est sufficiens ꝓbatio. Et in hoc sūme placet quod nō. Jo. mo. ꝛ io. an. eo. titu. c. i. li. vi. Ubi etiam ꝙ nō est permutatio si renuncio bñficio meo: vt habeas illud ꝛ tuū det ne poti meo. Utrum epus etiā de ꝛsensu capituli sui eccl̄iam eximēdo vel alteri ꝛcedēdo: puta abbati vel decāo ꝓ sua dignitate recipiēti possit dato ꝙ velit ꝛ hoc exp̄mat: in ea iurisditionē epi scopalē a se in totū abdicare excutē vel remouē.

De commissione.n.per viam allegationis nō du bitatur in qua semp remanet idez ius penes ipm ꝛ maius p ius reuocandi ꝛ resumēdi: de prēben. dudum.li.vi.i6.q.z.visis.in glo.plene.Jo.an mo uet banc questionē extra de cen. cū venerabilis. in nouel.ꝛ dicit ꝙ glo.sup dicto.c.ꝛ de don.c.pa storalis in glo.penul.apte innuit:ꝙ non potest q̄ minus retineat hec quattuor.s.visitationē ꝓcura tionem ꝓpter visitationem correctionē ꝛ cathe draticum.Idem host.in sūma.Sz ad p̄dicta.4. possunt addi alia.4.s.de reuerentia:vt nō.host. ꝛ facit ꝙ notat de transac.p̄terea. Secundum de charitatiuo subsidio vt dixi in textu p̄ hostiē.

Tertiū ꝓm eum de auctorizabili institutione: vt dixi in.c.pastoralis. Quartū de bis que sunt ordinis epalis:vt nō.i6.q.z.in sūma.ꝛ scripsi post Inno.de p̄ben.c.de monachis.Rōnes glosarū et que eas coadiuuant inter predicta sunt be. Eps non pōt alium ordinariū facē in dioceſi sua Sed sic transferēdo ille in quē fieret talis trāsla tio haberet ordinariam epalem: ḡ ꝛc̄.De primo dixi.ii.q.i.expientie.ꝛ extra ne pla.vi.suas.c.z. in gl.z.Jtez iurisditio epalis ē iuris publici:di.i.ius publicū.Et ea que sunt iuris publici non remittū tur.ff.de pac.l.ius publicum.ꝛ nota.de fo.cōpe.c. si diligenti.in prin.Jtem in ꝓsecratione eps se ob ligat ex voto ad curam aiarum ꝛ eccl̄iarum:vt ō renun.c.nisi.§.verum ꝛ patet.i.thi.4.Illud aūt votum sic inberet ossibus eius ꝙ illud executere non pōt:extra ō.sta.mo.cum ad monasteriū.hinc est ꝙ zelo spūs ad religionem transiens nō renū ciat sine licentia pape:de regularibus.c.licet.Jtē subditus epi non potest a se reijcere iurisditionez eius:vt de fo.compe.c.si diligenti.ergo nec epus iurisditionē quam habet in subditum:facit.C.de pa.po.l.abdicato.Jtem eps non potest facere ex ceptionē in p̄iudicium inferioris: puta archidia coni:de excep.pla.c.z.ergo multo minus in p̄iu dicium paris vt successoris:extra ō elec.inotuit. nec mirum quia eps non potest alienationes fa cere:nisi vt melioza ꝓspiciat:vt.iz.q.z.Nō liceat ergo nec hoc fieri pōt.Et q̄uis ad partez ꝯtrariā arguatur per.c.ꝯstitutus.de reli.do.ibi tñ rñdet̄ in glo.Et ad.c.etiā cum inter vos.de re.iu.etiam rñdet̄ in glo.ꝛ ad alias obiectiones que fieri pos sent.Rñ.Jo.an.hic ꝛ postea concludit.Ex pre dictis collige tres modos quibus procedit plena abdicatio. Primo quando interuenit papalis ꝯfirmatio ex certa scientia:vt in dicto.c.ꝯstitutus

Secūdo qñ sic iudicatum est nec appellatum vt in.c.cum inter vos.nec restitutio petita :de re sti.i ite.c.i.li.vi. Tertio qñ sic p̄scriptum esset: alterius tñ nomine vt dixi post hosti.sup eadem glo.allegata.Alias teneo me cū glo.ꝛ bis que ad dixi ad dicta glo.s.ꝙ non teneat plena renūciatō remissio vel exemptio:quo ad casus quos in p̄n cipio dixi.Tñ hoc puto ꝙ vbi per ep̄m cum con sensu capituli ex cā etiam p̄dicti casus excepti cō cederētur:excepto cathedratico reuerētia ꝛ cha ritatiuo subsidio:valeret ꝯcessio:neduz ꝑsonalis de qua dictū est in principio:sed etiā realis com petens dignitati:ita tñ ꝙ per id non fiat abdica tio sed quedā vicarie cōmissio licet, ꝓpetua .Et facit qō notat post inno.in dicto.c.ꝯstitutus.Un de singulos casus resumēdo dico ꝙ si visitationē ꝓcurationem ꝛ correctionē abbatie vel alterius dignitatis ꝯcesserit:abbas vel eius vicarius faci et p̄dicta:sed p hoc non erunt ab epo abdicata:q poterit saltem negligente abbate visitare.Sic di co de institutione:ꝙ licet illam faciat abbas:tñ ꝛ illam facere posset eps per querelam vel ꝓappel lationem aditus:ꝛ sic ñ erit abdicata vel excusa. De cathedratico vero dicit archid.c.i.de p̄ben.li. vi.ꝙ lz generalis remissio ñ extendat̄ ad id:pos sit tñ spāliter remitti.Jo.an.in glo.i6.q.7.Quicū q̄.ꝯtrarium tz dicens :ꝙ lz in eius quātitate cur rat p̄scriptio non tñ in toto:cū non possit remitti De reuerentia ꝛ charitatiuo subsidio satis placet quod dictum est:illas.s.non posse remitti.De in stitutōne auctorizabili lz host.teneat illā ñ posse p̄scribi in predicto.c.cū satis.de offi.archi.cōtra rium tñ seruari videmus.Et tñ dato ꝙ id verus esset:non tñ sequitur quin posset remitti per mo dum predictū vt alius vice epi auctorizet. Non tñ ꝓpter hoc dicet̄ abdicata:cū epo petenti fidez fieri oporteat:fac̄ qō nō.ō.re.iu.li.vi.De receptio ne eoꝝ que sunt epalis ordinis idez dico:ꝙ.s.va leat licentia cū ꝯsensu capituli ex causa data pre lato:vt clerici vel monachi sui possint illa recipe a quo voluerint epo. Nec p hoc dicūtur abdica ta cū illa sit accumulatio tñ.Constat enim ꝙ ip̄e eps concedens sine alterius licentia vel dimisso rijs illos suo iure poterit ordinare:vel alia epalia ꝯferre.hec Jo.an.vbi supra.Dicit host.ꝙ ipsum ius visitandi ꝛ ꝓcurandi:nulla ꝯsuetudine ꝯtra ria tolli potest:quia talia nec remitti possunt nec prescribi.Quod videtur intelligendum quātum ad hoc ꝙ non visitetur ab aliquo:ſz bene potest prescribi:ꝙ non visitetur ab ordinario ſz ab alio

Domini Antonini archiepiscopi florentini di gnissimi sacre scripture interptis explicit prima pars summe sequitur secunda.

penitenᵃ in ponēda. fo. 32. col. 3.
Canonē pñles. fo. 34.

Tabula.

Incipit tabula titulo/ rum seu capitulorum vel rubricarum: que continentur in hoc secundo volumine.

Decimussextus titu/ lus de statu religiosor. Primū capitulū de essentialibus religionis. s. paupertate castitate ⁊ obedientia ⁊ cerimonialibus eorum ⁊ transgressionib⁹ ⁊ varijs regulis ⁊ constitutionibus eor: ⁊ incipit Religiositas. Lar. .9.

Secundum capitulum de ingressu ad religionem tria possunt considerari. ⁊ incipit. De ingresso. Lar. .10.

Tertium capitulum de professiõe expressa: ⁊ q̄ in ordine mendicantiū requiritur ann⁹ ꝓtinuus ⁊ incipit De pfes. Lar. .12.

Quartum capitulū de transeuntib⁹ de vna ad aliā religionē. incipit. De transitu. Lar. .14.

Quintum capitulum de iectis ⁊ fugitiuis. incipit. De eiectis. Lar. .15.

Sextum capitulus de multis ꝓtinentibus ad religionem: vt de habitu: de studio: de mendicatione: de labore manuū: de esu carnium: de cōtractibus ⁊ obligationibus eorum. ⁊c. ĩcipit De quibusdam. Lar. .16.

Septimum capitulum de prelatis religiosorū abbate abbatissa ⁊ quomodo debeant instrui nutriri. incipit. De prelatis. Lar. .18.

Octauū capitulū de disciplina religiosor ĩ cōuersando cū alijs ĩ ambulando ĩ stando ĩ habitu in gestu ĩ silētio. ĩcipit. De disci. Lar. .19.

Nonū capl'm de exemptiõe religiosor ⁊ aliorū. incipit. De exemptis. Lar. .20.

Decimum de pertinentibus ad ꝓmendationē religiõis p modū sermõis. ĩcipit. De his. Lar. .22.

Decimusseptimus ti/ tulus de statu ꝓfessorū. Primus capitulū. Scrutati sunt iniquitates: vbi agitur de potestate confessorum: ⁊ quis sit ordinarius confessor cuiuslibet. Lar. .26.

Secundum capitulum de audientia confessionum: quomodo debet fieri per mēdicātes. ĩcipit. De audiētia. Lar. .28.

Tertium capitulum de casib⁹ reseruatis episcopis. incipit. De casibus. Lar. .29.

Quartum capitulum de scientia quā dz hre ꝓfessor. ⁊ incipit. Dicto. Lar. .30.

Quītū capl'm de bõitate ꝓfessoris quō se debeat hre ad penitētē. ĩcipit. De bõitate. Lar. .30.

Sextum de penitentia iniungēda a ꝓfessore: incipit. De penitentia. Lar. .32.

Septimum capitulum de forma ⁊ modis absolutiõis. ĩcipit. De absolutione: vbi ēt habet de canonibus penitentialibus. Lar. .33.

Decimus octauus titulus de celatione ⁊ sigillo cōfessionis. incipit. De celatione. Lar. .35.

Decimusnonus titu/ lus de statu p̄dicator. vbi ponunt. 26. pprietates celor: q̄s debēt hre p̄dicatores. ⁊. 19. priuilegia p̄dicator. capl'm p̄mū. ĩcipit. Celi enarrāt. Lar. .36.

Secūdū capl'm de ingsitorib⁹ quō se debent hre ĩ iqsitiõe ꝺ hereticos. ĩcipit. ꝺgruit. Lar. .37.

Tertiū capitulū de p̄dicatorib⁹ q̄les debeāt esse: ⁊ a quib⁹ debeāt cauere. incipit. Predica verbum. Lar. .40.

Quartū capitulū de forma p̄dicatiõis: vbi ponuntur septem modi procedendi in predicatiõe. incipit. De forma. Lar. .44.

Quītū capitulū de modis dilatādi materiaz ⁊ libris auctēticis ecclie ⁊ apocryphis. ⁊ incipit: Ad dilatandum. Lar. .49.

Vigesimus titulus de p̄latis ⁊ p̄ficiendis. Capitulū p̄mū p modū sermonis. incipit. Peccatorum. Lar. .51.

Secūdū capitulū de electiõe ad p̄laturā: quis pōt ⁊ qs nō pōt eligere de tempore ⁊ loco. incipit Quia ad. Lar. .51.

Tertium capl'm de postulatione. incipit Postulatio. Lar. .53.

Quartum capitulum de confirmatione electorum. incipit. Sequitur. Lar. .54.

Quintum capitulum de renunciatione. incipit. De renunciatione. Lar. .54.

Sextū capl'm de diuersis officijs seu dignitatib⁹: ⁊ p̄ de archidiacōibus. ĩcipit. Deus in gradibus. Lar. .55.

Septimū capl'z de archipbyteris: ⁊ incipit: De officio. Lar. .57.

Octauum capitulum de primicerio siue cantore. ⁊ incipit. de offi. Lar. .58.

Nonū capitulū de officio sacriste ⁊ custodis. ⁊ ĩcipit. De officio sacriste. Lar. .58.

Decimum capitulum de officio vicarij. ĩcipit. De officio vicarij. Lar. .59.

Undecimū capl'z de debito mō se hēndi ĩ officio p̄lature. ĩcipit. Pauit eos. Lar. .60.

Vigesimus primus titulus de statu epor archiepor ⁊ p̄riarchar: Primū capitulum per modum sermonis: incipit. Pro patribus tuis. Lar. .63.

Secūdū capitulū de his q̄ ptinēt ad executionē officij epi: vt ĩ ordīando ꝓfirmādo bñficia: in dispensādo: ĩ admīstrādo tpalia ⁊ alijs multis. incipit. De episcopis. Lar. .64.

Tertiū capl'm de archiepis p modū sermonis incipit. Accingere gladio. Lar. .70.

Quartū capl'm de p̄riarchis ⁊ archiepis q̄ad eor iurisditionē. ĩcipit. De p̄riarchis. Lar. .71.

Quītū capl'm de visitatiõe fiēda p epos ⁊ alios p̄latos. incipit intende. Lar. .72.

Sextū capl'm de qbus sint fiēde iquisitiões ĩ visitatiõib⁹ ad diuersos stat⁹. ĩcipit. Qz. Lar. 75.

Vigesimussecundus ti

tulus de statu cardinalium ꝛ legatozum. Primū capitulum per modum sermonis. incipit. Do/mini sunt cardines. Lar. .77.

Secundum capitulum de pertinentib⁹ ad sta tum cardinalium: ꝛ statu ꝛ officio eozum. incipit. De statu. Lar. .78.

Tertium capitulum: q̄ papa debet dissipare gentes: que bella volunt. incipit. Dissipa gen/tes. Lar. .80.

Vigesimustertius titu/

lus de statu summozum pontificum.

Primum capitulum per modum sermonis: incipit. Minuisti eum. vbi doctrina bernardi ad eugeniuz. Lar. .83.

Secunduz capituluz de potestate pape in ge/nere: vbi ꝛ de potestate ozdinis ꝛ iurisditionis ꝛ ī terp̄tationis. īcipit. De potestate. Lar. .85.

Tertium capitulum de potestate ecclesiasti/cali: largitate diuinali ꝛ sublimitate papali. ꝛ īci/pit. Tibi dabo claues. Lar. .86.

Quartū capl̄z de ptāte iurisditionis. incipit. De potestate iurisditiōis. Lar. .87.

Quintuz capituluz de potestate ecclesiastica si gnata per claues: vbi ponūt septē ptātes ī quib⁹ petrus preceſſit alios apostolos. ꝛ incipit De po/testate ecclesiastica. Lar. .90.

Sextū capituluz de potestate' pape q̄ ē maioz oīni potestate creata: ꝛ de potestate eius quo ad celestia infernalia ꝛ terrestria: et paganos inde' deos ꝛ christianos: ꝛ de prcellētia eius ad īperi um: ꝛ donatione cōstantini facta ecclesie. ꝛ īcipit De potestate pape. Lar. .93.

De potestate pape in diuersis materijs: ex bis q̄ pōit tho. ī diuersis libzis suis p qōnes forma/tas. 30. vel circa. īcipit. Querit. Lar. .101.

Casus quinquaginta: ī quibus solus papa dis/pensat. incipit. Nota. Lar. 104.

Capituluz septimū. quare mutatur nomē pape in sui creatione. ꝛ incipit. Adrianus. Lar. .105.

Vigesimus quartus titulus de con/

cilijs. Primuz capituluz per modum sermonis. incipit. Non absco/di. Lar. .106.

Secūdū capitulū de ꝯcilijs vniuersalibus. p/uincialibus ꝛ synodalibus: ad quos pertīeat ipa congregare: ꝛ qui habeant cōuenire. īcipit. Quid sit. Lar. .108.

Tertium capitalū p modū qōnis: q̄ a papa n̄ possit appellari ad cōciliū. incipit. Quoniam qui dam hostes. Lar. .iii.

Quartū capitulū ponūt additiōes quedā supza/dicto capl̄o de ꝯcilijs vniuersalibus. puincialib⁹ ꝛ synodalibus notate p anto. de butri. ꝛ iohā. de imo. sup. c. graue de p̄ben. p sex membza ī sex. §. Et in fine dicti capituli in tribus alijs. §. ponunt quedā q̄ aduertēda sūt sup dictā decretalē graue ꝛ glo. incipit. Quia de concilio. Lar. .iiz.

Quintum capitulum declaratur que dicantur persone ecclesiastice: ꝛ continet sex. §. secundum sex differentias personarum. incipit. Que dican/tur. Lar. .iii5.

Sextum capitulum declaratur que hospitalia vel ozatozia dicantur religiosa ꝛ ecclesiastica: gaudentia ecclesiastica immunitate: ꝛ que pzo/phana, ꝛ non subdita diocesanis. incipit. Que au/tem hospitalia. Lar. .iii6.

Vigesimus quintus ti/

tulus de excommunicatione maiozi: quedam po/nuntur per modum pzologi: deinde de singulis excommunicationibus: que habentur in cozpo/re iuris ꝛ extrauagantibus. incipit. excommuni/catio. Lar. .iii7.

Primum capitulum de excommunicatione contra inijcientes manus violentas in personas ecclesiasticas. incipit. Siquis. Lar. .iii7.

Secundum capitulum de excommunicatio/ne contra insecutozes cardinalium papal'. incipit Siquis deinceps. Lar. .izo.

Tertium de capientibus vel' bannientibus episcopos ꝛ dantibus consiliuz vel fauozem ad hoc. incipit. Siquis suadente. Lar. .izi.

Quartum capituluz de excommunicatione contra hereticos. pa. incipit. Quicunq; se/mel. Lar. .izi.

Quintum capitulum de excommunicatione contra sepelientes scienter hereticos credentes receptatozes vel fautozes eozum. incipit. Qui/cūq;. Lar. .izz.

Sextum capitulum de excommunicatione contra dominos tempozales non obedientes vel impedientes in inquisitione: que fieret con/tra hereticos: ꝛ includit septem excommunica/tiones. incipit. Ut inquisitionis. Lar. .izz.

Septimum capitulum de excommunicatio/ne contra inquisitozes omittentes pzocedere cō/tra hereticos vel falso imponentes heresim ali/cui. incipit. Inquisitozes ꝛ alij. Lar. .izz.

Octauum capitulum de excommunicatione contra inquisitozes ꝛ episcopos ꝛ vicarios eo'/rum in certo casu inquisitionis. incipit. Inquisi/tozes. Lar. .izz.

Nonum capitulum de excommunicatione contra innitentes ozdinationibus vel alienatio/nibus factis pzo scismaticis. incipit. Ozdinatio/nes. Lar. .izz.

Decimum capitulum de excommunicatione contra asserentes romanam ecclesiam non esse caput: ꝛ non posse condere canones. īcipit. Qui asserit. Lar. .izz.

Undecimum capitulum de excommunicatio ne contra incendiarios. Et incipit. Incendia/rij' ex quo sunt per. Lar. .izz.

Duodecimum de excommunicatione contra effractores locoꝝ sacrorum. incipit. Memora/tos. Lar. .iz4.
Tertiũdecimũ de excommunicatione cõtra falsarios litterarum papalium:incipit. Nos om nes Lar. .iz4.
Quartũdecimum de excõmunicatione cõtra ytentes scienter falsis litteris papalibus:incipit. Qui litteris. Lar. .iz4.
Quintũdecimum de excõicatiõe ⁊ eos q̃ reci piũt lr̃as apostolicas ab alio q̃z debent recipere: incipit. Inhibemus. Lar. .iz4.
Sextũdecimũ de excõicatõe ⁊ apponẽtes vl̃ remouentes aliquid de litteris papalibus:icipit: Hostiensis. Lar. .iz4.
Decimũseptimũ de excõicatiõe ⁊ seruãtes vl̃ facientes seruare statuta ⁊ ecclesiasticam liberta tẽ:incipit.Excõicamus. Lar. .iz5.
Est aliud capitulum contra dominos prohi/bentes subditis:ne clericis vendãt coquãt molãt ⁊ hr̃:incipit.Eos qui. Lar. .iz5.
Decimũoctauum de excõmunicatione cõtra vsurpantes sibi patronatum de nouo:icipit. Sã cimus. Lar. .iz5.
Decimũnonũ de excõ municatione contra la/icos ꝓcurãtes ecclias vel capellas submitti eis: incipit.Laici. Lar. .iz5.
Uicesimũ de excõmunicatiõe ꝓtra faciẽtes re psalias ī psonas ecclĩasticas,vel bona earũ: in cipit.Illi qui. Lar. .iz6.
Uicesimũprimum de excõicatione cõtra gra/uantes vel ledentes in personis vel bonis: eo q̃ noluerunt eligere quem rogabant:incipit. Sci/ant. Lar. .iz6.
Uicesimũtertiũ de excõicatione cõtra ipediẽ tes litigare in foro ecclĩastico in causis:q̃ de iure vel consuetudine possunt ibi tractari:icipit.Sta tuimus: Lar. .iz6.
Uicesimũquartum de excommunicatione cõ tra eos qui grauant prelatos vel alios pro eo: q̃ protulerunt contra ipsos excõicationẽ vel inter/dictum:incipit.Quicũq;. Lar. .iz6.
Uicesimũquintũ contra exigentes gabellas a personis ecclesiasticis pro rebus suis:incipit. Cõ stitutionem. Lar. .iz7.
Uicesimũsextũ de excõicatiõe ⁊ iponẽtes ga/bellas vl̃ tallias pſõis ecclesiasticis sine lr̃is pa/pe:incipit.Aduersus. Lar. .iz7.
Uicesimumseptimum de excõmunicatiõe cõ tra procurantes absolutionem a censuris eccle/siasticis per vim vel metum:incipit. Absolutio/nis. Lar. .iz7.
Uicesimũoctauũ de excõicatiõe ⁊ cogẽtes nõ seruare interdictũ vl̃ excõicatiõem nõ mutari:in/cipit.Presumptores. Lar. .iz8.
Uicesimũnonum de excõmunicatione cõtra facientes statuta vel seruantes:quibus compellã tur soluere vsuras vel solutas non repetere: inci pit.Quicũq;. Lar. .iz8.
Trigesimũ de excõicatiõe ⁊ deferẽtes arma vel lignamĩa ad saracenos vl̃ q̃cũq; mercimõia incipit excõicam⁹. Lar. .iz8.
Trigesimũprimũ de excõmunicatiõe ⁊ pira/tas ⁊ expoliãtes romipetas ⁊ eũtes ad curiã:inci pit.Excõicationi. Lar.iz9.
Trigesimũsecũdũ de excõicatiõe ⁊ clĩcos par ticipãtes scienter ī dinis cũ excõicatis notatim a papa:icipit.Clericos. Lar. .iz9
Trigesimũtertiũ de excõicatis ⁊ sepelientes interdictos vel excõicatos vl̃ publicos vsurarios incipit.Eos qui. Lar. .iz9.
Trigesimũquartũ de excõicatione ⁊ ꝓhentes matrimoniũ ī gradibus prohibitis:vl̃ ordiatos in sacris aut professos religiosos vel moniales ⁊ trahentes matrimonium:incipit.Eos qui diui/no: Lar. .i30
Trigesimũqntũ de excõicatione ⁊ participã/tes sciãter in crimine criminoso ꝓpter qõ ẽ excõi catus:incipit.Sigs nominatim. Lar. .i3i.
Trigesimũsextũ ⁊ facientes vel mandantes aliquem interfici per assisinos: incipit. Statui/mus. Lar. .i3i.
Trigesimũseptimũ ⁊ ꝓcurantes:q̃ ꝓseruato/res se intromittant de alijs q̃z de manifestis iniu is:incipit.Decernimus. Lar. .i3i.
Trigesimũoctauũ ⁊ doctores admittẽtes ad lectiões suas religiosos sine habitu vel ad phy/sicam.incipit.Doctores. Lar. .i3i.
Trigesimũnonũ ⁊ doctores ⁊ scholares ꝓdu centes de nouo hospitia irrequisitis inglinis:ici/pit.Cõstitutionẽ. Lar. .i3i.
Quadragesimũ ⁊ mittẽtes litteras seu nũciuꝫ secreto alicui cardinalium dum fit in conclaui:in cipit.Nulli fas. Lar. i3z.
Quadragesimũprimuꝫ ⁊ dños ⁊ officiales ci uitatis:vbi fit electio pape:si nõ seruant cõstitutõ nes illã:vbi periculũ:de electione libro sexto:inci pit.Preterea. Lar. .i3z.
Quadragesimũsecundũ ⁊ bigbinas ⁊ begar/dos ⁊ eis fauentes:incipit.Sacra. Lar. .i3z.
Quadragesimũtertiũ ⁊ sumentes dignitatem senatoriã vel aliud regimen vrbis sine lr̃is pa/pe:incipit. Nullus. Lar. .i3z.
Quadragesimumquartum contra inpediẽtes visitationes monialium in officio eorum:incipit: Siquis. Lar. .i3z.
Quadragesimũquintũ ꝓtra fingentes casuꝫ q̃ iudex mittat ad aliqnã mulierẽ ꝑ testimonio:in/cipit.Qui fingitur. Lar. .i33.
Quadragesimumsextum contra eos qui officiãt hoibus alterius idiomatis irregnitis dioceſanis eor:incipit.Quandoq;. Lar. .i33.
Quadragesimumseptimum contra eos qui absoluti in necessitate postmodum cuadentes ñ recurrũt ad eos ad q̃s spectabat absolutio:icipit. Eos qui a sententia. Lar. .i33.
Quadragesimũoctauum contra eum qui electꝰ a pauciorib⁹ q̃z duabus partibus cardinalium

se gerit pro papa: & eos qui eum tenent p papa. incipit. Statuimus. Lar. 134.

Quadragesimũnonum contra clericos locantes domos publicis vsurarijs alienigenis ad exercendum publicũ fen⁹. incipit. Clici. Lar. .134.

L. contra impedientes sequestrũ factũ in causa bñficiali i certo casu. incipit. Diffinim⁹. Lar. 134.

Li. contra clericos religiosos: qui faciunt promittere de sepultura mutanda vel non mutãda. incipit. Sane. Lar. .134.

Lij. cõtra religiosos & pbyteros oẽs & clicos i dignitatibus audictes leges vel physicã. i. medicinã. incipit. Cõtra religiosos. Lar. .134.

Liij. ꝺ religiosos dimittentes habitũ temerarie: vel accedẽtes ad studia sine lñia superiox. incipit. Inhibemus. Lar. .135.

Liiij. cõtra religiosos dantes sacramẽtum eucharistie vel extreme vnctionis vel solennitates matrimõii sine lñia parochialis vel episcopi aut absoluentes ab excõicatione vel a sentẽtiis pfynodalia vel ꝓuincialia statuta promulgatis vel a culpa & pena. incipit. Religiosi. Lar. .135.

Lv. contra religiosos dantes aliqua: vt retrahant hoies a solutione decimarum. incipit. Illos etiam. Lar. .136.

Lvi. contra religiosos nõ seruantes interdictũ quod seruat cathedralis vel matrix eccl̃ia. incipit. Religiosi. Lar. .136.

Lvij. contra religiosos qui omittunt scienter facere conscientiam de decimis his qui confitentur eis i certo casu. incipit Religiosi q. Lar. .137.

Lviij. ꝺ mõachos & regulares canonicos: q nõ habentes admistra. oferunt se ad curias ꝓncipũ. incipit. Hoc edictũ. Lar. .137.

Lix. ꝺ mendicantes religiosos tenẽtes arma i mõasterio. incipit. Prefate. Lar. .137.

Lx. contra mendicantes religiosos: qui de nouo capiunt loca ad habitandum vel dimittunt sine lñia pape. incipit. Trãsgressores. Lar. .137.

Lxi. ꝺ religiosos fouẽtes bigbias i statu bigbinarii. incipit. Sacro. Lar. .137.

Lxij. ꝺ minores si admittãt ad dña tempore interdicti eos q sũt de tertio ordle eox. incipit. Districtius. Lar. .138.

Lxiij contra omnes vtriusq; sexus: qui fecerint pactum vel promissum in curia pro aliqua gratia vel iusticia obtinenda. incipit. Excõmunicamus. Lar. .138.

Lxiiij. ꝺtra exhumãtes corpora defunctox ꝓ transferendis ossibus eius ad aliũ locuꝫ. incipit. Laudatur. Lar. .138.

Lxv. contra simoniacos i ordine vl̃ beneficio incipit. Multe. Lar. .138.

Lxvi. cõtra nõ reuelãtem simoniã quã nouit. incipit Statuim⁹. Lar. .138.

Lxvij. contra dantes vel recipientes aliquid ꝓgressu mõasterij. incipit. Uniuersis. Lar. .138.

Lxviij. contra impugnantes litteras pape ante suam cozonationẽ. incipit. Quicũq; Lar. .138.

Lxi. excommunicantur glosantes seu exponentes in scholis aliter q̃ littera dicat. incipit. Glossantes. Lar. .138.

Lxx. contra ingredientes moniales predicatorũ & minozum in casu non concesso: & ibi etiaꝫ habetur excommunicatio cõtra facientes libellos famosos vel detrahentes ordinis predicatorum & minozum: vel dicentes q̃ non possunt viuere de elemosynis vel faciẽtes iniurias locis eorum & recipiẽtes apostatas eox postq̃ fuerit regsiti. incipit. Intrãtes. Lar. .138.

Lxxi. contra mendicantes transeuntes ad ordinem monachalem sine licentia pape. incipit: Nullus. Lar. .139.

Lxxij. de ꝓcessu q̃ fit annuatim i curia dñi cõtra multos: & sunt plures excõicationes. incipit, Martinus. Lar. .139.

Lxxiij. ꝓpter qꝺ fit ferenda sñia excõicatiõis. incipit. Quia. Lar. .140.

Lxxiij. de formali cã excõicatiõis. i. de mõ ferendi. incipit. Forma. Lar. .141.

Lxxv. de cã efficiẽti. i. qs possit excõicare. incipit. Excõicatiõis. Lar. .142.

Lxxvi. de cã finali excõicatiõis: & ibi de decẽ & octo nocumẽtis: que lequũt ꝓpter excõicationẽ. incipit. Cã finalis Lar. .145.

Lxxvij. de absolutiõe ab excõicatiõe. incipit, Absoluere. Lar. .144.

Vigesimussextus titulus de excommunicatione minozi.

Primum capitulum de multiplici modo participandi cum excommunicatis: & in quibus casibus excusatur quis a peccato & minozi excõicatiõe ꝓticipando cũ excõicatis. incipit. Secũda. Lar. .145.

Secundum capitulum: q̃ in quinq; non debz quis participare cum excommunicatis: alias incurrit minozem & de effectu mĩozis excõicatiõis. incipit. Extra. Lar. .146.

Tertium capitulum. q̃ non tenetur qs cuitare excõicatos: nisi postq̃ fuerint denunciati. incipit. Insuper. Lar. .147.

Vigesimusseptimus titulus de interdicto.

Primum capitulum in quo conueniũt & differunt excõicatio & suspensio & interdictũ. incipit. Quia. Lar. .148.

Secundum capitulum de interdicto generali & particulari: & in quibus casibus sit latũ a iure. incipit Sciẽdũ. Lar. .148.

Tertium capitulũ contra quem feratur interdictum. incipit. Quantum. Lar. .149.

Quartum capitulum de effectu interdicti & a qbus sit abstinendũ tpe interdicti. incipit. Quantum ad tertium. Lar. .150.

Quintum capitulum quomodo feratur interdictum & quomodo relaxetur. incipit. Ultimo. videndum Lar. .152.

Vigesimusoctauus ti/

tulus de suspensione. Primum capitulum de tri plici genere suspensionis. incipit. Quia nomi/ ne. Lar. .153.

Secundum capitulum quibus casibus incur ritur suspensio: z precipue ppter simoniã. icipit: Prosequendo. Lar. .153.

Terttũ capl'm de suspensione ppter notoriam foznicationẽ. incipit. Notori⁹. Lar. .154.

Quartũ capitulũ de suspẽsione ĩ multis casib⁹ incipit. Sunt z alij. Lar. .154.

Vigesimusnonus titu/

lus de irregularitate. Primũ capitulum quãdo contrahitur irregularitas propter indebitam ex ecutionẽ ordinũ vel officioꝝ diuinoꝝ. incipit. Jr regularitas. Lar. .156.

Secudũ capituluz de irregularitate propter homicidium vel mutilationem. incipit. Contra/ bitur. Lar. .157.

Tertium capitulũ de irregularitate bigamie: z quomodo octo modis contrahit bigamia. inci pit. Jrregularitatem. Lar. .159.

Quartum capituluz de irregularitate propter illegitimationẽ. icipit. Jrregularitatẽ: Lar. .159.

Quintũ capitulũ de irregularitate ppter va/ ria vicia corpoꝝ: icipit. Jrregularis. Lar. .160.

Sextum capitulum de irregularitate propter quosdam alios casus. incipit. Sunt z quedam. Lar. .160.

Trigesimus titulus de

penis varijs. Primum capitulum de multiplici genere penaꝝ tam dei q̃z fori ecclesiastici z ciuil'. incipit. Quia. Lar. .162

Secũdũ capitulũ de multiplici visitatiõe dei p penas in vita pl̃enti z in purgatorio. incipit. De us visitauit. Lar. .163.

Trigesimusprimus titu

lus de statu comprehensoꝝ in communi. Pri/ mum capitulum de deo sumpto tripliciter: p essẽ tiã. 2°. p adoptionẽ. 3°. p fallam extimationem. in cipit. Deus stetit. Lar. .164.

Secundum capitulũ de vnitate diuine essen/ tie z trinitate personarum z q̃ncq̃ modis essendi dei ĩ reb⁹. incipit. Viderunt. Lar. .165.

Tertium capitulũ de beatitudine obiectiua z subiectiua: z de dotib⁹ aĩe ĩ genere. icipit. Notã/ dum. Lar.. 167.

Quartum capitulum de prima dote anime. scilicet de visione dei. incipit. De visione dei. Lar. .167.

Quintũ capitulũ de secũda dote. s. dilectione vel tentione. incipit. De secũda: Lar. .170.

Sextuz capitulũ de tertia dote. s. fruitiõe seu gaudio. incipit. De fruitione. Lar. .172.

Septimũ capitulũ de dotib⁹ quatuoꝝ corpo rum gloꝛificatoꝛum. incipit. Dotes coꝛpoꝛum. Lar. .174.

Octauum capitulum de triplici aureola. sci/ licet martyrij virginitatis. incipit. De aureo/ lis. Lar. .177.

Trigesimussecundus ti

tulus de diuersis statibus ꝓhebensoꝝ. Primuz capitulum de xp̃o quomodo est caput eccl'ie. in/ cipit. Tu domine. Lar. .178.

Secũdũ capl'm quõ p quinq̃ media opat⁹ ẽ salutẽ. incipit. Deus. Lar. .179.

Tertium capitulum de virgine Maria quo/ modo dicitur beata z figuris eius: z de duode/ cim priuilegijs eius: icipit. Dis glia. Lar. .182.

Quartũ capitulũ de virgie maria quõ dr̃ tẽ/ pluz dei z ꝓuersatiõe eius virtuali fm dicta sanc toꝝ. icipit. Suscepimus. Lar. .184.

Quintum capitulum de angelis sanctis quo/ modo dicuntur principes: z de ordinib⁹ eoꝝ. inci pit. Prenenerunt. Lar. .186.

Sextum capitulum de numerò z virtute an/ geloꝛum: locutionibus z ministerijs eoꝛum z cu stodia q̃ad nos. icipit Bñdici. Lar. .187.

Septimũ capl'm de pr̃iarchis z ꝓphetis quõ xp̃m figurarũt: z de Joãne baptista z ꝓmendatio ne eius. incipit. Parau. Lar. .191.

Octauum capitulum de apostolis quomodo sunt pr̃icipes ecclesie: z quomodo dignificati sũt a Chr̃isto z de vita eoꝛum. incipit. Principes. Lar. .194.

Nonũ capl'm de martyribus q̃ multiplex sit martyrium z vtilitate martyrum ĩ ecclesia dei. ĩ/ cipit. Propter. Lar. .196.

Decimum capitulum de confessoꝛibus ĩ qua dri partito genere. scilicet pontificibus doctoꝛi/ bus religiosis z alijs bonis. incipit. Confitebun/ tur. Lar. .198.

Pro capitulo de virginibus sufficiat qõ supra habetur ĩ principio secundi tituli. incipit. Addu/ centur.

Trigesimustertius titu

lus de purgatorio. Primum capitulum de pena purgatoꝛij. incipit. Quia. Lar. .zoi.

Secundum capitulum de suffragijs quib⁹ ad iuuantur. incipit. De baculo. Lar. .zo3.

In nomine sancte ac indiuidue trinitatis incipit 2ª pars tertie partis sūme.d.Antonini ō florētia ac eiusdē ciuitatis epi reuerendissimi ordinis p̄dicatoꝝ.Et primo de statu religiosoꝝ titulus decimusseptimus.De essentialibus religionis.s. paupertate castitate ⁊ obedientia ⁊ cerimonialibus eoꝝ:⁊ transgressionibꝫ ⁊ varijs regulis ⁊ cōstitutionibꝫ eozum.cm̄.primum.

Eligiositas.

custodiet coꝝ:ecclesiasticiꝰ.Status religionis denominat̄ a ꝟtute quadā mozali q̄ dr̄ religio: cuiꝰ officiū seu actꝰ ē:exhibē deo debitū cultū ⁊ cerimoniā:aliq̄ offerendo vl̄ faciēdo ad dei honoꝛē: vt sacrificia oblationes ic̄linatiōes ⁊ hiꝰ.Et nō ſm Jo.an.in nouell̄ sup rub.de regula.⁊ trāſe.q̄ religio sūit̄ q̄druplicit̄.vno mō solū ꝓ debito cultu veri dei q̄ ad fidem:⁊ sic ꝓprehendit totā xp̄ianitatē: q̄ exhibet cultū vero deo.iaco.i.Si qs putat se religiosum esse tē.⁊ hinc dr̄ religio xp̄iana: de q̄ acceptione habet̄.di.97.c.i.⁊ ex̄ ō diuoꝝ.c.gaudem.⁊ ex̄ ō sum.tri.circa p̄ncipiū.c. Scōo sumit̄ religio ꝓ cultu veri dei ñ solū ꝓ fidē ſz ēt ꝓ bōa opa.Et sic sūit actu.z. Erāt i hierosolymis viri religiosi timētes deū.tē.⁊ sic religio ꝓphēdit vniuersitatez bonoꝝ xp̄ianoꝝ.⁊ de hoc.16.q.i.iuxta.⁊.33. q. 5. q̄ deo.⁊ de consti.c.eccl̄ia. Tertio sumit̄ ꝓ statu clericali:q⁊ sunt magis dediti cultui diuino:⁊ de hac acceptiōe habet̄.i.q.3.saluatoꝛ.⁊.iz.q.i.c. i.⁊ in auten.de sanc.epiſ.§.dam̄. Quarto sumitur strictissime ꝓ statu illo:q per emissionē pfeſſiōis subijcit se plati iperio totū se dedicans deo. extra de vo.c.ex multa.Et ſm hāc acceptionē vltimā hic tractamus de religiōe:de qua pōt intelligi dicta auctoꝛitas.Et deriuat̄ religio a religando:q⁊ vltra cōe ligamen preceptoꝝ religiosus est astrictus ēt vinculo votoꝝ.Uel a religādo q⁊ sepe dꝛ eligere ⁊ meditari quid debeat obseruare. Ipsa āt religio obseruata custodit coꝛ a plurimis malis:⁊ i bonis ꝓseruat.Dicit.n.ber.q̄ ibi hō cadit rarius:surgit velocius:purgat̄ citius: incedit cautius:viuit quietius:irroꝛat̄ frequētius:mozit̄ ꝓsidentiꝰ:⁊ remunerat̄ copioſiꝰ:hoꝝ expositionē hēs.ꝯ.i vl.c. Jn q̄ ꝓsistat pfectio simplr̄:q̄ ē finis religiōis.Sciēdū ꝓ q̄ pfectio ipoꛛtat quādā vniuersitatē.Nā pfectū dr̄ cui nihil deest:vt vult aristoteles in.3°.physico.⁊ in.5°.metha.⁊ ꝓmentatoꛛ ibidē ꝓmento.zi.⁊ tho.i.par.q.4.ar.i.i coꝛpe articuli.Cōsistit āt pfectio i adeptiōe pfecte charitatis iux̄ illud coll̄.3°.sup oīa charitatez habete q̄ est vinculū pfectiōis.Amoꝛ.n.hꝫ virtutē transformatiuā ⁊ vnitiuā diligentis i dilectū ꝓ intellectuz ⁊ affectū:⁊ i hꝫ perficit̄ creatura: q⁊ vniat̄ per affectū cum creatoꝛe:cui nihil boni deest. Est aūt triplex pfectio ſm tho.2ª2ᵉ.q.184.ar.2. i coꝛpe articuli:vna absoluta que nō solū attendit̄ ſm totalitatē ex parte diligentis ſz ēt ex parte diligibilis: vt.s.diligatur deus q̄tū est diligibilis:⁊ talis perfectio ñ ē possibil̄ alicui creature:ſz soli deo ꝓuenit:in q̄ ē bonū integraliter ⁊ eēntialit̄. 2ª pfectō est absoluta ſm totalitatē absolutā:ex parte diligentis:put.s. affectio ſm totū suum posse semp actualiter ferat̄ in deū:⁊ talis pfectio non est possibilis i via:cū homo ⁊ dꝛmiat ⁊ alijs occupet̄ i quibꝫ mens actu non fert̄ i deū:ſz est pfectio patrie.Et ō hac dicit hiero.q⁊ pfectissima charitas in hac vita hr̄i non pōt.de pe.di.2.charitas est.

3ª aūt perfectio est q̄ neq̄ attēdit̄ ſz totalitatē ex parte diligibilis:neq̄ ſm totalitatē ex pte diligentis:vt.s.semp actu ferat̄ in deū. Sz q̄tum ad hoc q⁊ excludant̄ ea que motui dilectiōis i deuz ꝟpugnant. De qua dicit aug.i li.83.q.venenū charitatis est cupiditas:pfectio charitatis vbi nulla cupiditas.Et hec pōt hr̄i i p̄nti vita. Et hoc dupliciter:vno mō in q̄tū ab effectu hoīs excludit̄ oīne illō qō charitati ꝓtrariat̄:sicut est peccatum mortale:vt.s.nihil cogitet vl̄ velit deliberate:qō sit dīne dilectioni contrarium.Et sine tali pfectione charitas esse nō pōt.Alio mō vt hō studiū suum deputet ad vacandū deo ⁊ reb̄ dīnis ꝓtermissis alijs:nisi q̄tū necessitas vite p̄ntis requirit.Et ad istā ordinat̄ religio vt ad finē:nec i oīnib̄ hoīs reperit̄ ſz i paucis.Unū aug.i epl̄a ad hiero.dicit.Charitas i quibusdam pfecta est:⁊ i quibusdā impfecta.Perfectissima aūt i hac vita hr̄i nō pōt:de peni.di.2.c.charitas.Dilectio ēt p̄ximi in via necessaria ſz impfecta dr̄ illa: q⁊ excludit ab affectu ⁊ effectu oīne qō est cōtra dilectionē p̄ximi vt odiū iniuria ⁊ hiꝰ.Sz pfecta eius charitas dr̄ triplr̄ ſz tho.vbi supza.s.2ª2ᵉ.q.184.ar.2.in re. ad.3. Primo mō ſm extensionē:vt.s.nō solum diligat amicos ⁊ notos ſz etiā extraneos ⁊ inimicos.s.spali actu dilectionis vel bñficij nō solū generaliter. 2° modo ſm intensionē q̄ ostendit̄ ex his q̄ hō contēnit:vt.s.nō soluz contēnat exteꝛioza bona ꝓpter p̄rimū sed ēt afflictiones coꝛporales ēt ipsam mortē. 3° mō q̄tum ad effectum dilectionis:vt.s.non solū ipēdiat p̄ximis tēporalia sed etiā spiritualia.Et iste videt̄ esse finis religionis p̄dicatoꝝ.Jtez nota ſz tho.vbi.s.s. 2ª2ᵉ.q.184.ar.3.i coꝛpoꛛe articl̄:q⁊ pfectio p se ⁊ essentialiter consistit i preceptis:secūdario ⁊ instrumentaliter in ꝓsilijs:⁊ tā preceptoꝝ q̄m ꝓsiliorū finis est charitas. Aliter tñ p̄cepta oꛛdinant̄ ad charitatē q̄m ꝓsilia. Nā p̄cepta dei oꛛdinantur ad remouendū que sunt ꝓtraria charitati cū quibus esse nō posset ipsa charitas:ſz ꝓsilia oꛛdinātur ad remouendū ipedimenta actus charitatis que tñ charitati non contrariant̄ vt mr̄imoniuz ⁊ occupatio reꝝ secularium. Nō g̃ in paupertate abstinentia ⁊ hiꝰ ꝓsistit pfectio charitatis essentialit̄ ſz dispositiue. Unū ⁊ xp̄s.mat.io.⁊ lu.18.c.⁊ mar. io.c.nō dixit solū.Si vis pfectꝰ ē da pauperib̄

¶ pfectio tripl̄ est.

¶ Religio ordinat ad pfectionē.

¶ Triplex pfectio tripl̄ dr̄.

¶ Religio dr̄ a religando.

oia ꝛc̄.sed addit sequere me.s.mentis affectu: qđ fit ꝑ charitatē. Itē nō ſm tho.vbi supra q ꝓfectio ipsa dilectionis cadit sub ꝓcepto. Sz cū ipa ꝓfectio hēat multos gradus:q̄cūq; mō quis attigat ipsam perfectionē ſm aliquē gradū ēt infimū nō est transgressor ꝑcepti. Est autē infimus grad⁹ vt nil supra deū vel ꝺtra deū vl̄ equaliter deo diligatur:qui nō seruat transgredit ꝓceptū: ꝛ perfectio patrie ĩcludit ēt ĩ ipso ꝓcepto dilectiōis.

ꝓ religio ē status ꝑfectionis.

De statu perfectionis

Nota q̄ stat⁹ ꝑprie ꝑtinet ad ꝺditionē libertatis vel seruitutis: Spūalis aūt libertas vel seruitus pōt ĩ hoīe attēdi dupliciť. Uno mō ꝯz id qđ agit̄ vlteriꝰ. Et sic accipit̄ ꝺditio spūalis ĩ hoīe ꝑ ꝓparationē ad iudiciū dei: q̄ scrutat̄ cordꝫ vt dicat̄ ĩ statu seruili pctōr: ꝛ in statu libertatis iust⁹. Alio mō accipit̄ status spūalis: ſm ea q̄ exteri⁹ gerunt̄ ꝑ ꝺparationem ad eccl̄iam: ꝛ sic nūc ē sermo de statib⁹: put.s.ex diuersitate statuū q̄dā pulchritudo eccl̄ie ꝺsurgit. Et ad adipiscēdū hūc statū req̄rit̄ q̄dā obligatio absoluta facta cū quadā solēnitate: sicut ꝛ in ceteris q̄ inter hoīes obtinēt ꝑpetuam firmitatē: quedā solēnitas adhibet̄. Sic igit̄ ĩ statu ꝑfectiōis dr̄ esse aliqs ꝑprie: nō ex hꝫ q hz actū dilectiōis ꝑfecte: sed ex hoc q obligat se ꝑpetuo cū aliq̄ solēnitate ad ea q̄ sūt perfectionis. Cōtingit aūt q aliq se obligāt q nō seruāt: ꝛ aliq ĩplent ea ad que nō obligauerūt. Isto igit̄ mō sūt ĩ statu perfectiōis religiosi ꝛ epi: qr ad ea q̄ ad ꝑfectionē pertinēt sūt obligati perpetuo: ꝛ cū solēnitate ꝓfessiōis ꝛ ꝺsecratiōis: nō aūt alij curati: qr nō hēnt hi⁹ obligationē. nā renūciare pōt eor ecclīs. Magis tū epi dicūt esse ĩ statu perfectōis q̄z religiosi. Assumūt aūt hoīes statū perfectiōis: nō quasi ꝓfitentes se esse perfectos: ſz quasi ꝓfitentes se ad perfectionē tendere: vnde nō ꝺmittūt mendaciū vel simulationē ex hoc: q nō sunt perfecti qui statū perfectiōis assumūt: ſz ex eo q ab intentiōe perfectiōis animū reuocāt: tho.2ª2ᵉ.q.184.ar.5.in res.ad.2. Ad perfectionē pertinet aliqd triplr ſm tho.2ª2ᵉ.q.186.ar.2.in corpore articuli. Uno mō essentialiť ꝛ sic ad perfectionē pti net perfecta obseruātia ꝑceptor charitatis. 2° mō ꝺsequēter sicut illa q̄ ꝺsequūt̄ ex perfectione charitatis: puta q aliqs benedicat maledicenti: ꝛ alia hi⁹ ĩpleat. Que ꝛ si ĩ ꝓparatiōe animi sint ĩ ꝑcepto: vt.s.ĩpleant̄ q̄n necessitas req̄rit: tñ ex supabundātia charitatis ꝓcedit: q ēt ex necessitate talia ĩpleant̄. 3° mō pertinet ad perfectionē aliqd inſr̄aliter ꝛ dispositiue sicut paupertas ꝺtinētia abstinentia ꝛ hi⁹. Ipsa āt perfectio charitatis est finis religiōis. Status autē religiōis est q̄dam disciplīa ꝛ exercitiū peruēiēdi ad perfectionem: ad quā aliq peruenire nitunt̄ diuersis exercitijs. Sicut medicus ad sanādū vti pōt diuersis medicamētis. Manifestū est aūt q illi: q̄ operāt̄ ad fiⁿē: nō ex necessitate ꝺuenit q iā assecut⁹ sit finem ſz req̄rit̄ q per aliquā vīā tendat ad fiⁿē. Et iō ille qui statum religiōis assumit: nō tenet̄ hr̄e ꝑfectā charitatē: ſz tenet̄ ad hoc tēdere ꝛ operā dare vt hēat perfectā charitatē. Et eadē rōne nō tenet̄ implere ea: q̄ perfectionē charitatis ꝺsequūt̄: sed tenet̄ vt ad ea implenda intendat. contra qđ facit cōtēnens: vnde non peccat si ea ꝑtermittat: sed si ea cōtēnat. Similiter nō tenet̄ ad oīa exercitia q̄bus ad perfectionē perueniť: sed ad illa determinata que sunt ei taxata ſm regulam quam ꝓfessus ē. Itē nota secundum tho.2ª2ᵉ.q.186. ar.2.in res.ad.2.q̄ omnes tā religiosi q̄z seculares tenent̄ aliqualiter facere q̄cqđ boni possunt. Dicit enim dicit̄ illud eccle.9. Quicqđ pōt manus tua ĩstanter operare. Est tñ aliquis modus hoc ꝑceptū ĩplendi: quo vitat̄ peccatū: si faciat hō qđ pōt secūdū q̄ requirit̄ cōditio sui stat⁹: dūmodo ꝺtēpt⁹ non assit agendi meliora per que animus firmat̄ contra spūalem perfectū. Stat⁹ religionis pōt tripliciter considerari ſm tho.2ª2ᵉ.q.186. ar.7.in corpore articuli. Uno mō secūdū qđ est quoddā exercitiū tendendi in perfectionē charitatis. Alio modo ſm q̄ quietat humanū animus ab exterioribus solicitudinib⁹. 3° mō ſm q̄ ē quoddā holocaustū ꝑ quod aliqs se ꝛ sua offert deo. Et ſm hec in trib⁹ votis integrat̄ stat⁹ religionis. Primo quidē q̄ntū ad exercitiū perfectionis regrit̄: q̄ aliquis a se remoueat illa per q̄ posset impediri: ne totaliter affectus ei⁹ tendat in deum: ĩ quo cōsistit perfectio charitatis. hi⁹ autez sunt tria. Primū quidē est cupiditas exterioꝝ bonorum: que tollitur per votū paupertatis.

2ᵐ est cōcupiscentia sensibiliū delectationum inter quas ꝑcellunt delectatiōes venereę: que excludunt̄ per votum continentie. 3ᵐ est inordinatio ꝺuoluntatis humane: que excludit̄ per votum obedientie. Similiter solicitudinis secularis inquietudo ꝑcipue ingerit̄ homini circa tria.

Primo circa dispensationē exterioꝝ rerum: que amputat̄ per paupertatis votū. Secūdo circa gubernationem vxoris ꝛ filioꝝ: que tollit̄ per castitatē. Tertio per dispositionē ꝓpriorum actuum: que tollit̄ per obedientie votum: Similiter holocaustū dicit̄: cū aliquis totuz qđ habet deo offert: habet autem homo triplex bonū. Primū est rex exterioꝝ: quas totaliter offert deo per paupertatē. 2ᵐ bonū ꝓprij corporis quod offert deo ꝑcipue ꝑ votū castitatis: q̄ abrenūciat maximis delectatiōib⁹ carnis. 3ᵐ ē bonū aīe qđ totalr̄ offert deo ꝑ votū obedictie per qđ hō offert deo ꝓpriā voluntatē: per quā hō vnit̄ omnib⁹ potentijs ꝛ habitib⁹ aīe. Cōueniēter ergo ex his votis stat⁹ religiōis integrat̄. Omnes āt alie obseruantie religionū ordinant̄ ad ꝑdicta tria vota. Nā labor manuū ꝛ mendicitas ad paupertatem: vigilie ieiunia ꝛ disciplina ad castitatē: alia exercitia vt lectio oratio visitatio ĩfirmorum ꝛ hi⁹ ad obedientiam. Determinatio aūt habitus pertiet ad oīa tria ꝑdicta. tanq̄ signū obligatiōis Unū habit⁹ regularis simul dat̄ vel benedicit̄ cū

ꝓ ad ꝑfectionē ad ꝑtinet tri.

pro landé maior instrumentum paupertas.

pfessione. Interiores aūt actus virtutū humili/tas patientia ⁊ hi⁹ ideo non cadūt sub voto reli/gionis: qꝛ omnium virtutū mater est charitas: ad quam ordinatur status religionis vt ad finē. In ter ipsa aūt tria vota principali⁹ ⁊ essentiali⁹ reli/gioni est obedientia. Et hoc triplici rōne ⁊ scdm tho. vbi supra. s. 2ª 2ᵉ. q. 185. ar. 8. in corpore articu li. Primo qꝛ per eam maius quid deo offert q̄ per alia. s. ppria voluntas. Secundo qꝛ vo tum obedientie continet sub se alia vota sed non conuertitur. Tertio qꝛ votū obedientie ppꝛie se extendit ad actus pprios ppinquos fini reli/gionis. q̄to autē aliquid est propinquius fini tā/to melius. Prefertur ēt ipse status religionis vir ginitati ex voto seruate fm aug. in li. de virginita te. dicit enim. Nemo q̄tum puto ausus fuerit vir ginitatem preferre monasterio. ⁊ fm tho. quodli bet. 3. q. 5. ar. 2. in corpore articuli in fi.

De preeminentia vni/

us religionis ad aliam. Nota secūdum tho. 2ª 2ᵉ. q. 188. ar. 6. in corpore articuli q̄ excellentia vni⁹ religionis ad aliam pōt attendi tripliciter. Uno modo ex parte finis. Et sic illa religio dr̄ perfec/tior alia: que ordinat̄ ad potiorem finem. Et fm hoc inter religiōes illa que ordinatur ad docen dum ⁊ predicandum: tenet summū gradū. Et ra tio est: qꝛ q̄uis predicare ⁊ docere sit actus vite actiue: pcedit tñ ex plēitudīe contemplatiōis fz greg. vnde prefertur simplici contemplationi: si/cut maius est illuminare q̄ lucere solum. Et de hoc intelligitur. c. lz. extra de regularib⁹. vbi dr̄. Sicut maius bonū minori preponitur ita vtili/tas cōis spali. Et ī hoc recte pponit̄ doctrina silē tio: solicitudo ɔtēplatiōi: labor geti: vñ religiōes ad ista deputate sunt ppinqssime perfectiōi epo rū. 2ᵐ gradū tenēt ille q̄ ordinant̄ ad ɔtempla tionem. 3ᵐ q̄ occupant̄ circa exteriores res.

2° attēdit̄ excellentia vni⁹ religionis super ali am fm q̄ in eodem genere finis vna ordinat̄ ad altiorē actū q̄ altera: puta si religionū q̄ ordināt̄ ad ɔtemplatiuā: vna ordinet̄ magis ad orādū ⁊ altera magis ad legendū erit perfectior pma: qa altioris ɔtēplatiōis est orō q̄ lectio. Et inter opa vite actiue potius est redimere captiuos q̄ reci/pere hospites: ⁊ iō religio q̄ ordinat̄ ad redimen/dum captiuos: erit excellentior q̄ q̄ ordinat̄ ad hospites suscipiendos: ceteris parib⁹. Pōt ēt attē di ista excellētia si vna illaꝝ ad plura ordinet̄ q̄ alia: puta si ordinat̄ vna ad legēdū ⁊ ad orādum potior erit q̄ illa q̄ solū ad legendū: vl̄ etiā si cō/uenictiora statuta hēat ad ɔsequendū finē pposi tū: dicet̄ perfectior alia que hi⁹ nō hz. 3° atten dit̄ preeminentia religiōis vni⁹ ad aliam ex par/te exercitij: nō quidē q̄tū ad quantitatem sz quā tum ad proportionem eius ad finem intentum. Unde in coll. 2. moysi beatus Antonius preposu it discretionem que omnia moderatur vigilijs ie iunijs ⁊ alijs huiusmodi: non ergo ex hoc q̄ reli gio aliqua habet artiores obseruantias debet iu dicari potior: sed ex hoc q̄ maiori discretiōe sunt eius obseruantie ordinate ad finem intentum re ligionis. Sicut maceratio carnis per abstinentiā cibi ⁊ potus efficacius ordinat̄ ad ɔtinentiaz: q̄ per subtractionē vestiū vel corporalē laborem. Jo. an. in. c. sane. ex. de regula. ⁊ transeunti. ad reli gionem in nouel. postq̄ posuit predictas preemi nentias vnius religiōis ad alterā fz Tho. subdit nos canoniste non ponderatis his subtilitatibus solum solemus aduertere: vbi sit artior strictior durior vel fortior modus viuendi. Unde in. c. lz de regu. ⁊ tran. ad reli. dr̄ de artiori vita ⁊ sanctio ri ad quam licet transire ex laxiori licentia peti/ta. Et sic cum omnes religiones sint ordinate ad summum finem: qui est charitas per quam cōiū/guntur deo: vt in extrauag. Jo. 22. ad conditores dicitur. Et sic cum finis sit idem solum pondera mus artiorem modum viuendi. vnde si in vna religione sit obedientia sola contemplatio cū ar tissimo modo viuendi possibili tamen sine defi/ciendi periculo: non admittemus transitū ad reli gionem: in qua esset contemplatio ⁊ actio etiam predicationis officium cum laxo vel minus arto modo viuendi: qō tamen theologi admitterent secūdū notata per tho. 2ª 2ᵉ. q. vlti. ar. 8. in corpo/re articl'i. Et addit post tho. q̄ paupertas religio nis ex hoc q̄ est maior non propterea facit reli/gionem perfectiorem simpliciter alijs. hec Joā. an. ibi.

De habendo aliquid

in communi qō non minuat perfectionez religio nis. probatur. 12. questione pma. c. illi autem: vbi dicit Prosper. Satis ostenditur ⁊ propria debe re propter perfectionem contemni ⁊ sine impedi mento perfectionis ecclesie posse facultates que sunt profecto communia possidere. In religione autem illa que est ordinata ad tradendum alijs contemplata per doctrinam ⁊ predicationem: congruit permaxime illa paupertas que mobi/lia pro tempore reseruat in communi: quia non requirit multam solicitudinem: ⁊ talis pauper/tas scilicet habere mobilia tantum in communi reseruata fuit a Christo ⁊ discipulis: vnde dicitur Jo. 13. c. ⁊ Augu. 12. q. i. c. exemplum domini. ha/bebat dominus loculos quia ecclesia ipsius locu los habitura erat. Et per Joā. 22. in extrauagan. fuit pro heresi damnatum: dicere ⁊ pertinaciter asserere Christum non habuisse aliquid in cōi q̄ est heresis fraticellorum. Pro horum decla/ratione dicit tho. 2ª 2ᵉ. q. 188. artic. 7. in re. ad pri. q̄ perfectio non consistit in pauptate. Sz vt dr̄ i. i. colla. moysi. Pauptas vigilie lectio ieiunia ⁊ huiusmodi sunt instrumenta pfectiōis. Uñ ⁊ xp̄s mat. 16. c. non dixit solum si vis perfect⁹ esse: oīa que habes da pauperibus: sed addit sequē me. Paupertas aūt dicitur instrumētū pfectiōis: ī q̄tū p eā tollūt̄ ipedimēta q̄dā charitatis q̄ sūt tria.

Preeminentia vnius religionis ad aliā attendi potest tri.

primū est solicitudo quam secum afferūt diuitie.
2m. est amor q ex ditijs possessis augeť. 3m. est inanis gla vl elatio que ex diuitijs nascitur.

Primum a diuitijs separi non potest siue sint magne siū parue: necesse ē hominē aliqualr solicitari de rebus exteriorib⁹ acqsitis vel ꝯseruādis Sed si res exteriores ñ qrantur nisi in modica qtitate qtum sufficiat ad simplicē victum: talis solicitudo non multū impedit hoiem nec repugnat pfectioni uite xpiane. Nō.n. ois solicitudo a dño interdr matt.7.c.lu.12 ad philippē.4.c.3. superflua t nociua. Alia vero duo.s. amor t' glificatio vana ñ sequunť nisi magnas diuitias t abundātes. Differt vtrū diuitie que hñtur abundātes vl moderate hēantur i ppio vl cōi. Nam solicitudo q circa ppias diuitias adhibetur: ptinet ad amorē priuatū q qs diligit seipsum tpalr. Sz solicitudo q adhibetur circa res cōes: ptinet ad amorez charitatis q non querit q sua sūt: sz cōibus itendit. Et qz religio ad pfectionē charitatis ordinať: quā pficit amor dei vsq ad cōtentū sui: hre aliquid ppium repugnat pfectiōi religiōis. Sz solicitudo que adhibeť circa cōia pōt ptinere ad charitatē: lz per hoc possit ēt aligs altior actus charitatis impediri: puta cōtēplatiōis diuine aut īstructionis primorū. Ex quo pz q hre abūdantes diuitias i cōi siue i rebus imobilibus siue mobilibus ē impedimētum pfectionis: lz non totaliter excludat. Sed hre in cōi siue in rebus mobilib⁹ siue imobilibus qtum sufficit ad simplicē victū non impedit pfectionē. Et hoc si ꝑsidereť pauptas in cōparatione ad cōem finē religionis: q est vacare diuinis obsequijs. Sed si ꝑsidereť pauptas p spales fines religionuz: tāto vna queq religio erit fm pauptatem pfectior: qnto hz paupertatem magis ppozcionatā suo fini. Manifestū est aūt q ad opera vite actiue corporalis idiget hō copia rez exterior: ad ꝯtemplationē pauca sufficiunt. Ad ꝯtēplandū aūt t ꝯtemplata alijs tradenduz p doctrinā t pdicationem requiritur maior solicitudo spualiuz qz in illa q ordinať ad ꝯtēplādū solum: vñ talem religionez decet talis paupertas q nimiam solicitudinem ingerit. manifestum est ām q nimiā solicitudinē ingerit: ꝑseruare res vsui hōium necessarias tpe ꝯgruo procuratas. Sic igitur trib⁹ gradibus religionū triplex grad⁹ paupertatis cōpetit. Nā religiōib⁹ ordinatis ad opa corporalia vite actiue cōpetit hre abundantiam diuitiarz cōium: illis que sunt ordinate ad ꝯtēplādum cōpetit hre possessiones moderatas: illis que ordinanť ad ꝯtemplata alijs tradēdū cōpetit vita maxime ab exteriorib⁹ solicitudinibus expedita. Quod fit dū modica que sunt necessaria vite: ꝯgruo tpe procurata conseruanť. hūc modum paupertatis. s. hre pecuniā vel quascūq res cōes ad substentationē religiosoz eiusdē ꝯgregatōnis vel aliox paupez: tenuere discipuli post resurrectionē xpi: a quib⁹ ois religio sumpsit originē. nā pcia pdioz ꝑseruabāt t distribuebāt vnicuiq pout cuiq opus erat. actu. 5. hec tho. 2ª 2ᵉ. q. 188. ar. 7. in corpore articuli. Pōt ēt dici sic q sūt tres gradus paupertatis: primus qui est renūcia re cū effectu tā mobilibus qz imobilibus i particulari sed in ꝯmuni vtraqz possidere: moderate tn: est monachoz hñs aliquid viscositatis vl tenacitatis: in terra ppter amorez imobiliū rez: cū a viris nondū perfectis nō possit deo tota mēte vacari: t possessionū curis intendi sicut dicit archid. iz. q. i. Certe ergo: t p.c. diuersis fallacijs de clericis cōiu. 2⁹ gradus qui est renūciare cū effectu tā mobilib⁹ qz imobilib⁹ tā in cōi qz i particulari exceptis minimis vtēsilibus sine qbus humana vita substētari ñ pōt: ē fratz minoruz hñs aliqd tarditatis t ātietatis. cū ōi die opteat corporale viaticū queri: qz granū vinū oleū t denarios ēt p tēp⁹ breue tenere nō possūt: vt in cle. exiui de verbo. signi. 3⁹ tāqz mediū tenēs hz multū facultatis t libertatis i deū t primū: t iō cetteris perfectior. Nā hre aliquid i cōi moderate tamē qō sufficere possit ad victū t vestitū p aliquo tpe nō plixo: pfectiōi paupertatis nō derogat: cū nec curā exigat magnā: nec ad sui trahāt amorē q vsu ꝯsumūť vt granū vinū denarij t hi⁹: vt nō. Jo. an. in nouel. sup. c. sane. de reg. t tran. ad religionē. Et hec est paupertas fratz predicatoz fm constitutiōes eoz t talis fuit paupertas primitiuorū xpianoz in ecclesijs qui religiose viuebant vt habeť. iz. q. i. dilectissimis. De triplici genere religiosorum. Nō fm hiero. t benedictū i regula q triplex est genus monachoz qui omnes dicūt se xpm sequi. Primi dicunť serabite discurrentes hic inde t viuētes i spū libertatis: q dicūt se xpm sequi i eo: q circuibat p ciuitates t castella. dñr ēt circūcilliones. hi satis vituperanť a doctoribus t iure: vt. 16. q. i. quidā monachi t. c. q vere. Se cūdi dicunť anacorite. i. solitarij viuētes: q dicūt se xpm imitari i eo q solus agebat i desertis. mat. 4. Et in mōte ascendit solus orare: mat. 14. hi traxerūt initiū ab helia vel a Joāne baptista: de his dr. 16. q. i. qui vere. t pure solitariā vitā eligūt: t digni sunt ꝯsenīri bonore: vbi dicit glo. q subsunt epis: vt. 93. di. c. nulla rōne. Et gaudent priuilegio clericali. Et pñt vocari ad prelaturā monachoz: ex de elec. cū ad monasteriū. trāsit. n. tal⁹ a minus stricta ad magis strictā in hoc q monachus abrenūciat ppijs: nō autem heremita: vñ t pōt heremita facere testamētū: vt. 19. q. 3. §. sed aliud est. Et secundum Tho. 2ª 2ᵉ. q. 186. arti. 8. Quānis vita solitaria si ōbite assumitur: praemineat vite sociali: sicut quod iam perfectum est: peminet ei quod ad perfectionem exercet: tamē si vita solitaria absq precedenti exercitio assumatur: est periculosissima nisi per diuinam gratiam suppleatur: qō in alijs per exercitium acquiritur sicut in benedicto t antonio. Vita enim socialis necessaria est ad exercitiū pfectiōis: qz mutuo se instruūt ꝟbo t exēplo t correctōe t ad pfectū pducūt. Solitaria ꝯpetit iā pfectis q alioz regimine

nō idigent:sed solū spiritu dei agunt. Unū hiero. i epistola ad rusticū. Tractandū est vtrū sol⁹ an cū alijs in monasterijs viuere debeas. Mibi pla cet vt habeas sanctum ꝯtuberniū.i.societatē:nec ipse te doceas ⁊ absq; doctore ingrediaris viaꝫ: quā nūq; ingressus es.16.q.i.si clericatus. De hac vita anachorita seu solitaria pticipāt satis cartu / sien.⁊ heremite camalduleñ. Iꝫ ēt participent de cenobita:qz simul qnq; ꝓueniūt. Tertij dicunt cenobite.i.in ꝯgregatiōe viuētes:hi vident exor ti sub heliseo q ꝓstituit cuneū ꝓphetarū.i.religio sorum ſm glo. Sed fuerūt renouati a xpo q disci pulos habuit pariter habitātes ⁊ in cōi viuētes.: cū quib⁹ in mōte ascēdens docebat eos:mat.5. Et vt dicit Jo.do.ipsos in pncipio būit vt noui tios docens eos in doctrina de beatitudinib⁹ gd ꝺceat agere i religiōe ⁊ plura alia. .2°.q̄si volu it eos pfiteri cū quibusdā ex discipulis receden tibus dixit ad apl̄os. Nunqd ⁊ vos vultis abire Et Petrus rñdit pro omnib⁹. Domine ad quem ibim⁹ ⁊c. Jo.6.q̄si.d.nō. Tādē eos ad statū pfec / tiōis ꝓduxit qñ in vltīa cena eos epos fecit ⁊ cō secrauit:vt dicit glo.di.xi.i nouo. Iꝫ pfectissimos fecit die penthecostes.būit ēt christus quosdā ex discipulis deditos vite actiue vt marthā ⁊ alias mulieres que mīstrabāt ei de facultatib⁹ suis.q̄s / dā ꝺtemplatiue deditos vt matrē suā ⁊ magdale nā.quosdā mixte vt apl̄os ⁊ plures alios. Nō q Cenobite hñt diuersos mōs viuēdi ⁊ ad diuer / sa deputāt vl̄ actiuā vl̄ ꝺtēplatiuā vl̄ vitā mixtā ſm regl̄as ⁊ ꝓstitutiōes eor q̄s pfitēt: ⁊ ſm isido rū regl̄a dr̄ eo q recte ducit:nec aliq̄ alioꝫsum trahit:vl̄ ſm alios eo q regat vel normā bñ viuē di pbeat:vl̄ quod distortū prauūq; est corrigat. di.3.canon. Et ex his patet q ꝓstitutōes ēt pñt di ci regl̄a:q̄uis cōis vsus loquēdi ſ nō habeat: ar. di.29.regule.⁊ ex̄ de regu.⁊ tran.ad reli.c.porre / ctū.dr̄ q habit⁹ nō facit monachū sed obseruan / tia regularis:qō itelligit ita de ꝓstitutiōib⁹ sicut de regula. Fit āt quis pprie ⁊ pfecte religiosus p pfessionē:que i diuersis religionib⁹ diuersis mo dis exprimit̄:⁊ ſm hoc arti⁹ vel leuius obligant. Nam in aliqua religiōe pmittit pfitens se seruare regulā vt i regl̄a ⁊ religiōe mior. In alia cauti⁹ dr̄ viuere ſm regulam:qō intelligit ſm Tho.2ª. 2ᵉ.q.86.ar.9.in re.ad pri.ar.⁊.i.quodlibet.q.9.ar. 4.in corpore articuli:q intendat ad hoc q mo / res suos informet ſm regulā sicut ſm quoddam exēplar:hec tollit̄ per ꝺtēptū. Jn alia adhuc cau tius pmittit̄.s.obedire ſm regulā:ita q pfessioni nō cōtrariat̄:nisi id quod est ꝺ preceptū regule. i alijs transgressio vel obmissio obligat solū ad ve niale. Jn aliqua tñ religiōe.s.pdicator̄ taliū trās gressio vel obmissio ex suo genere nō obligat ad culpā ſꝫ ad penā:qz p hunc modū ad talia obser uāda obligant̄ ex sua pfessione. Qui tñ possent peccare venialiter ex negligentia: vl̄ mortaliter ex libidine vel ꝺtemptu.hec Tho. Nō ēt ſꝫ Jo. an.in nouel.q ista est differentia iter regulas. 4. approbatas ⁊ ꝓstitutiōes religiosor̄:quia regule mutari nō possunt nisi p papā:sed ꝓstitutiōes mu tari possunt p prelatos religionū tante auctorita tis q̄te fuerunt eas īstituentes:vt de re.in.c.ois. Et nota ēt q grego.decimus.ex̄ de reli.do.c.vni co.li.6.sic ait. Districtius pbibemus ne aliquis de cetero nouum ordinem aut religionē inueni / at:vel habitum noue religionis assumat. Cūctos ordines ⁊ religiones mendicantiū post dictū cō ciliū.s.lateranense:quod fuit celebratū sub Jnno cētio tertio.adinuētos:qui nullam cōfirmationē sedis apostolice meruerūt:ppetue prohibitōi subij cimus:⁊ quatenus pcesserant reuocamus: insti / tutos aūt ordines post dictū conciliū ⁊ confirma tos a papa mendicātes ex institutiōe sue regl̄e vl̄ ꝓstitutiōe sic ordinat:q pfessi in eis maneant: Iꝫ nullū amplius recipiant ad pfessionē i dictis or dinibus:loca noua nō emendo ⁊ vetera nō ven dendo sine līa sedis aplice:irritans ꝓtrafacta ⁊ excōicans ꝓtrafacientes.ab his tñ excipit prędi / catores ⁊ minores ob euidētē eor ecclie vtilita / tē:heremitas autē sancti augustini ⁊ carmelitas: qz ipsum conciliū pcesserūt. Et dicit ibi glo. Jo. an.hoc intelligi in pluribus simul in eodē colle / gio habitantibus ⁊ eandem religionē pfitentib⁹ scilicet quod dictum est de habitu nouo non su mendo:alias singularis persona sectam nō ſue / niens ⁊ sensum habitans:nouū habituꝫ sibi assu mere potest. Jtem dicit q mendicantes dicūt q ex regula vel constitutionibus suis hoc profiten tur:vt predicatores ⁊ minores:Dicit ēt archidia. q ista constitutio de mendicantibus non exten / ditur ad non mendicantes qui scilꝫ ex regula vl̄ constitutiōe habent q teneant immobilia in cōi: licet actu mendicent. Tales enim religiones per manent:⁊ possunt recipere alios ad ordinem ⁊ p fessionem:ex quo non sunt ex regula sua mendi / cantes:potest tamē papa quotidie approbare no uas religiones. Et plures postea institute confir / mate sunt religiones. Notandū q quatuor sunt regule ab ecclesia approbate:sub quarū ali / qua militant oīes religiosi ecclesie catholice. Regule approbate q̄tuor sunt.

Prima fuit basilij. 2ª augustini. 3ª bene / dicti. 4ª frācisci. Cartusienses tamen nō mili tāt sub aliq̄ ista:Iꝫ hñt sua statuta p regl̄a:⁊ hñt i magna veneratiōe ab eccl̄ia. Sub regl̄a beati augustini militāt oēs canonici regl̄ares. Fratres predicatores heremitani seruite ordo sancte bri gide ordo sancti hieronymi de nouo īstituti sub eugenio.4.ordo scopetini sub gre.instituti ordo sancti Joānis hierosolymitani qui dicūt vulga / riter serieri:ordo hospitalarior̄ sācti antonij:ordo cruciferaror̄. Differūt aūt int̄ se p ꝓstitutiōes vari / as additas regl̄e ⁊ habitu. Et de regl̄a beati augu stini ex eo q i pncipio dr̄:hec sunt que vt obser / uetis precipimus ⁊c. Aliqui dixerunt q omnia que erant in regula erant in precepto:quā opi.re probat vmbertus in expositione ordis predica tor̄ regule ⁊ dominus Jo.do.ordis pdicatorū.

Postmodū religiosus pnt̄ dm regulā.

Religiosus pfitere et pprie fit ḡo p pfessionē.

Dicit autē ipse vmbertus q̄ i sacris scripturis reperiunt quedā q̄ bñt modū z intentionem precepti: vt illud hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem. Joānis. 15. c. quedaz alia que habēt p̄ceptum in intentiōe lz nō in mō vt illō. Nō furtū facies. exo. zz. Quedā alia que bñt modū p̄cepti lz non itentionē vt illō de sanatiōe surdi. mar. 7. p̄cepit eis ne cui dicerēt. Nō. n. dicendū est q̄ itenderet dñs eos ligare ad mortale: illud miraculū p̄dicando. Et tale est hoc qō dr̄ hic i regla. Nō. n. videt pbabile: q̄ vir tam sapiens z si per moduz p̄cipiendi loquat: intenderit oīa ponere sub precepto: z tantam materiam dānatiōis accedentibus ad regulā suā pro salute ministrare. Et licet nō intendat oīa ponere sub precepto: qz tñ sue intentionis est: q̄ multū vult oīa ꝓhuari: iō vtit verbo p̄ceptorio non ad generandū scrupulos: lz ad exp̄mēdū suā intentionē: z ne ex tenuo modo loquēdi daretur pigricie humane occasio minus curandi de mandatis regule. Quāuis āt nullū p̄ceptū sit in regula ex virtute illius ꝑbi p̄cipimus tñ multa sūt in intentione: z si nō ꝑm expssionem in mō loquēdi: sicut in diuina scriptura: cū logtur nobis eodem mō. Quedā reputantur exhortatōnes: vt illud mat. 5. z lu. 6. c. Siquis te pcusserit i dexteram maxillā zc. Quedam p̄cepta: vt illud. Mutuū date: nihil iñ sperātes: lu. 6. c. Et si quera tur quō p̄nt distingui z cognosci. Resp. p rōez bene dispositā z maxime p vnctōnē pōt de facili iudicari q̄ intēdit obligare ad ea que pertinent ad obediam castitatē vnitatē z hi: non aūt ad ea q̄ ptinent ad vltimā domationē carnis vel cauēdū oēm nobilitatem in ōi motu z gestu: sicut in scripturis diuinis docemur per rōnem z doctrinam sapientū: que sint ibi p̄cepta z q̄ cōsilia: hec vmbert⁹.

De regula beati augu

p de regula bñ augⁱ est videndū.

stini quō obliget sic dicit dñs Jo. do. q̄ i regula q̄dam supponūtur vt sc̄alia: vt oīa p̄cepta dei z ecclie z tria vota principalia: z ista obligāt ad mortale trangrediendo. Quedā apponunt in regula vt media z declaratoria: z illa sunt q̄ determinat principaliter q̄liter p̄suppōsita debēt ꝓhuari: vt de rixis nō bñdis z iniurijs nō faciendis aut q̄celerime finiendis p p̄cepto charitatis seruādo: q̄ p posito. i. pozi vt p̄cepto. i. epo obediat: declarat modū obedientie. Qz feias appetere vt appeti velle crimīosuz est: exornat votū castitatis. Sz videt text⁹ r̄gle istare circa pfectissimā exhortatiōez in particulari: vt q̄ bēant victū sb vno cellarario vestitum sub vno vestiario libros sub vno libzario. Et q̄ nullus accipiat occulte lr̄as vel qōlibet munus. Et ista sūt videtur cadere sub precepto: nec licere alicui inferiori regulā sine cā ineuitabili dispēsare: Alia vero in regula apponūt vt iunctoria ad ornatū religionis. Et ista non obligāt nisi sicut consilia: vt illud carnē vram domate zc. Et illud codices singulis dieb⁹ petant z hi⁹. hec ille. Sub regula beati benedicti militāt mti ordines: vt monachi nigri de quibus ifra. de statu mo. c. ne in agro. Qui cū essent relaxati: reformati sū i speciali gregatiōe: q̄ dr̄ sancte iustie: bñtes spales ꝓstitutiones z exēptiones p enge. quartū confirmatas. Cisterciēn. multipliciter priuilegiati quos beatus ber. mirabiliter dilatauit. Camaldulen. instituti p beatū rōualdum ordinis vallis ūbrose: q̄s īstituit beatus Jo. gualbert⁹ ordis humiliatoz ordo clumacen. Celestini quos īstituit beatus Petrus de murrone q̄ fuit papa celestin⁹: sed renūciauit papatui: ordo mōtis oliuaz: ordo montis sani seu siluestrini: oēs hi sub regla beati bñdicti differūt in ꝓstitutionib⁹ z aliqui i habitu: z oēs sunt exempti nisi siluestrini. Et de regla beati benedicti quam ꝓfitent oēs monaci excep tis carthusiensib⁹: si querat vtrū oīa contenta in ea sint in precepto: ita q̄ ex transgressiōe alicui⁹ ex contentis in regla peccet monach⁹ mortal̄ z Resp. do. Jo. de turricremata cardinalis sancti sixti ordinis p̄dicatoꝝ eximius doctor i expositiōe: quam fecit super regula beati benedicti circa principiū q̄ non: lz quedam sunt ibi vt precepta obligantia ad mortale quedā vt monitiones non obligantes de se transgressoꝝes ad mortale sed veniale. Ea aūt que obligant ad mortale que sunt ibi p̄cepta: sunt illa que se habent: vt finis regule vel essentialiter facientia ad finē regule. z sine quibus finis religionis haberi non potest: hi⁹ sunt omnes actus iteriozes virtutum: de quibus agitur in regula: vt de charitate dei z proximi de patientia humilitate mansuetudine iusticia z hi⁹ seruandis. Nam non solū religiosi sed etiā laici tenētur ad ista: non tamen perfecto modo habēda sed taliter q̄ saluetur virtus in eis. Non enim tenetur mōachus de necessitate salutis ad oēs illos. xij. gradus humilitatis: qui ponuntur in regula sed ad ea sine quibus humilitas haberi nō potest: z sic de alijs virtutibus. Similiter etiaz q̄ sunt substantialia religionis sine quibus religio constare non potest: vt voluntaria paupertas castitas obedientia. s. quo ad precepta regule vel p lati. adde q̄z etiam tenetur deferre habitum sue religionis ab extra seu patenter: cum prodit i publicum cum est protestatiuum sue professionis: alias peccaret mortaliter vt infra dicetur. §. sequēti. Alia vero que sunt in regula posita: que nō sūt substantialia religionis vt obseruātie de ieiunijs certis tpib⁹ taxatis i regla: de abstinentia ab esu carniū: de camiseis lineis ñ bñdis: de culcitris ñ tenēdis: de silētio certis locis z tpibus seruando: z hi⁹ non sunt precepta nec obligant transgressorem de se ad mortale. Signanter dictum est de se: quia per accidens posset esse mortale ratione contemptus: quando scilicet quis illa transgrederetur ex contemptu: hoc autem probat prefatus doctor multipliciter. Primo ex dictis beati Thome secunda secunde questione. 186. articulo nono. idem Thomas in quodlibet pma. q. 9. ar. 4. Dicit q̄ stultum est dicere q̄ monach⁹ frāgēs

p de regula bñ secundum sub q̄ multi religiosi ignorāt.

p q̄ in religione de essentia nō sunt nō sūt de ligamento. sz q̄ transgredi de q̄ scripta p̄cepta zc. ignorāt.

silentium post completoriū peccēt mortaliter. Idē i eodem quodlibet.e.q.e.ar. dicit monacho comedere carnes extra infirmitatē nō esse mortale:idē habeē ex de sta mo.c.cū ad monasteriū. nisi faceret i contēptū vel contra p̄ceptum:qñ cōtrariū sibi a prelato suo p̄ciperetur. Idē videtur dicendū de aliis obseruātiis:cū hec sit precipua. Et de similib⁹ idem est iudiciū:ex de sta.mo.c.relatū colētes. 2° idem ꝓbat p dictum Jo.an. Nā in nouell super illud.c.ex ne cle.vel mo.neg.se.se i misceant.c.relatū.dr. Relatū est nobis q̄ monachi de.n. viuūt secularit̄:z alios exēplo suo corrumpūt. Jdeoq̄ mandamus quatenus ad ob⁹seruantiā regule appellatione resecata cōpellas: sicait Jo.an.super glo.ar.q̄ regula est in p̄cepto: quod itelligas indistincte q̄ ad tria substātialia vota. Alia āt nō credo esse in p̄cepto: alias vnus de mille monachis nō saluareē: 3° hoc patet p id quod dr in principio regule ipsius. Ausculta o fili p̄cepta magr̄i:z admonitiones pij patris excipere: inquit benedictus. Nō dicit simpl̄r p̄cepta: sz addit z admonitiōes:vt itelligaē nō oīa esse p̄cepta:sz quedā p̄cepta z q̄dā vt monitiōes z simplices ordinationes. Que āt ibi in regula sint p̄cepta z q̄ monitiōes simplices ex forma vbor̄z regula bn̄ nō pōt. Sz sicut vbi sacra scriptura vnī formiter logē i veteri z noua lege vt ex ꝓprietate z forma verbor̄ ipsius nō possit bn̄ discerni:q̄ ibi sint p̄cepta z que simplicia monita n̄ obligantia ad mortale:sed per rōnem z doctrinam sapiētiū doceē ista distinctio:ita dicenduz est de regula beati benedicti. Et p rōnem quidē cognoscitur talis obseruātia non esse sub p̄cepto:sed solum substantialia religiōis.s.exꝓbatio castitas obedientia.q̄ nō est verisimile:q̄ vir sapiens z exp⁹tus humanam fragilitatē plen⁹ spiritu dei voluerit filios suos oneribus importatilibus grauare. hoc enī nō esset regulam tradere z ꝓpendiosam viaz facere ad regnū celeste:sed inijcere laqueos ꝓfessoribus z deijcere eos in pfundū. Que pietas p̄r̄is hec esset:cū tñ dicat admonitiōes pij patris excipere:beatus q̄z greg.in libro dialogo. dicit de beato bn̄dicto q̄ edidit regulam discretione p̄cipuam. Sz que discretio esset:vt ad oīa cerimonialia tenerent sub p̄cepto. Jdem in moralibus assimilat religionem portui tranquillo z secularem vitā mari ꝓpter pericula. Sz maiora pericula transgressionis z damnatiōis essent in religione q̄z in seculo si oīa ordiata regule esset sub precepto. Per doctrinā sapientiū hoc patet. Nā doctores i theologia z canoniste approbati hoc dicunt.s.obseruātias regule vt abstinētia ab esu carnium z silentiū nō esse p̄cepta:nec de se obligare ad mortale horum transgressionē. In.c.etiā cum ad monasterium.extra de sta.mo.prohibeē i virtute obediētie strictissime:q̄ nullus mōach⁹ habeat ꝓprium:q̄ hoc est cōtra paupertatē q̄ est essentiale religiōis:alia vero vt abstinētia ab esu lineorum esu carniū silētiū i dormitorio refectorio z oratorio z claustro n̄ precipiūt eo mō: sed iniungunt vel simpliciter statuūt. Possūt āt ꝓtra predicta fieri quedam obiectiōes:quib⁹ de facili respondeē:z primo sic. Qui votū transgredit peccat mortaliter:q̄ cōtra preceptū agit ꝑm Tho.z alios. Sed monach⁹ in ꝓfessione vouet obseruare regulam:vñ z contenta in ea:q̄ frāgēs silentiū vel ieiunium regule vel abstinētiā a carnibus z hi⁹:cum ista prohibeant i regula:facit ꝫ votū:vñ z mortaliter peccat:ad quod respō. idē doc.post.b.Tho.in.i.quodlibet.q.9.ar.4.i corpore q̄onis.z.2ᵃ2ᵉ.q.186.ar.9.in resad.i.q̄ mōachus faciens ꝓfessionē vouet seruare regulā beati benedicti:sicut ꝑm quoddā exēplar:vñ ex voto obligaē ad seruandum ea:q̄ sunt in regla tanq̄z p̄cepta z que prelatus ꝑm tenorem regle preceperit voluerit. Cetera que nō cōtinētur in regula vt p̄cepta non cadunt sub voto directe:vñ ꝓtermittēs ea n̄ peccat mōtal̄r. Nō āt oīa q̄ sē i regla sunt p̄cepta. vt dictū est:sed multa sunt simplices ordinationes que transgredi nō est cōtra votuz nec mortale nisi qs ea faceret ex contemptu:qz z hoc etiā esset agere directe cōtra votum. 2° arguitur sic dicit beatus bn̄dictus in regula.c. 98. Si suscipiaē in cōgregatione:z paulopost:suscipiendus ꝓmittat corā omnib⁹ de stabilitate sua z ꝓuersione morum z obedientia: z si aliq̄n aliter fecerit sciat se esse dānandum. Cum ergo ꝓmittat talis cuncta seruare:q̄ videē transgressor voti z ꝓmissionis z dānandus per mortale cōmissū. Residem q̄ illa promissio large sumitur: non p obligatione per modū voti sed p ostensiōe volūtatis:z est sensus si oñderit se velle cūcta seruare: eo.s.mō quo habentur in regula.s.p̄cepta vt p̄cepta z monita vt monita: z quod subdiē si aliter fecerit sciat se esse dānandum:intelligiē de his que sunt cōtraria voto ꝓmissionis z ꝓtra substantialia regule. Et de stabilitate itelligiē vouere:ita.s. q̄ nō apostatet a religiōe z de mor⁹ ꝓuersione.s. q̄ nō viuat secularit̄. Nā p hi⁹ vtiq̄z dānaretur. 3° arguiē sic ex dictis ber.in li.de dispensatiōe z precepto. Omnia instituta in regula.s.benedicti ait nō ꝓfitētib⁹ mōita sed ꝓfita sūt censenda. nec grauāt n̄ seruata:cū tñ ꝓfitētib⁹ p̄cepta p̄uaricāti b⁹ i crimia fiant:z necessaria dicit esse ipsa instituta.ergo ꝛc. Residem q̄ beatus ber.n̄ accipit ibi preceptum ꝓprie z stricte.s. p iussione superioris cum intentione ligandi in virtute obedientie: sed large pro quacūq̄z iussione ordinatiōe vl̄ ꝓhibitione alicuius rei: sicut precepta grāmatice dicuntur quedā īstituta circa illā artem. Simil̄ necessarium nō sumit ꝓprie:p eo fine quo nō potest esse salus:sed accipit necessariū ꝓut distinguitur ꝓtra liberum:pro eo.s.q̄ nō est amplius in optione eius facere vel non facere sine culpa aliqua vel pena:vñ idē ait in eodē li.regula beati bn̄dicti omni hōi ꝓponiē:iponiē āt nulli. Si qs āt ex ꝓpria volūtate semel ꝓmiserit.deiceps tenēdū i necessariū filli ꝓuertit:nec iā libuz hz dimittē:qđ

ante ſuſcipere liberum fuit. Idem in eodem. hec minima vt indictum ſilentium ſi contra manda/ta non veniunt: nec peccata ſunt: accedente mandato: ſi quo minus fiant: in peccatum reputantur nō tamen in crimine: ita tamen ſi per ſurreptionē vel obliuionem non autem per ꝓtemptum hoꝛ trangreſſio fiat: hec ille. 4° arguitur ſic. Monachus q tranſgredit aliquid eoꝝ que in regula cōtinentur: aut eſt tranſgreſſoꝛ voti aut non. Si ſic moꝛtaliter peccat: ſi nō: tunc illa trāſgreſſio nō videt eſſe culpabilis: cum nulla ratio alia ſit ibi offenſe: niſi quia contra ꝓmiſſum agit. Sed nō eſt dicendum q ibi ſit nulla culpa ergo moꝛtalis ex q frāgit votū. Reſ. idē. q ſicut in his que indicāt nobis voluntatez dei ſine tranſgreſſione precepti pōt eſſe offēſa: vt cū aliqs venialiter peccā do id qō deꝰ diſſuadet ꝓmittit: vl qō ſuadet obmittit: ſic ſine tranſgreſſione voti poteſt eſſe culpa: circa hec que indicant voluntatem patris ſpiritualis benedicti auguſtini vel abbatis ſui: vt cū monachus monitum abbatis vel ſtatutum regule tranſgreditur: quod ꝓbabiliter credit nō eē preceptuz. Et ſicut qui venialiter peccat circa ea que ſunt de iure naturali vel diuino: non dicitur ſimpliciter inobediens: ſic qui venialiter peccat circa ea que in regula continentur vel que ab abbate oꝛdinant: non dr̄ ſimplr tranſgreſſoꝛ voti. nec ſimplr inobediens dr̄ qui mandatum factuz ſine p̄cepto tranſgredit. Nec ēt ſequitur q ſi monachꝰ frequenter tales oꝛdinationes tranſgrediatur vt fractionem ſilentij z hiꝰ q faciat illud ex ꝓtemptu: qz ex fragilitate z negligentia pōt h̄ agere: ſicut dicere ociosa ē veniale. Et ſi hoc qs agat q̄tidie z pluries: nō tn̄ dr̄ de ſe agere ex ꝓtēptu vt peccet moꝛtaliter: hec omnia ille. Que autē habētur de ſta. mo. ne in agro in cle. q̄tū ad ea que ſūt in ꝓncipio. c. vſq ad. ℣. ſane. tangunt mōachos nigros tn̄ ſm Jo. an. Quantū ad ea que habent̄ i dicto. ℣. ſane. ſ. q monachi i quolibet menſe ſemel confiteant̄ z cōicent: niſi de licentia z conſilio ſui abbatis vel confeſſoꝛis abſtineāt: dubitat Jo. an. vtrum extendant̄ ad oēs monachos: qō dicit ſatis eſſe honeſtū. Que aūt habent̄ in. ℣. Qz ℣o vſq ad finē: vt de non eundo ad curias ꝓncipum ſine lr̄ia ſuoꝝ abbatū: de nō poꝛtando arma intra ſepta monaſterij: cōtra q̄ eſt ibi lata ſñia excōicationis: de ꝓꝛogatibꝰ abbatiaꝝ de etate poꝛandoꝝ monachoꝝ z hiꝰ dicit Jo. an. extēdi ad omnes monachos. Et in fi. illius cle. ꝓfirmāt de cretales ille cū ad monaſteriū. z i ſingulis de ſta. mo. que dicūt de abſtinentia a carnibus a camiſijs z de ſilentio z hiꝰ: que tn̄ non vident̄ eē i precepto niſi illud de ꝓpꝛio nō habendo.

De regula beati fran/ciſci ſub qua militant ſoli minoꝛes.

Dic ſanctꝰ frā ciſcus incepit oꝛdinem ſuum anno dñi. izio. ſub Innocentio tertio: z confirmatus fuit oꝛdo pmiſ ſine ſz ſolēni appꝛobatione ab honoꝛio poſt' con firmationem oꝛdinis predicatoꝝ. Nota q in cle. Exiui de paradiſo de verbo. ſigni. declarat q ibi ſint precepta vel equipollētia preceptis obligantia ad moꝛtale trāſgreſſoꝛes. ibi enī dr̄ q vltra tria vota eſſentialla religionis oꝛdo ipſe miꝛ noꝛ cōmuniter ſenſit tenet z tenuit ab antiquo: q vbicūq in regula ponit̄ hoc verbū teneantur: obtinet vim ꝓcepti: z obſeruari dz a fratribꝰ ſicut tale. Et cum votum determinatuz cuiuslibz habeat eandē ſup certo voluens regulā: que in regula nō ſunt poſita: q̄tuis dicat̄ in ꝓncipio regule. Regula z vita fratrum minoꝝ hec ē. ſ. dñi noſtri Jeſu xp̄i ſanctum euangelium obſeruare. In obedientia viuere ſine ꝓpꝛio z in caſtitate. Et in fine regule dr̄ humilitatē z pauptatē z ſanctū euāgeliū qō ꝓmiſimus obſeruemus. Declaramus tn̄ q dicti fratres non ſolum ad illa tria vota ex profeſſione regule obligantur: ſed etiam ad omnia implenda tenent̄: que ſunt pertinentia ad illa tria vota: que regula ipſa ponit. Et in eadem cle. dicitur. Que videri poſſunt equipollentia preceptis ex vi verbi vel ſaltem rōne materie: de qua agit: vel etiam ex vtroq ſub ꝓpendio habeantur. Declaramus q illud qō ponitur in regula: de nō habendo plures tunicas q̄ vnam cum caputio z aliam ſine caputio. Item de non poꝛtandis calciamentis: de non equitando extra caſum neceſſitatis. Item q fratres vilibus induantur. Itez q ieiunare a feſto omnium ſanctoꝝ vſq ad natale z in omnibus ſextis ferijs teneant̄. Item q clerici faciant officium diuinum ſm oꝛdinez romane curie. Item q miniſtri z cuſtodes neceſſitatibus infirmoꝝ z fratribus induendis ſolicitaz curam gerant. Item q ſi quis fratrum in infirmitatem ceciderit: alij fratres debent ei ſeruire. Itē q fratres nō predicēt in epiſcopatu alicuius epi: cum ab eo illis fuerit interdictum. Itē q nullus audeat populo p̄dicare niſi a generali miniſtro: vel alijs quibus ſm predictam declarationē id competit fuerit examinatus appꝛobatus z inſtitutus ad hoc. Item q fratres qui cognoſcerent ſe non poſſe regulam obſeruare ſpiritualiter: debeant z poſſunt ad ſuos miſtros recurrere. Itez omnia que ponuntur in regula ad foꝛmam habitus tā nouitioꝝ q̄ profeſſoruz necnō ad receptionis modum ad profeſſionem ſpectantia: niſi recipientibus quo ad habitum nouitioꝝz: ſicut dicit regula: ſz deū aliter videat: hec inq̄ oīa ſūt a fribꝰ tāq̄ obligatoꝛia obſeruāda hec ibi. Duo tn̄ ex predictis. ſ. de habēdo vnā tunicā cū caputio z aliā ſine caputio quo ad profeſſoſ. Et q fratres vilibus induantur ſicut ibi modificantur: q q̄uis iſta ſicut alia equipolleāt preceptiſ: tn̄ ōterminat q̄ctum ad numerum tunicarum: q pluribꝰ vti non licet: niſi in neceſſitatibꝰ que haberi poſſunt ex regula: ſecundum q hunc paſſum declaravit predeceſſoꝛ ſuus. ſ. nco. Quo autem ad vilitatem veſtium tam habitus q̄ interioꝝ tunicarum illam debere intelligi dicimus: que ſm

ꝑ de regula bñſſimꝫ ꝑ nr̄ fundaſſe.

consuetudinem vel conditionem patrie debeat ꝙtum ad colorem panni: z precium vilitatis merito reputari: huiusmodi autem vilitatis iudiciū ministris seu custodibus z guardianis committit conscientias eorum onerando. De pecunijs ñ habendis dicit: q̄ sanctus franciscus precepit firmiter. ſ. fratribus in regula cunctis: q̄ denarios vel pecuniam non recipiant per se nec per interpositam personam. istam particulaz predecessor suus. ſ. nico. declarans casus z modos: posuit: quibus a fratribus seruatis: a fratribus non possunt dici: nec debent pecunie receptores contra regulam vel contra ordinis puritatem. Sed ſi p alio q̄ ponat: dicti predecessoris nostri. ſ. nicolai declaratio: ad dātes pecunias vel ad deputatos nūcios recurrant: transgressores regule z precepti dici possunt. Quocirca que sunt omnis pecunie z oblationū pecuniarum receptio ī ecclesia vl̄ alibi cippi seu trunci ordinati ad offerentiuz seu donantium pecunias reponendas: necnon z quicūq̄ recursus ad pecunias se habentes: ipsis per declarationem predictam non conceditur: hec omnia sunt eis simpl̄r interdicta. Cū etiam recursus ad amicos speciales expresse tantum in duobus casibus concedatur ſm regulam: videlicet pro necessitatibus infirmorum vel pro fratribus inuendis: atq̄ pie considerata necessitate vite: ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes cessantibus elemosynis sepe dictus predecessor duxit extendendum. Sed pro nullis causis q̄ p predictis vel similib⁹ in via vel alibi recurrere eis licet ad amicos huiusmodi: siue sint dantes pecunias siue deputati per ipsos: seu nūcij vl̄ depositarij siue quouis nomine appellentur. Et infra. p̄cipere q̄ z qualiter pecunia expendat̄: cōputūq̄ exigere de expensa: eāq̄ quomodocunq̄ deponere aut deponi facere vel recipere: facere capsulam pecunie vel eius clauem deferre: hos actus z similes fratres sibi illicitos esse sciant: p̄dicta enim facere ad dominos pertinet. Declarādo etiam dicimus q̄ successionum hi⁹. i. hereditatum: que etiam ex natura sua indifferenter ad pecuniam: z etiam ad alia mobilia z immobilia se extendunt: nullaten⁹ sunt capaces: nec licet eis valorem hereditatum talium vel tantam earuz partem: q̄ presumi possit hoc in fraudem fieri: q̄ ſi sub modo z forma legati dimitti sibi facere: vl̄ sic dimissa recipere: quin potius ista fieri ab eis simpliciter prohibemus. Cunq̄ annui redditus iter īmobilia censeantur a iure: ac huiusmōi reddit⁹ optineri paupertati z mendicitati repugnet: nulla dubitatio est q̄ dictis fratribus redditus quoscunq̄ sicut z possessiones vel etiam eorum vsum: cum eis non reperiatur concessus: recipere vel habere: considerata eorum cōditione: non licet. Item ibi dicitur q̄ nullo modo debent fratres ipsi curiis z litigiosis actibus se īmiscere: debēt etiaz scire sibi interdictū q̄ hi⁹ inquisitionibus alias executionibus z dispensatiōib⁹. ſ. rerum temporaliū se exponant: cū hec vt sepius absq̄ litigio z ꝓtractatiōe pecunie vel administratiōe ei⁹ nō valeant expediri: verūtñ in bis possunt dare⁹ filium. Item z infra: habere hortos vt colātur ac olera z alia ortalicia p̄cio distrahant̄: necnō z vineas: repugnat sue regule: ſm q̄ predecessor declarauit z ordinauit. Et infra superfluitas aut nimia preciositas vel quecūq̄ curiositas in bis. ſ. edificijs ecclesiasticis paramētis vasis altaris seu alijs quibuscūq̄: nec potest eorum professioni z statui ꝓuenire. Demum traditur de ministrorum electione ꝓuincialium: si habent dispensationes vel alias declarationes a papa ignoro. Sub regula basilij que prima fuit. militant oñes monachi orientalis ecclesie: seu greci: ac etiā in occidente fratres carmelite aliquando sub ea fuerūt quib⁹ anno domini. m. ccxl vii. dominus Innocentius quartus addidit quasdam ordinationes per modum regule traditas eis a quodam patriarcha hierosolymitano dicto alberto: extractas ex regula basilij cum quibusdam additis: declarantes z mitigantes regulam illam: per dominum hugonē cardinalem ordinis predicatorū dictas: vbi determinant q̄ abstineant ab esu carnium: z ieiunent ab exaltatione sancte crucis vsq̄ ad resurrectionem dominicis exceptis. Et teneant silentium nocturno tempore. Et q̄ habeant vnum priorem: cui promittunt obedientiam: cum castitate z abdicatione proprietatis: scilicet in professione z de modo officij. Q̄ omnia habeant in cōmuni: q̄ comedant in cōmuni refectorio cum lectione in mensa. Et q̄ vacent lectōni z labori manuū ne sint ociosi. paucissima alia ponit. Sed habent multas alias constitutiones per capitula sua adiūctas sicut alij ordines. Sub ipsa etiam basilij regula fratres z erment seu hermenij vulgariter dicti antiquitus militabant: nūc autem audiui eos sub regula augustini viuere. Que autem ī dicta regula basilij sint precepta vl̄ non extra essentialia religionis: non īuenio a quo q̄ declaratum. Et nota secundū thomā secunda secūde questione. 186. ar. 10. in corpore articuli q̄ in eodem genere peccati mortalis vel venialis quod cōmittitur: grauius peccat religiosus q̄ laicus in tribus casibus: videlicet si faciat contra vota religionis: quia si fornicatur agit z contra preceptum z contra votum. 2° propter scandalū qō habet locū ī peccatis manifestis: qz magis tales scandaliçant. 3° si peccat ex contemptu z malicia. quia tunc est magis ingratus. In alijs scilicet que fiunt ex infirmitate vel ignorantia leuius peccat religiosus: qz si esſz veniale quasi absorbetur ex multis bonis operibus que facit Si est mortale facilius resurgit. Primo propter intentionem quam habet ad deum directam: q̄ z si ad horam intercipiatur: de facili ad pristinā reparatur. Item scit etiam delicta corrigere. Itē iuuatur a sociis ad corrigendum.

¶ de regula bti basilij.

¶ religiosi grauius peccant q̄ seculares. in tribus casibus.

De tribus votis essen

tialibus religiōis. Et primo de obediētia quō gs ī ea offendat: obedientie trāsgressionē esse mortale ostendit ex illo tex. i. Re. 15. quasi peccatum hariolādi est repugnare: z quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. i. nō obedire. sup quo verbo dicit greg. Obediētia sola est que fidei meritū possidet: sine qua quisq; infidelis esse ꝓuincit. Et si fidem tenere videatur. 8. q. i. sciendum. Sz nō q nō omnis trāsgressio ordiatōis facte a regula vl ꝓstitutiōe: vl a prelato quam facit religiosus ē p ꝓprie inobediētia z p ꝓsequens mortale: alias status religionis esset plenus laqueis z periculosi ordinatu seculari. Nec est aliqua religio ī qua gs voueat omnia puncta seu ordinata que ponunt ī regula vel constitutione: z que dicetur ei a prelato se seruaturū: sz aliqua ex ipsis plus z minus fm formam professionis: ī qua fit votum solēniter.

Sciendū ergo q tripliciter quis agit ꝓtra votum obedientie: z p cōsequens peccat mortaliter trāsgrediendo ordinationes regle ꝓstitutionum vel prelatoꝝ. Primo p cōtemptuz quātūcūq; illud quod agit p cōtemptum de se sit parū ordinatum a regula ꝓstitutione vel prelato. Mā q ꝓtemptus sit mortale: patet nume. 15. vbi ꝓtēnēs mandatur morte puniri. Ber. ēt ī li. ō dispen. z p cepto dicit. Neglectus vbicq; culpabilis cōtemptus vbicq; dānabilis. hoc etiā dicit Tho. 2ª 2ᵉ. q. 186. Qui declarans quid sit ꝓtemptus: dicit q est renuere subijci ordinatiōi regule vel legi: dominus Jo. do. hoc declarat p exempla dicēs: puto ī ꝓstitutiōe ordinis predicatoꝝ dici contemptum voluntariam sine cā cōtinuatam aliquā diu transgressionem: puta cū gs bz cappas regales lineis vtitur: replet pecunijs: etiam ad prodigalitatem sequendam: z cum sanus sit propter gulositatem tantum vult fere cōtinue carnibus vesci: z cum ieiunare valeat saltem aliquotiens in hebdomada nec sextis feriis a cena vult abstinere: nulla insup petita lītia vel obtenta z similia facit que constitutiones vetant. Jn his que perseuerare itendit nō video quō a dānabili contēptu talis valeat excusari. Unū dicit quisquis in ordine predicatoꝝ rite professus tacite vel exp̄sse: ex deliberato animo statuta principalia non seruat cum intētione transgressionem hi⁹ cōtinuandi: apostata est apō deum. 2ᵒ modo agitur contra obediētiam z fit cōtra votum: z per cōsequens est mortale: quando religiosus facit cōtra preceptū sui prelati sub quacūq; verborum forma factum: dūmodo intelligat ipse preceptum sibi fieri: obligans. s. eum de necessitate ad faciendum: z preceptum sit de re: in qua tenetur ei obedire: nam multa sunt ī quibus non teneretur. Et primo si preciperet cōtra dei mandata vt crimen occultum reuelari sibi non seruato ordine fraterne correctionis: vel preter mandata vt mendacium officiosum. non enim debet ī huiusmodi obedire. vt. ii. q. 3. si dominus. Secundo si contra ordinatiōes ecclesie: vt q ñ ieiunet die statuta ab ecclesia: vl cele bret ꝓ hereticis: tunc non obediet. ii. q. 3. si quis episcopus. Tertio si contra ordinationes siue regule vel ꝓstitutiones: vt in ordine predicatoꝝ cum sit sanus q comedat carnes: vel lineis vtat et infirmus: in huius tamen dubio debet obedire. ar. 23. q. i. quid culpatur. Quarto si precipit ea ad que se non extēdit prelature auctoritas: vt in interioribus: puta si preciperet continuam attentionem ad orationes sibi iniunctas: ar. di. 32. erubescant. vel etiā q manifestaret aliquod peccatum suum oīo occultum: vel iterum cōfiteret iam ꝓfessum peccatū: pe. de pal. vel etiā si mādat q nō loquat superiori suo: vel faciat ꝓtra ordinationem maioris prelati sui. di. 8. que ꝓtra moreꝫ.

Quinto si p̄ciperet vt ieiunaret vel austeritates faceret vltra regulā: nō ponendo ei per modū penitētie: seu punitionis alicuius defectus: qz tūc teneret: vt notat hugo. 23. q. 3. pñs z di. 24. gesta. laudabilius tñ esset ī hi⁹ obedire: ar. ii. q. 3. qd ergo. Sexto si aliquod p̄ciperet: qō bz speciē mali: vt q nudaret se cozā hoīb⁹: qz obediētia intelligit ī licitis z honestis: vt dr ī glo. u. q. 3. non est. Septio si preciperet ei q colligeret festucā de terra vel aspiceret tota die aues volantes: cū; tuis laudabilius esset obedire ī hi⁹. 33. q. 2. admonere. vbi dr cuidā ītredere monasteriū humiliare sub manu abbatis z cuncta facito simplici animo: que tibi fuerūt ꝓperata. Et greg. p obediētiaz nūq; dz malum fieri: dz vero per obedientiā bonum quod agitur intermitti. ii. q. 3. qd ergo. z loquitur de illo bono opere ad quod quis nō tenetur ex necessitate salutis. Octauo nota q religiosi nō tenent ep̄is suis obedire: etiā ī his q nō st̄ ꝺ deū vel suū ordinē ꝺz guil. nisi salutis ꝓuilegiis z idulgētiis z ꝓstitutionibus suis ex̄ de simonia. ne dei. Unū si precipiat prelatus q vadat ad papam vel regē ꝓ ipsis vel alijs: aut recipiat cōmissiones ī causis: aut alias ꝓmissiones testamētoꝝ z hi⁹ non credo: q tales teneant obedire licet possint episcopi suis subditis laicis talia demandare: z illi debeant obedire. Ad prelaturam autem sibi ꝓpositam a superiori vtruz teneatur obedire precepto super hi⁹? Respondet Pe. de pal. in. 4. di. 19. q. i. q tenetur. z potest quis ad suscipiendū cogi etiam si non habeat sufficientez scientiam: sicut fieri consueuit in religione. Et q dicit greg. q indignus non debet obedire: z dignus vir debet obedire. intelligendum est de illo qui est indignus rōne defectus: qui est irregularitas: tunc enim non debet obedire nisi amoueatur impedimentū per dispensationem. Sed nō bñs hi⁹ impedimentum debet obedire: alioquin quilibet bonus qui reputat se indignum: refugeret z soli īdigni ꝓmouerent. Qui igit̄ inuitus z coactus suscipit officium prelature nō habēs sufficientem scientiam nō peccat: secus si sponte z nō coactus. Et idē dicit de audientia confessionum

.s.q̄ pōt cogi:ēt nō hñs sufficientem scientiam ꝛ
oz obedire:hec pe. Idē videt sentire guil. dic̄.n.
q̄ obedientia est necessaria in his sine quib⁹ reli
gionis pfessio nō posset seruari: vt facere officia
cōia ꝛ mutua obsequia:idē pe.de tar. in scripto.
Quod intelligo dūmō sciat saltē cōia peccata ꝛ
de alijs dubitare: vt habeat recursuz ad peritos:
nec ūmineat ei ꝓbabiliter periculū aīe sue: vel si
subditi quibus preficeret:essēt obstinati nec pos
set eos cozrigere:ar.ꝛ.q.i. §.qñ ꝯo cū.c.sequenti.

Oz aūt quis cogi possit ad platurā p̄ preceptū
ꝛ alios modos patet exemplū in aug.qui fuit co
actus ad epatū. Uis inquit ipsa mihi facta est. di.
48.añ omnia.ꝛ.zz.q.4.displicet.vbi aug⁹. Mul
ti vt episcopatum suscipiant tenent inuiti:pducū
tur includuntur patiunt mala:que nolunt donec
eis assit voluntas suscipiendi boni operis.ꝛ. 8.q.
i.scripturis.dicit gre.q̄ is qui valet oues dñi pa
scere ꝛ renuit.conuincitur dominū nō amare.hoc
tñ scias q̄ nisi assentiat quātūcūq̄ aliquis elect⁹
sit ꝛ confirmatus:ꝛ sibi p̄ceptum factum de acce
ptatione:nunc̄ est prelatus nec episcopus nec ab
bas nec prioz nec curatus nec aliquod ius ei ac
quirit:ꝛ dicit idem pe.di.zz.in.4.ar.8.q.i.in scri
pturis ī glo. Consueuerūt aūt plati quādo inten
dunt ad aliqd p̄ceptozie subditos obligare:ꝛ ad
pctū mortale ꝺriū faciēdo:vti tali mōloquēdi:p
cipio tibi ī vtute obedictie vl ī vtute spūs sancti
vel sub pena excōmunicatiōis vel alterius censu
re ecclesiastice vel sub pena carceris. Uñ Hiero.
in epla ad iottinianū.i4.q.i.c.qō debet. §.gsgs.
Qō p̄cipit imperat quod imperatur necesse ē fie
ri. Alie ordinatiōes platozum vel sunt exhorta
tozie tantum ꝛ sic transgredientes non peccant:
Uñ gratianus di.4.c.denicq̄ sacerdotes. §.hec
ꝛ si.Decretū de necessitate facit glo.i. preceptum
vel statutū: exhortatio liberā voluntatē excitat.
Uel sunt mandata ꝛ sic peccat venialiter ñ seruā
do.dicit.n.archi.post hugo.i4.q.i.gsgs. Māda
tum est mediū inter p̄ceptuz ꝛ cōsiliuz: qz ē ūtra
p̄ceptū ꝛ supza cōsiliū. Sepe tñ in iure ponit mā
datū p̄ pcepto ꝛ econuerso.

De castitate quomo/

do quis cōtra eā agat. vbi nō q̄ dicit aug. de si
de chzistiana ꝛ in regula.ꝛ habetur .zz.q.5.nec so
lo tactu. Non solum autē affectu ꝛ tactu sed aspe
ctu quoq̄ appetitur ꝛ appetit ꝺcupiscentia femi
naz ꝛ ūtra. Si etiā tacente lingua aspectu mutuo
se inuicem cozda nunciāt impudica: ꝛ ꝑm cōcupi
scentiā carnis alterutro delectant ardoze:ēt in ta
ctis ab īmūda violatiōe cozpoziḇ fugit castitas
ipsa de moziḇ. hec ibi. Primo igit sciendū q̄
nō solū ꝺmixtio venerea:sed ēt aspect⁹ tact⁹ locu
tio missio lꝛarum munez cōuersatio accessus af
fectus ad mulieres vel viros cū fuerit ex libidīe
ꝛ amoze carnali luxurie oīa sunt mortalia:ꝛ qōli
bet eoz de p se diuersis tempozibus fiant: ꝛ dici
tur sacrilegiū. Et cōiter prelati in religione eozū
solent sibi reseruare absolutionē ab isto casu:ꝛ ali
is que sunt contra tria vota principalia: quod vi
det intelligendum cum ꝓceditur ad aliquez ac
tum exteriozem:non cum precise cozde cōmittū
tur:nisi aliter ipsi prelati declararent. Secūdo
nota ꝑm vmbertū in expositione regule q̄ cogi
tatio de muliere in se non est peccatum:delecta
tio autem in hi⁹ cogitatione potest esse mortale:
ꝛ veniale ꝑm diuersas circunstantias. Appetit⁹
vero mulieris semper est mortale: quod itelligo
de appetitu rationali.i.ꝑm determinationē rōnis
ꝛ libidinoso ꝛ actiue ꝛ passiue.i.amare vel ama
ri carnaliter:vir mulierem vel a muliere vel ecō
uerso:ꝛ multo magis gloziari de hoc vel facere
aliquid ꝓpter hoc vt ametur.hoc autez patet ex
verbis ipsius aug.in regula dicentis: appetere .s.
feminas vel ab eis appeti velle crimino sum est.
crimen autem hic impoztat mortale ꝑm vmber
tum ꝓut sumit a gratiano:di.zz.§.alias ea. Uide
ant g̃ qui hñt deuotas in mōasterijs: ꝛ mutuo de
lectāt carnis ardoze: ꝓpter qō eas si fepe possūt
visitant:quot mortalia cōmittant:ēt si nō adde
rēt alias turpitudines vboz ꝛ actuū. Attendāt ꝛ
plati eoz qui tales permittūt accedere ad mona
steria esse participes dānatiōis coz.z.q.i.notuz.ꝛ
zz.q.3.p totū. Nō.3° ꝑm vmbertū q̄ tria sūt ge
nera feminaz:que tentant facilius de bonis vi
ris q̄ alie. Primū est cōtinentes mazie iuue
nes.cum.n.tentatio carnis fit cōtinue in earuz na
tura:facili⁹ tētāt iste q̄ ꝺiugate vl alie fēe male
agētes cū alijs. Et iō apl⁹ reddit cautum timo
theum contra istas.i.tbi.5. Secūdū gen⁹ est fe
mine ille q̄ iter ꝓtinentes viuūt sub specie vl ha
bitu sanctitatis:ꝛ ideo cū nō audeāt hre familia
ritatē cū mūdanis ꝓpter votū sanctitatis: facili⁹
effundūt suas tētatiōes ꝛ ī viros sanctos: cū gḇ⁹
frequētius ꝺuersant: vnde aug. Nō ideo minus
cauendū est: qz sunt bone indolis ꝛ pie conuersa
tionis:cū sub affectu pietatis se supponat viscus
libidinis. Tertiū genus est femīe iter ꝓtinētes
spem sanctitatis hñtes:q̄ sūt vilis ꝺditionis: q̄ fa
cilius cadunt q̄ nobiles vel magne auctozitatis
matrone:q̄ ꝓpter bonoz ē suū hoc attētare ꝺdi
gnarent:ꝛ iō ab his cauendū. vñ hiero. Femīa
quam videris bñ ꝺuersantem mente dilige.s. ꝑz
deū ñ cozpali ꝺuersatiōe:di.zz.bospitiolū. Et nō
q̄ dr ex de sta.mo.c.cum ad monasterium.circa
fi.q̄ abdicatio ꝓprietatis sicut ꝛ votuz castitatis
ita sunt annexa regule monachali: vt nec contra
eam sūmus pontifex valeat indulgere: vñ vt dic̄
pe.de pal.in.4. q̄ ī preceptis negatiuis q̄ diu du
rat obligatio ad non faciendū nunc̄ licet facere:
ꝛ cū obligatio ad non coeūdū sit essētiale religio
ni: q̄diu durat religio:q̄ est vsq̄ ad mortē:nūc̄
est sibi licitum coire: nec papa potest dispensare
ipso remanente religioso. Sed forte papa pōt fa
cere de religioso non religiosum: ꝛ tunc cessa
bit obligatio:qz ipse potest destruere oēz religio
nē:sicut destruit aliq̄s:qz nec reputat religio:nisi

p̄ad mstinatē ꝓuād. nauē ē nō solū amy. ſz aſpectu
et tactu ꝺmixtē.

p̄ tu sunt gnā femineaz. a ſilz vel
quasi fugē debēt.

¶ religiosi debent fugere omnes occasiones malas materiales.

approbata a papa: qz in approbando nō pōt sibi legem ponere: a qua nō liceat recedere sicut nec testator in testando. ff. de le. l. si quando. ¶ Nō de vitandis occasionib⁹ quibus causat̄ z auget̄ amor carnalis ad mulieres z mulier ad viros ꝫz ymber. in expositione regule. ¶ Prima occasio est accessus ad eas sine causa vrgente z modestia. Femine sunt multum curiose ad videndū viros et bonos: genesis penult. Filie discurrerūt p murū. s. ad videndū ioseph. Sicut ex visu mulieris inardescit ꝯcupiscētia viri: ita ex visu viri iardescit cōcupia mulieris: exemplū de sancto ber. quātū ad hospitam suam tē. Et ideo sancti viri z precipue qui sunt aspectu gratiosi z pulchri caueant sibi apparere inter mulieres vel accedere ad eas. Secunda occasio est frequentatio cuz eis. Solent. n. ex hi⁹ frequentia cozda eorū inflāmare in viros: exemplū gen. 39. de dña que iniecit oculos in ioseph: z ideo cauēdū est ab hi⁹ frequētatione. Unde ꝓpter hi⁹ vitandum monasteria duplicia. s. virox z mulierx simul habitantiuz instituta a beato basilio mandantur separari z ñ amplius fieri. 18. q. 2. diffinimus: Tertia est familiaritas que causat̄ ex multa z priuata locutione. Familiaritas. n. ī oñi re prebet audaciā. audacius enim petitur aligd a familiari q̄z ab extraneo. Sic z mulier audacius ꝓrumpit in tentationem in familiarem: vnde. 18. q. 2. peruenit. ¶ Prohibent̄ monachi facere sibi ꝯmatres ad tollenduz familiaritatem hi⁹. Et nota q̄ preceptorie hoc prohibet greg. in dicto. c. Dicit tñ glo. q̄ si mōachi habent ecclias curatas non ꝓhibent̄ baptiçare sed leuare de sacro fonte: qz ibi maior familiaritas ꝓtrahit̄. Qō extēdit ad oēs religiosos qa vbi eadem rō ibi idem ius: hinc z hiero. Oēs puellas vel virgines xp̄i aut equaliter ignora aut eqnaliter dilige. vñ. 18. q. 2. in decima. dr̄. Ea circūmōachos cautela seruet̄: vt r̄moti a familiaritate monialiū nec vsq; ad vestibulū habeant accedendi familiare permissū. Sed nec abbatē vel eū qui ꝓficit extra eā que preest virginib⁹ xp̄i loqui aliqd: qō ad institutionē eax pertinet: licebit: nec cū sola que preest frequēter log eos oportet: ſz sub testimonio duax vel triū sorox ita vt rara sit accessio. Quarta ē oñsio affectiōis p munuscula z dulces lr̄as: affect⁹ g̃ mulieris erga bonos viros ꝫz sanct⁹ ō facili degenerat ī carnalē: qz fragilis ē nature: z iō boni viri si ex aliqua cā vrgente hñt ostendere familiaritatem: caueant sibi a verbis blandis z actibus: ex quibus posset augeri affectus earum circa se: vnde hiero. Crebra munuscula z sudariola z dulces litteras sanctus amor nō hz. Et loquit̄ non de litteris honestis z informatoriis ad bonum: sed solum ex affectione sensuali z cum verbis blandis scriptis vt patet in sequētibus. Quinta est decor z compositio corporis. exemplū de ioseph. gene. 39. Et ideo boni religiosi deturpant corpus suum per mortificationem. Q; si sentiunt se diligi a mulieribus fugiāt eas: z aspere z dure loquuntur ad eas. Et si ex hꝫ turbentur non curant de reconciliatione earum. melius est enim eas esse turbatas contra eos q̄s carnaliter affici. vnde aug. Sermo breuis asper z rigidus est cum huiusmodi habendus. Sexta occasio est aspectus earuz. Impudicus oculꝰ ait aug. impudici cordis est nuncius. 32. q. 5. nec solo. exemplū dauid in videndo bersabee: z domīe respicientis in ioseph. Et ideo vt dicit̄. 6. q. i. c. ex merito. officium singulorum sit oculos habere castos. Uitandum est ergo q̄tum possibile est consortium mulierum. ¶ Primo ꝓpter periculū. auguſt. Quanti z quales episcopi clerici simul z laici post magnalia z signa mirabilia naufragati noscuntur: cum volunt in naui fragili nauigare hoc est in carne fragili se exponere cōsortio mulierum periculoso. Secundo ꝓpter infamiaz que inde sequitur que cauenda est: ar. ii. q. 3. non sunt audiendi. Tertio propter notam exēpli. Cum enim perfecti viri z securi inherent familiaritatibus predictis: dant occasionem minoribus idem faciendi: qui cum sint infirmi: de facili corruunt in istis. Et declarat aug. in libro de singularitate clericox: q; nec ꝓpter vtilitatem clericorū temporalem que ex hoc euenit: est habenda cuz feminis nimia familiaritas: nec propter charitatē ad salutem earum: nec propter quedaz exempla xp̄i z sanctox. Nā si xp̄m sequebant̄ mulieres: q̄ mīstrabāt ei: z apl̄i z helias pasci sūt a vidua: ñ se debēt boues fragiles tātis viris equare: vt credant hoc ita pure agere sic̄ illi: z tñ multū moderata z maxīe modesta fuit illa familiaritas z ex causa magna facta.

De paupertate religiosox seruanda siue ꝓprietate ī particulari ñ hñda: q̄liter circa hꝫ gs offēdat. vñ aug: ī regl̄a dic̄. ¶ Nō dicatis aligd ꝓpriū: ſz sint nobis oīa cōia. iz. q. i. c. nō dicatis. Et vrban⁹ papa ingt. Quicūq; vestē vitā cōem suscepta hz: z vouit se nil ꝓprium habere: videat ne pollicitationez suam irritam faciat: sed fideliter custodiat ne dānationē ſz p̄miū sibi acquirat. iz. q. i. scimus. z extra de sta. mo. c. cū ad monasteriū. dicitur. ¶ Prohibemus districte in virtute obedientie sub obtestatione diuini iudicij ne quis monachoꝝ ꝓpriuz aliquo mō possideat. Et in. c. mōachi. eo. ti. dr̄ hoc de vniuersis religiosis p̄cipim⁹ obseruari. s. q; nō habeant peculiū seu ꝓprium. Ubi nota primo ſm Jo. an. in nouellis super dicto. c. cum ad monasterium. q; ꝓprium dicit̄ gcquid celat abbati seu alij suo plato: vel tenetur contra volūtatez plati. Si āt abbas quedaz mōacho ꝓcedit: vt eis possit vti ad libitū: non videt̄ dici ꝓprietas: quādo de quātitate z qualitate nil celat abbati: nec sine ipsi⁹ scientia aliquid recipit vel expēdit: paratus totū reddere z dimittere ad nutum abbatis. Et dicitur ꝓprium ſm archidi. quasi porro ꝑuatum separatum a cōmunitate. Et ſz hoc. ipoztat ꝓpriū dominiū rei iustis modis acqsitū.

¶ de paupte religiosoꝝ ē intendꝫ.

¶ ꝓprid q̄ est.

Secūdo nota q̄ habere ꝓpriū est peccatū mortale religioso cuilibet. tum qz est ꝓtra votū p̄cipale. s. pauptatis. tum qz est ꝓtra p̄ceptū iuris canonici: vt patz p allegata. c. Et religioso in morte repto cuz ꝓprio mandat in dictis. c. negari ecclesiastica sepultura. Cū ḡ religiosus vel religiosa: qz idem iuris oīno est in monialib⁹ ī hoc aliquid recepit multū vel parū mobile vel īmobile ꝓtra voluntatē supioris: vel receptū de licētia p̄lati nō est paratus ponere totū in manibus eius: ad placitū z requisitionē ipsius p̄lati: vel ei aliquid celat: ne ab eo accipiat: vt ꝓprietari⁹ peccat moraliter: z sīliter si sibi ad vsū ꝯcessa ꝓtra voluntatē supioris vel sine lnīa vēdit vl donat: vt dns rei nisi poneret spem in ratihabitione p̄lati. Tertio nota q̄ p̄latus non pōt dispensare cū religioso: vt habeat ꝓpriū vt. s. aliquid habeat simpliciter in sui dnīo: vt facere possit quicqd velit sine volūtate supioris ꝓpria auctoritate: īmo vt dicit Inno. in. c. cū ad monasteriū ī fi. nec sūmus pontifex in hoc valet indulgere. i. dispensare. Et q̄uis archiō. hosti. z Jo. an. dicant q̄ papa pōt cū monacho in ꝓprietate z castitate dispensare: hoc volunt dicere q̄ ex iusta cā z maxima vrḡēte necessitate vt ē bona dispositio vnī⁹ regni pōt papa monachum facere laicū z vxora re: sed ꝑ certo tenetur q̄ nō valet dispensare cū monacho vt ꝓpriuz habeat: z sit monachus fm Tho. z pe. de pal. qō p3 p id qō narrat archidi. 32. q. 2. solet de quadā oblata muliere. Unā nota q̄ si p̄latus dispensat cū religioso in ꝓprio: vt. s. aliquid habeat z ad placitū illud distrahat dissipet z disperdet: vt sibi videt etiā in damnū monasterij: nō videtur posse excusari a peccato grauī z mortali: cū exponat ouē suam morti z damnificet monasteriū z vsurpet potestatē quā non habet. Quarto nota q̄ cū p̄latus ꝯcedit q̄daz subdito ad vsum: qz tn̄ res periculosa est z inuidie z exempli mali cā: ꝙsulit hosti. abbati: q̄ nisi ex magna z euidenti causa talē lnīaz nō det monacho nō hñti administrationem: addit ad hoc dns Jo. do. dicens: qz consiliū hoc est latissimū ꝓpter malicīā modernoz odiosū: qz religioni damnosū: ideo restringendū p regulā illā. Odia restringi z fauores ꝯuenit āpliari: de re. iu. li. vi. Itē qz ad maiorē pauptatē obligant fratres p̄dicatores q̄ monachi: cū illis sit licitū hre possessiones in cōi: z p ꝙsequens abbas pōt ꝯmittē possessionē monacho: qō nō pōt p̄latus ordinis p̄dicatoz: cū dictus ordo possessiones hre non possit: sed eis renūciauit: hec Jo. do. Moniales aūt vtriusq̄ ordinis mendicantiū in cōi possessiones z reddit⁹ hre pñt vt monachi. Cōcessoz aūt sibi p p̄latū religiosus ita hz vsuz: q̄ nō hz vsufructū. Est aūt hec dr̄ia inē vsū z vsufructū: qz fm tex. glo. ex de pigno. cū ꝙstet. Usufructus dr̄ ius vtendi z fruēdi reb⁹ alienis salua rerū substātia. Sz vsus dr̄ ius vtendi lz nō fruēdi rebus alienis ꝛc. Unā de re cui⁹ gs hz vsū acci

pere oz p̄cise suā necessitatē: nec aliqd dare pōt. Sz ī vsufructu vltra suā necessitatē pōt resiguū illi⁹ vsufruct⁹ donare vt vult: qz ei⁹ rei dns ē. Religios⁹ de ꝯcessis sibi ad vsū nil pōt donare etiaz elemosynaliē: nec de eo qō acgrit p industriā alī quā: nec de bonis paternis: qñ sibi ꝯmitterēt ad vsū vel fieret ꝓcurator: qz oīa sūt monasterij: vt .iz. q. i. nō dicatis. nisi sup hoc hēat lnīam dandi z tūc bñ vtaī. alīs dissipatio erit: nō dispēsatio et ꝯcedens z vtens peccabit: z recipiēs sine cā rōnabili: ar. iz. q. z. glīa. z teneī restituere monasterio recipiēs ex turpi cā: ēt si habuisset dans lnīaz dandi. Ex dono etiā recipiēs si dās nō habebat licentiā: z multo magis si nō hz indigentiam.

Nota. 5°. fm vmbertū in expositione regule sup illud sint vobis oīa cōia. iz. q. i. nō dicatis. q̄ cuz duplex sit vsus qz certus z incertus: circa certuz vsū g. s. nō pōt auferri: dispensari nō pōt. Semper enī volūtas religiosi hz esse subdita p̄lato: vt resignet qñ voluerit: z ex hoc sequit̄ q̄ valde male faciūt q dant vsū alic⁹ rei ad vitā. Sz circa vsū incertū qui est in volūtate alteri⁹: vt ei auferatur cū ei placuerit ex cā rōnabili dispensari pōt. cauta aūt rōnabilis dispensationis est duplex. s. vtilitas z necessitas: vt. i. q. 7. ℌ. nisi rigoz. Utilitatē aūt pōt esse duplex. s. p̄riuata z cōis. Priuata vt cū ꝯceditur religioso liber aliquis vel ad addiscendum vel ad informandū animū suū in ptinētibus ad salutē. Cōis vtilitas est vt cū ꝯceditur alicui vsus libri: qui pōt studio suo alijs p̄ficere. Similiē necessitas est duplex. s. p̄uata vt cum in monasterio pauper: in quo nō pñt hre de cōi victualia moniales: ꝯcedit q̄licui moniali vt aliqd hēat ad vsū necessitatis sue: cū ꝓposito tn̄ semp totū resignādi cū voluerit supioz. necessitas cōmunis est: vt cū ꝯcedit alicui officiali ꝓcuratori cellerario z bi⁹ aliqd ad expendendū in vsus cōmunes. Et quāuis bi⁹ necessitates vel vtilitates sint sufficiens cā dispensandi: nō tn̄ oēs sed solūq̄ fūt valde rationabiles z euidentes fieri debent: vt in necessitatib⁹ quotidianis victus z vestitus: z in vtilitatibus circa ptinentia ad salutem aīe: z est valde cauendū ne in hi⁹ faciliter dispensetur. tum ꝓpter sequelā exempli. tum ꝓpter speciem mali: de vi. z ho. cle. c. cū ab omni. Nota .6°. de habentib⁹ bona monasterij vel cōuentuū administrationē: p cōitate vt ꝓcuratores custodes. i. librarij vestiarij sacriste z bi⁹: ꝓcurator igitur cū habet administrationē rerū iuridice in ministrando res ecclesie vel ꝯuentus: conditionem eius meliorare pōt: deteriorare nō dz: vt dicit extra de dona. c. fraternitatis. vbi dicit glo. q̄ z si epus aliquid modicuz donare possit: si sit de consuetudine: nō tamen ꝓcurator etiam generalissimam habens administrationē. ff. de ꝓcu. l. ꝓcurator. Et hoc est contra abusionē modernoz religiosoz fm dnīm Jo. do. q̄ constituti ꝓcuratores z sindici a conuentibus suis ī totum vel in partem bonoz patrimonialiuz ven-

b

¶ Religiosus de cōmissis fm ad usū nō p̄ donare.

¶ dispensare nō ad ē dr̄. s. vtilitas et nūitas.

¶ ꝑ nō pt dispensare cū monacho vt ꝓpriū habeat et sit monachus.

¶ frō primitiuō. nō possit habē ꝓpriū vlr̄ usufr.

sunt donant cõmutant dissipant ꝛ disperdũt dicentes se facere licite: qz cũ lnia suoꝝ maiorum: cum nec ipsi ꝓlati possint donare vel distrahere bona monasterij seu conuentus. Custodia autẽ dicitur rerũ cõmissarum solers cautela ꝛ discreta administratio: extra eo. ꝓ totuz. Et sic dicunt̃ custodes librarij cellerarij vestiarij: quoꝝ officium est res sibi cõmissas conseruare cũ diligentia a latronibus a corruptionibus: ꝛ necessaria vnicuiq; ꝑut regula vel ordinatio domus iubet distribuere: ꝛ fideliter ad bonũ cõmune eas tractare. Magna quoq; abusio est: vt fratres velint habere salaria ꝑ officijs suis: cuz omnia opa sua sint in manibus ꝓlatorum ac etiã voluntates. iz. .q.i. nõ dicatis. Nota. 7°q; si religiosus tenẽat ad superfluitatem res: vt pecuniã cappas ꝛ tunicas pomposas triplicatas ꝛ hi⁹ cum licentia trĩ ꝓlati sui: ꝛ sit paratus semp totum resignare ei in manibus eius: qõ tamen raro conuenit: q̃uis talis nõ possit dici ꝓprietarius: tamen ſm Umbertum in expositione regule peccatũ est in dispensante ꝛ dispensato sic sine causa rationabili. Et in dispensante est peccatum infidelitatis: seu iniusticie cum abunt̃ potestate: cum data sit ei in edificatione: ꝛ ipse xtĩ ea in destructione. In recipiente huiusmodi dispensationem est auaritia: cum teneat sine rationabili causa: hec ille. Et satis credo q; qui se reperiunt in monasterijs ꝛ cõuentibus vbi nõ viuitur in cõmuni: si ꝓlati sunt ꝛ nõ faciunt quantũ eis est possibile sine notabili scandalo: vt viuat̃ in cõmuni: eos nõ esse ĩ statu tuto: quia fauent rei destructiue religionis: ar. di. 83. error. ꝛ in alijs. c. Si sunt subditi ꝛ resistũt huic bono cum attentat̃: nõ quia nõ possent sufficienter viuere: sz quia volunt abũdare ꝛ õ suis suo modo facere: videnꝫ esse in malo statu: cum seculariter viuant ꝛ velint in malo perseuerare. Prohibetur autẽ religiosis viuere seculariter: extra de regu. ꝛ tran. c. relatum.

De habitione et retentione possessionũ redditũ annualium in cõmuni in ordine ꝓdicatorum: vtrum sit licitum: horum declarationem sumo ex libello venerabilis viri domini Jo. do. cardinalis qui releuauit seu susscitauit primus in Italia vitam regularis obseruantie in ordine predicatorum scientia ꝛ vita famosi: quem fecit super huiusmodi materia.

Primum ergo. s. hoc esse peccatum ꝑbat sic: filij seu successores tenentur patrum predecessorum ꝑmissa ꝛ statuta seruare: quod patet extra de immu. eccle. aduersus. ꝛ de testa. si heredes. vnde ꝛ regula iuris ĩ. vi. dicit q; rationi cõgruit vt succedat in onere qui substituitur in honore. Sed institutor ꝛ pater ordinis ꝓdicatorum beatus Dominicus ꝛ sui successores: qui cõstitutionibus formam ꝛ auctoritatem dederunt: ordinauerunt ꝛ ipsi seruauerunt sine possessionibus ꝛ annualibus redditibus viuere: vt patet in constitu. in. c. de capitulo generalissimo. Et propter ipsum beatũ Dominicũ hoc sũmis pontificibus promiserunt: nec aliter summus pontifex ordinem approbauit: quod patet in bulla confirmationis ordinis Honorij. 3. ꝛ in bulla canonizationis beati Dominici: ꝛ in bulla Clementis que incipit. Uirtute cõspicuos. ꝛ in multis alijs bullis: que omnes testificant̃ fratres ordinis ꝓdicatoꝝ elegisse viuere in artissima paupertate. Igit̃ posteri in dicto ordine tenentur de lege communi nõ solum ꝓuata: que obligant nõ tantũ ad penã sed etiam ad culpam integralẽ omniũ possessionum reddituum annualium abrenunciationem seruare. Quãuis enim regula beati augustini cuius ꝓdicti sunt ꝓfessores nõ ꝓhibeat possessiões habere in cõi sed ꝑmittat tamen huic ꝑmissioni renunciauerunt in manibus sũmi pontificis obligantes se ad abdicationẽ eaꝝ ꝓ ꝓstitutiões regule supadditas: quaꝝ etiã ipi sũt ꝓfessores: ꝛ regula iuris dicit. Qõ semel placuit amplius displicere nõ põt: extra de reg. iur. li. vi. Qõ verũ est ĩ his que nõ ꝓ errorem: sed ꝓ scientiã placent: ꝛ nõ solũ mente sz verbo vel opere: vt glo. ibi Jo. an. sic est in ꝓposito. Renunciantibus enĩ actiones suas nõ est dandus regressus: vt. 7. q. i. c̃q; periculosum. ꝛ di. 92. si quis epũs. ꝛ de regu. ꝛ tran. c. ad apostolicã. Sz ꝛ ipse pater Dñicus: quẽ debent imitari qui volunt esse filij: vt dicit̃ di. 40. nõ ẽ. nunc̃q; voluit possessiones accipere que nõ stati venderent̃. Et quasdã cõuentui bononien̄. oblatas: ꝛ a quibusdã fratrib⁹ receptas repudiauit: de quo nõ parũ scandalizati sunt qui obtulerant ciues deuoti: maluit aũt eos scandalizari: c̃q; possessionum ceno ordinem fedare. Qui tũ tandez in extremis in suo testamento maledictionẽ dei ꝛ suam cuilibet ad ordinem suuz tales redditus inducenti delegauit: que maledictio patris effectu clamare nõ cessat. Secũdo nota q; ex ꝓdictis ꝛ multis alijs iuriũ allegationibus ꝛ rationibus infert: q; fratres particulares duoꝝ ordinuz mendicantium. s. predicatorum ꝛ minorum: qui vetant̃ possessiones habere pertinentes ad illos conuentus: qui patenter aut sophistice de redditibus viuunt: cõmunem vitam nõ debent recipere: nisi sicut vxor vsurarij: que tenetur de proprio labore aut elemosynis vitam suam ducere posito q; oĩa bona viri sui sint de vsuris. Si enĩ fratres tales possunt viuere de cõibus elemosynis: quas conuentus illi recipiunt: bene est cum eis: sinaut̃ ꝑcurent a fidelib⁹: caute trĩ cauendo scandala q̃tũ pñt: ꝛ a diffamatione fratrũ suorũ simpliciter abstinẽdo: quia tales redditus vt ꝓfertur: rapina sunt: ꝛ nullius iuris existunt: vnde ꝛ allegat hosti. ꝛ Jo. an. dicentes: predicatorum statum fore ꝑfectum ex electione altissime paupertatis: dũmodo caueant ne furentur. Et quid est furari: nisi reuerti ad possessiones ꝛ redditus ꝓhibitos. addit al's peccarent mortaliter sicut ꝛ frangendo castitatem ꝛ hi⁹. hec oĩa intelligo cuz

fiunt absq; debita dispensatione sup huiusmodi
t p papam fienda fm ipsuz: vt j. dicet. Et in fine
tractatus cōcludit: q; si frater singularis in dicto
ordine pdicta facere nō posset: ad aliquē conuen
tum siue religionis: in quo religio vigeat: liberaz
transeundi habeat facultatē: lnīa tn petita t si n
obtenta: ne obedientie bonū depereat. Nota
3°q; in ptrariū possent induci tres rationes: qs
elidit t destruit ipse. Et pma est talis: transgres
sio eoz que continentur in constitutionibus non
obligat fratres ad culpaz sed ad penā: nisi ppter
pceptum vel contemptū: vt habet ex plogo cō
stitutionis. Sz nō habere possessiones in cōi est
ordinatio constitutionuz t sine pcepto formata
ergo nō est peccatū saltem mortale: vt dictū est:
ad qō pfatus do Jo. do. rndet hanc ordinatio
nem seu inhibitionē: que habet in. c. de de. oce.
t cōstru. sic possessiones aut redditus annuales
nullo modo recipiantur attenta solennitate cir
cūstantiarū: quibus facta est: de quibus habet i
. c. de capitulo generalissimo. nō sit statutū quasi
pncipale: t ablata sit potestas quibuscūq; in or
dine dispensandi in hoc: vt ibi patet habere vim
pcepti: cuius ibi non fiat pceptum in forma. Sic
dicit sensisse t determinasse famosos doctores
lapum castill. t franciscū de aretio: asserit etiam
quedā que in ostitutionib' ꝓhibentur simplicit
nulla adhibita pena taxata, vel taxāda absq; gra
ui peccato cōmitti nō posse: sicut est illud de pos
sessionibus nō habēdis. obligant enī ostitutio
nes aliqn transgressores ad culpam: t nō solum
venialem sed aliquando mortalē etiam sine p
cepto formato vel contēptu adhibito: qō. j. de
clarabitur in alio. ℣. satis concordat guil. qui di
cit q; aliqua statuta sunt sub pcepto: t si p verba
preceptoria nō exprimant: si constat q; tanq; pn
cipalia fundamenta ordinē illum in spe religio
nis ostituentia: sicut statuta vt inuiolabiliter obs
uentur. 2ª ratio est talis. Cōsuetudo nō solum
ostituit ius: vt dicit di. ii. in his t alijs. c. fz etiam
tollit ius positiuū: vt ps p exemplū de ieiunio a
quinquagesima a clericis inchoando: di. 4. sta
tuimus. t de ieiunio t festo dierū rogationū: de
ofecra. di. 3. rogationes. t de quibusdā dieb' fe
riatis. de ose. di. 3. c. pnunciandū. que oia p otra
riam osuetudinem sūt abrogata fm glo. ipsoz
. c. Sed iam p antiquā osuetudinem a. 50. annis
t vltra: introductum est cōuentus habere pos
sessiones t redditus: cuius ꝓhibitio ē de iure po
sitiuo. Sed ad hec rndet q; ad hoc q; osuetudo
pdicet iuri positiuo requirunt multa: precipue
vt sit rationabilis t pscripta: extra de consue. c.
fi. Sed ista consuetudo que potius dicenda est
corruptela: nō habet has ꝺditiones: nā interrup
ta est frequenter p ꝓhibitionē capitulor genera
liū. Requirit etiam q; res sit pscriptibilis t pre
scripta: de qua agit extra de testamentis. c. z. qua
lis nō est status religionis: vñ otra ostitutionuz
ptncta pncipalia nulla osuetudo potest introdu
ci: vt de esu carniuz de equitando t hi': t multo
magis de possessionibus habendis: quod ē stri
ctius ꝓhibitum: vnde t Jo. an. in. c. cū ad mona
sterium: extra de sta. mo. dicit q; sicut contra vo
ta nō valet osuetudo: sic nec otra religionem: et
cōcludit cū hosti. q; monachi debēt abstinere ab
esu carniū nō obstante cōsuetudine vel scanda
lo fratrum. Oportet etiā q; cōsuetudo sit ratio
nabilis: t q; contineat naturalem equitatē: extra
de consue. c. ex parte. Sz hoc nō hz talis consue
tudo: ergo non tollit in hoc consuetudo dictum
ius. 3ª ratio est q; cū papa omnia iura in scrinio
pectoris sui censeat habere. C. de testa. l. omniū.
t extra de cōstitu. c. i. li. vi. quo. s. ad interpretati
onem t mutationem in positiuis: t cū omni lege
humana possit dispensare fm omnes: papa dis
pensauit in hoc: qō est positiuū ius: quod patet p
plurima ꝓuilegia ordini indulcta t pcipue in p
uilegio a plurib' sūmis pōtificibus renouato: qō
cōiter dicit mare magnū: vbi indirecte t impli
cite videtur hoc haberi. Sz ad hoc rndet pfat'
dominus Jo. Do. dicens q; hec ꝓuilegia si qua
essent nō valerent pluribus rationibus: t precí
pue qz ꝓuilegium cōtra consuetudinem vel con
stitutionē impetratū vigoze caret: nisi de ipsa cō
suetudine t constitutione expressam faciat men
tionem: extra de constitu. c. i. li. vi. t extra de his
que fiūt a ma. parte. c. cum nos. Sed in dictis p
uilegijs nec de constitutione nec de consuetudi
ne fit mentio: igitur nō sunt valida in hoc. Item
ꝓuilegium p surreptionem obtentum vigoze ca
ret de rescrip. c. sup litteris. Sed tale priuilegiuz
fuit subrepticiū: quia cause friuole assignate: pu
ta quia elemosyne fidelium sunt attenuate: t nō
quia hoc est ideo quia male viuunt: t tacentur il
la vera scienter. que si papa sciret: nunq; talia da
ret. Unde lapus de castill. doctor consultus, sup
hoc dixit: q; si hoc esset concessum ordini p mo
dum priuilegij: expectanda esset secunda iussio.
Non enim psumitur a curia emanasse: quia con
tra statuta est religiosoruz: extra de confirmatio
ne vti. vel inuti. c. porrecta. Nō enim psumitur
q; papa vnico verbo tollere voluerit tot labori
bus t vigilijs statutum firmatum mendicantiū
extra de clericis. c. ecclesia. ij. idem post eum cō
firmauit Jo. de lig. pfund' doctor vtriusq; iuris
dicens dictum ꝓuilegium nō valere t esse sub
repticium: quia tacuerunt impetrantes maledic
tionez beati Dominici t cōstitutiones ꝓhibētes
Constitutiones aūt cū sint facti t de facto osistāt
psumunt a pncipe ignorari: extra de osti. c. i. li. vi
ergo tc. Nota. 4°. q; in eo casu dicit idem do
minus Jo. licitū esse habere possessiones t an
nuales redditus: postq; fratres viuendo regula
riter t vitando supfluas expensas in edificijs in
conuiuijs ī vestibus in promotionibus t hi': ac
etiā vacando saluti primoruz pdicationi audien
tie confessionū t hi' experti fuerūt in suis oppor
tunitatibus nō iuuari seu viuere posse sine reddi

tibus:qõ nõ credit ipſe euenire:tunc poſſeſſiões acceptent moderate ex eaꝝ vſu viuentes:ꝛ nullum peccatum erit: qz neceſſitas nõ habet legẽ .i.q.i.c.remiſſionẽ.ꝛ extra de obſeruatione ieiuniozum.c.conſiliũ. qz ꝛ rem alienam accipere licet in neceſſitate ꝛ vti ea: extra de furtis.c. ſi qs ꝓpter neceſſitatẽ. ꝛ hoc qz tũc oĩa ſunt cõia:di. .48.c.ſicut in fi. Cum.ſ. ſibi aliter pzouideri nõ poſſit:de ꝛſe.di.5.c.diſcipulos.hec ipſe. Tutius tamen eſſet ꝙ etiã in neceſſitate:qñ nõ eſſet extrema:accedat diſpenſatio ſup hoc ſupioꝝ: ĩmo requiriť. Nota.5°qõ tenet idem Jo.ꝙ in hoc nõ poſſit diſpenſare niſi ſolus papa non aũt ꝓlati ozdinis:nec magiſter ipſe nec capitulũ generale nec generaliſſimũ niſi auctozitate pape illud celebzareť. Oz ſi dicať ꝙ par in parẽ nõ habet imperiũ:extra de elec.innotuit.ar.di.zi.c.nulli.cum glo.ſuis.ğ capl'm generaliſſimũ nõ potuit ligare manus alteri capl'o generaliſſimo. qõ fieret ſi in hi° diſpenſaret ſeu dictã cõſtitutionẽ tolleret. Rñdeť ꝙ illud capl'm generaliſſimum ꝓmum fuit auctozitate pape celebzatũ:in quo ſtatuit ꝛ dicit ipſum capl'm ĩmo papa nolo ꝙ aliud capitulũ etiã generaliſſimũ poſſit reuocare iſtam cõſtitutionem de poſſeſſionibus nõ habendis:ſequiť ꝙ quodcũqz aliud capl'm generaliſſimum ſit inferius alio ꝓmo:ꝛ nõ par:ꝛ ꝙ ꝛſequens non poſſit reuocare ꝛſtitutionẽ illam:niſi etiã ipſum fuerit auctozitate pape celebzatũ. Jtẽ totus ozdo renũciauit auctozitati quozũcunqz capitulozuz in hac parte nominaliter ꝛ expreſſe que poſſent ozdini poſſeſſiões ꝛcedere aut reddit° ãnuales: ğ talis auctozitas neqz eſt in toto ozdine:nec poteſt eſſe niſi pſpãlem lniam nõ ſubzepticie impetratam:ſed ſponte ꝛ de certa ſciẽtia cũ legitima cã a sũmo pontifice datã.hec Jo.do. Nota.6° ꝙ ſi conuentus poſſet cõpetenter vinere in decenti numero ꝛ exercitio ſue vocatiõis ſine poſſeſſiõibus ꝛ redditibus annualibus:ſicut de facto experientia docet in pluribus locis:tũc petẽ diſpenſationẽ ſup huiuſmodi vel vti obtenta:durante tali cõſtitutione nõ excuſarẽ a peccato:qz hoc eſſet retro aſpicere qõ ꝓbibeť de pe.di.z.pẽnata.hoc enĩ eſſet declinare ꝛ minui a ſtatu pfectionis ꝛ pauptatis chziſti ꝛ apoſtoloꝝ:ꝛ tollere ab ozdine ſtatum mendicantiuz: vnde lapus de caſtill'.dicit ꝙ in hoc differunt mendicantes ab alijs religioſis: qz nec in cõi nec in ꝑticulari pñt habere ꝓpzium.i. immobilia ꝛ redditus quantum ad ozdinem ꝑdicatoꝝ.ꝛ glo.extra de elect]. quozũdam li.vi.dicit ꝙ mendicantes ꝓpzie ſũt quibus ad congruam ſubſtentationez redditus aut poſſeſſiones habere eoꝝ ꝓfeſſio vel regula vel ꝛſtitutio vetat. Sed ꝑ queſtum publicũ tribuere viciũ ſolet incerta mendicitas: vt habetur ex. extra de relig]. do.c.i. Et Jo.an.poſt archi. dicit mendicare eſt egere: ꝛ ab alijs neceſſaria q̃rere. Unde mendicus quaſi manu dicẽs. Et Jo. an.glo.in nouel.illud in altiſſima paupertate:extra de ꝓmiſſe. Nimis ꝓcaua dicit loquens de ꝑdicatozibus: qz nec poſſeſſiones habẽt nec redditus:ſz ex ſolis elemoſynis ſuſtentãť:hinc deuotus Bernardus in libzo de diſpenſatione ꝛ ꝓcepto dicit de ꝑlato. Uota mea non augeat ſine mea volũtate:nec minuat ſine certa neceſſitate: alioquin nõ erit diſpenſatio ſz diſſipatio. Et peccabit concedens ꝛ vtens. Nota.7°ꝙ ſi ad cõuentus ꝓueniunt bona ĩmobilia vt poſſeſſiones redditus annuales iure legati vl' ex hereditaria ſucceſſione. Nã ꝛ fratres noſtri adire pñt hereditatẽ parentũ ex ꝓuilegijs clementis quarti:immo nec pñt exhereditari:vt..19q.z.c.ſi. nõ negat dñs Jo.do. quin poſſint fratres ſuſcipe. Sz hoc dicit eſſe ſeruandum:quia ſi libere dimittunť ğ citius debent vendi:nõ cauillando diu tenendo ꝓ ꝓcio habendo maiozi:ſicut faciũt ſeculares auari: ſeruet dictũ hiero.ad paulinũ. Si haberes in ꝓtate tua vende:ſi nõ habes ꝓice. De ꝓcio vero ꝓuiſo neceſſitatib° conuentus nõ ſuperfluitatibus:reſiduũ pauperibus erogeť:vl' ꝓpinquis legantis denť ſi indigent:ar.iz.q.i.q2 tua.ꝛ .c.expedit. Nec debet ſine neceſſitate q̃ caſũ reſpiciat de ꝓpinquo multa pecunia ſub depoſito ſeruari:ar.iz.q.i.nolo. Si aũt legantur cũ conditione hoc põt eſſe multiplicit. Et ſi conditio eſt talis videlicz ꝙ ꝓcium conuertať in fabzicaz vel ozna mentum eccleſie vel veſtes ꝛ lectiſternia ꝛ hi°:hoc fieri debet ğ citius cõmode põt: dũmodo nõ ſit contra ꝛſtitutionis humilitatem ozdinatam:ar.iz.q.i.c.vlti. Sz ſi conditio ſit talis ꝙ nõ poſſit vẽdi ſiue alĩs alienari: vt qz de redditibus debet annuatim ꝓuideri fabzice tectis infirmis pictantijs veſtibus fratrũ ꝛ hi°:credo tenere legatũ ꝛ conditionẽ ꝓ nõ adictaz haberi:ſicut põt a ſil'i inueniri in.c. tua nobis. extra de teſtis. Naz conditio illa ꝙ fratres ſemp teneant illam poſſeſſionẽ:eſt contra ꝛſtitutiones eoꝝ ꝛ ꝓfeſſionem:ꝛ ideo obligãt eos ad peccandũ. Et ex alia parte hoc facit ꝛtra ad ozandũ ꝓ ſe. Sz cũ peccatozes deus nõ audiat: pz ꝙ teſtatoz petuit cõtraria:vnde nõ eſt audiẽdus. Sil'e notat archi. .zz.q.7.c.i.ꝛ.z. Et qz vt dicit regula iuris de re. iur.li.vi. Nõ debet vtile ꝓ inutile viciari. Et ꝓuata diſpoſitio teſtatozis nõ põt generalẽ diſpoſitionem legis vel canonis ĩmutare:vt de teſtamentis.c.requiſiti.ꝛ.ff. de legibus.l. nemo põt. Ualebit legatũ ꝛ conditio nõ tenebit: ꝛ ſic venditur: ꝙ ſi hoc nõ admittať a iuriſtis vel ꝓmittatur ab executozibus: vel etiam ſi fiat ꝓhibitio alienationis ſub certa pena:puta ꝙ deuoluať ad aliũ in caſu alienationis vel incurrat aliã penam nullo modo ꝓpter hoc faciendũ eſt ꝛtra ꝛſtitutionem:ꝛ ideo ſi nõ pñt vendi abiiciãtur ſeu dimittantur. Nota.8.ꝙ ſi legata nõ ſũt facta in fraudez fratres poſſunt illas elemoſynas petere vt alias ſponte oblata. Sz caueãt ꝑ ſe vel ꝑ ſuos ꝓcuratozes contra nõ dantes ciuiliter placitare quo ad ĩmobilia. Oz ſi dicatur ꝙ ex hoc habiť

occasio ꝓlonis nō ſoluendi legata ſed detinendi iniuſte aliena. Rñdet ꝙ peccatū interius iam cōmiſſum non euadit talis: a quo repetunt: ⁊ vltra hoc multa alia addunt in placitatione: vt odia rixe mendacia periuria detractiones iniuſticie: ⁊ vltra iſtud ſcandalū cōe laicoꝝ videntiū mendicātes litigare: qui alijs ꝓfilia ꝓdicare nō ceſſant. laici aūt ſi in iudicio ſuo repetant: non ſcandalizant laicos inquantū litigantes ⁊ ſua repetentes quin etiaꝫ clericus petens debita bona eccleſie ſue non peccet ſed debet hoc facere: vt notat archidia. 20. q. 2. eꝑus. ideo eſt quia eccleſia hoc ei mandat: nec etiaꝫ tenet ad ſtatum pfectionis vt religioſi. Mendicantibus aūt nō mandat ſꝫ potius interdicit p ꝓſtitutiones ſuas: ⁊ magis ⁊ ꝑus debet quis ꝓuidere ſaluti ſue ſeruando regulam ſuā ⁊ conſtitutiones: cꝫ alioꝝ ꝓcurando ne retineant legata eoꝝ. hec Jo. do. Conſiliū eſt ⁊ optimum tñ ſi etiam in iudicio exigerentur ⁊ cꝫ citi⁹ venderentur: nō videtur eſſe ꝓtra cōſtitutiones vel iura cōia. Pe. aūt de pal'. in quadā ep'la rñſali ad magiſtrū ordinis fratrē bugonē ſup iſta materia poſſeſſionū ⁊ redditū dicit magiſtrū ordinis ⁊ ꝓuincialem ex cā rationabili: puta ī caſu neceſſitatis: que legem nō habet: poſſe cū aliquibus conuentibus diſpenſare ſicut ex cauſa rōnabili diſpenſare valent in carnibus comedendis Sed ſi quis bene aduertit caſus ſūt multū diſſimiles. Naꝫ p conſtitutiones declaratur: ꝙ ꝓlati poſſint de carnibus diſpenſare: nō ſic de poſſeſſionibus: īmo expreſſe ꝓhibetur eis diſpenſatio ⁊ ideo tutioꝝ ⁊ rōnabilioꝝ videtur opi. Jo. do. ſu pra poſita. Nota ꝙ de ānuerſarijs ꝓpetuis ſic dicit: idem pe. in dicta ep'la. Mihi videtur ꝙ ſicut nō eſt ꝓtra ordinem īmo de ordine recipere quotidianas elemoſynas: ita etiam annuerſaria ꝓpetua: nec hoc eſt habere redditus in recipiendo gratis: ⁊ in petendo extra iudiciū: nec in hoc eſt neceſſaria diſpenſatio: ſicut nec in q̄tidie mendicādo. Sed repetere ea ī iudicio tanꝫ reddit⁹ ſibi debitos non licet abſq; diſpenſatione. Que diſpenſatio fieri non debet nec illud diſſimulari niſi ex cauſa neceſſitatis: puta in locis vbi ita refriguit charitas ꝙ fratres ſeminantes ſpūalia nō poſſunt alīt metere tpalia. hec pe. Et idem videt dicendū immo ⁊ fortius de certis elemoſynis annualibus quas reges ⁊ p̄ncipes aliqñ ordināt dari fratribus ō gabellis ⁊ alijs introitibus. Nā talia ſunt pure elemoſyne. Nam ipſe concedens: ad placitum pōt reuocare talem ordinē: cū ſponte det ⁊ nō ex aliqua obligatione ad illos: nō obſtante ꝙ illi qui ſūt ſup dictis gabellis teneantur ex debito dare fratrib⁹ ratiōe ordinatiōis dñm. Idem dicit ipſe pe. de cenſibus annuis ac etiam de redditibus fratrū ad vitam: qꝫ. ſ. nō licet exigere ea abſq; diſpenſatione: que fieri non debet niſi ꝓpter neceſſitatem: ſed oblata ſꝫ recipere legata ꝓpetua ad cultum diuinū: non exprimit de legatis ꝓpetuis factis ꝑ pietantijs aut indumentis ꝙ poſſint ea recipere. Timeo etiā ne illud ꝓuilegium parū valeat ad ꝓpoſitum: qꝫ ibi nō exprimitur ꝓtraria ꝓſtitutione vel cōſuetudine nō obſtante. hec ipſe. Nota. io. ꝙ cū aliqui docti viri aliter ſentiant: ideo ſimplices fratres. i. illiterati qui in dicto ordine degunt: in conuentib⁹ poſſeſſionatis: alias religioſe viuentes: cū viderint peritos ⁊ bonos ſic viuere: ſatis vident excuſari. Similiter qui ex obedientia ordinis aſſignantur in hi⁹ cōuentibus ratione ſtudij vel prędicationis ⁊ ſine ſcandalo nō poſſent ſe ſubtrahere: etiā vident poſſe excuſari manendo in cōuentibus poſſeſſionatis non diſpenſatis ſup hi⁹. Similit ⁊ alij docti qui manent in hi⁹ conuentibus: ⁊ quantum in eis eſt ſunt parati ꝙ poſſeſſiones vel redditus huiuſmodi alienent: ⁊ operam dant: ſed alij nō conſentiūt: cuꝫ alienatio habeat fieri p maioꝝ partē capituli conſentientē: excuſari vident. Et multo magis ſi prelatus ſuperioꝝ hoc ꝓhibet. ſ. fieri alienationē. Satis vtile ⁊ rationabile eſſet: ꝙ ex quo in multis regionib⁹ de elemoſynis viuere nō poſſunt fratres: etiā religioſe ſe habentes. tum ꝓpter grauamina laicoꝝ multiplicata ex guerris. tum ꝓpter diminutionē charitatis refrigeſcentis in eis. tum ꝓpter multiplicationem pauperū queſtuantiuꝫ: ꝓcuraretur diſpenſatio a papa p̄ p̄latos ordinis: ⁊ papa ſatis rationabiliter diſpenſaret: ⁊ p̄cipue in locis vbi per experientiam videtur ꝙ elemoſyne non ſufficiunt.

Quantum autez ad cō

ſtitutione fratruꝫ p̄dicatoꝝ. Si frater aliquam tranſgredit ordinationem ꝓhibitam ſub p̄cepto in virtute ſpūs ſancti: vel ſub pena excōicatiōis vel carceris: clarū eſt ꝙ moꝛtaliter peccat. Non aūt aliter trāſgrediendo ſine contēptu ꝓpter id quod dicit in ꝓlogo. Conſtitutiones noſtre non obligent nos ad culpam vel ad penaꝫ niſi ꝓpter p̄ceptum vel contemptū. Sed ꝓ hoꝝ declaratione nota ſm Jo. do. ꝙ in cōſtitutionibus aliqua ſupponunt vt p ſe nō vt forma: habitus ⁊ coloꝝ ⁊ obſeruatio caſtitatis ⁊ hi⁹: ⁊ trāſgreſſio horum eſſet moꝛtale: quia contra votū ⁊ ordinationem eccleſie. Alia ponunt in conſtitutione ⁊ ſub triplici dīa: quia quedā memoꝛatiue quedam ſimpliciter negatiue quedam ordinatiue ⁊ ꝛonatiue: ꝓima ſunt vt ieiunia ab eccleſia inſtituta ⁊ alia hi⁹: ⁊ iſta talia tranſgrediendo facta pnīa cōſtitutionuꝫ vel prelati vel nō facta adhuc culpa remanet: niſi p confeſſionem deleat ⁊ contritionem. Dat ⁊ nihilominus pnīa ſm ꝓſtitutiones: nō qꝛegit contra eccleſiā ſed etiā qꝛ fecit contra ꝓſtitutiones: ⁊ ſic multa ſunt in ꝓſtitutionib⁹ que tranſgreſſoꝛes nō ſolū ad penā ꝓſtitutionis obligant: ſed etiā ad culpam vel moꝛtalē: vt p cutiendo fratrem vel ꝓtumelioſa verba dicendo ⁊ hi⁹: vel venialem vt dicendo verba ocioſa. Illa ꝛo q̄ ponūt ſimplicit ⁊ negatiue nulla adhibita

pena taxata vel taxanda non recõpensant pena: vnde ipsa transgrediendo a graui peccato excusari nõ possũt: vt sunt q̃ existũt ꝓtra omnẽ obedientiã ꝛ extra omnẽ auctoritatẽ: ꝛ exemplificat de possessionibus nõ habendis vel redditibus annualibus: ꝛ illa dicit esse mortalia. Illa autez que ponunt in ꝟstitutionibus ordinatiue: sũt q̃ de se nõ existunt de genere bonoꝝ aut malorũ: sed de ornatu ꝛ decentia religionis: sicut sũt ieiunia esus carniũ negatus modus dicendi vel cantandi officiũ silentiũ inclinationes ꝛ hi tantur pene in constitutionib: vel cõmittunt taxande a prelatis: quas qui fecerit ꝛ a transgressione cessauerit: sine culpa erit: puta si comedit carnes sine licentia ꝛ magna necessitate: si veniã petat ꝛ si inducit q̃ doleat de culpa cõmissa: faciẽdo penitentiã taxatã mundat a culpa ꝛ satisfacit: transgressionibus eoꝝ que ptinent ad ornatũ religionis. Et põt nõ esse culpa: si fiat nõ ex rõnabili cã vel forte ex inaduertentia ꝛ obliuione cõtra hi statuta: ꝛ ꝓpterea dicit nõ obligent nos ad culpã q̃ si nõ diceret etiã in dicto casu obligarent ad culpam. Et potest in ipsis transgressionibus esse culpa vel leuis si ex leuitate ꝛ fragilitate frangãtur huiusmodi statuta: ꝛ ꝓpterea ponitur capl̃m de leui culpa: vel grauis si ex malicia fiat partua: vel grauioꝛ si ex grauiori malicia. Et ꝓpterea ponunt c. de graui culpa. ꝛ. c. de grauiori. Sic capl̃m quotidianũ dicit. c. de culpis: hec ille tho. etiã. z^a. z^e. q. i86. dicit q̃ in hi transgressionibus põt esse culpa: vel venialis: si fiant ex negligẽtia vel etiã mortalis: si fiant ex vl ꝟcẽptu vel ex libidine. i. complacẽtia fruitionis: sic sumit. z5. dis. ℌ. alias ea. Si quis aũt non fecerit pnias taxatas a constitutionibus vel taxandas a prelatis ꝓ hi transgressionibus: obligat tunc ad culpã. Et si in hoc pseuerat: non paratus emendare se nec pnias ꝓ hi constitutionis vel platoꝝ subijre debitas: ꝫ sic agẽdo ꝟtenit fm do. Jo. do. Utꝝ fratres ordinis p̃dicatoꝝ tenent facere ꝟtenta in regula ꝛ constitutionibus ipsius ordinis dato q̃ platus suus nõ mandet seu dicat ei q̃ seruet.

Et ꝓmo videt q̃ nõ: qz nõ tenet ea seruare obligatione cõi sibi ꝛ alijs xp̃i fidelibus: q nõ sũt obligati ad seruandũ ipsa: nec etiã vt videt obligatione spãli: quã fecit in pfessione: qz in ea nõ ꝓmisit seruare regulam ꝛ constitutiones seu ꝟtenta in eis ꝛ in ea: ꝫ ꝓmisit solũmodo obedire plato suo fm regulã ꝛ ꝟstitutiones: g̃ si platus non mandat ꝛ nõ dicit ei q̃ seruet ipsa: nõ videtur q̃ teneatur ipsa seruare. Sed contra idem iudiciũ est de fratribus p̃dicatoribus ꝛ alijs religiosis. Sed alij religiosi tenent seruare regulas ꝛ statuta sue religionis: absq̃ hoc q̃ prelatus eoꝝ dicat vel mandet eis q̃ talia seruent: g̃ ꝛ fratres p̃dicatores. ℜespondeo fm Jo. neapo. in quodlibz. i4. q. i6. q̃ fratres p̃dicatores tenentur seruare omnia ꝟtenta in regula ꝛ in ꝟstitutionib sui ordinis ꝓut sunt in eis ꝛ in ea ꝟtenta hec p̃cepta vt p̃cepta si statuta simplicia: dato etiã q̃ plat sutis nõ mandet: nec dicat ei q̃ seruet ipsa: qõ põt probari ad pñs multipliciter. Primo qz quilibet tenet seruare ptinentia ad statũ suũ: sicut platus qõ ptinet ad gradũ plationis: ꝛ sacerdos ad gradum ordinis sacerdotalis. Et similiter quilibet religiosus tenetur seruare regulã ꝛ statuta sue religionis. Secundo ꝓbatur ꝓ rationẽ q̃ quilibet existens in aliquo gradu vel statu ecclesie: tenetur facere imposita existentibus in tali gradu vel statu a superiore potente ei imponere. Sz papa tanq̃ vicari xp̃i ꝛ supremus platus tot uniuersalis ecclesie potuit imponere: ꝛ de facto imposuit statuendo: vel saltem approbando vl cõfirmando existentibus in omni statu ꝛ gradu ecclesie omnia spectantia ad talem gradũ seu statum. Sed diceret ad hanc rationẽ: q̃ maioꝝ nõ est vera de fratribus p̃dicatoribus: ꝛ ratio est: quia fm decretalem extra de regula. ꝛ tran. c. pozzecutum. habitus nõ facit monachũ sed pfessio regularis. Idem ergo iudiciuz de ꝓfessione alicuius religionis ꝓ quã aliquis efficitur religiosus: ꝛ de religione ipsa seu de statu ipsius religionis. Sz frater ordinis p̃dicatoꝝ ex ꝓfessione sua tenetur solum obedire plato suo fm regulam ꝛ ꝟstitutiones: ꝛ nõ tenetur seruare regulã ꝛ cõstitutiones: quia quando ꝓfitet ꝓmittit ꝓmum scilicet obedire: ꝛ non ꝓmittit secundũ scilicet seruare: ergo ꝛc. Ex statu sue religionis obligatur ad primum ꝛ nõ ad secundum. Sz hec responsio non valet: quia etiã plat ꝓ electionem ꝛ confirmationẽ ꝛ ꝟsecrationem fit platus: factus platus tenetur seruare spectantia ad statum plationis: que tamẽ seruare non ꝓmisit exꝓresse: qñ factus est platus. Et similiter sacerdos tenetur seruare spectãtia ad gradum ordinis sacerdotalis: que tamen seruare nõ ꝓmisit exꝓresse quando factus est sacerdos. Et similiter xp̃ianus tenetur seruare omnia statuta xp̃ianoꝝ: que tamen nõ ꝓmisit exꝓresse in baptismo: quando factus est xp̃ianus. Sed eo ipso q̃ aliquis suscipit baptisma vel sacerdotiuz vel plationem: ꝛ vult esse xp̃ianus vl sacerdos vel platus: vult iplicite ꝛ ex consequẽti ꝛ ꝓmittit seruare omnia spectãtia ad xp̃ianos seu sacerdotes vel platos. Et similiter dicenduz est in ꝓposito: q̃ eo ipso q̃ aliquis ꝓfitetur ordinem fratrum predicatoꝝ ꝛ ꝓmittit esse ꝛ est frater p̃dicatoꝝ: ꝓmittit ex consequenti seruare spectantia ad ipsum ordinem: licet in tali ꝓfessione hoc nõ ꝓmittat exꝓresse. Sed contra ista potest argui: quia transgrediens votũ peccat mortalit. Sz si ex voto ꝓfessionis sue frater tenet seruare contenta in regula ꝛ in ꝟstitutionibus: transgrediendo quodcũq̃ eoꝝ transgrederetur votum ergo semp peccaret mortaliter obmittendo vel transgrediendo quodcũq̃ tale: quod est inconueniens. Ad quod dicendũ est q̃ vouens aliquid simpliciter seu absolute ꝛ transgrediens seu obmittens illud peccaret mortaliter. Sz si vouerct

.XVI.

illud nō absolute:sed sub hac ꝺditione ꝙ si obmitteret vel transgedereť illud:nō incurrēt culpam venialē sz penā aliquā determinatam:quā penā sī obmitteret incurreret penā venialē tm̄ z nō mortalē:talis obmittendo vel transgredendo illud qō vouit: nō peccaret mortaliť: sed penā illam subijre deberet:z eā obmittendo peccaret venialiť tm̄ z nō mortaliter:qz solū istā ꝓmisit in voto suo:z ad istā solū se obligauit z sic est in ꝓposito. Idem videť dicendū de ꝓstitutionibus aliaꝝ religionū que nō sūt in ꝑcepto.

De ingressu ad religionem tria possunt considerari. Capitulū secundum.

E ingressu ad reli/

gionem. Et ꝓmo vtrum sit habēda magna deliberatio circa huius. Rñdet Tho.zz.q. vlti.ar.vlti.ꝙ diuturna deliberatio z multa consilia requirunť in magnis dubijs:vt dicit pℏus ī z°ethicoꝝ. In his aūt que sunt certa z determinata nō requiriť consiliū. Circa autē ingressum religionis tria possunt considerari. Primum est ipse ingressus religionis ꝼm se: z sic est certuz ꝙ est melius bonū. Et qui de hoc dubitat quantum in se est derogat xp̄o:qui hoc consiliū dedit

Secūdo pōt considerari religionis ingressus p cōparationē ad vires eius qui est ingressurus z sic nō est locus dubitationis: qz illi qui ingrediunť religionē nō confidūt de virtute sua sz diuina ꝼm illud Isa.40.Qui sperant in dño mutabunt fortitudinē ꝛc. Si tm̄ esset aliqō spāle impedimentuz: puta infirmitas corpalis vel onera debitoꝝ vel aliquid hi°: vbi requiriť deliberatio z consiliū:cū his de quibus sperať:ꝙ ꝓsint et nō impediant eccl'z. Cū viro religioso tracta de sanctitate ꝛc.z est locutio ironica.in quibus'non ē diuturna deliberatio habēda:iuxta illud hier. berenti in salo nauicule funem magis ꝓcide q̄ solue. 3°pōt cōsiderari ingressus religionis quantū ad modū: z quā religionē quis ingredi debeat:z in talibus pōt haberi ꝯsilium cū his q nō impediūt. hec tho. Sed pene oēs q̄ sua sunt querūt:nō que iesu xp̄i suā religionem omnibus ꝓferētes:z plerūq; qō peius est aliis derogātes: nō attendentes ad quā voceť a dño q̄rentes suscitare semen nō fratri xp̄o mortuo:sed sibi ꝯtra legē dei.8.q.i.olim. Et vbi quis ex ignorantia vl erroꝛe intenderet illā ingredi in qua nō bene viuitur crudelitas esset non reddere eū cautū et a ꝓposito suo reuocare:di.83.ℏ.i. Sed vbi ĩstigatur z multū inclinať ad vnā que sit bona nō sine magna cā reuocandus est ab ea z ad aliā inducēdus:vt enī dicit.20.q.3.pñs. Qō quis nō elegerit vel optat ꝓfecto nō diligit. Qō aūt nō diligit facile ꝯtēnit. De inducendo ad religionis ingressū. Nota ꝼm Tho.z^a.z^e.q.vlti.ar.vlti.ꝙ inducētes ad hoc nō solū nō peccant: ĩmo magnū p̄mium merenť. iuxta illud Jaco.5.Qui cōuerti fecerit peccatoꝛē ab erroꝛe vie sue liberabit animam ei°a morte z operit multitudinē peccatoꝝ Ad hoc etiā facit qō dicit di.45.c.tria sūt. Posset tm̄ contingere triplex inoꝛdinatio circa hanc inductionē. Prima est si violēter aliquis aliū ad religionem cogeret:qō ꝓhibeť.20.q.3.pñs.z hiero. dicit de ꝓse.di.5.qcqd necessitate fit: cito soluiť qō voluntate ꝓseuerat. Secundo si aliquis simoniace aliū ad religionē trahat:muneribus datis ꝓpē hoc:qō ꝓhibeť.i.q.z.q̄ pio. Nec tm̄ ad hoc ꝑtinet si quis alicui pauperi necessaria ministret in seculo nutriens eū ad religionē: vel sine pacto aliqua munuscula tribuat ad captandam familiaritatē. Tertio si mendacijs eū alliciat. Imminet enim sic inducto periculū:ne cū se deceptum inuenerit:retrocedat z sic fiant nouissima illius peioꝛa peioꝛibus:tho. Sed etiam absq; hoc periculo nō licet sic inducere:qz vt dicit aug°.ad salutez sempiternā nullus ducendus est opilante mendacio.zz.q.z.ꝓmum.z loquitur de officioso mendacio:quod est veniale. Ingressus religiōis nō solū cōgruit z expedit exercitatis in obseruātia ꝑceptoꝝ:vt ad maioꝛem ꝓfectionem pueniat:sed ēt nō exercitatis z peccatoꝛib° secūdū tho.z^a.z^e.q.vlti. Naz z domin° matheuz publicanū qui nō erat exercitatus ī ꝑceptoꝝ obseruantia vocauit ad obseruantiā cōsilioꝝ.facilius.n.qui fuerunt peccatoꝛes peccata vitant in religione vt ꝓz:qz per ieiunia:vigilias: obedientiā:z alia opera religiosa tollunť occasiones peccatoꝝ gule luxurie z hi°:tho.ad quod facit quod habeť.33.q.z.admonere.vbi stepha/nus papa consulit cuidaz vxoꝛicide: ꝙ ingrediatur monasteriū dicens:Relinq̄ hoc malū secullū:qō te traxit ad tā īmanissimum peccati facin° ingredere monasteriū ꝛc. Ingressus religionis vel opera obedientie in ipsa vtrū sint ꝓtermittenda ꝓpter obsequia exhibenda parentib°?:Respon.tho.in qōlibet:quodlibet.3.q.6.ar.z.z di/cit ꝙ aliter dicendū est de eo qui nōduz intrauit religionez:aliter de eo qui iaz intrauit z ꝓfessus est. Naz in secundo casu cū per ꝓfessionē sit mōtuus mundo:deobligať a cura īpendenda parentibus:sicut deobligať p coꝛpoꝛalez moꝛtez:z iō nō peccat nec facit cōtra dei ꝓceptum:si ī claustro remaneat ꝓceptuz ꝓlati ꝓtermissa cura parentum. Est enīz factus īpotens ad reddendum debitū parentib° absq; ꝓpꝛia culpa. Debet tamen inq̄stū pōt salua oꝛdinis obediētia satagere:vt p se vel p alios suis parentib° subueniatur si in necessitate fuerint. In operib° vero spālibus z oſonibus tenetur eis seruire in religione. Si autem nondū intrauit:tunc distinguit:qz aut videt se posse in seculo remanere absq; īminēti periculo peccati mortalis:aut videt se'non posse sine peccato mortali remanere:z in secundo casu teneť magis saluti anime sue ꝓuidere q̄ cōporali necessitati parentuz:nō opoꝛtet retardaī ab

ingressu religionis ꝓpter ꝓuisionē parentū. In primo casu itez subdistinguēdū est: qz aut sine eius obsequio parētes eiꝰ nullo modo viuere pñt. Et sic tenet eis seruire z alia pfectōis opera prętermitteret: z peccaret dimittendo eos: aut sine eiꝰ obsequio pñt eiꝰ parētes substentari: cꝫ uis nō ita honorifice z abundāter: z tūc nō tenet dimittere ingressum religiōis z alia opera perfectiōis: z idez est dicendū si parētibus in cꝫtacūcꝫ necessitate cōstitutis posset ꝑcurare ꝙ eis ꝓuideret per aliquē. tunc. n. potest ingredi religionē. Jo. neap. ¶ qōlibet omissa distinctiōe de ꝑiculo peccati mortalis vel nō periculo simpliciter dicit: ꝙ nō solus hīs ꝓpositū ingrediendi religionez: sed etiā habēs de hoc votū: tenetur differre ꝛpletionē voti idest ingressuz religionis in dupli ci genere indigentie parentuz: videlicet in maxia: puta qñ parētes sui nullo modo sine eo possunt viuere vel morerent fame vel nuditate. z simili bꝰ: qz. s. sunt infirmi vel i carcere: vel alia simili calamitate. Jn mediocri indigētia: puta qz sine eo possent viuere: sed cū notabili iactura seu detrimēto sui status z conditionis sue: puta qz oporteret eū mēdicare vel alijs seruire cū magna indecētia status sui. Jn his duobus mōis indigētie debet differre ingressum q̄uscꝫ cesset indigentia Qz si nuncꝫ cessat: debz ex toto dimittere. Et rō est ꝑm euz: qz ea' que sunt necessitatis z ꝑcepti nō debēt dimitti ꝓpter ea: que sunt superogationis z cōsilij. Sed obsequi parētibꝰ ē necessitatis z ꝑcepti iuris diuini z naturalis: de honoratione parentū qui honor magis cōsistit in eoz substentatione z corpoz obsequij prestatiōe cꝫ i reuerentie exhibitione. Jngressus āt religiōis est opꝰ ꝙ filij z superogationis: ergo debet differri ꝓpter obsequia parentū in dictis casibus. Si aūt dicatur ꝙ implere votū est necessitatis z ꝑcepti non cōsilij. Sz talis fecit votū de ingressu: g̃ ꝛc. R n. Jo. ipse z dicit ꝙ necessitas est implere votum licitū nō aūt illicitū: supposita aūt indigentia parentū in dictis duobus modis filius vouēdo ingredi religionē faceret votū illicitū. Et ratio est quia res alteri obligata nō pōt alteri ꝑmitti licite: ꝑsona aūt filij in illis casibus est obligata parentibus ad subueniēdū: ideo ꝛc. Si aūt votuisset ante indigentiā parentū: z postea incurrerent talē indigentiā: tale votū implere ē illicitū: z rō est qz res alteri obligata etiā alteri ꝑmissa nō debet illa alteri tradi: qz ꝑ ꝑmissionē nō transfert dominiū rei que ꝑmittit. Et si post votū emissuz mutat conditio ꝑsone vouentis: nō debet votū adimpleri: vt si quis sanus existens voueret ieiunare in pane z aqua z postea infirmaretur: ita ꝙ illud ieiunīū esset sibi periculū mortis: tale votum nō debet impleri: qz iuramentū z votū non sūt vinculū iniquitatis: vt. xx. q. 4. c. inter cetera. Sic in ꝓposito qz post votū emissū de ingressu religionis ꝑsona vouens ꝓpter nouā indigentiā supuenientē de nouo est obligata parentibus ad subueniendū: g̃ ꝛc. Sed si indigentia parentum esset parua: vt qz nō ita honorabiliter z ample viuere possūt: sicut vellent z sicut viuūt alij eq̄lis conditionis: ꝓpter hoc nō debet filius dimittere ingressū religionis ꝓpter hmōi indigentiā parentū: hec Jo. neapo. Si aūt esset iam ingressus religionē sz nō dum ꝑfessus: videt idē dicendū qō de eo q nōdum est ingressus: qñ. s. indigentie parentū ꝑcipue z maxime nō posset aliē subueniri: nec monasteriū vellet illi ꝓuidere: qō piū eēt si posset. Parentes aūt qz hnt rationē ꝓncipij: in quantū hmōi ꝑ se eis cōuenit: vt filioz curā habeant. Et ꝓpter hoc nō liceret alicui filios bñti ꝑtermissa curā filioz oīno religionē ingredi. i. nō ꝓuiso qualit̄ educari valeāt: dr. n. i. tbi. s. Si gs suoz z maxime domesticoz curā nō hz: fidē negauit. tho. z^a. z^e. q. 189. z ad hoc facit. c. si quis de reliquerit filios: di. 30. vbi hoc ꝓhibet sub pena excōicationis. Nec obstat huic di. 30. c. i. vbi dicit. Si g filij deseruierint parentes maxime fideles occasione cultus dei anathema sit: qz vt dicit gratianꝰ illud fuit statutū in detestationē hereseos quorūdam. Qui vt dicit glo. dicti. c. putabāt hoc esse necessariū ad salutē: ex eo ꝙ xps dixit. Qui nō reliquerit patrē z matrem ꝛc.

De ingressu in religionē quo ad epos archidiaconos z alios curatos.

Nota g̃ ꝑm tho. z^a. z^e. q. fi. ꝙ obligatio voti ꝑpetui ad vacandū diuinis obsequijs cōpetit ꝓprie epis religiosis. Presbyteri aūt curati z archidiaconi nō obligant voto ꝑpetuo z solēni ad curaz animaꝝ retinendā: sicut epi obligant. Unde epi ꝑsulatū deserere nō pñt absqꝫ auctoritate romani pontificis: extra de reg. iur. licet. Archidiaconi z ꝓbyteri curati pñt libere abrenūciare eēo curā eis cōmissam absqꝫ lnīa pape: qui solus pōt in votis ꝑpetuis dispensare: vñ manifestū est ꝙ archidiaconis ꝑsbyteris curatis sz ad religionē transire etiam epo ꝛdicente: vt. 19. q. 2. c. due sūt. Beneficia aūt alicuius taliū toto tpe ꝓbationis nō debēt alteri cōferri: nisi de ipsius cōsensu: vel nisi cōstet: ꝙ absolute voluerit vitā mutare: vel ꝓfessionē fecerit vel habitū ꝓfessoz receperit: interim seruiet beneficio p aliū cui ō poztioe ipsi beneficij ꝓuidebitur: extra de reg. iur. c. beneficium li. vi.

De ingressu ad religionē quo ad obligatos.

Nota si gs est obligatus ad ratiocinia reipub. nō ē recipiendꝰ in religione nisi ꝓus se expediat de ratiocinijs: di. 53. Obligati etiā ad ratiocinia ꝓuatoz: honestū est etiam ꝙ ꝓus se expediant. obligatus ad aliqd soluenduz ꝑm Ray. ingredi pōt non obstante obligatione vel iuramēto: dūmodo nō ex leuitate nec intentione subtrahēdi debitū hoc faciat sz ex feruore charitatis. Nec facit iniuriam creditori: qz facit auctoritate spūs scī: cui resistere nemo pōt. 19. q.

.XVI.

.z.dne sūt.z extra de re.iu.c.lz. Sz monasterium tenet satisfacere de his q̄ cōtulit monasterio.19. .q.3.si qua mulier. Qō si nihil ꝺtulit monasterio q̄ nihil habebat:inanis ē actio:quā excludit in/opia ōbitoris.i.4.q.6.si res. Si tñ post ingressū eius monasteriuz aliquid acquireret occasione eius:puta p successionē hereditariā donationem vel ex testamēto:teneret monasteriū quantū ad illud:ar.in dicto.c.si qua mulier. Concor. Inno. ⁊ tho.z^a.z^e.q.vltima. Poterit etiā ſm Ray. in monasterio aliqd scribere: vel aliud honestū opus facere ad liberandū se: dūmodo p hoc nō negligat diuinū officiū:di.91.c.clericus.⁊ educē tur expense:ne sit onerosus monasterio:vt dicit .16.q.6.c. de lapsis. Alig tñ dicūt nō deducēdas expensas:qō ꝓbabilius:dūmodo non impediat obseruātia.pe.ō pa.i.4.dicit simplicit:q̄ talis ñ tenet in religione operari:vt soluat debita. Itez obligatus ad aliqd faciendū vt scribendum vel pingendū ſm hosti.nihilomin⁹ ingredi pōt:⁊ p/ficiat qō ꝓmisit. Et si hoc nō pōt saltē p aliū nisi manus ei⁹ spāliter esset electa: q̄ tūc nō pōt per aliū facere:nisi de lnīa eius cui ꝓmisit:ex de of. dele.c.fi.pōt etiā satisfacere ei cui ꝓmisit: siue de bonis q̄ contulit monasterio siue opando aliqd vt ei satisfaciat vt dictū est. obligatus ex iuramē to ad regendū ciuitatez p annū vel magister ad legendū vel capellanus ad seruiendū in capella ſm Ray.nō obstante iuramēto pñt ingredi re/ligionē. Nō enī iuramentuz violat:qui illud in melius cōmutat:ō iureiur.c.peruenit.z.idē Inno. gof.⁊ hosti.qui tñ addit. Cōsulo tñ prius īpleat qō ꝓmisit:extra de iureiur.debitores.hoc enim tunus nisi ab illis quib⁹ iurauit possit licentiam obtinere.

De obligāte se per vo/

tum ad ingressū religionis ſm tho.z^a.z^e.q.i86. ar.z.hoc de se laudabile est:q̄ idē op⁹ bonū fac/tū ex voto:laudabili⁹ est q̄ factū sine voto. Sed nota q̄ obligans se ad hoc aut ē īpubes aut pu/bes. Et si impubes.i.minor.i4.annis cōpletis q̄ ad masculū:vel.iz.q̄ ad fēas: si hz vsū rōnis:q̄ pōt se obligare deo p votū sicut ⁊ diabolo p pec catū:iō si pr̄ vel tutor nō irritat sz ratificat:teneť ad intrandū. Si vero irritat nō teneť nec ꝺz in/trare añ pubertatē. Qz si intrauerit siue ex voto facto siue sine voto inuitis parentib⁹:pñt eū ex/trahere etiā ꝺ voluntatē suam de religione vsq̄ ad vnū annū ⁊ vnā diē.zo.q.z.puellā. Est āt ad/uertendū ſm pe. de paľ.q̄ pr̄ vel tutor nō ꝺz cū violētia,ppria auctoritate extrahere:sz auctoritate ei⁹ q̄ hz ptātē i monasterio. Nec ēt mgr̄ filijsfami lias hoc pōt:nec q̄cūq̄ ali⁹ custos.lz aūt pr̄ vł tu tor possit pupillū inuitū disciplinare ēt clericū:ñ tñ pñt eū corrigere alijs iniuriā inferēdo:qō fie ret si habitū disrūperēt:vel de monasterio vi ex traherēt:qō iā erat i ei⁹ possessiōe.hec pe.de paľ. Si aūt ē adultus teneť implere etiā ꝺdicēte pr̄e ⁊ p̄cipienti pr̄i in hoc non teneť obedire.ii.q.3.si dñs. Et si vouit simplicit⁊ absolute: teneť q̄ ci/tius pōt ꝺmode intrare:alˢ ex mora peccat. Si vouit ꝺditionalit.i.sub certa ꝺditiōe ⁊ certo tpe tūc aduenīēte tpe ⁊ ꝺditione teneť alˢ nō. Si āt religio illa eēt reprobata:vel illi nolūt eū recipe si⁹obligatio fuit absolute ad religionē: lz nō intē disset nisi de ista:ea refutante vel peūte obligat⁹ est ad aliā:q̄ obligatio nō fuit certe spēi sz gene ris:sicut q̄ promittit dare equū: lz nō intēdat emē alienū sz dare suuz: si oēs sui peant:teneť tñ dare aliū. Si aūt nō intēdebat se obligare nisi ad istā religionē p̄cise:videť q̄busdā q̄ illa refutante li/berat⁹ est.q̄ p eū nō stat:⁊ sibi īpossibile factum est qō vouit:⁊ silit̄ si ipsa totalit̄ reprobeť. Sed istud nō videť:q̄ ille qui vouet certā religionē q̄/cū hoc nō stat vita seculi:p ꝺsequēs videť vo uere dimittere seculū. Unde si illā religionē nō po test bre: vel q̄ ipsa nō vult: vel q̄ ꝓhibiti sunt recipe ad pfessionē:q̄ teneť nō redire ad seculū videť p ꝺsequēs q̄ i alia religione debeat rema/nere:pe.de paľ.in.4. Sz tho.z^a.z^e.q.vlti.tenet p̄ior̄ opinionē.s.q̄ nō teneat ad aliā. Et lz pe. sit tutior:tho.tñ rōnabilior.obligat⁹ aūt ex vin/culo matrimonij ꝺsumati:quō possit intrare reli gionē:⁊ quō nō:habes.s.li.3.co.ti.i. Itez/qui vouit vel iurauit intrare religionē minor̄ det/minate:licite pōt intrare maior̄:q̄ in maiori in cludit minus. Et licite pōt p aliū ad hoc induci: nisi sit aliquid spāle qō īpediat: puta infirmitas vel spes maioris ꝓfect⁹ in miori. Sz ille q̄ obli/gat voto vel iuramēto ad ingressum maioris ñ pōt licite intrare:nec ꝺz induci ad minorem nisi ex aliq̄ euidenti cā ⁊ cū dispensatione superioris: tho.z^a.z^e.q.vlti. Item ſm tho.z^a.z^e.q.fi.voueng intrare religionē si intendit se obligare nō soluz ad ingressū sz etiā ad ꝑpetuo remanendū: teneť ꝑpetuo remanere. Si āt intēdit se obligare ad in gressū cā expiendi sz cū libertate remanendi vł nō remanēdi:manifestū est q̄ nō teneť. Si aūt i vouendo nihil de hoc cogitauit: videť obligari ad ingressū ſm formā iuris cōis:q̄ ē vt ingrediē tibus deť ann⁹ ꝓbationis:ñ nō teneť ꝑpetuo re manere. Si tñ tali intētiōe intraret vt exiret sta/tim nō videť satisfactū voto: q̄ in vouēdo hoc nō intēdebat. Et iō teneť vt saltē velit experiri: an ei expediat remanere. Pñt etiā parētes of ferre filios īpuberes monasterijs ad suscipiendū hitū:sz cū gueniūt ad ānos pubertat] ē i libertā/te eor̄ si volūt remanē vel ñ. Nō.n. pñt cogi ad hoc.32.q.5.virginitas.vñ.20.q.i.c.illud.dr̄ q̄ cū sūt in.15.āno:q̄ est ānus ꝓbatiōis:debēt interoga ri si volūt remanē. Et si hoc elegerīt p̄ pfessionē exp̄ssā vel tacitā p lapsū anni:tūc cogūt remanē nec possūt redire ad seculum:⁊ sic intelligunt.c. addidistis cū.c.duobus sequentibus. ⁊.c.quem ꝓgenitores.vt dicūt glo.q̄uis aūt liceat tales re cipere qō etiā beat⁹ Benedictus fecit:tñ expien tia rerū magistra docet: q̄ non expedit moder/

nis tẽpoꝛibus ĩ quib⁹ ꝛ coꝛpoꝛa ꝛ merita noſtra defecerũt:di.34. fraternitatis. Sic ſeruant oẽs cuuſcũq; ꝓfeſſionis regulariẽ viuentes. Logunt enĩ multas inuenire medicinas multoꝝ experimenta moꝛboꝝ:di.50.vt ꝓſtituereẽ.b.tho.in qõ libet.3.q.5.ar.i.ꝛ.2ª.2ᵉ.q.189.ar.5. ꝓbat ꝑ plurima ar.licite ꝛ laudabiliẽ pueros recipi poſſe:qõ intelligendũ eſt:niſi ꝑ ꝓſtitutionem alicuius religionis ꝓhibeaẽ:vt in pluribus repitur vt in carꝰtuſien.ꝛ oꝛdine ſancte bꝛigide. Qõ aũt in cõſtitutione ꝑdicatoꝝ cauetur: q; nullus recipiaẽ añ .18.annũ:illud intelligiẽ de cõuerſis in illo oꝛdine:nõ de clericis ꝓut fuit declaratũ ꝑ acta capituli generalis. Ingreſſus aliquã religionẽ q̃dit eſt nouitius in ꝓbatione poſitus redire põt ad ſeculũ libere infra tẽpus notificatus ſeu annũ:ꝓꝛeteꝛq̃ in his caſibus. ¶Primus eſt ſi ſcienter receperit habitũ:qui dari ꝓfitentibus ꝓſueuit:ꝛ in illo habitu triduo voluntariꝰ ꝓſeueret. Qõ habꝫ locũ in illis religionibus vbi habitus nouitioꝝ eſt diſtinctus ab habitu ꝓfeſſoꝝ:qꝛ ꝑ talẽ ſucceſſionẽ intelligiẽ ꝓfeſſus tacite:ꝛ obligaẽ religioni in genere nõ illi ſpãliter: extra de regu.ꝓſtitutus li.vi. 2º.eſt ſi fecit ꝓfeſſionẽ infra annum expꝛeſſam:ꝛ ſi hoc facit in oꝛdinibus mendicantiũ eſt obligatus religioni in genere:non illi quã ꝓfeſſus eſt in ſpecie. Sꝫ in alĩs oꝛdinibꝰ eſt etiã in ſpecie illi obligatus quã ꝓfiteẽ: extra de regu.c.nõ ſolũ li.vi. 3º. eſt ſi euidenter apparetꝰ q; talis voluerit vitã mutare:qõ tñ nõ ꝑſumitur:niſi clara ꝓbatione vel competentibꝰ indicijs oſtẽdatur:puta qꝛ foꝛte donationẽ fecerat de ſuis etbiꝰ. 4º.eſt cũ ſuſcipit habitũ alicuius religiõis nõ añ ꝓbandi ſꝫ cũ firmo ꝓpoſito remanẽdi:tũc hoc equipollet voto ſimplici ex vi ſtatuti eccleſiaſtici: extra de regu. ſtatuimus ſm pe.de paꝛ.et fran.de ꝫab.obligaẽ aũt religioni ſaltem in genere:de hoc etiam.ē.li.ij.ti.penulti. ¶Pꝛo pleniꝛi declaratione duoꝝ casuũ vltimo poſitoꝝ exceptis a regula illa ſupꝛadicta. ¶Nota ꝓmo tex.illiꝰ .c.vbi ſic ait greg⁹.9.Statuimus nouitios in ꝓbatione poſitos ante ſuſceptũ religionis habitũ quũ dari ꝓfitentibꝰ cõſueuit:vel ꝓfeſſionem emiſſam ad ꝓꝛioꝛẽ ſtatũ poſſe redire libere infra annum:niſi appareat q; tales abſolute voluerĩt vitam mutare ꝛ in religione ꝑpetuo dño deſeruire cũ quilibet renũciare ꝓualeat qõ ꝓ ſe noſcit introductum. Et poſt addit q; in regionibꝰ vbi nõ eſt diſtinctus patenẽ habitus nouitioꝝ ab habitu ꝓfeſſoꝝ in ꝓfeſſione veſtes eoꝝ.ſ.ſcapulare ꝛ huiuſmodi debent benedici: vt ſic ſit diſtinctus habitus ꝓfeſſoꝝ ab habitu nouitioꝝ ſaltem ꝑ hoc q; õ eſt benedictꝰ habitꝰ ꝓfeſſoꝝ nõ aũt habitus nouitioꝝ:put ſit in oꝛdine ꝑdicatoꝝ. Et ex bis videẽ hoc debere ſeruari:q; nouicijs q̃ recipiũtur ad habitũ oꝛdinis nõ detur ſcapulare benedictũ: ſed nouũ vel ſaltẽ nõ alias benedictũ: ꝓfeſſi aũt q̃ de nouo ſibi faciũt ſcapularia:debeꝛent a ꝓlatis ſuis ea facere benedicere: qꝛ ſcapulare benedictũ eſt habitꝰ ꝓfeſſoꝝ:ſit tñ quotidie contrariũ ꝓ ignoꝛantiã ꝛ abuſũ. Sꝫ ꝛeuertamur ad dubium ꝓncipale:vtrũ.ſ.libere poſſit redire ad ſeculũ infra annuꝫ qui intrauit añ ꝛ ꝓpoſito firmo remanendi in religione ꝛ poſſit contrahẽ matrimoniũ:vel ſit voto aſtrictus ad religionẽ: ꝛ ſi voto ſimplici vel ſolẽni obligeẽ ad religionẽ Jn.c.conſuluit eo.ti.dicit Jnnocẽ.3º.in tex.q; in ꝓncipio ſue receptionis debet recipiendꝰ publice ꝓteſtari an añ ꝓbandi auſteritates religionis ingrediaẽ:vt ſit liber ad egrediẽdũ ſi ſibi placuerit exire:an añ ꝑpetuo ibi remanendi vt in ꝓmo caſu libere poterit egredi ꝛ cõtrahere matrimoniũ. Jn ſecũdo nõ poſſit ſꝫ ad religionẽ ſit obligatus in genere:ꝛ q̃uis iſta vera ſint: tñ Jo.an.ĩ nouell.ſup dicto.c.refert Jnno.4º.ꝛ boſti.poſt glo.ibi dicere:hoc nõ eſſe neceſſariũ.ſ.facere talem ꝓteſtationẽ nec fieri cõſueuit:ꝛ aſſignat Jnnocen.quadruplicẽ rationẽ. ¶Pꝛima qꝛ ſm id oẽs ꝓteſtarenẽ ꝑ egreſſu:ꝛ ſic multi poſſent poſtea habere occaſionẽ exeundi ſine ruboꝛe ꝛ de facto exirent alꝫ foꝛſitan remanſuri. 2ª qꝛ permitti debet in dubio de ſua cõſcĩa teſtificari:nec aliẽ ꝓbari poſſet de homi.c.ſignificaſti. Jn hac ꝫ vita ſit ſibi iudex ꝛ teſtis:caueat tñ ſibi in futuro iudicio. 3ª qꝛ ꝑſumiẽ q; ex ruboꝛe obmiſerit ꝓteſtari. 4ª qꝛ timere potuit ne ꝓpter talẽ ꝓteſtationẽ ſibi ꝓbationis habitus non dareẽ:hec ibi. Si aũt ꝑ ꝓlatuꝫ recipientẽ ad habitũ aſſignetur ſibi annus apꝛobationis infra quẽ libera ẽ religio ad emittendũ:cũ ꝛ ipſe liber ſit ad exeundũ:vt ſit in oꝛdine ꝑdicatoꝝ ſm cõſtitutionẽ:ſi tñ hoc nõ obſtante is qui recipit habitũ:intẽdit ꝑmanere teneẽ ad religionẽ vt declarabiẽ:ꝛ mꝫto magis ſi nec ꝑlatus aliq̃d dicit:nec ipſe ꝓteſtationẽ facit:q; intendit eſſe liber ad exeũdũ. Et multo magis obligaẽ ad religionẽ ſi fecit votuꝫ etiã occultũ ꝑmanendi in religione. Quia ꝫ tex. illiꝰ.c.ſtatuimus.dicit niſi euidenter appareat:q; abſolute voluerit vitã mutare ꝛ ĩ religione ꝑpetuo deſeruire.glo.ibi ponit duos mõs bꝰ euidentie:videlꝫ qñ in ſua receptione dicit ſe velle ſeculũ dimittere:vel qꝛ tũc recipit ſcienẽ veſtes q̃ daneẽ ꝓfitentibꝰ. Jo.an.in nouel.ibi pᵒ glo.ponit alios mõs euidentie bꝰ:videlꝫ ſi nũc cũ vult exire religionẽ:vel cũ ẽ egreſſꝰ cõfiteẽ:q; tpe ingreſſus habebat firmũ animũ dimittendi ſeculũ ſm Jnno.ꝛ ſi nil de hoc tũc dixit vel ſi in greſſu illud exꝑſſit:vel ſm boſti.qꝛ ſe ꝛ ſua exꝑſſe monaſterio obtulit:vel qꝛ ꝓpꝛijs oĩno renũciauit:vel caſtitatẽ ꝛ obĩam ꝓmiſerit. Dec enĩ ꝛ filia ſũt ſigna euidẽtia ſm eũ:q; qs dimittat ſeculũ. Querit enĩ ibi Jo.an. Quid de bis q̃ legauit qs vl̃ dimiſit monaſterio l ingreſſu eiꝰ. ¶Rñdet q; ſi nil ꝓteſtatꝰ eſt nõ ẽ qõ:qõ ꝑ hoc ꝓꝛ:q; voluit vitaꝫ mutare. Sed ſi ꝓteſtatꝰ fuit q; ꝛditionaliẽ intrabat: oĩa recuꝑabit: qꝛ ꝑſumiẽ cã moꝛtꝫ donaſſe: niſi aliud ĩ donatiõe fuerit dictũ ſm boſti. ¶Non ob.qõ hẽ in.c.nõ ſolũ eo.ti.li.vi.vbi dr̃ q; põt.ĩ.

annū ad ſeculum libere redire: nec pōt inuitus teneri a recipientibus eū: qz illud hz locū: qñ nō apparet manifeſtis indicijs eū voluiſſe ſeculum mutare: non enī pōt tūc inuitus detineri: ex quo pzobari nō pōt de obligatione eius. Et vt dicit glo. Ber. ſi nō apparēt manifeſta indicia pſumitur ab eccleſia: q añ pbādi intrauerit: ſi contrarium ꝓpzie nō aſſerat: qz nemo pſumit̄ īmemor ꝓpzie ſalutis: vt dicit̄. i. q. 7. ſancimus. ⁊ ſic cogi nō pōt intrare religionē. Sz quantū ad deū ⁊ in foro ꝺcie ſi firmum ꝓpoſitū habuit pmanendi obligat̄ ad religionē in genere. Sz q obligetur voto ſolenni ad hoc durū videt̄ dicere: cū laq̄us magnus videat̄ animab⁹ inijci: qō eccleſia nō facit. 27. q. i. de viduis. vnde mihi magis placet opi. ſupzadicta pe. de pal̄. ⁊ franci. de zab. videlz q obligetur vi voti ſimplicis: qō vtiq; impedit ſed nō dirimit matrimoniū contractū. Cōiter tñ canoniſte vident̄ dicere: q illud habeat vim voti ſolennis: q ſi eſſet matrimoniū ꝓtractum ⁊ cōſumatum dirimeret. verū qz hoc eſſet ex ſtatuto eccleſie: ſicut ⁊ de voto ꝓtinentie in ordinib⁹ ſacris: ideo papa poſſet cū talibus diſpenſare in ꝓtrahendo: qō aliquando facit aliq̄ nō facit.

Ingreſſi monaſteriuz ſe ⁊ ſua dedicant deo: oīa enī eoz bona intelliguntur monaſterio eſſe collata. C. de epi. ⁊ cleri l. ingreſſi. ⁊. 19. q. 3. qz ingredientibus. Sz nota ſm pe. de pal̄. in. 4. q qñ iura loquunt̄ de ingreſſu religionis loquunt̄ de ingreſſu p̄ pfeſſionem: tūc enī pfecte fit religioſus ⁊ mozit mūdo. Et tunc hz locū q dictuz eſt de bonis eoz: ſi aliē de eis nō diſpoſuit. In nouiciatu tñ hz plenariā libertatē diſponendi de eis nō aūt p⁹ pfeſſionē etiā tacitam: vt notat glo. di cti. c. quia. in gbuſdam aūt locis eſt ꝓſuetudo: q ex quo quis ingreſſus eſt religionē ꝓpinqui ei⁹ bona īmobilia occupant: niſi quaten⁹ de illis dedit monaſterio: alicubi etiā idem fit circa mobilia ſm cōſuetudinē regionis: ⁊ ſm Ray. ſi dicta ꝓſuetudo eſt appzobata ⁊ obtenta p. 40. annos nā minozi tpe nō currit ꝓtra eccleſiam pſcriptio Itē nota q vicīū ingratitudinis ppter qō potuiſ ſet filī⁹ vel filia exhereditari a pr̄e vl̄ matre tolli tur p̄ ingreſſum religionis: ita q talis nō pōt exhereditari: vt. 19. q. 3. c. fi. cū glo. ⁊ in. c. fi qua mulier cū glo. ibi plura habent̄ de diſpoſitione bonozū ingredientiū religionē. Illi q ꝓſtruunt hoſpitalia mutant habitū ⁊ accipiunt certū ſignum ſi hoc faciūt auctozitate epī ⁊ pmittunt obedientiam ⁊ caſte viuere cū vxoze ⁊ ea mozua aliam nō ducere ⁊ ꝓpzioū nō habere: eccleſiaſtice ſūt pſone ⁊ quodāmodo religioſi dici pñt. Nec obſtat q vxozē talis hz. Nā ⁊ intelligit caſte viuē di. 31. nicena. Itē nō obſtat q quaſi ꝓpzioū habet: qz illud pōt habere rōne adminiſtrationis. Nō tñ religioſus ꝓpzie dici pōt: niſi pmittat aliquam appzobatā regulam: extra de relig̃. do. c. fi. Nec pōt tali cōmitti adminiſtratio ſpūaliū ſi laicus ē Sed ſi hec p̄dicta facerent ſine auctozitate epī: nec religioſi nec pſone eccleſiaſtice dicende ſūt: di. 93. nulla. Status quarūdā mulier̄ q canonice appellant̄: nec ſūt pfeſſe: ⁊ habēt ꝓpzioū īmo ⁊ matrimoniū ꝓtrahere pñt: ſm Jnno. ⁊ ber. ſatis repzobatur. 18. q. 2. pniciosā. nec ſūt cenſende religioſe niſi forte aliud oñdant. Et debent p ozdinarios viſitari auctozitate ꝓpzia: vel ſi ſūt exempte auctozitate pape: vt in cle. de ſta. mo. c. attendentes circa fi. Quedā alie que dicebant̄ beghine ⁊ beghari aſſumentes certū habitū: nulli pzomittentes obedientiā nec renūciantes pzopzijs nec regulā hñtes: licet religioſis ghuſdā adhereant: q̄ etiam hñtes certos hereticos errozes: ſunt excōicate ipſe ⁊ religioſi qui fouent eas in illo beghinagio: de here. c. ad noſtrā in cle. nec ſub his includant̄ veſtite de pnīa beati dominici: nec sozores de tertio ozdine beati franciſci: quia vtraq; regula appzobata eſt.

De pfeſſione expzeſſa ⁊ q in ordine mendicautiū requirit̄ annus ꝓbationis ꝓtinu⁹. Ca. 3.

Ē pzofeſſiōe et pzi/

o mo de pfeſſiōe exp̄ſſa que fit verbis ad modū homagij: quibus aliqs ꝓmittit obedientiā vel ꝓnerſionē moz ſm regulā appzobatam Et fit talis pfeſſio expzeſſa in manu abbatis ſeu alicuius p̄lati recipientis eū vel in manu ei⁹ quē p̄latus ad hoc mittit: extra de regu. c. ad apoſtolicam. Nota g̃ ſm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 188. ar. 7. q pfeſſio eſt ſolēne votū: qō facit aliquē eē monachuz vel religioſū: qō qdem ſubdit̄ ordinationi eccleſie ꝓpter ſolennitatē quā hz annexā. Et qz eccleſia reſpicit illud qō in plurib⁹ eſt. Pzofeſſio añ tp̄s pubertatis facta: quantūcunq; aliqs habeat vſū rōnis plenū: vel ſit doli capax: nō hz ſuū effectū: vt faciat pfitentē eſſe religioſū: hoc ſtatutuz eccleſie habet̄. zi. q. i. c. i. vbi dicit̄. firma tunc erit pfeſſio virginitatis ex q̄ adulta iam etas eſſe ceperit: vbi glo. dicit nō intelligas cū ceperit attingere. 14. annū maſculus vel femina. 12. ſz cū iam eſt in fine. 14. vel. 12. Et q̃uis Ray. dixerit: q in hoc malicia pōt ſupplere etatē: ita q etiā pubes ſi eēt doli capax poterat pfiteri ⁊ tenebat pfeſſio quā opi. etiā videt̄ ſequi pe. de pal̄. in. 4. arguēs a ſiī in matrimonio carnali: ex de deſpon. impu. c. puberes. hoc vez fuit qñ currebat p̄oz cōpilatio decretaliū: qz hoc trahebat̄ ex v̄bis decretalis poſtulaſti ex de regu. Sz nūc de illa decretali pticula illa ſubtracta ē: vt dicit glo. ſūmaria. zo. q. i. Et hanc ſnīam Tho. firmat glo. ſup cle. eos de regu. Ubi dicit̄ q regrit̄ etas ꝓſumata. ſ. 14. annoz in viro: ⁊. 12. in muliere: nec ſufficit q pzudentia vel malicia ſuppleat etatez. Pzofeſſio expzeſſa in religionib⁹ mendicantiū recipi ñ pōt ante legitimū tp̄s ꝓbationis. ſ. nouiciatus: quod eſt tp̄s vni⁹ anni integri: qui annus nō poteſt incipere ante. 14. annum completum: vnde vir ante .15. annū ꝓpletū nō pōt pfiteri valide. Nec oz q

addatur vna dies vt quidam dicunt: quia hoc nusq; legitur: z sūma est ratio que pro religione facit: ita dicit pe. de pal'. in. 4. z ita firmat Jo. an. icle. eos de regu. Si qui aūt receperit aliquem infra annum ꝓbationis ad ꝓfessionem: suspensi sūt a receptione cuiuscunq; ad ꝓfessionem: z peccant mortaliter facientes contra ꝑceptum ecclesie: qō habetur de regu. c. nō solum li. vi. z. c. constitutionem. z debent puniri pena que solet infligi pro grauioribus culpis. Ille vero qui sic est receptus p illam ꝓfessionem: non ordinatur illi ordini in specie sed religioni in genere: ita q; ad seculum redire nō potest. Et nota q; mendicantes hic dicunt tantū ꝑdicatores z minores ſm pe. de pal'. in. 4. quibus nō habētibus possessiones nec redditus ex sua ꝓfessione incerta mendicita victum ꝑbet. Unde secus est de illis ordinibus qui ex sua ꝓfessione redditus z possessiões habent vel habere possunt: z nihilominus mendicant. In talibus enī religionibus z alijs quibuscunq; exceptis vt dictū est ordine ꝑdicatorum z minorum: potest fieri ꝓfessio expressa infra annum ꝓbationis: que ligat illi ordini in specie: z per consequens fieri potest post completuz .xiiij. Itē nota ſm pe. de pal'. in. 4. di. 38. q; istud quod dictū est de ordinibus ꝑdicatorum z minorum nō habet locum in monialibus dictorū ordinum: quia nō sunt mendicantes. Et quāuis concessa sint eis omnia ꝑuilegia fratrum: tamen nō ꝓpter hoc obligantur ad istud: cum hoc non sit ꝑuilegium. Et quia hoc conuenit fratribus: vt sint mendicantes in quo distinguuntur ab eis qui habent redditus z possessiones: vnde infra annum ꝓbationis possunt expresse profiteri. Professio expressa cum mala intentione vel. ex pressione illiciti facta aliquando tenet aliquādo nō. Si enim ꝓfitendo intendit esse religiosus: z cum hoc intendit furari, vel fornicari vel rebellare: z ideo ꝓfitetur z intendit esse religiosus: vt sic possit fieri epūs vel aliquid male facere: pro fessio tenet: q; intendit se obligare ad vota: licet intēdat nō soluere qō ꝓmisit: tñ ꝓsentit in ꝓmittendo. Solū aūt obligatio ad vota nō impletio ē de essentia religiōis. Itē si exꝑmat i ꝓfessione aliquid qō nō sit ꝑriū essentie religiōis: puta q; de ınia ꝓlati custodiat pecuniam vel aliqd tale: valet ꝓfessio. Si vero nō solū nō intēdit caste viuere: imo nec ītendit se obligare ad hoc: tūc non esset ꝓfessus: q; hec ītentio repugnat essentie religionis: z idē est de alijs votis. Si vero exꝑimat aliqd repugnare ñ honestū z essētiale puta q; nō ītendit se obligare ad castitatē vel aliquid tale nō valet ꝓfessio: sicut nec valeret ꝓpter solā ītentionem: z idem est si dicat: Nō ītendo seruare castitatem ꝓmissā q̄tūcunq; ꝓmittā. Et hec expressa nocēt: nō exꝑssa nō nocēt ad similitudinē matrimonij carnalis. hec oīa pe. de pal'. in. 4. di. 26. q. 3. Sed sicut ī mrimonio carnali ecclesia iudicat ſm actus exteriores nō ītериores qui sibi nō ꝓnt ınotesci. vñ quantūcunq; quis nō ītendat ꝑbere mrimonium: tñ exꝑimēdo ꝟba mrimonij contrabendi iudicabit illud mrimoniuz: z coget cū illa hītare: Item in religione q̄tūcunq; nō ītendat se obligare votis religionis: ex q̄ ſpōte ꝓfitet z nō ꝓtestat aliquid ī ꝑriū: ecclesia coget illū seruare ꝓfessionē. ꝓsumit. n. solēnit vouisse: vñ sicut excōicat eum qui est tacite profes sus ad hoc vt remaneat ī claustro: ita būc. Guil. dicit: q; si exꝑimat cōditio cōtra particulare aū steritatem: vt q; liceat ei comedere carnes: si scit hoc cōtineri ī regula vel cōstitutionib' quas pro fiteť: tenet: secus si nescit id cōtineri i eis. Professio facta p marem in monasterio monialiuz vel ecōuerso p feminā ī ꝟuentu fratrz: puta simulato sexu: q̄uis matheus dicat q; nō teneat p textum .c. 18. q. i. diffinimus. tamen Francis. de zab. dicit q; tenet: quia licz ibi esse non possit: z hoc est qō dicit. c. diffinimus. tñ cū moniales ꝓfiteāt̄ substantialia: obligatus est ex tali professiōe: ar. ad hoc. z7. di. qō ītеrrogasti: vbi tenet archidi. post bar. bzix. q; qui fingēs se feminā ītrat monasterium monialium vt cozzūpat moniales: cōpellendus est ad monasterium monachoz: pōt ēt fieri ꝓfessio expressa ab aliquo seculari hītu nō mutato que ī alijs ordinibus nō mēdicātib' obligabit ad illam religionē determinate: sed fieri non debet nisi ꝑsentib' duab' partib' ꝟuentus z maioꝛi parte cōsentiente: alr̄ tñ facta tz. Sed ī ordinibus mendicantium non debet talis professio recipi ſm pe. de pal. Item faciendo professionē expressam in religione prohibita: quāuis illi nō obligetur: obligatur tamen religioni in genere. Item q; dicit Tho. q; in quibusdaz locis non fit ꝓfessio ante. 18. annū. ſm quandā decretalem dicit Pe. de pal'. illam decretalem reuocatam per prohemium sexti.

De professione tacita

que fit pluribus modis. Uno modo si portat p annum continuū habitum nouitioꝛ post. 14. annum completum in quacūq; religione: vbi non est distinctus habitus nouitioꝛ ab habitu ꝓfessorum distinctione patenti: puta in scissura vel colore: quāuis esset distinctus distinctione occulta: vt in ordine ꝑdicatorū vbi differentia est inē habitum ꝓfessorum z nouitioꝛ: quia habitus professorum est benedictus: habitus nouitioꝛ non est benedictus: que distinctio occulta est. Et nō oportet anno addere diem ſm pe. de pal'. nisi in anno bisextili: sed hoc est quia ille annus excedit alios annos in vna die: tamen de integritate illi' āni est illa dies. Professio aūtē h' tacita obligat etiam illi religioni in specie seu determinate: ex de reg. c. eos ī cle. Et hoc ītellige nisi infra annum facta fuerit protestatio in contrarium. s. q; p lapsū anni nō intelligat̄ esse professus: quia tūc nō esset. Sed in illis ordinibus vbi est distinctus habitus nouitiozum ab habitu ꝓfessoꝛ

distinctione patenti.s. in colore: vt quia nouitij habitum album: professi nigrum vel griseum: et vt moniales nouitie velū albū: pfesse velum nigrū consueuerunt portare vel ī scissura vt in ordine minor: in quo nouitij portāt cū caputijs aliquantulum haste: qō nō deferūt pfessi: tunc quācūcq; tempore deferat talis habitus nouitior nō inducit pfessionē vt in dicta cle. Itē ī illis ordinib⁹: vbi est distinctio habitus nouitior ab habitu professorū: et si indistinctus sit habitus eor ab habitu alior cū eis vitam ducentium cōmunes: sicut si eēnt canonici regulares ⁊ clerici seculares: cum eis in choro ⁊ refectorio vtentes suppelliceis: delatio habitus per annū ītegrum post .14. inducit pfessionem tacitā. Sz si nulla sit distinctio habitus nouitior ⁊ pfessor ⁊ laicor cuz eis degētium: sicut forte apud illas moniales q̄ se dicunt canonice regulares: tunc delatio talis habitus ī hi⁹ religiosis p annum: nō inducit professionē ſm pe. de pa. Itē suscipiēdo habitū professor in alijs ordinib⁹: q̄ medicātium infra annum suscipiens si est etatis apte: vt si fuit sciens ⁊ voluntarius ⁊ in illo habitu pfessor triduo pseueret: talis obligat religioni ī genere: nō āt ī specie id est illi cuius habitum sic suscepit: extra de regu.c. pstitutionem li.vi. hec etiam Jo. in glos. illius cle.

De professione tacita

eor qui impuberes sunt religionē ingressi. Nota ḡ q; si ipubes pre vel tutore inuito vel ignorāte ītrauit ifra vnū ānuz ⁊ vnum diez iuste repetere possunt. zo. q. z. puella. ⁊ reddi debet etiā inuitus Sed si ab eis scientib⁹ infra ānū ⁊ diē nō ē extractus: q̄tū ad illos pfessus ē tacite: et ipubes existens: qz videlz ipm ad modū extrabere nō pōt vel petere: sed q̄tū ad se nullā pfessionē tacitaz vel expressam facere pōt añ. 14. ānum cōpletuz masculus: vel añ cōpletuz. iz. si est femina q̄ valeat vt solēnis. Or si de facto fecerit tūc factus pubes: si ratā eā hēt vel de nouo pfiteat: vel professor habitum p triduū portet: fit pfessus. Itez si per totum .15. annum remaneat: vbi nō est distinctus habitus nouitior ab habitu pfessor: est tā distinctus ab habitu secularium cum eis degentium fit pfessus tacite: hec oīa pe. de pa. in. 4. annus igitur pbationis est. 15. ſm Jo. an. Et huius rō est: qz tēp⁹ pbationis dat ad pbādū austeritatē religionis: vt extra de regu. c. ad apostolicā. Inter quas est pcipua custodia castitatis: quam cōiter loquēdo nō est aptus antea pbare. In quibusdā locis est cōsuetudo q; nobiles puelle ī monasterijs nutriunt multis annis: ⁊ vtunt vestibus nouitior: nō ē tā ītētio pfiteri: nec pbant: sed post q̄ fuerint bñ īstructe eas maritare: ⁊ hec ꝯsuetudo est q; nō ītēdunt pfiteri. Sz Ihere sicut olim ī tēplo nutriebant puelle virgines vsq; ad annos nubiles: vbi ēt eēt consuetudo: q; passim nūc iste maritant nūc iste pfitēt: lapsus tpis nū q̄ eas obligat. Sed vbi nulla īduit nisi ad pbādi ⁊ pfitēdi si possit sustinere ⁊ alias placeat: ⁊ ī recipiēdo hoc ipm ei dr in capitulo: ⁊ sic recepta si stat p annū ītegrum: reputat vere professa: ⁊ si nūq̄ ꝯsensit: nihilomin⁹ vi statuti ecclesie ē ligata. Et similiter q̄ ītrat ad remanēdi ⁊ ppetuo domulādi: ⁊ si nō sit ligata vi voti: qz ñ pmisit sz solū ppposuit: ⁊ tñ ligata vi statuti in religiōe aliq̄ viuere: vt ex de regu. c. ꝯsulti. Et q; hoc ñ sit voti apparet qz votū est pmissio: nō ppositum tñ vel ītētio: ⁊ q hz ppositū ī ista rmanēdi si vi ppositi rmanēt: ī ista remanēt nec ad laxiorē trāsire licēt. hec oīa pe. ī. 4. di. 38. ar. 3. q. 1. ad. 5. Professus tacite ſm Tho. in. 4. di. 38. q. 1. tenet in oī casu ad tria vota religionis pncipalia: sed ad alias obseruantias quarū transgressio ex dissimulatione prelatorū inducit: qui dū videntes nō corrigunt indulgere videtur: non obligat pcipue si sit simplex: qui talia discernere sufficient nesciat Jdē Alber. Ad pfessionem aūt tacitā p deportationē habitus annualez: inducendā vel ad pfessionem expresse faciendā in ordine mendicantium: oportet q; annus pbationis sit continuus. Nam si stetisset qs in religione per sex menses ⁊ postmodū egrederet: reuersus ad religionē ipsā in capite sex aliorū mensiū non dicetur pfessus tacite: nec in ordine mendicantiuz poterit recipi tunc ad pfessionem sed in capite vnius anni integri continui. Ita tenet Jo. de lig. extra de reg. .c. ad apostolicā. ⁊ pe. de ancha. super. c. is qui de regu. li. vi. ⁊ Bar. ff. de publica. l. fi. ⁊ Bonocorsius filius Jo. an. in questione disputata p eum. Et ratio est ſm eos: quia iura statuerunt annum ppter hoc ad pbandum austeritates religionis: vt extra de regu. c. ad apostolicaz. sed regularis austeritas p sui maxima parte in continuatione cōsistit. Nā aliquis possit faciliter ieiunare vna die vel mense qui non poterit continuare. Et iō ad verā pbationē continuatio requirit: puta qñ iura loquunt de annuali spacio: de continuo intelligendū est vt notat Jo. an. de elec. c. i. li. vi. et est tex. clementine cupientes. ⁊ ad hoc facit. ff. ō bis qui no. infa. l. genero. Nec est contrariuz qō notauit speculator in rub de sta. regu. Nam errore scriptoris de manu eius fuit mutatū. Casus autem speculatoris est quando quis integro anno probationis in monasterio stetit: ⁊ anteq̄ faceret professionem exiuit ⁊ postea redijt: vtrum pbationis annus sit ei de nouo concedendus? ⁊ tenet q; non: qui casus est dissimilis a nostro. Et q; speculator talem casum posuerit: patet qz dicit ipse hanc esse questionē. Bar. bzix. in questione venerabili: cum tamen Bar. nihil ibi dicat ō nostro casu. Sed de predicto secundo quia probat solutionem suam per. c. fraternitatis. distinctione .34. quod .c. de casu nostro nihil dicit Jo. an. tamen sup cle. eos qui de regu. tenet contrarium cum matheo ⁊ archidia. hi dicunt nō eē dandum annum integrum pbatiōis sed compu-

tandum tempus: quo prius stetit in religione in nouiciatu. Et hoc nisi religionis conditio sit mutata vel monasterium: vel nisi defectus psone interuenerit: ꝓpter qō timeat se nō posse pati austeritates: tunc enim dabit ei modica dilatio ad ꝓbandum ſm Bar. bṙix. archi. sup. c. non solum de regu. li. vi. In antiquis rote decisionibus idē dicitur. prima tamen opinio tutior videtur ⁊ rationabilior. Jo. an. de reg. iur. li. vi. sup regula eū qui certus est in fi. dicit: ꝙ is qui ingressus est religionem ⁊ in fi. anni exiuit si iterū ⁊ de nouo eā dem religionem ingrediat: an debeat habere annum. ſ. iterum ⁊ de nouo ad ꝓbationem. Satis videtur ꝙ nō p istam regulam. ſ. eum qui certus est certiorari vlterius nō oportet. Et hoc nisi cō ditio psone vel religionis sit mutata.

De fructu seu vtilitate

ꝓfessionis: dicit Tho. ẑ ẑᵉ. ꝙ rationabiliter dici potest ꝙ per ingressuz religionis cōsequitur qs remissionem omniū peccatorum: sicut p assumptionem crucis. Si enim aliquibus elemosynis factis homo potest statim satisfacere ō peccatis suis ſm illud danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime: multo magis in satisfactione ꝓ peccatis suis sufficit ꝙ aliquis totaliter se diuinis obsequijs mancipet p religionis ingressum: qō excedit omne genus satisfactionis: etiā publice pnīe vt habet. 33. q. 3. admonere. vnde in vitis patruz legitur ꝙ eandem gratiā ꝓsequunt religionē ingredientes quā ⁊ baptizati. Si tñ nō absoluerētur ab oī pene reatu p ingressū religionis: tñ vtilior est ipse ingressus religiōis q̄z pegrinatio terre sancte q̄tū ad ꝓmotionē in bonū qō ꝓponderat absolutioni a pena: hec tho. Pe. de pal. intelligit p hunc ingressū ipsā ꝓfessionē: qz tūc totaliter se tradit p votuz ⁊ irreuocabiliter. Qui pe. i. 4. di. 4. q. 3. sic dicit. Pōt ꝓbabiliter sic distingui. Sicut obligatus ex delicto cedēdo bonis nil lucratur vt carcerem euadat: ſz qō nō pōt soluere erat in corpore: ⁊ exigitur vsq; ad nouissimū q̄drantē: ſz obligatus ex ꝓtractu vel quasi cedendo bonis euadit carcerē: ⁊ ne postea ꝓueniat vltra q̄z facere possit: deducto ne egeat: cū. ſ. postea venerit ad pinguiorem fortunaz. C. q bo. ce. po. li. Sic religionē ꝓfitens cedit omnibus bonis suis de quibus satisfacere qs potest ꝓ peccatis. ſ. exterioribus p pauptatē: corporalibus p castitatem ad quā seruandā sūt instituta ieiunia: ⁊ alie austeritates: ⁊ interioribus p obedientiam. Un̄ ꝓfitentes si nō sūt contriti ⁊ ꝓfessi ex delicto obligati: ⁊ sic morientes tradunt exactori mittendi in carcerem inferni: donec totum reddant: qō nunq̄z erit. Si autem sunt contriti ⁊ confessi remittitur eis omnis pena ꝓ tali cessione bonorū Et sic possunt intelligi alique visiones que hoc sonant: vt in vita patrū ⁊ in legenda beati antonij. Et anselmus in li. ō similitudinibus circa fi. hoc tamen est sub hac ꝏditione vel modo vt si

suppuiuant: quod est ꝓuenire ad pinguiorē fortunaz: satisfaciant. Quod si fecerint bene quidez Si aūt nō satisfaciūt sed sūt negligentes: in carcere purgatorij satisfacient: ⁊ sic intelligi pñt quedam alie visiones: de quibus religiosi qui mortui sunt reuelauerūt se esse in purgatorio etiam ꝓ peccatis in seculo factis. Sz si ante negligentiam moriant: quia in iudicio confessionis quasi contrabit: ex cessione illa quasi gratia dei oīa gratis condonat iuxta etiā quasdā visiones. Ad hoc etiā facit quod dicit in aut. de monachis. ſ. ꝙ monachatus omnē maculam abstergit.

.ſ. Ꝓfessio in religione appꝛobata liberat ꝓfitentē ab omni voto simplici siue sit realiter siue psonaliter seu mixtum: quia si etiā votisset artiorem religionem ꝓfitendo latiorē liberat: de reg. .c. penulti. li. vi. Sed si erat votum realiter ⁊ illud erat certe ecclesie vel alteri religioni factum tenetur monasteriū illud implere quantū sufficiunt bona illius ꝓfessi. Sed si vouerat dare ecclesie absolute vel pauperibus impleuit votum ꝓfitendo: quia tunc dat se ⁊ sua: ꝓbatur hec cōclusio extra de votis. c. scripture. Secus de voto solenni vt sacri ordinis: qz ad illud remanet obligatus ꝓfitens vt sic duplici voto reus habeat: si frangat castitatem vel etiā epatū: quia si epus ꝓfiteatur sine licentia pape nō liberat: de renūc. .c. nisi cū pridem. Jtem obligatus voto solenni artiori religioni vel etiā equali sine lnīa petita ⁊ obtenta: nō liberat aliam ꝓfitens a prima: ſz qñ de licentia prelati prime ꝓfitetur latiorem liberatur a prima. Et nota ꝙ nō est necessaria ratatio vel dispensatio a votis ⁊ missis: quia p ꝓfessionem intelligunt omnia implere. Jtem p ꝓfessionem liberatur ab omni debito humano pecuniario ex delicto vel quasi ex ꝓtractu: tenetur tñ monasterium creditoribus quantū bona ei valent seu sufficiūt. Sed si teneret ad restitutionem incertam cū illa debeantur pauperibus: qz bona ecclesia ꝛ sūt bona pauperū: videtur monasterium nō teneri ad restitutionē vlterius faciendam. Et hoc quando de suo ⁊ noie suo tenebatur ad restitutionem incertā: secus si nomine alieno. Jtem p ꝓfessionē liberatur a pena: peccato debita in foro dei p hoc ꝙ fit seruus dei: non enī est necessaria certa delicti satisfactio qui totum vite sue tps impendit obediētie creatoris: de pe. di. i. §. his auctoritatib⁹. vñ dicit glo. ō votis. c. scripture. ꝙ nō est imponenda intranti monasteriū ꝓ peccato ante ꝓmisso: ⁊ hoc ꝓpter cōtinuationē pnīe ⁊ exercitij i q̄ debēt semp eē monachi or. i6. q. i. nos aūt. Jtē liberat a pena debita in foro mūdi. gdam tñ dicūt oppositū: puta si homicida ꝓfiteat religioni ꝙ nō ꝓpter hoc ei ꝓcitur quin p iudicē ecclesiasticū degradar⁹ exponat iusticie seculari puniend⁹ in omni casu i quo post ꝓfessionē delinquens degradaret: ⁊ iusticie seculari traderet: siue sit hēsis siue crimē lese maiestat⁹ vel aliō: ſz ꝓma opi. ē ꝓbabilior: qz cū pl⁹ sit

fieri religiosum ꝙ ad ecclesiaz confugere. fugiēs ad ecclesiam ꝓpter illa peccata nō traditur iusti cie seculari mutilandus: multo ergo magis debz tueri religiosus: secus est de cōmittente homicidium post ꝓfessionem: quia .s. existens in ecclesia deliquit: z ideo nō debet ab ea tueri. hec oīa pe. de pal. in. 4. di. 38.

De professione seruo/

rum receptoruz in religione. Nota q seruus nō debet recipi in religione nisi de licentia domini sui seu omnino factus liber. Et si receptus fuerit scienter vel ignoranter: si infra triennīū a tempore ingressus repetatur a domino suo: z nondum fecerit professionem: debet restitui cum omnib⁹ que attulit monasterio fide accepta de impunitate ipsius. Post triennium vero repeti nō posset: nisi esset tam longe q inueniri non possit: vt. i 7. q. 2. c. si quis incognitus. Et currit dictum tempus triennij a die scientie. Et intelligitur hoc in omni genere seruoz: siue sint originarij siue ascripticij. Si vero talis seruus ante triennium fecerit professionem: si vsus est fraudem in sui receptione: quia .s. cuz esset incognitus probauit per falsos testes se liberum: si dominus ipsum repetit: debet restitui nō obstante ꝓfessione facta extra de seruis nō ordi. c. oportet. Ray. z hostien. Si autem restitutus domino post professionem postea manumissus fuerit id est liber factus: retinetur ꝑm guil. redire ad monasteriuz: quia quātum in ipso fuit monachus est factus. Si autem monasteriū fuit in culpa recipiēdi: puta q sciebat ipsum esse seruum: vel quia neglexit inuestigare: cum esset incognitus: ex quo ꝓfessus est debet remanere in religione: z monasteriuz debet domino satisfacere: ar. di. 54. si seruus. Ray.

De professo in mona/

sterio splendide viuente z nō ꝑm regulare vitaz dicit Ray. q si erat peritus z sciebat qñ ꝓfessus est: que fienda seu obseruanda erant: intelligitur se obligasse nō ad id quod fit: sed ad id qō fieri debet. Idem si erat simplex: sed exposita fuit sibi austeritas regule z ꝯditiōes ordinis. Idē etiā si cū esset simplex nō fuit sibi explanata regula: z id ad quod tenebaī: nec expressit in ꝓfessione vel ante se sic velle viuere z nō austerius. In oīb⁹ his casibus debet remanere et regulariter viuere. Nec potest si simplex fuit etiā si dolo inductus fuit ad talem religionem: vt puta q cum mendacijs: allegare dolum: cuius conditio melior est facta: extra qō me. cā. c. cum dilectus. z ō uersi. ꝑiu. c. ex parte. Si autez expressit se velle viuere illo modo z nō in maiori austeritate: tūc ad seculuz quidem redire nō potest: si professus est: sed transibit ad alium ordinem ꝑm regulam laxiorem: quem sustinere possit. Ray. Si cura ecclesiarum spectantium ad monasterium vl negligatur aliquid ab officialibus monachis: dicit Tho. in qōlibet q ipsi monachi debent supplicare abbati: z debent mouere verbū in capitulo: z si vident q nō adhibeatur remedium debent appellare contra abbatem sicut contra aduersarium veritatis: nec auderem ꝙsulere: q aliquis eligeretur in tali collegio monachus: z ratio est q nullus potest exigere vel recipere temporalia alīs z maxime precia: nisi seminet spiritualia predicando orando: vel saltem salutē eorum a quibus recipit ꝓ viribus ꝓcurando. hec Tho. ar. etiaz ad hoc. z. q. 7. admonendi. z. c. negligere.

De transeuntibus de vna religione ad aliam religionem. La. 4.

Et transitu de vna

religione ad aliaz. Nota ꝑm Tho. z. z. q. fi. q transire de vna religione ad aliam: nisi ꝓpter magnam vtilitatem vel necessitatem nō est laudabile. Tum quia plerūq scandalizantur illi qui relinquūtur. Tum etiam quia facilius ꝓficit aliquis in religione quā consuevit ꝙ in alia quā nō consuevit ceteris paribus: vnde in collationibus patrū abbas Nestorius dicit: vnicuiq vtile est q ꝑm ꝓpositum qō elegit sūmo studio ac diligentia ad operis incepti ꝓfectionem peruenire festinet: z nequaq a sua quam semel elegit ꝓfessione discedat. Et postea rationez assignās dicit. Impossibile nanq est vnū eundemq hominem simul vniuersis fulciri virtutibus: quas si quis voluerit simul attentare: in istud incidere eum necessarium est: vt dum omnē sequitur: nullam integre consequatur. Diuerse enim religiōes ꝓeminent ꝑm virtutum diuersa opera: potest tamen aliquis de vna religione transire ad aliā triplici ex causa: ꝓmo quidem ex zelo ꝓfectionis religionis: in qua non attenditur excellentia ꝑm artitudinez vite: sed ꝓncipaliter ꝑm id ad quod religio ordinatur: z consequenter ꝑm discretionem obseruantiaz fini ꝓportionatarum: de quo habes supra. Et in hoc casu debet quis propter humilitatem petere licentiam: que tamen ei negari nō potest: dūmodo constet illam artiorem esse. Si vero de hoc ꝓbabiliter dubitetur: est in hoc superioris iudicium requirenduz: vt de regu. licet. Et si etiam nō petita licentia transiuit non potest repeti ꝑm guil. maxime si professionez in hanc secundā iam fecit. 2° ꝓpter declinationē religionis a debita perfectione: puta si in aliqua religione artiori incipiant ipsi remissius viuere: laudabiliter tunc transit ad religionem etiā mitiorem: si melius obseruetur. Et in hoc casu etiā requiriī superioris iudiciū. 3° vero ꝓpter infirmitatē vel debilitatē: ex qua interdū ꝓuenit: q non pōt qs artioris religionis statuta seruare: q posset seruare statuta laxioris. Et in hoc casu dispēsatio necessaria est. Concor. glo. sūmaria. 19. q. i. vbi dicit Jo. q quilibet potest transire ad artiorem religionem petita licentia licet non obtenta

ſz ad parē nemo poteſt tranſire ſine diſpenſatione pape: vt de reg.ſane. Et ratio eſt quia de minozi ad maius tranſeundum eſt ꝛ nō econuerſo: di.93.legimus. Nō enim licet a meliozi ꝓpoſito recedere: ō peni.di.z.pennata. Monaldus tamē dixit: ꝙ abbas poterat de conſenſu capituli licētiare monachum ad parem ꝛ ſi non ad minozē. ar.iz.q.z.c.ſine exceptione. Sed p̄muz tutius ſed ꝛ ſm Innocen. etiā ad artiozem nō licz tranſire: ſi etiam ſit certum eā eſſe artiozem: ſi ex ſuo tranſitu incurreret pzioz religio grauem iacturā vel infamiam: ar.ii.q.3. ſi quis vero de regu. licz. Nam nō debet eſſe cauſa ſcandali: ꝛ cōmunem vtilitatem: puta vnius monaſterij: debet p̄uate pzeferre: abbas quoq; īmediate ſubeſt pape: nō poteſt tranſire ſine licentia eius: de conſue.c.cū venerabilis.

De tranſitu canonicorum regulariuz ad monachatum vel econuerſo quō liceat.

Nota ſm Tho.2ª.2ᵉ.q.189.ꝙ vtraq; religio. ſ canonicoꝝ regularium ꝛ monachoruz ordinatur ad opera vite cōtemplatiue. Inter q̄ p̄cipua ſunt que agunt̄ in diuinis myſterijs: ad q̄ ordinatur directe ordo canonicoꝝ regularium: quibus p ſe competit ꝙ ſint clerici religioſi: ſz religioni monachoꝝ nō p ſe competit ꝙ ſint clerici: vt habet̄.i6.q.i.§.illud hieronymi. Ubi etiaz recitat monachos ſibi cōueniſſe in vnū vt ſacerdotem ſibi eligerent. Et ideo q̄uis ordo monachoruz ſit artioris obſeruantie: liceret eis tranſire ad ordinem canonicoruz regularium: ſi monachi ſunt laici non autem econuerſo: vt.19.q.3. mandamus. Sed ſi monachi ſunt clerici ſacris myſterijs ſeruientes: vt cōmuniter eſt hodie: q2 monachi ſūt clerici: habent id quod eſt canonicoruz regularium ꝛ cum maiori artitudine. Et ideo licet de ordine canonicoruz regulariū trāſire ad ordinem monachoruz petita licentia ſuperioris ꝛ nō econuerſo: vt.19.q.3. ſtatuim⁹. tho. Et dicit glo. dicti.c.credo. ꝙ ſi nō petit licentiaz cogitur redire. Nec obſtat.c.ſane de regu. quia ibi dicit p̄mittas: ꝛ ſic diſpenſatio: ꝛ p̄cipue cum cauſa leuitatis tranſit.

De tranſitu monachorum ad regendum eccleſias ſeculares.

Nota ſm Jo. in glo. ſūmaria. i6.q.i.ꝙ ſm antiqua iura monachi nō poterant pzeeſſe eccleſijs parochialib⁹ niſi ex neceſſitate tantū. 55.di.pziſcis. hodie vero poſſunt vtilitate etiaz ſuadente: q2 magis ꝓbati ſunt eſſe vtiles q̄s ſeculares. Sed ſm hoſti. in eccleſijs que ad monachos pleno iure nō ſpectant nō poſſunt pzefici ſine epi auctoritate: nec poſſunt monachi in illis curam committere: nec monachū p̄tare inuito epiſcopo: ꝛ m̄to magis in eccleſijs que nullo modo ptinent ad eos: ꝛ ſic intelliguntur illa.c.i6.q.i.a p̄ncipio vſq; ad.§.ecce in hoc. Sed ꝛcurrente voluntate epi ꝛ aſſenſu abbatis pzefici poſſunt: ꝛ ſic intelligunt̄ alia.c a.§.ecce in hoc vſq; ad.§.his omnib⁹. Ubi autē epūs aſſentit ꝛ abbas diſſentit: abbati obediendum eſt. i6.q.i.c.cum ꝓ vtilitate. In eccleſijs aūt que ad monachos pleno iure ptinent: nō eſt dubium ꝙ poſſunt p̄fici monachi: ꝛ ſufficit ſola auctoritas abbatis ꝛ conuentus. i6.q.z. viſio. Jo. Item nota ꝙ monachus nō poteſt eſſe canonicus ſecularis ſm Jo. quia nō eſt arandū ſimul in boue ꝛ aſino. i. homines diuerſe ꝓfeſſiōis ī vno ſimul officio nō ſociabis. Nam coercere ꝛ coniungi nō poſſunt: quozum ſtudia ꝛ vota ſunt diuerſa. i6.q.7.noua. Circa hāc materiā hec notat Jo.an in nouell' ſup.c.qō dei timozem. de ſtatu mo. hoſti. dicit ſe tenere cum hugo. Ber. ꝛ gof. ſ. ꝙ monachus cum licentia vel conſenſu abbatis poſſit hodie pzefici eccleſie parochiali etiā ſeculari p epiſcopū: qō intelligo ſi epūs etiaz verbis diſpenſationis nō vtatur. 58.di.c.i. ꝛ z. ꝛ idem in canonicis regularibus: vt in hoc.c. qō dei timorem. dicit etiam hoſti. ꝙ abbas cogitur conſentire ſi nō inueniuntur idonei clerici: ꝛ monachus qui petitur eſt p̄dicatoz ꝛ honeſtus in vita. zi.q. i.c.i. Et in hoc eſt p̄uilegiatum officium p̄dicatorum ratione regiminis competentis. Nō poterit autem abbas cogi ad conſentiendum p epiſcopum ſi ſit exemptus: ſecus ſi nō ſit exemptus. Et exquo talis monachus eſt tranſlatus ꝛ p epiſcopum inſtitutus eſt ab abbate abſolutus: ꝛ ſolus epūs eſt ſibi abbas. Et hoc caſu ꝓpter ſalutē animarū ꝛ vtilitatem cōmunem p̄fertur lya racheli: vt de regu.c.licet. Eſt enim eadem ratio q̄ ꝛ in epiſcopali dignitate de qua iura loquunt̄: vt in dicto.c.licet. Tenetur autem talis monachus ad diuinū officium parochialē nō monachale ꝛ quantū bono modo poteſt: ſe cuz pzelbyteris ꝛ collegijs confirmabit in licitis: di.4i.quiſquis. abſolutus eſt enim ab omnibus obſeruantijs regule quas cōmode obſeruare non poteſt ſaluis ſubſtantialibus. i8.q.i.c.i. Dicit etiā hoſti. ꝙ in eccleſia collegiata canonicoꝝ ſeculariū nō poteſt habere pzebendam nec ſonatum: vt p̄poſituram ꝛ diaconatū ipſarum eccleſiarū collegiatarum: niſi ob neceſſitatem cure id fiat ꝛ diſpenſatiue: ꝛ q diſpenſam habet eā ꝓbet. Et cum diſpēſatio ſit de maioribus: fiat de conſilio ꝛ conſenſu capituli. Debet tamen talis habere ſociū monachum: ſi tamen cōmode poteſt: ꝛ idem de canonicis regularibus. ſ. ꝙ habeat ſocium canonicum regularē. Dicit tamen hoſti. hoc p̄cipue obſeruandum: ſi eccleſia non eſt curata. ſ. ꝙ habeat ſocium: vel ſi eſt clauſtralis eccleſia: hec oīa Jo. an. ibi. Et ꝙ dictum eſt: ꝙ eſt abſolutus ab obſeruantijs regule: nō dicit hec ſimpliciter: ſed que cōmode ſeruare nō poteſt. Unde cum cōmode poſſit abſtinere a veſtib⁹ lineis ꝛ culcitris ꝛ carnibus: tenetur iſta ſeruare ſm regulam ſuam: et multo magis habitū ordinis ſui geſtare manifeſte: vt dicet̄.j. Ex his collige ꝙ religioſus ñ pōt

bre bñficium simplex vel capellam nō curatas sine dispensatione pape intitulatā:nec epūs i hoc potest dispensare nec abbas vel alius prelat' alicui' ordinis. Si aliquis regularis impetrauit licentiā transeundi ad aliquā artiorē religionem: z postea penitet eum:Querit si pmi tenent eum recipere.Dicit guil.q si nō uiuent artiorē vbi recipiat:vel si nō poterat sustinere asperitatē illius z reuerti vult ante factam ꝓfessionē non potest repelli pre textu pōtis licentie vel renūciationis cum facta fuerit ex cā:vt.s.trāsiret ad artiores: z cā subsecuta nō est. Secus āt si ꝓfessionē fecerit i secunda. Si āt abbas z cōuētus licētiauit aliquem simplr:z ille renunciauit simplr:nō ex aliqua cā nisi forsan ex odio:sm guil.nō valet licentia:q hoc est dare licentiā vagādi: quod ꝓhibetur.18.q.2.c.abbates.tñ sm Augustinum expelli potest:quando nō vult ferre penā de culpa quā commisit.

De bonis transeuntiū

de vna religione ad aliā:Nota sm Hostien.q si quis exit de vna religione ad aliā ante ꝓfessionē:nō est dubiū q cū i oīb' reb' suis exijt:extra de reg.statuimus. Intellige nisi ea absolute z irreuocabiliter donasset. Sz si post ꝓfessionē trāsit z sine lnīa:res sue remanēt priori monasterio: z qui ipsū recipit ꝫputet sibi. Si vero cū lnīa vl inuitus ex aliqua cā vadit ad secundū monasteriū:tūc vsufructus rerū quas ꝓtulit pōti monasterio:debet secundo q̄diu vixerit:ne ei existat onerosus. Et sic intellige.16.q.6.cognouimus. et 27.q.1.si quis rapuerit. Religiosi mendicantes si transeūt ad ordinē nō mendicantiū etiam de lnīa pape:nō hñt vocē vel locum in capitulo etiā si ab alijs eis ꝓcedatur. Nec possūt habere prioratū nec aliquā administrationē nec quecūq officia etiā annua. Nec tanq̄ vicarij vel ministri vel loca eor tenentes possiunt quodcunq regimen animarū exercere:vt de regu.c.vt prosessores in cle.

De transitu de vna religione ad aliam.

Nota q pe.de pal'in.4. di.39. sic dicit. Religio mendicantiū est pfectior oī nō mēdicante:q i voto castitatis oēs sūt equales: quanto ḡ artior est pauptas:tanto essentialiē est pfectior religio ceteris paribꝫ. Similiter in pfectionibus est obediētia taxata. tanto religio est artior.i.perfectior. Quare ḡ corpalis exercitatio ad modicū vtilis est: nullū aūt sacrificiū est deo magis acceptū sicut zelus aīāꝝ: q ad pdicandū fuit xpi religio essentialiter.illa religio cui' obedientia est ad pdicandū essentiale pncipaliter z noīaliter instituta est pfectior alijs. Et ex oī alia ad eā licet transire etiā si in pauptate z austerita te alia excellat:q hec est pfectio z religio xpi: ēt si loculos habeat: qō alia nō habet religio: que pdicationē essentialiter nō hz annexā sz accidentaliter post institutionē p auctoritatē sibi cōmissam p accidens ad hanc pfectionez attingit:hec pe.Concor. do.Jo.do. dicens q cū vnicuiq ob frugē meliōris vite ad altiorē statum liceat trāsire:vt.19.q.2.due sūt.de regu.c.licet. Nō solum cartusien.sz cuiuscūq ordinis fratres ordinū pdicatorū pūt transire regulariter ad vnguē viuentem: z q sit pfectior alijs ꝓbat eadē ratione:qua pe.de pal' z subdit. Et econuerso dico fratres pdicatores ad aliorum ordinū obseruantiā nō posse descendere:nisi i ordine pdicatorū foret remissa religio. Tunc enī liceret transire ad aliū ordinem artius viuentē cū ꝓposito z facto sic arte viuendi z nō laxe:ficut in ordine pōti:al's censetur apostata:qui cā libertatis vagādi aut fugiēdi ordinis sui disciplinā:ad artiorē aut altiorē transeunt nōie tñ.hinc Jo.an.sup.c.sane de regu.dicit Nō est inspiciendū pncipiū fundationis regule transeūtis z recipientis:sz satis est q nūc sit strictioris vite illud ad qō nūc transiuit: sz forte tpe fundationis fuerit laxioris sm Jnno.nō enim sz descendere. Et hoc est ꝓtra apostatas fratrū pdicatorum qui ꝓfitendo in aliquo monasterio scī Benedicti:vbi forte nō seruat religio: putant se euadere apostasiā:ꝓtra eos est lra hec i dicto.c. sane.cōstitutiones enī pdicatorꝫ vltra regulā ita artant eos:q vita eorꝫ est ꝓsperior q̄ꝫ vita monachorꝫ:vñ cogendi sūt redire ad primū ordinem: hec Jo.an. Quidā etiā monaldus nōie magnus canonista z theologus vt refert Jo.do. dixit se vidisse parisius determinationē factā p doctores vniuersitatis eiusdē: q frater cartusiēsis potest transire ad ordinē pdicatorū regulariter viuentē de iure cōi. Consiliū etiaz refert Jo.do.se vidisse franciſci de zab.z cuiusdam magni periti determinās monachū scī Benedicti obseruantie laxioris posse transire ad ordinē pdicatorum obseruantie artioris. Et idē dicit Jo.do.de ordine minor hoc in tractatu ō possessionib'. Olim fiebat transitus ab ordinib' mendicantiū ad ordines monachales quoscūq sine dispensatione pape. Et reputabat licitus in foro iudiciali eccle sie tanq̄ transitus ad pfectiorē statum.s.ꝓtemplationis:cum tñ in rei veritate nō hoc intenderēt transeūtes:sz vt maiori libertate ad malū vterē tur:vt apparebat in ꝓuersatione eorꝫ. Sz p ꝓstitutionē martini quinti decretū ē: vt de ordine mēdicantiū nullus possit transire ad aliq̄d ordinē monachalē nisi cartusien.etiā cū lnīa sui ordinis nisi sup hoc haberet dispēsationē a papa:in qua bulla dispensationis fieret mentio de ꝓstitutiōe martini:al's esset ille apostata:nec posset manere in illo ordine ad quē transit vt habes.j.ti.de ex cōmu.circa fi. Uerū si qs ꝓpter sua demerita expelleret de ordine mendicantiū:qō fieri pōt:tūc videt q talis possit trāsire ad ordinē monachalē quēcūq volentē eū recipere:q extra religionē z habitū religiōis ee nō pōt: z sic nō videtur tunc necessaria dispensatio pape: sic vidi ꝓfilia

peritorum hec tenentia.

De eiectis ⁊ fugitiuis. Capt̃m quintũ.

Eciectis et fugiti/

uis: dicit canon q̃ monachi qui fuerunt fugati: vbi inuenti fuerint cũ auxilio epi tanq̃ fugaces sub custodia reuocent. Et reum se ille abbas cognoscat futurum qui in hi⁹ ꝓsonis non regulariť animaduertit: vel qui monachum suscepit alienum. 18. q. 2. abbates. ⁊ de aposta. c. a nobis. dicit q̃ tales fugitini vel apostate si nolunt redire vel ad habitũ resumere: debẽt capi ⁊ sub graui custodia carcerari. Nota ꝑm anto. de butrio q̃ monachi eiecti ⁊ fugitiui reuerti volẽtes admittendi sunt ad religionẽ: nisi regula contradicat: ⁊ regula contradicente nõ sunt tñ in derelicto habendi: ſz sunt recipiẽdi vt apud loca sua vel aliter ſubiecta alimentenť: vt eis tollatur vagandi occasio. Nota q̃ regula vt autẽtica potest allegari: ⁊ disponere põt vt monachus vagabundus nõ recipiať. Nota q̃ monasteria etiã si ordo repugnet in readmissione fugitiui possunt artari ad p̃standum alimenta fugitiuis ⁊ eiectis vbi velint ad cor reuerti.

Quero quis dicatur

fugitiuus: qui p se exiuit ⁊ stetit extra monasteriũ: ⁊ se celat abbati: ſz postea pñia ductꝰ ad abbatem redeat. ff. de edili edi. l. quid sit fugitiuus Et dicunt gdaz q̃ quicquid talis acquisiuit interim dum est in fuga: acquirit ꝓmo monasterio sicut ⁊ seruus dño. ff. de acqui. pos. l. i. §. p seruũ. Saluo nisi diu fuerit in possessione libertatis: q̃ tũc acquirit sibi: allegat. ff. de acqui. pos. l. p eũ §. fi. Et intelligũt diu. i. decẽnio. ff. a quibus ma. li. nõ fiant. l. ſz ⁊ si fideiussor. §. aristo. qõ notat hic Inno. ĩmo q̃ in monacho nullũ tempus excusat quicqd q̃rit: querit ꝓmo monasterio: allegat de testa. c. quia. nec est vis in tẽpore: ita q̃ ad hoc ñ ḅz locũ in monacho: cuꝰ nullo tpe excuseť: extra de testa. c. q̃. Et hoc oĩno verũ ẽ si de monachatu cõstat: alꝫ secus. extra de testa. nup. nec ẽ vis ĩ tpe ſz solũ an hoc constet vel nõ: ⁊ ex quo cõstat oĩa reuocat monasteriũ. 18. q. 2. abbates. ⁊ debẽt talia de plano ⁊ sine libello expediri: q̃ seruos dei xẽ. j. de accu. c. olim. ii. q. i. si quis cuꝫ clerico. Eiectus aũt dicit qui eijcitur ab alio. Quid si monachus fugitiuus ꝓmouet ad aliã ecclesiam ⁊ ibi aliquid acqrit ad quã iniuste est ꝓmotus: ō testa. c. cũ in officijs. Si cõtemplatione ꝓsone q̃rit monasterio ĩ dubio: si relinquit ab extraneo ꝑsumit̃ rõne ecclie ō testamẽtis registi. ⁊ sic disputauit Jo. car. Quid si monachꝰ fugitiuꝰ vnꝰ monasteriũ ingredit aliud luxior⁹ regle: an si gd q̃rit q̃rat ꝓmo an scõo in toto vel ĩ pte: dicit do. anto. de butrio si transiunt illicite: vt q̃ sine lñia ad laxiorẽ religionẽ: q̃rit ꝓmo monasterio: quia remãsit ei⁹ monachꝰ. s. e. Jo. Si vo ad scõm trãsiuit artius ⁊ lñia petita q̃rit scõo: q̃ nihil cõe cũ ꝓmo: ar. 18. q. 2. c. i. de sanc. epi. §. si monachꝰ. colt. 9. ⁊ de mona. §. si vo reliq. ⁊ ex de renũ. ex trãsmissa. ⁊. s. eo. ſz. Nã ⁊ seruus a dño ꝑ derelictoꝫ habitꝰ dño nõ acqrit. l. qd seruꝰ. ff. de stipu. ser. ⁊. l. i. C. de lati. liber. toll. ⁊ qõ notať de ꝑuilegl cum olim. Interim aũt si licentiatꝰ est vt trãseat ad artiorẽ: si anteq̃ trãseat aliq̃d acqrit cui acquirit. Tan. ⁊ bar. bzix. dicũt q̃ anteq̃ sit ingressꝰ scõm nõ est plene translatꝰ. 21. q. 2. si qs. ⁊. ff. de test. mil. l. ex eo. Jõ q̃rit ꝓmo monasterio cuiꝰ est monachus: de hac materia p spe. in ti. ō sta. mo. ¶. 4. i. 18. q. 2. abbates. Qñ esset scandalizosus ⁊ picu losus alijs: ⁊ nõ apte posset corrigi capi vel detineri: forte nõ tenet̃ ꝓlatus vel cõuentus seu monasteriũ talẽ reducẽ ad monasteriũ: ne alijs noceat: si nõ sperať posse coerceri ⁊ emendari. Utilitas enĩ cõis ꝓponenda est vtilitati vniꝰ: q̃ etiaz nõ sequereť in tali incorrigibili. 24. q. 3. resecã. de. Si aũt sperať correctio vel impeditio malorũ eius: si coerceať vel detineať: tenet̃ ꝓlatus vel monasteriũ eũ corrigere ⁊ cogere ad redeundũ extra de aposta. c. a nobis.

Queritur de exemplo

quando fugitiuus nõ põt recipi salua ordinis disciplina: ponunt doc. in regula sancti Benedicti exemplũ. ſ. q̃ qui est egressus ter monasteriũ nõ debet recipi ad monasteriũ: vt ĩ. c. 29. regule beati Benedicti. Que sũt ista loca cõpetentia in quibus ponũt: quãdo habẽt regulã q̃ nõ debẽt admitti. Dic ꝑm anto de but. no admittenť vel non ponenť cũ alijs monachis: ſz cũ alijs cõseruientibus: vel ꝑm hosti. ponenť in ergastulis de q̃bus exire nõ possint. j. de penis tuis. Quãdo dicetur graue scandalũ: vt quando dicũt alij q̃ potꝫ exirent q̃ vellẽt stare cũ illo: q̃ nõ possent durare cũ eo: ⁊ sic dicit hosti. se vidisse de facto. Et etiã ego vidi florentie in quadam moniali.

Quis ministrabit ex/

pensas huic qui detrudit̃ ad aliud monasteriũ: an abbas ꝓmi monasterij an abbas secũdi monasterii? Glo. dicit q̃ abbas ꝓmi: vt si habuit aliq̃d de suo de illo ꝓuideat. ix. q. 6. ō lapsis. Et etiã si nõ habuit aliq̃d: ꝓuidebit monacho suo tempore pñe: alꝫ monasteriũ secundũ quare grauareť: ⁊ hoc placet Inno. post glo. hostiẽ. dicit q̃ si inclusus a ꝓncipio habuit bona: ꝓuidebit de illꝫ. Si ⁊ñ habuit vel habita ñ sufficiũt: ⁊ vtrũq̃ monasteriũ sufficit ad ministrandũ expensas: vtrũq̃ ministrabit: q̃ suus monachꝰ est vel saltẽ fuit forsitan secundũ de sola inclusione grauať: ꝓmũ ergo hoc faciat in memoriã pristine fraternitatis: ar. C. de questionibus. l. seruos. ff. de pac. do. l. cũ tibi socerum. §. conueni. Si vero alterum solũ monasteriũ sufficit id ꝓuideat: ar. de instit. c. i. 86. dis. pasce. Si neutrũ contribuit: tenebitur

capitulum generale: extra de sta. mo. in singulis. c. fi. §. hec etiã. In subsidiũ recurrendũ est ad epm. 90. di. c. i. iz. q. i. pcipimus. z. c. ecclesiarum. Et hoc etiã ſm hosti. poterunt pſidentes exequi auctozitate pape sibi cõmissa: hoc saluo q epm nequeunt coercere: extra de sta. mo. in singulis. c. fi. §. q si abbas. de maio. z obe. cũ inferioz. z facit de here. c. ingsitionis li. vi. Faciũt hec ad q/stionem. Reformato monasterio collapso ad no uam regulam data optione monachis antiquis ibidem remanẽdi: modo eligũt ibidẽ nõ remanere: sz alibi extrinsecus viuere: a qbus debent alimentari. Et certe de iure a pmo monasterio. Et hec tu vides. Et ita de facto cõsului: hec antonius de butrio. Et nota q non dz iudicari apostata fiue fugitiu⁹ ſm iura: etiã si diu ad longinqua vageꝫ: nisi postqz sic viuit: q animũ redeundi deposuisse ostẽdit. ff. de re mili. l. deserto rem. tamẽ p solã temerariã habitus dimissionẽ cũ hoc facit est excõicatus. Oz si redierit recipietur in monasteriũ: ſm q in regula continẽt: hoc intelligiꝫ si monasteriuz regulariẽ viuat: alias in districtius monasteriũ cũ vsufructu reruz quas cõtulit pmo monasterio: que res postea ad pzimũ monasteriũ redibũt. z 7. q. i. si qua. z. i6. q. 6. de lapsis. Alij vero dicũt q res erũt simpliciter secũdi monasterij. Oz si nullũ monasteriuz vult eũ recipere: dicit Inno. q ejectus taliẽ nulli acquirit: nec tenet cõtractus ei⁹: posset tamẽ dici q acquirit epo a cui⁹ iurisdictione nõ absoluiẽ. Et tales ejecti qui nõ inueniũt religionẽ in qua recipianẽ: debent nihilominus viuere regulariter z honeste ſm Ray.

De bonis que acqui/

runt apostate. Nota ſm doc. q si abbas noluit eũ recipere vel etiã neglexerit eũ reuocare: z sic decesserit denegabiẽ monasterio repetitio bonorũ illius: ex quo malicioſe denegauit alimenta: extra de infan. z langui. c. i. Et ptinebũt bona illa ad secundũ monasteriũ: si ingrediaẽ: alꝫ ad epm Et hoc intelligendũ est si conuentus totus deliquit in hoc: alꝫ delictum pſone. s. plati nõ debet in damnũ ecclesie redũdare. i6. q. 6. c. si epm. Si vero nõ rennuit eũ recipere: quicquid acquisiuit suo monasterio acquisiuit: sicut seruus domino. i8. q. z. c. abbates.

De excõmunicationi/

bus varijs quas incurrũt religiosi: habes. j. in ti. de excõ. in diuersis. c. Incurrũt enim inducẽdo pſonas ad vouendũ vel iurandũ vel ꝓmittendum de nõ mutando sepulturã apud eos electaz vel ad eligenduz apud eos. Item conferendo sacramenta eucharistie z extreme vnctionis vel solẽnizando matrimoniũ absqz licentia ꝓpziis sacerdotis. Item absoluendo a sententijs p statuta synodalia vel ꝓuincialia ꝓmulgatis vel excõicatos a canone in casibus nõ concessis.

Item inquisitozes q odio gratia vel amoze vel lucro contra iusticiã z conscientiam obmiserunt ꝓcedere contra aliquẽ hereticũ: vel alicui imponerent heresim ipsam: vel imponereẽ q impediret officiũ inquisitionis. Itẽ mendicãtes pzofessi transeũtes ad aliquem ozdinem monachalem nisi cartusieñ. sine dispensatiõe pape: hec ocs sũt papales. Item sepelientes cozpa in cimiterijs vel locis sacris tempoze interdicti in casib⁹ nõ concessis: vl excõicatos publice vl notoriatim interdictos: vel vsurarios manifestos scienꝫ sepelientes. Itẽ audiẽtes leges vel physicam

Itẽ dimittentes habitũ temerarie. Itẽ accedentes ad studia generalia sine lnĩa sui plati cum consilio maiozis partis capituli. Itẽ nõ habentes administrationẽ conferẽtes se ad curias ꝓncipum sine lnĩa platozum: vt inferãt damnũ monasterijs vel platis suis. Itẽ poztantes arma infra septa monasterij sine lnĩa. Itẽ contrahentes matrimoniũ de facto. Item nõ seruantes interdictũ quod seruat mater ecclesia. Item dicentes aliqua vt retrahant audientes a solutione decimarũ. Item recipientes de nouo loca vel domos ad habitanduz vel recepta mutãtes. Itẽ nõ facientes conscientiã confitẽtibus sibi de decimis soluendis scienter hoc obmittendo: si ꝓdicant postea anteꝫ faciant ꝓdictis conscientiã: si hoc cõmode pñt. Itẽ minores qui tpe interdicti recipiũt ad diuina fratres vel sozores. s. de 3° ozdine. Itez ingredientes monasteria monialiũ ozdinis ꝓdicatoꝝ vel minozũ nisi in certis casibus. De his oĩbus habes diffuse. j. in ti. de excõicatione maiozi in suis. c. ibi vide.

De multis ptinentibus ad religionem vt de habitu de studio de mẽdicatione de laboze manuum de esu carnium de contractibus z obligationibus cozum. La. vi.

Equibusdam cõn/

cernentibus religiosos. Et ꝓmo de habitu religionis necessario deferendo a religiosis. Nota q quilibet religiosus teneꝫ deferre patẽter habitũ sue religionis: cum ꝓdit in publicum Alias ipsũ dimittendo peccaret moztaliter nisi iusta causa illũ dimitteret: puta ad euitandũ aliquod piculum vt capture z insidiarum cũ transfozmaret habitũ: vel cũ esset in balneis vel stufis z hi⁹. Si aũt dimitteret vel occultaret habitum ne depbenderet in scelere ppetrando: non euaderet moztale z excõicationẽ: de qua. j. in ti. de excõ. c. inhibemus. Sed qõ est vtrũ religios⁹ ꝓcipue habens curã animarũ in ecclesia seculari: vt se conformet cũ alijs clericis secularibus: possit licite vti habitu clericoꝝ secularium ab extra subtus chlamydem tenendo habitũ sue religionis. Et si hoc faciendo incidat in canonem illuz temerarie dimisso habitu. Jo. an. in nouel.

sup regula certū est in.vi.dicit. Ex guil.de pe.la. disputans hanc questionē determinauit:q; defe rens habitū monachalē coopertū habitu clerica li est apostata:qō videt hodie approbatū p cle. qñ.de vi.t ho.cle.Et post multa argumēta ꝓ t ꝓtra tandē concludit. Sō.cū talis religiosus in stam causā transformationis sui habitus nō alle get:indubitanē dico ipsū esse apostatā.Et q; tali habitu nō uteret in claustro: vt in extrauagante ne cle. vel mo.grauis. quā hodie nō habem⁹:lz mens eius habeat in parte ne cle.vel mo.c.z.Et q; deferri dz desup de vi.t.ho.cleri.c.clerici.Et q; publice dz ab alijs distingui de iudi.c.in nō nullis.t q; nō debet portare nō portando vt dz de re iudi.qui ex timore.Et q; recipit habitum quē nō pōt habere: cū ꝑmo priori renūciat ipso facto:ar.de ꝓben.c.de multa. Idē Jo.an.in no uell.sup.c.qō dei timorē de sta.mo. dicit q; mo nachus assumpt⁹ ad curā ecclesie secularis ñ ab solui ab habitu.s.monachali deferēdo:q; illud nō est ꝓtrariū ecclesie seculari: q; nō bz determi natū habitum ꝑ clericis suis:lz debeat esse tala ris.zz.di.nō liceat.Et ceteri colores vestiū vt vi rides rubei t hi⁹ sunt ꝓhibiti:de vi.t ho.cleri.c. clerici.t idem dicit archi.di.zz.sanctimoniales. Qō aūt dicit glo.i6.q.7. in noua. q; tales possūt mutare habitū quo ad habitū intrinsecū: licz ex toto nō debeant:dicit archiē. esse verū qñ inde esset scandalū ex delatione talis habitus mona chalis inē clericos:vt de vi.t ho.cle.deus q.Sz nullū scandalū videt oriri ex hoc q; religiosus deferat habitum suum inter clericos seculares. Idē dicit dominicus de sancto gemi.q; ob scan dalū vitandū lz monacho assūpto ad curam in aliquo se ꝓformare habitui clericoꝝ secularium qō fieri pōt portando chlamydē sz clausā in an tea cū fenestris lateralibus: vt faciūt honesti sa cerdotes seculares t caputiū:t si nō totum saltē quo ad illā partē qua coopit caput appareat ab extra,chlamyculū retro.Sz si hi⁹ monachi vtan tur habitu clericoꝝ secularium:vt nō appareāt mo nachi de hoc erubescētes: vel vt cognoscanē ꝑ pter vanitatē nō euadūt mortale peccatū t cen surā excōicationis. Idem de monialibus dimit tentib⁹ habitū suū: etiā si expellanē de monaste rijs suis:t deē eis lnīa extra monasteriū manere t tenēt habitū deferre: qō notādū q; frequēter in hoc offendūt religiosi t religiose. De studio in religiōe biero.i6.q.i.Dicit multo tpe discas q; postea possis docere:ne sis miles anteq̄ tyro:et magister anteq̄ discipulus.Mihi placet vt neq; te ipsum doceas.Et aug⁹.in regula.Codices sin gulis diebus certa hora petant⁹: vbi nō.fm tho. z^a.z^e.q.i88.ar.5.q; studiū cōpetit religioni tripli citer. Et ꝑmo quantū ad id qō est ꝑ priū ꝓtem platiue vite:nā ipsum studiū adiuuat cōtempla tionē directe t indirecte. Et directe qdem illu minando intellectū. Ordinat enim ꝓtemplatio ad ꝓsiderationē diuinoꝝ in qua dirigit ꝑ studiū

Indirecte aūt quia studiū remouet ꝓtemplatio nis pricula.s.errores qui sepe in ꝓtēplatione acci dunt his qui scripturas ignorant.Uñ greg.li.vi. moral⁹.dicit.Ex nōnulli dū plus exquirūt ꝓtem plando q̄ capiant vsq; ad puersa dogmata erū punt. Secūdo studiū est necessariū religioni instituteꝫ ad ꝑdicandū t alia hi⁹ exercendū.vnde ad Titū.i.dicit ō epo cui⁹ est hi⁹ act⁹ exercere:vt potēs sit exhortari in doctrina sana:t eos q; con tradicūt arguere:vnde t dis.38.dicit. Ignorātia que mater est cunctoꝝ erroꝝ a cunctis vitanda est:t maxime ab his q; officiū docendi in popu lo susceperūt tc. Nec obstat q; apl̄s absq; studio litteraꝝ ad ꝑdicādū sūt missi: qz vt dicit biero. Quicquid alijs quotidiana in lege dīi exercita tio tribuere solet:hoc apl̄s suggerebat spūs san ctus. Tertio studiū litterarū cōgruit religioni quantū ad id qō est cōe oī. valet enim ꝑmo ad vitandū carnis lasciuiam:vñ biero. Ama studia litteraꝝ t carnis vicia nō amabis:de conse.di.5. nunq̄. 2°.vz ad auferendū cupiditatē diuitiaꝝ biero⁹. Socrates ille theban⁹ cū ad philosophā dū ꝓgeret magnū auri pond⁹ abiecit iz.q.z.glia. 3°.valet ad obedientie documētū: aug⁹. Que p uersitas est illa lectioni nolle obtemperare: dum vult ei vacare. Docet etiam de modo t ordine obediendi:de quo.8.q.i.sciendū. Nō obstat qō ait ps ps.70.Qñ nō cognoui litteraturā introi bo in potentias dñi.i.in virtutē xp̄ianā:sed hoc maxime congruit religioni:g̃ eis nō ꝓuenit vaca re litterature. Nā vt dicit Jo.an.in nouel.sup.c. sane de regu.illud ps. nō intelligit de quacunq; litteratura seu doctrina:sz de litteratura iudeoꝝ de qua apl̄s.z.Corin.3.c.ait.littera occidit obs uare.s.cerimonialia fm litterā q̄ nūc cessant. Sz litteratura sanctaꝝ scripturaꝝ bene intellectarū t aliarū scientiarū iuuat ad introcundū in potē tias domini ad contemplandum:vnde biero.ait Discamus in terris quoꝝ scientia nobis ꝓfueret in celis. Dec Jo.an.t addit que supradicta sūt p tho. Aduertendū tamen q; nō omne studiū con gruit oībus religiosis. Nā i religionib⁹ nō depu tatis ad ꝑdicandū t legendū t disputandū vt i monachalib⁹ chamaldulensibus magis cōgruit studiū seu lectio scripturaꝝ sacrarū t detiotoꝝ libroꝝ q̄ seculares scientie vel scientie iuris. In religionibus deputatis ad ꝑdicandū vt sunt mendicātes: q̄uis liceat in scientijs secularibus studere: nō tamen debēt in illis quiescere: t per totū tempus vite sue bis vacare sz studio scriptu rarū:t his ex q̄bus possint ꝓfulere in foro aīarū cauendo sibi semp a curiositate t inani gloria. Et ex his nō solum alijs sed etiam sibi sumē do cumenta vite.

Li. De elemosynis viuere

religiosis aliq̄ modo lz t aliq̄ modo nō lz:ꝑ cui⁹ declaratione dicit tho.z^a.z^e.q.i87.ar.4.q; vni cuiq; viuere lz de eo qō suū est vel sibi debitum

Fit aūt aliqd alicui⁹ ex libertate donātis. Sūt āt donate monasterio multe possessiones: ꝛ dantꝫ quotidie ꝛ bona mobilia: de qbus sustentantꝫ religiosi. Et qz hi⁹ beneficia religiosis videntꝫ esse collata vt liberi⁹ religiosis actib⁹ insistere possīt: quoꝝ cupiūt se esse pticipes: q tpalia submīstrāt reddentꝫ eis vsus p̄dictoꝝ donorū illicit⁹: si ab actib⁹ religiosis desisterēt: qz q̄stū ē de se dīfraudarēt intentionē illorū: q talia bñficia ꝓtulerūt. Debitū aūt est aliqd alicui duplicit̄. Uno mō, ppter necessitatē q̄ facit oīa cōia: vt dic̄ ambro. di. 47 sicut his. ꝛ iō ne religiosi necessitatē patiāt: licite pñt de el'ynis viuere: q̄ necessitas pōt eē tripliciter.

Primo qdem, ppter corpis necessitatē ꝛ infirmitatē ex q̄ ꝓtingit: q⁹ ñ pñt sibi labore manuū victū q̄rere. 2° si id qō ex ope manuū acgrunt: nō eis sufficiat ad victū. 3°, ppter p̄stinā ꝓuersationē eorū: q nō ꝓsueuerūt manib⁹ laborare: et de his duob⁹ loquīt aug⁹. i li. de opib⁹ monachorū. 2° modo sit aliqd alicui debitū ex eo q⁹ ipse exhibet: siue illud sit spūale siue tpale scōm illud apl'i. i. Corin. 9. Si vobis spūalia seminauimus magnū est si carnalia metam⁹. Et ſm hoc pñt religiosi q̄ dr̄upliciter de el'ynis viuere q̄si sibi debitis. Primo sic p̄dicent: q̄uis enī eis nō ꝓpetat hoc ex officio sicut plat⁹: pōt tñ ꝓpetere ex ꝓmissione platorum: ꝛ vt dr̄ad thi. i. 4. c. Laborantē agricolā oz pcipere de fructib⁹. 2° si sint mīstri altaris: qz vt dic̄it. i. Corin. 9. Qui altario deseruīūt cū altari pticipantꝫ. Sacramentū altaris vbicunq; agat̄ cōe est toti populo fideliū. 3° si insistant studio sacre scripture ad vtilitatē tot⁹ ecclesie: vñ biero. Usq; hodie pseuerat cōsuetudo nō solū apud nos sz ēt apud hebreos: vt q ī lege dñi meditentꝫ nocte ac die. ꝛ patrē nō hñt ī terra nisi deū oz bis foueantur ministris. 4° si bona tpalia q̄ habebāt ī seculo monasterio largiuntꝫ: pñt de el'ynis factis monasterio viuē: vt ēt dicit aug⁹. in li. de opib⁹ monachorū. Religiosi aūt q absq; necessitate vel vtilitate quā afferāt: volūt ociosi de el'ynis viuere: q̄ dantꝫ paup⁹ hoc ē illicitū: vñ aug⁹. in dicto li. Nullo mō decz vt ī ea vita vbi senatores fiunt laboriosi: fiant opifices ociosi: hec tho. ꝛ ad hoc facit dictū biero. iz. q. z. gloria. Nat⁹ in tiguria in rusticana domo q vix rugientē ventrē milio ꝛ cibario pane saturare poterā: nūc similā ꝛ mella fastidio. Et tales vt dicit idem. i6. q. z. qñ. qnicqd est paupex: accipiūt per abusionē taliū: iudiciū sibi manducāt ꝛ bibūt.

De mendicatione religiosoꝝ quō licet vel non.

Nota ſm tho. 2ª. 2ᵉ. q. 187. circa mendicitatē duo pñt ꝓsiderari. vnuz ex pte actus ipsi⁹ mendicationis: q̄ hz quandam abiectionē sibi cōiunctā. Illi enī videntꝫ abiectissimi inē hoīes eē: q nō solū sūt pauperes sz in tanta egentes: q⁹ necesse hñt ab alijs victū acquirē. Et ſm hoc eā humilitatis alīq laudabiliter mendicant: quasi efficacissimā medicinā cōtra superbiam hoc sumētes: quā vel in seipsis vel etiam ī alijs p exemplū extinguere volūt: vñ de peni. di. .z. dicit. Si qs semel notatus fuerit inuidie vel contentionis vel elationis vicio: optet eū p̄ oīa curari. i. p humilitatis exercitiū. Exercitia vo humilitatis sūt si se viliorib⁹ officijs subdet: ꝛ ministris indignior⁹ib⁹ tradet. Ita nāq; arrogantie ꝛ humane glorie viciū poterit curare. Cōpetit ēt mēdicare religiosis vt xp̄m imitentꝫ q dicit. Ego aūt mendicus sū ꝛ paup: ps. In pson enī xp̄i loquit ibi ps. ſm hier. Sz qz humilitas sicut ꝛ cetere virtutes absq; discretione eē nō debent: ita optet discrete sumere mendicitatē ad humiliationē: vt inde notā cupiditatis nō incurrant: vel cuiuscūq; alteri⁹ indecentie. Alio mō pōt cōsiderari mēdicitas ex pte ei⁹ qō qs mendicādo acquirit. Et sic ad mendicandū pōt hō induci ex duobus. Uno mō ex cupiditate hñdi diuitias vl' victū ociosum. Et talis mendicitas est illicita. Alio mō ex necessitate vel vtilitate. Ex necessitate quidem sicut cū aliqs nō pōt aliunde hr̄e vñ viuat nisi mēdicet. Ex vtilitate aūt vt cū al'iqs intēdit ad aliqd vtile pficiendū: qō sine el'ynis fideliuz facere nō pōt: sicut petunt el'yne ppter ꝓstructionē pontis vel ecclesie vel qbuscūq; alijs opibus ad cōem vtilitatē: ꝛ hoc mō mendicitas est licita sicut secularibus ita ꝛ religiosis.

De labore manuum in religione vel extra: qñō ꝛ qñ sit necesse.

Nō ſm tho. 2ª. 2ᵉ. q. 187. q⁹ sub ope manuali: cū man⁹ sit organū organoꝝ: intelligit̄ oīs opatio ꝛ oīa hūana officia: ex qbus licite hoīes victū lucrāt̄ siue manib⁹ siue pedib⁹ siue lingua fiant vt vigiles custodes aduocati ꝛ hi⁹. Ordīat̄ aūt labor manualis ad quatuor. Primo ꝛ p̄ncipaliter ad victuz q̄rendū. Unū ꝛ p̄mo hoī dictū. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et ſm hoc labor manualis cadit sub p̄cepto vel sub necessitate p̄cepti: put. ſ. necessariū ē ad talē finē. Et iō q nō hz vñ possīt aliūde viuē: tenet̄ manib⁹ opari: cuiuscūq; sit cōditiōis: ꝛ hoc signāt ꝛba apl'i dicētis. Qui ñ vult opari nō māducet. q. d. ea necessitate tenet̄ aliqs ad op̄andū manib⁹ q̄ tenet̄ ad manducandū. Et eadē rō ē de illis q nō hñt alias vñ licite possīt viuē. 2° ordinat̄ labor manualis ad tollendū ociū: ex q̄ multa mala oriūt: vñ dr̄ eccl'. 33. Mitte ſmuz ī operatiōe ne vacet. Multā. n. malicia docuit ociositas: ꝛ ſm hoc op⁹ manuale ſm se ꝓsideratū nō cadit sub necessitate p̄cepti: si alijs mōis pōt tolli ocius: vt p meditatiōes scripturaruz ꝛ laudes dīnas ꝛ hi⁹: ꝛ iō ppē hāc cām nō tenēt religiosi ad opera manualia: sicut nec seculares nisi forte ad hec p statuta sui ordīs obligēt: sic ē hier. dic̄ ad rusticū Egyptioꝝ mōasteria hūc tenēt mōm: vt nullus absq; ope aut labore suscipiāt: nō tā ppē victū necessitatē q̄z ppē aīe salutē ne vagentꝫ pnitiosis cogitatiōib⁹: ꝛ hēt de ꝓsecr. di. 5. nunq̄z. 3° ordīat̄ labor manual' ad el'yas

faciẽdas: vñ dr̃ ad eph. 4. laborẽt opãdo manib⁹ suis. s. fideles: qđ bonũ est: vt hẽant vñ tribuãt necessitatẽ patiẽti. Et ſm h⁹ labor manual' ñ cadit sub necessitate p̃cepti: nisi forte ex nec̃itate ī aliq̃ casu ī q̃ aliqs el'yas facẽ tenẽtur: ꝛ ñ posset al's hẽre vnde paupib⁹ subueniret. Jn q̃ obligarẽt sil'r religiosi ꝛ sec'lares ad opa manualia exequẽda. 4° ordiãt labor manual' ad ꝓcupiscẽtiã repmẽdã: inq̃tum p hoc macerat corpus. vñ z. cor. 6. dr̃: in laborib⁹ ī ieiunijs ī vigilijs ī castitate: ꝛ ſm hoc ẽt labor nõ cadit sub necessitate p̃cepti: qz multis alijs mõis põt caro macerari vt p ieiunia vigilias ꝛ hi⁹: nec tenẽt̃ religiosi ad alia q̃ seculares nisi ppt̃ regl'e ꝓfessionẽ: ꝛ iõ si ī statutis regl'e nõ ꝓtineat aliqđ de ope manuali: nõ tenẽt̃ al'r ad operãdũ manib⁹ religiosi q̃ seculares. Qz ãt apli mãib⁹ laborarẽrũt al'n fuit nec̃itatis: qz aliunde victum ũenire nõ poterãt: aliq̃ superrogationis: vt pz. i. cor. 9. Et q̃tum ad istõ scõm nõ tenent̃ religiosi ī h° apl'm imitari: sicut nec q̃ ad oẽs supererogationes. Que ãt opa congruant religiosis: ostendit hier. de cõsec. di. 5. dicens: Munq̃ de manu aut oculis tuis li. psal. discedat: dicat̃ ad v̄bũ ofo vbi dicit glo. i. iuxta v̄bum vt ītẽtio ad id qõ dr̃ dirigat̃: vl' ad v̄bũ. i. nõ trãscurse sz tractim singl'a dicẽdo: ꝛ j. Semp aliqđ boni facito: vt diabolus te ũeniat occupatũ. Piscelã texe vico vl' canistr̃ lẽtis plecte viminib⁹: serat̃ hum⁹ areole: eq̃ limẽ diuidãt̃: ī q̃bus cum olera iactata fuerit: semĩa vt plãte p ordines posite aque ducãt̃ irrigui: ſerãt̃ fructuose arbores vl' geminijs vel fcul': vt quo tũc tẽpe laboris tui dulcia poma decerpas: apũ fabricare aluearia texeant̃ ꝛ lina capiendis piscibus: scribant̃ et libri: vt ꝛ manus operet̃ cibos ꝛ aĩa satietur lectione: hec ille.

De esu carnium in religione.

Nota qõ dr̃ de cõse. di. 5. carnem cuiq̃ monacho nec gustandi nec sumẽdi est ꝓcessa licentia: nõ qz creaturã dei iudicemus indignã: sz qz carnis abstinẽtia apta ꝛ vtilis monachis esti/met̃: seruato tñ moderamine pietatis erga egros: hec ibi: ꝛ idẽ dicit̃ de sta. mo. cũ ad monasteriũ. Sz q̃rit tho. in qõlibet. 9. ar. 4. vtrũ monachus sine causa rõnabili. s. infirmitatis ꝛ lnia p/lati comedens carnes peccet mortalit̃: ꝛ arguit q⁹ sic ex isto. c. carnem in in fi. vbi imponit̃ pena carceris ꝛ pnie p sex menses ꝛriũ facienti. Sz talis pnia nõ imponit̃ nisi p mortali: q̃ ꝛc. Rñ. idẽ tho. q⁹ de se nõ est mortale: sicut nec etiã frangẽ. silentiũ: cũ hi⁹ cerimonialia cõiter nõ sint in ꝑcepto. Posset tñ hoc esse mortale rõne ꝓtẽptus vl' ꝓtra p̃ceptũ: cũ fieret a plato faciẽdo hi⁹: ꝛ sic intelligit in tali casu pnia ponenda in dicto. c. ſm ipsũ. Et qz in regula beati Benedicti dr̃ q⁹ carniũ quadrupedũ oĩno ab oĩbus abstineat̃ comestio. Ex hoc arguũt alig q⁹ carnib⁹ bipedũ vl' galinis ꝛ alijs auibus vti sz p ar. a ꝓtrarijs. qõ est fortissimũ regularit̃: qõ tñ aliq̃ fallit: sicut. C. de epis ꝛ cle. l. Quenticulas. Et sil'r fallit ar. hoc ſm Jo. an. qz ꝓtradicit tali intellectui rõ naturalis ꝛ. c. 36. ipsi⁹ regule. Nota q̃ ponit Jo. an. in nouel. de obseruatione ieiunij. Consiliũ in defensione ordinis cartusien. q etiaz in extrema necessitate positi carnes nullo mõ comedũt: ꝓpter qõ qdã emuli eor̃ dicebãt statũ illũ piculosũ ex defectu charitatis: ꝓtra q̃s mgr̃ Arnald⁹ lũmus medicus ꝛ theologus dicit: q⁹ hoc asserẽ est falsũ ꝛ fantasticũ: ꝓbat sic q⁹ sapiat bereſim: nã aduersat̃ approbationi ꝛ tolerantie romane ecclesie ꝛ fingit nouũ dogma in ptinentib⁹ ad vtilẽ statũ fideliũ: ponẽdo q̃ñq̃ a mortis piculo nõ posse fine vsu carniũ liberari: ꝛ sic ad vite longitudinẽ carniũ vsũ necessariũ: qõ est falsũ. Nã vt dicit virg⁹ vitalis õficit aut p maliciã morbi illã resoluẽtis aut ꝓpter defectũ alimẽti p qõ bz cõseruari vel restaurari. Primo casu ꝓbat p dictuz hypocratis dicẽtis: q⁹ si p̃ furia morbi cib⁹ exhibeat̃ suffocationis vel alteri⁹ grauamĩe supaddito: cogunt̃ vitam finire celeri⁹. Deficiẽtib⁹ aũt ꝓpter penuriã alimẽti si deneget̃ cib⁹: ꝛ medicationi subdant̃: expirant veloci⁹ tabefacti: pz p id q⁹ deficiẽti ꝓpter morbi magnitudinẽ nõ plũt sz nocẽt carnes. Sz deficientib⁹ ppter alimẽti penuriã plũt. Sz ꝓbat plus ꝓpetere vinũ mediocre maxime aromaticũ ꝛ vitella ouor̃ mediocriter mollia: iõ q⁹ velocissima digestione ꝓuertunt̃ in laudabiles sanguinẽ: ꝛ multũ ꝛ q̃si sine fecib⁹. Al carnib⁹ aũt ꝛ ceteris alimẽtis aliq̃ p̃dictaꝝ cõditionũ deest. Cõcludit g̃ q⁹ ad virtutẽ vitalẽ vel cognitiuam plus cõferũt supradicta q̃s carnes: sz fateat̃ q⁹ ad cõfortandũ virtutẽ motiuã plus cõpetãt carnes: q̃ dicit inducendo galienũ. s. cõfortatione v̄tutis motiue nõ eẽ ī egris necessariã: qz modicum egent ipsi⁹ opatiõe: g̃ nec egẽt necessario vsu carniũ: sz bñ vsu vini: apl's modico vino vtere ppt̃ stomachũ ꝛc. Vinũ enĩ letificat cor hoĩs. Cor ãt ẽ ꝓncipiũ virtutis vitalis q̃ cõfortat̃ p cordis leticiã. Sz ꝛ ī dicto ordine multi senescũt ꝛ viuũt ẽt octogenarij: ꝛ añ diluuiũ nõ comedebant̃ carnes: di. 33. ab exordio. ꝛ longi⁹ viuebant: hec oĩa Jo. an. ibidẽ. Et hec scripta sũt: vt religiosi q ſm regulã suã vel cõstitutiones suas nõ debẽt carnibus vesci: credãt p talẽ abstinentiã carniũ nõ sibi abbreuiare dies: si hoc obfuãt: nec p quacũ qz debilitate carnes comedãt: ꝛ ꝺ illos q hoc nõ obseruãt ad excusandũ excusationes in peccatis allegãtes sine esu carniũ sanos nõ posse viuere.

Religiosus simplex iudex eẽ nõ põt. ff. de iudi. l. cũ ꝓtor. nec p cõpromissuz põt recipe arbitriũ: qz nõ dz eẽ disceptator̃ forensiũ negociorꝝ. 16. q. i. monachi. ꝛ. c. de presentium. sed arbitrator seu amicabilis compositor eẽ põt. 11. q. 3. iniũstã. Et hoc intelligendũ est de impio sui plati: vt ex de postu. c. i. hec ẽ sñia guil'. durã. ꝛ hosti. Religiosus si ẽ ordinis minor̃ nõ põt esse executor testamẽtor̃: sz cõsulere põt: vt de v̄bo. sig. exinit

inde. sed si ē alteri⁹ ordinis nō pōt esse executor nisi petita licētia ⁊ obtenta: vt de testamētis religiosos li. vi. talis q̄z etiā si sit exempt⁹ vel plat⁹ teneť reddere rationē ordinario: ⁊ ordinari⁹ teneť exigere: de testamētis. c. religiosis in cle. Religiosus q̄z fm Jo. an. sup. c. vt officiū de hereti. li. vi. nō pōt exercere officiū tabellionat⁹ in alijs q̄z ꝯ hereticos. Sz guil. in speculo dicit: q⁹ vetera instra cōplere pōt: ñ aūt assumē noua. Testis q̄z eē pōt si regrať ad liberandū hoīem a morte iniusta vl̄ quacūq; pena vel falsa infamia vl̄ aliquo dāno: ⁊ dz in hi⁹ testificari: dūmodo nōl sit in cā sanguinis. ii. q. 3. quisqs. Uide tñ de hoc plenius. ē. ti. 3. Religiosus factus eps vtrū teneat ad obseruantias regulares? Rñ. scūs tho. aqnas .2ª. 2ᵉ. q. 185. q⁹ ea q̄ sūt in regularib⁹ obseruātijs q̄ nō impediūt pontificale officiū: sz magis valēt ad pfectionis custodiā: vt pauptas ⁊ castitas: ad hec remanet obligatus: ⁊ p cōsequēs ad portandū habitū sue religionis: q est hi⁹ obligationis signū. Et q̄uis habeat redditus possessiōes ⁊ hi⁹ ecclesie: nō tñ hz illa vt ꝓpria: sz vt dispensator oīuz bonoꝝ ecclesie. iz. q. i. si puatū. Uñ nō est absolutus a voto pauptatis sicut nec a voto obediētie: Nā p accidēs est q⁹ obedire nō teneť si nō hz superiorē: sicut abbas monasterij q tñ nō est absolutus a voto obediētie. Ea vo q̄ officio pontificali repugnāt: sicut solitudo vigilie silentiū abstinentie graues: ex qb⁹ impotēs redderet ad exequendū pontificale officiū: ad hec nō teneť. In alijs ēt q̄ nō repugnāt pōt dispensatione vti fm qō regrit necessitas psone vl̄ officij ⁊ cōditio hoīuz cū qbus viuit p modū q̄ ⁊ plati religionum secū dispensare possunt. In huiusmodi satis bis videtur concor. hosti.

De contractibus obligationibus vel ꝓmissis factis a monachis cum alijs vel maleficijs.

Nota fm Jnno. ⁊ hostiē. q⁹ ex cōtractib⁹ initis cū monacho vel abbate obligať qs monasterio: q2 pōt monach⁹ actionē acquirē sz nō pōt obligare monasteriuz. Uñ q̄uis abbas seu monasteriū possit agere: tñ nō teneť rñdere nisi de eo qō ad eū puenit. Et lz oīs contractus phibit⁹ monacho sit: nisi impante abbate. iz. q. i. nō dicatis. ⁊. 16. q. i. sūt nōnulli. hoc intelligiť inquantū monasteriū obligeť: sz obligatio alteri⁹ ad monasteriū pōt p monachū acgri: ⁊ filiter possessio ēt p monachū fugitiuuz. ff. de acq. pos. l. i. Si tñ monacho sit cōmissa administratio: tūc abbas ⁊ cōuent⁹ intantū obligať ad q̄tū se extēdit administratio fm Jnno. Si aūt nō sit cōmissa administratio: tūc ex cōtractu ipsi⁹ monachi obligať ipse: sz nō cogiť soluē: q2 nō hz vñ ex de so. c. odoardus. sec⁹ de maleficio cōmisso p monachū vel abbatē fm Jnno. ⁊ hosti. q2 delictū pſone in dānū ecclesie redūdare nō debz: de re. iur. c. delictū li. vi. Jō monasteriū nō obligať satisfacē nisi quantū ad monasteriū pueniſſet: vl̄ in eius vtilitatē versum esset: ar. 10. q. 3. hoc ius.

De rebus ablatis monacho dicūt Jnno. ⁊ hosti. q⁹ si res erāt monasterij vel etiā alteri⁹: ⁊ monasteriū ad restitutionez tenebať: tūc aget monasterium: si vo nec ei⁹ erāt nec ad restitutionē tenebať: tūc aget ille q ē dñs rerū: ita tñ q⁹ si res erāt depposite apud monasteriū ⁊ abbaſ vidit eas subtrahi ⁊ facile erat abbati eas liberari: satis credit Jnno. q⁹ abbas teneť insolidū ꝓpter dolū: sz si nō vidit nec phibere potuit: nō videť etiā si monachus abstulisset: q2 ñ obligať ex eius maleficio: vt dictū est. Itē dicit Jo. in glo. 12. q. i. non dicatis. q⁹ monachus agere nō pōt nec cōueniri rōne cōtractus: sicut ille qui cessit bonis: ⁊ de hoc notať in glo. ii. q. i. de pſona. Item agere nō pōt de iniuria sibi illata: sed tñ eius plat⁹ agere pōt: nisi plat⁹ absit: vl̄ nisi reliq̄rit ꝓcuratorē ad instar filijfamilias. ff. de iurijs. l. sed si vnus. hñt tñ monachi ius eligēdi ⁊ ius accusandi suū abbatem sine licentia eius: q2 hoc eis a iure conceditur.

Monachus factus rector ecclesie secularis fm hostiē. si talis ecclesia pleno iure spectat ad monachos: pfectus monachus remanet in ea subiectus abbati: ⁊ seruabit oīa vt ꝑus ꝓter tria. s. ieiunium: silentiū ⁊ vigilias que cōmode seruari non pñt in ecclesia seculari: ar. 16. q. i. nemo pōt ecclesiasticis obsequijs deseruire ⁊ in monachoꝝ regula ordinate pſistere: vt ipse distinctionē monasterij teneat. aut greg⁹. Si ecclesia nō spectat ad monachos sz ad epm: tunc monachus institut⁹ a trib⁹ substātialib⁹ nō absoluiť simpliciter: nā ⁊ continentiā seruare teneť: et si ab obediētia abbatis absoluiť: tñ impio epi subijcitur: qui de cetero erit abbas suus: ⁊ talia dispensabit rōne cōmisse administrationis. Et si hz socium nō excusať ab esu carniuz: de regu. c. qō dei timorē. ⁊ hoc nisi sit infirmus: de conse. di. 5. carnē. vel nisi impante epo qui abbas suus est. Si aūt socium nō hz: cōformare se pōt cū his cum quib⁹ viuit: ar. di. 4. i. quisqs. in oī tñ casu habitū deferre dz: nec pōt dimittere temerarie: alꝰ eēt excōicat⁹ vt dictū est. 5. in ꝓmo. §. h⁹. c. Et dicit Jnno. q⁹ talis rector fact⁹ nō dz eē sine socio monacho: qō intelligiť si cōmode fieri pōt: de regu. qō dei timorē: ⁊ hoc vtiq; meli⁹ ⁊ tuti⁹: sz si non pōt cōmode tūc nō teneť habere sociū. hosti.

De plat⁹ religiosoꝝ abbate abbatissa: ⁊ quō debeant instrui nouitij. Ca. vii.

Eprelatis religiosoꝝ. Nota q⁹ ñ p epm sz p monachos dz abbas seu plat⁹ institui ordinarie: vt dr. 18. q. 2. p totū. nisi in suis cōstitutionib⁹ aliud caueať. Uñ greg⁹. abbatē cuilibz monasterio nō aliū sz quē dignū moꝝib⁹ ⁊ actibus monastice discipline cōi

ꝑsensu ꝯgregatiõ popoſcerit ordinari volumus Monaſteria tñ ⁊ monachoꝝ diſciplina ptinent ad eꝑm in cui⁹ territorio ſũt: vt dr̃. 18.q.2.ad ipſũ enĩ ptinet cura oĩs dyoceſis.9.q.3.c.2.Et hoc eſt verũ niſi ſint exẽpti vel in hoc ꝓuilegiati: vt ſũt mendicãtes ⁊ multe alie religiones monachoꝝ ⁊ alij: qz tũc de his in gbus ſũt ꝓuilegiati nõ bñt ſe intromittẽ. Qui enĩ nõ ſũt exempti pñt ab eꝑo a dignitate abbatie deponi: ſi non bñ ſe bñt. Uñ .16.q.2.dr̃ ſi qs abbas cautꝰ in regimine humilis caſtus miſericors diſcretus ſobriuſq; nõ fuerit: ac diuina ꝑcepta verbis ⁊ exemplis nõ oñderit: ab eꝑo in cui⁹ territorio ꝯſiſtit a ſuo arceaẽ honore: etiã ſi oĩs ꝯgregatio religionis vicijs ſuis ꝯſentiẽs abbatẽ eũ bñe voluerit. Et in ſequẽti.c. dicit abbates ꝓ humilitate in eꝑoꝝ poteſtate cõſiſtant. Et ſi qd extra regulã fecerit: ab eꝑis corrigañ. Si aũt eꝑus voluerit monachũ inſtituẽ in eccleſia ſeculari ⁊ abbas nolit: monach⁹ obediet poti⁹ abbati q̃ eꝑo.16.q.1.cũ ꝓ vtilitate. Si tñ eccleſie vtilitas hoc exigit: cogendus ẽ abbas ꝓ ſuũ ſupioꝛẽ vt ꝯſentiat. Item ſi monach⁹ velit ꝯfiteri eꝑo vel pñario eius: nõ põt abbas ꝓhibere: cũ eꝑus ſit ordinari⁹ omniũ ſue dyoceſis ⁊ hoc niſi eſſent exẽpti: vel ꝓriũ ſit in eoꝝ ꝯſtitutionibus cõfirmatis a papa: vel hoc habeant ex ꝓuilegio. Abbas in collatione alicui⁹ ꝓuatus nõ põt aliqõ onus nouũ imponere: de ſup.neg.ꝓla. qz regulares in cle. Abbas ⁊ qlibet ꝓlatus ꝓuẽtualis requirẽ dz monachos fugitiuos ⁊ ad claꝛuſtrũ reducere ſalua ordinis diſciplina: de regu.c. ne vagãdi. Quos ordines poſſit abbas ꝯferre ⁊ quõ habes.ẽ. Abbas vnus nõ põt ꝓſidere ĩ diuerſis monaſterijs: de reli.do.c.ſi. Itẽ nulli monachi vel religioſi pñt eſſe plurib⁹ ꝓuiratibus vl̃ pluribus eccleſijs bñtibus curã animaꝝ: etiã ſi eadẽ cura nõ ꝓ ipſos: ſz ꝓ preſbyteros ad eoꝝ ꝓſentationẽ inſtitutos ꝓ eꝑos habeat exerceri: niſi auctoritate ſedis aplĩce: vel ſi vna ex eis ab alia dependeat: vel ſi ſint annexe adinuicem. Et quicũq; talẽ ꝓuiratũ vel eccleſiã obtinẽs ſuſceperit aliud: ꝑmo ꝓuatus eſt ipſo iure: ⁊ ſtatim teneaẽ dimittere: vt ꝑ eũ ad quẽ ſpectat libere conferaẽ: ⁊ niſi dimittat: fit ineligibilis: ⁊ debet penitus repelli ab vtroq; extra de ꝓben. cum ſingula li.vi. Itẽ ꝓuiratus eccleſie aut adminiſtratiões ſeu officia vni⁹ monaſterij ꝯſueta ꝓ eiuſdẽ monachos gubernari nõ debẽt cõmitti monachis alterius monaſterij ſine lnĩa pape. Et ꝯtra hoc ordinantes ſũt ꝓuati poteſtate ꝓuidendi de ipſis: ⁊ recipientes ſũt ineligibiles ipſo iure: de ꝓben. .c. cum ſingula li.vi.

De abbate ſeu quocũ

q; noĩe ꝓlato dat doctrinã aug⁹. ⁊ Benedict⁹ in regula. Dicit enim aug⁹. ſeipſũ bonoꝝ operũ ꝓbeat exemplũ: corripiat inquietos: ꝯſoleaẽ puſillanimes: ſuſcipiat infirmos: patiẽs ſit ad oẽs: diſciplinã libens habeat: metuend⁹ imponat: ⁊ tñ magis amari a ſubditis appetat q̃ timeri. Que oĩa pulcbre ⁊ diffuſe Umbert⁹ declarat in expoſitione regule. Nã cũ ꝑmo habeãt ꝓlati deo reddere rõnẽ de ſubditis: ꝯm illud ad heb. vltimo. ipſi puigilant q̃ſi rationẽ reddituri ꝓ animabus veſtris: ⁊ anime ſint ꝑcioſe: ⁊ deo care xp̃i ſanguine redempte: ⁊ tam facile ⁊ multiplicit pereant: ideo multũ bñt timere in reddenda ratione: ⁊ iõ aug⁹. Quãto in loco ſupioꝛi tanto in piculo maioꝛi verſaẽ. Greg⁹. In mor. miſericors deus quẽ tenere diligit: ab exterioꝛibus ꝓlationis occupationib⁹ abſcondit: tñ impoſitũ onus a ſupioꝛi ptinaciter recuſare nõ debet: ne diuine ordinationi videaẽ reſiſtere: ſz inuigilet ad curã. Et ꝑmo dando bonũ exemplũ ꝯm illud xp̃i. Jo.13. Exẽplũ meũ dedi vobis: vt quẽadmodum ego feci oĩa. ſ. dei placita implẽdo ⁊ vos faciatis. Poſiti enĩ ſũt ꝓlati: vt ſignum ad quod ſubditi ſagittas operũ ſuoꝝ debent dirigere. Uñ ꝯm grego. Tot moꝛtibus digni ſũt quot exempla ꝓditionis ad ſubditos tranſmittũt. Nec etiã exempla ſuffician t: ſz corripiant inquietos. Inquieti dicunt̃ qui ocioſitate vel curioſitate detricti ſecũ ꝯſiſtere ñ pñt: modo intus modo extra modo cũ fratrib⁹ modo cũ extraneis ſine cã hinc inde vagantur. Uiciũ aũt eſt aliqõ corrigendũ: vel qz ẽ manifeſtũ: vel qz cõturbat alios: vel qz diſſimulatione nullũ vel leui⁹ reputaẽ: ⁊ qz inquietudo oĩa iſta facit iõ corrigẽda: ⁊ ſi hoc viciũ qõ paruũ multis ꝓ videẽ eſt corrigendũ: multo magis grauioꝛa al̃s ꝓlato ĩputaẽ: di.86. inferioꝝ. Cõſolare dz puſillanimes: puſillanimitas ex animi puitate ꝓcedit: dũ. ſ. quis timet eſſe peccatũ vbi nõ ẽ: vel ibi eẽ piculũ vel nimis arduũ: ⁊ q̃ſi ipoſſibile: qõ ñ ẽ ⁊ bi⁹. Iſti g̃ conſolandi ſũt verbis ⁊ exẽplis ſanctoꝝ: xp̃s. luc.12. Nolite timere puſillanim⁹ grex qz cõplacuit patri meo dare vobis regnũ: dz etiã ſuſcipere ĩfirmos. Sz ſm Umbertũ ẽ multiplex infirmitas: vt coꝛpalis languoꝛ: debilitas cõplexionis. Primũ dz ſuſcipe ĩ ꝓcurãdo remedia

Secũdũ in diſpẽſando ĩ ieiunijs ⁊ bi⁹. Eſt tertia infirmitas carnis. ſ. lubꝛicũ cũ eſt occultũ: ⁊ hũc dz ſuſcipere occulte admonẽdo: nec ipſum repellere dz ne vitet cõfeſſionẽ. Eſt ⁊ quarta infirmitas moꝛũ ſeu paſſionũ: vt ſũt iracũdi impetuoſi ⁊ q̃ruloſi: ⁊ bi ſuſcipiẽdi ſũt aĩando eos ab bonũ inẽ bꝛachia patie: dant enĩ ꝓlato ⁊ alijs cãm exercitij ⁊ meriti. Tñ ⁊ corrigẽdi ſũt aliq̃ cũ alios offendũt. Eſt aũt infirmitas inſtabilitatis: ⁊ bi ſuſcipiẽdi ſũt cõfoꝛtando eos ad pſeuerandũ. Eſt etiaz infirmitas dubij de fide vel de ſcrupulo cõſcie: ⁊ bi ſuſcipiẽdi ſũt animãdo eos ad bonũ. Eſt etiã infirmitas impfectionis: ⁊ bis cõpatiendũ ẽ: nec cogẽdi ſũt ad aliqd vltra ſtatũ ſuũ: ſz exhoꝛtandi ad vtilioꝛa: qõ etiã dicit Benedictus in regula. Debet ⁊ patiã vti ad oẽs q̃ſ uis ſint in loco ſupioꝛi: ⁊ habeãt onus regiminiſ ⁊ ſit diſtract⁹ in multis occupationib⁹: q̃ oĩa ꝑbẽt ſibi occaſionẽ ĩpatiẽtie: tñ qz multa inde ſequũt:

.XVI.

ꝛ in iusticia eum impedit: ab ea semp̄ oꝫ cauere. Dieronymus. Irā vince patientia tē. de ꝯse. di. .5.c.nunq̄. nō tñ oimittat correctiones: sꝫ cū patienti ꝛ tranquillo aīo faciat ꝛ clementia. Unde ꝛ rex apū dicit nō habere aculeū ad pungendū: sꝫ ad insinuādū ꝑm Sen̄. q̄ rector oꝫ uti clemētia nō vindicatione: nisi p̄ bono cōi put expedit.

Debet etiā imponere disciplinā. i. regule obseruantiā facere obseruari. In ḡbus oībus primus oꝫ esse: ꝛ vt dicit B̄ndictus in regula oꝫ cogitare abbas q̄ de singulis in ḡbus dispēsat bꝫ deo reddere rationē: ꝛ videat ne fine cā rōnabili dispenset: alꝫ dissipatio erit ꝛ peccatū. Debꝫ etiam facere se timeri ne cōtēnat auctoritas eī. Caueat aūt dicit B̄ndictus ne sit nimis suspiciosus: q̄z sic nunq̄ bñ sibi erit: nec ges subditis. Debet tñ diligenter inuigilare ꝛ occasiones malor̄ tollē. Magis aūt oꝫ querē se diligi q̄ timeri: qō̄ induc it p̄cipue humilitas. Unī beatus Franciscus ī regula specialiꝫ p̄latos ad humilitatē hortat.

De abbatissa. hec nec

aquā bñdicere nec cōfessiones audire nec prīas sacr̄ales imponē pōt nec aliquē actū sacr̄alē exercere: vt de pe. ꝛ remiss. c. noua. Itē nec ipsa nec aliq̄ scīa p̄dicare pōt vel publice docē: pōt tñ suas subditas exhortari ꝛ informare: nec pōt ordinē suscipere: nec sup̄ spūalib⁹ iudicare. Itez nec excōicare pōt nec ab excōicatione absoluē: de ma. ꝛ obe. dilecta. Sꝫ addit guil. Credo q̄ possit p̄cipere suis p̄sbyteris q̄ excōicent. pmaxime oꝫ eā hr̄e curā de clausura monasterij: ꝛ q̄ die noctuq̄ clausū sit ꝛ claues teneat ipsa secuꝫ nec indīrnter alicui det: nisi prudenti ꝛ discīate: cū aliq̄ monialis vocat̄ ad locutoriū vel cum ea vadat vel alꝫ mittat maturas ꝛ honestas. Nō pmittat ingressū ēt mulier̄ ꝯsanguineaꝝ fine cā necessaria: faciat cuitare oēm familiaritatē monialiū cū ḡbuscūq̄: ꝛ ipsa sit p̄ma. Procuret eis de sacr̄is pluries in āno sumēdis. s. ꝯfessionis ꝛ cōionis et auditionis misse dieb⁹ festis: ꝛ p̄cipue attēdat q̄ ḡrat ꝯfessorē q sit timēs deū: ꝛ intelligat necessaria religioni: vt faciat eis ꝯscīam de substantia lib⁹ religionis: nec tñ domestic⁹ alicui fiat: attendat q̄ viuāt ī cōi ꝛ de vna burſa: ita q̄ oīa lucra in cōi habeant: ad abstinentiā ēt ab esu carnium lineis ꝛ cilicijs ꝛ ad ieiunia inducat q̄tū pōt: si sūt sub regula q̄ ad ista obliget: silr̄ de silētio: Teneat frequent capl'm de culpis sel' ad min⁹ ī hebdomada: in q̄ exhortet moniales ad obseruantiā religionis sue. Reꝑhendat ꝛ puniat defectuosas pl⁹ ꝛ min⁹ ꝑm defectū ꝛ q̄litatem ꝑsone. Nō faciat dispensationē ꝯ regulā sine magna cā. Prouidē faciat diligenter infirmis: sꝫ multo magis nouitijs de bona mḡra. Caueat a pactionib⁹ ī receptionib⁹ alicui⁹ ad habitū: q̄z simoniacū ē: soliciti faciat ad officiū: ꝛ ipsa sit prima: ꝛ vt dicat debito mō ꝛ sine locutionib⁹ vanis: exinde ī exercitijs ne sint ocioſe: honestis tñ ꝛ nō vanis rebus: lectiones lib⁹ or̄ deuotas ꝛ singulares faciat eis legere: ꝛ in omnibus sit vigilans.

De monialibus. Nota

p̄mo q̄ in monasterio monialiū nō mendicātiū nō debēt recipi: nisi q̄ p̄ñt de p̄uentib⁹ monasterij absq̄ penuria sustentari: alꝫ nulla ē receptio. Itē nulli inhoneste vel ēt honeste p̄sone oꝫ patere accessus vel ingressus ad moniales: nisi ex rōnabili ꝛ honesta cā: ꝛ de illi⁹ ad quē spectat licētia spāli. p̄latis p̄cipiē: vt in oībus monasterijs monialiū etiā exceptis vt p̄uideāt de clausura ad expensas monasterij vel de elemosynis fideliū. Et idē p̄cipiē abbatib⁹ ꝛ alijs inferiorib⁹ p̄latis q̄ ad monasteria sibi subiecta. Itē moniales debēt manere sub ꝑpetua monasterij clausura: nisi p̄ tanto vel tali morbo q̄ nō posset absq̄ graui piculo vel scandalo morari. Et q̄ abbatissa vt p̄riorissa oꝫ alicui tpali dñō alicuius feudi occasione homagiū facere vel p̄stare fidelitatē iuramēti: nō posset facere apud ipsū q̄ p̄ ꝑcuratorē p̄stet: poterit exire cū honestate ꝛ decenti societate: ꝛ p̄stito iuramento eodez vestigio reuerti oꝫ: ita q̄ in fraudem residētie nil fiat. Dñi tpales nō debent abbatissas p̄riorissas ꝛ alias moniales hñtes officia monasterij p̄mittere litigare coraꝫ eis: ne oporteat eas euagari p̄ statuēdis ꝑcuratorib⁹: ꝛ ipsi dñi si ꝯ fecerīt: p̄ suos ordinarios cōpellant̄. Epīs ꝛ alijs p̄latis inūgiē q̄ negocia ꝛ cās monialiū dictaꝝ faciāt coram eis fieri ꝛ tractari p̄ ꝑcuratorē eaꝝ: siue etiā sint homagia siue fidelitates siue iuramenta: vel quicqd aliud: hec oīa a p̄ncipio. §. sūt extra de sta. mo. piculosa li. vi. Monasteria q̄z monialiū etiā si sint exēpta: debent singulis annis p̄ ordinarios visitari: vt de sta. mo. c. attendētes in cle. vel alius eo sciente vel ratū hñte. Monasteria q̄z puellaꝝ lōge a monasterijs monachoꝝ: aut ꝑpter insidias diaboli: aut ꝑpter oblocutiones hoīuꝫ collocent̄: sicut habet̄. 18. q. 2. c. in decima. dicit tūc salubria xp̄o dicatis virginibus ꝓbamus: q̄n eis spūales patres eligim⁹: quoꝝ nō solū gubernaculis tueri sꝫ etiā doctrinis edificari possint: ea circa monachos cautela fruata: vt remoti a familiaritate earū nec vsq̄ ad vestibulū accedēdi habeāt familiare p̄missū: ꝛ ea. q. c. diffinim⁹ or̄: si aliquā suam ꝑpinquam monachus videre voluerit: in p̄ntia abbatisse huic ꝓfabulet̄. i. colloq̄t modica ꝛ cōpendiosa verba: ꝛ in breui ab ea discedat. Semine etiā quantūcūq̄ deo sacrate vt moniales vasa ꝛ pallas sacras aut vestes: quibus domino ministrat̄: contingere nō debent: vel incensuꝫ circa altare deferre: di. 23. sacratas. ꝛ de conse. di. i. c. vestimēta. Et q̄tum ad corpalia q̄ aliquādo dicūt palle: hoc vtiq̄ seruandū est: ꝛ seruat̄ cōiter: q̄z p̄ ordinatos ī sacris lauāde sunt: ꝛ ēt exterſoria calicū. Q̄tū aūt ad alias pallas altaris: q̄ etiam dicūt toballie: ꝛ vestes sacral': vt calices planetas dossalia ꝛ hi⁹: nō videt̄ illicitū eas tangere ꝛ re-

sarciri ⁊ lauare: sicut cõiter seruat̃ ex cõsuetudie

De forma instructio/

nis nouitioꝝ. Hanc formaꝫ pulchre tradit dñs Jo. do. cardinalis ordinis p̃dica. in li. de possessionib⁹ ex his q̃ xp̃s egit erga discipulos suos: cũ fuerũt cũ eo vt nouitij. Et ponit. iz. regulas circa hoc qualit̃. s. recipiẽdi sũt nouitij ⁊ quo imbuẽdi oñdit multimode. Primo enim recepit eos a cura seculi ⁊ suoꝝ diuisos: sicut ꝑz math. 4. luc. 4. Jo. 2. optie eis patefacta vite artitudine quã tenebat: sicut ꝑz ex illa voce ad andream veni ⁊ vide. 2° obtentu p̃mij celestis ad amorẽ regule inflãmauit ab alijs semotus ⁊ i monte positus gete dicere cepit. Beati paupes spũ ⁊c. In q̃b⁹ octo beatitudinib⁹ oĩs austeritas religionis ꝓsistit: sicut ꝑz ꝓsideranti: ibi enim paupias in p̃ma obedictia: bũilitas in secũda: oratio ⁊ planct⁹ sui ⁊ alioꝝ criminũ in tertia: in quarta solẽtia obsequiorũ circa infirmos hospites ⁊ sanos ⁊ bi⁹: in quinta ieiunioꝝ ⁊ famis ⁊ sitis ꝓpter deũ gratuitas: patiẽtia circa supportationẽ socioꝝ ⁊ inquietorũ in sexta: in septima vo tolerãtia pugne victorioſe carnis ⁊ spiritus: ⁊ i octaua acerbitates p secutionũ: q ex p̃dicatione diuini verbi seq debebat: oposius exp̃munt. 3° regulã mirandaꝫ oĩs pfectionis in gratiã tradidit eis i illo sermõe vbi suo ore ꝓlato: in quo qui pri⁹ latebãt: patefacti sũt oĩs thesauri sapie ⁊ sciẽtie dei: ibi cõsilia: ibi declarant̃ p̃cepta: ibi modus orãdi: ⁊ regula se custodiẽdi a lupis ⁊c. que etiã nõ puto p augustinũ illũ facũde postulantẽ sermonẽ esse explicata cõplete mira suauitate traduñt. 4° suis exemplis eos ꝓfirmat nõ solũ vitã ꝓtinuãs artã: sz miracula plura fortasse ad eoꝝ ꝓfirmationeꝫ faciẽs: q̃ alias nõ fecisset: sicut a sitũ põt hri de fignis q̃ oñdit corã duob⁹ discipulis a Jorde transmissis ad xp̃m: vt interrogarẽt eũ tu q es. Confortabat ẽt eos p doctrinã quã corã eis populis p̃dicabat: ⁊ seruoꝝ ex uersione multoꝝ ꝙs ad deũ videbãt reduci. 5° Se eis affabilẽ ꝛddebat iuxta indigentiã infirmoꝝ nõdum valentiũ duros sumere cibos: illos a turba p⁹ p̃dicationẽ seq̃strans: ⁊ parabolas q̃ turbas latebãt secrete referans: ꝛm qõ in illo statu erant capaces. 6° oĩ discretione vtebat cũ eis non artans eos in nouitiã ad arta ieiunia: qz nouũ vinũ veteres vegetes fundũt: rationabilit̃ declarans: q⁹ nõ debent filij nuptiaꝝ ieiunare q̃diu spõsus ẽ cũ eis. Insinuabat tñ q⁹ i posteꝝ infallibilit̃ optebat eos ieiunare: ⁊ multa p defensione poꝛtare veritatis.

7° crebro repetebat eis qd erat fiendũ ab eis vt p̃dicãs populis aut pticularit̃ instruẽs eos siue dulcit̃ reprehendẽs: cũ ꝛbo vel facto: aliqd indebitũ cõmittebãt aut obmittebãt debitũ. 8° ab eis se sepabat ad momentũ: ⁊ ad eos redibat vt p̃ntis corroborati ⁊ ordinati: ẽt a leuib⁹ absti nerẽt: q̃ dei seruos graues ⁊ maturos nõ decẽt.

9° visitatione deserti aut montis ascensu: non qdẽ ocios⁹: sz plurimũ fructuosus ipsos materialiter recreans: ne tedio frangerent̃ ab incepto rigore p modicum recedebat. 10° aliqñ sinebat eos pati penuriã victꝰ aut ẽt forte vestitus: dubia mortis sustinere mare turbato. tũ vt inciperent assuescere penis ⁊ aduersitatib⁹. tũ ẽt vt suã fragilitatẽ recognoscerẽt: ac tertio vt recurrendus ad ipsũ forent ꝛpulsi. 11° frequẽtissimis oratiõibus recreabat: sicut a sitĩ oĩ die credo oratiões singulariť hñs: qz p⁹ nouitiatũ eoꝝ ẽ scriptum: q⁹ ad hortũ gethsemani q loc⁹ oronis erat, instituꝫtus: idẽ frequent̃ ꝙueniebat cũ discipulis suis.

12° ne vnq̃ grauarent̃ ocio lectionib⁹ exercitabat illos interrogãs ⁊ dubia ꝓponẽs atq̃ obscura dilucidans cũ ceteris innumerabilibus regulis sanctis.

De disciplina religiosoꝝ in conuersando cum alijs: in ambulando: in stando. in habitu: in gestu: in silentio. La. viij

E disciplina, ait

ꝑs ꝑs. 2. ap/

p̃hendite disciplinã ne q̃ irascať dñs ⁊ peatis de via iusta. App̃hendite ait. i. volũtarie sumite: qz nõ aliť eẽt vtile. Disciplina ãt ẽ triplex .s. disciplina dei: disciplina p̃lati: ⁊ disciplina sui. Disciplina dei est flagellũ cuiusc̃q̃ tribulatiõis ⁊ ista ꝺz appꝓhendi patienť ferẽdo ⁊ se emẽdando: vt dicit ꝓuer. 3. Noli negligẽ disciplinã dñi nec deficias: cũ ab eo corripis: quẽ enim diligit dñs: castigat. Infirmitates ⁊ alia aduersa debẽt patientissime ferre pl⁹q̃ seculares viri. Disciplina p̃lati est qua corrigit subditũ, p defectib⁹ verberando: ⁊ ista volũtarie ꝺz sumi ẽt si nõ cõmisisset defectũ. Et de hac põt intelligi illud ꝑs ꝑs .17. Disciplina tua. i. p̃lati q est ei loco dei coꝛrexit me in finẽ ⁊c. Sic beat⁹ Bñdict⁹ dando disciplinã monacho p̃ sua lenitate discedendo ab eo diabolo: p hanc emendatus ẽ. Disciplina sui est duplex: vna ẽ ꝛberũ qua se pcutit: ⁊ ista est vtil⁹ ad repmendũ tentationes carnales. Un̄ beatus Franciscus tentatus de hoc dedit sibi notabilez disciplinã ad vincendũ tentationẽ: valet etiã ad satisfaciendũ, p peccatis suis ⁊ alioꝝ: sicut legit̃ ꝺ scõ Dñico q⁹ tres disciplinas sibi dieti dabat ad satisfaciendũ p peccatis suis eoꝝ q erãt i mũdo: ⁊ q in purgatorio. ad hoc ẽt valet ad ꝓformãdũ se xp̃o: de q̃ Jsa. 53. Disciplina pacis nostre super eũ ⁊c. qz flagellatus fuit: alia est disciplina cõpositionis exteriozis: ⁊ de hac in. §. sequenti.

Quomodo religiosus

diuersimode se ꝺz hr̃e i diuersis statib⁹ cũ diuersis psonis ꝛm Umbertũ. In statu p̃latiõis se ꝺz hr̃e solicite. R. o. iz. Qui pest i solicitudie. In statu subiectiõis subiectiue ad heb. iz. c. Subiacete ꝓpositi vr̃is. In statu sanitatis laboriose. In statu ĩfirmitatis ꝓsolatorie. i. nõ se deijcẽ aĩo: thobie. 5. fort aĩo esto. In statu iuuenũ q̃si ig̃ranter ecclesiastici. 32. Adolescẽs loq̃re in causa tua: vix

.XVI.

ꝛ ſi bis interrogatus fueris: habz caput rñſū tuū: ꝛ vbi ſūt ſenes: nō multū loq̄ris. In ſtatu ſenio: ꝛ ſapient̄ vtilitati. ſ. cōi vacādo. Sapiētes ſenes ō bonis terre tractabant. In ſtatu ſublimi hūilit̄: eccleſiaſtici. 3. Quāto magn⁹ es humilia te in oī/bus. In ſtatu inferiori ꝓſtanter: vt nō aſpiret ad ſublimiorem. i Cozin. 7. Seruus vocatus es: ñ ſit tibi cure. Et ſi hoc ſeruandū eſt in ſtatu viliſ/ſimo vt eſt ſeruitus: multo magis in alijs. Item cum diuerſis pſonis diuerſimode cōuerſandum eſt. Nā ad plātos ſe dz habere obedienter: heb. 13. Obedite ꝓpoſitis veſtris ad ſocios coequa/les amabiliē. Seneca. ſociabiliē viue vt amare appetas ꝛ amari: ad minoꝛes paterne. ſ. eoꝝ edi/ficationi intendendo: ſicut apl̄s docebat diſcipu los. i. Cozin. 3. tanq̄ puulis in xp̄o lac vobis potū dedi. Cum officialibus tranquille nō pturbādo eos: the. 5. ꝓpter opus illoꝝ pacem habete cum illis. Cū diſcolis pacifice: pſalmo. Cuz his qui oderūt pacē eram pacificus. Cū viris ſanctis: ſcē. pſalmo. Cū ſancto ſanctus eris. Cū foꝛinſecis ſa/pienter: qz neſcitur quid intendāt: colo. 4. In ſa/pientia ambulate ad eos q foꝛis ſūt. Cū mulie/ribus pudice: thi. 4. Juuēculas obſecra: vt ſoꝛo/res in omni caſtitate. Cū pauꝑibus affabiliē: ec/cleſiaſtici. 4. Congregationi pauperū affabilem te facito. Cum diuitibus curialiē ne. ſ. exaſperen tur vel aſpernant̄: ſz quadā ſagaci curialitate tra bant̄ ad bonū: ſicut xp̄s ad zacheū inuitando ſe ipſū ad comedendū cū eo: luc. 19. Cū domeſticis ſm carnē ſpūaliter. Ro. 9. Optabā ego anathe/ma eſſe a xp̄o ꝓ fratrib⁹ meis ꝛc̄. Cū aduerſarijſ patient̄. Ro. 9. Mō vos defendētes cariſſimi in actibus ſuis manſuete habere ad oēs. Cuz oīb⁹ de eoꝝ vtilitate agere vt xp̄o lucrifiant: eccl̄iaſti ci. 37. Cū irreligioſo tracta de ſanctitate ꝛ cū iuſto de iuſticia: ꝛ cū timido de bello. i. reꝑhende tales de eoꝝ vicijs loquendo de virtutib⁹ q̄ de/ficiunt eis: vel ſm tho. eſt locutio illa ironica: et tūc eſt ſenſus q̄ homo in petēdo conſiliū nō dz ire ad eos qui ſmt affecti in ꝛriū. Uñ grego⁹. in paſtorali oñdit q̄ ad diuerſos diuerſimode ē lo quendū. Item ſtando dz habere oculos dimiſ/ſos: exemplo publicani. Sedendo nō dz tibias diuariare vel pedes diuidere: ezech. 16. Diuiſiſti pedes tuos. Jacendo cauere dz ne diſcooperiat ſe vt noe: i diuinis officijs reuerent̄: heb. 12. Ser uiamus illi cū metu ꝛ reuerētia. Itē diligent̄: hie remie. 48. Maledictus homo qui opus dei fa/cit negligent̄ ſm vnā litterā. Itē timide: ps pſal/mo. 2. ſeruite dño in timoꝛe ne ſcilicet in aliquo offendatur in miniſtrando in tpalib⁹ ſedulo. 4. Reg. 4. Ecce ſedule in oīb⁹ miniſtrat̄ vobis. In docendo dz cauere ne i aliquo ſe magnificet ſicut fecit heliud Job. 33. Itē in coꝛrigendo ſiue ad ptem ſiue publice modeſte. 2. thi. 2. Cū oī mo deſtia coꝛripientē: qō fit cum nō excedit̄ mod⁹ in aggrauatione vel aſperitate loquēdi. Item in iudicando ꝛ puniēdo qñ oporteat ſemp dz miſcē miſericoꝛdiā: exēplo xp̄i. In diſputando cauere dz a lite: ad thi. 3. Seruū dei nō oporteꝫ litigare In ꝓſilio ꝓuidus: exēplo ioſeph geñ. 41. In exe quendo ſibi cōmiſſa ꝓudent̄. i. Reg. 18. Dauid ꝓudenter ſe habebat i oīb⁹ ad que ſaul miſ/ſet eum.

De diſciplina et com/poſitione in ambulando.

Nota ſm Umbertum in expoſitione regule debet homo incedere nō nimis feſtine: ſicut quidam qui interdū p̄cipites incedunt: nec nimis lente: vt videant̄ numerare pedes: ſz mediocriter: nō incaute: ſz cum ꝓuidē/tia: ne offendat ad lapidem: vel ponat pedem in luto vel lubꝛico vnde cadat vel coꝛruat ſup ali/os: vel nō teneat bonam viam. Item nō eſt ince dendum collo extento: vt filie ſyon: nec ceruice erecta: vt ceruus: nec pectoꝛe ꝓminenti: vt gall⁹ nec cum cōmotione ſpatularum ꝛ bꝛachioꝝ ventilatione quaſi remigantes: vel cubitoꝝ an/gulatione ſe p ventrē tenendo: vt domicelli: vel irreuenter p̄cedendo: q̄ oīa ſūt ſigna ſuꝑbie. Itē reꝑhendunt̄ q̄ incedēdo ſemp vident̄ triſtes ne minē ſalutātes: nemini ſe iūgentes: nemini vnq̄ affabilitatē oñdentes: nunq̄ ſolatiū aliquod ſo/cio facientes: nullū in aliquo verbis bonis edifi cantes: ſz quaſi in amaro ſilētio tota die pgēdo. Itē nō incedēdū cū leuitate ꝛ diſſolutiōe: ſz dicē do p̄s ꝛ oꝛationes vel meditando aligd. Reꝑ/henſibiles etiā ſūt q̄ nimis de facili diſcurrunt: tūc hinc: nūc inde. Reꝑhendunt̄ q̄ nil fructuo/ſe agūt in via ſpirituali vel tempoꝛaliter: ꝛ mul/to magis q̄ damnoſe incedunt frangentes ſepes ꝛ concultātes ſata: vt faciāt viā: cū dāno alioꝝ.

De diſciplina in ſtādo

ſm Umbertū. Nota q̄ reꝑhenſibile eſt in hoīe quieſcēte. Primo cū ſecū ſtare nō pōt: ſz ſem per cū alijs. Sceñ. Signum eſt bone mentis ſe/cū conſiſtere. 2°q̄ ſecū cōſiſtens ceſſet ab ope ocioſus: contra qō eſt illud hieronymi: ſemp ali/quid boni facito: de cōſe. di. 5. c. nunq̄. 3°q̄ nō vacet ſpeculationi: aliq̄n reſpiciēs mentaliē: mō añ picula: modo retro peccata cōmiſſa: mō ultra penas inferni: mō ſupꝛa gaudia paradiſi: modo a dextris ſanctoꝝ exēpla: modo a ſiniſtris tpa/liū vana. Itē. 4° dz qs cōmoꝛari magis inter viros q̄ mulieres: eccleſiaſtici. 42. In medio mu lierū noli cōmoꝛari. Itē. 5° magis inter graues viros q̄ leues. Sceñ. inē illos cōmoꝛare q te fac turi ſūt meliorē. Itē. 6° inē magl cōſiles q̄ inē magnates: eccl̄iaſtici. 27. Uolatilia ad ſibi ſilia cōuertunt̄. Itē. 7° moꝛandū ē magis in locis occultis q̄ publicis. Uñ de ſcis viris ad heb. xi. In ſpelūcis ꝛ cauernis ꝛre. Itē. 8° magis i locꝭ ſecurꝭ q̄ piculoſis: vt plateis ꝛ locutoꝛijs. Itē 9° magis i locis ſcīs: vt in eccleſia q̄ in locis cōi bus. Jo. 19. maria ſtabat iuxta crucem ꝛc̄.

De disciplina habitus

Fm Umbertū, puidendus est ne seruo dei vestis sit nimis longa: vel nimis brevis: nimis lata: vl nimis fixa: vel nimis clausa: vel nimis formata: vel nimis informis: nimis defluēs: vel nimis sucinata: nimis cōposita: vel nimis sordida. nimis laniata: vel nimis repetiata: nimis aptata: vel nimis inepte relicta: nimis dissuta: vel nimis curiose ꝓsuta. Cauendū ē etiā circa panniculos: sotulares: cozrigias: cultellos: canipulos: tabl'as: bursas: sacellos: sigilla ꝛ filia: ne aliqd fiat in istis: qō ex ꝓcio curiositate vel superstitiate vl' secularitate aliqua possit aliqd' reꝓhensibile iudicari.

De disciplina in gestibus.

Umbert' hugo de sancto vic. sic dicit. Sunt qdaz q nō nisi buccis patentib' ascultare nesciūt: ꝛ q̄si palatū ad ꝙba apiunt. Alij q in agendo vel audiēdo q̄si canes sitientes linguā ꝓtendūt: ꝛ ad singulas actiones labia velut molā torquendo circūducūt. Alij loquētes digitū extendūt: supcilia erigūt: ꝛ oculos in ozbē notātes, cuiusdā intrī secus magnificētie conatus oñdūt: caput iactant comā excutiūt: vestimēta coaptādo ꝓponūt. Alij tm̄ alterā auriū voci apponūt: q̄si ambe ñ fuerūt facte ad audiendū. Alij ad iter videndū alterum tm̄ oculoꝝ apiunt. Alij cū maiori ridiculo cū me dictate oris loquūt. Sūt ꝓterea mille larue: mille corruptiones nariū: mille corrosiones labioꝝ q̄ decorē disciplīe deturpant. hec ille.

Quomodo se debz habere diuersimode in diuersis locis fm Umbertū.

In oratorio mature: iuxta altare reuerenter: iuxta religas timorate: in capl'o sicut xp̄s añ p̄sidem iudicand'. s. fm Ber. dimissis aspectib' vultu hilari: rarus ad ꝙba: ꝓmptus ad obprobria. s. suscipiēda: parat' ad verba: in scholis attente: in cella vtilit': in refectorio ꝛ oī comestiōe religiose .i. linguā a loquēdo restringat: oculos nō circūdet: sup escam se nō effundat: mūde comedat vt abhominationē alijs non faciat. In dormitorio quiete: vt alios nō ingetet. In infirmitorio ñ q̄rulose: exēplū de lazaro vlcerib' pleno tē. In hospitio lete. In cameris verecūde. In locutorio nō ociosa: sz vtilia dicat. In horto vel prato meditatiue: math. 6. Considerate lilia agri tē. In alijs officijs necessitatis: vt coquina: canepa cellario ꝛ bi' ꝓ disciplina seruandū ē q nūq̄z appareat nisi ꝓ iusta necessitate: ne similis sit illis mulieribus de q̄bus apl's ait. Ociose discūt circuire domos: cū iuuenculis nō se inueniat: solus in cella vel in dormiēdo vel alijs locis secretis: qz diabol' circuit querēs quē deuoret: ꝛ ibi de muliere rōne sexus tētat: de adolescente rōne etatis vexat: vt dicit. Et ad tollendum suspitiones alioꝝ ꝛ precipue in regionibus vbi viget vicium contra naturam.

De disciplina silentii.

Multū est vtile ꝛ necessariū cūctis: ꝛ ꝑcipue religioni. Uñ ꝛ ab oībus patrib' religionis ꝓ certo tpe ꝛ loco institutū ē: et a bonis nō necessarijs tm̄ ꝙbis abstinēdo. Uñ ps. obmutui ꝛ silui a bonis: hoc gratiā disposuit gignit: in cui' figura zacharias tacēs: iohem q̄ interꝑtatur gr̄a genuit: fortitudinē spūs addidit Isaias. In silentio ꝛ ꝙpe erit fortitudo vestra: sicut olla coopta feruet: cito discoopera retardat' ꝓpē euaporationē: ita ꝛ mens tacēs vel loquēs ad ꝓtēplationē inducit Tre. z. erit solitarius ꝛ tacebit ꝛ leuabit se sup se. Sapiē tiam auget. Nā ꝛ pythagoras discipul' ꝑ q̄nquēniā silentiū impabat: vt tacēdo discerent postea log. Secūdus etiā ꝓphs ex eo q̄ loquēdo fuit cā mortis matris: ita strictū sibi silentiuz indixit: q̄ nec etiā impator alexāder mortē ꝓmittēdo potuerit eū inducē ad loquendū. Hec ē ꝺ quod dr̄ Isai. 6. ve mihi quia tacui: qz hoc ē verū q̄ñ est necessariū log: vt ꝓlatis correctionē: penitentib' ꝓfitēdo: oīb' fratrū delicta fraternaliē admonēdo: ꝛ tāto diligenti' dz istud obseruari q̄nto nil valēs corꝑi nocere. multū aūt aīe ꝓdesse: ꝛ qō tenēri debeat silentiū: hēs de sta. mo. cū monasteriū.

De exemptione religiosoꝝ ꝛ alioꝝ. Ca. ix.

De exemptis tā religiosis q̄z alijs: qz religiosi modernis tēporibus sūt q̄si oēs exēpti a iurisdictiōe ordinariorū: iō hic de exēptis ē agendū. Ubi sciendū q̄ siue clerici seculares siue religiosi siue hospitalarij' q etiā aliq̄ sūt exēpti q dicūt se exēptos: ꝛ allegāt ꝓuilegia sua' regsiti ab ordinarijs oñdē tenent: ꝛ ēt tradere transcripta articuloꝝ: de q̄bus fuerit ꝓtroversia. Qō si ad exemptionē allegent solā ꝓscriptionē: debēt de hoc facere fidē: q̄ si allegēt vtrūq̄z: tūc si ꝓuilegiū ad plenū nō sufficiat sed tamē causā ꝓbeat ꝓscribendi: tenent' ꝓscriptionē ꝓbare: ꝛ ꝓbatione pendente nō turbentur. Qō si nō allegant: nec exhibent saltē tale ꝓuilegiū qō causā ꝓscribendi ꝓbeat: dyocesani vtant iure suo: extra de ꝓuile. c. cū ꝓsone li. vi. Dicit etiā q̄ in loco cōgruo ꝛ securo aut aliquib' viris ꝑtu dentibus ꝛ omni suspitione carentib' ad hoc per dictos ordinarios deputatis infra triennū ꝓpetentē ꝑ facti qualitate ꝛ ipsoꝝ ordinarioꝝ vel delegatorum suoꝝ arbitrio moderandū iusto impedimento cessante debeant dicta ꝓuilegia ostendere: ꝛ ad legendū integraliter exhibere. co. .c. ꝛ ti. Ubi dicit glo. q̄ si ordinarius dicit suā ē iurisdictionē ꝛ subditus hoc neget: bñ cognoscet ordinari' an sua sit iurisdictio: de rescriptis super litteris: sz ad oēm suspitionē tollēdā meli' videt expediendū per delegatos: de fo. compe. si quis. Item exempta ecclesia etiā monachi canonici ꝛ clerici cōuersi ꝛ ꝑpetuo oblati intelligūt exēpti:

nō autem p̄elbyter qui parochianoꝝ curam habet quo ad ea que ad ipsā curā ptinēt:nec ipi parochiani:extra de p̄uile.p exemptionem li.vi. Si aūt canonici alicuius eccl̄ie eximanṫ: tunc tam canonici q̄ alij eximunṫ:nō aūt eccl̄ia per hoc eximiṫ:nisi aliud in exemptionis p̄iuilegio exp̄imaṫ:extra de p̄uile.c.p exemptionē li.vi. vbi glo.sup verbo p̄sbyter qui curā habet:q̄ tales p̄elbyteri hñt institui ab ep̄is:z intelliguntur esse ꝑpetui: qz nequeunt absq̄ causa rationabili renocari z remoueri etiam p ep̄os: vt de capell̄. mo.c.i.li.vi.z hoc casu ꝓpter curam z populū nō exemptū: ꝑlatus exemptus vadit ad synodum ep̄alem:vt de p̄uile.c.vt apostolice li.vi. Item dicit glo.sup verbo alij clerici:q̄ nec etiam conuersi vel oblati erant tunc exempti:qz verba p̄uilegioꝝ stricte sumunṫ: p̄out verba sonant. Item p monasteriū vel huiusmodi locum exemptum intelligi debet tam de ipso q̄ de cimiterio domibus monasterij theatris z hortis et areis que sunt iuxta eccl̄iam:ar.iz.q.i.necessaria.z.c.nulla.17.q.4.diffiniuit. Itez exempti nō possunt construere oratoria vel capellas ī locis non exemptis sine licentia dyocesanoꝝ: nec etiam in sic constructis tempore interdicti in casibus nō exp̄essis celebrare vel facere celebrari:alias p ordinarios compescanṫ:z si ꝓpter hoc ꝓseruatores ferrent sententias contra ordinarios eoꝝ sententie nō valerent:extra de p̄uileg̃l.c. auctoritatem li.vi. Item exempti nō debent assumere lites suoꝝ hominū etiam censualium:vt in dicto.c.auctoritatē in fi.glo. Requiriṫ ergo licentia seu auctoritas pape vel etiaz delegati de latere ad hoc vt exempti sine licentia dyocesanorum valeant construere oratoria in locis nō exēptis vel in constructis facere celebrari. Nota textum pulchrum alexandri.3.extra de p̄uile.c.cuz vbi dicit cum z plantare:inquit:sacram religionem z plantatam fouere modis omnib⁹ debeamus: nusq̄ hoc melius exequimur q̄ si nutrire ea que recta sūt:z corrigere ea que virtutis p̄fectum impediūt cōmissa nobis auctoritate curemus.

De exemptis etiaz no/

ta q̄ quacunq̄ gaudeant libertate:nibilominus conueniri possūt coram ordinarijs ratione delicti vel contractus vel rei de qua contra eos agiṫ z hoc nisi delictum sit cōmissum vel contractus initus vel res illa de qua agitur litigium sit ī loco exempto. Item nō possūt conueniri vbi domicilium habent:si alibi delinquant vel contrahant vel res ipsa existat. Nec etiam possūt dyocesani illoꝝ locoꝝ vbi domiciliū habent remittere exemptos ad locum vbi deliquerūt vel contraxerūt vel res ipsa consistit:extra de p̄uile. volentes li.vi. Item in eodem.c. volentes dicit q̄ quibus a sede apostolica est indultū ne interdici suspendi vel excōmunicari a quocūq̄ valeant:sicut sunt q̄ plures religiosi in quoꝝ ꝑuilegijs continetur ne quis ep̄us vel archiepiscopus monasterioꝝ suoꝝ monachos p̄o vlla causa vlloue loco excōmunicare suspendere vel interdicere p̄sumat:ꝑidem ordinarij quantum ad ista iurisdictionem suā exercere nō possunt:vbicūq̄ fuerint:z hoc nisi illi monachi mitterent ad p̄latos subiectos ordinarijs: qz tunc etiam licet vtrobiq̄ sint monachi ordinarij quo ad p̄dicta etiam illos iudicant q̄diu ibi manent:hec ibi.

Nota etiam hic diligenter q̄ plures ordines religioſoꝝ sūt in hoc ꝑuilegio spāli muniti:q̄ videlicet nō obstante ista consuetudine que est Innocen.quarti nō possunt ab ordinarijs vel coram ordinarijs conueniri:nec ratione delicti:nec ratione contractus initi:nec ratione rei etiam in loco exempto nō cōmissoꝝ seu existentiū:ita q̄ in nullo possunt contra eos p̄cedere vel iudicare de eis. Et de p̄dicatoribus mihi constat habere tale ꝑuilegium:quod vulgariter dicit mare magnum concessum z renouatum a plurib⁹ summis pontificib⁹. Idem dicit de minoribus z cisterciensibus z multis alijs ordinibus:vt heremitanis: carmelitis: seruitis: camaldulensibus: vallis vmbroſe:montis oliuarum:congregationis sancte iustine z pluribus alijs: quoꝝ tamen ꝑuilegia nō vidi. Utrū aūt legati de latere possint iudicare de huiusmodi ꝑuilegiatis: vide.j.ī titulo de cardinalibus.c.delegatis. Notandum etiam q̄ ex ꝑuilegio in iure clauso qō.s.habeṫ de p̄uile.c.in his. Fratres p̄dicatores z minores p̄ñt vbicunq̄ sint in altari portabili celebrare absq̄ ep̄oꝝ illoꝝ locoꝝ licentia:sine parochialis tamē iuris ꝑiudicio. In dicto.c.in his dicit post Uincentiū q̄ hoc esset.s.in ꝑiudicium: si in contemptū eccl̄iarū recipiant ad diuina parachianos eaꝝ vel decimas vel oblationes defunctoꝝ:si iniūgant p̄nam parochianis aliaꝝ eccl̄iarum z huiusmodi. Dicit etiā Jo.an.q̄ istud p̄iuilegium de altari portabili pōt dare ep̄us in sua dūtaxat dyocesi:sz vniuersaliter solus papa.

Per que verba conce

dat exemptio p papam: alius enī talem exemptionem facere nō pōt:nisi habeat super huiusmodi auctoritatem spālem a papa: hoc declaratur de p̄uile.c.si papa li.vi. Ubi sic ait Bonifa.8. Si papa in aliq̄ ꝑuilegio vel scriptura nō facta p̄nci paliter super donatione vel sententia exemptionis seu etiam libertatis:aliquam eccl̄iaz ad ius z proprietatem romane eccl̄ie pertinere: vel consimilia verba narret:nō propter hoc illius eccl̄ie exemptio est approbata: nisi de libertate aliter doceatur. Si autē eccl̄ie vel monasterio exemptionis p̄iuilegium concedendo vel sup ipsius exemptione sententiando: cum de ipsius exemptionis negocio agereṫ:asserat ipsā eccl̄iaz fore exemptā:aut eā iuris beati petri existere:siue ad ius z ꝑpetatē romane eccl̄e:vl ad romanā

ecclesiam spāliť aut sine medio vel etiā simpliciť ptinere: p hoc plene exempta debet ecclesia hi⁹ iudicari. Cum enī iure cōmuni omnes ecclesie p orbem diffuse ad ecclesiam romanā ptineant: si id alicui concedať ecclesie: vel de ea p snīam iudicetur: ex hoc ipsius cōprobať exemptio: vt p̄uilegij nihil al's allatura concessio ei cui concediť z snīa nulluz aliter allatura subsidiū ecclesie p qua fertur p̄rogatiua: cum verba debeant aliquid opari: conferant gratie spālis. Et est idem si p̄uilegium contineat vel ipse papa p modū exprimat supra scriptuz: q ecclesia sit libera: seu q potiať romane ecclesie libertate: vt q in hoc p̄rogatiua gaudeant speāli: vel si dicat indiffinite q romane ecclesie annuū censū soluat ad pcepte indicīū libertatis: siue q ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij potestate: vel q nō audeat ibi epūs cathedram collocare: aut imperandi seu ordinationē q̄uis leuissimam faciendi exercere aliquā potestatē. Similiť si aliqui recipiant in proprios z spāles subiectos: censent exempti: nō sic si in p̄prios z spāles filios romane ecclesie sint suscepti Tales quippe ꝓpterea exempti nō existunt. Si vero dicať simpliciť q romane ecclesie aliqua ecclesia censum soluat: nō ꝓpter hoc ecclesia exēpta dici debet. Idem dicimus si p̄uilegiū concedať libertas z clausula de censu soluendo seq̄tur: vt si aliquibus q ab alio q̄ a papa vel eius legato excōicari interdici aut suspendi nō possit vel aliquid aliud ab apostolica sede indultū sit. Uel si etiā dicatur q in spāles romane ecclesie filios sunt assūpti: z sequať q ecclesie romane ad indicium libertatis pcepte annuū censum soluāt. Dis enī z similibus casibus sic insertis in certis p̄uilegiati articulis ordinarioꝝ iurisdictiōi q̄tū ad alia sūt subiecti: lz aūt sic diuersos p̄uilegioꝝ quibus ecclesie z monasteria eximunť tenores ad litiū materiam duximus designandos: p hoc tn̄ alijs exemptionū: si reperiant seu aliarū libertatis modis vel eoꝝ effectibus nolumus aliqua tenus derogari: hec oīa in textu vbi.s. Dicit Jo. an. in nouel. sup hoc.c. q hic ponunť.i.4. forme verboꝝ que assertiue plata in p̄uilegijs cōcessis a papa sapiūt exemptionē. Dicit etiā q idē est p oīa in exemptionib⁹ ordinū z singulariū psonarū. Reprobat etiā archi. hic q dixerat q modus vel forma que habeť in.c. ex ore eo. ti. s. q epūs a fratribus monasterij cuiusdā aliqd iniuste nō exigat: lz his debeat esse contentus q̄ anteceſſores ipsoꝝ fratrū anteceſſorib⁹ suis cōstat rōnabiliter impēdisse sapit exemptionē capitis nō autē membroꝝ. Et dicit Jo. an. absit q hec verba sapiant aliquā exemptionem.

De ecclesiis seu capellis religiosoꝝ

sic dicit Urbanus tertius de capellis mo. c. i. In ecclesijs vbi monachi habitāt: populus p monachū non regať. Sed capellanus q populū regat ab eo p consiliū monachoꝝ instituatur: ita vt ex solius epi arbitrio taz ordinatio eius q̄ depositio z totius vite pendeat cōuersatio. Ubi dicit glo. q huic. c. nō obstat q habeť. 16. q. i. doctos. vbi dicit q monachi pñt assumi ad regimen ecclesiaꝝ: qz illud intelligiť qñ monachi p̄ficiūť ecclesijs p institutionē epi z consensū sui abbatis: vel al's plati sui hoc facitūť. Jo. an. in nouel. sup dicto. c. dicit q hoc intelligiť de ecclesijs parochialibus sm ab. qō p̄z p sequētia: z loquit de ecclesijs q̄ nō pleno iure spectant ad monachos sm Jo. 16. q. z. sane. Itē sm quosdaz: z si pleno iure spectēt ad monachos dūmodo populus nō sit exemptus: tūc etiā rōne populi cui⁹ curam cōmittit epūs examinabit: ipse epūs instituet z destituet: z sic intelligiť dictū. c. sane. Alij intelligūt hoc. c. vbi nō est patronus: nec p̄sbyter aliqd ab eo recipit: lz trn̄ a populo: al's abbas sacerdotē instituēret z remoueret: ar. de pben. in lata. Dicit aūt Jnno. q qñcūq epūs concedit curaz aīaꝝ sacerdoti: semp destitutio ad ipsū spectat nō ad abbatē. Nullus enī remouet nisi q concessit: nisi ex delegatione: di. 50. studeat. vel ex p̄uilegio: sicut dicit de p̄monstracensibus monachis z humiliatis: vel nisi id faceret epi vicarius: vt archiō. vt de offi. or. c. i. vel de cōsuetudine p̄scripta sm Jnno. hoc tn̄ vltimū. s. de cōsuetudine exp̄resse reprobať eo. ti. li. vi. vt. j. diceť. Qō dicitur de capellano intelligiť de clerico seculari cui de redditib⁹ assignet cōgrua portio nulla ꝓsuetudine vel p̄scriptione contraria obstante: de pben. c. de monachis. Epūs aūt institutionē p̄ntandi facit nō requisito vlteri⁹ monachoꝝ ꝓsilio: z sic eius. s. capellani toti⁹ vite sue visitatio correctio ordinatio. i. institutio z destitutio. i. remotio ad epm spectat nō ad monachos: qō est verū sm hostiē. de ecclesijs q̄ n̄ pleno iure spectāt ad monachos vt de pben. c. auaricie. z. 16. q. z. c. i. z sequēti. Et dicit Jo. an. q istud. c. male seruať: imo videm⁹ in monasterijs seu conuentib⁹ parochiā habentibus monachos claustrales ad mandatū epi vel abbatis circuire parochiam z ministrare populo sacramēta: hec Jo. an. Quia istud igit̄ p̄hibeť nō debent monachi seu alij religiosi hñtes conuentus: seu monasteria hñtia curam animaꝝ per se exercere curam: sed instituere capellanum secularē p̄sbyterū qui curam exerceat: vel si non p̄nt p̄ pauptate vel alia cā: conent̄ lniam habere sup hoc a sede ap̄lica. Nota q in. vi. ti. de capel. mona. dicit p̄sbyteri q ad curā populi p monachos in eoꝝ ecclesijs p̄ntant epis z instituūť ab ipsis: cū debeāt eē ppetui ꝓsuetudine vel statuto q̄uis ꝺrio nō obstāte: ab eisdē neq̄ant ecclesijs nisi p epos: et ex cā rōnabili remoueri. Ubi glo. dicit q p̄ntationes tales fieri debēt a plato z quentu de iure cōi. Cōsuetudo tn̄ pōt ꝺriū inducere: de his q̄ si. a pla. c. ea noscit. z quod dicit ipsis intelligiť episcopis sm glo. z sic nō pleno iure habent illas cū ad ipsos non spectet institutio: de p̄uile. cū plantare. Reuocat aūt ista ꝓstitutio

.XVI.

cõstitutiões ⁊ statuta: nõ ãt ꝓuilegia. Et iõ qui hoc habẽt ex ꝓuilegio vt humiliati: hoc ẽt nũc facere poterunt. Et dicit Jo.an. i nouell' sup dicto.c. q licet epõ fiat pñtatio solũ q̃ ad curã popu li quã bz epus cõmittere: ptinebit tñ ad eũ examinare vt repellat: si insufficiẽs eẽt talis vel pernitiosus. Et hẽt hoc locum: si etiã alias i spiritua lib⁹ ⁊ tempalib⁹ pleno iure habeãt ecclesiam ex episcopi collatiõe. Curã. n. populi a se abdicare nõ poterit: alꝫ ⁊ episcopalẽ iurisdictionẽ a se abdicare possz: quod nõ licz. ff. de offi. ꝓsi. l. penult. Dicit ãt archi. q regulariter p episcopũ debẽt i parochijs ꝓsbyteri cõstitui. 16. q. z. sane ⁊. io. q. i. regẽda. nisi ꝓsentatio ptineret ad patronuz: vt de iurepa. p totum. Dicũt tñ Jnno. ⁊ Host. q si ecclesia ẽ ifra termiños alterius posita: epus ñ ponet ibi ministꝝ: sz rector parochie pfẽtabit: quod si negligeret: epus supplebit: qz rõne parochie videt eẽ patronus. Et sicubi iueniẽt: q alius faciat hoc: facit vt vicarius episcopi: de offi. vica. c. sup eo. Et aduerte q loquẽdo i ꝓncipio h⁹ .c. de p̃sbytero: nõ distiguit an sit monachus an secularis. Dicit ẽt Jo. an. in nouell'. i. c. cũ plãtare de ꝓuile. q q̃uis ecclesia iterdũ spectet ad religiosos pleno iure i tantum q̃ i ea ẽt rectorẽ istituũt: tñ qz populus nõ est exept⁹: oportet illũ rectorẽ ꝓsentari epõ: vt ab ipso recipiat curã populi: ⁊ de illa cura tantũ tenebit epõ respondere. Querz q̃ i visitatione sua epus ab illo rectore talis ecclie: quomõ populo celebret diuina officia: ⁊ quomõ administret sacramẽta. ⁊ de relig̃s lquirat abbas monasterij: ad qõ pleno iure ẽt spectat ecclesia. Et hoc nisi per ꝓuilegiũ ipse populus eẽt exemptus: qõ rarissimũ est: ⁊ i eo casu epus nil ibi facere haberet: sz abbas ẽt quo ad populum.

De pertinentibus ad commendationem religionis. Sermo. .c.x.

Ehis que pertinẽt

o ad ꝓmẽdationẽ religionis: que ꝑdicabilia sũt ⁊ laicis ⁊ religiosis: ad qõ põt iduci illud ps. psalmo. 132. Ecce q̃ bonũ ⁊ q̃ iocũdum habitare fratres i vnũ. i. vnitatẽ fidei spei ⁊ dilectiõis: vni⁹ veri dei per excellẽtiã tñ fz aug. õ bõis religiosis verificat. Bonũ oĩa appetũt fm philosophũ: ⁊ cũ hoc sub triplici dria ꝛperiat: qz aut tale vtile aut delectabile aut honestũ existit: oĩa ista bõa i religiõe reperiunt: que ⁊ i his verbis possunt comprehendi: Ecce q̃ bonum.

Bonum vtilitatis: ibi: ecce q̃ bonum.

Bonũ suauitatis: ibi: ecce q̃ iocundum.

Bonum honestatis: ibi: hĩtare fratres i vnum.

Qõ est vtile hoĩ dicit bonũ: vt diuicie q̃ valent ad multa: nã p ipsas homo sustentat: honoratur ꝑmium p elemosynas mercat. Sz qz hoĩes cõiũct abutunt eis: iõ fiũt hoĩb⁹ frequenter multũ damnose aĩe ⁊ corpi. Uñ dicit salomon: diuitie ꝛgregate in malũ dñi sui. Sz vere diuitie q̃ hñt in se verũ bonũ ⁊ multiplex bonũ oñdit deuot⁹ ber. dicens de religione: bonũ est nos hic esse. s. in religione: qz ibi hõ viuit purius: cadit rarius: surgit velocius: incedit cautius: quiescit securius: irrorat frequentius: morit confidentius: purgat cituus: remunerat copiosius. Prime tres ex istis nouẽ vtilitatibus concernũt initiũ religionis: secunde tres ꝓgressum: vltime tres ei⁹ terminum. Prima g̃ ratio quare bonũ ẽ ⁊ meli⁹ in religiõe q̃z in seculo ꝟsari habeẽt ex hoc: qz ibi viuitur puri⁹ q̃z in seculo. Et hoc ẽ ꝓpter tria bona religionis essentialia. s. ꝓpter obẽ integritatẽ: ꝓpter castitatẽ: ꝓpẽ pauptatẽ. Obediẽtia enĩ eradicat ꝓpriã volũtatẽ q̃ ẽ cã omniũ maloꝝ. Unde ber. Cesset ꝓpria volũtas ⁊ cessabit infern⁹. Uñ saul rex factus a dño cũ cepit facere voluntatẽ suam nõ obediẽdo samueli in his q̃ impauerat sibi ex pte dei: reꝛobat⁹ fuit a deo: ꝓcedens postea de malo i pei⁹ vsq̃z ad iteritũ aĩe ⁊ coꝛpis. i. Re. 15. Et q̃uis oẽs fideles habeãt obedire supioribus suis: tñ in multis liberi relinquũt: vñ sepe offendunt. Sz religiosus in oĩbus suis opibus est sub volũtate ꝓlati die noctuq̃: ⁊ obediẽdo ñ peccat: sz meret semp ⁊ viuit purius. Secũda rõ q̃re viuit purius est ꝓpter castitatẽ q̃ vtiq̃ purificat ⁊ pulchꝛificat aĩam ⁊ coꝛpus ab oĩ inqnamẽto carnali: sapiẽ. 4. O q̃ pulchꝛa est casta generatio cũ claritate. cũ claritate dicit. i. cũ bona fama: qz sic dz cõuersari religiosus vel religiosa caute: vt nullus possit aliqd mali suspicari ꝓpter nimiaz frequentiã cũ psonis: vñ possit malum estimari: qõ qdem inducit scandalũ ⁊ multotiẽs ruinam. Et si aliqs gradus castitatis repiat in ꝟiugio fideliter seruato: tñ tot inordinationes fiũt i eo et bestialitates vt vix sine impuritate peccati exerceat: a quibus actib⁹ ꝟiugij abstinendo sine compatione viuit puri⁹. Tertia rõ est quare viuit puri⁹ ꝓpter pauptatẽ: dicit greg⁹. di. 47. bonoꝝ auctor inherẽ nõ valem⁹: nisi cupiditatez q̃ radix ẽ oĩuz maloꝝ: funditus euellam⁹. Quãto aũt qs magis inheret deo. s. p affectũ tãto efficit puriorꝝ. Sz q possidet ista tpalia: vt ꝓpria difficile ẽ ⁊ q̃si ipossibile qn inordinate afficiat ad ea: et p ꝑns min⁹ deo inheret: sz religiosus cũ nil hẽat nec hre possit: vt ꝓpriũ in ꝑticulari: ⁊ si i cõi pfit multi hre: licitissime ẽt imobilia: iõ sublata occasione cupiditatis totaliẽ põt deo inherẽ p puritatẽ: laici p istã cupiditatẽ terrenoꝝ efficiunt pleni malicijs: sz econtra: religiosi boni pleni bona simplicitate ista terrena ꝛtẽnentes: fm illud apli 2. Coꝛ. 8. Pauptas eoꝝ abũdauit in diuitias simplicitatis eoꝝ: qz igit p obedientiã castitatem ⁊ pauptatẽ fugit religiosus occasiones maloꝝ: iõ merito ibi viuit puri⁹. Ecce igit q̃ bonũ vtile. Secundũ bonũ religionis est: qz hõ ibi cadit rarius. Et hoc est ꝓpter tria q̃ ibi subtrahunt q̃ ducunt ad casũ ruine q̃ vtiq̃ abũdat in seculo: ibi enim. i. in religione vitantur.

Uicioſe occaſiones.
Uicioſe conuerſationes.
Uicioſe aſſuefactiones.

Occaſiones malor vtiq; ſunt vana que ingerũt ſenſibus noſtris. Non enĩ ſatiat oculus viſu nec auris auditu: eccliaſtes.i. & ſic de alijs ſenſibus. Sz vt dicit treñ.3.c. Oculus meus depdatus eſt aĩmã meã vane.ſ. vel curioſe aſpiciendo: inde inſurgũt ꝯcupiſcentie in mentẽ: que faciũt ruere Figura & exemplũ in Dina filia iacob: que egreſſa eſt de domo ad videndũ feminas regionis: et corrupta inde a ſichẽ: geñ.34.c. Sic aĩa egrediens de domo rõnis p ſenſus corpis ad videndũ creaturas corrũpitur p inordinatũ amorem ad eas. Iſte ğ occaſiones que ingerunt quotidie ſeculares: qz diſcurrunt hinc inde p loca vana ſubtrahunt religioſis ſtantibus reclusis: & ſi exeunt ita diſciplinate & modeſte incedũt q̃ nõ offendunt vel parũ a rebus occurrentibus. Secunda cauſa quare rarius cadũt eſt: qz vitant cõuerſationes vicioſas: ps pſalmo.17. Cũ ſcõ ſanctus eris: & cum peruerſo puerteris: eccliaſtici.13. Qui cõmunicat ſupbo induet ſupbiam: hui⁹ rei exemplum p3. Nam vt dicit Beda: petrus cum fuit in bona ſocietate.ſ. cum aplis ꝯſeſſus ẽ publice xp̃m dicens. Tu es xp̃s filius dei viui: math.16. Cũ autẽ tempore paſſionis xp̃i ſe repperit cum iudeis pfidis ad ignez: xp̃m publice negauit. Si vnũ pomũ corruptũ cum alijs integris alia paulatim corrũpit: multo magis multa marcida pauca bona cũ eis inficient. Mundus ſemp fuit plenus malis hominib⁹: & pmaxime videt cũ ſum⁹ in fine: & ideo nimis difficile eſt ꝯuerſari cũ talibus & nõ infici ab eis: niſi quis vellet ſolus manere & ſine ſocietate: qõ raro ꝯtingit: ſz econtra ī religione vbi eſt ſocietas bonorũ dat ſibi exemplum bonor operum: vt rarius cadat. Tertia cauſa: qz fugit malas aſſuefactiones. Cõſuetudo inquit pbs eſt altera natura: & cum nõ reſiſtit cõſuetudini inquit aug⁹. in li. confeſ. fit neceſſitas. Conſuetudines que ſũt in mũdo ſũt mentiendi fraudandi iurandi peiorandi luxuriãdi detrahẽdi blaſphemandi mala ꝯſilia dandi vel ei aſſentiendi qui eſt in regimine: a quibus q̃ ſint pauci qui abſtineant: ſatis videtur: vt dici poſſit illud hiere.13. Si mutare põt ethiops pellem ſuã aut pardus varietates ſuas & vos poteritis benefacere cũ didiceritis male. Et iõ aplus ad hec dimittenda exhortans ad eph.4. dicebat. Induite vos nouũ hominẽ. ſ. p religionẽ qui ſm deũ creatus eſt in iuſticia & ſcitate veritatis. Et ad hoc mirabiliter operat ingreſſio in religionẽ: vt qui in ſeculo ꝯſtitutus nõ poterat abſtinere a ludis mendacijs periurijs luxurijs & hi⁹ conſtitutus in bona religione: illa deteſtatur & horret. Et ſic vt dicit Eccleſiaſti.i. Religioſitas cuſtodiet cor. ſ. ab occaſionibus peccatorum ne cadat. Ecce q̃ bonum & c̃. Tertiũ bonum eſt: qz homo ſurgit velocius: in multis offendimus oẽs dicit Jacobus aplus in canonica ſua.c.3. Sed iſta eſt dꝛia inter iuſtos & reprobos: quia iuſti cadũt ante ſe vident & cognoſcũt vbi cadunt: & ideo reſurgũt ſm illud puer.24.c. ſepties in die cadit iuſtus & reſurgit: ſed reprobi cadunt retro & non vident vbi cadunt: nõ cognoſcunt maluz: & iõ nõ reſurgunt: ſicut beli ſacerdos qui cadens retro nũq̃ ſurrexit ſed expirauit: ſed adhuc inter iuſtos velocius reſurgũt religioſi q̃ laici cõiter loquẽdo. Tria enim iuuant ad reſurgendum.
Frequens lectio.
Exhortatio feruens.
Exemplatio vrgens.

Quantum ad primum

in oĩ bona religione quotidie legunt ſanctarum ſcripturar documenta in officio in mẽſa extra menſã: ſicut mandãt ordinationes patrũ: frequẽter pcipiunt reſurgentiũ peccator exempla: ſepe audiunt vicior detrimẽta q̃ inferunt aĩe & corpi damnationẽ demũ eternã. Unã aĩa excitat ad reſurgendũ. Surge q dormis inquit ſcriptura pauli & exurge a mortuis & illuminabit te xp̃s.
Secundũ adiutorium ad reſurgendũ eſt exhortatio ad reſurgendũ ab effectibus ſuis ad ſinceritatẽ vite imaculate. z. Corin. vltimo. Frẽs gaudete & exhortamini idẽ ſapite. Dicit eccliaſtici .5. ve ſoli: qz ſi ceciderit nõ habebit ſubleuantẽ: qui. ſ. iuuet ad reſurgendũ: ſi fuerint duo: foueburt mutuo p exhortationes. Tertiũ adiutoriũ eſt exemplũ alior: cum videt religioſus ſocios bene viuere frequenter cõfiteri: innocentes pnãm agere: & frequẽter deo ſeruire vrgent hominẽ ad reſurgendũ. Exempla enim ait gregor⁹. plus mouent q̃ verba. Multũ mouerunt auguſtinum ad cõuerſationẽ verba ambroſij ſcripturam pdicantis: ſz plus exempla antonij idiote audita ſuarũ virtutũ peminentia. Sunt enĩ exẽpla bona tanq̃ carbones igniti accendẽtes carbones extinctos ſe. Reſurgit eriã talis velocius qz cadens minus ledit. Nã ſm tho. z^a. z^e. q. 186. ar. 10. In eodẽ genere peccati leui⁹ eſt peccatũ religioſi q̃ laici: niſi faceret aliqd ꝯra vota eſſentialia religionis vel p ꝯemptũ vl ppẽ ſcandalũ. Nã vtiq; maius ſcandalũ daret peccatum hoĩs religioſi notabile: qõ deueniret ad noticiã alior q̃ laici: puta blaſphemãdo vel ludẽdo publice & bi⁹: ſz in alijs cadẽs minus ledit: & iõ citi⁹ ſurgit: ſicut gutta aque ſi pijciatur ī ignẽ ſubito abſorbet & cõſumit: ita & peccatũ religioſi ppter multa bona q̃ quotidie facit: abſorbet p feruorẽ ꝯtritionis & dilectionis: & inde velociꝰ ſurgit: econtra laici parũ legũt ſcripturar doctrinas: modicum exhortant: niſi forte ad malũ: exempla nõ videt niſi mala hominũ cõuerſantium in mũdo. Ecce igit q̃ bonũ & c̃. Quartum bonũ religionis et pcipue in pgreſſu eſt qz homo incedit cautius: nec miruz: qz religio eſt vere ſapientie ſchola. in qua diſcit homo ſapientiam dei p quam incedit

·XVI·

cautius in via dei. Videte quō caute ambuletis nō quasi insipientes: sz vt sapientes: ait aplūs ad eph̄.5.c. hec aūt sapientia p tria acquiri pōt: que maxime exercent in religione.

A deo per deuotam oratione.

A primo p mutuam instructionem.

A seipso p multā experimentationem.

De prima dicitur Ja/

cobi p̄mo. si qs vestrū indiget sapientia. s. ad incedendū caute in via dei postulet a deo. s. in oratione ꝛ dabit ei. In oratione enī mens illuminatur ad cognoscendū q̄ agere debeat p lumē gr̄e ei infusū: sicut per lumē materiale illustrat quō caute incedat in via periculosa ne cadat. Unde aug⁹. dicit q̄ dubia meli⁹ soluunt oīone q̄ ingsitione. Nō dz tm religiosus de hoc p̄fidere q̄n de dubio pōt sufficienter a sapiente certificari: quia hoc pertineret ad supbiā ꝛ esset tentare deum: qz igit in religione maxime frequētat oratio: ideo magis illuminat a deo ad caute incedendū.

2ª a primo illuminat sapia. Nā in bona religiōe adest p̄latus ꝛ alij p̄res q admonet frequent de agendis: cautū reddit de periculis: corrigit de cōmissis: eccl̄iastici. 18. Qui bz misericordiā. s. aīaz docet ꝛ erudit q̄si pastor: sic in vitis patrū legit q̄ in monasterio sc̄i macharij diabol⁹ q apparuerat ipsi machario in forma medici ferentis multas ampullas potionū accedēs ad frēs illi⁹ monasterij ad tentandū vnū repperit cui dedit potionē p tentationē. s. inducēs in aliq̄d peccatum: alijs fratrib⁹ viriliter resistentib⁹ tentationib⁹ suis. Q̄d cū diabolus adiurat⁹ ad hoc machario retulisset: ipse machari⁹ illū supatū a diabolo instruxit ꝛ cautū fecit ꝛ docuit resistere tentatiōi: adeo q̄ iterū veniens diabolus ad tentandū fratres inuenit eū efficaci⁹ tentationi resistentē q̄ alij: vt retulit ipse diabolus machario. 3° cautus redditur p experientiā que est magistra rerū edoct⁹ p seipsum: nō quidē auditu ꝛ narratione belloꝝ: sz experientia pugne fit homo edoct⁹ in arte belandi: ꝛ sic in spūali pugna qua mundus caro et demonia cōtra nos diuersa mouent p̄lia. Unde eccl̄iastici. 34. Qui nō est tentatus qualia recognoscit? vir in multis expertus cogitabit multa: ꝛ qui mlta didicit enarrabit. s. p experientiā edoctus: qui nō est expertus pauca recognoscit. Multa aūt maior experientia i xp̄i militia acquiri potest: q̄ in campo ꝛ lucta religionis: illic enī omnes malicie ꝛ versutie ꝛ vires demonū effundūtur. In seculo aūt quasi in egypto: quod int̄pretat tenebre ignorant laici quid sit tentatio: qz ita occupati sūt vicijs ꝛ p̄ssi occupationib⁹ mundi q̄ nō expectant tentationes: sed eas p̄meniunt: et demones p̄uocant ad tentandū eos. Figura de israhelitis qui in egypto positi nō sentiebant bellum: sed exeuntes egyptū ꝛ intrantes desertum insurrexerūt contra eos plura bella: vt p̄z i exo. Et significat deserentes seculū ꝛ ingredientes desertū religionis quos bella tentationis aggrediūtur: q̄ p̄us nō experiebant: sz p̄fidētes in adiutorio dei vincūt: ꝛ quotidie magis cauti reddūt ad cauendū mala. Ecce q̄ bonū cautionis i religione. Quintū bonū religionis est qō gescit securius. Uenite ad me ait xp̄s: matℏ.xi. oēs qui laborat ꝛ onerati estis peccatis ꝛ anxietatib⁹ mundi ꝛ ego reficiā vos spūaliter. Tollite iugū meū. s. statū religionis quē ego portaui paupta/tē castitatē ꝛ obedientiā p̄fectissime seruādo: ꝛ inuenietis requiē animabus vestris ꝛ magnā quietem: ꝛ merito: qz in religione non molestat hō a trib⁹ piculis que infestant seculares ꝛ pturbant.

Primo regimen ꝛ status secularis.

Secundo amor parentalis.

Tertio occupatio mundialis.

Quantum ad primum

de hūtib⁹ regimen ꝛ statū tpalem vtiq; verificatur illud: p̄ncipes tui socij fur̄: oēs diligūt munera: sequūt retributionez. s. tpalez: Ysai. p̄mo. Qñ exp̄mi possz quāta mala ppetrāt ab his q i regimīe ꝛ officijs se reperiūt? quis i talib⁹ cōstitutus cōtinere se pōt: scit ꝛ vult: qn̄ p cōmodo tempali sui ipsius vl̄ suor̄ amicor̄ vl̄ sue cōitatis: qō tm̄ est mīor pars: nō faciat multa p̄ iusticias? ꝛ leges dīnas ꝛ humanas nescīūt: semp p̄ponit bonū tēporale ꝛ corporale bono aīe ꝛ honori diuino: ꝛ bis necesse est iniusticias facere: īnocētes oppr̄imere: sectas nutrire: partialitates imitari: īpios exaltare: iniquis cōdescendē: bellis suscitare: legeiniq̄s cōdere vel seruare: eccl̄ie p̄cepta p̄temner: excōicatiōes īcurrere: obligatiōibus ꝛ restitutionib⁹ se subijcere. Quis i regimīe secularis positus ista euadit? qs ista officia fugit? Quis est hic ꝛ laudabimus eū. fecit. n. mirabilia i vita sua: sz certe q̄si nullus: vt vex̄ sit qō dr̄ eccl̄iastici. 13. Qui tetigerit picem. i. infectionem seculi: inquinabit ab ea. i. maculabit ab his malis liberabit qs i religiōe que vtiq; īquietāt nimis aīam ꝛ corpus.

Quātū ad secūdū certū est q̄ amor parentum multū īquietat hoīes i seculo. Qui. n. habet filios filias ꝛ vxores vt eos īp̄iguet dititijs: exaltz honorib⁹: extollat i pompis: seip̄um oblitioni tradit ꝛ īquietū facit. Inquietāt vir ab vxore q̄ eā nō diligat: q̄ sibi i vestimētis nō p̄uideat. Inquietāt a filijs ludēdib⁹ vel alias malefacienti/bus. Inquietāt i fratr̄ vel parentū iurijs: īquietāt ab alijs: si nō laborat p̄ eis i vindictis vl̄ alijs mal̄: vt vex̄ oñdāt q̄ ait dñs mat. 10. Inimici hoīs domestici eius. Sz ab his liber est verus religiosus: qz mortuus est eis ꝛ absolut⁹ a cura parentū suor̄: vt quietius deo viuat.

Quātū ad tertiū occupatio mūdi multū ingetat mētes hoīuz: martha solicita es ait xp̄s: ꝛ turbaris erga plurima: luc. 10. hec est vita actiua vita seculi: nūc. n. rapit aīuz īsanabilis amor ꝛ spes lucror̄. Nūc deijcit dolor de amissiōe bonorum Nūc gaudiū magnū: quādo succedūt ad votuz

ꝺcupita:nūc timoꝛ amittẽdi optata:nūc decipit: nūc decipiẽ:nūc rapit aliena:mō ſua auferuntur: nūc toꝛqueẽ ſulpicionibꝫ: nūc iraſciẽ ī qōnibus: nūc ī ꝺomo moleſtaẽ:qñ nō fiūt q̄ vellet:nūc eẍ ꝺomū qñ nō bonoꝛaẽ:nunc ꝓ factis ſuis iraſciẽ: nunc ꝓ alienis:vt poſſit merito ꝺici illud. Tre. magna eſt velut maꝛe ꝺtritio tua. i. ꝓturbatio q̄ ꝺtereris in iſtis paſſionibus: ſꝫ ab his liberaẽ in religione vt ꝺici poſſit illud iob. 5. Ingreſſus in abundãtia. ſ. virtutū. ſepulcꝛ. ſ. religiōis in rege opulenta. ecce ĝ q̄ bonū ẽ bonū getis ī religiõe.

Sextū bonū eſt:qꝛ irroꝛaẽ frequentius roꝛe celeſtis gr̃e ⁊ ꝺſolatiõis. Unde ꝺ eo ꝺici pōt illō cant. 5. c. caput tuū. i. mens tua plenū eſt roꝛe. ſ. celeſti cõſolatione. Tria. n. ſunt quib⁹ tota vita iſiſtit: pꝛecipue vnde irroꝛatur frequentius ſpirituali conſolatione.

Pꝛimo humilitas in intellectu.
Secundo puritas in affectu.
Tertio veritas in effectu.

Quantum ad pꝛimum

religionis exercitiū ad hūc ꝓperat finẽ: vt ꝓ mꝛtas humiliationes exteꝛioꝛes ꝺeueĩat ad ſui veꝛã cognitionẽ. Quãto. n. quis magis ſe cogſcit tãto magis ĩde humiliãs ſe: gr̃a ⁊ celeſti ꝺſolatiõe ĩfundiẽ. Unde ꝺr̃ Jacobi. 3. humilibus ꝺeus ꝺat gratiã: ⁊ paulus apl̃us: ꝺeus q̄ ꝺſolaẽ hūiles cõſolatus ẽ ⁊ nos. Sicut enim magnes trahit ad ſe ferrū: ita humilitas gratiã ⁊ celeſtẽ ꝺſolationem Uñ virgo maria humillima ſemꝑ fuit plena gr̃ã ⁊ cõſolatione celeſti. Quantū ad ſcõm ſciendū eſt q̄ religio ipſa alio noĩe ꝺr̃ ſcĩtas q̄ puritatem affectus ĩꝑoꝛtat: hic ẽ enī finis ꝓximus religiõis vt ꝓueniat ꝓ opa eius ad puritatẽ pfectã: vt ꝺiẽ venerabilis Jo. caſſianus in colr̃one p̄ma moyſi ſm illud luc. p̄. Seruiamus illi ī ſcĩtate ⁊ iuſticia coꝛã ipſo: ſi diſcurramus ꝓ viã ſcoꝝ: inuenimus eos q̄ fuerūt repleti roꝛe celeſtis ꝺſolatiõis fuiſſe religioſos ⁊ valde puros. Btūs Bñdictus pr̃ monachoꝝ ꝓpter magnã puritatẽ vidit aĩas ſui germani ⁊ ſcholaſtice celū aſcẽdere ⁊ multa alia vñ mirabiliẽ cõſolatus ẽ. Quantū guſtauerit ꝺiuinas cõſolationes ꝺeuotiſſim⁹ Bernardus pr̃ ciſterſienſiū ꝓpendi pōt: nō ſolum cū puer vidit xp̄m ꝺe virgine naſci: ſꝫ etiã ex ꝺoctrinis melliſluis eius. Patriarcha mendicantiū p̄ꝺicatoꝛuꝫ ſanctiſſimus Dñicus frequentiſſime irroꝛatus fuit celeſti ꝺulcedine in ſuis cõtemplatiõibus: ⁊ p̄cipue cū celo ſibi apto vidit ante tribunal xp̄i plurimos ex omĩbus religionibus: ſuos aũt ſub chlamyde virginis matris eiꝰ. O q̄tū roꝛis ꝺiuini pcepit ſanctiſſimus ſeraphicus Franciſcus qñ crucifixus impꝛeſſit in coꝛpe ſuo ſtigmata paſſionis in monte auernie: ex magna vtiq̄ puritate ad iſta pueneruṫ. Quantū ad tertiū cū. ſ. ſubeſt veritas in effectu opis: vt abijciaẽ oĩs hypocriſis: tūc irroꝛaẽ mens celeſti cõſolatione. ꝺiciẽ. n. ſapĩe p̄mo. Spūs ſanctus ꝺiſcipline. i. moꝛũ effugiet fictum. i: ſimulationeꝫ que vtiq̄ abeſt in oĩ vera religione: ⁊ ſic ſui roꝛis aſperſione fecũdat ipſe ſpūs. Ecce q̄ bonū eſt bonū gratie ⁊ conſolationis in religione: quod eſt pꝛimū ex his que ꝓtinent ad terminū religionis. Septimuꝫ eſt q̄ qui in ea eſt purgaẽ citius: vt ꝺiciẽ. 3. R. ꝓ ſalomonẽ. Nō eſt homo ſup terrã qui faciat bonū ⁊ nō peccet: ſꝫ ꝺe his qui ſũt in patria ſupna ꝺiciẽ apo. i. 14. ſine macula ſũt ante thꝛonū ꝺei. Nemo igiẽ ingredi pōt in illã: niſi pꝛius purgeẽ maculis peccatoꝝ quo ad culpã ⁊ quo ad ꝺebitum pene: ſꝫ citius ⁊ plenius in religione q̄ in ſeculo pōt purgari: ⁊ hoc ꝓ tres modos.

Per exercitia ſpiritualia.
Per exercitia coꝛpoꝛalia.
Per exercitia tempoꝛalia.

Quantum ad pꝛimum

plenius ſũt in religione exercitia ſpũalia q̄ in ſeculo: hec ſũt ꝺiuinū officiū: oꝛationes ꝑuate: meditationes myſterioꝝ xp̄i ⁊ paſſionis eiꝰ ⁊ hiꝰ: et qō plus eſt ſue volũtatis exꝛoꝑatio. Uñ ⁊ tho. ꝺicit in ſũma. zz. q. 4. ſ. diſ. 4. q. 3. ar. 3. q. 3. q̄ ꝓ ingreſſū religionis. i. ꝓfeſſionẽ ꝓbabiliẽ ꝺicit hĩ remiſſio oĩũ peccatoꝝ. ſ. quo ad culpã ⁊ penã: ſi tñ cū ꝺeuotione ⁊ ꝓpoſito fiat: ꝺe q̄ habes. ſ. in ti. ꝺe ꝓfeſſione. ꝺiciẽ enī eccl̃iaſtici. 2. religioſitas iuſtificabit coꝛ. i. purificabit. Secũdo hoc facit ꝓ exercitia coꝛpalia: vt ſũt vigilie ieiunia abſtinẽtia diſciplina ꝺoꝛmire veſtitus frigus eſtus ⁊ itinera ⁊ alia incõmoda coꝛpalia. Oĩa enī ꝺe genere bonoꝝ que ſũt penalia facta in gratia ſũt ſatiſfactoꝛia ⁊ ſic purgatoꝛia peccatoꝝ ſm tho. ī. 4. ꝺi. 15. q. i. ar. 4. q. 3. ⁊ laboꝛ religionis omnem aliã ſatiſfactionẽ tranſcendit. Uñ ⁊ cuiꝺã aſtulpho ꝺicto ꝓpter vxoꝛicidiū grauiſſima pnĩa imponiẽ ⁊ ꝓ multos annos: ſꝫ magis ſibi cõſuliẽ ad ingrediendū religionẽ loco tam aſperepnie ⁊ ſibi vtilius foꝛe. 33. q. 2. admonere. Infra enim ꝺiciẽ: relinque hoc maligñū ſeculum ingredere monaſteriū: humiliare ſub manu abbatis ⁊c.

Tertio fit iſta purgatio ꝓ exercitia manualia: vt mendicare: qō verecundū eſt: facere coquinam: colere hoꝛtū: facere ꝓcurariã: exercere aliqō artificiū: hec vtiq̄ etiã ꝺebite facta valent ad purgationem. Quãtis enim videanẽ opa ſecularia: tñ quia ꝓpter ꝺeum fiũt ⁊ ꝓpter obedientiã ⁊ nō ꝓpter ſui cõmodum: ideo ⁊ meritoꝛia ſũt ⁊ purgatoꝛia: minꝰ etiam bonis operibus quibuſcūq̄ inſidiatur ꝺiabolus in religione ꝓ ſuperbiam Nã religioſus hec faciens cū videat ſocios iſta vel maioꝛa facientes: nō habet occaſionẽ ſuperbiẽ ꝺi: ſicut laicus cuꝫ vidit ſe facere bona: q̄ aliꝫ nō faciũt: fiũt etiam modeſtius ⁊ oꝛdinatius ſm illud apl̃i ꝓma ad Coꝛinth. 14. c. omnia honeſte ⁊ ſm oꝛdinem fiant in vobis. Ecce igiẽ q̄ bonū purgationis a maculis peccatoꝝ in religione.

Octauum bonum reli/

.XVI.

gionis est: qz mozit cõfidenti: z vt dr in ps. xvii. Bonũ ẽ cõfidere i dño q cõfidere in hoie. Naz in morte null hõ põt iuuare: oia deficiunt tpalia adiutoria morieti: sz nõ deficit de. Sz tũc maxime iuuat i morte cõfidẽti in eo: nõ psumẽti: sz vere cõfidenti. Tria aũt sũt q inducũt religioso in morte magnã confidentiam.

Bonorum multiplicitas.

Malorum paucitas.

Impedimentorum raritas.

Quantum ad primum

pstat magnã fiduciã religioso recordatio mltor bonor: que fecit. s. obseruãtia nõ solũ pceptorũ dei: sz z cõsiliorũ: toleratio laboris p dei honore adiutoriũ sacrorũ. Sic ezechias rex in extremis positus ne laberet i despationẽ: sz sumẽt sibi occasionẽ cõfidẽdi de dei misericordia reducebat ad mẽtẽ bona facta ab eo dicẽs. Recordare obsecro dñe quõ ambulauerim corã te i veritate i corde pfecto: z qõ bonũ ẽ i cõspectu tuo feceri Isai. xxxviii. Adauget fiduciã societas religiosor cõfortantiũ eũ: z multo magl illustratio angelorũ. Narrat. s. anselm in li. de sititudinib i fi. de qdã monacho sui monasterij q veniens ad extrema terribiliter fuit a diabolo tentat de despatiõe ter.

Primo diabolus reducebat ad mentem pctã multa facta añ baptismũ: qz ille adult nõ puer recepat baptismũ: z cũ deficeret mente nesciẽs qd rñderet z ect in pcinctu despatiõis: subito rñdit scus michael angel ibi astãs i adiutoriũ: q oia illa pctã fuerãt dimissa p baptismũ. 2° diabol mẽorabat pctã cõmissa p baptismũ mlta. Et cũ infirm nesciret qd diceret: z q si deficeret de dei misericordia. Michael rñdit q oia fuerãt dimissa p pfessionẽ religionis: z sic relũpsit fiduciã. 3° diabol posuit añ mentẽ ei negligẽtias z offensas omissas in monasterio: multum aggrauãdo pq erant: z infirmo q si diffidẽte. Rñ. michael q p opa laboriosa religionis z obiam z sacra sibi erãt dimissa. Et si qd restabat satisfaciẽdũ dolor infirmitatis cũ patia totũ tollebat: z sic diabolus confusus recessit: z ille cũ fiducia magna in dño obdormiuit. 2° pstat fiduciã i morte religioso bono paucitas malor: respectu eor q siũt in seculo: vt possit dicere illud Jo. i. Uenit pnceps mũdi hui. i. diabol: z in me nõ hz quicq. s. de seculo. Nã oẽ qd ẽ in mũdo aut est concupia carnis: aut concupia oculor: aut superbia vite. i. Jo. ii. q ille a se abdicauit p castitatẽ p pauptatẽ z p humilitatẽ obie. 3° hoc facit raritas impedimentor. Nõ enĩ hz impedimẽta q hñt laici retrahẽtia a puidendo saluti sue. Nõ enĩ anxiari hz p factione testamẽti p vxore z filijs dimittẽdis pro substãtia sua p restitutionib fiendis z hi: vt dicere valeat illõ Job. xix. In nidulo meo moriar: sicut palma multiplicabo dies. s. i gloria quã cõfidenẽ expectat. Ecce q bonũ fiducie. Nonũ bonũ est: qz remunerat copiosus: q̃uis enĩ oẽs religiosi z laici boni laborãtes i vinea dñi vnũ denariũ pcipiant: vt pz i parabola math. xx. s. visionẽ beatificãdi: tñ in domo pris mei ait xps mãsiones multe numerantur Joh. xiv. c. Opus religiosi pfectius ẽ ceteris paribus triplici rõne.

Rõne donationis. Ratione multiplicatiõis.

Ratione confirmationis.

Quantum ad primum

Quanto qs plus dat z magis liberalis: tanto pl ei dz reddi. Sz religiosus dat ei: qõ nõ tenet de necessitate salutis. s. ad osilia se obligans. Et dat tpalia z corpus z voluntatẽ deo p votũ. Et iõ ceteris paribus magis dz remunerari a deo q bon laicus: q dat opa bona: sz voluntatẽ sibiipsi retinet: qñ voluerit facere sicut ponit ansel. exemplũ de duob seruis: quor vn dat dño suo arborem fructiferã: puta ficũ hortus sui cũ fructib. Alter dat tñ fructus: vtiq magis a dño remũerari dz primus q secũdus. Sic religiosus dat arborem volũtatis cũ fructib operũ: laicus tñ opa: z iõ religiosus dz magis remunerari: dicit apls. i. ad Corin. v. c. vnusq sq̃ pp̃riã mercedẽ accipiat fm suũ laborẽ. Sz religiosus multos labores tolerat: z bona multiplicat pp̃ deum. Laic z si aliqñ plures labores sustineat: tñ qz hoc nõ facit pp̃ deũ sz pter mundũ: iõ raro ex eis meritũ acqrit Sz dicere põt valenter laborauit in genitu meo. i. de labore meo: qz nõ pter deũ sustinui: sz pter mundũ z pctñ. Jõ habebo ex eo gemere i penitentia vel in gehenna.

Quantum ad secundũ

Nõ fm tho z z. q. lxxiii. ar. v. i cor. q. sic q̃to quis ex maiori fictiõe añ i pctõ facit actus peccati tanto grauis peccat: ita z i bono q̃to qs ex volũtate magis fixa i bono agit bonũ: tãto melius agit z plus merẽt: z magis ide erit remunerãd. Sz religiosus ex añ fixo i bono p votũ emissũ solẽnit opatur ea q sũt religiõis: z iõ ceteris paribus magl dz pmiari: totũ itelligẽdo q̃tũ ad oia supradicta de bõis religiosis z douotis: nã vt dic io. cassia. de institu. cenobior. Nulla peior bestia malo monacho: z augu. Sic difficile sũ expt meliores: q̃ q i mõasterijs pfecerũt: ita difficile sum expt deteriores: q̃ q a mõasterijs defecerũt: di. xlvii. Quã tũlibz ptinet ẽt ad copiã remuneratõis: q pfecti religiosi veniẽt cũ xpo iudice i fine mũdi ñ iudicãdi sz iudicaturi: q mũdũ pfecte cõtẽpserũt: vnde dr iob. xxxvi. c. paupib tribuit iudiciũ. z mat. xix. vos q reliquistis oia z secuti estis me sedebitis z vos iudicãtes. zc. Ex his noue pz: q̃ sit bonũ vtile in religiõe trenor. iii. c. Bonum ẽ viro si portauerit iugũ. i. religiõis ab adolescẽtia sua.

Quantum ad secundũ

pncipale: hꝰ ẽ q bonũ suauitatis seu delectatiõis spũal hẽat i religiõe: pz p id qd dr q̃ iocũdum. Et hoc expresse dr eccle. x. Religiositas iocũdi

tatē ⁊ gaudiū dabit. Et hⁿ pōt oñdi ex tribⁿ p q̄ figurat̄ sacra religio. s. q̄ sit ī ea iocūditas. figura tur. n. Per paradisū voluptatiōis. Per terrā ꝓmissiōis. Per mōtē trasfiguratiōis. De ꝓmo pōit Ber. ī q̄dā ꝼmōe s. q̄ religio assimilet̄ paradiso terrestri: q̄ dr paradisus voluptatis. i. delectatiōis ⁊ gaudij. Nā ibi ñ sētiebāt ꝓmi parētes calorē nimiū vt frigus nō famē ñ sitim: nō infirmitatē: sz erat ibi aer tēpatissimⁿ amenissimus locⁿ ⁊ iocūdus. Sic ī religiōe bōa magna iocūditas ⁊ suauitas. Et si dicat̄ q̄ ꝛriū videt̄. Nā ī religione mlte nccitates hñt̄. s. famis sitis ieiunioꝝ caloris ⁊ frigoris ⁊ infirmitatū ⁊ pauptatis ⁊ hⁱ. Ad ꝗ dr̄ q̄ ait aug. s. oīa aspa ⁊ difficilia seu īmania leuia ⁊ ꝓpe nulla facit amor: q̄ eē dz ī religioso. Et cū ē ita dīnis ītētus sit vt ista vel ñ sētiat: vel ī eis gaudeat ꝼm rōnē: ēt si sēsualitas doleat: sicut legimus de multis. Sūt āt tria q̄ faciūt hūc. s. sta tū religiōis iocūdū figurata ī tribⁿ: q̄ erāt ī paradiso. Prīo lignū vite grē sacr̄alis. Secūdo fluuius aque scripture dīnalis. Tertio arbor multiplex actiōis ⁊tualis. De ꝓmo lignū vite ī medio paradisi designat grām sacr̄alē: qz sicut esus fructⁿ illius ꝛfuabat humidū radicale: ⁊ ꝓ fuabat a debilitate ⁊ morte: Ita ⁊ sacr̄alis grā ꝛfuat deuotiōez ītериorē: ⁊ ꝓseruat a morte pcci. Et lz grā ipa ōibⁿ ꝓpōat̄ fidelibⁿ: tñ ī religiōe sacr̄oꝝ: vsus magis freq̄ntat̄. s. pñia ⁊ eucharistia. Fluuiⁿ āt ē aq̄ scripture dīnat̄: q̄ dicit̄ ī. 4. capita. i. i. 4. sensus ꝼm expōnē doctoꝝ. Uel in legē ꝓphetias historiales ⁊ sapiales: hec aq̄ irrigat terrā corꝺis ad ꝓducēdū copiosos fructⁿ opatōnū.

Arbores multe sūt multe ⁊ varie virtutes q̄ꝝ fructus. i. actⁿ sē valde delectabiles mēti. Ibi. n. exercēt religiosi a ꝛn actū charitatis a ꝛn actū hospitalitat̄ a ꝛn actū abstinētie a ꝛn fructū patiētie ⁊ sic de alijs. Sz diligēter attēdēdū q̄ ī paradiso religiōis: cū sua iocūditate sē ⁊ eua sēsualitatis ⁊ serpēs calliditatis ⁊ lignū scie bōi ⁊ mali curiositatis. Et ꝓpēs ātiquus eua sēsualitatis vtit̄ ad ō cipiēdū adā. i. rōnē suggerēdo malū sub spē bōi: puta sub spē pietatis: vt. s. religiosus parētibⁿ ꝛpatiat̄ ⁊ eis occ'te tribuat bona mōasterij: negocia eoꝝ pcuret: ab eis ñ discedat ēt ꝛ obīaz faciat ⁊ hⁱ. Sub specie charitatis vt q̄rat ꝓesse ꝓdicare alijs magistrari: vt ꝓsit alijs ⁊ hⁱ. Sub spē necessitatis vel discretionis: vt ieiunia ⁊ austeritates dimittat ne deficiat ⁊ hⁱ. Ipse enī sathanas trās figurat se in angelū lucis. i. sub spē ⁊rutis vicium suggerit vt occidat. Lignuz aūt scie boni ⁊ mali cuiⁿ fructus ꝓhibet̄ ē curiositas sensus vel intellectus a qua glibet ꝺz cauē: ne moriat̄ spūaliter.

Assimulat̄ scḋario seu figurat̄ statⁿ religionis p terrā ꝓmissionis: vt dicit venerabilis cassianⁿ ꝺr enī de illa terra q̄ fluebat lacte ⁊ melle ꝼm illud: dabo tibi terrā fluentē lac ⁊ mel. Lac puritatis ⁊ mel dulcedinis ⁊ ꝛsolationis. in illa enī terra ab initio ⁊c. Fuit gens inimica ꝓstrata. Fuit scala celi demonstrata. Fuit gloria cultus diuini exaltata. De ꝓmo ꝺr in ps. p totū. Eiecit a facie eoꝝ gentes. Septē enī nationes infideles ⁊ fortissime q̄ ibi habitabāt vt euei ethei cananei ferezei iebusei amorrei ⁊ gergesei: vt habet̄ exo. Delete sūt vt in pace ⁊ iocūditate manerēt ī illa terra ꝓmissionis. Que designant septē vicia capitalia: vt exponit Jo. cassia. ī coll̄. serapionis: q̄ cum exercitibⁿ suis ⁊ vicijs alijs ab eis ꝓcedentibⁿ exterminanē ī statu religionis: ne ab eis supati religiosi possint semp ī dño gaudē verū vt ꝺr iudicū z. Das gentes nō deleuit dñs. s. ex toto q̄n alīq̄ reliquie remanerēt: vt erudirent israelē ī eis. Permittit enī misericorꝺs deꝰ q̄ nō ex toto cessent ꝛpugnatiōes nationū passiones in religione: sz aliq̄ relige seu motus remanant venialiū: vt humilient̄ ⁊ ocio nō torpeāt: exemplū ponit gregⁿ. in. 3. li. dialogo. de Jsac de syria: hēs ēt exēplū ī pau. apl̄o de stimulo carnis. De. 2°. hēs genī. 28. q̄ñ vidit iacob scalā de celo ad trā ꝓtingētē āgelos ascēdētes ⁊ descēdētes p eā: ⁊ dñm innixū scale ipi iacob bñdicentē: qō fuit in luza pⁿ ea dicta ir'm ī tra ꝓmissionis. Ex q̄ admirās iacob ait ve dñs ē ī loco isto. Nō ē hic aliō nisi domⁿ dñi ⁊ porta celi. Nec fuit sine magno gaudio talis visio. Scala ista ē exercitiū qō ē in religione. Gradus sūt lectio meditatio oīō mortificatio ⁊ hⁱ: ascendūt angeli ad referendū deo vota: descendūt ad portandū sponsi varia munera. Innixus ē deus scale sūmitati ad adiuuandū ascendētes ⁊ ꝛportandū ī termino se eis ꝓbē dum ī ꝓmiū. Et sic nō est in religione aliud nisi porta celi. Ecce q̄ q̄ iocundū. De. 3°. clarū est q̄ templū dei vbi cultⁿ diuini magnifice habebat̄: fuit in terra ꝓmissionis: cū magna aūt iocūditate laudes diuinas cū instris musicis dauid instituit ibi celebrari: ps. 121. Letatus sū in his q̄ dicta sūt mihi in domū dñi ibimus. In nullo statu ita deuote ⁊ diligenē ⁊ iocūde exerceē cultus diuinus sicut in bonis ꝛgregationibⁿ religiosoꝝ: et ita frequenē. Ecce q̄z iocundū ē esse in religōe. Figurat̄ ēt status religionis p montē transfigurationis: hic est ille mons de q̄ ps ps. 67. Mons coagulatus. i. sup alios eleuatus mons pinguis p deuotionē. Mons in q̄ bñplacitū ē deo habitare in eo. Et iō qz deus habitat in eo: dictū fuit loth in figurā. Jn monte saluū te fac: nō in planicie scl'i. Ubi ignis auaricie ⁊ sulphur luxurie oēs ꝛsumit. Sz in monte religionis tria notantur videlz. Magnificentia trinitatis insinuat̄.

Excellētia hūanitatis xp̄i declarat̄. Decētia societatis scōꝝ intimat̄. De ꝓmo audita ē vox p̄ris: hic ē filiⁿ ⁊c. math. 17. Visuz ē filiⁿ oñsus in carne: ⁊ apparuit nubes lucida spūs scūs repūtans. De. 2. resplenduit facies ei⁹ sicut sol ad significandū gloriā aīe xp̄i ⁊ vestimēta eius: sicut nix ad oñendū gloriam corpis in resurrectione. De. 3°. qz visi sūt moyses ⁊ helias in maiestate loquentes excessū. s. dilectionis xp̄i ad naturā humanā: vnus mortuus vt moyses ⁊ alter vitus. s.

helias designantes sanctos mortuos ⁊ vitos in illa patria. Tanta iocūditas ibi fuit vt pe. absor tus ea diceret: bonū est nos hic esse. i. valde io cundū math. 17. Sz qui ista viderūt ⁊ gustarūt? Certe petrus: q ⁊ simon interp̄tat obediens. Ja cobus qui interp̄tat supplantans. s. mundū p pau pt̄ē. Et Jo. virgo purissimus. Cū g̃ in religiōis monte ista habeāt: vtiq; ibi oñdunt ⁊ gustantur mysteriū trinitatis humanitatis xp̄i ⁊ societatis sanctor. Et sic p3 q3 sit iocundū habitare in reli gione debite: vt dicet: ad hoc facit pulchra silitu do quā ponit ansel. ī li. de silitudinib⁹. assimulat enī deū cuidā magno dño: q h3 quoddā pulchr castrū ⁊ inaccessibile extra villam magnā ⁊ ter ritoriū. In quo sūt multa habitacula: ⁊ aliqua magna palatia: ⁊ alie cōmunes domus alie lutee vel capane. Habet dñs iste inimicū capitalē: qui vt inimicus discurrit quotidie p villā ⁊ domos luteas ⁊ capanas destruit ⁊ incendit: palacia ag gredit ⁊ quedā post multā luctam capit: alia l3 pauca obtinere nō pōt appropinquās aūt ad ca strum intrare nō pōt. Sz si qui exeunt capit: aspi cientes ex curiositate in merlis eius vel p fixu ras sagittis vulnerat: cū his qui in castro sūt: nil valeat nocere: nec inde p̄sūt exire. Iste dñs ē de⁹ Inimicus est diabolus. Fortilitiū est status bea torū: quib⁹ diabolus nil moleste infert: villa est status laicorū p quā diabolus discurrens mul tas strages infert p pctā varia. Et aliquos etiam qui sūt in magnis opibus ⁊ bonis deditos capit aliqui licz pauci etiā lesi euadūt. Castrum est sta tus religiosor in quē diabolus intrare nō potest dūmodo seruāt. Sz qui egrediunt subito capiū tur. Qui etiam sūt ociosi ⁊ curiosi vulnerantur: ⁊ sic religio est status pfectionis. De. 3°. p̄ncipa li. s. q bonū honestatis. i. virtuositatis notāt ī re ligione: notāt hoc cū dicit habitare fratres ī vnū fratres cōi vocabulo dicunt religiosi: q̃uis mo nachi inter se vocent domini. Apte aūt fratres dicuntur: quia ab vno patre religionis sue insti tutore: puta Benedicto vel Dñico vel augusti no vel francisco habent originē: ⁊ sub vno patre p̄lato suo militant: qui antiquit⁹ abba. nūc etiam in quibusdā religionibus dicit abbas qui inter p̄tat pater. Et in vna domo ⁊ forma viuendi se habent vt naturales frēs: virtus aūt eor in hoc cōsistit habitare in vnū: qō etiā importat nomē monachi. Antiquitus aūt oēs religiosi dicebant monachi. Monachus aūt deriuat a monos qō est vnus ⁊ achos qō est tristis. q. vnus tristis: qr in vnū debet habitare ⁊ tristis esse p cōpunctio nem de pctis suis ⁊ p̄ximor: qō dicit hiero. i6. q .i. monachus. debent igitur religiosi habitare in vnū diuinitatis p frequentem contemplationē: p̄s. Mihi aūt adherere deo bonū est. Nā vt di cit. i. Corinth. 6. Qui adheret deo vnus spiritus est: deus aūt pmaxime vnū est sine compositiōe Inhereāt aūt deo p contemplationē intellectum ⁊ affectum dirigendo ad eū ⁊ confirmando, put potest: ⁊ inde mens efficit pura: ⁊ ad hoc ordina tur religio. s. ad puritatez: vnde Jo. cassianus in p̄ma collatione moysi inquit: omnes artes ⁊ di scipline scopon quedā. i. destinationem ⁊ telos. i. finem p̄prium habent: ad quem respiciens cu iuscūq; artis industrius appetitor cūctos labo res atq; picula ⁊ dispendia equanimiter liben terq; sustentat. Finis quidē nostre p̄fessionis est regnum dei. Scopos aūt puritas cordis: que si p̄ oculis cordis iugiter statuta nō fuerit cunc tos labores nostros varios atq; instabiles red det: ⁊ cogitationes diuersas sibiq; contrarias su scitabit: hec ille. Et hoc nō est habitare in vnū sz in multa p distractionem. Et ideo. j. subdit Jo. cassia. Quicquid potest istā mentis puritatē trā quillitatēq; turbare: q̃uis vtile ⁊ necessariū vi deat: tamen vt noxium deuitandū est. Inherere quippe deo iugiter ⁊ contemplationi eius inse parabiliter copulari: impossibile est homini car nis fragilitate circūdato: verū oportet non scire vbi nostre mētis intentionē debeamus habere diffixam ad quam destinationē semp anime no stre reuocemus intuitū: quam cum potuerit ob tinere mens gaudeat: ⁊ a qua distractam se dole at atq; suspiret: ⁊ fornicationē iudicans vel ad momentum a xp̄i contemplatione discessum. A q̃ cū deuiauerit paululuz noster obtutus: rursus ad eum mentis aciem reuocemus. Contempla tio aūt dei multifariam concipitur. Nā deus nō solum incomp̄hensibilis illius substantie sue ad miratione cognoscit: qō adhuc in spe repromis sionis absconditus est: sed ī creaturarum suarum magnitudīe vel equitatis sue p̄sideratiōe vl q̃ti diane dispensatiōis auxilio p̄nouidet. Q̃n. s. que cū sanctis suis per singulas generationes egerit: mente purissima plustramus: cū potētia ipsius q̃ vniuersa regit moderat ac gubernat. Cum īmē sitatem scīe eius ⁊ oc'm quem latere secreta nō p̄sūt: tremente cor de miramur ⁊ arenā maris in pluuiar guttas ⁊ dies ⁊ horas seculi ⁊ hi⁹ scire: Cum ineffabilem clementiaz eius qua innūera flagitia indefessa longanimitate substentat: Cuz vocationis nostre quia nullis meritis p̄ceden tibus gr̃a sue miserationis ascivit. Postremo di spensationē sue īcarnationis p nr̃a salute susce pit. Sūt ⁊ alie hi⁹ innūere cōtemplatiōes: q̃ p q̃ litate vite ⁊ puritate cordis in nostris sensib⁹ ozi unt vtiq; habitare per contemplationem ī vnuz .i. ī deū frequēter cogitare: honestissimū ē bonū ⁊ iocūdum. Secūdo debent religiosi hītare ī vnum potētialitatis p dñantem rōnem: apostolus ad ephe. 6. c. Soliciti seruare vnitatem spūs. Sūt quidē multe potentie in aīa nostra. Sz ī h⁹ p̄sistit ⁊ habet bonum honestatis seu v̄tutis aīe q̃ oēs subijciunt ⁊ regunt rōne: tunc sunt vnite alias nō est vnitas aīe ī seip̄a sed multa cōtrarie tas ⁊ diuisio. Cum g̃ octo vicia capitalia cū suis satellibus nos impugnēt mediātibus potētijs sē sitiuis: ex quibus passiōes ēsurgūt: Jō rōne illu

strata oꝫ vnanimiter contra ea pugnare ⁊ supera re: ⁊ modum ⁊ ordinem docet. Jo. cassia. i coll. serapionis dicens: Unusquisq; viciū in quo ma/ xime impugnatur exploret: ⁊ aduersus illud ar/ ripiat principale certamen indesinenter fletus ora tionū ad deū fundens. Impossibile est enī quēpiam de qualibet passione triumphus ꝓmereri: prius q̄ intellexerit industria vl' ꝓprio labore victoriaꝫ certaminis semel obtinere nō posse. Cū tñ vt valeat emūdari necesse est eū die noctuq; in omni cura ⁊ solicitudine ꝑmanere. Cū ab ea se senserit absolutū rursus latebras sui cordis p/ lustret: ⁊ excipiat sibi quā inē reliquias repperit duriorē atq; aduersus eam spāliter oīa spūs ar/ ma cōmoueat. Et ita semp validioribꝰ superatis celerē de residuis habebit facilemq; victoriam: qz mens triumphoꝝ ꝓcessu reddit fortior ⁊ in/ firmior pugna succedens ꝓmptioresꝫ ei faciet ꝓuentum ꝓlioꝝ. Nec tñ putandū est: vt princi/ paliter quis ꝓtra vnū viciū dimicans ⁊ velut in cautus alioꝝ tela ꝓspiciens inopinato ictu faci/ lius valeat sauciari: hec ille. Oportet ḡ sic resistē vni vicio q̄ etiā ab alijs caueat. Oportet etiā in hac pugna viciorꝫ ⁊ passionū nō solum a ma/ gnis sꝫ etiā minimis peccatis cauere: alias ꝑ mi nima neglecta deducet ad magna: ꝺm illō ꝓuer. .i. Auersio parvulorꝫ interficiet illos. Cauere tñ oꝫ a scrupulis ꝓscīe: qz multum impediunt ꝓfectum spiritus. Sꝫ vti debet in omnibꝰ discretione: de qua ⁊ quō habenē: sic ait Jo. cassia. in collatio. 2. moysi. Omniū virtutū generatrix custos moderatrixq; discretio est. vera aūt discretio nisi humilitate cōquirit: cuius hec erit ꝑma ꝓbatio: si vniuersa nō solū que agenda sūt: sed etiam que cogitant reseruant senioꝝ examini. Nulla tenus enī decipi poterit quisq; si nō suo iudicio sꝫ maioꝝ viuit exemplo: ⁊ serpēs teterrimus ve lut tenebroso ⁊ subterraneo specu virtute ꝓfossus ꝓtractus ad lucem ⁊ traductus quodāmodo ac deformitatꝰ abscedit: hec ille. inducit exemplū samuelis: quē ꝓmisit ad senē heli recurrere voca tus a dño: ⁊ pau. apl's missi ad ananiā: actu. 9. Et ꝑ multa exempla sanctoꝝ patrū oñdit q; q hac caruerūt: ⁊ si in alijs essent mirabiles vt abstinē tia ⁊ hi: tñ decepti sunt a diabolo. Ad habendū aūt victoriā viciorꝫ: vt dicit Jo. cassia. in colla. ceremonis. Tria sūt que nos faciūt a vicijs tē/ perare: qz aut metus gehenne siue pnāliū legum aut spes atq; desideriū regni celoꝝ: aut affectus boni ipsius amoriq; virtutū. Jdcirco apl's sū/ mam trium virtutum consumatione concludit. Fides nanq; futuri iudicij ac supplicioꝝ metu viciorꝫ facit contagia declinari. Spes mentē de pnālibus auocans corporū voluptates celestiuꝫ premioꝝ expectatione contemnit. Charitas ad amorē xp̄i ⁊ virtutū fructū succedens quicquid illi ꝓtrariū est: facit detestari. Si quis ḡ ad pfectionē tendit: de illo ꝑmo timoris gradu quē ser/ uilem diximus: ad altiorē spei tramitem gradu proficiente ꝓscendat: qui iā nō seruo sed mercena rio ꝓparatur. festinandū ꝓinde est ad tertiū filio rū gradū: qui oīa que patris sūt: sua esse credit ꝑ indissolubilem charitatis gratiā: diligamus deū qm ipse prior dilexit nos: ait Jo. i. canoni. Et hec vtiq; nostre salutis gratia nō sui. s. vtilitate. Jta ⁊ nos nulliꝰ alterius rei: sꝫ solū amoris eius intui tu eū diligamus. Et hic est finis religionis. s. cha ritas: que ē cara vnitas cū deo que nos facit ha/ bitare in vnū. Tertio debent religiosi habita re in vnū. s. statum siue vocationis ꝑ proficientē cō tinuationē ꝺm illud. i. Corinth̄. 7. vnusquisq; in ea vocatione qua vocatus est ꝑmaneat: ⁊ ephe. .4. c. vocati estis in vna spe vocationis vre. Et i hoc sepe tentant religiosi vt appetāt mutare sta tum vel religionē: quam prius susceperūt: qđ vt plurimū ex instabilitate ⁊ accidia ꝓcedit: vñ di/ cit Jo. cassia. in colla. nestoretis. Religio i mul/ tas ꝓfessiones studiaq; diuidit. Quidaꝫ sūmam intentionis sue erga heremi secreta ⁊ cordis cō stituūt puritatē. Quidā erga institutionē fratrum ⁊ puigilem cenobioꝝ curam. Quidam eligentes egrotantiū curam: alij intercessionē ꝑ miseris ⁊ oppressis. Qua ꝓpter hoc vnicuiq; vtile ⁊ cōue niens est: vt ꝺm ꝓpositū quod eligit: vel gratiam quā accepit sūmo studio ⁊ diligentia ad operis arrepti pfectionē puenire festinet. Et alioꝝ lau/ dans ⁊ admirans virtutes nequaq; a sua quam semel elegit ꝓfessione discedat: sciens ꝺm apl'm vnū esse corpus ecclesie: multa aūt mēbra. Im/ possibile est nanq; vnuꝫ eundēq; hominē simul vniuersis quas comprehendi superius virtuti/ bus fulgere: quas si quis voluerit pariter affec/ tare: in id eū incidere necesse est: vt dū oēs sequi tur nullam integre consequat. Magisq; ex hac mutatione ⁊ varietate dispendiū capiat q; ꝓfectum. Multis enim vijs ad deum tenditur. Et ideo vnusquisq; illā quā semel arripuit: inreuo/ cabili cursus sui intentione conficiat: vt sit i qua libet ꝓfessione pfectus: hec ille. Nō pōt aūt ha/ bitare in vnū. i. statum debite: nisi ꝓficiat de bo no in melius: vñ Jo. cassianus in colla. theodori ait. Necesse est vt renouatus spiritus mentis per singulos dies ꝓficiat ad ea que inante sūt se ex/ tendens: aut si neglexerit: cōsequens est vt retro redeat atq; i deterius labatur. Qua ꝓpter istud erit euidens nostri detrimenti indiciū: si intelle/ xerimꝰ nos nil amplius acquisiuisse. Nec dubi/ temus nos retrorsum omnimodis reuocatos: q̄ die nō sensimus ad superiora ꝓgressos. Et cū tria sint: que sunt in hoc mundo bonū malum ⁊ me/ dium. Et bonum in rebus humanis ꝑncipale sit animi virtus: malū peccatum: mediū autem qđ potest bene ⁊ male vti vt diuitie honores sani/ tas vita mors paupertas ⁊ huiusmodi. a malo semp debet declinare: in virtute ꝓficere ꝓspe ris ⁊ aduersis mūdi quibuscunq;: que sūt vt me dia bono rectoq; vsu: ad dexteram declinare. i. ad virtutem: sicut fecit ioseph patriarcha ⁊ apl's

ad philippen. 4. c. dicens. Scio ⁊ abundare ⁊ penuriam pati: hec ibi. Oꝛ pugnaꝫ carnis contra ſpiritum de qua apoſtolus ad ephe. 5. c. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum: diſpenſatio diuina in noſtri profectum dimiſit. vnde Jo. caſſianus in colla. danielis ait. Hec contentio carnis ⁊ ſpiritꝰ multam vtilitatẽ nobis confert. Primo qꝫ negligentias noſtras arguit ſtatim. Scõo qꝫ cũ p caſtimonie ⁊ puritatis integritate in ſcientia veſtra fuerimus elati: ſuo nos rurſũ q̃tuis quieto ⁊ ſimplici viſitans fluxu: humiliat atqꝫ recondit noſqꝫ homines eſſe ſuis ſtimulis admonet. Quodãmodo enim cũ in ceteris generibus viciorũ: equidem gratioribꝰ magiſqꝫ noxijs indifferentius ſoleamus incurrere: nec tñ facile in eoꝝ cõpungimur admiſſu: in hoc peculiarius humiliat̃ conſcientia noſtra: per que illuſionem neglectaꝫ quoqꝫ paſſionũ recordatione mordetur euidẽter intelligens immundã ſe factam naturalibus incentiuis: que cum eſſet ĩmundioꝝ ſpiritualibꝰ viciis ignorabat: hec ibi. Quarto debent habitare fratres in vnum fraterne dilectionis p bonam confirmationẽ Jo. 17. orauit xp̃us. Pater ſancte ſerua eos quos dediſti mihi vt ſint vnũ: hec autẽ vnitas debet eſſe in bono nõ in malo: vt nõ concordent ad malefaciendũ ſed ad bonũ ſm illud actu. 4. Multitudinis credentiuꝫ erat cor vnum ⁊ anima vna in dño: quia ſcilicet ad bonum ordinata. Eſt aũt triplex iſta vnitas: prima ⁊ principalis eſt vnitas cordis p intimam dilectionẽ. i. petri. 3. Omnes vnanimes. ſ. ſitiſ. hec eñ vnitas inducit victoriã in tẽtatione. ambro. Omnis pugna vnanimiter congreſſa parit victoriam: ꝓcurat exauditionez in orationibꝰ: matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſup terram de omni re quam petierint fiet eis. Adducit roborationem in omni bono: omnis enim virtus vnitas: eſt magis infinita. i. fortior. Secũda eſt vnitas ordis: ad Ro. 15. oẽs vno ore honorificetis deum Quod fieri oportet in religione tripliciter: vt. ſ. nõ diuiſim hinc inde ſed ſimul conueniẽtes in choro: laudent deum. Scõo vt omnes dicant: que dici debeant: ⁊ non dormiant vel taceant aliqui vel dimittant. Tertio vt concordent in voce vt vnus non dicat cito ⁊ alius tarde: ſed ſimul incipient ⁊ terminent. Tertia eſt vnitas operis de qua poteſt itelligi illud ſopho. 3. Seruient ei ſ. deo humero vno. Oñ fit dum viuũt in cõmuni. Lucra ex operibus ⁊ redditibus ſuis habẽtes in vnũ: dum etiã cerimonias exteriores vniformiter obſeruant: in cibo veſtitu ⁊ alijs: duꝫ etiã faciunt officia ⁊ mutua obſequia in vnum ſcilicꝫ ꝓpter deum ⁊ bonũ religionis vt vnus nõ ocietur: alter nimis grauetur: ſed omnes in vnum cõcordent ad faciendum quod eis imponitur: ſumendo exemplum in apibus que in vnum locũ congregate: mirabiliter vnite ſunt ad mellificãdum ⁊ cum magno ordine. Unde hiero apum fabricare aluearia ⁊ monaſteriorum ordinem ĩ paruis corporibus diſce ⁊ regularem diſciplinã de conſe. di. 5. numq̃.

Titulus. xvij. De ſtatu confeſſorum de poteſtate confeſſorum ⁊ quis ſit ordinarius confeſſor cuiuſlibet. Capitulum primum.

Crutati ſũt iniquitates defecerũt ſcrutantes ſcrutinio: ps. ps. 63.

Scrutiniuꝫ quidem eſt ꝯfeſſio in quo ⁊ penitens ſcrutatur conſcientiã ſuam ⁊ confeſſor cum eo ⁊c̃. Scrutans igitur eſt confeſſor: qui in hoc poteſt tripliciter deficere: quia vel per maliciam abſoluendo quem ſcit ñ poſſe: vel per ignorantiam neſciendo diſcernere inter lepram ⁊ lepram: ⁊ quem poſſit vel non poſſit abſoluere: vel per infirmitatem conſcientie: inde ſumendo occaſiones malorum ex auditu dum incaute ſe habet: vnde auguſti. de pe. di. .6. c. i. Caueat ſpũalis iudex: vt ſicut non cõmiſit crimen nequitie: ita nõ careat munere conſcientie. Ex quibus verbis innuitur: qꝫ debet habere poteſtatem in foro conſcientie: vt ſit iudex ſpiritualis ⁊ conſeruare puritatem vite: ne cõmittat crimen nequitie ⁊ ſcientie. ſufficientem claritatẽ habere: vt non careat munere ſcientie.

De poteſtate ſeu auctoritate ꝯfeſſoris: vt quis poſſit audire ꝯfeſſiones.

Ubi notandũ qꝫ nõ ſacerdos ⁊ ſi poſſit audire in caſu mortis nõ tñ abſoluere: alꝫ ſi abſoluit vt ſacerdos indicatiue ſm quoſdam incurrit irregularitatem: ſicut ſi celebraret: hoc tñ eſt dubiũ: qꝛ nõ eſt iſtud expreſſũ in iure ſicut de celebrante: vnde nõ videt̃ irregularis: extra de ſen. excõ. c. is. li. vi. Et talis confeſſus tenet̃ iterũ ꝯfiteri: nõ eſt: qꝛ ſolis ſacerdotibus dictum eſt. Quorũ remiſeritis ⁊c̃. Jo. 20. Hec tñ a quolibꝫ ſacerdote põt gs abſolui ſed a ꝓprio aut de lnia eius vnde. c. omnis extra de peni. ⁊ re. dicit: qꝫ glibet ſemel ĩ anno ꝯfiteat̃ oĩa peccata ſua ꝓprio ſacerdoti. Et de pe. di. 6. placuit. Ratio eſt: qꝛ nõ põt ſoluere vel ligare: niſi habeat iuriſdictionẽ ſuper eũ: qui ſibi ꝯfitet̃. Si aũt ſit ꝓprius ꝑlatus ⁊ non ſacerdos ſicut curati ⁊ eꝑi nõ ſacerdotes: põt abſoluere p aliũ cõmittendo hoc alteri. Sed nota qꝫ ꝓprius ſacerdos aliter intelligit̃ cum dicit̃: qꝫ quilibet debet ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti: ⁊ aliter cũ dicitur de licentia ꝓprij ſacerdotis poteſt alteri confiteri. Naꝫ in primo caſu dicit̃ ꝓprius ſacerdos quicunqꝫ habet poteſtatẽ abſoluendi ordinariam vel delegatã ſiue ſit cõis ſiue ſingularis quia actor ſequit̃ forum rei: ſed eſt in electione eius: quẽ de multis ſequat̃: ⁊ qꝛ in foro pñe idẽ eſt actor ⁊ reus. Jnde eſt qꝫ idem ſeipſum poteſt accuſare coram quocũqꝫ confeſſore de cõmunibus qui illũ pñt abſoluere de crimine vbicunqꝫ

cõmisso: ꝓpter qõ dicit hosti. q̃ quilibet habet tres ꝑbros sacerdotes. s. ordinarie: curatũ. s. de cuius parochia est eꝑm suũ ⁊ papam. Sz in secũ do casu ꝑbrius sacerdos de cuius lnĩa potest alteri confiteri intelligĩ strictius ille qui iure suo ordinario hoc habet ⁊ nõ ex ꝓmissione: vnde ⁊ si possit quis ꝓfiteri vicario curati: tñ ipse vicarius non põt dare lnĩam illi: q̃ alteri confiteatur: hec pe. de pal'. in. 4. di. 17.

De ordinario cõfessore vniuscuiusq̃ quo ad ecclesiasticas personas.

Eordinario confes

sore vniuscuiusq̃ quo ad ecclesiasticas psonas: papa qz nõ habet supiorẽ a xp̃o nec a cõcilio quocũq̃: hz ꝑbrũ ꝓfessorẽ quẽ duxerit eligendũ: q auctoritate xpi põt eũ soluere vl' ligare in foro pniali: nõ aũt in foro exteriori: qz ipse ñ põt ligari vinculo excõicationis: a quo indigeat absolui: qz vero põt ligari vinculo peccati sicut alij: indiget remedio sicut alij: nec xp̃s dimisit eũ sine remedio vel sicut a p̃ncipio quilibz poterat quẽlibet volentẽ se sibi subijcere absoluere: ita ⁊ nũc quo ad illũ qui nulli est subiectus sĩc papa Qui sũt de familia pape hñt pniariũ sũmum cuz papa ꝑ ꝑbro sacerdote: qz nullu alij subsũt. Secus aũt est de capellanis eĩ': q̃ p mundũ sũt dispersi: q̃ ꝓpter hoc nõ sunt ab alijs exempti.

De cardinalibus autẽ

qui sũt eꝑi: ipsi nõ minus hñt q̃z alij eꝑi. s. q̃ possint libere eligere Idez si sũt legati: qz sunt p̃lati vel exempti. Si vero sint simplices cardinales: nec eꝑi nec legati: dicit hosti. eos nõ habere nisi papam ⁊ sũmũ pniariũ. Tutius tñ est q̃ habeãt lnĩam a papa. Familia vero cõmensalis eorũ: de lnĩa eor̃ cardinalium põt sibi eligere cõfessorẽ qz de cõsuetudine sũt eis subditi siue sacerdotes siue alij vel forte sũmus pniarius est quasi curatus: respectu omniũ mansionariorũ curie pape: hec pe. de pal'. in. 4.

Patriarche archiepis

copi ⁊ eꝑi hñt ꝑbros sacerdotes suos ĩmediate supiores: ⁊ eꝑi hñt ꝑbros sacerdotes vt archieꝑm: ille primatẽ ille patriarchã ille papã: ⁊ hoc nisi sint exempti: nihilomin⁹ omnes isti põt sibi eligere cõfessorẽ: extra de pe. ⁊ re. c. vlti. qui põt eos absoluere nõ solũ de occultis sz etiã de manifestis ⁊ notoriis etiã archieꝑo inuito ⁊ etiaz a vinculo excõicationis maioris ⁊ minoris: ⁊ mutare vota ⁊ relaxare iuramenta ⁊ oĩa alia: ꝓpter que nõ est sedes aplica ꝓsulenda: lz hosti. dicat ꝓtrariũ: ⁊ istud ꝓtrariũ tenet pisanella. Nec obstat q̃ in illa decretali nõ fit mentio nisi de absolutione a pctis: qz cum intentio pape sit ipsis eꝑis: quibus est graue semp ad archieꝑm recurrere ⁊ grauius ad papã ita puidere eis ꝑ ꝓfessorem ab eis electũ sicut ꝓpsum est inferioribus eꝑor̃ ꝑ ipsos eꝑos. Ideo de omni pctõ ⁊ vinculo de quo põt eꝑs absoluere inferiorẽ: ⁊ electus ab eo põt ipsũ absoluere: ⁊ ĩ casu in quo põt eꝑs dispensare cũ inferiori ⁊ ille cũ eꝑo: qz vbi eadẽ ratio ⁊ idem ius. Et sicut bene dicit hostiẽ. istud p̃uilegiuz nõ perdit ꝑ hoc q̃ venit romã: qz ibi nõ distinguit̃ vbicũq̃ sit: sed si desinit esse eꝑus vt qz cedit loco ⁊ dignitati forte pdit p̃uilegiũ datum eꝑis. Si cedit loco nõ dignitati nõ pdit. Ratio qz alig ꝓbant: q̃ confessor ab eꝑo electo nõ põt eũ absoluere a vinculo excõicationis: est qz nõ habet ptãtẽ nisi ex electione eꝑi. Sed ad hoc rñdetur q̃ nõ ab eꝑo eligente: sz a iure committente habet ptãtẽ ille: sicut qui eligit̃ ab illis qui ꝑ lr̃as pniarior̃ habẽt: q̃ possint sibi eligere ꝓfessorẽ: ab ipsis pniarijs non ab eligentib⁹ hñt auctoritatẽ: sicut cũ eꝑs cõmittit fratrib⁹: quos ꝑbror eligit ipsi cõmissarij ꝑlatorũ nõ eligentiũ.

Et qõ etiã dicunt: q̃ si ille electus ab eꝑo in ꝓfessorem esset excõicatus minori: cũ eligit̃ ad hoc nõ posset absoluere: qz ligatus minori non põt eligi. Rñ. q̃ istud non valet: qz intelligit̃ de electione iuris ad dignitatẽ: ĩmo ⁊ si q̃ eligitur ab eꝑo ꝓfessor: essent tũc ambo ipse ⁊ electꝰ ligati maiori excõicatione: nec tñ suspensus: hec pe. de pal'. in. 4. di. 17. Prelati exempti q̃ hñt sic̃ ꝑ uilegiũ cũ eꝑis in eligendo libere ꝓfessorẽ. Naz ex quo sũt exempti ⁊ ꝑlati sicut sũt multi abbates: ex hoc ipso hñt istud p̃uilegium: qz graue esset eis semp ire ad papã nouũ ꝑ lnĩa ꝓfitendi. Si aũt sũt exempti q̃ nõ ꝑlati nõ hñt istud p̃uilegium: verbi grã: omnes subditi collegij exempti seculares vel regulares: qõ est exemptũ in capite ⁊ in membris. hi enĩ suis ꝑlatis ĩmediate ꝓfiteri põt nõ alij nisi de lnĩa ipsor̃. Silr̃ nulla abbatissa q̃uis iura eꝑalia exerceat ponẽdo officialem: nisi in hoc habeat spãle p̃uilegiũ: quantumcũq̃ exempta: alz nõ põt hoc habere: qz non est ꝑlatus: cũ nõ habeat claues iurisdictionis. Silr̃ quicũq̃ ꝑest quibuscũq̃ exemptis: qz tñ nõ est ꝑlatus nõ habet hoc p̃uilegiuz: puta subꝑbror in religione vel ꝑbror nõ ꝓuentualis: aut ꝑor ꝓuentualis sub abbate nõ ꝑ electionẽ sed ab ipso abbate ex cõsilio ſenior̃ positus vel institutus: nisi forte q̃ mortuo abbate vel põre ipsi fiũt quasi ordinarij: qz tũc actio subrogata habet p̃uilegiũ ei⁹ in cuius loco subrogatur. Sz ꝑor q̃ ꝑ electionẽ canonicã instituit̃ ꝑlatus est: ⁊ iõ si est exemptus habet idẽ p̃uilegiũ: ꝓpter qõ nõ optet q̃ cõfirmans det sibi ptãtẽ eligendi cõfessorem: sicut nec q̃ cõfirmans vel consecrans eꝑm. Nec obstat decre. ne ꝑ dilatione de peni. ⁊ re. Istud enĩ p̃uilegiũ de eligendo cõfessorẽ equalit̃ concedit̃ eꝑis ⁊ minorib⁹ ꝑlatis exemptis. Unde cũ eꝑi lz ĩmediate subsint archieꝑo nihilomin⁹ sine illor̃ lnĩa possũt: etiã qui sũt nõ exempti: ꝑ ꝑbros boc põt: lz subsint abbatib⁹ vel maiorib⁹ sine li-

XVII.

centia eoꝝ cū sint ordinarij. Si aūt sūt in dignitate cōstituti nō tñ plati sicut cantor thesaurarius sacrista ⁊ hi⁹ plone: nō hñt ꝓuilegiū q̄uis sint exempti. Sz si essent plati exempti sz nō sūt plati in foro pniali: sicut sūt archidiaconi de pari cōcurrentes cū epis in foro cāz: adhuc nō puto eos habere hoc ꝓuilegiū sz solos platos: hoc dico q hñt curaz aīaꝝ. Sicut aūt dixi de epis q̄diu sint epi: quo ad dignitatē retinent hoc ꝓuilegiū: ita ⁊ de istis q̄diu sūt in platione: ⁊ sic liter electus ab eis pōt agere cū eis absoluēdo ⁊ dispensando: quicqd posset epūs si ei subesset excepto in sñia lata a supiori contra eū: puta ab archiepo cōtra suffraganeū suū siue ab abbate contra priorē cōuentualē sibi subditū: ab hi⁹ enī nō pōt absoluere talis cōfessor electus. Quicūq; etiā pōt eligere vno electo siue mortuo siue nō mortuo: pōt aliū mutare ad placitū. Et eo ipso quo talis qui pōt eligere cōfitet alicui videt ipsū eligere: qz plus est factis ⁊ i intentiōe mentis eligē q̄ verbis. 3. q. 6. c. i. ⁊ de maio. ⁊ obe. legebat. hec pe. de pal. in. 4. sñiaꝝ.

Inferiores prelati non

excep. i si subsūt imediate epo ipsū solū cū supioribus eius hñt ꝑ ꝓprio sacerdote sicut abbates decani ꝓpositi ⁊ archipsbyteri rurales hñt epm qñ ille decanatus est annexus cure. Sitit ꝓres q sūt sub abbatib⁹ illis subsūt ⁊ epo. Nō plati vo suis subsunt imediate curatis siue abbatib⁹ siue ꝓrib⁹ siue decanis: qñ sūt de collegio: vel simplicibus curatis qñ in parochijs commorantur. Clerici vo chorales subsūt al's ei q̄ est choro: siue sit cantor siue subcantor in exteriorib⁹: sed quantū ad forum conscientie solus decanus videtur curatus eoꝝ: pe. de pal.

Rex habet episcopuz

siue archiepm in cui⁹ ciuitate est sedes regni: nō in qua plus morat: sed in qua inungit ⁊ coronat.

Principes minores si hñt sub se ciuitates plures sitit a sede principali ducatus vel comitatus domiciliū sortiunt. Sz si hñt vnā ciuitatez alia ꝓncipaliorē vel ab vtroq; epo: vel a metropolitano sñiam accipiūt sm hosti. Sz istud nō ē verū quantū ad metropolitanū: qz null⁹ subdit⁹ suffraganeoꝝ ē ei subdit⁹ imediate nisi qñ visitat: sz soli ipsi suffraganei: vñ cū dñs duaꝝ ciuitatū i tpalib⁹: ita subsit in spūalib⁹ epis: ac si esset seru⁹. sicut dñs castri subest in spūalib⁹ curato. Jō sicut metropolitanus nō posset dare sñiam cōfitendi hoī hñti domos in dyocesi suffraganeoꝝ: ita nec ꝓncipi. De illo vo ꝓncipe q hz dominiū in diuersis dyocesib⁹ sz nō sup ciuitatē: videt q ipse multo magis ab ipsis epis hoc pōt petere: illo. s. i cui⁹ dyocesi ꝓncipaliter hz dominiū vel ab vtro q si equaliē in duab⁹. Nā absurdū esset q ipse a tot curatis hret hoc petē: quot in suo dñio includunt. Dñi vo qui in eadem dyocesi in diuersis villis hñt dominiū: ⁊ ita q nō sub se villa ꝓtineat plures parochias: maxime si vna nō sit ꝓncipalior altera: tūc nulli curato subest sz immediate epo. Si vo in vna villa sit ꝓncipaliē dominiū in qua nō sit nisi vna parochia tñ vl' sint multe ꝓncipales: curat⁹ sacerdos est sibi ꝑ ꝓprius sacerdos citra epm. Bailiui si nullibi haberēt mansionē nisi sm q assistere requirunt mō huc modo illuc discurrūt: vbiq; cōfiteri pñt vl' epis ciuitatū: vel curatis in quoꝝ parochijs hospitiū eligūt. Si vero ꝓncipaliter alicubi degūt: ibi curatum hñt illū: in cuius parochia hospitiū suum sētū est. Et sic de prepositis licet habeāt domos parentū extra bailiuiā vel seneschaliā vel ꝓpositurā: qz ꝑ hoc officiū quasi contrahēdo sortiunt forum. Ceteri vo burgenses ⁊ alij laici non impotestatib⁹ ꝓstituti illis curatis subsūt: in quoꝝ parochijs degūt principaliē: vel si in duab⁹ equaliter: in qua tūc manent qñ ꝓfiteri volūt: illi⁹ parochiani sūt: hec pe. de pal. Regulariē g̃ fienda est ꝓfessio ꝓprio sacerdoti: vñ Inno. extra de pe. ⁊ re. oīs dicit. Si qs alieno sacerdoti voluerit iusta de cā ꝓfiteri peccata sua: lñiam pri⁹ postulet ⁊ obtineat a ꝓprio sacerdote: cū aliter ipse illū nō possit absoluere vel ligare: hec ibi. Que intellige vt habes hic.

Casus in quibus quis potest confiteri alteri q̄z proprio sacerdoti etiam sine licentia eius.

Sed nota secundū pe.

de pal. casus in q̄bus qs pōt ꝓfiteri alteri q̄z proprio sacerdoti ⁊ sine lñia eius quos ponit hosti. in sūma. Et primus est ꝓpter indiscretionē proprij sacerdotis: ⁊ sub hoc casu comprehenditur: quando etiā ipse sacerdos ꝓprius est solicitator ad malū vel reuelator confessionum: vel talis q ex confessione immineret piculum ꝓfitendi vel ꝓfessori. In hoc igit casu dicit hosti. q eoipso habet lñiam a iure alium adeundi: de pe. di. 6. placuit. Sz alij dicūt q tūc debet petere lñiam ab eo vel a supiori: qz decretalis omnis dicit: q' qñ iusta ex causa voluerit alteri cōfiteri: petat lñiam a ꝓprio sacerdote. Et q̄uis quidam hoc intelligāt: nisi ex culpa sua hoc ꝓcedat. Videt tñ meli⁹ q ēt si hoc sit ex culpa sua: qz culpa sua ñ dz alī nocē: puta supiori sicut ꝓprio sacerdote mortuo vl' excōicato: nō eo ipso tz ire ad aliū: tz oz recurrere ad epm. Sz si supior adiri nō pōt vel etiā si ē eq defectuos⁹: tūc qz ad papā nō ē facil' recurs⁹ aliū adire pōt: eo ipo. Qñ g̃ ꝓpius sacerdos oīs q adiri pōt ꝑ tūc indiscretus ⁊ ineptus est sine lñia petita vel saltem cū licentia petita ⁊ si nō obtenta: pōt iri ad aliū: dico autem petita: quia ⁊ si sit indign⁹ audire. ñ est tñ ipotens ꝓmittē. Et in hoc .s. q dz petē lñiaz ab ipso vl' adire supiorē: ꝓcorbo. pe alb. Inno. ⁊ guil. Oz si negat ab eis lñia: tūc dicūt ꝑdicti q idē iudiciū ē de eo qō ⁊ ō illo q nō habz copiā ꝓfessoris. Sz pe. de pal. dicit q

tunc potest ire libere ad alium: vt patet. ff. Qz si nō posset alium habere: z necessitas imineat: dicunt ꝑdicti doc. qꝫ confiteatur peccatū in genere sine eo de quo posset malum ꝓuenire. Secūdus casus est: quando transtulit domicilium suū parochianus: tunc enim desinit esse parochianꝰ ꝓmi z fit parochianus illius: ad cuius parochiam se transtulit. Sed si in duabus parochijs haberet domum in vna manerium estuale in alia hyemale: vtrobiqꝫ sortiē forum nō simul sed successiue ſm qꝫ habitet hic z ibi vt tunc hic recipiat sacramenta: quando hic habitat alias alibi.

Tertius casus: cum est vagabundus non habens nec petens domicilium. Iste potest confiteri cui vult curato vel episcopo in cuius paroest: immo etiam nō curato: vt videtur quia nulli subditus subijcit se cui vult. Nam omnis sacerdos potestatem z iurisdictionez habet ex sua ordinatione: sed subditos habet solum eos: qui se ei submittūt: nisi qꝫ ſm iura qui se semel alicui submisit factus est eius parochianus: nec pōt se alijs submittere: quouscqꝫ ꝓmo se subtrahat simpliciter nisi de voluntate illius: ar. de peni. di. 6. placuit. Quartus est: si querit domiciliū quo se conferat quouscqꝫ alicui se subdat. Et de peregrinis quidē dicendū est: qꝫ si sine lnīa curatorū z eꝝ ꝓfecti sunt: nil ꝓuilegij habent in hoc. Cōcordant ī hoc. ſ. qꝫ peregrini z negociatores z alij viatores: si nō habent licentiam a suis curatis vel eꝑis vel sine lnīa eoꝝ iter arripiunt: non possunt ab alijs absolui. Inno. hostiē. z guil. Si aūt de lnīa eoꝝ ꝓfecti sunt: eo ipso habent interpretatiuam lnīam confitendi cū sine confessiōe digne peregrinari nō queant. Si etiā veniat pascha cōicari possunt ꝓpter eandem licentiā implicitam z de casu eꝑali absolui: qz eꝑus nō retinēdo sibi auctoritatem licentiandi peregrinos: ex hoc ipso videtur eis dare licentiā ꝓfitendi de casibus eꝑalibus sicut curatus de parochialibus. De mercatoribus aūt si nusqꝫ haberent domicilium nisi sequendo semp nundinas. Idem ē qđ de vagabūndis. Et idem est si in loco suo tenēt hospitiū: sed nō declinant illuc ī paschate cōiter. Non enim tunc videnē ibi habere domicilium quo ad sacramenta. Et idem de familia p̄ncipis vel bailiui qui nunqꝫ in eodem statu permanent ex quo ipsi licet teneant hospitiū suum alibi: non tñ illuc redeunt nisi ad horam. nam isti vagabūdi censentur. Idem de familia eꝑi laica: qz nō sic habet ius in ea sicut cardinalis: sed si essent de dyocesi ipsa de eius lnīa confiteantur. Si aūt de alia ex quo hospitiū dimiserunt: qz p dyocesim vagantur respectu illius dyocesis vagabundi reputantur: vt de lnīa eꝑi illius vel cuiuslibet curati ad cuius parochiam veniūt: confiteri possunt.

Quintus casus est rōne delicti. 6. q. 3. placuit. qđ quidā dicūt esse verum: tunc solum qñ ꝓpter hoc est excōicatus: quia si esset excōicatus a p̄lato loco illius ꝓpter illud peccatum: sicut ꝓsueuit fieri in furtis z hiꝭ quoꝝ ignorantur actores: mittendus esset talis ad excōicatorem absoluendꝰ ab eo. Sz si peccatum est occultū: z ꝓpter hoc nō fit excōicatus: pōt etiā de hoc ꝓfiteri ꝓpꝛio sacerdoti: vt dicitur in sūma pisana. Fran. zab. refert lauđ. tenere qꝫ curati z etiā fratres admissi ad audiendū confessionē ſm formā clemen. dudum. possūt audire z absoluere peccata cōmissa nō solum in dyocesi sed etiā extra territoriū dyocesis dūmodo tñ ꝓfitentes possint illis ꝓfiteri. i. qꝫ sint illius dyocesis vel parochie quo ad curatos. Sextus rōne studij vt scholares etiam si nō sint nisi p annum moraturi in studio: vel qz non habent plus de spacio ab eꝑo vel capitulo de cuiꝰ licentia ibi sunt: vel quia sic disponūt: vel quia ō parochia in parochiam mutant. De illis vero qꝫ veniūt ex omni parte regni ad parlamentū pari sius: cū rex reputet se fiscum: nō recognoscens superiorem in toto orbe: videē qꝫ ibi possint confiteri eꝑo: z curatis in quorum parochijs conducunt domos. Sed contrariū est verū. ſ. qꝫ nō possunt absolui: ratione parlamenti: si nō habent licentiam a suis ꝓlatis: quia rex nō habet potestatem in spūalibus: eꝝ aūt soli sue dyocesi. Soluz enī roma vbi est sedes pape: est patria cōis: sicut ecclesia cathedralis oībus de dyocesi: vñ in curia romāna sicut curato suo sūmo pn̄ario omis de omni loco mūdi pōt confiteri z penitētiarijs simplicibus sicut vicarijs sui curati. Septimꝰ est rōne necessitatis: quia in mortis articulo oīs sacerdos ab ecclesia nō p̄cisus auctoritate iuris fit ꝓpꝛius sacerdos: ō offi. ordi. pastoralis. Et ex hoc quod habeē de ꝓse. di. 4. sanctū. videtur qꝫ etiā laicus in hiꝭ necessitate possit excōmunicatum reconciliare: si nō est ipse ꝑcisus nō tñ pōt absoluere a peccatis audiēdo ꝓfessiōes. Octauū casū pōit hosti. si sacerdos nō ꝓpꝛius pōat spem ī ratihabitione. Sz vt dicitur in summa pisana z bene iste casus cōmuniter nō teneē. Rationez assignat pe. de pa. Nulla. n. ratihabitio cōfirmat sacramentum qđ nullum fuit: qz z si nō in sacramentis ratihabitio saltem pape aliquid valē potest: qz ille solennitatem mutare pōt: sicut de ecclesia non per eꝑm dedicata: tñ in sacramētis nō pōt valere: qz ipsa mutare nō potest qz regula iuris est: qꝫ ratihabitio retrotrahit: z mādato ꝓparatur: quādo solo mādato a p̄ncipio res agi potest. In talibꝰ locum non hēt: qñ. ſ. sacramenti essentia deficit: qz tūc totum iterandū est. De essentia autem absolutionis est potestas iurisdictiōis. quā potestatem erga talem non habet ex hoc qꝫ ponat spem in ratihabitione.

Quis autem possit cō/

mittē vl' ñ ꝓmittē audictiā ꝓfessiōis. Nō ſm pe. de pa. ī. 4. di. 17. qꝫ oīs ꝓpꝛius sacēdos q iure ordinario potest confessiōes audire: potest hoc ipꝰ alteri committere quia habet causam meri ipe/rij. Et quia quicūqꝫ p electiōez hz curā aiaꝝ

est ordinarius: ideo omnis talis potest licẽtiare quemlibet subditum cure sue alteri confiteri.

Item ordinarius est quicunq; ex officio sibi annexo hoc habet licet nõ sit p electionẽ. Item gerens vicẽ curati p legem vel ꝯsuetudinẽ sicut factus prior p abbatẽ: qui vinẽte abbate erat delegatus non potens subdelegare eo mortuo vel amoto eius vices in oĩbus obtinẽs est q̃s ordinarius quantũ ad hoc: vñ põt lnĩare sibi subditos de ꝯfessione. Idẽ videt de subpriore amoto põre vel vicario cũ ꝯuentus nõ hz prioratẽ. Archipresbyter videt tunc ordinari⁹: cũ. s. ẽ vna p̃benda sacerdotalis cui ex officio esset annexũ officiũ audiendi ꝯfessiones illoꝝ de dyocesi extra ciuitatẽ & multo magis si de ciuitate. Sed si pnĩarius nõ habet hoc officiũ ex sua p̃benda: sed ex cõmissione viue vocis epi talis est delegatus nõ ordinarius. Archidiaconus l; fit iudex ordinarius de consuetudine: nõ tñ in foro ꝯscie: nisi sit sacerdos: & tũc audit ex cõmissione: vnde nõ põt subdelegare. Legatus est ordinari⁹ ĩ vtroq; foro: vnde sicut in exteriorib⁹ dat iudices delegatos: ita & habet duos pnĩarios. Sũmus penitentiarius est ordinarius in spũalibus tñ: vñ habet pnĩarios suos: & ꝯcedit etiã licentiã eligẽdi cõfessorẽ. Sz simplices pnĩarij pape q̃ibus sint delegati pape: possunt quidem oẽs de toto mundo audire: sed nõ possũt ipsi assumere adiutores. Nec etiam dare lnĩam eligendi ꝯfessorem. Decanus ruralis qui & archipbyter vocat: si iste decanatus sit annexus alicui cure speciali: reputat ordinarius ĩ parochijs sui decanatus p⁹ epm: supra curatos etiã videt ordinarius curatorũ. Et sic curati de lnĩa eius nõ solũ epi possũt ꝯfiteri. Si aũt epus vel archidiaconus confert illũ decanatũ mõ huic curato modo illi vñ delegatio & hoc respectu criminũ siue casuũ ꝯmuniũ Nã respectu casuũ epaliũ tã de curato q̃ ỏ decano: quibus se spãli gratia cõmittit absoluere: de illis videt distinguendum an sint retenti de iure vel de ꝯsuetudine: & tunc in illis nullũ ius de se habet inferior epo: vnde cuicũq; illos cõmittit auctoritate delegata: ille absoluit. Item nota q̃ qñ potestas iurisdictionis est vna apud plures & nõ apud quẽlibet insolidũ: tũc nõ põt quilibet p se eã cõmittere sine ꝯsensu alioꝝ: sed qõ oẽs tã git ab omnib⁹ debet approbari: vnde si capitulũ sede vacante gerat vices episcopi in tpalib⁹ nullus de capitulo etiã decanus põt ponere officialem sine ꝯsensu alioꝝ: sz capitulũ de ꝯsensu maioris partis. ptãs aũt absoluẽdi a peccatis vna & eadẽ põt esse apud plures: vt sũt vnũ sicut penes capitulũ sede vacãte qñ hz ptãtẽ ei⁹ in spũali b⁹: dico q̃tũ ad ꝯmissionẽ ñ q̃tũ ad executionẽ q; ꝯfessio faciẽda est soli: vñ totũ capl̃m nõ vn⁹ ponet pnĩariũ. Sz qñ iurisdictio pfecte & insolidũ residet apud quemlibet: ita q̃ vnus sine alio põt p seipsũ de causa cognoscere: tunc vnus sine alio põt cui vult cõmittere etiã minor sine maiore & multo magis ecõuerso. Et q; ptãs curati absoluẽdi que est apud curatũ papã & epm nõ ẽ vna: sz quilibet põt p se audire sine ꝯsensu alteri⁹ Ita etiã quilibet eoꝝ p se sine ꝯsensu alterius potest alteri cõmittere: vñ vicarius curati sine lnĩa epi põt audire ꝯfessiones illoꝝ. s. qui sũt subditi curato non alioꝝ: & multo magis econuerso. s. de lnĩa epi audire cõfessiones eoꝝ qui sũt sub curatis sine ꝯsensu vel lnĩa eoꝝ. De hoc extat bullata declaratio clementis & alexandri: post cui⁹ bullationẽ nullus parisius dixit ꝯtrariũ. Qui aũt ex cõmissione solũ audit cõfessiones nõ potest alteri cõmittere audientiã confessionum. Quõ vel qñ curatus cũ ab eo petit lnĩa alteri ꝯfitẽdi debeat dare vel negare. Nota ꝑm pe. de pal. ĩ. 4. di. 17. parochianus si petit lnĩam alteri confitendi indeterminate: nõ debet curat⁹ dare nisi fit verisimile q; penitens nõ eligeret nisi eque bonus vel melior ꝯfessorem. Si vero nominet sibi alium de quo verisimile est: q; sit eque bonus vel melior ad ꝯfessionẽ audiendã nõ neget: q; forte hz peccatũ quod erubescit confiteri: & prius moreret sine cõfessione: q̃ sibi cõfiteret. Si vero apparet q; nõ est eque bonus aut p famam aut per visum sue ꝑsone vel p cõuersationẽ ꝑsonarũ sibi cõfitentium: que minus religiose ꝯuersant: & tũc simpliciter debet negare innotescẽdo: q; ille nõ põt absoluere. Quod tñ intellige: cũ ille ad quẽ vult accedere parochianus: nõ habet auctoritatem nisi ex cõmissione ipsius curati: dicẽdo etiã q; ipse est paratus audire eũz: si tñ est talis q; ad hoc sit sufficiens: vel etiã q; est paratus dare sibi vnũ aliũ loco sui. In quo casu bñ videat: vt det sibi ad hoc sufficientẽ. Nã si insufficientẽ daret: sibi imputaret detrimentũ: quod inde sequeret oui sue: q; ꝑm iura qui parũ diligenti socio suaz rem custodiendã cõmisit: sue facilitati imputari debet si perijt. Si aũt ille petitus a parochiano & diffamatus habet ptãtẽ supioris: puta q; est vicarius epi vel ꝯfessor deputatus in ordine pdicatorũ vel minorũ & huiusmodi: non ꝓpter hoc ꝓhibendum simpliciter: q; iudex malus ordinarius vel delegatus nõ pdit iurisdictionẽ suam sed debet dicere petenti non expedit tibi q; vadas ad aliũ: nec ibis de volũtate mea nec assensu nec lnĩa. Sz ipse habet potestatẽ ab alio a maiore: vnde nõ possum te ꝓhibere sed paratus sũ te audire: vel p vicarium vel per extraneũ idoneum. Et ꝑm hoc soluunt obstantia illius regule scilicet q; non potest esse pastoris excusatio: si lupus oues comedit: & pastor nescit: quia hoc verum est quando pastor scire debet & potest. Et licet semper aliquis debeat reputare alium meliorem se simpliciter: nõ tamen quantũ ad omnia puta quantum ad officium hoc vel illud. Item suspiciones habere possumus non ad iudicandum proximum sed ad cauendum nobis. Nam si video pauperem non iudicabo furem: tamen ne forte sit fur: custodio rem meam ab eo & sic

ın̄ ꝓpoſito. Tamen niſi contrariū appareat plus debet homo p̄ſumere de his quos papa vel eꝑs p totam dyoceſim p̄ficit: q̄ꝫ de ſe qui deputatur ad vnam paruam parochiā. Nota q̄ religioſus nō debet audire confeſſiones etiā illoꝝ qui habent licentiā eligendi ſibi confeſſoꝛē quēcūq; etiā ſi haberet a papa ſine auctoꝛitate ſiue licentia ſui ſupioꝛis: qꝛ ſine ſuo ſupioꝛi velle ꝛ nolle nō habet. Paret hoc p ſimilitudinē: de elec. ſi religioſus li. vi. vbi dicit̄: q̄ electioni de ſe facte nō debet nec p̄t aſſentire: ſine licentia ſupioꝛis ſed vbi papa nominatim eligit religioſū ad aliquod officiū: p̄ſumitur induſtriam p̄ſone noſce: Unde nō requirit̄ alterius licentia ſiue ꝑ inquiſitione ſiue ꝑ audientia confeſſionū ſiue ꝑ p̄latione vel alio quocūq;. Sz p hoc q̄ papa daret licentiā alicui q̄ poſſet ſibi eligere quēcunq; etiā religioſum ꝑ audientia confeſſionū vel p̄dicatione: ex iſta licentia non debet religioſus audire confeſſiones vel p̄dicare ſine licentia ſui pꝛioꝛis vel abbatis: ar. ad hoc extra ō iude. q̄ ſit laudabile. Si tñ in dicto caſu religioſus audiret ſine licentia ſui p̄lati: teneret abſolutio: ita q̄ nō oporteret confeſſionē iterare: q̄ꝫ maleſaceret.

De audientia confeſſionum quomodo debet fieri p mendicantes. La. ij.

Eaudiētia confeſ/

ſionum quō debeat ꝛ poſſit fieri p p̄dicatoꝛes ꝛ minoꝛes: nota cle. tex. extra de ſepul. dudum. §. z. vbi dicit̄. Statuimus ēt ꝛ oꝛdinamus vt in ſingulis ciuitatibus ꝛ dyoceſibus in quib⁹ loca fratrū ipſoꝝ cōſiſtere dignoſcunt̄ ꝛ in ciuitatibus ꝛ dyoceſibus locis ipſis vicinis. In quib⁹ loca hi⁹ nō habent̄. Magiſter pꝛioꝛes ꝑuinciales p̄dicatoꝝ aut eoꝝ vicarij ꝛ generalis miniſter ꝛ ꝑuinciales miniſtri: ꝛ cuſtodes minoꝝ oꝛdinū p̄dictoꝝ ad p̄ntiam p̄latoꝝ eoꝝdem locoꝝ ſe conferant p ſe vel p fratres: quos ad hoc idoneos foꝛe putauerint: humiliter petituri vt fratres qui ad hoc electi fuerint in eoꝝ ciuitatibus ꝛ dyoceſibus ꝓfeſſiones ſubditoꝝ ſuoꝝ ꝓfiteri ſibi volentiū audire libere valeant ꝛ hi⁹ ꝓfitentib⁹ ꝑut ꝑm deū expedire cognouerit pn̄as imponere ſalutares: atq; eiſdē beneficium abſolutionis impēdere de ln̄ia gratia ꝛ beneplacito eoꝝdem. Deinde p̄fati mgr̄i ꝑuinciales miniſtri oꝛdinū p̄dictoꝝ eligere ſtudeāt p̄ſonas ſufficientes idoneas vita approbatas diſcretas modeſtas atq; pitas ad tam ſaluꝺre miniſteriuz ꝛ officiū exequendū: quas ſic ab ipſis electas repn̄tent: vel faciant pn̄tari p̄latis: vt de ipſoꝝ ln̄ia gr̄a ꝛ beneplacito in ciuitatib⁹ ꝛ dyoceſib⁹ eoꝝdem hi⁹ p̄ſone ſic electe ꝓfeſſiones audiant ꝛc̄. Extra ciuitates dyoceſes in quib⁹ fuerint deputate: p quas eas volumus ꝛ nō ꝑuincias deputari ꝓfeſſiones nullatenus auditure. Numerus aūt p̄ſonaꝝ aſſumendarū ad hi⁹ exercendū officium eſſe debet: pꝛout vniuerſitas cleri ꝛ populi ac multitudo vel paucitas exigit eoꝝdem. Et ſi ijdem p̄lati petita licentia ꝓfeſſionū audiendaꝝ cōceſſerint illam p̄fati magiſtri miniſtri ꝛ alij recipiant cū gratiarū actione. Q̄ ſi forte iam dicti p̄lati quēcūq; ex hi⁹ fratrib⁹ p̄ntatis eiſdem: ad hi⁹ officiū nollent habere: vel nō ducerēt admittendum: eo amoto vel ſubtracto loco ipſius ſimiliꝫ eiſdē p̄ſentādis p̄latis poſſit: ꝛ debeat alius ſubrogari. Si vero ijdē p̄lati p̄fatis fratrib⁹ ad ꝓfeſſiones: vt p̄mittit̄ audiendas electis hi⁹ exhibere ln̄iam recuſauerint. Nos ex nūc ipſis: vt confeſſiones ꝓfiteri ſibi volentiū libere liciteq; audire valeant: ꝛ beneficiū abſolutionis impēdere gratioſe concedimus de apoſtolice plenitudine poteſtatis. Per hi⁹ aūt ꝓceſſionē nequaq; intēdimus p̄ſonis ſeu fratrib⁹ ipſis ad id taliter deputatis poteſtatē in hoc impendere ampliozem q̄ꝫ in eo curatis ſeu parochialib⁹ ſacerdotib⁹ eſt a iure conceſſa: niſi foꝛſan eis eccleſiarum pꝛelati vberioꝛē in hac parte gratiā ſpāliter ducerēt faciendam. Petituri: p̄t peti hec ln̄ia a p̄latis extra ſuū territoꝛiū: qꝛ eſt voluntarie iuriſdictiōis Cuſtodes. p̄oꝛes g̃ ꝙuentuales quo ad p̄dicatoꝛes ꝛ guardiani quo ad mīoꝛes hoc nō p̄nt. Humiliter. pau. Si petaꝫ iſta ln̄ia aſpere nō videtur ſatisfactū ꝓſtitutioni: ꝛ iō iterū eſſet petēda ꝑ omiſſionē foꝛme. Miniſtri. Q̄ō dicit ō vicarijs pꝛioꝝ ꝑuincialiū ꝛ de cuſtodib⁹ nō repetit de q̄bus p̄miſit: lz g̃ illi petitionē poſſint facere de q̄ p̄miſit: nō tñ electionē de qua hic loquit̄. Exigit glo. Si eꝑs ꝓtendit cū fratrib⁹ dicens minoꝛem numerū ſufficere: recipiat eꝑus numerū de quo ſibi videt̄: de reliquis recurraꝫ ad arbitriū boni viri. i. iudicis. ff. de ꝛbo. obli. l. ꝙtinuus. Cōceſſerint. glo. quā ln̄iam ſine cā reuocare non p̄nt: de re. iu. decet li. vi. Subꝛogari. glo. Si non recipit iuſta cauſa: qꝛ. ſ. nō ē equalis. ſibi ꝺſcribit̄. ſ. iputent qui malū eligerūt: ꝛ ſic poſſēt oēs recuſare: cū nō ſunt apti. Sz ſi ſine cā facit ſuccedit ln̄ia pape. Recuſauerint. glo. ſi nō recuſat exp̄ſſe: ſed ñ dat nec negat: videt̄ q̄ locū haberet hoc p̄uilegiū p̄ trinā monitionē vel requiſitionē ꝑ decretalem pꝛimā de ſup. neg. p̄la. Uolentiū. glo. forte ñ intellexit de religioſis: qui ꝑm ſuoꝝ oꝛdinū ſtatuta ſuis p̄latis ꝓfiteri debent. Libere. glo. denotat q̄ nō eſt neceſſe ln̄ia ſacerdotis parochialis haberi: cui⁹ ꝓtrariū dixit Jo. mol. ſz ei nō ſtatur. Impartiri. glo. abſoluti g̃ nō bñt neceſſe vlteri⁹ ꝓpꝛio ſacerdoti. Nec obſtat decretalis oīs: qꝛ illud intelligit̄ de eo q̄ alteri nō eſt ꝓfeſſus legitime. Jo. mol. dicebat ꝓtrariū: ſz male dixit. Idē pau. ſ. q̄ abſq; ln̄ia parochialis p̄t talib⁹ ꝓfiteri nec tñ ex hoc ſequit̄ q̄ ſint curati iſti: nō ē ꝑm gl. qꝛ nec ipſi frēs ſūt aſtricti ad executionē vl̄ exercitiū iſtoꝝ actuū: nec fideles ſūt aſtricti: vt ī his ad eos recurrāt. Itē nō vt dr̄ ī ſūma piſana ꝛ bñ: q̄ p̄t acceptare frēs ad audientiā ꝓfeſſionū

.XVII.

etiã sine solẽnitate pñtationis si vult:cõmittẽdo eis iurisdictionẽ suã: qz ẽt sine isto ꝓuilegio posset eis dare lniam audiẽdi. Ex cõmissione aũt facta alteri de audiẽtia cõfessionum siue ꝑdicto modo:siue p aliũ modũ sequunt isti effectus:vt dicit pe.de pal'.in.4.di.17. Primus qdez qz talis cõmissari⁹ põt audire ⁊ absoluere lnia alterius nõ regsita: nec q vult confiteri tenet petere lniam a ꝓꝓio sacerdote:ar.efficax extra de ꝓui. in his q li.vi. Nec obstat q curatus dz agnoscẽ vultũ pecoris sui. Nã vultũ exteriorẽ poterit cognoscere ⁊ intueri sicut ꝓius: ⁊ corrigere fraterna correctione ⁊ paterna admonitione sicut ꝓius. Et quantũ ad exteriorẽ vultũ attinet nõ minus honeste viuũt:q cõfitent fratrib⁹ curatis. Quantũ vero ad interiorẽ vultũ melius poterũt reddere rõnẽ de cõfessis fratrib⁹ ⁊ hijs de cõfessis sibi vel suo vicario: qz de interiori vultu parochianoꝝ:q ipsũ respuerũt ⁊ sine lnia sui vicariũ pape vel epi elegerũt:nõ hñt reddere rõnẽ:qz p eũ nõ stetit quo minus audiret sz p supiorẽ:q ei coadiutores dedit:⁊ p parochianũ q eũ eligit:hec pe. Dicit etiã tho.i.4.sen.di.17.q.3.ar.3.q.5.q si alicui concedat ptãs a supiori audire confessiones parochianoꝝ alicui⁹ curati:ex hoc nõ fit illi ꝓiudiciũ: qz ptãs iurisdictionis nõ ẽ cõmissa alicui in fauorẽ sui sz in vtilitatẽ pplĩ ⁊ honorem dei. Idẽ ẽt tenet Jo.an.exẽ de pe.⁊ re.si epus li.vi.s. q nõ tenet petere lniam a suo curato:q vult illis cõfiteri. Idẽ pau.vñ glo.ber. q̃ hoc dicebat dãnata fuit tanq̃ falsa p clementẽ.4. In quodã ꝓuilegio qõ incipit quidã temẽ. 2⁹.effect⁹ huius cõmissionis ẽ fm dictũ pe. q cõmissari⁹ põt audire ꝺ phibitionẽ alteri⁹ plati. In q̃ ẽ dria inẽ inferiorẽ ⁊ supiorẽ. Nã inferior ꝺ inhibitionẽ supiorꝭ nõ põt alij cõmittere:sicut nec p semetipsũ audire:cũ ita possit eũ suspendẽ ab audiẽtia confessionũ p aliũ:sicut p semetipsũ ecõuerso ꝺ inhibitionẽ inferioris supior põt cõmittere sicut etiã eo inuito audire. Siꝯ si eẽnt duo curati ⁊ vtriq̃ insolidũ vn⁹ ꝺ inhibitionẽ alteri⁹ põt audire ⁊ cõmittere:qz par ī parẽ ñ hz ꝑiũ. Qñ q̃ inferior phibet:ne subditus cõfiteat cuicũq̃ sine sui lnia dz excipe nisi supiori⁹ vel ei⁹ vicario:als temere agit:nisi loq̃ret talib⁹:q hñ sciũt qõ nõ intendit: vel qõ nõ põt phibere qn cõfiteat talis supiori suo. Sicut in religionib⁹ cũ ꝓor phibet:ne qs cõfiteat de tali pctõ sine lnia sua: certũ ẽ oĩbus q nõ intendit:qn possit cõfiteri mgro ordinis ꝓuinciali ⁊ eoꝝ vicarijs:qz si phiberet spuerem⁹ sibi ī facilẽ. 3⁹.effect⁹ hui⁹ cõmissionis ẽ q tenet curatus ei eucharistiã ministrare:⁊ alia sacra: ex q̃ dicit se cõfessum illi q potuit eũ absoluere. Nec ẽ absurdũ q det ei eucharistiã cui⁹ ignorat conscientiã. Sz cũ eque bona ⁊ tuta cõscia ĩmo tutiori põt eũ cõicare:q cõfessus sine lnia sua hñti ptãtẽ:sicut illi q cõfessus est sine lnia sua vel sibi qz nec ẽt vicari⁹ curati reuelat sibi cõfessionem eũ curatus dat illi cõionẽ. Et dz curat⁹ plumere q meli⁹ est cõfessus:q cõfessus ẽ ei quẽ papa vt eps elegit cõfessorẽ p totũ mundũ vel dyocesim q̃ qui cõfessus ẽ illi:quẽ eligit ꝓꝓio arbitrio de lnia curati. Et hoc nisi cũ eẽt excõicatus vel notorius pctor. Nã tũc anteq̃ det eucharistiaz:dz ei cõstare clare de absolutione ab hi⁹. 4⁹.effectus ẽ:q pctã cõfessa hñti dictã cõmissionẽ non tenet iterũ cõfiteri ꝓꝓio sacerdoti: vt ẽt declarat Jo.zz.in extrauaganti:q̃ incipit vas electiõis 5⁹.effectus ẽ q qui audit confessiones nõ iure suo: ꝑdit ptãtẽ suã delegante mortuo vel amoto. Et idem forte est ipso excõicato vel suspenso. Posset tñ dici ꝓbabiliter:q si eps nõ existens excõicatus vel suspensus instituit officialẽ ⁊ pnãriũ ⁊ postea excõicet:nihilomin⁹ vterq̃ põt ꝓcedere in officio suo:qz vtr̃ iure eius:q iurisdictionẽ hz lz nõ vsũ p se. Si aũt iã erat excõicatus officialis:nil agit: qz institutio vel cõmissio nõ tenuit. Sz nos.s.frẽs ꝑdicatoꝝ ordi.ꝓuilegiũ habemus:q epis mortuis q nobis suã auctoritatẽ dederũt vel cõmiserũt possum⁹ vti illa auctoritate vsq̃quo fuerit ecclesie puisũ de pastore. Jtẽ nota q istos effectus nõ hz cõmissio ī psonis ordinũ reprobatoꝝ de gbus dr̃ de reli.do.c.i.li.vi hec pe.de pal'. Nota vltimo dr̃iaz inẽ ꝑdictos frẽs pñtatos ⁊ sacerdotes curatos. Nam ꝑdicti frẽs ex tali pñtatione vel cõmissione pñt audire oẽs parochianos volentes eis cõfiteri oĩum curatoꝝ illius dyocesis vbi sũt pñtati nõ aliazũ dyocesum. Et nõ pñt hoc cõmittere alicui. Sz curati nõ pñt audire inquantum curati nisi suos parochianos tñ. Alios nõ nisi cum lnia epi vel curatorũ illoꝝ. Et pñt cõmittere alteri.s. audire suos parochianos. Nota etiã aliã differentiã fm lauð.⁊ fran.zab. in cle.dudũ. Nã curati pñt audire cõfessiones ⁊ eoꝝ vicarij suoꝝ subditoꝝ in dyocesi sui epi ⁊ extra dyocesim:sed frẽs electi ⁊ pñtati fm formã cle.dudũ.de qua.s.nõ pñt audire seu absoluere extra dyocesim vbi sũt pñtati. Et si secus fieret:q̃uis cõfessi possint excusari ex ignorantia: tñ quo ad ecclesiã nõ essent absoluti. Sz ⁊ si cõstaret eis:debẽt iterũ confiteri vl intra dyocesim absolui a ꝑdictis. Sz si sine dicta solẽnitate cõmitteret fratrib⁹ ab epo vl a curatis ista auctoritas audiẽdi cõfessiões simplr:tũc posset ẽt extra dyocesim audire: siẽ alij vicarij eorũdẽ. A casib⁹ aũt epis refuatis nec curati nec dicti frẽs pñtati pñt absoluẽ: nisi inq̃tũ fuerit eis a dyocesanis ꝓcessũ. Et de his mõ agẽdũ

De casibus reseruatis epis. Ca.iij.

De casibus reseruatis epis.

Et casibus reseruatis epis de qb⁹ dr̃ ī fi.cle.dudũ.varie sũt opiniones doc.alig enĩ ponũt pl'es alij paciores:vñ materia nõ est bene clara. Et in sũma pisana dicitur q Benedictus.xi.ī extrauaganti inẽ cũctas declarauit eẽ.4. casus epales de iure.

Primo.s.pctũ clerici ꝓpẽ qõ incurrisset irre-

gularitatē. 2°ō incēdiarijs. 3°de pctō ppē qō
ēct indicēda solēnis pnīa. 4°de excōicatis ma
iori excōicatione. Itē declarauit.v.esse casus
reseruatos de approbata ꝯsuetudine. Primo
homicide volūtarij. 2°falsarij. 3°violatores
ecclesiastice libertatis. 4° violatores eccliā/
stice emunitat]. 5°sortilegi ⁊ diuinatores.
Quāuis aūt dicta extrauagans fuerit reuocata
p̄ cle.dudū.tm̄ quantū ad dictos casus nil fuit i/
mutatū ⁊ si alia ibi cōtenta: ⁊ sic vr̄ q̄ adhuc illi
remaneāt: ⁊ addit ī pisanella q̄ pñt nihilominus
ep̄i in suis ep̄atib⁹ casus reseruare: put eis videt̄
expedire sicut pñt ꝯstitutiōes facere ⁊ mlto ma
gis ꝯciliū synodale vel ꝓuinciale a q̄x sñijs reli/
gioſi nō valent absoluere. Jo.an.ex̄ de pe.⁊ re.si
ep̄s li.vi.glo.3.de p̄dictis casib⁹ ponit crimē enor
me ⁊ publicū homicidium ⁊ sortilegiū: ⁊ addit
ist os alios. Oppressio pueror ēt ex casu incest⁹
corruptio monialiū coit⁹ cū bruris mr̄imonium
clandestinū vel ꝺ interdictū eccl'ie: piuriū falsus
testimoniū ⁊ blasphemia dei ⁊ scōr. Posti.ī sū/
ma sua ponit oēs p̄dictos. Et addit pctm̄ ꝺ nām
⁊ ēt q̄libet enorme: qō generalis vel pticularis
ꝯsuetudo reseruat ep̄is. Jn qb⁹ aliq̄ ep̄i remit/
tūt pctōr̄ ad sedē ap'licā ppē enormitatē crimi/
nū ⁊ ad terrorē aliorr̄: hec hosti. Ego tm̄ adhuc ñ
legi eē aliqō pctm̄ p̄cise ita enorme: a q̄ nō possit
absoluere eps subditū: dū tm̄ nō hēat sn̄iam ali/
quā annexā. Quāuis aūt possit absoluere: q̄ mit
tant at'n bñ faciūt. Guil.duran. speculator in re/
ptorio suo vltra p̄dictos casus addit alios casus
s.deflorantes v̄gines vi opp̄ssas vel seductas.
Contrahētes p⁹ votū castitatis fornicatio cū iu/
dea ⁊ saracena. Cōcipiēs p adulteriū quē vir cre
dit suū: procurans abortū vel sterilitatē in se vel in
alio. Cōtrahens mr̄imoniū p⁹ sponsalia iuramē
to firmata. Cognoscēs carnal'r baptizatā vl'cun⁹
ꝯfessionē audiuit. Tenēs ad baptismū vel cōfir/
mationē filiū vel filiā ex̄ articulū necessitatis.
Baptizās filios suos extra casū necessitat]. Uer
berās patrē ⁊ matrē ⁊ vsurari⁹: ⁊ tandē sic ꝯclu/
dit. Tot cas⁹ ponere ñ ē aliud q̄ ptātē sacerdotū
restringē: q̄ eis plenarie ē data a xp̄o: vñ breuit̄
dico. Sacerdotes oīa posse q̄ ad forū pnīale: q̄ ñ
sūt spālit̄ in iure ep̄is reseruata. Et q̄ nō sūt ipsis
sacerdotib⁹ directe vel p aliquā ꝯsequentiā inē/
dicta: ar. ex̄ de iudi.ac si cl'ici.⁊ de sen.excō.nup.
Hoc tm̄ fateor q̄ ybicūq̄ fuerit graue delictū vl'
enorme: supioris est iudiciū regrendū. Et idē di
co in oīb⁹ casib⁹ de qbus ē general' ꝯsuetudo ec/
lesie: q̄ sint ep̄is reseruata. Jo. de lig. ī declara/
tione q̄dā sup.c.oīs ō pe.⁊ re. pbat. ⁊ ꝯcludit ex
dictis īmediate a guil.speculatore ⁊ ex cle.dudū
Frēs p̄dicatores ⁊ minores pñtatos p audientia
ꝯfessionū posse absoluere ab oīb⁹ casib⁹ petōr̄
excepti pcise q̄ ī iure reseruant ep̄is: ſz a casib⁹ q̄s
ep̄i sibi reseruāt: vl' de ꝯsuetudīe sue dyocesis vl'
ex suo bñplacito vl'p cōstitutiones suas synoda
les vel p̄uinciales posse absoluē: ēt si ep̄i dictos
cas⁹ ñ ꝯcedāt. Et pbat sic cle.dudū. statuit q̄ di/
cti frēs ñ possit absoluē nisi a casib⁹ a qb⁹ pñt cu/
rati absoluē ꝺe: q eis pmittūt ī iure: nisi ep̄i vel/
ēt aliqd pl⁹ ꝺferre. Sz guil. dic̄ q̄ ñ obstante q̄
doc. ponāt mlt⁹ cas⁹ ep̄is reseruatos: curati pñt
absoluē ab oīb⁹ occultis q̄ ī iure ñ sūt ep̄is refua
ta: ⁊ q̄ nō sūt ip̄is sacerdotib⁹ directe vel p ꝺñam
aliquā inēdicta. Licz g̃ ep̄i possit refuare certos
cas⁹: q de iure ꝺpetūt īferioribus: ñ tm̄ hoc pñt sim
plicit̄ nisi ī duob⁹ casib⁹ fm guil. s. directe: vt cum
alig fuerit legitīe in crimine deprhensi: q̄ merito
fuerit tali p̄uati. 2°indirecte p aliquā ꝺñaz: vt cū
aligs cas⁹ euenerit in q̄ ad vtilitatē cōem expedi
at: q̄ talē casū retineat: ⁊ aliter ñ. 25.q.i. de eccl'iasti
cis. Nō aūt expedit vtilitati cōi refuare tot cas⁹
ſz hoc ē ponere laqueū ī via salutis. Sz si aligs
pur vult defendē pl'es cas⁹ posse ep̄os rōnabiliter
reseruare q̄ ad sacerdotes parochiales: cū sint ō
foro ep̄or̄ ⁊ eor̄ ꝯstitutionib⁹ subiecti: tm̄ hoc ñ
pñt facere ep̄i erga p̄dictos fratres: q⁹ exēpti sūt
nec eor̄ ordīationib⁹ subiecti: vt ex̄ ō excel.pla.
nimis prauu. Cū g̃ nō pñt dicti frēs absoluē a ca
sib⁹ reseruatis ī iure ep̄is: vt dr̄ ī cle.illa. g̃ pñt ab
oīb⁹ alijs: vt puta refuatis ex ꝯsuetudīe p̄ticulari
loci vel synodali ꝯstitutiōe: q⁹ vnū negādo aliō
tacēdo ꝯcessit: di.25.q̄lis. nec pñt plati dictā con
cessionē reuocare vel decalcare. Nō directe de/
negādo lnīam audiēdi: q⁹ nihilomin⁹ bñt p cle.
Nō indirecte, phibēdo parochianis ne ꝯfiteant
eis: ex̄ de p̄nile. quāto. Nec p retentionē mlt⁹
casuū q⁹ fieret ī fraudē legis: q̄ fieri ñ ꝺz: extra
de ꝯcess. pben. ꝯstitut⁹. Sileat g̃ hic Jo.mo. g di
cit q̄ si ep̄s pōt artare ptātē ordinariā curatorū:
pōt mlto magis artare ptātē ex̄ordinariā ipsor
fratrū: q⁹ q̄ p superiorē ꝯcedit: p inferiorē artari
vl' reuocari ñ pōt: vt ꝑ di.21. inferior. ad ꝯstituti
onē aūt cle. de p̄nile. reli. vbi dr̄ q̄ a casib⁹ ordi/
narijs refuatis ī iure quēq̄ absoluere ñ p̄sumāt.
Rñdendū ē: q̄ hoc ē intelligēdū de casib⁹ refu/
atis ī iure: sic intēdit ista ꝯstitutio dudū: nō aūt
de refuatis p ꝯsuetudīes vel statuta alior̄ prato
rū: q⁹ illa remouet papa ī dicta cle.dudū. a qb⁹
pñt dicti frēs absoluere: hec ille. s. Jo. de lig. Sz
fran.zab. p⁹ lauō. dicit: q̄ de casib⁹ ep̄alib⁹ ñ pōt
dari doctrina: cū depēdeat ex statutis ipsor ep̄o
rū ⁊ doctrinis. Et q̄uis lauō. dicat q̄ hñs irregu
laritatē: quā sol⁹ papa tollere pōt: ñ possit absol/
ui a pctō añ dispensationē. Fran.zab. dicit ꝺriū. s.
q̄ pōt absoluti a pctō ēt remanēte macula irregu
laritatis. Quia g̃ ñ ē clar: q̄ sint cas⁹ refuati ep̄is
ī iure cōi. Jō tutior via ē ī hi⁹ q̄ frēs si pñt sciant
ab ep̄o: q̄s cas⁹ sibi vult refuare: ⁊ de ill' ñ se au/
deāt ipedire: oēs alios sibi ꝯcedi facē. Certū ē āt
fm oēs q̄ absolutio ab excōicatiōe maiori reser
uat ep̄is. Itez dispensatio vel cōmutatio votor̄
Itē relaxatio quorūdā iuramentor̄: de dispēsa/
tione incertor̄ hēs. s. in. 2ª. pte ti. vlti. Fran.zab.
in cle.dudū dicit glo. s. Jo.an. laud. pau. stepha. ⁊
zen. tenere q̄ ep̄us possit reseruare casus de qb⁹

.XVII.

curati poterãt ante hãc cõstitutionẽ.s.oudũ absolueret:ita q reseruatio ꝓiudicet fratrib⁹.i.q nõ poterũt tũc etiã ab illis reseruatis absoluere: qõ est ꝫ hoc qõ dicit hic Jo.de lig.Et intelligit̃ ista reseruatio casuũ ep̃aliũ de actib⁹ exteriozib⁹: et cũ effectu nõ de actib⁹ interiozib⁹. Si quis enim desiderauit vel ẽt q̃stuit occidere aliũ: istud homicidiũ cozdis nõ est de reseruatis ep̃is:dicit ẽt pe.de pa.q incestus q cõmittit̃ a pueris:q nõ habẽt vsũ rõnis nõ reseruat̃ ep̃is:qz nec p hoc tollitur virginitas:nec causat̃ affinitas. Et nota q quicũq; absoluit aliquẽ ab aliquo pctõ in casu i quo nõ põt: siue qz reseruatus est ep̃o: siue quia nullã hz ptãtẽ vel auctozitatẽ scient̃:vel etiaz ex ignantia iuris crassa:nõ tñ censurã aliquã seu excõicationẽ ex hoc incurrit:siue sit clericus secularis siue religiosus dictus absoluens:ꝫm franc. zab.t zen. Et tenet̃ illũ quẽ sic absoluit auisare de erroze suo:si cognoscit vel põt inuenire. Jlle tñ quo ad deũ excusat̃:dũ hoc ignozat.Et quod dictũ est q cõfessoz hz illũ auisare quẽ absoluit cũ nõ posset:intelligit̃ qñ fieri põt sine scandalo notabili:vñ qdam multũ periti dicũt:q talis cõfessoz petat auctozitatẽ a superiozi sup casu in quo nõ potuit absoluere:t tñ absolut.qua habita vocet illũ:quẽ absoluerat cũ nõ posset:t p aliquez modũ coopertũ interroget de aliquib⁹:q̃ sibi cõfessus est quasi meli⁹ volens informari:ac si non plene intellexisset: t si qua alia cõmisit crimina postea:t sic absoluat ab oĩbus iterũ: t tũc vt prius alias auditis:vel si magnũ scandalũ ex hoc timeret̃:qz p̃dictus modus seruari nõ posset: absoluat absentẽ:si ab vltima cõfessione adhuc credit̃ pseuerare in gra.Aut vt alijs placet: cum ex hoc timeret̃ notabile scandalũ euenire cõmittat sũmo sacerdoti.s.xp̃o: p̃sertim qñ multitudo est sic neglecta vel multũ distant a loco:vbi ẽ confessoz. Religios⁹ aũt si absolueret ab aliqua sñia excõicationis suspensionis vel interdicti in iure posita: incurreret excõicationẽ: a qua nõ posset absolui circa sedẽ ap̃licam: extra de ꝓuile.religiosi i cle. Secus si absolueret a sñia hois:quia tũc nõ incurreret ꝫm pau.q̃uis grauiter peccaret. Sz clerici seculares absoluẽdo a sentẽtijs iuris q̃uis t ipsi malefaciãt:nõ tñ censuram incurrũt. Nota ẽt q vt dicit Jo.an.extra de offi.vi.sup.c. sua nobis.in glo.si ep̃us dedit vicariũ generalez t in mandato expressit aliquid de illis:qõ regrit spãle mandatum secuta generali clausula. Et oĩa alia q̃ nos possumus etiã si mandatũ exigãt spãle ꝫm hosti.satis videt̃ q talis etiã spãlia possit ad instar ꝓcuratoris.Secus si aliqd de spiritualibus nõ fuisset expressũ:hecabi.Qõ videtur intelligendũ quantũ est de virtute verborũ t in foro cõtentioso. Nã in foro cõscie si alicui constaret de intẽtione cõferentis auctozitatẽ:q hoc intenderit etiã si nõ exp̃ssisset aliqõ spãle in generali cõfessione:intelligerent̃ spãlia.zz.q.5. humane.Et hoc idem dici põt de auctozitate data ab ep̃o cõfessozib⁹:qz.s.dicendo do vobis auctozitatẽ meã:in confessionib⁹ nõ intelligit̃ p hoc cõcessisse casus suos:nisi alicui cõstaret:q p hec verba generalia intendit casus suos concedere. Sz dicẽdo cõcedo istũ t illuz t oẽs alios meos casus:tũc intelligit̃ totũ dedisse. Jtẽ nota q penitentiarij minozes in curia p̃nt absoluere vnde cũq; veniẽtes ab oĩbus casib⁹ pctõz t sentẽtijs ep̃is reseruatis. bñt enĩ auctozitatẽ quasi ep̃alez in foro p̃nẽ:t maiozẽ quo ad quosdã casus excõicationũ t dispensationũ.Sũmus aũt p̃niarius adhuc habet maiozẽ in plurib⁹ alijs casib⁹ excõicationũ t dispensationũ. Jtem nota q cuz cõfessoz nõ intelligit cõfitentẽ aut ex impitia lingue aut ex dozmitione aut ex distractione mẽtis ad alia applicata vel simili causa ꝫm Jo.in qõlibet̃ q cũ sacr̃alis cõfessio ꝓexigat cõfessionẽ. Confessio vero importat reuelationẽ q̃ nõ põt esse sine relatione vni⁹.s. cõfitentis t ꝓceptione alterius.s. cõfessozis: qz alterum istoz deficit in ꝓfacto casu:credo de illo pctõ nõ esse cõfessionẽ t p cõsequens nõ impẽdi absolutionẽ:hec ille. Et ꝫm hoc tenet̃ dicere illi q iteret cõfessionez. Si tñ nõ facit t cõfessus:qui de hoc non ꝓpendit: absolut⁹ est coram deo:nec tenetur iterare q̃uscz; nescit illũ nõ ꝓcepisse seu intellexisse pctã sua.Et hec vera sunt de pctis grauiozib⁹.i.mozталib⁹:q̃ sũt de necessitate cõfitẽda: nõ de venialib⁹ ad q̃s de necessitate nõ tenet̃. Et vbi talia modica raro obaudiunt̃ ab eo qui al's nosci ꝓsonam.

De scientia quã oz habere cõfessoz. Ca.4

Jcto de potestate

o cõfessozis:nũc videndũ est de scia eius Est enĩ duplex clauis ozdinis.s.clauis potentie t clauis scie:vñ xp̃s petro dixit. Tibi dabo claues regni celoz zc̃.matth.16. Nota tñ q scia non dr̃ clauis:sz ipsa ptãs discernẽdi sive examinãdi t cognoscẽdi i foro cõscie:t ptãs determinandi seu diffiniẽdi cãm.i.ligãdi t soluẽdi dr̃ clauis potẽtie. Jsta duplex ptãs ẽ vna i eẽntia:sz duplex i effectu. Scia aũt acq̃sita nõ ẽ clauis sz iuuat bñ vti claui:ꝺ his clauib⁹ bẽs di.zo.p totũ.ibi vide

De quãtitate scientie

cõfessozis:q̃tã.s.oz eũ bre pitiã diẽ aug⁹. de pe. di.6.c.i. Oz vt spũalis iudex sciat cognoscere qcqd oz iudicare:diẽ tho.i.4.di.17.in expõne lr̃e.hec scia t si nõ sit maioz:in tãta oz esse: vt sciat discernere inẽ pctũ pctũ:t inẽ mozтale t veniale t si in aliq̃ ẽt dubitatio:sciat cõsiderare:vt possit recurrẽ ed pitiozes. Albert⁹ aũt in.4.dicit q nõ tenet̃ sacerdos scire discernẽ nisi i cõi:que sint capitalia:t q̃ sint mozтalia cõia t q̃ venialia ex genẽ:sz hec nesciẽs dicit idem:puto q peccet mozтaliter audiendo confessiones: t eum instituens plus peccat q̃ ipse.Et cum ꝓmittens institutum ministrare si sua interest talem ꝓhibere.

Dicit etiã q̃ in ꝓplexis queſtionib⁹ ſacerdos parochialis eccl̃ie oz eẽ ita diſcret⁹: vt talia difficilia eẽ ſciat: nec ꝓcedendũ i eis ſine ſupioris cõſilio vel auctoritate: hec alb. in .4. Durand⁹ ordinis minor in ſũma ſua dicit: q̃ q̃tiens ꝯfeſſor ſe ingerit ad ꝯfeſſiones audiẽdas: totiens ſe offert ad rñdendũ de q̃libet: & interdũ de caſib⁹ inopinatis & inauditis alꝫ & de qõnib⁹ ꝓplexis valde. Oz q̃ ꝯfeſſor ſcire diſcernere int̃ peccata & dr̃ias pct̃oꝝ: vñ ſcire oz ſi ea q̃ exp̃mit ſibi penitẽs ſint peccata vel nõ: & vtrũ ꝺctus q̃s facit ſint liciti vꝫ illiciti. Et q̃ñ teneꝯ ad reſtitutionẽ vel ñ. Et vtrũ debeat ipſũ phibẽ a cõione vel dimittẽ accedẽ: q̃ ſi cõfeſſor iudicat licitũ: q̃ eſt illicitũ: tã ꝯfeſſor q̃ penitens in foueã cadũt: niſi forte cũ ꝓbabilis ign̄rantia excuſet: puta ſi hz aliquẽ doctorẽ autenticũ & famoſũ c⁹ opinioni ĩnitiꝯ: vñ ſi ꝯfeſſor nõ ẽ exp̃tus in caſib⁹: ita q̃ nec p ſe ſcit iudicare: nec nouit dubitare: cũ piculo ale ſue audit ꝯfeſſiones. ¶ De. de pal̃. in .4. di. 19. oñdit plus ſcie regri in eo q̃ ſe ingerit: q̃z in eo q̃ ponitur ad hoc a ſupioribꝫ ſuis ex obie iniũctione. Et de ꝑ põt intelligi dictũ rigoroſũ durandi: de ſcõo dicto dictũ Tho. & alb. Dicit enĩ ſic ipſe pe. oĩs ſacerdos hz clauẽ ſcie: ſicut & potẽtie. i. auctoritatẽ diſcernẽdi ſicut potentiã ligãdi & ſoluẽdi: lz multi nõ habeãt ſciam debitã & ecõuerſo. Multi nõ ſacerdotes hñt ſciaz q̃ nõ hñt auctoritatẽ diſcernẽdi. Scõi q̃dem ſine pctõ: ſz ꝑmi cũ pctõ ſi hoc ꝓcurarẽt: alꝫ ſi inuiti excuſati ſũt: ſi ꝓpoſuerũt ĩpedimentũ nec ſũt audiri. Mun⁹ enĩ. i officiũ iudicãdi neceſſariũ eſt. Et põt ad hoc compelli ad officiũ iudicãdi & ad ꝓlationẽ carẽs ſcia: & tũc ñ p̃ccat: ſicut in religionib⁹ fieri ꝯſueuit. Qui q̃ nõ coactus ſponte accipit ptãtẽ ſiue ꝓlationis ſeu audiẽdi ꝯfeſſionẽ nõ hñs ſufficientẽ ſciam peccat: ſz q̃ inuit⁹ & coactus nõ accipit ſz ſuſcipit nõ peccat: vñ ſme pctõ ab inſcio hr̃i & ſuſcipi põt: ſz accipi nõ põt ptãs iudicãdi: hec pe. Si tñ in eo eſſet tanta ignorãtia q̃ oĩno ineptꝰ eſſet: q̃z nec ẽt ſcit: q̃ tho. & alb. dicũt. ſ. credo q̃ nõ excuſareꝯ a peccato: ẽt ſi ex obia iniũcta ponẽt ſe ad id: ad q̃ ẽ oĩno ineptꝰ cũ piculo aĩaꝝ. Utrũ aũt cõfeſſor teneaꝯ ſcire de oĩbus: q̃ ſibi dicunꝯ in ꝯfeſſione: an ſint mortalia vel venialia: henric⁹ in q̃libet ſic rñdet diſtinguẽdo: pctã ſũt in duplici genere: q̃dam ſũt pctã q̃z phibita: q̃z ſi nõ eẽnt phibita: ñ eẽnt pctã: vt ſũt oĩa q̃ ſũt mere de iure poſitiuo: vt audire miſſã die dñica: ſemel ꝯfiteri & cõicare ĩ anno & hr̃i. Et talia teneꝯ q̃libet ꝯfeſſor ſcire: niſi hẽat cauſã rõnabilẽ: q̃ eũ excuſet: vt ſi forte tẽ poꝛe phibitiõis erat i terra longinqua vel i carcere: alia ſũt pctã nõ q̃z phibita. ſ. ab hoĩe: ſz q̃z ꝺ natura ſui mala ſũt: etiã ſi nõ phibeanꝯ. Et hoꝝ q̃dã ſũt capitalia: & iſta teneꝯ q̃libet ꝯfeſſor ſcire ſaltẽ in generali. ſ. q̃ ſũt ſeptẽ pctã capitalia. ſ. ſuꝑbia luxuria ꝛc̃. Hec enĩ ſũt q̃ſi elemẽta & p̃ncipia õ de neceſſitate oz ſcire. Quedã aũt pctã ſũt: que ſũt ſpẽs capitaliũ: vt illa q̃ recipiũt hoꝝ p̃dicationem vt fornicatio ebrietas & hr̃i. Fornicatio. n. quedã luxuria: & ebrietas q̃dam gula: & hoꝝ peccatoꝝ q̃ ſũt ſpẽs q̃dam ſũt q̃ important malũ de ſubſtantia ſui actꝰ: eo q̃ ſtatim notata hñt annexũ malũ vt fornicatio: & de talib⁹ ẽt ꝯfeſſor ſcire teneꝯ vtrũ ſint mortalia vel non. Quedã aũt de ſubſtãtia ſui actꝰ nõ hñt õformitatẽ ſz ex libidĩe faciẽtis: ſicut cognoſcẽ vxorẽ ꝓpriã: q̃ nõ ẽ peccatũ de ſe: tñ poſſet cognoſcẽ cuz tanta libidine q̃ eẽt mortale: vt ſi eã cognoſcẽt: ẽt ſi nõ eẽt ſua: & de talibus nõ oz q̃ ꝯfeſſor ſciat vtrũ ſint mortalia vel venialia. Alia ſũt pctã: q̃ ſũt filie pctoꝝ capitaliũ: vt illa pctã quoꝝ fines terminanꝯ & ordinanꝯ ad fines capitaliũ ſicut dolus acq̃ſitio rei iniuſte: & de talib⁹ pctis frequenꝯ opiniones ꝛrie ſũt inꝯ doctores: & de talibus nõ teneꝯ ſimpliciꝯ curatus nõ ordinari⁹ ſcire: vtrũ ſint mortalia vꝫ nõ. Curatus aũt ordinari⁹ vt epꝰ & archiepꝰ & ceteri alijſupiores ꝓlati tenenꝯ ſcire: q̃z ipſi ſũt purgatores & tenent alios purgare pficere & illuminare: & iõ tenent nouũ & vet⁹ teſtm̃ ſcire. hec ille.

Caueat aũt ꝯfeſſor ne ſit p̃ceps ad dãdũ ſententiã de mortali q̃ñ nõ ẽ cert⁹ & clarus. Et vbi in aliq̃ materia ſũt varie opiniones: q̃z pluriũ et ſolennũ doctoꝝ: vtrũ ſit licitũ vel illicitũ ſicut de nõ ſoluẽdo decimas: vbi nõ eſt de more: patiti̇ tñ ſemp ad dandũ: ſi eccleſia petẽt: q̃ dã dicũt eos eſſe i ſtatu dãnationis: vt Jnno. Alij q̃ non vt btũs tho. Jo. an. & archi. Et de emptione iuriũ in monte florentie vel imp̃ſitoꝝ venetiarũ: vꝫ locis Janue q̃ dã eſſe vſurã dicũt. Alij aũt licitũ dicũt & de multis alijs hr̃: ꝯſulat ſemp q̃ tutius ẽ. ſ. q̃ a talibus abſtineãt: extra de ſponſa. uenis. Nõ tñ cõdemnet ꝺriũ faciẽtes ſeu ꝺriam opinionẽ tenẽtes: nec ꝓpter hec deneget abſolutionẽ: ſed vt dicit guil. dicat cõfeſſor q̃ illud faciẽdo nõ eſt tutũ ſz dubiũ: & iõ ſibi bene puideat Si aũt oĩno cõſcia cõfeſſoris dictaret illud eſſe mortale: nec poſſet cõſciam deponẽ: q̃ tñ deberet ad cõſiliũ ſapiẽtũ: nullo mõ oz facẽ ꝺ cõſciaz q̃z peccaret mortaliẽ. xxviii. q. i. §. vlti. Sed cũ illud tale eẽt ꝺ coẽm opi. doctoꝝ: & cõiter ſic ſeruaꝯ a ſapientioribus: q̃tus aliquẽ doc. audiret ꝺriũ tenere: nõ de leui oz illi adherẽ. Quõ ẽt q̃s oz deponere in hr̃ cõſciam erroneã vel ſcrupuloſam: hẽs. ſ. in p̃ma ꝑte ti. z. in. c. de conſcientia.

De bonitate confeſſoris quõ ſe debeat habẽ ad penitentem. Ca. v.

E bonitate confeſ/

ſoris in ſe & i exercitio talis officij dicit aug⁹. de pe. di. 6. Sacerdos anteq̃ ſtatuiꝯ oĩs lãguoꝝ: i nullo illoꝝ ſit iudicãdus: q̃ i alio iudicare ẽ ꝑmptus. Judicãs enĩ aliũ q̃ eſt iudicãdus condẽnat ſeipſũ. Cogſcat igit̃ ſe & purget in ſe q̃ videt alios ſibi offerre: hec ille. Scõm. n. tho. i. 4. & alios audiẽs cõfeſſiões cũ ſcia mortalis. ſ. pct̃:

·XVII·

mortaliꝫ peccat. Tñ effectū sacrī ꝺfert cū sacrō: si nō est ꝑcisus vel suspensus quantūcunq; alius malus: vñ aug⁹. i. q. i. Dictū est a dño i nūeris ad aaron. Vos ponite nomen meum sup filijs isrl'ꝫ ego dñs bñdicā eos: vt gratiā traditā ꝑ ministeriū ordinati transfūdat hoīb⁹ nec ꝙlūtas sacerdotis ꝑdesse vel obesse possit: sz i meritū bñdictionē poscentis. Qō aūt dr eadem. q. remissionē pctōꝝ quari nō dant ꝫ silia: intelligiť ꝑm glo. vel simpliciť de ꝑcisis: vel si intelligať de toleratis. tales nō dant ex merito vite. i. nō sūt digni dare debet aūt ꝑcipue duo hre. s. timorē: vñ fiat circū spectus: ꝫ zelū aīaꝝ vnde sit solicitus. Quantum ad ꝑmū ꝺsiderare dz: q2 ipse ē vt mare eneū i tē plo dñi: vbi lauabant aīalia offerēda i sacrificiū: vñ ex īmundicijs a qb⁹ illud abluebat: efficiebatur imundū: vñ greg⁹. in pastorali dicit: qꝫ fit plerūqꝫ vt animus pastoris audita tētatione ouis: ꝫ ipse tenetť: ꝫ iō cū timore ꝫ tremore dz poni ñ se ponere ꝫ ingerē: ꝫ cū leuitate ꝫ risibus ibi stare: vñ in figuram labiū illius maris erat de speculis mulierū: ꝫ significat scripturā vbi sūt exēpla sanctaꝝ aīaꝝ: ad quā sepe debz inspicē ad videndū maculas suas ꝫ intelligendū insidias diaboli: vñ subdit greg. vbi. s. hec nequaq; timēda sūt pastori: q2 tanto citi⁹ qs liberať a sua: quāto magis fatigať aliena. Quantū ad zelum dicit greg⁹. qꝫ nullū sacrificiū est tā deo acceptū vt zelus aīaꝝ.

Et fructū. hi⁹ oñdit Jaco. 5. c. vbi p⁹ ꝑmulgatione ꝺfessionis dicit. Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie sue saluabit aīam ei⁹: ꝫ opit multitudinē peccatoꝝ. Nō minus trabunť aīe ad deū ꝑ cōfessionē: qñ diligenť fit: qz ꝑ ꝑdicationē moderno tpe: vt'expientia docet. Dz igiť nō tardare qñ vocať ad hi⁹. Quō aūt hre se debet ad penitentē oñdit aug⁹. de pe. di. 6. c. i. p⁹ mediū dicēs. Diligēs ingsitor subtilis inuestigator: sapienť ꝫ q̄ si astute interroget a peccatore: q̄ forsitan iḡret: vel ꝑ verecūdia velit occultare. Cognito crimīe varietatis eius nō dubitet inuestigare ꝫ locū ꝫ tps rē. q̄. s. diximus: qbus cognitis assit benignolus paratus erigere: ꝫ secū onus portare: habeat dulcedinē in affectione pietatē in alteri⁹ crimīe discretionē in varietate: adiuuet ꝺfitentem orando ꝫ alia bona ꝑ eo faciendo. Semp iuuet leniēdo ꝺsolādo spem ꝑmittēdo ꝫ cū opus fuerit: ēt increpādo doleat loquēdo: instruat opādo. Sit ꝑticeps laboris: si vult fieri ꝑticeps gaudij: doceat pseuerantiā. beaug⁹. Ex his ꝙbus aug. pz qꝫ nō sufficit ꝺfessorē audire: q̄ sibi dicūť a ꝺfitente: ꝫ de alijs ipsū nō interrogare: nisi esset ꝑsona bñ i his pita ꝫ ꝺsciētiata: q̄ sufficienť scit dicere vel dare q̄ oz: sz cū ꝑsone cōiter sint grosse in istis: etiā ille q̄ sūt in alijs negocijs mūdi vel sciētijs acuti: iō ꝑmittendū est dicere vnicuiq; qꝺ vult: ꝫ ordine q̄ vult: ꝫ de pctīs q̄ ꝑ se sufficienť dicit: nō est iterū interrogandū: ne molesteť in q̄ nō oz: sz si aliqd nō bene intellexisset ꝑcipue de mortalib⁹: facere dz sibi declarare: vt intelligat. De his aūt q̄ nō plene dixit: puta qz nō dixit circūstantias necessarias vel numerū: ꝫ hi⁹ interrogare eū dz: vt plene dicat quantū ē necessariū. De illis ꝙo peccatis q̄ nec dixit: nec scit dicere interrogare debz ipsū. Et ꝑm Ray. ꝫ hosti. in sūma. Interrogationes fieri debēt de septē vicijs capitalib⁹ ꝫ eoꝝz specieb⁹ ꝫ filiabus: de qbus diffuse hēs. s. in scōa ꝑte ꝑ totū. Nō tñ debēt interrogari oēs de oīb⁹ sz plus ꝫ minus ꝑm ꝺditionē ꝑsonaꝝ. Sicut aūt q̄ ꝺfiteť nō bz necesse tenere magis vnū ordinē q̄ aliū dicēdo pctā sua: ita nec ꝺfessor interrogando. Tñ ad melī⁹ memorie cōmendandū. de qb⁹ dz interrogare: ꝫ de qbus iā interrogauit ne amplius hēat replicare: cōgruū est tenere aliquē ordinē. Et si placet interroget de decē ꝓceptis: ꝫ deinde de vicijs capitalib⁹. Decē ꝑcepta cōtinentur in his versib⁹. Unū cole deū: ne iures vana ꝑ ipsū. Sabbata scifices: habeas i honore parentes. Nō occisor eris fur mechus testis iniquus. Alteri⁹ thorū: nec rez cupias alienā.

Aliquā declarationē horꝝ hēs. s. i ꝑma ꝑte ti. .i. c. z. Septē ꝙo vicia capitalia continenť, in isto versu in vna ipsius dictiōe. Ut tibi sit vita: semp saligio vita. In illa dictione saligia sūt septē lre a quib⁹ incipiūt noīa septē capitaliū viciorū. In s intelligiť superbia sub q̄ cōprehendunť multe circūstantie vt vana glia. In a auaricia. In l luxuria. In i inuidia. In g gula. In i iracundia. In a accidia. Sz anteq; interroget de pctō: pri⁹ ḡrat ō excōicatione maiori. Et si inueniet eū aliq̄ irreptitū si hz auctoritatē sup hoc absoluat ꝑ⁹: si nō hz remittat ad eū q ꝑōt absoluere. Tho. in. 4 dicit in īrogationib⁹ confessor tria dz seruare.

Primū est vt nō inꝛroget oēs de oībus: sz inꝛrogenť ꝑsone de pctīs: q̄ cōsueuerūt repiri i hoībus illius cōditionis ꝫ status vt stipendiarij de rapinis ꝫ incendijs. Clerici de simonia ꝫ horis omissis: adolescētes de luxurijs ꝫ hi⁹. Uñ a ꝑncipio cōfessionis decēs ē interrogare cōfitentez de cōditione sua: de exercitio: de statu an cleric⁹ vel laicus solut⁹ vel cōiugat⁹ ꝫ hi⁹: vt inde ꝓuidētius possit formare inꝛrogatiōes ꝫ quantū tps ē q̄ fecit vltimā cōfessionē: ꝫ si fecit pniam sibi iniunctā ꝫ vtrū in statu pctī mortalis. Scōm qō dz seruare cōfessor ē: vt interrogēť ipsi pctōres a remotis de pctīs ꝫ in genere: ꝫ nō ī vltima specie ꝫ mō pctī subito: ne si nesciebat tale pctūm: addiscat: ꝫ sic ducať in tētationē: vt ꝙbi gra. Si fateť se cōmisisse viciū luxurie: nō statim q̄rat sacerdos: si seipsū manib⁹ suis polluit ꝫ hi⁹: sz interroget de mō seu cū qbus ꝫ hi⁹. Tertiū est qꝫ i pctīs carnalib⁹ nō descēdat nimis ad ꝑticulares circūstantias nō necessarias: q2 hoc est seipsū intentationē inducere ꝫ ad inuētiones pctōꝝ docē eos: q ignorant: ꝫ aliqñ postea talia referūť i plateis in scandalū ꝫ in derisū sacrorꝝ: vt ꝙbi gratia. Si vir fateť mulierē polluisse extra vas debitū nō vlteri⁹ q̄rat sacerdos in q̄ ꝑte corꝑis ꝫ quō. iā enī hz vltimā spēm pctī. Als q turpitudines q̄s

miseri hoes inueniũt ipsimet: si volũt p se exp̃i mant. Et nota q̃ cõfessor nõ solũ dz interro/gare de mortalib⁹: sz ẽt de circũstantijs: q̃ aggra uãt vel alleuiãt: vñ Jnno. in decre. oĩs vtriusq; sexus: de pe. z re sic dicit. Sacerdos sit discretus z cautus: vt more periti medici supinfũdat vinũ z oleũ vulnerib⁹ sauciati: diligent ingrens z pec cata z circũstantias pcõr: gbus pudẽter ingsi/tis: intelligat q̃le ei debeat p̃bere cõsiliũ z cuius modi remediũ adhiberi diuersis experimentis vtendo ad sanandũ egrotũ: hec ibi. Ad idem facit qđ dicit aug. de circumstantijs pcõr: de pe. di. 5. c. i. Consideret q̃litatẽ criminis ĩ loco in tpe in pseuerantia in varietate psone z q̃li hoc fecit tẽtatione z ipsius vicij multiplici executiõe. Oĩs ista varietas cõsitenda ẽ z deflenda. Dolendũ ẽ nõ solũ qz peccauit: sz qz se virtute priuauit. Do leat alior vitã in sua fuisse corruptã. s. exemplo z cõmodũ qđ dedisset primo: exẽplo boni. Do/leat de tristicia quã peccando bonis intulit: z de leticia quã eis nõ adhibuit: hec aug⁹. q̃ intellige ſm qđ declaratũ est hic. Et illas gdẽ circũstan/tias: q̃ trahũt pctũ in aliã spẽm de necessitate oz cõfiteri ſm tho. z pe. z alios doc. Alias enĩ circũ stantias cõfiteri: cũ sint venialia pfectionis ẽ z nõ necessariũ. Pe. de pal. dicit in. 4. di. 16. q̃ nume/rus circũstantiar̃ comprehendit hoc versu.

Quis quid vbi quib⁹ auxiliis cur quõ q̃n. Ray. addit octauam. s. quoties. Et vbi in vbi dr qui/bus auxilijs ipse dicit p q̃s quoties. Dicit g̃ qs p varietate psone: status: etatis: sapie: ordinis: z sic fuit grauissimũ pctũ ade: qz quãto gradus alti/or tãto casus grauior z ingratitudo maior. Quid vtrũ malũ qz prohibitũ vel ex genere suo: vtrum mortale vel veniale: vtrũ occultũ vel manifestũ Et quantũ ad hanc cõditionẽ grauius fuit pctũ cain q̃z ade. Quãtitas enĩ generis homicidij gra uior est qz gule vel lugbie. Ubi qr in loco sacro grauiꝰ peccat. Per quos: qr traxit alios ad pec/catũ: qđ pprie est diaboli: vel q̃s posuit media/tores ad malũ ppetrandũ: qr pcõr illorũ ẽ pti/ceps. Uel cũ quib⁹: p quib⁹ z contra q̃s. Quoti/ens: nõ solũ quantũ ad cõsuetudinẽ sz etiã q̃tuz ad numerũ: qui numer⁹ refert ad actionẽ nõ ad obiectũ actionis: vbi gra. Si hõ iniusta cõtrecta tione accipiat saccũ plenũ mille florenis vnum furtũ est. Si aũt tres florenos accipiat diuersis etiã tpibus z actibus successiue: erunt tria furta: qz in ipso actu essentialiter ẽ pctũ. Et iõ nõ põt esse vnũ in plurib⁹ actibus. Cur: an ex infirmita te vel ignorantia vel electione vel quali intẽtione fecerit: z qz mortalia trahũt spẽm ex fine: iõ dili genter hoc est explicandũ. qui enĩ furat vt me/chet magis dicendus est mechus q̃z fur. Est tñ vnũ pctũ in vno actu sz hõs plures deformita/tes: quõ naturali mõ vel innaturali: qz semp gra uius in eodẽ genere agendo q̃z patiendo. Qñ: si in sacro tpe vt dieb⁹ festiuis vel alio tpe z de p/seuerantia in peccato.

n Ad declarationem aũt hi⁹: qñ. s. circũstantie sũt cõsitende sic dicit pe. de pal. Circũstantie sũt in quintuplici genere. Prie sũt q̃ nec alleuiãt nec aggrauãt: sicut ille q̃ nõ im portant aliquã cõuenientiã vel discõuenientiaz ad rationẽ nec ex se nec ex suppositione sicut fu/rari cũ dextera vel sinistra: z istas cõsiteri ẽ sup/fluũ. Scõe sũt q̃ alleuiant q̃ importãt cõuenien tiã: vt facere malũ ex bona intentione vel igno/rantia: z istas cõsiteri ẽ impfectũ: nisi quis timẽt scandalũ cõfessoris. Tertie sũt q̃ importãt discõ uenientiã ex suppositione vt furari multũ: z istas qz peccatũ aggrauãt cõsiteri ẽ pfectũ: nisi ppter sui periculũ vel cõfessoris vel tertij: sz qz nõ mutãt spẽm nec aggrauãt in infinitũ: nõ est necessariuz eas cõsiteri ſm tho. Sz pe. dicit q̃ cuius ista sit cõis opinio: tñ tutior est alia. s. q̃ confiteat eas. s. cũ notabiliter aggrauãt: vt furari centũ florenos multo grauius q̃z furari vnũ. Sũt q̃rte q̃ aggra/uãt z mutãt spẽm: ñ tñ in infinitũ grauãt: z mutãt vt qñ vtrũq; est veniale: vel qñ primũ est morta le ſm veniale vt in spẽbus gule: quar̃ vna adue nit alteri: z sũt qñq; mortales qñq; veniales: et istas cõsiteri nõ est necessariũ. Nec est illud cõ/tra hoc qđ dicit tho. z alij cõiter. s. q̃ q̃ mutãt spe ciẽ sũt necessario cõsitẽde: qz loquunt̃ de illis: q̃ sũt mortalia. Ratio qz nõ est necessariũ eã cõfi teri est: qz circũstantia ẽ cõsitenda necessario nõ qz mutat: vt pz in veniali: sz qz mutat in infinitũ vt pz in mortali. Sz circũstantia nõ mutãs in/in finitũ nunq̃z aggrauat in infinitũ: qz intẽdit pe/nã z nõ extẽdit. Extensio enĩ est infinita nec põt crescere: sz intentio est finita: z semp põt crescere. Nulla g̃ talis q̃ nõ mutat seu aggrauat in infini/tũ: est necessario cõsitenda. Quinte mutant z ag grauant in infinitum vt qñ actui veniali puta vt laute z studiose p̃parationi addit̃ ebrietas vt no tabilis anticipatio hore ĩ ieiunio sine cã: sz vtrũ religioso sit mortale qđ alteri est veniale: dicen dũ q̃ nõ: vt verbũ ociosũ z hi⁹: hec pe. de pal.

Et nota ſm tho. in quadã epla: q̃ circũstantie ille dicunt̃ trahere peccatũ ad aliud genus: z iõ de necessitate cõsitẽde: q̃ hñt spãlẽ repugnantiã ad aliqđ p̃ceptor̃ diuine legis. Sicut furtũ sim/plex repugnat huic p̃cepto. Nõ furtũ facies. Si vero fiat furtũ in loco sacro: circũstantia loci hz repugnantiã ad aliud p̃ceptũ: qđ ẽ de veneratio ne sacror̃: z sic addit̃ nouã spẽs pctĩ z de aliis. Dicit nicolaus de lira sup exo. q̃ peccatũ morta le cõmissũ die festo hz spãlẽ repugnantiã ad illũ p̃ceptũ de scificatione sabbati: qz magis est opus seruile opus pctĩ q̃z opus manuale. Opus autem seruile ibi prohibet̃: z sic mortale vltra p̃priã de/formitatẽ sue materie: ex eo q̃ cõmittit̃ in festo hz aliã deformitatẽ ex ista circũstantia: quã oz cõsiteri. Et in fi. dicit idez tho. vbi. s. q̃ illud qđ dicit̃ circũstantias nõ trahẽtes pctũ in aliud ge nus seu spẽm nõ esse de necessitate confessionis:

.XVII.

nō est referendū ad numerū pctōr̄ z eiusdē spēi qz numerū ꝓfiteri teneē si pōt: qz nō est vnū sed multa. Et hoc nota diligenē de quibusdā q̄ honestū est z bonū ꝓfessorē seruare in ipso exercitio vltra excōicationē iuris cōis: vt sciat cōfessor si penitēs incidisset in snīam cōstitutionis synodalis: nō inuestigare dz de cōstitutionib⁹ illi⁹ dyocesis: si quas hr̄et: vel etiā ꝑuincie vel forte a legatis: vt possit meli⁹ penitentib⁹ ꝑuidere. Diligenter q̄rat de nūero pctī. i. quotiēs ītidit ī istud vel illud: qz cōiter hoīes istud leuiter transeunt z de circūstantijs nō necessarijs z de peccato qō alteri rite iā cōfessus est: nō queras cū nō teneat nisi in casu in quo teneret cōfessionē iterare. Et de his plene habes. s. in ti. īmediate p̄cedenti in c. penul. de cōfessione: qō totū bene vide. Et nō solū de pctīs ope ꝑpetratis quere: sed z de pctīs cordis: que pone ꝑuipendūt z de numero ipsor̄ Et qz ꝑm tho. in. i. 2e. pctm̄ cogitationis z opis ī eadē mā sūt vni⁹ z eiusdē spēi: sz differūt ꝑm magis z minus: qz. s. peccatū opis est grauius q̄ peccatū cordis: nō interrogandū est etiā de specie z circūstantijs necessarijs peccator̄ cordis: verbi gratia. Si dicit se in mente solū deliberasse mulierē cognoscere: interrogandū est vtrū mulierē solutam vel nuptā vel virginē z in qua die z hi⁹ qz ista faciūt illud peccatū diuerse spēi. Item si mulier est facias eā ex transuerso stare: nec ī faciem eius aspicias: qz facies eaꝝ vt ventus vrēs est: dicit ꝓpheta. Sz nec virū decet frequenter ī vultū eius aspicere: ne facias eū erubescere vltra q̄ oportet. Et cū sapientibus vrbanius reꝑhendere cū oportet: z cū rusticis z idiotis durius: ne ꝓmi dedigneē ex asperitate verbor̄: z secūdi peccata paruipendāt ex leuitate sermonis. Stimulatos ex dolore z desperatione quantūcūq; peccata cōmissa sint grauia cōfortare z animare expedit: exempla inducendo dauid magdalene pauli latronis z hi⁹. Induratos z se excusantes aggrauare mala cor̄ oñendo periculū: exēplo adam saulis inde z hi⁹. Nota etiā ꝑm magistrū Umbertū in libro. s. de officio ordinis. s. fratrum p̄dicatorū q⁹ illor̄ cōfessiones ꝓtius z libentius audiri debēt: qui magis indigere putantur: vel qz raro venire solent vel qui sūt extranei vl' qui sūt in maiori statu: vel de quorū cōfessione maior vtilitas secuturа sperat. Idem dicit audiēdo multeres caueat ne nisi in publico audiat: z nisi ab aliquo vel aliqbus videat: nec multū īmoreē nisi quantū necessitas cōfessionis requirit: z eis que nimis frequenē cōfiteri ꝟolūt assignet certū tps extra qō ipsas nō audiat: nec alijs colloquiis se eis exponat. Et semper ꝟerbis duris z rigidis vtaē circa illas potius q̄ mollibus: hec ille. Et hoc est contra illos qui quotidie audiūt mulierculas: z faciūt eis longas p̄dicatiōes: vnde amittunt multū temporis z scandalū cōiter sequitur in ipsis z in populis.

Epenitentia seu satisfactione iniūgenda a cōfessorib⁹. No

ta q⁹ꝑ quolibet peccato mortali esset regulariē septēnis pnīa imponēda: vt habeē. xx. q. i. p̄dicādum. z. 33. q. 2. hoc ipsū. ℔. sequenti. qō seruabaē antiquitus. Et ista septēnis pnīa magis vel minus aspera ꝑm maioritatē vel minoritatē criminū z circūstantiaꝝ z cōpūctionē erat: qz vt dicit hiero. Apud deū nō tm̄ valet mēsura tpis q̄ dolor̄is nec tam abstinentia ciboꝝ q̄ mortificatio criminū: de pe. di. i. mensurā. Sz hodie oēs pnīe sūt sacerdotis arbitrio taxande cōsideratis circūstantijs psonaꝝ criminū z hi⁹: extra eo. deus qui. Dicit etiā leo papa. 26. q. 7. Tpa penitudinis tue moderationis arbitrio sūt cōstituēda: ꝓut ꝓuer sorū aīos ꝑspexeris esse deuotos. Ray. guil. et speculator in reportorio hoc tenent: z generalis cōsuetudo hoc habet. Nec est ꝓtra qō dicit greg⁹. de pe. di. 5. videlz. falsas pnīas dicimus que non ꝑm auctoritatē sanctor̄ patrū ꝑ qualitate criminis imponunt̄. Hoc enī intelligiē ꝑm Ray. cum sine causa rōnabili dimitterent pnīe antiquitus taxate: nā vltra illā cōem pnīam septennē ꝑ quolibet mortali in genere ponunt̄ alie pnīe maiores vel minores ꝑ certis peccatis: ꝓut habeē in diuersis. c. decretor̄. Que qz cōiter nō dant: iō omitto ponere. Si vis eas videre quere ī summa ꝓfes. li. 3. ti. 34. de pe. z re. vbi ponunt̄. 48. casus de hi⁹. Est aūt satis rōnabilis causa nō dādi hi⁹ pnīas indispositio penitentiū: etiā qz aliqñ nō sufficeret tps vite. Nā vt dicūt Ray. z bosti. dz confessor dare talem pnīam quā credat verisimiē illū implere ne ipsam ꝟdando deterius ei ꝓtingat. Qz si magna peccata cōmisit: z dicit se penitere: sed nō posse aliquā durā pnīam agere: animet eū ad hoc cōfessor oñendo ei grauitatem peccatorū: z ꝑ ꝓsequens penarū z pnīarū sibi debitarū: z sic tandē iniungat ei pnīam: quā libenē suscipiat. Et si sacerdos nō pōt gaudē de oīmoda purgatione eius: saltem gaudeat: q⁹ liberatum a gehenna transmittit ad purgatoriū. Itaq; vt inquit bosti. confessor nullo modo dz permittere peccatorē desperatū recedere a se: ar. 26. q. 6. ꝓsbyter: sz potius imponat ei vnū pater noster vel aliud leue: z q⁹ alia bona q̄ fecerit z mala q̄ tolerauerit sint ei in pnīa: concor. ibo. Hoc tm̄ sane intellige videlz: qz si aīs ipsū penitet: z paratum se dicit facere qō debz: sz onus pnīe dicit nō posse sufferre: tūc ꝑpter hoc quantūcunq; deliquerit: nō debet dimitti sine absolutiōe ne desperet. Et dicit pe. de pal'. in. 4. q⁹ debet cōfessor cū minorem pnīam debito imponit innotescere et: q⁹ illa imposita nō est condigna: ne decipiatur putans ipsam sufficere: sed qō deberet ꝑ quolibet mortali septennē agere pnīam: quā si hic nō faciet: luet in purgatorio: si tm̄ crederet ꝑ istam de-

clarationē illum incidere in desperationē: nō debet sibi hoc dicere. Sed si dicit se non posse dimittere odiū vel caste viuere vel alienū cum possit nō velle restituere vel artem dimittē quā sine mortali exercere nō potest vel aliquid hi⁹: talis nullo mō debet absolui ſm tho. ⁊ pe. de pa. ⁊ alios: quia vt dicit greg⁹. Tunc est vera absolutio sacerdotis cū interni sequit̄ arbitriū iudicis. ii. q. 3. deus. i. dei qui nunq̄ absoluit impenitentē: de pe. di. i. neminē. Sacerdos aūt nullam debet cōmittere falsitatē in sacramentis veritatis: vñ ⁊ de pe. di. 5. dicit̄. Fratres nostros admonemus vt falsis penitentijs animas laicoꝝ decipi non patiant̄. falsas aūt pnias dicimus: cum sic agitur de vno: vt nō recedatur ab altero. verum ⁊ si talis pur vult confiteri: debet audiri confessio eius: vt dicitur extra de pe. ⁊ re. q⁹ quidam. ⁊ debet sibi aliquid iniūgi nō absoluendo eum et declarando: q⁹ nō ꝓpter hoc credat se absolutū: sed tñ saltē satisfaciet mandato ecclesie de confessione annuali: ⁊ hortetur eum vt faciat omne bonū quod potest: vt deus coꝝ eius illustret ad pniam: vt dicit̄ de pe. di. 5. falsas. Et sic nō est dimittendus sine cōfessione ne desperet. Q⁹ si insistet ꝓ absolutione ostendēdo scandalū ⁊ desperationē si nō absoluat̄: nullo modo debet ei assentire sed declarare ei: q⁹ fieri nō pōt nec iuuaret eū: ⁊ si pmanet in scandalo nō est curandum: quia est scandalū phariseoꝝ. ii. q. 3. int̄ verba.

In imponendo pniam si ꝙtingat errare: minus malū est errare dando nimis paruā q̄ in dando nimis magnā: vt dicit Chrysosto. 26. q. 6. alligāt quia vt ibi dicit̄. Melius est reddere rationem deo de nimia misericordia q̄ de nimia severitate. Si enim benignus est dñs: vt quid sacerdos vult videri austerus: exemplū habemus a xpo vt dicit Ray. qui nulli vnq̄ imposuit grauē penitentiā: sed dixit vade ⁊ noli āplius peccare: et ad hoc pmaxime debet attendere confessor: excidere ab eo causas ⁊ occasiones peccatoꝝ: puta si ꝙuersatio eius cum aliquo est ei occasio ruine imponere sibi q⁹ dimittat familiaritatem eius si potest ⁊ hi⁹: de pe. di. 3. satisfacere. Aliquādo imponere ei mutationem loci: qui est sibi ad scandalū: si potest fieri: dis. 81. valet. aliquando tamē res sic se habent: q⁹ fieri nō pñt. Item imponēda est pnia ꝓ ꝙtrarium ad malum: qō cōmisit ſm Ray. vt superbo opa humilitatis: auaro opa elemosyne: guloso ieiuniū: quia ꝙtraria ꝙtrarijs curantur: ō pe. di. 2. c. i. quod intellige si crederet illum posse ⁊ velle facere: hoc est enī ad bene esse ꝙponere ista magis q̄ alia. Item si est negligēs ad audiendū verbum dei: ſm Jo. potest ei iniūgere q⁹ audiat certū numerū ꝑdicationū. Debet etiā cauere ne det talem pniam ꝓ quam fiat alteri ꝑiudicium: puta si seruo iniungitur longa peregrinatio vel ieiunium ꝓlixum: dominus ei⁹ inde reciperet detrimentum de seruitio suo: si imponeret vxori vt daret multas elemosynas de bonis viri si parafernalia nō habet. Item ꝓ peccato occulto nō est manifesta penitentia iniungenda. ſ. talis vnde posset aliqua peccati suspicio oriri. Item nota ſm Joh̄. an. super cle. dudum de sepul. q⁹ ꝓius debet sacerdos iniungere penitentiam q̄ facere absolutionem a peccatis: quod ꝓbat ex ipso textu cle. que ꝓius ait de penitentia iniūgenda ⁊ postea de absolutione. tum etiam ex ratione ꝓbat: quia cum absolutio sit complementuꝫ forme in penitentia: ꝓius debet esse satisfactio: que est vt pars materialis penitentie saltem in actuali ꝓposito vt expressa satisfactione que debet imponi per sacerdotem: eam penitens accepit sicut confessus est ⁊ doluit ⁊ inde sequitur absolutio. Quia tamen cōmuniter fit contrarium. ſ. q⁹ ꝓius absoluatur: ⁊ postea iniungat̄ penitentia: quomodocūq̄ fiat vl̄ ante vl̄ post sufficit. ꝑsupponit enim confessor illum habere ꝓpositum faciendi quod sibi iniungetur: cum ipsum peniteat. Item ſm Jo. si penitentez absoluis: cuius confessionem audisti: absoluas etiā eum a penitentijs oblitis iniunctis ab alijs sacerdotibus: ⁊ si aliquarum penitentiarū iniunctarū memor sit: quas non impleuerit: si iudicaueris expediens cōmutes eas: nisi esset in casu a quo nō posses absoluere. De permutatione tamen penitentie habes. ē. in ti. ꝓcedenti. c. vlti. circa finem vbi etiam multa sunt de satisfactione.

Cautum est etiam declarare sibi vel pmittere: q⁹ si aliqua die vel ex negligentia vel oblitione obmitteret penitentiam iniunctaꝫ: puta ieiuniū vel orationes ⁊ huiusmodi: q⁹ possit remittere alia die. Item ſm pe. de pal̄. Consulendum est diuitibus ⁊ nobilibus q⁹ querant participationē bonoꝝ: que fiunt in religionibus vbi ⁊ sūt plures penalitates q̄ alibi ⁊ magis accepte deo q̄ alibi: ⁊ q⁹ in penitentiam imponatur eis nō solū que facient per seipsos: sed ⁊ que per alios vl̄ ab alijs ꝓcurabunt ⁊ omnia quoꝝ specialiter sunt participes.

De confitente aūt qui

non confitetur aliquod mortale quod novit de eo confessor: ex eo quia nō reputat illud peccatū. Dicit gof. in quodlibet. 9. q⁹ si est certum illud esse mortale: tunc quicūq̄ confessor debet ei facere conscientiā de eo: cum confessor ordinetur ad vtilitatē eius: sed vtilitas eius est: q⁹ sciat statum suū: nec debet eum absoluere: sed reputare eum indispositū ad recipiendū absolutionē: duꝫ manet in tali statu Sed si dubium sit: vtrum sit peccatum ⁊ opiniones sūt inter magistros: sicut vtrū sit licitum emere redditus ad vitam. Tūc aut confessor est ordinarius eius: ita q⁹ tenetur audire confessionē eius: ⁊ tunc si sit illius opinionis q⁹ illud nō sit peccatū: debet eum absoluere simpliciter. Si aūt credit q⁹ sit peccatum: debet ei conscientiam facere: q⁹ confitens diligenter se informet de illo facto: vtrum sit peccatum. Sed

.XVII.

dato q̄ ille nō vellet cognoscere illud esse pec/catū:nihilominus ex quo est ordinarius:tenetur eū absoluere nec reputare eū inhabilem ad abso lutionē:quia ex ratione ꝛ nō ex ꝓteruia hec opi nio est. Ordinarius aūt in absoluendo debet se qui cōmune iudiciū,ecclesie nō suum. Si autem sit confessor delegatus qui in nullo teneꝫ consi/tenti nisi velit:si credit illud esse mortale:nō de/bet eum absoluere:quia ex mera volūtate depē det vt absoluat vel dimittat:debet sequi in sab/soluendo ꝓprium iudicium:ꝛ peccaret absoluē/do:hec gof.

De forma ꝛ modis absolutionis ꝛ de canoni bus penitentialibus. Ca.vij.

O Eabsolutione tan/

dem. Nota ſm Ray.sacerdos dicitur soluere vel ligare tribus modis. Uno modo per ostensionē.i.oñendo solutū vel ligatū. Ligatū dico cū.ſ.nō absoluit:licet enī peccator p ꝓtritio/nem sit a deo absolutus: adhuc tñ in facie eccle sie manet ligatus:ꝛ sic intelligit illud.c.de pe.di. .i.q̄tūlibet. Alio modo ligat sacerdos:dādo pe nitentiā ad quā obligat peccatorē ꝛ soluit: dum de pna sibi debita dimittit: vel ad sacramenta admittit:de pe.di.i.multiplicit. Tertio modo p excōicationem ꝛ absolutionē ab ea.z.q.i.nemo.

Fit tñ ſm pe.absolutio a peccatis realiter per ministeriū sacerdotis:nō quidē principaliē ꝛ auc toritatiue:qz hoc est ꝓpriū dei:de pe.di.i.verbū nec tñ solum ostensiue:qz ꝛ hoc faciebant sacra/menta veteris testamenti:nec solum dēpcatiue: quia sic magis absolueret bonus laicus q̄z ma/lus clericus:nec solum p ꝓtritionē cōfitentis: qz tunc nunq̄z quis ibi afficeret de attrito contrit⁹. Sed opatur instrumentaliter absolutio p remis sionem disponendo ad grattā:ꝛ sic nisi ponatur obstaculū facit de attrito contritū:ꝛ iam contri/to adauget gratiaz:hec pe.concor.tho. Et fit hoc virtute clauiū:que dicunt plures in effectu:quia vna est potentia discernendi:alia diffiniēdi:vna tñ est essentialiē.ſ.potestas iudicandi in foro aīe collata a deo:ꝛ in aīa impressa indelebiliter per susceptionē sacerdotij:hec pe. Nota ſm Ray. q̄ triplex est iudicium.ſ.dei petri ꝛ celi. In ꝓmo iudicio absoluit peccator p contritionē. In iu/dicio petri.i.confessionis p absolutionē:si tamē sit absolutus ꝓius a deo saltem ordine:vnde di cit.24.q.i.manet petri ꝓuilegium:q̄ñ ex equi tate fertur iudicium. In iudicio celi.i.curie cele stis absoluit p approbationē:de peni.di.i.c.nū quid cain. Nota etiā ſm pe.de pal.q̄ ē triplex clauis regni celoz. Prima est auctoritatis:et hanc habet solus deus: qz cū clauis sit potestas aperiendi celū:ꝛ deus solus principaliē possit re mittere peccata quibus solis claudere celum ꝛ gratiā infundere qua aperit:ideo habet hāc ipse solus. Secunda est excellentie:hanc hz solus xp̄s inquantuz homo. ipse enī merito passionis aperuit celum tollens impedimentū nature: q̄ nullus tollere potuit. Tertia est clauis mini/sterialis:hanc hñt sacerdotes:q ministerialiter ꝛ dispositiue agunt ad amotionē obstaculi.i. vec/tis seu peccati:ꝛ aperitionē.i.collationem gratie.

Clauis aūt ministerialis est duplex:vna dicit ordinis alia iurisdictionis. Et forte sūt realiter di/stincte:quia licet clauis iurisdictionis non sit ali/quid reale:tñ clauis ordinis est aliqd reale ꝛ in/delebile. Et clauē ordinis habet oīs sacerdos:sz clauē iurisdictionis nō habet nisi habeat subdi/tum:vnde ꝛ curatus nō sacerdos hz clauē iuris/dictionis ꝛ nō clauē ordinis. Item clauis ē du/plex.ſ.clauis sciētie ꝛ clauis potentie vna tamen essentialiter.

De modo absoluendi

Nota qō dicit pe.de pal.qz homo nescit vtrum vnq̄z fecerit vnā pfectā confessionez: expedit q̄ in omni confessione sacramentali post quedam specialiē enumerata:sequat generalis clausula.ſ. de omnibus alijs venialib⁹ ꝛ mortalibus ꝓfessis ꝛ nō ꝓfessis dico meā culpā: ꝛ sic absolutio seq̄/tur:ꝛ sic valebit ad remissionē pene etiā morta/lis oblite:ꝛ etiā scite ad quā tñ nō tenebat alīs i speciali iterū cōfiteri:qz.ſ.confessus est sufficienē

Forma aūt absolutionis ſm tho.in tractatu ō forma absolutionis est hec quantū ad substātiā Absoluo te. Et ꝓsuevit addi ego ꝛ a pctīs tuis:ꝛ si nō diceret subintelligeret. Quia enī in sacra/mentis verba habēt efficaciā ex institutione di uina:tenenda sūt determinata verba ꝓsonantia institutioni diuine. Institutioni aūt diuine dicen ti. Quecūq̄z solueris ꝛc. Ista verba conueniunt. Ego te absoluo. Idem Inno.ꝛ hosti. Et melius addit ſm pe.de pal.ab omnib⁹ pctīs tuis q̄z di/cere a pctīs tuis ꝓfessis ꝛ oblitis. Et meli⁹ dicit ab omnib⁹ peccatis q̄ cōfessus es in generali vel speciali de quib⁹ intendis. Premittit aūt ab/solutioni cōiter misereat tui ꝛc.ꝛ filius dei te ab soluat ꝛc. Nō q̄ sit necessariū:ꝛ de forma absolutionis vt quidā dixerūt: ꝛ male: qō reꝓbat tho. Sed ex congruentia vt.ſ.p hi⁹ orationē tol latur si aliquod eēt obstaculū ex parte penitētis ad pcipiendū fructū absolutionis. Subiungitur etiā ad absolutionē ꝓgrue ꝓsignatio crucis sup confessum cū inuocatione trinitatis ad innuen/dū ſm tho.in.4. q̄ ipsa remissio peccatoꝝ fit au ctoritatiue p sanctā trinitatē ꝛ meritorie p passi onē xp̄i. Sz impositio manus sup caput cōfessi nō ꝓuenit ſm tho. quia istud sacramentū nō da tur ad aliquā excellentiaz gratie:sicut illa vbi fit manus impositio:ꝛ in fine multū vtiliter dicitur Quicqd boni feceris sit tibi in remissionē pecca torum tuoꝝ. Nā vt dicit tho.in qōlibet ex ipsis verbis. Oīa bona q̄ faciet i statu gratie:valebūt sibi ad expiandū culpā ꝓteritā seu diminuendū

de debito pene nō solū ex ipsa natura boni opis ꝫ ex virtute etiā clauiū. Libet enī bonū opus est magis expiatiuū ex impositione ꝓfessoris q̄z idē p se factū: qz ibi opatur virtus clauiū ⁊ meritū passionis xp̄i. Sicut enī cōfessor pōt imponere pn̄iam ex se vel de consilio alteri⁹: ita ⁊ de volūtate cōfitentis: puta cū dicit. Si nō potes facere hoc vel nō vis facias hoc. Et huic ē silē cū dicit. Quicqd boni ⁊c. Uñ vltra pn̄iaz specialiē iniūctā ex illis v̄bis alia bona opa magis valebūt, quantū quidē ad emendā culpe cōmisse: nō aūt ad ꝑseruandū a futura. Pe. de pal'. dicit q̄ ēt debet cōfessor dicere: ⁊ mala q̄ sustines: ⁊ bona q̄ ꝓponis facere sint tibi ⁊c. Nō quidē intendendo eū obligare ad faciendū q̄ ꝓponit facere. Sz vt ipsū ꝓpositū faciēdi sit sibi satisfactoriū: ⁊ bona q̄ faciet. Itē nota ſm Jo. ⁊ pe. de pal'. q̄ cōfessor semp̄ p̄ius dz absoluere a vinculo excōicationis etiam minoris q̄z a peccatis. Et multo magis a maiori si habet auctoritatē. Ex si nō bz nō absoluat a peccatis: nisi p̄ius absoluat ab excōicatione p eū qui pōt eū absoluere ex hoc.

Solet aūt dñs papa aliq̄ quibusdā tantā gr̄az facere: vt simpliciter ab omnib⁹ censuris ⁊ penis iuris ⁊ hoīs possint absolui in foro saltē cōscientie. Et tūc confessor pōt ista forma vti: quā a curia romana recepi: ⁊ vsus valet.

·r·

De plenitudine potestatis apl̄ice cuius auctoritatē p̄ nr̄i gero: absoluo te ab omnib⁹ censuris ecclesiasticis sīnijs vinculis excōicationū suspensionū ⁊ interdicti tam a iure q̄z ab hoīe latis necnō ab omnib⁹ negligētijs ⁊ defectibus cōmissis in administratione sacramentor̄ officijs ⁊ actibus tuis vel noīe tuo factis supplendo de solita apl̄ice sedis clementia ⁊ oēs effectus cozundē. Aboleo etiā oēm maculam infamie ⁊ inhabilitatis vndecūq̄ contractā. Dispensoq̄ tecū sup oī irregularitate simonia in ordine ⁊ beneficio actiue vel passiue quacunq̄ occasione vel causa etiā circa in collatione ordinū ⁊ alior̄ sacramentor̄ vel cōtractis seu cōmissis. Restituo te ⁊ habilito te ad status famam ⁊ honores ⁊ executiones officior̄ ecclesiasticor̄ quor̄ūcunq̄ ac ad oēs gradus dignitatū ⁊ honorū ad beneficia ecclesiastica habita ⁊ habenda: ⁊ tibi de his q̄ habes de nouo ꝓuideo relaxando tibi fructus: q̄s male ꝓcepisti seu lesa conscientia ex eisdē: ac alia q̄ in ludo ex successione ac alias ad te puenerūt: q̄ subiacent restitutioni vage in forma plenissima. In noīe patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti amen. Si aūt aliq̄s dubitat an p̄dictis spālis exigatur forma absoluēdi necessaria qui a sede apl̄ica hñt p̄uilegiū: q̄ i articulo mortis dūtaxat semel possint habere plenā remissionē omniū suor̄ peccaminuz. i. a pena ⁊ culpa: vt alij exp̄imūt. Rñdet ſm q̄ a magistris tam in concilio constantiensi q̄z basiliensi dictū fuit q̄ nō: ꝫ sufficit q̄ ea oīa ⁊ singula faciant ꝑ quibus indulgētia p̄fata dat̄: put in bullis vel p̄uilegijs talium exp̄imit. Nec putet aliq̄s q̄ q̄n semel in articulo mortis fuit ⁊ vsus est: q̄ postea i alio articulo mortis vti valeat: nisi papa latiorē auctoritatē daret q̄z dat: q̄n ponit q̄ in articulo mortis dūtaxat semel. Et ita rñdet in concilio constantiensi a litteratissimis viris pluribus de hoc requisitis. Nec mirū quia p̄uilegiū de indulgētijs tantū dat quantum sonat: nō autem extendi debet vltra.

·s· # Sed quid de cōfessore qui absoluit vbi nō potuit secularē aut ex ignorantia vel ex verecundia festinatione vel bi⁹? Et confessor postea experit̄ se errasse. Nūquid tenetur hoc seculari dicere? Rñdet ſm oēs q̄ secularis excusatus est: ⁊ coram deo absolutus est: interim q̄ nescit ſz confessor nō. Quid g̃ faciet? Collatio facta fuit de hoc cū multis notabilib⁹ doctoribus theologie in cōcilio basiliensi. Quidam dixerunt q̄ debet auctoritatem a superiori impetrare: ⁊ si sine magno scādalo fieri potest vocare non absolutum: ⁊ sibi dicere ac eum absoluere post auditum in confessione: vel si magnum scandalum timeret̄: absentem absoluat: si ab vltima confessione sperat̄ esse in gratia. Adhuc aūt ⁊ alijs placuit: si magnum timeret̄ ⁊ notabile scandalum: sūmo deo sacerdoti cōmittat: penitentiam solam condignā sacerdos p̄o negligentia agens: p̄sertim q̄n multitudo sic est neglecta: vel multi eor̄ multum distant a loco: vbi residet confessor. Quid etiā sentiendū est de

·t· aliquo qui confitetur: ⁊ confessor eū nō intelligit aut ex dormitiōe vel ex peritia lingue aut ex distractione nimia vel ex sit'i causa. Rñdet Jo. de bartbebergis antiquus doctor in quodlibet suis. Sacramentalis absolutio p̄exigit cōfessionem. Confessio vero omnis importat relationem: que nō potest esse sine relatione vnius ⁊ p̄ceptione alterius. Cum g̃ alterum istorum. s. perceptio sacerdotis deficiat in p̄fato casu: credo ō illo peccato nō esse confessionem ⁊ p̄ consequēs nec impendi absolutionem: hec ille. Sed istud videt̄ debere intelligi: vbi obaudita sūt peccata grauia: que de necessitate salutis sūt confitenda nō de alijs que cadunt sub consilio vt venialia: ⁊ vbi talia modica raro obaudiuntur ab eo: qui alias nouit p̄sonam: siue nescit: debet ergo confessor facere iterare ea: que ex somno nō intellexit. Et nota q̄ q̄tuis p̄nīe iniūgende a confessore penitentibus hodie sint arbitrarie: ⁊ ad arbitriū iudicis. i. confessoris imponēde: vt habetur. 26. .q. 7. tempora. ⁊ de peni. di. i. mensuram. Et hāc opinionem approbat consuetudo ⁊ generaliter hoc seruatur: vt dicit hosti. in sūma ti. de peni. et re. tamen vt sacerdos circa huiusmodi dispensationē cautius arbitretur: notandi sunt casus in quibus p̄ canones certe p̄nīe imponunt̄. Nam ⁊ canones penitētiales tenetur scire sacerdos: alis

.XVII.

vix in eo nomen sacerdotis constabit.38.di.que ipsis.

Primus canon dicit:q̄ presbyter si fornicationem fecerit: penitentiam decem annorum facere debet:hoc modo inclusus sacco indutus ⁊ humi prostratus misericordiam dei iugiter implorans tribus mensibus continuis de vespera in vesperam pane ⁊ aqua vtatur:exceptis dieb⁹ dominicis ⁊ precipuis festiuitatibus in quibus modico vino piscibus ⁊ leguminibus recreatur:elapsis ⁊ finitis sic tribus mensibus exit de carcere:non tamen procedit in publicū:ne grex fidelis in eum scandalum patiatur per hoc:appareat q̄ loquitur de publico. Post hec resumptis aliquantulum viribus anno vno ⁊ dimidio i pane ⁊ aqua peniteat exceptis dominicis ⁊ aliis p̄cipuis festis in quibus vino ⁊ sanguine ouis ⁊ caseo reficitur. Finito sic primo anno ⁊ dimidio: particeps fit sanguinis domini ⁊ ad pacem ⁊ ad psalmos cum alijs fratribus cantandos in choro admittitur:tamen ad cornu altaris nō accedat:sed minorum ordinis tantū officia gerat. Deinde vsq̄ ad expletionem septimi anni tres dies.s. secunda quarta ⁊ sexta feria exceptis diebus paschalibus:qui.s. quinquaginta.xl.in pane ⁊ aqua ieiunet: tamen secundā feriam vno psalterio vel vno denario poterit redimere. Si sic septimum annum compleuerit:potest cum episcopus ad gradum pristinum reuocare:ita tamē q̄ in tribus annis subsequentibus omni sexta feria nulla interueniente misericordia in pane et aqua ieiunet. Sacerdoti etiam p̄o quolibz pec cato siue crimine q̄ō depositionem inducit: est consimilis penitentia iniungēda:probantur hec omnia.82.di.presbyter si fornicationem fecerit Et intelligunt quidam etiam si fornicatio simplex sit alij de adulterio vel incestu.

Secundus canon dicit: q̄ sacerdos cognoscens filiam suam spiritualem scilicet quam baptizauit vel confirmari fecit:vel in penitentia audiuit:penitentiam duodecim annorū agere debet:⁊ est si in publicum prodierit deponendus. Episcopus autem qui talia cōmisit quindecim annis peniteat. Mulier vero religioni tradēda est rebus suis pauperibus erogatis.30.q.i. si qs sacerdos.⁊.c.nō debet.

Tertius canon dicit:q̄ si quis contra naturā peccauerit: ⁊ est clericus deponi debet vel religioni tradi: si incorrigibilis appareat ad perpetuam penitentiam peragendam:si laicus excommunicari ⁊ a cetu fideliū vsq̄ ad condignam satisfactionem debet fieri alienus:de excess.p̄la.clerici.iunge quod nō.j.eo.versi.quadragesimus. hoc autem vicium maius est:q̄ si quis matrem cognosceret,32.q.7.adulterij.

Quartus q̄ sacerdos qui interest clandestinis nuptijs triennio suspendit: ⁊ si hoc culpa exegerit grauius puniatur:de clande.despon. cum inhibitio scilicet pe. Per constitutiones autē legatorū apostolice sedis in prouincia tales siue sint clerici siue laici:ad sedem apostolicam sunt mittendi:nō dicunt tamen q̄ sint excōmunicati:sed q̄ citra sedem apostolicam absolui nō possunt: intelligas tu a peccato. Consuetudo tamen i pleriscq̄ locis tales excōmunicatos reputat:quousq̄ p̄ sedem apostolicā fuerint absoluti: puto tamen q̄ assignanda sit dies talibus infra quā iter arripiant:quo elapso si non odedierint: sunt ad hoc p̄ censurā ecclesiasticam compellendi. Et ex quo ,ppter hoc ligati erant: non debent absolui quousq̄ iter perfecerint:ar.de appell.q̄stioni.

Quintus q̄ si quis votum simplex violauerit tribus annis penitere debet.27.di.si vir.

Sextus q̄ si quis excōmunicatus celebraue rit|triennio penitere debet: ⁊ a vino ⁊ carnibus abstinere.ii.q.3.de illis.

Septimus q̄ qui aliū iniuste accusat ad mortem.lx.dies in pane ⁊ aqua per septem annos peniteat:si accusatus occisus fit:si membrum perdidit p̄ triennium:de accu.accusasti.

Octauus q̄ quicunq̄ filiam spiritualem vel cōmatrem suam cognoscit:p̄ septem annos peniteat ⁊ ei consentientes similiter.30.q.3. nō oportet.

Nonus q̄ si quis desponsatam alij duxerit: eam dimittat ⁊.xl.dies in pane ⁊ aqua p̄.7.ānos peniteat:de spon.duo accepisti.

Decimus q̄ qui cognoscit duas cōmatres vt sorores siue viuat vxor siue nō:ad minus.7.annis peniteat:licet plus deberet.30.q.4.si pater.

Undecimus q̄ homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur: ⁊.7. annis peniteat. .50.di.miror.

Duodecimus q̄ casualis p̄ quinq̄ annos penitet.50 di.si qua.⁊.c.si quis.⁊.c.eos.

Tertiusdecimus q̄ si hoc factum sit ,ppter necessitatem euitabilem: p̄ duos annos debet penitere.50.di.ō his. licet si esset ineuitabilis i nullo imputaret̄.50.di.quia te. qō verū est quo ad peccatum:ſz quo ad cautelam ⁊ innocentiā suaz ecclesie ostendendā:bonum est penitere:de homici.c.z.§.fi,34.q.z.in lecto.33.q.3.excōmunicatorū. Sz ⁊ si quis p̄ insaniam cōmittat homicidiū nō imputatur.3.q.9.indicas.15.q.i.aliquātos.⁊.c.illi.⁊.c.si quis. Qui vero etiam intuitu discipline incaute petiendo occidit:deponitur: de homici. presbyterū.15.q.5. si quis nō iratus. ſz ⁊ qui ligatum latronē interficit deponitur: de homici.suscepimus.

Quartusdecimus q̄ matricida p̄.x. annos peniteat ſm formam satis asperam traditā.30.q.z. latorem. vxoricide aūt imponitur maior pena: talis enim ⁊ qui dominū occidit: nunq̄ equitat nec vehiculo deportat̄:vt patet.35.q.z.admonere.⁊.c.quicūq̄. quare dixit bug.q̄ maius peccatum est vxoricidiū q̄ matricidiū: cū grauius punitur:ar.74.q.i.nō afferamus. Alij contra sed iō maior penitentia imponitur: quia promptiores

sunt homines ad occidendas vxores q̄ matres ar.ff.de penis aut facta.§.si.

Quintusdecimus est q̄ periurus per.xl.dies ī pane ⁊ aqua per septem annos peniteat: ⁊ semp debet esse in penitētia.s.interiori.6.q.i.gcūq̄.

Sextusdecimus in falsa mensura.xo.dierum in pane ⁊ aqua penitentia est imponenda:de cōtraben.empti.vt mensure.

Decimusseptimus si quis solēniter penituit ⁊ postea redijt ad vomitū decem annis peniteat: de pe.di.5.si qui vero

Decimusoctauus qui deuotam seu monialez cognoscit.x.annis peniteat:⁊ ipsa similiter penitentiam agat ſm formam traditam.27.q.i de filia.⁊.c.deuotam.

Decimusnonus qui cantat missam ⁊ nō communicat: anno vno debet penitere: ⁊ interim a celebratione missarum cessare debet: de consec. di.2.relatum.

Vigesimus sacerdos qui mortuum clericum inuoluit in palla altaris decē annis ⁊ quinq̄ mēsibus peniteat. Diaconus vero triennio ⁊ dimidio siue sex mensibus: de consecra.dis.i.nemo p ignorantiam.

Vigesimusprimus qui cōmittit sacrilegium in violando ecclesiam vel chrisma: seu calicem sacrum pollutis manibus accipit vel similia cōmittit:annis septem penitet:in duobus primis si intrat ecclesiam:⁊ vsq̄ ad quartum non offert ⁊ tribus diebus in hebdomada a vino ⁊ carnibus abstinet ieiunando:sed ⁊ alia considerāda sunt sicut hoc plenius inuenitur.i².q.2.de viro.

Vigesimussecūdus si parentes frangūt sponsalia filiorum triennio separant̄ a cōmunione et filij similiter si in culpa sint: sed si filij ſm permissionem factam contraxerūt:excusant̄ vtriq̄ quo ad penam ecclesie intelligas nō quo ad reatum ex quo dederūt operam in contrarium.3i.q.3.si qui parētes.ar.de pe.di.i.si cui.

Vigesimustertius qui ducit in matrimoniuz quam pollut per adulterium.7.annis peniteat .3i.q.i.si qua vidua.

Vigesimusquartus q̄ maledicus contra deū vel aliquem sanctorū suorum linguam suam publice in blasphemiam relaxans debet agere penitentiā p septē hebdomadas: sicut habetur de maledi.statuimus.

Vigesimusquintus in sacerdote denudante illum,qui sibi confessus est verbo vel signo:quia debet a sacerdotali officio deponi ⁊ ad agendaz penitentiam ꝑpetuam in artum monasteriū detrudi.

Vigesimussextus qui compulsus cōditionaliter piurat:si liber sit.40. diebus p septē annos peniteat:si seruus sit tribus annis.zz.q.5.qui cōpulsus.

Vigesimusseptimus qui periurat in manibus epi vel in cruce sacrata tribus annis:q in nō cōsecrata vno anno peniteat: q coactus ⁊ p ignorā tiam iuris tribus quadragesimis.zz.q.5.c.z.

Vigesimusoctauus q scienter falsum iurat vel aliū iurare compellit.7.annis peniteat.zz.q.5.si quis cōuictus.

Vigesimusnonus q in dicendis horis canonicis ⁊ alijs officijs diuīs a ꝯsuetudine metropolitane,ꝑtie ecclesie discrepat.6. mensibus cōtione ꝑriuat̄:si ex contēptu hoc accidat.zz.di.de his.

Trigesimus epūs qui ordinat sine iusta causa clericū inuitū absolute ānō suspendit̄.64.di.c.z.

31⁹.epūs qui correctionem de venditione mysteriorū dissimulat duobus mensibus sacerdos quattuor: diaconi ⁊ ceteri ad arbitrium iudicis peniteant.i.q.i.quicquid inuisibilis.

32⁹.sortilegus.40.diebus peniteat de sortilegijs requisitis.

33⁹.qui videt in astrolabio duobus annis peniteat:de sortile.ex tuarum.

34⁹.si p negligentiā aliquid de sanguine stillauit i terrā.i.tabulā terre adherentē lingua lambatur:⁊ tabula radat̄.si non fuerit tabula: locus conradat̄ ⁊ cauando cōburat̄: ⁊ cinis iuxta altare recondat̄:⁊ sacerdos.40.diebus peniteat.Si sup altare stillauerit calix sorbeat minister stillā ⁊ tribus diebus peniteat.Si sup lintheū altaris ⁊ ad aliud stilla ꝓuenerit.7.diebus.si vsq̄ ad tertium.9.si vsq̄ ad quartuz.xo.diebus peniteat:⁊ lintheamina q̄ tetigerit stilla tribus vicibus minister abluat calice subter posito ⁊ aqua ablutionis sumat̄ vel iuxta altare cōdat̄:si sine abhominatione sumi nō pōt:de cōse.di.2.si p negligētiā.

35⁹.si p ebrietatē vel vomacitatē eucharistiam euomerit.40.diebus si sit laicus:clericus autez .70.dieb⁹:epūs.90.diebus peniteat:si ꝑpter infirmitatē hoc accidit.7.diebus: de consecra.dis.2. si quis p ebrietatem,

36⁹.qui presbyterū interfecerit.12.annis peniteat.co.ti.c.z.

37⁹.qui domuz vel areā volūtarie succendit sublata vel incensa oīa restituat:⁊ trib⁹annis peniteat:eo.ti.c.z. ⁊ de iniurijs si gs domū. Canon tī dicit q̄ si ex odio vel p vindicta hoc fecerit: excōicari debet:nec absoluit̄ quousq̄ satisfecerit:pnīa aūt imponit̄ vt hierosolymis vel in hispaniā vadat:in dei seruitio p annū integrū moraturus.Si gs archiepūs vel epūs hoc relaxauerit:damnū restituat:⁊ p annū ab officio epali abstineat.zz.q.8.pessimā. hodie postq̄ denunciati sūt:nō ꝑfit,absolui circa sedē apo.de sen.excom.tua nos.

38⁹.q cōicat heretico inscius anno peniteat: q scient̄.5.ānos.Qui ꝑmittit hereticū cantare missam ignorant̄.40.dies:si p reuerētia ei⁹ p annū: si in subuersione fidei tanq̄ heretic⁹ damnat̄:nisi p.x.annos peniteat.Si gs recesserit ab eccl'ia ad hereticos fugiēs ⁊ alios ad hec idē faciendū induxerit.12.annis peniteat:tres extra ecclesiam .7.int̄ audiētes duos extra cōionē ⁊ sic.12.anno cōionē sine oblatiōe ꝓcipiat.24.q.i.si gs dedit.

.XVIII.

39°.qui ignorant cognoscit duas sorores vel matrē ⁊ filiā vel amitā ⁊ neptē.7.annis peniteat si scienter ppetuo caret coniugio.34.q.fi.si quis cum duabus.

Quadragesimus q cū brutis coierit:plusq; p septē annos peniteat.Idem pro incestu.33.q.2.c. hoc ipsum.⁊.§.sequentibus.

41°.patronus q res ecclesie dilapidat: anno vno penitet.16.q.7.filius.

42°.qui lustrat domū suā cū magicis ⁊ incantationibus.7. annis peniteat.26.q.5. qui diuinatores.⁊.c.nō liceat.

43°.si mus comedat corpus xpi:sacerdos q̄draginta dies peniteat:si pdidit triginta dies:de consecra.dis.2.qui bñ. Si incaute dimisit:q̄uis nihil nephandū inde acciderit tribus mensibus ab officio suspendet de custodia eucharisti.c.2.

44°.qui iurat nō facere pacem cū primo suo anno vno peniteat:⁊ ad pacē redeat.22.q.4.qui sacramento.

45°.p periurio adulterio ⁊ homicidio dant regularit septem anni.Idem p fornicatione licz nō ita aspera pnīa iniūgat.22.q.1.p̄cauendū.aliaſ incipit p̄dicandū.33.q.2.hoc ipsū.⁊.§.sequenti.

46°.qui scient rebaptizat.7.annis penitet faciendo tres quadragesimas:⁊ feria.4ª.⁊.6ª.i pane ⁊ aqua ieiunādo:hoc si p vicio hereſis fecerit simplē p īmundicia.i.p salute corpis obtinēda: vt de aposta.c.2.tribus annis peniteat:de conse. di.4.qui bis.⁊ talis qui bis baptizat vel etiam confirmat: fit de foro ecclesie ⁊ cogitur fieri regularis:de conse.di.5.dictum est.

Titulus.xviij.de celatione ⁊ sigillo confessionis. Capitulum primum.

De celatione cō

fessionis. Nota ſm tho.in.4. di.21.q audiens confessionem tenet celare eam:quia in sacramentis id qō gerit exterius:est signum eius qō gerit interius:vñ sicut deus hoī cōfitenti tegit peccatū interius:ita ⁊ sacerdos ꝺz celare exterius: vñ tanq; violator sacramēti est revelator confessionis. Est ⁊ alia ratio:q2.s.hoīes p hoc magis attrahunt ad cōfessionem ⁊ simplicius cōfitent:vnde ⁊ si aliquod periculū futurū imineret:⁊ hoc sciret solū p cōfessionē:vt de heretico qui corrūpit fideles vel de matrimonio illicito:qō quidam volunt cōtrahere vel de pditione fienda nō ꝓpter hoc debet revelari cōfessio ad impediendū malū: vt quidā dixerūt: sed falsum ē. Debet aūt monere eos qui cōfitent: vt obvient vel desistant. Et plato dicere q vigilet sup gregē suum ⁊ huiusmodi sine vlla revelatione:hec tho. Oz si iudex inquireret ab aliquo: an sciat aliquid de tali materia in cōfessione vel p alium modū:dicit guil.q si nō potest declinare alio modo iniquū iudicem:pōt rñdere nihil in de scio:quia subintelligit vt homo:vl etiā nihil scio etiam p confessionem:quod intelligitur tibi revelandum. Sicut exponit illud math.24.De die illo ⁊ hora nemo scit nec filius hominis:⁊ intelligitur revelandum nobis:vel nihil scit:inquātum homo p scientiam acquisitā:⁊ si sciat p insufficiam potest etiam hoc iurare. Sed nec etiam ſm pe.de pal'.in.4.di.21. p licentiam aut preceptum cuiuscunq; superioris etiam pape factum sub pena excōmunicationis licet revelare confessionem: quia sigillum confessionis est de iure diuino ⁊ de necessitate sacrāmenti:papa autem licet aliquando dispenset in preceptis diuinis vt ī votis:nō tamen in sacramentis potest dispensare:vt q; quis nō baptizetur:vel nō confiteatur.Qō dictum est celationem confessionis esse de sacramenti necessitate:nō sic intelligitur:q; nō sit verum sacramentum:etiā si nō celaretur:quia vtiq; verum sacramentum esset:si sacerdos revelaret sicut etiam si deus nō tegeret: quia ipse non satisfacit: sed dicitur celatio confessionis de necessitate sacramenti:quia natura sacramenti necessitat eum ad celandum. Natura dico ⁊ quātum ad id quod est sacramentum:quia fit in occulto solus cum sola. Et quantū ad id quod est sacramentuz ⁊ res.s.penitentia interior que etiā est occulta.Et quantū ad rem tantū.i. remissionem peccatorum. Nota ſm pe.de pal'. quia qō dicit tho. q occultatio confessionis est de essentia sacramenti:nō sic est intelligendum:q; sit ei' materia vel ei' forma: sed q; est de materia cius obligatio ad occultationem. Sicut si dicerem' de essentia leuis:est ferri sursum:vel de essentia matrimonij est reddere debitum.i. obligatio ad hoc ipsum. Est aūt peccatū mortale revelare confessionem quia contra ius diuinū ⁊ positiuū vnde ⁊ grauiter punit ab ecclesia. Nam de iure antiquo debet talis deponi:⁊ omnib' diēb' vite sue ignominiosus fieri ⁊ peregrinari: de pe.di.6. sacerdos.sz ſm decretalē extra de pe.⁊ re.oīs.debet deponi.⁊ ad agendū ppetuam pnīam in artū monasteriū retrudi: ſm hosti.faciet primā certo tpe ⁊ exinde aliā. Sz hec pnīa imponēda est in iudicio:qñ quis cōuincit de hoc vel fatet ī iure. Nā alias in foro pnīe videt esse arbitraria pnīa p hi' pctō sicut p alijs peccatis.

De licentia autem cō/

fitentis q̄uis pctīm suū possit ꝓfessor alteri manifestare ſm tho.⁊ pe. Tñ nō ꝺz vti tali lnīa nisi ad vitandū aliqō malū.Tenet aūt ille cui aliqd revelat de lnīa penitētis nō revelare sz illud celare:nisi forte pctor velit q; ille absolute ⁊ libere sciat. Lnīa tñ quā dat penitēs ꝓfessori de revelādo q̄tūcūq; generalis:nō intelligit nisi ad bonū confitentis ſm pe.de pal'. Et nota scōm pe.de palu.q si iudex diceret alicui capto pro malefitio: da lnīam confessori vt dicat si cōfessus es ō hoc vl ō illo:ñ tenet dare nec ex hoc suspitio ꝺz

Nō

. pena revelātis confessionē

bri conira eum de delicto: quia forte hoc facit propter vitandum scandalum. Sed et si daret licentiam confessori: sic licentiatus nō debet dicere peccatū illud si cōmisisset. Item si ꝑlatus ꝑciperet confessori vt dicat sibi peccatū alicui⁹ qō est oīno occultum: etiā si cōfessus dedisset licentiā ipsi q̄ diceret: nō teneꝫ obedire: vt reuelet illud: quia ꝑlatus nō est iudex occultoꝝ: īmo etiā si confessus esset diffamatus de illo peccato: ꝛ p infamiam ꝓueniret illud ad cognitionem iudicis quāuis ipse confessus interrogatus a iudice siue ꝑlato teneꝫ se manifestare: tñ confessor eius ēt habita lnīa ab eo dicendi nō teneꝫ obedire iudici sibi ꝑcipienti: vt dicat si scit: nec debet dicere: quia fori nō sūt miscendi. s. contentiosus ꝛ pnīalis. Sed si cōfessor scit peccatū alicuius nō solum ꝑ confessionē ꝫ etiā p alium modum: puta q̄ vidit vel audiuit: potest dicere q̄ illud vidit vel audiuit ꝑ talem ꝛ talem modū: dū tñ nō dicat id scire ꝑ confessionē. Nec refert vtrū ꝓius confessionē audiuerit: ꝛ postea p alium modum sciuerit vel ecōuerso. In quo casu cū. s. ꝓi⁹ scivit peccatū ante cōfessionē: nō oportet q̄ ꝓtestetur se nō recipere illud in confessione: quia etiaꝫ sine ꝓtestatione dicere potest: quantū extra confessionem scit. Nec tamen bi⁹ dicere debet sine magna causa ꝛ rationabili. Item fm eundem pe. cum confessio nō auferat confessori ius suū: nec conferat ei ius nouum in alio foro: quicquid videtur confessori faciendū vel obmittendum ꝑ bono ipsius confitentis vel ꝑ bono cōmuni: potest facere vel obmittere: dūmodo p hoc nō reuelętur confessio: ad quod solum obligaꝫ: licꝫ alꝫ id nō esset facturus: vnde si p confessionem ꝓioris vel alteri⁹ scit abbas: q̄ nō expedit ꝓiori tenere monasteriū: ꝛ sit talis qui alꝫ ad libitū potest amoueri: expectet quousqꝫ sine nota reuelationis possit eum amouere: ꝛ tunc statim amoueat. Cum enim ex audientia confessionis obligetur ad medendum anime penitentis: sicut medicus absqꝫ tamen reuelatione confessionis: ex quo aliquem in curam suscipit: teneꝫ ei dare remediū contra recidiuum: ꝛ sic in ꝓposito: q̄ꝫ cito potest amoueat: quem etiam amouere poterat. Si aūt talis erat qui sine iusta causa amoueri nō poterat: cum audientia confessionis nullum ius ꝑbeat sibi in alio foro in quo nō constat sibi vt iudici amouere nō pōt: idem tho. Item quia ꝑlatus lnīam intrandi villā seu ciuitatē subdito ad libitū concedere pōt vel negare: licet alꝫ nō esset negaturus ꝓpter ꝑiculum quod ex sola cōfessione nouit negare pōt: duꝫ tñ ex hoc suspitio nō oriaꝫ. In occulto tñ semp monere pōt illum qui cōfessus est: q̄ hoc nō est reuelare cōfessionem. Similiter curatus ꝓpter confessionem nō potest negare confesso cōmunionē: q̄ñ alias eam dare teneꝫ: puta in paschate: alꝫ sic dicens. Non teneor nūc tibi dare ꝛ nō obijciēs de crimine cōfesso: nō p hoc dicit reuelare confessionē. Sꝫ si cui conquerenti contra suū parochialem sacerdotem: q̄ non vult sibi dare eucharistiā: ipse sacerdos diceret cozam alijs: q̄ hoc facit: q̄ habꝫ peccatū a quo ipse nō potest absoluere: ꝛ ipse nō vult ire ad eꝑm: hoc esset reuelare confessionē: quāuis ipse nō intenderet hoc: quia grauitatem peccati exꝓssit: hec pe. Et idem est cū dicit se audisse quendā nō nolando eum: ꝛ nō absoluisse. Similiꝫ de eꝑo qui ꝑ confessionem nouit cozzuptionem monialis: que petit benedici: quia aut est casus in quo tenetur: ꝛ tunc negari nō debet: q̄ si p confessionem eiusdem sibi constat nō tñ sibi constat vt iudici in illo foro in quo sicut ab ordinario monasterij petit benedictionē ꝛ quelibet ꝓ seipsa. Si aūt hoc scit p confessionem eius que vidit vel illius qui eam cozzupit: nō sufficienter constat: etiā si extra confessionem dixit: vnde negare nō debet. Si aūt alias nō tenetur benedictionē impartiri: ꝛ potest sine reuelatione confessionis negare: pōt confitenti negare sicut nō confitenti. Et q̄ dictū est de benedictione monialiū. s. virginali: idem ꝛ de benedictione abbatissaruꝫ cū virgines ꝑficiuntur: quod tñ nō est necessariū virginem. s. ꝓfici virginib⁹ ꝛ nō aliam: hec pe. idem. Similiter quia homo liberam electionem habet licet p solam cōfessionem sciat aliquem indignum ad ꝑlaturam ad quam eligitur: quem alias putabat dignum debet nō eligere ex conscientia sibi sic dictante: quia eligendo scienter dignum vel indignuꝫ negocium geritur inter ipsum ꝛ deuꝫ: vnde potest etiam ex his que scit vt deus iudicare in ꝓposito Sed bene putarem q̄ nō pateretur penas iuris: puta q̄ esset ꝓiuatus voce eligendi ꝛ huiusmodi: pe. Quāuis aūt dimidiando confessionē non sit ibi sacramentum: tenetur tamen celare sacerdos: quia pars est sacramenti: pe.

¶ Qui teneātur ad sigillum confessionis?

Dicit pe. de paꝛ. vbi. s. q̄ ad celandum confessionem tenetur is ad quem confessio peruenit licite vel illicite mediate vel immediate: vnde ꝛ nō sacerdos qui in casu necessitatis audit de mortalibus ꝛ venialibus tenetur ad sigillum confessionis. Item interꝓs quē ꝑnitens ꝓ se adhibet. Item qui casu audit

Item is cui de licentia confitentis reuelauit.

Item qui se confessorem fingit. Item latenter absconditus confessionem audit: quod ē sacrilegium ꝛ iniuriam facere sacramento.

Item confessor anteqꝫ absoluat: ꝛ etiam cū non absoluit: tenetur celare. Item nota q̄ eum qꝫ recipit aliquid sub sigillo confessionis: quāuis ei nō fuerit confessus dicens illud: tamen ita debet secretum tenere: ac si haberet in confessione ratione nō sacramenti quod ibi nō est: sed ratione ꝓmissi: si ꝓmisit illud sic celare: hoc fm tho. ꝛ pe. de palu: Dicunt tñ tho. ꝛ pe. q̄ homo nō dꝫ aliqd de facili recipe i ꝯfessione: addit aūt

Xviii.

pe.de pal'.q; qui tradit vel accipit in cõfessione: quod nõ est confessio: videtur facere irreuerentiam sacramento: cũ nihil sit eque celandum ei: quod in confessione scitur. Similit cũz aliquis accipit ab alio consiliũ recõmẽdans vt illud seruet secretũ tenetur ad celandũ: z frangens moztaliter peccat. Ea tñ que quis recipit sub sigillo cõfessionis z nõ in cõfessione nõ plus obligãt q̃z cũ quis iurat tenere secretũ: vñ q̃ quis iurauit tenere secretũ aliq̃ malũ quod manifestando cũ alis nõ possit impediri: illud malũ auferẽ vt,pditio aliqua z bi⁹: teneẽ manifestare nõ obstante iuramẽto. zz. q. 4. inẽ cetera. Ita z quod accepit sub sigillo cõfessionis z nõ in cõfessiõe.

Ad que se extendat si/

gillum confessionis. Dicit tho. in. 4. q; directe nõ nisi ad illa q̃ cadũt sub sacramentali cõfessione. Indirecte aũt extendit se nõ solum ad ea q̃ cadũt sub cõfessione sacrali vt peccata: ꝛz etiam oĩa alia p que posset peccator vel peccatũ deprehendi: vt si diceret q; nõ absoluit eũ: vel talis cuius impedimentũ cognouit p confessionẽ solum nõ est tali vxor. Nihilominus etiã alia q̃ in confessione dicunt non ptinentia ad confessionẽ sũmope sũt celanda. tũ ꝓpter ꝓnitatẽ: q̃ ex consuetudine sequit ad dicendum audita in confessione. tho. Pe.de pal'. pleniꝰ ꝓsequit istã materiã dicẽs: q; directe z ꝑncipaliter peccata cõfessa z circũstantie inquantũ bi⁹ z ꝑsona tertia: cũ qua qs cõfitet se peccasse: cadunt sub sigillo cõfessionis ꝛz quidã hoc negent de ꝑsona: cũ qua cõfessus peccauit: qõ tñ ipse reprobat. Et q̃ ipse q de peccatis cõfessus est põt deuenire p se vel p accidens directe vel indirecte vel p quẽcunq; aliũ modũ in aliquã cognitionem vel suspicionẽ vel opinionẽ vel dubitationẽ de cõfesso: vel inquantũ põt sibi ꝓuenire detrimentũ vel in ala vel in corpe vel in possessione vel fama vel amicis: vel põt p hoc scandalũ in populo generari: vel cõfessio magis odiosa vl minus dilecta vel magis onerosa vel min⁹ ꝑcioſa deputari: debet cõfessor ab bi⁹ locutione abstinere: z qz raro vel nunq̃ põt cõtingere: qn ex reuelatione peccatoꝝ in cõfessione scitoꝝ z non p aliã viã possit sequi aliq̃ de ꝑdictis in conuenientibus: q̃uis forte q̃q; nullũ contingat: multum ꝺz cauere: q; nõ dicat peccata audita in cõfessione: quantũcũq; generaliter loquat: vel quo dicat: hec pe. Et magister Umbert⁹ dicit: q; cauẽ dũ ẽ ne vnq̃z dicat qs in sermone vel aliq̃ locutione. Ego audiui istũ casum in cõfessione. Nec vnq̃z ꝺz dicere in illa abbatia vel villa vl castro in quib⁹ audiui cõfessionẽ: fiunt multa peccata z bi⁹: qz p hoc credunt simplices q; hoc sit reuelare cõfessionẽ: q̃uis hoc nõ sit reuelare: sm pe. ni si ex bi⁹ locutione posset pcuñ alicui⁹ deprehendi. Dicendo aũt iste confessus est mihi peccata sua: nõ est reuelare: qz nihil ponit in palã: qz si dixerimus: qz peccatũ habemus ⁊c. Sz dicẽdo fuisse sibi confessũ de magnis z multis: hoc est reuelare sm pe. Bona aũt alicuius opa: q̃ scit ex confessione: puta qz est virgo: vel qz nunq̃z peccauit moztaliter z bi⁹: licet dicere nisi qz ex hoc q; vnus laudat de bi⁹: peccatũ alterius quasi reuelat: cũ nõ laudat de eodẽ: qz qõ de vno dicit ꝺ alio negatur: di. 25. qualis. vñ si de duob⁹ confitentibus dicit confessor de vno: q; est virgo: statim esset suspicio contra aliũ: si idẽ non diceret: hec pe.de pal'. vnde z Umbertus dicit simpliciter abstinendum ab bi⁹ locutionib⁹: addens idẽ Umbertus q; confessor ꝺz etiã cauere ne vnq̃z p aliqõ gen⁹ peccati cõfitenti oñdat minorẽ familiaritatẽ vl signũ minoris dilectionis. Alia q̃ dicunt ĩ cõfessione nec pctã nec valentia ducere in manifestationẽ ꝓfitẽtis: vt q; in tali terra sint bona blada z bi⁹: nõ cadũt sub sigillo ꝓfessiõis. Nota etiã q; si ꝓfessor indiget ꝓsilio alteri⁹: nisi hẽat lnĩam a ꝓfitente de ꝑsona manifestanda: ꝺz logita obscure z caute z a remotis: vt nullo mõ possit ꝓsulens imaginari de ꝑsona: vñ debet ꝓsiderare horã z tps idoneũ. Nã si quis audit vnuz clericũ: quẽ videt qui hz ꝓsulere ad pedes illius p ꝓfessione: nec alius potuit aduenire: si ꝓfessor vadit subito ad interroganduz illũ de aliqua simonia z bi⁹. Nõne quasi,pbabilit z q̃si violenẽ hẽbit ille suspicari de illo clerico? Et iõ in bi⁹ magna cautela adhibenda est. Qz si ꝓfessor nesciret vel si nõ posset casũ exprimere: sup quo indiget ꝓsilio: quin ille ꝓsultor intelligeret ꝑsonã: z ipsa nõ vult sciri: ꝺz ire ad alios p consilio. Qz si aliũ sufficientẽ habere nõ põt: non se intromittat: vñ z ipse pe.de pal'. dicit. q; si nõ posset ꝓfiteri peccatũ ꝓprium nisi dicẽdo aliquid: p qõ manifestaret ꝓfessionem alterius nõ debet illud ꝓfiteri etiã si esset moztale: ꝛz sufficit tunc contritio cum ꝓposito confitendi: q̃ habebit copiam talis sacerdotis: cui illud suũ ꝓfitendo nõ manifestetur ꝓfessio alterius: ratio est: qz fortioz est obligatio ad celandũ q̃z ad ꝓfitendũ. Si quis aũt in ꝓfessione reuelat credita z debita sua z bi⁹: vtrum z q̃ sacerdos possit aliquid reuelare: vide. s̃. de ꝓfessiõe. §. q incipit decima. Quia ĩ cle. cupiẽtes de pe. dr̃ q; cõfessores religiosi debent facere cõscientiã sibi cõfitentib⁹ de solutione decimarum al's si scient obmittũt: sũt spensi ab officio ꝑdicationis: donec faciant si cõmode põt. Et si interd̃ ꝑdicãt sũt excõicati ipso facto. De q̃ sñia excõicationis z suspensionis vide. ĵ. in ti. de censuris ecclesiasticis. Est sciendũ q; ibi dicit q; hoc intelligit sm pau. de leaza. z pe. de ancha. si ipsi cõfessores fuerint a platis ecclesiarum sup hoc requisiti: sicut hoc dicitur expresse in illa clemen. de predicatoribus. Si quis autem velit simpliciter intelligere clemen. illam scilicet q; teneant confessores facere conscientiam confitentibus etiã si de hoc non fuerint requisiti: qz de hoc alij doc. nil dicũt. Tũc videt q; sufficiat facere ꝓsciẽ

tiam p istū modū. s. q si exigerent: sint parati dare ad mandatū ecclesie: als vt dictū est nō esset in statu salutis z ptemnūt ꝓceptū ecclesie. Et vbi est ꝯsuetum dare de toto facere ꝯsciam vt dent Ubi vero aliqua quota etiā parua ꝯsuerit dari illam dent. Nec tñ videt q oporteat facere cōscientiā nisi pncipalibus domus. Mā filijfamilias serui z huiusmodi dare nō pñt. Quid aūt sit decima: quib⁹ debeat dari z a quibus vide. s. in secūda pte ti. 3. post. c. de inobedientia.

Titulus decimusnonus. De statu p̄dicatoꝝ vbi ponunt sexdecim ꝓprietates celoꝝ quas debent habere p̄dicatores z. 19. ꝓuilegia p̄dicatorum. Capitulum primum.

c Eli enarrant gloriā dei: ps. 18. licet fm superficiem littere etiā verū sit: q celi materiales enarrāt gloriā dei: eo modo q̄ dicit: q opus laudat magistrū. Ex magnitudine enī z pulchritudine z ordine z influctia z virtute celoꝝ ꝓzebē dit gloria z magnitudo dei q eos creauit scōm illud Ro. i. Inuisibilia dei p ea q̄ facta sūt intellecta ꝯspiciunt. Tñ p̄ncipalis sensus est de aplis z alijs p̄dicatorib⁹: de qbus tria notant Primo ex assimilatione hñt in se pfectionē qz celi. 2° ex actione hñt ab ecclesia ꝓuilegiationē: quia enarrāt. 3° ex narratione hñt mere determinationē: qz gloriā dei: qz vt digne p̄dicent: debent hre ꝯditiones celoꝝ spūalit: quas declarat dñs Jo. do. cardinalis. s. xvi. sic dicens. Quales esse opteat doctores ecclesie diuinā laudē z gloriam p̄dicātes: nō ꝓpriā symphoniades nr grauide in dicat dicēs. Celi enarrāt z̄c. Celi inquā nobiles qdditate de terrestri materia: ī quā adam plapsꝰ est: nihil hñtes: sz fide sacris z vita emuli xpi notant a paulo. i. Corin. penulti. dicente. Primꝰ hō de terra terrenꝰ: secūdꝰ de celo celestis z̄c. Celi p culdubio sūt si sic sunt loco officij sublimes sic alti aīo hoīuz terrenoꝝ q̄rūlibet ptēnūt insultꝰ sicut scriptū ē ps. 2. Qui hītat ī celis irridebit eos Nec satis ē semel z bis ꝯstant egisse: sz demū p̄pter mala dicta cedat: cū celū in suis circulis exīstat ppetuo: vñ placuit creatori celū qō tñ semp mouet firmamentū nūcupare: geñ. i. verūtñ: qz ab auditoribꝰ vel subditis suis qlibet sibi obie vēdicat actus q suo supiori obiam nō exhibet: velut celū in suo motu velocissimū diuinis mādatis parēdo: ēt patent se reddat mystice petro dicēte. 22. c. Celi magno ipetu transeūt. Sciāt insup hi qb⁹ eos ꝯtutib⁹ deceat decorari: dū celi nūcupati stellarū planetarūq̄ spē mire bos intuēt venustos nō igrantes q longe plres sint stelle: q̄ a nobis videri nō pñt q̄z q̄ visui patent: nequeūt numerari: geñ. 15. Ad quē finē dictū putēt: eccl. 43. Gloria spēs celi gria stellaꝝ. mūdū illuminās in excelsis dñs. Jntus enī angeli sint sponsi doctores: vt hoīb⁹ exteri⁹ appareāt oī ytute formosi. Laueāt aūt sūmope ne obscurent dū fortassis alijs radijs: q̄z solarib⁹ illumiari q̄rūt secularium lr̄is supfluc insudātes: nulla enī luce celi splendescūt: q̄ nō oriat a sole eccl̄iastico teste. Sol illuminās p oia respexit: z gl̄ia dñi plenū ē pp⁹ eius. .42. Par ē vt iusticie sole rutilantes solis radios transfūdāt ī ceteros: vt verificet illō ps. 135. Qui fecit celos ī ūtellectu: valeāt cū ꝓpheta alto audītores dicere: ezech. i. Apti sūt celi z vidi visiones dei. Quia tñ nnulli sūt celi dīnis arcanis repleti videāt ne vbiq̄ se totos aperiāt. Quorūdā enī oculi egri velut noctu limpidos solis radios sustinē nō valētes: ī media luce cecāt Quare celis p̄udētia opus ē: sic scriptū ē puer. 3. Dñs stabiliuit celos p̄udētia: hinc p isa. 66. idē dñs ait. Celū ē sedes mea. Quo supza celos lateat magnificētia: iuxta illud ps. 8. Eleuata ē magnificentia z̄c. Tūc erūt vtiq̄ celi: si fuerint sperici figura perfecti capacitateq̄ maximi gemina videlz charitate repleti ordine diuino amātes deū: q creauit celū z terrā z quicqd celi ambitu ꝯtinet: best. 13. Carnales ꝓterea vocat apl̄us. i. Corin. 3. quos nō vt ꝯcordia celos: sz velut beluas discordia nutrit. Celi nempe ordine suo inferiora gubernant nūqd ait iob. 38. Nosti ordinē celi z̄c. Si vo ad horā q̄ñq̄ humana fragilitate vincente aut alia cā mouēte: lis orta fuerit inter tales mutuo se mitigent: sicut celi q alterutras malicias tēperant elementoꝝ nullū auxiliū implorātes: de quo bñ exponit illud sci iob. 38. vbi dicit. Quis enarrabit celoꝝ rationes: z ꝯtentū celi qs dormire faciet? Quinimo prudēt attendāt ipsoꝝ officium forte inferiora regere plene: vt libeat populis cū veritate dixisse. Dabunim⁹ enī de celis auxiliū et liberati sumus. i. machabeo. 12. Licet aūt eis cuz paulo celoꝝ natura ꝓductis supfluos humores terrestres attrahere collectas diuitib⁹ indicēdo vt inde miseri sustentent. Sic de⁹ opit celū nubibus z parat tre pluuiā: ps. 146. Aliqñ etenī celorū facies tegunt caligine vel nubib⁹ atris: sz tñ z tūc lumē refūdunt: z illis obstaculis dissipatis se eē demōstrant qō erāt. Quia nimirū doctoꝝ vita talis eē dz: vt si sepe malicia detrahentiū infamet: tñ p bona opa z debitā patiam scitatis lumē ñ cesset effundē: z mordentiū rabie ex bonis opib⁹ ꝯsideratis ꝯsūpta: pateat euidēt nubiū maledicta celos offuscasse: sz solū volasse ab oris latrantiū ad aures audiētiū. Sic exponat oro salomonis. 3. Re. dicētis. Si clausū fuerit celū z̄c Tandē talis sit oīs vita docentiū: vt sic celū intuētes singulos ī admirationē z imitationē atq̄ diuina p̄conia ꝓuertat. Scriptū gppe ē: dabo prodigia in celo z in terrā. Joe. 3. Quicunq̄ igit̄ his sexdecim ꝯditionib⁹ celoꝝ fuerint insigniti: vere sūt celi: q enarrāt gloriā dei: hec ille.

Secūdo notatur actus

.XVIIII.

ꝓpriꝰ ipſoꝝ ꝑdicatoꝝ: ⁊ hoc eſt enarrare.i.extra narrare aliis ꝑ ꝑdicationē qō intus intelligūt ⁊ guſtāt ꝑ deuotionē: ſm illō ps. ps.165. Memoriā ſuauitatis tue eructabūt. hoc aūt officium: vt dī de ſta. mo. qō dei timoꝛē. eſt ꝓuilegiatū ab ecclesia multipliciē: ⁊ ponit ſup dicto. c. Jo. an. 19. ꝓuilegia eius. Primo qꝛ de q̄libet religione pōt qs ad illud aſſumi: etiā ſtatu clericali hīta tñ lnīa ſuoꝝ ꝓlatoꝝ: de iudeis q̄ſ ſit. gof. 2°qꝛ null⁹ laicus ad hoc admittiē: niſi mitteretur a deo: qō eñ hr̄et ꝓbare ꝑ enidēs ſignū: vt moyſes miſſus ad pharaonem: q ꝓbauit ꝑ ſigna vera in exo. de here. cū ex iniūcto. 3°qꝛ nec cleric⁹ illud officiū exercet: niſi miſſ⁹ a ſuis ſupioꝛib⁹. Ro. io. Quō ꝑdicabunt niſi mittant̄. Eo ipſo aūt ē quo alicui dat̄ cura aīarū: intelligit̄ miſſus ab eccleſia quo ſaltē ad ſuos ſubditos qb⁹ debet ꝑdicare. Et ſic intellr dictū greg. di. 43. ſi rectoꝛ. ibi dī q̄ offiñ ꝑcōis alꝫ ꝑdicatiōis. i. ꝑdicator] ſuſcipit gſqs cū ad ſacerdotiū accedit. ſ. ad regimē eccleſie. Religioſi mḱti hoc hñt ex ꝓuilegio pape: alꝫ ad eꝝ ptinet bi⁹ lnīa. 4°vt nō clam ſz publice ꝑdicet̄ math. x. ꝑdicate ſup tecta. i. publice: qō ī aure audiſtis. i. ſecrete: ait xp̄s: vñ de here. cū ex iniūcto reprehendunt̄ occulta ꝙuenticula in actu ꝑdicationis vt ſuſpecta de hereſi. 5°vt ꝓficiant̄ ꝑdicatoꝛes in eccleſijs cathedralib⁹ ⁊ regularib⁹: vt q̄s epi pñt in coadiutoꝛes hr̄e: vt de offi. oꝛ. int̄ cetera. Ibi enī dī q int̄ cetera q̄ ad ſalutē ſpectant ppl̄i xp̄iani: pabulū verbi dei maxime ſibi noſcit̄ neceſſariū: vnde epis mandatur: vt viros idoneos ad ꝑdicationis officiū exercendū aſſumant: potētes in ope ⁊ ſermone q vice eoꝝ cum ipſi nō valent hoc agere ꝓpter occupationes vl̄ alias plebes ſibi ꝓmiſſas edificēt ⁊ eis epi neceſſaria ſubminiſtrēt. 6°vt ſint vicarij epi. ſ. ex cō miſſione ipſoꝝ eꝑoꝝ quā facere eis debēt: ſi ſūt idonei. Qui. ſ. etiā adiuuent in audiēdis ꝓfeſſionibus ⁊ alijs ptinentib⁹ ad ſalutē: vt in dicto. c. int̄ cetera. Et paulus ſocios hūit ad ꝑdicandū barnū ⁊ titū ⁊ Timotheū. Et petrus linū ⁊ cletum ꝑ directione aīaꝝ. 7°vt occaſione hi⁹ officij addiſcendi mittant̄ alīq ad ſtudiū theologie cū ꝓuilegio de quo hr̄: de mgr̄is ſup ſpecula. vt enī dicit Jnno. diſ. 61. miſerū eſt eū fieri magiſtrū: q nunq̄ fuit diſcipulus. Et ab aplis electus ē ī ſociū ad ꝑdicandū mathias: q erat doct⁹ in lege.

.8 vt licite poſſint mendicare ⁊ accipere ab his qbus ꝑdicāt. i. cozin. 7. Si ſpūalia vobis ſemīauimus magnū nō eſt: ſi carnalia vr̄a metamus. Nā ⁊ dñs ſtatuit q euangeliū ꝑdicāt de euāgelio viuere: ad qō inſtruendū miſit apl̄os ad ꝓdicandū ſine ſacculo ⁊ pera ⁊ pecunia: vt de elemoſynis viuerent: ſicut ⁊ ipſe fecit. iz. q. i. hēbat. Et ipſas eccl̄ynas licite recipiūt ēt ab excōicatis.

9°vt poſtulatio facta de ꝑdicatoꝛe. ſ. in ꝓlatuz ⁊ rectoꝛē eccleſie citius admittat̄: vt de elec. Jn cāis in fi. ꝓſumit̄ enī q bñ paſcet ppl̄m cibo doctrine: ſm illud Joh. vlti. paſce oues meas. x° vt alteri⁹ eꝑat⁹ eccl̄a ꝓſcribat̄: ēt cū ſcīa rei vt de ꝓſcrip. c. i. ii°vt cū gentilib⁹ cib⁹ ſuſcipiat̄ ō iudeis q̄ſ ſit: ſm illud luc. 9. Comedētes ⁊ bibētes q̄ apud illos ſūt .iz°vt diuerſoꝝ religionū habitus ī vnū ꝓfozmet: ō vi. ⁊ ho. cle. de⁹ q. Jſtud tñ ſane intelligendū: vt cū ſit ex diſpenſatiōe pape ꝓpter cām ſpālē: vt ibi fuit factū. Nā alꝫ regulariē dī: nō arabis in boue ſit̄ ⁊ aſino: dicit ſcriptura. i. boīes diuerſe ꝓfeſſionis: nō iūges: vt exponit canon. 16. q. 7. inoua. ſ. ad officiandū eccleſiā. Nō oz q̄ ꝑdicatoꝛ: ſi regularis ē dimittē habitū ſuū: vt ꝓfozmet ſe mozib⁹ clericoꝝ vl̄ religioſoꝝ qbus ꝑdicat: aut etiā illū occulte deferre ſz palā. Jn alijs oz ſe ꝓfozmare cū alijs ſalua obſeruatione ſue religionis: di. 41. quiſq cū glo. archi.

13°vt ad ꝑdicationē dū ꝑdicat qs excōicāt⁹ admittat̄ nec eijciat̄ de eccl̄ia: ſic̄ fit de dīnis officijs. de ſen. excō. rñſo. Et ſili⁹ notoꝛij vſurarij ⁊ pctōres ⁊ hētici ⁊ infideles. Et vt ꝑ ꝑdicationē det̄ eis materia ꝙuerſionis. Predicate euāgeliū oī creature: ait xp̄s mar. vlti. nullū excipiēdo.

14°vt cleric⁹ ēt religioſus ⁊ ſi cogat̄ mendicare votū tñ tranſmarinū. ſ. ad terraz ſanctā pſonalit̄ exeq teneat̄: cū. ſ. eſt aptus ad ꝑdicandū de voto ex multa. Qō videt̄ intelligēdū ſi lnīam hz a ꝓlato ſuo q̄ ad religioſos. Neq enī votū pōt exeq̄ ſine aſſenſu ꝓlati ⁊ ꝓcipue pegrinatiōis: in q̄ ꝓlato fieret ꝓiudiciū. 15°vt indign⁹ ⁊ ēt inſufficiēs ad hoc nō admittat̄: de eta. ⁊ q̄li. c. penulti. pau. ad Titū. i. c. potēs ſit exhoꝛtari ī ſana doctrina ⁊ eos q ꝓdicūt reuincere. Et ſymachus papa di. 81. Nemo monitoꝛis recte pſonā ſuſcipit: niſi q actibus ſuis errata ꝓdemnat ⁊ vite innocentiā ꝙuerſatiōe demōſtret. 16°vt certe pſone leges vel phyſicā nō audiāt: ne hoc ꝑ officiū negligat: ne clerici vl̄ mona. ſup ſpecula. Oz enī noſce ſcripturas ſacras ⁊ leges eccl̄ie nō legalia vel medicinalia: ſi qs vult vtilia ꝑdicare: vñ de xp̄o dī lu. vlti. q̄ aperuit eis ſenſum. ſ. aplis: vt intelligerēt ſcripturas. 17°vt ſecure v̄bū dei ꝓponat̄ ī genere. Et nō aliqs pctoꝛ occult⁹ tangat̄ i ſpē. ſ. ipſū noīando: apl̄s. z. ad thi. z. c. v̄bū dei nō ē alligatū iſa. 58. c. Clama ne ceſſes ⁊c. Annūcia ppl̄o meo ſcelera eoꝝ. 18°. oꝛdo ꝑdicatoꝝ ī eccl̄ia dei dī eē ꝓcipu⁹: vt de exceſ. pla. nimis ꝓtua. Et merito qꝛ xp̄s ad hoc miſſus ē Jſa. 63. Spūs dñi ſup me eo q vnxerit me. Ad euāgelizandū paupib⁹ miſit me: ⁊ exinde ꝙſecuta ē ꝙuerſio mūdi ad deū. Ro. io. Fides ex auditu: auditus aūt p v̄bū xp̄i: quō aūt audiēt ſine ꝑdicāte. Ber. vñ tāta lux in toto oꝛbe niſi de ꝑdicato ieſu. 19°qꝛ multe et magne indulgētie ꝙceſſe ſūt a multis ſūmis pōtificib⁹ audiētib⁹ ꝑdicationē fratrū ꝑdicatoꝝ: qō vidi ī ꝓuilegijs: ⁊ ita credendū ē de alijs ꝑdicatoꝛib⁹. Adde. 20. qꝛ ꝓuilegiata merces eis reſeruat̄ in celis. ſ. aureola ſpālis ꝓmij accidēs talis q̄ dat̄ doctoꝛibus. ſm illud. z. thi. 4. Curſū conſumaui. ſ. ꝑdicationis fidē ſeruaui. ſ. fideliter me habendo: in reliquo repoſita eſt mihi coꝛona.

Quantum ad tertium ex eo qō dr̄ quid enarrāt isti celi: qz gloziam dei ostendit determinatio materie p̄dicande. Non enī debēt narrare gloziā suā se laudando z ostē dendo sciam suā sz gloziā dei. Magnificentiam glozie scitatis tue loquent z mirabilia tua narra bunt: ps. 138. Mirabilia si quidē opa dei. s. crea tionis gubernationis redēptionis debent p̄dica ri. Et bona q̄ habent in gl'ia: qz ibi est oē qō appetit recte: ps. Saciabor cum apparuerit gl'ia tua. Et ea p̄ que puenit ad gloziā. s. opa virtu tum. Ro. z. Gloria oī boī operanti bonū. Et quia hec bñt p̄ fidem: iō z fides p̄dicanda z hereses eradicande: ad qō est institutū officiū inquisito rū. De ptinentibus ad cōmendationē fidei z veritatē eī⁹ habes in. 4. pte ti. de fide. De errozi bus iudeozū paganoz z hereticoz p̄ modū p̄di cationis habes. s. in. z^a. pte ti. de infidelitate.

De inquisitozibus quō se debent habere ī in quisitione contra hereticos. La. ij.

Ongruit aūt maxi me inquisitozib⁹ q̄ bñt p̄dicare: illud ps. 67. Dñs dabit verbuz euangelizantib⁹ virtute multa. Et hoc triplicit. Prīo ꝟtute. s. sapie ad pponendū veritatē doctrine. z° ꝟtute ꝺstantie ad tolerandū p̄secutionē ab hereticis z ipsā moz tem. 3° z ꝟtute prudentie ad ꝺuincendas astu cias z malicias eoz: qz p̄dicatozib⁹ cōiter cōmit tit inquisitionis officiū z religiosis ozdinis p̄di catoz: sz z minozib⁹ sit cōmissū in puīcia tuscbie z alijs puincijs ob reuerentiā beati francisci: iō titulo de p̄dicatozib⁹ adnectit caplm de ingsito ribus. Bonifacius. 8°. vt ingsitionis negociū cō tra hereticā prauitatē ad dei gloziā z augumē tum fidei nr̄is tpibus p̄sperēt leges p̄ Federicū impatozē promulgatas ī dei z ecclie honozē z he reticoz exterminiū approbātes z obseruari vo lentes vniuersos seculi ptātes z dños tpales: ac puinciaz terraz z ciuitatū aliozūq̄ locoz recto res quibuscūq̄ dignitatib⁹ vel officijs aut noi bus censeant: regimus z monem⁹: sicut reputa ri cupiūt z bñ fideles: ita p̄ defensiōe fidei ꝺyo cesanis epīs z ingsitozibus heretice prauitatis a sede aplica deputatis aut in posterū deputādis: pareant z intendāt in hereticoz credentiū fauto rū receptatoz z defensoz ipsoz in inuestigatiōe captione ac custodia diligēti cū ab eis fuerint re qsiti. Et vt p̄fatas psonas pestiferas in ptātē seu carcerē epoz seu inquisitoz dictoz: vel ad locū de quo ipsi vel alig seu aligs ex eis mandauerit infra eoz dñoz ptātē vel rectoz districtū ducāt vel duci faciāt sine moza vbi p̄ viros catholicos a p̄fatis epīs seu ingsitozibus vel eoz aliq̄ depu putatos sub arta z diligenti custodia teneantur: donec eoz negociū p̄ ecclesie iudiciū terminetur Eosq̄ de heresi a ꝺyocesano epo vl' inquisitoze seu ingsitozib⁹ cōdemnatos p̄fati ptātes dñi tpa les siue rectozes vel eoz officiales: seu nūcij sibi relictos statim recipiant indilate aīaduersione debita puniendos: nō obstantib⁹ appellationib⁹ seu p̄clamationib⁹ p̄dictoz nequitie filioz: cū tā p̄m ordinationē p̄decessoz nr̄oz: q̄s p̄m legē im pialē appellationis z p̄clamationis bñficiū ex pisse sit hereticis z credentib⁹ z eoz receptatozi bus fautozib⁹ z defensozib⁹ inf̄dictū. Prohibe mus q̄z districti⁹ ptātib⁹ dñis tpalib⁹ z rectozib⁹ eozūq̄ officialib⁹ supradictis: ne ipsi de hoc cri mine cū mere sit eccl'iasticū: quoq̄ mō cog̃scant vel iudicent: siue captos p̄ eodem crimine absq̄ dictoz epoz vel ingsitoz aut saltē alteri⁹ eoz li centia vel mandato a carcere liberēt: aut execu tionē sibi p̄ hi⁹ crimine a ꝺyocesano vel ingsito ribus seu ingsitoze iniunctā put ad suū officium spectat: facere seu adimplere detractēt vel alias ꝺyocesanoz iudiciū aut ingsitoz sniam seu p̄ces sum directe vel indirecte ipedire p̄sumant. Si qs aūt de p̄dictis ptātib⁹ dñis tpalibus rectozi bus vel eoz officialib⁹ aut bailuis cōtra p̄dicta fecerit: aut p̄facto fidei negocio ꝺyocesano epo: vel ingsitozib⁹ incūbēti se opponere attentaue rit aut forte p̄sumpserit: vel ipsū aliquate⁹ ipedi re voluerit: necnō q̄ scienter ī p̄dictis dederit au xiliū cōsiliū vel fauozē: excōicationis se nouerit mucrone p̄fossum: quā si p̄ annuz aīo sustinuerit ptinaci: ex tūc velut hereticus ꝺdemnet: extra ō bere. vt ingsitionis li. vi. Jo. an. in nouel. sup ver bo mere dicit q⁹ nō obstant auctozitates veteris testū: p̄ quas p̄bari videt: hoc licere p̄ncipib⁹: vt p̄z deutro. 7. c. z. c. iz. z tangit. z3. q. 5. si audieris. Et exemplū hr̄ de ieb rege isr̄l quo ad sacerdo tes: baal. 4. Re. io. Ad hec z silia rñdet p id qō hr̄. z. q. 7. ℌ. itē cū baalā. vbi dr̄ q⁹ multa ī veteri testō ꝺcedebant: q̄ hodie sūt p̄hibita. Satis est hoc exp̄sse p̄ ꝺstitutionē ecclesie eē p̄hibitus. Et sicubi canon eis circa hoc p̄mittit. Illud semp ī telligit ad mandatū ecclesie vel in casu executi onis snīe late p̄ ecclesiā vel p̄cepti facti p̄ eā.

Quō agendū sit qñ ꝺ hereticos p̄cedit p epm z ingsitozē z de p̄cessib⁹ adinuicē cōicandis. Que rit glo. sup ꝟbo puniēdos. Quid iuris si ordina rius z ingsitoz discordēt in mādato: puta qz vn⁹ eoz mādat puniri p̄ se ꝺdēnatū: alter mādat re laxari p̄ se absolutū. Rñdet satis vr̄ supsedendū donec papa ꝺsulat: vt e. ti. p̄ hoc li. vi. ibi enī dr̄. Uez vt dictū ingsitiōis officiū efficaci⁹ meli⁹ vti liusq̄ p̄cedat: ꝺcedim⁹ p̄ epos ipsos z p̄ ingsito res de facto eodē ingri valeat cōiter vl' diuisim: z si diuisim p̄cesserint: teneāt sibi inuicē cōicare p̄cessus: vt p̄ hoc possit meli⁹ ꝟitas ūeniri. Et ni si ingsitozes ī hoc casu ī snīe p̄batiōe ꝺyocesanis vel ecōtra duxerint deferendū: p̄ vtroq̄ sit snīa p̄ferat. Jn qua ferenda si nō ꝺuenerit p̄ vtroq̄ negociū sufficienē instructū ad sedē aplicam re mittat. Siue aūt ordinaria siue delegata epi ptāte p̄cedant: illū in p̄cedendo modū obseruet: quē ingsitozes p̄nt z debēt p̄ iura eōia: vl' p̄ spāles

.XVIIII.

cōcessiones seu ordinationes aplice sedis obser
uare. Et ī principio dicti.c.p hoc dicit:q̄ q̄uis
in aliq̄a sede aplica sint deputati ingsitores: nō
p hoc tollit ep̄is ptās:qn ēt possint ꝓcedere con
tra hereticos nō exēptos:t pōt ep̄s iure ordina
rio ꝓcedē ꝺ hereticos. Contra exēptos ēt ſz iu
re delegationis ꝺm glo.ibi. Et allegat.c.ad abo
lendā in fi.de hereti. Qꝛ aūt dictū ē ī dicto
.c.p hoc:q̄ ep̄s t ingsitor cū diuisim ꝓcedūt:de
bent sibi cōicare ꝓcessus:intelligit talē cōicatio
nē necessario fiendam:qñ nil aliud restat:nisi vt
sn̄ia ꝓmulget. Qꝛ si aliter nō posset cōmode ꝓce
dere:nisi visis actis alteri⁹ tūc semel tm̄ cōicatio
tribuat: vt habet in extrauaganti Bñdicti.xi.q̄
incipit ex eo. Itē in cle.de hereti.multoꝝ dici
tur q̄ tā ep̄s q̄z ingsitor:vn⁹ sine alio pōt citare t
capere t tute custodire t carcerib⁹ mācipare. Sz
deputare duro carceri:t q magis ad penā q̄z ad
custodiā videat:vel tormentis exponere vel ad
sn̄iam ꝓcedere:nō pōt ep̄s sine ingsitore nec ing
sitor sine ep̄o aut ei⁹ sup hi⁹ delegato aut ep̄ali
sede vacante delegato capituli:si sui adinuicem
possit copiā hr̄e infra octo dies: postq̄z requi
sierint. Pñt tm̄ glibet p̄dictoꝝ cōmittere alteri
vices suas:vel p lr̄as significare suū cōsiliū t as
sensū:hec ibi. Et cū q̄rit vtr̄ auctoritas ingsitoris:
in hi⁹ sit ordinaria vel delegata. Et circa hi⁹ gdā
legiste dicūt:q̄ hz ptātē ordinariā: q̄z hz vniuer
sitatē cāz:q̄ ad hereticos. Et ordinarius dr̄ q hz
vniuersitatē cāz.ff.de iudi.l.cū ꝓtor.§.i. t extra
de appel.romani li.vi. Et sic cōdemnatū contra
sn̄iam suā pōt restituere ex cā postea cōprobata:
puta si doceat cōdēnatus malo dolo cōtictus t
bi⁹. Sz canoniste oīno tenēt cōtrariū dicētes: q̄
hz auctoritatē delegatā nō ordinariā:quantūcū
q̄ hēat vniuersitatē cāz:q̄z nō oīuz ſz ea q̄ pti
nent ad crimē heresis. Et p ista opinione est ex
presse t ex.dicti.c.p hoc qō tenere videt archiō.
Et sic sn̄iam siue male siue bñ ꝓcesserit:tollere ñ
pōt. Et idē tenet Jo.an. De notarijs inquisitoꝝ t
carcerib⁹ t custodib⁹ carcerū hereticoꝝ statuitur
in cle.in.c.multoꝝ de hereti.q̄ notarij ingsitiōis
coā ep̄o cū ingsitore vel substitutis ab eis iura
būt suū officiū fideliter exercere. Et idē fiet de
alijs ꝑsonis necessarijs ad dictū officiū. Item
glibet carcer vel mur⁹ hereticoꝝ debet eē cōis
ep̄o t ingsitori:t ꝺs hr̄e duos custodes: vnū quē
volet ep̄s t ei puidebit:t alterū quē volet ingsitor
t ei puidebit. Et vterq̄z eoꝝ pōt hr̄e sub se fide
lē mīstrū:t illi⁹ loci erūt due claues:q̄z vn⁹ custo
dū vnā t ali⁹ aliā tenebit. Et poterit officiū mini
strādi carceratis ꝺmittere suo mīstro. Et tenēt
p̄dicti custodes: anteq̄z exequant officiū coram
eis:a gbus assignant iurare tactis euāgelijs: q̄ ī
custodia oēm diligentiā quā poterūt adhibebūt
Et q̄ alicui incarceratoꝝ ñ loquat vn⁹ nisi alio
audiēte:t q̄ ipsis carceratis fideliū ꝓferr̄et pui
sionē:quā ipsi recipiūt de cōi ordinatione:t q̄ a
parentib⁹ vel alijs ꝑsonis ꝓferr̄ eisdē. Nisi ep̄i vt
ingsitoris vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinatio refrā
get:t eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri t
coā eisdē:hec oīa in dicto.c.multoꝝ ō hereticis
in cle. De multis q̄ ꝓcedunt ingsitoribꝫ p expe
diendo officio ingsitionis. Bonifaci⁹.8.ingsito
ribus heretice prauitatis sic ait. Uobis t vestrū
singulis cōmittēdi citationes t denunciationes
suaꝝ:q̄s in quoslibet hereticos credētes recep
tatores t defēsores t fautores eoꝝ tuleritis. Ad
uocandi q̄s ꝓut expedierit pitos q̄slibet: vt no
bis assistant:t in hi⁹ ferēdis sn̄tijs ꝑbeant cōsiliū
opportunū. Ac eis q̄ sup his humiliē pareant in
virtute obie iniūgendi. Cōuocandi ēt clerū t po
pulū ciuitatū castroꝝ alioꝝūq̄ locoꝝ ꝓut dicto
negocio fidei videritis expedire. Et ꝺ illos q̄s ī
ꝓuincia in q̄ ingsitionis officiū est cōmissū: he
reseos crimē ꝓfiterit cōmisisse: ſz ad alias ptes
se transferēdos duxerint: ꝓcedēdi: nec nō faciē
di a gbuslibet assignari vobis libros seu quater
nos t alia scripta in gbus ingsitiones facte ac ꝓ
cessus p q̄scūq̄z auctoritate sedis aplice vel lega
toꝝ ei⁹ habiti ꝺ hereticos ꝓtinent. Et illoꝝ q ve
stris mādatis obedictes humiliē stant ꝓpter he
resim in carcere vel ī muro recluſi:pena vna cuz
ꝑlatis quoꝝ iurisdictioni sūt mitigādi vel cōmu
tandi cū videritis expedire. Pzium̄ādi ꝑterea vel
ꝑuatos nunciādi dignitatib⁹ t alijs bñficijs eccle
siasticis de dyocesanoꝝ vl̄ in absentia sua suoꝝ
vicarioꝝ ꝓsilio. Et officijs publicis t honoribus
gbuscūq̄z eosdē hereticos credētes receptatores
t defensores ipsoꝝ eoꝝūq̄z filios ac nepotes ple
nā ꝓcedimus facultatē. Sūt aūt dyocesani in p̄
uādo tales vel nūciando ꝑuatos bñficijs hi⁹ re
grendi. Ni forte ꝓstaret legitime:q̄ ijdē scienter
hi⁹ ꝑsonis eadē bñficia ꝓtulissent. Tūc enī eos ī
bis regrendos nō eē censem⁹:ſz poti⁹ suo iudice
puniēdos:hec oīa in.c.vt cōmissi de hereti.li.vi.

Circa sententias feren

das ꝺ hereticos t hi⁹ notat q̄dam Jo.an.ī nouel.
vt cōmissi de hereti.li.vi. Primo nota ꝺm ar
chiō.q̄ nō ē necesse ī crimīe heresis nouā sn̄iam
ꝓmulgari:q̄z iā p canones ē antigtus ꝓmulgata.
Et sic poti⁹ ꝓnunciat declarat q̄z ꝓmulget.z4.
.q i.c.i. Tñ qō circa hoc expediēs iudicabit ipso
rū ingsitoꝝ prudētie t arbitrio relinquit.e.ti.cū
seōm. 2° q̄ circa hi⁹ discussionē.ſ.hereticoꝝ vo
cent piti:nō quicūq̄z ſz in theologia iure canoni
co vel ciuili. Cū enī de crimine mere eccl̄iastico
tractet:p canones cognosci ꝺz t decidi:ad hoc.
.ii.q.i.si qs cū clerico. Cū suffragio tm̄ t famulatu
legū.ii.q.3.sūmope. Gratis aūt debēt in hi⁹ def
uire:pñt tm̄ recipe tales piti salariū sui laboris si
eis deē ſz nō exigere. 3° q̄z pōt cōuocari clerus
t populus in hi⁹ sententijs ferendis. Quod fieri
solet p ingsitores ad audiendas sententias t pe
nas q̄ inferūt hereticis videdas:t expedit ppl'o
talia publice fieri ad instructionē t trōr̄. 4°ꝺ
absentes putat arebi.q̄ si ꝓstat de eoꝝ ꝑsidia ex

quo in puincia delinquẽdo facti sũt subditi ⁊ sint cõtra eos solẽnia edicta ꝓposita: ꝓnunciari potest sup crimen: si cõstat locus erit decretalis cum cõtumacia eo. ti. Dicit ẽt archiẽ. q̃ fideiussoꝛib⁹ absentium pena pecuniaria infligi põt: ⁊ remittit ad id qõ habeẽt. xx. q. 5. cũ hõ. hoc tñ i citatis: qui ex q̃ gsiti fuerãt: domicilij mutatio non obest: vt de fo. cõpe. ꝓposuisti. Si vo citati nõ erãt: tamẽ ibi deliquerũt rõne delicti ibi cõueniri pñt: ⁊ sũt remittendi in auten. vt nulli iudi. §. si vo gs Jo. mo. dicebat q̃ de fugitiuo loquebaẽ hec constitutio: q̃ remittend⁹ erat ad regsitionẽ ingsitoꝛis sub quo deliquit. C. vbi de crimine agi oꝛ. l. i.

Quinto circa obedictes reuersos. s. ab heresi: q̃rit archiẽ. Qui dicanẽ ad gratiaꝫ sponte redire. ℞ñ. q̃ illi q̃ veniũt infra tps gre: ꝫ fuerint moniti. Nec enĩ coacti videnẽ ex q̃ a nemine sũt p̃uenti. Et dicit archiẽ. idẽ si p⁹ tps gre re tñ integra: qz nec ꝓsonaliẽ regsitus nec ꝓbationes contra eũ recepte: ad hoc de p̃ben. si tibi cũ concoꝛ. Post tps vo gre re tñ integra qz nec ꝓsonaliẽ regsitus: ꝫ veniat: indign⁹ est venia: ꝫ erroꝛẽ detegat: ⁊ remittit. C. de his q̃ latro. occul. l. vltia. Et subdit q̃ hic nõ loquiẽ de talib⁹ obedientib⁹ q̃ ñ carcerantẽ: ⁊ remittit ad sũmam hosti. eo. ti. §. q̃liter dep̃hendaẽ.

Circa carcerem sexto

nota q̃ carcer ẽ ad cautelã ne. s. noceat vel alios inficiat. Et vt appareat an in tenebꝛis vel in luce ambulet. ℞ñ tñ fit hoc diffinitiue ad penã: qz regulariẽ qs nõ damnaẽ ad penã carceris: vt de penis cũ̃is li. vi. Ibi aũt dicit tex. q̃ cũ̃is carcer sit in⁹titut⁹ ad custodiã nõ ad penã. s. fm iura ciuilia: tñ de iure canonico ꝓmittiẽ p̃latis ad carceres ad tps vel in ꝑpetuũ adiudicare reos i penã suoꝛ criminũ. Et rõ est fm archiẽ. qz deus non vult moꝛtẽ pctoꝛis ẽ. ℞o illis enĩ pctis adiudicanẽ clerici ad ꝑpetuũ carcerẽ: quib⁹ fm iura ciuilia debẽt ad moꝛtẽ cõdemnari: ⁊ dicit glo. q̃ si cũ qs cõdemnaẽ ad carcerẽ: aliq̃d exp̃maẽ in sñia. s. ad tps certũ vel in ꝑpetuũ: exp̃ssis in sñia stabiẽ. Si aũt simpliciẽ dãneẽ ad carceres: ꝑpetuo intelligiẽ damnat⁹. C. de penis. l. seru⁹. Nec oꝛ in eodẽ carcere sine ad custodiã seu ad penã sint positi eẽ ibi cõmixtio sexuũ. i. maris ⁊ femie. Nec ẽt ita asper carcer q̃ ibi pmanẽ. Et aduertendũ q̃ dicit archiẽ. q̃ absoluti. s. ab excõicatione q̃ postea detrusi sunt in carcerẽ vel aliis pñijs onerati: nulla sñiam diffinitiuã receperũt: si tales sponte carcerẽ exiuerũt: vt fugientes: tales excusationẽ legitimã nõ hñtes pñt vt heretici cõdẽnari: qz fingunẽ a iure ficte cõuersi ⁊ fictate cõfessi ⁊ erroꝛis p̃stini recidiui: ad id de pe. di. z. c. i.

Septimo dicit archi. q̃ in ferẽdis sñijs vel pñijs iniũgendis redeuntib⁹ nõ oꝛ iudex tales ꝓnũciare hereticos vel credẽtes: qz nõ sũt. xx. q. i. hec est. ⁊. q. vlti. dicit aplus. Nec ꝓnũciabit eos tales fuisse: qz talis mod⁹ nõ est datus a iure: ꝫ dicet sic. Quia te inuenim⁹ q̃ tuã cõfessionẽ vel q̃ legitimas ꝓbationes hereticũ fuisse: vt hereticos adoꝛasse vel talia ꝑpetrasse. Nũc aũt saniꝛi vsus cõsilio vis ꝓut asseris ad vnitatẽ eccl̃ie ꝺ coꝛde puro: ⁊ fide nõ ficta redire. Jccirco imꝑimis te abiurata oĩ heretica prauitate ab excõicationis vinculis q̃bus tenebaris astrict⁹ absoluim⁹: si tñ ad eandẽ ex coꝛde redieris: ⁊ iniũctã tibi pniaz ⁊ mandata seruaueris. Et qz in deũ ⁊ sanctã ecclesiã modis p̃dictis temere deliquisti: ad pagẽdã pniam cõdignã in ꝑpetuũ carcerẽ te detrudi volum⁹ ⁊ p̃cipimus ꝑpetuo te manẽ. Nec miret̃ qs q̃ dictũ est sub cõditione si. Nã causa tollende q̃nis expedit sic dici ⁊ poni: vt si qõ impositũ est nõ obseruasset eũ absolutũ nõ esse apparat. Dicit tñ Jo. an. q̃ quicq̃d dicat archi. ingsitoꝛes nr̃i tpis bene ꝓnũciant hũc hereticum fuisse. Nec video qd obsistat. Et dicit Jo. an. archiẽ. oĩa p̃dicta extraxisse de foꝛmulis ingsitoꝛ. Ez ego ea reperi determinata ⁊ declarata in quodã opusculo p dñm guidonẽ iure peritũ tũc archiep̃m narboneñ. ad q̃sita rñderi ingsitoꝛ. Qui p⁹ ea factus papa dictus ẽ clemẽs quartus. Qui ẽt guido addit. Sane i his omnib⁹ cautũ arbitroꝛ instrumẽta ꝓublicata retineri ⁊ sigillis epoꝛ muniri: p̃cipue vbi cã erit nobiliũ ⁊ potentũ. Et illõ adijcio q̃ oẽs erroꝛes suos sigillatim ꝓfiteri et aduitrare publice faciatis: qz nihil magis in confusionẽ hereticẽ prauitatis redũdat ⁊ gloriã nominis xp̃iani. Quid vero iniungedũ sit talibus: diffiniri nõ põt: qz cõmittiẽ arbitrio iudicantiũ. Aliẽ enĩ cũ simplicib⁹ q̃ cũ prudentib⁹ esset agendũ. Aliẽ cũ clericis q̃ cũ laicis: aliẽ cũ p̃latis aliẽ cũ subditis. Et oẽs circũstantie sunt notande: de pe. di. 5. c. i. Et cũ multi ex simplicitate in hoc crimen incidãt: credo multoꝛ simplicitati pcendũ. vt nõ excusenẽ a toto ꝫ a tanto: di. 86. tanta. Ire do ẽt eos q̃ fuerũt: vel receperũt sanguinẽ cõiũctos mitius puniẽdos: hec ille. Dicit etiã archi. in roꝛ. sup. c. i. xx. q. 8. q̃ si qs cõsulat alicui q̃ indubitate moꝛti se exponat ꝓ noĩe seu honoꝛe xp̃i vel ꝓ fide vel ꝓ statu ecclesie nõ sit irregularis ẽt si moꝛs inde sequaẽ. xx. q. i. sũt quidã. cũ xp̃us p nobis moꝛtẽ subierit: fm Jnno. ⁊ hosti. hac rõne excusari pñt ab irregularitate ingsitoꝛes heretice prauitatis: sciẽtes q̃ statim postq̃ pnũciauerit aliquẽ hereticũ foꝛe: ille moꝛti tradẽ: hoc etiaꝫ alias multiplicit̃ ꝑcurãdo: vt. xx. q. 5. si audieris.

Item in. c. statuta de hereticis li. vi. dicit Bonifacius. Concedimus vobis. s. inquisitoꝛibus: quatenus in inquisitionis heretice prauitatis negocio ꝓcedi possit multiplicit̃ ⁊ de plano. Et absq̃ aduocatoꝛ ac iudiciozum strepitu ⁊ figura.

Jubemus tñ q̃ si accusatoꝛib⁹ vel testib⁹ in causa heresis interuenientibus seu deponentibus ꝓpter potentiam psonarum contra quas inquirit videant episcopi vel inquisitoꝛes graue periculum iminere: si contingat fieri publicationẽ nominũ eoꝛũdez. Jpsoꝛ noĩa nõ publice sz secreto

cozam dyocesano ẽpo vel eo absente eius vicario: quando inquisitozes ꝓcedunt: qñ vero ꝓcedit episcopus cozam inquisitozib⁹: si haberi possit cõmode copia eozũ. Ac nihilominus siue episcopus siue inquisitozes ꝓcesserint: aliquib⁹ alijs psonis ꝓuidis ⁊ honestis iurisq; peritis quas ad hoc vocari: ⁊ eis totũ ꝓcessum sup quo deliberãdum est seriose manifestari: ac integralit̃ explicari: ⁊ de ipsarũ consilio ad sententiam vel ad condemnationem ꝓcedi volumus: exprimant̃. Sic q; non obstante q; illis contra quos huiusmodi deposuerunt nomina eozum nõ fuerint publicata: adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eozundem. Et vt eozundem accusatozum ⁊ testiũ periculis efficatius occurratur: ⁊ cautius in inquisitionis negocio ꝓcedatur: ꝑsentis constitutionis auctozitate permittimus: q; episcopus vel inquisitozes: secretum possint indicere illis: quibus vt expressum est: ꝓcessum huiusmodi explicabunt. Et in eos si arcana consilij seu ꝓcessus sibi sub secreto ab eisdez episcopo vel inquisitozibus patefacta ꝓter ipsozum licentiam alijs patefecerint excõmunicationis sententiam: quam ex secreti violatione ipso facto incurrant: si eis expedire videbitur: ꝓmulgare. Sic tamen q; inquisitozes episcopum vel episcopi inquisitozes nõ excõmunicent hac dẽ causa. Sed ipsi ex iniuncto nunc a nobis sub virtute sancte obedientie districte ꝓcepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessãte vero periculo supzadicto accusatozum ⁊ testium noĩa ꝓut in alijs fit iudicijs publicent̃. Ceterum in his omnibus ꝓcipimus tam episcopos ꝙ inquisitozes puram ⁊ ꝓuidam intentionẽ habere: ne ad accusatozum vel testium noĩa suppzimenda vbi est securitas: periculum esse dicant. Nec in eozum discrimen securitatem asserant: vbi tale ꝑiculum imineret: sup huiusmodi eorum conscientias onerando. Constitutiones ⁊ ozdinationes ⁊ mandata alia ꝑdecessozum nostrorum: que constitutionibus supzadictis nõ obuiant: volumus in suo robore ꝓmanere: hec omnia ibi.

Circa inquisitionẽ hereſis.

Nota q; excõmunicati ⁊ socij ⁊ participes criminis ad testimonium admittuntur p̃cipue in defectum ꝓbationum aliaꝝ contra hereticos fautozes credentes ⁊ defensozes eozũ si ex numero testium aut psonarum tam deponentium: q̃ contra quos deponitur qualitate: ⁊ alijs circũstantijs nõ falsa dicere ꝑsumant̃: de hereti. infideli li. vi. Similiter admittunt̃ illi qui sup facto heresis iurauerunt dicere veritatẽ tam de se q̃ de alijs: et eam celando ꝑiurauerunt: ⁊ postea velint cozzigere dictum suũ contra se vel alios: si manifestis indicijs apparuerit̃ tales nõ lenitate vel odio vl̃ pecunia sed zelo fidei velle reuelare. e. ti. accusatus li. vi. Item ꝑsidentes regimini alicuius loci licet sint excõmunicati: vel de facto non de iure iurisdictionem habeant: ad requisitionem ozdinariozum ipsozum vel delegatozum vel inquisitozum possunt: ⁊ debent contra hereticos credentes receptatozes fautozes ⁊ defensozes eozũ suum officium exercere. Et illi qui requirũt eos nõ incurrunt ĩ aliquã sñiam. Tñ dictis ꝑsidentibus ꝓpter hoc in alijs nullũ ius est concessũ vel permissum: eo. ti. c. ꝓsidentes li. vi. Statutũ quoq; cutuscunq; loci ꝑ quod impediretur inquisitionis negocium contra hereticos nõ valet. Et domini tenentur illud exhibere ⁊ cozzigere: eo. ti. statutum li. vi. Sacerdotes qui instruũt hereticos de celanda veritate: possunt ⁊ debent pena debita castigari. Religiosi etiam qui inuentiũ tur hereticis sunt alijs grauius puniendi: eo. ti. accusatus li. vi. Inquisitozes in certis ꝓuincijs possunt ꝓcedere simul vel separatim ꝓut negocij vtilitas suadebit: eo. ti. vt officium li. vi. Duo enim inquisitozes ꝑossunt aliquando cognoscere de crimine heresis alicuius puta vnus ꝓmisit crimen heresis in ciuitate rauenati postea vadit mediolanum: inquisitoz mediolanensis poterit cognoscere: quia vbi inuenitur quis: ibi cõuenitur de crimine. Et etiã inquisitoz rauẽnas potest cognoscere ꝑm Jo. an. in glo. Inquisitozes debent absoluere volentes conuerti ⁊ penitentiam iniũgere: vt in dicto. c. vt officium. ibi enim dicitur. Si quis ex ꝑdictis heretica labe adiurata redire voluerit ad ecclesie vnitatem ei iuxta fozmam ecclesie beneficiuz absolutionis impendatis. Et iniũgatis eidem: qõ talibus iniũgi consueuit. Et dicit glo. super verbo labe: q; debet abiurare generaliter vel simpliciter: vel de ea de qua suspectus vel conuictus erat: eo. ti. accusatus lib. vi. Et dicit quedam ibi glosula super verbo absolutionis. s. nõ obstantibus sententijs: que ter in anno contra hereticos a papa publice ꝓmulgantur absolui possunt. Glo. super verbo fozmam: hec tradit̃. ii. q. 3. cum aliquis. ⁊ de sen. excõ. cuz desideres. videlz cum ꝑs. iuramento ⁊ verberibus quantum ad excõmunicationem: dicit tamẽ ibi archiẽ. q; tenebit absolutio: etiam si fozma illa nõ seruetur. Jtem glo. super verbo consuetit: ꝓ consuetudine illa seruanda remittit ad capitula quotiens ⁊ saluberrimũ. i. q. 7. ⁊ de consecra. di. 2. Ego berengarius. Jbi ponit̃ modus abiurationis heresis. Jtem in examinatione testiũ ꝺ hereticos debẽt interesse due ꝑsone religiose discrete. i. nõ idiote siue laici siue clerici siue religiosi. Et si fieri potest ꝓ publicam ꝑsonam conscribi debent dicta testium: eo. ti. vt officiũ li. vi. Et religiosi qui fuerãt in seculo notarij: ⁊ alij quib⁹ iniunctũ fuerit etiã clerici seculares: ⁊ ĩ sacris cõstituti: tenent̃ ex ꝑcepto apostolico ad conscribẽdũ: vt in dicto. c. officiũ. Jtem inquisitozes si opus fuerit: inuocare ꝑñt auxiliũ brachij secularis. Et cõtradictozes ꝓ censurã ecclesiasticã compellere: nõ obstantib⁹ quibuscunq; ꝓuilegijs qui-

buscunq; psonis concessis vel religiosis vl' vniuersitatibus. Nec etiã obstante constitutione de duabus dietis: de qua habet de rescrip. nõnulli. Nec etiã tolli istud per id qõ habet de rescrip. statutum li. vi. quia quãuis illa cõstitutio. Statutum: fuerit posterius edita ꝛ ista vt officiuz prius tamen nõ tollitur p illaz ista. Et ratio est ꝑm glo. quia ista prioz vt officium est specialis in fauorẽ fidei. Illa statutum generalis. Sz generi p speciem derogat: de reg. iur. generi li. vi. Sz si esset generalis tũc tolleret: vt de consti. c. i. li. vi. Item dicit Jo an. in nouell' sup verbo testium: q; quibusdam videtur: q; in hoc crimine pbando non sufficiant duo testes: ar. optimũ de hereti. Excõmunicamus. ibi tres aut plures: sic notat hostiẽ. in summa sua. Et sic addendus erit iste casus ad alios qui notant in sũma. z. q. 4. Durum enim videtur: q; homo bone fame p inquisitores vel ordinarium damnari debeat ad dicta duorũ testiũ precipue cum trunceꝰ ordo defensionis in noticia testiũ: vt in. c. fi. eo. ti. Et in interrogatoriis q̃ fiunt in alijs iudicijs. Sz contra hoc facit q; statim sequitur de duabus psonis: cum suis concor Certum est autem: q; p singulos testes ꝛ famam de tanto crimine quis damnari non sic possit: vt de testi. c. in litteris. Debent enĩ esse in crimine pbationes luce clariores. z. q. 8. ante. Tamẽ in crimine heresis ꝛ simonie vt dicit archiẽ. minores pbationes sufficiũt. C. de here. l. z. dicit tñ q; licz leuia signa sufficiãt ad quincẽdũ de heresi. Illa tñ oportet plene pbari: ꝛ dicit archi. testes cogẽdos si se subtrahant. Nec p emptionem nec per votũ possunt se excusare ab huiusmodi. Item oẽs rectores locorum requisiti a dyocesanis vel eorum vicarijs vel inquisitoribus tenent iurare seruare: ꝛ seruari facere cõstitutiones contra hereticos credentes fautores receptatores ꝛ defensores eorum ꝛ filios ꝛ nepotes eorum. Et q; iurare noluerit habet infamis ꝛ vt fautor eorum ꝛ de fide suspectus. Nec haberi debet p domino. Nec ad aliq̃ publicũ officium admitti aut assumi vlterius. Et ea que interim vt rector fecerit nullam habent firmitatẽ: eo. ti. vt officiũ li. vi. A quibus debeant inquisitores abstinere ꝛ cuius etatis esse: inquisitor quis esse nõ poterit: nisi attigerit quadragesimũ annũ. Debet aũt cauere inquisitor ꝛ quilibet episcopus: ꝛ substituti ab eis: ne maliciose aut fraudulent alicui imponãt crimen heresis. Nec q; alij in executione officij eos impediãt imponere aliq̃ falsum. Et si p̃dicti cãodij gratie vel amoris vel lucri vel cõmodi tẽporalis omiserint procedere contra hereticos: vel aliquem vexarent imponendo ei heresim: vl' q; impediant officiũ suũ imponant. Si epi sunt vel supra p trienniũ sũt suspensi ab officio suo. Si inferiores sunt vt inquisitores ꝛ substituti a p̃dictis sũt excõmunicati: a qua sententia nõ possunt citra sedem apostolicã absolui: de here. multorũ in clc. de qua excõmunicatione habes. j. in ti. de excõ. Item inquisitores nõ possunt procedere contra aliquẽ officialem vel nunciũ romane curie: vt in extrauaganti Jo. xx. que incipit cum frater. Item inquisitores ab apostolica sede vel alis deputati nõ possunt facere inquisitionem vel processum contra episcopos vel eorũ superiores: nisi hoc specialiter fuisset ab apostolica sede cõmissum ꝛ de eis expressum. Sed tñ tenent tales. s. episcopos hereticos inuentos vel diffamatos vel suspectos pape nunciare: de hereti. c. inquisitores li. vi. Et illa nunciatio fieri debet: q̃citius ꝑm glo. ppter periculum: quod inde potest euenire. Item ꝓhibet eis cognoscere de sortilegijs Dicit enim alexander papa in. c. accusatus de hereti. li. vi. Sane cum negocium fidei q̃ sume priuilegiatum existit p occupationes alias non debeat impediri: pestis heretice inquisitores a sede apostolica deputati de diuinatioibus aut sortilegijs: nisi heresim saperent: manifeste intromittere se nõ debent nec punire talia exercentes: sz eos relinquere suis iudicib⁹ puniendos. Ibi enĩ est glo. notabilis Joh̃. an. super verbo saperent: vbi ponit exempla eorum: que sapiũt heresim dicens. Sicut est circa aras idolorũ nepharias preces emittere sacrificia offerre demones consulẽ eorum responsa suscipere: vt. z6. q. z. hi qui. vl' associant sibi ꝓpter sordes exercendas hereticos: vel faciunt p̃dicta cum corpore: ꝛ sanguine xp̃i vel in fontibus vt possint a demonibus habere responsa: faciunt puerum rebaptizare ꝛ bis filia Glo. super verbo manifeste. In dubio ergo hoc casu nõ habent inquisitores iurisdictionem. Et licet alius iudex cognoscat an sua sit iurisdictio: ꝛ in dubio dicatur iurisdictionẽ habere: vt. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. hoc locum habet in ordinario: sed inquisitor quia delegatus nisi manifeste appareat: nõ se intromittit. Jo. an. Item in dicto. c. accusatus de hereti. libro vi. dicitur: q; ꝺ questionibus vsurarũ motis etiam contra illos qui restitutionem vsurarum in penitentia p heresis crimine iniunxerunt: ꝛ si illi se ꝛ sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesie obligarũt: intromittere se nõ possunt: ne per causas huiusmodi offendiculuz negocio fidei preparetur. Super verbo de questionibus. Dicit Jo. an. in nouell'. hic fuit aliquid immutatum de mandato Bonifacij pape. Nam per antiquam consuetudinẽ poterãt tales compellere ad restituendas vsuras: de quibus constabat. Judicialiter tamen de ipsis cognoscere nõ valebant. Archiẽ. in penitentia Jo. an. Que quia sine restitutione fructuosa nõ erat: iõ id adiungere potuerunt heretico vsurario. Qõ ad iudicium anime ptinet nõ iurisdictionis ordinarie. Et ideo talem executionem nõ ipsi: sz ordinarij facere debent. Et sic nota ceptum p inq̃sitorem ꝓpter contumaciam purgande heresis nõ per ipsum sed p alium. s. ordinarium expediri. Et cõ hoc vt singulis sua iurisdictio fuet. Sup verbo offendiculum. i. lesio. possent enĩ habere

magnum forum seu tribunal: si antiquo vsurario hoc iniunxissent: qō multi prius faciebant forte ppter zelum animarum. De penitentia autē iniuncta ab inquisitoribus ipsis hereticis vel receptatoribus hereticorum ⁊ defensoribus hereticorum reuersis ab errore: si anteq̄ expleuerint moriant: ⁊ ob huiusmodi obligauerīt bona sua ad ipsam faciendam: quomodo heredes possint cogi vel nō: ibi vide in textu ⁊ glo. Item inquisitores tam ipsi q̄ cōmissarij deputati nō possūt pecuniam extorquere. Nec scienter bona ecclesiarum ob delictum clericorum fisco ecclesie applicare. Alias essent excōmunicati: de hereti. nolentes in clemen. Item dicit Jo. an. in nouell. super. c. vt officium de hereti. li. vi. q̄ fratres predicatores in prouincijs in q̄bus hnt officiū inquisitionis: compescere possunt fratres minores et econuerso: licet multum inuicem sibi deferant: quod est cōmendabile: ita tamen q̄ caueant sibi a pena clemen. multorum. de qua dictum est in principio huius. §. Item de duratione officij inquisitionis: dicit Clemens quartus. Presenti declaramus edicto: ipsum officium nō solum quoad negocia viuente mandatario incepta immo etiam ad integra ⁊ nō cepta: ⁊ qō plus est quantum ad ea que tunc nequaq̄ emerserant in fauorem fidei perdurare: de hereti. ne aliqui li. vi. Dicit Jo. an. in nouell. hoc intelligendum de inquisitore simpliciter dato. Nam si esset datus cum clausula vsq̄ ad beneplacitum ⁊c. tunc seruandum est quod habetur in. c. si gratiose de rescrip. li. vi. Ibi autem dicitur: q̄ si clausula contineat vsq̄ ad beneplacitum nostrum expirat per mortem concedentis. Sed si contineat vsq̄ ad beneplacitum sedis apostolice: durat post mortem eius: quia apostolica sedes nō moritur. Item inquisitores possunt procedere contra christianos qui ad ritum id est obseruantias transeūt iudeorum: vel etiam contra iudeos factos christianos ⁊ in infantia: si ad ritum redierint iudeorum sicut contra hereticos: etiam si fuerint p̄ iudeos conuicti. Et sicut contra fautores receptatores ⁊ defensores hereticorum. Ita contra fautores receptatores ⁊ defensores talium est procedendū: de hereti. contra libro vi. Et bona horum sicut ⁊ aliorum hereticorum confiscantur: nec deuoluūtur ad filios etiam catholicos ꝛm glosam ibi.

Dicit Jo. an. hic in nouell. q̄ hec constitutio prius fuit edita a Clemente quarto: ⁊ Gregorio decimo cum hac additione. Judeos autem qui christianus vtriusq̄ sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus induxerunt: vel in vetitis de cetero inducent. pena debita puniatis contradictores inuocato brachio ⁊c. Et quia decretalis vltima huius tit. que est Bonifacij octaui reseruat mandata predecessorum suorum: istius libri constitutionibus nō obstantibus: per hoc cadūt in officium inquisitorum tales: quod nō esset: si hec littera nō foret: quia tales proprie non sunt hereticī: quia iudei ⁊ si errent in articulis fidei: nō tamen professi sunt ipsam fidem: qō fit in baptismo: cum ipsum nō susceperint: a qua professione discedens proprie dicitur hereticus. Et sic nec in eos proprie cadit fautio hereticorum: large tamē sunt tales fautores immo ⁊ factores hereticorum: qui sic trahunt christianos ad iudaismum. Et quia talia per iudeos fieri solent: Ideo de eis loquitur hec decretalis. Regulariter tamē contra eos pro iusticia recurritur ad iudices seculares: vt supra de iude. c. iudei. ⁊ c. in nonnullis. ⁊ in clemen. cedit eo. ti. dicitur de saracenis. Et quia iudei tales reuertentes ad iudaismum solent se baptizare de nouo caput lauando: ⁊ pomi ce radere per iudicem secularem videtur eis imponenda pena capitalis: cum dispendio fortunarum. C. de aposta. Nam si rebaptizanti imponitur pena capitis. C. ne sanctum baptisma. l. i. fortitius se baptizanti seu volenti baptismum tollere Si tamen inquisitores volunt id punire possūt per predictam litteram: tamen vna cum episcopo per cle. c. e. ti. Nam potestas illa inquisitorum participatur episcopis.

De bonis hereticorum

condemnatorum per sententiam quomodo cō fiscantur ⁊ occupantur. Dicit Bonifacius papa i. c. cum secundū de hereticis li. vi. Bona hereticorum ipso iure decernimus confiscata. Confiscationis huius executio vel bonorum ipsorum occupatio fieri nō debet per principes aut alios dominos temporales anteq̄ per episcopum loci vel aliam personam ecclesiasticam: que super hoc habeat potestatem: sententia super eodem crimine fuerit ꝓmulgata. Glo. super vbo ipso iure. Terminatum est hic: qō, olī dubitabaī per capitulū excōmunicamus de hereticis: qz vt hic dr: ipso iure confiscata sunt. Et intelligitur ipō in re a tempore scilicet commissi criminis. C. eodē titulo. l. 4. Et idem in crimine lese maiestatis: secus in alijs criminibus. Et puto hanc confiscationem locum habere: etiam si ille catholicos filios habeat: qz iste textus non distinguit confiscata. Intelligunt quidam: vt ioānes mol. ī crimīe ꝓmanente. ar. ff. eo. statutum ⁊ archiē. Notāduz autem q̄ prout dicī in. c. decreuit de hereticī li. vi. Quāuis ꝓpter heresim maritorū dotes vxorum non debeant confiscari si ipse sunt catholice: tamen hoc intelligī verum: nisi cuz mulieres contraxerunt cum illis: sciuissent illos fore hereticos. Nam tunc confiscarenī dotes illarū: etiaz si essent catholice. Et multofortius si ipse essent heretice. Et vt dicit ibi glo. presumuntur ignorare: nisi probetur, eas sciuisse: de re. iur. presumitur libro sexto. Dicit ioannes and. in nouellis. super dicto. c. cum secundum: q̄ constitutiōes officij tamen papales volunt q̄ tres partes fiant de dictorum hereticorum bonis vna fit iudicis secularis: alia officialium: tertia reseruetur curie ro

mane pro tuitione officij. Sed quantum ad illã tertiam que pertinet ad officiales: episcopus inquirendo per se vel cum inquisitore pretextu laboris ⁊ expensarum: quas fecit in exterminãdo hereticos: nõ potest petere partem illorum bonorum sibi cõmunicari: cum bona ecclesiarum suarum sibi debeant sufficere: ⁊ ad hoc sint deputata: vt habetur in extrauaganti Benedicti vndecimi que incipit ex eo. Et notat Johannes an. super. c. statuta eodem titu. Ad inquisitores ergo pertinere videtur vel eorum vicarios. Sed mouet Johannes an. questionem notabilem: hic videlicet. Quid si bononiensis origine ⁊ patrimonio: quia ibi scilicet habet bona constituit florẽtie domicilium: ⁊ ibi damnatur de heresi an ad dominium vel commune bononiense: an ad dominium florentinum spectet apprehensio bonorum que sunt bononie. Arguit pro ⁊ cõtra multum diffuse. Et primo q̃ pertineat ad iudicem ⁊ cõmune bononiense apprehensio dictorum bonorum. Secundo q̃ pertineat ad florentinum probat per ℟icardum de mal'. qui hoc publice determinauit Quod probat multis rationibus ⁊ precipue his. Constat confiscationem hanc fieri in penaz damnati: vt nudus exulet. C. ad. l. iul'. maie. l. quisquis. Occupatio autem ⁊ partitio fit etiam ad sublleuationem laborantium: quod patet in portione tertia que applicat̃ ciuitati. C. notã vecti. l. i. Idem de tertia que datur officialibus: qui officium peregerunt: facit in autenti. de iudic. §. ne autem labor. Tertia que pro officio conseruatur: est subsidium alicuius peculij. Sed premium ⁊ merces ibi danda sunt: vbi labor et dispendium imminet: vt de preben. cum secundum. Ergo nõ bononiensi sed florentino debeẽ: cui labor ⁊ dispendium officij in suo districtu sibi creditu imminebat: ar. C. de sportul. l. i. Et sic sibi competit apprehensio: ne doleat diligentiam adhibuisse. Et ne promiscuis actibus turbentur officia. C. de testamen. l. consulta. Item occupatio bonorum est accessoriuz ad sententiam: que est principale ⁊ necessario habet precedere vt hic. Cum ergo accessoria iudicentur ſm principalia vt de regu. iu. accessoriũ. cum suis concor. Et sententia super crimine iudicetur ex terminis iurisdictionis officij florentini: vt in. l. si quis. C. de bo. damna. ergo ſm illos terminos iudicabitur publicatio bonorum vbicunq̃ sint. Dicit demũ Johannes an. fertur tamen officium inquisitionis fieri contrarium. Et per nicolaum quartum contrarium diffinitum: quam diffinitionem nõ vidi. nouissime adoptiuus meus disputauit hãc questionem. Et quo ad partem que debetur officialibus sibi placuit predicta determinatio ℟icchardi cum constitutio dicat illam deberi officialibus: qui hoc peregerunt. Quo ad alias duas partes tenuit contrarium cum generali fisco sit confiscata: ⁊ a tempore cõmissi criminis inducit .l. 3. C. de bo. vacan. Fortificat hoc equitas ne sit iurisdictionum confusio. Et eo fortius cum loca de quibus queritur inuicem essent valde remota. Item nota q̃ quia bona hereticorum vt dictum est confiscantur a tempore cõmissi criminis. Ideo si post crimen cõmissũ fuerunt alienata ⁊ vendita ab heretico: vendicantur talia bona per officium vel fiscum de manibus possessoris nullo dato precio: per quod cunq̃ manus trãsierunt: nisi precium vel aliquid loco precio eẽt in bonis heretici. ff. de leg. i. imperator. Et ratio huius est quia fiscus vel inquisitores vendicant rem: sed vendicans non restituit precium. C. de furtis. l. inciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi. ff. de contraben. emptio. si quis. Et hoc quia effectus damnationis retrotrahit̃: vt in glosa ad id. C. ad. l. iul'. maie. l. quisquis. Si enim hec sũt in crimine lese maiestatis fortius i heresi. Quis vel quomodo quis dicatur hereticus ⁊ de multiplici punitione eorum habes in secunda parte in titulo de infidelitate. c. de heresi. Qui autem dicantur credentes hereticorum receptatores fautores vel defensores: quia pluries de predictis fit mentio in prefatis constitutionibus ecclesiasticis habes declarationem horum terminorum. j. in titulo de excõmunicatione maiori. c. 4. ⁊ sequenti. De excõmunicationibus que concernunt inquisitores vel impedientes aut nõ iuuantes officium inquisitionis: habes eo. ti. c. 6. ⁊ sequenti.

De predicatoribus quales debeant esse ⁊ a quibus debeant cauere. La. iij.

p ℟edica verbum.

insta oportune ⁊ importune. 2. Thi. 3. Ad rectores ecclesie maxime pertinet predicare per se vel per aliuz subditis suis: vnde primis rectoribus dixit christus: mar. vlti. Euntes predicate euangelium omni creature: ⁊ Grego⁹. dicit i pastorali. Officium predicationis suscipit quisqs ad sacerdotium accedit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur: ipse scilicet clamãdo gradiatur id est predicando: di. 43. sit rector vbi manifeste docetur q̃ loquitur de curatis. Qui etiam figuraz inducit: exo. 28. c. vbi dicitur q̃ sacerdos ingrediens tabernaculum tintinnabulis ambiatur: vt audiatur sonitus: quando ingreditur ⁊ nõ moriatur: quia vt exponit Greg⁹. in dicto. c. sit rector. Iram contra se occulti iudicis exigit: si sine predicationis sonitu incedit. Et sic moritur spiritualiter: vnde dominus ezechieli prophete. 18. c. Fili hominis speculatorem dedi te domui israhel. Si dicente me ad impium morte morieris tu nõ annũciaueris: ipse iniquitate sua morietur: sanguinem vero eius de manu tua requiram. Confirmat idem nicolaus papa dicens: dispensatio celestis seminis nobis iniuncta est: ve si non sparserimus: ve si tacuerim⁹

di.43.predica ergo ⁊c. Ubi tria notantur p ordinem. Primo excellentia eximia in huiusmodi actione:ibi predica. Secundo materia digna vl̃ precipua in predicatione:ibi verbum. Tertio reseruata circunstantia cū discretione: ibi insta op por.⁊ impor. De primo scilicet excellentia actus predicationis. Nota q̃ officium predicationis est precipuum in ecclesia dei:vt dicitur extra de hereticis.c.cum ex iniuncto. Et est multis priuilegijs dotatum: vt extra de excess.prela. Nimis .i.⁊.z. Et merito quia christus principaliter hoc officium exercuit: vnde augustinus de ciui. dei: vt homo confidentius ambularet ad veritatem fidei:ipsa veritas dei filius homine assumpto ñ deo consumpto veniens fundauit: atq; stabiliuit fidem scilicet predicando: qō ostendit apostolus ad hebre. dicens. Que cum cepisset enarrari per dominum. Et ad innuendum huius officij excellentiam in sacra scriptura dicuntur predicatores prophete ⁊ angeli: vnde gregorius in pastora. tractans illud hieremie.ii.c. Prophete tui viderunt tibi falsa ⁊c. Dicit q̃ prophete dicñtur doctores: qz dū fugitiua esse pñtia indicant: q̃ vētura sūt manifestāt: vñ ꝓpheta dr̃ q̃si ꝓcul fans ⁊ p̃dicator quasi prenunciator scilicet eoꝝ que ventura sūt pena ⁊ gloria. Qz predicatores dicuntur angeli: ostendit idez Gregorius i.34. moral. Exponens enim illud Job. Luz sublatus fuerit timebunt angeli ⁊ territi purgabuntur: dicit q̃ in aduentu superni iudicis:quādo potestas tentandi erit diabolo sublata:angeli id est predicatores sancti dei etiam timebunt:apte autē angeli dicuntur predicatores:angelus enim interpretatur nuncius:predicator autem est nuncius dei:ps. Annunciauerunt opera dei ⁊c. Sed ⁊ angeli septem quibus Johes scribit.z.⁊.3.c.apoca. Et septem angeli qui canunt septem tubis signāt predicatores in septem statibus ecclesie diuersa predicantes: que comprehendunt̃ in verbis tibicinationis eorum: vt pulchre exponit hugo cardinalis ibidem. Sed ⁊ angelus qui apparens cum gladio euaginato terruit asinam cui insedebat balaam: ne vlterius procederet signat predicatores: qui verbo dei qō est gladius spiritus cōminando scilicet diuinam sententiam subditis:qui a prelatis preceptis ⁊ minis inducuntur ad malum: occurrunt declarando: ne obediant in malis:vt exponit gratianus.z.q.7.§.cum balaam. Angeli autem non ex se veniunt: sed vt dicit apostolus ad hebre.z. In ministerium missi sunt ⁊c. Sic ⁊ predicatores quomodo predicabunt ait apostolus Ro.io. nisi mittantur. Qz autem Isaias nō vocatus se obtulit ad predicā dum cum dixit. Ecce ego mitte me Isaie.6. Et econtra cum hieremias mitteretur:a deo se excusauit dicens. A a a domine deus. Ecce nescio loqui ⁊c. hieremie.i. Et si diuersa vox extra prodijt:nō tamen a diuerso fonte dilectionis emanauit:duo quippe sunt precepta:vt ait gregoriꝰ: charitatis amor dei ⁊ proximi. Per actiuam vi tam prodesse proximis cupiens Isaias officiuz predicationis appetijt. Per contemplatiuaz vero hieremias sedule amori conditoris inherere desiderans:ne mitti ad predicandum debeat cō tradicit: quod laudabiliter vnus appetijt: hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne tacite contemplationis lucrū loquēdo perderet. Ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisq; est subtiliter intuendum:quia ⁊ is qui recusauit plene nō restitit:⁊ is qui mitti voluit:ante se per altaris calculum purgatum vidit ⁊ paulo supra dicit. Sicut toto desiderio occupationem fugere debemus: ita si desit: qui predicet occupationis onus libenti necesse est animo subire.8.q.i.in scripturis. Et quia difficile est ⁊ rarum videre se purgatum: quia nemo scit vtrum odio vl̃ amore sit dignus:ecclesiast.9. Ideo nullus debet presumere ex se ire ad predicandum sed expectare debet:vt mittatur vel a deo vl̃ ab ecclesia:vnde de Johanne baptista dicitur Jo.i. Fuit homo missus a deo. Nō tamen credit alicui dicenti se missum a deo: qui ab ecclesia non est missus: nisi probet per miraculum vt moyses fecit:ar.de consecra.di.z.reuera. Sic fuit missus equitius:cui apparuit in somnijs angelus:et eum ad predicandum misit.i6.q.i.§. hoc idem. Ab ecclesia mittitur quis vel ordinarie: vt quilibet curatus saltem quo ad subditos:vel ex priuilegio vt predicatores ⁊ minores augustinenses carmelite ⁊ seruite saltem in ecclesijs suis: in alijs ecclesijs nō nisi vocati. Et hi etiam debent mitti a prelatis suis. Mulieribus autem simpliciter interdicitur officium predicationis. Et ꝑm Tho.z^{a}.z^{e}.tum quia habet statum subiectionis: ⁊ predicatio congruit statui prelationis ⁊ dignitatis.tum quia est inconstans in corde ⁊ locutione. Mulier semper variuz profert. tum propter aspectum in eam:qui est causa libidinis:viris autem laicis interdicitur nisi licentiati vel missi a prelatis.23.distinc.mulier. Qui autē vocatus seu missus ad hoc pertinaciter recusat ab ecclesia ⁊ deo contemnitur:quod figuratum fuit i eo qui nolebat ducere vxorem fratris mortui:z ꝓterea discalciabatur vno pede ⁊c. vt exponit augustinus.8.q.i. Nunc euangelij quisq; predicator ita debet in ecclesia predicare siue laborare:vt defuncto fratri id est christo suscitet semen qui pro nobis mortuus est. Et quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat. At vero qui electus ab ecclesia ministerium euangelizandi renuerit:ab ipsa ecclesia digne meritoq; contemnitur. Qui enim sibi prodest ⁊ ecclesie: bene intelligit vtroq; pede calciatus. Qui curaz lucrandorum refugit aliorum discalciati illius figuratum non solum significauit:sed in seipso impletum ipor tat obprobrium:augustinus.8.q.i.olim. Predicator autem vt digne predicet:tria debet habere interius. Primo dilectionem ardentem.

Secundo exterius conuersationem relucentem Tertio cognitionem scientie competentem: vñ de baptista qui fuit limes predicatorum veteris ⁊ noui testamenti: dicit christus Joh.5. Ille erat lucerna ardens ⁊ lucēs. Lucerna dicitur ꝓpt̄ cognitionem legis diuine: quam habebat infusam ⁊ si nō acquisitam. Nam vt dicitur. Lucerna est lex: ⁊ ps.18. lucerna pedibus meis verbū ⁊c. Ardens dicitur propter dilectionez: luc.12. Ignē veni mittere in terram ⁊c. Et lucens propter cōuersationem: math.5. Sic luceat lux vestra coram hominibus ⁊c. Nota ergo ꝑmo q̄ debet habere in se charitatem. Nam vt inquit apostolus. i. corinth.13. Si linguis hominum loquar ⁊ angelorum charitatem autem nō habeaz factus sum velut es sonans. Lingua hominum est placere ⁊ delectare auditores. Lingua angelorum est mouere ad opus: vel hoc est loqui naturalia ⁊ supernaturalia. Charitatem autem nō habet qui est in aliquo mortali peccato: quia ſm tho. quodlibet peccatum mortale est contrarium charitati: tal' ergo predicans est sicut cāpana pulsans que alios inuitat ⁊ vocat ad opera bona: ⁊ ipsa se consumit. Naz mortaliter peccat in mortali predicās ſm tho. in.4°. quia indigne exequitur tantū officium. Idem archidia. in ros. super. c. cum exaudiero. di. 50. vbi dicit aug⁹. animā duerte posse docere aliquem post peccatū: si tamen vicia pristina diluerit. Ergo arguendo a contrario sensu si permanet in peccato: non potest docere. s. cum sui salute: ad quod etiam facit quod dicit grego. Qui adhuc viciorum bello subiacet: nequaq̄ ꝑ predicationis officium preesse magisterio ceterorum debet: di. 44. §. vlti. ⁊ di. 50. quid est. nec tamen dicit grego⁹. q̄ predicator nō debeat tentari: cuz ⁊ paulo maximo predicatori datus fuit stimulus carnis. 2. corinth.12. qui fuit ſm grego. tentatio carnalis. Sed q̄ nō subcumbat tentationi per consensum rationis: vt ipsemet grego⁹. declarat in. zz. moral'. Et nō solum in charitate sed etiam ex charitate debet predicare nō ex cupiditate vel vanitate: vt valēs reputetur ⁊ huiusmodi. Qui enim propter cupiditatem predicant: figurantur per balaam: de quibus dicit petrus in secunda epistola. Secuti sunt viam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem vero habuit sue vesanie subiugale mutum. Super quibus verbis dicit Beda. Qz multi catholicorum in tantum amāt mercedem iniquitatis vt etiam docti ab indoctis clerici a laicis merito redarguantur: qui iure comparantur prophete qui verbis asine contra naturam loquentis corripitur: nec tamen a proposito praui operis retardatur. Congruit etiam nomen charitatis de qua venisse dicitur. s. ex bosor: quod interpretatur carneus. Neq̄ enī alia magis causa luxuriosis extitit: verbum veritatis amore pecunie vel desideriorum temporalium adulterare: q̄q̄ q̄ carnis se concupiscentijs mancipant. Balaam autez interpretatur precipitās eos: quia in precipitium suos mergunt auditores: quibus non salutaria que corrigant: sed que illos delectent: erronea predicant: hec Beda. 2. q. 7. secuti. Quātuis autem predicatores non debeant predicare principaliter propter temporalia habenda: alias tanq̄ venditores bouz de templo eijciuntur. debet tamen populus subministrare eis necessaria: iuxta illud non alligabis os boui triturantis. i. corinth.9. vnde hiero⁹. Apostolicis viris ⁊ euangelizantibus in necessarijs vsibus nolle tribuē: seipsuz condemnare est. 16. q. i. c penulti. Qui vero ex arrogantia ⁊ inani gloria predicant: figurantur per beliu: qui reprehendit Job ⁊ amicos eius cum multa arrogantia: vt patet Job. vbi dicit grego⁹. zz. moral'. Arrogantes cum scientiam accipiunt: nihil se accepisse estimant: si hanc eos habere occultam cōtingat. Nusq̄ suum gladium nisi in ore hominū ponunt. Predicatores autem sancti partem suā reputant: si intus ipsi de sapientia gaudeant: foris autem alios ab errore compescant. Et ibi gaudent vbi hoc percipiunt: nō vbi intus tot tentationem laqueos innotescere compelluntur: q̄uis bonum quod acceperunt: cum innotescit media interueniente charitate de profectu audientiuz nō de propria ostensione gratulātur. Nōnūq̄ etiam arrogantes viri dum predicatores sanctos magna eloquia ac pro locutiōe sua venerari conspiciunt: locutionis eoruz celsitudinē ⁊ nō vtilitatem intentionis imitantur. Nec hoc amāt quod illi appetūt: sed hoc quod clari hominib⁹ ostenduntur. Et plerunq̄ ad loquendum impetum vane glorie mentez anxietas nequaq̄ se intra silentium capiens quasi zelum charitatis inflammant. Idem eodem. zz. dicit. Spiritualis predicator in cunctis que dicit solerti cura se inspicit: ne in eo q̄ recta predicat: vicio se elationis extollat: atq̄ omnium sapientie gratiam quā vt loqueretur accepit: nō suis se estimat meritis sz eorum intercessionibus quibus perloquitur accepisse: indignum se omnibus iudicat: etiam cū dignius cunctis viuat. Scit q̄ bona que innotescunt hominibus sine periculo esse vix possunt Et quātuis sapientem se esse sentiat: vellet tamen sapiens esse nec videri. Et si liceat tacere appetit. Eosq̄ se feliciores putat: quos intra ecclesiā locus inferior per silentium occultat. Et tamen vt defendat ecclesia ex necessitate officium locutionis suscipit: sed ex magno desiderio ocium taciturnitatis querit: hanc dicendi formulam arrogantes ignorant. Neq̄ enim loquuntur: quia cause eueniunt: sed causas euenire appetunt vt loquantur: hec omnia grego⁹. Habent enim hoc arrogantes proprium: q̄ priusq̄ dicant: mira se dicere semper existimant: ⁊ locutionem suā admirando preueniunt: quia vel i acutis sensib⁹ ipsa elatio quanta sit fatuitas ignorant ⁊ econtra paulus dum mire ⁊ alte hebreos moneret: dicit

sufferatis verbum solacij.gregorij. Quãtus autem p̃dicator debeat cauere ne ex arrogantia z inani gloria p̃dicet:tamen si motus recta intentione subrepat tentatio inanis glorie:nõ debet p hoc dimittere:ecclesia.x. Qui obseruat ventum nunq̃ seminat:exemplum in beato Bernardo: qui tentatus de hoc dum p̃dicaret dixit sibiipsi Nec propter te incepi:nec propter te dimittam

Subiacet etiã actus predicationis tristicie z tedio:z hoc quando quis nõ extat multum gratus vel fructum non facit: vt dicit gregorius in moralibus: z ideo requirit hominem bene firmatum:vt nec extollatur fauoribus popularib⁹: nec deijciatur inaudientia vel infructuositate: vnusquisq̃ enim ait apostolus mercedem recipiet ꝑm suum laborem:z non dixit ꝑm fructum: nec credimus minorem gloriam obtinuisse iacobum maiorez:qui pauciss̃imos conuertit multis sanctis innominatis:qui milia populorum traxerunt ad fidem:vt beato Jordane secundo magistero ordinis predicatorum: qui vltra fructus quem fecit in seculo remanentibus: bene mille traxit ad ordinem: ex charitate z humilitate debet predicare. Secundum quod requiritur ĩ predicatore est vita seu conuersatio lucens: ecclesiastici.7z.c. Quasi sol refulgens sic ille refulsit in templo dei. Sol est impassibilis z incoinquinabilis:z habet modicum de materia:per ista tria est lucida vita predicatoris per patientiam: ps.bene patientes erũt vt annuncient per immũdiciam sapientie. O q̃ pulchra est casta generatio cum claritate. Et per paupertatem z abstinẽtiam:vnde christus math.io. primis predicatoribus ait. Nolite portare sacculum ꝛc. vñ hieronymus. An nõ confusio z ignominia est christũ crucifixum pauperem z esurientem farsis predicare corporibus:z ieiuniorum doctrinam rubẽtes buccas tumentiaq̃ ora proferre. Si in apostolorum loco sumus:nõ solum sermonem eorũ imitemur sed z conuersationem z abstinentiam .35.di.ecclesie. Nemo enim inquit symmachus papa recte monitoris personam suscipit:nisi qui actibus suis errata condemnat:z amorem innocentie conuersatione demonstrat:di.81.nemo.et vt dicit chrysostomus bene viuendo z bene docendo populum instruis: quomodo viuere debeat:bene autem docendo z male viuendo domin̄ instruis quomodo te debeat cõdemnare di.40.multi. Et quãtus sic contingat cõmuniẽ: vt ꝑm gregorium. Cuius vita despicitur: restat vt eius predicatio contemnatur.3.q.7.qui sine. tamen malefaciunt contemnentes:quia vt dicit hieronymus. Sicut lixiuia per humidum cinerem fluens lauat z nõ lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a sorde viciorum:di.83.§.vlti.z.i.q.i.nõ quales. Et si cum peccatoribus conuersari deceat aliquando ad eorum conuersionem:sicut christus qui manducabat cum publicanis:debet tamen vitare personas suspectas: z vnde posset ledi fama eius:vnde aug⁹. Conscientia nostra necessaria est nobis propter vos:fama nostra non pollui sed pollere debet in vobis propter vos: .iz.q.i.nolo. Qui autem murmurant de predicatoribus conuersantibus cum peccatoribus cum debitis circunstantijs: vt eos inducant ad bona opera:incurrunt lepram peccati:quod fuit figuratum in maria sorore aaron murmurante contra moysen:propter vxorem eius ethiopissam: vt exponit gratianus.z.q.7.§.is ita re.i.

Nos qui infirmi homines sumus:cuius de deo loquimur:debemus primum meminisse qõ sumus. Consideremus quia aut tales sumus: quales nõnullos corrigimus:aut tales aliquãdo fuimus:sed diuina operante gratia nõ sumus vt tãto temperantius corde humili corrigamus:quãto nosmetipsos verius quos emendamus agnoscimus. Si autem nec sumus:nec fuimus quales sunt quos corrigimus: ne cor nostrum superbiat quorum mala corrigimus: eorum alia bona ante oculos reuocem⁹. Que si nulla omnino sũt ad occulta dei iudicia recurramus:q̃ sicut nos nullis meritis hoc ipsum quod habemus bonũ accepimus:ita illos potest gratia diuine virtutis infundere. Et excitati posterius etiam ipsa possunt bona: que nos ante accepimus preuenire: exemplum ponit de paulo perlequente z postea excedente in gratia stephanum:greg⁹.in.zz.moral'. Tertium quod requiritur in predicatore est scientia competens: vnde petrus in canonica sua parati reddere rationẽ omni petenti vos de ea fide z spe: que est in vobis:z apostolus ad timotheũ. Attende lectioni exhortatiõi z doctrine:z eccles.3.dicitur. Tempus tacendi z tempus loquendi:quia veritas prius tacendo discitur: et postea loquendo predicatur: vnde petrus. oportet eum qui docet z instruit animas rudes: eẽ talem vt pro ingenio discentium seipsum possit aptare.z verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere:debet ergo apprime esse eruditus z doctus inreprehensibilis maturus z pauidus.8.q. .i.Oportet.precipue autem debet esse doctus in sacra scriptura z ipsi vacare: vnde in huiusmodi figuram vectes quibus arca portabatur iugiter annulis erant inserti:vt cum arca esset portãda: nulla fieret mora de intromittentibus vectibus q̃ predicatores per quos ecclesia circunferẽ sacris litteris debent insistere semper: ne tũc querant discere:cum ex officio alios habent docere: vt exponit gratianus di.25.§.z. Et saluator noster primus in medio doctorum sedit:audiẽs illos z interrogans:z postea predicare cepit. Sic etiam apostolos prius docuit:postea ad predicãdum misit:z post resurrectionem prius aperuit illi sensum:vt intelligerent scripturas:z postea dixit Euntes in mundum vniuersum predicare euãgelium omni creature. Panes etiam quinq̃ designantes legem que continetur in quinq̃ libris

Moysi:prius fregit postea dedit discipul': vt ponerent ante turbas:di.36.§.2.Et hieron'y. dicit: q' duo sunt pontificis opera vt aut a deo discat legendo diuinas scripturas:& sepius meditãdo: aut populum doceat:sed illa doceat que prius a deo ipse didicerit:non ex proprio corde vel humano sensu:di.e.si quis vult.Debent etiam scire constitutiones ecclesiasticas que ptinent ad mores fideliuz:vt possit eas populos docere. Si q̃ alia sciat vel discat debitis modis:q̃uis non sit necessariũ tñ vtile erit:vñ & samaritanus ꝓcurãdo vulnerib⁹ sanciatũ: dedit stabulario era minuta duo designantia duo testamenta:quoꝝ doctrinis ꝑlati debẽt curare subditos. Materia aũt congrua ꝑdicationis est sacra scriptura. Semel enĩ loquit' deus inquit Job:33° idipsũ nõ repetit. Loquit' aũt deus in scriptura sacra:& ita copiose cõtra oĩa tentamenta & oĩs casus cõtingibiles & oĩa opa virtutũ:vt exponit greg⁹.22.moral'.q' nõ oz iterũ deũ loqui aliqd nobis necessariũ:cũ ibi oĩa habeantur.Et hec scriptura apte dicit' verbũ ꝓdica:ait aplus verbũ.Dicit' enim verbũ quasi verũ boans.i.sonans.Ipsa enĩ scriptura est q̃ sola semp est vera in oĩ sui pte:doctrine phoꝝ & gentiliũ cũ veritate hñt falsitates admixtas:doctrine etiã doctorũ catholicoꝝ aliqñ etiã deficiũt a veritate:vel saltẽ dubitabiles sũt: qz oĩs homo mendax.s.ex se.Ratio hui⁹ diuersitatis est:qz doctrine hominũ innitunt' lumini naturali qõ deficere põt a cognitione veri. Sz doctrina sacre scripture innitit' veritati diuine:q̃ infallibilis est.Spũ enĩ sancto inspirati locuti sunt oĩs sancti &c. inquit Petrus in epla & loquit' de auctorib⁹ scripture sacre:vñ hiero.ad augu.Si ĩ scripturis scis admissa fuerint vel officiosa mendacia:qd in eis remanebit auctoritatis?Que tandem de scripturis illis sñia ꝓfert' cuius pondere contẽptiose falsitatis obteret' improbitas:di.9.c. si ad scripturas.Idez de vnico baptismo.Quis nesciat sanctã scripturã canonicã tam veteris testamẽti q̃z noui certis terminis suis cõtineri eãq̃z posterioꝝ omniũ eporꝝ litteris ita ꝓponi:vt õ illa dubitari oĩno & disceptari nõ possit:vtrũ verum vel vtruz rectum sit: quicqd in ea scriptum sit vel cõstiterit esse?Eporꝝ aũt litteras q̃ post cõ firmatũ canonẽ scripte sũt:vel scribunt': & p sermonẽ forte sapientioꝝ in ea re & alioꝝ granioꝝ auctoritatẽ doctioꝝq̃z prudentiã:& p cõcilia licẽ rephendi: si quid forte in eis deuiatũ est a veritate:di.ea.quis.Quia igit' pmaxime ꝑdicatoz oz in ꝑdicatione vti veritate.Naz scient' ꝑdicando mendacium peccat mortaliẽ ꝫm pe.de pal'.in.4. Ideo debet potissime ꝑdicare verba sacre scripture:vñ chrysо.Sicut sacerdos est debitor vt veritatẽ:quã audiuit a deo:libere ꝑdicet:sic laicus est debitor vt veritatẽ:quã audiuit a sacerdotibus ꝓbatam in scripturis defendat fiducialiter.Qꝫ si nõ fecit,ꝑditor est veritatis.ii.q.3.nolite timere. Unde,p themate in principio predicationis vel sermonis semp consuevit sumi aliquid de sacra scriptura: vt fũdamento firmissimo:iuxta illud luce.5.In verbo tuo laxabo retẽ qõ significat ꝑdicatiõis verba ꝫm Bedam.Sz qz vt dicit' ꝓuerbi.7. Sapientia edificauit sibi domũ: que comprehendit & fundamentũ & parietẽ & tectum. Ideo ꝑdicator ad formandũ domum spũalis edificij nõ solum thema vt fundamentũ sz & media & conclusiones de sacra scriptura debet sumere:qñ põt:quia sunt optima argumenta veritatis. Si aũt ad eandẽ conclusionẽ ꝓbandã aliqñ voluerit inducẽ doctores ethnicos vt phos & historias gentiliuz: nõ est vsq̃z quaq̃z improbandũ:qz & apostolus aliqñ sed tñ rarissime in epistolis vtit' talib⁹ & in ꝑdicationibus suis.Unde & clemens.Cũ ex diuinis scripturis quisq̃z firmã regulã charitatis & veritatis susceperit:absurdũ nõ erit si etiã ex eruditione cõi ac liberalib⁹ studijs que forte in pueritia attigit ad assertionẽ veri dogmatis cõferat: ita tñ vbi vera didicerit falsa & simulata dẽclinet:di.37.relatũ Sz ꝑcise ex ipsis velle ꝓbare intentũ suũ & ꝑdicationez implere philosophijs astrologijs & hi⁹ vituperabile est:sicut & si quis ꝓponat ancillas dñe. Sacra enĩ scriptura vt vera sapia sponsa dr Alie doctrine sũt ancille:vñ aug.si qd veri sibylla aut orpheus alij gẽtiũ vates aut phi ꝑdixisse phibent':valet quidẽ ad paganoꝝ vanitatẽ reuitiscendã:nõ tñ ad istoꝝ auctoritatẽ cõplectendã Quantũ enĩ distat de xp̃i aduentu inẽ ꝑdicationẽ angeloꝝ & ꝓfessionẽ demonũ tñ inẽ auctoritatẽ ꝓphetaꝝ & curiositatẽ sacrilegoꝝ:di.eadẽ si qd. Gregorius aũt rephendit quendã epm: qui ꝑdicabat populo grãmaticã:concludẽs:qz i vno oze nõ bñ se capiũt laudes xp̃i cũ laudibus iouis:di.86.cũ multa.vbi dicit glo.q' ille recitabat fabulas poetaꝝ & moralizabat. Cauere etiam oz ne dicat apochrypha & nõ autẽtica: vñ & beatus tho.in quadã epla honeste rephendit quendã q ꝑdicauerat:q' stella q̃ apparuerit magis habebat formã pueri puuli:& q' virgo maria oĩ die septies meditabat' passionẽ xp̃i dicens:q' ꝑdicatorem veritatis non decet diuertere ad fabulas ignotas: cum scriptura sit ita copiosa de omnibus. Materia aũt ipsi⁹ scripture põt dici xp̃us q est verbũ patris:huic enĩ oĩs ꝓphete testimoniũ phibẽt:actu.4.Et oĩs ꝓphete ait rabi salomon ad dies messie finis fidei mee xp̃us est: ait ambro.Nos aũt ingt aplus ꝑdicam⁹ xp̃m.Predica g̃ verbũ.i.xp̃m.Et sicut verbũ nostrũ ẽ triplex qz mentale vocale & litterale. Ita & xp̃s verbũ triplicit' põt cõsiderari & de eo ꝑdicari. Quia vt vt gentiũ a patre quasi verbũ mentale vel vt reuelatũ ꝓphetis q̃si vocale:vel vt incarnatũ q̃si scriptũ in libro seu charta veteri virginalis:q̃ charta fuit deseccata ab oĩ humore cupiditatis & separata a carne cõcupie & rasa a superfluitate vanitatis:vñ ps.in psoua patris dicit. Eructauit cor meum.i. mens mea verbũ bonũ.i.filiũ:q ẽ bon⁹ absolute

XVIII.

ꝛ p essentiã ꝛ hoc p eternã generationẽ de q̃ i ꝑn cipio erat verbũ ꝛc̃. Jo.i.qõ exponũt aug.ꝛ tho. sup Jo. oñdentes silitudinẽ ꝓductionis nr̃i ỽbi mentalis seu cõcept⁹ mentis:cũ aliqd intelligim⁹ ad verbũ diuinũ. Sz qz ꝓfũdũ ẽ nimis istud my steriũ:raro est istud ꝑdicandũ. Et nõ nisi a sapiẽ tibus. Sapiam ingt ap̃ls.i.corr̃.3.loqmur inꝰ pfe ctos. Jmpfectis aũt ꝛ simplicib⁹ tanq̃ ꝑuulis lac vobis potũ dedi. Nã vt ait amb2o.sup beati im ma.viciũ est indignis secreta vulgare. Qõ fit vl̃ loq̃citate incauta:dũ sine iudicio volat inreuoca bile verbũ:vel adulatiõe:vt ei placeat cui secre ta reuelat:vl̃ iactatiõe scie vt plura scire videaꝰ di.43.§.vlti. Sequiꝰ in ps.dico ego opa mea regi:qõ ptinet ad ỽbum reuelatũ ꝓphetis. Non enī faciet dñs ỽbum:qõ nõ reuelet secretũ suum ꝓphetis suis:amos.3.c.ꝑmaxime autẽ mysteria xp̃i fuerũt regi dauid dicta.i reuelata:quõ.s.oĩa in sapientia fecit:quõ misit verbũ suum ꝛ sanauit eos:quõ cuncta gubernat ꝛc̃. Ex quibus relucet bonitas dei potentia misericordia ꝛ iusticia q̃ in ducũt nos ad timorẽ ꝛ amorẽ eius. Et hec q̃ ha benꝫ in verbo reuelata sũt ꝑdicanda. Sequitur lingua mea ꝛc̃. Lingua dei est spũs sanctus:g lo quiꝫ in ꝑdicatoribꝫ ex pte dei. Nõ enī vos estis g logmini sz spũs sanctus:matꝫ. Jsta lingua lo quente p angelũ verbũ bonũ ꝛ mũdente virgine fiat mihi ſm verbũ tuũ subito ỽt a veloci scriba scriptũ est ỽbũ in vtero virginis qñ ỽbũ caro fa ctũ est. Jo.i.de hoc ỽbo scripto.i.incarnato sepe dz loqui ꝑdicator.i.de doctrina eiꝰ q̃ docet fugẽ vicia:seq ỽtutesꝰ vitare infernũ:q̃rere regnũ:xp̃ꝰ ꝛ btũs franciscus dicit ī regula sua de ꝑdicatoribꝰ q; annũcient vicia ꝛ ỽtutes penã ꝛ gloriã cũ bre uitate ſmonis ō vita iesu xp̃i qualiꝫ ẽ nobis imi tanda de pena eiꝰ ꝛ passiõe. Et ỽt dicit qdã pene ī nulla ꝑdicatione debent ꝑtermitti:gn aliqd de passione eiꝰ diceretꝫ. Oĩs enī xp̃i actio nr̃a est in structio. Tertiũ qõ ẽ obseruandũ ī ꝑdicatiõe seu in actu ꝑdicatiõis ẽ debita circũstantia:xp̃ꝰ ap̃ls. Jnsta oppoꝛtune ꝛ ipoꝛtune. Jnstãta dicit pseue rantiã oppoꝛtunitas cõuenientiã ipoꝛtunitas fre quentiã. Oppoꝛtunitas aũt dz attẽdi: q̃tũ ad lo cũ tp̃s ꝛ modũ. locꝰ aptior ad ꝑdicandũ ẽ eccl̃ia: vñ xp̃s Jo.19. Ego semp docui ī tẽplo ꝛ in synagoga ꝛc̃. ꝛ luc.19. Erat q̃tidie docẽs in tẽplo. Que enī dignior domꝰ ingt amb2o.ap̃lice ꝑdicationis ingressu q̃ scã eccl̃ia.24.q.i. Etiã ī plateis ꝛ cã pis ꝛ alijs locis publicis põt ꝑdicari. Nõ aũt dz fieri in occulto p domos:ne oriaꝫ suspitio here tice doctrine:di.30.si qs.ꝛ exꝰ de here.cũ ex iniũ cto. Nõ dz aũt semp ꝑdicare ī ỽno loco:qz ꝛ la borator sato ỽno agro ad aliũ pgit. Et dñs iesus circuibat p ciuitates ꝛ castella ꝑdicãs:ꝛ cũ a qui busdã ỽellet detineri qbus ꝑdicabat:ait. Quia ꝛ alijs ciuitatibꝰ oz me euãgelizare:luc.4. Oĩ enī rarũ plus appetiꝫ:pulegiũ apud indos pipere p cios⁹ est hiero.di.93.legimꝰ. Sz religios⁹ q velle ꝛ nolle nõ bz:hoc dz facere cũ obĩa. Jn alioꝛ tũ eccl̃ijs ad ỽitandũ scandalũ cũ lnĩa curatoꝛ: xp̃ greg⁹. falcẽ iudicij in ea segete q̃ tibi cõmissa nõ est:mittere nõ potes:sz p affectũ boni opis frumẽ ti dñici vicioꝛ suoꝛ palleis expoliata:ꝛ in eccl̃ie coꝛp⁹ admonẽdo ꝛ ꝑsuadẽdo q̃si mandãdo con uertere.6.q.3.scriptũ est.ỽbi dicit glo.nõ publice ꝑdicãdo.de tpe nõ ẽ determinatũ:nisi qõ seruaꝛi oz:qõ habeꝫ in cle.dudũ de sepul.ibi diciꝫ sta tuimus ꝛ ordinamus:q; dictoꝛ ordinum.s.ꝑdicatoꝛũ minoꝛũ fratres in eccl̃esijs ꝛ locis eoꝝ ac in plateis cõibus libere ỽaleãt clero ꝛ populo ꝑdicare ac ꝓponere verbũ dei hora illa duntaxat excepta:in qua locoꝝ ꝑlati voluerint ꝑdicare vl̃ coꝛã se solenniter facere ꝑdicari: in qua ꝑdicare cessabũt ꝑterq̃ si aliõ de ꝑlatoꝝ ipsoꝝ volũtate ꝓcesserit ꝛ lnĩa spãli: in studijs etiã generalibus ỽbi sermones ad clerum fieri solent: licet fratri bus libere ꝑdicare:nisi forsan illa hora qua solet ad clerũ in ꝑdictis horis locis ꝓponi verbũ dei epus vel ꝑlatus supioꝛ clerũ ad se generaliter cõ uocaret: aut ex aliqua rõne vl̃ causa ỽrgente cle rum ipsũ duceret cõgregãdũ. Jn eccl̃esijs aũt pa rochialibus fratres ipsi nullatenus audeant vel debeant ꝑdicare:nisi sint a sacerdotibꝰ parochia libus inuitati:vel de ipsoꝝ lnĩa ꝛ assensu vl̃ man dato epi vel superioris eius. Glo.ꝑlati.s.ordinaꝛij ỽt epi:ꝛ idem de vicarijs eoꝛum sacerdotibꝰ Glo.idem de vicarijs vel perpetuis vel tempoꝛalibus in casu ꝓlicito auctoꝛitate episcopi datis.

Ꝑredicatoꝛ qz ex sua ꝑdicatione debet queꝛere: homines inducere ad faciendum quod ꝑdicat:ideo vt efficaciter ꝑdicet:debet clare loq: vt instruat intellectum auditoris ꝛ doceat. Secundo sic debet loqui vt delectet auditoꝛes: vt sic moueat affectum vt libẽter audiat verbũ.

Tertio debet sic loqui vt fiectat: scilicꝫ aman do que dicta sunt:velit ea implere. Et cum quis hoc facit industria artis: quam docet rhetoꝛica: vt declarat augustinus in quarto libro de doctrina christiana ad honoꝛem dei ꝛ salutem animarum: bonum est ꝛ humana operatio seu lingua. Sed cum spiritus sanctus ỽtitur lingua ꝑdicatoris:vt in instrumento ad ista efficiendum sicut fuit in apostolis: qui humanit̃ indocti erãt: tunc opus illud est gratia gratis data: que diciꝛ tur gratia sermonis ꝛ lingua angelorum. Et sermo sapientie dicitur in locutione de diuinis:sermo scientie de humanis vt de moribus ꝛ vicijs ꝛ virtutibus ꝛ huiusmodi:tho.2ª.2ᵉ.q.173.perfe ctius aũt gratia ista operatur q̃ natura vel ars. Sed aliquando aptitudine naturali in ꝑdicatoꝛe existente ꝛ arte rhetoꝛice adiuncta: aliquãdo etiã spũs sanctus operaꝫ plenius istud.s.inducti onẽ auditoꝛũ ad faciendũ que ꝑdicat:hoĩs ergo est vt dicit salomon se ꝓparare:vt.s.bñ dicat:dñi aũt dirigere linguã. Et vt dicit augꝰ.in li.de doc trina xp̃iana. Sapĩa sine eloquẽtia parũ ꝓfuit q̃ ad ppl̃os. Eloquẽtia sine sapĩa multũ nocuit: est enī vt gladius in manu furiosi: Sapientia cum

eloquẽtia multũ iuuat: ꝛ operatur. Si quis aũt nescit eloquentia vti saltem sapienter loquatur. Et cum ex se nõ habet auctoritatẽ inducat scripturas ꝛ rationes: vnde dictis suis detur auctoritas. Qui aũt habet auctoritates nõ indiget tantis: cum ipse verbis suis prestet auctoritatem.

De defectibus a quibus predicator debet se cauere in predicando.

Primus ẽ falsitas in predicando ꝛ precipue circa ea que sunt fidei vel ptinent ad vicia ꝛ virtutes: in quibus vt dicit hiero. parum distat in vicio decipe vel decipi posse xpianum. 16. q. i. si cupis. Nam si semel deprehenditur in falsitate: reddit se suspectum de falsitate etiã in pdicationibus omnibus: ar. dis. 9. si ad scripturas. Vñ ad maiorẽ assertionem dictor suorum inquantũ põt ꝛ valet debet inducere auctoritatẽ aliquã sacre scripture vel aliarum doctrinarum que sũt sub ecclesia approbate: vt sanctor doctorũ ꝛ decretalium: ꝛ maxime in his que nõ sũt de se clara p rationem vel experientiã. Si quis aũt nõ ex lapsu lingue sed ex industria diceret mendaciũ in predicatione mortaliꝫ peccaret ꝑm pe. de pat. nec excusaretur si hoc faceret causa cõuertẽdi aĩas ad deũ. Deus enim ait aplus: nõ indiget vestro mendacio: vñ ꝛ cauti predicatores: vt semp longe sint a falsitate cũ allegant quotationes libror si nõ sũt bene certi solent dicere si bene recolo: vel si nõ erro ꝛ hi⁹. 2° debet sibi cauere ab adulatione ne. s. laudet populũ in quib⁹ reprehensibilis est: qõ est pessimũ vel etiã de tpalibus magnificentijs: nisi forte hoc secundũ fiat tempate: vt meli⁹ ferant correctionẽ durã imediate sequendã sicut fecit aplus. i. corin. i. c. hoc enim adulari ꝓhibuit xps: cũ primis quos misit ad pdicãdũ dixit. Neminẽ p viã salutaueritis: math. x. Maledicã inquit dñs p ꝓphetã benedictionib⁹ vr̃is. i. populis qs adulando bñdicitis de eis: vt vos diuites faciant: vt exponit hiero. i. q. i. iudices in fi. pdicatores adulatores reprehendit dñs dicens: ipsi edificabant parietẽ: ꝛ vos absq; temperamẽto liniebatis eos: edificant parietẽ populi dũ peccatũ qõ durũ est: qz indurat: qz pctm̃ pctõ accumulant: pdicatores ãt liniũt indiscrete laudãdo: ita exponit greg⁹. di. 46. sũt nõnulli 3° debẽt cauere a iactantia. hoc enĩ reddit ipsũ cõtemptibilem: hoc enĩ faciũt stulti ingt catho. Nõ solum aũt dz cauere: ne se laudet: sz etiã ne dicat vnde videat velle ostentare sciam vel scitatẽ suã: vñ greg⁹. hz hoc ꝓpriũ doctrina arrogantiũ: vt nesciãt humiliꝫ docere qõ sciũt ꝛc. di. 46. c. i. quidã aũt sũt ita arrogantes: vt nõ sufficiat eis recitare suas opiniones: nisi etiã cõtemnãt vel ꝺemnẽt alios ꝛ aliqñ scõs doctores vt tho. grego. ꝛ hi⁹. 4° debet cauere a scandalis plator ne. s. ponendo os suũ in celũ detrahat eis recitando coram populis vicia eor: clericis enĩ laicos esse incestos oppido tradit antiquitas. 2. q. 7. Et nunc maxime ex mala eor vita ꝓpter qõ eos ꝓtemnunt: vñ pdicare publice contra eos: ꝛ si populis placeat: tñ fructus nullus sequit: qz nõ emendatio illor sz pturbatio: nõ vtilitas populis sz argumentũ irreuerentie ꝛ cõtemptus etiã sacrorũ que p eos conficiunt vel ministrant cõtra illud .i. q. i. multi. ꝓhibet etiã hoc in cõstitutionib⁹ fratrũ pdicator ꝛ in cle. religiosi de ꝓuile. In ꝟtute obedietie pcipit pdicatorib⁹ religiosis: ne in sermonibus suis platis ecclesiar detrahant: aut ẽt retrahant laicos ab ecclesiarũ suar frequentia: vel accessu ꝛ imponit pnã debita p grauib⁹ culpis in illa religione contrariũ facienti. Intelligit tñ glo. hanc litterã: cũ noiatim detrahũt: vel per circũlocutionẽ q̃ vicem hz ꝓprij nois: als in genere lz pdicatorib⁹ tangere vicia plator: sz in generali locutione linguã refrenẽt: vt dicit glo. ar. .16. q. i. si clericatus. si solis clericis pdicarẽ posset conuenientius hoc fieri. 5° debet cauere a scandalis ꝛ disturbio auditorũz: ne talia dicat: vñ inducant ad rixam vel scisma vel infidelitatẽ. In cui⁹ figurã mandauit dñs: vt in ora vestis pontificalis essent cũ tintinnabulis malagranata ope polimito inserta ad signandũ q̃ in pdicatione figurata p tintinnabula: oz q̃ri vnitas charitatis in auditoribus: q̃ signat in malogranato: ex eo q̃ sub vno cortice multa grana insit vniũtur: vt exponit greg⁹. di. 43. sit rector. Sic g̃ temperandus ẽ sermo: vt nõ ꝓuocent subditi contra dñm ad aliqõ malum vel dñs contra subditos. De materia ꝓdestinationis ꝛ pscientie raro loq̃tur: qz populi male capiũt verbũ ꝛ potius in disturbiũ mentis q̃ fructũ referunt: ꝛ si pur materia euangelij cogat: semp ostendat libertas arbitrij ad bonũ ꝛ malũ p exempla. Similiꝫ de sacramento eucharistie vel de trinitate coram simplicibus nõ pdicet subtilitates. De conceptione virginis marie ptranseat. Et si materia se offert ad aliqd dicendũ: de hi⁹ talib⁹ verbis vtat: q̃ exprimat vitatẽ: ꝛ popul⁹ vix itelligat. s. si fuit i vtero scificata vel gra repleta ꝛ hi⁹: nec est necesse pplis scandalosũ dicere exp̃sse: q̃ fuit cõcepta in pctõ originali. Nõ enĩ intelligũt laici istũ terminũ: sz putãt dici aliqd sceleros̃ũ: ꝛ iõ citius dimittendũ. 6° fugiat emulationes ꝛ cõtentiões cũ alijs pdicatorib⁹. i. thi. 3. Noli contendere ꝟbis: ad nil enĩ vtile ẽ nisi ad subuersionẽ audientiũ. Nec ex hoc q̃ ali⁹ hẽat maiorẽ cõcursum: q̃ scit etiã minus: sciens indignationẽ oñdat. Nam ꝛ xps indignat⁹ nõ fuit: qõ aliqñ Jo. bap. fuerit in maiori opinione pplꝰ q̃ ipse. Si audit aliũ pdicatorẽ dicere aliqua q̃ nõ sũt reprobata nec cõtra fidem vel bonos mores sz dubia: q̃uis ipse nõ sit illi⁹ opiniõis: sufficit sibi dicẽ opi. suã cũ rõnib⁹: ꝛ ñ ipugnet aliũ: qz h°ẽ itrare cõtẽtiones ꝛ pplos scãdalizare. si audit dixisse erronea ꝺ fidẽ

·XVIIII·

vel bonos mozes vel determinata p ecclesiam nō credat faciliter nisi audiat a fide dignis: ⁊ tūc cozrigat eum fraternaliter: vt retractet: ꝙ si nō vellet retractare errozes dictos: esset tunc publice predicandū contra errozes eius: sicut paulus publice restitit petro ex dissimulatiōe sua quasi inducendo ad iudaizandū. 2. q. 7. paulus. Si autē ipse p̄dicator errauit admonitus: debet libenter audire ⁊ se cozrigere: sicut petr⁹ cessit paulo: dis. 8. veritate. Et si aliquem erroneū articulū ⁊ periculosum dixisset: debet retractare honestius q̄ potest. Si aūt nō esset periculosum quod dixit: puta aliquod apocrypbum: qō nō tenetur cū⁊ tis maledixerit: non debet retractare ꝑm tho. in epistola quadā ad vitandum scandalum. Septimo euitet superfluitatē seu nimietatem ⁊ hoc multipliciter: videlz nimiā ꝓlixitatem. gaudent enim brevitate moderni: p̄scianus i. 7. ⁊ greg. in omel. Alimenta que minus sufficiūt auidius sumunt: vnde nimis ꝓlixe predicans figuratur in lege p patientem fluxum seminis qui īmundus iudicabatur. Semen est verbū dei ordinatum ad generationem spūalem causandā. Sed sicut in patiente fluxu seminis ipsū efficit inanē ⁊ infructuosum: ita ex nimia ꝓlixitate sermonis īpeditur fructus in auditozibus: vt exponit greg. di. 43. sit rector. nimia tamen brevitas p̄cidit: ait bierony. studiosoꝝ desiderium. Item nimiā velocitatem in loquendo vel tarditatem: vnde Seneca pronunciatio sicut ⁊ vita debet esse cōposita. Nibil ordinatum est quod precipitatur ⁊ properat. Et que stillare volo q̄ currere. Itē nimietatem diuisionum: vnde Seneca philosophiam in partes non in frusta diuidā. Diuidi enī eam non concidi vtile est: nam comprehendere quemadmodum maxima ita ⁊ nimia difficile ē Item nimietatem allegationum. Nam ⁊ in iure hoc nō laudatur. Sufficit enim ad probandā vnam sententiam allegare vnam vel duas partes. Multas autem adducere superfluum videtur vanum ⁊ sui ostentatiuum: nisi aliquādo fiet ad maiozem confirmationem alicuius sententie dubitabilis. Item nimium ornatum verboꝝ ⁊ superfluitatem. Nam ⁊ ficum que tantū folia habebat: nō fructus christus maledixit: mat. zz. Seneca. Nō delectent verba nostra sed ꝓfint. Idem: oratio que veritati dat operam incomposita debet ⁊ simplex esse. Nō tamē nimis rusticana ne contemnat. Nam ⁊ dominus precepit in legem offerri sibi p̄primicias mellis: qō designat dulcedinem eloquentie vt dicit gratianus: di. 37. §. i. Primitia parum est: ⁊ sibi volebat offerri quia ad honozem dei nō sui.

Octauo abstineat a leuitate: ne scilicet dicat verba ociosa ⁊ fabulas ad prouocandū rixum dicit enim bieronymus ꝙ bonus predicator est qui prouocat populum ad luctum nō ad risum. Et si aliquando non sit indecens dicere aliqua verba solaciosa ad subleuandum populum atte diatum: moderate tamen fiendum ⁊ raro. Non sit etiam leuis ad recitandum somnia ⁊ visiones mulierum: ⁊ ad prophetandum de aliquo malo venturo vel determinatiue loquendo de tempore aduentus antichristi: ⁊ die iudicij quia nō est vestrum inquit christus actuū. i. Nosce tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate: vnde ⁊ tho. in. 4. dicit ꝙ omnes qui voluerunt determinate loqui de hac re reperti sunt ⁊ reperientur fallaces. Nō sit etiam leuis ad precipitandum sententias de aliquo actu: ꝙ sit peccatum mortale: nisi sit certum ⁊ clarum p rationem vel per auctoritates doctoꝝ. Nō sit etiā leuis ad pronunciandum indulgentias ⁊ preciꝑue questuariozum: qui aliquando multis fictionibus ⁊ falsis bullis vtuntur: vt dicitur in cle. de peni. ⁊ re. abusionibus. vnde ⁊ in cle. religiosi de p̄bende. p̄cipitur p̄dicatoribus ne pronūcient indulgentias indiscretas: vbi dicit glo. ꝙ dicunt indiscrete ille indulgentie que non habentur: et ideo diligenē examinet: quando aliquam habet pronunciare. In gestuationib⁹ aut exclamationibus vnusquisq; in sensu suo abūdet. Omnes tamen nimiū vertitur in fastidium. Et qō natura negat nemo feliciter audet. Et displicet imprudens vnde placere studet: christum in suis p̄dicationibus legimus bis exclamasse: cum. s. dixit Qui habet aures audiendi ⁊c. luce. 8. Et si quis sitit veniat ad me. Jo. 7. Et Johannes baptista dictus est vox: quia nō solum verbis debet clamare p̄dicator: sed omnis cōuersatio eius ⁊ vita debet clamare penitentiam. Nono indiscrete sermonem nō proferat: alias figurate īmundus ex toto naso iudicatur: di. 43. §. vlti. Ne videlz eandem materiam omnibus predicet: sz diuersa diuersis ꝑm diuersitatem conditionum morū ⁊ statuum: vnde bierony. de paulo predicatore maximo. Nec ad instar īperiti medici vno collirio omniū oculos vult curare: sed per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis: di. 29. c. vlt. Simplicibus ⁊ idiotis nō subtilia predicet. Ita matrimoniū laudat cum de ipso p̄dicat: ꝙ tamē virginitatem ⁊ viduitatē preferat. 27. q. i. nuptiarum. ne virgo vel vidua inciteē ad nuptias. Ita virginitatē seu castitatē extollat: ne coniugium videat damnare. Exinde enim ⁊ casti superbire possent: ⁊ conjugati debitum sibi inuicem denegare. Tēporibus festiuis ⁊ ieuniozum ita exhortentur si volunt coniugatos ad castitatem: ꝙ reddendi debiti ostendant necessitatem. Cū dei cōmendant misericordiam subdant et seueram dei iusticiam: nolentibus eaz acceptare tempore suo ne homines de misericordia p̄sumant. Ita oñdant deū omnia mala seuere punire: qō etiaz ꝓmittant ⁊ veniā quibuscunq; ad pnīaz redire volentibus: penitentiam exteriozem seu abstinētiam ita necessariā p̄dicent vulgo ꝙ spūalibus huiusmodi indiscretis si ibi essent: rapinam esse īmoderatam abstinentiā infinuēt. Ad cōtemptū

mundi eius vanitatem ostendēdo: sic inuitēt ad religionem: q̄ in seculo positos non videantur damnare: sed pericula eorum declarare. Peccatoribus ꝛ duris ita terribiliter vicia reprehendere studeant: q̄ spiritualibus ꝛ virtuosis dulciter suauia premiorum proponant: vnde gregorius in moralibus tractans illud Job. Quis dedit gallo cantum: dicit q̄ gallus designat predicatorem: qui peccatoribus in tenebris vicioꝝ inuoluris debet clamare terribiliter ꝛ bonis predicare suauiter. Sicut ꝛ gallus in tenebris id est in nocte profunda fortiter clamat: sed die appropinquante iam luce tenuiter ꝛ quasi raucus. Cū autem habet predicare aliquem turpem materiam vt de vicio luxurie vl̄ de matrimonij actu vtatur verbis honestis: nec descendat nimis ad particulares circunstantias: ne doceat vl̄ incitet auditores ad mala: ꝛ sibi caueat ab omni verbo scurrili. zz. q. 5. quotiens. Decimo caueat a nouitatibus: cum discordiā pariat presumptio nouitatum: vt dicit decretalis. Quidam enim moderni predicatores: quia voluerunt vti nouitatibus inconsuetis: plura scandala inde secuta sūt ꝛ parum inde honorem apud sapientes reportauerunt ꝛ fructum impedierunt: vnde in decret. dicitur. Qō a sanctis patribus decretum nō est: nō est superstitiosis adinuentionibus presumendum Et similiter a curiositatibus poetarū philosophorum ꝛ historiarum paganorum romanorum ꝛ huiusmodi. Et si ad horā aliquando vellent aliquid talium inducere: actu. 26. dicitur q̄ multi qui fuerant curiosa sectati: contulerunt libros ꝛ combuserūt eos omnes. Caueat etiaz ne nimis innitatur sensui suo in exponendo scripturas ꝛ precipue in sensu litterali: puerbi. 3. Ne innitaris prudentie tue: vbi hieron⁹. Prudentie sue innititur: qui ea que dicēda vel agenda videtur: sanctorum decretis preponit: extra de constitutioni. ne innitaris. di. 36. siquis. Obseruare etiā decet predicatores ꝛ in predicatione ꝛ in priuatis locutionibus cū personis: quod dicit origen. di. 43. in mandatis. Nosce oportet quis vel qualis sit is: cui immortalitatis verba credenda sūt. Soliciti enim esse debemus: ne mittamus margaritas nostras ante porcos: ꝛ. j. Si scientia q̄z bis que bona sunt inculpabilis est: vt si sit sobri⁹ si iustus si misericors ꝛ huiusmodi: tūc quod deest fidei ꝛ conscientie conferatur. Sed si in his q̄ palam sunt pre ceteris inuolutus permanet: non me oportet aliquid de secretioribus mysterijs ꝛ remotis diuine scientie proloqui. sed magis protestari eum: vt peccare desinat. Qz si ingesserit se ꝛ prouocauerit nos dicere: que cum minus recte agentem nō oporteat audire: cum debemus prudenter eludere: dicit glosa ibi. s. transferendo nos ad aliam misericordiam.

De forma p̄dicationis ꝛ de septem modis p̄cedendi in p̄dicatione. Capitulum quartū.

De forma predicationis

onis. Nota q̄ in ordine dicendorū: nullus inuenitur determinatus modus de necessitate tenendus a sanctis traditus: vñ vnusquisq̄ in suo sensu abundat. Congruū tñ est conformare se moribus sapientū ſm tempus ꝛ locū: ar. di. iz. illa. Aliud enī seruātur in vno loco ꝛ aliud ī alio Et modus variatus est etiam ſm tempora. Nā alio modo se habuerūt antiqui: alio modo moderni. Multū autē videtur vtile ad reminiscentiam dicenti ꝛ audienti: assignare aliquas ptes siue mēbra. Septē igit̄ modis pōt p̄cedi. Et primus est per expositionē euangelij seu epistole: qd de die occurrit de parte in partē moralia inserendo. Et istū modum tenuerūt antiqui: vt patet in omelia grego. augusti. ꝛ chrysо. Quē modū aliq̄ sequunt moderni diuidentes tñ ipsū euangeliuz vel epistolā in partes: vt verbi gratia. Si sit illud euangeliuz dñice post festū trinitatis de epulone diuite ꝛ lazaro: pōt diuidi illud in tres partes. Et in prima ponit̄ vtriusq̄ pñs cōuersatio: ibi homo qdā erat diues ꝛc̄. In secūda vtriusq̄ sequens migratio: ibi factū est ꝛc̄. In tertia vtriusq̄ decēs collocatio: ibi eleuās aūt oculos ꝛc̄. Si aūt sit illa epistola quinquagesime: si linguis hominū ꝛc̄. Dic de charitate tria notat apostolus. Primo eius necessitatē: qz qōlibz bonū sine ea nihil valet. Si liguis hominū loquar ꝛc̄. Secūdo eius operositatē vel fructuositatem: qz ad oēs actus virtutū inducit: qz charitas patiēs est ꝛc̄. Tertio eius dignitatē: qz alia dona deficiunt ꝛ fides ꝛ spes: ꝛ ipsa semp durat: qz siue prophetie cessabunt ꝛc̄. Si est euangeliū in p̄ncipio .xl. pōt sic diuidi: docet nos xp̄s in isto nostro ieiunio tria obseruare. Et primo excludere mūdialem intentionē: ibi cuz ieiunatis: nolite fieri sicut hypocrite tristes ꝛc̄. Secūdo habere mentalem purificationē: ibi. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū: ꝛ faciē tuā lauа. i. conscientiā a peccatis. Tertio adijcere effectualē miserationē: ibi thesaurizate the. in celo dando elemosynas. Et qz cupiditas ab hoc retrahit: iō p̄mittit. Nolite vobis thesaurizare ꝛc̄. Si est euangeliū historiale: vt illud diei sequētis de centurioē pōt sic diuidi. In isto euangelio tria ponunt̄ de centurione. Primū est ipsius humilis p̄ puero supplicatio: ibi. Cū intrasset iesus capharnaū ꝛc̄. Secundū ei⁹ a xp̄o cōmendatio: ibi. Nō inueni tantā fidē ꝛc̄. Tertiū est ex ipsi⁹ fide pueri sanatio: ibi. Vade sicut credidisti. Et in q̄libet pte p̄nt dici aliqua moralia ad edificationē: sicut ꝛbi gratia. In p̄ma pte p̄dicti euāgelij. Primo est notandū de magna charitate ꝛ diligentia quā hūit ad seruū suū: qz in domo eū tenebat: ꝛ p ipso ad xp̄m orandū accessit. 2° notandū q̄ xp̄s ad eundū ad seruū se obtulit ñ sic ad filiū regū ad ꝓsūdendū supbiā nostrā. 3° nō. hūiliatio centurioīs ꝛ magna fides: cū dixit. Dñe ñ sū dign⁹ ꝛc̄. 4. ē familie sue recta gubernatio: qz

XVIIII.

sibi faciebat esse subiectos. Nam ⁊ ego homo sum ⁊c. In secunda parte est videndū: quomodo intelligatur: q̄ christus admiratus fuisse dicatur: cum procedat ex ignorantia: ⁊ in christo nulla fuit ignorantia. Secundo quomodo fides centurionis excesserit fidem israhel. Tertio prenunciatur conuersio gentilium figuratorum in centurionis fide: qui requiescunt in fide trinitatis: ⁊ hoc est recumbere cum abrahām Isaac et iacob ⁊ reprobatio iudeorum: ibi filij autem regni eijcientur ⁊c. Quarto quomodo in inferno sit fletus ⁊ stridor dentiū. In tertia parte de effectu fidei: secundo de sanatione ipsius pueri.

Secundus modus ꝓcedēdi est sumendo aliquam auctoritatem de scriptura sacra ꝓ themate: ⁊ illam diuidere in partes. Et iste est modus magistralis ⁊ magis scientificus quo vsi sūt tho. Bonauētura ⁊ Bernar. in sermonibus suis predicabilibus. Et aliquando Ja. ⁊ Jo. de sancto geminiano in omnibus sermonibus suis. Et in diebus dominicalibus sumitur ꝓ themate de euangelio vel de epistola concurrēti. In diebus autem festiuis sanctorū sumitur vel de euangelio dominicali vel epistola ⁊ magis de precedenti immediate q̄ sequenti vel etiam de euangelio vel epistola de festo. Si etiam sumeret aliqua auctoritas scripture extra euangeliū ⁊ epistolam: q̄uis nō sit multus in vsu moderno nullum tamen inconueniens. Jaco. de voragineñ. ⁊ Jo. de sancto geminiano vtuntur hoc modo in festiuis cōmuniter: sumēdo scilicet vnam auctoritatem de diuersis libris scripture ⁊ in ipsam faciendo diuisionem: verbi gratia: Si de euangelio ferie sexte sumatur illud. Sit elemosyna tua in abscondito ⁊ pater tuus ⁊c. Primo ostēditur virtuosa elemosynarum erogatio: ibi sit elemosyna ⁊c. Secundo copiosa earum remuneratio: ibi pater tuus ⁊c. Possūt etiam membra diuisionis subdiuidi: ⁊ hoc diuersimode exemplum in predicta diuisione. Nam in prima parte notant̄ tria que faciūt elemosynam virtuosam. Primū q̄ fiat ei qui est in defectione: sit elemosyna. Secundū q̄ fiat de sua possessiōe nō aliena: ibi tua Tertium q̄ fiat cum recta intentione: ibi in abscondito. In secunda parte notat̄ q̄ reddet tibi deus ꝓ elemosyna triplicem remunerationez scilicet temporaliū multiplicationem: ⁊ iste sunt multe. Spiritualiū augumentationē ⁊ supernalium receptionem. Si sumatur ꝑ themate illud: diliges dominū deum ex toto corde tuo. Tria hic notantur. Et primo actum gratiosum: quia diliges: omnia enim delectantur in amore. Dilectio tamen importat amorem gratuitum: secundo obiectum glorioſū. Dominum deum tuum. Et dominus notat eius gubernationē deus eius creationem: tuus eius incarnationē: que cogunt nos ad amandum ipsū. Tertio subiectū vigorosum: ex toto corde tuo: ibi quō tripliciter diligit ex toto corde ſm tho. 2^{a}. $2^{æ}$. q. Si autē pdicatur de aliquo sancto: pōt aliquid sumendo de epistola vel euāgelio ei adaptari. Nec ē incōueniēs q̄uis ille intellect⁹ scripture nō sit ille ꝓpri⁹ sed etiā aliquādo contrarius: qz moralis sensus est multipliciter. Homo quidam erat diues: ⁊ induebatur purpura ⁊ byſſo: ⁊ epulabatur quotidie splendide. Si predicetur de sancto gregorio vel alio doctore. Tria possunt de eo notari virtutum interior⁹ fertilitas: homo quidam erat diues. Secūdo actuū exteriorū nobilitas. Induebatur purpura. ſ. charitate: ⁊ byſſo. i. puritate. Tertio sensū scripturarū suauitas: epulabat̄ quotidie splendide exponendo scripturas. Si predicetur de sancto hieronymo: ⁊ occurrat illud euāgelium dominicale vbi habetur: dixit dominus domino meo ⁊c. Quāuis sit dictum de christo: potest applicari ad sanctū hieronymū ⁊ alios qui fuerunt mēbra xp̄i: vbi tria. Primo ad ipsum diuinalis allocutio: dixit dominus: quod intelligit̄ ꝑ inspirationem scripturas ⁊ flagella. Secundo circa ipsum rationalis executio: domino meo: ratione vtens dominus est per virtutes alias seruus. Tertio super ipsum premialis consecutio: sede a dextris meis. Qō notat magnitudinē glorie superne. Si sumatur de euangelio ipsius festi vt de beato dominico vel augustino illō. Nō potest ciuitas abscōdi supra montē posita: mat. 5. Tria hic de ipso notantur. Primū q̄ intimus fuit deo colligatus: quia ciuitas quasi ciuiū vnitas. i. sensuū tendentium planū in deum ſm q̄ in exemplis seu gestis fuit xp̄o conformatus: qz supra montem. Mons enim signat xp̄m cuius vite fuit multum similis vita sanctissimi dominici in p̄dicatione in ordine suo ⁊c. Tertium qō fuit mundo in miraculis manifestatus: qz nō potest abscondi ꝓpter miracula eius. Si sumat̄ de epistola festi: vt illud reposita est mihi corona: vbi tria de ipso notant̄. Primo magnificat̄ ex triumphi excellentia: qz corona. Secundo exercitat̄ i prelij experientia: quia mihi. Tertio nobilitatur in premij permanentia: qz reposita est. Et quantum ad primū nota triplicem coronam. Prima debet̄ imperatori vel regi ꝓpter potentiā. Secūda pastori. i. episcopo vel pape ꝓpter clementiā. Tertio doctori. ſ. aureola ꝓpter sapientiam: oēs habuit beatus dñicus. Et primā a patre p appropriationē: qz ei attribuit̄ potentia: vt in miracul'. Coronā sapie a filio p disputationē ꝫ hereticos ⁊ p̄dicationē. Tertiā coronā clementie ⁊ misericordie a spū sancto in regimine ordinis. Quantū ad secundū nota tria in suo exercitio. Mihi enī referr̄ ad id: qz bonū certamen certaui cōtra vicia bellando. Cursū cōsumaui: pseuerando: fidē seruaui. i. fideliter gloriā deo semp dādo. Quātum ad tertiū reposita: nota q̄ repositū nō pdit̄ Semp potest perdi corona virtutis quouisq̄ anima reponatur in gloria. Sed primo reposita fuit corona virtutum per predestinationem. Secundo p prenunciationem: quia de ipso etiā

ordine suo ꝓphetatum. Tertio ꝑ glorificationē Et nota q̄ sicut confusa videtur p̄dicatio: quando nulla fit ibi diuisio vel distinctio. Ita etiam tediosa redditur cū nimis multiplicant diuisiones ⁊ distinctiones. Et q̄uis omīs bona diuisio ſm Aristo. sit bimembris: hoc habet locū in lectionibus ⁊ diffinitionib⁹. Sed in p̄dicationibus vbi ꝓceditur ꝓsuasiue: videtur diminuta bimembris. Et vltra trimembrē vel quadrimembres est nimium ⁊ inconsuetum. Tertius modus ꝓcedendi est ꝑ distinctiones. Et istum modum tenuit Bernar. in suis sermonibus ⁊ ē magis facilis ⁊ ad istū modum valent distinctiones mauricij. Gregorius etiā ī moralibus aliquando vtitur distinctionibus: ⁊ Jo. cassia. in collationibus patrū. Et fit talis modus multiplicit̄. Primo modo ꝑ multiplicem acceptionē alicuius distinctionis in themate: vt verbi gratia. Si ꝓponatur illud: erat nauis in medio maris. nota q̄ est multiplex nauis: de qua istud potest intelligi. Est enī nauis innocentie baptismalis. secunda est nauis penitentie salutaris: tertia est nauis conuentie regularis: quarta est nauis excellentie virginalis ſl. marie. Si ꝓponatur redde q̄ debes: math. .18. potest fieri talis distinctio. Debitor est quilibet deo primo ⁊ ꝓprio subiecto. Et cuilibet debet homo tria: deo amorem ꝓpter bonitatem suā ⁊ timorem ꝓpter cōmissam iniquitatem: honorem ꝓpter suam maiestatem. Proximo tria. ſ. correctionem subuentionem ⁊ edificationem ī moribus. Sibiipsi tria. ſ. vigilantiam pseuerantiam ⁊ mortificationem discretā. Aliquando multiplicantur membra distinctionis ſm numerum qui ponitur in themate: exemplū cum ꝓponitur Est puer vnus: qui habet quīq; panes. Nota q̄ quinq; sunt panes christi de quibus debem⁹ comedere. Primus est penitentie: p̄s. Cibabis eos pane lacrymarum. Secundus panis sapientie ecclesia. Cibauit illū pane vite ⁊ intellectus. Tertius panis eucharistie. Jo. 6. Qui manducat hūc panem viuet ineternū. Quartus panis gratie: p̄s pauperes eius saturabo panibus. Quītus panis glorie luc. i4. Beatus qui manducabit panem ī regno celorum. Si ꝓponat illud de septem panibus: dici p̄t septem panes septem sacramenta vel si ꝓponatur de eodem euangelio illud. Misereor sup turbam: dic ſm Bern̄. q̄ septem sunt miserationes domini quibus nos quasi. 7. panibus satiat. Primus expectationes. ſ. ad penitentiam: secundus impeditionis. ſ. mali nostri: tertius cōpunctionis peccati: quartus remissionis ipsius: quintus ꝓseruationis a recidiuo: sextus opationis. ſ. boni. septimus fiducie glorificatiōis: p̄t ⁊ aliter assignari ⁊ ordinari. Si ꝓponatur illud hora septima reliquit eū febris Jo. febris est peccatū mortale: qō inducit ad mortem eternā. 7. hore sūt. 7. dona spūs sancti: quib⁹ cū sint cōnexa aduenientib⁹ in aīa verbo xp̄i recedit peccatū. Timor cōpellit ſnpbiam: pietas inuidiā: scia iram: fortitudo accidiā: consiliū auaritiā: intellect⁹ gulam: sapia luxuriam. vel melius: septem hore sūt .7. que concurrūt ad remissionē peccati. Prima hora est tribulatio. 2ª. bona opatio. ſ. de genere bonor. 3ª. illuminatio. ſ. ad cognitionē peccati. .4ª. est detestatio ipsius. 5ª. est ꝓfessio. 6ª. est emēdatio. ſ. ī ꝓposito. 7ª. est gratie infusio. Et ista sex sūt figurata ꝑ sex hydrias que erāt in nuptijs.

Uel sic si ꝓponatur illud. Erat iesus cijciens demoniū: luc. xi. Pōt dici q̄ ꝑ peccatū homo possidet a diabolo: sed cū ꝑ gratiā xp̄i peccatū deleatur. Jdeo iesus quotidie eijcit demoniū: cū peccator iustificat. Et q̄uis demones de oībus vicijs tentent: plus tñ de vno q̄ de alijs vnusq;q; tentat: vñ sicut angeli boni denoīant ab officijs que gerunt eū ad nos mittunt: ita demones a vicijs de quib⁹ magis tentant. Sicut sūt. 7. vicia capitalia: ita ⁊ septem repiunt noīa demonū qui de eis tentant: ⁊ in euangelio dicit: q̄ īmundus spiritus assumit. 7. spūs nequiores se: ⁊ mar. vlti. dicit de magdalena: q̄ xp̄s ab ea eiecerit septē demonia. i. septē pctā mortalia: sic etiā reperiunt septem demoniaci in sacra scriptura: bis septē vicijs figurati. Et primus demon vocatur māmona: de quo math. 6. c. Nō potestis deo seruire ⁊ māmone: ⁊ interptatur diuitie. Et significat auaritiā de qua tentat cupidos cū diuitijs. Figuratur aūt ꝑ demoniacū lunaticū: de quo math. 8. dicit q̄ diabolus mittebat eū in aquā ⁊ in ignē: vt eū ꝑderet. Et sic auaricia ꝑ mare ⁊ ꝑ terrā ducit: ꝑ saxa ꝑ ignes. i. estus cupidos. 2º vocat asmodeus: de quo thob. 8. Et interptat factura iudicij: significat luxuriā: ꝓpter q̄ vicīū deus fecit iudiciū diluuij tpe Noe ⁊ postea sodomorū. Figurat aūt ꝑ demoniacū mutū: de quo luc. xi. Illud erat mutū. vicīū enī luxurie facit hominē mutum a ꝓfessione: plusq; alia vicia ꝓpter materiaz magis erubescibilē. Tertius vocat satan: ō quo Job. i. Et interptat aduersarius: significat inuidiā que aduersat oī bono ꝓximi dolens de eo. Ex inuidia enī satan pcussit Job multiplicit flagellando. Et figurat ꝑ saul demoniacū: qui ex inuidia psequebat dauid. i. Re. i6. Quartus vocatur belzebub de quo luc. ii. Jn belzebub ꝑncipe demoniorū eijcit dēmonia. Interpt enī vir muscarū significās accidiā: q̄ facit multitudinem muscarū. i. vanarū ⁊ īmundarū cogitationū hīc: figurat ꝑ filios sacerdotis demoniacos effectos qr cōiter tales sūt ociosi spūaliē. Et figurat etiaz ꝑ illos q volētes expellere demones in noīe pauli diabol⁹ vexauit eos: vt hr̄ in actib⁹ aplor. Sic hypocrite q detinent ab hoc vicio dū ministrāt sacra q̄ dz fieri ꝑ bonos: volūt ab alijs demones effugare ipsi inuadunt ab eis spūaliter. Quintū dicit abededō: vt hr̄ apoca. Et interptat exterminator ⁊ tentat de ira: q̄ ponit hoīem extra terminos societatis ⁊ vniōis. Et figurat pctōr dedit⁹ huic vicio ꝑ demoniacū clamantē in tēplo ⁊ dicentē. Quis tu es filius dei ⁊c. tales aliq̄ ex ira

blasphemāt. Sextū dicit behemoth de quo in iob penulti. Et interptat animal t tentat de gula: que facit hominē bestialē: t figurat p demoniacū gulosum qui mozabat in monumentis: et ambulabat nudus. Septimus de lucifero q̄si ferens lucem apparentie t tentat de vana gloria vel etiā dicit diabolus. i. deozsū fluens p superbiam: t tali vicio deditus figuratur p filiā cananee demoniacam t̄c. mulier t̄c. matth. 15. Juuenculе enī multū sūt dedite vane glozie in oznatu.

Quartus modus est similis tertio p̄dicto per assignationē multiplicationis effectuū vel causarum vel conditionū vel graduū vel specieruz vel ꝓprietatū naturaliū vel nominū alicuius rei de qua agitur in themate. exempla de singulis.

De primo si proponatur de corpore x̄pi. Qui manducat me viuet ꝓpter me: possūt hic dici. 12. effectus sacramenti debite sūpti: ꝓpter quos aīa viuit spiritualiter: de quibus. s. ti. de sacramētis. Si ꝓponatur illud Jaco. 5. Multū valet ozatio p̄nt poni effectus ozationis: de quibus alibi vide. Si ꝓponatur: impone manū tuā t viuet: loquendo de manu diuine gratie: p̄t dici q̄ habz quinqz digitos. i. effectus. Si ꝓponatur illud audientes verbū retinent t fructū afferūt: lu. 8. Potest dici de fructib⁹ seu ō effectibus verbi dei: de quibus habes. s. in secūda parte ti. de acti. Si ꝓponatur de epistola illud omnis fornicatio non noietur in vobis: ibi potes declarare mala magna: que sequunt ex vicio luxurie de quibus. s. in seccunda parte in ti. de luxuria. Potest. 2° assignari multiplicitas causarū inducentium aliquem effectum de quo in themate agit: vt si ꝓponatur. Remittuntur tibi peccata tua: matth. 9. Possunt hic poni ea que ꝓpter peccata remittūtur: puta. Contritio confessio elemosynaꝝ largitio flagellozū toleratio religio: ita tñ q̄ sane ista intelligant. Et possunt ista sex figurari p sex hydrias que erāt in nuptijs. Si ꝓponat. Oportet exaltari filium hominis. Jo. 12. Possunt hic assignari cause seu rationes quare oportuit exaltari in cruce quas habes in. 3ª. parte beati tho.

Potest tertio induci multiplicitas conditionum que requiruntur ad actum de quo agitur in themate: vt si ꝓponatur illud. Jte t ostendite vos sacerdotibus: quod fit p confessionem peccatorum: potest ibi dici de conditionibus confessionis. 16. de quibus habes. s. in ti. de sacramentis. Si ꝓponatur illud. Petite t accipietis de ozatione p̄dicando: potest dici de conditionib⁹ ozationis de quibus habes diffuse in. 4ª. parte ti. 5.

Potest quarto p̄dicator p̄dicare de multiplicitate graduuz alicuius vicij vel virtutis vel status: vt si ꝓponatur illud. Qui se humiliat exaltabit: luc. 14. t matth. 23. vel illud epistole petri humiliamini sub potenti manu dei t̄c. Potest dici de gradibus humilitatis vel illis. 7. quos ponit anselmus: vel tribus quos ponit glo.: vel duodecim quos ponit Benedictus t Bernar. que habes declarata a sancto tho. de aquino. 2ª. 2ᵉ. in q̄stione de humilitate. Si ꝓponatur illud. Ecce ascendimus hierosolymā de charitate p̄dicando de qua agit epistola illius dominice: potest dici q̄ iacob vidit in somnis scalam huius hierusalē dauid aūt numerat gradus: quia. 15. decantando. 15. p̄s. graduales. Paulus descripsit eos dicens. Charitas patiens est t̄c. vbi ponit. 15. grad⁹ charitatis. Si ꝓponatur. Qui irascitur fratri suo t̄c. matth. 5. potest loqui de triplici gradu ire de quibus hēs. 2ª 2ᵉ. in q̄one de ira: vel de triplici ira. s. virtuali veniali t mortali. Si ꝓponat illud: inciebat enī mozi. vel illud. Ecce defunctus efferebatur. Si quis vult p̄dicare de morte peccati: quia anima que peccauerit ipsa mozietur ezech. 18. potest ponere. 7. gradus peccati. Primus cogitatio tentans ad malum: t hic intemperatur. Secundus delectatio sensualis t hic febzicitat: Tertius cōsensus in mortali t hic mozit. Quartus opus ad extra t si occultum t hic plangitur p conscientiam remordentem. Quintus manifestatio eius t hic defertur ad sepulchruz. Sextus assuefactio seu cōsuetudo t hic sepelitur: t ō his sex gradibus de peni. di. 2. c. sicut tribus. Est ali⁹ gradus qui dicit obstinatio seu defensio peccati t hic figuratur p mortuum: qui fuit x̄po nuncius sed nō suscitatus. Uel si ꝓponatur amice ascende superius: t tunc erit tibi gloria: si quis vult p̄dicare de ascensu virtutū in genere: p̄t dicere q̄ est triplex status ascendentiū ad celū incipientiū ꝓficientiū seu ꝓfectoꝝ. primi ascendūt tentationibus resistendo: secūdi ꝓfectui virtutū inserviendo: tertij deo inherendo t de hi⁹ de peni. di. 2. dū sanctā Quinto p̄t ꝓcedi p multiplicationē specierū alicuius vicij vel virtutis: vt si ꝓponatur illud. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant: vbi diabolus tentauit x̄pm de gula. Lapides sūt auctozitates scripture t exēpla stabilia t rigida: t tūc de eis panes fieri volumus: q̄ ō ꝓcurat diabol⁹ cū de ea veritate t firmitate q̄si dubitam⁹. Sz quinqz sūt spēs gule de qbus de ꝓse. di. 5. quinqz. t de his. s. in ti. de gulo. in. 2ª. pte. si ꝓponit. Qui se exaltat humiliabit: p̄t dici de. 4. specieb⁹ sup̄bie: de qbus habes. s. in. 2ª. pte ti. Uel si ꝓponatur illud matth. 8. Mundata est lepra ei⁹: t sermo sit de luxuria signata p lepram posset poni spēs ei⁹: de quib⁹. s. in. 2ª. pte ti. de luxuria. Uel si ꝓponat illud. nisi abūdauerit iusticia vra t̄c. matth. 5. Pōt poni triplex spēs iusticie distributiua cōmutatiua t sui regulatiua: t q̄libz harū erat ī ill' phariseis defectia. Hā q̄ntū ad ꝓmū diuites honorabāt: paupes despiciebāt: paupib⁹ nō dabāt t deo debitū obsequiū subtrahebant. Quantū ad secundā ꝓximos decipiebāt t ledebāt p vsuras t libellū repudij t hi⁹. Quantū ad tertiā se male regulabāt q̄ de pctis cordis nō sibi faciebāt sciam: t fuabāt p̄cepta vl timore pene vl amore tpaliū. Sexto p̄t adduci multiplicitas ꝓpetatū naturaliū e⁹ q̄ ponit ī themate

eas moralizãdo verbi gratia. Si ꝓponatur. Lux venit ī mũdũ Jo.3. Lux significat spiñ sanctũ: vñ canit. O lux beatissima ꝛc. Sicut aũt lux naturalis.iz. ꝓprietatib⁹ suis naturalibus venit ī mũdum: ita spũs sanctus.iz. radijs suis: qui dicuntur ab apl'o fructus spiritus: ad gal'.5. Lux enī est calefactiua: qõ facit spiritus sanctus spũaliter fructum qui est charitas. Lux est letificatiua sic ꝛ spiritus fructu gaudij. Lux est pacatiua: nã ꝛ serenat aerẽ nubilatũ: ꝛ lux solis in medio planetarũ ad contemperandũ ꝓprietates eorũ contrarias: ꝛ hoc facit spiritus fructu pacis. Lux est impassiua ꝛ nõ põt pati qõ optatur quartus fructus. s. patia Lux est dulcoratiua fructuũ: sic spũs dulcorat p benignitatẽ. Lux est sui cõmunicatiua oĩbus rebus ꝛ locis quantum in se est: se cõmunicat: hoc operat̃ spũs p bonitatẽ: qz bonum est sui ipsius diffusiuũ. Lux est discursiua in longinquũ quia subito ab oriente in occidentem: sic spũs dat longanimitatẽ: ne deficiat quis in diu sufferendo: ſz vsqz ad occasum vite se extendat. Lux est illuminatiua: qõ fit a spũ p fidem que est certitudo quedam: de bis q̃ sũt fidei. Lux est incorruptibilis: ꝛ ꝛ spũs facit hominẽ incorruptũ p castitatẽ: que ẽ fructus eius: ita pfecte vt parũ etiam molestet̃. Lux ẽ ornatiua seu decoratiua. Nil enī pulchrũ sine ea: qõ fit a spũ p fructum modestie: quo oĩs actus exteriores moderanť. Lux est desiccatiua qõ fit a spũ p continentiam ab illicitis: ꝛ si tentationes sustinet: vincit tamen eas viriliter. Septimo põt sumi multiplicitas nominũ: vt si ꝓponat̃. Paraclitus aũtẽ spũs sanctus ꝛc. potest dici q̃ spũs sanctus habet multa nomina: ex quib⁹ oñditur operatio eius in homine: que ponunť in hymno. s. spũs sanctus paraclitus. Ueni creator spũs. Spũs sanctus. Paraclitus donũ fons viu⁹ ignis charitas spiritalis vnctio ꝛ digit⁹ dei. Spiritus sanctus dicit̃: qz facit homines spũales: facit ꝛ sanctos ꝛ cõtemnentes terrena ꝛ deo dedi tos. Paraclitus dicit̃ qz consolat̃ afflictos ꝛ penitentes spe venie. vel paraclitus. i. aduocatus: qz facit nos aduocare. i. orare. Donum qz gratis dat dona sua. Fons viuus qz nos lauat a peccatis. Ignis qz facit nos semp moueri ad bene operandũ. Charitas: qz facit nos deũ diligere et ꝓximum. Spiritalis vnctio: qz illuminat mentẽ de agendis. Digitus dei quia ꝓcedit a patre ꝛ filio vt digitus a manu ꝛ brachio: ꝛ qz diuidit p⁹ vult diuersis diuersas gratias gratis datas: ad inueniẽdũ istas multiplicitates multũ valent sũma viciorũ ꝛ virtutũ: ꝛ petrus de tarantasio sup epistolas pauli ꝛ compendiũ theologie. Qui liber ꝛ si intituletur a quibusdã beato tho. non tñ credit̃ esse eius opus: qz nec stilus patit̃: nec inẽ libros eius in legẽda cõnumerat̃: sed nec alberti magni ſz cuiusdã docti viri: qui dictus est frater thomas ordinis p̃dicatorum vir vtiqz excellẽs.

Quintus modus est post thema euangelij vt epistole concurrentis inducere auctoritatez aliquam de psalmis vel alijs libris sacre scripture correspondentem themati in sententia materia seu verbis. Et sup dicta auctoritate facere diuisionem vel distinctionem vel multiplicẽ expositionem ad ꝓpositum thematis: verbi gratia. Si thema sit illud luc.10. Quid faciendo vitã eternam possidebo? dicat̃ ps. mouenti eandẽ questionem responsũ fuit a spũ sancto: ps. Declina a malo ꝛ fac bonum: inquire pacem ꝛ psequere eam. Ubi ꝓcipiuntur tria obseruari. Primũ est recessus a prauitate: ibi declina a malo. Secundus ꝓcessus in ꝓbitate: fac bonũ. Tertiũ ingressus cum tranquillitate. Inquire pacem. Quantũ ad primũ loquit̃ de malo culpe: quod p excellẽtiam dicit̃ malum: quia priuat vel corrũpit bonum temporale naturale ꝛ spirituale. i5. q. i. illa. Et hoc malũ habet quatuor gradus. s. delectationem consensum operationem ꝛ obstinationẽ de his habes de pen̄. di. 2. sup quatuor. Quantum ad secundũ nota q⁹ principia operandi sunt potentie: sed p̃ncipia bene operandi sunt habit⁹ virtutũ: quia virtus ẽ que bonũ facit hñtẽ: ꝛ op⁹ eius donum reddit ſm philosophũ. Sicut autẽ sunt quatuor potentie ita ꝛ quatuor virtutes: cas dirigentes ad bene operandũ: de quibus ī libro sapientie. Sobrietatem. i. temperantiam ꝛ sapiẽtiam. i. prudentiam docet iusticiã ꝛ virtutem id est fortitudinem: quibus in vita nil melius ẽ hominibus. Prudentia pficit rationem: iusticia voluntatẽ: fortitudo irascibilẽ: temperantia concupiscibilem. fac igitur bonũ prudenter ſm rationem agendo. Juste proximum nõ ledendo fortiter ardua aggrediendo: ꝛ in aduersis psistendo temperanter superflua resecando. Quantum ad tertium inquire. i. intus quere pacem ꝛ persequere. i. valde sequere: quia leuiter subterfugit. Et nota quadruplicem pacem. Prima inter deum ꝛ affectum nostrum: vt conformemus nos cum voluntate eius. Secunda inter spiritũ ꝛ carnem vt caro. s. subiciatur spiritui. Tertia in domo vt sit ordinata imperandi ꝛ obediendi inhabitantium concordia. Quarta in ciuitate inter ciuem ꝛ ciuem. Si in die animarum ꝓponatur illud mathabeo. iz. Sancta ꝛ salubris est cogitatio p defunctis exorare: potest dici. Ipse anime que sunt in purgatorio scientes se non posse per se iuuari: sed p nos petũt a nobis suffragia dicentes illud Job. 19. Miseremini mei miseremini mei saltez vos amici mei: quia manus domini tetigit me: vbi tria. Et primo petunt pluribus suffragijs ad iuuari: quia miseremini ꝛc. Bis dicunt miseremini: quia sũt suffragia corporalia: vt ieiunium ꝛ elemosyna ꝛ spũalia vt oratio ꝛ sacrificiũ. Un̄ Greg⁹. iz. q. z. anime defunctor ꝛc. Secũdo ostẽdunt se posse ab hominibus virtuosis sublevari quia vos amici mei. Cum enim qui sunt in purgatorio sint in gratia: nõ sunt eis amici: qui sunt in criminalibus. Et ideo suffragia que fiunt a criminosis ex se: vt priuate ꝓsone parum vel nihil

.XVIIII.

ꝑsunt:vide de hoc in sūmis ꝛ in quarto. Tertio innuūt se grauib⁹:supplicijs cruciari:qz man⁹ dñi .i.severitas diuine iusticie tetigit me. Et hec manus bz quinqz digitos ſm quinqz genera penaꝝ .i.ꝓuatio visionis dei:ꝑ illo,qpe cruciatio ignis derisio hostis:qui tñ alʒ nō flagellat eos:remoꝛsus ꝓscie ꝛ dilatio subuenientie a sūmis. Si in festo trinitatis sumaꝫ illud. Tu es magister ī isrl' ꝛ hec ignoras. Jo.3. pōt dici q⁹ hieremias factus magister a spū sancto oñdit se ignorare mysteriū istud dicens.i.c. A a a dñe deus. Ecce nescio log:vbi tria. Primū est distinctio psonalis figuraꝫ qz A a a. Secundū vnitas essentiaꝫ insinuaꝫ:qz dñe deus. Tertiū defectus obscuritas humanalis declaraꝫ:qz Ecce nescio log.

Quantū ad primū tria a significant tres psonas diuinas:vñ ipse dicit apoca.i. Ego sum alpha: et declarat quare:qz principiū vnitas innuiꝫ:qz singulariter dicit dñe de⁹. Tria aūt sūt in quib⁹ reperiꝫ imago vel vestigiū hui⁹ trinitatis ꝛ vnitatis .s.angelus aīa ꝛ aqua.s.in fonte qui est q̄si vestitus ꝛ riuꝰ. Jtem qz a est ſm oē idioma prima literarū. O ēs littere grece hebraice ꝛ latine reddunt testimoniū huic veritati. Quantū ad secundū de vnitate essentie vnū deū esse rōne ,pbaꝫ ꝛ auctoritate ꝛ exemplo. Qui ē creator omniū:ideo dicitur deus gubernator premiator q̄z bonoꝝ ꝛ punitor maloꝝ:ꝛ iō dicit dñs.i.do manus do munus ꝛ do minas. Quantū ad tertiū qz deū nemo vidit vnq̄z Jo.i. Et de eo tantū possumus scire q⁹ sit:ſz nō quid sit. Et pfectius loquimur de eo ꝑ negationē q̄z ꝑ affirmationē sane tñ intelligendo. Si ꝓponatur illud. Exaltata sum: ecclesiastī.24. in assumptione virginis: pōt dici q̄z mirabiliter fuit exaltata:oñdit Joh.apocal'.i. Signū magnum apparuit in celo:mulier amicta sole ꝛ luna sub pedib⁹ ei⁹ ꝛ ī capite ei⁹ corona stellarū.12. vbi innuiꝫ q⁹ triplicit exaltata fuit. Prio qz in corpore glorificata. Mulier amicta sole dicit xp̄s: q⁹ in vltima resurrectiōe iustifulgebūt sicut sol ī corpore eoꝝ:hac ergo gloria vestita fuit nūc: ꝛ de ista materia vide in legen. ꝛ de morte eius. Secūdo fuit sup oē colloca.s.collegiū angelorū ꝛ sanctoꝝ:ibi luna sub pedibus eius. Luna mutabilis designat creaturā: qz oīs etiā angelica natura mutabilis ē effectu ꝛ cogitatu. Et hic pōt dici de ductione eius in celū a filio figurata ꝑ arce reductionē in hierusalē cū.vi.chorīs.z.re. ꝛ de admiratione angelorū dicentiū. Que ē ista ꝛc. Tertio fuit multiplici ꝓuilegio decorata:qz in capite eius corona stellaꝝ.12. Que sūt duodecim ꝓuilegia singularia q̄ notat Bernardus de ea. Nota etiā q⁹ ſm mēbra ipsi⁹ auctoritatis inducte pōt cōphendi ꝛ diuidi sil' totū euangeliuꝫ vel epla:verbi gratia. Si ꝓponaꝫ illud. Exiit ꝑmo mane cōducere operarios in vineā suā:mat. 20.in septuagesima: ꝛ inducatur auctoritas p̄s. Beatus vir qui nō abijt in cōsilio ꝛc. vsq̄z die ac nocte pōt sic diuidi.hic notanꝫ quatuoꝝ conclusiones iuxta euangeliū hodiernū:prima premiū preoptandū:qz beatus vir. Et euangeliū cōuentione facta cū ope ꝛc.secunda viciū fugiendū:qz nō abijt in cōsilio impioꝝ ꝛc.tertia radiū conſequendū:qz in lege dñi ꝛc. Et euangelium. Jte ꝛ vos in vineā ꝛc.quarta stadiū pcurrendū: qz in lege eius meditabiꝫ ꝛc. Et euangeliū. Cū sero āt factū esset ꝛc. Jtem circa auctoritatē inductā ad ꝓpositū thematis pōt ꝓcedi ꝑ distinctionē:verbi gratia. Si sumpto ꝑ themate illud.i.corint.ii. hoc facite in meā cōmemorationē in festo corporis xp̄i:inducaꝫ illud p̄s. Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ misericors ꝛ miseratoꝛ dñs ꝛc. Potest dici q⁹ septē sūt mirabilia opa dei q̄ in eucharistie sacro memoranē:qō est esca ꝑ excellentiaꝫ data timentib⁹ deū. Primū est opus creationis. Secundum est opus isrl' deductionis. Tertiū est incarnationis. Quartū est sacre passionis. Quintū est iustificatiōis. Sextum ē pie expectationis. Septimū est superne fruitionis. Primū memoraꝫ:qz in sacramēto nō est materia cōis termini a quo ꝛ termini ad quē fit trāsmutatio:sicut accidit ī mutationib⁹ substantialibus. Sz totū.s.materia ꝛ forma panis transit in totū:ꝛ hic pōt dici aliqō exemplum de tali mutatione quō nō est impossibilis. Secundū est de eductione ꝛ liberatione isrl' de egypto per esum agni ꝛ cibationeꝫ populi ex manna ꝛ potu aque de petra:q̄ signabāt istud sacramentū. Tertiū est quo ad quinqz verba virginis. Fiat mihi ſm verbū tuum:dei filius ascendit de celis velatus carne nostra:sic ad verba.5. sacerdotis descendit xp̄s nō mutando locū in altari velatus illis accidentib⁹:de quibus pōt aliqd dici quare ibi remanēt. Quartū est de passione quā maxime memoraꝫ celebratio hi⁹. Et ꝓpterea sepatim consecraꝫ corpus ꝛ sanguis:q̄ꝫ totū sit sub vtraqz specie:ꝛ fractio hostie ꝛ signa tot sacerdotis significant oīa passionē. Quintū est de iustificatione figuraꝫ:qz sicut ꝑ multa flagella frumentū efficiꝫ panis ꝛ secerniꝫ farina a furfure:sic aīa a vicijs ꝛ madefit lachrymis ꝛ coquiꝫ charitate. Sextū qz cū tractaꝫ ab īmundis ꝛ sumiꝫ nō punit ſz patienē expectat ita ꝛ peccatores quotidie. Septimū qz sicut reficit dulcedine mētem ꝛ vniꝫ cibus cū cibato:sic accidit ī patria.

Pōt etiā ꝓcedi circa auctē inductā ad ꝓpositū thematis ꝑ multiplicē ei⁹ expōnē vt si ꝓponaꝫ. Fides tua te saluꝫ fecit: ꝛ inducaꝫ illud p̄s. Oīa opa eius in fide. Sciendū q⁹ opa diuinoꝝ ꝛ opa miraculoꝝ ꝛ opa bonoꝝ moꝝ:oīa reperiunꝫ in fide. Et ꝑmo opa diuina ab intra. Nam q⁹ pater genuit filiū: ꝛ q⁹ vterqz ꝓducat spm̄ sanctū ex fide habem⁹. Et etiā opa ab extra vt de creatiōe mūdi ꝛ incarnatione ꝛ hi⁹ ad hebr.ii. fide credimus aptata esse secula ꝛc. Secūdo opa miraculoꝝ iuxta illud ad heb.ii Sancti ꝑ fidē vicerunt regna ꝛc. ꝛ ꝑz in euangelijs. Tertio opa bonoꝝ moꝝ. Nā vt dr̄.i. Joh. hoc est qō vincit

mundum.i. vicia mundi fides nostra. Si ꝓponatur illud in assumptione sancte marie. Optimam partem elegit sibi maria. Et inducatur illud ps. domini est assumptio nostra: vt loquatur prophetа in persona virginis. Pro cuius declaratione sciendum q; humana natura potest considerari in triplici statu. s. in esse nature in esse gratie ⁊ in esse glorie: ⁊ quilibet status habet triplicem gradum. Et de quolibet statu virgo assumpsit optimā partem. i. optimū gradum. Nam primus est bonus: secundus melior: tertius optim⁹ Et ſm hoc tripliciter exponit ad eius cōmendationē illud domini est assumptio nostra. Primo elegit optimā partē ex statu naturali: q; dñi est assumptio nostra ꝓpter dñicā incarnationē .i. q; sumpsit totalit dñm. Secūdo elegit optimam partē ex statu spūali: q; assumptio nostra ē dñi ꝓpter mirificā pfectionē. i. q; assumpsit totaliter dominū. Tertio elegit optimā partez ex statu supernaturali: quia assumptio nostra ē domini: q; dominus per se assumpsit me ꝓpter magnificam exaltationem. Quantū ad primum dicit apostolus ad timothe. 4. Omnis creatura dei bona est. s. in sua natura ⁊ precipue rationalis. Sed ista reperitur in triplici gradu: quia ī initiali institutione in generali destitutione ⁊ ī diuinali vnione. Et in generali destitutione reperitur primum peccatū ade cum multis miserijs peccatorum ⁊ penaruz. Et originali cū q̄ nascimur: ps. Ecce enim iniquitatibus cē. de cōsecra. di. 4. sirmissime. addimus multa actualia ꝓpter q̄ efficimur multum mali: verum quantūcunq; quis sit malus: tamen nunq̄ peccatum tollit bonum nature: ⁊ quantum ad essentiā eius nihil aufertur: quantum ad inclinationem ad bonuz quod est ei accidēs naturale: ⁊ si diminuatur nunq̄ tamē totaliter tollitur ſm tho. i^a. 2^e. vnde ⁊ bonus est homo etiam peccator in sui naturali conditione In initiali institutione scilicet ante peccatū ade fuit multo melior: quia nullis miserijs ⁊ penalitatibus subdita ⁊ ad malum inclinata. Et hunc gradum habuit in parte virgo beata. Nam ita fuit in vtero sanctificata ⁊ spiritu sancto repleta: q; nullam inclinationem actualem vnq̄ habuit ad aliquod malum. Remansit tamen nobiscum subdita penalitatib⁹: vt magis mereretur ⁊ nos consolaretur suo exemplo: quia si ita pura ⁊ sancta tanta passa est: quis debet velle īmunis esse a penis? Sz ⁊ tertius modus status humane nature scilicet ꝓut est vnita cum deo: reperitur tamen ī christo qui est deus ⁊ homo. Et hanc partem elegit maria: quia assumptio domini vt ipsa dicit est natura: de meis enim purissimis sanguinibus formata est caro assūpta a verbo. Et hoc vtiq; est optima pars: quia nulli vicio subiecta: nec etiam penalitati ex necessitate sz ex sua voluntate. Oblatus est enim: quia ipe voluit. Et ex hoc inquit ipsa beatam me dicent omnes generationes: ⁊ angelorum ⁊ hominum iudeorū gētilium ⁊ christianorum. omnes enim multipliciter laudant ⁊c. Quantuz ad secundū. Status gratie ⁊ virtutis qui est melior primo: quia potior est gratia q̄ natura: de consecra. di. 2. reuera. habet tres gradus: ponunt enim nō solum theologi sed ⁊ philosophi morales virtutes in triplici differentia in creatura: scilicet politicas purgatorias ⁊ purgati animi: vt habes in prima secūde sancti tho. Primus gradus subijcitur magnis insultibus tentationum: quelibet enim virtus a suo contrario impugnatur: sed nō vincitur si resistit. pone exemplum de tēperātia iusticia fortitudine ⁊ prudentia. Et iste ergo est bonus gradus ⁊ necessarius homini qui vult saluari: quelibet enim virtus patitur detrimentuz ab vno vicio: dicit augustinus de peni. dis. i. Secundus patitur tentationes sed facilius vincit: ⁊ melius discernit ⁊ iste est melior. Tertius nō patitur quasi tentationes sed sedatis passionibus libere deo seruit: vt dicat cum psal. Sitiuit in te anima mea q̄ multipliciter tibi caro mea: ⁊ iste est optimus ad quem paucissimi veniunt. Primus reperitur in nouiter penitentibus: secundus ī bonis actiuis: tertius in cōtemplatiuis. Et hunc elegit maria ⁊ assumpsit semp dominum: vt diceret ps. pars mea deus in eternum. Quantum ad tertium quod est optimum ad heb. 13. c. Optimū est gratia stabilire cor. firmatur aūt cor quod de cetero in malum moueri non possit gratia finali id est glorja eterna: que ⁊ gratia dicitur: quia gratis datur: quia vltra merita nostra: sz ⁊ cum coronatu deus. Inquit augustinus: merita nostra remunerans: deus vtiq; remunerat munera sua: vnde Ro. 6. dicit: gratia dei vita eterna. Et hic ꝓt notari tres gradus. primus valde bonus scilicet animā egredientem subito volare sine impedimento reatus ad quod paucissimi veniunt. Et ad hoc plurimum iuuant sacramenta deuotissime suscepta: ⁊ orationes sanctorum que omnia quāuis nō egerent his: fuerunt tamen in transitu marie in nostri exemplum. Nam ſm albertum magnum suscepit cōmunionem ⁊ extremaz vnctionem ⁊ apostolis orantibus migrauit. Secundus est melior scilicet etiam in corpore glorificari: quod quidam credunt de patribus: qui resurrexerunt christo resurgente: ⁊ quidam alij de Johanne euangelista. Sed certius creditur de virgine maria: precipue ex quo corpus eius nō inuenitur in terra: vt dicunt rationes doctorum vt patet in legenda eius. Tertius est optimus. s. in excelso choro angelorum: vt canit ecclesia et sic assumptio sua fuit domini: omnia hec habuit virgo beata etiam exaltata super omnes choros angelorum vt canit ecclesia. Et sicut assumptio sua fuit domini. i. sicut fuit assumptio domini in celum quo ad multa: quia sicut christus in anima ⁊ corpore ita ⁊ virgo. Et sicut christus assūptus fuit super omnes etiam intellectuales id est angelos ita ⁊ virgo. Et sicut omnes angeli ⁊ sci

christum ascendentē associarunt ita ꝛ virginem immo vt dicit hieronymus credendū est: ꝙ ipe saluator per se totus festiuus occurrerit: ꝛ eam ī throno suo collocauerit: ad quod facit qđ dicit Le enim assumam ꝛ regnabis mecum: assumptus est christus vt esset in illa curia noster aduocatus iuxta illud. i. Jo. 2. Aduocatum habemus ꝛc. ꝛ maria nostra aduocata. Sextus modus procedendi est ex interptatione vel etymologia seu expositione nominis in themate: de quo est sermo: vt sꝑponatur in festo natiuitatis Jobannis baptiste illud luc. i. Jobannes est nomen ei⁹: inducat illud isai. Attendite populi de longe: dñs ab vtero vocauit me de ventre matris mee recordatus est nominis mei. Ubi notatur ꝙ nomina imponunt rebus ab homine a proprietatib⁹ naturalibus vel temporalibus: sicut legit de adā quando imposuit nomina rebus. Sꝫ a deo imponunt ex effectibus gratie: vnde quia per excellentiam fuit gratia in Jobanne. Jdeo fuit sibi impositum nomen importans gratiā: interpretatur enim in quo est gratia. Est aūt triplex gratia quam ipse habuit que potest notari in eo qđ ait apostolus. i. corinth. 15. Gratia dei sum id quod sum: ꝛ gratia eius in me vacua non fuit. Et alibi idem: sed gratia eius semp in me manet. ꝛ qꝛ copiose omnē gratiam habuit: merito Jobannes est nomen eius. Ambrosius. Respicite Jobannem quanta vis sit in eius nomine: cuius nuncupatio patri pietatem muto loquelā: populo reddit sacerdotem: vnde tempore quo fuit tanta pestis: ꝙ oscitando vel sternutando homines moriebant: sumptū est pro adiutorio huiusmodi dictum: deus te adiuuet ꝛ sanctus Jobannes.

Est ergo gratia cumulalis adeptiua meritorum: gratia dei sum id quod sum.

Est secunda gratia specialis contentiua priuilegiorum: ꝛ gratia ea. in me vacua nō fuit.

Est tertia gratia finalis allatiua premiorum: ꝛ gratia ea. semper in me manet.

De prima dicit Jo. i. c. de plenitudine ei⁹ nos omnes accepimus gratiam. s. a christo: ipse est ꝙ illuminat omnē hominem ꝛc. s. luce gratie: nō ꝙ omnes illuminentur: sed quia nullus eorum qui illuminatur ab alio q̄ ipso illuminat: ꝛ ꝑ hāc habet homo esse spūale ꝛ merito naturale: vñ eccle fiastes vlti. Time deum ꝛ mandata eius serua: qđ fieri nō potest sine gratia ꝫm augustinus. hoc est omnis homo. i. per hoc habet verū esse. Sine hac gratia nec desertum nec penitentia profuisset Jo. bap. nec alteri: vnde grego⁹. quelibet occulta loca animam sine gratia saluare nō possunt ꝛc. di. 40. Cum ipse natus est Jobannes: qꝛ vt dicit lu. i. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue. Clarū est autem ꝙ quanto aliquod receptiuū caliditatis est ꝓpinquius alicui principio influenti: tanto magis recipit de influentia eius. Nā quāto qs magis est ꝓpinqui⁹ igni tanto magis calefit: ꝛ quanto flumen magis appropinquat mari: tanto est ꝓfundius in aqua. Cū ergo Jo. hic fuerit ꝓpinquissimus xp̄o natiuitate ꝓpinquitate ꝛ imitatione: copiosissime hanc recepit. Jsta aūt gratia sine qua homo saluari nō potest: que est maximū donū dei: in hac vita est similis luci solis que quantū est ex se parata est omnes illuminare: vt dicit Cyprianus de conse. di. 40. dūmodo nō ponas obstaculum clauendo fenestras potentiarū intellectū ꝛ voluntatem ꝛc. Quantū ad secundā que dicit in parte gratis data: dicit aplus. i. corinth. 12. Diuisiones gratiarum sūt idem vero deus ꝛc. ꝛ ista ꝛ alie preter gratiā cōmunē necessariā dicunt priuilegia sanctorum. Jn quibus nullus reperit maior Jo. vñ Ber. in sermone. Exulteut oēs sancti ꝛ suoꝝ meritoꝝ p̄rogatiuis ante consistoriū maiestatis assistant: nullus tñ erit qui ad priuilegiū Jo. audeat aspirare: vnus est ꝛ secundū nō habz: qui vniuersitatis humane transcendit ascensū. Sūt autem decem priuilegia gratie Jobannis baptiste.

Primū annūciatio stuporosa. Secundum sanctificatio amorosa. Tertium manifestatio gaudiosa. Quartū conuersatio supuirtuosa. Quintū ꝓphetizatio copiosa. Sextū baptizatio generosa. Septimū cōmendatio glorioſa. Octauū veneratio dulcorosa. Nonū p̄dicatio fructuosa. Decimū opatio miraculosa.

Quantū ad primū dixit angelus. Ego sum gabriel qui missus sum tibi bec nūciare: luc. i. Nota ꝙ licet multorum in veteri ꝛ nouo testamēto fuit prenūciata mūdo eorum natiuitas: vt remigij thome de aquino Jsaac saxon Josie: nullus tamen eorum fuit ita solenniter p̄nunciat⁹ a deo: ꝙ ī hoc priuilegio ꝫm ber. dñs iesus voluerit p se dignificare seruū suū. Nec etiam xp̄us fuit ita solēniter nūciatus. Maz Jo. iste in solēniori die qꝛ ī festo ꝓpitiatiōis. Jn excellētiori loco qꝛ in templo salomonis: notiori miraculo: qꝛ notū ali quo mō toti populo. Si igit xp̄s voluit ī hoc io ānē magis se honorare q̄tū nos debem⁹ venerari. Quātū ad scōm legim⁹ bieremiā sanctificatum. biere. i. Anteq̄ exires de vulua sanctificaui te: aliqui hoc ēt credūt de nicolao: qꝛ natus stetit rectus ꝛc. Et de beato dñico: qꝛ iam ī cunis egre diēs lectū iacebat ī terrā: sed null⁹ cū tāta magnificētia. Nā ipse dñs iesus psonaliter ire voluit in vētre virginis existēs ad domū zacharie vt sanctificaret ioānē clausū in vtero belisabet ꝫm origenē. Et tanta gra repletus est vt ipleuerit mr̄es vnde exclamauit: vñ hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me. Et ꝫm quosdā accelerat⁹ est ei vs² rōnis ad cognoscendū aduentū saluatoris: ꝛ ꝑ pterea exultauit. Operabat aūt sanctificatio ista ꝫm doc. purgationem ab originali ꝛ tantam soliditatē: ꝙ nō poterat peccare mortaliter: ꝛ tñ non cōfidēs de seipso: fugit ciuiū turmas ne leui saltē maculare vitam femine posset ꝛc. nō sic ꝛc. De manifestatione. i. natiuitate gaudiosa dixit angelus. Multi ī natiuitate ei⁹ gaudebūt. De trib⁹ tā

tū eccleſia ſolēnizat natiuitatem ſcilicet de chri/ſto virgīe matre ⁊ ioāne baptiſta. Nō aūt de ali is ex eo: qz nati ſūt in peccatis. Et de xp̄o gdem p̄incipaliter: qz ille fuit p̄cipiū nr̄e redēptiōis. Annūcio vobis ait angelus ad paſtores gaudiū magnū ⁊c. lu. 2. de virgine quia nata ſancta ⁊ ma ter dei. Natiuitas tua dei genitrix gaudium an/nunciauit ⁊c. Canit eccleſia. de Johanne aūt g p̄curſor chriſti ſicut lucifer p̄cedit ſolez. Sed ſo lennius eccleſia feſtiuat iſtam q̄z virginis. Nam antiquitus nō ſiebant feſta de virgine ſed bñ de Johanne ⁊ cū vigilia ⁊ octaua. Octaua aūt na/tiuitatis virginis inſtituta fuit ſub Innocētio. 4. et poſt vigiliā eius. Sz ad augumentum gaudij virgo maria pñs fuit huic natiuitati: ⁊ poſt eum de terra leuauit: vt cōiter dicit. Fuit etiam mira culis plena quia patri reſtituta fuit locutio ⁊ ſibi ⁊ matri datus ſpiritus p̄phetie in octauo die. Bene ergo in natiuitate eius multi gaudebunt: quia ⁊ iudei ⁊ ſaraceni ⁊ xp̄iani hodie feſtiuant. Sz aliqui gaudent coꝛpoꝛaliter comedendo ⁊c. ꝓuerbio. 14. Et extrema gaudij. ſ. huius luctus occupat: ꝓuer. Alij mundialiter in pompis ⁊ bi⁹ Job. 20. Gaudium hypocrite ad inſtar puncti. Alij ſpūaliter. ſ. in conſideratione tanti luminis ⁊ totius mundi: p̄s. Lux oꝛta eſt iuſto ⁊c. ⁊ in ieiu/nijs oꝛationibus elemoſynis ſe exercent ad ho/noꝛē ſancti Johannis: ⁊ hoc petit eccleſia in oꝛa tione. ſ. gaudia ſpūalia. De conuerſatione ei⁹ dicit Chryſoſto. q̄ cōuerſatio Jo. omniū ſanctoꝛ vi/tam faciebat apparere culpabilē: exemplū ponit de niue: cuius cōparatione omnis res alba vide tur fuſca. Eius cōuerſatio q̄z virtuoſa fuerit oñ/dit chriſtus cū⁹ dixit Jo. 5. Ille erat lucerna ar/dens ⁊ lucens: vbi notaī humilitas imitanda: qz lucerna que antiquit⁹ fiebat de terra: ſignat hu/militatem qua quis ſe cognoſcit terrā: vnde di/xit ego vox ⁊c. que. ſ. per me nō ſubſiſto ⁊ in ba/ptiſmo Joh. p̄hibebat eum dicens. Ego a te de/beo baptizari ⁊c. Charitas amplexanda quia ardens. Arſit vtiq̄z in dei amoꝛe totaliter datus ꝓtemplationi ⁊ ꝓximi: admonens omnes ad bo num. Exemplaritas admiranda: qz lucens mat. .5. ſic luceat lux veſtra ⁊c. Exempla eximia fue/runt in eo auſteritatis paupertatis ⁊ caſtitatis. Quis auſterioꝛ pauperioꝛ aut caſtioꝛ Jo. ⁊c. De p̄dicatione eius nota q̄ fuit magiſter p̄incipaliū p̄dicatoꝛū eccleſie quia apoſtoloꝛum: quia plu/res fuerunt diſcipuli eius: ⁊ ꝓpter hoc dixit ſe vo cem: quia ſicut vox manifeſtat verbū. i. concep/tum mentis: ita Johannes verbum patris: vnde Iſai. de eo. Ego vox clamātis in deſerto. vbi no tatur ⁊ locutio eius quia vox: ⁊ affectio eius qz clamantis: ⁊ contemplatio eius quia in deſerto. Sed quid loqueretur iſta vox notat p̄s. dicens. Vox domini ſup aquas ad p̄dicandum. ſ. peni/tentiam contra gulam. Penitentiā agite: vox do mini in virtute. i. in foꝛtitudine contra iram: cuz innocenter incarceratus in moꝛte nō eſt turba/tus: ſed dixit in manus ⁊c. Vox domini in ma/gnificentia contra auaritiam cum dixit. Qui ha bet duas tunicas det vnā nō habenti: luc. 3. Vox domini confringentis cedros altas per ſuperbiā cum dicebat. Genimina viperarū quis oſtendit vobis fugere ⁊c. Vox domini intercidentis flā/mam ignis concupiſcentie ⁊ luxurie: cū dixit he/rodi. Non licet tibi habere vxoꝛem fratris tui. Vox domini concutientis deſertum. i. accidio/ſum qui bonum deſerit cum dixit. Jam ſecuris ad radicem arboꝛis poſita eſt ⁊c. Vox domini p̄parantis ceruos cū dixit. Mittens duos di/ſcipulos. Tu es qui venturus es: quod fecit ad p̄parandum ceruos. i. diſcipulos ad chriſtum vt abiſcerent inuidiam: quam ad eum habebāt.

De p̄phetizatione eius dixit pater. Tu puer p̄pheta altiſſimi vocaberis: qui ita fuit copioſe p̄pheta vt chriſtus diceret pluſq̄z p̄phetam Et hoc tripliciter quia. ſ. de eo p̄phetatū extitit malachie. 3. Ecce ego mitto angelum meum. Et quia p̄phetare patrē ⁊ matrē in natiuitate fecit. Et ipſe p̄ophetauit de p̄ſenti occulto cum di/xit. Ecce agnus dei. Nolite omni ſpiritui crede/re: ſed p̄obate ſpiritus vtrum ex deo ſint. Jo. 1. Mundus eſt hodie plenus p̄ophetis ſed nō ex deo ſed ex diabolo. De baptiſmo dicebat ipſe Johannes. Jo. 1. c. Ego baptizo vos aqua in pe nitentia. Et quāuis ipſius baptiſmus nō eſſet in ſacramentum vel ablutiuum peccatoꝛū: tamen erat noſtri baptiſmi maxime figuratiuum: quia in aqua ſed in alia foꝛma: quia in nomine ventu ri Johannis baptizabat. Erat ⁊ ad penitentiam inductiuum ſicut ⁊ bona opera. Omnes tamen baptizati ab eo fuerunt iterū baptizati ſm doct. vnde. i. q. i. Dedit baptiſmū Jo. ⁊ baptizatum eſt poſt Johannem. Ipſe etiā chriſtum baptizauit: ⁊ tunc ei myſterium trinitatis manifeſtatuz eſt: qz pater in voce filius in carne ſpiritus ſanctus in co lumbe ſpecie. De cōmendatione nullus reperitur ita mirabiliter cōmendatus. Nam omnis natu/ra intellectualis eum commendat. i. deus ipſe: math. ii. Inter natos mulierum nō ſurrexit ma/ioꝛ Johanne baptiſta: vbi excluditur maria: qz dicit inter natos: ⁊ chriſtus: quia dicit mulierum Nō enim chriſtus fuit mulieris natus ſed virgi/nis. Secūdo angelus: luce. i. Erit enim magnus coꝛam domino ⁊c. Ubi ſubſequēter ipſe archan gelus gabriel deſcripſit vitam eius. Tertio ho mo etiam inimicus: vt herodes: quia dicit mar. .6. Sciebat eum virum ſanctum ⁊ metuebat cū. Sed ⁊ doctoꝛes eccleſie mirabiliter cū cōmen/dant: vnde Chryſoſto. Johannes ſchola vir/tu/tum ⁊c. vide in lectionibus de decollatione eiuſ Petrus da. ī feſto natiuitatis eius. Et merito qz reperitur in omni cetu ſanctoꝛum patriarcha: qz pater apoſtoloꝛum: ꝓpheta: quia math. ii. quid exiſtis ⁊c. apoſtoluſ. Fuit homo miſſus a deo ⁊c. Jo. i. c. Aplus interp̄tat miſſus. Martyr: qz pro veritate decollatus. Confeſſoꝛ ⁊ p̄dicatoꝛ virgo

cū virginib⁹ sacris. De veneratione ei⁹. multū oēs eū venerant: quia didicerūt a xpo. Nō eum voluit quodā tpe esse in maiori fama: ipse incarnatus voluit eum p matrē visitare. Sic ecclesia multū honorat eū. Nā plura festa de eo agit q̄z de aliquo sancto: sed ꝛ fm Bern. prima ecclesia solenniter cōsecrata que est principalis totius orbis. s. sancti Johannis laterani: ad eius honorem est consecrata: ꝛ merito oēs debent eū venerari: quia reperit officiū exercere omniū angelorū. s. seraphin ꝓpter feruentē charitatē ꝛc. vide in legendis sanctor: venerati sūt eū ꝛ scī pres q erāt in limbo: qz pnunciauit eis ꝛc. De pcursione p3. Quia fm gregorium misit ad iesum dicens. Tu es qui venturus es: interrogans si volebat q̄ esset suus pcursor ad patres limbi: sicut fuerat pcursor in mūdo ꝛc. De miraculosa operatione: nota q̄ nullus ita cito fecit miracula sicut Johannes: qz adhuc in vtero matris existens exultauit. Miraculose concept⁹ est: quia de sterilib⁹ parentibus: miraculū fecit in natiuitate reddens patri loquelā: ꝛ tota vita eius fuit miraculosa ꝛc.

De gratia finali pōt intelligi illud ad Ro. 6. Gratia dei vita eterna. Multi enī bene incipiūt: qui in malo vitam finiūt: greg⁹. Et incassum bonum agit: si ante vite terminum deserat: de peni. di. z. Danc optime habuit Johannes: semp in ea pficiens ꝛ tandē in ea finiens. Si ꝓponat in circūcisione: vocatū est nomen eius iesus. Quō diuersis noībus nominatus est significantib⁹ noīs eius effetū. Sed istud ꝑcipuū quod figuratū est in iesu naue. Jn iesu sacerdote magno: in iesu syrach fuit pnunciatū: ps. dñe dñs noster ꝛc. ꝛ tandem fuit hoc nomen impositū: ꝛ interpretat saluator. Et quia saluat nos ab infectione criminali: mat. i. Ipse enī saluū faciet populū suū a peccatis eorū ꝛ omissis ꝛ cōmittendis ne fiant. Secūdo saluat ab obscuratione intellectuali. Ber. Unū tanta lux in mūdo: nisi de pdicato iesu: canti. i. Oleum est nutritiuū luminis effusū nomen tuum. Tertio ab afflictione tpali: mar. vlti. Jn noīe meo demonia eijcient ꝛc. Si ꝓponat. Tu es petrus. Petr⁹ interptatur discalciatus vel agnoscens: vel dicitur a petra. Et in ꝑ notat in ipso mūdo abdicatio in. 2°. sui illustratio: in. 3°. xpi imitatio p dilectionē ꝛ passionē ꝛc. Septimus modus ꝓcedendi ē curiosus licet moraliter ꝛ vtiliter possit extendi fm litteras alicuius noīs de themate: sicut facere mēbra diuisionis incipiēdo fm illas lras: sicut verbi gratia. Si ꝓponat ꝑ themate illud. Mortuus est diues ꝛ sepultus est i inferno: pōt dici: q̄ octo sūt pene maxime in inferno: q̄ notant in litteris octo ipsius noīs infernus. Prima Jgnis cruciatio: apoca. ps illor. s. pctōr in stagnū ignis ꝛ sulphuris. 2ª. Numinis ꝓuatio Jsa. vlti. Tollat impius ne videat gloriā dei. 3ª. Flagelli illatio: ps. Multa flagella pctōris: ꝛ Jsa. Seruietis dijs alienis ꝛc. 4ª. Eterna duratio: mat. 25. Jte maledicti in ignē eternū. 5ª. Remorsiōis stimulatio: isa. vlti. Vermis eor nō morietur. s. ꝛsci entie remorsus. 6ª. Negatio illustratiōis: mat. 22. Mittite eū i tenebras exteriores. 7ª. Uilificatio habitationis: qz fm Basiliū ibi pijcietur fex omniū elementor. 8ª. Sublatio oīs cōsolationis: greg⁹. Erit ibi mors sine morte defect⁹ sine defectu. Et hec etiā pñt notari i auctoritate Job. vbi loquit de inferno ꝛ si nō eo ordīe. Nā numinis. i. dei visionis ꝓuatio: ibi vadā. s. expulsus a dei facie: duratio eterna: ibi nō reuertar ad statum. s. quietis. Negatio illuminationis: ibi ad terram tenebrosam. Jllatio flagelli p demones ibi operatā mortis caligine: diabol⁹ dicit mors Uilificatio habitationis: ibi terrā miserie. Sublatio oīs ꝛsolationis: ibi terrā tenebrarū ibi tribulatio. Jgnis cruciatio: ibi nullus ordo. Nam ignis ille nō lucet vt hic: ꝛ in igne etiā friget: quia fm Job. Transibūt ab aquis niuiū ad calorem nimiū ꝛc. Remorsionis conscientie stimulatio: ibi sed sempiternus horror inhabitat. Extende vt placet p auctoritates ꝛ exempla. Si ꝓponatur illud: stephanus plenus gratia: pōt dici: q̄ q̄z uis ex certitudine sciri nō possit: si homo hz gratiā dei: qz dicit ecclesiastes. 9. c. Nemo scit vtrū odio vel amore sit dignus: tñ p coniecturas ꝛ signa pōt sciri. Et sūt octo q̄ si qs hz signū ē: q̄ plenus est gratia fm octo litteras hui⁹ noīs stephanus. Primū est sufferentia aduersorū: vñ stephanus plenus gratia ꝛ fortitudine: ps. Spū oris ei⁹ omnis virtus. Secundū temperantia delectationū: ad Ty. 2. c. Apparuit gratia dei erudiēs nos vt ꝛc. Tertiū efficentia miraculor. i. cor. 12. Alij dat gratia sanitatū ꝛc. Uel meli⁹ expientia diuinor. s. p gustum: ꝛ dicit sapiētia. Quartum facilitas bene opandi. Ambrosius. Nescit tarda molimina spūs scī gratia. Quintū auiditas diuina verba audiendi. Jo. 8. Qui est ex deo. s. p gratiā verba dei audit. Sextum nuditas terrenor: math. 19. Si vis perfectus esse vende oīa que habes: ꝛ da paupibus ꝛ sequere me ꝛc. ¶ Septimū vindicatio pctōr in se ꝛ in alijs: ps. Jniquos odio habui ꝛc. Tantū affligit quantus amat: aug⁹. Octauū subuentio ꝓximor. Job. ¶ Qui viderit fratrē suum necesse habere ꝛc. hec omnia stephanus.

De modis dilatandi materiā ꝛ libris autenticis ecclesie ꝛ apochryphis. Capm quintū.

a Dilatandū materiam ꝓcedit diuersis modis. Nā primo circa cōclusionē vel materiā de qua agit inducenda est aliqua auctoritas vel sacre scripture vel canonis vel sancti doctoris ꝛ aliqñ etiam gentiliū sed raro. 2°. pōt etiā ibi moueri aliqua questio. 3°. induci pōt aliqua ratio nō demonstratiua sed pluasiua. 4°. diffiniendo seu describendo rem de qua est sermo. 5°. interptando

vel etymologizando nomen eius. 6°aliquā figuram adducendo ad idem nō quidē fabularū poeticarū sed de scripturis diuinis. 7°similitudines naturales ꝓponendo. 8°exempla ad idē recitando ō xp̄o ⁊ sanctis suis :⁊ nō solū que habent in biblia sed etiā alia aliquando etiā infideliū. Exempla etiā humane ꝑuersationis multum imꝑimūt ⁊ mouent. 9°ꝙ cōmendationez vel vituperationē materie de qua agit. Et hoc vel ex dictis sanctoꝝ seu doctoꝝ vel ex cōi opinione hominuz vel ex vtilitate multa vel detrimento: qō inde pōt sequi. Exemplū ponatur in mediū de supꝛadictis. Si agat de misericoꝛdia iuxta illud thema. Estote misericoꝛdes. Primo pōt adduci auctoꝛitas scripture sacre: puta dicēdo illud apli. Induite vos sicut dilecti dei ⁊ sci viscera misericoꝛdie. Cognouit salomō istud foꝛe necessariū: ꝓpterea dixit ecclesiastes. Oleū .s. misericoꝛdie de capite tuo. i. mente: nunq̄ deficiat. Nō enī credendū est ꝙ loquat de oleo materiali: qz hoc esset turpe ⁊ abhominabile. Diuisio sup dicto themate pōt fieri sic. Pater vester misericoꝛs est iudicia differēdo: ⁊ vos estote misericoꝛdes a diffinitiuis sñijs abstinendo: vñ subdit luc. 6. Nolite iudicare. 2°pater vester misericoꝛs est multiplicia ꝙferēdo. Et vos estote misericoꝛdes erogatiuis substantijs nō parcendo: vñ dicit luce. 6. Date ⁊ dabitur vobis. 3°pater vester misericoꝛs est supplicia remittendo. Et vos estote misericoꝛdes vindicatiuis malicijs in dulgendo: vnde dicit. Dimittite ⁊ dimittet vobis. Et hec tria consequent tractant ꝑ totū euangeliū. Et ꝙ omnib⁹ misericoꝛdia sit necessaria ondit ambꝛo. in canone di. 86. in singulis dicens Misericoꝛdie cōmunis est vsus: ideoq̄ cōmune ꝓceptum est omnibus etatibus omnibus officijs necessaria ab omnibus deferenda. Nō miles nō publicanus excipitur nō agricola vel vrbanus. Diues ⁊ pauper omnes in cōi monentur vt conferant nō habenti. Misericoꝛdia enī plenitudo virtutū est: hec ibi. Sed queriť hic vtruz misericoꝛdia sit maxima virtutū. Ad qō rñdet tho. 2ª. 2ᵉ. q. 30. ꝙ in deo qui nō habet superioꝛē est maxima misericoꝛdia: ps. Misericoꝛdia eius sup oia opera eius. In creaturis maxima est charitas. Sz ⁊ misericoꝛdia his que sūt ad primuz: ibi vide. 2°ratio naturalis docet misericoꝛdiā Nā cū quilibet velit sibi misereri ⁊ subueniri in suis necessitatibus ⁊ compati: hoc debet facere ex misericoꝛdia ipse primis indigentibus. 3°. quid sit misericoꝛdia declarat aug⁹. in li. de ciuitate dei dicens: ꝙ est aliene misericoꝛdie nr̄a in coꝛde cōpassio: qua si possumus: alijs subueniamus. Ex quo ondit: ꝙ illi qui habent vñ subueniant ꝓximis ⁊ nō faciunt: nō hñt misericoꝛdiam. 4°hoc declarat ipsa etymologia noīs. Nam misericoꝛdia dicit quasi miseriā adimēs .i. tollens seu miserum habens coꝛ. i. patiens tristiciam de miseria alterius ⁊ tali modo vtendo passione tristicie laudabile est. 5°quantū placeat deo ista misericoꝛdia ostenditur per figuraz. Nam vasa templi voluit deus inungi oleo. Sacerdotes etiam in sua oꝛdinatione i veteri ⁊ nouo testamento inunguntur oleo: ac etiaz reges ad innuendum ꝙ fideles xp̄iani qui sūt vasa dñi debent esse misericoꝛdes ⁊ ꝑmaxime sacerdotes: qui debent esse patres pauperum: ac etiam ꝓncipes qui debent causas miserabilium, ꝑsonarū diligenter expedire. Sexto sed ⁊ ipla mēbꝛa coꝛꝑoꝛis humani hoc docent: quia si patit vnuz membꝛum compatiuntur omnia membꝛa ⁊ subueniunt ꝙ posse: pes vadit ad medicum: manus ostendit locum: oculus lachꝛymatur ⁊c. Similitudinem etiam habemus a bꝛutis. Nam elephans inueniens hominē inuium in deserto docet viam. Delphinus piscis suscipit hominem in mari: ne peat sicut narrat aug⁹. de ciuitate dei de quodam citharedo: qui ꝓijciens se in mari susceptus est a delphino: terra etiam subuenit necessitatibus hominū dando eis fructus suos mare pisces: ipsa etiam bꝛuta se iuuant. Septio quāta ⁊ q̄z mira exempla habemus in hoc. Nam de deo ipso cum iratus fuerit misericoꝛdie recoꝛdaberis. Qui ex misericoꝛdia motus incarnatus sanauit samaritanum vulneribus sauciatum: ⁊ misericoꝛdia motus sup viduam sanauit filium ei⁹ ⁊ famelicos. 4. milia hominū satiauit. 7. panib⁹: ex misericoꝛdia abꝛahaz suscipiebat peregrinos thobias subueniebat indigentibus spūaliť ⁊ coꝛꝑoraliter: gregoꝛius magnus angelum suscepit: martinus xp̄m vestiuit nudum. Sed ⁊ constantinus imperatoꝛ ex magna misericoꝛdia quā habuit ad parvulos occidendos meruit mundari coꝛꝑoraliť ⁊ spiritualiter. Tyrus imperatoꝛ infidelis cū sero recoꝛdaretur se nihil dedisse: dixit suis hanc diem ꝑdidimus: quia nil dedimus ⁊c.

Octauo multū cōmendant scripture misericoꝛdiam. Nam oñs dixit ꝓfece. Misericoꝛdiā malo q̄z sacrificiū: apls ad timoth. Pietas ad oia valet ⁊c. hec pñt dici fructus eius. Sz Licero in cōmendationē cesaris ait. Nulla de virtutib⁹ tuis pietate maioꝛ est. Nō tamē oꝓtet omnem conclusionē vel materiā ꝑ omnes istos modos extendere: quia nimis esset ꝓlixum. Sz aliquando ꝑ plures ex his aliquando ꝑ pauciores.

Libꝛi vero optimi sup alios ad dilatandū materias sūt post bibliam: liber decretoꝛum: textus sententiarū: mozalia beati gregoꝛij: augustinus de ciuitate dei: secunda secūde beati thome quo ad doctrinalia sūma viciozum ⁊ virtutum quo ad ꝓsuasiua. Quia vero in theologica facultate ⁊ in ꝑdicatione locus ab auctoꝛitate ꝓmo scripture sacre est maximus. Secūdo auctoꝛitas canonis. Et tertio doctoꝛum quoꝝ doctrine apꝓbate sūt ꝑ ecclesiam. Ideo ad declarationez dictoꝛum. s. que doctrine sint apꝓbate: nota q̄ habent di. 15. de verbo ad verbū. Gelasius papa Sācta romana ecclesia post illas veteris ⁊ noui

testamēti scripturas:quas regulariter suscepim⁹: etiam has suscipi nō phibet sanctā synodū nicenam.ccc.xviii. patrū in qua condemnatus est arrius hereticus.Constantinopolitanā ephesinā pmaz chalcedonensem.Sz z si qua sūt sancta concilia a sanctis patribus instituta post istoz.4.auctoritatem z custodienda z obseruanda decernimus Jam nūc subijciendū est de opusculis sanctoz patrū:que in ecclesia catholica recipiunt. Opuscula beati Cypriani epi carthaginensis z martyris.Opuscula gregorij nazanzeni constantinopolitani epi. Opuscula beati Basilij cappadocem epi.Opuscula beati athanasij epi alexandrini. Opuscula Johannis Chrysostomi constantinopolitani epi. Opuscula beati hilarij pictauensis epi.Opuscula beati ambrosij mediolanensis epi Opuscula beati augustini hypponēsis episcopi. Opuscula beati hieronymi pbyteri. Opuscula beati prosperi viri religiosissimi.Epistola beati leonis pape ad flauianū constantinopolitanum epm.Item opuscula omniū patrū orthodoxoz: qui i nullo a sancta romana ecclesia deuiauerūt: nec ab eius fidei pdicatione seiuncti sūt:sed communionis ipsius gratia dei vsq ad vltimū vite sue diem pticipes fuerūt legenda decernimus. Item decretales epistole quas beatissimi pape diuersis temporibus ab vrbe romana p diuersoz patrū consultatione dederūt venerabiliter suscipiende sūt:hec ibi. Sz z de decretalib⁹ epistolis dicit sic:di.19. Si romanoz pontificū decreto ceteroz opuscula tractatorū approbāt vel reprobant. Ita vt qō vere aplica sedes approbauit hodie teneat acceptū. Et qō illa respuit hactenus inefficax habeat:quanto potius q ipsa pro catholica fide p sanis dogmatib⁹ p varijs z multiplicib⁹ ecclie necessitatib⁹ z fideliū morib⁹ diuerso tpe pscripsit: oi debent honore pferri: hec ibi. Ponit adam quosdā alios doctores ecclesie famosos tenere in auctoritate fm locum post istos canonicos:quib⁹ debēt addi Jsidor⁹:di.20. de libellis.z gregor⁹.extra de reliqui.z vene.sanct.glorioslus.z diony.di.38.oēs.Et sūt isti Beda alcuinus rabanus cassiodorus strabus hysichi⁹ haimo z iuo carnotēsis. Rycar.z hug.de scō victore.Tertiū locū in auctoritate tenēt pbi doctores q gentiliū. Nā z si fidei catholice veritatem ignorauerūt:mira tn z pclara quedā dixerūt de creatore z creaturis vicijs z virtutib⁹:di.37.relatū. Sz z doctrina sci Bernardi fuit approbata z doctrina sci tho.de aquino p Jo.xx. seu vrbanū in extrauaganti. Notandū fm hierony.in plogo galeato q ponit sup libris regū: q libroz veteris testamenti hebrei faciūt.4.ptes. Et prima appellāt legē que habet in.v.libris. Et prima dicit genesis hns.c.50.Secund⁹ dr exod⁹ hns.c.40.3⁹.leuitic⁹ hns.c.27.4⁹ numeri hns.c.xxv.5⁹.deuteronimi⁹ hns.c.34. Secundā ptē seu ordinē appellant pphetas.Et hz octo partes seu libros.Et primus est Josue hns.c.24. Secundus liber Judicū hns.c.xi.z huic libro iudicum ānectunt historiā Ruth:q in diebus iudicū facta est.Sz latini ponūt hanc vnū librū p se: et hz.c.4.Tertiū ponūt primū z secundū librū regum in vno volumine:z appellāt samuel.Quartum ponūt tertiū z quartū librū regū in vno volumine quē vocant malachim.Sz latini ponunt hos quattuor libros regum in vno volumine. Et primus eoz hz.c.xi.secundus.c.24. tertius.c.xx. quartus.c.24.quintus liber est isaias hns.c.66. sextus hieremias hns.c.52. cui adnectūt lamentationes z librū Baruch.Sz latini lamentationes faciūt vnū librum:z habet.c.4.z baruch aliū z habet.c.6. Septimus ezechiel hns.c.44. Octauus liber.ix. pphete minores quos ponūt in vno volumīe.Sz latini in.ix.libris distinguūt Et primus est osee hns.c.14. Jobel hns.c.tria Tertius amos hns.c.9. Quartus abdias hns.c.i.Quintus ionas hns.c.4.Sextus micheas habens.c.7.Septimus naum hns.c.3.Octau⁹ habacuch hns.c.3. Nonus sophonias hns.c.3. Decimus aggeus habens.c.3 Undecimus zacharias hns.c.14. Duodecimus malachias hns.c.tria.

Tertiam partē seu ordinē appellant agiographia.i.sancta scribentia z distinguūt in nouem libros. Primus est Job hns.c.42. Secūdus dauid.i. psalteriū hns ps.150. Tertius est salomon .s.,puerbia ecclesiasten z cantica canticorum.Et prouerbia habent.c.xi.ecclesiasten.ix. cantica.8. Sextus est daniel hns.c.xiv.Septimus paralipomenon habens duos libros.Et primus habet.c.xxix.secundus.36. Octauus Esdras distinctus in duos libros.Et primus habet.c.10. Secundus qui dicitur necmias habens.c.13. Nonus hester habens.c.14. Quartaz partē quā tn nō ponūt ipsi hebrei in canone scripturarū sanctaz:sz appellant apocrypha:faciunt de alijs quinqz libris .s.sapientia habens.c.19. ecclesiasticus hns.c.51. Judith.hns.c.16.Thobias hns.c.14.et liber machabeoz distinctus in duos libros.z primus hz c.xx.secūd⁹.17. Unde z de his quinqz libris dicit Hieronymus in plogo super iudith:q auctoritas horz librorz ad roborandā illa q in cōtētione veniūt:minus idonea iudicant:sed tn synod⁹ nicena in numero sanctaz scripturaz legit computasse:hoc dicit Hieronym⁹ de libro iudith.z idē de alijs quattuor videt dicendū:z de hoc habetur di.15.sctā romana in palea.Et idez ēt dicit tho. 2ª 2ᵉ.q.z Nicholaus de lira sup thobiā.s.q isti n sūt tante auctoritatis:q ex dictis eoz posset efficaciter argumentari in his que sunt fidei:sicut ex alijs libris scripture sacre.Unde forte hnt auctoritatē talē qlē hnt dicta sanctoz doctoz approbata ab ecclesia:Cui annectūt lamētatões z librz Baruch.Sz latini lamentatiões faciūt vnū librū z hz.c.4.z baruch.aliū z hz.c.5. Nouū testamētū pōt distīgui in qttuor partes corresponderes veteris testamēti ptib⁹ fm talē quorūdā diuisionem:qz alig libri sūt legales vt.5.pmi:quib⁹ coz/

rñdent q̃ttuor euãgelia. Primũ ẽ mat.hñs.c.28. Scõs est Marci hñs.c.16. Tertiũ est Luce hñs c.24. Quartũ Joannis hñs.c.21. Alig libri veteris testamẽti sũt historiales: vt libri regũ iosue iudicũ ꝛ hi⁹: quib⁹ respondẽt ĩ nouo testamento act⁹ apostolor̃: quos scripsit lucas: ꝛ hñt.c.28. Alij pphales: qb⁹ rñdet apocalyp̃ hñs.c.22. Alij sũt sapientes: vt libri salomonis ꝛ sapiẽtia ꝛ ecclĩasticus: quib⁹ rñdent epistole pauli: ꝛ epistole canonice: ꝛ epistole canõice sũt septẽ. Prima est iacobi hñs.c.5. secunda est petri hñs.c.5. tertia ẽ ẽt petri hñs.c.2. quarta est ioãnis hñs.c.5. quinta est etiã ioãnis habens.c.i. sexta est ẽt ioannis hñs.c.i. septima iude habens.c.i. Epistole pauli sunt q̃tuordecim. Prima est ad romanos: habẽs.c.16. secunda est ad cor. hñs.c.16. tertia ẽ ẽt ad cor. hñs c.13. quarta ẽ ad galathas hñs.c.6. quĩta ad ephesios hñs.c.6. sexta ad philippẽses hñs.c.4. septima ad collo. hñs.c.3. octaua ad thessalonicenses hñs.c.5. nona etiã ad thessal. hñs.c.3. decima ad timotheum habens.c.6. Undecima etiam ad timotheũ habens.c.4. Duodecima ad Titũ hñs .c.3. Tertiadecima ad philoñ. hñs.c.i. Ultĩa ad hebreos habens.c.13. Qui aũt sũt libri apocryphi: declarãt dis.15. sancta romana. Ubi dicit in primis ariminensem synodũ a constantino cesare filio constantini ꝯgregatam in eternũ confitemur esse damnatã. Item itenerariũ nomine petri apl̃i qõ appellãt sancti clementis libri.8. apocryphi. Actus nomine andree apl̃i apocryphi. Actus noĩe philippi apl̃i apocryphi. Actus nomine thome apl̃i. Actus noĩe petri apl̃i apocryphi. Euangelia Thadei apocrypha. Euangelia thome apl̃i. Euangelia noĩe barnabe apl̃i apocrypha. Euangelia nomĩe petri apl̃i. Euangelia noĩe bartholomei apl̃i. Euangelia noĩe andree. Liber de infantia saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate saluatoris: ꝛ de sancta Maria ꝛ de obstetricibus eius. Liber qui appellãt pastoris apocryphus. Libri oĉs quos fecit seulutius discipulus diaboli apocryphi. Liber q appellatur fundamentũ apocryphus. Liber q dicit thesaurus. Liber q dicit de filiabus ade apocryphus. Liber qui appellatur actus tede ꝛ pauli apocryphi. Pentametrũ de xp̃o virginianis versibus cõpaginatũ apocryphũ. Liber puerbior̃ ab hereticis cõscriptus apocry. Reuelatio q̃ appellãt pauli apocrypha. Reuelatio thome. Reuelatio stephani. Liber q appellãt transitus sce marie. Liber q appellat pnĩa ade. Liber q appellãt testamentũ Job. Liber q appellãt pnĩa origen̄. Liber de pnĩa Cypriani. Liber q appellãt iamne ꝛ mambre. Liber q appellãt sors apl̃or̃. Liber q appellãt canonũ apl̃or̃. Liber physiolog⁹ ab hereticis ꝺscriptus: ꝛ beati ambrosij noĩe p̃signatus. Historia eusebij pãphili. Opuscula tituliani seu aphricani. Scriptura q̃ appellãt contradictio salomonis. Philateria cõia que nõ ab angelo: vt illi cõfingũt: sed magis a demone con-

scripta sũt. Epistola iesu ad abagbarũ: passio gri ꝛ iulicte: passio georgij martyris. Itẽ opuscula cassiani p̃sbyteri galliarũ. Oĩa p̃dicta apocrypha: hec ibi. Et dicit q̃ opuscula cassiani sũt collationes patrũ: ꝛ instituta cenobior̃. Et de septẽ vicijs que fecit Jo. cassianus. Naz prosper cui⁹ opuscula approbata sũt: notauit eũ de liberi arbitrij ꝛ gratie materia in quibusdã locis collationum: ꝛ similiẽ cassiodorus. De ruffino q̃ edidit plures libros: dicit̃ in dicto.c. scã romana. qñ beatus hieronymus in aliquib⁹ eũ de arbitrij libertate notauit: illa sentim⁹: q̃ p̃dictũ beatũ hieronymum sentire cognouimus: ꝛ nõ solũ de ruffino sed ꝛ de vniuersis: quos vir memoratus .s. hieronymus zelo fidei ꝛ religione rep̃hendit. Et idem de origenis libris.i. q̃ approbat q̃ hieronymus de eo approbat: alia cũ suo auctore cõdemnat. Eusebij cronicam ꝛ eius ecclesiastice historie libros vsq̃q̃ nõ dicimus rennuendos: Orosiũ virũ eruditissimũ collaudamus: sedulij paschale opus miramur. Actus beati siluestri vitas patrũ pauli antonij ꝛ aliorũ: quas hieronymus scripsit: legenda decernimus. Scripta de inuentione crucis: ꝛ de inuentione capitis Johannis baptiste: cũ ad manus catholicor̃ venerit: pauli p̃cedat sententia dicentis. Oĩa ꝓbate ꝛ qõ bonũ est tenete. Gesta quoq̃ sanctor̃ martyrũ ꝼm antiquam consuetudinẽ in romana ecclesia sine cantela nõ legantur: ne vel leuis occasio subsannandi in ea orieṫ: qz ꝛ eor̃ nomina q̃ scripserũt: penitus ignorant̃: ꝛ ab infidelibus aut dictis superflua aut minus aperta: q̃ ordo rei fuerit: esse putant̃: hec ibi. Nota ꝼm catholicon: q̃ apocryphus componit̃ a crysis qõ est secretũ ꝛ apo qõ est de. i. occultus ꝛ secretus quasi de secretis. i. de numero secretor̃. Illa scripta ꝓprie dicunt̃ apocrypha: quorũ origo ꝛ auctor ignoratur. Et q̃uis sint ibi multa vera: tamen nõ habent̃ in auctoritate ꝓpter plura falsa: que ibi cõtinentur. Uel ꝼm quosdaz apocryphus dicit̃ ab apo: qõ est longe: ꝛ crysis qõ est iudicium: quasi longe a iudicio: vel de quo nõ potest haberi certum iudiciũ. Et dicit̃ dupliciter liber apocryphus: vel qz auctor ignorat̃: ꝛ veritas patet: ꝛ talem recipit ecclesia nõ ad fidei ꝓbationem sz ad morum instructionẽ: quales sũt: quos ponit hieronymus in ꝓlogo sup̃ libzum regũ: de quibus habes.s. vel dicit̃ apocryphus: quia de eius veritate dubitat̃: ꝛ tales nõ recipit ecclesia: ꝛ ō bis est hic sermo. Hec in catholicon. Et dicit adã q̃ hi⁹ apocrypha: quor̃ auctor ignorat̃: ꝛ de veritate dubitat̃: nullã hñt dignitatis auctoritatez. Si rñ legantur vel a quocũq̃ narrent̃: vtrũ credi vel nõ credi debeant: ipsius legẽtis vel audiẽtis iudicio vel voluntati relinquit̃. Legere ḡ ea vel credere que nõ sũt contra fidem: in dictis libris nõ videtur ꝓhibitum: cautius tamen est dimittere ꝛ p̃cipue in predicatione.

Titulus vigesimus de ꝑlatis ꝛ preficiendis. Capitulū primū p modum sermonis.

Eccatorum cō/

p fringam cornua: ꝛ exaltabunt cornua iusti: psalmista psalmo .74. Cornu significat dignitatem ꝓpter eminentiaꝫ ꝛ ꝑcipue episcopalē: quod designat mitra cornuta. Sed cornua peccatorum. i. ꝑlature maloꝝ confringūtur a deo. i. reprobant ꝓpter ambitionē ꝛ malum vsum: econtra ꝑlationes iustorum exaltantur in presenti ꝛ in futuro. Unde apl̄us. Nec sibi quisq̄ sumat honorem: sed qui vocatur a dño tanq̄ aaron ad hebre. 5. Ex quibus verbis tria possūt eligi circa ꝑficiendum. Primo diabolica ambitio excluditur: ibi: nec sibi quisq̄ sumat honorem. Secūdo canonica institutio innuitur: ibi sed qui vocatur a dño. Tertio dñica executio subsequitur: ibi: tanq̄ aaron. i. q̄ exequatur ꝓm dñi officium.

Quantum ad primum

dicit̄ contra ambitiosos: oīa cornua peccatorum confringā: dicūt enim ambitiosi amos. 6. Nūqd in fortitudine nr̄a assumpsimus nobis cornua? Sz vt dicit leo papa. i. q. i. principatus. quē metus extorsit: aut ambitus occupauit: ꝛ si moriḇ vel actibus suis nō offēdit: ipsius tñ initij sui exemplo ē pniciosus: ꝛ difficile est: vt bono pagantur exitu: q̄ malo sūt inchoata principio. Aug⁹. Et dicit q̄ ep̄s est nomē opis nō honoris: dicit enī a scopos grece qō latine interp̄tat intentio: quia is qui p̄ficitur illis: quib⁹ p̄ficit̄ supintendit curā eoꝝ gerens. Intelligat ḡ se nō esse ep̄m: qui prē esse dilexerit nō ꝓdesse. Ideoq̄ a studio cognoscende veritatis nemo ꝓhibeat̄: qō ad laudabile ptinet ocium. Locus vero supior sine quo populus non pōt: ꝛ si teneat̄ ꝛ administreat̄: vt decet: tñ indecenter appetit̄. 8. q. i. qui ep̄atum.

Quantum ad secundū

dicit̄ vocari a dño: qui ꝓm regulas dei ꝛ ecclesie instituit̄ in ꝑlatione: ita q̄ sit bonus et canonice assumat̄. Nā de malis rectoriḇ dicit dñs. i. Regnauerūt sibi regem ꝛ nō p me principem ꝛ nō p consiliū meū: sup quo verbo hieronymus. 8. q. i. Audacter fortasse aliquid dicimus: tñ qō scriptum est: dicimus. Nō semp princeps populi et iudex ecclesie p dei arbitriū dat̄: sed ꝓut merita nostra deposcunt. Si mali sūt actus nostri: ꝛ operamur maligna in cōspectu dñi: nobis dant̄ ꝑncipes ꝓm cor nostrū. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi quid dñs dicat: fecerūt sibi regem: ꝛ nō p me ꝛc. Et hoc dictū videt̄ de saule illo: quē vtiq̄ ipse dñs elegerat: ꝛ regem sibi fieri iusserat sz q̄n nō dei voluntatē: sz ꝓm meritū peccatoris populi fuerat electus: negat eū sua voluntate et consilio constitutū. Tale aliquid intelligamus i ecclesijs fieri: q̄ ꝓ meritis aut i verbo aut opere tribuit̄ a deo rectori ecclesie: aut si malignū faciat in cōspectu dñi: potius talis iudex ecclesie datur: sub quo famem ꝛ sitim populus patiat̄ audiendi verbū dei: hec ibi. Qualis aūt sit: qui vocatur a domino: ostendit idem hieronymus dicēs .8. q. i. c. licet domin⁹. dicit. Licet dñs de constituendo principe ꝑcepisset: ꝛ dñs elegisset: tamen conuocat̄ etiā synagoga. Requiritur ergo in ordinādo sacerdote populi p̄tia: vt sciant omnes ꝛ certi sint: quia qui prestantior est ex omni populo: qui doctior: qui sanctior: qui in omni virtute eminentior: ille eligit̄ ad sacerdotiū: ꝛ hoc attestante populo: neq̄ postmodū retractatio cuiq̄: ne quis scrupulus resideat. Ego tamē ꝛ aliquid amplius vt in eo quod dicit: cōuocauit moyses omnē synagogā: vt hoc sit colligere omnes animi vires: ꝛ in vnū congregare virtutes: nihil i sacerdotibus sapientie: nihil scientie: nihil desit industrie: sed adsit omnis multitudo sensuū: adsit omnis congregatio sanctarū cogitationū.

Quantum ad tertium

modum ꝓm pe. de. taren. q̄ aaron quadruplici signo in virga ostensus est vocatus a domino. Et ꝓ quattuor illa spiritualiter habita videtur quis esse a domino vocatus in ꝑlatura. Primum fuit in virga germinatio: ꝛ intelligit̄ delinquentium correctio: que debet esse in ꝑlato. isa. ii. egredieṫ virga ō radice iesse: quod interp̄retat̄ zelus. Unde aug⁹. 24. q. 3. dicit. Corripiant̄ a ꝓpositis suis subditi correctione de charitate venientibus ꝓ culparum varietate: diuersis vel minoribus vel ampliorib⁹ etiā ipsa que damnatio nominatur: quam facit temporale iudiciuꝫ: qua maior pena nulla in ecclesia esse potest: ꝛ infra. Pastoris necessitas habet: nec ꝓ plures serpant dira contagia: separare ab ouibus sanis morbidam: ab illo cui nil est impossibile ipsa forsan separatione sanandā. Nescientes enī quis ptineat ad ꝑdestinatorum numerū: quis nō ptineat: sic affici debem⁹ charitatis affectu: vt velim⁹ omnes saluos fieri Secundū q̄ ipsa virga postmodū floruit: ī quo significatur honesta cōuersatio: eccl̄ia. 4. Flores mei fructus honoris ꝛ honestatis. Unde hieronym⁹. 8. q. i. qualis erit edificatio discipuli: si intelligat se magistro esse maiorē? Unde nō solum epi presbyteri ꝛ diacones debent magnopere ꝓuidere: vt eunctū populū cui p̄sident ꝓuersatiōe ꝛ opere p̄eeant ꝛ sermōe: verū etiā inferior gradus: vt exorciste ꝛ ceteri: ꝛ omnes oīno qui domui dei deseruiūt: quia valde dei ecclesiam destruit: laicos meliores esse q̄ clericos. hec ibi et di. 40. ꝓ totum. Tertium est: quia virga ipsa frondes ꝓduit: ī quo significat̄ verbi p̄dicatio: psal. psalmo .i. ꝛ folium eius nō defluet: vnde ꝛ di. 43. §. i. dicit̄ q̄ innocens absq̄ sermone: conuersatio quātum edificat ecclesiā exemplo: tanto nocet silētio

ꝛ di. eadem sit rectoꝛ ꝓ totuꝫ. Quartum quia virga amygdolas ꝓduxit: in quo notatur compassio. i. the. z. suscipite infirmum. Unde leo dis. 86. Odio habeanꝫ peccata non homines: coꝛrigantꝫ tumidi: tolerenꝫ infirmi: ꝛ di. 45. disciplina. ꝛ. 8. .q. i. si petrus. clemens si omnibus ꝑesse volueris: singulos vt poteris releua: quia ꝛ singulorum solicitudinem poꝛtas. Miramur ait leo papa apud vos in tantū aut ꝓ occasionē temporis impacati: aut ꝓ ambientiū ꝓsumptionē: aut tumultum valuisse popularem: qꝫ indignis quibusqꝫ ꝛ longe extra meritū sacerdotalem ꝓstitutis: pastorale fastigium et gubernatio ecclesie cōmitteret Nō est hi⁹ populo cōsulere: sꝫ nocere: nō ꝓsta re regimen: sed adiuuare discrimen. Integritas enim ꝓsidētiū: salus est subditoꝝ: ꝛ vbi incolumitas est obedientie: ibi est sana foꝛma doctrine: qꝫ si in quibuslibet ecclesie gradibus solicite ꝓuidenterqꝫ curandū est: vt in domo dñi nil fit inoꝛdinatum: nilqꝫ ꝓposterū: quanto magis elaboꝛandū est: vt in electione eius: qui sup omnes gradus constituit: nō erret. Nam totius familie dñi status ꝛ oꝛdo mutabit: si qō requirit in coꝛpoꝛe nō inueniat in capite. Et vbi est illa beati pauli apostoli ꝓ spiritū dei emissa ꝓceptio. Manus cito nemini imposueris ꝛc. di. 61. miramur. ꝛ. 28. di. qd ē. Moyses amic⁹ dei cui facie ad faciē locutus est deus: potuit vtiqꝫ successoꝛes ꝓprios suos filios suos facere: sed extraneꝰ de alia tribu eligit iesus als iosue: vt sciremus ꝓncipatū in populos nō sanguini deferendum sed vite: ac nūc cernimus plurimos banc rem beneficiū facere: vt querant eas in ecclesia colūnas eligere: nō quos cognoscunt plus ecclesie ꝓdesse: sed ꝙs vel ipsi amant: vel quoꝝ sūt obsequijs deliniti: vel ꝓ quibus maioꝝ quispiā rogauerit: ꝛ vt deteꝛioꝛa taceam: qui vt fierēt clerici: muneribus impetrarūt. hieronymus. 8. q. i. moyses. Quis erit qui se idoneū ad hoc. s. ꝓlaturaꝫ iudicet: nisi cui oꝛanti ꝛ petenti a dño reueleꝫ: sicut ꝛ deus ad moysen dicit. Assume ad temetipsum iesum filiū naue hominē qui habet spiritū dei in semet ipso: ꝛ imponēs manus sup eū ꝛc. nulla hic populi acclamatio: nulla consanguinitatis ratio: nulla ꝓpinquitatis habita contemplatio est. Ꝓpinquis agroꝝ ꝛ ꝓdioꝝ relinquat hereditas. Gubernatio populi illi tradatur: quē deus eligit homini. s. tali: qui habet spiritū dei: ꝛ ꝓcepta dei in conspectu eius sūt. Qui moy. valde notus ꝛ familiaris sit. i. in quo sit claritas eius legis ꝛ scie: vt possint eū audire filij israhel. 8. q. i. si ḡ talis.

Illud inferendū est aduersus eos: qui de episcopatu intumescūt: quia non statim omnibus illis meliores sūt: quicūqꝫ nō fuerūt episcopi oꝛdinati: Et ex eo qꝫ ipsi electi sunt: se magis extiment comꝛobatos. Si aūt peccata filioꝝ ab ēpatu iustū ꝓhibent: quanto magis vnusquisqꝫ considerans ꝛ sciens: qꝛ potentes potenꝫ toꝛmenta patienter retrabit se ab hi⁹: nō tam honoꝛe qꝫ oneꝛe aliorum locoꝝ: qui magis digni sūt: qui ambigunt occupare: hieronymus. 8. q. i. illud.

De electione ad ꝓlaturā: quis ꝓtest ꝛ quis nō ꝓtest eligere: de tempoꝛe ꝛ loco. La. ij.

q Alia ad dignitates

oꝛdinarie venit ꝓ electionem: vel postulationem ꝛ cōfirmationē: ideo de bis agendum Et ꝓmo de electione. Est autē electio alicuius ꝓsone ad dignitatem vocatio: vt colligit de elec. cum in cunctis. ꝛ. c. quia ꝓpter. Pertinet autez electio de iure cōi ad collegiuz: ēt si solū duo vel tres fuerint: extra eo. c. i. ꝛ de consue. c. cū dilect⁹. 63. di. cum adrianus. Sꝫ si clerici nō sūt in ecclesia vt collegium sed vt singulares ꝓsone: tūc superioꝛ ꝓuidebit ꝓ se vel ad ꝓbationē patroni: si quis sit vt de iurepatro. pastoꝛalis. Et electio qdem nō solum ad collegium ꝓtinet: sꝫ plerumqꝫ de consuetudine vel ꝓuilegio alieni vocantur: extra eo: cumana. Unde ꝛ qui est in quasi possessione iuris eligēdi: eligere pōt: etiā si postea possessionē amittat de iurepatro. cōsultationibus. ꝛ. c. cum ꝓpter. ꝛ. c. querelam. Item eligere potest ꝓlatus ꝛ quilibet clericus in quem compꝛomissum fuerit: vt habeat. j. Quis aūt nō possit eligere. Nota qꝫ excōicatus maioꝝ non potest eligere de appel. ꝓstitutis. secus si minoꝝ de cle. excō. mini. c. vltimo. Itē nec suspensus: de cōsue. cum dilectus. Item nec interdictus: extra eo. cū inter. Item nec ille qui scienter celebꝛauit in loco interdicto: de sen. excō. is qui li. vi. Item illi quibus interdictū est eligere absqꝫ supioꝝ lnia: extra eo. c. vltimo. Item nec illi qui ī ea vacatione elegerūt scienter indignū: extra eo. cum in cunctis. ꝛ. c. innotuit in fi. Nam tales sūt ipso iure ea vice potestate eligendi ꝓuati. Et idē dicē dum si peccauerint in postulando: extra eo. scriptum. Et hoc verum est: qñ facta nominatione sequitur electio vel postulatio. Secus si nō sequatur: quia tunc nō essent ꝓpter hoc ꝓuati: extra eo. ꝓpetuo li. vi. Item eligere nō possunt: q peccauerūt in foꝛma electionis: quia debent ꝓuari iure eligendi: extra eo. quia ꝓpter. Item nec illi qui neglexerūt vsqꝫ ad lapsuz tempus: ō quo vide in. §. ꝓmo. Item nō possunt eligere pupilli: nec etiam in locis regularibus: qui nō sunt ꝓfessi tacite vel expꝛesse. Sꝫ neqꝫ cōuersi: extra de elec. ex eo. li. vi. Item in cathedralibus collegiatis secularibus vel regularibus ecclesijs vocem nō hīt: qui nō sūt subdiaconi: nec in eligēdo nec in alijs factis capituli: etiaz si ab alijs libere concedat: vt de eta. ꝛ qli. vt bi in cle. Infra quātum tempoꝛis debeat fieri electio. Nota qꝫ in ecclesia cathedrali vel regulari hīt electoꝛes tēpus trium mensium: infra quos si iusto impedimento cessante nō elegerint: ad ꝓximū superioꝛē deuoluit: extra eo. ne ꝓ defectu. Deinde debēt

electores pñtare electum ⁊ petere consensū eius infra octo dies: postꝫ cōmode pñt: alioquin negligentes excludunt a ꝓsecutione ꝓcessus: ⁊ sūt suspensi per tres annos ab omnibus beneficijs ipsius ecclesie: extra eo. cupientes li. vi. Electus vero tenet consentire infra mensem a pñtatione alias ꝓuisus est iure electionis electus: nisi forte ea sit electi conditio: ꝙ nō possit ꝓsentire absq; lnīa superioris: quo casu tenet electus vel electores petere lnīam cū ea celeritate: quam superioris absentia vel ꝓsentia patitur: ⁊ si nō habeatur: ex tūc ad electionē ipsam ꝓcedant. Quilibet etiā clericus electus infra tres menses post consensū tenet petere confirmationē: alꝫ irrita ē electio: extra eo. de elec. cꝫ sit li. vi. Idem si petēda sit cōfirmatio a papa: qz tūc electus tenet infra mensē post consensū: vel si nō fuerit ei electio ꝓsentata infra mensē a noticia: iter arripere versus curiam: ⁊ sic petere cōfirmationē: ac negociū ꝓsequi: vt in ꝓdicto. c. cupientes. In alijs vero ecclesijs debet ꝓuideri infra sex menses: alꝫ eodez ꝓdicto modo ad ꝓximū superiorē devoluit: extra de ꝓben. de multa. ⁊ de cōces. ꝓben. nulla ⁊c. De irregulari vero dubiū videt vtrū possit eligere nec in iure reperitur expresse. Legi tñ in actis cuiusdā capituli generalis ordinis ꝓdicatoꝝ declaratū tales nō posse eligere. In quo loco fieri debet electio. Nota ꝙ pōt fieri in ecclesia vel capitulo vel alio honesto loco simili ⁊ maxime iuxta consuetudinē: extra eo. in causis. Sed tamen electiones eꝑoꝝ ꝓcipue ī ecclesia fieri solēt extra eo. ꝙ sicut. Sz ex causa etiā extra ciuitatez fieri pñt: vt. xz. di. in noīe. Et nō debent fieri ante sepulturā ꝓdecessoris: extra eo. bone memorie. si tamen fierent: valerent. Omnes electores qui in ciuitate sunt: debent vocari ad electionez verbo vel scripto signo vel ꝓsueto signo campane. Item qui sūt in bortis ciuitatis: ar. ff. de ꝓcuratoribus. l. i. Itē debēt vocari oēs qui sūt in ꝓuincia p lr̄as vel p nunciū: extra eo. cozā. Hoc dico fm ꝓsuetudinē obseruandum. Et si vocati ad ꝓpetentē terminū eis aduocantibus assignatus nō veniāt: nō oportet vlteriꝰ eos expectari: extra eo. cū inter. ⁊. c. cum nobis. Absens aūt electoꝛ si iusto ꝑdimēto tenet: pōt instituere ꝓcuratorez ⁊ cōmittere vni vel plures vices suas: dū tñ cui libet eoꝝ in solidū: ⁊ erit melioꝛ �conditio occupantis. Qz si ambo ꝓcurant: ⁊ petant admitti: nō admittant ambo: sz ille quē capitulū vel maioꝛ ps capituli elegerit. Et si nō ꝓcordent: admittet ille ꝙ ꝓximo noīatus est in cōmissione. At si nullus sit in solidū nō valet. Quando autem ꝓcuratoꝛ vnū noīat ꝓ se: ⁊ aliū ꝓ parte illius qui sibi commisit: nihil agit: nisi de certa ꝓsona habuerit speciale mandatū: quia tunc alium noīe suo poterit eligere. Porro si nullus de collegio vult esse ꝓcuratoꝛ: nō potest absens nolente capitulo extraneum deputare. Nō etiā pōt ꝓ litteras expimē votum suū: hec omnia de elec. si quis iusto li. vi.

Si aūt aliquis electoꝛ contentus nec vocatus ē ad electionem: ad petitionē eius cassanda est electio. Potest tñ si vult eā ratam habere: extra eo. ꝙ sicut. Potest aūt electoꝛ quilibet renunciare voci sue: qz ⁊ potest renunciare iuri suo. Et talis qō postea sit ꝓ alios non poterit impugnare. Si tñ talis accedat electione nō dum facta admittē dus est: etiā in omnibus que restant faciēda circa ipsā: extra eo. ecclesia vestra. De forma seu modo electionis. Nota ꝙ est triplex modus. s. ꝓ scrutiniū ꝓ compromissū ⁊ ꝓ cōmunē inspiratio nem: ⁊ de his dicit Inno. extra de elec. qz ꝓpter Statuimus: vt cū electio fuerit celebranda: pñtibus omnibus q volūt ⁊ debent ⁊ pñt cōmode interesse: assumant tres de collegio fidedigni: q secreto ⁊ sigillatim vota cunctoꝝ diligenter examinent ⁊ exquirant: ⁊ in scriptis redacta moꝛ publicent in cōmuni: nullo ꝓsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione habita eligatur: in quē omnes vel maioꝛ pars ⁊ sanioꝛ capituli consentit: vel saltim eligendi potestas aliquibus viris idoneis cōmittat: qui vice omniū ecclesie viduitate ꝓuideant de pastoꝛe: aliter electio facta nō valeat: nisi forte ꝓmuniter esset ab omnibus: quasi ꝓ inspirationē absq; vicio celebrata Qui vero ꝓtra ꝓscriptas formas eligere attētauerit: eligendi ea vice potestate ꝓiuentur hec oīa Inno. in. c. quia ꝓpter. Ubi ꝓimo nota fm hosti. ꝙ hec decretalis locū sibi vendicat in omnibus beneficijs: quoꝝz collatio spectat ad collegium aliquod: dūmodo tot sint de collegio ꝙ seruari possit. Unde si essent tantū tres de collegio: nō pōt seruari forma. Unde tunc insimul eligent: ⁊ duo scrutabunt tertium: vel si duo sūt tantū: vnus aliū scrutabit. Qz si solus sit: in quez resident ius eligendi: ille solus vocatis testibꝰ exprimet votū suū: ⁊ postea eliget: ⁊ electionē publicabit. Unde Inno. in glo. nō credit ꝙ istud. s. ꝙ sint tantū tres: ⁊ ꝙ sint de collegio: sit de substantia forma. Sed hosti. ⁊ goff. contrarium dicunt: cum scilicet potest seruari. Collige ergo qō de substātia forme cuz ꝓceditur: per scrutiniū sunt ista: ꝓimo ꝙ electores congregentur. Secundo ꝙ aliqui scrutatores assumantur. Et regulariter debent esse tres: qui simul debent vota singuloꝝ in secreto exquirere. Et ꝓimo seipos perscrutabuntur: deinde alios sigillatim ⁊ secreto: ⁊ hoc vt quilibet liberius dicat votū suū. Qz si fieret inquisitio votoꝝ in publicō: non valeret electio: et si oēs consentirent: extra eodē in genesi. Unde ⁊ requiritur tertio: ꝙ secreto exquirant vota sigillatim: quātuis non obsit: si aliqui in capitulo existentes non respondeant: vel captiose respondeant. Nec obest: si aliqui de capitulo non requirantur: dummodo suum contēptum non ꝓsequantur. Quarto ꝙ vota in scriptis redigantur: ⁊ hoc per notarium: vel qō melius est vnus de scrutatoꝛibꝰ scribet videntibus alijs duobꝰ. Et si qs vellet ꝓdicere stabitur

scripture:ex de testi.preterea. Quinto q vota scripta mox publicentur in cōmuni.s.in capitulo seu loco: vbi fit electio. Nec obest si in capitulo sunt aliqui extranei religiosi vel alij. Sexto q collatio habeatur saltim de numero ad numerū quis sit maior:q si omnes vnū eligunt:habēda est collatio:si aliquis est contemptus vel aliquis admissus nō vocalis:vel de conditione electi:sz fm quosdam si hec collatio omittit:tenet electio:qñ omnes vnū eligunt. Secus si nō omnes vnum sed diuersos. Et tunc facienda est triplex collatio.s.numeri ad numerū:zeli ad zelum:meriti ad meritū. Si tamen vna pars eligentiuz sit duplo maior in numero altera: nō potest ei opponi de extenuatione zeli vel meriti: extra eo.si quando li.vi. Si autem occurrit aliquod dubiū discutiatur plene: extra eo.cum terra. Et in numero eligentiū nō pōt computari electus:q2 nullus potest se eligere: de elec.cumana. Septio q sequatur electio communis:z fiet ab vno vice omniū eligentium illum nominatum. Octauo q eligatur ille:in quē maior z sanior pars cōsenserit. Nota etiam fm gof. q publicato scrutinio illi qui sunt de maiori z saniori numero: cum.s. vota diuidunt in diuersos: nō possunt variare vota sua:z accedere ad minorem partē. Sed illi qui sūt de minori numero: accedere possunt ad illos de maiori numero:quia is dz eligi: in quē maior pars consentit. Unde publicato scrutinio z facta collatione tūc maior pars dicet minori. Quia maior pars consentit in talez:vnde ille debet eligi:si placet vobis cōiter eligam⁹. Et si acquieuerint omnes:tūc vnus electorū cū ꝓnunciabit electum: dicet. Ego talis vice mea z omniū electorum eligo talem. Si aūt aliquis nō acquieuerit:dicet. Ego talis vice mea z omniū aliorum qui mecū consentiūt:eligo talem ꝛc. Et nota q electio facta contra p̄dictam formam.i. si aliquid omissum est:irritat z annullat. Et fm Innocen.ipso iure. Sz fm hosti.z Ber.p sniam superioris est irritāda:extra eo.cumana. Et hoc magis placet. Q2 si p viam facti scrutinij null⁹ posset eligi:puta quia sūt in pari numero: pōt procedi ad secundū z tertiū scrutiniū:donec aliquis eligi possit. Item nota q in electionibus vota in certa z conditionata nō valent: z debent haberi p nō adiectis:puta cum dicit: consentio in illuz in quē consentit talis:vel si petrū habere nō potero:consentio in Johannē:z similia:de elec.c.in electionibus li.vi. Item in omni electione vl postulatione: si dicat: eligo talē postulando vel i postulandū:seu postulo eligēdo vl eligendū vl in eligēdo:nil agit. Et sitē sub hac forma. Eligo z postulo ꝓut melius de iure fieri potest: nisi qñ ꝓbabiliter dubitetur vtrū aliquis sit eligendus vel postulandus. Quo casu sic electus vel postulatus: tenetur vnam tantū determinatam viam acceptare:extra de postula.ppetuo li.vi. Electio autem semp debet fieri p verba numeri singularis:siue fiat p scrutinium siue p compromiss sum:alis facta nō valet:extra eodem sicut li.vi.

Quando potestas eligendi deuoluitur ad aliū Nota q in cathedralibus ecclesijs si infra tempus trium mensium nō eligant:deuoluitur ad ꝓximum superiorem:z sic vsq3 ad papam. Si vero eligant scienter indignum:z sic sūt priuati iure eligendi:vel priuent p sententiam:quia nō seruant debitam formam ad papam deuoluit. In inferioribus autem ecclesijs semp ad ꝓximum superiorē deuoluit:extra eo.titulo li.vi. de boc ēt .s.§.3. Cassanda est electio illius: qui requisitus antecz esset electus:consensit electioni de se faciende:quia p̄sumitur ambitiosus: extra eo.et cum post petitam. Item quando maior pars capituli deficit in electione.s.cōmittendo viciuz: electio deuoluitur ad pauciores: vt notatur extra de postula.c.z. Item etiam deuoluit ad vnū ꝓpter omnium aliorum delictum.65.di.si forte extra eo.bone.q si omnes deliquerunt: deoluitur ad ꝓximum superiorem. Electiones clandestine reprobant:extra eo.q2 ꝓpter. Et dicunt clandestine: que in cameris p occulta conuenticula fiunt.79.di.c.z.z.c.si transitus. Similiter z ille: quas electores inter se secretas tenent: cum celebrate debeant solenniter publicari: vt in dicto.c.quia ꝓpter. Nota q qui scienter eligit indignum:nulli dubium:q peccat mortaliter:q2 infideliter agit contra charitatē:cum inferat notabile damnū ecclesie: cū nemo amplius in ecclesia noceat:cz malus prelatus fm gregorium di. .83.nemo. Unde z leo papa. Sicut bonum sibi operis fructum comparat: qui rectuz tenet in eligendo iudicium:ita graui semetipsū afficit damno:qui ad sue dignitatis cellegium sublimat indignuz sacerdotē:di.61.miramur. Et fm thomā secunda secunde.q.185. nō debet eligi ad dignitatem vel regimen melior simpliciter.i. qui habet maiorem charitatem: sed melior fm quid.i. ad illud officium:qui.s.sciat:z possit ecclesiā melius iuuare defendere z instruere z edificare. Itē qui eligit aliquem ad aliquā dignitatem vl officium ꝓpter odium z ingratitudinem:tenetur ei ad omne damnū:quod ei accidit inde fm glosā di.74.honoratus.z.C.si p inimicitias creatio facta sit.l.vna. z peccat mortaliter quia cōtra charitatem. Quis potest eligi? R nō.eligendus ē doctor z sanctior:cuius cōparatione ceteri grex dicantur:di.25.z.8.q.i. licet ergo. z qui sit de legitimo matrimonio z etatis legitime:extra eo.cuz in cunctis. Nam epūs debet eligi.30. annorum completorum. Inferiores vero plati z alij qui curam debent habere animarū:requiritur q attigerint.25. annum: alis eligentes sunt potestate eligendi illa vice priuati vt dictum est supra. Subdiaconus quoq3 potest eligi in episcopum: extra de eta.z quali.a multis. Item qui ad vnaz dignitatem reputatur dignus: si postea eligitur ad aliaz:dignus debet reputari:distin.74.gesta.

fallit quandoq; quia licet tolereť quis ī officio minozi:non ꝓpter hoc in maiozi tolerari debet indignus.iz.di.nos ꝓsuetudinem.Abbas quoq; exemptus bene põt eligi siue in epm siue in abbatem eiusdē regule ꝛ habitus.Sz nõ põt transire sine lnīa pape vel legati de latere: si sit in ꝓuincia:extra eo.si abbatem li.vi. Religiosus quoq; licet nõ expresse ꝓfessus quin etiam nouitius eligi põt ad epatum:extra eo.nullus li.vi. De clericis alterius dyocesis vtrum possint eligi:vide.ī.postulatio.§.3. Quis non põt eligi? Rñ. Nõ põt eligi excõmunicatus maiozi excõmunicatione:extra de appel.constitutis.i. Item nec excõmunicatus minozi qui si scienť electus fuerit:cassanda est electio:extra de cle.excõ.ministran.si celebꝛat. Item nec suspensus nec interdictus:qz interdictum nõ seruauit:extra de postula.c.i.ꝛ.c.cum dilectus. Itē nõ debet eligi ꝓsona:cui aliquid obstitit de impedimentis circa ozdinandos:de quibus habeť.s.de ozdinandis ꝓtotum. Item nec qui ꝓ vicio ꝓsone semel repzobatus fuit:talis enī nec ibi nec alibi eligi potest: extra eo.sup eo. Secus aũt si cassata fuit electio ꝓpter vicioſum ꝓcessum: qz tũc nõ impediť ꝓmotio eius etiã in eadem ecclesia: vt in dicto.c. sup'eo.ꝛ.c.innotuit. Item nõ põt eligi eps.s. qui iam est alligatus alteri ecclesie:sed põt postulari .s.a papa: extra de postula.c.fi. Item in ꝑlatum religiosoꝝ nõ potest eligi nisi expzesse ꝓfessus: alias nõ valet electio:extra eo.nullus li.vi. Nec etiam aliquis qui sit alterius religionis vel habitus:extra eo.cũ rationi in cle. Itē nullus religiosus põt eligi:si trãsit de ozdine mendicantiũ ad nõ mendicantes:vt habes.ī.ti.de religio. Electus post consensum cõungiť vt sponsus ecclesie viduate:extra eo.cũ inter. extra de trãsla. inter corꝓoralia.§.i.ꝛ.z. Item electio gignit confirmationē:extra eo.nibil. Confirmatio dat administrationē:extra eo.ex transmissa. De confirmatione vide.ī. Confirmatio electoꝝ. Si electus ante ꝯfirmationē administrat:remouendus est:extra eo.qualiť.nisi in sũmo põtifice: qui eligendo confirmať:di.z3.in noie dñi.vel nisi sic administranti parcať:extra eo.nosti.vel nisi ptineat ad papã confirmatio:ꝛ sit valde remotus a sede aplica:qz tales si sint in concozdia electi administrare ꝓsit etiã ante:ita tamen ꝙ nibil penitus alienet: extra eo.nibil. Nec põt eis cõmitti administratio sub noie iconomiatus vel ꝓcurationis ꝛ biꝰ nec in toto nec in parte nec in spũalibus nec in tempozalibus:ꝙ si susceperint:ꝓnati sunt omni iure ipsius electionis: extra eo.auaritie li.vi. Duas electiones in vna ecclesia de se factas nemo potest ꝓsequi: sed vnã tantũ eligat:extra eo.vt quis li.vi. An religioso acquiratur ius electionis extra ozdinē suum. Nota ꝙ nulli religioso ꝓdicatozũ minozũ beremitarũ ꝛ quozũlibet mendicantiuꝫ ex electione puisione postulatione seu vocatione ad ꝑlaturã extra suũ ozdinem in discozdia facta in ius aliquid acquiritur:nec ipse consentire põt etiã lnīa habita:extra eo.quozũdam li.vi. Et debet intelligi de discozdia q̃ esset siue de iure siue de facto vt in cle. eo.titulo ꝙ circa. Sz ꝛ aliis religiosis nõ acquiriť ius in electionibꝰ nec consentire ꝓsit si fuerint a minozi pte in nũero:vt in dicto.c.quozũdam. Et nota ꝙ si religiosus electioni de se facte ad ꝓlationē aliquã extra suũ monasteriũ vel ecclesiã nõ petita lnīa ꝛ obtenta ꝓsenserit: ꝓsensus nõ valet:ꝛ electio ipsa viribus vacuať. Sz nota ꝙ ꝓlati religiosoꝝ irrequisitis conuentibus ꝓsit hiꝰ licentiã dare:extra eo.si religiosus li.vi. Nõ autem valeret lnīa:que ꝓcedereť ꝓ futura electionē:quã fieri cõtigerit: extra eo. cũ concesso ī cle. nec aliquis religiosus põt ꝓsici in aliqua ecclia: que clero careat ꝛ populo xpiano: vt in cle.c. ti. in plerisꝙ. Quid si due electiones fiant? Rñ. ꝑm hosti.si simul ꝛ incontinenti fiunt: puta qz in scrutinio diuisa sũt vota:tũc illa valet:que melioribus ꝛ maiozibꝰ meritis adiuuať:extra eo.licet in fine.ꝛ.c.dudũ. Si vero electiones fiãt ex inťuallo:ꝛ ꝓma fuerit rite facta:illa valet:ĩmo etiã si ꝓma annullanda sit: secũda nibilominꝰ cassari debet:extra eo.bone memozie.nisi gratia fiat: sicut quidã intelligunt:extra eo.bone memozie. similiť etiã cassanda est secũda:etiã si ꝓma nulla fuit:ꝓpter causã nõdum patentē:extra eo:cõsiderauimꝰ.ꝛ.c.auditis. Qz si ꝓma ex cã notoria nulla fuit: valebit secũda rite facte: extra eo. de supplen.neg.ꝓla.c.fi.ꝛ extra eo. venerabilē.c. fi. Sũt casus in quibꝰ electozes iterũ ꝓsit eligẽ vt puta si electus nõ vult consentire: ꝛ si post cõsensũ renunciat iuri suo:vel moziť:vel ꝓpter occultum eius viciũ irritať:ꝛ in his casibus habẽt electozes integrũ tempus a dissensu vel renũciatione vel morte seu irritatione:ac si vacatio non esset:dũmodo nil egerint fraudulenť:extra eo.si elec.li.vi. Circa electiones monialium. Nota ꝙ nulla debet ad electionē admitti:nisi.iz.annũ peregerit:ꝛ ꝓfessa fuerit tacite vl' expzesse. Nec in abbatissam vel ꝓpozissã: vbi ꝓ ꝓpozissã gubernať:eligi põt:nisi post trigesimum annũ: ꝛ nisi fuerit exꝑsse ꝓfessa. Item nota ꝙ cũ ꝓ scrutiniũ ꝓceditur:illa electio que a duabus partibus fuerit celebꝛata nõ obstante appellatione partis alterius:ꝓmissa tamen diligenti examinatione: si al's fuerit inuenta canonica confirmetur: ꝛ benedicenda benedicatur. Si autem nulla electionum esset a duabus partibus celebꝛata:tunc nõ obstante:ꝙ sit publicatum scrutinium aut etiam ad electionem ꝓcessum: possunt alie monialles anteq̃ ad actus extraneos diuertant:ad illaꝫ accedere:que a maiozi numero est electa: ꝛ si ꝓ hoc veniatur ad duas partes:cõfirmetur:vt ꝓius dictum est:sed nibilominus contra eã sic ꝯfirmatã postq̃ fuerit ī administratiõe: poterũt alie opponere ī modũ denũciationis vl' accusatiõis: vt a dignitate ꝛ remoueatur. Qz si ad aliam que a

maiozi parte electa est.alie volunt accedere:vel nõ tot: q̃ ascendant ad duas partes: tũc sup obiectis que faceret pars altera:ꝛ sup alijsque sunt inquirẽda:plane ꝛ sine strepitu iudicij p superiorem inquiratur:anteq̃ confirmet̃:sed ipsa interi in spiritualibus ꝛ temporalibus administret:ita tamen q̃ de rebus monasterij nihil alienet: nec monialem recipiat. Si qua vero a minozi parte nominata vel electa fuerit:nõ valet nec põt predicto modo ad eam accedi. Item nota q̃ nũq̃ in electionibus monialiũ debet fieri collatio zeli ad zelũ nec meriti ad meritũ:sed solum numeri ad numerum. Si vero ꝓceditur p formam cõpromissi:si minoꝛ pars se opponit electe:nihilominus confirmetur ꝛ benedicatur contradictione partis nõ obstante. Si aũt maioꝛ pars se opponet:differetur confirmatio vel infirmatio: donec de obiectis ꝛ alijs fuerit inquisitum:sed interim administrabit:vt ei ꝓmittitur: nisi pars opponentiũ fuerit dulpo maioꝛ:q̃ ꝛ tunc nõ administrabit:ſz expectabit litis euentũ. Itẽ nota q̃ si in hi⁹ electionibus ꝓtigerit ad curiã appellari:debent cause expzimi ſm modũ constitutionis vt circa extra eo.li.vi.sed nõ debent ipse ire:gn potius ꝓcuratoꝛes constituere. Itez nota q̃ hi qui euocantur ad dirigendas moniales in electionibus:nisi abstineant ab his: p que inter eas oziri posset circa hoc discoꝛdia vel nutriri: excõicati sunt:ꝛ hec omnia p̃dicta habent locuz:etiã apud mulieres que viuunt quasi canonice:excepto de ꝓfessione:quia tales nõ ꝓfitent̃: hec omnia extra eo.indemnitatibus li.vi. De confirmatione electionis habes.j. confirmatio electoꝛũ per totum. De electione pape:de simonia que cõmittitur in electione: ꝛ quomodo nõ valet: supza in secũda parte ti.i.c.i. De excõmunicatione quã incurrunt illi:qui grauant electoꝛes in se vel suis consanguineis in ꝑsona vel rebus: ꝓ eo q̃ noluerunt eligere illũ:quem volebant: habes.j.in.4. parte ti.i. De electione p cõpromissionẽ. Nota q̃ eligendi potestas põt alicui vel aliquib⁹ cõmitti:extra eo.cũ nostra. sed competentius committat̃ in numero impari:extra eo.in causis.ꝛ.c. cum dilectus.ꝛ.c. cum in iure. ꝛ vni cõmitti põt etiam nõ ꝑlato:extra de renunc. post translationem. Nec requirit̃ q̃ bi quibus cõmittitur:sint de collegio:extra eo.causam que. Sed tamen in hac commissione:si vnus dissentiat:nõ seruatur forma:nec valet:extra eo.q̃ ꝓpter.ꝛ.c. cum dilectus.nec enĩ cogitur quis iuri suo renũciare in uitus:extra q̃ metus causa abbas.ꝛ.c.ad audientiam. Itez nota q̃ re integra talis potestas reuocari potest:extra eo.in causis. Illi ĩ quos potestas eligendi cõmittitur:possunt de persona cuiusq̃ loci ꝓuidere:ar.63.di.lectis.ꝛ.c.reatina. Tutius tamen ꝛ melius est:q̃ de ipsa ecclesia eligant:extra eo. q̃ sicut.ꝛ.zz.di.in nomine dñi. Nõ valet cõmissio sub hac forma:vt quis que/ritis votis in secreto illum eligat:in quem plures consenserint:extra eo.si cui li.vi. An compzomissarij possint vnum de se eligere? Rñ. Si habetur exforma compzomissi: possunt:alias nõ: extra de soztil.c.vltimo.ꝛ extra eo.cumana. Si/ue cõmissum sit vni sive pluribus: electio debet fieri per verba singularis numeri:alias non valet:extra eo.sicut li.vi. ꝛ de sen. ꝛ re iudi.cum abvno li.vi. Compzomissarius si nõ eligat infra tempus electionis a iure statutum: ad superiorem potestas devoluit̃. Si vero eligat indignũ sive scienter sive ignozanter:eligẽdi potestas reuertitur ad electoꝛes: nisi scienter electionem factam ratam haberent: ꝛ eodem modo reuertit̃ ad eos:si eligit idoneuz:ꝛ ille nõ consentit. Pozro compzomissarius quando eligit scienter indignum:nõ puniuntur compzomittentes:nisi ratũ habuerint:sed ipse suspensus est triennio a beneficijs:que obtinet in illa ecclesia quam sic eligẽdo offendit. Sed hoc nõ habet locum:si cõpzomissarius sit episcopus:extra eo.si compzomissarius li.vi. Et nota ſm archiepiscopum: q̃ si is in quem compzomittitur: habet potestatem confirmandi:si acceptat compzomissum in se factum:nõ est necesse:q̃ pzius eligat:postea cõfirmet:sed sufficit q̃ ꝛ instituat illum in ꝑlatum vigoze sive ꝑlationis ꝛ cõmissionis ꝛ sue auctoꝛitatis:de quo sibi videtur.

De tertio modo electionis.

.s.p cõmunẽ inspirationẽ:qui nõ est multuz in vsu:non reperitur determinata forma: ꝛ ideo quomodocũq̃ declarent suam voluntatẽ electores:dũmodo sint insimul congregati vt debent: sufficit:sive quilibet dicat vnus post vnum. Ego eligo talem in ꝑlatum talis loci sive oẽs simul. Ego eligo talem. Est tamen necessarium: vt nullus discrepet electoꝛ a voluntate ꝓcedendi p istũ modũ:alias si etiã vnus non vellet: oportet ꝓcedere p viam scrutinij:sicut etiam dictum est: cum sit p compzomissum. De decreto electionis dicit gratian⁹.60.di.§. ſz aliud ẽ.q̃ electio fit cũ solẽnitate decreti omniũ subscriptiõib⁹ roborati:q̃ põ ꝓbat p.c.sequẽs. Decretũ hic dr̃ lra:que mittit̃ supioꝛi:q̃ hz confirmare electũ:in qua exprimit̃ modus electiõis celebzate: ꝛ noĩa electoꝛũ seu electi ꝛ eligẽtiũ: vt possit supioꝛ ꝓuidẽdere si canonice ẽ electio celebzata. Et q̃rit ibi gl. vtz fit adeo necessariũ hoc decretũ:q̃ sine ipso ñ valeat. Rñdet q̃ nõ:q̃ ꝛ sine ipso valet. Uñ q̃ superioꝛ ẽ pñs in domo:recitant verboten⁹ gesta ĩ electione p vnũ eligentiũ:ſz q̃ ẽ absens: tũc mittitur tale decretũ.

De postulatione. Capitulũ tertium.

Postulatio quid sit

p Rñ.ſm hosti.licet goff.dicat:q̃ postulatio est gratie petitio:ar.extra eo.bone.tu dic q̃ postulatio est alicuius persone:que eligi pzohibetur non ꝓpter vicium sed pzopter defectũ:qui

tamen postulatus nō omnino inhabilem reddit ad ꝓmouendum eccleſie concors ⁊ certa petitio capituli. Quis ſit poſtulandus vel nō. Rñ. boſtien. In primis quidē nō poteſt poſtulari crimi noſus: puta periurus homicida vel inobediens: tales enī nec eligi nec poſtulari pñt: extra eo. c. i. Nota tñ q̄ illud. c. i. loquit̄ de inobedientia cōtumacie: cū quis nō paret ſententijs ſuoꝝ platorꝝ ⁊ gō dicit̄ de periuro: credo q̄ intelligit̄ de eo q̄ p ſententiā eſt iudicatus periurus: non de periurio qō fit in cōi ſermone: vel alias nō notorio. Itez nō pfeſſus tacite nec expreſſe nō poſtulatur ī regularem p̄latum: ſicut nec eligit̄: extra de elec. cū cauſam. ⁊ c. cum ad noſtrā. niſi neceſſitate inſtante: quia tūc poſſet: dūmodo in regula fuerit competenter inſtructus: ſicut poteſt intelligi extra de elec. cū ad monaſteriū. ⁊ c. offi. §. fi. Itē nō poſtulat epūs lenticus ſicut nō eligit̄: extra de elec. cū inter canonicos. niſi forte ſit liberatus: ita q̄ per annū iā fuit liber. xx. di. cōiter. Itē nec mutilatus q̄ talis oīno inhabilis eſt: extra de corp. vici. ex poſtuiſti. De corpe viciatis habes. j. in ti. de irregularitate. Itē bigamus ⁊ irregularis: q̄ talia ⁊ ſi'lia oīno inhabilē reddunt. Q̄ ſi talis defect⁹ eſt: q̄ nō reddit oīno inhabilē: admittit̄ poſtulatio: ideo poſtulari pōt: ſi defectus ſit in etate: extra eo. cū nobis. §. penul. ⁊ vlti. Itē ſi defect⁹ ſit in ordinibus: nā ad oēs dignitates hītes curam poſtulandꝰ eſt: q̄ nō eſt in ſacris: ex̄ de elect. c. dudū. ⁊. §. fi. extra de eta. ⁊ q̄li. c. a multis. Itē ſi ſit defectꝰ ī naturalibꝰ: ē poſtulandꝰ: ex̄ de elec. c. inotuit. Itē ſi ſit epūs: ex̄ e. c. fi. ⁊ ſi talis eligere tur: nō valeret electio: vt. j. hr̄. ē q̄ poſtulandus. Utrū clericꝰ aliene dyoceſis ſit poſtulandus: vel poſſit eligi. Rñ. ſm Ber. ex̄ de elec. ⁊ ſi vnanimiter. q̄ q̄uis clerici non poſſint dimittere eccl'ias ſine ꝯſenſu epoꝝ ſuoꝝ: nihilominus eligi pñt ſiue in ſua ſiue in aliena dyoceſi: ex̄ ō elec. c. cū inē canonicos. Utrum religioſus debeat poſtulari ⁊ eligi? Rñ. Diuerſe fuerunt hactenus opiniones: hodie tenet̄ indiſtincte: q̄ ſiue ī ſuo monaſterio ſiue extra ſiue ad epalem dignitatē eligi pōt. Ut notat̄ p Jo. an. ex̄ de elec. nullus li. vi. Si aliquis eligat poſtulando vel poſtulandū vel in poſtulādum: vl̄ poſtulet eligendo vel in eligendū: ⁊ hꝰ habes. §. c. electio. A quo ſic ſit aliquis poſtulandus? Rñ. ſi ſit epūs: a papa poſtulandus ē: ex̄ eo. c. fi. Si vero patiat̄ defectū in ordine vl̄ etate: debet poſtulari ab eo q̄ in hac parte diſpenſare pōt. Unde ſi aliquis. xx. annoꝝ poſtuletur ad dignitatē ſine cura: ab epo pōt poſtulari: ſi cū cura a papa. Si vero ſit defectus: q̄ eſt electus clericus aliene dyoceſis: vel ſubeſt alteri vt religioſus ⁊ hꝰ nō opoꝛtet q̄ poſtulet: ſed eligi pōt vt dictū eſt ſupra. Quis pōt poſtulare? Rñ. ſm boſti. qui eligere poteſt: extra eo. bone. ij. §. ceterum. ⁊ p totum. extra de elec. innotuit: ⁊ valet: ſz nō admittitur poſtulatio: ſi concors nō fuerit. ſ. ſi ab omnibus nō fiat: vel ſaltim ſi due partes ñ ꝯſentiunt: quia tūc idem eſt: ac ſi omnes cōcordarent: alias nō facile admittitur: extra de elect. ſcriptū. §. fi. nec requiritur forma concilij: extra de elec. quia ꝓpter. ſ. vt fiat p modum ſcrutinij ⁊ formationis decreti: q̄uis ſm quoſdā requirat̄ ⁊ tutius ſit. Quis ſit effectus poſtulatiōis? Rñ. quia poſtulatione admiſſa tanq̄ rite facta poterit poſtulatus cōfirmari: ac ſi electus fuiſſet: extra de elec. cū ad monaſterium. Utrū p poſtulationem aliquod ius acquirat̄ poſtulato? Rñ. ſm Jo. an. ſup ſexto q̄ poſtulatio ſi concors fuerit vel ſaltim a duabus partibus facta: pendet q̄dem a gratia generali: tamen ſm quoſdam petī poteſt cōfirmatio: extra de elec. cū monaſterium ⁊. c. officium. §. fi. Et ſi talem admiſerit: ſuperior dicetur facere gratiā: ⁊ ſi nō admiſerit: facit iniuriam. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. l. i. §. penultimo. Si aūt nō ſit facta in concordia vel a duabus ptibꝰ ſed ex cauſa: tunc pendet a gratia ſpāli: extra eo. poſtulatione. ⁊. c. bone memorie. Utrū poſtulantes variare poſſint? Rñ. ſm boſti. variare poſſunt re integra. ſ. quouſq̄ miſerint ꝓ confirmatione petenda. Aliqui tamen dicūt q̄ nō: ſicut de electione: vt. §. de electione: ſi tamen poſtulantes ⁊ ſuperior a quo poſtulat̄ concordant: pñt reſilire nō obſtante cōtradictione poſtulati

Poſtulati a papa: qui patiunt̄ ī ordinibus vel in etate defectum: tenent̄ in magna parte ſeruare ꝓſtitutionē: extra de elec de qua dictum eſt. §. de electione. Nota ſm Jo. an. li. vi. q̄ epūs poſtulatus ad aliā eccleſiā debet rñdere: nec cōſentio nec diſſenno: ſz in hoc me volūtati domini pape ſuppono: ad hoc. 8. q. i. in ſcripturis.

De confirmatione electoꝝ. Cap'm quartū.

Equitur de confir/

matione. Nota ſm boſti. q̄ cōfirmatio electorum eſt fienda a ꝓximo ſuperiore. Unde epūs confirmat ſibi ſubiectos: extra de electionibus cū monaſteriū. niſi aliquis ſit exemptus: extra de ꝓſue. cū venerabilis. Itē archiepūs cōfirmat epm̄: extra de elec. cū dilectus. 64. di. illud. Archiepm̄ vero ꝓfirmat primas vel patriarcha: niſi ipſe archiepūs exemptus ſit: extra de elec. bone. Patriarchā vel exemptos ꝓfirmat papa: extra de elec. ſcriptū. vel etiā legatꝰ de latere: extra de elec. ſi abbatē li. vi. Sihī etiā papa impatorē ꝓfirmat: extra de elec. venerabilem. Qualit̄ aūt debeat fieri cōfirmatio. Nota ſm boſti. q̄ dz p̄mo fieri examinatio ꝓſonarū tam eligentiū q̄ electi: etiā ſi nihil opponat̄. Cōſulit etiā ſupiori: q̄ ipſū electū ad ptē trahat: ⁊ de his q̄ impedire poſſent: diligenter exquirat. Et ſi impedimentū inuenerit: ſecreto ad renūciandū inducat: ex̄ de elec. dudū. ij. in fi. ⁊ extra de ſimo. p tuas ī fi. alꝭ vero ſm allegata ⁊ p̄bata p̄cedat. Nota etiā hic q̄ ſi inter cetera q̄ obijciunt̄ electo vl̄ poſtulato ſeu alꝭ ꝓmouendo ad dignitatē:

opponatur de euidenti defectu scientie vel psone:primo debet ō hoc examinatio fieri: ꝛ si hoc inueniat falsum:opponentes excluduntur ab oībus alijs:que opposuerant: ꝛ etiā puniunt: ac si in pbatione omnium defecissent:extra de elec.si forte li.vi. Si confirmatio fiat nō vocato cōpetitore vel alio qui se vellet opponere ꝛ nō discusso negocio: irrita est: ꝛ debet fieri talis vocatio noīatim:qñ est coelectus:vel apparet oppositor alīs generaliter in ecclesia in qua electio facta ē: vt si qui volūt se opponere:appareant in ꝓpetenti termino ꝑemptorio assignato: ꝛ hec hñt locuz siue electio sit in concordia siue in discordia:extra de elec.qñ li.vi. Si aūt crimen obijciat electo:vt a ꝓmotione excludat: nō est necessaria inscriptio fienda p accusatorem. Sed si obijciatur electo iam cōfirmato puta in cōsecratione: tunc accusator se debet inscribere ad penā extraordinariā ad arbitriū iudicis. Nā crimine sic ꝓbato electus amittit ius:qō ei acquisitū iam erat p electionē ꝛ confirmationē:ex de accusa.c.sup bis.

De renunciatione. Capl'm quintū.

Erenūciatiōe qua

o quis renunciat dignitati vel officio habito. Nota ergo q renūciatio est iuris proprij spōtanea refutatio:nā iuri alieno renūciari nō pōt. Item si renūciatio nō esset spontanea sz coacta: nō obesset repetere volenti:extra eo.super hoc. Effectus aūt renūciationis est:vt renuncians ad id qō renūciauit regressū nō habeat nisi ex nouo iure concesso vel antiquo restituto.7.q.i. cꝫ piculosū.ex eo.c.cū inf.ꝛ.c.ex trāsmissa.ꝛ.c.i.pñtia. Et q sel' renūciauit ēpatui ꝓpē ꝓsciētiā criminis:ām odo eligi nō poterit nec postulari:secus si ꝓpter maliciā plebis:extra eo.post translationē Renūcianti aūt est competens ꝓuisio facienda: ne intuitu ministerij defectū in temporalibus patiatur:extra eo.ad supplicationē. Jn qua ꝓuisione dignitatis ꝛ scientie ratio est habēda:extra de ꝑben.de multa.ad fi.similiter ꝛ quantitas reddituū beneficij:cui resignat:extra de vi.ꝛ ho.cleri. qñ.ꝛ de ꝑben.nisi.ꝛ.iz.q.z.bone rei. Ex quibus causis admittenda vel petenda sit renūciatio ēpatus. Nota q alique cause sūt sufficientes ꝛ alique insufficiētes. Et sufficientes sūt. Prima est conscientia criminis.s.talis: p qō ipsius officij executio etiā post pactam pñiam impeditur. Secunda est debilitas corporis ex infirmitate vel senectute.s.p quam impotens redderetur ad exequendū officium pastorale. Tertia est defectus scientie:ꝛ quāꝫ desideranda sit eminens scientia in pastore:est aūt competens toleranda.

Quarta est malicia plebis:nō q ꝓ qualibz culpa debeat gregem deserere:ne mercenario comparet:qui videt lupū venientē:ꝛ dimittit oues ꝛ fugit:sed de superioris sui licentia. Cū demū pōt non tam timide fugere cꝫ ꝓuide declinare:cum oues cōuertunt in lupos:ꝛ qui debuerūt humiliter obedire iam irreuocabiliē contradicūt. Quinta est grane scandalū:cum aliter sedari nō potest: licitum est ēpo petere cessionem: ne plus temporalē honorem cꝫ eternā videat affectare salutem. Sexta est psone irregularitas:vt puta si sit bigamus aliquo modo:di.8.supradictis. Nō tamen papa ꝓpter quālibet irregularitatez debet ei dare licentiā:vt si nō sit natus de legitimo matrimonio:si est occultum:ꝛ ille laudabiliē impleat officium. Due ulie cause sūt:que sūt pbabiles seu apparentes. Prima est ꝓpter frugē melioris vite.i.religionis. Secunda est causa ꝓprie humilitatis. Sed he due cause nō fuerunt acceptate:extra de renūc.nisi cum pridem. Ubi etiam alie cause supradicte ponunt. Sz tho.secūda secunde.q.185. dicit. q pfectio episcopalis status i hoc consistit:q aliquis ex diuina electiōe se obligat ad hoc:q saluti ꝓximorū insistat: ꝛ ideo tā diu ad hoc obligat: q curam pastoralē retineat cꝫdiu potest subditis sibi cōmissis ꝓficere ad salutem:quam quidē desererenō debet:nec ꝓpter diuine contemplationis quietē: cum apostolus ꝓpter necessitatem subditorū etiā contemplationem futurā intense affectatā differri toleranerit ſm illud phi.i.desiderium habens dissolui ꝛc. nec etiam aduersa:que timet vitanda: vel lucra conquirenda:quia bonus pastor animam suam ponit ꝓ ouibus suis. Joh.10.c. Contingit autez quandoqz q epus impeditur ꝓcurare salutem ꝓximorum multiplicit.s.vel ꝓpter ignorantiam vel infirmitatē vel irregularitatem vel scandalum ꝛ huiusmodi:de quibus dictum est.s. Sed tamen sicut curam regiminis assumit aliquis p prouidentiam superiorīs: ita ꝛ p eius auctoritatem ex causis ꝑdictis deserit susceptam. Unū Jnnocen.in dicta decretali nisi cū pridem dicit. Si pennas habeas: quibus satagas in solitudinem aduolare:ita tamen astricte sūt nexibus pcepto rum:vt liberū nō habeas absqꝫ nostra pmissione volatū. Qualiter aūt fieri debet renūciatio beneficij vel officij ecclesia. Nota primo q renunciatio beneficij vel officij ecclesia. debet esse voluntaria:nā inuitus nō compelliē renunciare .7.q.i.cꝫuis.extra qō metus causa.c.ad audientiam. Item debet pure ꝛ absolute fieri: extra de offi.delega.c.ex parte. Nam renunciando beneficio vel rei spirituali aliquo dato vel promisso esset simonia: ꝛ de hoc habes supra in secunda parte ti.i.c.i. Debet autem fieri renunciatio ī manu eius:a quo habetur institutio vel confirmatio:extra eo.c.admonet. Fallit tamen hoc in episcopo:qui nō potest renunciare nisi in manu pape:extra eo.nisi cum pridem. Similiter nec electus episcopus postqꝫ fuerit confirmatus:extra ō translatio.c.inter corporalia. nec etiam intrusus: quia ꝛ si titulum nō habeat:tamen possessionez hz de facto. Unī ipse etiā in manu pape renūciat:

sed si talis esset in periculo mortis: tunc ad hoc vt vere peniteat: renūciat in manu ꝓfessoris sub condītione: si placuerit pape: ⁊ de hoc. s. in secunda ꝑte ti. i. c. i. Nota etiā ꝙ potest quis renūciare ꝑ alium ſm hosti. si tū habeat speciale mandatum: extra de offi. dele. c. cum olim. Idem videt si habet generalē administrationē. ff. de ꝓcura. cui libera. Secus si tantū esset generalis ꝓcuratoꝛ: extra de ꝓben. dilecto. i. Rñ. Et nota ſm hostiēn. ꝙ si quis mittit nunciuꝫ ad superioꝛem: vt cedat: potest penitere: dum res est integra: extra de elec. in causis. Sed ⁊ si talis ꝓcuratoꝛē ignorantem reuocauerit: tenebit nihilominus cessio facta: anteq̄ reuocatio perueniat ad euꝫ: nisi malicioſe fuerit factuꝫ: quin reuocatio perueniat ad eum: vt de renūc. c. cum illusio in cle. Qui vero impetrauit licentiā cedendi: cogendus est: extra eo. quidē. Item cōueniēter renunciatio debet fieri in ſcriptis: vt. 7. q. i. §. ecce. ⁊. c. qualiter.

Quō renunciāt iuri ſcripto. Nota ꝙ talis renunciatio ex certa ſcientia facienda est. Ideoq̄ talis renūcians si ius ignoꝛet: est ei notificandū in auten. quō oporteꝫ epos. §. igitur oꝛdinandus. collat. ꝓma. Nec enī potest quis renūciare ei: qō ignoꝛat. ff. de inofficioſo teſta. l. mater. Renūciatur aūt iuri exꝑſſe ⁊ tacite: ⁊ exꝑreſſe quidē cum dicit: quietū clamo tale ius ⁊ filia: extra de elect. ex multiplici. tacite vero cū facit cōpoſitionē: extra de elec. cū inter. Item tacite renūciat in faciendo contra: vt in exhibendo illi honoꝛē: cuius electioni contradixerat: extra ō his que fi. a ma. ꝑte ca. ex oꝛe. Similiē recipiendo aliquē in teſtamento: quē impugnabat. ff. de inoffi. teſta. l. ſi ꝑponis. vel si petentis legatū aduocatus vel ꝓcuratoꝛ fuit. ff. de inoffi. teſta. l. ſi. Nota etiam ꝙ clericus qui impetrauit beneficiū: si ſubijciat ſe miſericoꝛdie canonicoꝝ ſm Ber. non ex hoc intelligiē renūciaſſe: extra eo. veniens. qui etiaꝫ si det eis litteras ſuas: ⁊ ipſi sint īmiſericoꝛdes: debet talis officio iudicis reſtitui eo. ti. ſane. Nā deceptis nō decipientibus iura ſubueniūt de reū ꝓmuta. cū vniuerſoꝝ. Sed si renūciat litteris ꝑ certa penſione: ꝓriuāt ⁊ litteris ⁊ penſione: ex de reſcrip. ad audientiā. Item qui gs expectat ꝓmā ꝓxime vacaturā in aliqua eccleſia: si aliquis obtinēs ꝑbendā tenuē fraudulent renūciet: vt ex ꝑcedenti ꝑclaudāt illi via ad pinguioꝛē: que ſperāt vacare: nō impedit ꝓmū expectantē. Et si ꝑbenda pinguis poſtea vacās ꝓueniat iſti: q renūciauit: ꝓriuāt ipſe ⁊traq̄: ex eo. si te li. vi. Que pōt renūciari. Nota ꝙ gs pōt renūciare voci ſue quā hz in electione: de elec. c. eccl'ia. Item renūciari pōt iuri in futurū. i. ſi lex iā est: pōt ꝑ futuro renūciari: alꝫ nō: q̄ qō nō est: nō pōt renūciari ſm hosti. ff. de ꝓtraben. emp. ⁊ vendi. in lege. Sz qd ſi' gs renūciat oī iuri ꝓpetenti ⁊ ꝓpeturo: ⁊ ſilicē līris impetratis ⁊ ꝑpetrandis? Rñdet hosti. quo ad futurū renūciatio generalis nō valet: vt dictum est: ⁊ ex de ꝓſtitu. cū acceſſiſſent. Si aūt ſpecialis in qbuſdā iuribus ⁊ ſequit generalis renciatio: valet. c. qñ multipliciter. Nota in ſūma ſm hosti. ꝙ renunciari ꝑt iura cōpetentia circa ſeruitutes: etiā si aīalia ſint: de ſepul. c. in ꝑtia. Item iura competentia circa beneficia ſicut ⁊ ipſa beneficia renūciari ꝑt. Item oīa iura cōpetētia ꝑ aliqua inſtrumenta ſicut ⁊ ipſis inſtrumentis renūciatur de pactis cū ꝓuidē. Utrum aūt debitoꝛ poſſit renūciare ꝓbationi ſolutionis ꝑ teſtes ⁊ hī. Rñ. licet quidā dicant: ꝙ valet renunciatio tñ ſm hosti. nō videt verū: q̄ ius ꝓbādi ꝑ teſtes ꝑ cōi vtilitate inductū est: vnde vſus teſtiū frequens ⁊ neceſſarius est. ff. de teſti. l. i. g̃ tali iuri renūciari nō pōt. Item clericus renūciare nō pōt foro ſuo ſine ꝓſenſu epiſcopi: q̄ fieret ꝑ hoc ꝓiudiciū epō. Renunciatio enī debet fieri auctoꝛitate eoꝝ: quoꝝ interest de offi. archiē. ad hec. Sitiē clericus nō pōt renūciare illi ꝓuilegio: si quis ſuadente. i7. q. 4. Quis aūt poſſit renūciare? Dicit hosti. ꝙ ille ad quē ꝑtinet id qō renunciat de regula. c. ad apoſtolicā. Potest aūt renūciare ⁊ libere reſignare papa papatui: ⁊ maxime cū ſe cognoſcit inſufficientē ad regendū vniuerſalem eccleſiā: eo. ti. qñ. li. vi. Unde ⁊ celeſtinus papa renūciauit: qui canonizatus est: ⁊ ſcūs petr⁹ dicit q̄ ſic ꝓius vocabāt. Et greg⁹. iz. venetus natione renūciauit ꝓpria ſponte in ꝯcilio conſtantiēſi ꝑ curatoꝛem ſuū dñm Carolum de mala teſtis arimini dominū nō ꝓpter inſufficientiam: ſed vt daret vnio ⁊ pax eccleſie ſacroſancte. Nā tempoꝛe ſuo duo alij ꝑtendebāt ſe ius habere in papatu: ⁊ ſūmi pontifices in ſuis obedientijs dicebant. ſ. benedictus. iz. qui ꝓpio noīe dicebāt petrus de luna: ⁊ Johannes. z3. qui ꝓpio noīe dicebatur balthaſar coſſa. Qui duo benedictus. ſ. ⁊ Johannes de cōi ꝯſilio ⁊ auctoꝛitate: totius cōcilij depoſiti ſūt ⁊ ꝓriuati papatu: q̄ ſcandalizabant eccleſiam dei: nolentes dare vnionē eccleſie. Gregoꝛius qui ⁊ angelus ꝓius est dictus venetus a concilio conſtantienſi factus est legatus in marchia. Et in concilio eodem a cardinalibus ⁊ nationibus canonice est electꝰ. Martinus quitus romanus vnicus paſtoꝛ eccleſie. Renuntiatio dignitatis eccleſie ſpontanea: quādo fit ex pura deuotione ⁊ humilitate: vt quis magis diuinis vacet: ⁊ pericula anime euadat: nō potest reꝓhendi obſeruatis debitis circunſtantijs ſz laudari: potest enim talis dicere illud ꝑs. Elegi abiectus esse in domo dei: magis q̄ habitare in tabernaculis peccatoꝛum: elegi dicit': quod pertinet ad ſpontaneam actionem nō coactionem vt aliquam indignationem: abiectus eſſe: quod ſpectat ad humilitatem ſeu moꝛtificationem. Uidetur enim quedam abiectio et dehonoꝛatio quo ad mundum: ſed laudabilis ⁊ virtuoſa: quia ſcilicet in domo domini. ſ. exiſtens ⁊ permanens ī domo eccleſie militantis ⁊ poſtea triūphantis: magis q̄ habitare in tabernaculis peccatoꝛum: qō innuit periculoꝛum ⁊ damnationis euaſionē

Tabernacula peccatoꝝ: in quibus.ſ.habitant: ⁊ ſe reperiũt: ſũt vicia ⁊ pericula: que frequenꝰ reperiunꝰ in ꝓlatis. Nã quanto in loco ſupiozi tanto in periculo maiozi verſaꝰ: inquit augꝰ. in regula. Et nil triſtius ⁊ miſerius ⁊ damnabilius epi dignitate: ſi pfunctozie res agaꝰ: ait idez diſ. 47. quantũlibet. Uel etiã tabernacula peccatozũ in alia vita ſunt tozmẽta damnatoꝝ: ad que multi ꝓlatozũ vadunt: nõ tñ ꝓpter ꝓlaturã: ſz ꝓpter malam vitã vel negligentiã erga curã. Unde quidã ex diſcipulis beati Bernardi: q nullo modo voluit acceptare epatũ: ad quem fuerat electus: ⁊ a beato Bernardo exozatus: apparens cuidã pꝰ moztem interroganti de hoc q noluerat acceptare: rñdit. Reuelatuz eſt mibi a ſancta trinitate: q ſi fuiſſem de numero eꝝ: fuiſſem de numero damnatoꝝ: ⁊ de iſtis pz ꝓ exempla ſanctozũ. Petrus quidẽ damianus ſapientia ⁊ eloquẽtia inſignis renũciauit epatui: qui de ſe ſcribens ait. Quia refutaui eccleſiaſticuz regimen: dimittens epatũ centũ annozũ mibi pnia iniũcta eſt ſm remedia monaſtice regule: tñ ſe excuſans ad greg. .7. dicit multos ante eũ hoc feciſſe. Ualerius inquit epus hyponenſis auguſtinũ ſibi ſucceſſozez inſtituit. Lucidus catoclenſis iminente obitu ad cenobium cõuolauit: cui beatus andreas apparuit in obitu. Adalbertus epus monachum ſe inuens martyrij palmaz ꝓmeruit. Melius ẽ enĩ pondus abijcere: q cũ detrimento dñi firmatis ceruicibus interire. dũ enim tu ignauus negocia toz denariũ ſeu talentuz tenes: alterius locũ qui pecuniã duplicare poꝰat: occupaſti: hec ille. Ade ⁊ exempla alia vt celeſtini pape: qui renũciauit papatui: ⁊ canonizatus eſt dictus ſanctus petrus de murrone. Beatiſſimus bieronymus capelluz ꝑſbyteri cardinalis rome dimiſit: ⁊ bethleem accedens totã bibliam in latinũ tranſtulit: ac plurimas epiſtolas magne doctrine ⁊ eloquẽtie ſcripſit: ⁊ ſcripture ſancte multos libzos commentatus eſt. Albertus magnus ĩmo maximus ꝑhs ⁊ theologus archiepatui ratiſbonenſi renũciauit. Sanctus gregꝰ. nanzanzenus grecus epiſcopatui renũciauit: ſcribens apologiã. i. excuſationem ſue renũciationis: oñdens difficultatem maximã in regendo ⁊ docendo populos ꝓpter diuerſitatẽ complexionũ ⁊ mozũ ⁊ ſtatuũ ex exemplo eius: qui haberet nutrire quoddam aial compoſitũ ex natturis multoꝝ animaliũ: cui vnꝰ ⁊ idem cibus eſſet vni parti eius nutrimentũ: alteri venenũ. Nã panis vita hominis: ⁊ venenuz vt dicit aceipitris: venenũ vita ſerpẽtis: ⁊ mozs hoꝛs ⁊c. Sanctus Benedictus renũciauit abbatie: qñ vidit ſubditos obſtinatos: ⁊ nil ꝓficere: et ad ſolitudinem dilectam reuerſus eſt. Magiſter Ray. compilatoz decretaliũ ⁊ miraculis clarẽs renũciauit magiſtratui ordinis ꝓdicatoꝝ ꝓpter debilitatem cozpis: qz nõ valebat ita diſcurrere ⁊ laborare ſicut oportet. Plures alij voluerũt renũciare: ſed qz non fuerunt pmiſſi ſeu acceptata cozũ renũciatio: ne voluntati ſuoꝝ ſuperiozum ⁊ p conſequens dei contrairent: patienꝰ permanſerunt.

De diuerſis officijs ſeu dignitatibus: ⁊ primo de archidiaconibus. Ca. vi.

Deus in gradibus eius cognoſceꝰ: cum ſuſcipiet eam: ps. ꝑs Gregozius hoc exponens ſuper Ezechielem ſic ait de peni. di. z. Dum ſanctã eccleſiam dñs ſuſcipit. ſ. p incarnationez ſe ei conformẽ faciendo in gradibus eiꝰ dignoſciꝰ: quia eius glozia p illius incrementa declaraꝰ: quantũ enĩ eccleſia aſcendendo ꝓficit: tantũ deus hominiꝰ ex eius virtute innoteſcit. Sz iſti gradus poſſunt tripliciꝰ cõſiderari. Primo ſm gratie augumentationez. Secundo ſm operis variationem. Tertio ſm perfectionis vel preſidentie diuerſificationẽ.

Quantum ad primum eſt triplex gradus ſm augumentum gratie. ſ. incipientiũ. ſ. bene facere ꝓficientiuz ⁊ ꝓficientium ſeu ꝓfectozum. Primozum exercitium ſpũale ẽ principaliter tentationibus viciozum reſiſtere. Secundozũ in virtutibus ꝓficere. Tertiozum diuinis inherere: ⁊ de his in ps. ꝑs. benedictionẽ. ſ. gratie dabit legis latoz. ſ. deus: ibunt. ſ. exipſa gratia de virtute in virtutem: quia de incipienti gradu ad ꝓficientẽ ⁊ de ꝓficienti ad ꝓfectum: et ſic demum videbiꝰ deus deozũ in ſyon. i. glozia Cognoſcitur deus ab his: qui ſunt in iſtis gradibus: ⁊ ab alijs p eos. Secundo conſideraꝰ gradus ſm variam occupationem: ad quam plurimum ſe applicat homo. Et ſic ſunt tres gradus: qz actiuozũ qui ſe exercent in operibꝰ miſericozdie exteriozibus: contemplatiuozũ qui diuinoꝝ meditationibus ⁊ ſpeculationibus inſiſtũt. Et ꝓlatoꝝ qui vtriq. ſ. actiue ⁊ contemplatiue deſeruiunt: vel penitentiũ qui. ſ. a ꝓdictis gradibꝰ actiue vel cõtemplatiue decidẽtes ad deũ p cõpunctionẽ reuertunꝰ. Et hi figurati ſũt p tres quos dilexit xp̃s: vt dicit Jo. xi. ſ. martbã q ſignificat actiuã: mariã que ſignificat cõtemplatiuã: lazarũ deſignãtẽ in cꝫtũ moztuꝰ ⁊ reſuſcitatꝰ gradũ penitentiũ. Sed inquantũ poſtea ꝓlatus ⁊ eꝝ ſtatũ ꝓfidentiũ. Mozũ gradus ⁊ actus pñt notariꝫ illo verſu ps. Memoz fui dei ⁊ delectatus ſũ: qõ ꝓtinet ad cõtemplatiuos: in qbus ẽ maxima ĩ memorando de deo delectatio. Exercitatus ſuz: qõ ſpectat ad actiuos: qui ſe exercent in operibꝰ miſericozdie. Et ſcopabã ſpñ meũ. i. mundabã: qõ attinet ad penitentes: p pniam mundãtes domũ ꝓſcie vel ẽt ad ꝓlatos: q ſcopa zeli ad ſalutẽ ſubditoꝝ ſe debẽt peutẽ. Tertio ꝓfiderabaꝰ gradꝰ ſm ſtatũ ꝓfectionis ⁊ ꝓfidentie: dicunꝰ in ſtatu ꝓfectionis eſſe ⁊ clerici ⁊ religioſi ⁊ epi: ſz alio ⁊ alio modo. Nam clerici diſpoſitiue: quia tenẽtur ad

continentiã: que disponit ad pfectionẽ. religiosi tenditiue: quia tendũt ad pfectionẽ: ẽpi pfectiue quia. s. sũt vtalioꝝ pfectiones: sed de religiosis dictum est: ⁊ de ẽpis est sequens titulus. Restat ḡ videre de alijs clericis p̃cipue curatis: qui etiaꝫ sũt in diuersis gradibus ꝟstituti. Nã aliqui dicũtur archidiaconi: alij archipſbyteri: alij priores quo ad ecclesias collegiatas: vel decani seu plebani quo etiã ad alias: alij vicarij vicẽ. s. tenẽtes pſatorum: alij primicerij: alij cantores: alij sacriste: hi omnes non sũt pprie ⁊ stricte loquendo in statu pfectionis: cũ tamen large hoc dicatur de eis. .14.q.i.§.i. Non enim habent obligationẽ ppetuam ad curam suã: quia pñt sine licentia suoꝝ superioꝝ deserere curã renũciando: ⁊ multo magis religionem intrando. Ex quo ostenditur ꝑm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 84. ar. vltimo. Statum religionis esse pfectiorem omni statu curato citra episcopalem: cũ ecclesia permittat tales libere: etiam contra voluntatẽ platorum ad religionem transire vt. 19. q. 2. due sunt. Et põt quilibet in huiusmodi statibus constitutis dicere illud: ps. põs. Perfice. i. pfectos fac gressus meos. i. opa mea: quibus iturad celũ vel infernũ: in semitis tuis. i. obseruationes consiliorũ: vt continentie patientie ⁊ hi⁹: que semite dicunt: quia strictiora sũt: cũ tamen vie late mãdatoꝝ: vt nõ moueant vestigia mea. Uestigia sunt exempla derelicta ex operibus: que si leuia ⁊ imperfecta sunt: cito mouent. i. remouent a memoꝝijs hominũ: sed si sint vestigia pfectorũ operum: firma manent in mentibus hominũ ad imitandum: ⁊ p hos gradus cognoscit deus a populis. Nũc ḡ de horum singulus aliqua annotent: ⁊ primo de archidiaconis.

Archidiaconus archi/

pſbyter ꝓpositus primicerius sacrista ⁊ custos ⁊ vicarius ordinarius: qui nõ solum est epus: sed etiam ⁊ inferior eo. Et de his excepto vltimo nõ põt dari certa regula vniuersalis de iurisdictiõe eorũ: si hñt vel nõ: ⁊ quantã habeant: ⁊ quid spectet ad officium eoꝝ. Sed in his stat magis consuetudini locorũ cũ iuri scripto. Et in aliquibus ecclesijs est solus archidiaconus prima dignitas post epm: in alijs est archipſbyter: ⁊ nõ archidiaconus: in alijs vterq; in aliquibus est ꝓpositus: nõ archidiaconus nec archipresbyter: ⁊ talis videt esse loco archidiaconi vel archipresbyteri: in alijs ẽ primicerius. De qb⁹ ḡ aliqua breuit dicẽda sũt. Et primo de archidiacono. Dicit host. q archidiaconi in aliquib⁹ ecclesijs hñt officium ⁊ in aliquib⁹ hñt iurisdictionẽ: ⁊ quid pteneat ad tale officiũ: habet de offi. archidi. officiũ. vbi dicit in textu. Officiũ archidiaconi est euangeliũ: quando voluerit legere: vel alicui de diaconib⁹ precipere. Et quando epus missam canit: ad iussionem eius induant se leuite sacris vestibus: ẽ liter cũ pontifice ad missam pcedant: ⁊ infra oẽ ecclesiasticũ officium prouidendo lectiones aut responsoria in matrici ecclesia dare debet ⁊ ascultare. Et in tantũ vt nullus euangeliũ aut epistolam responsoriũ vel quãlibet in ecclesia legat lectionẽ vel cantet: donec ascultetur ab eo. Acolitos quoq; ipse ordinet: quis thuribulum deferre: quisue minorum in ecclesia officia agere debeat: vbi dicit glo. sup verbo ascultetur: q hoc videt potius ptinere ad officiũ magistri scholarum. Item glo. sup verbo nullus dicit: incognitus ⁊ nõ pbat⁹. epm enim vel aliũ pbatũ ñ ascultabit. Notoria enim examinatione nõ sũt examinanda: vt extra de fil. pſbyte. qm̃. fm hosti. Et hec et multa alia in huiusmodi magis attendunt ⁊ seruant ex consuetudine cũ ex iure cõi. Hec etiã ponit Isidorus di. 25. plectis. De iurisdictione autẽ archidiaconi tractatur in diuersis locis fm Jo. an. in nouel. sup dicto. c. officium. Primo enim archidia. iurgia audit: vt dicit di. 25. plectis. ⁊ de offi. archidi. ad hec. Secũdo instituit. 63. di. si in plebibus. ⁊ eo. ti. cũ satis. Tertio penas infligit: vt de penis licet. Quarto priuat beneficijs de p̃ben. referente. Quinto subiectis p̃cipit obsequia: vt de excess. pla. ad hec. Sexto perpetuam vicariam ⁊ curam: ⁊ per consequens iurisdictionem ordinariã habet eo. ti. c. i. Septimo corrigit priuat visitat: ꝓcuratiões recipit suspẽdit excõicat ⁊ interdicit: eo. ti. mandamus. Sũt aũt quedam iura: que faciũt contra archidiaconũ. Primo qz nõ instituit. 16. q. 7. nullus. ⁊ eo. ti. cũ satis. Secũdo qz vicarius ⁊ sic epo, phibente nil poterit: eo. ti. c. i. vbi dicit. Sciat archidiaconus post epm se in omnibus esse vicarium. Tertio qz de paruis tantũ cognoscit: maiora refert vt eo. ti. ad hec. p quod pz q est pedane⁹ paruus aut nullus iudex aut delegatus: hec Jo. an. Sz Jo. in glo. di. 25. plectis. querens vtrũ archidiaconus habeat iurisdictionem ordinariam vl delegatam. arguit ad vtrãq; partẽ: nec determinat. Et addit Bar. bri. mihi videt q solus epus in ciuitate sit iudex ordinarius. 7. q. i. in apibus. nisi secus sit de consuetudine pscripta de offi. archidi. c. vltimo. Augu. aũt de anchona dicit notandã esse differentiam inter archidiaconũ ⁊ archiepiscopum. Si enim archidiaconus eligit ab vniuersitate: ⁊ confirmatur p episcopũ: habet iurisdictionẽ ordinariam ō iure: vt pbatur di. 25. plectis ⁊ eo. ti. c. i. ⁊ vltimo. Et idem dico de illo qui preficitur collegio vel vniuersitati p epm dyocesis: ar. dis. 93. legimus. Si autem presiciatur in ecclesia per episcopum: maxime vbi sunt plures archidiaconi: nõ credo ipsum habere iurisdictionem ordinariam: sz tantum delegatam. Et tantũ poterit exercere: quantum episcopus sibi cõmittit. Et sic intelliguntur iura illa. 16. q. 7. nullus. ⁊ eo. titu. cum satis. ⁊ hoc nisi plus obtineat de consuetudine prescripta: cui semper stabitur. Uerum de iure communi hec ꝯtuor videntur pertinere ad officiuꝫ archiõ. iurgia mioꝝ clericoꝝ: examiatio ⁊ repñtatio clericoꝝ ad ordines: stallatio siue ꝺductio i possessionẽ

prelatoꝝ ⁊ clericoꝝ̄ preficiendoꝝ examinatio: ⁊ visitatio parochianoꝝ: habentur hec eo. titu. ad hec. ⁊. c. i. Et cum visitare possint legatus archiepiscopus de iure cōi: ⁊ archidiaconus ⁊ archipbyter ex cōsuetudine: quid faciet ꝑsbyter: ⁊ si oēs hi semel in anno declinēt ad ecclesiā suā visitandā: vtiq; cōsumet victus ei⁹. Sz rñdz hosti. q visitās suppleat sūptib⁹ suis: nā ō verbis et mente iuris est: q nō grauet ecclie vltra posse: vt de cens. cū apl̄us. De cura aiaꝝ quo ad archidiacouū: circa qō sūmatim dr eo. ti. cū satis q archidiaconus sine mandato epi curā aiaꝝ cō mittere nō ꝑsumat etiā obtētu alicui⁹ cōsuetudinis. Jo. an. in nouell. sup dicto. c. ponit triplicem institutionē circa curā. Prima ē auctorizabilis: ⁊ hec ad solū spectat epm: de excess. ꝓla. c. z. ⁊ de of. dele. sup eo. Et institutio ista hr̄ loco institutiōis anteq̄ nec ꝓbatus: nec is cui collata est ecclesia: ministrare dz: vt de ꝓben. cū iam dudū. qō si fecerit: eps tales remouere dz: vt de ꝓben. cū iā. ni si gratiose dispensauerit. Et hec est rō hui⁹ iuris: qz cū sine auctorizate epi nullus possit intrare vl̄ derelinquere ecclesiā vt de renū. admonet. Nec dz qs talibus se ingerere: q intrat sine auctorizate dyocesani: sz qui vocatus ē a dño tanq̄ aaron vt de elec. qualit. Et quilibet dz intrare p ostiuz qō est xps: al's censet fur ⁊ latro: vt hr̄ Jo. io. ⁊. i. .q. i. ordinationes. Dicit aūt se ingerere: q intrat sine auctorizate dyocesani: vt ō offi. or. qñ. Epi scopus enī est xpi vicarius. Unī cōcludit: q qui sine epo intrat spreto ostio. i. xpo: cui⁹ est vicari⁹ eps: beneficiū ecclesiasticū sibi vsurpat. 8. q. i. qui vos. ⁊. c. sequenti. Et hec est sūma rō: quare talis institutio ꝑscribi nō pōt. Est aūt secūda istitutio corpalis: que ad archidiaconum spectat de iure cōi: ⁊ hec sequit auctorizabilē tanq̄ illi⁹ executoriā: ar. de re iudi. cū bertoldus. ibi: de cōsensu epi. Et de hoc habet eo. ti. ad hec. ⁊. c. vt nostrū Est ⁊ tertia institutio: q̄ ꝑ collatione ponit: ⁊ hāc posset archidiaconus hr̄e de cōsuetudine: vt de institu. c. cū venissent. Unū ⁊ cōcessio ꝑ institutiōe ponit de offi. lega. dilectus. Sz licz cōferat archidiaconus recipiens anteq̄ corpali vtat: ad auctorizatē epi hz necesse recurrere ꝓpter rationem supradictā ⁊ iura allegata ꝑm hosti. Et q̄uis glo sup verbo obtētu cōsuetudinis exponat de consuetudine nō ꝑscripta: qz cōsuetudo ꝑscripta daret archidiacono posse cōferre curā aiaꝝ: hosti. tñ reprobat dictā opinionē ⁊ expositionē: ⁊ dicit q nec etiā cōsuetudo ꝑscripta hoc sibi pōt dare loquēdo. s. de prima institutione. s. auctorizabili secus de tertia q̄ pōt ꝑscribi. Secundā hz de iure cōi. Jtē sup verbo curā Jnno. distinguendo de cura dicit: q dupliciter dicit cura. Uno mō stricte: ⁊ sic est ptās ligandi ⁊ soluendi in foro pniali: ⁊ hec nō est in ꝓlato: q nō est sacerdos: di. zi. i no uo. Alio mō large dr̄ ꝑ cura ptās eijciēdi ⁊ recipiendi in eccl̄ia ⁊ corrigendi excessus: di. zi. §. i. Et sub hac cura est excōicare visitare corrigere ⁊ hi⁹: ⁊ hanc ꝑñt habere archidiaconi ⁊ alij inferiores. Sz hosti. dicit se nō intelligere hanc distinctionē de cura. Nō enī potestas ligandi ⁊ soluendi in foro pniali pōt dici cura: nec ꝑm ius: qz illō nullo iure cauet: nec ꝑm naturalē rationē: immo oīno aliud est cura: aliud potestas. Multi enim hñt illā potestatē: qui tñ nō hñt curā: sicut sacerdotes nō curati: qui de lnia vel ꝓuilegio audiunt cōfessiones alioꝝ. Et econuerso multi habent curam: qui nō hñt illā potestatē: qz nō sūt sacerdotes. Uidet q potius: q cura dicatur quedā potestas habendi aliquos in subditos illis conferendo sacramēta p se vel p aliū: ⁊ alia faciendo: que ptinent ad curam ac salutē animaꝝ vt corrigendo ⁊ hi⁹. Et hanc hz archidiaconus ⁊ alij prelati curati: etiā si nō sint sacerdotes. Sz absoluere in foro conscietie ⁊ pnie nō ꝑñt: nec alia sacramēta cōferre p se: ex quo nō sūt sacerdotes: sz ꝑñt hoc alijs cōmittere: qui sint sacerdotes. Jtez in. c. archidiaconus eo. ti. dicit Jo. an. post Jnno. q ius cōe est: q archidiaconus ⁊ oēs ꝓlati iurisdictionem habentes ab epis ex collatione vl̄ cōfirmatione officioꝝ vel dignitatū ad quas assumunt: sunt iudices ordinarij: ⁊ ꝑñt excōicare. ii. q. i nemo. ⁊ hoc nisi sint mulieres: de peni. ⁊ re. noua. ⁊ qō dicit in hoc. c. archidiaconus. s. q nō pōt excōicare: intelligit vbi est contraria cōsuetudo: q dat iurisdictionem: vel qz nō possunt excōicare cū solennitate illa: que habet. ii. q. z. debent. quia illud est epi solū. Dicit etiā q ꝓlati qui habēt iurisdictionē tñ a collegijs vel alijs q̄ epis: excōicare nō ꝑñt: licet alias iurisdictionē habeāt: quia potestatē excōmunicandi concedere nō pōt nisi epus. 24. q. z. corripiant. nisi collegiū eligeret auctorizate epi: vel ab eo confirmaret: vt dictū est. Sciendū tamen: q ꝓlati religioseoꝝ preciptie exemptoꝝ̄: cū habeant auctorizatē seu iurisdictionem quasi episcopalē in subditos suos: tales ꝑñt excōicare subditos suos ex auctorizate suoꝝ priuilegioꝝ a sede apostolica eis concessoꝝ.

Quod archidiacōi ha

bent examinare ꝓmouendos ad ordines ⁊ preficiendos in ecclesijs: habet in. c. ad hec. eo. ti. Ubi dicit Jo. an. q ex hoc patet: q nec beneficia nec ordines cōferri debēt: nisi fiat diligens examinatio. Et dicit hosti. q archidiaconus hoc faciet. s. examinare: nisi sibi ex causa ab episcopo interdicatur: poterit etiam episcopus ⁊ alios adiungere qui. s. simul cum archidiacono examinent: sicut ⁊ iterum examinare. Et dicit glo. q promoueat indignum: quātus videatur episcopus non puniendum in ꝓmouendo indignum: sed archidiaconus qui examinat ⁊ repzesentat episcopo indignum: ar. di. 54. si seruus. tamen non sic est: quia tenetur de facto eius qui examinat: cū mandato ei⁹ fiat. Nisi forte examinator talis q scit verisimilit̄ ipsum mentiri: vt de pigno. significāte. Sic etiā dicūt Jnno. ⁊ hosti. q si cōis opinio

sit de bonitate archidiaconi: excusetur eps. Idē videt dicendū: qñ ñ p archidiaconū: sz p alios cō sueuit fieri examinatio: z videt intelligedū ñ de bonitate simpliciter. s. vite: sz de bōitate. i. idonei tate ad talē examinationē: vt sciat in gbus sit ex aminādus: z fidelr agat. Et si aligs ordinat sine titulo: dicit glo. q tenebit ei ꝓuidere. s. de victu: si ex se ñ bēat examinator: q ꝓtabit eū. q si ñ es set soluēdo: tūc tenebit ei eps: ne ꝓtingat eū men dicare in obꝓbriū ordīs clericalis: debebat. n. ꝑ us videre eps: saltē qs a quo z ad quē titulū ꝑ sentaret: de eta. z quali. ordi. accepimus. Sz si ar chidiacon⁹ fecit aliquē scribi ad titulū sui ꝑimo/ nij ordinandū: z apparet illū ñ hre ꝑimoniū vel minus sufficiēs: si archidiaconus fecit hoc scient ageť ꝑ ꝓtra eū q fuit in dolo: secūdo ꝑ eꝑm q fuit in culpa: qz dolus ꝑponderat culpe. ff. ad. l. aquil. ité si obstetrix. Nec obstat exceptio de dolo or/ dinati: ad cuius instantiā factū est. Hosti. tñ placz q imputet illi q mētitus ē: z iō ipse sibi querat ui ctū: di. 91. c. cleric⁹. Et p hoc subtrahet multis ma teria ōcipiēdi: q mentiēdo facerēt se ordinari: vt ab ipis sustētarent ordinatore vel examīatore. Illi ẏo q faciunt se ꝑmoueri ad titulū pauꝑtatis sue: vt mēdicātes illā sequant. in eo. c. ad hec. dr: q decani rurales de ꝓsensu archidiaconi p eꝑm instituī z destituī debēt. Ubi dicit Jo. an. q me/ lius ē vt intelligat hoc ſm ꝓsuetudinē frācie: vbi instituunt p eꝑm z archidiaconū tales ōcani ad exequēda quedā officia eis cōia: z instituūtur ad tps. Ergo vbi ñ est talis ꝓsuetudo: hoc ñ vēdicat sibi locū ſm inno. q si ñ possent ꝓordare. s. eps z archidiaconus in institutione vel destitutione alicuius: nil agit cū vnus ñ possit sine altero: de offi. dele. c. cām. nisi ꝓsuetudo hret ꝓtrariuz. Alij dicūt notatū ab eꝑo habē locū: cū auctoritas eius sit ꝑncipalis z archidiaconi sit quasi vicaria. in. c significasti. sūmatim dr: q archidiaconus nō dat lras cōmēdaticias ad ordines suscipiēdos: qō in telligit glo. cū eps est pns. s. in dioces: nā si ē abns z necessitas vel vtilitas suadeat ordinādo ꝛ: po/ terit eos alijs epis pntare: z sic lras dare cōmen/ daticias: qz eo absente supplet vices eius co. ti. c. i Dicit ēt hosti. q generalis vicarius epi: cui aligs de spālibus casibus ꝓmissus ē: cū clausula gene/ rali: hoc posset: vt de offi. vica. c. z. li. vi. Sz in pse tia epi q sic generaliter cōmisit sine ipius ꝓscia: ñ debet hoc expedire: de offi. lega. volentes.

De archipresbyteris. c. vij.

O Eofficio archipre/

sbyteri. Archipresbyter sciat se subijce/ re archidiacono: z eius ꝑceptis sicut sui epi obe dire: de offi. archipsby. c. i. Ubi dicit glo. q q̄uis archipsbyť sit maior archidiacono ordie: ga ille psbyť iste diacon⁹: tñ admīstratōe seu dignitate archidiaconus ē maior: vñ z ei subijcit: vt pz in isto. c. vbi dicit Jo. an. in nouel. post Jnno. q hoc est verum archipsbyter ꝙ subesse archidia. vbi sic est de ꝓsuetudine. Et in his q̄ spectāt ad officiuz archidiaconi de iure vel ꝓsuetudine. Jn aligbus aūt ecclesijs: vbi ñ est archid. sz archipsbyter uł ꝑpositus tñ loco archipsbyteri: tūc archipsbyte rū talē vel ꝑpositū vltra ea q̄ sunt sui officij: de q/ bus dicet in sequē. §. Pertinēt ēt ad eū q̄ dicunt de archidiacono: ꝑut hz cōsuetudo loci: q̄ in hi⁹ dat iurisditionē: q̄uis ñ ita expsse habeat ī iure de iurisditione archipsl. sicut de archidia. Et q archidiaconus ñ bēat iurisditionē nisi de ꝓsuetu dine: multa ponit ꝑ z ꝓtra. Jo. an. in nouel. sup. c. dilecto. de offi. archid. demuz sic dicit. Nota ſm host. q quedā sunt ordinis eꝑalis: quedā eꝑalis auctoritatis: quedā simplicis eꝑalis iurisditiōis quedā certi officij. Et ꝓma q̄. s. sūt eꝑalis ordinis vt ordiare ꝓsecrare ꝓciliare dedicare chrismare z silia q̄ colligi pñt de elec. q sicut. ñ pōt aliquis inferior eꝑo acgrere ēt obtētu alicuius ꝓsuetudi nis: di. 68. q̄uis. sz alig aliqua ex his exerceāt: uel qz a iure hoc ꝓcedit vt in abbatib⁹ ō eta. z qua. cū ꝓtingat. vel ex ꝓsuetudine approbata p papā sicut nō. de psbyt. cardinalibus de supple. negli. pla. c. i. vel pape ꝓuilegio: vt di. 95. puenit. sz inferior papa hi⁹ minori. i. ñ eꝑo delegare ñ pōt. Que dā vero sūt eꝑalis auctoritatis: sicut casus crimi nales vel matrimoniales audire: ñ dicit sñias dare: vt vitet oppositionē: de qua bētur de elec. transmissā. Jndulgētias ꝓcedere: z quo ad exercitiū admīstrationis eccl'iastici bñficij instituere z de/ stituere z silia: de gbus nō. de offi. archi. ad hec z si qua pñt alia repiri: q̄ eps ad tps ꝓmittere pos sit: vt nō. de offi. archid. significasti. Jn ꝓpetuum vero a subiecto ꝓtra eꝑm nō pñt acgri: nisi ꝑ pa/ pe ꝓuilegiū: vel ꝓcessionē epi cū pscriptione secu ta: z sic intellige de excel. pla. accedētibus. vel ex sñia arbitri seu alia ꝓuētione pscriptione firmata de pscrip. cū olim. z ſm hoc sine calūnia possz in telligi de auctorizabili institutione: de insti. cū ve nisset: alias ꝓsuetudo ñ ꝑdest ſm nō. de offi. ar/ chid. cū satis. Quedā sūt simplicis iurisditiōis: sicut visitare corrigere coercē modica coercio/ ne: cās minores audire z termīare: z quedaz alia q̄ in diuersis. c. bñtur. Et in his putat archid. q̄ ad parochiales ecc'lias z minores titulos eē vicariū epi: de offi. archid. ad hec. vbi papa de iure regsi tus: de iure rñdit: maior aūt ꝓfirmationē exerce re ñ dz incōsulto eꝑo: nisi plus acgrat: de ele. du/ dū. Nec ista vicaria extēdit ad maiores titulos vt abbatie z ꝓnētuales eccl'e: nisi ꝑ ꝓsuetudinem hoc acgrat: vt de offi. archid. dilecto. Caueat er/ go eps: ne hac vicaria ꝑmittat archid. tanto tpe vti: q ꝓsuetudinis pscriptio sit ꝓpleta: ar. de elec. cumana. Interim. n. pōt ipm z in his q̄ñcūq; vult cū sit eius vicarius ꝓhibere. Quedā vero sūt certi officij: ex gbus z quo ad abbates z alios ali qua de iure cōi ad archid. ꝑtinent: de quibus in. c ad hec. de offi. archid. hec Jo. an. Et de archipsl. ēt dici possent: q̄ de archid. qñ hoc hz ꝓsuetudo

prescripta: & non est ibi archidiaconus in tali ecclesia. Nō. etiā ibi Jo. an. q̄ vbi ꝯsuetudo ē iuri ꝯtraria vel ecclesijs onerosa: ñ est extēdēda: vt ō ꝯsue. c. i. neq; ad alia iura. vt de p̄scrip. auditis. neq; ad alias eccl'as vel psonas. iz. di. oīa. Si vō cō suetudo sit laudabilis & rōnabilis & sup re ꝯcessibili: quale ē illud: q̄ archidiaconus hēat iurisditionē in monasterijs: & que a iure ñ improbat: talis ꝯsuetudo ē seruāda & extēdēda ad alias eccl'ias: ñ dico ad alia iura: di. xi. in his. & de censi. sopite. & hoc intelligas si maior ps eccl'iarū vel psonaꝝ eiusdē ꝯditionis hoc seruet: q̄ō ñ solū de ecclesijs illius diocesis sed etiā ciusdē ꝓuintie ē sentiēdū: adeo q̄ si certū sit aliquā eccl'esiā illā ꝯsuetudinē nō seruasse: cogi pōt ad eam seruandū in posterꝝ q̄ō ē verū q̄ pōt cogi: nisi hēant ꝓriā certā laudabilē ꝯsuetudinē p̄scriptam: vt de cōsue. c. fi. & dis. xij. illud. vel nisi illi ꝓ ea aliā ꝯsuetudinē habeāt di. iz. illa. Alij tñ aliter dicūt: que ibi potes vide re. Officium archip̄sbyteri ꝯstat: q̄ñ ibi p̄sul ō fuerit vice eius officiū inchoare bñdictōnes p̄sbyterales in eccl'a dare: missam q̄ñ voluerit cantare: vel cui de sacerdotibus iusserit. Q̄ñ vero ep̄s missam canit: dz p̄cipe sacerdotibus: vt induāt se sacerdotalibus vestibus sacris: & q̄liter ad missam ꝓcedant. dz. n. p̄cipe custodi eccl'e: vt in sacrario eucharistia xp̄i ꝓpter infirmos ñ desit: dz infirmis ꝓuidere: & ꝓuidēdo p̄cipe sacerdotibus: ne forte sine cōfessione & cōicatione corpis xp̄i & sanguinis moriātur. Cōfessiones eoꝝ qui a foris veniūt recipe cū oīnibus sacerdotibus: & exinde p ꝓuisionē pontificis magnā illis dz adhibere curā: ad xp̄ianos quoq; faciēdos & baptizā dos infantes & ad succurrendū oīa a sacerdotibus p iussionē illius fiāt. hec leo papa de offi. archip̄sby. De his etiā hētur di. z5. plectis. circa fi. & dicit ibi glo. sup verbo sine ꝯfessione: q̄ si culpa vel negligētia p̄sbyteri moriat infirmus sine confessiōe: reus erit aīe illius. z6. q. 6. si p̄sbyter. Jtē sup verbo a foris veniūt dicit. i. extra ciuitatē. Et est ar. q̄ quilibet de epatu pōt sacra recipe in maiori eccl'a: q̄ō vex est: ar. di. 50. in capite. Q̄ō autē dr̄ de peni. di. 6. placuit. q̄ ep̄s nō dz recipe parochianū alterius epi: nō est ꝯtra: q̄ ñ recipit parochianū alterius sz sutū: q̄ oēs ō dioceſi pōt recurrere ad archip̄sbyterꝝ maioris eccl'e: vt hic dicit. Sup verbo cū oībus sacerdotibus: dicit Jo. an. id ē & oīm sacerdotū: q̄ & ipsi sacerdotes archip̄sbytero ꝯfiteri debēt fm Jnno. vel fm host. hoc intēdit: q̄ si ꝓpter multitudinē ñ sufficit archipresbyter ad ꝯfessiones audiēdas alijs sacerdotib' ꝯmittit ad hoc. c. i. eo. ti. & nō fm eū: q̄ vbi is qui curā hz: ñ sufficit ad sacerdotalia exequēda: alijs sacerdotibus ꝯmittit: q̄ō verū est vbi necessitas iminet: vbi. s. nec p se sufficit: quo casu cōmittere poterit: exinde inno. i. postq̄ cōfessionē audierit: vel de ip̄is peccatoribus fm host. Sed inno. exponit de peregrinis & sacerdotibus. pegrini enim plus ceteris indigent: q̄ ibi non habēt notos. De sacramentis cum fūdaretur eccl'a: si sine sacramētis decederēt. nō etiā hic fm host. quēlibet habere tres: qui p̄sunt aīe sue: papam cū suis vicarijs: vt legatis penitentiarijs curie ꝓuilegiatis in hoc vt mēdicātibus sed cū certa forma ep̄m cū ciuitatensi archip̄sbr̄o in hoc eius vicario & curatis: de peni. & re. oīs. Dicit tñ q̄ sine spāli cōmissione epi archip̄sbyter in casibus reseruatis ep̄o nō absoluet: q̄ō vex credit Jo. an. de peni. & re. c. si ep̄s li. vi. Jtem dicit Jo. an. sup. c. ministeriū. eodez ti. Nota vicariū posse dare vicariū: q̄ō in volūtaria & iurisditione locū habet: in ꝓtentiosa ñ: nec in delegatis locū hz: nisi sint dati a p̄ncipe: vt de offi. dele. sup questionū. goff. Dicit etiā Jo. an. q̄ solēniter penitētes sunt infames: vnde & ordinari non pōt: & hoc nō accidit rōne penitētie: sz ratione criminis publicati p penitetiā: alias si crimē sit occultū & pēna occulta: ñ infamat: sz renouat et emēdat: di. 50. ferrū. Jnfamat ergo talis: tū quia publice verberat q̄ñq; nudus incedēs: tū, q̄ crimen suū p sententiā p̄nie publicauit. 3. q. 7. §. poro. alias si sentētia nō ꝑcedat: solus ictus fustium nō infamat. Et p hoc ps eos errare: q̄ iudicant infames: qui ex deuotione suscipiūt officiū publice penitētie. De archip̄resbr̄o rurali sic dr̄ eo. ti. c fi. vt singule plebes archip̄sbyterꝝ habeāt p assiduā erga pp̄lm dei curā: q̄ non solū impiti vulgi solicitudinē gerūt: verū etiā p̄sbyteroꝝ qui p minores titulos. i. eccl'as habitāt: vitā iugi circūspectione custodiāt: & qua vnusquisq; industria diuinū opus exerceat: ep̄o suo renūciet. Nec obtendat ep̄s nō egere plebē archip̄sbr̄o: cum ip̄e eam gubernare valeat: q̄ & si valde idoneus sit: decet tñ vt sua onera ptiat. Et sicut ip̄e matrici p̄est eccl'e: ita archip̄resbr̄i p̄sint plebibus: vt in nullo titubet eccl'astica solicitudo. Cuncta tñ ad episcopū referāt: nec aliqd ꝓtra eius decretū ordinare p̄sumant. hec ibi ex synodo rauēnate: vbi dicit glo. q̄. c. ꝓcedens loquit de archip̄sbytero ciuitatis: istud aūt de archip̄sbr̄o rurali q̄ in tuscia cōiter dr̄ plebanus: alibi decanus: glo. sup illud. Sicut istud ñ notat oīmodā similitudinē sz aliqualem: q̄ aliter p̄est ep̄s subditis: & cuz alia pāte q̄ archip̄sbyter. glo. sup illud ad ep̄m referant ꝓter minoza: q̄ ipsi archip̄resbr̄i determinare pōt: cuz habeāt ordinariā iurisditionē: vt ex ō offi. ord. cū ad eccl'am. Utrū aūt tales archip̄sbyteri seu plebani habeāt auctoritatē instituendi seu ꝓfirmandi p̄sentatos a patronis in ecclesijs: que sūt sub suo plebanatu. Certū est: q̄ de iure cōi nō possūt secus ex ꝓsuetudine p̄scripta: sicut accidit in archiepatu florentino: qui p accumulationem hoc possunt. vterq; n. & archiep̄s & archip̄sbyter rurālis seu plebanus potest ꝓfirmare p̄sentatum sibi: & ad quē primo recurrit: ille expedit. Cum aūt a plebano ꝓfirmatur quis in eccl'a curata: vtrum requiratur ꝓmissio spālis 'quoad curam' populi per ep̄m: vide supra in. c. de cura.

De primicerio siue cantore.c.viij.

De officio primicerii

qui ꝛ cantor dicitur ꝫm host. vt primicerius sciat se esse sub archidiacono sicut ꝛ archipresbyter: ꝛ ad eius curã spãliter ptinere: vt presit in docẽdo diaconis' vel reliquis gradibus eccl'asticis in ordine positis: vt ipse disscipline ꝛ custodie insistat: sicut ꝓ aiabus eor ẽ rõnẽ redditurus corã deo: vt ꝛ ipe diaconibus donet lectiones ꝛ nocturna officia: ꝛ de singulis studiũ habeat: vt in q̃ cunq; re capacẽ sensũ habuerit: absq; vlla vacet negligẽtia: aut a quo ipe iusserit: instruat de offi. primi. c. vt p̃micerius glo. supple statuimus. glo. sup verbo diaconis ñ ẽ ꝯtra qõ dictũ ẽ supra de offi. archid. c. officiũ. qz ista. c. loquunt ꝫm diuersas ꝓsuetudines eccl'iar̃ variar̃ q̃ in bi' seruãde sũt. Jn aliqua. n. hoc facit archid. in alia p̃micerius vel põt dici q̃ hic hẽtur de p̃micerio: q̃ hoc ipse p̃micerius facit ad mãdatũ archidiaconi: vel vt vicarius eius: ꝛ silr de ꝓmittẽdo lectiões in choro ꝛ alia bi'. standũ est ꝓsuetudini eccl'e: qs illa faciat archidiaconus vel primicerius vel alius ꝫm glo. ad eius curã ex hoc verbo: ꝛ ex illo ꝓ aiab' videt q̃ p̃micerius iurisditionẽ hẽat: p hoc tñ nõ excludit iurisditio archidiaconi rõnẽ reddituꝝ. hostiẽ. si ñ monuerit vel instruxerit subditos: vel si nõ punierit delinquẽtes: vel eũ denũciauerit: hz. n. ordinariã iurisditionẽ in his: q̃ sibi cõmissa sũt: de offi. or. cũ ab eccl'iar̃. ꝫm inno. qõ dicit hosti. vez esse de ꝓsuetudine: nã de iure scripto non inuenit: q̃ talis habeat coertionem: immo ꝓsistit officiũ suũ circa disciplinã. i. doctrinã ꝛ custodiaz ꝛ circa officia querit ꝛ de negligẽtia obligat. capacẽ sensũ. i. multa recipientẽ ꝛ retinẽtem: vacet. i. intẽdat: vel opam det: hi aũt se debẽt habere: vt vno deficiẽte alter ĩmediatior in dignitate suppleat: eũ archidiaconus in his que põt: archidiacono p̃sbyter: ꝛ sic de alijs: nisi sit alia cõsuetudo in ꝯtrariũ. Et dr̃ p̃micerius: quasi p̃mus in cãtu: vel p̃mus in choro: qui cũ absens ẽ: eius officiuz supplebit qui ei lege vel eruditione ꝓximus est: de quo etiã isidorus di. zz. plectis. Et nota q̃ cãtores ĩ templo dñi primũ instituit dauid: qui ex filijs aaron. s. eleazar ꝛ thamar elegit deputãdos ad hoc officiũ. Et sex decani familias elegit eleazar descendẽtes: ꝛ octo ex thamar ortas: ꝛ qualibet hebdomada p sortem trahebãtur: q̃ ministrare debebãt in tẽplo dñi ad laudez domini. i. que familia: in qua familia vnus erat principalis: qui dr̃ princeps sacerdotũ: ꝛ secum habebat quilibz hor. xij. in adiutoriũ: vt habetur in. i. palipoñ. zz ꝛ. z4. c. vnde. ꝛ de zacharia patre baptiste legit luc. i. q̃ erat ỏ vice abie: que erat ex illis familijs z4. ꝛ sorte exijt: vt incẽsum poneret. s. in templo in sancta sanctor̃ vt summus sacerdos.

De officio cantoris.

De officio cãtoris di

cit isidorus li. etymologiar̃: ꝛ hẽtur dis. zi. c. i. Cantor vocatus ẽ: qui vocẽ modulatur in cantu. Duius duo genera dicũtur in arte musica p̃centor ꝛ succentor. Precentor: qui vocẽ p̃mittit in cantu. Succẽtor: q̃ subsequẽter canẽdo respõdet. Concentor aũt qz ꝓsonat: qui aũt nõ ꝓsonat nec ꝓcinit: nec ꝓcẽtor erit: ꝛ di. z5. plectis. dicẽ q̃ ad p̃miceriuz qui al's cantor dr̃: ptinet ordo ꝛ modus psallẽdi in choro ꝓ solẽnitate ꝛ tpe: ꝛ matriculas facere. s. ꝓ officijs faciẽdis in eccl'a. Et q̃z tñ pauca habeant̃ in iure de mõ agendi se in bi' officio: multa tñ ponit magister ymbertus in li. de offi. ordi. que ꝓueniũt tali officio. Uñ aliq̃ ponemus: ꝛ si neminẽ sub peccato obligent. Et vbi etiã in aliqua eccl'a esset aliqua ꝓsuetudo in contrariũ: ñ dico abusio vel corruptela: sz ꝓsuetudo que appareat rõnabilis illa seruãda est: dis. iz. de his. Officiũ cantoris ẽ dare opam: vt totũ officiũ bñ correctũ hẽatur in eccl'a. Pertiet ad eũ libros eccl'iasticos. s. quor̃ ẽ vsus in diuinis officijs corrigere diligẽter in cãtu seu nota: in verbis seu pũctuationibus ꝛ accẽtibus ꝛ bi'. vel p se si scit: vel p aliũ si nescit libros ipos mũdos tenere: ꝛ aptaros in coopturis ꝛ ligaturis ꝛ male tractantes reprehendere: vel apud maiores accusare: rubricas que officiũ ꝓ tpe ordinãt: sepe videre ꝛ mẽti habere: ꝛ ꝓcurare: q̃ habeat̃ armariuz: in quo libri de choro reponant̃: cũ eis nõ est opus libellos p̃cessiõales: cũ hñtur opari fribus in choro distribuere. Et q̃ occurrũt aliqua officia difficilia ad cantandũ: ꝓgregare iuuenes ꝛ minus doctos: vt ꝓuideãt: ne fiat ꝓfusio in officio in legẽdo vel cãtando: vel cerimonias seruãdo. Notare p tabulã vel aliũ modũ qui faciãt hebdomadariã: ꝛ ministrãtes in altari ꝛ sine acceptione psonar̃ scribãt ad officia quoscũq;. Tales tñ qui possint ꝛ sciant ea apte facere: ꝛ multo magis in festis: q̃ñ magis ppls ꝓcurrit ad officia: ꝛ ita q̃ aliq̃ ñ minus grauentur: ꝛ alijs nimis parcat̃ in officijs: sed equalitas ꝓportionalis seruet̃: ꝛ cũ notat̃ ad aliqỏ officiũ: ꝛ non põt illud exercere: dz alteri cõmittere: vel cãtori notificare: vt possit de altero hora cõgrua ꝓuideri. Cantor dz manere ĩ choro dextro ꝛ in prima sede inferioris chori. Põt tñ cũ oportuerit: mutare sedẽ ꝓ exercitio aptioris officij sui: ꝛ aliq̃ñ etiã ad chor̃ sinistrũ accedere. Jn officijs solẽnibus festor̃ in medio chori dz incipe cũ succentore: vel sine ꝫm morẽ prie. Et discurrere cuz expedit p chor̃ ad excitandũ fres ad cantanduz vel reprimendũ discordãtes. De nouo veniẽtib' in sedibus congruis collocare ꝫm graduz suũ digniores psonas ponẽtes se in loco abiectiori tra bere ad locũ honorabilioꝛẽ ꝛ superiorẽ. Et ecõtra abiectiores se ponẽtibus ĩ sedibus dignioribus ad loca hũilioꝛa reuocare: vrbane tñ: ad ipm spectat opam dare: vt cãtantes vel legẽtes in choro ꝓcordent in pausis in inchoatione ꝛ termiatione

z nota et ꝓtractione: z mittere aliquos de ẏno
choꝛo ad aliū: ꝑm q ē necessarium ꝓ tpe. Ad cā
toꝛē spectat nouos sacerdotes īstruere circa mis/
sas: z de adiutoꝛe vel instructoꝛe eius ꝓuidere
quousq; sufficiēter sit edoct⁹. Et sīr alios de no
uo oꝛdinatos in diuersis oꝛdīb⁹: vt in cātu z ce
rimonijs seruēt qđ scriptū est vel ꝓsuetū: ne dis/
crepēt ab alijs: qđ frequēter accidit circa cerimo
nialia: z cū eīs celebꝛat: q tales ponant ad offi/
cia in seruiēdo ei: qui decēter z oꝛdinate faciāt: q̄
fieri oꝛ. Et cū fuerint dicēde alique oīones spā/
les vltra nōtas: vt ꝑ pace vel infirmis vel alique
misse votiue: vel āniuersaria ipe vel sacrista: ꝑm
q magis ꝓsuevit: notificet hebdōadario vel alijs
sacerdotibus: q hīt hec dicere. vadat etiā ad sa/
cristā: vel mittat aliquē ad videndū: si sūt paratī
mīstri z solicitādū eos: ne choꝛus hēat expectare
Debet eē assiduus in choꝛo: z ꝑcipue cū hebdo/
madaria ē ex choꝛo dextro: quē potissime bz di/
rigere. Primus ḡ choꝛū intret: z vltimus exeat:
nisi necessitas vel aliud vrgeat. Excitet doꝛmiē
tes: incitet toꝛpētes ad psallēdū z cantādū: aliq̄
vocet ad libꝝ ꝑcipue in festis: vt minus errēt: an
tiphonas iniūgat ĩchoādas in choꝛo suo: ꝓut vi
debīt: vel ꝑm ꝓsuetū a supioꝛibus vel inferioꝛib⁹
inchoādo: vt vnicuiq; seruet̄ honoꝛ suus. ad ipm
ptinet intonare psalmos z resumere antiphonas
voce tali: vt alij possint seq: seruare vocē z aliquā
do exaltare: q̄ nimis deijcīt. Bz etiā ꝓuidere: q
oēs vadāt oꝛdinate: z q qui facit officiū hēat li/
brū necessariū: z rectificare eū z oēs alios in his
que agēda sūt vel dicēda: ei⁹ aūt coꝛrectiōes oēs
sequi debēt: ēt si erret: dūmō ñ sit erroꝛ intolera/
bilis: z obedire ei in his que ptinēt ad officiū ei⁹
Officiū succētoꝛis ē respicere diligēter q̄ dicta sūt
de officio cātoꝛis: z solicitare cantoꝛē de p̄dictis
z diligēter iuuare eū: studere in officio diligenter
z mēti hēre: z rubꝛicas oꝛdinātes officiū. Stare
in choꝛo sinistro: z mutare sedē rōne officij ī cho
ro suo cū voluerit: ipius interest: cū hebdomada
fuerit ex pte choꝛi sui facere officiū. z exeq diligē
ter: z q̄ dicta sūt de officio cātoꝛis: inq̄tum ptinz
ad choꝝ z septimanā suā: hoc excepto q coꝛꝛe/
ctiones z directiones in officio ñ ptinent ad eum
sup totū choꝝ ecclesie illius: z solū supra choꝛum
suū nisi tpe hebdomade sue ꝑter intolerabiles er
roꝛes: quos semp coꝛrigere pōt. Itē ad ipm per/
tinet acgescere cātoꝛi ī dubijs: ēt si male coꝛrigat
vel dicat: ñ bz ei ꝓtradicere in choꝛo ad vitandū
ꝓtentiones in eo. Et q̄ñ cantoꝛ pñs nō est: debet
supplere in oībus vices eius: z econuerso cātoꝛ
vices succētoꝛis absentis. Uerum vt dictū est: in
huiusmodi attēdenda est ꝓsuetudo antiquata in
ecclesiis circa ista vel alia seruāda: dūmodo non
sit irrōnabilis: di. 8. frustra. z di. ii. in alijs.

De officio sacriste z custodis. c. viiij.

De officio sacriste et

o custodis ex ꝓcilio tolletano sic hētur: vt
sciat sacrista se subiectū eē archidiacono: z ad ei⁹
curā ptinere custodiā sacroꝝ vasoꝝ vestimētoꝝ
eccl'asticoꝝ seu totius thesauri. Hecnō q̄ ad lu/
minaria ptinēt sive in oleo sive in cera: de offi. sa
cri. c. i. glo. sup verbo vt sciat supple statuim⁹ va/
soꝝ sacroꝝ. Secūdo post archid. ne sit cōtra: de
offi. archid. c. ea que. Uel vbi ex ꝓsuetudine ipse
solus sacrista custodit. Et idē dicendū de cera z
oleo. s. vt fiat ꝑm ꝓsuetudinē eccl'e quo ad custo/
diā z ꝓuisionē eoꝝ. Curā. i. solicitudinē z officiū
Nā de aīabus curā ñ bz. Cera alias sera. i. q̄ sub
clauibus claudūtur: hūc ysidoꝛus di. 25. c. plectis.
vocat thesaurariū: z gd ad eum spectat: declarat
ibi. Et qz custos ē quasi minister sacriste: iō ysido
rus in dicto. c. plectis. Ubi ponit ꝓdicta officia
varia ñ curauit de custode facere mētionē. Sed
in decretalibus ponit spālis titulus de officio sa/
criste z de officio custodis. Bz de vtroq; in hoc
c. simul ponemus. De custode eccl'e qui vt di/
ctum ē: quasi minister ē sacriste: sic dr. Custos ec
clesie: cui ea que ꝓpetūt eccl'e custodieda ꝓmittū
tur: oꝛ vt sui archidiaconi iussioni in cūctis obe/
diat. In canonicis hoꝛis signa tītynnabuloꝝ pul
sanda ab eo pulsent. Pallea vel linteamina alta
ris seu cūcta vtēsilia eccl'e indesinēter custodiat.
lāpades z lucernas in accēdendo sive extinguen
do puigil existat: vt ne supra modū lucēdo oleuz
depereat: aut min⁹ lucēdo obscurioꝛ fiat ecclesia
Bz oīa cū discretione agant: que nosciē oīm esse
mater vtutū. Si vo minus idoneus is ad hoc p/
agendū extiterit: ab archidiacono coerceat' vt se
emēdet. Si aūt indomitus pmāserit archidiaco
nus eo nūciādo puideat: vt indecēte eiecto apt⁹
in domo dñi ꝓstituat' mīster: vt oīa in laudē dñi
fiāt. Ex lib. 20. oꝛdi. de offi. custo. z in. c. seqnti dr.
Custos solicitus eē bz de oī oꝛnamēto eccl'e z lu
minarijs z incēso. Hecnō panē z vinū in oi tpe
ꝓpatū ad missā hēre bz. Et oēs oblatiōes seu
elemosynas seu decias cū cōsensu archidiaconi
absēte eo diuidat. hec ibi. Sup vbo vtēsilia bz
custodire supple sub archidiacono z sacrista: ne
fit ꝓtra qđ supra dictū est de offi. archid. ea que.
Uasa. n. aurea z argētea z vestimēta preciosa ꝑm
host. magis ptinēt ad custodiā sacriste. Uñ z the
saurarius ab ysidoꝛo dr z hoc seruādū ꝑm eccl'e
ꝓsuetudinē: vt ab isto vel illo. s. archidiacono vl'
sacrista vel custode custodiant'. Sup vbo indo/
mitus dicit inno. Ex quo incoꝛrigibilis ē: sine ac
cusatoꝛe remoueri pōt: qz notoꝛiū ē ipius crimē
ii. q. i. si qs sacerdotū. Et dicit ĩno. de offi. archid.
ea que. q ad officiū archidiaconi spectat: vt dili
gentē curā hēat' sup oēs inferioꝛes ꝓlatos eccl'as
q̄liter' hec custodiāt. s. ꝓciosa eccl'e: al's si repiatur
negligēs: obligat': nisi ipm excuset ꝓria ꝓsuetudo
ꝑm host. sicut cōiter accidit. Qui aūt bz istā com
mittere' custodiā: caueat cui ꝓmittit. tenet' eniz de

fraude ⁊ offensa illius cui cōmittit: vt hic patz. Et tenet̄ plat⁹ ꝑm inno. ñ solū de leui culpa sz etiaz de leuissima: nec mirꝫ qz qui ꝑciū recipit ꝑ custodia: tenet̄ de leuissima. Sz plat⁹ hīs hoc officiū plusq3 ꝓeciū recipit: cū plus sit hēre dignitatē q3 ꝓeciuz. vel ꝑm eū intelligit̄ hoc de vasis ⁊ hi⁹: q̄ nō erāt deposita sz pignori obligata: uꝫ alio mō accepta ab eccl'a vel epo: ⁊ apud archidiaconū cōmendata. Que ptineāt ad officiū sacriste ⁊ custodis ꝑm quandā decētiā: magis q3 ꝑm iura ponit mgr̄ ymbertus in li. de offi. ordinarij ꝑm ꝓdictoꝝ quoꝝ q3plura ñ solū ad religiosos: sz ēt ad clericos secl'ares sūt ꝓuenientia. Primo ptinet ad eū tenere eccl'am mundā: vñ sepe dz eā scopare ꝑ se vel ꝑ alios. Et q3to locus ē sacratior: tāto dz eē mūdior a pulueribus ⁊ araneis ⁊ hi⁹. Unō altare pmaxime exinde chorus demū nauis ecclesie inferior ac ēt cimiteriū. Curā hēre de reparādis tectis: vt tollant̄ stillicidia ad obuiādū ruinis eccl'e. De seris ⁊ clauibus locoꝝ: ⁊ de ecclesia tpe ꝓgruo apienda ⁊ claudenda. Signa cāpanarū ꝑ missa vel ꝓdicatione vel horis: vel ad processiones ⁊ funera ꝑm ꝓsuetudinē ipius eccl'e facere dz. Et qñ fiūt plura signa vt ad matutinuz ⁊ ad vesperas: decet vt primū sit breuius. Et secūdū ꝑ plixius: vt ad finē ipius vltimi possint ꝓuenire clerici ēt remoti ab eccl'a: ⁊ distātia ꝓpetēs inē ipa signa. Qua hora aūt dici dicant̄ singule horae standū est ꝓsuetudini eccl'e: ita tñ q⁹ nō variet sine vrgēti cā mō cito, mō tarde pulsādo ad horas quascūq3. Unde ⁊ si pōt: cōgruū ē hēre horologiuz bñ ordinatū ⁊ verax. De cereis bñdis circa altare in missis matutinis ⁊ vesperis dz ꝑuidere cōgruēter ⁊ de lumie accēso añ sacrm eucharistie. Debz etiā attēdere: q⁹ hostie pulchre cū pixidib⁹ decētibus habeant̄ ꝑ sacro de mūda farina triticea ⁊ vinū purū ⁊ sanū in aptis ampullis mūdis ⁊ aqua recēs. Calices apti ⁊ libri necessarij cum exterioꝝ ijs sepe mutādis ⁊ p subdiaconū lauandis: palle etiā altaris ⁊ tobalee mūde hēant̄: ⁊ bñ dite tres ad minus: ⁊ multo magis corpalia īmaculata. Cauere dz: ne hostie pue ꝓsecrate: q̄ ꝓseruant̄ ꝑ infirmis: ꝓpter humiditatē mulcide fiāt: vel ꝑpter calorē estiuū vermes seu tinee generētur. Unde ⁊ sepe eas dz mutare de gndena in gndenā vel circa. De aqua ēt ꝑ lauādis māibus in sacristia ⁊ linteaminibus ad extergendū: ⁊ nariter/gijs īmissis ⁊ patella ignis ī hyeme dz ꝑuidere. Diligentiā dz hēre: q⁹ locus honestus ⁊ decētis pulchritudinis sup altare vel iuxta altare maius habeat̄: ī quo corpus dñi in pixide honesta ⁊ ornata sub claue seruet̄: ⁊ sīr alia sacra vt oleū sanctū ⁊ chrisma in ecclesijs baptismalibus in debitis vasis sub claui teneātur: ac ēt baptisteriū. Et cū eps ibi vellet facere ordinationes vel bñdictiones vel ꝓsecratiões abbatū vel epoꝝ vel ecclie vel altariū: ꝑuideant̄ necessaria de ꝓsilio capellani epi: vt hēantur hec in ꝑmptu: ⁊ in officijs funer̄: in signis cāpanarꝫ consuetis fossis ⁊ cereis ⁊ facientibus officiū prepatis cū stola pluuiali turibulo aqua bñdicta cādelis ⁊ hi⁹ ꝑm morē patrie De indumētis quoq3 seu casulis dalmaticis ⁊ tunicellis ⁊ alijs ornamētis tā ministroꝝ q3 altariū dz attēdere diligēter: q⁹ sint decētia ñ dissuta nō dilacerata nō deturpata: varia si fieri pōt ꝑm tpa. Mā in solēnitatibus magis pulchra q3 dieb⁹ cōibus. Et ꝑm festoꝝ varietatē sic diuersi coloris vestibus mīstri vtunt̄: si habeant̄: puta rubeis in festis martyꝝ ⁊ apl'oꝝ ⁊ penthecostes: albis in festis virginis marie ⁊ sanctaꝝ ꝙginū angeloꝝ natiuitatis xp̄i resurrectionis ⁊ ascēsionis: viridib⁹ ⁊ croceis ī festis ꝓfessoꝝ ⁊ hi⁹: violatis vel nigris in officijs mortuoꝝ ⁊ dñicis aductus ⁊. xl. Et cuz vetustate ꝓsūpta sūt aliqua ex his: ꝓburi debēt: sicut ēt chrisma ⁊ oleū sanctū āni p̄cedētis ⁊ capilli absciss̄i a recipiētibus primā tonsurā ⁊ alia ptinētia ad ornamētū eccl'e vel altaris inutilia: ⁊ cineres horꝝ in piscinā mitti debēt: sicut ⁊ ablutiones corpaliū ⁊ extorsioꝝ: ⁊ extorsiones altarium ꝓsecratoꝝ ⁊ alia hi⁹: q̄ piscina dz esse iuxta altare maius: vel alio loco apto q̄ capiat multa talia: nec de facili repleat̄. Debent insup recipe ꝑ inuentariū numer̄ calicū cū patenis libroꝝ ꝑamentoruz altariū ⁊ vestiū sacraꝝ: q̄ sūt alicuius valoris cuz signis distinctiuis: puta cuius sint calorīs ⁊ alijs: ꝑ que possint bñ cognosci: q libri sint. s. initia ⁊ fines ⁊ alia. Uñ ñ posset fieri fraus. Et ipa accepta p inuētariū dz ꝓsignare plato: cū expedierit ⁊ visitatori. Reliqas ēt cū ornatibus suis: ⁊ q̄ de nouo ꝓferunt̄ eccl'e: dz scribere ꝓseruare ⁊ resignare tpe suo. Aliqua ēt ex his ne ledant̄ a tineis: uꝫ aliter excutere: vel ad aerē extēdere. Et si qua inutilia de lñia platoꝝ vēdit: in alia vtilia ꝓuertet p̄ciū. Et sup oīa q⁹ hēantur in tuto loco ⁊ bñ clauso: ne fures effodiant ⁊ furent̄. Sacrista ēt solz in ecclesijs cathedralib⁹ ꝑnūciare corā populo excōicationes cū cādelis accēsis ⁊ ꝑiectis. In alijs ecclesijs ꝓsuevit fieri per rectores earum: vel illorum quibus iniunxerint.

De officio vicarij. c. x.

O Eofficio vicarii et

in decre. 16. q. 7. noua actōne. Ibi sumit̄ large iste terminus. s. ꝓ officiali epi ⁊ iconomo suo: ēt vbi est aliqua spūalitas annexa. Et statuit̄ ibi: q⁹ talis ñ pōt eē laicus. dr̄. n. ibi sic. Indecoꝝ ē laicū vicariū eē epi: ⁊ viros eccl'iasticos iudicare. In vno. n. eodēq3 officio ñ dz eē dispar ꝑfessio dicēte moyse. Nō arabis in boue sil' ⁊ asino id ē boies diuerse ꝑfessionis in vno officio ñ sociabis. Nā coherere ⁊ ꝓiūgi ñ pōt: quoꝝ studia ⁊ vota sūt diuersa. Et vt dicit ibi glo. status regularis ñ dr̄ eē disparis ꝑfessionis a clericali: qz ⁊ ipsi sūt ad spūalia applicati: sz solū secl'ares. Dr̄ aūt vicarius q̄si vices gerēs. s. eius cuius ē vicarius. Sz videndū primo de vicario pape: qui. s. ē in vrbe:

deinde de vicario epi vel archiepi. Demū de vicarijs alioꝝ rectoꝝ eccl'aꝝ. De vicario pape hē tur de offi. vica. tua nos. Ubi dr iurisditio vicarij quē romanus pōtifex in vrbe relinqt: ñ extendit vltra illā: nisi ei spāliter sit cōcessum. Querit hic Jo. an. in nouellis. vtr vicarius talis. s. pape possit absoluere excōicatos ꝓpter iniectionē manuū violētaz in clericos subditos vel ēt aliūde venientes: r rñdet de facto. Uidemus plerūqz q̄ absoluit: qđ puto ex spāli ꝓmissione fieri: aliter ñ possz vt puto: r spāliter aliūde venientes. Et idez videt de subditis: si dicimus eū hre illaz vicariā ptātis quā hz papa in vrbe: vt pr̄iarcha seu eps vrbis: ñ quā hz vt eps oꝛbis ꝛcludēs vrbē: vt. s. tē ñ absoluere ret subditos: nisi in his casibus: in qbus absoluūt alij epi vel eoꝝ vicarij: puta ñ enoꝛmibus: de sen. ex. c. quenit. Item q̄rit an ꝓferat bñficia in vrbe spectantia ad collationē pape vel inferioꝝ: vt posset papa. Et rñdet q̄ nō: nisi ad hoc hēat spāle mandatū: vt. c. fi. eo. ti. li. vi. Itē an possit oꝛdinare vel cōmēdaticias l'as dare ad oꝛdines recipiēdos r tenēdos: qđ hētur de tēpo. oꝛ. c. cū nullus. li. vi. s. q̄ non. Itē dubitaꝫ an diocesanus vrbis includaꝫ in eius iurisditione? Rñdeo de iure videt q̄ nō. ff. de offi. pfec. ur. l. fi. r sic nō venient vbi aliud ñ exꝑimaꝫ: nisi ꝓtinētia edificia r suburbia p. c. si ciuitas. de sent. exco. li. vi. Sz in hoc oꝛ formā ꝓmissionis attēdi: facit ad hoc qđ dic̄ hic tex. Itez cū in vrbe sint tituli cardinaliū: qui quo ad subditos suos bñt quasi iuſ epale: queriť an talis vicarius possit cognoscere de cāis subditoꝝ cardinaliū? Et videt q̄ sic ex ista decretali: q̄ solū excludit iurisditionē extra vrbē: g̃ plenaz habet in vrbe: quā papa quo ad cārum cognitionē: cū sit idē adiutoꝛiū: de consue. c. z. Item nō min⁹ oꝛ posse vicarius pape in vrbe: q̄z vicarius epi: q cognoscit de cāis subditoꝝ plāris subiectis epo: vt dicet infra de offi. oꝛ. pastoꝛalis. in glo. lz fateaꝛ locū esse ꝑuentioni: vt ibi dicet: nisi aliud spāli iure ꝓpetat. Et p hoc fit respōsū ad id qđ videtur quibusdā: q̄ vicarius pape ñ hēat papalē: sed pr̄iarchalem seu epalem ptātem. Uñ licz legatus possit: qui equaꝫ ꝓsuli r psidi: de off. lega. c. z. lib. vi. Uicarius tñ ñ poterit ĩmediatos ꝛrgere. Nā vt dixi: ñ minus oꝛ posse q̄z eps vel vicarius ei⁹. Jsta oīa si p ꝓstitutionē declarētur: esset cōmendabile. Et q̄uis ista ꝓstitutio. s. tua sit localis: qz de vicario ꝛbis tractat: tñ in aliquibus ē vniuersalis. Uñ r ipse Jo. an. dicit in pr̄incipio eius: q̄ ista decretalis sola in illo ti. tractat de vicario iurisditionē habente: quē alias officialē vocamus. Et sup verbo iurisditio dicit Jnno. vicarium habere iurisditionē oꝛdinariā p modum arguēdi: q notaꝫ di. z. plectis. in magna glo. idē host. Uñ glo. ber. ibi dicit: q̄ vicarius oīa potest: que pertinēt ad iurisditionē illius: cuius vices gerit. Sed sunt quedā: que sine mādato attētare nō debet: vt dicet infra. De vicario epi vel alterius iurisditionem habente. De vicario epi vel alterius qui habet iurisditionez quasi epalem: vt pr̄elati exempti religiosoꝝ: de hoc agit in vi. eo. ti. vbi dicitur: lz in officiale epi p ꝓmissionē officij generaliter sibi factā causaꝝ cognitio trāsferatur: ptātez tñ inquirēdi coꝛrigendi aut puniēdi aliquoꝝ excessus seu aliquos a sui bñficijs vel admīstrationibus amouēdi trāsferre nolumus in eundē: nisi sibi hec spāliter ꝓmittātur: de offi. vica. licet vbi glo. Jo. an. dicit sup verbo officialis: q̄ talis interdū missus dñicus appellatur: de regu. c. z. Et licet negari nō possit eos habere iurisditionē oꝛdinariā: non tñ in oībus recurrit ad eos sicut ad ꝑantes. Uñ r de casibus hic exꝑssis nō se intromittūt nec de spūalibus: vñ r l'as cōmēdaticias ad oꝛdines dare ñ pñt: vt de temp. oꝛ. c. cū nullus li. vi. Nec officialis archiepi pr̄esente vel vicino archiepo pōt in suffraganeū eius ferre sñiam excōicationis interdicti vel suspēsionis. Sup ꝙ ꝓmittātur dicit glo. q̄ si eps dedit vicariū generalē: r in mandato exꝑssit aliqđ de istis: qđ requirit spāle mandatū secuta clausula generali: puta. Et oīa alia faciendi: q̄ p nos possemus: ēt si talia foꝛēt que mandatū exigerent spāle: tūc p hec oīa spālia pōt. Secus aūt si ñ exꝑssisset aliqđ de spālibus: sz solū generale mandatū daret ꝼm hostiē. Item in. c. cū in generali eo. ti. li. vi. dr. q̄ officiat seu vicarius epi generalis bñficia ꝓferre nō pōt: nisi bñficioꝝ collatio sit ipis ꝓmissa specialiter. Ubi dicit quedā glo. q̄ vicarius seu officialis dr gñalis: nō soluz cui daꝫ iurisditio ab epo vel alio plato sup totam diocesim. seu sup oēs subditos suos. Sz r si instituaꝫ in aliquo pticulari loco sue iurisditionis: qz nō attēditur generalitas loci totius iurisditionis: sed gñalitas ꝓmissionis causarū: ad hoc vt censeaꝫ oꝛdinarius r idē ꝓfistoꝛiuz cū epo. limitatio. n. loci ñ facit aliquē ñ esse oꝛdinariū. Itē in. c. romana. eo. ti. li. vi. dr in sūma ꝼm Jo. an. q̄ successoꝛ officialis seu vicarij excōicati excōicatus nō est: nisi in crimīe dānato cōicet: potest. aūt aliqs succedē officiali seu vicario dupl'r. Quia vel ex eo q̄ eps vel plat⁹ quis illo amoto ponit: aliū vicariuz: vel qz ipe vicarius substituit sibi aliū vicariū de facto vel de iure: cū. s. a supiori hz de hoc ptātem: illa tñ q̄ exercet illo excōicato manēte: q ꝓmisit vices suas: nō valēt: si iurisditione solū ab eo recepta hoc fecit. Itē vt dic̄ glo. cū officialis vel vicarius epi peccat in his: q̄ sunt iurisditionis: qz idē ē ꝓfistoꝛiū epi r sui officialis tunc archieps sicut eps suffraganeos suos pōt punire. Si ꝙ officialis epi aliqđ possideret vel faceret vt ꝑuatus: tūc archieps plus ñ potest pūire eos nisi sicut alios subditos epoꝝ in casibus. s. ō qbus hēs de offi. oꝛ. pastoꝛalis. Itē nec eps ē excōicatus nec ipe nec officiales sui seu vicarij cognoscēt de causis: cū idē sit ꝓfistoꝛiū. Quid g̃ si ē dū? Rñdeo: adeaꝫ papa: vt ꝓuideat. de sup. neg. pla. c. i. Item dicit Jo. an. post host. in nouellis. super. c. tua nos. eo. ti. q̄ moꝛtuo epo vel eo q̄ vicariū dedit: cessat iurisditio vicarij: allegat de offi.

vica.c.romana.li.vi.Sic etiã dicit de ꝓsuetudĩe seruari:cuius plerũq; capitula tales ꝓfirment:vel remoueãt:z ꝑ eis ẽ:de maio.z obe.cũ olim. Scias etiã q;.eps põt sibi ꝓstituere officialẽ seu vicariũ sine ꝓsensu capituli sui z remouere:vt nõ.hosti.in sũma. Et hoc etiã approbat ꝓsuetudo in talibus seruãda:põt etiã restringi locus a ꝓmittente vices suas:vt ĩ certo loco tñ gerat vices suas: qõ elicit a simili:ex eo q; in ista decretali.tua dr̃ in vrbe ꝑm host. Sic etiam põt determinari tps z vtrobiq; põt restringi,z reuocari ptãs ꝑ ꝓcedẽtem. Vñ z padue ꝓsului vicariũ ꝑ capitulũ datũ ad tẽpus vacante sede ante tps reuocari posse:facit ad hoc qõ bẽtur de p̃ca.c.fi. Immo qõ plus ẽ qz si ꝓstituẽtes vicariũ ad certũ tempus iuráuerũt vel ꝓmiserũt sub certa pena ñ reuocare ante tempus determinatũ:si postea reuocẽt ante dictũ tps:tenet reuocatio. Et si ex cã rõnabili hoc faciant:puta qz male facit officiũ:vẽdit iusticiã z hi⁹. reuocãdo:ñ sũt puniri:nec debẽt penã:secus si sine cã:z tñ tenet reuocatio:vt dictũ ẽ ar.de ꝑben.dilecto. De vicarijs q; deseruiũt in eccl'ijs in diuinis officijs ꝑ alijs ꝓsonis:qbus eccl'e sũt intitulate in.c.clericos.eo.ti.sic sumatur ꝑ Jo.an. Prelatus ñ põt sibi substituẽ vicariũ. Uel sic.vicarius ñ ꝓ põt dare vicariũ. Sz ꝓmũ.l.q; ꝑlatus ñ possit instituere vicariũ in eccl'a sua:intelligas ꝓpetuuz z sine auctozitate ep̃i:als de' ꝓsensu ep̃i ñ ẽ absonũ:sz ꝓsentaneũ rõni:z sic nõ ꝓtradicit sz ꝓco.de cle.pere.c.fi.ĩmo legit:q; quicũq; põt ip̃m habere habeat:vbi deficit ꝑlatus:ip̃e suppleat in missaz solẽnijs z alijs hi⁹.7.q.i.illud. Jn quo tñ casu ñ excusat ꝑlatus a residẽtia ꝓsonali:z sic ñ est ꝛ: de ꝑben.c.extirpãde. Nec minuit in hoc cultus diuinus:sz auget:qõ semp fieri dz. Quantũ ad secundũ.l.q; vicarius ñ põt instituere vicariũ:sicut nec delegatus subdelegare: hoc iõ est: qz vicarij ꝓsona videt electa:ar.de offi.archiꝑsbr̃i.c.i. Maxime ꝓpter certũ mĩsteriũ:qõ videt ei demãdatũ:vt de offi.dele.c.fi.ĩmo ẽt põt dici spãle:q; vicarius vicariũ ñ substituat ꝓpter infinitatem vitandã:ar.de rescrip.c.cũ in multis.li.vi. Dicit tñ host.q; sz hec sit de iure:tñ ad tps pmodicũ z ex magna cã nõ minus frequenter poterit vicarius aliũ loco sui relinquere:sicut sit tota die:vt de appel.puenit.ii.v.interim. Qñ ñ bñt mandatũ substituẽdi:si sũt infirmi vel impediti ꝺlegẽt causas tũc pendẽtes.hec ibi. Vñ ex his videt: q; si vicarij bñt ptãtem ab instituẽte eos:vt valeant alios substituere sibi:tũc pñt vicarios dare rõne dicte ꝓmissionis ñ ingtum vicarij simplr. De vicaria in bñficijs seu eccl'ijs. Nota ꝑm host.q; in certis casibus põt quis p vicariũ deseruire: cuius regulariter ip̃e deberet residere. Primus ẽ ratõne occupatõnis. Hac rõne excusat eps:q in eccl'esia cathedrali bz aliquẽ loco sui:z ip̃e in camera sua dicit horas:z postea expedit occurrẽtia:z hoc idẽ intelligo de quolibet alio legitime occupato: de cele.miss.c.i. Debet tamen eps celebrare in eccl'a die dñico z alijs ꝑcipuis festiuitatibus: nisi necessitas excuset.7.q.i.tpis. Secũdus est rõne statuti seu ꝓsuetudinis:ar.de ꝓsti.c.cũ occs.in fi. Tertiꝰ rõne priuilegij seu dispẽsationis:de fi.ꝑby.c.pro posuit. hũc casũ ꝓcedit papa frequẽter hñnbꝰ pluralitatẽ bñficiorũ. Et addit dũmodo aĩarũ cura ñ negligat:z eccl'ijs faciat p vicarios idoneos ꝺseruire. Et nota q; hi casus cũ ꝑcedẽti nõ bñt locũ: si eccl'esia fuerit seruitoribus destituta:de cle.nõ resi.cũ ad hoc. Ex quo.n.ꝓsuetudo cepit esse irrõnabilis z eccl'e onerosa:tenẽda nõ est: de ꝓsue. c.i. Quartus qñ eps hz sub se homines diuersoꝝ ritu z linguaꝝ:nã illis hz ꝑ vicariuz deseruire:de offi.ar.qñ. Quintus qñ quis hz ꝑbendã in eccl'a cathedrali:cui ãnexa ẽ parochialis eccl'a:nã talis in cathedrali eccl'a deseruiet p se:in ãnexa seruiet p vicariũ:extra de ꝑben.extirpãde. Sexta rõne defectus seu debilitate supueniẽte.7.q.i.c.i.extra de cle.egro.c.i. Septimus qñ necessariũ hz ꝓficisci:vt qz cruce signatus ẽ:extra de vo.c.fi. Et similiter qñ ꝓficisci hz vtiliter z honeste:vt cã studioꝝ z pegrinationis:z de lñia ꝑlati:de ꝓse.di.5. nõ oz. Aliqui ponũt z alios plures casus:sz isti vident ꝑncipaliores. Et nota q; rectoz eccl'ie cũ lñia epi põt clerico ꝺductoꝛi fructũ ꝓmittere vicariã siue curã aĩarũ:ita tñ q; nihil ꝓpter hoc tpale querat:qz simonia ẽ. Jtẽ nota q; vicarius ppetuus ẽ:q curã hz eccl'e:cuius vicarius ẽ: q canonice institutus a ꝓsona eccl'e ꝺ auctozitate ep̃i:z certam dz recipe porzionem:vt dr̃ eo.ti.ad hoc.z bi sit cogẽdi ad residentiã ibi faciendũ eo.ti. ex pte Et q hz ꝓpetuã vicariã:alias habere ñ põt:extra de offi.vica. Prouideas.nec sine cã põt moueri: de offi.vica ad hoc. Jtem si talis vicarius recipit aliquã eccl'am cũ cura:ꝓdit vicariã.z dz hr̃e.25. annos:z dz ꝓmoueri ad sacerdotiuz sicut si esset rectoz ordinarius:alias priuatus est:vt extra eo. que de eccl'esijs.in cle.

De debito mõ se habendi in officio prelature c.xi.

Quit eos in innocẽ/

p tia corꝺis sui:z in intellectibꝰ manuũ suarũ deducet eos ps.77. Officiũ ꝑlatoruz ẽ pascere gregẽ sibi ꝓmissũ. Uñ z saluator dixit ꝑ z sũmo ꝑlato eccl'e principi.s.apl'oꝝ petro:cum ei ꝓmisit curã gregis sui:pasce oues meas Jo.vlti.z iõ dicunt pastores ñ dñi:qõ optime fecit xp̃s. Uñ dic̃ Jo.x. Ego sũ pastoꝛ bonus:quẽ glibz dz imitari:figuratus ip̃e xp̃s in dauid q; ait:pauit eos ꝛc. vbi oñdit tres ꝓditiones boni ꝑlati. Primo vt q; rat subditoꝝ vtilitatẽ:qz pauit eos. Secũdo vt bẽat ĩ agẽdis intẽtionũ puritatẽ:qz ĩ innocẽtia .3°. vt addat exẽploꝝ ꝓbitatẽ:qz in intellectibus ꝛc.

Primo debet prelatus

querere ñ suã sz subditoꝝ vtilitatẽ.vñ dic̃ pauit eos:nõ dicit se sz eos. Dicit.n.dñs p ezechielem

prophetam.34.c.Ue pastoribus israel.i.ppli fi/delis q pascebāt semetipos ñ greges.Nōne gre/ges pascūtur a pastoribus?lac comedebatis: t la/nis operiebamini?lac comedebat] cē.i.accepistis victū deliciosū t vestitū pciosū de oblationibus subditoruz,vt possessiones collatas ecclesijs.Qō crassuz erat occidebatis:t hoc dupli:vel iniuste iudicādo t dēnando eos q sūt crassi in pecunijs vel spūaliter.s.absolutēdo indebite:qz crassi.i.di/uites fauētes vobis:vel occidēdo spūaliter cras/sos.i.deuotos.t hoc in malo exēplo:t ideo segī. Gregē āt meū ñ pascebatis:qō infirmū fuit.i.ad vincendū tētationes t tolerādū tribulationes ñ cōsolidastis.s.p monita t exhortatiōes.Qō egro/tū.s.p peccatū ñ sanastis.s.p mīstrationē debitaz sacrōz.Qō fractū est p malā cōsuetudinē: qō vix pōt curari:nō alligastis.s.p fascias pecias :t impe dimēta cohibendo:ne eas seqrēt.Qō abiectū.s. p excōicationē ñ reduxistis ,pcurādo t inducen do ad querēdū absolutionē:t qō pierat p here/sim t errores:ñ qsistis:sz cū austeritate impabat] t potētia:t dispse sūt oēs oues mee:eo q ñ eēt pa stor:t facte sunt in deuoratione oīm bestiaz.Et paulo post ppterea pastores audite verbū dñi:p eo q facti sūt greges mei in rapinā.Ego ipe requi ram gregē meū:t de manu eoz cessare faciaz:vt vltra ñ pascāt.Et qūo regret:declarat sapiēs di/cens.Dorrēde t cito apparebit vobis:qm iudi/ciū durissimū fiet his:q pūnt: t potētes potēter tormēta sustinebūt:sapie.6.Dz q̄ platus pascere ñ se sz eos.s.subditos:cibo quide corpali subueniē do subditis in miserijs eoz:,put pōt.vñ hicrony. Quicqd hñt clerici:pauper ē:t dom⁹ coz oībus debēt eē cōes.16.q.i.qm. Nō canes t aues ñ eās: sz eos.s.hoīes debēt pascere:ñ dños t milites:vt sibi eos amicos faciat:nec ꝺsāguineos:vt diuites faciat:ñ histriones aut cōcubinas sz eos.s.subdi/tos'indigētes:t multo magis pascere dz cibo spi rituali sacrōz t pdicationū.Et vtrūq; xp̄us fecit dās corpus t sanguinē suū:frequēter docēs t tur bas famelicas panibus t piscibus bis reficiens: vt Jo.6.t mat.z.Prelatus dz hēre in plature ex ercitio rectā intētionē:t sic pascit in ūnocētia coz dis sui:vt dz ñ pascat ppli'm suū bñ gubernando ppter amorē t honorē mūdi t gl'am sui:aut ac/gsitione lucri:vt ñ dissimulet correctionē vitio/rū ,ppter timorē sui vel sue dānificationis expul/sionis seu occisionis.Nā bonus pastor ait dñs ie sus:aiam suā.i.vitā ponit ,p ouibus suis custodiē dis Jo.x.Et hoc ē qō dicebat p̄mus pastor eccle sie.Pascite eū qui in vobis ē gregē.Et qūo in in/nocētia cordis pascāt:declarat subdēs ñ coacte sed spōtanee fm deū:ñ turpis lucri gr̄az volūta/rie.Nec vt dñantes in clero:sz forma facti gre/gis ex aīo:vt cū venerit p̄nceps pastoz.s.xp̄s:pci piatis īmarcescibilē gl'e coronā.i.pe.5.Nec sufli cit ad innocētiā cordis plato:q ipe nō malū infe rat cuiq;:vel scādalizet malo exēplo: nisi ēt vtaē baculo correctionis.Nec etiam sine cā datur ei baculus pastoralis:sed idcirco vt pugnet negli/gētes:pcutiat delinquētes:t vnco retrahat errā/tes.Et lz nō oēs plati vtāt̄ baculo pastorali :sz epi t abbates alig:qz non hñt tantā dignitatē et latā iurisditionez:tñ ad oēs platos ptinet pdicta exercere erga oues sibi cōmissas:alias innocens nō ē.Unde aug.li.de ci.dei ait.Pertinet ad innocē tis officiū ñ solū nemini malū inferre:vez etiam cohibere a peccato.s.alios':t punire pctōr:vt aut ipe corrigat expimēto:aut alij terreāt exemplo. hec ille.Deli in se bonus fuit:sz qz filios suos pra uos ñ dure arguit:innocēs ñ fuit:t iō grauiter pu nitus a dño:vt pz.i.Reg.c.4.Dz tertio platus p bere subditis suis exēpla ,pbitatis ad qō hortat aug.in regula dicēs.Honore corā vobis platus sit vobis:timore corā deo:subtractus sit pedib⁹ vestris.s.p humilitatē mētis se inferiorē subditis reputās.Et subdit:sep̄m bonoz opm pbeat ex/empluz.Nil ita exēplare in plato:sicut būilitatis opus.s.in victu t vestitu:in comitatu i affatu i ge stu in actu:vt habeat tenuē victū ñ pōposū vesti tū:paupez bonoz societatē nō adolescentiū cala mistratoz t diuisatoz.oēs audiat ēt infimos :ol bus benigne rñdeat:nisi cū prauos dure increpa re oz.Nō oculos sublimes vel ceruicē erectam vel ,pminus pectus habeat:sz ꝺposito gressu in/cedat:būilia exercēs t querens:ñ sublimia:q̄ oīa xp̄s pastor bonus pegit:lauans discipulis plonis abiectis pedes:ēt t ,ditori suo inde dicēs.Exē/plū dedi vobis:vt quēadmodū ego feci:t vos fa ciatis Jo.13.Et p talia exēpla bonoz opm ducet t diriget gregē suū ad pascua:t demū ad eternuz ouile.Et hoc ē qō dicit ps.In intellectibus ma/nuū suaz deduxit eos.Manus corpales claz ē: q ñ hñt intellectū:sz manus spūales que sūt opa bona:ista hñt intellectū:qz fiūt cū rōne:t augent intellectū hoī in agēdis.q̄to.n.qs melius opatur tāto magis mēte a deo illustrāt ad cognoscendū veritatē:in eo qō agē ōbeat. Uñ t simplicissimi hoīes t mulieres idiote hr̄e repiunt melius iudi ciū de agēdis aliq̄ñ:q̄ viri pitissimi:t hoc ,pter vite ,pbitatē.Deducet ingt eos in ītellectibus ma nuū suaz:t ex illuminatiōe mētis:quā pcipiet ex bōis opibus suis:q opa bona oues seqnt̄ viden/do exēplū in pastore suo.Deducet ait ñ ducet:qz de vno loco ad aliū.Nā hoc ē exercitiū boni pla ti:vt subditos q̄tuz pōt:semp ducat de impfecto ad pfectiorē statū:sicut pastor ñ semp tenet oues in eodē loco ad pascēdū:sz de loco ad locū dedu cit:ac ēt ad potandū ad aq̄s vivas:sicut fecit Ja/cob gen̄.Qui ēt posuit in canalibus virgas popu leas t amigdolas ptim decorticatas:vt ex aspe/ctu eaz oues postea ꝺciperēt fetus varij colozis ad figurādū:vt exponit greg.in moz.q̄ plati gre ges sibi subiectos debēt ad aquas sacrarum scri/pturarum ducere:predicando admonendo t ex hortādo:et virgas.i.sñias t opa rectoz ptim ibi ꝺtēta:t ptim fm lr̄am ibi ,ponē:vt hīstoria tob: ptim fm sensū mysticum remouendo superficiem

litterę: ꝛ verba que ipe iob ſubintulit maledictionis: vt in bꝰ doctrinis iſozmate oues. i. ſubditi pariant fetus varios. i. diuerſa bona opa. Et vt magis pateat: quō ſe ꝓlatus dz bēre in regimīe quo ad ſe ꝛ quo ad ſubditos. Nota quedā bꝛeuiē excerpta ex li. paſtoza. beati greg. pape.

De vita et modo regē

di ꝓlatoꝝ. Nota que ponit greg. in paſtoraſ. ꝛ in ꝓlogo ſic ait. Penſandū valde ē ad culmē regiminis quiſq; q̄liter pueniat: atq; ad hoc rite pueniēs q̄liter viuat: ꝛ bñ viuēſ qualiter doceat: ꝛ recte docēs infirmitatē ſuā quotidie quanta ꝓſide ratiōe agnoſcat: ne aut būilitaſ acceſſū fugiat: aut ꝓuētioni vita ꝺdicat: aut vitā doctrina deſtituat: aut doctrinā ꝑſūptio extollat in. i. li. c. i. Nulla arſ doceri ꝑſumit: niſi ꝓus intēta medicatiue diſcat. ab impitis ḡ paſtozale magiſteriū qua temeritate ſuſcipit: qñ ars ē artiū regimē aīaꝝ. Quis cogitationū vulnera occultioza eſſe neſciat vulneribus viſcez: ꝛ tñ ſepe q nequaq; ſpūalia p̄cepta noueꝛit: cozdis ſe medicos ꝓfiteri nō metuūt: dū qui pigmētoꝝ vim neſciūt: videri medici carnis erubeſcūt. Et ſūt nōnulli q ſolerti cura ſpūalia p̄cepta ꝑſcrutant: ſz q̄ intelligēdo penetrāt: viuendo ꝓculcāt. Repēte docēt q̄ nō ope ſed meditatōne didicerūt: ꝛ qō in verbis p̄dicāt: moꝛibus impugnāt li. i. c. 2. Sepe quoq; ſuſcepta cura regiminis ſ. debito mō coꝛ ꝑ diuerſa diuerberat: ꝛ īpar inuenit quiſq; ad ſingula: dū ꝓfuſa mēte diuiditur ad multa. Cūq; foꝛas ꝑ inſolentē curā trahit: a timoꝛis intimi ſoliditate vacuat: ꝛ ſit in exterioꝝ diſpoſitiōe ſolicita ſolū ignara ꝛ ſui. Et dū pluſq; neceſſe ē: ſe exterioꝛibus implicat: q̄ſi occupata in itinē obliuiſcit: q̄ tēdebat. Sepe dū multa ſuppetūt: dūq; agi p̄nt: q̄ ſubiecti acta mirent: in cogitatione ſua ſe aīmus eleuat: ꝛ plene in irā iudicis ꝓuocat: cui⁹ ꝓpinqua foras opa nō erūpat li. i. c. 4. Et ſūt nōnulli q eximia virtutū dona ꝓcipiūt: ꝛ ꝑ exercitatione ceteroꝝ magnis mūeribus exaltant: q nimiꝝ culmē regiminū ſi vocati ſuſcipe renuūt: ipa ſibi plerūq; dona adimūt: q̄ ñ ꝑ ſe tñ ſz ēt ꝑ alijs acceperūt: q ſi diſtricte iudicent: ō tātis ꝓculdubio rei ſūt: quātis veniētes ad publicū ꝓdeſſe potuerūt li. i. c. 5. Et ſūt nōnulli: q ex ſola būilitate ffugiūt: ne eis q⁹ ſe īpares extimāt ꝓferant: quoꝝ ꝓfecto būilitas ſi ceteris q̄q; vtutibus cingit: tūc añ oculos dei veraꝝ ē: cū ad rndē dū hoc qō vtiliter ſubire p̄cipit: ptinaꝝ ñ ē: ꝛ ſra Si iā donis ꝓuētus ē: q⁹ ⁊ alijs ꝓſit: ex corde dz fugē ꝛ ſuitus obedire li. i. c. 6. Plerūq; hi qui ſubire paſtozale magiſteriū cupiunt: nōnulla q̄q; bona opa aīo ꝓponūt: ꝛ q̄ſ hoc elationis intētione appetāt: opaturos tñ ſe magna ptractant: ꝛ infra. Neceſſe ē vt cū cogitatō extra vſū ducitur ptinus mētis oculus ad opa trāſacta reuoceť ac ꝑſet vnuſq; q̄q; qd ſubiectus egerit: ꝛ repente cognoſcet: ſi ꝓlatus bona agere que ꝓpoſuit poſſit: quia nequaq; valet in culmine humilitatē diſcē: qui in imis poſitus ñ deſinit ſupbire li. i. c. 9. Ille igit modis oībus dz ad exemplū bñ viuēdi ptra bi: qui cūctis carnis paſſionibus moꝛtēs iā ſpūaliter viuit: q mūdi ꝓſpa poſtponit: q nulla aduerſa ptimeſcit: q ſola interna deſiderat: cuius intentioni bñ congruēs nec oīno ꝑ imbecillitatē coꝛporis nec valde ꝑ ꝓtumeliā ſpūs repugnat: q ad aliena cupiēda ñ ducit: ſz ꝓpria largit: q ꝑ pietatē viſcera citius ad ignoſcendū flectit: nūq; plus q̄z deceat ab arce rectitudinis inclinať: q nulla illicita appetrat: ſz ꝓpetrata ab alijs vt ꝓpria deploꝛat Qui ex affectu coꝛdis aliene infirmitati cōpatit: ſicq; in bonis ꝓximi ſicut in ſuis ꝓfectibus letat. Qui ita ſe imitabilē ceteris cūctis q̄ agit inſinuat vt inter eos nō habeat quod ſaltez de tranſactis erubeſcat: qui ſic ſtudz viuere: vt ꝓximoꝝ coꝛda arētia doctrine valeat ſtuētis irrigare. Qui orationis vſu ꝛ experimento iā didicit: q⁹ obtinere a dño qō popoſcerit poſſit: cui ꝑ effectus vocē iaz quaſi ſpāliter dī: adhuc te loquēte dicā: ecce aſſum li. i. c. 10. Qualē debet p̄latus ſe exhibē in regimine: nota ex ſecūdo li. paſtoꝛ. c. i. Tantū dz actionē pplī tranſcēdere vita p̄ſulis: q̄tum diſtare ſolet a grege vita paſtoꝛis. Rectoꝛ ſemp cogitatiōe ſit mūdus: q̄tenus nulla būc īmūditia polluat: q hoc ſuſcepit officiū: vt in alienis coꝛdibus pollutiōis maculas tergat: qꝛ neceſſe ē: vt eē mūda ſtudeat manꝰ: diluere ſoꝛdes curat. c. i. Sit rectoꝛ opatione p̄cipuus: vt vite viā ſubditis viuēdo denūciet: ꝛ grex q paſtoꝛis vocē moꝛeſq; ſequtur: ꝑ exēpla melius q̄z ꝑ verba gradiať: blādimēta mūdi reſpecto intimo terꝛoꝛe deſpiciat. Terꝛores aūt ꝓſiderato interne dulcedinis blādimēto ꝓtēnat. c. 3. Sit rectoꝛ diſcretus in ſilentio: ne aut tacēda ꝓferat: aut ꝓferēda reticeſcat: nā ſicut ītempta locutio meroꝛē ꝓtrahit: ita indiſcretū ſilentiū hos q erudiri poterant: in erꝛoꝛe derelingt. c. 4. Sit rectoꝛ ſinglis ꝓpaſſione ꝓximus: ꝑ cūctis cōtēplatione ſuſpēſus: vt ꝑ pietatis viſcera in ſe īfirmitatē ceteroꝝ trāſferat: ꝛ ꝑ ſpeculationis altitudinē ſemetiꝑm inuiſibilia appetēdo tranſcendat. Ne aūt alta appetēs ꝓximoꝝ infirma deſpiciat: aut infirmis ꝓximoꝝ cōgruens appetē alta derelinquat. c. 5. Sit rectoꝛ bñ agētibus ꝑ būilitatem ſoci⁹: ꝺ delinquētiū vitia ꝑ iuſticie zelū erectus: vt bōis ī nullo ſe ꝑferat: ꝛ cū ꝓtiuoꝝ culpa exigit ptātē ꝓtinus ſui ꝓoratus agnoſcat: q̄tenus ꝛ bonoꝛe ſuppreſſo eq̄lē ſe ſubditis bñ viuētib⁹ deputet: ꝛ erga puerſos iura rectitudis ñ exercē foꝛmidet. c. 6. Sit rectoꝛ internoꝝ curā in exterioꝝ occupatiōe ñ minuēs: exterioꝝ quidētiā in īternoꝝ ſolicitudie ñ relinquēs. ne āt exterioꝛib⁹ deditus ab intimis coꝛꝛuat: aut ſolis īteriozib⁹ occupatꝰ: q̄ foꝛis dz ꝓximis ñ impēdat. Sepe ñnulli velut obliti q⁹ frib⁹ aīaꝝ cā ꝓlati ſūt toto coꝛdis adnixu ſectarib⁹ curiſ ſeruiūt. Has cū abſūt: ſe agē exultāt: ad has ēt cū deſūt dieb⁹ ac noctib⁹ cogitatō nis turbide eſtib⁹ anbelāt. At ꝺ ñnulli gregl cuſtodiā ſuſcipiūt: ſz ſic ſibimet vacare ſpūalia appetūt

vt rebus exterioribus nullatenus occupent: qui
dū curare corpa funditus negligūt: subditoꝝ ne-
cessitatibus minime succurrūt: quoꝝ nimiꝝ p̄di
catio plerūq; despicit: qz dū delinquentiuꝫ facta
corripiūt: sꝫ tm̄ eis necessaria p̄ntis vite cū p̄n̄t: n̄
tribuūt: nequaq; libēter audiūtur. c. 7. Rector so
licitus inuigilet: ne hūc cupido placēdi homīb⁹
pulset: ne cū studiose interioꝝ penetrat: cū, puide
exterioꝝ submīstrat: se magis a subditis diligi:
q̄ veritatē querat: ne cū bonis actibus a mundo
videt alienus: hūc auctori reddat extraneū amor
suus. Hostis nāq; redēptoris qui p recta opa: q̄
facit eius vice ab eccl'a amari ꝯcupiscit: q adulte
rine cogitationis reus ē: si placere puer sp̄ōsē ocu
lis appetit: p quē sp̄ōsus dona transmisit. Qui ni
mirū amoꝝ ꝓprius: cū rectoris mētē cepit: aliq̄n
hāc inordinate ad mollicie: aliq̄n vero ad asperi
tatē rapit: in mollicie vꝫ cū peccātes subditos re
cipit: ne erga hūc eoꝝ dilectio torpeat: corripere
n̄ p̄sumit: nōnunq; vero subditoꝝ errata que in-
crepare debuerat: adulatiōibus demulcet. Quos
vero nil valere ꝯtra se ꝯspiciūt: hos nimiꝝ aspe-
ritate semp rigide inuectionis premūt: nunq; cle-
mēter monēt: sꝫ & illicita que faciūt nolūt: vt ali-
qs ꝯtradicat. Rectores ꝙ bōi dū p̄riuato amo
re diligere se nesciūt: libere puritatis verbū a sub
ditis: obsequiū hūilitatis credūt. Sed inter hec
necesse ē: vt cura reginiminis tanti moderamīs ar
te tēperetur: q̄tenus subditoꝝ mens cū quedā re
cte sētire potuerit: sic in vocis libertatē ꝓdeat: vt
n̄ libertas in supbiam n̄ erūpat. Neduꝫ fortasse
ī moderatius lingue eius libertas ꝯcedit: vite ab
bis hūilitas amittat. Sciēdū quoq; q̄ oporteat
vt rectores bonis placere boīb⁹ appetāt: sꝫ vt
sue extimationis dulcedīe ꝓximos in affectū veri-
tatis trahāt. Nō vt se amari desiderēt: sꝫ vt dile-
ctionē suā quandā viā faciant in auditoribus ad
amorē ꝯditoris. c. 8. Scire ēt rector oꝫ: q̄ plerū-
q; vitia virtutes ee mētiunt. Nā sub parsimonie
noīe se tenacia palliat: & effusio sub appl'one lar
gitatis occultat: remissio pietas & ira zelus extīat
& hi⁹. c. 9. De discretione correctiōis & zelo ad
monitionis sciendū: q̄ aliq̄n subiectoꝝ vicia p̄u
dēter dissimulāda sūt: sꝫ qz dissimulātur indican
da. vt cū delinquēs & depbēdi se cognoscit: & ppe
ti bas q̄s in se tacite tolerari ꝯsiderat: augere cul
pas erubescat: seq; se iudice puniat: quē sibi apō
se rectoris patiētia clemēter excusat. Nonnulla
vo vel apte cognita mature tolerāda sūt: vt cum
vꝫ rex mīme oportunitas ꝯgruit: vt apte corrigā
tur. Nā secta īmature vulnera deteri⁹ īferuescūt
Sꝫ cū tp̄s subditis ad correctionez q̄rit: sub ipso
culpaꝝ pōdē patiētia p̄sul exerceat. Nōnulla aūt
sūt subtilit occulta p̄scrutanda: vt gbusdā signis
erūpentib⁹ rector in subditoꝝ mēte: ōe qō clausū
latet inueniat: & inueniēte correctiōis articulo ex
mīmis maioꝝ cognoscat. Nōnulla āt sūt leniter
arguēda: nā cū n̄ malicia sꝫ sola ignorātia vel īfir
mitate peccāt: p̄fecto necesse ē: vt magno mode
ramine ipa delicti correctio tpetur. Cūcti. n. corr-
rectiōis nr̄e īfirmitatib⁹ subiacem⁹. Ex se q̄ glibꝫ
oꝫ colligē q̄lit aliene hūc oporteat ībecillitati mi
sereri. Debitū ēt rectoris ē supne p̄rie gliaꝫ p vo-
cē p̄dicatiōis oīdē: q̄p̄ta in hi⁹ vite itinē tēptamēta
antiq hostis lateāt apire. Et subditoꝝ maleficia
q̄ tolerari leuit n̄ debēt: cum magna zeli aspitate
corrigē: ne si min⁹ ꝺ culpas accēdit: culpaꝝ oīm
reus ipe teneat. Et n̄ solū debēt īnotescē q̄lit vi-
tia īpugnēt: vez ēt qūo custodire nos ⁊tutes ro-
bozēt. Sꝫ sciendū cū ad increpationē se mēs do
ctoris exaspat: difficile valde ē: vt aliq̄d aliq̄n qō
dicē n̄ debuit: erūpat. Cūq; increpatō moderata
accēdit: corda delinquētiū in despationē deprī-
munt. Un̄ necesse ē: vt cum rector subditoꝝ men
tes plusq; debuit n̄ pcussisse consideret apud se
semper per penitētiam recurrat. c. 10.

De diuersis modis admonēdi subditos & po
pulos.

Q Od diuersis mo-
dis oꝫ admonē subditos seu pp̄los non
vna eaq; cūctis exhortatio ꝯgruit: qz nec cū-
ctos par moꝝ q̄litas astrīgit. Sepe nāq; alijs of-
ficiūt: q̄ alijs p̄sūt: qz & plerūq; herbe q̄ hec aialia
nutriūt: alia occidūt: & lenis sibilus eqs mitigat:
catulos instigat: & medicamētū qō hūc morbum
īminuit: alteri vires iūgit. Et panis q vitā fortiū
roborat: puuloꝝ necat. Ꝑro q̄litate igit audiētiū
formari oꝫ forma & fmo doctoꝝ: vt & singlis cō
gruat: & tm̄ a cōis edificationis arte nūq; recedat.
Quid. n. sūt intēte mētes auditoꝝ: nisi vt ita dixe
rim: q̄dam in cithara tēsiones strate cordaꝝ: qs tā
gēti artifex: vt n̄ sibimetip̄is dissimile canticū fa-
ciat: dissimiliē pulsat. Et iccirco corde ꝯsonā mo
dulationē reddūt: qz n̄ vno quidē plectro sꝫ vno
īpulsu ferunt. Un̄ & doctor gsq; vt in vna cūctos
vtute charitate edificet: ex vna doctrīa n̄ vna ea-
dēq; exhortatione tangē corda audiētiuꝫ oꝫ: aliē
nāq; viri aliter admonēde sūt fe'e: aliter iuuenes
aliter senes: aliter inopes: aliter locupletes. xē. li. ꝫ.
c. i. Tāta aūt arte vox tēperāda ē: vt cū diuer-
sa sint auditoꝝ vitia: & singulis inueniat cōgrua
& tm̄ sibimetip̄i n̄ sit diuisa: vt inter passiones me-
dias vno quidē ductu transeat: sꝫ more bicipitis
gladij tumores cogitationū carnalium ex diuer
so latere incidat: quatenus sic supbis p̄dicet hu-
militas: vt tamē timidis nō augeat metus. Sic
timidis infundat auctoritas: vt tm̄ supbis nō cre
scat effrenatio: sic ociosis ac torpētibus p̄dicetur
solicitudo boni operis: vt tm̄ inquietis īmodera
ta licentia non augeat actionis. Sic inquietis po
natur modus: vt tm̄ ociosis n̄ fiat torpoꝝ securus.
Sic ab impatiētibus extinguat ira: vt tm̄ remis-
sis ac lenibus n̄ crescat negligētia. Sic lenes accē
dant ad zelum: vt tm̄ iracundis n̄ addatur incen-
dium ex. ꝫ. li. c. 34. Et grauis quidem predicato-
ri laboꝝ est in communis predicationis voce ad

occultos singulor motus causasq; vigilare. Multo tñ acriori labore fatigatur: qñ vni ⁊ cõtrarijs vitijs seruiẽti p̃dicare ꝓpellitur. Plerũq; n. quis lete nimis ꝓsparsionis existit: sed tñ eũ repẽte ab orta tristicia ĩmaniter deprimit. Curãdũ itaq; p̃dicatori ẽ: q̃ten⁹ sic ẽgat̃ tristicia que venit ex tpe: vt ñ augeat̃ leticia: que suppetit ex ꝓsparsiõe. Et sic freneẽ leticia que ex ꝓsparsione ẽ vt tñ ñ crescat tristitia: que venit ex tpe. ⁊c. Quid aũt miruz: si medici mentiũ ista custodiũt: dũ tanta districtionis arte se temperãt: qui nõ corda: sz corpa medentur? Sz q⁊ plerũq; dum duor vitior lãguor irruit: hoc leuius illõ fortasse grauius premit. Et nimirũ vitio rectius sub celeritate subuenitur: p q̃ festine ad interitum tendit̃. Et si hoc a vicina morte restringi nõ põt: nisi illud etiaz q̃ exist: ꝓtrartũ crescat: tolerãdũ p̃dicatori ẽ. vt p exhortationẽ suã artificioso moderamine vnum patiatur crescere: quatenus possit aliud a vicina morte retinere. c. 39. ⁊ sequẽti li. 3. in fi. sic dicit: pulchr depinxi hoĩem pictor sedus. grego. De hoc rite agitur: si supne formidinis ⁊ dilectionis spiritu affl̃atus studiose quotidie sacri eloquij p̃cepta mediteẽ: vt in eo vim solicitudis ⁊ erga celestẽ vitã, puide circũspectionis: quã hũane ꝓuersationis vsus indefinẽter destruit: diuine admonitionis verba restaurãt. Et q⁊ ad vetustatẽ vite p̃ societatẽ seculariũ ducitur ad amorẽ semp spiritualis patrie: aspiratione renoueẽ. Ualde nãq; inter hũana verba cor defluit: cũ indubitãter ꝓstet q⁊ exterius occupationũ tumultibus impulsuz a semetipo corruat: studere incessãter dz: vt p eruditionis studiũ resurgat: hinc ẽ enim: q̃ platũ gregi discipulũ paulus admonet dicens. i. ad ti. 4. c. Dũ venio: attẽde lectioni: hoc de. 3. li. c. fi. Quis sanctũ querit charitas veritatis. Negociũ iusti⁹ suscipit necessitas charitatis: quã sarcinã si null⁹ imponit pcipiende atq; intuẽde vacandũ ẽ veritati: si aũt imponit̃: suscipiẽda ẽ: p necessitatẽ charitatis desiderãda ẽ. Sz nec sic oĩno veritatis dilectio deserenda est: ne subtrahat̃ illa suauitas: ⁊ opꝛimat̃ iusta necessitas. Aug. 8. q. i. qui epatuz. Et quia sepe dũ p̃dicatio modis ꝓgruentibus vbertim fundit̃: apud semetipm de ostẽsione sui occulta letitia loquentis aĩmus subleuat̃: magna cura necesse ẽ: vt timoris laceratiõe se mordeat: ne qui alior vulnera medẽdo ad salutẽ reuocat: ipe p negligẽtiã sue salutis inturnescat: ne primos iumãdo se deserat: ne alios erigẽs cadat. Nã quibusdã sepe magnitudo virtutis occasio pditiõis fuit: vt cũ ŏ ꝓfidentia viriũ inordinate securi sũt p negligentiã inordinate morerent. hec de li. 4. pastor. greg. c. i. De archipsoyteris decanis ⁊ alijs curatis: quid ptineat ad curã quaz habent: super hoc Jo. an. in nouellis de pe. ⁊ re. omnis. allegat host. sic diffinientem curã. Cura ẽ vigil onerosa: ac solicita custodia aĩarum ꝓmissa alicui: vt curz ne, pereant: sz saluẽtur: que ꝓpetit ex. l. vel cõmissione canonica aut cõsuetudine: seu p̃scriptione p sedem apostolicam non improbataz. Hec autem ex diuersis iuribus colligunt̃. Un̄ dicit. Cura est vigil onerosa ac solicita custodia aĩar. Hoc intelligitur ex eo q̃ legitur de eta. ⁊ qua. c. itellexim, 8. q. i. qui epatuz. ⁊ alijs iuribus ꝓmissa alicui: vt curet ne pereat ⁊c. instruẽdo. s. sibi commissos in fide ⁊ moribus: necnõ de vitijs fugiẽdis ac virtutibus ⁊ bonis opibus exercẽdis: vt pz. 10. q. i. placuit. ⁊ in eo qd nõtur de vi. ⁊ ho. cle. vt quisq; ex quo sequit̃: q̃ si male vel negligẽter curet: obligat̃ deo: ar. insti. de inuti. stipu. ꝙ. si quis. cũ exinõ teneẽ reddere rõnem: vt de off. or. irrefragabili. ⁊ de sta. mo. cũ ad monasteriũ. hoc aũt dz curare p̃dictis modis: necnõ visitãdo cor rigẽdo puniẽdo: sacra ecclastica exhibẽdo: vt de elec. dudũ. ⁊ de pe. ⁊ re. c. cũ infirmitas. Caueat igit̃: q̃ semper hanc obligationez p̃ oculis habeat: nec repiatur negligẽs dormiẽs vel dormitãs. Un̄ psa. ps. 14i. Non dormitabit: nec dormiet: qui custodit isr̃l. Nec mirz: q̃ sicut dicit beatus bern. Non dormitat: nec dormit qui impugnat israel: iõ curato dr̃ ꝓuerbio. 6. Fili si ꝙponderis p̃ amico tuo: defixisti apud extraneũ manũ tuam. i. opus solicitudinis: illaqueatus es verbis oris tui. ⁊ sequit̃: te ipm libera: discurre festina susci ta amicũ tuum: nec dederis sõnum oculis tuis: nec dormitẽt palpebre tue. Q⁊ si hoc diligenẽ seruauerit: esto q̃ ꝓpter duriciã plebis nõ ꝓficiat: tutus erit: vt ꝓbat̃ 43. di. c. sit rector. ⁊ c. ephesis. Sed ñ omittat se cular brachiũ inuocare: esto q̃ peccatores sine effusione sanguinis nequeãt coartari: vt ŏ homi. postulasti. q̃ ꝓpetit ex lege scripta siue iure cõi sicut patet in epis: vt de offi. or. ꝙquerẽte. ⁊ p̃latis qui p electionẽ creanẽ etiã rectoribus ecclarum parochialiũ: ex quo sũt auctoritate sui iudicis instituti: vt hic pz de offi. archid. cuz satis. ⁊ in alijs iuribus. Notandũ q̃ hi⁹ cura extendit̃ ad oĩes hãtes infra limites p̃dictor: que rõne ⁊ ꝓuentus spũales exinde ꝓueniẽtes pcipiũt in vsus necessarios ꝙuertẽdos: vt de paroch. c. sup eo. nisi in aliqbus obstet ꝓsuetudo: vt de deci. cum sint. Di aũt limites q̃stũ ad pochias p̃ dispositione epor extendi pñt ex cã ⁊ restringi: vt legit̃ de excess. p̃la. c. sicut. Et de hac cura tenenẽ curati reddere rõnẽ: sicut legit̃ de ꝓuilegijs. c. 3. vel ꝓmissione canonica ab epo generaliẽ vl̃ spãliter facta: sicut pz in archid. de offi. archid. c. fi. ⁊ in vicarijs ecclarũ ppetuis: vt de offi. vica. ad hec. Et ct ex cã ad tps ꝓstitutis: vt de ap. ꝓuenit. vel a papa p ꝓuilegium gñale vel spãle: vel p ꝓpositionẽ ex certa scia ꝓfirmatã: vt de trãsac. veniẽs. aut ꝓsuetudie seu p̃scriptione. Nã ⁊ metropolitani in sua ⁊ ct in aliena ꝓuincia ⁊ epi in alienis diocesib⁹: ⁊ abbates ⁊ archidiaconi ⁊ capellãi ⁊ sil̃es iura epalia ⁊ pochialẽ curã ad hi⁹ ptinẽtia: inq̃stũ ista pñt in eos cadẽ p ꝓsuetudinẽ ⁊ p p̃scriptionẽ acgrunt: sicut de cõsuetudine ꝓbat̃ in eo qd legitur de elec. dudum. ⁊ de p̃scrip. auditis. Et aliqui dicũt q̃ per compositionem nõ acquiritur cura: nisi sit p apostolicaz

sedem approbata: quibus nō assentimus: qz iura ꝓtradicūt. Sz cētum ad psonā priuatā bñ reprobat ꝓsuetudo: vt nec curā acquirat ex ꝓsuetudine: nec sibi eligat ꝓfessorē. hec oīa Jo. an. in nouell.

Queriť an abbas vel alius inferior ēpo possit pscribere institutionē. s. in eccl'ijs: z dare curā aiarū. Circa hoc repiť quoddā ꝓsiliū ad hi' materiā ꝓpositū datū p dñm recuperuz eximiū doct. cui assentit Jo. an. in casu infra scripto ꝓsultus. Quod dā monasteriū ē situ in diocesi nucerina: z ei ēpali iure subiectū: hoc monasteriū hz sub se capellas vna cū cura ppli: z cū oīi administratione: abbas pdictus ē ꝓsuetus ꝓcedere z eis instituē rectores z hoc a tāto tpe: cuius ꝓtrarij memoria ñ existit. Ēps nucerinus asserens q nullus alius cē ipe in sua diocesi pōt curā ꝓmittere ppli z aiaz: monet p litteras oēs z singulos clericos sue ciuitatis et diocesis cuiuscūq; ꝓditionis existant hñtes eccleſias curatas: cuius iure cōmissionē ab eo adepti ñ essent: sz ab alijs de facto cū de iure ñ possent: eas acceperūt: q ñ debeāt se intromittere: nisi eā ab ipo p recipiāt. Et si ñ destiterint ab ipsa cura infra mensē: fert in eos sñiam excōicationis. Capellani eccl'iaz dicti monasterij ad pdicta se ñ teneri dicūt: tū rōne dicte ꝓsuetudinis: tū rōne cuiusdā sñie late iter ēpm nucerinū ex vna parte: et dictū monasteriū z eius capellas ex alia: a quodā subdelegato cuiusdā cardinalis pape delegati: et arbitrio z ꝓmissario electo a dictis ptibus. In q causa dicūt dicti doct. q capellani dictaz eccl'iaz monasterij dicte monitioni ēpi nucerini: ñ tenentē parere: qz fm opi. glo. sola ꝓsuetudo pscripta pōt abbati banc iurisditionē tribuere: q possit ꝓmittere curā aiaz: vt nō. de offi. ar. c. cū satis. Licz ibi host. ꝓtradicat: cuius host. opinio ē ꝓtra obseruātiā totius italie: vbi archipresbři siue plebani in capellis suis. i. ecclesijs que sūt sub sua plebania: instituūt in spūalibus z tpalibus ēpo nullo requisito. Et minime sūt imitāda: que certā z longam interptationē habuerūt. ff. de. leg. l. minime. Nec obstat dicta decre. que dicit obtētu alicuius ꝓsuetudinis: qz illa pōt intelligi: nisi sit tāti tpis: cuius memoria ñ extat in ꝓtrariū: qz talis ꝓsuetudo licz sit ꝓtra ius: ñ requirit titulū: de pscrip. c. i. li. vi. qz loco ꝓstituti bētur. ff. de aqua quo. et. esti. l. hoc iure. ꝑterea saltem negari ñ pōt: qn p illā sñiam saltem pareť titulus pscribēdi illaz libertatē. ꝑterea qō dicitur in. c. cū satis pōt intelligi de mandato ēpi generali: sicut dicit canō: q ꝓsecrationes ēporum debēt fieri auctoritate aplica z ꝓsecrationes basilicaz. Primū patet di. 64. ꝓsecrationes. Secundū patet de conse. di. i. pcepta. z sequēti. Facit ad hoc qō notat Jo. di. 20. sanctorū circa fi. glo. magne. Preterea eo ipo q ēps scit talē ꝓsuetudinē z patiť: videtur dare licentiā: sicut in casu val de simili notat archidiaconus. xvi. q. i. c. i. Et addit Jo. an. in ꝓsilio ad idē: nec p hoc abdicatur ab ēpo dominiū cure: si ille male regit: vel si popul' ab ēpo ipso requirit que sunt cure: cum ponatur nec abbatem nec rectorē nec populum exēptos: Item si plena exēptio clerici z populi cōtra ēpm pōt haberi p prescriptionē sicut p priuilegiū: sufficiat de pri. c. ex pte. qz ista cerimonia que cōsistit in verbo: z est minima ps exēptionis: pscribi non pōt. hanc sñiam dictoz doctoz sequūtur fran. de zab. z plures alij doc. collegij canonistaz vniuersitatis florentine ꝓsulti in simili casu. d. Concludimus: q hz de iure ꝓmuni institutio maxime auctorizabilis cure spectet ad ēpm: vt ō hereticis. cū ex iniūcto. cū ꝓcor. ex iure tñ speciali spectare posset ad minores ēpo: de offi. dele. sup eo. de pscri. auditis. Ex spāli iure dicas ꝓsuetudinis pscripte vel etiam ex priuilegio. Potest tñ circa ius hoc querendū occurrere simul priuilegiuz z pscriptio: vt de pscrip. auditis. nec excludūtur ab hoc iure abbatissa z monialis: ppter ꝓditionez sexus vel fragilitatis: immo hui' z multoz similiū sunt capaces: de quibus sufficiat remittere ad notabilez glo. ber. in. c. dilectā. de maio. z obe. z in predicto casu. s. cum monasteriū vel plebanat' ñ sit empt' pōt ēps visitare illas eccl'ias: in quibus abbates seu plebani de antiqua ꝓsuetudine instituunt rectores: ar. de cen. cū venerabilis. nam licet spūalia ꝓcesserit abbati: visitationē tñ reseruasse videtur: quod dic vt notatur ō dona. pastoralis. Et si concurrāt ambo: ēps prefertur: nisi aliud obtineant de ꝓsuetudine spāli: vbi etiam sciendum: q si monasteriū vel etiaz plebania sint exempta: p predictam tamē exemptionē non sūt exempti parochiani: nisi in priuilegio exemptōnis hoc haberetur. Unde in his retinet ēpus oīnia iura. Dabit ergo penitētias publicas: z chrismabit: z altaria cōsecrabit: z huiusmōi z indulgentias cē. Decimas aūt habebit plebanus: vel qui prius habebat ēpus vel alius: nil enim iuris accrescit vel decrescit in hoc laicis. 16. q. i. si quis. ex quo populus nō est exemptus: vt no. Jo. an. de priuile. cū persone. li. vi. in nouellis. vbi dicit: q quādo populus nō est exēptus: licet eccl'a sit exempta: curabit populū ēps. io. q. i. regenda.

Nemo deinceps paro

chialem ecclesiā alicui non constituto in etate legitima a sacerdotio cōmendare presumat: nec tali etiam nisi vnam z euidenti necessitate vel vtilitate ipius ecclesie suadenti. huiusmodi autem cōmendā: vt ꝑmittitur: rite factam declaramus vltra semēstris tēporis spacium nō durare. Statuentes si quid secus de cōmendis ecclesiarum parochialiū actum fuerit: esse irritum ipo iure. gre. x. in concilio lugdunensi ō ele. nemo. lib. 20. vi. super quo. c. Jo. an. in glo. dicit: q cōmendare dicitur multipliciter: aliquando idem est qō deponere. vt. zz. q. z. ne quis. aliquando pro honoratione z laudatōne: iuxta illud corin. 8. non enim qui seipsum commendat ille probatus est et cetera: sed hic aliter sumitur scilicet prout importat custodiā ecclesie alicui ꝓmissam. Et circa huiusmōi

cõmendam mouet aliquas questiũculas ip̃e Jo. ꝛ soluit in glo. Et ꝑmo queriť vtrũ talis cõmendatarius sit ꝓlatus? ꝛ dicit ꝙ nõ: sed tm̃ ꝓcurator ꝟ tm̃ legitimã admĩstrationẽ. zi. q. i. relatio. ꝛ hoc intelligas cũ debito mõ fit. s. ꝓut hic dicit. Se cũdo queritur: an taľ faciat fructus suos? dicit ꝙ non ꝑm bar. qz custos ẽ: ius in eccľia habet. tenet tm̃ archidiaconus: ꝙ vbi eccľa indiget: poterit talis ꝑtare clericũ ordinãdũ ad titulũ talis eccľe: vt de iurepa. postulatus. nec etiã in fructibus ius hz: nisi ad colligendũ gubernandũ ꝛ ꝓuidendũ sibi ꝛ ministris: ꝛ qđ supest in vtilitatẽ eccľe ꝓuertendũ: sicut ꝛ de visitatore dr: di. 61. obitũ: ꝛ hoc tenet hosti. sed ꝓtrariũ sit de facto. Sz nũquid talem cõmendatã eccľam impetrans tenet de cõmenda facere mentionẽ? dicit ꝙ sic ar. de conce. ꝑben. cũ nostris. Sed nũquid ad talẽ cõmendã patronus vocabit? dic ꝙ sic ꝑm inno. host. ꝛ bar. ar. 16. q. 7. filijs. Idem in alijs qui ex tali cõmẽda le dunt. Si aũt fuerint ꝓtumaces: vlterius ñ audi entur. Sz nũquid ordinariũ ꝓferri poterit interim: dũ durat cõmẽda vel reuocari? Rñdeo: dic ꝙ nõ ꝑm bar. nisi cessĕt cã: ex qua facta fuerat: ar. de vo. c. magne. Sz quid si ꝓcessuz fuerit ep̃o: ꝙ vsqz ad certũ tẽpus fructus vacantiũ eccľiarũ p̃ c pere possit. nũquid ꝑtextu talis indulgẽtie fructus bñficij cõmendati poterit retinere? Rñdeo nõ ꝑm guil. cum cõmẽda ius tribuat: vt supra di xi. Et q̃uis quidã dicant: ꝙ ep̃s cõmendare pot tm̃ vsqz ad illud tp̃s: quo pot ꝓferre. s. vsqz ad. vi. mẽses: tũc ꝑm guil. est falsũ. si. n. vel. z. die post vacationẽ cõmendaret: nõ duraret cõmenda ꝑ sex mẽses: quod tm̃ pot per hanc ꝓstitutionẽ. Si igit vltima die. vi. mensiũ qui sibi ꝓcessi sunt ad ꝓuidendũ: fiat cõmẽda: durabit cõmenda: ꝛ hoc dicit ꝓstitutio hec: caueat tm̃ ordinarius vt priusq̃ totũ tempus suũ labatur: cõmẽdã faciat: qz postea facere nõ poterit: ar. de offi. dele. de causis. ubi dic ꝙ etiã illo finito ꝙ eã poterit cõmendare alicui custodiendã ꝛ saluandã: donec supior ꝓuideat: ỏ appel. c. cũ teneamur. Sz nũquid finitis sex mensibus poterit ordinarius eandẽ iterato ei ꝑsone vel alteri cõmẽdare? videtur ꝙ sic ex cãis hic expressis: qz tp̃s lateranẽsis ꝓcilij nõ currit pendente cõmenda ex cã facta. Sz certe mens h̃ ꝓstitutionis ꝓtradicit: alias fraus ei fieri posset: ꝛ perpetuo fieri: ar. de diuor. q̃to. vel distingue vtrũ cõmenda fiat intuitu eccľe vel ꝑsone: vt supra facta intuitu eccľe. i. vtilitate. puta ad reparãdũ: teneat facta. Intuitu ꝑsone. i. vtilitate eius: vt inde fructum ꝓcipiat ꝛ ñ tenet. Sz nũquid expirat cõmẽda morte cõmendãtis? Rñdeo ꝑm guil. nõ vt de cõmoda. c. i. Sz nũquid pot hẽre plures cõmendatas? Rñdeo sic: duas eccľias curatas ꝑm; titulum habere nõ potest: ita nec curatas in cõmẽdam: vt hic patz nisi ex dispẽsatione pape in vtro q̃ casu: sed vnã intitulatam ꝛ vnã cõmendatam curatas ab ordinario habere potest ꝑm antiquũ ius. zi. q. i. g plures. sed cũ hac moderatione h̃. c.

Titulus. xxi. de statu epĩscopor archiepor ꝛ patriarchar. Sermo. c. i.

Ro patribus

p tuis nati sunt tibi filij: cõstitues eos ꝓncipes sup omnem terrã: memores erunt nominis tui dñe. ps. 138. hec ver psal. expõit aug. ꝙ ep̃is di. 68. quor. sic dicens. Patres missi sunt apli ꝙ aplis: filij nati sunt: cõstituti sunt ep̃i: ipa eccľa patres illos appellat. s. ep̃os: ipsa illos genuit: ꝛ ipa illos ꝓstituit in sedibus patrũ. Non g̃ te putes desertã: quia non vides petr: qz ñ vides paulũ: ꝙ quos nata es de ꝓle tua creuit tibi paternitas. Filios genuit ecclesia: ꝓstituit eos ꝓncipes ꝙ patribus suis super omnẽ terram. hec ibi vbi tria possũt notari de ep̃is in ipsa auctoritate psal. inducta: ꝙ patribus tuis nati sũt tibi filij ꝛc.

Primũ est: ꝙ debẽt habere vite sanctitatem: ibi: ꝙ patribus tuis nati sũt tibi filij. Secundũ ꝙ debent habere cure potestatẽ: ibi: ꝓstitues eos ꝓncipes sup omnem terrã. Tertium est: ꝙ debent afferre ecclesie vtilitatẽ: ibi memores erunt nominis tui. Sicut filius naturalis corpaliter vt in pluribus patrizat: ita ꝛ filius spũalis debet mores bonor pr̃m imitari ꝑm illud saluatoris Jo. 8. Si filij abrae estis: opa abrae facite. Ep̃i g̃ cũ dicant filij apl̃or ꝑm expositionẽ datã ab augu. h̃ partis ꝙ patribus tuis nati sũt tibi filij: debent g̃ imitari: ꝛ hoc ẽ quod dicit hiero. dis. 40. Nõ ẽ facile stare in loco petri: ꝛ pauli tenere cathedras regnantiũ cũ xp̃o. Non sanctor filij sunt: qui tenẽt loca sanctor: sz q exercent opa eor: ꝛ idẽ sup micheã. Si in apl̃or loco sumus: ñ solũ sermone eor imitemur: sz ꝓuersationẽ ꝛ abstinentiã: di. 35 Eccľe. Idem ad heliodor. Non oẽs ep̃i sũt ep̃i s. merito ꝛ re. Attende petrũ: iudã ꝓsidera: stephanũ suscipe: nicolaũ respice. Cornelius cẽturio adhuc ethnicus dono sancti spũs mundať. Presbr̃os puer. daniel iudicat: infatuatũ sal ad nihilũ ꝓdest: nisi vt ꝑiciať foras: ꝛ a porcis ꝓculcẽť. z. q. 7. nõ oẽs. ꝛ augq.. eadẽ. Qui nec regimĩs in se rõnem hũit: nec sua delicta deterĩt: nec filior crimẽ cor rexit: canis ipudicus magis dicẽdus ẽ: q̃ ep̃s. Debẽt g̃ ep̃i esse imitatores patrũ suorũ. i. apl̃or in oi sanctitate vite: pascẽtes ñ semetipos vt mali pastores: ꝙ aliud ñ q̃rũt ab ouib̃ nisi lanã ꝛ lac: ỏ qs inuehit dñs ꝑ ezechielẽ. ppham ezech. 34. c. sz debẽt pascẽ exẽplo gregẽ suũ ꝑm illud. i. pe. 5. Pasci te eũ: ꝙ in vobis ẽ gregẽ nõ turpis lucri gr̃a: neq̃ q̃i dñantes in clero: sz forma facti gregis ex aĩo: oẽs illas ꝓditiões vtuosas q̃s ponit apl̃us. i. ti. 3. Oz ep̃m eẽ sine crimĩe ꝛc. Expositionẽ aũt illorũ habes supra in ti. de clericis. in ꝓin. ꝛ vt dicẽ gre. di. cẽtesima ꝓtra morẽ. Nihil ĩ ep̃ali cernice splẽdidius fulgz: q̃ hũilitas: pietatẽ quoq̃ ꝛ passionẽ ad delinquẽtes ꝛ ꝑcipue ad penitẽtes dz hr̃e. Un de ambrosius de pe. di. i serpẽs: ingt: pastor ille

euangelicus lapsam ouē vehexisse legitur ñ abiecisse. dz. n. iusticiā tēperare moderatio. Nā quē/admodū tibi curādus p̄beatur: quē fastidio habeas: q̄ ꝓtemptui se ñ ꝓpassioni suo medico putz futurꝫ. Et ꝓpterea dixit greg. dñm p̄misisse pastorē eccl̄ie petrū negare: vt in sua culpa disceret, q̄ misericorditer aliena infirmitatē toleraret: di. 50 ꝓsiderandū. Demū diligēter attēdere dz: q̄ ait aug. scribēs ad valeriū ep̄m suū: di. 40. Ante oīa peto: vt cogitet religiosa p̄udētia tua nihil eē in hac vita:: z maxime hoc in tpe facilꝰ leuius z hominibus acceptabilius ep̄i aut p̄sbyteri aut diaconi officio. Sz si p̄fūctorie. i. negligēter atq; adulatorie res agaꝫ: nihil apud deū miserius tristius z dānabilius. Itē nihil eē in hac vita: z maxime hoc tpe difficilius laboriosius z piculosius ep̄i p̄sbyteri vel diaconi officio. Sz apud deum nihil beatius: si eo mō militeꝫ: quo nr̄ imperator iubet. Cū g̃ epi filij dicanꝫ apl̄oꝝ ꝑm istud ꝓ patribus tuis z cetera eos imitētur. Obseruāda ē erga eos distinctio: quā ponit aug. zz. q. 4. vbi ait. Tres p̄sonas dixit dñs: z debem⁹ illas inuestigare in euangelio. s. io. x. pastoris z mercenarij z furis. Diligē dus ē pastor. s. bonus: tolerādus ē mercenarius s. malus p̄latus: cauēdus ē latro: q. s. non canonice adeptus ē eccl̄am. Quantū ad secundā ptem. s. ptātem seu auctoritatē cure sibi ꝓmisse: notatur hoc ex eo q̄ subdit. Cōstitues eos p̄ncipes. i. rectores ptātem hñtes sup oēm terrā. i. sup oēs ciuitates mūdi diuersis locis diuersos ep̄os deputādo. Nā in italia alamania z in frācia z in hispania z anglia sūt ep̄i nunc: z olim erāt: ēt z in africa z in syria z in asia z in india erant ep̄i: vt patz ex ꝓbis hieronymi dicētis. Et africa z p̄sis z toriēs z india vnū x̄p̄m adorant: di. 93. legimus. que tm̄ nationes recesserūt a fide. Principes aūt ꝓstituti sūt ep̄i sup dioceses suas p̄ncipaliꝫ q̄tum ad ptātem spūalē iudicādi de eis. Un̄ z de quolibz pontifice cantaꝫ illud eccl̄i. c. 45. principē fecit illum dñs: vt sit illi sacerdotij dignitas in eternū. Ep̄i. n. nō in castellis nec in modicis ciuitatibus debent institui: ne vilescat nomē ep̄i: vt dicit anacletꝰ papa: di. 80. ep̄i. Distinctōne aūt ep̄oꝝ: vt. s. alig dicā tur ep̄i: alij archiep̄i seu metropolitani: q̄ idē est: alij primates seu p̄riarche: z cām hꝰ distinctiōis assignat clemēs papa dicēs: di. 80. In illis ciuitatibus in gbus olim apud ethnicos primi flamines eoꝝ. i. sacerdotes atq; primi legis doctores erāt: p̄mates vel p̄riarchas beatus petrus poni p̄cepit: qui reliquoꝝ ep̄oꝝ cās z maiora negocia i fide agitarent. In illis aūt in quibus dudū apud dictos ethnicos erant eoꝝ archiflamines: quos tm̄ minores tenebāt q̄ memoratos primates archiep̄os ꝓstitui p̄cepit. In singulis vero religs ciuitatibus singulos z plures ep̄os ꝓstitui p̄cepit: q ep̄orum vocabula tm̄ sortirent. Nec inter ip̄os apostolos par fuit institutio: sed vnus p̄fuit oībus. s. petrus. hec ibi. Ubi dicit glo. q̄ par fuit institutio sc̄z potestatis quo ad ꝓsecrationē: quia ita potest conficere z ordines cōferre z consecrare quilibz ep̄s sicut papa: sed nō fuit par quo ad ministratione seu iurisditionē. In hoc. n. papa maioꝝ est ceteris. Nec obstat dicit glo. ō venetis: qui p̄riarchā hñt z ep̄m: q̄z nō est eoꝝ sed gradensis: qui locus multū distat a venetis. Sicut etiā archiep̄s pisanus ē primas: sed p̄mas respectu sardinie. Principatū igitur suū. i. ptātem ꝑm rōnem z equitatez vti debet: alias in sui pniciem vertitur. Un̄ greg. xi. q. 3. ip̄e ligādi atq; soluēdi ptāte se p̄ziuat. i. meretur p̄uari ꝑm glo. qui hāc ꝓ suis volūtatibus et nō subditoꝝ moribus exercet: iudicare digne ō subditis nesciunt: qui in subditoꝝ causis sua vel odia vel gr̄am querūt: de quibus ꝓ ꝓphetam dr̄ ezechielis. 13. c. Mortificabat aīas q̄ non moriū tur: z viuificabant aīas que nō viuūt. Nō mortificat tem mortificat: qui iustū dānat: z nō victuꝫ viuificare nitit̄: qui reū a supplicio soluere conaꝫ. Cauē ergo pensande sūt: z tūc ligādi ac soluēdi potestas exercēda. hec greg. in. c. ip̄e. z. c. plerumq;. In foro quoq; iudiciali obseruare dz: quod ait augu. Nos quenq; a cōione ꝓhibere ñ possumus: q̃/uis hec ꝓhibitio nōdū sit mortalis sed medicinalis: nisi aut sponte ꝓfessū: aut in aliquo siue seculari siue eccl̄iastico iudicio notatum atq; ꝓnictū. hec ille. z. q. i. multi. De potestate aūt ep̄oꝝ infra eodē agetur: z in ti. sequēti de ptāte pape. Quātum ad tertiū hoc ē q̄ vtilitatē debent afferre eccl̄ie: notatur hoc cū dr̄: memores erūt nois tui Debent enim ep̄i esse memores nois dñi: z lecti tando seu lecta meditādo z ꝓ pp̄lis orādo z eis p̄dicando z eos regulādo. Ad lectionē hortatur apostolus timotheū ep̄m dicens. Attende lectioni exhortationi z doctrine: semp permane in his Et in hui⁹ figurā inter cetera ornamēta pontifex rōnale ferebat in pectore: in quo scribebaꝫ manifestatio z veritas: q̄z in pectore pōtificis manifesta dz esse cognitio veritatis: inquit gr̄anus: di. 36 ℌ. ecce. Unde z hieronymus in leuitico ait. Digꝰ vult esse pontifex: non tam vocabulo q̃ merito imitet̄ moysem. imitetur aaron. Quid enim dicitur de his? quia nō discedebāt ō tabernaculo domini. Erat ergo indefinenter moyses in tabernaculo dñi. Or autē ei opus erat: vt aut a deo aliqd disceret: aut ip̄e pp̄lm doceret. Hec duo sunt pontificis opa: vt a deo discat legēdo scripturas diuinas: z sepius meditādo: aut pp̄lm doceat. 36. di. c si quis. Hec optīe seruasse nouimus sāctissimos ep̄os eccl̄e athanasiū chrisostomū basilium hilarium gregoriū ambrosiū augustinū z alios multos. Debet episcopus memor esse nois dñi orando pro se z ꝓ populo. Unde pe. de se z alijs apostolis coep̄is suis ait. Ad multitudinem credentium nō est equū nos ministrare mensis: z derelinquere verbū dei: sed ꝓstituite z cetera. Et nos orationi z p̄dicationi vocabimus actū. 6. Sic z in figuram pontifex veteris testamenti intrabat in templuz ad fundendum p̄ces pro se z pro populo: quod designabat illa incensatio: vt legitur

ōzacharia luce.i.c.Et ad hoc facit qō ait biero. ī leuitico.Est aliud opus qō facit moyses:ad bel la nō vadit:nō pugnat ꝓtra inimicos:sed qō facit ozat:donec ozat:vincit ppl's eius:si relaxauerit ꝛ dimiserit manus suas:ppl's eius vincitur ꝛ fugat̄ Ozet ergo sacerdos ecclie indesinenter:vt vincat ppl's qui sub ipso ē hostes inuisibiles amalechi tas:q sūt demones impugnātes eos:q volūt pie viuere in xp̄o.36.di.c.sigs vult.ꝛ di.83.dr ex ꝓcilio carthaginen̄.eps nullā rei familiaris curaz ad se reuocet:sed lectioni oꝛoni ꝛ verbo p̄dicatōnis tantūmō vacet.Debet eē memoꝛ noīs oñi epūs ipm̄ oñm ppl'is p̄dicādo:ꝛ qūo ad eū valeāt peruenire declarādo.Unde paulus ad timotheū epm̄ inquit.Predica verbū:insta opoꝛtune ꝛ īpoꝛtūe z.thi.3.Et in hui' figurā p̄ceptum fuit a dño in exodo.z.c.Ut sūmus sacerdos ingrediēs taberna culū in oza vestis sue hiacintine hēret tintinabu la inserta ad designandū q sacerdotes ꝛ p̄cipue epi ꝓuersationi sue designate p vestē oz adiunge re tintinabula.i.actū p̄dicationis:vt dicit gre.di. 43.sit rectoꝛ.ꝛ in eadē dis.dicit idez greg.ephes. paulus dicit.Mūde sunt manus mee a sanguine oīm vr̄m.Non.n.subterfugi:quo minus ānunci arē oñe ꝓsiliū dei vobis:actuuz.xx.c.Mundus ḡa sanguine eoꝛ ñ esset:si eis dei consiliū ꝓnunciare voluisset:qz cū increpare delinquētes noluit eoz ꝓcul dubio tacendo pastoꝛ occidit.Hoc enim.s.p̄dicare fuit officiū xp̄i ꝛ apl'oꝛ p̄ciputz: quoꝛ locū tenēt epi.Unde ꝛ eis dixit marci vl. Eūtes in mūdū vniuersū p̄dicate euāgeliū oñi creature.Omni aūt creatura hz aligd cōe:hz nāq cō mune eē cū lapidibus:viuere cū arboꝛibus:sentire cū aīalibus:intelligere cū angelis.Si igit cō mune hz aligd cū oñi creatura hō.Omi ḡ cratu re p̄dicat eu angeliū cū soli hōi p̄dicat.Quia illa vz docet ꝓpter quā cūcta creata sunt in terrā: et a qua oīa p quādam sititudinē aliena ñ sūt.Secundū aūt qualitatē ꝛ capacitatē audientiū sic oz verbū ꝓponere:vt dicit petrus apl's ad plebem. Oz eū qui docet ꝛ instruit aīas rudes esse talē:vt p ingenio audiētiuz seipm̄ possit aptare:ꝛ verbi ozdinē ꝓ audientiū capacitate dirigere.8.q.i.oz. Sed de mō p̄dicationis qualit̄ fozmari debeat habes supza in titulo de p̄dicatoꝛibus.

De his que ptinent ad executionem officij epi vt in ozdinando ꝓfirmando beneficia: in dispensando in administrando temporalia ꝛ alijs multis.c.z.

De episcopis .nota

q eps dr̄ ab epi qō ē supza ꝛ scopos qō ē intētio quasi sup intēdēs.s.cure subditoꝛ:vt dicit aug.8.q.i.qui epatum.Et nota q inter epm̄ ꝛ p̄sbyteꝛ q̄tum ad appellationē qñq ñ fuit dr̄a: qz ꝛ isti ꝛ illi dicebant epi ꝛ pz di.93.legimus.Et sic erāt synonyma:vt epi dicēnt p̄syteri ꝛ p̄sbyteri epi.Semp tñ fuit realis dr̄a.Unde ꝛ in primitiua eccl'a soli epi ꝓfirmabāt:actuū.8.Et hoc tenet tho.pe.de pal.ꝛ rai.Sz gl.sup dicto.c.legim' circa hoc ponit tres opi.ubi potes videre.Fuit q dā dignitas in eccl'ia antiqtus: q erat q̄si media ūter epos ꝛ p̄sbyteros:qua dicebant coꝛ epi:qui ꝓstituebant in castris seu villis ñ in ciuitatibus vt epi:ꝛ ꝓferebāt ozdines minoꝛes tñ ñ maioꝛes: ꝛ dare valebāt lr̄as ꝓmēdaticias ꝛ pacificas: nō aūt foꝛmatas:vt dicit gr̄anus di.67.§.i.ꝛ.c.seqn. Sz ablata fuit talis dignitas ab eccl'a:qz abutebātur auctoꝛitate sua vsurpantes que ptinebant ad officiū eꝓꝛ:vt dicit damasus papa di.eadez coꝛ epi.Qualē āt opoꝛteat eē epm: oñdit apl's.i. thi.3.Oz epm esse irrep̄hēsibilē vnius vxoꝛis virū sobꝛiū ꝓuidentē oznatū hospitalē pudicū doctoꝛē ñ vinolentū ñ p̄cussoꝛē:ñ litigiosū:nō cupidū:domui sue bñ ꝓpositū ñ neofitū. Daꝛ ꝓditionū expositionē hēs supza ti.ꝛ de clericis.ꝛ in.z3. di.dr̄.Qui eps ozdinādus ē :antea examinet:si natura sit ꝓudēs:si docilis:si moꝛibus tēperat':si vita castus:si sobꝛius:si semp suis negocijs cautus:si ꝓuigil:si hūilis:si affabilis: si misericoꝛs:si lr̄atus:si in lege dñi instructus :si in lr̄aꝛ sēsibus acutus vel caut':si in dogmatib' eccl'asticis exercitatus.Liberat aūt epalis dignitas a ꝓditione seruili ꝛ ascripticia īmo ēt sacerdotalis dignitas: vt di.54.si seruus.liberat ꝛ a curiali di.54.ex antiquis.Tales tñ.s.serui ꝛ bi' ñ debēt ozdinari:nisi liberati ab bi'. Eps ñ pōt restituere depositus siue degradatū:sz tñ papa:di.50.c.i.Nā nec pꝛes ꝓuincie pōt restituere illū quē dānauit.ff.de questi.l.i.in fi.De degradato seu solēniter deposito planuz est ꝼm oēs:sz in deposito verbaliē sunt varie opi.Nā archid.ꝛ abbas de sicilia tenēt:q pōt restituere debite quo ad crimīa:in q̄bus posset dispēsare ipe eps.Jo.an.tenet q nō.Epi ꝛ superiores nullā sñiam suspensionis vel interdicti incurrūt ipo iure:nisi ō eis exp̄sse dicatur :extra de sen.ex.c. qz piculosū.li.vi.Eps in tota sua diocesi iurisditionez hz ozdinariā. Unde pōt p se ꝛ per aliū in quolibet loco ñ exempto ꝓ tribunali sedere:cās audire:psonas eccl'asticas cuz opoꝛtuerit capere:carceri deputare:ꝛ cetera officia libere exercere:extra de offi.oꝛ.cū eps.li vi.Et q epi possūt a subditis q̄nq moderatū auxiliū exigē.Utꝛ eps possit iudicare īmediate de subditis prelatorum:qui sub eo sunt:nisi gradatim ad eum deferatur? Respondeo ꝼm hostien.licet sup hoc a diuersis diuersa notata sint:dico consuetudinē cuiuslibet ecclesie obseruādam:que iurisditionem tribuit:idē goff.Epi singuli in suis diocesibus:ēt sine ꝓsilio metropolitani possūt plurima: vt rai. ponit:puta ꝓsecrare virgies similiter ꝛ ecclesias: ozdinare clericos:erigere altare in eccl'ia consecrata.Nam in nō cōsecrata sacerdos hoc potest item chr̄isma ꝓficere:baptizatos ꝓfirmare:reconciliare solēniter penitētes:litteras foꝛmatas siue commendaticias clericis dare:hec omnia.68.di stricti.c.quāuis.de cōse.di.i.nullus p̄sbyter.71.di.

extraneo. Item pñt inter subditos iudicare. Itē anathematizare cū solēnitate: ō qua hr. ii. q. 3. de bēt. Itē diuidere vnā eccl'iam ī duas: z duas vnire: vnā subijcere alteri: z nouas eccl'ias erigere: z hoc quidē ex cā pñt facere: z ñ aliter: z nihilominus req̄sito ꝺsensu illoꝝ quoꝝ interest: z g forsan ex hoc ledi possent: ēt qñqz eoꝝ ꝺsensu ñ obtento: eꝛ de excess. pla. c. sicut. eꝛ de eccle. edifi. c. ad audiam. io. q. z. c. fi. iz. q. 3. c. placuit. itē pñt epales synodū celebrare. 38. di. qñ. Itē reuertēt̄es ab hereti' recōciliare: eꝛ de hereti. c. ad abolendā. Itez canonē late sñie quo ad suā dioces̄im ꝺdere. 3. q. 4. nullus. Multa quoqz alia q̄ difficile eēt nūerare: cū eps p̄ordinatoꝛ sit ī cūctis. z5. di. c. plectis.

Utrū eps p̄ncipalius debeat intēdere cure pastorali vel multiplicationi tpalium? R̄ñdeo fm hosti. z tho. in qōlibet. Solicitudo p̄lati ꝓpria et p̄cipua ꝺz esse circa gregis custodiā: oꝛādo p̄dicādo sacra disp̄sando: z sua fm q̄ res exigit ezogādo. Multiplicatō aūt tpaliū pōt exerceri opoꝛtunitate se offerente sine spūaliū notabili dāno: z sic piū ē multiplicare ea ad eccl'e vtilitatem: q̄ si opoꝛtunitas ñ se offerat: nullatenus ꝛz ei seipsum distractioni ingerē: z secularibus occupare cum ī pedimēto nō bili. Idē etiā fm tho. scōa scōe. q. 185. ar. 5. Et ad materiā istā pōt ptinē. i. solicitudo Utꝛ liceat epō ꝓpter aliquā p̄secutionē deserere gregē? R̄ñ. fm tho. scōa scōe. q. 185. ar. 5. Ubi subditoꝝ salus exigit p̄sone pastoꝛis p̄riam: non ꝺz pastoꝛ suū gregē deserere: nec ꝓpter aliqō tpale cōmodū: nec ēt ꝓpter aliqō p̄sonale piculū ūminens: cū bonus pastoꝛ aīam suā teneat̄ ponere ꝓ ouibus suis. Si vero subditoꝝ saluti possit sufficiēter in absentia pastoꝛis p aliū puideri: tūc licitū ē pastoꝛi ꝓpter aliqō eccl'e cōmodū vel ꝓpter p̄sone piculū coꝛpaliter gregē suū deserere: z fm hoc intelligit̄. 7. q. i. sciscitaris. hec materia plene tractat̄. 7. q. i. §. hoc totū. vbi glo. sic sūmat: p̄secutio eccl'e aut ē extrinseca aut intrinseca. si extrinseca que. s. fit a' manifestis inimicis p̄sequentibus coꝛpaliter: tūc aut solus p̄latus q̄ritur: aut totus clerus. si solus p̄latus: tūc si eo recedēte tuta ē salus eccl'esie: z tūc fugiet exēplo xp̄i: si nō ē tuta: tūc ponat aīam suā ꝓ ouibus suis: alias mercenari' est. Si totus clerus querit̄: indistincte se ꝓ eis hostibus opponet. vt di. 43. sit rectoꝛ. Sed si alias pōt ꝺsuli eccl'e: totus fugiet cū p̄lato. Si non pōt remanent cū p̄lato vel oēs vel quidā ex illis. Si aūt est altercatio de mansuris vel recessuris res soꝛte dirimat̄. z6. q. z. sors. Si aūt p̄secutio est intrinseca p eos. s. qui adhuc ñ sunt p̄cisi: tūc aut oēs sūt mali aut aliqui. Et siquidē oēs sunt mali: aut bētur spes de eoꝝ coꝛrectione: z tūc ñ sunt deserēdi. Si ñ bētur spes tūc sunt deserēdi: sicut fecit beatus bñdictus. Si aūt nō oēs sūt mali: ꝛz boni admixti malis: nō debent deseri. z3. q. 4. tu bon'. De hoc etiā. c. ibi adunati eq̄nimiter poꝛtādi sūt mali: vbi inueniūtur aliqui boni: qui adiuuentur Nam, vbi aliqñ fructus de bonis deest: fit aliqñ de malis laboꝛ superuacuus: maxime si ē uicino cause suppetant: que fructū deo valeāt ferre meliozē: greg. z. q. i. c. vltimo. De oꝛdinationibus fiē dis p eps: qz istud ē res maxime impoꝛtāte: ex qua si ꝺgrue siāt: magna vtilitas eccl'e dei sequit̄ Si aūt indebite magnū detrimentū z de bonoratio diuini cultus z p̄nicies oꝛdinatis z oꝛdinatoꝛibus. Ideo maxima diligētia in hi' est seruanda: ꝓpt̄ qō apl's timotheo epōscribens ait. Manus cito nemini īposueris. s. oꝛdinādo: neqz cōices alienis peccatis. i. tbi. 3. vbi leo papa. Quid est manus cito īponere: nisi añ etatē maturitatis: ante tps examinis: añ meritū obedi'tie: añ experiē tiā disciplineꝫ sacerdotalē bonoꝛē tribuere ñ ꝓbatis. Et qd est cōmunicare peccatis alienis: nisi talem effici oꝛdinantē: qualis ē q̄ nō meruit oꝛdinari: di. 88. Uñ de leone papa legit̄: q̄ cuz p. xl. dies ad coꝛpus beati petri apl'i oꝛasset: vt a dño remissionē sibi peccatoꝝ ꝓcuraret: demuz apparuit ei apl's petrus dicēs sibi hoc a dño obtinuisse de oībus excepto de manuū impositione. i. oꝛdinatione z collatione bñficioꝝ: de quo adhuc dño habebat reddere rōnem. Primo igit̄ ꝺz eps ꝓuidere: vt diligēter examinentur oꝛdinandi: z si de moꝛe illius dioces̄is ē: vt p archipr̄s byteꝝ vel archidiaconū vel p̄positū examinētur: hoc nō obstāte ꝺz ipse alios cū p̄dictis assumere examinatoꝛes sacerdotes timoꝛatos z p̄udentes viros gnaros diuine legis z exercitatos in eccl'iasticis sāctōmbus: q̄ ꝓmouēdos examinēt: vt ꝺr. di. z4 qñ. Et p̄cipue debēt examinari de etate legitima sufficiēti ī̄ratura z moꝛū honestate. Hec requrū in p̄ficiendis: quibus. s. iniūgitur cura aīaꝝ: vt ꝺr eꝛ de elec. c. cū in cūctis. Et notat glo. sup dicto. c qñ examinatio fiēda ē añ diē oꝛdinationis: vt ꝓz in illo. c. Debet q̄ examinari p̄ de etate: vt. l. attingat. xviij. annū: si vult oꝛdinari in subdiaconum. xx. annū si in diaconū. xxv. si in p̄lbyteꝝ. alias nō ꝺz eū admittere: z si admittit citra talē etatē: peccat moꝛtaliter: z eps etiā talē scienter oꝛdinās: nisi esset dispēsatus ꝓ papā: qz in hoc ipe dispēsare nō posset. De etate aūt credere ꝺz p̄itanti oꝛdinandū: nisi ipe manifeste sciat ꝺtrariuz p se vel p aliū: vel habeat aspectū nimis puerilez: ꝓpter qō merito posset dubitari: z tūc requirat̄ aliqō testimoniū vicinoꝝ vel ꝺsanguineoꝝ. De dispēsatiōe aūt habita sup hoc a papa nō ꝛz credere: nisi hoc ostēdat: pōt tñ credere si p̄sona est multū fide digna. Quantū aūt ad oꝛdines minoꝛes nō req̄ritur determinata etas: dūmodo excedat infantiā. De litteratura aūt quāta esse debeat: ñ est bñ clarū: z q̄tum ad subdiaconatū z diaconatuz ꝺz q̄ saltē sciat bene z expedite legere: ne faciat confusionē coꝛā populo in legēdo: ar. di. zi. cleros. et operā det addiscēdi grāmaticalia: z q̄ etiaz sciat bene legere z inuenire officiū: cū ad hoc teneatur ex p̄cepto. Alias si nō habet modū ad discendū ipm: vel quia nō habet cōmoditatem bꝛeuiarij: vel quia nescit p se vel cum alio nullo modo ꝺz

ordiari:alꝫ talē sciēter admittēs vel ordians videt peccare mortaliter:cū det illi q̄tidie occasionē delinquēdi ꝛ peccādi mortaliꝫ illud omittendo.

Quātu aūt ad sacerdotiū videt necessariū: q̄ saltē sciat grāmaticā ꝛ p̄cipue si ē sacerdos secularis:q̄ tales cōiter exponūt ad curā aiaꝝ:q̄ male pōt exerceri sine lectiōe librorū: q̄ habent ī literali nec vulgari sermōe scripti. Unde Celestinus papa. Debet q̄s āte eē discipulus q̄s doctor eē desiderat:vt possit docē qđ didicit. Qui minime litteris operam dedit:p̄cepto⁹ eē non poterit. di. 59. ordinatos. Sꝫ si ēt religiosus:cū ex vocatione sua ñ deputet ad curā aiaꝝ:vnde oporteat eū scire:q̄ ptinent ad debitam admīstrationē sacramentoꝝ ꝛ p̄cipue penitētie:iō videt sufficē:q̄ sciat bñ expedite legere ꝛ missam ꝛ diuinum officium:ꝛ q̄ pertinēt ad debitā materiā ꝛ formam eu charistie ꝛ celebrationis misse. Jn hꝫ enim puritas ꝓscientie ꝛ deuotio regule supplēt defectui scientie. Congruū est etiam ꝛ solitū examīare de cātu ecclīastico p̄cipue clicos seculares. Quātuꝫ ad tertiū.s. de bōitate vite nisi sit peccatoꝛ manifestus notorio iuris vel facti:vt publicus cōcubinarius vel vsurarius manifestꝫ ꝛ hꝫ:vl nisi sit excōmunicatus maiori vl suspēsus vl interdictꝫ:pōt cum admittē:quia nemo iudicādus ē salutis sue īmemor. 7. q. z. sācitū. Debꝫ tñ admonē oēs ordinādos vt debeāt ꝓfiteri añ ordinis susceptionē. Debet ēt interrogare si ē legitimꝫ:q̄ si illegitimꝫ nō pōt ꝓmoueri ad aliquē ordinē sine dispensatiōe vl epi quo ad minores:vel pape quo ad superiores:nisi essꝫ religiosus:qui rōne religiōis in huiusmōi ñ idiget dispensatione:alias ordinans talē illegitimum sciēter:peccat mortaliter:ꝛ ordinatus est suspensus. Jtē ad subdiaconatū ꝛ supra nō debet aliquē clericum secularē ordinare sine titulo alicuius vel bñficij vel altaris vl saltē p̄rimonij:aliaſ ipse ordinator hēt sibi p̄uidē. Et licet exempti cōiter hēant p̄uilegia: q̄ non debeant examinari:ꝓpter quod superficialiter pōt trāsiri i examinatione ipsoꝝ:tum q̄ frequēter abutūtur p̄sentantes ineptos:puta habētes defectū etatis vl nimis ignorātes:iō non incōgruum ē: si in hꝫ examinēt:ar. ii. q. 3. p̄uilegium. Secūdo debꝫ p̄uidere epūs:vt sicut ipe abstinet ab omni vicio simōie:vl qđ hēt spēm vl scrupulꝫ eius:ita ꝛ faciant examinatores ꝛ notarios ab hꝫ cauere. Et p̄cipue ab illa corruptela:qua solent notarij ante q̄ scribāt ordinādū seu p̄sentandū epo petē certā pecuniam:vt florenum vl medietatē vl plus vl minus:alias non scriberēt:quod expresse p̄hibet i. q. z. sicut episcopum. Et q̄uis post ordinationē factam p̄o littera testimoniali ordinis recepti posset notarius moderatum qđ accipere ab ordinato p̄ suo labore:q̄ñ non ē salariatus ab epo ꝺm glo. dicti. c.. Tñ tutius esset abstinere: vt cessaret omne scrupulum:ꝛ p̄cipue cum multum accipiunt ꝛ ordinatoꝛ vl examinatores participant de lucro. Tortia seu cerei qui volūt secundum morē sua sponte offerre:recipi p̄nt:q̄ nolunt dare non sunt cogēdi. Tertio eps faciens ordiationē in p̄ncipio ꝛ añ oīa faciat generalē admonitionē ꝛ exhortationē ad ordinandos:vt deuote suscipiant ordines:cum per huiusmodi applicentur ad diuina mysteria tanq̄ angeli. Et iō conētur vitam tenere angelicam: p̄cipue vt caste,ꝛ honeste viuant:ꝛ frequentent confessionē:ꝛ p̄cipue cum habēt exercere actus ordinum suoꝝ: quia talia faciendo vt acoliratum subdiaconatū diacōatū ꝛ hꝫ existētes ī peccato mortali mortaliter peccarent. Et q̄ non omittant officium diuinū qui tenentē:ꝛ q̄ vacēt lectionibꝫ librorꝫ diuorum ꝛ huiusmodi:deinde ad cautelam absoluat a vīculo excōmunicatiōis suspensiōis ꝛ interdicti a q̄bus pōt ordinādos. Quarto eps ꝓferat ipsos ordines:sꝫ nō nisi illis qui sunt de sua dioceſi. ar. 9. q. z. lugduñ. vel alijs de lñia suoꝝ superiorū ostēsa ī lris auctēticis:quos examinare ēt si vult pōt p se vel p alios:ꝛ etiā non ordinare:cū sibi non vident idonei. Cōferat aūt tēporibꝫ statutis ab ecclesia infra missā:ꝺm q̄ notat in pōtificali. Attendat aūt cū omni diligentia:vt non faciat defectū ī exp̄ssiōe formaꝝ vel collatiōe īstrumētorū ipsorum ordinū ꝛ alijs cerimonijs. Unde frequēter respiciat in pontificali de pte in paꝛtē videat qđ agere debeat mature p̄cedēdo:ꝛ auisando ordinādos ꝛ respiciēdo:q̄ tangāt īstrumēta:ī quibꝫ īprimit character:de q̄bus supra ti. 8. c. de sacramtēto ordinis. Frequēt enim defectus in huiusmodi solēt contigere:in quibus quid agendum: cū contingunt habes supra in dicto. c. Uñ non ꝓfidat de mīstris eius:quin ipse ēt singula attēdat ꝛ p̄cipue circa ordinē sacerdotij:ꝛ p̄cipue q̄ in calice sit vinū cū aqua ꝛ sup patenā hostia:ꝛ q̄ ordinādi tāgāt calicē ꝛ patenā. Jtem q̄ imponat manum sup capita eoꝝ:put notatur in pontificali. Jsta aūt ordinatiōe facta dicēdo secretas morose ꝛ fortiter dicat:vt ordinati ad sacerdotiū possint cum eo dicere:cū habeāt ꝓcelebrare cuꝫ eo. nō tñ q̄ istō sit de substantia ordinationis: vl q̄ oporteat supplere illud:si ñ dicerēt cū eo. Demū ī fine misse ad bene esse solēt episcopi se recōmēdare ordinatis:ꝛ inūgere quasdā missas sacerdotibus:alijs alias orationes p̄ ecclesia dei p̄ sūmo pontifice p̄o ipso ꝛ p̄ bono statu ciuitatis.

Jn cōferendo ēt beneficia oportet, summam adhibere diligentiam. Nam ꝺm Tho. ꝛ alber. in .4. mortaliter peccat scienter conferens bñficia īdignis:vnde ormisda papa di. 61. c. ī sacerdotibꝫ ait. Jn sacerdotibus eligēdis curam oportet eē perspicuam. Jrreprehensibiles enim esse eos cōuenit:quos p̄esse est necesse corrigendis. Longa debet vitā suam p̄batione monstrare:cui gubarnacula cōmittunt ecclesie, emendatiorem. n. esse conuenit populo:quē necesse est orare p̄ populo. Et infra. Perferens memorādi criminis labem:nō hēt lucidam sacerdotij dignitatem. Sicut aūtē ꝺm grego. singula ecclesiastici iuris offi-

Titulus.

cia singul' gbuscz psonis cõmitti debẽt: qz turpis simũ est si singula rex misteria psonis totidẽ non fuerit distributa di.89.c.i.ita z bñficia nõ plura vni:sz singula singulis conferant'.vt dicit'.di.70. c.sanctorum.Et hoc quando illud vnũ bñficium est sufficiẽs ad competẽtem substẽtationez eius: Et quãuis solus papa dispenset:vt quis hre possit plures ecclesias curatas vl' plures dignitates: vt expresse habetur extra de preben.c.de multa ꝓuidẽtia:z ĩ bñficiis simplicibus plurib' habendis eps valeat dispẽsare:vt dicit glo.sup dicto.c. diffuse tractans istam materiam:tñ sine cã rõnabili dispensando nõ est absq; peccato: cũ dissipet non dispenset.Ex quo sequit' illud ĩconueniens: vt vnus quidẽ clericus exuriat:nullũ habẽs bñficiũ:ali' ãt ebri' sit multitudine bñficiorz z aliqñ min' dignus.Põt ãt eps ecclesias curatas duas vnire ex causa rõnabili:puta ꝓpter exiguitatez: qz vna non sufficeret ad substentationẽ:vl' ꝓpter raritatem clericorz z huiusmodi.Accedẽte tñ cõsensu patronorum si habent patronos:z hoc vel simpl'r vel ad vitam sacerdotis eas habẽtis:z sic poterit absq; alia pape dispensatione quis habẽ duas curatas:quia vt vna reputat'. ar.io .q.3. de ista materia satis diffuse supra habet' titulo. 15.c. de beneficiatis. Prio ergo attẽdat epus vt cui confert bñficiũ:nullũ ei obstet de canonicis impedimẽtis:vl' de bis defectib' de qbus dictũ est .8.ꝓcedẽti.z qꝫ attingat.25.annũ.si bñficium conferendum est curatũ:quãtũcũqz exiguam curam hẽat:z qꝫ nõ sit illegitimus:z infra annũ a collatiõe ordinet' ad sacerdotium:si nondũ est sacerdos.Contrariũ scienter faciendo vl' ignorantia crassa peccaret mortaliter:z collatio non valeret Examĩet ẽt ꝑ se vel paliũ de aptitudie admistrationis sacramẽtorz:z ꝑcipue circa audictiã ,cõfessionũ:vt saltẽ sciat cõia dei z ecclesie ꝑcepta:z cõpetẽter discernere ĩter mortale z veniale/ Sz si bñficium est simplex:nec predictam etatẽ nec promotionẽ ad sacerdotiuz requirit:z de illegitimatiõe ipse dispensare valet:dũmõ alias sit idoneus:z per alium deseruire faciat illi bñficio capelle vl' altari. Ita ẽt qꝫ deprehẽdat ipsum dicẽ horas canonicas:cum ad hoc teneat' ex ꝑcepto: alias nullo mõ debz ei cõferre quãtũcũqz exiguum ẽt sit. Secũdo attẽdat si bñficiuz hẽat pronos qz tũc cũ tempus habeant quadrimestre a notitia vacationis talis bñficii curati vel simplicis infra illõ tẽpus non potest episcopus disponere aliquid de eo cõtra volũtatẽ patronorum conferẽ do:sz ipso vacante q̃z citius debet ibi constituere iconomum ad conseruandum bona eccl'ie mobilia vl' imobilia ad seruiẽdum ĩ curia z officio illi' eccl'ie:cui z postea ꝓuidẽ habebit de cõpetẽti salario. Si aũt infra ꝑdictum tẽpus nõ ꝑsentat':postmodũ ad ipsum devoluit' ꝑ illa vice ꝓuisio eius. Et si ipe epi' infra semestre ñ instituit aliquẽ ĩ illo bñficio curato vl' non curato:postea devoluit' ad alium ꝓuisio eius:nec põt se ĩtromittere:alias peccaret mortalit' z collatio ẽ nulla. Et idẽ de bñficijs que spectant ad eius collationẽ:de bis diffuse.s. ti.15.c.de bñficiatis. Si aũt pr̃oni p̃sentant indignum:sup quo ipse habet examinare de idoneitate sua:nullo modo debz admittere sz repellere eum:alias nõ excusaret' a mortali admittẽdo scienter indignũ:z si ab aliis p̃sentatũ:nec tñ ex hoc patroni admittũt ius p̃sentandi ẽt ꝑ illa vice:sed possunt alium p̃sentare. Si vo idoneum p̃sentẽt debet eps ipsum admittere z cõfirmare. Missio tñ prius edicto publico:vt moris ẽ: z nullo ꝓtradicẽte debet eum anulo ĩuestire:z dare auctoritatẽ alicui mittẽdi eum ĩ possessionẽ. Et hec oĩnia fieri debẽt per istrumẽtũ notarij curie:ipso tñ bñficiãdo ꝓbẽte assensũ p se vl' ꝑ procuratorẽ suũ. Si ãt pr̃oni plures essent z vota variarẽt ĩ p̃sentãdo admitti põt p̃sentatio vtriuscz partis:sz ñ debz seq confirmatio nisi facta discussiõe: cuius p̃sentatio magis debeat admitti:ꝑualet aũt p̃sentatio maioris partis patronorum ceteris paribus. Et circa hĩ solẽt oriri multa litigia que decidunt' ꝑ doct'. Aliqua breuiter hẽs de patronatu supra ti.iz.de eccl'ijs z patronis eaz. Tertio debet attẽdẽ: vt nulla ibi cõmittat' simonia ĩ collatiõe vl' p̃sentatione ipsorum:nec p bñficiandos nec p patronos nec p mediatores:z multo magis ipe ab hoc abstineat:vt.s.nec rõne pecunie ꝓferat: nec ẽt rõne seruitij temporalis recepti vl' recipiẽdi:aut rõe cum ad illõ principaliter moueatur:sz potius ad meritum psone respiciat:ꝑces etiam ꝑ se pozzecte ꝑ bñficio curato indignum reddunt ſm tho. Rai.z plures alios. Collatio aũt bñficij simoniace facta nulla eẽt:z renunciare oporteret. De qua materia diffuse hẽs supra in 2ª parte ti.i.c. de simonia. Nec etiam debet beneficia rõne consanguinitatis dare nec minus dignos consanguineos ꝓponat extraneis magis idoneis:quia hoc pertineret ad vicium acceptiõis psonarum ſm tho. de quo supra in secũda parte. Est ãt de more seu abusiõe in multis curijs episcoporum:vt in collatione bñficiorum certam quãtitatẽ pecunie ipi epi exigant a bñficiatis ſm taxam curie ipsorum maiorẽ vl' minorẽ ſm valorem bñficij hoc agẽtes:z in hoc se excusantes ex more romane curie vbi ſm taxam bñficiorum soluit' annata ipsi curie:medietatẽ hz papa:z aliam medietatẽ cardinales. Sz non sequit' qꝫ si papa hoc facit ex antiqua constitutiõe vel consuetudine:qꝫ ipsi similia possint facẽ:cũ non habeant plenitudinem potestatis in bñficiis:quam hẽt papa:nec possint dessalcare iura vel introitus eccl'iarum sibi subditarum:vt papa vniuersaliter erga omnes. Preterea z alium statum z alias expensas papam cum curia facere oportet:cz epi in diocesib' suis: z ita faciũt habẽtes magnos redditus sicut z tenues. Unde videt hoc ad simoniaz vl' ad extorsionez iniustam saltim ptinere. Uñ cautum est:z vt videtur debitũ ab huiusmõi abstineant. Notarijs aũt curie sue ita faciant ꝓuidere de laboze suo:qꝫ nõ

Vt epus ofrẽdo bnẽficiũ pt̃ ponẽ pensionẽ my ofrt · ut teneat' q̃ nemp̃ bñficiũ dare tenet̃ q̃tumẽ pretiũ vl' pr̃ẽ cuiꝺ beneficij alij · Ott teneas qꝫ nõ · qz nulla pactio vl' quẽcio vl' modꝰ ꝺz intrauenire in ꝛllone bnõrz · et hꝰ ecl' simoniaci. Vide tex. in c. vno. vt eccl'a bñ. si. di. ofe. ibi. Ott ita mnonestẽ fiat · qz nõ liceat ep pactione vl' quẽ none q̃libz · sub mꝰ vl' tenore p̃scripto qrdẽ modꝰ offeriũ · et tibi retinẽ puẽtꝰ · ai in latinꝰ qñio sit ꝓhibitꝰ. ne qꝺ ofrẽdo eãpactũ bnẽficij · pr̃ẽ puẽtꝰ sine vsibꝰ retinẽ p̃sumat · Ott alibi mutuũ nr̃pit in mone · qꝫ eãpactũ bñficij deberet fieꝺ dimmunone ofrri · et retin q̃ seruat̃ in cotꝰ tpu · Ott unde · r. ꝓhibꝰ de censibꝰ q̃ ꝺicit · ꝓhibꝰ insup ne ab abbatibꝰ · epis vl' alijs p̃lat · nouꝰ tensꝰ imponat̃ ecl'ijs · uel uetꝰ augeat · nr̃ pr̃ẽ rꝺditui · sine vsibꝰ aqꝫ p̃ce p̃sumẽt · sz libẽter q̃s sibi maiorẽ ofrre debeat̃ minorib' q̃z sine · luna uolũtate ofrret · si qꝺ aĩ aliter fecit · ixtimꝰ qꝫ egit hẽnter · Ott · r. exti pande · de p̃ben. · c. q̃ uid · in fiẽ · ubi ꝺz · illud ait penit' intrꝺnimꝫ ne qꝺ in simulẽ · de quibꝰ eccl'ijs q̃ cum ꝺz hre plures sacrꝺotes · pensionẽ alij · q̃ p bnõ ofrre ne p̃sumat.

Sn ãs ꝺicit · qꝫ epus pt̃ non pe fructꝰ bnõrz ecl'ie suũ p expensã ꝺis debit'. ut ẽ glo. fi. in c. ut nr̃m · ut eccl'a bn. fiẽ · ꝺe ofe · albas limitat illꝺ glo. in ꝺbit' q̃ritꝰ nunc ecl'ie · nõ ãt in p̃cijs ꝺebit'.

.J.

minus extorqueant ꝑ hi⁹ clericis: ⁊ ipsi nō parti
cipēt de lucro illoꝝ. Et similiter ꝑ cōfirmatione
electaꝝ in abbatissas vl̄ electoꝝ in ꝓsidētes eccle
siarum collegiataꝝ nihil accipiāt: vt sint īmunes
a vicio simonie.

Circa alia spiritualia

f negocia oportet ep̄m eē sollicitū semp ea ꝓponē
do tēporalib⁹: sicut aīa ꝓponit corpori: cū ⁊ cura
aīarum ꝑcipue sit ei iuncta. Et ꝓmo circa audiē
tiam cōfessionū: vbi magis vertit periculū aīaꝝ:
si indebite fiat illō officiū: attēdat q̄ cōfessores
hēant ⁊ auctoritatē ⁊ sufficiētē peritiā: ⁊ q̄ vt dr̄
ex̄ de peni. ⁊ remiss. c. si eps li. 6. Nulla cōsuetudi
ne introduci pōt: vt aliqs ꝓpria auctoritate sibi e
ligat cōfessorē: nō admōeat sacerdotes ⁊ alios cle
ricos: vt ab eo vl̄ vicario suo petāt licētiam cōfi
tēdi si nō habēt ab alio superiore: vl̄ nisi confitēt
religiosis habētib⁹ ex ꝓuilegio vt possint audire
quoscūq; illius dioc̄esis: vbi fuerīt ꝓsentati: vt ex̄
de sepul. c. dudū ī clicis. Sacerdotes vero paro
chiales eo ipo quo instituunt rectores eccl̄iarū
sine alia licētia possūt audire suos parochianos:
nō aut̄ alios sine licētia ep̄i vl̄ vicarij sui: vl̄ nisi
ipsi cōfitētes de hoc hērēt licētiā. Adueniētes āt
ex̄ dioc̄esim audire non possunt: nisi ī grauī īsir
mitate: vl̄ nisi illi alienigene hērēt licētiam a suo
dioc̄esano. Nec tñ sacerdotes parochiales ꝑnt
absoluere in casib⁹ reseruatis: nisi sup hoc habue
rint specialē licētiaꝫ. Alij aūt sacerdotes nō cura
ti audire non ꝑnt sine licētia eoꝝ q̄ dare possunt.
religiosi vero exempti audire ꝑnt ꝑm formā cle
mētine dudū de sepul. Et q̄ maxima ignorātia
hodie reperit ī confessoribus ⁊ ꝑcipue clericis se
cularib⁹: iō eps ꝑ se vl̄ ꝑ aliū examinet ⁊ doceat
de necessariis ad hi⁹: de qua materia hēs diffuse
s. ī ti. de confessoribus. Quātū ēt ad alia sacramē
ta ꝓcuret: q̄ a sacerdotibus ea debite ministren
tur ꝑm formā ⁊ ritū eccl̄ie. Et ꝓtrariū faciētes pu
niat plus ⁊ minus ꝑm quātitatē excessus: ⁊ pma
rime sacrm̄ baptismatis ī substātialib⁹: vt nulli⁹
fiat defectus: faciet ēt obseruari: vt nihil exigatur
ꝑ collatiōe seu admīstratione sacroꝝ vl̄ aliorū
spūaliū: sꝫ sponte oblata recipere ꝑmittat. Dic̄. n.
Grego. q̄ eius oblatio nullam culpe maculā īge
rit: q̄ nō ex ambitis petitiōe ꝓcesserit. i. q. 2 Sic̄
monasteriorū monialiū supra subditoꝝ diligētē
adhibeat curam circa cōseruationez honestatis
earum: nec ꝑmittat īgressum ī monasteruim nisi
ex causa necessaria: vt visitationis medici ad īsir
mos deportationis victualium ⁊ huiusmōi ⁊ b⁹
ꝑsonas maturas ⁊ honestas. Et contra īgredi
entes sine causis huiusmodi solet eē lata sentētia
excōmunicationis ꝑ synodales vt ī pluribus dio
cesib⁹. Accessum etiam ad crates ad loquēdum
cum monialibus non de facili concedat: nisi for
te consanguineis: ⁊ hoc sine pompa ⁊ ornatu sup
fluo. Egressū aūt monialium nō cōcedat rōne vi
sitationis parentū etiam ītirmorum: ratione aūt
balneoꝝ ꝓpter liberationē ab aliqua grauī in
firmitate de consilio medicīe: si monialis hōesta
est ⁊ non leuis: cū decenti societate consanguinco
rum vel alienaꝝ personaꝝ non suspectaꝝ ꝑmittē
pōt: ⁊ si cōsultius esset abstinē q̄ obseruēt regu
lam suam: vt viuāt ī cōi: omnia tenētes sub vna
officiali: ⁊ lucra ex artificijs ⁊ legata ⁊ donata cō
sanguineis de cōi ꝓuideat ꝑ ꝓlatā: ꝓut vnicui
q̄ opus est: ⁊ facultas permiserit. 12. q. i. non dica
tis. Cōfessorē eis tribuat: q̄ nonsolū sit honestus:
sꝫ ēt sciat que spectant ad vitam religiosaꝫ: vt va
leat eis facē conscientiam de transgressionib⁹ suis
ꝓut decet. Congruū etiam videt̄: quod lapsuꝫ
carnis cū alijs ꝑsonis sibi reseruet: visitare etiam
ordinarie annuatim debet: ⁊ si necessarium vide
rit ēt pluries. De pertinentibus aūt ad mores re
ligiosorū hēs supra ī titulo de religiosis. Fami
liaritates aūt ⁊ frequentationes laicorū ⁊ multo
magis clicoꝝ ⁊ religiosoꝝ cū mōialib⁹ itercidat.
In consecratione eccl̄iarū vl̄ v̄ginū nihil tēpora
le exigat. Similiter ī bñdictione abbatū vel ab
batissarū. In consecratione tñ eccl̄iarū potest re
cipere ꝓcuratorē: vel cū vadit ex̄ ad chrisman
dū: vt dicit extra de cen. c. romana li. 6. ī lectura:
⁊ habet infra. Omni anno chrisma cōficiat in ce
na dñi: vel ꝑ aliū ep̄m: si non potest: fieri hoc faci
at: ⁊ chrisma ⁊ oleū sanctū ⁊ cathecuminorum sa
ciat in ecclesijs cūctis renouare ⁊ vetus combu
rere. Omni anno det sacrm̄ cōfirmatiōis bis: qui
nō sūt chrismati ī ecclesia cathedrali: ⁊ hoc fieri ī
festo pēthecostes: ⁊ admoneat vel admonere fa
ciat ꝑ predicatores: quando adulti vadūt ad re
cipiendū chrisma: q̄ ꝑ⁹ confiteant̄: ⁊ q̄ hēant q̄
eos teneāt. Pōt etiaꝫ confiteri q̄buscūq; diebus
istud sacramentuꝫ ꝑ castella ⁊ villas dioc̄esis sue.
Debet aliquādo discurrere ⁊ cōferre ⁊ ꝑcipue
quādo visitat. De ptinētibus ad istud sacramētū
hēs supra ti. 8. De sacramēto ꝯfirmatiōis ꝓtra he
reticos si quos īuenerit: debet ꝓcedē ꝑm iura
⁊ officium inquisitorum: qui deputati sunt a sede
apostolica non impedire sed adiuuare: iudeos si
ibi sunt facere signum portare: extra de iudeis. c.
ī nonnullis. vt discernant̄ ab alijs: ⁊ alia facere ob
seruare: vide que habēt supra parte secūda ti. fi.
de iudeis. Possunt ēt ep̄i inquirere contra here
ticos: extra de hereticis. c. per hoc li. 6. Quādo in
quisitor vel ep̄s facit inquisitionem vel ꝓcessum
contra hereticū aliquez: quomodo se debeāt ha
bere: q̄ simul aliqua habēt facere: vide supra ī ti.
de predicatoribus. c. de inquisitorib⁹: ⁊ maleficia
facientes expellere de dioc̄esi: vt dr̄. 26. q. 5. ep̄i.
Et dicit quedā glo. q̄ q ꝑ maleficiū faciunt q̄ vir
non possit vxorem cognoscere: istud ē crimen ec
clesiasticū: ⁊ ad episcopos spectat seuere punire:
vt. 26. q. 5. siquis clericⁱ. Diuinationes ⁊ incātatō
nes ꝓhibere ꝑ censuras ecclīasticas: vt excōmu
nicationē ⁊ īterdictū seruari facere contra eccl̄i
asticam libertatē. Laicos nō ꝑmittet agere sta
tuta aliqua: ⁊ edita destruē faciat quātū pōt: ⁊ q̄

clerici ⁊ cause ecclĩastice ⁊ vsurarie ⁊ matrimõiales ⁊ huiusmodi nõ trabant ad iudiciũ seculare: operet cõtra publicos vsurarios ꝓcedere ꝫ formam constitutionũ vsurarũ: vt. c. sequẽti de vsuris li. 6. cuius declarationẽ hẽs supra ĩ secũda pte ti. primo. c. de vsurarijs manifestis. Abusiones varias que sũt in ciuitate: quãtũ põt ꝓ predicatores admonẽdo reꝓhendẽdo: ⁊ aliquãdo ꝑ excõmunicationẽ conet extirpare sine scandalo tĩ ar. di. 44. cõmẽsationes. Singulis annis synodũ faciat: vbi admoneat clericos de agendis: ⁊ vicia reꝓhẽdat exclusis laicis: cõstitutiones synodales legere faciat: ⁊ exponere ꝓ ignorãtibus: ⁊ mãdare omnib⁹ sub certa pena pecuniaria: vt veniant ad synodũ. Et si expedit aliquã cõstitutionẽ synodalẽ facere vl̃ imutare: hoc tractare cũ cõsilio ⁊ cõsensu capituli. i. canonicorũ ecclie cathedralis ad exemptos clericos vl̃ regulares humane se bñe debet: ĩ nullo infringere priuilegia siue exẽptionis: ſz ꝓseruare ⁊ ĩ nullo ꝓcedẽ cõtra eos ĩ iudicio: nec rõne cuiuscũq; delicti: nec ratione cõtractus vl̃ alterius rei: si ĩ hoc sũt exẽpti: vt cõmuniter sunt hodie. Jn ecclesijs eor nõ celebrare soleniter nisi regsiti ab eis qbus presunt q debẽt tũc annuere ipsos. Nec monasteria monialium eis subdita visitare nõ debet: vel ĩ aliquo molestare. Potest tñ charitatiue: si quid reꝓhensibile viderit admonere. Ecclĩaz romanã habet singulis annis ꝑ se vl̃ per ꝓcuratorem visitare: quia sic iurat in sua cõsecratiõe: ⁊ alia que ibi iurat obseruet: vel ꝓcuret super hoc de anno ĩ annũ relatione ab illo iuramẽto. Singul'ãnis si põt oẽs ecclesias ⁊ mõasteria ⁊ hospitalia sue diocesis ꝺz visitare: ⁊ de modo visitationis dicet infra ĩ. c. speciali. Vicariũ autẽ vnum vel plures debet instituere secundũ q̃ viderit expedire: qui audiat cãs iudiciales: ⁊ iusticiaz administret. Cui det potestatẽ necessariã causis expediẽdis ⁊ plus ⁊ min⁹ ꝑm q̃ sibi videbit: ⁊ diligenter aduertat: q̃ talis sit qui reputet sufficiens in scientia: ⁊ rectus ĩ cõscientia: vt nõ declinet a vero ꝓcibus vel muneribus ⁊ ꝓuideat ei de competenti salario ꝓ laboze suo. Sed querit archiꝺ. sup. c. vobis: iz. q. .z^a. Utrum vicarius episcopi in spiritualibus ⁊ tempozalibus possit beneficia concedere: ⁊ goff. tenebat q̃ sic extra de ꝓben. in. c. dilecto. quia vicarius potest omnia que pertinent ad iurisditionem. Sed instituere est iurisditionis non episcopalis officij. Guil. duran. contrariuz. Sed archi. dicit. Credo q̃ requirat speciale mandatum: qõ ꝓbat expresse de offi. vica. c. cuz in generali li. .6 ⁊ hoc tenet.

Circa bona tẽpozalia

mobilia vel immobilia episcopatus ⁊ ecclesiarũ ⁊ monasteriozũ ⁊ aliozũ locozum piozuz sibi subditozum debet diligentiam adhibere: ne diminuant vel auferantur. Et primo quidem cauere debet sibi ab auaritia. vt videlicz ne ꝑ se nec per alios negocijs secularibus pecunias suas exponat: sed ⁊ clericos suos ab huiusmodi faciat abstinere ꝓout tenet vt di. 88. c. foznicari. ⁊ extra ne cle. vel mo. c. i. Nec etiam debet thesaurizare: ſz quod sibi superest in pias causas expẽdere. Unñ Ambzo. iz. q. z. Aurum ecclesia habet non vt seruet: sed vt eroget ⁊ subueniat in necessitatibus. Et Diero. c. sequenti. Glozia episcopi est pauperũ operibus ꝓuidere. Jgnominia sacerdotis ẽ ꝓ ꝓrijs studere diuitijs. Secũdo abstineat a dilapidatione ipsozum bonozum: cum sint pauperũ. 16. q. i. qñ. vnde amicis vel consanguineis ñ det nisi in necessitate tanq̃ pauperibus: sicut legitur sanctum augustinũ fecisse ab expensis superfluis conuiuiozũ plurimozum famulozũ vel equozuz pompose supellectilis: ⁊ abstineat obseruando illud quod habet di. 4 i. ex carthaginensi concilio. Episcopus vilem supellectilem ⁊ mensam ac victum pauperũ habeat: ⁊ dignitatis sue auctozita tẽ fide ⁊ vite meritis querat: ⁊ in. c. sequenti dicit nec vestibus vel calciamentis decozem querat legata ad pias causas: si infra annũ a mozte testatozis heredes vel executozes non soluerint: ipse episcop⁹ debet postea cogere illos ex officio suo: nisi testatoz ipse ꝓtelauerit: ⁊ determinauerit tempus illa faciendi: ⁊ ne huiusmodi lateant: cõgruũ est: vt singulis annis Episcopus ꝓceptum faciat notarijs sub pena excõmunicatiõis vt debeant talia legata referre curie siue post mortem testatozis: vt videat si adimpleãt: ⁊ alicubi ẽ sententia lata per synodalem constitutionem cõtra tales: ipsa vero legata que haberet exequi episcop⁹ siue ꝓ incertis facta siue ꝑ alijs causis: quãdo ꝑ testatozem non est expressus locus vl̃ modus erogationis: nõ propterea potest vel debet episcop⁹ sibi imbursare: sed pauperib⁹ erogare tenet: ⁊ idez de alijs incertis que perueniãt ad manus ei⁹ ratione vsure vel ludi ⁊ huiusmodi. Tertio alienare non debet aliquid immobilium sui episcopatus ẽt in casu necessitatis nisi pri⁹ habita licentia a sede apostolica cũ ⁊ hoc iuret: extra de reb⁹ ecclesie non alie. c. monasterioz̃ in cle. ⁊ tũc ẽt requirit certa forma: de qua supra ti. iz. de alienatiõe rerum ecclesiasticarũ. Similiter nõ debz permittere alias ecclesias vel monasteria vl̃ hospitalia sibi subdita alienationẽ rei alicui⁹ immobilis facere sine consensu suo ex causis ⁊ cũ modis qui habent. io. q. z. hoc ius ⁊. iz. q. z. sine exceptiõe. Et debz bene inquirere q̃ ecclesia nõ decipiat: ⁊ ꝓciũ ꝓ necessitate expendat: vt ĩ vtilitatẽ maiozẽ ecclesie ipius emendo aliud sibi fructuosius. Multe lesiões fiũt ecclesijs ⁊ locis pijs per illicitas alienatiões. Sed vbi ecclesia vl̃ monasteria apparet notabiliter lesa: põt eps contractũ rescindi facere: vel ad supplemẽtũ cogere emptozem. Idem de permutationib⁹ vel transactionib⁹. Qz autem episcop⁹ in alienationib⁹ possessionũ ecclesie velit certam quotam puta ad rationẽ .5. ꝓ centenario de ꝓcio rei vendite: videt

expressa extorsio: nec excusari potest ratiõe consuetudinis cũ sit irrationalis: nõ enim põt gabellam ponere in contractib⁹ sicut laici faciũt. Que aũt reperit vsurpata ab ecclesijs ⁊ pijs locis a patronis vel cõsanguineis rectorũ ecclesiaꝝ mobilia vel ĩmobilia restituere faciat ĩ quantũ põt: ecclesias ruẽtes faciat p rectores vt populũ reparari ⁊ domos earũ prout fieri põt. Quarto nota vt dicit. iz. q. z. episcop⁹. ⁊. c. sequentib⁹. Episcopi ⁊ alij rectores ecclĩarũ debẽt habere ⁊ tenere res ecclie distinctas a reb⁹ ppijs: ne sub pretextu rerũ propriarum auferant bona ecclie. Et de bonis quidẽ ecclie mobilib⁹ vel immobilib⁹ ⁊ alij clerici nõ possunt testari: sz de reb⁹ patrimonialibus vel sibi donatis aut legatis aut acquisitis p industriã possũt testari ⁊ cõsanguineis licite legare ⁊ donare: ⁊ ab intestato ĩ huiusmodi succedũt cõsanguinei. Episcopi aũt ex religiõibus assumpti nõ possunt de aliquo testari nisi de licẽtia pape ꝑm tho. in sũma secũda secũde. q. 185. ar. 8. Et similiter religiosi assumpti ad ecclesias curatas: sed quicquid acquirũt tales episcopi vl̃ alias curati ecclie sue acquirũt etiã per successionẽ aduenĩcia. Sz hodie cõsanguinei platorũ spoliãt domos eorũ in morte: de his plenius hẽs supra ti. 6. de testamẽtis. Nota qnto q⁹ episcop⁹ debet ꝓcurare: q⁹ ecclie collegiate ⁊ mõasteria habeãt ꝓcuratores suos seu iconomos: qui fideliter tractẽt bõa earũ: ipe aũt episcop⁹ debet hẽre iconomum rerũ ẽpatus: qui sit testis admĩstratiõis debite temporalium. Sicut etiaz cubicularij quos debet hre personas maturas ⁊ optime vite ⁊ fame clericos vel religiosos debẽt eẽ testes sancte cõuersationis sue: vt dicit. z. q. z. cũ pastoris. ⁊ hic iconomus debet eẽ clic⁹: vt dr̃. 89. di. c. qz. ⁊. c. iudicatũ. ĩ glosa tamẽ super. c. diaconũ dicit q⁹ qui habet potestatẽ seu admĩstrationẽ super reb⁹ episcopat⁹ dr̃ vicedomin⁹: qui aũt super res canonicorũ dr̃ iconomus: hodie consueuerũt nuncupari camerlingbi. Et ĩ. c. omnib⁹ di. eadem dr̃ q⁹ talia officia ꝓpinquis vel fauore sibi coniũctis nõ sũt cõmittẽda. Et dicit ibi glo. q⁹ ratio huius est: qz magis sũt ꝓni episcopi ad vandũ ꝓpĩquis qz̃ alijs ẽt magis dignis. Item alia ratio est hui⁹ ꝓdibitionis: qz semp ꝓsumit̃ q⁹ res ecclesie latẽter ledant̃ per eos: ⁊ di. 88. dr̃. Episcop⁹ nullã rei familiaris curam ad se reuocet: sz orationi ⁊ lectioni ⁊ predicatiõi tantũmodo vacet: hinc ⁊ ber. ad eugeniũ papam in libro de cõsideratiõe multũ inuehit contra episcopos: qui totam solicitudinem suam ponũt principaliter circa temporalia ⁊ supellectilia sua ⁊ comparandos redditus: ⁊ de salute animarũ parũ curant dicentes: q⁹ si nõ possũt habere prudẽtes ⁊ fideles dispẽsatões vti decet: melius est hre minus idoneos: qz̃ q⁹ ipi ẽpi se imisceãt hi⁹ occupatiõib⁹ tẽporaliũ.

De dispensatione que põt fieri per ẽpos.

Nota q⁹ circa lapsos reperiunt̃ tres regule iuris cõmune continẽtes ꝑm ⁹Rai. in sũma ⁊ glo. sũ maria di. 50. in principio. Prima ẽ q⁹ q peccauit moztaliter post baptismũ: non põt ꝓmoueri. s. absq; dispẽsatiõe. z5. di. primũ. 48. di. qñ. i. q. 7. figs omnẽ. z⁹ regula ẽ q⁹ ꝓmot⁹ peccãs moztaliter deijcit̃ di. 50. q semel di. 81. si diacon⁹. 3⁹ ẽ q⁹ ab ordine depositꝰ nõ põt restitui di. 50. c. i. ⁊ z. Iste ẽt tres regule colligunt̃ di. 50. vt cõstituet̃ in principio. ⁊ vbicũq; minus agit̃ dispẽsatio ẽ. idẽ ⁹Host. Sz circa intellectũ istaꝝ rl̃aruz ꝑm ⁹Rai. ⁊ glo. vbi supra tres fuerũt ab antiq̃ opiniones. Prima fuit q⁹ omne moztale post baptismũ repellit promouẽdũ ⁊ deijcit promotũ: ⁊ qz ista ẽ nimis rigida: qz ꝑm eam nullus posset promoueri: iõ non tenẽda. z⁹ opinio ĩtelligit istas regulas de magnis peccatis: qz minoza post penitẽtiã non repellũt ꝓmouẽdũ: nec deijciũt promotũ. ar. di. 41. clicus ⁊. 5. q. 4. in loco. Et qz ista opinio nõ distinguit inter peccata occulta ⁊ manifesta: iõ non ẽ tenẽda di. 50. c. de his ⁹yo. 3⁹ opinio intelligit ꝑdictas regulas de manifestis: occulta. n. post penitẽtiam ⁊ si grania nõ repellunt nec deijciũt di. 48. qñ. Et qz hec opinio nõ distinguit inter enozmia: que ẽt occulta repellũt ⁊ deijciũt ⁊ alia peccata: ideo ipa ẽt non est tenenda: ex̃ de accu. c. inquisitiõis. Ut ergo sine calũnia prozcedas: distinguendum est de peccatis: qz aut illa sunt enozmia aut mediocria aut minoza: quãuis oia moztalia. Si sunt enozmia siue occulta siue manifesta sint repellunt ꝓmouendũ: ⁊ deijciunt ꝓmotum idest indignum faciunt: vt ꝓmoueatur ⁊ si iam ꝓmotus sit: indignum faciunt ad exequẽdũ officiũ suscepti ordinis ⁊ post quãtecũq; pẽitentiam: ⁊ contrarium faciẽs hoc ẽ accedens ad ordinem suscipiendum vl̃ exequens ipsum ante dispensationem semp peccaret moztaliter di. 50. .c. mirozi. q. i. erga. ⁊. c. si quis. extra de accusa. c. inquisitionis. Et vt dicit Guili. glosatoz ⁹Rai. hoc quod dicitur de enozmib⁹ restringendũ ẽ ad homicidiũ ⁊ simoniam ĩ ordine. idẽ ⁹Host. ⁊ goffr. addẽtes viciũ hereſis. i. q. i. vẽtum. Quantum ⁹yo ad mediocria peccata subdistinguit ⁹Rai. qz aut sunt manifesta aut occulta. si manifesta: impediũt ꝓmouendũ: ⁊ deijciunt ꝓmotũ di. 50. c. de his vero. Et intelligunt̃ manifesta: quãdo sũt nota per sentẽtiã vl̃ per cõuictionẽ vl̃ per cõfessionem factam in iure metu ꝓbatiõis di. z4. c. si. vl̃ notozio de quo nulla possit tergiuersatiõe celari. Si aũt sint occulta nõ impediunt ꝓmouendũ nec deijciunt ꝓmotum: sz possunt ⁊ ꝓmoueri ⁊ mĩstrare in susceptis absq; incurſiõe alicui⁹ censure vl̃ irregularitatis: sz nõ absq; moztali peccato quousq; peniteant: extra de tempoz. oz. c. ex te noze. ⁊. c. quesitum. Dicũtur aũt mediocria exẽplificãdo adulterium furtũ sacrilegium periurium fraus cũ dolo, incestus: multo magis viciũ sodomiticum: extra de excess. prela. c. clerici⁹, ⁊ similia maiora adulterio fornicatio ẽt simplex notoria: vbi admonitus nollet se corrigere: videt̃ ptinere

ad mediocria extra de coha.clc.c.sicut. Maiora aũt peccata ẽt manifesta nõ impediũt ꝓmouẽdũ nec ẽt deiiciũt ꝓmotũ. Et dicunt maiora respectu gratiarum: vt venatio in clerico ludus alee z ebrietas di.35.c.i.facere strepitũ i synodo.5.q.4.in loco z similia. Si tamẽ admoniti tales nollent se corrigere; ꝓpter cõtumaciam efficiunt graviora idẽ Hosti. Inno. ẽt in glo. super. c. ex tenore. de tẽpo.or. dicit: q in occultis peccatis sufficit absolutio sacerdotis auctoritate clauiũ ar.6.q.i.illi. nec credo q sit necessaria dispẽsatio ordinarij q̃ ad ꝓmotionẽ vl quo ad executionem: quod intelligendũ est de mediocrib⁹: vt patet ex illo.c.ex tenore z.c.quesitũ ex de tempo.ordi. Et addit q non peccat talis statim facta confessiõe celebrãdo: licet bonũ sit cõsiliũm: q vel abstineat: vel p parte satisfaciat. Dz papa possit in omni casu dispensare homicidio z aliis nõ est dubiũ. Sz circa episcopos est duplex solẽnis opinio ſm Rai. Prima est q eps põt dispensare cõtra duas primas regulas in adulterio z minoribus criminibus.s.cũ sunt manifesta: vt dictum est. In maioribus vero adulterio nequaq̃ nisi i casibus a iure expressis: q possit dispensare: z hoc expresse dicit extra de iudi.c.at si clerici. Naz hoc ipo q de quibusdam cõceditur: de aliis tacite prohibetur: di.25.c.qualis. extra de transla.c.inter corporalia: ar.ad idẽ extra de tempo.or.dilectus. vbi dicit. Cũ illi dispensatio huiusmõi a canõe minime sit ꝓmissa: exprimit autem in iure de quibusdam maioribꝰ adulterio: in qbus permittit epis dispẽsare di.50.c.si quis presbyter. i hereti tamẽ hodie non habet locum: cum papa sibi reseruet absolutiõem. z in.c.presbyteros. distinctione.50. dr de diaconibus z presbyteris idolis immolãtibus ex coactiõe postq̃ penituerint penes eos eorum erit potestas aliquid eis tribuendi. Alia siue secũda opinio est: q eps põt dispẽsare i omni crimine ꝺ duas ꝓmas regulas: nisi expresse ꝓhibeat a iure: hoc ꝓbat di.28.c.presbyter. z optime de peni.di.6.c.i. z i fi. vbi dicit. Pontifex iustus atq̃ discret⁹ nõ cogitur suos sacerdotes semper abiicere: ſz nec mox restituere: nisi statutũ fuerit a romano pontifice: z extra de senten. excõ.c. nup circa finem. Hãc opiniõem tenet Lau. Uinc. Joan. z Tan. z Ber. extra de iudiciis i glo. super. c. at si clerici. Dicit q hec opinio est magis cõis: cui assentit Rai. z guil. glosator eius dicit hanc opinionẽ esse salubriorem z benigniorem supradicta: sequẽdo igit secũdam opinionẽ que cõior ẽt. Qui sint hi casus in quib⁹ ꝓhibita sit epis dispẽsatio: z pape reseruet plene habes infra in ti.zz.c. fi. ibi vide. Quãtum aũt ad tertiam regulã.s.q depositꝰ restitui non potest officiis suis: ñ hoc nullus põt dispensare nisi papa ſm Rai. z Hostiẽ. ſz alii ꝛriũ sentiant: vt hẽs supra in.§.3.

De episcopatu quo ad

petitionem vl recusationem eⁱ vl renũciationẽ Et quãtũ ad primum q nõ sit licitum appetere epatum ſz ꝓsumptuosũ: hoc declaratũ ẽ supra in z^a parte ti.3.c.de ambitiõe. ibi vide. Quãtum ad secũdũ.s. vtrum epatũ iniunctũ a superiore liceat oĩo recusare. Rñdet Tho. z^a z^e. q.185.ar.z. q i assumptiõe epatus duo sunt cõsideranda.

Primũ est quid deceat hominẽ appetere ſm ꝓpriam voluntatem. Secũdũ ẽ quid deceat hominẽ facere ad voluntatẽ alteri⁹. Quãtum igit ad primũ.s. ad ꝓpriam volũtatem: conuenit homini ꝓncipaliter iĩsistere ꝓprie saluti z itendere: Quantũ ad secũdũ conuenit homini: q ex dispositiõe alteri⁹ ptãtem habẽtis super eum faciat quid sibi iubeat. Unde sicut ad inordinatam volũtatẽ pertinet q hõ ꝓprio motu ferat in hoc q̃ gubernatiõi alteri⁹ preficiat: ita ad inordinationem volũtatis pertinet: q aliquis omnino cõtra superioris iniũctionem predictũ gubernationis officiũ finaliter recuset: z hoc ꝓpter duo. Primo qa hoc repugnat charitati ꝓximoꝝ: quoruz vtilitati se quis debet exponere p loco z tẽpore. Unde Aug. 19. de ciuit. dei. Negociũ iustũ suscipit necessitas charitatis. Secundo qz repugnat hoc humilitati: per quam quis se alioꝝ mandatis subiicit. Unde Greg. in pastorali dicit q tũc ante dei oculos vera est humilitas: cũ aũs ad respuẽ dñ hoc qõ vtiliter subire precipit: pertinax non est. Quãuis aũt vita ỹtemplatiua ex qua gs sibi vacat z deo: ꝓponit actiue: qua ꝓximis itendit: z amor dei sit potior amore ꝓximi: nñ bonũ multitudinis ꝑferendũ est bono vnius. Et hoc ipsuz ptinet ad dilectionẽ dei: q aliquis quib⁹ xp̃i p curam pastoralem impositam itẽdit. Insuper z prelati nõ sic transferũt p ꝓfectum ad vitam actiuã vt cõtẽplatiuam deserant: sed vtriq̃ p tempe debẽt vacare. Et inducit ad hoc Tho. auctoritates Augu. que habent i decre. Dicit. n. Aug. Ocium sanctum querit charitas veritatis: negociũ iustũ suscipit necessitas charitatis: quam sarcinã si nullus ipõit: percipiende atq̃ intuende vãcãdũ ẽ veritati. Si aũt impõit suscipiẽda est ꝓpter necessitatẽ charitatis. Sz nec sic omnimõ veritatis delectatio deserenda ẽ: ne subtrahat illa suauitas' z opprimat iusta necessitas. 8.q.i.q epatũ. vbi dicẽ glo. q̃ ad finẽ auctoritatis q nõ ita debet insistere tñ delectatiõi veritatis i ỹtemplatiõe q ñ deseruiat: ꝓut oportet necessitati ꝓximoꝝ i exercitio cure pastoralis. Ad idẽ Aug. ad eudoxiuz. Uos aũt hortamur i dño: vt ꝓpositũ vestrũ custodiatis: z vsq̃ in finẽ ꝑseueretis. Aut si qua opa vra mater ecclesia desiderauerit: nec elatiõe auida suscipiatis: nec blãdiẽte desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis deo cũ mansuetudine portãtes eũ: qui vos regit: qui dirigit mites i iudicio: z docet mãsuetos vias suas: nec ociũ vestrũ necessitatib⁹ ecclie prepõatis. Cui parturiẽti si nulli boni mĩstrare vellẽt: quomõ nasceremini nõ inueniretis. i6.q.i. vos aũt. Itẽ q̃uis accipere epatũ de se nõ sit necessartũ ad salutẽ: sit tñ necessa-

riū ad salutē recipē rōne p̄cepti superioris. Nec excusaret eū:si votū de nō ep̄ando fecisset: q2 si intendisset hoc nullo mō acceptare:ēt p superioris mādatū eēt votum illicitū:z sic nō obligaret: si ī tēdit quantū erat ex parte sui tūc.q2 initingit a superiori nō agit ꝓtra votū: nec ēt excusaret a tali ūūctiōe hoc q̄ hēret ꝓpositum peccādi:q2 pōt z debet dimittere tale ꝓpositū. Si aūt hēret aliquod impedimētū puta excōmunicatiōis vl irregularitatis cū illo nō debet suscipere:sz dz manifestare iniūgenti. Et si nō potest tollere tale impedimētū:puta q2 archiep̄s q̄ precipit:z ille irregularis vl illegittim⁹ z hi⁹ nō tenet obedire. Et idē videt:si eēt notabiliter ignorans:sz si pōt tollere ip̄edimētum:z tollit ip̄o indicato:vt papa. debet obedire. De renūciando aūt episcopatui:qđ fieri nō pōt absq; licētia sedis ap̄lice:hēs ex de renūc. .c.nisi.quod plene declarat supza ti. ꝓximo.c.de renūciatione.

De episcopis assump/

tis ad huiusmodi dignitatē ex statu religiōis:vtz teneāt ad obseruantias regulares. Rñdet tho. z^ z^e.q.185.ar.8.q̄ cum status religiōis z stat⁹ ep̄alis pertineāt ad pfectionē:z dicat stat⁹ pfectionis ī hoc tm̄ est dīa inter vtrūq;:q2 status religionis dī stat⁹ pfectiōis:q2 ipsa obseruatio religiōis est via tendēdi ī pfectionē. Sz stat⁹ ep̄alis dī status pfectionis quasi quoddā magisteriū perfectōis. Unde stat⁹ religiōis cōparat ad ep̄al̄e sicut disciplina ad magisteriū:z dispositio ad pfectionē. dispositio āt nō tollit pfectione aduenīente:nisi fozte quātū ad id qđ pfectioni nō cōgruit: sz magis cōfirmat:ficut disciplina cū peruenerit ad magisteriū:non cōuenit q̄ sit auditoz: cōuenit tm̄ sibi q̄ legat:z meditet magis q̄z prius. Sic igit dicē dū:q̄ si qua sūt ī regularib⁹ obseruātijs: q̄ nō impediāt pontificale officium:sz magis valeant ad pfectiōis custodiā:sicut ē cōtinētia paupertas: z hi⁹:remanet ad illa obligat⁹ religiosus factus ep̄s z p cōsequēs ad portādū habitū siue religiōis: q̄ est huius obligatiōis signū. Si qua vo sūt ī obseruātijs regularib⁹:q̄ officio pōtificali repugnēt: sic ē solitudo silētiū abstinentie graues vigilie z hi⁹:ex quib⁹ ipotens redderet ad exequendum pōtificale officiū:ad hi⁹ nō tenerēt. In alijs autē pōt z dispensatione vti:secūdū q̄ requirit necessitas psone vl officij vl cōditio hominū: cū quib⁹ viuit:p modū quo etiam prelati religionū secum dispensant. Qđ aūt dī.16.q.i.q̄ monachū cano/nica electio a iugo monastice cōuersatiōis absoluit:z sacra ordinatio de monacho ep̄m facit:ītelligit hoc dictū nō quantum ad omnia:sz quātuz ad ea que repugnant pōtificali officio. Et quāuis epi religiosi nō teneant obedire prelatis suarum religionū ex eo vz:q2 desierūt sibi esse subditi:sicut z ipi prelati religionum: cū non habēt superiozes:non tenent obedire superiozibus prelatis:quos nō habēt:manet tm̄ adhuc obligatio voti virtualit:ita.s.q̄ si eis legitime aliquis ꝑficere tur:obedire tenerent:in quantum tenent obedire statutis regule p modū predictū: z suis superioribus si quos hñt:vt archiep̄s vel papa z hi⁹. Propriū aūt nullo mō pñt hre: nam hereditatē pr̄nam vendicat quasi ꝓprium nō quasi ecclesie debitam. Et sic intelligit quod habet .16.q.i. vbi dicit q̄ monachus factus ep̄s velut legitim⁹ heres:pr̄nam sibi hereditatem iure vendicandi potestatem hēat. Unde ibi subdit:q̄ postq̄ ep̄s ordinat ad altare:ad quod sanctificat:quod acquirere potuit restituat. Testamētum aūt nullo mō facere pōt: q2 sola dispensatio ei cōmittit rerum ecclesiasticarū:que morte finit. Si tm̄ ex p̄cessione pape religiosus ep̄s vl alter faciat testamētuz nō tamen ex hoc intelligit vt de re ꝓpria disponere:sz auctozitate ap̄lica intelligit esse ampliata ptās sue dispensatiōis:vt eius dispensatio possit valere post morte. Episcopi aūt qui assumūt ad ep̄atum de statu clericali:pñt bona patrimonialia z acquisita p industriam tenere vt ꝓpria:z donare vl legare p testamentum:put eis videt: de huiusmōi bonis:iz.q.i.ep̄s. Nō .n.epi ī sua ordinatione ad hoc se obligant: vt absq; ꝓprio viuāt: nec etiam viuere absq; ꝓprio ex necessitate regrit ad officium pastorale.

Utrum episcopi nō

v largiendo pauperib⁹ bona ecclesiastica q̄ ꝓcurant:peccent mortaliter? Rñdet Tho. z^ z^e. .q.185.ar.7. Aliter est dicendum de ꝓprijs bonis:q̄ epi possidere pñt.s.si ñ sūt religiosi z de bonis ecclesiasticis. Nam ꝓprior bonorum veruz dñium hñt. Unde ex ipsa rez cōditiōe nō obligant: vt ea alijs cōferant. Sz pñt vl sibi retinere vl alijs p libito largiri. In qua tamē dispēsatiōe vl receptiōe pñt peccare: vel ꝓpter inordinationem affectus:p quam plura sibi cōferant vl retineant q̄z oporteat: vl alijs nō subueniāt fm debitum charitatis: non tm̄ tenent ad restitutionem. Sz ecclīasticorum bonoz sunt dispensatores vl procuratores: vt Aug. iz.q.i.si priuatū. dicit. Ad dispēsatorē aūt requirit bona fides. Sūt aūt bona ecclīastica nō solum in vsus pauperū:sz etiam ad cultum diuinum z necessitatē mīstroz expendēda. Unde antiquit⁹ fiebant quatuor partes de redditib⁹ ecclīarum. Una erat epi. Alia clicoruz deseruientium ecclie. Tertia seruabat ꝓ fabrica seu reparatiōe ecclie. Et quarta pauperib⁹ dabat vt hēt .iz.q.z.ō redditib⁹. z.c.q̄tuor z alijs.c. Si ḡ distincta sūt bōa q̄ debēt ī vsū epi cedere:ab his q̄ debēt expendi ī vsū clicoz vl pauper vl fabrice: z aliqd sibi retineat ep̄s de his q̄ sūt deputata mīstris vl pauperib⁹ vl fabrice:nō ē dubium q̄ agit cōtra fidē dispēsatiōis:z mortaliter peccat: z tenet ad restitutiōem. De his aūt q̄ sūt sp̄aliter suo vsui deputata videt eē eadē rō q̄ z de ꝓprijs bonis vt.s.p̄ moderatum affectū vl vsū peccet: si sibi retineat vitra q̄z debeat: z alijs nō subueniat: vt

exigit debitū charitatis. Si vo nō sunt predicta bona distincta: eoz distributio fidei sue cōmittit. Et si quidē i modico deficiat vl supabūdet: pōt hoc fieri absq; bone fidei detrimēto: qz nō pōt in talib⁹ pūctaliter accipere qđ fieri opoztet. Si vero sit mult⁹ excessus: nō pōt latere. Unī videt bone fidei repugnare: z iō nō ē absq; mortali. Et addit Tho. 2ª 2ᵉ. q. 185. ar. 7. ad. 4. q si qs clericus vl plat⁹ necessitate nō iminēte, puidēdi pauperib⁹ de his q̄ supfluūt de, puētib⁹ ecclie possessiones emat: vl in thesauro reponat i futurum pro pauperib⁹ p futura laudabiliter facit. Si aūt necessitas immineat pauperibus erogandi superflua cura est z inordinata: vt aliquis tunc in futurum conseruet: quod domin⁹ prohibet dicēs. Nolite solliciti ēe i crastinū.

De ornamentis epi

scopa/ lib⁹ cū celebrat. Nā vltra ornamēta sacerdotis: de quib⁹ supra hēt. 9. alia ornamenta significantia res spūales quas debet habere. Et p̄ calige que significāt rectitudinē gressuū. i. affectionū z opex. Secundo sandalia q̄ significant contemptū terrenorū: qz tegunt pedes: z defendūt a pulueri⁹. Tertio subcīctorium quo stola ligatur cū alba significans amorem honestatis. Quarto tunicella lōga vsq; ad pedes: significans perseuerātiam. Unde z Joseph dicit habuisse tunicam talarē. i. descendentē vsq; ad talos: qui insinuāt extremitatē vite. Quinto dalmatica lata designans largitatem i operibus mie. Sexto cyrothece: que designant cautelā in operibus: defendūt enim ne ledant manus a frigore vl alijs: z manus sūt opera nostra. Septimo mitra designans scientiam vtriusq; testamēti: vnde z duo cornua hz. Et ap pēditia mitre duo possunt designare expositiōes additas doctorū fm duplicez sensum. s. lr̄alem z sp̄ualem: qui est triplex. Octauo anulus signās sacr̄m fidei: qua eccl̄ia despōsat xp̄o: ipsi. n. epi sūt spōsi ecclesie loco xp̄i. Nono ē baculus pastoralis: qui designat tria: q̄ spectant ad officiuz pastoris: nam p curuitatem in capite baculi significatur: q debet colligere vagos. p rectitudinem significat: q debet sustentare infirmos. p stimuluz qui est in pede baculi: q debet pungere z solicitare lētos z pigros. vnde ver. Collige sustēta stimula vaga morbida lenta. Solēt ēt quādā crucem paruulā argēteam vel eneam cum catenula ad collū sub casula deferre: q̄ designat passionez xp̄i: quā debent hr̄e in mēte p meditationē z affectum imitatiōis. Addit archiep⁹ pallium in signum priuilegiate potestatis respectu suffraganeorum. Et designat torquem auream: quam solebant recipere legitime certantes. Romanus aūt pontifex non vtitur baculo pastorali duplici rōne: vel qz Petrus primus papa misit baculū suum p quēdam discipulum suum: vt ad tactū eius resuscitaret socium: z condiscipulū eius georgiuz defunctū in via: quos ipse Petrus miserat ad p/dicandum: qui baculus reseruat: vt dicit i diocesi treuerensi. Unde z papa ibi celebrās vtit baculo pastorali: vel ēt ex eo q papa nō habet potestatem limitatā z determinatā: vt oēs epi z prelati: quā designat etiā curuatio baculi: qz vniuersaliter vbiq;: ideo non vtit tali baculo. Possunt etiā p ista nouem ornamenta specialia episcopoz⁹ designari nouem que facere possunt supra presbyteros: vz clericos ordinare: virgines benedicere: basilicas dedicare: clericos deponere: synodos celebrare: chrisma conficere: vestes z vasa consecrare: hec Tho. in. 4. di. 24. immediate ante expositionē lr̄e exceptis paucis additis. Notādum ēt de quibusdam que fm iura debēt obseruare epi. Et primo vt nō despiciant sed honorent clericos suos fm gradus suos: z econuerso clerici epos habeant vt patres. Unde Hieronymus ad nepotianum. Esto subiect⁹ pontifici tuo: z quasi anime parentem ama. Dz episcopi sacerdotes se esse sciant non dominos: honorent clericos suos quasi clericos: vt ipsis epis a clericis quasi episcopi honor deferatur. Scitum est illō oratoris domitij. Cur ergo te inquit habeam vt principem: cum tu me non habeas vt senatorez. Dz aaron z filios hoc eē episcopū z presbyteros nouerimus: vnus dominus vnum templuz: vnū sit ministerium. Et paulopost. Pessime ꝓsuetudinis est in quibusdam ecclesijs presentib⁹ epis tacere presbyteros: nec loqui quasi eis inuideāt: aut dedignētur eos audire. Et si alij ait Paulus reuelatum fuerit sedenti: prior taceat: gloria patris ē filius sapiens. hec ille di. 95. esto. Itē ex concilio carthaginensi. 4. dicit. Epūs in ecclesia in cōsensu presbyteroz sublimior sedeat intra domū vero collegam presbyterorum se esse cognoscat di. ea. Ubi glo. super verbo collegam dicit: ita tñ q̄ non cōtēnatur. ff. de offi. presi. l. obseruandam. Item epūs diebus festiuis diuinis officijs dz interesse. vnde dr̄ de cōse. di. 3. epūs. si infirmitate non fuerit impeditus: ecclesie cui proximus fuerit: die dñico deesse non debet. Ubi dicit glo. archiē. q episcopus diebus dominicis i episcopali ecclesia diuinis officijs debet interesse: in qua sacerdotali more precipitur residere. vt. 7. q. i. puenit. Nō debet aūt sacerdos in fine misse dare benedictionem pplo: cū presens ē episcopus: z precipue in missa quam cantat ipse sacerdos: vel etiam cum legit: nisi ipse episcopus annuat ei q det: z tunc ēt non debet dare cum solēnitate illa: sit nomē domini z cetera. Potest etiam dici q eo ipso q permittat ei missam celebrare: per consequēs pmittit ei omnia que pertinent ad missam: vnde z benedicere. vt extra de offi. dele. c. preterea. Dec in glo. super. c. ecce ego. di. 95. in quo. c. Hieronym⁹ reprehendit episcopos prohibentes sacerdotes benedicere populum dicens ibi. Si presbyter Christum consecrat: cum in altario dei sacra benedicit cur benedicere populum non debet: qui Christum consecrare non metuit? Quod vz intel

ligendum est de bñdictõe l fine misse ꝑuate:quã dz ei ꝑmittere eps:ẽt si sit ꝑsens. Itẽ notandũ qõ habeť de ꝑziuil.in.6.vbi dr. Qm epi z eoz supe/riozes se hñt diuersis ex causis a suis ecclesiis z dioceſi abñtare frequẽter:nec ꝑñt cõmode ad ec clias accedẽ ꝑ missa celebranda vl audienda:ẽt ipsa sine qua eos trãsire non decet absq; cã rõna bili vlla die:presenti cõstitutione indulgemus eis dem:vt altare possint hre viaticum:z in eo cele/brare vl celebrari facere vbicũq; absq; iterdicti transgressione illis ꝑmittitur celebrare vl audi/re diuina.hec omnia in tex.Ubi dicit Jo. and.in glo.cum isto altari viatico poterit episcopus pu ta vadens ad curiam õe mane ante cãpanã diei dicere vel dici facere missam:z pergere vias su/as:z sic non impediet in dieta:qõ fieret:si hẽret expectare diem z solitam hozam z opoztunita/tem ecclie:ex textu isto regulariter q̃tidie dz di/cere vel audire missam:nisi ipediat. Itẽ epi mu tuũ sibi debẽt ꝑstare auxilium scilicet illicit). Un de Inno.secundus di.91.ait:precipimus vt epis/copi ad solum deum z ppli salutẽ hñtes respec/tum omni tepiditate sopita ad pacem firmiter te nẽdaz mutuũ sibi cõsiliũ z auxiliũ ꝑbeãt:nec hec alicui3 amoze vel odio ꝑtermittãt.Ubi diẽ glo. q̃ p istõ:z.c.sequẽs pz:q; ad iudiciũ ecclesie spe/ctat facẽ pacẽ:vt hic z ex̃ de treuga z pace.c.tre/ugas.Et ẽt mõtuo epo vl firmo vicini epi tenẽť supplẽ defectũ.vt.7.q.i.põtifices.itẽ di.ea.ex cõ cilio carthaginẽsi q̃rto dr.Studẽdũ est epis:vt dissidẽtes ffes siue clericos siue laicos ad pacez magis q̃ ad iudiciũ coercẽť.vbi tñ dicit glo. h intelligendũ:cum ciuiliter agit de crimie vel in causa ciuli:secus vbi criminaliter agereť.Expe/dit.n.peccata nocentiũ eẽ nota.extra de collu.c.i. in glo.Itẽ eps debet pr̃ocinium prestare pupillis z viduis z aliis psonis miserabilibus ꝑtra ipzo/boz violẽtias.Unde gelasius.Desolatis ꝓpzie de/fẽsiõis auxilio:z q suis actib3 ꝓdesse ꝓpẽ etatis ifirmitatem non ꝑñt:exozatũ decet põtificẽ sub/uenire:qz pupillis tuitionem ẽt diuinitas iussit i/pẽdi.di.87.z di.88.dr. Eps gubernatiõez vidua rũ z puillo3 ac peregrino3 nõ ꝑ se ipm sz per ar chipzesbyte3 vl archidiaconũ agat:qõ itelligen dũ ẽ de his:q ꝑ suos ituari nõ ꝑñt: z idẽ de aliis pauperib3 z debilib3:in quantum facultas assit: vnde di.82.c.i.dr. Eps pauperibus vl infirmis q debilitate faciente suis manibus labozare ñ ꝑñt: victum z vestitum i quãtũ possibile sibi fuerit: largiať:dicit ea.di.Ad reatũ epi ptinet vt presby teri qui parochie preest substẽtare: si vite presen tis causa adolescẽtiozes vidue vel sanctimonia/les clerico3 familiaritatibus subijcianť: vbi glo. q̃ propter rerum defectum faciendo aliq̃s ope/ras clericis vel aliis ꝑ talem familiaritatẽ inducũ tur ad turpia.Et ideo eps si sunt pauperes:debz eis prouidere:z hoc de quarta paupe3: non ta/mẽ debent eẽ ociose:sz debent facere calathos z alia huiusmõi honesta de conse.di.5.nũq̃. Sed diligẽter attẽdendũ est q; ꝑ psonas hõestas dẽt opera:z recipiant ꝑcium.Itẽ di.86.dr. Mõ licet epm manib3 suis aliquẽ cedere.hoc.n.alienuz eẽ dz a sacerdote.vbi dicit glo. q; si p se hnõ possit tãq̃ idecẽs dignitati epali:põt tñ h ꝑ aliuz:ita tñ q; sit clic3. Nam si per laicum incideret in cano/nem:extra de senten.excõmunica.c.cum ex vni/uersitatis.z hoc nisi eẽt icozrigibilis vapulãdus nec p clicos possit coerceri.

De his que episcopus

põt habere seu exigere ab aliis ecclis ex cõcilio aureliano sic dr.De his que parochijs ĩ terris vi neis mancipijs atq; peculijs quicũq; fideles ob/tulerint:antiquoz statuta seruenť:vt in episcopo rum potestate consistant. De his tñ que altario concesserint:tertia fideliter episcopis deferať.i.c. ãt sequẽti.quod incipit antiquos dr de medieta te.vbi dicit glo.q; tempoze primitiuo cũ paupe res eẽnt epi:statutũ fuit:vt epi de epalibus eccli/is z omnibus bonis ecclie sumerẽt medietatem: sz ĩ oĩbus parochialibus ecclis hñt tantum ter/tiam oblationũ z decimarum:vt in dicto.c.de his postmodũ quartã vt.iz.q.z.vobis z quicũq;.c.se quenti.Hodie aũt nec tertiam parochialium hẽ bunt:nisi ad fabzicam reparandam:nec illã ha/bebũt nisi velit fabzicam reseruare vl renouare vt.io.q.z.c.i.z.z.vel dic q; sm cõsuetudinem ista dãť.ex̃ de sepul.c.certificari.hodie aũt cũ sint di uites epi:nihil habebũt preter cathedraticum:vt .io.q.z.c.i.sz certe quicqd dicat io.parochialis ec clia hẽt tñ quartam decimaruz:z eps aliã quar tam pzo se:alias duas quartas retinet eps pzo fa bzica z pauperibus.vt.iz.q.z.concesso.z.c. sequẽ ti.De aliis redditib3 nihil habet de consuetudie generali z prescripta:licet predicta.c.z alia vide anť dicere ꝑtrariũ:z ita sentẽtiatũ fuit ꝑ episcopo bononiẽsi ꝑtra ecclesiam sancti Jo.ĩ persico.hec in glo.Addit archiõ ad glo.dicti.c.dicẽs:hostiẽ. de hoc notando ponit hãc sententiam:z videtur manifeste comprobari extra de censib3.c.cũ oli. z de decimis.c.quoniã. Sz tu dicas sm hostiẽ.q; de iure cõmuni competit epo nõ solũ quarta de/cimationũ alias decimaz:sz ẽt mozturiozuz:vt extra de offi.oz.c.cõquerẽte.vbi de hoc in glo. z extra de testa.c.officii.z de verbo.signi.c. ex par te.z. Nec obstat dictũ.c.io.q.z.c.i.qz ibi non log tur de canonica epi:sed de canonica fabzice õpu tatẽ.fateoz.n.q; illam non habebit eps: nisi velit subire onera fabzice. Nam z quelibet res trãsit cum onere suo:vt extra de pigno.c.ex lris.Sed Inno.dixit in predicto.c. cõquerẽte de offi. oz q; quarta decimarum z mozturiaz non debeť de iure cõmuni:z idẽ sentit ibi ber.sz host. ibi di cit q; salua reuerẽtia sua debeť q̃rta.vt dictuz ẽ. q̃uis quota.idest media vel tertia de consuetu/dine debeatur.z sic loquũtur iura.io.q.ꝓma. de bis.z.c.sequenti.z.ea.questione.z.c.vnio.z.c.nu/merus.z de sepul.c.certificari.Et ipse idẽ Inno.

sentẽtiauit ꝑ host. in cã quã habuit cũ fratribus sancti Joãnis hierosolymitani: ꝓut ibidẽ ipe idẽ host. notauit. s. i. c. cõquerẽte. Sz lau. notauit hic ꝙ quartã de decimis ⁊ oblatiõib⁹ nõ ꝓsequitur epus: nisi subeat onus fabrice. ⁊ ita de facto fm ipm sẽtẽtiauit dñs celestinus: si tñ sit pauper eps: nec possit fabricã reparare: credit ipse lau. ꝙ nihilominus possit bre quartam: vt. io. q. 3. c. ꝑscis. ⁊ ẽt vltra si illa nõ sufficiat ar. iz. q. z. ex his. idem archiõ. sup. c. antiquos. dicit ꝙ vinc. ⁊ ber. notant extra de testa. c. regsisti. que capla dicunt ꝙ res ecclĩastice diuidẽde sũt i q̃tuor partes: vt. iz. q. z. quatuor cũ alijs caplis loquũt de mricib⁹ ecclesiis. Sz host. in eo. c. ingt ꝙ illi qui dicũt: ꝙ eps nõ recipit suam canonicam: nisi de redditibus ecclie cathedralis: videre debẽt: qñ ipam ꝓcipit ꝑ oẽs sue dioceſis ecclĩas ⁊ alia pia loca sicut sũt hospitalia ⁊ similia: vt in. ℣. secus predicta. c. requisisti de testamẽtis: colligit manifeste ⁊ idẽ sentit gof. i glo. ⁊ extra de decimis cũ contingat. vbi dicit ꝙ in alijs ecclesijs habebũt epi legitimam portiõnẽ in decimis: extra de prescrip. c. de quarta. ⁊ in oblatiõib⁹. extra de verbo. signi. c. cuz inter: ⁊ in bis que in testamẽto continẽt: vt in predicto. c. regsisti. vinc. sequit Jo. in glo. 16. q. i. quicũq;. Et qz de cathedratico facta est mẽtio: quõ illud debeat solui: vl q̃tum habeat. io. q. 3. c. i. vbi dr placuit vt nullus epor ꝑ suas dioceſes ambulans. i. ꝓter honorẽ cathedre sue. i. duos solidos aligd aliud ꝑ ecclesias tollit. Ubi dicit glo. sũmaria añ capl̃z ꝙ istud appellat quandoq; synodaticũ: vt ex de censi. olim. ⁊ hoc qz frequẽter dantur isti solidi in synodo. Addit archiõ. ad glo. ꝙ Inno. intelligit istud de qualibet ecclĩa. s. ꝙ ab ea possit accipere cathedraticũ: excipiũt tñ omnia mõasteria: vt habet. io. q. 3. inter cetera. i tex. q̃ non tenent ad cathedraticũ. Et quãuis aliqui dicãt ẽt hoc itelligi de capellis mõasteriorũ: dicit archiõ. sup dicto. c. ꝙ hoc non est verũ fm Hugo. nisi itelligat in eo casu: qñ capelle sunt exempte ẽt cũ suis mõasterijs aliquo priuilegio speciali ab omni iure dioceſis epi. Exponit ℊ iste tex. vbi dr mõasteriorum basilicis. i. basilice: q̃ sunt mõasterii: q̃ vt dictum ẽ: non tenent ad cathedraticũ. Sz Tan. ⁊ Ber. intelligũt hoc de ecclĩs dioceſis ⁊ nõ ciuitatẽſib⁹. Idẽ Hugo. Isti aũt duo solidi quales debeãt eẽ sũt diuerse opiniones: vt põit ibi glo. Alig. n. dicũt ꝙ debẽt eẽ fm cõmunẽ monetã regiõis: ⁊ si plures appareant: magis exigui dabunt meliores vl saltẽ mediocres. Addit archiõ. ad glo. dic fm Hoff. ⁊ credo verius: ꝙ erũt solidi vsuales ⁊ cõis monete regiõis. Et si plres sint monete i regione: forte dabunt meliores: ar. ex de iure iurãdo q̃z/to. vl mediocres ar. io. q. z. hoc ius. vl minores ex de cen. c. ex parte. hec ibi. Lũ aũt in huiusmõi. s. i datiõe cathedratici ⁊ datiõe quarte vl tertie vl medietatis de decimis ⁊ oblationib⁹ dandis epor sint varie ꝓsuetudines: ⁊ alicubi nihil det. de omnib⁹ bis vt florẽtie: alicubi det cathedraticũ solũ: alicubi diuerse portiões de decimis ⁊ oblatiõib⁹ ⁊ alijs: videt i hi⁹ stãdũ ꝓsuetudini locorũ cũ ẽ ꝓscripta: vt ar. ex de sepul. c. certificari. Item qõ dr. io. q. i. decretũ ẽ: vt oẽs ecclie cũ dotib⁹ suis ⁊ decimis rõnib⁹ suis i epi ptãte ꝓsistãt: atq; ad ordinationẽ suã ptineãt. dicit ibi archi. ptineãt. s. q̃ ad ĩstitutionẽ: vt. s. talẽ ꝑ se vel ꝑ alium instituat: ꝙ ecclie bñ ꝓuideat. Et q̃ ad alienationẽ: qz prẽsbyt nõ põt res ecclesie alienare sine consensu epi iz. q. z. placuit. vbi nota fm archi. sup. c. i. io. q. i. ꝙ oĩa iura q̃ vident dicere: ꝙ oẽs ecclesie monasteria ⁊ hospitalia ⁊ alia pia loca sub dispositiõe epor ꝓsistant: vt i dicto. c. i. ⁊ 16. q. 7. oẽs ⁊ 16. q. z. c. quidã. intelligi pñt fz illud qõ bẽ ex de reli. do. c. de ẽnodochijs. vt videlicet illud verũ itelligat quantũ ad hoc: vt seruẽt ea que ordinata sũt vt ibi dr ar. ex de testa. c. nos quidẽ. necnon q̃ ad alia q̃ inueniũt expressa i iure: vt puta dare ꝓcurationẽ cũ visitat ⁊ hi⁹. Alias autem eps nihil saltẽ temporale ab ecclĩjs petere põt: vt. io. q. 3. qz cognouim⁹. fm Inno. ⁊ host. qui ita scripserũt i dicto. c. De sinodochijs. notãdũ est quod dr. io. q. i. ex cõcilio tollerano. Mouerint cõditores basilicarum i rebus q̃s eisdẽ ecclesijs ꝓferunt nullam se potestatẽ habere: fz iuxta canonũ ĩstituta sicut ⁊ eccliam ita ⁊ dotẽ eius ad ordinationẽ epi pertinere: vbi dicit archi. ꝓcise dicendum est: ꝙ ex q̃ fundata est ecclĩa: statĩ est ex potestatẽ laici: nisi q̃ ad iuspatronat⁹: nec plus hẽt ibi ante cõsecrationem q̃ postea: qz nihil antea nihil postea nisi iuspatronat⁹: ⁊ statim ptinet ad epm: i cuius dioceſi fundata ẽ vt hic: ⁊ anteq̃ ecclĩa ꝓsecret: ecclĩa ẽ locus religiosus ⁊ deuotus de conse. di. i. precepta. licet non sit paratus: ⁊ tñ inuenit dici sacratus iz. q. z. nulli. nec obstat quod dicit. 16. q. z. decernimus. Nam ꝙ ibi dicit patronos habere ptãtem i ecclĩjs: intelligit fm glo. de ptãte defensiõis. Et addit archi. Nõ aũt habeat potestatez dilapidatiõis. Sciẽdũ etiam de charitatiuo subsidio debito epis: ꝙ hoc hẽt extra ỏ censi. c. cũ apostolus circa medium: vbi dicit. Sustinemus aũt ꝑ multis necessitatib⁹ que aliquotiẽs superueniũt: vt si manifesta ⁊ rõnabilis cã extiterit cum charitate moderatum valeant ab eis auxilium postulare: .s. episcopi a subditis: nam ab exemptis non possunt: idem dicit honorius de offi. ord. c. conquerẽte. ⁊ dicit glo. super verbo rationabilis causa: ꝙ si de ỹ dubitat superiorũ arbitrio determinetur. hoc puto in consuetudinem in aliquibus locis ĩtroductum: ꝙ episcopi cum a principio suscipiunt pensiones episcopatus: exigũt ab omnib⁹ ecclĩjs sibi subiectis charitatiuum subsidiũ fm proportionem beneficiorum. Nam quia ipsi habẽt soluere annatam curie ⁊ bullas ⁊ sibi prouidere de multis in principio officij: ideo vt inuentur in huiusmodi expensis permissum est: quod tñ moderate fieri dz. De ꝓcurationib⁹ i visitatiõe dicet ĩfra. In dioceſi florẽtĩa extat bulla eugenij 4. ꝙ ñ possit exigi ꝑ subsidio charitatiuo vltra

ſeptingentos florenos: alias plus exigendo incidit in excõmunicationem ipe archiepꝰ: z ex hoc videt tacite illud concedere: ex quo vltra illõ ꝓhibet ar. di. 25. qualis z̃. De iuriſditiõe dicit Jo. an. in nouel. ſuper. c. dilectꝰ de capel. mo. q̃ ſi epꝰ vel quiſquis alius habeat iuriſditiõem vl̃ aliud generale ſtatutũ a iure vl̃ cõſuetudĩe vl̃ ſtatuto ĩ aliqua loca vl̃ perſonas quãtocũq; tempore ſtet q̃ in aliquo illorum locorũ vl̃ perſona nõ vtatur omni iure: qõ in eis bẽt vl̃ in aliq̃ capꝰo ipſiꝰ iuris nõ tamẽ cõtra eum preſcribĩt: multo minus ſi ibi aliquid exerceat. Nam ibi per vnum ſoluz capl̃z ipſiꝰ iuris generalis oĩbꝰ aliis poſſeſſionẽ retinere videtur: niſi alias amittat poſſeſſionez: puta q2 violenter inde expellĩt: vel reuertẽs nõ admittitur vl̃ ſuſpicaĩ ſe poſſe repelli. ff. de acq2. poſ. l. cum poſſidere. §. fi. Nam cũ hec iura ſint ꝯ rigua: ſufficit ĩ vno eorũ retinere poſſeſſionez. ff. de acquir. poſſ. l. poſſideri. immo nec preſcriptio illius temporis cuius non extat memoria: de q̃ nõ. de verbo. ſigni. c. quid p nouale. currit cõtra talem: cũ ſemper poſſideat. Quid enim ſi aliqua perſona vel eccleſia per quinquaginta annos z amplius in tali ſtatu fuit: z tanta tranqllitate pacis: q̃ nõ opoꝛtuit eam viſitari: nec aliquẽ actuz iuriſditiõis in ea: vel cõtra eam exerceri: nunqd ꝓpter hoc diceĩ q̃ epiſcopus amiſit in ea iuriſditiõem ſuam: quam in ea habet? abſit ſm Jnnoc. cuiꝰ eſt hec glo. ar. in eo quod notaĩ z legĩt de ꝓſcrip. c. vigilanti. Et adde quod notaĩ in ſpeculo de iuriſditiõe om. iudi. ad fi. §. ſl. illõ. Notandum ẽt ſm Jnno. vt inducit Jo. an. ibidem q̃ poſſeſſio generalis iuriſditiõis acquiritur: ẽt ſi vnicus actus iuriſditiõis exerceatur: puta q2 aliquis cognoſcit de aliqua cã criminali vel ciuili: vl̃ q2 excõmunicat aliquẽ: vl̃ q2 expedit vl̃ facit quod cũ q; aliud noluerit: quod tñ ad iuriſditiõem pertineat. Et hoc verũ dũmõ ĩtendat vti iure ſuo quo ad iuriſditiõem vniuerſaliter. Quomõ de hac intẽtione cõſtare poſſit: vide quod dixi de poſtu. c. bone. ii. Et licet legiſte ꝑe. z Li. ĩprobẽt hãc opinionẽ. Jnno. tamẽ ipſe ipaz determinationẽ ſuam declarat. d. q̃ ſi audiendo cauſam ciuilem intenderet in ciuilibus tñ vti iure ſuo: nihil acq2reĩt: tunc q̃ ad criminales ar. extra de preſcrip. c. auditis. z de offi. oꝛ. c. dilectus. quantũcũq; ẽt intendat vniuerſaliter iuriſditione vti: tũc tñ nõ extendĩt quo ad alias perſonas: niſi ad illas inter quas illã exercuit. Et ſic patet q̃ potius extenditur ad partes iuriſditionis: q̃ quo ad perſonas Et eſt ratio q2 ſub iuriſditiõe cõprehendũt oẽs partes z actus iuriſditionis: ſed ſub vna perſona nõ cõprehendĩt alia: quãtũcũq; ẽt intendit per vnam perſonã iuriſditionẽ ĩ totum populũ exercere: quia diuerſi ſũt hoĩes. Unde qõ fit in vno nõ extendĩt ad alios regulariter: vt de re iudi. c. q̃uis. Et preſtat ad hoc ar. qõ alias dr̃ in gleba q2 vna apprehẽſa omnes apprehẽſe ĩtelligũtur ſeparate vero nõ. ar. ff. de acquir. poſ. l. poſſideri. z de cõſe. eccle. vl̃ al. c. i. li. 6. Sic in hac materia dicẽdũ eſt: q̃ apprehenſa poſſeſſiõe in vno capitulo: iuriſditio intelligĩt apprehenſa z in omnib̃ aliis: dum apprehendẽtes hoc intẽdant: q2 oĩa capitula iuriſditiõis eidẽ iuriſditiõi cõtigua ſunt z annexa: ſecus in perſonis que nõ ſunt ꝯtigue ſz diuerſe. Et per hoc ſequitur: q̃ ſi epꝰ habet poſſeſſionẽ ĩ vna perſona: z alius intendens iuri ſuo aliquid iuriſditiõis exerceat ĩ eadem ꝑſona epꝰ poſſeſſionẽ amittit: niſi q̃ cito ſciuerit: contradicat. De quo etiam notaĩ de reſti. in inte. c. z. generalis aũt poſſeſſio iuriſditiõis alicuiꝰ caſtri vl̃ ciuitatis vl̃ ꝓuincie acquiritĩ: ſi quis publice z vniuerſaliter per oẽs partes ciuitatis bannum. vt. ſ. ſic preconiçet. Taĩ dñs huiꝰ ciuitatis mandat q̃ quicũq; hoc vel illud fecerit: incurrat talẽ penã. Jn hoc enim caſu z̃ſi nullus penam incurrat: tñ poſſeſſionẽ generalis iuriſditiõis acquirit. q2 edictũ qõ iuriſditionis eſt: fuit ſic publice z generaliter promulgatum: z hoc eſt verum: ſi nullus erat in poſſeſſione generalis poſſeſſionis illius ciuitatis: alioquin ille qui predicto modo vel alio q̃ cũq; vult apprehendere poſſeſſionez: iuriſditionis generalis: non acquirit poſſeſſionẽ: niſi illoꝝ capitulorꝝ z hominũ tñ: que z quos apprehẽdit vt. ff. de acquiꝛ. poſ. quod in eo. §. fi. Omnia que dicta ſunt de officio ordinarii ſupra cõueniunt ſtatui epiſcoporum: quia ipſi ſunt pr̃cipaliter oꝛdinarij: z illa debẽt ſcire. Et ſimiliter illa que dicta ſunt ſupra de beneficiis in ti. de beneficiatis. z omnia que dicta ſũt ſupra de eccleſijs z ſacramẽtis: quia in huiuſmodi debent alij inforꝛmari per eos. Et pene de omnibus contentis in iſta tertia parte de ſtatibus debent per ſe vel alios hẽre noticiam ad directionem populorum nec nõ de cenſuris eccleſiaſticis: de quibus infra habetur. Et cum omnia hec fecerint: que in iure eis mandantur: dicere habẽt illud luce. i7. ſerui inutiles ſumus: z que debuimus facere fecimus. Sed qs eſt hic: z laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua ſuper omnia miracula. Quis enim ad hec tam idoneus: qui non omittat: z que perpendit: z que non aduertit? Et ideo bene dicit Auguſtinus q̃ nil difficilius z piculoſi epi dignitate.

Sermo de archiepiſcopis. c. 3.

a **Ecingere gladio** tuo ſup femur tuũ potẽtiſſime. 44. pſal. ꝓpter z ſm ſenſum litteralẽ loquit̃ pſal. de chriſto: q̃ vti q; potẽtiſſimus ẽ nõ ſolum in deitate ſua ſm illõ eccleĩ. 3°. Unus ẽ. n. deꝰ oĩpotẽs: ſz ẽt ĩ aſſumpta hũanitate: data. n. ẽ ei oĩs ptãs ĩ celo z ĩ tra: vt ipe ait mat. vltimo: quã potẽtiam oñdit. Fortis enim armatꝰ. ſ. diabolꝰ fortis. ſ. natura aliter: q2 tota materia elemẽtal̃ eſtũ ad motũ localẽ ſz oꝛdinẽ nature ei fuit ad nutũ: niſi a deo ꝓhibeaĩ: ꝓpt̃ q̃ dr̃ iob penultio. Mõ ẽ ptãs ſimil̃ ei ſup trã: armatꝰ ãt ĩ malitia: q2 callidioꝛ ſpẽs erat cũctis aĩmãtib̃ geñ. 3. cũ cuſtodiẽit atriũ ſuũ. ſ. mũdũ ſibi p vicia

subiectū:in pace erant:que possidebat nullo cō/
tradicēte seu resistēte tētationib⁹ eius. Sz fortiz/
or eo.s.xps supueniēs in mūdū:dū fortis z potēs
i plio eū deuicit:qz vt ait Augusti. Manu ītermi
z affixa cruci debellauit aereas ptātes: indeqz ar
ma eius i qbus cōfidebat abstulit.s. malicias ei⁹
detegēdo z reprimēdo:z spolia ei⁹ distribuit: qz
animas fraude deceptas p fidē ecclie distribuit
consignandas. Potentissimus quoqz in miracul:
potētissim⁹ in exēplis virtuosis:sm illud fuit vir
pphēta potens in opere z sermone luc. vltimo.
Iste accinxit gladiū.s. iusticie sup lumbos suos:
qz non potētia eripuit homines de manu diabo
li:vt poterat:sz iusticia:qz videlicz p. ccata nra.i.
penam peccatorum ptulit in corpore suo:sup li/
gnum crucis z corpus suū hic dicit femur suū.s.
humanitas:quā ex femore patris traxerat sz cor
pulētam substantiam:i cui⁹ figuraz dicit gen. zz.
q isaac portāte ligna sup humerū:q ōsignāt cru
cē a xpo bainlatam abzahām portabat i manu
ignē z gladiū:ignē.s.amoris z benivolētie z gla/
diū iusticie:ex quibus passus xps tulit deo dis/
ponēte:z hoc gladio iusticie hominez liberauit
secūdū illud Ihaie.37.c. visitabit dns in gladio
suo duro z grādi sup leviathan z cetera. Moza
liter aūt potest applicari ad quēlibet prelatum p
cipue archiepiscopum:qui est princeps episco/
porum: vnde merito potest dici potētissimus: q
permaxime christum representat:qui dicit a pe
tro apostolo princeps pastorū: tria hic igit notā/
tur. Primo eminentia dignitatis:quia po/
tentissime. Secundo congruentia operositā/
tis:quia accingere gla.tuo. Tertio continētia
in se honestatis:quia sup femur tuuz.

Quantum ad primum

quāuis quilibet episcopus sit potēs in iurisditiōe
spirituali:que potior ē tpali:archiepūs tamē potē
tissimus ē:qz sup alios epōs:qō designat palliuz
eius. Palliū ē insigne ornamētū archiepi supti
de corpore beati petri:vt de elect.c. significasti.
qō dat i signū plenitudinis pōtificalis dignitatis
qz archiepūs est sup epōs. Unde dicit ab archos
qō ē princeps:z episcopus quasi princeps epōrū:
nō tamē habet plenitudinē ptātis:sz solus papa
hanc hēt:vnde Julius papa. Ipa ecclia que pri/
ma ē.s.romana:ita religē ecclesijs vires suas cre
didit largiēdas:vt in partē sint vocate solicitudi
nis nō in plenitudinē ptātis.z.q.6.qui se scit. Ar
aūt alig episcopi vtunt pallio: hoc ē ex speciali p
vilegio eis cōcesso:vt dicit de epō lucano vt de
psump.c.cū in iuuētute. Et sm Hostiē. debemus
dare palliū:ad hoc ēt vt in scribēdo sit dra inter
palliū honestatis z pallium dignitatis. Pallium
.n. hōestatis qō glibet ēt laicus deferre pōt: ē su
premū vestimētū.i.sup oīa alia:z clamidē voca/
mus:de quo mat.6. Qui vult tecū in iudicio cō
tendere:z tunicam tuā tollere:dimitte ei z palliuz.
Et virūqz.s.palliū z palleum dicit a palicij grece
qō latine dicit motus. Nam palliū semp mouet
z sepius ēt palleum: vnde z ministri sepe palleuz
aptando circūeunt palleatum archiepm. Ar dici
tur palleū z meli⁹a palloze seu palleo palleo. Pre
ceteris.n. debet deū diligere:amor autē facit ani
mū languidū:z languor vultū pallidum sm illud
cantic.3.amore langueo. debet etiā insistere talis
vigilijs ieiunijs z abstinētijs:que faciunt homi/
nē pallidū. Ornatui ergo vestiū conueniat orna/
tus actionum. Unde greg. Ratiōis ordo nos ad
mōet:vt cū vsu pallij aliqua largiri priuilegia de
beamus. Sz quoniā cū honoris augumēto cu/
ra quoqz sollicitudinis debet excrescere:vt cul/
tui vestium actionis quoqz ornamēta cōueniāt;
oportet vt enixius i cunctis studijs se vestra fra/
ternitas exerceat:z circa subiectorū actus sit vigi
lans di.100.rationis. Reprehēdit aūt ipe greg.
Joānē archiepm rauēnatē:eo q preter cōmune
ius z consuetudinē generalē extra missarū solē/
nia pallio vtebat:qō fieri nō debet di.100. Con/
tra morē ecclesiasticū est:si nō patiētissime tole/
rat quod a nobis absit ēt iniusta correctio z in/
fra. Decorari pallio volumus:forsan moziб⁹ ide
cori:dū nihil i episcopali ceruice splēdidius:qz ful
get humilitas. Ponuntur autē in pallio quatuor
cruces colorīs nigri ꝓpter mortificationē vicio
rum:que debet eē in palleato:vt cum apl'o dice/
re possit. Mihi mundus crucifixus ē:z ego mun
do ad gal. vltimo. Et quidam dicūt q pdicte q/
tuor cruces: quatuor affectiōes animi designāt
de qbus virg. Dic cupiūt homines:gaudēt: me/
tuūtqz:dolētqz. Prima ergo crux:que ē in palleo
ante pectus:significat gaudium. Secūda que est
in sinistra:ōsignat spem. Tertia q ē retro dolorē
Quarta que est a dextris timorem:z ista sicut cō
traria:sic a cōtrario apponuntur. Sz qz quādo/
qz huius affectiōes excedūt:potius sunt afflictio
nes. Et ideo in primis tribus crucibus apponū/
tur actus ad pungendum z reprimendum ne ex/
cedant. In quarta non ponitur actus: quia ipsa se
cum suum aculeum portat scilicet vel timor po/
test dici:q per primam crucem significatur gau/
dium:quod ideo preponitur scilicet ante pectus:
quia homo debet semper incedere leta facie. per
secūdam dolor:quia a sinistris pandetur omne
malum. per tertiam timor: que retro est: quia
timemus: que non videmus. per quartam spes:
z ideo sine aculeo: quia quisqz magis debeat
sperare qz timere: vel per ipsas designantur qua
tuor virtutes cardinales. per primam ante pe
ctus iusticia: vt semper sit pre oculis. per se/
cundam fortitudo contra aduersa: z ideo poni/
tur a sinistris:quia significat aduersitates. per ter
tiam prudentia:que respicit preterita: vt bene p
uideat: vnde retro ponitur. per quartam tēperā/
tia:que vnqz excidit:sed alia temperat. Unde va
lerius maxim⁹ li.4.c.i. Nihil tā magnificū tā p/
clarum qō ñ moderatiōe tēperari desideret:z iō
a dextris pōitur:quasi ꝯclusio aliarū virtutū. Et

Hieronymus ait. Sententia ē philosophoꝝ: moderatas eē virtutes: excedentes modū vl' mē surā iter vicia reputari. Opus cōgruū potentissimo archiepiscopo: vt accingatur gladio suo: vt i pmptu ipz habeat secū: sed hic gladius est quadruplex. Gladi⁹ superne dilectionis. Gladius diuine sermocinatiōis. Gladi⁹ plurime passionis. Gladi⁹ iuste vltionis. Accingat ergo p̄mo archiepiscop⁹ gladio dilectionis. Unde t primo archiepiscopo vrbis petro dictū fuit Jo. vlmimo. Si diligis me pasce oues meas. q.d. non vales eē verus pastoꝝ: si me non diligis. Nā si te diliges: nō pasces oues meas. i. fideles meos: sed lanam lac t carnes q̄res ex eis. Accīgere ergo .i. tecū cōtinue habe gladiū dilectiōis: hic ē gladi⁹ aureus: quē i spū vidit iudas machabe⁹ sibi dari ab onia summo sacerdote apparēte t dicente. In hoc gladio vinces. s. t inimicos ifernales sug gestores tentationū t tyrānos t hereticos vt lupos q̄rentes gregē dominicū deuorare. Mercenari⁹ aūt t qui nō est pastoꝝ: si videt lupū venientē siue diabolū: siue hereticū siue publicanū p̄ruum t nocētē alijs fugit: q̄ gladiū nō hz dilectionis: quo vulnerata se aīa deuota fatebat dicens. Vulnerata charitate ego sū i cāticis. Et vt dicit leo papa erga corrigēdos plus agat benuolētia q̄ seueritas: plus charitas q̄ ptās: plus cohartatio q̄ cōmotio di. 45. lz. De gladio diuini fmōis si apl's oēs fideles hortat ad ipsū bñdū: dicēs ad ephe. Et gladiū assumite: qō est vbuz dei: multo magis archiep's q bēt dirigere nō solū laicos t clericos: lz ēt eps debet accingi ipo gladio: viuus ē enim sermo dei: ait apl's ad heb. 4. t penetrabilioꝝ omni gladio ācipiti tē. semp isto debet eē accīct⁹ i vagina mētis: t cū expedit p̄ loco t tpe de vagīa educere p̄dicādo admonēdo disputādo p̄ sulendo fm scripturas veteris vl' noui testamēti. Uñ i figuraz dicētib⁹ apl'is. Ecce gladij duo hic. Respōdet xp̄s: latis ē luce. zz. qz vet⁹ t nouum testamētū sufficiūt ad docēdū t ad destruēdū oēm errorē. Uno eoꝝ fuit a petro abscisa auricula seruo pōtificis altero nō euaginato: qz p ipm vetus testamētū ostēdit t aufert falsus itellect⁹ seruilis pplī iudeoꝝ: nā alio. s. nouo vti nō oportet: cū nō recipiāt eū. Gladiū passionē designare oñdit sy meō: cū ait virgini marie luce. z. Tuā ipsi⁹ aīam ptransibit gladius. s. afflictiōis: t psal. Ferrū pertrāsiuit aīam ei⁹. s. Joseph. i. gladi⁹ afflictiōis: cuz iuste fuit calūniat⁹ t incarcerat⁹. Hoc gladio archiep's debet accīgi t secū semp hr̄e: vt dicat cū apl'o: qs ifirmat: t ego nō ifirmor: qs scādaliçat: t ego nō vror. Uū. n. q̄tidie cernat tot hoīes perire: tot miserias corpales t spūales: qd ei restat ni si affligi t dolere? Afflictiōem quoq; abstinētie: q̄ vt gladio trāsfigat t mortificet vicia carnis assumere oportet: vt dicat gladius meus deuorauit carnes deutero. zz. i. vicia carnalia. Si. n. ait hiero ny. i loco apl'oꝝ sumus: non solū doctrinaz eoꝝ imitemur: lz cōuersationē t abstinētiā di. 35. ecclie: vbi dicit. Ecclesie p̄ncipes. i. prelati q delitijs affluūt: t inter epulas t lasciuias pudicitiā seruare se credūt: pphetic⁹ sermo. s. i michea describit: q eijciēdi sūt de spatiosis domib⁹ latisq; qui uijs t multo laboze epulis q̄ quisitis. Et si vis scire q̄ eijciēdi sūt: lege euāgeliū: qz i tenebras exteriores vbi erit fletus. tē. mat. 8. t mat. 25. Sed t gladiū vltiōis pctōrū assumat: vt ñ dissimulet sz puniat: vt dicat p effectum. Si acuero vt fulgur gladiū meuz: t arripuerit iudiciū man⁹ mea: reddā vltionē hostib⁹ meis deutero. zz. hostes dei t p̄lati veri sūt peccatores p̄cipue obstiati: vñ p̄ro sper. Si criminosi nec leui medicameto penitētie seu patiētie sanati sūt: veluti igne pie increpatōnis vrendi sūt: q si nec sic medela p̄cesserit i eos: q diu portati t salubriter obiurgati corrigi noluerūt: tāq̄ putride corporis partes debēt ferro excōmunicationis abscīdi: ne putredinis sue p̄tagiōe reliquos corrūpāt. 24. q. 3. ecce. Exemplo moysi ducis ppli: hic enī vt ait greg. 20. moral'. mox vt culpe veniā: ne deleret obtinuit. s. i mōte orās p̄ pp'o illo post idolatriā ppetratā i vitulo aureo rectitudinis çelo succēsus in gt. Ponat vir gladiū sup femur suuz. Ite t redite de porta vsq; ad portā t p castroꝝ mediū: t occidat vnusq̄sq; fratrē t amicū t p̄rimū suū: t ceciderūt. zz. milia di. 45. disciplina. In iudicādo aūt q̄ sūt obscura debet vti gladio magne p̄udētie t equitatis exēplo salomōis: q ad inueniēdā veritatē: q̄ clare p̄bari ñ poterat: ait: afferte mihi gladiū tē. 3. Re. 3. c. in cā illaꝝ meretricū contendentium de filio mortuo. Debet vltimo archiepiscop⁹ vt potētissim⁹ in virtute mentis accingi gladio occisionis vicioꝝ sup femur suū ideſt sensualitatē: vt seriat illicitos mot⁹ seu passiōes ei⁹: vt. n. dicit sym mac⁹ papa. Uilissim⁹ computād⁹ est: si sciētia t sācitate nō p̄cellat: q ē honore p̄stantior. i. q. i. c. vilissim⁹: i cui⁹ figurā legit: q cū saul fact⁹ eēt rex dñi nutu eminebat sup pp'm ab hūero sursum. i. Re. 9. c. qz q regit alios debet virtute multū eos p̄cellere. Nomen q̄ episcopi cōueniat actioni: t actō respōdeat nomini. Dicit enī eps ab epi qō est supra: t scopos quod est intendo: quasi super alios debet intendere ad curam eoꝝ: t primo sui vt dicit. 8. q. i. qui episcopatum. Archiepiscopus dicit quasi p̄riceps episcopoꝝ: qz permaxime debet intendere t virtutibus eminere. Respondeat ergo actio nomini: ait Ambrosius in pastorali: ne sit nomen inane honor sublimis t vita p̄fluis: deifica p̄fessio t illicita actio: religiosus amictus t irreligiosus p̄fectus: gradus excelsus: t deformis excessus: cathedra sublimioꝝ t p̄ scientia humilioꝝ: locutio columbina t mens canina. Sicut enim nihil esse dicimus episcopo excellentius: sic nihil miserabilius. si de vita sancta periclitatur: t i crimine teneatur. quia quanto gradus episcopalis altior: tanto ruina grauior. Et ideo magna sublimitas magnam debet habere cautelaz: quia cui plus credit plus ab eo

exiget sic scriptū ē.s.i euāgelio:qz optimis pmixta sī pessima:z potētes potēt patiēt tozmēta sapiētie.6.z iudiciū durissimū fiet his q psūt ibidē dī.

De patriarchis q̄ ad eoz iurisditionē .c.4m.

D Epatriarchis primatib⁹ z archiepis:q̄ ad eoz ptātē z dignitatē. Nō q⁹ fm ⁊Rai.pfiarche z pmates sūt minozes papa z maiozes archiepis:z pfiarcha z pmas supponūt p eodē. Nā inter pfiarchā z pmatē nō ē realis'oīa:sz vocalis vt di.99.puintie. ppzie tñ dicūtur pfiarche quatuoz pncipales.s. pstātinopolitanus alexādrin⁹ antiochen⁹ z hierosolymitanus. Et fm ozdinē hic positū est eoz maiozitas seu dignitas attēdenda:vt de puil.c.antiqua. Alij vero ppzie dicūt primates vt acquilegiēsis gradēsis bituriēsis z cāturiensis z hi⁹. De primis q̄tuoz patriarchis z de eoz pozitatib⁹ z auctozitatib⁹ hēs di. zz.p totū. Priuilegia aūt q̄tuoz pfiarchaz pncipaliū sunt ista quatuoz. Primū ē q⁹ postq̄ receperit palliū a sede aplica:cōferūt ipi metropolitanis palliū:q sunt sub eis. Secūdū ē q⁹ recipiunt fidelitatis z obediētie iuramētū p se z romana ecclia. Tertium est qz faciunt vbiq̄ ante se crucē deferri:nisi vbi papa fuerit aut ei⁹ legatus: vtēs īsigniis papalibus z nisi in vrbe romana.

Quartū ē qz appellaī ad ipos omissis medijs. hec oīa habenī ex de puil.c.antiq̄ ex tex.z glo.p cipue Inno. Jurisditionē āt habēt pfiarche sic pmates i subditos suffraganeozum suozū fm ⁊Rai.i octo casib⁹. Prim⁹ ē cū appellaī ad eos di.99.puicie. Secūd⁹ cū vacat'ecclia metropolitana:z postulaī pmas:vt disponat de reb⁹ ad metropolitanū ptinētib⁹.s.custodiēdis:vt ō offi.oz. .c.presenti li.6. Tert⁹ ex cōsuetudīe vl puilegio: hos duos hēs.9.q.3.cōquestus. Quart⁹ cū sup arduo negocio dubitaī:nec pōt i puiciali cōcilio termiari:tūc.n.metropolitanus dz primatē consulere di.18.de eulogijs cōciliis. Quītus cū metropolitanus est negligēs z remissus:tūc pōt supplere defectū eius.9.q.3.c.cū simus. Sextus si aliquis cōquereret de archiepo:pmas eēt iudex ii.q.i.si clericus. Septim⁹ si subdit⁹ metropolitani cōqueraī pmati q⁹ iniuste eū excōmunicauit:z pmas remittit eū ad metropolitanū: vt absoluat:z ille nō possit absolutionē obtinere: poterit absoluere pfiarcha:ita q⁹ pcipiat ei:q⁹ metropolitano satisfaciat:alias reducat eū i eandē sentētiā de offi.oz.c.ad reprimēdā. Octauus q⁹ si archiepus vl eps fecit mandatū iniustū vl illicitū z subdit⁹ appellauit ad papā: pōt pfiarcha determiare:q⁹ subdit⁹ legitime appellauit de appel.c. solicitudinē. Archiepus z metropolitan⁹ synonyma sūt:z omnino p eodē supponūt. Sz archiepus dī ab archos qđ ē princeps z episcop⁹ q̄si pnceps epozū. Metropolitan⁹ vo a metros quod est mensura:z polis qđ ē ciuitas:qz sub certa mēsura.i.numero ciuitatū constituit.6.q.3.scitote.nō tamen ē necesse:q⁹ hēat illū tm̄ numeruz sub se.s. decē epoz:vt ibi dī. Archiepus non pōt cōpellere subditū suffraganei sui ad suscipiendas cōmissiones ei⁹ i cāis:nisi sit cōsuetudo de fo.compe.c.romana li.6.z ex de offi.oz.c.pastozalis. Sup quo .c.dicit hosti.q⁹ cū eps subsit archiepo: qz pīgui⁹ ius hēt in eum q̄ in subditū ipsius: pōt archiepus epm cogere:vt compellat subditū ad suscipiēdū. Et si eps itra certū temp⁹ sibi assignatū hoc facē neglexerit:nec aliquod iustū ptēderit:demū pōt cogere vtrūq̄ ar.ex de offi.oz.c.quāto i fi.z.c.irrefragabili.§.excessus. Cōcordat ber.et si ab epo appellatū fuerat. Sed hic sciēdum q⁹ iure nouo archiepus cās q̄ p appellationē vl alio iure metropolitico deferunt ad ipsum:nō pōt audire seu cōmittere alibi q̄ i sua ciuitate vel dioces:aut i eis i q⁹bus appellatū extitit vl cause ipse consistūt: nisi aliud sibi competat de ꝯsuetudīe ex de offi.oz. .c.litigantes li.6. Archiepus non habet iurisditionē i subditis suffraganei sui:nisi i q⁹busdam casib⁹ q notāt ex de offi.oz.c.pastozalis. Primo gdē cū deuiāt in diuinis offic. a consuetudīe metropolitāe ecclie.iz.q. de his. Itez q̄n subditus episcopi deliquit i dioces archiepi.6.q.3.placuit. In hoc.n.casu efficit aliqs de iurisditione cuiusli bet alterius:itē si habet prediū in dioces sua extra de fo.compe.c.fi.z ille etiam casus ptinet ad quēcūq̄ aliū. Item si causa deferī ad eū p appellationē. ex de offi.le.c.i.z de offi.oz.duo. Itē cuz absolut⁹ ab archiepo non vult parere epo: ex de offi.oz.ad reprimēdā. Itē si criminalis cā sit iter epm z clericū suū:debz deduci ad synodū: i qua pest archiepus.6.q.z c.i. Itē si clicus hēt ciuilem cām ꝺ epm suū.ii.q.i.c.si clic⁹. Itē q̄n epus negligēs est i eo:qō facere debet.9.q.3.cū simus. ex de sen.exco.c.p nras.z de appel.c.qua fronte. Itē q̄n defūcto epo eccliа idoneos clericos nō hēt.iz.q. .z.nō liceat. Itē cū cuidēs ēsniam epi ee iustā: ex de appella.c.solicitudinē. Itē cū visitat puicias: ex de pscrip.c.cū ex officij.z de censi.c.sopite.z.c. cum nnper

Per solam vacationē

episcopalis sedis nō archiepus sz capitulū supplet vices epi ex de supple.ne.pla.si eps.z.c.eccle.li. .6. Similiter si eps sit excōicat⁹: ex de suppl.ne.p la.romana.aut capt⁹ a paganis vt i.c.si eps. Sed nūquid archiepiscopus potest ecclesie cathedrali vacāti dare visitatoz? ⁊Rel.nō: nisi forte capt⁹ i spūalib⁹ z tpalib⁹ negligēter vl male admīstret: tūc.n. vocato capto z cē sup h⁹ agnitiōe pmissa visitatoē seu mīstratoē potit deputare:q̄ tuis hēat legitimā admīstrationē i spūalib⁹ z tpalib⁹: tñ illa bñficia q̄ ad solā epi collatōnē ptinēt pferre ñ pōt si ab alio q̄ a romāo pōtifice fuerit ōptat⁹: ex de supple.ne pla.c.eccle.li.6. Archiepiscopus potest prouinciaz suam visitare: licet nō sint ei⁹ suffraganei negligētes:z iterare visitatiōes z pcuratiōes recipe nō absolute ꝺria ꝺsuetudīe: z

dū visitat: pōt cōfessiōes subditoꝝ suffraganeoꝝ suoꝝ audire ⁊ absoluere ⁊ penitētiā iniūgere. eꝛ de censibus perpetuo li.6. Sz vtrū aliquid possit recipere: vide infra visitatio. §.2.⁊.3.⁊ ibi plura de eiꝰ visitatiōe. Archiepꝰ pōt cōciliū celebrare irrequisito pmate di.92. siquis epꝰ vacās ⁊.9. q.3.c.2.⁊.3. Archiepꝰ transiens p quāsl loca pōt facere ante se crucē portari bñdicere pplo: ī pōtificalibus celebrare ⁊ huiusmōi. Sitr epꝰ ēt ī locis exēptis siue dioceſis. c. archiepꝰ ī cle.

De pallio quo vtūtur

papa pr̄iarche ⁊ archiepi. ⁊ papa quidē semper ⁊ vbiq; vtit eo. Pr̄iarche aūt ⁊ archiepi solum eo vtunt ūra missaꝝ solēnia ī qualibet ecclesia sue puincie: non aūt si egrediat ecc̄liaꝫ vt ī pcessiōe: vt de vsu pall̄. c.i. ⁊ hoc ibi ī dieb⁹ de qb⁹ concedit̄ ī p̄uilegio suo: alias nō pōt. Sz bñ potest qñ cūq; sine pallio celebrare eo. ti. c. fi. Est aūt palliū illud quoddā ornamētū ad modum stole sacer/dotalis cū q̄busdā crucibus nigris ītextis: quod defertur sup alia ornamēta circūdās pect⁹ ⁊ hūeros ad modū corone añ dependēs. significat aūt plēitudinē pōtifical̄ officii eo. ti. c. nisi. Dz āt peti a papa. j. tres mēses a tpe ꝯsecratōis vl̄ ꝯfirmatōis si ante fuerat ꝯsecrat⁹: alias si petitū nō fuerit ūra dictū tēpus legitimo ipedimēto cessāte poterit de hoc accusari: ⁊ ēt de dignitate remoueri vt di. 100. c. qñ. Et debet peti cū ist̄ātia di. 100. p̄isca. Et debet petēs pstare sacrm̄ fidelitatis ⁊ obediētie romane ecclie di. 100. optatū. ⁊ de elec. c. significasti. Item ī datiōe pallij debz dare nouū p̄uilegiū vel antiquū ꝯfirmari di. 100. scripturarum. Itē recepto pallio ⁊ nō ante pōt se archiepm nom̄are eo. ti. nisi. Nec ante pōt cōuocare cōciliuz nec cōficere chrisma: nec dedicare basilicas: nec ordinare clicos: nec epos ꝯsecrare: vt eꝛ de elec. c. q; sic. Itē nō pōt archiepꝰ palliū suū alteri cōmodare: qz palliū eiꝰ ī psonā nō trāsit: vnde dz cū eo sepeliri eo. ti. ad hoc ⁊ c. ex tuaꝝ. Dies aūt in qb⁹ pōt archiepꝰ vti pallio ⁊ solū ī missaꝝ solēnijs pparat⁹: sunt hi vt nō. sup. c. ad honorē eꝛ de auc/to. ⁊ vsu pa. natiuitas saluatoris: festū sequēs beati stephani ⁊ sancti Joānis euāgeliste. Circūcisio dñi ⁊ epiphāia: ī ramis palmaꝝ ⁊ ī cena dñi: ī sabbato sancto: ī trib⁹ dieb⁹ resurrectiōis dñice ⁊ pēthecostes. natiuitas Joānis baptiste: ī festis oīuz apl̄oꝝ: ī festiuitatib⁹ sancte marie: ī festo oīuz sanctoꝝ: ī dedicatiōe eccl̄iaꝝ: ī pncipalib⁹ festiuitatib⁹ ecclie sue: ī ordinatiōib⁹ clicoꝝ: ⁊ ī die āniuersaria sue ꝯsecratiōis hec ibi.

De visitatiōe fienda p epos ⁊ alios plātos. c. 5.

Intende ad visitādas oīes gētes: ⁊ nō miserearis oībus: q opant̄ iniq̄tatē: logt̄ psal. ad dñm deū postulās p assūptionē hūanitatis eiꝰ visitationē: dū dic̄ itēde ad visitādas. o. g. qō alibi apertius loquēs ait. visita nos ī salutari tuo. Secūdo pficiat defectū pticipatōnis salutis sue īcarnatiōis: cū subdit: nō miserear]: .i. nō misereberis oīb⁹ q operant̄ iniq̄tatē. s. q pseuerāt ī malis. Nā vt ait Diero. assidue peccātiū nō miserēt deus. Exaudita aūt fuit oīo ꝓphete: qñ ī viscerib⁹ mīe visitauit nos oriēs ex alto. Illumīare his q ī tenebris ⁊.u.mo. se. ad di. pe. no. ī viā pacis luce. i. Unū notat̄ ex ipa visitatiōe sui p īcarnationē ītima miseratio: qz p viscera mīe ⁊c. Unū Jere. 31. c. In charitate ppetua dilexi te: ꝓpterea attraxi miserās. s. suscipiēs humanitatē. Et nr̄a illumīatio: qz visitauit illumīare his q ī tenebris ⁊c. ad illumiādū ⁊ affectuū ⁊ actuū nr̄oꝝ rectificatio: qz ad dirigēdos pedes nr̄os ī viā pacis ꝯm illō Isa. 66. ponā visitatōnē tuā pacē. Cū igit̄ epꝰ qlibet vices teneat sūmi pōtificis Jesu xp̄i: debet ipsū visitādo imitari ī visitatiōe gregis sibi cōmissi: ⁊ licet xp̄s tūn semel visitauerit p īcarnationē: visitat tn̄ pluries ⁊ frequēter fideles suos ⁊ p gr̄arum mūera ⁊ p diuersa bñficia ⁊ m̄ta flagella. Sic ⁊ epꝰ dz visitare plebē sibi ꝯmissā pluries ⁊ ad min⁹ semel p ānū: vt iura statuūt. vnde dr̄. io. q. i. Decernimus. vt antique ꝯsuetudinis oꝛdo seruet̄: ⁊ ānuis vicib⁹ ab epo dioceses visitēt. Et si qua forte basilica fuerit repta destituta oꝛdiatiōe ei⁹ reparari p̄cipit̄. Qō si nō posset ipeditus ifirmitate vl̄ alia cā iusta: p alios visitare dz. Unū in sequēti. c. dr̄ epm p cūctas dioceses paro/chiasq; suas p singulos ānos ire oportet: vt exquirat q̄ vnaquēq; basilica īcrepatōe sui īdigeat. Oꝛ si ipse aut lāgore detēt⁹ aut aliis occupatiōib⁹ implicat⁹ adimplere nequerit: pb̄yteros, pbabiles aut diacōes mittat: q ⁊ reddit⁹ basilicaꝫ ⁊ reparatiōef ⁊ misteriū ⁊ vitā ī grāt. Ubi dic̄ archi. q; hō ꝟbū oportet: aliqñ ē necessitatis aliqñ hōestatis ꝟbū. Sz h̄ nō videt̄ q; sit necessitatis ꝟbū: xt s. eadē. c. regēda. Et quātuis glo. dicat: q; cū subest cā necessaria tūc singulis annis potest visitare: alias si nō ē necessitas: de triēnio ī triēniū visitabit: vt de offi. archi. c. vt archidiacōi. Sed addit archi. ad glo. dictas oꝛdiariū ēc: vt semel visitēt̄ ecclie annuatī: siue sit necessitas siue nō: vt ī p̄dicto. c. decernimus. Sz si fuerit necessitas visitabit quod erit oportunū: eꝛ ō here. c. ad abolēdā. Et sic intelligas omnia iura dicētia pluries posse visitari ī anno ꝯm goff. Nec obstat de cen. c. cuz venerabilis. vbi dicit̄ q; bis ī āno epꝰ ꝓcurationē accipiat: que dat̄ p visitatione: qz illud intelligo: cū a fundatiōe monasterij onus hīe ꝓcurationis fuit illi ipositū: vl̄ forte mōasteriū illō ꝯsuetū bis visitari ī āno ab illis epis. Itē dic̄ archiō. sup verbo vnaquēq; basilica: q; p hoc soluta est questio: an diocesanus habeat visitationem ī ecclesiis non habentibus curam animaꝝ: ⁊ est dicēduz q; sic: vt patet per p̄dicta verba. Nam videbit an ecclesia sit ordinata vel cooperta ⁊ huiusmodi. Et si non poterit ad vnūquēq; locum declinare archiepiscopus; vt quia sunt multe vel

inundationes aquarum: vl̃ alia iusta causa: ad vnum saltē locum cōgruum clicos ⁊ laicos studeat conuocare: vt de censi. c. romana. li. 6. Ad ips ergo ep̄m potest dirigi verbū psal. intende ad visitandas ⁊c. Ubi tria possunt notari circa visitationem. Prio q̄ fiat affectualit̃: ⁊ cū subditor̄ vtilitate ibi intende ad visitandas. Secūdo q̄ fiat vniuersaliter: ⁊ cū mor̄ū varietate: ibi oēs gētes. Tertio q̄ fiat misericorditer: ⁊ cū flagellorum seueritate: ibi non miserearis.

Quantum ad primum

dz visitatio fieri ex affectu charitatiuo ⁊ p vtilitate non sua sed subditorum: qz dr̃ intende ad visitandas. non dic̃ ad dominandum vl̃ ad epulādum vl̃ ad lucrandū: sz ad visitandū. aliqui enim visitāt subditos cū multis equitaturis ⁊ famulis: ac si sint dñi: vl̃ potius tyranni: de q̄bus dñs per ezechielē ait. Vos cū austeritate imperabatis ⁊ cū potētia. Cū tñ dicat petrus apl's ep̄is. Nō quasi dñantes in clero: sz forma facti gregis ex aīo ex precilio cabilonēsi dr̃. io. q. 3. Cauēdū sane ē: ne cum ep̄i p parochias suas peragrāt quādam nō solum erga subditos sed erga socios tyrannidē exerceant: nec quod absit cū charitate: sed cū q̄dā iactātie temeritate stipēdia ab eis exigant. Et dic̃ ibi glo. q̄ subditos appellat laicos ⁊ socios clicos. Alij vo visitant ad epulandū ꝓcurātes sibi parari lauta cōuiuia. Et sic longi tēporis victū breuis hora ꝓsumit: vt dic̃ Inno. ex̄ de censi. c. cū apl's. vnde ibi dr̃. Nec sūptuosas epulas q̄rant: sz cum grārum actiōe recipiāt qō honeste ⁊ ꝓpetēter fuerit illis mīstratū. io. q. 3. illud. vbi dr̃ q̄ ep̄i nō debēt ꝓpellere p̄sbyteros aut clerū parochiar̄ suar̄ supra vires suas eis ꝓuiuia pparare. Ubi dic̃ glo. q̄ comedet ep̄s carnes veruecinas vl̃ vaccinas vl̃ porcinas vl̃ tria ouа cū aceto. Et i dicto. c. cauēdū dicit glo. q̄ ea q̄ domi ꝓsuevit expēdere expēdet: dū ē in via. s. i visitando vt i autentico de man. ꝓin. ℌ. illud. colla. 3. Alij visitant ad lucrādū pecunias: cū tñ dicat apl's: q̄ nō debēt filij parētib⁹ thesauriçare sz parētes filijs. Et huic ꝓnisū ē p. c. romana de cen. li. 6. vbi p̄cipit̃ sub intermīatiōe maledictiōis eterne: vt ep̄i visitātes nihil recipiāt pter ꝓcurationē vict⁹ cū familia sua ab eccl̃esijs q̄s visitant: ⁊ nō visitantes nihil ꝓcipiāt rōne visitationis nec ēt ꝓcurationē. Que ꝓstitutio īsra' ponit̃ ad litterā cū sua declaratiōe. Intēdant g̃ñ ad ista sz ad visitādū. Uisitat qdē medicus egrum ad curādū mat. 25. Infirm⁹ fui. ⁊ visitastis me. Uisitat amicus sociū tribulatū ad ꝓsolāduz: sicut tres amici Job. cū visitauerunt afflictū iob. Uisitat past̃or gregē ad ꝓgregādū ⁊ defensandū ezechiel' dicit dñs. Uisitabo oues meas: sicut past̃or visitat gregē suū: sic prelati debent subditos visitare ad curandas infirmitates vicior̄ ad subleuandas necessitates miseror̄ ad vniendū ⁊ regulandū actiōes subditor̄: ⁊ sic vtilit̃ visitēt: ꝓut docet̃. i. q. i. vbi dicit̃: placuit vt p singulas eccl̃esias epi per dioceses ambulātes ꝑmum discutiāt clericos: quō ordinē baptismi teneāt vl̃ missarū ⁊ q̄liter quecūq; officia i eccl̃esia peragāt. Et si recte qdē iueniāt: deo gr̃as r̃ferāt. Sin aūt minime docere debēt ignaros: ⁊ hoc mōis omnib⁹ p̄cipere: sicut antiqui canones iubēt: ⁊ postea i eodē. c. dr̃: q̄ debēt ēt populū docere: vt vitia fugiant ⁊c. vt infra dicetur: vbi glo. sup verbo ignaros ar. ꝯ illos ep̄os: q̄ statim suspēdunt simplices sacerdotes. vt. 38. di. sedulo.

Quantum ad secundū

p̄ncipale. s. q̄ visitatio dz fieri vniuersalit̃: ⁊ cum mor̄ varietate. Innuit̃ b⁹ cū dr̃ ad visitādas. o. g. i. q̄scūq; sibi subditos cuiuscūq; stat⁹: ⁊ laicos ⁊ clicos ⁊ religiosos: ⁊ eccl̃ias collegiatas ⁊ ñ collegiatas parochiales ⁊ r̃g̃lares: simplices subditos ⁊ p̄latos: hospitales ⁊ oēs de sua diocesi: nisi sint exēpti a sua iurisdictiōe: qz de hi⁹ nō hēt se ītromittere iudicar̃ vl̃ visitar̃. Et qz hi⁹ gētes varie sūdi tiōis ⁊ status: ⁊ iō vario mō se debet hr̃e ad eos i iudicādo. In ipa aūt visitatiōe. 3ª. hēt facē. s. docere p p̄dicationē vl̃ collationē: inquirere illoz mores ⁊ cōuersationē: corrigere illor̄ transgressionē. Et q̄ ad primū: nā de alijs duobus infra dicet̃: p̄dicare dz pp̄o i cōi ad eccl̃esiā ꝓuenienti p se vel per alium. Uñ dr̃ in dicto. c. placuit. io. q. i. q̄ postq̄ episcopi clericos suos discusserint vel docuerint conuocata plebe illius eccl̃esie doceāt illos vt errores idolorum fugiāt: vel diuersa crimina. i. adulterium periurium falsum testimoniū ⁊ reliq̄ peccata mortifera: ⁊ qō nolūt sibi fieri: alteri ne faciāt. Et vt credāt resurrectōnē omnium ⁊ diē iudicij: i q̄ vnusquisq; ex opa sua receptur⁹ sit ⁊ sic postea episcop⁹ de eccl̃esia illa ꝓficiscat̃ ad aliam. Predicatio autez cōmunis ⁊ apta ad populum potest ee vel de. iz. articulis fidei. vl̃. 7. vitijs capitalibus: vel de decē p̄ceptis: vel de. 7. sacrāmētis: vel de septē virtutibus: vel de septez donis: vel de beatitudinib⁹: vel de alijs materijs moralib⁹ put videt̃ expedire fm qualitatem ⁊ capacitatē audiētium. 8. q. i. oportet. Si eccl̃esia est collegiata habēs plures clericos vel canonicos ipsis capitulariter ꝓgregatis dicat p modū collationis: que ptinent ad statum eor̄ agēdū: ⁊ si sunt religiosi vel moniales simil̃r in. c. faciat exhortationē de ptinentibus ad religionē: de q̄bus hēs multa. s. i ti. de religiosis.

Quantū ad tertiū p̄cipale quod est in correctione defectuū: qui reperiuntur in visitatione. Sciendum q̄ in huiusmodi debz vti misericordia ⁊ seueritate: quod innuitur in hoc quod dicitur: non miserearis omnibus: qui operantur iniquitatem. Debet enim misereri delinquentibus sed non omnibus. Naz recognoscentibus defectum suum sine accusatione ⁊ se humiliantibus miserendum. vnde Hieronymus. Ubi peccator intelligens vulnus

.XXI.

ſuũ tradit medico ſe curandũ: illi nõ eſt virga ne ceſſaria ſed ſpũs lenitatis: de peni. di. i. impoztuna. Et ſimiliť in his que cõmittunť ex fragilitate nõ ex habituata malicia: que nec ſũt ſcandaloſa pñt etiã ꝛ debẽt miſericoꝛditer puniri: vt di. 50. c. tua. Contumacib⁹ vero ꝛ ex ſuꝑbia peccantib⁹ nõ eſt miſerendũ. Unde greg⁹. 2. q. 4. c. quãto ait In cõtumacia pſiſtentibus ſeueros eſſe nos cõuenit ſm illud Uirgilij. Parcere ſubiectis: ꝛ debellare ſuꝑbos. Similiť nõ eſt miſerendũ his q̃ opanť iniquitatem p⁹ plures admonitiones. Unſyritius papa ait. Ferro neceſſe eſt: vt abſcindantur vulnera: q̃ fomentoꝛ nõ ſũpſerint medicinã: di. 82. c. plurimos. Siliť q̃ opanť iniquitatẽ infectiuã alioꝛ vt diſſeminãdo doctrinã hereticã: nõ eſt miſerendũ: ſz ſeuere puniendũ infra Coꝛi. .5. Auferte malũ a vobis ipſis: modicuz enĩ fermentũ totã maſſam coꝛꝛũpit. Et bieronym⁹ arrius. Una ſcintilla ĩ alexãdria fuit: ꝛ qz cito non extincta eſt: totũ oꝛbem depopulata eſt flamma eius. 24. q. 2. c. reſecande. Siliť q̃ aliq̃ ſcelus repiť diffuſum in multos p̃cipue clericos: nõ eſt miſerendũ ſed ſeuere puniendũ: cũ eſt manifeſtũ qz vt dicit lex. Multis craſſantib⁹ opus eſt exẽplo: ꝛ hoc niſi timeatur maius ſcandalũ: ꝛ maluz ex punitione q̃z vtilitas ꝛ bonũ: ar. 50. di. c. vt cõſtituereť. ꝛ vt dicitť extra de cen. c. romana li. vi. Ad ſubditoꝛ emẽdationẽ viſitãs p ſalubria monita nec leuia nec aſpa iuxta datã ſibi a deo ꝓuidentiã diligenť intendat. Coꝛꝛigere aũt ꝛ punire põt varijs modis: qz ꝛ p excõicationẽ ſuſpenſionẽ ꝛ intẽdictũ incarcerationẽ flagellationẽ penã pecuniariã relegationẽ depoſitionẽ ſm qualitatẽ exceſſuũ: de q̃bus penis habes plene infra de cenſuris eccleſiaſticis in pluribus titulis: ꝛ ſic puniẽdo dicere poterit illud pſal. viſitabo ĩ virga iniquitates eoꝛ.

Forma autẽm tenẽnda

in viſitatione ab archiep̃is quo ad ꝓpriã dyoceſim ꝛ dyoceſes ſuffraganeoꝛ: ꝛ ab ep̃is q̃ ad ſubditos ſuos: ꝛ de ꝓcurationib⁹ eis fiendis habeť extra de cen. c. i. li. vi. Que hic ex integro ponẽť cũ declarationib⁹ doctoꝛ: ꝛ eſt hec romana eccleſia: ꝛ infra. Statuim⁹ vt glibet archiep̃s ſuã volens viſitare ꝓuinciã: ꝑ⁹ eccleſie ſue capitulum atq̃ ciuitatẽ ꝛ dyoceſim plene viſitare ꝓcuret p ꝑſonam. Nec fit ſolũ erga maioꝛ ſed etiã minoꝛ eccleſiaꝛ: nec circa clericoꝛ tñ ſz etiã populoꝛũ viſitationẽ intentus. Et ſi cõmode vel abſq̃ difficultate accedere ad vnamq̃q̃z nõ poterit: de pluribus locis ad vnũ congruũ clericos ꝛ laicos ſtudeat conuocare: ne in illis viſitatio poſtponatur. Deinde liceat ei p totam ꝓuinciã vel eius ꝑtem viſitatiõis officiũ exercere: ciuitates ꝛ dyoceſes ſuffraganeos ſuos ꝛ eoꝛum ſubditos carbeꝛaliũ ꝛ aliaꝛ eccleſiaꝛ capitula monaſteria eccleſias ꝛ alia religioſa ꝛ pia loca clericos ꝛ populos libere viſitando ac ꝓcurationes a locis tantum recipere viſitatis: ex quo tamen aliquẽ de ipſis dyoceſib⁹ viſitare ceperit: nunq̃z poſtea ſiue totum ſiue partẽ eius viſitauerit: reuertať cã viſitationis ad illam: ꝓtinuq̃z omnes reliq̃ ipſius ꝓuincie dyoceſes in toto vel in ꝑte quas ſecure viſitare poterit: ꝛ ſi denuo fuerint viſitate. Qꝛ ſi forte eadẽ dyoceſis vel aliqua ibi eccleſia plus alijs indiguerit viſitari: tũc aliaꝛ viſitatione intermiſſa redeat ad eandẽ: ſi a loci dyoceſano requiſitus extiterit: vel de omniũ aut maioꝛis ꝑtis eoꝛ eiuſdẽ ꝓuincie ꝓceſſerit cõſilio ꝛ aſſenſu: ad qõ idem ſe ꝓnos exhibeant: ne aliaꝛ ꝓfectus aliquatenus negligať. Si vero malicioſe in his difficultatẽ aliquã exhibuerint: archiep̃s lniam ſup hoc a ſede aptica poſtulet confidenter. Poſtq̃z aũt ſemel oẽs ꝓuincie ſue dyoceſis viſitauerit licitũ ſit ei poſtea ꝓtius tamen ſuffraganeoꝛ ſuoꝛũ requiſito conſilio: ꝛ ipſius diffinitiõe ſup hoc habita: coram eis que in ſcriptis redigi volum⁹: vt poſſint alijs eſſe nota: viſitationẽ p eandẽ reiterare ꝓuinciã iuxta modũ ſupius annotatum: etiã ſi nõ interueniat in hoc ſuffraganeoꝛ ipſoꝛ aſſenſus: illam ſemp ꝓuidentiã adhibendo: vt ĩ poſterioꝛibus viſitationib⁹ illas eccleſias eoſq̃z cleros ꝛ populos ꝑſonaliť viſitet: q nõ fuerant ab eo in ꝓrioꝛibus viſitati: niſi magis ſit alijs viſitationis officiũ oppoꝛtunũ. Sane huiuſmõi impenſurus officiũ: ꝓpoſito verbo dei: querat de vita et conuerſatione miniſtrantium in eccleſijs ꝛ locis alijs diuino cultui deputatis: ac ceteris q̃ ad officium ipſum ſpectant: abſq̃z coactione ꝛ exactione qualibet iuramenti ad ipſoꝛum emendationem p ſalubria monita: nũc leuia nũc aſpera iuxta ſibi datã a deo ꝓuidentiaz diligenť intendẽs: q̃ ſi de aliquibus oꝛta fuerit infamia contra eos oꝛdinarius ipſoꝛ vt ſup his diligenter inquirãt denunciet ſi viderit expedire. Notoꝛia vero crimina que examinatione nõ egent: cũ ſup his merito notari poſſit oꝛdinarioꝛ negligentia eoꝛũdem libere coꝛꝛigat: penam p illis debitam infligendo. Procurationes aũt recipiat ſm qõ eſt in canonibus conſtitutũ. nullã tamẽ pecuniaz ipſe vel aliquis de ſua familia occaſione alicuius officij vel conſuetudinis: ſeu quolibet alio modo earũ nomine. Sed in victualib⁹ tiñ expenſas recipiat moderatas. Caueat inſup: ne ipſe vel quiſq̃z ſuoꝛ aliquod munus quodcunq̃z ſit: ꝛ qualitercũq̃z offerať: ꝑſumant recipere: vt nõ que ſũt: videatur querere: ſed que ieſu xp̃i. Qõ ſi fuerit contra ꝑſumptum: recipiens maledictionẽ incurrat: a qua nunq̃z niſi duplũ reſtituat libereť. Uolumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari. Hanc aũt viſitandi formaz ab vniuerſis etiam ep̃is alijſq̃z ꝑlatis oꝛdinario iure ſubditoſ ſuos viſitantib⁹ plene obſeruari ꝑcipimus. Saluis ſuper hoc rationalibus ꝛ approbatis religioſoꝛum conſuetudinibus ꝛ regularibus inſtitutis hec Innocen. Greg⁹. r. in concilio lugduñ. confirmat dictã cõſtitutionẽ: ꝛ addit penã in contra

facientes in.c.exigit eo.ti.vbi dicit. Statuentes q̄ vniuersi ⁊ singuli qui ob ꝓcurationē sibi ratione visitationis debitā exigere pecuniā vel ēt a volente recipere: aut alias cōstitutionē ipsam recipiēdo munera siue visitationis officio nō impenso ꝓcurationem in victualibus: aut aliquid aliud ꝓcurationis occasione violare p̄sumpserīt duplū eius q̄ō receperīt ecclesie: a qua id receptum fuerit infra mensem: reddere teneantur. Alioquin ex tūc patriarche archiepiscopi epi dupluz ipsū vltra dictum tēpus restituere differētes ingressum sibi ecclesie interdictū nouerint inferiores vero ab officio ⁊ beneficio nouerint se suspēsos: quousq̄z de duplo hi⁹ grauatis ecclesijs plenariam satisfactionē impendant: nulla eis in hoc dantiū remissione liberalitate seu gratia valitura. hec ibi.

Declaratio dubiozuz

circa p̄dicta. Nota p̄mo q̄ cū nō p̄ōt visitare p se: p̄ōt visitare p alium de offi.oz.c. inter cetera. ⁊ cū visitat p alium: ipsi visitati debēt facere expensas victualiū visitanti. Et ipsi quoq̄z epi sup his quos mittūt ad visitandū debent facere expensas de alijs necessarijs: vt dicit de offi.oz.c.si epūs li.vi. vbi dicit glo. q̄ necessaria dicunt vt equi vestes ⁊ familia ⁊ huiusmodi: de quibus epi debent illis ꝓuidere: epi aūt nō visitantes p̄sonaliter: nihil penitus p̄nt exigere a visitatis: vt dicit in dicto.c.si epūs. Secūdo nota in glo.super verbo plene: q̄ nulla parochia debet remanere inuisitata: dū cōmode posset visitari: ⁊ visitationis causa subsit: ⁊ sunt hec redigenda ad arbitrium boni viri. Nec sufficit ꝓ visitatione synodum cōuocare ⁊ plene inquirere: q2 in tā breui tpe nō posset singulor inquisitio fieri. tū etiā quia nō veniūt ad synodū oēs visitandi clerici ⁊ laici. tū quia subijciēda est res oculis: ⁊ p̄sone p̄sentia multū op̄at supza de offi.le.c.si. Nota fm hosti. q̄ nō dicet visitatio nō plena: q2 due vel tres vel pauce remaneāt visitande: allegat ō conse.di.2.reuera. ⁊.7.q.1.denicz. ⁊ dicit: q̄ i his inspiciendus est modus regiōis. Nota tertio sup verbo laicos: q̄ populus visitat ipse nō tenetur ad ꝓcurationem sed eccl'ia: vt.io.q.3.placuit. ⁊ sic est cōsuetudo. Et si nō p̄ōt ad aliquaz ecclīaz accedē ꝓpter difficultate puta fm glo. ꝓpter niues vel glacies vel aliquid simile: tūc ad vnū locum congruum ⁊ honestum ⁊ cōmunē potest cōuocare clericos ⁊ laicos illius ecclesie: ad quā non p̄ōt accedere: ⁊ ibi visitare. Nota quarto fm glo super verbo pia loca. p hec intelliguntur hospitalia ⁊ senodochia: que ibi debent visitari.

Nota quinto sup illud ꝓuinciam: q̄ licz ber. dixerit hoc verum: cum suffraganei sūt negligētes: tamen contrariū est verum: vt patz eo.ti.c.fi. vbi dicit: q̄ archiepiscopus potest ꝓuinciam suā visitare: etiā si suffraganei nō fiunt negligentes. Et iterare visitationem eandm ⁊ ꝓcurationē recipere a locis nō obstante consuetudine in contrariū. Nota sexto sup illud lit'ere: glo.l.contradictione p̄scriptione vel appellatione nō obstātibus. s. potest visitare archiepiscopus suffraganeos: extra de p̄scrip.c. ex officij. idem archi. Et intelligunt loca visitata siue illa que p̄sonaliter visitat: siue illa que ad visitationem conuocat. Nota septimo sup illud concilio ⁊ diffinitione nō dicit hic de assensu: quia siue concordent siue discordēt suffraganei: hoc diffinire ad archiepiscopū pertinet: que diffinitio sic fiet fm Jnno. dicendo. Diffinimus p nos ꝓcedendū ad visitationem ꝓuincie nostre. Et a tali diffinitiōe cum sit sup executione officij sui ñ poterit appellare de offi.oz.c.irrefragabili. idem archiepiscopus. Dicit aūt hosti. q̄ ideo ingeritur hec difficultas concilij ⁊ diffinitionis: vt archiepiscopus nō sit negligens ad concilīū conuocandum: cum aliū concilium de facili haberi nequeat: nec sine hac diffinitione visitare potest: p quod concluditur q̄ archiepiscopus vix vel nunq̄z secundam visitationem faciet: nisi concilium celebret. Jo.an.in nouel. Nota octauo sup illud coactione. glo. a p̄ncipio nō exigetur iuramentum: per quod occultum ꝓdere constringatur: ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigēda: postea poterit inquisitor sup his exigere iuramentum. Et quātis nō debeat cogere a p̄rincipio ad iuramentum: bene tamen coget venire ⁊ respondē ⁊ sibi in his que officium respiciunt obedire fm Ber. Jnno. Hosti. Jo.mo. ⁊ archiō. alias enim delusoria esset potestas vel iurisdictio visitandi si nullam coertionem haberet: ⁊ quia cui cōmittitur p̄ncipale ⁊ accessorium de offi. deleg.c. de causis. Jo.an. Nota nono q̄ circa clericoz ⁊ populoz visitationem debet esse intentus: dicit glo. q̄ nō simul sed separatim fiet: cum talium vita sit separata. iz.q.i.duo. ⁊ melius ꝓcedit inquisitio: quando fit figillatim. c. inquisitionis de accusa. Et hoc verum si q̄litas negocij hoc exposcit: alias in genere fit inquisitio. Et quo ad punitionem dicit Jo.an. in nouellis sup sexto hoc intelligendum. s. quantum ad laicos quo ad crimina ecclesiastica matrimonia ⁊ alia que ad ecclesiam ptinent: in alijs corrigendis non vsurpabit iurisdictionem iudicij secularis: vt de iudic. nouit. Jmpedientes autem nuncios qui mittuntur ad conuocandū vel alias iurisdictionem archiepiscopi visitantis: per eos possunt puniri: q̄ dic vt de pe.romana li.vi. Nota decimo sup illud ciuitates fm hosti. ⁊ Jo.mo. q̄ ille ordo seruandus sit in ꝓuincia. s. quo ad ecclesiam p̄incipalem ciuitatez ⁊ dyocesim metropolitani: i suffraganeis tamen difficultas ⁊ incōmoditas sit. i hoc ordine seruando nō putant ordinem necessarium. Nota vndecimo super illud eoz subditos: dicit Jo.an. in no. q̄ si concurrat episcopus ⁊ archiepiscopus in visitando fm Jnnocē. hosti. ⁊ Jo.mo. alber. ⁊ archiō. q̄ ambo admit-

tentur:cum nō sit a iure ꝓhibitum. Et si discordarent in sententia ꝓ reo nisi in cā fauorabili:vt de pba.c.ex litteris. Et addit q alij:q si eccl'ia nō sufficit vtriq; admittet ꝓmo veniens:vt de fo.compe.c.ꝓposuisti cū concor. Et si cōcurrant simul veniendo:nec apparet quis ꝑmo:licet videret epūs ꝑferendus:cui spālis inest cura.i.q i. regenda.ꝑdictis placet archiepm ꝑferendum.ii. .q.3.qui resistit.z c.sequentibus. Si vero cōcurrat epūs cū ꝑlato sibi subiecto.ad quē etiā spectet visitatio:dicit archiō.ꝑferendū epm:nisi obstet consuetudo:allegat.c.ī lateranensi de ꝑben.

Nota duodecimo ſm Jo.an.z Jnno.sup verbo visitatis:q intelligit visitare:etiā si vadat cā cōsignandi seu chrismandi pueros:siue cōsecrādi ecclesias:siue ꝓ quocūq; alio cōi negocio:vel qō multos tangit:ar.io.q.3.relatū.ſm Jnno.vel ſm hosti.vel Jo.mo. Q̄ sit ꝓ salute aiārū vel ꝓ cultu diuino ampliando vel ꝓ statu ecclesie melius reformādo.io.q.i.placuit. Secus ſm Jnno. si vadit ꝓ causis expediendis:vñ in his debetur ꝓcuratio:nō aūt si vadat ꝓ recōciliatione eccl'ie ſm archiō. Uinc.z lau.z gof. Item ſm archi.cū archiepiscopus ad vnā dyocesim causa visitandi accedens si transit per aliam:nō est ꝓcurand' iure visitationis:quia nō visitat:iure aūt hospitalitatis nemini est denegandū:43.di.§.i. hoc tñ si pōt. Nota.13.sup verbo ꝓcurationes ibi in victualibus:q si episcopus vel archiepiscop' visitans ꝓdit equum vel soluit vecturas equor̄:z bis similia nō pōt hoc exigere a visitatis nomīe ꝓcurationis ſm Jnno.z archi. Et multo minus nō potest petere expensas:quas facit in via eundo ꝓ visitatione faciēda.tum quia hoc nullo iure cauetur.tum quia ꝓpter id habet bona dignitatis:vt que ad dignitatis officiū spectant exerceat. Et talis ꝓcuratio hoc respectu potius datur in signum subiectionis z ꝓpter hospitalitatez q̄z de necessitate iuris naturalis cum suos reddit' habeat:z ideo de illis viuat: cuz pauperes ecclesias visitat. Q̄ si vna die visitationem expedire nō potest:dicit Jnno.q pluribus dieb':vt oportuerit:ꝓcurādus erit.io.q.i.placuit. Nec obstat .io.q.3.c.inter cetera.quia illud intelligitur:cum vna die potest visitatio expediri. Idem hostien. addens:q in nullo casu ecclesia est grauanda.

Nota.14.super verbo inquirant.q episcop' tenetur facere hanc inquisitionem ad denunciationem ipsius archiepiscopi: ad hoc.z.q.5.mennam. Et si episcopus nollet inquirere:dicūt aliqui q archiepiscopus inquirat.quia curam eius habet:z ad eius officium ꝑtinet ꝓpter negligentiam epi:ar.9.q.3.cum simus. Alij tamen dicunt q ꝓpter eius negligentiam nō deuoluitur ad archiepiscopū hec cognitio: quia in canonibus nō est expressum:ita ponit Jnno. allegans ad hoc ar.io.q.3.quia cognouimus. Et si dicatur:q ꝓpter hoc remanebunt crimina impunita contra illud de sen.excō.c.vt fame. Rādet q archiēs coget episcopum:vt ꝓcedat z puniat: qō potest ratione peccati negligentie.24.di.quozūdam.

Nota.15.super verbo notoria: dicit Jnno.q si dubiū est iudici:an crimina sint notoria: ꝑmo de hoc inquiret: nec videtur q habeat aliū ꝓnunciare:nisi qō suus est punire hec maleficia qz sunt notoria:quia solū in hoc videat cognoscere:an sit sua iurisdictio puniēdi.archiō.dicit hoc notorium intelligi:cuius testis est populus.allegat.35.q.3.quod scripsi.z dicit illius criminis populum esse testem:etiā si crimen est notū maiori parti tñ.allegat de coha.cle.c.in vestra.Et ibi hosti.tractat de notorio manifesto z occulto.

Nota:16.sup verbo pecuniam ſm Jo.an. in nouell'. Si veri philosophantes pecuniā cōtemnūt .iz.q.z.socrates.multo fortius visitantes:z si ſm hosti.ciuilis sapientia ꝓcio nūmario debone/stari nō debet.ff.de varijs z extor.co.l.i.§.est q/dem.multo minus canonica deprauanda:q̄ multum rep̄hendit auariciam clericorum supra eo. c.ex parte. Hic etiam nota ſm constitutionē istā romana:z sequentē.s.exigit:q nulla pecunia poterat exigi:aut etiam recipi a sponte dare volenti ratione ꝓcurationis in visitatione episcopi vl archiepiscopi:sed tantū in victualibus expensas moderatas:alias incidebat in penam:que habetur in.c.exigit. Sed p constitutionem Bonifacij.8.que habetur in.c.sequenti:z incipit felicis: hoc ꝓ parte remouetur:quia videlicet a volentibus ecclesiarum z locorum visitatorum z rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valent ꝓ sumptibus moderatis faciendis in victualibus diebus:quibus visitationis officium ꝓsonaliter exercebunt. Ex quibus verbis patet q si visitati ꝓcurationez in victualib' soluere ñ velint:pecunia ab eis exigi nō potest: sed si sponte velit soluere pecuniam congruentem ꝓcurationi:accipere possunt. Et sumit hic pecunia nō stricte ꝓ ea que consistit in numero:sed etiam ꝓ rebus que p̄cio p̄nt extimari ſm illud.i.q.3.totū. Unde concordare p̄nt in alijs vel liquidis vel de boue pullo vel re simili danda ꝓ quantitate taxata vel sine alia taxatione:dūmodo seruetur moderamen.bodie p constitutionez Benedicti .xi.que incipit vas electionis.taxata est quantitas ſm diuersitatem ꝓuinciarum diuersarū:que soluenda est sine victualibus: si a volentibus in pecunia in qua etiam distinguitur:an p se an per alios visitent:que etiam restringitur:cuz p alios visitant. Nota.17.ſm Jo.an.super verbo de familia sua:occasione officij aut consuetudinis p familiā intelligitur clericus vel laicus equester vel pedester.s.qui est de domo sua. Nomine officij intelligitur scriptor sigillator et similes ſm glo.ibi:z addit in nouellis:hoc est verum: si petatur ratione visitationis:sed nō intendit grauare clericum:si faciat litteras scilicet scriptor:z aliquid habeat ꝓ labore:ar.iz.q.z. ecclesiasticis. Hosti.z Jo.mo.z hoc nisi de publico reciperet

salariū quo casu stipendijs debet esse cōtentus: zz.q.i.militare. Nec excusat cōsuetudo in talib' quia censetur irrationabilis: ex quo per sed apostolicaz reprobatur.ii.di.c.quis nesciat.z per cōsequens prescribi nō potest de cōsue.c.fi. Nō.18 super verbo victualib' ꝫ Jo.an.in no. bonū nomine continetur esus potus vestis stramenta: z oīa homini necessaria ad viuendū: z hospitiū z calciariū:z hec non videntur remissa:ēt si de alimentis transactuz sit:nisi specificentur. Uideant tamen ne vltra facultates grauent ecclesias. Et dicit Hieronymus ad episcopū: Lorrute considera ne similaz z mella fastidias:qui nat' i paupere domo z tugurio rusticano rugiētē ventrez vix milio z cibario pane poteras saturare.iz. q. z.gloria. Nota.19.sup verbo aliquod munus quodcūqz sit secūdū Jo.an.in no. Beatus q excutit manus suas ab omni munere.i.q.i.sūt nonnulli. Excipit host. esculentuz z poculētū z ensenia que nō extendunt ad munerū qualitatez.ff. de off.procon.l.solent. Dicit demū q mēs huius littere innuit contrariū. Cōsultius ergo facit a talibus abstinere:tū huiusmodi recipiens modica garrias:nō credit q incidat in penam.z si dicat: quomodo ensenientur esculentum z poculentū: vt recipiat ꝑcurationem in victualibus? Respō det Jo.mo.cum.s.visitatus aliquid excellens tale vltra cōmunes expensas enseniat:puto q periculum sit recipere victualia portanda: si portat aliquos capones caseos vel flascos vini:sed victualia ibi comedēda quantūcūqz excellentia recipere nō est periculum penarum.j. positarum: exigere tamen posset esse peccatū. Nota.20. sup verbo maledictionem ſm Jo.an.in nouellis id est penam eternam:que debetur illi ꝑ mortali:ex quo sequitur hanc transgressionē esse mortale:nec talis potest absolui:nisi duplum restituat illi:a quo recepit. Nota.zi.super verbo ordinario ſm Jo.an.delegatus seruet formā mandati de rescript.c.cum dilecta.etiam si datus sit ab alio q̄ a papa: ita tamen q delegatus qō nō potest:nō cōmittat de iurepatro.c.qō autē. Nō putat autem host.z Jo.mo.hoc in legato locuz habere triplici ratione:quia vices pape gerit.93. di.c.fi. Secunda quia maior est episcopo ō offi. dele.c.sane.qui nō includitur sub clausula generali:extra de sen.excō.c.quia periculosum. Tertia quia romana ecclesia contra se z suos priuilegiare nō consuecuit de priuile.c.cum instantia.

Nota.zz.super verbo institutis:host.dicit q regularis denunciatio id est ꝑclamatio in capl'o nō requirit:glo.quia nō ſm iuris subtilitatem:sz ſm obseruantias regulares: z ſm diuersas religiosorum constitutiones de plano z simpliciter expeditur:in qua nec est appellatio admittenda .s.de appell'.c.ad nostram. Dicit autem nō omittendum: q si prelatus quāuis religiosus non in mortali constitutus notorius vel infamatus incorrigibilis sit: et propter hoc a suo subdito appelletur: aut appellationi deferet: aut pro tanto excessu satisfacere compelletur.s.de appel.c.de prioze.quia nec ad talem pertinet iudicialis correctio.z.q.7.iudicet. Item religiosi licet sint ſm regulam corrigendi misericordiē tamen nec passim morelatronum in grauem carcerem detrudendo ſm morem praue consuetudinis:q̄ quasi ꝑlege in quibusdam ecclesijs inoleuit.s.de sta. regula.c. ea que. Item licet ad abbatem spectet correctio: si tamen nimis est grauis: de consilio quentus.i. capli sui tēperanda est.s. de his que fi.a prela.c.nouit. Ult ergo finis huius constitutionis:q consuetudines ꝑ quas fiūt visitationes z correctiones religiosorū:sint rationabiles z approbate. Nota.z3.q monasteria monialiū etiā si sint exempta:debent ꝑ suos ordinarios singulis annis visitari: vt de ita.mo.c. attendentes in cle.qō verum est:nisi habeāt ex priuilegio:q nō possint visitari ab ordinarijs:quod priuilegium habent predicatores z minores de monasterijs sibi subditis: z plures alij de quibus ignoratur. Unde z cum hoc allegant priuilegium: debent ostendere. Nota.z4.q host.dicit locum incongruum ad quem nō tenetur ire ad visitandū ſm rectorem talis loci z populum congregare: alium locum congruum quando.s.nō sufficit ille locus ad ꝑcurationem archiepiscopi. Sed archiō.contradicit: z dicit q omnes contribuent .s.alie ecclesie. Dicit ergo archiō.q iusta causa cōuocationis nō est paupertas ecclesie. Nam si potest ad locum accedere:tenetur ad id: z si ecclesia est pauper:nihil exiget vel recipiet.i.q.z. placuit.suis ergo visitet sumptibus:quia ad hoc sūt sibi redditus ēpales deputati. Sic etiā nōt ber. eo.ti.cum apostolus.z Jo.gof. Uinc.z host.eo. ti.cum instantia. Unde penitus impotentem eui dens paupertas excusat ad tribuendum. Decretales autem conquerente de offi.ordi. que dicit moderate posse exigi:loquitur de ecclesia:q̄ contribuere pōt:licet nō in totum procurare:haberi enim semper debet ratio:ne ministri ecclesie egeant:ar.de reg.iur.in cōdemnatione. Nota vltimo sup verbo ingressum ecclesie interdictuz:z super verbo suspensos in.c.exigit. Dicit glo.q si durante interdicto isti moriantur:nō sepelient i cimiterio: z si interim celebrent in ecclesia i officio suo:sicut priuus efficiunt irregulares de sen. excō.c.is cui.li.vi.inferiores vero suspēsi ꝓpter hoc transgressiones:si interim celebrent:vt priuus sūt irregulares: nec poterūt ab alio q̄ a papa absolui de sen.excō.c.cū medicinalis.glo.sup verbo quouisqz dicit: facta ꝑ restitutione dupli statim sunt absoluti sine alia sen.de spon.c.nō e.qō intelligendum si seruauerūt interea ante restitutionem factam interdictū vel suspensiones:alias si non seruassent:incidissent:z indigerent dispensatione seu absolutione.

De quibus sint fiende inquisitiones in visitationibus ad diuersos status. Ca. vi.

q Alia dictum est su/pra: q; post p̄dicationem ad populū vel collationem ad capitulum clericoꝝ vel religiosorum fieri debet inquisitio ī visitatione: nūc videndum est p̄ticulariē: quō t quo ordine fiet inquisitio. Quando epūs intrat eccleſiā: rector eccleſie vel p̄ncipalis in cathedrali offert ei crucem osculandū t aſp̄ſorium aque benedicte: t facta aſperſione incipit cantare ipſe rector antiphonam Ecce ſacerdos magnus: t postea antiphonaꝫ de ſancto cui intitulata est eccleſia. Et p̄mo accedēs ad eccleſiam cathedralē post orationē vt dictū est: debet ire ad locū venerabilis ſacrī: t videre quomodo t qualiter honorifice ſit reconditum t bene firmū t clauſum: t q; ſepe mutet: ne generetur aliqua corruptio vel vermiuꝫ corroſio ex antiquitate: t exinde ſacramentū extreme vnctionis ac etiā baptiſmi t chriſmatis: t olei catheciminorū: ſi ſunt renouata illo anno t fontes baptiſmales quādo eccleſia est baptiſmalis: t ſi vaſa ſunt munda t corporalia p̄cipue t calices t palle altaris: t cum repperit ī huiuſmodi defectum dure increpet: t puniat plus t minus ſm q̄litatem exceſſus: inquirat ſi viſitans est archiepiſcopus de vita epiſcopi viſitati ſuffraganei ſui q̄ ad honeſtatem ſui t familie ſue: t qualiter ſe habeat in gubernatione epiſcopatus et eccleſie ſue t aliarū eccleſiarum ſibi ſubditarū tam in ſpiritualibus q̄ in temporalibus: t p̄maxime in collatione ordinum vel beneficiorum quo modo ſe habeat: ſi indignis conferat: puta ſi ante etatē legitimam vel illitteratis vel infamibus: t ſi p̄ huiuſmodi pecuniam recipiat. Si bona epiſcopatus bene gubernat: nō diſſipando ſꝫ pauperibus diſpenſando: put valet: ſi alienauit aliqua īmobilia vel alienationes in aliis eccleſijs ſine debita cauſa t forma fieri permiſit. Interrogetur nō quidem ipſe epiſcopus: quia teſtimoniū ferret ō ſeipſo: ſed alij maturi t diſcrete p̄ſone qui credūtur ſcire conuerſationē eius t veritatē dicere debent: ſi est negligens circa diuinū cultum: vt diligenter exerceatur in eccleſia maiori t in alijs: et q; eccleſiaſtica ſacramenta tempore loco t modo debito populo miniſtrentur: t p̄dicatiōes in eccleſijs iuxta laudabilem conſuetudinē temporibus debitis fiant: p ſe vel per alios inquiratur: ſi est diligens vel negligēs in corrigendo exceſſus clericorum t aliorum: quorum correctio ſpectat ad eum de iure p̄uilegio vel conſuetudine. Si viſitat eccleſias ſue dyoceſis nō recipiendo niſi p̄curationem victus. Si confert ſacramentum confirmationis tempore ſuo: ſi est rectus in iudicando vel iudicare faciēdo p vicariū: ita q; vnicuiq; ad ipſius tribunal recurrenti miniſtret iuſticiam: t ſi iudicium gratis reddat: ſi cōſtitutiones ſynodales aliquas habet: t ſeruat et ſeruare facit. Quo ad ſubditos eccleſie cathedralis querat̄ ab archiepiſcopo vel epiſcopo ſi p̄poſitus vl̄ alius p̄latus t canonici t alij clerici ſunt eidem epiſcopo obediētes: t q; omnes portent tonſurā t habitum clericalem: t ſi pacifice t quiete viuunt. Et ſi aliqui ex ipſis ſunt rixoſi et ſcandaloſi t qui ſunt illi. Item ſi canonici t alij capellani t clerici obediant p̄poſito ſeu alteri p̄lato ipſius eccleſie in his: in quibus tenent̄. Si faciunt capitulum t vbi t quotiens t que ibi tractant: t ſi bene gubernant t conſeruant iura t iuriſdictionem eccleſie. Et qui ibi audiunt confeſſiones: t ſi ſunt ſufficientes ad illud: t ſi canonici t alij clerici viuunt honeſte: t dicunt officium t confitentur de licentia epiſcopi: vel eius q; poſſit dare: ſi p̄bende ſūt cōmunes vel diſtincte equales vel diſſimiles. Qui t quales ſunt redditus t prouentus ſacriſte, canonicorum t eccleſie: et in quibus conſiſtunt: t ad cuius manus puenant: t quō diſpenſantur. Si in dicta eccleſia officiuꝫ diuinum pariter t nocturnum dicatur continue debitis temporibus t ōbito modo: t quot ī die ex canonicis t capellanis in dicta eccleſia celebrant. Deinde querat de inuentario: ſi habet ſibi collata in acceptione eccleſie vel officij ſacriſte: ſic reſignet omnia. Q; ſi aliquid notabile defuerit: ſeu perditum fuerit culpa ſua: ſupplere tenetur: ſecus ſi caſu t ſine defectu ſuo. Et p̄mo videat de rebus ſacriſte p quantitatem t qualitatem t ſigna diſtinctiua calices cum corporalibus caſulas cappas ſericas pluuialia dalmaticas tunicellas albas amictus ſtolas manipulos ſingulos ſuperpellicia ſeu coctas: doſſalia altaria pallas tobalias t alia huiuſmodi. Et ſi ſūt confracta: faciat reparare: miſſalia antiphonaria omeliaria t alios libros diſſuta faciat reformare. Item ſi est eccleſia cathedralis vel alias collegiata: inquirat quot debent eſſe ibi canonici: vel alij in eadem eccleſia ſeruientes: t quis est in ea p̄latus: t ī eccleſia cathedrali que ſint ibi dignitates. ſ. archiꝑſbyteratus vel p̄poſitat⁹ aut archidiaconatus: t quis habet in ea curam p̄ncipalit̄: t qui ibi p̄ſtialiter reſident t deſeruiunt: t ſi eccleſia habet aliquas conſtitutiones ab epiſcopo approbatas: t quomodo ſeruantur: t ſi fideliter dantur diſtributiones intereſſentib⁹ officijs. Item inquirantur: quot ſūt ibi capelle: t ſi ſint intitulate: t quibus t quot redditus habēt: t ſi officiantur ſm obligationeꝫ quā habent: vl̄ alias ſine obligatione competenter ſm quantitatē reddituū: t ſi patronos habent: qui nō committant fraudes circa redditus capelle: ſi habēt debita fulcimenta ad celebrandū t hi⁹: inquirātur nō ſolum clerici ſꝫ etiā laici aliqui de populo maturi t diſcreti: ſi est in populo aliquis hereticus vſurarius ſimoniacus ſortilegus cōcubinarius maleficus publicus adulter vl̄ obſtinatus ī excōicatione vel in inimicitia mortali: vel in nō

cõfitendo annuatĩ ⁊ cõmunicãdo:⁊ p̃cipue qñ omisit p plures annos ⁊ alia huiusmodi:quozuz cozzectio ſpectat ad ep̃m. Et circa hi⁹ admoneat cozzigat puniat pacez cõponat: put dñs dederit. Et ſi eſt aliquod legatũ ad pias cauſas ñ mãdatũ executioni faciat implere. In viſitatione eccleſiaz parochialiũ que nõ ſunt collegiate: p̃imo viſo ſacramẽto euchariſtie ⁊ alijs ſacr̃is ſi diligenter teneanť:vt dictũ eſt ſupz̃a:fiat inquiſitio et ſi lumen continue tenetur ante ſacramentum. Exinde queratur: ſi eccleſia habet patronum: ⁊ quem vel q̃s:⁊ ſi bñ ſe hñt ad ipſam:vt nõ extoz queãt bona eius: vel grauẽt in p̃ãdijs enſenijs ⁊ hi⁹:vltra id ad qõ tenenť. Et ſi rectoz ipſe cãonice inſtitut⁹ eſt in illa eccleſia:⁊ ſi cõmiſſa eſt aliq̃ ſimonia cũ patronis vel cõfirmatoze:⁊ ſi aligs detinet aliqua bona ipſius eccleſie. Jtẽ ſi habet ſolũ illam eccl̃iaz parochialẽ vel plures:⁊ ſi plures:ſi ſũt vnite vel ñ. Et ſi ñ ſũt vnite:ſi hz ſup h⁹ diſpenſationẽ a papa:nã alias tenere nõ põt. Unã diſpenſationẽ ipſam oñdit p̃ modũ ſufficiẽtem. Jtẽ ſi in dicta eccleſia ſũt alique capelle dotate:⁊ ſi hñt capellanos deſeruientes ſm debitũ ⁊ de quãtitate redditũ ipſius eccleſie ⁊ ipſaz capellaz:⁊ ſi habent calices libzos vel paramẽta per ſe dicte capelle. Jtẽ que in dicta eccleſia hẽanť oznamenta calices cruces cozpozalia thuribula planete ⁊ alie veſtes ſacre palle tobalee ⁊ huiuſmodi:de quib⁹ ſupza:⁊ ſi bene ⁊ nitide tenẽtur. Jtẽ ſi reliquie ibi habenť ⁊ quales. Jtẽ ſi habẽť ibi aliq̃ inſtrumẽta ⁊ p̃uilegia:⁊ ſi bñ cuſtodiũť Item ſi eccl̃ia vel altaria ſunt ꝓſecrata. ſingulariter aũt interrogeť ipſe ſacerdos rectoz eccl̃ie in abſentia tñ populi: ſed in p̃ſentia alicuius eꝰ ſocijs ep̃i:quõ ſe habeat circa ſacr̃a:q̃ m̃lti errozes cõmittunť ex ignozantia:que maxime regnat ĩ clero in partibus Jtalie. Singulariter g̃ interrogeť que ſint verba ſubſtantialia ad cõſecrationẽ euchariſtie:⁊ ſi ea mentetenus dicit vel in libzo:et faciat eũ dicere:⁊ videat ſi in aliquo verbo deficit ei declarando:q̃ ſi aliquid omitteret:nõ conſecraret:⁊ p̃cipue de forma cõſecrationis ſanguinis que plixioz eſt. Nã durat vſq̃ huc:quotienſcunq̃ feceritis. Et ſimiliť interrogetur de forma extreme vnctionis:⁊ quõ ſe habeat in collatiõe eius:⁊ multo magis de forma baptiſmi ſi baptizat. Jnquirať etiã ſi habet bzeuiariũ:ſi dicit officiuz:⁊ ſi ſit bene legere ⁊ ozdinare:⁊ ſi dicit miſſam ante matutinas:qõ ꝓhibitũ eſt:⁊ q̃ nõ dicat officium aliquid manuale faciendo. Si eſt luſoz negociatoz vel frequentatoz taberne. Precipue aũt fiat diligens inquiſitio circa audientiã confeſſionũ:quia ibi verſatur periculum ⁊ ſalus animarũ. Unde interrogať ſacerdos:cũ audit confeſſiones:quẽ ozdinem tenet interrogando peccatozem. Et ſi interrogat de decem p̃ceptis ⁊ q̃ ſunt illa ⁊ quõ interrogat ſup quolibz illoz:⁊ qñ in eis peccať moztaliť vel venialiter. vel de ſimplici foznicatione: ſi facit ꝓſcientiã ꝓfitentibus õ moztali eundo. ſ. ad meretrices ⁊ hi⁹:⁊ de peccatis cogitationũ:qñ eſt ibi mozale vel veniale:⁊ de ſeptem vicijs capitalib⁹:⁊ ſi ſit ea diſtincte exp̃imere:⁊ qñ lũt mozalia vel venialia:⁊ de p̃ceptis cõibus eccleſie vt auditionẽ miſſe ⁊ hi⁹. Et ſi in hi⁹ errat:doceať ⁊ admoneatur:⁊ p̃curet habere aliquẽ libellũ vel ſũmam talia docentẽ:⁊ ab alijs etiã inquirat. Interrogeť etiã ſi audit alios q̃s ſuos parochianos ſine licentia: quia nõ poteſt. Et ſi ſcit calus reſeruatos ep̃o. Demũ de forma abſolutionis ſi ſcit exp̃mere:interrogetur etiã ipſe ſi habet licentiã confitendi peccata ſua: quia alias non poſſet niſi religioſis expoſitis ad audiendũ ꝓfeſſionẽ ſm cle. dudum de ſepul. Et quõ frequenter cõfiteať: ad qõ admoneať: ex q̃ frequenter celebzat. Interrogeť etiã quantũ populũ habeat:et ſi viſitat infirmos:⁊ ſacr̃a exhibet tempoze congruo:vt ſine eis non decedant. Si annuatim cõfitenť ⁊ cõicant:⁊ quot ſint qui remaneant ⁊ p̃ quot annos. Et ſi eſt aligs in parochia maleficus vel incãtatoz vel notoziꝰ ſeu manifeſtus peccatoz:vel inimicitias graues cõtinuans. Si admonet populũ p̃cipue diebus feſtiuis. Interrogentur etiã laici parochiani aliqui magis antiqui ⁊ diſcreti de fama ⁊ vita ipſius ſacerdotis. Si eſt concubinarius vel alias inhoneſtus luſoz vagabundus. Si facit debitã reſidentiã:ſi officiat bene eccleſiã. Si eſt ſcandaloſus ⁊ litigioſus cum populo. Si qui etiã volunt ponere querelã ꝓtra ipſum parochialem ex qua cunq̃ re tempozali vel criminali audiat eos:et examinet ⁊ iuſticiã adminiſtret. Si aũt repit epiſcopus in huiuſmodi inquiſitione ſacerdotẽ defectuoſũ:cozzigat ⁊ puniat plus ⁊ min⁹ ſm qualitatem defectus:⁊ p̃maxime cuz deficit ĩ formis ſacramentoz baptiſmi ⁊ euchariſtie:non dimittat impunitum: nec p̃mittat celebzare: niſi bene ſciat ea. Et cautũ eſt etiã ozdinare:vt ipſi ſacerdotes rurales habeãt verba ꝓſecrationis litteris groſſis ante ſe deſcripta: ⁊ ipſa legant. Uideanť etiam nõ ſolũ eccleſia ſed etiã ⁊ domus quã inhabitat:ſi indiget reparatione:et operam det ad hoc cum ſacerdote ⁊ populo: p̃out fieri poteſt. Uideať etiã inuentariũ de rebus tam eccleſie q̃ ſuppellectilib⁹ domus:⁊ ſi conſeruauit ſibi cõſignata: vel diminuerit qua ex cauſa ⁊ ſi aliquid ĩmobile alienauit.

De viſitatione autem

eccleſiaz ſine cura ⁊ ozatoziꝰ hñtiũ altare ⁊ cãpanam. P̃imo inquirať: qs fũdauit dictã eccleſiam vel ozatoziũ. Et a quanto tempoze citra:⁊ ad quez ſpectat inſtitutio vel deſtitutio eius ſeu refozmatio ⁊ confirmatio: qñ vacat. Jnquirať etiã in cuius eccleſie parochia eſt fundatũ dictũ ozatoziũ:⁊ ſi fuit fundatuz de ꝓſenſu ſacerdotis parochialis ⁊ auctozitate ep̃i. Jtẽ inquirať ſi dicta eccleſia vel ozatoziũ teneť ad aliquẽ cenſum vel onus:⁊ qõ ſit illud:⁊ cui debet ſoluere ſi ec-

ecle̅sie parochiali vel alteri. Et si ꝑsoluit de tpe in tẽpus .Querat̃ etiam quomõ ꝛ q̃liter se habeat rector ī officiãdo eccl'iam vl' oratoriũ: cũ quodlibet bñficium etiã sine cura deb̃t ꝓpter officium plus vel minus exercẽdum. Jn quo. ſ. quo ad officiatiõem eccl'ie ꝑm quãtitatẽ reddit. Mã q̃tũ ad horas q̃tũcũq; minimũ sit bñficiũ: ad ipsas tenet. vñ ꝛ ō hoc inꝛogẽt si dic. Jtẽ īquirat̃ de q̃titate r̃dituũ: ꝛ ī gb⁹ cõsistãt: ꝛ quõ dispẽsent: ꝛ si possessiões bñ gubernẽt. Aut aliquid sit alienatũ sine legitima cã. Jtem de paramẽtis calicibus et alijs ornamẽtis ecclesiasticis vel libꝛos quot habet vel calices ꝛ qualia. Jtẽ si habet patronos ꝛ quos hẽt. De ecclesijs curatis ꝛ nõ curatis ꝛ rectoꝛib⁹ eaꝝ ꝛ patronis: ꝛ quid ptineat ad eos: ꝛ de cõuersatione ꝛ moꝛib⁹ clericoꝝ ꝛ ō modo cur̃e ꝛ cõfessionibus audiẽdis: hẽs. s. tit. de cõfessoꝛib⁹ per totũ. De visitatiõe mõasteriorꝝ ꝛ ecclesiaꝝ regulariũ tã mõachoꝝ q̃ mõialiũ ꝛ inquisitione. Primo ĩterrogãdus ẽ abbas ꝛ priꝛ vel abbatissa ꝛ priꝛissa quo ad monialles soli ī ꝓsentia tñ aliquoꝝ de familia eꝑi: qui sunt ꝑsone mature ꝛ modeste vt vicari⁹ ei⁹: et aliquis ex canonicis vel capellanis: qui defectus quos audiũt: alijs nõ reuelẽt occultos. Deinde ī terrogẽt ſigillatim ſingulos monachos vel moniales ī capitulo vl' alio loco honesto. Primo ꝙ querat a maioꝛib⁹: quot monachi ī dicto monasterio vel canonici regulares vel moniales: et q̃t debent esse: et si numerus est ibi cõstitut⁹. Quã regulã ꝓfitentur: quot sunt ibi ꝓfessi vel ꝓfesse ꝛ nouitij vel nouitie: et si habit⁹ ꝓfessoꝝ est distinct⁹. Si faciũt ꝓfessionem tẽpoꝛe cõgruo. Si obseruãt regulam quam ꝓfessi vel ꝓfesse sunt: et ꝑ cipue quo ad substantialia vota: vt paupertatẽ castitatẽ et obediẽtiam. Si obseruãt cã quo ad cerimonialia: vt filẽtium obseruatio ieiunioꝛuz abstinẽtia ab esu carniũ extra infirmitatẽ: et vsu laneoꝝ in camisijs vl' linteaminib⁹ nõ lineoꝛuz et alia hi⁹. Si hñt aliquam dispensationem sup his ex constitutionib⁹ suis approbatis vel a papa. Et si habẽt aliquas ꝯstitutiones vltra regulã approbatas et si eas obseruant. Nã ꝓfitentes regulã beati Benedicti tenent̃ ad p̃dicta cerimonialia obſuãda: ſz ꝓfitẽtes regl'aꝛ augusti. canonici regl'ares seu mõache ad illa ñ tenẽt cerimonialia: que supꝛa dicta sũt. ſ. abstinentia a carnib⁹ et lineis: nisi ex cõstitutionibus ad regulã additis ad hoc obligarent̃. Si ecclesia dicti monasterij habet curã animaꝝ: inquirat̃ si diligenter exerceat̃ talis cura: et ꝑ quẽ vtrũ ꝑ monachũ vel ꝓsbyterũ seculare: qõ fieri debet. ſ. ꝑ sacerdotẽ seculare magis q̃ ꝑ monachũ vel regularem: nisi exercitiũ talis cure haberẽt a papa vel ab ep̃o et abbate. Et inquirat̃: si deputatus ad talẽ curam scit ea que ad ipsã ptinent: vt dictũ est. s. ℌ. 3. Jtem inquirat̃ si hoꝛe canonice et misse debitis tempoꝛibus celebꝛent̃ cantando vel legẽdo et debito modo sine diſſolutionib⁹ et ꝯfabulationibus. Et si omnes cõueniũt ad officium: vel remanent ex negligentia: ꝛ qui vel que ꝛ q̃ frequenter. Et si omittunt officium. Si habẽt officiales distinctos: vt camerariũ sacristã cellerariũ Et tales interrogentur de officijs suis: si diligenẽ exercent: ꝛ fideliter tractẽt bona monasterij. Et si tenet̃ comput⁹ introitus ꝛ exitus: ꝛ reddit̃ ratiocinium pluries in anno ꝑ camerariũ seu ꝑcuratoꝛem coꝛam ꝑlato ꝛ aliquib⁹ ex senioꝛib⁹ monasterij. Jnterrogent̃ etiã de quantitate reddituũ monasterij: ꝛ in quibus ꝯsistant: ꝛ si bene dispẽsant̃: ꝛ q̃ null⁹ vel nulla det aliq̃d ꝯsanguineis vel alijs sine licentia ſupioꝛis: ſz nec etiam ipe ſupioꝛ abbas vel priꝛ vel abbatissa det bona monasterij mobilia vel ĩmobila sine ꝯsensu capituli ꝛ rationabiliter. Jtem si sũt aliqua alienata ex bonis ĩmobilibus sine causa rationabili ꝛ forma debita vt consensu capituli ꝛ episcopi. Si fiunt reparationes necessarie in monasterio ꝛ domibus eius: ꝛ cultiuationes possessionuz. Jtem inquirat̃ de libꝛis calicibus ꝛ paramentis ornamentis ꝛ alijs ptinentib⁹ ad eccleſiã: ꝛ si diligenter ꝛ mũde teneãtur ꝛ reſarcianꝫ ꝛ alia huiusmodi: put dictũ est. s. in. ℌ. z. Jtem si abbas seu ꝑꝛ vel abbatissa coꝛrigit defectus delinquentiũ: et si tenet capitulum: ꝛ q̃ ſepe de quo debent inꝛogari magis ſubditi: ꝛ ꝑcipue seniores q̃ ipse ꝑlatus vel prelati. Sed a ꝑlato inquiri debet: quõ ſubditi vel ſubdite ſint ꝛ obediẽtes seu reuerentes. Et si ibi est aliquis vel aliqua ꝓꝛietarius vel ꝓꝛietaria. Et si ſint ibi aliqui ſcandaloſi vel rixoſi. Si ꝓuideat̃ infirmis in neceſſarijs ꝛ in viſitationibus ꝛ in ſacramentis. Et si oña habẽt in cõmuni: ad quod inducat quantuz poteſt. Et si doꝛmiunt omnes in eodez doꝛmitoꝛio: ꝛ comedunt in eodem refectoꝛio. Jnterrogeat̃ etiã de fama eoꝝ ꝛ honeſtate: et si hñt aliquas familiaritates ſuſpectas. Si inſtrumẽta iura ꝛ ꝓuilegia monasterij bene cuſtodiũtur. Et de debitis quanta ſint. De religioſis ꝛ que ptineãt ad debitã cõuerſationẽ eoꝝ ꝛ vitam: habes diffuſe ti. de religioſis ꝑ totũ. De viſitatione monialiũ.

Quo ad monaſteria monialiũ inquirenda ſũt ab abbatiſſa ꝓꝛiſſa ꝛ moniales pene de oĩbus: de quibus dictũ eſt in. ℌ. ꝑcedẽti. Sed vltra illa interrogandũ eſt: ſi facta eſt abbatiſſa ꝑ aliquam ſimoniam vel priꝛioriſſa. Et ſi electa eſt canonice ꝛ cõfirmata. Si cõmiſſa eſt ſimonia in receptiõe monialiũ faciendo expreſſas pactiones cũ conſanguineis ingreſſe ꝓ ipſa receptione. Si aliqua coactio facta eſt alicui ad faciendũ ꝓfeſſionem. Si monaſteriũ habet debitã clauſurã: vt ex nulla parte poſſet aliquis ingredi. Unde ꝛ circuire debet totũ monaſteriũ: vt bene videat diſpoſitionem edificioꝛum: cũ decenti tñ ſocietate puta duobus ex ſenioꝛibus vel tribus eũ aſſociantibus: cũ quibus ſolũ ingredi debet monaſterium omnibus alijs remanentibus extra: ꝛ cũ abbatiſſa ſeu priꝛioriſſa ꝛ vna vel duabus antiquioꝛi-

bus interroget: si ostia monasterij sub clauibus clausa tenẽtur: quas claues ipsa vel alia honesta ꝛ ꝓbata antiqua teneat. Si aliquis ingreditur vl̃ aliqua extra casũ necessitatis: vel si aliqua egreditur sine licentia: in quo excessu sunt grauit̃ puniende. Si tenent habitum continue extra cellas. Si vtuntur pompa in vestibus ꝛ velis ꝛ huiusmodi ad modũ secularium. In quibus exercitijs se occupant honestis vel vanis puta faciẽdo reticellas bursas vanas ꝛ huiusmodi. Si comedunt simul habẽtes electionẽ in mensa. Sup omnia: si habent aliquã familiaritatẽ cũ religiosis clericis ꝛ laicis nõ consanguineis: que deprehendit̃ ex frequenti eoꝝ adinuicez locutione sine causa vrgenti: ꝛ ex litterulis ꝛ ambassiatis et muneribus: que oĩa debẽt abscindi ꝛ ordinari: vt monialis ꝑcipue iuuenis nõ solum loquat̃ ad crates: ꝫ in pũtia ꝛ auditu alicuius honeste monialis �means ordinationem superiorũ. Inquiratur etiã: quis sit confessor earũ: ꝛ qualis: si bone fame ꝛ sufficiens ad directionẽ earũ. Quis etiam sit ꝓcurator earum in temporalibus. Quotiens in ãno ꝓfitentur ꝛ cõicãt: ꝛ si q̃ remanẽt ꝛ hi⁹.

De visitatione hospi/

3. talium. Queratur ꝑmo si habet patronũ vel patronos ꝛ quos. Quantos redditus habeat: ꝛ ad quid sit deputatus: ad gubernandũ infirmos: vl̃ ad suscipiendũ peregrinos. Si hospitalarius est ibi institutus a patronis: ꝛ ꝓfirmatus ab episcopo: si ei subditũ est: si aliquid est alienatũ ex bonis ĩmobilibus hospitalis indebite. Si aliquis vsurpauit vel detinet bona ipsius. Qõ aliquãdo faciũt patroni vel vicini. Si redditus bene dispensantur. s. pro infirmis vel peregrinis: ꝛ videatur quot sũt ibi lecti ꝛ quales: ꝛ cũ quibus fulcimentis lintheaminibus ꝛ huiusmodi. Si tenet ea munda: si honestã ꝓuersationẽ tenet ipse hospitalarius: ꝛ pius ad infirmos ꝛ pauperes adiuuandos. Si res habet ꝑ inuentariũ: ꝛ vetusta innouat de tẽpore in tẽpus. Si instrumenta ꝛ alia eius cõseruat. Si ecclesiã vel capellã habet: ꝛ qs eaꝝ officiat ꝛ cũ quo redditu: ꝛ q̃ ꝑ quideat̃ infirmis de sacramentis cũ expedit. Qz si notabiliter deficeret: remoueatur. De hospitalarijs habes. s. titulo ꝓximo.

De societatibus laico/

4. rum querepiunt̃ ĩ multis ecclesijs. Querat̃ ꝓmo si habent̃ aliqua capitula: ꝛ si sũt approbata ꝑ dyocesanũ: ꝛ illa examinent̃. vt si qua superstitiosa vel incongrua ibi habent̃: quod aliquãdo accidit puta in faciendo missas cantare de mortuis diebus dñicis ꝛ festiuis: vel faciendo congregationem quando celebrant̃ diuina officia in ecclesijs ꝛ huiusmodi. Et si exigit̃ ĩramentũ pro obseruatione illoꝝ bonoꝝ: omnia talia remoueantur. Inquirat̃ si habet aliqs redditus ꝛ q̃les ꝛ quantos. Et si eos bene distribuũt ꝑ reparatiõe ecclesie vel luminaribus vel ekynis: vel sibi vsurpant. Unde ꝛ faciat videre computũ singulis annis introitus ꝛ exitus coram sacerdote ecclesie. Item si dicta societas habet calicem missale vl̃ alia ornamenta: ꝛ si bene cõseruat ꝛ hi⁹. Postq̃ visitauit ecclesiã ep̃s recedens dicat in ecclesia: deprofundis ꝑ defunctis: aspergẽdo sepulchra aqua benedicta cũ ℣. Consuetis ꝛ pr̃ nr̃ ꝛ oratione absolue. aliqui tñ hoc faciũt in ꝓncipio visitationis sed nõ est vis: seruanda est ꝯsuetudo loci. De his interrogatorijs tractat hosti. in sũma: ꝛ plenius guil̃. in speculo.

5. Circa materiaꝝ visita/

tionis ꝛ ꝓcurationis Inno. in. c. venerabili diffuse ꝑsequit̃ materiã: ꝛ hosti. in. c. ꝓcurationes que nõ. Jo. an. in nouellis ponens casuz: sup quo format questionẽ. ꝛ est talis. Ep̃us eduensis accessit ad monasterium. s. martini in sua dyocesi situ mandans abbati ꝛ conuentui: q̃ pararent se ad ipsum recipiendũ ꝛ ꝓcurandũ: quia intendebat eos visitare. Rñdz abbas: q̃ nullo modo se ad visitationẽ ꝛ ꝓcurationem pararet: qz ipse ꝛ monasteriuz suũ sũt exempti a sua iurisdictione. Et appellauit ad sedem apostolicã: si aliquo modo monasteriũ grauaret: hac occasione adijciens: q̃ coram ep̃o vel coram papa si ei magis placeret: paratus erat ꝓbare suam exemptionẽ. Ep̃us vero nõ obstantibus ꝓdictis excõicauit abbatẽ ꝛ interdixit conuentum. Postea venit abbas: ꝛ egit ꝓtra ep̃m de iniusta excõicatione vel potius nulla: ꝛ petit absolui ad cautelam. Arguit̃ multũ diffuse ꝑ ꝛ ꝓtra abbatem ꝛ ep̃m. Demuz sic soluit. Si ep̃us exequens officiũ suũ vt dicit̃ ĩ themate vadat ad aliquod monasteriũ visitanduz: in cuius possessione sit visitandi quantũcũq; abbas monasterij alleget se exemptũ: ꝛ hoc ipsum offerat se ꝓbaturum: dũmodo ep̃us sciat se quasi possessionẽ habere: que non potuit amitti sine aĩo ei⁹: ꝛ eo sciẽte si ꝑ se possidebat. ff. de acqui. pos. l. peregre. ꝛ quantũcunq; contradicat vel appellat abbas: semp visitabit ep̃us. Et si ptinaciter renuat materialibus armis defendat ep̃us possessionem suã: de hoc nõ. de ĩmu. eccle. c. i. ꝛ etiã spũalibus armis. i. censuris: vt de pscrip. c. cuz ex officij. Idem videtur si incõtinenti ep̃us recuperet possessionem: vt de resti. spol̃. c. olim. Nam �means iura ciuilia licet vnicuiq; sibi ius dicere ĩ bis casibus ꝛ in quibusdam alijs: qui notantur ĩ glo. generali. C. quando licet cuiq; ius dicere. Si ãt esset in quasi possessione talis iuris: que potuisset amitti etiaz ignorante episcopo: vt si aliquod ius ꝑ procuratorem possidebat: quia id bene amitteret ep̃us etiã ignorans: tunc bene potest differre vti iuri suo si vult. Et si nõ vult: vtcũq; illo iure ꝛ contradictores excõicabit. Et si postea apparebit coram illo iudice: coram quo agitur de iniusta excõicatione: q̃ adhuc tempore excõicationis erat in possessione visitandi vel alterius iu/

ris rata manebit sentētia. Si vero apparebit: q̄ nō possidebat tempore excōmunicationis: revocabitur sententia: ⁊ tamen nō punietur episcopus de iniusta excōmunicatione vel nulla: ar. ad hoc de offi. del. c. ex litteris. nisi appareat de eius malicia vel crassa ignorantia: que satis apparet hīc si abbas seriatim modū amisse possessionis dicebat: ⁊ hoc ei ostensurum offerebat. Nec absūt huic opi. q̄ quia sententia excōmunicationis nō debet ferri sine cause cognitione ⁊ sine monitione: quia illud habet locum: quando procedit vt iudex: hic autem procedit vt pars: que iura sua defendit mucrone suo spūali. Nā ⁊ alīs sine cause cognitione ⁊ monitione ꝓcedit vt iudex: hic autem ꝓcedit excōmunicatio: vt de offi. ordi. c. si sacerdos. ⁊. 5. q. i. quidam. semper tamen monitio videtur necessaria: vt de sen. excō. c. sacro. immo vt dicebat hosti. iusta causa subest: quia. s. nō admittitur episcopus ad visitationē: que sibi ex iure debetur. Nec est necessaria monitio: ex quo abbas dicit: q̄ nō suscipiet eum: cum ꝑ hoc ꝓbetur eius cōtumacia. Nam in certis nō in incertis locus est coniecturis. ff. de re iu. l. contumacia. Et ꝑ hoc q̄ episcopus exequens officiū suum visitandi nō admissus potest sine alia monitione excōmunicare rebelles: vt de prescrip. c. cum ex offi. cij. Sed si nō exequens officium suum visitandi sed in iudicio vult agere episcopus contra abbatem ius sibi esse visitandi monasterium illud: debet eligere arbitros cum abbate: qui hanc causam dirimant. ii. q. i. si clericus Et episcopus coget abbatem ad arbitros eligendos. ii. q. i. peruenit. ⁊ de offi. dele. c. suspicionis.

Si autem contra alium ageret: qui diceret se visitationem episcopalē habere in dicto monasterio: conueniet eum coram iudice rei. ff. ad municipal'. de iure ⁊ cur. l. i. item coram metropolitano monasterij sm hosti. Si autem valet excōicationis sententia: quando cōstat monasterium in dyocesi epi esse situm: sic videtur dicendum: quando monasterium in alia dyocesi esset situm dum tamen epūs faciat: qō fit in quasi possessione iuris visitandi illud. Qō si hoc coram superiore nō ꝓbat: facilis erit superior ad credendum q̄ mala fide tulit excōmunicationis sententiam: ⁊ ad ipsum epm puniendum. Qō nō esset si i sua dyocesi situm esset ꝓsumptione iuris epm relevante. Et hoc nota de ver. sig. c. ex parte. i. Ex p̄dictis patet q̄ epūs cui iura episcopalia que possidet denegant: caute ⁊ prudenter agit si vt pars ⁊ nō vt iudex ꝓcedat: quia sic nō astringit ad iuris ordinem obseruandum. Item quia ex hoc se reum constituit ⁊ conseruat: ⁊ aduersariū actorem facit: qui necesse habet conqueri de iniusta excōicatione vel nulla: vt de offi. ord. c. ad repmēdum. ⁊ sic in dubio absoluetur epūs: quia fauorabiliores sunt rei q̄ actores. ff. de re iudi. l. fauorabiliores. Ubi vero epūs nō tanq̄ ordinarius vel ius suū ꝓsequens: sed quasi delegatus a papa vel ab alio descendit ad aliquod monasterium visitandū: quantūcūq̄ sit delegatus in veritate tñ nunq̄ est admittend⁹ de necessitate iuris: nisi fidem faciat de sua delegatione. Nec aliter tenet excōicationis sententia ab eo lata: vt. C. de mā. p̄n. l. vnica. īmo ⁊ resisti pōt. Et ꝓbatur in eo qō nō. de offi. dele. c. cuz in iure. Excipe legatū apostolice sedis de latere maxime quantū ad ꝓcurationem: di. 97. c. nobilissimus. qui ⁊ ī multis p̄uilegiatus existit: vt p̄z in eo qō legit de offi. leg. .c. officij. Sz quid si delegato ab epo vel metropolitano dicat abbas. Ego sum exēptus ⁊ ī possessione libertatis? Rñdeo: si delegatus respondeat: ⁊ sentit delegantē a quo causam habet visitandi: esse in possessione visitandi: nō obstante hoc visitabit ⁊ excōmunicabit: ar. vt lit. pen. c. i. Sed quid si eidem delegato vel ordinario visitare volenti obijciatur: q̄ est excōmunicatus: et ꝓbatio super hoc offeratur: ⁊ quia non admittit appellatur? Rñdeo: iusta est appellatio: vt de appel. c. interposita. Et per cōsequens sententia excōmunicationis post appellationē lata nulla est de offi. le. c. olim. Et ex his p̄z q̄ visitans non tenetur admittere exceptionem exemptionis: ⁊ tamen tenetur admittere exceptionem excōmunicationis. Quātis autem quidā dixerint supradicta tñ locū habere vbi quis officiū suuz exequitur: vel exigit sibi debitum iure scripto vel consuetudine. Alij tamen dicunt ⁊ forte melius: q̄ vnusquisq̄ episcopus id quod iuste possidet: qō cunq̄ sit illud: pōt defendere ꝑ excōmunicationis sententiā quantūcunq̄ ⁊ qualitercūq̄ alius contradicat: ⁊ de iure suo ꝓbationes offerat. verbi gratia: aliquis epūs possidet aliquē fundum: vult colligere fructus eius: aliquis se opponit. d. Dñe nō colligatis istos fructus: quia fundus est meus: nō vester. Uel quia ego possideo: nō vos Ex hoc coram vobis me offero ꝓbaturū. Utiq̄ ꝓpter assertionem vel contradictionez seu prōbatiōis oblationē vel appellationē: si ꝓpter hoc fieri contingat: nō dimittet epūs qui fructus colligat: ⁊ quin excōicet opponentem: si ipsum ī sua possessione perturbat vel inquietet: ⁊ tenebit excōicationis sententia: dūmodo verum sit q̄ eps sit in possessione ipsius fundi. Secus esset: si episcopus non possideret sed alius: licz in veritate ad epm ꝓprietas fūdi ptineret. Tūc enim lz possessorio ꝺicere ⁊ appellare ⁊ etiā armis resistē epo violento. Et est rō: q̄ possessor nō est violenter eijciendus de possessione sua: quā pōt defendere: ⁊ vim vi repellere. C. ō rei ven. l. fi. Sz ⁊ sua q̄uis ō ꝓpetate liq̄at: tñ ꝑ vim recuperare ñ lz. C. vñ vi. l. fi quis in tantam. ⁊. 16. q. 4. placuit. Sed quomodo adaptabit iuri: q̄ episcop⁹ petat aliquid tanq̄ pars: ⁊ excōmunicet rēnuentē. Si enim dicis: q̄ excommunicat vt pars: ⁊ p̄uatus sicut etiam petit: sic nulla est sn̄ia: quia vt ꝓuatus excōicare nō pōt. Si aūt excōicat vt iudex: sic sententia est iniusta: q̄ nō debet in ꝓpria

et ꝑuata re iudicare: vt dictum est. s. tum etiã qz ꝛ qualitati ꝛ forme debet sñia cõuenire: vt nõ. ö ordi. cogni. cũ dilectus. Dicẽdũ igitur ꝙ vt eps põt petere ꝛ ꝓcedere ī his q̃ notoria sũt: ꝛ vt epis copus excõicare: super quo vide qõ nõ. de iu. a. ca. c. fi. ꝛ ö testibus. c. insup. ✠ Viculo instituant cũ remiss. suis. Nota in fi. glo. circa fi. dicitur ꝙ epus etiã cũ visitat ecclesias ciuitatis vel monasteria: ꝛ reuertit ad domũ suã: quia ꝓpinqua illis ecclesijs: debet ei ꝓcuratio ſm Hos. Et est ratio ſm hosti. quia q seminat spũalia: carnalia. i. temporalia debet metere: ꝛ quia ꝓcuratio est annexa visitationi: vt extra de cen. c. cũ venerabilis.

De procurationibus

fiendis legitimis nũcijs apostolicis ꝛ alijs ꝑlatis sic dicit extra de cen. c. cũ instantia. Cũ oẽs ecclesie legatis ꝛ nuncijs sedis apostolice qõ nõ credim⁹: sint exempte: ꝛ si lõgo tẽpore ꝓcurationes impendere ꝛeneantur sub ecclesiarum ꝑstatione nullam volumus habere excusationẽ: nisi forte p speciale ꝓuilegiũ sedis aplice: qõ nõ credim⁹ sint exempte: etiam si longo tempore ꝓcurationis obsequiũ non impenderint: cum in talibus ꝑscriptio sibi locum nequeat vendicare: qz non a ꝓuisione pastoralis solicitudinis circa oẽs ecclesias numq̃ aspicere mentis oculo cessamus. Inno. z. idem in concilio generali. Procurationes que ratione visitationis debent epis archidiaconis vel quibuslibet alijs etiaz aplice sedis legatis: aut nuncijs absq; manifesta ꝛ necessaria causa nullatenus exigant: nisi qñ ꝑsonaliter officium visitationis impendũt: ꝛ tũc euectionũ ꝛ ꝑsonarum mediocritatẽ obseruent in lateranensi concilio ✠ stitutione hoc adhibito moderamine vt cũ oportuerit eos apud aliquẽ locũ aliquam moram facere necessariaz: ne locus ꝓpter ipsos nimiũ aggrauet: ꝓcurationes accipiant moderatas ab alijs ecclesijs vel ꝑsonis: que nõdũ fuerant de suis ꝓcurationibus aggrauate de cen. c. ꝓcurationes. Ubi dicit glo. sup verbo visitationis: ꝙ hoc ideo dicit: qz triplex est ꝓcuratio: vna que debetur visitatori rõne visitationis: vt hic: ꝛ c. cuz venerabilis. alia rõne ✠ suetudinis. 18. q. z. seruitiũ. Tertia rõne facti pacti: qõ appositum fuit in fũdatione ecclesie capelle vel monasterij puta ꝙ det rectori ecclesie ꝓrandiũ vel ensenium cere vt̃ comestibiliũ ꝑsonis ꝛ hi⁹. 18. q. z. eleutherij⁹. Addi põt ꝛ q̃rta: que. s. datur legatis ꝛ nũcijs aplicis etiã cum nõ visitant: vt dicẽt. Et hoc tangitur sup verbo ꝑsonaliter. Glo. vel etiã p alium cum ipse interesse nõ possit ꝓpter latam ꝛ diffusam dyocesim: vt de offi. or. circa legatos inquit Jo. an. in nouell⁹ sup isto. c. tenet. ꝙ postq̃ multa dicit hosti. ꝛ sic seruatur ꝙ legati sedis aplice siue sint de latere siue non: de tota legatione sua leuant ꝓcurationem suã. Nec leuant illã rõne visitationis: sz rõne cõis oneris: vt de ꝓcura. c. cum ꝙ causa. Et legatis non de latere ꝛ nuncijs curie certã quantitatez taxat ꝙ die: ꝛ hoc facit tam in stando q̃z in itinerando: legatis vero de latere taxari solet itinerando. 40. florenorum sed nõ in stando. Cũ enim sunt in legatione: solent recipẽ. 25. redditũ: vt dicit. Et sic olim illa recipiebãt vbi vna sola ꝓuincia decreta erat: sic hodie recipiũt quotcũq̃z ꝓuincias regant. Sup verbo numerus ꝓcurationũ. De his que ✠ sistũt in victualibus. Nã si velit accipere vestes vel emendam equoꝝ mortuorũ: vel expensas factas in eundo ad locum vel similia: hec oĩa petet supra rationem expensarũ ad dies. Inno. sup verbo numerum dierũ: vt si expendat centum solidos in die ꝛ moratur ꝙ decem dies: leuet centũ ꝓcuratiões ꝛ sic quinquaginta libras ꝛ nõ vltra: lz interdũ ✠ tra fiat: ꝛ recondat̃ ad oitandũ parentes: q qñq̃z exortis discordijs depauperant̃: ĩmo etiã occidunt̃ ſm hosti. ꝛ si vna ecclesia est potens p se soluere vnam integrã ꝓcurationẽ puta centũ solidos soluat: si nõ põt soluere nisi quinquaginta iungat̃ sibi alia: que sibi sit equalis: ꝛ sic vtraq̃z simul facient vnã ꝓcurationẽ integraz legitimo Sed quid si rector ecclesie dicat se impotentez: legatus dicat eũ potentẽ? Rñdet hosti. aut euidenter liquet de potentia ſm cõem famaz: ar. ff. de flu. l. i. ꝛ tunc cõpellat̃. Aut euidenter liquet qõ egeat: ꝛ sic nõ compellet̃: ar. de solu. c. adoard⁹ Aut dubitatur: ꝛ tũc ꝑlatus si vult põt ab eo exigere iuramentum: ꝙ dicat veritatẽ: ꝛ stabit̃ dicto suo de iureiurando. c. fi. Aut põt illũ excõicare: si habeat ipsũ suspectum sub hac cõditione: si in fraudẽ veri habeat eũ suspectum: ꝛ relinquet eũ ✠ scientie sue de iureiurando. c. mulieres. cum suis concor. Sz quid de legatis vel nuncijs metropolitani? ſm hosti. videt̃ ꝙ sit transeunduz p ꝓuinciã ꝓcurandi: allegat de iureiurando. c. ego eni. Unde dicebat Inno. ꝙ qñ archiepus ꝓ negocio totius ꝓuincie in aliquo loco morã trahit: erit ✠ tinue ꝓcurandus ad hoc de elec. vt ꝑte rite. Eadem enī ratio que ꝛ in loco: g̃ idem ius. Sed dices: licz vbi est eadem ratio iuris cõis ꝛ idem ius cõe sequat̃: non tñ vbi est eadem ratio ꝓuilegij: est ꝛ idẽ ꝓuilegiũ: nisi a ꝑncipe impetretur: vt de ꝓuile. c. sane. Sed rñderi posset aliud in ꝓuilegio nõ corpore iuris clauso q̃z clauso: extra de cen. c. per totum. multa habent̃ li. vi. c. romana. ꝛ sequentibus de ꝓcuratione ꝑlatorũ: que habes. J. ti. de epis in. c. de visitatione.

Titulus. xxij. de statu cardinalium ꝛ legatorum sermo.

Omini sũt cardines terre: ꝛ posuit super eos orbem. i. Reg. z. vt dicit̃ in catholicon. Cardo dicit̃ illud in quo motus ostij firmat̃ ī claudẽdo et apiendo. Un̄ dr̃ puer. 26. Sic ostiũ vtĩ

in cardine:sic piger ī lecto. Et dr cardo a cardi/
an qđ est cor: qr sicut cor hoiem mouet ꝛ regit:
ita illud mouet ꝛ regit ianuā. Et ꝓpter hoc etiā
quattor ꝟtutes dicūtur cardinales:qr p eas ver
tit cor humanū:vt claudat vicijs:ꝛ aperiat virtu
tibus:q̄ ꝑmaxime virtutes debēt in cardinali
bus relucere inherētes firmit ostio:q est xp̄s.d.
Jo.x. Ego sum ostiū:ac etiā pape: qui est vica/
rius xp̄i:vt p consilia ꝛ scā opa eor apiat fideli/
bus regnū celor. Dñi ḡ pape sūt cardines terre:
qr.ſ.cardinales hz assistentes sibi. Moraliť ter
ra est eccl̄ia scā: ꝛ ꝓpter sui firmitatē: eccl̄.i. ter/
ra in eternū stat. Et ꝓpter bonor operū multipli
cem fertilitatē:geñ.i. Germinet terra herbā virē
tem ꝛc. ꝛ ꝓpter sui humilitatē celū surſū ꝛ terra
deor sū ab oībus ꝓculcata ꝛ subdita influxui ce/
lorū. Cardines hr terre sunt cardinales: qr sicut
in cardine vertit totū ostiū:ita in cardinalibr ver
tunt negocia ꝓsiliabilia eccl̄ie vel mūdi. Assunt
enī pape vt familiares ꝛ ꝓsiliarij. Oñdūt enī pa/
pe cardinales diuersas vias sup negocijs ꝓpositis:
sup quibr ꝓsilium vult accipere. Et postea ad
ipsū papā spectat eligere ꝛ determinare: qđ ma/
gis ecclesie videť expedire. Dicunť aūt esse dñi
triplicit. Primo qr sūt dñi dei peculiares per
fectā bonitatē. Scđo qr sūt dñi pape fratres
ꝛ familiares p eximiā dignitatē.i. cardinales
Tertio qr sūt dñi mūdi gubernatores p ꝓsulta/
bilitatē:ꝛ sic cardines.i. cardinales eccl̄ie sūt dñi
ꝛ posuit dñs super eos orbē.ſ. ad gubernandum
consilium.

Quantum ad primum

cardinales sūt.i. debēt esse dñi dei amici singu/
lares p vite perfectionē:vt sicut p̄cellūt alios in di
gnitate:ita excellāt in sanctitate. Et quas virtu/
tes ꝛ sanctitates debēt hre: ponit Ber. ad euge/
niū tertiū dicēs. Veniamr ad collaterales tuos ꝛ
coadiutores. hi seduli tibi:hi intimi sūt. Quāob
rem si boni sūt:tibi potissimū sunt. Si mali eque
plus tibi:ne te dixeris sanū dolentē latera:hoc ē
ne te dixeris bonū malis innitentē. De cardina/
libus. Aut si bonr sis:bonitas tua soli quē fructū
afferre pōt? Et hi qdem quos tu nō elegisti:sed
ipsi te: ptātē nō hñt: nisi quā tu eis aut tribueris
aut pmiseris. Tibi ꝓputa quicqd patieris ab eo:
q sine te pōt facere nihil: his exceptis de cetero
nō incōsiderate eligēdi quiqz seu colligēdi sunt
in opr ministerij hr. Sane huic negocio nō se in/
gerat rogās:ꝓsilio nō prece agendū ē: adulantē
ꝛ ad placitū cuiuscūqz loquētē vnū de rogātibr
puta etiā si nihil rogauerit. Pari pōdere extima
ueris eir humilitatē:q timet ꝛ eius q sperat. Jta/
qz nō volētes nec currētes assumito:sz cunctan/
tes ꝛ renuētes etiā collige illos:ꝛ cōpelle intra
re. Jn talibr vt opinor:regescet spūs tur:q nō sūt
attrite frontis:sz verecūdi ꝛ timorati:ꝓter deum
tñ timeant nihil:nihil sperent nisi a deo. Qui ad
uentantiū nō manr attendāt sz necessitates:q ſtēt
viriliter ꝑ afflictis:ꝛ iudicēt in egtate ꝑ mansue/
tis terre. Qui sint ꝓsiti:ad mores ꝑbati:ad san
ctimoniā parati:ad obedientiā mansueti:ad pa/
tientiā subiecti:ad disciplinā rigidi:ad censuras
catholici:ad fidē fideles:ad dispensationē ꝓcor
dantes:ad pacē discordātes:ꝓformes ad vnita/
tem. Qui sūt in iudicio recti:in ꝓsilio ꝓuidi:ī iu/
bendo discreti:ī disponēdo industrij: in agendo
strenui:in loquēdo modesti: in aduersitate secu
ri:in ꝑsperitate deuoti: in zelo sobrij:mia nō re/
missi:in ocio nō ociosi:ī hospitio nō dissoluti:in
ꝓuinio nō effusi: in cura rei familiaris nō anxij:
rei aliene nō cupidi:sue nō ꝑdigi: vbiqz ꝛ oībus
circūspecti. Qui legatiōe ꝑ xp̄o fūgi q̄tiens opr
erit:nec iussi rēnuāt:nec ñ iussi affectēt. Qui qđ
verecūde excusāt:obstinatir ñ recusēt. Qui missi
pr aurū nō eāt:sz xp̄m sequanť. Qui questu lega
tione extimēt:nec requirant datū sz fructū. Qui
regir Jobem exhibeant:egyptijs moysen:fur/
nicantibus finees:heliā idolatris:helisеū auaris
petrū mentientibr: paulū blasphemantibr ꝛ ne/
gantibus xp̄m. Qui vulgus nō spernāt:sz doceāt
diuites nō palpent:sed terreāt:pauperes nō gra/
uent:sed foueant:minas p̄ncipum nō paueant:sz
ꝓtemnāt:q nō cum turba intrent:nec ira exeant:
q eccl̄ias nō spolient:sz emendēt. Qui marsupia
nō exhauriāt:sz corda reficiant:ꝛ crimina corrigant:
fame ꝓuideāt sue:nec inuideāt aliene. Qui
orandi studiū gerant: ꝛ vsū habeant:ac de oī re
plus fidant orationi q̄ę sue industrie vel labori.
Quor ingressus pacificus modestus exitus sit.
Quor sermo edificatio sit:vita iusta p̄ūtia grata
memoria in benedictione. Qui se humiles cum
humilibus:ꝛ cū innocentibus innocētes:duros
dure redarguāt:malignātes coerceāt:reddāt re/
tributionem superbis:q nō de dote vidue vel pa/
trimonio iesu xp̄i se vel suos ditare festinēt:gra/
tis dantes:qđ gratis acceperūt: gratis facientes
iudiciū iniuriam patientibr: vindictam in natio
nibus:increpationes in populis. Qui ad te rede
unt fatigati qdem:sz nō suffarcinati simul ꝛ glo/
riantes. Nō ꝙ curiosa seu p̄ciosa queqz terrarum
attulerint:sz qđ reliquerint:pacē regnis:legē bar
baris:qetem monasterijs:ecclesijs ordinē: cleri
cis disciplinā:deo populū acceptabilē sectatores
bonorū operum.

Quantum ad secundū

dicit aug⁹. de ancho. in libro de ptāte ecclesiasti/
ca:q̄ cardinales assistūt pape sicut apostoli xp̄o
Apl̄i enī sūt nūcupati xp̄i fratres ꝓm illud psal.
Narrabo nomē tuū fratribr meis:ꝛ p̄ncipes mū
di ꝓm illud psal. Cōstitues eos p̄ncipes sup. o. t.
Sz papa cū facit aliqs cardīales: īsignit eos ista
duplici dignitate dicēs eis. Estote fratres mei
ꝛ p̄ncipes mūdi. Jpse aūt papa psonā gerit xp̄i.
Et quāuis etiam epi succedant loco apostolorū
vt dictum est. ſ. alio tamen modo q̄ę cardinales
Apl̄i enī duplici mō se habuerūt ad xp̄m. Uno

modo vt ei pñtialiter assistentes sicut fuit ante passionem ⁊ ascensionem. Secūdo mō vt missi ex ꝓcepto eius p orbem: qō fuit post aduentum spūs sancti: qñ dispersi per orbem dimiserunt se accipiendo vnusquisq; puinciam vel regnum in sortem sue ꝑdicationis. Cardinales ergo repñtant psonas apl'or vt xp̄o assistētes: qz ipsi assistunt pape pñtialiter vt vicario xp̄i. Secūdo mō repñtant psonas apl'or ep̄i: qui in ptem solicitudinis vocati sūt regentes diuersas ciuitates vel ꝓuincias vt archiepiscopi: ⁊ istud est satis conueniens: vt sicut ī hierarchia celesti alig angeli sūt assistentes: alij missi frequenter ad nos: ita in nostra eccl'iastica hierarchia decet aliquos assistere vt cardīales: alios mitti vt ep̄os. Et q̄uis qō dictum est sit de cōi lege ⁊ fm cōem statum: tamen suborta causa nō tollit̄: quin cardinales aliquando mittant̄ vt legati. Et ep̄i aliqui etiā vocati a papa sūt ei assistentes sicut etiaz angeli assistentes: aliq̄n fm aliquos mittunt̄. vnde dicit̄ Ysaie. 6. q̄ volauit ad eum vnus de seraphin: q purgauit labia sua. Seraphin autem est de ordine assistentiū. Aliqui etiā dicūt missū ad mariā fuisse de illo ordine. Et qz etiā apl'i nō semp astiterunt xp̄o vt ep̄i: sed vt ministrantes ī alijs actibus. Nā in vltima cena vel post resurrectionez: qñ dixit. Accipite spiñ sanctū: eꝑauit eos: iō non est indecens: q̄ nō oēs cardinales sūt ep̄i: sz aliq̄ psbyteri: aliqui diaconi. Accipiūt aūt pyleū rubeū a papa in signū ardentis charitatis: quā debent habere: ita sint parati sanguinē suū fundere ⁊ morī p bono ⁊ defensione ecclesie ⁊ profectu. Unde in. c. fundamēta de elec. li. vi. dicunt̄ cardinales fratres coadiutores cōsiliarij ⁊ assistentes dñi pape. Repñtant aūt cardinales statū p̄fector nō pficiendorū: qō pōt trahi fm augu. de ancho. in li. de ptāte eccl'esiastica. q. ioz. ex dictis Ber. ad eugeniū dicentis. Hoc tibi psuade eos: q admittendi sūt ad tuū consiliū difficile ī curia posse ꝓbari. Et ideo si fieri pōt viros ꝓbatos eligi oportet nō ꝓbandos. Nos enī in monasterijs oēs recipimus spe meliorandi. Sz curia bonos facilius cōsueuit suscipere q̄ facere. Nā plures ī curia defecisse bonos: q̄ malos ꝓfecisse ꝓbauimus. Itaq; nō volentes nec currentes assume: cūctantes ⁊ renuētes coge: ⁊ illos compelle intrare: ⁊ cū illis requiescat spūs tuus: ⁊ conditiones eorū ꝓsequit̄: vt dictū est ī. §. p̄cedenti. Que vtiq; nō sunt nisi p̄fectorū ⁊ sanctorū virorum. Nec est ꝺtra q̄ apl'i quor psonam repñtant: fuerunt pficiendi nō pfecti: fuerunt enim impfecti ⁊ ꝓficiendi respectu pfectionis patrie ⁊ pfectionis quā habuerūt in aduentu. s. s. Sz pfecti respectu turbe ⁊ alior pficiendorum p eos: ⁊ pfectiores etiā post resurrectionē q̄ ante.

De statu cardinalium ⁊ officio eor. Ca. z.

Estatu cardinaliū

vtrum sit pfectior statu ep̄or? Respondet aug. de ancho. q̄ ista compatio pōt intelligi triplicit̄. s. quo ad ordinis ptātem: quo ad loci dignitatē quo ad pfectionē charitatē. Et quantū ad ordinem planū est q̄ diaconi cardinales ne dū ep̄is sed ne quibuscunq; psbyteris pferuntur: qz ptās ordinis pontificalis est maior sacerdotali: ⁊ sacerdotalis diaconali. Unū ⁊ pfectionē gradū obtinet. Unū ⁊ hieronym⁹. Qui puebit̄ a minori vtiq; ad maius, puebit̄: di. 93. c. legimus. Quantū aūtez ad loci dignitatem sicut romana sedes est prior ⁊ dignior omni alia ⁊ omniū dña ⁊ magistra: di. zz. de constantinopolitana. ita congruū ē vt clerici ⁊ ministri illius sedis quadam singulari dignitate p̄ ceteris fulgeant: ita vt cardinales romane ecclesie omnib⁹ alijs p̄latis pferant̄ in honoris dignitate. Unde ob p̄uilegiū ⁊ excellentiā dignitatis statutū est: q̄ q̄ insequit̄ cardinalē bo stiliter: vel capit vel facit cape vel pcusserit vltra excōicationē: quā incurrit: de qua habes. j. in ti. de excōicatione. etiā incidit ī alias grauissimas penas. s. criminis lese maiestatis. Efficit̄ diffidatus infamis intestabilis: nec capax alicuius hereditatis vel hereditarie successionis: bannit⁹ edificia eius dant̄ in ruinā: bona eius cōfiscant̄: feudis ⁊ bñficijs oīb⁹ est p̄iuat⁹. Filij ⁊ nepotes ei⁹ p rectam lineā descendentes p̄iuant̄ oī honore dignitate mūdana vel eccl'esiastica: excluduntur ab omni actu legitimo ⁊ plura alia: que habent̄ de penis in. c. felicis li. vi. Et idem per omnia de bis qui dederint ad hoc consiliuz vel fauorem: vel mandauerint vel ratū habuerīt: si noīe eius est factū: vel socij fuerint ad hoc. Quantuz ad tertiū. s. pfectionē charitatē dicit idez aug⁹. q̄ habent se sicut excedētia ⁊ excessa: qz in dilectione dei vident̄ tenere pfectionē statuz cardinales q̄z ep̄i. Repñtant enim cardinales statum ep̄or assistentiū xp̄o ⁊ contemplationi vacantiū. Unde sicut seraphin ardentes interp̄tant̄ q̄ assistentes deo: vt viciniores sunt incensi charitate dei: ita cardinales statū assistentiū repñtantes debent esse ardentes in dei charitate. Ep̄i vero q̄ statū apostolor repñtant: vt missorū p orbem ad p̄dicandum curā aiar̄ hñtes in charitate ꝓximi debent oēs alios p̄cellere: ⁊ alios ad ipsā inflāmare Sicut ergo dilectio dei est pfectior dilectione ꝓximi: ita status cardinaliū q̄ ordinat̄ ad dilectionem dei: pfectior est statu ep̄or ordinato ad ꝓximi dilectionē. Uerū quātus vnus status sit pfectior altero: vt stat⁹ religiosus ē pfectior statu laicali: nō tñ sequit̄: q̄ q̄cūq; est ī statu pfectiori: sit melior oī eo: q est in statu min⁹ pfecto: sz q̄ habz maiorē charitatez: ille pfectior est simplicit̄ siue religiosus siue p̄latus. Et sic cardinales etiam si sint altioris vl' pfectionis status q̄z ep̄i: p̄sit tamē esse magis et minus perfecti eis fm charitatem quā habent: in qua quilibet dz se alijs inferiorez reputare ex humilitate: cū ignoret vtrū habeat. Et fm hoc dicebat aug⁹. z. q. 7. quāq̄. fm voca-

bula que vsus obtinuit: episcopatus sit p̄sbyterio maior. Aug⁹. tamen hieronymo minor. Qz autem hieronymus reprehendit diacones preferentes se presbyteris ꝛ episcopis: vt. 93. di. legimus. locum habet de diaconibus aliarum ecclesiaꝝ: qui vtiqꝫ nō debent sacerdotibus preponi: nisi forte quando locus tenerent episcopi vel patriarche. Sed nec diaconi cardinales preferuntur episcopis ꝛ presbyteris inquantū diaconi: sed in quantum cardinales ꝓpter dignitatem status: q tamen postponūtur presbyteris ꝛ episcopis cardinalibus ꝛ si nō alijs.

De abdicatione temporalium in statu cardinalatus: vtrum eis cōueniat.

Ꝛ Sūdet aug⁹. de ancho. circa hoc sunt considerāda tria. Primū est q cardinales in gradu ecclesie cui assistūt: habent primitatē. Est enim romana ecclesia prima sedes omniū ecclesiarū: ſm illud Inno. 9. q. 3. nemo iudicabit primam. Secundo q in statu quem repr̄tant: requirunt ardentem charitatem: repr̄tant enim statum assistentium ꝛ pfectorum. Tertio in officio qō ministrant. requirunt iusticiā ꝛ equitatem. Sūt enī ad tale officium vocati: vt sint pape coadiutores ꝛ consiliarij ꝛ iudices orbis terre: omnibus istis modis maior abdicatio temporalium requiritꝫ in eis ad eorum pfectionis statū: q̄ꝫ in episcopis ꝛ quibuscunqꝫ alijs p̄latis. Nam quantū ad primum: si p̄ma radix omniū malorū est cupiditas in prima sede ꝛ consistentibus ei: que debet esse radix omniū bonorum: primo est extirpanda ꝛ euellenda cupiditas. Quod enim dicit leo papa Totius familie domini status ꝛ ordo mutabitꝫ: si qō requiritur in corpore: nō reperiatur in capite di. 61. mirantur. idem dicit di. 47. Uirū catholicum ꝛ p̄cipue domini sacerdotem: sicut nullo errore ita nulla cupiditate ꝑplicari oportet. Nā ex ipsa sequunt postmodū ꝛ simonie ꝛ iniusticie ꝛ alia mala. Sicut enim ait Chrysosto⁹. Omne bonus egreditꝫ a romana sede: sicut ꝛ omne malum ab illa ꝓgreditur efficienter ꝛ exemplariter Secūdo si ardens charitas requiritur in cardinalibus ratione status: quē repr̄tant: quia. s. sunt assistentes p̄mi: inter quos ponunt seraphin: qui dicuntur ardentes: a cupiditate oīno debent eē alieni: cuꝫ sint cōtraria ei: ꝛ ꝓtraria simul inesse nō possunt scōm ph̄m. Unde aug⁹. de peni. di. 2. Quia radix omniuꝫ malorū est cupiditas: ꝛ radix omniū bonorum est charitas: nisi fuerit vna radicitus euulsa: nō pōt altera plātari. Quantū ad tertiū. Si iusticie equitatez tenentur seruare cardinales ratione officij ad quod sūt vocati: qz vt coadiutores pape ꝛ iudices orbis oportꝫ eos cupiditatem detestari: per quā cito iusticia subuertitur ſm illud Isidori. Cito violatur auro iusticia. ii. q. 3. pauper. Sic igitur patet abdicationem temporalium esse necessariam cardinalibus. Et hoc quidem verum est quantū ad abdicationem mentalem: vt. s. nō inordinate afficiantur ad temporalia: cum qua inordinatione nimia nō stat pfectio. Sed bene cū ipsa abdicatione mentali sine abdicatione exteriori temporalium: imo ꝛ cum possessione multarū diuitiarū potest haberi pfectio: vt patet in abrahām ditissimo ꝛ pfectissimo. ꝛ Gregorio papa ꝛ ludouico rege francorum. Et quāuis ipsi cardinales preferantur episcopis in honoris reuerentia: ꝛ p cōsequens deceat eos tenere aliquem statum apparentem famulorum equorum ꝛ ministrorum ne dignitas vilescat: tamen oportet ista moderari ad congruitatem non superfluitatem. Et cum ap̄lus dixit. 2. Corinth. 6. Exhibeamus nosmetipsos vt dei ministros: nō subdit: in palatijs edificandis: in consanguineis ditandis: ī palefredis impinguandis: in famulis multiplicandis: in tēporalibus cumulandis: sed ī tribulationibus in necessitatib⁹ in angustijs in scientia in charitate in verbo veritatis ꝛ cetera. Cardinales oēs q̄ꝫ quis papa possit eligere de vna patria: nō tamen decet: quia hoc pertinere videretur ad acceptionem personarum. Pro cuius declaratione dicit aug. de ancho. vbi supra: q papa pōt sibi assūere cardinales in suum adiutoriū ꝛ cōsiliū. Unde vult quos vult: ꝛ quales vult. Unde sibi imputatur ad meritū vel demeritū: si sunt boni vel mali: iuuenes vel senes docti vel indocti. Nā si boni sūt ꝛ sapientes: accrescit meritū eius ꝛ ꝓfectus ecclesie: qz multitudo sapientium sanitas ē orbis terraꝝ: inquit salomon. Si vero mali sunt ꝛ iscij ī his que dei sunt: ei⁹ demeritū decrescit ꝛ detrimentū fidelib⁹: qz modicum fructum potest afferre solius pape iusticia: q̄ sentētia ꝑualet multoꝝ aliter affectorum. Uerū tñ ber. de cōgruo assignat tres rationes in libro de cōsideratione ad eugeniū: q ꝛ nō ō vna patria sed de toto orbe cardinales sūt eligendi. Primo ꝓpter iusticiā seruādā. Quilibet. n. meli⁹ cognoscit cōditiones hominū sue patrie q̄ꝫ alius. Et qz vnusquisqꝫ bene iudicat de his que nouit: ꝛ hoꝝ bonus est iudex primo ethicoꝝ: ideo dicit ipse ber. an nō sūt eligendi de toto orbe orbē iudicaturi. Nec vlla patria excludit: ex qua ad cardinalatū aliquis non possit vocari. Sed quia de alamania consuetus est: vt eligatur imperator: qui est minister ecclesie: ne secreta ecclesie suis ministris pandant: ne quos oportet esse subiectos: habeat in eccl'ia ex sua patria vel genere dnos ꝛ iudices deferētes: ideo non cōsueuit ecclesia de alamania cardinales vocare. Similiter nec aliqua patria sic icludit in hoc: vt de qualibet alia nō possit eligi: q̄ꝫ quis de terris peculiarib⁹ ecclesie magis sit cōsuetū assumi tanqꝫ liberiores ad cōsilia ferēda ꝛ iudicia exequēda. Secūdo ꝓpter carnalē affectionē remouendam: si de vna patria omnes eligantur: non opinatur nec creditur: q aliter fiat: nisi vel precum interuentione vel carnis ꝛ sanguinis affectione. Ex quo vt dicit idem bernar. sequitur

scandalum nō solum pusillozum sed etiam maiozum de ecclesia: ⁊ p̄cipue cum assumuntur ad hoc consanguinei: ⁊ aliquando iuuenes ⁊ minus apti. Nec est contra. q̄ christus solum de iudea elegit apostolos plures ex cōsanguineis suis: q̄z statum repzesentant cardinales: vt dictum est. Nam hoc fuit factum: quia ecclesia p̄mo in iudea fundata fuit: ⁊ de alia patria assumi nō poterant fide christi nōdum ibi p̄dicata ⁊ recepta. Tum etiam quia christus ꝑm carnem solum ex iudeis natus est: ⁊ ideo ei⁹ apostoli per quos gentibus erat nunciandus: solus ex iudeis vocari cōgruit. Qz autem assumpsit consanguineos: considerandum est ad quod vocauit eos. Non enī ait ipse: veni vos vocare ad requiem sed ad laborem scilicet flagellozum paupertatis necessitatis ꝓsecutionum ⁊ variozum tozmentozum. Quando ex cardinalatu aliquis ista consequeretur: nō oziretur suspicio in eligente consanguineos ad talia. Tertio p̄pter vnitatem in populo christiano nutriendam. Contemptus enim est causa diuisionis ⁊ scismatis in ecclesia. Principale enim motiuum scismatis grecozum fuit contemptus eozum: qui ad ecclesiasticos bonores nō assumebantur. Et p̄pter hoc etiam mala dimittuntur impunita: ⁊ heretici ⁊ scismatici reuertentes ab erroze suo dimittunt̄ in officijs ⁊ dignitatibus suis ad tollendum scisma ⁊ vnionē efficacius causandaz: vt scribit aug⁹. 50. dis. c. vt constitueretur. ⁊. 23. q. 4. c. displicet. Sic ergo cōgruit de diuersis partibus cardīales assumi ad tollendam diuisionem ⁊ conseruandā vnionem

Utrum moztuo papa potestas eius remaneat in collegio cardinalium? Respondet aug⁹. in dicto li. q. 3. Duob⁹ modis potestas pape remanet in collegio cardinalium ipso defuncto: p̄mo quātum ad radicem. Comparat̄ enim collegium ad papam sicut radix ad arbozem vel ramū. Sicut aūt potestas arbozis vel rami qua flozet ⁊ fructum ꝓducit remanet in radice ipsa arboze vt ramo destructo: sic potestas papalis remanet ī ecclesia vel collegio ipso papa moztuo. in collegio qdem tanq̄ in radice ꝓpinqua: ⁊ in ecclesia p̄latozum ⁊ aliozum fideliū tanq̄ in radice remota

Sc̄o talis potestas remanet in ecclesia ⁊ in collegio quantū ad illud qō est in papatu materiale: qz papa moztuo pōt collegium p electionē psonam determinare ad papatum: vt sit talis vl̄ talis. Unde sicut radix ꝓducit arbozem mediāte qua flozet ⁊ fructum ꝓducit: sic collegiū facit papam habentē iurisdictionem ⁊ administrationem eius in ecclesia. Unde si nomine papat⁹ intelligimus psone electionem ⁊ determinationē: qō est quid materiale in papatu: vt dictū est: sic talis potestas remanet in collegio moztuo papa Si vero nomine potestatis papalis intelligim⁹ eius auctozitatem ⁊ iurisdictionem: qō est quid fozmale: sic talis potestas nunq̄ mozit̄: qz semp remanet in xp̄o: qui resurgens a moztuis iaz nō mozitur. Unde sup̄ illo verbo. Data est mihi oīs potestas in celo ⁊ in terra. Et ecce ego vobiscuz sum omnibus diebus vsq̄ ad consumationē seculi. math̄. c. fi. Dicit aug. q̄ apostoli quibus xp̄s loquebat̄: nō p̄mansuri erant vsq̄ ad cōsumationem seculi: sed in ꝑsona omniū sequentiuz eos ipsis locutus est tanq̄ vni cozpozi ecclesie. Sed si nomine potestatis papalis intelligimus actualem administrationem: qō est quid materiale ⁊ fozmale in papatu: sic actualis administratio bene mozitur moztuo papa: qz nec remanet ī collegio actualis administratio potestatis papalis ipso moztuo: nisi inquantū p̄ statutum p̄decessoris est eis cōmissum: nec remanet isto modo in xp̄o: quia de cōi lege xp̄s post resurrectionez nō est executus talē potestatez nisi mediante papa: licet enim ipse sit ostium: petrum tamen ⁊ successozes suos constituit ostiarios suos: quibus mediantibus aperitur ⁊ clauditur ianua intrādi ad ipsum. Potestas ergo ecclesie nō mozitur moztuo papa quantum ad iurisdictionē: qō est quasi fozmale in papatu: sed remanet in xp̄o. Nec moritur quantum ad ꝑsone electionem ⁊ determinationem: qō est tanq̄ quid materiale: sed remanet in collegio cardinalium. Sed mozit̄ quantum ad actualez administrationē iurisdictionis eius: quia moztuo papa ecclesia vacat: ⁊ p̄uat̄ administratione talis potestatis. Nec obstat: si dicatur xp̄i sacerdotiuz durare in eternum sicut xp̄s: ergo moztuo papa remanet potestas eius: quia hoc verum est quantū ad id qō est fozmale in sacerdotio. sicut enim omnes sacerdotes nō sunt nisi vnus sacerdos puta xp̄s quantū ad potestatem conficiendi: quia omnes cōficiunt in p̄sona xp̄i: sic omnes pape nō sūt nisi vnus papa puta xp̄s: quia omnes pape recipiūt iurisdictionem ⁊ potestatez administrandi īmediate a deo mozitur tamen actualis administratio dicte potestatis moztuo isto vel illo papa.

Cardinalium collegiuz

nihil pōt moztuo papa nisi qō est eis p̄ statutuz eius vel p̄decessozis cōcessuz vel cōmissū. Pro cui⁹ declaratiōe dic̄ aug. ō ancho. vbi. s. q̄ aliqn̄ in dubiū venit. vel venire potuit: an collegiū cardinaliū possit moztuo papa dispensare in cōstitutionib⁹ ei⁹ vel addere vel minuere vel ozdinare aliq̄ q̄ spectarent ad iurisdictionē eius. Qō tn̄ rationabiliter in dubiū venire nō debebat: qz cōstitutio supiozis p inferiozes tolli nō pōt: papa aūt supioz est collegio cardinaliū: sicut xp̄s aplis est maioz: p̄terea qn̄ statutū supiozis ligat inferiozē inferioz supiozis mandatū tollere non pōt: qz sicut ꝑm augustinum nulla res generat seipsam vt sit: ita nulla destruit soluit vel ligat seipsam. Preterea in mandatis ⁊ statutis superiozum: quicqd nō est inferiozi permissum: videt̄ ei esse ꝓhibitū Et sic illud quod per iura condita a papa ⁊ statuta facta p ipsū nō ē collegio cradinaliū ꝯcessū vl̄

permissus intelligitur pape reseruatū. Hūc aūt est predictum dubium expresse determinatum de elec.c.ne romani ī cle. vbi vacante sede nihil collegio cardinaliū exercendum permittitur: nisi loco camerarij ecclesie vel alicuius penitētiarij si cōtingeret eos se.va. debitū nature exoluere aliū vl̄ aliū subrogare: puto etiā q̄ si periculū imineret terris vel rebus ecclie: posset collegiū salubre r̄medium adhibere. Nec ex hoc pōt dici q̄ ecclesia mortuo papa pdat suā iurisdictionē quia remanet in x̄po: sed bene pdit ad tempus dicte iurisdictionis administrationē actualē. Et si dicaī q̄ papa non potest sibi successorem eligere: vt p̄z. 8. q. i. in principio. sed collegium pōt papam eligere: ergo potest collegiuz aliquid qō nō potest papa viuens. Respondeo q̄ hoc ipsuz q̄ collegium hoc possit. s. papam eligere z p talē modum nō pōt sua auctoritate. s. collegij sed auctoritatate pape qui sic statuit. Cardinales adinuicem facere tractatum z p̄mariam collocutionem anteq̄z pcedant ad electionē pape cōgruū est: q̄ post conuenientem tractatū celerius ꝓcedere ad electionē ad ipsā electionez tutius ē q̄z retardere ceteris paribus. Primum sic declaratur r̄m aug. de ancho. Electionez pape debē tractatum z consilium p̄cedere ratio suadet: z iura pnunciant. Nam consilium r̄m ph̄m terto ethicorum est fiendum de his que habent tres conditiones potissime que sūt circa ardua z magni ponderis. Nam que sunt leuia z quasi nullius precij nō oportet ponere sub consilio. Sed gratia que possunt in magnum ꝓfectum vel defectum redūdare. Secūdo que habēt varietatem: quia que sūt vniformia: nō cadunt sub consilio. Nemo enim consiliaī de motibus astrorz: quia semper vniformiter mouenī. Sed consiliuz est de actibus humanis: qui sūt multipliciī variabiles. Tertio que habēt nature actionis potestatē que aūt sūt in potestate nostra agē vel nō agere nō cadunt sub consilio. Unde dicit ph̄us: q̄ nullus lacedemoniorū consiliat: qualiī scythe optime cōuersenī. Nec nos latini consiliamur: qualiter viuant barbari: q2 eorū negocia nō possūt esse in nostra potestate. Cum igitur pape electio habeat maximā arduitatē: q2 est opus maxime importantie. habeat etiā z varietatē mentiuz et affectionū z oppositionū cardinaliū: z actionis liberam potestatē: quia liberi sūt ad eligendum quē volūt: ideo congruū est p̄cedere adinuicem tractatū ipsorz cardinaliū: hoc etiā iura insinuāt. Nam di. z3. in noīe dicīt: q̄ papa defūcto cardinales simul diligentissima dilectione tractantes ad consensum noue electionis accedant: z extra de elec. c. in genesi dicīt: q̄ electio nō reputaī in qua tractatus nō p̄cedit: z collatio nō fuerit facta de ꝑsona ad ꝑsonam numeri ad numerū z zeli ad zelum. Preterea si in alienatione rerū īmobilium ecclesie requiriī tractatus z consilimm: alias nō valet. iz. q. z. alienationes. quanto magis in capitis ecclesie institutione. In huius aūt tractatibus diligenter debēt attēdere z obseruare quod mandatur strictissime de elec. c. vbi periculum li. vi. vz obtestamur: vt pēsantes attenti² quid eis imminet: cum agiī de creatione vicarij iesu x̄pi successorz petri rectorz vniuersalis ecclesie gregis dñi directiōis omni ꝑuate affectionis in ordinatione deposita z cuiuslibet peracti onis cōuentionis obligationis necessitate: nec ñ conditi z intēdimenti cōtemplatione cessantib² nō in se recipzocent cōsiderationis intuitū: vel ī suos nō que sua sunt querāt: nō cōmodis ꝑuatis intendant: sed nullo artante ipsorz iz eligendo iudicium: nisi deo puris z mentibus liberis nuda electionis conscientia vtilitatem publicam libere ꝓsequanī. z paulo post. Omnes circa hoc pactiones conuentiones obligationes condita z intendimenta etiā iuramento firmata annullantur: z absoluitur quilibet ab obligatione eorum z liberatur.

Quantum ad secundū

de mora vel celeritate electionis dicit idē aug⁹. vbi supra: q̄ mora temporis nō facit aliquē actum esse virtuosum vel vicioſū de se. s. sed consensus vel ordinatio volūtatis in bonū vel malum finem: quia actus moralis ex fine sortiī speciem bonitatis vel malicie. Si igitur eligentes ꝓtrahunt moram in electione hac intentione: vt de ꝑsona magis idonea ꝓuideatur: vel vt discordia apparens inter eos ad vnitatem reducatur: vel vt diuinū auxilium super hoc p multiplicationem orationū fidelium recipiatur: talis diuturnitas temporis ꝓpter bonum finem erit virtuosa. Si vero trahunt moram in electione: vt vnus per alium decipiatur: vel vt mors alicuius expectetur: vel vt per artitudinem loci citius finem suū consequanī: talis mora ꝓpter sensum in malum finem est viciosa. Tutius tamen est p̄cedenti conuenienti tractatu celeriter talem electionem facere: q̄z longo tempore eam ꝓtrahere: quia p hoc citius periculo ecclesie ꝓuidetur: z p̄ sumptio humane cōfidentie vitatur: z ad hoc facit qō dicīt de elec. c. vbi periculū. li. vi. Et loqtur de cardinalibus habentib² eligere omni conatu z solicitudine prout possibilitas patitur: id acturi tantūmodo vt eorum ministerio acceleretur vtiliter p necessaria totius mundi prouisio idoneo celeriter eidem ecclesie sponso dato.

Ad cardinales ordinarie spectat electio pape. Pro cui⁹ declaratione dicit aug⁹. de ancho. vbi supra: q̄ r̄m antiqua iura erat concessum romanis ius eligendi papā: vt p̄z ex illo. c. ego lodouicus dis. 63. quodam etiam tempore fuit concessū quibusdam imperatoribus tale ius eligendi: vel saltim requisitio assensus eius. Et hoc quia multū fuerūt denoti ecclesie: z iuuabāt ꝺ hereticos z scismaticos: vt p̄z di. z3. ī noīe. z di. 63. adrianus. z. c. in synodo. Ex p² modū: q2 abutebanī

tali priuilegio: fuit eis ablatum: vt di. ea. §. verū
t. c. cum adrianus. Nunc autem ad solos cardi-
nales noscitur pertinere: vt p3 ex. c. licet de elec.
vbi dicitur: q3 due partes cardinaliū requirunt
ad electionem pape: vt. s. assentiant ad hoc q3 fit
papa. Et de elec. vbi periculū li. vi. dicitur: q3 car
dinales solum debent includi p3 electione pape.
Et hoc satis conuenienter factum est: tum ꝓpter
eorum assistentiā. cum enim assistant pape: pos-
sunt magis t melius scire mores suoꝝ coassistē
tum t necessitates ecclesie: t qd expediat ad re
gimen ecclesie q̄ alij cōmuniter. tum ꝓpter con-
uenientiam. Nam ſm ph̄m in pauciorib⁹ ē via
certior t securior. Quanto enim periculo p pau
cioꝝ remedia potest subueniri: tanto citius t se
curius subuenitur: quia igit̄ vacatio sedis apo-
stolice est nimis periculosa ecclesie: vt citius et
securius possit tali periculo remedium adhiberi
congrue ad paucas psonas puta tantū ad cardi-
nales est deuoluta electio. sicut enim papa q̄uis
sit vniuersalis pastor ecclesie: est tamen pticula
tus episcopus vrbis t singularis: sic t cardina-
les q̄uis dicant̄ iudices t p3incipes vrbis: p̄titu
luntur tamen titulis ecclesiarum rome t in distri
ctu eius. Deficiente autem collegio cardinalium
ita q3 nullus remaneret: dicunt aliqui: q3 tūc ele-
ctio ptineret ad romanū clerum: quia illi sūt suc
cessores cardinalium. Cum enī papa singularit̄
sit episcopus romanus t ecclesia parochialis sua
sit ecclesia. s. Jo. laterañ. ideo ad canonicos illi⁹
ecclesie t clericos ptineret electio pape. Sz dic̄
idē augustin⁹: q3 eo casu magis tutū esset: q3 con
gregaretur ꝓpter hoc concilium ad talem electio-
nem faciendā: t hoc tū ad vitandū scisma. Naz
si i eo casu electio fiēt p3 romanū clerū: posset eē
hoc materia scismatis. Nā forte talit̄ electus nō
reciperet ab vniuersali ecclesia in papā calūniā-
do vel dubitando de ptāte talis electionis. tum
ꝓpter dubium inp3etandū: q3 enim dubium ē
ad quos tūc spectaret electio pape: cū dubia inē
p3etari que emergūt in ecclesia ad generale con
cilium spectet p̄cipue vacante sede aplica: ideo
magis tutum esset: q3 ad conciliū generale refe-
ratur. Quis enim romani clerici dicant̄ succes-
sores cardinaliū in nominatione nō tū in iurisdi
ctione: q3 nō habent dignitatē t iurisdictionem
cardinalium. Et ideo nisi fieret spāle statutū per
papam: q3 deficiente collegio cardinaliū ptās eli
gendi remaneret in romanis clericis vel in cano
nicis sancti Jo. laterañ. cōueniret eis eligere sūmū pontificē magis q̄ alijs: quia sicut papa ē ro
manus ep̄s singulariter: sic singulares psone t
singulares clerici puta cardinales sunt deputati
ad talem electionē faciendā: quibus deficienti-
bus nullis alijs clericis vel canonicis singulari-
bus potestas in tali electione cōueniret: nisi sup
hoc nouum statutum conderet̄: nec obstat q3 cō
cilium generale cōgregari nō potest nisi aucto-
ritate pape: vt habet̄ di. 17. p3 totum. quia hoc est
verum ipso viuente secuto ipso mortuo t col-
legio cardinaliū deficiēte. nam in tali casu imp3
tor t alij reges t p̄ncipes xp̄ianoꝝ possent t de-
berent conciliū ep̄oꝝ congregare ad hui⁹ electio-
nem faciendā. Sed queri⁹ vtrū collegiū car-
dinaliū possit eligere papā alium q̄ de ipso col-
legio? R̄ndet aug⁹. de ancho. vbi supra planū ē
q3 nō p̄cluditur via cardinalibus ex aliquo sta-
tuto: quin possint eligere in papā vndecūq3 vo-
lunt. Et sic simplicit̄ loquēdo hoc licet eis t p̄nt
Sed supposita equali sufficientia in aliquo q3 fit
de collegio t in alio extraneo: magis expedit de
collegio eligere: t hoc pluribus rationib⁹. P3io
qdem q3 sic electus de ipsis cardinalibus habz
pleniorem cognitionē. quoꝝ consilio agere de-
bet quicquid agit. Nō enim est parū sūmo pon
tifici cognoscere illos: de quoꝝ consilio regit to
tum mundū: cuius zeli cuius conditionis sint: et
qua affectione in negocijs ecclesie loquūt̄: quia
aliq̄ sub pelle ouina latet vulpina. R̄n ipse pa
pa spāliter nō debet omni spiritui credere. sz iux
ta ap̄licum documentum ꝓbare debet spūs si ex
deo sint. Secundo quia existens de collegio: de
ordinatione ecclesie habet plenam informatio-
nem de ordinationibus t consuetudinib⁹ eccl̄ie.
Unde nō de facili nouas consuetudines vel or-
dinationes inducit: que possit esse causa admira
tionis vel pturbationis audientiū vel videntiū.
Extraneus aūt i huiusmodi est vt nouitius. vñ
t quandoq3 nimis excedit: quandoq3 nimis re-
stringit: t in nouis constituēdis semp est pericu-
lum: nisi appareat euidens vtilitas. Tertio quia
de fidelibus t subditis ecclesie habet plenioꝝ
recordationem: quia enim surrexit rex nouus i
egypto: qui ignorabat ioseph: ideo rex ille pha-
rao cepit persequi filios israhel. Timendum est
ergo: vt si nō sumatur de collegio assumendus ꝑ
papam: t plene possit recordari: qui fuerint fide
les ecclesie: t qui rebelles: ne exaltet deprimen-
dos: t deprimat exaltandos. Quarta est q3 stat⁹
cardinalatus habet p3opinquam dispositionem
ad papatum. Assumpti enim subito de paruo sta-
tu ad magnum ſm ph̄m nesciunt ferre fortunam
nesciunt vti tanto dominio. Cardinalatus autez
ratione status t ratione p3esentialis assistentie
ad papam nō habet admirationez de papatu: t
ideo assumptus de collegio p̄t p̄sumi meli⁹ vti
papatu. Nec obstat si dicat̄: nimia familiaritas
q3 parit contemptū: t sic extraneus minus fami
liaris haberet̄ in maiori reuerentia: quia illud ē
verū inter stultos: quia. s. multa familiaritas pa-
rit contemptum: nō autem inter sapientes. q3 sci-
unt quibus t quando t quare debent reuereri.
vel etiā p̄t dici: q3 reuerentia q̄ fit extraneo vt
min⁹ familiari: p̄cedit ex timore: t ē tm̄ exterior
sed que fit familiari: fit ex amore: t est maior in-
terior. Et ad hoc facit qđ habet̄ di. 23. i nomine
vbi dicit̄. Eligat̄ sūm⁹ pontifex de gremio. s. col
legio cardinaliū: si repit̄ idoneus. Tm̄ vt dictū

est:ꝛ ibi subdiꝯ:ꝛ extra collegiū existentē pñt eligere. Sic abbas sancti anastasij rome fuit electꝰ in papā:ꝛ dictus eugenius: ꝛ petrus de murone assūptus ad papatū ꝛ dictus celestinus:ꝛ clemēs 5ꝰ.assūptus ex archiepatu:ꝛ sic de alijs.

De ipsa autem electio/

ne pape queriꝯ. Utꝝ cardinales teneanꝯ eligere meliozē ceteris aut doctiozē alijs:aut magis peritū in theologia q̄ in scia iuris? Rñdeꝯ:ista qō ē triplex. Et ad ꝑmā ptē.s.qua q̄riꝯ de meliozi :est ꝛsiderandū. Primo q̄ hic queriꝯ de eo:qui creditur ꝛ extimaꝯ esse melioꝛ i iudicio rationali eligentis:nō in rei veritate:vel ꝛm certitudinez vel iudicio alioꝝ. Nā nedū de alio sed nec de seipo pōt hō scire p certitudinē: si bonus ē ꝛm illud ecclē.9. Nemo scit:vtꝝ odio vl amoze sit dignus. varia etiā sūt iudicia hoūm.nā quē extiabit magis aptū ꝛ bonū:alius reputabit minus idoneum Queriꝯ ergo si eligēs teneꝯ eligere:quē ipe credit meliozē alijs. Et tūc distinguiꝯ de bonitate: quia aut queriꝯ de bonitate simpliciter:aut de bonitate ꝛm qd.scōm enī bonitatē simpliciter ille dicīꝯ melioꝛ:qui est maioris pfectionis ꝛ dilectionis etiā si sit idiota vel ineptus ad regimē. Et si non sit tāte perfectionis ꝛ deuotionis bonus tñ creditur:ꝛ ꝛm tho.ī quolibet.8.q.4.ar.i.ꝛ.zz.q.63. ar. 2.in eligendo debet qs eligere nō illū quē credit maioris deuotōis ꝛ pfectionis:sed quē credit magis idoneū ad regimē illud:etiā si nō credit tante esse pfectionis sicut plures alios: extimat tñ bonū esse:qō ꝑ tāto diciꝯ:qz q̄tūcūq; iudicareꝯ aptus ꝛ sagax ꝛ industrius ad regimē ecclesiasticuz ꝓpter naturale ingeniū ꝓudētiā ꝛ scientiā: si tñ creditur rōnabiliter esse male vite: nullo modo talē debet eligere. Loquēdo igiꝯ de meliozi ꝛm qd.i.ad talē dignitatē:tunc ꝛm augus.de ancho. vbi supza:aut equa facilitate pōt eligere sufficientiozē ꝛ meliozē:aut non equa facilitate. Si non equa facilitate:puta quia vnus quē credit minus bonū ꝛ aptū ad regimē q̄ alius habet plures voces:ꝛ sic pōt cōscientiā suā ꝛformare cū alijs.s.extimando illum magis idoneū:exquo pluribꝰ videtur:vel qz etiā sine voce ꝓuenitur ad numerū qui requiritur ꝑ electione. Et sic ad tollendū dissensionē vel displicentiā alioꝝ erga se pōt eligere eū:quē ipe per se iudicat minꝰ idoneū. Aut equa facilitate pōt eligere meliozē:puta qz per vocem suā auget vel ꝓueniꝯ ad numez sufficientē electōni:ꝛ tunc debet eligere:quē iudicat meliozē. Potnit tñ circa hoc distinctōem ꝛm quosdā videlicz q̄ē debitū necessitatis seu preceptoziū ꝛ debitū honestatis ꝛ consultoziū. Dicit ergo:q̄ debito necessitatis ꝛ precepti non teneꝯ eligere meliozem sed sufficit eligere bonū:cui nō obstet canonicuz impedimentū. Sed de debito consilij ꝛ perfectionis debet meliozē eligere. Et sic dicit esse intelligendū dictū hieronymi:qō habetur.8.q.i.licet. vbi dicit. Sciāt oēs:q̄ q doctioꝝ q sanctioꝝ q oī virtute eminētioꝝ:ille eligiꝯ. Dicit tñ ipe :q̄ spāliē in electione sūmi pontificis si scienter preferatur minus bonus meliozi ꝛ minus doctꝰ doctiozi.s. ceteris paribus:q̄tū ad ꝛm punctū qō erit acceptio pſonaꝝ:hoc aūt videtur esse mortale. Et ad hoc etiā videtur cōsentire be.tho.in summis:vt habes in 2ª ꝑte. Qz aūt diciꝯ a quibusdā sufficeꝯ eligere bonū postposito meliozi:videtur habere locū in foro cōtentioso non in foro cōscientie.

Quantum ad ſecundā

partē questionis.s.de doctiozi rñdetur:q̄ ceteris paribus doctioꝝ est eligēdus: qz sciētia multum iuuatꝯ ad bonū regimē:non tñ intelligendū de q̄cunq; scientia:sed de ea que ad regimen confert: vt theologia philosophia mozalis ꝛ sciētia iuris Quāuis.n.oīs sciētia vtilis sit ꝛ perficiat intellectum:tñ astrologia ꝛ philosophia naturalis modi cū valent ad hiꝰ. Nō.n.qui est doctioꝝ in speculabilibus:ille dz preeligi:sed qui ē doctioꝝ in scripturis in ꝓudētia ꝛ experiētia agibiliuz :ꝛ his q̄ valent ad regimen. Propterea aūt dictū ē ceteris paribus:quia etsi esset quis doctioꝝ ceteris in omni facultate:etiā theologica ꝛ iuridica ꝛ experimentali:ꝛ sciretur esse malus ꝛ minus aptꝰ ad regimē:non ꝓpterea debet ꝓponi magis idoneo ad regimē:ꝛ si longe minus docto tñ sufficiēter. Multos.n.videmus eminētes sciētia ꝛ deficientes ꝓudētia ꝛ ineptissimos ad regimē. Unde ꝛ valentinianus ipatoꝝ dixit:vt habeꝯ di.93.valentinianus aliter. In pontificali sede ꝛstituite:cui ꝛ nos qui gubernamus iperiū:nostra capita summittamus ꝛ eius monita:dū tanq̄ boues delingmus:necessaria curātis medicamina suscipiam? Hoc aūt fit:dū est virtutū perfectione ꝛ scientia ꝓeditus. Unꝰ symmachus papa. Utilissimus putandus est:si sanctitate ꝛ sciētia nō ꝓcellat: qui est honoze ꝓstantioꝝ. debet ergo eligi doctioꝝ ī scientia vtili ecclesie:si alias ceteris iudicatur aptioꝝ ꝛ melioꝝ ad regimen.

Quantum ad tertiam

partez qōnis ceteris paribus magis est eligendꝰ theologꝰ q̄ iurista ꝛm augus.de ancho. ꝛ hoc triplici rōne. Primo exparte ecclesie cui ꝓficitur Nō intelligūtur muri edificia ꝛ possessiones:ex quibus insurgūt litigia:que tollunꝯ per iura:sed aīe fideliū que informanꝯ de fide ꝛ moribus per theologiā. Nec xps mortuꝰ ē ꝑ tēporalibus bonis:imo ea cōtēpsit:sed ꝑ redēptione aīarū ꝛ salute:que ꝓcuratur per ꝓdicationē sacre scripture. Secōo ex ꝑte sciētie qua sūmus pontifex pficitur:sicut.n.ipe papa ꝓfertur oībus ꝑlatis ꝛ pōtificibus in dignitate:ita sciētia qua debet esse ꝑfectus ꝓfertur oībus sciētijs.preferꝯ.n.theologia oībus legibus ꝛ sciētijs:ꝛ sicut scientia ꝓfertur sciētie:ita ꝓfessoꝝ theologie alijs ꝓfessoribꝰ aliarum sciētiaꝝ. Tertio ex parte iudicij. est enim papa ꝰniuersalis iudex totiꝰ oꝛbis ꝛ oīm questionū

insurgentiū. Constat aūt q̄ iura ciuilia nō corrigūt oīa mala: sed multa dimittunt īpunita: sed p theologiā omnia vitia reph̄ēduntur: ⁊ puniēda oñduntur. Et si dicaī q̄ nisi esset sc̄ia iuris: ꝓcordia extra mūdi terminos exularet: ⁊ sic videtur multū necessaria pape: g debz q̄rere pacē fideliū. Rñdeo q̄ ad lites ⁊ q̄ones terminādas papa potest ⁊ dz assumere ꝓcēptibiles de ecclesia. i. iudices seculares: vt ait apl's. Sicut etiā apl's instituerūt septem diaconos: qui p̄uiderent fidelibus in t̄palibus: ⁊ ipsi vacabāt orationi ⁊ p̄dicatōni scripture. Bonus ēt theologus ñ est nudus a legib⁹: q̄tum est in eis veritatis ⁊ iusticie. Scriptura enī sacra oīa ꝓtinet: ⁊ si nō formas litigiorū: tñ substātiā veritatis. Et ad hoc facit qđ dr̄. 36. di. ecclesiasticus. vbi dr̄: q̄ ad sūmum sacerdotiū ñ aspiret: q̄ diuinis stipēdijs ⁊ disciplinis ñ ē eruditus. hec aūt est scriptura sacra: qui aūt est̄ bonus canonista ⁊ theologus ille optimus q̄tum ad hoc.

Collegium cardinaliū

q̄uis eligat papā: ⁊ p hoc videatur qđ maius papa. Sicut papa instituēs ep̄os ē maior eis: nō tñ fm rei veritatē ē maioris potestatis q̄ papa. Mā si hoc esset: ñ esset necessariū habere papā. Pro cuius declaratōne dicit aug. de ancho. vbi supra q̄ ptās collegij differt a ptāte pape: nec ē eiusdez ordinationis vna cū alia. Papa. n. electus potest duo noīare vel officiū ⁊ auctoritatē: ⁊ istud ē qđ formale in papa: vel determinationē psone talis puta petri vel iacobi: ⁊ istud est in eo qđ materiale. Si ergo ꝓsideretur papatus q̄tum ad officiū ⁊ auctoritatē: qđ est qđ formale: sic papatus nō ē p electionē collegij sed p electionē īmediatam a x̄po: q⁹ oēs pape qui fuerunt a principio: ⁊ erunt vsq̄ ad finē mundi: nō sunt nisi vnus papa: quia ex quo oēs hñt illud idē officium ⁊ illā eandem auctoritatē: quā habuit beatus petrus: g fuit primus papa. Segtur q̄ oēs formaliter sint sicut petrus: ⁊ q̄ oēs non sint nisi primus papa: q⁹ ñ fuit electus a puro homine sed īmediate a x̄po: a quo recepit auctoritatē papatus in psona oūm sequentiū. Si vero ꝓsideretur in papatu terminatio p̄sone istius vel illius: qđ est materiale: isto mō papatus bñ est p electionē cardinaliū: ⁊ hoc nō nisi auctoritate eius: q⁹ papa mortuo possūt eligere ⁊ terminare hanc psonam vel illā: vt fungant̄ auctoritate papatus super vniuersalē ecclesiam. Et hoc nō nisi auctoritate pape: q⁹ qđ ipsi cardinales sic deputati vt possint eligere ⁊ terminare psonā hanc vel illam ad papatū: nō nisi auctoritate pape hoc faciūt. Planū est enim q̄ illud decretū positū. 23. di. vbi agit̄ de elec. sūmi pōtificis: q̄ mortuo papa primo cardinales ep̄i deinde reliqui sequaces ⁊ vniuersus clerus ad electionez summi pontificis accedāt. Nicolaus papa edidit. planū est similiter q̄ decretalis illa vbi taxatur modus eligēdi: q̄ a duabus ptibus cardinaliū electus in sūmum pontificem hēatur: ab ipso papa ē edita. Unde tam electio q̄ modus eligendi roborat̄ in collegio auctoritate pape. Si aūt dicatur: q̄ q̄ pōt maius: potest ⁊ minus: hoc ñ est vniuersaliter verū nec in spūalibus nec in naturalibus: ⁊ hab⁹ veritatē hoc cum vnū essentialiter ordinatur ad aliud: ⁊ q⁹ potestas pape ē alterius ordinis q̄ potestas collegij: ideo nō sequitur: q̄ ſi collegiū potest eligere papā: possit quicqđ potest papa. Preterea collegiū non ē causa papatus: q̄tum ad id qđ est formale in papatu: sed q̄tum ad id qđ est materiale: q⁹. ſ. ex cā determinationis p̄sone p electionē collegij ⁊ ꝓsēsū pape: ⁊ hoc ñ nisi auctē pape. Nec ē sitē ō papa creāte seu īstituēte ep̄m ⁊ collegio eligēte papā: q⁹ a papa deriuat̄ auctas ⁊ officium in ep̄m: q̄tum ad id quod ē iurisditionis: sicut a petro deriuata fuit auctoritas iurisditionis in apostolis. Sz a collegio nō sic creatur papa q̄ ab eo habeat officiū ⁊ auctoritatē: qđ ē formale in papatu. Sed isto mō omnis papatus ⁊ iurisditio ei⁹ ē a x̄po īmediate. Et ex his sequit̄: q̄ a papa nō potest appellari ad collegiū cardinaliū: vt dic̄ idē aug. de anch. q. 6. Et ratō ē: q⁹ nō appellatur nisi de minori ad maiorez: vt. z. q. 6. p totum. Sed minor ē auctoritas collegij q̄ pape. Sicut q̄ magna demētia eēt appellare a dño ad sibi subseruientes: ⁊ a rege ad suos ꝓsiliarios: sic maxia demētia esset credere: q̄ a papa possit appellari ad cardinales: cū ipsi sint̄ subseruiētes ⁊ ꝓsiliarij eius. Cōparatur enim papa ad cardīales: sicut celum compatur ad terrā: sicut enim celuz generat ⁊ corrūpit ista inferiora: alterat ⁊ variat ipa: nihil tñ istorum inferiorū insurgit cōtra celū: vel appellat ꝓtra ipm: sed patiēter tolerant quicqđ celum opatur in eis: siue generationē siue corruptionez siue alterationē: sic potestas papalis tanq̄ celestis pōt oēs inferiores potestates tam laicor̄ q̄ clericor̄ generare corrumpe ⁊ alterare: ita q⁹ nō licz appellare ꝓtra ipm: ad quod facit qđ dicit di. 19. in memoriā. licet ius parendi ab illa sancta sede imponat̄: augum tñ feramus et pia deuotione toleremus. Q⁹ autem papa eligat cardinales: ⁊ cardinales eligant papam: hoc nō fit eodem modo: quia papa eligit cardinales ꝓpria virtute sua: ⁊ quicquid auctoritatis ē in eis est a papa. Unde x̄ps dixit discipulis: quorum psonas cardinales repñtant. Non vos me elegistis: sz ego elegi vos ꝛc̄. Et sine me nihil potestis facere. io. 15. Sic cardinales eligunt papam auctoritate ip̄ius pape ñ auctoritate ꝓpria. Quod. n. a duabus partib⁹ cardinaliū electus ipso facto ab vniuersali ecclesia habeatur sūmus pontifex auctoritate pape firmatum est: vt extra de elec. c. licet. Et sic auctoritate ecclesie factum ē: vt cardinales de ipso electo canonice non possint iudicare: vel contra ipsum recipere appellatōnem. Preterea q⁹ papa sentētiet vel iudicet negocia ecclesie de consilio cardinalium: hoc non est de necessitate aut ratione pape: vt papa negocia ecclesie determinare fine cōsilio cardinalium non possit: ꝓ est enim sine cō-

silio eoꝝ talia expedire ꝛ determinare: qz et xp̃s cuius vicem gerit:non legitur aliqua de consilio apl̃oꝝ egisse vel determinasse. Uerum qz papa purus homo est:ꝛ põt in talibus negocijs falli ꝛ fallere:vt extra de sen. exco.c.a nobis. tanto amplius decet ip̃m cum maturioꝛi cõsilio agere cuncta que agit:quanto p eum determinata ponũtur super candelabꝛũ ꝛ non sub modio :ꝛ quãto determinationi ipsius mortalium nullus audeat resistere.

¶. De forma electiõis pa/

pe ſm antiqua iura vt dictũ est:electio ista fiebat p cardinales:vt patet di.79.c.i.ꝛ sequenti: quod etiam firmauit ꝛ declarauit nicolaus papa:qui ecclesiã rexit anno.M.50.vt habetur di.23.in nomine dñi. Aliquo etiam tpe statutum fuit:vt circa ipsam electionẽ consensus impatoꝛis requiretur:vt dicto.c.in nomine.ꝛ.63.di.adrianus.qõ in ꝓcessu tempis fuit eis ablatũ tale ius . Que ãt forma seruaret:in decretis non habetur. Postea alexander.3.in concilio lateranensi statuit : q nõ solum a cardinalibus fieret electio pape:sed q ẽt due partes cardinaliũ ex his qui interſunt electioni cõcoꝛdent in aliquem vnũ:ad hoc vt ille papa existat:vt patet ex.c.licet extra õ elec. Exinde greg.10.in concilio lugdon̄.addidit ad formã electionis:videlicet q mortuo papa cardinales pꝛesentes in loco vbi mortuus est:debent expectare alios absentes p quattuoꝛ dies:post quos cardinales qui se repiunt in loco:debent intrare cõclaue ad electionem faciendã:nec aliquis debet exire conclaue nisi infirmitate supueniente:quousq; fit facta electio debita. Et dñi seu rectoꝛes ꝛ officiales ciuitatis illius in qua celebꝛatur electõ debent obseruari facere dictũ conclaue. Et qũo cardinales se debẽt habere in dicto conclaui :ꝓ electione bi° plene habetur de elec. vbi piculum li.vi. Que quidẽ constitutio vt dicit io.an.in glo. q̃tus fuerit reuocata p adrianum papam ꝛ p dominũ io. tamẽ fuit renouata per celestinũ.5.ꝛ approbata ꝛ cõseruata p bonifacium.viij.ꝛ p cum posita in.vi. vnde hꝫ vigoꝛem. Demum clemens v. in consilio vien̄. addidit ad dictam formã quedam: vt habetur de elec.c.ne romani.in cle. vꝫ q cardinales p exceptionẽ excõicationis suspensionis vel interdicti ab electione repelli non possũt. Item q officium camerarij vel penitentiarioꝝ pape etiam sũmi penitẽtiarij durat papa mortuo qui si deficiant:potest cetus cardinaliũ ꝓ tpe vacationis alios subrogare loco.5. deficientiũ ꝛ nõ alios pꝛesbyteros. Item q si oñes cardinales simul vel successiue conclaue eis deputatũ cogerentur exire:puta ꝓpter incẽdiũ vel timoꝛẽ mortis:illi qui conclaue habebant custodire:q̃citius poterunt:debent cõpellere ad reintranduꝫ in loco congruo:ꝓut ipsi cardinales conuenerint: vbi etiã declaratur ꝛ determinatur cetuꝫ cardinaliũ sede vacante iurisditionem papalẽ non exercere nisi in q̃tum permittit concilium lugduñ.5.in dicto.c.vbi periculum.nec illud vel eius partẽ alterare potest:cuius cõtrarium aliqui docto.pꝛius tenebant :vt hosti.dicebat.n.non esse verisimile filium dei voluisse vt mortuo papa:grex fideliũ esset sine pastoꝛe:vel eccl'ia sine sponso. Et ideo tenebat:q collegium cardinaliũ haberet ptãtẽ pape vt pastoꝛ eccl'e. Sed rñdet ad hoc io.an.in glo.ibi q sponsus tutoꝛ ꝛ pastoꝛ ꝛ caput eccl'ie ẽ xp̃s.p3 ꝓmus.77.di.ieiuniũ.i fi.scõm.97.di.c.i. tertium de sacra unct.c.i.§.vnctio. ꝛ.3.q.4.c.fi. licet ergo õficiat vicarius xp̃i.5.papa:non deficit principalis.5.xp̃s:qui vicariatus solũ petro ꝛ successoꝛibus apostolicis datus fuit. Non g̃ cetus cardinalium habꝫ vicariam xp̃i. Reꝓbatur ẽt opi.hugo.79.di.nullus.qui dixerat cardinales tunc posse creare' cardinalem:quod non est ver.

¶. De his in quibus pos/

sunt offendere cardinales. Et pꝛimũ est in electione ipsius pape. Si contra consciam eligant minus idoneum:vel ꝓpter pecuniam vel ad' pꝛeces alioꝝ:vel vt habeant psonam sibi magis fauoꝛabilem vel alio respectu irrõnabili:quod est grauissimum peccatũ. Secundo si querit ipe ꝛ ꝓcurat diuersis vijs eligi per se vel p alios: qõ est maxime ambitionis:nam si appetere epatus vel ecclesiam curatã non est absq; ambitione et ꝑsumptione ſm tho.quanta erit in ambiendo et ꝓcurando curam omniũ fidelium:ar.i.q i.pizncipatus. Tertio in consulendo pape in negocijs ecclesie:cum 5.non intendit vtilitatem ecclesie ꝛ populi xp̃iani:sed vtilitatem pꝛiuatũ sui vl' alicuius domini temporalis seu ciuitatis:ad quã afficitur. Secus si sincere consulat ꝛ pura intentione cum matura consideratione: etiam si inde malum vel damnum eueniat ecclesie de re iudi. c.nullus.li.vi. Quarto si ꝓcurat beneficia vel pꝛelaturas ecclesiasticas scienter indignis vel ob munera vel pꝛeces cardinaliñ.i.q.i.sunt nõnulli.

Quinto si querit habere seu recipit plura beneficia in cõmendam vltra indigentiam ſm congruentiam sui status:cum hoc sit auferre necessaria penuriã patiẽtibus. Sexto si circa ecclesias quas tenet in cõmendam:nõ facit habere diligentem curam:vt bene officientur: ꝛ idonei in eis ponantur:in q̃tum potest:ꝛ saluti aiarum ꝓuideatur:ꝛ reparationi ipsaꝝ cũ oꝝ intendere facere Cõiter.n.ecclie ꝛ abbatie que dantur in cõmendam:repiuntur male gubernari in spũalib' ꝛ tpalibus. Septimo si qua secrete tractantur in consilijs:vel sibi cõmittuntur a papa:nõ occulta teneat:ſz reuelet alijs:ꝛ p̃cipue vnde oꝝiri posset dãnum vel scandalum:ꝛferendo autẽ cum psona fideli ꝛ discreta p moduꝫ cõsilij hñdi:illi tamẽ imponẽdo in secreto ñ videtur illicitũ. Octauo in cõmissionibus sibi fact' sup diuersis cau sis a papa :qñ non iuridice ꝛ iuste sed iniq̃ sentẽtiat amoꝛe odio timoꝛe vel cupiditate. 21.q.3.

quattuor. Nono si aduertens defectus notabiles in curia vel papa nō corrigit seu admonet fraternaliter vt decet: quādo sperare pōt inde emēdationem: sed ex negligentia vel timore displicēdi aut damnū incurrendi reticet. z. q. i. si peccauerit. Decimo si in vita sua z conuersatione non se exhibet exemplarem in honestate vite z grauitate morum: sed vacat lasciuijs venationibus ludis z alijs vanitatibus mūdi: ex quibus nimis scandalizant eccl'am dei. s. q. i. qualis. Undecimo circa familiam: vt non teneat nimiā vltra cōgruentiam sui status: z illa sit honesta non vacās ꝓcatiōibus turpitudinibus adulationibus z detractionibus: quibus plene sūt curie cōmensationibus z ebrietatibus. Et officiales sui nō sūt querentes munera: aut displicibiles in verbis z rixosi: sed affabiles z humani ad omnes venientes: z q̄ non habeat iuuenes calamistratos vel comatos aut in vestibus diuisatos ac sericatos: aesi deberent ire ad nuptias: sed modestos in oīnibus: z sciat de eis si seruant p̄cepta dei z ecclesie.

Duodecimo. vt non teneat aliquos familiares seu seruientes ex intentione p̄incipaliter: vt p̄o seruitijs eor̄ ꝓcuret eis beneficia ecclesiastica: qr hoc simoniacum esset fm tho. z alios. Demū nouerint se vt patres religiosor̄ z pauperum. vnde z non sibi thezaurizent: vel consanguineis suis vltra congruitatē z indigentiā tribuant: sed pauperibus z locis pijs largiantur.

Qr papa debet dissipare gentes: que bella volunt. c. 3.

O Dissipa gentes que bella volunt. Uenient legati ex egypto z ethyopia: ꝓueniat man⁹ eius deo psal. 66. sic loquitur psal. ad dōm: ita z potest dirigi ad vicarium suū. s. papaz: vt sit sensus. Tu papa dissipa gētes: que bella volunt. i. gētiles seu paganos z turcos z saracenos: qui bella volūt agere ꝫ xp̄ianos iniuste detinentes z continue vsurpantes terras eorum: mittendo contra eos exercitus vt cruce signatos ad dissipandum eos. Sicut aliq̄n factū est z tempore ber. ad qō etiam hortatur eugeniū Et sicut etiam factū est p̄ sanctum lodouicum regem francie: sed hoc hodie tpe oportuno: nā p̄i⁹ essent dissipande gentes xp̄ianor̄: qui vt gētiles iebenne dediti bellant adinuicem ex libidine dominandi z cupiditate acquirendi. Sz hoc agere non debent nisi exhortando arguendo: z cuz apparet manifesta iniusticia ecc'iasticis censuris re ꝓ primenda. Contra eccl'iam vero bellantes etiam gladio hostili resistēdo. Et ad hoc. s. dissipandum z tollendū bella veniant legati ex egypto. s. a diuersis partibus mundi missi ad te: sed ex egypto educti seu recedētes. i. a mūdana cupiditate z vanitate. Interp̄tatur. n. egyptus tenebre z significat mundū tenebrosum erroribus cupiditatibus z varijs vanitatibus: a quibus debēt esse semoti legati. Unde ber. ad eugeniū. Tales tibi expedit in legationē mittere: qui missi post aur̄ nō eant: sed xp̄m sequantur: p̄ questum legationē non eximent: nec requirāt datum sed fructū: qui eccl'as non spolient: sed emendent. Et inducit ber. de q̄dam dicto martino qui cardinalis existēs: legat⁹ missus in daciam terrā auri z argenti tam paup remeauit: vt pene expensis z equis deficientibus vix peruenit florentiā: vbi cum eps loci donaz sibi vnū equum: eum accepit: cum ipso reuersus ad curiā: que tunc erat pisis: inde ad modicū eps florentinus vadens ad curiā ꝓ quadam cā quaz ibi habebat: visitauit p̄dictū cardinalem martinum recōmendans ei cām suam: cui martinus: decepisti me. Nesciebam. n. in curia tibi ꝛminere negociū. Tolle equū tuum ecce in stabulo est: et ei reddidit. Narrat idem ber. z de alio legato dicto gottifredo. Cui cū ensenistus fuisset quidaz piscis: interrogauit quātum ille venderetur in foro: z ei dari fecit p̄ecium: nec aliter recepit. Representat legatus personā xp̄i: de quo, dr̄ hiere. 49. Auditum audiui a dño: z legatum misit ad gentes: vel etiam aplor̄um tenet locū. Unde z. z cor. 5. dicit. Legatione fungūtur ꝓ deo tanq̄ deexhortante p nos. Ideo se debent exhibere multum exemplares: alias pau fructus afferunt. Ad qō facit quod scribitur isaie. 57. Misisti legatos tuos ꝓcul. s. tu eccl'ia: z humiliata es vsq̄ ad inferos. i. deiecta ꝓpter mala exempla. Sz si bene se habent: sequit fructus: qui subdit in psal. z ethyopia p̄ueniat manus eius deo. Ethyopia q̄ generat personas nigras: qui ꝓpter adustionē calozis significat, ꝓuinciam vel patriā vitijs denigratas que ex operibus virtuosis legator̄ recedit aberroribus z discensionibus: z sic p̄uenit deum. i. iudicium dei manus oper̄ in bonum cōmutando. Mittere aūt legatos ad diuersas patrias vt verbis persuasibilibus etiam hūane sapientie homines reducātur ad bonum. Non est hoc dimittere fiduciā diuini auxilij: z in sua virtute confidere sed vti prudentia hūana: faciendo qō ex parte nostra possumus in salutis p̄fidiū. In cuius exemplū dixit iacob. Mitto nūc legationē meā ad dōm meum. s. esau: vt inueniam gr̄am in conspectu tuo. s. ad placanduz iram eius: nam venit obuiam ei ad reconciliandū se sibi geñz. cū tamen haberet deū in adiutor̄. Nec istud est contra statum cardinaliū. s. mitti: cuz regulariter sint assistentes. Nam z in hierarchia celesti ex suborta causa angeli assistentes mittūtur: vt seraphin ad isaie purgandū labia isaie. 6. Legator̄ aūt tria sunt genera. Aliqui. n. dicuntur laterales seu a latere missi: z hi sunt trīn cardinales legati scōm io. an. cuius ber. dixerit etiam alios non cardinales qui mittūtur de curia: dici a latere missi: vt notat ipse ber. extra de sentē. exco. c. excōicatis. sed p̄imum vt verius tenetur. Secundi dicūtur locales seu perpetuales: qui. s. ꝓ textu eccl'iar̄ suarus

habent legationem ex ꝓuilegio eccleſie ſue: vt archiep̄s cāturien̄. ⁊ eboracen̄. Tertij ſunt tēporales ſeu non a latere miſſi. Et iſti ſunt quicunq; alij miſſi a papa ſiue de curia ſiue extra curiā nō cardinales. Eſt aūt dīa inter iſtos quo ad quedā ⁊ ꝓcipue quo ad abſolutionē ab excōicatione ꝑpter manuū iniectionē violentā in perſonas ecclefiaſticas. Naz ꝓimi legati ꝑñt abſoluere etiā extra terminos ſue legatiōis: dūmodo ſint in via extra de offi. lega. c. qō tranſlationē. ⁊ etiā ſi tales excōicati aliunde veniant de ſen. excō. c. excōicatis. Secundi legati non ꝑñt tales abſoluere. Tertij vero ꝑñt: dum ſunt infra terminos ſue legationis: ⁊ eos tm̄ qui ſunt de ꝑuincia ſibi commiſſa. Item legati de latere ꝓferre poſſunt beneficia in terminis ſue legationis cū reſtrictione tm̄: que habetur in. c. ꝑñti. ⁊ c. deliberatione. de offi. lega. li. vi. extra de offi. le. c. officij. Alij vero legati hoc ñ poſſūt niſi ex ſpāli cōmiſſione ſibi facta. Ꝙ ſi eccleſia hz patronum laicū: non pōt ſibi conferri p legatum: niſi ei quē patronus ꝑñtaret. Eodez mō ſi hz patronū clericum: cui patronatus cōpetit ratione ſui p̄monij: extra de offi. lega. c. dilectus. Secꝰ ſi clericus ſit p̄onus rōe eccleſie: ul' etiā ſi ſit collegiū: q⁊ tunc eo irrequiſito pōt legatus cōferre: quia pōt quod maius ē. ſ. ꝓferre ipſas eccleſias non requiſito ep̄o. Sed querit io. an. in glo. Utrum cardinalis legatus poſſit conferre beneficia: quoꝝ collatio ē devoluta ad papam p̄ lateranenſe ꝯcilium? Rñdet q; poteſt ſm goff. ⁊ inno. guiliel. in ſpeculo reꝛehendētes vinc. qui dixit contrariū. Et ſubdit io. an. q; certum eſt q; legatus etiā de latere non pōt ꝓferre beneficia vacantia in curia romana ſine ſpeciali mandato: vt de p̄ben. c. licet. in fi. quod intelligo infra mēſem: vt eo. ti. ſtatuimus. Et nota q; vbi ē legatus cardinalis in ꝓuincia vel alius hñs mandatū ſpeciale ſuper hoc poſſunt tres ꝓcurrere in collatione alicuius beneficij. ſ. papa legatus ⁊ ordinarius. Et ſi apparet quis ꝓimo ꝓtulit: nō eſt dubium. Si vero non apparet: tunc ſeruandū eſt quod habetur de p̄ben. c. ſi a ſede. li. vi. vbi dicitur: q; cuz a papa vel legato eiꝰ vni ⁊ ab ordinario alteri eodem die idem beneficium ꝓferatur: nec apparet que collatio fuerit ꝓimo facta: erit potioꝛ conditio poſſidentis. Sed ſi neuter poſſideat: is cui papa contulit: vel legatus ꝑpter conferētis amplioꝛem p̄rogatiuam erit ꝑferendus.

De auctoꝛitate legati de latere.

Legatus de latere pōt ꝓfirmare electiones ep̄oꝝ ⁊ archiep̄oꝝ ⁊ exēptoꝝ in ꝑuincia ſibi decreta: hoc aūt non poſſunt facere alij legati: niſi habeāt ſup̄ hoc ſpeciale mandatū: vt de elec. c. ſi abbatem. li. vi. poteſt etiam legatus de latere dare licentiā abbati ſubdito īmediate apoſtolice ſedi licētiā tranſeundi ſa ſuo monaſterio ad ep̄atum: qui alias tranſire non poteſt. ſ. ſine lr̄is pape vel legati: vt in dicto c. ſi abbatem. Et dicit ibi glo. q; idem iudicium eſt de tranſeundo de vna abbatia ad aliam. Sz ſi abbatia ſit ſubiecta ep̄o: non tranſibit ad aliaz ſine licentia ſaltem ep̄i. Item legatus de latere ſe cundū ber. poteſt cognoſcere de cauſis contra exemptos: q⁊ per ꝓiuilegia eximūtur a ptāte ep̄oꝝ ⁊ hiꝰ non aūt a poteſtate legatoꝝ. Sed alij legati qui non ſūt a latere: hoc non poſſent: niſi haberent ſpāle mandatum ꝓtra ꝓiuilegia illoꝝ: extra de offi. le. c. poſt tranſlatōnē. Sciēdū ēt ſm inno. q; ſi legatus aliquē excōicauerit: dum eſt in ꝑuincia ſibi decreta ſi eſt reuocatus nō pōt eum abſoluere. Sed ſi exiuit reuerſurus: poſtq; reuerſus fuerit: poterit abſoluere: ⁊ etiā ante egreſſum ſi ē legatus de latere. Nullus legatus etiā de latere pōt ꝓferre vel reſeruare eccl̄ias cathedrales vel regulares vel collegiatas: vt habet de elec. c. deliberatione. li. vi. Et dicit ibi glo. q; ꝓferre vel reſeruare eccl̄ias eſt ꝓferre vel reſeruare ipſam p̄imam dignitatē de eccl̄ia: puta ep̄atum plebanatum abbatiā p̄ioꝛatū ⁊ his ſimilia. Non aūt ꝑhibetur conferre beneficiū hoc eſt canonicatum dictaꝝ eccl̄iarum. Item legati quicunq; non ꝑñt ꝓferre vel reſeruare dignitates in eccleſijs cathedralibus: que ſunt p̄incipaliores poſt dignitatē ep̄alem in illis eccleſijs ad quas. ſ. dignitatē ſ pertinet p electionē vt archiꝑſbyteratus archidiaconatus ꝑpoſitatus ⁊ hiꝰ: vt in dicto. c. deliberatione. Si ḡ in eccl̄ia cathedrali eſſent due dignitates puta archip̄reſbr̄atus ⁊ archidiaconatus: ⁊ vterq; haberet̄ p electionē illam: que maioꝛ haberetur: nō poſſet dare legatus. Que aūtē ſit maioꝛ illaꝝ: dicit ibi glo. q; licet archidiaconꝰ ſit maioꝛ in ꝓlatione: de qua maioꝛitate hic intelligitur tm̄ in hoc inſpiciēda eſt conſuetudo loci: is. n. habet̄ p̄rioꝛ poſt ep̄m: vt qui p̄eſt capitulo: ⁊ ꝙocat capitulū: ille dicitur maioꝛ. Aliam ḡ dignitatē inferioꝛē in illa eccleſia puta archiꝑſbyteratuz dare poſſet legatus vel etiā illam maioꝛem ſi nō per electionem ſed collationē ep̄i daretur. Item̄ legati etiam de latere non ꝑñt ꝓcedere alicui in generali vel ſpāli vt recepta reſignatione bñficioꝝ ab illis: qui habēt ipſa beneficia: poſſit ille cui facta eſt talis reſignatio conferre ea alteri de elect. deliberatione. li. vi. vbi dicit glo. q; etiā non pōt cōmittere legatus vni: q; recipiat reſignationez bñficij: ⁊ ꝓmittere alteri ꝑſone: q; poſtea illud cōferat: q⁊ qua rōne vni ⁊ eidē cōmittendo reſignationē ⁊ collationem datur via ad vacaturas eccleſiaꝝ: eadem rōne daret̄ via ad idē cōmittēdo diuerſis perſonis: ar. de elec. c. i. li. vi. Poteſt ḡ legatus recipere p reſignationē beneficij: ⁊ poſtea illud vacans alteri cōcedere: ſed non pōt hoc alteri cōmittere: vt faciat. Et hoc quia facilius per iſtū modum fieret fraus ad vacaturas q̄z p illuz: Puto tamen: q; legatus bñ poſſit cōmittere alicui: q; recipiat reſignationez alicuius beneficij: ⁊ recepta reſignatione cū beneficium vacat: bene poſſet eidem vel alteri cōmittere: q; illud bene-

ficium conferat. Et per hanc decretalez attentari poſſet: q licet eps poſſit generaliter tradere poteſtatē officiali vel vicario ſuo conferendi beneficia vacantia de offi. vica. c. ſi. non tñ alteri quez officialē non conſtitueret. Item legatus non pōt ꝓceſſū delegati impedire: aut eius ſñiam irritare ſed pōt eum cōfirmare z exequi: extra de offi. le. c. ſtuduiſti. Et rō ibi ponitur: qz mandatū ſpāle derogat generali. Non poſſet etiā legatus de latere deponere epm: niſi ei ſpāliter papa hoc commiſiſſet: de tranſla. c. i. ſed ꝑbytez poſſet deponere adūnctis ſibi alijs epis. Omnes reſeruationes quozūcunq beneficioz facte a quocunq legato etiā de latere auctozitate legationis z decreta interpoſita ſup ipſis: necnō denūciationes inhibitiones z ꝓceſſus quilibet p eum vel p executozes deputatos ab eo habitos circa ipſa: dūmodo ad collationē eozundē bñficiozum iā vacantium nō ſit ꝓceſſum finita legatione viribus euacuantur: z nihil valent. Nec executozes dicti pñt vlteriꝰ beneficia taliter reſeruata conferre de elec. c. preſenti. li. vi. Item ſi legatus in aliqua cathedrali vel collegiata eccleſia fecit aliquā reſeruationē: aliam illa pendente non pōt facere in eadem. Nec etiā poſtq aliquod reſeruauerit alicubi bñficium ad collationē pertinens: q̄diu reſeruatio pendet ſibi reſeruare non pōt. Et ſi ſecꝰ fecerit: nihil valet vt in dicto. c. pñti. Finitur aūt legatio quattuoz modis ſm io. an. in gl. ibi. Uno mō ſi datus fuerit legatus ad tēpus determinatum: finito. n. tpe finita eſt legatio: vt de offi. dele. c. de cauſis. Secundo qñ legatus ē reuocatus. ff. de iudi. l. iudicium. Tertō qñ egreſſus eſt legationem aīo non redeūdi. Legationez ideo dixi: qz ſi eēt egreſſuſ aliam ꝓuinciā: is qui eſt legatus in pluribus: exquo nō eſt egreſſus legationē nō expirauit eius iuriſditio: vt de offi. le. nouit. Sic. n. legatus in qualibet pte legationis exiſtens iuriſditionē exequitur: ſicut eps in qualibet parte ſue dioceſis: de offi. ozdi. c. cū eps. li. vi. Quarto finit legatio pſonalis morte ipſius legati nō aūt morte cōſtituētis ipm: vt eo. ti. c. legatos. Perſonalis ideo dixi: qz ſi eſſet realis: puta qz cōpeteret dignitati: nō expiraret morte legati: vt de offi. le. c. qñ abbas. Et qō dictum eſt bis modis finiri legationē: intelligitur in ſui pſona z q̄ non cepta p delegatos. Nam ſiquas cās cōmiſiſſet: z res nō eſſet integra: finito eius officio. ſ. legati: durat illiꝰ delegati ptās: vt de off. le. c. ſi. Et eſt mirabile: qz iuriſditio delegati a legato bñ ꝓpetuatur p citationem z alium iudicialem actū: ſz notificatio inhibitio z decretū non ꝓpetuant iuriſditionē executoris hoc z alios ꝓceſſus facientes. Sed reſeruationes bñficioꝝ ſunt odioſe ꝓpter duo: quia p eas datur via ad vacaturas: z qz p̄iudicant ozdinarie ptāti. Uñ ſūt reſtrīgēde: z iō ceſſāt finita legatiōe. Sz ptās executoꝝ datoꝝ a papa ſup gra facta z re integra z ſup faciēda re ñ integra bñ p̄durat pꝰ morte pape: qz papa p̄t ius ad vacaturas dare: ſed non ſic legatus. Bene ergo poteſt legatus donec durat in officio impedire ozdinariū in cōferendo: ſed finito officio nō. hec io. an. Conſtitutiones facte a legato in ſua ꝓuincia durant poſtea ꝓpetue: lz de ꝓuincia ſit egreſſus vel ſit mortuus: ſecus ſi cām delegent: qz egreſſis eis de ꝓuincia nō durat iuriſditio delegatoꝝ: non aūt ſi legatoꝝ diſceſſum citatio ꝓceſſerit: extra de offi. le. c. fi. Item collatio bñficij p legatum ſedis aplīce alicui facta nullius momēti exiſtit: ſi in ea nō fuit habita mentio de alio bñficio: qō ꝓius obtinebat. Et querit io. an. in glo. ibi. Quid ſi legatus ꝓpꝛio motu: z hoc expꝛeſſo in lr̄is cōceſſionis confert alicui beneficiū habenti aliud beneficium nō facta mentōe de illo: nūquid valeat collatio talis: ſicut valeret: ſi eo caſu papa alicui cōtuliſſet: vt dicitur de papa in. c. ſi ꝓpꝛio motu. de ꝓben. li. vi. Et videtur q nō: qz papa non ē ſubiectus legibus vt legatus. C. de legi. l. digna vox. Unde aliud in papa aliud in legato: ſed cōtrariū credo. Sicut. n. ozdinarius cōfert alicui bñficiuz bñti aliud tz collatio: licet vtrūq retinere ñ poſſit: ſic z legatus ſi cōferat: tenebit collatio: lz vtrūq tenere non poſſit: z facit ſupza de reſcrip. c. gra Hoc igitur intendit decretalis: q ſicut impetrans beneficiū a papa tenetur de bñficio qō hz: quantūcunq ſit modicū facere mentionē: ſic impetrāns a legato: alꝰ non valebit collatio: qz impetratio ſubrepeticia ē. Ubi vero nō impetrauit: ſz legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta ē collatio? certe in nullo. vnde credo tenere. Legatus ēt de latere non pōt ſe intromittere ō bis que pape ſpāliter reſeruātur: vt de tranſlatione epoꝝ ceſſionibus ſūmiſſionibus vniuſ ad alterꝝ z biꝰ: extra de offi. le. c. niſi. z. c. poſt tranſlationē: niſi que reperiūtur in iure eis cōceſſa: vel ſi ſup aligbus eorum haberet ſpālem auctozitatē a papa. Itē nota q de iure gentiū eſt legatoꝝ nō violanda religio: di. i. ius gentiū. Ubi dicit glo. q ſiquis legatū vel amicoꝝ vel hoſtiū impedit: ſm leges tradit hoſtibuſ: vt ſit ſeruus illoꝝ. ff. delegati. l. fi. ſm canones ē excōicādus: vt. 94. di. ſiquis. Ubi dicit alexander papa. Sigs legationē impedit non vnius ſed multoꝝ ꝓfectum auertit: z ſicut multi nocet: ita a multis arguendus ē: de bonoꝝ ſocietate priuandus. Et qz dei cauſam impedit: z ſtatum cōturbat eccleſie: ideo ab eius liminibus arceat. De auctozitate z ptāte legatoꝝ ad quanta z ad que ſe extendat: diffuſe ponit ſpeculator in ti. de legatis.

Titulus. xxiij. de ſtatu ſūmozum pontificum per modum ſermonis: vbi ponitur doctrina bernardi ad eugenium. c. i.

Inuiſti eū pau/

m lominus ab angelis gloria z honore cozonaſti eum: z conſtituiſti euz ſup opera manuū tuaꝝ pſal. 8. Lo/

XXIII.

quitur ꝓpheta ad patrem oñipotentem de filio suo incarnato: vt introducit aplus auctoritatem ipam ad hebreos. i. c. scribens. Qui. s. dei filius in ẽtum homo factus mortalis: minor fuit inuẽtus angelis: qui sunt imortales: ſz sanctitate ⁊ auctoritate maior. Coronatus vtiq; gl̃ia imortalitatis in resurrectione. Honore veneratiõis etiã ascẽsione: quia tremunt videntes angeli ⁊ iudiciaria ptãte in fine sublimatus: ꝓstitutus est sup omnes creaturas. Data ẽ mihi oñis ptãs: vt ait ipe mat. vl. In celo ⁊ in terra: vt in noĩe iesu omne genu flectatur celestiũ terrestriuz ⁊ infernor̃ phi. z. Et qz recedẽs a nobis sua p̃sentia corpali vicarium suũ reliquit in terris. s. sũmum pontificẽ: qz papa dr̃ quasi pater p̃m: nõ congrue hec verba de papa pñt exponi. Et enim papa vt ait hosti. maior homĩe: sed minor angelo: qz mortalis hõ: maior tñ auctoritate ⁊ ptãte. Neq; n. angelus põt consecrare corpus ⁊ sanguinẽ x̃pi: neq; absoluere uꝫ ligare: cuius rei iurisditõ plenarie est in papa: nec ordinare vel indulgentias dare ⁊ bi. Est gloria ⁊ honore coronatus: gl̃ia cõmendationis: qz nõ solũ beatus dr̃ sed ⁊ beatissimus. Quis eũ sanctũ dubitz: quẽ apex tante dignitatis attollit: di. 40 non nos. Honore coronat veneratiõis: vt osculẽtur fideles pedes eius. maior veneratio fieri nõ põt psal. 99. Adorate scabellũ pedũ eius. Coronatur ⁊ magnitudine auctoritatis: qz cũctos ipse iudicaturus: a nemine ẽ iudicãdus: nisi deꝑ benedatur a fide deuius: di. 40. si papa. Uñ ⁊ triplici corona aurea coronat̃. Et ẽ ꝓstitutus sup oñia opa manuũ suaꝝ ad disponendũ de oĩbus inferioribus. ipse aperit celũ: mittit reos ad infernum: cõfirmat imperiũ: ordinat totũ cleꝝ. Quia g̃ sibi data ẽ cura de oĩbus: vt docet ber. ad eugeniuz: attendat ad ea que sunt in se: ⁊ ad ea que sunt sub se: ⁊ ad ea que sũt circa se: ⁊ ad ea que supra se sũt A te inquit: idem incipiat ꝓsideratio tua nõ soluz aũt: ſz in te firmat̃: quocunq; euageꝫ: ad te revoces eã cũ salutis fructu. Sic exeat: vt te nõ deserat: extra salutem ꝑpriã cogites nihil. Min⁹ dixi contra ꝑter dixisse debuerã. Quicquid se ꝓsiderationi offerat: qõ nõ quoquo mõ ad tuã ipsius salutem ptineat: respuendũ. Et hec tui ꝓsideratõ in tria quedã diuidit̃. Si ꝓsideres quid gs ⁊ qualis sis: quid in natura: gs in psona: qualis in moribus seu vita. Quid verbi cã homo: gs papa: qualis benignus mãsuetus vel tale gd. Cõsiderãdo gd sis: occurit: qz hõ animal. s. rõnale ⁊ mortale. Et ex hac cõsideratione tibi fructus occurrit: vt mortale qõ in te ẽ rõnale bũiliet. Et rursũ rõnale ⁊ mortale ꝓfortet. A facie ꝓsiderationis tue occurrat tibi homo nudus ⁊ pauper ⁊ miser ⁊ miserabilis hõ dolens q̃ hõ sit: erubescens q̃ nudus sit: plorãs q̃ natus sit hõ ad laborẽ non ad bonorẽ: hõ natus de muliere ait iob: ⁊ hoc cum reatu bzeui viuens tpe: iõq; cum metu repletus multis miserijs: ⁊ ꝑpterea cũ fletu: ⁊ vere multis qz cuz aĩe ⁊ corporis simul. Quid enim calamitate vacat nascenti in peccato: fragili corpe ⁊ mente sterili? Uere g̃ repletus cui infirmitas corporis ⁊ fatuitas cordis cumulat̃: traduce sorde mortis additione: salubris copula: ⁊ vt cogitans te summum pontificẽ attẽdas pariter ⁊ vilissimũ cinerẽ esse. Considera quis sis: quia. s. pontifex summus. Et nũc audi canticum meũ equidẽ munus suaue ſz salutare. Monstruosa res: gradus, sũmus: ⁊ animus infimus. Sedes p̃ma: ⁊ vita ima: lingua magniloqua ⁊ manus ociosa. Sermo multus: ⁊ fructus nullus: vultus grauis ⁊ actus leuis: ingẽs auctoritas ⁊ nutãs stabilitas. A moue speculũ: inspice tñ: ⁊ tu ne forte ⁊ si sit vnde merito placeas tibi: cui quo debeas displicere nõ desit. Omnia sibi delũt: qui nil sibi deesse putat. Quid si sũmus põtifex sis: nũquid quia sũmus pontifex: ió summus? Infimũ esse: si sũmum putas Quis sũmus: nisi cui addi non põt? Grauiter erras si te illũ existimas. Tu vero ꝓsidera: non ꝓsumatione sũmũ te dici sed compatione: nõ meritor̃ sed misterio rũ. Sũmum dixerim plane inter ministros. Consideres g̃ ait idem in si. 4. li. sanctã romanam ecclesiã: cui p̃es: m̃rem esse ecclias non dñam. Te vero non dñm ep̃or̃ sed vnuz ex bis. De cetero ꝓsidera oportere te esse formã iusticie: sanctimonie speculũ: pietatis exẽplar: assertorẽ veritatis: fidei defensorẽ: doctorẽ gentium: x̃pianor̃ ducẽ: amicũ sponse: sponse paranymphũ: cleri ordinatorẽ: pastorem plebiũ: mgr̃m insipientũ: refugũ oppressor̃: paupum aduocatũ: miseror̃ spem: tutorẽ pupilor̃: iudicem viduar̃: oculũ cecor̃: linguam mutor̃: baculum senũ: vltorem scelerum: malor̃ metum: bonor̃ gl̃iam: virgam potentuz: malleũ tyrannor̃: regum p̃rem: legũ moderatorem: canonũ dispensatorẽ: orbis terre lumen: sacerdotẽ altissimi: vicarium x̃pi: x̃pm dñi: postremo deũ pharaonis. Intellige que dico. Prouide si ꝓsideras: quãtus es cogita. Tertio ẽt q̃lis. Et hec ꝓsideratio tenet te in te: nõ. j. deiici nõ supra attolli: non euadere in lõgius: nõ extendi in lati⁹. Tene mediũ: si non vis pdere modũ. Locus medius tutus ẽ. Deniq; longitudo. s. nimia extermiuũ habere solet: ⁊ dilatatio sciſſuram ⁊ altitudo ruinã: ⁊ pfundũ absorptionẽ. Nunc vo longũ dico: cum hõ longiorẽ sibi pmittit vitã: quod ñ facit prudens: latũ sibi facit actũ: cũ in supfluas animus extenditur curas: quas tpantia moderatur. Altum vero cũ de se plus p̃sumit: a quo iustus se ꝓtinet. Profundũ vero cũ plus debito se deijcit: cui fortitudo resistit. Bene in ꝓsiderando qualis sis: ẽt qualis fueris ad memoriã revocanduz cõferẽdo posteriora priorib⁹. Profeceris ne in virtute in sapĩa in intellectu in suauitate moruz. An forte quod absit: ab his defeceris: patientior sis an impatientior. Solito iracũdior lenior ve: insolentior an humilior: affabilior an austerior: exorabilior an difficilior: pusillior animo an magnanimior: severus magis an pluscũlũ dissolut⁹: timoratior an ꝓfidentior pluscq; oportet: q̃ latus

tibi patet cāpus in hoc genere ꝓsiderandi. Non erit innocens: si aut punias eū: cui forte parcendū eēt: aut parcas ei: qui fuerat puniēdus. In tribulationibus quoq; qualē te inueneris: nolo dissimules. Si constātem in tuis: t dolentē in alienis gaude recti cordis hoc est. Fugienda est etiā ociositas mater nugax: nouerca virtutū: inter seculares nuge sūt: in ore sacerdotis blasphemie. Interdū tamen si incidant ferē de fortassis: referendo nunq̄: sede ad cachinos moueris: sedius moues.

Secundo admonet eū

considerare que sub ipso sunt: t hoc est totū mūdū: in cui⁹ signū t figurā fuit q̄ t ante resurrectionem t post resurrectionē apparente dño discipulis nauigantibus solus petrus in mare se misit: et sic venit ad ipsum alijs nauigio p̄ueuientibus. mare hoc seculū est: ait ipse ber. t aque multe sūt populi multi: naucule plures ꝑticulares ecclesie. apl'is igitur ceteris cōmisse sunt ꝑticulares ꝓuincie: vt ioanni grecia: mattheo ethyopia: bartholomeo india: iacobo hierosolyma t hi⁹. petro vero totus mūdus. Sic igitur omnibus debitor ē successor petri pontifex sūmus. Sapiētibus t insipiētibus iudeis t gētibus non vt p̄esit tm̄: sed vt ꝓsit in sollicitudine multa: vt operā det: vt incredulī ꝓuertantur ad fidem. Conuersi non auertantur: auersi reuertātur. Porro puersi ordinentur ad rectitudinē: subuersi ad veritatē reuocent̄ subuersores inuictis rōnibus ꝓuincantur: vt vel emēdentur ipsi: vel si fieri non pōt: auctoritatem facultatēq̄ ꝑdant alios subuertēdi: vt hereticos t scismaticos. hortatur etiā ipe ber. ipsum. s. papā ad mittendū ꝑdicatores ad paganos: exēplo grego. pape qui misit augustinum ad anglicos: t eos traxit ad fidē: admonet t ambitiosos reprimere dicens. An non limina apl'or plus iā ambitio q̄q̄ deuotio terit? an non vocibus eius toto die resultat palatiū vrm? an nō questibus eius tota leguz canonūq̄ disciplina insudat: an non spolijs eius ois italica inbiat inexplebili auiditate rapacitas. Reꝑhendit exinde iniustis t nimijs appll'onib⁹ que fiunt ad curiā dicens. Quousq̄ non euigilat ꝓsideratio tua ad tantā appellationū ꝓfusionem t abusionē p̄eter ius t fas ꝑter morem t ordinē fiunt. Non locus nō modus nō tempus nō causa discernit: aut ꝑsone ꝑsumuntur: leuiter passim plerūq̄ t nequiter volētes malignari. Mōne bis potissimū terreri solebāt? Nūc terrori ipi ex his magis fiunt: atq̄ id bonis antidotū versum ē in venenū? Et ꝓcluditur in bi⁹ dicens. Prorsus faciende t manutenēde sunt appellationes: sed q̄s extorsit necessitas: nō calliditas adinuenit. Usurpatorie sunt hi⁹ omnes nō subueniētes in necessitate: sed opitulantes iniqtati. admonet exinde abstinendū ab auaritia t muneribus dicēs. Pręes t singulariter ad quid? Nunquid vt de subditis crescas nequaq̄: sed vt ipsi de te p̄incipem te constituerunt sed sibi non tibi. Alioquin quo pacto te reputas supiorem bis: a quibus bñfactus vendicas? Parui deiecticq̄ est animi de subditis non ꝑfectū querere subditor sed questū ꝓpriū. In sūmo ꝑsertim omniū nihil turpius. auaritiaz aūt longe a te esse supra testatus sū: sciens quāta t in quāta tua necessitate respueris: ad te ꝓinde scripserim ista non ꝓpter te. Nempe qō tibi scribitur: soli ꝓdesse non decet: hic locus auaritiam capit: a quo vitio īmunis satis tua opinio ē. An t opus tu videris. Exemplificat de duobus archiepis. s. colonien̄si t magūtino: quor vnus magnā sūmam auri obtulit: vt ēparetur: sed vacuus rediit: alter iudicatus idoneus post grām receptaz in recognitionē aliquid spōte dedit: quod sibi restitui fecit. Inuebit ꝓtra exemptiones t dispēsationes: que fiūt a papa tanq̄ bñtes spēm mali dicens. Subtrahūtur abbates epis: epi archiepis: archiepi patriarchis siue ꝓmatibus. Bona ne species hec? mirum: si excusari queat: vel opus sit factitādo. ꝓbatis vos habere plenitudinez ptātis: sed vtr debeatis: questio est. inducit exemplum de ordinibus angelor: qui ita ordinant̄ sub vno capite deo: q̄ etiā inferiores ordines superioribus subijciūtur. Et loquitur de exēptionibus vel dispēsationibus: que absq̄ cā rōnabili fiūt. Ex quibus sequūtur: vt ipse ait: insolentie dissolutiones dilapidationes simulatōnes scādala odia t inter ecclesias, inimicitie graues ꝓpetesq̄ discordie. Et subdit ber. Non ꝓhibeo dispēsare sed dissipare. Nō audis: vt ignores dispēsatores vos positos in edificatione nō in destructione. Deniq̄ querit inter dispensatores: vt fidelis quis inueniat. Ubi necessitas vrget: excusabilis dispensatio est. Ubi vtilitas ꝓuocat: dispensatio laudabilis ē. vtilitas dico cōis non ꝓpria. Nam cū nihil hor est: non plane fidelis dispēsatio sed crudelis dissipatio ē. Demū solicitat eum ad faciēdū obseruare decreta: que ipse eugenius ꝓmulgauerat in remen̄. concilio spectantia ad honestatem habitus clericor t circa ꝓmotionem indebitam ordinū que mala obseruabantur.

De his que circa te

sunt: iquit ber. ad eugeniū. 4. li. Et si ipa etiaz sub te sint: tm̄ ꝓpriora t ea iporiora circa bi⁹ q̄q̄ sobria t intēta ꝓsideratione opus ē. Dec inquā circa te sūt: clerus t ppl'us tuus cui spāliter ēparis: ac ꝑ hoc spālis cure teneris debito: hi quoq; qui tibi quotide assistūt seniores ppl'i ordinis iudices: t qui ō domo t mensa tua sūt capellani t cubicularij ministri quiq̄ diuersis deputati officijs in obsequiū tuū: hi sunt qui nō verētur suscitare dilectā: t anteq̄ velit. Primo quidem cler illum ordinatissimū esse decet: ex quo ꝑcipue in oēm eccl'am cleri forma ꝑcessit. Deinde qō ꝓperā agit te presente id tibi turpius. Interest glorie sanctitatis tue: vt quos ꝑ oculis habes ita ordinati ita sint informati: q̄tenus totius honestatis t ordinis ipi spe-

eulum ipſi ſint forma. Inueniãtur prẽ ceteris oportz expediti ad officia: idonei ad ſacramẽta ad plebes erudiendas ſoliciti: circũſpecti ad ſemetipos cuſtodiẽdos in oĩ caſtitate. Quid de pplo loquar? ppls romanus ẽ. Nec breuius potui nec expreſſius tĩ totũ apire: de tuis xpianis parochianis quid ſentio. Quid tam notũ ſeculis q̃ pternia t faſtus romanor̃: gẽs inſueta paci: tumultui aſſueta: gens ĩmitis t intractabilis vſq; adhuc ſubdi neſcit: niſi cũ non valet reſiſtere. En plaga tibi incũbit: cura hanc. Noli diffidere: curã exigeris non curationẽ. Deniq; audiſti: curam illius habe: t non cura vel ſana illũ. Uer̃ dixit quidaz. Non ẽ in medico ſemp releuet vt eger. Ad melius. De tuis ꝓpono tibi. Paulus loquit: plus oĩbus laborauit: non ait plus oñibus ꝓfuit: aut plus oĩbus fructificaui. Nouerat hõ: quẽ docuit deus q̃ vnuſquiſq; ſm ſuum laborẽ accipiet non ſm puentũ. Et ob hoc in laboribus potius q̃ in puẽtibus gl'andum putauit: ſicut alibi quoq; habes ipm dicentez. In laboribus plurimis: ita queſo fac tu quod tuũ eſt. Nam deus qõ ſuum ẽ: ſatis abſq; tua ſolicitudine t anxietate curauit. Planta'riga: ſer curã: t tuas explicuiſti ptes. Sane incrementum: vbi voluerit: dabit deus nõ tu. Ubi forte noluerit tibi: diſperit nihil: omne papale negocium illi agunt. ſ. romani: quez dabis mihi de tota maxima vrbe: q te in papã ñ recepit p̃cio ſeu ſpe prẽcij nõ interueniẽte. Et tunc potiſſimuz volunt dñari: cũ pfeſſi fuerint ſeruitutez. Fideles ſe exponẽt: vt oppoꝛtunius fidelibus noceãt. Et hoc nõ erit ꝓfilium tibi a quo ſe arcendo non ſecretũ: q̃ ſe non ingerant: añ omnia ſapiẽtes ſunt vt faciant mala: bonũ aũt facere neſciunt. bi iniuſti terre t celo vtriq; iniecere manus. impij in creuz: temerarij in ſancta: ſeditioſi intricẽ: emuli in vicinos: inhumani in extraneos. Quos neminez amãtes amat nemo. Et cũ timeri affectant ab oĩbus: omnes timeãt neceſſe ẽ. bi ſũt qui ſubeſſe ñ ſuſtinent: p̃eſſe non nouunt: ſupioribus infideles inferioribus ĩportabiles. bi inuerecundi ad petẽdum: ad negandũ frontioſi. bi importuni vt accipiant: ingrati vbi acceperint: docuerunt linguã ſuã blandia loqui: cum opentur exigua: largiſſimi ꝑmiſſores t parciſſimi exhibitores: blandiſſimi adulatores t mordaciſſimi detractores: ſimpliciſſimi diſſimulatores t maligniſſimi ꝑditores: inuehit exinde contra honorẽ exteriorem t apparatũ curie dicens. Uides oẽm eccleſiaſticum zelũ feruere ſola ꝓ dignitate tuenda: honori totũ datur: ſanctitati nihil aut paꝛ. Si cauſa requirente paulo ſubmiſſius agere ac ſocialius te habere tẽtaueris: abſit inquiunt: non decet: tempori nõ congruit: maieſtati non conuenit: quam geras ꝑſonam attendito. De placito dei vltima mẽtio eſt ꝓ iactura ſalutis nulla cunctatio: niſi quod ſublime eſt: hoc ſalutare dicamuſ: t qõ gloria redolet: id iuſtum. Ita omne humile ꝓbro dicitur inter palatinos: vt facilius qui eſſe q̃ qui apparẽ velit: humilis inuenies. Timor domini ſimplicitas reputatur: ne dicam fatuitas. Uirum circumſpectũ t amicum ꝓprie ꝓſcientie calũniantur. hypocritã porro amatorẽ quietis t ſibi interdum vacantẽ inutilem dicunt. Quid ergo tu euigilas ne dum ad huc ad iſtos qui circũdederũt te laqueis mortis? Scio vbi habitas: increduli t ſubuerſores ſunt tecum: lupi non oues ſunt: taliuz tu es paſtor vtilis ꝓſideratio: qua forte inueneris: q̃ modo ſi fieri poſſit: conuertas eos: ne ipi ſubuertant te. Si dura fronte ſunt: durato t tu econtra tua. Nil tã dur̃ quod durioꝛi nõ cedat. Non eſt ſupuacua conſideratio: qua intendis diſponere domui tue puidere his qui in ſinu tuo t ĩ gremio tuo ſunt. Audi paulũ. Siquis domui ſue prẽeſſe neſcit: quomodo eccleſie dei diligentiam habebit? Et hec dicens. Non te moneo ſummis occupatum intendere infimis t minimis impendere quod maximis debes: at illa per te agens per te etiã oportet puideas: qui ꝓ te de his puideãt. Uacuum prorſus a ſolicitudine rerum minor̃ t vilium oportet eſſe animũ tam magniſ t tã multis intentum rebus. Oportet eſſe liber̃: quẽ nulla ſibi vendicet violẽta occupatio. Oportet eẽ ingenuũ: quez nulla deorſũ trahat indigna affectio Oportet eſſe rectũ: quem nulla ſeorſuz auertat ſiniſtra intentio. Oportet eſſe cautuz: quem nulla ſubeat furtiua ſuſpicio. Oportet eſſe vigilẽ: quez nulla a ſeſe abducat pegrina t curioſa cogitatio. Oportet eſſe firmũ: quem nulla ꝓcutiat repentina turbatio. Oportet eſſe inuictũ: quem nulla fatiget ꝓtinua tribulatio. Oꝛ eſſe amplũ: quẽ nulla coercet rei tpalis amiſſio: bis te nõ dubites t bonis priuandũ t ſeriẽdum malis. Si animum diuidens t dei rebus t tuis pariter reiculis noluerís impartiri. Procurãdus quez implices: qui ꝓ te molat: ꝓ te dico ñ tecum. Quedam per te met facies: quedam per te t alios ſimul: quedam per alios t abſq; te. Nõ eſt: q' inter iſta dormitet cõſideratio tua. Querẽdus ꝓinde fidelis t prudẽs quẽ conſtituas ſuper familiã tuam. Fidelis vt ñ fraudet: prudens vt non fraudetur. Adhuc inutilis eſt: ſi tertiuz deſit. ſ. auctoritas. Tali. ſ. fideli t prudenti ſubdendi ſunt oẽs: nullum patiatur cõtradictorẽ: nemo qui dicat. Cur feciſti ſic? vt poteſtatem habeat excludere t admittere q̃s vult: mutare miniſtros: tranſferre miniſteria ad quos t quando voluerit. Ita timori ſit oĩbus vt ſic et vtilitati prẽſit omnibus: vt omnibus proſit: t de omnibus clandeſtinas t ſuſſuraneas delationeſ non recipias aduerſus eum: ſed magis detractiones cenſeas: et hanc tibi velim generalem conſtituere regulam: vt omnem qui palam veretur dicere: quod in aure locutus eſt: ſuſpectũ habeas. Itaq; vnus omnibus facienda iniungant: t vni omnes reſpondeant. Tu illi habeas fidẽ vacanti tibi t eccleſie dei. Si quo minus aut fidelis inueniatur: aut prudens fideli potius cõmittendũ Sane t duobus tutius hoc quanq; ſi idoneus

non repitur:ꝛ ſi minus fidelē ſuſtinere potius cō
ſulo q̄ te īmergere laberynthō huic. Memento
ſaluatorem iudam iconimum habuiſſe. Deinde
reprehendit epiſcopos:qui nimiam diligentiam
habent de tēporalibus facultatibus:ꝛ quaſi nul
lam de animabus. Et poſt plura ſubdit. Non or
vt vitia domus tue vltimus ſcias:qō q̄plurimiſ
nouimus ꝓtigiſſe. Quapropter vt diximus:aliis
alia diſpenſet:de diſciplina tu ꝓuide. Illud nemi
ni credas. Si inſolentior corā te vel ſermo inſo
nuerit vel habitus apparuerit: manus tua ſuper
eiuſmodi:tu vlciſcere iniuriā tuā. Impunitas au
ſum parit:auſus exceſſum. Domū epi decet ſanc
titudo:decet modeſtia:decet honeſtas: quoꝝ di
ſciplina cuſtos:ſacerdotes domeſtici aut ceteris
honeſtiores aut oībus fabula ſunt:in vultu in ha
bitu in inceſſu illoꝝ qui circa te ſunt nil reſidere
impudicū nil indecens patiaris. Diſcāt a te coēpi
tui comatulos pueros ꝛ comptos adoleſcētes ſe
cū non habere. Certe inter mitratos diſcurrē ca
lamiſtratos non decet. Nec auſteritatem tamen
ſuadeo tibi:ſz grauitatem. illa infirmiores fugat:
hec reprimit leuiores. illa odibilem hec incontē
ptibilem reddit. Quid hac mediocritate gratius
vt nec de ſeueritate ſis oneri:nec de familiarita
te contemptui:in palatio papaz:domi te patrem
familijs exhibeas. ament te domeſtici tui:ſi non:
facito vt timeant. Utilis ſemper cuſtodia oris:q̄
tñ affabilitatis grā non excludat: Ille ꝓuenien
tior auidus ſi actu quidem ſeuerus ſis: vultu ſere
nus:verbo breuis. Capellani tui nō ſint ſine ho
nore:bis ꝓtenti ſint que tu ꝓuideris illis:tu vide
ne egeant ſup hoc q̄ forte ab aduētantibus pete
re deprehendes:iudica ꝛezitans:idem de hoſtia
rijs:idem de ceteris officialibus decernendū.

De his que ſunt ſupra

te in.v.li. admonet ꝓſiderandū. ſ. que ſunt in ſup
na patria:ꝛ ait:hoc vel ſolerter aduertas vir ſa
gaciſſime eugeni:quia totiens pegrinatur ꝓſide
ratio tua:quotiens ab illis rebus ad iſta deflecti
tur inferiora ꝛ viſibilia ſiue intuenda ad noti
ciaz ſiue petenda ad vſum:ſiue pro officio diſpo
nenda vel ad citanda:ſi tñ ita verſatur in his:vt
p hec illa requirat aut ꝓcul exulat. Sic ꝓſidera
re vel approbare repatriare eſt. Ibi ponit in.z.c.
tres ſpēs ꝓſiderationis. Et primā vocat diſpenſa
tiuā:que. ſ. ſenſibus ſenſibilibuſq̄ rebus ordina
te ꝛ ſocialiter eſt vtens ad ꝓmerēdum deū. Se
cundā appellat extimatiuā:q̄ prudenter ac diligē
ter queq̄ ſcrutans ꝛ ponderans ad inueſtigandū
deū. Tertiam appellat ſpeculatiuam: que in ſe ē
colligēs:ꝛ q̄tum in ſe eſt diuinitus adiuuatur re
bus būanis eximens ad ꝓtēplandum deū. Et ſub
dit:q̄ tribus modis deus ꝛ angeli eius nra cōſi
deratōne inueſtigātur:opinione fide ꝛ intellectu
quoꝝ intellectus rōni innitit. Fides auctoritati:
opinio ſola veriſimilitudine ſe tuet. Et declarat
quō de angelis quedā noſcimus intellectu. q̄daz
opinione:quedam fide:vt de his que tradit ſcri
ptura ſacra de ordinibus angeloꝝ ꝛ miniſtris eo
rum pulchra ꝛ deuota ſcribens de ſingulis ordi
nibus. Deinde de deo quō ſibi hoc verbū eſt cō
uenit:ꝛ quō dicatur eſſe principiū ꝛ quō ex ipſo
per ipm ꝛ in ipſo ſint omnia. Idem q̄ deus eſt:q̄
nihil melius excogitari poteſt. Et quo ſimplex ē
ꝛ nō ſolum vnus ſed vniſſimus. Nec trinitas p
ſonaꝝ tollit hanc vnitatem. ſ. ſubſtantie ſue deita
tis. Ubi etiam ponit octo differētias vnitatis:et
vltima eſt vnitas trinitatis:que omnes excellit:
ꝛ hoc in.9.c.ꝛ in.10.ꝛ in.ii. ponit de vnitate triuz
ſubſtātiaꝝ in vna pſona xpi. ſ. carnis aīe ꝛ verbi.
Declarat etiam quid ſit deus q̄tum ad effectus
plurimos quos opatur in creatura ꝛ pcipue ratō
nabili. Demuz exponit que ſit lōgitudo latitudo
ſublimitas ꝛ ꝓfundum in deo:quia longitudo ē
eternitas:latitudo charitas: ſublimitas potētia:
ꝓfundum ſapientia:in oībus alias in nobis au
tē habetur longitudo per pſeuerantiā:latitudo p
dilectionē. ſ. vſq̄ ad inimicos:ꝓfundum p humi
liationem ꝓſideratis dei iudicijs altitudinē per
ꝓtemplationē ſeu fiduciā ꝓmiſſorum.

De poteſtate pape in genere:vbi de ptāte or
dinis ꝛ iuriſditionis ꝛ interptationis. c.z.

Epoteſtate pape.

Nota q̄ cuius omnis poteſtas ſit a deo:
ꝛ abuſus ptātis ñ ſit a deo:ptās tñ pape p excel
lentiā ꝛ ſingulariuſ ē ab ipſo deo. Iſta tria pūcta
ſic declarant:primū ponit aplus dicens. Nō eſt
ptās niſi a deo Ro.13. Hoc aūt ſic declarat. Et p
bat aug. de ancho. in li. de ptāte pape qui alis inti
tulat ille liber de ptāte eccliaſtica:q̄ ſepe in hoc
titulo allegat. Deus eſt cā cuiuſlibet rei bītis en
titatē in bonitate in triplici genere cauſe. ſ. efficiē
tis formalis ꝛ finalis. Efficientis eſt igit oīs ptās
a deo rōne deriuatōis:ſicut. n. oīa entia cāntur ꝛ
deriuant ab vno ente:ꝛ oīs ſubſtātia ab vna ſub
ſtātia:ita oīs principatus cāliter deriuat ab vno
principe. Talis aūt princeps eſt deus. Unde ſcribit
ſapie. 6. Data ē vobis a deo virtus ꝛ ptās ab altiſ
ſimo:q̄ interrogabit opa vra. Et danielis. 3. Sci
ant gentes:qz dñatur altiſſimus in regno hoim:
ꝛ cui voluerit dabit illud. Secūdo ē a deo oīs
ptās formaliter rōne eius ordinatōnis. Nam in
quolibet principatu ē ordo quidā ſupiorꝛis ad in
feriorē ꝛ inferiorꝛis ad ſupiorem. Et q̄tumcunq̄
ſupiores vel inferiores ſint mali:ipſe tñ ordo de
ſe hz rōnem boni:qz etiā ipſa mala bñ ordinata
ꝛ loco ſuo poſita laudabiliora ſūt: ꝛ eminentius
cōmēdāt bonū:ꝛ ſemp ex tali ordine ꝓſurgit ali
q̄ bonū. Et ſic ex ꝑncipatu maloꝝ rōne ditine
ordīationis inſurgit aliq̄ bonū. Unde ꝛ aug. dicit
q̄ p ptātem a deo diabolo traditā iob pbatus ē
vt iuſtus appareret:petrus tētatus ne de ſe preſu
meret:paulus colaphizatus ne de ſe extolleret:
iudas damnatus vt ſe ſuſpenderet. Tertio eſt a

deo potestas finaliter rone eius reductionis. Na q̃diu sumus in hoc mundo: sumus in via z in q̃dam bello. In bello aũt necesse est: vt aliqui sint principantes: z alij sint seruientes. Et ideo q̃diu bellatores sumus z in exercitu: tãdiu angeli dñabuntur angelis z homines hominibus: quia tota ecclesia militans est terribilis: vt castrorũ acies ordinata. Sed cũ peruenerimus ad deum tanq̃ ad terminũ z finẽ nre felicitatis: non erimus amplius bellatores: nec necessaria erit amplius dominatio. Unde. i. corin. 15. dicitur: q̃ cũ ipse filius tradiderit regnũ. i. suos electos deo pri: tunc euacuabit oẽs principatus z omnis ptãs. Qz abusus pape non sit a deo ꝟ a malicia z prauitate hominum ꝓbatur ex hoc qõ dicit dñs per ꝓphetam. Ipsi regnauerũt: z nõ ex me principes extiterũt: z non cognoui. Fit aũt abusus ptãtis scõm augu. de ancho. tripliciter. Primo p prauã adeptionẽ. sunt enim aliqui qui ptãtem z principatus prauе adipiscũtur: quia vel per simoniã vel per minas vel per ambitionẽ. In quorũ persona dicit ꝓphe ta. In fortitudine nostra sũpsimus nobis cornu. Et leo papa. i. q. i. c. principatus. vbi ait. Principatus quẽ metus extorsit: aut ambitus occupauit: z si actibus vel moribus nõ offendat: ipsius tñ initij sui est pernicios⁹ exemplo. Secũdo p prauã eius executionem: qz z si legitime assecuti sint potestatẽ: tñ non vtuntur ꝓlatione ad vindictam malefactorũ: z laudem bonorũ. Sed econtrario ꝟm illud hester. 16. Multi bõitate z bonore. s. bonitatis qui est in eos collatus abutunt in superbiam. Et non solũ subiectos nituntur opprimere: sed ꝺatã sibi gloziam non ferẽtes in ipsos qui dederunt: moliũtur insidias. Et sic etiã intelligitur illud hieronymi. 8. q. i. Audacter fortasse aliquid dicimus: quod tñ scriptũ est dicimus. nõ semper princeps populi z iudex ecclesie per dei arbitriũ ꝺatur: sed ꝓpter merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri: z operamur maligna: ꝺantur nobis principes ꝟm cor nostrũ. Et inducit exemplum de saule: qui cũ factus esset rex populi iubente dño: vt habetur. i. Re. 9. c. dicit dñs non per se esse factum: sed quo ad abusũ eius potestatis. Tertio abutitur quis potestate z prelatione per prauam intẽtionem: sicut illi prelati qui z si bona z iusta faciunt in suo regimine: hoc non agunt ꝓpter iusticie obseruationẽ: sed ꝓpter sue glozie diuulgationẽ: ꝟm illud Job. 34. Regnare facit hipocritam ꝓpter peccata populi. Ubi greg. in glo. dicit: q̃ ptãtem principatus deus tribuit: elationẽ vero potentie malitia nostra inuenit. Qz ptãs pape sit singularius a deo q̃ alie potestates: declarat hoc tripliciter. Primo quãtum ad electionẽ. Secundo q̃tum ad eius gubernationẽ. Tertio q̃tum ad impugnationẽ z inobedientium sibi ꝓnitionem.

Quantum ad primum

sic declarat. Sicut deus generaliter habet eẽ in omnibus rebus per presentiam potentiã z essentiam: in suis tamen fidelibus habet esse quodaꝫ speciali modo. s. per gram z charitatem: sic licꝫ in electione omniũ potestatũ deus operetur: vt dictum est: quodam tñ singulari mõ operat in electione sũmi pontificis: qui suos fideles habet regere z ordinare ad cultũ dei. Unde multum peccant electores: qui huic singulari diuine prouidẽtie qua regit ecclesiam non innituntur.

Quantum ad secundũ

s. eius gubernationem q̃us deus habeat curam generalem omniũ rerum: singulari tamẽ modo habet curam de potestate sũmi pontificis regentis z gubernantis ecclesiam suã: Unde dicit chrysostomus in quadã omelia: q̃ magna cura ẽ deo de ecclesia sua non montibus circũdata: sed fide circũsepta. Nam ꝓpter ecclesiam celũ extensus est: aer spãsus est: mare diffusum est: terra fundata est: paradisus plantatus est: z multa mirabilia facta sunt ꝓpter ecclesiam. mare diuidebatur: et iterum suebatur: ꝓpter ecclesiam ꝓphete: ꝓpter ecclesiam apostoli: ꝓpter ecclesiaꝫ vnigenitus dei filius factus est homo. Ego ipsam statui inquit in psona xpi: qui celum fundaui: z angelos creaui. Sed ꝓpter celum crucifixus non sum: ꝓpter celum celeste corpus non accepi: nec naturam angelorum assumpsi: vt discas quoniã celo angelis z omni creatura singularior z honorabilior est ecclesia. Tertio ostenditur excellentia huius potestatis super alias quantum ad punitionẽ impugnantium z non obedientiuꝫ sibi. Erit enim summus pontifex in ecclesia vicem illius prophete: de quo dicitur Deutrono. 18. per prophetam: suscitabo vobis de fratribus vestris z cetera. Quicunq̃ non audierit prophetam illum ego vltor existam: penam. s. eternam z temporaleꝫ sibi infligendo. glo. dicit: ex quo verbo habetur q̃ impingentes in sũmum pontificem z resistentes sibi grandi pena puniendi sunt. Unde et ipse papa significatur per montem synai: de quo dicitur Exo. 19. q̃ die tertio descendit dominus in montem synai dicens filijs israel: Ne ascendatis in montem: nec tangatis fines eius: qui enim tetigerit morietur. Significatur enim summus pontifex per talem montem. primo enim rõne generalitatis: quia sicut mediante tali monte descendit deus coram toto populo iudeorũ: sic xps mediante potestate summi pontificis in lege noua descendit deus sup toto populo xpianorum. Secundo rõne sublimitatis: quia sicut ille mõs sublimior erat omni alio monte: ita papa sublimior ẽ omni alio prelato. Tertio rõne legalis veritatis: quia sicut de illo monte data est lex: ita ab ipo papa omnes leges z iura exquirenda sunt. Omnis ergo qui hunc montem ausu temerario tãgit impugnãdo vel sibi nõ obediendo debet mori nõ quocunq̃: sed lapidibus z iaculis confodiendus Unde symmachus ait. Quis sanctum esse dubitat:

quem apex tãte dignitatis attollit? dis. 40. non nos. Et boifa. bi⁹ culpas redarguere psumit moz taliũ nullus: qz cũctos ipse iudicaturus a nemine iudicandus: nisi deprehendat a fide deuius. Pro cuius ppetuo statu vniuersitas fideliũ tãto instãtius orat: qsto salutem suã post deũ ex illius incolumitate animaduertit ꝓpensius pedere di. ea. si papa. Et si contingat aliquos assumi ad pontificiũ: qui nõ sunt boni homines: sunt aliqñ tñ boni plati. Nã bonum hominẽ simpliciter facit sola charitas. Sed bonus platus pot esse p prudẽtiã z sciam: q̃ faciũt boiem bonũ ꝟm quid. i. ex parte intellectus: eo q̃ scõm ipsam pot esse vtilis ad regimen alioz. Dr. n di. lxi. q̃ rudibus z imperitis gubernacula ecclie nõ sunt cõmittẽda. Et in hoc etiã apparet singularis ꝓuidentia dei: qua regit ecclam suam mediãte etiã ptãte maloz boim bñ z vtiliter. Si aũt talis sit assũptus ad papatũ: q̃ sit malus bõ z malus platus: etiã nihilominus ptãs taliũ est a deo: z sub tali principatu predestinati purgãtur z saluãtur: z mali pterũtur z damnãtur Semp tñ bonozãdus est rõne dignitatis. Unde ber. ad eugeniũ li. z. ait de papa. Tu es sacerdos magnus z pontifex sũmus: tu princeps epoz: tu heres apl̃oz. Tu primatu abel: gubernatu noe: pfi/archatu abraam: ozdie melchisedech: dignitate aaron: auctozitate moyses: iudica tu samuel: ptãte petrus: vnctione xps. Tu es cui claues tradite sunt. hec ille. Et cũ hoc dixit: pasce oues meas io. vltimo. Sed hoc prius ꝓmiserat: cum dixit: tibi dabo z cetera.

De potestate ecclesiasticali largitate diuinali z sublimitate papali. c. 3.

Tibi dabo claues re

gni celoz. In qbus ẏbis tria pñt ꝓsiderari. Primo ptãs ecclĩasticalis ad plura se extendẽs: qz in plurali dicit claues regni celozum.

Secũdo largitas diuinalis ipam libere ꝓferẽs qz xps ẽ: g̃ ait: dabo: non vendã. Tertio sublimitas papalis eã plene suscipiẽs: qz. s. dicit petro z oĩ suo successoꝛi. Uñ tibi dabo claues regni celoz zc. In tota cõitate xpiana seu ecclĩa ẽ necessariũ vnũ solũ esse psidentẽ: quẽ dicimus esse papã successoꝛẽ petri. Hoc aũt ꝓbat hereueus in tractatu de ptãte pape rõe z auctozitate. Rõnẽ aũt inducit duplicẽ. Et prima sumit ex vnitate eccle z ẽ talis. In oi vno prĩcipatu bñ ozdinato ẽ vn⁹ solus sũmus princeps: ad quẽ ptinet regimẽ oĩm q̃ sunt de illo principatu: z in oĩbus que ptinent ad bonũ regimẽ illius principatus bñ dispositi. Sz principatus ecclie seu cõitatis xpiane ẽ talis vz vnus et bñ ozdinatus: g̃ oz habere vnũ solũz principl̃r psidentẽ: qualis ẽ papa. Maioꝛ ꝓbatur q̃tum ad tres ptes q̃s ptinet. Nã q̃ in vno pncipatu oz esse vnus solus psidens supmus: patz ex hoc: qz pluralitas principũ quoz vnus nõ subest alteri: repugnat bono reipu. qz vn⁹ posset destruere: qõ alius posset facere. Uñ ex hoc ꝓcludit phs xij. metaphysice: q̃ totius vniuersi ẽ vnus solus ꝓnceps dices sic: entia nolũt male dispõi: nec bona ẽ pluralitas ꝓncipatuũ: vnus est g̃ princeps. s. deus. Quãtum ad secũdã ptem maiozis. s. q̃ ille sit princeps oĩm de illo ꝓncipatu p̃z: qz si hoc nõ eẽt: ñ esset ꝓnceps totius ꝓncipatus si aliqs ñ eẽt sub eo. Quantũ ad tertiũ p̃z qz si ꝓncipatus et psidẽtia eius ñ se extẽderet ad oĩa que ptinẽt ad bonũ regimẽ illius ꝓncipatus: vt possz de oĩbus disponere: sua psidentia eẽt insufficiẽs ad bñ regẽdũ. Minoꝛ aũt ꝓbat. s. q̃ ꝓncipatus ecclie seu cõitatis xpiane sit vnus: qz xps dicit io. x. sit vnũ ouile. s. ecclie: p̃z etiã ex symbolo nicen cõcilij: z vnã sanctã catholicã z aplicam ecclam. Est etiã talis ꝓncipatus bñ ozdinat⁹: qz a spũ sancto regit ecclesia ꝟm aug. di. 8. qui ꝓtẽpta. q̃ errare nõ pot: Et ad instar hierarchie celestis optime disposite iuxta illõ exo. 25. c. oĩa fac ꝟm exẽplar qõ tibi in monte mõstratũ ẽ: g̃ oz esse vnũ psidentẽ ecclie s. papã. Scõa rõ sumit ex ꝓfozmitate fidei z moꝛũ: q̃ oz eẽ in tota ecclĩa dei: z ẽ talis. In tota vniuersitate xpiana oz esse ꝓfozmitas de his q̃ pertinẽt ad veritatẽ fidei z bonos mozes circa necessaria ad salutẽ. Sz tales cõfozmitas ñ pot saluari nisi in ozdine ad vnũ caput seu vnũ psidentẽ: ad quẽ spectat sñiare qd credendũ z qd agendũz: g̃ zc. Et intñ est iste ꝓncipatus vnus: q̃ nullus auctozitate hũana pot dirimere: ita q̃ nec papa cuz tota ecclĩa posset istã monarchiã mutare. Et rõ ẽ qz vicarius generalis in aliqua cõitate subiecta ñ pot licite facere ꝺrium: qõ ꝓncipalis dñs ozdinauit. Sz dñs iesus xps cuius papa ẽ vicarius: ozdinauit vnũ monarchã: vt pz q̃ illud: tu es petr⁹: z sup hanc petrã zc. Et si dicat: q̃ hec vnitas monarchie accipienda sit in ozdine ad vnũ pastoꝛẽ: g̃ ẽ xps: ñ valet: qz oz ponere monarchã: g̃ ꝓuerset cũ subditis: z eos regat ꝟm varietatẽ tpm z locoꝛ z psonaꝛ: z vnũ solũ ozdinauit xps tale. s. petrũ z successoꝛes eius. d. tu es pe. zc. z tibi dabo. Probat hoc idẽ auctozitate io. x. Fiet vnũ ouile z vnus pastoꝛ: z q̃ illud ẽ multiplex: sicut multiplex ẽ ozdo. Nã in quolibet septẽ ozdinũ impzimit spãlis character: qui ẽ quedã potẽtia spũalis ad agendũ ea q̃ ptinent ad illũ ozdinẽ. Sz de ozdine sacerdotij ẽ difficultas. Et cuz ait: tibi dabo claues re. ce. zc. p clauẽ intelligit ptãs ecclĩastica: z hec dr clauis q̃ similitudinẽ: qz sicut p clauem homo pot apire z claudere: ita q̃ ptãtem ecclĩasticã clauditur regnũ ecclie militãtis vel triũphantis indignis q̃ subtractionẽ absolutionis vel per excõicationem: z bene dispositis apitur per absolutionem a peccatis z a sententijs. Est autẽ duplex ptãs ecclĩastica. Unde in plurali dicit claues. s. potestas ozdinis et ptãs iurisditionis. ptãs ozdinis ibi. s. tibi dabo claues regni celozũ: et quodcunq; et cetera. Ubi dicit glo. ptãtem ligandi et soluendi vni. s. petro cõcessit: vt vos ad vnitatez

uitaret. Christus. n. principē apostolorum eius cōstituit: vt vnū principalem vicariū xpi haberēt ecclesia: ad hoc optime facit quod dicit cyprianꝰ 24. q. 1. loquitur. Constituit vicariū: cui dixit: pa. o. m. Sed ꝓmisit cum ait. Tibi dabo claues re. ce. rē. Per clauem intelligitur ptās ecclīastica. et hec dicitur clauis ꝓ similitudinē: quia sicut ꝑ clauem hō potest aperire ⁊ claudere. Ita per potestatē ecclesiasticā clauditur regnum ecclesie militantis vel triumphantis indignis per subtractionem absolutiōis vel per excommunicationē. Et bene dispositus apitur ꝑ absolutionem a peccatis ⁊ a sentētijs. Est autē duplex ptās ecclīastica. Una in plurali dicit claues. s. ptās ordinis ⁊ ptās iurisditionis. Ptās ordinis est multiplex sicut multiplex ē ordo. Nā in quolibet septem ordinibus imprimitur spālis character qui ē quedā ptās spūalis ad agendū. ordinata ea q̄ ptinēt ad illum ordinē. Sēz de ordine sacerdotij est difficultas. Et q̄ntus ad ordinem sacerdotalē est character impressus in aīa in susceptiōe sacerdotij indelibiliter a xpo vt a cā principali: ab eo vt cā instrumētali. i. q̄dam potētia nō innata nec acquisita sed a xpo infusa: q⁊ vz apire pōt regnū celoꝝ. s. cōficiēdo corpus xpi verū: ⁊ vt ita dixerim ꝑ cōsecrationē hostie faciendo celum apire: ⁊ xpm in sacro existere: hz etiaz ptātem sup corpus xpi mysticum. s. in absolutione sacramēti penitētie disponendo ad gram instrumentaliter. Sēz q⁊ istud ē magis obscurum. sciendū ꝯm beruēū in libro de ptāte pape: q̄ effectus sacri pñie cuius minister est sacerdos: ē remissio peccati actualis. hec aūt remissio haberi non pōt nisi ꝑ displicentiam ipius peccati actualis: inq̄ntum ē offensa dei: ⁊ ꝑ voluntatez est offensa dei: ⁊ per voluntatē satisfaciendi ⁊ soluendi emēdam per penā. Et q⁊ humana natura ē insufficiens ꝑ se ad talem displicentiā habendaz et talem voluntatē satisfaciendi: que sit deo accepta que quidē vocat cōtritio: ideo ꝓuidit nobis deꝰ de sacro penitentie: per qō minister ministrando tale sacrm possit in nobis causare talē dispositionem ad graz: per quā suppleatur defectus noster qui est ex parte opantis: q⁊ nō nisi per talē dispositionē cōiter attingitur ad contritionez: ita q̄ ex parte operis operati. s. sacri actio pertingit ad cōtritionē: immo oz ponere in ministro ptātem spiritualem: per quā vna cū debita forma verboꝝ causet talem dispositionē ad gram. Et hec est potestas characteris: que pōt esse sine ptāte iurisditiōis sic pz in sacerdote ñ hñte curā. ⁊ ecōuerso pt ee ptās iurisditiōis sine ptāte characteris: vt pz ī ñ sacerdote hñte curā aīaꝝ. Q⁊ xo peccatoz nō ē dignus reconciliatione cū deo nisi per talē displicentiā peccati ⁊ voluntatē soluendi emendaz: iō oportet q̄ minister ꝑ quē debet reconciliari peccatoz habeat ptātem iudicādi: vtꝝ sit dignus reconciliatione vel nō: ⁊ q̄ etiā habeat potestatē reconciliādi eum ⁊ repudiādi vel ligandi eius: si sit dignus penitētia reconciliāte eum ad iustam penā: ita q̄ materia sacri sit ps̄ona obligata stare sententie ministri absoluētis eū ⁊ ligantis eū ad penā iustam. Istud aūt requirit ptātem iurisditionis: quia nullus obligat alicui vel pene taxate absq̄ eo: nisi sit ei subiectus: ⁊ ꝑ conseqns habeat iurisditionē sup eū. Et ideo in ministro sacri pñie regritur vtraq; ptās. s. ptās characteris: q̄ est dispositio ad gram supplendo defectuz: qui est ex parte opis opantis. i. ex parte conatus peccatoris. Et ptās iurisditionis ꝫm quā peccator sit subiectus ⁊ obligatus suo ministro. Notandū est autē: q̄ cū queritur vtrū minister hñs iurisditionē sit de necessitate sacri penitētie: est quadruplex modus dicendi. Aliqui. n. dicūt: q̄ hic. s. minister habens iurisditionē nō est de necessitate talis sacri sed de necessitate p̄cepti ecclīe: q⁊ ecclīa sic p̄cepit: vt. s. quilibet annuatim confiteat̄ ꝓprio sacerdoti: extra de pe. ⁊ re. omnis. Hoc autē ꝓbant triplici rōne. Primo quidē q⁊ si esset de necessitate sacramēti minister hñs iurisditionē sup cōfitentē: sequeretur q̄ papa nō posset a quoq; absolui a peccatis: cū nullus habeat sup eum iurisditionē: sed hoc est falsum. Secūdo q⁊ in articulo mortis ñ pōt qs absolui a q̄cūq; sacerdote: sed solū a curato suo: quod est falsū. Tertio q⁊ in susceptione ordinis sacerdotalis constituit̄ quis mīster ad consecrandū corpus xpi: ita cōstituitur minister sacri penitētie. Sed in susceptione sacerdotij nō confertur aliqua iurisditio ordinato: q̄ non est de necessitate sacri penitentie: q̄ minister eius habeat iurisditōnē. Sed beruens reprobat hanc opi. vt erroneā ⁊ falsā. Et hoc ꝓbat ex ista rōne. s. ex forma ⁊ ex effectu ipius sacramēti penitētie: q̄ est absoluere ⁊ ligare: q⁊ absoluere vel ligare reū in quocunq; foro ptinet ad iudicem et ꝓsequēs ad habentē iurisditionē super eū. Sed minister sacri pñie absoluit penitentē in foro cōscientie: ⁊ ligat. s. obligando ad certā satisfactionē q̄ rē. Patz hoc ex forma: ego absoluo te rē. ⁊ auctoritate xpi dicentis: tibi dabo rē. ⁊ quecūq; solueris sup terrā rē. mat. 16. Sequeret̄ ⁊ aliud inconueniens ex hoc. s. q̄ confessius ei qui nō habuit iurisditionē: nō teneret̄ iterare confessionē: qñ hoc sciret: qō est falsū. Item ex hoc ⁊ aliud inconueniens seqūretur: vz q̄ quilibet sacerdos essz ꝓprius sacerdos: qō est falsum. Primā aūt illoꝝ rōnem sic destruit: q⁊ papa q̄uis simplr loquēdo nō sit subditus alicui iudici: tñ non sequit̄: q̄n possit se subijci alicui: qō facit: cū confitetur: nec alīs possz cōsequi effectum sacramenti pñie: nisi se subijciē do. Sēz pōt ad hoc eligere quē vult: ⁊ tenetur ei quem elegerit se subijcere in faciendo pñiam iniunctā ꝓ mortali. Secundā rōnez euacuat: quia vz intentio pape est quēlibet in articulo mortis licentiare ad subijciendū se cuilibet: cū deest prior prius sacerdos. Ad tertiā rñdet. d. q̄ in susceptione ordinis sacerdotalis cōstituitur quis minister sacramēti penitentie: q̄ntum ad illud ꝑ qō sibi competit disponere ad gram: mō supradicto

in ordine ad debitam materiam. Non tamē sub cōstituitur in susceptione talis ordinis in ordine ad materiā in quā debeat agere. In predicto.n. foro materia debita non solū ē peccator indigēs grā:sed etiā ois q̄ sit peccator obligatus sñie confessoris. Et hoc nō conferr̄ in illo ordine sz in collatione cure. Secūdi dicūt:q̄ ō necessitate sacrī pñie est iurisditio:t q̄ talis iurisditio ꝓferr̄ in receptione ordinis sacerdotalis. Qō ꝓbat. Primo quidē qz in receptōne sacerdotij dar̄ ptās remittendi peccata:vt ps ex forma que ibi dr̄. Secundo qz si hoc ñ esset:nō posset absolui peccator in articulo mortis a quolibet sacerdote: qō tñ ab oībus tenet̄. Sz hanc opi.vt falsā t erroneā reprobat ipse hereus. Nā ex hoc sequeret̄:q̄ vn⁹ sacerdos nō plus hēret curā aiar̄ q̄ alius si quic qd ptinet ad curā fm istam ptātem totū ē collatum in susceptione ordis. Item fm hoc in eccl̄ia dei nulla esset collatio cure aiar̄ nisi in susceptōe ordinis sacerdotalis:qz quicqd fit postea:magis debet dici solutio ptātis suspēse vel ligate q̄ collatio ptātis de nouo. Item fm hoc nullus ñ hñs ordinē sacerdotalē hēret curā:qō falsū ē. Primū enī motiuū hor̄ sic ōstruit.d. Necessitate sacrī sunt due ptātes.s.ptās characteris:q̄ facit ad cau sandū illā dispositionē ad grām. Et cū hac rōne materie requirit̄ ptās iurisditionis:t q̄libet facit ad remissionē peccati. Qñ g̃ dr̄:q̄ in susceptione sacerdotij dar̄ ptās remittēdi peccata :ver̄ est q̄ dar̄ aliqua ptās faciēs ad remissionē peccati:qz illa q̄ cāt dispōnem ad grām. Sz ñ dar̄ ois ptās faciens ad remissionē peccati:qz nō ptās iurisditionis:q̄ hūlitat materiā faciēs subiectā sacerdoti vt iudici suo. Ad aliā rōnem de articulo mortis dictū est supra. Tertij dicūt:q̄ de necessitate sacrī pñie ē iurisditio:sz illa iurisditio vt dicūt est arbitraria:ita.s.q̄ in arbitrio peccatoris ē subijcere se:cui voluerit se subijcere:ita q̄ q̄tū est de eo qō ē ō necessitate sacrī glibet a q̄libet sacerdote pōt absolui. Qr autē nō pōt absolui glibet a quolibet:hoc ē ꝓpter p̄ceptū eccl̄ie. Vñ quicunq; vadit ad aliū ꝓ absolutione:q̄ deputet papa vel p̄latus peccat:vñ non consequit remissionē peccator. Qr autē illa iurisditio sit arbitraria:pbant p hoc:qz papa nō pōt hr̄e iudicē nisi arbitrarium. Et per hoc qz glibet in articulo mortis a q̄libz sacerdote pōt absolui. hanc etiā vt erroneā reprobat:qz sequeret̄ ex hoc:q̄ ptās iurisditionis nō plus descēdit in inferiores positiue loq̄ndo a se de aplica q̄ ecōtrario: qz fm hāc positionē ptās iurisditionis p se loq̄ndo est in arbitrio peccatoris:q̄tū ad illud qō est sibi positiuū:qz papa vel alij plati p se loquēdo nullā curā conferūt: sz tollunt impedimentū:q̄bus peccator ipedit̄ ab eo: qō sibi de iure diuino cōpetit.s.ad hoc q̄ ē posse subijcere se cui voluerit. Ad rōnes aūt dicendū ē q̄ papa nō est astrictus alicui determinato iudici iure diuino vel hūano:licet iure diuino sit astrictus sese subijcere alicui:si vult hr̄e effectum sacrī Unde ipse potest se subijcere cui vult. Omnes aūt alij ab eo in vtroq; foro sūt sibi subditi sicut suo iudici. Et ideo nullus pōt se subijcere alicui alteri extra piculum mortis nisi de licentia sui.s.mediate vel īmediate. Est g̃ quarta opinio:quā tenz vt veraz:q̄ de necessitate sacrī pñie est minister hñs ptātem iurisditionis:qua ꝓfitēs sit astrictus sñie ꝓfessoris:quā ptātem dz habere mīster vel īmediate a deo:sicut papa hz sup totam eccl̄iā. Omnes autē ministri alij hñt hoc a papa vel ab ipso suscipiēte sacrm:vel subijciente se q̄tum ad illū q̄ iure diuino nulli determīato iudici est subiectus:sicut ps de papa. Est g̃ de necessitate sacramenti penitentie iurisditio ministri sup confitentē:t hoc ē de necessitate diuini p̄cepti non eccl̄ie tñ:ita q̄ papa hoc tollere nō posset:nec in sua p̄sona nec in alia. Unde papa nō potest absolui ab illo:cuius sentētie stare nō esset obligatus:ꝓpter quod si vellet confiteri alicui vt socio aut subiecto t nō vt iudici suo:q̄tum est de effectu sacrāmēti nihil fieret: sed in hoc differt de papa t de alijs:qz vt dictum ē:oēs alij a papa hñt iam iudicē ordinatū alīs determinatū:cui a deo sūt oēs alij subiecti.s.papā vel alium ex dispositione pape mediate vel īmediate:t ideo sine licentia eius mediata vel īmediata nō p̄nt se subdere alij. Qr aūt si fiat hr̄ subiectio seu cōfessio ī articulo mortis cuicūq; sacerdoti:cū deest ꝓprius:hoc intelligitur fieri de licentia interp̄tatiua pape. Sz papa qui nulli ē p̄sone determinate subiectus:potest in isto foro se subijcere cui vult:ad quā subiectōnē tenetur ex p̄cepto diuino si cōtingat eū peccare mortaliter. hec hereus t̄.

De potestate ecclesiastica signata p claues:vbi ponuntur septem potestates:in quibus petrus p̄cessit alios apostolos.c.4.

De potestate iurisditionis.

Nota fm hereū in lib̄o de potestate pape:q̄ ptās iurisditōnis videt̄ importare q̄tum apparet ex interp̄tatione ptātem dicēdi ius siue statuēdo siue sñiando. Nā dicere ius uł iustū pōt cōtingere dupliciter. Uno mō sine qua cunq; obligatiōe:sicut qñ aligs scholastice:puta determinādo in scholis dicit aliqd esse iustū. Et ista ptās dicēdi ius p hūc modum ñ ē illa de qua nūc agit̄. Alio mō pōt vocari ptās ius dicēdi: uł qñ aligs hz ptātez sup aliq̄s:sic q̄ possit obligare eos ad tendēdū ꝓ iusto hoc qō dicit siue statuē do siue sñiando. Statuēdo quidē sicut q hz ptātē talē:statuat ex cā rōnabili:vt ieiunet̄ in.xl.ipo facto:q̄ hoc statuēdo dicit:hz rōez iusti siue debiti fieri:ita q̄ subditi illi⁹ q hz talē ptātē tenētur adherere huic dicto tāq; iusto. Et idē ē in ꝓhibiti qz subditi tenent̄ vitare ꝓhibitionē ab isto tanq; iniustū. Sñiando aūt vt si aligs hñs talē ptātez aliquē subditū sñiet eē reū uł ñocentē:dictū suū ī tali casu tenet̄ subditi hr̄e ꝓ iusto uł ꝓ iure:t tal⁹

poteſtas ius dicendi eſt poteſtas:quam vocam⁹ iuriſditionem:ita ꝙ poteſtas iuriſditionis poteſt ſic deſcribi. Poteſtas iuriſditionis eſt qua p̄eſi/dens alicui reipub.poteſt dicere ius ſtatuēdo uł ſententiando cū obligatione ſubditoꝝ ad habendum illud quod dicitur ꝑ iuſto. Contingit autē in iſtis ſtatuendis vel ſentētiandis aliquādo poteſtatē iuriſditōnis determinari dupliciter. Uno mō ꝯtum ad caſus:ita.ſ.ꝙ ipſa poteſtas nō ſe extendit ad omnes caſus:ſed ad quoſdā. Alio mō ꝯtum ad populum ſubiectū.ſ.ꝙ ſe extēdat tantum ad populum ⁊ non ad plus.

De iuriſditione ſeu po

teſtate pape in declarando dubia circa ius diuinū vel naturale. Sciendū ꝙ quedā ſunt de iure diuino vel naturali:quedā de iure hūano poſitīo Quantū vero ad illa que ſunt de iure naturali uł diuino:iuriſditio ſeu poteſtas papalis nō ſe extēdit ſic:vꝫ ꝙ iſta poſſit mutare:vel etiaꝫ dare eis vim obligandi. Et ratio eſt:qꝛ inferioꝛ nō poteſt mutare leges ſupioꝛis:deus autē eſt ſupioꝛ ad papam. Ea autē que ſunt de iure diuino vel naturali:ſunt a lege dei ſcripta vel menti indita. Unde ñ poteſt eam mutare.xꝯ.q.i.ſunt qui dicunt. Uerū eſt tñ:ꝙ in talibus que ſūt de iure diuino vel naturali:ſi ē aliquod dubiū:ad papam ꝑtinet auctoritas declarandi. Et ſic poteſt exponi illud:tibi.ſ petro ⁊ cuilibet ſucceſſoꝛi tuo dabo claues.i.poteſtatem ad apiendum.i.declarandū regnū celorum.i.ſcripturā.ſ.ſanctam. Ubi ſciendū ꝙ declarare dubia in aliquibus pōt contingere dupl'r Uno mō ingſitiue :ſeu opīatiue:ſicut pōt glibꝫ ex ingenio vel habitu inquirēdo de dubijs alicuius ſcientie. Et iſto mō declarare pōt ꝑtinere ad quēlibet ſcientē vel doctum in aliqua ſcīa. Alio mō pōt accipi declarari cum auctoꝛitate aliq̄:ſic.ſ.ꝙ declaratio ſua debeat haberi ꝑ vera ⁊ firma:ita ꝙ nō liceat oppoſitū tenere vel opinari. Et iſto modo poteſtas vel auctoꝛitas declarādi p̄edicta dubia eſt ſolum apud ſummum pontificem: hoc autē ſic ꝓbatur. Oꝑtet.n.in eccleſia ponere vnū caput:ad quod ꝑtineat declarare illa:q̄ ſunt dubia circa quecunq; ad fidem ꝑtinētia:ſiue ſint ſpeculatiua ſiue agibilia. Cuius rō eſt: qꝛ oꝫ ponere eccleſiam ſic diſpoſitam:ꝙ tota cōitas vniuerſalis eccleſie maneat in vnitate fidei ⁊ in vna ſententia de fide Sed hoc nō poſſet eſſe:niſi tota cōitas eccleſie haberet recurſū ad vnū caput ſcz p̄eſidentē:apud quem eſſz auctoꝛitas declarandi dubia. Conſtat autē ꝙ in eccleſia nō poſſet eſſe aliq̄ talе caput:niſi ſoluſ papa:ergo ad ipm ꝑtinet huiuſmodi declarare dubia. Et ſi obijciat contra hoc:ꝙ cū papa ſit ſingularis ꝑſona potēs peccare ⁊ errare:apud autē poteſtatem errātem ñ debet eſſe auctoꝛitas:ꝓtra quā nō liceat opinari Rñdendum ꝙ licet papa vt ſingularis ꝑſona ⁊ ꝑꝛio motu agens poſſit errare:ſicut dicitur de illo leone:ꝓtra quem iuit hilarius pictauiēſis ad concilium generale:tamē papa vtens ꝓſilio ⁊ requirens adiutoꝛiū vniuerſalis eccleſie deo oꝛdinante:qui dixit petro. Pꝛo te rogaui:vt non deficiat fides tua:nō pōt errare. Nec poteſt eē vniuerſalis eccleſia tanꝯ vex recipiat aliquod erroneū. Nec tñ papa ſic:vt ſingularis ꝑſona ſñiam erroneā teneat ſequit ꝙ auctoꝛitas eius obliget ad illā ſententiā tenendā. Nec etiā ꝙ auctoꝛitas illa ſibi erranti ſubtrahat:ſed ꝙ auctoꝛitas ſua ñ habeat locū obligandi in tali caſu.ſ.quia ē obiectū aptum natum auctenticari:ſicut nō ſequitur: ꝙ careat vſu ille qui nō videt ſapoꝛē: qui non ē obiectum viſus. De iuriſditione ſeu poteſtate pape circa poſitiua p̄cepta. Sciendū ꝙ ꝯtuz ad ea que euidenter valēt ad ad oꝛdinandū hoīem in deū ſm p̄cepta diuini iuris vel naturalis ſiue p̄cipiēdo ſiue ſtatuēdo:vt ꝙ ſemel in anno ꝯfiteatur ad minus:ſiue ꝓhibēdo que retrahūt hoīes a p̄dictis:ſiue taxando penas ꝓtra trāſgreſſoꝛes:ꝯtum ad penas vite p̄ſētis papa hꝫ plenariū ptātem in talibus oībus abſq; exceptione alicuius caſus ad talia ꝑtinentis. Et hec ſunt illa que ꝑtinent ad ius poſitiuū pertinēs ad eccleſtaſticā iuriſditionē. Et ſic poteſt intelligi illud:tibi dabo claues.i. ptātem ligādi per p̄cepta ⁊ ſtatuta.ſoluendi.per abſolutionē vel diſpenſationē. q̄cunq;.i.in omni materia poſitiua.⁊ regni celoꝝ i.militātis eccl̄ie. Qđ autē papa in hi⁹ bēat plenitudinē ptātis: ꝓbat ſic. Jn oī repub.bñ oꝛdīata oꝫ ponere aliquē q̄ p̄eſit reipu.q poſſit totā cōitatē mouere ad oīa illa que ꝓferunt ad bonū reipub. ⁊ ad finē:ad quē oꝛdinat illa reſpu. ⁊ p̄ecipue ō bis que ſic ꝓferūt:vt ſine eis nō bene oꝛdinaret cōitas ⁊ bonū reipub. Sꝫ p̄ſidēs vniuerſaliter reipu.in cōitate xp̄iana eſt papa:ꝙ papa pōt p̄cipe talia q̄ ꝓferūt ad bonū reipub.in cōitate xp̄iana. Dico autē que ꝓferunt ad bonū reipub.ſic ꝙ ſine eis reſpu.nō attingeret ad finē debitū:qꝛ nō oñe ꝓferens ad bouū cōe pōt p̄cipe ſicut nō pōt p̄cipere continentiā monachalē:vel ieiunare in pane ⁊ aqua ꝑ totā.xl.niſi hoc faceret ꝓpter culpaꝫ puniendā vel aliud ſiłe. Sic ꝙ in ſtatuēdo ptās pape ſe extēdit p̄cipiēdo vel ꝓhibendo oīa illa q̄ ꝓferūt ad obſeruandū ea q̄ ſunt iuris diuini vel naturalis:eo mō quo dictū eſt:in quoꝝ obſeruantia ꝓſiſtit bonū reipub.xp̄iane ⁊c.

De iuriſditione ſeu po/

teſtate pape in ſñiando de ſubditis :⁊ ꝙ debeant hēri ꝑ talibus:put ſententiāt. Et ꝯtum ad ptātē ligādi ⁊ ſoluendi eos ſiue in foꝛo iudiciali exteri oꝛi ſiue in foꝛo penitētiali:ſciendū ſm beruеū in dicto li.ꝙ papa hꝫ plenitudinez ptātis ꝯtum ad oēs caſus ⁊ ꝯtum ad oēm ꝑſonā exiſtentē de eccleſia militāti:⁊ hoc ꝓbat ex illa auctoꝛitate:tibi dabo cla.re.ce.ꝑ id qō ſequit: qōcunq; ligaueris ⁊c.ſ.ſentētiando ꝑ abſolutōnē vel ꝺēnationē in vtroq; foꝛo. Pꝛobat etiā iſtud rō e tali. Oꝫ ponere in tota cōitate xp̄iana aliquem p̄ſidentem:ad

quã ptineat p se vl' p aliũ sñare de q̃libet q̃lib̃ de beat regi:fm id qõ egit vl' omisit:q̃tũ ad oĩa q̃ ptinẽt ad hoĩez'ordinãdũ i deũ:siue ptineat ad noticiã ꝓscie siue ad iudiciũ exteri⁹. Sz quantũ ad ea q̃ ptinẽt ad ordinãdũ hoĩez i deuz:nullus ẽ talis p̃esidẽs nisi papa ꝙ ꝛc. Maioꝛ pz:qꝛ opoꝛtet ponere :ꝙ ille q p̃eest reip.ꝛ alicui cõitati possit sup quẽlibet de cõitate dare sñaz:quomõ dz regi i ordine ad finez reipu.ꝛ mõ q̃ resp.dz ordiari ad illũ finẽ. Sz ad hoc ꝙ qlibet de cõitate xp̃iana ordinetur i finẽ debitũ reip.xp̃iane:ꝛ sic mõ q̃ debz ordinari:oz ꝙ sit aliqs:ꝙ de quolibet possit sententiare q̃lis sit:ꝛ q̃liter regat fm illõ qõ egit vl' omisit:nõ solũ i foꝛo iudiciali exterioꝛi:sz etiã q̃tũ ad ea q̃ ptinẽt ad foꝛ ꝓscie:qꝛ vtroq; mõ oz hoĩem ordiari in deũ fm modũ cõueniẽtẽ cõitati xp̃iane:qꝛ tali mõ instituit deus:ꝙ hõ subdere tur iudicio p̃esidẽtis fm potestatẽ ecclestasticã. papa ergo hz ptãtẽ sentẽtiãdi de omni hoĩe ptinẽte ad cõitatẽ xp̃ianã in omni casu :ꝛ q̃tũ ad foꝛũ iudiciale ꝛ foꝛ penitẽtiale. Et cũ hoc etiã ꝙ talẽ ptãtem põt cõferre alij:vt dicetur infra.

Ista autem iurisdictio ꝛ ptãs vniuersalis pape ẽ instituta a xp̃o:vt patet ex illa auctoꝛitate:tibi dabo:ego.s.xp̃s. Et qõ ꝓ misit tũc ipleuit:cũ ait:pasce.o.me. Jo.vlti. Pꝛobat hoc beruꝰ in tali tractatu tali rõe. Jnstituere iurisdictõez fm quã aliq̃ cõitas dz regi:ptinet vl' ad ipaz cõitatẽ vl' ad dñz illi⁹ cõitatis:sz cõitas q̃ dz regi ꝓ ptãtẽ papalẽ ẽ cõitas xp̃iana q̃tũ ad ecclesiã militãtẽ.hui⁹ aũt cõitatis nõ est dñs nisi xp̃s vel papa:ꝑ ista ptãs dz instituꝛi vel a xp̃o vel a papa vel a tota cõitate xp̃iana:sed nõ ẽ instituta a papa vel a cõitate xp̃iana:ꝑ a xp̃o solo. Qꝛ aũt ptãs papalis nõ sit ĩstituta a papa:ꝓbatur sic. Ad vicariũ nõ pertinet instituere ptãtẽ:qua vtitur vt vicarius alterius:cũ sibi cõmittereꝯ: qꝛ pꝛius est ptãtẽ instituere:q̃ eã alicui vicario ꝯmittere. Jtẽ quia papa talẽ ptãtẽ papalẽ nec restrĩgere nec ampliare põt:qꝛ nullus papa facere potest:ꝙ ipe vel alius papa habeat maioꝛẽ potestatẽ:q̃ illa quam habet. Sed ꝙ põt aliquã ptãtem instituere:potest eã restringere ꝛ ampliare:ꝑ ꝛc. Jtẽ qꝛ ipe idẽ cõferret sibi potestatẽ:qõ ẽ incõueniẽs dicere in potestate ordinata. Nõ ꝑ a papa est instituta tal' potestas. Qꝛ aũt ista ptãs non sit instituta a cõitate xp̃iana seu ecclesia:ꝓbaꝯ sic:qꝛ aut hoc factuz est auctoꝛitate sibi ab alio commissa :aut auctoꝛitate pꝛopꝛia. Sed ꝙ nõ sit instituta ab eccl'ia ꝓ auctoꝛitatem sibi ab alio cõmissaz pz :qꝛ nec a xp̃o cõmissa legiꝯ talis auctoꝛitas cõitati xp̃iane:cum nõ habeatur hoc i aliquo euãgelio:ꝙ xp̃s eccl'ie cõttulerit auctoꝛitatẽ instituẽdi sedẽ apostolicã:sz nec a papa facta ẽ talis cõmissio:nec fieri potuit: qꝛ minus est instituere aliquã potestatẽ: q̃ ei⁹ institutionẽ cõmittere:sed papa nõ põt ꝑmũ:vt dictũ est:ꝑ multo minus põt fm. Qꝛ non sit instituta ab ecclesia potestas papalis auctoꝛitate ꝓpꝛia ꝓbaꝯ ꝓpꝛimo ex pte obiecti ip̃i⁹ ptãtis sic. Jlla potestas nõ põt institui a cõitate xp̃iana ꝓpꝛia auctoꝛitate:q̃ includit illud:qõ excedit oẽm auctoritatẽ hũanam:ita ꝙ per se nulla auctoꝛitas hũana ad hoc sufficit sine cõmissione alterius. Jncludit enim in se ptãs papalis ligare ꝛ soluere in foro cõsciẽtie:q̃ dici põt actio dei. Jncludit ẽt absoluere a pena debita in foꝛo dei:vt per indulgẽtias fit.hec aũt excedũt auctoꝛitatẽ humanã:ita ꝙ ad hoc nõ sufficit sine alia:ꝑ a cõitate xp̃iana nõ potuit instituꝛi auctoꝛitas ꝛ potestas papalis ꝓpꝛia auctoꝛitate. Scõo ꝓbaꝯ hoc idẽ ex pte finis vel potestatis papalis sic. Finis iurisdictionis ecclesiastice q̃ post xp̃m p̃ncipaliter resident:apud papam est oꝛdinare cõitatẽ xp̃ianã ad ipendendũz deo debitũ cultũ ꝛ sibi acceptuz:ꝛ p consequens vite eterne meritoꝛiũ. Sed ad nullã cõitatẽ pertinet posse instituere iurisdictionẽ:fm quã ipendat cõmunitas ipa debitũ dño p̃esidẽti cõitati tali:cuius dñium vel regimẽ in nullo depẽdet ab ipa cõmunitate. Et rõ ẽ:qꝛ ad inferioꝛẽ nõ pertinet iudicare de eo:qõ cõpetit superioꝛi. Sz sic se hz communitas xp̃iana ad xp̃um siue ad deum :ꝙ xp̃us dñaꝯ tali cõitati taliter ꝙ dãnũ eius ꝛ regimẽ in nullo depẽdet ab ipa cõitate:ꝑ ad cõitatẽ xp̃ianã nõ pertinet instituere iurisdictionẽ ꝓpꝛia auctoritate:fm quã cõitas xp̃iana oꝛdinet ad ipendendũ debitũ cultũ deo. Tertio boc idẽ ꝓbaꝯ ex pte mõi hñdi tale ptãtẽ sic. Jllã ptãtẽ instituere ꝓpꝛia auctoꝛitate qua quis vtitur vt vicarius alicuius dñi:ad nullũ aliũ ptinet nisi ad illũ dñm: cuius ꝙ sic tali ptãte vtitur est vicarius. Sed potestas pape de qua loquimur:ẽ potestas qua ipe papa vtitur:vt vicarius chꝛisti in terris:ergo istam instituere ad nullum alium pertinet nisi ad chꝛistum Et si dicatur:ꝙ omnes pꝛincipes terreni sunt etiam vicarij chꝛisti:quia omnis potestas a domio deo est. Ro.iz.licet non sit a deo abulus potestatis:ꝛ tamen pꝛincipes possunt instituere iurisdictionẽ super populũ:quem regũt ꝓpꝛia auctoꝛitate vel auctoꝛitate cõitatis cui pꝛesunt. Nñdet ꝙ aliter sunt pꝛincipes vicarij dei ꝛ aliter papa. Pꝛincipes enim non sunt vicarij dei expꝛesse et explicite:per expꝛessam institutionem ꝛ explicitam eius:nisi aliqui reges qui fuerunt instituti reuelatione diuina vt saul ꝛ dauid. Possunt tamen pꝛincipes dici vicarij dei implicite: inquantum scilicet deus dedit nature humane rationem naturalem:qua posset iudicare esse bonum aliquã potestatem esse in republica:que pꝛeesset omnibus in cõmunitate:que posset restringere malos ꝛ conseruare bonos circa ea que pertinent ad bonum humanum. Sed Petrus cui succedit papa non sicut simplex episcopus:sed sicut generalis vicarius super totam ecclesiam factus est generaliter ꝛ expꝛesse a chꝛisto vicarius modo pꝛedicto:cum dixit:pasce oues meas. Et hoc sibi pꝛomisit:cum ait:tibi dabo claues regni celoꝛum: ego scilicet chꝛistus nõ ecclesia vel alia persona.

.XXIII.

Et nota ſm Iſidorum. debent iuuare eccleſiam ꝓncipes ſeculi: qñ infeſtant ab alijs: vñ. 23. q. 7. ſic ait. Principes ſeculi nonunq̃ intra eccleſiaz ptātis adepte culmina tenent: vt ꝑ eandē ptātez diſciplinā eccleſiaſticā muniant. Ceterum intra eccleſiā ptātes neceſſarie nō eſſent: niſi qō non ꝑualent ſacerdotes efficere ꝑ doctrine ſermonē poteſtas imperet ꝑ diſcipline terroꝛē. Sepe per regnū terrenū celeſte regnū ꝓficit: vt intra eccleſiā poſiti contra fidē ⁊ diſciplinā agūt: rigoꝛe ꝓncipum conterant. ⁊ paulo poſt. Cognoſcant ꝓncipes ſeculi deo rationē ſe debere reddituros ꝓ eccleſia: quā ꝓ xp̄o tuendā ſuſcipiūt. Mā ſiue augeat̄ pax ⁊ diſciplina eccleſie ꝑ fideles ꝓncipes: ſiue ſoluat̄ ille ab eis rationē exigit: qui eoꝝ poteſtati ſuā eccleſiā tradidit. hec ille. ſ. ad defendendū ⁊ iuuandū nō inuadendū ⁊ vſurpandū bona ⁊ iura ſua: ⁊ ad obediendū nō imperandū ei: vt faciūt frequenter. Concludit heruеus. 3ª ex ſupꝛadictis. Primū eſt q̄ collatio iuriſditionis vel poteſtatis papalis ptinet ad ſolū xp̄m. Secundū q̄ ꝓma collatio ptātis papalis fuit facta ſingulari ⁊ determinate pſone petri dicente xp̄o ipſi: tibi dabo. ⁊ paſce oues meas. Tertiū q̄ alie collationes facte alijs papis iuriſdictionesq̃ papales ſūt facte a xp̄o pſone electe ab eccleſia vel ab hñte vices eccleſie in hoc: ſicut modo habēt cardinales.

De plenitudine poteſtatis papalis ⁊ iuriſdictionis erga alias ptātes ī ferioꝛes: vt pr̄iarchas archiep̄os ep̄os ⁊ parochiales curatos.

Ubi ſciendū ſm heruеū ī dicto tractatu: q̄ oīs ptās eccleſiaſtica alia a papali ſubeſt ei quo ad tria. Primo q̃ztū ad cozrectionē abuſus. Scō q̃ztū ad inſtitutionē ⁊ collationē ipſi⁹ ptātis inferioꝛis. Tertio ad ſubſidiū adminiculatiuū. i. q̄ teneāt iuuare eā: ſi aliquo mō indigēt. Primū ꝓbat ſic: ꝓſidentia ꝓncipis ī oī ꝓncipatu ozdinat̄ ad hoc: q̄ ipe moueat oēs ſubditos illi⁹ ꝓncipatus ad bonū ſeu finē reipublice. vñ ad eū ptinet: q̃ztū in eo eſt ꝓferre ⁊ ozdiare ea q̄ ꝓferūt ad tendendū ī bonū reipu. i. ea q̄ ſūt virtuoſa: et tollere ea q̄ tollunt motionē ad talē finē vt vicia ⁊ abuſiones. Ad eandē. n. ptātem ptinet mouere aliquos ad aliquē finē ⁊ tollere ea q̄ impediunt motionē ⁊ ꝓfectū cōitatis. hec añt ſūt vicia ⁊ abuſiones: q̄ inozdināt hoīem a deo. Tota añt reſ publica ſeu coītas xp̄iana ad hoc ozdinat̄ vt ad ſuū finē debitū: q̄ ꝓiungat̄ deo ꝑ opa virtuoſa: ⁊ q̄ impedit̄ ꝑ vicia ⁊ diuerſas abuſiones: nō ad papā qui eſt ꝓmus ꝓſidens ⁊ ꝓncipalis: pertinet huiuſmodi vicia⁹ cozrigere ⁊ tollere erga omēs inferioꝛes ptātes quantū in eo eſt: vt tota coītas xp̄iana tendat in debitū finez. Et ad hoc poſſet induci illud hieremie. i. Ecce cōſtitui te: ait dñs ſup gentes ⁊ regna: vt euellas deſtrues diſſipes ⁊ diſpdas. ſ. quo ad vtcia: edifices ⁊ plātes quo ad virtutes. Nullus ꝓlatus eccleſiaſticus ē ſup regna niſi papa. Et in ſignū huiꝰ zacharias papa depoſuit lodouicum a regno francie: q̄z inutilis erat: vt habet̄. 15. q. 6. alius. Et Inno. imperatoꝛē Federicum ab impio. Quantū ad ſecundū. ſ. q̄ oīs ptās inferioꝛ papa ſuperioꝛ ē ſubdita ei q̃ztum ad inſtitutionē ⁊ collationē ei⁹ ⁊ remotionē qō ꝓbat ſic: oēs ptātes inferioꝛes a papa ſūt limitate ⁊ determinate: vt apparet de facto. Aut igit̄ ſūt inſtitute a xp̄o īmediate ab vniuerſali eccleſia aut a xp̄o mediāte papa vt vicario generali eius. Sed nō a xp̄o īmediate nec ab eccleſia vniuerſali ḡ a papa vicario xp̄i. Q̄z nō ſint inſtitute a xp̄o īmediate tales ptātes inferioꝛes: q̄z ſi ſunt inſtitute a xp̄o īmediate ita determinate: vt ſūt quantū ad populū ⁊ quantū ad territoꝛia: et quantū ad ea q̄ ſūt in foꝛo ꝓtentioſo vel pn̄ali: poteſtas p̄riarchalis archiep̄alis ep̄alis ⁊ parochialis: aut xp̄s fecit hoc ante aſcenſionē aut p⁹: ſed neutro iſtoꝝ modoꝝ fuit: ergo nō a xp̄o inſtitute īmediate. Q̄z nō fecit hoc xp̄s ante vl̄ p⁹ aſcenſionē: oſtendit̄ ex hoc: q̄z ſi feciſſet in euangelio haberet̄ ex̄pſſe vel implicite. Sz nihil de hoc in eo habet̄: nec determinatio et diſtinctio bi⁹ ptātum: nec quantū ad caſus nec quantū ad territoꝛia: nec quantum ad nomina. ſ. patriarcharū archiepiſcopoꝝ ⁊ huiuſmodi ergo ⁊c. Probatur ⁊ alia ratione: quia ſi a xp̄o eſſet īmediate inſtitutus, ozdo: qui eſt inter papam patriarchas archiep̄os ⁊ alios: nō poſſet īmediate inſtitui vl̄ ꝓfirmari a papa. Et ratio eſt: q̄z illud quod pertinet ad ius īmediate inſtitutum a deo: nō poteſt īmutari ab homine. Sed cum oppoſitū quotidie fiat de coī conſuetudine eccleſie: quia nō ſolum papa: īmediate cōfirmat ep̄os omiſſo archiepiſcopo: qui eſt medius: ſed etiā ſibi retinet ꝓuiſionem de eo faciendam: ꝓut ſibi videtur. ergo nō a xp̄o immediate ſūt inſtitute huiuſmodi ptātes inferioꝛes. Q̄z nō ſint inſtitute ab vniuerſali eccleſia: vt a dante auctoꝛitatē ipſi inſtitutioni: qō ideo dico: q̄z quandocūq̃ in aliquo cōcilio aliqua ſtatuunt̄: tota auctoꝛitas dans vigorem ſtatutis eſt in ſolo papa. Alij pñt facere ad directionez ꝓfulendo ⁊ oꝛationibus iuuare: qō in dubijs a domino dirigantur. Probat̄ ergo q̄ nō ſit huiuſmodi iſtitutio ab eccleſia ſic: illa poteſtas que nō poteſt inſtitui niſi a xp̄o vel hñte poteſtatē ab eo: nō poteſt inſtitui ab eo q̄ nō eſt xp̄s: nec hñs auctoꝛitatē inſtituendi ab eo. Sed poteſtas iuriſdictionis ſpūalis ptinentis ad eccleſiam eſt talis. ſ. q̄ nō poteſt inſtitui niſi a xp̄o vl̄ hñte auctoꝛitatē in hoc ab eo. Et ratio ē. q̄z poteſtas ozdinandi hoīem in deū ſm dei acceptionem nō pōt inſtitui niſi a deo vel habente auctoꝛitatem ab eo: ergo nullus alius poteſt inſtituere talem poteſtatē. Sed eccleſia vniuerſalis nō eſt deus nec xp̄s: nec ſup hoc habet auctoꝛitatē ab eo: quia collatio talis in ſacro canone nō habetur: tamē etiā q̄z talis inſtitutio fieri nō poſſet a papa ſine cōmunitate xp̄iana: papa nō haberet

plenitudinem ptātis: quod est falsū. Ex quo igi
tur institutio potestatū inferiorū nō est facta im
mediate a xp̄o nec ab vniuersali ecclesia: vt pro
batum est: sequit̄ q̄ sit facta a papa vt a vicario
xp̄i generali. Q̄ō etiā p̄z ex hoc: quia frequenter
papa creat nouas sedes seu episcopat⁹: ⁊ mutat
⁊ p̄uat: ⁊ iura dicūt exp̄esse hoc facere posse.
Et ad hoc facit quod dicit dio⁹. papa. iz. q. i. ec
clesias. singulis p̄sbyteris dedimus parochias
⁊ cimiteria eis diuisimus ⁊c. Termini episcopa
tuum fuerunt distincti tempore apostolorū vel
paulo post. Et de hac distinctione sedium ep̄a
liū archiep̄aliū patriarchaliū habet di. 80. c. i.
Sic igit̄ instituere ⁊ ꝓferre ⁊ auferre ptātes oēs
ecclesiasticas inferiores papatu quo ad iurisdic
tionē ptinet ad papam. Quantū ad tertiū etiam
p̄z q̄ oēs ptātes inferiores etiā seculares debēt
⁊ tenent̄ iuuare papā in eo q̄ō expedit ad bonū
regimen ecclesie. Et quantū ad hoc ei subsūt: q̄ō
sic, pbat. ℟espublica tenet̄ ad ꝓseruationē illius
potestatis a qua dependet reipublice bonū. Sz
bonū reipublice xp̄iane potissime dependet ex
potestate eius: cuius ē ordinare totā ecclesiā: et
ordinare gradus ⁊ statūs in ea: ģ ⁊c. huic etiam
ꝓcordat p̄h̄us. iz. metaphysice dicens. q̄ bonum
exercitus dependet vnius ptāte ad aliā: ⁊ potis
sime ex ordine exercitus ad iudicē. Et sic etiaz
totū bonum ecclesie dependet ex ordine vnius
ptis ad aliā: puta curati ad episcopū: episcopi ad
archiep̄m: ⁊ sic vsq; ad papā: p̄cipue tamē bonū
ecclesie dependet ex ordine totius populi ad pa
pam: ꝓpter q̄ō oīs potestas debet ei administra
lari. Et si contra hanc potestatē aliq p̄ncipes se
culares vellent: ipsi p̄ncipes seculares debēt sub
ditos compescere: ⁊ rebelles ei subijcere.

De potestate pape po

nit herueus in dicto tractatu. v. errores exortos
ab aliquibus. ℣primus est q̄ potestas p̄latorū
inferiorum pape siue sint ep̄i siue sint curati: est
īmediate a deo sicut ptās pape. Secund⁹ q̄ ī
hierarchia ecclesie militantis infimi. i. parochia
ni nō possunt reduci in deum p penitentiaz nisi
mediantibus curatis ⁊ parochialib⁹ sacerdotib⁹

Tertius q̄ sz papa ⁊ ep̄i sint p̄ncipaliores re
spectu parochianorū: nō sūt tamen īmediate cu
rati eorū: siue nō īmediate h̄nt curam eorum.
Quartus error est: q̄ nec papa nec ep̄s p̄nt audi
re ꝓfessiones parochianorū: quīn teneant̄ ꝓfite
ri eadem peccata suis sacerdotibus parochiali
bus. Quintus error est: q̄ dato q̄ ꝓfessi pape
vel ep̄is nō teneant̄ eadem peccata ꝓfiteri paro
chialibus sacerdotibus: tm̄ papa vel ep̄i nō pos
sent dare generalē auctoritatē audiēdi ꝓfessio
nes aliquibus vt fratribus ⁊ huiusmodi: quī cō
fessi talibus teneant̄ ꝓfiteri eadē peccata sacer
dotibus parochialibus. ℣Ponit rōnes ⁊ auctori
tates quas inducūt ad ista ꝓbandū: ⁊ eas omnes
efficacissime euacuat: ⁊ auctoritates ab eis ma
le intellectas sane declarat in dicto tractatu: q̄ę
oīa cā b̄reuitatis omitto. Et cōcludit q̄ isti erro
res nō soluz sunt iudicandi errores sed hereses:
qō ꝓbat p dictum pelagij di. zi. q̄uis. vbi dicit̄
q̄ qui detrahit ius suū alijs ecclesijs iniustus ē.
Qui aūt detrahit ius suū romane ecclesie here
ticus est censendus. Sz ponētes dictos errores
detrahunt ius suū romane ecclesie seu aplice se
di: quasi nō subsint: ⁊ sint alie ecclesie sibi subiec
te: ⁊ potestatem iurisdictionis ab ea accipientes
cū tm̄ xp̄s petro dixerit: tibi dabo claues ģ ⁊c. ģ
sunt heretici. Quibus etiā dat̄ lnīa alicui a papa
vel ep̄is ꝓfitendi vel audiendi ꝓfessiones alio
nō oportet q̄ petant lnīam a suis parochialibus
sacerdotibus cōfitendi vel audiēdi ꝓfessiones:
vt dicit q̄dam glo. ber. que reprobata fuit p cle
mentem quartū vt falsa in extrauaganti. q̄ inci
pit. gdā temere. Quinīmo eis inuitis ⁊ cōtradicē
tibus p̄nt ex dicta lnīa cōfiteri: nec sic cōfessi te
nent̄ iterū suo curato cōfiteri. Qō etiā notat Jo.
an. extra de peni. ⁊ re. c. si ep̄s. li. vi.

De potestate iurisdi/

·y· tionis tpalis ⁊ spūalis que est in ecclesia. Scien
dum fm Aug. de ancho. in sūma de ptāte pape:
q̄ est triplex ptās ⁊ variata vz. ℣Prima ē īme
diata. s. a deo: ⁊ hec est summorū pontificum.
Scōa ē deriuata. s. a deo p papā: ⁊ hec ē oīuz in
feriorū p̄latorū. Tertia ē in mysteriū data: et
hec ē imperatoris ⁊ p̄ncipū terrenorū. Quantuz
ad p̄mū ptās iurisdictionis plene spūaliū ⁊ tpa
liū ē īmediata a deo in papa: ⁊ ꝓbat̄ triplicit̄: p̄
mo sic. auctoritas iurisdictiōis n̄ ꝓcedit̄ nisi per
claues eccl̄ie: sz claues eccl̄ie xp̄s nō ꝓcessit nisi
petro: ꝓut ꝓmiserat dicēs: tibi dabo cla. re. ce. sr
q̄ ℣bo dicit glo. xp̄s solū vnū caput ⁊ vnū vica
riū in eccl̄ia eē voluit ad quē diuersa mēbra re
currēt: si forte adinuicē dissentirēt. z°. pbat̄ sic
q nō dat aliqd nō pōt illud auferre: sz si papa nō
daret ep̄is ⁊ alijs p̄latis ptātē iurisditiōis nō pos
set eos deponē p̄uare ⁊ illa suspendē: cui⁹ tm̄ op
positū facit ⁊ facere pōt fm oēs. ģ ptās iurisditi
onis spūaliū ⁊ tpaliū: cui⁹ auctoritate fit p̄latorū
electio ⁊ ꝓfirmatio: sz hoc fit a papa: ģ in eo resi
det plenitudo ptātis. Quantū ad secundū. s. q̄
ptās ep̄oꝝ ⁊ alioꝝ p̄latorū ecclesie sit deriuata a
papa in eos mediāte papa: ꝓbat̄ rōne ⁊ auctori
tate. ℟atio aūt ē talis: sic se h̄nt riuuli ad fontē:
radij ad solē: rami ad arborē: sic se hz ptās ep̄oꝝ
⁊ alioꝝ ad ptātez pape: nā vt dicit̄ in. c. ephesini
cōcilij. quō multi radij solis sūt: sz lumē vnum: ⁊
rami arboris multi sūt: sz vnū robur: ⁊ multi ri
uuli de vno fonte defluūt: vnitas tm̄ seruat̄ i ori
gine: sic ecclesia vna ē q̄ ī multitudine latissime
facūditatis extendit̄. z. 4 q. i. loquit̄. sz constat q̄
aqua riuuloꝝ nō ē aqua fontis īmediata: sic nec
ptās p̄latorū ē īmediata a xp̄o: sz deriuata ī eis a
xp̄o mediāte papa. ℣Patet hoc ēt auctate Cirilli
patriarche alexandrini q̄ sic ait in li. thesauroꝝ.

.XXIII.

ſicut xp̃s accepit a pr̃e ducatū ⁊ ſceptrū eccleſie gentiū ex iſrl egredies ſup oēz p̃ncipatū ⁊ ptātē ⁊ oē qōcūq; vt ei genua cūcta curuent: ſic petro ⁊ eius ſucceſſoribꝫ pleniſſimā cōceſſit ptātem ⁊ nulli alij q̃ petro qō ſuū ē plene: ſz ſoli ipſi cōmiſit totū. Dr aūt ptās tpalis ip̃atoꝝ regū ⁊ p̃ncipū ſit in miniſterium data a deo mediante papa ⁊ alijs p̃latis eccl̃ie in quibus reſidet ſp̃ualis ptās ꝓbat triplici rōne. Prima ē talis: illa ptās eſt data ī miniſteriū alteri ab alio p quē hz inſtitui regulari ⁊ ordinari ⁊ ꝯfirmari ſi bona ſit: ſz talis ē ptās impatoꝝ regū ⁊ p̃ncipū: qz p papā hz inſtitui regulari ⁊ ꝯfirmari ſi bona ē: ⁊ p ipſū hz iudicari ⁊ ꝺdēnari ſi bona nō ē: ḡ talis ptās nō immediata a deo: ſz in miſteriū ptātis ſp̃ualis data Utrūq; āt boꝝ ꝓbat. Scribit. n. di. zz. ſcā. q. poteſtas pape cuiuslibz ordinis dignitatē ⁊ gradū hz inſtituere. Dr ēt hēat ptātē ſecularē iudicare ⁊ ꝺdēnare ſi nō ſit bona. pz. 15. q. 6. ali⁹. vbi dr̃ q zacharias papa regē francoꝝ depoſuit: nō tam p ſuis inigtatib⁹ q̃ p eo q ūtilis erat regno: ⁊. 96. di. c. duo ſūt. dr̃ q Jnno. archadiū impatorē excoīcauit: qz cā fuit exilij chryſo. ⁊ ali⁹ Jnno. depoſuit Federicū impatorē. Scda rō ē talis: illa ptās ē ī miniſteriū data alteri cui iuramentū fidelitatis p̃ſtat: ⁊ ab ea recoḡſcit oē qō hz: ſz oīs ptās ip̃atoris ⁊ ſecularīū p̃ncipū ē talis: dr̃. n. di. .63. tibi dño. q ip̃ator iurat pape nūq; mandatū ei⁹ p̃terire ⁊ ſibi in oīb⁹ fidelitatē ſeruare: ḡ talis ptās ē ſolū ī miſteriū data. Et ſi inueniāt qñq; ip̃atores aliqs aliq; tpalia dediſſe ſūmis pontificibus: ſic̄ conſtantin⁹ donauit ſilueſtro: nō fuit hoc dare qō ſuū erat: ſz reſtituere qō tyrānice ſublatū eſt: ⁊ eo mō ſi ūeniāt aliqs ſūmos pōtifices dediſſe aliq; bona tpalia ip̃atorib⁹ ⁊ p̃ncipib⁹: nō ē hoc intelligendū eos hoc feciſſe ī dñij recogniti onē: ſz magis ī pacis eccl̃iaſtice cōſeruationē: qz ſeruū dei nō oꝝ litigare: ſz māſuetū eē ad omēs. Jtē q oīs ptās ſecularis ſit ſubdelegata reſpectu pape: pz p illud. z. q. i. quicūq; litē. Tertia rō ē talis: illa ptās ē in miniſteriū alijs data q̃ ē reſtrīgenda ap̃lianda ⁊ executiōi mādāda ad impiuz ei⁹ a q̃ data ē ī miniſteriū: ſz talis eſt ptās p̃ncipū t̃renoꝝ. Uñ ber. ad eugeniū papā ī li. de ꝯſideratiōe ſr̃ illo ẏbo ecce gladij duo hic ait: qd tu de vno gladio vſurpare tētas: quē ſemel reponere iuſſus es in vaginā: ⁊ logt̃ de gladio tpali: ⁊ ſubdit: quē tñ gladiū q tuū eē negat ñ ſatis mibi vr̃ attendē ẏbū dñi dicētis ſic: cōuerte gladiū tuū ī vaginā. Tu⁹ ḡ gladi⁹: ipſe euaginand⁹ eſt ad tuū impiū: aliogn ſi nullo mō ad te ptineret dicentibus ap̃lis: ecce gladij duo hic: ñ rñdiſſet dñs ſatis ē: ſz minus ē. Et ſic pz q hi⁹ ptās ſecularib⁹ p̃ncipib⁹ ē in miſteriū data. ſ. a papa. hec aug⁹. ō ancho. Nec obſtat his ait ipſe qō dicit. zz. q. 4. q a deo ē cōceſſa ptās impialis ⁊ ī vindictā noxiorū datus gladi⁹. Nō. n. ē iuriſdictio ip̃ialis vr̃ ſecularis a papa: vt ab hoīe puro: ſz a papa vt a gerente vicē xp̃i in terris: vel qō ē a deo ſz mediāre. ſ. papa. Siliť nō obſtat qō dr̃ di. x. qñ. ſ. q poteſtates ſūt diſtincte ſecularis. ſ. ⁊ ſp̃ualis: ⁊ ad diſtinctos fines ordinent̃. ⁊. 96. di. duo ſūt. gb⁹ regiť hic mūdus. ſ. pontificalis dignitas ⁊ regalis. Nō. n. ſūt ita diſtincte gn vna ſubalterneť alteri. ſ. ſecularis eccl̃iaſtice: vt minor maiori: ⁊ ſicut luna ſoli in illuminatione. ſūt ēt diſtincte: qz nō cōueniūt vni eodē mō: qz ptās iuriſdictionis ſpiritualiū cōuenit pape fm ūmediatā inſtitutionez ⁊ executionē: ſz ptās iuriſdictiōis tpaliū cōuenit ei fm inſtitutionē ⁊ auctoritatē: ſz nō fm ūmediatā executionē: niſi forte in qbuſdā caſib⁹ q notātur q filij ſint legit. c. p venerabilem.

De poteſtate eccleſiaſtica ſignata p claues. c. 4.

De poteſtate eccleſiaſtica ſignata p claues regni: ⁊ de collatione eius facta a xp̃o. Uñ ipſe dixit dabo: dictū eſt: reſtat videre qūo ſingulariť petro ⁊ excellēt̃iſſime data ē: qz. ſ. petro: de q̃ p̃us dixerat: tu es petrus ⁊ ſr̃ hāc petrā edificabo eccleſiā meā ⁊c̄. Et q̃uis ap̃lis oīb⁹ collata ſit ptās clauiū ⁊ oīb⁹ ep̃is cōferat̃: aliť tñ ⁊ excellenti⁹ petro ⁊ cuilibet pape ſucceſſori ei⁹. Et de ap̃lis ait p̃s. nimis honorati ſūt amici tui de⁹: nimis cōfortatus ē p̃ncipatus eoꝝ: ad eos aptat illud eccleſia. maiores amici dei q̃ alij. Jn nouo vel veteri teſtō credūtur cōiť fuiſſe ap̃li: quib⁹ ipſe xp̃s ait: vos dixi amicos: qz omnia feci vobis nota. Jo. 15. ipſi vt ait ap̃lus ad Ro. 7. p̃mitias ſp̃ūs acceperunt: ⁊ ſicut p̃ores tpe dicit glo. ita potiores grē copia: nimis aūt. i. valde honorati ſūt a xp̃o ⁊ eccleſia cōſtituti iudices ſeculi: lumina mundi: paſtores p̃mi eccleſiaꝝ: nimis etiā. i. valde cōfortatus eſt. i. roboratus: ⁊ firmatus eſt p̃ncipatus eoꝝ. i. poteſtas: excedit enim omnē p̃ncipatum terrenum Uñ greg⁹. nazāzenus ait impatorib⁹ conſtantinopolitanis: dedit nobis poteſtatē. ſ. deus. dedit ⁊ p̃ncipatum multo pfectiorē p̃ncipatibus vr̃is. di. io. ſuſcipitis. Principatus aūt iſte ſeu ptās collata ap̃lis ē ſeptuplex. Prīo ptās baptizandi.

2°. ptās p̃dicādi ⁊ tpalia accipiēdi. 3°. ptās ſacerdotalis cōficiēdi ſoluēdi ⁊ ligādi. 4°. ptās epalis cōfirmādi ⁊ ordinādi. 5°. ptās miracula opandi. 6°. ptās pfecte cōuerſādi. 7°. ptās iuriſdictionalis ſnīandi. Das oēs habuerūt ap̃li a xp̃o: ſz petr⁹ aliq̃ mō excellenti⁹ ceteris: ⁊ omēs p̃ñt dici claues regni: de qbus dictum fuit petro tibi dabo cla. re. ce. Ptātē qdē baptizādi dedit ap̃lis xp̃s: nō ſolū qñ dixit p⁹ reſurrectionez apparēs eis in galilea: docete oēs gentes baptizantes eos ⁊c̄. matḥ. vltimo. ſz ēt ante paſſionez dr̃. n. Jo. 4. q ieſus nō baptizabat: ſed diſcipuli eius. i. apoſtoli: q hoc nō p̃ſūpſiſſent. ſ. baptizare niſi a xp̃o habuiſſent ptātē: ⁊ ſz chryſo⁹. dicat q diſcipuli nō baptizabant baptiſmo xp̃i: ſz iohis:

tñ Aug. ⁊ aliquintus ꝓtrariū asserūt. ſ. q⁹ baptiza bant baptiſmo xp̄i in quo dabat ſp̄us scūs. Cur rebāt. n. tūc simul ⁊ legalia ⁊ euāgelica sacra ſm virtutē vſq; ad passionē: ⁊ q2 nō erat conueniēs q⁹ ipſi alios baptizarēt nō baptizati: iō ⁊ ipſi apo ſtoli ꝑ⁹ fuerūt baptizati a xp̄o: ⁊ sic exponit il lud Jo. 13. q lotus est. i. baptizatus: nō indiget ni ſi vt pedes lauet. i. affectus purificet aq̄s pnīe: qō etiā habeā ō cōse. di. 4. c. qñ a hieroſolymis Nec ē inconueniēs q⁹ ipſi baptizarēt nondū facti ſacerdotes cū ⁊ nūc laic⁹ in neceſſitate baptizet: vt de conſe. di. 4. cōſtat. verū vt vnitas eccleſie ſeruarē: ⁊ a capite petro oīs actus hierarchitus originarē: noluit xp̄s eos baptizare: niſi ex pe tri cōmiſſione ⁊ ordinatiōe. Nec ptās pōt dici clauis regni: q2 p vſū eius. i. p baptiſmū apl̄ē re gnū celoꝝ baptizatis. Et q2 baptiſm⁹ est funda mentū ⁊ p̄ncipiū fidei xp̄iane: cui⁹ directio com miſſa est petro: iō xp̄s ei dixit. Tu es petr⁹ ⁊ ſup hanc petraꝫ ⁊c. qñq; alio noīe vocauit cephas. i. caput. Jo. i. q2 ab eo vt a capite p⁹ xp̄m oīs ſpūa lis ptās debebat deriuare aliq̄ mō: dixit tñ ñ ſo lū petro: ſꝫ etiā simul alijs cū eo. Docete eos ba ptizantes ⁊c. ne crederē baptiſm⁹ a petro habē virtutē nō ab ipſo: vt. n. dr̄ Jo. i. ipſe. ſ. xp̄s ē q ba ptizat. ſ. interi⁹ mūdādo. Secundā ptātē. ſ. p2e dicādi dedit xp̄s apl̄is: ⁊ ante passionē qñ miſit eos ad p̄dicādū iudeis dicēs. In viā gentiuꝫ ne abieritis ⁊c. Eūtes āt p̄dicate dicētes: q2 appro pinquat regnū dei. Luc. 9. Poſt reſurrectionem aūt apparēs: ⁊ p̄cipue ī die aſcēſiōis dixit eūtes p̄dicate euangeliū oī creature. matḥ. vlti. Prædi catio aūt cōgrue pōt dici clauis regni: q2 p ipſā apl̄ē ſcriptura q̄ dr̄ regnū: ⁊ dat̄ introit⁹ ad virtu tes q̄ ēt dicūt regnū celoꝝ. Et q̄uis cū eſſent cū xp̄o nō eſſent ipſi apl̄i adhuc ſub regimīe nec in p̄dicādo nec in baptizādo nec in alijs: tñ poſtq̄ factus est ab ipſo paſtor eccleſie: ⁊ ī p̄dicādo ⁊ ī alijs fuerūt ſub petro. vt ſi diſſideret int̄ ſe ī p̄di cādo ⁊ hi⁹: ſicut facta ē altēcatio int̄ paulū ⁊ quer ſos ex iudaiſmo q erāt antiochie ex obſuatione legaliū. act]. 15. c. eēt aliqs ſupioꝝ q eos renueret ⁊ determinaret. Unde cū p̄ns erat petrus ī p̄dican do oēs ſibi deferebāt: ⁊ ipſe ſmonē fecit ī electi one mathie. act]. i. Et ſitū⁹ p⁹ miſſionē ſp̄ūs scī p̄ mus narrat̄ petrus ſurrexiſſe ad p̄dicanduꝫ tria milia hoīm ſua p̄dicatiōe conuertēs. Unde ⁊ anacle tus di. 21. dicit in nouo q⁹ petrus p̄mus ad fidem populū vtute ſue p̄dicationis adduxit: ceteri vo apl̄i cū eodē pari cōſortio honorē ⁊ ptātē acce perūt: ipſū q̄ꝫ p̄ncipē eoꝝ eſſe voluerunt: vnde ⁊ recte dict⁹ est cephas q̄ſi caput alioꝝ pugnantiū p p̄dicationē ꝺ mundū: ⁊ ab ipſo facta ē ordina tio p̄dicatoꝝ ⁊ p̄dicationū: licꝫ aſſenſu ⁊ cōſilio alioꝝ apl̄oꝝ: ſicut papa agit ō cōſilio cardinaliū qō ptinet ad regimen eccleſie. Sic q̄ pōt dici q⁹ apl̄i ⁊ alij ptātē p̄dicādi p⁹ penthecoſten habue rūt a petro xp̄o inſpirāte ꝓpter fuandā in oībus eccleſie vnitatē. Dicit aūt xp̄m p⁹ reſurrectionē miſiſſe ad p̄dicandū dando. ſ. eis os ⁊ ſapīam ⁊ virtutē ꝟbi: ſꝫ petro ſingularit̄ dictū fuit paſce. o. .m. ſ. p verbū p̄dicationis: ⁊ tibi dabo cla. re. ce. Cū hac aūt ptāte p̄dicādi dedit apl̄is xp̄s ⁊ pe trus p⁹ xp̄m eis: ⁊ alijs p̄dicatoꝝibus metēdi tpa lia. i. accipiēdi ab illis q⁹ ſp̄ualia ſeminauerāt dixit. n. xp̄s matḥ. x. dignus est operar⁹ cibo ſuo. ⁊ .i. ad Coꝝ. 9. dicit̄ oīs ordinauit his q euāgeliū nūciāt vt ō euāgelio viuāt. Et hiero⁹. ingt apl̄i cis viris ⁊ euāgelizatoꝝib⁹ xp̄i in neceſſarijs vſt bus nō retribuere ſeipſū cōdemnare est. 16. q. i.

De ptāte faciēdi miracula dr̄ Luc. 9. dedit eis ptātem ſup oīa demonia vt languoꝝes curarēt. Hāc āt ptātē habuerūt oēs apl̄i īmediate a xp̄o ⁊ ante reſurrectionē ⁊ p⁹ nō a petro. Nō. n. ptās faciendi miracula pōt dari a puro hoīe ſꝫ a ſolo deo: quinīmo ipſe deus ē q miracula opat̄ p ſanctos ſuos vt p inſtr̄a. Unde ps. qui facis mirabilia magna ſolus: vñ ⁊ ipſa ptāte faciendi miracula apl̄i aut alij ſcī nō vti pñt ad placitū: ſed q̄ñ deo placet: vt dr̄ de peni. di. 2. c. q̄rendū. Et iudas p̄ dixor hanc ēt credit̄ habuiſſe: ſꝫ aūt ptātē facien di miraculanō habuerūt a petro apl̄i alij habue rūt tñ cā ſub petro ⁊ minoꝝez petro: vñ ⁊ in illo vſu oēs deferebāt petro: ſic. n. ⁊ Jo. euangeliſta q fuit maior p⁹ petrū fecit vñ ⁊ p̄mū miraculuꝫ factū p apl̄os poſt miſſionē ſp̄ūs scī factū est per petrū aſſociatū cū Johe dicēte claudo mendicā ti qō habeo hoc tibi do. In noīe ieſu nazareni ſurge ⁊ ambula q⁹ ſubito ſanatus est. act]. 3. Et in geſtis martyrij petri ⁊ pauli de deiectione ſimo nis magi quē demones p aera portabant pau lus petro legit̄ detuliſſe: nā p⁹ piā ꝓtētionē ad in uicē p̄cepit petrus de oibus vt dimitterēt illum ad terrā qō ⁊ factū est: ⁊ sic coꝝuēs ſimon expi rauit. Qō aūt minoꝝē opationē in miraculis alij apl̄i egerint petro: ꝑꝫ q2 ad vmbraꝫ petri ſana bant̄ infirmi. act]. 5. qō de alijs apl̄is nō inuenit̄ Unde p excellentiā quandā ei ſingularit̄ fuit di ctū tibi dabo cla. reg. ce. Dicit̄ aūt hec ptās cla uis: q2 p miracula patuit aditus mult] ad regnū eccleſie p fidē cōuerſis. Ptātē. 4. ſ. recte con uerſandi dedit apl̄is nō ſolū eo mō cōi q̄ dictuꝫ est: dedit eis ptātē filios dei fieri his q credūt in noīe ei⁹ ⁊c. Jo. i. ſed quodā mō ſpāli cū eos cle git ad apl̄atū ⁊ nō ſoluꝫ doctrina ⁊ exēplo q̄ eis familiari⁹ cōicabat: ſed etiā grā interioꝝ de qua eis dixit. Jo. 15. ſine me nihil poteſtis facere. i. ali quid meritoꝝiū. Aliā tñ ptātē ſeu gratiā recte cō uerſandi dedit eis plenioꝝē ⁊ pfectioꝝem in die penthecoſtes. Nā antea nō fuerūt ita confirma ti quin potuerint peccare mortaliter: ⁊ de facto in hoc inciderūt tempoꝝe paſſionis oēs apl̄i ſm pe. de pal̄. fidē diuinitatis xp̄i mente negantes: cuius tñ virtutē ⁊ innumera miracula cognoue rant: ſed p aduentū ſp̄ūs ſancti ptās recte viuen di a deo fuit roboꝝata: vt mortaliter peccare nō poſſent ſm cōem opi. Unde ⁊ petrus ſi in diſſimu latione obſeruationis legaliū peccauit; put vult

.XXIII.

aug⁹. ppter qđ paulus eū reꝑhēdit: vt habeāt ad gal. z. illud tñ veniale fuit ſm tho. in. 4. ſ. di. i. q. z. ar. 5. q. 3.. Iſta aūt ptās recte ꝺuerſandi ꝛ ſi pce dat ex radice ꝛ affectu dilectionis: oñdit tñ i to/leratione magne paſſionis: ꝛ oēs qdem apli p/fectā dilectionē habuerūt: ꝛ multa ꝓ xp̄o libent paſſi ſunt. Uñ dicit ac. 4. de apl̄is p⁹ flagellatio nē ipſoꝝ ibāt apli gaudētes a ꝺſpectu ꝺſilij: qm̄ digni habiti ſūt ꝓ noīe ieſu contumeliā pati: pe/trus tamen ſeruentioꝛ ē dilectionē ꝑ ceteris oñ/dit. Uñ ꝛ xp̄s ter ei dixit: ſimō ioh̄is diligis me plus his. Jo. vlti. ꝛ ex lapſu ſuo fortioꝛ ꝛ feruen tioꝛ reſurrexit. Unde amb2o. Fidelioꝛ factus ē petrus poſtq̄ ꝑdidiſſe ſe fleuit: atq; iō maioꝛem gratiā reꝑpit q̄ amiſit. diſ. 50. fideliꝛ. paſſ⁹ etiā vī paſſione acerbioꝛi ꝑ ceteris: nā cū paſſio cru cis ſit acerbiſſima: ꝛ ipſe hanc ſuſtinuerit verſo capite ad terrā: hinc facta fuit crudelioꝛ ipſa aūt dilectio ꝛ martyrij paſſio apte dicunt claues re gni celoꝝ: qꝛ p eas ad celū aditus pꝫ. Unde ꝛ de xp̄o dicit iſai. Dabo clauē dauid ſup humeꝝ rum eius appellans clauē crucē. Et ſub dauid in telligens xp̄m qđ congrue dicit de petro p ex/cellentiā: tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc.

Quantum ad quintaꝫ

ptātē. ſ. ſacerdotalē ꝺficiēdi. ſ. ligandi ꝛ ſoluendi in ſacro pnīe: xp̄s dedit oīb⁹ apl̄is i vltima ce na cū dixit: hoc facite i meā cōmemoꝛationem: Luc. zz. q̄ſi diceret ptātē hoc faciēdi. i. cōficiendi accipite: tūc enī eos fecit ſacerdotes etiā iudam tūc ibi pñtē ſm oēs doc. ꝑter hilariū q dicit iudā nō cōicaſſe: q̄ꝫ hac ptāte nō credunt vſi ante penthecoſten: ꝛ tūc i vltima cena eis data ē ptās ligandi ꝛ ſoluēdi oīb⁹ ipſis in foꝛo pnīe ꝛ non antea. Nā q⁹ antea dixerit diſcipulis: q̄cunq; li/gaueritis in terra: erūt ligata ꝛ in celo: ꝛ q̄cunq; ſolueritis ꝛc. matḥ. 18. fuit verbū ꝓmiſſionis nō collatiōis talis ptātis. Et ſ̄l̄it q̄ dixit petro tibi dabo ꝛc. ſicut ēt q̄ miſit apl̄os ad ꝑdicandū ꝛ vngendū infirmos oleo: nō dedit eis ptātē ꝺferē di ſacm extreme vnctionis: cū nō eſſent adhuc ſacerdotes: ſz figuraūit illud qđ poſtea eēnt col laturi ſacerdotes: qꝛ ad ipſos nō ad alios ſpectat dare extremā vnctionē ſm illud Jacobi. 5. In/firmat aliq⁹ in vobis ꝺducat p⁹esbyteros de ec cleſia vngentes eū oleo ꝛc. Tho. tñ in. 4. ſñiarū dicit q⁹ ptātē ſacerdotalē quantū ad ſecūdariū actū q ē ſoluere ꝛ ligare: xp̄s dedit p⁹ reſurrectio nē cū inſufflauit i eos dicēs: accipite ſpīm ſanctū q̄ꝫ remiſeritis ꝛc. Qđ vī magis ꝺſonū dictis ſan ctoꝝ. Poſſet tñ intelligi dictū tho. q̄ꝫtū ad oñſio nē ſeu vſū dicte ptātis ſm illū modum loquēdi ſcripture quo ꝺſueuit dicē rē fieri cum ꝺnoteſcit: ait pe. de pal̄. De hac aūt ptāte cōficiēdi ligandi atq; ſoluendi ingt anteros papa. Abſit vt qcūq; ſiniſtrū de his arbitremur q apl̄ico gr̄adui ſuc/cedētes xp̄i coꝛpus ſacro oꝛe conficiūt: ꝑ q̄s nos xp̄iani ſumus q claues regni celoꝝ hñtes ante diē iudicij iudicāt. z. q. i. abſit. Et q̄ꝫ. lxxij. diſ/cipuli fuerūt etiā a xp̄o miſſi ad ꝑdicādū: nō tñ habeāt q⁹ eos fecerit ſacerdotes ſic apl̄os. Uñ qđ dī di. zi. in nouo. q⁹ p⁹byteri tenēt typū eoꝝ: ꝛ in eoꝝ loco ſūt cōſtituti ab eccl̄ia: nō ex hoc habeāt q⁹ fuerint facti ſacerdotes a xp̄o: niſi in figurā: vt ſicut illi diſcipuli erāt ſub apl̄is: ita p⁹byteri ſub ep̄is. Et ſic etiā intelligendū ē qđ ait gratianus di. zi. §. i. vz q⁹ xp̄s diſcipulos. lxxij. inſtituit mi/noꝛes ſacerdotes. ſ. in figurā nō realit̄ oꝛdinādo eos vel inſpirādo apl̄os: q⁹ p⁹ penthecoſtē oꝛdi/narēt eos i ſacerdotes. Quis aūt eandē ptātē ꝛ eq̄lē i cōficiēdo habuerint oēs apl̄i ꝛ epi ꝛ ſacer dotes: tñ q̄ꝫtū ad ptātē ligādi ꝛ ſoluēdi plenitu/dinē habuit petrus ptātis ꝛ iuriſdictiōis. Et ſic intelligit illud anacleti diſ. zi. in nouo teſtō poſt xp̄m dñm a petro ſacerdotalis cepit oꝛdo: quia ipſi ꝓmo in eccl̄ia pontificat⁹ dat⁹ eſt: dicēte dño ad eū tu es petrus ꝛc. ꝛ tibi dabo claues ꝛc. ligā di ꝛ ſoluēdi: qꝛ ptātē ꝓmus accepit a dño. ſ. quo ad iuriſdictionem

Quantum ad ſextam

ptātē. ſ. ep̄alē. Sciēdū q⁹ ꝺaria ē opinio int̄ doc. de ptāte ſeu characterē ep̄ali. Nā canoniſte cōit tenēt q⁹ ſit oꝛdo diſtinct⁹ ab alijs: ꝛ q⁹ ip̄mat̄ ſpe cialis character. Et ad hoc facit qđ ait Jſidoꝛus di. zi. cleros. dicēs oꝛdinē ep̄oꝝ q̄driptituꝫ: ꝛ leo papa di. zz. oūz. vbi dicit ep̄atū eē q̄rtū oꝛdineꝫ Sz tho. in. 4. dicit ſumendo ꝓpꝛie oꝛdinē. ſ. ꝓut oꝛdinat̄ ad cōficiēdū euchariſtiā nō eē oꝛdineꝫ diſtinctū nec imp̄mē characterē: ꝛ q⁹ i ꝑdictis. c. dicat̄ oꝛdo. Sumit̄ ibi large ꝓut ip̄oꝛtat digni/tatē hñtē ptātē ad quaſdā ſacras actiones pficiē das q̄ non pōt ſacerdos: vt chꝛiſmare oꝛdinare eccl̄as cōſecrare ꝛ hi. Pe. de pal̄. berue⁹ ꝛ aug⁹. de ancho. i tractatib⁹ ſuis de ptāte pape dicūt ibi nō ip̄mi characterē ſpecialē: ſz ampliat̄ ſeu pfici tur ipſe character ſacerdotalis p cōſecrationem ep̄alē: vt. ſ. poſſit aliq̄ facere q̄ nō pōt ſimplex ſa/cerdos: vt dictū eſt: ꝛ qꝛ plene pōt adminiſtrare oīa ſacra ꝛ cōficere. Extendit̄ aūt iſta ptās ep̄al̄ ꝓ ſe ad chꝛiſmandū oꝛdinandū ꝛ cōſecrandū oē dignū cōſecratiōe: vt eccl̄ias vgines vaſa ſacra tēpla ꝛ hi⁹: ꝛ etiā ad ligandū ꝛ ſoluēdū i foꝛo ex teriꝛi ꝓ excōicationē. Uñ excōicatio dī mucro ep̄alis. z4. q. 3. coꝛꝛipiant̄. in hac ptāte. ſ. oꝛdinis oēs apl̄i fuerūt eq̄les ſiue fuerint facti ep̄i a xp̄o i vltima cena: vel p⁹ reſurrectionē: ſiue ſint oꝛdi nati a petro ſm alios: ꝛ idē ē de oīb⁹ ep̄is conſe/cratis: q̄ ptās auferri nō poſſet ab hoīe nec dele ri: qꝛ a deo cōferꝫ: ꝛ ſi mediāte ep̄o vt inſtr̄ali cā Et intelligendū ē qđ ait anacle⁹ diſ. zi. in nouo. vz q⁹ ceteri apl̄i cū eodē petro pari cōſoꝛtio ho/noꝛē ꝛ ptātē acceperūt. ſ. quātū ad ptātē cōſecra tionis: nō q̄ꝫtū ad adminiſtrationē ſeu iuriſdicti onē. Uerū pe. de pal̄. in tractatu de ptāte pape di cit q⁹ ſolus petrus factus ē a xp̄o īmediate ep̄us ꝛ papa cū dixit ei paſce agnos meos ꝛ. o. me. Jo.

vlti.i.do tibi ptātē pascendi: qui pastus spūalis fit p collationē sacr̄oz:ꝛ p confirmationē pascū tur agni vt nouelli in fide:vt efficiant̄ arietes ad bellandū publice in cōfessione dei sine timoze: ꝛ p ordinis collationē pascūt̄ oues ꝓuecti ī obe dientia ꝛ patīa:vt pariāt filios spūales p baptis/mū pnīam ꝛ p̄dicationē q̄ agere spectat ad sacer dotes. Christus ḡ qz p excellentiā ptātis seu po testatē excellētie poterat ꝯferre effectū sacr̄oz ꝛ characterē ꝛ gratiā sine collatione sacr̄i exterio ris.i.alicuius rei sensibilis: sicut dedit aplīs oēs ordines in vltima cena sine cōtactu alicuius in/strumēti ꝛ sine forma cōsueta: ita dicēdo petro pasce.o.m.dedit ei ptātē ꝛ characterē epalē: p̄/modū petrus ꝯsecratus a xp̄o in epm ꝯsecrauit p̄ penthecostē Jo.euangelistā vt p̄ncipalioꝛē p̄ eū:ꝛ postea iacobū maioꝛē fratrē ei⁹. Et exinde isti tres ꝯsecrauerūt iacobū minoꝛē in epm ꝛ pa triarchā hierosolymoꝛ dātes in hoc formā ec/clesie de numero trinario eꝑoꝛ ꝯsecrantiū eos. Et ita intelligendū ē qđ dicit̄ di.66.§.porro. de ordinatione Jacobi mīoris cū glo.sua.nō q̄ nu merus trinari⁹ ꝑm pe. de pal̄. sit de substātia cō secrationis illi⁹:sz de institutione ecclie.Un̄ ꝛ ipi aplī aliqñ nō seruabāt p̄dictū numerū cū nō ha bebāt in ꝓmptu:sicut paulus fecit thimoteū ꝛ ti tum ꝛ dionysiū inde epos. Credendū etiā est q̄ fecerint aliq̄s simplices sacerdotes ex. lxxij. dis ciplis vel alijs de diaconib⁹.vij.clarum est ab eo ordinatis.act̄.vi. ꝛ hi faciebāt officia ordi/nū inferioꝛ. Habebāt etiā aplī facti epi ptātem excōicandi fideles manifeste peccātes: qđ facie tes tradebāt eos sathane vexādos coꝛpaliē: vt fecit paulus aplūs erga illū cozinthū q̄ nouerca abutebat̄.i.Coꝛ.5.ꝛ alios etiā. Jstaz tn̄ ptātē qz ad iurisdictionem ptinet recognoscebant ꝛ ha bebāt sub petro. Hec igit̄ est clauis regni celoꝛ .i.ecclesie militātis ptās epalis collata p̄cipa liē petro:ꝛ iō dixit tibi dabo claues ꝛc. Nec ob. quod Aug⁹.dicit in li.de questionibus no.ꝛ ve. te.q̄ xp̄s oēs aplos fecit epos. Ad hoc enim pōt duplicit̄ rn̄deri:vno mō q̄ fecit oēs aplos epos sz differenter:qz petrū p se fecit epm:alios p petrū Sicut etiā dicit ꝓpheta ꝛ xp̄s allegat Jo.erūt oēs docibiles dei.i.a deo:sz alij īmediate: vt dis cipuli:alij mediate:vt ꝓuersi p ipsos. 2°mō po test dici q̄ xp̄s fecit oēs aplos epos.i.p̄sbyteros qđ fecit p se in vltima cena. Sepe enī epus po/nit̄ p simplici sacerdote:qđ ꝓbat hiero⁹.p id qđ habet̄ act̄.20.vbi aplūs loquēs ad seniozes ci/uitatis ephesii ingt:posuit vos spūs sāctus epos i.p̄sbyteros. In vna enī ciuitate non dz esse nisi vnus eps:sicut dicit clemēs petrū instituisse: di. 80.in illis.idez etiā ꝓbat̄ p.c.legim⁹.di.93.ꝛ sic etiā pōt intelligi illud ps dictū de iuda. Epatum eius accipiat alter.i.p̄sbyteratū vel aplatū. Fuit etiā hoc passioni congruū: vt sicut in creatione humani generis vt eēt maioꝛ vnitas deus fecit ex vno oē humanū genus:vt dr̄ act̄.17.qz ꝓmo adam ꝛ ex eo etiam: sic ad seruandā ecclie vni/tatē n̄ fecit xp̄s duos vel tres epos seu oēs aplos a qb⁹ alij fierent vt essent plura capita:sz decuit facere vnū epm tn̄ a quo ceteri fierēt: ꝛ hic fuit petrus:ꝛ iō sibi dictū fuit tibi dabo ꝛc.claues.s. ecclesie militantis.

Septima et vltima po

testas in ecclesia ē iurisdictionis iudicādi ꝛ sen/tentiandi in foꝛo pnīe ꝛ foꝛo cōtentioso.hāc aūt ꝛ si aplī oēs habuerūt a xp̄o: tn̄ vt essent sub pe troipse aūt petr⁹ imediate a xp̄o accepit oēm ple nitudinē iurisdictionis:ꝛ ꝛc oīs ei⁹ successoꝛ.i. papa plenitudinē ptātis habent a xp̄o: alij āt epi ꝛ plati in pte habent ꝛ oēs a papa.Un̄ greg⁹.in/quit romana eccl'ia vices suas ita alijs ipartiuit ecclesijs vt in ptē sint vocate solicitudinis nō in plenitudinē ptātis.z.q.6.decretū.ꝛ.c.sequēti.Ad qđ distinguendū papa semp ꝛ vbiq̄ vtit̄ pallio alij ꝛo plati certis dieb⁹ ꝛ locis:vt extra de vsu pal.c.ad honoꝛē. Hanc ptātē petro contulit xp̄s cū ait pasce.o.ni.fm Pe.de pal̄. q̄ ptās extendit̄ ad oīa dubia iuris diuini vel naturalis:declarā do oīa iura positiua statuēdo ꝛ abꝛogādo oīa p̄ uilegia ꝯdonāda de oībus in vtroq̄ foꝛo:q̄ sunt in ecclesia sententiando ad penas omnes tēpoꝛa les ꝓ peccatis debitas p indulgentias relaxādo etiā quo ad defunctos ꝛ multa alia de q̄bus de claratuz est supra q̄ nullus alius pōt:ꝛ ideo ipsi soli dictum est tibi dabo claues. Et ad.hoc sunt plures auctoꝛitates:vt pelagij pape dicentis.di. .25.q̄uis vniuerse p oꝛbē catholice ecclesie vn⁹ thalamus chr̄isti sit:tamen sancta romana eccle sia catholica ꝛ apostolica nullis synodocis con/stitutis ceteris ecclesijs p̄lata est. Sz euangeli ca voce ꝛ saluatoꝛis nostri p̄rimatum obtinuit. Tu es inquit deus pe.ꝛ sup̄ hanc petrā edifica/bo ecclesiam meā.ꝛ di.xxij.inquit nicolaus pa/pa omnes siue patriarche siue in cuiuslibet api/cem siue metropoleos p̄matus aut episcopatuz cathedras vel ecclesiarū cuiuscūq̄ ordinis di/gnitatē īstituit romana ecclesia. Illā vero solus ille fundauit ꝛ supra petraz fidei mox nascentis erexit:q̄ beato eterne vite clauigero.s.petro ter/reni.s.ꝛ celestis imperij iura cōmisit:nō enī que libet terrena snīa:sz illud verbū quo instructum est celum ꝛ terra p qđ deniq̄ omnia sūt condi/ta elementa romanam fundauit ecclesiam:illius certe p̄uilegio fungt̄ illius auctoꝛitate fulcit̄: ꝛ ī fine.c.dicit̄ sanctus ambꝛosius se in omnib⁹ se/qui magistrā romanaz ecclesiā ꝓfiteꝛ: ꝛ in.c.se/quēti dicit anacletus in fi. Hec apostolica sedes caput ꝛ cardo vt p̄fatū est a domino ꝛ non ab alio cōstituta est:ꝛ sicut cardine ostium regit̄:sic huius sancte aplice sedis auctoꝛitate omnes ec/clesie domino disponente regunt̄: ꝛ agato papa dis.19.ait. sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiende sūt tanq̄ ipius diuina voce petri fir mate. Jtē ambꝛo. Et si in alijs impat̄ discipulis

.XXIII.

vt laxent retia sua: soli tamen petro dicit duc in altum.i.in profundū disputationum. Quid enī tam altū q̄ altitudinē diuitiaꝝ videre:scire dei filium ꝛ ꝓfessionis diuine generationē assumē. z4.q.i.nō turbat. vnde ad papā referunt dubia fidei ꝑ determinatione:vt dicit Innocē.ea.q.c. quotiēs. Idē amb2o. Est aliud apl̄icū piscandi genus quo g nere soluꝫ petrū dn̄s piscari iubet dicēs:mitte hamū ꝛ eū piscem q ꝑmuꝫ ascēderit tolle.z4.di.i.vbi dicit glo.q ꝑ hamuꝫ intelligit iurisdictio qua petrus alijs p2efuit:q2 ptātē ligā di ꝛ soluendi p2e alijs hūit. Itē leo papa.beatissimus petrus apl̄us accepit a dn̄o ꝓncipatū ꝛ romana eccl̄ia in ei⁹ pmanet institut⁹. Itē Cirillus in li.thesauro2um,dicit sup illud tu es petrus.fm hanc dn̄i ꝓmissionē eccl̄ia apl̄ica petri ab oī seditione ꝛ heretica circūuentione īmaculata manet sup oēs ꝓpositos ꝛ eꝑos: ꝛ sup oēs p2imates ecclesiaꝝ ꝛ populo2 ī suis pontificib⁹ in fide plenissima ꝛ auct2itate petri. Itē ex synodo nicēno q̄ semꝑ fuit magne auct2itatis apud grecos ꝛ latinos dicit eccl̄ia romana semꝑ ꝑmatū hūit: sempq; hr̄e d3: qō intelligendū ē postq̄ petrus in ea sedit. Itē ex alio consilio dicit veneramur fm scripturas ꝛ canonū diffinitionē sanctissimū antique romane eccl̄ie ꝑmū esse ꝛ maximū eꝑo2 oīuꝫ. Dicit aūt antique rome ad dn̄iaꝫ constantinopolis quā ꝓstantin⁹ illuc sedē suā transferēs ꝛ ꝓuilegijs vrbis romane extollēs nouā romā appellari voluit. Item ꝛ auct2itate ꝓcilij calcedon̄. inter cetera legit ibi gesta q; tota synodus acclamauit leoni pape: leo sanctissim⁹ apl̄icus ꝛ icomenicos.i. vniuersalis patriarcha p multos annos viuat. Q2 aūt eꝑi successerint loco apl̄o2 ꝛ curati ꝛ oēs supio2es p̄lati loco discipulo2 ꝑbatur di.zi.in nouo.ꝛ.60.di.for]. Item marcell⁹ papa.z4.q.i.rogamus.dicit de petro ipse est caput totius eccl̄ie:cui dn̄s ait:tu es petrus ⁊c. hui⁹ sedis ꝑmatus fuit apud nos.s.antiochie q̄ postea iubente dn̄o romā translata est. Hūc aūt iussum dn̄i exponit Inno.extra q fi.sint legi.ꝑ venerabilē.dū dicit sic: locus quē eligit dn̄s apl̄ica sedes esse dignoscit. Cū g petrus vrbē exiuisset: volens dn̄s eūad locum quem elegerat reuocare interrogat⁹ ab eo dn̄e quo vadis:rn̄dit venio romā iterū crucifigi: qō intelligēs ꝑ se dictū ad locū ꝑstinū est reuersus. Motus.n.petr⁹ lachr̄ymis x̄pianoꝝ a facie neronis fugiēs: aliā sedem sorte eligere volebat fm illud math.x.cū vos persecuti fuerint in vnā ciuitatē fugite ī aliā: sz hoc dn̄s ꝓhibuit volens ibi sedē petri finaliter pmanere:vn̄ nō ex petri sz ex x̄pi electione eccl̄ia romana facta est sedes petri. Quare non pōt sedes apostolica a petro mutari sicut elegit dn̄s syon: vnde templū facere alibi nō licuit etiā sūmo sacerdoti: vn̄ peccauit heliachin ī epoleos egypti sic templū faciēs illi hierosolymoꝝ: vt refert iosephus. Sine cā aūt rōnali sedem suam a deo rome fundatā nō posset ipse papa euertere nec ī alio transferre ꝛ si faceret īmo etiā q̄tūcunq; cā ꝓbabilis: q2 nō nisi ꝓtraria dei iussione mutanda est qō semel iussit sine assensu generalis concilij sup hoc specialiter cōuocati:ꝛ dei reuelatione sup hoc inuocata nō esset translatio faciēda: q2 nec ꝓpter trangressionē nec ꝓpter captiuitatē ꝑpl̄i dei p.70.ānos licuit locū tēpli quē dn̄s elegerat īmutari. Nec ē sil̄e de mutatione sedis antiochie.q2 illā sedem petrus elegit motu ꝓp2io. Nec etiā est sil̄e de translatione sedis imp2ialis eius enī auct2itas ē a populo romano qui ius suū ꝛ ptātē in imp2atoꝛem transtulit instituta de iure na. §.sed qō ꝓncipi.Auct2itates.n.quedā q̄ vident ponere eq̄litatē auct2itatis ptātis in petro ꝛ alijs apl̄is sane intelligende ꝛ exponēde sūt. Dicit enim Cypr̄ianus.z4.q.i. loquit. q̄uis apl̄is oībus p⁹ rōnē suā parē ptātē tribuat ꝛ dicat:sicut misit me pater ꝛ ego mitto vos. Accipite spīm sanctū tm̄ vt vnitatez manifestaret ptātis eiusdē o2iginē ab vno incipientē sua auct2itate disposuit:hoc erāt vtiq; ceteri apl̄i qō petr⁹ fuit pari ꝓfectio ꝑditi ꝛ honor] ꝛ ptātis: sz ex o2diū ab vnitate ꝓficiscit: vt eccl̄esia x̄pi vna monstret: vn̄ vni dicit.s.petro tu es petrus ⁊c. sup vnū edificat eccl̄esiā:hec ille. Sz ista parilitas ꝛ eq̄litas ptātis ꝛ honoris intelligenda ē de ptāte o2dinis ꝛ consecrationis ꝛ nō de potestate iurisdictiōis. Item qō ait amb2o.z.q.7.beati petrus ꝛ paul⁹ eminēt īter apl̄os vniuersos ꝛ quadā p2erogatiua ꝑcellūt:puta autē illos equales esse in merit]: q2 eq̄les sūt in passiōe bi duo dicūt alios apl̄os ꝑcellere:nō quidem in potestate o2dinis: sed in veneratōe gentium:ꝛ quia vꝛbem suo martyrio ꝓfecrarūt ī passione socij exp̄tes: vt dicit.zz.di. sacrosancta.vn̄ ꝛ de cōsilio curie romane ī idul gentijs dicitur de beato2 petri ꝛ pauli apl̄o2um auct2itate cosi ⁊c. Pares autem dicuntur isti duo nō iurisdictiōe sed merito ꝛ sāctitate martyrij:ꝛ sic etiā itelligit illud hieronymi.z.q.7. paulus petrū rep2ehēdit q; nō auderet,nisi se nō ꝑem sciret. Ubi subdit gratian⁹ q; hoc nō de officio eccl̄iastice dignitatis sz de potestate vite ꝛ cōuersatiōis intelligit:ꝛ sic etiā aug⁹.in c. puto ea'. q.cypr̄ianū petro apl̄o compat.s. q̄ntum ad martyrij cozonam:nō q̄tū ad iurisdictionis potentiā Item qō dicit ber.in li.3.de consi.ad eugenium Si vt in sūma ita ꝛ solam institutā a deo.s.vr̄az apostolicam dignitatez existimas: si hoc sentis: dissentis ab ip̄o:qui ait nō ē potestas nisi a deo: ꝛ oīs aīa sublimio2ibus potestatibus subdita sit nō ait sublimio2i tanq̄ in vno: sed sublimio2ib⁹ tanq̄ in multis:nō ergo sola tua potestas a dn̄o sunt ꝛ mediocres ꝛ infe2io2es. Si istud intelligatur de potestate o2dinis sacerdotalis ꝛ pontificalis:si papa existimaret potestatē suaz sacerdotalem ꝛ pontificalem solā esse a deo constitutaz excludendo potestatem o2dinis alio2ū pontificuz ꝛ sacerdotū:dicendo illos nō eē eque īmediate a deo sicut suam erraret:quia vt dicitū ē po/

testas ordinis in oĩbus equaliter ẽ a deo. Itez si papa estimaret potestatẽ sue iurisdictionis solaz esse a deo omnemqꝫ aliã ptãtem iurisdictionis ecclesiastice nõ esse a deo nec ĩmediate nec mediate errareꝫ: si existimat suaz esse a deo ĩmediate: alioquz vero esse a deo sed mediate. s. sua ñ errat. Itẽ ex eo qõ legit̃ act̃. 8. s. qꝫ miserũt apli qui erant hierosolymis petrũ ꝛ iohannem in samariã ad cõfirmandũ baptizatos videt̃ ex hoc petrũ inferiorẽ aplis esse: qz cõiter mittitur inferior a superiore. Sz rñdet̃ qꝫ missio que fit p auctoritatẽ vtiqꝫ est a superiore: sicut papa mittit legatũ: ꝛ rex baliuũ: sz missio q̃ fit p concilium ꝛ suasionẽ põt esse etiã ab inferiore: ꝛ sic cõsiliarij dicunt̃ mittere regẽ qñ vadit alicubi de consilio subditoꝝ: qz p consiliũ mouẽt eũ ad illud faciendũ. Et sic apli ꝛ seniores miserũt petrũ ꝛ Jo. hoc psuadendo ꝛ cõsulendo ꝓ salute populi. Itẽ ex eo qõ legit̃ act̃. 15. qꝫ iacob⁹ minor tulit sñaz in questione legaliũ vbi erãt petrus ꝛ alij in concilio congregati. Ex hoc maior videt̃ fuisse petro qz maior ẽ g iudicat inter oẽs. Sz põt dupliciter rñderi: ꝓmo qꝫ iacob⁹ iudicauit nõ vt iudex oĩz sed tanqꝫ iudex illius loci spãliter: nõ gn petrus potuisset iudicare: sed qz voluit illi deferre loco suo: sicut papa qñ est ĩ aliq̃ ciuitate posset oĩa audire ꝛ iudicare: sz ĩ multis nõ facit: vt õferat ẽpo loci. Alio mõ põt dici qꝫ iacobus ipse non dedit sñam ĩ illa materia legaliũ: sz petr⁹ qꝫ ꝓus locutus fuerat qd agendũ esset: postmodum aũt iacobus addidit ꝛ sñaz suã nõ q̃si auctorizãs: sz vt assentiens ꝛ cõfirmans sñam petri ꝓ parte oĩz aliorũ: sicut fit in concilijs in qbus formatis decret̃ seu canonib⁹ p papã rñdet̃ ab oĩbus plãtis ppla-cet. Itẽ qõ dicit̃ di. zi. ĩ nouo qꝫ apli ꝓncipẽ suũ esse voluerũt petrũ: ꝛ p cõsequẽs toti⁹ eccl̃ie: ꝛ sic nõ a xp̃o sz ab aplis videt̃ petrus habuisse ꝓmatũ? Rñdet̃ qꝫ apli hoc voluerũt volũtate cõsequẽti ꝛ acceptanti dei ordinationẽ: nõ aũt volũtate antecedente seu causante ipsã auctoritatem: nã hoc habuit a xp̃o: vt ibi dicitur. hec pe.

Queritur vtruz papa

possit renũciare papatui? ꝛ videt̃ qꝫ nõ: qz papatus est a solo deo ĩmediate: vt supra oñsũ est: sz qõ a solo deo est nõ põt tolli p aliquẽ nisi sit de⁹ g̃ nõ põt renũciari p papã q est homo. In cõtrariũ habet̃ extra de renũc. c. i. li. vi. vbi exp̃sse determinat̃ qꝫ põt papa renũciare papatui. Ad istã q. sic rñdit aug⁹. de ancho. in sũma de potestate pape qꝫ vtiqꝫ renũciare põt nõ obstante qꝫ papatus sit a deo: qz hoc ẽ ita a deo qꝫ etiã ab hoĩe coopante in isto vel illo. s. coopante eius consensu ꝛ volitione: talia. n. tolli pñt ꝛ dissolui illius hominis dissensu ꝛ ꝛraria volitõe. Prob̃at ãt hoc p exempla ĩ naturalib⁹ in moralib⁹ ĩ artificialib⁹ Et in naturalib⁹ qdem qz aĩa rõnalis singulariter a deo ifundit̃ corpori cũ nullus possit infundẽ ꝛ creare ipsã nisi deus: ꝛ tñ qz infundit̃ a deo coopante hoĩe: qz hõ hoĩez generat ꝛ sol fm pñm iõ ope humano põt aĩa a corpe tolli ꝛ separi: vt p occisionẽ. In moralib⁹ vero videmus qꝫ gratia singulariter a deo infundit̃ aĩe coopante tñ homine. Unde sup illud treñ. 4. Converte nos dñe ad te ꝛ conuertemur: dicit glo. qꝫ gratia dei nõ cõvertimur: nisi ex nostra volũtate conuertamur. s. libertate arbitrij ipsã acceptando: sic g̃ grẽ infusio est a deo p hoĩs tñ consensũ ꝛ liberi arbitrij cõuersionez: ita sepatio eius gratie põt esse p hoĩs dissensũ: ꝛ eius liberi arbitrij a deo auersionem In artificialib⁹ manifestũ est qꝫ templũ salomonis ꝛ tabernaculũ moysi ex mandato dei fabricata sũt ꝛ singula in illis opata: ꝛ tñ qz coopante homine illa fabricata sũt: coopante etiã hoĩe illa destructa sũt: sic etiã papatus ꝛ si a deo sit tamen consensu ipsius pape coopante: ꝛ iõ eius dissensu renũciari põt: etiaz si iurasset vel voluisset nõ renũciare: ꝛ ipse videret se impotentẽ ad talẽ curã; ꝓpter infirmitatẽ grauẽ ꝛ incurabilẽ: vl cognosceret se oĩno insufficientẽ. Et de q̃tuor gdẽ sũmis pontificibus in gestis sc̃oꝝ leginus renũciasse papatui. s. clementẽ ciriachũ marcellinũ et celestinũ: nõ tñ ex eodẽ fonte seu cã ꝓcessit illa renũciatio. Nã clemens renũciauit ꝓpter mali exempli in posterũ vitationem cũ fuerit institutus papa a beato petro ne quid simile attẽtaret̃ a successoribus: vnde renũciauit ꝛ loco ei⁹ factus est linus: ꝛ post eũ cletus: ꝛ post eos idẽ clemẽs: vt notat̃. 8. q. i. ciriachus vero renunaciuit ꝓpter martyrij coronationem associans se. xi. milibus virginũ beate vrsule ꝛ sociabus ex reuelatione angelica. Marcellinus autez renunciauit ꝓpter idolaticam opationem ponens thura idolis: vñ penitens in concilio iudicauit se deponendum anathematizans qui corpus suũ sepeliret: vt habet̃ di. zi. sed celestinus qꝫ prius dictus est petr⁹ de murrone renũciauit papatui ꝓpter sue insufficientie recognitionẽ consilio ductus vt credit̃ spiritus sancti. hos omnes canonizauit ecclesia ꝛ ascripsit cathalago sanctoꝝ. Unde nõ est credendũ in ipsa renũciatione errasse ꝛ feciss̃e qõ non potuissent. Et licet dantes poeta vulgaris reprehendat celestinũ de illa renũciatione: rectius de ipa loquit̃ franciscus petrarcha: ꝛ sentit fidelius ĩ li. de vita solitaria ipsũ cõmendans. Pe. de pal. in li. de potestate pape idẽ concludit sz subtilius: dicit enim qꝫ papa potest cedere papatui ꝛ cedendo desinere esse papa si cardinales acceptẽt als nõ. Sũt enim in acceptione papatus duo: vnum est ius suum qõ ei acquirit̃ ex canonica electiõe aliud est ius ecclesie cui obligatur. cuilibet autẽ licet iuri suo renũciare in oĩ eo in quo nõ est alteri obligatus vel subditus. C. de pac. l. si quis. sed qui semel se obligauit nõ põt se ad libitum liberare: igitur papa ex parte quidem sua renũciare potest papatui: sed quia semel se obligauit ecclesie ex illa parte renũciare nõ potest: nisi de assensu cardinaliũ qui in omnibus que ad papã spe-

.XXIII.

etant.repzeſentant vices eccleſie. Eſt enim papa obligatus ex quo acceptauit eccleſiam regere: vnde niſi eccleſia quietet eum ⁊ conſentiat.ſ.per cardinales: videtur q̄ nō poſſit renunciare: ſed conſentientibus illis poteſt: ⁊ ſm hanc diſtincti onē debet intelligi illa determinatio de renunc. c.i.li.vi. Sed contra ſic arguit̄.matrimoniuz in quo eſt vinculū diuinū ⁊ nō cōſumatū nulla renūciatione poteſt tolli: g̈ nec vinculū inter papam ⁊ eccleſiam qō eſt vinculū diuinū:ſz papatus eſt de iure diuino cū ſit inter eos matrimoniū ſpūale:⁊ ipſe papa ſit ſponſus eccleſie nulla renunciatione vel reſignatione tolli pōt eadem rōne. Sz ad hoc rñdit idē pe.ſ.q̄ nō eſt ſil'e vinculū: q̄z in matrimonio carnali p conſenſū mutuū expzeſſū p verba de pñti que ſūt verū ſacramentū ſequit̄ vinculū diuinū qō eſt ſubiectiue:non in aīa tm̄: ſz in toto cōpoſito:vnde tamdiu durat q̄ſdiu durat vtrūq̄ ſuppoſitum. vnde illud vinculū qō ē quid diuinū ⁊ res ſacramēti ſequēs nō mutuum conſenſum:ſz ſacramentū integratū ex ꝯſenſu et verbis in pſonis habilibus non ab homine pōt diſſolui ſm illud: qō deus ꝯiunxit hō nō ſepet: ſed conſenſus cardinaliū eligentiū repñtantium conſenſū ſponſe ex vna parte:⁊ ꝯſenſū electi q̄ſi ſponſi ex alia p quecūq̄ verba expzeſſus nō eſt ſacramentum nec ſacramētale: vñ ex ope opato habet effectū diuinū quo ad vinculuz: ſz manet illud vinculū pure humanū ſolo conſenſu boūz vñ conſenſu contrario tolli pōt eadē rōne qua ⁊ ſponſalia de futuro. Ptās g̈ papalis ꝑut eſt ī ſede romana hz fundamentū diuinū nō humanū: ⁊ ıō nūq̄ deſtruitur: ſed ꝑut illa ptās eſt in pſona q̄ eſt in ſede ſolū p conſenſū humanū duplex .ſ.ipſū hominē ⁊ illū conſenſū q̄ ſūt deſtructibilia: vñ quolibet eoz deſtructo deſtruit̄ ptās nō ī ſe:ſz in illa pſona in qua erat p accidēs p hoc.ſ.q̄ erat in ſede. Quia igit̄ nihil tam naturale eſt q̄z vnūquodq̄ diſſolui eo genere quo ligatus ē: ꝓpter qō obligationes que ſolo conſenſu contrahunt̄ cōſenſu contrario diſtrahunt̄ ⁊ etiā diſſoluunt̄ re exiſtēte integra. Inde eſt q̄ vinculū obligationis inter papā ⁊ eccleſiā ſolo cōſenſu contractū contrario conſenſu diſſoluit̄: ⁊ renūciando in manib⁹ cardinaliū acceptantiū deſinit eſſe in ſede:⁊ ꝓdit p conſequēs ptātē q̄ remanet ī ſede:⁊ acquirit̄ ſuccedenti in ſede ex ipſamet ſucceſſione. Ratio aūt quare nō ſic diſſoluat̄ conſenſus mutuus expzeſſus in matrimonio de pñti p diſſenſum iā aſſignata eſt:nec papa ſtatuere poſſet q̄ non poſſit renunciari papatui ſm aug. de ancho.

Queritur vtruz papa

poſſit deponi ꝑ quocūq̄ crimine notozio⁹ ⁊ videtur q̄ ſic:dicit̄.n.di.40.ſi papa q̄ hi⁹ culpas redarguere pſumit mozaliū nullus:quia cunctos ipſe iudicaturus a nemine iudicandus:niſi deꝑhendatur a fide deuius: ergo videt̄ q̄ ſaltem ꝑ hereſi poſſit deponi:īmo ⁊ glo.ſup dicto.c.dicit q̄ p2o quocumq̄ alio crimine notozio adulterij ſimonie ⁊ hi⁹ ſi eſſet incozrigibilis ⁊ ſcandaliza ret eccleſiā poſſet deponi. In cōtrariū eſt qō dicit Anacletus diſ.76. Electionem ſummozum pontificum ſibi dominus reſeruauit: licet eozuz electionem bonis ſacerdotibus ⁊ ſpiritualibus populis conceſſiſſet.⁊.9.q.3.dicit̄.nemo iudicabit p2imā ſedē. Neq̄ enī ab auguſto nec ab omni clero nec a regibus nec a populo iudex iudicabit̄.i.papa:vbi glo. dicit q̄ conciliū nō pōt iudicare papā:vt extra de elec.c.ſignificaſti. ⁊ hoc niſi ſe ſubmitteret iudicio aliquoz:vt.z.q.7.noſ Itē Symachus papa ait eadē.q.alioz hominū cauſas deus voluit ꝑ homines terminare: ſedis iſtius p2eſulem ſuo ſine queſtione reſeruauit arbitrio:voluit beati petri ſucceſſoz̄es celo tantuz debere innocentiā ⁊ ſubtiliſſimi diſcuſſoz̄is indagini inuiolatam habere conſcientiā. Dicendū ſm aug. de ancho. vbi ſupza q̄ papa ꝑ crimine quantūcūq̄ notozio nō eſt deponendus:q̄z talis depoſitio vel accuſatio redūdaret in malū toti⁹ eccleſie: cū ſi audiret̄ eius accuſatio eccleſia remaneret acephala:⁊ hoc niſi ꝑ peccato hereſis: de qua etiā ſi vellet ſe cozzigere ⁊ emendare nō deberet deponi:vt notat hugutio diſ.zi.⁊ iō ep̄i in cōcilio cōgregati marcellinum confeſſum de hereſi vel idolatria nō depoſuerunt:q̄z paratus erat cozzigi ⁊ ſuā ſnīaz reuocare qō ⁊ fecit. Pzo ipſa aūt hereſi congrue ipſo facto deponitur:q̄z papa eligit̄ in caput toti⁹ eccleſie:iuxta illud ep̄ſ. .i.ipſum.ſ.xp̄m dedit caput ſup oēm eccleſiā que eſt coꝛp⁹ eius. Papa aūt repñtat pſonam xp̄i:vñ ⁊ petrū xp̄s vocauit cephas.i.caput.capitis autē eſt influere vitā omnib⁹ mēbzis. Principiū autē vite ſpūalis eſt fides: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo ait ap̄lus. Si g̈ papa deꝑhendatur a fide deuius mozt̄uus eſt ipe papa vita ſpirituali:⁊ ꝑ conſequēs alijs vitam influere nō poteſt: vnde ſicut hnmo mozt⁹ nō eſt homo:ita papa in hereſi deꝑhenſus nō eſt papa:q̄z ipſo facto eſt depoſitus. Idez dicit pe.de pal'.vbi ſupza q̄ papa nullo caſu q̄ſdiu eſt papa ꝑ quodcūq̄ crimen nō poteſt a concilio nec a tota eccleſia nec a toto mūdo deponi:⁊ hoc nō ſolum quia eſt ſuperioz ⁊ nullū hominē habet ſupza ſe qui eū valeat iudicare:ſed q̄z eſt a deo qui ſibi romani p̄ſulis q̄ſdiu p2eſul eſt iudicium reſeruauit.9.q.3. alioz.ſed quando labitur in hereſim tūc eo ipo eſt p̄ciſus ab eccleſia ⁊ deſinit eſſe caput: ⁊ tunc deponitur de facto nō ō iure: quia qui nō credit iam iudicatus eſt de iure: ſed hoc eſt ante iudicium: quia eo ipſo q̄ hereticus eſt: ab eccleſia ē p̄ciſus. Nō poteſt autē caput a coꝛpoze p̄ciſum q̄ſdiu eſt p2eciſum caput eſſe illius coꝛpoz̄is a q̄ eſt p2eciſuz: vnde papa ꝑ hoc deſinit eſſe caput coꝛpoz̄is eccleſie: ⁊ ſi hereticus: non poteſt eſſe nec manere papa:quia extra eccleſiam non poſſunt haberi claues eccleſie:ꝑ alia autem peccata

papa est caput languidum: qō nō propter hoc desinit esse caput:nec potest a membris p̄ consequens iudicari.Dicit autez petrus q̄ illa glo. sup̄ .c.si papa supius inducta que dicit q̄ p̄ quocūq; alio crimine notorio:si ē incorrigibilis papa potest deponi ꝛ iudicari est falsa:ꝛ rationē eius assignat: dicit enim illa glo.q̄ ex quo papa est incorrigibilis:cū cōtumacia dicat̄ heresis:ꝛ ipe ex hoc sit contumax p̄ consequens ē infidelis ꝛ hereticus.Sz dicendū est ſm pe. q̄ cū cōtumacia dicat̄ heresis:sumit̄ large heresis:sicut ꝛ simōia etiā large dicit̄ heresis ꝓpter aliquā similitudinem.Cū autē dicitur papā posse deponi vel esse depositum ꝓpter heresim sumit̄ ibi ꝓprie ꝛ stricte heresis.s.p̄ errore fixo eorū q̄ sūt fidei: nō ḡ ꝓpter alia peccata quantūcūq; sit incorrigibilis potest deponi.Idē dicit aug.de ancho.circa glo. illā.Addit tamen q̄ posset saluari illa glo. vz q̄ cū dicit̄ q̄ ꝓpter incorrigibilitatē alicuius vicij possit deponi:intelligatur quando sic est incorrigibilis q̄ illud peccatū qō cōmittit mortale credit ꝛ dicit nō esse peccatū:tunc enī esset vere ꝛ p̄ prie hereticus:ꝛ sic posset deponi: nō aūt ꝓpter hoc solū q̄ nō desistit ab actu peccati.Quid igit̄ sit fiendū qñ papa est ita malus q̄ moribus suis destruit ecclesiam dei.Dicit Petr⁹ de pal̄.q̄ est duplex remediū. Primū est exemplo pauli q̄ petro in facie ei restitit antiochie: qz inducebat gentes quasi ad iudaizandū in obseruatione legaliū nimis condescendens iudeis conuersis ne eos scādalizaret:vt habet̄ ad gal̄.z.ꝛ.z.q.7. paulus.sic pape in malis nō esset obediendū:sz resistendū p̄ honestam rep̄hensionez.Unde si papa vellet totum thesaurum ecclesie dare parentib⁹ suis aut ecclesiaz sancti petri destruere aut dare parentibus patrimoniū petri vel aliquid hi⁹ qō nō licz:nō esset p̄mittendū:sed ei resistendū sine ipsius tamen depositione. Secundū remediū ē exemplo beati hilarij q̄ cōtra leonē papā ꝑua luit orando.Iste leo fuit vt credo ille q̄ alio nomine dicit̄ liberius papa q̄ fauit hereticis arrianis.Oranduz ḡ esset ꝓ tali papa incorrigibili a tota ecclesia:vt deus illū corrigeret vel de medio amoueret:nec vnq̄ deus sic suā ecclesiā despiceret quin eā exaudiret:ꝛ esset cōtra eū cōciliū conuocandū si ipse nollet cōuocare vt p̄ illō moneret̄ vel de⁹ iplorare⁹ ꝛ remediū apponeretur in resistendo malis que vellet facere ne ecclesia p̄clitaret̄.Aliud exempluz habet̄ de hoc remedio de anastasio papa qui fauens hereticis assellando diuino iudicio p̄cussus ē.19.di.anastasius.Itē nota ſm aug.de ancho.q̄ dum papa est papa q̄uis conciliū generale congregari non possit nisi eius auctoritate:vt p̄z di.17.per totuz. tñ quia papa ꝓpter crimen heresis nō est papa: ideo in tali casu eius auctoritas non requiret̄:sz sufficeret auctoritas collegij cardinalium ꝛ aliorum episcopoꝝ ꝛ doctorum.Itē dicit q̄ si notorium sit papam mortuū heresim ꝛ peruersū̄ dogma docuisse vl̄ nutriuisse in ecclesia dum viuebat nec se correxit post mortem etiam potest accusari ꝛ damnari:ar.24.q.3.si vera.

De potestate pape que est maior omni potestate creata.c.6.

O E potestate pape

que est maior omni alia creata post potestatem x̄pi aliquo modo extendens se ad celestia terrestia ꝛ infernalia:vt de eo possit illud verificari dictum de x̄po in p̄s. Oia subiecisti sub pedibus eius oues ꝛ boues vniuersa insup̄ ꝛ pecora cā.vo.ce.ꝛ.pi.ma.ꝛ apte:quia ipse est vicarius x̄pi. quo ad terrestia dicit oues ꝛc̄.quo ad celestia volucres: quo ad infernalia dicit pisces maris.p̄ volucres celi designari angelos bonos ꝛ malos habetur in euangelio.Dicuntur autē ei subiecti:quia maior eis in quatuor videlicet. Primo in iurisdictione. Scō in sacramentorū administratione. Tertio in cognitione ꝛ in premio ecclesiam esse mōstrauit.Unde chrysostomus ait homini mortali omniū que in celo ꝛ que in terra sunt potestatem commisit deus ꝛ validiorem celo ecclesia esse monstrauit.

Queritur vtruz papa

sit maior angelo in iurisdictione? ꝛ videtur q̄ ñ quia natura spiritualis habet iurisdictionem super naturā corporalem ex sue nature conditione:sed angelus est nature spiritualis:ergo habet iurisdictionem supra papam qui est nature corporalis. Sed in contrarium est quod dicit̄ ad hebre.z. in persona christi: cuius papa vicarius existit:nō angelis subiecit deus orbem terre futurum ei de quo loquit̄.Ad hoc respondit aug. de ancho.vbi supra q̄ maior est iurisdictio pape q̄uislibet angeli. Est enim triplex regimen ſm philosophum. Primuz est ethicum ꝛ morale. Secundū est familie ꝛ paternale. Tertium est politicum ꝛ regale. Primum respicit curam vniuscuiusq; hominis in se per virtutum regulationem. Secundū respicit regimen domus ꝛ familie per paternalem monitionem. Tertium respicit regimen ꝓuinciarum ꝛ regnorum per penarum cōmissionem. Primum regimen cōmissum est angelis:quia vnaquecq; anima ab ortu sue natiuitatis habet angelū ad sui custodiam ꝛ exercitium ſm hieronymū. Secundū cōmissum est archangelis: quoruz est familias ꝛ ciuitates dirigere ꝛ gubernare:vnde requisitus raphael archangelus a thobia:an sciret viam eūdi ad ciuitatē medorum dixit se itinera oia illius frequent̄ ambulasse. Tertiū conuenit p̄cipatibus quoꝝ est ꝓuincias ꝛ regna miro ordine disponere. Unde dixit angelus q̄ loquebatur danieli p̄ceps regni persaꝝ restitit mihi. xxi.diebus.dañ.z. Nulli ergo angelo cōmissa ē

.XXIII.

iurisdictio ⁊ cura totius orbis: sed pape totius mundi iurisdictio ⁊ cura cōmissa est: non solum vt nomine mundi importatur terra: sed etiā vt nomine mundi importat̄ celum: quia sup celum ⁊ terrā iurisdictionē accepit: vñ dicit̄ q̄ celestis ⁊ terreni imperij petro xp̄s iura concessit: di. zz. omnes. Ad qō facit qō chrysō. ait in li. de laudi bus pauli. ꝓfert enī paulū cuilibet angelo ī iuris dictione dicens q̄ angelis diuersar̄ gentiū cura cōmissa est: ſz nullus eor̄ ita creditū sibi populū gubernauit: vt paul⁹ vniuersū orbē: nā michaeli gens cōmissa est iudeor̄ paulo vero terre ⁊ maris atq; vniuersi orbis habitatio ipsūq; desertū Si igit̄ iurisdictio pauli maior fuit iurisdictione omniū angelor̄: multo fortius intelligendus est hoc de petro: cuius papa personam repꝛesentat. Et idem Chrysō. super Jo. dicit petrum totius orbis ordinat magistrum ⁊ doctorem cui pote statem dedit vniuersorū. Ad argumentū au tem respondetur q̄ licet angelus ꝑm graduꝫ na ture sit superior homine etiam papa ⁊ ipsius na ture conditione: diuina tamen auctoritate ⁊ cō missione potest̄ ad plura se extēdere iurisdictio hominis: ⁊ ꝓcipue pape q̄ angeli.

Secūdo papa ē maior

angelo in sacramentor̄ administratione. Ad mi nistratio enim sacramentor̄ nō est cōmissa an gelis de lege cōmuni sed sacerdotibus ⁊ episco pis. De singulari aūt mandato dei posset angel⁹ bonus sacramenta ministrare: vt baptizare ⁊ ec clesiam consecrare: sicut legit̄ de ecclesia sancti michaelis ab ipso archangelo cōsecrata. Et q̄ uis cōiter dicat̄ q̄ talis nō deberet iterū bapti zari nec ecclesia iterū consecrari qñ egisset bon⁹ angelus: tñ qz sathanas transfigurat se in ange lum lucis: tutius esset quo ad baptismū illū ite rare: ⁊ licet in doctrina ⁊ in his que se tenent ex parte intellectus homo reducatur aliquando in deuꝫ per angelos: vt patet de apparitionibus ⁊ reuelationibus factis p angelos antiquis patri bus: tamē in charitate ⁊ in his q̄ se tenent ex par te affectus: homo reducit̄ in deuꝫ īmediate per ipsūmet p̄ncipaliē ⁊ ministerialiē p papā ⁊ alios ministros ecclesie q̄ sūt administratores sacr̄or̄ in quibus gratia nobis confert̄. Origo autē ad ministrationis ipsius est in papa.

Tertio in cognitiōe ali/

quo mō papa est maior angelo. Unī sup illo ver bo beat⁹ es simon bariona: qz caro ⁊ san. nō re. tibi. ſz. p. m. dicit glo. vere beat⁹. qz tale qd reue latū e petro: cui⁹ papa successor existit qō nec an gelus nec homo scire potuit. De ministerio enīz incarnationis ⁊ passiōis angelis accreuit aliqua cognitio p p̄dicationē ap̄l̄or̄: quor̄ caput fuit pe trus: cuius papa ē successor: licet enim scirent an geli filiū dei concipiendū de virgine: tñ modus cōcipiendi vel grauidationis eos latuit. Sz p̄di cantib⁹ ap̄lis multa cognouerūt circa illud my steriū que ante ignorabant: qō etiā notat ap̄l̄us ephe. ꝫ. Et hieron⁹ dicit angelicas virtutes my steriū incarnationis ad plenū nō intellexisse: do nec passio xp̄i p ap̄l̄os fuit p̄dicata. Et q̄uis dio nysius dicat p̄mā hierarchiā illuminare secūdā ⁊ secundā tertiā: ⁊ tertiā hoīes: vnde ⁊ papaꝫ: tñ ex hoc ordine cōmuni nō artat̄ spiritus sanctus q̄ nō possit docere ⁊ illuminare ⁊ pficere hoīes absq; tali ordine. In multis enī ap̄l̄i immediate fuerunt edocti a spū sancto. hoc concludit de pe tro p̄mo papa.

Quartò papa ē maior

angelo quo. ſ. ad multa. ſ. in p̄mio. ſ. in p̄uenīēdo ad gloriā. Dicit̄ enī mat. zz. de sanctis. Erūt sicut angeli dei in celo: ⁊ alibi equales sūt angelis dei Cū enī ꝑm grego. diuersi sancti ad diuersor̄ or/ dines angelor̄ assumunt̄ ꝑm eorū merita maio ra vel minora: ⁊ tot hoīes assumunt̄ ad gloriaꝫ quot angeli remanserūt: dicere oportet q̄ ad or dinē seraphin plures ascendent: qō rationabiliē credendū est de ap̄l̄is quor̄ petr⁹ fuit caput: vñ ⁊ ipse cuius papa ē successor. Certū est aūt q̄ se raphin sūt maiores ī p̄mio alijs angelis g̃ ⁊c.

Ubi etiā sciendū q̄ q̄uis quo ad nature condi tionē angelus sit maior q̄libet puro hoīe etiā pa pa: nō tñ quantū ad repūtationē dei: in ipsa enīz pfectius repꝛesentat deus in natura humana q̄ angelica: ⁊ p̄cipue longe melius deus repsentat̄ p papam: ⁊ quantū ad nature p̄formitateꝫ: quia dei filius nunq̄ angelos apprehendit: sed semen abrahe: ⁊ quantū ad officij ptātē: qz nulli ange lor̄ cōcessit claues ligandi ⁊ soluēdi: sicut petro ⁊ successorib⁹ eius: ⁊ iō nō minor honor debet pape q̄ angelis. Unī papa recipit a fidelib⁹ ado rationes ꝓstrationes ⁊ oscula pedū: qō nō p̄mi sit angelus a Jo. euangelista sibi fieri. apoc. vlti. Si aūt p volucres celi intelligantur angeli mali ꝑm illud lu. 8. volucres celi comederūt illud: sic etiam deus subiecit pape hi⁹ volucres ⁊ demo nes: ⁊ quantū ad effectū spiritualē p p̄dicationes ⁊ administrationes sacr̄or̄ quib⁹ demones ab ani mab⁹ expellūt̄: ⁊ quantū ad effectū corpalē vel abijciendo eos ab obsessis corporibus: vt fecit paulus aphitonissa act. Et p excōmunicatio nē īmittendo demonē ad vexandū corpus pec catoris: vt p. ꝫ. i. Cor. 5. hunc tradidi sathane ⁊c.

De canonizatione san

ctorum fienda per papam. Si per volucres ce li intelligantur sancti viri scōm illud math. iꝫ. vo lucres celi requiescunt in ramis eius scilicet si napis: sic etiam subiecit deus volucres celi pape quantuꝫ ad canonizationem vt venerentur a fi delibus p̄o sanctis. Pro huius declaratione sciendum ꝑm aug. de ancho. in li. de potestate pa pe: q̄ sanctū aliquem canonizare nō est aliud q̄ sanctitatē alicuius venerandaꝫ ⁊ approbandam

manifestare ꝓpter fidem ecclesie eius opera imitantis ⁊ beneficia recipientis. Tria ergo ꝑncipaliter requirunt ad canonizationem sancti.

Primū est eius sanctitatis appꝛobatio. Secundū est sanctitatis eius accepte a populo xp̃iano veneratio. Tertium est fidei totius ecclesie beneficia illius sancti poscētis cōfirmatio. Ista aūt tria solū ad summū pontificem ꝑtinent qui ē caput ecclesie. Nā sicut solius xp̃i est hoīem sanctificare causando sanctitatem ꝑm illud leuit. xi. Ego dñs q̄ sanctifico vos: sic solius pape q̄ ē vicari⁹ xp̃i hominū sanctitatē appꝛobare ⁊ manifestare: siliter sicut solus papa ē caput tot⁹ ecclesie ita solū ad ipsū ꝑtinet mēbꝛis ecclesie mandare sanctū aliquē sub veneratione haberi. vlteri⁹ sicut opa ꝓhibent testimoniū sanctitati alicui⁹ fidei ecclesie nituntᷣ: ita ad illū ꝑtinet hi⁹ sanctū canonizare ad quē ꝑtinet q̄ōnes fidei determiare: qō qdem planū est spectare ad summū pontificem: sicut ps. xxiiij. q i. c. quotiēs. rō fidei ventilatur: ⁊ q̄uis mandare sanctū aliquē vniuersaliter a toto populo venerari ꝑtineat ad solū illū qui ꝑest toti ecclesie. i. pape: tñ q̄ tū ad eos qui sūt canonizati ꝑ ecclesias quoꝝ festiuitates nō possūt vniuersaliter celebꝛari nec eis vigilia oꝛdinari: de talib⁹ pōt eps in sua dyocesi oꝛdinare q̄ certa die eoꝝ festiuitas celebꝛet ⁊ vigilia deputet: assentiente tñ clero ⁊ populo: vt dicit de consedi. iij. ꝓnunciandū circa fi. De mō aūt canonizationis dicit hosti. extra de reli. ⁊ vene. q̄ in canonizatione sancti ꝑm moꝛē quē nunc tenet ecclesia. xij. ꝑ oꝛdinē sūt seruanda. Primū est frequens denunciatio: vt nō solū semel: sed pluries pape denunciet qui ꝑ sancto debeat venerari: vt sic multiplicatis intercessoꝛibus largiat qō petit. Secundū ē cōmissio. s. examinatiōis fiende. Tertiū ē cōmissionis ingsitio. s. ꝑ testes iuratos ⁊ fideles. Quartum ē ingsitionis facte relatio. Quintū ē relationis diligēs examinatio. Sextum ē examinationis facte ꝑ cōsistoꝛiū discussio.

Septimū ē secreta diffinitio ⁊ terminatio. Octauū est manifesta publicatio. Nonū ē diei canonizationis assignatio. Decimū est ipsius pape ⁊ assistentiū genuflexio ⁊ oꝛationis deuotio nec deus ꝑmittit ecclesiam suā decipi vel errare.

Undecimū est sermocinatio ⁊ miraculoꝝ ac operum misericoꝛdie recitatio: nec nō ipsius sancti in cathalogo sanctoꝝ cōscriptio. Duodecimū est misse in bonoꝛē sancti celebꝛatio ⁊ canticis spūalibus psonatio. In primitiua tñ ecclesia nō seruabant istā ꝓpter duo: ꝑmo quia ibi sancti vt in pluribus erant martyres: in q̄bus ñ requirebat talis examinatio sicut in cōfessoꝛib⁹.

Secundo quia ex seruoꝛe fidei ⁊ ex meritis xp̃i ⁊ apl̄oꝝ miracula ⁊ alia opera sic erant euidentia q̄ nō poterant tergiuersatione celari. Si autē querat vtrū in canonizatione requirat̄ requisitio cardinaliū ⁊ cōsilium eoꝝ. Respondit aug. de ancho. vbi supꝛa q̄ de necessario nō requiritur: nam potestas pape nō limitat̄ in aliquo nec dependet a collegio: sed potius econuerso. Nō enim collegium assistit pape ꝑ modum determinationis seu limitationis potestatis eius: sz magis ꝑ modum ministerij ⁊ consilij: vt debito modo huiusmodi potestatē exequat̄. Sz si querat̄ de congruo: puto q̄ magis tenet̄ requirere collegium in tali causa q̄ in aliqua alia: quia in his que sunt fidei tanto cautius ⁊ tanto maturius ē agendum quanto dolus ⁊ fraus est magis circa huiusmodi vitanda. Nec q̄ canonizatio alicui⁹ sancti pꝛocuretur turpis lucri causa vel humane glozie pompa: non solū cū requisitione collegij: verū etiā cū requisitione venerabiliū viroꝝ de ecclesia papa in tali causa debet ꝓcedere exemplo assueri: qui licet ethnicus interrogauit sapientes suos sup quodam agendo: quoꝝ consilio cūcta faciebat scientiū leges ac iura maioꝝ: hester. .i.c. Nō debet autē papa statim aliquem sanctū sibi denunciatum canonizare. Et hoc ꝓpter tria ꝑm aug. de ancho. Primo ꝓpter miraculoꝝ raritatē que sūt signa attestationis. Dicit. n. aug. in li. de vera reli. q̄ iō miracula in nostra tpa durare ꝑmissa non sūt: ne aīa semp visibilia quereret: ⁊ eoꝝ cōsuetudine frigesceret genus humanum: q̄ igit̄ vera miracula nūc raro fiūt: ne ficta narrent turpis lucri causa: vel humane laudis appetitus glozia. Nūc bene videndū ē quib⁹ credendū sit de diuinis miraculis ⁊ inuisibilib⁹ rebus. Aliqñ enī fiūt miracula nō vera sz apparentia ꝑ demonū inuocationē: sicut magi pharaonis: aliquādo ꝑ malos homines ex inuocatione xp̃i ⁊ nominū sanctoꝝ. Unī dicit̄ math. 7. a gbusdam repꝛobis xp̃o: dñe nōne in noīe tuo virtutes multas fecimus? Aliqñ fiūt vera miracula cū vane glie vel electionis infectione: sic dicit glo. Numeri. zo. q̄ moyses ⁊ aaron qñ ꝑ pcussionē virge fecerunt aquā decurrere de petra habuerūt quandā vanam glozią: ⁊ ideo meruerūt audire: q̄ nō credidistis mihi vt sanctificaretis me ⁊c. ñ ꝙ miracula oīa sūt sufficienē demonstratiua sanctitatis: ⁊ ideo eiā ipsa examinānda. Scō nō debet statim aliquis sanctus denunciat⁹ canonizari ꝓpter opis arduitatē. Nā quāto opus ē magis arduū tanto cū maioꝛi tarditate ⁊ maturitate faciendū vñ nec xp̃s statim lazarū suscitauit: sz ꝓmissis multis circūstantijs. Nō ꝙ canonizatio sanctoꝝ cū sit opus valde arduū statim: sz ꝑ menses ⁊ annos est differendū: ⁊ de operibus eius interim inquirendū. Nec enim sufficit q̄ habuerit magnā scientiā: quia scientia nō facit hominē bonū simpliciter scilicet quo ad bonitatem volūtatis que est ꝑ charitatem: sed bonū ꝑm quid scilicet quo ad intellectū: vnde. i. Coꝛ. xiij. si habuero omnem scientiam: charitatem autem non habuero nihil sum: nec etiam q̄ habuerit donum ꝓphetie: quia ꝓphetia communis est bonis ⁊ malis: vt patet in Balaam: ⁊ Augustinus dicit. i. q. i. ꝓphetizauit Saul cum esset malus et sanctum

dauid perſequeretur. Nec etiam ex fama alicuius orta ex populo et turba procedendum est: ſed teſtimonio maiorū qui ſunt ſanioris conſilij ꝛ verioris iudicij. Tertio nō eſt ſtatim fienda canonizatio ꝓpter fidei firmitatem. Dicit enim Chryſoſtom⁹ q⁹ ideo xp̄s cananeam clamantez non ſtatim exaudiuit: quia nolebat fidem illius occultari ſed in palā fieri. Expectanda ergo eſt frequens opatio miraculoꝝ ꝛ diuulgatio fame operū miſericordie alicuius anteq̄ canonizetur vt fides de eius ſanctitate in cordibus xp̄iani populi firmet̄ ꝛ roboret̄. Et ad hoc facit qō ait leo papa di. 61. miramur. ait ſi ad honores mūdi ſine ſuffragio temporis ſine merito laboris indignum eſt pueniri: ꝛ notari ambitus ſolent: quos ꝓbitatis documenta nō adiuuant: cui diligens et cū prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum ꝛ celeſtiū dignitatū: ita vt ni prior vita teſtimonium ꝓbibeat ꝓ laboribus multis: ꝓ moribus caſtis: ꝓ actibus ſtrenuis: celſioris loci premiū nulli debeat. Sciendū q⁹ nullus patrū veteris teſtamēti eſt canonizatus a papa. Et ratio huius eſt ſm aug. de ancho. qz cauſa ſemp̄ precedit effectum ſuū ꝛ nō ſequitur: ſed fundamentum ꝛ cauſa omniū ſanctoꝝ fuit xp̄us: ipſe enim eſt ſanctus ſanctoꝝ: vt dicit dañ. 9. Nullus ergo debuit canonizari ꝓ ſancto qui fuit ante xp̄i natiuitatem. Appellat tamen eccleſia illos ſanctos ꝛ eorū ſanctitatem exemplariter ꝓponit imitandam: nec nō orationibus eoꝝ ſe cōmendat: eoꝝ tamen ſanctitatem nō ſolennizat ſeu canonizat.

Secunda ratio que tamen includit̄ in p̄ſona eſt: quia ſancti patres veteris teſtamenti quantacūq̄ ſanctitate pollerent nō fuerūt in tempore plenitudinis gratie que p xp̄m facta eſt. Jo. i. ſed plenitudo gratie in illa lege quaſi tenebat̄ inclusa figuratiue. Unde auguſtin⁹ in li. de ſymbolo ſup illud domum tuam decet ſanctitudo: dicit q⁹ nulli⁹ ſolennitatē eccl̄ia ſolēnizat ꝓ⁹ q̄ domus ſanctitatis fūdaret̄: ꝛ iō in tpe plenitudinis gratie pot⁹ ſanctitatē beate marie Jo. baptiſte eccleſia ſolēnizat q̄ alicui⁹ alterius: qz illa ſanctus ſanctoꝝ generauit: ꝛ ille digito demōſtrauit. Tertia rō quare eccl̄ia illoꝝ ſanctitatē nō ſolennizat ē: qz quantūcūq̄ ꝓſonaliter eſſent ſācti: claritas tamē diuine viſionis eis fuit clauſa nōdum ſoluto p̄cio humane nature p xp̄m. Utꝝ autē eccleſia poſſit errare in canonizatione ſanctorū habes ſupra ti. 7. ꝛ de reli. ſanctoꝝ eo ti.

De poteſtate pape ergā inferos q notari p̄t p piſces maris: qz ſicut piſcis morat̄ continue in fluctib⁹ aquaꝝ que mare dicunt̄ ꝓpter amaritudinē. i. ſalſedinē: ita q ſunt in purgatorio cōtinue morant̄ afflictionib⁹ penarū: ſz ſubiecit de⁹ pape ēt piſces maris. i. eos q ſūt in purgatorio ad ſubueniendū eis p indulgētias Sciendū ḡ q⁹ hi q ſunt in purgatorio ad ſubueniendū ꝓ indulgentias ſm aug. vbi ſupra q̄uis quantū ad meritū eſſentiale abſolutū q̄ quis mereat̄ vitā eternā opatione p radicē charitatis non ſint in ſtatu mereēdi: tale enim meritū nō dependet ab ope alteri⁹: ſz ab ope ꝓprio: tñ quantū ad meritū cōditionale q̄ quis mereat̄ pene remiſſionē vel liberationis acceleratione: dūmodo alij ꝓ eis faciat illa q̄ inſtituta ſunt ab eccleſia ad pene remiſſionē cōſequendā illi qui ſunt in purgatorio mereri poſſunt: cū pendeat ab ope alterius ꝛ adhuc viatores ſint ꝛ de foro pape: vnde pōt eis de theſauro eccleſie ꝓ cōicationē indulgētie ſubuenire: qō nō ſic ē intelligendū q⁹ oīs indulgentia data etiā a papa valeat exiſtentib⁹ in purgatorio faciente aliquo ꝓ ipſo qui eſt in purgatorio illud qō continet indulgentia fiendū: puta ieiunium vel elemoſynā vel viſitationē eccleſie nō ſufficit intentio illa facientis ꝛ applicātis ad eū qui eſt in purgatorio: ſz requirit̄ intentio pape hoc explicātis ꝓ bullā. ſ. q⁹ q facit talē elemoſynā vel vadit ad talē eccleſiā: conſeq̄t̄ tñ de indulgentia ipſe vel ꝓ quo fecerit viuus vel defūctus: q̄uis aliqui dicāt indulgētias nō poſſe ad mortuos extendi: quia xp̄s dicit quecunq̄ ſolueritis ſuper terrā ꝛc. illi aūt ſūt ſub terra nō ſuper terram. Sed poteſt reſponderi dupliciter: vno modo q⁹ ly ſup terram referat̄ ad ſoluentē: vt ſit ſenſus quecūq̄ tu exiſtens ſup terrā ſolueris ꝛc. Nō enim papa mortuus poteſt ligare ꝛ ſoluere ſed viuus: alio modo ſi referat̄ ly ſup terram ad abſolutos. ſ. exiſtentes ſup terram: cū purgandi ſint intra vel circa terrā dici poſſūt ſup terram: quia nō in celo. Et ita determinat beatus tho. ī. 4. ſ. q⁹ indulgentie poſſunt extendi ad eos qui ſunt in purgatorio modo dicto. Et ſi q̄rat̄ vtrū papa poſſit ꝓ cōmunicationē indulgentie totum purgatorium expoliare. Aug⁹. de ancho. vbi ſupra reſpondit ꝓ diſtinctionem trimembrē: videlicet quia aut hoc intelligit̄ quantū ad eius abſolutam iuriſdictionē: aut quantū ad eius ordinatam executionem: aut quantum ad diuinam acceptationem: ita vt ſi faceret q⁹ deus acceptaret: primo modo putat q⁹ poteſt expoliare purgatorium quantum ad omnes illos qui ſubijciuntur iuriſdictioni ſue ſm meritū conditionale: vt ſint aliqui qui faciunt ꝓ illis de purgatorio ea ꝓpter que ordinate ſunt indulgentie valere. Si q ergo eſſent in purgatorio qui non recepiſſent ſacramentum baptiſmi: vt adulti recedentes cum baptiſmo flaminis cum non ſint ꝓprie ſub iuriſdictione pape: ꝛ illi etiaz qui non habentes amicos facientes ꝓ eis id ꝓ quo datur indulgentia iſtis non valeret. Quantū autē ad oēs alios poſſet papa purgatorium expoliare: quod ſic ꝓbatur: quia papa poteſt omnium illorum penam tollere per ſatisfactionem ꝛ communicationem indulgentie in quibus poteſt vti clauibus eccleſie in oībus qui ſunt in purgatorio ſibi ſubiect̄: ꝛ ſimpliciter xp̄s dixit petro tibi dabo claues ꝛc. Ꝓbat ēt hoc arguēdo a fortiori per

factum grego. pape q per suã oratiõnẽ absoluit traianuz a pena inferni q̃ est infinita: ergo multo fortius papa p cõicationẽ indulgentie potest absoluere omnes q sunt in purgatorio a pena illa que est finita. Sed ad hoc posset rñderi q illud fuit p̃ter legem cõmunez: loquendo vero de potestate pape quantũ ad ordinatam eius executionem papa nõ potest nec debet illud facere. Ratio ẽ: qz potẽtia pape iusta ⁊ rationalis nõ reducitur nec reduci debet ad actum p voluntariã affectionem: sed per rationabilem rationem. Sz si p talem potentiam reduceret ad actum vt q totum purgatorium spoliaret nõ esset ibi legitima ratio: sed potius voluntaria affectio: ergo tali legitima potestate papa nõ potest nec debet purgatoriũ spoliare. Sed tertio modo. s. quantũ ad diuinã acceptationẽ: hoc est si papa illud faceret volendo totum purgatorium expoliare p indulgentiam an deus haberet acceptũ: dico q ignotum est mihi: ⁊ puto q ignotum sit cuilibet creature ⁊ ipsi pape. Nec credo q papa possit scire totũ qõ facere potest p potentiam suã: ⁊ p̃cipue qõ potest facere p cõmunicationẽ thesauri ecclesie. Huius ratio est: quia illa potentia est homini ignota que est in virtute voluntatis ⁊ equitatis sibi ignote: sz papa agit in virtute ⁊ equitate dei que est sibi ignota: ergo similiter posse pape est sibi ignotum. Beatus tho. in. 4. dicit simplicit papam nõ posse p indulgentiã purgatoriũ expoliare: qz ad indulgentiã dandam requiritur causa rationalis ⁊ discreta ad hoc vt valeat: illa aũt videt irrationalis ⁊ indiscreta: cum nec ipse xp̃s descendens ad inferos purgatorium expoliauit ꝑm tho. 3. p. q. Qõ etiaz tenet ipse augustinus de ancho. Pueris autem qui sunt in limbo nõ potest papa cõicare indulgentias: vt sint participes earũ ꝑm aug. de ancho. Et ratio est: qz nõ habuerunt p̃sonalem indulgentiam in mũdo: cũ nõ habuerũt vsum liberi arbitrij nec sacramentalem: quia sine baptismo mortui sũt: sz sine gratia non potest quis esse particeps indulgẽtie g̃ ꝛc. ⁊ multo minus his qui sũt in inferno.

Vtrum papa per cõmunicationem indulgentie possit contritos ⁊ cõfessos sic a tota pena ⁊ culpa absoluere q nõ trãseant p ignem purgatorij: puta dando indulgentiam plenariam?

Respondit aug⁹. de ancho. vbi supra q ad hoc q cõmunicatio indulgentie habeat completum ⁊ vniuersalem effectũ quantuz ad totam remissionem peccatorum in contritos ⁊ confessos: ita vt decedentes statim euolent et non trãseant p ignem purgatorij. Aliqua requirunt ex parte indulgentiaz conferentis. Aliqua ex parte indulgentiã recipientis. Aliqua ex parte retardationis pene eoz quibus talem indulgẽtiã conferentis consecuti retardant. Ex parte quidẽ conferentis indulgentiã tria requirunt

Primũ est eius voluntatis applicantis determinata intentio. Cum enim papa sit vniuersalis dispensator thesauri ecclesie nõ potest p̃dictum thesaurum erogare aperiendo p claues ecclesie conferendo indulgentiam: nisi applicet intentionem suam ad partem vel totam remissionẽ peccatorũ eius quibus confert indulgentiã. Secundũ est clauis potentie recta ⁊ determinata iurisdictio. si. n. excederet terminos iurisdictionis sue faciẽdo indulgentiã qbus nõ p̃t vel de qb⁹ nõ cõplete valerent vel nihil. Tertiũ ẽ clauis scientie rectus vsus ⁊ debita discretio: vt. s. indulgentiam faciat nõ ꝓ libito voluntatis ⁊ ꝓpria affectione: sz ꝑm cãm iustam vtilẽ ⁊ rationalem: si aliqõ horũ. trium defuerit indulgentia nõ cõsequet effectũ suũ saltem totum ⁊ cõplete. Ex parte etiã recipiẽtis indulgentiã tria requrunt ad consecutionẽ eius. Primũ q habeat fidem i intellectu. i. q ecclesia possit illã indulgentiã cõferre credat: qz si illud nõ crederet nil reciperet.

Scõm q habeat charitatẽ i affectu. s. q sit vere ꝓritus ⁊ cõfessus: nã p cõtritionẽ reconciliat deo: p ꝓfessionẽ ecclie: ⁊ tũc nũero ⁊ merito ẽ õ numero militũ ecclie: qbus thesaur⁹ ecclie apiri dz ꝓ satisfactione pene. Tertiũ q hẽat cõpletionẽ cãe ꝓ q̃ fit indulgẽtia in affectu vt cõpleuerit voto. i. ꝓpposito ⁊ affectu illud puta vt vadat vltra mare cruce signat⁹ vel ad sepulchrũ ⁊ hi⁹: si aliqõ horũ defuerit: puto q ei⁹ effectũ totũ nõ ꝓsequet. Ex pte tertij sciendũ q. 4. sũt q̃ faciũt retardare ꝓsequẽtes talẽ indulgentiã ne statim euolent. Primũ est forme indulgẽtie taxatio vt si dicat indulgentiã sibi plenã oũz peccatorũ suoz de pna sibi iniũcta indulgemus: tũc si moreret nõ statim euolaret: qz maioz sibi pna fuerat iniũgenda q̃s sibi fuerit iniũcta: ⁊ vigore ĩdulgentie nõ sibi remittit nisi pena sibi iniũcta a cõfessore. Pro illa g̃ pte pene q̃ sibi pl⁹ debeat iniungi in foro pne luet in purgatorio. Scõm ẽ est alicui⁹ peccati obmissio p obliuionẽ vel ignorantiã. s. q nõ fuit de eo confessus: ⁊ hoc p̃cipue videt hr̃e locũ qñ dr̃ in forma indulgẽtie q habeat remissionẽ oũz peccatorũ: de qbus ẽ corde ꝓritus ⁊ ore confessus: qz nõ vz q̃ ad peccata ñ cõfessa. Tertiũ ẽ alicui⁹ mortalis p⁹ ꝓsecutionẽ indulgẽtie ꝓpetratio. de illo. n. licet postea cõfiteat ⁊ satisfaciat: tñ nõ hz indulgentiã q̃ad illõ sequẽs. Quartũ ẽ culpe venialis inexpurgatio. i. qz decedit cũ aliqua culpa vniuersali: de q̃ nõ est ꝓritus: sz fixus in affectu ei⁹: stant. n. venialia cũ grã: ⁊ cũ eis põt qs decedere ⁊ in purgatoriũ ire. Nõ. n. põt remitti pena remanente culpa: vñ indulgentia quo ad talia venialia quibus est in affectu fixus non valet: sed si ista concurrant: puta q papa a tota culpa ⁊ pena absoluere possit ita q talis euolabit. huius ratio est: quia chr̃ist⁹ potest tollere totam penam: ergo ⁊ papa vicarius eius cui cõmissa est dispensatio thesauri ecclesie super. 2. Corinth. 2. si quid vobis condonaui ꝓpter vos i p̃sona xp̃i dicit glo. i. tãq̃ si xp̃s

.XXIII.

bonaffet:impꝛopꝛie tñ dicit ꝙ indulgẽtiã culpã remittere: qꝛ solus xp̃s remittit culpã p̃ncipaliť: ö ꝺse.di.4.c.nemo sacerdos ꝙ sacꝛa instꝛaliter.

De potestate pape er

ga eos qui sũt in terra.s. paganos q signantur p pecoꝛa cãpi. Judeos ꝛ hereticos q signanť ꝙ boues:ꝛ xp̃ianos q signanť ꝙ oues:oẽs hos subiecit deus pape sub pedibus eiꝰ.i. sub iurisdictiõe eius:vt declarabiť ꝑm illud p̃s.Omnia subiecisti sub pedibus eius oues ꝛ boues. De potestate quã habet papa sup hereticos scismaticos iudeos ꝛ paganos ꝛ terras eoꝝ habes mꝛta pulchꝛa notata ꝙ Jo.an.in nouell. sup.c. de his de voto. post Inno.que habenť supꝛa ti.5.de dominis tẽ pozalibus. Qꝛ pagani subsint pape ꝓbat augꝰ.ö ancho.vbi supꝛa sic: papa p̃est mundo vice xp̃i. xp̃s autẽ habet plenã iurisdictionem sup omnẽ creaturam: cum in noĩe eius flectať omne genu celestium terrestriũ ꝛc̃.ad phiľ.2.c. xp̃s enim per passionem suã meruit iudiciariaꝫ potestatẽ sup omnem creaturaꝫ: vnde ipse resurgens ait mat. vlti.data est mihi omnis potestas in celo ꝛ ĩ terra. Cum autem vicarius xp̃i sit papa: nullus põt se subtrabere ab obedientia eiꝰ de iure:sicut nullus de iure potest se subtrabere ab obedientia dei. Et sicut recepit xp̃s a patre ducatum ꝛ sceptrũ ecclesie gentiũ ex israbel egrediẽs sup omnem p̃incipatũ ꝛ potestatẽ ꝛ sup omne quodcũ q̃ꝫ est vt ei genua cuncta curuentur:sicut ipse petro ꝛ successoꝛibus eius plenissimam potestatẽ cõmisit:vt dicit Cyrillus patriarcha alexandrinus in li.thesauroꝝ. Et q̃uis pagani q excommunicationẽ vel absolutionẽ in confessione solui vel ligari nõ possũt:tñ ptãte clauiũ ligati sunt p ecclesiam iudicati damnati:ꝛ sic si vellẽt euigilare ꝛ ad fidem reuerti potestate clauiũ absoluti possent. Similiť q̃uis ö ecclesia dici ñ possint merito fidei ꝛ bone operationis:tamen de ecclesia dici possunt iudiciaria potestate ꝛ occasionali vtilitate. Non aũt põt papa auferre dominia iurisdictionis a paganis que iuste detinent. Ratio huius est ꝑm augustinuꝫ de ancho. quia ꝑm p̃hm p̃mo politicoꝝ dominium vnius super alterum inter beneficia naturalia cõputatur. Sũt enim quidam naturaliť domini aliozum qui scilicet intellectu vigent:ꝛ mente alijs ꝓuidere possunt. Alij vero sunt naturaliter serui qui viribꝰ naturalibus pollent ꝛ intellectu deficiunt.beneficium autem iuris ꝛ permaxime naturalis nemini est auferendum:extra de reg.iur}.li.vi. Beneficia enim naturalia nedum infidelibus: sed nec etiam demonibus subtracta sunt. Ozdo igiť p̃ncipandi cum sit nature beneficium omni humane creature concessum nec ꝙ papam nec ꝙ alios reges xp̃ianozum ab infidelibus subtrabenduꝫ est:cuius dei iudicium ecclesia imitatur:qui beneficia nature cõmuniter ꝛ bonis ꝛ malis largiť. Nec est cõtra q ecclesia persequitur saracenos ꝛ huiusmodi: quia hoc facit ecclesia vel xp̃iani inquantũ illi impugnant iura ecclesiastica ꝛ occupant terras xp̃ianis debitas:vt terram sanctã ꝛ multa alia que pertinẽt ad xp̃ianos:ꝛ quia molestant ipsos xp̃ianos per mare ꝛ per terram capientes ꝛ seruituti adijcientes cum possint:ꝛ talia dominia ꝛ iurisdictiones vsurpatas licitũ est xp̃ianis ab eis recuperare: ꝛ quouscꝫ restituant vel componant accipere quecunq; sua:cum bellum sit iustũ ex parte xp̃ianozum:ar.di.i.iusgentium. Item ꝑm augustinum de ancho.vbi supꝛa papa potest punire paganos ꝛ barbaras nationes cum agunt contra legem naturalem in manifestis:quia vnusquisq; potest puniri ꝙ transgressione legis quam recipit ꝛ ꝓfiteť: sed lex naturalis est ita coꝛdi inserta q deponi non potest vt si furarenť vel cõmitterent vicium sodomie ꝛ huiusmodi:sed pꝛo eo q faciunt contra legeꝫ diuinam.s.veteris vel noui testamenti aut contra legem positiuam cum neutram recipiant puniri non possunt. Si tamen pagani sunt subiecti aliquibus regibus ꝛ p̃ncipibus xp̃ianis:dignuꝫ est vt viuere debeant legibus q̃bus viuunt alij subditi illoꝝ pꝛincipum:ne videantur melioris conditionis pꝛopter suam infidelitatem q̃ꝫ xp̃iani: ꝛ cogi ad hoc ꝛ puniri possunt: puta q cum statutuꝫ generale est in aliqua ciuitate vbi tales habitãt:q qui poꝛtat arma incidat de hoc conuictus in penam decem flozenoꝝ poterit ö transgressione huiusmodi puniri paganus: sicut xp̃ianus in tali ciuitate: ar.di.8. que contra moꝛẽ. seruatis tamen eis ritibus ꝛ obseruantijs sue superstitionis ꝑm moꝛem suũ. sicut enim nõ potest cogi ad finem: ita non sunt compellendi ad faciendum ceremonias ꝛ ritus cultus xp̃ianoꝝ nec tamen aliquid facere possunt in sua superstitione pfidie:qõ vergat in confusionem ꝛ irreuerentiam fidei xp̃iane:alias possent puniri: extra de iude.ꝛ sarace.c. in clement].ꝛ in matrimonijs suis dimittuntur in ritibus suis. Nec est cõtra quod scribitur.ii.q.i.hec si quis.ꝛ di.63.adrianus.ꝛ.23.q.8.conenioꝝ.in quibus.c.videtur q imperatoꝝ possit nationibus imperare:quia illõ intelligitur de natiõibus sibi subiectis. Et q̃uis pagani puniri nõ possint pena spirituali excõmunicationis ꝛ huiusmodi:possunt tamẽ puniri ab ecclesia pena pecuniaria: ꝛ a pꝛincipibus etiam pena coꝛpoꝛali.

De potestate pape in

iudeos designatos per boues: qꝛ iugo legis mosayce adhuc tenent colla subiecta:ꝛ boues istos etiam deus subiecit sub pedibus pape. Nam ꝛ pꝛohibuit nulla officia publica iniungi iudeis: distinc.54.nulla. ꝛ statuit penam in contrafacientes:extra de iudeis. Item pꝛohibuit eos emere mancipia chꝛistiana: distinctio.54.mancipia. Qꝛ si secus fecerint quã penam incurrant ibi vide in tex.ꝛ glo. Itẽ ꝓhibet xp̃ianis vt iudeoꝝ

cõuiuia vitent nec eos ad sua conuiuia recipiãt: vt 28.q.i.oẽs.z.ne cũ eis cohabitẽt aut in eodẽ baneo se lauent. 3°.ne in suis ifirmitatib⁹ xpiani iudeos vocent vel eoꝝ medicias suscipiãt:nec eorum azima comedant.28.q.i.nullus. 4°.ne in testõ eis aliquid relinquãt. 5°.vt in diebus lamẽtationũ ꝛ dñice passionis fenestras ꝛ hostia aperta non teneãt vel ipsi in publico apareant.

6°.vt vtriusqꝫ sexus in oi xpianorum ꝓuintia oĩtpe habitus in qualitate publice ab alijs distiguantur extra ō iudicis.c.nõnullis. 7°.vt testimoniũ ipsoꝝ cõtra aliquẽ xpianum nõ recipiat in die sabbati. 8°.ne nutrices vel fuiẽtes xpianas bẽant eo ti.c.ꝛ si iudeos.cõtrariũ faciẽtes puniri pñt:nõ qdem pena excõis cuz extra ecclias sint:sed pena tpali vt pecuniaria vel coꝛporali vt flagellationib⁹ deputẽtur.28.q.i.sepe. Indirecte ãt punire põt ecclia iudeos pena spũali excoicãdo.s.xpianos pncipes qbus ipsi iudei subdũt si negligunt eos puniri pena tẽporali:qñ ipsi in xpianos forefaciunt. Ad fidẽ vero suscipiendum nõ dz papa vel alius iudeos cõpellere:cũ fidem ifundere sit solius dei:ꝛ hoc dr di.45.de iudeis ꝓcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendũ vim iferre. Dicit tñ aug⁹ ō ancho.q si speretur aliquoꝝ conuersio per terroꝛes ꝛ flagella cõpelli possẽt nõ quidem ad fidẽ suscipiendum sed ad obicẽ nõ ꝰbẽdum per obstinatã voluntatem:nã i conuersione ifideliũ ecclesia debet iudiciũ dei imitari ō quo dicit aug⁹.23.q.6.scismatici.cui dicũt aliqui cui xps vnqꝫ vim itulit: quẽ coegit? Ecce hñt aplm paulũ agnoscant i eũ ꝓuocantẽ xpm postea docentẽ.pr⁹ ferientẽ postea cõsolãtem. Miꝫ est qũo ille qui pena coꝛporis ad euangeliũ coactus intrauit plus oĩbus laborauit:ꝛ cqꝫis aug⁹ loquatur de scismaticis tñ exemplũ iductũ est optime ad ꝓpositũ ō iudeis cũ paulus iudeus esset. Quantũ vero ad iudeos q iã coacti sunt ad fidẽ.i.suscipere baptismum:si coacti sũt coactione absoluta cũ sacrm nõ perceperint nõ sũt cogendi ad tenendõ xpianismũ. Si vero sunt coacti coactione cõditionali cogendi sunt ad tenendõ qõ ꝓmiserunt:qz coacta volũtas cõditionalis est voluntas:ꝛ hec distinctio ẽt hẽtur di.45.de iudeis.in glo. Itẽ nõ sm aug.de ancho.vbi supza q⁹ iudei qui subdũtur dñio xpiane fidei dñt per papã ꝛ alios ꝓncipes xpianos q⁹ ipi subdunt cogi ad laboꝛandõ manibus suis alias vident esse participes peccatoꝝ ꝛ turpis lucri sectatoꝛes. vel q⁹ ipsi fraudant eoꝝ redditibus debitis eis ex collectis vel condemnationibus ipsoꝝ. Ratio istius est:qz si nõ coguntur manibus laboꝛare vnde honeste lucrent soluz lucrum vsurarum ad ipsos iudeos ꝓueniet: ꝓpter qõ si contingat ipsos iudeos foꝛefacere cuz eoꝝ culpa nõ debeat transire impunita:necessariũ erit in maleficijs que nõ merentur moꝛtem vel mutilationem mẽbꝛi: vt pena pecuniaria mulctentur:que quidem pecunia noĩe pene ab eis ablata tanqꝫ vsuraria ꝓ iudices ꝛ ꝓncipes xpianos retineri nõ põt: sed reddenda est illis personis a quibus extoꝛte sunt vsure: vel sm consilium diocesani in pios vsus debet eroganari Et hoc quidẽ intelligendum est de collectis eis impositis:que si ad manus iudicum vel ꝓncipũ venerint:ab eis retineri nõ possunt:ne ergo ipsi ꝓncipes sic damnificentur nõ sint negligentes eos compellere manibus laboꝛare ad victũ lucrandum varijs artificijs:vt nõ ociose viuentes de solis vsuris ditentur: nec est contra extra de iudeis.c.sicut.vbi dicit q⁹ nullus exigat a iudeis coacta seruitia:nisi que ipsi tempoꝛe ꝓterito facere cõsueuerunt. Intelligit enim illud de seruitijs coactis vltra debitũ que essent in cõmoduz dominoꝝ ꝛ detrimentũ irrationale iudeoꝝ:sed talis coactio nõ est huiusmõi. Qꝫ paruli iudeoꝝ nõ sint baptizandi cõtra voluntatẽ parentũ ꝛ ō multis alijs iudaismũ cõcernentes habeẽ in secũda pte ti.fi. Utrũ aũt possint recipi elemosyne a iudeis distinguendũ est sm aug. de ancho:qz aut habent bona nõ obnoxia restitutiõi:puta qz de suis honestis laboꝛibus acqsita:ꝛ de illis pñt recipi elemosyne: aut sunt obnoxia restitutioni vt qz per vsuram extoꝛta: ꝛ tunc possunt recipi elemosyne hac intentione vt restituat illis ꝓnis pecunia a qbus extoꝛta est: vel etiã qz ꝓbabiliter ꝓsumitur q⁹ xpiani quoꝝ bona habẽt iudei ꝓ vsurariam ꝓuitatẽ potius pauperes xpianos deceat habere bona illa vel rectoꝛes ciuitatũ cq̃ q⁹ remaneãt apud iudeos a qbus nullam restitutionẽ sperent: sed istud secundũ vr̃ hre locum in paruis rebus vt elemosynis quotidianis sed in notabili quantitate nõ esset tutum.

De potestate pape in

hereticos ꝛ scismaticos signatos etiam p boues inquantũ coꝛnu suppbie resistunt veritati:hos ẽt boues deus subiecit pedibus eius ad puniendũ q̃druplicit̃.s.excõicatione.depositione. rerũ tpalium ablatione:ꝛ militari psecutione.23 hoꝝ declarationez habes supza.ꝛ^a.pte ti.fi.c. de hereti. Et cqꝫis vel cõfessis de hereti si abiurẽt hereti ꝛ reuertant vere ad fidẽ ꝓ ꝓma vice eis pcat: tñ relapsis nõ pcit:23 sine vlla penit⁹ audictia relinquãt iudicio seculari ad moꝛtẽ dãnãdi: exõ hereticis. Sz vtrũ baptizãtes imagines ꝛ violatores sacroꝝ:puta vtẽtes eis i maleficijs sint ꝓ papã hẽtici iudicãdi. R.aug⁹.de ancho. vbi supza q⁹ si tales credũt illa q̃ faciũt baptismũ ꝛ alia sacramẽta ad maleficia ꝛ facinoꝛosos actus oꝛdinari:ꝛ ꝓ ipsa sacra talib⁹ maleficijs ꝛ facinoꝛosis actib⁹ ꝓcinium ꝓstari:planũ ẽ q⁹ de deo male credũt:qz de⁹ ad tales act⁹ sacra nõ oꝛdinauit. Nescit.n.diuina iusticia ꝓcinium ꝓstare criminibus ait chꝛyso. Falsa fit̃ credũt de doctrina q̃ ptinz ad edificationẽ fidei:qz sm doctrinaz fidei nos confitemur vnũ baptisma in remissionẽ peccatoꝝ:nõ in ꝓpetratione scelerum ꝛ maleficioꝝm

vnde talis nō solum indirecte: sed etiam directe infideles ⁊ errantes in fide reputari debent si sic credunt vt opantur. Sed tunc ꝑ hereticis iudicādi essent quādo pestifera talia dogmata emēdare nollent: ⁊ defendere ptinaciter essent parati. 24. q. 3. heretici. Itē queriť vtrum si dubius in fide sit censendus hereticus? videť ꝙ sic. quia extra de hereticis dicit dubius in fide ē infideľ. In contrarium est: qz thomas fuit dubius ī fide ⁊ tamen nō dicit hereticus. Rñdit augº. de ancho. ꝙ dubium esse in fide contingit. 5. modis.

·9· Primo modo subrepticia tētatione: ⁊ hoc ñ facit hominē hereticum: nō enim est in potestate hominis quid supueniat ei ad cogitandū. Unde si subito subrepticie ſ diabolica illusiōe ꝙs incipiat dubitare de aliquo articulo vel de his que sūt fidei: si statim captiuat intellectū suū in obsequiū xp̄i: vt hoc deliberat credere qō credit ecclesia nō cedit sibi talis dubitatio ad defectū ſz ad ꝓfectū. Unñ apl̄s ꝓpter huiusmōi tentationis impulsū petebāt. Dñe adauge nobis fidem. semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatē nostram. Secundo modo veritatis elucidatione dubitať: ⁊ hoc nō facit hominē hereticum: sed est xp̄iane perfectionis. Ponunt enim doctores xp̄iane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionū rationes pro ⁊ contra ad illa adducendo: nō ꝙ de ipsa conclusione dubiteť: sed vt veritas dicte conclusionis magis elucideť: ſm quem modus dicit plꝰ ꝙ dubitare de singulis nō erat inutile. Per tales enim dubitationes ꝙ ⁊ contra inducendo ad illa que sūt fidei veritas piis hominibus opitulať: ⁊ contra impios defendiť: vt dicit augº. Tertio modo dicit dubius adhesione imꝑfecta: ⁊ hoc etiā nō facit hoīem hereticū: sed peccatorē ⁊ malū xp̄ianū. Oēs enī peccātes ſm chrys. imꝑfecte credūt eo ꝙ non viuunt ſm ea que credūt: nā si ꝓfecte adhereret his q̄ credunt sic viuerent quasi post modicū transituri ō hoc mūdo nō quasi in eternum mansuri. Quarto modo dicit dubiº in fide voluntaria hesitatiōe ⁊ hoc facit hominē incredulū errantē: nō tñ hereticū: eo enī ipso ꝙ aliquis eligit volūtarie credere qō vult: ⁊ discedere nō vult: nec est paratº in omnibus sequi doctrinā eccl̄ie: ac ꝑ cōsequēs errans ⁊ infidelis reputandus est: vt fuit thomas apl̄us: nō tñ est hereticus nisi ptinax sit in his q̄ male facit. Quinto modo dicit dubius ī fide ptinacia defensionis: ⁊ hoc facit hereticū: qz nō solū nō credit ea q̄ sunt fidei ⁊ q̄ incōcusse tenet ecclesia: sed ptinax est in suo errore: ⁊ illud suscepit ſm xp̄ianismū: nā iudeus vel paganus male sentiens de fide nō dicitur hereticus ⁊ si infidelis sit.

De scismaticis per bo

·10· ues rōne superbie designatos papa subiicit pedibus suis ptātē exercens ī eos. Nā cū sit duplex ptās in ecclesia. s. ordinis ⁊ iurisdictionis. Potestate iurisdictionis ꝓuat papa scismaticos auferens ab eis omnem iurisdictionem in subditos. Potestate vero ordinis seu consecrationis ꝓriuat eos quantū ad executionē: hoc est ꝙ nō debeant vti actibus ordinum suorum: tamen quia talis potestas ab homine auferri nō potest: quia character qui imꝑimitur ī ordinatione que est ipsa talis potestas est indelibilis. Unde quantūcunq; sacerdos vel episcopus consecret hostiaz vel conferat ordines vere conficit ⁊ veros ordines confert: seruata tamen forma ecclesie: ſz ad sui ꝓniciem ⁊ recipientiū a talibus sacra scienter facit: vt. i. q. i. qō quidā. ⁊ in multis alijs. c. Dicūt aūt scismatici omnes resistentes pape nō quocūq; modo: ſz ꝑ spontaneā intentionē ac manifestam rebellionē ⁊ eius iudicialis sñie recusationem nō recognoscendo ipsū vt caput ecclesie. Sed si ꝑ aliquius cōmodi tꝑalis consecutionē vel ꝓiculi euitationem resistat ꝓceptis pape ⁊ nō obediat: talis ⁊ si grauiter peccet: nō tamen dicitur scismaticus. scisma enī importat diuisionem ab vnitate fidei ⁊ charitatis ecclesie. Est autem duplex vnitas in ecclesia: vna est membroꝝ ad caput: alia membroꝝ adinuicem: de qua duplici vnitate corporis xp̄i mystici ait apl̄s eph. 4. scilicet veritatem facientes in charitate crescamus in illo ꝑ omnia qui est caput xp̄s: ⁊ hoc q̄ntum ad primam vnitatem: ⁊ sequitur ex quo totum corpus compactum ⁊ connexū per omnez iuncturam submin̄istrationis ſm operationē quātum ad vnitatem secundā. Illi ġ quantū ex animo ⁊ ſm intentionem se ab ista duplici vnitate diuidunt scismatici appellanť. Unde qui sūmo pontifici tanq̄ capiti ecclesie subesse renuūt: ⁊ qui mēbris subiectis ipsi ecclesie cōicare recusant: scismatici censendi sūt: de qua duplici diuisione loquitur apl̄us col. 2. quando dicit nemo vos seducat in humilitate ⁊ religione ambulās frustra inflatus sensu carnis sue: ⁊ nō tenens caput. s. quantum ad primam diuisionem: ex quo totum corpus ꝑ nexus ⁊ coniunctiones subministratur: ⁊ constructum crescit in augmentum dei huius corporis diuisio facit secundā diuisionem: hec aug. de ancho. multa de scismate habes supra ī ꝑte scōa ti. 3. c. de scismate q̄ ibi potes videˉ.

Utruz omnes tyranni

·f· resistentes pape sint scismatici? Respondit augustinus de ancho. vbi supra dicens ꝙ tria possūt distingui genera scismaticorum ſm augustinum de questionibus euangelij: nam aliqui sunt scismatici intentione nō operatione. Quicunq; enī ita inuident bonis vt querant occasionē excludendi eos vel crimina sua sic defendendere parati sunt si obiecta fuerint vel ꝓbata: vt etiā cōuenticulorum segregationes vel eccl̄ie ꝓturbationes facere cogitent: iā scismatici sunt ab vnitate eccl̄ie corde discisi: ēt si nō inuentis occasionibus

aut occultatis factis suis sacrō ecclesie corpora li cōuersatiōe socientē: ⁊ hos tyrānos supportat eccl'ia: qz tamdiu sustinet peccatū aut errorē ali cui⁹: donec aut accātionē ueniat: aut prauā opi. defēdat. ⁊ sūt alij scismatici opatiōe: sz nō itētiōe qz p se nō itendūt se ab vnitate eccl'ie dimidere: ꝓpter tm aliqō cōmodū tpale cōsequēdū vel pi culū euitandū cōuenticulor segregationes faci unt: ac p hoc scisma incurrūt: ⁊ scismatici cēseri debēt: qz volūtas coacta vel mixta voluntas est ꝛm aug. ⁊ phm. sicut effect⁹ sequēs ex cā p accns est effect⁹: exemplū i his q motet bellū iniustuz ꝺ ecclesiā: qñ nō satisfacit eor cupiditati: hos tyrannos scismaticos eccl'ia reuocat q̄tū honeste pōt. Imitat enī iudiciū dei q respicit intentionē magis q̄z opationē. Dicit n. aug⁹. ad bonifaciuz charitas q̄ colligit ⁊ viuificat oīa mēbra ecclesie si nos videat de alteri⁹ ruina gaudē: statim nos ꝓcidit a corpe: qō intelligendū est qñ gaudet attendēs tm ad ruinā ꝓximi ⁊ nō ad bonū cōe inde sequens. Si igit ministri ecclesie nō dolēt de ruina subditor: iam ipsi ꝓcisi sunt a corpe ecclesie: qz si in corpore ecclesie essent: sine dubio dolerent: ⁊ eos reuocare ꝓcurarent. Tertio mō dicunt alīq scismatici intentione ⁊ operatione: ⁊ hos domat ⁊ corrigit ecclesia: ⁊ eos insequitur: donec aut penitendo redeāt: aut in nequicia male defluant. Unde dicit. zz. q. 5. diuine ⁊ humane leges statuerunt: vt ab ecclesie vnitate diuisi et eius pacē nequissime perturbātes a secularibus potestatib⁹ cōprimant. Nec ob. qō grego. dicit. zz. q. 8. si i morte longobardor me miscere voluissem: hodie longobardor gens nec regez nec ducem haberet: sed qz deum meū timeo: i mor te cuiuslibet hois me miscere formido. Dicit enī aug. de ancho. q papa et alij ꝓlati ecclesie verus est q nō debēt se miscere in mortē hominis per īmediatam executionem vt ꝓpria manu pugnent. Unde Ambro. aduersus milites ⁊ gotos lachryme mee arma mea sunt: aliter mihi pugnare nō licet. zz. q. 8. conuenior: sed mediāte potestate seculari possunt ⁊ debent papa ⁊ alij ꝓlati ecclesie de tyrānis ⁊ turbantibus pacē ecclesie iusticiā exercere ⁊ adiutoriū ꝓcurare: vt patet. zz. q. z. per totū. ⁊. q. 6. c. vides. ⁊ di. 63. adrian⁹

De potestate pape er

ga christianos: ⁊ ꝓcipue imperatores: hi designātur per oues de quib⁹ saluator ait: oues mee vocem meā audient. Jo. x. Et has subiecit sub pedibus eius: ꝓcipue ꝛm illud: omnia subiecisti sub pedibus eius oues. Unde quando petro papatū dedit: dixit pasce oues meas. Ubi ⁊ ꝓmo videndum est de potestate eius quo ad imperatorez ⁊ imperium: ⁊ ꝓmo q papa possit eligere imperatorē. Aug. de ancho. vbi supra ꝓbat sic: imperator est minister pape: eo ipso q ē minister dei cuius vices gerit. Unde aplus Ro. iz. dicit q nō sine causa gladium portat: quia dei minister est in iram ei qui male facit. Deputauit enī deus imperatorem tanq̄z ministrum summi sacerdotis. Unde ⁊ marcellus papa maxentio dixit. dis. 96. boni principis ac religiosi est ecclesias contritas atq̄z conscisas restaurare: nouas edificare: ⁊ dei sacerdotes honorare atq̄z tueri: ⁊ Jo. papa. di. ea Si imperator catholicus ē: qō salua pace ipsi⁹ dicimus filius est non ꝓpul ecclesie: qō ad religionem competit. discere ei conuenit: nō docere: seculi ptātes si fideles sūt eccl'ie sue: sacerdotib⁹ volūt esse subiectos. Est āt ꝓncipalis agentis eligere ministros ⁊ instrumēta ad suū finē: sicut ars militaris: cui⁹ finis ē victoria habet eligere equestrem ⁊ frenefactiuā: ꝛm q videt expedire fini intento: vt dicitur in ꝓmo ethicorū. Unde puto q papa cū vniuersos fideles in pñti eccl'ia ad pacē habeat ordinare ⁊ ad spūalē finē cōcedendū dirigere ⁊ destinare iusta cā ⁊ rationabili exīte per seip̄m possit imperatorē eligere: aut ꝓpter eligētiū negligentiā vl' discordiā aut ꝓpter electi bonitatē ⁊ ꝺdecentiam: aut ꝓpter ppli christiani ⁊ pacis ꝓuidentiā: aut ꝓpter coercendi hereticor paganorū ⁊ scismaticorū audaciam ⁊ potentiaz Posce. n. pape fulcitū dz eē veritate iusticie ⁊ equitate. Non enī potest aduersus veritatez sed pro veritate. Nec obstat. zz. q. 4. quesitum. vbi dicē Inno. Meminerant maiores ad eos potestates has fuisse concessas: ⁊ ꝓpter vindictam noxior gladiū fuisse ꝓmissum ⁊ dei ministerio eē datuz Nam vt dicit augu. Uerus ē imperatorē gladium recipere a deo: eo q papa nō recipit: nisi vt papa ē vicarius dei. Non enī papa potest eligere imperatorem vt singularis persona: sz vt succesor petri ⁊ vicarius xpi. Sicut autē papa pōt eligere ip̄eratorem: ita potuit electores ip̄eratoris instituere: ⁊ institutos mutare, ex cā rationabili. Sicut etiā impatorem electum pōt nō cōfirmare ⁊ ꝺfirmatum deponere. Ubi sciendū q greg. v. tpe ottonis impatoris cōuocatis ⁊ requisitis ꝓncipibus alamanie septem electores īstituit officiales ip̄ius curie imperial' quatuor laicos: vt regem bohemie ducez saxonie comitē palatinū ⁊ marchionem brandiburgēsem ⁊ tres clericos vt archiep̄m magutinū colonienseꝫ ⁊ treuerensē Causa aūt quare de alamania solū ꝓdicti electores sunt assumpti cōiter triplex assignatur. Una fuit: quia de alamania fuerūt illi ꝓncipes: qui liberauerunt ecclesiam de seruitute longobardorum ⁊ impiorum romanorū. Secunda fuit deuotio illius populi ad sēos ap'los petrū ⁊ paulu qō apparet in eorum cōtinua peregrinatiōe ad visitandū eccl'ias ip̄oruz ap'lorū. Tertia fuit voluntas pape ip̄ius greg. v. qui ō theutonia fuit natus ⁊ ottonis consanguineus. Sicut autē romāi ante xpi aduentum qz fuerunt patrie zelotes: rei pu. amatores: ⁊ legis ⁊ iusticie obseruatores: iō imperiū in toto orbe obtinere meruerunt: vt habetur ex ꝓximo machabeorum: ⁊ per augustinū: v. de ciuitate dei. c. iz. ita postmodum cum

.XXIII.

obſcuratū fuit aurum: mutatus color optimus' & armis cōtrarijs ad virtutes fuerunt armati: merito tam impiū q̄ eligendi impatorē ptātē pdiderūt: cuius dicat impator rex romanor. hec augustin' de ancho. Et ſicut ab aplica ſede hoc illis ē cōceſſū: ita cū expediret vtilitati & paci xpiānitatis poſſet ī mutari: extra de elec. c. p venerabilē. Nec hoc eſſet leuitati aſcribendū. Unde ſcribit beſter. 16. Prouidendū eſt paci omniū, quin ciarū: nec putare debetis: ſi diuerſa iubemus: ex animi nri venire leuitate: ſz p qualitate & neceſſitate tempor: vt reipub. poſſit vtilitas puenire ferre ſniam. Nec obſtat qō dicit greg'. 25. q. 2. Eccleſiaſtice moderationi conueniēs ē: vt que ordinata fuerint vel deciſa: in poſterū nulla debeant refragatione turbari: hoc enī intelligit qñ cauſa ordinationis illi' & deciſionis non mutat: tūc enī pmanere dz: ſz ſi mutat cā ordinationis in bonū vel malum: pōt & debet talis ordinatio mutari. Cū aūt contingit electores duos impatores eligere: ad papā ptinet alteri parti in hoc fauere: vt vnū illor pre altero eligat: quē magis cognoſcit eſſe idoneum p aduocatione & defenſione eccl'ie: & cui fama vita & iuſticia magis ſuffragant: vel qñ altera ps vocata & expectata nolet eligere vel ad eligendū cōuenire: vt extra de elec. venerabilē. Et rō hui' eſt: qr ſi pncipes vocati & expectati nolūt cōuenire: ſedes aplica ad- .y. uocato & defenſore carere nō dz. Oſtendit hoc & exēplo: qr cū lotarius & conradus fuiſſent electi in diſcordia: papa lotariū coronauit: & impiū obtinuit coronatus. hec aug'. de ancho. Itē papa poſſet p,uidere de impatore p hereditariam ſucceſſionē quando videret populo xpiano pacez dari magis p, hereditariā ſucceſſionē impij q̄ p electionē: ſicut enī ordinauit illud: ita poſſet & iſtud cū ſit de iure poſitiuo: ī quo oīs papa hz plenitudinē poteſtatis ſm Aug. de ancho. Et ratio hui' ē: qr eccleſia indiget impatore tanq̄ aduocato & defenſore p ſtatu pacifico vite pñtis. Scribit. n. di. 10. qñ. & 96. cum ad verū. q' xpiani impatores p eterna vita pontificib' indigent: et pontifices p curſu tpaliū tantūmodo rerū impialibus legibus vterent. Et apl's p̄cipit, infra tbi. 2. orationes & obſecrationes fieri p regibus & oīb⁹ q in ſublimitatib' ſūt cōſtituti: vt quietam & tranquillā vitā agamus in oī pietate: & pro hoc etiā hieremias mandauit p regibus infidelibus orationes fieri baruth. 1. dicēs. Orate p vita nabuchodonoſor regis babylonis & p vita baldaſſar filij eius: vt ſint dies ipſor ſicut dies celi. Exiſtimat etiā ipſe aug'. de ancho. q' cōſideratis geſtis & cōditionib' hominū videt magis expedi- .y. ens eccleſie p pacifico ſtatu fideliū ordinare ī, periale dominiū p hereditariā ſucceſſionē q̄ p electionē ppter tres rōnes. Prima ē qr impator ſi ſciret imperiū ſibi deberi nō ſolū ad vitā: ſz p hereditariā ſucceſſionē ī, pprijs filijs magis conaret ad iuſticie obſeruationē & eccleſie defenſionē & ptectionē. Secūda rō eſt qr cū cōſuetudo ſit quaſi altera natura: ſi fideles p diuturnam cōſuetudinē eſſent aſſueti impio obedire & eccleſie famulari: cui' impator ē miniſter. nō facilit rebellarent. Tertia eſt qr eccleſia ex more imperator vel diſcordia elector: cū aliqñ magno tpe careat impatore aduocato vel defenſore plura bella & litigia pcipit inſurgere in ſuis fidelibus: & plerūq̄ ipſemet a ſuis vaſallis peruipendit & impugnat. Et ideo ad obuiandū his & alijs impedimentis q̄ occurrūt ex carentia rector ī ptibus Italie: iō melius eſſet qō dictū eſt. ſ. p ſucceſſionē hereditariā, ptideri. hec aug'. Et ſi hoc etiam verū eſſet: tñ qr ex huiuſmōi mutatione multa ſcandala ſeq poſſent: a quibus abſtineri oportet etiā in tolerandis malis: ne dū ī, pmouēdis maioribus bonis: iō dimittendū. di. 4. c. deniq̄.

De prioritate papatus

ad impiū. Sciendū ſm Aug. de ancho. papatus fuiſſe prius impio aliquo modo. Pro cui' declaratione notandū q' de dominio regali vel impiali poſſumus loqui duplicit. Primo modo vt ē vſurpatū & tyrannicū. Secundo vt eſt naturale vt politicū: pmū. ſ. tyrannicū pmiſſum eſt in penam dominantiū & penā peccantiū. Et hoc fuit ante ſacerdotiū. Nam ſm Aug. 15. de ciui. dei. i. Primus regū terre fuit caym: q prius ꝺdidit ciuitatē: in qua regnaret vocās eam nomīe filij. ſ. enoch. Et ſic oēs ex eo geniti vſurpatiue dominiū habuerūt. Et poſt diluuiū renouatū videtur iſtud dominiū tyrannicū a nembroth: de q̄ dicitur geñ. 2. q' cepit eſſe robuſtus venator coram dño. i. oppreſſor hoīz pmittente dño: ſub qua edificata eſt turris balaal & lingue cōfuſe. Secūdum dominiū ē naturale & politicū: & hoc cōceſſum eſt in remediū peccati. ſ. ad coercendū ipſuz & pacē iuſtorū, pcurandam. Et iſtud ſecutuz eſt ſacerdotiū. Incepit. n. ſacerdotium in pſona melchiſedech ſignificantis xpm & ſūmū pontificem Erat enī ſacerdos dei ſūmi: vt dicit geñ. 14. Et hunc tradūt hebrei fuiſſe ſem pmogenitū Noe. Et poſt eū oēs pmogeniti, p ſacerdotibus habebant vſq̄ ad legē moſaycā. Sub lege vero ſcripta magis expreſſū & ſolennizatuz fuit ſūmū ſacerdotiū in aaron. Et ex pgenie eius cōtinuatuz fuit ſacerdotiū vſq̄ ad xpm in genere hebreor. Nam alie nationes idolatrie dedite habebant & ipſi ſuos ſacerdotes maiores & minores idolis ſacrificantes: vt dicit Iſidorus di. 21. c. i. Perfectionatum autem fuit in xpo: qui pontifex factus futurorum bonorum p propriū ſanguinē introiuit ſemel in ſancta et eterna redemptione inuenta: repreſentatum autem & delegatum ī petro chriſti vicario. Exaltatum autem in ſua vniuerſali iuriſdictione: manifeſtatum in Silueſtro papa. Dominium autem temporale quod iuſto titulo acquiſitum ē initium habuiſſe videtur in moyſe duce populi conſtituto a deo: poſt quem

secuti sūt iudices: vt ꝑz in li. iudicū ꝑ totū. Et deinde talis modus regendi mutat⁹ in regiū seu regale sceptrū in saule vel poti⁹ in dauid. Et si apō alias nationes essent reges ⁊ ꝑncipes: vtq; iusto titulo obtinuerint: ignotū est. Monarchia autē .i. ꝑncipale dominium mūdi ꝑmo cepit a syrijs sub Nino rege niniue. Et de assyrijs translatū ē ad medos ⁊ ꝑsas sub cyro ⁊ dario. Et de medis ⁊ ꝑsis translatū est ad grecos sub alexādro magno: ⁊ a grecis translatū ē ad romanos sub octauiano: qō dominiū demū subiugatū ē ⁊ subditū xp̄o: vt habet in visione danielis. vi. c. signatum ꝑ lapidem statuā illā in pulueꝛē redigentē: ⁊ ostensū fuit octauiano impatoꝛi ꝑ sibyllā: die qua natus est rex regū ⁊ dñs dominantiū. Post modū translatū est impiū sub constantino conuerso ad fidē sub romanis ad grecos annuente papa siluestro: ⁊ exinde a grecis ad alamanos sub Carolo magno disponente papa adriano. Nam ⁊ ipse Carolus magnus dñs erat frācie ⁊ alamanie. Dicit̄ tñ impatoꝛ etiā nūc rex romanoꝛū ꝓpter dignitatē rōne deriuationis: qz inde deriuatum est impiū ⁊ rōne ꝯfirmationis: qz a romano pontifice hz ꝯfirmari. Et rōne coꝛonationis qz rome cōiter dz coꝛonari. Ex verbis aūt aug. in li°. de ciui. dei in diuersis locis videt elici ꝑm Aug. de ancho. q; impiū deo disponēte sit translatū ad romanos ꝓpter. v. Et ꝑmo ꝓpter magnā reuerentiā sacroꝛ: etiā si errarent ī cultu pluriū deoꝛ. Et hoc satis ꝑz ex ꝑmo li. valerij maximi. c. i. Secundus fuit clementia ⁊ virt⁹ aīoꝛ. Unde in laude eoꝛ dictū ē. Parcere subiectis: ⁊ debellare supbos: vt dicit virgilius. Et q; accepta iniuria ignoscē poti⁹ q̄z ꝑsequi malebāt: vt dicit salustius. Tertiū fuit fides ꝓmissoꝛū. i. firma obseruatio: exemplū ꝑz de marco regulo q̄ causa ꝓmissi reuersus est ad hostes carthaginenses vt dicit valerius maximus. Quartū fuit iusticia discussionū. Uñ dr̄ actuū. i5. q; festus rñdit. Nō est ꝯsuetudo romanis dānare aliquē hoiem ꝑiusq; ille q̄ accusat⁹ est: ꝑsentes hēat accusatoꝛes locū q; defendendi accipiat. Quintus fuit carentia ꝓpꝛioꝛ: hoc est q; nō attendebāt ad ꝓpꝛia cōmoda: qō patz ex eo qō scribit̄. i. machab. 8. Qz papa sit maioꝛ impatoꝛe in dignitate ꝑz nō solū ex auctoꝛitate Ambroſij: q; nō tam aurū ē ꝑcios⁹ plūbo: q̄z regia ptāte sit pontificalis auctoꝛitas: vt habet di. 96. c. duo sūt. ſz etiā ꝑ exempla impatoꝛ gentiliū pōt oñdi. Nam vt narrat magist̄er ī hist̄oꝛijs scholasticis. Cuz alexander impatoꝛ veniret in iudeā cū ꝓposito exterminā di eā ex visione quam habuit terribili: obuians ioiade sūmo sacerdoti ad eū veniēti induto pontificalib⁹ de equo descendit dignissimeq; eū veneratus ē: ⁊ adoꝛauit dicēs ꝑncipib⁹ secū comitantib⁹ se nō ipsū adoꝛasse ſz deū: cui⁹ ꝑncipatuz ⁊ vicē gerebat in terris. Et de sibylla tiburtina narrat̄ ab hist̄oꝛiographis: q; cū oñdisset octauiano impatoꝛi: quē romani volebant deū voꝛcare circa solē circulū ⁊ in medio eius virginez pulcherrimā puerū gestantē in gremio ⁊ dixiſſz illū puerū maioꝛē eo. s. xp̄m: eū adoꝛauit: ⁊ ꝓhibuit se deum vocari. Cuz ergo papa sit vicarius xp̄i: ꝑz dignitatē eius maioꝛē impiali: ꝑz etiā hoc ex ſititudine que inducit̄ extra de ma. ⁊ obe. ſolite. Ubi papatus seu pontificalis dignitas assimilatur soli ⁊ regalis ptās lune. Sol aūt dr̄ pat̄ omniū planetaꝝ ⁊ dñs: ⁊ sicut luna recipit lumē a sole: ita impialis dignitas suā iurisdictionem a papa. Qō aūt dicē Hugucio sup. c. cū ad vex di. 96. q; impatoꝛ ptātē ⁊ gladij dignitatē impialez nō recipit ab aplico ſz a ꝑncipib⁹ ⁊ populo ꝑ electionē: dicit Aug⁹. de ancho. q; qcqd fuerit de ꝑteritis impatoꝛib⁹ planū est: q; modernoꝝ impatoꝛū electio ptinet ad sūmū pontificē vel īmediate ꝑ se vel mediate ꝑ electoꝛes q̄s ipse oꝛdinauit. Itē qō dicit Hugucio ibidē. q; ptātes dicte. s. impialis ⁊ aplica sūt discrete ⁊ diuerse: verū est. qz ad diuersa ꝑncipaliē deputate: vna ad spūalia: alia ad tpalia nō tñ ita diuerse q; vna nō reducat̄ in aliā: vtraq;z. n. ē a deo: ſz aplica īmediate: impialis vo mediāte aplica. Itē qō dicit idē q; impatoꝛ est maioꝛ papa ī tpalib⁹: hoc nō ē verū quantū ad iurisdictionē: ſz quātū ad īmediatū vsū ⁊ īmediatā executionē tpaliū: ꝑm quē modum impatoꝛ pōt dici maioꝛ xp̄o: qz xp̄s nō habuit īmediatā executionē bonoꝝ tpaliū: ⁊ si habuit plenū dñiū q̄tū ad vniuersalē iurisdictionē: ⁊ sic papa vicari⁹ eius ī spūalib⁹ ⁊ tpalib⁹ ē maioꝛ q̄cūq; alio rege vel īpatoꝛe. Et sic intelligit̄ qō dicit nicola⁹ papa in dicto. c. cū ad verū. dis. .96. q; si papa nō dz vsurpare ea q̄ sūt impatoꝛis quia. s. nō dz īmediatā executionē vel ad mīstrationem tpaliū vti eoꝛ: que ptinēt ad impatoꝛez Qz impatoꝛ electus debeat ꝑ papā ꝯfirmari: habet extra de elec. c. venerabilē. q; ꝯfirmatus debeat ꝑ papā inūgi ⁊ cōsecrari ⁊ cōfirmari: ꝑz ex de sacra vnc. c. cū veniſſent. q; ꝯfirmatus ⁊ iunctus debeat ꝑ papā coꝛonari: ꝑz de elec. c. venerabilē. Nec obstat q; cōstantin⁹ impatoꝛ īposuit coꝛonā siluestro pape: vt di. 96. constantinus. qz hoc fecit nō sicut dñiū ⁊ auctoꝛitatē ꝑbens: ſz sicut minist̄er obsequēs: cui⁹ signum fuit: q; tenēs equū eius stratoꝛis officiū sibi exhibuit. Et ī coꝛonatione impatoꝛ pape iuramentum fidelitatis ꝑstat: vt ꝑz di. 63. c. tibi dño. Itē papa pōt impatorem ex sufficienti cā excōicare: vt. 96. di. c. duo. ⁊ ipsū deponere ⁊ impio ꝑuare: sicut Innocentius ꝫ⁹. deposuit ottonē impatoꝛez: ⁊ Innocent⁹. 4⁹. Federicū. ⁊ gladio coꝛpali si ad mīstrationē tē poꝛaliū nollz dimittere ꝑsequi: ⁊ bellū ꝯtra ipsū ꝯuocare: ⁊ vasallos ⁊ subditos a iuramēto fidelitatis absoluere. i5. q. 6. c. nos sanctoꝛum.

De donatiōe facta ec/

clesie ꝑ cōstantinū impatoꝛē. Utrū potuerit facere: ⁊ vtrū successoꝛes eius possint reuocare. Quantū ad ꝑmuz dicit Aug⁹. de ancho. q; pape

.XXIII.

eum sit verus dei vicarius in terra iure tpalium administratio cōcedit pape ab impatore ⁊ recipit etiā ab ipso: q̄ iure p̄dictor bonorū administratio recipit a deo ⁊ dat deo. Recipit aūt tpaliū administratio a deo p ipsū impatorē quātū ad vsū ⁊ quantū ad sui officij stipendiationē. Nō. n. aliē impatores ⁊ reges tributa recipere possent: nisi qz stipendiarij ⁊ administri sūt dei. Sz dat deo tpaliū administratio ab ipso impatore quantum ad honoris, venerationē ⁊ dñij recognitiones ⁊ suor ministrorū sustentationē. Dicendū g̃ q̄ cōstantin⁹ impator in illa donatione dedit pape ⁊ suis successorib⁹ iperij tpalē administrationē i honoris venerationē ⁊ dñij recognitionē. Et papa hanc eandē imediatā administrationē ꝯcedit imperatori: quē eligit in vsū ⁊ in sui officij stipendiationē p defensione ⁊ pacifica gubernatione ecclesie. Et ad hoc optime facit qō ait dauid p̄mo paralip. vlti. dicens. In manu tua dñe virt⁹ ⁊ potentia: ⁊ in manu tua magnitudo ⁊ impiū omniū tue sūt divitie: tua est gloria: tu dñaris omnium. Ego aūt ⁊ popul⁹ meus qd sum⁹: vt possim⁹ tibi aliqua p̄mittere vel dare: cū tua sint oīa: peregrini enī sumus coz̄ te ⁊ aduene. Sz hec ipsa que de manu tua accepim⁹: dedimus tibi: ad hoc ēt facit qō scribit. iz. q. i. videtes. Quantū ad secū dū q̄ nō possit revocari talis donatio: ꝓbat idē dupliciter. p̄mo sic. Qō semel deo dicatū ē: būano iudicio revocari nō pōt: vnde dicit. iz. q. z. de rebus. Que deo semel ꝓtribute ⁊ dedicate sūt: ⁊ p⁹ ea sub occasione ꝓcessionis p̄ncipū a gbusdam invadunt: sancim⁹ vt p⁹ ꝓsulatis p̄ncipē ad resecandā taz p̄sumptiuā factionē: ⁊ cognoscendū vtrū illius sit concessio: an invasoris p̄sūptio. Qz si p̄ncipis inordinata fuerit largitio: ipse sit p̄inceps p emendatione redarguend⁹: si aūt invasoris declarat p̄sumptio vsq̄ ad emendationē excōicationis sit vindicta coercēdus. Scōo ꝓbat sic. Nō alio iure administrationē tpaliū cōstātinus recepit: nisi consensu populi ⁊ p̄ncipū ac vniuersi senatus vrbis rome: sz cū consensu omniū istor talē concessionē constantinus fecit eccl'ie. Scribit. n. 97. di. ꝓstantin⁹. Utile iudicam⁹ vna cū oībus satrapis nostris ⁊ vniuerso senatu optimatib⁹ etiā ⁊ cū cuncto populo romane ecclesie subiacenti: vt sicut beat⁹ petrus in terris vicari⁹ filij dei videt esse ꝓstitutus: ita ⁊ pontifices ipsi⁹ p̄ncipis ap'lor ptātē amplius q̄z terrene impialis nostre serenitatis habere videt cōcessā a nobis nostroq̄ impio obtineant: ⁊ vsq̄ in finē mū di illibatā inconcussam p̄manere decernimus. Tertio pōt induci q̄ talis donatio fuit legitime facta multor ⁊ sanctor pontificū factū: qui talibus p̄uincijs ⁊ terris ecclesie donatis vsi sūt vt bonis ecclesie. Et oēs impatores iurāt pape cō seruare ei iura sua: vt pz dis. 63. tibi dño. ⁊. c. ego lodouic⁹. Nec aliquis scūs ꝓtrariū asserit. Nec est ꝓtra si dicat: q̄ par in parē nō hz imperium: g̃ qō constantin⁹ cōcessit: alius pōt revocare. Naz vt dicit aug. q̄ quantū ad illa q̄ sūt iuris positiui verū est q̄ par in parē nō hz impiū. sz quantū ad illa que sūt iuris naturalis ⁊ dñij divini oēs obligant p̄ntes ⁊ sequētes: quo iure cōstantinus talē obligationē fecit: potius enī reddidit in illa donatione qō subtractū erat: qz dñi est terra ⁊ plenitudo eius: cuius papa est vicarius: q̄ q̄ dederit qō erat impij. De tali aūt obligatione sic scribit, in dicto. c. cōstantinus. Coz̄ deo vivo q nos regnare p̄cipiet: ⁊ coz̄ eius horribili iudicio obtestamur oēs successores nostros imperatores et optimates cūctos amplissimūq̄ senatū ⁊ vniuersum populū in toto orbe terraz nunc ⁊ in posterū nulli eoz quoquo mō ꝓcessa infringere: vel aliquo mō ꝓuelli. Si quis aūt tēerator extiterit: eternis damnationib⁹ subiaceat inodatus.

De potestate pape in

alios reges ⁊ p̄ncipes populi x̄piani ſm aug. de ancho. Sicut summo sacerdoti leuitici generis oēs iudei obedire tenebant: cuiuscūq̄ status extiterint: sic oēs x̄piani maiores ⁊ minores pape locū x̄pi tenenti parere tenent. Et de obediētia exhibenda sūmo sacerdoti leuitici generis ⁊ punitione inobediētie habet deutero. i7. Ubi dicit si difficile ⁊ ambiguū apud te indiciū p̄spexeris venias ad sacerdotē t̄. ⁊ infra q̄ superbierit nolēs sacerdotis obedire imperio: morietur. Sup q̄ verbo dicit glo. q̄ cōdēnationis sustinet sn̄iam: qui cōtēnit sūmi pontificis obedientiā: tanc̄ si cōtēneret dei omnipotentiā. Un̄ x̄ps dicit lu. x. Qui vos spernit: me spernit. Et grego. vij. li. moraliū ait. Peccatū paganitatis incurrit quisq̄s dū x̄pianum se asserit: sedi apostolice obedire contēnit: di. 81. si qui sūt. exemplū pene inobedientie habes in saule p̄mo rege. i. R. 15. Utrū aūt subijciātur pape ipsi reges quantū ad tpaliū recognitionē: dicit aug⁹. de ancho. puto p̄ veritate esse dicendū q̄ papa vicarius iesu x̄pi in toto orbe terraz vice dei viuētis spūaliū ⁊ tpaliū hz vniuersalē iurisdictionē. Sed ipsor tpaliū imediatam administrationē nō recepit: nisi in regionib⁹ occidentalis impij p cōcessionē factā ecclesie a cōstantino. Quare aūt ecclesia n̄ vtit tpaliū administratione nisi in partibus Italie mediāte imperatore quē eligit ⁊ nō in alijs regnis: que sunt in occidentali impio: hoc nō est p̄pter carentiā auctoritatis: sz p̄pter nutriendū in filijs suis vinculum pacis ⁊ vnitatis: qz ex quo impiū fuit divisum: ⁊ a diuersis in diuersis partibus diuersimode ⁊ tyrannice vsurpatū: ecclesia p̄pter vitādum scandalū iudeor se tributariā fecit: cum petro ostenderet se non obligari math⁹. i7. ⁊. ii. q. 3. inter verba. Qui aūt dicunt papam in solo orbe totum dominiū habere sup spūalia nō aūt super tpalia: similes sūt cōsiliarijs regis syrie qui dixerunt. 3. R. 20. Dij montiū sint dij eorū: ⁊ ideo superauerūt nos. Sed pugnemus contra eos i cāpestribus ⁊ in vallibus: in quibus dij eoz dñiuz

nō habent: ⁊ obtinebimus ꝓtra eos. Ad litteraz sic hodie mali ꝓsiliarij adulatiōe pestifera seducunt reges ⁊ ꝑncipes terre dicētes. Dij montium puta spūaliū bonoꝝ sūmi pontifices: sz non sunt dij valliū: qz tpalium bonoꝝ nullum dominiuz habent. Ideo in campestrib⁹. i. in potentia bonorū tpalium pugnemus contra eos ⁊ obtinebimus. Sed quid dicat eis diuina sn̄ia: audiamus quia dixerūt inquit syrij: deus montiū est deus eoꝝ ⁊ nō deus vallium: dabo oēm hanc multitudinez in manu vestra: ⁊ scietis: qz ego sum dn̄s. Et hoc pz p multa exempla: nō solum eoꝝ regū ⁊ impatoꝝ fidelium qui ecclesiā psequentes conati sut eam exterminare: ⁊ nō potuerunt: sz dn̄s concidit ceruices eoꝝ: ⁊ ad nihilum redegit: sed etiā xp̄ianorū ꝑncipum qui bellantes contra ecclesiam vel psequentes summū pontificē exterminati sūt: ⁊ ad inferos descenderūt: vt pz de iuliano apostata de mauritio impatore gregorius psequente: de theodorico rege Italie Johannē papā incarcerante: de Federico impatore cōtra ecclesiā insurgente ⁊ multis alijs: qui male finierunt et miserabiliter. Qz a sententijs regū ⁊ ꝑncipū omniū ad papā possit appellari: pz p id qđ scribit. z. q. 6. ſ. ad romanā ecclesiam: ab oibus ⁊ maxime ab oppressis est appellandū ⁊ cōcurrēdum quasi ad matrez: vt eius vberib⁹ nutriant: auctoritate defendant: oppressionib⁹ releuent: qz nō pōt nec dz mater obliuisci filiū: ⁊ idez hēt. .ii. q. i. q cunqz. nec obstat extra de appel. si duobus. vbi dicit q nō est appellandū a iudice seculari ad papā nisi in terris ecclesie: qz hoc intelligit q nō est fiendū indifferent ⁊ in qbuscūqz: sed in negocijs arduis et necessitate vrgente a quocunqz iudice qs grauet: ad papaz recurrere pōt. Spectat etiā ad papā corrigere eos: cum delinquūt ꝑm illud biere. i. Ecce cōstitui te sup gentes ⁊ regna: vt euellas ⁊ destruas dissipes ⁊ dispdas. ſ. scelera reꝑhendēdo puniēdo ⁊ amouendo: sic ⁊ in veteri testamento ꝓphete q erant pr̄es spirituales in populo iudeoꝝ: auctoritate dn̄i reꝑhendebāt reges delinquētes: vt pz. i. .R. 15. c. samuel regē saulez de inobediētia nathā ꝓpheta dauid regē de adulterio. z. .R. 12. c. helias ꝓpheta achab regē israhel de idolatria. 3. .R. 18. c. Summus sacerdos oziam regē iuda de ꝑsūptione ingress⁹ in templū ad incensandū. z. palip. nicolaus papa regē lotarium de adulterio. z. q. i. scelus. ⁊ bi⁹ potest et ipsos reges ex cā rōnabili deponere: sicut zacharias papa deposuit regē francoꝝ: ⁊ substituit pipinum. 15. q. 6. alius.

De potestate pape in

clericos ⁊ ꝑcipue i dandis officijs vel beneficijs vbi ꝓmo seruandus est qđ dicit di. 23. vz. Tales ad ministerium eligant clerici: qui digne possint dominica sacramēta tractare. Melius est enī sacerdoti dn̄i paucos habere ministros: qui digne possint opus dei exercere q̄ multos inutiles: qui onus graue ordinatoꝝ adducāt: di. 61. miramur. Dicit leo. Si in quibuslibet ecclesie gradib⁹ ꝓuidenter scienterqz curandū est: vt in domo dn̄i nihil sit inordinatū: nihilqz ꝓposterum: quanto magis elaborandū est vt i electione ei⁹ qui sup oēs gradus ꝓstituit: nō erret. Nā tot⁹ familie dn̄i status ⁊ ordo nutabit: si qđ requirit in corpe nō inuenit in capite: ⁊ infra. Sicut enī boni opis fructum sibi cōparat: q rectū tenet in eligēdo sacerdote iudiciū: ita graui semetipsū afficit damno: q ad sue dignitatis collegiū sublimat indignū. Seruare quoqz dz qđ ait greg⁹. di. 89. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibuscūqz psonis sigillatiz cōmitti iubemus. Sicut enī i vno corpe multa mēbra habemus: oīa aūt mēbra nō eundē actū hnt: ita in ecclie corpe ꝑm veridicaz pauli sn̄iam hoc officiū vni: alij cōmittendū est illud tē. Sz hodie accidit: qđ ait hiero⁹. iz. q. z. gloria. vz. Multi edificāt parietes: ⁊ colūnas ecclesie subtrahūt: marmora nitent: auro splendēt laquearia: gēmis altare distinguit: ⁊ ministroꝝ xp̄i nulla est electio: cū tn̄ idem dicat. 8. q. i. licet. q̄ q pstantior est ex oī populo: q doctior: q sanctior: q in omni virtute eminentior: ille eligat ad sacerdotiū. Quer̄ ğ ꝓmo vtrum papa peccet mortalit̄ in acceptione psonarū. Et rn̄det aug⁹. de ancho. vbi supra q̄ mortale peccatum est qđ tollit nobis xp̄m: q est vita nostra: vt habet colossenses. 3. Xp̄s aūt est i nobis tribus modis. ſ. p iusticie equitatē p doctrine veritatē p vite sanctitatē Jo. 14. Ego sum via. ſ. iusticie: ⁊ veritas. ſ. doctrine: ⁊ vita. ſ. sanctimonie. Qn̄ igit̄ acceptio ꝓprie repugnat iusticie egtati: vt qn̄ papa in aliqua cā teneret iudiciū reddere alicui ⁊ nō redderet. scienter faciēs ꝓtra iusticiā: qz diues vel amicus vel psanguineus vel nobilis esset: cōtra quē esset ferēda sn̄ia: mortale esset. Secūdo qn̄ acceptio psone repugnaret veritati doctrine: vt si papa doceret aliquid contra bonos mores vl̄ sacram scripturā: vel determinaret amore alicui⁹ psone: similit̄ mortale esset. Tertio qn̄ acceptio psone repugnaret sanctitati vite: vt qn̄ papa i conferendo officia vel beneficia ecclesiastica p̄ferret scienter vicios̄im virtuoso ex indebita cā vt qz cōsanguine⁹ vel potēs fuit̄ mortale eēt. Itē qn̄ papa ad platurā ecclesiasticā vl̄ beneficia cōferenda p̄ferret consanguineos ⁊ amicos extraneis magis idoneis ex causa indebita. ſ. consanguinitatis rōne ꝑncipaliter nō euadit viciū acceptionis psonarum. Secus aūt si consanguineos eque idoneos ad platuras prefert extraneis. idē Tho in quolibet. Itē si diuitē pauperi vel nobilem ignobili p̄fert in beneficijs cōferendis ꝓncipaliter rōne diuitiaꝝ vel nobilitatis acceptoꝝ ē psonarum: secus si hoc faceret: qz esset eque idoneus: vel qz magis posset ecclesie ꝓdesse: ꝓsupponendo tn̄ in ipso bonitatē. Nam quem sciret esse vicios̄um notorie: posset male ei cōferre ꝓpter nobilitatem vel aliquid huiusmodi. Itez si

.XXIII.

ad ꝓeces regũ ⁊ ꝑncipum moueaꝫ papa ad conferendum beneficia eccleſiaſtica contingit tripliciter ibi eſſe viciũ. Primo ſi ꝑces porrigant ꝑ indigno ſupplicãtes ꝑ illo: quẽ indignuꝫ ſciunt: peccãt vtiq; grauiter: ⁊ papa vel alius ꝑlatus q̃ illas ꝑces exaudit ſciens illũ indignũ. Secundo contingit ibi eſſe viciũ: qñ ⁊ ſi dignus ſit ꝑ quo rogaꝫ: papa vel alius nõ attendat ad dignitatez ꝑſone: ſed ad fauorẽ humanũ: quẽ ꝑncipaliẽ intẽdit annuendo ꝑcibus rogantiũ: ꝓpter quas conſert. Et iſtud ſecundũ ⁊ ꝓmũ ꝑtinet ad acceptionem ꝑſonarũ. Secus aũt ſi ꝑncipaliter mouereꝫ ꝓpter ꝑſone idoneitatẽ. Tertio contingit ibi vicium ex parte rogantiũ: qñ hoc ꝓcurant: vt ille ꝑ quo rogãt: eſſet eis fauorabilis in eoꝝ cauſis vt petitionibus iuſtis vel iniuſtis: peccaret etiã conferens: qñ hoc ſciret ſm aug. de ancho. Itẽ peccat papa: ſi confert ꝑlaturã eccleſiaſticã petenti ⁊ ꝓcuranti ſm aug. de ancho. qz ꝓcurans ꝑ ſe vel ꝑ alium hoc: vel eſt iniuſtus vel eſt ſupbus. iniuſtus qdem qz plus vult ſibi de honore accipere aut de ptãte vel alijs modis de qbus neſcit ſe dignum. Supbus qz ſine ſupbia nõ eſt: q̃ aliquis extimet ſe magis dignũ ꝑlatione q̃z alij: quibus ꝑficitur. Et videꝫ idem ſentire de quocũq; beneficio eccleſiaſtico. Sed tho. ray. ⁊ alij dicũt hoc ſolũ habere locũ in beneficijs curatis rõne cure animaꝝ: q̃ idonee adminiſtrari nõ põt ſine gratia ſeu charitate: quã nullus ſe habere ſcire valet. De alijs vero. ſ. nõ curatis dicũt licere ꝑ ſe vel ꝑ alium ꝓcurare: ſi alias eſt dignus. Et hoc videt ſonare auctoritas aug. quã ꝑ dicti ſui cõfirmatione ipſe augu. de ancho. inducit: ⁊ habeꝫ. 8. q. i. qui eꝑatũ vbi ait: q̃ locus ſupior ſine quo populus regi nõ põt: ⁊ ſi adminiſtraꝫ vt decet: indecenter tñ appetiꝫ. Et ſic ꝑz q̃ logꝫ ö ꝑlatura. De hac materia vide diffuſius in ſcõa ꝑte ti. 3. c. de ambitione. Itẽ tenet aug⁹. vbi ſupra q̃ peccat q̃ ꝓcurat magiſteriũ: ⁊ petit licentiã magiſtrandi. Et hoc ꝓpter piculum qõ in eo incurriꝫ: qz ⁊ ſi ſciat ſe habere ſcientiã valentẽ ad ſalutẽ ſuam ⁊ alioꝝ: qualiter tñ poſſit adminiſtrare illã ad ſalutem alioꝝ ſcire nõ põt. Et ꝓpter honorẽ q̃ ibi annectiꝫ: vnde aliq̃ ſupabiꝫ: ⁊ ꝓpter gloriã que in ipa q̃q; appetiꝫ: omiſſis alijs malis que inde aliq̃ ſequunꝫ. Et ex hoc videꝫ ĩuere q̃ papa peccet tali ꝓcuranti cõferendo. Tho. tñ in quolibet cõtrariũ tenet. ſ. q̃ licitũ ſit ꝓcurare: dũmodo alias ſit idoneus: ⁊ habeat rectã intentionez ſ. cõicandi ſcientiã ad honorẽ dei ⁊ ſalutẽ aiaꝝ: de hoc etiã diffuſius ſupra. c. de ambitione.

De ptãte pape vtruꝫ

c.c. ſcilicet poſſit aliquos iuſte ad penã inferni damnare. Et rñdet aug⁹. de ancho. q̃ ſic ꝑ decretum nicolai pape diſ. 23. in noĩe dñi. vbi dicit de illis q̃ ſeditionẽ ponũt in eccleſia ⁊ potiſſime in electione ſummi pontificis: q̃ ꝑpetuo anathemate damnentur: ⁊ cũ impijs qui nõ reſurgũt in iudicio deputentur q̃ ⁊c. Iſta tñ videꝫ improprie ⁊ large locutio: qz qõ inobediẽtes decreto vel ꝑcepto pape iuſto ⁊ in tali obediẽtia decedentes damnentur: hoc nõ eſt cauſaliter vel occaſionaliter ex ꝑte ptãtis vel volũtatis ꝓprie niſi occaſione accepta ꝑ inobedientẽ nõ data ꝑ papã: ſed hoc ex ꝑte rebellionis ⁊ obſtinationis ĩ tranſgrediẽte mandatũ. Nã ⁊ tranſgreſſor talis ꝑcepti põt ad penitentiã reuerti: ⁊ euadet damnationez. Preterea eodez modo ⁊ rõne põt quilibet ꝑlatus mittere ad infernũ ſubditũ ſuuz: qz põt ei aliqd ꝑcipere qõ tranſgrediẽdo vel ꝓtẽnendo dãnabiliter: ſi nõ peniteat: qõ vtiq; nõ attribuiꝫ ptãti ſupioris ſed diſpoſitioni ⁊ male volũtati inferioris nõ obedientis. Verũ in hoc eſt dña inter papã ⁊ alios ꝑlatos: qz ipſe põt facere canonẽ vel ꝑceptũ generale: qõ oẽs fideles obligat: ſed alij ꝑlati nõ: niſi ſibi ſubiectos. Ad auctoritatẽ inductã rñdeꝫ: q̃ loquiꝫ ꝑ modũ impcationis zelo diuine iuſticie ſicut fecerũt ſancti: vt habeꝫ in ſcripturis vel per modũ impcationis: qz talib⁹ eueniet damnatio.

De poteſtate pape in

.ff. ordinãdis officijs eccle. Sicut. n. ſm Iſido. di. 25. c. plectis. eꝑus diciꝫ ordinator in cũctis. ſ. in ſua dyoceſi: ita papa in vñi eccleſia. Pro cui⁹ declaratione nota ſm augu. de ancho. vbi ſupra: ſicut docente apl'o ĩ corpore hũano ſingula queq; mẽbra ꝓpria ⁊ diſcreta officia habẽt: ⁊ vnũq̃q; nõ ſibi ſoli agit: ſed alijs etiaz ſic ĩ corpe eccleſie dona officioꝝ diſtincta ſũt ⁊ diſtributa diuerſis ⁊ vnuſq̃q; nõ ſibi ſoli deſeruit in eo qõ ſolus hz ſed ⁊ alijs. Iſtoꝝ aũt officioꝝ ꝑncipalis diſtributor eſt xp̃s dicẽte apl'o ad ephe. 4. Unicuiq; veſtrũ data eſt gratia ſm menſurã donationis xp̃i: q̃ dedit quoſdã qdem apl'os: quoſdã ⁊c. Executor aũt ordinationis iſtoꝝ officioꝝ eſt ipſe papa: q̃ vice xp̃i aliquos ordinat loco apl'oꝝ: ꝑ q̃s xp̃i doctrina ſit teſtificãda: aliq̃s loco ꝓphetaꝝ: ꝑ q̃s ſit exponenda: aliquos loco euangeliſtarũ: per quos ſit ſcribenda ⁊ declaranda: aliquos loco paſtorum ꝑ quos ſit executioni mandanda. hunc ordinem officioꝝ eccleſie in figuram venit regina ſabba. i. gentilitas a finib⁹ terre videre: videnſq̃ domum ſalomonis. i. eccleſiam xp̃i ⁊ cibos menſe eius. i. ſacramenta ⁊ dogmata et ordinem miniſtrantiũ. i. varietatẽ officioꝝ ordinatam: veſteſq̃ eorũ. i. virtutes exterioꝝ modeſtiam ⁊ holocauſta q̃ offerebant. i. orationes nõ habens vltra ſpiritum ꝓ admiratione dixit. Beati viri tui ⁊ beati ſerui tui qui ſtant coraz te ſemp. 3. R. 10. Et quãuis etiã terrena poteſtas varia officia ordinet in temporalibus: tamen ſpiritualis poteſtas eccleſie poteſt officia terrene poteſtatis corrigere ⁊ remouere: ſed terrena poteſtas non poteſt officia eccleſie ĩmmutare. Unde Innocen. dicit q̃ ad mobilitatẽ neceſſitatũ mũdanoꝝ. i. officiorum ⁊ poteſtatem dei. i. eccleſiaz cõmutari honores aut diuiſiões ꝓpeti nobis nõ

est ꝓsum.di.io.lege. Et qꝰ ait greg⁹.di.89.singula.q; vni qnantūcūq; exercitato nō sunt cōmittenda duo officia eodem tēpore:intelligit regulariter ⁊ de iure communi:sed papa qui est iuris conditor:huic legi nō tenetur: qz pōt plura vni cōmittere vel ꝓpter pſone cui cōmittunt idoneitatem:vel ꝓpter officialium paucitatem seu ꝓpter ecclesie necessitatem.

·88·

De potestate pape in

nouis religionibus creandis. Ipse solus nouas religiones creat ⁊ approbat:extra de reli.do.nemia. Pro cuius declaratiōe nota tria ꝑm aug. de ancho.ꝓmo ex parte ecclesie ꝓmotio. Nam quelibet religio debet ordinari principaliter ad cultum dei ⁊ ad ꝓmotionem ecclesie. Secundo ex parte religionē intrantiū cōsideratur charitatis pfectio: quia quelibet religio est q̄dam via tendendi in pfectionē charitatis. Tertio ex pte diuini cultus ad quē religio instituit:considerat⁊ debita ordinatio. Opponit enī religio superstitioni:qz superstitio non est aliud nisi religio supra modū seruata:quia cultum diuinuz superstitiosius vult impendere cui nō debet:vel quo mō nō debet:vt dicit glo.sup illo verbo colo.z.habent g/dem rationē sapientie in superstitione. ꝓpter ista ꝑ tria solius pape est religionē ordinare ⁊ ordinata approbare:qz sol⁹ ipe hz ꝑsiderare vniuersalē ecclesie ꝓmotionē. Semp enī artifex supmuz finē cōsiderans habz oēs inferiores ad illū finē dirigere ⁊ ordinare:vt dicit pl⁹us ꝑm ethicor. Et cū ipsum supremū pfectionis gradum in ecclesia teneat:ipse solus hz alijs viā ad pfectionē tendendi oñdere. Similit solus ipse hz illa que ad diuinū cultum ptinent vniuersaliter ordinare. Et q̄uis oēs qui iure colunt deū:cōiter possint religiosi appellari: ꝓpter qō iudei qui verū deū colebant:religiosi dicti sunt actuum.z.vbi dicit q; multi religiosi ex iudaismo cōuenerant ex oi natione:que sub celo est: ꝓprie tamen ⁊ districte religiosi dicunt:qui totā vitam suā diuino cultui dedicant a mūdanis se subtrahētes p̄ pfessionem ⁊ habitus ꝓtestationē:vel diuine cōtemplationi vel animar⁊ instructioni:vel alicui fructuoso operi exteriori: ad eor⁊ pfectionis exercitationē ⁊ ecclesie ꝓmotionem insistentes. Et q̄uis religiones ꝓticulares ab eorū fundatoribus specialibus nominentur vt benedicti dominici francisci ⁊ bi⁹:tū religiones dici non debent:nisi fuerint p̄ ecclesiam approbate ⁊ confirmate.

De pōtestate pape in

·44·

dando exemptiones quibuscunq; a suis ordinarijs prelatis. Sicut enī moyses in veteri lege q figuram in gbusdā gessit sūmi pontificis:cōmittebat minora senioribus israhel:maiora ꝑo suo iudicio reseruabat: vt habet exo.18. sic maiora collegia ⁊ maiores psonas de ecclesia sue visitationi ⁊ correctioni immediate reseruare pōt. Pro cuius declaratione dicit aug⁹.de ancho. vbi supra q; in exemptione tria possumus cōsiderare: .s.papam eximentē psonam exemptam ⁊ ipsam exemptionē. Et ex hor⁊ quolibet patere potest: q; papa in ecclesia pōt facere exemptionē quam vult. Et quantū ad ꝑmum: cū papa sit vicarius filij dei:sicut qō deus fecit mediantib⁹ creaturis tanq̄ mediantib⁹ causis secūdis: totū pōt facere immediate p̄ seipsum:ita papa saltē quantū ad ptātem iurisdictionis. Sicut oēs fideles regit mediantib⁹ ecclesie ministris: ita pōt immediate oēs p̄ seipsum regere. Et si hoc nō facit nō ex defectu virtutis ⁊ potentie: cū ministri nō regant nisi ex virtute eius. Sed magis hoc est ex cōuenientie bonitatis ⁊ clementie ei⁹:sic apparet etiā de deo Scōo ostendit idē ex pte exēptor⁊. Sic enī debet esse in ecclesiastica hierarchia: sicut est in celesti hierarchia ꝑm dionysiū: sed in celesti hierarchia est:q; angeli de supma hierarchia sūt exempti: qz non recipiunt diuinas illuminationes mediantib⁹ alijs: sed immediate p̄ seipsos ⁊ p̄ eos ad oēs inferiores deriuant. Tertio istud patz ex pte ipsius exemptionis. Cū enī papa sit caput totius ecclesie:nō debet ipse ꝑuari opatiōe hierarchie:q̄ est visitatio ⁊ correctio:vt ipse aliq̄s immediate supponat sibi p̄ exemptionē ⁊ subtrahat a visitatione ⁊ a correctione inferior⁊ prelatorum nō tū pōt papa aliquos eximere in spūalibus vl tpalibus a seipso: qz oēs ptās includitur in ptāte clauiū:que nō nisi petro cōcessa est. Sicut enim deus fidelis est: ⁊ seipsū negare non pōt.z.thi.z. Negaret aūt seipsum: si eximeret aliquos a suo dñio spūali vel tpali: qz tunc negaret se esse dominū omniū tam tpalium q̄z spūaliū. Cū igit papa sit verus vicari⁹ dei: si aliquos eximeret a seipso in iurisdictione tpalium vel spūalium:negaret q; nō esset verus dei vicarius. Unde nō est dubium:q; si papa p̄ tali veritate testificāda moriretur:vere martyr xp̄i esset censendus.s.constanter negando aliquē clericum vel laicū regez vel impatorē esse se exemptū ab eo in iurisdictione tpalium vel spūaliū. Nec obstat q; ex antiq̄ consuetudine in gallicana ecclesia:ꝓlati francie nō recognoscant tpalia a papa:sed a rege: ⁊ ipse rex a nullo recognoscat: qz abusio dicenda est ⁊ nō sequenda:di.8. si cōsuetudinem. Fuisse autē valde congruum aliqua collegia ⁊ p̄cipue religiosor⁊ eximere a iurisdictione episcopor⁊ aliorū ostendit aug⁹.de ancho.vbi supra dicens: q; ordinatio subditor⁊ sub ꝓlato est facta in cōmodum ipsor⁊ subditor⁊ ⁊ eor⁊ vtilitatem potissime quantū ad tria. Primo quantū ad delinquētium correctionē. Scōo quantū ad bonoruz ꝓmotionē ⁊ eor⁊ quietiorem contemplationez.

Tertio quantū ad collegior⁊ seu monasteriorū vel ecclesiar⁊ tutiorē gubernationē: que qdē tria q̄nq; contingit impediri ꝓ ūmediata epor⁊ iurisdictione. Nā ꝓlati in eorum visitatione nō solū subditos grauant:nō admonēt ⁊ corrigunt

ſed expoliant adducentes turbã equoꝝ ꝛ famu
lorum:ꝑ quoꝝ viſitationẽ qđ infirmũ eſt nõ cõ
ſolidatur:qđ egrotum eſt nõ ſanaꝫ:qđ ꝯfractum
nõ alligaꝫ:qđ abiectũ nõ reducit̃:qđ ꝓditum nõ
requirit̃:vt magis dici debeat diſſipatio q̃ viſi
tatio. ꝓpter qđ dicit dñs ezechieli.34. Ecce ego
ipſe ſup paſtores requirã gregẽ meũ de manu
eoꝝ:nec paſcant amplius ſemetipſos: ſz ego ipſe
requirã oues meas:ꝛ viſitabo ipſas. Et ideo per
papã cui cura debet eſſe de oĩbus ad quidendũ
qđ vtilius eſt:congruũ eſt aliqua collegia ꝛ ali
quas pſonas eximi:vt in his que dicta ſũt: quie
tius ꝛ ſecurius poſſint ꝓmoueri: nec in hoc de
bent epi grauari vel ꝓturbari:ſi ſine eoꝝ culpa
alique pſone vel collegia ſubtrahant̃ a iuriſdic
tione ipſoꝝ:qz cũ ſubditi nõ ꝓſupponant̃ eis:im
mo maximũ beneficiũ fit:cũ tales ſubditi ab eo
rum iuriſdictione ſubtrahant̃. Sic enĩ populus
dei eſt multiplicatus: vt vix ſufficiãt vires ꝓlati
mediã ꝑtem ſubditoꝝ inſtruere ꝛ corrigere:ꝓ
ſtatur aũt ꝑindiciũ his qui querũt:q̃ ſua ſunt: nõ
q̃ ieſu xp̃i. Nec eſt ꝓtra qđ ſcribit̃.93.di. Nulla
rõne clerici aut ſacerdotes habendi ſũt:qui ſub
mullius epi diſciplina ꝛ prudentia gubernant̃:qz
tales acephalos cõſuetudo nũcupauit. Loquitur
enĩ illud.c. de clericis vagabũdis ꝛ ꝓteruis: vt
pz ꝑ id quod ſequit̃. Nec enim monachi vel alij
q eximunt̃ ſine capite ſunt:quia ſupponunt̃ viſi
tationi ꝛ correctioni ſuoꝝ prelatoꝝ. Et eiſdem
rationibus dantur a papa ꝛ priuilegia in multis
contra ius cõmune ꝛ cõſeruationes ꝓuilegiorũ:
de quibus vide in parte ꝓma ti.8.

De poteſtate pape in diuerſis materijs ex his
que ponit Tho.in diuerſis libris ſuis ꝑ queſtio
nes formatas.xxx.vel circa.

q Queritꝫ primo.vtrũ pontifex romanus ſit primus ꝛ maxi
mus oĩũ epiſcoporũ ꝛ patriarchaꝝ. Ad qđ rñ
det.b.tho.ĩ tractatu cõtra errores grecoꝝ.c.66.
q ſic:qđ ꝓbat ex canone concilij vbi dicit
veneramur ſm ſcripturas ꝛ canonũ diffinitiões
ſanctiſſimũ antique rome eꝑm primũ eſſe ꝛ ma
ximum omniũ eꝑoꝝ. Et hoc auctoritati conſo
nat ſacre ſcripture:q̃ ꝑ apl̃os petro attribuit pri
mũ locũ tam in euangelijs q̃ in actibus apl̃oꝝ.
Unde dicit Chryſoſ.ſup math̃. tractãs illud ac
ceſſerũt diſcipuli ad ieſum dicẽtes. Quis maior
eſt in regno celorum:ſic quoddã humanũ ſcan
dalum cõceperũt:qđ etiã in ſe occultare nõ pote
rant: ꝛ tumore cordis nõ ſuſtinebant in eo q vi
derant petrũ ſibi preferri ꝛ ꝓhonorari. Qz etiaz
papa ꝓlatus ſit ceteris patriarchis:in eo.li.aſſe
rit idem doc.inducens ad hoc dictũ Cyrilli qui
ait:q ipſius.ſ.apl̃ici throni romanoꝝ pontificũ
ſolius eſt reꝓhendere ſtatuere corrigere diſpo
nere ſoluere ꝛ ligare:qui ipſũ edificauit:hoc etiã
patet ex auctoritate dñi dicẽtis luce.zz.tu aliqñ
cõuerſus confirma fratres tuos.

Secũda qđ eſt. vtrum papa in totam eccleſiam xp̃i vniuerſalez prela
tionez habeat:Ad hanc.q. rñdet affirmatiue.b.
Tho.in ꝓato tractatu contra errores grecoꝝ in
.c.67. vbi dicit q ꝓdictus xp̃i vicariꝰ in totã ec
cleſiã xp̃i vniuerſalẽ ꝓlationem obtinet. Legitur
enĩ in chalcedonẽſi cõcilio:q tota ſynodus leo
ni pape acclamauit. Leo ſanctiſſimꝰ apl̃icus icu
menicus.i. vniuerſalis patriarcha ꝑ multos an
nos viuat. Et Chryſoꝰ.ſup math̃. Filius q ꝓſens
eſt ꝛ ipſius filij ptãtẽ petro vniuerſalit̃ conceſſit
vbiq terrarũ: ꝛ homini mortali oĩz que ſũt in
celo:dedit auctoritatẽ dando ei claues ad hoc:
vt eccleſiã vbiq terrarũ ãpliet: ꝛ ſup Jo.ĩ ome.
.85. Jocabũ localit̃ terminat in loco:petrũ autẽ
totius orbis magiſtrũ ꝛ doctoreꝫ: hoc ẽt trabit̃
ex auctoritate ſcripture. Nam petro oues ſuas
xp̃s indiſtincte cõmiſit dicẽs Joh̃. vltimo. paſce
oues meas. dicere aũt pontificẽ romanũ vel ro
mane eccleſie nõ habere vniuerſalis eccleſie ꝓ
matum:eſt error ſimilis errori dicentiũ ſpiritus
ſanctũ a filio nõ ꝓcedere: vt dictus.ſ.tho.in dic
to tractatu contra errores hereticoꝝ. Nam ipe
xp̃s dei filius ſuã eccleſiã cõſecrat:ꝛ ſibi ꝯſignat
ſpiritu ſãcto quaſi ex ſuo charactere ꝛ ſigillo: vt
ex ſupra poſitis auctoritatibꝰ habeat̃:ꝛ ſimilit̃ xp̃i
vicarius ſuo ꝓmatu ꝛ ꝓuidentia vniuerſalẽ ec
cleſiam tanq̃ fidelis miniſter xp̃o ſubiectã ſer
uat:ꝛ ad id qđ dicit̃ di. Nullus patriarcharũ
vniuerſali vocabulo vnq̃ vtat̃: et in.c.ſequenti
vbi greg갰. ꝓhibet ſe vniuerſalẽ vocari. Rñdet
.b.Tho.in tractatu contra impugnantes religio
nẽ ſic dicẽs:q papa vniuerſalẽ pontificẽ ſe ꝓhi
bet noĩari:nõ hoc ideo eſt:q ipſe nõ habeat auc
toritatẽ ĩmediate ꝛ plenã in qualibet eccleſia:ſz
qz nõ ꝓficitur cuilibet ꝑticulari eccleſie: vt ꝓ
prius ꝛ ſpecialis illius eccleſie rector: ſic enĩ ceſ
ſarent omniũ alioꝝ pontificũ poteſtates.

Tertia queſtio vtrum papa ſit caput vniuerſalis eccleſie. Ad qđ rñdet
.b.Tho.in multis locis ꝛ potiſſime in tertia ꝑte
.q.8.ar.6. vbi querẽs vtrũ ſit ꝓpriũ xp̃i eſſe ca
put eccleſie:ita q caput in alia mẽbra tripliciter
influit. Uno modo intrinſeco influxu ꝓut virt갰
motiua ꝛ ſenſitiua a capite deriuat̃ ad cetera mẽ
bra. Alio mõ ſm exteriorẽ quendã gubernatio
nẽ: ꝓut.ſ.ſm viſum ꝛ alios ſenſus q in capite ra
dicant̃ dirigit̃ hõ ĩ exterioribꝰ actibus. Interior
aũt influxus grẽ nõ eſt ab aliquo niſi a ſolo xp̃o
cuiꝰ bũanitas ex hoc eſt: q diuinitati cõiũcta hz
virtutẽ iuſtificandi. Hz influxus ĩ mẽbra eccl̃ie
quantũ ad exteriorẽ gubernationẽ põt talibus
cõuenire:ꝛ ſm hoc alij ꝓnt dici capita eccl̃ie ſm
illud amos.6.optimates capita ꝓpl̃oꝝ:differenꝫ
tñ a xp̃o. Primo q̃tũ ad hoc q xp̃s ẽ caput oĩz

cor:g ad eccleſiã ptinent ſm oẽm locũ ⁊ tpus ⁊ ſtatũ. Sz boẽs dicũt capita ſm ſpãlia loca ſicut eẽi ſuarũ eccliarũ. vl ſm determinatũ tpus: ſicut papa ẽ caput totius eccl'ie. ſ. tpe ſui pontificatus ⁊ ſm determinatũ ſtatũ: ꝑut ſ. ſũt i ſtatu viator]: ⁊ ſic papa ẽ caput fideliũ ſz viatoꝝ tantũ. Alio mõ ſm hoc q xp̃us ẽ caput eccl'ie ꝑ ꝓpria virtute. Alij vero dicunt capita: i quantũ vicẽ gerũt xp̃i ſm illud cor. z. Nec ⁊ ego qõ donaui: ſiquid donaui ꝑ vos i ꝑſona xp̃i. Ex his ẽt patet papã eẽ ſuperiorẽ i tota eccl'a: qõ ẽt videt idẽ doctor aſſerere i. 4. di. 50. Ubi querẽs an oẽs teneãt ad ieiuniũ: dicit arguẽdo ſic ſm ber. i li. de di. ⁊ prẽ. i ꝓcepto ſupiorꝭ nõ põt diſpenſare inferior: ſz q̃ libet ſingulaꝝ ꝑſonaꝝ ẽ iferior: q̃ eccl'ia q̃ ieiuniũ ſub ꝓcepto ſtatuit: niſi forte ille q ẽ caput totius eccl'ie vl loco capitis. ſ. papa. Itẽ ſequit: q nullus põt diſpenſare. ſ. niſi papa.

Quarto queritur, vtrum papa ſit ſponſus vniuerſal' eccl'ie.

Ad qõ rñdet. b. tho. in tractatu ꝓtra ipugnãtes reli. dicens: q ſponſus eccl'ie ꝑ ꝑſonã loquẽdo ẽ xp̃s: de quo dicit. q hz ſpõſã ſponſus ẽ: io. 3. Ipſe enĩ de eccl'ia ſuo nomini filios generat. Alij autẽ ſponſi dicunt ſicut mini ſtri ſponſi exterius coopantes ad generationem ſpũaliũ filiorꝭ: quos gdem nõ ſibi ſz chriſto generant: qui qdẽ miniſtri in tantũ ſponſi dicũt in quantuꝫ vicẽ veri ſponſi obtinent. Et iõ papa q obtinet vicẽ veri ſponſi i tota eccl'ia vniuerſalis ſponſus ecclie dicit. Et q̃uis eps ſue dioceſ ſpõſus ſit ⁊ p̃reſbyter ſue eccl'ie: nõ ꝑ ꝑ hoc ſequtur: q ſint plures ſponſi vnius eccl'ie ſm. b. tho. i dicto tractatu. Et rõ ẽ: qz ſacerdos ſuo miniſterio cooperat epõ tanq̃ ꝓncipali ⁊ ſilr eẽi pape: ⁊ papa ipſi xp̃o. Unde xp̃s papa et eps ⁊ ſacerdos non ꝓputant niſi vnus ſpõſus eccl'ie.

Quinto queritur vtrũ reges ⁊ ꝓncipes xp̃iani ⁊ ꝑ ꝓſequẽs oẽs fideles tenant eẽ ſubditi ro. põtifici. Ad qõ. b. tho. affirmatiue in tractatu ſuo de rege ⁊ regno ad regem cyprũ ibi loquẽs de regno eccl'ie ⁊ regali ſacerdotio ita ait. Huiuſmõi regni myſteriũ vt a t̃renis ſpũalia cẽnt diſcreta nõ terreniſ regib⁹ ſz ſacerdotibus ẽ cõmiſſũ: ⁊ ꝓcipue ſũmo ſacerdoti xp̃i vicario romano põtifici cui oẽs reges xp̃ianos oz eẽ ſubiectos ſicut ipi dño ieſu xp̃o: ſicut enim ad quẽ vltimi finis ptinet directio ſubijci debẽt illi ad quos ſpectat cura añcedentiũ finiũ: ⁊ ei⁹ imperio dirigi. Et qz ſacerdotiũ gentiũ ⁊ totus diuõrũ cult⁹ erat ꝑ ꝑ tpalia ꝓgrẽda: q̃ oĩa ordinant ad multitudinis bonũ cõe: cui⁹ regi cura ĩcũbit: cõſequẽter ſacerdotes gẽtiliũ regib⁹ ſubijciebantur. Sz ẽt i veteri lege ꝑmittebãt bona tpalia ſiue terrena nõ a demonib⁹ ſz a bono deo religioſo ppõ exhibenda. Uñ ⁊ i veteri lege ſacerdotes legunt regibus fuiſſe ſubiecti. Sz i noua lege ẽ ſacerdotiũ alterius: ꝑ qõ boẽs traducũtur ad bona celeſtia. Unde in lege xp̃i reges debent eẽ ſacerdotibus ſubiecti. Unde mirabiliẽ ex diuĩa ſapĩa factũ ẽ: vt i romana vrbe quã de⁹ ꝓuiderat xp̃iani ſacerdotij ꝓncipalem ſedẽ futurã: ſ̃ mos paulatim inoleſceret: vt ciuitatis rectores ſacerdotibus ſubderẽt. Sic enĩ maxim⁹ valerius refert oĩa poſt religionẽ ponẽda ſemp nr̃a ciuitas duxit: ⁊ i quib⁹ ſũme maieſtatis dec⁹ ꝓſpici valuit: quapropt nõ dubitauerũt ſacr] ĩperia fuire

Sexto queritur an ſit deceſſitate ſalutis ſubeſſe romano põtifici? Ad qõ rñdit. b. tho. affirmatiue i libro de error⁹ grecorũ. c. zz. vbi ſic ait. oñdit etiã q ſubeſſe romano pontifici ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit enĩ cyrillus i libro theolo. Itaq̃ fres mei ſi xp̃m imitamur: vt ipius oues vocẽ audiam⁹ manẽtes in eccl'ia ſancti petri nõ inflemur vento ſupbie: ne forte tortuoſus ſerpens ꝑ ꝑ nr̃az ꝓceptionẽ nos eijciat: vt euã olim de paradiſo. Et maximus in epl'a orientalib⁹ directa dicit. Coadunatam ⁊ fũdatã ſup petrã ꝓfeſſionis petri dicim⁹ vniuerſale eccl'iaz ſm ſaluatoris diffinitionẽ: i qua neceſſario ſalutis aĩarũ nr̃arũ noſtrũ ẽ manẽ: ⁊ ẽ obedire ſuã ſeruantib⁹ fidẽ ⁊ ꝓfeſſionẽ. Eſt autẽ hereticũ dicere nõ eẽ obediẽdũ ſtatutis papalibus ſm. ſ. tho. i libro ꝯ ipugnãtes religionẽ: vbi i decretis di. zz. dicit. Omnis q romane eccl'ie ꝑuilegiũ ab ipſo ſũmo eccl'iarũ capite traditũ auferre conat: ꝑcul dubio i hereſim labit. ⁊ ĩfra: fidẽ q̃ pe violat: q aduerſ⁹ illã agit: q̃ ẽ fidei mat. Hoc autẽ p̃iuilegiũ xp̃s romane eccl'ie ꝓtulit: vt oẽs ei ſicut xp̃o obediant. Unde cyrillus i libro theologoꝝ ut mẽbra maneamus i capite nr̃o apoſtolico throno romanor⁹ pontificũ: a quo nr̃m ⁊ quomõ ⁊ qd credere ⁊ qd tenere debeam⁹ ipſuꝫ venerãtes ipm rogantes ꝑ oĩbus: qñ ipius ſolũ ẽ reꝑhẽdere corrigere diſponere ſtatuere ſoluẽ ⁊ loco ipius ligare: q ipm edificauit: vt nulli alij qõ ſuũ ẽ: plerumq̃ ipi ſoli dedit: cui oẽs iure diuino caput ĩclinãt: vt ꝑmates mundi tanq̃ ipi dño ieſu obediũt. Uñ ꝑz: q quicũq̃ dicit nõ eẽ obediendũ i his. q̃ ꝑ papã ſtatuũt. ĩ hereſiz labit. Et ad idez ẽ: qõ ipe doctor ꝓcludit libro. 4. contra gentiles. c. 76.

Septimo queritur vtrũ ſit magis obediẽdũ pape q̃ alteri cuiuſcũq̃ poteſtati iferiori. Ad qõ rñdet ſanct⁹ tho. ĩ. z. ſñiaꝝ di. fi. i reſponſione lr̃e q ſic. Et ꝑ maiori declaratiõe facẽ quãdã diſtinctionẽ: videlz q poteſtas ſuperior ⁊ iferior dupliciter ſe põt habere: aut ita q iferior poteſtas ex toto oriat a ſupiori: ⁊ tũc tota virtus inferioris fundat ſup virtutẽ ſuperioris: ⁊ iõ ſimpliciter i oĩbus ẽ magis obediendũ poteſtati ſuperiori q̃ iferiori. Sicut etiã in naturalibus cauſa ꝑma plus influit ſuper cauſatũ cauſe ſecunde q̃ etiã ipa cauſa ſecunda: vt dicit in libro ỏ cauſ ⁊ ſic ſe hz poteſtas dei ad oẽz creatã poteſtatem

ꝛ sicut se habet potestas superioris ad potestatē inferioris vt ꝓncipis ad ꝓconsulem: sic etiā se habet potestas pape ad oēm ptātē in ecclesia: qz ab ipso papa gradus dignitatis diuersi i ecclesia disponunt ꝛ ordinant. Unde eius potestas ē quodam ecclesie fundamentum: vt patet math. 16. et ita in omnibus magis tenemur obedire pape q̄z episcopis vel archiepiscopis vel etiā monachus abbati absq; vlla distinctione. Alio mō potestas superior ꝛ inferior possunt ita se habere: q̄ ambe ordinent ex vna quadam suprema potestate que vnā alteri subiacet: sm q̄ vult: ꝛ tunc vna nō est superior: nisi in illis in quibus supponit vna alteri a suprema potestate: ꝛ in illis tā ē obediendum superiori q̄z inferiori. Eodem mō se habēt potestates episcopi ꝛ archiepi descendētes a potestate pape. hec Tho. ad ꝓmum membrū facit qō dicit aug⁹. 2. q. 3. q resistit. vbi inter cetera sic ait. Ipsos humanaꝝ legū gradus aduerte si aliqd iusserit curator: nō faciendū est: si ꝓtra ꝓconsulem iubeat: nec vtiq; ꝓtemnis ptātem: sz eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci: si maior ꝓlata est auctoritas. rursū si aliqd ipse ꝓcōsul iubeat: ꝛ aliud iubeat impator: ꝛ aliud deq̄ quid iudicatis? maior potestas deus. Da veniaz o impator: tu carcerē ille gehennā minat: hic iā tibi assumēda est fides tua tanq̄z scutū: ad idem di. 8. q̄. contra mores in fi. Quantū ad secundum membrū facit qō habet extra ō offi. or. pastoralis. vbi exprimunt casus: in quib⁹ archiepūs habz iurisdictionē in subditos suffraganeoꝝ: vnde in alijs ipsi subditi suffraganeoꝝ nō tenerent obedire. Ex ꝓdictis etiā patz: q̄ papa posset ꝓcepto suo aliquē cogere ad suscipiendū episcopatum. Unde ꝛ. s. Tho. in. 4. sniaꝝ dis. 25. dicit sic. Quidam dicunt q̄ papa nō pōt ꝓcipere alicui: q̄ accipiat episcopatū: qz cōsensus dz esse liber: Sed hoc posito piret ecclesiasticus ordo: nisi enī quis posset cogi ad regimen ecclesie suscipiendū: conseruari nō posset: cū q̄nq; illi q sūt idonei: nisi possent cogi ad regimen ecclesie suscipiendū: cōseruari nō posset: cū q̄nq; illi q sūt idonei: hoc onꝰ nolint suscipere nisi coacti. hec ille. Et ad hoc facit qō dicit gregꝰ. 8. q. i. in scripturis. ꝛ in. c. q epi scopatū. ꝛ exemplū augu. di. 40. ante omnia.

Octauo queritur vtrū

romanus pontifex succedat. b. petro i ea ꝓfectione ptātis ꝛ dignitate vicariatus xp̄i: qua ipse. b. petrus a xp̄o caput ꝛ pastor vtilis ecclesie fuit i ecclesia sublimatus. Ad qō rñdet. s. Tho. in. 4. contra gentiles. c. 76. vbi pꝰ sermonē de institutione: qua. b. petrus a xp̄o caput et pastor vtilis ecclesie est cōstitutus: ita loquit. Non pōt aūt dici q̄ ꝛ si xp̄s hanc ptātē ꝛ dignitatem petro dederit: ad alios ipsa nō deriuet. Manifestū ē enī q̄ xp̄s ecclesiā sic instituit: vt esset vsq; in finē seculi duratura sm illud ysaie. Sup soliū dauid ꝛ super regnū eius sedebit: vt cōfirmet illud: ꝛ corroboret in iudicio ꝛ iusticia āmodo ꝛ vsq; i sempiternū. Manifestū ē igit q̄ ita illos q tūc erant in ministerio cōstituit: vt eoꝝ ptās deriuaret ad posteros ꝓ vtilitate ecclesie vsq; ad seculi finem: ꝑsertim cū ipse dicat math. vlti. Ecce ego vobis cum sum vsq; ad consumationē seculi. Per hoc aūt excludit quoꝝdaz errorꝝ ꝑsumptuosus: q se subducere nituntur ab obediētia ꝛ subiectione petri successorē eiꝰ romanū pontificē vniuersalem ecclesie pastorē nō recognoscētes. hec ille. Lete rū hanc q̄stionē determinat idē. b. Tho. in tractatu contra errores grecoꝝ dicens. c. 69. Ostendit etiā q̄ petrⁱ sit xp̄i vicariⁱ ꝛ romanⁱ pontifex successor petri in eadem ptāte ei a xp̄o collata. Dicit enim canon chalcedonensis cōcilij. Si quis eps ꝓdicat infamis: liberā hz sniaz appellādi ad beatissimū epm antique rome: quē habemⁱ petrū refugij petrā: ꝛ ipsi soli libera ptāte dei loco sit ius discernēdi epi infamiam sm claues sibi a dño collatas ꝛ infra. Et oia diffinita ab eo teneant tanq̄z a vicario aplici thoroni. itē Cyrillⁱ hierosolymitanus patriarcha dicit ex ꝑsona xp̄i loquēs. Tu cū fine: ꝛ ego fine fine cū oibus q̄s loco tui ponaz pleno ꝛ pfecto sacro: ꝛ auctoritate cū eis ero: sicut sum ꝛ tecū. Et Cyrillus eps alexandrinus in libⁿ theol. dicit q̄ apli i euangelijs ꝛ eplis affirmauerūt in oī doctrina petrū esse loco dñi ꝛ eius ecclesiā: dantes ei locū in oī cōcilio ꝛ synagoga in oī electiōe ꝛ cōfirmatione: ad idē facit qō habet di. 21. in nouo. ꝛ di. 22. sacrosācta.

Nono queritur vtruz

papa habeat in eccl̄ia plenitudinē ptātis. Ad qō rñdet. b. Tho. in tractatu contra errores grecorū. c. 68. affirmatiue. vbi sic dicit: habet etiā ex p̄dictoꝝ doctoꝝ auctoritatibus: q̄ romanⁱ pontifex habeat in ecclesia plenitudines potestatis: dicit enī Cyrillus patriarcha alexandrinus in libro theologoꝝ. Sicut xp̄s accepit a pr̄e ducatū ꝛ sceptrū ecclesie gentiū ex ysrahel egrediēs sup omnē ꝓncipatū ꝛ potestatez ꝛ sup oē qōcūq; est: vt ei genua cuncta curuent. Sic ꝛ petro ꝛ eiꝰ successoribus plenissime commisit: ꝛ infra. nulli alij q̄z petro xp̄o qō suū est plenū. s. ipsi soli dedit: ꝛ infra. pedes xp̄i būanitas: et ipse homo cui tota trinitas dedit plenissimā ptātem: qñ vnus trīn assumpsit: ꝛ in vnitate ꝑsone transuexit ad patrez sup omnē ꝓncipatū: ꝛ sup oē qōcunq; est: vt ei genua cuncta curuent: ꝛ adorēt eū oēs angeli dei: quē totū dimisit p sacramentū ꝛ potestatē petro ꝛ ecclesie eius. Et Chrysostomus ad consultam bulgaroꝝ ex ꝑsona xp̄i loquens. Ter te interrogo si me diligis: qui me ter trepidus ꝛ timidⁱ negasti: nūc autē reductus: ne credant te fratres gratiam ꝛ auctoritatez clauiū amisisse: qz amas me: coraz ipsis iam tibi cōfirmo qō meū est plenum. hec ille. Habet aūt papa plenitudinē potestatis in ecclesia etiā pontificalis quasi rex in regno. Sed epi assumunt in ptē solicitudinis q̄si

iudices singulis ciuitatibus ꝓpositi: ꝓpter quod eos solos in suis litteris frēs vocat. Reliqꝫ aūt oēs vocat filios. hec. s. Tho. in. 4. di. 19. vbi etiā dicit. qꝫ in regno tota ptātis plenitudo residet penes regē: in aristographia aūt apud vnū nō residet plenitudo ptātis sed apud oēs. Qui autē romanū pontificē negant habere plenū in ecclesia ptātē: contra ecclesie vnitatē errāt ſm. s. Tho. in tractatu ⁊tra errores grecoꝝ. c. 23. vbi sic ait. Sicut ꝓdicti errantes cōtra vnitatē corporis mystici peccant romani pontificis ptātem plenariā abnegantes: sic contra puritatem sacramenti corporis xꝑi delinquūt dicentes ex azimo pane nō posse corpus xꝑi conſecrari.

Decimo queritꝫ vtruꝫ

a papa deriuetꝫ potestas in alijs prelatis. Ad hāc questionē rñdet Tho. affirmatiue in locis superius annotatis. Primo in. 4. contra gentiles dicit dñs petro. Tibi dabo claues regni celorum: vt ostendat ptās clauiū ꝑ eū ad alios deriuanda ad cōſeruandā ecclesie vnitatē. Itē hoc idē dicit in. 4. ſen. di. 24. q. ii. ſub his verbis. q̄uis oībus aplis data sit cōiter potestas ligādi ⁊ ſoluē di: tū in hac ꝓte vt ordo aliquis seruaretꝫ: primo soli petro data est: vt ostendatur qō ab eo debeat ista potestas deſcendere.

Undecimo qꝛitur.

vtrū papa possit vti potestate clauis in quēlibet de ecclesia. Rñdet. s. Tho. in. 4. diſ. 19. q. i. ar. 3. ita dicens: qꝫ vſus clauiū requirit aliquā plationis potestatē: ꝑ quā ille in quē vſus clauiū cōicatur: efficitꝫ materia ꝓpria illius actus: ideo ille qui habet diſtinctā ptātē ſup oēs pōt vti clauibus in quēlibet. Illi aūt q ſub eo diſtinctas potestates acceperūt: nō in quēlibet vti pñt clauib⁹ ſz in eos tm̄ q in ſortē venerūt niſi in neceſſitatis articulo: ibi nemini sacra deneganda sūt. Item iſtud declarat idē in tractatu cōtra impugnātes reli. sic dicit. Xꝑi in ecclesia tenēt locū dñi noſtri ieſu xꝑi. Unde dicit diony⁹. in li. eccleſiaſtice hierarchie. Pontificū ordo primus quidē est aīaꝝ ordinationū ſublimiſſimus ⁊ nouiſſimus. Idē. z. enī in ipsū ꝓficit ⁊ implet oēs hierarchie diſpositio: vt oēm hierarchiā videmus in xꝑo conſumatā: ſic vnāquāq; in ꝓpriū diuinū sūmuz ſacerdotē. i. eꝑm. vnde. i. pe. 2. dicit. Conuerſi estis ad pastorē ⁊ eꝑm aīaꝝ veſtrarū. hoc aūt ꝓcipue verū est de romano pontifice: cui vt Cyrillus dicit. oēs iure diuino caput inclināt: ⁊ tanq̄ ipi domino ieſu obediūt. Et chryſo⁹. dicit ſuper illud Jo. vlti. Paſce oues meas: ⁊ loco mei ꝓpoſitus ⁊ caput eſto fratrum.

Queritur decimoſecū

do: vtrū papa poſſit concedere alicui: qꝫ qs vtatur ptāte clauiū in eū in foro conſcientie. Rñdet. s. Tho. affirmatiue in. 4. diſ. ſupius aſſignata. q. 9. ita dicens. Ptās clauiū quantū est de ſe: extē dit ſe ad oēs: ſz qꝫ in aliquē ſacerdos non poſſit vti ptāte clauiū: contingit ex hoc: qꝫ eius ptās ad aliquē ſpāliter limitata est. Unde ille q limitatiue pōt extendere in quē voluerit: ⁊ ꝓpter hoc ēt ſibi pōt dare poteſtatē in ſeipſum: q̄uis in ſeipſū ipſe poteſtate clauiū vti non poſſit: qz ptās clauium requirit: qꝫ in aliquē ſubiectū ⁊ ita alium. Sibiipſi enī aliqs ſubiectus eſſe nō pōt. hec ille

Queritur decimoter/

tio: vtrū papa poſſit concedere ptātem alicui: vt vtatur in eum ptāte clauiuz in foro exterioꝝ: vz qꝫ aliquis excōicet eū. Rñdet. s. Tho. negatiue ī eo loco ita dicēs in ſolutione vnius ar. Judiciū exterius est apud eū: apud quē aliquis redditur minor ex eo qꝫ peccat: nō aūt apud hominū prelationes. Et ideo in exterioꝝ iudicio ſicut nullus in ſeipſo ſnīam dare poteſt excōicatiōis: ita nec alteri cōmittere nec ſe excōicare: ſed in foro conſcientie pōt alteri cōmittere ſuā abſolutionē vel iuriſdictionē: quam ipſe habet. vel dicenduz qꝫ abſolutio in foro confeſſiōis est ꝑncipaliter poteſtatis clauiū: ⁊ ex cōſequenti reſpicit iuriſdictionē. Sz excōicatio reſpicit totalē iuriſdictionē. q̄tū aūt ad ptātem ordinis sūt equales: nō autē quantū ad iuriſdictionē: ⁊ iō nō est ſimile.

Quero decimoquar/

to vtrū papa sit ꝓpriꝰ ſacerdos dicendus aliq̄ modo cuiuſlibet parochie. Rñdet. s. tho. affirmatiue in tractatu cōtra impugnātes religiones ita dicens: ad id qō obijcitur qꝫ ſemel in anno q libet cōfiteri ꝓprio ſacerdoti tenetꝫ. Dicendū qꝫ ꝓpriꝰ ſacerdos nō ſolū est ſacerdos parochialis ſz etiā eꝑs vel papa: ad quos magis ꝑtinet cura eiꝰ q̄ ad ſacerdotē: vt multiplicit oſſū ē. Propriū enī hic nō accipit ſm qō diuidit cōtra cōe. ſz ſm qꝫ diuidit cōtra alienū. Unde q confeſſus est eꝑo ſuo vel alicui habenti vicem eius cōfeſſus est ꝓprio ſacerdoti. hec ille.

Quero decimoquinto

vtrū papa ſit ꝑlatus īmediatus cuiuſlibet fideꝛ. Rñdet. s. tho. affirmatiue in. 4. di. 17. q. 7. dicēs incōueniens eſſet qꝫ duo equaliē ſup eandē plebem cōſtituerentꝫ: ſz qꝫ duo quoꝝ vnꝰ est ꝑncipalioꝝ alio ſup eandē plebē cōſtituantꝫ: nō ē inconueniens: ⁊ ſm hoc ſup eandē plebē īmediate sūt ⁊ ſacerdos parochialis ⁊ eꝑs ⁊ papa: ⁊ qlibet horū pōt cōmittere ea q̄ sūt iuriſdictionis ad ipſuz ꝑtinētia alteri. hec ille. Itē ī eodē tractatu ait: papa hz īmediatā iuriſdictionē in oēs xꝑianos: qz romana eccl̄ia nullis ſynodicis cōſtitutionib⁹ ceteris eccleſijs ꝑlata ē: ſz euāgelica dñi voce ⁊ ſaluatoris sui ꝓmatū obtinuit: vt habetꝫ in decre. di. .xi. quāuis. hec ille.

Quero decimoſexto.

.XXIII.

vtrū papa possit cōmittere aligbus ꝑdicare ⁊ cō fessiones audire fideliū: vti ptāte clauiū irregu/ tis ꝓpꝛijs sacerdotib⁹ parochialibus. ℟ñdet.s. tho.affirmatiue in.4.di.17.q.7. Cui⁹ inter alias hec vna rō ē: quicqd pōt inferioꝛ: pōt ⁊ supioꝛ: sz ipse sacerdos parochialis pōt dare lr̄iam suo parochiano ꝙ alteri cōfiteat: ḡ multo foꝛti⁹ su/ perioꝛ ei⁹ hoc pōt: in coꝛpe.q.ita dicit. dicendum ꝙ sacerdos aligs pōt duplicit̄ ipedire: ni⁹ alicui⁹ cōfessionē audiat. Uno mō ꝓpter defectū iuris/ dictionis. Alio mō ꝓpter defectū executionis oꝛ dinis sic̄ excōicati degradati ⁊ hi⁹. Quicunqz hz iurisdictionē: pōt ea q̄ sūt iurisdictōis ꝯmitere: ⁊ iō sigs ipediat: ꝙ alteri⁹ ꝯfessionē audire nō pos sit p iurisdictiōis defectū: ꝑt sibi p quēcūqz hñtē iurisdictionē imediatā i illos ꝯmitti: ꝙ ꝯfessiōes audiat ⁊ absoluat siue p ipsuꝫ sacerdotē siue per eꝑm suū siue p papā. Si aūt ꝓpt̄ ordis executio nē ipedimētū audire nō possit: pōt ei ꝯcedi ꝙ cō fessionē audiat p eū: q ei ipedimētū auferre pōt: hāc.q.i tractatu ꝯ ipugnātes reli. manifestā facit ⁊ clarissimā ex ꝯsuetudine: q̄ i romana curia ab antiqssimis tpib⁹ obseruata ē: ita dicēs: p⁹ mltas alias ratiōes ad hoc faē ꝯsuetudo romane eccle sie: ad quā ⁊ accedentes a pñiarijs pape ad quos cūqz sacerdotes lr̄as ipetrāt: vt eis ꝯfiteāt. Item legati pape ⁊ eoꝝ pñiarij ꝯfessiones audiūt nō pe tita lr̄ia a parochialib⁹ sacerdotib⁹: ⁊ ēt auctoꝛi/ tate pape vbicqz ꝑdicant: ⁊ ita pz ꝙ ꝑdicare ⁊ au/ dire cōfessiones pōt alijs cōmitti sine lr̄ia paro chialium sacerdotum. hec ille.

Queritur decimosep/

timo: vtrū ꝑter duos oꝛdines institutos a deo. s. epoꝝ ⁊ sacerdotū parochialiū posset papa īstitu ere tertiū oꝛdinē taliū ꝑdicatoꝝ: ꝙ ꝓpꝛia aucto/ ritate ꝑdicarēt ⁊ cōfessiones audirent. ℟ñdet. s. tho. affirmatiue in tractatu cōtra ipugnātes reli. in sol⁹. vni⁹ ar. aduersarioꝝ ita dicens: ꝙ ⁊ si duo oꝛdines tñ essent a deo instituti: ꝙ possent ꝑdi/ care ꝓpꝛia auctoꝛitate: posset tñ eccl̄ia tertium oꝛdinē statuere ꝑdicatoꝝ: ꝙ ꝓpꝛia auctoꝛitate ꝑ dicarēt ⁊ ꝑcipue papa: ꝙ hz plenitudinē ptātis in eccl̄ia: sicut ⁊ in ꝑmitiua eccl̄ia fuerūt duo oꝛdi/ nes sacri. s. ꝓsbyterij ⁊ diaconij: ⁊ tñ postea eccle sia maioꝛes oꝛdines sibi cōstituit: vt magister ī senten. dicit. hec ille.

Queritur decimooctа

uo: vtrū papa possit ꝯpellere collegia generaliū studioꝝ: vt ad eoꝝ societatē religiosi admittant. ℟ñdet. s. tho. affirmatiue. In ꝑfato tractatu sic dicit in rñsione ad vnū ar. ꝙ aut obijciūt: ꝙ nul lo mō pōt cogi ad societatē inuitus: vt lex dicit: patet ꝙ intelligit̄ de ꝓpꝛiata societate q̄ cōsensu duoꝝ vel triū cōstituit̄: ⁊ ad societatē publicā q̄ nō cōstituit̄ nisi ex supioꝛis consensu: a supioꝛis auctoꝛitate aligs cōpelli pōt: sicut ꝓnceps ꝙ ꝑest reipublice pōt cōpellere ciues: vt in sua societate aliquē recipāt: sicut collegiū alicui⁹ ecclesie cogit vt aliquē recipiat in canonicū ⁊ in fratrē. Unde cū collegiū studij generalis sit publica societas: ad eā pōt aligs induci auctoꝛitate supioꝛis cogē te: ⁊ infra. Unde nulli dubiū esse dz scholares cō pelli posse auctoꝛitate aplica: vt ad societatē stu dij religiosos admittant. hec ille.

Queritur decimonо/

no: vtrū ad papā maxime ptineat oꝛdinatio stu/ dioꝝ ⁊ vniuersitatū. ℟ñdet. s. tho. in tractatu su pꝛa notato affirmatiue vbi ita dicit. Ad eū enim ꝙ regit rempublicā ptinet oꝛdinare de nutritio/ nibus ⁊ adinuentionib⁹ iuuenū: in ꝙbus exerce/ ri debēt: vt dicit. io. ethicoꝝ: ⁊ politia oꝛdinat: vt habet ꝑmo ethicoꝝ: quas disciplinas debitū est esse in ciuib⁹: ⁊ quales vnūquēqz addiscere ⁊ vsqz quo. Et sic pz: oꝛdinare de studio ptinet ad eū q̄ ꝑest reipu. ⁊ ꝑcipue ad auctoꝛitatē sedis apo stolice: q̄ vl̄is ecclesia gubernat̄: cui per generale studiū, puidetur. hec ille.

Queritur vigesimo

vtrū auctoritas vl̄is ecclesie in determinatione fidei ꝑnci paliē resideat in papa. ℟ñdet. s. tho. affirmatiue z^a. z^e. q. 2. ar. 3. ita dicens. Postqz aūt aliq̄ essent auctoꝛitate vl̄is eccl̄ie determinata: si qs illi de terminationi ptinaciē repugnaret: hereticꝰ censēt̄ q̄ qdem auctoꝛitas ꝑncipaliē resident in sūmo pō tifice. Dicit̄ enī. z4. q. i. quotiēs fidei rō venti lat̄: arbitroꝝ oēs frēs nostros ⁊ coeepos non nisi ad petrū. i. sui noīs auctoꝛitatē recurrere debere cōtra cui⁹ auctoꝛitatē nec hiero. est nec aug⁹. nec aligs sanctoꝝ suā sr̄iam defendit: vt dicit hiero. Hec est fides papa beatissime: quā in catholica didicimus eccl̄esia: in q̄ si min⁹ ꝑpite aut parū cau te foꝛte aligd positū ē: emēdari cupim⁹ a te: q pe tri fidē ⁊ sedez tenes. Si aūt hec nostra cōfessio aplat⁹ tui iudicio cōꝛobat̄: qcūqz me culpare volūt: se impitū vel maliuolū vel etiā nō catho/ licum sz hereticū compꝛobabit.

Queritur vigesimoꝓꝛi

mo vtrū ad papā ptineat cōfirmare sr̄ias syno/ doꝝ. Itē vtr̄ ad papā a synodo appellet̄. Itez vtrū soli⁹ pape auctoꝛitate hēat vl̄is synodus cō gregari. Itē vtrū neceſſe hēat papa congregare cōciliū vl̄e quotienscūqz hz aligd de fide termi nare. Ad oēs istas. q. simul rñdet. s. tho. ad ꝑmas tres affirmatiue: ad quartā negatiue in. q. de po/ tentia dei. q. 10. ar. 4. vbi q̄rit̄ vtrū spūs scūs ꝓce dat a filio: ꝙ rñdens ar. facto in ꝯriū dicit sic. Si cut posterioꝝ synodus hz ptātē interꝑtandi sym bolū a ꝓꝛi cōditū aut ponēdi aliqua ad ei⁹ ex/ planationē: ita ēt roman⁹ pontifex hec sua auc/ toꝛitate pōt: cui⁹ sola auctoꝛitate synodus cōgre/ gari pōt: ⁊ a quo sr̄ia synodi cōfirmat̄ ⁊ ad ipsū a synodo appellat̄: q̄ oīa patēt ī gestis chalcedo/ nensis cōcilij vel synodi: nō est neceſſariū ꝙ ad

huiusmõi expositionẽ faciendã. vt̃e cõciliũ congreget: cũ qñq; id fieri ꝓhibeãt bellor̃ dissidia: sicut in .6. synodo legit̃: q; cõstantin⁹ augustus dixit: q; ꝓpter ĩminentia bella vlit̃er eos congregare nõ potuit: sz tñ illi q; cõuenerũt q̃daz dubia in fide orta sequẽtes sñiam agathonis pape determinauerũt. s. q; in xp̃o sint due voluntates ⁊ due actiones: ⁊ pres in chalcedonẽsi synodo cõgregati secuti sũt sñiam leonis pape: q; determinauit xp̃m esse in duab⁹ naturis. hec ille. Itez vtrũ pres existentes ĩ cõcilio vl̃i possint aliquid statuere sine auctoritate pape. R̃n. s. tho. negatiue in tractatu ꝯ impugnãtes religionẽ: sc̃i pres in cõcilio cõgregati nihil statuere potuissent nisi auctoritate sũmi pontificis intercedente: sine qua etiã conciliũ congregari nõ põt.

Queritur vigesimose/

cundo: vtrũ papa subiiciatur statutis concilior̃. Huic q̃stioni videt̃ rñdere. s. tho. sub distinc. in .2ª. 2ᵉ. q. 93. ar. 6. vbi quer̃s vtrũ oẽs legi subijciant̃ ita dicit: q; ꝑm q; lex de sui rõne duo habz ꝑmo. s. q; est regula humanor̃ actuũ. Secundo q; hz vim coactiuã. Duplicit̃ põt aliquis esse subiectus legi. Uno mõ sicut regulatũ regule: ⁊ hoc mõ oẽs illi q; ꝑn subdunt̃ ptãti subdunt̃ legi: quã fert ptãs. Alio modo sicut coactũ cogenti: ⁊ hoc modo hoẽs virtuosi ⁊ iusti non subdunt̃ legi sz sola mala: ⁊ infra tractãs qõ dicit iurepitus: q; ꝑnceps dicit̃ esse solutus a lege quantũ ad vim coactiuã legis: nullus enĩ ꝓprie cogit̃ a seipso: lex aũt nõ hz vim coactiuã nisi ex ꝑncipis potestate. Sic igit̃ ꝑnceps dr̃ esse solutus a lege: q; nullus in ipsũ põt iudiciũ cõdemnationis ferre: si cõtra legem agat. vñ sup illud psal. Tibi soli peccaui: dicit glo. q; rex nõ hz hoẽs: qui facta eius diiudicent: sz quantũ ad vim directiuã legis ꝓinceps subdit̃ legi ꝓpria voluntate: ꝑm qõ dicit̃ ex de cõstitu. c. cũ omnes. ibi qõ quisq; iuris ĩ aliuz statuit: ipse eo vti dz: ⁊ sapiẽtis dicat auctoritas patere legẽ quã tu ipse tulis.

Queritꝫ vigesimoter/

tio: vtrũ papa possit mutare statuta sanctor̃ patrũ ĩ cõcilijs generalib⁹ aut ĩ eis dispensare? R̃ndet. s. tho. affirmatiue ĩ tractatu ꝯ impugnãtes religionẽ: vbi ad illud zozini pape qõ habet̃ in. c. contra. 25. q. i. Cõtra statuta patrũ cõdere aliqd vel mutare auctoritas h⁹ sedis non põt: sic dicit. Dicendũ q; hoc est verũ ĩ illis: q̃ statuta sc̃or̃ patrũ decreuerũt esse de iure diuino: sicut articuli q; determinati sũt ꝑ cõcilia. Sz illa q̃ sancti pres determinauerũt de iure positiuo sũt relicta sub pape dispensatione: vt ea possit mutare vel dispensare ꝑm opor̃tunitatez tpm vel negocior̃. sc̃i enĩ pres ĩ cõcilijs cõgregati nihil statuere potuissent nisi auctoritate romani põtificis intercedente: sine qua etiã cõciliũ congregari nõ põt: nec tñ papa qñ aliqd aliud facit alit̃ q̃ a sc̃is patrib⁹ statutũ sit: ꝯ statuta facit: q; sertat̃ intentio statutentiũ: q̃ est vtilitas eccl̃ie: sicut ⁊ in oĩ iure positiuo accidit: derogat̃ enĩ ꝑor̃ib⁹ statutis ꝑ statuta sequẽtia. Unde qõ dicit greg⁹. di. 17. sicut in fi. q; se ⁊ ñ illa destruit q̃dq; ꝑsumit absoluere qõ religãt: vel ligare q̃ absoluit: ⁊ logt̃ de statutis cõcilior̃ intelligit̃ ꝑm glo. ibi quantũ ad articulos fidei ñ quantũ ad statuta positiua. Quidã tñ dicunt q; papa posset tollere singula ⁊ nõ oĩa simul: quia hoc esset destruere statum eccl̃ie.

Quero vigesimoquar

to: vtrũ papa habeat plenitudinẽ ptãtis dispensandi ĩ oĩbus statutis cõstitutis ꝑ regulas vel ꝑ eccl̃ie ꝓlatos. Itẽ vtrũ papa possit dispẽsare circa ea q̃ sũt iur⁹ diui vel iuris naturalis. Itẽ vtrũ papa possit dispensare cũ bigamo: vt ꝓmoueat. Itẽ vtrũ papa possit dispensare: q; aliqs sacerdos nõ indut⁹ vestib⁹ sacris consecret corꝑ xp̃i. Ad has. 4. q. rñdet. s. tho. sũter ĩ q̃libeto. 4. ar. 14. ad p̃mã tertiã ⁊ quartã affirmatiue: ad secũdã negatiue sic dicẽs. Nõ est dubitanduz q; papa hãt plenitudinẽ ptãtis ĩ eccl̃ia: ita q; q̃cunq; sũt instituta ꝑ eccl̃iã vel eccl̃ie ꝓlatos sint dispensabilia a papa. Hec enĩ sũt q̃ dicũt̃ esse iuris humani vel positiui. Circa ea vero q̃ sũt iuris diuini vel iuris naturalis dispẽsare nõ põt: q; ista hñt efficaciã ex institutione diuina. Jus aũt diuinũ ẽ qõ ptinet ad legẽ nouã vel veterẽ: sz hec est dr̃ia int̃ legẽ vtrãq;. q; lex vetus determinabat multa tã in p̃ceptis cerimonialib⁹ ptinentib⁹ ad cultũ dei: q̃ in p̃ceptis iudicialib⁹ ptinentibus ad iusticiã int̃ hoẽs cõseruandã: q̃ in nouo testamẽto nõ obligãt: nisi assumant̃ ab eccl̃ia vel aliqua ciuitate ꝑ suo statuto: ⁊ hoc q̃ ad iudicialia: nã cerimonialia ex toto cessant q̃tum ad lr̃am. Sz lex noua q̃ ẽ lex libertatis hi⁹ oꝺterminationes nõ hz: sz ẽ cõtenta ꝑceptis mozalib⁹ natural̃ legis ⁊ articulis fidei ⁊ sacr̃is gr̃e. vñ etiaz dicit̃ lex fidei ⁊ lex gratie ꝓpter determinationes articulor̃ fidei ⁊ efficaciã sacr̃or̃. Cetera vero q̃ ꝑtinẽt ad determinationẽ iudicior̃ humanor̃ vel determinationẽ diuini cultus liberaliter ꝓmisit xp̃s: q; est noue legis lator ꝓlatis eccl̃ie ⁊ ꝑncipibus ꝓpli xp̃iani deẽmãdi. vñ oẽs hi⁹ determinationes ptinẽt ad ius humanũ: ĩ quo papa põt dispensare. In solis vero bis q̃ sũt de lege nature ⁊ in articulis fidei ⁊ sacramentis noue legis dispensare nõ põt: hoc enĩ nõ esset posse ꝑ veritate sz ꝯ veritatẽ. Manifestũ est q; bigamũ ꝓmoueri nõ est de lege nature: nec ptinet ad articulos fidei: nec etiã ẽ de necessitate sacr̃i: qõ pz ex hoc q; bigam⁹ oꝛdinet̃: recipit oꝛdinis sacramentũ: sz hoc ptinet ad quandã determinationẽ diuini cultus. Unde circa hoc papa põt dispensare: sz dispensare nõ dz nisi ex magna ⁊ euidenti causa. Satis etiã posset dispensare circa hoc: q; sacerdos non indutus vestibus sacris consecret corpus xp̃i: ⁊ eadem est ratio de omnibus alijs

.XXIII.

huiusmodi: que ex institutione humana conces/serunt. hec ille.

Casus quinquaginta in quibus solus papa dis/pensat. Ca.vii.

Nota multos casus pertinentes solum ad papam recolle/ctos ex summis Ray. et Hostien. ex corpore iuris et aliorum doctorum: ex quibus ostenditur pleni/tudo potestatis eius: de quibus etiam plures non veniunt in generali mandato: sed requirunt spe/ciale mandatum ipsius. di. 17. huic sedi. extra de transla. c. licet. et de offi. le. c. quo translationem.

Et primus est questio fidei. Cum enim verti/tur dubium de aliquo pertinente ad articulos fi/dei vel ad sacramenta: determinatio spectat ad papam: vt. 24. q. i. quotiens.

Secundus est translatio epi vel electi et con/firmati: extra de transla. c. inter corporalia. et de offi. le. c. 3. et idem videtur de translatione abba/tum exemptorum.

3°. est depositio episcoporum. 3. q. 6. quis. et. c. du/dum. et idem de abbatibus perpetuis exemptis.

4°. acceptatio renunciationis episcoporum vel electorum confirmatorum vel abbatum q im/mediate subsunt sedi aplice. 6. q. 3. denique. extra de transla. c. inter corporalia. et de regula. c. licet.

5°. est exemptio episcoporum. s. q nō subsint ar/chiepiscopis. 16. q. i. c. frater. et idem de quibus/cunq religiosis vel clericis q sunt in aliqua dyo/cesi: et nō subsint iurisdictioni dyocesani.

6°. est restitutio depositorum ab ordine. 2. q. 6. a deo. i. et. 2. nota tū q glo. in hoc intelligit de/posito actualiter. i. degradato solenniter: secus in deposito verbaliter. Sz Jo. an. intelligit sim/pliciter de omni deposito: speculatorvero sequi/tur opi. illius glo. Nā verbaliter depositū dicit q epus valet restituere p. c. at si clerici de iudi. quā opinionē sequitur archi. et abbas siculus.

7°. casus est iudicialis diffinitio seu interpta/tio priuilegiorum suorum: extra de iudi. c. cum venis/sent. Et idem sm hosti. si dubitetur de rescripto apostolico: ita q ab alio p viā rationis solui non possit: extra de offi. lega. c. 2. Idem sm hosti. de interptatione statuti facti p legatū: cuius iurisdi/ctio finita est: nec alius ei successit: et idem de dis/pensatione in casibus: qui per eadem statuta pa/pe reseruantur.

8°. est mutatio sedis epalis. 7. q. i. temporis. et idem est de mutatione vel dimissione cōuentuū acceptorum p ordinem mendicantiū: qr fieri nō pōt sine auctoritate pape: extra de do. et cō. li. vi.

9°. constituere alicubi de nouo sedem epalem. 16. q. i. felix de conse. di. i. de locor. Et similiter instituere nouam religionē vel assumere de no/uo cōuentus ab ordinibus mendicantibus.

10° est subijcere vnum episcopatuz alteri: vel vnum episcopatum diuidere in duos vel duos in vnum vnire simul: habent hec. 16. q. i. et tem/poris. extra de excess. pla. sicut in iure. et de offi. lega. q translationez. idem de eccle. vel mo. seu conuentibus exemptis.

11°. est cōmutatio voti hierosolymitani: extra de voto ex multa. idem de voto ad sanctū Jaco/bum vel ad limina apl'orum petri et pauli: ita tenet curia.

12°. de voto continentie etiam simplici sm doc. Et multo magis in voto religionis solus papa dispensat. Et in voto solēnizato p susceptionem sacri ordinis cuius papa possit dispensare scōm tho. in. 4. et alios: nō tū cōsueuit. In solennizato aut p professionem in religione approbata vtrū papa possit dispēsare: sūt ōrie opi. Et in. 4. tenet tho. q cōior est opinio q possit: et ad hanc vide/tur ibi declinare: licet in. 2a. 2e. ōriū determinet. et alber. cocor. Prima tū cōius seruat: vz facien/do de monacho nō monachū: nec obstat extra de statu mo. c. cum ad monasterium. Nā q maneat religiosus et dispensetur in votis essentialibus re/ligionis implicat ꝓtradictionē: et sic nō pōt. Ra/rissime tū cū dispensat: hoc facit: et ex maxima cā/ put ad pacē vnius regni. hanc conclusionē. s. q papa possit dispensare in voto solenni: tenēt isti doc. pe. de pal'. herueus in. 4. Jo. neapo. in quoli/bet. Duran. in. 4. hugo cardi. bi ordinis pdi. Ri/char. in. 4. et bonauentura or. mi. aug. de ancho. henricus de gandauo in quolibet. archiō. i rosa/rio. glo. sup. c. cum ad monasterium.

13°. est q solus papa concedit: q veniat quis contra iuramentum licitum: extra de iureiuran. venientes. vel etiam de quo est dubium: an sit lici/tum: extra de elec. venerabilem. nec tamen hoc debet facere sine causa rationabili: et hoc intelli/gitur sm guil'. solum in arduis. De dubijs tamē dicit tho. in sūma etiam epm posse dispensare.

14°. est dispensatio in multis irregularitatibus contractis vt in criminibus maioribus adulterio: cū scilicet quis est confessus in iudicio aut con/uictus: extra de iudi. at si clerici. et specialiter in irregularitate contracta: ex eo q quis scienter per/misit se bis baptizari: de cōse. di. 4. eos. et. c. qui/bus. Et idem si ignoranter et postea sciens ratuz habuit. Similiter si quis recepit bis eundē or/dinē. i. q. 7. c. saluberrimum. idem intelligitur de reconfirmato seu chrismato. et de consecra. di. 5. dictum. In irregularitate etiam cōtracta ex eo q quis fecit se ab hereticis ordinari ad subuersio/nem fidei. i. q. 7. cōuenientibus solus papa dispē/sat: et similiter in suspensione cōtracta ex ordina/tione simoniace facta ex pte ordinatoris et ordi/nati. 9. q. i. ab excōicatis. i. q. i. siquis epōs. Et silr in retentione beneficii scienter obtenti simoniace vl' dignitate. De hac tū ma simoniace qr intrica/ta est: vide i. 2a. pte ti. i. c. i. et i tractatu de cēsur.

15°. est in bigamo: vt possit ordinari: extra de biga. cum nuper. et. c. fi.

16°.est in clerico nō ordinato ministrāte i ordine sacro:quē nō hz: talis nō pōt ad suprioꝛē ordinē pmoueri sine dispensatione pape. Et si i suscepto ordine certo nō possit p ēpm tolerari: ex de cle.non or.mi.c.i.z.7.3.de quo vide supra de ordi.

17°.in corpore viciatis si sit viciū vel impediens executionez ordinis:si monocul⁹ vel digito carēs vel epilentic⁹ vel generās notabilē deformitatē vt inciso nasu:vel multū gibb⁹ vel guttur nosus:extra de corpe viciatis per totum 7 di.55. p totum.

18°.in homicidio vel mutilatione alicui⁹ mēbri volūtarie factis siue cū peccato siue sine peccato:vt ex iusticia iudicis.l.di.c.miror.Et idē de dantib⁹ ad hoc cōsiliū auxiliū vel fauorē verbo vel facto vel coopatione ꝓpinqua:vt sequat̄ effectus di.50.si qs viduā.de hoc tñ plene vide infra ti.de irregularitatibus.

19°.in excōicato maiori recipiēte ordines: ex de sen.excō.c.cū illoꝛ.7 eodē mō si existēs apostata a religione recepit ordines:ex de apo.c.fi.

20°.in excōicato maiori suspenso vel interdicto ministrāte in aliq̄ ordine sacro a tali irregularitate solus papa dispensat. Uerū est tñ q ordines mēdicantiū 7 forte alig alij hñt ex ꝓuilegijs suis:q in hi⁹ irregularitate cōtracta pñt ꝓlati sui dispensare:nisi forte absolutio ab illa excōicatione vel suspensione eēt pape reseruata: qz tunc videt̄ q etiā dispensatio i tali irregularitate inde contracta pape reseruet̄.

21°.cum illegitime natis quantū.s.ad susceptionem ordinū maiorū vel beneficioꝛ curatoꝛuz 7 dignitatum:extra de fi.presby.is qui.li.vi.nota tamen q p religionis ingressum tollitur talis irregularitas quo ad oēs ordines di.56.p totuz nō tamen quo ad prelaturam.

22°.q vnus hēat duo vel plura beneficia cuz cura:solus papa dispensat:nisi sint vnita:vl vnū alteri annexum:extra de ꝓben.c.de multa.7 silit̄ q vni eccl̄ie duo pariter presint.21.q.z.c.fi.

23°.est nō habens annū.30.etatis sue cōpletū habeat epatum extra de elec.c.cum nobis olim. Quantū ad parochiales eccl̄ias vel dignitates curatas ante.25.annuz:vt quis eas habeat: solus papa dispensat:extra ō elec.c.lz.canon.li.vi.Et circa dignitates aūt non curatas ante.20.annū habere papa dispensat:idem Jo.an.

24°.est in etate ordinandoꝛū ad sacros ordines:nam subdiaconus ante.18.annum nō debet ordinari ad diaconatū nō ante.20.ad presbyteratum: nō ante.25. debet ordinari: 7 sufficit annum inchoasse:extra de eta.7 quali.c.generalez in cle.ante istam etatez solus papa dispensat. De ista materia vide supra de sacra.or. Qz si talis ꝓmotus ante etatem legitimā suspensus a ꝓlato 7 postea se exerceat in ordine illo: efficit̄ irregularis nō dispensandus nisi ꝓ papam fm Ray.Jo.an.archidi.7 alios.

25°.est q solus papa potest̄ concilīū generale celebrare di.17.p totum:7 ipse solus condere potest canonem generalē.25.q.i.§.si ergo circa medium.7.C.de le.l.i.

26°.q solus papa potest̄ psonam ecclesiasticā iure suo priuare.9.q.3.p ꝑncipalem.7 dis.19.i memoriam.extra de excess.plato.c.quoniam. solus pōt concedere ꝑbendam vel eccl̄iam nō vacantem:extra de cōcess.ꝑben.c.nulli.7 de rescrip. .c.eā te.legatus aūt etiā habēs plenā legationez hoc nō pōt:in qbuscunq; psonatibus debeat qs p electionē assumi:extra de offi.lega.c.deliberatione libro vi.

27°.q solus papa excōicatuz a se nominatim pōt absoluere de elec.c.venerabilē.De ꝓticipāte cū tali in crimine simili:sed de clericis ꝓticipantibus scienter cū talibus i crimine simili varia est opinio:extra de sen.excō.significauit.

28°.q solus papa pōt absoluere excōicatuz a suo delegato: qz nolebat obedire sue sententie diffinitiue:si steterit in excōicatione p annū: extra de offi.le.c.querenti.7 idez in excōicato a legato vel delegato: cui⁹ iurisdictio expirauit:nec alter ei successit:vt in dicto.c.q̄renti. 7 ō offi.or. .c.pastoralis.

29°.est quia solus cognoscit in causis appellatione penitus remota.9.q.3.cūcta.7.c.alioꝛ.Jtē solus cognoscit de causis p appellationē delatis vel relationē:extra de offi.le.c.licet.Et ad ipsuz appellat̄ omissis medijs.2.q.6.c.z.7 sequēti. Et fm hosti.legatus videt̄ habere idē ꝓuilegiū.

30°.solus ordinat illum ad diaconatū 7 presbyteratum:quē ordinauit ad subdiaconatū:extra de tempo.or.cū in distribuēdis. Jtem solus pōt cōferre ordinē subdiaconalē diebus dñicis 7 alijs festis ꝑcipuis.

31°.solus semp 7 vbiq; pallio vtit̄ ad designādum plenitudinē sue ptātis vbiq;:extra de vsu. pa.c.ad honorē. ipse etiā cōcedit alijs palliū dis. .100.palliū. Patriarche etiā fm guil. hñt priuilegiū concedendi palliū suis subditis.

32°.solus dispensat cū eo:q nō est in sacris:vel alias de iure est indign⁹ q ꝓmoueat̄ in ēpm:extra de elec.duduz.§.fi.7.C. de crimine sacrile.l. disputari.

33°.est qz solus electus impatoꝛē cōfirmat vt cassat:vel etiā impatoꝛē deponit:ex de elec.venerabilē.7 de sen.7 re iudi.c. ad aplicā.li.vi. Et qñcūq; ꝓnceps secularis fuerit iutilis 7 negligēs circa regni gubernationē 7 iusticiā:p papam potest̄ deponi:vt.17.q.4.si qs deinceps.ii.q.i.null⁹ .23.q.5.ꝑceptū. Unde zacharias papa deposuit lodouicū regē francoꝛ.15.q.6.alius.7 Jnno.3°.ottonē impatoꝛē:vt in dicto.c.venerabilē.7 Jnno. .4.federicū impatoꝛē:vt in dicto.c.ad aplice: 7 de constantinopoli in frācia prius translatū imperiū fuit. Nā adrianus papa vocauit carolum magnū ad liberandū Jtaliā de manib⁹ longobardoꝛ:q̄ facto dedit sibi impiū.di.63.adrian⁹.

34°.quia absoluit ipse a sententijs excõicatio nis suspensionis vel interdicti: quaꝝ absolutio nẽ sibi reseruat in cõstitutionibus:que in corpe iuris:vel p extrauagantẽ de quibus habes infra in tractatu de censuris.

35°.est qz p electionẽ nõdum factam,pnunciat nullam si fiat:extra de elec.c.innotuit.

36°.solus habet canonizare sanctos: alias nõ licet venerari aliquẽ ,p sancto.s.faciendo officiũ solenne ,p ipso vel ecclesiaꝫ vel altare nisi fuerit canonizatus:extra de reli.t vene.sanctoꝝ.c.i.

37°.vt quis habeat plures dignitates vel pso natus etiã si curã nõ habeant:aut etiã in eadẽ ecclesia:extra de ꝓben.c.de multa. t de cõsuetu.c. consuetudinẽ li.vi.

38°.quia qõ valet facit nõ valere t ecõuerso: extra de excess.ꝓla.c.tanta.hoc tñ in positiuis bz locũ nõ in sacramentis t bi° q̃ quo ad substanti alia mutare nõ põt.

39°.qz põt monachũ tam contra suã voluntatem q̃ abbatẽ de monasterio extrahere t alicui ꝓlato vel ꝓncipi in sociũ assignare vel secũ tenẽ .9.q.3.c.fi.t.ii.q.3.qui resistit.

40°.quia sententia eius facit ius:extra ō sen. t re iudi.in causis.

41°.quia eadẽ die ordinat quo consecrat̃:extra de elec.c.q̃ sicut.§.ꝓterea.

42°.est q̃ dispensat in gradibus cõsanguinitatis t affinitatis ꝓhibitis quo ad matrimoniũ contrahendũ:extra de resti.spol.lras. t ō cõsan. t affi. nõ debet.nõ tñ põt dispensare in omnib° gradibus ꝓhibitis:quia nõ in his que sunt de iure naturali:de hoc tñ habes plenius supra ti.i.

43°.est qz põt tollere leges quo ad vtrũq; forum:in his quibus vertitur anime periculuz sicut in materia ꝓscriptionis vsurarum t bi°: extra de ꝓscrip.c.fi.t de iudi.nouit.t de scõis nup. c.penultimo.t de foro cõpe.c.fi.li.vi. t de iure iuran.c.fi.li.vi.vbi aũt nõ vertit̃ periculũ anime tollere nõ põt leges in terris in quibus nõ habz iurisdictionem temporalem quo ad forum ciuile.cum potestates sint distincte.dis.96.duo. t.c. cum ad verum ꝝ Jo.an.

44°.quia potest cõcedere indulgentias generales certis locis seu ecclesijs vel certis psonis: vt ille que concedunt̃ in articulo mortis: t extendere eas ad existentes in purgatorio ꝝ tho. t alios.

45°.est q̃ põt legitimare quascũq; psonas quo ad spũalia vbiq; quo ad tẽporalia vt honores t hereditates in terris ecclesie:in alijs terris assẽtientibus agnatis ꝝ Antho. de butri.extra qui fi.sint legit.c.p venerabilem.

46°.est quia nouas põt instituere religiones t regulas approbare religionũ: t reprobare:t i cerimonialibus eaꝫ ĩmutare t dispẽsare ꝝ pe. de pal'.in.4°

47°.est qz põt i omnibus ecclesie preceptis dispensare: vt in ieiunijs in confessione t cõione fienda annuatim: in auditione misse t bi° scõm tho.in.4.nõ tñ oz sine causa rationabili.

48°.quia põt hominẽ absoluere ab obligatione:qua tenet̃ homini ꝝ plenitudinez potestatis:ar.9.q.3.p ꝓncipalẽ.ar.C. ō preci.impe.offe. .l.quotiẽs ꝝ Jnno.hosti.t Ber.

49.quia de nullo crimine põt accusari vel cõdemnari nisi pro crimine heresis di.40.si papa. Et hoc q̃ esset incorrigibilis de ipsa heresi: vt dicit ibi glo.nã si vellet errorem deponere:non posset ꝓuari.

50°.qz solutus est legibus: q̃uis ꝝ leges viuere debeat: t nullã sententiã excõicationis suspensionis vel interdicti vel notã irregularitatis incurrere põt sed bene notam culpe.

51°.quia potest simplici sacerdoti cõmittere: vt cõferat sacr̃m cõfirmationis t minores ordines t consecrationes ecclesiaꝝ t virginũ nõ aũt maiores ordines: licz hugo dixerit contrarium ꝝ pe.de pal'.t tho.in.4.põt etiã cõferre auctoritatẽ laico:q̃ iudicet in spũalib° t q̃ excõicet:ar. di.3z.§.verũ.Utrũ aũt in mr̃imonio cõtracto p verba de p̃nti possit dispensare.i.dissoluere.dubiũ est canonistis asserentibus hoc facere posse: theologis contrariũ affirmantib°. Et cuz oĩa possit papa t multa alia: põt etiã t hoc qõ ẽ cõe oĩbus.s.errare t peccare iuxta illud:oĩs hõ mendax:grauius ceteris puniend° nisi peniteat in inferno.di.40.si papa. Nam t simoniã cõmittere põt ꝝ tho.in dando spũalia,p tpalib° appreciatue:sicut diuulgabat̃ de bonifacio.9.t heresim incurrere:sicut narrat̃ de liberio papa seu leone t hereticis pnitiose fauere:sicut scribit̃ de anastasio di.19.anastasius.t nigromantie intendere sicut in cronicis habet̃ de q̃dã siluestro papa mago sz penituit:t rapinis ũolui sicut de bñdicto papa narrat̃:petr° damian° etiã luxurijs vacare sicut de Jo.ii. narrat̃ i cronicis: q cũ i adulterio oblectaret̃:a diabolo subito pcussus ẽ:t q̃cunq; alia flagitia cõmittere põt. Hec tñ ,ppt̃ bi° subtrahẽda ẽ sibi obediẽtia vel debita reuerẽtia respectu psone quã repñtat.s.dñi iesu x̃pi:nisi hereticus ĩueniat̃: nec electio ei° ex aliq̃ põt inficiari vel irritari: si ẽ facta a duab° ptib° cardinaliũ:nisi ,ppter heresim:si in ea pmaneret.

Quare mutat̃ nomẽ pape in sui creatiõe.c.z.

a Dianus papa tertius anglic° natione dicebat: q̃ romano pontifice nemo est miserabilioz:conditione eius nulla miserioz:fatebat̃ enĩ i eadẽ sede tãtas miserias ũeniss̃e: vt facta collatiõe p̃ntiũ tota pãs amaritudo iocũditas t felicitas fuerit. Spinosã enĩ dicebat eẽ cathedrã romani põtificis:meatũ acutissimis vsq; quaq; cõsertũ aculeis:tanteq; molis vt robustissimos p̃mat terat t cõminuat biros. Lozonaz t phrygiũ clara merito vide-

ri:qñ ignea ſunt:ſeqꝫ nunqꝫ a natali ſuo anglie mallet exiſſe:aut in clauſtro beati ruffi apud valentiã ꝓpetuo latuiſſe qꝫ tantas intraſſe ãguſtias niſiqꝫ diuine diſpenſationi reluctari ñ auderet. Hoc etiã ſepiſſime affirmabat qꝫ cũ de gradu in gradũ a clauſtrali clerico ꝑ oĩa officia in ſũmuz pontificem aſcendiſſet: nihil vnqꝫ felicitatis aut tranquille quietis vite ꝓtiozi adiectũ eſt ab aſcẽ ſu:ꝛ vt verbis eius vtar:in incude ꝛ malleo dilatauit me dñs. Sz nũc oneri qõ infirmitati mee impoſuit:ſi placet ſupponat dexterã:qꝫ importabile eſt mihi. Nõne miſeria dignus eſt: qui ꝓ tanta pugnat miſeria? Sit ditiſſimus q electus ẽ ſequenti die pauper erit:ꝛ infinitis fere creditoꝛibus tenebitur obligatus. Ambire vero ad ſũmũ pontificẽ ꝛ nõ ſine fraterno ſanguine ad illud ẽt aſcendere:ꝛ romulo ſuccedere in patricidijs nõ petro in ouibus paſcẽdis. Bene ꝙ dicit nõ tam nũcupatiue qꝫ etiã ſubſtantiue ſũmus pontifex ſeruus ſeruoꝝ. Seruiat enĩ ſeruis ſuarũtie.i. romanis.neceſſe eſt vt niſi ſeruierit: fiat aut expontifex aut exromanus. hec dicit dictus adrianus cuidã ſuo familiari dicto Johãni: vt refert Uinc. li.3.ſpec.hiſtoꝛ.c.3. Notandũ etiã qꝫ poſt petꝝ aplm ꝓmũ ſummũ pontificẽ alij ſuccedẽtes ei in papatu retinebant ſibi nomen ꝓpꝛium ꝓius habitũ in baptiſmo. Sed pⁿ quadringentos annos ab incarnatione ꝛ vltra ozdinatũ fuit ab ecclesia qꝫ in creatione ſũmi pontificis mutaretur nomen ꝓpꝛium. Qõ rationabiliꝫ factũ eſt triplici de cauſa: vt notat archi.ſup.6.in ꝓncipio. Primo exemplo xp̃i qui ſũmo pontifici quẽ ſuũ vicariũ dereliquit in terris:mutauit ei nomen ꝓ ꝓpꝛiũ. Naz ꝓius vocabaꝫ ſimon: vt pz matth.16. vbi xp̃s ei dicit. Beatus es ſimon bariona.i.filius Johãnis. ꝛ Joh.vlti. Simon Johãnis diligis me plus his? Sed xp̃s mutauit ei nomen vocans eũ cephas.i.petrus:vt pz Joh.3.qñ andreas frater eius adduxit eũ ꝓmo ad ieſũ. Secũda ratio eſt ad innuendũ:qꝫ totus dr̃ innouari in re ꝛ ſanctitate cõuerſationis: ſicut nutaꝫ in nomĩe quicqd eſt in eo de veteri hoĩe.i.defectuoſitatiſ ꝛ paſſionũ totũ a ſe auferat ꝛ exuat induens nouũ hominẽ:q ꝑm deũ creatus eſt in iuſticia ꝛ ſanctitate veritatis. Tertia rõ eſt ob quandã deceptiam nũcupationis ipſius. Nã aliqñ aſſumebantur aliquĩ:qui nũcupabanꝫ nominibꝰ nõ decentibus:ſicut dicit de quodam papa leone:qui pr̃ dicebaꝫ os porci. Qñ vero creatus eſt:ĩmediate affert coꝝ eo:vt dicit:tabula ſũmoꝝ pontificuz ꝓdeceſſoꝝ:ꝛ vnũ ex illis ad bene placitũ aſſumit. Uerũ eſt qꝫ ex nominibꝰ eoꝝ qui fuerũt ante ſilueſtrũ papã: pene nulli nuncupanꝫ niſi clemens ꝛ alexander. Sed ex omnibus eoꝝuz qui fuerũt poſt ſilueſtrũ:ꝛ eo nomine nũcupanꝫ cuz numero ſucceſſionis in tali noĩe. Unde ſub noĩe Joh.fuerũt.xxiij.iõ vltimꝰ vocatus eſt Jo.xz. Et ſub noĩe greg.fuerũt vſqꝫ hodie.xij.iõ vltimꝰ dictus ẽ gregꝰ.xij. Et ſub noĩe nicolai fuerũt.v.iõ q nũc viuit ꝛ regnat vocaꝫ nicolaꝰ.v. Anno dñi a natiuitate.M.cccc.xlvij.creatꝰ papa ꝛ de alijs Gregꝰ. autẽ magnus qui eſt ꝓmus in illo noĩe fuit ille qui hoc adinuenit: vt dicat ſe ſeruũ ſeruoꝝ dei: vt cognoſcat ſe maxime illũ:cuius vicarius eſt dominũ ſcilicet ieſum chriſtum debere in humilitate imitari: qui ait diſcipulis. Qui maioꝝ eſt veſtrum:ſit miniſter veſter:ſicut filius hoĩs non venit miniſtrari ſed miniſtrare matth. .20.ꝛ in vltima cena eis dixit. Ego in medio veſtrũ ſum:ſicut qui miniſtrat.

Titulus.xxiiij.de concilijs ſermo.

On abſcõdi miſe/

n ricoꝛdiã tuam ꝛ veritatẽ tuã a ꝯcilio multo:pſalmo.39. Propt̃ea pⁿ tituluz de ſũmis pontificibꝰ ponit vltimo de ꝯcilio:ñ qz ꝯciliũ ſit maiꝰ papa:vt de elec.c ſignificaſti.ſed quia concilium nõ ſolum comꝓhẽdit papam:vt caput quod eſt p̃ncipale in concilijs:ſed etiam ꝛ reliquum coꝝpus eccleſie: vt alios ꝓlatos:de quo concilio inquit ꝓpheta. Nõ abſcondi miſericoꝛdiam tuam tẽ. vt ait augꝰ.in libꝛo de ciui.dei.vt homo confidentius ambularet ad veritatẽ: ipſa veritas dei filius homine aſſumpto: non deo conſumpto veniens fundauit ꝛ ſtabiliuit fidem veritate pleniſſimam ꝛ miſericoꝛdiã fecundiſſimam: vt omnis qui credit in deum habeat vitam eternam. Joh.3.vbi admittur omnis miſeria. Cepit enim mediatoꝝ dei ꝛ hominũ homo xp̃s ieſus facere ꝛ docere.viaz enim dei in veritate docuit:vt contemnanꝫ terrena:ꝛ appetantur ſuperna: illuſtrentur hominũ coꝝda ad recte agenda. Tria enim ſunt vt ait Empedocles pⁿus in tota rerum varietate p̃cipua.ſ.nobilis affluentie contemptus:future felicitatis appetitus:mentis illuſtratio:quoꝝum p̃mo nihil honeſti⁹.2°.nihil felicius.3°.nihil ad amboꝝum conſecutionem efficacius. Philoſophus in libꝛo de vegetabilibus. Paſſionem miſericoꝛdiſſime ſuſtinuit ad redimendum genus humanum:ac etiam virtutem paſſionis in ſacramẽtis relinquendo. Unde ex latere eius pendentis in cruce exiuit ſanguis ꝛ aqua. Joh.19.que deſignat ꝓcipue ſacramenta:aqua baptiſmum qõ eſt ꝓmum ꝛ maximum ſacramentoꝝum in effectu efficaciſſimum ad delendum omnem culpã ꝛ reatum:ſanguis ad exꝓimendam euchariſtiã quod eſt finis omnium ſacramentoꝝum:ad qõ alia quodammodo ozdinantur:maximũ in eſſe memoꝛiale perbenne dominice paſſionis.

Hanc veritatem ꝛ miſericoꝛdiam deus humanatus nõ abſcondit:ſed patefecit ꝛ exhibuit mũdo.non abſcondit a concilio multo:dũmodo ſit concilium nõ conciliabolum:ꝛ ſynagoga ſathane congregatio.ſ.adunata:nõ niſi ad vnũ tendẽs .ſ.honoꝛez dei veritatẽ indagandã:ꝛ ſalutẽ ani/

.XXIIII.

marum ꝓcurandam:tale fuit concilium malignã tiũ christus obsidens: qñ collegerunt pontifices ꝛ pharisei concilium aduersus veritatem ꝛ misericordiam tractantes occidere christum :quod detestatus est Jacob patriarcha:cum in spiritu hoc prescisset: ait in concilio eorum non veniat anima mea:quia in furore suo occiderunt virum scilicet christum:gen̄ penul. virtuosissimum cõtra omnem misericordiam ꝛ veritatem. Simile concilium congregantibus hereticis et fautoribus hereticorum : abscondit deus ab eis veritatem fidei : ꝛ misericordiam saluatoris. Quale fuit concilium ariminense congregatum a cõstantino heretico ꝛ fautore arrianorum: quod ī eternum dãnatũ fuit:quia cõtra veritatem fidei di.15.sancta romana.ps.quoq; renuit sedẽ ī concilio vanitatis:ꝛ cũ iniqua gerentib⁹ non introire quale fuit consiliũ seu cõcilium qõ ꝯgregauit absolon cõtra patrem ad auferendũ ei p̃incipatũ ꝛ roboam cũ iuuenib⁹ occasio fuit scismatis ꝛ diuisionis regni vnius in partes duas:vt p3 in.z. ꝛ 3. Regũ li. hoc est cõcilium scismaticoꝝ scindere querentes sed nõ valẽtes tunicam xp̃i ĩcõsutilẽ cũ scindi vere nõ possit:qz vna est colũba mea : vt dr̃ Cãti.s.sacrosancta ecclesia:ergo recedẽtes ab vnitate ecclesie ista cõstituũt aliam ecclesiam ideſt synagogã sathane:sz ex̃ arcam.s.sanctam ecclesiã catholicam repti diluuio dãnationis abhorrent̃:quale fuit cõciliũ vel potiꝰ supciliũ presumptionis cõgregatũ ab hẽrico impatore quorũdã epor ad irritãdũ decreta greg.8.ꝛ deponẽdũ eũ:ꝛ alium non papã sed antipapã ꝛ antixp̃m instituẽdo simile cõciliũ basiliense congregatum pr̃⁹ canonice:sed potius dissolutionem eius seu mutationem per eugenium papam.4.anno dñi m.cccc.factũ est cõciliabolum ẽt latibulum serpentis antiq basilicũ generantis. Nã vt scismatici temere deponẽtes eugeniũ idolũ sibi statuerũt ducẽ sabaudie: felicẽ appellãtes cum felicissimus sit effectus.ab his ergo cõciliis vanitatis ꝛ malignitatis abscondit deus misericordiaz ꝛ veritatem:sz nõ abscõdit a concilio mꝛtoꝝ.s.tendẽtiũ ad vnũ scilicet cõseruationis vnitatis ecclesiastice: de qua dicit.z4.q.i.ibi vide de vnitate ecclesie. Jn cõcilio veritas credẽdoꝝ manifestat̃: ꝛ obscuritas omnis vel dubietas tollit̃. veritas conuersatõnis religiose per canones ampliatur. sacramentorum confectio:ꝛ ritus ꝛ ministratio: quibus homines misericordiam consequũtur in finuat̃.sicut autem verax ꝛ misericors deus ĩferiora corpora illustrat decorat ꝛ fecundat p corpora superiora:ita ꝛ animas fidelium irradiat p presidentes veritate doctrine ac morum:ꝛ a miserijs reuocet erroꝝ ꝛ viciorum. Creauit enim luminaria magna ꝛ posuit in firmamento:gen̄.i.fecit enim solem in potestatem diei:lunam ꝛ stellas in potestatem noctis.inquit p̃s.ad luminãdũ sua claritate:ꝛ vigorandum sua influenti virtuositate:per solem autez vt maius luminare intelligitur potestas ep̃alis:ꝛ per lunaz dignitas tẽporalis:vel mediocres prelati ecclesiarum:vt abbates priores ꝛ huiusmodi : per stellas auctoritas doctoralis ꝛ sacerdotalis curaz habentis aiãrum. hec sunt in celo ecclesie:ꝛ in cõcilio congregãtur. Primo nõ in sole sublimitatez positionis eleuatus enim sol a terra super nostrum orizõtez ascendit vsq; ad mediũ celi:ꝛ tunc virtutes vsq; ad punctũ declinatiõis fortiores efficiũt̃:qz cuz vita prelati proficientis ī spiritualibus eleuatur a terrenis:tota eccl̃ia ornat̃:ꝛ bonis operib⁹ roborat̃:eccles.26.sicut sol oriens mundo in altissimis dei:sic mulieris bone spẽs in ornamentum domus eius:lucerna splendens sup candelabrũ sanctũ:quedam gẽme sunt splendidiores in obscuro q̃ in luce:quia quidam ante prelationem satis commendabilis vite fuerunt:sed super candelabrum ecclesie constituti lucem in tenebras famam in infamiã conuerterunt:quibus melius fuisset sub modio latuisse q̃ cum infamia candelabrum ascẽdisse. Effundat ergo prelatus ecclesie radios vite exemplaris in omnibus factis suis:vt refulgeat sol in clypeos aureos:ꝛ resplẽdeant montes ab eis : hoc est a prelato in clericos suos:ꝛ a clericis fulgeat sanctitas ī laicis. Sit.n. purus animo:benignus eloquio:mansuetus obsequio:iustus in consistorio:largus in conuiuio: castus in thalamo:deuotus in choro : seuerus in occulto:honestus in publico. Secundo vtilitatem operationis.celum enim eius lumine illuminatur:ꝛ terra eius calore inflammatur : quia prelati doctrina illuminant.i.illuminare debent corda subditorum ad veritatem: ꝛ inflammant i.inflammare debent corda subditorũ ad charitatem. Sol enim est origo ꝛ principium fontale luminis.z. Reg.i.ꝛ calor̃is.z. Re.14.lux auroꝛe oriente sole mane absq; nube rutilat:dum p̃latus predicationi non vanitatibus aut scientijs secularibus vacat:que sunt sicut nubes vacuitatem non soliditatem habent : dicente hiero.doctore eximio. Nonne videtur vobis in nouitate sensus ꝛ obscuritate mentis ingredi:qui diebꝰ ac noctibus dialectica arte torquetur:qui physicus pscrutator oculos trans celum leuat:vltra,p fundum terrarum ꝛ abyssi in quodaz inane mergitur:qui tantam metrorum siluam in suo studiosus corde congerit ꝛ distinguit:di.37.hic ꝛ ꝓdigꝰ filius siliquis porcorũ pascitur:q̃ istant non satiant:sed doctrinis sacris vt veri solis ĩflãmãt̃ homines ad charitatez.i. Re.z. Eras erit vobis salus:cum incaluerit sol:vbi enim lumẽ solis diffunditur:non facile inueniuntur venena peruersorum dogmatum :nec vbi calor eius inflammat:gramina leuium ꝛ fragilium morum perseuerant:quia Jacobi.i.dicitur. Exortus est sol cũ ardore:ꝛ arefecit fenum. Tertio sol habet vo lubilitatem circuitionis:oritur enim sol ꝛ occidit:ꝛ ad locum suum reuertitur : ibiq; renascẽs gyrat per meridiem:ꝛ flectitur ad aquilonem:

ecclē.i.oritur ſol. quando bona vita prelati declaratur:occidit cum orationi vacat:publicis aſpectibus ſe ſubtrahit:gyrat p̄ meridiem:cum ex zelo ſeruoꝝ diligenter viſitat cōmiſſaꝫ ſibi plebem:ſed tamen ad locum ſuum reuertitur: cum ad conſcientiam ſuam ingreditur ⁊ flectitur ad aquilonem: quando in humilitate ſe cuſtodit: habens p̄e oculis ventum illum aquilonarem turbidū ſcilicet penā gehēnalez ſicut beſdre.

Quarto velox eſt curſus ſolis et conuertit in gyro celum in locum ſuum in vno die:quia licz firmamentum quotidie reuoluendo ſolem rapiat:ſecum tamen ſemper in fine anni reuertitur: quaſi ad punctum ꝓpriuz:ſic prelatus dum multa egit:dum vltra ſe rapitur ad ſeipſum ſolicitus infirmitatis freno reuocetur. Si ergo epiſcopi ⁊ alij prelati ad p̄lationem bene veniant: imitant̄ ſolem in nobilitate conditionis:ſi in ea bene viuant imitant̄ eum in ſublimitate poſitionis:ſi bñ doceant:imitant̄ eum in vtilitate operationis:ſi humiliter ad ſe redeāt:imitantur eum in volubilitate regyrationis. Lune comparantur rectores temporales vel mediocres p̄lati eccleſiarū qui lumē recipiunt a ſuperiori prelatura: ſicut luna a ſole. Scōm enī ſeculi ſapientes luna a ſole lumen recipit:ſic rectores ſeculares ſaltem ī ſpiritualibus a p̄latis eccleſie habent gubernari:vt inferior a ſuperiori: vt p̄z di.96.duo ſunt. Eſt autē luna ſm Iſidorum menſura temporis dñatrix maris miniſtra roris. Unde ex luna colligimus varietatis initium:humiditatis dominiū:ſerenitatis preſagium:vt ſint ſeculares rectores:vt p̄lati mediocres: vt abbates ⁊ priores diſcreti in diſpenſatione p̄ temporalem ꝓuidentiam:ſeueri exterius in culparum correctione per iuſticiaꝫ ſereni luminis:per clementiam in penarū mitigatione. Eſt ergo luna varietatis initium. Nā ſm philoſophum a circulo lunari temporalia ⁊ cauca incipiunt:p̄s pſalmo. Fecit lunā in tēpore ſingulis noctibus nō mutato ſubiecto figura lune mutatur:quia p̄o neceſſitatibus ingruentib⁹ ab eodem prelato temporalia prouide diſpenſantur.ſeneca. Si prudentiā amplecteris: vbiqz idem eris:⁊ ꝓut rerum ac temporū varietas exigit: ita te accōmodes tempori: nec te aliquibus mutes ſed potius aptes: ſicut manus que eadez eſt:cum in palma extenditur: ⁊ cum in pugnum conſtringitur:nec eodem modo credimus prelatum ſe habendum ad omnes. Naz elleborus vno modo cibus eſt:alio modo venenum: alio modo medicamentū:⁊ idem panis qui hominē nutrit: accipitrem interimit: et leuis ſibilus qui equos mitigat:catulos inſtigat:eccle.43. luna in omnibus in tempore ſuo oſtenſio temporis ⁊ ſignum eui eius. Summopere autem cauere debent rectores cupiditatem:vt radicem omnium malorum. Nec enim inducit ad leges iniquas condendas ad libertatem eccleſiaſticam infringendam:ad nouas pedagia inuenienda: vel antiqua augenda contra canonicas ſanctiones. Nec iuſtis talijs populos grauat:eccleſias ſpoliat:ſimoniam in beneficijs ꝓcurandis multiplicat pietatem eliminat: theſauros nō tam auri q̄z criminum cōgregat.hec fouet litigia:ſuſcipit bella iniuſta:vendit officia:peruertit iudicia:nec abſtinere nouit a vetitis:nec gaudere conceſſis:nec veritati adhibere conſenſum permittit. Eſt etiam luna habens humiditatis dominium: humoreꝫ enim illum quem calor ſolis arefecit de die: luna roriflua reponit de nocte:vnde qui ſub lumine lune dormiunt:capita ſua humectata ſentiūt ſm illud cant̄.5.Caput meum plenum eſt rore:⁊ cincinni mei guttis noctium: propter quod vocabant gentiles lunam reginam celi: biere.7.et .44.⁊ ſapien.13.ſolem ⁊ lunam rectores orbis terrarum deos putauerunt. Gratiam enim quaz ardor peccati ſiccauit:iuſticia prelati corripiendo reducit:p̄s.pſalmo.71. Orietur in diebus eī⁹ iuſticia ⁊ abundantia pacis:donec auferatur luna. Luna aufertur quando ſeneſcit ⁊ deficit: cui⁹ defectu omnia elementa patiuntur. nam vacuitas ⁊ vanitas tunc inuenitur in cerebris pecorū in viſceribus marmorum: in medullis arborum ⁊ ligna tunc ceſa cito conuertuntur in puluerem ſic ablata iuſticia membra eccleſie in diſſolutiones adducuntur: vt enim ait Auguſtinus in lib⁹ de ciuita.dei.amota iuſticia quid ſunt regna niſi magna latrocinia. In concilio ſenatorum prolixius diſſeruit lelius rempublicam diu nō poſſe conſiſtere:ſed ruituram fore.oportet ergo principes punire facinora:debellare ſuperba.exterminare abuſionuz vetuſta:probos exaltare magnificare rectos. Eſt etiam luna ſerenitatis preſagium:quia ſm beatum ambro.in exameron.ſi luna.4.ſerenitatem oſtendat:totus etiam ille dies:⁊ qui naſcentur ex illo exactus ad menſē vento pluuijſq̄z carebunt:quia rector quadratus virtutibus ⁊ perfectus:nullis exagitatur turbulentis impreſſionibus:ſed eſt ſicut luna plena luciduz ⁊ ſerenus:eccle.6.quaſi ſtella matutina ī medio nebule:⁊ quaſi luna plena in diebus ſuis lucet: ⁊ quaſi ſol refulgens: ſic iſte refulſit in templo dei. Sicut enim ſtatus gratior eſt ad videndum:quando ex ſerenitate luminarium dies eſt ſerenus ⁊ purus: q̄z quando omnia quatiuntur fragoribus ⁊ intermicantibus fulgoribus ⁊ celeſtibus ignibus:ita ſe habet in eccleſia:cuiz rector vel prelatus eſt non turbidus:ſed pacatus: ⁊ ſicut pueri gratulantur ⁊ gaudent ad aſpectum ſereni ſolis:ſic ſubditi ex clementia paſtoris letantur:ſed fugiunt turbidum ⁊ crudelem:ſicut animalia puſilla leonem ⁊ draconem:p̄s. Thronuſ eius ſicut ſol in conſpectu meo: ⁊ ſicut luna perfecta in eternum.pſalmo.88.quia in prelato perfecto clementia non habet intra defectum. Prouerbio.20.c.dicitur. Miſericordia ⁊ veritas cuſtodiunt regem: ⁊ clementia firmatur thronus eius. Stellis etiam comparantur inferiores

doctores ⁊ prelati: qui i nocte gratie ſm ſuas vicissitudines illuminant mundum: ſicut ſtelle de nocte celum: eccle. 43. ſpecies celi gloria ſtellarum mundum illuminans in excelſis dominus: ⁊ daniel. 12. dicitur. qui ad iuſticiā erudiunt plurimos: quaſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates. ſ. fulgebunt: que eruditio peroptime fit pagina ſacra Sicut enim ſtellas non entinguit nox: ita mētes fidelium inherentes ſacre ſcripture firmamēto non obſcurat mundana iniquitas inquit zephirinus papa diſ. 38. conſideratur autem in ſtellis actus naturalis: effectus actualis: motus circularis: curſus canonicus ⁊ regularis. Lucent enīz ſtelle naturaliter: illuminant accidentaliter: mouentur orbiculariter: currunt indeclinabiliter et regulariter. Debent enim tales lucere in ſeipſis per puritatem conſcientie: illuminare ſubditos ꝑ claritatem fame: moueri orbiculariter: id eſt faciliter per promptitudinē obedientie: ⁊ hoc quātū ad ſuperiores currere regulariter quo ad deū per ordinem intentionis recte. De primo apoca. .5. Ego ſum genus dauid ſtella ſplendida ⁊ matutina. ſplendida vt non ſit concupiſcentia in aſpectu: laſciuia in aſpectu: īmundicia in tactu: luxuria in actu. Lux enim diuina quanto mutabilius fulget: tanto penetrabilius videt: ⁊ cum nos videri non credimus: velut in ſole oculos clauſos tenemus: ⁊ deum nobis: ⁊ nō nos deo abſcondimus. De ſecūdo matth. 2. Stella antecedebat magos: donec venirent ad locū vbi erat puer. Stelle lumen ſm philoſophuz nihil aliud eſt: niſi lux ſui orbis circūquaqz diffundens radios ſue claritatis: quia ſacerdotes ⁊ doctores diffundere debēt lucem ſui nominis ex bona doctrina ⁊ fama illuminare: ⁊ conuertere populum ſicut ſtella magos reduxit ad chriſtum: que licet illuminet tenebras noctis: tamen diſparet eorum lumen in preſentia ſolis: nam eorum famam ſecretius opera eorum diffundunt: cum fauorem humanum non appetunt: ſapi. c. x. Fuit illis in velamento diei ⁊ in luce ſtellarum nocte. Et vt dicit greg⁹. in paſtorali. Officium preconis id eſt docentis ſuſcipit: quiſquis ad ſacerdotium accedit. Unde in ornamento ꝑmi ſacerdotis: quod dicebatur rationabile ante pectus erat poſitum ſcriptum manifeſtatio ⁊ veritas. Et chryſo⁹. dicit ꝙ ſacerdos debitor eſt vt veritatem quam audiuit a deo in ſcripturis: manifeſtet populo: aliquin proditor eſt veritatis .ii. q. 3. nolite timere.

De tertio baruth. 3. Stelle dederunt lucem in cuſtodijs ſuis: vocate ſunt ⁊ dixerunt: adſumus quia poſtqz laudabiliter conuerſati ſunt clerici in locis: ⁊ vocātur ad beneficia ⁊ officia: nō querunt dilationes: non ſubterfugia: non priuilegia nō dimittunt minus beneficium pro pinguiori cum viderit ſe proficere poſſe in minori: ne ſint ſicut lenones: qui minus pulchras concubinam dimittunt pro pulchriori. De quarto iudicum. 5. Stelle manētes in ordine ⁊ in curſu ſuo contra ſyſaram pugnarunt: id eſt diabolus qui nos excludere nititur a gaudio. Sic enim interpretatur ſyſaram expugnauerunt: nihil enī ita expugnat diabolum: ſicut habere rectitudinem intentionis ordinate ad deum. Tunc autez mihi videtur intentio ordinata in doctore ⁊ ſacerdote: quando timorem ſuſcipiendi officium concipit ex dilectione dei: ⁊ tamen quodammodo ſolicitudinem appetit ex edificatione proximi: et in dubio conſtitutus intra ſe recurrit ad examinationem ſui: ⁊ puritatem ſuam conſpiciens: ⁊ ꝙ ita expedit videns deo humiliter obedit in ſuſceptione officij. Timebat hieremias ire ad predicandum: apparebat Iſaias: recurrebat ad cōſcientiam ſuam moyſes: ⁊ poſt excuſationē humiliē ſuſcepit officij executionez. Superbia enī eſſet ſi tantum officium aſſumeret ſine timore. Superbia nihilominus ſi deo reſiſtit pertinaci mente: ⁊ ſic patet de doctorum ⁊ ſacerdotū gloria curatorum comparata claritati luminarium que lucent: ⁊ a multis miſerijs nos ſubleuant: ſic epiſcopi ⁊ prelati ſuperiores mundi principes ⁊ rectores tenebrarum harum doctores ⁊ curati quiqz luceant veritatis doctrina: miſereantur ſibi ⁊ alijs perfecte conuerſationis ſanctimonia: vt quilibet dicere valeat. Non abſcondi miſericordiam tuam ⁊ veritatem tuam a concilio multo. Sed o dolor: o pudor: o magna miſeria mundi. nam ſigna que dominus predixit contingere perituro ſeculo in ſole luna ⁊ ſtellis. Luce. xi. ſigna ſcilicet ignominie que deſcribit Iohel propheta. 2. c. ſcilicet ſol ⁊ luna obtenebrati ſunt ⁊ ſtelle retraxerunt ſplendorem ſuum: impleri quotidie cernimus: vt non ſit veritas: nec miſericordia inueniatur in terra: vt dicitur oſee.

Nam quantum ad ſolem prelationum epiſcopalium obtenebratum omittendo ꝙ olim deus hunc fabricauit ſm illud. ps. 85. Tu fabricatus es aurorā ⁊ ſolem: quia ad prelaturam vocati latebant: fugiebant: cogebantur: inuiti detinebantur: vt eccleſiarum curam aſſumerent: nō frequentabant curiam: non faciebant ſibi caudam: non prouocabant ad appellationem friuolam: ſed nunc ſimulachrum ſolis fabricatur manibus hominum: ſm illud pſalmo. iij. Simulachra gētium argentum ⁊ aurum opera manuum hominum: quia per ſimoniacam prauitatem quedam ſtatue prelationē acquirunt: ſed vt dicitur hiere. 43. Conteret deus ſtatuam domus ſolis: que ſūt in terra egypti: ⁊ cum vnus prelatus aliquando fabricatur de vili materia: congregant ad eū cōſanguinei ⁊ nepotuli: vt tota progenies videat in eo epiſcopatu. Prelati autem fabricati quaſi ſemper ſunt ſub tutela: ita ꝙ plures epiſcopi ſint in vna dyoceſi: ⁊ ſm philoſophos aliquando videntur in celo duo ſoles: ſed vnus nō eſt verus ſol: ſz q̄dam nubes ſimillima ſoli: ⁊ vocat parellion: q̄ ſignū ē future inundatiōis: ita ⁊ hoc ſignū ē future ſubuerſiōis de ꝓrio eccl̄ie. Sublimitas

positionis solis degenerat per vite depressio/
nem.2.paralip.18. Mortuus est achab rex mu/
tato occidente sole: ⁊ sol occidit cũ p̄latus ab ar
ce sapiẽtie terrenis incũbit. Nõ decet pastorez
more pecoris vultu deiecto in terram celi con/
templatione reiecta sensibus incubare corpore/
is: inherere terrenis: sed que sursum sunt sapere:
celum mente suscipere: alioquin que differentia
pastoris et ouis. Que vtilitas construere varia
castra ⁊ turres fimo ⁊ tecta agri sationariuz im/
pinguare: si rigor penitentie relaxatur: si in cultu
ra dominice messis nec auellit̃ spina nec extir/
patur tribulus nec triticum verbi domini semi/
natur? Nunquid domini cura est de bobus ⁊ a/
sinis de legibus extorquendis: de registris anti/
quissimis expiandis ꝑ pecuniam: ⁊ non de ani/
mabus saluandis? vtilitas operationis solis de
generat ꝑ ocium ⁊ torporem: quod figurabat ia
cob: gen̄.28. Uolebat enim requiescere post so/
lis occubitum ⁊ ipsi scilicet curati post feruorez
charitatis extinctum nõ corrigunt excessus: ac/
cipiunt ꝓcurationes: nõ exercent curationes: sꝫ
magis exultationes: quia postq̃ de locis post vi
sitationem recedunt: ipsa frequenter in deterio/
ri statu relinquunt: ⁊ mala que fuerant ante sopi
ta: reuiuiscunt suscitata ⁊ publicata.i.macha.12.
Conuenerunt vt edificarent ciuitatem: ⁊ cecide
runt muri: ducunt familiam infinitam: expetunt
mensam ferculis oneratam. Occurrunt milites
⁊ scutiferi ex diuersis locis: ⁊ quia timẽt religio
si pauperes vim compulsiuam: ablatiuam ⁊ in/
quietatiuam comedunt: iacent ibi.p̄s. Ortus est
sol ⁊ congregati sunt: ⁊ in cubilibus suis colloca
buntur. proponunt ꝑsonas indignas: faciunt fie/
ri receptiones prauas: suscitant eis angarias ex/
actiones: ĩpediũt correctiões: lr̃as suas defacili
ꝯcedũt regularib⁹: ne post factã receptionez vel
appellationẽ q̃s violẽter eijciat̃ vel iniuste vexe
tur: quousq̃ causa eius coram episcopo canoni/
ce terminetur. In quibus dissolutionis fomes
⁊ dissensionis incendium cõtinetur. crescunt cri/
mina correctiones mutant: postulant iudicem
ordinarium: conflant excusatiões: patrocinia re/
quirunt: ⁊ que secretius in capitulo corrigi de/
buerant: in consistorio publice ꝓponuntur: ec/
clesia.3. Uidi sub sole in loco iudicij iniquitatez
⁊ in loco iusticie impietatem: ⁊ hoc multum de
format sanctitatem ecclesie: ⁊ veritatem reddit
obscuram: volubilitas regnationis degenerat in
spiritus defectionem. Joh.2. Spiritus in prela/
to deficit ⁊ caro efficitur: quia ad secretum men
tis non reuertitur. eccl̃.17. Quid lucidius sole: et
hic deficiet: aut quid nequitius: q̃ quod excogi
tauit caro ⁊ sanguis: ⁊ hoc arguetur. Arguamus
igitur tales carnales prelatos: qui perdunt glo/
rie sue titulum: intrant conscientie scrupulum:
scandalizant populum: ingerunt nepotulis suis
periculum: quia dum conferunt nepotulis suis
male meritis beneficia ecclesiastica: sunt eis mul
torum peccatorum ⁊ periculoruz occasio ⁊ cau
sa. Fragilem enim murum ponunt in fundamẽ
to edificij: ⁊ eos qui preliari nesciũt: ⁊ primo cor
nu vbi est pondus prelij: ⁊ eos in sublime extol/
lunt in presagium future suspendij: ⁊ mari tur/
bato dant eis regem nauium in periculum nau/
fragij: ⁊ ideo quia seminant in carnem de carne
metent corruptionem: ⁊ iste sunt quatuor passio
nes solis: propter quas hic dicitur sol obtene/
brari. Nube igitur tegitur: dum prelatus ad pre
lationem accedit per ambitionez: ezech.32. So
lem nube tegam: fragilitas nubis vanitas ẽ am/
bitionis. Eclypsim patitur: cum in prelatione lu
men suum perdit per vite depressionem: quan/
do descendit vsq̃ ad temporalium opacitatem:
Johel.3. Sol conuertetur in tenebras a feruore
suo remittitur per torporem: ideo nemie.7.c. di
citur. Non aperientur porte vsq̃ ad calorem so
lis: quia refrigerium feruoris spiritualis in pre/
latis causa est damnationis in subditis: quare ñ
aperitur ianua paradisi eis de natura creature:
⁊ in nihil vel in primam materiaz sol resoluitur:
cum reuertitur ad carnis corruptionez. Sic enĩ
prelatus deficit: ⁊ cũ tempore motus solis tran
sit: eccl̃.3. Omnia tempus habent: ⁊ suis spacijs
transeunt vniuersa sub sole. Male ergo accedit
male viuit male officium facit male in se reddit
sol ⁊ luna ⁊c̃.

Uidimus de ignomi/

nia solis quantum ad prelatos superiores: vide
amus de illa quo ad mediocres seu dominos tẽ
porales: sub ratione lune in eis degenerauit sa/
pientia ⁊ prouidentia: que debet esse in eis: dege
nerat per negligentiam ⁊ ignorantiam: iusticia
per licentiam: clementia per seuitiam. Inde est
q̃ quattuor passiones legimus in luna: luminis
defectionem: itineris consueti inordinationem:
macule infusionem: sanguinis infectionẽ: ad ista
quatuor designanda. De primo p̄s. Scd̃m aliaz
litteraz peccatores intenderunt arcum pa.sa.su.
in pha. vt sagitent in obscura luna rectos corde.
Heretici enim sicut fures noctiuagi: aut sicut ves
pertiliones lucifuge: dormiunt de die ⁊ vigilãt
de nocte: ⁊ suarum falsitatum sententijs ecclesi/
am impetunt sub prelatorum cecitate. Uacant
ergo prelati iure ciuili: ⁊ male resistent emergen
tibus periculis fidei. Scimus q̃ demones pro/
curant ignorantiam doctorum et silentium: vt
cadat populus sine lumine in precipitium: ⁊ cuz
soluetur sathanas: ⁊ erit ĩ maxima potestate: tũc
conticescent verba doctrine: ⁊ implebitur illud
isaie.12. Luna nõ splendebit in lumine suo: ⁊ vi/
sitabit dominus super orbis mala: ⁊ propt̃ hoc
animarum perditio: quia cessante lege diuina
in prelatis: quibus incumbit ex officio docere:
silente iure positiuo cõsuetudines humane sunt
in exercitio: ⁊ si vnaqueq̃ pars proprium diri/
git artificem in finem suum: sicut lex diuina non

.XXIIII.

requiritur ad causarum forensium strepitus: ita nec humana necessario ad salutē aīaz. De scō in apocliphis besdre scribit: q sol subito relucescit noctu z luna ī die: hoc ē negligētia z inordinatio plator̄ z rector̄ seculi: qz viri spūales z sapientes: quasi sepeliunt̄ z viles z instabiles p̄ficiuntur: eccl'. 27. Stultus vt lana mutat̄: z qz prelati sūt hodie sub tutela: iō tot plati quot officia: tales etiā constituunt̄ in suis officijs: qui scā dalizant populum z velut exactores fiscaliū tributorū quintum humorem purgantes cum medicina nimium laxatiua spiritū extrahunt: dum victum auferunt miserorum. De. 3. puerbio. 7. Uir nō est in domo sua ꝛc. In die plene lune reuersurus: mō enim nō est luna plena: qz nō ē sine macula: sed impura: quia nō sumus sine fragilitate humana: que nimis inualescit in eis: q permittūt subditos p campos licentie vagari ad p̄cipitia. Nam qdam ex pigritia z pusillanimitate nō corrigūt: qdam qz reprehensibiliter viuunt: quidam quia p indiscretā humilitatē auctoritatem corripiendi pdiderunt: quidā quia fauorez subditor̄ querunt. Quidam quia tantum creuit malicia p consuetudinē obdurata: q eam amouere nō p̄nt: z sic a modica scintilla augeť ignis: a modica ruina submergit̄ nauis: a modica stilla cauatur lapis: dormit nauta cū nauis periclitatur: medicus cū pestilentia grassatur: ianitor cū fur deprdatur: vigiles cum ciuitas obsidetur: que si capiatur: p̄mo in eos irruetur. Chrysō. sup epla ad he. Miror si qdem contigerit saluari ex his: qui p̄ncipantur in tantis minis z in tanta pigritia De hoc abach. vlti. Sol z luna steterūt in habitaculo tuo: ibunt in splendore fulgurantis haste tue. In fremitu conculcabis terram: qō ad litteram exponitur de dario z cyro: q receperūt se ī domo regia: z alij vastauerūt terrā isrl̄: qz prelatis corrigere dissimulantibus z ociantib⁹ diripitur populus a demonibus: q irruunt: sicut armatus exercitus. De. 4. iobel. 2. Luna conuertet̄ in sanguinem: anteqū veniat dies dñi magnus: qō hodie experimur in plat̄is: qui relicta humanitate: q̄ est ꝓprium hominis: induūt ferinā rabiem: spirantes sanguinē: vix esset maior crudelitas: si leones z vrsi potestatem regendi accepissent: apoc'. 6. Luna tota facta est quasi sanguinis: tū si fere pessent: puto q humaniores essent: quia nobilium ferarum est parcere subiectis z debellare superbos. Unde elephantes z aprī z leones p̄remordent z transeunt illa que ad terram impulerūt. Ignobiles vero bestie: vt sues z hi⁹ reuoluēdo conculcant: z p̄fodiendo ptinaciter conuoluunt. Et isti tyrannidē suam exercent in paupes religiosos: quibus detrahūt paupes sacerdotes: quos deuorant z corrodūt. apoca. 8. Percussa ē tertia pars lune: qz isti nō seuiunt in subditos rebelles: nō in milites in ecclesia insurgentes: sed tantū in tertiam ptem. s. psonas miserabiles. Decime a militibus auferuntur: ecclesie spoliantur sacerdotes mentiunt̄ z occidunt̄: hic platorum iusticia exerceatur: certe vobis imputat̄ o plati: pilati in pauperes: q a philisteis archa dei capit̄ q saul cū filijs suis occiditur: q malchus seuit in xp̄m: phasur in hieremiā: balthasar in vasa dñi: q gladius petri rubigine consumit̄: ecclesia continetur: sacramenta vilescunt.

Videamus tertio de ignominia stellarum. Stelle enim retraxerūt lumen suum: quantū ad minores sacerdotes z doctores: qui creuerunt hodie: sicut stelle celi. Degenerauit in quibusdam eorum puritas conscientie in carnis cōcupiscentiam: claritas fame in infamiam: promptitudo obedientie per inobedientiam z contumaciam: ordo intentionis recte in fraudulentiā. Inde est q legimus stellas īmundas corruptiuas fixas erraticas. De p̄mo iob. 25. Stelle nō sūt munde in conspectu eius. Amisit enim ecclesia mundiciam in illis doctoribus z sacerdotibus: qui vacant incontinentie: immūdissimi luxurie vilitate: z hoc in conspectu eius: quia cū sint fornicatores: z aliquando notorij sine timore consecrant: sine honore mysteria tractant: sine amore dispensant: sine pudore frequentāt mysteria: etiam angelicis potestatibus reuerenda z manibus cruētis z labijs pollutis: oculis meretricijs viscerib⁹ venenatis corporibus fetidis spiritibus mortuis: ad sacrosanctum xp̄i corpus accedunt: cum dauid sanctus z pueri eius panē figuralem nō auderēt tangere: nisi p̄us abstinuissent a mulieribus: z benedicit in conspectu eius: quia quidam eorum z si caueant peccare in cōspectu hominū: tamen in cōspectu dei faciunt qō turpe est dicere: tanto audacius quanto secretius: si tamen secretum est: vbi iudex videt z angeli: qui indignabundi recedunt: z aduersarius: qui suggerit vt in ore trium testium sequatur sententia iusta damnationis. De. 2. apo. 8. Stella magna: cui nomen absinthium ardens quasi facula cecidit ī aquas: z multi homines mortui sūt ex aqs. quia amare facte sunt: magna per superbiam: ardens per luxuriam: sicut facula: fetēs per ifamiam: velut absynthium: amarus et corruptiuus per exempli mali influentiam: sed ꝺm grego. tot prelati mortibus digni sunt: quot perditōnis exemplā ad subditos transmittūt: propterea libri laicor̄ falsi videt̄: qz sacerdotū exēplo corrūpūt Chrysō. in libro de dignitate sacerdotali. Certius puto aliquem laicorum: qui gemens p peccatis suis probetur obnoxius adiuuandum esse suffragio: q̄ sacerdotem cū accusatur pro alior̄ delictis: idem in eodem. Tanto indigent vulnera sacerdotis auxilio: quanto simul vniuersi populi multitudo. Non video q indigent ampliori sacrificio sacerdotes q̄ popul⁹ expiari: nisi gratiores deberent eorū culpe censeri. Gratiores aūt eas facit: non conditio vel genus operis: sed dignitas facientis. De. 3. iob. 9. Qui p̄cipit soli

ꝛ nō oritur:ꝛ ſtellas claudit ſub ſignaculo:iurat clericus:q̄ faciet ſe ꝓmoueri ſucceſſiue:ꝛ inobedientiam ſuā colorat ꝑ preces vel falſas ſuggeſtiones vel priuilegij impetratōe: ꝛ nō oritur ſol ſup parochianos:ꝛ clauduntur ſtelle fixe: vel in ſcholis vel alijs officijs:ꝛ q̄ō per ſeipſos ſoluere noluerunt:ꝑ vicarios ſoluunt. Similes illis de q̄ ruth.4. qui voluerūt habere agrū abimelech:ꝛ nō ruth:qz eccleſias ꝛ p̄bendas habere volūt: ſz animas curare nolūt:nec ſemen ſuſcitare xp̄o: ſz vxorem ſuam.i.carnē:cū poſſunt vicijs ꝛ adulterijs exponentes: q̄ō abuſio eſſet in vxore carnali:dicūt q̄ tradūt vxorem impregnandā: cuz eī ſpado nō generet:ſed deuirginet:nec ꝓſtituta paſſim pariet:ſed vbi eſt illud agatheni concilij Diaconus vel p̄sbyter ſi ꝑ tres hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit:triennio a cōione ſuſpendatur. Sed illud inno.3. in concilio generali: q̄ parochialem eccleſiā hz:nō ꝑ vicariū:ſed ꝑ ſeipſuz illi deſeruiet in ordine:quem ipſius eccleſie cura requirit. Procedit hi⁹ inobedientia ꝛ contumacia vſq; ad quoſdam religioſos:q̄ nō ſūt cōtenti ꝑ multitudine obedientie ſue: ſz impetu quodā contra gratiā currūt ad gratiā: vt impleat illud math̄.24. Stelle cadent de celo ꝛ virtutes celorū mouebunt. Ita eī a ſupremo deſcendūt ad infimū:vt a ſomno cōtemplationis cadūt ad infimum terrene ſollicitudinis: nec ſufficit eis exemptiones decimaꝝ ĩmunitates ꝓcurationū cōtra deum querere:ſed etiā tpalia vſurpare. Nam multo labore multo precio vtunt adeptis priuilegijs ꝛ epiſcopalib⁹ inſignijs mitra anulo ꝛ baculo ꝛ ſandalijs:ſed verius ſcandalis. Reſpondeat mihi:ſed attendit rerum dignitas: ꝓfeſſioni monachoꝝ hoc nō congruit: ſed miniſterium hoc eſt ꝓprie epoꝝ: puta q̄ darent multā pecuniam:ſi poſſent impetrare:vt vocarent epi. ſed labor ꝛ latebre ꝛ voluntaria pauptas:hec ſūt inſignia monachoꝝ. De.4.ſ.fraudulētia vel pfidia. Inde bi ſūt. ſidera errantia dicunt planete: q̄ mouent duplici motu contra firmamentum: ꝛ cū firmamento ſacerdotes ꝛ capellani ſūt:qui ouibus ꝓcurant paſcua: ꝛ tñ cuz lupis diripiunt ouiū ſpolia. Recipiūt eī ad p̄dicationē p̄dicatores queſtuarios: q̄ abuſiones p̄dicāt: ꝛ cū eis ꝑticipant preciū:quaſi paſtores cōicant cū lupis vt ipſi lupi deuorent ouium carnes: ꝛ paſtores habeant lanam:ꝛ licet in hoc nō ſint minores p̄lati immunes a culpa:tñ ꝓcedit hec noxa ab epiſcopis:q̄ dant eis incaute litteras ſuas:imo vendunt:ꝛ ad conſiliarios epoꝝ: qui recipiūt munera Apoc.9. Stella cecidit in terraz:ꝛ data eſt ei clauis putei abyſſi:ꝛ aſcendit fumus ꝛ obſcuratus eſt aer: ꝛ exierūt locuſte: ꝛ data eſt eis ptās: ſicut habent ſcorpiones terre:ꝛ cū deberent eos reprimere ꝛ ſubditos ſuos defendē: dant eis poteſtatem ad diſcurrendū ꝛ deuorandū:ꝛ inualeſcit hereſis:ꝛ reſuſcitatur plaga egypti:ꝛ iō ſol ꝛ luna obtenebrati ſunt:ꝛ ſtelle retraxerunt ſplendorem ſuum: ꝛ qz veritas cū expediat: tacenda nō eſt:ne opprimat: ꝛ miſericordia nulli denegāda.ꝛ qui corrigit miſericordiā p̄ſtat correcto:vt ſe valeat emendare:iō nō abſcondi miſericordiā tuam ꝛ veritatē tuā a concilio multo.

De conciliis vniuerſalibus prouincialibus ꝛ ſynodalibus:ad quos pertineat ipſa congregare:ꝛ qui habeant cōuenire.Ca.ij.

q Quid ſit cōciliū vel ſynodus:ꝛ vnde dicat:

Dicit autē Iſidorus in.6. etymologiarū q̄ ſynodus ex greco interp̄tatur comitatus vel cetus. Concilij vero nomen tractum eſt ex romano more. Tempore.n. quo agebatur cauſa.ſ.reipublice omnes conueniebant in vnū:cōmuniq; intentiōe tractabāt. Vñ ꝛ concilium a cōi intentione dictū eſt quaſi conſiliū:ꝛ cōſiliū quaſi Iſidiū.d.in.l.littera tranſeūte vel conciliū dictū ex cōmuni intentione: eo q̄ ĩ vnū dirigat omnē mentis intuitum. Supercilia enī oculoꝝ ſūt:vnde q̄ ſibimet diſſentiunt:cōiō nō agunt conciliū:qz nō conſentiūt in vnū. Cetus vero cōuentus eſt vel cōgregatio a coeūdo.i.cōueniendo in vnū dicta:ꝛ ſicut cōuentus ē cetus: ſic ꝛ conciliū a ſocietate multoꝝ in vnū appellatur:hec Iſido.di.15.c.i. Nō tñ oīs cetus ſeu congregatio hominū dicit cōcilium vel ſynodus:ſz congregatio p̄latoꝝ eccleſiaſticorū ſub aliq̄ vno capite ad tractandū de ſalute animarū ꝛ debita cōuerſatōne fideliū: ꝛ q̄ꝫ ſinonima ſint concilium ꝛ ſynodus: ꝓſueuit tñ cōgregatio facta generalis ſub papa vel legato dici conciliuz: ꝛ ea q̄ fit ab inferioribus:vt metropolitano vel dyoceſano cū clero ſuo dici ſynodus. Conciliorū autē ſeu ſynodorū triplex eſt dīa:vt notat glo.di.16. in ſūma. Quoddā.n.generale: vt illud q̄ō fit p̄ſente papa vel eius legato ad hoc ſpecialit̄ deputato a papa: cōuenientibus epis ꝛ alijs p̄latis plurimis:put ipſe ordinauit:ꝛ iſtud nō p̄t celebrari niſi auctoritate pape:vt pz di.17. p totum. alias nullū eſſet:ꝛ nō conciliū:ſed ꝓciliabulū et ſynagoga ſathane diceret ꝛ eſſet. Unde pelagi⁹ papa. Multis de vno aplicis ꝛ canonicis ac eccleſiaſticis inſtruimur regulis non debere abſq; ſnīa romani pontificis cōcilia celebrari.ſ.generalia:qua ꝑter nō conciliū: ſed veſtrū cōuenticulū vel conciliabulū caſſat:ꝛ quicqd in eo actū eſt:irritū habet ꝛ vacuū:di.17. Hec ſcribit epis conſtantinopolitanis. Hinc ꝛ rex theodoricus cum vocaſſet plurimos epos de diuerſis puincijs ad conciliū celebrandū in vrbe:ꝑter crimina que impingebant ab aduerſarijs contra ſymmachū aduenientes ob reuerētiā regis dixerūt hoc fieri nō poſſe.ſ.celebrare conciliū:ſed ſpectare ad ſymmachū papam:qui impetebatur. Et ꝑſuadentibus ipſis ſymmacho pape: vt ipſe cōuocaret ſeu auctoritate eius congregarentur in

.XXIIII.

concilio:assentit eis: ⁊ cū immunē ⁊ liberum ab illis vicijs,platis contra eū declarauerūt:dis.16. hinc etiā ⁊ ea que statuunt̄ in hi⁹ concilijs generalib⁹:omnes fideles astringunt.

Concilium prouinciale

est:qō celebrat̄ a metropolitano cuz suis suffraganeis:vel a p̄mate vel patriarcha: q est sup metropolitnum.pōt tñ metropolitanus celebrare conciliū cū suis suffraganeis sine auctoritate p̄matis:vt di 92.si quis eps. Et in tali cōcilio pos sunt fieri cōstitutiones seu ordinationes cū sententijs fulminatorijs:q̄ astringūt omnes illius p uincie seu metropol'.clericos ⁊ laicos nō exemptos. Nā exempti nō tenent̄ ad illa:nec possunt cogi ad veniendum ad talia cōcilia:sed oēs alij epi ⁊ abbates illius,puincie nō exempti debent accedere,ibi etiā possunt terminari litigia:q̄ haberent clerici contra suos epos.

Concilium episcopale

qō magis cōsueuit dici synodus ⁊ congregatio: quā facit eps clericoz de dyocesi sua:qō facere pōt irrequisito suo metropolitano:ad quod debent accedere oēs rectores ecclesiaz illi⁹ dyocesis:⁊ alij clerici taz de ciuitate q̄z de comitatu: ⁊ etiā religiosi ⁊ abbates nō exempti:in quo fieri possūt cōstitutiones:que dicuntur synodales ab episcopis:cum cōsensu tamē capituli sui.s.canonicoz̄ ecclesie cathedralis:⁊ sententias fulminare:que astringūt omnes illius dyocesis ⁊ non alios. de huiusmodi concilio epali seu synodo seu ,puinciali in.§.se.

Adde et quartaz differentiā cōcilioz̄ ꝑm anto. de butri.⁊ Jo. de imo.

sup.c.graue de ꝑben.vz concilium religiosoz̄:de quo habet de statu mo.c.in singulis.⁊.c.ea que Sed ista magis cōsueuerunt dici capitula generalia vel ,puincialia: de quibus agit̄ in cōstitutionibus eoz̄um: ⁊ in dicto.c.i singulis dicitur de triennio in triennium: sed diuerse religiones in hoc diuerso modo se habent.

De concilio particulari prouinciali vel epali agitur di.18.p totum.

vbi dicit̄ ad qd celebrent̄ ⁊ q̄ tpe ⁊ qui debent venire:⁊ q̄ nil epi debēt exigere. Ad qd celebrentur declarat̄.di.19.c.i. Dic̄ leo papa. De cōcilijs epalibus nō aliud dicimus:q̄z sancti patres salubriter ordinauerūt:in qbus de omnibus querelis:que in diuersos ecclesie ordines nasci assolent:iudicet̄:⁊ di.ea.dicit.conciliū laodicense. Non oportet vocatos ad cōciliū cōtemnere:sed adire debere ⁊ aut docere aut doceri:q̄ sūt ad ecclesie ceterorumq̄z correctionem vtilia. p̄nt q̄ facere statuta ⁊ metropolitani in suis cōcilijs ,puincialibus:et epi in suis dyocesibus: nec obuiat qō dicit gratianus in p̄n.di.ſ.q̄ sūt inualida ad diffiniendu⁹ ⁊ constituendū:nō aūt ad corrigendū:q2 vt dicit glo. hoc intelligit̄ de maioribus negocijs.ſ. spectantibus ad fidem:q2 hoc spectat ad papam vt sint obligatoria vniuersaliter:q2 hoc spectat ad cōcilia generalia.Quantū ad tempus sciendū q̄ antiquit⁹ celebrabant̄ talia cōcilia bis in āno: vt p3 p.c.i.di.ea.p̄ma vice ante q̄dragesimā.z⁹ i autumno:vt p3.c.z.di.ea.sed hodie nec semel in anno nec in spacio multoz̄ annoz̄ fiunt ex maxima negligentia platoz̄:q̄ in dicto.c.q̄ reprehendit̄.⁊ ex hi⁹ neglectu sequunt̄ multa mala in clero. debent aūt oēs suffraganei epi venire ad cōcilium,puinciale:nisi impediti sint.vñ dicitur di.ea. Placuit vt quotiēscūq̄z conciliū congregandum est:epi qui nec etate nec egritudine nec alia grauiori necessitate impediūt̄:competenter occurrant:q̄ si nō poterūt occurrere: excusationes suas litteratorie subscribāt: ⁊ rōnē impedimenti:vbi dicit glo.sup verbo egritudine.ſ.grauii:vt di.ea.si quis episcopus. Nō enim leuis febricula vel quartana vetus glo. sup verbo litteratorie:vel etiā certū nunciū cui possit credi:di. .97.nobilissim⁹.glo.sup verbo rōnē. Nota q̄ nō sufficit dicere se nō posse venire: nisi rationē impedimēti assignet:sic extra de offi. dele.c.prudentiam.⁊ illam causā ,pbabit:vt.4.q.5.quisqs ⁊ p vnū testem sufficit ,pbare cū iuramento suo. debent aūt accedere nō solum epi:sed etiā abbates nō exempti.p̄nt ⁊ alij clerici venire: q habēt causas discutiendas:vt di.ea.decernimus. Qui autem nō venirent ad conciliū vel venientes recesserint ante dissolutionem concilij puniuntur: vt p3.c.si quis.⁊.c. sequenti dis.ea. Non debent autem metropolitani aliquid exigere ab epis et alijs venientibus ad concilium: vel conticti de hoc debent restituere in quadruplu3: vt dicitur di.ea.q̄ñq̄z quidem in fi.Et leo papa dicit de eulogijs.i.muneribus ad sacra concilia deferēdis nihil inuenimus a maioribus determinatum:ſz sicut vnicuiq̄z p̄sbytero placuerit.ſ.deferat.di. ea.vbi dicit̄ in fi.c.q̄ hi⁹ p benedictiones:nec sūt vt arbitroz requirende:nec vltro delate respuende.⁊ in.c.decernimus dicit̄ di.ea.q̄ quilibei eps reuersus de concilio ,puinciali infra spacium sex mensiū oz cōuocare omnes abbates ⁊ clericos ⁊ totam plebem:⁊ declarare eis seu insinuare:q̄ ordinata sūt in ipso concilio:alias puniūtur hoc omittentes: ⁊ quia ista nō seruantur: ideo male. Uerum p hoc nō tollitur quin epus nō possit celebrare conciliū in sua dyocesi. nec ob.qō dicit̄ in.c.p ecclesiasticas di.14. quia illud intelligitur de cōcilijs,puincialibus:q̄ nō facere debent epi: sed archiepiscopi. Si autez archiepi nō celebrēt concilium ,puinciale: vt deberēt: tamen debent episcopi celebrare sua concilia seu synodum: et cuncta que obseruanda dicūtur in cōcilijs prouincialibus seruari debent in episcopalibus: sed in eis cōueniūt episcopus cum omnibus rectoribus ecclesiaz abbatibus nō exemptis ⁊ reliquis

clericis: ⁊ admonere debet de agendis ꝓ salute aiaꝝ: ⁊ declarare seu insinuare suas cōstitutōes: a simili sūt adinuenta in religiōibus capitula generalia ⁊ ꝓuncialia: in quibus fiūt ordinationes seruande: que dicūtur acta: que obligant ad seruandum vsq; ad sequens capl'm: postq; fuerint ꝓmulgate: de quibus quilibet ꝓlor debet suo cōuentui intimare.

De conciliis generalibus quādo initium habuerunt: refert gratianus di. 15. in ꝓncipio.

Isidorum in libro etymolo. 6. asserē ꝙ a tempore constantini impatoris: vnde ⁊ siluestri pape. Nā in ꝑcedentibus temporib⁹ persecutione infidelium contra xp̄ianos feruente docendaꝝ plebium nō dabat facultas: ⁊ quia nō erat episcopis licentia concessa cōueniendi ī vnum: ideo ecclesia in diuersas hereses scissa ē: que p concilia postmodum confutate ⁊ damnate sūt. Nō obuiat. c. placuit. 13. q. 2. in quo ostenditꝰ p melchiadem papam celebratum conciliū: qui tñ ꝑcessit siluestrum. Nam vt dicit glo. ⁊ archi. Ex quibus cōcilium fecerit melchiades: nō tamē ita generale: sicut postea facta fuerūt: sed cū paucis. Similiter q2 di. 16. in ꝓin. fit mentio de canonibus apostolor̄ recipiēdis. ſ. autenticis non apocryphis. Ex hoc videtur ꝙ apl'i aliquando etiā cōuenerūt: ⁊ sic cōcilium fecerint. Erant enī omnes episcopi ad componēdos illos canones. Quinimmo ꝓmū concilium ecclesie celebratum fuit hierosolymis sub petro apl'o ꝓmo pontifice sūmo: pñte etiā ibi iacobo hierosolymorū patriarcha seu archiepiscopo: qñ. ſ. disceptantib⁹ adinuicē paulo ⁊ barnaba cū cōuersis a iudaismo: q̄ erat antiochie circa obseruationē legaliū Utrū. ſ. fideles conuersi ex gentilitate deberent seruare legalia: qō hec delata est ad apl'os: qui erāt hierosolymis: ⁊ merito: q2 de fidei negocio agebaꝝ: ⁊ cōuenientes discipuli videre de ꝙbo hoc Petrus vt caput concilij ⁊ pontifex sūmus declaratuit illos nō esse ad hoc inducendos. Ex inde iacobus apl'us: quasi in ꝑsona omniū alior congregatorum locutus est assentiens ei: qō petrus declarauerat ⁊ determinauerat: vt sanctum ⁊ iustum: sicut ⁊ nūc in concilijs generalibus obseruaꝝ: vbi ꝓponit aliquid instituendū. Et si iustum vr̄. Rñt oēs episcopi ⁊ ꝑlati placet: vt p3. i. q. 7. c. cōuenientibus. vbi ad ꝓpositā in cōcilio constitutionem fiendam sancta synodus rñdit. Placet omnibus nobis: ⁊ sic determinatione facta in dicto concilio scripserūt ecclesie antiochie Visum est nobis ⁊ spiritui sancto: actuum. 15.

Ex cōcilijs igitur generalibus quatuor dicūtur ceteris solēniora ⁊ antiquiora. ſ. nicenū constantinopolitanum ephesinum ⁊ chalcedonense. Hec totam ꝓncipaliter conplectunt fidem: quasi quatuor euangelia vel totidem paradisi flumina: de quibus ait gregorius: sicut sancti euangelij quatuor libros: sic quatuor concilia suscipere ⁊ celebrari alias venerari me fateor: quia in his velut in quadrato lapide fidei structura consurgit ⁊ cuiuslibet vite atq; actionis norma existit. ſ. in constitutionibus eorum: di. 15. sicut. Horum cōciliorum ꝓmum. cccxviij. episcoporū sub constātino imperatore pactum: in quo arriane perfidie blasphemia condemnata est: quam de inequalitate sanctissime trinitatis idem arrius asserebat scilicet patrem esse maiorem: filium minorem: ⁊ ibi etiam editum symbolum fidei: quod cantatur seu legitur in missa: in quo declaratum est filium esse consubstantialem patri. Celebratum autem fuit hoc concilium anno dñi. ccc. Secunda synodus seu conciliū generale fuit cōstantinopoli sub theodosio seniore a centum quinq̄ginta patribus: in qua condemnata est heresis macedonij dicentis: spiritum sanctum minorez filio ⁊ patre: sed ibi declaratum est spiritum sancium consubstantialem esse patri ⁊ filio. Tertia synodus ephesina: prima. cc. patrum sub theodosio iuniore augusto: in qua anathematizatus fuit Nestorius asserens in christo duas psonas distinctas: humanam. ſ. ⁊ diuinam in vna persona domini nostri ihesu christi. Quarta synodus chalcedonensis sexcentum. xxx. sacerdotum. i. episcoporum sub martiano principe: in qua Eutticem abbatem constantinopolitanū verbi dei ⁊ carnis vnam naturam pronunciantem ⁊ diosorum eius defensorem cum alijs hereticis cōdemnauit: predicans ipsa synodus christum deū sic natum de virgine: vt in eum subiecta diuine ⁊ humane confiteamur nature. De synodi ꝓncipales quatuor fidei naturam plenissime predicantes: sed ⁊ si qua sunt similia concilia: que sancti patres spiritu sancto pleni sanxerūt: omni manent stabilita vigore: hec di. 15. c. i. Dicitur aūt ī di. 16. Sancta octo vniuersalia concilia: vbi dicit glo. ꝙ ista concilia de quibus est sermo: aliquādo dicuntur quatuor: vt patet supra ex eo: ꝙ in quatuor locis diuersis celebrata sunt. Aliquando dicunt octo: vt ī dicto. c. sancta octo. ex eo ꝙ octies fuerūt celebrata ⁊ in diuersis temporib⁹ sed in vno ⁊ eodem loco vel ciuitate fuerūt plures celebrata in diuerso tempore: vt patet in dicto. c. sancta octo di. 16. Beda etiam in libro de temporibus post p̄dicta cōcilia numerat ⁊ alia .xxiiij. concilia celebrata sub diuersis temporibus ⁊ in diuersis locis ⁊ singulis statuti sunt diuersi canones: vt patet di. 16. c. sexta. qui habent̄ dispersi in diuersis partibus corporis iuris: ⁊ alii qui etiam abierunt in dissuetudinē. De alijs concilijs celebratis vsq; ad annum domini millesimum non ita patet. Circa annum vero domini millesimum Victor genere alamanus florentie concilium celebrauit: ⁊ multos episcopos propter simoniam ⁊ fornicationem deposuit.

Non post multum temporis postea Gregor⁹. 7. concilium celebrauit: ⁊ henricum imperatorem tertium excōmunicauit: quia se contra ecclesiaꝝ

erexit ⁊ scisma ꝓcurauit: alium papam faciens. Post hunc vrbanus .z. conciliū celebrauit apud clarum montem: ⁊ ibi ordinatum fuit: vt dicerē tur hore officijs virginis marie ordinarie: sicut dicit officium domini nostri. Exinde sub nicolao papa .z. hic fuit ꝑus eps florentinus senis electus: congregatum est concilium cum .cxiiij. epis rome: in quo berengarius turonensis abiurauit heresim suam coram nicolao circa hostiam in qua dicebat ibi tantū esse xp̄m: vt in signo: ō hoc de cōsecra. di. z. ego berengarius. ⁊ hoc ante Anno .z. fuit. Anno dñi. M. cxxx. Synodus sub Innocentio .z. celebratur remis: ⁊ petr⁹ leonis: qui ꝓ contemplationē ⁊ ipse ordinatus ē seu factus papa: demū repulsus est: ad qō scisma tollendum multum laborauit beatus bernardus: ⁊ ita ꝓfecit: qō extinctus est in illo electo petro: qui anacletum fecerat se nominari. Aliud concilium in vrbe romana celebrauit. Anno dñi. M. clxx. Floruit magister petrus lombardus epūs parisiensis. i. magister sententiar⁹ ⁊ petrus comestor: qui fecit historiaz scholasticam. Anno dñi. M. clxxij. Gratianus monachus alias epūs de classa ciuitate tuscie. Dicit martinus in sua cronica: ꝙ compilauit decretū: vt nō. hug. z. q. 6. §. forma. Dicit enim ꝙ floruit alexandro in teologia regente. Anno dñi. M. clix. Mortuo adriano electus canonice alexander .z. senen̄. ⁊ tenuit cathedram annis .xx. mensibus .xi. diebus .xv. et alter ꝑ scisma creatus: qui dicebat octauianus quintus: immo etiam tres alij: ꝙz omnibus repulsis remansit demū alexander papa: qui duo concilia vniuersalia celebrauit vnū turonis in frā cia anno dñi. M. clxiij. aliud rome dictum lateranense: scisma tunc fuit: qō duranit. xvi. annis: ⁊ dissensio magna inter alexandrū ⁊ Federicuz .s. imperatorē: qō tamen ablatuz est ⁊ facta par inter eos. Quatuor ergo antipape .s. victor paschalis calixtus ⁊ Innocentius defecerūt: ⁊ remansit solus alexander. Tempore huius martyrizatus est sanctus thomas carturiensis archiepiscopus ⁊ canonizatus anno dñi. M. cc. Inno. tertius sub quo ceperūt ordines mendicantium Et anno dñi. M. ccxv. conciliū lateranense celebrauit: in quo cōuenerūt fere. M. cc. ꝓlati. s. patriarche archiepiscopi epi ⁊ alij ꝓlati: ⁊ multe salutifere decretales ibi edite sūt. Anno domini M. ccxxxiij. Grego. 9. beatū dominicū canonizauit a cōfirmatiōe ordinis. xviij. ⁊ a morte ipsi⁹ beati dominici annno. xiij. ac etiā beatum franciscum: hic gregorius conuocauit conciliū rome sed imperator impedituit: ⁊ cepit duos cardinales ⁊ multos ꝓlatos eos occidendo. Anno domini. M. cc. xl. vel circa Anno. 4. ianuensis celebrauit conciliū in lugduno: ⁊ imperatorē Federicū excōicauit: post quē fuit alexander. 4⁰.

Anno dñi. M. cclxij. Creatus est papa greg⁹. .x. natione lombardus. Hic lugduni concilium celebrauit: vbi fuerant quingenti episcopi. lx. abbates: ⁊ alij ꝓlati circa mille: in quo grecorum ⁊ tartarorum nuncij interfuerunt: ⁊ greci ad vnitatem redire ecclesie ꝓmiserunt: in cuius signum confessi sunt spiritum sanctū a patre ꝓcedere. Post hunc bonorius. 4⁰. ⁊ est vltimus in martiniana. Anno dñi. M. ce. lxxxiiij. Post hos fuit celestinus: quem sequitur bonifa. 8⁰. ⁊ euz benedic. xi. Demū Clemens. v. sub quo conciliū viennense. Jo. zz. vrbanus grego. xi. post quē scisma inter duos .s. vrbanum sub quo Italia vngaria ⁊ alamania fuerūt: ⁊ clementem: sub quo francia hispania ⁊ aragonia fuerunt. Urbano successit Bonifacius. 8⁰. bonifacio Innocentius: innocētio grego⁹. i⁰. Ex alia parte clementis successit Bn̄dictus. xiij. Et sub his duobus .s. grego. iz. et Benedicto. xiij. Factum est tertium scisma concilio celebrato pisis: vbi factus tertius papa dictus alexander ordinis minorum: cui successit Jo. zz. Et concilio generali congregato constantie Grego⁹. iz. depositus ꝓpter contumaciam nolens comparere: ⁊ cum magna concordia cardinalium ipsorum. z. qui se ꝓ summis pontificibus gerebant: ⁊ etiam adiunctis vocibus quibusdam nationum canonice electus est martin⁹ .v. de domo columnen̄siū: cui successit Eugenius .4. natione venetus: sub quo celebratum est concilium generale ferrarie: sed ꝓpter pestem postea translatum florentie: in quo concilio generali reducti sūt greci ad fidem ⁊ confessionez veram de ꝓcessione .s. ⁊ armeni etiam reducti sunt. Ad quod conciliū venerūt patriarcha grecorum constantinopolitanus ⁊ impator grecorum. Et in ipso etiam concilio generali de basilea in ferrariā: ⁊ de ferraria in florentiā translato ab Eugenio ꝓpter reductionem grecor: illi cōgregati basilee facientes scisma temerarie deposuerūt Eugenium: ⁊ ducem subaudie dictum amadeum creauerūt vocantes felicem: ꝙz anno dñi. M. cccc xlix. de mēse aprilis renūciauit papatui dictus felix: ⁊ hoc mortuo Euge. ⁊ nico. 5. succedēte ei ī papatu. P⁹ quē successit Calixtus .3⁰. natione cathalanus. deinde pius secūdus scenensis: ⁊ nūc feliciter regnat paulus papa. 5⁰. natione venetus.

Oz concilia generalia nō possunt ꝑfigere legem pape.

n Dtat ab. de sici. su/ per. c. significasti de elec. ꝙ concilia generalia nō possunt statuendo ꝑfigere legē pape: īmo in omnibus statutis concilij intelligitur tacite excepta auctoritate pape: ⁊ tex. huius decretalis significasti frequenter allegatur: p̄cipue in materia vbi disputatur de potestate cōcilij ⁊ pape. Et vide de hoc bonū tex. 9. q. 3. vbi dicit. Nemo iudicabit vel iudicare potest primam sedez .s. papam: nec augustus nec populus nec clerus ⁊ c. alior. ⁊ multa alia. c. ibi posita ad idē faciūt Et ꝑ istum tex. arguit Jo. an. ꝙ sententie pape ē

ſtandum:qñ ꝺtradicit ſnīe totius concilij.Et re/mittit ad notata in.c.in iſtis di.4.ꝛ.c.ſicut.di.16. Infert etiam Io.an.ꝙ ꝓ iſtū texꝫ ſoluꝫ papa po/teſt interp̄tari ſtatuta concilij:nec mirū cū ſm eū poſſit ꝛ tollere ꝛ limitare:vt.c.ſtatutū ꝺ reſcrip. li.vi.Uide bonā glo.ī.c. vbi piculū ꝺ elec.li.vi. que dicit ꝙ licet nō ſit licitū: ꝙ papa reuocet ſta tuta concilij ſine ipſius concilij conſilio: poteſt tamen ſi vult: ꝓ quo facit texꝫ hic ꝛ ibi:ſꝫ texꝫ iſte ꝛ omnia predicta debent limitari ꝛ reſtringi ad ea:que pendēt a plena diſpoſitione pape. Nā in his que ſūt iuris poſitiui: indubitanter ē papa ſu pza concilīū:qz ipſe eſt caput eccleſie.Unde licꝫ poteſtas ſit data pape ꝛ toti eccleſie:pape tamen tributa eſt tanq̄ capiti.vnde ꝺꝫ coꝛpus moueri a diſpoſitione capitis.Uide bonū texꝫ.ad p̄dicta in.c.ita dñs di.19.ꝛ in nouo teſtamēto.ꝛ.c.q̄uis di.zi.c.q̄uis.ꝛ.14.q.i.loquit.ꝛ.c.pudēda. Sed in his q̄ nō dependēt a plena poteſtate pape:nō eſt ſimpliciter dicendū: ꝙ papa ſit ſupza ſtatuta concilij:nō in cōcernentibus fidē concilīū eſt ſu/pza papā.Uñ papa nō pōt diſponere cōtra diſpo ta p cōciliū in biꝰ.vide bonū texꝫ. cum glo.di.19. anaſtaſius. Hinc eſt ꝙ concilīū pōt cōdemnare papaꝫ de hereſi: vt di.40.ſi papa. Pōt enī eſſe hereticꝰ papa ꝛ de hereſi iudicari. Et dicūt doc. in.c.fidei fauoꝛē de here.li.vi.ꝙ cōciliū ē iudex puta tantū ꝙ ſi papa mouereť melioꝛibus rōni/bus ꝛ auctoꝛitatibus q̄ concilīū: ſtandū tūc eēt ſnīe pape. Nā ꝛ concilium pōt errare:ſicut alias errauit in facto matrimonij inter raptoꝛē ꝛ rap/tam declarās nō poſſe eſſe matrimoniū: ꝛ dic tum hiero.melꝰ ſentientis fuit poſtea p̄latū ſta/tuto cōcilij.36.q.z. tua iuncto.c.placuit. facit qō notať ꝛ legiť di.20.c.i. Nā in cōcernentibꝰ fideꝫ dictū etiā vnius p̄uati eſſet p̄ferendū ſnīe pape: ſi melioꝛibus rōnibus ꝛ auctoꝛitatibꝰ noui ꝛ ve. teſtamēti moueret q̄ papa:nec ob.ſi dicať ꝙ cō ciliū nō poteſt errare:quia xp̄s oꝛauit ꝓ eccleſia ſua ne deficeret: vt notatur in.c. maioꝛes. extra de baptiſ.ꝛ.24.q.i.a recta.ꝛ.c. pudenda. Nam licet concilīū generale totam eccleſiam vniuer/ſalem concernat: tū ibi vere nō eſt vꝛis eccleſia ſꝫ repñtatiue: qz vꝛis eccl̄ia conſtituiť ex collec tione oīuꝫ fideliū.vñ oēs fideles terre cōſtituūt totam vniuerſalem eccleſiam: ſaltem cuius ca/put ꝛ ſponſus eſt ipſe chꝛiſtus. Papa autem eſt vicarius ipſius chꝛiſti: ꝛ nō verum caput eccle/ſie: vt nōt glo.ne romani de elec.in cle.que etiā dicit:ꝙ moꝛtuo papa:eccleſia nō eſt ſine capite: quia nō eſt ſine chꝛiſto:qui eſt caput eius:ꝛ iſta eccleſia eſt que nō poteſt errare:de cōſe.di.i.ec/cleſia.Unde poſſibile eſt ꝙ tota fides remane/ret in vno ſolo:ita ꝙ verū eſt dicere:ꝙ fides nō deficit in eccleſia:ſicut ius vniuerſitatis pōt reſi/dere in vno ſolo:aliis peccantibus:hoc patuit pꝰ paſſionem chꝛiſti: vbi remanſit in ſola virgine quia omnes alij ſcandalizati ſūt:ꝛ tamen chꝛiſtꝰ oꝛauerat ꝓ petro ante paſſionem: vt nō ꝺefice/ret fides ſua: ergo nō ꝺicitur eccl̄ia ꝺeficere nec errare:ſi remaneat fides in vno ſolo. Itē ꝺi/co ꝙ in concernentibus vniuerſalem ſtatum ec cleſie nō poteſt papa diſponere contra ſtatutum generalis cōcilij: ſi ſtatuendo ꝺecoloꝛaretur ſta tus ipſius eccleſie: vt ꝺicit texꝫ.i.q.7.c.ꝛ ſi illa.et in hoc caſu intelligo multas glo.que videnť vel le ꝙ papa nō poteſt diſponere contra vniuerſa/lem ſtatum eccleſie: vt notatur in.c. litteras. ꝺe reſti.ſpoľ.ꝛ vide quod nōť Innocen.in.c.quan/to de conſue.vbi ꝺicit ꝙ nō eſt papa pmittend⁹ venire contra ſtatum vniuerſalem eccleſie:ſi in/ꝺe infamaretur eccleſia:ſecus ſi ex cauſa ratio/nabili papa vult venire limitando ſtatum eccle/ſie ſeu tollendo ſtatutum concilij ſuper ſtatu ec cleſie:ſic intelligo que nōt glo. in.c.que ad per/petuaz.25.q.i.hec ille. Pe.ꝺe ancha. videť ꝺice/re:ꝙ papa poteſt tollere ſingula ſtatuta eccleſie. .ſ.mere iuris poſitiui:quia iſtud vel illud:ſed nō omnia ſimul: quia hoc eſſet ꝺeſtruere ſtatū vni uerſalem eccleſie. Idem abbas ꝺe ſicilia indu cit glo.ſuper.c.ſi papa.ꝺiſ.40. vbi ꝺicit ꝙ papa poteſt etiam iudicari ꝓ quolibet moꝛtali notoꝛ/rio:in quo eſſet incoꝛꝛigibilis ꝛ ſcandalizaret ec cleſiaz:quia talis contumacia reputatur hereſis: ꝛ multum opi. illius glo.appꝛobat: ſed vt ſupza in ti.ꝺe ſūmis pontificibus dictum eſt per pe.de paľ.illa glo. non eſt vera: quia illa ꝓtinacia im/pꝛopꝛie ꝺicitur hereſis.Sed cum ꝺicitur in dic to.c.ſi papa.ipſum ꝺe hereſi poſſe iudicari: intel ligitur pꝛopꝛie ꝛ ſtricte hereſis:pꝛout impoꝛtat erroꝛem circa fidem:nō pꝛo ꝓtinaci permanen/tia in aliquo crimine etiam notoꝛio. Uerus eſt ꝙ in concilio conſtantieñ.celebꝛato circa annos ꝺomini.M.cccc.vij.in quodam ꝺecreto quod incipit frequēs: fuit ſtatutū ꝙ ñ ſolū ī cā hereſis ſꝫ ī cā ſciſmatis cōciliū poſſꝫ ꝺe papa iudicare:ꝛ recte:qz ſatis appꝛopīquat hereſi:ꝺifferēs ab eo ſicut ꝺiſpoſitio ad habitū.non videtur intelligē ꝺum ꝺe omni ſciſmate:ſed ꝺe eo quod oꝛtū eēt in electione ipſius ſummi pontificis:vt cum ꝺu bitaretur pꝛobabiliter:vtrum canonice eſſꝫ fa/cta an per violentiam ꝛ huiuſmoꝺi:ſicut accidit ꝺe ſciſmate:quod tunc in ꝺicto concilio conſtan tienſi fuit amotum:quod ꝺurauerat per annos xl.vel circa:ꝛ oꝛtum habuit poſt moꝛtē greg.xi. In creatione ſucceſſionis immediate qui ꝺictꝰ eſt vrbanus.vi.ex eo ꝙ ꝺicebatur illa electio fa cta per metum:qui cadere poterat in conſtantē virum:vnde a cardinalibus recedentibus poſt menſes aliquos ab eis creatus fuit alter in ciui/tate fundoꝛum in cofinibus regni ſicilie:qui ꝺi/ctus eſt clemens.6⁹.ſed non ꝺe ſciſmate: qō oꝛi retur habito ſeu pꝛeſidente vno indubitato ſū/mo pontifice:ex hoc ꝙ aliqui ſ̄cederent ab obe ꝺientia eius:ſtatuentes ſibi aliud caput:ſicut fa/ctum eſt in concilio baſilieñ.Effecto conciliabo lo temerarie ꝺeponentibus Eugenium.4. vni/cum ꝛ indubitatuꝫ vicariū ieſu xp̄i: ꝛ erigentibꝰ

.XXIII.

nephārie idolum: quē appellauerunt felicē pri⁹ ſabaudie ducem dictum amadeum.

Qñ dicitur concilium legitime celebratum.

q Uando concilium dicit legitime celebratum tē. quod no tandū q tūc ſit legitime generale concilium: qñ fit de mandato pape: ipſo intereueniente: vel alio de eius ſpeciali mandato: iuxta id quod legitur ⁊ notat di. 3. §. porro. ⁊ di. 17. c. i. ⁊. z. idē tho. vt ſupra patuit in ti. p̄cedenti. Sciendū etiā q priſcis temporibus: in congregatione cōcilioꝝ ſemper interfuerunt impatores: vt p̄z in. c. canones. di. 15. ⁊. di. 17. §. hinc etiā. dicitur de theodorico rege conuocante concilū: ⁊ multa concilia fuiſſe p̄ imperatores cōuocata: vt patet in diſcurſu hiſtorie tripartite: ⁊ in libro concilioꝝ: ideo autez antiquitus imperatores cōmuniter concilia cōgregabant: quia eccleſia tūc male poterat vti poteſtate ſua ꝓpter aduerſitates ⁊ diuerſitates q̄s patiebatur ab hereticis: quibus aliqñ fauebant ⁊ adherebant magni p̄ncipes ⁊ reges: vnde ſtatim cū potuit hoc cōtigit: ⁊ nō p̄ p̄ncipes ſed p̄ ſe cōcilia cōuocauit: ⁊ aliqñ p̄ imperatores p̄cipiēte eccleſia celebrata ſūt concilia: aliquando ipſa rogante: ⁊ poſtea auctoriſante: aliqñ ipſa ratificante: vt di. 17. p̄ totum. ⁊ maxime in. §. hinc etiā. ⁊ aliquando conſultu imperatoris ⁊ ſui p̄ſentia. Dicunt aūt aliqui: q papa negligente ⁊ nolente conuocare concilium ad locum idoneum ꝓpter aliqua cauſa ardua īminenti: poteſtas congregandi conciliū ſpectat primo ad omnes cardinales qui poſt papam ſūt maiores clerici omnib⁹ alijs quibuſcūq: ar. eius quod legitur ō maio. ⁊ obe. .c. i. p̄ Jnno. ⁊ quia cenſent vnum corpus cū eo quaſi ſede vacante: videtur ad eos ſpectare tal poteſtas. 2° ſpectat ad patriarchas: ⁊ p̄cipue ad conſtantinopolitanum: cuius ſedes eſt p̄ma poſt romanam: vt p̄z di. 22. de conſtantinopolitane ⁊ alijs. c. Quod tamen intelligendū cum catholicus eſt patriarcha. 3. ad imperatorē. 4. ad reges. 5. ad alios p̄ncipes. nam poteſtas vnius deuoluitur gradatim ad alium ꝓpter negligentiaz: ar. de elec. c. cum in cunctis. ⁊ de conceſ. p̄ben. c. z. vel dicamus q due partes concilij in aliquo loco idoneo congregate poterunt ⁊ alios cōuocare: iuxta nō. p̄ Jnno. in. c. z. de no. ope. nun. ſi aūt due partes nō ſūt congregate: tūc videtur habē locuz ordo ſupra poſitus. Ubi aūt papa eſſet hereticus vel de hereſi ſuſpectus: tunc ad eum nō ſpectare videtur poteſtas congregandi conciliū ar. di. 40. ſi papa. Sed queritur qui ſint vocandi ſeu qui venire debeant ad concilium generale. Ad quod dicendum videtur: q ſolum epiſcopi ⁊ ſuperiores ſūt de neceſſitate vocandi: vt notat Jnno. ⁊ Jo. an. in. c. graue de p̄ben. ⁊ facit ad hoc di. 18. epiſcopus non debet: ⁊. c. propter cum ſequenti. eſt tamen in poteſtate pape conuocare etiā abbates ſi vlt: ar. 63. di. c. adrian⁹. vbi fit mētio de abbatib⁹. Et de gregorio. x. legitur q ad concilium generale quod congregari fecit lugduni vocauerat beatum Thomam de aquino: ⁊ hoc ſue eminentis ſcientie ratione: qui tamē nec epiſcopus nec abbas nec alius prelatus erat: imperatorem vel alios p̄ncipes nō tenetur conuocare per. §. hinc etiam. di. 17. pōt tamen ſi vult vocare ſi ei videtur expediens ad ſcandala vitanda: vt di. 63. §. verū. Et ſi querat an papa teneatur omnes epiſcopos ⁊ ſuperiores conuocare totius orbis: loquēdo de catholicis: rñdeo q hoc videtur ex eo quod habetur di. 16. c. i. vbi dicitur q ſancti patres in concilio niceno: quod fuit p̄mum ⁊ ſolennius de omni orbe terrarum conuenerunt: ⁊ quia in concilio puinciali omnes epiſcopi ꝓuincie ſunt vocandi ſub archiepiſcopo ſuo: vt di. 18. per totum: ergo a ſimili in concilio vniuerſali omnes epiſcopi orbis: cum papa dicatur archiepiſcopus vrbis: di. 25. in fi. ⁊ ꝓuincia eius ſit vniuerſitas orbis: qō quidem ſatis iuſtum ibi agitur de maximo p̄iudicio ⁊ de rebus arduis: facit quod legitur di. 19. anaſtaſius. ⁊ di. 21. nunc autem. ſatis tamen videtur poſſe dici: q vbi nō agitur de fidei dubijs: vel de facto pape poſſit numerus relinqui arbitrio: quot. ſ. ⁊ qui ſunt vocandi: nam concilium generale videtur id quod pape mandato congregatur: ipſo interēſſente vel alio eius nomine: ⁊ de eius ſpeciali mandato: iuxta id quod notatur di. 3. §. porro ⁊ di. 17. c. i. ⁊. z. ⁊ in ſūma. nec curandum videtur de numero diminuto prelatorum ibi exiſtentiū propter verbuz chriſti dicentis math. 18. vbi ſūt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi ſum in medio eorum. i. q. i. cum ſcriptura. ⁊. 24. q. i. alienus eſt. Cum tribus enim pueris. ſ. anania et alijs ſimplicibus ⁊ vnanimibus ⁊ dei mandata ſeruantibus dominus fuit: ⁊ eos irrorauit in medio ignis: vt patet di. 16. per totum. in multis cōcilijs congregatis in valde differenti numero cōuenerunt epiſcopi: aliquando in maximo numero: aliquando eniz fuerunt. 600. aliquando. 300. aliquando. 200. aliquando centū: aliquando. xl. aliquando. xxx. aliquando. xx. aliquādo. xv. epiſcopi. ⁊ in omnibus facti ſunt canones: aliquando plures vel pauciores: ⁊ aliquando papa fuit preſens: aliquando legati ex parte ipſius. Jn niceno interfuit ſanctus nicolaus: in quodam carthaginenſi interfuit ſanctus auguſtinus: ⁊ cū aureolio carthaginenſi archiepiſcopo ediderūt canones: ſed quando de fide agitur ⁊ hereſib⁹ extirpandis vel ſciſmatibus: quia cauſa eſt cōmunis omnibus catholicis: ⁊ omnes tangit: ab omnibus epiſcopis catholicis tractari ⁊ terminari debet: ⁊ omnes epiſcopi debent ad conciliū conuocari ſm regulam: qō omnes tangit debet ab omnibus approbari. de reg. iur. li. vi. ⁊ di. 56. c. i. ⁊ de his que ſiunt a ma. par. ca. c. ſi. Reſidet au-

ctoritas tamen concilij penes vocatos venientes ⁊ saltem si interſunt due partes omniū epiſcoporū oꝛbis: p id qꝫ legit̄ de bis que fi. a ma. par. ca. c. i. p Jo. an. vel forte ſufficeret ſi maioꝛ pars epiſcoporum oꝛbis interfuerit: vt nō. p compo. in. c. quia propter. de elec. qui aūt vocati nō veniunt: legitimo impedimēto ceſſante: vtiqꝫ peccant: vt p3 di. 18. ⁊ puniri debent. Qui aūt impediti ſūt: excuſatoꝛē mittere debent: vt patet ibidem. In ſeſſione autē in concilio quis alīū inter p̄latos eiuſdem dignitatis: puta epiſcopos vl̄ archiepiſcopos abbates ⁊ huiuſmodi debet p̄cedere: notat gregoꝝ papa ſic ſcribēs: E̅pos ſm oꝛdinationis ſue tempus: ſiue ad conſedendum in concilio: ſiue ad ſubſcribendum: ſiue in qualibet alia re ſua attendere loca decernimus: ⁊ ſuoꝛum ſibi p̄rogatiuam oꝛdinum vendicare: dis. 17. §. illud de clericis. ⁊ ſubdit Gratianus: q̄ tempus oꝛdinationis non ad eccleſias ſed ad perſonas refertur: ſicut ex conſuetudine ſancte romane eccleſie: ⁊ epiſcoporum vniuſcuiuſqꝫ p̄uincie euidenter apparet.

Q̄ nō licet appellare a pontifice romano ad ſucceſſoꝛem ipſius.

q Quoniaꝫ quidam hoſtes virtutis ⁊ vnitatis aduerſarij dicere p̄eſumpſerunt: q̄ licet a romano pontifice ad ſucceſſoꝛem ipſius vel ad generale conciliū appellare: ideo cum coꝛrectione ſedis apoſtolice intendo p̄bare: q̄ ſentire q̄ a romano pontifice poſſit ad quēcunqꝫ appellari: eſt hereticū manifeſte: ⁊ hoc p̄obo vnica ratione que talis eſt. Quicunqꝫ p̄iuilegiū romane eccleſie a chriſto traditum auferre conatur: eſt hereticus: ſed dicens ⁊ tenens: q̄ licet appellare a pontifice romano ad ſucceſſoꝛem eius: aufert p̄iuilegium romane eccleſie a chriſto traditum: ergo talis manifeſte hereticus eſt. maioꝛ ponit̄ in decret. di. 22. c. omnis. vbi dicit̄ ſic. Non dubiū eſt: q̄ quiſquis cuilibet eccleſie ius ſuum detrahit: iniuſticiam facit: qui autem romane eccleſie p̄iuilegium ab ipſo ſummo omniū eccleſiarū capite traditum auferre conatur: hic p̄ocul dubio in hereſim labitur: ⁊ cum ille vocetur iniuſtus: hic eſt dicendus hereticus. fidem quippe violat qui aduerſus illā agit: que eſt mater fidei: ⁊ ipſe contumax inuenitur: qui eam cunctis eccleſiis p̄tuliſſe cognoſcitur. Ad p̄obationē minoꝛis p̄emitto tria: p̄imum eſt quid vocatur p̄iuilegiū romane eccleſie. ſecundū eſt que ſunt p̄iuilegia romane eccleſie a chriſto eidem tradita. tertiuꝫ eſt a quo ⁊ ad quem eſt generaliter appellandū

Quantum ad p̄imum

P̄iuilegium romane eccleſie eſt dignitas vel p̄erogatiua conceſſa romane vel vniuerſali eccleſie in perſona beati petri p̄imi romani pontificis ⁊ vniuerſalis vicarij ieſu x̄pi. hec p̄obantur per illud quod habetur di. xxij. c. omnis. vbi dicitur ſic: ipſam romanam eccleſiam ſolus ipe fundauit: ⁊ ſuper petrā fidei mox naſcentis erexit: qui beato petro eterne vite clauigero terreni ſimul ⁊ celeſtis imperij iura cōmiſit. nō ergo quelibet terrena ſententia ſm illud ver. buꝫ quo conſtructum eſt celum ⁊ terra: ⁊ per quod oneꝫ condita ſunt omnia elementa: romanam fundauit eccleſiam: illius certe p̄iuilegio fungitur illius auctoꝛitate fulcitur: ex his patet q̄ p̄iuilegium romane eccleſie dicitur dignitas: que ei in perſona collata eſt. Secundo videndum eſt que ſunt illa p̄iuilegia que habet romana eccleſia vel romanus pontifex: quod eſt idem: ⁊ quāuis explicando dignitates ſūmi romani pontificis: poſſent enumerari multa: tamen ad p̄opoſitum enumero quinqꝫ tantū. P̄imum eſt q̄ romanus pontifex eſt caput ſummuꝫ ⁊ vnicum vniuerſalis eccleſie: habens p̄imatum ⁊ p̄incipatū ſuper totam eccleſiam: ⁊ nullus eſt eo maioꝛ vel ſuperioꝛ: ⁊ ipſa romana eccl̄ia: ⁊ per hoc etiam dicitur caput ⁊ mater ⁊ p̄inceps omniū eccleſiarum. iſta patent per multa. c. di. 12. c. non decet a capite membꝛa diſcedere: ſed iuxta ſcripture teſtimonia omnia membꝛa caput ſuū ſequunt̄. Nulli vero dubium eſt: q̄ apoſtolica eccleſia mater ſit omnium eccleſiarum: a cui⁹ nos regulis nullatenus conuenit deuiare: ⁊ ſicut filij⁹ venit facere voluntatem patris: ſic ⁊ vos implete voluntatem matris veſtre: que eſt eccleſia: cuius caput vt p̄edictum eſt romana exiſtit eccleſia: vbi notandum q̄ id quod p̄ius dixerat eccleſia apoſtolica: poſtea dixit vt p̄edictum eſt romana: ex quo patet q̄ eadem eſt romana et apoſtolica eccleſia: di. 19. ita dominus. Secūdum p̄iuilegium romane eccleſie vel romani pontificis eſt: q̄ romanus pontifex eſt generalis p̄inceps ⁊ p̄latus habens ſuper omnes plenitudines poteſtatis: ⁊ ei ſubiecti ſunt omnes qui p̄tinent ad eccleſiam militantem: eiqꝫ in omnib⁹ obedire tenentur: etiam ſi gratia videantur: patet hoc. 2. q. 5. qui ſeipſa. nāqꝫ eccleſia que ſancta eſt: ita reliquis eccleſijs vices ſuas oꝛdinauit vl̄ credidit largiendas: vt in partem ſint vocate ſolicitudinis nō in plenitudinē poteſtatis. Unde cum in pallio conferatur pontificalis officij plenitudo: p̄out dicitur extra de aucto. ⁊ vſu pal. ſolus romanus pontifex in miſſarum ſolennijs pallio ſemper vtitur vt vbiqꝫ: quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem eccleſiaſtice poteſtatis: que per pallium ſignificatur. Alij autem eo nec ſemper nec vbiqꝫ: ſed in eccleſia ſua in iuriſdictionem catholicam acceperunt: certis debēt vti diebus: quoniam vocati ſunt in partē ſolicitudinis: ⁊ nō in plenitudinem poteſtatis: extra eo. ad honoꝛem. q̄ ⁊ ſit vniuerſalis habens poteſtatem ſuper omnes: habetur di. 93. c. benignus.

·XXIIII·

Tertium priuilegium est: q romanus pontifex potest condere statuta perpetua firma ⁊ immutabilia. Unde di. xi. Consequēs est vt ab huiusmodi sedis rectoribus plena auctoritate factus: nullius consuetudinis prepediente occasione remoueatur: sed firmus ac inconcusse teneat ⁊ hanc firmitatem in suis ordinationibus innuit christus: cum dicit: tu es petrus ⁊c. math. 16. Et quāuis xps dicatur fundamentum ecclesie: iuxta illud. i. Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere preter id quod positum est: qō est dominus iesus: ⁊ petrus etiam dicatur fundamētum scōm illud. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. math. 16. aliter tamen ⁊ aliter. Nam xps est fundamentum quasi naturale seu vniuersale: quod sustentat omnia: petrus autem est fundamentum quasi primus lapis adherens fundamento naturali: quod est xps: xps ergo ē fundamentum ecclesie: quod sustentat totū edificium spirituale: petrus vero ⁊ quilibet eius successor seu apostolica sedes fundamentum dicit vt prima pars edificij: propterea vocatur petra vt di. 19. ita. hoc idē dicunt hiero. Chryso. orige. ⁊ Tho. s. q petrus cum christo ⁊ post christum est fundamentum ecclesie ⁊ petra. Quartum priuilegium est: q romanus pontifex dat auctoritatem ⁊ robur omnibus concilijs: ⁊ hec patent ex p̄missis: quia si est vnicum caput ⁊ princeps totius ecclesie: habens super omnes plenitudinem potestatis: ⁊ solus potens facere statuta firma ⁊ perpetua tanq̄ ecclesie fundamentum: sequitur q solus potest roborare statuta conciliorum ⁊ firmare: hoc autem patet di. 17. per totum ⁊. z. q. 5. ideo huic sancte sedi prestita priuilegia specialiter concessa sunt tam de concilijs ⁊ iudicijs ⁊ institutionibus episcoporum congregandis: q̄ de sūmis ecclesiarum negocijs. Item. 3. q. 6. ductum a sanctis apostolis successoribus q eorum in antiquis decretū est statutis: q hactenus sancta ⁊ vniuersalis eccl'a apostolica tenet: nō oportere: preter sententiam romani pontificis concilia celebrari. Quintus priuilegiū romane ecclesie ⁊ romani pontificis est: q omnes iudicat: ⁊ a nullo potest iudicari: di. 40. si papa. vbi dicitur huius culpas redarguere p̄sumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus: nisi deprehendat a fide deuius. 29. q. 3. c. conquestus. §. sola enim romana ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnibus: de ea autem nulli iudicare permittitur. Tertium principale: videndum est a quo ⁊ ad quem liceat appellare: ⁊ respondeo breuit: q a minori ad maiorem: ab inferiori ad superiorem appellari potest: ⁊ nō econuerso: ⁊ hoc nomen appellationis importat: quia appellatio est p̄clamatio grauati ab iniquo iudice p iniquam sententiam a qua petit releuari p eum: ad quem appellat. Releuare aūt nō potest aliquis iniuriam ab aliquo factam: nisi habeat iurisdictionem sup illum qui fecit iniuriam: iurisdictionē autem nō habet qui ius dicere nō potest. Unde iurisdictio dicit quasi iuris dictio. sed potest dicere aliquis ius dupliciter: vno modo p modum cognitionis: ⁊ sic ius dicere potest quicunq; iurisperitus vel doctus sciens docere in aliqua materia quid iustum vel iniustum: ⁊ ad talem modū potest haberi recursus pro consilio: sed nō p̄ reclamatione auxilium impendendo. Sed. 2°mo do potest ius dicere aliquis per modum sententie obligantis. ⁊ hoc p̄prie ⁊ solum pertinet ad iudicem iurisdictionem habentem: qui potest eū contra quem ius dicit. i. sententiam fert ad tenendum quod iudicatum est sententialiter coercere: ⁊ talis est superior eo contra quem iudicat: qz inferior aut equalis superiorē coercere nō pōt. Item cū appellatio fit ad releuandum grauatū: oportet vt sit apud illum: qui possit ⁊ grauatum ⁊ possit grauantem a desistendo grauamine cogere. Unde necessario sequitur: q appellatio a minori ad maiorem: ab inferiori ad superiorem fieri debet: vt habet. z. q. anteriorū. §. illo. ar. ad hoc di. xi. inferior. ⁊. z. q. 6. placuit. xi. dis. nunc autem. Patet ḡ q appellandum est a minori ad maiorem: ab inferiori ad superiorem: a mēbris ad caput: a filijs ad matrem. Et ex his tribus p̄ambulis probatur predicta minor. s. q quicūq; sentit q a romano pontifice ad quēcunq; alium liceat appellare: conatur quantum in se est: auferre priuilegia romane ecclesie: quod probat ex omnibus premissis. primo sic. Quicunq; sentit romanum pontificem nō esse sūmum supremū ⁊ vnicum caput totius ecclesie: auferre conatur priuilegium romane ecclesie a christo concessū: sed quicunq; a papa esse appellandum sentit: sentit papā nō esse sūmū ⁊ vnicū caput ecclesie: ergo ⁊c. Maior patz ex p̄mo preambulo. Minor ex 3. patet ex quo sequitur: q quicunq; hoc sentit: sentit contra articulum nicene synodi: vbi dicitur: vnam sanctam ecclesiam: quia ecclesia habet vnitatem ex vnitate capitis. Unde ⁊ Jo. x. dicit. Christus fiet vnum ouile ⁊ vnus pastor: sed si licitum esset appellare a papa: ⁊ ille ad quem appellaretur esset caput: sic papa nō esset caput: vel essent duo capita: qō esset monstruosum et disrumpens ecclesie vnitatem. Et hinc est: q felicis recordationis Bonifacius. 8. in extrauagāti que incipit: vnam sanctam: probat p vnitatem ecclesie esse de necessitate salutis, omnem humanam creaturam romano pontifici esse subiectā.

Secundō arguitur idē ex secundo priuilegio sic. Quicunq; asserit q romanus pontifex nō habeat plenitudinem potestatis super omnes: auferre conatur priuilegiuz ecclesie romane a xpo traditum: qō pz per secūdum priuilegiū supra positum: sed sentiens appellandum esse a papa sentit ipsum non habere potestatis plenitudinem super omnes: ergo ⁊c.

minor pars: qz ille ad quem appellatur: habz po
testatem super illum a quo appellatur: quia pōt
eius iudicium mutare z sniam retractare: sed si
quis haberz potestatem supra papā: papa carerz
illa potestate: eo q in hoc essz ei subiectus: z per
consequēs non haberz plenitudinē ptātis.

Ex tertio pviilegio ar

guitur idē sic: Quicunqz sentit romanam ecclīaz
non habere firmitatē immobilē z ppetuam: au
ferre conatur pviilegia romane ecclie ei a xpo
tradita: sz sentiēs q a romano pontifice possit
appellari: sentit romanā ecclīaz non habere per
petuam z immobilē firmitatē: g̃ pdictum pviui
legium ei auferr̄ conatur. maior pars: qz eccleśia
sicut est vna sic est firma: iō dicitur i vtroqz sym
bolo: vnam sanctam ecclesiam. Sanctum autē
idem est qō firmum. vnde z immutabilia statu
ta vocantur sanctiones. minor pars: quia iudex
ad quem appellatur pōt iudicia z sentētias eius
a quo appellatur mutare z ītractare: ergo si a pa
pa sit licitum appellari: iudicia z sentētie pape ī
mutabiles z firme non erunt. Et iō quicūqz sta
tuta pape crediderit violanda: puaricator fidei
reputatur ideśt hereticus. 25. q. i. generali.

Ex quarto pviilegio

pbatur idē sic: quia si appellari posset ad aliū:
aut appellaretur ad alium papam aut ad concili
um generale: non ad papam successorem: tuz qz
non habz imperium par in parē: extra de elec. c.
inotuit. §. q̃uis. tum qz romanus pontifex parē
potestatē habet cum precedente. Is autem ad
appellatur: debz esse superior: tum ēt qz absens:
sicut ille qui mortuus est ex hoc mundo migra
uit. tum' etiam quia potestas pape se extendit ad
illos: qui sunt super terram: vt patet ex forma col
late potestatis. s. quodcūqz ligaueris sup terram
erit ligatum z in celis. Sup terram autē non est
papa defunctus: sz nec ad concilium generale a
papa appellari potest: qz papa omni concilio su
prior ē: nec robur habz quicquid agit̄: nisi aucto
ritate romani pōtificis roborēt̄ z confirmēt̄: sen
tire ergo: q ad cōcilium a papa appellari possit:
ē hereticum z cōtra illum articulum: sanctā eccle
siam catholicam. Ex. 5. pviilegio pz idē sic. Qui
cunqz sentit: q a papa possit ad alium appellari:
sentit q romanus pōtifex ab alio possit iudicari
sz hoc ē cōtra pviilegium romane ecclesie: er
go talis sic sentiēs pviilegiū romane ecclesie au
ferre conat̄. Itē hoc sentire ē sentiē q papa hēat
superiorē: z q sit aliquis eo maior: quod ē dicere
romanum pōtificē non eē vnum caput z vniuer
sale: z p cōsequens sentit contra ecclesie vnitatē

Sed cōtra ista sūt due

obiectiones. Prima est: q romanus pontifex est
homo purus: z potest peccare. Deus autē q non
deficit necessarijs non reliquit eu3 sine remedio
sue salutis: sed si nō esset: qui possit eum corrigē
inueniret̄ sine remedio salutis sue: vt igit̄ nō re
maneat sine remedio salutis: videt̄ q aliqs pos
sit eum corrigere in casu in quo peccaret mani
feste z enormiter. Sed ad hoc rndet̄: q licz pa
pa vt singularis persona z ex pprio motu agens
peccare possit in moribus: tamen a nullo hoīe
potest reprehendi. s. p modum iudicij: vt eū. s. cō
demnare valeat: vt dicit̄ ī illo. c. si papa di. 40.
nec p hoc remanet sine remedio sue salutis: vt
dicebat̄ in argumento. Mā habet sacrā scriptu
ram eius z omniū vicia corrigentē: habet ratio
nem z sinderesim redarguentem: z licz non pōt
increpari vel iudicari: potest tamen admoneri z
exhortari: iuxta illud. i. ad thi. 4. Seniorem ne
increpaueris: sed hunc obsecra vt patrem: nec fa
cile pīsumendum est ipsum esse in aliquo irreti
tum crimine. vnde symmachus di. 40. nō vos.
dicit. Quis enim sanctū esse dubitet: quem apex
tante dignitatis attollit. Igit̄ q̃uis peccare pos
sit: vt pśona singularis: tamen a nullo pōt redar
gui. i. iudicari vel ab ipso ad aliū appellare.

Secunda obiectio ēt a

lis. Contingere posset q papa esset hereticus. et
vellet heretica statuta condere: qō si contigeret
deficeret fides petri: quia nō esset qui in hoc ca
su posset resistere: nec teneretur ecclesia statutis
eius hereticis obedire. Videt̄ g̃ in hoc casu sal
tem licitum esse ad aliquez appellare. Ad istud
dicendum sicut pvius: q lz vt pśona singularis
ex motu proprio agens errare posset in fide: si
cut scribitur de leone contra quem hilarius pic
tauiensis ad concilium generale venit: tñ vtens
consilio z requirens adiutorium vniuersalis ec
clesie deo ordinate: qui dixit. Ego rogaui pro te
xē. ideo potest errare: nec potest esse: q vniuersa
lis ecclesia accipiat aliquid tanqz catholicum: qō
est hereticum: quia ecclesia vniuersalis que est
sponsa: z erit semper z est non habens maculam
nec rugam: ephe. c. 5. hec est xē. Item sancta ro
mana ecclesia: que semper immaculata perman
sit domino procurante z beato petro apostolo
opem ferente: ī futuro seculo pmanebit sine vlla
hereticorum insultatione. Cant). 5. dicit sponsus
de ecclesia: amica mea columba mea immacu
lata mea. Cyprianus. 24. q. i. c. loquitur in fine.
Adulterari non potest sponsa christi incorrupta
est z pudica. Si tamen papa vt singularis pśona
in heresim labereť notorie: adhuc tñ non est ap
pellandū a papa: qz talis pmo monendus est ab
illis: qui in electione pape totum corpus ecclesie
repñtant: qui sunt modo ecclesie romane cardi
nales: z si admonitus vellet se corrigere: nō de
berent eū iudicare: sed ipsemet humiliter ab er
rore desistens seipsuz deberet punire: sicut supra
dictum est de marcellino. xi. di. xē. Si aūt vellet
in heresim pertinaciter permanere: videretur a
papatu eoipso deiectus. 24. q. i. audiuimus. et

minor ē quolibet clerico catholico: vt dicit glo. 24.q.1.in prin. nec videretur habere posse sumi capitis dignitatē: si fidei nō tenuerit vnitatem.

Explicit tractatulus iste. Sequitur de concilio puinciali ⁊ synodali.

Via de concilio sy/

q nodali ⁊ puīciali nimis breuiter supra dictum est: hic aliqua addent notata p anto. de butri. ⁊ Jo. de imo. sup. c graue de pben. ⁊ p sex membra. Et p̄mum est. Qui sūt vocandi ad hi⁹ concilia. Ad qō dicendū q; vocādi sūt ad concilīū puinciale epi oēs totius puincie: ⁊ nō alij sūt necessario vocādi: p id qō habet di. 18. qīn qdē. ⁊. c. se. Si tū alij venerint voluntarie: sūt admittendi. s. plati ecclesiaꝝ dicte puincie: ⁊ sic pōt intelligi de his q̄ fi. a pla. c. fi. ⁊ qō ibi habet. Sz lz alij nō sint necessario vocandi: tñ poterūt ex honestate vocari: ex quo de eoꝝ factis agit. Et silit alij quoꝝ consiliū est necessariū: ar. di. 41. obeuntibus. Ad synodale aūt seu spāle ꝯciliū vocādi sūt abbates. s. nō exempti: nā exempti nō tenent accedere: ⁊ sacerdotes ⁊ clerus etiam ciuitatis' ⁊ dyocesis sūt vocandi: di. 18. decernimus. qō sans intelligendū est: dūmodo talit puideat: q; ecclie nō patiant magnū detrimentū in diuinis: ar. eorū q̄ habent de cle. nō resi. c. penul. Ulī possent aliq dimitti in diuersis plebanatib⁹: p̄cipue pro administratione sacroꝝ: p̄cipue pro infirmis qñ essent. Ad concilīū vero vle vt dictuz ē supra vocandi sūt epi totius orbis: ⁊ supiores plati et nō plati put pape videt.

Secundum mēbrum ē

q̄ expediri pñt in hi⁹ cōcilijs. Et in cōcilio gdez puinciali poterit cognosci de causis: q̄ vertunt int epos ⁊ clericos. 2. q. 7. si eps cū. 4. sequētib⁹ ⁊ etiā de oibus cāis clericoꝝ: q̄ deferunt: qō intelligit qñ factū est notoriū vel nō diffideret in breui posse liqdari. Quas cās diffinire poterit epus vel archiepus. 6. q. 3. scitote. ⁊ di. 18. c. i. ⁊. 2. ⁊ hoc cū cōsensu vel cōsilio alioꝝ epoꝝ vel maioris ptis eoꝝ: vt de tēpo. ordi. c. fi archiepus. ⁊ de accusa. sicut olim. De causis aūt archiepoꝝ conciliū ipsum cognoscere nō poterit: cū ꝯciliū nō habeat ptātē in archiepm: vt in capite: sz talia reseruantur supioris iudicio. Causas vero criminales epoꝝ conciliū ipsū poterit audire: sz nō diffinire absq; lnia pape spāli. 3. q. 6. accusatus. ⁊ de iudi. c. i. nisi repiat aliud i iure expressū: vt in dicto. c. grauem. Causas vero inferiores ab epis ⁊ criminales conciliū ipsū audire poterit ⁊ diffinire: vt habet. 15. q. i. c. i. ⁊. 2. In concilio vero synodali seu epali poterunt tractari cause ciuiles: ⁊ et criminales clericoꝝ: dūmodo nō agit ad penaz depositionis ab officio: cum eps solus nō possit penā talem imponere p ea q̄ habent. 15. q. 7. felix ⁊. c. se. ⁊ de re iudi. c. nō pōt. In cōcilio vero generali si in eo preest papa: pōt ibi de oibus causa cognosci: cū habeat plenitudinē ptātis ⁊ sit ordinarius omniū ⁊ totius orbis. 9. q. 3. cūcta. ⁊. c. per p̄ncipalē. si vero p̄sit in cōcilio generali alius loco pape: tunc idē quod dictum est de puinciali.

Tertium membrum est

qualē ptātē habeāt ipsi cōgregati in concilio an ordinariā vel delegatā ⁊ in q̄s. Et dicendū q; in cōcilio puinciali archiepus ibi p̄sidens habet ordinariā ad hoc. c. sicut olim de accu. Epi vo seu suffraganei q; ibi sūt in ipso cōcilio: siue sūt ibi vt iudices: put sūt fz aliq̄s: p id qō habet. 6. q. 3. §. scitote. siue ibi sint assessores: put sunt fm alios gesta p capl'm nō valebūt sine cōcilio eoꝝ vl' eis irrogatis: vt hic dicit Jo. an. p ea q̄ habent. 15. q. 7. si qs. Sz. d. Jo. ō imo. hic dicit q; pōt dici q; ipsi epi in cognoscēdo sūt ordinarij: cū ipsi p̄ncipaliter cognoscant: sed in diffiniēdo sūt vt assessores: q; ipsi p̄ncipaliť nō sententiāt: sed assistūt sententiāti: vt i cle. auditor de rescrip. Et aduerte q; in ipsa snīa archiepi nō solū requirit consiliū epoꝝ: sed etiā cōsensus eoꝝ: vel maioris ptis eoꝝ: vt dicit Jo. de imo. hic. q; si requireret solū consiliū: nō censeret gestū id qō gerit p ipsuz conciliū: put censet: sed potius p ipsū archiepm p id qō habet de arbi. c. cū olim. vnde regrit cōsensus saltem maioris partis ipsoꝝ epoꝝ: ⁊ hoc nisi sit causa criminalis epi: in qua regrit cōsens⁹ oīum: si tractat ad finem: vt deponat ab officio: vt p̄bat in dicto. c. scitote. sed in causis criminalibus p̄sbyteri diaconi vel subdiaconi etiam si agitur ad finē depositionis: sufficit cōsensus maioris ptis: vt notat archi. in dicto. c. scitote. ⁊. 15. q. 7. eps fm Jo. de imo. De concilio aūt synodali dicendum: q; ipse episcopus ibi p̄sidens habet ordinariā potestatē: sicut hz archiepus in synodo puinciali: vt di. 18. decernimus. In concilio vero generali: vbi p̄est papa: alij nō videnť habere iurisdictionē q. s. inter sūt: sed potius videntur consultores cū papa habeat plenitudinē potestatis: ⁊ ordinarius sit cunctoꝝ: vt. 9. q. 3. cūcta. ⁊. c. p̄ncipalē. Si vero i generali concilio p̄est alius de mandato pape: ⁊ ille censet habere delegatā: vt de offi. dele. p totū. De alijs vero q; ibi intersunt: dicendum videt idem: quod de assistentibus in puinciali concilio.

Quartum membrum

est: quot requirantur in cognitione causaꝝ: q̄ ibi agitant. Et dicendū q; in concilio puinciali vel epali: cū pcedat nō ex delegata potestate: sed ex ordinaria: si agat cā ciuilit contra p̄sbyterum vel alium in sacris cōstitutū: poterit contra epm p̄cedere archiepus in puinciali concilio constitut⁹ vel eps in synodali existens: nec regrit numer⁹ epoꝝ tūc: imo poterit ipse solus pcedere sine numero epoꝝ: ad hoc qō nō. de fur. c. fi. ⁊ de vsur.

c.i.fm do.anto.de butrio:imo ⁊ si cōtra eos agatur de crīe ad finē vt deponaī ab ecclesia:poterit ipse solus de cā cognoscere ⁊ eaz diffinire. 18. q.2.siquis ⁊.c.epi's. put voluit ipse dn̄s anto.post inno.⁊ io.an.qō itelligiī:q̄ possit solus p̄cedere sine numero:sed n̄ sine cōsilio eoꝝ ⁊ assensu vl̄ maioris partis cōcilij p̄uincialis:vel sine p̄sensu maioris partis cōcilij synodalis: ad hoc vt p ips cōciliū cēseaī factū:vt videī velle io.de imol. q ēt dicit p̄ino.⁊ io.an.q̄ talis numerus epoꝝ n̄ requiriī:ēt si tracteī de sñia excois vel suspensois ferēde ēt cōtra epm:cum archiepus possit talē sñiam ferre cōtra eps sine tali numero:vt ps ex his que hñī de cle.nō resi.c. ex tue. imo etiaz vicarius archiepi absente eo pōt tales sñias ferre:vt habeī i.c.romana de offi. ordi.li. vi. ⁊ hic ita transit dn̄s anto.sed certe vt cēseanī tales sētētie late p cōcilium:requiriī q̄ sint late de cōsensu eorum vel maioris partis scōm Jo.de imo. Si vo velit p̄cedere crīaliter ad finē:vt depōaī ab ordie ꝫ p̄bros diaconos vel subdiaconos:⁊ tūc archiepus vel epus solus p̄cedere nō poterit cōtra eos: sed requiriī vltra ipsū epum in cā p̄esbyteri numerus sex epoꝝ:⁊ in cā diaconi vel subdiacōi numerus trium epoꝝ:vt ps ex his q̄ hñtur i dicto.c.felix.⁊.c.nō potest. In causa vo epi si cōtra eum p̄cedere velit archiepiscopus ad depositiōem ab ordine seu officio:⁊ tunc requiritur vltra ipsū numer⁹.iz.epoꝝ.vt.15.q.7. felix. Et si aliquis eoꝝ sit suspect⁹: tūc de cōsensu accusati ⁊ accusatoꝝ eligeī ali⁹ de illa p̄uincia si hr̄i poterit:alias de p̄piqua.2.q.5.placuit.⁊ talis eliget archiepm de cōsensu accusati ⁊ accusatoris: put nō.glo.3.q.9.i summa.⁊ tal' numer⁹ ꝑs q̄s dā regriī i litis cōtestatiōe ⁊ allegatiōib⁹ audiendis ⁊ i actu sñie:imo ⁊ i libelli oblatiōe : p id qō habeī de libel.ob.c.i.fm hosti.qui ēt dicit: q̄ talis nūer⁹ requiriī ⁊ i cōmissiōe faciēda: p ea que habentur in autentico apud eloquentissimum. .C.de fide instru.imo etiam in relatione faciēda pape:p id quod habetur.i.q.6.duduz. imo ⁊ pl⁹ q̄ talis numerus erit necessarius: nō solū si agitetur contra ipsum episcopū criminaliter: ſz etiā ciuiliter in modum exceptionis opponatur crimen contra eum:: vt sic ipse confirmatus deijciatur fm ea que habentur i.c.super his de accu. q̄s autem Jnno.dixerit q̄ talis numerus requiritur:quando agitur de crimine ad finem vt deponatur ab officio seu ordine: ⁊ nō q̄s vt deponatur ab ecclesia:certe tamē q̄ numerus requiratur: q̄s p̄ponitur crimen p viam exceptionis: videtur di.24.illud. videtur q̄ tūc sufficiat numerus sex episcopoꝝ:vt videī p̄bari in dicto canone:illud qō videtur velle ibi archi.fm Jo.de imo. Jn cōcilio vero generali: vbi adest papa vl̄ alius de mandato eius in concilio existens p̄cedit:⁊ talis p̄cedere poterit nō solum contra p̄esbyterū ⁊ inferiores:ſz etiā contra epm ad finem vt etiā deponatur ab ordine vel officio:⁊ de ipa causa cognoscitur etiā criminaliter: ⁊ tunc nō requiritur etiaz aliquis numerus epoꝝ:p id quod habetur de do.⁊ contu. veritatis.⁊ de accu.c.cū dilecti. Et hoc nisi aliud appareat in forma mandati per id quod habetur.3.q.6. hoc quippe.

Quintum membrū est

an existentes in concilio habent ius reuocandi domum.i.redeundi domum ad placitum suum? Et dicendum q̄ aut concilium fuit specialiē congregatum p̄o aliquibus causis: ⁊ existentes ibi tenentur p̄o illis respondere: nec quo ad illas habent ius reuocandi domum: ex quo p̄o illis specifice congregatum est concilium. Et si p̄o alijs causis ibi conuenirentur:nō tenerentur: cū habeant ius reuocandi domum:per id quod habetur de foro compe.c. fi. Si autem concilium fit congregatū generaliter p̄o correctione morum ⁊ subditoꝝ:tunc nō habent ius reuocandi domum fm Jnnocē. qui dicit hoc habere locum in ciuilibus causis:alias si in criminalibus quis accusaretur : tunc videt q̄ habeat ius reuocandi domum:quia oporet q̄ in causa criminali quis specifice voceī:⁊ etiā specialiter crimina exp̄rimanī:p̄o quibus vocaī:ad hoc.5.q.2.c fi. Et ita hic transit Jo.an.p id qō dicit hic anto. de butri.inferri posse ad intellectum.c.i.de iudi. Quare facta fuit ibi illa interrogatio an vellet i concilio respondere: quia forte fm eum habebit ius reuocandi domum:⁊ etiam quia nō fuerat vocatus p̄o crimine illo:p̄o quo accusabatur: put hic refertur p Jo.de imo.qui dicit:q̄ licet hec opi. Jnno.quē sequiī hic Jo.an.⁊ anto. de butri.seruetur in practica:tamē sustineri posset alia opi.quam tenet Pe.de ancha.dicens:q̄ quando concilium est generaliter conuocatum nō habet quis ius reuocandi domum:vt hic plene p Jo.de imo. Et vt dictū est supra potest archiepiscopus facere concilium sine primate vel patriarcha:quando illi subest:vt di.18.c.i. Et eadem ratione episcopus synodale suum sine archiepiscopo:⁊ multo fortius patriarcha vel primas facere concilium cū epis ⁊ suffraganeis sue p̄uincie: cum sit in maiori dignitate: p id quod habeī in.c. duo simul de offi.or. ⁊ de ma.⁊ obe. .c.fi.fm Jo.de imo.qui etiam dicit:q̄ ad tale cōcilium nō tenebitur accedere archiepiscop⁹ subiectus primati vel patriarche:cum non reperiatur hoc iure cautum: ad hoc quod habetur di.18.c. .i.licet ipse archiepiscopus coram eo conueniri possit patriarcha vel primate de offi.or.c.pastoralis.⁊ ad eum appellari possit: vt de appel.c.dilecti filij. Sexto queritur an statutū factum p archiepiscopū ⁊ suffraganeos suos in cōcilio p̄uinciali ⁊ sup criminibus ecclesiasticis laicoruz etiā nō vocatis laicis valeat:⁊ an laici sint vocādi ad concilia hī? Rñdetur p Jo.cal.cōsilio.8. q̄ vticz tenet ⁊ ligat:qō p̄bat multiplicit̄ p̄ p.c.i. de offi.or.⁊ de iudi.c.nouit. Et ad hoc bene fa-

.XXIII.

cit de pur.ca.c.nos inter cū glo.ſua. Nam ſi hoc pñt p viam iudicii vt ibi nō.ḡ ꝛ pñt p viam ſtatuti: q2 par eſt ptās eoꝝ in p̄dictis: imo fo2ſitan maio2: q2 p futura culpa vel exceſſu nō pñt fer/re ſñtiam excōicationis: ſz p viā ſtatuti pñt: vt in .c.romana de ſen.excō.li.vi.cōiuncto.c.vt aīarū de cōſti.li.vi. Nō ob.q nō interfuerint: q̄ſi ipſo/rū interſit vt ſic vocari debeāt.63.di.c.i.ꝛ de re.iur.c.qō oēs tangit li.vi.q2 nō eſt verū q ipſoꝝ interſit. Poſito enī q interfuerint pñtes: non tñ pñt p̄dicē: cū apō ipos obſeq̄ndi māet neceſſitaſ nō auctozitas impandi di.96.bene gdem. Item ſatis eſt q nō eſt expreſſū: q debeāt vocari. z. q. .5. conſuluiſti. Ad hoc ſingulariter facit glo.in.c. fi.de his q̄ fi.a p̄la. vbi dicit. q laici in cōſtitutio nibus ꝛ cōcilijs eoꝝ intereſſe nō debēt: niſi ſpe cialiē inuitent: vt dis.63.adrianus. Nec ob.q in dicta glo. videt p̄riū dicere: q2 vult q interſint: q2 ipſis intereſt: q2 loquit in alio caſu. Nec etiaꝫ ob.c.ad ſedē.35.q.5.vbi dicit: q ī materia mri/monioꝝ: q2 eos tangit: pñt intereſſe: non tñ dicit laicos ad ſynodū vocandū: ſz pbet mrimoniuꝫ foze laicoꝝ. Poſito enī q poſſint intereſſe ñ ſūt tñ vocandi. Unde ꝛ doc. dicūt ibi q pñt inteſſe: vt audiāt: nō aūt vt iudicēt ꝛ doceant: vt.62.dis. docendū. Et ſubdūt: q imo ad illa vocari ñ de/bent: q2 pñt ea q̄ ſtatuūt in cōcilijs in p̄dicatio/nibus publicari: q̄. ſ. concernūt eos: pñt etiā veni re laici p petenda vel defendenda iuſticia: vt de iudi.nouit. hec Jo.cal. Precipue aūt reges ꝛ p̄n cipes interſunt in cōcilijs generalib⁹: qñ ibi agit de dubijs fidei: ꝛ ad tollendū bereſes ꝛ ſciſmata ſicut factum eſt ſub conſtantino impatoze ꝓpter arrianos. ꝛ ſub ſigiſmūdo impatoze ad tollendū ſciſma diebus noſtris. Nō aūt interſūt: vt ſtatu/ant vel doceāt: ſz vt acquieſcāt ꝛ defendāt. Uñ nicolaus papa di 96. ait. Ubi nam legiſtis impe/ratoꝛes anteceſſoꝛes veſtros ſynodalib⁹ cōuen/tibus interfuiſſe: niſi forte in quib⁹ de fide trac/tatum eſt: q̄ vtis eſt: q̄ oīuꝫ eſt cōis: q̄ nō ſolū ad clericos: ſz etiam ad laicos ꝛ ad oēs oīno ptinet xp̄ianos: ꝛ in. c. p̄cedenti: dicit martianus impa/toꝛ exiſtens in cōcilio chalcedonenſi. Nos ad fi dem cōfirmandā: nō ad potentiā oñendā exē/plo religioſiſſimi p̄ncipis conſtātim ſynodo in/tereſſe volum⁹: vt inuenta veritate nō vltra mul titudo p̄ratis attracta doctrinis diſcoꝛdet. hec ibi.

Notandum autem q ī di/cta de/cretali graue. vbi notāt p doc. iſta materia de cō cilijs ſunt plura aduertenda. Et p̄mo reꝑhen ditur exceſſus p̄latoꝝ conferentiū beneficia indignis: in quibus. ſ. nec eſt moꝝ honeſtas: nec litterarū ſcientia: carnalem ſequentes effec/tum nō iudicium rationis. z⁹ huic exceſſui ꝓ/uidet per penas: vꝫ q in cōcilio ꝓuinciali annua tim fiendo taliter delinquentes poſt p̄rimam et ſecundam coꝛrectionē eis factam: nō ſe emēdan tes: ſup quo in ipſo concilio fiat diligens inqui/ſitio debēt p concilium ſuſpendi a collatione be neficioꝝ: inſtituta p ipſum conciliū ꝑſona ido/nea ꝓuida ꝛ honeſta: que ſuſpendij ſuppleat de fectum in beneficijs conferendis. Et hoc ipſum circa capitula eccleſiarū: que in hoc deliquerint obſeruetur. Metropolitani vero delictuꝫ ī hoc ſupioꝝis iudicio relinquant ex parte concilij id nunciandu. Huiuſmōi aūt ſnīa ſuſpenſionis nō pōt relaxari: niſi p romanū pontificē vel vnū ex. 4. patriarchis p̄ncipalib⁹: vbi p̄mo nō. doct. .ſ. pe. ꝛ Jo. de imo. q p̄latus p̄mouens indi/gnum: ſi ille male adminiſtrat: ꝛ non reperiatur poſtea ſoluendo: talis p̄latus tenetur ipſi eccle ſie ſatiſfacere de elec.nihil. z⁹ar. contrario ſen/ſu oſtenditur: q conſanguineus p̄lati ſi ſit di/gnus poterit p̄latus eum alteri preferre: vt de cohabi.cle.c.i. ſed ſi alter eſſet multo magis ido neus: tunc ſecus videt: ar.8.q.i. licet. 3⁹ nō. q ex eo q̄ dicit in concilio ꝓuinciali annuatim fien/do: q bi⁹ concilium ꝓuinciale ſingulis annis ar/chiepiſcopi cum ſuffraganeis ſuis facere tenent. Et videtur hoc eis eſſe p̄ceptum: vt p̄z de ac/cuſa. c. ſicut olim. vbi dicitur in fi. q ſi quis hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere: a ſui ex ecutione officij ſuſpendatur: ſed tamē grauis pe na nō imponitur niſi p̄ moꝛtali. ꝛ in dicto. c. ſicut olim dicitur: q de coꝛrigendis exceſſibus ꝛ mo ribus reformandis: p̄ſertim in clero diligentē habeant tractatum: canonicas: vt eas faciant ob ſeruari: debitam penam tranſgreſſoꝛibus infli/gendo: ꝛ vt valeat efficacius adimpleri per ſin/gulas dyoceſes ſtatuant ꝑſonas honeſtas ꝓui/das ꝛ idoneas: que per totum annū ſimpliciter ꝛ de plano abſq; vlla iuriſdictione ſolicite inue ſtigent: que coꝛrectione vel reformatione ſunt digna: ꝛ ea fideliter ꝓferant ad metropolitanum ꝛ ſuffraganeos ꝛ alios in concilio ſubſequenti: ꝛ ſuper bis et alijs p̄rouida deliberatione proce/dant: ꝛ que ſtatuunt faciant obſeruari: publican/do eas in epiſcopalibus ſynodis annuatim per ſingulas dyoceſes celebꝛandis. Hec omnia in dicto. c. ſicut olim de accuſa. Nō. 4. ex tex. c. graue de p̄eben. q diligens inquiſitio fieri de/bet in concilio p̄rouinciali de p̄motione facta ad beneficia. Item q concilium p̄rouinciale ha bet iuriſdictionem ſuper p̄latos p̄rouincie: et ipſos coꝛrigere ꝛ ſuſpendere poteſt: non tamen deponere epiſcopum: niſi auctoꝛitas pape inter/ueniat: vt patet. 3. q. 3. accuſatus. Item tale con/cilium metropolitani non poteſt coꝛrigere deli/ctum metropolitani: ſed ſolum de eo inquirere ꝛ ſuperioꝛi denunciare: vt patet ex. c. graue. Et ratio eſt quia ipſe ꝓeeſt ipſi concilio. Unde ab ipſo tanq̄ ab inferioꝛi non poteſt damnari: dis. .zi. inferioꝛ. ſed ſi concilium celebꝛaretur per pa triarcham vel p̄rimatem: ſub quo eſt metropo/litanus: tunc bene poſſet per concilium puniri: quia tunc ceſſat ratio p̄dicta: vt de appella. c.

cum cessante ſm Jo. de imo. Item prelato ſuſ/
penſo a collatione beneficiorum ꝓpter delictū
capitulū nō ſuccedit in poteſtate cōferendi ipſa:
& hoc niſi in iure aliud caueat: ad hoc quod no/
tatur de conceſ. ꝓben. c. quia diuerſitatem. 5°
nō. quia ſicut a tali ſuſpenſione facta ꝑ concilium
ꝓpter conferenda beneficia indigno non poteſt
concilium ipſum abſoluere: ſed ſolus papa vel
patriarcha ꝓprius hic deſcriptus ſm Johā.
de imo. poſt Jo. an. ita a contrario ſenſu a ſuſpen
ſione concilij ꝓuincialis pōt conciliū ipſum ab/
ſoluere: niſi ꝑ iūs ei expreſſe ꝓhibeat: vt hic.

Notanda ſuper glo. di

eti. c. graue. Prima inquiſitio ſup hi⁹ fienda eſt:
cum per famam vel clamorem peruenit hoc ad
ſuperiorem: immo ex officio ſuo poteſt inquirere
ſuperior ſemiplene: etiā nō precedente aliqua infa
mia ſm gof. quod & placet Jnno. & hoc qz ñ agi
tur ſpecialiter: vt de crimine pena imponat ordi
naria: ſed quia conciliū fit ꝓncipaliter ad correc
tionem morū: vt in. c. ſicut olim de accu. ſm Jn/
nocē. q̄ ratio placet hoſti. poſt quā addit & alias
rationes. Prima eſt quia ꝓceditur ex mero & pu
ro officio: que ratio ſola ꝑ ſe ſufficit: vt de officio
ord. c. i. 2ª ratio eſt quia cum congregati in con
cilio paucis diebus morent̄ ſimul: illi dies non
ſufficerent forte ad faciendum ſolum inquiſitio
nem infamie: & ideo talis inquiſitio fit ſemiple/
ne & ſūmarie ad correctionem peccatorum: qui
hoſtiē. dicit predicta ꝓcedere in his q̄ nunciant̄
concilio: vt notoria: vel q̄ delinquētes nō cōfitē
tur vel diffitent̄: vel de quib⁹ plana ſūt indagine
& pōt ſtatim fieri fides: nō autē in dubijs cū talia
nō poſſint corrigi. ii. q. 3. graue. ſed ſūt cōmitten/
da: vt de cen. c. romana li. vi. Et ita refert & reſi/
det Jo. an. & doc. cōiter qō dicit̄ in. 2ª glo. nō vi/
det̄ bona ſol̄. & ideo aliter dicendū ſm Jo. an. vz
q̄ conferens ſcient̄ beneficium indigno reſpectu
beneficij collati: ſtatim priuatus eſt ptāte cōferē/
di illud: ad hoc qō habet̄ de elect̄. c. quāq̄ li. vi.
ſed reſpectu ptātis cōferendi alia beneficia ꝓce/
dit qō hic dicit̄. ſ. q̄ eſt neceſſe q̄ procedat bina
admonitio ſeu correctio. & ſi poſtea cōfert indi/
gno: tūc poteſt ſuſpendi ꝑ conciliū a ptāte cōferē
di: etiā alia q̄ nondum contulit. Nec ob. ſi dicat̄
q̄ pena duplex imponit̄ ꝑ eodem delicto: ſed ex
diuerſo. Nā prima imponit̄ ratione collationis
facte indigno. 2ª ratione cōtumacie in nō obe
diendo concilio. ſed nec eſt mirū: q̄ ex vno deli
cto qō qs cōmiſit in plures: pati poſſet plures pe
nas: ꝑ id qō habet̄ de reiudi. c. i. li. vi. ſm hoſtiē.
& cōiter doc. in glo. 3. ſuſpendant̄ etiā ordinati: ſi
nō ſūt idonei: ſed verius videt̄ q̄ iſti nō remo/
uent̄ niſi ſint irregulares. Dicit dñs an. imo & ipi
ordinati ſeu ꝓmoti remouebunt̄: ſi ſunt inhabi/
les: qō verius eſt ſm Benedictū: ꝑ ea que habē
tur de elec. c. nihil. Nec ob. qō dicit glo. de mo
nitione: qz illa nō reſpicit ꝓmotum: ſz ꝓmouentē
qui nō debet generaliter ſuſpendi a collatione be/
neficiorum: niſi poſt binam admonitionē. Et ēque
hoſti. hic variauerit dicens: poſt binam correc
tionem addendas & tertiā: p id qō habet̄ de ſen.
excō. c. ſacro. Qō & ls tutius ſit ſm Jo. an. in. c. ab
eo de appel. li. vi. verius tñ videt̄: q̄ in hoc caſu
ſufficit bina admonitio: vt pz ex tex. ipſius nō ca
uillando ſm. d. flo. Et qō dicit hoſti. habet locū
in excōicatione: ſecus in hac ſuſpenſione in glo.
. 4. ꝓſona. hec ſo. glo. nō videtur bona: cū videa/
tur violare tex. dicti. c. cum in cunctis. qō videt̄
generaliter loqui: ſic etiam de beneficio ſimpli/
ci: vt hic. vnde dici pōt ſoluendo contrarium: q̄
illud loquit̄ de poteſtate conferendi illud bene/
ficium collatum indigno: vt talis poteſtas deuol
uatur ad capitalum: vt ibi dicitur. Hic dicit̄ aūt
de poteſtate generali cōferēdi alia beneficia du/
rante illa ſuſpenſione: cuius hec nō deuoluatur ad
capitulum: ſed potius ad concilium ſeu ꝓſonam
inſtituendam ꝑ concilium: vt hic patet: ꝓ quo
facit: quia cum dicta puniſio cum in cunctis ſit ex
orbitans: ex quo inferior ſupplet defectum ſupe
rioris: nō eſt extendenda ſed trahenda extra ca/
ſum dicti. c. cum in cunctis. vt in regula q̄ a iure
cōmuni tē. de reg. iur. li. vi. ſed ſtricte intelligen/
da: & ꝑ conſequens nō extendenda ad caſū iſtū:
& tenendum eſt & dicendum: quicquid hic dicāt
Jo. an. do. & an. dicentes: q̄ ꝓ ſolutione hⁱ con/
trarij quod notat glo. recurrendus eſt ad ea que
habent̄ de elec. c. quāq̄ li. vi. & nō bene cum ibi
loquatur cum poteſtas deuoluitur ad ſuperiorē
ꝓpter delictum & negligentiam: nō autem econ/
uerſo: vt hic loquitur ſm Jo. de imo. Qui imo.
etiam dicit q̄ decre. iſta locū habet in cōferenti
bus indignis beneficia ſimplicia ſeu prebendas
licet maior idoneitas requirat̄ in alijs per id qō
habetur ec. ti. c. cum in illis li. vi. Beneficia enim
quecunq̄ conferenda ſūt: ſūt conferenda digni
& idoneis: ſi tamen digni & idonei nō reperiantur:
puidendum eſt de his que haberi poſſunt: dūmo
do ipſa puiſio fieri poſſit ſine peccato mortali:
ꝑ hoc quod habet̄ de ꝓben. c. penulti. Et dicit
hic Jo. an. poſt hoſti. q̄ hoc ꝓcedit quando nul
lus ibi repitur idoneus & dignus: alias ſi in dyo
ceſi vnus reperiatur idoneus: ſaltem ad regimē
multaꝝ eccleſiarum: tunc erūt ei conferenda. xi.
q. i. c. i. ſm quos nō ob. qō habetur de ꝓben. c. cū
nō ignores. quia illud habet locum: niſi neceſſi
tas imineat: que legem non habet: vt de conſue.
c. quanto. Et ita reſident hic cōmuniter doc. ſm
Jo. de imo. Jn glo. vltima mouetur dubium: an
ordinarius ſeu archiepiſcopus qui preeſt ipi cō/
cilio potuiſſet abſoluere: ſi talis reſeruatio fuiſ/
ſet facta: ſicut concilium ipſum potuiſſet ab hu/
iuſmodi ſuſpenſione abſoluere: ſi nō fuiſſet facta
reſeruatio pape: vt dicit iſta glo. ſuper quo reſpō
dit hoſti. ꝑ diſtinc. qz aut ſnīa fundat̄ in ꝓſona ei⁹
concilij: vt quia dixit: nos talis archiepiſcopus
cū cōcilio & conſenſu concilij & cetera. & tunc nō

poterit absoluere: ex quo in sñia fuit facta mentio de concilio: aut fundat in psona archiepi: qz dixit. Nos talis archieps cū cōsilio suffraganeoꝝ &c. & tunc poterit absoluere: ex quo nō fuit facta mētio ō concilio fm hosti. cū quo videt transire Jo. an. quoꝝ dictum lz sit nō. nō tñ videt pcedē sine dubio: qz exq̄ talis sñia pfertur: qñ concilij est congregatū: quod consistit in ipsis suffraganeis cum archiepo suo: videt talis sñia lata de consensu concilij: & per ipsū cōciliū: vt videt sentire hic Jnno. fm Jo. ō imo. Circa quod tamen vide nō. de prescrip. c. cū ex officij. Et hoc qñ talis sñia fuit lata ab hoīe: & nō p viaz statuti. Nā si p viam statuti est lata sñia: poterit archiepus absoluere: qualitercūq; verba statuti sonēt: etiaz si faciāt mentionē de concilio: put voluit Jo. an. hic & an. de butri. & Jo. de imo. & hoc ex eo: quia sicut glibet ordinarius pōt absoluere a sñia statuti pape: vbi nō fit reseruatio: vt in. c. nuper de sen. excō. ita & multo fortius poterit absoluere a statuti puincialis sñia: quia nō debet esse maioris auctoritatis sñia statuti puincialis: q̄ sñia statuti pape. Et lz aliqui dicāt hoc nō esse sine dubio: qz. s. alia ratio in vno q̄ in altero: ex eo qz ñ ita de facili pōt adiri ad papaz: sicut ad archiepiscopū: dicit tñ dñs anto. q̄ hoc dictū Jo. sic practicatur. Dñs flo. fatetur dictū Jo. verū in se. Nā si ordinarius absoluere potest a sñia cōcilij puincialis: vt dictū est: poterit etiam pariformiter absoluere a sñia generaliter lata p cōciliū vel p archiepm: cuz sñia generaliter lata equipareť sñie late p viam statuti: quo ad potestatē absoluendi p ea que habenť ex. c. frequentib⁹. lz quo ad alia nō equiparenť. vbi aūt sñia h⁹ spāliter lata sit: tūc ab ea inferior eo absoluere non poterit: ymo nec eius superior: saluo tamen eo quod habeť de offi. ordi. c. cū ab ecclesiaꝝ. Circa hoc tñ aduerte: qz si fuisset p archiepm de consilio vel consensu cōcilij: nihilominus ipse archieps poterit absoluē: ex quo preest illi concilio: & p euz lata est sñia: & hoc nisi fuisset reseruatum: vt in isto. c. graue fm Jo. de imo. qui post do. flo. hic dicit: p̄dicta pcedere: nō solū in sñia excōicationis de q̄ loquit. c. nup. sz ēt in sñia suspensionis: de qua hic: cū tales sñie veniant noīe censure: vt de ver. sig. c. querēti. & cōiter equiparanť. Et hoc etiā voluit pau. i cle. i. de sen. excō. Prelati nihilominus & epi de/linquētes in cōferendo beneficia indignis puniri pñt p archiepm eoꝝ: etiā sine cōcilio fm Jnno & Jo. an. de eta. & quali. c. 2. si tñ p ipsū nō puniātur: puniunť p conciliū fm hosti.

De personis que dicanť ecclesiastice.

q **Ve dicantur per/** sone ecclesiastice. Nota p̄mo qō ait biero. iz. q. 2. duo sūt genera xp̄ianoꝝ. est vnū genus qō mancipatū diuino officio & deditū contemplationi & oratioñi ab oī strepitu tpaliū cessare cōuenit: vt sūt clerici: & iō deuoti: vz cōuersi Et. j. hi victu & vestitu cōtenti: nullā inť se pprietate hñtes oīa debēt hre cōia: aliud genꝰ xp̄iano rū est: vt sūt laici. Laicos. n. grece latine populus Dis lz tpalia possidere: sz nō nisi ad vsū. i. nō abutendo fm glo. Dis cōcessum est vxoꝝ ducere terrā colere inter virū & virū iudicare: cās agere oblationē offerre: decimas reddere: & hi saluari poterūt: si tñ vicia benefaciēdo euitauerint. hec ibi. Ubi p̄mo nō. q̄ hic dicit biero. clericos nullā pprietatē hre: intelligit fm illa tpa: cū viuebāt in cōi clerici: vel de illis q sūt religiosi. Nā clericos seculares nūc licite hre ppriū certuz ē: vt pz. iz. q. 1. i mltis. c. & ex de pecu. cle. p totū. Nō. 2° q̄ cū fm biero. p istā distinctionē ñ sit dare tertiū genus xp̄ianoꝝ: oz dicē. q̄ qcūq; nō cōprehēdit sub gnē laicoꝝ: ptineat ad genꝰ clericoꝝ. i. deuotoꝝ: & hi dicūt pone ecclesiastice gaudētes p̄uilegio clericoꝝ duplici. Primū ē psonale. s. q̄ in/iciens i eos manꝰ violentas seu temerarias ē ex cōicatꝰ. q. 5. si qs suadēte. 17. q. 4. Scōm p̄uilegiū eoꝝ ē reale. s. q̄ cōueniri nō pñt in cās ciuilibus vel criminalibꝰ sub iudice seculari sz ecclīastico. ii. q. 1. c. de psona. & qz de bonis eoꝝ patrimonialibꝰ vel ecclesiaꝝ suaꝝ: & locoꝝ suoꝝ ñ debent talliari sz esse liberi ab oneribꝰ laicoꝝ: vt impositionibꝰ pstantijs gabellis pedagijs & biꝰ: vbi ēt notandū q̄ religiosi & si efficiant apostate vel eijciant a religione: vel lnīam habeant manē ex clausurū. aut in domo laicali: si sūt pfessi tacite sicue clerici siue cōuersi aut moniales vel clerici seculares i sacris cōstituti: ñ incedētes i hītu & tonsura: cū sciūt esse tales: gaudēt nihilominꝰ vtroq; p̄uilegio tā reali q̄ psonali. Sed cū sit multiplex genꝰ psonaꝝ: q̄ sūt vel videnť ee ecclīastice: videndum q̄ sint certitudinaliť: & q̄ nō & q̄ sub dubio sūt p varias & contrarias opi. doc.

Et primo quidem ordi/ nati i sacris ordinibꝰ. s. subdiaconatu: & supra ac ēt canonici regulares monachi mēdicātes: q dicunť frēs: ceteriq; de religionibꝰ approbatis ab ecclīa obligātes se ad tria vota substātialia religiōis: ex de sta. mo. cū ad monasteriū. hi sine dubio sūt pone ecclīastice: de qbus habeť. 27. q. i. vt lex cōtinentie. Cōuersi ēt in biꝰ religionibus stricte sūpto vocabulo p obligatis ad ipsa vota sicut clerici eoꝝūdem certū est esse psonas ecclesiasticas: vt expsse notat in dicto. c. vt lex continentie: sz & nouitij taliū religionū clerici vel conuersi: q̄uis nō sint ppriē & cōplete religiosi: quia liberi ad egressum: necdū rebus ppriis spoliati: tñ vt pone ecclesiastice censenť: indubie gaudētes dictis p̄uilegijs: vt de sen. excō. religioso li. vi. Idem de monialibus & earum nouitijs & cōuersis: vt in dicto. c. vt lex continentie. 27. q. i. sed super dicto. c. querit glo. quid de conuersis ad ecclesiam secularem id est clericoꝝ: sz secula/

riũ:puta ad seruiendũ ibi:vtrum.s.censeant̃ per/sone ecclesiastice:gaudentes eor̃ pr̃iuilegijs. Et rñdit p distinctionem: quia aut retinẽt sibi sua: ⁊ tunc nõ gaudent hi⁹ pr̃iuilegijs: aut tradunt se ⁊ sua alicui determinate ecclesie:⁊ si seculari ec/clesie:⁊ tunc gaudent hi⁹ p̃uilegijs. Et ex hoc tñ nõ tollitur:quin si contraberẽt matrimoniuꝫ te/neret:⁊ filij ex hoc matrimonio nati: pñt petere legitimã portionẽꝫ de rebus oblatis ecclesie:vt .19.q.3.si qua mulier. ⁊.c.sequẽti. Sꝫ Jo.an.sup cle.i.de decimis dicit de his conuersis:quos ibi tex.vocat oblatos:etiã secularis ecclesie dantes se ⁊ sua etiã ecclesie regulari: quos etiã dicit pr̃o pr̃ijs abrenũciare ⁊ continentiaꝫ vouere ex ipsa cõuersione ⁊ oblatione:⁊ hoc nisi realiẽ faciat:⁊ cũ effectu ⁊ sine fraude nõ gaudere hi⁹ p̃uilegijs vt si hoc faciant nõ ob deuotionẽ: sꝫ ad fugien/dũ onera cõitatis:qz fraus ⁊ dol⁹ nemini debent patrocinari:extra de pscrip.c.sedes. Dicit etiã q̃ p illud verbũ cũ effectu tollunt̃ nõ solũ fraudes ⁊ fictiones:sꝫ ⁊ conditiones:⁊ pacta que suspen/sum tenerent taliũ oblationũ effectũ:nõ sufficit g̃ q̃ sua donassent remanentes in seculo: retento sibi usufructu. Oportet g̃ vt dent se ⁊ sua cũ effe ctu:⁊ tunc siue ecclesie regulari.i.religiosor̃ siue seculari se ⁊ sua dent:gaudent p̃uilegio clericali vt de p̃uile.c. si p̃uilegia. Jn verbo mutato ha/bitu seculari dicit glo. ita q̃ habitus distinguaẽ ab habitu seculari:sꝫ ex toto nõ habeat habituꝫ monachalẽ:ar.35.q.5.qõ de eo. Et archi.super glo.c.duo sunt.12.q.1.dicit.q̃ tales ex quo habi/tũ mutãt psone ecclesiastice habent̃:⁊ p̃uilegiati intelligunt̃:ar.12.q.2.c.ecclesiar̃ seruos. Si autẽ dant sua donantes sine fictione ecclesie vel reli gioni: tũc cũ illa efficiant̃ bona ecclesie vel mo/nasterij:gaudẽt ĩmunitate eccl'astica: sicut ⁊ alia bona ecclesiar̃:nõ aũt alia bona donãtes:si qua haberẽt:sꝫ si se dat retento sibi⁹ vsufructu bono rũ:nõ censẽt ps̃ona ecclesiastica p̃uilegio gaudẽs ecclesiastico:bñdic. De hospitalarijs dicit Jo. de imo.p⁹anto.de butri.q̃ ex glo.7.sup.c.litteras[õ p̃ben.in cle.eo ipso.q̃ hospitalia sũt cõstructa au ctoritate epi sũt ecclesiastica religiosa ⁊ spiritua lia eis accedere pñt:⁊ gaudẽt p̃uilegio pie dom⁹ ⁊ eor̃ rectores etiã cõiugio vtentes:aliqõ tamẽ signũ ferentes:vt crucis vel beate marie imagi/nẽ vel alterius sancti:gaudent p̃uilegio clerica/li:⁊ in rebus que hospitali applicarent̃:⁊ de his intelligenda est glo.i7.q.4.quisqs. Nã in rebus pr̃ijs ⁊ separatis psonalibus nõ gaudẽt p̃uile/gio:nã nõ sũt clerici nec religiosi cum nõ vouẽ/ant tria substantialia vota: nec sint legati alicui de religiõib⁹ approbatis:vt de reli.do.ꝫm laud.

Secundo sciendũ. q̃ nomi/ne clericor̃:qui vt psone ecclesiastice gaudẽt p̃uilegio ecclesiastico reali psonali:intelligunt̃ nõ soluꝫ in sacris cõstituti.s.subdiaconat⁹ ⁊ supra:sꝫ etiam in minoribꝰ ordinib⁹:vt p3.ii.q.i.c.de psona.etiam excõicati suspensi ⁊ depositi ⁊ irregulares nisi eſ sent solenniẽ degradati:vt qui tradũt curie secu lari exuti cũ solẽnitate p̃uilegio clericali gaudẽt vt in.c.degradatio de penis li.vi. Quinimo etiã p psalmistatũ:q̃ idẽ est qõ p̃ma tonsura ꝫm theo logos:q̃ nõ ẽ ordo:sꝫ dispositio ad ordines:effi/ciť qs clericus ⁊ gaudet p̃uilegio clericali: ita q̃ inijciens manũ violentã in cũ:incidit in canonẽ si qs suadente.i7.q.4.hoc expresse ponit glo.dis. .xi.c.i.⁊ ꝑbat p.c.non dubiũ.⁊ p.c.parochianos de sen.excõ.sed in hoc est dr̃ia inter clericos cõ stitutos in sacris ⁊ ordinatos in minoribus tm̃: qz in maioribus seu sacris cõstituti semp retinẽt p̃uilegium clericale:nec pñt ei renũciare vel di/mittere:⁊ si de facto dimittẽdo transeũdo ad ac tus oĩno cõtrarios:vt cõtrahẽdo vel negociati/onibus ⁊ milicie vacando ⁊ alijs huiusmodi in/sistendo:debẽt cogi redire ad clerum ⁊ viuẽdũ clericaliter:dũ aũt ignorant̃ tales:qz incedũt si/ne habitu ⁊ tonsura:capietes vel pcutientes hi⁹ nõ incidũt in canonẽ:sꝫ postq̃ sufficient̃ constat ex tũc inciderẽt nõ dimittẽdo aut suo p̃lato re/mittendo:sꝫ in minoribꝰ cõstituti clerici secula/res:pñt libere ⁊ absq̃ peccato clericatũ dimittẽ cõtrahendo matrimoniũ vel alijs exercitijs oĩ/no laicalib⁹ insistẽdo:⁊ habitũ ⁊ tonsurã ex ꝓpo sito dimittẽdo:⁊ tũc nõ gaudẽt p̃uilegio clerica li:sꝫ si retinere intendit:⁊ tm̃ nõ incedit ĩ habitu ⁊ tonsura p⁹trinaꝫ admonitionẽ a p̃lato:si nõ resu mit habitũ ⁊ tonsurã:ex tũc exuitur p̃uilegio cle ricali. Jdẽ in synodo p cõstitutionẽ synodalem fit trina admonitio vel vna ꝓ trib⁹ sup hoc:vt ẽ in cõstitutionib⁹ synodalib⁹ florentinis:de qua materia vide.j.in ti.de excõ.c.i.ioculatores q̃s. q̃ gallicano vulgariẽ dicunt̃ goliardi:tusch⁹uꝫ aũt vulgari dicũt̃ buffones:si p annũ ipsã artem exercẽt:ipso facto sũt exuti p̃uilegio clericali:ac si etiã tpe breuiori ter admoniti nõ respuerint:ō vi.⁊ ho.cle.c.i.li.vi.vbi dicit glo.Jo.an.q̃ intel/ligitur hoc de illis ioculatoribus:q̃ hec faciũt in publico spectaculũ corporis sui exercẽtes:secus si in p̃uato vel infirmitatis vel alicuius honeste rei cã hoc fieret:clerici ẽt si cõtraxerint cũ vnica ⁊ virgine si deferant tonsurã ⁊ vestes clericales p̃uilegiũ retinẽt canonis:si qs suadẽte.i7.q.4. nec ad iudiciũ trahi pñt seculare ĩ ciuilib⁹ vel cri minalib⁹:aut pecuniariẽ ab eo.i. iudice seculari condẽnari. Realiter aũt nõ gaudent:vt in tallijs ⁊ hi⁹:vt de cle.cõiu.c.i.li.vi.

Tertio notandum. q̃ ille p/sone:que vel dicũt̃ deo deuoti:cõuersi cõprhensi sub p̃mo genere xpianor̃ a hiero.12.q.1.duo sũt.multas ⁊ varias spẽs hoꝰ vtriusq̃ sex⁹ cõplectũt:ibi.n. masculinũ gen⁹ cõcipit femininũ: q̃ dicũt̃ psone ec clesiastice: gaudentes p̃uilegio hi⁹: quibus in/ferre iniuriam psonis vel rebus sacrilegium re/putatur: vt.i7.q.4.quisqs. Cuius aliqui vel ali/que ex his nõ renunciẽt ꝓpr̃ijs ex pfessione sua

.XXIII.

nec contineant a matrimonio: nec ꝓfiteantur ali quã regulã: ⁊ ꝑmo mulieres: que canonice secu lares nuncupanꝫ: eximunꝫ p ꝓuilegium aposto licũ a potestate iudicis secularis: ⁊ si nõ sũt exem pte in ꝑticulari: subsũt dyocesano loci vbi sunt: siue exempte siue nõ visitanꝫ a dyocesano: vt p sone ecclesiastice. Et hoc contingit ꝓpter muta tionẽ status. s. de laicali ad ecclesiasticũ: cuius re tineant ꝓpzium: ⁊ aliq̃ de substantialib⁹ religio num approbatarũ nõ ꝓfiteanꝫ: nec tamẽ ex hoc status eozũ: vt ozdo legiꝫ approbat⁹: de quibus habeꝫ. c. indẽnitatib⁹ de elec. li. vi. ⁊. c. attendẽtes. de sta. mo. in cle. ĩmo talis status videꝫ q̃si repzo bari ⁊ redargui p. c. pniciosã. 18. q. 4. De ꝑdictis etiã in. c. delicta de ma. ⁊ obe. in glo. Itẽ penitẽ tes solenniter dicunꝫ sone ecclesiastice: vt dicit glo. 17. q. 4. quisqs. ⁊ hoc ꝓbat p. c. aliud. xi. q. i. vbi leo papa dicit: q melius talis. s. solẽniter pe nitens expectabit iudiciũ ecclesiasticũ q̃ fozen se: sz qz ista solennis pn̄a: de cuius fozma agitur di. 50. in capite hodie nõ imponiꝫ: sz quasi ꝓhi beri videꝫ de pe. di. i. q̃uis. iõ nõ ẽ hic insistẽdũ. Itẽ gaudẽt tẽplarij hi⁹ ꝓuilegio: vt nõt glo. 17. q. 4. quisqs. ⁊ archi. ibi. Et de tẽplarijs sancti Jo hannis hierosolymitani: qui vulgariter dicunꝫ freri: certũ est: cũ ꝓfiteanꝫ regulã aug. ⁊ teneanꝫ ad castitatẽ: ⁊ vsum seu administrationez habẽt suozũ beneficiozũ nõ ꝓpzietatẽ. De militib⁹ gau dentib⁹ licet habeãt ꝓpzietatẽ ⁊ sint vxozati: di cit Jo. de lig. se cõsuluisse ⁊ bar. etiaz se hoc no tasse in. l. semper. ff. de iure ĩmu. q gaudent hoc ꝓuilegio: nisi appeat q ĩ fraudẽ hoc egerit. s. ad vitandũ onera cõitatis susceperint talẽ habitũ ỏ rescrip. ex tenoze. Milites etiã q dicũt de spata pozrantes signũ spate rubee in pectoze: etiã gau dent hi⁹ ꝓuilegio: vt religiosi: ⁊ vide de hoc pzi uilegiũ eozũ renouatũ p nicolaũ. v. De heremi tis dicit canon. 16. q. i. q vere. ⁊ pure solitariã eli gũt vitã: digni sũt cõuenienti honoze. Ex q̃ tex. elicit glo. banc cõclusionẽ: q heremite gaudent ꝓuilegio clericali: vt sone ecclesiastice non ob stante q habeãt ⁊ habere ꝑmittũ ꝓpzium: vt. 18. q. 3. §. econtra. pau. Et q̃ sit regula eoz nõ inueniꝫ. Et q̃uis vt locuste sine rege tñ negandũ nõ est: si sũt sone ecclesiastice: quã subsint dyocesano loci: vt dis. 93. nulla ratione. ⁊ sic cõiter tenetur. Ludouicus de roma videꝫ tenere contrariũ: q̃ fozte posset intelligi de illis: q a seipsis habituz recipiũt: vel ab alio valente conferre: nec alicui regule vl supiozi repitur astrict⁹ vagus ⁊ pfugus hinc inde. De gesuatis q̃uis nõ ꝓfiteanꝫ aliquaz regulã: tamen quia deserunt habitũ religiosum in cõi viuunt: ⁊ continenꝫ fm quasdã eoz obser uantias deuotas. Anto. de butri. tenet q vt sone ecclesiastice gaudeant hi⁹ ꝓuilegio. Dicit enĩ in. c. nullus de fo. cõpe. q generaliter oẽs sone q̃ regulariter viuunt: sunt sone ecclesiastice: q̃uis nõ faciant ꝓfessionem: vt nõ. glo. ⁊ tex. in. c. indẽnitatibus de elec. li. vi. ⁊ de ma. ⁊ obe. dile cta. glo. q facit. ⁊ subdit idem anto. pzo gesuatis maribus ⁊ feminis: ⁊ idem dicit de muliere in cluſa: allegat. xi. q. i. de sona: quod videꝫ intelli gendum de incluſa sponte ob deuotionẽ: ⁊ mu tato habitu.

Quarto notandum de

fratribus ⁊ sozoribus. z. oz. b. fran. qui dicuntur continentes seu pinzochari: vtrũ gaudeãt ꝓuile gio clericali sonali vel reali: glo. sup. c. cũ ex eo de sen. excõ. in cle. videtur dicere ⁊ paulus ibi ⁊ laudul. ⁊ Jo. cal. in quodã consilio: ⁊ federicus ĩ alio consilio: q talens nõ gaudent ꝓuilegio: sed sunt nudi eo: qz nõ sũt ꝓpzie religiosi nec clerici. iz. q. i. duo sũt. sed zen. in dicto. c. cum ex eo. te net contrarium: inducens ꝓ ratione: quia sũt de ozdine approbato p apostolicam sedẽ: cũ etiam heremite nõ sint alicuius ozdinis: ⁊ tñ gaudent tali ꝓuilegio: vt in. c. qui vere. 16. q. i. cũ glo. Jdez lapus dicens: qõ negari non põt: quin illi de. z. oz. b. fran. sint sone ecclesiastice ⁊ religiose lar go modo sũpto vocabulo. Jdẽ dicit Jo. de lig. asserens se hoc cõsuluisse: ⁊ idez tenet bar. q̃uis enim habeãt ꝓpzium ⁊ vxozes: tñ quendã mo dum viuendi tenent ab ecclesia approbatũ: vt ĩ cle. i. de reli. do. ⁊ sic sunt sone deo deuote. iz. q. i. duo sũt. ꝓpter quod sũt exempti a iurisdictio ne seculari ⁊ a muneribus ⁊ alijs: a quibus cleri ci sunt exempti: ⁊ ita dicit cõsuluisse multos ad uocatos: ⁊ archi. ⁊ boñ. ⁊ hug. ⁊ dinum: quo ad milites gaudẽtes. Dicit tamen ibi bar. contrariũ seruari ĩ ciuitate perusina: quia. s. tales pinzocha ri. s. francisci cõueniunt sub iudice seculari: ⁊ sol uũt collectas: qõ ꝓcedere posset fm eum: q̃ di cium habitũ assumpsissent in fraudẽ: qz tunc eis nõ ꝓdesset. Et addit Jo. de imo. q si constat de fraude illa: nõ ꝓderit talis ozdo vel habitus: si aũt de illa nõ cõstat: ⁊ tũc si appareat ꝓuilegiuz exẽptionis hi⁹ ⁊ tũc est claruz q sũt liberi ab hi⁹ vexationib⁹ laicoꝝ: dũmodo tñ tali ꝓuilegio nõ sit derogatũ p cõsuetudinẽ vel ꝑscriptionẽ: vt ỏ ꝓuile. c. si de terra. ⁊. c. accedentib⁹. si de ꝓuilegio ñ appareat: tũc verioz ẽ opi. zen. Jo. de lig. ⁊ bar. p rõnes ꝑdictas: ⁊ facit etiã ad hoc. c. cũ ad mo nasterium de elec. fm Jo. de imo. sz fran. za. per notata in cle. per litteras de ꝓbeb. dicit esse cõ siderandum statum hozum. Nam si sunt astricti ozdini perpetuo: vt non possint egredi: tunc vi dentur censeri ꝑsone ecclesiastice: quia deputati perpetuo ad vsum pium: alias nõ. hic adde q in regula eoꝝ qualis illa sit: tamen est appzo bata ab ecclesia ille modus viuendi: ⁊ si non sit cõpleta religio: habeꝫ q nulli tali p⁹ ꝓfessionez dicte regule sz ad seculũ redire: sz ad artiozẽ trã sire religionẽ. Ipse aũt fran. videꝫ magl firmare opi. zen. ⁊ seq̃ciũ. s. q sint sone ecclesiastice: cũ nõ solũ sit cert⁹ mod⁹ viuẽdi. sz ⁊ cert⁹ ozdo deo de uotus ⁊ a papa approbat⁹: ⁊ sic gaudet ꝓuilegio cl̃icali ĩ sona ⁊ reb⁹: qõ ẽt tz an. ỏ bu. ĩ. c. nullus

de fo.compe.⁊ Pe.de ancha.⁊ pe.de pu.⁊ abb. ſicu. Idem ⁊ Joh.de capiſtrano ordi.minorum peritus in theologia ⁊ in iure in quodaꝫ ſuo tractatu bꝰ materie. Et potiſſima eiꝰ rō ⁊ alioꝝ doc. videt eſſe: qꝛ talis modꝰ viuendi ē a pluribꝰ ſūmis pontificibꝰ approbatꝰ: ꝑcipue p Euge.9.i ꝑtilegio qō incipit nimis. vbi mandat epīis ⁊ aliſ ꝑlatis: ne ꝓmittant eos in grauaminibus ciuitatū cōitatū a laicis moleſtari: ſꝫ īmunes eos ſeruent in ſuis bonis: niſi talia eſſent alijs obligata vt cenſuaria tributaria vl̄ legata cū certo onere ⁊ biꝰ etiā Jnno.4. dedit eis ꝑuilegiū exemptionis: et incipit ꝑuilegiuꝫ illud. nec p ſecularia. Et ex his pꝫ qꝫ dictum laud.fede. Jo.cal.in cōſil.⁊ pau.ſ.qꝫ tales nō ſūt pſone eccleſiaſtice: nec gaudent ꝑuilegio clericali nō ē tenendū: ⁊ hoc forte quia nō viderūt eoꝝ regulā vel ꝑuilegiuꝫ: ideo ſic conſuluerunt.

De veſtitis de penitē

tia ſeu pinzocharis vt vtriuſqꝫ ſexus. b. dñici: idē dicendū: qꝛ de ſimilibꝰ idē eſt iudiciū: vt de trāſlat. inter corpalia. habent etiā ⁊ ipſe regulā approbatā a papa: quā ꝓfitent illū modū viuēdi ⁊ cū tali habitu inſtituit. b. do. ⁊ dicebant frēs de milicia: qꝛ militabāt contra hereticos in partibꝰ frācie ⁊ hiſpanie: vbi. b. dominicꝰ ꝑdicabat: quē habitū album in tunicis: nigruꝫ in chlamydibꝰ ⁊ caputeis geſtant tam mares qꝫ mulieres bꝰ tertij ordinis: ⁊ regulā ſuā approbatā ab bonorio papa: qui ordinē ꝑdicatoꝝ approbauit: ⁊ pꝰ reconfirmationē p bonifa. 9. ⁊ Jnno. ꝓfitent continentē certas obſeruantias: ad quas tenent: quarum tamē tranſgreſſio non obligat ad mortale. Jn qua regula cōtinetur: qꝫ poſt ꝓfeſſionē eius nō liceat eis ad ſeculū redire: nec cōiugati talem ſtatum aſſumere poſſūt: niſi de licentia ⁊ cōſenſu mutuo amboꝝ: qui cōiugati matrimonio vti poſſūt: ſꝫ ſoluti ī dicto ſtatu cōtrahere nō poſſūt tñ ſi cōtraherēt teneret matrimoniū: ſꝫ peccarēt mortaliter: qꝛ aſſumptio talis ſtatus cū ꝓfeſſione habet vim voti ſimplicis: qō impedit cōtrahendum: ſꝫ nō dirimit cōtractum: vt di. 27. c. i. ⁊ per totum. Manere aūt poſſūt in domibus ꝓꝓrijs ⁊ habere ꝓꝓriū: ac etiam collegialiter ⁊ in cōi viuere: ſi volunt ꝓꝓria ſponte non ex vi regule Et fran. zab. hoc aſſerit de illis de tertio ordi. b. fran. ſ. qꝫ poſſunt vti matrimonio cōtracto: ideo aūt doc. nō loquūt de tertio or. b. dñici. ſicut de tertio ordine beati fran. qꝛ pauci ſūt in partibus iſtis: ⁊ pene nulli in ſexu maſculino: ſed multi in vtroqꝫ ſexu de. 3°. ordīe. b. fran. ⁊ beremite ⁊ hoſpitalarij ⁊ in congregatione viuētes ſub tali habitu ⁊ regula militant: cuius aūt hi de. 3°. or. ſiue. b. fran. ſiue beati dñici a quibuſdaꝫ nuncupent bichine: quaruꝫ ſtatus reprobat ꝓpter errores eaꝝ de here. ad noſtrū in cle. cū nō habeant errores eaꝝ: qō quidē declaratum fuit p Jo. zz. in extrauaganti. ſ. qꝫ nō includunt ſub noīe illaruꝫ reprobatarū: habent quoqꝫ iſte veſtite ſeu pinzochere de. 3. or. b. dñici ꝑuilegium: qō ipſe vidi qꝫ tempore interdicti poſſūt admitti ad diuina fratrum ꝑdicatoꝝ: qō quidem ꝑuilegium nō habent ille de. 3. or. b. fran. quinīmo incurrerēt excōicationē: tam ipſi fratres admittentes ad diuina ſua: qꝫ ipſi de. 3. or. accedentes ſeu participantes in eoꝝ diuinis: vt habetur de ſen. excō. ex eo in cle. Et hoc niſi eo tempore admitterent inēdicti: quo admittunt etiaꝫ omnes laici vt in feſtis reſurrectiōis natiuitatis dñi ⁊ pentheccoſtes aſſumptionis. b. ma. vt de ſen. excō. c. alma. li. vi. Et in feſto corporis xp̄i p extrauagantē martini .v. Cauſa aūt illius cōſtitutionis. ſ. ne admittant ad diuina tempore interdicti hi de. 3. or. b. fran. fuit ne vileſceret cenſura eccleſiaſtica: ſi nō ſeruaret a talibus. Nam multi ⁊ multe ſūt ſub tali habitu. 3. or. in Jtalia. De mātellatis qꝫ ſeu ⁊ pinzocheris de. 3. or. beremitaꝝ. dicenduꝫ eſt qō ⁊ de ꝑfatis. Et vidi ego ꝑuilegium in bulla plūbata ꝓceſſū ꝓmo a bonifa. 9. in ſua obedientia: poſtea cōfirmatū a martino. v. ⁊ a ſucceſſore eius Eugenio. 4. in quo datur facultas ꝑfidentibus dicti ordinis beremitarum: qꝫ poſſint tam virginibus qꝫ matronis ⁊ viduis tradere talem habitum. ſ. pinzocherarū: quale habent ille de tertio ordine beati dominici ⁊ fran. qui tamen eſt coloris nigri: ⁊ qꝫ dicte mantellate ſint exempte ⁊ gaudeant ꝓuilegijs ⁊ īmunitatibus dicti ordinis beremitarum.

Que autem hoſpitalia

vel oratoria dicant religioſa ⁊ eccleſiaſtica gaudentia eccleſiaſtica immunitate ⁊ ꝓpbana ⁊ nō ſubdita dyoceſanis: plene tractat ꝑ ludouicum de roma in quodam conſilio ſuo. Circa quoruꝫ declarationē ſciendū ꝓmo: qꝫ licet de iure ciuili locus efficiat religioſus: ex hoc ſoluꝫ qꝫ cadauer hominis ſepelit ibi ꝑcipue chriſtiani: vt. ff. de re. diui. l. intantū. §. religioſum. tamen iure canonico derogatū eſt in hoc ciuili: vt notat glo. or. iꝫ. q. z. in eccleſiaſtico. ſicut ⁊ illis iuribus derogatum eſt ciuilibus: quibus dicebat loca ſacra capta ab hoſtibus deſinere eſſe ſacra: quod exprel ſe dicitur. ff. de reli. do. cuꝫ loca. cuius contrariū ponit glo. ſingularis. 7. q. i. c. paſtoralis. arguens hoc ex. c. quod quidam. i. q. i. Secūdo notandum qꝫ ad hoc qꝫ hoſpitale vel oratoriū ſit locus religioſus gaudens immunitate eccleſiaſtica: oportet qꝫ in conſtructione eius intercueniat auctoritas epiſcopi: vt de religio. do. c. ad hoc. Et cum hoc conſtat: certum eſt ſm omnes doc. locum talem hoſpitalis vel oratorij eccleſiaſticum eſſe. Simplicia enim hoſpitalia ad pauperes recipiendos ſine altari cimiterio vel alio iure epiſcopali poſſunt conſtrui per quaſcūqꝫ ꝓriuatas ꝑſonas ſine auctoritate epiſcopi ⁊ lnīa: vt notat Jnno. in dicto. c. ad hoc. ⁊ glo. in. c. quedā. 18. q. z. ⁊ in cle. quia contingit de religio. domi.

.XXIIII.

Quinimmo ꝛ ibi ſine cuiuſcūq; auctoꝛitate conſtrui pōt oꝛatoꝛiū ſimplex: vt oꝛetur: licet ñ poſſit ibi miſſa celebꝛari: ñ accedente epi cnnſenſu: vt de conſe. di. i. vnicuiq; ꝛ. c. clericos. qō etiam notat hoſti. ꝛ Jo. an. de cen. c. fi. quinimo nec in tali oꝛatoꝛio pōt fieri erectio cāpanaꝛ: vt expreſſe habeꝫ de ꝓuileg. c. patentibus. glo. etiā in cle. qꝛ contingit de reli. do. dicit q; q domū ad hoſpitalitatē pauperū dedicauit. i. deputauit ſine auctoꝛitate epi pōt penitere ꝛ ad vſus ꝓphanos cōuertere: qō minime foꝛet: ſi locus religioſus eēt effectus: vt de reg. iuꝛ. c. ſemel deo. ℨ aduertendū q; ſi hoſpitale. vel oꝛatoꝛiū non conſtat eſſe epi auctoꝛitate cōſtructū ad iudicandū de eo: vtrū ſit auctoꝛitate epi cōſtructū: ꝛ p cōſequens cenſendū eccleſiaſticū vel nō cū auctoꝛitate epi: recurrendū eſt ad ꝓſumptionē ex q̄litate circūſtātiaꝝ talis loci. Nam vbi repiunt oēs circūſtantie loci ꝓphani ꝛ nō eccleſiaſtici: vt ſi nō bꝫ cimiteriū vel ſepulture ſignū. Et ſi inſtitutio vel datio talis hoſpitalis fit p laicos nō requiſita lnīa dyoceſani vel auctoꝛitate: ꝛ ſi ex bonis illi⁹ hoſpitalis ſoluant collecte cōitate laicoꝝ. Si oꝛatoꝛium ibi poſitum regaꝫ p laicos: ꝛ ſi nō habet cāpanile vel campanā ſup tectū ei⁹: cū cōcurrūt oīa iſta ſimul: erit vtiq; ꝓphanus locus: q̄uis talis locus eſſet celebꝛationi ꝛ oꝛationi deputat⁹: ꝑut fere ē ī oībus palatijs magnaꝝ pſonaruꝫ: vt capelle foꝛmā habeant ꝛ oꝛatoꝛij: nec cenſeri locū religioſū: nec ad curā epi ptinere: cū non habeat cōſueta ſigna loci eccleſiaſtici. Si aūt hoſpitale hꝫet oꝛatoꝛiū edificatū in foꝛma eccleſie ꝛ cāpanile erectū ſup tectū cū cāpana: que pulſatur cū ibi celebꝛaꝫ: ꝛ altare in foꝛma lapidea: ſicut habēt alie eccleſie: ibiq; p ſacerdotes ꝛ alios clericos celebꝛaꝫ publice: ꝓſumendū eſt locū religioſū eſſe: ꝛ q; ipſa auctoꝛitas interuenerit: oīa q; legittime cōcurrerint: ita notat ꝛ determinat archi. ds cōſe. di. i. nemo. ꝛ eū ſeqtiꝫ Ja. cal. in cōſilio ſuo. ar. c. qō interrogaſti. diſ. z7. ꝛ. z7. q. i. c. vidua. ꝛ de regu. c. vidua. Non enī ꝓt hec ſine epi auctoꝛitate fieri. Similiꝫ ſi ſit ibi cimiteriuꝫ vel ſignū ſepulture: ꝓſumit locus eccleſiaſticus. Quāuis enī ꝓceptio decimaꝝ oblationū ꝛ onus baptizandi ꝛ ſepeliendi nō cenſeant facere eccleſiā curatā: vt eleganter tenent hoſtiē. ꝛ Jo. an. in nouel. in. c. qꝛ nōnulli. de cle. nō reſid. quos ſegꝫ federicus in conſilijs ſuis: nihilominus arguūt locū ipſū eccleſiaſticū ꝛ religioſū: vt notat glo. ī cle. qꝛ contingit de reli. do. ℣. altare. Hec oīa eleganter inducit Jo. cal. in conſi. ſuis. Qō aūt dicit archi. in. c. diffiniuit. z7. q. 4. quē referēdo ſequit bal. in. l. ſi quis ad declinandū. C. de epi. et cle. ſ. q; fugiens ad hoſpitale tutus eſt a iudice ſeculari: ſicut ſi fugiſſet ad eccleſiā: intelligi debet de hoſpitali auctoꝛitate iudicis eccleſiaſtici ſcilicet epiſcopi conſtituto. Illud enī ꝓuilegijs omnibus vti poterit: vt eccleſia: vt. C. de epi. ꝛ cle. l. omnia. licet ergo aliqua pia opera in aliquo loco exerceant: vt eccleſie ꝛ oꝛationes: ꝛ tñ ibi nō ſunt clerici officiantes nec campane nec altare. ſ. fixum: nec epus eſt in poſſeſſione exercēdi cōit epalia: tūc cū plura cōcurrant ad iudicandū ad que etiam accedāt: que notant p cle. p litteras ō ꝓben. iudicari pōt locus ꝓphanus. Pꝛo illo enī potius iudicandum eſt: p quo faciūt plures rationes: vt de deci. c. ſuggeſtum in fi. federicus in conſilio. iz5. Et ex ꝓdictis ſatis colligi pōt: q; ex hoc ſolo: q; hoſpitale non bꝫ cāpanile ſupꝛa tectum vel nomen laici: vt dñi Bonifacij vel legini ꝛ nō nomen ſancti: vel quia datur p laicos ꝛ adminiſtraꝫ in tempoꝛalibus: debeat cenſeri ꝓphanus: quando vꝫ cuꝫ his officiatur p clericos in hoꝛis celebꝛantur ibi cōtinue miſſe: habet cimiteriū vel ſepulturam. Maꝫ tūc ex potioꝛibus circūſtantijs cenſebit religioſa domus: ꝛ viſitabitur a dyoceſano: niſi ſit exemptū: ꝛ tūc ſeruandum qō habeꝫ in cle. quia contingit de reli. do. Idem ludouicus in ſuis ſingularibus dicit. q; ſi in hoſpitali: de quo dubitaꝫ: vtrū ſit conſtructū auctoꝛitate epi: eo ipſo q; miſſe celebꝛant ꝓſumitur auctoꝛitate epi edificatum: dictum eſt ſingulare: archi. de conſe. di. 5. nemo. ſed hoc ſolū non videtur ſufficere: cū in aliquibus locis ꝓphanis dicant aliq̄ miſſe: ſed q̄ cōtinuarent: ꝛ p clericos in hoꝛis officiareꝫ: vel alijs adminiculis de quibus ſupꝛa. Querit idem dominus ludouicus de roma in dicto conſilio: vtruꝫ de relictis huiuſmodi hoſpitalibus ſeu fraternitatibus: que non ſūt conſtructe auctoꝛitate epi: debeatur ipſi epo canonica poꝛtio. i. 4ª ꝛ rñ. q; nō. Et ꝑma rñſio eius eſt: quia ad hoc vt debeaꝫ epo de relictis canonica poꝛtio ſ. 4. neceſſe ē loca illa eē religioſa ꝛ pia atq; ſibi ſubiecta. Vñ exēpta ad ſoluendū huiuſmodi onus nō tenent: vt cōcludunt Jnno. ꝛ Jo. an. in. c. officij de teſtamētis. ꝛ federicus in cōſilio. 6. ſꝫ tale hoſpitale nō eſt ſubiectū epo: qꝛ ꝓphanū: g̃ nō teneꝫ. zª rñſio eſt qꝛ q̄uis de relictis pauperib⁹ certi hoſpitalis religioſi: qꝛ. ſ. conſtructū eſt auctoꝛitate epi: debeaꝫ epo canonica poꝛtio: vt determinat Jo. an. in. c. dudū de cōuer. cōiu. in nouel. q̄ſi videaꝫ eis relictū cōtēplatione hoſpitalis illi⁹. ff. de an. le. l. annuā. tñ de relictis pauperib⁹ certi hoſpitalis non religioſi nec epo ſubiecti: nō debeꝫ ei canonica poꝛtio: qiñ de relictis ꝓ aīa alicui⁹ pijs ac miſerabilib⁹ pſonis nō ſolū noīatim: qꝛ tunc eſſet clarum: ſꝫ etiā in genere: vt nō. bal. in autentico. Si milit epo canonica poꝛtio nō debeꝫ: vt nō. glo. oꝛdi. c. z. de ſepul. zª rñſio eſt: qꝛ canonica poꝛtio debeꝫ epo rōne ſpūalis iuriſdictionis ꝛ cure quā bꝫ epus in eccleſijs ſuis: vt tradit Jo. an. in dicto. c. officij. ac etiā rōne cōionis: quā bꝫ in eccleſijs ſuis: in quib⁹ fit relictū: vt in. c. in noſtra ō ſepul. Sed in huiuſmodi hoſpitalibus ꝓphanis nullā bꝫ iuriſdictionem ſpiritualē nec onus nec cōionē: igit ſibi nō debetur. Ultimo accedit ad hoc determinatio fede. ī cōſilio. cxlv. dicētis

q̄ de relictis domui:ꝛ q̄ moꝛātur lepꝛosi ad hoc nō fūdata auctoꝛitate ep̄i:ꝛ mera laici volūtate Item de relictis loco mulieꝝ de.3.oꝛ.b.f. sine auctoꝛitate dyocesani instituto nō debeꝫ.4ª seu canonica poꝛtio ep̄o:ꝛ hoc q̄ oīno sūt libera ab ep̄ali iurisdictione. Notandū aūt q̄ ista canonica poꝛtio debita ep̄o de relictis ecclesijs sibi subditis in aliquibus dyocesibus nō daꝫ:vt flozentie:ꝛ in illis locis contraria cōsuetudo excusat a solutione huiusmodi.

Titulus.xxv. de excōmunicatione maioꝛi. q̄dam p̄ modū ꝓlogi:ꝛ deinde de singulis excōicationibus: q̄ habentur in coꝛpe iuris ꝛ extrauagantibus.

Excōmunicatio

e dicīt exclusio. s. a cōione: sicut aūt est triplex cōmunio fideliū .s. in cōuersatione vel loq̄la cibo salutatione ꝛ hi⁹: in sacꝝoꝝ susceptione: in bonoꝝ spūalium participatione: q̄ fiūt in ecclesia: iuxta illud. Participē me fac de⁹ omniū timentiū te: ps. iis. ꝛc̄. Sic̄ triplex p̄t dici excōicatio alijs omissis. Et p̄ima excōicatio maioꝛ: q̄ etiā dicīt anathema: ꝛ excludit a p̄dicta triplici cōmunione: de hac. 3. q. 4. engeltrudā ꝛ. 2. q. 3. sicut apostoli. ꝛ. c. nihil. 2ª est excōicatio minoꝛ: q̄ excludit a participatione ꝛ a cōione sacramentoꝝ passiua: tm̄ fm̄ Jo. de lig. vt de cle. ex cō. mi. c. si celebꝛat. ꝛ de hac. xi. q. 3. cū excōicato ꝛ. 3. q. 4. engeltruda 3. 3ª est excōicatio data a deo. s. inflicta p̄ quodlibet moꝛtale: ꝛ de hac. 2. q ª. audi. Jsta ḡ. 4ª. pars tractat de censuris ecclesiasticis: ꝛ. 6. titulos habet. In p̄mo tractabitur de excōicatione maioꝛi. In 2º de minoꝛi excōicatiōe. In tertio de interdicto. In quarto de suspensione. In quinto de irregularitate. In sexto de penis in genere.

Quantum ad p̄imum

sciendum: q̄ excōicatio maioꝛ q̄nq̄ infertur ab homine siue a iudice: ꝛ quia ista p̄t inferri p̄ varijs ꝛ innumeris casibus etiā iniustis: iō poni nō p̄ūt casus ipsius: q̄nq̄ inferꝫ a iure p̄ticulari per constitutiones: vꝫ synodales alicuius dyocesis vel p̄uinciales factas. s. in concilio p̄uinciali vel p legatū alicuius p̄uincie: que nō extendunt ad alia loca extra p̄uinciā vel dyocesim. Et q̄ hec variantur etiā multis modis: q̄ quot dyoceses tot quodāmodo cōstitutiones: ideo ipse etiam omittant. q̄nq̄ vero inferꝫ excōicatio a iure cōi fm̄ cōstitutiones factas in cōciliis vniuersalib⁹: vel a sūmis pontificibus: que astringūt ꝛ ligant vbiq̄ terraꝝ fideles: quarū quedā habent i coꝛpoꝛe iuris. Unde Hosti. de sententia excōicationis in p̄in. 30. enumerat excōicationis collectas ex decre. ꝛ decretalibus. Jo. vero an. in. c. eos. ō sen. excō. li. vi. in glo. numerat. 32. que habent in ipso vi. li. ꝛ idē in cle. i. de sen. excō. numerat. 52. que habent in cle. Quedā alie sunt p extrauagātes diuersoꝝ summoꝝ pontificū. Et iterū quedam alie sūt que annuatim fiūt in curia a sūmo pontifice contra quasdā p̄sonas seu cōmittentes quedā vicia: vt. j. patebit. Igitur circa istam materiam excōmunicationis maioꝛis: sic p̄cedeꝫ.

Primo ponent casus ipsi: ꝓpter quos īcurrit ipsa excōicatio maioꝛ: quoꝝ quidā sūt sedi apostolice reseruati: quantū ad absolutionem. 2º tractabit de ipsa excōicatione. 3º de ipsa absolutione. Imponēdo aūt ipsos casus excōmunicationis iuris: p̄us ageꝫ de illis: in quibus frequentius incurritur excōicatio cuꝫ aliquali declaratione: fm̄ notata p̄ doc. ꝛ exinde ō alijs bꝛeuissime expedietur. Demum ponent de verbo ad verbum quedam extrauagantes: ꝛ ipse p̄cessus qui fit annuatim in curia p papam continens plures excōmunicationes.

De excōmunicatione contra iniicientes manus violentas in p̄sonas ecclesiasticas. Ca. i.

J quis suadēte dia

bolo hi⁹ sacrilegij viciū vel crimen incurrerit q̄ in clericū vel monachū manus violētas iniecerit: anathematis vinculo subijciatur: ꝛ nullus episcopoꝝ p̄esumat illum absoluere: nisi moꝛtis vrgente periculo: donec apostolico cō spectui p̄sentetur: ꝛ eius mandatū suscipiat. Inno. 2. i7. q. 4. sup hoc decreto sunt quinq̄ notanda

Primū est q̄ sub noīe si quis comp̄ehendit etiā femina vt dicit ibi glo. ꝛ archi. ꝛ patet exemplum in. c. de sen. excō. mulieres. 2º notandum est quis clericus vel religiosus gaudeat isto p̄uilegio ꝛ quis nō. Sup quo Jo. de lig. in tractatu de censu. eccle. dicit q̄ monachus nō clericus gaudet isto p̄uilegio. s. q̄ inijciens manū violētam in ipsum est excōmunicatus. Jtē canonicus regularis nō clericus. Item nouitius religiosus gaudet hoc p̄uilegio: vt in. c. si religioso eo ti. li. vi. Item moniales ꝛ cōuerse earum: extra de sen. excō. c. de monialibus. Item conuersi religionum: sed de conuersis seculariū remanet dubium. Hosti. aūt in. c. nō dubium de sen. excō. dicit q̄ conuersus qui remanet in domo sua viuēs vt laicus nō gaudeat hac immunitate. 27. q. 2. vt lex continentie. Si vero sit conuersus tradens se ꝛ sua consecratus incedens: bozas audiens: honeste viuens: talis gaudet hac īmunitate. i7. q. 4. si quis. p̄obatur hec so. in. c. vt p̄uilegia. de p̄uilegijs. ℣. hoc autem. ꝛ hanc credo verā Jo. de lig. Item clericus coniugatus nō bigamus incedens in habitu clericali ꝛ tonsura: gaudet hac immunitate: vt in. c. vno. de cle. cōiu. li. vi. ꝛ hoc quo ad duo. s. quia p̄cutiens eum incidit in canonē: ꝛ rñdere nō hꝫ in iudicio seculari

.XXV.

De ꝓcutiente clericū cōiugatū nō bigamū dimittentē habitum ⁊ tonsuram ⁊ postea reassumentē: vtrū talis incidat in canonē? sunt opi. Et quidā dicūt ꝙ nō. Nā satis est ꝙ semel elegerit sibi vitā laicalē ꝓfessione: vt in regula ꝙ semel de regu. iur. li. vi. Alij dicunt contrariū ꝙ scilicz iusta pnā nemini est auferenda. z. q. 5. si quis libellos. ꝓ hoc faciūt notata ꝑ Inno. in. c. fi. de vi. ⁊ ho. cle. qui dicit clericos ꝓiuatos ꝓuilegio: qz se īmiscent negociationibus illud reassumere dimittendo. Jo. mo. ⁊ archi. tenent hanc ptē: ⁊ ꝓbat cle. de vi. ⁊ ho. cle. si lr̄a intelligat̄ ꝑm rectuz ⁊ cōtinuū intellectū. Nā ibi dicit tex. q̄ diu in p̄missis existant vel insistant eo ipso amittant: et ille versus ꝑm verū intellectū referē ad oīa p̄cedentia: vt in. c. i. ⁊. c. z. regris de ap. Confirmatur hoc: qz illa cōstitutio est penalis: ideo in dubio debet recipere interꝓtationē in ptem mitiorem. Jo. de lig. De ꝓcutiente depositum: dicūt Jo. de lig. ⁊ bug. di. 50. accedens. ꝙ incidit in canonē. ⁊ idē et ho. sed Bar. bri. tenet ꝯriū: qō videt approbari p. c. degradatio de pe. li. vi. Jo. an. in dicto. c. degradatio dicit p̄mam opi. esse verā in deposito verbaliter: sz in actualiter depositō est vera ꝯria opi. Jo. de lig. Percutiēs clericuz ꝓ saltum ꝓmotū incidit in canonē: quia talis recipit characterē. Clericus ꝓcutiens seipsū irato animo incidit in canonē: qō ꝓbat. z. q. 5. si nō licet. Preterea tale ꝓuilegium est indultum toti ordini clericali: cui renūciari nō pōt. Jo. de lig. Idez archiē. ⁊ Jo. an. Percutiens clericū excōicatuz vtrū incidat in canonē? dicunt alīq ꝙ nō ꝑ. c. excōicatoꝝ. z. q. 5. ⁊. z. q. i. multi. Sz in ꝯtrariū est cōis opinio. Naz excōicatus retinet ordinē: ratione cuius inducta est īmunitas. ergo durat durante cā. Hanc opi. tenent Jo. idē Uinc. ⁊ geff. Inno. ⁊ Jo. an. speculator. Percutiēs clericū incedentē sine habitu: si monitus fuerit ⁊ habitū nō assumpserit: nō incidit in canonē. Si autē nō fuerit admonitus: ⁊ ipsū ꝓcusserit: nō in actu belli vel aggressure. tūc incidit etiā. Si clericus habitu depositō se alijs īmiscuerat: sz si ipsū percusserit in actu belli ⁊ aggressure: tunc non incidit ꝑm Inno. Huiusmodi tñ putarē considerandum ⁊ ponderandū qs dedit causā bello ⁊ aggressure. Nā si clericus iustā causā dederit: tunc indubitatū est: ꝙ illi cōtra quos venit clericus: nō incidūt ex capite defense pmisse: vt ī. c. si ꝙo. ⁊ ceteri fauētes aggresso etiā nō incidunt. Itē si tertius contra tertiū: ⁊ clericū temere se īmisceat habitu depositō: ⁊ tūc credē ꝓcutiētes in limi/nibus aggressure nō fore excōicatos. Et sic intelligo opi. Inno. ⁊ Jo. de lig. Percutiens ordinatū nō baptizatū: nō incidit: qz nō hz characterem. Percutiēs ordinatū inuitum coactione absoluta nō incidit in canonē: quia talis nō recipit characterē: exemplū de baptismo maiores ī glo. sz inuitū coactione conditionali: nisi postea ratificet expresse vel tacite talē ꝓcutiens nō incidit in canonē. Jo. de lig. Detinēs clericū aspoꝛtantē res suas vel alienas apud se depositas per violentiā: ⁊ auferēs eo inuito: nō incidit in canonem si ei auferat dum est in aspoꝛtādo: anteq̄ se recipiat ad locum destinatum. Si autem hoc faceret ex interuallo postq̄ peruenit ad locum destinatum: ⁊ adeptus fuerit possessionem rerū illarum ꝓfecte incidit ꝑm pe. de censu. eccl̄iastici.

Tertio notandum est

ꝙ in quibusdā casib⁹. q̄uis ñ actualit̄ ūijciat qs manū violētā: ītidit ī canonē: ꝓp̄ q̄sdā actus ut iurioſos ꝓſonales factos ꝓxta tales: sicut cū quis ꝓcutit clericū subijciētē se ꝟberib⁹ ei⁹ ꝓ emēda offense cōmisse de sen. excō. c. contingit. Clericus ꝟo se subijciēs ꝟberibus: videt̄ et ꝙ excōicatus sit: vt dicit io. an. ī nouella: qz participat in crimīe damnato: ex eo. c. nup. ⁊ si ꝓcubīe. nisi dicas ꝙ participiū alias participatio ī crimīe tunc inducit excōmunicationē ī participāte: qñ participat cū excōicato: ñ ī illo actu tñ: ꝓ q̄ ꝓncipalis excōicationē īcurrit: ad h⁹. j. eo. si cōcubīe. ibi p⁹ latā sentētiā: ⁊ decre. nup. pōit et illū excōicatuz tempoze cōmunionis. Nec ob. si dicas ꝙ mandans vel cooperans percutiēti sit excōicatus: qz ñ ē ex vi ꝓticipij: sz ex ꝓp̄o facto: qō et q̄ñq̄ excōicatus est ñ ꝓhibēs. j. eo. q̄sto. vl̄ nisi dicas ꝙ sūmittere nō sit participare crimen: quia ꝓbabiliter credere poterat illum remissurū: pzioz tamen solutio nō videtur sufficiens: vbi ictus iterantur: cuz ex primo ictu sit excōicatus. hec Jo. an. Idem paulus in cle. eos de consang. ⁊ affi. Et sic videntur dicere: ꝙ non sit excōmunicatus.

Pe. vero de perusio dicit: ꝙ talis clericus si permittit se percuti vna ꝓcussione tantū: tunc nō ligatur maiori: quia anteq̄ sequat̄ lesio: ꝓcutiens nō est excōmunicatus: ⁊ sic se subijciendo nō ꝓticipat excōmunicato: sed excōmunicando. Si autē subijcit se pluribus ꝓcussionibus: tunc ligatur maiori: quia participat excōmunicato ⁊ ī crimine. Et ista prima solutio facit ad questionem: quā faciunt predicti doc. de eo qui recipit cōmunionē a religioso sine licentia eius: a quo debet habere vtrum. s. sit excōmunicatus: sicut ⁊ ipse religiosus remittunt ad notata circa istam decretalem contingit. Item reputatur quasi manus violenta: cum quis retinet clericū incarceratum vel in custodia vel vinculatum: vt in. c. nuper. Includens clericū violenter ne ab inimicis ipsū querentibus occidatur: nō incidit in canonem: quia licet assit violentia: nō tamen dolus: sz ad salutem ipsius fit: nō autem ad iniuriam: hoc tenet Innocen. in. c. nuper. Duo enim requiruntur ad hoc: vt quis incidat in canonem illuz: si quis suadente. i7. q. 4. s. animus dolosus ⁊ facti ꝓperatio: vt ꝑz ex ipso tex. Et Jo. an. etiam tenet ꝙ in penā late sententie nullus incidat ꝓ solam attentationē: nisi peruenerit ad actus cōsūmationem per. c. perpetue de elec. li. vi. Unde vbiās

gladium vt percuteret clericum: qui tñ nõ peruſſit quia ille ictum vitauit: non incidit ĩ canonẽ Jo. de ligna. Si aliqui inimici cleri obſident ipſũ in caſtro vel in domo: forte alicui⁹ mulieris clau dant ipſũ: ꝛ nõ illum cuſtodiãt: ſed vt illi verecũ diam faciant: nõ dicẽtur illum tenere in cuſtodi am vel carcerem: quia nec hoc intendũt. Jtez nec violentiam inferũt pſone vel rebus adherẽ tibus. hec ſũt verba Jnno. neſcio tñ ſi p hec ver ba intendit Jnno. dicere hos non forte excõica tos: licet hoc videaẽ p verba illa nec violentiaz cẽ. quod requirit canon: credo tamen in obſidẽ te ponderandũ: ꝓpter qõ fiat obſeſſio: ſcilicet an ꝓpter caſtrum habendum ꝛ nõ pſonam violan daz: ꝛ tũc credo q nõ incideret. Si aũt fieret ob ſeſſio ꝓpter pſonam vt violetur: tunc incideret. De claudente vero domum mulieris ad vere cundiã clerici detegendam crederem ipſum in cludentem excõmunicatũ: nam fit iniuria pſone clerici incluſi. Jo. de lig. Jtem reputaẽ quaſi manus violẽta: vt cũ quis mãdat capi vl verbe rari tales: ꝛ ſequiẽ effectus: vt in. c. ꝓpendimus.

Jtem pcutere reputaẽ clericũ: cũ gs ratã ha bet pcuſſionẽ clerici factam noĩe ſuo: vt. e. ti. li. 6.

Jtem pcutere reputaẽ clericũ: cũ nõ defendit clericum: cũ ledi ẽ pſonaliẽ: ꝛ defendere poteſt ſi ne ſui piculo: extra eo. quãto. Nota circa hũc caſum varie ſũt opi. Quidã enĩ vt Jo. ꝛ Ber. in glo. ſup. c. quãto in glo. ꝛ guil. dicũt q iſtud. ſ. nõ defendere clericos ab iniurijs pſonalib⁹: cũ fieri poſſit: inducit excõicationẽ quantũ ad officiales ad quoz officium ptinet eos defendere. xx. q. 5. adminiſtratores. 3. q. 4. forte. Hoſti. vero dicit in ſũma hoc eſſe intellgẽdum generaliẽ de quo cũq: etiã ſi nõ teneret ad hoc ex officio: dũmo do nudo verbo tñ ꝓhiberi poſſit: vt ſi diceret illi q vellet iniuriari: caueas tibi vel nõ facias: ꝛ ille abſtineret: ar. ad hoc extra eo. dilecto. li. vi. Jdem videt ſentire Jo. de lig. ſup. c. quanto. Jn nocen. vero recitat vtrãq opi. ꝛ dicit q ſi aliqs verberaret nomine meo: ꝛ ex negligẽtia nõ ꝓhi berem ſine dolo: nõ inciderem in canonẽ: cũ ne ceſſarius ſit dolus: ſecus ſi ex ꝓpoſito non ꝓhi beo. Jo. an. in nouel. in dicto. c. 5. dicit q Vincẽ. ab. ꝛ hoſti. finaliter tenẽt: q ſiue quis hẽat ver berantẽ in poteſtate: ſiue ille verberet nomine illius ſiue nõ: incidit in canonẽ: qñ põt ꝓhibere ꝛ nõ ꝓhibet: dũmodo doloſe dimittat: alias nõ. Et addit vnũ dictum multũ notabile dicens: in hũc enim vel aliuz canonem nullus incidit ſine dolo: ar. ff. de adulte. l. penulti. ff. de ficca. l. i. idem Jo. de lig. Spuens in faciẽ clerici eſt excõica tus ſm hoſti. ꝛ ledens cũ pede vel alia parte coꝛ poꝛis ſimiliter. ſ. aũo iniuriandi quãtũ ad vtrũq idem ſi effũdant aquã ſup eũ. Detinens cleri cum p veſtem vel frenum equi: ne clericus liber tranſeat: tenet Jnno. q ſit excõicatus in dicto. c. nuper. mouetur quia violatur pſona: licet medi antibus rebus adherentibus pſone. Jdẽ de auferentibus res de manibus cleri: et ſi auferat forte dñs vel poſſeſſoꝛ: ſed cõmodauerat cleri co vſq ad certũ tempus ꝛ hi⁹: qz añ finitũ vſum nõ debet tolli. Occidẽs equũ cui inſidet cleri cus: vel lacerãs veſtes quas habet indutas: di cũt quidam q ſit excõicatus: ſi hoc fiat ad iniu riã clerici. Naz videt iniuria fieri pſone: que ſit veſtibus: quibus induta eſt: ꝛ equo cui ſedit: ſe cus ſi veſtes fuerint ſeparate a pſona ꝛ equo: al legant. c. contingit de ſen. excom. Nãc opi. credo veram: licet alij cõtrarium dicant: nã licet canon ſit penalis ꝓpter qõ videret eſſe reſtringẽdus: nõ ampliãdus eſt: tñ fauoꝛabilis attento oꝛdine clericoꝝ cui ĩdulgetur: ꝛ iõ ampliãdus: extra de reg. iur. odia. Jo. de lig. Furantem coꝛrigiaz cum qua cinctus eſt clericus: vel veſtes quibus eſt indutus eo doꝛmiẽte. dicit Jnno. nõ eſſe ex cõicatum: quia nullam infert violentiã pſone: q nõ ſentit. Jn hoc caſu crederẽ cõtrariũ: ꝛ credo q ſit de mente canonis: q qualitercũq gs con tingat pſonam clerici iniurioſe etiã incidat ĩ ca nonem: vt nõ. archi. in dicto cano. Jo. de lig. Fugiens inimicos: ꝛ vt facilius euaderet: eiſciẽs clericũ de equo: ꝛ ipſũ aſcendẽs vt fugiat: an ſit excõicatus ꝓ ꝛ contra põt argui. Credo tutius tenendũ ipſũ eſſe excõmunicatũ: Nã hic eſt in iectio ꝛ violenta: nec iure fit: g inſurgũt verba ca nonis ꝛ mens: nec ob. q licitum ſit ſibi ſe defen dere: hoc verũ eſt ſine leſione tertij: putarem tñ impoſitione penitentie ponderandã qualitatez neceſſitatis: an ineuitabilis quia aliter euadere nõ poterat an cõmoditas: vt nõ. clemẽ. de homi cidio. Jo. de lig. Hanc opi. tenet Bar. bri. ꝛ Tã. ſed pe. de cenſuris eccleſiaſticis tenet ꝑriũ: ꝛ inẽ ceteras rõnes hanc inducit: q notanda eſt etiam in alijs caſibus. Dicit enĩ nõ credo aliquem ſapi entẽ dicturum talẽ peccare moꝛtaliter: g neceſſe habebit dicere illũ nõ eſſe excõicatũ. Naz cum excõicatio ſit eterne moꝛtis damnatio: vt. z. q. i. nemo. nõ infligiẽ niſi ꝓ moꝛtali. Compellen tem clericũ: vt exeat de fũdo p metũ: vt ſibi ali quid det: vt poſtea ipſe ingrediat fundum: dicit Jnno. nõ eũ excõicatũ: qz nõ fit manus iniectio ĩ clericũ: nec ĩ res adherẽtes ei: qõ credo verum ſi ſit metus verbalis: ſecus ſi realis: alias p con tactũ pſone: etiã ſine violẽtia ꝑciſa. Jo. de lig. De illo vero q pſequiẽ clericũ fugiẽtẽ: vt pcutiat ꝛ clericus ſine pcuſſiõe cadit ꝛ ledit: dicit guil. q nõ credit q incidat ĩ canonẽ: ſecus ſi ipſe cle ricus fugiens quaſi coactus ꝑcipitat ſe in aquaz vel ad aliud periculum ſe ingerat: vt euadat: qz tunc incidit.

15. caſus in quibus inijciens manus violentas nõ eſt excõmunicatus.

Ulartonotandum

est: q; ī quibusdā casibus penitēs clericū vel religiosum nō incidit ī canonē: ⁊ hoc iō quia nō fit suadēte diabolo: ut dicit tex. de creti. vl' q2 nō ē man' violēta. Et hi. 15. casus sunt. Primus ē: cū qs percutit clericū īcedētem in habitu laicali: quē ignorat clericū: ut in. c. si vero. 2. eo. ti. ⁊ fm Inn. ⁊ Jo. an. etiā si occidet: nō incidit in canonē: q2 ad hoc requirit dolus: ut qs incurrat: nā ꝓbabilis ignorātia excusat. si tñ penitēs vidit tōsurā: ⁊ tñ nō credidit ipm clericū: tūc incidit: ut nota. glo. ī ꝑdicto. c. Et hoc verū ē nisi ꝓbabilis ignorantia excusset ⁊ excurgat ex more patrie: q debet attendi Nā alicubi laici tpe calorīs deferūt tōsuram. Si aūt quis intenderet percutere clericū ⁊ percutiat laicū: glo. in. c. si vero tenet q; incidat: sed contrariū videt: nā non debet iudicare fm q; quis facere intendit: sed fm q; fit: ⁊ hāc ptem credo verā: sed si intēdēs percutere ticiū laicum errās ī psona: percussit gaiū clericū: alan' dicit q; incidit q2 iniuriari voluit. ff. de fur. l. vlti. Canc. tenet ꝯriū p. c. si vero. credo opi. veriorē. tan. moueor: q2 ut vindicet sibi pena canonis: debet ꝑcedere psuasio diabolica: q̄ hic nō ꝑcessit circa clericū. Jo. ō lig. 2°. ē cū qs percutit clericū incedentē in habitu laicali: nec aliquid de clericatu ostendentē tertio monitum nō correctū: ut in. c. ꝓtingit. Jdē in clerico: q cōtempto habitu fert arma: ⁊ tertio monitus nō corrigit: vt in. c. i audiētia. gnīmo ⁊ si ñ sit admonitus ⁊ īmisceat se tyrānidi: ut in. c. cuz nō ab hoīe. eo. ti. 3°. ē ī clerico gerēte administrationē rer' secularīū: ut in. c. sacerdotib' ne clerici vel monachi: qō quidē indistincte sumit: qō nō ē verū: sed pr' requirit monitio: ut in. c. in audiētia: sic tenēt Guil. Inn. ⁊ Jo. ⁊ hoc verū ē nisi eps in synodo mādasset sub pena p'uilegij clericalis illud: q2 hoc haberz locū trine admonitionis. io. ō lig. 4°. ē ī eo qui iocose iniecit manus in clericos: ut in. c. i. eo. ti. dz tñ ponderari q̄litas ioci: ⁊ rō fallēdi. q2 in pena canonis requirit psuasio diabolica: quā excludit ioc' ipius qualitate ponderata: ar. notator. in. c. i. de p'esump. io. de lig. 5°. ī magistro: q cā discipline percutit scholarez c. i. eo. ti. dz tñ ponderari modus percussiōis: q2 leuis ꝓmittit magistro ī. c. cū volūt. eo. ti. Et dicit Guil. q; magister cū ita pcutiat: ex quo cā correctionis hoc facit: nō incidit ī canonē Addit etiā q; si p'incipalis magister ꝓhibeat submagistro vl' alij cui cōmittit aliquos pueros docendos: q; non percutiat: ⁊ tñ percutit eos exītes clericos: sed cā disciplīne: credit q; sic ꝓhibitus nō incidit ī canonē: cuius sit percutiēs q2 p hi' ꝓhibitionē nō pōt ei auferre beneficiū iuris: qō qdē ē corrigere posse: quos quis docet. 9°. ī repugnante clerico ipm īpulsante cū moderamine īculpate tutele in. c. si vero e. ti. Rō fallendi ē: q2 ē inductū se defendere iure naturali. Itē si quis a clerico ludente secū grauiter percussus: ⁊ ꝓpter hoc mot' sine deliberatione repcutit eū grauiter incōtinēti iratus aīo vindicādi nō facturus si deliberasset. Dicit frater. G. q; nō pōt dici sine deliberatione fecisse: ex quo libidine vindicte fecit: vñ incidit in canonē. Si aūt eēt tanta surreptio: q; nec se vindicare nec iniuriari intēderet nō īcidit ī pe. de cen. eccl'. Jdē dicūt quidam quib' magis assentit Inn. sup dicta decre. cū qs verberat vel ledit clericū ob tuitionē patris vel matris vel vxoris vel filie vel familie sue vel etiā extraneor': q2. s. talis nō ē excōicatus. Nā ⁊ socij iniuria ꝓpulsanda est. 23. q. 3. nō inferenda ⁊ c. fortitudo. Alij dicūt: q; ē verū de defensione illarū personar' tñ per quas nobis fieri iniuria intelligit: sicut sunt vxor si lij ⁊ serui ⁊ hi'. Inn. etiā dicit: q; si quis occideret clericū defendēdo aliū: ne cleric'. s. illū occideret nō incideret in canonē: sed eēt irregularis. Pro defensione aūt suar' rer' occidendo nō vitaret excōicationē: Et dicit Jo. an. in nouell'. sup dicto. c. si vero. q; si cleric' percussit laicū: nō intēdēs plus pcutere eū: ⁊ hoc cōstat laico: non debet pcutere clericū. Si vo cleric' venit ad repcutiendū laicū: vl' de hoc laicus ꝓbabiliter dubitet: tūc lz laico pcutere clericū ad īminētē violētiā repellendā. Dicit etiā Jo. de lig. ī tractatu de bello pticulari: q; si laicus ꝓ rebus suis defendēdis iniiciat manū in clericū: si alias nō posset vim vi repellere: ⁊ hoc facit cū moderamine īculpate tutele q; credit nō eē excōicatū. Alīat Inn. hoc dicentē in. c. 2. de resti. spo. Nō. n. ē ibi man' violenta: ut dicit canō. siquis suadente: sed violētie repulsoria. Jdē dicit esse si iniiciat manus ī clericū sic violētiā ꝓpulsando ꝓ reb' ꝓp. s. q; talis nō ē excōicatus. nā licitū ē obuiare errori vbi obuiare pōt: alias cōsentire videtur di. 83. error. 7°. in reperiente clericū in adulterio vel stupro: cū vxore matre sorore vel filia: ut ī. c. si vero psona. cū ea etiā que putatur vxor: ⁊ ñ ē idē dom. ⁊ hoc tenz Uinc. ⁊ Bos. in dicto. c. noīe etiā vxoris intelligit spōsa de pñti: vt tenet glo. noīe vero matris: vtrū ītelligant oēs ascēdentes: ⁊ noīe filie descēdētes tenet glo. q; nō hoc cāu: q2 nō debēt extendi linee. Posti. dicit hoc tuti'. Jo. ō lig. ⁊ hoc fz Guil. nō solū ad coitū ē restringendū: sed ad amplexus ⁊ deosculationes: ⁊ qñ qs ꝑparat se ad opus carnis: si tñ nō ī loco suspecto: sed in

publicꝫ hoc faciat: ſicut ſit qñq; ludẽdo: tunc verberãs biꝰ incideret in canonẽ. Itẽ cũ per ſigna aperta ꝛ ꝓpinqua negocio cõſtat a clerico turpitudinẽ coitus ibi añ expletã ſtatim eẽ cũ ꝑdictis: verberãs biꝰ nõ incideret: ſi hoc facit ĩcõtinenti anteq; diuertat ad alia. nam poſtea verberãs incideret: ꝛ hoc intellige de attinentibꝰ ꝑdictis. Itẽ ſi clericus tãgat mulierem inuitã ꝓpter turpitudinẽ: ſi illa ſe defendens cũ moderamine inculpate tutele reũ ꝓcuriat: nõ incidit in canonẽ ſm Guil. 8º in eo qui auctoritate ſue ꝓlationis vel de mandato ꝓlati iniecit manũ in clericũ. e. ti. ex tenore. ꝛ c vniuerſitatis. ꝛ intelligas ĩ prelato corrigente nõ tñ modũ excedente: alias foret locꝰ appellationi ꝛ puniret ſic excedẽs. Lenis. n. correctio ẽ ꝓmiſſa. Si aũt ꝓlatus mãdat clericum verberari vel ad tormẽtũ poni p laicũ vterq; ẽ excõicatus: vt ĩ. c. vniuerſitatis. ꝛ hoc niſi talis clericus eẽt incorrigibilis: ſiue qr nõ bene põt capi p clericũ de mãdato ſui ꝓlati. Itẽ dic archi. di. 45. q; nõ eſt tutũ nec honeſtũ monachũ verberari p cõuerſum laicũ. 9º in ſenioribus eccleſie qui pueros corrigere pñt: ut ĩ. c. cũ voluntatis. e. ti. hoc intelligit modũ nõ excedendo. 10º in dñis corrigentibꝰ: cũ corrigũt dñi ſubditos ſuos: ex. eo. cũ volũta. ibi dicit glo. q; dñs domus põt corrigere clericos inferiorũ ordinũ ſine pena excõicatiõis. Quilibet. n. familiã ſuã corrigere d. 23. q. 4. duo iſta. 11º in ꝓpinquis: ex eo. cũ volũtatis. vbi dicit glo. q; nõ ſolũ pater: ſed etiã ꝓpinquꝰ domeſticos ſuos corrigere debẽt. C. de emẽda. propinquor. l. vna. 12º in patribus corrigentibus filios hoc intelligendo: dũmõ non ſint conſtituti in ſacris. nã ſacer ordo liberat a patria ptãte ꝛ etiã ſeruili: quo ad manuũ iniectionẽ. 54. di. ex antiquis. ꝛ. c. freqũs. Si aute3 tales ꝓlone excedãt modũ: tenet glo. q; nõ ſũt excõmunicati. in. c. cũ volũta. mouet: qr canõ exigit dolũ: ſine quo violẽtia nõ cõmittit: ſed hec manus ſũt charitatiue: licet modus excedat. Ego nõ credo glo. verã: nã limitata correctio ꝓmiſſa ẽ patribus erga filios ꝛ dñis erga ſeruos: ſicut ꝓlatis erga ſubditos p ſupra allegata. Exceſſus ergo inducit penã. Jo. ō lig. De. de paru. tenet q; etiã in ſacris exiſtentem pater põt verberare cã correctionis. prĩa opinio tutior: ſed ſcõa rõnabilior: ut. ſ. poſſint parentes verberare etiã exñtes ĩ ſacris cã correctionis: quã etiã tenet pau. ꝛ da. 13º. ĩ eo qui iniecit manus ĩ clericũ depoſitũ traditũ curie ſeculari de iudi. c. cũ non ab hoĩe. hic punctus ſupra ẽ tactus. 14º. in eo qui iniecit manũ in clericũ ſe ad vitã ꝛriã clericatui dantẽ: vt cũ bigamiã cõtrahit: di. 45. c. quiſqs. Et nota q; bigamus exutus ẽ omni ꝓuilegio clericali: ut de biga. c. i. li. vi. ibi tamẽ dicit in glo. Jo. an. q; hoc ẽ verũ de his qui ſic in minoribus contraxerũt. ſ. cũ duabus vl cũ corrupta: ſecus ſi in ſacris qr tũc non perdit ꝓuilegiũ clericale. Idẽ archi. guil. gar. io. mo. Itẽ intrãs religionẽ bigamus gaudet tali ꝓuilegio ſm Jo. an. ĩ q. mercuriali. 15º. nõ ſm Ricar. ordinis minorum. ſup. 4. ſnĩarum di. 18. q; non incurrit maior excõicatio qñ aliquis nõ ex deliberatione ſociũ ſuũ clericũ leuiter impellit: q; quis ſit turbatus. mortale. n. peccatũ nõ cõmittit niſi ex deliberatione: vel poſt tẽpus humane fragilitati ſufficiẽs ad deliberãdũ: cũ factũ ẽ tale q; hõ nõ obſtante humana fragilitate ꝛ infirmitate: tenet de neceſſitate deliberare: ut per deliberationẽ ab illo opere illicito retrahatur. Nullus aũt excõicatur a iure niſi propter peccatũ mortale: cũ. n. iura ꝑcipiãt q; a iudice nõ ligat niſi ꝓpter peccatũ mortale: videtur q; conditor iuris nõ voluerit: q; excõicatio a iure incurrẽt: niſi propter mortale peccatũ. Iſti. 15. caſus in quibus excõicatus propter iniecti onẽ manuũ violẽtas in ꝑſonas eccleſiaſticas poteſt abſolui citra papam.

Quinto notandum ẽ.

q; ĩ quibuſdã caſibus ꝛ ſi incidat quis ĩ canonẽ ꝓpter iniectionẽ manuũ violẽtas ĩ predictos põt tñ abſolui citra ſedẽ aplicam. Et ꝓmus ẽ de periculo mortis: vbi nota q; intelligit tale periculũ nõ ſolũ ꝓpter infirmitatem ſed etiã ſi ſit in quocũq; periculo vicino morti: puta ſi timeat hoſtẽ vel predonẽ vel crudelitatẽ potentis vel ſi nauigaturus ſit: ꝛ p loca inſidioſa tranſiturus. ff. de donat. ca. mor. l. 3. ꝛ. 4. Itẽ Poſti. Et addit q; idẽ ẽ ſi obſeſſus ſit vel obſideat: vbi iaciunt machine vel bali ſte: ẽ tamẽ iniungendũ ei: q; ſi euaſerit pñtet ſe ſedi aplice vel ei qui poſſit cum abſoluere mãdatũ eius ſup hoc recepturus: ex. de ſen. ex co. c. a nobis. z. Et idẽ ĩ caſibus ſequẽtibus remoto. ſ. ĩpedimẽto ꝓterq; in puero: ut de ſen. exco. de cetero in fi. ꝛ. c. ea noſcit. in fi. ꝛ ſi ceſſante impedimẽto nõ ſe ꝑſentãt: incidãt ĩ eandem ſnĩam excõicationis: ex. de ſen. exco. eos li. vi. 2º caſus ẽ cũ quis bz ĩmicitias capitales vel alias iuſtas excuſationes ꝓpter qõ ſi põt ſe ſedi aplice pñtare: de ſen. exco. de cetero. De iſta excuſatione ſtabit arbitrio boni viri. ff. de ☞. ob. l. cõtinuus. §. cũ ita ex. de vo. q; ſup his. 3º ĩ boſtiarijs: qui ꝓtextu officij clericũ non grauiter leſit: de ſen. exco. ſi vero. Et nota q; ſi talis nõ caſu fortuito: ſed ex deliberatione percuſſiſſet clericum grauiter: a papa bz abſolui ō ſen. exco. ſi vero. Idẽ ō officiali

·XXV·

4°. ĩ officiali q in arcendo turbã nõ ex ꝓpoſito:ſed nõ ſine culpa aliquẽ clericũ pcuſſerit: vt in dcõ.c.ſi vero.q. ſi clericꝰ armatus venit ad bellãdũ ꝛ facẽ inſultũ:ꝛ is ꝺ quẽ venit ipm capit ſm Inn.ſi ſcienꝫ hoc facẽ excõicatꝰ ẽ:ſed ad papã nõ mittit:ſi tñ hoc fit ad defenſionẽ nõ ẽ excõicatꝰ:dũ tñ ceſſante cã defenſionis ipm libere abire pmittat:ut Hoſti.dic. ſi etiã officialis publicus talẽ capiat auctoꝛitate pꝛo pꝛia qui aliter nõ poterat ꝺpelci ab ũuria alteriꝰ:nõ ẽ excõicatꝰ imo mereꝫ.zz.q.3. ſoꝛtitu do.ꝛ.c.ſe. Et hº dico ſi plat' ñ eſt ibi q hº faciat:ꝛ ipe eũ plato q̃citius põt reſtituat:aliogn ꝺtra de ſen.exco.ut fame.ℌ:laici. Et notat etiã pe.de paru ſup dcõ.c.nt fame.q. nõ ſolũ iudici ſeculari licitũ ẽ cape clericũ delinquentem ne fugiat:ſz ut pñtet epõ:ſed etiã leſo cuicũq; alij ſm Inn.qui etiã dicit:q. ſi laicus hz cleri cũ ſeruientẽ quẽ hz ſuſpectũ de furto: q. põt illũ cape ꝛ detinere. 5°.ſi ſit mulier nec diſti gui ꝺz vtq; foꝛtis vel debilis. Et nota ſz guil. q. in ptãte epi ẽ mittere vel nõ:qz non diſtinguit circa eas inter atrocẽ ꝛ nõ atrocẽ ũuriã.

6°.ſi ſit ſenex ꝛ valitudinari°. 7°.ſi ſit membꝛis deſtitutus:ita.ſ.q. ad ſedẽ apl'icã accedere nõ poſſit.tres caſus ꝓxie dicti habent. exꝫ de ſen.exco.c.mulieres.ꝛ.c.ea noſcit.ꝛ.c. quãuis. 8°.de ĩfirmo:qui.ſ.ꝓpetuũ hz infirmitatis ipedimentũ vel etiã tpale:ſi timeꝫ q. acceleꝫ moꝛs:exꝫ de ſen.exco.q. de his. 9° ĩ paupere quẽ oz mendicare:ut in dcõ.c. q. de his. Et de his.4.caſib' habes etiã.j.c.ſz. 10°.ſi regl'aris vberat regl'arem de ſen.exco. monachi.ꝛ.c.cũ illoꝛũ.ꝛ etiã ſi pcuſſiſſet ſecularem ut de ſen.exco.religioſo.lib.vj. ii°.ĩ his q nõ ſunt ſui iuris:ſicut filiifamil'.ꝛ ſerui:de ſen.exco.mulieres.De filiifamil'.ꝛ ſeruo nota q. intelligendũ ẽ:q. nõ debẽt mitti:qñ hoc eẽt ĩ p iudiciũ patris vel dñi:niſi fuiſſet tã enoꝛmis exceſſus q. ꝓpter vitandũ ſcãdalũ eſſẽt ad ſedẽ apl'icã mittendi.de ſen.exco.relatũ. Et ĩ telligendũ ẽ de ſeruis.ſ.qui ſunt ſeruilis ꝺditiõis:nõ de famulis ſeruientib°.ſed ꝛ de filiifamil'.intelligit Inn.ſi ſũt ipuberes:alias ſi ſũt adulti:ſz ſint in patria ptãte:mittendi ſunt ad curiã:qz ĩ hoc ſui iuris ſunt:qz põt ire quo volunt. iz°.ĩ ipubere.de ſen.exco.c.i.ꝛ hoc etiã ſi p° pubertatẽ poſtulãt ſe abſolui. Et nota ſi nõ ſunt doli capaces nõ icideꝛũt:ſi ſunt doli capaces tũc icidũt:ſi alo ũurãdi aut vindicãdi pcutiũt:ſed poſtq̃ pueneꝛũt ad pubertatez ut in.15.vl.16. anno:ſi adhuc tales ſunt q. ſine piculo ad ſedẽ apl'icã ire nõ põt ꝓpter ibecillitatẽ coꝛpis vel defectũ diſcretionis ab epo põt abſolui recepto iuramẽto:q. ipedimento ſublato ſe pñtabunt: ut nota.de ſen.exco. c.ſi. Dicit pe.de pal.ĩ.z.ſnĩaꝝ:q. pueri ꝛ mulieres qui pꝛobabiliter ignoꝛãt iura poſitiua pcutiẽtes clericũ ſcientes eẽ clezicũ ꝛ neſcientes penã canonis nec ſcire debẽtes:nõ.n.peccãt: qz neſciũt canonẽ:ſi quis ſuadente ꝛc̃.nihilominus qz ꝺ legẽ nature faciũt:cũ penã legis nature incurreꝛũt:etiã penã legis poſitiue:q̃uis excuſabiliter ignoꝛantes. 13°.de clericis qui cõiter viuũt ꝛ ſub eodẽ tecto doꝛmiũt ꝛ in ea dẽ domo veſcunt:de vi.ꝛ ho.cle.qñ.qõ cõiter exponit:qñ ſimul viuũt ĩ aliquo collegio

14°.in monialib°:de ſen.exco.in monialib°.

15°.in hoſpitalarijs ſancti Jo. hieroſolymitani:exꝫ de ſen.exco.c.canonicis. Ultim° caſus ẽ de inferentibus clericis leuẽ iniuriã:exꝫ. eo.puenit.ꝛ lz quidã dixeꝛit ꝺcretalẽ hãc cõtinere ꝓuilegiũ non ius cõe:dicit Jo.an. ĩ nouell'.ſup dcõ.c.q. cõſuetudo q̃ ẽ optima leguz interpꝛes interpꝛetatur ius cõe:q. ius cõe cõtineat:ꝛ q. epi ĩ leuib° poſſint abſoluere ꝛ hoc credo:ꝛ ad ꝺtrariom ſolutionẽ diſtinguo inẽ leuẽ mediocrẽ ꝛ grauẽ ſiue enoꝛmẽ offenſam ut ĩ leui oẽs indifferenꝫ abſoluãt: ĩ mediocri certas pſonas pꝛiuilegiatas:ut hoſtiarios officiales ſeruos ꝛ clericos cõiter viuẽtes:ꝛ ꝓfeſſos ĩ enoꝛmib° nullos ꝓniſi ĩ caſib° ĩ qb° papa nõ põt adire:hec Jo.an.idẽ Jo.an.de lig.ꝛ de enoꝛmi iniuria exẽplificãt Jo.an.ĩ.c.cũ illoꝝ. eo.ti.dicẽs. Enoꝛmis eſt ſi effodiat oculos: ſi vulneꝛeꝫ:ſi in theatro vel foꝛo vel ĩ cõſpectu iudicis pcutiaꝫ:multo foꝛtiꝰ ſi in cimiterio vel doꝛmitoꝛio vulneꝛeꝫ:alias vbereꝫ:ſi quo cũq; mẽbꝛo mutileꝫ:ſi ad effuſionẽ ſanguinis grauẽ ꝛ ex graui ictu ꝓuenientẽ pueniaꝫ: ſi in epm abbatẽ vl' ſeculare clericũ p religioſum manꝰ iniiciaꝫ:ſi ex manꝰ iniectione ſcãdalum oꝛiaꝫ. Jtẽ ſi in pꝛioꝛem ſiue abbatẽ vel locuz tenentẽ manꝰ iniecerit. Et dicit Hoſti.idem ĩ telligendũ:quotiens ĩferioꝛ ꝛ ſubditꝰ ĩ ſupioꝛem manꝰ iniicit. Et p hoc videt ſolui qõ de monacho:qui abñte abbate pcuſſit vicarium quem abbas dimiſerat ĩ clauſtro:aliũ tñ clauſtralem.hec ibi. Pe.etiã de peru.ſup dcõ.c.p. dicta ponit ꝛ ſpecialiꝫ hoc:q. ſi abbas ſe abſentãdo loco ſui dimittit aliquem vicariũ:iniiciens manũ ĩ eũ reputaꝫ enoꝛmem iniuriaz ꝓmiſiſſe:vt abſolui nõ poſſit citra ſedem apoſtolicã.ꝛ in directoꝛia iuris diciꝫ:q. ꝓdicatoꝛes ꝛ minoꝛes ĩ hiꝰ enoꝛmib° ũuriijs ſeu pcuſſionib° incidentes vigoꝛe ſuoꝝ ꝓuilegioꝝ nõ pñt abſolui a ſupioꝛibus oꝛdinis ſui. Et in eodem li.diciꝫ q. ĩdẽ eſt.i.enoꝛmis iniuria: quã docũq; ĩferioꝛ in ſuũ ſupioꝛez manꝰ iniicit:et Jo.de lig.ſup dcõ.c.cũ illoꝝ diẽ:q. cũ religioſus pcutit clericũ ſeculaꝛez:hodiẽ põt abſolui p epm ĩ cãu quo poſſet abſoluere aliũ clericũ

eo.ti.religioso li.vj.dū.s.pcussura ē leuis. Vo. dic:q̄ iudiciū de leui iuria vel enormi ē totū epi arbitrio ꝓmittendū:allegat exuagantes p lectis. Et addit. Caueat tñ sibi de arbitrio tē pato. Qui ergo p eos nō pñt absolui vel per sinos plātos sedi aplice reseruant. Sed vtr legati de latere iure legationis valeāt quoslibz p hi absoluere sunt varie opi. Guil.in spe.tenet:q̄ nō pñt absoluere p atroci. Et itelligit atrocē homicidiū vel mutilationē mēbri non simplicē sanguinis effusionē: etiā cū ossiū fractione. Idē hosti.i.c.q̄ trāslationē de offi.le. Abbas tenet q̄ quoslibet t p qualibz pcussione:vt in.c.ad eminentiā:t.c.ea nosci. eo. ti. Jo.an.t io.de lig.dicūt q̄ hec opi.videt vera si pōderet tex.ꝓstitutionū q loquit generaliter t etiā q̄ ꝓcessuz legatis:t sic ut bñficiū latissime interptādū:ut.l.si bñficio.ff.de cōsti. pzin. etiā q̄ hoc ē fauorabile aīabus:t sic nō restrīgendū. Stat ergo regula:q̄ p solū sūmū pontificē vl legatū de latere absoluāt tales. Qui legati de latere pape missi:dū sūt'ex termios sue legationis:dūmō sunt in via:tales absolvere pñt:etiā si tales excōicati aliūde veniāt: ex de sen.excō.sed legati qui nō mittunt de latē pape:dū sunt ex terminos sue legationis nemi nē talē absoluere pñt:sz dū sūt ītra termios p uincie sibi ꝓmisse pñt absoluere tñ exītes de puincia sibi cōmissa nō aliunde veniētes. Et ſm Jo.an.dicunt legati de latere solū cardīales:alij vñcūq̄ missi sunt nō dicūt de latere. Maiores etiā penitētiarij in curia ac mīores pñt absoluere ō enormi lesione facta ī psonis clericoz:etiā si mutilassent vl occidissent:dū mō nō plātos occiderīt vel mutilauerint. pñt āt hoc si sunt pñtes ipi.q debēt absolui: cōsilio pzi habito t ꝓsensu cū cardinali.s.summo penitētiario. Et multo magis hoc pōt ipse sūmus pntiarius:nō tñ occisores vl mutilatores plātoz pōt absoluere sine cōsensu pape:sic reperi in libello casuū ipsoz penitentiarioz. Et hoc dico quātum ad istud de penitentiarijs.

Excōicant qui sancte ro.ec.cardīales hostiliter fuerīt insecuti vl ceperīt vl fuerint socij. Cap.z.

J quis deinceps

ī hoc sacrilegij gen irrepserit: q̄ sancte ecclesie romane cardinales hostiliter fuerit insecutus:vl pcusserit aut cepit vel soci fuerit facientis aut fieri mādauerit:aut factū habuit ratū:aut ꝓsiliū dederit vel fauorē:aut postea receptauerit vl defensauerit scienter eūdē: sic crīe lese maiestatis re ppetuo sit infamis. t.j. Ex insecutione p̄dicta:sicut ex iniectione manuū violēta ipso facto sniam excōicatiōis qs incurrat:tā ipse insecutor q̄ alij supradicti tāti mali pticipes:nec ab alio q̄ a romano pōtifice pñt bñficiū absolutionis obtinere:nisi ī articulo mortis. Bonifa.ex de penis.c.felicis li.vj.t.j. Si ꝓnceps senator ꝓsul ptās vel alī dñs sue rector ō plumptores p̄dictos pñtis ꝓstōnis tenorē nō fecerit obseruari: tam ipse q̄ officiales ei ītra mēsz :postq̄ res ad eorū noticiā venerit:eoipso sniam excōicatiōis incurrāt. Bonifa.vbi supra. Insecutus.de pse cutione t captione nō erit dubiū: sed de insecutione hic speāliter statuit hec pena. Jo. Dō stiliter.i.sicut hostis t inimic capitalis vl publice t manifeste:sic etiā sumit.z.q.z. qcunq̄. archi. Percusserit.hoc de illo ītelligo q nō iuste fecit:puta se nō defendendo:tūc.n.cessaret pena:q̄ vī vi repellere lz cuilibet. Jo.an. Ceperit cape.hoc ītelligo cū effectu:vñ si mō capiat:sed fiat ei insultus ad domū:ut ei fiat iniuria:vel obsidēt eū in domo nō ut eū ibi custodiāt:sed ut inferāt ei verecundiā:nō credo tūc habere locū q̄ hic dicit ſm nō.p Inno.in c.nup.de sen.excō. Ratū.habuit.hoc intelligo cū eius cōtēplatione vel noīe sit factū:ut.j.de re.iur.ratū. Jo.an.idē archi. Fauorē.non nudū vel simplicē. Et nudū ꝓsiliū vl simplex fauor intelligit illius qui ad maleficiū faciendū nihil adijcit. Jo.an. Et tales hāc sniam nō incurrūt:ut dicit in tex.ipsi ꝓstōnis. Receptauerit. Pari.n.pena sunt puniēdi receptatores sine quibus latere diu nō pñt delinquētes.ff. de recep.l.pzia.nisi eēnt ꝓsanguinei vl affines ff.eo.l.ij. Jo.an. Nota etiā:q̄ sic ōlīquētes ītrrūt t alīs penas mlītas tēporales: t nō solū ipsi:sed t filij t nepotes eoz quas potes vide re in tex. Dicit tñ archi.q̄ q̄tū ad infamiaz t bonoz cōfiscationē effectualē t penā corporalē infligendā necessaria ē snia saltē generalī ut.s. pnūciet eū crimiosū eē crīe lese maiestatis:alīs quāuis dñium bonoruz suoz ipso iure vel ipso facto etiā pzi amittat ex die cōmissi criminis:nō tñ ei auferēt:nec fiet executio ablationis bonoz suoz vel alterius pene:nisi p sniam saltē generalē. Postq̄ res ad noticiam deuenit.pōt hoc triplr intelligi. Uno mō sic quasi velit dicere:q̄ si aliquis accusator existat:debeat ad instantiā hoc cāe crīalis:ex quo fuit ꝓtestata ītra spaciū mēsis p sniam termiari t executioni mandari:aliogn isti incurrunt penas ipositas t hic insertas. z° mō pōt intelligi qō dicit de noticia:ut absq̄ accusatore aliquo denūciauit sibi:q̄ tale facinus ppetratū fuit:t hoc sive aliqs de officialib suis hoc nunciauerit ipsi iudici sive quicūq̄ alius quāuis puat. Debuit ergo iudex statī ut audiuit

.XXV.

tali nūciatōe recepta ꝓcedere ad ingſitionē ⁊ teſtiū receptionē ex vicino:in quo tale faci-nus dicebaꝫ ꝑpetratū:quos teſtes iudicabit ſi bi denūciās ⁊ ſi nō oēs tñ aliquos: ⁊ ſi iudex neglexerit q̄ nō ingſierit ⁊ veritatē nō inue-ſtigauerit:⁊ ſnām ꝺēnatoziā nō tulerit:⁊ ex ecutus eā nō fuerit a tpe nūciatōis ꝑdicte ſibi facte ⁊ mēſis lapſus fuerit:ita q̄ oīa ꝑdcā ex pedita nō fuerīt.iſti pene ſubijciť hic impoſite ⁊ inſerte tā ipſe q̄ eius officiales.hoc tñ ſane ĩ tellige.nā q̄ñ res ignorať ꝺz pleni⁹ ad noticiā iudicis aduenire:⁊ tunc diuina ⁊ humana lex reſoluať: ⁊ ſm q̄ ibi ꝓſtitutū ē remota acce-ptione ꝓſonaꝝ diffinitiua ſnīa ꝓferať.ii.q.3.ſū mope. 3° mō pōt intelligi q̄ hic dicit ꝑ no ticiā ꝑ famā:ut iſte menſis incipiat currere ex die ex qua iſta fama aurib⁹ iudicis innotuit: q̄uis nō ſit:tunc.n.ſtatī ꝺz iudex ꝓcedere ex officio ſuo ad inquiſitionē.hec archi. ⁊ ibi po nit plures obſtātias ad ꝑdicta ⁊ eas ſoluit :et ibi multa dicit.

Cōtra bānientes eꝓos ⁊ ad hoc coopantes Cap.3.

¶ Jquis ſuadēte diabo-lo ĩ hoc ſacrilegij gen⁹ ꝓruperit:q̄ q̄ uis iniurioſe pōtificē vel temere ꝓcuſſerit ac ceperit ſeu bānierit vl̄ hoc mandauerit fieri aut fcā ab alijs rata habuerit vl̄ ſoci⁹ ĩ his fue rit facientis:aut ꝓſiliū ĩ his dederit aut fauo-rē ſeu ſciēter defenſauerit cūdē in illis caſib⁹ de ꝑdictis:in quib⁹ excōicationē ꝑ iā editos canones nō ſubiiret:ſit bi⁹ noſtre ꝓſtōnis au-ctoꝛitate anathematis mucrone ꝓcuſſus:ac ñ queat niſi ꝑ ſūmū pōtificē:ꝑterq̄ in moꝛtis ar ticulo abſolui ⁊c. Ptās vero cōſiliarij balini ſcabini aduocati rectoꝛes ꝓſules ⁊ officiales ciuitatis q̄ in eꝓm ſuū ꝓmiſerūt aliqd ꝑmiſſo rū quocūq̄ noīe cenſeanť in ꝑmiſſis culpabi-les exiſtentes:ſil̄iter excōicatiōis ſnīe:a q̄ niſi ut ꝑmittī valeāt abſolutionis bñficiū obtine re ſint ſubiecti. Clemēs ex̄ de penis figs ĩ cle. Diabolo.q̄ ſi nō fieret ſuaſione diabolica: pu ta ignoranter:nō eēt locus penis.ĵ ſcriptis de ſen.exco.ſi vero.paulus. Quē vis pontificem. Jllos ergo q renūciauerūt loco:nō oꝛdini vi deť includere quo ad excōicationē incurrēdā Electos vero nōdū cōſecratos:qui pōtifices .i.eꝑi nō ſunt:nō videť includere quo ad ex-cōicationē incurrendā. Electos vero nondū ꝓſecratos qui pōtifices.i.eꝑi nō ſunt:nō vide tur includere. Jo.an. Jdem pau.quātū ad ele ctos nō ꝓſecratos. Temere.ille igiť q̄ ꝓcuraꝝ ſe defendendo:nō ligať his penis. Jo.an. Bā nierit. Nota q̄ plus ḥz iſta decre.q̄ illa ſeli cis.e.ti.li.vj.ĩ eo.q̄ punit bānīētez:qō illa nō facit. Jo.an.⁊ iſtud bānū ꝓcedit ō ꝓſuetudīe ciuitatū. Vñ piculū qō ĩminet bānitis ē diuer ſum ſm varietatē bānoꝝ.quibuſdā.n.ſi capi-anť ĩminet moꝛtis periculū:quibuſdā ſolutio nis pecunie ⁊ quidā pñt ĩpune offendi. paul⁹. Mādauerit.hic videť ſolū mādatū punire:ēt ſi mandatū nō ſequať effectū:ſedſatis duruz ē hoc tenere:iō poſſet exponi littera:ut.ſ.pcuſ ſiones captiones vl̄ bāna ſint facta:ut ſic reg rať factū ꝑfectū.pau.idē Jo.an. Rata.oꝛ er-go q̄ hec facta ſint ei⁹ ꝓtēplatione:alias ratū habere nō poſſet de re.iu.li.vi.ratum. Jo.an. Jdē pau.⁊ archi.ĩ.c.felicis eo.ti.li.vj.ĩ quodā ſimili. Soti⁹. hic ſtricte puto ſumi ſociū ꝓagē te qui aliqd coopať ad actū ꝑcuſſiōis captio nis vel bāni. Et licet in delinquēdo ſint ꝑ ſoti⁹ q̄ñq̄:quoꝝ nullus ē ꝓncipalioꝛ: ⁊ tales ĩ cludūť ſub ag⁹ntib⁹:de quib⁹ ꝓmiſit. q̄ñq̄ tñ vnus ē ꝓncipalis ⁊ alter coopās:⁊ ſic ſumitur hic ſoti⁹:qō ꝑz qz de faciēte ꝓmiſerat. Jo.an. Cōſiliū fraudulentū nō nudū. ⁊ dicit nudum qō nihil adijcit ad peccādū ut nota.ĩ.c.nuper. de ſen.ex.in.z.glo. Cōſiliū aūt ꝓeſtať ſuaden do rogando ⁊ ꝓpellendo inſtruēdo vl̄ vtilitatē inde ſecuturā oſtēdendo:ut nota.Jnno.de ho mi.c.ad audientiā. De nudo vo cōſilio hic nō ꝓuideť.pau. Fauoꝛē. Sciēdū q̄ ē ſimplex fa uoꝛ qui nil adijcit ad peccandū:de tali vo vi deť hic intelligendū:⁊ qz littera hic dicit ĩ his .ſ.pcuſſione captione vl̄ bāno:ꝑz q̄ fauēs hu ic delinquēti p⁹ delictū ꝑter defenſoꝛē:ō quo ſequiť nō incurrit hāc penā:ſed ĩ materia he-reticoꝝ lati⁹ recipiūť fautoꝛes:ut habes.ĵ.Jo. an. Defenſauerit.puto q̄ etiā defenſoꝛē p⁹ ma leficiū punire ītendit. Eſt ergo qdā defēſoꝛ.i. auctoꝛizatoꝛ delicti ⁊ talis grauī⁹ punitur q̄ agens.ii.q.3.q̄ conſentit. Eſt ali⁹ defenſoꝛ:q etiā p⁹ delictū defendit:puta ꝓpediēdo ne deliq̄s ad man⁹ iudicis deueniat examinād⁹ vl̄ puni endus.27.q.i.ſi cuſtos.vl̄ ĩpediēdo ne fiat ex ecutio:hoc etiā intēdit ĩcludere:⁊ ꝑbať eo.ti. felicis li.vj. Nō puto q̄ is q talē defenderz ne ledať a ꝑuato:nedū .3°.ſz illo offēſo: puta eꝓo vel ei⁹ ꝓſanguineis vindicare volētib⁹ includať hac pena. De illo qui offendit ĩ iudicio pa trocinādo:vide qō dixi p⁹ Poſti.de cle.exco. ꝓpoſuit ſup vſu fautoꝛē. Paulus aūt hoc ꝓſe quiť ⁊ declarat ꝑ diſtinctionē:qz.ſ.aut aduo-catus vel ꝓcuratoꝛ talis ꝺefēdit iuſte:qz.ſ. pu tat eū ĩculpabilē iura ꝓ eo allegādo ⁊ oſtēdē do eū innocētē:⁊ ſic nō ligať alīq̄ pena :etiā ſi poſtea appareat eū culpabilē:rō ē:qz in talib⁹ iuſta defenſio reſeruať:de excep.c.cum inter. aut cōtra iuſticiā ⁊ cōſcientiā defendit ⁊ ſic li gať hac pena de here.ſi aduerſus. Tales.n.de fenſoꝛes appellanť.18.q.i.de ꝓeſentiū.pau.

Excõicaꝫ gẽinqꝫ ſemel ĩ hereſim dãnataꝫ labitur. Cap. 4.

Quicunqꝫ ſemel in hereſim dãnatã labit̃:eius dãnatione ſeipm̃ uoluit. Gelaſi⁹ papa. 24. q. i. c. i. Ex glo. ſũmaria dicit̃ q ſiue veterẽ ſiue nouã ſequat̃ hereſim excõicatus ẽ:lz ſit occultus. Nota q occultus hic intelligend⁹ ẽ reſpectu pluriũ ⁊ nõ reſpectu act⁹ exterioris. Nã ſm pe. de pal. in. 4. p ſolo actu interiori:quo tm̃ ſolo homo ẽ pfect⁹ hereticꝰ:nõ incurrit excõicatio:ſed ſi aliquo actu exteriori manifeſtat delictũ ſuum quãtũcũqꝫ occultũ tũc ĩcurrit. Uniuerſos qui de ſacramentis aliꝫ ſentire aut docere nõ metuũt:cõꝫ ſacroſancta eccleſia p̃dicat ⁊ obſeruat ⁊ generaliter quoſcũqꝫ ca. ro. ec. vel ſingli epi p dioceſes ſuas cũ cõſilio clericoꝝ:vel clerici ipſi ſede vacãte cũ cõſilio ſi oportuit epoꝝ vicinoꝝ hereticos iudicauerint vinculo ꝑpetui anathematis innodam⁹. Luci⁹. 3. in. c. ad abolendã de here. dicit in quadã glo. ſup̃ v̈bo iudicauerint. i. in hereſim iã dãnatã ⁊ indubitatã incidiſſe:alias. n. ſi de articulis fidei dubitatio oriret̃:⁊ dubiũ ſit q bñ vl̃ male diceret ſola romana eccl̃ia hz õtermiare. 24. q. i. quotiens Et licet pe. de ancha. nõ. epos cũ concilio clericoꝝ poſſe de hereſi cognoſcere ⁊ punire:ergo epi vbi etiã de fide agit̃ ſunt ordinarij:⁊ de officio tenẽt̃ inquirere. ꝯ. eo. excõicamus. dubia tm̃ fidei nõ pñt decidere:ſed reſeruãda ſunt pape:⁊ qz cã hereſis eſt ardua:pz q in ſententia proferenda eps requirit ꝓſiliũ capituli licet cõſenſum non expectet:de his q̃ ſi. a ꝑla. notuit. hodie ñ põt eps ferre ſnĩaz ĩ cã hẽſis ſine ĩqſitore hẽtice prauitatis. ꝯ. e. cle. i. Nota q ꝓuilegiũ exẽptõis ñ eximit exẽptũ a iuriſdictione dioceſani cõmittentẽ crimẽ hereſis. pe. de ancha. Dubitat̃ an quicunqꝫ tenet v̈bicũqꝫ ꝓtra articulos pariſi⁹ dãnatos ſit excõicatus:⁊ videt̃ q ſic:⁊ ſi nõ ſnĩa epi: q̃ nõ ligat nõ ſubditos nec extra territoriũ:ſaltẽ ſententia huius decretalis ad abolendã que dic̃ Uinculo perpetui anathematis obligam⁹ oẽs qui per ſingulos epos tãꝫ hereticꝰ ſunt dãnati. Dicẽdum q eps nõ intendit omnes articulos dãnare ſicut hereticos:ſed ſicut dubios ⁊ periculoſos. tũ qz multi catholici eos tenent. tũ qz nõ excõicaret:lz dñũciaret excõicatos. tũ qz nõ ſolum dogmatizantes:ſed etiã aliter credentes eẽnt excõmunicati. tũ quia ad ſolũ papã ptinet determinare generaliter. Quid eſt hereticũ ⁊ quid catholicũ. Non ẽ ergo excõicatus a iure:qui tenz illud qõ vna eccleſia ꝑticularis iudicat eſſe hereticũ:ſed q firmiter adheret ei quod eccleſia vniuerſal̃ vel romana diffiniuit eſſe hereticũ:ad quã pertinet hoc ⁊ q̃diu adheret hõ fidei eccleſie romane que cũqꝫ alia eccl̃ia tenet oppoſitũ:nũqꝫ ẽ hereticus:de ſum. tri. c. dãnamus. in fine. qz illa non põt errare:ſed oĩs alia ſic:ſicut tota eccl̃ia greco. Unde determinãs cõtra tales articulos non incurrit ſnĩam iuris. Si vero queraꝫ vtr̃ ſnĩam epi incurrit contra eius prohibitionem faciens certũ ẽ q ſic ſi ẽ ſubditus in loco ſubdito:⁊ idẽ ẽ ſi exẽpt⁹ ẽt ĩ loco exempto:⁊ multo magis ſi nõ exemptus in loco exempto:qz in talibus q̃ ſunt fidei nõ prodeſt exẽptio. Si aũt ſit nõ ſubditus iure cõi vel ſubditus in loco extra territoriũ nõ incurrit. Si vero extra neus in loco dioceſis:aut ẽ talis qui nõ ſortit̃ forũ rõne delicti:ſicut forte archiep̃s:⁊ ſic non incidit. aut talis qui ſortitur:⁊ tũc ſi ẽ de articulis p eccl̃iam romanã dãnatis:tunc incidit. ſi aũt nõ incidit:qz nõ peccat p inobedientiaz qz tũc nõ ẽ ſubdit⁹. Et nota q ex corpe iuris non videt̃ haberi q abſolutionẽ ab excõicatione propter hereſim contracta papa ſibi reſeruauerit:ex quo argui poſſet:q ab epis poſſent abſolui. per. c. nuper. de ſen. excõ. ſed p ꝓceſſum pape qui ſit annuatim in curia ſibi reſeruat eorum abſolutiones:ut patebit. ꝯ. ĩ ipo proceſſu. Quot modis dicatur quis hereticus:⁊ quis proprie ſit hereticꝰ:⁊ quot ſint hereſes iã cõſicte:⁊ quot modis puniant̃ ⁊ qualiter ⁊ quando ad mĩam recipiantur:vide ĩ. 2. parte. c. de hereſi.

Excõicatio ꝺ fautores ⁊ receptatores hereticoꝝ.

Excommunicamus omnes hereticos ⁊ fautores ⁊ receptatores ⁊ defenſores eoꝝ. Honor⁹. 3. de ſen. excõ. nouerint. dicit pe. de pal. ĩ. 4. q credentes hereticoꝝ ſunt:q licet nulli hereſi exꝑſſe adhereãt:credũt tm̃ hereticos eẽ bonos hoĩes ⁊ habere bonã fidẽ:ſicut ſunt apud nos ſimplices nõ bñtes explicitã hereſim:ſicut quidã hereticalis capt⁹ cũ vno hereticꝰ pfecto interrogatus dicebat. Uolo mori in fide dñi guilielmi lan. Sic. n. vocabat̃ ille pfectus hereticus:iſte erat credẽs proprie. Defenſores aũt ſunt q pſonã defendũt:ut aduocati preſtãdo patrociniũ:vel tabelliones faciendo inſtrumẽta vl̃ iurãtes al̃s iuuãtes ĩ cã. q aũt nõ pſonã ſz hereſim defendit hereſiarcha ẽ. Receptatores ſũt q ĩ domo vl̃ terra ſua eos recipiũt ſel̃ vel pluries publice vl̃ pr̃iuate. Fautores ſũt: q aliqñ fauẽt facto mittẽdo alimoniã ⁊ hi⁹:aliqñ v̈bo ut oñendo. Iſti ſunt boni hoĩes:iniuſtuz eſt

XXV.

agere ꝺ eos: ⁊ ingſitores ꝺponunt eis maligne ꝺficta. Jtē ꝺmiſſione qñ qui ptāte fungit̄ i capiendo: ⁊ alꝫ nō ſauēt iquiſitorib⁹: ſic̄ debēt. Oēs iſti ſunt excōicati ipſo fcō: ſicut heretici qō intelligendū ē: dū tñ vitiū ſuū aliquo actu ꝑdeat exteriori publice vel occulte. Jtē q in ptāte exñs omittit facē qō dz: lz nihil exteri⁹ agat incurrit: qz ad idē iudiciū ptinet habit⁹ ⁊ priuatio. hec ille. di. iz. Quō exponunt̄ dicta vocabula. ſ. fautores receptatores. vide i. c. ſe.

Cōtra ſepliētes hereticos receptatores vel fautores eorum. Cap. 5.

q Quicunqz hereticos credentes receptatores vel fautores eoꝝ ſcienter ꝓſumpſerit eccl̄iaſtice tradere ſepulture: vſqz ad ſatiſfactionē idoneā: excōmunicatiōis ſnīa ſe nouerit ſubiacere: nec abſolutionis bñficiū mereant̄: niſi ꝓꝓijs manibus extumulent publice: ⁊ piſciant bi⁹ corpa dānatoꝝ: ⁊ locus ille ꝑpetuo careat ſepultura: de here. li. vj. Quicūqz. laici vl̄ clerici cū vniuerſaliter dicat: quicunqz: ⁊ ita nullū excipiat. Credentes. illi dicunt̄ credentes hereticoꝝ: qre ꝓꝓio dicūt ſe credere erroribus eorū. de pe. di. i. fieri pōt. ⁊ hoc indubitatū eſt: ⁊ ꝓbatione nō indiget. Jtē qui odorauerint ⁊ reuerentiā ſuo mō exhibuerint cōſolationē vl̄ cōmunionē ab hereticis acceꝑint vl̄ ſiłia perpetrāt que ad ritū eoꝝ ptinent: credentes merito pñt factis quib⁹ error exprimitur: ut poſui exempla. Jtē qui ſermones ⁊ ꝑdicatōes eorū audierint ſi ſemel tñ audierint: ⁊ nūqz amplius redierint: nō debent iudicari hereticorum credentes: nec. n. videt̄ approbaſſe: qō poſtea vitarēt: ar. efficax. ad hoc. i. q. i. cōſtat. Jtem ſi quis eos viſitauit alimoniā dedit: ducatū preſtitit vel ſiłia fecit: in quibus nil de ritu eorū oſtendit̄: nō credo q poſſint credentes iudicari. Nā hec fiūt qñqz interuentu pecunie ſecus ſi penis erāt lapſi: ⁊ poſtea iſta facerēt. ꝯ. eo. ac cuſatus. oēs tñ ꝑdictos quos dixi nō debere iudicari credētes: fateor ſuſpitiōe maxīa non carere: ⁊ iō poſſe eis indici purgationē canonicā iuxta canonicas ſanctiones. Jtē q libros hereticorū ſuſcipiūt: ſi ſtatī eos deſtruxerīt incendio vl̄ alio modo inoxios iudicandos credo. ſ. deſtruentes. 5. q. i. c. i. alias ſi ſuſpecti ſūt ⁊ nō deſtruunt: ē eis indicēda purgatio canonica. archi. Receptatores. glo. archi. illi dicūt̄ tales qui ſcienter recipiūt: ⁊ ſi nō frequenter: ar. efficax. de penis felicis. li. vj. Nā verbū frequētatiuū in iure ꝓ ſimplici verbo ponitur: vt receptare ꝓ recipere. Dox aūt q ſcienter receptant: quidam ſunt̄ in culpa: quidam non Dic notandum ſane videtur: q iura ciuilia videtur illū, intelligere cē receptatorē: qui latenter recipit ⁊ celat ⁊ cōſeruat: ut manus iudicis euadat: ut innuit̄. ff. de recepta. li. i. i. Defenſorem glo. archi. Si defenderit errorē ipm: dānabiliorē eo qui errat: ⁊ non ſolū hereticꝰ ſed etiā hereſiarcha dicit̄. 24. q. 3. qui aliorūz. Si vero defenderit ꝓſonā reſiſtēs viribus vl̄ potentie: ne ad manus iudicis veniat puniendus vel examinand⁹: pōt ꝓtra hi⁹ defenſores procedi ad excōmunicationē: ⁊ ꝓ hi⁹ ꝓſumptione poſſet ei indici purgatio canonica. Fautores. glo. archi. qui publica ptāte funguntur: ut ꝓlati ⁊ principes ex ſola omiſſione poſſūt dici fautores: puta ſi ab eccl̄ia cōdēnatos non fugant ⁊ puniunt ſicut debēt. 23. q. 3. qui poteſt. Priuate vero perſone in hoc caſu ſi non capiunt: vel ſi pretereuntes non detinent. fautores dici non poſſunt. Nam hoc pertinet ad eos q poteſtate funguntur. Et hoc verū niſi fuerint priuate perſone, tales: q iuramento ſe aſtrinxerint. Si enī iurauerūt indicare ⁊ celāt: non nego eos fautores. Jtē ſi quis excuſat hereticū nō ex lingue lubrico nec ꝓ iocū: ſed in conuenticulis vel inter laicos: ſicut multi ſepe dicentes. Jſti non ſunt tales quales dicunt̄: nec negāt iſta vel illa: vl̄ forte q aduocati ſūt alicui: ⁊ defendendo eos excuſant eoꝝ ꝓceſſus: poſſunt dici fautores: conſideratione habita perſonaꝝ loci ⁊ temporꝝ. Jtem ſi quis facto faueat probatione nō eget: puta i eo qui talī alimoniā preſtat ⁊ procurat: qui laborat ſi ea ꝓ q laborat ſubminiſtrat: ⁊ ſi qua ſūt ſimilia. Jdē in eo qui precibus liberatur. 24. q. 6. c. i. Scienter ergo ſi hoc neſciebat ipe tumulās: nō ligat̄ hac pena: qz facti ignorātia vnūquēqz excuſat. Eccl̄iaſtice ſepulture. vult dicere littera iſta: q talium cadauera nō debēt in cimiterio eccl̄iaſtico tumulari: nec alibi ad modum xp̄ianoꝝ: ſed foras iactari ab eccl̄iaſtica ſepultura in ſignum ꝑpetue dānationis. archi. Pro priis manib⁹. ergo nō alienis. Jmponunt̄ predictis ⁊ alie pene: quas potes videre in textu.

Cōtra dominos tpales deficientes in facto inquiſitionis cōtra hereticos. Cap. 6.

u Tinquiſitionis negociū cō tra hereticā prauitatem ad dei gloriā ⁊ augmētū fidei noſtris temporib⁹ ꝓſperetur ⁊ infra. i. qua ꝓſtitutōe ſunt plures cōſtitute excōicationes. Primo oēs ptātes dñi tpales et rectores quibuſcūqz dignitatibus vl̄ officijs ⁊ noīb⁹ cenſeant̄: ⁊ eoꝝ officiales ⁊ baliui: q

dioceſanis vl epis vl inquiſitoꝛib⁹ hẽtice pꝛauitatis nõ obediũt ī hereticoꝝ vl ip̃oꝝ credẽtiũ vel defenſoꝝ receptatoꝝ fautoꝝ inueſtigatione captione ⁊ cuſtodia diligenti:cuꝫ ab eis fuerīt requiſiti: ſint excõicati. 2° oẽs pꝛedicti rectoꝛes:ſi pꝛedictas pſonas peſtiferas nõ duxerīt vel duci fecerīt ſine moꝛa poſtq̃ fuerint requiſiti ī ptãtem ſeu carcerẽ ep̃oꝝ ſeu inquiſitoꝝ vel ad locũ aliũ aliquẽ:ỏ quo ip̃i vl aliqui ex ip̃is mandauerīt.ũſra eoꝝ dn̄oꝝ vel rectoꝝ diſtrictũ:vbi p viros catholicos a pꝛefatis ep̃is vl inquiſitoꝛib⁹ vl eoꝛũdẽ aliquos deputatos ſub arta ⁊ diligenti cuſtodia teneant:donec eoꝝ negociũ p iudiciũ eccl̃ie termineť ſunt excõicati. 3° oẽs ſupꝛadicti rectoꝛes ⁊ eoꝝ officiales ⁊ nũcij ſi de hereſi ab ep̃is vl inquiſitoꝛib⁹ cõdẽnatos ⁊ eoꝝ bꝛachio derelictos nõ ſtatī ceperint ⁊ indilate aĩaduerſiõe debita puniendos nõ obſtãtib⁹ appellatiõib⁹ quibuſcũq̃ p̃dictoꝝ ſunt excõicati. 4° oẽs ſupꝛadicti rectoꝛes ⁊ officiales ſi captos pꝛo crĩe hereſis abſq̃ dictoꝝ ep̃oꝝ ſeu inquiſitoꝝ aut ſaltẽ alterius eoꝝ licentia vl mãdato a captione vel carcere liberauerint:ſunt excõicati. 5° oẽs ſupꝛadicti ipſoꝛũq̃ officiales: ſi de crĩe hereſis:cũ mere ſit eccl̃iaſticum cognouerint quoquo mõ vl iudicauerint ſunt excõmunicati. 6°.oẽs ſupꝛadicti ſi executionem p̃,bi⁹ crĩe a dioceſanis vl inquiſitoꝛe iniũctã ꝓmpte:ꝓut ad ſuũ ſpectat officium facere detractẽt vl dioceſis vl inquiſitoꝛis iudiciũ ſententiã ſeu pꝛoceſſum directe vel indirecte impedire p̃ſumãt:ſunt excõicati. 7° oẽs ſupꝛadicti:qui ſcienter ī pꝛedictis vl aliquo p̃dictoꝝ ꝛ inquiſitionis officiũ dederint auxiliũ cõſiliũ vel fauoꝛẽ:ſunt excõicati. 8°.oẽs pꝛedicti ſi ſnĩam excõicationis in quã incurriſſent oĩno per annũ ſuſtinuerint:ex tũc velut hereticī cõdẽnanť.hec oĩa in p̃dicta conſtitutione que incipit:inquiſitionis:extra de here.li. vi. tit inquiſitione.vbi hereticī dicunť admixti fidelibus:de hoc facienda eſt inquiſitio:ut a fidelibus diſcernãť:⁊ inuenti coꝛꝛigañť. archi. Puniendos:q̃ ſi inquiſitoꝛ ⁊ oꝛdinarius diſcoꝛdãt in mãdato:qꝛ vnus mandat puniri p ſe condẽnatũ:alter mandat relaxari per ſe abſolutũ:ſatis videť ſuſpſedendũ:donec cõſulať papa.ſupꝛa.c ꝓx. Jo.an. Canon ẽ ſententie late:⁊ qꝛ nõ reſeruatur abſolutio pape: oꝛdinarius poterit abſoluere:ſupꝛa de ſen.excõ.nup Jo.an.

Contra inquiſitoꝛes omittentes pꝛocedere contra hereticos:vel falſo ip̃onentes hereſim. Cap.7.

Nquiſitoꝛes et alij ad

dicti officij executionem conſtituti ſi odij gratie vel amoꝛis lucri ⁊ cõmodi temporalis obtentu contra iuſticiã ⁊ cõſcientiã ſuaꝫ omiſerunt contra quẽq̃ pꝛocedere: vt fuerit pꝛocedenduꝫ ſuper huiuſmodi pꝛauitate.ſ.hereticа aut obtentu eodem pꝛauitatem ipſam: aut impedimentum officij ſui alicui imponẽdo eum ſup hoc pꝛeſumpſerit quoquo modo vexare:pꝛeter alias penas excommunicationis ſententiam eoĩpo incurrant:a qua niſi per romanum pontificẽ nequeãt:pꝛeterq̃ ī moꝛtis articulo:⁊ tũc ſatiſſactione pꝛemiſſa abſolui:nullo in hac pte pꝛiuilegio ſuffꝛagante. Clemẽs in.c.multoꝝ.de hereti.in cle. Obtẽtu,vo ergo nõ ꝓpter alterũ p̃dictoꝝ:vel foꝛte timore ꝓpter vitandũ ſcãdalũ hoc admitterẽt: nõ eſt locus pene. Jo.an. Et ꝓtra ꝓſciaꝫ.nõ.q̃ copulat ꝓtra iuſticiã ⁊ ꝓſciam. Eodẽ.ſ. odij gratie. ⁊c. ut ſupꝛa. Ex quo pꝫ aperte q̃ cõſtitutio eccl̃ie militantis ligat crimẽ oĩno occultũ ad penã ſuſpenſionis ⁊ excõicationis:inducit ad hoc multa iura ⁊ ſubdit. Ex his videť indubitatũ:q̃ archi habebat ꝓ dubio ⁊ diſputatiõi delinquebat:an hereticꝰ oĩno occultꝰ ſit excõmunicatus. Jo.tenet q̃ ſic.24.q.3. in ſumma ⁊ in glo.ſe.placet etiã gof.⁊ Ray.ī ſũmis. Ex inde inducit multa iura:que videntur facere in cõtrariũ.32.di.erubeſcãt ⁊c. Tandem Jo. an.cõcludit ſic de plano fateamur:q̃ cõſtitutio militantis eccl̃ie ligat oĩno occulta:non tamẽ notaī de illis iudicat tribunal eccl̃ie:ĩmo ip̃a eccl̃ia ī q̃ſtũ p hoĩez iudicat hoĩem notaī:⁊ iq̃ſtũ ẽ collectio fideliũ ligatos ſic occultos hꝫ ꝓ ſolutis.de ſen.excõ.c.grauis ī cle. et ſic loquũť ꝓria. Nota ſm pe.de ancha. ſuper cle.de vſuris ex graui.q̃ actus fenerandi non ſapit hereſim:nec ptinet ad inquiſitoꝛẽ:⁊ tñ ptinaciter aſſerere hoc nõ eſſe peccatũ: ẽ hereticũ. Rõem collige ex glo.nõ ſolũ:cũ quo cõ coꝛ.pau. Ex quo collige deciſionẽ eiꝰ qõ dubitabať. Quidã.n.de iſtis bizocholis ī publicis p̃dicationib⁹ ꝓcitando turbã ⁊ ſeditionez ꝓtra cleꝝ:vt ferť aſſeruit:exhoꝛtando q̃ laici nõ tenebãť ſoluere decimas:nec eis confiteri nec oblationes dare:⁊ q̃ peccabãt ꝓtrariũ faciendo:cũ eẽnt oẽs clerici mali ⁊ de eccleſijs remouendi. Quereba ť an iſta ⁊ alia q̃plura eẽnt hereticа:⁊ pꝛocedi poſſet cõtra eũ tanq̃ ꝓtra hereticũ:⁊ fit matũ fuit p oẽs ſacre theologie doctoꝛes ⁊ doc.vtriuſq̃ iuris ibi exñtes q̃ ſic:⁊ bene p doc.huius glo.ſapiebat ptinaciter:tenebat.n.diuerſas ⁊ falſas opi. repꝛobatas p ſacros canones ⁊ canonicas ſanctiones ergo.⁊c.vt in ea pꝫ. Et pau. clarius loquens

.XXV.

dicit: Hereticus ẽ non solum qui male sentit ⁊ docet de articulis fidei ⁊ sacramentis ecclesie: sed etiã qui falsam ⁊ extortã expositionem in scripturis diuinis ponit ꝟra id qõ tenet ecclesia. di. 50. si qui diaconi. Et intellige istum tex. cle. ex graui: qñ simpliciter ⁊ ꝑcise qs asserit nõ eẽ peccatũ fenerare: sed qz sunt nõnulli casus in quibus ꝓbabiliẽ dubitaẽ: vtꝝ in isto vel illo cãu sit vsura: nõ eẽt hereticꝰ: qui teneret opi. etiã forte nõ verã: vt supra. eo. nauigãti de vsuris. pe. Et nõ ſm pau. in cle. qõ dicit ꝓtinaciter. ꝓtinax dicit qui valde ⁊ prudenter aliquid tenet ⁊ affirmat. vñ si ioco vl' p lubrã cũ lingue hoc diceret nõ eẽt hereticus. 24. q. 3. ait. ⁊ sic ꝓtinacia ī malo ꝑseuerantia ī bono: Judei aũt q̃uis affirmẽt vsurã nõ eẽ peccatũ nõ tñ ꝓnt dici hereti: nec aliter cõtra eos ꝓcedit: rõ est: qz in eis nõ cadit heresis que est idẽ qõ elisio vel diuisio. 24. q. 3. heresis. Cum enĩ nõ sint ỏ gremio ecclie diuisionẽ ab eo facere nõ ꝓnt: si tamẽ tales errorẽ dogmatizarẽt: ⁊ si nõ ut cõtra hereticos: tñ per alios modos ꝓnt per ecclĩam puniri: sicut ⁊ in alijs casibus qñ offendũt fidẽ pa. Nota etiã ſm pau. vbi supra in cle. ex graui de vsuris: q̃ qui dicẽ ꝓtinaciter vsurã eẽ peccatũ: sed facta restõne nõ esse cõfitendũ: sicut qui ẽ obligatus ex cõtractu licito ẽ hereticũ. Jn cõtractu. n. obligatur quis tñ homini. in vsura autez offendit ⁊ obligaẽ deo ⁊ homini: ⁊ iõ post restitutionem adhuc teneẽ penitere. Jtẽ ſm eundẽ qui male credit: sed paratus ẽ corrigi ⁊ sequi certiorat⁹ fidem ecclesie non est hereticus. 22. q. 3. dixit apostol⁹.

Contra inquisitores ⁊ eꝓs ⁊ eoꝝ vicarios in certo casu inquisitionis. Cap. 8.

Nquisitores et vi

carij ipsoꝝ vel eꝓꝝ seu capituloꝝ sede vacãte sup hoc deputati cõmissarij: si pretextu officij inquisitionis quibuslibet modis illicitis ab aliquibus pecuniã extorquẽt aut scienter attẽtant ecclĩaꝝ bona ob clericoꝝ delictũ predicti occasione officij fisco ecclesie applicare: sunt excõicati ⁊ absolui nõ possunt: ꝑ terq̃ in mortis articulo: donec illis a quibus extorserint: plene satisfecerĩt de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris. Clemẽs in. c. nolentes. de hereti. in cle. cõmissarij. dãt ergo inquisitores cõmissarios: quos vicarios vocamus vel substitutos supra ꝓxime. Jo. an. Cõmissarij. de eꝓs loqui nõ videẽ: licet etiã ab his debeant abstinere. pena tñ que sequiẽ nõ habet locum in ipis. Jo. an. Pretextu. si ergo in eo ꝓtextu illicite exigit: licet faciat male: non tñ locꝰ est pene. Jo. an. Pecuniã. intelligo large. i. q. 5. totũ. Ecclesiaꝝ. de bõis ergo clericoꝝ ꝓpriis non prohibet. Ecclesie. multo minus sibiꝑpis vel officialibus vel fisco seculari: cui applicata sunt ipso iure bona laicoꝝ dãnatorum de heresi. Jo. an. Absolui. per ordinarios: cũ sibi nõ reseruet papa. Jo. an. Satisfecerĩt si habz vñ: alias ī hoc pauptas excusat de vsuris cum tu. Jo. an. Oꝝ ꝑlatos ecclĩaꝝ cogi non possumus ad officiũ inquisitiõis exercendũ. Bonifa. virtute. Oꝝ magister ordinis in toto ordine ⁊ q̃libet põr ꝓuincialis ⁊ eiꝰ vicarius in sua prouincia ꝓnt fratres suos per sedẽ aplicam deputatos ad predicãdũ crucẽ vel ad inquirendũ cõtra hereticã prauitatẽ reuocare remouere ⁊ transferre: vel q̃ supsedeãt iniungere: alios quoq; sustinere: si eis visum fuerit expedire: ⁊ in eos si ꝓtrauenerint censurã ecclĩasticã exercere: non obstantibus litteris aplicis impetratis vel ĩpetrandis: que ỏ indulto hoc expressam non fecerint mentionem. Bonifa.

De irritatione ordinationũ ab octauiano ⁊ guidone heresiarchis factarum. Cap. 9.

Rdinationes ab octa

uiano ⁊ guidone heresiarchis factas ⁊ ab ordinatis ab eis irritas eẽ censem⁹ adijcientes: vt qui dignitates ecclĩasticas seu beneficia p predictos scismaticos acceperũt: careant ĩpetratis. Alienatiões quoq; q̃ p ipos scismaticos siue p laicos facte sunt de rebus ecclesiasticis omni careãt firmitate: ⁊ ad ecclĩas sine omni onere reuertantẽ: si quis cõtraire ꝓsumpsit excõicationi se nouerit subiacere: exẽ de scismati. c. i. a guidone. cũ scisserũt ecclĩam qui nõ dicuntur scismatici: ĩmo potius dicuntẽ tales qui diuertuntẽ ab eis: heresiarchis. i. scismaticis. Jnno. ab eis ordinatis. de ordinatis ꝓ ordinatos ab eis videẽ idem cũ sit eadẽ rõ defectus. i. executionis: quã dare nõ põt: q nõ hz. Jo. an. Laicos. auctoritate iporꝝ scismaticoꝝ: alꝫ emẽs nõ eẽt excõicat⁹ sed excõicãd⁹ ſm Hosti. Firmitate. qz ecclĩa q̃diu hz pastorẽ hereticũ vel scismaticuz vacare dicit. Vñ nõ valẽt que a tali prelato fiũt in ꝓiudiciũ ecclesie: si tñ acquirit talis ꝑlatus ecclesie tenet: nec cessabiẽ: ⁊ hoc ī fauorẽ ecclie. ber. Reuertantẽ. ergo reuertuntẽ talia ad ecclĩaz nullo dato precio. pe. de ancha. sed emptoz hz recursũ ad vẽditorẽ ꝑ ꝑcio ſm vinc. Sigs ꝓtraire. i. ordines exequẽdo bñficia retinẽdo vl' bona alienata ſm Hosti. Subiacere. illi scismatici: q ab vnitate ecclie recedũt: vt greci excõicati

sunt.19.di.nulli.dicebat Jo.illos scismaticos tñ:qui se extollũt ꝺ romanã eccl'iam:ꝛ ab illa se sepant eẽ excõicatos cũ adherẽtibꝫ:ꝛ dicũt tales heretici illi.s.qui volũt ꝺ epm aliquẽ insurgere ꝛ epatum tenere:ꝛ clericos suos facere ꝛ excõicandi sunt:pe.de ancha. Nota q; q ordines vl' bñficia receperũt a scismaticis ipo iure excõicati sunt:ꝛ sic ẽ canon late sntie. Qꝺ quidã ut Hosti.intelligũt de adherentibꝫ ꝛ fauentibus ipis scismaticis. Dicas ergo eos: qui alias nõ adherent nec fauẽt scismaticis illis.s. qui recedũt ab vnitate eccl'ie:nec extollentes se ꝓtra romanã eccl'iam ꝛ si cõtra alios nõ excõicatos ipso iure:sed sunt excõicandi.pe. de ancha. Itẽ nõ q; excõicati sũt oẽs sequaces adherentes vel fauentes publice vel occulte scismati dãnato in cõcilio cõstantiensi petri ꝺ luna:absolutio pape reseruatur:ut patet in ꝓcessu curiali.

Cõtra asserentes romanã eccl'iam nõ eẽ caput aliaꝝ eccl'iaꝝ:ꝛ nõ posse cõdere canones. Cap.10.

Q Ui asserit contumaciꝫ eccl'iam romanã nõ eẽ caput aliarum eccl'esiaꝝ:ꝛ nõ posse condere canones ꝛ decreta:ꝛ etiã sibi tãq̃ capiti nõ obediendũ excõicatꝰ ẽ.19.di.nulli fas. Nota q; istud.c.loquit̃ de cõtẽptoribus canonũ ꝛ trãsgressoribꝰ. Sꝫ fm hug'.ibidẽ ꝛ pau.ĩ cle.dupliciter dicit̃ qs cõtẽptor canonũ.vno mõ qz ap.se.cõtumacit̃ negat eẽ caput eccl'iaꝝ:ꝛ habere ptãtem condendi canones:decreta ꝛ statuta eius nõ esse seruanda:ꝛ talis ẽ scismaticus ꝛ hereticus et excõicatus. Et sic intelligendo dictũ.c.ẽ canõ late sententie. Et ad idẽ facit.zz.di.oẽs.z5.q.i violatores. Et idẽ dicũt Jo.an. Inno.ꝛ Hostien. 2° modo dicit̃ qs cõtẽptor ꝛ transgressor canonũ qui ipa mãdata canonũ nõ seruat: q̃uis credat ꝛ dicat eẽ seruãda:hic nõ est scismaticus ꝓprie:nec excõicatus:ꝛ sic de hiꝰ intelligendo capitulũ est canon ferende sententie. Et ut dicit pau.in cle.fiquis transgreditur canones ꝛ statuta cõtinentia ꝑcepta siue affirmatiua siue negatiua:peccat mortaliter. i4.q i.q; ꝓcipit̃:secus si eẽt cã cõsilij:intellige tũc canonẽ loqui de cõsilio:qñ hoc ibi expꝛimit̃ vel alia rõ suadet sic ĩtellige. Nota.n. q; sic exhortatur.cc.ff.de his qui no. infami. ob hec verba.cũ aũt ꝑceptorie loquit̃:ut de cele.mis. c.dolentes.ꝛ de eta.ꝛ qualita.c.cũ eccl'ie. hoc trãsgrediẽs peccat mortaliter:qz ꝛpedit finez quẽ latoꝛ legis intendit:alias transgressoꝛ canonũ ex rõnabili cã non peccat mortaliter fꝫ tho.hec pau.in cle.

I Ncendiarii ex q° sũt p ecclesie sntiam publicati ꝓ absolutionis bñficio ad sedẽ aplicã sunt mittendi.cle.in extrauaganti:ex̃ de sen.exco.c.tua. Glo.sup verbo publicati in fi.sic dicit:nõ credo q; oẽs incendiarij generaliter sint excõicati:nisi de incendiarijs eccl'iaꝝ:cũ de alijs nõ inueniã. Et per hãc decretalẽ non pꝛobat̃:q; ipo iure sint excõicati:sed illis pꝛimo modo excõicatis ab epis subsecuta publicatione ꝛ denũciatõe per hãc decretalẽ sibi papa eoꝝ seruat absolutionẽ ad terꝛorem:alias epi pñt absoluere oẽs incendiarios:ex̃.e.nup. Ray. Bof.ꝛ hosti. ĩ summis suis ꝛ Jo.de lig.dicunt:q; incendiarij eccl'esiaꝝ vel locoꝝ religiosoꝝ vel cimiterij vel spatij pꝛiuilegiati in circuitu eccl'esie:seu loci cõtigui pꝛiuilegiati sunt ipo iure excommunicati:ut in dicto.c.sicut antiqꝰ.17.q.4. Est ãt spaciũ ꝓuilegiatũ in circuitu eccl'ie.30.passꝰ vel.40.quo ad matricẽ eccl'iaz:sed anteq̃ denũcient̃ pñt absolui ꝓ ordinarios. Postq̃ vero fuerũt denũciati non nisi a papa. Et fꝫ Jo. an.tales absolui nõ pñt a legatis ex iure legationis. Itẽ mulier incẽdiaria sic denũciata ab epo absolui nõ põt:ꝛ si possit absolui ab iniectione manuũ violenta ĩ clericũ fm Guil. Jo. an.hic dicit de incẽdiarijs eccl'iaꝝ. Guil. etiã dicit q; incẽdiarij alioꝝ locoꝝ postq̃ fuerunt etiã denũciati pñt absolui ab epo:vt cõiter dicunt doc. Pe.de ancha.dicit simpliciter de incendiarijs excõicat]:ꝛ denũciat]:qui sunt mittendi ad papã.cõioꝛ pꝛima opõ:scõa tutioꝛ. Incẽdiarij vero alioꝝ locoꝝ nõ sũt ipo facto excõicati:sed excõicandi de iure cõi.zz. q. vl. c.pesutiam. Ray.de iure aũt ꝑticulari seu synodali in quibusdã locis tales etiã sunt excõmunicati. In quibusdã alijs ex ꝓsuetudine habent̃ ꝓ excõicatis:quãuis re vera non inferat̃ excõicatio absq̃ sntia fm Guil. Et hi incẽdiarij pꝰq̃ fuerũt denũciati:pñt absolui ab epis suis fm quosdã:vt Guil.ꝛ alꝫ.sed fm alios nõ nisi a papa:ꝛ hoc dicit̃ in sũma pisana. Jo.an. dicit tñ de incẽdiarijs eccl'iaꝝ. Sed qualiter intelligenda sit ista denũciatio. Dicit Guil. q; fm quosdã intelligit̃ si fuerit denunciatꝰ notatim.i.expꝛesso noĩe:secus ut dicũt:si in generali:ut cũ dicit̃ sub hac forma. Excõicamꝰ illos qui fecerũt tale incendiũ. Et subdit. Credo q; siue in generali siue in spꝛeciali,denuncietur incẽdiarius a solo papa ẽ absoluendꝰ: pꝛesertim cũ dicit hugo ꝛ iurisperiti:q; nõ fertur sntia sub hac forma. Excõicamus oẽs q; fecerunt hoc vel illud oẽs intelliguntur nõatim

.XXV.

excõicati. Credo etiã q̃ pape est reseruanda hec absolutio a quocũq̃ iudice fiat ista denũciatio. Et dicit incendiarius ſm Ray. qui auctoritate p̃pria ciuitatẽ vel villam vel mansum vel segetẽ vel rẽ ſimilem malo studio incendit: aut incendi facit. Expouit glo. ei⁹. incendit aut incendi facit: aut incendiarijs ꝯsilium vel auxilium ſcienter ꝯpendit auctoritate p̃pria. i. cũ nõ habeat ius mouendi bellũ vel incendendi mansum vel segetẽ. ſ. alienã: sec⁹ ſi p̃priam: quia tũc nõ teneret pena incẽdiarij niſi dolo malo hoc faceret: ut. ſ. p incendium rei ſue aliena incenderent malo ſtudio: quia ſi faceret hoc ex negligentia: licet peccaret: nõ tñ incẽdiarius vocaret. Guil. Itẽ qui ī bello iuſto ignem imponit' absq; p̃cepto ꝯdictoris belli: incendiarius ẽ: licet dãnũ non teneat reſarcire. Qui vero ī bello ĩiuſto etiam ex p̃cepto incendiarius ẽ ⁊ dãnũ tenet reſarcire. Et nota q̃ q ī bello iuſto villã vel caſtrũ incẽdit: ſi ibi eccl̃ia incaute cõburat: ⁊ ẽ moleſtum ei non eſt excõmunicatus: ſed dãnum reſarcire tenetur. Itẽ qui ponit ignẽ in loco religioſo ẽ excommunicatus: qui vero in alia domo habitabili vel in grano eſt excõicandus. Alij vo incendiarij paleaꝝ feni lignoꝝ ⁊ hi⁹ nõ dicuntur incendiarij. Lapus ſuper. c. de emu. eccl̃e. c. q̃ non nulli. dicit hic decidendum videtur q̃ appellatione eccleſiarum includant neduz monaſteria: ſed etiã omnia pia loca. Naz iſta equiparantur ſupra de teſtamentis requiſiſti, facit qõ ſcripſit. d. m. poſt archi. ſupra. eo. li. ꝯ reſti. in inte. c. fi. Uidi dubitari an incendiarij vel fractores domoꝝ ſitaꝝ infra ambitum eccl̃iaꝝ p̃riuilegiatũ: de quo ſupra habes. i7. q. 4. ſicut antiquitus. ſunt ipo iure excõicati: ſicut incendiarij ⁊ effractores eccleſiaruz: qui etiã poſtq̃ fuerũt denunciati: nõ poſſunt. ſ. ip̃i abſolui niſi per papã. Et videtur q̃ ſic per dictum. c. ſicut. ⁊ de ſen. exco. conqueſti. ſup hoc conſultus antiquitus cum quibuſdaz iuriſtis conſului: q̃ talis. ſ. frangens vel cõburens domũ ſitã infra ambitũ ⁊ cõfines dicti. c. ſicut antiquit⁹: licz talis ſit violator emunitatis eccl̃ie: ⁊ ut ſacrilegus puniendus: nõ tñ eſt excommunicatus: ⁊ hoc per iſtud. c. ſ. nõnulli. ⁊. c. cõqueſti. hec ille.

Cõtra effractores locoꝝ ſacroꝝ. Cap. ia.

m **Emoꝛatos ſacrile**gos: qui. ſ. confregerant violẽter quaſdam eccleſias ⁊ expoliauerant: excommunicatos nuncietis: ⁊ faciatis ſicut excõicatos artius euitari: donec paſſis iniuriam congrue ſatisfaciant: ⁊ damna data reſartiant: ⁊ cum litteris veſtris rei veritatem continentibus apoſtolico ſe conſpectui repzeſentent: extra ō ſen. exco. conqueſti. glo. excõicatos ergo videtur ex hoc q̃ ipſo iure ſint excommunicati huiuſmodi ſacrilegi: quod eſt verum de effractoribus eccleſiarum ⁊ incendiarijs. Repſentent. Ex quo enī incendiarij ⁊ effractores eccleſiarum denunciati ſunt: non poſſunt abſolui niſi a papa: ſed anteq̃ denuncientur bene poſſunt abſolui: ſi ſatisfacere volunt: ut in. c. nup ſupra allegato. Idem archi. ⁊ Gof. Jo. an. ⁊ Pe. de ancha. ſic ſunant. Qui cum effractione ſpoliant eccleſias excommunicati ſunt: ⁊ poſtquã ſunt denunciati ſunt per papam abſoluendi. Quidam extendebant iſtum caſum ad facientes in eccleſia multa enoꝛmia: ut frãgẽdo cucem ⁊ diripiendo coꝛpus chriſti vel rapiendo bona ipſarum ſm Hoſtien. ⁊ Gof. in ſummis ſuis. ⁊ Jo. de lig. in tractatu de cen. eccle. dicit q̃ tales non ſunt ipſo iure excommunicati: ſz excommunicãdi. Et nota qõ dicit Guil. Credo q̃ effractoꝛ eccleſie iudicandus eſt: q̃ dolo malo aut p̃ iniuriã violẽt parietẽ fodit aut ſubfodit: aut vitreã feneſtram fregerit aut ſeraturam aut hoſtia aut cardines aut vectes dum tenent hoſtia firmata: aut ipſum tectum eccleſie. Et nota ſm Guil. q̃ qui vadit animo frangendi eccleſiam ⁊ furandi: ⁊ tamen non frangunt: quia inueniant alias fractam vel apertã ⁊ ſic intrant vel aſpoꝛtant bona ipſius: non incidunt in iſtum canonem. ⁊c.

Contra falſarios litterarum apoſtolicarũ. Cap. iz.

n **Os omnes falſa**rios litterarum noſtrarum apoſtolicaꝝ: q̃ per ſe vel per alios vitium falſitatis exercent cum defenſoꝛibus ⁊ fautoꝛibus ſuis anathematis vinculo decernimus innodatos. ⁊c. Innocen. 3. extra de cri. fal. ad falſariozum. Innodatos. ⁊ ſic eſt canon late ſententie ſecũdum Innocen. ⁊ hoſti. Inſuper ⁊ clerici offic̃ijs ⁊ beneficijs ſunt p̃uati ⁊ degradãdi ſunt ⁊ ſeculari curie tradendi ſecundum conſtitutionem legitime puniendi: per quam ⁊ laici legitime conuicti punientur: ut dicitur in tex. ⁊ communiter dicitur q̃ abſolutio a tali excõicatione pape reſeruatur: extra eo. dura in fi. Nota ſecundum pe. de ancha. in dicto. c. q̃ ille qui ſcienter impetrat reſcriptum ſurrepticium ⁊ illo vtitur: non incidit in banc penam ſed ſolum punitur: q̃ careat commodo reſcripti: ⁊ in expenſis cõdẽnetur: de reſcrip.

c.super litteris.sed falsans rescriptum vt vtēs falso ex certa scientia vel per ignorantiā pro/cedentem ex negligentia incidit. Et nota fm ricar.super.4.di.18.q impetrās litteras a do mino papa tacita veritate vel suggesta falsita te:siue facit impetrās scienter siue ignoranter si talis veritas taceatur vel talis falsitas sugge ratur qua veritate manifesta vel falsitate non suggesta domin⁹ papa nō concederet:nō ē ex cōmunicat⁹ iure cōi:nec etiam illi qui litteris aplicis vtuntur sub alio noīe impetratis:quia q̄uis tā isti q̄ illi digni sunt magna pena ꝛ cō fusione:nō tamē oportuit ius condere:quo ta les essent excōmunicati:q̄ talis fraus a parte aduersa vel a iudice cōtra vtentes talibus lit teris faciliter ꝛ certitudinaliter pōt percipi.q̄ uis ergo sit impetrans falsarius' sic extenden do falsarij nomen vt sumit.15.q.2.dicenti.non ē tamen falsarius litterarum domini pape:q̄ veras litteras impetrat:q̄uis falsa suggestiōe ꝛ sic nō ē excommunicatus.

De vtentib⁹ sciēter falsis litteris papalib⁹ Cap.14.

q **Si litteris vti vo**

luerit:eas primo diligenter examinēt quī si falsis litteris se vsos dixerint:ignorāt: earum sera pnīa euitare nequibit penas īferī⁹ annotatas. Inno.3 in eodē.c.ad falsarios. ibi dicitur de illis penis :ꝛ sic qui scienter vtitur litteris aplicis etiam ab alio falsatis ē excom municatus.ꝛ nota q dicit Hosti.ibidem:q si simplex ignoranter vtitur talibus litteris fal/sis non excusat:quia per alios debuit inquire re hoc:ar.di.37.c.fi. Idem ber. sed si falsitas erat ita latens:q de facili percipi non poterat in aper to:si per se ꝛ alios adhibuit diligentiā quā potuit:ꝛ nihil percepit:excusatus ē: alio/quin non:ex de homi.c.ioannes.tūc.n.fm pe. de ancha.ibidē censet iusta ignorātia que ha bet excusare:si adhibuit diligentiā quā potu/it ꝛ debuit:q hoc indagauit a peritioribus.43. di.ephesiis.nō enim poterat diuinare falsitatē rescripti:sed si ignorauit ex negligentia: quia hoc crimē ē:ideo punit: ꝛ dolo compatur. ff. man.l.fideiussor.ꝛ in.c.dura. eo .ti. dicitur q si falsas litteras se habere cognoscit. infra.20. dies aut destruat aut resignet si penā excōmica tionis euadere voluerit:ꝛ hoc intelligitur fm Hosti.quando littere false aliquo cāu ad eum peruenerunt:tales ergo nō sunt ipo iure excōi cati:sed p⁹.20.dies si non resignant.pe.de an/cha.

Contra recipientes litteras apostolicas ab alio q̄ debeant.Cap.15.

i **Habemus ne** quis apud

sedem apostolicā litteras nostras nisi a nobis vl̄ de manib⁹ illor⁹ recipiāt:qui ō mā dato nostro ad illud sunt officiū deputati:per sone solēnes per nūciū recipe pīt de manibus p̄dictor⁹.transgressor⁹ huius si laic⁹ ē excōica tioni subiaceat:si clericus officijs vl̄ bñficijs priuat⁹ dānet:Inno.3.de cri.fal.c.dura. Apō sedē aplicā.illi ergo qui non sunt apud sedem aplicam seu in curia nō ligant hac ꝓstitutiōe. ꝛ apostolica sedes ē vbi est papa:hosti. ꝛ Jo. an.Excōicationi subiaceat.dicas q ipso iure irrogat hec pena laico ꝛ ēt clico.q aūt clicus officijs ꝛ bñficijs dānet:ipa pena īponēda est per sniam:nec īponit ipo iure: sed excōicatio ipso iure imponit etiam clerico.pe. de ancha. Et nota q dicit glo.ber.ibidē.nō credo: q sit excōicat⁹ qui hoc nō seruat ūno indifferēter vi denus:q quilibet per nūciū īpetrat litteras: ꝛ hoc papa scit ꝛ tolerat:nec aliquē repellit:ni si eēt excōicatus.sed hoc intellige q littere ō manibus pape vl̄ bullatoris tūm sunt recipien de etiā vel vicecancellarij vel alteri⁹ ad hoc deputati:alias false sunt:ꝛ qui sic recipet esset excommunicatus. Jo.an.ꝛ pe.de ancha.dicūt q hoc qō dicit ista decre.hodie curia non ser uat:imo quilibet parue auctoritatis mittit ad bullatorē ꝛ recipit.

Contra apponentes vl̄ remouentes aliqd de litteris papalibus.Cap.16.

b **Hostiensis in sūma**

sic ait: Hodie p̄ceptum ē:q in litteris dñi pape nec ī magno nec ī modico qs manū apponeret:etiā litterā vnicā vl̄ punctū vnicū corrigendo exceptis officialib⁹:qb⁹ ē hoc cō/missū. Aliqn man⁹ apponēs ex canone lato ī curia ipo facto sniam excōicatiōis īcurrit: q̄ p aliquē citra sedē aplicā relaxari nō pōt. Jdē gof.qrit ricar.ī.4.di.18.vtr inueniēs litteras dñi pape cui⁹ efficacia iā expirauit:ꝛ ludo nō intētione vtēdi aliquā litterā ī eo formatā re formet vl̄ punctū faciet:vl̄ p quēcūq; aliū mo dū aliqd in ea īmutet:fit excōicatus ipo iure. Rñdeo vbi supra ad istā qōnem:dicūt aliqui q talis nō ē excōicatus ipo iure:q illa excōica tio nō intelligit nisi ō his q̄ pīt alicui eē vtiles p̄dcā etiā quo ad oēm hoīem eēt inutil̄. Et ō hoc sic argui pōt:q̄uis illa littera nō īmutata sed sit inutilis:tm̄ p raturā sic mutari posset ut util̄ appareret.vbi gratia:si ibi erat scriptū p⁹ triēniū mūme valitur]:ꝛ p triēnio poneret qn quēniū:iā appareret utilis que p⁹ erat iutil̄.

.XXV.

Cum ergo quecunq; mutatio siue parua siue magna cōtra litterā ꝛ voluntatē dñi pape: per quā permutationē pōt apparere vtilis pl' q̄ erat: vel vtilis cum ante nō esset sit ꝓhibita sub pena excōicationis iam late: videt q̄ immutās aliquid cōtra litterā pape: ō qua ē qō: sit excommunicatus ipo iure: qō mihi concedendum videtur: ut etiam habeat extra de cri. fal. in glo. super illud per rasurā tenuem. Quicunq; radit vel īmutat rescriptū pape: excommunicatus est ꝛ falsarius: ꝛ in hoc nullam distinctionem adhibeo. Et infra sic dicit: de litteris tamen que per nullam rasuram possent vtiles apparere: ut pote littera curatoria data a ducentis annis. vel. ccc. aliter esset iudicandum: qz si tota raderet de nouo non posset apparere vtilis ꝓpter bullam: quia in creatione cuiuslibet noui pape aliquid cōtra bullam īmutatur: nomen. n. eius ponitur in bulla.

Contra ōbseruantes vel faciētes obseruari statuta contra ecclesiasticam libertatem. Cap. 17.

e Excōmunicamus oēs qui de cetero seruari fecerint statuta edita ꝛ cōsuetudines vel potius abusiones introductas cōtra ecclesiasticā libertatē: nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post huiusmodi publicationē sententie fecerint amouere. Excōicamus statuarios ꝛ scriptores statutoz̄ ipoz̄um necnō ꝛ ptātes ꝛ cōsules rectores ꝛ ꝯsiliarios locoz̄: vbi de cetero hi' statuta ꝛ consuetudines edite fuerint ꝛ obseruate: necnō ꝛ illos qui fm ea presumpserint iudicare vel in publicā formā scribere iudicata. ho. no. 3. de sen. exco. nouerit. Ecclesiam laici eremite ꝛ recluſi. hic sub nōie ecclie nō cōphendūtur nisi se subiecerint alicui probate religioni. Guil. libertatē que consistit in priuilegijs concessis sup spūalibus vel temporalib' generaliter vel singulariter siue a deo siue a papa siue ab alijs principibus fm Inno. ꝛ Hosti. et abba. ꝛ a deo quidē concessa sunt multa: ut illud. Quodcūq; ligaueris sup terram ꝛc. ꝛ hoc quātū ad persona pape extendit ad interpretationem omniū dubioz̄: extra qui fi. sūt le. c. per venerabilē. Itē q̄ decime ꝛ primicie ad clericos spectent. 16. q. i. si impator. Item q̄ ō spiritualibus ius cōdere ꝛ iudicare pōt ꝛ multa alia priuilegia: q̄ continent in no. ꝛ ve. testa. a papa priuilegia concessa sūt: vt qui iniecit manū violentā in clericū sit excōicatus. Item q̄ in legatis ad pias cās sufficiāt duo testes: extra ō test. c. relatū. ꝛ mlta alia priuilegia q̄ a vicario xp̄i cōcessa sūt. que habentur in iure canonico Itē ab imperatoribꝫ multa concessa sunt: que sunt sparsa in iure ciuili: vt de īmu. ec. ꝛ huiusmodi: nec extendūt dictas constitutiones ad priuilegia data nō vniuersaliter sed particulariter aliquibus ecclesijs: siue sint data talia spiritualia a papa siue ab imperatoribus siue ab alijs principibus. Jo. an. de capitularijs. i. in cartulis siue libris in quibus talia scribi consueuerunt: ꝛ si satisfecerint eps absoluet: qz papa sibi non reseruauit. Jo. an. Infra duos menses. Dec constitutio nō ligat oēs: qz iā dudū fluxerunt illi duo menses: de quibus fit mentio in isto. c. Hosti. Excōicam' statuarios ꝛc. Statuarij ꝛ scriptores statutoz̄ statum ligant nec excusationem habere p̄nt in toto: ꝛ si q̄cq; excusent a tanto. Ptātes aūt consules ꝛ rectores p̄nt habere excusationē: quātū ad obseruationē sne ꝛ deletionē statutoz̄ predictoz̄ q̄ ignorare p̄nt: ex quo vero certificati sunt ꝛ obedire negligūt: constitutio eos ligat: qō ad arbitrium boni viri referendū ē: qn̄. s. scire potuerūt vel non: aut qn̄ impedire: ne seruentur vt. s. intelligatur hoc: q̄cito potuerit bono modo cōcesso aliquo interuallo. q; nisi hoc p' sciuit de nocte vel in festo tam solēni: q̄ cōsiliū congregare nō potuit: vel tūc erat infirm': arbitrabit bonus iudex Hosti. ꝛ Jo. an. Jo. ād de lig. in tractatu de cen. ec. dicit q̄ p̄dicti potestates ꝯsules ꝛ hi' sunt excōicati nō excommunicandi. Nec ob. c. graue. vbi dicit canon ferende sne: qz ibi denūciant excōicādi non excōicati. vel dic q̄ nō ē absurdū q̄ excōmunicati a iure: itez̄ excōicentur ab hoie. Officiales vero nō sunt excōicati nisi seruauerint illa statuta vel etiā negligentes fuerint ad ea delenda. Rectores ciuitatū: qui nō bnt ptātem statuta tollendi nō ligant hac sne: nisi fm illa statuta iudicēt: aut nisi possint opari: vt illa ō leant: ꝛ hoc negligant. Pe. de ancha. querit ō cōsiliarijs illoz̄ locoz̄ ꝛ ponit distinctionem Inno. qui sic ait. Si tales consiliarij in illis locis: vbi seruant statuta contra ecclesiasticaꝫ libertatem habent ptātem destruendi ꝛ non faciunt excōicati sūt: etiā si dedissent ꝯsilium q̄ destruantur: non facit eos euitare penaꝫ: si nō habent potestatem: non incurrunt excommunicationem. Sed si nescirent esse predicta statuta. dicit Hostien. tunc ligari quando sciunt ꝛ non delent cum possunt. Tempus autem ad hoc dabitur arbitrio boni viri id ē iudicis: sed non videtur se posse excusare allegando ignorantiam facti. exquo ita publice promulgata sūt statuta: tamen saluando dicta precedētia: dicit q̄ ignorātia predicta excusat ab excommunicatione: ad quam incurrendam

requiritur dolus:sed nō ab alia pena: ſz quid ſi ſciuerunt predicta ſtatuta:ꝛ ignozauerūt eē contra eccleſiaſticā libertatē? ibi dicit Jnno. ꝙ non incidunt:cum excommunicatio non liget:niſi contumacem.ii.q.3.c.certum.nec fraꝛ niſi pro magnis criminibus: fatetur tamen ꝙ poſſunt aliter puniri.d.m.Jo.ō lig. putat eos non audiendos:quia eſt ignozantia iuris:que non excuſat.de re.iu.ignozantia.hec pe.de ancha. Nota etiam ſm quoſdam ꝙ ſi qui ſtatuerunt ꝙ nullus offerat:niſi in magnis feſtiuitatibus:alias non:vel niſi tantum ꝙ ſuper mozmuo:non niſi talis pannus vel tot cerei ꝛ huiꝰ modi:hoc eſſet contra eccleſiaſticam libertatem ſup iſto capitulo nouerit. Henricꝰ boych dicit ꝙ ſtatuētes vel ſtatuta dictātes vel ſcribentes ipa aut fieri cōſentiētes aut facientes ſeruari ſtatuta cōtra eccleſiaſticam libertatez ſtatim ſunt excōicati ipſo iure. Nam tempus duoꝝ menſium:qō datur ad delendū ipa ſtatuta:ut vitēt hāc penam:cepit currere a tēpore publicationis huiꝰ decre.ꝛ ſic iā diu tranſiuit illud tps ſm Guil.ꝛ Hoſti. Quidā tamen exponūt biꝰ abſolutionē:poſtq̄ .ſ.in ſingulis locis fuit publicata:ꝛ hoc benigniꝰ ſm Hoſti. ſed primū veriꝰ ſm Jo.an. qui vero ſm talia ſtatuta preſumpſerit iudicare vel in formam publicā ſcribere iudicata ſtatī tales ſunt excōmunicati ſm Hoſti.ſecus aūt ſi in priuatā formā ſcriberēt.Jo.an.Officiales vero ꝛ conſiliarij tūc liganē ſi ſcientes ea eē cōtra libertatē eccliaſticā cōſenſerint delicto:ut q̄ ea ſeruauerūt vel dederūt cōſiliū ꝙ ſeruenē:vel negligentes fuerūt ea de ſuis capitularibꝰ delē:vel officiū dimittere:q̄cito de eis certificati ſciūt ꝛ cognoſcūt ea eſſe cōtra libertatē eccliē ceſſam:aliquo tm̄ medio interuallo ad arbitrium boni viri.Alie vero ꝑnoīate in hac decre. licet ſeruēt biꝰ ſtatuta:non ſunt excōicati ſm Jnno.ꝛ Jo.an.hec ille.qui quidē dicit de ſacientibꝰ ꝓtra libertatē ſeu priuilegiū vniuerſalis eccleſie.

Contra dños ꝓhibentes ſubditis: ne clericis vendant'coquant molant ꝛ biꝰ.c.

Os qui tempozale

dominium obtinētes ſuis ſubditis ne ꝑlatis aut clericis ſeu'ꝑſonis eccliaſticis quicūq; vēdāt aut emāt aliquid ab eiſdē:nec ipiſ bladū molāt:coquāt panē:aut alia obſequia exhibere preſumāt:aliq̄ interdicūt:cū talia in derogationē libertatis eccliaſtice ꝑſumantur eoipo excōmunicationis ſententie decernimꝰ ſubiacere.Boniſa.de ūmu.ec.li.vj.Libertatiſ licet iſte quo ad verba viderenē nō infringere libertatē:tm̄ infringebant faciēdo fraudē ō perſona ad perſonā:de qua dic:ut.14.q.3. pleriq;.Jo.an. Querit hic dominicus de ſancto geni.quid ſi iſta prohibitio fiat per illum qui nō habet dominiū:an habeat locuz pena hic poſita.Rñdeo ꝙ nō per tex.qui hic dicit de dñis ꝓhibentibus ſuis ſubditis: ꝛ expōit illud tēpozale pro ſeculari dñio:ꝛ ſubdit. Sz pone ꝙ fiat ſtatutū ſicut in italia ī multis ciuitatibꝰ ꝛ dominijs:ꝙ ꝓhibeat ne quis donet vel vendat rē īmobilē alicui nō exñti de iure ſtatuentiū nō ſubeūti onera cōium vel dñoꝝ ꝛ irritat donationē vel venditionē ꝛ penā imponit:an per talia ſtatuta includanē donationes vel venditiones in eccl'ias. Et ꝙ non includanē: ꝛ ꝙ non teneāt talia ſtatuta quo ad eas.probat per.c.ſancte marie.de cōſti.'ꝛ per plures rōnes. Et cōcludit ꝙ biꝰ ſtatuētes hac pena nō ſunt ligati:ex quo non fuit ſtatutum expreſſum de eccleſia:quia ſi hoc fuiſſet: tūc ligati eſſent:q; ſtatutū eſt cōtra libertatem eccleſiaſticam:tenuit.n.illud ſtatutuz ſm cōem ſententiā omnium doc.quo ad laicos tranſferentes in laicos iuriſdictiōis aliene:ſed ſi iſtō extenderent ad eccleſias inciperent ligari:nec eſſet abſurdū dicere:ꝙ iudex eccliaſticꝰ poſſet illos ad quos pertinet cogere ad declarandū ſtatutū:ut non reſpiceret contractꝰ fiēdos cū eccl'ijs.j.ō.eccle.c.ſtatutū. Refert etiā Jo.an.in nouell'.ꝙ vinc.ꝛ abb. dicunt ꝙ ſtatuto facto laicoꝝ ꝓ cōi vtilitate:ꝙ vadens de nocte ſoluat tantum:clerici nō ſunt ſubiecti :ſed per ſuum iudicem ſunt arcendi:di.98.bñ'quidem.ſecꝰ dicunt de bāno de paſcēdis pecoribꝰ vel ad aquā ducēdis:tūc.n.tenēt paſtores de bāno propter mercedem quā accipiunt.

Cōtra vſurpantes bona eccleſiarū quocūq; titulo.Cap.18.

Ancimus vniuer/

ſos ꝛ ſingulos:qui regalia cuſtodiā ſiue guardiā aduocationis ſeu defenſionis titulum in eccleſijs monaſterijs ſiue quibuſdam alijs pijs locis de nouo vſurpare conātes bona eccliaꝝ monaſteriozz aut locoꝝ ipoꝝ vacātiuz occupare ꝑſumūt:quocūq; dignitatis honoze prefulgeāt clericos etiā eccliarū: monachos monaſteriozum ꝛ perſonas ceteras locozum cozūdem:que hoc fieri procurant eo ipo excōmunicationis ſentētie ſe nouerīt ſubiacere.Boniſa.de elec.generali.li. vj. vniuerſos ꝛ vniuerſas. Nam appellatione ſiquis et ſiqua continetur'.ff. de verbo. ſigni.l.i. ꝛ. ij.

.xxv.

Et ſm bar. vbū maſculinū ꝓlatū a canone cō phendit femininū: qō ꝓbat. 17. q. 4. ſi qs ſuadente: qō vex niſi p eadē vel alia iura excipiatur fcia. ī. e. idēnitatib⁹. Jo. an. qō archi. intelligit de canone puniēte crīa. Singulos. ut qñ ꝑſona vſurpat ſuo noīe. ī. ſcripta. Uniuerſos vō dixit: puta qñ aliq̄ vniuerſitas ſibi. ī. ſcripta vſurpat de nouo. archi. Regalia. dic ea q̄ capit rex vacāte eccl̄ia: ut pz ī regno francie ꝛ anglie. Nā illa vocāt regalia iura regis ī quibuſdā eccl̄ijs vacātib⁹ ꝓpetētia: gb⁹ de plato ordinatis illa ꝓcipiūt ꝓlati: ut nota. tex. archi. Gardiani. qui dicūt ſe debere cuſtodire eccleſiā vacātē donec de plato fuerit ei ꝓuiſum: ut pz exēplū ī eccl̄ia parmēſi: vbi tales cuſtodes laici ꝛ nobiles appellāt vicedñi: pz etiā exemplū ī eccl̄ia florētina. Et ſumit hoc vbū ꝛ precedēs. ſ. cuſtodiā ꝑ eodē. vñ expone ſiue ꝑ. i. Et intelligūt quidā hoc ꝓprehēdi ſub hoc nomīe iuſpatronat⁹: qō nō credo: ſz ītelligo ſimpliciter ſic ſonat: cuius aliter nō. ī. de iurepa. archi. ſz Jo. an. ſic dicit. Cuſtodiā. ꝛ q̄ ſequūt expone ſm gar. i. ius patronat⁹: q⁹ ꝓz diuerſas regiōes diuerſa ſortit vocabula. Et addit q° cū⁹ noīe cenſeāt: vſurpātes de nouo tale ius ī eccl̄ijs ꝛ alijs pijs locis: ꝛ bona ipox locoꝝ vacātiū occupātes: excōicati ſūt ipo iure. Alijſ ut hoſpitalib⁹ ꝛ alijs quocunq⁹ noīe vocatis. Jo. an. de nouo vocatis. ſ. a. xl. annis citra ſm gar. de cōſue. c. fi. ꝛ hoc p litterā q̄ ſegt vel ex antiq̄ ꝓſuetudine: q̄. ſ. hētur. ī. tex. hic nō poſito. Jo. an. Bona. de quib⁹ nulla ē laicis attributa ptās: alīs facl̄tas. Occupare ī magna pte ſumit ꝛ ꝓprie mobilia dicūt occupari: īmobilia dicūt inuadi: ſepe tñ vnū ſumit ꝑ reliquo. Procurat. forte occaſiōe diſcordie inter eos ſuſcitate. Et dicūt ꝑcurare ope ꝓſilio ꝓſuaſione ꝛ coopatione. Jo. an. Nota q⁹ ꝓmittens ſacrilegiū in auferēdo res ſacras vel nō ſacras ſed de loco ſacro nō ſunt de iure cōi excōicati: niſi hoc facerēt cū effractione vel incēdio: ut ex. de ſen. excō. ꝓqueſti in glo. ſed ſi tales ꝑ mōitionē nō ſe emēdarēt ſunt excōicādi: ſic etiā alīs auferētes bona eccleſiax nō ſunt ipo iure excōicati: niſi vacātiū: ut in iſto. c. generali de elec. li. vj. qō aūt dicit in decre: 2. q. 3. canonica de violatoꝝib⁹ eccl̄iax. ut. 17. q. 4. oēs de raptoꝝib⁹ bonox eccl̄iax: q⁹ ſunt excōicati intelligēdū ē ſm Ricar. ī. 4. de violatiōe ꝛ raptu: q̄ fiūt cū ꝓbabili effractione vl̄ violentia ꝛ bi⁹.

Cōtra laicos ꝑcurātes eccl̄ias vl̄ capellas ſummitti. Cap. 19.

Dici qui prelatos

vel capellas eccl̄iax ſeu alias ꝑſonas eccleſiaſticas ad ſūmiſſiones hi⁹ faciēdas hactenus ꝓpulerūt: p⁹ ꝓpetēte admonitionē remiſſa ſubmiſſione: quā p vi vl̄ metū exegerāt eccl̄ias ꝛ bona eccl̄ie eis ſūmiſſis: taliter ī ſua libertate dimittāt. Illi vō qui prelatos aut ꝑſonas easdē ad talia faciēda ꝓpulerīt: cuiuſcūq⁹ ſint cōditionis aut ſtatus excōicatiōis ſint ſnīa innodati. Ex cōtractibus ꝑterea ſup premiſſis hi⁹ licētia ꝛ cōſenſu interueniēte hactenus initis: aut quos in futux iniri contigerit: ſeu occaſione illox laici vltra id qō ex natura ꝓtractuū ipſox: vel adhibita in ipis lege pmittitur aliqd nō vſurpēt: qui vero ſecus egerīt: niſi legitime moniti ab hi⁹ vſurpatione deſtiterit: reſtituēdo etiā q̄ taliter vſurpauerūt: eo ipſo in ſnīam excōicationis incurrāt. Greg. x. de re. eccle. nō ali. hac cōſultiſſima. li. vj. Submiſſiones hi⁹. i. de quibus dixerat in ꝑn. vbi ꝓhibet ꝑlatos ꝛ eccleſias ſibi cōmiſſas bona īmobilia ſeu iura ipſax laicis ſubmittē abſq̄ capituli ſui ꝓſenſu ꝛ ap. ſedis lnīa ſpeciali. ſ. cōſtituēdo vel recognoſcēdo ſeu ꝓfitēdo ab illis ea tanq̄ a ſupioꝝib⁹ ſe tenere: ſeu ab ipis ea dē aduocādo vel ipos patronos vel aduocatos eccleſiax ſeu bonox ipox ꝑpetuo ad tēp⁹ nō modicū ſtatuendū. Talis ergo ſubmiſſio hic ꝓhibet. nō aūt alienatio bonox eccl̄iaſticox. Et nota q⁹ cōprehendūt etiā hic femine ſ. religioſe. ꝛ qō dicit aduocādo exponit: tanq̄ ab aduocatis recognoſcēdo. Et qō dicitur ad tempus nō modicū: inde trahit q⁹ ad modicū tps ꝑſt vocari ī patronos vl̄ ōfenſores. ꝛ dicit modicū tps īfra decē ānos vl̄ ſm gar. relinqtur iudicis arbitrio. Et qō dicit cōpetentē monitionē: intellige trinā: niſi facti neceſſitas aliud ſuadeat. Jo. an. Cōtra facientes repreſalias.

Contra facientes repreſalias in perſonas eccleſiaſticas vel bona. Cap. 20.

Illi qui repreſalias

ad uerſus perſonas eccleſiaſticas ſeu bona ipſarum concedunt vel extendunt ad eas niſi preſumptionem huiuſmodi reuocauerint a conceſſionis vel extenſionis tempore infra menſem: ſi perſona ſingularis fuerit: ſentētiaz excommunicationis īcurrat: ſi vniuerſitas ecclesiaſtico ſubiaceat interdicto. Greg. x. de iudiciis. c. ſi pignoratione. li. vi. Eccleſiaſticas. ut clericos templarios hoſpitalarios ꝓuiſos ꝛ deo deuotos. 12. q. 1. duo. Jo. an. Extendūt. facit differentiam inter extendere ꝛ cōcedere q̄ ciuitas vel ſuperioꝝ dicit concedere: ſz ille cui conceduntur extendere: puta quia ciuitas

bonoñ. dedit repzesalias ciui suo ꝺ flozẽtinos q̃s extendit ille ad clericos. Jo.an. Pzesũpti one i. ꝺcessione vl̃ extẽsiõe repzesaliaꝝ: qõ ẽ ꝺ libertatẽ ecclĩasticã. Jo.an. Mensem. q̃ si infra mensez istũ ꝓcessum fuit ad actũ: qz fuit ecclĩastica ꝑsona ꝓ alia pignozata .i. repzesalia facta ꝺ eũ. Nũqd hec postea habebit locũ infra mẽsez: dic fm gar. q̃ in statũ ꝑstinũ reuocãdũ erit infra mẽsẽ: de sen. exco. q̃cũq;. vl̃ fz G. reuocatio re integra fieri ꝺz añq̃ ꝓcedat ad actũ: alias locũ habet pena. Jo.an.

Cõtra ꝑsonas ledentes: eo q̃ noluerũt eligere pzo quibus rogauerunt. Cap. zi.

Ciant cũcti qui cleri cos: vl̃ quaslibet ꝑsonas' ecclesiasticas: ad quos in aliqb⁹ monasterijs aut alijs pijs locis spectat electio: ꝓ eo q̃ rogati seu alias ĩducti eũ ꝓ quo rogabãt seu inducebãt eligere noluerũt: vel cõsanguineos eoꝝ aut ipsas ecclesias monasteria seu loca certa bñficijs seu alijs bonis suis ꝑ se vl̃ ꝑ alios spoliãdo seu alĩs ĩuste ꝓsequẽdo grauare ꝓsumpserit: sint ipo facto excõicationis sñia innodati. Greg. de elec. li. vj. Cuncti. etiã eps. Ecclesiasticas. ut ꝺuersos tẽplarios: q̃ lz nõ sint clerici: sunt tñ ecclĩastice ꝑsone. De iure cõi in collegiata ecclĩa ad collegiũ spectat electio: ⁊ si nõ ẽ collegiũ ad patronũ nisi aliud inducat̃ de cõsuetudine. si aũt nõ eẽt ibi collegiũ vel patron⁹: ꝓ dioc̃sanũ habz ibi ozdinari. io. q. i. regenda. Et hec vã quo ad electionẽ ꝑlati: de inferioꝝ vo. s. e. ti. cũ ecclesia vulterana. Jo.an. Rogati. q̃ ꝑces ĩducãt simoniã: dic ut. 8. q. z. in summa. ⁊ 8. q. i. moyses. Inducti. ꝓ ꝓmissiones vl̃ alio mõ. Jo.an. Alios. sed nũqd hec pena locũ bẽbit ĩ ꝑnãte patrono? videt̃ q̃ nõ: qz de electione tñ logt̃ ⁊ nõ de ꝑnatione: ⁊ hec ẽ penalis: ⁊ iõ restringenda. dic q̃ si patron⁹ ẽ clericus vl̃ ꝑsona ecclesiastica locũ bẽbit ꝺstõ: nec ẽ hoc odiosum sed fauozabile ecclesiaꝝ fauoze. Si aũt patronus ẽ laicus: pena locũ nõ habebit: cũ ꝺstõ dicat clericos vl̃ ecclesiasticas personas. Jo.an. Idẽ Guil. gar. archi. Jo. mo. q̃ dicũt etiã idez ĩ postulante sñia: ⁊ fm Greg. epi bñ poterunt absoluere. Jo.an. Nõ q̃ archi. hic mouet questionẽ de mãdatario .i. de eo q̃ ex mãdato alterĩ aliqd boꝝ opat̃: vtꝝ incidat in canonẽ: allegat ꝓ ⁊ ꝺ dicẽtes: finaliter ꝺcludit: q̃ dici ꝑt q̃ mãdatari⁹ talis ligeẽ: ⁊ si nõ ꝺbis h⁹. c. tñ maxime cũ ꝓticipet ĩ crimine: ⁊ sit actoz mali.

Cõtra ĩpediẽtes litigare in foꝛo ecclĩastico ĩ cãis q̃ de iure vl̃ ꝺsuetudine ꝑtĩ ibi tractari

Cap. zz.

Tatuimus ne quis ĩ petrationes litteraꝝ nostraꝝ ad nos vl̃ ad foꝝ ecclĩasticũ recurrẽtes sup cãis: q̃ ad idem foꝝ: vl̃ de antiq̃ ꝺsuetudine ptinere noscũt ad desistendũ vl̃ in foꝛo seculari de qõnib⁹ bi⁹ litigãdũ ꝓ eoꝛũdẽ iudiciũ ecclĩasticoꝝ ĩpetrantiũ aut litigantiũ seu volẽtiũ litigare: aut ꝓ pinquoꝝ ipsoꝝ seu reꝝ illoꝝ seu ecclesiaꝝ suarũ captionẽ modisue alijs quibuscũq; ꝺpellat seu ꝺpelli faciat vl̃ ꝓcuret: nec ꝑ se alioue impediat quo min⁹ cozã iudicib⁹ ecclĩasticis delegatis seu ozdinarijs q̃rulantes de cãis: q̃ ut ꝑmissũ ẽ ad cognitionẽ ptinẽt eoꝛũdẽ: possint libere iusticiã obtinẽ: nec ad ꝑdcã faciẽda dẽt auxiliũ ꝺsiliũ vl̃ fauoꝛẽ. Si qs ꝺ ꝺ. ꝑsumpserit se ipso fcõ excõicationi subiacẽ: a q̃ nisi tã iudici: cui⁹ cognitio fuerit impedita vl̃ iurisdictio vsurpata: q̃ ꝑti q̃ ĩ ꝓsecutiõe turbata fuerit sui. iuris de iurijs de dãnis de expensis ⁊ interesse ꝓtius ꝑ eũdẽ fuerit integre satisfactũ nullaten⁹ absoluat̃. Bonifa. ex̃ de emu. eccle. q̃n. li. vj. Nullaten⁹. i. nullo mõ. Quid si ãte satisfactionẽ tales fuerũt absoluti: nõ credo q̃ talis absolutio teneat. hec ista spẽaliẽ ꝓhibẽte littera archi. ⁊ Jo. dicit: q̃ tũc demũ fcã satisfactiõe poterit absolui ꝑ ozdinariũ: qz papa si bi nõ retinuit.

Cõtra eos q̃ granãt ꝑlatos vl̃ clĩcos ꝓ eo q̃ ꝓtulerũt ꝺ ipsos excõicationẽ vl̃ ĩterdictũ

Cap. z4.

Licũq; pzo eo q̃ in reges ꝓncipes ⁊ barões nobiles baliuos vl̃ quoslibz mĩstros eoꝝ aut quoscũq; alios excõicatõis suspẽsiõis sue ĩterdicti sñia fuerit ꝓ mulgata lñiam alicui dederit occidẽdi capiẽ di seu al̃s ĩ ꝑsonis aut ĩ bonis suis vl̃ suozum grauãdi: eos q̃ tales sñias ꝓtulerũt: sine quoꝝ fũt occasione ꝓlate vl̃ easdẽ sñias obfuantes seu taliẽ excõicatis cõicare volẽtes: nisi lñiaz ipsã re ĩtegra reuocauerit: vl̃ si ad bonoꝝ captionẽ occasiõe ipi⁹ lñie fit ꝓcessũ: nisi bona ipa fuerũt ifra. 8. diez spaciũ restituta: aut satisfactio ꝓ ipis ipẽsa: eoipo sñiaz excõicatiõis incurrãt. Eadẽ quoq; sint sñia ĩnodati oẽs q̃ au si fuerĩt ꝑdcã lñia data vti vl̃ aliqd ꝑmissoꝛũ ad q̃ ꝺmittẽdi dari lñiam ꝓhibuim⁹ al̃s ꝺmittẽ qõem suo motu. Qui aũt ĩ eadẽ sñiam pmãserĩt duoꝝ mẽsiũ spacio: ex tũc ab ea ñ ꝑnt ni si ꝑ sedẽ ap. absolutiõis bñficiũ obtinẽ. Gre. x. de sen. exco. li. vj. reges. Est aũt ozdinarius regis eps: in cuius dioc̃si delinquit vl̃ domiciliũ habet: di. 96. si imperatoz. Jo.an. Et dicit archi. q̃ nõ solũ regẽ ĩmo ⁊ ĩpatoꝛem põt

XXV

epos excõicare.2.q.7.itẽ cũ aliud.Ministros. ad cl'icos põt referri ⁊ sic ꝓprie ĩsegt vbũ suspensiõis.Jo.an.Licẽtia.multo fortiꝰ idez in iussu vel mãdato.archi.Dederit.clare demõstrat hec littera:q si aligs ꝓtẽplatione excõicati faciat ea q̃ hic ĩ littera nũerant:ipse excõmunicatꝰ nõ dicit ĩ culpa:nisi subseqñs pꝰ factũ ratũ hẽat.archi.Suoꝝ.s.ꝯsanguineoꝝ vl familiariũ:⁊ sic nota casũ:ĩ quo pcutiẽs ⁊ mãdãs pcuti laicũ ẽ excõicatꝰ:ad idem. s.ō elec. sciãt.eo.li.Jo.an.Brauandi.puta ne qs emat ab eis vel eis vẽdat vel bis silia.Jo.an.Reĩ tegra.i.añq̃ ad occidendũ vl capiẽdũ vl alꝫ grauãdũ easdẽ psonas ĩ aliquo fuerit ꝓcessũ. vñ videt q si re ĩtegra fiat reuocatio mãdati vl talis lñie:locũ nõ hz qõ hic sequit. Si aũt ad aliqđ actũ sit ꝓcessũ p eũ cũ lñia ẽ ꝓcessa statĩ lñiam dãtes sũt ligati:ut hic pz. ō hoc ō pe.di.i.si qs.sed videt ō.j.pr.ibi nisi bõa ipsa ⁊c.Dic q grauioꝝ ẽ offensa psone q̃ rex: de q̃ offensa loqt littera:de qꝰ ipo scõ statĩ ligãt:ut dictũ ẽ.littera ãt sequẽs loquit ĩ offẽsiõe rerũ ad q̃z restõnem terminꝰ.8.diez pfigit:ut.j.pz archi.Jmpensa.s.cũ res ñ extat vl placet leso Jncurrãt.mõ duplici funiculo sunt ligati: qõ eẽ põt.3.q.4.engeltrudã.Jo.an.Uti. ⁊ sic mãdãs ⁊ mãdatariꝰ eadẽ pena puniũt.Alꝫ.i.pzeter aliquã lñiam.Jo.an.Obtinere. silr ĩ incẽdiarijs ecclĩaz:q ex quo denũciati fuerint: nõ pñt absolui ab alio q̃ a papa :supra.e. tua. Et si papa hoc nõ exp̃ssisset ꝓpetuo potuisset ordinariꝰ ipsum absoluere.supra.c.nuper.Jo. an.

Cõtra exigẽtes pedagia vl gabellas a psois ecclĩasticis ꝓ rebus suis vel ecclĩaz.Lap.25.

c Onstitutionem felicis recordatiõis alexãdri pape.4.priꝰ.n. q statuit ecclĩas ⁊ psonas ecclĩasticas ad pedagia ⁊ guidagia penitꝰ nõ teneri:nec ad exhibendũ vl soluendũ talia ꝓ rebꝰ suis proprijs quas nõ cã negociãdi deferũt vl deferri faciũt seu trãsmittũt:volẽtes pmultoꝝ ĩsolẽtiã ⁊ abusum pene adminiculo adiuuare.Adijcimus districtꝰ ihibẽdo ō̃ria ꝓsuetudie quoꝝ cũq̃ q̃ dicẽda ẽ veriꝰ corruptela:nõ obstante: ut nec collegiũ nec vniuersitas:nec aliq̃ etiaz singularis psona cuiuscũq̃ sit dignitatis ꝓditionis aut status a p̃fatis psonis seu ecclĩs ꝓ psonis ipsis aut rebꝰ p̃dictis tallias exigat vel extorq̃at p se vl p aliũ suo noĩe vl alieno aut eos ad hꝰ psoluẽda ꝓpellat:q vo ō̃ fecerint:si psone fuerit seculares excõicatõis:si aũt collegiũ vel vniuersitas ciuitatis castri seu loci alteriꝰ cuiuscũq̃:ipsa ciuitas castꝝ vl locꝰ iterdicti sniam ipso facto ĩcurrãt:nec ab excõicatione hꝰ absolutionẽ vl interdicti relaxatiõez obtineãt:donec exacta plenarie restituerint:⁊ de transgressione satisfecerint ꝓpetẽter. eĩ de cen.c.q̃q̃.li.vj. Si vniuersitas vl singularis psona ecclĩas vel ecclĩasticas psonas cõpulerit soluere pedagia vl guidagia vel exactiões ꝓ rebꝰ suis:qs cã negociationis non deferũt:vl ꝓ psonis singularibus excõicati sunt ⁊ vniuersitas interdicta.Jo.an.ĩ sũma. Jtem nota q,res clĩcoꝝ eodẽ ꝓuilegio gaudẽt:quo res ecclĩaz q̃tũ ad istud. Negociãdi .h° verbũ a multis nõ plene ĩtelligit.vñ dic:q ille dicit eẽ negociatoꝝ:q rẽ ꝓparat vt rẽ integrã ⁊ ĩmutatã vẽdẽdo lucret:sed q rẽ ꝓparat ut materia sit sibi aligd iñ opandi:puta ex ferro 'clauos ⁊ alia artificiata:ille nõ ẽ negociatoꝝ:hãc .n.negociationẽ clerici exercere nõ debent:ut 88.di.fornicari.si aũt deferãt vel deferri faciant clerici res cã mercimonie hac ĩmunitate nõ gaudẽt.⁊ sic ẽ ar.ō emptores redditũ clericoꝝ qui volũt ĩ bis gaudere ĩmunitate illa: q̃ ⁊ clerici:ut.s.ñ soluãt guidagia ⁊ pedagia ō emptis a clericis. Fran.de zab.q̃rit an id qõ hic dicit de pedagijs locũ habeat ĩ gabellis ⁊ datijs que leuãt ĩ ciuitatibꝰ lõbardie.Et rñt. q stephanus dicit q sic:qz idẽ iuris de ipsis. ar.14.q.3.putãt.⁊.c.plericq.⁊ de penis.c.q̃to. ⁊ ex hoc dicit:q tota italia ẽ interdicta ⁊ clerici ⁊ regulares hoc nõ seruãtes.hec ille.sz hodie taliter excõicati nõ sũt vitãdi:nisi denũciẽtur:ut habes.j.de cle.exco.mi.c.fi. Singulares.generaliter logt.vñ credo q ꝓhendat etiã eẽpos si obijciat:ex.eo.de sen.exco.li.vj.c. qz piculosum.q nõ logt ĩ snia excõicationis: ut hic:sed suspẽsiõis ⁊ interdicti.archi. Obtineãt.cũ papa sibi taliũ absolutionẽ ñ retineat aliis ꝓcessisse videbit:de sen.exco.nup.archi. Restituerit.hoc vbũ demõstrat q absolutionẽ pcedat restõ:sic.2.q.7.accusatio.vbi ō hoc ĩ glo.⁊.ii.q.3.ex eo ĩ glo.Excõicatos.q videt ⁊c.⁊.17.q.4.proboꝝ in fi.vbi plene de hoc in glo.⁊.ii.q.3.ex eo ĩ glo.

Cõtra ponẽtes tallias collectas vel prestãtias clericis sine licẽtia pape.Lap.26.

a Uersus consules rectores ciuitatũ ⁊ alios:q ecclĩas ⁊ viros ecclĩasticos.ō ponẽtes tallias ⁊ collectas vl alꝫ exactiões clĩcis seu collectis ⁊ exactiõib'aliis aggrauare nitũt volẽs emunitati ecclĩastice lateranẽse cõciliũ ,i uidẽ p̃sũptiõez hꝰ sub anathemat) districtiõe ꝓhibuit:transgressores ⁊ fautores eoꝝ excõicationi subiacere pcepit :donec satisfactionem impẽderit

ꝓpetẽtẽ:ꝛ.ꝯ. circa finẽ ꝛ ſucceſſozẽ ipi⁹ niſi ſatiſfecerit ītra mẽſem manere decernim⁹ eccleſiaſtice cẽſure cõcluſũ donec ſatiſfecerit ꝓpetentẽ. Et in eadẽ p⁹ dcã ſupza īmediate ſeqñti Utz ſi qñ fozte eps ſit cũ clericis tãtã vtilitatẽ vel neceſſitatẽ ꝓſpexerit:ut abſqz vlla coactione ad releuandas vtilitates ꝛ neceſſitates cões: vbi laicoꝝ ñ ſuppetũt facultates:ſubſidia p eccl̃ias duxerit ꝓferẽda ꝑdicti laici humiliter ꝛ deuote recipiãt cũ gratiaꝝ actiõe: ꝓpter ipzudentiã tñ cuozũdã roman⁹ põtifex ꝑpus ꝓſulat. Inn.3.eẋ de emu.ec. Lateranenſe ꝓciliũ.de quo ſupza.c. nõ min⁹: vbi ferẽ talis ſnĩa excõicatiõis:cũ iſta tñ additione ſeu conditione:ſi admoniti deſiſtere noluerit: vbi dicit glo.ꝛ Ber.q⁹ ſi ſe ñ cozzexerit poſt admonitionẽ :ſunt ipſo iure excõicati. Et dicit Jo. q⁹ ſufficit vna admonitio: maxime qz canon iſte induct⁹ ẽ in fauozẽ eccl̃iaꝝ ꝛ odiũ tyrãnoꝝ quoꝝ aliqui ſunt adeo terribiles:q⁹ nec facile ẽ eos tertio admonere:cũ q̃tũcũqz monẽtur appellãt:nec audẽt ꝑlati dare ſnĩam timẽtes fozſitan plura perdere. Pzouidet ergo q⁹ ſufficiat vna admonitio cũ cõpetẽti termino. Appellatio vero excludit:qz a cozzectiõe canonis nõ appellat:nec ꝑlato ẽ iputãdũ ſi a canone ſnĩa ꝓferẽ. Addit etiã ꝛ ferẽ ſnĩa excõicationis ī ꝑdcõ.c.nouim⁹. Ꝯ euacuãtes auctoritatẽ ꝛ iuriſdictionẽ ꝑlatoꝝ:ita ut nihil ptãt) ī eis ī ſuis videat hoĩbus remãſiſſe:niſi moniti deſiterint:vbi dicit Jo.an.ſup vbo iuriſdictionẽ etiã ſpũalẽ interdũ.hic tñ loquit de tẽpozali:q̃ſi etiã rectozes hodie nõ ſolũ diminuere:ſed ẽt in totũ ſubtrahere moliũt.ꝛ tales ſi moniti nõ deſiſtãt ſunt excõicati ipſo iure. Et hac ſnĩa infiniti ligant:qui nõ vitant :ut dicit Do.qõ periculoſiſſimũ ẽ. Succeſſozẽ ipi⁹.ſ.ī illa dignitate vl̃ rectozia.Ꝓſtituerũt.n.vniuerſitates ſibi eligere rectozes annuales:ne delictũ ꝑdeceſſozis ꝓiudicet ſucceſſozi: ſed iã ẽ ꝓ ꝓziũ delictũ:ex quo ipm nõ purgat:qz ꝓſentit ut dicit ibi glo.ꝛ hic ber.ītra menſem a tẽpoze ſui regiminis ꝓputãdũ:ꝛ etiã interĩ ſi cõſenſit his ꝓpter q̃ fuit excõicatus ꝑdeceſſoz ei⁹: cuz p id appareat:q⁹ ī crĩe dãnato ꝓticipat ꝛ ſic ligat eadẽ ſnĩa.De hoc aũt tpe quo ad ſnĩaz h⁹ canonis nihil minui põt:tñ ozdinari⁹ hũc terminũ ex cã abbzeuiando ſua ſnĩa poſſet taleꝫ ligare. Jo.an. Incluſũ.ergo ẽ canon late ſnĩe. Jo.an. Satiſfecerint.oẽ dãnũ emẽdãdũ eccl̃ie:qõ ex ipius exactione ipi ꝓtingit:ſz ꝛ ſi cõ filiũ dedit de collecta ꝓponẽda ad reſtitutõez ipius tenet. Si vero ꝓſiliũ non dediſſet: fozte nõ cogeret ad emẽdationẽ collecte: ſed alias intereſſe qõ obuenit eccl̃ie ab ipius regimine emẽdabit:ꝛ fozſitan pnĩam ſpũalẽ ꝛ etiã pecuniariã ipm ſubire:ſm q⁹ bonus iudex arbitrabit:opozтebit. Nec aũt tñ locũ hñt cũ gs ſuccedit in regimine illius:qui ẽ excõicatus ex p̃dictis cãis vel aliter qualitercũqz ꝓpter libertatẽ eccleſiaꝝ violatã:ſecus ſi ex alia cã eſſet ptãs excõicatus vel ꝓſiliarij vel vniuerſitas ſeu ciuitas interdcã:tũc.n.ſucceſſoz nõ eẽt excõicat⁹ ſm Jnn.cui⁹ ẽ q̃ſi tota iſta glo.hoc intelligas ſic ſm ho.vz q⁹ menſis iſte ſeu p̃ſũp⁹ q̃ ex lapſu ſumit:ad alios caſus ñ extenditur. Illud aũt certũ ẽ q⁹ quicũqz ſuccedit excõicato ꝛ fauet factũ dãnatũ:ꝓpter qõ ꝑdeceſſoz excõicatus fuit:eadẽ ſnĩam ĩcurrit. Jo.an. Et addit:q⁹ ſi nou⁹ rectoz opam dedit q̃tũcunqz potuit:q⁹ hoc emẽdaret:ſed vniuerſitate reſiſtente qõ intẽdebat ñ potuit obtinere: nõ ꝓpterea excuſat niſi oĩno relinq̃t regimen. Jo.an. Neceſſitatẽ.iuſtã ꝛ honeſtã. Jnn.quozũdã ꝑlatoꝝ:qui ſine iuſta cã dabãt ſubſidiuz ꝛ ſoluebãt. Jnn. Cõſulat.nota hic p boniſa.ī.vi.ti.c.clericis.fuit lata ſnĩa excõis:a q̃ abſolui nõ poterãt citra ſedẽ ap.ī laicos ĩponẽtes collectas ꝛ tallias clericis vel alias exactiões:ꝛ ꝑſonas eccleſiaſticas talia dãtes eiſdem abſqz ſnĩa ſedis ap.q̃ quidẽ ꝓſtitutio.boniſa. in cle. eo.ti.c.qñ.extat reuocata. Et qõ in iſtis duabus decre.ſupza nouim⁹.ꝛ aduerſus circa hanc materiã dicit:ibi ꝓcipit obſeruari. Querit ſi ad clericũ aliq̃ de iuſta cã caſamẽtũ ruſtici ꝛ poſſeſſiones pueniãt:ꝛ ꝓ mõ illaꝝ ꝛ quãtitate ſoluebat ruſticus in queſt].ꝛ collectis:q̃ cõmuniter fiebãt in loco rõne regiminis vl̃ alia Utrũ ipe clericus teneat ſil̃iter in ꝑdictis ꝓzo mõ ꝛ rata poſſeſſionũ omiſſis alijs allegationibus ꝓzo ꝛ ꝯ. Finaliter dici põt:q⁹ talis clericus liber eẽ dz a ꝑdictis:qõ ꝓbat ꝓ.c. qz non nulli de ĩmu.ec.li.vj.

Contra ꝓcurantes abſolutionẽ a cenſuris eccleſiaſticis per vim vel metum. Cap.27.

a **Bſolutiõis benefi**ciũ ab excõis ſnĩa vl̃ q̃cũqz reuocationẽ ipi⁹:aut ſuſpẽſiõis ſeu ẽt ĩterdcĩ p vĩ vel metũ extoztã pñtis ꝓſtõnis auct̃e oĩno virib⁹ euacuam⁹:ne ãt ſine vĩdicta violentie creſcat audacia:eos q reuocationẽ ſeu abſolutionem hi⁹ vi vl̃ metu extoz quẽt:excõis ſnĩe decernim⁹ ſubiacere. Brego.x.eẋ ō his q̃ vi.me.li.vj. Abſolutõis.h⁹ decre.fuit dubitat⁹ qz regl̃r q̃ p metũ fiunt tenẽt ſeu valẽt ꝛ obligãt:qõ dicut nota.15.q.6.auctozitate.fallit tñ in caſibus ibi notatis ad quos addo iſtũ.ꝛ quia ſicut iniuſta excõicatio ligat:ſic videbat de ĩuſta abſolutione:ō pe.di.i.verbũ.Jo.an. Excõicat⁹. etiã iniuſte: humiliter.n. dz petẽ abſolutionẽ

non p metum cõpellere: qz ſnīa paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta tenet. ii. q. 3. c. i. fm. n. Ber. t gar. Reuocationē differētiā facit inter abſolutionē t reuocationē. Et pōt dici abſolutio ſolennis: que fit iuxt formam eccle. Reuocatio verbalis ſine ſolēnitate vl vbi tenuit excō municatio: locū hēat abſolutio: vbi nō tenuit excōis reuocatio: vel refert reuocatio ad abſolutionē ad cautelā. Jo. an. ſed interdictum ꝓpzie dicit relaxari. archi. Suſpenſiōis itelligo indiſtincte: ut loquit. i. ſiue ab officio ſiue a beneficio ſiue ab ingreſſu eccleſie. j. de ſen. ex. eū cui. Jo. an. Interdicti. iſta tria ſunt paria q̄ oīa ſub cēſura eccl̄iaſtica cōtinēt de verbo ſi querenti. t ſecū trahūt executionē: vñ ſe quēs appellatio nō ſuſpendit eaz effectum ō appel. c. paſtoralis. t in ſcriptis ferri dz: ō ſen. ex. cū medicinalis. Jo. an. Uim. vis ē maioris rei ipetus: cui reſiſti nō pōt. ſ. cōmode. ff. eo. l. i. metus aūt trepidatio mētis inſtantis vl futuri periculi cā. ff. eo. l. i. Et exigitur: q̄ pñs ſit metus: licet futurz ſit piculū: t quis metus excuſet: nota. ſupza. eo. dilecti. Jo. an. Et dicitur metus q̄ſi mētē tenēs: vis tñ plus ē q̄z metus. Omne. n. qō vi fit p metū fit: ſed nō ecōuerſo ſed cū metus infert: ei reſiſti pōt: licet cū periculo. t cū multis modis accipi poſſit metus: accipiat large: ut ſonat hec littera: t hoc i odium facientis. Nota tamē q̄ lz aliqua verba dicāt talia q̄ videant incutere timorē: illa nō ſēp ſufficiūt ad iuſtū timorē. Et idcirco hoc relinquo arbitrio boni viri: fm illud qō dicit in glo. in pluribus alijs. c. ſupza eo. ti. cū dilectus. archi. Extorta. factū requirit. hec littera archi. Uacuam. ergo taliter abſolutus remanebit: ut pzius excōicatus. archi. Et q̄uis in excōmunicatione per vī vl metū extorta idē videat. ſ. q̄ ipo iure nō valeat: t par ius ligandi t ſoluendi eſſe voluit: de pe. di. i. verbū. dicit ꝓtra q̄ vz fm gar. glo. z. q. 3. quattuor Jo. an. Rō ē: qz vtrobiq; aīe cōſulit: qō ē faciendū i dubio: pōt tñ per exceptionē elidi: ut nota. in. d. c. quattuor. Extorquēt. ergo ſi metuz intulit t iudex abſoluere noluit: nō habet locū hec pena: qz verba. tē. ō cle. nō reſt. relatū. aliter tamen puniret. Jo. an. Excōicationis. Nota excōicationē accipit excōicari: qō dicut notat. 3. q. 4. engeltrudā: ſi aūt nō ipe excōmunicatus: ſed alius metū hunc inferat: ſic excōmunicatus erit: t ſic nō ſumat predictū ar. ſed nūquid in hoc cāu ipe excōicatus vel iterdictus vel ſuſpenſus incurrit hāc penā: dic q̄ ſic: ſi mādauit vel eius noīe factū ratū habuit ſupza de elec. nec dicā iſtos penā euadere: licz abſolutus poſtea ratū habuit illud qō ab initio coactus fecerat: qz ſtatī ab initio ligati fuerūt: abſolui tñ poterūt p ſuū ordinariū: cum cōditor canonis ſibi nō retinuerit abſolutōez. j. de ſen. ex. nup. t in hāc penā icidit qui p penā amiſſionis rex ad hoc cōpellit ipm excommunicatorē. ſupza. eo. c. abbas. Jo. an. Subiacere. quid ſi cōpulit p vanū metū de quo timere nō debeat: nūquid tūc locū haberet pena: dic q̄ nō fm gar. qz talis metus nō induc reſtitutionē: nec ꝓpzie appellat met⁹. Jo. an.

Cōtra cogētes nō ſeruare iterdictū vel excōicationē nō vitari. Cap. 28.

Reſumptorēs qui in locis interdicto ſuppoſitis quēcq; de cetero dīna celebrare officia quōlibz cogē pſūſerit. aut q mō pdicto ad officia eadē audiēda aliquos excōis pſertiz vl iterdcī ligatos ſnīa euocare: ſeu q ne excōicati publice aut iterdicti de eccleſijs: dū i ipis miſſaz agunt ſolēnia a celebrātib⁹ moniti exeāt ꝓhibē: necnon excōicatos publice t iterdictos: q i ipis eccl̄ijs noīati celebrātib⁹ ut exeāt moniti remāſerit: excōicatiōis ſnīa: a q̄ p ſedē dūtaxat aplicam poſſint abſolui: ſacro approbāte cōcilio īnodam⁹. de ſen. ex. grauis in cle. Preſumptorez. ſ. hec pēa ñ extēditur niſi ad dīnos tpales: excepto vltīo cāu: ibi nec nō excōicatos. Dīnos āt itellige ēt plātos: q bñt tpalem dīnium i loco pau. Quōlibet. oēm modū cōpulſiōis realē p ſonalē directū t indirectū cōphēdit: vt ſi reos occupāt cōſāguineos grauāt i pſonis vl rebus: fac de elec. c. ſciāt cūcti. li. vi. Jo. an. cogere pſūpſerint. qō ſeqt t ē primū mō pdicto ſ. voce pconia: de quo ſupza dixerat. Uox pconis q̄ñq; paucis īnoteſcit: t hoc reſpectu fortiz videt vocatio p cāpanā: ſz qz pco loquit t edictū ponit ex pte mādātis: iō maioz ē cōtēpt⁹. Jo. an. Euocare pſūpſerit. qō ſeqt t ē fm Publice. occulte. n. excōicatos nō vitamus i publico. 6. q. z. c. z. Miſſaz. i alijs ergo diuinis officijs nō ē locus pene. Jo. an. Moniti. ñ dic noīati. ut in ꝓx. v. p qō pz quo ad ꝓhibentes ſufficit generalē monitio: puta qz monz: q̄ oēs excōicati t iterdicti exeāt: t ille pcipit q̄ ñ exeāt. Jo. an. Si aūt pcipet vl ꝓhiberet ñ ſubditis ñ eēt locus pene fm pau. Prohibē pſūpſerit qō ſeqt: t ē tertiū. Noīati. ex generali monitione nullus ligat ex eo q̄ remanet: ſoli ergo noīatī moniti, remanētes ligabūt. Jo. an. Remanere itellige etiā ſi ipi dñi tpales ñ mādēt hoc Jo. an. Excōicamus. excōicat⁹ ergo itez excōicat: ō h°. 3. q. 4. c. engeltrudā. io. an.

Cōtra ſaciētes vl fuātes ſtatuta qb⁹ cogūt ad ſoluēdū ſuras vl ſolutas ñ repetē. ca. 29.

Quicunq; cõmuni

tatum ptãtes capitanei rectores ꝯsu/les iudices cõsiliarij aut alij quicunq; officia/les statuta hi⁹ de cetero facere vl̃ dictare:aut q; soluant̃ vsure:vel q; cũ solute repetunt̃ nõ restituant̃:plene libere scient iudicare ꝑsũpse rit:suam excõicationis incurrãt. eãdẽ etiã sen tentiã incursuri:nisi statuta hi⁹ bacten⁹ edita de libris cõitatũ ipa⁹ si sup hoc ptãtem ha/buerit ãfra tres mẽses deleuerit :aut si ipa sta tuta vl̃ cõsuetudies officiũ eo⁹ habẽtes quo quomõ ꝑsumpserint obseruare. Le.5.de vsu ris in clemẽ. Cõitatũ. ipa aũt cõitas nõ incur rit banc penã.de sen.excõ.romana.li.vj. Con sules.noia sunt officialiũ ſm varias loco⁹ cõ/suetudines:t q; oia nõ põt specificare submit tit ita clausulã generalẽ:ut cõꝑhendat omnes quocũq; noĩe censeant̃.pau. Cõsiliarij.ad ta/lia dantes cõsiliũ pau. Officialis. ergo si quis talia statuta nõ ut officialis scriberet vel di/ctaret:nõ ẽ excõicatus. Nõ ob.ne cle.vl̃ mo. sniam.q; ibi duo requirunt̃.s.q; scribat vl̃ di ctet:t q; homicidiũ sit postea secutũ:quia tũc dat cõsiliũ vel auxiliũ vel fauorẽ:ut ibi notat Inn.t Hosti.sed hic scribendo faciendo vel dictãdo tñ incurrit penã absq; alia executõe statuti.pau. Statuta hi⁹ de quib⁹ supra dixe/rat.que.s.exigi t solui vsuras cõcedũt :vel ad soluendũ debitores cõpellũt vel grauia one/ra ponũt vsuras repetentes:sicut si eẽt statu tũ:q; vsuras repetẽtes i foro ecclesiastico per ptãtem cogant̃ vsurario mutuare tãtã pecu/niam t tãto tpe:q̃to tenuit repetẽs pecunias vsurarij:soluũtur vsure a cãu a iure nõ ꝯcesso secus si in cãu cõcesso:ut.j.e.ti.c.i.t.c. salubri ter.pau. Imprꝛprie tñ dicit vsura in ꝑdictis c.allegatis.lau. Ut ergo locꝰ sit pene: necesse ẽ q; statuto caueat̃:q; vsure soluãt̃.vñ nõ suf/ficeret si statuto caueret̃:q; vltra duos vl̃ tres denarios ꝓ libra nõ soluat̃ in mẽse:q; supra illã sniam ꝓhibẽdo nõ videt̃ p hoc vsq; ad il lã ꝯcedere:ar.ô treu .t pa.c.i.pau.t io. De mẽ tali aũt vsura hic nõ videt̃ loqui hec littera: q; licet creditor in iudicio confiteat̃ suã pra uã innocẽtiã:tñ repeti nõ possit ut vsura sed ut quasi vsura t iniuste receptum: ut notauit Hosti.e.ti.c.i.cõsuluit:vbi dicit q; vsura men talis dꝛ restitui. Idẽ ibidẽ Inn.t Ray .i sũ/ma pau. Repetant̃ ab eo qui põt:nec ob.c.q; frustra.eo.ti.pau. Restituant̃.qñ de ea⁹ exac tione cõstat in iudicio iudicare:t qui iudica/ta scripserit:si iudicet̃ ſm ꝑdicta statuta: ô sẽ. ex.nouerint in fi.vbi vero nõ iudicaret̃ ſm ꝑ dicta statuta:tũc scribẽs sniam nõ incurrit pe/nã:sed solũ iudicãs:nisi velis dicere q; etiã in primo cãu hec cõstitutio penalis nõ extendit̃ ad psonas nõ expressas:vt videt̃ ver⁹: ar.de re.iu.in penis.li.vi.pau.etiã Jo.an.dicit q; ô scribentibus iudicata nõ exprimit hec consti tutio:incurrãt incõtinenti sine tpis intervallo t sic facientes dictantes t scribentes talia sta tuta ac iudicãtes vsuras eẽ soluendas vel nõ repetẽdas vel repetitas nõ soluendas statim sunt excõicati. Aliud in his qui statuta iã fa/cta debẽt delere:qui ꝯz si hñt ptãtẽ delẽdi ô iure t de facto:vt dicũt pe.t io.si nõ deleuerit p⁹ tres mẽses:etiã ipi sunt excõicati. Consue/tudines.hoc dicit:q; qñ nõ statuũt talia: sed assuescũt.i.i cõsuetudinẽ deducãt Jo.an. Ob seruare officiales.s.expresse:si.n.nõ exꝑsse ea seruant nõ sunt excommunicati.io.an.t pau.

Cõtra deferentes arma vel ligna vl̃ mer/cimonia ad saracenos.tc. Cap.30.

Excõmunicamus t

anathematizamus illos: qui contra christum t populum christianum sarracenis arma ferrũ t lignamina deferũt galearũ :eos etiã qui galeas eis vendũt vel naues:qui i pi raticis sarracenoꝝ nauib⁹ curã vel guberna/tionẽ exercẽt:aut machinis aut gbusdã aliis ipendũt aliqõ eis ꝯsiliũ auxiliũ in dispendiũ terre sancte ipsoq; reꝝ suaꝝ possessione mule tari t capientium seruos foze censemus:ꝑci pientes ut p oẽs vrbes maritimas i dieb⁹ do minicis t festiuis hi⁹ sntia publice innouetur: t talibus gremiũ nõ apiat̃ ecclesie :nisi totum qõ ex cõmercio tã dãnato pceperint: t tãtum dem de suo in subsidiũ terre sancte transmise rint:t.j.q; si forte soluẽdo nõ fuerit: sit alꝰ re atus taliũ:q; in pena ipoꝝ aliis interdicat̃ au dacia sibia ꝑsumendi. Inn.in cõcilio generali extra de iudeis.c.ad liberãdũ. Cõciliũ gene/rale.de quo hic recipit:cõciliũ lateranense:de quo supra.c.ita quorundã:t addit penã ipo/nendã tpe absolutionis:ibi t talibus. Notan dum q; tales excõmunicati nõ absoluunt̃ ab excõmunicatione:nisi id totum:qõ ex cõmer tio dãnato perceperint:t tãtũdẽ de suo i sub fidium terre sancte transmiserint: si tamẽ ab soluantur non facta satisfactione tenet absolu tio:sed reduci debẽt in pristinã excõmunica/tiõis sniam:nisi hoc faciãt ſm Egidiũ. Idem Jo.an.t pe.de ancha. Sed queritꝰ ex quo isti priuantur bonis suis t bona confiscant̃:quo/modo vltra penã puniunt̃ t transmittũt i sub fidium terre sancte qõ receperunt ex cõmer/tio tc. Et rñ.predicti doc.q; añ cõfiscationes ponitur hec pena vl̃ soluitur de bonis q̃sti s

post confiscationem: vel dicas q̄ pena confisca tionis īponit a iudice' seculari: sed pena restitu/tionis eius qō perceptū est ⁊ tantūdem de suo ī ponitur p ecclesiasticum iudicem. Et fm pe. de/ancha. pena priuationis omniū bonoꝝ nō īpōit ipo iure: sed per sn̄iam et iudicē seculārē: sic alī/as reatus: qz potuerunt subijci verberibus loco pene. Et nota q̄ hec pena q̄ indicitur p eccl̄iam .s. dationis eius qō pcepit quis p tale cōmerci/um ⁊ tantundē de suo: si nō transmittit in subsi diū terre sancte: qz. s. nesciēt talis cui debeat da/re: applicari seu dari dz camere apostolice: nec hanc penam relaxare potest nisi papa: vel is q̄ habet ab eo sup hoc cōmissionē: ut est summus penitentiarius. Unde qui in hunc canonem inci derent: consueuerunt se' cōponere sub tali pena cū camera aplica: dando certaz partez eius: ⁊ de residuo solet eis fieri remissio: sic audiui a sapi/entibus practicari in curia: ⁊ hoc q̄ talis solue re pōt: nā q̄ non potest faciendū est qō dicitur in. c. supradicto. Quis autē debeat absoluere a tali sn̄ia: dicit glo. super. ca. olim. q̄ ep̄us ex quo papa sibi nō retinuit qō olim habuit locū: nunc autē secus. Unde dicit Jo. an. ⁊ pe. de ancha. su per eo. c. q̄ hodie papa temporibus quib⁹ solet facere generales processus ter in anno: tales ex cōicat: ⁊ tunc a tali sn̄ia solus papa absoluit. hec ille. Summus penitentiarius videt habere po/testatez tales absoluendi. Et nota. q̄ per istud c. olim prorogatur. i. extendit dicta pena excō/municationis ad aliuz casum: q̄ in illis duabus decre. s. ita quorundā ⁊ ad liberādū contineat: vz ac quecūq; alia mercimonia que ibi portant durante guerra inter nos et ipsos et etiā si fieret treuga. qz per treugam non tollitur guerra: sed intermittitur. Item nota q̄ nicolaus. 4. in qua dam extrauaganti: que incipit: olim tam in ge/nerali statuit et innouat: q̄ nullus arma ferrum equos lignamina victualia ⁊ alia quecunq; mer cimonia in alexandriaz vel alia loca sarraceno ruz terre egypti deferre vel mittere seu de suis portubus: ut eis deferant, extrabere vel extra/hi pmittere: aut eis vel auxilū vel fauorem pre stare presumant: alias sunt excōicati ipso facto nec p̄nt absolui nisi tantundē de bonis ,pprijs in dicte terre subsidiū conuertendū exoluerint quantum ad partes predictas detulerint aut mi serint aut deferri vel de ipsoꝝ portub⁹ deferen das eis extrahi permiserint. Et similiter statuit de omnib⁹ terris soldano subiectis. Incurrant etiam predictas ⁊ alias penas tpales: que extra uagans innouata ē p bonifaciū. vj. ⁊ itez per cle mentē. v. qui absolutionē ab hi⁹ sn̄ia: ꝓterq; in articulo mortis pape reseruauit: ut patet in ex trauaganti: que incipit multa tē. ⁊ adhuc etiam hodie statur: qō patebit. j. ex ipso ,pcessu pape annuali: qui fit in curia. Ueneti aūt sup hoc hn̄t licentiā a papa martino. v. quātū ad mercimo/nia ⁊ victualia per plures annos: non autez quo ad arma ⁊ lignamina habent licentiā: vnde non incurrunt predictam penā: ⁊ idē de alijs etiam qui haberent similem licentiā: quo. s. ad merci/monia: secus si portarent seu portari facerēt ar ma vel lignamina: qz tunc incurrerēt. Nota eti am q̄ accedens ad sepulchrū domini cā deuo/tionis sine licentia pape est excōicatus: ⁊ ei⁹ ab solutio pape reseruat vel summo penitētiario ī libro penitentiarie summi penitentiarij.

Contra spoliantes romipetas ⁊ contra pira/tas. Cap. xi.

e Xcommunicationi

subdant qui romanos aut alios christi anos ,p negociatiōe vel alijs honestis cāis natū gio vectos: aut cape aut rebus suis spoliare pre sumūt: illi etiā qui xp̄ianos naufragiū patientes spoliāt rebus suis nisi ablata reddiderint excōi cationi se nouerint subiacere ex pcilio lateranē si de raptoribus. Prima ps huius. c. dicit Do. q̄ ē canon late sn̄ie. Et addit q̄ piratē ter ī an/no ab oze pape excōicant solēniter. 2ª ps dicit q̄ ē canon ferende sententie. Inno. Lan. Uin. ⁊ Hof. dicūt q̄ ista ē scōa ps late sn̄ie. Jo. an. dicit sic: credo. q̄ pria ps sit canon ferende sn̄ie: exce pto qō dictum est de piratis: qui sunt excōicati a papa ter in anno. 3ª ps est canon late sn̄ie: ita tamen q̄ precedat admonitio: ut dicit glo. ⁊ ,p/bat hoc uis verborum. rō diuersitatis satis pz: ⁊ sic ps potest intelligi de quolibet nauigio. Idē Jo. de lig. dicēs q̄ ista ē communis opinio: ⁊ q̄ primū dictum intelligitur de quolibet nauigio: q̄uis hosti. restringat ad maritimū. Quātū ad fm dicit si post monitionē nō restituūt abla ta: statim sunt excōicati: si autē restituant nō sūt excommunicati. Idem pe. de ancha. ⁊ addit: q̄ etiā peregrinos ⁊ mercatores nō nauigantes: q̄z alias itinerantes spoliāt excommunicari debēt sed nō sūt ipso iure excōmunicati: extra ō treu. ⁊ pa. c. i. hec ille. Dic tamē nota. q̄ spoliātes ro mipetas vel euntes ad curiam: vel redeūtes ,p causis agendis in curia: sunt excōicati excōmu/nicatione papali: vt. j. patebit ī processu annua li pape.

Contra clericos participātes scienter ī diuinis cū excommunicatis a papa. Cap. xz.

c Lericos qui sciēter

⁊ sponte participauerunt cū excōicatis a nobis: ⁊ ipos a nobis in officio receperunt ea dem excommunicationis sententia cū ipsis nō dubitamus innolui: quos etiam pro absolutio/nis beneficio habendo ad nos volumus remit ti. Clemens. z. de sen. ex. c. significauit. Circa ex positionē huius decre. est triplex. opio solēnis.

4ª.cõiter reprobatur. Est ergo prīa hosti.que etiam ponitur in summa confessorum:q̄ ista sit nouā excōicationis species:ad quam incurrendam.v.requiruntur. Istam etiam sequitur Jo.an.opi.ut ponunt in tex. Primo q̄ cōicās cū excōicatis.s.clericus. 2° q̄ cōicet scienter vl̄ participet. 3° q̄ cōicet sponte:z dicit gof.excludi hic coactionē absolutā nō cōditionalē. 4°.q̄ cōicet in diuinis:z hoc intelligendū ſm gof. de omnibus diuinis officijs:tā de his q̄ i ecclia dicunt:q̄z de his q̄ ex.s.horis canonicis. 5° q̄ cōicet seu pticipet cū excōicatis nōatis a papa in hi⁹ diuinis:talis excōicationē incurrit absolubilis nō nisi p aplicā sedē. qui autē aliis excommunicatis a canone cōicat in diuinis: lz peccet: nō tñ eandē sñiam incurrit:de hoc. j.c. de mōri excōicatiōe. 2ª.ē pe.ō ancha. q̄ dicit: q̄ qui cōicat cū excōicato a papa sponte z scienter z i diuinis ē excōicatus ea sñia:z istū dicit ēe vez intellectū huius.c.ita reperi ex recollectis eiusdem. Jdē videt dicere. Guil. speculator z Gof.

3ª.ē tan. s.q̄ q participāt cū excōicatis a papa eodē crīe: ꝓpter qō ille ē excōicatus :eadē sñia liganť:z sic sunt absoluēdi a papa:extra eo.nup. hanc opi.dicit glo.credo veriorē. Jnno. etiam dicit sic posse intelligi. Jo.an.z Jo.de lig.dicūt q̄ videt adherendum huic vltime expositioni.

Contra sepelientes ĩterdictos excōicatos vl̄ publicos vsurarios. Cap.33.

Os qui propie temeritatis audacia defunctor corpa ñ sine ꝓcēptu clauiū ecclie in cimiteriis tpe interdicti i casib⁹ nō ꝓcessis a iure excōicatos publice vel nōatī interdictos vl̄ vsurarios manifestos scienť sepelire presumūt:ipso facto excōis sñie decernim⁹ subiacere:a qua nullatenus absoluanť: nisi pri⁹ ad arbitrīū diocesani epi eis quibus p premissa fuerint iniuria irrogata :satisfactionē exhibuerint cōpetentē:ex de sepul.i cle.c.i. Eos includit vtriusq̄ professionis psonas laicos z ecclesiasticos exemptos z nō exemptos.pau ꝓprie temeritatis audacia.nota.quasi ꝓprio ausu: z sumit i mala pte: vbi aūt nō faceret temere:puta,prelatus dicit sepeliendū fuisse absolutū:vel verisimiliter putat sepulturā nō ꝓhibitā illi rōne status: z si erat in facto:nō habet locum hec pena.pau. In cimiteriis.pau. Jdē si i ecclia:sec⁹ si in cāpis vel locis priuatis. Tpe interdicti.nā tūc interdicta ē sepultura. Nō ꝓcessis a iure.hoc dicit propter clericos;qui seruauerūt interdictū:quibus cōcedit tpe interdicti sepultura cū silētio z absq̄ cāpanaꝝ pulsatione:z i predicta decretali: q̄ inter.z propter priuilegiatos circa ꝓfratres. In quattuor vero festiuitatibus i quibus celebrari pōt eo tpe.s.interdicti alta voce nō puto mortuos sepeliri debere:vt de priuile.c.cū z plantare. Jo.an. Et idē pau.z Zen. Excōicatos.ab homīe vel a iure z intelligas de maiori excōicatiōe :lz enī excōicati minori sic decedentes sepeliendi nō sint:ut nota. Jnno.eo.ti.sacris.huic tamē pene locus nō ē. Jo.an. Publice.z p qō dicit publice dico:q̄ si eēt occulte:dato q̄ sepeliens sciret:nō ē locus huic pene:licet priuet sepultura: si de hoc cōstare pōt:sed si talis eēt excōicatus minori ſm alanū z ber.qō placet pau. Aut notā tim interdictos.pau. A diuinis z participatiōe sacramentoꝝ tales puniūt sepulture priuatione vt notat. Jnno.z hosti.secus si interdicti ab aliquo tpali vl̄ spirituali exercitio iurisdictiōe ministerij vel officij:q̄z tales non sunt priuati alijs diuinis:ergo nec sepultura. Qui dicanť nōatī interdicti.lau.dicit q̄ nōatim ĩterdicti siue sint in denūciatiōe nōatim siue spēaliter sint exp̄ssi ut nota. Jnno. Sed querit qd iuris si notoriū ē de fautoribus:qui occasionē ō derūt interdicto p ep̄m lato nō sunt tñ nōatī i ipsa sñia ĩterdicti.que in scriptis ferenda ē:ut de sen.ex.c. cum medicinalis.li.vi.nunqd sepelientes hos fautores incurrēt:licet sint interdicti in genere: q̄z dictū ē in sñia interdicimus. A. cū fautorib⁹ suis? credit ipe q̄ nō:quātūcūq̄z sint notorij:ar.ō cle. exco.c.postm.cum hec ꝓstitutio sit penalis.iō restringenda. Et aduerte q̄ p illū tex. qui ꝓhibet nōatim interdictos in cimiterio sepeliri: videt a contrario sensu:q̄ interdicti nō nōatim sepeliri possint:qō tenet glo.vbi loc⁹ interdictus nō fit. Gof.dicit istam opi.verā.nisi qñ ꝓ certo sciret eos tale quid fecisse vl̄ comisisse :ꝓpter qō erāt interdicti:tales.n.nō debēt sepeliri in cimiterio:vbi vero nō sunt certi:habet locū glo.ſm eundē.p glo.tamē facit qō dixit supra p⁹ lau. s. ut nō sufficiat facti notoriū:nisi assit ista q̄litas nominatim p modū de quo supra. Manifestos qui priuati sunt sepultura z factione testamenti nisi satisfecerint vel cauerint ſm formā illius.c. q̄q̄.de vsuris.li.vi. Et si apparuerint in tali signa pñie z post mortē prestatio cautiōis sufficit ad vitandū hāc penā.cū talis sepultura non sit ꝓhibita:sed nō valet testīn:qō ab initio ē nullū ex psona testantis. Jdē etiā videt si primo fecit testamentū:z postea efficit vsurarius manifest⁹ qz p sequēs delictū infirmat testīn.pau. Scienť secus si ignorauit.pau. Sepelire.nō solum actu aliter ponentes corpus:sed dicentes diuinū officiū sup funus incurrūt eādē penā:imo fort⁹ qz plus cōtēnūt. Jdē intelligas de sepelientib⁹ de facto in cimiterio etiā absentibus clericis. pau. Sed Jo.an.super dicto.v.sepelire sic dicit. Hic occurrūt dubia:q̄ ꝓncipis declarationē plusq̄z glosantis exposcūt.s.an portantes ad sepulturā qui tñ nō sepeliūt:sunt excōicati. Jtē de comitantibus fun⁹.itē de fodientib⁹ z fabricantibus vl̄ aperientibus sepulturā. Jtē de prelatis clericis vel ministris ecclia⁹ in quoꝝ cimiteriis sepeliunť:qui id nō ꝓhibent vel patiunť. Jtez de

·XXV·

clericis portantib⁹ crucẽ cereos ⁊ filia. Et post q̃dã sic dicit. Cũ hic puniat sepeliẽtẽ ñ admittẽtẽ itereſſẽtẽ ⁊ cooperãtẽ Sepelire aũt ẽ mor tuũ humo vl̃ tumulo condere. videtur autez ſolos humo vl̃ tumulo corp⁹ ponẽtes ligatos eẽ facit p hoc eqtas ne ex vni⁹ funẽ mltitudo ligẽ. Itẽ cõſtat q̃ portãtes cõitãtes vl̃ fabricãtes ſepulc̃ã: ſi nõ ſeq̃reť talis ſepelitio: excõicati nõ eẽnt. In ꝺriũ ẽ: qz eẽt hec cõſtitutõ ludibrio: ſi vnus ſol⁹ ribald⁹ vl̃ ſeruiẽs: p quẽ id poterit expediri ligari dicať religs vſitatis põpoſe ⁊ ſolẽniť expedit]. io. an. Stephan⁹ vo ñ dubitat oẽs iſtos ligari. Nõ. q̃. Jo. cal. ī tractatu quẽ feč de eccl̃iaſtico ītdcõ circa fi. mouens p̃dictũ dubiũ ſeu q̃ſtiõez: ſic dicit. Mihi ꝑcul dubio videť: q̃ noãtim ītdict⁹ vl̃ etiã nõ noãtim intdict⁹: ſz tpe ītdicti ī cãu ñ p̃miſſo a iure: ſi cũ diuino officio ẽ ſepultus oẽs p̃dicti. ſ. aperiẽtes ſepulc̃ã vl̃ fabricãtes vl̃ ſodiẽtes terrã vl̃ ponẽtes in ſepulchro vl̃ portãtes. cruces vl̃ cereos vl̃ portãtes funus vl̃ aſſociãtes cã honorꝭ vl̃ amicitie: vel clerici diuinũ officiũ faciẽtes vl̃ nõ ꝓhibentes cũ poſſũt: oẽs pena excõis ligať p iſtam cle. eos Ratio ẽ qz hoc caſu oẽs ſunt ꝓticipes crĩs ſiue coopatores: ad hoc de ſen. ex. c. nup. ii q. 3. p̃cipimus. Si vero ſine officio clericoꝝ defũct⁹ talis ſepult⁹ ẽ ẽt in loco cimiteriato: ſz ſit tuti⁹ dicere p̃dcõs oẽs fore ligatos excõis ſnĩa: ō q̃ iſta cle. agit tñ ſz trepid⁹ credo iſtos ñ ligari dicta pena ſed qz videť ꝺtẽnere generalẽ ꝓhibitõnez poterũt arbitraria pena puniri etiã p iudicẽ eccl̃iaſti cũ. 13. q. 2. ecõtra. Ad hº dicẽdũ finis cle. me monet: ibi p que verba videť remoueri p̃uilegia q̃ clericis vl̃ eccl̃iaſticis p̃ſonis ſolẽt cõcedi et nõ laicis: vt ergo verba nõ videãť ſupuacue appoſita de ma. ⁊ obe. ſolite. oꝫ q̃ ītelligať ō his q̃b⁹ talia p̃uilegia ſolẽt cõcedi: vt ſic dictũ ītelligať ſed q̃ clauſula adiũcta põt adaptari. i. q. i. ſacerdos. ſed p̃uilegia exẽptionis ſolẽt cõcedi clericis ⁊ eccleſiaſticis p̃ſonis: de illis ergo ꝺz intelligi p̃ncipale dictũ capituli. Itẽ ſepultura eccleſiaſtica ꝓprie reſpicit clericos: ad quos id ptinet. 16. q. 1. placuit: ⁊ cũ funera ad ſepulturã deſerũť diuina officia cãtare. 13. q. 2. qui diuina. ⁊ ſic concludit ꝓpoſitũ. Sed ſi clerici dicũt officiũ ſepulture ſup funus: ⁊ poſtea deponẽtes funus ī loco ſecreto: nõ ponũt ip̃m ī ſepulchro ſeu cimiterio: nũq̃d ſunt excõicati? Certe ſm opi. ꝺriã eẽt dicẽdum q̃ nõ: qz tex. dicit ſepelire: q̃ ẽ humo vel tumulo mortuũ ꝺdere: ⁊ ſic p ſolã celebrationẽ officij nõ eẽt delictũ ꝺſumatũ: ergo nõ ī ciderẽt in penã: ſed nõ credo q̃ aliquis hoc diceret. ſic enĩ ſemp fieret durante interdicto: ⁊ p ꝺñs iſta clemẽtina facta eſſet ludibrio. hec oĩa. Jo. an. ⁊ Jo. cal. Et q̃ dictũ ẽ de interdictis: ītelligẽdũ ẽ p oĩa de manifeſtis vſurariis ⁊ publice excõicatis. Querit ẽt dñs lau. de ridol. in tractatu quẽ facit de vſuris: qd dicẽdũ de officialibus clericis ⁊ portãtib⁹ cruces ⁊ cereos ⁊ aſſociantibus ⁊ portãtib⁹ feretꝝ: tãquã eẽt ibi cadauer alicuius p̃dictoꝝ: ſ. manifeſti vſurarij noãtim interdicti vel publice excõicati: cũ ī veritate realiter ibi nõ ſit. Rñ. ⁊ dicit idẽ indicandũ ac ſi ibi eſſet: ⁊ iõ dicẽdũ ut ſupra. Subiacere. hãc penã locũ habere nõ puto ī aliis caſibus in quib⁹ denegať ſepultura: quos habes eo. ti. ex pte. ⁊ de ſta. mona. c. ſcõo. Sz qd de illo q ſepelit manifeſtũ vſurariũ excõicatũ publice ⁊ noãtim interdictũ ⁊ tpe interdicti: nũq̃d vna vl̃ q̃druplici excõicatiõe ligabiť ex hoc fcõ? vide q̃ de hoc plene ſcripſi in. q. gualterij: ſiue tñ vna ſola ſiue pluribus ſentẽtijs ex his diuerſis cãis: quaꝝ q̃libet p ſe ſufficit: q̃ excõicat⁹ dicať planũ ẽ: q̃ ō oĩb⁹ ꝺz ſatisfacere ⁊ ab oĩbus abſolui. Jo. an. Eis q̃ bus. ſz qui ſunt hi: forte intellexit de his: quoꝝ fauore fuerũt late ſnie excõicationis vl̃ interdicti ī loca vl̃ p̃ſonas vl̃ illis quibus debeat reſtõ fieri quo ad vſurarios: ſiq̃ etiã violẽtia in his fuiſſet illata clericis vel miniſtris illis: ⁊ fiet ſatisfactio. Item ſi illoꝝ corpa vl̃ oſſa diſcerni p̃nt: exhumãda ſunt: ⁊ hoc in trib⁹ vltimis caſibus. Sz qd de p̃mo: dic q̃ ſi ille fuit penitens: ſz non debuerit ſepeliri. ſ. tpe interdicti: tñ nõ exhumabiť ſaltẽ p⁹ relaxatũ ītdictũ. Notat ẽt Inno. ⁊ Jo. q̃ penitẽs qui ſepultus nõ fuit ī cimiterio ꝓpter interdictũ relaxato interdicto ꝺz in cimiterio ſepeliri. Dicũt etiã q̃ ex quo penitens fuit: mortuaria licite ab ip̃o recipi p̃nt: cum ꝓ ip̃o ſit orãdũ. 2. q. 3. quicũq̃. ſecus ſi nõ fuiſſet penitẽs. 88. di. c. ſi. Jo. an. qui etiã dicit: q̃ de funeralib⁹ q̃ darenť cũ funere defuncto ſepulto tpe interdicti: nõ putat clericus licite recipe poſſe: qz videreńt participare in delicto. Itẽ nota q̃ franc. ō zab. p⁹ pau. ſup vbo temeritatis huius cle. dicit q̃ temeritas ſcĩam notat: q̃ſi ꝓpio auſu. Et ex hoc dicit lau. q̃ ſi ignorãs factũ vel etiã ius: dũ tñ ſit cui liceat ius ignorare: hoc faceret: non videť reus nec hãc penã incurrere. 2. q. 4. notãdũ Et idẽ dic in effectu glo. ī cle. Et idẽ pau. ⁊ zen. q̃ videť velle q̃ hoc cãu iuris error ſimplr excuſet: qz iuris error excuſat a pena: ad quã cõmittendã requiriť dolus: ut notat ꝺy. ī regula ignorantia li. vj. Pro hoc q̃ iuris error eſt lata culpa nõ dolus. ff. de his qui no. infa. l. liber. vbi glo. Itẽ nota. qõ dicit Jo. an. in nouell. ſup. c. ut aiaꝝ. li. vi. q̃ ignorãtia ſtatuti ſynodaľ excuſat tranſgreſſorẽ a pena: niſi ſit craſſa ⁊ ſupina. etiã cũ ſtatutũ punit aliqd ꝓhibitũ lege diuina vel canõica. Et ſm hoc termiťet qõ hic ſcripſit Jo. de deo: vbi querit: an ſint excõicati ip̃uberes. q̃ falſauerunt inſtrumentũ: ⁊ monachus qui tulit falſũ teſtimoniũ ignorãtes ꝺſtõnes eṕi: q̃ tales excõicat: qcqd ibi dicat ſatis potuit vterq; ꝓbabiliter ignorare. q̃ ſi ita ẽ: loc⁹ eſt huic decreta li: ⁊ licet pena iuris locũ in eis poſſit habere: ceſſabit tñ pena ſtatuti: q̃ probabiliter ignorabãt; ſz quidã reſtringãt hoc dictũ ad ſtatuta ex cauſa ꝓhibentia de iure nõ prohibita. Item dic ex

de temp.or.eos li.vj. q̄ equipollent scientia et affectata ignorantia: ⁊ dicit affectata: ex quo scire potuit ꝫ noluit: imo dissimulauit. Itē anto. de butri. dici in lectura: q̄ mulieres ⁊ monachi ab ignorantia iuris nō excusant: vbi iuris omni anno fit publicatio in locis vbi sunt: alꝫ excusā tur ut. l. cū indebita. ff. de ꝓba. qō dicit verum Hosti. in monasterijs: de quib⁹ monachi nunq̄ exeunt.

Contra ꝯbentes matrimoniū in gradib⁹ ꝓhibitis: vel ordinatos in sacris vel ꝓfessos in religione mares vel feminas. Cap. 34.

Hos qui diuino timore p⁹ posito in gradu ꝯsanguinitatis vl̄ affinitatis cōstitutione canonica interdictis: aut monialib⁹ ꝯbere matrimoniū alꝫ nō verēt. nec nō religiosos moniales ac clericos in sacris ordinibus ꝯstitutos matrimoniū ꝯbētes: ipos ex cōis ſnīa ipso facto decernimus subiacere. Clemēs. v. de cōsan. ⁊ affi. c. vno in cle. eos. Nota q̄ sex casibus hic expressis tñ locū hꝫ hec constō ⁊ eius pena. Unde si ꝯbit quis cū habente mari tū vel cū iudea vel pagana vl̄ cū cognata spūaliter uel legaliter: uel ꝯ impedimētū publice honestatis: ꝫ nō teneat matrimoniū: tñ nō ē locus huic pene q̄ in illis casibus uel similibus expssa nō ē. Itē in his sex casibus tūc demū locus est pene: cū illicite ꝯbunt. Si enī licite ut ex dispensatione pape: tūc cessat culpa: ergo ⁊ pena de cōstitu. c. secūdo. de qua dispensatione notat ō restitutione spoliator litteras. Jo. an. Scientes. ignorātes ergo nō ligat ꝯstō qō ītelligo ō ignorantia facti ꝓbabiliter ⁊ nō affectata: q̄ ignorabant se eē consanguineos uel affines. Si vo ignorabāt ius nescientes gradū in quo erāt eē ꝓhibitū: ex quo sciebāt gradū ligat ꝯstitutio: de re. iu. ignorantia. li. vi. si vo alter solus sciebat ille solus ligat: facit. 34. q. 2. in lectū. Sed quid si ꝯtraxit ignorās p⁹ tpa aūt sciūt ⁊ cohabitāt cōsanguinei. videt ligari: ar. i. q. i. eos in fi. de simonia. c. facit. Contrariū credo cū ista cōstō nō puniat cohabitationē vel incestū: sed cōtractū: ut ita dicā. ꝓbat hec so. ex eo q̄ sine iudicio ecclesie ab illa diuertere ñ posset: fateor tamē q̄ peccat cognoscēdo Jo. an. Pau. vero dicit q̄ si talis cohabitat ei affectu maritali: incurrit banc penā: cū videat ex nouo ꝯsensu cū ea cohabitare: si vo ex primo nō incurrit. ꝫ quid si ꝯtraxit cū ea: quā credebat ꝯsanguineā ⁊ affinē vel monialē ⁊ in veritate nō erat. Solue p nō. de sentē. excō. in. c. si vo. ij. ⁊ c. in audiētia. Jo. an. Ex illis cāis trahi pōt. Rñ. s. q̄ talis nō ē excōicat⁹. Sz quid si impedimentū qō erat tpe ꝯtracti matrimonij fuit postea remotū: ex ō ꝯsan. ⁊ affi. Rñ. si remouet p dispensationē pape verba sunt inspicienda: ut videat an tollat impedimentū etiā quo ad penā ꝑteritā an nō: ut faciat tñ valere matrimoniū: primo cāu absolutio alia nō ē necessaria: secūdo sic. Si vero remouet ipedimētū p ꝯstitutionē reuocatoriā: tunc dic ut supra. ō ūnu. ec. c. qñ. pau. sup predicto aūt. c. idē pau. dicit sic: q̄ si reuocatoria vult: ⁊ dicit ꝯstitutionez quā reuocat fulminatoriā excōis ꝑ infecta haberi tunc ligat p illas: nō egēt absolutiōe. Si aut tē tñ reuocat: tūc si ligati egēt absolutiōe. Gradib⁹. s. 4. vl̄ citeriori. Canonica. fort⁹ diuina de resti. spo. litteras. Matrimonialiter. p hāc litterā videt q̄ coactus ad ꝯbendū nō incurrat hāc penā: ⁊ de absoluta coactione certū ē: de cōditionali vo licet tali q̄ cadere debuerat in cōstātē viz videt ligari p. c. sacris. ex ō his q̄ vi. me. ue. ca. fi. sed cū non sit matrimoniū deficiente consensu de equitate videt talis nō ligari: fac ō sē. ex. significauit. Jo. an. Idē pau. Cōtrahere. secꝰ si sponsalia tñ ꝯbat nisi sequat copula: que cuz inducat ꝑsumptā volūtatē matrimonij de spō. c. his qui iudicet. ī penā. Rō ꝑdicte ē: q̄ istud cū sit penale ē restringendū: ut sic verba nō extendant maxime ad minus delictū: de re. iu. in penis. li. vi. Et negari non pōt: q̄ aliud ē matrimoniū aliud spōsalia. pau. ⁊ Jo. an. Religiosos. p ꝓfessionē tacitā vl̄ expssā religioni approbate obligatos in genere vel in spē: ex de regularibus. c. nō solū. li. vi. Jo. an. ⁊ pau. Et moniales. sed nōne de monialib⁹ satis intelligebat. s. vbi ponit penā cū eis ꝯbentibus. tñ ex pticipatione ipse ligent eadē pena: de sen. ex. uup. Rñ. ꝫ monialis ex pticipatione eēt excōicata: qñ cōtraberet cū sciente: nō tñ quādo ꝯraberet cū ignorāte: q̄ ille nō ligaret: ut ergo monialis nullo casu euitet penā: hoc addit: vel dic q̄ tunc pticipans cū crīoso ē excōicatus: cū pticipat post latā sententiā: ut in. c. si cōcubine. de sen. ex. Sed hec ñ participat post: sed in actu ꝑ quo ligat. ergo ꝛē. vel dic q̄ licet pticipans in crīe crīoso sit excōicatus: nō tñ pticipās in actu illo ꝑ quo alter ligat: alias supflue adderet hec littera que nō distinguit: an monialis contrahat cū sciente vl̄ ignorante: cū ex pte eius nō possit prætendi ignorantia: facit de sen. ex. cōtinet. i. vbi pticipans in actu pio: quo aliter excōicatus ē excōicari mandatur. pau. Et de hoc vltimo puncto bēs supra ī excōicatione prima. Sacris. s. subdiaconatu ⁊ supra pau. Contrahentes. nō repetit scient: q̄ in tali ꝓpositō facto nō cadit ꝑbabilis ignorantia in illis religiosis vel clericis: vbi vo ꝑbabil eēt ignorātia: ut ordinato in sacris in amentia vel dormitione vel infra pubertatē: puto q̄ nō eēt locus huic pene. Jo. an. Et idē dicit q̄ a tali sententia excōis ꝑ eꝑm potest absolui: addēs q̄ non sufficit satisfactio ī hoc: nisi ēt seq̄t absolutio.

Contra participantes scienter excommunicato in crimine criminoso. Cap. 35.

·XXV·

Iquis nominatim excõicato scienꝫ cõicat in crĩe crĩoso:ei ꝓsiliũ ipẽdẽdo auxiliũ vl̃ fauorẽ:cũ rõne dãnati crĩs videaꝫ ĩ eũ delĩquere:qui dãnauit ab eo vel ei⁹ supioꝛe merito delicti erit absolutio req renda:ꝛ ita.j.q̃uis.n.ꝛ tũc nõ iudicis: sed iuris snĩa excõicato cõicãs sit ligatus:qz tñ conditoꝛ canonis ei⁹ absolutionẽ sibi spẽaliꝫ nõ retinuit: eoipo videꝫ ꝓcessisse alijs facultatẽ relaxandi. ꝛ infra. veruꝫ si difficile sit ex aliq̃ iusta cã q⁹ ad ipm excõicatoꝛẽ absoluendus accedat: cõcedimus indulgentiã:ut ꝑscripta iuꝝ formã eccl̃ie cautione:q⁹ excõicatoꝛis mãdato parebit a suo absoluaꝫ eo vel ꝑ ꝓprio sacerdote. Inno.3. de sen. ex.nup. Cõsiliũ.nõ teneꝫ qs de ꝓsilio:nisi ille aliter nõ fuisset facturus:vel nisi fuisset ꝓsiliũ fraudulentũ.glo. Sed pe.de ancha. dicit q⁹ conclusio ẽ doctoꝛ:q⁹ ipẽdens cõsiliũ delinquẽti ĩ crimine ꝑ quo ẽ excõicatus:incurrit excõicatõez siue eẽt facturus alꝫ siue nõ: qz ꝑticipat in crĩe. Abb.dicit hoc certũ: si ꝓsiliũ datũ ẽ directe ad crimẽ:qõ excõicationẽ inducit:puta ad clericuz vberandũ:nõ sic si daret cõsiliũ in facto. ꝑ quo excõicatio nõ erat ad auxiliũ ꝓ offendẽtẽ. Inn. Auxiliũ.intelligiꝫ de directa ꝑticipatõe:secꝰ de indirecta:ut si qs excõicatus ẽ:qz facit guerraz ꝓ eccl̃iam vl̃ clericũ.postea ego illi guerrã facio tu ꝓ me iuuas illũ:auxiliũ ei ꝓbens: qz per hoc melius guerrã faciet excõicatꝰ:tu nõ es excõicatus.qz nõ hoc intendis. Fateꝫ etiã Hosti.q⁹ dominus auxiliũ vasalli excõicati inuocare potest ꝓpter fidelitatis debitũ:qõ remanet. Inno.etiã dicebat q⁹ licet tibi ꝓ inimicũ tuũ iuocare auxiliũ excõicati ꝓpter guerrã:ita q⁹ sibi etiã in sua guerra auxiliũ ꝓstes:qõ tñ Hosti.reꝓhẽdit Jo. an. Fauoꝛẽ.in laudatione facti.abb.dicit. Fauorem ipendi.absolutio:dicit hic glo.talis ligatur snĩa hoĩs nõ canonis ꝟm pe.de ancha. dicẽ q⁹ dicũt doc.q⁹ ista ẽ snĩa iuris:q̃ tñ trahit executionẽ a snĩa iudicis.s.cũ qs ꝑticipat ĩ crĩe crĩoso ꝓpꝑ qõ excõicatꝰ ẽ ille ab hoĩe. Est tñ verꝝ q⁹ vbi aliqs eꝑs absoluit a snĩa iuris:nõ ab ista absolueret.ut littera dicit:sed absolueꝫ ab excõicatore:vnde remanet ꝓclusio:q⁹ ꝑticipãs crĩoso ĩ crimine:incurrit excõicationẽ siue extra territoꝛium excõicãtis siue intra:siue sint subditi siue nõ qz iuris auctoꝛitate liganꝫ:etiã si ꝓmulgans cõicaret.qz nõ sua:sed iuris snĩa ligaꝫ.glo. Obiecta facile tollunꝫ:qz totũ opatur dispositio iuris qz snĩa hoĩs extẽdiꝫ ad alios ex recollectis sub eo.hoc qõ ẽ. Idẽ dicit Inno. Jo.an.s.q⁹ ẽ sententia ista canonis. Lõcessisse videꝫ.habeꝫ istõ ꝑ regula. In omni snĩa excõicationis lata a canone:qz põt oꝛdinariꝰ absoluere:nisi ꝑ papã fuerit absolutio reseruata. In alijs aũt sententijs secꝰ:ꝛ per hoc inferas :q⁹ si põt a qualibet snĩa canonis generaliter lata:potiꝰ poterit absoluere a snĩa excõis lata per constõem syuodalẽ.vn de si subditi eꝑi bononiensis incurrãt snĩam excõicationis ꝑ ꝓstitutionẽ eꝑi mutinensis veniẽs bononiã poterit absolui a bononiẽsi. Jo.de lig. Excipit tñ pe.de ancha.ab hac regula casum sit ꝓdictũ:si difficile. Rñ. ꝓpter nimiã distãtiam vel periculũ moꝛtis. Jo.an.ꝛ pe.de ancha. Cautionem.iuramenti. Jo.an.

Contra facientes vel mandantes aliquẽ interfici per assassinos. Cap.36.

Tatuimus vt qui cunque ꝓncipes ꝑlatus seu quecuis alia eccl̃iastica secularisue ꝑsona quẽpiã chriſtianoꝝ ꝑ ꝓdictos assassinos interfici fecerit vl̃ mãdauerit q̃ꝑq̃ moꝛs foꝛsitan ex hoc nõ seq̃t:aut eos recꝑtauerit vl̃ defenderit vl̃ occultauerit. excõis snĩam ꝛ depositionis a dignitate oꝛdine honoꝛe officio ꝛ bñficio incurrẽt ipo facto. Inno. 4. de homicidio.c.ꝑ humani li.vj. Prelatꝰ etiam eꝑs.decretalis.n.qz piculo.de sen ex.nõ eximit eos a snĩa excõis. Jo.an. Assassinos.hoc ẽ pessimũ genꝰ hoĩum ꝛ pñt dici a scido is:qz abscindunt aĩam de coꝛpoꝛe iuꝝ velle:ꝛ mãdatũ dñi sui cuiuslibet xp̃iani:ꝛ cũ de istis simpliciꝫ exp̃mat:ad alios homicidas nõ extendiꝫ qõ isto.c ꝓtineꝫ in his penis.di.25.qualis.archi. Mãdauerit.mãdauit:ergo cognitio nõ stetit ĩ finibus suis:ꝛ ñ mirꝝ si punit:alꝫ secꝰ:de pe.di.i. Cognitionis.ꝛ puto q⁹ etiã si reuocauerit mãdatuz re integra:q⁹ nihilominꝰ incurrat penã:cũ ex solo mandato iã priꝰ ligatus eẽt. Et ad hoc faĉ qõ se quiꝫ statim. Jo.an. Receptauerit.patenꝫ ut differat a sequẽti.s.occultauerit:ꝛ isti receptatoꝛes tanq̃ aggressoꝛes tenenꝫ. C. de his qui latro.oc cul.l.i.ꝛ.ij. Excõicamꝰ.ex quo papa sibi ñ reseruat absolutionẽ:credo q⁹ oꝛdinariꝰ possit absoluere:de sen.exco.nup. Jo.an. Et nota q⁹ ĩ sũma pisana sic dicit:assassini fuerũt ꝛ foꝛte sunt qdã infideles:qui ex quibusdã falsis opinionibus:q bus fuerũt enutriti de facili mittebant ad occidendũ quoscũq̃ xp̃ianoꝝ:nõ curãtes si ob hoc occidendi eẽnt isti:ꝓ quoꝝ pestẽ statuit. Inno. istam decretalem.

Contra ꝓcurantes q⁹ ꝓseruatoꝛes se intromittant de alijs q̃ manifestis iniurijs. Cap. 37.

Decernimus ut si cõ seruatoꝛes de alijs q̃ de manifestis iniurijs ꝛ violẽtijs scienter se intromiserĩt seu ad alia:q̃ iudicialẽ indaginẽ exigunt suã extẽderiꝫ potestatẽ:eo ipo q⁹ p vnũ annũ ab officio sint suspensi:ꝑs vo q̃ hoc fieri ꝓcurabit snĩam excõis incurrat:a qua nõ possit absolui:nisi ei quã sic fatigauit indebite.ꝓmo satisfaciat integraliꝫ de expensis:eꝝ de offi.dele.hac ꝓstitutiõe.scienꝫ.si

ignorãtia esset iuris vel crassa vel affectata: idẽ erit de re. iu. ignorãtia. Indaginẽ. i. inquisitionẽ officio ꝛ bñficio qõ ẽ eis seqla. 32. di. ꝓeter hec. Suspensi. ecce qntũ speciale ī conseruatõe qõ ñ est in delegato: qz dato q delegatus intromittat se de eo qõ nõ est sue iurisdictiõis: nõ ꝓpter hoc locũ hz pena: qz nõ inuenit exꝑssa ī eo. Jo. an. de expensis. ad idẽ de ĩmu. ec. c. qm̃. li. vi. Dicit pe. de ancha. q ꝯseruator ẽ iudex dat ad tuendũ aliquos ꝯ manifestas iniurias oẽs vel certas iudiciali vtens ĩdagine: vt dicit Jo. an. q solus papa põt dare hos ꝯseruatores: ipsoꝝ autẽ ꝯseruatoꝝ iurisdictio ꝛ ptãs dependet a forma litteraꝝ: ꝛ latior forma adiuncta post ꝯstitutõez Statuimus. de offi. ꝛ po. iu. dele. li. vi. c. cõst. fi. Attendat ergo tenor litteraꝝ: fiẽ ꝛ priuilegiorũ Jtẽ ſm pe. de ancha. tales ꝑnt excõicare ꝓ hĩ notoriis. Jtẽ nota q ꝯseruatores eẽ nõ ꝑnt: nisi sint epi ꝛ eoꝝ superiores abbates vel qui in cathedralib⁹ ecclesijs vel collegiatis obtinẽt ꝓsonat⁹ vel dignitates: nec aligs põt eẽ ꝯseruator sui cõseruatoris: nec aligs põt habere ꝯseruatorẽ: nisi eũ qui ẽ sub eius iurisdictione seu dominio vel a strictu ecclĩastico vel tpali: exceptis regib⁹ ꝛ reginis: de offi. dele. c. hac ꝯstõne. li. vi. Item tales ꝯseruatores non ꝑnt ꝯmittere vices suas exceptis citationib⁹ ꝛ sñtiaꝝ denũciationib⁹: nisi aliud eis ꝑ litteras ꝯmitteret: ꝛ tũc ꝯmittere ꝑnt. J. loca. in quib⁹ fuerint deputati: ꝛ ꝓsonis supra dictis. Jtẽ nõ ꝑnt ꝓcedere ꝯ aliquos ex̃ ciuitatẽ vel dioces̃: quib⁹ fuerũt deputati: nec ꝑnt aliquos citare vltra vnã dietã a fine illaꝝ dioces̃ de offi. dele. c. hac ꝯstitu. li. vi. Item si ꝯseruatores ĩtromittũt se de aliis q̃ ꝯ manifestis ĩiurijs nõ solũ incurrũt penã suspensionis ut dictũ est: sed etiã ipsi ꝓcessus nõ valẽt: qz excedunt fines mandati: ex̃ de rescrip. cũ dilecta. ꝛ si citauit aliquẽ iniuriatorẽ tãq̃ ꝑ notoria offensa: ꝛ eũ ob ꝯtumaciã excõicauit. Si ꝯstat hz ĩiuria sit facta nõ fuisse manifesta: nõ ẽ excõicatus ſm Jnno. Jtẽ expirat officiũ ꝯseruatoris morte ꝓcedẽtis quo ad negocia incepta: ꝛ hoc nisi aliud exprimeret in litteris eius: ut ī dicto. c. itẽ sciẽdum ſm Jnno. q hz ꝯseruatores nõ habeãt iudicialẽ indaginẽ in notoriis: tñ bñ ꝑnt: qz oĩa illa sine quibus eoꝝ iurisditio nõ posset explicari ĩtelligũt eis eẽ cõmissa. vñ ꝑnt citare ꝛ ꝯtumaces punire de offi. dele. c. de cãis. Jtẽ si maleficiũ ẽ notoriũ alijs ꝛ nõ iudici: oz q sup hoc q̃rat ꝓbatiões et cogat testes. 2. q. i. in ꝓmis. Jtẽ qz ī notoriis aliquis ordo iudiciarius ẽ necessarius. Jtẽ si reus cõfiteat factũ: ꝛ dicat q vsus ẽ iure suo: in hoc casu admittet ꝓbationẽ: alias. n. nõ posset ĩplere iurisdictionẽ sibi cõmissam. Similiter oz q ꝓcedat ad inquisitionẽ q̃n factũ ẽ notoriũ: sed nescit qs fecerit. Jtẽ ad repellendã iniuriã põt inuocare brachiũ seculare sicut alij iudices. Jtẽ si reus qui fuerat ꝯdẽnat⁹ ꝛ excõicat⁹ ꝯpareat infra annũ: ꝛ dicat se velle satisfacere cognoscet ꝯseruator de quãtitate dãni. hec Jnno. Jtem si reus negat maleficiũ ꝛ actor velit ꝓbare eẽ notoriũ conseruator cognoscet: alꝫs inutile eẽt suũ officium: qz quilibet posset negare. Similit si reus fateat maleficiũ: sed dicit nõ eẽ notoriũ: qz ꝑ eius confessionem factum est notorium: de coha. cle. vestra.

Contra doctores qui admittunt ad lectionẽ religiosos sine habitu vel ad physicã. i. medicinã. Cap. 38.

d **Doctores siue magi**

stri: qui religiosos hĩtu suo dimisso leges vel physicã audiẽtes scient docẽ aut ī scholis suis presumpserint retinere: simili eo ipo sint sñia ĩnodati ne cle. vl mo. statutũ. li. vi. Dimisso qd si nõ dimiserit habitũ: dicit q tunc non sint excõicati. Doc. qz hec pena ñ est ãpliãda. de re. iu. in penis. Dic ꝯ. qz ꝑticipat ī crĩe: ꝛ sic eadez ꝛ nõ minori excõicãtione ligat: ex̃ co. si cõcubine Et in hoc põt dici venire potis ad declarationẽ veteris iuris q̃ noui casũ ponere. Jo. an. Scienter. vbi incederet in hĩtu: nõ haberet locũ ignorãtia: sed vbi incederet sine hĩtu: tunc ꝓbabiliꝫ poterit ignorare. Jo. an. Retinere. nota. officiũ doc. scholarẽ de scholis expellere: ꝛ ꝑ id qõ dicẽ retinere: dicas q hz doctor sciat monachum habere domũ iux̃ scholas lectoris in domo ꝓpria audire excõicat⁹ nõ ẽ: qõ dixi. j. de reg. iur. locupletari. quid si talis monach⁹ nõ vult exire scholas? videtur ꝑ hãc litterã: q licite idẽ possit expelli: ad hoc de sen. excõ. c. veniẽs. ꝛ hoc maxie si vera eẽt opi. q excõicatus nõ gauderet ꝓuilegio canonis: qõ nõ ẽ vez ſm Jo. ꝛ ber. q notat. 17. q. 4. si qs deinceps. qd si nõ põt expelli. exeat doctor scholas ad instar eius: qõ dicim⁹ cũ excõicãtus intrat ecclĩam: ut nota. 2. q. 3. siẽ apli: Jo. an. Simili. qz cõicant in crĩe: ut dixit: ꝛ quia ꝯditor canõis sibi nõ reseruat absolutionẽ alijs indulsisse videt: faẽ qõ nota s̃ eo. sup specula.

Contra magistros ꝛ scholares ꝯducẽtes hospitia irrequisitis inquilinis. Cap. 39.

c **Onstitutionez fac**

tã ab epo portuensi ap. se. legato ꝛ a ꝑdicto tusculano postmodũ ꝯfirmatã: vz ut nullus magistroꝝ siue scholariũ sup ꝯducẽdis aliozuz hospitijs in lesionẽ vel ꝓiudiciũ habitantiũ audeãt hospitẽ ꝯuenire: nisi ꝓus ꝯstiterit tps ꝯductionis elapsum: vel inquilini ī hoc suũ fautorem ꝑstauerint ꝛ ꝯsensũ: cũ idẽ portuensis sub excõicatiõe hoc ꝓhibuerit: alter sub pena anathematis idẽ decreuit obseruandũ: ratũ eẽ decernim⁹ i. auctoritate aplica cõfirmam⁹. Statuentes. ut ad te frater episcope: ꝛ tuo quolibet successore hoc singulis ãnis ī cõi audientia: magistrorum ꝛ scholariũ recitetur. Clemens tertius de loca. ꝛ

.XXV.

conduc.e.ex rescripto. Constõem .t sic nota q̃ legatus in sua ꝓuincia põt ꝓstõem facere etiaꝫ sub ꝑpetuo anathemate: de offi.le.c.ñ. Ad ꝓfirmatã.i. approbatã t ĩnouatã: qz solꝰ supioꝝ ꝓfirmat de offi.dele.studuisti. Scholariũ.soli ergo magistri t scholares ꝓhibẽt ꝓducẽ hospitalia t alioꝝ scholariũ: sed alij nõ ꝓhibent conducere hospitia scholariũ ꝓter potẽtiores. constitutio ista emanauit. t p hãc litterã videt q̃ scriptores qui nõ sunt scholares sed vxorati nõ obligãtur hac ꝓstitutione: cũ de illis nõ fiat mentio. Lau. dixit hãc penã extendi ad eos qui gaudẽt ꝓuilegio scholastico large sumpto scholariũ vocabulo: t gratia scholariũ ibi sunt: dũmõ ibi nõ sint meretrices. Nec obijcias q̃ pena nõ ꝺz extẽdi: qz pene quoq; hodie ampliantur: ar. ad hoc de ẏ.sig. cũ ĩ ꝓtib⁹. Lau. t cũ eo ꝺcoꝝ. Inno. sed nõ credo q̃ ad scriptores vxoratos extendat hec constõ lz sint ꝓpter scholares. Eadẽ.n.rõne extenderet ad cartarios t rasores cartarum .ber. Cõuenire. i. alloqui vel de habitatione tractari glo. interl'. sub excõicatiõe iã lata glo .interl'. Et nõ. q̃ Inno. gos. t abb. t pe. de pusto dicunt q̃ ista ꝓstitutio: t ex eo q̃ ẽ localis: t ꝺz locũ soluꝫ bononie: t hoc etiã magis placet Jo.an. sz host. dicit eẽ generalẽ. Mã qz fauorabilẽ iõ dicit ex cã extendenda: sed cõiter non tenet opi. eius.

Contra mittẽtes scripturã vel nũciũ secreto alicui cardinaliũ dũ sit in cõclaui. Cap. 40.

n **Alli fas sit ipsis car**

dinalib⁹ vel ipꝰ alicui nunciũ mittere vel scripturã: qui vo ꝓfecerit scripturã mittẽdo vel nunciũ aut cũ aliquo ipꝰ secrete loquẽdo ipso facto sñtiam excõicationis incurrat. grego. x. eẋ de elec.c. vbi piculũ li. vi. Cardinalib⁹. s. in cluſis in cõclaui ꝑ electione fienda summi pontificis secrete loquẽdo: nisi qui de volũtate oĩm cardinaliũ inibi pñtiũ ꝑ his tñ que ad electiõis ĩstantiã negociũ ptinet reuocaret: ut dicit supra in tex. sic puta aduocati iurispiti vel religiosi vl tabelliones incurrat: canon est late sñie: sed ordinarius absoluere poterit: ex quo papa sibi nõ reseruauit. Jo.an.

Contra dños officiales qñ fit electio pape: si non seruãt constitutionem capituli: vbi piculuꝫ de elec.li. vi. Cap. 41.

p **Reterea aliquid** adijci

endo sancimus: ut dñs alijq; rectores t officiales ciuitatis illi⁹ in qua ro.pon. electio fuit celebranda auctoritate nostra t eiusdẽ approbatiõne cõcilij ptãte sibi tradita p̃missa omnia t singula plene ac ĩuiolabiliter t sine fraude t dolo aliquo faciãt obseruari: nec cardinales vltra q̃s p̃mittit artare ꝑsumãt. Sup his aũt taliter ob/

seruãdis statim audito sũmi pontificis obitu coꝝ clero t populo vniuerse ciuitatis ipi⁹ ad hoc specialiter ꝙuocãdis ꝑstet coꝝ dr iuramentũ: q̃ si p̃missa diligenter obseruauerit: aut fraudẽ in eis vel circa ea cõmiserint: cuiuscũq; ꝑeminẽtie cõditionis aut stat⁹ omni cessante ꝓuilegio eoipso sñtiam excõis incurrãt: t ꝑpetuo sint ĩfames: eẋ de elec.c. vbi piculũ. li. vi. Celebrãda. fm distinctionẽ supi⁹ factã. Jo.an. Presumat. qz tũc eẽnt excõicati: sic t in se defendendo modũ excedẽs q̃ dic ut supra de re.spo. olim. Et nota casuꝫ in quo laic⁹ auctoritate canonis ptãtem hz in clericũ. ꝺ illud .96. di. bñ quidẽ. Jo.an. Premissa. s. q̃ dicta sunt supra de inclusione fienda cardinaliũ in cõclaui t administratione necessariorum cũ certa regula t modo qui ponit in tex. ipi⁹. c.

Contra beghinos t begardos t eis fauentes Cap. 42.

r **Acra romana ac** vni

uersalis eccl'ia dño lz ĩmeriti ꝑsidem⁹: sicut religiosa t pia vota benigno fauore ꝓsequimur sic supstitiosos conatus insolentiũ hominũ detestat: vz ne sub ouina pelle gregẽ dñicũ truculenta lupi rapaces ĩuadãt: sub pietatis imagine virtus heretice prauitatis obreptat: t sub prextu ꝺuersationis angelice ĩcautis mentib⁹ malign⁹ spũs illudat: cuius rei gratia sacris canonib⁹ est interdictũ: ne aliquis nouũ ordinẽ vel religiõez inueniat vel habitũ noue religionis assumat. sz quicũq; ad religionẽ venire voluerit ingrediat vnã de religionibus approbatis: nõnulli tñ prophane multitudinis viri: qui vulgariter fraticelli seu fratres de paupe vita aut bizochi siue bighini vel alijs noĩbus nuncupãt ĩ ptibus italie: nec nõ in insula ſicilie comitatu ꝓuincie narbonensis t tholosane ciuitatibus t ꝓuincijs: aliisq; diuersis citramarinis t vltramarinis ptib⁹ cõtra dictos canones habitũ noue religionis assumẽ cõgregationes t cõuenticula facere t supioꝝ fibũpis eligere: quos mĩstros custodes seu guardianos aut noĩbus alijs appellãt: plurimos ad eoꝝ secta recipe: loca etiã ꝺ nouo cõstruere seu ꝓstructa recipe ĩ quib⁹ habitãt ĩ cõi publice mẽdicãtes: quasi eoꝝ eccl'ia secta foret vna de religionibus p se approbatis temeritate dãnabili p sumpserunt: t ꝑsumunt etiã incessanter: t ut ipoꝝ error veritas t ꝑpietas religio reputet: plurimi eoꝝ regulã fratꝝ minoꝝ: quã sanctus francisc⁹ instituit se ꝓfiteri: t ad litterã se cõseruare confingunt: q̃q; inobedientia generalis vl ꝓuincialiũ ministroꝝ ipius ordinis nõ morent: prætendentes se a sancte memorie celestino papa. v. p̃de. n. bi⁹ statuis seu vite ꝓuilegiũ habuisse: qꝺ cũ etiã si ostenderẽt nõ valeret: cũ bone memorie bonifa. pape. viii. pre. n. ex certis cãib⁹ rõabilib⁹ oĩa ab ipoꝝ celestino p̃decessore nostro cõcessa: q̃ p ipm bonifa. nõ ꝓtingeret approbari viribus

penitus vacuauerit:dictūq; vite ꝓulegiū nō in ueniat ꝑ eundē bonifa.approbatū. Quidā autē eoꝝ dictū habitū ⁊ viuendi ritū a quibusdam epis seu eoꝝ supioꝛib⁹ vel aliaꝝ ecclīaꝝ ꝓlatis cōcedere licuit ꝺ forma cōcilij generalis :nonul li etiā ex ipis asserentes se eē ꝺ tertio oꝛdine be ati fran.penitētie:cū voto ꝓdictū statū ⁊ rituꝫ eoꝝ sub velamine talis noīe satagunt palliare: cū tñ in regula ipius tertij oꝛdinis talis viuendi ritus nullaten⁹ sit cōcessus:⁊ qꝫ in eoꝝ baratrū facilīe ruūt:qui cōceptus ꝓꝓios patꝝ diffinitio nib⁹ anteponūt:ipsoꝝ q̄plurimum: sicut fidedi gna relatione ꝓcepimus:a veritate catholice fi dei deuiantes ecclīastica sacramēta despiciunt ac erroꝛes alios studēt multiplicīe semīare. Cū itaq; taliū dānāda temeritas in eiusdē fidei de trimentū fideliū scādalū ꝓfati minoꝛis ⁊ alio rū oꝛdinū oppꝛobꝛiū:⁊ in suaꝝ ⁊ alioꝝ multoꝝ aīaꝝ ꝓnicīē redūdare noscat. Nos sectā rituꝫ et statū hi⁹ nō obstantib⁹ ꝓmissis eoꝝ excusationi bus:quas friuolas reputam⁹:⁊ qcquid ꝑ eos cō muniter vel diuisim sub religionis cōnēt⁹ colle gij seu cōgregationis noīe vel coloꝛe attēptum extitit vel existit de fratꝝ nostroꝝ cōsilio aucto ritate aplīca nullius fuisse vel eē decernim⁹ fir mitatis:⁊ quatenus de facto ꝓcesserūt de consi lio ⁊ auctoꝛitate ꝓmissa reuocamus: oīno ac ꝑ petue ꝓhibitioni subiicim⁹:⁊ ab ecclīa dei peni tus abolemus:eisdē ꝓsonis ⁊ alijs quibuscunq; sub pena excōicationis:quā in eas si secus fece rint incurrere volumus ipso facto :iniungentes expꝛesse ne statū siue sectā ⁊ ritū hi⁹ ab ipis as sumptū secteī vlteri⁹ vel ipm de nouo assumē quoquo mō ꝓsumāt. Eꝑos quoq; ⁊ eoꝝ supio ꝛes ⁊ etiā alios ꝓlatos quoscūq;:qui ꝓdictis ꝓsonis vel alijs ritū viuēdi ⁊ habitū supꝛadcōs ꝑter spēaī ap.se.auctoꝛitatē deinceps cōcesserīt ꝓdicte excōicationi iure decernimus subiacere. Dignū ē.n.adulterinas plātationes:q̄s non paī celestis:sed humane temeritatis audacia plātat aplīci culminis cēsura diuellat:ne patiaī i agro dñico puerse cōgregationis veprꝛes excrescere: cui pꝛopriū ē diuina opitulante gratia virtutes serere ac vitia radicitus extirpare. Nulli. ergo ētē Datū auinioni i calen.ianuarij āno.z.Jo.xxij Fran.de zab.i cle.cū quibusdā.de reli.do.allat istā exuagantē ⁊ etiā pau.dicētes:q; hic repꝛo baī status quoꝛundā:qui vulgariī appellāt fra ticelli seu fratres de paupe vita aut bizochi:aut bighini seu alijs noīb⁹ assumentiū noue religio nis habitū:supioꝛes sibi eligentiū cōgregatiōes ⁊ cōuenticula facientiū:nō obstante q; ordinez seu institutionē oꝛdims a certis dicanī epis ha buisse:cū talis vinēdi modus nullaten⁹ sit con cessus:ꝑ hoc dicit pau.q; etiā ibi repꝛobaī stat⁹ bighinalis:qꝫ videī quedā noua religio ꝓter auctoꝛitatē se.ap.instituta.Ex hoc infert q; etiā si renūciarent ꝓꝓrijs nō ex hoc erūt appꝛobate nec religiose:ex quo nō habēt regulā a sede ap. appꝛobatā.e.ti.li.vi.Dicit etiā idē fran.q; i do mo sua ꝑnt mulieres agentes ꝑniam vti habitu quo voluerint.per hoc.n.q; vtunī habitu⁹ etiaz simili ad bighinas non sunt bighine:ex quo nō cōgregant cum eis.vñ n ē piculū aliqō hoc cāu

Contra sumētes dignitatē senatoꝛis vl aliud regimē vrbis sine licētia pape.Cap.43.

Allus imperatoꝛ

n seu rex romanoꝝ vl alius īpatoꝛ rex ꝑn ceps marchio duꝝ comes aut baro:qui alterius notabilis potentie pꝛeeminentie seu ptātis ⁊ ex cellentie seu dignitatis existat.Frater filius vel nepos eoꝝ ad tps i ꝓpetuū seu quiuis ali⁹ vltra ānuale spaciū:quouis mō coloꝛe: vl tā ꝑ se vl ꝑ aliā psonā quomodolibet submittēdū i senato rē capitaneū patriciū aut rectoꝛē regimē vl ei⁹ dē vrbis regimen seu officiū noīetur eligaī:seu alias etiā assumaī absq; lītia sedis ap.spēali ipi⁹ sedis litteras cōcessione licētia hi⁹ specialīe ex ꝓrimentes:qō si secus factū fuerit noīationē ele ctionē ⁊ assumptiōez hi⁹ decernimus eē nullas. yeꝝ etiā noīati electi ⁊ assumpti:si hi⁹ noīatiōi electioni ⁊ assumptioni cōcesserint:aut se ꝺ ipis qūolibet intromiserint intēdētes ⁊ obedientes eisdē:⁊ in hoc dātes ipsis noīatoꝛib⁹ electoꝛib⁹ ⁊ assumptoꝛibus:aut noīatis electis vel assum ptis auxiliū vel fauoꝛē publice vel occulte cui⁹ cūq; conditiōis extiterint:ipso facto sītam ex cōicationis incurrāt:⁊.j.Lōtēptoꝛes quoq; seu violatoꝛes,alicuius ꝓmissoꝝ ab hi⁹ excōicatio nis sītia:pꝛeterq; in moꝛtis articulo absolui nō ꝓnt nisi ꝑ romanū pontificē vel de ipsi⁹ petita li centia ⁊ obtenta spēali non obstantibus pꝛiuile gijs ⁊ē. de elec.c.fundamenta.

Contra impedientes visitatoꝛes monialium in officio eoꝝum.Cap.44.

Jquis visitatoꝛes.

monialiū ipsos in ꝓmissis ꝛpedire ꝓsum pserit seu alquo pꝛemissoꝝ nisi ad moꝛā resipi scāt ipso facto excōicationis sītias se nouerint i curſuros:ꝓulegijs statutis ⁊ cōsuetudinibus q; buslibet in cōtrariū nō valituris:ex.de sta. mo. attendentes in cle.Uisitatoꝛes.de visitatoꝛibus loquīt monialiū:qui debēt singulis annis visi tare monasteria:ita q; oꝛdinarij debēt visitare monasteria non exempta:⁊ exempta etiā illa:q̄ nō recognoscūt supioꝛē nisi papā. Monasteria vero exempta:q̄.s.sunt oꝛdinū exemptoꝝ: ut ca maldulensis cistertiensis cartusiensis. Mendi cantiū habent visitare pꝛelati earum qui in vi sitatione huiusmōi debent inquirere ⁊ videre de vestitu ne sit vanitas in eis:de clausura ꝺ cō tinētia ⁊ huiusmōi:⁊ cōpellere eas ad religionē

.XXV.

ſeruãdã remedijs opoꝛtunis.qꝺ totũ põt trahi ex ipõ texꝛ.decretalis. Ipos oꝛdinarios viſitãtes auctoꝛitate apoſtolica vꝫ ꝑpria vꝫ ſupioꝛes ipo rũ monaſterioꝝ. Jo.an. ipedire.p hãc litteram puto qꝺ neceſſe ſit ipedimẽtũ ꝓcedere: ꝛ admonitionẽ ſequi.ad hoc ut ſit locꝰ huic pene.hº dico:qꝛ vidi qñq; ꝑlatos ſcribẽtes monialibus qꝺ parẽt ſe certa die ad recipiendũ viſitationẽ ipo rũ:ꝛ in eiſdẽ litteris faciũt admonitionẽ: qꝺ nullus ipediat:Talis.n.monitio fieri dꝛ:ut deſiſtãt ab illato ipedimento:ut locus ſit huic pene: facẽ qꝺ ſcripſi de cõceſ.ꝓben.c.cũ noſtris glo. z. Sꝛ numqd illato impedimẽto fiet monitio noſatim an ſufficit generalis ꝺ ꝛ ꝺ.facit de vi.ꝛ ho.cle.c i. Jo.an. Ipo facto. Eſt ergo iſte caſus quo ſufficit monitio ꝛ abſoluet oꝛdinarius:ex quo papa non reſeruat.

Contra fingentes caſuꝫ quo iudex mittat ꝑ teſtimonio ad mulierem. Cap. 45.

Ui fingit fraudulẽ

q ter aliquẽ caſũ:ꝑ quẽ aligs iudex mittit ad aliquã mulierẽ ꝑ teſtimonio: vel ipſe iudex fraudulenꝫ vadẽs excõmunicatus ẽ:exꝫ de iudi. mulieres.li.vi.

Contra ſe ingerentes ad officiandũ homĩes alterius lingue irrequiſito dioceſano. Cap. 46.

Uandoqꝫ una ci

q uitas vel dioceſis hꝫ populos diuerſaꝝ lĩgua rũ hãtes ſub vna fide varios ritꝰ ꝛ modos: tũc pontifex loci ſi vrgẽs neceſſitas fuerit: ꝑſulem nationibꝰ illis ꝓfozmẽ:qui diuina illis officia celebꝛet ꝛ eccl̃iaſtica ſacramẽta mĩſtret:inſtruendo eos verbo pariꝫ ꝛ exẽplo:ſibi vicariũ in ꝓdictis ꝓſtituere põt:qui ſibi per oia ſit obediẽs ꝛ ſubiectus. Si quis autẽ ſe aliter ĩgerit ẽ ipo iure excõicatus de offi.vica.c.qñ ĩ pleriſq;.

Cõtra abſolutos ab excõicatiõe ĩ articulo neceſſitatis:ſi poſtea cũ pñt ñ ſe pñtant eis:qꝺ oꝛdinarie debebãt abſoluere. Cap. 47.

Os qui a ſententia

canonis vel hois:cũ ad illũ a quo alias de iure fuerant abſoluendi:nequeũt ꝑpter ĩminentẽ moꝛtis articulũ aut aliud ipedimentũ legitimũ ꝑ abſolutionis bñficio habere recurſuꝫ ab alio abſoluanꝫ:ſic ceſſante poſtea piculo vel ipedimento hiꝰ ſe illi a quo his ceſſantibus abſolui debebãt:q̃cito cõmode poterũt contẽpſerint pñtare:mãdatũ ipius ſup quo vel ꝑ quo excõicati erant humiliter recepturi :ꝛ ſatiſfacturi ꝑut iuſticia ſuadebit:decernimus candẽ ſnĩam reſcĩdere ipo iure:de ſen.excꝺ.c.eos. li.vi. Idez ſtatuimus de his quibus cũ a ſe. ap. vel legatis ipius abſolutionis bñficiũ:a gbuſuis ſententijs ꝺſequũtur iniungiꝫ:ut oꝛdinarioꝝ ſuoꝝ vꝫ aliorũ quoꝛũlibet ſuſcepturi pnĩam ab eiſdẽ ſe cõſpectibus repñtent:ꝛ paſſis iniuriã ſeu bis quibus ꝑpter hoc ligati exiſtunt ſatiſfactionẽ exbibeãt ꝺpetentẽ:ſi hoc cũ primũ cõmode poterũt nõ curauerint adiplere. ybi ſupꝛa. Canonis.hic Jo.an. dinumerat.zz.caſus excõicationis quos trahit ex li.vi.q oĩs ſupꝛa poſiti ſunt exceptis duobus qui ĩfra ponũꝫ:ꝛ exceptis quattuoꝛ.ſ. ſnĩam ſeu excõicationẽ illã q̃ ẽ ꝓtra federicũ imꝑatoꝛẽ:de ſen.ꝛ re.iu.ad aplice.ꝛ illa q̃ ẽ de reli. do.c.i.ꝛ duas q̃ ponũtur ĩ.c.i.de ſciſma.ꝛ ſunt ꝺ Jacobũ ꝛ petrũ de colũna cardinales:ꝛ ꝺ renentes eos ꝑ cardinalibus ꝛ fouentes ſciſma indu ctũ ꝑ eos:q̃.4.ſnĩe iõ nõ ſunt poſite:qꝛ nõ videbãt expediẽs vel vtile. Pe.de ancha.ſup iſto.c. eos plura notabilia ponit:ꝛ omiſſo ꝑmo dic̃ .2º

Nota qꝺ qñq; qs nõ põt abſolui ab eo a quo de iure fuerat abſoluendus:ſed quis ẽ ille cui ꝺ iure hoc competit?dic qꝺ a ſentẽtia canonis ille abſoluit cui canon reſeruauit: alias.i. ſi nemini reſeruauit abſoluit oꝛdinarius. Si vꝺ ẽ ſnĩa hominis:ille q ꝓtulit dꝛ abſoluere:ſed in eius defectu vel negligentia ſi ẽ delegatus adiit delegans:ſi oꝛdinariꝰ adiit ſupioꝛ.hec ꝑbantꝫ ꝺ offi. oꝛdi.prudentiã.ꝛ de offi.oꝛdi.ad repꝛimendaz.

Nota 3º qꝺ ꝑpter iuſtũ ipedimẽtũ põt qs abſolui ab alio q̃ ab eo:a quo de iure fuerat abſoluendus. ĩminens aũt piculũ moꝛtis dicit iuſtũ ĩpedimentũ:ꝛ ſi ĩmineat aliꝫ q̃ ꝑ infirmitatẽ: puta timet hoſtẽ capitalẽ vel ẽ obſeſſus vꝫ in manibus ꝑdonis vel tyrãni:vꝫ nauigaturus ẽ periculoſa nauigia vel patiꝫ naufragiũ:vel iturꝰ ẽ ꝑ loca piculoſa.ff.de dõa.cã.moꝛ.lz. Iſtos ꝛ alios caſus vide exꝫ eo.qꝺ de his.hec pe. Inno. vꝺ.ſuper.c.q̃uis de ſen.excꝺ.declarat quoſdaz caſus in quibus abſoluẽdus ꝑ ſe.ap.regl̃ariter ꝑ violenta manuũ iniectione abſolui põt ĩ ꝓdictis caſibus citra ſedẽ ap.taliter aũt abſolutꝰ teneꝫ ceſſante dicto cãu ſe pñtare ſedi aplice. Prim² eſt ſi incidat in infirmitatẽ:etiã ex qua nõ ĩminet piculũ moꝛtis:ut podagra vel quartana febꝛis.

2º ĩmicitia:que timeaꝫ ĩ via. 3º.inopia:ut ſi ita pauꝑ ẽ qꝺ nõ poſſit habere expẽſas itineris. naz ñ ẽ ſibi ꝑcipiẽdũ ut mẽdicz. 4º.ſenilis etas ſeu mẽbꝛoꝝ deſtitutiõibꝰ ipediꝰ:ſi enĩ ſeneſcit: liczꝺ foꝛtis videaꝫ ad ſubeũdũ laboꝛẽ:tñ qꝛ piculoſũ ẽ abſolueꝫ. Jtẽ ſi teneꝛeꝫ ĩ viculis. Ray.etiã dic̃ ĩ ſũma qꝺ de his q magne potẽtie ſũt ita delicati vel debilitati qꝺ laboꝛẽ cũdi ad curiã neq̃unt ſuſtinere:papa ẽ cõſulẽdus ĩtimatis ſibi circumſtãtijs facti ꝛ pſone:ꝛ iuxꝫ ipius ꝺciliũ ẽ agendũ: dicit ibi glo.qꝺ hoc ẽ intelligendũ:q̃ neq̃ũt ire de facili:qꝺ ad arbitriũ boni viri ẽ referenduz. ſi aũt oĩno nõ pñt papa nõ reqſito pñt abſolui: ſic notauit Alanus ĩ.c.mulieres. Et q̃rit hic pe. de ancho.vtꝫ iſta abſolutio q̃ fieri põt ꝓpter iuſtũ ĩpedimentũ ab alio q̃ ab eo q ꝺ:hẽat locũ ĩ excõicatis alia rõne q̃ ꝑ iniectionẽ manuũ.

Et Jnno.quidē dicit q; hz locū ſolū in excōica tis ꝑ manuū iniectione:ſed ſi alꝫ ſit excōicatus a iudice vel a iure lz abſolui poſſit ī moꝛtis ar ticulo:ar.s.e.a nobis. 2° cū in caſib⁹ q ponūt ſupꝛa.c.quāuis.de quib⁹ dictū ē nō hz locū: ſed tm̄ ab excōicatoꝛe vel alio ad quē ſpectat abſol uendi ſunt:ꝛ ita notat:ꝛ ipm allegat.Jo.an.ī no uell.ī.c.quāuis.Sed hic dicit idē Jo.q; iſte tex. facit ꝺ iſtā opi.dū dicit ab alio abſolnāt ꝛ ſupꝛa ī ꝓn.c.hui⁹ generaliter dixit ab hoſte vel a iure: ꝛ ſic de alia excōicatione q̄ illa q̄ ꝑ manuū inie ctione infligīt:locū hz iſta abſolutio vl alia ꝓ pter iuſtū ipedimētū ꝓueniēs ex multis cauſis ut in.c.ea noſcīt.c.q̄uis.ꝛ.c.de his. Nota 4° q; abſolutus ab excōicatiōe ex cā ab alio q̄ ab eo a quo debuiſſet:ceſſante cā ille teneꝫ facere id ad qđ tenebaꝫ.ſ.ꝺparere coꝛā ſuo iudice. Et aduerte ad quē finē ꝺz ꝺparere:ad hoc.ſ.ut mā datū ſuſcipiat:nō ut āpliꝰ abſoluaꝫ.Et nota q; ille qui abſoluīt ab excōicatione ꝺz ſatiſfacere: qđ intelligīt iuxta ꝓꝓꝛias facultates. Et ꝑ hoc infert archi.facultates eccl̄ie quas ad vſum hz ad hoc nō teneri.i6.q.6.c.vlt.ꝑ quo facit cleñ. nolētes de hereticis. Nota 5° q; hic dicit cuz cōmode pōt ire ad eū a quo fuerat abſoluend⁹ qualīt ſumi debeat hoc verbū ꝺmode:vide qđ nota.ī cle.ſiquis ſuadente de penis.Glo.aūt pe. ibi.Jo.an.ſup verbo cōmode poterit:dicit idez de ſen.excō.de cetero.dicit ibi decretalis q̄citⁿ opoꝛtunitatē habuerit:qđ exponit ibi Hoſti.i. ceſſante ipedimento ꝛ aliquo modico tpe īdul to quo ſibi de neceſſarijs ualeat ꝓuidere. Et ꝑ hoc pz q; nō credīt circa hoc abſoluto:ſed iuꝺex habebit hoc arbitrari:alias ipe abſolutus ex fri uolis ratiōib⁹ excuſationib⁹ frigoꝛis caloꝛis et his ſimilibus ꝺſtōnez eluderet:facit.c.cū olī ō do. ꝛ contu.nec obſtat q; de occulta re ꝛ aīe piculo q̄rīt:ꝛ fit ſibi credēdū de homici. ſignificaſti. z. fateoꝛ id verū ī foꝛo pſiali de ſpon.c.tua.z. quo ad vinculū occultū ꝺbēdū: vñ ex quo ſciam hz de moꝛa ſcire ſe ꝺz excōicatū.Judex tm̄ eū non ōnūciabit:niſi pꝛⁱ eo vocato ꝑ cōicturas vide rit illū eē moꝛoſū cognitione ſup hoc ꝓmiſſa ſi maria.l.ea.ꝑ in fi.hoc Jo.an.archi.vō ſup.c.cu pientes.de elec.li.vi.tractās hoc vbū cōmode: dicit inter cetera q; iudex inſpecta q̄litate ꝑſona rū viaꝝ ꝛ tēpoꝝ arbitrabiꝫ quō cōmode poſſit fieri:ꝛ dietas maioꝛes vel minoꝛ es.ff.de. v̄.ob. l.cōtinuⁿ. 2° ꝺſiderādo dietas vulgares quas hoſtes facere cōſueuerūt ſm id qđ dictū ē ſupꝛa eo.li.de reſcrip.c.ſtatutū.Si aūt diete vulgares nō appareāt:ipe iudex referat ſe ad legales vi delicet ꝺputādo.zo.miliaria ꝑ dieta.ꝛ ſi ſcā cō putatiōe ſupſit tm̄ vnū miliare:ꝑ illo dabit vnā ītegrā dietā:ut notaꝫ.z.q.6.ꝓpter in glo. Q̄ō ſi fuerit lōga viaꝝ diſtātia:equum ē in ſeptimana vnū diē ꝑ gete dari.Nā menſis daꝫ ad paran dū ſe.xx.vero dies ad expectādum:ꝛ hoc ꝓbat littera iſta.cōmode.nō poſſet cōmode venire ꝑ xx.vel.xxx.dietas ꝺtinue abſq; aliq̄ ītermedia quiete ad hoc.6z.di.cū longe.ꝺz iudex arbitra rī benigne tps itineris:ad hoc.j.de offi.dele. cō ſuluit:ꝛ ꝺputabūt diete a loco a quo iter arripu it ſine fraude:ſufficit.n.ſm hāc litterā q; ñ ſit in neglīa vel fraude. Nota.6.ī.§.idē ibi gbuſuis ſentētijs q; papa ꝛ legat⁹ abſoluūt a quibuſcūq; ſentētijs excōis:qđ Jo.mo.intelligit ō ſentētijs iuris ñ hoīs.Nā ut dicit papa vl legat⁹ ñ abſol uit ab illis ō ſtilo curie:ſz remittit:niſi in cāu q° delegatus ñ poſſet abſoluere vl moꝛtuⁿ eēt nec aliⁿ ſucceſſit ī delegatiōe.Jdem putat q̄ ſucceſ ſoꝛ bñ ſuccedit ī delegatiōe:ſz ñ ē ſpes de feſtia ꝓuiſione:putat etiā Jo.mo.ī caſib⁹ ꝑdictis dele gatoꝝ:ſi abſolut⁹ nō pareat:nō reincidat ipo iu re:niſi ī eo q; appareret viciata:hec oīa ceſſant ſi late recipias litterā ut v̄bū ſonat hic ꝛ in ꝓnci pio huius.c.qđ etiā loquīt generaliꝫ de vtriſq; exꝑmit ꝛ hoc tz.Jo.an.ſ.q; in gbuſcūq; ſentētijs iuris ꝛ hoīs locū hēat:qđ hic dicīt:q; reincidat ipo iure niſi pareat ꝛ cōpareat pⁿ abſolutionē ꝑ ut hic dicīt. Jtē nota q; archi.exponēs v̄bū ꝺtēpſerit dicit q; cōtēnere dicīt hoc ipo q; iuſta cā ceſſante ſe nō pñtat illi a quo fuerat abſoluē dus:ut nota.z.q.7.metropolitanū. Jdē Jo.an. Jtē q̄rit pe.de ancho.cū gs ſemꝑ teneaꝫ ſe pſo nalīt pñtare ꝑ abſolutiōe obtinenda ceſſante ī pedimēto acceſſus ad abſolutionē:vtꝝ talē ab ſolutionē gs poſſit petere ꝑ ꝓcuratoꝛē: ꝛ hoſti. dicit q; non. Sed Jnno.dīc q; ſi iuſta cā ſubeſt pōt peti abſolutio ꝑ ꝓcuratoꝛē etiā in abñtia Archi.in iſto.c.remittit ad notata p ſpe.ī ti. ō ꝑ cura.§.i.ꝛ ibi dicīt q; ꝓcuratoꝛ ꝺſtitut⁹ ſpeciā līt ad petendū abſolutionē ſufficit:ꝛ ita fuat cu ria ut ibi notaꝫ:Ad hoc ſac̄ q; gs ſe repñtat aut ī ꝓꝓꝛia ꝑſona aut ꝑ ꝓcuratoꝛē idoneū:di.is.eps ꝛ dicit pe.de ancho.q; a ſnīa īterdicti ꝛ ſuſpēſio nis pōt peti abſolutio ꝑ ꝓcuratoꝛē:q; nec ſoleñi tatē foꝛme nec abſolutionē ō̄ſiderat:ꝛ ī hoc oēs ꝺcoꝛdāt.Jtē dicit archi.ꝛ pe.de paⁿ.q; pz ex pꝛi uilegio huⁱ⁹.c.q; ꝓpter moꝛtis piculū vl aliud ī pedimētū qōcūq; ab alio q̄ ab eo ad quē de iu re abſolutio ꝑtinet:excōicat⁹ abſolui nō ꝺz.ſi ha beri pōt ad illū recurſus vl ipius copia. Jdē di cīt ī directoꝛio iuris.li.z.ti.4.ſ.de abſolutōe ab excōicatione iuris.Et ſubdīt ibi q; q̄ aliquid iſtoꝝ nō pōt fieri:tūc abſolui ꝺz ꝛ pōt ꝛ ſemꝑ eſt ep̄s requirendⁿ ſi pōt haberi:alꝫ ſufficit ſimplex ſacerdos:ut notauit Jnno.ex̄.co.nup.Et ē iniun gendū ei q; ceſſante ipedimēto tꝑali ſe illi q ſup hoc pōt repñtabit:ſed vbi ē ꝑpetuū ipedimētū nō ē illi iniungendū ſm archi. Fallit hoc ī caſib⁹ ī quib⁹ nullus abſoluere pōt niſi ī articulo moꝛ tis ut ī falſarijs litteraꝝ pape ꝛ iſequētib⁹ hoſti lī cardinales ꝛ iurioſe vl temere pcutiēte ep̄m vel bāniēte:ꝛ in religioſis vl clericis ſecularib⁹ īducētib⁹ ad fouendū eligere ſepulturā ꝛc̄.Do nunt in eo.li.qdā alij caſus ī gb⁹ gs ſolū ī articu lo moꝛtis pōt abſolui: illi vꝫ utpꝛpo de quibus

.XXV.

exp̃sse dicit ī ipis sentētijs iuris q̃ nō possit ab bi⁹ absolui citra sedē aplicā nisi in articulo mor tis: sicuti etiā exp̃sse b° habes ī sētētijs ꝓcessus annualib⁹ q̃ fit ī curia p papam: ut habes infra.

Cōtra eū q̃ elect⁹ ī papā a pauciorib⁹ q̃ꝫ duabus ptibus cardinaliū se gerit ꝓ papa ⁊ q̃ eū recipiūt. Cap. 48.

c Tatuimus vt si for te ūnico hoīe supseminante zizaniā inī cardinales de substituendo sūmo pōtifice nō poterit eē plena ꝯcordia: ⁊ duab⁹ ptib⁹ ꝯcordātib⁹ tertia ps cōcordare noluerit: aut sibi aliā p̃sum pserit noīare: ille absq̃ vlla exceptione ab vniuersali eccl̃ia Romanus pontifex habeat qui a duab⁹ ptibus fuerit elect⁹ ⁊ recept⁹: si qs aūt de tertie ptis noīatōe cōfisus: q̃ de rōne eē nō pōt sibi nomē epi vsurpauerit tā ipe q̃ꝫ qui eū receperint excōicationi subiaceāt: ⁊ j. Preterea si a pauciorib⁹ q̃ꝫ a duab⁹ ptib⁹ aliqs electus fuerit ad apl̃atus officiū: nisi maior ꝯcordia ītercesserit nullaten⁹ assumat: ⁊ p̃dicte pene subiaceat si humilit̃ noluerit abstinere: ex̃ de elec. lz. Exceptiōe. ⁊ sic nulla exceptio pōt opponi nisi de hereſi. 40. di. si papa. al's. n. q̃ꝫ tūcūq̃ p̃cise etiā ipse papa scribat legitima exceptio ē admittēda: de offi. dele. c ex p̃te. ⁊ de rescrip. c si q̃n. Ber. Inn. ⁊ cōpost. dixerūt q̃ papa de hereſi accusari possit ⁊ nō excipi: ⁊ hoc tenet archi. e. ti. c. vbi. li. 6 Partib⁹. nūqd ille q eligit̃ ꝓputabit̃ iter duas ptes? videt̃ q̃ sic. j. de elec. c. cū in iure. dic q̃ nō ut nota. j. eo. cū ī iure. ⁊ c. cumana. cū dicit̃ ī hac decretali de duab⁹ ptib⁹ aliq̃ obseruāt cardīales aliq̃ ñ p spēalia cor statuta. Ber. ī alijs electionib⁹ vz q̃ fit a maiori pte capl̃i: dū tñ obseruēt vnā de formis illis. j. eo. ga ꝑpter. Itē nota q̃ nō ē ius papat⁹ ei acqsitū ī bi⁹ receptiōe: siue fit ad oscul̃ū siue ad obedīam siue de īcathedratione: nā eoipo q̃ elect⁹ ē: ex sua auctoritate papatū recipe pōt. Lau. dū. n. eligit̃ s. a duab⁹ ptib⁹ cardinaliū ꝓfirmat̃ ⁊ statī hz liberā ⁊ plenā administrationē. zz. di. in nomine domini. Ber.

Cōtra cl'icos locātes domos vsurarijs alienigenis ad exercendū publicū fen⁹. Cap. 49.

c Lerici qui manifestis vsurarijs alicuigenis aut alijs ñ oriundis de terris ipor ad exercēdū fen⁹ vl' fenus exercere volētibus domos locāt vl' alio titulo quocūq̃ cōcedūt: sunt excōicati nisi sint patriarche archiepi vel epi q̃ plati nō excōicationez lz suspēsionē ipo facto īcurrūt: ⁊ si p mensē hoc sustinuerit terra ipor q̃ꝫdiu ī eis idem vsurarij morāt: extūc ecclīastico subiaceāt īterdicto: de vsuris. c. vsuraz. li. vi. vbi dic̃ Jo. an. ī glo. q̃ manifesti vsurarii dicūt illi ō gb⁹ notoriū ē ō iure: ut qz ꝓfessi vl' cōdēnati: vl' de facto: ut qz habēt opis euidētiā: q̃ nulla possit tergiuersatōe celari ut qz tz altare suū patū. Itē fm pe. de pusio sint manifesti vsurarij p iudicis publicationē vl' clarā ꝓbationē: vl' quor ꝓbatio ē ī euidēti ⁊ manifesto ⁊ si nō exerceāt palā ⁊ notorie vsuras iñ p modicā cāe exaīationē erūt manifesti: ut qz apparēt libri suaz rōnū: ut nota archi. ī. c. q̃ꝫ. eo. ti. vl' cū cozā sacerdote ⁊ testib⁹ publice fatētur se eē vsurarios mānifestos ⁊ ostēdūt libros rōnū fama etiā cū admiuicul' ī hoc sufficeret: ita tenet fede. de senis. ī cōsilijs suis. Itē fm Jo. an. ⁊ lapū ex vnico actu pōt dici vsurar⁹ manifestus si ille pōt ꝓbare. Itē pōt ep̃s statuere modū quo gs cēseat vsurar⁹ manifest⁹ cū possit ius cōe forificare p penā. ut notat. Inno. Itē si testator mādat ī testō restitui oēs vsuras p eū extortas ñ ex p̃ssis p̃sonis gb⁹ extorsit nec exp̃sso q̃ꝫtū extorsit: ex hoc ñ dicit̃ mānifest⁹ vsurar⁹. qz ꝓfessio illa ñ opat ex q̃ q̃ꝫtitas ñ exp̃mit̃. Itē an fuerit manifest⁹ pōt recipi ꝓbatio p⁹ morte vsurarij. hec pe. de pusio. Itē dic̃ Jo. an. ī glo. q̃ si locās ignorat ipm eē vsurariū: ꝓbabil' ignorātia eū excusat: ex quo aūt scit dz eū expellere glo. sup verbo titulo: puta pignoris cōmodati ⁊ bi⁹: ⁊ idē si sine illo ti. ibi illū eē p̃mittit: sed si vendit vel donat nō videt̃ habere locū cōstō: sed gof. dicit idē eē ī hoc cāu.

Cōtra ipediētes sequestr̃ factū in certo casu. Cap. 50.

d Jffinimus ne si vna contra possessorē diffinitiua sn̄ia sup bñficio apō sedē dūtaxat aplicā ī petitorio vl' possessorio ꝓmulgata fuerit: bñficiū ipm a possessore bi⁹: dū tñ triēnio pacifice antea possessū ab eo ñ fuerit: p loci ordinariū apud aliquā p̃soñā idoneā seq̃stret̃ rē. si qs aūt seq̃strationē bi⁹ ipedire vl' fructus sequestratos quoquomō p̃sūpserit occupare: excōis sn̄iam incurrat ipo fcō: a q̃ nisi ipedimēto p̃us amoto ⁊ occupatis p eū fructib⁹ restitutis: nullaten⁹ absoluat̃: ⁊ nihilomin⁹ si fuerit de litigantib⁹ cadit a iure suo. nec ob. si ō nullitate sn̄ie opponat̃: ex̃ ō seq̃stra. c. i. ī clemētinis Una sola. multo fortiꝰ si p̃les. Jo. an. ō possessorē. Si ergo ō petitorē ꝓ possessore ferat̃ sn̄ia nō fit seq̃stratio. Itē si iter duos vl' p̃les petitores ferat̃ sn̄ia ꝓ vno cōtra reliquū vl' reliquos nō fit sequestratio. Itē si ferat̃ ō possessorē: nō tñ ꝓ petitore qa forsan ad p̃uationē agebāt: ñ ē locꝰ seq̃strationi Jo. an. diffinitiā. in interlocutorijs ñ hz locū cōstitutio. Est aūt interlocutoria q̃ inter p̃ncipiū ⁊ finē cāe ferat̃ sup his q̃ icidūt ⁊ emergūt: diffinitiua vo p̃ncipalem q̃onem diffinit: de quo satis ī speculo de sn̄ie p̃rolatione. Jo. an. super beneficio ecclīastico. Si ergo inter petitorem bñficij ⁊ possessorem eēt q̃stio alia p̃sonalis vel alia realis: diffinitiua pro petitore nō eēt locꝰ constitutioni. Jo. an. ꝓmulgata. p auditores

curie.a quozũ sentẽtijs appellat. Jo.an. bñficiũ. Nota qz nõ fructꝰ tñ:sed etiã bñficiũ seqstrat. Jo.an.etiã si illud bñficiũ sit dignitas vl̃ psonatus vl̃ curã bẽat aãaz:ut dicit in ipa cle.triẽnio. ista duo requirunt ne fiat seqstratio.s. q pacifice sit possessiũ z triẽnio nõ inchoato sed ꝯsumato.z.ãno. Jo.an.ordinariũ nõ distinguit an ad illũ spectet institutio necne.restitut]. nõ sufficit cautio de restituẽdo:z si fructus nõ extãt ipsoz extimationẽ. Jo.an.nullatenus:p istud videt q absolutio ꝫ hec facta nõ teneat cui ꝯcoz.j. de sepul.c.i. Jn ꝫriũ videt cũ hec forma sit a curia romana data nõ ab hoĩe:fac qõ scripsi pꝰ Gof. de resti.spo.c.fi.vide qõ dicã.j.ꝺ iurepa.c.i.ibi videt dicere q tz taz absolutio:lz sit puniẽdꝰ q sic absoluit:remittit etiã ad notata de sen.exco. venerabilibus.s.vbi sumit li.vi.z ibi dicit q tenet iniusta absolutio dũmodo habeat sup hoc iurisdictionẽ:sicut etiã tenet iniusta excõicatio ii.q.z.c.i.qz p ius dñs eẽ voluit soluendi z ligandi.de peni.di.i.vbum.

Cõtra clericos z religiosos q inducũt ad ꝓmittendũ de mutatione vl̃ nõ mutatione sepulture.Cap.xi.

ℭ Ne temerarios violatoꝛes ꝺstõnis illius q̃ religiosis z clericis secularibꝰ ꝓhibet ne aliquos ad vouendũz iurãdũ vel fide interposita seu alias ꝓmittẽdũ inducãt:ut sepulturas apud eoz ecclias eligant vel iã electã vlteriꝰ nõ ũmutẽt:simile sniam pena in dcã ꝺstõne ꝺtẽta in suo pdurante roboze ĩ currere volumꝰ ipo facto:a q̃ ab alio q̃z a sede apostolica ꝓter q̃z in mozis articulo nullatenus absoluendos:nullis ꝓuilegiis aut statutis cuius cũq tenozis existãt in ꝫriũ sup his valituris:eẽ de peni.cupientes ĩ cle.Cõstitutionis. Hec constitutio habeẽ ꝺ sepul.c.i.li.vi.Sniam.s. excõis de q̃ dixit vlt.z illã supza vocauit sniaz relique sunt pene.Cõtẽta.punit illa cõstitutio eligẽtes sic sepulturã ex voto iuramẽto z hiꝰ: ut quo ad sepulturã intestati decedãt. Jtẽ punit allicientes modis ꝓdictis.s.p votũ vel iuramentũ z hiꝰ qz si eos sepelirent:restituere tenent cozpoza si petũt:z oĩa q̃ pueniũt ad eos rõe sepulture ifra x.dies.alias ipoz ecclie vbi sepulti fuerũt:z ipo rũ cimiteria sunt interdicta. Jo.an. Absoluẽdos hic respicit hũc vltimũ casuz tñ sic sepatum ab alijs:nã ab excõicationibꝰ alijs q̃ ponunt ĩ ꝓdicta cle.absoluũt ordinarij.ab hoc ãt papa. Nõ tñ q ex hoc nõ tollit gn aligs ꝓpzio motu possit vouere vel iurare ĩ aliquo loco eligere sepulturã:z qõ si fecerit debeat obseruari:dũmõ non inducat ad hoc p dictos z modis ꝓdictis. Jtez si clericus vel religiosus cõsilio vl̃ suasione iducat aliquẽ ad eligendũ sepulturã in ecclia sua:ñ tñ ad vouẽdũ vl̃ iurãdũ vl̃ alꝫ ꝓmittendũ hic non videtur q icidat ĩ canonẽ cũ sic dicat tex.

Contra clericos ĩ dignitate z religiosos audientes leges vel phyſicam.Cap.xz

ℭ Ontra religiosas psonas euntes ad audiendum leges vl̃ phyſicã Alexãder ꝓdecessoz nr̃ olim statuit ĩ ꝯcilio turonẽsi:ut nisi ifra.duoz mẽsiũ spaciũ redierit ad claustz sint excõicati z ab oĩbꝰ euitẽt et ĩ nulla cã si patrociniũ ꝓstare voluerit audiant: reuersi aũt ĩ chozo mensa caplo z ceteris locis vltimi frẽs existũt:z nisi forte ex misericozdia sedis aplice totiꝰ spẽ ꝓmotiõis amittãt. Uerũ qz nõnulli ex talibꝰ ꝓpter quozũdã opiniones diuersas excusatiõis aligd assumebãt. Nos uolentes ut de ceteeo ipo fcõ excõis sniam ĩcurrãt districte ꝓcipiẽdo mãdamꝰ q̃tenꝰ tã a diocesanis q̃z z capĩis ipoz q̃z a ceteris epis in quoz diocesibꝰ z biꝰ studẽt:tales excõicati z ꝓdictis penis obnoxij publice nunciẽt. Quia vo theologie studiũ cupimꝰ ãpliari ꝛc. ad archidiaconos plebanos decanos ꝓpositos cãtozes z alios clericos psonatꝰ bñtes necnõ ꝓsbyteros:nisi ab his ifra spaciũ ꝓscriptũ destiterit:hoc extẽdi volumus z appellatiõe postposita firmiter obseruari. Honoziꝰ tertiꝰ ex ne cleri. vl̃mo.sup specula sic ait. Sciendũ q ẽ triplex ꝓhibitio psonarum quo ad audiẽdũ legẽ vl̃ phyſicã:gdã. n. ꝓhibẽtur rõne ꝓfessionis:gdã rõne ozdinis:z quidaz rõne beneficij. Quãtũ ad ꝑmos.i.de ꝓfessis ex ꝑsse vel tacite ꝑz q nõ ꝑñt exire claustrũ ed legẽdũ vel audiendũ legẽ vel phyſicã:ut hic z s. eo.ne in agro:ꝺfaciẽs si monitꝰ nõ redierit infra duos mẽses ad claustz excõicat ipo iure ut hic.

Sz dubitat a quo tpe incipiat currere hoc tẽpus duoz mẽsiũ.glo.q a die publicatiõis cõstitutionis. Alii dicũt q a die a quo exiit claustrũ z hec ẽ opi. Jnn.gof.z vin. Et addit vin. q ꝯputatur istud tps ab exitu monasterij.s. hac de cã. Tertij dicũt q a die a quo ĩcipit audire legẽ ul̃ phyſicã:qõ ẽ veriꝰ. Hosti.z archi.dicũt q etiaz si audiat sel̃ infra duos mẽses ẽ excõicatus. Sz gof.z vin.dixerũt expectãdũ eẽ finẽ duoz mensiũ añz ĩcurrãt pena. Et Jo.an.credit hãc opi. esse verã. Et etiã doctoz scient tali religioso participãs.s.in docẽdo ẽ excõicatus etiam si ipe religiosus'habitũ nõ dimittat:z hoc quo ad legẽs z phyſicã:z etiã si de lñia sui ꝓlati leges z phyſicã audiat ꝫm archi.z lapũ:qz decretal' magne c.sup specula distincte loquit. quidã rõne ozdinis ꝓhibent audire leges z phyſicã ut sacerdotes tñ:ut.c.sup specula. Cõstituti aũt in alijs ozdinibus nõ ꝓhibẽt ab hiꝰ:ut.c.cũ ex eo ꝺ elec. li.vi. Quo ad tertios.i.ratione beneficij ꝓhibent audire hiꝰ scias constituti in dignitate curata vel nõ curata:ut hic. Si autem habeat ecclesiã parochialẽ z nõ ẽ sacerdos:non ꝓhibetur audire hiꝰ scientias:nisi talis ecclesia sub se habeat capellas. Jtẽ religiosus egrediẽs mona

XXV.

sterium ad audiendū scias nō phibitas:ut theologiā z ius canonicū:si hoc fac̄ sine sui prelati licētia excōicationē incurrit.idē si cū lr̄ia vadit:sed habitū nō portat:z doctor q hi⁹ scienē pticipat talē docēdo vel retinendo i scholis pari sn̄a ligat̄ fm lapū.Abbas āt n̄ exēptus si vult ire ad studia ꝯcessa ex̄ monasteriū sinū:eps illi⁹ dioc̄esis hēbit ꝯcilium illius monasterij seu ꝯuent⁹:z si visum fuerit expedire:poterit lr̄iam dare: tn̄ si sine epi lr̄ia vadit:nō videt ligari pena excōis fm archi.Exeūtes.s.de clausūris suis.statuit su pra ne i agro.mēsū a tpe scie hui⁹ cōstōnis siue publicationis ꝯnumerāde:z nisi destiterint:ipso facto sn̄iam excōis incurrūt:z v̄ba ista q̄ ponūt usq; ad vez:qz sunt ꝯcilij turonensis: supra eo. c.ne in agro.Ber.audiant tāq; ipso iure excōicati:alias etiā monachi z canonici regulares ab aduocatiōe repellunt.16.q.1.alia ē nisi p vtilitate ecclie sue abbate nihilominus ipante. Bern. admittāt. Nota q abbates vl epi cū talib⁹ dispensare nō pnt:ar.ō de sen.ex.cū illoz in fi. sed hoc ad terroꝛē alioz z cautelā statutū fuit:vel quo ad dignitates hoc intelligitur illud quo ad honoꝛes.Ber.Penis.s.qz pmoueri nō pnt sine dispensatiōe aplice sedis z alijs positis.Prescripti duoz mensiū ꝯputādo a tpe publicatiōis h⁹ ꝯstitutionis:qz an̄ publicationē nemo tenet:ar. supra de cōsti.c.z.ex quo.n.ꝯstitutio publice p mulgata ē z publicata quilibet tenet ad ei⁹ obseruātiā post duos menses:i auc̄.ut facte.no. cōsti.circa pn.coll.v.16.di.qō dicitis.sed nō ante. 33.q.4.dixit sarra.Sed cū ista ꝯstitutio iā promulgata publicata sit iādiu nullus hz excusationē.Sed nūqd epi pnt tales absoluere? credo q sic:qz cōditoꝛ istius ꝯstitutionis non retinuit sibi absolutionē.s.ab excōicatione.Ber.extendi. s.pdictas penas de quib⁹ supra facta ē mētio.s. q sint excōicati.zc̄.z ita videt q isti spem promotionis amittāt:nisi cū eis p sedē aplicā fuerit dispensatū:sicut dicit supra de monachis:an ducit quasdā allegationes:incōtrariū z tandez cōcludit dicēs:tuti⁹ ē dicere q incurrāt oēs pdeās penas obnoxij zc̄.Ber.nota q dic̄ archi. sup isto.c.q tales audientes fm Inno.z gof.habēt duos mēses añq; ligent:p id qō habet in pdicto.c.sup.in fi.Et ista fuit etiā sn̄ia vinc.qui dicit q isti duo menses incipiēt in exitu ipius monasterij.Sed hosti.dicit q etiā si sc̄t audiat ligat̄:z littera sequēs mnltū fauet.sn̄ie.Dosti.Et nūde ad illā litterā nisi ab his zc̄.q ibi nō respicit religiosos sed seculares tn̄ clericos pson⁹ hn̄tes.Et nota fm hosti.q solus papa dispēsat cū regularib⁹ exeūtibus ad audiendū leges vel physicā ut pmoueāt:hoc etiā ꝓbat i speculo ō legato.ℌ.nunc dicēdū..v.Ber.Itē nota q dicit Inno.q si in clausūris audiāt siue legāt monachi nō ligant ipa cōstōne. Sed dic cū hosti.cē vez istud quo ad v̄ba ipius:mens tū eiusdē refragat oīno.Un̄ n̄ sine ministerio iponit hec littera ꝓ indistincte docere intelligo vbicūq;.Na exitus videt fuisse cā ipulsiua pdicte cōstitutionis:finalis vō qz tales scie religiosis nō congruunt:cū eis exercitiū eaz interdicat̄:z hec cā nunq; cessare pōt:ergo nec eius effect⁹:ex̄ de pen.z remis.cū infirmitas.archi.Idē pe. de pusio qui z subdit.Dicebat Jo.in.c.ne in agro.q si religiosus exijt clausūrū sibiipi legēs vel studēs i legibus ligat̄ hac pena:sz z pfessus accedēs ad pncipiū vel repetitionē socij ꝯcipiētis i legibus cā honoꝛis:dicit Jo.idē q ligat̄ quo ad v̄ba:quia cōstitutio hec ꝓhibet auditū:ex mēte nō ligat̄. Nota etiā q istud qō interdicit clericis supra notatis i pdicta decretali sup specula in fi.audire.s.leges z physicā declarat p̄bonifa.nō extendi ad eos q hn̄t parochiales ecc̄lias rōne hi⁹ ecclesiaz:nisi eedē ecclie fuerit plebanie sub se capellas hn̄tes in q⁹bus instituant clerici perpetui neq̄ntes ab ipis absq; rōnabili cā amoueri: ex̄ ne cle.vel mo.c.statutū.li.vi. vbi dic̄ Jo. an.q iō dicit rōne ecclesiaz:qz si haberēt dispensatiue vel alio modo psonatū cū illis ecclesijs bene tenent̄ cōstitutione:vel si eēnt p̄sbyteri tenēt̄ nō rōne ecclie sed ordinis.ut supra dixi.Itē qz dicit capellas idē videt tenendū:z tuti⁹ si vnicā haberet capellā:non ob.ar.a v̄bis. s.pluralis numeri:qz nō dicit hoc nisi fuerit plebania habēs capellas:sed dicit i plurali plebanias habentes capellas z pluralitatē capellaz ad pluralitatem plebaniaz referā:ar.ē.de p̄uile.c.p̄uilegia:z qō dicit ab his ītelligit plebanis vel capeilis z melius. Jo.an,

Contra religiosos dimittētes habitū temerarie vel euntes ad studia sine lr̄ia superioꝛ suoꝛum Cap.53.

Nhibemus ne de cetero aliqs q̄cūq; religionē tacite vl expl se pfessus i schol vl alibi temē hītū sue religionis dimittat nec ad q̄uis studia litteraruz: nisi a suo plato cū cōsilio sui cōuent⁹ vl maioꝛis ptis eiusdē sibi eūdi ad studiū lr̄ia p̄mit⁹ sit cōcessa: siquis hoz temerari⁹ violatoꝛ extiterit: excōis sn̄iam ītcurrat ipo fc̄o:ex̄ ne cle.vl mo.ut piculosa.li.vi.religionē quācūq;:dū tn̄ approbatā.ē.ō uoto.c.i.li.vi. Jo.an. In cāu isto nō ē differētia ītr tacitā z exp̄ssam. Jo.an. pfessus. Nota professū n̄ posse redire ad seculū:qō dic ut.ē.de regularibus ꝯsultat̄. Jo.an.temere.ex cā.n. 3 hītū trāsformare si iusta sit:puta timoꝛ:ut.ē.de vi.et ho.cle. Jo.an.hītū supioꝛē. Jo.an.i nouell. vñ z idē:ex̄ ō re.iu.li.vi.sup regla si.i nouell. dicit q regla hec.s.certū ē.zc̄.fac̄ qōem disputatā hic p d.guidonē de petra lata. De monacho q hn̄ fert hītū monachalē 3 cooptū hītu clicali q sit apostata.qō vidē hodie approbatū p cle.ō vi.z ho. cle.qn̄. In ꝑma so.cū iste religiosus iustam cām trāsformationis seu habitus n̄ alleget ītdubitāt

dico ipm eē apostatā. Dimittat adeo habit⁹ ē annexus ossib⁹ monachoꝝ q̄ in quibuscūq̄ locis exñtes siue in lecto quiescentes ꝓstant eo vti ō bent: ut habet̄. 20. q. i. vidua. & 24. di. sanctimonialis. vbi dicit̄ q̄ eo habitu semp vti dz: sz non videt̄ q̄ istud semp sit ita amare intelligendum ut pria facie videt. 21. q. 4. sine ornatu. ibi ex̄ domos. cē. Dic q̄ illud loquit̄ de clericis secularibus qui non ita astricti sunt ut monachi. Q̄ si ī scholis vel alibi sine cā dimiserint monachi suū habitū licet postea ad male dimissum habitum reuertant̄: etiā si postea sint vel efficiāt̄ bone fame nō poterūt eligi in abbates: ar. i. q. i. figs oēz. & hui⁹ sñie fuit lau. & Ja. ō al. & pe. qui dixerunt q̄ nō solū ē talis ineligibilis: sed electus deijceret̄. Archi. nō puto q̄ monachus in cella sua dimittēs habitū vel dū balneū intrat ī occulto vl̄ iacēs sine habitu liget̄ hac cōstōne: alias pauci ī uenirent̄ nō ligati: sed q̄ñ exhibet se ꝓspectibus hominū sine habitu vel in habitu laicali vl̄ clerici secularis sine cā iusta tunc ligant̄. Jo. an. in nouellis. Quāuis ut dictū ē ōberet semp ex honestate religionis ōferre habitū: nō tñ videt̄ q̄ incurrat excōicationē ī stādo sine eo ex aliq̄ causa rōnabili: utputa dormiendo meli⁹ quiescat: ut induendo sacras vestes nō appareat gibb⁹: & q̄rat pulices ut se balneet ut apti⁹ scīdat aliquod lignū & hi⁹: q̄ sic nō videt̄ temerarie dimittere tamē etiā in hi⁹ cōuenienti⁹ eēt nō dimittere. si aūt dimittat vel habitū trāsformet ut faciat ali qō malū: ut. s. fornicet̄ & hi⁹ñ ē dubiū q̄ ē excōicatus ꝑm pe. de pe. ī. 4. q̄ qui iocosa leuitate ad horā ut currat vel lapidē ꝓiciat deponat hītū nō incidat in sñiam: q̄ nō ē verisimile papā in minutis tiñ laq̄ū posuisse. hec ille. Queuis. hoc dicit ut cōphendat etiā studiū theologie siue iuris canonici. & hi⁹ rō esse pōt: q̄ monachus suo claustro dz eē cōtentus: ut. 16. q. i. qui vere. & ei ꝓcipit̄ ut intra claustrū moret̄: ut ea. q. iuñ. nam mortuus dicit̄ eē mundo. Dicit tñ Jo. an. q̄ theologiā & decretales legere pñt: q̄ sunt scīe pietatis. 37. di. figs grāmaticā. Archi. Prelato. i. abbati vel alio qui tenet vicē abbatis q̄ ꝓprie dicit̄ suus ꝓlatus. Sed nūqd poterit eps dare talē lñiam eundi ad scholas: nō credo nisi interueniat lñia abbatis: ut hic ar. 12. q. i. nō dicatis. Jtē nūquid extēdēs penā istā ꝓhibit̄ ad abbatem multa inducit. archi. ad ꝓbandū q̄ cadat in penā: tandē dicit q̄ in lñia abbatis obtinēda noīe prelati videt̄ eps ꝓtineri: & tunc si abbas voluerit ire ad studia litteraꝝ ex̄ suū monasteriū: habebit ꝓsiliū ꝓuentus illius monasterij: & si visus fuerit: poterit lñiam ꝯpartiri. Sed obstare videtur illud relatiuū sui q̄ videt̄ respicere īmediatū prelatū ip̄ius monasterij: & sic nō ep̄m. Et ꝑm hoc pōt dici q̄ quāuis abbas malefaciat si vadat sine licentia epi ad q̄uis studia litteraꝝ: non tamē videt̄ ligari hac pena cōstitutionis cuz sit penal⁹: & restringi ꝓsueuit magis q̄ laxari: archi. Et q̄ ī fine dicit̄ q̄ de lñia epi videt̄ habere locū in monasterio nō exempto ab eius iurisdictione licentia: & tūc potest oīa sine quib⁹ in studio ꝓmode esse nō potest: qō dic ut notat̄. 2. q. 7. cū pastoris. Jo. an. Et dicit archi. q̄ si mutuū contrahit: tenebit̄ monasteriū vsq̄ ad probabilem modū: nisi actū fuisset q̄ alius ꝑ monacho sumptus inueniret ut propinquus vel alius. Si aūt obligaret libros vel res alias ꝑ scholari vl̄ alio non valet obligatio: q̄ monachus seruus ē mōnasterij. di. 54. multos. Jdē si fideiussit ꝑ aliq⁹ q̄. s. nō tenet̄: archi. hoꝝ. q̄. s. apostatauit dimittendo habitū vel accedit ad studia sine licentia Jo. an. ip̄o facto speciale est in religioso apostata. q̄ alias nō ē apostata excōicatus sed excommunicandus ꝑm qō notat Jo. an. & ber. 23. di. si quis clericus. Jo. an.

Contra religiosos qui dāt sacramentū eucharistie vel extreme vnctionis vel solēnizant matrimoniū sine licentia parochiani vel episcopi. Cap. 54.

r Eligiosi qui clericis aut laicis sacramentū vnctionis extreme vl̄ eucharistie ministrare vel matrimoniū solēnizare nō habita sup his parochialis presbyteri licentia speciali: aut quēcūq̄ excōicatū a canone ꝑterq̄ in casibus a iure expressis: vel ꝑ priuilegia sedis aplice ꝓcessis eisdē: vl̄ a sententijs ꝑ statuta ꝑuincialia aut synodalia promulgatis: seu ut vobis eoꝝ vtamur: si a culpa & pena absoluē quē cūq̄ ꝑsumpserint: excōis sñiam incurrāt ip̄o facto: a qua dūtaxat a sede aplica sunt absoluendi: et paulop⁹. Nullo religioso sup hoc exēptionis vl̄ priuilegio suffragante: & in fine. Sane religiosis illis quib⁹ ē a sede aplica ꝓcessum: ut familiarib⁹ suis domesticis aut paupib⁹ in hospitalib⁹ suis degentibus sacramenta possint eccl̄iastica ministrare: nullū ex ꝑmissis volumus quo ad hoc ꝑiudiciū generari: ex̄ de priui. c. religiosi ī cle. Religiosi. pau. Religiosi in sex casib⁹ sunt excōicati. & cū hic loq̄t̄ generalit̄ oēs religiosos ꝓhēdit etiā populū hītes: clericos aūt seculares nō ꝓhendit: etiā si ī his excederēt: Eucharistie. pau. nō dicit viatici. Uñ pz q̄ locus ē pene siue deb̄t̄ in morte siue deb̄t̄ in uita. Nō obstat. l. di. penitētes. in fi. qō intelligo ut in morte oīb⁹ deb̄t̄ viaticū ꝑ illos. s. qui hoc pñt: pñia aūt tpe necessitatis a quolibet sumi pōt. Queritur an hi⁹ de. habeat locū ī quibuscunq̄ religiosis: soluit lau. q̄ sic dū ñ sint religionis approbate. Jdē lapus alias non sunt: de reli. do. c. vno. Franc. de zab. Jtez comprehendit istud vocabulum religiosi. etiam nouitios ꝑm lapum. Utrum autem ꝓphē dātur hic religiosi conuersi vel moniales: sunt varie opi. pro & contra: et vtraq̄ potest sustineri. Lau. & pe. de ancha. de monialibus tenet q̄ non. lau. q̄ sic. Franc. de zab. Jtē dicit lapus q̄

.XXV.

religiosi ministrantes sacramēta nō solum clericis sed etiā regularibus sine licentia: ⁊ precipue alterius religionis incidnnt in banc penam: et hoc ē tutius q̄m. ſ. cōtrarium solennizare. Jo.an. i. solēniter bñdicere: ⁊ de hac bñdictiōe habet. 30.q.5.c.i. ⁊ quatuor sequētibus. Et dicit zen. q̄ in verbo solēnizare cōprehendit oīs solēnitas que obseruatur iuxta ritum regiōis: de spon.c.i fiue fiat solēnis benedictio siue dicatur missa specialis pro contrahentibus. Non habita. Jo an. Sed nūquid credet religiosus parochiano dicenti se habere talē licentiaz: videt q̄ sic p id qđ notat de peni.di.6.placuit. quia non est presumēdus immemor sue salutis.i.q.3.sancimus. Et pōit ipe pe. Jo.duas obstantias: ⁊ ipse soluit Parochialis. Jo.an.p hec quo ad sectares mercenarios ⁊ his sibi. intelligo pbyteꝝ ī cui pario inhabitāt: fac̄ qđ notat de peni.di.6. placuit de hoc scripsi de peni.⁊ remiſ.c.oīs.sup vbo sacerdotes. Et hosti.tractat ī ūma de paro.§.fi.v̄ gs intelligat parochian fm fran.dic q̄ statī cū quis vadit ad bītandū ī certa parochia intelligit ibi fieri parochianus nisi accesserit cā recreationis vel ob aliā cām tpalē statim reuersurus ad ꝓpriā prochiā: q̄ tūc secus. de sepul.c.bis q li.vj. Presbyteri. Jo.an.puto sufficere licētiam parochiani. q adhuc pbyter nō ē: q̄ ē ītra ānū vel dispēsatū ē cū ipo scōm formā decretal cuz ex eo.de elec.li.vj. vl ex parochiali collegio eo. ti.statuimus. videt etiā sufficere licētia vicarij gerentis curā p modū decretalis pdicte cum ex eo.puto etiā p factū a penis excusari illū q hoc fecit de auctoritate diocesani: fac̄ ad hoc ō peni. ⁊ remiſ.c.z.li.vj. Nā diocesanus ē parochialis eius: ⁊ hoc forti qñ vacat parochialis ecclesia. Sz qñ nō vacat añ factū cōsulo abstinere ⁊ ex licētia epi vel archipresbyteri ciuitatensis hoc mō fieri: lz ab alijs recipi possint. Pau. dic etiā q̄ lz hec vera sint scz q̄ sufficiat lñia pdictoꝝ: tutius ē a littera nō recedere. Et addit pau. hāc cōstitutionē locū nō habere ī illis qui pdcā sacramenta recipiūt a certa psona rōne cōsuetudinis ꝓuilegio vel alio quouis mō: supra de reli.do. q̄ cōtingit in fi. exēplū ex de sta.re. c. ne ī agro. §. sane. Hec pcedūt fm Fran. de zab. nisi aliud habeat cōsuetudo. Nā ut dicit pau. si certa eēt cōsuetudo a quib recipent hec sacramēta nō ē locus huic pene: de reli.do. q̄ cōtingit: q̄ cōfessio sacramentoꝝ tūc ñ cōpetit rōne parochie cuius fauore hoc videt statutū. Speciali. Pau. sufficit q̄ parochiano det lñia facta specificatione sacramenti: puta de eucharistia vel alio: lz nō exprimat nomē religiosi. Itē sufficit q̄ det religioso licētia facta specificatione sacramētoꝝ: lz parochiani nō exprimaūt: ar. de temp. or. c.i. Jo. an. etiā dicit q̄ credit p talē specificationē factā q̄ euitet pena. Et addit q̄ de sacramēto baptismi ⁊ penitētie nō intelligit pdcā pena: q̄ hic nō exprimunt. Idē pau. Ad canone. Jo.an. quotiēs cūq; archiepus vl sacerdos possit absoluere ō sen.exco.nup. de excōicatis a canone: an procedat quo ad oēs? soluit lau. q̄ sic siue sit religiosus eiusdē ordinis siue alteri siue sint clerici siue laici siue mulieres. Fran. de zab. Et telligūt lau. ⁊ lapus de excōicatione maiori nō de mīori absoluētes excōicatos p statuta legatoꝝ. tenet zen. q̄ incidūt. Si aūt religiosi absoluāt a sñia hoīs q̄ nō pōt nō hz locū pena: cū istud nō exp mat. Idē pau. ⁊ zen. ⁊ lau. Et ex hoc infert q̄ in excōicatis p sñiam pape nō ē loc buic cle. quod tenet lau. q̄ si voluisset de hoc intelligi expres fisset. Franc. de zab. Sententijs. Jo. an. puto q̄ oēm sñiam includat excōicatōis suspēsionis ⁊ interdicti: cui necessaria sit absolutō. Quēq̄. Jo. an. etiā religiosū vl sociū: nihil enī excipit q dic qōcūq; ō maio. ⁊ obe. Solite. Incurrāt. Que rūt hic Jo.an. ⁊ pau. qđ iuris de recipientibus absolutionē vel pdicta sacramenta an sint ligati eadē sñia rōne pticipationis? Et pau. quidē remittit ad id qđ dicit de consan. ⁊ af. eos. ibi aūt sic dicit in quodā simili casu: tūc pticipans crīoso ē excōicatus: si pticipat p latā. sñiam: ut in. c. si cōcubinec: sed hic nō pticipat p sed in actu ꝓ quo glo. vel dic q̄ licet pticipās ī crīe crīoso sit excōicatus: nō tn pticipās ī actu illo ꝓ quo ligatur alter. hec ibi. Jo.an. remittit ad id qđ dic de sen.exco.cōtingit.i. Idē Fran. de zab. ſ. q̄ illud qđ de pticipatione in crīe hz locuz qñ pticipat post actū dānatū nō in ipo actu. Querit idē scz Franc. de zab. vtr religiosus ignorās penam ō qua hic: ⁊ al's homo lancte vite si ministret eucharistiā sine licētia parochialis presbyteri non tn in cōtēptū ipius incidat in penā? ⁊ videtur q̄ sic: q̄ ignorantia iuris non excusat in regula ignorantia. li. vi. Contrariuz consului: dicit idem Fran. p hanc litterā in verbo ꝓsumpserint q̄ notant dolum ⁊ temeritatē ministrātis. sicut enim miles armate milicie excusat ab ignorantia iuris. C. de iu. ⁊ fac. igno. l. i. ita ⁊ hunc possum excusare: ⁊ hoc precipue in foro penitētiali in quo credendū ē asserenti hoc ignorasse: quādo tn ī hoc forte aliqui ōdicerent: q̄ eoipo est ꝓsūptio q̄ fecit contra hāc ele. tutius est q̄ petatur absolutio Utamur. Jo.an. pau. concordat: de hereti. accusa. §. illo. li. vj. papa tamē omnem delicti penam vere cōtriti dimittere pōt: fac̄ de conse. di. 4. c. baptismi. Uicē. ⁊ hāc concedit cruce signatis ī voto vltra marino: ut notat hosti. de hereti. ad liberandā: ⁊ in anno centenario: ut patet etiā in extrauaganti. Bonifa. habet antiquoꝝ concessum. Idem videt si consuetudine hoc obtineat ar. supra de reli. do. qui cōtingit. Etiā Jo. an. dicit q̄ hoc videtur scilicet de consuetudine Idem esse dicit: quia tamē ponit obstantiā ad istud de consuetudine ⁊ videtur ad aliam partem declinare: vel saltē dubiā relinqre. Aplica generali ꝓuilegio circa h. ſ. totū orbē respiciēs ol papa ꝓcedit spēale tn quo ad suā diocesim

concederet eps ex cā. quod dicit ut de reli. do. Dicit ēt lau. ⁊ allegat pe. de ancha. q̄ ꝑsbyt̄ parochialis q̄tūcūq; simplex cura sit ei ꝯmissa: in adiutoriū ipi⁹ cure poterit assumē sibi ad tpus ꝑsbyter quēcūq; religiosū vel aliū sine cuiuscq̄ superioris lr̄ia: q ipsū uuet forifitā in q̄dragesima ad audiendū subditos suos ī ꝯfessione ⁊ dādū eucharistiā ī pascha vl̄ missis celebrandis seu alijs ut hic: hec ille. Et dato q̄ mēdicātes audire ñ debeāt sine lr̄ia suoꝝ ꝓlatoꝝ: si audirent et mīstrarēt sacramēta cū lr̄iā hoꝝ: illi eēnt absoluti: nec ipsi excōicatōnē incurrerēt lz peccarēt: ex articulū nc̄itatis. ⁊c.

Cōtra religiosos retrabētes hoīes v̄bis a solutiōe decīaꝝ. Cap. 55.

Ulos etiam religio

sos q aliq̄ ut audiētes a decīaꝝ ecc̄lijs debitaꝝ solue retrabāt in sermonib⁹ suis vl̄ alibi ꝓferre ꝓsumūt excōis snīe subiacere decerni m⁹: illos religiosos q in sermonib⁹ vl̄ alibi ꝓferunt aliq̄ ut retrabāt a solutiōe decīaꝝ excōicat Jo. an. ⁊ pau. Mendicātes ⁊ nō mēdicātes concludit: clericos āt sec̄lares ñ ꝯprehēdit: nec laicos artat hac pena: ⁊ ꝯcor. j. de sen. ex. c. i. Retrabat. pau. ut hēat locū pena de q̄ seq̄t duo reg runt. Primū ut talia dicāt ut aliquos retrabāt a solutione decīaꝝ debitaꝝ ecc̄lijs quasi secus dicerēt alia intentione: vl̄ si ōbite nō eēnt ecclesijs sed alijs quocūq; mō. Scōm ē q̄ audiētes sint obligati ad solutionē decīaꝝ. vñ si talia ꝓferrēt audientibus nō obligatis cessat pena cōstitutionis.

Cōtra religiosos ñ seruātes īterdictū q̄ō seruat matrix ecc̄lia. Ca. 56.

Eligiosi oēs tam ex

empti q̄ nō exēpti cuiuscūq; ordīs ⁊ cōditionis existāt: cū viderīt vl̄ sciuerīt cathedrale vl̄ matricē loci ecc̄liam fuare interdictū qō cūq; positū auctoritate sedis aplice vl̄ ordinari oꝝ dñt ⁊ ipsi fuare ñ obstātib⁹ q̄buscūq; appellationib⁹ antea ēt ad eādē sedē vl̄ aliū vl̄ alios īteriectis ⁊ alijs obiectiōib⁹ q̄buscūq: aliogn ñ fuātes excōicationē incurrūt ipo fcō. Jdē ī interdictis ⁊ cessatiōib⁹ ⁊ diuīs īterdictis ꝑ ꝓuīcialiū ꝯciliorꝝ statuta vl̄ ipsoꝝ auctoritate volum⁹ obseruare. Jdē ī generalib⁹ cessatōnib⁹ a dīnis ciuitatū terraꝝ ⁊ alioꝝ locoꝝ q̄s aliq̄n ex ꝯsuetudīe vl̄ alias capla collegia vl̄ quēt⁹ sec̄larium ac regl̄ariū ecc̄liaꝝ sibi vēdicāt. Jdē ītelligim⁹ obfuādū ñ obstātib⁹ ꝓuilegijs ꝯcessis eis ꝯuentiōib⁹ statutis ⁊ ꝯsuetudinib⁹ q̄buslibz q̄ ꝯ ꝓmissa religionis ipis īnullo volum⁹ suffragari: ō sen. ex. ī cle. ex frequētib⁹. Ordinarijs. puta litterā aduerte: qz ut sit loc⁹ huic pene regrīt q̄ interdictū sit positū auc̄te pape: qō intelligo eē si fiat ꝑ ei⁹ delegatū. ō ꝓben. c. si aplice. li. vj vl̄ q̄ sit positū a iure cōi vl̄ ꝑ ordīariū vl̄ ꝯciliū ꝓuīciale vl̄ q̄ ꝑ ipm vl̄ p aliū ad quem ꝓspectet fiat cessatio a diuinis: p q̄ō videt q̄ hoc nō hēat locū ī īterdcō posito a singl̄ari ꝑsona q̄ hoc possit ex spēali ꝯsuetudine: cū talis ñ faciat aucte aplica nec sit ordinari⁹. Jdē videt ī īterdcō posito ꝑ ō legatū ordinarij: qz ñ videt tūc positū ꝑ ordinariū. Religiosi quicq̄. Jo. an. mēdicātes vl̄ non. Et p hoc ps q̄ clericos sec̄lares ñ fuātes interdictū vl̄ cessationē quā seruat matrix ecc̄lia ñ ligat hec ꝯstō. Matricē. Pau. i. baptismalē vel loci maiorē q̄ iō dicīt matrix. qz regenerat p baptismū: ⁊ sic cathedralis ꝑ baptismū ī ciuitate ⁊ matrix in alio loco q̄ ad hoc coopant ⁊ merito q̄ alias pena ñ haberet locū: nisi in interdictis ciuitatis. Nec curo vtr matrix ecc̄lia sit religiosis subiecta quo ad aliq̄ tpalia vl̄ spūalia vl̄ nō sit subiecta. s. q̄ si in loco nō ē aliq̄ cathedral⁹ vl̄ matrix ecc̄lia: qz forte ē in alio loco: vel ibi sūt plures equaliē suis prochianis baptisma ⁊ alia sacramēta mīstrātes: distinguēdū qz si oēs ille seruāt: loc⁹ ē huic pene. si vo aliq̄ seruāt aliq̄ nō: tūc ñ ē loc⁹ pene: sic̄ faceret si ī tali loco nō esset ecc̄lia religiosoꝝ. Dicīt aūt hic ecc̄lia cathedralis vel matrix ecc̄lia muroꝝ ābitu ꝓhebēs: ex quo si ī ecc̄lia celebrāt ꝯtinue ianuis aptis ⁊c. si ue p ꝓlatū siue p capitulū totū vl̄ pte siue per alios clericos ecc̄lie ñ ē loc⁹ ibi pene. Jdez Jo. an. Et addit pau. puto tñ q̄ si in matrice ecc̄lia celebrāt ab aliquib⁹ exneis inuitis ꝑlatis ⁊ capitulis q̄ nihilomin⁹ sit ibi loc⁹ pene. Jdē etiā dicit q̄ interdicta metropolitana ecc̄lia: ñ ītelligīt interdicta matrix ecc̄lia. Jdē si interdcā ꝓuincia vl̄ vna diocesis ī aliquib⁹ ciuitatib⁹ vel castris. matrix ecc̄lia fuat interdictū ī aliquibus. ī aliquib⁹ vo ñ. dicēdū q̄ ī locis ī q̄b⁹ fuat loc⁹ ē huic pene in alijs non. Sciuerūt. Jo. an. alio sē su q̄ ꝑ visū: de quo ꝑmisit ꝓbabiliter: ergo ignorantes talē obfuātiā ñ ligat ad penā. Jo. an. Uidet. pau. s. videnda ī cathedrali: ⁊ matrici ecclesia celebrare ianuis clausis: ⁊ voce submissa excōicatis ⁊ īterdictis exclusis. Obseruare. Jo. an. ar. a ꝺrio sensu cessat ibi illius argumentū: ꝺriū regrīt ī iure. vt scripsi de elec. c. publicato super vltīa glo. Jtē ꝺrioꝝ nō ē eadem disciplina: vbi mens ⁊ v̄ba resistūt: de v̄. sig. c. fi. Excessus clericoꝝ. matricis ecc̄lie nō dabit religiosis materiā deliquēdi. Intelligo aūt illā fuare q̄ñ absti net oīno. obstantib⁹ appellationib⁹. Jo. an. non dicit q̄ precedēs appellatio nō vitiet īterdictū ne corrigat. de appel. c. ad hec. Sz dicit q̄ q̄uis interdictū sit nullū ꝓpter precedentē appellatōnē vl̄ aliā cām: ex quo tñ matrix ecc̄lia illud seruat: religiosi violantes sūt excōicati. Subiacē. Jo. an. pau. Si snīa interdicti vē ligat: ⁊ matrix ecc̄lia illā nō seruat: religiosi nō fuantes non ligātur hac pena sed alijs que habent de excessi. prela. c. fi. ⁊ de priuile. c. auctoritate. li. vj.

.XXV.

Cōtra religiosos nō facientes cōsciam his qui confitentur eis de decimis cum certo mō. Cap. 57.

r Religiosi qui sciēter postposuerūt confitentibus cōscientiā facere de soluendis decimis ab officio p̄dicationis tādiu maneāt ipo facto suspensi: donec confitentibus ipsis: si hoc ipsum sibi dicēdi cōmode facultatē habuerit: conscīam fecerint: excommunicationis incursuri snīam ipso facto si p̄dicare p̄sumpserint: predicta negligentia ut p̄mittitur non purgata ad religiosos tñ monasteriorū vel eccl̄iarū decimas p̄cipientes nolumꝰ hoc extendi: extra de pe. cupientes in cle. Sciēter. Pau. Secus si ignozanter seu p oblitionem ⁊ hoc intellige si ipsi cōfessi a p̄latis eccl̄iarū fuerint requisiti sup hoc ut faciāt ꝓscīam sibi confitentibus de decimis dādis. Pau. ⁊ pe. ō ancha. Suspensi. Jo.an. Nota nouā spēm suspensiōis ut ibi ponit de multiplici specie suspēsionis. Cō mode. pau. ergo īcōmoditas excusat a p̄cepto. Ad idē. zz. q. z. faciet. Minoz tñ hic cōmoditas excusat. vnde nō tenent eos sequi: qui nō sunt ī loco vel si sunt: ⁊ hi non possunt sine magna vagatione: vel sine alia īcōmoditate: durāte ergo incōmoditate durabit suspensio donec de soluēdis decimis cōscīam fecerint: qua facta vel īcōmoditate supueniēte cessat suspensio. Negligentia. pau. Nota hic casum q̄ veniēs contra suspēsionē a certo officio excommunicatꝰ ē nō autez irregularis. Sed si postea celebrat post casum de cle. exco. postulasti. Percipientes. Jo.an. soliēnī nō p̄cipientes solēt in his delinquere. Dicendi. Jo.an. Nota cōtraria ꝓtrariis purgari de re. c. z. li. vi. Peccatū ergo tacēdi dicēdo purgatur. 43. di. sit rectoz. ⁊c.

Contra monachos ⁊ regulares qui nō habētes administrationē ꝓferūt se ad curias p̄cipū. Cap. 58.

b Decedicto perpetuo p̄cibemus ne monachi aut regulares administrationē aliquā nō habentes ad curias p̄ncipū absq; spēali platoꝝ suoꝝ licētia nō se conferant: q̄ si cōfere p̄sumpserint ut dānū aliq̄ inferāt suis p̄latis aut monasterio: excōis snīaz eos incurrere volumus ipso facto: p̄latis eorū districte nihilominus iniungentes: ut ipos a curiaꝝ p̄dictaꝝ accessu ⁊ alijs quibuslibet uagationibus ⁊ discursu diligēt cōpescere aut super hoc nō parentes eisdē seuere corrigere non obmittant: ex̄ de sta. mo. c. ne in agro. in cle. Canonici. de hac ergo p̄te nō dubitamus quī ligz monachos etiam non nigros. Jo.an. Nō habētes. Illos qui habent administrationem quādoq; p̄cipsarum administrationū cāis illic ire ꝓpoꝛtet quas p̄sequi possunt: licet nō sint perpetui de iudi. c. cū deputati. Jo.an. Curias p̄ncipuz Dic notat Jo.an. ⁊ ponit. iz. abusiones claustri secunduz huguitionē. ⁊. iz. abusiones seculi secūdum Lipzianum. ibi viō. Speciali. generalis ergo puta q̄ possit se quo voluerit abnītare nō sufficit. Jo.an. Ipso facto. ad hanc excommunicationē contrahendam duo videntur necessaria. s. q̄ intrauerit curiā: ⁊ q̄ causa dānificandi monasteriū vel p̄latū: licētiā haberet vel non haberet non puto ponderandū cum hoc nō repetatur: hinc est q̄ etiam de licētia p̄lati ītrās curiā si ad hoc intrat ligatus ē. Ex solo igit̄ exitu claustri ob hāc cām nō ligat̄. Itē ex'quo ītrauit ob hāc cāz lz dānū ñ ītulerit: siue qz ñ potuit siue qz penituit ligatꝰ ē: sil'e ō homicidio. c. p humani. li. vi.

Contra religiosos tenentes arma infra septa monasterij. Cap. 59.

p Refate quoqz sententie monachos. j. septa monasterij sine licentia abbatū suoꝝ arma tenentes decernimꝰ subiacere: ex̄ de sta. mo. c. ne in agro ī cle. monachos nō repetit ⁊ canonicos regulares: vnde videt̄ q̄ licet snīa excōis de qua supza dixerat arcentur ī cāu p̄cedenti: nō tñ ī isto: lz cū loquat̄ generaliē videt̄ oēs includere monachos albos ⁊ nigros etiā si vocēt̄ monachi ⁊ frēs. pau. Septa. i. claustura dicta a sepio. is: ut ē claustꝝ refectoriū vel dormitoriū: cetere officine ad vsuz monachoꝝ deputate. iz. q. i. necesse. Idē videt̄ de atrio. iz. q. i. nulla. ⁊ de horto ⁊ area positis iux̄ eccl̄iam: de cen. c. i. pau. infra p̄ ītra. Et ps p hoc q̄ ex̄ tenēs s. arma penā nō incurrit. arma ī cōi significatōe ꝓphendunt̄ tela: lz dicūt̄ arma stricte quibꝰ defendimur: tela qbus īpugnamꝰ. l. cornelia de homi. si p̄fodiēs. Sz ut ibi notat̄ armoꝝ appellatione ⁊ fustes ⁊ lapides ꝓphendūt̄: ⁊ omne qō arcu ⁊ manu mittit̄ nō tñ puto auctorē sic latissime intellexisse. Jo.an. pau. ō dicit q̄ armoruz appellatio significat nō solū scutos gladios ⁊ galeas: sed fustes ⁊ lapides: ⁊ q̄ telū appellatur id qō ab arcu ⁊ manu mittit̄: ⁊ sic videt̄ istud ītelligi de armis militaribus: nō clericoꝝ q̄ sunt lachryme. zz. q. fi. ⁊ addit. Sed numqd appellatio armoꝝ ita late sumit̄ hic? puto q̄ sic si teneātur ad vsum pugne: al's si in camera vel infra septa monachus habeat lapides ad aliū vsum vt' cultellū antiq̄tū ad coquinā vt' aliq̄ō simile nō credo q̄ sit ō mēte talia p̄hibere: al's sic. Quid enī si iux̄ fenestrā supza ianuā habeat aceruum lapidū ad īpugnādū vt' offendendū venientes? certe tunc includunt̄. Idem dico ō arcu ferreo ligneo ⁊ silibus: vñ oz uideri si ex forma modo ⁊ alijs circumstantijs ea teneat: ut arma offensibilia seu defensibilia aut alia utensilia. tales tñ coniecture non sunt necessarie in notoriis et maioribus armis: ut gladijs lanceis lozicis.

scutis balistis ⁊ sitibus. Pau. tenentes ꝑueniẽtes de foris ad claustrũ cũ armis nõ aĩo tenẽdi nec ꝛ ex delatione nõ videt ligari: qz verbũ tenentes intelligit cũ effectu. Jo. ⁊ pau. Sine licentia intelligo petita ⁊ obtenta. Pau.

Cõtra mendicantes religiosos capiẽtes loca ad habitandũ: vl dimittẽtes sine licentia pape. Cap. 60.

t Ransgressores cõ

stitutionis q religiosis mendicantibus domos ad habitandũ de nouo vel loca q̃cũq; recipe bucusq; mutare vl ea transferre in alios vsus: cuiusuis alienationis excõis sñie decernimus subiacere. Constitutionis. Jo. an. Cõstitutionis bonifa. que habet de excessi. ꝑla. ĩ. c. vno. li. vj. ibi dicit idem Jo. ĩ ꝓma glo. Talis cõstitutio hoc dicit q mẽdicãtes nõ ꝑñt acquirere noua loca ad habitandum vl antiqua alienare vl mutare absq; spẽali pape licentia: q de hac ꝓhibitione faciat mentionẽ: in acquirente tñ loca ꝑ beremita vita ducẽda cessat ꝓhibitio. Jdẽ ĩ regula q̃ incipit. Mẽdicantes. hi dicunt mendicãtes qb⁹ victũ tribuit incerta mendicitas: ⁊ qui redditus aut possessiones ex regula vl ꝯstitutionib⁹ habere non ꝑñt: supza de reli. do. c. vno quo ad casum decẽ.

In oĩbus mendicantib⁹ idẽ ius. Dicit pau. q si domus corruat: cui⁹ tñ soluz ꝯtinue remanet in dñio ipoz mendicantiũ licet de nouo reedificare nõ incurrit excõicationem Secus autẽ si locus etiã non diruptus desierit cẽ de ipoz dominio ⁊ habitatione: ⁊ postea nouo iure illud acquirãt: qz tũc incurrit. Et nota q eccl̃ias ozatozia ⁊ alia edificia fratres predicatozes ꝛ sibus suis ꝑñt cõstruere ⁊ edificare ĩ locis. s. eis cõcessis. ⁊ q tam ꝑlati q̃z edificantes ⁊ construentes excõis sñiam incurrere nõ ꝑñt Alexander. Jtẽ nulli de ozdinib⁹ pauptatis licz ozatoziũ vel eccl̃iam ꝯstruere seu constructã recipere iuẍ eccl̃ias ꝑdicatoz ⁊ ozatozia eoz ĩfra spaciũ centũ quadraginta annoz. ⁊ si sec⁹ factũ fuerit dirimat. Clemens qz plerisq;. Jtẽ fratres ꝑdicatozes ĩ mutatione locoz ꝑñt seccũ deferre omnẽ edificioz materiã: exceptis eccl̃isis dedicatis: libzos calices paramẽta ⁊ alia bona ⁊ edificia relicta cũ solo ⁊ alijs ꝑter eccl̃ias vendere ⁊ preciũ in eoz vtilitates ꝯuerte re: nõ obstante quozũcũq; ꝑlatoz ꝯtradictione. Boni. vtute

Contra religiosos fauẽtes beghinas in statu illo reꝓbo. Cap. 61.

f Acro approbante

cõcilio pretuo ꝓhibendũ ducimus ⁊ a dei eccl̃ia penit⁹ abolendũ eisdẽ: ⁊ aliis mulieribus quibuscũq; sub pena excõis: quã ꝯriũ facientes incurrere volumus ipo facto iniungentes expresse: ne statum hi⁹ dudum forte ab ipis assumptum quoquo modo sectentur vlterius: vl ipsum aliquatenus ꝺ nouo assumant: predictis vero religiosis per quos eedem mulieres in hi⁹ statu foueri beghinali ad ipsum suscipiendũ duci dicuntur sub simili excõis pena: quã eo ipo si secus egerint: se nouerint incursuros: districtius inhibemus: ne mulieres aliquas ꝑdictũ statum assumptũ sectantes vel ꝺ nouo assumẽtes quo quo modo admittant: ꝑbentes sup hoc auxiliũ consilium vel fauoꝛẽ: de reli. do. c. i. in cle. videt q hec constitutio sozores minoz̃ que dicũtur tertij ozdinis nõ includat: cũ ille ꝓmittant obedientiã ⁊ habeãt regulã nõ ꝓꝓie quo ad tria substãtialia: sed quendã modũ viuẽdi ꝑ sedem apostolicã approbatũ: qõ mihi ꝯstat: ⁊ fac̃. j. de sen. excõ. c. cũ ex eo. Secũdus ozdo. s. minoz̃ ẽ sozoz̃ sancte clare q̃ ꝓfitent̃ substãtialia: sz differũt a ꝓmo: qz hñt ꝓꝓriũ in cõi: qõ non hz ozdo fratruz minoz̃. Jo. an. De aũt beghine q̃ hic reꝓbant̃ nec obediẽtiã ꝓmittũt nec regulã aliquã approbatã ꝓfitẽt̃: ⁊ opiniones catholice fidei ꝯrarias introducũt: ut ꝺ cit̃ supza in tex. dicte cle. Sed nec etiã sozozes de pñia beati dominici includit hec ꝯstitutio: cũ ille ꝓmittant obedientiam ⁊ regulã habeãt a sede aplica approbatã: qõ mihi ꝯstat. Jtẽ hic nõ ꝓhibentur mulieres fideles q̃ ꝓmissa ꝓtinẽtia vel nõ ꝓmissa pñiam agere volũt: et in humilitatis spũ dño deseruire: vt dicit̃ in fi. huius cle. Franc. de zab. in lectura sup ꝓma clemen. querit an qõlibet eoz q̃ hic numerant̃ videlicz ꝓmissio obedientie vel renũciatio ꝓpꝛioz aut ꝓfessio regule approbate sufficiat ad hoc ut beghiñ. non tenerent̃: ⁊ dicit q nõ quãtũ ad ꝑma duo etiaz si religiose nisi ꝓfiteant̃ regulã a sede apostolica approbatã: de vo. c. vnico. li. vj. Si tñ hñt regulã vel vitã ꝑ papã approbatã: hoc sufficeret etiã sine renunciatione ꝓpꝛii: ut de sozozibus tertij ozdinis minoz̃is. Dicit glo. quã hic habes supza. ⁊ idẽ pau. qui allegat exuagantẽ. Jo. xxij. sancta romana. Et hãc habes. j. ⁊ dicit idẽ q religiosi ꝑticipãtes cũ talib⁹ beghinis etiã non incr̃ie sunt excõicati ꝑm pau. Sed lau. zen. ⁊ matheus intelligũt de ꝑticipãte in cr̃ie ⁊ criminosis. i. de fouentibus eas ĩ beghinatu vel inducẽtibus ad hoc suscipiendũ. Et quãuis huic excõmunicationi esset locus per. c. nuper. etiaz si hic nõ exꝑmeret̃: tñ iõ hic exꝑressit de excommunicatione: quia solet plus timeri. ⁊c. zz. di. q̃ q̃ q̃. vel saluando prioꝛem intellectum: dic ꝓ eo q littera dicit vllo modo: etiam si fauoꝛ nõ ꝑstet̃ directe sed indirecte: adhuc ẽ locus huic pene. qõ sec⁹ eẽt in. c. nup. ⁊ sic dicemus q eoip̃o q religiosi easdem admittunt ad aliquã cõmuniones tolerando eas: in hoc statu dicuntur fauere et si non dent fauoꝛem directe: ⁊ sic incidunt ĩ excommunicationẽ: laici vero participantes cũ talib⁹ ĩ cr̃ie cr̃ioso nõ ẽ dubiũ q ĩcidũt p. c. nuper

.XXV.

Sed ꝑticipãtes alio modo vl̃ fauẽtes ĩdirecte nõ icidũt ꝑ ar.a ꝓfs:qz cleñ. loquit̃ ō religiosis:lau.ꝛ zen.ꝛ dicit idem zen.de episcopo.

Cõtra fratres mĩozes si admittãt ad diuina tẽ pozẽ interdicti illos de tertio ozdine eoꝝ.c.6z.

O Jstrictius inhibe

mꝰ fratribꝰ mĩozibꝰ vt ō cetero aliquẽ vl̃ aliquã ex fratribꝰ vel sozozibꝰ ō ꝛtio ozdine quẽ beatꝰ frãciscꝰ ĩstituit:ꝛ ẽt si sup hoc bi vl̃ illi ꝓuilegijs qbuscũqz muniti extiterĩt ad diuina ĩ suis ecclijs vl̃ quoquo tpe ĩterdicti quoquo mõ admittant: qō si fecerĩt excõicatõis sñie eo ipo se nouerint subiacere:de sen.exco.cũ ex eo.ĩ cle. Minozibꝰ.alios vō non ligat hec ꝓstō. Jo.an. Di vl̃ illi.bi frẽs mĩozes vel illi.s.frẽs ꝛ sozozes ẽtij ozdis. Et ẽ mirabile:qz ĩ eo cãu ĩ alijs eccle/ siis recipi pñt si ꝓuilegiũ ẽ generale. Jo.an. Su is ecclijs. ꝑ hoc vbũ qō etiaz supza ꝓmisit :dico qꝫ si in aliẽis ecclis hoc facerẽt:cessat hec pena posset tñ hic locũ habẽ alia pẽa excõis. Jo.an. Admittãt nisi iḡtũ illis ꝛ alijs ꝓmittit̃ ꝑm .c.si. eo.ti.li.vi. Jo.an. Subiacere.ab hac sñia nõ pñt absolui nisi ꝑ romanuz põtificẽ vl̃ satisfactõe ꝓ/ missa ꝑ locoꝝ ẽpos ut dicit̃ in si.illius cle. Que ritur a doc. vtrũ isti ō tertio ozdine.b.fran.gau deant clericali ꝓiuilegio de quo.i7.q.7.si quis suadente.vel sozi:de quo.ij.q.i.c.i. Et Jo.cal.in quodã suo cõsilio tenet qꝫ nullo eoꝝ gaudent. ar iz.q.i.duo. Nõ. n. sunt clerici nec religiosi.i. religati religioni stricte sumpto vocabulo.i. ob ligati ad tria vota. Uñ secũdũ fran.de zab.con/ trahere possunt matrimoniũ ꝛ vti ꝛtracto ergo cẽ. Jdẽ tenet lau.zen vero ꝛ guido tenẽt qꝫ gau dẽt ꝓuilegio ꝓsonali.s.qꝫ inijciẽs manꝰ violẽtas in eos ẽ excõicatꝰ:qz sunt ꝓsone ecclĩastice. la/ pus ꝛ bar. ꝓius dicũt qꝫ gaudẽt tali ꝓiuilegio sozi seu reali.i.qꝫ non debẽt ꝛueniri sub iudice seculari nec cuz laicis soluere collectas. Dic̃ tñ idẽ bar.istud vltimũ pusij nõ seruari: qz ꝛueni unt̃ sub iudice seculari:allegãt ista pe.de ancha. ꝛ fran.de zab.sup hac cle. cũ aũt fratres ꝛ sozo/ res tertij ozdinis beati dominici habeãt regu/ lã appzobatã secũdũ illũ modũ viuendi ab ec/ clesia qz per bonifa.sicut ꝛ isti:ĩmo in hoc sunt magis illis ꝓuilegiati:qz tpe interdicti admitti possunt ad diuina fratrũ venire nõ video:qua/ re non debent gaudere simili ꝓuilegio sicut illi.

Contra oẽs vtriusqꝫ sexꝰ qui pactũ fecerint vel ꝓmiserint aliquid in curia ꝑ aliq̃ gratia vl̃ iustitia obtinẽda. Cap.63.

e Xcõmunicamus ꝛ

anathematizamus ex pte dei omnipotẽ tis patris ꝛ filii ꝛ spũs sancti auctozitate quoqꝫ apl̃oꝝ petri ꝛ pauli ꝛ nostra oẽs clericos ꝛ re ligiosos ꝛ laicos vtriusqꝫ sexus siue sint familia res curie siue alie vndecũqꝫ:qui aliqō pactũ fe cerint seu aliqō magnũ vel puũ pzomiserint vl̃ ꝓmissionẽ receperĩt:aut ex pacto seu pzomissi/ one occulta vel manifesta sub generalibꝰ ꝛ ple narie nõ expzesse siue sub specialibꝰ ꝛ expzesse apertis verbis quicquid dederint aut receperĩt magnũ vel puũ vel ꝓmissionẽ de quacunqꝫ re vel vtilitate ꝓpter hoc ꝛsequẽdã fecerũt:vl̃ re/ ceperint ꝑ aliqua iustitia siue gratia ꝑ se vl̃ ꝑ alio ĩ causis iudicijs seu alijs ꝑ litteris apl̃icis ꝛ quibuscũqꝫ modis apud sedẽ apl̃icam obti/ nenda:ꝛ hãc sñiam ad ꝓmittẽtes ꝛ acceptãtes dãtes ꝛ accipientes duxim⁹ extendendã. Decer nimus etiã ut nullus hãc incurrẽs sñiaz excõis ꝑ põdictis vel aliquo põdictoꝝ absqꝫ speciali mã dato nostro absolutionis bñficiũ valeat obtinẽ nisi forte ad nos accessum habere nõ posset in mortis articulo ꝛstitutus:nec etiã ad absolutio nis gratiã admittatur:nisi ꝓius qō dederit vel receperit:integralit̃ paupibꝰ largiat̃:iusticiã vō sue gratiã sic obtentã nullus ꝓsus eẽ momẽ/ ti volumus:eãqꝫ carere statuimus effectu ꝛ ro/ bore firmitatis. Sed ꝛ si sciẽter vtentes illis si mili sñia excõis astringimus :ꝛ reseruantes no bis absolutionẽ eoꝝ cũ ꝓmissis :in oĩbus ad pe nas similes obligam⁹. Jo.an.in lectura super.c. nemo.de simo. Jstã allegat sic dicẽs:bodie qui recipit vel facit ꝓmissionẽ de aliqua re recipiẽ da ꝑ gratia impetranda vel iusticia ꝛsequẽda in curia romana est excommunicatus ipo iure ꝑ extrauagantẽ bonifacij que incipit excõicam⁹ Jtẽ in li.qui dicit̃ directoziũ iuris allegat̃ ꝛ po nit̃ excõicatio hi⁹ extrauagãtis. Anto. de bu. al legat ꝛ dic̃ eã durare. Sed Jo.de lig. in lec.sup dcõ.c.nemo de simonia dicit �palm Jo.cal. fuisse hãc extrauagãtẽ reuocatã. Pe.de pa.i.4. dic̃ qꝫ di cit̃ fuisse istã extrauagantẽ bonifacij reuocatã per clementẽ.v.qō autem horum verius sit nescio.

Cõtra exhumãtes coꝛpa defũctoꝝ. Cap.64.

m Andatur ut nullus

cuiuscũqꝫ defũcti coꝛpꝰ exueterare vl̃ i fruſtra ꝛcidẽ seu decoq̃re vl̃ incidẽ aut ossa de carnibꝰ euellẽ ꝓsumat:ut ossa eiꝰ ad ptes alias ō ferãt̃:qḡtũcũqꝫ defũctꝰ ibi eligẽt sepulturã:ſz aut simplr aut ad tps vbi ōcesserit vl̃ illi vicino lo co nec̃arie sepulture tradat̃:ita qꝫ ōmũ ĩcinera to coꝛpe tẽ ad locũ vbi sepultura elegerit ōpoꝛ tet̃ ꝛ sepeliat̃ ĩ eis. figs aũt ẽt si pōtificali digni/ tate ꝓfulgeat ꝛfecerit ipo fcō ẽ excõicatꝰ: cuius absolo refuat̃ pape nisi in mortis articulo:hoc ĩ q̃dã ōcre. Bonifa.ij.q̃ ĩcipit ōtestãdũ auditu a pitis qꝫ figs ĩcideret coꝛpꝰ defũcti ad supstitio/ nẽ faciẽdũ.q̃zuis grauꝫ peccaret q̃ si facerz hoc ob transferẽdũ ꝓpt̃ sepulchꝝ nõ tñ incideret in sñiam:quia pene nõ sunt extendende vltra ꝓ/ prios casus:de pe.di.i.pene.

Contra simoniacos in ordinibus vel beneficijs.Cap.65.

m Multe cõtra simoniacam prauitatẽ sunt cõstitutiones quibus morbus ille nõ potuit exstirpari: volentes de cetero ut possumus ꝓuidere sacro approbãte cõcilio declaramus ꝙ ordinati simoniace ab executione suoꝝ ordinũ sint eoipso suspẽsi. Electiones autem postulationes confirmationes ꝛ queuis prouisiones simoniace ecclĩarum monasteriorꝝ ꝛ dignitatũ personatuum officiorũ ꝛ beneficiorꝝ quorũcũqꝫ deinceps facte nulle sint ipso iure:nullumqꝫ per illas ius cuicunqꝫ acquiratur:nec promoti confirmati ac prouisi faciũt fructus suos:sed ad illorum restitutionẽ tanqꝫ inique.teneãtur ablatorꝝ pcipiẽtes.statuẽtes insuper ꝙ dantes ꝛ recipientes ipso facto sentẽtiã excõicationis incurrãt:etiã si pontificali aut cardinalatus prefulgeãt dignitate. Martinus. v.ĩ concilio. cõstãtiensi.

Contra non reuelantem simoniã quã nouit. Cap.66.

f Statuimus et precipimus vt omnes cuiuscunqꝫ status conditionis preeminentie vel dignitatis existant:q sciũt aliquẽ ꝓmisisse simoniã ĩfra duos dies naturales postqꝫ ad sui noticiã deductũ extiterit: si presens fuerit in romana curia:nobis vel apostolice sedi camerario suo aut vices gerenti: et tunc in vnius vel duorꝝ testium pñtia reuelare sub eisdẽ excõis suspensionis aliisqꝫ censuris et penis quibus ut preferꝫ ipm auctorẽ simonie eẽ volumus innodatũ:quas dictus nõ reuelãs ut predicit seu tegens simoniã tanqꝫ eiusdem fautor sceleris incurrat ipso facto: cuius absolutionem nobis ꝛ successoribus nostris specialiter reseruamus.Decernentes ex nũc irritũ ꝛ inane si secus sup bis a quoqꝫ quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attẽtari.Martinꝰ v.in predicta extrauaganti que vacat.

Contra dantes vel recipientes aliquid pro ingressu monasterij.cap.67.

n Niuersis et singulis abbatibus prioribus decanis prepositis ꝛ magistris necnon abbatissis prioryssis et alijs prelatis quouis nomine nuncupentur:ꝛ eorum officialibus inhibemus vt a psonis tam maribꝰ qꝫ mulieribus religionẽ ingredi volentibus eorum ecclesias monasteria prioratus domos seu loca in earundẽ personarꝝ receptionẽ aut añ vl post nulla quecũqꝫ pastus prandia siue cenas pecunias iocalia aut res alias etiam ad ecclĩasticũ ẽqꝫ vsum pium deputata seu deputãda de cetero directe vel ĩdirecte petere vel exigere quouis modo presumãt:sed eas potius cũ oĩda charitate recipiãt ac in victu ꝛ vestitu sicut alias psonas ecclesiarum suarum monasteriorum pri oratuum domorũ aliorũqꝫ locorũ sincera charitate pertractent:illa dũtaxat que ipe persone ingrediẽtes pure ac spõte ꝛ plena libertate oĩqꝫ pactione cessante dare vel offerre ecclesijs prioratibus monasteriorũ domibus vl locis hiꝰ voluerit cũ gratiarꝝ actione licite reputari.Nos.n eos qui secus egerint si singulares psone sint tãdantes ẽqꝫ recipientes hiꝰ excõis vinculo ĩnodamus.Si vero capitula seu ꝯuentꝰ fuerint suspensionis sententijs eo facto decernimus subiacẽ: a quibus preter ẽqꝫ ĩ mortis articulo absolui nequeant absqꝫ sedis apostolice licentia speciali. Urbanus.v.in extrauaganti que ĩcipit sane seu ne in vinea:audiui a fide dignis:ꝙ martinꝰ iste v.habuit dicere ꝙ nolebat ꝙ incurrerẽt moniales ꝓ hiꝰ datꝫ que fiunt pro ingressu monasteriorum censuram aliquã ecclesiasticam ꝛ precipue excommunicationis.

Contra impugnantes litteras pape añ suam coronationem.Cap.68.

q Quicũqꝫ impugnat litteras electi in papam aut etiã anteqꝫ coronetur:cum per ipam electionem canonice factam sibi ius sit acquisitum papatus:ꝛ ex ipsa electione canonica confirmatur:exercere possit officium suuꝫ ante coronationẽ:ut.xx.di. i noĩe domini:talis ipo facto est excoĩcatus:ut ĩ extrauagãti benedicti.xi.que incipit:non qꝫ nõnulli.

Excõicantur glosantes seu exponentes ĩ scholis aliter ẽqꝫ littera dicat.Cap.69.

g Glosantes seu exponentes in scholis aliter ẽqꝫ littera dicat clementinam illam exiui de paradiso.vbi exponitur regula beati francisci sunt excommunicati per quandã extrauagantẽ nicolai:vñ illa clemã sola reperitur inglosata :sed illa extrauagãs fuit suspensa quo ad illã excommunicationem per aliam extrauagantẽ.Jo.xxij.cuius suspensionem vidi:ꝛ hoc etiam dicit fran.de zab.

Contra ingredientes monasteria monialiũ predicatorꝝ ꝛ minorꝝ in cãu non concesso.Cap.70.

i Ntrãtes monasteria monialiũ ordinis predicatorũ siue seculares siue persone ecclĩastice sint in cãu nõ concesso a constitutionibus earum vel sine licẽtia magistri ordinis aut alteriꝰ ab ipo magistro

.XXV.

habēte ſuper hoc poteſtatē:ſūt ipo facto excōi/cati:a qua nō poſſūt abſolui ꝑterq̄ in articulo mortis:niſi a papa vel magiſtro ordinis vel ab alio hñte ſup hoc ſpēalē auctoritatē ab aliquo ꝑdictor:t iſta ſnīa ē lata etiā p papā in bulla or/dinis quā vidi. Intrantes monaſteria ſēe clare ſeu mōialiū ordinis minor in caſibus nō cōceſ/ſis in regula ipor vl̄ ſine licētia eor q dare pñt ſūt ipſo facto excōicati:t pape abſolutō reſerua/tur ſiue generali ipius ordinis. Nota tñ q in lo/cis ubi tales ſnīe nūq̄ vl̄ q̄ſi nūq̄ ſūt ꝓmulgate ſiquis intraret talia monaſteria neſciēs talē ſē/tentiā t nō cā malefaciēdi: puto q ñ ītcideret in ſnīam cū ignorātia q̄ſi inuīcibili laboret:et hoc poteſt trahi ex dictis Anto. de but. ſupra excōi/camus t dictis Tho. Sed ſi intrat laic⁹ vl̄ alia perſona ad malefaciēdū:tūc q̄uis ignoraret ſē/tentiā t ēt haberet iuſtā cām ignorātie:nō excu/ſat ſm Pe. de pau. Quicunq̄ libellos famo/ſos in vulgari vl̄ litterali ſermone nec nō cātile/nas vl̄ rythmos edere vl̄ detinere vl̄ publica/re preſumūt īfamiā t detractionem ſtatus or/dinis fratrū ꝑdicatorum t minorū ſūt excōicati: a qua excōicatōne nō pñt abſolui niſi perſonali/ter ſedi apoſtolice ſe ꝓſentēt. Alexander in ꝑui legio ex alto:t in alio nō ſine multa. quicūq̄ ꝑ/dicare docere vl̄ defēſare ꝓſumunt:q ꝑdicato/res vl̄ minores nō ſint in ſtatu perfectionis t q nō liceat eis ō elemoſynis viuere:t q nō liceat eis ꝑdicare vl̄ cōfeſſiōes audire ō ſnīa ſūmi pō/tific⁹.alior ꝓlator ꝛfezior t rector eccl̄iar aut ſacerdotū parochialiū cōſenſu minime regſito ſunt excōicati:a qua ſententia nō poſſūt abſolui niſi perſonaliter ſedi apoſtolice ſe ꝓſētēt. Alex/ander vbi ſupra:quicūq̄ ꝑſumūt in loca noſtra violētiam damnabilē exercere eo ipo ſētentiaꝫ excōicatōis incurrūt: a q̄ abſolui neq̄ant niſi p ſedē apoſtolicā vl̄ p ꝓſeruatores noſtro ordini deputatos. Clemēs in quibuſdā locis t in alto: quicunq̄ in monaſterio vl̄ eccl̄iis ſuis detinēt apoſtatas ordinis ꝑdicatorum:niſi eos eiecerīt poſtq̄ eis p fratres noſtros ne eos detineāt fu/erit denunciatū:ſūt excōicati. Bonifa. in ꝑuile/gio virtute. Itē fratres minores qui ꝑſumūt re/cipere fratres ordinis ꝑdicatorum ꝓfeſſos ſine licētia ſūmi pōtificis faciente exꝑſſā de indulto bi⁹ mētionē vl̄ niſi prius ſuor prior ſnīa fuerit petita t obtēta ſint excōicati. Clemēs admino/res:quo nos idē de heremitanis: Alexander ad heremitas: veſtrā. Item magiſtri rectores arti/ſtar et ſcholares ſtudij pariſien. qui publice vl̄ occulte fratres ꝑdicatores vl̄ minores a ꝛſortio vniuerſitatis piſien. excludere moliunt: ſūt ipo facto excōicati:a qua excōicatōe abſolui neque/unt:niſi ꝓſonalit̄ ſedi apoſtlice ſe ꝓſētēt. Alexan/der ex alto.

Contra mēdicantes tranſeuntes ad ordinē mo/nachalem ſine licentia pape.c.71.

n **Ullus religioſus** de/ordinibus mēdicantiū quozūcunq̄ cuiuſ/cunq̄ ſtatus ordinis cōditionis aut religiōis ex iſtat:qnocūq̄ t qualitercūq̄ poſſit vel debeat virtute cuiuſcūq̄ licētie ac īdulti apoſtolici ſeu penitētiarij pape legator t nuncior ſedis ꝓ/dicte curā gerentis vel alia quauis auctoritate hactenus etiā per bullas apoſtolicas facultatiꝫ quozūuis auctoritate tam legator q̄ꝫ nunciozū ſedis prefate necnō et penitentiarie hi⁹ ꝓ tēpo/re curā gerentis q̄ꝫ alior quozūcūq̄ ſub quauiſ poteſtate aut auctoritate:maxīe de tranſferen/dis fratribus aut aliquibus preſertim ordinum mendicantiū profeſſoribus: in genere vl̄ ſpecie ab ordinibus hi⁹ mēdicantiū ad monaſticos or/dines ſub quacūq̄ verbor cōceptione appare/ant admitti ſeu recipi per aliquos etiā ſuperio/res ordinis ſeu mōaſterij aut loci monaſtici:ſeu alias in monachum vel fratrem alicuius ex or/dinibus monaſticis tam ſancti benedicti q̄ꝫ ci/ſterſienſis camelduleñ. vallis vmbroſe canoni/corū regulariū ſancti auguſtini vel alijs exꝑſſis t nō expreſſis ordine cartuſienſi dūtaxat exce/pto ſub pena excōicationis in quā tā recipiētes q̄ꝫ recepti ipo facto incurrāt:t a tali excōmuni/catione nō pñt abſolui citra ſedē apoſtolicā pre/terq̄ in mortis articulo:t nihilominus aliter fa/cta non tenent:t nullius exiſtūt efficacie vl̄ mo/menti. Exc̄ōcilio cōſtantienſi ſub martino.v.

Proceſſus annualis qui fit annuatim in cu/ria in cena domini contra multa genera homi/num:ut patet.c.72.

m **Artinus epiſcopus** ſeruus ſeruor dei Ad perpetuā rei me/moriā excōicam⁹ t anathematizamus ex parte dei omnipotentis patris t filij t ſpiritus ſancti. Auctoritate quoq̄ beator petri t pauli apl̄oz eius ac noſtra oēs hereticos gazaros paterenos pauperes de lugdu. arnaldiſtas eperoniſtas paſ/ſaginos u eccleſiſtas viſiſtas fraticellos t quoſli/bz alios hereticos quocūq̄ noīe cēſeant: ac oēs fautores receptatores t defenſores eorundem.

Item excōicamus t anathematizam⁹ omnes qui in terris ſuis pedagia noua ꝓponunt. Itē ex/cōicamus t anathematizamus omnes falſarios bulle ſiue litterar aplicar ſupplicationū gratiā t iuſticiā cōtinētiū p ſummū pōtificē vel vicecā/cellarium ſeu gerentes officium vel vices can/cellarij ſancte romane eccleſie de mādato eiuſ/dem ſummi pontificis aut gerentis officium ꝑ/dictorum ſignantes ſupplicationes eaſdem.

Itē excōicamus t anathematizamus piratas t illos qui equos arma ferrum lignamina et alia prohibita deferunt ſaracenis:quibus xp̄ianos ī/pugnant. Item excōicamus t anathematizam⁹

impediẽtes seu ĩuadentes victualia seu alia ad vsũ romane curie necessaria adducẽtes: vel ne ad curiã ipaz adducãt vl deferãt. Impediẽtes seu pturbãtes ꝛ q talia faciũt vl defẽdũt cuiuscũqz fuerit ordinis ꝑeminẽtie cõditõis ꝛ status etiã si pontificali regali aut q̃uis alia ecclĩastica vl mũdana fulgeãt dignitate. Jtẽ excõicam⁹ et anathematizam⁹ oẽs illos q ad sedẽ apostolicã veniẽtes ꝛ recedẽtes ab eadẽ: necñ illos q ĩuris ditõnẽ ordinariã vl delegatã aliquã nõ hñtes in eadẽ curia morãtes temeritate ꝓpria capiũt spoliãt ꝛ detinẽt: aut ex ꝓposito deliberato vbe rare mutilare vl ĩterficere presũant: ꝛ q talia fieri faciãt seu mãdãt. Jtẽ excõicam⁹ seu anathe matizam⁹ oẽs et singulos cuiuscũqz stat⁹ grad⁹ ꝑeminẽtie aut ordinis existãt: etiã si põtificali regali reginali aut q̃uis alia ecclĩastica vl mun dana ꝓfulgeãt dignitate: cõtra formã ꝛ effectuz sẽtẽtie generalis cõstãtiẽsis cõcilii p quã dãnat pie memorie petr⁹ de luna: q olim bñdict⁹ .xiij⁹. a ñ nullis in ei⁹ absẽtia indicat⁹ scismatic⁹ ꝛ hereti cus: ꝛ ab hac ecclĩa dei ꝑcisus oĩqz iure qõ ĩ pa patu habere ꝓtẽdebat oĩqz dignitate ꝛ honore ecclĩastico ꝓuat⁹ fuit: ac p⁹ et cõtra inhibtõem eiusdẽ cõcilij: ꝛ hi⁹ sñia a dicti pẽ obitu ifidelitate ꝛ errore ipius petri nũc psistendo aut alias quomõlibet credẽtes aut fauentes publice vel occulte: ac etiã scismaticos ꝛ diuturnũ in eodez cõcilio: ꝛ apud vniuersalez ecclĩa ꝓ ratibabi⁹tione generalis senẽsis cõcilij dicte sñie ꝛ ꝯtinuatõnẽ ꝓcessuũ desup habitozũ sublatis et extinctis cõtinuare conãtes: necnõ oẽs ꝛ singulos ĩ vitiũ eiusdẽ petri succedẽtes eoꝝqz receptores vl receptatões cui⁹cũqz stat⁹ nobilitatis excellẽtie vl cõditõnis existãt: etiã si põtificali regali reginali aut q̃uis alia ecclĩastica vl singulari sint prediti dignitate: ac cõsẽtiẽtes et prestãtes eisdem ĩ ꝑmisso errore quomõcũqz ꝛ qualitercũqz auxiliũ ꝯsiliũ vl fauorẽ: eos etiã q scienter p oẽs terras ꝛ loca eoꝝ ditioni subiecta prefatis scismaticis ꝛ ꝑcipue in castro pãstole et tyres diocesis exñtibus. Jtez illos ẽt q ipis clefistis ꝛ vsistis q̃ cũqz victualia aut ꝑsidia publice vl occulte p se vl p suos subditos afferri faciãt vl ꝓmittãt paribus excõis ꝛ anathematizationis viculis innodam⁹: iposqz oẽs ꝛ singulos declaram⁹ ꝯtinuatozes vl fautozes scismaticoꝝ vl hereticoꝝ atqz oĩ beneficio dignitate et honore ecclĩastico ac mũdano denũciam⁹ fuisse ꝛ eẽ priuatos. Jtẽ excõicamus ꝛ anathematizam⁹ oẽs illos q per se vel per aliũ seu quascũqz psonas ecclĩasticas vl seculares ad romanã curiã sup eaꝝ causis et negocijs recurrentes: illaque in eadẽ curia prosequẽtes aut procuratozes negociozꝝ gestozes ad uocatos vl ꝓmotozes ipsoꝝ vel etiã auditozes seu iudices super dictis causis seu negocijs ꝯputatos occasiõe causaꝝ seu negociozꝝ huiusmodi verberãt mutilãt vl occidũt: aut bonis spoliant cuiuscũqz ꝑeminẽtie dignitatis ordinis cõditõnis aut status fuerint: etiã si põtificali regali reginali vl q̃uis alia prefulgeãt dignitate. Jtez excõicam⁹ et anathematizamus oẽs mutilãtes vulnerãtes ꝛ interficiẽtes seu capiẽtes ꝛ detinẽtes seu depredãtes romipetas ꝛ peregrinos ad hierusalẽ causa pegrinatõis ꝛ deuotõis accedẽtes ꝛ in ea morãtes ꝛ recedẽtes ab ipsa: ꝛ in bis dãtes cõsiliũ auxiliũ vl fauorẽ eozũqz bona cõfiscam⁹. Jtẽ excõicam⁹ ꝛ anathematizam⁹ omnes illos qui p se vl p aliũ seu alios directe vl indirecte sub quocũqz titulo vl colore occupãt ꝯtinẽt vl hostiliẽ discurrũt seu inuadũt: aut occupare discutẽ detinere hostiliẽ ꝓsumũt in totum seu ĩ partẽ ad viã vrbẽ regna sicilie trinaclie ĩsulas sardie corsice terras citra fratrũ: patrimõiũ beati petri in tuscia ducatũ spoletanũ comitatũ venussinuz sabine marchie anchonitane massetrebarie romandiole cãpanie atqz maritime ꝓuintias ꝛ terras specialis cõmissionis ꝛ arnulforũ ciuitates quoqz nostras bonoñ. ferrariẽsẽ beneuẽtanã pusinã auinionẽsẽ ciuitatẽ castelli tudertinũ: ꝛ alias ciuitates terras vel loca vl iura ad ipsaz ecclĩam spectantia ꝛ pertinẽtia: ꝛ adherentes fautozes ac defẽsozes eoꝝ seu in bis dantes eisdẽ cõsiliũ auxiliũ vl fauorẽ. Nõ obstantibus q̃buscũqz ꝓuilegiis ꝛ indulgẽtijs ac litteris aplicis generalib⁹ vl specialibus: eis vel eoꝝ alteri alicui vel aliq̃bus cuiuscũqz ordis dignitatis cõditõis ꝛ ꝑeminẽtie fuerint: etiã pontificali regali reginali seu q̃uis alia ecclĩastica vel mundana ꝓfulgeãt dignitate: a ꝑdicta sede sub q̃uis forma vel tenore ꝯcessis: q̃z excõicari ꝛ anathematizari nõ possũtp litteras aplicas nõ faciẽtes plenã ꝛ expssã ac de verbo ad verbũ ꝯ indulto hi⁹ ac ordinibus locis noĩbus ꝓprijs cognominib⁹ vel dignitatib⁹ eozũdẽ mẽtõnez nec nõ cõsuetudinib⁹ ꝛ obſuãtijs scriptis ꝛ ñ scriptis ac aliis ꝯrijs q̃buscũqz p q̃ ꝯtra hi⁹ nros ꝓcess⁹ ac sñias quo minus includãt in eis. se iuuare valeant' ꝛ tueri: ꝛ que quo ad hoc prozsus tollimus ꝛ õnino reuocamus: ꝯ quibus quidẽ sententijs nullus p alium q̃ per romanũ pontificẽ: nisi dũ taxat ĩ mortis articulo ꝯstitutus absolui possit: nec etiã tũc nisi ꝯ stãdo sancte matris ecclie mãdatis satisfactione vel sufficiẽti cautõne pstita. Illos aũt cuiuscũqz fuerit ꝑeminẽtie dignitatis ordinis cõditõis aut status: etiã si põtificali aut alia q̃uis dignitate ꝑditos q ꝯtra tenorẽ pẽtiũ talibus vl eoꝝ alicui seu aliquib⁹ absolutionis bñficiũ ipẽdere de facto ꝓsumpserit excõis ꝛ anathematis sententia innodamus: eisqz predicationis lectionis administrationis sacramentoꝝ et audiendi confessiones officia interdicimus. Predicentes aperte, transgressozibus et contemptozibus supradictis nos gratius contra eos spiritualiter aut temporaliter prout expedire cognouerimus' processuros. Ut autem hu iusmodi noster processus ad cõmunem omniũ um noticiaz deducatur: chartas siue mẽbranas

·XXV·

processus ꝺtinentes eosdem basilice sancti petri de vrbe nec nō sacri palatij aplici: vbi ī psētiarū mozam trahimus: valuis seu hostijs ac liminaribus facimus affigi seu appendi: q̄ ꝓcessus ipos suo quasi sonozo preconio ꝛ patulo iudicō publicabunt: vt hi q ꝓcessus huiusmōi cōtīgāt: q̄ ad ipos nō puenerint aut ipos ignozauerint: nullā possint excusationē pretendere vl ignozātiaꝫ allegare: cū nō sit verisimile quo ad ipos remanere incognitū qō tam patēt publicat. Nulli ergo omnino hoīz liceat hāc paginam nostre excōis anathematis declaratōnis cassationis irritationis ānullationis euacuationis īterdicti et cōstitutionis infringere vl ei ausu temerario cōtraire. Siqs aūt hoc attētare p̄sumpserit īdignationē oīpotētis dei ꝛ beatozū petri ꝛ pauli aplo rum eius se nouerit incursurū. datū rome ꝛc.

Quia in isto et aliis precedenti bus .c. fit mentio de dignitate vel psonatu vl officio: ideo ad declarationē hozū vocabulozū ꝓ ut sumunt a canonistis. Nota qō dicit archiō. sup. 6. de ꝺsue. c. consuetudinē. Dignitas eccliastica ꝺgnoscit pluribus modis. Primus ē. cū quis hꝫ admīstrationē rerū eccle cū iurisdictione di. 89. nolumus. ꝛ c. diaconū. Secūdus modus est qñ habet nomē dignitatis ꝛ prelationē siue p̄rogatiuam in eccla sua tam ī chozo q̄ in capitulo sz nō habet admīstrationē rerū vl iurisdictionē sicut in archidiaconatu parmeñ. Tertiꝰ modus ē. qñ ex ꝺsuetudine eccle habetur aliquis in dignitate: qz si ꝺsuetudo ī eccla ē ꝓ dignitate ꝺz haberi di. iz. c. consuetudo. Personat vero cognoscit: qñ quis habet prerogatiuā ī chozo ī capitulo in optionibus ī ꝓcessionibus in vocibus dandis similibus plusq̄ alij canonici sui ordinis ꝛ nō tantū q̄tū illi qui sūt in dignitate ꝺstituti: qui in predictis prerogatiuis preferunt eisdem: p̄t hec colligi ex predictis decre. de elec. dudū. ꝛ de preben. c. de multa. Officiū autē aliqñ pōitur ꝓ dignitate ꝛ psonatu: sicut patꝫ ex eo qō habetur de preben. ad hec. Item illi qui habēt potestatem secularē: dicūtur habere officiū. Itez is cui cōmissa ē dispensatio. Item tabellionatus. Item ministeriū ꝛ obsequiū. Item actus cozrigentis ꝛ alijs multis modis. Cognoscit etiā officium: qñ quis habet onus annexuz sine honoze ꝛ prerogatiua honozis: sicut sindici ꝓ curatozes castaldi. De his habēt i. q. 3. saluatoz. Itē vicedominus: qui habet ep̄m disponere: dicitur habere officium. Si autē habet iurisdictōnē cū admīnistratione: satis pōt dici: q̄ sit dignitas vt camēarius pape. Tertio cognoscitur officiuz ꝓ ꝺsuetudinem ecclie: sicut dictum ē de dignitate: vt qñ illi de eccla habent illud de consuetudine pro officio simplici ꝛ nō ꝓ dignitate vl psonatu. Dico tñ: q̄ quicūq̄ habet dignitatē: habz psonatū sz nō ꝺuertiē. psona vero dicitur curata alicui ecclie parochialis: ꝛ tales nō sūt in dignitate ali qua. i. q. 3. quesitum: Secus autē in archipresbyteris ꝓpositis decanis parochialiū ecclarū: ō quibus habet. l. di. in capite. nā illos dico in dignitatibus constitutos. Et istud nomē psona est ſm vulgare anglie. in ꝓuincia dicūtur priores: ī terra laboꝛis abbates. hec archiō. qō nimis ē si bonū sit. Pe. de ancho. super cle. si dignitatez de preben: sic dicit. Quid sit dignitas? dicit Guil. q̄ ē quedā preeminētia quo ad forū cōtentiosum in ecclia gradū tenēs: que qñq̄ psonatus ab honorificentia in qua ponit psonā qñq̄ officiū ab ipso officio qō exercet denominat. ꝺ. de ꝺsti. c. cū accessissent. Qñq̄ assumit sua ꝓpria ꝛ spālia nōa: sicut hoc nomen custodia succētoria decanatus prepositura ꝛ huiusmōi. a nōe autez non debemus ista iudicare: sz ex effectu qui colligit ex actibus ꝛ exercitio: in quib' vsat: ꝛ ex talibus iudicatur: vtrū sit dignitas extra ō verbo signi. intelligentia cū ibi notatis. Et sufficit ad hoc q̄ sit cēsenda dignitas: etiā si in modicis causis iurisdictionē habeat: sicut habēt ī pictaueñ. ecclesia archipresbyteri: nā excoīcant suspēdūt ꝛ absoluunt: ꝛ sic ꝓpter talem gradū dicunt habere dignitatem: ꝛ sic sunt excluſi a pena. c. licet canō de elec. ꝛ c. statutū. li. 6. Si autē nullā iurisdictionē habent: sz tantū visitant: ꝛ vt pice ipsi referūt ep̄o sicut testes ſynodales: de quib'. 35. q. 6. ep̄us tunc censent habere simplex officiū ꝛ nō dignitatem ſm Guil. laud. Item nota q̄ bis diebus a quibusdam fuit diuulgata quedam extrauagās que dicit facta a Jo. zz. in qua lata erat ſnīa excōicatōnis ꝺtra mulieres facientes sibi tricias ō capillis capiti suo nō affixis sed appositis: cuius absolutio pape reseruabatur: sed quesita in regiſtro reperiri nō potuit. Sz ꝛ si reperta fuisset: puto ipam nō ligasse: quia habuerūt iustam causaꝫ ignozantie persone: cū notificata nō esset generationi huic. iam enī transierunt centū anni vel circa a tpe Jo. zz. predicti: nec huiusmōi positiua docere pōt ratio naturalis. Sz Eugenius. 4. qui nunc est voluit ꝛ declarauit nō tenere seu ligare ſnīam illaꝫ ꝛ bene: quia hoc esset laqueum ūjcere aīabus fidelium nō ꝓuidere saluti aīarum qō in periculū prelatozū verteretur ſm. b. Tho. ꝛ ad hoc. z7. q. i. viduas.

Propter qd sit ferenda ſnīa excōis. c. 73.

q **Uia de singulis** excōicatiōibus que habentur in iure hucusq̄ tractatum ē ꝛ satis ꝓlixe respectu operis: ideo residuum huius materie. s. de excōicatione breuissime expediam: ꝛ quia predicta pertinent ad causam quasi materialem excōis: ideo ad ipsam q̄si causam materialem pertinentia ponā: ꝛ exinde de causa formali ꝛ de efficienti ꝛ finali ꝛ cuz bis de quibusdam ad predicta sequentibus. Nota q̄ excōicatio maioꝛ ferri non debet ab homine

niſi ꝑ mortali pẽcato ſm Tho. ⁊ Pe. in. 4. di. 18. Et quia in dãnificando aliquẽ ẽ corporaliter ſiue in rebus tpalibus aliquis mortaliter peccat ideo ꝑ dãno tpali eccl'e etiam põt excõicare. Sz quia excõicatio ẽ grauiſſima penarum: ideo nõ debet infligi etiam pro mortali: niſi cũ fuerit cõtumax. Tho. hec autem contumacia ſm Ray. triplex ĩuenitur. Prima in non veniendo ad iudiciũ poſtq̃ fuerit vocatus vel admonitus ꝑ iudicem tribus edictis vel vno pro oĩbus: quia ꝓtemnit: vel veniendo ſed malicioſe ſe occultando vl' impediendo ne poſſit ad eum citatio peruenire: extra vt lit. non ꝓte. quoniã. Secunda ẽ quando citatus ad iudiciũ venit: ſed nõ vult ſtare iuri: alias ante finitam cauſe examinationẽ cõtumaciter ⁊ illicentiatus recedit. ii. q. 3. certũ. Tertia ẽ: quando offenſa eius ẽ manifeſta: vt iuſtus a iudice nõ vult emendare: extra de verbo. ſigni. c. ex parte. idem Goff. Et nota ſm Pe. de pal. in. 4. di. 18. q ꝙ cũ excõicatio nõ ſit infligenda niſi ꝑ mortali: quia ille ſolus iudicio eccl'ie ẽ ꝑcidendus: qui in iudicio dei creditur preciſius: cũ ſñia iuris nõ ſit iniuſta: põt informare bõ conſcientiã ſuam: q ꝙ vbi nõ peccat mortaliter nũq̃ ĩcurrit excõicatiõnẽ alias ſñiaz iuris: qz iuria dicitur eẽ: qõ nõ iure fit: non vnde iura naſcuntur inde naſci iniurie occaſio. c. vnus in. l. meminerint. Unde cũ ſit iuriosa excõicatio: que ferẽ ſine mortali non ẽ ſñia iuris: vbi nõ ẽ mortale. excõicari põt quis ꝑ iuaſione vl' retentione rerũ eccl'aſticarum de reſti. ſpo. c. piſanis li. 6. per Inn. excõicari põt prelatus ꝑ iuria ſibi facta. zz. q. 4. gilaſarius. Excõicari põt ordinarius ꝑ defenſa iuris ſui de ſen. ex. c. dilecto. li. 6. Excõicari põt quis ꝓpter negligentiã de conſe. di. i. nemo. Jo. de lig. excõicari põt dñs ꝓpter contumaciã ſerui vel ꝑcuratoris vt lit. non ꝓteſ. c. i. de do: ⁊ cõtu. c. z. ⁊ cũ modificatione ibi notata. Jo. de lig. Excõicatio facta in genere valet cauſa expreſſa ⁊ ꝓpter ꝓtumaciam capituli excõicãt ſinguli cuſpabiles de capitulo de ſen. exco. romana. li. vi.

Excõicationis ſñia tribus modis dicitur iniuſta. ſ. ex cã ex aõ ⁊ ex ordie. Ex cã qdẽ qz vel nulla ꝓtẽdit ĩ ſñia: vl' ſi ꝓtẽdit vana ẽ. ⁊ ſi vera ſit nõ ẽ ſufficiens ⁊ rationabilis extra eo. ſacro. Secundo dicitur iniuſta ex aõ quando. ſ. ⁊ ſi cauſa exprimatur vera ⁊ rõnabilis: nõ tamẽ ex zelo iuſticie: ſed ĩdignationis inuidie vl' odij ab excõicatore ꝑmulgatur. ii. q. 3. illa. ⁊ de ſen. excõ. c. cum medicinalis li. 6. ideo tutũ conſilium ẽ: q ꝙ ſiquis offenditur nõ per ſe ſed p aliũ: qui charitatiue moueatur ſñiaz ꝑmulget: vl' ſi p ſe hoc facere vult ad minus nõ faciet hoc duz mouet: ſed ꝑmittat motum forte coleritũ aliquantulum reſidere. Tertio ex ordine dicitur iniuſta: qñ et ſi vera cã ⁊ rõnabilis ꝓtendatur: ⁊ ꝑferens charitatẽ moueatur: attamen non preceſſit admonitio competens vel nõ fuit facta coraz perſonis idoneis extra eo. ſacro. admonitionẽ ꝓpetentem intelligas ad arbitriũ iudicis: ſiue: trina ſiue vna ꝑ oĩbus maxime in notoriis Pe. ⁊ Ray. Modus autez ⁊ forma que debet ſeruari hodie in ferendo excõicationem: habetur in ſequenti. c. Quãuis aũt ꝑferens ſñiaz excõis iniuſtam: quocunq; predictorum modorũ grauiter peccet: ⁊ diuerſimode puniatur in iure: tamẽ talis ſñia tenet ⁊ ligat q̃tum ad eccl'iam militantẽ niſi ſit lata a iudice qui nõ habebat ſuper illo canonicam iuriſdictionem: vel alia de cauſa eſſet nulla ſm Ray. vnde quãdo nulla ſit talis ſñia: vide in. §. ſequenti. Excõis ſñia ipſo iure nulla ẽ in nouem caſibus.

b. Primus ẽ: ſi is qui tulit eaz: nõ habebat de hoc poteſtatem vt quia nõ erat iudex eius. ii. q. 3. ſẽtentia. vel erat excõicatus ⁊ huiuſmodi. 24. q. i. audiuimus. Similiter etiam ſm Ray. intruſus ⁊ ſuſpenſus ⁊ a iuriſdictione alienus excõicare nõ põt. iz. q. z. alienationes. Si tamen crimen talium eẽt occultũ: toleranda eẽt eorum ſentẽtia licet nulla q̃dũ eorũ crimen ẽ occultum: ⁊ illi ab eccl'ia tolerantur. ar. 8. q. 4. nonne. Dicit aũt intruſus qui nõ fuit electus a maiori pte eligentium. De ſuſpenſo autẽ dicit. b. Tho. in. 4. eẽ verum: quãdo ẽ ſuſpenſus a iuriſdictione vl' ab ordine: ſecus ſi ab ordine tantũ. Secũdus ẽ: qñ ẽ lata ſñia poſt appellationẽ legitimaz. ſimiliter ẽt ſi prelatus dicat: excõico te: ſi appelles: vel cum te ꝓparaueris ad appellandũ: talis ſñia nõ tenet cũ quis oppreſſus quilibet appellare poſſit ſm Doſti. Si autem dicat iudex: excõico te: ſi habes res furtiuas: tenet excõicatio: ſi habes res illas: nec ſuſpenditur per appellationem: ſi tamen occultum ẽ furtum: eccl'ia nõ te vitabit: quia nõ iudicat de occultis. 34. q. di. erubeſcant. Tertius ẽ: quando continet intolerabilem errorem extra eo per tuas. ⁊ in hoc in precedenti caſu illi qui eos ꝓponit: etiam ſi nõ petat abſolutionem debet audiri vt in dicto. c. per tuas. Sz ſi ad cautelam petat abſolutiõnẽ: nõ debet denegari: quãuis aduerſarius vel excõicator ſe opponat: niſi diceret eum excõicatum pro manifeſta offenſa: quia tunc dabitur ſic dicenti terminus octo dierum ⁊ ſi ꝑbauerit nõ obſoluetur: niſi ꝓſtet emẽdam: vel det cautionẽ de parendo iuri. Si offenſa dubia ꝓponatur: ſed tamẽ pendente ꝓbatõe prima. ſ. illius qui ſic fuerit excõicatus: debz eui tari inde illis oĩbus: que vt actor in iudicijs attẽtauerit: extra iudicium vero in officijs poſtulationibus electionibus ⁊ alijs legitimis actib⁹ debet admitti ex eo. li. 6. q ꝙ ſi appellationẽ ſup hoc nõ fuerit ꝓſecutus: vt debuit infra tempus ſtatutũ a iure vel a iudice: ⁊ ipſe fuerit excõicatus nominatim ⁊ expreſſe: lapſo dicto tpe debet denuntiari: ⁊ tam in iudicialibus q̃ extraiudicialibus actibus remoueri: donec de ipius ſñie doctrina ſuerit nullitate: extra eo. licet li. 6. Quart⁹ caſus ẽ quãdo aliquis excõicaret illos qui excõicato participarent non in crimine ſed ĩ locutione ⁊ alijs caſib⁹: in q̃b⁹ incurrit minor excõicatio

.XXV.

Nam talis sñia non valet nisi premissa trina admonitione vel vna ꝑ tribus: vel nisi exprimantur nominati ipsi admonendi extra eo.statutum .c.constitutis li.vi. Quintus casus ē:quādo prelatus interdiceret suis subditis: ne exponant suis superioribus aut legatis aut inquisitoribus statum ecclesiarū suarū siue monasteriorū:ꝛ de hoc ferrent sñiam excōis:extra de offi.ord.c.qꝛ plerīq; li.6. Et nota quātū ad tertiū casum:q; intolerabilis error ē ſm Ray.cū sic dicit iudex excōico te: quia credis in deū:vel quia nō forniearis:vel quia obedis prelatis tuis ꝛ huiusmōi ii.q.3.c.si.is qui ē.idem Pe.Goff.ꝛ Hosti.in sūma:qui addunt etiaꝫ:q; intolerabilis error dici pōt qōlibet peccatum mortale. Itē cū expresse contra ius ꝓnunciāt vt.2.q.6.§.diffinitiua.Idē cū Hosti.in glo.sup.c.per tuas dicit.q; sñia nihi lominus tenet:quādo ꝓnūciāt cōtra ius:nisi ille error in sñia exprimat:vel nisi fuerit appellatione suspensa.Sꝫ si error ē in facto: vt cū dicit:excōico te ꝓpt tale peccatū cōmissum:q; tenꝫ sñia Guil.etiā dicit q;,si prelatus dicit:excōico te:qꝛ feciſti furtum:cū tamē nō fecerit:tenet sñia vt.ii.q.3.c.i.qꝛ nō ē error intolerabilis expressus:naꝫ talis causa si falsa sit:ē tamen possibilis.ꝛ quantus quo ad deū nō sit ligatus sed quo ad ecclesiam:peccaret mortaliter: si contēnēt extra eo.ꝓ tuas.ꝛ ideo consulendum ē tali ſm Ray.vt sustineat excōicationē patienter humiliter ꝛ deuote.ſ.se nō ingerendo diuinis aut cōioni fidelium offerens se ad canonicā satisfactionē:si in aliquo offenderit.ꝛ instanter petit absolutionē. Idem Tho.Jnno.ꝛ Ber. Itē dicit Pe.de perusio:q; si superior precipit mihi aliquid iniustum nō tñ mortale:puta q; dem sibi librū meuꝫ:nō teneor illi parere.si tñ ideo cōicet ligor.cōsulens tamē mihi:vt illius mandato iniusto nō pareā:nō ligatur:qꝛ nō participat in crimine Jo.an.de sen.excō.ex presenti libro.vi.super verbo ad cautelaꝫ ponit oēs predictos casus:ꝛ addit istos quattuor.Primo cū quis excōicatur a delegato cōtra delegantem intentionē de preben.c.fi.Secūdo si feratur a violante interdictū hoīs supra de excess.prela.tanta.Tertio vbicunq; prelatus subditus suū excōicat contra priuilegij sui tenorem ō ꝓuile.c.cū capella.Quarto si feratur a delegato impetrato ab excōicato in casu nō ꝓmisso de offi.ordi.c.quia plerīq;. Isti tamē casus additi videnꝫ posse comprehēdi sub primo.Dicit ēt Pe de pal.ī.4.q; qñ sapientibus notū ē sñiam esse nullam quātus apō vulgū nesciāt: pōt homo ñ seruare eam in occulto:sꝫ in publico debet eam seruare:quouisq; scandalum rōnabiliter sedauerit:vt ſicut a'iquis publice excōicatur:ꝛ publice denūciatur:ita ex aduerso ipse publicet causam quare sñia.nō valet puta appellationē vel alias iustam causam:quo facto amplius nō ē scandalum pusillorū sed phariseorū:ꝛ iō ē ꝓtēnenduꝫ.

De forma excōis.i.quō sit ferenda.c.74.

Forma autem excō

municationis seu modus qui sit tenendus.Si de sñia canonis queritur ſm Hostien. hec ꝓfertur eoipso:q; aliquis in factum dānatū a canone sub pena excōis incidit.De sñia excōicationis que ꝓfertur ab homine in summa confeſ.li.3.eo.ti.q.68.dicit q; consueuit ferri,sic tenē tia excōicationis ꝓpter talem vel talem causaꝫ excōico te:vel taleꝫ excōicamus.Jn scriptis huiusmodi ergo verbis vel equipollentibus debꝫ vti excōicans.ar.ad hoc 2.q.6.§.diffinitiua. Un Fran.dicit:nō approbo sñiam quorundam simplicium sacerdotum dicentium. Denunciamus talem excōicatum:ꝛ tamē nunq; excōicauerunt eum.Et licet talis vitandus sit ab illis quib⁹ fit denunciatio:quia ipsorū nō ē iudicare:vtruꝫ sit excōicatus nec ne:tamen si de hoc agatur extra formam iudicij:nō reputabitur excōicatus per huiusmodi verba:ne alias ꝓbetur excōicatus.ꝛ hoc satis traditur ō sen.excō.cū medicinalis li. vi. Nota q; ē ali⁹ modus excōis:quando.ſ.persona ignoratur:que furtum vel aliud maleficiū fecerit ꝛ tunc fit excōicatio in generali sub hac forma.Quicunq; fecerit furtum nisi restituat:vl qui aliquid scit:ꝛ nō reuelet infra talem terminum pro primo secūdo ꝛ tertio edicto dato:ipō facto sit excōicatus vel aliquid simile extra eo. a no bis Et nota q; qui aliquid scit de materia: ꝓpter quā lata est sñia excōicatōnis:modo predicto ſꝫ Hosti.nō tenet reuelare dānū passo ſꝫ prelato eccle.35.q.6.epus in synodo.Sed neq; ipsi prelato debet reuelare publice:si solus reuelator scit:ꝛ ꝓbare nō pōt.2.q.7.plerīq;.sed secrete cū prelatus secrete corrigere habet crimino sos.ar.27.q.5.hoc videtur. Primo ergo sciē dū:q; sñia excōis aliquando sit lata a iure aliq̄ndo a iudice siue ab homine:vt supra dictū ē. Dicit Guil.sñiaꝫ eē vel ferri a iure:cū ab eo qui potest constitutionē facere vel generalem vt papa vel particularem vt legatus archiep̄s vel epus vel concilium ꝓuinciale animo iuris statuendi constituitur aliquid in perpetuuꝫ ꝛ generaliter ī omnes subditos suos:ꝛ statutum illud roboraꝫ per sñiaꝫ excōis in futuros successores alias trāsgressores illius statuti.ſ.verbi gratia.Excōicamus omnes hereticos:ꝛ qui exercebant vsuras vel tale aliquid ꝓmittant.Sñia vero iudicis vl hominis dicitur esse que offertur pro ꝓtumacia vel offensa preterita vel futura:nō tamē intentō ne cōstitutionis faciende generalis aut ꝓpetue. Sed vt alicui particulari persone vel personis ad vitam eorū vel vt alicui negocio consulatur ad tempus sicut si dicatur:excōicamus omnes illos:qui vsq; ad hoc vel ad illud tempus cōicabunt:vel facient guerram:vel illos qui interpellabūt tales moniales ō turpitudine ꝛ huiusmōi Et nota q; debet ꝑmitti excōmunicatiōi trina admonitio vl vna pro tribus: alias iniusta ē: et

iudex est suspēsus ab ingressu ecclesie extra eo. sacro. Et debet habere temporum cōuenientia interualla: nisi facti necessitas aliter suaserit: ⁊ ō bet ferri in scriptis ꝓtinētibus cām excōis ⁊ excōicatoris. exemplū scripture dz excōicato tradere infra mense: si super hoc fuerit regressus: aliter excōicator ē suspensus etiam a diuinis per mensez: que qdem si exequatur: irregularis effi citur: nec nisi per papam cū eo poterit dispensari: ex. e. cum medicinalis. Sed be pene tangunt episcopos cū nō fiat specialis mentio de eis sic oporteret: nibilominus tamen et si illa non seruentur: excōmunicatio ligat. Jo. tñ de lig. in tractatu de censura ecclīastica dicit: q̄ est attendendum: q̄ licet contumacia sit causa īmediata: propter quam fertur maior excōicatio ab homine: ipsa tamen cōtumacia ortum habz a crimine. i. spāli inhibitiōe criminis facta ab homine: ⁊ tūc non est opus monitione super emendatione criminis iaz cōmissi: vt incidat. īmo statī incidit: vt cum monet superior aliquē: vt non fornicetur: cū tali alias ipsum excōicat: si ꝓtra faciat: excōicatus est: ⁊ excōicari potest sine alia admonitiōe super emendatione criminis: ⁊ ratio nā iste vere contumax est: aliquando cōtumacia habet ortū a crimine iam cōmisso: sed cum cōmisit quis crimen super quo erat admonitus: ne cōmitteret: sic nec lata nec ꝓminata sentētia est in ꝓtra facientem: ⁊ tunc est opus monitione: si contingat: ⁊ si contumax fuerit: poterit excōmunicari. Nota vbi dicitur: pena excōicationis non habet vī sententie sed comminationis: vt in. c. cōminatōnes epistolas et cetera. Et nota ex. de sagit. c. artē. Sz Buil. dicit q̄ si iudex dicat: precipio tibi sub intermīatōe excōicatiōis vel sub pena excōmunicationis: ne furtiue ordines suscipias: non es excōicatus faciens contrarium sz excōicandus. Sz si fert sñiaz sub ꝓditiōe: vt excōico oēs qui furtiue ordines suscipiunt: tunc es excōicat⁹ Hugo dicit: q̄ si aliquid mandatur sub intermination anathematis: tunc ē cōminatio. Si mādatur sub pena excōis vel districtione excōicationis: tunc si ē mandatū hoīs: statī ligat: si hoc ītē dī: cui in hoc credendū ē fm Hu. ⁊ Hosti. qz ē sñia lata. Si ē mandatū iuris: tunc cōtra faciens nō statī ligatur. 3. di. per totū. ⁊ hoc ideo: q̄ mitius agitur cū lege q̄ cū ministro legis. ff. de arbi. l. si cū dies. Hosti. dicit: q̄ si iudex fecit canonez late sñie dicens. Quicūq; furtum fecerit: sit excōicatus: ⁊ postea dicit: sub anathemate ꝓhibeo ne quis furtū faciat: tunc contra faciens ē excōicatus: extra de loca. c. i. alias hoc verbū sub anathemate vel simile cōmīatorū ē. ff. ꝓmi. epistolas ī rubro ⁊ nigro. nisi ꝑ hec ꝟba ꝓferēs ītēderet ferre sñiam: q̄ ꝓpter circunstantias intentionē suā expressit: ꝓbari pōt. hoc Hostiē. extra de consang. c. i. Unde iudices q̄ volūt ferre sñiam sic scribant. Precipimus sub pena excōmunicationis vobis quā nunc ꝓut extunc ⁊ extunc ꝓut ex nūc in ꝟos ferim⁹. Nota etiā q̄ cū iudex dicit excōico uel simile: semper intelligīt de maiori excōicatione extra eode si quādo. Sola ār cōsuetudo absq; sñia vel cōstitutione nō reddit aliquē excōicatum: qz ille nō ē modus ferēdi sētentiaz excōis fm Ray. Jtē si iudex vl' prelatus dicat habeo te ꝓ excōicato: si intendat ꝑ hoc ꝓ ferēs excōicare: tenet excōicatio: qz ꝟba ītēnōi deseruiūt ⁊ nō ecōuerso. 22. q. 5. hūane: ⁊ fmo rei ⁊ nō sermōi res ē subiecta de ꝟbo. fig. c. intelligētia. Nō enī in talibus quāuis verba exigant: est prescripta certa forma verborū sicut in sacrāto baptismi ⁊ eucharistie. cōcordat Hosti. dicēs in sūma: nō facio vim ꝟtrū dicat iudex: excōico te: vel scias te excōicatū: vel te excōicatū cognosce: ꝟel habeas te ꝓ excōicato: vel reputes te ꝓ excōicato vel alia quecūq; dū tamē voluntatez ⁊ consensum iudicis de presenti exprimat: sicut ⁊ alias similiter dicitur extra de ꝓspon. c. si inter vir. ⁊ voluntas iudicis spāl̄is oīno ꝓ lege seruāda ē. ii. q. 3. audi. quāuis iuste ⁊ hoc vbi ille intēdat per talia verba excōicare: vt dictuz ē. Qz si dubitatur de ītentione in dubio eligenda ē via tutior: vt reputet se excōicatū fm Hosti. ⁊ Buil. ⁊ sic querat absolutionē. Si iudex dicat. excōico vnū de istis duobus: credit Buil. illū ee excōmunicatū: de quo iudex intellexit. Si autē sciri nō pōt: aut si vaga fuerit eius intētio: neuter ē vitandus vt excōicatus. Idē dicit q̄ si iudex dicat excōico te ⁊ absoluo: si sil' vtrunq; voluit: nihil egit. si vnū post alterū vtrūq; egit. Nō ēt cuz sñia excōis lata ē sub ꝓditione: non ligat antēq; extat ꝓditio. Hosti. extra eo. a nobis. Et si pēdente ꝓditione appellet: tenet appellatio. Sz si pure ferretur sñia nō relevatur per appellationē: trāsfertur tñ cognitio cause in superiorē de se. excōmunicationis. c. per tuas. Et si pendēte ꝓditione desinat ee eius subditus: tenet sñia: nisi appellet extra de fo. cōpe. c. penul. fm Hosti. ⁊ Inno. Jtē si iudex precipiat alicui debitori: q̄ soluat infra certū terminū: alioquin sit excōicatus: dicit Inno. ⁊ Hosti. q̄ creditor nō pōt terminū ꝓlongare quantū ad sñiaz excōicationis. s. vitandā: nisi ⁊ iudex cōsentiat: ꝓrogationi: ⁊ tunc si aduenīte scdo termino nō soluerit: iteruz ē excōicatus: quia terminus videt ꝓrogatus cū accessorijs: si tamen pars in primo termino reputat sibi satisfactum: cessat tota excōicatio. Jtē nota. q̄ si is qui sñiam generalem ꝓmulgauit excōis: moriatur vl' amoueatur: ille qui facit postea contra talem sñiam: nō ē excōicatus: nisi diffiniendo illō statuerit. ff. ō offi. presi. l. penultima. vel nisi a successore expresse cōfirmetur: extra de loca. c. i. fz Hosti. Excōicari pōt quis per litteras etiam excōicato ignorante. si hoc expressit excōicans sz non puniturr intermedio tpe: si ingerat se cōioni fidelium. Jo. de lig. sufficit q̄ sñia excōis vl' interdicti sit lata publice: ad hoc vt teneatur quis ad obseruantiam eius: extra de cle. excō. mi. illō

·XXV·

Excõicatio dicitur perpetua: qz nullũ tẽpus ꝓtinꝫ diffinitũ: ītelligit tñ donec expirat. Jo. ō lig.

De causa efficiẽti excõicatiõis. i. gs possit excommunicare. c. 75.

Excõmunicationis

efficiens causa est: qui potest excõicare. Sciendũ ergo ꝙ excõmunicationem ferre pñt in alios non solũ epi ⁊ superiores: sed etiaꝫ ꝑlati principales collegij eccliaꝝ inferiores episcopis et abbates etiã non bñdicti: dũmodo fuerint cõfirmati eꝝ de simonia sicut tuis. Et priores pñt excõmunicare singulos de collegio alienos: ẽt si in eos aliquo iure speciali habeant iurisditionẽ de off. or. cum ab eccliaꝝ. Archiꝺ. etiã videtur: ꝙ possit excõmunicare: licet non sit ꝑsbyter ar. di. 26. plectis. nisi cõsuetudo sit in contrariũ. Sacerdotes vero parochiales excõmunicare non possunt: nisi aliquo spãli iure iurisdictio eis competat. 2. q. i. nemo. vl' nisi vbi eẽt ꝓsuetudo q̃ dat iurisdi. 9. q. 3. c. ꝙquestus. Tho. Alber. Goff. Jo. de lig. q in tractatu de cẽsura ecclïastica dicit sic Potestas excõmunicandi ꝓcedens ex potestate clauium siue fori penitentialis ꝓpetit sacerdoti: nam ⁊ ipsã aliqñ exercet: semper cũ est ꝓpositus curie: nisi sit cõtraria cõsuetudo vl' superioris inhibitio. Facultas aũt excõmunicandi ꝓcedens ex iurisditione spãli cõpetit ꝑlatis habẽtibus ordinariã iurisdictionem a iure cõi ꝓsuetudine vl' priuilegio spãli: vt dicit Jnno. ad hoc autẽ ꝙ talꝫ facultas cõpetat: requirit ꝙ sit clericus vl' religiosus electꝰ per vniuersitatẽ ecclïasticaꝫ et ꝙ ad dignitatẽ principalẽ: alias non hꝫ ordinariam: nisi cõsuetudo vl' ꝓuilegiũ ꝓcedat: cõpetit etiã hoc hñti iurisdictionẽ spualẽ a ꝑlato ecclïastico vt delegato. cõpetit ẽt habenti ordinariam nõ principaliter vt vicario ordinarij. hoc ille. Solus epꝰ. i. ñ inferior excommunicat cũ solẽnitate de qua habeẽt. ii. q. 3. debent. Excõicare põt metropolitanus suffraganeũ suũ: cũ sit ei ordinarius di. 12. de his Jo. de lig. Excõicare ⁊ suspendere põt epꝰ ꝓpter ꝓtumaciã ortam in iudicio sine ꝓfessu capituli: nisi sibi aliud ꝓpetat aliquo iure speciali. 15. q. 8. epꝰ nullus. Jo. de lig. Excõicare põt capitulum vl' prior sede vacante cũ succedat in iurisdictionalibꝫ de maio. ⁊ obe. cũ olim. Excõicare nõ potest quis seipsuꝫ. 2. q. 3. si is qui. Jo. de lig. Excõicare nõ potest quia vi olauit ītердictũ. Excõicare nõ potest mulier prelata: cũ careat clauibus de peni. ⁊ remi. c. noua quedam. Excõicatio lata per delegatum extra sibi cõmissa non valet. 2. q. 3. c. i. Jo. de lign. Et nota ſm Ricarꝺ. in. 4. ꝙ si iudex delegatus post reuocationem commissionis sibi facte excõmunicet aliquem: anteq̃ reuocatio commissionis ad eum potuerit peruenire: tenet sentẽtia: qz adhuc remanet penes eum potestas sibi cõmissa de proctura. c. auditis in glo. aliqui tamen ꝓbabiliter dicentes sic distinguunt: quia aut ille qui reuocat commissionem: intendit ⁊ exprimit: ꝙ sit irritũ ⁊ inane quicquid extunc per delegatum fuerit attẽtatuꝫ aut non. si primo modo nõ tenet sentẽtia postea lata a delegato. si non: remanebit sñia. hec ille. Ex causis sñia ab alieno epo lata ratificari non põt per proprium epum quia a ꝓncipio nulla fuit ſꝫ Jnnoc. ⁊ Lar bri. Excõmunicare non potest laicus ⁊ suspendere nisi ex delegatione pape tunc enim potest. 32. di. ſ. vel. Excõmunicare non põt episcopus extra suaꝫ diocesim: ⁊ alij prelati extra territorium sue iurisdictionis ſm Hostien. quia cũ nõ sit quis excõicandus sine cause cognitione. ii. q. 3. nemo. ⁊ per consequens locus requiritur: in quo possit sedere pro tribunali. Episcopus autez existens in aliena diocesi non potest sedere pro tribunali nec aliquid disponere contentiose iurisdictionis. 9. q. 3. episcopũ. nisi de consensu illius ad cuius territoriũ se transtulit. Episcopi tamen expulsi possunt exercere iurisdictioneꝫ in aliena diocesi circa. s. subditos suos: ⁊ sic possunt absoluere ⁊ excõmunicare vt de so. compe. c. quãnis in cle. 21. di. deniq̃. Quidã tamẽ dicunt ꝙ ẽt extra suam dioceseꝫ potest epus excõicare. ii. q. 3. archiepus. Forte qõ cõcedi potest de notoriis: quia nec illa requirunt cause examinationem. 9. q. 3. c. fi. in summa confess. li. 3. ti. 33. q. 53. Excõmunicare nõ potest prelatus eos in quibus habet iurisdictionem tempalem tantum ſm Hosti. de offi. ordi. dilectus. ⁊ hoc nisi habeat istud ex ꝓuilegio speciali vel consuetudine: que etiam dat iurisdictõnem. Excõicatio lata per euꝫ qui cõi opi. nõ credebatur excõmunicatus tamen erat: non tenet 3. q. 8. ſ. causa. nam negꝫ excõicatus negꝫ scismaticus nec intrusus nec suspẽsus a iurisdictione secus si solum ab officio: nec violans interdictum excõicare potest: vt supra dictum est. Nota ꝙ excõicari non potest mortuus: nam mortuus homo non est homo de sum. tri. ⁊ si. ca. c. i. Excõmunicari enim a canone nõ potest quia huiusmodi excõicatio nõ fertur nisi ꝓpter crimen: ⁊ mortuus delinquere nõ potest a iudice etiam excõicari nõ potest: nam talis sententia requirit monitionem precedentem: mortuus enim moneri nõ potest: nec contumax constitui: in quibusdam tamen casibus specialibus mortuus excõicatur: ⁊ hoc ad terrorem ⁊ potius ratõne precedentis vi culi q̃ presentis: propter quod fit negatio sepulture cõmunionis orationis ⁊ huiusmodi: in crimine heresis ⁊ in notorio crimine decedentes Jo. de lig. Excõmunicari non põt iudeus vl' paganus: quia nullus potest perdere quod non habꝫ nec re nec spe: qõ verum ẽ de coĩone intrinseca sacramentorum: extra quã sunt iudei ⁊ pagani: circa quã de his qui foris sunt nihil ad nos 2. q. i. multi. Sed de cõione extrinseca fidelium inq̃tũ aĩalia ciuilia ⁊ socialia vtpote ĩ ꝓmercijs

et aliis actibus humanis: q̃uis a tali cõmuniõe directe excludi non pñt: ita q̃ exclusio terminetur in eos: q2 non sunt ꝯbditi: p̃ idirectũ tñ pñt .s. interdicẽdo fidelibus cõionem taliũ Jo. de ligna. Excõicationes incurrere nõ põt papa nisi ꝓpter hereſiz: ō qua ꝛ iudicari põt ꝛ deponi. xl. di. c. si papa. alias excõicari nõ põt: nec ab hoĩe cũ sit superioꝛ oĩbus di. zi. inferioꝛ. nec a canone quia ſoluꝰ ẽ canone: q̃uis ſm canones deceat viuere: nec ẽt minoꝛi participãdo cũ excõicatis extra de ſen. excõ. c. nulli in glo, ſz excõicatione ꝛ que ſeparat a deo ꝓpter moꝛtale: bene poteſt excõicari: ĩmo quia ſine cõparatione a deo longi⁹ ſeparatur. Jo. de lig. Excõicationis ſñia lata p ſtatutũ epi non ligatur nec ipſe nec metropolitanus eius contrafaciẽdo intra territoꝛium ſui ſuffragᷣnei ſm Lau. Jo. an. ꝛ Jo. cal. Pau. ꝛ Doſt. qui in ſũma dicit. Certo certius eſt tenendum nec ſuperioꝛem nec ꝓferentem ſñiam fulminatoꝛiam ligari. zi. di. inferioꝛ. Jtẽ Tho. in. 4. ꝯtrarium tenet. Hug. Archid. ꝛ Pe. de bel. Jo. vero de lig. circa hoc ſic dicit in tractatu de ſen. eccl̃ia ſtica. Et ego ꝓfideraui circa ꝓcoꝛdiã barũ opi. ꝛ põdero la; gã differẽtiã hãc. ſ. an epꝰ vt epꝰ ꝛ archiepꝰ vt archiepꝰ incidat in ſtatutũ fulminatoꝛiũ: an epi ꝛ archiepi vt priuati aut quilibet incidat ĩ excõicationẽ: in primo caſu crederem neminẽ ligari: ĩ ſecũdo caſu vtrũq; ligari. ſubijcio exempla. Diſponit ſtatutũ: q̃ quilibet exercens iuriſdictionem in tali loco ꝛ tempoꝛe ſit excõicatus: epꝰ vt epiſcopꝰ ꝛ archiepꝰ vt archiepꝰ iuriſdictiones exercens nõ ſunt ligati: vel epꝰ pontificaliter celebꝛat: vel etiã archiepꝰ in prefato loco ꝓhibito non ſunt ligati. exemplũ ſecundi. Diſponit ſtatutum: q̃ quilibet furtum cõmittens vel ad zarrum ludens vel aliud ſimile faciens ſit excõicatus epꝰ cõmittit furtum vel ludit ad zarrum. Jdem cũ hoc faciant ꝛ priuati ligantur: ꝛ ſic poſſet haberi opinionũ ꝯcoꝛdia. Sed quia plures doctoꝛes ꝛ ſolẽnes tenent ſimpliciter primã opinionẽ: ipa videtur magis tenẽda di. 19. ĩ canonicis. Excõicari nõ põt ſubditus exiſtens extra territoꝛium ſui ſuperioꝛis ab eo ratione domicilij vel delicti vel ꝯtractus ſm Jno. de foꝛo cõpe. ca. fi. ꝛ Doſti. ꝛ Pau. de lezsa. Jo. vero in. c. epꝰ. ii. q. 3. in prima glo. tenet per capꝫ ſi epꝰ. ꝛ. c. ſiquis preſbyter. Jdem Jo. de lig. dicens: q̃ iudex citare põt ſubditꝰ extra territoꝛium citatione artatiua de offi. ordi. romana li. 6. ergo ꝛ ꝓtumax conſtitui: ꝛ ſic excõicari. Excõmunicationis ſñia lata per ſtatutũ epi vel alteri⁹ ordinarij nõ ligat ſubditũ talis prelati veniẽtes contra ipſum ſtatutũ extra territoꝛiũ iuriſdictionis ipius: etiam ſi verba ſtatuti dicerent: q̃ quicũq; facit tale quid in territoꝛio vel extra ſit excõicat⁹: ſic tenet Jo. de lig. allegãs ad h⁹. c. vt aĩmarũ de ꝓſtitutionibus li. vi. nec obſtat illa conditio etiam extra territoꝛiũ: quia ius dicit extra territoꝛium: q̃ non licet. Excõicari nõ poſſunt nec ſuſpendi nec interdici fratres ordinis predicatoꝛum ab epis vel aliis prelatis eccl̃ie: niſi ſup hoc haberẽt ſpãlem licentiam ꝛ auctoꝛitatẽ pape: que faceret mentionẽ de ipſo ordine: ꝛ ſi: ferrent ſñias contra eoſ: irrite ſunt ꝛ ĩanes: ꝛ hoc ex priuilegio conceſſo ordini fratrũ predicatoꝛum q̃ incipit meritis: q̃ ẽ alexandri ꝛ in ꝓuilegio nimis inique. Jtẽ cogi nõ poſſunt dicti fratres ordinis predicatoꝛum: vt eoꝛũ conſtitutionibus ſubijciantur. i. eꝓoꝛum ex ꝓuilegio Bonif. virtute: excõicatus nõ ẽ faciens contra ſtatutũ infringens excõicationem in loco exempto intra territoꝛium ipius ſtatuentis. Jo de lig. qui remittit ad dicta in precedenti. §. ꝛ allegat etiam. c. lumino ſo. 18. q. 2. vbi dicitur per tex. Greg. q̃ epus non debet exercere aliquid ſue poteſtatis in monaſterijs. Et glo. ibidẽ dicit: q̃ loquitur de exemꝓto: hanc opi. tenet Jo. an. ꝛ Job. cal. qui oĩs diſputant ꝛ dicunt q̃ ſubditus delinquẽs intra diocesim ſed in loco exempto nõ ligat̃ ſtatuto epi infringentis excõicationẽ: puta epus ſtatuit: q̃ ĩgrediens monaſteriũ ſue dioceſis ſit excõicatus intrat quis monaſteriũ monialiũ exempta⁊: nõ intendit talis vigoꝛe dicti ſtatuti. Archi. ꝛ Fed. de ſenis diſputando tenẽt cõtra. Pe. de ancho. ĩ lectura ſuper. 6. de conſtitutionibus. c. vt alaruz. recitat vtrãq; opi. ꝛ ſic cõcludit. Ego plene iſtorum dñoꝛũ ratõnis refero in. c. poſtulaſti de foro cõpe. ꝛ reduco eos ad ꝓcoꝛdiã ſic. Aut prelatus loci exempti ex foꝛma priuilegij hz iuriſdictionẽ epalez in ſuo loco exempto: ꝛ ſic ẽ vera opi. Jo. cal. ꝛ ſequaciũ: aut nõ hz inriſdictionẽ epalẽ ꝛ ſic ẽ vera opi. archi. ꝛ alioꝛũ: rationẽ huius ibi videre potes. Nota ẽt ſm Laud. q̃ ſubditi religioſi extra ſepta loci ĩ quo degũt: ꝛ extra eoꝛuz clauſurã ſuoꝝ prelatoꝛũ ſñijs ligant̃: ꝛ eis obedire tenent̃: totus enĩ mũdus ẽ eis ꝓ territoꝛio: q̃ re vbicũq; ẽ ꝓſona ſubiecta vel potius religata: illic ſe extendit poteſtas eoꝛũ ſm Uin. Excõis ſñia ferẽda nõ ẽ: vbi multitudo ẽ in crimĩe: ꝛ periculũ timet̃ ſciſmatis vt. l. ſcandali di. 50. vt oſtenderet. zz. q. 4. ipa pietas. Ueritas tñ iuſticie ꝓꝑ ſcãdalũ poſtponenda nõ ẽ: q̃ ſane ĩtellige. vt. ſ. detur iniqua ſñia. Job. de lig. Excõicari nõ põt collegium vel coĩtas. c. 20. li. 6. Dz ſi fiat: licet q dam dicãt q̃ tenet: alij tñ dicũt ſm Ricar ꝛ melius in. 4. q̃ nõ tenet: ſz bñ pñt excõicari ſinguli de collegio ſm Doſti. puta ſub his verbis: excõico prepoſitũ decanũ ꝛ oẽs alios de tali collegio. nec dz excõicari vn⁹ ꝓ peccato alterius. 24. q. 3. ſi babes. ſi tñ fieret tenet. ii. q. 3. ſententia. Excõicari ñ põt ĩperatoꝛ vl̃ pr̃ceps ab epo ſuo. 2. q. 7. §. cũ balaam. Excõicatur regulariter ĩperatoꝛ poſt monitionẽ ꝛ rex ſolũ pro notoꝛijs di. 66. valentinianus. Jo. de lig. Excõicari põt ignoraꝫ et abſens: ꝛ ſi moꝛiatur anteq̃ ſciuerit: liber ẽ quo ad deum' quantũ. ſ. ad ſñiam abſolui tamen põt ꝛ debet poſt moꝛtem: ſi apparuerit ſigna contritionis illius' ꝓpter q̃ ẽ excõicatus. 2. q. 3. nemo

·XXV·

Jo. de lign. Excõicari põt archiepus a subdito delegato si est potestas sibi ex superioze cõcessa z.q.6. si epus de clericis nõ residenti ex tua. ex cõicari põt raptoz sine admonitõne premissa: si rapina ē mãifesta: z si pñs ē: z statī nõ restituat. Si absens infra tẽpꝰ prefixũ. eẽ de sen. excõ. romana libzo. 6. Excõicandi sunt etiam post mortem: quoz scripta continent heresim: qõ itellige nisi ipsi z scripta z seipsos submisissent cozrectõni z determiatioi ecclie: vt fecit abbas Joachī extra de sũma tri. z fi. ca. dãnanamus. z etiam q hereticos beredes instituit. z4. q.3. sane. mali tã q̃ carnes putride a cõunione fidelium, sunt resecandi. z4. q.3. resecande. qõ intelligendum est de peccatis mãifestis. z.q.i. multi. z nisi post monitionem se cozzexerint. 45. q.i. violatozes. Excõicari potest pluries z ꝓpter eandem causam ſm Jo. an. faciens contra canonem fulminatozi um excõis ex ignozantia ipsius non excusatur: quin ligetur sententia excõis de re. iu. ignorãtia li. vi. qõ ē verum de canone vniuersalis ecclie. Sñijs autem ozdinarizouz per statuta latis nõ ligantur ignozantes: nisi ignozantia fuerit crassa aut supina de constitutionibus. c. vt aiarum, lib. vi. Et dicit Pe. de ancho. super dicto. c. q ignorantia crassa z supina ē quando quis ignorat: qõ publice factum est in ciuitate: vt di. 18. in principio. vel non intelligere qõ oẽs intelligunt: hec enim est lata culpa. hec ille. Et hoc intellige: nisi fuerit impeditus vt non posset scire: puta quia ī firmus vl' incarcerat': z hoc. nõ ab alijs audiuit

De causa finali excõis id ad' quem finem fiat Capitulum. 76.

Causa finalis excõi

cationis est: vt excõicatus delictum suum recognoscat: z ad deum redeat. Imitatoz enī ecclia in huiusmodi iudiciũ dei ſm Tho. in 4. di. 18. qui peccatozes. per diuersa flagellat castigat: vt: eos ad bonũ trahat: z ipsos sibi reliqt vt auxilijs subtractis quibus ad mala prepediebant: suam infirmitatem cognoscant: z humiles ad deum redeant: sic ecclia aliquos excõicat separando eos a cõione fideliũ: vt erubescant et suffragijs z alijs spũalibus priuando per humilitatem seipos cognoscendo ad penitentiã redeãt Unde excõicatio medicinalis dicit extra de sententia excõis cũ medicinalis, li. vi. Est enī quedã pena non culpa. pene autẽ sunt medicine ſm philo. z dicit Aug. q nulla ē maioz pena in ecclesia excõicatione. z4. q.3. cozripiant. Ex hac aũt excõicatione cõsequũtur multa dãna spũalia et tpalia. Primo quidẽ priuatur excõicatus sacramentis ecclie. Nõ enī ē susceptibil' alicuiꝰ sacramenti sic ligatus. 3. q.4. engeltrudam. Secundo priuatur suffragijs ecclie per quod incurrit triplex, incõmodum: ſm que quis consequitur ex suffragijs ecclie ſm magistruz sñiarum in. 4. di. zz. z Tho. ibidem. Ualent enim suffragia ecclie ad augmentum gratie eis que habent: vel ad merendum eis que nõ habent. z quantũ ad protectionem dei habendam: quantum ad hoc dicẽ magister sñiarum: q gratia dei per excõicatiõez subtrabitur. Ualent secundo ad protectionẽ dei habendam: quantum ad hoc dicit magister: q p excõicationem ꝓtectio dei ei subtrabitur: z sibi ipsi' relinquitur: non tamen ita: q oĩno a ꝓtidentia dei excludatur: sed ab illa protectione qua fidelios ecclie spāli modo custodit. Ualẽt tertio ad defendendum ab hostibꝰ: z quantũ ad hoc dicit magister: q diabolo maioz potestas seuiendi datur in ipsum corporaliter z spũaliter: de hoc ẽt z.q.3. nihil. Dicit Augu. nihil sic debet formidare christianꝰ homo: quantũ separari a corpore christi. Si enim separatur a corpore christi: non est membrũ eius. si non ē membrum eius: non vegetat' spũ eiꝰ. Si tamen quis iniuste excõicatur: z humiliter seruat excõicationẽ meritum recompensat excõis dãnum ſm Tho. ibidem Richar. autem in. 4. dicit. q excõicatus ex ĩusta causa nõ ꝓpter hoc excluditur a suffragijs ecclesie quia nec ecclia hoc intendit. z.q.3. et si Sed etiã excõicatus pro iusta causa si penitet z diligentissime ꝓcurat absolutionem paratus satisfacere: z facere quod in se est: extunc valent sibi orationes ecclie: dum vero stat obstinatus in sua excõmunicatione: quãuis in aliquo prosint oratiões ecclie: longe tamen minus q̃ alijs nõ excõicat' in primitiua ecclia: qñ oportebat per signa ad fidem hoies inuitare. per excõicationem sequebatur alius effectus. s. manifesta vexatio corporalis diaboli: vt. i. cozi. v. Nũc autẽ inuisibiliter sathane traditur z spiritualiter modo predicto. Unde Ang. z.q.3. oĩs christianus. Dilectissimi qui excõicatur a sacerdotibꝰ sathane tradi dicit. quõ: quia. s. extra ecclíam ē diabolus sicut in ecclia christus: ac per hoc quasi diabolo tradi dicitur quia ab ecclie vnione remouetur. vñ illos quos apls tunc sathane traditos predicat excõicatos a se esse demonstrat. Tertio excõicatus non põt cũ alijs interesse diuinis: vel cuz alijs ī ecclesia orare: alias mortaliter peccat: nec etiam licet ei extra ecclíam sic ꝓpe stare: q audiat diuina õpe. z re. q in te. Non tamen ꝓhibetur ab ingressu ecclie: dũmodo ibi nõ audiat diuina: vel cum alijs oret ibi. Jo. de lig. põt etiam interesse predicationi: sed z alias ad officium dicendum ideſt horas canonicas ad quas ē obligatus: teneẽ nihilominus dicere: sed solus z sine dñs vobiscuz

Quarto excõicatõ iusta excludit a regno celorum. z4. q.i. quisq. Sed z iniusta lata si contẽnatur a regno excludit. z.q.3. nemo. vbi chrysostimus sic ait. Nemo contẽnat vincula ecclesiastica: quia nõ homo qui ligat: sed christꝰ qui potestatem dedit hanc: z dños fecit homies tanti honoris: nam tales mortaliter peccant ſm doct.

Quinto excõicatus excludit a participatiõe cũ alijs fidelibus in loquendo salutando comedendo ꝛ huiusmodi.z.q.3.sicut. Excipiuntur tamen quedam persone:cũ quibus participare potest:vt infra dicetur ti.sequenti. Sexto excõicatus si scienter ingerat se diuinis officijs alicuius ordinis vtens si ẽ clericus efficitur irregularis:extra de cle.excõ.apostolice.nec potest dispẽsari'nisi per papam:extra de sen.ꝛ re iu.cũ eterni Si tamen baptizaret in casu necessitatis vt vetula ꝛ sine solennitate: non est irregularis ſm Guilhel. Petrus de pal.in.4.di.18.plenius ꝛ p fectius ponit hoc qui dicit:ꝙ excõmunicatus si celebrat vel ordines recipit fit irregularis:ꝛ hoc verum est:nisi ꝓbabilis ignorantia excuset de cle.excom.mi.apostolice.ꝛ hoc siue sciscipiat ordinem sacruꝫ siue non sacrũ:quia non distingui tur extra eo.cum illoꝛũ. Et licet ibi non distinguatur inter errorem iuris ꝛ facti quo ad incurſionem irregularitatis:si tamen error facti esset probabilis excusaret:cum grauius sit celebrare excõmunicatuꝫ q̃ ordinari.Unde si probabilis ignorantia preseruat ab irregularitate celebrantem pari ratione ordinatum.Si autem est ignorantia non probabilis abbas dispensat: si talis scilicet est regularis.Si vero secularis est: solus papa vt ibidem.Et q̃uis aliqui restringant illuꝫ casum ad excommunicatum propter iniectionẽ manuum:tamen qnacunqꝫ de causa sit quis excõmũicatus :videtur eadẽ ratione:ꝙ abbas possit dispensare.Si vero existens excõmunicatus non celebrat:sed in suo officio exequens se ingerit'diuinis.efficitur irregularis:ita ꝙ non nisi ꝑ papam dispensatur.z.q.3.capitulo penultimo. Unde sacerdos solenniter baptizans aut in foro conscientie absoluendo siue palam siue occulte: vel quocunqꝫ contrahit irregularitatem : sec'si baptizaret in necessitate vt vetula. Item si actũ minoꝛum ordinũ etiaꝫ solenniter exerceat:cum hoc etiam per non ordinatum licite fieri possit non incurrit. Si autem sacerdos solenniter officiaret ecclesiam in matutinis vesperis vel alijs horis incurreret.Secus si psalmonizando cum alijs:qõ etiam faciunt laici.Item si ep̃us tulit sẽtentiam excõicationis in celebrantem in aliqua capella sine sui licentia celebrans:in prima vice non efficitur irregularis sed excõicatus. Secunda autem vice ibi vel alibi celebrando efficitur irregularis:sed si capella esset simpliciter interdicta:tunc ibi celebrans prima vice etiaꝫ efficitur irregularis:ille vero qui excõicatũ publice admittit ad diuina:ẽ ei interdictus ecclie ingressus ſ.ad celebrandum ꝛ officiandum : nõ tamen est irregularis:nisi postq̃ admisit talem ad diuina se ingerat diuinis ante purgationẽ excessus hui' modi.de quo extra de sententia excõis.c.is qui li.vi.Et nota ꝙ dicit Ricar.in.4.di.18.circa eãdem materiam:ꝙ si ille qui ordinatur in excõicatione scit se esse excõicatum ꝓpter iniectionẽ manuũ in clericũ siue iniectio sit enormis siue nõ siue hoc sit ante ingressum religionis siue post : super tali irregularitate per prelatũ suũ dispensari non potest:in ordine tamen predicatoꝛũ ꝛ minoꝛũ per priuilegium virtute conspicuos possũt ordinatos in excõicatione vel suspensione vel interdicto prelati eoꝛum super tali irregularitate dispensare:etiam si contraxissent ante ingressuꝫ religionis : nisi casus excõicationis fuisset enoꝛmis:ꝙ esset absolutio pape reseruata. Item qõ dicitur de ignorantia dicit Ricar.ꝙ in foro cõscientie creditur cuilibet dicenti se habuisse iuris vel facti ignorantiam:in huiusmodi quando fuit ordinatus:sed in foro contentioso secus. Septimo excõmunicatus non potest suscipi ad religioneꝫ:nisi prius absoluatur ſm Ray.Si tamen fuit receptus:tenet receptio.Similiter etiã professio excõicati tenet. Fratres autem ordis predicatoꝛum ex spãli priuilegio possunt absoluere seculares ingredi volentes ipsum ordineꝫ nisi esset casus pape reseruatus. Octauus excõmunicatus eligere nõ potest nec eligi:vt notatur extra de appel.constitutis . Si secus factum fuerit ipsa electio ipso iure nulla ẽ extra de consue.c.cum dilectus.ꝛ.9.q.i. nos in nomine.vbi etiam dicit glo.ꝙ siqui eligunt cuꝫ excõicato:viciatur electio.Item quia dicit regula iuris li.vi. Infamibus porte non pateant dignitatis . Sed cum excõicati maioꝛi excõicatione sint infames vt patet.6.q.i.infames.vbi dicitur in textu excõmunicatos:ergo ꝛc.qõ etiam tenet Bal.ꝛ intelligitur de excõicatione notoꝛia.Et dicit Petr'.de pal.hoc esse verum:non solum de dignitate ecclesiastica regulari vel seculari sed etiam de laica.vnde in regem vel imperatoꝛem nõ potest eligi de electione per venerabilem.similiter nõ potest conferre beneficium de excess.prc.c.tanta. Nono excõicatus nullum beneficiũ ecclĩasticũ acquirere potest de cle,exco.mi.c.postulasti.Et de beneficijs habitis iam dum est in moꝛa petẽdi absolutionem nil percipit:extra de appel.pastoꝛalis. Secus si non ẽ in moꝛa de excess.prela. c.qua diuersitatem. Jo. de lig. Et dicit'Pe. de pal.in.4.ꝙ siquis ẽ iniuste excõicatus vel facit posse suum de impetrando absolutionẽ ab iniusta excõicatione in foro conscientie facit fructus suos:etiam in foro exterioꝛi debet cum eo dispẽsari ꝛ per simplicem dispensationẽ secum factã etiam pro tempoꝛe in quo in moꝛa erat põt fructus accipere:secus autem si tempoꝛe electionis vel confirmationis vel collationis erat excõmunicatus:quia tunc nullum ius fuit acquisitum : ꝓpter qõ non sufficit dispensatio:sed requiritur noua collatio.Unde si ẽ beneficium pertinẽs ad collationem ep̃i vel simpliciter vel pro tunc ratione delicti:quia contulit excõmunicato nõ sufficit eius dispensatio:sed dispensatio pape vel al

.XXV.

teriꝰ qui poteſt conferre ex certa ſcientia:ſufficẽ etiam habere noua collatione.abſolutus autem non ex hoc ipſo facit fructus ſuos medio tempore perceptos niſi cum eo ſuper hoc fuerit ſpãliẽ diſpenſatuꝫ:vel iniuſte fuiſſet excõicatus:vl̃ nõ fuiſſet in mora petendi.hec ille. Decimo excõicatus ẽ ab officio ⁊ beneficio ſuſpenſus.Unõ nec ligare nec abſoluere põt. 24.q.1.audiuim⁹. nec poteſt beneficium cõferre de conceſſione p̃ ben.c.tanta. tamen q̃diu toleratur valet qõ ſit ab eo:vt ſi ꝓuideret alicui eccl̃ie:vel alicuius cõfirmaret electioneꝫ.ar.8.q.4.nonne.niſi forte eſſet notoꝛium. Dicit Ricar.in.4.di.18.q; ſi oñs actus legitimi,quos aliqui exercent:dum eoꝝ excõicationes latent:eſſent irriti ⁊ inanes iudicandi:poſtq̃ eoꝝ excõmunicatio eſſet detecta:multi de ſtatu ſuo eſſent incerti: quia aliqui ſunt prelati aliqui habentes plura beneficia eccleſiaſtica:quia latenter excõicati fuerunt abſoluti:⁊ ſic dura videtur hec ſñia.⁊ ideo aliorum ſententia mitioꝛ ⁊ ratõnabilioꝛ eſt:qui dicunt q; in dicto caſu eoꝝ abſolutiones ⁊ beneficiorũ collationes tenent:q̃uis eoꝝ excõicatio poſtea fuerit detecta.extra de excep.c.exceptioneꝫ in glo.ar.de iurepa.c.conſultationibus.Unõ interdictus ẽ excõmunicato omnis actus legitim⁹ vnde nec iudicare poteſt nec accuſare nec reſtificari.ꝫ.q.ꝫ.§.euidenter. Et ſi vnus de iudicibus ferẽtibus ſñiam ſit excommunicatus:non valet ſententia:ſi ſimul cuꝫ excõmunicato pronunciãt Jo.de lig.extra de ſen.⁊ re iudi.ad probandum Et dicit Pe pal.in.4.hoc eſſe verum:ſi ſunt excõmunicati publice de ſen.⁊ re iudi.ad probandum. quia facta et iudicata per occulte excõmunicatum valent: vnde ⁊ in ſpiritualibus nõ valet quod fit ab excõmunicato de appel.conſtitutionem.⁊ tamen q̃diu tolerantur prelati et ſunt occulte excõmunicati valet qõ fit ab eis.8.q.4.nonne.Unde ſi contulit beneficium vel cõfirmauit electionem tenet:⁊ ſimiliter ſi abſoluit in foꝛo conſcientie.hec ille:cum quo concoꝛdat Ricar.⁊ in.§.precedenti. Conſtitutiones etiam ⁊ ſñie facte vel late ab eo: vel de mandato eius irrite ſunt ipſo iure ⁊ nunq̃ valebunt: extra de cõſtit].eccle.c.aduerſus. Jo.tamẽ de lig.dicit q; valet iudiciũ coꝝ iudice excõicato habituꝫ niſi ſit publice excõicatus. Duodecio excõicatus nõ poteſt conſtitui ꝓcuratoꝛ de ꝓbationibus.c. poſt ceſſionẽ.nec etiam põt cõſtituere ꝓcuratoꝛẽ quinimo fiq̃ cõitas aliquẽ ꝓcuratoꝛem ꝓſtituit ⁊ ipſe excõmunicatus iter cõſtituentes fuit vt rectoꝛ vel principalis expreſſus vl̃ eius auctoꝛitate factus ẽ ꝓcuratoꝛ:vel ſi ipſa cõitas ſciẽdo ipꝫ talem:tamen eũ procuratoꝛem feciſſet:nõ valet extra de proc.c.fi.ſi tamen excõmunicatus ſit reus:bene poteſt ſe in iudicio defendere:⁊ ad hoc procuratoꝛem conſtituere de iudi.c.intellexim⁹ Secus autem ſi ſit actoꝛ:vl̃ ſi reus cõueniat vl̃ reconueniat.extra de ꝓba.c.poſt ceſſionem.

Decimotertio excõmunicatio abſoluit a iuramẽto fidelitatis.15.q.vi.nos ſanctoꝝ.⁊.c.iuratos Job de lig.vnde ſiquis debet alicui in certo termino:⁊ iterum ipſe creditoꝛ excõmunicatur:ſecundũ Bar.bzi.⁊ Jo.de lig. non debet debitoꝛ ei ſoluere dum perſeuerat in excommunicatione: Sꝫ vt Jo.andre.deponat debitum in edem ſacrã:vt poſtea creditoꝛi abſoluto detur. Jo.tamen et hugo dicunt contrarium.ſ.q; debet ſoluere. Decimo quarto excõicatus matrimonium contrahere non poteſt:contractum tamen tenet.Jo.de ligna. Si tamen cõtrahit tenet:licꝫ peccet moꝛtaliter:reddere debitum etiam debꝫ exigere etiam non puto eſſe moꝛtale. Item excõicat⁹ nõ põt oꝛdiare nec oꝛdinari q̃ ad executionẽ:etiam ſi ignoꝛet.Unde oꝛdinati ab epiſcopo excõicato etiam ignoꝛanter indigent diſpenſatione quo ad executionem oꝛdinis de eo qui renun.capitulo ſi..Similiter de eo qui excõicatur publice:ſiue ignoꝛet ius ſiue factum oꝛdinatur:non ſuſcipit executioem de ſen ex.c.cum illorum.hec Pe.de pal.in .4. Dicit etiaꝫ idem Petrus q; epus occulte excõmunicatus non minus confert oꝛdinando q̃ publicus: quia vtrobiq; characterẽ nõ executionẽ ꝓfert:licet in altero caſu diſpẽſetur faciliter propter probabilem ignorantiam. Non ſic autem in ſacramento penitentie:quia ſi occulte excõmunicatus abſoluit:tenꝫ abſolutõ.Et ratõ diuerſitatis ẽ ꝑm eum:quia cã vniuoca cõmunicat foꝛmã ſuam ꝑm modũ quẽ habet:et quia in conferendis oꝛdinibus ſe habꝫ epus vt cauſa quodãmodo vniuoca:non poteſt conferre executionem:quando eam nõ habet:ſꝫ in collatione penitentie ſe habet ſacerdos vt eq uocum inſtrumentum in conferendo gratiaꝫ: ẽt ſi non habet eam:⁊ ideo valet abſolutio ⁊ ceꝛa.

Decimoquinto excõmunicatus nõ poteſt ad miniſtrare ſpiritualia vel tẽpalia: valet tamen contractus factus per eum nomine eccleſie vel nomine proprio. Jo.de lign.ſubditi tenentur ei obedire:donec per eccl̃iam ſit toleratus.8.q.4. nonne.alij contra Job.de lig. Decimoſexto ñ valent littere ĩperate p excõmunicatũ:nec aſtringi quis poteſt pacto tacito vel expreſſe particip are excõmunicato niſi ĩ caſibus iure permiſſis nec poſt abſolutionem vti poteſt litteris pendente excõmunicatione impetratis. Poſt lit].contenſtationem opponi poteſt exceptio excõmunicationis repulſo excõmunicato ab agendo currit cõtra eum preſcriptio. Si eſt in mora petendi abſolutionem ipſe preſcribit:nec dabitur reſtitutio excommunicato: ſi preſcriptum ſit. Joban. de ligna. Decimoſeptimo excommunicatus ſic decedens non debet in eccleſia vel loco ſacro ſepeliri:nec poteſt oblatio pro eo ſuſcipi:necpublica oꝛatio pro eo fieri ſicut nec pro ipſo viuo ⁊ niſi apparuerint in eo ante moꝛtem ſigna

ꝺtritiõis:quia tũc absoluetur post mortẽ: ⁊ oĩa ꝑdicta poterunt ꝓ eo fieri.z4.q.z. sane. secreta tamen oratione orari potest ꝓo excõicatis ſm Pe.de pal. Decimaoctaua cadauer excõicati ñ faĉ locũ religiosũ vt cadauer fidel' ñ excõicati ſz Jo. de lig.⁊ sepult⁹ i cimiterio si diſcerni põt debet exhumari. Concludaĉ ergo ꝙ cũ excõicatio inferat tot dãna:merito dicit Augu.z.q.3.nihil.nihil sic debet formidare chriſtianus sicut separari a corpore chriſti. Siquis autẽ in eam incidit:q̃ citius querat absolutõnẽ:de qua modo agendum ẽ.

De absolutione ab excõicatione.c.77.

a **Bſoluere** poteſt ab excõicatione maiori lata de iure regulariter ep̃us ſuos ſubditos:⁊ exempti ꝓlati ſibi ſubditos niſi ꝓpriam ſibi reſeruaſſent abſolutionẽ eius de ſen.excõis nup. vl' etiã capl'z ſeu ille ad quez ep̃alis iuriſdictio pertinet ſede vacante de maio.⁊ obe.c.z.li.6.⁊ idem de ſen.iuris. A ſententia vero homis nõ poteſt abſolui quis niſi ab inferente ipſam vel a ſucceſſore eius:niſi ille eĕt mortuus vel amotus.z.q.3.ſi ep̃us.vel a ſuperiore eius.Si tamen haberet omnẽ iuriſdictionez ⁊ plenam ſuper ipſum excõicatum:ſicut ⁊ ipſe q tulit:ſicut ſi ſacerdos parochialis ex ꝓſuetudine loci excõicat parochianũ ſuum:quãuis non deceat ep̃m abſoluere illum ſacerdote irrequiſito:tñ poteſt ⁊ ſi abſoluit abſolutus eſt.⁊ ſic ſi abſoluit ꝓuincialis ordinis mendicantiũ:quẽ ligauit ꝓior conuentualis:ſecus autem ſi abſolueret archiep̃us quẽ excõicauit ſuffraganeus eius:nõ enim hoc poteſt niſi in caſu:vt ſi fuerit appellatum ad eum:⁊ tunc poteſt vocatis tamen partibus ⁊ cognito de appellatione:alias non valet abſolutio de appel.romana li.vi. vl' in articulo mortis:tũc enim quilibet a quolibet ſacerdote poteſt abſolui a quacunq; ſñia excõicationis etiam pape reſeruata cum modificatione tamen:quã habes in primo.c.huius operis.ep̃us extra ſuam dioceſiz abſoluere nõ poteſt ab his que requirunt cauſe cognitionem:quia nec ibi poteſt ſedere ꝓo tribunali.9.q.z.ep̃m. Nec etiam legatos extra terminos ſue legationis:ep̃i tamen expulſi poſſunt. exercere ſuã iuriſdictionem in aliena dioceſi ⁊c Si papa mandat alicui:ꝙ aliquẽ cõicet ꝺmittẽdo ei cauſe cognitionem: poterit ⁊ illum abſoluere di.zi. inferior. ſed ſi mandat ei tantum ꝙ excõicet:cũ ipe diffinierit negociuz:non poterit abſoluere:cum per papam cõfirmatur aliqua ſẽtentia excõis lata per inferiorem:ſi hoc ſimpliciter fit ⁊ ſine cauſe cognitiõe poterit ipſe inferior qui tulit ſñiaz abſoluere:ſi vero fuiſſet confirmata ex certa ſcĩa ⁊ quaſi cũ cauſe cognitione non poterit abſolui ſine mandato pape:niſi eſſet certum per falſi ſuggeſtionem fuiſſe impetratam ỏ confirma. vti. vel ũti.c.z.Abſolutio ab excõicatione ex falſa cauſa ſm Inno.et Hoſt.non tenet quia iudex non intẽdit ſic abſoluere:puta ſi abſoluendus dicat ſe ſatiſfeciſſe vel iniuriam remiſiſſe:cũ non ſit verum:alias abſolutio ſiue iuſta ſiue iniuſta tenet quo ad eccl'iã militãtẽ.ar.de re. iudi.omnis.⁊ di.5.põderet. Abſolui quis poteſt ab ep̃o illi⁹ dioceſis:in q̃ moratur a ſñia canonis quã iccurrit i alia dioceſi:ſiue canõ ſit ỏ iure cõi ſiue ỏ iure ſynodali:niſi pape reſeruet caſus:ſz a ſñie hoĩ nõ poteſt abſolui niſi ab excõcatore vl' eius ſucceſſore in officio vel ſuperiore. Ricar.in 4.⁊ hoc niſi in periculo mortis vel iuſto impedimento detentus:nec poſſit in breui accedere ad excõicatorem:tunc enim poteſt abſolui cũ iniũctione:vt ſe preſentet:q̃citius cõmode poterit ei qui debeat abſoluere ſublato impedimento: vide de hoc ſupra.c.5z. Abſolui poteſt quis ſuis ab excõmunicatione ſicut ⁊ inuitus excõicatur:immo remanẽte contumacia poteſt quis diſtricte remittere excõmunicationem iuſte latam ſi videat ſaluti eius expedire Tho.in.4.di.18. Sz Ricar.in.4.di.e.concedit hoc de ſententia hominis:ſed de ſententia iuris dicit ꝙ abſolui ñ poteſt inuitus:allegat.z3.q.6.nec quiſq̃.arg.ad hoc extra de off.dele.c.contingat. Abſolui debz excõicatus:qui offert ſe ad iuſticiam nõ obſtante appellatione partis aduerſe:debet tamen recipi ante abſolutionem ſufficiens cautio ab il'lo ꝙ iuri parebit:extra de appella.c.qua fronte Si excõicatus dicat cauſam excõmunicationis fuiſſe dubiam vel nullam vel falſam:et petit abſolui ad cautelam abſoluetur cum iuratoria cautiõe:niſi excõmunicator vel is ꝓo q̃ lata ẽ ſentẽtia:infra octo dies probauerit de cauſa ỏ ſen. excõ.li.6.ſolet. Excõicator cognoſcens errorez ſue excõicationis debet reuocare vel absoluere non obſtãte appellatione aduerſarij. Sed ſi' dubitet de errore poteſt abſoluere recepta cautiõe ꝙ iuri pareat:extra de ſen.excõ.ſacro. Ligatus pluribus ſententijs vel vna ex diuerſis cauſis ſi vere vult abſolui:debet exprimere omnẽ ſentẽtiam ⁊ cauſaz:⁊ ſic vna abſolutio ſufficit ad plures excõicationes tollendas:alias non tenet abſolutio:quia per ſurreptionem eſſet obtenta: extra de ſen.excõ.officij. Cum quis dubitat ſe eſſe excõmunicatum:ſi ſuper hoc habet conſcientiã ſcrupuloſã nimis:deponat eã ad conſiliuz boni viri:quã ſi nolit vel nõ poſſit eam deponere:vl' habeat de hoc probabilem opinionem faciat ſe abſolui ad cautelem:extra de ſen.excõ.inquiſitõne. Abſolutio autem ab excõicatione ſm Guil. eſt duplex. Una pertinens ad forum contentioſum:⁊ hec committi poteſt clericis non ſacerdotibus:immo etiam ſm Hugonẽ ⁊ laicis ex delegatione pape tantum. Alia eſt que pertinet ad forum penitentiale:que fit cum oratione ⁊ pſalmo extra de ſen.excom.a nobis in fi.⁊ hec nec ꝺz nec põt ꝺmitti niſi ſacerdotib⁹:niſi forte a papa hoc fiat. Sz Pe. de peru.⁊ Jo. vidĕt pfecti⁹

.XXV.

dicere circa hoc. Dicũt enĩ sup dca decretali: q̃ quilibet superior ẽt nõ sacerdos q̃ hz potestatẽ excõicãdi: hz ⁊ potestatẽ absoluẽdi quãtũ ad restituendũ coĩoni hoĩum: ⁊ reddendũ illũ habilẽ ad actus legitimos. Sz quãtum ad tollendã culpam rõe criminis vl̃ ꝓtumacie contracte requiritur absolutio sacerdotis. Dec p̃dicti. In absolutione autẽ ipa a maiori excõicatione quatuor obseruanda sũt ſm Hosti. in sũma. Primũ ẽ vt excõicat⁹ in oĩ casu anteq̃ absoluat: iuret stare mãdatis ecclie. Et quãuis Hosti. dixerit hoc eẽ de substantia absolutionis: ꝓtrariũ tamẽ tenẽt. Unde si omittatur qõ fieri nõ debet: tenet nihilominus absolutio: extra eo. cũ desideres. Gof. Ber. ⁊ Guil. ⁊ idẽ eẽt: si iuret predictus parere mandato ip̃ius qui suscipit iuramentũ. de pueris autẽ an debeãt iurare: relinquitur arbitrio ep̃i. ⁊ dicit Ricar. in. 4. q̃ aliqui dicunt: q̃ ꝑ leui iniectione manuũ nõ debet exigi iuramentũ ꝓpt̃ periculum periurij: alij q̃ ẽ obseruandũ ĩ absolutione cuiuscũq̃ q̃ incidit ĩ canonẽ. hec Ricar. Sz Hug. dicit q̃ debz exigi ꝑ horrendis criminibus vt incendiarijs falsatoribus ⁊ huiusmodi nõ autẽ ꝑ quibuslibet alijs mortalibus: ꝓtra q̃ lata ẽ sñia: ⁊ istud videtur satis equum. Secũdum ẽ: vt si excõicatus ẽ ꝑ notoria offensa ĩ aliquẽ nõ absoluatur nisi ꝓius sufficiens emenda prestet̃. ꝑ ꝓtumacia autẽ ⁊ ꝑ offẽsa dubia sufficit iuratoria cautio: extra de verbo. si. ex parte. s. vbi nulle expense petuntur: sed vbi expense vl̃ satisfactio dãni petit̃: nõ debz absolui: nisi ꝓius satisfaciat si potest. Si autẽ emendã prestare nõ potest: debet absolui recepta ab eo idonea cautione q̃ satisfaciat: si ad pinguiorem fortunã puenerit: ⁊ dicitur idonea pignoraticia vel fideiussoria. extra de solu. odoardus. ⁊ si illam prestare nõ põt: saltem prestet iuratoriam. absolutio autem neganda nõ ẽ. 26. q. 6. si presbyter. talis quoq; ad petitionẽ aduersarij tenetur cedere bonis: vt dicit Guil. Et si istud ſm nõ seruetur: tenebit tamẽ absolutio: sz peccat qui sic absoluit ſm Guil.

Tertium qõ seruari debet ẽ: vt absoluat̃ per eũ q̃ tulit sñiam vel per superiorẽ suũ vel aliũz: cui cõmisit cum psal. oratione ⁊ verberibus. psal. s. miserere vel alio penitentiali ſm Guil. oraõe vz deus cui ꝓpriũ ẽ ꝛc. Sz vbi in oratione ipsa dici, ꝓsuenit: quẽ delictorum catena ꝓstringit: loco huius dicit̃: ⁊ hũc quẽ excõis catena constringit Premittit̃ aũt postpositũ cũ gloria ỻyriel. xp̃e ỻyriel. p̃r nr̃ saluũ me fac. ℣. Nihil ꝓficiet ũmic⁹ ĩ eo. ℣. esto ei. ℣. dñe exaudi ⁊ dñs vobiscũ. Post autẽ ip̃am oraõnẽ p̃dictã de⁹ cui ꝓpriũ ẽ dicẽdus ẽ: auctoritate oĩpotẽtis dei ⁊ beator̃ ap̃lor̃ Pe. ⁊ Pau. ⁊ ecclie sancte tue: ⁊ nostra vel mihi cõmissa absoluo te a tali sententia vl̃ ab excõicatione: quã incurristi ꝓpter tales ⁊ talem causã: ⁊ restituo te coĩoni ⁊ participationi ecclie ⁊ oũm fidelium ⁊ ecclesiasticis sacramentis extra eo. a nobis. z. verberabit autẽ absoluẽs excõicatũ virgis vel corrigijs nudas habentẽ scapulas duz dicit oĩa predicta: ista tamen sũt ad bñ esse ⁊ nõ substantia absolutiõis. Quartuz ẽ: vt postmodũ absoluens faciat illi mandata iusta ⁊ rationabilia: alias appellare posset ex̃ de pac. c. fi. erit autẽ mandatum rationabile ei factum: si ip̃i excõicato ũungitur ꝓncipaliter: q̃ contra illuz canonẽ nũq̃ veniat: vt incendiario q̃ nunq̃ incendat. ꝑcutienti clericuz: q̃ nunq̃ percutiat ⁊ similia. zz. q. fi. pessimã. aliquando etiaz requiritur cautio q̃ decetero talia nõ faciat: extra de sen. ex gravem. Si autez apparet sñia ũusta: nullum mãdatum fiat absoluto. Et nota q̃ ꝓpter violentam ĩiectionem manuũ in clericum vel religiosum fieri solet satisfactio pecuniaria que applicat̃ monasterio: si percussus ẽ religiosus. Sz si esset clericus secularis sibi applicaretur: nisi in contumeliam ecclie fuisset percussus: quia tunc eccl'e cum ipsa possit agere iniuriarum ꝯz Gof. ⁊ Do. Defunctus autem excõicatus ⁊ sepultus in loco sacro cum absoluitur non exprimatur: sed sepulchrum eius verberetur: vt sit circa vivos: extra de sen. excõ. a nobis. Regularis autem cum verberat regularem vel alias incidit in sñiam excõmunicationis a iure, plataz nec aptice sedi reseruatam absoluitur a suo prelato. Si tamen percussisset regularem alterius religionis: tunc abbas vel prelatus percussi verberabit ipsum absoluendũ: qõ erit loco satisfactionis: sz iuramẽtũ recipiet ⁊ absoluet ꝓpius abbas: ꝓuenientius tamen fit totũ per vnũ ex cõmissione alterius: extra ò offi. oz. c. fi. Si autẽ percussit clericũ secularem: absoluetur per ep̃m ò sen. excõ. religioso li. 6. In casu autẽ quo regularis excõicatus nõ haberet prelatum: q̃ eẽt sacerdos vl̃ si eẽt defũct⁹ ipse prelatus vel excõicatus ad diocesanũ recurrẽdũ ẽ ꝯz Hosti. qõ Guil. ĩtelligit tã de exemptis q̃z de nõ exẽptis. Et nõ q̃ quãuis absolutio ab excõicatõe regulariter debeat fieri cũ mõ declarato ĩ superiori. §. i4. qñ cõmode põt: tamen si nõ seruetur predicta forma ẽt sine causa rationabili ipsã dimittendo simplici nudo verbo põt fieri ipsa absolutio: vt si dicat absoluo te solũ ab excõicatione: vel rebenedico te vel qõcunq̃ aliqõ tale intendens per illud absoluere: extra de re iudi. oĩs res. di. 50. ponderet. ⁊ hoc ſm Ray. Guil. Jo. ⁊ fere oẽs doc. licet hosti. dicat contrarium. vnde ⁊. b. Tho. de forma absolutionis dic̃ q̃ absolutio ab excõicatione nõ est sacramentalis sed magis, consequens iudiciariam iurisdictionem. Et ideo ipsa verba habent efficaciam ab ĩtentione dicentis: vbi nõ refert quibuscũq̃ verbis vtat̃ ad exp̃mendam suã ĩtẽtionẽ. Similit̃ ⁊ Ricar. ĩ. 4. dicit: q̃ sufficiũt ꝟba q̃cũq̃ significãtia remotiõz excõis. Idẽ ĩ substãtia dicũt Anto. de butrio ⁊ Pe. ò pusio: ⁊ addũt q̃ cũ excõicatio ferat̃ ꝓ pcõ mortali: ideo talis indiget absolutione sacerdotali ⁊ sacramentali ratione peccati: quilibet enim tenetur confiteri de omni

peccato mortali. Exante hāc absolutionē sacra mentales admittit ad participationē fideliū sz nō eu charistie: nisi confessus de illo mortali. Itē nota q̄ si de facto quis absoluit aliquē ab excōicatōne: de qua nō pōt: cū postea aduertit: debet si potest certificare eū ō errore suo. s. declarādo quō eū nō potuit absoluere ꝛ cōsulere: q̄ ipetret absolutionē: ꝛ interim habere se ad illū: ac si nō absoluisset. Guil. Item nota q̄ si ep̄us ꝑmittit alicui absolutionē ab oī excōicatione: nō ꝓpt̄ hoc poterit absoluere illū excōicatū ab eo, cui⁹ absolutionē nō cōmisisset i spāli forte q̄ erat excōicatus ꝓpter dānū illatū ep̄o vel aliquid huiusmōi: extra de re iudi. c. i generali li. 6. Itē nota q̄ absolutio nō debet fieri sub cōditione: puta si satisfecerit: nā taliter absolut⁹ nō eēt simpliciter absolutus. extra de re iudi. li. 6. actus. Magister ordinis predicatorū ꝛ puīcialis ꝛ cōuentualis ꝛ eorū vicarij in puincijs cōuentibus ꝛ locis sibi cōmissis predictis fratribus cōstitutis ibidem: nec nō ꝛ alijs fratribus eiusdē ordinis: interdum ad eos declinantib⁹ vndecūq; absolutione indigentibus: siue priusq̄ intrauerint ordinē siue p⁹ in casibus excesserint: quibus sñiam excōis incurrūt: absolutionis beneficiū valeāt impartiri: nisi adeo esset enormis excessus: q̄ merito esset apostolica sedes consulenda. Alex. Gze. go. ꝛ Bonifa. in priuilegio virtute conspicuos: qō dicitur mare magnū: predicti prelati possunt a suis confessoribus illas absolutiones ab excōicatione et dispensatione super irregularitatibus recipere: quas ipsi possunt suis subditis impartiri. Bonifa. in predicto priuilegio virtute conspicuos.
Item magister ordinis fratrū predicatorū ꝛ puīciales priores etiam cōuentuales ꝛ eorum vicarij eos qui ordinē nostrū ingredi volunt: absoluere possunt fm formaz canonicā a sententia excōicationis suspensionis ꝛ interdicti a iure vl' iudice generaliter ꝓmulgatis: ꝛ sic eos in fratres recipere: etiā si post susceptū habitū recoluerint se fuisse talibus sñijs ĩnodatos: pñt eis absolutōnis beneficiū imptiri nisi adeo enormis ꝛc. vbi supra Bonifa. virtute.

Titulus. 26. de excōicatiōe minori: ꝛ quomō contrahitur. c. i.

¶ Ecūda species excōicationis dicit minor excōmunicatio. Dec aūt ĩcurritur ptīcipando cū excōicatis maiori casu nō ꝓcesso. Unde Fabianus papa. Sicut apl̄s statuerūt dicentes cū excōmūicatis cōicandū nō eē ꝛc. ii. q. 3. gloria. Paul⁹ statuit: cū videlz dicit. i. cor. 5. figs frater. i. fideł nōiaī auarus ꝛc. i. p sñiaz excōicaī ꝓpter aliqō viciū. Excōicationē enī appellauit notationem vt exponit Aug. 2. q. i. multi. Et subdit apl̄s ibi: cū hoc. s. excōicato nec cibū sumere debet. Jo. etiā euangelista in scōa canonica. c. i. ait. Si quis nō affert hanc doctrinā. s. fidei recte: nolite eum recipere in domo: nec ei dixeritis aue ꝛc. ꝛ loquitur de hereticis qui sūt excōicati: qō ꝛ ip̄e ostendit exēplo: vt patet. 24. q. i. oēs. ad idē Jsidor⁹ ait. Cū excōicato nec orare nec loqui: nisi q̄ ad eandē excōicationē pertinēt: nec vesci licet. Si quis palā aut absc̄se cū eo fuerit locutus: cōgz statiz cū eo excōis cōtrahet penā. ii. q. 3. cū excōmunicato. glo. statim. ē ergo casus late sñie. s. q̄ ĩcurrit minorē excōicationē talis: ꝛ sic ē ibi silitudo seu cōitas in genere: ad idē facit precedēs ꝛ sequēs. Pro horū maiori declaratione est sciendū: q̄ q̄druplicit̄ quis pōt cū excōicatis cōicare. Primo quidē in eodē crimine: ꝓpter qō quis ē excōicatus. s. dando ei ꝛsiliū auxiliū vel fauorem: ꝛ per talem participationē incidit in eādem sñiam: vt supra declaratū ē. Scōo in crimine mortali participando sed in illo ꝓpter qō ē excōicatus: ꝛ ꝓpter talem participationē mortaliter peccat: sz nō incurrit maiorē excōicationē sed minorem. Tertio participaī cū excōicato in diuinis: ꝛ ꝓpter talem participationez peccat mortaliter: quādo scienter hoc agit: ꝛ si iusz ignoret ꝛ precipue si ē talis ꝛditionis q̄ scire potuit ꝛ debuit huiusmodi participationis ꝓhibitionē nō tamen ē excōicatus maiori sed minori: nec ē irregularis sed vicinus irregularitati. Nam ē ei interdictus ingressus ecclie: si vz admittit ad diuina officia publice excōicatos seu ecclīastica sacramenta aut ad sepulturā: donec de transgressione huiusmōi satisfecerit cōpetenter ad arbitrium ei⁹: cui⁹ sñiaz ꝛtēpsit: extra de ꝑui. ep̄orū li. 6. Et si postq̄z ē ei interdict⁹ ĩgressus ecclie ĩgerat se diuīs ĩ suo officio sicut prius irregularis efficitur: ꝛ sic videt̄ ĩtelligēdū de secularib⁹ ꝛ regularibus. Sz ꝛ si sepeliret publice excōicatū: eēt excōmunicat⁹: vt supra dictū ē. Si aūt tał participatio fieret per metū: vt q̄ tyrann⁹ cogit p metum mortis sacerdotē celebrare: ꝛ si culpa attenuet̄ p talē metū: nec tñ simpliciter excusat. Hz Hosti. sz fm Guil. ꝛ Hug. met⁹ q̄ cadat ĩ ꝛstantē virū excusaret in huiusmōi. Quarto ptīcipatio cū excōicatis fit nō ĩ crimīe sz ĩ alijs actib⁹ hūane conuersatiōis: vt loq̄ndo comedēdo salutādo ꝛ huiusmōi ĩ casu nō ꝛcesso: ꝛ p hoc efficit̄ excōicat⁹ mīori excōicatiōe: ꝛ si ptīnaciť ꝛ ꝛ ꝓhibitionem supiorīs cōicaret ĩ pdictis mīori excōicat⁹ ēt poss̄et excōicari maiori. Nota tñ q̄ dca sñia. s. excōicatiōis maioris lata⁹ ꝛtra ptīcipantes cū excōicatis ĩ loq̄la ꝛ huiusmōi nō teneret: nisi p̄missa eēt trina admōitio vl' vna ꝓ trib⁹: ꝛ nisi exp̄mātur ipsi admonēdi noīatī: ex eo. statutū li. vi.
Nota tñ q̄ ꝓpt̄ pdictā ptīcipationē licet gdā vt Ray. dixerit ĩcurri pccm mortale: tñ Tho. ĩ. 4. di. 18. dicit q̄ ꝓbabil⁹ ē: qō alij dicunt. s. non esse mortale nisi in quatuor casibus Primo scilicet participādo ĩ crimīe. Secūdo participādo

.XXVI.

in diuinis. Tertio in cõtẽptũ ecclĩastice disci pline. Quarto cõtra prohibitionẽ ꝓceptoriaz superiozis. Idẽ pe. ꝛ ab. archiẽ. ii. q. 3. sicut. et sic intelligũt illud. c. sicut apostoli. ſ. q cũ quis p cõ temptũ participat: tũc põt excõicari: quia moꝛ taliter tunc peccat. Idem Jo. and. ꝛ Jo. de lig. ꝛ Ricar. in. 4. qui ergo participat cum excõicato maioꝛi excõicatione in diuinis. ſ. cũ eo dicendo officium vel ministrando ei sacramenta vel au diendo missam cũ eo ſm oẽs peccat moꝛtaliter ꝛt dicitur in quodam scripto super. 4. qõ veruz ẽ ſm ea que supꝛa sunt in coꝛpoꝛe iuris. Sed ho die secus per extrauagantem martini. 5. quã ha bes supꝛa. c. fi. de maioꝛi excõicatione' ibi vide.

Nota q participans cũ excõicato minoꝛi nõ incurrit aliquã excõicationẽ vel peccatũ: ꝛ hoc ẽ qõ cõiter dicitur: q excõicatio. ſ. maior nõ trã fit in tertiam personam. z. q. 3. qm̃ multos. ī quo quidem. c. Greg. subtrahit a minoꝛi excõicatiõe q̃ plures differentias personarũ cõicantes excõ municatis maioꝛi: que tamen omnes compꝛehẽ duntur in isto ver. Utile lex humile reſ ignoꝛata necesse. Hec anathema faciunt: ne possit obesse. vtile. i. ꝓpter vtilitatem excõicati vel etiã parti cipantis. Lex ideſt ꝓpter legem matrimonij. hu mile. i. per subiectionẽ naturalem vel aliquẽ ser uitutem vt in filijs ꝛ seruis ꝛ huiusmodi. Reſ ig noꝛata. i. quãdo nescitur quis ẽ excõicatus: igno rantia. ſ. facti. necesse. i. ꝓpter necessitatem excõi cati vel participãtis. vide tamen clarius de quo libet hoꝛũ ī sequentibus.

Declaratio predictoꝛũ casuũ.

Primo quidez excusat

participãtẽ cũ excõicatis: vt nõ ĩcurraꝫ minoꝛ: vtilitas q̃ potest eẽ duplex. vna quidem ipsi⁹ ex cõicati: vt cũ quis loquitur ei de his que perti nent ad absolutionẽ ꝓcurandã vel etiam ad sa lutem aĩe: licet alia incidenter interponat: vt ma gis ꝓficiat. Unde ꝛ ad predicationẽ admittitur extra eo. rñso: ꝛ per hunc etiã modum predica toꝛes qui apud excõicatos in predicationibus ꝛ ꝓfessionib⁹ quasi gerunt causas eoꝛũ: qui ab ipis expoliati fuerunt eccl'ias licite accipere ab ipis excõicatis pꝛesertim si in locis illis nõ valent su stentationẽ habere: extra eo. cũ voluntate. ꝛ etiã ſm Hostien. extra casum necessitatis duz sperãt ꝓbabiliter de pꝛoficiendo eis. Secundo vtili tas põt eẽ ex parte ꝑticipantis in tpalibus vl' spi ritualibus: ꝛ in tpalibus quidẽ vt cũ petit ab ex cõicato: qõ ei deꝫ dare vt ī. d. c. si vero. Unõ si no lit. dare põt in iudicio conueniri: alias ex delicto suo cõmodũ repoꝛtaret de iu. c. intellexim⁹. In spũalibus autẽ licite loqui de salute aĩe sue: petẽ do consiliũ si ẽ necessitas: ꝛ nõ posset habere re cursũ ad aliũ ſm Guil. Secundo excusat lex matrimonij ī huiusmõi ꝑticipatione cũ distictio ne tñ: nã aut excõicatio ẽ lata etiã in alterũ ꝓpẽ matrimoniũ illicite ꝯctũ: ꝛ tunc neuẽ põt cũ alte ro participare: aut excõicatõ ẽ lata ꝓpter aliõ de lictum: ꝛ tunc in participatione quo ad redditio nem debiti vterq excusaꝫ: in alijs nõ excusatur mulier participando cũ viro excõicato: ſz nõ ex cusatur vir participando cũ vxoꝛe excõicata: ex eo q cũ sit caput eius: debeat eã cogere: vt faci at se absoluere. 7. q. i. sicut hec Ray. ꝛ Bof. Si ãt vir vocaret excõicatũ ad mẽsaz: credit Guil. q nõ possit vxoꝛ comedere cũ viro ad illã men sam: ſz bñ in eadẽ domo ī alia mensa ita remo ta: q possꝫ dici: q nõ comedãt simul: ꝛ de bonis quidẽ cõibus aut de his que daret mariti sui no mine excõicati ſm Guil. nõ debẽt accipi elemo ſynaliter nisi. ſ. in necessitate: sed de bonis ꝓpꝛijs si dat: vel si concessum ei fuisset a marito excõi cato: vt õ bõis oib⁹ daret ipsa noĩe ꝓpo põt acci pi: idẽ de familia excõicati quo ad elimosynas dãdas. Tertio excusat humilitas subiectiõis vel seruitutis: ꝛ primo quidẽ filij qui sũt sub pa tria potestate vel etiã mancipati qui sunt cõmẽ sales patri: ꝛ ab eo recipiunt necessaria: excusan tur participando cũ patre excõicato: dũmodo nõ in crimine: alij autẽ filij non excusanꝫ ſm Guil. Secũdo excusanꝫ monachi participando cum abbate excõic to ſm Guil. qz sũt quasi de fami lia eius. Tertio excusãt clerici cum suo põtifice excõicato participãdo illi. ſ. qui sũt eius officio deputati: sicut ꝛ alij seruientes: aliqñ vero cleri ci nõ. 93. di. miratus. ſm Hosti. Quarto excusã tur serui ꝛ ancille. ſ. seruilis conditionis. Quin to excusanꝫ rustici seruiẽtes: ꝛ alij subiecti qui nõ sunt adeo curiales: vt eoꝛũ ꝓsilio scelera ꝓpetrãꝫ z. q. 3. qm̃ multos. cũ distinctione tñ ſm Guil. qz si tales persone ante excõicationẽ dñi seu patro ni obligauerũt se seruituti: ꝛ seruitiũ intrauerũt si tunc ignoꝛauerũt excõicationẽ: nõ tenẽt discedere: sed si sciuerũt: tenent discedere: nisi necessi tas eos cõpulisset: q fierẽt de familia eius. ꝛ qõ dicit de rusticis: ītellige qui colũt terrã dñoꝛuz suoꝛũ: ꝛ hoc ẽt extendit ſm Guil. ad illos qui di cũtur mediatarij: ꝛ qui ꝓpter culturã recipiunt certam poꝛtionẽ fructuũ. Uã ꝛ pñt cõicare quã tum opoꝛtet ꝓpter culturã ꝛ huiusmõi rationez Idem intelligendũ ẽ de nutritijs ꝛ filiabus q vl' que si a dño recederent: nõ haberẽt vnde viue rent: ar. extra eo. si vero. ibi etiã in dicto. c. excu sanꝫ q. cũ excõicatis nautis ꝓueniũt de trãsfretã do ꝓtra sarracenos. Sexto excusantur patres ꝛ dñi participando cũ filijs suis aui seruis excõi catis nõ quidẽ simpliciter sed ſm Tho. in. 4. di. 18. in his in quibus sũt obligati: quia sicut inferi oꝛes obligantur ad obsequiũ superioꝛũ: ita supi oꝛes ad ꝓuidentiã ĩferioꝛ. Ray. tñ ꝛ Guil. Bof. ꝛ Hosti. dicũt q tuti⁹ ẽ tenere q nõ excusanꝫ ta tales: qz tenebãt eos coꝛrigere. ar. 27. q. i. õ filia qõ videt qñ ex defectu ipsoꝛ: qz. ſ. ñ coꝛrexerũt ĩciderũt ī sñiaz vl' ꝑmanẽt ī ea: ſz vbi ꝑ eos non stetit: ꝛ instãt vt querãt absolutionẽ: hz locũ qõ dicit Tho. Septio ſz Host. suis mercẽnarijs

pñt cõicare ꝺductores eorũ: vbi ſine magno icõ modo eor eos vitare ñ poſſẽt: ꝛ idẽ ꝺ ſocijs bñti bꝰ aligd cõe: alꝫ ãt nõ pñt cõicare. ꝯcõdat Ber.

Octauo armiger vel ſeruiens militi excuſant cõicando ei nõ autẽ cõicando cũ excõicatis: cuꝫ quibus ꝺñs ſuus cõicat. Nono vaſalli cum teneantur reddere tributa penſionis ſuis ꝺñis excõicatis nõ peccant eis cõicando: licet ſoluant impꝛopꝛie perſone ſm Guil. Notauit tñ Hugo de huiuſmodi vaſallis: q cũ ſint abſoluti ab obſequio fidelitatis: ꝫdiu eorum ꝺñs ẽ excõi catus: debent ab eo abſtinere. 25. q. 7. nos ſãctorum. Decimo excuſat huiuſmodi participatõnem res ignorata: vt dicit Guil. i. ignorantia facti ꝓbabilis ſꝫ Guil. ex de cle. exco. mi. aplice. Sed ignorantia iuris nõ excuſat niſi illos quibus ius licet ignorare: vt ſunt pueri nondũ doli capaces. dicitur aũt ignorare quis factum: vt qꝛ non conſtat ei: q ille fecit tale quid: puta q clericum verberauit: quia nec ipe vidit nec ẽ fama ita publica: q oĩno ꝺbeat credi: nã ſi ab aduerſario audiet vel leui fama: nõ ꝺebꝫ ſibi de hoc formare cõſcientiam. 2. q. 3. non ſolũ. Si vero ẽ publica fama: vel auditur a fide dignis: q aliquis ſit publice excõicatus: vel quia notorie aliquid fecit ꝓpter qõ incidit in excõicationẽ: debet euitari ꝛ inquirere veritatem: ſi non plene ſcit: ꝛ interim euꝫ vitare in occulto ꝛ in publico: donec fuerit certificatus ſm Ray. Item ſi audiui aliquẽ excõicatuꝫ publicari pariſius: quẽ poſtea ũenio bononie: licet quidam dixerint: q debet euitari vbiqꝫ: tamen ſm Guil. põt benignius dici. ſ. q ſi poſſunt facere ꝓbare excõicationem puta per teſtem vel inſtrumentum teneor vitare: alias non niſi in illa dioceſi. Item ſi audiui aliquẽ excõicari vel vidi incidere in factum ãnatum per excõmunicationẽ: et exinde nõ vidi eum niſi poſt annũ ſm Guil. ſi ille ſit talis homo: q credaꝫ eẽ timoꝛatus: ꝛ qui tunc ſeruabat excõicatõnẽ: modo nõ ſeruat: poſſuꝫ credere eum abſolutũ. ſi vero nõ ẽ talis: debeo eum vitare: ſi occultum ẽ occulte. 6. q. 2. ſi tamen. ꝛ. c. ſequenti. ſi manifeſtum publice niſi conſtet de abſolutione. Item ſi prelatus vel ſacerdos dicat mihi: q vidit parochianum ſuũ aliquid facientẽ: ꝓpter qõ incidit in excõicationem: nõ ẽ autem illud publicũ: ſiue credã ſiue nõ credaꝫ illud nõ teneor cum vitare: ꝫtum. ſ. ad vitandum minoꝛẽ excõicationẽ: ꝛ multo minus vitare non teneor: ſi dicat mihi aliꝰ ſm Guil. Si tamen prelatus vel epꝰ vel aliuſ diceret mihi de ſuo ſubdito q eẽt excõicatus denunciando mihi ſñiam: ꝛ caſus ẽ talis de quo, ſolet fieri excõicatio: debeo credere ꝛ illũ vitare. Si autẽ dicat cõi locutione nõ teneor. Itẽ ſi audiui ab ipo excõicato ex ſua excõicatione: ꝛ hoc in cõfeſſione ſm Guil. non teneor vitare: idem Hoſtien. Si vero extra confeſſionẽ ſm. oẽs debeo eũ vitare: ſꝫ ĩ occulto ſolũ niſi ſit publice excõicat. Itẽ ſi ſcio hũc aliquẽ eẽ excõicatũ actu aũt hoc nõ aduerto: ꝛ ſic ei cõico ſubito ſꝫ Guil. nõ incido in excõicationẽ nec pecco. Itẽ ſi dubitatur de excõicatione aliquoꝝ ꝛ dubitatio talꝫ pꝛecedit ſñiam iudicũ: puta quia nõduꝫ ẽ declaratum per iudicũ conſenſũ nõ ſunt vitandi. Si poſt cõcoꝛdem iudicum determinationẽ adhuc ambiguũ ſit: magis ſtandum ẽ ſñie iudicũ: ꝛ illi ſunt vitandi ſm Tho. in quodlibet. 15° excuſat neceſſitas tam excõicati ꝙ participantis: vnde peregrini viatoꝛes: ꝛ ſimiles in neceſſitate conſtituti licite poſſunt recipere ab excõicatis: ſm Inn. ꝛ Hoſti. ii. q. 3. qñ multos. Similiter excõicatis põt aliquid dari cã humãitatis: ſꝫ Guil. in ſubſtentatione: quãdo. ſ. indigẽt: nec ẽ expectanda vltima neceſſitas: ꝛ ſi excõicatus petat hoſpitiũ nõ tenetur expectare. q ſit ab oĩbus alijs expulſus. Intelligitur tñ quo ad neceſſaria vite: ſecus ſi peteret alia vtenſilia vt foſſoꝛium vel ſecurim ꝛ huiuſmodi. Itẽ ſi vocatur quis a iudicibus excõicatis: ſub quoꝝ iuriſdictiõe ẽ vt ſtet iuri: videtur eẽ caſus neceſſitatis: ꝛ ſimiliẽ. ſi coram eis ꝓueniunt iuriatoꝛes ſuos ſm Guil.

Qꝛ in participando in quinq cũ excõicatis ĩ currit̃ minoꝛ. c. ij.

Extra predictos caſus ꝓhibetur in iure. ii. q. 3. c. cũ excõicato ꝛ ſequẽti participare cũ excõicatis in biſ que in hoc ꝝſi. continẽtur. Os oꝛare vale coĩo menſa negatur. alias minoꝛ excõicatio incurritur. Primo q dem nõ ꝺebꝫ quis participare cũ excõicato maioꝛi excõicatõne in locutione: vbi nota ſm Guil. q familiaritas vel pudoꝛ vel ſcandali timoꝛ nõ excuſat participantem cũ talibus in locutõne vl̃ aliis in caſu nõ conceſſo. Item nõ licet litteras excõicati recipere vel ei mittere vel nuncios vel litteras niſi in caſu quo liceret ei loqui ſꝫ Guil. ꝛ Hugo. Itẽ ſi munus recipit ab eo ſciente: ꝫ tuis nõ ꝺebuerit recipere: non tamen tenetur reddere: ſed debet ex conſilio pauperibus erogare vel excõicato remittat. ſ. ad ſui ruboꝛẽ ſꝫ Guil. 2° nõ ꝺebꝫ participare in ſalutando: alias qui ſalutat excõicationẽ minoꝛẽ incurrit. Idem ſi reſalutat ſalutantẽ. Sꝫ ſi aſſurgat vel ſi reuerentiam quis exhibeat excõicato aut inclinet ſe ſalutanti aut moueat labia quaſi reſultans cum tamen nil dicat: ſm Guil. nõ incurrit excõicatiõez cũ pene ſint reſtringende: de pe. di. i. §. pene. Itẽ cũ ei ſcribitur non eſt ſalutandus ſꝫ loco ſalutationis dicendũ eſt ſpũm conſilij ſanioꝛis. Si autẽ ſalutatur poteſt reſpondere deus emẽdat vos ꝛ huiuſmodi. 3° pꝛohibetur oꝛari cũ excõicatis: vnde ſi excõicatus intrat eccliam ꝛ ibi ſe firmat: alij tenentur exire vl̃ pꝛocurare q exeat ſi manifeſtum eſt eũ eſſe excõicatuꝫ ſm Ray. ii. q. 3. ſicut aplũ. Si vo ẽ occultũ: tũc illi q ſciũt exibunt ſecrete ꝛ caute: ita q non ſequatur manifeſtatio eiꝰ: ſi poſſunt: aliaſ nõ exibunt. 6. q. 2. ſi

tantū:occulte enī excōicatus occulte debet moneri:vt exeat. Si autē excōicatus ē in ecclīa nō causa ozandi:sed alio negocio:nō video,quare ī eadem ecclesia ozare nō possim vt ait Jnno. Circa officiū vero misse:nota fm Ray. q; si excōicatus intrat ecclīam iam missa incepta: si occulta ē eius excōicatio:nō debet sacerdos dimittere missam:7.q.i.nihil.si vero ē manifesta.moneat eū publice vt exeat.si vero non vult exire: nec cōmode pōt facere expellere eū: ꝛ sacerdos nondū inchoauit canonē:debz dimittere missā ar.24.q.i oīs. Si vero prius q̄z ille ecclīaz ītret vel priusq̄z sacerdos eum videret:iam canonez inchoauit:debet sacerdos ꝓcedere in officio sit cū eo:qui assistit ei tantū. Alij enī oēs debēt exire ecclesiaz si excōicatus nō exit ipse de quo cōiter fit:ita tamē q; finito canone ꝛ sumpto sacramento anteq̄z dicatur postcoīo moneat illuz q; exeat:de ꝺse.di.2.c.relatuz.cōcoz. Posti.ꝛ Hos. q; si nō vult exire pōt eū sacerdos eijcere etiā si clericus sit:ꝛ si nō pōt eijci in sacristiā rediens: dicat ozōnē ꝛ postcoīonē que restabāt. Jtez fm Tho.ī.4.di.18.ꝓ excōicatis ozari pōt:q̄z nō inter ozōnes que ꝓ membris ecclie fiunt:ꝛ tamen fructum nō pticipant q̄z diu in excōicatiōe manēt:sz ozatur vt eis detur spūs pnē:vt ab excōicatione soluantur. Quarto ꝓhibet participare cū excōicato in mensa: sz si hospitatus sū ī aliqua domo ad mensam ꝛ superueniat ꝛ ingerat se excōicatus fm Guil. Si ē publice excōicatus teneoz fugere nō obstante cuiuscunq; scandalo. Si vero ē excōicatus occultus ꝛ nō possum sine eius nota surgere nō teneoz surgere. Jtem supueniente publice excōicato nō teneoz exire de domo:ūmo etiā si scirem aliquē publice excōmunicatum receptū ee in aliqua domo possum ibi hospitari:si tante capacitatis sit locus:q; possum eius coīonem vitare:nam licet mihi cū excōicato in eadem camera comedere sed nō ī ea mensa:similiter nec in eodē lecto iacere: q; si veniam ūitatus ad aliqō festum vl̄ quiniū:ꝛ inuenio ibi aliquē publice excōicatum:teneoz recedere neq; debeo ibi epulari:licet sedeat ad aliaz mensam:quia oēs tales ꝓuenientes ad festū vel ꝓuiuiū simul ūnicē cōicare dicendi sūt Guil. Jtē siquis amico suo excōicato venienti comedere ad domū suā mittit ei domū ꝛ claues: ꝛ pmittit eum comedere separatim ī domo sua:si hoc faciat in fraudem;vt sic eū nō offendat sz fauorem eius acquirat:incurrit minozē excōicationē. Si autē facit quia timet ne forte ille vim inferret ñ incurrit. Jtez si facit hoc causa humanitatis:q; si putat eum indigere hospitio vl̄ alimento: ꝛ ō hoc facit ꝓtestationē nō incurrit Guil. Quinto ꝓhibetur cū excōicatis haberi coīo.ſ.in alijs ēt actibus humane ꝓuersationis ꝛ precipue in actibus legitimis:vnde nō ꝺebz quis facere aliquē contractum cū excōitatis:tenet tamē ꝓtractus initus cū talibus:si ipe contrahens nō obligat se ad cōicandū cū excōicatis:vt figs vendat ꝛ tractat rem excōicato ꝛ statim preciū recipiet. Si vero obligat se ad coīcandū cū excōicato in casu nō concesso:nō tenet ꝓtractus: vt si ꝓmittat vel etiā ītret:q; vendet ei vel locabit:ꝛ hoc fm Ray. Sz Jnno.dicit q; oēs ꝓtractus initi cū excōicato:etiam scienter ꝛ durante excōicatōne tenent:ꝛ ex ipsis agitur contra excōicatuz. Sz ipe excōicatus agere nō poterit ꝓ tali contractu nisi post absolutōnē:qō verius videtur.idē Guil.

Jtem cū quis iurauit soluere alicui in certo termino ꝛ interim ille excōicatur:fm Ray.non deberet sibi solui dū stat in excōicatōe:sz depōi debet illud debitum in ede sacra:Jnno.tñ dicit Consulimus tali q; det:nam ꝛ seruiens tenetur seruire excōicato vt ꝓmisit.ii.q.3.quoniā.ꝛ hoc videtur verius. Jtem siquis recipiat mutuum ab excōicato:vel conducit aliquid ab eo ꝓ precio reddendo tpe excōicationis ipso precio vel mutuo quo ad ciuilem obligationem ex qua actio nascitur ꝛ pōt peti:nō redditur nisi post eius absolutionem.obligatur tamen ei quo ad naturalem obligationem. Posti. Jtē si presbyter locauit operās suas alicui dño:dū ipse dñs eēt excōicatus non valuit locatio secus si ante:sz ñ poterit ei seruire in diuinis in excōicatōne permanenti: Posti. Jtem siquis vendat vl̄ emat a seruiente excōicato noīe excōicati:non est contrahendum cū eo sicut nec cū excōicato:Guil. Nota q; ille qui incidit in excōicationē:q̄z cōpo fuerit cū aduersario vel satisfecerit de iniuria: etiam si vadit ꝓ absolutione :vel etiā si nonduz sit denunciatus:cū tamen manifestum sit de eī excōicatione:ꝺz euitari quousq; sit absolutus: extra eo.cū desideres.fm Ray.ūmo etiā si iam iurasset stare,mandato alicuius epī ante absolutionē tam epūs q̄z alij ei coīcantes incurrūt mīorem excōicationē:etiam si fuit ab ipo epo excōicatus. Nō enī pōt ipe cōicare tali nec dare lr̄as alicui cōicandi:quin incidat ī minozē excōicatōnē:extra.e.nuper.ii.q.3.excōicatus.ꝓ hoc autem q; papa salutat aliquē vel participat:nō intelligit absolutere:vt in cle.sumus. Excōicatio autē minoz ꝛ a iure ꝛ ab hoīe ferī.a iure quidez.

Primo ꝓpter participationē cū excōicatis maiozi:vt dictū ē. 2° ꝓ sacrilegio.i7.q.4.miroz. 3° ꝓ notozia fornicatiōe precipue clericis: extra de cohab.cle.ꝛ mu.vestra. 4° ꝓ simonia etiaz occulta in ordine suscepto extra de simonia.c.tāta. Quīto cū quis recipit ecclīam de manu laici ꝛ sic eam tenet.16.q.7.siquis deinceps. Sexto fm quosdam cū in bello iniusto exercet artē balisterioruz ꝺ christianos:extra de sagittarijs artez. Septimo in dissidentibus pauperuz oppressoribus manifestis raptoribus publicis vsurarijs ꝛ meretricibus:qui large ꝺicunt excōicati inq̄tū oblationes eoz̄ ad altare nō recipiuntur

Octauo in illis quib⁹ negatur ecclesiastica sepultura ꝛ qui moziuntur in torneamento:quia

priuant ecclīastica sepultura: etiā si penituerit: ⁊ idē pōt dici de eo qui nō ꝓfitet semel ī anno: vt dicit extra de pe. ⁊ re oīs. Nono in quolibet notorio peccatore. di. 95. illō. ⁊ de ꝓsecra. di. 2. ꝑ dilectione. Ab hoīe autē ferri pōt minor excōicatio vt ab epō ⁊ quolibet inferiori iudice ecclīastico: ex de offi. ordi. c. ab ecclīaruz. ⁊ hoc siue ꝓ ꝓtumaciam siue ꝑ alijs culpis. 5. q. 2. presenti.

Itē siue simpliciter vt de peniten. di. i. in actiōe. siue ad tempus di. 86. tanta. Est autē effectus prīcipalis excōicationis minoris: q talis remouea tur a ꝓticipatiōe sacramētor: ⁊ si se īmisceat peccat moraliter: nō tn incurrit irregularitatē: etiā si celebret. peccat etiā conferendo sacramenta: sz ab eo collata nō carent virtutis effectu: nec ꝑ bibetur eligere nec ea q̄ ratione iurisdictionis sibi ꝓpetunt exercere. Si talis tn scienter electus fuerit: eius electio erit irritanda: extra de cle. ex com. si celebrat. talis etiā ſm Guil. ē separat⁹ ab osculo pacis: qō ē ī missa qō ē q̄ loco cōionis: nō autez ab horis dicendis cū alijs. Anno. tenz q excōicat⁹ minori sacramēat ꝓferendo peccat. Sz subditi nō ꝑhibēt a receptōe: licet ipe ꝓferēdo se maculet. Hosti. dicit: q ꝓferendo nō participat: qz nō cōfert ad suā vtilitatē sz aliorz: dicit eui ꝓticipare partez capere: ⁊ sic videt ꝓphendi vtilitas ipius participātis. Jo. de lig. uidet tenere in pluribus locis: q excōicatō minor separet a participatione passiua tm sacramētor. s. q tal' nō pōt recipe sacramēta ante absolutionē: cū eo ꝓcordat Pe. de pal. in. 4. di. 18. dicit enī q mīor excōicatio excludit a participatione sacramentorū nō a participatione diuinorū: vñ quicqd alij dicūt: licite pōt missam audire ⁊ osculū pacis accipere ⁊ ecclīaz officiare: dū tn nullū sacramētū percipiat: nec matrimoniū nec aliud nisi pri⁹ absolutus: ⁊ q Guil. dicit de osculo pacis: rn deo q ideo osculi pacis ⁊ panis bn̄dicti datio successerunt loco cōionis: vt īdigni nō admittēt ad ista

Absolutio autē ab ipa excōicatione minori fieri pōt a ꝓprio sacerdote: extra. e. nuper. ⁊ dicit ꝓprius sacerdos q illū pōt absoluere a peccatis quicūq; sit: ab alieno autē qui. s. illū nō pōt audire: nō pōt absolui ſm Tho. Hosti. ⁊ alios. Si ēt ipe sacerdos ꝓprius eēt excōicatus mīori excōicatione: pōt nihilominus absoluere talem: extra e. duobus. Excōicatus autē maiori si ingerat se cōioni aliorū peccat ſm Ray. ⁊ si in ꝓceptuz hoc faceret moraliter peccaret: dz quoq; ⁊ alios excōmūicatos vitare ſm Hosti. nec per ꝓstitutionez ꝓstantie factā: de. q̄ bēt in fi. tollit: quin ipe excōmūicatus debeat se subtrahere a cōione fideliū ī diuinis: ⁊ nota ſm Pe. de perusio ex de sen. ex com. īgsitōnis: q si prelatus precipit subdito q celebret excōicato presente: quē subditus scit excōicatū: prelatus vero mandās ⁊ alij de ei⁹ excōicatione ignorant: subditus ipse in hoc parebit p̄lato: ⁊ sic celebrabit: ꝓtestari tn debet celebrās illi quē excōicatum scit q nō intendit cū illo cō celebrare sz cū alijs nō excōicatis. Idem dicit q si scio aliquē excōicatum quē vitare teneor: etiā in publico non teneor illi cōicare etiam ad mādatum ecclesie: sed potius debeo pati excōicatōnem: si vero ꝑ certo nescio: sed ꝓbabiliter credo in tali casu per me solum illi nō cōicabo: sed ad petitionem alterius vitare nō teneor. Nō diligenter q licet ſm iura cōia q excōicati etiam nō denūciati deberent euitari vt dictum ē: tamē per constitutōnē factam constantie istud eēt modificatum ⁊ in concilio basilien si: añq̄ scissuraz faceret renouata fuit: qō videlicet fideles nō teneantur tales euitare in diuinis ⁊ extra: nisi fuerint publicati seu denunciati excepto casu de iniectione manuum in personas ecclīasticas notoria ⁊ idem de alijs censuris ecclīasticis tenor cōstitutionis ipius ē iste.

Qz nō tenetur quis vitare excōicatos: nisi fuerint denunciati. c. iij.

Nsuper ad euitan-

dum scandala ⁊ multa pericula que conscientijs timoratis contingere possunt: christi fidelibus tenore presentiū misericorditer indulgemus: q nemo deinceps a cōione alicui⁹ sacramentorum administratione vel receptione aut aliquid aliis quibuscūq; diuinis intus ⁊ extra ꝑ textu cuiuscūq; sñie aut censure ecclīastice a iure vel ab hoīe generaliter ꝓmulgate: teneat⁹ abstinere vel aliquē vitare aut interdictū ecclīasticum obseruare: nisi sñia vel censura huiusmodi fuerit illata cōtra personam collegiū vniuersitatem ecclie cōitatē vel locū certū vel certam a iudice publicata vl denunciata spāliter ⁊ exꝑs constitutionibus aplicis ⁊ alijs ī ꝓtrariū facientibus nō obstantibus quibuscūq; saluo si quē ꝑ sacrilega manuū iniectione in clericū sñiaz latā a canone adeo notorie cōstiterit. incidisse: q factum non possit aliqua ẽgiuersatione celari. nec aliquo suffragio excusari: nā a cōione illius licet denunciatus nō fuerit: volumus abstineri iuxta canonicas sanctiones in concilio ꝓstantiensi sub Marti. v. Et nota q quidā dicebant istam constitutionē fuisse in concilio ꝓpositam sed non acceptatā precipue ab italica natione. Alij dicebāt fuisse tpalem. s. per quinquēnium vsq; ad concilium sequens: qō senis fuit celebratū. Sz nullus horū ē verū. Nā duo venerabiles viri famosi ī vita ⁊ scientia: quorum vnus doctor in theologia alter in iure ⁊ epus. s. dñs Ni. de cicherelsp⁹ ⁊ dñs Andreas qui fuerunt presentes in cocilio constantien. vbi facta fuit dicta ꝓstitutio. Dicūt ipam acceptatam ab oibus ⁊ perpetuam.

Titulus. xxvij. De īterdicto in quo ꝓueniūt ⁊ differunt excōicatio suspensio ⁊ interdictū. c. i.

Interdictū ē separatio a rebus sanctis et eis, q̄ rebus offertur.

.XXVII.

Via interdictus

Q ecclīasticū bz silitudinē aliq̄z cum excōe: ē ēim ipsū interdictū sepatō a certis sacramētis ⁊ oīb⁹ diuinis officijs: ⁊ ecclīastica sepultura: vt haberi potest extra de sponsa. non nobis. et de pe. ⁊ re. c. q̄ in te. ideo post tractatū de excōmunicatōne agetur nunc de ipso interdicto: et precipue ſm nōta p Jo. cal. in tractatu quē fecit de interdicto ecclīastico: vbi mlta ponūt nōta p Hosti. et Jnno. que nō habētur in sūmis. Cōclusiones seu determinatiōes tātū ponendo ⁊ opi. ōrias ⁊ rōnes ac etiā multas allegatiōes circa hm positas ibi obmittēdo cā breuitatis. Primo igitur sciē dū q̄ sub noīe cēsure ecclīastice ista. z. ꝓhendūtur. s. excōicatio ⁊ suspēsio ⁊ interdictū ō vbo. sig. c. q̄rēti. Et excōicatō qdē ⁊ interdictū ad laicos ⁊ clericos pōt extēdi: sed suspēsio tātū clericos respicit cōiter: ⁊ ideo de ipsa postea tractabitur ⁊ demū de irregularitate: ꝙueniūt aūt predicta. z. in pluribus ſm Host. Primo q̄ sicut excōicatō dz fieri inscriptis ꝙtinētibus cāz ipi⁹ ita et ſnīa suspēsiōis ⁊ interdicti: vt habet ex eo. cuz medicīalis. li. vi. 2°. q̄ ſnīe excōicatiōis suspēsionis ⁊ interdicti nō releuāt p sequētē appellationē sed precedentez. 3°. q̄ ligati aliq̄ ſnīa de p̄dictis nec eligere nec eligi p̄nt. 4°. q̄ null⁹ ligatus aliq̄ predictaꝝ ſnīaꝝ dz celebrare diuina: alias efficit irregularis. 5°. q̄ tales sentētias: dz precedere admonitio. s. cū feruntur ab homine.

6°. q̄ quilibet eoꝝ iurat aīq̄z absoluatur nō ampliꝰ ꝓuenire et in oībus pōt fieri relaxatio ad cautelā nisi vbi eēt interdictū generale promulgatū: q̄ tūc ñ hz locū relaxatio ad cautelā: extra. e. p̄senti li. vi. 7°. q̄ hm sētentie nō debēt obseruari p superiores. 8°. q̄ null⁹ eoꝝ durāte sētia pōt testificari extra detesti. c. veniens

9°. q̄ superior ñ debet ipsas sententias reuocare vel pronuntiare nullas vel de ipis aliqd dispōere nisi vocatis ptib⁹. 10°. q̄ illi q p̄uilegium sūt recepti in ꝑprios ⁊ spēales romane ecclīe vel apostolice sedis filios: licet ꝑpter hoc nō eēnt exēpti: tamē sicut excōicari sic nec interdici nec suspēdi p̄nt ab alio q̄z a romano pōtifice vel legato de latere ex de ver. sig. c. i. li. vi. idem Jo. cal. excepto primo quē nō ponit. Differūt āt ista tria in his. Primo qdē q̄ excōicatō ⁊ suspēsio ꝑprie ferūt ōtra singulares psonas: ⁊ excōicatō quidē ōtra clericos ⁊ laicos. Suspēsio vō tm̄ ō clericos: interdictū vō fert ōtra loca ꝑpria vl̄ cōtra vniuersitates ⁊ collegia interdū tm̄ ⁊ ō singularē psonā fert interdctū ⁊ si non ita ꝑprie. 2°. q̄ cū suspēso ⁊ interdicto paticipari potest i aliis oībus exceptis sacramētis certis ⁊ diuinis officijs nō aūt cū excōicato: vt supra dictuz est i tractatu de excō. 3°. effectus excōicatiōis late nō pōt suspēdi sed effectus aliaꝝ sic. 4°. q̄ cpi nō incurrūt aliquā ſnīā suspēsionis vl̄ interdicti plātā ab hoīe vl̄ a iure nisi specifice exprimāt: de sen. excō. q̄ periculosū li. vi. q̄ ꝑuilegiū nō habēt q̄tū ad cōicatōnē. 5°. q̄ interdictū generale loci nō pōt ad cautelā relaxari: sed bñ ab excōicatiōe et suspēsione ad cautelā qs pōt absolui. 6°. q̄ interdictū generale in locū ꝑferri non potest sine spēali licētia pape p pecuniario debito. Sed bene excōicatio et suspensio de appel. preterea. hec Jo. cal. de ipo ergo interdicto. 4. videda sūt: primo a q° feratur. 2°. ōtra quē ferat ur. 3°. qs sit eius effectus. 4°. quō ferat et quō postea tollatur vel relaxetur.

De interdicto generali et pticulari et in quib⁹ casibus sit positū capitm. ij.

Circā ergo primo

q̄ interdictū fert a iure ⁊ ab hoīe ⁊ ab vtroq̄z: qñq̄z interdictū generale quādoq̄z interdictū spēale ⁊ qñq̄z etiā singulare. Et generale q dem dicit q̄ fertur cōtra regnū ꝓuintiā ciuitatem castrū vel villā vniuersitatē vel collegium ⁊ hm. Generale interdictū fertur a iure i his casibus. Primo si collegiū vel vniuersitas ciuitatis vel loci cogit ecclīas et ecclīasticas psōas soluere guidagia vel pedagia: vel ab ipsis ecclīasticis vel ecclīasticis personis exigit vl̄ extoq̄t ꝑ proprijs rebus: quas nō causa negociationis deferūt: hoc ipso sunt interdicti: de cen. c. quāq̄z li. vi. Jo. cal. ⁊ addit: tamen iste casus ñ ē receptꝰ nec seruatur: licet postea sācitū fuerit penas p̄dictas ⁊ alias cōtra ñ parentes debere p locoꝝ dioceſāos publicari: in cle. e. ti presenti. Dz cōit ista opi. non tenetur: q̄ ⁊ si de lege dicat q̄ cōfirmatur cū more ytentiū approbatur: ⁊ ꝑpter cōtrariaz cōsuetudinē abrogatur: di. 4. §. leges. non sic de sententia excōicatiōis que subito trahit secum suum effectū: ibi etiam dicitur i illo. c. q̄q̄z vbi fertur talis sentia ōria consuetudine nō obstante. 2°. vniuersitas que domos locauerit vel conductas habere permiserit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercēdum fenus: de vsuris. c. i. li. vi. 3°. vniuersitas que repzesalias cōtra personas ecclesiasticas concedit vel concesserit ad illas extendit nisi id reuocauerit infra mensem a die concessionis vel extensionis: de iniu. et dam. dato. c. ⁊ si pignorationis li. vi. 4°. est ciuitas interdicta: qñ officialis talis ciuitatis in qua debet romani pontificis electio celebrari: vel repzesentantes ipsam ciuitatem ñ seruauerint ea ad que tenentur per decretalem vbi periculum. de elec. li. vi. vel fraudē in eis vl̄ circa ea comiserīt. 5°. interdicta ē ciuitas q̄is ꝑter vrbē: q̄ ꝓsētit dādo ꝓsiliū auxiliū vl̄ fauoꝛē occidētib⁹ vl̄ pcutiētib⁹ cardīalē ecce rōne ecclesie: vel que infra mensem delinquentes huiusmōi: put enormitas facientis exegerit: ⁊ ei facultas affuerit: non punierit: ō pe. feli. i fi. li. vi.

Interdictū aut ferē a iure vl̄ ab hoīe vl̄ ab utroq̄z.

Interdictū ē generale. ē spēale aut singulare.

Nota q̄ interdictū generale ꝓuincie. ē suspēsio. ē excōicatio. ē interdictū

6° ciuitas q̄ ep̄m ꝓpꝛium ſuꝛioſe vel teme
re percuſſerit vel cepit vel bāniuerit vel hoc fie
ri mādauerit:vel cōſilium in his dederit:vel fa
uoꝛē: vel hoc facientes ſcienᷣ defenſauerit:ut in
cle.de penis.c.ſi quis ſuadente. Caſus autem.c.
de immu.ec. .li.6.reuocatus eſt per.c.quoniam.
e.ti.in cle. Speciale interdictum eſt cum ītꝛdi
ciᷣ aliqua eccleſia:ac etiā cum interdicunᷣ oēs
eccl̄ie vniꝰ ciuitatis vel ꝓuincie:qa ꝛ ſi nō ī il
lis eccleſijs tñ in aliis locis illius ciuitatis extra
eccleſiā poſſent diuina celebꝛari ꝛ audiri ab ho
minibus illius loci.ꝛ huiuſmōi interdictum ſpe
ciale.ſ.ꝫ aliquā eccl̄iam repitur in iure in his ca
ſibus. Primo ꝓpter iniuꝛioſum homicidium in
ea perpetratum vel iniuꝛioſā ſanguinis effuſio
nem. 2° cum ꝓpter effuſionem humani ſemi
nis ſtudioſe ꝓcuratā eſt polluta.in his.n.duob⁹
caſibus eccl̄ia eſt ita interdicta:q̄ añ recōcilia
tionē nō debēt in ea diuina officia celebꝛari:de
cōſe.di.i.ſi motum.ꝛ.c.eccleſijs. 3° qñ ꝓpter
diſcoꝛdiā patronoꝝ eps claudit hoſtia eccleſie:
ꝛ tollit inde reliquias ꝛ pꝛecipit q̄ nullus in ea
aliqō ſacrum celebret myſterium donec ad cō
coꝛdiā redeant.de iurepa.c.i.ꝛ.2. Nō tñ ꝓferēs
ſnīam interdicti. 4° ſi eccl̄ia fuit ſimoniace cō
ſecrata nō dꝫ in ea celebꝛari.i.q.4. eccl̄ia. 5°
ſi p̄ncipaliter ꝓ queſtu nō pꝛo diuino cultu fuit
cōſecrata.de cōſe.di.i.ſi quis baſilicā. 6°.ſi ec
cleſia eſt ꝛſecrata ſine licētia ep̄i dioceſani:ō cō
ſe.di.i.p̄cepto. 7° ſi ſine reliquijs vel in loco ō
ſerto ꝛ nunq̄ habitato fuit dedicata:de cōſe.di.
i.placuit. Jn oīb⁹ tñ his caſibus q̄uis in tali ec
cleſia de iure celebꝛari nō debeat:tñ ꝫrium faci
entes.i.celebꝛantes nō ſunt irregulares: qꝛ non
ſunt exp̄ſſi in iure ut de ſen. exco.c.is. qui li.vi.
Sed ſi ep̄us per aliquā cām de p̄dictis ſp̄aliter
eccleſiā interdixit:ꝛ tunc celebrās in ea bñ eſſet
irregularis. Jo.cal. Jnterdictum ſingulare ē
cum interdicunᷣ alicui perſone ſingulari diuina
officia ꝛ eccleſiaſtica ſacramēta vel vniuerſaliᷣ
vel p̄ticulariter quo ad aliqua ipoꝝ ſacramēto
rum vel officioꝝ:ut de offi.dele.c.ex litteris. et
de p̄uil̄.c.i.ꝛ.c.epoꝝ.li.vi.ꝛ de temp.ordi.c.vl̄
nō eſt cōpos.ꝛ.c.litteras di.50.placuit. ꝛ de coꝛ.
vi.ſignificauit.ꝛ iſtud etiā pōt dici ſuſpēſio:vbi
primo nota.q̄ interdictus ab aliquo actu reſpi
ciente diuina:intelligiᷣ interdictus ꝛ ab oī alio
qui includiᷣ in illo vel qui ſine illo interdcō ex
erceri nō poſſet:de appel.ſolicitudinem.vñ in
terdictus ab officio ſacerdotali nō dꝫ exercere
officia que ꝓpꝛie cōpetunt ſacerdoti:ſecus ſi ſo
lum altaris miniſterium ſit ei interdictum:ꝛ in
terdictus a ſacerdotali officio:nō pōt exercere
pontificale:qꝛ pontificale ſine ſacerdotali exer
ceri nō pōt:de exce.pꝛela.c.ex litteris. Et ea ra
tione interdictus ne pꝛomoueatur ad ſiꝛioꝛes
oꝛdines nō pōt ad maioꝛes ꝓmoueri:vel inter
dictus.i.ſuſpenſus ab exercitio inferioꝛis oꝛdis
nō pōt exercere actum ſuperioꝛis: q̄ ſine exer
citio illius inferioꝛis exerceri non pōt:ſicut ſine
illo exerceri pōt:ſicut ecōtra interdictus vl̄ pꝛo
hibitus a maioꝛi non intelligiᷣ ꝓhibitus a mīo
ri:q̄ō in illo maioꝛi nō includiᷣ: hoc ꝓbaᷣ.95.
di.illud.54.di.geſta. 2° nota q̄ eps ſuſpenſus
vel interdictus a pontificali:ſi exercet officium
ſacerdotis ꝛ cum pōtificalibus nō eſt irregula
ris:ſed ſi exercet aliq̄ō per ſe q̄ ſpectat ad offi
cium ep̄ale reſpectu cōſecrationis ep̄alis:ſiue cū
miſſa ut cōſecrare vel oꝛdinare:vl̄ ſine miſſa ſi
cut cōfirmare in fronte eſt irregularis. 3° nota
q̄ ſacerdos cui ītꝛdicta ſunt ſacerdotalia:ſi cō
ficiat coꝛpus xp̄i:ſine miſſa ē irregularis:de cle.
exco.c.i. Excōicatus tñ celebꝛās in minoꝛi ſcie
ter:licet peccet moꝛtaliᷣ:nō tñ incurrit irregula
ritatē. Jtē nota q̄ a iure interdiciᷣ ingreſſus
eccl̄ie in caſibus ō ſen.exco.ſacro.ꝛ e.ti.c.i.li.vj.
ꝛ.e.li.ti.de cen.exigit.ꝛ.15.q.7. ſi quis deinceps
ſm cōem opi. Jtē qui celebꝛat ſcienter ſeu aliis
participat in diuinis p̄ntibus publice excōicati
vel interdictis vel illos admittūt ad eccleſiaſti
cā ſepulturā:eis interdicitur ingreſſus eccl̄ie do
nec ſatiſfecerint ad arbitriū eius cuius ſentētiā
cōtēpſerunt de p̄uil̄.c.epoꝝ.li.vi. Archi. tñ ſup
iſto.c.dicit: q̄ intelligiᷣ de excōicatis ab homīe
vel interdictis:qō pꝛobat per tex.illū qui dicit
donec ſatiſfecerint ad arbitriū eius cuius ſnīaꝫ
cōtēpſerūt. Sed admittētes ad eccleſiaſticaꝫ ſe
pulturā tales ſcienᷣ ſunt excōicati per cle. eos ō
qua ſupꝛa habes.de excō. Si aūt talis cui eſt in
dictus ingreſſus eccleſie ſue ab hoīe vel iure ſe
ingerat diuinis in eccleſia agens in officio ſuo ſi
cut pꝛius irregularis ē:de ſen.exco.is cui li.vj.ſꝫ
ſi extra eccleſiā puta ſub domo vel tētoꝛio vel
in domo pꝛiuata ingerat ſe diuinis:nō ē irregu
laris vt ibi nota.in glo. Et rō ē:qꝛ dictū limita
tionis ſm ſuā limitationem dꝫ intelligi. 43. di.
ſit rectoꝛ. Limitatur aūt hec pena cū.ſ.celebꝛaᷣ
in eccleſia:ergo non habet locū ſi exᷣ celebꝛatur
ar.ō pēis di.i.§.pena. Si āt talᷣ celebꝛat ī oꝛato
rio qō cōſtrui nō pōt ſine dioceſani licentia: de
p̄uil̄.c.auctoꝛitatē li.vj. Si ſtricte eſt oꝛatoꝛiuꝫ
ita q̄ nō eſt eccl̄ia:nō eſt irregularis:ſed ſi cele
bꝛat in eccl̄ia nō cōſecrata q̄ ꝓpꝛie diciᷣ baſi
lica:eſt irregularis. Satis ē.n. q̄ auctoꝛitate pō
tificis ſit dedicata:de cōſe.di.i.nemo. Jtem pꝛe
ſbytero celebꝛāte miſſam in eccl̄ia ſi ſubdiaco
nus cui eſt ītꝛdictus ingreſſus eccl̄ie:diᷣ epl̄aꝫ
extra eccl̄iam in illa miſſa vel diaconus euāge
lium ſic interdictus.ſ.talis ſubdiaconus ꝛ diaco
nus puto irregulares foꝛe:qꝛ vnū eſt officiū qō
tamen in eccleſia p̄incipaliter celebꝛaᷣ cui co
operanᷣ in actu ſibi ꝓhibito:di.50. ſiquis vidu
am. Preſbyter vero ſi celebrans in eccl̄ia ad
miſit ſcienter dictum ſubdiaconū vel diaconuꝫ
ad lectionem epl̄e vel euāgelij: etiā extra eccle
ſiam eſt irregularis:quia participat in crīe crīo
ſo:de ſen.ex.nuper.ꝛ.c.ſi cōcubina.immo videᷣ
tale participium factum in eccleſia per pꝛoxime.

ꝓ de interdicto ſpiali.

ꝓ de interdicto ſingulari.

dicta ſed ecōtrario:ſi ſubdiaconus cui ē ĩterdictus ingreſſus eccl̃ie:dicit ep̃lam in eccl̃ia:ĩ miſſa quam ſacerdos celebrat extra eccl̃iam irregularis eſt:quia in eccleſia vere ⁊ de facto id fecit ⁊ ſic in loco ꝓhibito de ſen.exco.c.is cui li.vi. ⁊ idem dicendum ē de diacono in tali caſu dicēte euangelium:p̃reſbyterum autem talem celebrā tem extra eccl̃iam non audeo dicere irregularē quia licet videatur participare in culpa cū miniſtris tamen non ē dignum q̄ ꝓncipale vel dignius trahatur ad acceſſoriū vel minus dignū: et ſatis ē q̄ in hoc dubio non ē expreſſus in iure

Item talis cui eſt eccl̃ie ingreſſus interdictus cuius ſit ꝓhibitus per hoc a celebratione ⁊ etiā ab auditione diuinorum in ea ſm Jo.an. poteſt tamen nō ſolum per eccleſiam tranſire ꝓ ſuis ſm Inno.ſed etiam pōt in eccl̃ia orare in tē pore quo non celebrantur diuina officia ĩ eccl̃ia i.q.i.qui ſtudet in ſi.Jo.cal.

Item ab homine poteſt ferri interdictū ⁊ generale ⁊ ſpāle ⁊ ſingulare:⁊ per delegatū vel ſub delegatum:de offi.dele.ſane.qō ē planū ſi litteris delegantis vl̄ clauſula cōſueta.ſ.contradictores per cenſuram eccl̃aſticā ꝓpenſando:de ver. ſig.querenti.Item ſi ſimpliciter datus ē ſine dicta clauſula:tunc enī maxime vbi ē expreſſum ĩ iure:hanc penam poterit imponere de officio delegati.c.de cauſis.Item ꝓfertur per ordinariū ep̃m contra eos qui ſunt ſue iuriſdictōnis:tamē non debet ſuſpendere ſeu ĩterdicere clericos, vl̄ eorum eccl̃ias perpetuo vl̄ ad longum tempus niſi de p̃ſēſu capl̄i ⁊ hoc maxime quando procedit ex officio ſuo:ſed regulariter de iure ⁊ de cōſuetudine ſc̃ti paſtoris ſolius tenenda ē ⁊ timenda.z.q.i.c.i.Item electus confirmatus licet nō cōſecratus interdicere poteſt:quia hoc ē iuriſdictionis:de elec.c.tranſmiſſam.Item ⁊ inferior prelatus habens iuriſdictionem ordinariam interdicere pōt ſibi ſubditos.extra de conſue.c. cum inter.⁊ de offi.ord.c.cū ab eccl̃iarum.vbi notāt qui ⁊ quando inferiores ab ipſis habeāt ordinariā iuriſdictiōz.Item ſede vacāte capl̄z pōt ĩterdicere:de maio.⁊ obe.is qui.Item per mulierē etiā prelatam nō pōt ꝓferri interdictū vt prioriſſam vel abbatiſſam:quia hoc pertinet ad poteſtatez clauiū:de peni.⁊ re.c.nouit.

Contra quē interdictum ferat̄.c.iij.

Tantum ad ſecun

q dum principale.ſ. contra quem feratur interdictum. Sciendum q̄ ꝓmulgatur ⁊ ꝓmulgari pōt contra mares ⁊ feminas clericos ⁊ laicos ⁊ religioſos ꝑuatos prelatos ⁊ rectores nobiles ⁊ plebeos cuiuſcunq; ſint etatis ſm q̄ ſūt capaces penarū ⁊tra etiā collegia ⁊ vniuerſitates contra eccl̃as villas caſtra ciuitates ⁊ regna ⁊ dicit Calderin⁹ q̄ ꝓferens ſc̃tiam interdicti et ſuperior eius ſi violat ſc̃tiam ipſam credit fore irregulares:quia hac irregularitate ligantur a canone:de ſen.excō.is qui li.vi.de conſti.c.i.⁊ ſi.

Item ſi ꝓferens ſc̃tiaz non ſeruat interdictū fore non male diceret q̄ alij non tenentur ſeruare ar.c.petiſtis.de ꝓbat. Sed illud.c.loquitur cum is ꝑ quo.i.ad cuius querelam ⁊ in cuius fauorez latum ē: nō ſeruat:qō nō ē ad caſum alium extendendū:cū videatur per modū ꝓuilegij licet a corpore iuris emanaſſe. Or autez iuris ꝓuilegia caſus ſuos non excedant:patet de ꝓbat. ſane.etiaz ſi ſint in corpore iuris clauſa:vt ibi notat Hoſti.ex quibus ſequitur q̄ ꝓferens interdictū celebrās ĩ eccl̃ia ab eo ĩterdēta ē irregularis ⁊ per conſequēs alij non excuſantur:licet enim mala ſuperiorū frequēt trahant ad ſubditos in exemplū de voto.c.magne.non tamē per huiuſmodi ſubditi excuſantur a pena iuris.i6.q.i.ĩ canonibus.Item ſi ꝓferens interdictū non ſeruando interdictū ab eo poſitū in aliquo loco ꝑ hoc intendit illud relaxare:ita q̄ ipſe ꝓferens hoc dixit:tunc nec ſubditi nec ipſe ꝓferens eſſent irregulares. Sublato enī ꝓncipali ceſſant oīa acceſſoria.cū ergo relaxatio loci interdicti.non habz certam formā:ſatis fuit q̄ ꝓferens dixit q̄ intendebat relaxare:ſed vbi ꝓferens hoc non dixit: licet in mente gereret relaxare:tunc putarē ip̄m ⁊ alios non ſeruātes eē irregulares:qz ſicut valiter fuit lata ſc̃tia ĩterdicti ita verbo debuit fieri relaxatio:de re iu.c.i.hoc verum ē ꝓterq̄z ĩ papa:qui nō ſubiacet legibus.ff.de legi.l. ꝓncipes.vnde ſi in mente gerit interdictū relaxare: licet verba nō exprimat: poſtea ibi celebrantes non eſſent irregulares. Si tamē hoc ignorarent ⁊ celebrāt credētes durare ĩterdictū grauiter pecant ⁊ ſi nō ſint irregulares. Jo cal. Item ſi ĩdicitur aliqua eccl̃ia nec in capella eius poterit celebrari:nec in cimiterio poterit quis ſepeliri: ſi ipſa capella vel cimiterium ſint eccl̃ie cōiuncta: alias ſecus extra.e.ſi ciuitas li.vi.Item in eccl̃ia ſpāliter ĩterdicta q̄z honeſtius ſit ibi nō baptizari:niſi incōmoditas aliud ſuadeat:cōtrariū tñ faciens credit Jo.cal.q̄ nō incurrat irregularitatem:qz a quouiſ ĩterdicto hoc ē exceptū:extra d ſponſa.c.nō ē idē de cbriſmate. Item ĩ eccleſia ſpāliť ĩterdicta nō p̃ſit celebrari diuina ſeruata forma decretalis alma.§. adijcimus.de ſen.exco.li.vi.rō ē:qz dictū.c.alma.loquitur cū locus fuerit interdictus:⁊ tale appellatur generale ĩterdictū:de pe.⁊ re.c.qō in te:ſine cōe qō in idē ſonat:bene ad hoc facit de ſen. exco.p̃ti li.vi.

Item ſpāle ĩterdictū poſitū ĩ aliq̄ eccl̃ia. q̄uis Ar chi.dicat q̄ nō poſſit relaxari ad cautelā:ſi dicatur nullum. Jo.tñ mo.dicit contrariū: qō fatet Jo an.videri ſibi verū ⁊ hoc etiā placet Jo.cal; qz.c.p̃ti de ſen.exco.li.vi.loquit de generali interdicto:qō.ſ.nō poſſit relaxari ad cautelā ſecus ergo de ſpāli.25.di.qualis.⁊ idem in particulari vel ſingulari interdicto.ſ.ꝓprie. Item ⁊ ſi ꝓ

ſ

pecuniario debito nō possit ferri interdictum in loco siue generale: pōt tamen ferri speciale siue contra ecclias aliquā vel aliquas ꝓ dicta causa

Item cū imponitur in aliqua ecclia cessatio a diuinis seruata forma. c. irrefragabili de offi. or. si quis ibi celebrat non ē irregularis. ⁊ ratio quia talis cessatio imposita non ē vera sñia interdicti Sed si imponatur cessatio a diuinis generalis. s. in loco ab eo qui potest: tunc habet effectum interdicti: ⁊ de hac debet intelligi glo. Inno. in. c. nō ē. de spon. ꝑm Jo. an. ⁊ hoc placet: qō ꝓbatur in cle. ex frequētibus. de sen. excom. que equiparat generales cessationes inductas ab eo: qui potest generales interdicti non autem speciales. i. certarum eccliarū. Jo. cal. Item cum ꝓmulgat interdictum in cōe populū ciues incolas vel vniuersitatis. sub prędictis appellationibus de aliq̄ ipārum intelligitur istud generale interdictū. de sen excom. almā. ℣. illis li. vi. Et quia cū interdicto loco ꝓpter delictū populi vel ciuiū singulares persone loci intelligantur generaliter interdicte: vt si dicatur generale interdictum: vt i. c. cū in partibus. eodem modo ⁊ istud debet dici generale: īmo ⁊ fortius quia prędictum interdictum superius ideo dicitur generale: q̄ vniuersitatem vel populū loci cōplectitur. Sed ꝓpter qō vnūqōq; ⁊ illud magis. 19. di. c. i. Jo. cal. Itē quando interdicitur clerus alicuius loci ⁊ nō ex hoc dicitur populus illius loci interdictus: quia hec sunt diuersa ⁊ econuerso ē ad sñiam excōicationis. c. fi. sñia li. vi. Intelligo autē appellatione cleri contineri non solū ꝓmotos ad ordīes sed etiam religiosos ⁊ religiosas conuersos ⁊ cōuersas: qui ita sunt ad ecclesiam translati: q̄ de populo ꝓprie dici non possunt. iz. q. i. duo sunt Jo. cal. Item cū interdicitur populus alicuius terre: singulares persone illius populi cum sint interdicte nec in illa terra nec alibi poterunt ad diuina vel ecclīastica sacramenta nisi in casibus a iure expressis admitti: extra de sen. ex. si sñia li. vi. Item cū interdicitur terra alicuius dñi intelligitur de ea que ē sua quo ad dominiū iurisdictionale: multo fortius si ꝑa esset illius dñi simpliciter et absolute ꝓpria. Itē intelligitur de terra quā ab alia tenet in feudū vel emphiteosim: q̄ in illis casibus ad eū spectet vtile dominiū.

Item intelligitur de terra que pertinet ad ipsum dñm ratione dotis vxoris: quia maritus cōstante matrimonio ē dñs dotis vxoris. Itē intelligitur de terra sibi pignorata si ꝓferens dixit interdico terram suā: Jo. an. Item si talis dñs cuius terra interdicitur: hꝫ terram ī diuersis ꝓuinciis vl' diuersis locis: si habet eā ꝓ parte ⁊ ꝓ diuiso oēs ille partes subiacent interdicto. Sꝫ si ꝓ indiuiso secus ne innocens puniatur. ar. i. q. 4. c. fi. Si autē talis dñs postea acquirat nouā ꝓterrā talis terra nō subiacet ꝓinterdicto nisi latior sñie exp̄sse vel intēdit tam de ea quā habebat tꝫ de ea quā habiturus esset. Si autē vendit terrā interdictaꝫ vel perdit eam nō ꝓpter hoc tollitur interdictuꝫ cū onus huius rei transeat cū ipa: de decimis. c. pastoralis. nec enī iste ē modus interdictū tollēdi quod dꝫ relaxari per iudicē: qui tñ cessante cā ⁊ fraude interdicti se facilem exhibet Jo. cal. Itez si ꝓinterdicat ppl'us vel vniuersitas collegiū vl' cōmune alicui⁹ loci: nō ꝓ hoc itelligit locus ille interdictus ꝑm Jo. an. in. c. si sñia. e. ti. li. vi. quia aliud ē interdictū loci aliud vniuersitatis vel collegio de vsu. c. i. li. vi. poterit ergo celebrari alta voce ī illo loco vt prius interdictis tñ exclusis: q̄ hoc nō ē ꝓhibitū. sꝫ licet dictū huiusmōi. s. Jo. an. ꝑcedat de iure scripto: tñ prestare videt occasionez periculi. audient enī voces celebrantiū publice ab interdictis: ⁊ per hoc vilipendet censura ecclesie: vñ ꝓsulendū eēt clericis: vt tali interdicto durante abstinerent a publica celebratione. Jo. cal. Itē si aliquis de vniuersitate interdicta se transfert ad aliquē locū ꝓmo dimisso: si ē spāliter interdictū aut de populo interdicto: ita q̄ fuit ī culpa: ꝓpter quā latū fuit interdictū: quocūq; se trāsferat remanet interdictū: de sen. excō. alma. ℣. illi li. vi. Si vero nō fuit culpabilis ⁊ ex toto desinit eē de populo interdicto credo cessare interdictū circa eū: q̄ ī eo cessat causa efficiēs ⁊ ꝓseruās. ergo ⁊ effectus. 6. di. neophitus. Jo. cal. Item si existens de populo nō interdicto fact⁹ ē postea de populo vel vniuersitate interdicta: credo q̄ extūc ligatus ē: sic ⁊ alij cū factus sit mēbrū illius corporis: ⁊ sic debet eodē iure censeri. di. iz. c. i. Itē si exñs de populo ītdicto vl' vniuersitate si bāniat simpliciter ⁊ nō ad tp̄s: cessat interdictū circa eū: q̄ censetur nō amplius de vniuersitate vel populo sꝫ ꝓfinatus vel relegatus bene remanet interdictus: quia adhuc cēsetur de corpore vniuersitatis. Jo. cal. Itē si talis de vniuersitate vel populo ītdicto si īgrediat monasteriū: post ꝓfessionē indubitanter poterit ordiari: q̄ desinit eē de populo totaliter: sꝫ añ ꝓfessionē tutū ē ꝓsiliū q̄ nō ordinet. s. tali ītdicto durāte. Si tñ fuerit ordīatus puto illā tenere. ar. ō sen. excō. religioso li. vi. Jo. cal. Itē de absēte tpe late sñie interdicti in vniuersitatē vel populū ⁊ de pñtibus non ꝓsentientibus sed ꝓtradicētibus aliorū culpa ꝓpter quā latū ē ītdictum an ligent: dicit Jo. an. in. c. si sñia. e. ti. li. vi. q̄ quidam religiosi tenēt talē nō ligari ēt q̄ ad ecclīas quia absens ⁊ ignorās ex maleficio nō obligat. i5. q. i. aliquos. ⁊. c. nō ē. ⁊ quia pena suos dꝫ tenere auctores: de pe. di. i. nemo. Sꝫ dicit ipe q̄ isti nō pōderāt q̄ pena ītdicti ēt puniūt q̄ nō peccauerūt: de spō. c. nō ē. vñ tꝫ ipe absētes ⁊ ꝓdicētes ligari: qō ꝓbat. c. si. sñia. fatet tñ illos īsontes q̄ ad deū: ⁊ hoc placet Jo. cal. Itē si talis absens ē de alia ciuitate vl' populo licet' gratiose receptus fuerit in ciuē vl' populare populi ītdēci vt faciūt veneti ⁊ forte ibi nūq̄ habitauit: credo q̄ dicto populo interdicto ītelligat interdictus.

.XXVII.

Itē habitantes i ciuitate nō ciues nec de populo illius planū ē: q nō icludūt i interdicto illi⁹ vniuersitatis vel populi: vt in.c.si sñia. si tñ locus esset interdictus in eo nō possunt audiri diuina sz extra locū illū. Jo.cal. Itē si interdicat locus sub appellatōne regni ꝓuincie ciuitatis castri vl' ville: suburbia et ꝓtinentia edificia illius loci inē dicta intelliguntur. de sen.ex. si ciuitas. li. vi. etiā si dicta suburbia t ꝓtinētia edificia i nullo er āt subiecta dicto loco interdicto vl' vniuersitati. si tñ ꝓferens interdictū habebat iurisdictiones tē pozales in dictis suburbijs. Si autē nō habebat iurisdictonē licet de iure scripto nō videantur i terdicta dicta suburbia: tamen ponderata ratione. c. si ciuitas. posset dici q etiam tunc intelligūtur interdicta non ab hoīe sed a iure: de sen. ex/co. nup. intelligunt autē suburbia burgi extra et ꝓpe ciuitatem in quibus domus sunt contigue. continentia vero edificia dicūtur domus vltra burgum sepate t non cōtigue. Vel dicunt suburbia: per que iter ē rectum: ꝓtinētia vero edificia que sunt ꝓpe ciuitatem vel locū interdictum inter suburbia. Item interdicto loco sub appellatione ciuitatis castri ville vel huiusmodi: non sunt interdicti ciues illius ciuitatis seu hoīes illi⁹ castri vel ville: cum predictus locus ē interdict⁹ ꝓpter delictum dñi vel alicui⁹ particularis persone: vnde t si non in illo loco iterdicto: alibi tñ poterūt audire diuina: t hoc nisi tales pſone sint culpabiles t dederint causam interdicto. e. ti. alma. ℌ. illis. Tales enī fūt interdicti vbiqz: t idez etiam ē si interdictū fit latū ꝓpter delictū populi vel ciuiū vel vniuersitatis ipius loci: de sen. ex co. c. si sñia li. vi. Jo.cal. Item ciues habitantes cōtinuo extra ciuitatem suburbia vel cōtinētia edificia: interdicto populo vel ciuibus ciuitatis intelligunt t ipi iterdicti: etiam vbicunqz habitent: ex quo ponunt ciues: vel de vniuersitate interdicti. Jo.cal. Itē nobiles t marchiōes comites barones t huiusmodi habitantes in tali ciuitate si sunt de populo interdicto vel de dicta vniuersitate: qō patet ex eo quia subeāt onera: t habentes honozes sicut alij ligantur sñia i terdicti. t idem si per ꝓuilegiū ab oneribus: secus autem si essent sui iuris vel ex consuetudine vel ꝓuilegio imperiali: ita q dicte vniuersitati tanqz de ipius cozpoze in nullo ꝓticipāt. Jo.cal.

De effectu interdicti t a quibus fit abstinēdū tempore interdicti. c. iiij.

q Tantum ad tertium ꝓncipale. i. effectum interdicti. sciendū ꝑmo: q in loco supposito ecclesiastico interdicto ℞m antiqua iura nulla ꝓmittebant ecclesiastica officia celebzari vel audiri. extra de peni. t re. qō in te. t de spon. c. nō ē vobis. nisi semel in hebdomada celebzari causa cōficiendi cozpus christi: de sen. exco. c. permittimus. Sed per nouа iura istud extitit moderatum. extra de sen ex co. alma li. vi. per istum videlicet modū q singulis diebus in tali loco debent seu possint in ecclesijs t monasterijs misse t alia officia celebzari sicut ꝓius. Sz cuz his. 4. ꝓditionib⁹. s. submissa voce ianuis clausis non pulsatis campanis excōmunicatis t interdictis exclusis: vnde ꝓ quālibet harum. quattuoz ꝓditionū. s. ō per se si non seruet alijs tribus seruatis violatur interdictus t ē irregularis ibi sic celebzans vel aliqd agens alicui⁹ oz dinis vt in officio suo: puta si pulsatis cāpānis celebzat: vl' et si alta voce tātū t huiusmōi ℞m Hosti. Jo.an. t Jo.cal. q addit sic: t licet hec dura videant: tamen sufficit ita scriptū ē. c. 19. di. in memoziam. Item si clericus in loco interdicto facit tantū alterum predictoz̄: alijs celebzantibus puta sonat cāpanā vel aperit ianuas eccl'e t huiusmōi: credo ipum irregularē: q participat in crimine criminoso: de sen. exco. nuper. secus si facit alterum predictoz̄: vt celebzent diuina: q tamen nō celebrant de facto: cum irregularitas requirat actū perfectū. 15. q. 1. c. fi. Item si clericus scit interdictum loci qō tamen non publicū ē p denūciationē: si illud nō seruat ē irregularis ℞m Archi. ar. de re. iu. li. vi. t hoc verū nisi istud eet occultum. 6. q. 2. fi tantū. nec obstat cle. i. ō sen. ex co. q licet in seruādo interdictum qō seruat matrix eccl'ia loca religiosa se debeant conformare nō sequitur q vbi matrix eccl'ia nō seruat: quia nō ei ē denunciatū: alij q sciunt nō debeant obseruare vt ibi notoziū: q z hoc idē iferret etiā si eet publicū: t matrix eccl'ia nō obseruaret: qō ē absurdū. Dicit tamē Jo.an. q expediret p cōstitutionem ꝓuideri clericos non teneri ad obseruantiā inēdictoz̄ ꝓlatoz̄ a iure: nisi ꝑmo fieret ipoz̄ ōclaratio p id qō habeat ō cen. c. q̄z̄qz̄ li. 6. in cle. pñti. e. ti. Itē nota q dicta moderatio t effect⁹ iterdicti nō hz locū i iterdicto populi seu vniuersitatis: nō exꝓesso loco in sñia inēdicti: q̄uis enī t illud dicat generale iterdictum tñ. c. alma. cū sua moderatione loquitur de interdicto generali loci t vniuersitatis castri ville regni t huiusmodi. Itē laici qui nō sunt interdicti nō pñt admitti ad diuina que celebzant cū dicta moderatione in loco interdicto nisi sint sup hoc spāliter ꝓuilegiati: ō clericis vero extraneis seu alibi bñficiat] an possint admitti i eccl'ia sita i loco iterdicto ad celebzādū vl' ꝯcelebzādū. Arch. tz q nō. Jo.an. tz q durū ē: t qui nimis emūgit rē. t sic videtur tenere contrariū: qō ꝓtrariū Jo cal. ꝓbatq multas ratōnes t idē videt dicēdum de religiosis. Itē tā canonici q̄z̄ clerici eccl'ax in quibus distributiones quotidiane distribuūt illis qui intersunt hozis si nō venerint amittent eas sicut amitterēt si nō eet iterdictū. Itē misse nō ꝙuētuales sz peculiares celebzari possunt tpe interdicti i eccl'ijs ꝙuentualibus seruata ꝓdicta moderatiōe. Itē si in tali eccl'ia deficiūt oēs ꝓter

ynũ Jo.an.p' Hosti..dicit q' ille poterit celebra re cũ familiari. Archi. dicit q' nõ audet hoc tene re: sz p'mũ placet: fateor tñ q' i' ꝓuilegio ꝓuentus de celebrando tempore interdicti nõ includun tur familiares ꝓuentus: sz i' casu ꝑdicto ille sol' adhibere poterit familiarem seu seruitorem vi gore pmissionis in. ℣. adijcimus. necessitate ad hoc cogente Job. cal. Si tñ alicui singulari per sone sit ꝓcessum: vt tpe ĩterdicti possit celebrare vel audire diuina in voce submissa: tũc familia res eius ad audiendũ cũ illo z ad celebrandũ si bi admittunt: nisi essz talis ꝑ cui' culpa dolo vl' fraude fit lata sñia int'dicti: vl' ad dictã culpã de disset auxiliũ cõsiliũ vel fauorẽ: de ꝓui. c. licet li. vi. Itẽ p dictũ. c. alma ò sen. ex. extat alia mode ratio circa interdictũ videlz q' i' festiuitatib' so lũ natiuitatis resurrectionis pentecostes z assũ ptionis beate marie cãpane pulsent: z ianuis ap tis alta voce diuina celebrent i' locis interdictis excõicatis exclus: sz ĩterdictis adunissis: ita tamẽ q' illi ꝓpter quos latũ ẽ interdictũ altari nõ ap propinquent: nõ obstantib' gbuscũq; ꝓuilegijs q̃ reuocant: qz sufficere dz oib': q' celebret vt di ctũ ẽ. Itẽ nota q' ꝑdictis. 4. solẽnitatib': de q bus habet i. d. c. alma. addita ẽ solẽnitas corpo ris christi p extrauagantẽ marti. v. in qua inter rumpitur interdictum seu suspendit: vt in. 4. p dictis. Ubi ꝓmo nota. q' illud qõ dictũ ẽ de di ctis festiuitatibus intelligi debet de vna die tan tũ ꝓ qualibet festiuitate. Unde z doc. q̃rũt quã do incipiet talis dies: z q̃stuz ad ꝓncipiũ diei cõ cordant, quasi oẽs. s. q' icipit in vesperis vigilie sz q̃stũ ad si. fũt varie opi. z Archi. tenet q' ẽmittet i' cõpletorio festi includitur: qz in beneficijs ẽ lar ga ĩterpretatio facienda. Jo.an tenet in. d. c. al ma. glo. autem penultima q' terminet i' vesperi ipius festi: z sic excludit completoriũ q̃ opi. pla cet etiã Jo.cal. Itẽ notãdũ q' in ꝑdictis festiui tatibus nõ põt licite dari corpus christi seu cõi cari, in loco ĩterdicto nisi sicut z alijs dieb'. s. in firmis decedentibus. de sen. excõ. c. rñso. vnde q' dicit in canone: de conse. di. 2. Et si nõ frequẽ tius. z de peni. z remis. oĩs. s. q' fideles debẽt cõi care in pascbate natali z pentecostes intelligen dum ẽ interdicto z alia ꝓbitione cessantibus: z idẽ dicendũ ẽ de extrema vnctione: q'. s. nõ est danda istis diebus Archi. z Jo.an. Item z si in dict' festiuitatib' honest' z iust' sit saltẽ q̃stũ ad ꝓncipalẽ missam: q̃ i' eccl'ia celebrat de ipo festo ꝓpo dicet: qz id ẽ ĩductũ i' honorẽ illaꝝ solẽnita tũ z iõ de eis celebrandũ. ò conse. di. i. c. ad hoc z de cele. miss. c. 2. põt tñ z alia missa dici q̃ ò ipo festo. Jo.cal. Item i' dictis festiuitatibus credo q' possit aqua solẽniter benedici z aspersio fie ri panes fructusq; benedici: z laicis ẽt interdi ctis ministrari: qz ista de se nõ ꝓhibent tpe ĩdi cti: z ipsoꝝ benedictio ẽ officiũ diuinũ qõ gene raliter in predictis festiuitatib' ꝓmittit Job. cal. Item in festo assumptionis virginis marie' sẽp tpe interdicti nuptie ꝓnt solẽniter benedici: qõ alijs diebus tpe interdicti nõ põt fieri ſm Hosti. z hoc ideo qz talis bñdictio ptinet ad diuinũ of ficium: qõ illa die permittit solẽnit celebrari. ò alijs tribus festiuitatib' nõ oportet querere: qz nuptie in ipsis ꝓhibent celebrari i' oĩ loco z ab oĩbus fidelibus. 33. q. 4. nõ oportet Jo. cal. Itez in dictis festiuitatibus ꝓnt virgines z altaria cõ secrari vl' benedici z calices z paramenta z ab bates z abbatisse: qz huiusmodi bñdictiones ñ sũt sacramenta, ꝓprie: sz orationes z certa officia Jo. cal. Item dictis diebus festiuis i' loco int'di cto vtrũ possint admitti ad eccl'iasticã sepl'turã Jo. an. dicit q' putat q' nõ: licet multotiens fu erit ibi contrariũ obseruatum. Et subdit p' pau ca. Jo. cal. Scio q' videretur temerariũ resiste re opi. dñi z patris mei maxime q' nõ videriz p aliquẽ contrariũ scriptũ. Attamẽ mea pusilla in telligentia iudicat in dictis festiuitatibus nõ ob stante ĩterdicto posse publice z solẽniter mortu os sepeliri: vbi aliud non obstat: puta qz non est spãliter aut notati interdictus talis: aut qz fuit i culpa. vel qz ad hoc dedit consiliũ: auxiliũ vl' fa uorẽ: ꝓpter qõ latũ ẽ interdictũ. Moueor ad di cendũ qz ꝓpter generale interdictuz ꝓhibetur eccl'iastica sepultura: qz ipe accedit ad officium diuinũ: nã cũ cũ officio diuino dz ferri funus ad eccl'iaz. vt habet. 13. q. 2. q diuina. Sz diuinũ of ficiũ ꝓmittit bis diebus solẽniter celebrari. Jo. cal. qui multa inducit ꝓ z cõtra circa hoc. Itez tpe ĩterdicti z si ꝓhibita sit ministratõ sacramen torũ: illud tñ habet multas exceptiones. Nã p' excipitur baptisma nõ solũ puloꝝ sz etiã adul torũ. extra. e. qñ. li. vi. Itẽ excipit ꝓfirmatio ex tra eo. rñso. Item excipit pñia nõ tñ morientiũ sz etiã viuoꝝ z sanoꝝ. dũmõ nõ fuerit excõica ti qui nõ pñt admitti nisi in morte z exceptis, ill' ꝓpter quoꝝ culpam vel dolũ lata ẽ sñia inter dicti: vel prebuerũt ꝓsiliũ auxiliũ vel fauorẽ: si nõ prius satisfecerint: vel de satisfaciendo dede rit idoneã cautõnẽ: aut si hoc nõ pñt nisi iurauerint: qõ cũ poterunt satisfacient z ad satisfactiõz faciendã p illos q tenẽt: dabunt cõsiliũ auxiliũ z ꝑ posse laborabũt: nec ꝓpter aliqõ ꝑdictoruz fieri debz relaxatio ĩterdicti. extra. e. alma. li. vi. Itẽ z cathecismus q' ꝓcedit' baptismũ fieri põt: qz pmisso baptismo ĩtelligunt pmissa oĩa: ꝑ que ꝓuenitur ad illud z sine qbus expediri nõ debz huiusmõi autẽ ẽ cathecismus. de ꝓse. di. 4. añ ba ptismũ. Itẽ pmittit ꝓfectio christmatis i' die cene quo vtendũ est i' baptismo z ꝓfirmatõne. extra eo. rñso. Itẽ pmittitur eucharistia dari decedẽ tib': de pe. z remi. qõ i' te. nec en' debet alicui pe nitenti denegari. 50. di. penitens. Sanis etiã dã natis ad mortez dari põt tpe interdicti: qz censẽ tur tunc in articulo mortis. Jo. cal. Sz laicis vl' clericis nõ interdictis sz i' loco interdicto posi tis an possit dari eucharistia preterq̃ in mortis articulo dubiũ ẽ: exceptis presbyteris tñ missaz

¶ In tpõe mixtim · dz portari cũcha in strictis · milic er rãpane · er missam publice ·

· XXVII ·

cantantibus alias celebrantibus tamen forma seruata. c. alma. celebrantes enim tenẽtur sume re corpus christi: de conse. di. 2. comperimus. de aliis vero dicit Jo. cal. trepide ferre sñiaz: cum viderim generaliter religiosos suis fratribus sororibus vel monialibus quarum curaz gerũt tempore interdicti indifferenter concedere eu charistie sacramenta. Sed quo iure faciant ipi discernant: cum ↄtrariũ videtur de iure scripto in edictis enim permissoriis certorum casuum: qõ ratione nõ inuenitur expressum sed permis sum subiacet regule ꝓhibitiue. 2. q. 5. consuluisti ꝛ ẽ expressũ in cle. exiui de ver. sig. ℌ. porro. Cũ sit permissum tpe interdicti specialiter corpus christi inẽztum dicitur viaticum. i. inẽztum dat decedẽtib⁹ igitur ꝛc̃. Et addit idẽ Jo. q cũ portatur eucharistia ad infirmum: tunc credit q debeat portari cum pulsatione campanelle ꝛ luĩe precedente ꝛ aliis consuetis: quia cum aliquid permittitur nisi aliud appareat: intelligitur forte permissum ſm q ius disponit illõ fieri ꝛ vsus obseruat. ar. ad hoc. 4. di. erit autem. iz. di. illa. Sed de portatione luminis disponit ius de cele bra. mis. sane. De pulsatione autem cãpanelle hz generalis consuetudo ergo ꝛc̃. Poterit autẽ dari tale viaticum infirmo in presentia astantium ꝛ venientiũ: vt permissio intelligatur ſm condi tionem status persone infirme. 41. di. quisquis. De mulieribus ergo pregnantibus ꝛ partui ap propinquantibus an tempore interdicti possit dari eucharistia: videtur Jo. an. dicere q non: nisi aliud periculum imineat in eis: ratio est quia ta les nõ ꝓprie dici possunt decedentes ex appro pinquatione ad partum: sed non nisi decedenti bus conceditur eucharistia ĩ tali tempore. s. inẽ dicti: eadem ratione idem putat Jo. cal. de intrãtibus mare vel bellum campestre vel obsessis: ꝛ facit qõ notatur de offi. or. pastoralis. z. respõso in glo. Extrema vnctio indubitanter ẽ ꝓhibita tempore interdicti. Sed an clericis vel religioſ maribus vel feminis nõ interdictis: sed de loco interdicto ꝛ qui seruauerunt interdictũ: an possit conferri extrema vnctio a quibusdam dubitat: dñs ꝛ pater meus veritatis ꝛ iusticie cultor: in. c. qõ in te. de pe. ꝛ re. dicit q non: qõ tamen multi male aduertũt Jo. cal. Matrimoniũ vẽo interdicto tpe permittitur: quia contrahi potest quocũ qz tpe per legitimũ cõsensum viri ꝛ mulieris: ẽt si contrahentes eẽnt interdicti ſm Inno. Nam ꝛ per infideles ꝛ excõicatos contrahi potest: sed solẽnis benedictio nuptiarum tunc fieri non põt ſm Hosti. etiam. s. alter tantũ. si vir vel mulier esset interdictus ꝛ in loco non interdicto fieret. Jo. cal. De sacramento ordinis sciendum q nullus ordo conferri potest in loco interdicto clericis ꝛ laicis. ꝛ ratio est qz ꝓhibentur ibi eccliastica sacramenta ministrari: exceptis quibusdam casibus de quibus iste nõ est: vt in. c. non est. Si autem populus ſ̃ interdictus cũ ꝓpter hoc non fit clericus interdictus: poterunt clerici illius loci extra locum interdictũ ad ordines superiores ꝓmoueri: ab eo tñ qui hoc de iure possit. Itẽ si locus tantum ẽ interdictus licet ibi nullus valeat ordinari: laici tamen quia nõ fuerunt culpabiles delicti ꝓpter qõ latum ẽ interdictũ: extra locum interdictũ poterũt ordinari: nisi ꝓpter delictum vniuersitatis lata fuisset sñia interdicti ĩ loco: quia tunc nullus de dicta vniuersitate posset ordinari. Jo. cal. Item tempore generalis ĩterdicti denegatur laicis eccliastica sepultura: etiã si penitentiam egerint. extra de peni. qõ in te.

¶ In tpõe gñal interdicti · denegat laicis eccliastica sepultura ·

Ratio est quia interdicti sunt tales etiam si peccatores non sint. 17. q. 4. miror. Sed illi interdicti qui tunc absoluunt ab aliqua excõicatione: remanẽt tamen interdicti adhuc donec soluatur interdictum: ꝛ si in morientibus interdictis apparuerint signa penitentie: ꝛ postmodũ fuerit absolutum interdictum: tunc talium corpora erunt apud eccliam transferenda: ar. extra de sen. ex. c. cum illoruz. ꝛ si apud ecclesiam stante interdicto sepulti fuerint nõ erũt postea exhumandi: cũ ad eũ statũ venerit res a quo incipere potuit: et per huiusmodi ab interdictis. s. qui penituerint licet mortuaria accipere ac pro eis orandum est z. q. 3. quicunqz. sz si non penituerint nec pro eis orandum ẽ: nec mortuaria recipienda. 88. di. c. fi. Clericis vero qui in tali generalitate non sunt ĩterdicti: non negatur eccliastica sepultura: ita tamen q fiat sine pulsatione campanarũ ꝛ cessante omni solẽnitate. extra eo. ti. q ĩ te. ꝛ qõ ibi dicitur de consilentio non videtur hoc intelligendum de silentio officij funeralis: quia cum conceditur qõ maius ẽ. s. dicere missaz ꝛ horas submisse: ꝛ de officio funerali concedi videtur. Itẽ quãdo aliqua eccliа ẽ singulariter interdicta si quidẽ ẽ interdicta ꝓpter delictũ clericorũ tantũ vel qz violata fuit: tunc parochiani possũt ĩ alia eccliа non interdicta eligere sepulturã ꝛ audire diuina. sed si sit interdicta in penã populi etiã si multi ex eis nõ deliquerit: sed forte vniuersitas vel magna pars: vel qz forte deliquit dominꝰ ꝛ ĩ hoc punit: tunc parochiani nõ pñt in alia eccliа etiam nõ interdicta eligere sepulturaz nisi forte ex priuilegio. Inno. Item si tempore interdicti in eccliа nõ sunt laici sepeliendi: ita nec ĩ eiꝰ cimiterio. extra de ꝓui. c. vt ꝓuilegia. Et licet Steph. dicat q sufficit: q sit locus ad sepulturam deputatus: licet nõ sit benedictus vt dicatur cimiterium: tamen Jo. an. dicit q ẽ locus ad vsum cimiterij per epm benedictꝰ. de cõse. di. i. nemo. Jo. etiam cal. dicit q non sufficit q locꝰ sit ad sepulturam deputatus nisi auctoritate episcopi fuerit ad sepulturam destinatus: ꝛ hoc oportet fateri quantum ad penam excõicationis que ponit per cle. eos. Idem. laici nõ interdicti non possũt in cimiterio sito in loco interdicto cum clericorum officio cũ silẽtio cessantibꝰ solẽnitatibꝰ aliis sepeliri: ratio ẽ quia illud ex gratia conceditur

clericis: ergo alijs intelligitur denegatū. Jo.cal. Item ꝑuilegiatus post.c.alma super auditiõe diuinorum ⁊ perceptione sacramentorum vl' etiã super perceptione sacramentorũ sine mentione de auditione diuinorum: puto ꝙ ex hoc possit admitti ad ecclesiasticam sepulturam: quãuis ō ipsa non fiat mentio. Sed si priuilegium eẽt cõcessum super auditione diuinorum non facta mẽtione de perceptione sacramentorum: satis videtur dubium: tamen placet ꝙ per illud priuilegium fit concessa ecclesiastica sepultura: per regulaz cui cõicamus viuo ẽ. 24. q. 2. sane. Solẽnitatibus tamen cessantib⁹ vt dicitur clericis Jo.cal. Item sepelientes extra ecclesiam ⁊ cimiterium interdictam personam vel nõ interdictã: sed in loco interdicto cũ officio diuino clerici illud officiũ celebrantes sunt irregulares: sed sine officõ diuino bene possunt interdicti extra ecclesias ⁊ cimiteria sepeliri: nec enĩ debent eorũ corpora remanere inhumata. Jo.cal. Pena autez nõ seruntis. interdictum si ẽ clericus ẽ ista ꝑm hosti. quia scienter celebrans in loco interdicto: vnde quicũqz fit efficit irregularis ⁊ suspẽsus ẽ: extra ō cle. exco. mini. c. postulasti. §. fi. ⁊ extra eo. is q li. vi. vnde nõ potest beneficia conferre: extra de concess. preben. c. quia diuersitatẽ. Idem Inno. ⁊ Ber. Item talis nõ põt eligi nec eligere: vt in dicto c. is qui. ⁊ de consue. c. dilectus. Item nec potest postulari extra de postu. c. i. Itez qui non seruat interdictũ remouendus ẽ a beneficio: extra de cle. excom. mi. postulastis. Si autẽ talis sit religiosus ad nullum ordinẽ ordinatus ẽ: ⁊ si irregularitatem non incurrat: quia non est expressum in iure. Nam. c. is qui agit de sola irregularitate que ꝓcedit ex sola celebratione diuinorũ vel executione ordinũ poterit tamen aliter puniri vt recludi in artiori monasterio ad penitentiã agendam. ⁊ idem videtur dicenduz de moniali non seruante interdictum quilibet tamen horum. s. religiosus non habens ordinẽ ⁊ religiosa si violant interdictũ sũt ineligibiles actiue ⁊ passiue: nam ⁊ si non habent ordinem clericalez ratõne tñ ipsorum status habent officiũ celebrandi diuina ꝑm ꝓditionem ipsorũ vnde violando interdictum illam penam incurrunt: cuius sunt caces: ad hoc de biga. c. debitum. Jo.cal. purus vero laicus violans interdictum q̃uis irregularitatem non incurrat vel suspensionem ꝑm Inno. grauiter tamen peccat: ⁊ puniẽdus ẽ pena arbitraria per ecclesiasticũ iudicẽ: de sen. exco. c. gratis in cle. Item oĩs qui scienter celebrat in loco interdicto siue personis interdictis a iure vel a iudice vel recipiens publice interdictos ad diuina officia vel sacramenta vel sepulturam etiam si non'sit irregularis ẽ interdictus ab ingressu ecclesie de priui. c. eporum li. vi. ⁊ si in ea se ꝯgerit ꝯ officio suo fit irregularis eo. c. is cui li. vi. Nota ꝙ licet oĩbus predictis in vlt. §. sit interdict⁹ ingressus ecclie. per. c. eporum. extra de priui. li. vi. ẽ tamen differentia inter eos: nam celebrans in loco interdicto ẽ etiam irregularis: admittentes vero ad sepulturaz notatim interdictos vel publice excõicatos sunt excõicati: in cle. eos de sepul. Et etiam qui tempore interdicti sepeliunt defunctos in cimiterijs vel ecclijs in casibus nõ concessis: vt patet in ea. cle. Alijs vero de quib⁹ fit mentio interdicitur solũ ingressus ecclie mõ predicto. Dicitur autem agere vel ingerere se in officio suo sicut prius: ⁊ per consequens violare interdictum: cũ. s. dicit soleniter horas diurnas vel nocturnas vel missam vel aliud officiũ: qõ competit ratione alicuius ordinis quẽ habet. z. q. 3. epus. Et idem notat Inno. ⁊ alij post euz ō exce. prela. c. fi. pref. interdictus vl' nõ interdict⁹ sz in loco interdicto si celebrat. i. si soleniter agit in officio suo: vtrũ sit per hoc irregularis: sic respõdet Jo.cal. ꝑm theologos: talis nõ ẽ irregularis: quia psalmistatus ꝑm eos nõ ẽ ordo sz ꝑm canonistas: qz tenent psalmistatũ eẽ ordinez. xi. di. clericos. ⁊ tali ordini competit cãtare. s. in choro psalmizando lectiones ⁊ responsoria legendo: ideo talis huiusmodi agendo nõ efficitur irregularis: ⁊ distinctione ordinis quisqz legat epla⁹ vel portet cereos vel faciat quicqd aliud ꝓtinẽs ad aliqõ officiũ: ñ erit irregularis is qui illud officiũ facit. Et subdit Jo.cal. ꝙ illa distinctio nõ tollit quin de iure talia cõpetãt ratione alicuius ordis vnde Jo.an. ⁊ alij in. c. cũ medicinalis. dicunt talem eẽ irregularem. Hosti. ⁊ Spe. putant habem rem primã tonsuram tantuz si cantet in officio suo esse irregularem. xz. di. pref. Sz siquis faciat ea que non sunt alicui ordini vel officio deputata: vt si in matutinis legit lectiones vel cantet responsoria: dicunt Hosti. ⁊ Guil. nõ eẽ irregularẽ ī benedictiõe aque bendicte contrahit irregularitas ꝑm Innoc. qz ẽ annexa huiusmodi ordini benedictio: de consc. di. 3. aquam. qñ. s interdict⁹ clericus hoc ageret: sed si nõ ẽ ipe interdictus eo ꝙ talẽ facit benedictionẽ aque in loco interdicto seruata moderatione q̃ tradit de alijs officijs ñ incurrit irregularitatẽ. Aqua autẽ benedicta non debet aspergi laicis loci interdicti a sacerdote ⁊ hoc preterq̃ in quattuor festiuitatib⁹: de quib⁹ agitur in. c. alma. Si tñ aspergeret: putat Jo. cal. ꝙ nõ ẽ irregularis: qz hoc ẽ ī iure cautũ. Per benedictõnẽ autẽ mense etiã ab interdicto clerico nõ cõtrahitur irregularitas: qz nulli ẽ ordini deputata: a bñdicttone etiam quã ꝓsueuerũt prio res vel epi itinerãdo obuiantib⁹ eis ī sua dioceſi dixerũt qdã tutũ eẽ abstinere in loco interdicto si tñ ꝓtrafiat nõ erit irregularis: qõ putat Jo. cal. eẽ verũ de simplici benedictione: secus de solẽni ad quã premittetur. Sit nomen dñi benedictum vel aliquid aliud huiusmodi. Talis enim benedictio cõpetit epo ratione ordinis. di. 95. c. ecce. de benedictione autẽ calicis vel paramẽtorum vel corporalium vel candelarum in festo purificationis vel olivarum in festo palmarum

dicit Jo.cal. fieri nō posse a clericis interdictis vel in loco interdicto a nō interdicto nisi seruata moderatione que traditur de officijs diuinis in.c.alma.e.ti.li.vi. Et idem dicit tenendū de facientibus officium ꝑ baptismo i sabbato sancto vel ꝯfectione chrismatis in cena dñi ꝑ anniuersario defunctorū: & benedictio etiam pere & baculi peregrinorum a sacerdote: dicit Guil. q̄ videtur eē concessum: cū non sit ꝓhibitū. Item de purificatione post partum dicit Jo.cal. q̄ nō potest mulier post partum introduci in eccl̄iam in loco interdicto per sacerdotē cū pſal. & orationibus & solēni introductione: alias incurreret irregularitatem: q̄ illud ē officiū diuinū ordini clericali cōpetens. Sz sine officio facta olim cōfessione vt moris ē: poterit mulier per se ītrare gratias agendo. Item si clericus interdictus vel nō interdictus sed in loco interdicto si excōicat aliquē vel absoluit excōicatum: ꝑm Jnno. nō ē irregularis: quia huiusmodi non sunt ordinis: sz iurisdictionem ꝯcernunt. z.q.i. nemo. Et de excōicatione nō ē dubiū: quare idez dicendū ē de absolutione: de peni.di.i. verbum. tñ absolutionis solēnia exhibere: sicut ē dicere cum stola pſal. & orationem vl̄ in eccl̄ia introducere excōicatum quia hoc ē ordinis & officij: huiusmodi faciēs ē irregularis ꝑm Jnno. & Spe. Officiū autē cōmendationis aliarum decedentium iuxta morem credit Jo.cal. q̄ fieri possit loco & tempore interdicti: quia istud officiū videtur quasi annexum ad absolutionem que fit in pñia: vnde sicut conceditur tunc pñia ita & istud. Item in loco interdicto & interdictis & excōicatis pōt predicari verbum dei: de sen.exco.c.responso. Et pōt ēt interdictis fieri confessio generalis in fi. predicatiōis potest etiam campana ꝓpter hoc pulsari: q̄ cuz dicta pulsatio sit signum & preambulū actus ꝓmissi: vt habet generalis consuetudo: intelligit & ipa pulsatio ꝓmissa Jo.cal. ꝓ missis vero & horis canōicis dicendis: nullo modo ḥz pulsare cāpanas tpe interdicti: alias incurreretur irregularitas exceptis. 4. festiuitatibus de quibus supra etiā si campane ipe eēnt extra eccl̄iam & pcul ab ea nō licet ꝑ dictis pulsare: alś fieret fraus legi. 14.q.3. plericꝫ. Nec etiam paruas campanellas licet pulsare tempore interdicti ꝑ diuīs officijs celebrandis: vt faciūt religiosi mēdicantes. Nā ꝓhibitio pulsationis campanaruz tpe interdicti vtiqz & minores campanellas ineludit: cū de facto sonus audiatur extra muros & interdum satis ꝓcul: vnde tales sibi caueant: & sufficiat eis q̄ per aliqua signa: puta tabule possunt ꝙuenire ad diuina eorum. Sed pulsare campanas tpe interdicti ꝑ horis notificandis: puta. 3. 6. nona & huiusmodi: non credo illicitū laicis: hac de causa campanas suas sonare: sed clericis nō credo ad hoc licere: licet enī de facto celebrent diuina: tamen ex quo dicto tempore solent diuina celebrare: presumeret verisimiliter q̄ ꝑ celebratione diuinorum sonarēt. 28. di. de syracusane. Fateor tamen ꝓpter hoc tantū ipos nō incurrere irregularitatē: Jo.cal. Pulsare aūt cāpanas ꝑ aue maria vt fieri solet' laudabiliter de sero & demane in q̄busdam locis tpe interdicti non inducit irregularitatē: q̄ illa salutatio virginis gloriose nō est officiū ordini annexū: pulsare cāpanas ꝑ oīōe aliquarū litterarū vel in aduentu alicuius prelati & huiusmodi tempore interdicti: nec laicis nec clericis ꝓhibetur. Jo.cal. Consulit etiā q̄ itinerantes p loca interdicta si sunt duo vel plures: q̄ non dicant horas canonicas in via: q̄ ex quo ab alijs audiri possunt: dicit ipe q̄ nō audet dicere: q̄ hoc facere possint sine violatione interdicti. Sec' si ēt vnus solus q̄ ita submisse dicere posset: q̄ nō audiret. Jté dicit Jnno. & abbas q̄ nō credit irregularitatē incurrere clericū interdictum ꝓpter hoc q̄ interfit diuinis & si cantat cū alijs: dūmodo nō celebret nec aliquid agat vt in officio suo peccat: tamen Jo.cal. dicit sibi placere dictū Hosti. & Spe. s. q̄ si talis se ingerat diuinis audiēdo ex quadā simplici deuotōne nō cō temnendo: nō ē irregularis & sic ꝓcedit dictum Jnno. Sz si hoc facit contēnendo & faciendo celebrari diuina siue auctoritatem prebendo siue cooperando: tunc irregularitatē incurrit. Item laici, violantes interdictū & si nō incurrant irregularitatē grauiē tñ peccāt: vt dictū ē ꝑm Jnno. et vt videt mortaliter si sciēt hoc faciūt: q̄ cōtra obedientiā eccl̄iasticā agunt. 81. di. siquis. Sed exercentes officia que nō sūt alicui' ordis tēpore indicti: vt aduocando docendo & huiusmodi nō peccāt. Jté nō ꝓhibent laici tpe interdicti dicere letanias vel laudes suas: vt faciūt fratrarie Jté nō ꝓhibent orare in eccl̄ia extra tpa celebrationis diuinorū ꝑz Guil. & monal. Jté si sacerdos ꝓbabiliter credit q̄ aliqui interdicti sunt i eccl̄esia ꝑm Guil. debet monere in generali q̄ exeāt alias nō tenetur vitare eos maxime publice donec constet de sententia. Item si sacerdos recipiat scienter hominē interdictū: licet ipe pecceat et penas incurrat:: vt supra dictum ē: alij tamen nō tenentur exire ꝑm Guil. nec peccant audiendo diuina. Jté in diuinis officijs sunt vitandi oīno illi qui ꝓpio noīe vel alia certa circumlocutōe per sñiam designant interdicti: qui & dicūt noīatim interdicti. Jté vitandi sunt tanqz noīatiz interdicti: vt si ciuitas vl̄ castrū interdicitur. Si vero interdicantur fautores siue participantes in crimīe non dicūtur noīatim īterdicti sz tantū in genere: vnō tales nō teneē qs vitare quousqz p iudicē specificentur & denūcient: nisi forte coruz ptcipatio eēt nullū notoria: ita q̄ inficiationi no sit locus de coha.cle.c.tua nos: Jnno. Hosti. & Guil.

Quomodo ponatur interdictum & quomodo relaxetur. c. 5.

Vltimo videndum

p de interdicto in pposito et re laxatione.

p qrit si epc̃s pt relaxare interdictū p ꝓpiū positū. et de ꝑsonis ſuis aliq̃ opiones. ℔ finaliter opiō ē hostien. i dicit. q epc̃s pt ſnīam ſuſpendē. ut effectus ſiꝑ in toto tollē. q ē magis. ut ff. de ſen. excō. q. in fine.

est de forma qua fertur interdictus ⁊ quomodo ꝑt relaxet: vnde sciēdū ſm Jo. cal. q cū ab hoīe fertur ⁊ ꝓpter contumaciam ē necessaria monitio precedēs ⁊ forma que traditur de sen. ex. c. i. li. vi. ⁊ sic intelligitur de appel. c. reprehensibilis. sed si propter delictum fertur: tunc non est monitio necessaria. 5. q. 4. in loco. Sic intellige notata per Innocen. ⁊ alios de appe. c. ad hoc. cū vero a iure ꝑfertur ꝓpter excessum siue delictū sine monitione sit: siue sit spāle interdictū. s. contra ecclīam vel contra ꝑsonā singularē: q̄ō supra dictum ē interdictū singulare: siue sit inē dictū generale loci. s. ciuitatis vel castri ville vel vniuersitatis populi: quodlibet enī hoꝝ dicitur generale. sub hac autē forma verboꝝ ꝑfertur. Nos ꝓpter talem causam ecclīam vel terram talem supponimus interdicto: extra de verbo. sig. cū in partibus. ⁊ adde etiā cōiter ecclīastico ad differentiā interdicti legalis. pōt etiā ſnīa interdicti ad voluntatem iudicis determinari: puta interdicit missam cū cantu vel horas vel sepulturas ⁊ huiusmodi. pōt etiā iudex ab interdicto excipere ⁊ subijcere quos vult ⁊ q̄s vult: puta quādo vīs terre ē ibi pīs ⁊ huiusmodi: extra de spon. c. nō ē nobis. Ad hoc autē vt obliget sēntia interdicti. sufficit eā publice promulgari: nec postea ē necesse eam singulorū auribus inculcare. di. 16. q̄ō dicitis. Sufficit etiam cū quis scit nuncios suos maxime metropolitanā ecclesiam recepisse sūiam ⁊ obseruare: extra de postu. c. i. Itē nota ſm Inno. ⁊ Host. q quando locus vel ecclīa interdicit talis ſnīa suspendi pōt: ⁊ cū ē suspensa pōt celebrari extra de priui. c. vt priui legia. Sed sicut interdicta ꝑsona siue suspensa quādo hoc ē factū ꝑ culpa ipius suspensi vel interdicti: nō posset de ſnīa alicuius celebrare: nec interdictū vel suspensio suspendi: sed cū hoc est factū ꝓpter culpam alterius: tunc potest dici sic de interdicto loci. s. q talis ſnīa potest suspendi per epm sicut ⁊ tolli. Item appellari potest infra tempus suspensionis interdicti a suspensa ſnīa sicut a conditōnali de appel. preterea. ⁊ de ſnīa suspensionis secus in ſnīa excōicationis. Item sententia interdicti ⁊ suspensionis nudo verbo suspenduntur: vel totaliter relaxant cū iuramento tñ. extra. e. alma. Item postq̄ ſnīa interdicti per aliquos inferiores prelatos rōnabiliter est lata: maiores nō debent relaxare sine congrua satisfactione ⁊ cū cōsciētia illius qui tulit: extra de offi. ord. c. cū ab ecclīarū. Si vero irrōnabiliter sit lata: debet qui tulit sine difficultate relaxare seu superior ad quē recurritur: extra eo. cū medicinalis li. vi. Item archiepus nō pōt relaxare interdictum vel excōicationē vel suspensiones latas ab officialibus archidiaconorū seu alijs iurisdictionem habentibus: subditis suffraganeorū ipis q tulerunt obmissis: extra eo. cū romana li. vi. Itē cū quis interdicto vel excōicatione astrictus: offert se ad iusticiā eorum ꝑ quibus ſnīam recepit Judex eum nē sic decedat absoluere poterit: cē ⁊ si aduersa pars appellet ne absoluat: debz tamē ante absolutionē recipi ab illo sufficiens cautio videlz vt in pñtia romani pōtificis apud quē appellatur: si voluerit appellator: vel coram iudice cui causam delegauerit iuri parebit: ⁊ idez de his qui dicunt se iniuste interdictos. Item ſm Jo. an. tpe generalis interdicti si is ꝓpter cuius culpam latum ē interdictum: satisfacere vult tolletur interdictū. Si vero culpabil' fuit tanq̄ cōsiliarius vel auxiliarius licet accipiatur cautio ⁊ iniungatur penitentia: non relaxabitur interdictum. q̄ō si ꝓpter eius culpam latum ē: in se q dem punitur ſz eius satisfactio nō requiritur.

Itē nota q ea que dicta sunt in precedētibus. c. de materia interdicti quo. s. ad obseruandū inēdictū ne contra faciēdo incurratur peccatū: ⁊ irregularitas locū habet ⁊ vera sūt ſm q̄ habē in corpore iuris. Sz per extrauagātē martini. v. que incipit ſuper ad euitandū. nō tenetur quis obseruare interdictū ecclīasticū a iure vel homine generaliter ꝓmulgatum: nisi talis ſnīa fuerit contra ꝑsonā collegiū vniuersitatē ecclīaz cōmunitatē vel locū certū vel certa a iudice publicata vel denunciata specialiter ⁊ expresse ⁊ ipaz extrauagantē: habes supra in fi. de excōi. minoz c. fi. Fratres ordinis predicatorū tpe generalis interdicti terre: possunt vbiq̄ i oīb' ecclīis suis vel alienis clausis ianuis ĩterdictis ⁊ excōicatis exclusis non pulsatis campanis ⁊ submissa voce celebrare diuina ⁊ recipere ecclīastica sacramenta exceptis tribus casibus. Primus ē si causam dederint interdicto. Secūdus si ꝓtingat id eis spāliter interdici. Tertius ē si ecclīa illa i qua volunt celebrare ē interdicta. Bonifa. virtute. Oz tempore ĩterdicti possint ad diuina recipere pueros suis seruitijs deputatos: ⁊ negociorū suorū ꝓcuratores ⁊ operarios: qui suis in locis eorum operibus ꝓtinue ĩsteterūt: nisi i duob' casibus. s. si ipi causā interdicto dederūt: scōs ē si cōtingat eos specialiter excōicari vel interdici. Bonifati. virtute. Oz tpe strictissimi interdicti Cōuentus quilibet ordinis fratrū predicatorū quotidie vnā missam celebrare valet cū duobus aut trib' tñ ministris: expulsis ꝑmo oīb' qui nō sūt de ordine predicatorū. Clemens meritis nostre religionis. Oz q̄ in ciuitate vel locis alijs vbi habitatur ꝓtigerit interdictus poni ⁊ ꝓhiberi oīa ecclesiastica sacramēta exceptis parvulorū baptismatib' ⁊ pñijs morientiū nō obñtibus quibuscunq̄ ꝓuilegijs religiosis quibuscunq̄ ab aplica sede cōcessis: nihilominus tpe talis interdicti pñt confiteri peccata eorū: ⁊ ab ipis absolui: ⁊ tpib' ꝓsuetis iuxta morē ordis tal' sacre coionis & vnctionis extreme recipe sacramenta ⁊ diuina officia celebrare simul ianuis clausis nō pulsatis cāpanis ⁊ submissa voce excōicatis ⁊ ĩterdictis ac oīb' personis que nō sunt de ordine tali exclusis nō obstantibus ꝓhibitionibus huiusmōi seu

p in qbo interdicti. pnt frēs ꝑdicatorū et mino res vrbē sanctā. et ad diuina recipē ꝓcuratores suos. et alios ad suos seruitia deputatos.

aliquibus litteris a sede apostolica impetratis vel impetrandis: que de ordine fratrum predicatorum et hac indulgentia spālem non fecerint mentionem: honorius meritis nostre religionis Dr omnes sententie interdicti suspēsionis et excommunicationis contra eosdem late per quos cunq; prelatos contra indulta priuilegior dictorum fratrū sunt ipso facto irrite et inanes. Si autem contra alios late fuerint occasione eorundē fratrum sunt penitus irritande: alexander meritis nostre. Dr a nullo legato nisi a latere nec de legato possunt suspendi et interdici vel excommunicari: nisi in eorum litteris de ordine predicatorum talis specialis mentio habeatur. Clemens ex ingētibus. Dr magister ordinis et eius vicarius in toto ordine et priores et puinciales et conuentuales: et eorum vicarij in suprascriptis terminis possunt fratres suos constitutos in terminis predictis vel ad eos declinantes vndecūq; absoluere a sententia excōmunicationis suspensionis et interdicti a iure vel iudice generaliter promulgatis: vel si in locis suppositis eccle siastico interdicto presumpserunt celebrari diuina. Bonifacius vtute. Inno. licet: et credo fratres minores eisdem gaudere priuilegijs excepto eo qō nunc sequitur. Dr viri et mulieres de italia habentes habitum et regulam ordinis: q dicuntur de penitentia sancti dominici possunt licite audire diuina et recipe ecclesiastica sacramenta tempore interdicti nisi causam dederint interdicto: honorius congruum existimantes.

Titulus. xxviij. De suspensione de triplici genere suspensionis. c. i.

Via nomine

q censure ecclesiastice cōprehenditur: non solum excōmunicatio sed etiam suspensio et interdictum: extra de ver. sig. c. que renti. Suspensio etiam aliquando dicitur excō munication: vt patet. i. q. i. reperiuntur. ideo post tractatum de excōmunicatione et interdicto sequitur de suspensione. et ſm Guil. Duran'. omnis irregularis est suspensus: et iterum quia omnis irregularitas est quedam inhabilitas ad ordinum receptionem et officiorum ecclesiastico rum et receptorum executionem simpliciter et ex toto ex aliquo impedimento proueniēs ex institutione ecclesie habens robur. suspensio vero ē inhabilitas ad ordinum vel officiorum executionem ex aliquo impedimento. Sic suspēsio videtur solum tangere clericos: quandoq; tamen et laici suspendūtur ab aliquo actu vt ab officio aduocandi in certo casu. tē. Irregularitas vero tangit clericos et laicos: vtra q; tamen culpa nō est sed pena: que quidez suspensio multipliciter contingit: aliquando simpliciter et ex toto ab oī scilicet officio ordinis. aliquando ab vno ordine et non ab alio: aliquando simpliciter: aliquando ad certum tempus: aliquando non ab ordine sed ab aliq̄ alio: vt ingressu ecclesie vel actu predicationis et huiusmodi: de quibus oīnibus agetur. et nō secundus Guil. et alios: q; tripliciter quis dicitur suspensus. Uno modo quo ad se tm̄: quia. s. est prohibitus abstinere ab officio et hoc per sententiam canonis vel hominis: et sic quilibet existens in mortali vel etiaz in minori excōmunicatione dicitur suspensus: q; debet abstinere a celebratione et executione ordinis: alīs peccat mortaliter: qui in mortali exercet solēniter actum ordinis sui: vel cū minori recipit aliquod excōicatiōe sacramentū: di. 40. multi. et. i. q. i. si sacerdotes. Si tamen celebrat vel exeq̄tur ordinem suum: non efficitur irregularis: nec tenetur subditus talem vitare: vel quicūq; aliuſ etiam si sciret peccatum suum: di. 28. c. si. et extra de coha. cle. et mu. vestra. Et q̄uis ſm tho. in. 4. di. 13. q. i. ar. 2. q. i. et di. 24. q. i. ar. 3. q. 5. et. 3. par. q 62. ar. 9. et quodlibet. 10. q. 8. non debeat quis inducere talem ad dicendum missam vel alīs ad exequendum officia sua. dum. s. est certus ō sua malicia et obstinatione. Si tamen ñ potest aliū habere: excusatur: accipiendo sacramenta a tali precipue cum est superior eius seu parochialis: immo etiam ſm pe. de pa. si posset aliuz habere non videtur peccare accipiēdo ab eo: q; vtitur iure suo: et malo illius in bonum suū. i. q. i. si fuerit. sicut etiam licet fideli vti iuramēto facto ab infideli per falsos deos: vt dicit Aug. 22. q. i. mouet. Secundo mō dicitur quis suspēsus quo ad alios non q̄ ad se: et hoc satis large dicit. et sic clericus pegrinus dicitur suspensus: q; pmittit ex deuotione celebrare in occulto ñ in publico

Pro cuius declaratione nō. ſm Ray. q; bi clerici peregrini ignoti ñ admittuntur ad publice celebrandū ppl'o nisi cum. 5. sigillis epor. dis. 98. c. i. et hoc si sigilla sint ignota: alīs sufficeret si gillum tm̄ epi sui. di. 21. primatus. et multomagis aplice sedis mandati. Rō autem huius est ſm Host. q; in publica celebratione posset eū mouere inanis gloria vel cupiditas: non aūt si p̄uatim et in secreto. Item q; in publico cōe malum posset accidere. s. si nō ordinatus celebraret. In secreto aūt solum piculum celebrantis: cū illis etiam quinq; sigillis non esset credendū ſm Io. nisi essent aliqualiter nota. Item ſm Inno. nec etiam quinq; sigillis credi debet: si ex celebratione bi clericor pegrinorum fieret alicui preiudicium et dānum: viatorem tamen peregrinum trāseuntem nō oportet ita subtiliter examinare de sigillis huiusmodi. 42. di. quiescamus. Itē si amiserit talis litteras: et per duos testes possit probare ordinationem suam et conuersationē: potest admitti: extra eo. tue. Item si non existāt testes de ordinatione sua: quia longum tempus ē si constat q; semp gessit se vt presbyter: admitti

¶ de suspensione ē intendēdū. q; multi ignorāt.

¶ suspensus q; dicit.

¶ clericus peregrinus non admittit ad celebrandū publice pro. v. ad q; sigilla eporū.

potest:extra de ꝓsby.non bap.c.ij. Item ꝺm ho sti.ad hoc vt tales suscipi debeant in executiõe ordinũ littere debent ꝓtinere hãc clausulaz vel similẽ:quẽ gradatim ad talẽ ordinẽ ꝓmouim⁹: di.zz.in nole.t be vocant littere cõmendaticie. seu testioniales:ex̃ co.tue.tñ si sic suspẽsus celebrat etiã in publico:nõ ẽ excõicatus nec irregularis. Tertio modo dicitur suspẽsus ꝓprie q̃ ad se t quo ad alios:qñ.s.per sñiam canonis vel hois est suspensus ab officijs suis:t talis tenet abstinere ab officio etiã post ꝓtritionẽ t cõfessionem quousq; sit relaxata suspensio p eum qui põt:alis suspensus a diuinis vel officio vel celebratione t bi⁹. si contra faciat:peccat mortaliter t efficit irregularis ꝺm Inn.de sen.t re. iudi.c.cũ eterni.li.vi.t.xi.q.iij.si eps. Et ꝺm Inno.t guil.talis etiaz si extra ecclesiã dicat horas officiando populũ sicut in exercitu efficitur irregularis:secus si non officiando dicat cum vno vel duobus.

Quibus casibus incurritur suspensio:t preciue propter simoniam.c.ij.

Prosequẽdo de suspensione. Nõ q; pluribus ex causis et modis incurritur suspẽsio:quo.s.ad se t alios:et primo quidẽ p vitium simonie sz cũ distinctiõe

Scias igitur q; oẽs q simoniace ordinant:et si vitium simonie sit occultũ:ipo iure sunt suspẽsi:t nõ solũ ab ordine quẽ simoniace suscepunt sz etiã ꝺm Hosti.t Inno.ab actibus oĩm aliorũ ordinũ.t ꝺm Inno.etiam in tpalibus.vñ t pdit administrationez.i.q.i.reperiuntur. ex̃ de simo.c. tãta.di.8i.c.eos.debet etiã puniri depositione t infamia:si de crimine ꝓstaret.i5.q.3.sane.nec potest cũ tali dispensari nisi p papã.i.q.i.erga.Qui etiã nõ faciliter dispẽsat:qñ ꝓmissa est simonia ex parte ordinatoris t ordinati.Si vero ꝓmissa ẽ ex pte ordinatoris tñ:puta ꝓsanguineo ordinandi dante aliquid ordinatori ipo ordĩato ignorãte:tunc non põt ipe eps dispensare ꝑpter turpitudinẽ suã:sz successor eius in epatu vl⁹ ali⁹ ordinarius eius:si videlicet haberet domiciliũ vel bñficium in epatu illius:t multomagis papa.i.q.i.si qs.t hoc ꝺm Inno.Hosti.Ray.t gof.

Item si simonia ẽ cõmissa tñ ex parte ordinati:ñ ordinatoris:puta dante ordĩato vicario epi aliquid:ꝑpter hoc si talis non ministrat põt eps dispensare in ordinibus rite ante suscept]:ñ aũt in illo quem simoniace suscepit: nec etiaz q; recipiat alios ante dispensationẽ:t in hoc papa dispensabit. Sed t si talis ministrasset post ordinẽ simoniace susceptũ etiam ĩn ante susceptis non poterit eps dispensare. Qui vero recipit bñficium cum cura vel dignitatẽ p simoniam etiã si occulta sit:idẽ iuris est ꝺm Soff.sicut t de illo qui recipit ordinem simoniace;vt dictũ ẽ supra quia.s.est ipso iure suspẽsus etiam quo ad alios t non solũ ab actibus omniũ ordinum:sed etiã ab administratione temporali ꝺm Inn. t in tali bñficio vel dignitate solus papa dispẽsat:ꝑcipue qñ sciẽtibus bñficiatis est cõmissa. Nõ tñ secundũ guil.q; cũ pene non sint extendende t ille qui simoniace suscipit aliquẽ ordinem sit suspensus qno ad ea que sunt ordinis:non tñ est suspensus quo ad ea que sunt iurisditionis:vñ si alis habet iurisditionẽ t nunc hz:t põt suspendere excõicare t ab excõicatione absoluere t bi⁹.

Qui aũt recipit bñficium simplex simoniace ꝺm Ray.est suspẽsus quo ad se t alios ab actibus oĩm ordinum si simonia ẽ notoria:naz si est occulta non ẽ ipso iure suspensus sed suspẽdendus.i.q.3.c.i.t sequenti.Tho.t Hosti.Et siquidem cõmissa est simonia ignorãte ipso bñficiato potest eps dispensare cũ eo in tali beneficio postq̃ pure t simpliciter ei renũciauerit:ex̃ eo.c de simoniace.ac ẽt q; possit ministrare in ordinibus aĩ t post bñficiũ susceptis:t hoc intellige etiã si eps ignorauit:nã si scienter ꝓtulisset:ñ ipe sed supior posz dispẽsare: ar.i.q.i.c.i.Tho.ray. t guil.Si vo simonia ẽ cõmissa bñficiat] sciẽtibus:solus papa dispẽsat ñ alius nec in illo bñficio nec in alio ꝺm Guil.tan. t Hosti. Qui vo ꝓfert ordinẽ vel bñficiũ simoniace vel ẽt q est mediator simonie ꝺm Ray.si ẽ notoria simõia: ipo iure ẽ suspẽsus ẽt quo ad alios:ex̃ eo.accusator.zz.di.ꝟ.vex.t solus papa dispẽsat. Si vo est occulta simõia:ñ est suspẽsus q̃ ad alios:ar.ex̃ ō simo.c.t si qõnes.t.c.veniẽs. Idẽ dr in directorio iuris.li.3.c.16.s.q; eps põt dispẽsare in mĩoribꝰ spẽbus simonie vt ꝑdictis:t allegat Soff.t Hosti. Nec obstat.i.q.i.erga.qz loquit in dignitate.t sic ẽt loquit.c.a.nobis. ex̃ de simo.t idez dicas de tõsura t minoribꝰ ordibus:qz soluz in maioribus ordibus dispẽsatio pape reseruat:vt nõ.goff.t hosti.hec ille. Si vo cõmittit simõia ĩ aliꝭ:vt circa exequias defũctor in ꝺsecratõe cimiterij t vasor sacror:in vẽditione chrismatis:in bñdictionibꝰ nubentiũ t bi⁹.in oĩbus his eps põt dispensare:qz ñ est ꝓhibitus:ar.de sen. ex.nup.ꝺm Ray.t guil.qõ videt intelligẽdum qñ bi⁹ simõia essz mãifesta. Nã occulta ñ iducit irregularitatẽ.in bi⁹ q ordĩat aliquẽ ul⁹ pñtat ad ordinandũ:q ꝓmisit vel iurauit nil petere de illa ecclesia ad cui⁹ titulũ ordinat:ipse quidẽ ordinator triẽnio ẽ suspẽsus a collatione ordinis: t pñtator ab executione ordinũ suorum: extra de simo.c.si qs.t ipe ẽt ordĩatus idiget pape dispẽsatione ꝺm Ray. Hec ãt q̃ dicta sũt de simonia q̃ ad suspẽsionẽ vera sũt ꝺm ea q̃ hñtur ĩ corpore iuris t nõta p doc.ac ẽt excõicatio lata ẽ ꝺ eos:de q̃ habet.s.c.6i.ibi vide.de simonia autẽ q̃tũ ad pctiñ t q̃tũ ad restõem fructuz bñficij simoniace recepti t de dispensatione simoniace pecunie:hẽs supra in secũda parte ti.i.

.XXVIII.

De suspēsione ppt̄ fornicationē notoriā.c.iij.

Notorius fornicator

n ē ipso iure suspēsus.8i.di.si q.7 di.32.p/ter hec. Pro c⁹ declaratōe nō ꝓmo q⁹ duplr̄ ē notoriū ꝺm tho.7 ray.ſ.notoriū iuris:vt cuz qs ꝓfitet̄ in iudicio vel ꝓuincit̄ de crīe. Notorium facti ē cū crimē ita pplo manifestū ē q⁹ nulla pōt tergiuersatiōe celari: q̄cunq; aūt istoꝝ modoꝝ fit notoria fornicatio clīci ē suspēsus q̄ ad se 7 q̄ ad alios ꝺm Tho.ray.bar.Inn.hosti.7 alios.

2° nō q⁹ ñ solū sacerdos:ſz ēt in q̄cūq; ordine ꝓstitut⁹ ēt in mīori ex notoria fornicatiōe est su spēsus ab oībus actib⁹ ordinū ꝺm Inn.ipo iure: qō nōt archi.di.32.§.ad hec.qō ꝓbat ēt p.c.mi ster.di.8i.in fi.7 ex̄ de coha.cle.7 muli.vestra.et tādiu stat suspēsus q̄diu pseuerat in vitio:7 inte rī si exeq̄t officia sua:ēt semel efficit̄ irregularis 7 indigz dispēsatione pape ꝺm Inn.7 hosti.7 no tat archi.7 anto.de bu.vñ ēt si cessarz a vitio et añ dispēsationē vtit̄ officio suo:ſp peccabit mor talit̄:q̄uis nouā irregularitatē nō ꝓbat. Si āt cū eēt suspēsus ñ ē executus officia sua:indiget ni hilomin⁹ absolutōe a suspēsiōe quā poterit eps facere ꝺm Inn. 3° nō q⁹ talis ꝺz euitari in mis sa 7 alijs diuīs officijs:di.32.null⁹.7.c.p̄ter hoc. Sz in hoc variat̄ opi.doc. Nā aliq dicūt q⁹ de bent euitari in diuīs p⁹ admonitiōem eis factā: si se ñ correxerint ꝺm hug.7 lau. q̄ āmonitio a q/cūq; fieri pōt ꝺm hug.ſz ꝺm lau. fieri ꝺz ab epo: qō videt̄ verī:.pbat̄ p.c.siq p̄sbyteri.di.8i.Sz alioꝝ opi.cōioꝝ ē 7 solēnioꝝ doc.q̄uis archi.di cat eā durā q⁹ statim dīnt euitari añ quācūq; ad monitionē:qz uis suspēdit eos ēt quo ad alios. 7 hoc tenēt Tho.ray.guil.host.Inn. Jo.cal.an. ō butrio.A talibus g̃ ꝺm ea q̄ hñtur in corpe iu ris ñ sūt audiēda diuīa missa nec sumēda sacra mēta:nisi baptism⁹ 7 eucharistia in extrema ne cessitate:vt dicit̄.32.di.§.vez.sz bñ ꝓcedūt ray. 7 guil.q⁹ bñficio ꝑuari ñ debēt:nisi p⁹ monitoz factā a plato:si se ñ correxerīt:nā tūc bñficio de bēt spoliari:7 in ppetuū deponi. Nō.4°.q⁹ iō eccl̄ia inducit suspēsionē ꝺ ista duo vitia magis q̄z ꝺ alia ꝺm lau.qz facili⁹ plati 7 clerici labunt̄ in hoc.ſ.fornicatōnē 7 simoniā q̄z ī alia vt sic vi dētes se vitari:saltē verecūdia tpali resipiscant. di.32.§.vez.vera tn̄ sūt sacramēta eoꝝ. Nō 5.q⁹ si decretū illud ē factū in ꝓcilio ꝓstātien.in sup ad vitandū 7c.de quo hēs.§.in fi.de mīori excōicatione ñ tenent̄ fideles vitare sacramēta ꝓcubinarioꝝ aut diuīa eoꝝ:nisi postq̄z fuerint p platos denūciati:q⁹ publice euitent̄.

De suspensione in multis casibus.c.iiij.

Tant et alii casus in

q bus qs incurrit suspēsionē vel simpli cit̄ vel ꝺm qd.i.qz ꝑuat̄ collatōne vel executio/ ne alicui⁹ ordinis vel mīsterij ꝑ aliqō tpus:7 p̄ eps q ordinat alienū clericū sine lītia sui epi uł supioris scient̄ seu affectata ignorantia p annū ē su spēsus a collatōne ordinū:7 interī clīci sui absq; ipius lītia pñt a vicinis epis ordīes recipe:ex̄ ō tēpo.or.c.eos.li.vi.p quā decretalē reprobatur opi.dicētiū q⁹ ordīare poterat alienū sub spe ra tihabitiōis:7 intelligit̄ supior in hoc casu eps:ō cui⁹ dioceſi iste q vult ordiari ē oriūdus:ī cui⁹ dioceſi officiū eccl̄iasticū hz vel vbi hz domici liū:lz alibi nat⁹ fuerit. Inferiores āt plati siue re ligiosi siue alij ñ pñt talē lītiam dare:nisi hērent a sede aplica q̄liter possēt subditos a q̄ voluerīt facē ordinari. Itē ñ pōt talē lītiam dare official⁹ epi:lz epo⁹ in remotis ptib⁹ agēte vicari⁹ ei⁹ gña lis in spūalibus vel sede vacāte capitulū seu is ad que tūc admīstratio spūaliū ptinet pñt lītiaz dare. Religiosi q̄z a suis platis ēt ñ exēptis po/ ratibus deputati:porres 7 eoꝝ socij pñt a locoꝝ dioceſanis q̄diu ibi morant̄ licite ordiari: licet nō sint de eoꝝ dioceſi oriūdi:hec oīa de tēp.or. c.nullus.li.vi. Predicatores āt 7 mīores in hoc sūt ꝑuilegiati a sede aplica:vt.ſ.valeāt a q⁹cūq; epis suos subditos facē ordiari:ipi āt sic ordi nati.ſ.ab alieno epo sine lītia ppij ꝺm ray.ꝑuant̄ executōe ordīs recepti:ſz pōt cū eis dispensare eps in hac suspēsiōe.9.q.3.lugdunēn.ex̄ de tēp. or.c.qō trāslationē. Eps vel quis alius ꝓferēs tonsurā clīcalē infātī:nisi forte religionē intraz vel illitteratū:vt hoī aliene dioc] sine lītia:ul̄ cō iugato nisi volēti religionē ītrare aut ad sacros ordines ꝓmoueri:qn̄.ſ.de iure pōt:ē suspēsus p annū a coll'one tōsure tm̄:ex̄ de tēp.or.c. nullus li.vi. Prīarche archiepi 7 epi locātes ul̄ alio titulo ꝓcedētes aliquā domū vsurarijs alienige nis ad fen⁹ exercēdū ipo facto suspēsionē ī curr̄ūt ex̄ ō vsu.q̄z.li.vi. Et sil̄ si ꝓmittūt q⁹ vsurarij alienigene.ſ.ñ oriūdi de ēmīs ipoꝝ locoꝝ publi ce vsurā exercētes vel exercē volētes hēant do mos ꝓductas seu al's hītent ī trīs suis.i.eoꝝ iu risditōi subiectis:infra tres mēses oēs tl'es ō ipis terris ñ expellūt ferētes sñiaz excōis ꝺ aliquē l' aliq̄s:nisi ꝑmittāt trinā admonitionē:ul̄ vnā ꝑ trib⁹:sūt suspēsi ab īgressu eccl'e:ex̄ e.sacro. Itē ꝺz hr̄e tl'is mōitio tpm ꝓuēientia inualla:nisi facti nccitas aliō suadit:7 ꝺz fieri in script] ꝓtinē tib⁹ cāz excōis:al's excōicator ē suspēsus:ñ soluz ab īgressu eccl'e:ſz ēt a diuīs p mēsē: q̄ qdem si exequat̄ irregl'aris efficit:nec nisi p papā cū eo ipo poterit dispēsari:ex̄.e.cū medicīal'.li.vi. Sz he pene ñ tāgūt epos 7 supiores cū ñ fiat spālis mētio ō eis:ex̄ de sē.ex.qz piculosū.li.vi. Ultra mōtani ordīati ab epis italie:nisi hēant lītiaz a papa ul̄ ab epo vñ sūt oriūdi ul̄ ī cui⁹ dioceſi sūt bñficiati:7 p patētes ipsi⁹ epi litteras cōtinētes causam rationalem quare ipos nolit vel nō pos sit ordinare:sunt ipso facto suspēsi absq; spe di spensationis:extra de temp.or.sepe.li.vi.7 ordi nantes.huiusmodi debent ꝺdigne puniri:vt in

dicto.c.Qui recipiunt aliquem ex ordinibus sacris ab episcopo qui renũciauit loco ⁊ dignitati si scienter hoc agunt vel ignorantia crassa ⁊ supina:non recipiunt ordinis executionem: vnde sunt suspensi:nec cum eis põt dispensari nisi per papam:extra de or.ab eo qui renũ.c.v.si ignorãter:non tamen ignorantia crassa potest cũ ipsis episcopus dispensare. Sz recipientes ab eis ordines minores sine licentia ꝓpꝛij episcopi q̃uis deberent deponi.9.q.2.ep̃m.tamen potest ep̃us in ordine tolerare dispensationem. Episcopi autem renunciantes loco tantum ⁊ non dignitati: possunt oñes ordines ꝓferre sicut ꝑdecessores si fuerint rogati a ꝓpꝛio episcopo loci:alꝫ non:vt dictũ ē supꝛa. Item ordinati a simoniaco in ordine suscepto q̃tumcunq; occulto: vel in dignitate: aut a simoniaco notorio in collone ordinũ:vel in collatione aut receptione vel mediatione beneficiorum nõ recipiunt ordinis executionem: sed sunt ipso iure suspensi.i.q.i.si qꝭ a simõiacis. q̃uis in sua ordinatiõe nulla sit commissa simonia:⁊ hoc in detestationem simonie.ratio est:qꝛ tales sunt pꝛitati executione ordinis: qꝛ quod non habent dare non pñt.i.q.7.dabertum.verum est tamen q; ordinati a talibus ex ignorantia facti a peccato excusantur:⁊ in ipsa tali ordinatione ⁊ in executione ordinum sic receptorũz abstinere tantum ꝺbent:cum sciunt quouscq; cũ eis dispensetur ⁊ per papam.i.q.i.si qui ī glo.ex ignorantia autem iuris hoc faciendo nõ excusarentur. Uñ ꝺm Tho.scõa scõe.q.100.nullo modo quis debet recipere ordines ab his q̃s scit esse tales:nec tenetur in hꝰ suis prelatis obedire: quinimo debet permittere se potius excõicari ꝺm Goff.nam obediendo a peccato non excusaretur.2.q.3.quid ergo.patiendo autem iniustaz excõmunicationem meretur.24.q.3.⁊ si damnamur. Item ordinati ab heretico scismatico uꝰ excõicato vel deposito non recipiũt ordinis executionem:⁊ nemo dat quod ñ habet.i.q.i.gratia. Nõ tamẽ ꝺm Tho.⁊ pe. Ray.⁊ Goff.q; omnes tales ordinatores veros ꝓferũt ordines quãtum ad characterẽ:sicut ⁊ omnia alia vere cõficiunt seu ꝓferũt sacramẽta:excepta pñia quo ad manifestationẽ excõicationis.secus de occultis qꝛ absoluũt ꝺm Ricar.⁊ pe.de pa.dum tamen seruent predicti formã ecclesie.i.q.i.dñs.ꝺ ꝓse. di.4.non in nobis.peccant tamen mortaliꝫ tazdantes q̃ꝫ suscipientes ab eis quecũq; sacramẽta scienter nisi baptismum in extrema necessitate:ignorantia autem facti probabilis excusat tales a peccato in ipsorum ordinum receptione ⁊ eorundem executione:dum ea.s.ignorantia laborant:cum autez sufficienter hoc sciunt :debẽt abstinere quouscq; dispensetur. Circa quam dispensationem dicit Hosti.q; in ẽpatu solus papa dispensat:extra de ele.c.qꝛ diligentia. in aliis ꝩo ordinibus q̃tum ad eos qui sciẽter a talibꝰ recipiunt ordines veletiam ex ignorantia crassa ⁊ supina solus papa dispensat.immo ꝺm ray. ⁊ Goff.si fuerunt ordinati a tali qui recipit vltimam manus impositionẽ.i.epalem bñdictionẽ ⁊ ꝓsecrationem extra ecclesiam nunq̃ tolerant 9.q.i.ordinationes. Si vero ex ignorantia non supina ꝺm Host.per discretionẽ ꝓlatoꝝ cũ talibus poterit dispensari:extra de or.ab eo q renũ.c.i.⁊.ij. Sed ꝺm Ray.⁊ goff.si ordinati sunt ab eo qui recipit vltimam manus impositionẽ in ecclesia.i.anteq̃ efficeretur hereticus scismaticus vel excõicatus:⁊ tunc est qñ ordinat siue ordinati sciebant siue ignorabant:tolerantur ex dispensatione ministrare in officijs susceptis:ad superiores vero non debent promoueri nisi magna necessitas esset.⁊ idem videtur dicẽ Hoffr. ꝺ interdicto ⁊ suspenso:a diuinis.s.q; non ꝓfert executionem.9.q.i.c.i.⁊ sequentibus. Item q aliquẽ ordinem sacꝝ recipiunt extra statuta tẽpoꝛa ordinationum sunt suspensi:nec debent pmitti ī susceptis ordinibus ministrare:q̃uis characterẽ recepint:de tempo.or.c.ij. Eps tñ imposita eis primo pñia competenti substinere poterit:vt postea in susceptis ordinibꝰ ministrent:ꝺ temp.or.c.ꝓsultationi.hoc ꝺm Inno.ber.⁊ guil. q addit q; est secus de ordinibus suscipiẽdis:⁊ si ante dispensationẽ talis ministrauit in ordie susceptoꝝ:dicũt quidã q; non põt eps dispensare:sz verius ẽ q; possit dispensare: vt.9.q.ij.lugdunẽ. nisi forte interdicta fuisset sibi affectio ⁊ postea mīstrasset. Promotus p saltum.i.aliquo ordiẽ ptermisso ad superiorem ascendendo q̃uis characterẽ recipiat:tñ suspẽsus ẽ ab executione ordīs sic recepti:di.5z.solicitudo.extra ꝺ cle.p sal. ꝓmo.c.i.⁊ si ñ malicia:sz ignorãtia vel negligentia hoc egit:q̃uis de rigore deponi debẽt:tñ ex dispẽsatione ep̃i ad ordinẽ ptermissũ potit pꝛomoueri. Si aũt sciẽter p saltũ est ꝓmotus ⁊ in ordine sic suscepto sine dispensatione mīstrauit in ipo ordine sic suscepto post receptionẽ obmisi adhuc põt p ep̃m dispensari:sz qꝺ vlteriꝰ ascẽdat ñ nisi p papã. Ray.host.⁊ guil. Recipiẽtes eodẽ die mīores ordines cum subdiaconatu vel duos sacros ordines simul siue ordinatore sciẽte siue ignorante sunt suspensi ab ordīb̃ sic receptis ⁊ ꝺponi deberẽt.77.di.subdiaconi. ex ꝺ eo q fur.or.c.inotuit.pñt tñ pmitti misericordiꝫ in mīoꝛibus tñ mīstrare:⁊ si intrant religionẽ ⁊ vita moresq; eoꝝ exigũt:abbas si voluerit poterit in alijs ordīb̃ dispẽsare:vt in dicto.c.ray. ⁊ hosti.sz si lata pꝛius fuisz excõis sñia ꝺ sic recipientes ⁊ nihilominꝰ recepint ñ poterit cũ eis dispensari nisi p papã:vt in dicto.c.inotuit.⁊ dicit hosti.q; ẽt papa de facili ñ dispensat ꝺbẽtes matrimoniũ de pñti ⁊ ante carnis copulã se faciẽtes ad sacros ordinari aliter q̃ꝫ a sacris canonibus ꝓcedaꝫ:q̃uis characterẽ recipiãt:sunt tamen suspẽsi:ita q; nec etiam post mortẽ exoꝛis poterũt in illo ordie mīstrare nec ascendere ad alios nec aliqꝺ officiũ vel beneficiũ ecclesiasti/

cum obtinere: ⁊ matrimoniū nihilominus sic cō tractum ꝓpter hoc nō dissoluitur: qō intelligit cum tales in seculo remanentes hoc agunt: nam secus si religionem intrassent: in extrauagā. Jo. xxij. q̄ incipit antiq̄. Apostate a religione in apostasia suscipiētes ordīes sī suspēsi ⁊ irregulares ex̄ eo. ti. apostata. nec dispēsat cū eis nisi p papaz Sz alij qui in excōicatione ordines recipiunt si militer sunt suspensi seu irregulares: ō sen. excō. cū illorum. ⁊ hoc verū ē nisi ꝓbabilis ignorantia excuset eos: ⁊ ō hac matīa plene habes supza in. c. de causa finali excōis. ℌ. z. Celebrantes seu participantes in diuinis sciēter cū publice excōicatis vel interdictis sūt suspensi ab ingressu ecclesie: de priuile. c. eꝑozū li. vi. sed de hoc vide plenius supza ti. de interdicto. c. z. ⁊. 4. ⁊ per totum illud capitulū habens multa pertinentia ad hāc matīam suspensionis. Conseruatozes non pōsit se intromittere de alijs q̄z de manifestis ūurijs, ⁊ violentijs. qō si de alijs que iudicialem indaginem requirūt se intromiserint sunt suspensi per annū ab officio: extra ō offi. dele. c. statuim⁹ li. vi. Judices ecclīastici qui contra iusticiam in grauamen alterius partis in iudicio quicq̄z faciant per gratiam vl̄ per sordes: puta ꝓ pecuniā suspēsi sunt per annū ab executione officij: ⁊ si durāte suspensione ingesserīt se diuinis: efficiuntur irregulares: nec nisi per papā poterūt liberari: extra de sen. ⁊ re. iu. c. cū eterni li. vi. Religiosi qui cōcedunt alicui ad vitā vel certū tempus iura reditus possessiones administrationes cui ꝓcurāt nisi duo concurrant. s. q̄ necessitas vel vtilitas monasterij vel prioratus illius ecclie hoc exposcat: ⁊ q̄ conuent⁹ illius ecclesie ꝓsentiat: aut si cōuentum nō haberet assensus prelati ꝓprij interueniat: sunt ipō facto suspensi ab officō: nec valz dicta cōcessio. Excipiunt tamē duo casus. s. locatio ⁊ venditio redditū vel fructuū ad modicū tempus: de rebus eccle. nō alie. c. i. in cle. Utruz autē hec suspensio intelligat ab officio diuinoꝝ vel ab officio temporaliū administrationū: puta ꝓlature, ꝓcuratozis cellerarij ⁊ hm̄oi. Joh. an. remittit ad notata de decimis. c. i. ī cle. Fratres ordinis predicatozū ꝓmoti vel assumpti ad episcopatus vel alias prelaturas: si prius recipiunt munus consecrationis q̄z resignēt ordini libros ⁊ alia que habēt tempore sue ꝓmotiōis: eo ipō sunt ab executione pontificalis ministerij suspēsi. Clemens quartus. In principio ꝓuidentia. Fratres predicatozes si perturbare presumserīt officiū īgsitozis cōtra hereticos: ꝓ fratres minozes exercitatum ipō facto sunt ab executione ordinū sacrozū suspensi nec potest relaxari talis suspensio: nisi p sedē aplīcā aut p ingsitozē: cuius officiū ꝓturbauerūt. ⁊ idez de minozibus ꝓturbātibus officiū ingsitozis ꝓ predicatozes exercitū. Clemēs. 4. In ꝓuilegio pauꝑtatis altissime Fratres predicatozes ⁊ minozes recipientes ad ꝓfessionē aliquē in ordine suo ante ꝓbatiōis annū elapsū: sūt ipō facto receptōne quozūcunq̄ suspensi: ⁊ pene grauiozi culpe debite puniendi: nec etiam ꝓ hoc ille sic ꝓfessus ē ordini predicatozū obligatus: ar. extra de regula. c. nō solū li. vi. Religiosi q videlicet decimas nō ꝓcipiūt si scienter omittant facere conscientiam confitentibus de decimis soluendis sūt suspensi ab predicatōnis officio donec faciāt eis cōsciētiā si commode possunt: ⁊ si iterū predicarēt eēnt excōicati: extra de penis. c. cupientes in cle. q̄ tū intelligunt Pe. de ancha. ⁊ Pau. si fuerint sup hoc requisiti a prelatis. Itē cū queritur vtrū suspēsus ab officio sit suspensus a beneficio: sup hoc Jo. an. multa dicit ꝓ ⁊ contra sup cle. cupientes. extra de penis. concludit ⁊ nō clare. Sz Pe. de ancha. sup ea. cle. ponit distinctionē dñi Basparis ō cal. dicens sic: aut quis ē suspēsus ab officio aut a beneficio aut ab vtroq̄z. Si ē suspēsus a beneficio siue a iure siue ab homine nō ē suspensus ab officio. ar. c. cū dilectus de offi. oz. ratio ad hoc odiū penarū: vt in regula in penis de reg. iur. li. vi. Itē q̄z officiū nō ē accessoziū ad beneficium: licet sit econtra. Si ē suspensus ab officio: hoc ē aut per dictionē taxatiuā tantū aut simpliciter. Primo casu planū ē: q̄z nō ē suspensus a beneficio cum tantū sit suspensus ab officio: q̄z hoc voluit sñie ꝓmulgatio: q̄z vires sñie vltra ītentionē ꝓferentis nō se extendunt saluo casu. c. pastozalis de appel. Si autē sit simpliciter suspensus ab officio: hoc ē aut ab hoīe aut a iure. Si a iure aut ꝓpter crimen: aut ꝓpter infamiam vel cōtumaciā. Si ꝓpter crimen: tunc puto q̄ suspensus ab officio sit suspensus a beneficio: vt. c. eos. ⁊. c. sīqui sacerdotum. di. 81. Si autem ꝓpter infamiā vel contumaciā sit suspensus ab officio: nō est suspensus a beneficio: vt. c. presbyter si a plebe. z. q. 5. Si autē ab homine ē suspensus ab officio: si hoc est ꝓpter crimen graue: tunc suspensus ē etiam a beneficio. Si autem ꝓpter crimen leue vel etiam ꝓpter infamiam vel contumaciā: nō ē suspensus a beneficio: vt ī ūuribus alīatis. Si autē ē suspensus ē ab vtroq̄z: aut hoc ē per dictionē ⁊ planū ē: ⁊ tunc puto opinionē Gos. veram. s. q̄ talis sentētia nō valet ꝓpter incertitudinem. ff. quando sē ten. sine certa. quātita. hec ille. Innocē. aūt dicit simpliciter q̄ suspensus ab officio tantum nō debet percipere fructus beneficiozuum sup. c. pastoralis de appella. Sed Hostien. hoc ītelligit quādo. s. ē suspensus ꝓ graui causa: secus ꝓ leui vel infamia ⁊ nō ē ꝓtūax. Et nō ām hostiē. q̄ suspēsus a pontificalib⁹ si celebrat ī pōtificalib⁹ nō erit irregularis. Ratio est: q̄z pontificalia nō sūt de substantia celebratōnis: nec debemus iudicare aliquem irregularem nisi ūueniatur expressū arg. u. de peniten. di. i. ℌ. pene. Item suspensus a participatione sacramentoꝝ de qua suspensione habes di. 18. sīqs autem. ⁊. c. fi. ⁊. c. placuit.

di.58.t.c.fi.t extra de elec.ozosius t de his que fi.a ma.par.ca.c.i. Si celebrat nõ ẽ irregularis: talia enim non sunt ozdinis cum et laici participent sacramenta. Hostien.et Jnno. Clerici qui scienter eligunt indignuz ad episcopatum.s.contra illam fozmam que habetur extrã de elec.cũ in cunctis.sunt per triennium suspẽsi a beneficio Jn dicto.c.z.dicit glo. habitis et habendis eligentes aliquẽ siue electõ sit facta ꝯcozditer siue ĩ discozdia:ſz ifra octo dies ex q̃ poterũt cõmo de ipsam electionem electi distulerĩt p̃sentare qui culpabiles in hoc fuerint a ꝓsecutione electionis sunt excluſi t suspensi per trienniũ a beneficijs que obtinent in illa eccl̃ia:ad que ſi infra illõ tempus temere vel colozate se ĩmiscuerint: illis perpetuo sunt p̃uati:extra de elec.c.cupientes li. vi. Compzomissarius si scienter eligit indignũ est ipso facto per triennium suspensus a beneficijs eccleſi afficis:hec tamen suspensio non tãgit episcopos: nec intelligitur nisi in electionibus ẽpozũ t superiorum:secus de electionibus inferiozum:extra de elec.si cõpzomissarius li.vi.

Religiosi grauantes vel fraudantes eccl̃ias circa decimas eis debitas:si requisiti per illos quorum interest non desistunt infra mensem vel de vsurpatis vel retentis infra menses duos non fecerint emendam:suspensi sunt ab officio admini ſtrationis t beneficijs:t talia habentes non sunt excõicati:extra de deci.c.i.in cle. Et dicit Jo.an. in glo.se credere q̃ sufficiat iudicis declaratio super satisfactione.nec sit necessaria absolutio q̃ ad suspensionẽ:sed quo ad excõicationẽ bñ regritur absolutio. Doctoz vel magister qui doctorat aliquẽ:nisi p̃ius exigat iuramentũ a doctozãdo q̃ non expendet ꝓ suo doctozatu vltra summam triũ miliũ turonensiũ argenteozũ ẽ suspensus p̃ sex menses a collatione doctozatus: extra de magistris cũ sit ĩ cle. Jn capitulo eccl̃ie cathedral̃ vel collegiate ẽ suspẽsus a voce ĩ electõib9 t alijs qui nõ habent ad minus ozdinẽ subdiaconatus:t similiẽ qui hz beneficiũ cui annexus ẽ ozdo:nisi infra annũ faciat se ꝓmoueriad talez ozdinem quẽ recipit beneficiuz legitimo ĩpedimento cessante:extra de eta.t qualita.c.vt bi q in cle.q ꝓhibiti sunt audire legẽ vel phyſicam: de quibus habes supza ti.ō excõi.c.vlt.vltra excõicationẽ sunt suspensi ab officijs suis:vide ibi

Ultimo nota q̃ suspendere potest ab officio qui t excõicare: quis antẽ possit excõicare hẽs supza.c.vtrum laicus vel mulier cũ nõ possit excõicare nisi ex cõmissione speciali pape.zz.§.verum in glo.nõ põt etiam suspendere:põt tamen abbatissa ſm Jnno.suspendere a beneficio clericos eccleſiarũ sibi subditarũ: si hoc ex consuetudine habet:nõ autẽ ab officio. Jtẽ nota q̃ ſicut excõicatio ſic t suspensio per sequentẽ appellatõnẽ minime suspenditur.suspẽsio dico ab officio vl̃ ingressu eccl̃ie lata:extra de sen.excõ. c.is cui li.vi. Jtez nota q̃ absolutio a suspensiõe officij simpliciter vel diuinis fieri debet sub ista fozma vl̃ simili. Ego absoluo te a vinculo suspẽsionis qõ ĩcurristi per talez causam:t restituo te executioni ozdinis t officiozum tuozum. Jn'no. pa.t.s.t.s.s.tamen quia suspensio ptinet ad fozũ contentiosum:reperitur determinata fozma neceſſaria huius relaxatiõis:ideo q̃cquid dicat t quibuscunq; verbis vtatur is qui valet absoluere a tali vinculo:ſi intendit absoluere vere absoluit:ſicut supza dictũ ẽ de absolutione ab'excõmunicatione. Sz queritur quis possit absoluere a suspensiõe:circa hoc Pau.ĩ cle.monasterioz õ re.ec.non alie.sic dicit vbi papa ponit pẽaz suspensionis vel interdicti ꝓpter cõtumaciã canonem condendo:puto q̃ inferioz possit absoluere de sen.excõ.nuper.nisi ipe papa sibi reseruet absolutionẽ:vel alteri expresse t determinate persone ꝓmittat:t hoc tenet Uincen. Hugo. Goffr. Jnno. Ber.t Jo.in glo.z.q.i.ſi ĩimicus.t.i6.q. 7.ſiquis deinceps.t Hostiẽ. Jdem iudiciũ ẽ ſi constitutio inferioris approbat t confirmat:de ĩsti.c.ex frequenti-plus enĩ operatur ꝓfirmare q̃z condere ſñiam.põt tamẽ quilibet suffraganeus relaxare cũ nõ sit maioris efficacie:q̃z ius cõe ſic intelligitur.c.grauem de ꝓben.t hoc nisi alteri reseruetur absolutio. Si vero suspensionis pena t huiusmodi ĩponitur per ſñiam.i.ab homĩe tunc ligans debet absoluere nõ inferioz:extra õ offi.oz.c.cũ ab eccl̃iarũ:saluo casu.c. pastozalis. eo.ti. Jdem tenet Guil.in spe. Si vero suspẽsio sit perpetua que habet vim p̃uationis: vt notat Uin.de transla.c.z.in spe.ti.z.§.nunc ostendẽdũ nõ habet locũ absolutio ſz necessaria ẽ dispensatio:ꝓñs collatio:t tũc ẽ videre an tale sit crimẽ in quo possit dispensare t concederc:puta officium vel beneficiũ quo ad concessionẽ executionis ozdinis:quo ad dispensationẽ.in se cũdo cãu nõ poterit.si.di.multi. Et õ suspensione que ponitur in.d.c.monasterioz̃.dicit idem Pau.non puto banc de sui natura operari p̃uationẽ: alias papa expzessisset hoc.ar de decimis.c.ad audiẽtiam.vnde credo eam posse per ozdinariũ relaxari ratione pzemissa:ſz ſi nõ relaxetur: durabit perpetuo.io.q.i.perpetua. Nota q̃ ſñie oñs suspensionis late per quoscunq; pzelatos contra fratres pzedicatozes t contra indulta p̃uilegiorum suozũ.sunt ipo facto irrite t inanes. Alexander meritis vestri. Et ſi contra alios occasione ipozum fratrũ sunt etiã irrite t̃ inanes. Alexander nimis iniqua. Jtẽ magister ozdinis t singuli pzioꝛes ꝓuintiales cõuentuales t eozũ vicarij ĩ locis t ꝓuentib9 sibi cõmissis fratrib9 sibi subditis nec nõ t alijs fratrib9 eiusdez ozdinis interdum ad eos declinantibus vndecunq; possunt ĩparti bñficiũ absolutiõis a suspensione excõicatiõe vl̃ ĩterdicto:q̃s ſñias ĩcurrisset ĩ ipo ozdie vl̃ añ ĩgressũ ei9:ac ẽt laicos q ipz ozdiez vellẽt ĩgredi

.XXIX.

nisi adeo eēt excessus enormis: vt merito esset sedes aplica ꝛsulenda: Bonifa. ꝛ Alexā. virtute Itē predicti prelati possiunt dispensationez obtinere a suis ꝓfessoribus ꝛ absolutionez super suspensione ꝛ irregularitate quā contraxissent: ex eo ꝙ ꝓtulissent snīas suspensionis ꝛ interdicti sine scriptis ex incautela. Clemens Exigētibus. videtur autē esse differentia talis inter suspensiōz depositionem ꝛ degradationem stricte sumēdo ipsos terminos: nam large frequenter recipitur in iure vnuz ꝙ alio. vt di. 46. clericus. Primo suspensio videtur importare ꝑuationem executionis legitime ordinis vel officij ecclesiasticorum simpliciter vel ad tempus: ꝛ cum spe dispensatōnis: que quandoqz a iure quandoqz a iudice infertur. Depositio importat ꝑuationem executionis legitime officiorum ꝛ beneficiorum ecclesiasticorum possessiōis simpliciter ꝛ ex toto absqz spe restitutionis: retento tamen ꝑuilegio clericali: quia cōueniri non potest ī iudicio seculari nec capi nec puniri a laicis: ꝛ fit per sīiam hominis cōmuniter: nec potest inferri hec pena ab inferiori episcopo qui hoc agere potest ergo ꝓpriuz subditum assistente sibi canonico numero eōrum si est in sacris: alias sufficit ꝓpria sententia eōrum sine aliorum presentia. Depositus autez ꝛ degradatus restitui nō potest ad officia sua nisi per dispensationem pape. Item vbi in iure dicitur suspendatur vel degradetur: cōminatio est sententie ferende non late sīīa: vt. 55. di. episcopus. Degradatio vltra penam depositionis hoc addit: quia priuatur ꝑuilegio clericali cum certa solennitate: character tamen ei auferri non potest nec a quacunqz creatura: cuius Joh. an. videatur tenere contrarium scilicet ꝙ possit ei auferri ſm Tho. in. 4. ꝛ Jo. in glo. di. 50. accedens. ꝛ Inno. tenet ꝙ non. De modo ꝛ forma degradationis habes extra de penis in. c. degradatio li. vi. ꝛ in summa pisana. Nota tamē ꝙ non omnis degradatus est tradendus curie seculari: sed soluz in tribus casibus. Primus est ī crimine hereseos: extra de here. c. ad abolendam. ꝛ hoc nisi ad penitentiam incontinenti redire voluerit: sed si relabatur: non plus parcitur ei. Secundus in falsario litterarum pape: extra de crimine falsi. c. ad falsariorum. Tertius cum quis deponit ꝓpter talem calumniam quā tulit suo episcopo. z. q. i. siquis sacerdotum. Unde cū in curia romana his temporibus quidam sacerdos interfecisset sacristam sancti Petri sacerdotem vt sic rapere posset bona sacristie: requisito consilio peritorum super hoc consuluerunt ꝙ non debeat ꝓpter hoc tradi curie seculari ad occidendum ſm iura: sed poni in perpetuum carcerem vel caueā ibi substentandum pane doloris ꝛ aque angustie. Papa tamen Mꝛtinus de plenitudine potestatis illum degradatum fecit tradi seculari curie ꝛ sic fuit occisus. Potest etiam nihilominus per solum epm̄ suum conuocatis abbatibus et aliis religiosis ꝛ prelatis ꝛ litteratis sue diocesis quando sacerdos vel alius in sacris fuerit curie seculari ꝓ heresi tradendus vel degradādus sicut ei videbitur expedire: extra de here. c. quoniaz li. vi. Nec autem degradatio cum quis ꝓpter heresim vel aliud ē tradendus curie seculari sic fienda: ꝓsente potestate dicit degradans vt in forum suum recipiat degradatum: debet tamen intercedere ꝓ eo ꝙ non moriatur: extra de verbo. sig. nouimus.

Titulus. xxviiij. de irregularitate. Quando contrabatur irregularitas ꝓpter indebitaz executionem ordinum vl̄ officiorum diuinoꝝ. c. i.

Kregularitas

sic diffinitur a speculatore ꝙ ē nota seu impedimentum canonicum ex facto seu defecto ꝓueniens: qua quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines ꝓmoueri ꝛ in eisdez ministrare. Irregularitas contrabitur multis modis ꝛ causis: ꝛ ad sciendū qñ quis efficitur irregularis ex indebita celebratione vel executiōe ordinis. Jo. cal. ponit talē distictionē. Celebrās aut vtens officio ordinis aut ē femina aut ē masculus: ꝛ si ē mulier siue laica siue religiosa nō efficitur irregularis: quia cū non sit capax ordinis clericalis nō cadit in ea irregularitas: ꝓ quā qs ī peditur in ordine vel ordinis officiū celebrare sumit̄ hec ratō ex. c. debitū de biga. ꝛ. 33. q. 5. hec imago. Si ergo mulier excōicata vel interdicta vel in loco interdicto vl̄ indebite tractet officia sacra temere agit ꝛ puniri debet: de pe. ꝛ re. noua. nō tn̄ ē irregularis. Si est vir: tūc aut ē furiosus aut sane mentis. ꝛ si furiosus ꝓpter quācunqz celebrationē non efficitur irregularis nec peccat. Idē de infante ī cle. si furiosus de homi. Si sane mentis. tunc aut talis est laicus aut clericus: ꝛ si laicus ē ꝛ cū solēni apparatu alicuius ordinis celebrauit. s. exequendo actū alicui⁹ ordis siue conuersus sit alicui⁹ religiōis siue secularis: licz hoc sit̄ rigorosum: videt̄ ꝙ sit irregularis: de cle. nō or. mi. c. i. nec cū tali vt valeat ꝓmoueri alius q̄z papa potest dispensare: sicut ꝛ cū ordinato ꝛ suspenso celebrante alius q̄z papa nō dispensat. ergo idem est in isto casu: non tamen hoc videtur intelligendum de ordinibus sacris ꝛ apparatu nam officia minorum ordinum licite ſm Tho. ī. 4. ꝛ alios doctores ꝑnt exerceri ēt ab illis qui nō sūt ordīati ī ipis. Si autē hoc agit sine solēni apparatu: talis nō efficit̄ irregular]: si vo ē cleric⁹ tūc aut celebrat ī ordīe quē nō hz: aut ī eo quez hz ꝛ si ꝑmō hoc agēs ī ordīb⁹ sacr] ē irregīaris

De subdiaconatu

tamē dicit Guilhel. ꝙ si est in minoribus potest cantare epistolaz dummodo sine solennitate. Et addit

Inno.q; ē hoc licitum quando deeſt ſubdiaco/nus:ꝛ tunc etiam cātet ſine oꝛnamentis ſubdia/coni:ſed ſolēnis apparatus ſubdiaconi videtur eſſe manipulus. Dicit etiaꝫ Pe.de pal.i.4.q; tu nicellam licet etiam nō ſubdiacono poꝛtare:qꝛ non eſt ei pꝛopꝛia veſtis ſicut manipulus:quem nullus inferioꝛ ſubdiacono poꝛtare debet: hec Pe. Unde ſi talis cantet epl'am cum tunicella ſi ne manipulo tamē ꝛ non poꝛꝛigendo calicē dia cono vel ſacerdoti:quod eſt pꝛopꝛium officium eius et pꝛincipalis actus oꝛdinis:talis et vbi eſt conſuetudo q; etiam in minoꝛibus cantet epi/ſtolā:illo modo nō videtur irregularis:ſecꝰ aūt vbi cū manipulo et poꝛꝛigēdo calicē: vl' vbi nō ē mos q; cātent niſi ſubdiaconi.de alijs oꝛdini/bus ſuperioꝛibꝰ nō eſt queſtio:qꝛ ſine dubio in/currit irregularitas. Si veroꝰ clericꝰ celebꝛat in oꝛdine quē habet:tūc aut eſt excōicatꝰ maio ri vel celebrās vel officiū exerc̄s in loco inter dicto ab homine vl' a iure aut ē ſuſpenſꝰ. Si pꝛi mo mō tūc in vtroq; cāu efficitur irregularis:et īdiſpēſabilis niſi p papā:de ſen.excō.c.is q li.vi. Dicit tñ Guil.q; i mīoꝛibꝰ oꝛdibꝰ ꝑſtitutꝰ mīſtrā do ſeu exercēdo officiū ſuū ꝛ cū ſolēnitate:cuꝫ ē excōmunicatꝰ nō efficit irregularis:qꝛ illa duo c.ſiqs eps .i.ꝛ.z.xi.q.3.nō loquūt de eis.et pene ſūt reſtrīgēde:ſecus de ſubdiacono:ſed ſine ſolē nitate legēdo epl'aꝫ ſubdiaconꝰ vl' diaconꝰ vl' p̄ſ byter excōmunicatꝰ: credūt qdā q; ñ incurrāt irregularitatē. Si aūt clericus ē ſuſpēſꝰ ſumēdo ſtricte ſuſpēſiōeꝫ .ſ.quo ad ſe ꝛ quo ad alios: nā q ē ſuſpēſus quo ad ſe tm̄:puta ꝓpter moꝛtale quodcūq; vl' ꝓpter minorē excōmunicatiōem vl' ꝓpt̄ iniūctiōeꝫ a ꝓfeſſoꝛe:talis celebrās vllā incurrit irregularitatē:vt ſupꝛa dictū ē. Sed ſu ſpēſus quo ad ſe ꝛ alios aut eſt ſuſpēſus a cano/ne aut ab hoīe:ſi ab hoīe ſiue iudice:tūc aut ig/noꝛauit ignoꝛātia ꝓbabili:ꝛ tūc nō efficit irregu laris:aut ignoꝛātia craſſa ꝛ ſupina:ꝛ tunc ē irre gularis:ꝛ multo magis ſi ſciuit ſe eſſe ſuſpēſū:et hoc quomōcūq; ſit ſuſpēſus ſiue ſit ſuſpēſꝰ ſim/pliciter ſiue ad tp̄s determinatū vl' nō determi natū:ꝛ ſi ratōe defectꝰ vl' īfamie:puto talē durā te ſuſpēſiōe celebrātes eē irregulares nec poſſe ſecū diſpēſari niſi p papā:ad hoc.xi.q.3.ſi qs p̄ſ byt̄.z.q.5.p̄ſbyt̄.ō ſc.ex.cū medicīal'li.6. Si vo eſt ſuſpēſus a canōe:tūc aut ratiōe criminis aut ratiōe defectꝰ aut ratione īfamie vl' ſcādali.ſi pꝛi mo modo:tūc aut ſimpliciter ē ſuſpēſus:et ſic cele brādo ē irregular].z.q.3.ſi qs ep̄s.aut ē ſuſpēſus ad tp̄s :ꝛ tūc aut ad tp̄s determinatū:et tūc aut cū cōditōe q; ſatiſfaciat:aut cū conditiōe donec pēiteat.ſi cū ꝺditōe donec ſatiſfaciat:vt.8i.di.ſi q ſūt,ꝛ.c.ſe.ꝛ de coha.cleri.ꝛ mulie.c. ſicut.et in cle.in.c.p̄mo cū ſimilibꝰ de decimis.Et tūc licet quidā cōtra.puto ſi ſic ſuſpēſus ante abſolutiōꝫ celebrat ē irregularis :qꝛ in hoc factuꝫ iudicis ē neceſſariū : vt habeat̄ ꝓ abſoluto:vt dixi ō eta. ꝛ qualita.oꝛdi.c.cū bone.ꝛ ſic cū factū hoīs ſit neceſſariū:ſequit̄ q; ad ſuſpēſionē dei canon ali qd dedit:vt i.d.c.ſic de coha.cle.et muli.Si ve ro ē ſuſpenſus cū conditione donec peniteat :vt extra de elec.c.officij.ꝛ tunc equū ē tenere q; in terī celebrādo ñ efficiat̄ irregularis:qꝛ talis ſu ſpenſio videtur eē dei ad quā nihil addit canō: nec vt habeatur ꝓ ſublata aliquid factū ē neceſ ſariū:ꝛ ideo dicendū ē de ea vt de ſuſpenſione dei tantū.Si ſecundo mō ſit ſuſpēſus a canone i.ratione defectus oꝛdinis.tunc aut ratione de/fectus oꝛdinis aut ratione alterius defectꝰ.Et ſi ratione defectꝰ oꝛdinis:vt clericꝰ per ſaltū ꝓmotꝰ quē habet nō ē irregularis q̄tum ad oꝛdinē ob miſſū in quo ſi exercet officiū anteq̄ recipiat ē irregularis:ſed celebꝛando i oꝛdine ad quē per ſaltum ē ꝓmotus quē habet:nō ē irregularis.di. 52.di.ſolicitudo.Si ratione alterius defectus:vt bigamus illegitimus coꝛpoꝛe viciatus oꝛdinatꝰ ante etatē legitimā vel a nō ſuo epō:hoc caſu cō coꝛdant oēs q; celebꝛando nō ē irregularis: qꝛ hoc nō ē expꝛeſſum in iure.ꝛ qꝛ qñ curia man/dat cū iam oꝛdinatis in ſupꝛa:ſcriptis defectibꝰ diſpēſari:nil dicitur de irregularitate.di.56.apo ſtolica.ꝛ.c.cenomañ.Stilus autē curie ē attēdē dus de cri falſi.c.q̄ꝛ graui.nec obuiat q; oꝛdina/tio facta ante legitimā etatē vel a nō ſuo epō fu erit cū peccato:qꝛ ꝓncipalis cā ꝓpter quaꝫ dixi/mus tales ſuſpenſos ē defectus nō peccatū:ergo ratione defectus nō crimine tali cenſendus ē ſu/ſpenſus.ꝛ hac ratiōe puto q; licet irregularis ex celebꝛatione diuinoꝝ ſit ſuſpenſus a canone ꝓpter hanc irregularitatem:ſi tamen alias non ē ſuſpenſus a iure vel ab homine:puta qꝛ abſolu tus ē ab excōicatione ꝛ ſuſpēſione:ſꝫ nō ē ſecum diſpenſatum ſuper irregularitate:vel non ſuſpen ſus contrahit irregularitatē talis non contrahit nouam irregularitatem quia hoc nō ē expꝛeſ/ſum in iure.Si tertio modo ē ſuſpenſus a cano ne.ſ.ratione ſcandali'vel infamie:ꝛ tunc celebrā do nō ē irregularis:de cle.pere.c.i.Sꝫ bene faci unt alli abſtinendo ꝓpter infamiā q̄ ē cōtra illū vel vt ſcandaluꝫ euitetur.Et p hoc ſequitur ſm Inno.q; illi quoꝝ crimia ſunt notoꝛia:qui etiaꝫ poſt penitentiā ꝓhibent̄ celebꝛare ꝓpter ſcāda lum ꝛ īfamiā:vt de coha.cle.ꝛ muli.c.fi. ſi ante abſolutionē celebꝛant nō ic̄urrunt nouā irregu laritatē.ex allegatione quā facit videtur intelli gere de notoꝛio foꝛnicatoꝛe qō piū ē tenere: et quod notatur in dicto.c.de ſen.excom.li.vi. ītel ligatur de notoꝛio foꝛnicatoꝛe ante pīiam cele brante ne videatur ſibiipſi contrararius:tamen de rigoꝛe ſola penitentia non tollit ſuſpenſionez canōis in notoꝛio foꝛnicatoꝛe:vt videtur expꝛeſ ſum.l.di.puenit.quia requirit̄ factum indicis:vt ſupꝛa dictum ē de ſuſpenſo a canone donec ſatiſ faciat. Sed abſolutione facta a ſentētia canonis a q̄ pōt hoc caſu eps abſoluē:qꝛ ꝺditoꝛ canōis ſi bi non reſeruauit:ſi penitet remanēte irregulari tate quā oꝛaxit bꝰ mōi foꝛnicatoꝛ notoꝛiꝰ ex cele

bzatione diuinozū:dicit enī ipe Inn.q talis celebzans anteq̄ peniteat efficitur irregularis īdispensabilis nisi per papam:sed anteq̄ secum dispensetur celebzando etiam penitens.i. dimissa ꝯcubina nō ꝯtrahit nouā irrgularitatem:z forte talis fuit intentio Innoc.hic:hec oīa notantur p Anto.de butrio super.c.si celebzat.de cle.excō. mi.Sz abbzeuiata aliqualiter sunt z mutato aliqualiter ozdine additis solum ī tribus locis:vt patet dictis bzeuibus Tho. Pe.de pa.z Guil. Nota tamen q ex precedentibus videtur q ozdinatus ante legitimā etatem sit ipso iure suspēsus ab executione ozdinis sic recepti.sed solēnes doc.tenēt contrariū cōmuniter:videlicet Ray. in summa Guil. in glo.eius archi.in rosario di. 77.Ber.de cle.per sal.pmo.c.i. An.de bu.extra de tempo.ozd.vel nō ē compos. Pau.ō leaza. z Fran.de zab.super cle.generalem.hi oēs dicunt q talis non ē ipso iure suspensus: sed suspēdendus:z interdicenda ē ei assecutio ozdinis recepti ante legitimā etatem vsq; ad etatem legitimā:z si postq̄ fuerit ei interdicta a iudice suo fuerit vsus ozdine tali ante legitimam etatem erit irregularis:si autem nō fuerit ei interdicta: z sic vtitur ozdine ante legitimam etatem recepto nō est irregularis:vt dictum ē. Idem etiam audiui a quibusdam peritis.

De irregularitate ꝓpter homicidium vl mutilationem.c.z.

Ontrahitur etiaz

irregularitas ꝓpter homicidiū vel mutilationē membzi. Pro cuius declaratione nota q cū homicidiū vel membzi mutilatio fieri contingat mente solum verbo z opę:ff solū mente fiat:nunq̄ inducit irregularitatem:quia lex ꝓmotionis factum requirit.15.q.i.c.fi.īmo z siquis vibzet gladiū aīo occidendi z tamen nō sequit effectus mozris vel mutilatitonis nō incurrit irregularitatem:etiā si vulneraret:z certum sit q nō ē mozs secuta vel amissio mēbzi neq̄ directe vl indirecte.qō ꝓptera dico quia si vuln intulisset:non de se mozrale:z vulneratus vel ꝓpter imperitiam medici vel ꝓpter defectum custodie: quia.s.nō cauet sibi a noxijs mozruus ē.vulnerans ē irregularis ſm Lau. extra de homi.c. petrus.qō dictū allat Pe.de ancha. Nam si vulneratū ad mozrem nouo ictu accelero mozrē vl alio modo homicida reputoz:dicit idez. Illi autem qui intersunt vindicte sanguinis seu mozti z nō pzestant cōsiliū vel auctozitatem nō sunt irregulares ſm Innocen.z Guil.etiā si appeterent illius mozrem.qui videt aliquē occidi z delectatur:z posset etā ſme sui periculo liberare si vel let:q̄uis pessime faciat:non tamen ē irregularis sicut nec etiam medicus qui dimittit infirmum mozi nolens mederi:z diues qui dimittit paupe rem fame mozi.15.q.i.siquis iratus. Uerbo aūt contrahitur irregularitas tripliciter.s. mandato defensione z consilio. Mandato quidē quādo mandat occidi aliquē vel mutilari z sequitur effectus.di.i.siquis viduaz.si tamē reuocasset mādatum z expzesse z sine vlla fictione ꝓhibuit et anteq̄ sequeretur effectus nō ē irregularis ſm Inno.extra de simo.sicut tuis. Sz z sigs mandat aliquē verberari inhibens expzesse ne occidat vl mutilet:z ille nihilominus occidit vl mutilat ē irregularis mādatoz sicut executoz: quia mandādo in culpa fuit:extra eo.is qui.li.vi.Itē epus vel alius pzelatus qui habet iurisdictionē tempozalem debet constituere iudicem secularem q audiat causas pzecipue sanguinis z illi potest z debet pzecipe q faciat vnicuiq̄ iusticiam si autē talis iudex interroget eū ī spāli quid agē dū in tali q.s.mereat pena sanguinis:pōt respondere cōsule peritos:z caueat ne ꝓpter suā respōsionē directā vl indirectā ille intelligat q debz eū sanguē punire ſm Ray. Si ex hac.s.responsione reus occideretur vel mutilaretur: esset irregularis. Potest etiaz pzelatus delegare alicui spāliter super aliquo maleficio z huiusmodi ī iurisdictione sua cōmisso: vt inquisita veritate iusticiam exequatur:z si cui cōmittitur sic: exeq̄tur z occidat:nō ꝓpterea ille plat ē irregularis extra ne cle.vel mo.c.epus. Itē nō solū iudex in causa sanguinis vbi sequitur effectus ē irregularis:q̄uis si recta intētiōe z debito ꝓcessu agat iuste faciat z meritozie.di.si.aliq̄ntos.sed etiaz assessoz testis notarius scribens vl pferēs sñiaz vel scribens attestatiōes vel legēs dū publicant vl scribens vl dictans litteras p vidicta sanguinis:oēs hi irregulares sūt.q cooperat ī māndato sñie ſm Ray.di.50.siquis.z extra ne cler.vel mo.c.sñiam.sz si ī huiusmōi sñia nō eēt secuta effectū ſm Guil.q̄uis sint irregulares:epus pōt super hoc dispensare. Pzinceps aūt q legē ꝺdidit cui legis auctozitate hoīes sūt traditi mozti: nō efficit ꝓpē hoc irregularis:vt dicūt quidā z bñ: qz īcertā psonā nō aīaduertit:ita notat Archid. 23.q.5.officia.

Homicidiuz verbo de

fensiōis ꝺmittit triplicit:vno mō qz defēdit cāz sāguis.i.mutilatōis vl mozris:z hoc sine ad vocē p actoze sive ꝓ reo:cū actoz obligeat ad penā talionis:qz agēdo ꝓ reo agit ꝺtra actozē:vñ si sequit effectus ē irregularis q̄tūcūq̄ iuste aduocet indispensabilis nisi per papā:sed si nō sequit effectus ē dispensabil p epm ſm Guil. Scōo mō ē cū gs suadet his q volebāt defendere occisuz ne defendant:z hoc facit corrupta intentione vt ille moziat. Nam si pater vel mat vel alius ꝺsāguineus seu amicus retrahet amicum suum vel filium volentem a mozte liberare: quia timet ne ipse ibi aduuando occidatur non est irregularis. Tertio modo cum pzelati vel alij clerici

ad defensionem rerū suarū ponunt q̄relā de malefactoribus suis:seu q eos dānificauerūt penes iudicē secularem:ꝛ emendā petant sibi fieri ꝛ ꝑ uideri:ne talia p̄sumāt contra eos.si huiusmodi querelis iudex mortē inferat:exigēte iusticia nō st irregulares dēi clīci:si ꝓtestati sūt expresse q̄ penā sanguis nō ītēdūt:ex̄ eo.ti. ꝑlatus.li.vi. Item licitū ē prelatis ecclīasticis ob defensionē rerum ecclīe vel fidei inuocare contra violētos brachiū seculare ꝛ hortari tales quidē ne occidēt vulnerent vel mutilent:q̄ hoc eēt directe ad homicidiū,puocare:ſz ecclīaz patriā fidē defendant liberent:ꝛ terram ab ifidelibus occupatā ad chr̄istū reducant:ꝛ sup hoc ecclīa facit magnas remissiones:ꝛ licet hincinde aliqui occidātur:nō ē prelato iputandū:imo peccaret:nisi contra tales se opponeret:de homi. postulasti.ꝛ.zz. q.z.c.maximianus.z.q.8.igitur.ꝛ.c. hortatu.ꝛ.c. scire. Homicidiū verbo ꝯsultationis cōmittitur rn̄sione psuasione ꝛ approbatione. Responsione quidē puta queremi an liceat occidere paganum vel iudici malefactorē:si rn̄deat q̄ licet ꝑpendens ꝑbabiliter ipe respondens q̄ interrogans velit facere ꝑm cōsiliū eius:irregularis est: di.50.siquis.secus autez de responsione generali cognitionis vel opinionis:ex qua nō credit aliquē inde iudicandū vel occidendū. Dicit Archi.zz.q.8.pessimā.q̄ si iudex laicus interroget clericū quid agendū de aliquo qui eēt pena sanguinis de iure puniendus.Potest clericus rn̄dere:hoc non pertinet ad me ꝯsulatis peritos:ꝛ caueat sibi clericus ne,ꝑpter suā rn̄sionē directam vel indirectā intelligit iudex q̄ debet sanguine puniri ꝑm Ray.Dicūt quidā tamē q̄ pōt dicere q̄ puniat eū ꝑm q̄ ius dictauerit:dūmō nō exp̄mat q̄ puniat eum ad sanguinē vl̄ mortē: vt notat Hug.di.3.oīs.Sz ipe archi.super dicto.c.oīs dicit istud dictū.ſ.Hugonis pōt intelligi eē verū crimen nō iminet puniēdū:alioquin si ex cōsilio suo.ſ.respondēdo siue spāli sine generali seqtur ꝓpinquū homicidiū:irregularis ē ꝑm Host. extra de homici.sicut dignuz.approbatiōe:vt cū quis audit aliquos velle facere homicidiuz siue noīe suo siue alterius ꝛ ipe approbat:vel cū tractatur a pluribus de morte alicuī in ꝯsilio ꝛ ipe cū aliis assentit ꝛ ex hoc seqtur homicidiū:secus si ꝑhiberet. Siqs cōsulit alteri q̄ occidat:ꝛ añ factum reuocat cōsiliū:sed firmiter credit q̄ illa reuocatio non valet ad impediendū homicidiū si nō indicat ei qui ē occidendus vt sibi caueat: ē irregularis:si autem solā reuocationē firmiter credit sufficere:nō erit irregularis:ex quo reuocauit consiliū.r.4.quia p̄sulatus.ꝑm Inno.

Persuasione cōsilij cōmittitur homicidiuz siue incurritur irregularitas siquis persuadet alicui vt exponat se ꝑ periculo ꝑ iure suo vel pro patria:si scit eum verisimiliter moriturū ꝛ mors sequatur:irregularis ē ꝑm Inno. ꝛ Host. secus si cōsulēs hoc non estimabat.zz.q.z.ꝑ membris.

Sed siquis suadet alicui q̄ ꝺubitanter se morti exponat pro chr̄isto ꝛ eccl̄ia:non erit irregularis:licet sequatur mors ꝑm Inno.ꝛ Host.Item si volenti fugere īmicos ꝓpter timorem mortꝫ consulet quis q̄ remaneat ꝛ procurabit pacem ꝛ sic remanens occisus ē ꝑm Guil.si non habz ꝑ babilez causam credendi q̄ illi īmineret periculum mortis irregularis ē:secus si habuit ꝑbabilem causaz credendi:puta quia īmici illius erāt ei cōiuncti:q̄ merito potuit p̄sumere q̄ potuit eis ꝓhibere. Item siquis consuluit:non homicidiū quidez:sed aliud vn̄ secutuz est homicidium ē homicidiū:ꝑm Inno.distinguendum ē: q̄ si verisimiliter potuit estimare q̄ inde sequebatur mors:irregularis ē.vt si suasit iactū machīe vl̄ baliste:vel q̄ eat ad capiendum castrū q̄ nō poterit de facili capi sine morte hominuz:ꝛ sic mors est secuta. Si vero nō,potuit estimari q̄ nec erat verisimile q̄ sequeretur mors:tūc si cō suluit super re illicita:est irregularis si sequitur mors.extra eo.continebatur.ꝛ idem si mandat. secus autem si consulit rem licitam:ꝛ eo modo distinguitur si is cui consulit nō occidit:sed occiditur.Item qui consulit q̄ infirmus vertatur:vt īfirmus citius moriat:si ex tali transuersione citius moritur:consulens ē irregularis:ꝛ qui hoc facit etiam ꝑm Guil. Item siquis clamet latrones si hoc facit ꝓpter timorem corporis sui:nam timet ne aliqui velit eū occidere:nō ē irregularis quia non intendit mortem alicuius:sed sui liberationem pro qua licet implorare auxilium ꝑm Inno.sed si non ꝓpter hoc facit ꝛ intelligere poterat q̄ ex clamore vel alio actu suo homicidiū sequi poterat:irregularis ē:idem Host. Item si cū ducitur latro captus dicit ei aliquis claudite ei os ne clamet:ꝛ latro occiditur:credit Guil.q̄ illud dixit sit irregularis:quia iuuit ducētes dando consilium:ꝛ eodem modo si querentes malefactorem indicauit eum:nisi forte ignorauit:et ignorare probabiliter potuit nesciēs q̄ ad mortem quererētur.

Homicidium facto cō

mittitur tripliciter:quia necessitate:casualitate ꝛ voluntate. Homicidiū necessitate est duplex: quia aut necessitas est ineuitabilis aut euitabil Siquis ergo occidat vel mutilet ex necessitate ineuitabili.i.ita artatus vel angulatus q̄ nec fugere nec clamare nec aliter potest se iuuare nisi occidat vel mutilet non est talis irregularis:extra de homi.c.si furiosus i cle.quia vnicuiq; vī vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele.di.i.ius naturale.sed si hoc faceret ad defensionem parentum suoruz vel sociorum non euaderet irregularitatem ꝑm Joh.an.in addit].spe. idem si pro defensione rerum suarum. Item si fugere posset:sed fugienti periculum imminere posset:puta casure vl̄ velocioris cursus inimici iseq̄ntis q audacioz fact ꝓpe fugā pōt de facili

fugiẽtẽ a tergo vulnerare ꝛ ad terram ꝑstrare ꝛ occidere: dixit ẓen. vt alla⁹ Pe. ō ancha. sup cle, furiosus ꝙ ꝓbabilter dici potest: ꝙ talis non fugiẽs ꝓpter predicta nec aliẽ euadere pōt: si occidit nō ẽ irregularis. Sed infans ꝛ furiosus occidẽs quōcūq; nō ẽ irregularis: vt dicit illa cle. Et dicit Pe. de ancha. ꝙ idem est ꝺe maiori septennio si non ẽ doli capax. i5. q. i. c. merito. §. ex eo autem. secus si est doli capax. Si autez est necessitas euitabilis: puta quia aliter euadere pōt: vel quia potuit recedere de loco vbi expectabat ĩmicos eius venturos: tunc efficitur irregularis nec ad maiores ordines ascendet ĩmo nec in susceptis: nisi ex magna dispensatõne ꝓmittitur ministrare: ꝛ q̃uis ẓen. dicat ꝙ si fugiẽdo fuga erat sibi vituperosa ꝛ ad dedecus: etsi nõ ad periculũ persone: ꝛ ꝓpter hoc non fugit: ꝛ ꝓpter hoc occidit: talis euadit irregularitatem. Pe de ancha. non credit hoc verum. s. ꝙ talis euitet irregularitatem: ꝛ hoc magis videtur verum.

Homicidiuz casuale ad sciẽdum quando inducit irregularitatem. Nota distinctõnẽ ꝙ aut quis dat operã rei illicite aut licite: si licite et tũc dupliciter: quia aut adhibet oẽm diligentiã quã debet aut nõ: in primo ergo casu dando operã. s. rei illicite: dato ꝙ ꝓter oẽz volũtatẽ eius superueniat homicidiũ vel mutilatio ex opere eius ẽ irregularis. Vnde si clericus exercitatione vel venatione iaculum mittit ꝛ casu hominem occidit est irregularis: quia talia opera debẽt ab eo eẽ penitus aliẽa. l. di. clerico. Similiter si ludo impegit lapidẽ cõtra aliquem ꝛ ille volens declinare ĩpegit in aliũ lapidem ꝛ moꝛtuus ẽ: ꝓiectoꝛ ẽ irregularis: quia ludus noxius erat: ꝛ idẽ de similib⁹. Jn scõo casu si adhibet omnẽ diligentiã dando operã rei licite: nullam culpã vel ĩrregularitatẽ ĩcurrit. si cõtingat ĩ de homicidiũ: puta ꝓparabat domũ posuit signa ante ea ꝛ clamauit anteq̃ ꝓiceret tempoꝛe congruenti ꝓtranseuntibus: vel incidit arboꝛez ꝛ cecidit ĩ partem ꝛtra cõmunẽ estiationẽ ꝛc. oẽs n. casus fortuiti ꝓuideri nõ possunt: extra eo. Jo bãnes. ꝛ. c. quidã. vnde si seruus equus vl aliud aĩal alicuius aliquẽ occidit �sm Jnn. nõ ẽ irregularis dñs eius: dũ maliciam vel culpã ĩ moꝛtem nõ habuerit. di. l. bi qui arboꝛem. Jn tertio casu s. vbi nõ adhibetur debita diligentia etiã in opere licito incurrit irregularitatẽ. Unde �sm Host. ꝓsbyter qui mittit puerũ ad aquandũ equum monens ꝙ caueret de flumine: ꝛ tamen submersus ẽ: iudicat eũ culpabilem. sic etiã diaconus q̃ non remouet falcem qua accinctus erat cum sciret ludi consuetudiniez. extra de homi. c. cõtinebatur. ꝛ sacerdos qui non remouet cultellum a coꝛrigia cũ qua verberabat famulum. extra de homi. c. ad audientiam. Item si clericus capit furẽ ꝛ tradet eũ iudici ꝛ h⁹ mõi vt faciat ei restituere res ablatas quas alias rehabere non potest: si non habet intentionem coꝛruptam scilicet vt intendat moꝛtem furis ipse capiens: ꝛ super hoc etiam facit ꝓtestationem ꝙ non intendit vindictam sanguinis: sed suum rehabere: ꝛ non habet causaz suspicandi ꝙ⁹ hoc contingere potest: si sequatur moꝛs illius capti furis non erit irregularis: secus autem si aliqõ boꝛũ defuerit: puta quia poterat aliter rehabere sua: vel non fecit ꝓtestationẽ ꝛ huiusmõi. extra ō homi. c. suscepimus. Jtem si clericus sciebat ꝙ aliquis capitur ꝛ ex illa captione sequatur moꝛs vel truncatio eius ipso tamen ignoꝛante factum: ꝛ causam ꝑbẽt. Host. videtur irregularis: quia debuit suspicari hoc posse euenire. Jtem siquis vl floboto/mat aliquẽ causa medicine ꝛ inde sequat moꝛs �sm Guil. si inciso⁹ erat ꝓritus artis et adhibuit debitam diligẽtiã nõ tenet in aliquo: similiter si incidendus non habet cõsuetam dispositionẽ mẽboꝛũ vl neruoꝛũ vel venaꝛ ꝛ ꝓpẽ icisionẽ moꝛtẽ nõ tenetur in aliquo inciso⁹ �sm Jnno. si in hoc nõ errauit ꝓpter suam inexperientiam: nec irregularis ẽ. potius enĩ casu q̃ culpa in⁹ huiusmodi ꝑsumitur moꝛs accidere. ẓ3. q. 5. c. de occidendis. secus autem vbi ꝓpter imperitiã accidisset vel ꝓpter negligentiam. Jtẽ quãdo dubitat medicus in aliquo potius debet dimittere q̃ ĩcidere �sm Host. ꝛ Jnno. Phyſici vel chirurgici si erant periti in arte ꝛ nil de contingentibus omiserunt: ꝛ habent super hoc ꝓbabilem cõscientiã non ꝓhibentur a ꝓmotione: q̃uis moꝛtui sint infirmi quos curauerunt: secus autem qñ sũt imperiti vl negligentes circa infirmos: ꝛ ex hoc ꝓbabiliter credunt vel dubitant infirmos moꝛtuos vel mẽboꝛis deperditos: quia sũt irregulares. extra de eta. ꝛ qualita. c. ad aures. Et ẽ consiliũ Jnno. ꝛ Gof. ꝙ qui volunt ꝓmoueri abstineant a ꝓactica medicine: ꝛ ꝓcipue a chirurgia q̃ ĩcisionem vel adustionem requirit: quia ĩ nullo debet vacillare cõscientia ꝓmouendi. di. 33. laici.

Jtem custodientes infirmũ vl seruitoꝛes eius ꝙ vocauerunt minutoꝛez vel poꝛꝛexerunt ei vinũ vel aquã vel non bene custodierũt vnde illi ex freneſi se ꝓcerunt ꝛ huiusmodi qui ĩfirmi moꝛtui sunt: sed �sm Guil. in oĩbus his vbi bona fide fiat: non debet de facili quis habere ꝛscientiam scrupulosam nisi sit culpa lata ꝛ negligẽtia ꝺissoluta: puta si custos infirmi frenetici vel furiosi dimisit eum vt iret in plateam ad ludendũ: vl aliter dat operam rei illicite: aut ex nimia crapula vel ebꝛietate vigilare non potuit: maxime cũ cẽt deputatus ad custodiã infirmi: nã si certum ẽ ꝙ ĩ de ex hac culpa moꝛs secuta est: tales erunt irregulares vel non: ꝛ si habet quis conscientiã scrupulosam: deponat ad consilium boni viri.

Homicidiuz opere et voluntate spontanea siquis cõmittit veneno sive gladio siue ꝙuomodocũq; etiaz sine peccato incidit irregularitatẽ: ꝛ talis non solum nõ debz

promoueri:sed si ꝑmotus ē in perpetuum depo
ni :de homici.c.sicut dignū.ꝛ.l.di.c.siquis.idem
iudicium etiam si interficiat saracenū vel paga
num.di.l.clericum.ꝛ cum tali nunq̄ dispensatur
in ordine vel officio.di.l.miror.etiam si sit occul
tus ministrare in ordine suo non potest: de tem
po.or.c.si.poterit tamen cum tali dispensari ī be
neficio:de cle.pu.in du.c z.nec excusatur seu eui
tat irregularitatem si hoc facit ex precepto iudi
cis:vt satelites q̄uis nō peccet obediendo si iu
sta sñia est.zz.q.5.cum miles.similiter non euitāt
irregularitatem qui iuris ignari zelo fidei ꝛ ꝓp̄
indulgentiam habendā que dat afferentibus li
gna ad combustionem hereticorum: attulerunt
ligna ad cremandū hereticos:si illa materia illa
ta lignorum cooperata ē ad combustionē ꝛ mor
tem hereticorum ꝯm Guil.sed si illa materia nō
est cooperata:puta quia iam mortui erant quan
do ligna attulit vel anteq̄ accenderetur ignis in
illo materia non sunt irregulares. Si autem de
hoc dubitatur:melius ē tenere certum ꝛ se repu
tare vt irregulares:extra de tempo.or.ad aures
Idem de clericis qui cum alijs trahunt ad man
ganellum:vnde creditur ꝓbabiliter aliquis mor
tuus:quia.ſ.secundus Guil. melius est tenere cer
tū vt dictum ē:ar.de peni.di.z.siquis. Item qui
percutit mulierē prægnantem:vel dat ei aliquid
vt faciat abortum:si ex huiusmodi percussione
vel rei datione illa abortitur : si iam erat forma
tus conceptus est irregularis:secus si nōdū erat
formatum puerperiū. Or si dubitatur vtrum ex
percussione vel rei sumptione secutus fuerit ab
ortus vel alia causa:vel vtrum esset puerperius
formatum vel nō:si ꝓbabiliter dubitat:debet a
ꝓmotione ꝛ ministerio abstinere ne periculo se
cōmittat:ꝛ multo magis si hoc oīno credit:si au
tem habet temerariam opinionem:deponet eas
Guil. Item siquis aliquid facit vel dicit vnde ac
celeretur alicui mors:esto q̄ oīno esset alias mo
riturus efficitur irregularis:si hoc ē certum:pu
ta voluit infirmum vt citius moriatur.dicit de
capitando vt ponat caput in cipo:ꝛ ex hoc citius
ponit.dicit aliquis sateliti:vt aptet manariam ne
plures habeat recipere ictus ꝛ huiusmodi:argu.
di.l.siquis viduam. Item qui associant homici
dam vt si oportet defendant:q̄uis nil aliud faci
ant sūt irregulares si sequit mors vl̄ mēbri muti
latio:quāmo etiā si dissuaserunt prius illi ho
micide vt non faceret:ꝛ tamen pure volentes as
sociarunt:extra de cle.pu.in du.c.henricus. vnō
omnes illi qui de familia rectoris vadunt associ
andum malefactorem:cum ducitur ad mortem
siue equestres siue pedestres: cum vadant ꝓ de
fensiōe si oporteret:cuncti sunt irregulares. Qui
etiam trahunt ad cordam vel aliam torturam
reum ad fatendum maleficium ꝛ ex hoc fatetur
ꝛ occidit̄ est irregularis. Qui etiā acuit vel por
tauit manariam cuī quis ē decapitandus:vl̄ mu
tuat vel portat scalas:vel portet funes ꝓ aliquo
suspendendo similiter:quia quilibet horum dat
causam ꝓpinquā morti alterius:di.50. siquis vi
duam.secus de eo qui fecit scalas vel funes vel
gladium non ad mortem inferendā: sed ad oēs
vsus ꝛ casu postea aliquis vtitur ipsis ad occisi
onem.zz.q.5.de occidendis. Qui etiam se muti
lat ex impatiētia vel si hoc facit zelo castitatis si
bi virilia amputādo est irregularis.di.55.siquis
partem. Item dicit Archi.15.q.i.siquis clericus
animo irato vadit ad occidendū aliquē: puta ꝓ
pter iniuriam receptam ꝛ reperiēs ipsum mor
tuum ab alijs vt satisfaciat animo suo amputat
cadaueri caput:q̄uis videri possit irregularis:
quia lex ꝓmotionis factum requirit:vt dicit hoc
capitulū ꝛ ꝓpter intentionē cū opere subsecuto:
extra de biga.c.nuper.quod ēt tenet Jo. in glo.
de peni.di.i.periculose.ꝯm q̄ cōiter tenēt docto
res.non ē irregularis:quia homo mortuus nō ē
homo ꝛ hec ē veritas:alias sequeret̄ q̄ omnes
medici qui faciunt.anotomiā essent irregulares
qō nō ē verū.nec reperitur ista irregularitas po
sita ꝛ pene sūt restringende nō ampliāde. Arch.

Ex homicidio vel mu

tilatione que contingūt in bello quomodo ꝛ q̄n
do bellatores efficiantur irregulares:q̄uis gdez
ad clericos Jo.cal.in addit].ad dicta Joh.an.in
nouella extra de homicidio.c.petitio.sic distin
guit.Clericus aut vtitur armis incontinenti re
pellēdo vim vi ꝛ cum moderamine debito.aut
aliter.si primo modo:etiam si occidet vel muti
let non ē irregularis:cū.ſ.facit ad sui defensiōez
di.i.ius naturale.si aliter facit:tunc aut hoc agit
de licentia pape aut ꝓprio motu.si de licētia pa
pe:puto q̄ in bello iusto vti possit armis offēsi
bilibus:nam inter alia que faciunt bellum iustū
ē auctoritas pape vl̄ principis:ꝛ tūc si occidit vl̄
mutilat nō ē irregularis:ex quo papa dedit sibi
licentiam.nā cū irregularitas sit pena per ꝯstitu
tōnes canonicas introducta ex quo papa potuit
dare licentiaz clerico ꝛ auctoritatem vtendi ar
mis quibuscumq̄:etiam sine metu irregularita
tis dando huiusmodi licentiaz videtur q̄ absti
lit ab eo incursionē irregularitatis qō pōt:quia
cum voluntario homicida potest dispensare:de
conse.di.i.c.i.quando papa hoc exprimeret vex
videtur:alias secus. Si ꝓprio motu clericus vti
tur armis tūc aut ī bello vtiť iusto aut ī bello in
sto. Si ī bello iusto tunc planū ē q̄ ñ ē sibi lici
tū siue suis suoꝛē p̄stet siue tiorē ignoret aduer
sarijs:ꝛ si ibi aliq̄s occisi vl̄ mutilati:irregulariś
ē.zz.q.8.c.i.ꝛ.ij. Si in bello iusto:puta ꝓ defensi
one patrie vel alioꝛ.zz.q.z.fortitudo.ꝛ tūc pote
rit interesse ꝛ cū armis defensionis:non tamen
debet pugnare:sed hortari poterit.vt.zz.q.8. vt
prædem.ꝛ orationibus intercedere.z6.di.c.si.sz
cum armis offensibilibus non debet ibi esse:ni
si ea intentione vt se defendat:non vt pugnet im
pediente ordinis ꝓfessione.zz.q.8.c. clerici.ꝛ si

.XXIX.

in tali bello est aliquis occisus vel mutilatus ab ipso clerico:est irregularis.si aũt ipse neminẽ occiderit vel mutilauerit nõ est irregularis:licz qs ab alijs occisus sit vel mutilatus.ad tollendã ãt duplicitatem ambiguũ ad cautelã hoc casu põt sibi imponi penitẽtia:ꝛ sic intelligatur de cle.p cu.c.p̃sentiũ.vt ibi nõ.in vltima glo.Et hoc credo verum:quicquid notat in speculo ti.z. Si in tali bello clericus vulneraverit aliquem sed nõ occidit vel mutilauit:distingue aut talis vulneratus fuit:ꝛ postea occisus ab alijs:ꝛ tunc subdistingue:quia aut habuit animum occidendi dictum clericũ qui vulnerauit:ꝛ sic est irregularis eo.ti.significasti.ij.ibi ꝛ si percussor voluntatez ẽ. zz.q.fi.c.fi.aut nõ habuit animũ occidendi:ꝛ istud etiam subdistingue:qz aut vulnus ipsius clerici potest distingui ab alijs vulneribus: ꝛ tũc non est irregularis si vulnus non est mortale:vt eo.ti.significasti.aut nõ põt discerni:ꝛ tũc ꝓpter dubium irregularis iudicatur:vt in eo.ꝛficulo. ꝙ si discerni.res aũt suas non videtur licitũ armis defendere cum alioꝝ offensione. eo ti.suscepimus.hec omnia Jo.cal.sed in ꝓncipio sunt aliquãtulum abbꝛeuiata. Nota tñ ꝙ ex hoc ꝙ papa dat licentiam clericis ꝙ intersint bello non tamen videtur ex hoc licere clericis vti armis nisi ad se defendendũ:non aũt ad occidendum aggrediendo nec etiã paganũ:sed possunt tamen interesse ad hortandum alios.zz.q.8.oĩ ꝛ.c.sequenti.Ex si occiderent vel mutilarẽt etiã in bello iusto sunt irregulares:vt dicit Jo.ō.lig. Dicunt etiam Inno.ꝛ Hosti.ꝙ possunt clamare capite ꝛ pugnate:sed non occidere. Jtez dicit Hosti.ꝙ in bello iusto clericus potest dare lanceam pugnanti ante conflictum:non autẽ in bello iniusto. Jtem dicit Ray.in summa ꝙ vbi plures repiuntur in pugna in qua aliqui sunt interfecti vel mutilati ꝛ nescitur a quibus:q̃tum ad irregularitatẽ omnes censentur irregulares: ꝛ qui sunt ex parte iniuriantium:ꝛ qui sunt ex pte recipientiũ:si illi erant clerici:ꝛ sic illicite mouerunt arma:di.51.si quis post baptisma.Sz archi.dicit.zz.q.fi.ꝙ istud dictum Ray. quidam intelligunt quando clerici erant in culpa: ꝛ hoc apparet ex verbis eius dum dicit.Mouerũt arma quasi voluntarie ꝛ sine necessitate.nã si defenderent se vel socios necessarios:licet aliquis ad defendendũ sit interfectus ex alia parte:reliqui non interfeciss̃ent nec interfectores iuuassẽt non essent irregulares:licet voluntatem occidẽdi habuissent:qz lex ꝓmotionis factũ requirit. i5.q.i.siquis.c.fi.Ipse tamen archi.distinguit inter inferentem ꝛ repellentem vim vt repellens ex dispensatione ꝓmoueatur ꝛ toleretur in susceptis:dum tamen constet non peccasse eum: inferens:secus quia in culpa est:ar.i6.q.3.poꝛro Nõ etiam archi.di.36.ꝙ ꝑm Inno. ꝛ Hostiẽ.si quis percussit aliquem in iusto bello: si non sit inde mortuus vel neminez suis ictibus occidat vel mutilet:non efficitur irregularis:etiam si alij feriant ꝛ occidant:ꝛ ꝑm goff.dũmodo non ꝓpuo cauerit eos:eo.ti. significauit. Addunt Inno.et Ber.ꝙ si animo occidẽdi pcussit aliquẽ: lz non letaliter:sed alij postea occidunt:est irregularis: quia auxiliũ morti p̃bet. Jtẽ si clericus cõmodz balistã in bello siue iusto siue iniusto ꝛ ex hoc sequatur mors:ẽ irregularis:qz p̃stat causam ꝓpinquã morti:di.50.si qs viduaz. Jdẽ ꝑm guil. de mutuãte gladium vel ensem in bello ipo. Dicit etiã lauõ.vt allegat frã.de zab. in cle.ꝙ illos qui detrudũt homes in carcerẽ ita artum ꝛ asperum ꝙ incarcerati non viuũt vltra sex vel octo menses ꝓpter artatiõem carceris reputat exponentes tales ad hoc homicidas ꝛ irregulares. Dec.n.pena magis ẽ afflictiua q̃ si ponerent in patibulo:ꝛ hoc est ꝓtra ꝑlatos qui detrudũt clericos in gabia:vbi verisimile ẽ ꝙ infra paucos dies morient. Fran.ꝛ zen.ꝛ henricus. Dec autẽ irregularitas homicidij q̃ocunq; ꝛ quotiensc̃ q; sit contracta ante baptismũ per baptismũ delet:di.51.si quis post baptismũ ꝑm Inn. Goff.et guil.sed post baptismũ per solum papam dispẽsatur:quod etiã nõ facile facit:di.50.miroꝛ.Jdẽ per totum de mutilatione membꝛi:de homicidio quo ad peccatum ꝛ penam habes in secũda parte.

De irregularitate bigamie:ꝛ quomodo octo modis contrahitur.c.iij.

Kregularitatẽ etiam inducit bigamia que multis modis ꝓtrahitur.

i

Pꝛimo quidẽ cum qs successiue ꝛ diuersis tempoꝛibus hz duas vxoꝛes ꝛ vtraſq; cognoscit.zi.q.i.apiant.Si aũt alteram ñ cognouisset:puta qz ante consumationẽ matrimonij defuncta ẽ:non est irregularis ꝑm Tho.in.4 di.z7.q.3.ar.i.q.i.ad tertium.licet magister sententiaꝝ aliter dicat:sed non tenetur in hoc opĩo eius. 2° cum qs diuersis tempoꝛibus hz duas vxoꝛes vnam de iure aliã de facto.puta contrahit cum ꝓsanguinea ꝛ vtrãq; cognouit.hic enim censetur bigamus ꝓpter intentionis affectũ cũ ope subsecuto:extra de biga.c. nuper. 3° quã do plures hz eodem tpe vnam de iure aliam ō facto ꝛ vtrãq; cognoscit:puta contracto matrimonio cũ vna ꝛ consumato ꝓtrahit etiam cum alia:vel cum contrahit cũ duabus de facto:puta cum consanguineis ꝛ cognoscit eas:vt in dicto.c.nuper.eo.ti. 4° cum ꝓtrahit cum vidua ab altero viro cognita:secus si fuisset relicta virgo.zz.di.seriatim. 5° quando cõtrahit cũ coꝛrupta ab alio ꝛ cognoscit eam ꝛ hoc siue sciuerit illã coꝛruptã siue ignoꝛauerit :di.34.c.cũrãdũ. Sed si ipse solus deflorasset:ꝛ postea ꝓtraheret eaz ea:non censetur bigamus:di.z6.acutius ar. exĩ qui fi.sint legi.c.tanta. 6° quando vxoꝛem

t

cognoscit propriam siue scienter siue ignoranter postꝫ cognita est ab altero:di.34.itaqꝫ.

Item si vir etiã accusaret vxorem de adulterio:ꝛ pendente ea accusatione ad preceptum ecclesie vir debitũ redderet adultere: irregularis est:qz bigamus ſm Tho.Ray.ꝛ Hosti. 7° cũ quis duxit vxorẽ vilem mulierẽ:puta ancillam vel ioculatricẽ vel aliquã ex illis que publicis spectaculis mãcipant:ls virginẽ:repellit ab ordine:di.34.figs viduã. 8° cũ quis in sacris cõstitutus vel post pfessionẽ factã in religione cõtrahit cũ corrupta:ex eo.a nobis.Rõ aũt principalis quare bigamus ꝓhibet ꝓmoueri est defectus sacramẽti qui est in eo:qz.s.ꝓiunctio cõiugalis p eũ facta non põt significare illã spũalem cõiunctionẽ xpi ꝛ ecclesie: q est vnus spõsus cũ ecclesia:q̃ est vna spõsa:nam cũ diuiserit carnẽ suã in plures vxores ñ ẽ vnus vni°:di.26.acuti° Cõiũctio aũt fornicaria nõ significat illã ꝓiũctõnẽ xpi ꝛ ecclie:ſz tñ cõiũctio ꝓiugal':iõ q ñ ꝓxit ſz fornicat° est cũ multis:nõ censetur irregularis Hec autem irregularitas non tollitur per baptismum:sicut irregularitas homicidij.rõ est:qz ꝓbitur ex matrimonio:ꝛ baptismũ ñ soluit matrimoniũ:di.26.deinde.Uñ q habuit vnã vxorem añ baptismũ ꝛ alias post baptismũ vel ambas añ baptismũ irregularis ꝛ bigamus est:di.26.acutius ẽ.Exuit aũt bigamus oĩni ꝓuilegio clericali ꝛ addit fozo seculari nõ obstante consuetudine:ꝛ eis sub pena excõis inhibitũ est deferre tonsurã:ex eo.alẽcationis.li.vi.Solus aũt papa dispensat cũ bigamis ñ eps ſm tho.ꝛ Jo.an.ex.eo.dicto.c. Quidã dixerunt q̃ nec papa põt:qz ꝫ doctrinam apli:sed dicũt tho.ꝛ pe. q̃ papa nõ põt dispensare in doctrina aplorum ꝙtum ad ea que sũt de iure naturali ꝛ ea q̃ sunt de necẽcitate sacramentoꝝ ꝛ fidei:sed in alijs põt cũ habeat eandẽ potestatẽ ecclia nũc sicut ꝛ tũc q̃ aũt obijci posset decretalis:ex eo.nup.Solvit tho.dicens:eandẽ difficultatẽ esse in dispensando cũ eo qui ꝫxit cũ pluribus de facto: sicut si ꝓtraxisſz ꝺ iure:vult papa ibi ostendere:ꝛ iõ nõ dicitur dispẽsare:nõ qz non possit dispẽsare vbi etiã dicitur nõ posse:qz nõ ꝓsuevit dispẽsare ꝛ si possit:sed si diffusius vis videre de bigamia:hẽs in sũma confes.li.iij.c.2.p totum.

De irregularitate ꝓpter illegitimationẽ.c.iiij.

i Rregularitatẽ etiam inducit illegitimatio:rõ autẽ quare tales ꝓhibẽtur a ꝓmotione ꝛ ſm Ray.qz tales reputant viles pſone.Dignitas aũt clericatus vilibus pſonis dari nõ ꝓuenit. 2° etiam ad detestationẽ paterni sceleris:nec ẽ incõueniens vnũ puniri p alio:vt filiũ pro peccato patris:pena tamen tpali:nunqꝫ aũt eternali:vt.i.q.4.p totum. 3° qz tales solent esse imitatores paterni sceleris et intẽpati moris.56.di.si gens.ꝛ in glo.sũ maria in principio di. Et q̃ꝫuis aliqñ reperiantur hi° viri valde industrij ꝛ virtuosi:ꝛ ex hoc reddãtur laudabiles magis:di.16.nunqꝫ:tñ iura adaptantur ſm ea q̃ vt in° pluribus accidunt:in dignitatibus tñ secularibus tales ñ semp repellũtur.ff.de decur.l.spurij. Illegitimi etiam ſm iura hereditare nõ possunt:qõ statutum est in fauorem matrimonij:ꝛ vt dicit pe.de ancha.si fieret in aliqua ciuitate statutũ q̃ illegitimi posset hereditare nõ valeret:qz esset ꝓtra bonos mores ꝛ nutritiuũ luxurie:tñ quo ad deũ ꝛ virtutũ opera nil nocet illegitimatõ:si in se bonus sit:vt diffuse habes:di.56.c.nasci cũ.5.c.sequentibus. Dicitur aũt illegitimus qui nõ est natus de legitimo matrimonio:vel qõ reprobat' legitimum ſm Ray.ex eo.c.cũ inter.Uñ si vir ꝛ mulier cõtraxerint in facie ecclesie bona fide credẽtes se legitime copulatos cũ tamen nõ eẽnt:puta propter impedimentũ ꝓsanguinitatis:vel etiã si alter eoꝝ tñ hoc credebat.s. legitimam copulatõnem:puta qz contraxit cũ eo quẽ nesciebat habere aliã vxorem:talis reputat' legitimus:ꝛ vti q̃ parenti succedit:ex eo.ex tenore.secus si clandestine cõtraxissent:qz tunc videt fuisse ignorãtia affectata:ꝛ multomagis si contraxerũt publice scientes impedimentũ ambo:ex de clandest. despon.c.cũ inhibitio.ſm tho.ꝛ pe. Itẽ dum quis ignorat se illegitimũ cum sit ſm Hosti.ꝓbabilis ignorantia excusat eũ:ar.C.de testamẽtis.l.i.vñ durante tali ignorantia nõ peccat faciendo se ꝓmoueri vel hereditatẽ adeundo:ſz cũ scit sufficienter q̃ꝫuis alijs occultũ esset ꝛ dispẽsatione indiget:quo ad ordinẽ ꝛ dignitatẽ ꝛ hereditatem dimittere ꝺz:qñ pater etiã nesciebat illũ.s.esse legitimũ.vtruz aũt in hac materia debeat filius credere matri:Dicit Hosti. prima facie credendũ est:ar.ex de ꝓsũp.c.afferte.ſz tñ ñ cogitur ad hoc.s.credere.C.de testamẽtis.l.neq ꝓfessus.Qualitas aũt matris ꝛ cõuersatio eius cũ alijs circũstantijs plus vel minus videtur q̃ habeat inducere talẽ filium ad credendũ. Legitimatur aũt quis tripliciter. Primo mõ per se quens matrimoniũ:puta cũ quis ꝫbit cum illa ex qua añ matrimoniũ habuit filios:etiaꝫ si ille vel illa anteq̃ sumeret talẽ in ꝓiugem prius cuz altero contraheret:qz postea mozeret:ꝛ hoc est vez si illa tũc poterat illi esse vxor:qñ de ea habuit filios:qz.s.vtq̃ solut° erat:vñ nat° de adulterio vel incestu p istũ modum legitimari ñ põt ex eo.conquestus.ꝛ hec legitimatio valꝫ vt succedere posset in oĩbus bonis parentũ:in auten. quibus mo.effi.na.legi.§.qñ. valet etiã ad habendũ dignitatẽ ꝛ ordinẽ. 2° modo p̃specialem indulgentiã pape.ex eo.p venerabilẽ.ꝛ hec legitimatio valet ad hoc vt talis valeat ꝓmoueri ad oĩes ordines ꝛ dignitates ecclesiasticas vbiq̃ terraꝝ:valet etiã ad successionẽ bonoruꝫ parentũ ꝛ ad oĩes actus legitimos seculares in

.XXIX.

terris ecclesie subiectis tpaliter. Si autem fiat p eꝑum legitimatio: valebit ad hoc vt minores ordines possit suscipere ⁊ beneficium sine cura vbicunq; ⁊ ad successionē bonoꝝ ⁊ actus legitimos seculares in terris tpaliter ecclesie subiectis ⁊ etiā alijs terris q̄tū ad ea p que ñ fieret alteri p̄iudiciū: ⁊ multomagis ad hoc valet legitīatio p papā: ſz in his p que fit alteri p̄iudiciū: puta q; succedant ab intestato ñ valet legitimatio nec p papā nec p eꝑm in terris que ei tpaliter ñ subsūt hoc ꝯ Inno. ⁊ ber. sup. c. p venerabilē. 3° mō legitimāt qs p leges tpales ⁊ seculares ꝯ m. s. modos in eis traditos q reduci p̄nt ad tres. Primus ē si pater filiū naturalē offerat curie impatoris efficiaturq; curialis: in aut]. quibus mo. eff. na. le. §. si qs igitur. coll. 8. Idez si offerat eū curie ciuitatis de q̄ vel de cuius vico sit oriūdus: insti. de nup. §. fi. Secūdus modus ē si pater decedēs ab intestato filiū naturalē noīet legitimū heredē ⁊ ipe postea testmō offerat p̄ncipi: uel si pater in instrumēto p publicā manū ꝓfecto uel alio scripto cū subscriptione triū testiū eū filium nomīet nec adiecerit naturalē: vt in aut]. vt licema. ⁊ aui. §. ad hoc. Tertius modus ē si nullo filio legitimo exīte ipe naturalis filius seip̄m offert curie: vt ⁊in aut]. qui. mo. na. le. effi. §. i. hec legitimatio p leges facta vz ad tpalia ⁊ seculania q̄ ad successionē ⁊ dignitatē in terris tm̄ subditis ptāti legitimātis: ⁊ in alijs vbi ñ fieret aliis p̄iudiciū ad ordinē vel dignitatē ecclesie ñ se extēdit. Inno. ⁊ ber. Dispēsat aūt illegitimus triplici: vno mō p ingressū religionis approbate ⁊ hoc q̄ ad oēs ordines: di. 56. c. i. ꝯ Ray. ⁊ glo. sūmariā: ſz ad p̄lationes: vtputa p̄ioratū etiā in ipa religione vel alias dignitates sine dispēsatione talis p̄moueri ñ pōt: vt in dicto. c. i. Et nō q; magister ordinis p̄dicatoꝝ pōt dispensare cū ceteris fratribus ordis sui sup defectu natalium vt possint oēs ordies ⁊ ad p̄oratus ordis p̄moueri: nisi fuerint p̄creati ex adulterio vel incestu vel regularibus. Alexāder. deuotiōis: ſz ex alio p̄uilegio. s. Jo. xxii. pōt dispēsare i illo nūero cū oīb̄ genitis de soluto ⁊ soluta: etiā si eēnt patres eoꝝ sacerdotes: vt. s. p̄moueanť ad ordines ⁊ p̄oratus q̄uentuū. Alexāder. deuotionis. 2° dispēsari pōt p eꝑm ⁊ hoc q̄ ad ordines minores tm̄: ⁊ ad bñficiū sine cura: quo aūt ad alia dispēsari nō pōt. 3° fit dispēsatio p papā ⁊ hoc ñ solum q̄ ad ordines: ſz etiā quo ad oēs dignitates ⁊ p̄sonatus: ex eo. c. is qui. li. vi. Dispēsatio autez aliq̄ fit circa tales minores vt. s. ordinenť ⁊ in stituanť in ecclesijs alijs a paterna: dico si sūt filij p̄sbyteri alīs non in quibuscunq; ecclesijs: ex eo. c. p̄ntium. aliq̄ maior: vt. s. instituanť in paterna: aliquo tm̄ medio: ex eo. ex trāsmisso. aliq̄ marīa: vt in paterna nullo medio. Et nō q; cuz dispēsatur illegitimus a papa q̄ ad ordines ⁊ bñficium ecclīastic̄ū: nō p̄pter hoc intelligit q; possit p̄moueri ad p̄sonatū vel rectoriā ad quam p electionem p̄cedi ꝓsuetuit: ex de p̄eben. c. fi. sed bñ ad ecclesiam parochialez poterit p̄moueri. Jtē si a papa obtinuit dispēsationē illegitimus: ⁊ postea ipetrauit q; duo aut plura bñficia possit habere tacuit aūt p̄dictū defectū: non vz hec secunda gratia: ex eo. si is qui li vi. Jtē nō q; filij sacerdotū q̄s ipi susceperūt de legitīa vxore āte sacr̄ ordinez ꝯm Ray. ⁊ alios p̄moueri p̄nt ad oēs ordines ⁊ dignitates: cū legitimi sint: nisi in illa ecclesia in q̄ patres eoꝝ īmediate fuerūt p̄elati vel canonici: vbi ñ p̄nt canonizari vel p̄moueri: ex eo. ad hoc. Goff. etiā dicit q; cū pater habuerit p̄sonatū vel vicariā perpetuā in aliq̄ ecclesia: filius īmediate ipm vel iam habere non pōt: ex eo. q̄ñ. Jtē si pater habuit p̄sonatū: filius ñ pōt habere vicariā nec cōuerso: ex eo. michael. Or si filius dispēsatiue succedat patri: frater istius bñ poterit succedere fratri: vt ponit hosti. q2 in hoc ñ succedit patri īmediate. Sz secus si p̄ius habuisset ipam ecclesiā de facto. Poro ad nepotes hec p̄hibitio nō extēdit ꝯm ray. goff. ⁊ hosti. Ordinatio in sacris. s. subdiacōatu ⁊ supra si suscipiāt filios ex vxoribus: cū quibus aī ordinationē ꝓtraxerāt: tales filij legitimi sunt: si vxores ꝓsenserūt q; viri ordinarenť vel sciētes hoc ñ ꝓdixerūt. 32. di. seriatim. Sz si ordinati fuerūt inuitis vxoribus ⁊ ignorātibus legitimi censenť ⁊ ñ indigēt dispēsatōne: aliqui tm̄ dicūt q; indigēt etiā tales dispēsatōne. Greci tm̄ sacerdotes: q2 licite vtunť matrimonio ꝓtracto aī suscep̄tionē sacramentoꝝ: nā in sacris ꝓhere ñ p̄nt nec licuit a tpe apl'oꝝ: di. 32. p totū. iō filij quos generāt de vxoribus suis dū sūt in sacris legitimi sunt: ⁊ idem iudiciū sicut de alijs legitimis.

De irregularitate p̄pter varia vitia coꝛpoꝛum. c. v.

i **Regularis est coꝛ**

poꝛe vitiatus. i. mutilatus vel debilitatus in mēbris: talis p̄hibet p̄moueri: aut p̄pter inhabilitatē ad officiū exequēdū aut p̄pt deformitatē ad alioꝝ scandalū tollendū. Pro cui⁹ declaratione nō distinctionē: aut qs ē mutilat⁹ vel p̄uatus mēbro magno ⁊ manifesto qō. s. inducit nōbiles deformitatē: vt p̄iuatio nasi ⁊ hi⁹. vel īhabilitatē ad exeq̄ndū officiū: vt p̄uatio man⁹ ⁊ hi⁹: ⁊ tūc quacūq; ō cā sit mutilat⁹ seu p̄uat⁹ iusta vel iniusta naturali vel accidētali: impeditur a p̄motione: ⁊ deiicit p̄motus cū tali defectu: si aūt erat iā p̄motus qñ supuenit talis defectus: si ñ p hoc reddit nimis deformis: pōt exequi illa officia ad q̄ ñ impedit p̄pter illū defectū: puta si factus sacerdos amisit visū: missaz celebrare nō poterit: vel alīs in altari mīstrare: ſz poterit audire cōfessiones ⁊ p̄dicare: a bñficio etiā ñ remouebit: si sine cl'pa sua incidit in defectū: q2 ñ dz addi afflictio afflicto. 7. q. i. cuz percussio. dabitur

tamen ei coadiutor si tale beneficium est cui ipse deseruire non possit: extra de cleri. egro. c. 3. Aut quis mutilatus vel priuatus membro paruo vel occulto: & tunc subdistingue: quia aut sponte & sine iusta causa: vt ex indignatione vel impatientia vel superbia: aut ex iusta causa vel inuitus. si primo mō: tunc indistincte in quocunq; membro siue a se sit siue ab alio repellitur a promotione: & deijcitur iam promotus etiam si putabat se obsequium prestare deo castrando se: extra eo. significauit. & sm Inno. idem etiā est si non totum membrum amisit sed partē membri que deformitatem generaret: vnde scandalū esset: extra eo. c. i. vel inhabilem redderet ad officium exequēdū extra eo. tho. secus in alijs: vel etiam si dentem sibi excuteret. Si aūt ex iusta causa & sponte: puta propter periculum lepre ne totū corpus inficeret fecit sibi amputari membrū occultum vt virilia: vel manifestum paruū vt digitum non necessariū. s. ad signum crucis faciendum: vel ipse met hoc sibi fecit cum esset bene pitus in chirogia: talis nec repellitur a promotōne nec deijcitur promotus. Idem iudiciū si inuitus: puta si ab inimicis castratus est: vel etiā sit natus: vel etiam a casu in tale quid incidit dando operam rei licite: puta dolando lignum abscīdit sibi partē minimi digiti: in oīnibus hi' non repellitur: nec est necessariū sm hosti. & glo. di. 56. q; talis castrat' testiculos secū deferat: vt dicunt vulgares: ꝫ si dando opam rei illicite a casu amisisset membrum talis repellitur a promotione: sed si membrū vel ps membri essz que generaret modicā deformitatē: talis ex misericordia toleratur in susceptis s. per dispensationē epi. hec ex dictis Ray. guil. Inno. & ber. & trahuntur ex di. 56. sigs abscinderit. & in alijs. c. extra eo. significauit. Ex tum ad q̄ dam pticularia & determinata corpis vitia. Nō q; claudum admittit consuetudo: nisi talis sit q; sine baculo ad altare non possit stare: ar. de cōse. dis. i. nullus. & dis. 45. c. disciplina. Cecitas vnius oculi tm repellit a promotione sm archi. qō. pbat p. c. si euangelica. di. 45. gibbosus nō repellitur a promotione nisi sit nimia deformitas vel debilitas. hūs sex digitos in pede indubitāter promouet etiam sm hosti. si habeat in manu vel si habet digitos coniunctos: dūmō ex his non sit impedimentū in vsu membri. ff. de edil. edic. l. item ofilius. Leprosus ppō celebrare non dz propter scādalum: sed si non sit nimis deformis non est prohibēdus priuatim celebrare vel etiā leprosis: non aūt sanis. Vinum oīno non bibens ad sacerdotem promoueri non pōt: cū oporteat celebrantem sumere sanguinez sub specie vini. z. q. 7. ipi apli. Maculā habens in oculo ñ repellit a promotione nisi nimiā inducat deformitatē: quod cōsiderare est in arbitrio plati: extra de cor. viti. cum de tua. Sz sibi suffraganeorū cōsilium requirē mandat: & quod sibi visum fuerit exequatur metropolitanus: vbi nōnt Vin. & ber. q; sine cōsilio illorum sup macula nil disponere dz: alias ñ valet: sed hosti. hoc non approbat: cuius. n. cōciliū archiō. archiepm instruat & ipo irreqsito nil expediri debeat: ñ tñ bz necesse eps ipm sequi: vt notari cōsueuit: ex de elec. c. cū in veteri. 55. di. studeat. Tu dicas q; cū aplicus in pdicto. c. mādet, pcedi cū cōsilio suffraganeorū: si absq; cōsilio iporū, pcedat: nō valebit: vt in dicta decretali cū in veteri. Si aūt requisito ipsorū consilio hoc cōsiliū ipsorum non sequat' bñ valebit: extra ō archi. c. cum olim. sed secus dici pōt: si diceretur in mandato de cōsilio suffraganeorū. vidē. n. papa artare tunc metropolitanū vel alium cui scribit vt sequatur' cōditionem & industriā persone siue personaꝝ: & multo magis si diceret in mandato: vt ñ fiat sine cōsilio talis vel taliū: hec oīa de macula nōt archi. di. 49. huic etenim super verbo albuginem habens in oculo.

De furiosis lunaticis caducis & demoniacis dicit guil. & gl. di. 33. sup. c. cōiter q; nullus taliū promoueri debeat etiam postq̄ liberati fuerint. Si aūt sint iam promoti: tunc aut sunt oīno ex toto liberati a pdictis passionibus aut non: & in primo casu poterūt exequi officiū suum: q̄to autē tempore expectari debeat ad pbandum tales: vtrū sint liberati & qualiter? cuius dis. 33. c. cōiter dicatur q; p annum. & alibi dicat' per triginta dies. 7 q. 2. c. fi. tñ dici pōt q; est arbitrarium tēpus pbationis pensatis cōditionibus morbi & psone. Si vero nō oīno ex toto sunt liberati: tunc aut frequēter aliqua dictaꝝ passionū vexat eos aut raro: & siquidem frequēter: oīno debent cessare ab officio misse. 7. q. 2. in litteris. si raro: tūc aut cū spume iactatione & vocis cōfusione: & sic debent abstinere: aut raro & sine hui' expumatione & cōfusione vocis: & tunc nō prohibētur ab officio misse: dum tñ habeant iuxta se aliū sacerdotez: vt si ille cadat vel deficiat iste suppleat. 7. q. i. illud. Quidam tamen hoc non admittunt de demoniacis dicentes q; oīno oz eos esse liberatos.

De quibusdā alijs irregularitatibus. c. vi.

Sunt et quedā alie irregularitates que qz cōiter non ita cōtingunt breuiter expediemus in singulis. §. vnā tangēdo in isto. c. prima est heresis ex qua post vulnus sanatū. i. eius remissionē remanet cicatrix. s. irregularitatis: vt. dicitur. i. q. i. ventū. vnd prohibet' a promotione & deijcitur promotus. Si autem reuertatur ad fidē veritatis post abiuratiōnē heresis recipiūtur de iure cōi ad laicaz cōionem postq̄ fuerint recōciliati. i. q. 7. c. daibertū. & circa eos fit quadruplex dispēsatio. Quādoq; quidem semiplena: vt. s. solum recipiātur in ordinibus ante hec omnia susceptis. i. q. i. sigs heretice. Quandoq; plena: vt possint sacerdos fieri. i. q. 7. conuenientibus. Quandoq; plenior: vt

.XXIX.

scilicet possint esse ep̄i.iz.di.nos consuetudines. Quādoq; plenissima: vt.s. ꝓmoueri possint etiā ad supiores dignitates.zz.q.4.ipa pietas. De hereti q̄tum ad excōicationem habes supra ti.i.c. de ipsa. q̄tum ad peccatū habes. j. in 2ª parte. c. Solennis penitētia inducit irregularitatem: di. 50. c. ex penitētibus. Hec penitētia fieri dz cum illa solēnitate que habet di. 50. in capite. ⁊ impo nit tm̄ ab ep̄o vel de eius mādato: nec imponit clerico nisi ōposito: ⁊ quia hec hodie non est in vsu: ideo breuissime tangā de ea. Ratio autem quare impedit ꝓmouendū est quia nō sunt digni suscipere vasa sacramētoꝝ qui dudū fuerūt vasa vitioꝝ: di. 50. illud. ñ enim imponitur talis penitētia nisi ꝓ crimine vulgatissimo ⁊ enormi qō totam ciuitatem cōmouet. Secunda ratio ē ꝓpter scandalū populi qui scit crimen eius: di. 50. de his. Tertia rō est timor ne iteꝝ labātur qui timor ō ꝯsuetudine pristina surgit di. 61. in sacerdotibus. Quarta rō: quia non haberet frōtem rep̄hendendi alios: di. 25. primum. Ray. ⁊ tho. in. 4. pōt autem cum eis in mīoribus ordinibus ꝓpter necessitatē vel vtilitatē ecclesie dispensari: di. 50. placuit. et hoc per ep̄m ex quo ñ est ei ꝓhibitum. publica aūt penitentia non inducit irregularitez. hec etiam fm Ray. iniungi pōt etiam ꝓ confessorem. ⁊ est cū iniungitur alicui vt vadat pegrinando ꝓ mundum cum baculo cubitali ⁊ scapulari. Dilatio baptismi vsq; ad egritudinē quem tunc suscipit timore mort] inducit irregularitatē: di. 50. si quis. Rō huius ē q̄ nō p̄sumitur vere contritus: vt per hanc penam hoīes inducerētur non negligere ꝓpriam salutē: nec tollitur ista regularitas ꝓ baptismum q̄ baptismus ita dilatus inducit eam: idem aūt non opatur ꝑ rios effectus: ex̄ de baptismo. c. maiores. secus tamen est de eo qui distulit cōiones vsq; ad talem terminū: q̄ hic non repellitur ab ordine: di. 50. is vero. Pōt tamē talis qui sic distulit baptismum in duobus casibus ꝓmoueri.

Primus si post baptismū fides ⁊ vita eius probabilis apparuerit. Secūdus si raritas clericoꝝ hoc exegerit: di. 50. siquis. Iterata susceptio sacri imprimentis characterē vt baptismi cōfirmatōnis ⁊ ordinis inducit irregularitatē: di. 50. ꝯfirmandū. de ꝯsecra. di. 4. qui bis. ⁊ di. 5. idem i. q. i. q; quidam. ⁊ si scienter rebaptizati sunt vel reconfirmati vel reordinati vel etiā ignoāter: sz post scitum ratū habuerunt absq; dispēsatione pape ꝓmoueri non p̄nt: secus si ignoāter vt infantes vel vt coacti: absolute enim p̄nt huiusmodi ꝓmoueri de iure: sed fm alios q̄ tutius ē dicere cū dispensatione: de ꝯse dis. 4. eos quos. Ubi aūt quis ꝓbabiliter dubitat de susceptione biꝰ sacramentoꝝ ⁊ nō leuiter ⁊ temerarie: ⁊ propter hoc suscipit aliq̄ dictoꝝ sacramētoꝝ facta prius diligenti inquisitione sup hoc ad inueniēdum veritatē ⁊ non inuenta suscipit: nō ꝓpterea efficitur irregularis q̄uis alias suscepisset: q̄ nō putatur iteratum quod nescitur esse factum: di. l. c. diuortiū. ⁊ dz dicere in forma cū dubitatur: si nō es baptizatus ego te baptizo ⁊c. si nō es cō firmatus ⁊c. Rō huius ē: ꝓpter iniuriam factaꝫ sacramētis que est in hoc q; sacr̄m nō est iteran dus ꝓpter effectū indelibilē characteris iterati. Curialis etiā censetur vt irregularis ⁊ phibetur ordinari: nisi sit absolutus a curia: di. 51. c. i. ⁊ sequenti. Et dicit curialis hic fm Ray. large oīs q quacūq; ꝯditione obligatus semp ē curie alicui ptātis publice hñs honestū officium vel inhonestū: vt iudices aduocati milites histriones et huiusmdi. Rō huius ꝓhibitionis ē: tuꝫ q; q̄q; tales repetūtur ⁊ in ecclesia pturbant. tū q; prēsumit contra eos q; nō cā deuotionis transeant ad clericatū: sz vt fugiant rōcinia dñoꝝ suoꝝ: di. 53. legem. Qui aūt ex p̄dictis aliq̄ mīsteriū prēbuerūt in cā sanguinis etiā absoluti a curia promoueri nō p̄nt. 46. di. clericus. Silr si in turpi ⁊ inhonesto officio: vt histriones: de ꝯse. di. 2. ꝓ dilectiōe. Obligatus alteri ad rōcinia pōt quis eē triplr. Primo si ē obligatus reipublice: ⁊ sic dem ē obligatus ad hoc ex administratiōe quā gessit: ꝓmoueri non dz ante redditā rōnem: dis. 51. preterea. sz si alꝫ est debitor reipublice: nō ꝓhibetur. C. de epi. ⁊ cle. quisqs. Secūdo si est obligatus alicui pſone seculari nō miserabili: q; s. gessit administrationē eius: vt tutor curator ⁊ ꝓcurator: ⁊ talis ꝓmoueri non pōt: nisi finito officio administrationis. 21. q. 3. c. i. Finita autē administratione si adhuc sit obligatus ad rōciniū et mouet ei qō de dolo: non pōt ꝓmoueri añ decisam litē: di. 81. tantis. debet tm̄ taxari tēpus infra quod questio decidat. Silr etiam si questio ei non moueret ⁊ manifestū sit eū teneri de dolo: debet ep̄s ex officio suo cū repellere sicut quēlibet criminosū seu infamē. 7. q. i. infamis. alꝫ nō ꝓhibet ordinari. Tertio si ē obligatus ex administratiōe ꝓ pſona miserabili seculari: vt viduis ⁊ pauperibus cecis pupillis ⁊ biꝰ. vel pſona ecclesiastica: ⁊ talis nō impedit a ꝓmotione si aliud nō impedit: vt si esset manifestus dolus in administratione vel aliquid aliud: q; ad adiuuandū talem quilibet teneat: di. 86. peruenit. ⁊. 16. q. i. monachi. Ray. Hermofrodritus ē irregularis: ⁊ dicit huiusmōi ille qui participat de vtro q; sexu. s. masculino ⁊ feminino: hic repellitur a ꝓmotione ꝓpter deformitatem ⁊ monstruositatem: ar. di. 36. illiteratos. talis si magis vergit in sexū masculinū q̄ femininū: cuius ordinari non debeat nec ordinatus ministrare: tm̄ suscipit characterem: sed si magis vergat in sexū femininuꝫ q̄ masculinū: vel etiam si equaliter participat ō vtroq; non ē susceptiuus characteris fm Guil. ⁊ multo magis femina ordinis nō ē susceptina. dicitur autem mulier ꝓesbytera: di. 32. ꝓesbyter. nō q; habeat ordinē sacerdotis: sed quia vxor sacerdotis ⁊ diaconissa: q; dicit omeliam euangelij. Seruus quocūq; genere seruoꝝ ordiari

non debet: nisi prius ꝓsecutus fuerit plenariaꝫ libertatē: di. 54. c. i. z. t. 3. Ratio huius est clericalis dignitas t seruilis vilitas: extra ō ser. nō or. seruoꝝ in fi. Si aūt seruus fecerit se ꝑmoueri ne sciente dño vel sciēte t ꝓtradicēte. fi ordinatus fuerit ī minoꝝ reducīt in seruitutē: vt. 54. dis. nulli. Si ordinat⁹ fuerit ad subdiaconatū vl dia conatū: oportet q det alius loco sui vel ꝑcuret redemptionē suā p aliquā ꝑsonā: di. 54. ex antiquis. extra de ser. nō or. miramur. Si in sacerdotem sit ꝑmotus: remanet qdē in ordine suo reddito peculio si qō hꝫ dño: t si nō hꝫ debet ꝑcurare redemptionē suā: q si nō pōt seruire tenet dño suo in seruitute: tñ cōuenientib⁹ sacerdotio vt officiādo ei ī missa horis t huiusmōi: di. 54. frequēs. q si nollet seruire deponēd⁹ est. Tēpus aūt infra qō dñs suus pōt eū repetē ē tps vnius anni a tpe noticie huius. i7. di. . si qs incognit⁹. Si vero seru⁹ ꝑmot⁹ ē dño sciēte t ñ ꝓdicēte eo ipso ingenu⁹ fit: di. 54. si seruus. t hoc verꝫ est ad quēcūq; ordinē fuerit ꝑmotus. fm Inno. goff. et Ray. Et nō q seru⁹ eccīe liberat⁹ ad hoc tenet ēt si nō cēt vel fuisset exꝑssū ī sui manumissiōe vt nō īuriet eccīe nec accusꝫ eā nec testificet ꝺ eā. di. 54. q ex famur. al's reuocat ī seruitutē. iz. q. z. diaconi. t fm q̄sdā ēt ad opas honestas: vt ī dicto. c. ñ tñ tenet eccīe ꝑpetuo seruire ī officio clicali: nisi ī manumissiōe t ī ordinatiōe fuisset exꝑssū: extra eo. t si libenti⁹. sꝫ suo ꝑuate ꝑsone liberato vt ꝑmoueat nō pōt dñs sibi retinere aliq̄s opas ī q̄bus teneat ei. di. 54. c. i. nisi spūales. qō exꝑmi dz si hoc vult pr̄on⁹ ī sui mūmissione t postea declarari ī ordinatiōe fm Hosti. t si ꝑmot⁹ nolet ī hi⁹ seruire nō reuocabīt ī fuitutē: sꝫ degradabīt si ē fact⁹ sacerdos fm Inno. Ray. t gos. Itē nō q cuꝫ ordinat⁹ restituīt dño suo: nō licebit dño suo man⁹ violētas inijcē ī eū al's incidēt ī canonē fm Inno. nec illi seruo licebit ꝺbere mr̄imoniū si ē in sacris ꝓpt̄ votū anne xū ordini clicali: extra de cōuer. cōiu. c. q dā. al's ꝑuilegijs clericalib⁹ nō gaudebit: extra de cleri. ꝺiu. c. iohes. Ultimo crimē mediocre t notoriū inducit irregularitatē. Ꝑro cui⁹ declaratōe omissis opi. antiq̄ꝝ: circa istā materiā nō distinctionē quā facit Ray. ī sūma videlz criminū aliō enorme: aliud mediocre: aliud leue. Crimē enorme ī hoc loco dr̄ homicidiuꝫ t simonia aliq̄: t ēt fm gof. heresis. qōlibet aūt horꝝ siue occultum siue manifestū sit īpedit ꝑmouendū: t deijcit ꝑmotum etiā p⁹ pn̄iam. t de heresi t homicidio dictum ē supra ac etiā de simonia. Crimen leue dr̄ hic illud mortale qō de se nō inducit depositionē: nisi ex ꝺtumacia post admonitionē: vt ebrietas ludus alee. di. 35. c. i. strepitus in synodo. 5. q. 4. in loco. Esus carniū in die⁹ ꝓhibitis: ꝓfectā eucharistiā nō assumere t hi⁹: t ista talia siue occulta siue manifesta neq; impediūt ꝑmouendū neq; deijciunt ꝑmotū: extra de coha. cleri. t mu. vestra. Crimen mediocre dicīt hic vt adulteriū furtū fraudulentia sacrilegiū periuriū falsū testimoniū t similia. hec aūt si sūt occulta nō impediunt ꝑmouendū neq; deijciūt ꝑmotū neq; indigent dispensatione: sꝫ sufficit penitentia sacramentalis: ex de tempo. or. c. ex tenore. t. c. q̄situ. sed si sunt manifesta. tunc aut sūt manifesta p ꝓpriā confessionē delinquentis extra iudiciū factam: t sic nō faciūt irregularitatē talē: q̄uis ille si clericus est deberet suspendi ab officio t beneficio: extra de excess. ꝑla. c. q̄ sit graue. aut sūt manifesta p famaꝫ deficiente accusatore t legitima ꝓbatione: t sic nō inducūt irregularitatē. purgatio tñ canonica tali indicenda est: qua ꝑstita absoluet: t si in ea defecerit puniet: al's deponetur: extra de adul. c. significasti. aut sūt manifesta per sententiā vel confictionē vel confessionē metu ꝓbationis factaꝫ: t sic inducūt irregularitatem. t idem si ē notorium p euidentiā facti: qr nulla pōt tergiuersatione celari: cuius. s. est testis t populus inficiationis nō est locus. de tempo. or. q̄situm. pōt tamen in huiusmodi mediocrib⁹ notorijs de iure vel de facto p eꝑm dispensari ī tali irregularitate fm Inno. in glo. sup. c. ex tenore t de his omnibus diffuse habes in sūma confes. li. 3. ti. 29. q. 3. Infames etiam oēs tam de iure q̄ de facto repellunt a ꝓmotione dignitatū t ordinum. dis. 51. qui in aliquo. extra de re. iur. infamibus li. vi. fm Ray. Et dicīt infamis ille cuius ō facto apud bonos et graues grauata est opinio sup aliquo crimine. Infamis vero de iure ē quē ius ponit esse infamē: vt qui cōuictus est de facto: vel qui pugnat in arena cū bestia dentata p lucro t huiusmodi. alia plura potes videre de infamibus. 3. q. 7. §. porro in tex. t glo. Repellit etiā infamis fm iura a ꝑcurando iudicando accusando testificando postulādo. Et nō q q̄uis consuetū sit t conueniens ab irregularitatibus cum irregularibus verbis dispensare p eum qui pōt sub tali forma vel simili. Ego dispenso tecū in tali irregularitate quā contraxisti ꝑpter talez causā: vel si contraxisses quādo de hoc dubitat tamē si eꝑus ordinat aliquē irregularē intendēs cū eo dispensare: p hoc de facto dispensat: q̄uis nō vsus fuerit illis verbis dūmodo possit in tali casu dispensare. Et idem de ꝑlatis qui mittūt ad ordinandū aliquē irregularē quē ex auctoritate sibi concessa poterant dispensare: licet nō dixerint illa verba mittendo de facto dispensant fm doc. Et nota q epi t archiepi pñt in suis diocesibus frēs ordinis ꝑdicatorꝝ absoluere t ī irregularitatibus dispensare qñ fuerint ab eis requisiti siue inciderint anteq̄ intrarēt ordinē siue post: nisi adeo enormis esset excessus q merito esset apl̄ica sedes consulenda. Gregor. quia ꝓpui dentia. Itē q magister ordinis ꝑdicatorꝝ ꝓuinciales t priores cōuentuales t eorꝝ vicarij in ꝓuincijs conuentib⁹ t locis sibi ꝓmissis frēs ꝑdi-

.XXX.

catores omnes ibidē constitutos ꝛad eos ꝝ unde cūqꝫ declinantes possūt dispensare sup irregularitate: quā contraxissent: si excoīcatione vel suspensione innodati diuina celebrassent: vel locis suppositis ecclesiastico interdicto. Itē ab irregularitate quaꝫ contraxissent recipientes ordines sic ligati. Bonifa. virtute. Itē omnes p̄dicti p̄lati ordinis p̄dicatorꝫ a suis cōfessoribus possunt recipere dispensationē sup p̄dictis irregularitatibus si eas contraxissent in quibus.s. ipsi valent dispensare. Clemens. exigentibus. Idez puto de fratribus minoribus: quia coīter dicitur q̄ sumus pares in p̄uilegijs. De alijs sententijs habes in locis suis.

Titulus.xxx.de penis: de multiplici genere penarum tam dei q̄ fori ecclesiastici ꝛ ciuilis.c.i.

Elia de penis

q quibusdā.s.ecclesiasticis huc usqꝫ actum est.s. excoīcationis interdicti suspensionis ꝛ irregularitatis: nunc breuiter de penis in genere aliqd tractē. Et p̄ fundamento huius materie sūmā regula iuris: que dicit sine culpa nisi subsit causa nō est aliquis puniendus: extra de re.iur. que regula locū habet ī iudicio poli ꝛ in iudicio fori: ꝛ cū pena sit multiplex: vt infra dicē. In iudicio qdem poli siue dei pena spūali que p̄incipaliter tangit animaꝫ siue sit subtractio gratie siue pena dāni. i. p̄uationis glorie: siue sit pena sensus. i. cruciatiōis ignis infernalis nunqꝫ punit aliquis sine culpa sua vel p̄tracta quantū ad originale: vel cōmissa quātū ad actuale peccatū. Unde qō dicit exo. zo. Ego dominus zelotes visitans peccata patrū ī filios vsqꝫ in tertiā ꝛ quartā generationē: intelligit de imitatoribus paternoꝝ scelerū: vt exponit gratianus. i. q. 4. §. vbi etiaꝫ dat alias expositiōes ad dictam auctoritatē. Alijs aūt penis qbuscunqꝫ ī iudicio dei punit qs: nō solū p̄ culpa sua cōmissa vel cōmittenda vt. s. euitetur: sed etiam p̄ culpa alterius: nō tamē sine eā ꝛ iustissima et si nobis ignota. Unde Aug. zs. q. 4. de tiris ꝛ sidonibus sic ait. Et si rationē facti p̄funditatē iudicioꝝ dei penetrare ñ possumus: verūtñ scimꝰ esse qō dixit: ꝛ iustū esse qō fecit: hinc ꝛ Grego. īmo. si iusta deo placere scimus: pati autē nulla nisi que deo placuerint possumus: iusta sūt cuncta q̄ patimur: ꝛ valde iniustū est si de iusta pena vl passione murmuremꝰ. Quinqꝫ nanqꝫ de causis deus boīem flagellat in vita p̄ñi siue penas infert: vt ponit magister sñaruꝫ in. 4. dis. 15. c. z. Primo vꝫ vt deus glorificē dum. s. miraculose remotio pene siue flagelli: exemplū de ceco nato. Joh. 9. de lazaro resuscitato. Jo. z. Secundo vt meritū accumulē p exercitiū patientie: ac etiā virtus latens intus alijs manifestē: exēpla in Job. i. c. ꝛ. thob. z. Tertio vt virtus ꝺseruē p humiliationē flagelloꝝ: exemplū in paulo q ō se dicit ꝛ ad Coꝛ. iz. ne magnitudo reuelationuꝫ extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane ꝛc. qui stimulus fm Remigiuꝫ fuit quedam infirmitas coꝛpalis. Quarto vt eterna dānatio hic inchoē: vt. s. aliqualiter oñdat qd in inferno patiē: exemplū in herode actu. iz. ꝛ in antiocho. z. machab. 8. Quinto vt homo purificē vel p̄ expulsionē culpe: cū. s. ex flagellis conteritur: exemplū de maria soꝛoꝛe aaron. Numeri. iz. a lepꝛa infecta ex israhelitis pstratis ī deserto fm Hiero. z5. q. 4. quid ḡ. vel ad satisfactionem pene: exemplū in dauid qui p̄ remissionē adulterij cōmissi quo ad culpā in penaꝫ fuit expulsus de regno: vt patet in secūdo R. qō notat Gregl. de peni. di. i. si peccatū dauid. Possꝫ etiā dici omnē penā quā patimur p̄cedere ex culpa nostra saltem originali cū qua nascimur: q̄ ipsū ē cā omniū penalitatū: ar. di. 5. ad eius. Punitur etiā quis a deo in vita p̄senti: nō solū p̄ culpa sua: sed etiā p̄ culpa alterius. ꝛ hoc triplici ratiōe fm Tho. zª. zᵉ. q. 108. Primo qdē inquantuꝫ vnus homo tpaliter est res alterius: ꝛ ita in pena eius ꝛ ipse punit: sicut filij fm coꝛpus sunt quedā res patris: ꝛ serui ꝛ aīalia res dñoꝝ: ꝛ sic filij puniunt qñqꝫ p̄ parentibꝰ: sicut filius natus ex adulterio dauid moꝛtuꝰ fuit q̄ citius: ꝛ aīalia amalechitaꝝ iussa sūt interfici q̄uis ꝛ in huiusmodi sit ratio mystica: vt habetur. i. q. 4. §.

Secundo inquantū peccatū vnius deriuatur in alterū: ꝛ hoc p̄ imitationem. sicut filij imitant peccata parentū: ꝛ serui peccata dñoꝝ: vt audacius peccent: vel p̄ modum meriti: sicut peccata subditoꝝ merent peccatoꝛē p̄latis. fm illud iob Regnare facit hypocritā ꝓpt peccata populi vl ꝓpter aliquē cōsensum vel dissimilationē: sicut etiā interdū boni puniunt cū malis: q̄ coꝛū peccata nō redarguūt: vt dicit Augᵘ. in p̄imo de ciuita. dei. Tertio ad cōmendandā vnitatē humane societatis: ex quo vnus homo debet p̄o alio solicitus esse vt nō peccet ꝛ ad detestationē peccati dū. s. pena vnius redundat in omnes q̄si oēs sint vnū coꝛpus: exemplū de peccato achoꝛ iosue. Itē vt dicit gratianus. zz. q. fi. aliquando deus punit malos p̄ legitimam potestatē gerentes ex mandato suo: ꝛ si cum merito puniētiū: sicut puniunt peccata emanantiū coꝛū per populū suum aliquando punit: ꝛ si per populos suo iussu excitatos: nō tamen intendentes deo obsecui sed sue satisfacere cupiditati: ꝛ ideo cū sui damnatione: sicut punit populū suū per alienigenas Quacunqꝫ autem de causa qs puniat: si nō sustinet patienter penas: sunt eis flagella nō ad satisfactionē: sed ad vindictam tantū. i. punitionem: iuxta illud Deutro. zz. ignis. s. pene tēpoꝛalis ats succensus est in furoꝛe meo. i. in punitione: ꝛ ardebit vsqꝫ ad inferni nouissima. i. vindictabit in cipiet ꝛ ardebit vsqꝫ ad extremam damnationē

vt exponit Aug⁹. de peni. di. 4. §. auctoritas. Et si patienter ferant ipsa flagella ⁊ sit patiens i statu gratie habēt iocū satisfactionis: vt dicit Tho. in. 4. etiā si quis puniret a iudice ꝓpter maleficium cōmissum ⁊ hi⁹ plus ⁊ minus ſm deuotionē patientis ⁊ q̄litatē criminis. mors aūt naturalis: ⁊ si sit vltimū terribiliū: nō tñ est satisfactoria: q⁹ ꝓ natura inoleuit in penā originalis peccati: sed mors violenta etiā si quis eā meruit est satisfactoria: si patienter sustineat ⁊ i gratia Tho. in. 4. Sciendū etiā q⁹ peccata dimissa a deo nunq̄ redeūt p culpā sequentē: nec quo ad penā vt qdam dixerūt: nec etiā in aliq̄ genere peccati ſm opi. quorūdā q hoc dixerūt ꝓpter peccatum sequens odij vel apostasie vel contēptus cōfessionis vel penitentie: vnde versus. Fratres odit: apostata fit: spernitq̄ fateri: Penituisse piget pristina culpa redit: que opi. ponunt de peni. di. 4. in tex. ⁊ glo. sūmaria: sed reuertunt tñ quantum ad quēdam grauationis effectū ſm Tho. in. 4. di. 22. ex eo videlicet q⁹ sequens peccatū p⁹ remissionē p̄cedentiū hz quandā deformitatē ingratitudinis ꝓpter beneficium recepte remissionis: vnde grauat⁹ reddit ipsū peccatū q̄ si esset sine tali deformitate ingratitudinis: nō tñ q⁹ talis aggrauatio ex illa circūstantia faciat peccatū illud dignū tanta pena quāta digna erant oīa dimissa ⁊ sic p istū modū aggrauationis dicunt peccata dimissa redire vt sonare videāt auctoritates plures scōrū q̄ habent de peni. di. 4. in p̄n. In foro humano siue seculari siue ecclesiastico ꝓ culpa tñ mentali nunq̄ infert pena: vnde dicit lex canonizata de peni. di. i. cogitationis penam nemo patiat: cū. ſ. est contenta cogitatio criminis suis. occultorū enī cognitor ⁊ iudex ē deus. di. 22. erubescant. Culpa aūt exterior variat quadruplicit q⁹ aut cōsistit in facto vt furta ⁊ cedes: aut i dicto: vt conuicia ⁊ iniq̄ aduocatiōes: aut i scripto vt falsa instrumenta vel famosi libelli: aut in cōsilio: sicut cōiurationes vel cū gs est cōscius cuz latronibus ⁊ suadet vel fauet eis. Et hec q̄ttuor genera culparum ꝑsideranda sūt septem modis siue circūstantiis. ſ. ex cā ex ꝑsona ex loco ex tpe ex facti qualitate ex facti q̄ntitate ⁊ ex euentu. Primo ex eā: sicut verbera q̄ si illata sunt a mīre vel parente ꝑpunita sūt: q⁹ vident facta emēdationis cā ⁊ aīo: sed cum fiūt p iram ab extraneo certe puniunt. Consideranda est 2ª ꝑsona ⁊ illius q fecit ⁊ eius q passus ē: aliē enī puniunt fui q̄ liberi: aliē q ꝓtra dominū vel parentes q̄ qui ꝓtra extraneū: aliē qui cōtra constitutū in dignitate siue rectorē q̄ q contra priuatū seu ꝓuatam ꝑsonam. ptinet etiā ad hāc ꝓsiderationē de ꝑsona etas facientis ⁊ patientis iniuriam. Tertio cōsiderandus est locus: nā idē actus si fiet in q̄libet loco ⁊ nō sacro: erit furtū ⁊ nō capite punie⁹: si i ecclesia erit sacrilegiū ⁊ capite puniē⁹.

Quarto considerandū est tp̄s: naz ꝓpter hoc discerni solent emansores a fugitiuis: ⁊ tp̄us discernit effractorē vel furem diurnū a nocturno: ⁊ nocturnus qdem acrius punit. Quinto considerāda est q̄litas facti p quā atrocius vl⁹ leuius est: vt furta manifesta acrius puniunt q̄ nō manifesta ⁊ crassatura q̄ est violenta illata a latronibus: grauius q̄ rixa: que ē conflictus altercatio: p hoc etiā discernit expilatio que ē subtractio rerū hereditariaꝝ anteq̄ hereditas adeatur a furto: ⁊ petulantia q̄ fit p quandā lasciuiā distinguit a violenta. Sexto considerat quātitas p quā discernit abigeus. i. qui gregē rapit a fure q⁹ vnū suem rapit. Septimo cōsiderat euentus. i. si res habuit effectū: vt si aliqs est demens: nixus est aliqd contra aliū ⁊ res habuit effectum cōdemnabit: si nō habuit effectū nō cōdemnabit: nisi in aliquib⁹ atrocibus q̄ ad aliquē actum extrinsecū ꝓcedūt: vt si quis occidendi cā cū telo ꝑcusserit vel si qs attētauerit rapere monialē ꝓ matrimonio ⁊ alia huiusmodi: hec oīa habentur de peni. di. i. circa p̄ncipiū. Pena aūt q̄ infligit in foro iudiciali siue humano ē sub triplici genere. Primum genus est pena spiritualis: ⁊ hec est quadruplex ⁊ excepta vltima solum infert in foro ecclesiastico. Et prima est increpatio. di. 89. ꝓuenit. que est quasi ꝓambulum ad sequentē: hec etiā locum habere potest in foro seculari. Secunda est censura ecclesiastica. i. excōmunicatio interdictū ⁊ suspensio: de ver. sig. c. querenti. ⁊ pena excōmunicationis nunq̄ puniendus est vnus ꝓ peccato alterius: vt exp⁹ esse dicit Aug⁹. 24. q. 3. si habes. nec inferenda est talis pena: nisi ꝓ culpa vera vel p̄sumpta siue ꝓbata. pena aūt suspensionis ⁊ interdicti punit sepe quis sine culpa sua: nā interdicitur ciuitas ꝓ peccato domini: ⁊ suspendit clericus ab officio p̄pter amissionē visus vel lep̄rā. Tertia est pena depositionis vel degradationis. di. 5. si epūs. quia nō imponitur nisi ꝓ crimine p̄prio ⁊ notabili. Et vbi ꝓ contumacia imponit: primo talis debet suspendi: postmoduz crescente contumacia excōmunicari: deinde deponi. 23. q. 4. fortes. vbi aūt fertur depositio ꝓ crimine: ⁊ si corrigibilis apparet: post hanc penam nō excōmunicatur. Quarta est pena infamie qua punit qs quandoq̄ sine culpa sua: nam ⁊ sancti viri aliq̄ de facto infamantur: qō deus permittit ad eorū humiliationem ne extollantur ex laude eis exhibita: aliquando vltra eorum merita: vt dicit Greg⁹. 6. q. i. sunt plurimi. sed in iudicio humano hac non punitur nisi p̄ culpa vel sua: vt. 6. q. i. infames. vel alterius: vt in crimine lese maiestatis. 6. q. i. si quis cum militibus.

Secundum genus pe/

narum est vt pena corporalis: ⁊ hec quidem est multiplex. Prima quidē incarcerationis vel abstinētie siue ieiunij: que solet infligi incarceratis p̄ro eorum sceleribus in vtroq̄ foro: de hac potest intelligi illud. c. si quis cōtristatus. di. 90.

.XXX.

ꝛ.27.q.i.si homo esses. Secunda est pena ꝟberationis que etiam in vtroq; foro infertur: ꝛ nō nisi pro peccato propꝛio: vt.45.di.§. salom. .23.q.5.circūcilio2es. .. Tertia est truncationis membꝛoꝝ. Quarta est moꝛtis: ꝛ hac duplici pena nō vtitur ecclesiasticum iudicium: dictum est enim petro conuerte gladium in vaginam. Math.26. immo ecclesia debet intercedere etiam pro eis: ne occidantur moderate tamē. 23.q.5 reos sanguinis. in iudicio autem seculari nunq; debet inferri pena mutilationis vel occisionis sine culpa propꝛia commissa ꝼm Tho. 2ª 2ᵉ.q.108. nec etiam talem potest inferre reo quicunq; iudex vel rectoꝛ: sed habens merum ꝛ iustum imperium ex se vel ex delegatione. Quīta est pena exilij qua vtitur vterq; foꝛus. di.63. in synodo. Exilium autem hoc potest esse triplex: vnum est in certo loco: vt cum quis detruditur in monasterium. extra de adulterijs. c. peruenit. Aliud a loco certo quando scilicet pꝛohibetur stare in loco certo. 2.q.i.ī primis. Tertium est ab omni loco: vt cum interdicitur quibusdam penitentibus ne moꝛentur in aliquo loco vltra vnum vel duos dies. de peni. di.6. sacerdos. Pena etiam seruitutis imponitur et per leges ꝛ per canones in certis casibus. Tertiū genus pene est substantie tempoꝛalis vel dignitatis: ꝛ hoc etiam infertur in foꝛo ecclesiastico ꝛ seculari: ꝛ aliquando sine culpa propꝛia: nā pꝛopter crimen lese maiestatis amittunt filij hereditatem paternam: ꝛ illegitimi honoꝛibus pꝛiuantur ecclesiasticis ꝛ secularibus: ꝛ quandoq; quidem infertur alicui hec pena simpliciter scilicet publicationis ꝛ confiscationis omnium bonoꝝ sicut in hereticis. di.8. quo iure. ꝛ di.61. adrianus Aliquando infertur in certa parte vel quantitate pꝛo iniuria illata persone vel loco: vt.17.q.4. si quis contumax. ꝛ c. si quis in atrio. que tamen quantitas arbitrio iudicis relinquenda est: aliquando vero pro satisfactione illati damni imponitur: vt pro furto vel rapina ꝛ huiusmodi.

Et nota ꝼm guil. q; cuꝝ pena conuentionalis de communi consensu partium apponitur loco interesse: peti potest sine peccato quantū est interesse cui promissa est vel impedimēto. ff. de actj. ven. l. predia. Si vero apponatur pena in fraudem vsurarum: non potest peti: extra de emp. et ven. ad nostrā. concoꝛ. omnes ber. ꝛ de arbitris in glo. super. c. dilecti. ꝛ idem dicit exp̄sse Inno. extra de peni. in glo. sup. c. suam. ꝛ addit. Item credimus si pena interesse excedat: licite tota petitur. Satis etiam videtur hostien. in glo. ibidē concoꝛdare specialiter ō pena iudiciali: ꝛ addit q; si aliqua partium de adimplendo dictum arbitroꝝ fecit qō potuit: sed tamen paupertate vel impotentia pꝛessa totum implere nō potuit licet mero iure teneatur ad penam in solidū: tamen de benignitate canonica nihil ē vltra q̄ interfit exigendum: sic intelligas extra de penis. c. suam. Conuentionalis autem extra iudicium facta peti potest quatenus interest nisi apponatur in fraudem. Item in pꝛedictis non ita licet clericis emungere crudeliter. Item etiam Hostien. in summa sua dicit q; religiosi possunt petere penam ab eo qui non seruat arbitrium: siue in pecunia consistat siue in alio: vt.i.q.7. quotiens. pena etiam a iure permissa peti potest. 12.q.2.c. episcopus qui. Item iudicialem petere possunt: conuentionalis autem peti potest que succedit loco interesse: sed non causa auaritie ꝛ in detrimētum alterius partis: extra de pꝛeben. c. auaritie. Et Ber. ꝛ Gof. simpliciter dicunt q; persone ecclesiastice possunt exigere penas tam a iure inductas q̄ conuentionales: pena autem soluta vt dicit Hostien. in summa non stabit contractus siue sententia arbitri: nisi in compꝛomisso dictū sit: q; pena soluta remaneat sententia rata. C. de transact]. l. cum pꝛoponas. idem Ber. Item ꝼm guil. tam domini q̄ milites ꝛ ecclesiastice persone possunt retinere illas penas quas leuant ꝼm consuetudinem legitimaꝝ ꝛ statuta regionis: nec peccant quando in hac parte subest causa ꝛ conseruatur iuris oꝛdo: ꝛ fit non pꝛopter cupiditatē sed pꝛopter zeluꝝ iusticie. Nec obstat q; pena excedit damnum: quia huiusmodi pene non soluꝝ pꝛopter interesse statute sunt: sed etiam pꝛopter crimina punienda: sūt tamen temperande pensatis circunstantijs: sed ꝛ securius esset huiusmodi excessus emendarū in pios vsus erogari. Item cum reus meretur moꝛtem: iudex ex iusta causa non infert eam ei ad vtilitatem scilicet reipublice: habens super hoc potestatem: si commutat illam penam in pecuniariam: non ex auaritia sed ex iusticia nō peccat. Et dicit Hostien. si omnia bona sua exigeret non videtur nimis: quia vt dicitur Job ꝑmo: cuncta que habet homo dabit pꝛo anima sua id est vita: ꝛ si quis pꝛopt̄ maleficium pecunia mulctatus non posset soluere: potest ei commutari in coꝛpoꝛalem incarceratiꝝonem scilicet per verberationem. 14.q.6. si res. ad penas autem legum positas contra transgresꝛes nō tenetur ipse transgresꝛ: nisi post q̄ fuerint adiudicate. id est post q̄ reus fuerit per sententiam iudicis condemnatus: vt dicit Ray. et Tho. scōa scōe. q.67. ar. vlti. sed sufficit q; pꝛestet emendam rei ablate vel iniurie facte ad arbitrium boni viri: generaliter autem iudices punire possunt suos subditos iuxta qualitateꝝ culparum ꝛ nullus alius. 16.q.6. c.i. nam iurisdictio sine coertione nulla est: de offi. del̄. c. pastoꝛalis Scias tamen q; penas maioꝝes vt deponere q̄ ad foꝝum ecclesiasticum: vel decapitare quo ad foꝝum seculare non possunt iudices nisi maioꝝes qui etiam dicuntur habere merum imperiū vt episcopi in ecclesiasticis. di.25. perlectis. ꝛ crimine pꝛobato: vt dicit Hostiensis. Si certa pe-

na reperitur in iure illa infligẽda est nõ mollioꝛ neq; duꝛioꝛ: alioquin infamis fit iudex: nisi hoc faceret. s. in remittendo vel diminuẽdo penam: cum videt reipublice expedire ⁊ scandalum tollendum ⁊ huiusmodi: ⁊ ipse super hoc habet plenam potestatem: ⁊ vbi esset alteri facta iniuria: ⁊ passus iniuriam vellet remittere: vt dicit Tho. 2ª 2ᵉ. q. 67. Posset etiam augere penam aliquãdo ad terꝛoꝛẽ aliꝛoꝛum qui pꝛoni sũt ad culpam quia multis crassantibus opus est exemplo. ff. õ pen. l. offert. q; si plures pene taxate sũt: tunc aꝛbitrio iudicis relinquitur: ⁊ debet illam imponere que magis timetur: extra vt lit. nõ contesta. c. quoniam frequenter. Si vero certa pena statuta nõ est: sed iudici cõmittitur: debet equitate seruata semper in humaniꝛem partem declinare: extra de transact. c. ex parte. in penis enim benignioꝛ est interꝛetatio facienda. extra de re. iur. in penis li. vi. ⁊ maxime mitigare debet cuꝫ causa subest: puta quia nõ ex pꝛopositio sed casu culpa cõmissa est vel pꝛopter etatem ⁊ huiusmodi.

Et nota ſm ꝟRay. q; septem sũt que excusant a pena siue a culpa. Pꝛimũ est mentis alienatio que tripliciter contingit: quia vel p stupoꝛeꝫ ⁊ sic videtur Aug⁹. excusare loth qui voluit filias ꝓstituere vt hospites liberaret. di. 14. qõ ait. vel per furoꝛem. 15. q. 1. aliquos. vel p ebꝛietatem. 15. q. 1. inebꝛiauerunt. ⁊ intelligas si ex tota tales sũt mente alienati alias non excusarentur a toto sed a tanto. Secundum est coactio: que si fuit absoluta excusat a toto: si conditionata excusat a tanto. di. 50. pꝛesbyteros. Tertium est decepꝛtio: vt si forte aliquis dolo alterius deceptus ꝑ errοꝛem pꝛobabilem fecit aliquid vel obmisit. 34. q. 2 in lectum. hoc tamen fallit in his que nõ licet ignoꝛare: vt que sũt contra fidem vel exꝓssa dei pꝛecepta. 16. q. 1. si cupis. Quartũ est multitudo ĩ simili peccato: sed hoc nõ excusat a peccato nec a pena diuini iudicij. Unde Aug⁹. non pꝛopterea minus ardebit qui cum multis ardebit. 2. q. 1. multi. sed releuat hic aliqualiter ad penam. nam coꝛꝛectio aliquando obmittit cũ multitudo est in scelere ad vitandum scandalũ sciſmatis vel gꝛauis mali. di. 44. cõfessiones. ⁊ di. 50. vt constitueretur. Similiter ſm Innocẽ. ⁊ consuetudo excusat quandoq; s. a pena temporali. di. 4. deniq;. sed non culpa ⁊ pena eternali: immo auget culpã: extra de consue. c. fi. Quinto est etas ⁊ hec excusat a toto: si ẽ infans vel puer nõ doli capax. 15. q. 1. illud relatum. quandoq; tamen non a toto excusat: vt si est doli capax: ex de delic. pu. c. 1. alie vero etates ſm eoꝛum varietatem attenuant peccata ⁊ penas: ar. 86. di. tanta.

Sextum est casus: ⁊ si contingat dando operam rei illicite ⁊ adhibendo omnem debitã diligentiam excusatur a toto: extra de homi. c. iohannes. Sed si dabat operam rei illicite vel nõ adhibuit debitam diligentiam dando operam etiam rei licite excusatur a tanto. di. 50. clericõ.

Septimum est iocatio siue ludus: ⁊ si ludus noxius est vel honestus etiam sed nõ cum debita diligentia excusat a tãto. 15. q. 1. illud. Et nota q; postq̃ quis semel punitus ẽ pꝛo aliquo crimine ſm ꝟRay. non debet ei aliqua pena infligi: quia nõ iudicabit deus bis in idipsum. Naũ. 2. ⁊ nemo debet duplici contritione conteri: extra õ iudi. c. at si clerici. multotiens tamen pꝛo eadem culpa imponitur multiplex pena simul in eodeꝫ iudicio: nam tunc omnes ille pene accipiuntur ꝑ aliqua vna: quando per se sufficiens nõ fuisset. Sed in diuersis iudicijs nõ licet bis idipsum iudicare: vt dictum est: nisi forte creſceret contumacia: vt lite non contesta. quoniam frequenter sic ⁊ diuina clemẽtia peccata dimissa in vltioneꝫ venire non patitur. 23. q. 4. sic illic. de penis que inferuntur a iudicibus habes etiam ĵ. in 3ª parte ti. de iudicibus.

De multiplici visitatione dei per penas in vita pꝛesenti ⁊ in purgatoꝛio. c. 2.

Deus visitabit plebem suaꝫ luc. 7. ꝑs. 88. visitabo in virga iniquitates eoꝛ: ⁊ in verberibus peccata ait deus. Pꝛimum referatur ad penas vite pꝛesentis. Secundum de verberibus ad penas purgatoꝛij ⁊ subdit misericoꝛdiam autẽ meam nõ auferam ab eo. Uisitauit autem ⁊ vsitat tripliciter

Pꝛimo p spũalium bonoꝛum collationem: sicut amicus amicũ consolando iuxta illud luc. i. visitauit nos oꝛiens ex alto ⁊ exec. visitabo oues meas sicut pastoꝛ visitat gregem suum ꝛẽ. s. conferendo eis pastum saluꝛiferum ⁊ alia ei necessaria. Secundo visitat per flagellationem: sicut medicus visitat infirmum dando dietam ⁊ potiones amaras ⁊ cauterium ⁊ biꝫ ponendo infirmo vt sanet ⁊ homines deus visitat diuersis tribulationibus iuxta illud iob. 10. c. visitatio tua custodiuit spiritũ meum: ⁊ aliquando ꝓpter eos etiã irrationabilia puniunt. Tertio visitat per maloꝛ ablationem: ⁊ sic legit exo. 4. c. q; audiẽtes filij ysrl q; visitauit dominus eos. s. tractãdo liberationem eoꝛ de seruitute pharaonis pꝛoni adoꝛauerũt: ⁊ q; irrationabilia ⁊ insensibilia exercent vel anathematizent vel moꝛte puniant alias ꝓdant fit vt dicit gratianus. 1. q. 4. §. is ita q;. nõ ꝑticipatione peccati: sed cã sacramenti vel detestatione peccati vel flagello delinquentiuꝫ. Et causa qdem sacri. i. spũalis significationis: vt thesauri iericho ⁊ aĩalia amalechitarũ. Jericho eni luna interꝑtatur significat mundũ istũ. Amalechite interꝑtant lingẽtes sanguinẽ ⁊ significat cupidos ⁊ amaros etiã demones. Israhelite interpꝛetant viri videntes deũ ⁊ significat multitudinẽ sanctoꝛ. Lapides ergo iericho ⁊ thesauri anathe

.XXX.

matizant aialia amalechitar.i. interfici iubent ad exanimandā cupiditatem israhelitice plebis: t vt significaret q; muri viciorz t thesauri hui⁹ mūdi q p lapides t thesauros Jerico designantur:irrationabiles quoq; viciorz motus:qui per aialia amalechitarū intelligūtur:nō debent transire in sortem sanctorū:animalia vero egyptiorum t possessiones eorz t p̄mo genita grandine t morte consumpta sunt:vt ī illis punirent quorum felicitate letabant: t vt daretur intelligi q; mūdus interibit t substantia eius. Sed t terra israhelitarū in salugine versa est:segetibus eorz imbres aduersi sunt:animalia eorum sterilitate t morbis confecta sunt:t auctorē suum quem p beneficia cognoscere noluerūt saltem inter suspiria sentirent. Jn detestationē vero peccati pecunia simonis damnata est: cui dictz est. pecunia tua tecum sit in p̄ditionem:quia existimasti donum dei tē. Jn detestationem quoq; eiusdē criminis altare t eccl'ia que per simoniam consecrant:nō tam consecrari q̄z execrari dicunt. Arca vero t p̄phete peccatorum suorū ciuium gratuitate hostibus traditi sunt:electi quoq; q murmure eorum impediti sūt:nō in penam criminis sed in experimentum t exemplū patiētie hoc passi sunt. Jtem populus q propeccato achor t filiorum heli in manibus hostiū traditus est:significant subditos corporaliter flagellari: vt inē ipsa flagella p̄latorz feriantur:sicut achor sorte deprehensus lapidibus obrutus est: sic t nauicula ione piclitatur: vt fugitiuus sorte deprehensus fluctibus immergat. Aliquando p meritis prelatorum deprauatur vita subditorū vt prelatis suis subditi fauentes ad malū cuz eis simul corruant:sicut filij israh' diu portantes peccata sacerdotum tandē cum eis ceciderūt in manibus hostium. Jtem dauid populum numerauit:q̄ peccato gladius domini desenit in populū: sed sicut ī lata gente gloria regis est: ita ī diminutione plebis contritio p̄incipis. Qui ḡ de numerositate sue gentis supbijt iure in eius diminutione punitus est. Jtem parulos sodomitar nō excusauit ignorantia:quin pro paterno scelere celesti igne consumarent:sed hec igne pena illis diminuta ē quibus successio paterni sceleris ē adempta:pariter etiā mōstratū ē peccatis parentum puulos aliq̄ corporaliter flagellari. Jllud idem intelligendū est de puulis qui p peccato datan t abiron viui descenderūt ad inferos. Jtem cain peccante canaā filius ei⁹ maledicit gyeci delinquente lepra percussus transmittitur ad posteros: iudeis clamantibus sanguis eius sup nos t sup filios nostros.relinquitur t reliquie eorū pene mortis christi adiecte sunt:acab quoq; peccante posteri eius regni solium amiserūt:t qui de eius semine in regno iude nati sunt vsq; ad purgatā labē labitur illius familie geneologia: dñi excluſi sunt. Odiū quoq; esau: vt malachias testat: transiuit ad idumeos. Ex quibus omnibus colligitur q; ignorantia peccati nō excusat aliquem: sed bis exemplis nō probantur teneri peccato eorum: nisi imitatores nequicie eorum. Qui enim de semine esau t ceterorum ad deum conuersi paternam maliciā detestati sunt:nō odium:sed dei clementiam expti sunt. Jtem vt Ambro. ait.turbatur nauicula petri in qua iudas qui suis meritis erat firmus turbatus est alienis. Jgnorabat autem petrus peccatum iude:non ergo ignorantia illum excusauit:sed turbatio hec:nō peccati coinquinatio:sed corporalis p̄secutio:ibi intelligitur quia meritis malorum nōnunq̄ a deo boni puniuntur:vt eorum turbetur infirmitas. Jtē nota q; puniunt peccata tripliciter. Primo p sacerdotes locum dei tenentes: dum.s. iniungitur in penitentia satisfactio. Secūdo puniunt homines:sicut p iudices ecclesiasticos t seculares.

Tertio p populos dei ira excitatos: t hic aliq̄ per nescientes:aliquando p scientes. Unde gratianus.xx.q.5.hinc notandū .dicit:aliquando punit deus p nescientes:aliquando p scientes. Per nescientes quidem peccata punit:sicut per senacherib t p nabuchodonosor t p antiochum t p p̄ncipes romanorum t per nōnullos reges gentilium populum israheliticū delinquentem aliquādo afflixit:aliquando captiuauit. Unde ipse dñs ait per p̄phetam. Uirga furoris mei in assur ipse autem nō cognouit.assur erat virga furoris domini:quia per eum innumeras gentes diuina iusticia flagellare disposuit: ipse vero nō cognouit: quia in superbiā eleuatus victoriam quam assecutus fuerat:nō diuine potentie:sed suis viribus attribuit. Unde contra eius supbiam dominus loquit dicens:nūquid gloriabit sera contra eum qui secat in ea? aut nunquid exaltabitur securis contra eum qui cedit in ea? Quibus similitudinibus satis perspicue ostenditur q; sicut sera t securis nec secare nec cedere ligna possunt: nisi ab alio regantur:t ideo contra regentem se non licet superbire: sic illi per quos deus punit absq; nutu diuine dispositionis nil agere valent ac ideo contra regentem se superbire non licet: tales in eo q; puniunt: deo seruire dicuntur:in eo autez q; ignorantes sese esse ministros dei ne impia vanitate superbiunt:mercedem sue seruitutis a deo nō nisi temporalem inueniunt:penā vero superbie suenō effugiunt. Unde cum dominus diceret ad prophetam de nabuchodonosor:quid dabo ei p̄ labore quo seruiuit mihi apud tirum. Satim subiungit: da hoc est dato si bi prouinciam egypium ethiopiam. Cum autem in corde suo superbiens postea diceret:nōne hec babylon quam ego condidi in robore regni mei t cetera. statim immutauit deus rationalem mentem eius:t induit eum scna bestialitate vt ab hominibus fugiens cum bestijs viueret. Per antiochum quoq; cū idolatriā iudaice

plebis dominus puniret: ⁊ pacem quam ex lege dei abiecta ⁊ ex sacris nationum assumptis ꝗrebat illis in pnitiem vertere: quia dei dispositionem ignorans sue facultati deuastationem illꝰ plebis attribuit: imprecaꝫ in eū p prophetam. d. Effunde iram tuaz in gentes que te nō nouerūt ⁊ in regna que nō inuocauerunt nomen tuū: ne forte dicant in gentibus vbi est deus eorum. Similiter cum per romanos peccatum mortis xpi deus punire decreuisset: vrbis excidiuz ⁊ iudaice plebis miserā captiuitatem suis viribus ascribere ceperant: vnde contra eos prophetā precatur dicēs leua manus tuas in superbias eorum qui te oderunt ⁊ qui multa maligne operati monumenta sue victorie posuerunt in medio atrio tuo. Per scientes peccata puniuntur: sicut p filios israhel voluit punire peccata amorreorum ⁊ chananeorum ⁊ aliarum gentium quarum terrā israhelitis possidendam dedit: quibus etiā precepit vt nemini eorum parcerent: sz omnes morti traderent: quod propter peccata eoꝝ illis contigisse ex verbis domini apparet: qui dum diceret ad Abraham. Semini tuo dabo terrā hāc veluti quereret: quare nō modo das eam mihi. audiuit. Nōdum enim sunt cōsumata: cum populus ille de egyptiaca seruitute liberatus terrā eorum sicut promissuz fuerat abrahe in heredi tatem accepit. Cum ḡ sic diuino iussu ad punīēdum peccata populi excitantur: sic populus ille iudaicus est excitatus ad occupandū terram promissionis: ⁊ ad delendas gentes peccatrices sine culpa noxius sanguis effundiť: ⁊ qō ab eis male possidebaꝫ in ius ⁊ dominium rite transeunt bonoꝝ. Cum ḡ occulto instinctu aliqui mouentur ad persequendū malos: sicut senacharib ⁊ ceteri qui populum delinquentem pſecuti sūt licet occulto instinctu operante illorū meritis incitentur ad persequendum: tamē quia prava intentione nō peccata delinquentiū punire: sz illorum bona rapere vel sue ditioni subijcere querunt: nō sunt immunes a crimine. De quibꝰ etiaz notandū est ꝙ aliquando excitanť ad puniendū peccata bonorū: vt tandē p bonos correctos ipi quoqz puniant: sicut in li. iudicum legitur de iabin rege chananeorū: ⁊ de madianitis propť idolatriā populi suscitauit eos deus vt hierusalem affligerent: ⁊ terrā illam occuparēt. Cū aūt populus dei sub manibus eoꝝ diutius afflictus peccatum suum recognosceret: ⁊ p penitentiā deum sibi placare: ex dei pcepto ⁊ barach comitatꝰ del borani promissā vxorem labidoch iab in regē chananeoꝝ ⁊ sisarā ducem exercitus sui contriuit ⁊ gedeon ⁊ zebee ⁊ salmana reges madianitaꝝ ⁊ oreb ⁊ zea duces eorum morti tradidit. Appa ret ergo ꝙ aliquando p legitimā potestatez gentes aliquando p populos diuino iussu excitatos mali pro peccatis suis non solum flagellanť: sed etiam rite perduntur. Nec est contrarium illud augusti. quo ad marcellinū pro circūcellionibꝰ supplicans rogabat: vt verberibus eos coerceret nō morte perderet: ꝗuis enim supplicando spacium vite eis reseruari poscit: nō tamen legū seueritatem: quam tales morte plectuntur non obseruandam docuit.

Titulus. xxxi. de statu comprehensorū in cōmuni. c. i. de deo sumpto tripliciter. p essentiam. 2ᵒ p adoptionem. 3ᵒ per falsam estimationem.

Eus stetit in sy

d nagoga deorum: in medio aūt deos diiudicat. ps. Si. Sapientissimus salomon loquēs de summo deo qui cuncta gubernat inquit prouer. 30. Si nomē eius aut filij eiꝰ nosti. q. d. non: cui concor diony. in li. de diuinis no. dicens. nec est nomen eius nec opinio: quomodo ergo dicendū ipsum summū dominū sic nominat. d. deus stetit. Sed ad hoc respondeť ꝙ ea ratione dicit deum nomen nō habere: qz eius essentia est supra id qō de deo intelligimus ⁊ vocem significamus: tamen ipsum prout valemus nominamus: ⁊ nomen eius sepe inuocamꝰ dicendo. Deus in adiutorium meū intende. Ubi sciendū ꝙ deus dicit tripliciter: vno modo propprie ⁊ singulariter: ⁊ sic deus stetit. Secundo modo large ⁊ pticipaliter: ⁊ sic in medio deorū.

Tertio modo opinione ⁊ fallaciter: ⁊ sic i medio deos diiudicat.

Quantuz ad primum.

sumendo propzie ⁊ stricte istud nomē deus ꝗtum ad id ad qō est impositum nomen ad significandum sic est vnus singulariter. Audi isrl' deꝰ tuus vnus est. exoō. zo. vnde ⁊ singulariter dicit deus stetit. Dicit autem Ambrosius ꝙ deus nomen est nature. Pro cuꝰ declaratiōe dicit Tho. in ꝑma parte. q. iz. ar. 8. ꝙ deus verus nō est nobis notus in sui natura: sed nobis innotescit ex operibus ⁊ effectibus eius: ⁊ ex his possumꝰ eū noīare. Unde hoc nomē deus nō est nomē operationis quantū ad id a quo imponiť ad significādum. Imponiť. n. hoc nomen ab vniuersali rez puidētia: omnes enī de deo loquētes hoc intelligunt noīare deum: qō habet puidentiam vniuersalē de rebus. Unde ⁊ dionysius dicit ꝙ dei tas est que vidit omnia puidentia ⁊ bonitate pfecta. Ex hac autem opatione hoc nomen deus assumptū impositū ad significandū naturā diuinam: ⁊ si nō a natura: sz ab opatione: vt dictū est sit impositū. Uñ ⁊ damianus dicit in primo li. ꝙ deus dicitur ab itin qō est curare ⁊ fouere. s. vniuersa: vel ab theyn grece qō est ardere. Est enim deus cōsumens ignis oēm malicia: vel a theaste qō est considerare oīa que cūcta primit ad opꝰ diuine puidentie. Et hic solus deus stetit vt notetur perfectio non transitio temporis: nulla enī

creatura ſtat imutabiliter: ſed continuo mouet de vno ad aliud: ⁊ ſi nō tempore: ſaltim affectu ⁊ cogitatu mouetur. Boetius de philoſophica conſolatione ait: ſtabiliſq; manens dans cuncta moueri. O q ꝑpetua mundus rōne gubernas. ſ. deus. Uñ iob dicit: ecce q ſeruiūt ei nō ſūt ſtabiles: ⁊ in angelis ſuis inuenit prauitatem: q; tñ cōfirmati fuerūt in grā ſicut ⁊ ſci cadē nō poſſūt in peccatū. Pōt dici cōdicio ſtatus eor ſm illud Abachuch. 3. ſol ⁊ luna ſteterūt i habitaculo ſuo Sol. ꝛ. luna eccl̄ia triūphans: cui⁹ tabernaculū eſt gl̄ia beatitudinis: ad qō inhabitandū eſt facta: ⁊ hec militat. Eſt aūt beatitudo ſtatus oīum bonor aggregatione pfectus. Status aūt varij ſunt q ſūt in eccleſia militanti: de qbus dictū eſt quotidie mutant de vno in aliud: ſz ego ſto ad oſtium ⁊ pulſo. Apoc. 3. inuitans ad nuptias vl cenā: vbi oīa bona parata ſūt: ⁊ iō aperiendū eſt ⁊ cū eo ſtandū. Secūdo mō large. ſ. ſumendo iſtud nomen deus ſic nō de vno ſolo dicit qui bz diuinā naturā: ſed ō multis. ſ. de bis q aliqd pticipant de diuina pfectione vltra eſſe. Pro c⁹ declaratione dicit Tho. in ꝑma pte. q. 13. ar. 9. q aliqō nomen pōt eſſe coīcabile duplicit. ſ. ꝓprie ⁊ p ſilitudinē. Proprie eſt coīcabile qō ſm totam ſignificationē noīs pōt multis coīcari: ſicut nomen leonis coīcat: ⁊ dr ꝓprie de omnib⁹ qui hñt coīcari qō eſt coīcabile ſm aliqd eor q includunt in ſignificatione noīs: ⁊ ſic hoc nomen leo coīcat ⁊ his q nō hñt naturā leoninā: ⁊ hoc modo xp̄s hō dr leo de tribu iuda: ſic iſtud nomen deus ꝓprie dicit de babēte totā naturā diuinā: ⁊ hic eſt vnus. Per ſilitudinē vero dicitur de bis q pticipant de conditionib⁹ eius: non oībus ſed pfectionibus q̄ excedūt naturā coēm ⁊ ſm hoc dicuntur dii primo angeli boni ⁊ oēs ſancti qui pticipant gloriā eius. ſm illud. Deus deor dominus locut⁹ eſt: deus deorus. i. dominus angelor ⁊ ſanctorum. Dicunt etiā dij omēs qui pticipant gratiā eius gratum facientem. ſm illud. Ego dixi dij eſtis. ſ. vos omnes qui habetis gratiam eius: quia vt dicit Cor. 6. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt cū eo. Tertio dicūtur dij qui pticipant poteſtatez eius: ⁊ p̄cipue in ſpiritualibus. Unde in veteri lege dicit dijs nō detrahes. i. ſacerdotibus. exponit Greg. ij. q. i. ſacerdotibus ſm quālibet acceptionē bi⁹ ſtetit ⁊ ſtat deus verus in ſynagoga deor. ſ. angelor et ſanctor ⁊ bonor cōgregatione: nō. n. ſolitarius ſtat: ſed cū ſcis ⁊ angelis cū qbus guadeat ⁊ quibus bona ſua cōicet: ad qō contēplandū ⁊ peramandū Anſelmus ſeipſū excitat in li. prologion dicens: excita nūc aīa mea ⁊ erige totū intellectum tuū ⁊ cogita quantū potes q̄le ⁊ quantū ſit illud bonū. Si. n. ſingula bona delectabilia ſūt cogita intende q̄ delectabile ſit illud bonū qō cōtinet iocūditatē oīum bonor: ⁊ nō quale i rebus creatis ſum⁹ expti. ſed tanto differēte quanto differt creator a creatura: q hoc bono fruetur qd illi erit? certe quicqd volet erit: ⁊ quicqd nolet nō erit. Quid g̃ pmulta vagaris homūtio? q̄ rendo bona aīme tue ⁊ corporis tui: ama vnū bonum i quo ſūt omnia bona ⁊ ſufficit. Quid. n. amas caro mea: quid deſideras: ibi eſt quicqd amas: quicquid deſideras: ſi delectat pulchritudo: fulgebūt iuſti ſicut ſol. ſi velocitas aut fortitudo aut libertas corpis cui nihil obſiſtere poſſit: erūt ſimiles angelis dei. Si longa ⁊ ſalubris vita: ibi eſt ſana eternitas ⁊ cēna ſanitas. Si ſanitas: ſatiabunt cum apparuerit gloria dñi. Si ebrietas inebriabunt ab vbertate domus dei. Si melodia: ibi angelor chori concinūt. Si ſapientia ipſa dei ſapientia oīdit eis ſeipſam ſapiēti am. Si amicitia: diligent deū plus q̄ ſeipſos: ⁊ inuicē tanq̄ ſeipſos: q; illi illum: ⁊ ſe inuicē per illum: ⁊ ille ſe: ⁊ illos p ſeipſum. Si poteſtas omnipotentes erunt ſue volūtatis vt ⁊ de⁹ ſue. Hā ſicut poterit deus qō volet p ſeipſum: poterunt ita illi qō volent p illuz. Si bonor ⁊ diuitie de⁹ ſeruos ſuos bonos ⁊ fideles ſupra multa conſtituit: heredes quidē dei: coheredes autē chriſti. Si vera ſecuritas certi erūt: nunq̄ ⁊ nullatenus iſta vel potius iſtud bonū ſibi defuturū. Tertio modo dicitur deus falſa opinione. gal. tertio bis qui nō ſunt dij ſeruiebatis ait apoſtolus loquens gentibus conuerſis ad fidem: ⁊ alibi. Et ſi ſint dij multi. ſ. falſa opinione: ⁊ domini multi nobis non eſt niſi vnus deus. ſ. verus. Ubi ſciēdum q; tria genera falſorum deorum adorabāt gentiles: aliqui demones i ſtatuis vel arrepticijs loquentes: iuxta illud p̄s. Dij gentium demonia ⁊ de talibus fuit deus ſocratis: qui ei loquebat. aliqui adorabant aliquos homines ꝓpter aliquam induſtriaz vel potentiam p̄e ceteris vel nimium amorem ad eos: vt herculem propt̄ fortitudinem: iouem ꝓpter potentiā dominij q expulit patrem ſaturnū de regno: mercuriū ꝓpter ſapientiam vel eloquentiam: eſculapiū qui inuenit medicinā ⁊ huiuſmodi. Sed hos ⁊ alios vt ſaturnum ⁊ martem venerem caſtorem ⁊ pollucem liberū romulū cum reliquis declarat lactātius fuiſſe mortales: quinimo ⁊ libidinoſos adulteros inceſtuoſos ſodomitas: ⁊ p̄cipue iouem quē dicebant ſummus deorum. falſiſſima ergo erat opinio q; eſſent dij Ro. ꝑmo. cōmutauerūt gloriā incorruptibilis dei in gloriā corruptibilis hoīs. Aliqui adorabāt vt deū creaturas irrationales ꝓpter pulchritudinem vel aliquā virtutem: de quibus dicit ſapientie. Alig elemēta vt chaldei ignem: aliqui animalia: vt egiptij bouem et huiuſmodi. De dijs gentium ſic ait. Idē lactantius li. ꝑmo. Illos quos imperiti ⁊ inſipientes tanq̄ deos ⁊ nuncupant ⁊ adorant: nemo eſt tam inconſideratus qui nō itelligat fuiſſe mortales: quomodo ergo inquiet aliquis creditī ſunt: nimirum quia reges maximi ⁊ potentiſſimi fuerunt ob merita virtutū ſuarū aut munerū aut artiū repertaz: cū cari fuiſſent bis qbus

impetrauerant:in memoziam sunt consecrati. Qz si quis dubitet res ecc̃z gestas ⁊ facta ꝓsidezet q̃ vniuersa tã poete q̃z historici veteres ꝓdiderũt. Et declarat diffuse quomõ tales habiti ꝑ deis fuerunt scelerati hoĩes referẽs scelera eoꝝ: vt herculis esculapii apollinis castoris ⁊ pollucis mercurii liberi iouis:quẽ maxime vitupat ꝑ aliis:qz patrẽ saturnũ regno expulit:⁊ stupra ad vlteria ⁊ sodomiaz ꝓpetrauit:⁊ iste scelestissimꝰ sũmus deoꝝ dicebat ab illis idolatris. Sed qd dicit ps. In medio aũt deos diiudicat.i. discernit falsos a veris:⁊ malos a bonis:⁊ hoc in medio dilectionis que est mediũ vniens creaturaz cũ creatore. diiudicat q̃ ⁊ sepat demones falsos deos a beatis angelis veris: sed ꝑticipatiõe ꝑa tuos hoĩes iouez ⁊ alios a bonis ꝑ gratiã ⁊ alias creaturas:⁊ hoc in medio:qz.s.angelos ⁊ bonos hoĩes qui habuerũt charitatẽ collocat ĩ gloria. falsos deos demones ⁊ hoĩes malos condemnat ad ignem:ergo ex quo ꝑ mediũ hoc.s.dilectionis ꝓuenitur ad ꝑticipationez glorie: vbi sũt oĩa vera bona: quanta ibi felicitas ait Augustinus in vltimo.c.de ciui.dei.vbi nullũ bonũ latebit:nullũ malũ aderit:deus omnia:in omnibus vacabit laudibus dei. fm illnd. Beati q̃ habitant in domo tua dñe: in secula seculoꝝ laudabunt te.De statu igit comprehensoꝝ tractando

Primo videndũ est de ipso deo vno ⁊ trino qui est obiectũ ⁊ causa beatitudinis. Secũdo de bonis que habent in tali statu glorie:qz non temporalia sed pmanentia.⁊ de dotibus anime

Tertio de dotibus corporum ⁊ aureolis. Quarto de christo ꝑ quẽ habent ista bona vt capite ecclesie etiã triumphantis. Quinto de variis statibus ecclesie triũphantis:⁊ ꝑmo de virgine maria.2°.de angelis.3°.de pr̃iarchis ⁊ ꝓphetis ⁊ iohanne.4.de apl̃is.5.de martyribus.6.de doctoribus ⁊ confessoribus.7.de virginibus. .8.de omnibus comprehensoribus.

De ipso deo vno ⁊ trino.c.ij.

Vidĕrũt ingressus

tuos deus:ingressus dei mei:regis mei qui est in sancto.ps. lxvij. In his verbis innuit ꝓpheta tria maxime ꝓsideranda. Primũ ꝑmiũ pfectum humane felicitatis:ibi viderũt. Secundum effectũ sũme deitatis: ibi ingressus tuos deus. Tertiũ secretuz trine psonalitatis: ibi dei mei regis mei.

Quantuz ad primum

viderũt.s.homines q̃ sequuntur: ⁊ visio est tota merces: visio ꝑ fidẽ formatã ẽ merces meriti.i. meritũ cui debet merces: ⁊ visio ꝑ spẽm ẽ merces premij. Videm̃ nũc ꝑ speculũ.s.fidei. ⁊ qz ĩpfecta est ista visio: ⁊ ĩpfecta felicitas ĩ via: tunc aũt facie ad faciẽ.i.clare ⁊ ꝑ essentiã: ⁊ iõ pfecta felicitas Jo.17. Hec ẽ vita ẽtna vt cognoscãt te solũ deũ ⁊ quẽ misisti ihesũ xp̃m. Oẽs q̃ ꝓuersati sũt recte sub diuersis statib⁹ ⁊ officijs ĩ militãti ecclesia viderũt ꝑ fidẽ: ⁊ postea viderũt ⁊ videbũt ĩ eccl̃ia triũphanti sub diuersis statib⁹ seu gradibus gl̃ie ⁊ vnitatẽ deitatis:q̃ notat dñs ĩ singulari dr̃o deus:⁊ varietatẽ opositat]: eo qz ingressus tuos. Ingressus ẽ.n. deus in mũdũ maiorẽ ꝑ creationẽ ⁊ gubernationẽ. Ingressus est ĩ mundũ minorẽ.i.ĩ virginẽ ꝑ incarnationẽ. Ingressus ẽ in mundũ peccatorẽ.s.ꝑ sanctificationẽ q̃ est ꝑ gratiã ⁊ gloriã. Iste.n.ingressus ĩ deo nõ importat motũ localẽ ⁊ ꝓgressuũ: sed opationẽ nouã ita q̃ nouitas est in creatura creata de nouo vel humanitate a verbo assũpta vel alĩa peccatoris sc̃ificata:qõ ꝓp̃ nõ erat ĩ creatore. Viderũt ⁊ ministeriũ trinitatis seu trinitatẽ psonarũ: q̃ notat ibi ingressus dei mei.s. patris: cui cõgruit creatio ratione potẽtie. Ingressus regis mei.s. filij q̃ ẽ rex regũ:cui cõgruit incarnatio rõne sapientie. Ingressus eiꝰ dei qui ẽ ĩ sancto.s.spũ: cui appropriatur sanctificatio ratõne clementie ⁊ benignitatis beniuolentie. Et qz ipe deus trinitas ẽ obiectum felicitatis seu nr̃a beatitudo obiectiua:ob missis alijs aliqua breuiter dicẽda ad oñdendũ magnitudinẽ ipius dei trini ꝑsona: vt videntes ĩmensitatẽ bonitatis eius sũma dilectiõe reuerentia ⁊ deuotione seruiam̃ ei. Et qz testimoniũ ĩimicoꝝ validissimũ ẽ:ꝓp̃ aliqua q̃ ethnici dixerũt deũ describendo referem̃. Empedocles dixit:deus ẽ spera intelligibilis: cuiꝰ centruz vbiq̃ circũferentia nusq̃. Plato vero ait:deum dico auctorez oĩum naturaꝝ:lumen oĩum rationũ:finẽ oĩum actionũ sine quo nulla natura subsistit:nulla ratio intelligit:nulla actio expedit. Didimus ad alexandrũ magnũ:verbũ deus ẽ:hoc mundũ creauit:hoc regit atq̃ alit: oĩa hec diligimus:ex hoc spũm trahimus:siquidẽ spũs deus ⁊ mens ẽ:⁊ iõ nõ terrenis diuitijs:sz religionis opibus ⁊ gratiaꝝ actione placat. Secundus philosophus ait:deus ẽ ĩmortalis mẽs:inconceptibilis celsitudo:forma multiformis:incogitabilis ingsitio.insopitus oculus.oĩa cõtinẽs lux luminum hic vtiq̃ corpore nõ eget:vt sic nec loco:alicubi nec tẽpore:vt aliq̃:nec cã vt alia:nec forma:vt aliqd:nec aliquo genere subiecti in quo cõsistat vel cui assistat. Deniq̃ mutari oĩo nõ potest:nec potest augeri:quia ĩmensus ẽ:nec minui:qz vnus ẽ:nec loco mutari:quia vbiq̃ ẽ:nec tempore:qz eternus ẽ:nec cogitatione:quia sapientissimus ẽ nec affectu:quia optimus ẽ. Lactantius in ꝑmo li.instit.ait vnũ deũ esse veritatis ipius tanta est vis vt nemo põt cẽ tam cecus quin videat ingerentem se oculis diuinã claritatẽ. Orpheus qui ẽ vetustissimus poetarũ deum verũ ⁊ magnum primo genitũ appellat:eo q̃ ante ipm nihil sit genitũ:sz ab ipo sũt cũcta generata. Eũdẽ ẽt phanes vocat:q̃ cũ adhuc nihil ẽt:ꝓp̃ⁿ ex ifinito apparuerit ⁊ extiterit cꝰ orizez atq̃ nãz:qz ꝓcipe oĩo

.XXXI.

nion poterat: ex aere immenso natum dixit esse Homerus nihil dare nobis potuit qđ pertineat ad vitatē. Nostroꝝ ꝑmus maro nō longe fuit a vitate: cū de sūmo deo, quē mentē ac spiū noīauit hec verba sūt. Principio celū ac terrā camposq; liquētes. Lucētēq; globū lune titaneaq; Astra spiritus intus alit: totamq; infusa partus. Mens agitat molem: ⁊ magno se cozpe miscet. At ne qs forte ignozet: qs nā esset ille spiritus q tantū haberet ptātis declarauit alio loco dicēs. Deū nāq; ire p oēs terras tractusq; mariscq; celūq; ꝑfundū Hinc pecudes armenta viros genus omne ferarum. Ouidius quoq; in principio preclari opis. Sine vlla noīs dissimulatione a deo quē fabricatozē mūdi: quē rerū opificē vocat mundū fatet instructū: sed hacten⁹ de poetis ad ꝓpos veni amus: quoꝝ grauioz est auctozitas certiusq; iudiciū. Thales milesius qui vnus ex septē sapiētiū numero fuit: quiq; ꝑim⁹ omniū quesisset de causis naturalib⁹: tradit aquā esse dixit ex qua nata sūt oīa. Deū aūt esse mentē qui ex aqua cūcta formauerit. Pytagoras ita diffiniuit. Quid est deus animus p vniuersas mūdi ptes: oēmq; naturā cōmeans atq; diffusus: ex quo oīa q̄ nascunt aīalia initia capiūt. Anaxagoras deuz esse dixit infinitā mentē que p seipsam moueat. Antistenes multos qdem esse populares deos: vnū tamē esse naturalē. i. totius sūme artificē. Chrysippus naturalē vim diuinā ratione pditam interdum diuinā necessitatē nūcupauit deū. zeno naturalē diuināq; legē hoꝝ omniū sententia q̄ cuius sit incerta: eodem tamen spectat vt ꝓuidentiaz vnā esse consentiat: siue. n. natura siue ether siue ratio siue mēs siue fatalis necessitas siue diuina lex: siue qd aliud dixeris idē ē qđ a nobis dicit deus. Aristotel. q̄uis secuz ipe desideat ac repugnantia sibi ⁊ dicat ⁊ sentiat in sūmū: tamen vnā mentē mūdo pesse testat. Plato q omniū sapientissimus iudicat: monarchiā plane pfecteq; defendit nec ethera aut rationē aut naturā. Sz vt est deū noīat ab eo mundū: hunc pfectuz atq; mirabilē fabricatū: quē cicero imitatus atq; secutus ī plurimis deū frequēter cōfitet ac supzemū vocat: quē in his libris q̄s de legib⁹ scripsit ab eoq; regi mundū argumentat: cū disputat ō natura deoꝝ. hoc modo nihil ꝑstanti⁹ est deo: ab eo igit regi mundū necesse est. nulli igit nature est obediēs aut subiectus deus: q̄ oēm regit ipse naturā. Quid aūt sit deus: boetius ī li. de ꝓsolatione diffinit. nec vero deus q intelligit a nobis alio modo intelligi pōt: nisi mens soluta q̄daz ⁊ libera segregata ab oī ꝓcretione mortali oīa sentiens ⁊ mouens ante cuī. Amic. q̄s Seneca qui ex romanis acerrimus stoicus fuit sepe mere sūmū deū merita laude ꝓsequit. Nā ī exhortationibus ait: hic cū ꝑma fūdamēta molis pulcherrime iaceret: ⁊ hoc ordine q̄ neq; magis quicq; nouit natura nec meli⁹ vt oīa sub ducibus suis irent: q̄uis ipse p totū cozpus intenderet: tamen ministros regni sui deos genuit: ⁊ q̄ multa alia de deo nostris sīlia locutus est. Hec oīa lactantius deos appellat angelos genitos. i. creatos a deo. Sibyllas idē ponit esse decē diuersis temporibus ⁊ in diuersis locis: ⁊ oēs he sibylle vnū deū ꝓdicant: maxime erycthea q̄ celebrioz inter ceteras ⁊ nobilioz habetur: vnde deus ingt vna ex eis: isq; amplissim⁹ increat⁹: alia deus vnus solus eminentissimus q fecit celū ⁊ terrā atq; solē stellas ⁊ lunā frugiferāq; terrā ⁊ tumozes aque ponti. Alia sibylla: ipsū q est solus colite ꝑncipē creatozē mūdi q solus est in seculū ⁊ a seculo fecit. Auicenna ethnicus etiā in methaphysica sua tractatu. 8. sic ait. Manifestū ē q⁹ prim⁹ nō habz gen⁹ nec quidditatē nec q̄litatē nec q̄titatē nec vbi nec q̄n nec sitē sibi nec ꝓtariū qui ē altissimus ⁊ glozioſus: eo q⁹ nō hz diffinitionē: ⁊ q⁹ ñ pōt fieri demonstratio de oī qđ est: ūmo sunt signa de eo manifesta. Cū aūt designat eius certitudo: ratio nō designat: nisi ꝑprie loquēdo p negationē ꝓsimiliū ab ipso: ⁊ p affirmationē relationū ad ipsum: qz omne qđ est ab ipso est: ⁊ nō ē coīcare ei qđ est ab ipso: ipse vero est omne qđ est: ⁊ tñ nō est aliqd ex bis. hec ille.

Descendamus ad nostros ⁊ de sacra scriptura nō optet multa ponere

qz tota plena est attestatione vni⁹ deitatis ⁊ trinitatis ⁊ pfectionū eius. Solū vnū ponamus: ipse moysi apparens in rubzo ardenti ait. Ego sum qui sum hoc nomen meū in cternū: vbi hieronymus omnis creatura nō esse dici pōt: qz mutabilis est: ⁊ sic ratio est qđ ꝓius erat cuz sit mutata saltim cogitatu vel affectu. deus aūt tñ est: quia immutabilis oīno est: ipse est vt ait dionysius. Archanum bonuz rationi omni super essentiale vnitas vnifica: omnis vnitatis supereſſentialis essentia intellectus inuisibilis inscrutabilis: ipse est vt ait Greg. nazan. cuius esse totū est insuperabile: quoddā sine fine substantie pelagus nullis terminis limitibusq; circūdatus oēm sensum omnē natura omne tēpus supergrediens. Ipse ē vt ait Aug⁹. quē amat omne qđ amare pōt siue sciens siue nesciens. Ipse est quez nemo amittit nisi deceptus: quem nemo querit nisi admonit⁹ quē nemo inuenit nisi purgatus. Ipse est cui nos fides excitat: spes erigit: charitas iungit. Ipse est per quem omnia sine eo nihil essent: sed tendūt ad non esse. Ipse est vt ait Bern̄. quo ad vniuersum spectat finis: quo ad delectationez salus quo ad se ipse nouit. Ipe est nō minus peruersorum pena q̄ humiliū glozia. Est enim rationabilis quedam equitatis directio: incōuertibilis atq; indeclinabilis quippe attingens vbiq;: cui illisa omnis iniquitas coz turbet necesse est: ipse est longitudo ꝓpter eternitatē īterminabilē: latitudo ꝓpē charitatē īmēsurabilē: sublimitas ꝓpē

maiestatē ītattingibilē: ꝑfundū ꝑpter scientiam inscrutabilem. Hec ſm apl̄m ſancti ꝓprehendūt Jnno.3. in cōcilio generali ingt firmiter credim⁹ ⁊ ſimpliciter cōfitemur q⁹ vnus solus ē ver⁹ de⁹ eternus īmensus ītōmutabilis incōprehensibil⁹ oīpotēs ⁊ ineffabilis pater filius ⁊ ſp̄s.ſ.de ſū.tri. ⁊ fi.ca.in p̄in.itaq; dicere de deo ſm substantiā quid ē:impossibile ē. Unde ⁊ damascenus dicit q⁹ de deo scire possumus q̄ ē:ſz nō quid ē:meli usq; īnotesci pōt ex oūm rerum ablatione. ꝓpterea dicit etiam diony. q⁹ affirmationes ī diuinis sunt ītōpacte:negationes vere. Dicere enīz de deo q⁹ sit bonus ſapiens miſericors īpropria locutio ē:q̄ has qualitates p̄dicamus ꝺ aliquo ꝓput ītelligim⁹. Jntelligimus autē ista eē accidētia in ſubiecto in quo sunt:ſz in deo nullū ē accidens:ſz ſapīa ⁊ bonitas sunt eēntia ſua. ſed cum negamus deum eē cōrpus vl̄ visibile aut mutabile ⁊ huiuſmōi ista vera ⁊ ꝓpria sunt:ita autē de⁹ ē vnus ī eēntia ⁊ trinus in p̄ſonis. Unus ē:ne differentia ꝺtrarietatē:ꝺtrarietas pugnā:pugna corruptionē inducat. Trinus autez ne ſolitudo aut ſingularitas eum vl̄ min⁹ potētez vl̄ minus bonū vl̄ēt minus felicē oſtendat. Pater nanq; fontal̄ oūm bonitas:q̄ voluit ⁊ potuit filiuz dilectuz genuit: cui beatitudinis ſue delitias pleniſſime cōicauit:ñ enī inopi dando ſubuenit:ſz īpaz copiaz genuit:nō quidē materialiter vt homo hoīem genuit. blaſphemiū ē enī talia in deo cogitare:ſz ſicut ſol generat radiū:⁊ mens hoīs eructat ſeu generat verbū. Si ego ait deus Jſaie vlt.q aliis generationē tribuo ſterilis ꝓmanebo.q.d.nō filium enīz mihi ꝓſubſtantialē ⁊ coequalē ⁊ coeternū generabo:ſicut ſplendor ſolis coeternus eſſz ſoli ſi ſol eēt eternus:ſed generationez eius quis enarrabit Jſaie.53.certe nullus in p̄nti.ſ.quo ad modū:hic dei filius ē. Et dicit ſapientia veritas verbū figura ⁊ ſplēdor patris eius imago pfectiſſima:ꝑ quā ipe ſecretiſſim⁹ dignis aīs īnotesci: ꝑ hunc etiā oīa facit:nō quaſi per organum myſteriale:ſz naturali ⁊ ſubſiſtente nature ⁊ virtute ſicut ignis lucet eo:q̄ ex eo puenit lumē. Ne autē īmoderata eēt generatio filius nō genuit: ſed ab vtroq; ꝓcedit ſp̄s.ſ.vt ābo ſe mutuo diligentes tertiū ꝺiculū haberēt:cui charitatis ſue delitias oīno cōicarent in quo etiā vl̄ per quē creature rationales ꝑ modulo ſue capacitatis eiſdez ꝓticiparēt. ipſe.n.ſp̄s.ſ.amor ē patris ī filiū ⁊ filij in patrem vtrunq; coniūgens noſq; ſubiungens Nec amor iſte eſt talis qualis ē nr̄: ſicut nec verbum dei eſt ſicut noſtrū verbū accedens incipiens ⁊ deficiens:ſed amor perſona ſubſiſtens nec ꝓncipium habens nec finem ſed eternus. Qñ ꝙ ad ſummū bonum pertinet ſūma perfectio ⁊ ſūma iocunditas:filius a patre ꝓcedit per modū generationis:que eſt emanatio perfectiſſima:⁊ ſp̄ūs ſanctus ab vtroq; per modū liberalitatis: hec iocūdiſſima atq; gratiſſima:nihil.n.iocundius q̄ diligere ⁊ diligi ſimulq; delitijs frui cōib⁹ nec vllius boni poſſeſſio iocūda ſine ſocio. Primum ⁊ p̄cipuū liberalitatiſ donū in quo cē.cūcta donantur ē amor. Eſt āt ſp̄s ſanctus equalis vtriq;:q̄ a ſūma liberalitate oportuit ſūmū donū ꝓcedere vñ ⁊ ſūmum bonū ē. Eſt āt deus:q̄ donum intrinſecū ē.nō pōt āt aliqua rōne dmōſtrari myſteriū trinitatis:⁊ ſi demōſtretur vnitas diuīe eēntie exp̄ſſū ītenitur. in igne tñ maxīe appuiſſe legitur:q̄ ī eo ſimul tria conſiſtūt.ſ.ignis ſplēdor ⁊ calor ⁊ vnū lumē ſūt:que cū inſepabilt̄ opētur:igni tñ attribuit̄ vſtio: ſplēdori illūinatio:calori calefactio. ſic āt tota trinitas ſui pfectiōe equalis ē vt exceptis pp̄etatib⁹ ꝑſonalib⁹.ſ.gignere,naſci,ꝓcedere ⁊ hi⁹:q̄quid de vna p̄ſona dr̄ digne de trib⁹ ītelligatur vt creare iuſtificare illūinare ſaluare ⁊ hi⁹ ſapīa potētia bonitas ⁊ hi⁹. Notiōes āt p̄ſonaꝝ ſūt p̄rnitas filiatio ⁊ proceſſio addūtur ⁊ alie due.ſ.inaſcibilitas ⁊ ꝑis ſpiratio. Hec āt que de myſterio ſancte trinitatis veriſſime dicta ſūt:nulla efficaci rōne demōſtrari p̄ñt vel aliqua ꝓpa ſimilitudīe ꝺclarari:ſed neceſſario credi debēt q̄ in hoc meritū fidei cōſiſtit:⁊ ingſitio ꝑ rōem ad temeritatē ptinet. Uñ ber.trinitatē ī vnitate ūeſtigare temeritas ē:credere pietas ē:noſſe vita eterna ē:ñ ſolū āt vtil̄r hoc credit̄:ſed ⁊ valde rōnabil̄r ñ leuit̄ Uñ ī li.ꝺ tri. Ricar. ait vtinā attēderēt iudei:vtinā aduerterēt pagani cū quāta ſcie ſeueritate ꝓ hac pte ad iudiciū dīnū poterim⁹ accedere: nōne cū oī cōfidētia deo dicere poterim⁹:dñe ſi error ē.ſ.ī hac nr̄a credulitate a teipo decepti ſum⁹?nā iſta tāt̄ ſignis ⁊ ꝓdigijs cōfirmata ſt̄ ⁊ talib⁹ q̄ ñ niſi p te fieri p̄ñt. Et certe a ſūme ſāctitat̄ viriſt̄ nobis tradita:cū ſūma ⁊ āttica atteſtatiōe ꝓbata teipo coopāte ⁊ ſm̄oe ꝓfirmāte ſequētib⁹ ſignis hec ille. Qz aūt ipa trinitaſ vn⁹ de⁹ creauerit oīa ⁊ bēat ꝓuidētiā de oīb⁹ ēt ꝺ vilissimis reb⁹ maxime de regib⁹ hoīum:ꝑz ꝑ aug.de ciui.dei li. v.c.

De⁹ ſūm⁹ ⁊ ver⁹ cū verbo ſuo ⁊.ſ.ſ.q̄ tria vnū ſt̄ deus vn⁹ oīpotēs creator ⁊ factor oīs aīe atq; oīs corpis cui⁹ ſt̄ ꝓticipationes felices oēs q ſūt ī veritate ñ vanitate felices. Qui fecit hoīem rōnale aīal ex aīa ⁊ corpe. Qui eū peccātē nec īpunituz eē pmiſit:nec ſiñ miſericordia eū ꝺreliqt:q bōis ⁊ malt̄ ēt eēntiā cū lapidib⁹ vitā ſēinalē cū arboribus:vitā ſēſualē cū pecoribus vitā ītellectualē cū ſolis āgelis dedit a q̄ ē oīs ſpes ⁊ oīs ordoz a q̄ ē mēſura numer⁹ ⁊ pōdus:a q̄ ē gegd naturalt̄ ē: cuiuſq; generis ē:cuiuſq; extīatōis ē:a q̄ ſūt ſēina formaꝝ ⁊ forme ſeminū:mor⁹ ſēinū atq; formaꝝ q dedit ⁊ cām originē ⁊ pulchritudinē valitudinē ꝓpagatiōis fecūditatē mēbroꝝ diſpōem:ſalutē cōcordie. Qui ⁊ aīe irrōnali ꝺdit ſenſū memoriā ⁊ appetitū:rōali iſup mētē ītelligētiā ⁊ volūtatē:q ñ ſolū celū ⁊ terrā nec ſolū āgelū ⁊ hoīem ſed nec exigui ⁊ cōtēptibil̄ aīalis viſcera:nec herbe floſculū:nec arboris foliū ſiue ſuaꝝ ptiū.

Qz deus ſtetit ⁊ ſtat.5.modis.

.XXXI.

Sciendum etiam q⁹ deus ſtetit et ſtat ſeu exiſtit in rebus quinq⁹ modis ſm vinc'. p⁹imo li.ſpec.hiſtoꝛiaꝝ.ſ.p naturã: p gratiam: p gloꝛiã: p vnionẽ: ⁊ p loci circũſcriptionẽ. Et per naturã tripliciter.ſ.potẽtialiter p̃ſidendo: p̃ntialiter cogноſcẽdo: eẽntialiter ſubſtẽtãdo: ⁊ ſic in oĩbus p gratiã exiſtit tripliciter.ſ.in habitatiõe: vt in iuſtis hoĩbus: aplius ad ephe.3.c. habitare xp̃m p fidẽ in coꝛdibus vr̃is. Efficacia: vt in ſacramẽtis. Myſterio: vt in colũba ſup xp̃m apparẽte. Per gl'am tripliciter exiſtit in beatis.ſ.in vi rõnali inq̃ntum ẽ veritas p cognitionẽ: in cõcupiſcibili inq̃ntum ẽ bonitas p delectationẽ: in ĩraſcibili inq̃ntum ẽ poteſtas vel maieſtas p reuerentiã. Per vnionẽ tripliciter ineſt.ſ.p hũanã naturaꝫ in xp̃o: ad carnẽ tñ: vt in ſepulch⁹o: ad aĩam tñ: vt in inferno. p loci circũſcriptionẽ ſiue coꝛpalem p̃ſentiam tripl'r.ſ.in vtero v̈ginis p ꝯceptionẽ: in mũdo p eruditionẽ: ĩ celo p dexteꝛe p̃ris ꝯſeſſionẽ. eſt g̃ deus in oĩbus ñ partialiṫ diuiſus: ſꝫ vbiq⁹ totus: intra oĩa ñ incluſus: extra oĩa ñ excluſus: ſup oĩa ñ elatus: infra oĩa nõ depꝛeſſus ſm greg. in moꝛal'.

De beatitudine hominis.ſ.in quo ꝯſiſtat.c.iij

n Otanduꝫ ſecundũ pe. de pal'. in. 4. di. 49. arti. 8. q⁹ cũ beatitudo noĩet bonũ pfectũ illius qui dr̃ beatus ſicut aliqd dr̃ bonuꝫ alicui dupl'r: ſic beatitudo alicuius dr̃ dupliciter. Dicitur. n. bonũ alicuius dupliciter: vno mõ extrinſece ſolũ p modũ agẽtis vel obiecti: ſicut ignis dr̃ bonus frigeſcẽti p modũ agentis vel efficiẽtis: q⁹.ſ. cauſat caloꝛeꝫ in eo q̃ eſt ſibi bonus fozmaliṫ: ⁊ viꝛ eſt oct'o bonus p modũ obiecti. Alio mõ dr̃ bonũ aliqd alicui fozmaliṫ ⁊ intrinſece: ſicut ſanitas ẽ bonũ hoĩ q̃ad coꝛpus: ⁊ ſcĩe ⁊ v̈tutes ſũt bona aĩe quã pficiũt fozmaliṫ. Sil'r beatitudo hoĩs dr̃ dupl'r: vno mõ illud qõ beatificat hoĩem ſoluꝫ extrinſece p modũ agẽtis vel obiecti: alio modo illud qõ btificat hoĩem fozmaliṫ ⁊ intrinſece tanq̃ pfectio ſibi inherens. compando aũt has duas btũdines adinuicẽ magis ꝓpꝛie dr̃ btitudo hoĩs. z.ſ. illud q⁹ beatificat hoĩem. ſ. fozmaliṫ ⁊ intrinſece q̃ illud qõ btificat hoĩem ſolũ extrinſece. Huius rõ ẽ: q⁹ illud magis dr̃ btũdo nr̃a q̃ magis ꝓpꝛie dicimur btĩ: ſꝫ p illud qõ fozmaliṫ nos btificat magis ꝓpꝛie dicimur btĩ q̃ p quẽcũq⁹ extrinſecũ. Denoĩatio. n. fozmalis ſẽp ẽ magis ꝓpꝛia q̃ q̃cũq⁹ alia: q⁹ in eo q⁹ ſic noĩaṫ ẽ vere ⁊ ꝓpe res noĩs: ſic aĩal ꝓpꝛiſſime dr̃ ſanũ: q⁹ in eo ẽ ſanitas a q̃ denoĩaṫ ſanũ: ñ ita ꝓpe dr̃ medicĩa ſana: nec aĩal dr̃ ſanũ rõe medicine ſꝫ hõ denoĩaṫ btũs fozmali denoĩatiõe a btitudine: q̃ ẽ pfectõ ĩ eo exr̃is. ab obiecto aũt ⁊ ab efficiẽte ñ dr̃ fozmali denoĩatõe btũs: q⁹ btitudo q̃ ẽ obiectũ vel cã agẽs ñ ẽ in noĩe ſꝫ ẽ denoĩatõ ſolũ extrinſeca g̃ ⁊c. Itẽ q⁹ illud ꝓpꝛie dr̃ nr̃m qõ ẽ nobis magis vnitũ: ſꝫ btitudo q̃ ẽ in nobis fozmaliṫ ⁊ intrinſece ẽ nobis magis vnita: q̃ btitudo q̃ ſolũ hꝫ ſe ad nos extrinſece ⁊ obiectiue: q⁹ illa ñ attingiṫ a nobis niſi mediãte btitudine fozmali: g̃ illa fozmalis ⁊ intrinſeca ẽ magis btĩtudo nr̃a: ⁊ ſm eã magis dicimur btĩ: q̃uis tñ illa fozmalis magis dicaṫ btitudo nr̃a q̃ obiectiua q̃ deus ẽ: tñ abſolute loq̃ndo magiſ illa obiectiua ẽ: ⁊ dr̃ btitudo: q⁹ deus ẽ obiectũ nr̃e btitudis: ẽ magis ꝓpꝛie ⁊ vere btitudo q̃ btitudo nr̃a illa fozmalis intrinſeca. Sciendũ ſm pe. vbi ſupꝛa q⁹ btitudo fozmalis ⁊ ſubiectiua eẽntialiter dicta ñ ꝓfiſtit in aliq̃ pfectione coꝛpali: ⁊ rõ hꝫ ẽ: q⁹ de rõe huius btũdis ſic accepte ẽ q⁹ ipſa ſit optia pfectio hoĩs ad quẽ oẽs alie pfectõnes oꝛdinanṫ ſicut ad finẽ: ſic. n. noĩe btitudinis vel felicitatis oẽs vtunṫ tã phyſici q̃ theologi. Dicit. n. pĥs ꝑ ethicoꝝ q⁹ felicitas ẽ oĩm opatoꝝ ſũmũ bonũ: ⁊ infra dicit q⁹ ipam volum⁹ ꝓpter ſe: alia autẽ ꝓpter ipam. Ex q̃ põt ſic argui: illa pfectio q̃ ñ eſt ſũme bona nec ꝓpter ſe volita ſꝫ ꝓpter aliã melioꝛẽ ñ põt hr̃e rõnẽ btitudis ſꝫ oĩs pfectio coꝛpalis ẽ huiuſmõi g̃ ⁊c. Maioꝛ declarata ẽ: ſꝫ minoꝛ ꝓbaṫ: q⁹ ſicut ſe hꝫ coꝛpus ad aĩam: ſic ſe hñt pfectiones coꝛpis ad pfectiones aĩe: q⁹ ſicut ſe hñt pfectibilia adinuicẽ: ſic ſe hñt pfectiones eoꝝ: ſed coꝛpus ꝓpter aĩam ⁊ naturaliter ipa materia ꝓpter fozmaꝫ tanq̃ ꝓpter aliqd melius: vt dr̃ 2° phyſicoꝝ. g̃ pfectiões coꝛporis ſũt pp pfectiões aĩe tanq̃ ꝓpter aliqõ melius: ⁊ hec fuit minoꝛ: ⁊ ſic pꝫ ꝯcluſio. ⁊ p idez pꝫ q⁹ aĩe pfectiones q̃tũ ad ptẽ ſenſitiuã q̃ ẽ totius ꝯiuncti ñ p̃nt habere rõem btitudinis: q⁹ ſiĉ ſe hꝫ ſenſus ad intellectũ: ſic ſe hꝫ pfectio ſenſitiue ptis ⁊ appetitus coꝛrñdentis ad pfectionẽ intellectus ⁊ volũtatis: ſꝫ in hoĩe ſẽſus ẽ ꝓpter intellectũ tanq̃ ꝓpter aliqd melius ⁊ nobiliꝰ: g̃ pfectiones ſenſitiue ptis ſũt ꝓpt̃ pfectiões intellectiuas tanq̃ ꝓpter nobilioꝛes ⁊ melioꝛes: g̃ in eis ñ põt ꝯſiſtere btitudo hoĩs: ex q̃ ſequiṫ q⁹ cũ ps intellectiua ꝑt diſtinguiṫ ꝺ ſenſitiuã includat intellectũ ⁊ voluntatez: quibus nihil nobilius ẽ in hoĩe: q⁹ btitudo ꝯſiſtat in optia pfectione intellectus vel voluntatis vel vtriuſq⁹ ſimul.

Ad beatitudinẽ aũt ptinet dos aureola ⁊ fruct⁹ que quidẽ ſm pe. vbi ſupꝛa ñ educũṫ de aliqua potẽtia naturali: q⁹ darent eẽ naturale nec ſunt ab agente naturali. Viſio g̃ beatifica ⁊ oĩs fozma ſupnaturalis accidẽtalis p̃exiſtit in potentia paſſiua ſubiecti: q⁹ põt eẽ ſine illo miracl'o. Itez educiṫ p ꝓñs de illa potẽtia ñ naturali ſꝫ obiali ⁊ p̃exiſtit ĩ potẽtia ſupnaturali ñ naĉali De dotib⁹ ſciendũ ꝑ qd ſit doſ: vñ dicaṫ: ⁊ cui ꝓueniat?

Eſt ãt dos ꝑpetuꝰ oꝛnatꝰ aĩe ⁊ coꝛpis iugiṫ in eterna btitudine pſeuerans. daṫ autem in humana conuerſatione doſ a patre filie ſue deſpõſate: vnde cum ch̃riſtus ſit ſpõſus anime: trinitas ãt

sit pater anime:ideo sicut a patre dattur ei.s.anime:vt sit digna sponso:nō quidem ad vtilitatē sponsi vt in matrimonio naturali:sz ad vtilitatē totalem sponse ⁊ honorē sponsi:non aūt ꝓuenit dos xp̄o ſm nomē:qz est spōsus ⁊ non sponsa:sz pfectio dotis sibi excellentⁱ ꝓuenit.s. visio ⁊ fruitio ⁊ hⁱ.cętum ad hūanitatem:nec angelo ꝓuenit ſm nomen:qz non est sponsa ſm naturā spēi sed pfectio dotiū spūalium.i.anime bñ conuēit vt visio ⁊ huiusmodi:sz large:sicut xp̄s dicitur caput angelorum:sic dicitur sponsus ecclesie triumphantis :idez pe.vbi supra .De dotibus aīe cōis assignatio est:qz dotes aīe sunt tres. Prima ē visio.i.lumen glorie cōfortans ad videndū. Secūda dilectio vel fruitio.i.charitas pfecta. Tertia est cōprehēsio seu tentio. Hec respondet tribus vtutibus theologicis:nisi q̄ cōprehensio siue tētio nō dicit aliū habitū sicut spēs: sed ꝓditionē ppetuitatis. Itē tribus ptibus imaginis. Itē tribus viribus aīe. Alia assignatio ē magis ꝓpria vt videt:que ē.s.q̄ sunt he tres:visio dilectio ⁊ fruitio:qz cōprehēsio siue tentio ē cōis his tribus:sz.s.distincta sunt re vel rōe specifica. Sed de parafernalibus que sūt bona iux dotē data:ſm hanc pabolam videt q̄ parafernalia sunt beatoꝝ alia dona minus p̄cipua siue sint aureole siue fructus seu quecūq; alia: vt lauſ sufficientia ⁊ multa hⁱ. de dotibus āt corporis infra dicetur.predicte tres dotes aīe possūt notari ex vbis ps.35.dicentis. Inebriabunt.s.sācti tui ab vbertate domus tue.s.glorie supne: ⁊ torrente voluptatis tue potabis eos: q̄ apud te ē fons:⁊ in lumine tuo videbimus lumē.ebrietas enim dilectionē notat sanctoꝝ.Un̄ hieroⁿ. dicit de virgine maria q̄ erat in ea ardor ꝓtinuus et ebrietas pfusi amoris.s.dei:sicut.n.ebrietas trahit hoīem extra se:ita diuinus amor extasim facit. Inquit dionysius ñ sinens se sui amatores. Inebriabunt ḡ beati dilectione :⁊ hoc ab abūdantia bonoꝝ q̄ sunt in domo gl̄e:q̄ a deo ꝓcedūt dilecto. Fruitio siue delectatio notat in potu voluptatis:q̄ delectatio a deo ē:qz tue: ⁊ idō vera ⁊ ꝑmanens. Un̄ Ber. Illud ē verum gaudiū qđ ñ de creatura sz de creatore concipit:qđ cum ꝓcepis nemo tollet a te: cuius compatione oīe pulchrū fedū:omne dulce amaꝝ:omne qđ pōt delectare molestū.gaudiū.n.delectatio est ī creatura rōnali. Hec delectatio seu gaudiū abūdans ē:⁊ iō dicitur torrēte ñ calice vel ciato.ex omni.n.pte gaudio circūdatur multiplici.Unde dicit Math.24.intra in gaudiū dñi tui :vt vndiq; eo circūdet ex supiori videndo deum:⁊ ex inferiori videndo infernū quē euanescit:ps. Letabitur iustus cū viderit vindictā.i.punitiones reproborum:a dextris videndo iucundā beatorum societatē:a sinistris in cūctis elemētis ⁊ celis nouam venustatē. Item bonoꝝ opm meritū ꝓmiatū extra corpus glorificatū. Erit.n.facilis ⁊ ideo dicit potus.facillime.n.ibi potus sumit ad delectationes in mundo siue tpales siue spūales ꝓuenit qs cum magno labore frequenter. iqs vult delectari in cibis satis laborat in querēdo in coquendo in comedēdo.si querit delectari spūaliter qđ fit ex opibus virtuosis ⁊ ꝓtemplatione ⁊ orōne ⁊ hⁱ.:vtiq; ꝓius oportet laborare:sz sine aliquo labore beati hñt ꝓtinuū gaudiū: qđ vtiq; est ibi ꝓtinuū cum sacietate simul ⁊ cū auiditate.ps. Saciabor cū apparuerit gloria tua:⁊ sic tollitur anxietas:⁊ ex hoc ne credatur hoc eē cū fastidio:sicut hic accidit:qz satur fastidit cibum vel potū:vt dicitur ecclīastici.24.qui bibūt me adhunc sitient. Et pe.in canonica sua in quē desiderant angeli ꝓspicere:vñ aūt inebrient dilectione sancti ⁊ potentur.fruitione oñdit:subdēs ps.qm̄ apud te est fons vite vnde.s.hauriūt. ecclesiasti primo. Fons sapiētie verbū dñi in excelsis:qđ Jo.dicit esse apud deū patrem.s.et qđ factum ē in ipso vita erat:⁊ vita erat lux hoīm. Ab ipso igitur fonte uite ⁊ luminis illuminātur: vnde subdit in lumine tuo videbimus lumē:in lumine.s.glorie sancti vident lumē diuinitatis: vnde visio est tota merces fundamentaliter.s.⁊ vt refert Aug.de ciui.dei. Uisio illa ē tante pulchritudinis:tantoq; amore dignissima:vt plotinus philosophus sine hac quibuslibet ⁊ cętis libet bonis p̄ditam animā existimet infelicissimā Ex hac igitur visione inebriant dilectōne:quia bonū non amatur nisi visū.i.cognitum seu repñtatum per intellectum:⁊ tanto magis cętō maiⁱ cognoscitur:⁊ quia clare summū bonum cognoscitur:iō inebriātur sancti amore.⁊ qz ſm Augⁿ. nil dulcius charitate que vnit dilectū cū diligēte:⁊ p̄cipue pfectissime in patria:iō sequitur voluptas fruitionis:⁊ hic ē vltimus finis creature rationalis.s.beatitudo que cōprehēditur in his tribus dotibus. Unde dicit magister in ſo sententiaꝝ di.i.fecit deus rōnalem creaturā :vt sūmuz bonū intelligeret:intelligēdo amaret:amādo possideret:possidēdo frueretur. possessio autem videtur ptinere ad tentationē ſm al.

De visione dei. m·m·

De visione dei.

Ubi sciendum pri-

mo q̄ deus in pñti videri nō pōt ex puris naturalibus:nisi tantū qz ē:qūo viderūt philosophi demonstrātes p rōnes naturales deuz eē ſm illud Ro.i. Inuisibilia dei a creatura mūdi p ea que facta sūt intellecta ꝓspiciunt:sēpiterna q̄z virtus eius ⁊ diuitas:⁊ qđ notū ē dei: mānifestū est illis.sz ⁊ p lumē gratie ⁊ fidei additū lumini naturali ñ pōt etiā videri qđ ē:sz solū qz ē Certius tñ assentit his q̄ de deo mōstrari pñt p lumē fidei q̄z p lumē naturale ⁊ vtilius: qz ex p ñ est meritū:cū alīs ñ assentiret.sz ex secūdo meritū fidei:de q̄ visione apl̄s.i.cor.13.videmⁱ nūc per speculum ⁊ in enigmate. Nec posset videri

.XXXI.

deus quid est seu per essentiam: vt beati in patria ab homine in corpore constituto mortali q̄ tumcunq; eleuato in contemplatione: nisi esset alienatus a sensibus ¦tam interioribus q̄ exterioribus vita vegetatiua tantum viuens. Et ratō est: quia vt dicit philosophus in li. de anima: ne cesse est quēcunq; intelligentem fantasmata speculari. fantasmata sunt representatiua rerum naturalium: deus autem spiritus est nil habens de materia: ⁊ ideo non potest intellectus vtens fātasia: vt communiter accidit: videre deum quid est. Unde ⁊ ꝑm Tho. scōa secunde. q. i75. ar. 4. de paulo cum raptus fuit in paradisum ad vidēdum deum per essentiam vt ab hominibus dicitur oportuit saltim q̄ esset omnino a sensibus alienatus: sed anima erat in corpore: quod ipse ponit in dubio. Et sic ītelligitur illud Jo. p̄mo deum nemo vidit vnq̄. ⁊ Exo. 33. dixit dominus moysi: nō videbit me homo ⁊ viuet scilicz vita sensitiua. Unde ⁊ ipse moy. quez etiam ipse tho. post aug. dicit vidisse deum per essentiam in vita presenti fuit alienatus tūc a sensibus. Ꝛ siquis vellet intelligere de visione que fit p oculos corporales ad litteram: verum est q̄ neduz oculus mortalis hominis: sed nec etiam glorificati deum videre potest per essentiam. Et ratō est: quia similitudo seu species rei vise per quaz videtur est res corporalis: deus autez est purus spiritus: nec potētia sensitiua est capax seu susceptiua rei spiritualis: vnumquodq; enim recipitur in altero per modum eius ꝑm philosophum Sed' greg. in mora. post Jo. incelt'. dat aliquando expositionē illius auctoritatis: vt scilicz homo viuens. i. ꝑm sensualitatem vtiq; sicut hic ñ videt deum visione gustatiua: ita nec in patria visione fruitiua: quia non saluabitur: nec est cōtra predicta quod ait iacob Gñ. 49. vidi dominum facie ad faciem: ⁊ Isa. 6. vidi dominum sedentem super solium excelsum ⁊c̄. Nam ille visiones ꝑm tho. greg. ⁊ alios non fuerūt visiones diuine essentie sed in subiecta creatura. Apparebant enim angeli in forma aliqua excellenti corporali representantes dominum: vnde denominabantur ab eo quem representabant: in patria autem vident sancti deum clare ⁊ per essentiaz ꝑm illud prima Jo. 3. c. Cum apparuerit videbimus eum sicuti' est: ⁊. i. cor. 13. tunc facie ad faciem: supple videbimus: ⁊ hoc per lumen glorie: vt dicetur. j. non tamē comprehensiue: vt. s. posset aliquis beatus comprehendere totū qō est deus. Unde Jere. dicitur de deo: magnus consilio ⁊ incōprehensibilis cogitatu: nec etiam anima xp̄i. Unde dicit p̄s. in persona xp̄i mirabilis facta est scientia tua ex me confortata ⁊ ñ potero ad eam scilicet peruenire. Ratio huius est vt dicit Pe de palu. in. 4. di. 49. arti. primo q2 illud qō est proprium superioris nature tanq̄ per se ⁊ primo conueniens ei se habet triplici ter ad inferiorem naturam. Uno modo sic q̄ secundum esse debilissimum ei conueniat per naturam. Alio modo vt secundum eē magis perfectum ei conueniat per motū illius. Tertio modo secundum esse perfectissimum: ⁊ sic nō est ei communicabile nisi communicaretur natura: sicut aer ex natura sua est tepide calidus sed ab igne fit feruide calidus: non autem calidissimus: nisi fieret ignis: sic intellectus creatus per naturam est cognoscitiuus dei q̄tum ad ga est: sed per lumen glorie nude videndo cognoscit quid est. i. essentiam dei: nullo autem modo potest comprehendere deum nisi deificaretur: quod est impossibile: sed solus deus comprehēdit seipsum: de qua noticia comprehensionis dicitur Math̄. ii. nemo nouit filium nisi pater: neq; patrem quis nouit nisi filius: ⁊ idem intelligitur de spiritu sancto: non obuiat' q̄ ait ap'lus. i. corint]. z. Sic currite vt comprehendatis. s. deum: nam dupliciter dicitur deus comprehendi: vno modo attingendo ad id quod tenditur: ⁊ ō hoc loquitur ap'lus: ⁊ tamen sancti dicuntur comprehensores respectu currentium ad brauium beatitudinis per feruētia bona opera ꝓpter que dicuntur viatores. Alio modo dicitur aliquid comprehendi vt totum capiatur quod est: ⁊ sic deus dicitur incomprehensibilis a nobis: extra de summa tri. c. i.

Quomodo sit ista visio

beata? circa qō dicit pe. ō pal'. in. 4. vbi supra. q̄ non est per spēm. s. intelligibilē: sicut sunt spēs intelligibiles: quibus homo intelligit in p̄nti: vel sicut sunt spēs indite intellectibus angelorum ab initio creaturar̄: quibus mediātibus intelligūt creaturas vltra illū modū quo eas cognoscunt in verbo. Nā cum sancti dicunt: q̄ hic deus videtur p fidē: in patria per spēm: nō loquūtur de tali specie intelligibili: sed appellant spēm dei el sentiam eius: q̄ ⁊ alio modo dicitur facies: nō p prie cū facies sit corpis ⁊ deus sit incorporeus: ſz per filitudinem: q2 cognitio boīs in facie ē clara ⁊ plena eius cognitio ꝑm corpus: hoc aūt cognoscit q̄i expostergo. i. imperfecte. Unū ipe dixit moy. exo. 33. Posteriora mea videbis: faciez aūt meā videre ñ poteris viuēs. s. visu sensuū: ñ q̄ per spēm intelligibilē videt deus in patria: qō sic ꝓbat. Si in visione beatifica essz spēs: aut ibi eēt ꝓpter agere: aut ꝓpter recipe: aut ꝓpter repn̄tare: aut ꝓpter determīare: sed ꝓpter nullum eorū ibi requirit: q̄ frustra ponit. Maior ꝑz: gaspēs nō pōt seruire ad cognitionē: nisi aliq̄ istor̄ modor̄. Minor ps q̄tum ad singulas ptes per ordinē. Primo q̄ ñ est spēs in patria q̄ ad visionem beatificā ꝓpt̄ elicē actū actiue: tū q2 de' imediate efficē pōt qcqd agit alio mediāte: tum q2 creatura ñ pōt ꝛcreare vel saltē ñ est sibi cōicatū creare instr̄aliter: qūo oz ad hoc q̄ ꝓducat̄ btūdo q̄ ē qd supnaturalissimū: tū q2 illo posito de' q̄ imediate p seipm btificaz. 2°. ñ regri-

tur talis ſpecies ad diſpoſitionem paſſiue: quia deus poteſt imꝓrimere perfectionem ſine omni diſpoſitione: que non eſt vniuerſaliter ⁊ ꝓſe receptiua ipius. Spēs aũt cognoſcibilis non ē ſic per ſe ſuſceptiua cognitionis: ſicut potētia cognitiua: tũ qz non poſſet in aliquo cognitio vbi nō eſſet ſpēs: ſicut vbi nō eſt potentia cognitiua: tũ cum in deo ſit cognitio ſine ſpecie: non autē ſine intellectu ⁊ in angelo reſpectu ſui. Tertio non requirit ſpēs ad repꝛeſentandũ: tum qz beatitudo patrie que eſt de pꝛeſentia dei non pōt eſſe p illud repſentatiuũ: qō equaliter ē pꝛeſentis ⁊ abſentis: exiſtentis ⁊ nō exiſtentis: huiuſmodi aũt eſt talis ſpēs: tuz qz contractio ad eſſe limitatũ plus diſtat ab eſſe illimitato q̄ ꝓtractio ad eſſe ꝓiunctũ materie ⁊ a ſeparis a materia ⁊ contractio ad hic: ⁊ nũc ad eſſe vniuerſale: ſed ꝓpter hoc ſpēs ſenſibilis non repſentat vniuerſale: nec intelligibilis accepta a fātaſmatibus directe poteſt repſētare itellectui ꝓiūcto quidditatem ſubſtantie ſepate: g̃ multominus ſpēs creata poteſt repſentare quidditatem increatā. Quarto nō requiritur talis ſpēs ad determinandũ: qz licet deus ſit agens vniuerſale: tamen ſeipm determinat: vnde illius obiecti determinate cognitionē imꝓimit cuius vult vel ſui vel alterius: ꝓpter qō nō indiget in ſuo paſſiuo determināte aliũ: ſicut indiget celũ vel intellectus agens: viſio aũt beata eſt a ſolo deo effectiue ſaltim p̄ncipaliter: vnde nec ꝓpter hoc ſpēm requirit: ſed viſio iſta ē p lumen glorie. Circa qō dicit idem pe. vbi ſupꝛa q. ad videndũ deũ clare ⁊ beatifice requiritur lumen in intellectu habituale de potētia dei ordinata ⁊ q. ita eſt ō facto. Et hec cōis opinio que ꝓbatur tripliciter. Pꝛimo q. ſit congruũ qz omne qō videt in lumine videt: ⁊ hoc eſt naturale intellectui: vt in lumine intellectus agētis qui eſt hītus vt lumine videat qcquid videt: vnde qz gr̃a nō deſtituit ſed pficit naturā: ideo mediāte habitu luminis congruũ eſt intellectũ beatificari. Secūda rō quaſi eadē eſt: ſic gratia pficit naturā ſm modũ eius: qz ergo volūtas ⁊ intellectus nata ſũt actu pfectiſſimo mediāte hītu q̄ fit ei cōnaturalis actus: inde ē q. iſto modo in beatitudine ſupnaturali q̄ſi naturali pficit: q. eſſet p habitū ſupmum: puta ſapiētie. Tertio ꝓbatur ex hoc q. caritas nunq̄ excidit: miruz eſt aũt valde q. itellectus ſit actus pfectus ſine habitu ſi in volūtate eſſe nō pōt: qz volūtas ē magis determinata q̄ intellectus: ꝓpter qō oēs ponũt in intellectu hītus: ſz in volūtate nō oēs ponũt: qz determinato intellectu determinat volūtas neceſſario: ſi g̃ in pꝛima non pōt eſſe fruitio in volūtate ſine hītu charitatis: ſaltim de potentia ordinata: multomagis nec viſio in intellectu ſine lumine glie ſm illud p̄s. In lumine tuo videbimus lumē. ſ. deitatis. In lumine glie hītuali infuſo intellectu. De potentia aũt abſoluta pōt haberi beatifica viſio ſine tali lumine hītuali: ſz non de ordinata. Et ſi arguat ꝓtra ſic: agentis liberaliſſimi eſt cōicare patienti oīe illud cuius eſt capax: ſi ergo intellectus ſine habitu luminis eſt capax beatitudis de potentia abſoluta: ergo diuina liberalitas ſine tali hītu beatitudinez cōmunicat. Ꝛ.o. q. agēs liberaliſſimū cōicat congruentiozi mō: ⁊ nō omni modo ſibi poſſibili ō potētia abſoluta bona ſua. Qui enim pōt ſaluare ſine ſacramentis: aut ſine incarnatione: aut facere oīes effectus ſine cauſa media: ⁊ accidens ſine ſubiecto mauult tñ ſic ordinate facere iſta ꝓpter congruitatem non ꝓpter neceſſitatē.

t. Quid videatur in deo

vere ⁊ congrue in vita beata dicendũ. Equidē videtur clare diuina eſſētia ab omnibus: ⁊ hoc eſt denarius datus omnibus laboꝛantib⁹ in vinea domini: Math. 20. In denario enī deſignatur ex imagine regia diuina maieſtas que videtur: ⁊ in numero denario qui eſt pfectus omnis perfectio: ⁊ in rotunditate eternitas: videt tamē diuinam eſſentiā vnus alio limpidius: qui ſcilicet hic deum amauit ardentius. Sicut etiaz hic in pꝛeſenti eandem rem cognoſcit vel videt plenius q̄tum ad plures ꝓꝛietates ⁊ circūſtantias eius qui acutiozem intellectū vel viſum habet. Et hec eſt varietas māſionum. Videtur autē ab omnibus clare vnitas diuine eſſentie in trinitate perſonarum: ⁊ quomodo filius eternaliter generatur a patre per modum verbi: ⁊ ſpiritus ſanctus ꝓcedit ab vtroq; per modum amoꝛis: quod myſterium hic credi poteſt ⁊ debet demōſtrari non valet. Unde dixit chriſtus Joh. 17. hec eſt vita eterna vt cognoſcant. Ecce viſio te ſcilicet patrem ⁊ quē⁹ miſiſti ieſum chriſtum ſcilicet filium tuum. Miſſio ei⁹ eſt incarnatio eius facta a ſpiritu ſancto: non opere humano: et ſic notatur trinitas perſonarum: ſolum deum id eſt vnum deum eſſe tres perſonas dictas: vbi oſtēditur vnitas eſſentie: hoc videre ⁊ cognoſcere clare eſt vita eterna: ⁊ de potentia dei ordinata vna perſona in diuinis non poteſt cognoſci ſine alia: quia relatiua ſunt ſimul naturali intelligentia: nec perſona ſine eſſentia: ſicut nec hic homo ſine humanitate: quia eſſentia eſt de conſtitutione perſone: nec eſſentia ſine perſonis: quia debemus videre quicquid credimus: nec eſſentia ſine re: que eſt perſona etiam de potentia abſoluta: quia ſunt idem re. De potentia autem abſoluta dei videtur q. diuina eſſentia poſſit clare videri ſine hoc q. in ea videatur ratio perſone cuiuſcūq;: quod multipliciter ꝓbatur. Pꝛimo ſic. Ille qui non compꝛehendit totaliter reꝛ poteſt ignoꝛare aliquem modum eius ſaltem ratione differētem ⁊ cognoſcere rationem pꝛimā ſine poſterioꝛi: ſed nullus intellectus creatus cognoſcit eſſentiā diuinā ſub oīi ratione q̄ eſt cognoſcibilis: alꝰ ñ poſſet fieri aliqua reuelatio ō nouo: nec per conſequens compꝛehendit.

.XXXI.

Secūdo ꝓbatur sic:nō plus differunt attributa ad inuicē q̄ essentia ⁊ pſona:sed illa pñt sine īuicē cognosci:alias cōprehenderentˢ ergo ⁊c.
Tertio sic:nō minus differt eēntia a persona q̄ idea:cū illa solū respectu ratōnis addat hec realē. Sed pōt videri essentia sine hoc q̄ videaˢ idea qz dicit philosophus in li.de memoria ⁊ reminiscētia q̄ imago potest intelligi secūdū q̄ quedā res est sine hoc q̄ intelligaˢ scōm qō est similitudo:⁊ multo magis res q̄ nō est facta ad hoc q̄ repñtet:sicut ē eēntia diuina ergo ⁊c. tñ vt dictū ē de potētia ordinata nō videˢ eēntia diuīa sine pſonis:videˢ ⁊ in ipō deo eiꝰ attributa: vt potētia sapiētia bonitas ⁊ oēs pfectōes:q̄ quidē nō sūt accedētia vt ī nobis:sed sūt ipa diuina eēntia. Nō oz ergo ibi doceri de deo:qz oēs plene noteſcūt: etiā minimꝰ magis q̄ hic in mūdo qcūq̄ doctor sanctus. Unī Jeremie.31.c.dicit in illo die.s. glorie ñ docebit vnusq̄sq̄ ꝓximū suū dicēs: cognosce dñm.oēs enī sciēt me a maiori vsq̄ ad minimū dicit dñs. Jtē videt sancti in deo visionē suā idest se.se videre:nā visio dei est pfectissima visionū:ñ aūt eēt pfecta:nisi reflecteret se sup se:⁊ videntē potētiā habitū:⁊ oīa super que reflectūtur visiones perfecte ⁊ in via.

Uident et nunc anime beatoꝝ ⁊ angeli oculo intellectuali in deo humanitatē christi assūptā a verbo in vnitate persone Jsaie.33.c. Regē in decore suo videbūt:videt et quomō facta sit illa vnio:⁊ quomō christus sit ī sacramēto altaris:que in pñti nullus videre pōt: Q̄ videāt sancti in deo humanitatē christi dicit duran.esse necessariū:nā nō esset perfecte beatꝰ qui non haberet qō vult:sed vult quilibet beatꝰ videre redēptorē suum etiā scōm humanitatem alias esset ingratus nō habēdo istā volūtatem. Post resurrectionē aūt vltimā videbūt sācti xp̄i humanitatē:non solū oculo intellectuali:sed etiā oculo corporali.fm illō Job.19 c. In carne mea videbo deū saluatorem meū:saluabit aūt per humanitatē:⁊ q̄uis dānati in vltimo iudicio videant humanitatē xp̄i.fm illud.Jo.19. Uidebūt in quem cōpunxerūt:tñ inde valde cōtristanˢ:quia sicut excellens sensibile cōtristat:quia ledit organum:vnde sol in sua spera aspici non pōt sine afflictione:ita nihil ꝓhibet christi humanitatē ī se clarissimā:vnde ⁊ de se delectabilē.fm illud ecclesiastici ecclesiastes.10.c. Dulce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solem ⁊ sol iusticie christꝰ deus noster:tñ inq̄ntū eius excellens claritas cēt lesiua dispositōnis organi non glorificati:vt oculi dānati:vel si lux illa corporis christi demulceat:de se cōtristet:saltem inq̄ntū visio inimici ⁊ nocentis contristat valde ipos reprobos:vt dicant montibus. Cadite super nos:⁊ collibus cooperite nos:⁊ abscōdite nos a facie igni ⁊ ab ira eius. apoc. Sed glorificati ex tali visione percipiunt magnum gaudiū:qō quidē gaudiū non hñt angeli:quia oculo corporali quem non hñt christi humanitatē videre non possunt:in cuius figuram legit genē.43.c.q̄ Joseph in comitiuio facto solēnissimis fratribus dedit beniamin fratri suo vterino.i.ex patre ⁊ matre:vbi alij erāt fratres tñ ex parte quinq̄ portōes plus q̄ ceteris. Joseph significat christum post pharaonē regē egypti.i. deū regē mundi.primus in regimine mundi ipe inq̄ntū homo ad dispensandū frumenta gratiaꝝ cōstitutus:cui angeli sunt fratres ex parte dei patris sicut ⁊ nos:quia vtroſq̄ deus creauit:nobis aūt ē frater ēt ex pte matris nostre.s.eue:vnde descēdimus:qz ⁊ ex ea ipe humanitatē accepit fm corpulentā substātiā sūptā de virgine. Jn conuiuio ergo superne visionis ⁊ resurrectōis :vbi tot sunt epule q̄t gaudia vltra visionē diuinitatis cōmunē nobis ⁊ angelis dat nobis christus quīq̄ portiones.i.gloriā qnq̄ sensuū corporis quā angeli nō habent. Uideamus christi humanitatem corporaliter corpe sanctoꝝ celos ⁊ elementa: audiamus:odoremus:⁊ gustemus :⁊ palpemus :et inde gaudeamus.

Uident quoq̄ sancti in deo oīa illa sine q̄bus beatitudo coꝝ nō ēēt pfecta fm pe.de pal'.in.4.di.49.ar.2.⁊ hec sūt oīa illa que naturaliē ⁊ licite volūt videre.i.cognoscere vt q̄ddītates spēꝝ ⁊ vniuersi:existētiaſ vero particulariū nō curat bō videre nisi inq̄ntū sua interest. Unī cognoscet ēt aīa paruuli baptizati in deo naturā ⁊ oēs ꝓprietates naturales cuiuslibet rei create magis q̄ aliq̄s philosophus mūdi:nā nullus hic nosciˢ cōplete naturā ⁊ ꝓpetates rer̄. Jtē cognoscēt oīa q̄ videre ē ad decorē ⁊ meritū: et fm hoc q̄ plꝰ meruit:plura videt:⁊ vnusq̄sq̄ oēs spēs vniuersi q̄s naturaliē desiderat scire videt: licet sine his visis ēēt beatꝰ. Jtē q̄ō ptinz ad vnū quēq̄ spēaliter videt:⁊ sic inferior pōt aliq̄d scire q̄ō superior nescit:vt si fiat oratio ad sanctū in ferioꝝ non ptinet hoc sic ad superiorez sicut ad inferiorē:vñ nō est necesse illū scire nisi hoc reuelet vt secū oret. Jtē videt ī deo p actū reflexū visionē suā ⁊ dilectōem ⁊ fruitionē. Uidēt in deo penas dānatoꝝ:⁊ ex cōpatōe euasionis coꝝ magis gratias agūt. Uidebūt ⁊ oculo corpali penas eoꝝ:nō qdē in celo existent ꝓpter nimiā distantiā:sed poterūt ad placitū corporaliter de celo descendere:nō qdē scindēdo celū:sed nō occupando locū:seu p miraculū ⁊ vtute diuina erūt duo corpora simul:sicut exiuit de sepulchro eo clauso:videbūt amicos ⁊ sāctos quos hic habuerūt in noticia per fidē:sicut narrat greg'.in dialogo. 4.li.de quodā sancto qui recognouit aliq̄s sanctos in morte sua ad se venientes q̄s habuerat in deuotōne. Q̄ si sī obijciatur q̄ oculis videˢ speculū videt oīa q̄ repzesentant in ipo:licet nō ꝓpehēdat:quia nullus sensus cōprehēdit suū obiectū:qz nec q̄ddītatē apꝑhēdit. R°.q̄ q ꝓpehēdit deū:necessario omnia videt in eo:q̄ licet deus

non possit esse pñs intellectui in rõe obiecti immediate qñ videatur: cũ hoc sit eum videre formaliter: qõ cũ habere pñtẽ in rõe obiecti: tñ cuius visio dei habeat gradus: & perfectior sit illa 'qua videtur in se & oĩa in eo q̃ illa que in se videtur: & nihil in eo põt ipe se pñtare per visionẽ sui tñ sine visione alior in illo vel cũ visione istor & nõ illor: sicut sibi placet: secus est de speculo: qõ nõ est volũtariũ. Sed quõ sancti cognoscãt seu videant orationes nostras vocales vel mẽtales. Dic̃ pe. de pal'. in. 4. di. 45. ar. 2. q̃ quidã dicũt q̃ ĩ beatis tã hoĩnibus q̃ angelis ẽ triplex cognitio. s. naturalis: beata: & quedã media que dic̃ reuelatoria. Et si quer̃ de prima cognitione. s. naturali an cognoscãt per eã orõnes nostras: sic dicunt q̃ nõ saltẽ aĩe sepate: cui' rõ ẽ fm eos: q̃ natural' cognitio anime sepate est cõis bonis & malis: sed mali nõ cognoscũt cogitationes nec facta viuor sicut dicit beat' gregl. sumẽs argumẽtũ de aĩa diuitis epulonis: qui ignorabat statũ & facta fratr suor: ergo nec aĩe beator cognoscũt cogitatões vel facta viuor. Si quer̃ vtr beati cognitione beata cognoscãt orõnes nostras vocales vel mentales? dicũt q̃ nõ: q̃ illa qñq̃ cognoscũtur: qñq̃ nõ pertinẽt ad beatã cognitionẽ: sed cognitio quã habeãt beati de orationib' nostris vocalibus vel mentalib' nõ semp ẽ in eis: q̃ añq̃ oremus eas nõ p̃cognoscũt. Nec aliquis ponit q̃ talis cognitio sit semp in eis: q̃ si cognitio taliuz eẽt semp in eis: eadẽ rõne & cognitio oĩm aliorũ pticulariũ cõtingentiũ: & sic nõ indigerẽt q̃ aliqd eis reuelaretur: qõ est falsũ: cũ angeli qui nõ sunt aĩabus inferiores p reuelatõem purgentur ab ne scientia multar rerũ: vt patet per dionysiũ. 6. c. celestis ierarchie: ergo talis cognitio nõ est beata: & sic patet minor. Maior ꝓbat̃: q̃ cognitõ beata est vna cognitio semp manẽs in respectu vnius p̃ncipalis obiecti semp eodẽ mõ se habẽtis: & ideo ẽ ipossibile q̃ p eã aliquid de nouo cognoscatur vbi sit aliqua mutatio: vel in obiecto rep̃sentante vel in ipa actione vel in vtroq̃: sed nulla horr est ergo &c. Si loquamur de cognitõe p reuelatõem: sic dicũt q̃ oẽs beati cognoscũt orationes nostras siue mẽtales siue vocales que dirigunt̃ ad eos: q̃ scõm aug'. ad beatitudinẽ requiritur q̃ habeat vnusq̃sq̃ qõ vult: nec aliqd inordinate vult: sed quilibet recta volũtate vult cognoscere ea que ad ipm ptinent: & ideo beati quibus nulla rectitudo deest: volũt cognoscere oĩa ea que ad eor beatitudinẽ ptinent: cognoscũt. sed orationes quas ad eos dirigimus ad eos ptinẽt tanq̃ ad mediatores inter nos & deũ: ergo beati illas orationes cognoscũt: & cũ hoc nõ sit de cognitõe naturali vel beata: vt ꝓbatũ est. Restat q̃ sit cognitione reuelatoria que ptinet ad beatitudinem accidẽtalem. Sed posset sustineri contra istã opinionẽ q̃ cognitione etiã beata sancti cognoscerent orationes nostras: quia illa visione sancti non solum vident diuinã essentiam: sed ẽt quicquid ad eos directe pertinet: vt ipimet dicũt de illa opinione: sed ad ipos ptinent orationes ad eos directe: vt etiam ipi dicũt: ergo illas vident. Nec obstat q̃ illa cognitio beata non variatur: q̃ possibile est q̃ beat' a principio sue visionis & beatitudinis videt in deo oẽs orationes ad se dirigẽdas in perpetuũ: & sic postea illa visio non mutatur. Nec obstat si dicatur q̃ q̃to aliqd limpidius videt deum: tanto plura in ipso videt. cõtingit autẽ aliquẽ plus orare sanctum minus limpide videntẽ deũ: q̃ &c. Dicendũ est ergo q̃ ꝑma opinio siue ꝓpõ est vera de visis per se perficiẽtibus intellectũ: sicut sũt quidditates creabiles nõ de singularibus. Uel potest dici q̃ ō nouo ea cognoscit cognitione non intensa: sed extẽsa ad plura obiecta. Ex aũt dicũt de cognitione reuelatoria nõ videtur: q̃ reuelatio est nõ de his que specialiter ad vnũquẽq̃ pertinent: sed de his que generaliter pertinent ad statũ ecclesie: de quibus in via est reuelatio ꝓphetie: que tamẽ postq̃ sũt reuelata a deo vel ab angelo superiori statuz cognoscuntur cognitione beatifica scõm quosdaz: siue igitur cognitione reuelatoria: siue cognitione beata sancti vident orationes nostras scõm oẽs.

b. Ubi etiã sciendũ secundũ pe. vbi supra q̃ orationes sanctor semp valẽt nobis quotienscũq̃ orãt pro nobis postulando simpliciter aliquid fieri ꝓ nobis: q̃ cũ voluntas eor sit totaliter cõformis voluntati diuine nihil volunt fieri circa nos: nisi qõ deus vult fieri: illud qõ deus vult fieri volũtate cõsequẽte que est volũtas simpliciter semp fit. Nec tamen frustra orãt ꝓ nobis q̃uis nõ orẽt nisi qõ sciunt deum velle: quia sicut effectus naturales qui tamen volente deo eueniunt: non eueniunt nisi mediantibus causis secundis: non ꝓpẽ efficaciam potẽtie diuine: sed ꝓpter ordinẽ reb' diuinitus institutum: sic diuina beneficia descendunt in nos mediantibus beatis tam angelis q̃ animabus beatis: non ꝓpter defectum diuine misericordie: sed ꝓpter ordinem diuinum cõseruãdum: quo deus vult bonitatem suam cõmunicare inferioribꝫ per superiores. Ubi etiam sciendum scõm pe. vbi supra decens est: vt orões nostras dirigamus ad sanctos: q̃ fm dionysiuz lex deitatis est infima ad suprema per media reducere: sed q̃tũ ad dona gratie beati sunt medij inter viatores & deum: ergo eis mediantibus viatores debent reduci in deum: & non solum maiores: sed etiam mediocres: & minores sancti sunt a nobis exorandi propter quinq̃ rationes: quar prima est: quia aliquando quis habet maiorem deuotionem ad minorem sanctum: ex deuotõe autem maxime dependet orationis effectus.

x. Secundo ad tollendum fastidium: quia assiduitas eiusdem rei fastidium parit: per hoc autem q̃ alternatim diuersos sanctos oramus quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertio quia quibusdã sanctis datum est in quibusdã casibus patrocinari: vt sancto antonio ad extin-

guendum ignem qui dicitur infernalis: ⁊ quibus dam alijs sanctis in quibusdā alijs infirmitatib⁹

Quarto vt oībus exhibeat a nobis honor debitus. Quinto qz orationibus pluriū impetratur: qō non impetrarēt orationibus vnius scōm illud. multiplicatis intercessoribus largiaris. Habent ergo sancti in patria triplicem cognitionem seu modū cognoscēdi res. Primo in deo. Cū.n. vident dei essentiam in qua relucēt idee oīm creaturarū: vt res obiecte in speculo que tamē idee non differunt realiter ab ipo deo: sicut differunt idee. i. imagines artificiator in mēte artificis ab eo sed sunt vnū cum diuina essentia. differunt autem ratione quo ad nos. videntes sancti diuinaz essentiam vident oīa que pertinēt ad eor beatitudinē: vt quidditates rer ⁊ hi⁹: vt dictum ē: nō tn cōprehendūt deū. Et ista visio dicitur matutina sicut ē in angelis que perfectior ē secūda: de qua nūc dicetur ⁊ clarior est: sub qua includitur ipa visio diuine essētie q̄ est pfectior: qz in ea cōsistit beatitudo. Quidā tn distīguūt nomīe appellantes visionē diuine essentie in se visionem meridianā ⁊ clariorem. Secundo vident seu cognoscunt sancti creata cōuertendo intellectū suū ad species intelligibiles eis inditas seu infusas in egressu animaz a corporibus: sicut cōcreate sūt angelis bonis ⁊ malis in eor prima cōcreatōne sic etiam cunctis hoībus bonis ⁊ malis paruis ⁊ magnis: cū migrant a corpore spēs intelligibiles infundunt oīm spēz rerz creaturz: ad que se conuertendo per intellectū intelligāt naturas rerum qō sanctis cedit ad gaudiū: ⁊ dicitur visio vespertina: malis aūt ad penā nō refrigeriū. Tertio vident sancti aliqua per sciētiā hic acquisitā: q̄ vtiqz non amittitur: sed remanētibus habitibus talium scientiaz intelligere pnt cōclusiones talium sciētiaz per habitus in eos remanentes. Nec est contra qō ait apls. i. cor. iz. scientia destruet: ⁊ loquitur de statu beatifico: qz illa destructio intelligitur quo ad modū sciēdi qui nō erit qualis est ī mundo: nā hic intelligere non possumus: nisi cōuertendo nos ad fantasmata ⁊ irradiāte super ea intellectu agente: sed ibi nec erūt fantasmata nec exercitiū intellectus agentis. Sed de beatitudīe supnaturali q̄tū ad intellectū agentem posset sic imaginari q̄ haberet ibi actū isto mōdo: q̄ sicut lux aeri respectu calorīs ⁊ raritatis est ratio actue: sic respectu rei accipiende est ei ratio patiēdi ⁊ dispositio passiua: sic intellectus agēs q̄uis respectu cognitionis vie ⁊ naturalis: sic intellectui possibili rō actiua sibi imprimēs illā p spēm vel īmediate: tn respectu cognitionis beatifice est ei⁹ dispositio passiua: nō tn qz intelligat. Uel pōt dici q̄ illud qō angelus intelligit per vnū intellectum: illud aīa per duos: vt sicut non pōt sentire nisi p cōpositionē ex potentia ⁊ organo subiectiue: sic nec clare pōt videre deū: nisi per ītellectū possibilem īformatū agentē q ē lux eius: vel sic oculus illuminatus videret: sic intellectus possibilis formaliter intellectu agente illustratus: videt tn mihi vez q̄ qz intellect⁹ agēs nō ē pfectio simpliciter: cū nō sit ī deo nec in angelis q̄ nō habet beatificū actum ēntialē nec actiue: qz sic est a solo deo: nec passiue: sed solus intellectus possibilis: sed oīs actus ei⁹ est intelligere facere circa naturaliter intelligibilia nō alia ⁊ in aīa cōiuncta. Nā qd faciat an aliqd faciat etiā respectu naturaliū intellectionū non apparet. Cōstat enim q̄ nihil abstrahit: sed qz ipe ē oīa facere qō possibile est fieri. Uidetur etiā q̄ spēs abstracte añ separationē in influxu: in separatione anime nullā intellectionē causare pnt naturaliter: nisi in virtute intellectus agentis: in quo apparet īperfectio spēz angelicarū q̄ habēt virtutē intellect⁹ agētis per se.

¶ De secunda dote anime que dicitur dilectio seu tentō. c. v.

d Ē secunda dote a/

nime que dicitur fm aliquos dilectio: fm aliquos tentio. De dilectione patrie dicit Jeremie. Uiuit dns cuius ignis est in syon: ⁊ caminus eius in hierusalē. Syon interpretatur specula seu speculatio: ⁊ significat ecclesiā militantē in qua est ignis diuine dilectōis. Hierusalē interpretatur visio pacis: ⁊ significat ecclesiā triūphātem: vbi videtur deus summa pax: hic autē p speculū fidei. In ecclesia aūt triūphāte est caminus ignis. i. abūdantia ⁊ pfectio caritat}: ibi pfectissime īpletur illud pceptū. deutro. 6. ⁊ luc. 10. ⁊ mat. 22. Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua ⁊ ex omni mēte tua: qz semp actualiter voluntas fertur in dilectionem dei. Cū enim obiectū voluntatis in qō fertur p actum dilectionis sit bonū cognitū: qñ p intellectū reprezsentatur volūtati bonū aliqō vez volūtas mouetur ad ipm amandū: ⁊ q̄to intellectus se repzesētat seu ostendit illud esse maius bonū tanto magis amat: ⁊ si cōtinue illud ostendatur voluntati per intellectū cōtinue intelligēdo cōtinue amat. Cū enim in patria sancti cōtinue videant clare diuinam ēntiā que ē infinitū bonū: ⁊ bonū vle in quo sunt virtualiter oīa bona: sicut effectus exīstunt virtualiter in cā sua omniūq; rez pfectōes sicut in deo: non sicut in creaturis. s. cū aliquo defectu: sed sine aliqua mixtura defect⁹ non pōt voluntas non ferri in ipm deū bonū infinitum: per dilectionem summā cōtinue nō coacta violēter sed tracta naturaliter ⁊ supernaturaliter per lumē glozie. Et hinc est q̄ peccare non possunt cū auerti non possunt a continua visione: ⁊ exinde a dilectione sūmi boni. Sed in vita presenti dum sancti deum contēplantur: ⁊ actu considerant deum esse summum bonum ⁊ gustant: pro eo tempore non dilabuntur ad alia amanda: qz nō pōt mens cōtinue deū speculari: sed oportet in alijs occupari dum ad alia extenditur: aliquādo menti passione obumbrata repzesentatur aliqō tpale

bonum: vt magnum pre omnibus diligendū ppē vtilitatē eius vel delectatōs sui: ⁊ volūtas sequit̄ ad illud in ordine amandū: ⁊ sic deū offendit: et contra caritatē eius facit: ⁊ de caritate patrie intelligit̄ ad litterā illud .i. cor. 13. Caritas nūq̄ excidit. hec est caritas pfectissima que ſm hieronymū ad augl. de peni. di. 2. in hac vita haberi non pōt: q̄ scilicet semp actualiter ferat̄ volūtas ī deum. Et augustin⁹ in fi. de ciui. dei ait: ibi scilicet ī patria vacabim⁹ ⁊ videbimus: videbim⁹ ⁊ amabimus: amabimus ⁊ laudabim⁹. s. ex delectione fruitōis: hoc munus. hic act⁹: hic affectus sine sine seruat̄ sine defectu aliquo ordo caritatis: vt ⁊ deus ⁊ vnusq̄sq̄ ꝓximus diligat̄ q̄ntū diligend⁹ est: ⁊ q maior in gloria: vñ ⁊ in merito magis diligat̄ q̄cūq̄ cōsanguineo vel amico suo in mūdo cant. .i. introduxit me rex ī cellā vinariā. i. ad statū glorie: vbi ē abūdantia vini diuini amoris: qō letificat cor hominis: ⁊ ordinauit ī me caritatem idest ordinatā dedit mihi caritatē: qui ī pñti pl⁹ ⁊ perfectius deū amauit: plus meruit etiā si in vilissimo statu fuit: vt seruus siue liber siue masculus siue femina siue laicus siue clericus vel religiosus siue ideota siue litterat⁹ siue prelatus papa vel rex siue subditus: ⁊ per ꝓns talis in patria limpidius deū cōtēplatur: ⁊ magis diligit ⁊ plenius fruitur ⁊ delectatur.

Sed querunt doctores in quo actu ꝑncipaliter cōsistit beatitudo: vtr̄ in actu intellect⁹ q est visio seu cognitio: an in actu volūtatis qui est dilectio quā sequit̄ fruitio. Respōdit pe. de pal'. in. 4. di. 49. q. 3. ar. 2. s. q in patria sicut in via est duplex felicitas scilicet speculatiua ⁊ practica: cū qcqd perfectionis sit in via eminētius est in patria: loquēdo ergo de felicitate cōtēplatiua illa cōsistit in actu intellectus: ñ solū ꝑncipaliter aut eēntialit̄: ſ. ēt totaliter ad quā quicūq̄ actus volūtatis siue sit dilectio siue delectatio aut fruitio: nō se habet eēntialit̄: sed nec cō sequēter nec accñtaliter: q. nō pōt sequi aliquis actus voluntatis intellectū pure speculatiuū: ille enim speculatiu⁹ q nō dicit de ꝓsequibili vel fugibili nūq̄ mouet: vt dicit̄ in. 3. de aīa. Et inde ē q habitibus speculatiuis intellect⁹ nullus habit⁹ ō mūdo corrñdet in volūtate. Habitib⁹ intellect⁹ practici: sicut ꝓbus prudētie corrñdēt habitus morales in appetitu. Secūdo, possum⁹ loqui de beatitudine supnaturali actiua: ⁊ illa cōsistit in actu intellect⁹ practici antecedētis: sicut ⁊ oīs act⁹ volūtatis: ⁊ in illo actu dilectōis volūtatis eēntialiter: ⁊ ī actu delectatōis ꝓnter: vel ſm rē si differūt re: vel ſm rōem si differūt rōe tm̄. Ciuitas. n. supernoꝝ ciuiū ⁊ eoꝝ felicitas cōsistit in dilectōe dei ⁊ sui ⁊ ꝓximi ordinata qualē illa requirit: ⁊ sic pōt dici beatitudo pax ⁊ regnū dei: sed ꝑncipalitas est penes voluntatē: q. oīs cognitio practica ordinat̄ ad volitionē sicut ad finē: q. finis practice est opus: vt dicit̄ in .2°. methaphysice. Tertio si loquamur de beatitudine ꝓut dicit ſtatū aggregatū. Ex ista, duplici felicitate sic cōsistit in actu vtriusq̄ eēntialit̄: sed in actu intellect⁹ ꝑncipaliter: q. illud qō est melius in toto aggregato ē ꝓncipalius: hi⁹ aūt est felicitas cōtēplatiua nō actiua: cū ista sit ꝓpter illā ſm philosophū: vñ cū beatitudo sit finis ⁊ nō ad opationē: sicut ad finē hoc ē differēter: q. beatitudo cōtēplatiua est oīm actionū finis sui generis ⁊ alioꝝ: vñ est simpliciter finis a quo: licet non sit finis, gratia huius q. hoc est ipm obiectū: sed beatitudo actiua est finis actionū practicaꝝ: sed nō oīm simplicit̄: immo ipa ordinat̄ ad cōtēplationē que sine illa posset turbari. Dilectio ḡ dei in practica licet nō ordinet deū in aliud: tamē ipamet ordinatur in visionē: sicut minus bonum vnius subiecti ad maius aliud bonū eiusdē. Sed in hac deductōe dubiū est q illa beatitudo summa nō habet fruitionē annexā: sed beatitudo minor actiua: cū tñ dicat philosophus q cōsideratio sapiētie habz mirabiles delectationes ⁊ purissimas: sed forte illō non est nisi mediāte actu practico: qui dicit deum esse summū bonū: vnde summe amādū aut hi⁹.

Sed cōtra primā cōclusionē arguitur sic. Illa potētia que essentialiter pertinet ad imaginez habet actū qui ē de essētia beatitudinis: q. beatitudo ē dei imediata hītio: eo aūt aīa ad imaginem dei est: quo eius capax ⁊ particeps eē pōt: sed volūtas est essentialiter pars imaginis ḡ ⁊c. Si dicatur q maior habet instātiā in intellectu agēte qui est pars imaginis: nec habet actū in beatitudine. Dicendū q maior ꝓpositio intelligit̄ ō potentia passiua: cū beatificari sit pati ⁊ recipere. Sed q ista rō bñ cōcludit q actus volūtatis ē de eēntia beatitudinis actiue que ē in pria cōsistēs ī dilectione dei ⁊ ꝓximi ⁊ sui: non enim caret illa ciuitas supernoꝝ felicitate politica. cōcludit etiam dicta ratio q est de eēntia beatitudinis integre ⁊ pfecte: sed nō cōcludit q sit de essentia felicitat̄ pure speculatiue: que fuit ꝓma cōclusio. Item cōtra scōam cōclusionē arguitur sic: actus q semper est debitus nō ē ō eēntia beatitudinis patrie quia iste habet rōem meriti: ille rationē premij ⁊ ꝓmissi ⁊ mercedis: que nō ē debita a merente sz merenti. Nullus enim respectu eiusdē ē simul ⁊ debitor ⁊ creditor: sed dilectio dei tam in via q̄ in patria est debita scōm illud Ro. 6. Nemini quicq̄ debeatis: nisi vt inuicē diligatis. non enim potest hō tñ diligere deū: quin adhuc debeat: preterea actus qui cadit sub precepto semp est debitus: q. preceptū obligat. Illud aūt preceptū diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. maxime impletur in patria. Precepti autem impletio, est debiti solutio ergo ⁊c. Dicendo q actus volūtatis non sit de essentia beatitudinis speculatiue cōceditur: sed de practica vel aggregata beatitudine que scilicet cōplectitur ⁊ visionem ⁊ dilectionem q non sit de eēntia eius falsum est. Ad argumentum respondeo q caritas meretur augeri: vt

auctā mereat perfici: ⁊ tamē qñ augēt elicit actū qui ē debit⁹ respectu caritatis que nūc est: qz qñ crescūt dona crescūt ⁊ rōes bonoꝝ. Et cū hoc est merces ⁊ p̄miū respectu act⁹ caritatis q ipm̄ p̄o meruit. Sil'r si dilectio dei in patria ē debita ab illa caritate pfecta: qz debet diligere q̄tū pōt: et tunc tñ pōt q̄ ⁊c. Et est merces reddita respectu meriti qō p̄cessit. Et idē posset dici de illa visione: qz ex quo pōt: tenet cogitare q̄tū pōt. Sciendū est q̄ opatio q̄ est eēntia beatitudinis speculatiue nō ē ꝓpter aliquā vnā opationē: qz finis speculatiue nō ē nisi veritas: sed operatō que ē essētia beatitudinis p̄actice ē ꝓpter speculatōnem: sicut felicitas activa ē ꝓpter ocēplativā. q̄libet āt p se sūpta ꝓpter aggregatū ex vtraq; sicut q̄libet ps est ꝓpter totū: vt aīa ꝓpter hominē ⁊ nō soluz corp⁹. Cōtra tertiā cōclusionē supra posita. s. q̄ beatitudo resultās ex statu aggregato: ex speculatiua ⁊ p̄actica arguit sic. Beatitudo consistit in optima opatione: sed optīa opatio nō est nisi vna qz differētia spē sūt magis ⁊ minus pfecta q̄ ⁊c. Respōdeo q̄ verū ē q̄ cōsistit in optīa opatōne potētie beatificabilis: sed illa potētia ē duplex: q̄ in duplici: qz beatitudō nō ē aliqd vnū simplicit nec pars sz aggregatū. Est.n. stat⁹ oīm bonoꝝ aggregatōne pfect⁹: ⁊ similiter q̄ cōsistere i actu excellētissime potētie verū ē que ē hoīs vt hō ē: illa aūt duplex nō vna tm̄. s. appetit⁹ rōnalis q dic̄ intellectū ⁊ volūtatē. Quia de beatitudine aggregata ex activa ⁊ speculativa dictū ē q̄ talis beatitudo cōsistit p̄ncipaliter i intellectu: hoc ideo: quia potentia intellectus ē simpliciter nobilioz voluntate: ⁊ actus intellectus ē nobilioz actu volūtatis qō sic ꝓbat pe. de pal'. in. 4. di. 49. q. 3. ar. 1. quia illud ex cuius cōformitate aliqd habz totā bonitatē suā ē nobilius illo simpliciter: sicut mensura mēsurato: qz ꝓpter qō vnūquodq; tale ⁊ illō magis: sed voluntas non habet aliquā bonitatē nisi ex cōformitate ad intellectū nec naturalem: cum non possit exire in actū: nisi p̄sentatione obiecti p intellectū: nec mozalē cū etiā agens cōtra rationē erroneā peccet ⁊c. Sed q̄ nō sufficiēter ꝓbatur q̄ intellectus sit nobilioz volūtate ex hoc q̄ est eius regula: arguitur sic in cōtrariū: sic ē voluntas regula intellect⁹ sicut ecōuerso: qz qualis est vnusq̄q; scōz affectū: talis finis videt ei secūdū intellectū: virtutes.n. mozales faciūt rectam estimatōz de fine: sed p̄udentia de his que sunt ad finē. Respōdetur q̄ volūtas non regulat necessario: sicut ecōuerso facit intellectus: sed libere regulat. Sed cōtra hoc: qz volūtas per affectionem mouet fantasmata ad rep̄zesentādū aliqd scōm suā affectionē ⁊ illud mouet intellectū necessario: qz nō pōt iudicare bonū q̄ fantasma nō rep̄zesentat nisi vt malū. Sed respondeo q̄ nō ē simile: qz intellectus est per se ⁊ p̄ imediata regula necessaria volūtatis. ⁊ q̄ intellectus per se sit regula: hoc oēs cōcedūt: ⁊ p̄imo: qz oēm actum volūtatis p̄cedit actus intellectus ⁊ imediate ⁊ necessario: qz ab vltimato iudicio intellect⁹ nō pōt volūtas resilire: ecōuerso aūt volūtas non regulat intellectū nisi per accidēs: qz ideꝝ nō est p se regula ⁊ regulatū respectu eiusdem: ⁊ pari ratōe non regulat p̄ nec imediate: sed mediante fantasmate: nec necessario nisi ꝓut intellectus sibi p̄figit ideo ⁊c. Secūdo arguit sic: fantasma regulat intellectū: vū q̄ sunt bona fantasmata ⁊ bene ozdinata: tūc bñ iudicat intellect⁹: qz molles carne dicimus aptos mēte fm̄ philosophū. quando aūt distozta ⁊ perturbata. vt in pueris ebrijs dormientibus ⁊ freneticis: tūc male iudicat intellectus: sed fantasma nō ꝓpter hoc est dignius intellectu q̄ ⁊c. Rñdetur q̄ fantasma regulat sensitiue ⁊ instrumētaliter: intellectus aūt p̄ncipaliter ⁊ denominatiue. Et si dicatur contra: qz qō regulat coactiue ⁊ effectiue plus regulat p̄ncipaliter etiā dñatiue q̄ illud qō solū regulat ostēdēdo cū libertate eius cui ostendit sequēdi vel fugiendi. Primo aūt mō fantasma mouet licet virtute intellect⁹ agētis. Secūdo mō intellect⁹ mouet volūtatē iō ⁊c. Ad hoc dicūt quidā q̄ libertas est nobilius in intellectu q̄ in volūtate: quia ibi radicaliter: hic formaliter. Sed cōtra hoc dictū est: qz pfectio simpliciter ibi est nobilius vbi est formaliter: qz simpliciter melius est eā habere formaliter q̄ non habere. Unde dicendū melius. s. q̄ libertas ita est formalis in intellectu sicē in volūtate: ⁊ cū hoc p̄ius seu plus: ⁊ causaliter et radicaliter ē in intellectu. Nunq̄ enim aliqs actus est liber in volūtate nisi sit liber in intellectu ⁊ cū hoc libertas actus volūtatis est ex libertate actus intellectus cōcurrētis. vnde illa solū possumus non velle que possumus iudicare non volēda vt finem: immo plus: qz qñ iudicamus aliqd vltimate eligendū necesse habemus eligere p̄o tunc: ⁊ illi iudicio non inest necessitas: nisi ex suppositione sui ipsius. Electioni aūt inest necessitas ex suppositione iudicij: qz ante iudicium nō erat necesse eligere quocūq; alio posito. sed ante electionem necesse erat eligere iudicio supposito vltimato: saluo tñ intellectu articuli ad istā materiam. Item q̄ volūtas sit nobilioz intellectu arguitur sic. Illud quo simpliciter sumus boni ⁊ cui⁹ malicia est peioz est nobilius: huiusmodi autem est voluntas. Nam bonitas mozalis que est per virtutes in voluntate que facit bonum simplicit̄ scire autem parum aut nihil facit ad virtutem': ⁊ odium dei ē grauī⁹ infidelitate q̄ ⁊c. R. volūtas est quid vtilius in genere: sed ꝓpter hoc est nobilius in genere nature: sicut visus ē nobilioz gustu: ille tamen magis necessarius. Inhoneſta enī nostra quandoq; maiozem necessitatem habent ⁊ ꝓpter hoc soluīt de merito ⁊ huiusmodi. Item q̄ beatitudo cōsistat p̄incipaliter in actu voluntatis ꝓbatur sic: beatitudo consistit in actu nobilissimo: sed actus voluntatis est nobilioz actu intellectus ergo ⁊c. Maioz patet ex p̄imo ⁊ decimo ethicozum. Minoz probatur: quia ille actus

est nobilior in quo ꝛ secūdū quē sumus liberi q̄ ille secundū quem nō habemus libertatē: sed secundū voluntatem sumus liberi: non aūt secundū actū volūtatis qui necessitatur ab obiecto g̃ ꝛc̄. Respōdetur per interemptionē minoris: qz actus volūtatis non est nobilior q̄ actus intellectus: sed ecōuerso: vt ꝓbatū est: ꝛ cū dicit ꝙ act⁹ voluntatis est liber non actus intellectus. Dicendum ꝙ libertas pōt sumi dupliciter: vno mō prout opponitur coactioni: ꝛ sic intellectus ē liber in intelligendo: sicut volūtas in volendo: qō patet: quia illud solū est coactū qō est cōtra inclinationem rei: sed nullū intelligere est contra inclinationem intellectus: īmo est scōm inclinationē eius. Naturaliter.n. intellectus inclinat ad intelligendū: cū intelligere sit sua perfectio: ergo impossibile est ꝙ intellectus in intelligendo cogat: sicut nec volūtas in volendo: īmo breuiter nulla potentia nec cognitiua nec appetitiua respectu prōprij actus potest cogi: qz nec hoc inuenitur in potentijs naturalib⁹. Nō.n. cogitur ignis ad calefaciendū: nec graue ad descēdēdū nec visus ad videndū. Semp enim coactio est cōtra naturā rei. ꝛ qz pōt cōtingere ꝙ intellectus assentit rei alicui: cuius oppositū volūtas magis acceptasset: ꝛ iō volūtas hec cogitur actu imperato nō actu elicito q̄tenus hoc fit cōtra eius inclinatōem. Non aūt intellectus cuius inclinatio est ad oīa intelligendū. Alio mō sumitur libertus ꝓut opponitur necessitati: ꝛ sic non oportet ꝙ actus sit nobilior q est liberior: alioquin liberius esset in deo velle alia a se q̄ velle seipm: ꝛ in nobis esset nobilior volūtas eoꝝ que sūt ad finē: q̄ volumus libere q̄ volūtas finis: quē necessario volum⁹ q̄ oīa sūt falsa. Et itez si ꝓpter libertatē poneret felicitas īactu volūtatis: deberet poni in actu libero ñ in actu necessario: sed act⁹ volūtatis respectu dei in patria est necessarius ꝛ nō liber siue diligēdo deū amore beniuolētie siue fruendo deo amore cōcupiscētie: g̃ i nullo actu volūtatis in patria cōsisteret beatitudo. Itē nec illud ē verū ꝙ intellectus nō sit liber sic volūtas. licet enī intellect⁹ necessitetur q̄ ad ꝑma ꝓncipia q̄ de se cōtinent claram veritatē: nihilomin⁹ nō necessitatur respectu oīm que deducūtur ex ꝑmis ꝓncipijs: sed quibusdā libere assentit exceptis his que hñt necessariā deductōem ex ipis. Similiter necessitatur volūtas respectu finis: sed libertatez hz in his q̄ sūt ad finē: g̃ tot modis ē intellectus tā practicus q̄ speculatiuus in iudicādo liber q̄t modis volūtas est libera in eligiēdo. Q̄ aūt cōsueuit dici ꝙ volūtas impat intellectui ꝛ oībus viribus aīe nō est sic intelligēdum ꝙ pōt: sic supius suo inferiori: īmo potius ē data inclinatio intellectui ad p̄secutionē siue ꝑfectionis naturalis: sicut dictū est de appetitu rez naturaliū q datus est eis ꝓpē siue ꝑfectionis naturalis inclinatōem: vñ sicut ibi appetitus nō impat formē motus: sed est inclinatio ois rē ꝓpter ois̄dā ꝛ obseruādā eius ꝑfectionez ideo ꝓpter hoc non dici pōt ꝙ sit aliqd nobilius forma rei vel eius opatione: sic volūtas ē inclinatio data. Cū aūt oīa que hic amantur amentur, īq̄tum bona apparētia vel existentia: qm̄ omnia bona reperiuntur in deo perfectissimo mō: ꝛ iō summe amandus: vt queniatur ad possidēdū eū in patria: vbi pfecte amatur: ꝛ nil dulcius amore dei: nil vtilius: nil honestius. Vñ augus. in li. confess. oīa quibus aliqd cōstat ꝛ nō sunt oīa simul plus delectāt oīa q̄ singula si possint sentiri oīa: sed longe melior est illis deus qui fecit oīa: si placent corpora deū ex illis lauda: ꝛ in artificē eoꝝ retorque amorē: ne in his que tibi placēt tu displiceas. Si placent aīe in deo amentur: qz ꝛ ipse mutabiles sunt ꝛ in deo stabiliuntur fixe: aliogn irent ꝛ perirent. In illo ergo amētur ꝛ rapere ad eū tecū quas potes: ꝛ dic eis hūc amemus ipse fecit hec ꝛ non est longe: non enim fecit ꝛ abijt: sed ex illo ꝛ in illo sunt. Ecce ibi est vbi sapit veritas intimus cordi est: ꝛ cor errauit ab eo. redite p̄uaricatores ad cor ꝛ inherete ei qui fecit vos: sta te cū eo ꝛ stabitis: requiescite in eo ꝛ quieti eritis. Quo itis in aspera quo itis: non est reges vbi eaz queritis: beatā vitā queritis in regione mortis. ꝛ quō est vita beata vbi non est vita. Sed descendit huc ipsa vita vestra. s. ex dilectione ad nos et tulit mortem vestram ꝛ occidit eam ꝛ tenuit clamans vt redeamus ad eum: ꝛ discessit ab oculis vt redeamus ad cor ꝛ inueniamus eū hec ille p̄ dilectionē inuenitur. Idem in secūdo li. cōfess. Domine deus superbia celsitudinē imitatur: cuz tu sis super omnia excelsus: ꝛ blādicie amari volunt: cum nihil sit tua caritate blādius: ignauia q etem appetit ꝛ que quies: certa preter te luxuria satietatē: ꝛ tu es plenitudo ꝛ indeficiēs copia incorruptibilis suauitatis. Auaritia multa possidet ꝛ tu possides omnia. Inuidia de excelentia litigat: te aūt quid excellētius. Ira vindictā querit: te autē iustius quid vindicet. Tristicia reb⁹ amissis contabescit: quia ita nollet sibi sicut tibi: nihil pōt auferri: ita fornicatur anima cum auertit̄ abste: ꝛ querit extra te que pura ꝛ liquida non inuenit: nisi cum redierit ad te. peruerse te imitant̄ oēs qui longe se faciunt a te: ꝛ extollunt se aduersum te: sed etiam ficte imitando indicant te creatorem esse oīs nature: ꝛ ideo non esse quo oīa recedantur a te: hec iste. Ex his habes ꝙ in omnibus vitijs querit homo ꝛ amat bonum sed apparens falsum ꝛ non verum: sed omnia illa bona que vitia falso reꝓmittunt: vt vtilitatem quo ad auariciam: delectationem quo ad luxuriam ꝛ gulam: excellentiam quo ad superbiam: ꝛ sic de alijs omnia vere ꝛ perfecte sunt in deo: ꝛ ideo sūme amandus vt veniatur ad dilectionem patrie quo nil suauius. Idem in li. i. confes. Magnus es domine ꝛ laudabilis valde: ꝛ sapientie tue nō est numer⁹. Tu excitas vt lauderis quia fecisti nos ad te: ꝛ inquietum ē cor nostrum donec requiescat in te. Quid ergo es domine deus: quid rogo

niſi dñs deus:ſumme:optime:potentiſſime:pulcherrime:ſtabilis ⁊ incōprehēſibilis. Immutabilis:mutās omnia:nunq̄ nouus:nūq̄ vet⁹:innouans oia ⁊ in vetuſtatē pducens ſuperbos:⁊ neſciunt. Semp agens:ſemp quietus:colligēs ⁊ nō erigens:portans ⁊ īplens:protegēs:creans ⁊ nutriens:⁊ pcipiēs. querēs cū nihil deſit tibi: amas nec eſtuas:zelas ⁊ ſecurus es:penitet te ⁊ nō doles:iraſceris ⁊ trāquillus es:mutās opa:nec mutans cōſiliū:recipis que non inuenis :⁊ nūq̄ amiſiſti. Nūq̄ inops ⁊ gaudes lucris. Nūq̄ auarus ⁊ vſuras exigis. Sēper erogat tibi vt debeas. Et qs habet qcq̄ non tuū. Reddis debita nulli debēs:donās debita:nihil perdens:⁊ qd dixim⁹ deus meus:vita mea:dulcedo noſtra ſācta. Quis dabit mihi vt venias in cor meū:⁊ inebries illō vt obliuiſcar mala mea:⁊ vnū bonū meū amplectar te. Quid tibi ſuz ipe:vt amari te iubeas a me ⁊ niſi faciā iraſcaris mihi:⁊ mineris ingentes miſerias. Dic dic dñe deus meus :qd mihi ſis :dic aīe mee ſalus tua ego ſū. hec ille Aug⁹. in. x. cōfeſ. oēs btē vitē volum⁹. Beat⁹ āt nec ille ē:qz nō hz qō amat q̄lecūq̄ ſit:nec q hz qō amat ſi noxiū ſit neq̄ q nō amat qō amādū ē:cū ſit optimū: nā et q appetit qō adipiſci nō pōt cruciat: ⁊ q adept⁹ ē qō adipiſcēdū nō ēet:egrotat. Reſtat ḡ. 4. vbi vita beata inueniri queat:cū.ſ.id qō eſt hominiſ optimū ⁊ amatur ⁊ habetur. Qz ē hominis optimū tale eē debet qō nō amittat inuitus. Virtus certe aīam facit optimam:⁊ que ad beatitudinez ducit. Si aūt virtus ducit ad beatā vitam :nihil virtutē eſſe affirmauerim niſi ſummū amorē dei Nam ⁊ illud qō v̄tus quadriptita dicit ex ipius amoris vario effectu dicitur. Eſt.n. tpātia amor integruz ſe prebens ei quod amatur. Fortitudo amor facile tolerans omnia propter id qō amat Juſticia amor ſoli amato ſeruiēs ⁊ ideo recte dominās. Prudētia amare ea qb⁹ adiuuat ab eis a qb⁹ impēdit ſagaciter eligēs:ſz būc amorē ñ cuiuſlibet rei: ſed dei eſſe diximus ideſt ſummi boni: ſumme ſapientie:ſumme concordie. Eſt eniz caritas ſimplex ⁊ pura:que ſpiritu ſancto eſt inſpirata:perducitur ad filium per quem cognoſcit pater:⁊ infra. Si deus eſt ſummum bonum hominis:nihil eſt aliud homini bene viuere q̄ deum toto corde tota mente tota anima diligere a quo exiſtit:vel incorruptus in eo amor cuſtodiatur:quod eſt temperantie:nullis frangatur incōmodis:quod eſt fortitudinis: nullis alijs ſeruiat quod eſt iuſticie: vigilet in diſcernendis rebuſ ne fallacia ſubrepat:quod eſt prudentie. Hec ē hominis vna perfectio qua ſola impetratur vt veritate perfruatur. hec Aug⁹.

De tertia dote aīe.ſ.fruitōne q̄ ē delectatio ſeu gaudiū qō hñt ſancti de deo viſo ⁊ amato. c. 6.

Efruitione que ponitur.3.dos anime. Fruitio ſecundum

pe. de pal'. in. 4. di. 49. q. 4. ſm cōmunem opinionē docto. eſt vna de dotibus anime ⁊ aurea eſſē tialiter. Hec fruitio eſt delectatio ſeu graduū :qō habent ſancti de deo viſo ⁊ amato ,put diſtinguitur contra dilectionem que eſt alia dos. Et ō gaudio ſuperne patrie plene ſunt ſcripture:⁊ propter ipam ſummam delectationez aſſimilatur ille ſtatus rebus multum delectabilibus:vt cene nuptijſ conuiuijs ⁊ huiuſmodi:⁊ quo ad animas beatorum eſt laus mentalis dei poſtea reſumptis corporibus etiam vocalis. Unde Jſaie dicitur:gaudium ⁊ leticia inuenietur in ea gratiarum actio ⁊ vox laudis. Huius autem fruitionis obiectū nō ſolum principale:ſed etiam īmediatum eſt deus ſcōm q̄ in ſe eſt ſummum bonum amatum ſuper omnia amore amicitie ⁊ non viſio ipſius dei:vt quidam dicunt. Et hoc patet quatuor rationib⁹.

Primo ſic ſi īmediatum obiectum fruitionis nō eſſet deus:ſed viſio dei:ſequeretur q̄ inter viſionem ⁊ delectationē caderet actus medius reflexus:hoc eſt falſum:vt probatur ergo ⁊c. Maior patet :quia delectatio non poteſt eſſe niſi de obiecto cognito. Si ergo viſio dei eſſet immediatum obiectum delectationis:ſequeretur q̄ ipſa viſio eſſet cognita:ſed viſio dei non poteſt eē cognita per actum reflexum quo videmus nos videre ergo ⁊c. Minor probatur:quia bonitas dei ſumma ⁊ infinita viſa eſt prius a beato q̄ bonitas viſionis que eſt finita:ſed voluntas nō poteſt ferri actu deſiderij in ſummū bonū ſibi preſentatum per modum abſentis in via:ḡ ⁊ ſimiliter nō poteſt ipa non ferri actu delectatōnis in ſummū bonum preſens in pria:prius ergo voluntas delectatur in deo q̄ cognoſcatur ipa viſio:ergo cognitio viſionis non cadit media inter viſionem dei ⁊ delectationem ſequentem:⁊ hec fuit minor

Scōo idē ,probatur ſic. in omni delectatione ⁊ dilectione alicuius ⁊ habitione vel aſſecutione eius quando habitum eſt magis dilectum q̄ ei⁹ habitio:tunc ipm habitum eſt obiectum immediatum tam dilectionis q̄ delectationis ⁊ nō habitio eius:ſed in dilectione ⁊ delectatione patrie que ſunt de deo habito:ipm habitum ſcilicet deus eſt magis dilectum q̄ habitio eius ſcilicet viſio:ergo immediatum obiectum delectationis ⁊ dilectionis eſt deus ⁊ non viſio per quā habetur Maior probatur dupliciter.ſ. ratione ⁊ exēplo. ratione probatur ſic:illud quod magis amatur ī mediatius amatur:ſicut finiſ magis amatur q̄ ea que ſunt ad finem:⁊ ſimiliter immediatius amatur q̄ in aſſecutione finis ſit oppoſituz :idem patet per exemplum:quia enim magis diligo guſtū vini q̄ ipm vinuz:quia non diligo vinum niſi vt guſtum:ideo immediatum obiectum huius dilectionis eſt guſtus vini non vinum. Ecōtrario qñ habeo amicum preſentem:ipe amicus eſt magis dilectus q̄ eius habitio vel preſentia :⁊ ideo eſt immediatum obiectum dilectionis ⁊ delectationis:⁊ ſic patet maior. Minor etiam patet :quia

nisi deus habitus magis amaret q̃ habitio ei⁹ ẽt peruersus amor qui in patria locũ nõ habet ideo ꝛc̃. Tertio sic ꝓbatur: qz illud qõ est ime diatum obiectũ summe cognitionis ꝛ sũme dile ctõis ẽ imediatũ obiectũ sũme delectatõis: sz de⁹ est huiusmodi ꝛ nõ aliquid creatũ: ideo ꝛc̃. Ma ior patet: qz voluntas ꝛ oĩs appetit⁹ delectatur in eo qõ summe amat. Minor similiter patet: qz deus ẽ imediatũ obiectũ cognitionis ꝛ dilectio nis summe: ergo ꝛc̃. Quarto sic. illud est imedi atum obiectum fruitionis qõ est imediatũ obie ctum caritatis a qua fruitio dicitur: cũ idem sit i mediatus vel mediatũ obiectũ habitus ꝛ actus: sed imediatũ obiectũ caritatis est deus solus ꝛ nõ aliquid creatum in via vel in patria: ergo imedi atum obiectũ dilectionis vel fruitionis est solus deus. Sciendũ q̃ amare scõm philosophum in secũdo rhetorice est velle alicui bonũ sibi vel alteri: hoc aũt fit dupliciter: vno mõ vult aliquis bonũ alicui ꝓpter bonũ ipius amati: sicut diligi m⁹ virtutes bonores ꝛ hi⁹ alia amico nõ ꝓpter aliqõ bonũ nr̃m sz ꝓpt̃ bonũ ipius amici: ꝛ dici tur hic amor amicitie. alio mõ vult aliquis bonũ alicui seu amat quis aliquid ꝓpter bonum ipius amantis: ꝛ sic amatur vinũ pecunia ꝛ huiusmodi quia delectabile est vel vtile: vnde ꝛ bonum ipi amanti ꝛ dicitur amor cõcupiscẽtie. Pe. de pal⁹. sic distinguit. Cum amare sit velle bonũ alicui: ideo amans fertur per amorem in duo scilicet in illum cui vult bonũ: ꝛ ĩ bonũ qõ ei vult: ꝛ respec tu primi est amor amicitie: respectu secũdi est a mor cõcupiscentie. deus aũt diligitur a beatis a more amicitie: ꝛ fruitio seu delectatio causãs hãc delectatõem pertinet principaliter ad amorem amicitie. Et q̃uis ꝓpter delectationem velimus cõiter nobis bonũ in quo delectamur: tamen op positũ est in delectatione qua delectamur õ deo viso ꝛ amato: quia ibi plus diligit̃ delectans ef fectiue q̃ delectatũ ꝛ delectatio. Nec diligit̃ de⁹ quia delectat sicut vinum amatur: quia dulce ꝛ delectans: sed ꝓpter hoc summe delectat: qz sum me diligitur. potest ergo homo aliquid cõcupi scere aliter q̃ ꝓt est sua perfectio formalis: ꝛ si hoc negaretur de ꝓximo: quia amicabilia q̃ sũt ad alterũ: veniunt ex amicabilibus que sunt ad seipm fm philosophũ: tñ de deo negare non pos sumus qn cõcupiscamus dei laudẽ ꝛ honorem: ꝛ q̃ a nobis ametur: immo q̃ ab oĩbus ꝛ hoc ꝓpt̃ perfectionẽ nostrũ formaliter. Primo quia ꝓpt̃ illud cõcupiscimus bonũ alicui ꝓpter qõ ama mus ipm ꝓpter amorem amicitie. Cũ ergo ame mus deum amore amicitie ꝓpter seipm primo non ꝓpter nos nec ꝓpter ali q̃ nostram perfecti onem: ergo quod volumus ipi deo volumus ꝓ pter ipmmet deum: pmo ꝛ non ꝓpter aliquã no stram perfectionẽ formalem: ꝛ sic cõcupiscimus aliquid qõ nõ est formalis perfectio nec cõcupi scentis nec eius cui cõcupiscitur estimãtes q̃ ita est: immo ꝛ respectu ꝓximi est idẽ sẽtiẽdũ. Quia enim debeo diligere proximũ ꝓpter deum non ꝓpter meipm. hinc est q̃ si bonum aliqõ ei cõcu piscо: debeo ei cõcupiscere propter deũ primus ꝛ plus q̃ ꝓpter meipm. quãdo aũt dicitur q̃ ami cabilia que sunt ad alterum ꝛc̃. Dicẽdũ est q̃ hoc est verũ in via generationis ꝛ cause efficientis ñ finalis. Primo enĩ hõ diligit bonũ suũ q̃ alte rius: ꝛ ex dilectione sui boni mouetur ad dilec tionẽ boni alterius effectiue: sed non oportet q̃ omne qõ diligit diligat ꝓpter perfectionem suaz formale vel ꝓpter aliqõ bonũ suũ. Item q̃ bo num vnicuiq; ꝓprium ẽ ei amabile: si sic intelligat̃ q̃ nihil amatur nisi inq̃tum est bonũ amanti pro prium formale vel inti insecũ essentiale vel acci dentale falsum est: qz sic creatura nõ amaret bo num increatũ nec ecõuerso nec aliquid amaret nisi seipm. Sed si intelligatur bonum ꝓprium lar ge verum esse põt: qz aligd dicitur esse alicuius non solũ formaliter: sed ꝛ aliter multis modis. Sic enim deus diligit creaturas que sunt suũ bo num. i. a se factũ ꝛ sui repꝛesentatiuũ. Et creatura diligit bonũ diuinũ: quod est bonũ suũ effectiue conseruatiuũ ꝛ finale: ꝛ licet in deo bonũ ꝓpriuz formale sit ratio diligendi bonum alienum inq̃tum est aliquo mõ suũ. ꝛ similiter in amore cõcu piscẽtie: quia nullum bonũ cõcupiscit alter: nisi ꝓ pter bonũ suũ ꝓpriũ: tñ in creatura est ecouerso: quia sicut prima ratio diligendi bonum ꝓprium amore amicicie est sibi alienum qõ est deus: ita ĩ amore concupiscẽtie ordinate non concupiscit homo ꝓpter bonum suũ ꝓpriũ formale: sed pro pter diuinũ ꝓut est extra se ꝛ in deo pure. Unde prima ratio cõcupiscẽtie creature rationalis vel intellectualis a recta est perfectio diuina ꝛ nõ ali qua pfectio formalis creature. Quẽ enim primus ꝛ plus diligo amore amicitie: illi primus ꝛ plus opto ꝛ cõcupisco bonũ amore cõcupiscẽtie: sicut primus ꝛ plus mihi q̃ ꝓximo. Uñ ꝛ plus amatũ est vt de us vt persona subsistens: sic primus cõcupitum est bonũ diuinũ: vt intelligitur: q̃ ipm perficiẽs ꝛ in formãs: sicut primus ꝛ plus volo deus esse q̃ me habere esse. Item cum actus charitatis in prima ꝑncipalior sit diligere deũ: sequitur q̃ beat⁹ pl⁹ diligit deũ q̃ visionẽ dei: illa aũt dilectio nõ põt esse non delectabilis: cũ sit ex toto corde ex tota anima ꝛ toto conatu: imo est summe delectabilis cũ sit summa dilectio. sicut enim summã dilectio nem in deo sequitur sũma delectatio simpliciter sic sũmam dilectionẽ creature sequit̃ sũma dele ctatio in creatura. Est aũt sũma dilectio dei non visionis dei: q̃ ꝛ illam nõ istã sequitur sũma dele ctatio. Item cũ delectatio iudicet̃ fm dilectionẽ dã si dilectio vituperalis ꝛ delectatio eam cõse quens vituperalis est: si laudabilis dilectio: ꝛ de lectatio consequens laudabilis: ergo q̃to dilec tio laudabilior tãto delectatio cõsequẽs erit lau dabilior. Sed cõstat q̃ dilectio boni diuini ẽ lau dabilior q̃ dilectio boni ꝓpri: ergo delectatio magis de deo delectat q̃ de visione dei. Et si di

catur q̄ ista cōpatio habet locū in dilectionib⁹ cō cupiscē ñ amicitie: ⁊ q̄ dilectatio solū sequit amo rē ꝓcupiscētie: hoc ē ꝺ expictiā charitatis: q̄ gau det hō si mala sibi ꝓpt̄ deū eueniāt: ēt si nihil bo ni vel p̄mij vl' vtut] accidēt: ſz solū ꝓpt̄ deū pure ⁊ īmediate: al's eēt gaudiū mercenariū. Itē licet delectatio nō sit nisi obiectū amoris ꝓcupiscētie generalr: tñ delectatio magis cōsequit amorē a micitie: sicut ecōuerso tristicia ⁊ ꝓtristatio est ꝓñs odiū īmicitie. Cū.n. qs cogitat de re odiosa inue nit displicētiā: ⁊ nō ꝓpt̄ cognitōem de ipa: q̄ añ q̄ p̄cipiat se de illa cogitare dolet ⁊ tristat̄. Et si/ milit̄ ex hoc ipo q̄ p̄cipit rē amatā amore amici tie añq̄ p̄cipiat ipam pceptōe delectat̄: q̄ beati/ tudo ꝓsistit ī actu recto nō reflexo: ſz fm oēs bea titudinē īmediate cōsequit̄ delectatio: g̃ cū visio ñ videat̄ nisi actu reflexo añq̄ ipa sit obiectū ꝓgni tionis ē beatifica delectatio. Itē cū delectatio vo lūtatis nō sit aliud q̄ g̃dam benivola ⁊ delecta/ bilis cōplacētia. Expit̄ hō q̄ bonū aīci placet sibi ⁊ ī eo delectat̄ p solū hoc q̄ appzehēdit illud vt bonū aīci añq̄ appzehēdat illud vt bonū suū. Et sil'r q̄tus vnicuiq̄ sit amabile bonū ꝓpziū: sic et delectabile: hoc tñ nō obstāte dicim⁹ q̄ bonū di uinū ē magis vnicuiq̄ amabile q̄ bonū suū fo/ male g̃ ⁊ magis delectabile. Sic igit̄ obiectū fru itionis ē deus visus ⁊ nō ipa visio: vñ ⁊ delectatō habet̄ p̄mo de deo viso ⁊ nō de ipo visu.

De actu recto et refle/

xo videdi diligēdi fruēdi deū q̄ ē ī pria q̄ ad vni tatē vel pluralitatē. Et dr̄ act⁹ rect⁹ q̄ īmediate videt de⁹ diligit̄ vel fruit̄ qs eo. Reflexus ãt ac/ tus dicit̄ q̄ qs videt se videndeū. i. visionē suã: di/ lectionē suã diligit: delectatōe sua delectat̄. Et in via q̄dē actus rect⁹ ⁊ act⁹ reflexus q̄ñ nō sūt simt̄ tūc realiter differūt: vt cū intelligo me intellexis se ⁊ volo me ꝓvoluisse aliq̄d: q̄ impossibile ē q̄ duo q̄z vnū ē corruptū aliud salutū sint vna res: sed q̄ñ sūt simul tūc sūt vn⁹ act⁹ numero: sive cū intelligo me intelligē ⁊ volo me velle finē ⁊ vel/ le aliq̄d ꝓpt̄ finem ex vnitate. n. ꝓncipalis obiecti sūt vnus act⁹ numero. De vnitate aūt actus re cti ⁊ reflexi in patria. Sciēdū q̄ beat⁹ pōt videt̄ visionē suã dupliciter: vno mō in deo: ⁊ tūc ē vnus act⁹ numero quo videt deū ⁊ q̄ videt se videndeū sic cognitio matutina rez ī verbo est vn⁹ actus cuz visione ipius verbi: alio mō pōt habere expimē/ talē cognitionē de illa cognitōe ⁊ intueri illā ī ꝓ/ pzia natura: q̄ licet habitū supnaturalē nō ꝓgno scat hō naturaliter: tñ oēm actū suū pōt p expien tiā naturaliter cognoscē: ⁊ tūc iste actus reflexus differt ab actu p̄mo ⁊ ab actu reflexo pzimo mō dicto: sicut cognitio vesptina a cognitione beati/ fica ⁊ matutina. Similiter amare dilectionē pa/ trie ⁊ delectari in delectatōne patrie pōt eē dupli citer: q̄ vel dilectōe aut cōplacētia supnaturali: q̄ q diligit deū ꝓñs ē vt diligat ipam dilectōez ⁊ ꝓpt̄ ipm met deū: ⁊ sicut delectat̄ ⁊ quietat̄ in deo: ita delectat̄ in ipa delectatione ꝓpter deū: et hic est vn⁹ act⁹ numero: sic̄ in via vt dictū ē. Alio mō diligo ⁊ cōplaceo mihi in istis ĩq̄tū sūt bonū meū ꝓpziū ⁊ fozmale ⁊ dilectōe naturali: ⁊ iste a ctus reflexus differt a recto ⁊ a p̄mo reflexo: sic̄ dictū ē de visione reflexa. Quōcūq̄ aūt accipiat̄ act⁹ reflexus in patria inq̄tū bi⁹ in ipo nō ꝓsistit beatitudo: ꝓut enī dic̄ actū naturalē distinctū re aliter ab actu recto videdi diligēdi ⁊ fruēdi deo sic in ipo nō cōsistit beatitudo nec eēntialiter nec accñtaliter nec p accidēs: q̄ nō cōsegt̄ p̄mo ⁊ p se sed quasi per accidēs. Si aūt loq̄mur de actu reflexo fm qō est vn⁹ act⁹ cū actu recto: tūc secū dū rē cū sit vn⁹ ⁊ idē actus cū recto: sic̄ cōsistit be atitudo in actu recto: ita ⁊ in tali reflexo. Si au/ autem loquamur ſecundum rationem non pōt bt̄itudo eēntialiter cōsistere ī actu reflexo: q̄ eēn/ tialis beatitudo bz deū p obiecto īmediato ⁊ ter mino: act⁹ aūt reflexus vt sic bz p īmediato ob/ iecto termino actū rectū ⁊ creatū vñ rē. Queri tur vtr̄ oēs sūme ⁊ de necessitate appetāt beati/ tudinē. R. pe. de pal'. in. 4. di. 49. q. 7. ar. 2. de ap petitu beatitudīs actu elicito: sūt circa hoc tres opiniones. Prima ē q̄ volūtas nō vult ex neces sitate beatitudinē sibi ꝓpositā sive ī vniuersali si ue in pticulari sed libere: ⁊ pbatōnem h⁹ opi. cā brevitatis obmitto ibi potes videre. Secūda opi. ē q̄ volūtas duplex ē. i. creata ⁊ īcreata: ⁊ vo lūtas creata dupliciter accipi pōt. s. ꝓut ē in pria vel ꝓut est ī via. Si loqmur de volūtate diuina seu increata: dicēdū q̄ ipa necessario vult suã be atitudinē: q̄ si eā posset nō velle: posset deus ñ esse pfecte beatus: delectatio. n. pficit beatitudi/ nē sic̄ pulchritudo inuētutē: vt dicit̄. 4. ethicoꝝū Si aūt de⁹ posset nō velle suã beatitudinē: possz nō delectari de ea quare rē. ꝑterea si de⁹ posset ñ amare suã beatitudinē: posset nō amare seip̄m q̄ ē sua beatitudo: qō ē incōueniens quare rē. Si aūt loquimur ō volūtate creata, p statu patrie ad huc tal' volūtas vult necessario beatitudinē. Cu ius rō ē: q̄ si talis posset ñ velle beatitudinē pos set nō delectari: cū delectatio sit actus volūtatis de bono volito. Istud aūt nō ē possibile fm na/ turā. s. q̄ vidēs deū sicut beati vidēt nō delectet̄ de deo viso: q̄ q̄q̄ forte de⁹ de potētia absoluta posset a tali visione delectatōem suspēdere: boc tñ nō pōt facere creatura. Itē beatus aug⁹. ꝓbat in. 13. de trinitate q̄ ñ ē beatitudo quā aliqs amit tere pōt volēs aut nolēs: ſz nō pōt qs eā amittet̄ sive volens sive noles. Sed si beat⁹ nō vellet ne cessario suã beatitudinē sed posset eam nolle aut suspēdere suū velle: sequeret̄ q̄ beatitudo posset amitti a volēte vel nō volēte: g̃ ipossibile ē q̄ be atitudo nō sit necessario volita a beatis. Si autē loquamur de volūtate ꝓ statu vie: sic distinguē dū ē de beatitudīe: q̄ beatitudo pōt accipi dupli citer: vno mō ī spāli ꝓ eo in q̄ vere beatitudo cō sistit: vt ē visio diuina: alio mō pōt accipi genera/ liter ⁊ fm cōem rōem beatitudinis q̄ ē bñ habet̄

ꝛ malo carere: qđ̄ anſelmus vocat cōmodū. Si ꝯ primo mō. ſ. in ſpāli ꝓ eo ī quo vere beatitudo conſiſtit: ſic voluntas viatoris nō neceſſario vult beatitudinem: ſed poteſt non velle negatiue ꝛ ēt nolle. Qꝛ poſſit nō vel'e negatiue patet: quia qđ̄ omnino incognitū ē: eſt omnino nō volitum ſm aug'. ſed beatitudo ſm illud in quo vere cōſiſtit eſt multis ignota omnino ꝛ valde paucis nota: ꝯ a multis eſt non volita. Qꝛ autem poſſit eſſe nolita patet ſic: omne illud cuius aſſecutioni eſt adiuncta difficultas ꝛ multa que habent rōem mali poteſt eſſe nolitum. Et eſt ratio: quia ſicut voluntas fertur in bonum per volitōnem: ꝓpter qđ̄ vbi malū eſt coniunctum bono: voluntas poteſt ferri ī illud volēdo vel non volendo: ſed aſſecutioni beatitudinis eſt adiuncta multa difficultas ꝛ multa mala pene: que cōiter horrent homines ergo in beatitudine q̄uis cognita ſm ꝓpriā rōez poteſt ferri volūtas viatoris volendo eam vel nō volendo: non quidē ꝓpter ipſam: ſed ꝓpter mala pene coniuncta. Si autem accipiatur beatitudo ſm cōem rationem beatitudinis: ſic diſtinguēdum eſt de appetitu: quia quidam eſt actus appetitus efficax que eſt de re habita vt delectatio: vel eſt motus ad rem habendam vt deſiderium efficaciter inclinans ad ꝓſecutionē rei: ꝛ tali appetitu non neceſſario volumus beatitudinē nobis ꝓpoſitam ſolum ſm cōmunem rōnem beatitudinis: quia tam deſiderium q̄z ōlectatio efficax ſūt reſpectu boni ꝓpoſiti in particulari: in quo delectamur ſi ſit habitum: ꝛ in qđ̄ tendimus ſi non ſit habitum: habitio enim rei vel proſecutio ad eam reſpicit ſingularia. Eſt alius actus appetitus ſeu voluntatis qui non eſt velle efficax: ſed velle conditionatum: ſeu quedam velleitas qua dicimur quandoq; ea velle que ſunt impoſſibilia: et hoc modo omnes volunt beatitudinem ſm cōmunem rationem beatitudinis: ꝓpoſito enim cuicūq; quod bonum eſt bene habere ꝛ malo carere: nullus eſt quin quadam velleitate tendat in hoc. ſed quia non efficax eſt: ideo non euidenter exprimitur quin potius videtur velle eſſe habituale magis q̄z actuale ꝛ forte eſt: tamen concordant cum prima opinione quo ad primum articulum: ꝛ hec videtur intentio auguſ. in. 13. de ciui. dei. c. 8. qui probat q̄ ſicut omnes volunt eſſe beati: ita volunt eſſe immortales. conſtat autem q̄ illud velle non eſt efficax ſed quedam velleitas: quia nullus vellet bono carere: ſed potiꝰ ſemper bonum habere: ita vellet ſemper eſſe: quia ſine eſſe non poſſet bene habere. Tertia opinio eſt q̄ beatitudinem preſentatam in cōmuni via vel viſam in ſpeciali in patria voluntas non poteſt ex ſe reſpuere nec actus volendi nec fruendi vtrobiq; ſuſpendi: ſed non actus reſpuendi vel ōteſtatione haberi. Et prima concluſio quātuz ad beatitudinem in communi preſentataz in via patet per iam dicta. ſed quo ad preſentatam in patria probatur ſic: ſicut principium in ſpeculabilibus ſic finis in agibilibus: ſed intellectus non poteſt non aſſentire primo principio: ergo nec volūtas non ferri in vltimum finem clare preſentatū. probatur ſicut ſe habet voluntas viatoris ad beatitudinē in communi ſic voluntas comprehenſoris ad beatitudinem que eſt in deo: cum ibi ſit in veritate quicquid eſt in beatitudine ſm communem eſtimationem: ſed nullus poteſt nō amare beatitudinem preſentatam in communi ī via ergo nec in patria preſentatam. Quantum ad ſcōam concluſionem dicunt q̄ per miraculum ō potentia abſoluta deus poteſt hoc ſcilicet actum voluntatis ſuſpendere preſentata beatitudīe clare in patria vel in generali in via. Ratio eſt: quia natura voluntatis dicitur ferri in obiectum ſibi preſentatum ſuppoſita communi influentia dei ſine qua nullum agens creatuz agere poteſt. Si ꝯ deus ſubtrahat influentiam ab actione voluntatis ꝛ non ab actione intellectus erit vna ſine alia naturaliter: ꝛ non ſolum non violenter: niſi q̄ illa natura eſt vt raro: ſed deus non poſſet ſecunduz iſtos immittere in voluntate actum contrarium ſcilicet q̄ voluntas reſpuat beatitudinem oblatā in communi: vel clare viſam in ſpeciali aut q̄ triſtetur in ea. Rñſio huius eſt q̄ deus non poteſt facere q̄ potentia feratur in non obiectum: puta q̄ oculis videret ſonum: vel q̄ potentia calefacti ua frigefaceret. obiectum autem voluntatis ad reſpuendum vel deteſtandum eſt malum ꝛ non bonum vt bonum: ergo impoſſibile eſt q̄ reſpectu beatitudinis ī qua nil mali apparere poteſt voluntas feratur vel reſpuendo vel deteſtando. De damnatis dicit idem pe. q̄ cum in eis remaneat natura integra naturali vtiq; appetitu appetunt beatitudinem. Et ſi dicatur q̄ appetitus naturalꝰ non poteſt eſſe fruſtra: dicendum q̄ verum eſt ꝑ ſe. per accidens autem appetitus naturalis poteſt fruſtrari: vel per libertatem arbitrij ſeipſo abutētis: ꝛ hoc vniuerſaliter ꝛ in pluribus ſpecieb' vel a caſu. In naturalibus non quidem vniuerſaliter ꝛ in tota ſpecie: ſed raro ꝛ in aliquibus individuis ſpeciei. De appetitu autem qui eſt actus elicitꝰ dicendum q̄ damnati non appetunt beatitudinem in ſpeciali appetitu efficaci laborando, ꝛ conando ad beatitudinem: cum ſciant hoc ſibi impoſſibile: ſed appetitu conditionato appetunt eaz inquantū habent rationē commodi. vellent enim ſi eſſet poſſibile eam habere inq̄tū ſcilicet quoddam commodum: ꝛ ſimili modo appetunt beatitudinem in generali ſcilicet bene habere.

Vtrum beatitudo ſanctorum ſit futura maior poſt reſurrectionem corporum q̄z modo ſit.

Reſpondit pe. de pal'. in .4. di. 49. q. 6. q̄ beatitudinem ſanctorum augeri pꝰ reſurrectionem corporum poteſt intelligi dupliciter: vno modo intenſiue vt quia ſit in pluribus alio modo extenſiue vt ſcilicet anima beata reaſſumpto corpore videat deum limpidius ꝛ ipſuz

diligat intensius q̄ nunc sine corpore. Et quātuz ad primum modum omnes conueniunt dicentes q̄ extensiue augebitur beatitudo tunc: quia beatificabitur tunc homo non solum in anima q̄ ad vires superiores que sunt intellectus ꝛ volūtas: sed etiam quo ad inferiores sensitiuas: ꝛ i corpore quātum ad dotes suas: sicut econuerso dānati affligentur tunc non solum in anima quo ad intellectum ꝛ voluntatem: sed etiam in corpore quo ad sensualitatem: ꝛ sic loquitur glo. super illud apoca. 6. Uidi sub altare dei animas interfectorum que dicit q̄ anime sanctorum modo sunt in minori dignitate q̄ future sint post resurrectionem. Et hieronymus dicit q̄ peracto finali iudicio deus ampliorem gloriam demōstrabit sanctis: hic enim maior dignitas vel amplior gloria erit secundum extensionem que erit ad plura. Et si in contrarium arguatur sic: summum bonum non augetur: sicut nec albissimum magis dealbatur: ergo non potest beatitudo que est summum bonum augeri. Respondeo summū bonum simpliciter: vnde ipsa nullo modo augetur: nec etiaz extensiue quocunq; sibi addito: nam licet beatitudo diuina christi sit extensa vsq; ad animam ꝛ corpus christi: tamen beatitudo eius creata cum beatitudine increata non est aliquid melius: vnde eius beatitudo non creuit etiam extensiue: sz beatitudo anime est summum bonum in genere spirituum ꝛ creaturarum: vnde crescit extensiue beatitudo autem hominis est summum bonum eius prout comprehendit vtrūq; non alterū tm̄. sicut enim perfectum bonum hominis secunduz naturam non est sola anima sed compositum: qz perfectū ex oibus partibus eius constat: sic summum bonū eius non nisi aggregatum ex vtraq; beatitudine: quod est vnum per accidens: ꝛ si nō per se. Hoc est enim summum bonū creature qō sibi taxatum est a diuina predestinatione: qz absolute qualibet beatitudine angelica potest esse maior: sed non de potentia ordinata: deus autez predestinauit homini vtrāq; beatitudinē iō ꝛc.

Quantuz ad secunduz modum augmenti. s. intensiuum ī hoc est triplex opinio. Prima asserit beatitudo essentialis q̄ consistit in visione dei augebit intensiue post resurrectionē: ita q̄ limpidius deum cognoscent ꝛ intensius diligent q̄ nunc. Secūda opi. dicit q̄ beatitudo post resurrectionē erit perfectior: nō quidē intēsiue: vt dicit prima opi. qz magis ꝑ pte ꝛ expedite aīa exercebit suam operationē resumpto corpore q̄ nūc: quia nunc retardatur a q̄ dam naturali appetitu ipsius anime ad resumendum corpus: rationes vtriusq; opi. obmitto: qz vtraq; cōiter reprobat: vt patet ibi efficaciter.

Est ergo tertia opi. verior. be. tho. in. 4. di. 49. q. i. ar. 4. q. i. q̄ aīa reassūpto corpore non intensi⁹ videbit deum nec expediti⁹ q̄ sperata: ꝛ vltra alias rōnes ibi positas multas ad hoc bec est satis cōis ꝛ efficax: ꝛ est talis: si aīe beator intensius ꝛ liberius viderent deum resumptis corporib⁹ q̄ ante: hoc esset vel ex parte potentie cognoscentis: quia illa remanet penitus eadem non intensa nec remissa: nec ex pte luminis ꝑpter eandē cāz nec ex parte obiecti: quia tunc non representabit aliter: nec ex parte alicui⁹ impedimēti: quia nullū est in anima ꝙ separata plus q̄ cōiuncta: ergo anima resumpto corpore non videbit intensius aut liberius. appetitus enim anime separate de administrando corp⁹ ꝛ reunione in nullo minuit vel distrahit visionem ꝛ fruitionem dei: quia illud nō appetit nisi prout videt placere diuine voluntati quam intuetur ꝛ qua fruitur. Qz autez augustin⁹ hoc videtur dicere scilicet q̄ retardet talis appetitus' loquitur inquisitiue non assertiue.

De quatuor dotibus corporū beatorū. c. vij.

Dotes corporuz be/ atorum resurgentium quatuor assignantur scilicet claritas impossibilitas subtilitas ꝛ agilitas: que notari possunt in quattuor proprietatibus solis: cui comparantur sancti glorificati in anima ꝛ corpore. Dicitur enim math. 13. tunc scilicet in vltima resurrectione fulgebunt iusti sicut sol in regno patris sui. Et ad hoc potest adaptari illud ps. Thronus eius sicut sol in cōspectu meo ꝛ sicut luna perfecta in eternum. Thronus christi de quo ibi loquitur sunt sancti in quibus requiescit ꝛ requiescit per gratiam ꝛ gloriam qui sub eo sunt: vt thronus sub sedente: ꝛ isti sunt resplēdentes etiam quantum ad corpora glorificata: vt sol ꝛ sicut luna perfecta que tota est plena: sed illuminata a sole: ita ecclesia a christo indeficienter glorificata sol in se ꝛ in radio suo primo habz maximam claritatem: quid enim lucidius sole: dr̄ ecclesiastici. .q.d. nihil. Scōo habet ī essentia sua impassibilitatem: non enim corrumpi potest: ꝛ radius eius per immunda transiens nō coinquinatur ait augustinus. Tertio habet sol in suo effectu subtilitatem: nam ꝛ radius penetrat fenestram vitream sine aperitione: ꝛ virtus eius transit ad viscera terre ad generandum metalla ꝛ prestandum vigorem herbis ꝛ arboribus.

Quarto sol habet etiam in suo motu ꝛ discursu agilitatem seu velocitatem: nam ꝛ ipsum corpus solare velocissime mouetur: ꝛ radius eius ō mane: cum in subito oritur: extenditur ab oriente in occidente. Correspondet autem quatuor ꝗ tutibus cardinalibus ꝑm Tho. in. 4. que habent hominem bene regulare in se ꝛ ad proximum: sicut tres dotes anime de quibus dictuz est supra corrīt tribus virtutibus theologicis de quib⁹. i. cor. 13. nūc manent fides spes charitas tria hec. De cardinalibus aūt dicitur sapie. 8. sobrietatem temperantiam ꝛ scientiam docet. i. prudentiā iusticiam specialem ꝛ virtutem. i. fortitudinē quib⁹

nil melius in vita hominibus. Et quia scom vnã acceptionẽ iusticia est omnis virt⁹ put scilicet generaliter accipitur: z ideo dicitur iusti fulgebunt zẽ. scilicet per virtutes quatuor q̃ cõphẽdũtur in iusticia generali puẽit ad gl̃iam z dotes corpis. Claritas rñt prudẽtie que est recta rõ agibiliuz z sic facit mentẽ clarã. Impassibilitas correspõdet fortitudini z patientie per quaz quis reddit quasi impassibilis: ita. s. vt non reducatur homo in passiones ire. Subtilitas correspõdet iusticie qz quis subtiliter examinat qd cuicz tribuenduz Agilitas tẽperantie que facit hominem facilem z ꝓmptum ad obediẽdum z benefaciendũ: pñt etiam iste quatuor dotes elici ex auctoritate sapientie. Tertio fulgebunt iusti z tãcz scyntille in arundineto discurrent: vt enim dicit Robertus holcoth super illo verbo claritas: notatur cũ dic̃ fulgebunt: z si diuersimode: quia vt dicit apls. i. cor. 15. stella dicitur a stella in claritate: sic erit resurrectio mortuorũ: quia magis vel min⁹ resurgentes fulgebunt: impassibilitas seu incorruptibilitas innuitur cũ subdit iusti: iusticia enim est cõstans z ꝑpetua voluntas reddendi cuicz qd̃ suũ est: z sic habet in se perpetuitatẽ. s. in ꝓposito in q̃ significatur impassibilitas z incorruptio. Subtilitas ostenditur cum dicitur scyntille. s. ignis que sunt valde subtiles seu acute. Agilitas insinuatur in discursu quia discurrunt. Ut enim dicit augustinus vbi voluerit spirit⁹ scilicet esse ibi erit corpus quasi statim ꝓpter subitum discursum. Istas quatuor dotes sigillati exprimit z satis clare apostolus. i. cor. 15. cũ ait sic erit resurrectio mortuoz semiat̃ i icorruptõne surget in corruptõne: seminat̃ i ignobilitate: surgz i gl̃a: seminat̃ in infirmitate surget in virtute: seminatur corpus animale: surget corpus spirituale ipis dotibus: vt dicunt quidam vsus est christus adhuc mortalis. Haz dotem claritas ostendit in tranfiguratione quãdo resplẽduit facies eius vt sol. Dotem agilitatis quãdo ambulabat super aquas siccis vestigijs in trans in nauem ad discipulos: math. 17. Dotez impassibilitatis quando dedit seipm in vltia cena in cibũ z potum: ibi enim in sacramento existens nõ patiabatur attritõem a dẽtibus discipulorz vel aliquã alterationẽ. Dotem subtilitatis qñ exiuit de vtero virginis nascẽs per clausã portam. i. saluo signaculo virginali: cuius ꝓpie loquendo hoc non pertineat ad dotẽ subtilitatis intrare vel exire de loco clauso omnino: sed fuit p speciale miraculum diuine trinitatis: vt infra dicetur: sicut ergo christus surrexit a mortuis per gloziam patris: ita vos in nouitate vite ambulet. i. sicut christus resurrexit in corpoze glorificato cũ istis quatuor dotibus: ita fideles dimittentes veterẽ vitã peccatoz: nouã inchoent se exercendo in actibus quatuor virtutum que signanẽ z correspõdet quatuor alijs dotibus: z per eas p ueniatur ad eas. Sufficientia harum dotiũ quar̃ scilicet sunt quatuor z non plures aut pauciores

Pe. de pal'. in. 4. di. 44. q. 5. sic assignat: gratia p/ficit naturam secundum modum eius: sicut ergo corporis natura constat ex quatuor elementis z humoribus: sic z eius gloria ex quatuor integratur: vnde quia finis nobiliorest his que sunt ad finem z excellentius: continet bonitates eorum z perfectiones. Corpora autem sanctorum sunt perfectiora sicut finis omnium corporum: ideo debent habere perfectiones aliorum. Cum ergo corpus humanum sit corpus z sit corpus animatum: animatum autez differat ab inanimato motu z sensu. Inde est ꝙ quia in corporibus inanimatis perfectio est incorruptio: qz ꝓpter lõge distare a deo fiunt entia corruptibilia: z lux est purissima qualitas ꝓpter que duo corpora celestia eminent: ita corpus glorioſum debet habere dotem subtilitatis ꝓpter primum: z dotem claritatis ꝓpter secũdum. Inanimata autem animalia ꝓpter sensum eminent plantis: z inter illa que plures habent z perspicatiores. Item inter ipsa que habent motum progressiuum sunt p fectiora: z sic corpus inquãtum animatum habz dotem subtilitatis per quam redditur ad omnes operationes sensitiuas paratissimum: vt visu excedat lincem z aquilam z sic de alijs: z ꝓpter dotem agilitatis aquilis z vento sunt velociores scom illud volant super pennas ventorum scilicet corpus christi glorificatum cum ascendit in celum.

De dote impassibilitatis.

Sciendũ scom pe. de pal'. in. 4. di. 44. q. cuz passibilitas z passio sibi correspondeant vt potẽtia z actus: sicut passio dicitur dupliciter: sic z passibilitas. Passio accipitur vno mõ large ꝓ receptione forme quãtumcũcz conuenienti nature rei. Secundo modo accipitur magis stricte ꝓ amissione forme conuenientis secundum naturã z receptionem forme disconuenientis z contrarie secundum naturam. Et simili modo passibilitas dicitur dupliciter scilicet potentia susceptiua ꝓme passionis aut secunde: loquendo de passione vel passibilitate ꝓmo modo dicta: sicut corpora sanctorum post resurrectionem non erunt impassibilia. Primo quia in corporibus glorificatis erit vsus sensuum: sed talis vsus non potest fieri sine receptione speciei sensibilis: ergo in beatis erit vsus sensuum: sed talis vsus non põt fieri sine receptione speciei sensibilis: ergo in beatis erit passio que est receptio forme conuenientis. Secundo quia corpora gloriosa assimulabuntur corporibus celestibus que sunt incorruptibilia secundum naturam: sed corporibus celestibus non repugnat passio que est receptio forme conuenientis z perficientis: sicut videmus ꝺ luna que illuminatur a sole z ceteris planetis z stellis: vt innuit i li. de ꝓpetatib⁹ elemẽtoz g̃ rẽ.

Sed loquendo secundo modo de passione z passibilitate scilicet ꝓ receptione forme dis/

conuenientis ⁊ cõtrarie nature ⁊ abiectione fo⁊me conuenientis: sic sunt ipassibilia: quia cũ i eis ponatur qõ est perfectionis: ⁊ remoueatur qõ ẽ imperfectionis: ipa erũt passibilia passione q̃ est salus ⁊ perfectio: non illa que magis facta abijcit a substantia: vt dicitur in secundo de anima.

Sed est videndu⁊ per quid sint ipa co⁊po⁊a impassibilia. Ad qõ dicit̃ q hoc erit aut p priuationẽ principij passiui aut per impedimentũ passionis. primo mõ dixerunt aliqui q co⁊po⁊a illa erunt impassibilia: quia in eis non erunt qualitates elemento⁊ actiue ⁊ passiue que sunt in co⁊po⁊ibus mixtis cã actionis ⁊ passionis. Credebãt enĩ q post resurrectionẽ co⁊po⁊a humana eẽnt mixta ex elemẽtis mnẽtibus in eis ꝼm suas substãtias ⁊ nõ scõm q̃litates actiuas ⁊ passiuas: sed istõ nõ ẽ ve⁊ū q q̃litates elemẽto⁊ nõ remaneãt in co⁊po⁊ib⁹ glioſis: q⁊ glã nõ tollit ea que sũt de pfectione nature: sed qualitates elemẽto⁊ sũt de pfectõe mixti saltẽ accñtaliter: ergo nõ tollent̃ p gloriã. Remanebũt g̃ elemẽta in co⁊po⁊ibus glorificatis ꝼm suas q̃litates. ſ. calidũ frigidũ humidũ ⁊ siccũ: ſz nõ alterabilẽ nec patient̃ alte⁊ū ab altero: q⁊ cũ post resurrectõnem cesset mot⁹ celi opo⁊tẽt qõ illõ q semel pateret̃ semp ab altero pateret̃: ⁊ sic p̃cedẽte passione finaliter sequer̃et co⁊ruptio: qõ nõ ẽ ve⁊ū. Impassibilitas g̃ resurgẽtiũ co⁊po⁊ nõ erit ꝓpt̃ carẽtiã q̃litatũ elemẽtariarũ. Quid g̃ istud sit p qõ fiũt impassibilia co⁊pa illa? circa hoc ẽ duplex opinio. q dã. n. dicũt q hoc erit p fo⁊mã inherẽtẽ ⁊ exñtes in ipis co⁊po⁊ib⁹. qõ sic ꝓbãt: aĩa nõ põt habere aliqd oñium sup co⁊p⁹ tũc magis q̃ nũc nisi co⁊pus sit ĩmutatũ: sed aĩa post resurrectionẽ habebit pfectũ oñium sup co⁊p⁹: ita vt co⁊pori nil possit accidere p̃ter volũtatẽ aĩe: aliogn nõ eẽt pfecte beata: g̃ co⁊p⁹ erit oõ ĩmutatũ. sed mutatio terminat̃ ad aliquã fo⁊mã: g̃ co⁊pus glorificatũ per aliq̃ fo⁊mã quã hẽbit reddet̃ ipassibile. ad qõ etiã facit qõ ait aug⁹. ſ. q ĩ co⁊pib⁹ gl̃ificatis erit ꝑpetua sanitas ⁊ incoꝛruptõis vigo⁊: ſz sanitas ẽ g aliq̃ fo⁊mã inhẽtẽ g̃ tẽ. Est ali⁹ mod⁹ dicendi ſ. q ipassibilitas co⁊po⁊ gl̃ificato⁊ non erit per aliquã fo⁊mã iherẽtẽ: ſz solũ p diuinã ⁊tutẽ assistẽtẽ beatis ⁊ ꝓhibẽtẽ actionẽ cuiuslibet exñse ci iferẽtis passionẽ: qõ ꝓbãt p dictũ aug⁹. sic scribentis ĩ epla ad cõsentiũ. sic ab igne fo⁊nace] cha] deo⁊ abstulit de⁹ ⁊tutẽ ꝛburendi q̃tũ ad aliqd: q⁊. ſ. co⁊pa puero⁊ illesa seruata sũt: ſz mãsit q̃tus ad aliqd: q⁊ ille ignis ꝛburebat ligna: ita auferet de⁹ ab hoĩb⁹ co⁊ruptõem ⁊ dimittet eis naturaz mõ p̃dicto. ſ. ĩpediẽdo excessũ actõis ĩ pſeruãdo ab oĩ nociuo exñseco. Exq̃ p̃z q intẽtio aug] est q incoꝛruptibilitas ⁊ ipassibilitas ẽ in co⁊pib⁹ beato⁊ p hoc q diuina ⁊t⁹ assistẽs beat] ipedit actionẽ cuĩlibet iferẽtis co⁊ruptõem. Vñ ad rõem factã ꝓ alia opi. põt dici q ablatio defectũ passionis q̃ fit ĩ co⁊pib⁹ gl̃ificatis põt fieri p solã ⁊tutẽz diuinã assistẽtẽ beatis ad meritũ: vñ nõ o⁊z q̃ fiat p fo⁊mã inherẽtẽ. Erit g̃ tũc co⁊p⁹ subditum aĩe ali⁹ q̃ nũc: q⁊ tũc pfectissime: ſz non o⁊z q hi⁹ subiectio fiat p nouã fo⁊mã iherente: ſz sufficit q fit p diuinã ꝓtectiã assistẽtẽ q̃ ꝓhibet illa q̃ immutãt co⁊p⁹ ad co⁊ruptõem. Et qõ dicẽ aug⁹. o sanitate ⁊ vigo⁊e hoc potit eẽ p impedimẽtũ cui⁹cũq̃ iferẽtis passionẽ: nõ q sit illa sanitas fo⁊ma iherẽs. Sciẽdũ ẽt q beati nũq̃ sciẽt p expientiaz qd ẽ malũ: nec hoc ptinebit ad ipfectõnẽ: aliogn de⁹ ect valde ipfect⁹ q nũq̃ sciuit malũ p expientiã ĩ seipo. Expictia. n. inq̃tũ ipo⁊tat cognitionẽ ipo⁊tat pfectõem: ⁊ sic ẽ in deo: ⁊ sic erit ĩ beat] ſz inq̃tũ ipo⁊tat passionẽ nõ erit in eis: hec oĩa pe. de pal'. in. 4. vbi supza.

De dote subtilita tis. Sciendũ ꝼm pe. de pal'. in. 4. di. 44. q. 3. Dicũt qdã dos subtilitatis ꝼm oẽs ẽ ad subijciẽdũ co⁊p⁹ aĩe ad opatões o⁊ganicas sensitiuas: vt remota oĩ grossitie ⁊ iepti tudĩe ad eas potẽtie subtilitate rõi obediãt: ⁊ ad opatões suas purius exercẽdas ⁊tuosio⁊es fiant. Pro q̃ declaratõe dicũt qdã q subtile ĩ co⁊pib⁹ oppon̄t ei qõ ẽ grossũ eẽ: esse vtrũq̃ repiũt ĩ co⁊pib⁹ tã rõe q̃titatis q̃ rõe q̃litatis. Rõe. n. q̃titatis illud dicit̃ subtile qõ ẽ puũ ꝼm latitudinem ⁊ ꝓfunditatẽ: dato q sit magnũ ꝼm lõgitudinẽ et ꝓfunditatẽ. Rõe vo q̃litatis o⁊ aliqd subtile qõ ẽ ra⁊ ⁊ puũ vt aer: grossũ vo qõ ẽ depa⁊ssũ ⁊ opacũ vt terra. Jn subtili aũt ⁊ grosso q̃cũq̃ isto⁊um modo⁊ accepto: hoc ẽ cõe qõ subtile ẽ facile penetratiuũ alteri⁹. Subtile vo ꝼm q̃titatẽ ꝓpter figurã acutã quã hz: si nõ sit latũ ⁊ pfundũ q̃uis sit lõgũ vt stil⁹ ⁊ ac⁹. Tal'. n. figura ẽ diuisiua ⁊ facile penetratiua ꝓpt̃ diuisibilitatẽ ptiũ suaꝛ ĩ ptes pprias po⁊os illo⁊ co⁊po⁊ subĩtrantes: vt aer aq̃ ⁊ hi⁹: ⁊ ꝓpt̃ hãc ꝺditõez nomẽ tractũ ẽ ad potẽtias ꝛgnitiuas. Ille. n. do⁊ hre acutũ visũ: q põt penetrare ad videdũ pua ⁊ lõginq̃ q̃ alij ñ videt. Et ille do⁊ hre acutũ ĩtellectũ q penetrat ad ꝛgnitõem occulto⁊. iuxt̃ hũc ẽt modũ substãtie spũales dr subtiles: q⁊ maxĩe elõgãt a grossitie co⁊pali q̃lit̃ cũq̃ accipiat: ⁊ maxĩe penetrat ad cognoscẽdũ ĩtima rei. Occõe aũt ho⁊ fuer̃t duo erro⁊es circa dotẽ subtilitat] co⁊po⁊ gl̃ificato⁊: quo⁊ vn⁹ ẽ dicẽtiũ q p⁹ resurrectõez co⁊pa ꝓuertẽtur ĩ spm̃ occasionẽ sumẽtiũ ex dict] apli. 1. co⁊. 15. vbi dr: seiatur co⁊p⁹ aĩale: surget spũale: ⁊ hic erro⁊ ꝓmo cõuincit̃: q⁊ forte nõ ẽ possibile q̃cũq̃ ⁊tute ꝓuerti co⁊p⁹ ĩ spm̃. 2° q⁊ ⁊ si eẽt possibile ⁊ sic fieri et: tẽ hõ nõ resurgẽt: q⁊ hõ dicẽ qd cõpositum ex aĩa ⁊ co⁊pe ⁊ nõ alte⁊ū solũ. Nec motiuũ ẽ sufficiẽs q⁊ sicut apl's dicit q co⁊p⁹ spũale resurget ita dicẽ q seminat̃ aĩale: ſz nũc nõ dr co⁊p⁹ aĩale: q⁊ cõueniẽs sit ĩ aĩam: g̃ nec tũc dicet̃ spũale: ex eo q cõueniẽs sit ĩ spm̃. Ali⁹ erro⁊ fuit dicẽtiũ q p⁹ resurrectõem co⁊pa beato⁊ erũt subtilia: q⁊ erũt rara ad modũ aeris: quod patet esse erroneum: quia talia co⁊po⁊a non sũt palpabilia. Co⁊pus autem ch⁊isti post

passionem suam fuit palpabile: vnde dixit discipulis palpate & videte &c. Item veritas humani corporis requirit carnem & ossa: que non compatiuntur talem raritatem: & ideo hic error damnatur a grego. 9. mor. Dicendum est igitur aliter scilicet q̄ post resurrectionem corpus erit plene subditum anime spūi. Compatur autem anima ad corpus tripliciter. Primo q̄tum ad esse: quia anima est actus & forma corporis. Scōo quātum ad operationes quibus anima vtitur corpore vt subiecto sicut sunt operationes sensitiue.

Tertio q̄tum ad motum localem: anima enim non solum est actus corporis: sed etiam motor a liquo modo: potest igitur subiectio corporis ad animam considerari q̄tum ad esse pertinet ad dotem impassibilitatis: ratōe cuius nihil potest accidere in corpore: quod fit ad separationē corporis ab anima: sed perfecta subiectio corporis ad animam vt ad motorem pertinet ad agilitatē vt infra dicetur. Perfecta vero subiectio eius ad animam quo ad operationes cognitiuas & appetitiuas videtur pertinere ad subtilitatem. Et hec subiectio potest intelligi vel q̄tum ad operationes sensitiuas precise vt nihil sit in corpore quo puritas talium operationum impediat: sicut nūc fit in nobis propter grossitiem & impuritatez spirituum deseruientium operationibus sensitiuis: talis enim impuritas omnino tolletur a corporibus gloriosis. Vel potest intelligi subiectio propter obedientiam meram & perfectam quā tunc habebunt vires sensitiue ad rationem: que obedientia non est modo: cum caro concupiscat aduersus spiritum. Et ob hoc corpus dicitur aīale ab aīalitate: quia motus animales magis sūt in nobis secundum impetum sensualitatis q̄ fm dictamen rationis. Sed tunc dicetur corpus spirituale: quia omnes tales motus erūt subditi plene spiritui. Quocunq; autem dictorum modorum accipiatur subtilitas non videtur necessarium q̄ dicat aliquā qualitatem supernaturalem inherētem corporibus glorificatis: quia subtilitas primo modo accepta potest esse per solam puritatē humorum & spirituum: & secundo modo accepta potest esse per diuinam prouidentiam assistentē. Sed quicquid isti dicant videtur probabili⁹ q̄ ista subtilitas sit aliquid positiuum existens ī ipis potentijs per modum habitus: q̄ gra perficit naturam fm qō nata est perfici.

Potentie autez anime inferiores nate sunt perfici ad suas operationes: & ad obediendū rationi per habitus naturaliter acquisibiles: igitur vt ista fiant perfectius cōueniens est infundi habitus supernaturales: siue sint vnum siue plures dotes vnius nomine designāt̄ ꝓpter vniuersitatem finis in generali. Quia q̄ nō est dubium q̄ per gloriam perficientur eaq; operationes: vt delectationes perfectiores sequant̄: ꝓbabile est q̄ hoc fiat per habit⁹ qui & facit operationem generaliorem & per consequens ꝓmptiorem faciliorem & delectabiliorē. Item sciendū q̄ corpus glorificatū intrat domum ianuis clausis & fenestris: seu q̄ sit in eodem loco cū alio corpore localiter hoc nō pertinet ad dotē subtilitatis: nec hoc est possibile per viam nature corporis glorificati: nisi addatur speciale miraculum: quod sic ꝓbat̄. Illud qō non tollit a corpore glorioso q̄titatem eius: nec actum eius impedit non tollit quin corp⁹ glorioſū expellat aliud corpus de loco suo si illuc intrat: & sic non poterit simul esse cum alio: sed dos subtilitatis est huiusmodi ergo &c. Maior patet: quia illud qō facit distare corpus a corpore scōm locum & situm est sola quātitas: vnde & philosophus dicit. 4. phyſi cor. q̄ si a corpore circūscribantur omnes passiones & qualitates adhuc corpus occupabit locum & non poterit esse simul cū alio: sed necessario distaret fm situm & locum. Ex parte ꝧ q̄titatis est distantia corporum q̄tū ad locum: quod ꝧ non tollit q̄titatē nec eius operationem non tollit q̄ vnum corpus expellat aliud de loco suo. Maior ꝓbatur. s. q̄ nulla qualitas tollat a corpore gloriosо suam quātitatem nec eius vsum de quātitate: patet quia si toleretur corpus maneret indiuisibile. Item non haberet qualitates sensibiles q̄ requirunt quātitatem ꝑ īmediato obiecto: que omnia sunt absurda: nec etiam tollit actum eius ergo &c. Nec dicendum est q̄ in ferro ignito sint simul in eodem loco ignis & ferrum: aut q̄ vipa ideſt pane intincto in vino sint simul panis & vinum: quorum vtrūq; est corpus. Sed quādo ferrum ignitur vtiq; ignitio non est aliud q̄ vehemens alteratio ferri a qualitatib⁹ ignis: ita q̄ potest aliud ignire: sed vbi est ferrū ibi non est ignis sed ardor & cauma: sique tamē porositates eēnt in ferro: ibi nil prohiberet esse ignem: vel in materia aeris prius ibi existentis generatus vel ī subtilibus partibus que resoluuntur a ferro: & sic de vipa &c. Qñ ergo duo corpora sunt sīl in eodem loco: cōmunior modus dicēdi fm doc. & magl cō cordans scripture fm supficiē lr̄e: qō ꝓbatur ex multis. Primo quia chr̄ist⁹ natus est de virgine clauso vtero matris. Remansit enim virgo p⁹ partum: sed illud fieri non potuit: nisi corpus x̄pi nascendo esset simul cū corpore virginis matris eius: ideo &c. Secundo quia chr̄istus surrexit clauso sepulchro: qō non posset esse nisi corpus chr̄isti esset simul cum lapidibus sepulchri ergo &c. Tertio q̄ chr̄istus post resurrectionem intrauit ad discipulos clausis ianuis. Quarto q̄ cum corpus celeste non posset diuidi saltem quātum ad substantiam sperarum: sed chr̄istus ascēdit in celum empyreum: ergo simul fuit corpus eius cum corpore celesti. Modus autem quo hic ponitur est talis: quantitas per corpus comparatur ad locum: habet duo facere scilicet reddere corpus quātum & occupare locum. Et primum est actus eius quasi cause formalis.

Scōm est actus eius quasi cause efficientis. Ex quo pōt sic argui: sicut se habet calor ad calefaciendum: sic se habet q̄ztitas ad occupandum locum: sed virtute diuina fieri potest: vt calor p̄sens calefactibili non calefaciat ip̄m vt factū est in fornace babylonis respectu trium puerorū. ergo eadem virtute pōt fieri q̄ q̄ztitas sit pñs loco ⁊ tamen non occupet locū: ⁊ sic alia q̄ztitas erit simul cū ea. Secundo sic: virtute diuina fieri p̄t vt amoto posteriori remaneat prius: cū hoc non implicet cōtradictionē vel repugnantiā intellectuī: sed dare quātū esse subiecto per prius cōuenit q̄ztitati q̄ occupare locū: quia ille est actus formalis qui simul est cuz forma in subiecto. Aliter tamen est actus eius vt cause efficiētis respectu alterius qui est frequenter tpe posteriori: ergo virtute diuina fieri potest vt corpus remaneat q̄ztum ⁊ tamen nō occupet locum. Aliquādo tamen dicunt q̄ nulla virtute fieri potest q̄ duo corpora sint simul in eodem loco: ⁊ ad omnes illas rationes respondit: sed quia tales expositiones quas illi faciunt de christo nascente de virgine ⁊ de sepulchro exeunte vel in celum ascendente q̄si via naturali potuerit esse: non sic accipiuntur a cōmunitate. potius est tenere modum prius dictum. s. q̄ virtute diuina duo corpora possint esse in eod̄ loco simul: sicut accidit in dictis mysterijs x̄pi nascentis resurgentis ⁊ huiusmodi in talibus enim melius est captiuare intellectū suum: q̄ presumptuosum aliquid asserere cōtra cōmune dictum etiam si non sit expresse contra scripturam: hec omnia pe. vbi supra. De dote agilitatis quid sit: ⁊ per quid: ⁊ vtr motus corpor glorificator sit in instanti. Et quātū ad primū ſm pe. vbi supra. q. 4. sciendū q̄ in homine est duplex motus. vnus ſm naturam elementi predominātis quo mouet naturaliē deorsū sic̄ ceca gratia. Ali⁹ ē mot⁹ c⁹ pncipiū ē aīa: ⁊ ē ꝓgressiu⁹ Et ē dr̄ia int̄ istos mot⁹

Primo q̄z pncipiū p̄mi motus est ex parte corporis tm̄ non aīe: sed p̄ncipiū secūdi motus ē aliqua pars corporis: non vt corporis: sed aīati corporis: vñ talis motus non cōpeteret corpori sine anima: sed bene primi motus. Secūdo q̄z primus motus est ad determinatū vbi ⁊ vniformiter: q̄z sequitur formā naturalē: sed scōus motus est ad diuersa vbi ⁊ diffformiter: quia sequit̄ apprehēsionem que pōt variari scōm diuersa appetibilia: ⁊ iō homo vel aīal pōt variare motum ad diuersa vbi ⁊ diuersimode tarde. s. vel. velociter. Tertio q̄z hō vel animal pōt sistere motum ꝓgressiuū per cognitionē que formatur imagini: sed non potest sistere motum primū qui scilicet est ſm naturā elementis predñantis. Si. n. homo esset sursum caderet: nisi esset quid retinens: nec posset sistere talem motum quin cadēt Ex hoc ad ꝓpositum agilitas dicit habilitatem ī corpore ad faciliter mouendū se scōm motū localem: non quidem ſm motū quo animal mouetur ſm naturā elementi predñantis: quia sic corpus mortuum esset agilius q̄ viuum: tamen nullus dicit corpus mortuum agile. Iteꝛ agilitas videtur esse conditio mouentis seip̄m: sola autem animata mouent se ⁊ ſm motum ꝓgressiuum: ꝓpter quod agilitas est facultas in corpore ad faciliter ⁊ ꝓmpte se mouendum motu ꝓgressiuo: Danc autem agilitatem rōnalem est ponere in corporibus glorificatis: quia vt dictum est in beatis corpus erit plene subiectum spiritui: spiritus autem seu anima compatur ad corpus: non solum vt forma: sed etiam vt motor: ⁊ ideo debet esse subiectum non solum formali perfectioni: sed vt motori: ꝓpter quod sicut corpus per impassibilitatem plene subijcitur anime: vt forme vel perfectioni: sic per agilitatem plene subijcitur ei vt motori adeo vt ꝓmpte ⁊ faciliter sine fatigatione celerrime moueatur secundum imperium voluntatis. per quid autem sit ista agilitas non est omnino clarum: videtur q̄ sit per ablationem grauitatis a corporibus beatorum: quod patet per auctoritatem augusti. zz. li. de ciuita. dei dicentis q̄ omnipotens deus auferet a beatis pondus grauitatis. Et quāuis hoc quod dictum est sit probabile: potest tamen sustineri q̄ hec obedientia sit non per amotionem grauitatis: sed ꝓ additionem qualitatis que impediat resistentiam grauitatis respectu aliorum motuum ad deorsum. ⁊ habilitet ad motum deorsuz plus q̄ grauitas. velocius enim mouetur corpus glorioſum imperiose a celo ad terram q̄ corpus graue ceteris paribus: ⁊ huiusmodi non esset ꝓpter inclinationem grauitatis: ergo ꝓpter aliquid aliud. Si dicatur q̄ hoc est ꝓpter diuinam virtutem assistentem ꝓhibentem ne medium resistat corpori glorioſo tantum quantum faceret corpori non glorioſo non sufficit. quia gratia perficit naturam scōm modum eius. Cum ergo sit natum reddi bene mobile ab anima per aliquod intrinsecum: puta spiritum ⁊ bonas dispositiones ī neruis ⁊ musculis: ergo probabile est q̄ per intrinsecum positiuum faciat sic mobile ⁊ agile. Erunt enim homines pares angelis habentes per gratiam impassibilitatis quod illi habent per naturam ⁊ similiter per agilitatem ⁊ subtilitatem: sicut ergo corpus est subiectum angelo ad motum localem: non per solam virtutem diuinam ꝓhibentem resistentiam vel amouentem qualitatem inclinantem ad contrarium: sed per intrinsecam naturam: sicut ⁊ graue obedit nature superiori ad supplendum vacuum manente sua grauitate: quia per intrinsecam naturam est sibi hoc ī ditum: sic per gratiam intrinsecam erit corpus humanum obediens spiritui ad motum sine amotione grauitatis. Ad auctoritatem augusti. supra positam in contrarium. R⁹. q̄ deus auferet pondus a corporibus beatis: nō quo ad eētiā: sed quo ad impedimētū: sicut dicit q̄ caro et sanguis regnū dei nō possidebūt: quo ad culpaz: sed quo ad naturam. Tenendū est autem ſm pe.

vbi supra q̄ corpora glorificata q̄ñq̄ mouebuntur: quod etiam de ipso christo credibile est. Unde beatus tho. dic̄ q̄ quādo christ⁹ apparuit beato Paulo in via ad damascū ꝓstrato ad terram dicens: Ego sum x̄ps: descendit x̄ps de celo corporaliter ſm p̄tiam suā corporalē: vnde & tanq̄ testimoniū de visu reddens ait. Nouissime tāq̄ obortiuo apparuit mihi. i. cor. 15. Ratio huius q̄ corpora beatorū moueātur localiter est: q̄ virtus ꝓcedens in actū exercitum de potentia perfectior apparet q̄ si non exiret in actū: actus enim manifestat virtutē. Cū igitur in beatis sit virtus motiua perfecta ex pte anime: & summa habilitas ex parte corporis: rationale est q̄ q̄ñq̄ demōstretur p effectū: & ita ꝓbabile est q̄ sancti aliquādo moueant̄ motu processiuo qui solum apparet in nobis causatus ab aīa per apprehēsionē appetitus & exercitus per determinatā motionē partium corporis que organice huic motui deseruiūt vt̄ aūt cōpetat eis alius motus q̄ mouet corp⁹ ab aīa: non organice. i. non pars post partē: sicut nunc fit: sed totum simul & ex quo: sicut graue descendit deorsum: & leue ascēdit sursum: videtur quibusdam q̄ sic: & videt̄ opinio vera. s. q̄ cuius corpus glorificatū possit moueri organice & ꝓgressiue: sicut mō: nihilominꝰ tū & totū simul poterit moueri: vt leue sursū: & graue deorsū: sicut & angelus mouet corpus assūptū & nō assūptū: cuius non sit vsquequaq̄ simile: q̄ celū nō posset moueri nisi circulariter. Cū enī dicit scriptura de x̄po q̄ ferebat̄ in celū non videt̄ q̄ pedetentim quasi p gradꝰ scale ascēderet: nō q̄ in aere vestigia figere nō posset: q̄ mortalis sup aquas ibat: sed ideo q̄ non videt̄ q̄ nō vnā tibiā post aliaꝫ moueret: sicut fit currēdo posset glorioſū corpus ita cito moueri sicut dicit̄ eē mobile. Non. n. sic cōprimēdo passus suos posset tēpore ipceptibili descēdere de celo vel ascēdere: sicut ḡ angelus deū portauit abacuch & reportauit: & spūs dñi rapuit philippū: sic beati glorificati in corpe mouētur q̄ volūt ꝓgressiue & nō ꝓgressiue: & quēadmodū scyntille in arūdimeto discurrent. De tpe motus corpum glorificatorū dicendū ſm pe. vbi supra q̄ motꝰ eorū nō erit in instanti: sed ī tpe: q̄ oīs motus q̄ est de extremo in extremū p medium necessario ē in tpe: sed oēs motus corporū gloriosorū sūt hi⁹ ḡ & c̄. Maior ꝑz: q̄ rō medij ē q̄ō p⁹ attigit a mobile q̄ ad extremū: vt ꝑz ex. 5. phi sycor: prius aūt & posteri⁹ nō sunt nisi ī tpe. Minor ꝓbat: q̄ nulla virtus creata pōt mutare cursum nature in motu locali: sed cursus nature in motu locali est q̄ sit de extremo in extremū per medium. Virt⁹ aūt motiua corporū glorificatorū ē virtus creata. s. virt⁹ aīe: quare necesse est q̄ ille motꝰ sit in tpe. Est igit̄ cōis opinio q̄ nō mouebūtur in instāti ſz tpe ipceptibili q̄ñ volent & more ꝓput volēt. Et q̄ aug⁹. dicit q̄ vbi voluerit esse spūs ibi statim erit corpus: statim nō dicit in stās pꝰ cito. Et q̄uis pꝰ rōez ñ sit tps q̄ō ē passio p̄mi mobil: q̄ t̄ cessabit motꝰ p̄mi mobil: ē tñ pꝰ ea tps q̄ō ē mora cōtinua & successiua motuū qui fient tūc.

De dote claritatis.

Corpa beatorū erunt lucidissima coloribus pulcherrima & pre/uia Quantum ad primum dicit pe. de pal. di. 44. q. 5. q̄ nomen claritatis q̄ntum ad suam primam impositionem īportat ꝓprietatem lumīs sicut & suum oppositum. s. obscuritas īportat ꝓprietatem oppositam gratie vel priuationem luminis: sed quia mediāte lumine perficitur in nobis potissima cognitio sensitiua exterior quā habemus. s. visiua: per quā res nobis potissime manifestantur: & eius nomen ad omnes alias cognitiones trāsfertur: per quā nobis aliqua veritas manifestatur: & ideo nomen claritatis transferē ad manifestationem veritatis: vnde omnem veritatem nobis manifestam dicimus esse claram & per consequens q̄ō est sui bene manifestatiuuꝫ dicimus esse clarum. Et secūdo potest dici q̄ claritas dupliciter erit in corporibus glorioſis. Primo secundum vltimum modum scilicet in/q̄ntum clarum dicitur illud quod seipsum manifestat tanq̄ habens puritatē nature ſue speciei sic enim corpora gloriosa erunt clara: quia qualitates eorum maxime ad visum pertinentes vt color & figura erunt purissime nihil impuritatis habentes admixtum: & hoc nullus negat. Sed quantum ad primum modum potest dici q̄ claritas erit in corporibus glorioſis dupliciter: vno modo sicut est claritas in corporibus bene tersis & politis: & ex incidentia radiorum solis vel alterius corporis luminoſi: que claritas ē valde magna si corpus sit bene tersum & politum: vt vitrū aurum & argentum & huiusmodi. Constat autē q̄ corpora gloriosa erunt multum polita & tersa ꝓpter quod ex incidentia solis & aliorum luminarium fulgebunt maxima claritate: nec istud etiam habuit dubium. Secundo ergo modo ponitur a quibusdam claritas dicentibus: q̄ sicut est qualitas intranea solis vel alicuius alterius corporis luminoſi: sic claritas in corporibus glorioſis erit intranea qualitatis corporib⁹ glorioſis: & istud est difficilius ad intelligendum.

Primo quia talis qualitas non videtur ponēda in corporibus glorioſis ꝓpter hoc q̄ magis delectet visum aſpicientium: quia nos experimur q̄ maior delectatio est pulchritudinem figere & colorem hominis aſpiciendo q̄ clarita/tem solis: etiam si claritas eius non lederet.

Secundo quia difficile est videre quomodo color & lux intensa qualis scōm hanc opinionē ponitur in beatis: ponitur enim equalis luci solis possit stare cum colore: nihilominus non est negandum quin deus possit dare talem claritatem corporibus glorioſis. Cuius ratio est: quia illa que scōm naturam possunt stare simul vtroq̄ vel altero existente in gradu remisso ſue speciei

pñt ⁊tute diuina ſimul eẽ ⁊troq; exñte in gradu intẽſiſſimo ſue ſpẽi:ſed lux ⁊ color ſũt in eodem ſubiecto ꝑ naturã vtroq; vel altero exñte in gradu remiſſo ſue ſpẽi:g̃ vtrq; põt eẽ ſimul ⁊tute diuina ĩ gradu itenſiſſimo :vñ ĩ nocti lucis ſtant ſimul color ⁊ lux.Erũt g̃ corpa glorioſa lucida nõ ſolũ ꝑ refulgẽtiã vel alior luminariũ ĩcidẽtiũ ſuper illa terſa ⁊ politiſſima ſic̃ vitr:ſed ꝑ intriſecã inherẽtiã lucis manẽtis ĩpreſſe ⁊tute diuina:alꝫ nõ lucerẽt niſi pñte luminari:ↄ illud apoc.xi.c.ci uitas illa nõ eget ſole nec luna ⁊c̃.ad obiectionez de delectatõe ℟.qz pulchritudinẽ cãdoris lucꝭ delectabilis admirabit̃ oculus ſuppoſit̃ q; nõ le dat ſz ↄfortet plus q̃:quẽcũq; colorẽ ſeu figuraz qz delectatio cauſat̃ ex cõmixtõe ↄueniẽtis cũ cõueniẽte.Nihil aũt ẽ ↄueniẽtꝰ potẽtie q̃ ſuũ ꝑmariũ obiectũ. Primũ aũt obiectũ viſus nõ ẽ figura:q̃ ẽ ſenſibile non ꝓpriũ ſz cõe nec color ſed lux:qz ꝑmũ in vnoquoq; ẽ cã alior ĩ illo genere videt aũt color ꝑ lucẽ ⁊ nõ ecõuerſo: vñ nõ põt videri color ſine luce ſz bñ ecõuerſo: ⁊ iõ dulce lumẽ ⁊ delectabile ẽ oculis videre ſolẽ plꝰ q̃ alium colorẽ. 2ꝰ.ſ.de colore ſciendũ q; nõ ſolum erũt fulgida ⁊ lucẽtia:ſed ẽt colorata pulcherrimis coloribꝰ ⁊ viuaciſſimis:⁊ cũ lux inerit pfectiſſima ⁊ vtrq; ſimul videbit̃:qz qcqd pulchritudinis ẽ in alijs ⁊ nobilitatis excelleter dz eſſe in illis.Cõſtat aũt q; lux eſt decor totiꝰ mũdi.Color ẽt ẽ pulchritudo oĩs mixti terminati:vñ vtrq; erit ibi:nõ ſolũ aũt erũt lucida ⁊ colorata: ſed etiã ꝑuia:nõ ꝓpter poros tantũ: qz licet ibi ſint futura foramina oris auriũ ⁊ hiꝰ que ꝑtinẽt ad pfectionẽ nature:tñ pori ꝑ qs ſudor exit ⁊ hiꝰ nõ erũt ibi:qz ibi ĩpfectio nõ erit:hoc aũt ẽ impfectionis.Vñ celi ſolidiſſimi q̃ſi ere fuſi ſũt ſine por qõ ẽ pfectõis ĩ eis:igit̃ illa corpa glorificata erũt tota ꝑuia ſic̃ vitr.Vñ greg. dicit.18. mor. exponens illud Job. Nõ adequabit̃ ei aur aut vitrũ qõ patebit corporalibꝰ oculis:ĩpa ẽt interior armonia:⁊ apoc. penul. Ciuitas illa eqparat̃ vitro mũdo:nõ q̃ ad fragilitatẽ:ſed q̃ ad puritatẽ ⁊ puietatẽ. Nõndũ etiã ↄ ſecũda poſſibilitate ſimulate luc radioſe ⁊ puietate.Nõ.n.ẽ difficile quõ cũ iſta puietate luceãt ſicut aer:ſed quõ fulgeant aut radios emittãt:hoc.n.cũ ſit pfectõis ĩ lumĩaribus nõ ẽ de eis negãdũ. Vñ ⁊ corpus xp̃i vocatur lucerna:apoc. lucerna eiꝰ.ſ. ciuitatis ẽ agnus .ſ.xp̃s:⁊ ibi ſũt duo magna luminaria.ſ.corpꝰ eiꝰ ⁊ matris ſue:ceteri vero erũt ſicut ſtelle:vñ nõ indigẽt alijs luminaribꝰ.Videmꝰ aũt ĩ coribꝰ lucere ⁊ illuminare ſimul ſola corpa opaca vt ſtella q̃ ẽ depreſſior vel dẽſior ps ſui orbis:nõ autẽ trãſparẽtia vt ignis in ſpera ſua ẽ puꝰ:ſic̃ diaphanus ꝓpt̃ qõ nõ ĩpedit videre celũ ⁊ ſtellas :ſed ĩ materia aliena ẽ opacꝰ:vñ ĩpedit videre parietem poſteriorẽ ĩ camino ⁊ in ſpera lucet:⁊ nõ illuminat ĩ aliena materia:puta ĩ flãma illũiat: ſed deꝰ ſic̃ põt facere pfectũ colorẽ ⁊ lucẽ in eodẽ ſubiecto q̃ reſpectu nature acgrũt diuerſas diſpões cõtrarias:ſic ⁊ in coribꝰ beatorꝫ ꝑuijs facit lucẽ intenſiſſimã:⁊ ꝑ ↄñs radiatiuã:pie etiã tenẽdũ videt̃ q; ſicut viſus hẽbit ſuã pfectionẽ ⁊ delectatiõe ĩ vidẽdo pulcherrima:ita alij ſenſus. Nã et de auditu dicit̃ in ciuitate dñi iugiter ſonãt organa ſanctorꝫ:ibi angeli ⁊ archãgeli hymnũ deo de cãtãt:qõ ⁊ ſi ſpũaliꝫ ĩtelligi oporteat ĩ angelis:qz nõ hñt corpa:ſed ſãcti cũ habebũt corpa miſeri cordias dñi ĩeternũ cãtabũt:ẽt voce corpali nõ ex aere cãta:qz ibi nõ ẽ:ſed ꝑ aliuz modũ ex dei ope cui nil ẽ ĩpoſſibile.Et de odoratu canit̃ ſancti tui florebũt ſic̃ liliũ qõ ẽ valde fragrãs : ⁊ ſic̃ odor balſami erũt añ te:guſtꝰ ẽt ſentiet quãdam mirabilẽ dulcedinẽ abſq; comeſtione cuiuſq; rei q̃ ibi nõ erit neceſſaria:ſic̃ nec moyſi fuit ĩ mõte ſinay cũ ãgelo ꝑ q̃dragenã loquẽti.Cõtact̃ ẽt qdã honeſtiſſimꝰ nõ ↄmixtõiſ:qz ibi nec nubẽt nec nubẽt ſz erũt ſic̃ angeli dei:matb.xxij. Generatio.n. ibi nõ erit cũ finitus ſit numerus electorꝫ a deo ꝑdeſtinatorꝫ ob quẽ fiẽdũ,ẽ ordinata ĩpa ↄmixtio nec ibi ĩſurget aliqs minimꝰ ſtimulꝰ cõcupiſcẽtie ſenſualitatis oĩmode ſubdita rõni:in cuiꝰ etiã remediũ ꝑ peccatũ ꝑmũ ẽ cõceſſa copula cõiugal̃ Sed qdã caſtiſſimus ⁊ ſanctiſſimꝰ ãplexus eo mõ q̃ ſãcti viri ſe viſitãteſ mutuo ãplexati ⁊ oſculati ſũt intuicẽ:vt ioſeph fratres ſuos ⁊ virgo maria filium.

De aureolis in generali. ra·bnſ·

E aureolis et pri/

mo in genere. Sciẽdũ igit̃ ſecũdũ pe.ↄ pal'.in.4.di.49.q.8.q; aureola ẽ quoddã gaudium de opibus a ſe factis q̃ habent rationẽ excellẽtis victorie.Vñ differt ab aurea q̃ ẽ ꝑmiũ eẽntiale.ſ.gaudiũ de deo:⁊ debet̃ victorie ĩ cõi. Et ſic̃ aurea ꝓncipaliꝫ ẽ in aĩa ſic ⁊ aureola:ſed ꝑ redũdãtiã in corpe erit quedã decẽtia ⁊ fortitudo ſingularis repñtatiua aureole ꝓdicatorꝫ in orde:q; ginibꝰ in illa parte:martyribꝰ in cicatricibus vel alijs ꝓtibꝰ corpis ſm genꝰ martyrij:vt ſtatim ex aſpectu corpis ſciat̃ qualis q̃ſq; fuerit martyr q; go'vel doctor.Sũt aũt tres ſcõm aĩe vires.ſ.irãſcibilẽ ⁊ cõcupiſcibilẽ:⁊ tres cõtra victorias excellẽteſ.ſ.mũdi diaboli ⁊ carnis.penitet.n. ſimpliciter aureola martyrij plus q̃ illa doctorum:quod patet in catalogo ſanctorum. In lethanijs enim eccleſia prefert martyres doctoribus, ⁊ doctores virginibus. Una autem aureola eiuſdẽ ſpeciei prefertur alteri ſecundum excellentiam actus:vt qui acerbius martyrium tulerit :aut q; puriorem virginitatem habuerit vitando occaſiones:aut qui plures ſaluat predicando:aut qui frequentius predicat. Unde Paulus qui dicit plus omnibus alijs laborauit : Et ipſe ait. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſticie. Non competit autem chriſto propꝛie:quia nec angelis quia in eis non eſt pugna aliqua cum ſunt

imortales ⁊ icorporales: de ỹgie ãt maria sec⁹.

De aureola in speciali

⁊ primo martyrij. Ubi notandũ ꝑm pe. vbi supra q̃ tria requirũtur ad istã aureolã. s. pena cã ⁊ voluntas. Nam cõditio vel dispositõ caritatis. s. q̃ oz habere caritatẽ ad aureolã ꝓmdaz; istud ẽ cõe oĩbus aureolis: nã aureola psupponit aurea. Debeť ḡ aureola martyrij solũ per penã mortis. Unde pz q̃ nec obedientibus debeť q̃uis p obedientiã mactaťe ppria volũtas: etiã si duret obia vsq; ad mortẽ: nec pauperib⁹ q̃uis morianť mundo: nec per penitentiã q̃uis penitentes crucifigãt carnẽ suã: nec beata ỹgo q̃uis plus doluerit q̃ martyr eã bz: nec beat⁹ dñic⁹ q̃ sitiebat martyriũ: sic̃ sitit ceruus ad aque fluuiũ: nec Jo. qui calicẽ passionis voluntarie bibit: nec pueri ī camino fornacis babylonice: nec siluester q nõ ex passionibus obijt q̃uis sustinuerit tormẽta: nec lucretia romana q̃ sẽ interfecit illicite. Quedã aũt virgines que ne coopenť se submerserũt: q̃ cõsilio spiritꝰ sancti credit eas hoc egisse: de q̃bus dicit augl. de ciui. dei. Et sãpson filr ⁊ machabei q sustinuerũt mortẽ ne legẽ violarẽt in esu carnis porcine. Martyriũ. n. ẽ circa mortẽ ab alio illatã. Unde nec razias q se occidit. Siqs aũt genꝰ mortis sibi elegerit: vt beatꝰ petrus q petijt vt versis pedib⁹ crucifigeretur: ne filꝛi pena ieruus puniret vt dñs: nõ perdit aureolã. Si aũt ppter ieiũm elegerit: vt tolerabiliorẽ mortẽ seu facilioꝛẽ habeat: pdit aureolam: sicut fecit seneca quẽ nero occidit: quẽ dicẽ biero. q̃ fuisset martyr: nisi genus mortis elegisset optõe sibi data: vt. s. in balneo vtroq; brachio minuereť: ⁊ sic sensibiliter mozereť: ppter qõ vt dicit̃ in. 3. dialogoꝝ: qdã sanctꝰ traditus lõgobardis vt occideretur mortis optione sibi data nullã eligere voluit: sed dixit illã toleraturũ quã dominus pmitteret: quẽ tñ dñs a morte eripuit miraculose. Nec refert vtq; mors statim aut postea sequat̃: dũ tñ ppter illud mors causeť vel acceleretur: vñ de mortuis in carcere vel exilio martyria celebrãtur: q̃ bi⁹ mortes acceleraſſe ꝑsumũtur. Si aũt martyr suscitet ⁊ itez martyrizet certũ est q̃ de vtraq; morte gaudiũ habebit ⁊ duplicatũ vel numeraliter vel ỹtualiter: ⁊ sic per duas mortes videť. s. sebastian⁹ duas aureolas martyrij habuisse. Scõo qõ regrit̃ ad aureolã martyrij est cã: q̃ ei testis ẽ martyr ī cã fidei ꝑ ecclesia: ꝑ quocũq; ar. fidei vel iure ecclesie vel q̃cunq; virtute: q̃ virtutibus desponsat̃ ecclesia xp̃o: morianť vere ẽ martyr. Unde ⁊ be. tho. cantuarien. eps qui ꝑ iurib⁹ ecclesie sue defẽdẽdas occisus ⁊ Jo. bap. q̃ ppter ỹtutẽ castitatis cõmẽdãdaz ⁊ reprehẽdẽdo herodẽ de incestu decapitatus est. Tertiũ qõ regrit̃ ẽ volũtas: q̃ siqs dormiẽs aut fugiẽs occidereť aut se defendens inuit⁹ martyr non est. Unde mauriti⁹ cũ socijs ꝑiecerũt arma q̃ viderũt venire satellites ad se occidẽdũ vt martyres fierẽt. De innocẽtibus tñ vt de martyrib⁹ solẽnizat ecclesia. Et certũ est q̃ gaudiũ spãle habẽt de morte ꝑpẽ x̃pm suscepta: licet non electa. Unde nõ ẽ cõpleta in eis rõ aureole. Qui aũt cruce signati in bello hostiũ x̃pi pugnãdo pereũt: martyres fiũt: q̃ nõ se sed x̃pm ⁊ eccl'iam defẽdẽdo moriũtur: vñ mortẽ nõ fugiũt sed eligunt.

De aureola doctorum

Sciẽdũ ꝑm pe. vbi supra q̃ doctorib⁹ debeť aureola: dañ. 12. q̃ ad iusticiã erudiũt plimos q̃si stelle ī ꝑpetuas eternitates. Sed si querat̃ qb⁹ doctorib⁹ debeť. Dicẽdũ q̃ nõ solũ platis ⁊ magris in theologia: sed etiã alijs: dũ tñ missis nec illis nisi actu ꝑdicãtib⁹. Tertio cui doctrine ꝓueniat ista aureola? ⁊ dicẽdũ q̃ docẽtib⁹ de pertinẽtibus ad salutẽ. Unde licet laudabile viteq; necessariũ hominũ aduocatõis officiũ maxime ꝑncipalibus fuitijs opozteat remunerari. C. ō aduo. di. iu. laudabile. nõ tñ habebũt aureolã: ⁊ idẽ de medicis physicis ⁊ alijs: ĩmo nec theologi dũ physicã docẽt: nisi ꝑut bis vtunť ad declaratõem theologie captiuãtes animi ītellectũ ī obsequiũ fidei sic̃ paulus vtit̃ dictis poetaꝝ ꝑdicãdo. Quarto de mõ: q̃ siue scripto siue ỹbo legẽdo vel ꝑdicãdo dũ tñ publice merẽť eã. Unde mulier hanc aureolã habere nõ põt cui ꝑdicare nõ licz: nec ẽt fraterne cozrectõi solũ debeť. Quãto ō fine: q̃ si ꝑpter vanã gloriã vel lucꝝ tpale ꝑdicat: recepit mercedẽ suã: quã p pñiam recupat: q̃ pnia nõ vnificat mortua: dicũtur aũt mortua opa nõ soluz sine caritate facta: sz etiã sine recta intẽtõe ⁊ q̃cũq; nõ fuerũt a ꝑncipio meritoria. De aureola ỹginitatis. Uirginitas aũt duo ĩportat. s. mẽtis puritatem ⁊ carnis integritatẽ: in spẽali aũt ỹgo beata ꝑpter pugnã hostis. Abel nõ habuit aureolã: q̃ ꝑpositũ habuit nubẽdi ⁊ ꝑcreãdi si vixisset: aliogn peccasset: nisi inspirat⁹ a spũ sãcto ꝓtinuasset. Jeremias ãt vt ait biero. Uirginitate sua vixꝝ euãgelicũ x̃pi ecclie dedicãs cõsilio spũs sancti lege ꝓuata cõtinẽs bz aureolã non animi filia Jepte q̃ ỹginitatẽ suã defleuit: helias aũt sic. Sz de oppressis: si ex postfacto cõsentiãt: ⁊ finaliter peniteãt: recupãt aureolã: q̃ cõsẽsus sequẽs non põt eẽ cã act⁹ ꝓcedẽt]: sz q̃ illa duo ocurrũt inrepabilr amittit̃ ỹginitas. De eunuchis ī nouo testamento videť q̃ habeant aureolã si sũt ī ꝑposito nõ expiendi actũ venereum etiã si possent. Qui vero dolẽt de sua ĩpotẽtia: ⁊ dolẽt q̃ ñ põt exercere actũ illum: sed vellent esse potentes ad experiẽdũ actum illũ non habent aureolam. Primi etiã eunuchi qui minus habent de pugna q̃ alij minus habent de cozona: habẽt tñ aliquales quia est excellẽs victozia: vnde nereus ⁊ achileꝰ eunuchi cum aureola martyrij habent etiam aureolam virginitatis: quia verisimile est: q̃ si potuissent non cõtraxissent: q̃ tamen domicelle persuaserunt abijcere nuptias: ⁊ sic de Joban. ⁊ pau. Sed de eunuchis veteris testamenti secus est vt daniele ⁊ socijs: quia non videtur q̃ haberẽt

ꝓpositū.ſ.abſtinendi a nuptijs:qz tēpus tunc nō erat ꝓ virginitatis. De pueris baptizatis mozientibus.Sciēdū q̄ nō habent aureolam:z ſi arguatur q̄ in baptiſmo oēs virtutes infundunt̄ que ſunt neceſſarie ad ſalutem:vnde nō virginitas q̄ nō eſt neceſſaria:qz cōiugatus poteſt ſaluari.Uel etiā dicēdū q̄ aureola debetur actui nō habitui vel ꝓpriationi.Puer autem nullū actū adhuc habet:quia carnis integritas in actū ꝓuatōe ꝓſiſtit.

f. **De fructibus caſtita/**

tis in patria.Sciēdū ſm pe.vbi ſupza q̄ fructꝰ ꝓ ut diſtinguitur ab aureola eſt ꝓmiū qō ſpāliē debetur homini:ex hoc q̄ ex ſemine verbi dei i ſpiritualitatē cōſurgit extollendi carnē ſuā. Trahit̄ hoc ex verbiſ chriſti in euāgelio loquētis de terra bona in quā ſemen iactū fructificat.xxx.aliud lx.aliud.c.math.13.vnde aurea eſt gaudiū ō deo. Aureola eſt gaudiū de triūpho.Fructus vero eſt gaudium z delectatio de ſpūali exercitio:qz delectatō ſpūalis debeꝫ ſpecialiter illi qui abdicauit a ſe carnalem affectū.Si queriꝫ cui virtuti fructꝰ debeaꝫ? Rñdeo ſm docto.ſicut aureola non debetur victozie cuilibet ſed excellenti z in materia excellenti:ſic z fructus ſuo mō. Qui enim imporzat delectatōem debitā ſpernenti delectatōes ideo debeꝫ illi virtuti:non que ſpernit minozes delectationes:vt guſtus: puta abſtinentie:ſed ei que ſpernit maiozes delectatōes ſcilicet venereas ſicut cōtinentie z caſtitatis. De diuiſione autē fructuū ſciēdū q̄ cū fructus debeaꝫ cōtinentie ſm diuerſos modos cōtinēdi ſunt diuerſi fructꝰ cōtinētie.Cōtinēti.n.cōtinētia ē neceſſaria ad ſalutem q̄ minoz nō ſufficit:ſicut ē caſtitas cōiugalis debetur fructus.xxx.Cōtinenti vero abūdāti cōtinentia ſm determinatuz tps:ſicut eſt caſtitas vidualis que abſtinet a ſcōis nuptijs debeꝫ fructus.lx.Continenti aūt ſimpliciter z naturaliē qō ē ꝓ perfectionē virginalē debeꝫ fructus cētefimꝰ z ſicut ad aureolā nō ſufficit votū ſeu ꝓpoſitum ſine effectu ſic nec ad fructū :vñ ſigs i morte peniteat cū ꝓpoſito cōtinēdi aureā quidā habet:ſz nō fructū:q vero corruptus peccato penitēs vixit ſanus cū ꝓpoſito cōtinēdi:niſi matrimoniali ter habet fructū. xxx.ſed cū ꝓpoſito continendi ſimpliciter habet fructū.lx.nā cētefimū habere ñ pōt:exquo ſemel corruptꝰ mēte z corpoze ſiē nec aureolā zē.

Incipit titulus.xxxij.
Qđ chriſtus eſt caput eccleſie z omnium hominum ſm diuerſos gradus.c.i.

El domine ſuſcep

t toz meus es gloria mea z exaltans caput meū.ps.3. Dec ẏba pſalmiſte ꝑñt eē z xp̄i hoīs ad deū:z eccl̄ie militāt| ac triūphātis ad ip̄m deū. Eſt.n.dñs deꝰ ſuſceptuz eccleſie:qz ſuſcepit naturā humanaz :ſuſcipit ipam ad miſericozdiam:ſuſcipit ad veniā. Eſt et glozia eccleſie:quia cauſa glozie eam conferens z id in quo vere id glozianꝫ: et in quo in futuro glozificatur. Eſt exaltans dominus caput eccleſie qō ē xp̄s:ip̄m.n.ait apl's ad ephe.dedit caput eccleſie:qz vt dicit̄ phi.2.deus exaltauit illum.ſ. xp̄m:z dedit illi nomē qō eſt ſup omne nomē:vt in noīe ieſu oē genu flectaꝫ celeſtiū terreſtriū z infernoz. Et quia idē apl's ait caput chriſti deꝰ.i. hūanitatis xp̄i:iō ſm vtrāq̄ naturā xp̄s pōt dici caput eccleſie ſm vincen.in ſpeculo hiſtoziali.li. vij.nā ſm q̄ deus ē caput oīm beatoz:qz ſpūaliē eos viuificat ſanctificat z regit vtens eis ad libitū ſuū:ſicut caput mēbzis ſuis:z ſm hoc tota trinitas eſt vnū caput eccleſie vniuerſalis.ſ.angelorū z hoīm.pozro ſm hūanā naturā dicit̄ methaphozice caput eccleſie ex hominꝫ collecte ꝓpē nature cōfozmitatē quā oz caput ad mēbza habere ſeu corpus:ac ēt qz oēs ſenſus z motus ſpirituales ꝓcedūt i eccleſia ab eo:vt in corpe naturali a capite ꝓfluit motus z ſenſus i mēbza ſm qō etiā dicit̄ caput angeloꝝ. Sz notandū cū dicit a xp̄o hoīe vt a capite oēz ſenſū ſpūalē z motū gratie in corpus eccleſie fluere vel ꝓcedere: hoc nō ē intelligēdū p modū auctozitatis z cāe efficiēt|. Nā ſm dionyſiū a ſola deitate ꝓcedit gratia i eccleſia:ſed iſte fluxus z ꝓceſſꝰ p modū meriti: qz nobis chriſtus meruit oīa chriſmata :z p moduz fidei ſimilitudinis:qz p fidē qua in eū ꝓcredimꝰ ei aſſimulamur:tū etiā inq̄ntū homo ꝓpter plenitudinem gratiaꝝ eſt exprezſiſſime ſimilis deo:z p mū in vnoquoq̄ genere ē cā z regula z exēplar oīm creaturarū:ante quidē incarnationē fuit xp̄s caput oīm ſanctoz ſm humanitatē:nō quidē ſimpliciter exiſtētē:ſed creditā:vnde caput fuit abel tēpoze abel ſm humanitatē:nō que tūc eēt i actu ſed que erat in fide abel. Fides.n. eſt ſupza tps: et humanitas que ſignatur in fide cōiter ſe extēdit ad oē tēpus abel.itaq̄ p fidē q̄ credidit chriſtum foze chriſmatibus plenū z deo ſimillimū ei aſſimulari voluit z aſſimulatus ē:ideo p fidē iſtam aliqd in eū de ſimilitudine eius fluxit:z ſic ō aliis ſanctis veteris teſtamēti:hec vincē.vbi ſupza.

Iſtud ergo caput ec/

cleſie deus mirabiliter exaltauit vt non ſolū fuerit:z ſit in eo omnis plenitudo ſapientie gratie z glozie inq̄ntum homo:ſed omnis ſtatus eccleſie triumphantis z militantis aliquo modo reperiaꝫ in eo:fuit enim ſimul z viatoz z comprehenſoz Unde merito inquit ambzo.omnis anima accedat ad xp̄m:quia omnia nobis factꝰ ē xp̄s:ſi celū deſideras:via ē:ſi tenebras bonozes lux ē: ſi infirmitate grauaris medicꝰ eſt:ſi febzibus eſtuas fōs eſt:ſi moztem times vita eſt:ſi quietem pax eſt. Sed reſumendo omnes ſtatus ſupza deſcriptos eccleſie militantis inueniemus in eo z poſtea etiam eos qui ſunt in eccleſia triumphanti.

Primo enim ipe tanq̃ sponsus ꝓcedens de thalamo suo copulauit sibi eccleſiā ñ habēs maculā nec rugā:ipe per virginitatem flos campi ⁊ liliū cōuallium ſcriptū habet in femore ſuo:rex regum ⁊ dñs dominantiū:qui aſcēdēs officia ſua diſtribuit:quoſdā enim dedit apoſtolos alios paſtores ⁊c. Ipſe dux celeſtis exercitus ⁊ terreſtris qui pugnat ꝓ nobis ⁊ vicit leo de tribu iuda:magiſter veſter vnus eſt chriſtus ait ipe:quē nobis doctorē iuſticie aduocatū habemus apud patrē ieſū xp̄m. Inqt Jo.in canonica. Et q̄ non eſt opus valētibus medicus ſed male habētibus miſit dñs ieſum nobis: vt mederetur contritos corde:iudex cōſtitutus eſt a deo viuoꝝ ⁊ mortuorum reddens vnicuiq̃ ſecundū opera ſua. Hic eſt negociator ille celeſti q venale portat regnū celoꝝ:cuius p̄ciū eſt q̃ſtū habes:nihil vili⁹ cū emitur:nil carius cū poſſidetur:hic eſt enim oīm artifex oēm hñs ſcientiā ⁊ artem: qui ⁊ agricola exit ſeminare ſemen ſuū. Luc.iz.c. ⁊ plantauit vineaz ſoreth hoſpitalarius eſt:⁊ q venit ad eū nō eijcit foras:⁊ in pauperibus ſubuenit:hoſpes erā ⁊ collegiſtis me ⁊c. Patronus es p̄imus eccleſie cōſtruens eā:dotans ⁊ defendens:oīm ordinum officia exercens:ſacerdos eſt ineternū ſecūdum ordinē melchiſedech oīa ſacramenta inſtituens. Predicauit p̄ceptuz domini diſcipulos mittens p̄dicare ⁊ ſanare infirmos. Claues regni celoꝝ petro p̄o cōfeſſoribus dedit:qui tñ p̄ius ſoluit cōpeditos:religiones ipe fundauit:mēdic⁹ ⁊ pauper obediens vſq̃ ad mortem cōtinentiſſimus fuit. Aſſiſtens aūt pontifex futuroꝝ bonoꝝ q̃ peramplius ⁊ pfectius p ꝓp̄riū ſanguinē introiuit ſemel in ſancta eterna redēptione inuēta. Vi ſitauit inſuper ⁊ fecit redēptōnem plebis ſue. Legatum miſit ad gentes dñm ieſum: ſummus ſacerdos eſt qui habet claues ⁊ nemo aperit:aperit ⁊ nemo claudit:cuius vicarius eſt quilibet papa:decedēs oſtēdit in latrone extremā penitentiam poſſe ꝓficere:teſtamentū cōdidit patri cōmēdans ſpiritū:diſcipulo matrē:veſtē militibus: nobis ſanguinē ſuū:in alieno ſepulchro p̄opē pauperatē ſepultus:quo ad cōprehēſores inter āgelos magni cōſilij angelus dicit̄:⁊ angelus teſtamenti ipe vt ꝓpheta magnus ſurrexit in nobis: miſſus.i.apoſtolus fuit:q̄ miſit deus filiū ſuum Uenite ⁊ videte filie hieruſalē martyrē.ſ.xp̄m cū corona qua coronauit eū. Ego ait ipe ſemper docui in templo vbi oēs cōueniūt:vt publicus doctor. Ecce quomō dñs ſuſceptor noſtre nature cā glozie ⁊ exaltauit chriſtū caput eccleſie:ſed certe non decet ſub capite ſpinoſo ſcilicet chriſto mēbrum fieri delicatū inquit Ambroſius. Unō ait auguſtin⁹. Recuſat eſſe in chriſti corpore.i. eccleſia qui aduerſa non vult pati cum capite:at oculi ſapientis in capite eius ſcilicet xp̄s ad contemplandum conuerſationem eius afflictionib⁹ plenam:⁊ ideo conatur cum imitari:vt cum eo capite poſſit gloria ⁊ honore coronari.

Quomodo autem chri

ſtus ſit caput eccleſie ⁊ qua ratione pleniꝰ declarat beat⁹ tho. Nota ergo ſm tho.i.3.pte.q.8.ar. i.q̃ ſicut tota eccleſia dicitur vnum corpus myſticum per ſimilitudinem ad naturale corpus hominis q̃ ſecunduz diuerſa membra habet diuerſos actus :vt apoſtolus docet Ro. iz. ⁊.i.cor.ii. ita chriſtus dicitur caput eccleſie ſecundum ſimilitudinem humani capitis:in quo tria poſſumus conſiderare:ſcilicet ordinem perfectionem ⁊ virtutē. Ordinez quidem q̃ caput eſt p̄ima ps hominis incipiendo a ſuperiori. Et inde eſt q̃ principium conſueuit vocari caput. ſm illud Jere.z. Ad omne caput vie poſuiſti lupanar tibi:perfectionem autem in capite videmus:q̃ in eo vigēt oēs ſenſus interiores:cū in ceteris mēbris ſit ſolus tactus. Et inde ē q̃ dicit Jſa.ii. Senex honorabilis ipe eſt caput:virtutē vero q̃ vſus ⁊ motus ceteroꝝ mēbroꝝ ⁊ gubernatio coꝝ in ſuis actib⁹ eſt a capite ꝓpter viz ſenſitiuā ⁊ motiuā ⁊ ibi dominātem:vñ ⁊ rector dicit̄ caput populi ſm illō p̄imo Ro.iz. Cū ecs paruul⁹ i oculis tuis caput in tribubus iſrl factus es. Dec aūt duo cōpetunt chriſto ſpūaliter. Primo ſm ꝓp̄iquitatē ad deum:gratia eius altior ⁊ p̄ior eſt ⁊ ſi nō tpe: quia oēs alij acceperūt gratiā per reſpectū ad gratiam ipius.ſm illud Ro.8.quos p̄ſciuit hos ⁊ p̄deſtinauit cōformes fieri imaginis filij ſui vt ſit ipe p̄imogenitus in multis fratribus. Scōo vero pfectionē habet q̃ſtū ad plenitudinē oīm gratiaꝝ ſm illud Jo.i.plenū gratie ⁊ veritatis nō ſolum enī gratiā gratū faciēs fuit in ſummo gradu a creatura pceptibili q̄ in nullo ſanctoꝝ fuit: ſed etiā oīs gratia gratis data:de quibus apoſtolus.i.cor. Diuiſiones grāꝝ ſūt ⁊c. ſm oē tēpus ſuū q̄ i alijs nunq̃ fuit ꝓut dicitur de pe.di.z. q̄ rēdū. Tertio xp̄s habuit ⁊ habet vim influēdi gratiā i oīa mēbra eccleſie. ſm illud Jo.i. De plenitudine eius nos oēs accepim⁹. Influit aūt chriſtus gratiā i fideles ſm q̃ deus ē auctoritatiue: ſed inq̃ſtū ē hō hoc ei cōuenit inſtrumentaliter inq̃ſtū.ſ. eius hūanitas fuit inſtrumētū diuinitatis eius:⁊ ita actōes eius ex virtute diuinitatis fuerūt nobis ſalutifere:vtpote gratiā in nobis cauſantes ⁊ ꝓ meritum ⁊ per efficaciā q̃ſdaz. Eſt aūt chriſtus caput oīm viatoꝝ.ſ.⁊ beatoꝝ ⁊ purgādoꝝ:nō aūt dānatorū ſed diuerſo modo. Dicit.n. apoſtolus.i.thi. 4. ſaluator ē oīm hominū.⁊.i. Jo.z. ipe.ſ.xp̄s ē ꝓpiciatio:non ſolū ꝓ peccatis noſtris:ſed totius mūdi. ſaluare aūt ⁊ ꝓpiciare cōpetit xp̄o ſm q̃ caput ē eccleſie. Pro huius aūt declaratione ſciēdū ſm tho.in.3.pte.q.8.ar.3.q̃ hec eſt dr̄a inter corpus naturale hominis ⁊ corpus eccleſie myſticū:q̃ membra corporis naturalis ſūt oīa ſimul:nec q̃ſtum ad eſſe nature:q̃ corpus eccleſie cōſtituitur ex hominib⁹ qui fuerūt a p̄ncipio mūdi vſq̃ ad finē ipſius:nec etiaz q̃ſtū ad eſſe gratie:q̃ eoꝝ q̃ ſunt etiam in eodem tempore quidā gratia carēt

XXXII.

postea habituri alijs iã habẽtib⁹:sic ergo mẽbza corpis mystici nõ solũ accipiunt̃ fm q̃ sũt ĩ actu sed etiã fm q̃ sũt in potẽtia. Quidã tñ ita sunt in potẽtia q̃ nũq̃ reducũtur ad actũ:ꝛ hoc scõz triplicẽ gradũ:quoꝝ vnus ẽ per fidẽ:scõus p charitatẽ vie:tertius p fruitionẽ patrie:sic g̃ dicẽdo q̃ accipiẽdo generaliter scõm totũ tps mũdi xps ẽ caput oĩm hominũ:sz fm diuersos grad⁹. Primo.n.ꝛ p̃cipaliter ẽ caput eoꝝ q actu vniunt̃ sibi p gl'am. 2° eoꝝ qui sibi actu vniũtur p charitatẽ. 3° eoꝝ qui sibi actu vniuntur p fidẽ. 4° eoꝝ qui solũ sibi vniunt̃ in potentia nõdũ ad actũ reducta fm diuinã predestinatõem. 5°.s.eorum qui in potẽtia sibi sunt vniti que nũq̃ reducitur ad actũ:sicut hoĩes in hoc mũdo viuẽtes q nõ sunt predestinati:qui tñ ex hoc mũdo recedẽtes totaliter desinũt esse mẽbza xp̃i qui nõ sunt ĩ potentia vt christo vniant̃. Infideles ergo dum viuũt sunt xp̃i mẽbza in potẽtia:qz libeꝝ hñt arbitriũ ad disponẽdũ se ad fidẽ:ꝛ virtus christi ẽ sufficiẽs ad salutẽ oĩm qui in purgatorio sũt mẽbza christi vtiq̃ sunt ei vniti p charitatẽ. Qõ aũt dicit ap'ls ephe.5.q̃ xp̃us tradidit semetipm .s.in mortẽ vt exhiberet sibi ecclĩam gl'iosam nõ habentẽ maculã nec rugã nec aliqd hĩ⁹. Sciendũz q̃ hic ẽit vltim⁹ finis noster ad quẽ pducimur p passionẽ xp̃i:cuius finis cõsecutio solũ est in statu patrie vbi ecclesia triũphat:nõ aũt in statu vie vbi militat:nec sine macula seu ruga venialium saltẽ esse potest. Fidelis aũt mali sũt mẽbza xp̃i in potentia vel vniti ei nõ simpliciter exq̃ charitatẽ nõ hñt:sed fm qd.i.fm fidẽ. Est aũt xp̃s caput hominũ q̃tũ ad aĩam ꝛ quãtũ ad corp⁹: qz tota hũanitas xp̃i.s.sz aĩaz ꝛ fm corp⁹ ĩfluit ĩ hoĩes et q̃tũ ad aĩas ꝛ q̃tũ ad corpa:sz p̃ ꝛ p̃cipaliter ĩ aĩas:secũdario in corpa:qz a xp̃o vtute diuinitatis sue instituitur:sicut hic gratia in electis suis:ita in gloria:ꝛ ab aĩa gl'a redũdat in corpus. Est aũt xp̃s caput nõ solũ hoĩm:sed etiã oĩm beatoꝝ angeloꝝ fm illud colt̃.2.q.s.xp̃s est caput oĩs p̃cipatus ꝛ potestatis:qõ etiã intelligit̃ de alijs ordinibus:cũ sit cadẽ rõ õ eis. Huius ratio ẽ fm tho. in 3ª pte.q.8.ar.4.q̃ vbi est vnũ corpus necesse est ponere vnũ caput. vnũ aũt dicit̃ sil'itudinarie vna multitudo ordinata in vnũ q̃ fm distictões actuũ seu officioꝝ.manifestũ est aũt q̃ ad vnũ finem q est gl'ia diuine fruitionis ordinãtur hoĩes ꝛ angeli:vñ corpus ecclesie mysticũ nõ solũ cõsistit ex hoĩbus:sed etiã ex angelis. Totius autez h⁹ multitudinis xp̃s est caput:qz ꝓpinqui⁹ se hz ad deũ:ꝛ perfectius pticipat dona eius nõ solũ q̃ hoĩes:sed ẽt q̃ angeli:ꝛ de ei⁹ influentia nõ soluz hoĩes recipiũt:sed etiã angeli.dicit̃.n .ad ephe.i. q̃ cõstituit eũ.s.xp̃m de⁹ p̃ ad dexterã suã in celestibus sup oẽm p̃cipatũ ꝛ vtutẽ potestatẽ ꝛ dominatõem:ꝛ omne nomẽ qõ noĩat̃ nõ solũ ĩ hoc seculo:sed ẽt in futuro. Est g̃ xp̃s fm q̃ hõ nõ solũ caput hoĩm:sed etiã angeloꝝ. Vñ dicit̃ math. 4.q̃ accesserũt angeli ꝛ ministrabãt ei. Quãuis enĩ angeli nõ cõformẽtur nobis in natura corpis qõ nõ hñt sic̃ nos habem⁹ ꝛ xp̃s habuit: tñ quia influentia xp̃i inquãtũ caput ẽ ĩ hoĩes p̃cipalit̃ ẽ q̃tũ ad aĩas in quo angeli cõuenũt cũ hoĩbus ideo fm hoc dr̃ xp̃s caput nõ solũ hoĩm:sed etiã angeloꝝ. Cuius aũt prelati ꝛ p̃cipue ecclĩaꝝ p̃nt dici capita alioꝝ:vt dr̃ di.12. Non decet a capite mẽbza discedere:sed oĩa mẽbza caput seq̃ntur. dicunt̃ aũt capita alioꝝ fm amos ꝓphetã:tamẽ alia rõe ꝛ mõ dicũtur q̃ xp̃s caput ecclĩe ꝓpter ĩfluentiã gr̃e ꝛ gl'ie quã influit in mẽbza ecclĩe.p/lati aũt dicũtur capita alioꝝ fm quãdã gubernationẽ exterioꝛẽ:xp̃s ẽt ẽ caput oĩm fm oẽtẽp⁹ et oẽm locũ ab initio mũdi vsq̃ in finẽ. Sed prelati sũt capita ad certũ tps ꝛ locũ. Hã papa q̃ dicit̃ caput totiꝰ ecclĩe nõ est caput nisi ꝓ tẽpoze sui p̃lationis:ꝛ epi sũt capita nõ oĩm absolute:sed certi loci.s.sue diocesis tñ. Capita etiã dicũtur: qz repzesentãt ipm xp̃m caput ecclĩe in officijs suis. Diabolus vero dicit̃ caput iniquoꝝ non influendo vel causando in eis malitiã sed suggerendo:ꝛ qui sequũtur instigationem suam:sicut membza mouentur a capite rẽ.

De quintuplici medio in q̃bus dñs iesus xp̃s opatus est salutem in medio terre.c.z.

Deus rex noster an/

te oĩa secula opatus est salutẽ in medio terre:p̃s. Deus vtiq̃ pater filius ꝛ spũs sanctus vnus deus qui est rex noster absolute rex regum ꝛ dñs dominantiũ gubernãs oĩa ꝛ regens ꝛ nos modo speciali ante secula existens:quia ab eterno operatus est salutẽ terre.i.humano generi q̃ est de terra:ꝛ quid nisi per saluatorẽ iesum:iesus enim interpzetatur saluator.ipe enim ait angelus ad ioseph:saluũ faciet populũ suũ:math.i. ꝓtho/martyr stefanus cũ celis apertis vidit glozią dei ait video filiũ hoĩs.i.iesum stantẽ a dextris virtutis dei:act].7.vidit ergo iesum nõ sedentẽ sed stãtem.s.ad ozãdum ꝛ pugnandũ pro ecclesia ꝛ coronandum eã. Nam vt ait ber.filius stat añ patrem ostendens ei latus ꝛ vulnera. Ipse.n.interpellat ꝓ nobis. Ro.8.pugnat etiã ꝓ ecclesia :vñ in figuram dixit exercitus pharaonis in mari rubro existens:fugiamus israhel dñs enĩ pugnat ꝓ eis. Et Isaie dicitur. Ego ꝓpugnator sum ad saluandũ domũ ipe cozonat: esto fidelis vsq̃ ad mortem ait ipe ꝛ dabo tibi cozonã vite:apoc].3. Operatus est ergo deus salutem in medio terre. idest in xp̃o: vbi notabimus.v.media quibus deus operatus est salutem.

Primum medium diuinale.
Scõm medium virginale.
Tertium medium tempozale.
Quartum medium locale.
Quintum medium virtuale.

Medium diuinale est dei filius Jo.i.medi⁹ autẽ

·f·

·m·

·2·

vestrum stetit quem vos nescitis.i.dei filius q̃ medi⁹ in trinitate inter vos stetit cū. Quāuis.n. eterne deitati non insit quātitas vel locus sic nec aliud accidens:tñ cum in ipa beatissima trinitate sint tres persone:pater filius ⁊ spūs sanctus.patet filium mediū esse inter patrē ⁊ spiritū.s.non localiter sed naturaliter. Nam secunda persona que est filius est media in nominando inter primā p̃sonā que ē pater ⁊ spiritum sanctum qui est.3ª in trinitate persona. Operatus est ergo salutē deus terre.i.humano generi:in medio.i.in filio incarnato:non enim pater vel spirit⁹ sanct⁹ sed dei filius nostrā naturā assūpsit:⁊ licet deus trinitas tota sit operata ipam incarnationē ⁊ salutē.i. illam carnem illam animam ⁊ illā vnionē:⁊ exinde salutē vite gratie ⁊ glozie:q̃ insegabilia sunt opa trinitatis ab extra.de con.di.4.omnes. tñ sola p̃sona filij vnita ē illi de nouo formate humanitati:sicut anselmus exēplificat ō tunica aliqua q̃ sutitur a tribus puellis vel personis:quā tñ vna sola ex eis induit:ita solus dei filius habitu inuentus est vt homo.phi.z. Et q̃uis nil deo sit impossibile vnde ⁊ potuit incarnari pater ⁊ spiritus sanctus:decuit tñ magis dei filiū carnē assumere tribus rationibus. Prima ex parte assumētis. Euidens est enim q̃ artifex per eandē artē seu sapiētiā mentis facit aliq̃ opus:⁊ illud destructū reficit ⁊ reformat. Est autem dei filius verbū ⁊ sapientia ⁊ ars:vt dicit aug⁹.dei patris omnipotētis per quē facta sunt omnia scōm illud p̃s. omnia ī sapientia fecisti.⁊ Jo.i.omnia per ip̃m facta sunt sed opus eius est mūdus quasi destructus ⁊ deformatus erat deformato homine per peccatum ꝓpter quē hominem mūdus factus erat. Ad reformandū igitur ⁊ saluandū q̃ perierat decens fuit:vt per ip̃m dei filium sapientiā ⁊ artez patris hoc fieret.s.eum incarnando. 2ª ratio est: quia cum homo dicatur factus ad imaginem dei ⁊ similitudinē:ger̃.i.destructa vl̃ ōturpata hac imagine per peccatū hominis:⁊ si non quo ad naturam:tamen quo ad gratiam decebat ad ipam renouandam ⁊ ipam pulchrificandam:vt hoc fieret per eum qui est imago ⁊ similitudo dei perfecta.⁊ hic est filius dei. Ūñ ambrosius tractans illud p̃s.deus quis similis erit tibi ait non vtiq̃ nullus:sed filius qui est imago patris:de pe.di.i.

3ª ratio est ex parte occasionis ruine humane a superbia dicitur thobi.4.sumpsit initium omnis perditio:que superbia fuit in appetendo inordinate similitudinē dei in sapientia. Eritis inq̃t serpens sicut dei scientes bonum ⁊ malū comedendo de lingno vetito.decens ergo fuit vt vnō mozs oziebatur inde vita resurgeret per cōtrarium modum:q̃ cōtraria contrarijs curantur .per sapientiam ergo elatam mozruū est genus humanum:sed per sapientiam dei humiliatā in carne assumpta vinificatnm est ⁊ saluatū:⁊ sic de⁹ operatus est salutem in medio terre. Secundum est medium virginale:hec est virgo maria ō qua assūpsit carnem nostram in qua operatus est salutem nostram. Unde dicit ber.q̃ ad ipam virginem tāq̃ ad medium cōcurrunt vniuersi. Qui supza sunt angeli vt restaurentur.s.in ruinis suis: inferi qui infra sunt.i.patres in lymbo:vt liberētur de tenebzis:qui autem fuerunt patriarche ⁊ ꝓphete:vt verificentē ī suis. s.prophetijs ⁊ figurꝭ de hoc qui post nos erunt ⁊ nos vt saluentur:ad de quia a dextris sunt.s.iudei vt honorificentur: q̃ de eis nata sit mater dei:quia a sinistris.i.gentiles idolatre vt illuminentur ad fidem. Operatus est ergo deus salutem in medio terre.i.in virgie: que est perfectio hominū:⁊ de hoc p̃s. Sanctificauit tabernaculū suū altissimus:deus in medio eius non cōmouebitur.sanctificauit in vtero matris virginem:purgando ab oziginali ⁊ religādo fomitē:sed magis sanctificauit tabernaculū:quando venit ad habitandū.i.in cōceptione extinguēdo fomitē:vnde de⁹ in medio ei⁹.i.in vtero virginis carnē.s.assumens nō cōmouetur:nec ipsa ꝓgo ad carnis aliquā cōcupiscētiam: nec ip̃e deus ad aliquā sui mutationē:vñ angelus ad mariam Spūs sanctus superueniet in te ⁊ virtus altissimi obumbzabit tibi:luc.i.vbi Jo.dama.post cōsensum sancte virginis:spūs sanct⁹ superuenit ī ipam scōm verbū dñi:quod dixerat angelus purgans ipam in potentia diuinitatis verbi receptiuā ꝓparans simul ⁊ generatiuā:⁊ sic sanctificauit.t.l.altissimus:⁊ tunc obumbzauit ipam dei altissimi sapientia per se:⁊ virtus existens:⁊ copulauit sibi ipsi ex sanctissimis ⁊ purissimis ip̃ius virginis sanguinibus carnem animatam anima rationali ⁊ intellectiua:non antique conspersionis seminā sed per spiritū sanctū creans.hec ille:⁊ sic deus in medio eius. Et fm vincē.li.vij.in speculo histo. Uirtus generatiua fuit excitata in virgine nō naturaliter sed miraculose.s.a spiritu sancto:qui superueniens in eam dedit ei virtutem:qua in momento faceret hos quatuoz actus:qui in aliozum conceptione fiunt per interualla diez.s.decisionē sanguinis:consolidationē illius materie:conuersionem.s.in carnem neruos ⁊ ossa:formationem .s.corpozis plene.s.distinctum in omnibus liniamentis corpozis humani:sed adeo paruū:vt vix possent liniamenta discerni. Et eodem momento anima chzisti de nouo creata ⁊ corpozi infusa verbo dei vnita fuit:alij qui cōcipiuntur non subito effigiantur distincte per omnia membza in principio conceptionis:sed per spacium.46.dierum:masculi perfecte corpus formatur:⁊ tunc anima creata de nouo infunditur:sicut dicit aug⁹. super Jo.vnde ℣. Conceptū semen sex primis crede diebus. Fit lac religq̃ nouē fit sanguis: ac inde. Desolidat duodena dies: bisnona deinceps. Effigiat:tēpusq̃ sequēs augmētat in oztum. Dz omnia ista in x̃pi cōceptōne facta sunt subito et anima infusa. De corpoze femine dicuntur fieri ī fra octoginta dies:⁊ licet virgo mater nihil extra suscepit:fuit tñ vere ⁊ proprie mater chzisti:plus

etiam q̄z alia quelibet femina mater filij:siue q2 totaliter illa decisio fuit facta ex carne virginis non mixtione virilis seminis. Et cū tota trinitas operata sit illā incarnatōem:vt dictū est:tñ dicit conceptus de spū sancto:nō q̄ de substātia ei⁹ vel solo opere eius:sed ꝓpter potentissimū effectuz gratie dei:que attribuitur spiritui sancto: q2 homo ille nullis meritis p2ecedētibus in ipso exoz/dio nature sue verbo dei copulatus est in vnita/te persone:z hinc vere mater dei dicit cē. Est au tem ipe christus conceptus z nat⁹ mediatoz dei z hominū factus ex ipa incarnatōne. Et iō quia mediū participat de extremis:ipe homo iesus de deo accepit summā innocētiā:q2 sine peccato so lus cōceptus ac etiā plenitudinē sapientie z gra/tie. Jo.i. Plenū gratie z veritatis. De homine ac cepit moztalitatē z passiones pēales:vt famē siti calozē frig⁹ z hi⁹:tristiciā tīozē irā z hi⁹. Et moz qdē z alie pene nobis insunt ex necessitate ī pe nam primi peccati. In christo autē nō ex necessi tate:q2 peccatū nō habuit:sed ex volūtate :q2 se spōte eis subiectus esse voluit ad nostri redem/ptionem. passiones etiā interiozes tristicia timoz z hi⁹ fuerunt ī eo solū scōm ꝓ passionē:non secū dū passionē. i. non taliter fuerunt tales affectus ī eo:ita vt animus eius aliqualiter a rectitudīe vl' dei clara cōtemplatione declinaret vel offusca'/retur:sed in nobis ista contingunt etiā ꝑm passio nē:q2 q̄ztumcūq̄z ex zelo dei bis moueamur:ani/mus z ratio offuscatur a' dei quiete speculatiua: z quia boni mediatozis est ponere pacē inter p/tes z recōciliare inimicos:mediatoz dei z homi nū homo xp̄s iesus:vt optimus mediatoz:nos cū essemus inimici dei ꝓpter iniuriam a nobis ei' il latam nos ei rebellando z inimico diabolo ad/herendo recōciliauit:deo ipo ꝓ nobis satisfacien do z debitū soluendo:q̄d soluere nō valebam⁹: quia infinitū. peccata enī nostra. i. penā eis debi/tam ipe pertulit in coꝛpoze suo super lignū cruc/ vt ait petrus in p̄ma canonica. z vitā anime z coꝛ pozis a nobis amissam ipe per moztē suam ino xam nobis restituit:z sicut ipe mediatoz dicitur noster:ita z mater eius dicitur mediatrix: q2 pec catoꝛ recōciliationē ꝓcurat apud deū. Uñ in se/quentia dicitur. Mediatrix hominū: ablutrixq̄z criminum:peccatozum venia.

Tertium autē medium

tēpozale:in quo deus operatus est salutē terre. i. homini in medio est determinatio tēpozis: quo ī carnatus est. abachuch. 3. dicitur. In medio an nozum ī notescēris. s. tu deus manifestaberis mū do in carne. s. assumpta. Sed mediū non sumitur hic stricte z punctaliter. s. ꝓ eo tpe q̄d equaliter distat ab extremis. s. ꝓncipio z fine tpis :sed lar ge ꝓ eo q̄d ē inter illa extrema. Nam ab incarna tione dñi vsq̄z ad p2esens fluxerūt anni. M. cccc xlix. nōdum cōpleto vltimo anno:z q̄ztū residui sit tēpozis vsq̄z ad finē mundi: solus deus nouit. Ex multis tñ signis z ꝓphetijs tradit cōiter non multū duraturū:sed a p2incipio tēpozis. i. creatō nis rez vsq̄z ad incarnatōem vel natiuitatem fui xerunt anni q̄nq̄z milia cētū nonaginta nouez ꝑm translationē. lxx. inter p2etū :quā sequitur beda: quā vniuersaliter tenet ecclesia. sed ꝑm cōputatō nem ex trāslatiōe bieronymi:quā tenem⁹ z ipaz sequitur eusebius z hebꝛei:que etiā consonat hi storicis gentiliū:a p2incipio mūdi vsq̄z ad incar/nationē vel natiuitatē domini fluxerunt tria mi/lia nongenta. 63. anni z non plus. Procedit ista diuersitas opinionū:vt refert vincl. in spe. histo. li. 7. c. 88. qui ista scribit:ex eo q̄ ꝑma opinio po/nit in p2ima etate. s. vsq̄z ad diluuiū fluxisse ānos duo milia. cc. xlij. Et in z^a etate vsq̄z ad abꝛaham ponit annos nongentos. 40. qui simul fiunt tria milia. c. 84. Sed in nostra editione seu translatō ne habemus tīn annos mille nongentos quadra ginta. 8. vsq̄z ad abꝛaham. Non ergo punctalit exquo dicitur. Innotuisse deus per incarnatōez in medio annozum:quia tunc per plura milia an nozum duraret mundus:sed quia inter ꝓncipiū z finem tēpozis:q̄d est medium valde latuz. Nō autem in extremitate tempozis voluit incarnari .s. in ꝓncipio vel fine:quia minus vtilis fuisset medicina egrotis. Nam si in fine tempozis ī/carnatus fuisset:pauci inde fuissēt saluati:cū oēs pe ne detenerentur tenebꝛis infidelitatis z peccato rum boni etiam āmodo desperassent de reme/dio languozis:nec etiam in p2incipio tēpozis de cuit incarnari añ quidem lapsum non opoꝛtuit. Nam vt dicit leo papa in sermone:Si p2im⁹ hō in suo honoze mansisset:creatoz hominū creatu ra non fieret. augl. Tolle mozbos tolle vulnera: z que causa veniendi medico scilicet filio dei? q. d. non veniisset in mundum deus:si peccatum in humana natura non fuisset:q̄d tñ quidam refe/runt ad passionem:quā sine dubio non sustinuis/set:si homo non peccasset:sed ob dignitatem ho minis incarnatus fuisset. Post lapsum aūt homi nis cito incarnari non fuit expediens saluti hoīs quia iam oblitus esset tanti beneficij: immo q̄ peius est necdum recognouisset: sed vt super/bus z ingratus homo suo merito attribuisset in/carnationē vel sine ipsa extimasset ex sua cogniti one z facultate arbitris valuisse salutem conseq ꝓpter q̄d vt cōuinceretur homo de sua ignoran/tia z impotentia p2ius relictus fuit sub lege na turali:z postea subscripta:sed experimento didi cit:q̄ neutra eum saluare poterat:nisi per aduen/tum filij dei:z in medio tpis venit. vnde dicitur sapientie. Dum medium silentiū tenerent omnia z nox in suo cursu medium iter haberet:omnipo tens sermo tuus domine de celis a regalibus se/dibus venit. Circa ctius expositionem glo. cōti/nua super illud ad gala. 4. At vbi venit plenitu/do tēpozis vel ozdinata per angelos ī manu me diatozis. Nota triplex silētiū. Primū ex igno rantia languozis. Scōm ex desperatione sana

tionis. Tertiū ex plena quiete mentis. Primum silentium fuit sub lege naturali:in qua hō dimissus sibiipi deuelt ad tātā cecitatē: vt idola coleret:z turpissima opera cōtra naturā etiā īclinationē.s.naturalem aīaliū peccata non putaret: vt patet in sodomitis.z qz ignorabat naturā humanā peccatū suū vel morbū suū medicū nō ꝓpostulabat aut desiderabat:z sic fuit primū silentium. Conuictus hō de sua ignorātia recepit legez a deo:in qua docebatur verus dei cultus z ōclarabatur pēccatum. Unde rupto silentio:cepit hō querere salutem ex lege z conari ad obseruantiā eius:sed quia nihil ad perfectum adduxit lex:q̄ꝫ uis enim ostenderet morbū peccati:non tamen prestabat ad implendi potestatē:ideo quasi ōsperans hō de salute sui cessauit clamare z postulauit auxilium:vnde secutum est ꝑm silentiū seu medium. dum ḡ istud mediū silentiū tenerent omnia:omnipotens sermo dei.s.filius venit a regalibus sedibus.s.de lumine celi ad tenebras mundi:de consessu patris ad officinā peccati:de sede regali ad infima huius mundi. Angelus magni consilij in piscinam descendit:vt sanaret̄ languidus heliseus mortuo puero se coaptauit:vt viuificaretur defunctus samaritanus sautiatus vulneribus appropinquauit:vt curaretur semiuiuus:z veniens nunciauit pacem:attulit gratiam.s.in sacramentis quo per orbē insinuato ceperunt egri ad medicū currere z flagitare remedium:quo ꝓcepto.s.per gratiam xp̄i in sacramentis peruenit ad regnū:vbi sequitur te tiū silentium:de quo dicitur apoca. Factū est silentium in celo. Istud silentium est ex eo:ꝙ cū sancti obtineant quicquid appetunt:nihil eis restat petēdū:sed cū dño gaudendū. Deus igitur operatus est salutē in medio terre.s.tpis.inter tēpus veteris z noui testamenti passus est in meridie:que est medium diei artificialis:cantic. Indica mihi vbi pascas vbi cubes Et subditur quasi respondendo in meridie: quia hora sexta crucifixus est.

Quartū etiam mediuz

scilicet locale:in quo dñs operatus est salutē terre est hierusalem:vbi crucifixus est dñs:que dicitur esse in meditullio terre habitabilis:quia.n. ecclesia ꝓpaganda erat vbiqz terraꝝ z ꝓpter oēs habitantes in terra incarnatus z passus est: ideo in medio terre.qō ex equo ꝛspicit circūferentiā. passus enim est in medio loco inter celum z terram.i.in aere suspensus in cruce:qui locus est medius inter celum z terram:vt.s.debellaret aereas potestates.i.demones:qui manent in aere:z vt viā nobis seu scbalam ō celo ad terrā faceret. in medio etiam latronuz:quia satisfaciebat z penam ferebat ꝓ omnibus hominibus:qui in adā latrones fuimus volentes rapere diuinitatem: ñ solum enī ꝓ electis per bonū latronem significās sed etiam ꝓ reprobis per malum figuratus pēas tulit:z ꝓ maribus z feminis z gentilib' z iudeis passionem sustinuit:ideo in medio loco operat' est salutem. Notandū etiam diligenter:ꝙ sic̄ sol materialis in medio loco situatus est planetarum:quia sub se habet lunam mercurium z venerem:istos tres supra se habet martez iouem z saturnum:ita sol iusticie xp̄s deus noster in medio ponitur patrum veteris z noui testamenti: nā z ꝙ precedebant q̄si supra p̄res veteris testi: z ꝙ sequebantur quasi infra patres noui testamenti. Tres vndiqz fidem sancte trinitatis hītes spem z charitatem:clamant xp̄o osanna.i.obsecro salua:qz ipe est saluator mundi:z sicut sol materiat' vltra cursum ad motum primi mobilis:sm quē mouetur de oriente in occidentem.z infra vnam diem naturalem perficit cursum totius celi:de q̄ dicitur eccle.i. Oritur sol z occidit z ad locum suum reuertitur z gyrans per meridiē fertur ad aquilonem:habet z cursum ꝓprij motus:qui ē de occidente in orientem transiens per medium celi z discurrens per signa zodiaci:perficit cursum totius celi per annum integrum. Cum enī a sapiētibus mundi designētur.12.signa zodiaci:que cōtinentur in his versibus. Est aries taurus gemini cancer leo virgo. Libra quoqz scorpius architenens caper amphora piscis. In quolibet horū signoꝝ stat per mensem sm motum ꝓprium. Et incipitur post mediū martij.hic fuit sol in prima sui creatione:sic sol iusticie xp̄us discurrit signa celi militantis ecclesie.i.duodecim stat' diuersa operans sm aliquā ꝓprietatem signorum:vt nō.robertus holchot super li.sapientie. Dicitur aūt aries esse dextera pars celi z nobilior pars: vnde incipit motus. Unde aries est primum signum sm philosophos:z sm catholicos sol creatus est in ariete. Transiuit ergo sol iusticie christ' in signo arietis sm deitatem: quando creauit hominē z posuit in paradiso voluptatis. Aries est animal innocens in genere suo forte z potēs īspē sua dux gregis:sic homo tunc habuit innocentiam ꝑperante deo magnam vigorositatem in naturalib' z dominus cūctorum de isto signo transiuit xp̄s z cito ad signum tauri:qui est animal magne ferocitatis:z hoc fit quādo peccante homine deus ostendit magnam feritatem z seueritatem in puniēdo ip̄m:qz expulit hoīez de paradiso tradidit eum z subdidit eū inumeri miserijs:z p' morte ad inferos misit:in diluuio pene oēs deleuit:in deserto multa milia ꝓstrauit:vt merito diceret deus vltionū. Dicit aūt Isido.in lib.ety.ꝙ taurus q̄ꝫtumcūqz fertus:si alligetur ficui mansuescit: ita dei filius alligatur virgini dulcissime vinculo charitatis:ex qua incarnatus effectus est manifestus:iuxta illud quod predixerat zacha.ꝓphe. 9. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. De signo ḡ tauri trāsiuit in signum gemini:qñ duas naturas scilicet diuinam z humanam in vtero copulauit virginis ꝓcedens de thalamo suo:vt canit eccle sia:pudoris aula regia:gemine gigas substantie alacris:vt currat viam. Depingitur istud signum

in forma duorum iuuenum se cõplectentiũ :ꝛ vt fingunt quidam isti fuerunt castor ꝛ pollux filij iouis:qui in tũ se dilexerunt:ꝙ cum castori data esset ĩmortalitas.i.posse non mori si voluisset: mori voluit pro germano ad tempus: vt vtriq; daretur ĩmortalitas:ꝛ sic ambo translati sunt.

Et istud signum gemini nuncupatur:sic iesus sol iusticie:ita hominem germanuz suũ dilexit:ꝙ cũ haberet non mori ex conditione nature:qz sine peccato:voluit mori pro homine:vt nos immortalitatis sue tribueret eẽ participes. De isto signo transiuit sol ad cancrum. Cancer est animal seu piscis passu retrogrado vadẽs:ꝛ ita sol iusticie xp̃s videbatur retrocedere quotidie dũ vixit. Rectꝰ enim incessus hominis iusti deberet esse de virtute ad honorem de merito ad premium de labore ad requiẽ:sed xp̃s quotidie retrocessit :qz de virtute ad vituperiũ:de vituperio ad verbera deinde ad crucem:de cruce ad infernum. Uñ toto tempore a natiuitate vsq; ad resurrectõem sol noster moratus est in cancro. Et sicut sole existente in cancro maximus feruor mundo diffunditur:ita xp̃us sol noster isto intermedio ostendit hominibus maximam charitatem:ab isto signo sol intrat leonem. Dicit Jsido.li.etymologiarum:ꝙ catulus leonis de nouo natus tribus diebus iacet:quasi mortuus post tres dies rugitu leonis suscitatur a dormitione seu morte: sic xp̃us in cruce mortuus tribus diebus iacuit mortuus ꝑm figuram synodochen: ꝛ tertia die virtute patris.i.diuinitatis surrexit .hic est leo de tribu iuda:apoc̃.5. de quo ꝓphetauerat iacob benedicens filio suo iuda.gene.penul. Catulus leonis iuda ait:ad predam ascendisti cẽ. De leone transiuit in virginẽ:toto enim tempore medio inter resurrectionem ꝛ ascensionez tota doctrina ꝛ fides ecclesie in beata virgine potissime cõseruabatur Dec interim apostolos ꝛ discipulos docuit monuit ꝛ consolata est :vtpote illa que repleta erat spiritu sancto plenissime in verbi conceptione:ꝛ que plus illuminata erat de diuinis:q̃ aliq̃ pura creatura vnq̃:ꝛ ideo tunc temporis sol mansit q̃ ad sui virtutem ꝛ fidem in virgine. De virgĩe trãsiuit sol xp̃s in libram:quãdo vz a virgine benedicta matre sua suisq; discipulis videntibus elevatus est in celum:actu.i. Tunc enim transiuit ad libram:quando coram patre passionis sue meritum cõtra primi preuaricatorꝭ peccatum appendit:ostendit plus soluisse in pena:q̃ adam cõmiserat ĩ culpa:in cuius persona inquit iob.6.c. Utinam appenderentur peccata mea.i.grauitas peccatoz hominum:pro quibus patioz ꝛ calamitas scilicet pene quã patioz in statera:quasi arena maris.hec grauioz appareret. De libra trãsiuit ĩ scorpionem:quando corpus suum:qõ est ecclesia tyrannozum ꝛ hereticozum persecutionibus:quasi quozundam scorpionum aculeis pungi permisit qui primo per blandicias ꝛ promissionem: q̃ ad tyrannos paganos per simulatam sanctitatem ꝛ doctrinam quo ad hereticos:quasi more scorpionis palpabant:sed post veneno caude occidebãt vt merito posset tunc illud dici. Jncreduli ꝛ subuersores sunt tecum:ꝛ cum scorpionibus habitas. 9°. de scorpiõe trãsiuit in sagitariũ sol :qõ videtur impletũ tpe silueſtri pape ꝛ constantini: qui primo introduxerũt ecclesie tẽporalia. Unõ oriuntur iudicia placitationes dissensiones inter clericos:quis eoz videretur esse maioz ad pascendum oues christi:ꝛ est causa quare volãt sagitte acute nunc supplicationum ad romanã curiam:nunc accusationũ ꝛ diffamationẽ ad inferiozum iudicum audientiam:ita ꝙ plena est ecclesia aduocatis in omni causa ad defendendum iniuriam:ꝛ ideo vsq; in hodiernum diem sol stat ĩ signo sagittarij:ꝓuerbi.25. Jaculum gladius ꝛ sagitta acuta:homo qui logtur contra proximum suum falsum testimonium:ꝛ hi sunt qui xp̃m spoliant ꝛ predantur:si esset ita pauper modo: sicut fuit quando vixit in terra:nõ essent tales placitationes:nec tales inuasoz̃es:quando ecclesia erat paupercula querebant eam homines ditare elemosynis:nunc quia dines est:querunt expoliare ꝛ sagittare contumelijs detractionibus ꝛ predationibus ꝛ aliquando mortibus:vt merito possit illud dici.3.re. Secuti sunt eum sagittarij,ꝛ vulneratus est a sagittarijs. Transibit autem sol iste in signum decimum capricorni tempore aiñ xp̃i. Capricornus habet primam partẽ corporis capinam:ꝛ tunc sol est in maxima elongatõe a nobis:quia ĩ primo puncto capricorni est solstitiũ hyemale. Uñ significat antixp̃i tp̃s q̃ antixp̃s caprinus dici potest:tum quia capra est animal valde libidinosum. Et de antixp̃o scribitur dani. 2. ꝙ erit in cõcupiscentijs feminarum. tum quia capra generat edos:ꝛ filij sui arcq; seq̃ces hedi vocantur :mat.25. Statuet hedos a sinistris :ꝛ tpe antexp̃i erit sol xp̃s:quasi in signo capricorni :qz videbatur quasi maxime elongatus a nobis.i.ecclesia:sed non durabit:quia statim in capricorno incipit sol ascendere:ꝛ xp̃s statim occiso antixp̃o in cordibus suoz fidelium refulgebit. .xi. transibit sol in aquarij signum:huius depingitur imago hominis tenentis vrnam subuersam de qua aqua pleno ore prorupit ꝛ significat tempus pꝰ mortem antixp̃i:quod erit ad minus.45. dieruz ꝑm ꝓphetiã danielis.12.vbi dicit. Beatus qui expectat ad dies mille ducentos. Utrũ autem mundus plus debeat durare ꝛ quãtuz:est nobis ignotum. Jn illo ergo tempore post mortem antixp̃i pluet xp̃s gratiam ꝛ misericordiam suam copiose super illis:qui tunc erunt electis:qui predicatõe antixp̃i vacillauerant. Unde xp̃s sol erit quasi in aquario effundendo aquã gratie :ꝑm illud eze chie.36. Effundam super vos aquam mundam ꝛ mundabimini ab omnibus inquinamentis ;vr̃is Ultra sol transiens ad signum piscium : ꝛ qñ sol ad signũ piscium peruenit tunc hyems recedit ꝛ inchoatur ver ꝑm versuz. Cedit hyems retro cathe

drato simone petro: quo die sol est piscibus. quo tempore radices herbaꝝ ⁊ semina sub terra latẽtia prius incipiũt exurgere: ⁊ terra incipit aperiri ⁊ pandere que occulta tenebat: ⁊ significat tẽpus ⁊ statum vltimũ resurrectionis corpoꝝ humanorum: quando terra se aperiet ⁊ reddet luci corpora ibi absconsa: ⁊ tunc erit christus sol: quasi ĩ piscibus quando veniet ad iudicandũ cum apostolis piscatoribus suis. Et tunc implebitur illa parabola mat. 13. Simile est regnum celoꝝ sagene misse in mare ⁊ ex omni genere piscium cõgregãti: quam cũ impleta esset: educentes elegerũt bonos in vasa sua: malos autem foras miserunt: sic erit in consumatione seculi: abachuch. 1. Facl homines vt pisces maris. Et sicut in fine puciꝰ est ipm oriens: qõ dicitur caput arietis: vbi sol fuit primo creatus: et vbi stabit postea in perpetuũ nec mouebitur vltra circa terram: non faciens ortum nec occasum: ita ⁊ sol iusticie xp̃us in medio stabit electoꝝ suoꝝ sine fine: ⁊ tunc delectabile erit oculis videre solem. eccle. 6. ⁊ sol ⁊ luna. 1. ecclesia steterũt in habitaculo suo. abachuch. 3. Ecce discursus solis xp̃i per vnũ maximũ a principio mundi vsq; in finez per. 12. signa celi. 1. p duodecim status ecclesie militantis: vt veniat ad triumphantem.

Quintum medium in

q̃ deꝰ operatur salutez terre. i. boĩs est mediũ virtuale: ⁊ in alijs mediis operatus est deus salutez in generali. per hoc autem vltimũ operatur salutem in quelibet singulari. s. vbi est medium virtutis. mat. 18. Vbi sũt duo vel tres cõgregati ĩ nomine meo. i. aliqui habentes duo precepta charitatis vel fidem vnam trinitatis congregati ad q̃rendam salutem suã: qõ includitur in nomine ie su. Ego sum in medio eoꝝ ad dandũ salutez. Virtus enim que necessaria est cuilibet in particulari consistit in medio. Unde dicit sapiẽs: q; virtus est mediũ ab vtroq; extremoꝝ participatum. Exẽpli gratia. Liberalitas est virtus cõsistens ĩ medio: extrema eius sunt auaricia ⁊ pdigalitas. auarus ẽ nimis retentiuus: pdigus ẽ nimis emissiuus pecunie: liberalitas autem de vtroq; participat sed debite: nam est retentiua: sed non indebite: vt auaricia: sed ꝑm q; debet: ⁊ ẽ emissiua pecunie: sed non inordinate: vt pdigalitas: sed qñ debet. philosophus in ethicis diffinit: q; virt' moralis ĩ medietate cõsistit: ꝓpter qõ poeta ait. Medio tutus ibis. Et alter. Mediũ tenuere beati. et ber. Tene medium: si non vis perdere modum. scilicet debite operandi. ⁊ horatius. Est modus in rebus: sunt certi denicq; fines. Quos vltra citra nequit consistere rectum. Et Isa. dicit. Dec' via scilicet virtutũ ambulate in ea: quia ducit ad vitam: non declinetis ad dexteram per excessum nec ad sinistram per defectum. grego. 31. mora. Iccirco dei filius inter nos homo factus est: vt nõ solum nos sanguine suo redimeret: sed etiam exemplo ostenso cõmutaret. in conuersatione nostra alia inuenit ⁊ viuendo alia docuit. Studebant homines superbi adam stirpe genti ꝑspera vite presẽtis appetere aduersa deuitare opprobria fugere gloriam querere. incarnatus dominꝰ aduersa appetens gloriã fugiens: vt ꝙ docez nos semper virtuose operari: vt salutem consequmur: frequenter dñs ihesus in medio se posuit. Lactantius in. 4. instituꝫ. Discant homines ⁊ intelligant: quare deus iumentus cum legatum ⁊ nuntium suum mitteret ad erudiendũ plebẽ preceptis iusticie ĩmortalitatem voluerit cũ carne indui ⁊ cruciatu affici ⁊ morte mulctari. Nã cum iusticia nulla esset in terra: doctorem misit quasi viuam legem: vt nomẽ ac templum nouũ conderet: vt verum ⁊ pium cultũ per oẽm terrã ⁊ verbo ⁊ exemplo seminaret. sed tñ vt certum est a deo missũ non ita nasci oportuit: sicut homo nascit ex mortali vtroq; cõcreatus: sed vt appareret in homine illum esse celestẽ: creatus est sine opera genitoris habebat spiritalẽ patrẽ deũ: ⁊ sicut pater ipsius eiꝰ deus sine matre: ita mater corporis eius virgo sine patre. Fuit igitur deus ⁊ homo inter deum hominẽq; medius cõstitutus: vt homine ad deũ p̃ducere posset. i. ad mortalitatẽ quasi deus tñ fuisset exempla homini prebere non posset virtutis si hõ tñ nõ posset hominẽ ad iusticiã cogere: nisi auctoritas ⁊ virtus maioꝝ homine accederet. In natiuitate in medio brutoꝝ: in tẽplo ĩ medio doctorum in cruce in medio latronũ: in resurrectione in medio discipuloꝝ: vt patet in euangelijs.

Primũ mediũ innuit prudentiã: nã duorum animalium inter que natus dicitur positus: iuxta illud. In medio duorum animaluz innotescetis. Asinus significat nimiam simplicitatẽ seu stolidi tatem: bos ruminans ⁊ morosus nimiã sapientiã sed qua vtrũq; extremũ vitiosum: ideo xp̃s nõ stetit sub asino vel boue: sed in medio: quia in ꝑ tute prudentie reperitur: que nec sibi nimis accescit nec nimis credulus est ⁊ incautus. Secundũ medium insinuat iusticiam. Nam doctores illi ĩ templo in aliquibus erant nimis iusti. i. seueri. vt in decimando rutam ⁊ anetum ⁊ omne olus: vt xp̃s inuehit cõtra eos: in alijs nimis remissi. vnõ xp̃s dixit eis. Que grauiora sunt legis relinquitis vt mandata: sed xp̃s in medio se locat: quia in iusticia. Tertium medium est temperantie. vñ xp̃s in cruce per quã homo se temperãtia mortificat quasi crucifigens carnem suam in medio latronũ positus fuit. E quibus qui a sinistris erat: nimis compatiẽs corpori suo nolebat pati: sed liber eẽ a pena: alter quasi sibi austerus non curans de pena sua: sic aliqui sunt intemperati: qui nil mali et austeritatis volunt in corpore ferre: sed delitiari bi cõiter reprobi. aliqui licet boni nimis sibi austeri sunt indiscrete affligentes se: sed xp̃s in medio inuenitur docens: vt scilicet castigati ⁊ non mortificati exhibeant corpora sua hostiã sanctã deo viuentem. vt ait apostolus ro. 12. Quartum ẽ me

medium fortitudinis:resurgens ihesus ⁊ discipul' apparens:stetit in medio eor.io.zo. Ex his discipulis aliqui vel aliquando videbantur ⁊ erāt nimis timidi:quod patuit:quādo relicto eo fugerunt:⁊ sic in naui qñ clamauerūt dicentes :quia fantasma est.mat.14. Aliquando vel aliqui videbantur presumptuosi ⁊ audaces:vt petrus:qui dixit.Etiā si oportuerit me mori tecum non te negabo:xps non se posuit iuxta petr vel alium:sed in medio vt discamus fortes esse non audaces ⁊ presūptuosos nimis de nobis confidētes :qz tales sunt primi ruentes:nec nimis timidi dimittē do aggredi ardua ⁊ bona opera. Sic igit opat salutem in medio virtutis.

De virgine maria per modum doctrine.c.3.

Omnis gloria eius fi

o lie eius ab intus in fimbrijs aureis circū amicta varietatibus :ps. Filia regis fuit virgo maria:quia regali ex pgenie maria exorta refulget:sed spūaliter filia regis eterni:non solum per creationem:sed per adoptionē gratie super oēs alios sanctos. Unde de ipa intelligitur dictum. Oīs gl'a ei' tē.vbi tria vidēda sūt. Primo sub limitas singularis:ibi.Omnis gloria eius fi.re.
2° pbitas virtualis ab intus in fimbrijs aureis
3° pluralitas priuilegialis: circumamicta varietatibus.

Quantum ad primum

gloria aliquor est ⁊ laudantur de bonis nature: aliquor gloria de bonis gratie de quibus laudātur:alij laudantur de bonis superne:alior est gloria de bonis fortune. Uerum huius virginis gloriose oīs gloria eius que est per excellentiā filia adoptiua regis eterni.absolon ⁊ rebecca multus laudant de pulchritudine licet omnis gloria ei' quasi flos feni. Isa. Gloria ista non deficit.i.i maria. Tota pulchra es ⁊ macula non est in te ⁊ pulchra vt luna:canti. Et optime in naturalibus cōplexionata:qō multū iuuat ad bonitatem: de bonis gratie ait apūs. Gloria nostra est testimoniū cōscientie nostre. Omnis virtutis gloria ē in maria:de omnibus.n.laudatur sup oēs sanctos: Uñ dicit eccle.24. Et radicaui in populo honorificato:populus honorificatus a deo ⁊ hominib' sūt virtuosi.sapientie. Magnificasti populū tuū.s.tu dñe deus ⁊ honorasti.vbi ergo terminatur oīs vtus ⁊ perfectio viator:ibi ⁊ radix:que est principium arboris inchoat virt' marie. De bonis glorie:ps. Gloria hec est omnibus sanctis eius. Et in plenitudine sanctor ait maria:detentio mea.i.in plenitudine glorie beator ego detineor:vt glorios ior oībus fm hiero. Inter bona fortune cōnumeratur fama ⁊ laudatio:omnesq; glorie attenduntur ad,studia. Et licet sancti ⁊ permaxime beata maria nō querant:sed fugiant istam gloriam ⁊ querunt gloriā dei:iuxta illud mat.5. Luceat lux vestra tē.tñ q̄to magis fugiunt:tanto magis deo operante glorificantur ⁊ laudant:oīs igitur gloria eius. Unde ipa pphetās de se ait. Beatā me dicent oēs generationes:qō tractās dñs Jo. do.cardi.super magnificat. Ecce.n.ex hoc beatā me dicent omnes generationes. Uox est non dubitantis:sed affirmantis ⁊ demonstrantis:sic Jo. cum dixit.Ecce agnus dei. Fuit aūt certificata de hoc futuro per triplicē viā:per quā pōt sciri aliqd

Primo per rōem discurrentē. 2° per testificationem cōpetentē. 3° per experientiam sufficientem.

Per rationem quidē

discurrentem primo probatur sic:quia ratio preteriti sciri futura facit. Dicat ergo sic beata maria. Me fecit castiorem vniuersis:me direxit in omnibus agendis.me preseruauit ab oībus illicitis: me fecit,in templo admirandam sodalibus stupēdam sacerdotibus:me maritauit stupentibus cīctis populis.me fecit verecundam spiritibus angelicis:ergo preponet me predicandā ⁊ venerandam oībus generationibus. Iste inq̄ discursus ꝓñam formar:habet p medio q̄ deus fecit omne opus perfectū ⁊ valde bonum:nisi ipm opus perficiendū habeat liberum arbitrium :⁊ taliter opifici cōtradicat:q̄ sub obstetricante manu sua egrediatur coluber,tortuosus:sicut in angelo primo per Job narrat spūs sanctus:cuius oppositū in se erat experta.i.totum fuerat sibi notum cum pluribus partibus:q̄s referre longum foret ⁊ impossibile. Ratio autem solum per enthimema p cedit ⁊ ꝓñam. Ad hanc certitudinem etiā arguit a simili:q̄ non tenet infimū locum in argumētis. Argumentū autem dicitur a simili per figuram: sed est a maiori p naturam. Et sic ait. Si edito sexto.s.filio aser:iacob moriente interpretatur panis pinguis prebens delitias regibus:q̄to magi beatam me dicent oēs generationes:que humilis ancilla peperit ⁊ concepit perfectū:sic numer' senarius nōt xpm:qui sexte dat initiū etati:⁊ē verus panis,viuus:qui de celo descendit. Cōsequētialiter iter arguit sic. Ego sum tota deifica:ergo beatam me dicent oēs generationes :dictum est notum:quia vt supradictum est:in ipa habitabat plenitudo deitatis corporaliter. Sequela autem patet:cū nō solum oīs hō:sed oīs creatura deum benedicat:iuxta illud psalmiste. Benedicite oīa opera dñi dño. Sillogistice tandem sic. Omnes saluati benedicant eos:per quos principaliter saluabuntur:sed per filium meum ⁊ me de omni generatione saluabuntur:ergo beatam me dicēt cū filio meo oēs generationes. Maior est nō p viā gratitudinis sancte. Et minor patet multipliciter

Primo quia dedit carnem:per cuius passiones sumus liberati, 2° exemplū viuendi ex oī generatione aliqui sunt saluati ⁊ saluabuntur sicut continua miracula sua demonstrant. Sciebat ,ppea

scõo hoc ip̃m per testificationẽ ꝓpetentẽ. In ore enim duoꝝ vel triũ testium stat omne verbum. Nec obstat ꝙ duo vel tres vel etiam mille simꝫ concordes in malum testificantur falsum contra sanguinẽ iustum: sicut factum est contra naboth in veteri testamento ⁊ cõtra christũ in nouo: licz enim ciuiliter patiatur tueri: qui iustũ, tanꝯ reuz damnat ad mortem: duobus vel tribus testificãtibus coram deo vero est culpabilis: nisi alij testes eum condemnent ꝯ duo vel tres homines: qui reputari debent ꝑ vno: si etiam forent mille. Est ergo testis vnus hõ specifice: qui dicitur accusare ⁊ testificare suã testificatõnem forę legitimam: sine qua male iudex ꝓcedit in causa. 2ᵘ testis est veritas ipsa enucleata ⁊ cõprobata: que quidem ministerio angeli in lucem ꝓcedit a spũ sancto: ⁊ sic sunt duo vel tres. i. hõ qui accusat: et suam accusationem contestatur. Scõus veritas qui est angelus vel spiritus sanctus: vnus vꝫ duo ⁊ dicitur disiunctiue: quũ ad veritatem; ipius sufficit alter ipoꝝ. s. spũs sanctus vel angelus. De his duobus vel tribus loquitur xp̃s ꝓut est veritas ẽm mat. vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio ecꝫ: taliꝫ, cõcordie si efficaciter annuit esse. Ad hunc sensum iubent leges tam canonice ꝯ ciuiles subtilissimã ⁊ prudentissimã examinationem fiendam: prestita si dubitatur de vita vel fama aut testiuz culpis cautione: hoc modo sacra virgo maria certificata ꝑ angelum dicentem. Benedicta tu in mulieribus ꝙ esset ab omnibus generationibus benedicenda: mittit ad elisabet: ꝙ id dicat eidem: quod ⁊ fecit. Benedicta tu inquiens inter mulieres: certificauit angelus: qui mentiri non potest: certificauit ⁊ homo que ꝓphęta veritatis gerebat: certificauit ⁊ spũs sanctus: qui in vtero sermonem formabat: ⁊ in scriptura sacra illas notauerat: que benedictões portauerat sub figurꝫ. Sancti viri veteris testamenti: q̃si stelle veri solis prenostrabant ortum ⁊ vitam: sic oẽs mulieres quõlibet laudibus attollantur: marie virginis figurabant virtutes ⁊ eius mores prefatos. Nam benedicta fuit in tua benedictione generationis materne Illa. n. femina mater fuit cũctoꝝ in terra viuẽtiũ Beata virgo mater est omniũ in celum ascendẽtiuz: matrimoniũ replet terram: virginitas marie replet celum. Benedicta quoꝯ ẽ in sara: que peperit risum isti preludens: que gaudium genuit vniuerso mundo. prefigurauit rebecca prudẽt vendicans benedictõem Jacob: cũ vellet Jsaac esau benedicere marie benedictionẽ: sub qua reprobato antiquo populo hebreoꝝ: populus xp̃ia noꝝ benedictionibus est repletꝰ. Actiua lya cui septem ascribuntur filij nati vitã totã actiuã prescripsit marie: que per septenariũ numeꝝ integratur. Jnter cuius opera vt minus describitur perfectum mortuos sepelire: quod a xp̃o non nominatur cum in iudicio de his examinat iudicãdos sicut illa inter. 7. edidit dinam. Speciosissima rachel contemplatiuam predicat virginis matris que pariter augmentum virtutũ in ioseph: ⁊ dolorem seu tedium vite presentis in beniamin matricida. Jn astenez aut phutiphanis sacerdotis heliopoleos: scimus mariam ex progenie sacerdotali ⁊ regali: que illum conciperet qui rex erat ⁊ sacerdos ẽm ordinez melchisedech. Jn hac cãtatrice maria cantauit maria sororꝝ moysi infernali iam pharaone submerso: cuius canticum cãtatur illud. Magnificat anima mea dñm. Mitissimi ꝓphete coniunx dilecta: insepatum matrimonium inter lucidissimũ deũ ⁊ abominabilem humanam naturam: que tamen formosa fuit: in maria significauit: ipa alibi dicente. Nigra sum: sed formosa filia. cãti. i. Thamar iustior iusto inauditum a seculis partũ dicit: quã defendit apud multos suspectos annulo matrimonij cõtracti cuz sene armilla pudicitie cõprobante ⁊ virga potestatis diuine: qui hoc predixerat de ꝓphetis futurum. Raab non meretrix: sed honesta stabularia: sicut littera docet hebraica: liberatricem populi non sui: sed sui futuri: presignificat glorioſaz mariam. hec paradisi portas patefecit: ⁊ cum del boza sceptrum populi tenet electi contra hostez antiquum: quem clauo iael prudentia syseraz necauit. Annũciat angelus in anna sansonis virginis partum: quam venustam insinuat noemi sic interpretata. Et angelꝰ ruth matrimonio iũgit booz veterano scilicet ioseph michol a dauid dilecta speciali decore aspectum in se trahit diuinum: ⁊ liberat iam desiderabilem ad egyptum deportans. Abigail humilis dicit. Ecce ancilla domini fiat mihi ẽm verbum tuum. Abisach antiquum dierum suo fouet in sinu: quem solo lactet vbere de celo pleno. Anna que gratia interpretatur votum virginitatis per matrem samuelis: bonũ maritalis societatis per eam. que fuit tobie: ⁊ donuz in deum intente viduitatis in veterana ꝓphetissa mariam plenius declarauit. Bersabee: fons ex qua oritur illa sapientia: que est maior salomone prius tamen sanctificata: ⁊ finem ponit legi date in igne deserti. Uria occiso dum leges seruat: que maxia vetustate abdit ⁊ ad regẽ regũ transit: sub quo fulget lex libertatis ⁊ gratie. Ecce peccatoꝝ interuentrix potentissime thecuites: que non patiatur repulsam inter ioab ⁊ dauid pro pessimo. scilicet absolone. Sagaciter deniq̃ quis promisit iudith fortitudinẽ. hester notauit iusticiam rectitudinem ⁊ potentiam ꝑ ipius effectu. Si cupis potenter videre contra eos qui detrahunt sue bonitati ⁊ maculare satagunt puritatem. Ecce noua sara: cuius septẽ amatores nõ casti a demone sũt necati: si charitatis viscera paupertate desiderantur: copiosa in saraptena vidua helias istaz requirit. Et helisens insinuante deuotionem ⁊ fidẽ in filij suscitatione veneratur mariam: completa ad omnia vasa vacua que sibi marie fuerint oblate: innuit mulier illa: cuius vir erat mortuus: ⁊ filij creditores duo remanserant. Uidimꝰ rosam

paradisi.30.folijs integratam: ⁊ totidem odoꝛi/bus pꝛedoꝛatam :pꝛeter illa que intrinsecus: vt dici possit:quasi plantatio roſe in hiericho:eccle. 24.Certificatur quis tertio per experientiaꝫ re/rum in gratiam.Quis eniꝫ valeat dubitare quin hec virgo plena deo:cui omnia nuda ⁊ apta sunt in ipso verbo quod gerebat ⁊ in pectoꝛe gerebat in mente futura cuncta viderit. Et aperte agens ſiquid indiſpoſitum agit indubie:⁊ ſuam formã inducit.Caꝫ dubitabile eſt q̃ virgo grauida dei sciuerit futura q̃ꝫ dubitare q̃ angeli deo pꝛeſen/tes:qui omnia vident videant vniuerſa. Illã nec iſta virgo erat remotioꝛ:qui ĩ eo eſſẽtialiter erat de anima ſua fecerat celeſtꝫ aulã paradiſi:nec mi nus illis diſpoſita:que per maioꝛem gratiaꝫ poſ/ſidebat deum q̃ꝫ ipi. Ecce agens diſpoſitum ad agendum:quod illuminat omnem hominẽ ve/nientem in hunc mundũ.Et ecce diſpoſita ſtella que tante lucis recipiat radios fulgentes:que qui dem eclypſim pati non poteſt:cum nil interueni at medium inter agens ⁊ paſſum:nimirum ante conceptum tanti ſplendoꝛis magis videbat q̃ꝫ ce teri viatoꝛes:eo q̃ eſſet diſpoſita magis: nec ali/quid ignoꝛat quodãmodo fons ſapientie facta: Quatuoꝛ enim actus viatoꝛem diſponunt ad cla rius intuenda.

Primuꝫ eſt caſtitas et

puritas hominis veriꝰ:quia non introibit ſapiẽ tia in maliuolam animam ⁊c̃.ſapientie primo:ſꝫ tranſſiert ſe in animas ſanctas:ſapientie.7.

Secũdũ obediẽtia ve/

ra ipo dicente.Siquis voluerit voluntatem eiuſ facere:qui miſit me:ſciet de doctrina mea et ce/tera.Jo.7.

Tertiũ eſt doctrine ſan

cte in gratia paupertas voluntaria:que in monte locat petrum iacobum ⁊ iohãnẽ:vt in gloꝛia ſua videant dñm cum ꝓphetis.

Quartum humanitas

ſm illum mat.ii.Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ pꝛudentibus ⁊ reuelaſti ea paruulis.Sed q̃ iſta ſint virginis matris patet.Quis enĩ narrabit obe dientiam ſuam:que etiam quinquennis ⁊ ante ſe totam regendam ſubiecit. Pollebat quo ad ſecũ dum tanta puritate:qua maioꝛ ſub celo nequit i telligi. Paupertatem etiam regie virginis in par tu peregre conſtitute. Quo ad tertium tantaꝫ vi de:q̃ pꝛo tanto filio agnum non valens offerre par turturum vel columbarum obtulit:luc̃.2.

Humilitas autem eius quo ad quartum deũ tra xit de celis:ſed iſtud pꝛoſequendum in ſequen/ti parte.

Pꝛobitaſ virtualis eiuſ

notatur ibi:ab intus in fimbꝛijs aureis. Funda/mentum ſiquidem omnium virtutũ humilitas ẽ ſm hiero.⁊ cõplementũ charitas:que eſt vinculũ perfectionis.col.3. Primum notatur in maria:ibi ab intus.Eſt enim vera hũilitas ab intus:nõ ab extra.Conſiſtit enim ſm ber.in vera ſui ipſius co gnitione ſibi vileſcens ex ea.vñ ⁊ xp̃s dicit mat. .ii.Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis coꝛde nõ dicit coꝛpoꝛe:ſed coꝛde quod eſt ab intus.

Pꝛima marie virtus.

ait ambꝛo.fuit humilitaſ.vnde ⁊ ipſa ō hac ſingu lariter gl̃aꝫ dicens.Quia reſpexit humilitatẽ an/cille ſue. Exẽplo x̃pi tante rõne quilibet utens diſtet ab ea ſe hoĩem eſſe nõ deũ: vbi dea facta: immo deifera:cui ſubderet humiliter deus,dixit: Ecce ancilla dñi:fiat mihi ſm v̄bũ tuuꝫ.Et hoc quia reſpexit humilitatem ancille ſue.Sciat vn⁹ quiſq̃ ſe non eſſe ſaraph:exẽplo marie:quo cha/ritas immobiliter manet:⁊ nõ pꝛeſumit de amo re cepto:cum ipa iuxta crucẽꝫ manens fuerit ab ſoluta a ioſeph ⁊ amoꝛem vnigeniti patiẽter trã ſtulit in euangeliſtam Jo.quem patienter recepit in ſuum crucifixo iubente:loco tanti x̃pi dilecti: videant omnes ſtellam maris mariam:ſe nõ ha/bere ſapientiam cherub pꝛoficientem :cum poſt triduum in templo reperto filio coꝛam omnibus dixit.Fili quid feciſti nobis ſic?Ecce ego ⁊ pater tuus dolentes ⁊c̃.luc̃.2.Chꝛonoꝛ quoq̃ iuſtici am non eſſe nec habere eſt pꝛofeſſa :quando fi/lio dixit in nuptijs:vinum non habent auditura extemplo. Quid mihi ⁊ tibi eſt mulier:nondum venit hoꝛa mea:a dominationũ ſpeculatione ſub limi alienam ſe monſtrauit cum angelo ſeruo ſuo diſputans ⁊ dicens.Quomodo fiet iſtud quoniã virum non cognoſco:luc̃.1.Virtutum auctoꝛita tem ad facienda miracula ſe negat habere:cum ſi ne dubio requiſita per ſeruos:vt deficientis vini ſuppleret erũnos defectus rñ.Quodcũq̃ dixerit vobis facite.Jo.2.quoniam mihi facere miracu/la:ſupple non incumbit.Oꝛ ſe longe foꝛe mõſtra uit a potentia poteſtatum in arcendis demonib⁹ cum in pꝛeſenti ſeculo migrata:ne demones vi/deret ſuppliciter poſtulauit:ſi cupis noſce q̃ꝫtum cum pꝛincipibus ſe pꝛincipiſſã pntaret:q̃ꝫ eſſet regina mundi:ancillatus officium etiaꝫ in domo beliſabet:cui parienti ſeruiuit plenius intuere: ⁊ quia ad archangelos nouerat loquele pertinere virtutẽ velut elinguis raro loquebatur:⁊ parum apud ſe conſeruans omnia verba diuina confe/rens in coꝛde ſuo:luc̃.2.Joſeph aũt caſtiſſimum virum velut ſui cuſtodem exteriꝰem nunq̃ de ſeruit:quocunq̃ pergeret neceſſitate compulſa: non cupiditate vagandi:ne ſibi vſurparet angelo rum officium:quo inuiſibiliter creaturas cuſto/diunt ſibi commiſſas:ſed nec iſto gradu conten ta minus homine ſe dixit:⁊ exhibuit ancille no/men:imponens ⁊ opus:ſicq̃ factum eſt vt cũ ne gauit ſe eſſe quod non erat:ex ſe facta eſt talis ac tanta:qualis mens non capit creata.Unde autez

ista ita hominem locat: sita est supra choros oim spirituum beatorum. Et huiusmodi potentie nulla creatura resistere potest: nec vult resistere de⁹ sue vehementissime charitati: ardentia seraphin non equantur: excedit quoq; lumen: quāuis omnem noticiam cherubin: z sua misericordia throrum superat equissime iusticie tenacem rigorem: de qua speculatione dominationem lustrā tur z virtutes eius imperio obsequuntur ad nutum. Tentate ipius contra demones potestatum vires fiunt robuste anime: z non solum vni prouincie vel regno: sed totius machine mundialis in celo in terra simul z abysso vniuersali preponi tur monarchie. Sumunt archangeli verbum de verbo suo: etiam angeli in tanto speculo bractice noscunt ad quid debeant dirigere subditos eis. Sic ergo omni homini viuenti est norma sine ō fectu: dicens se ancillam. Quia ergo inclyta humilis mater z virgo erat digna mater dei iuste electa a iustissimo deo: si dixisset sum digna mater vnigeniti dei fassa veritatem fuisset: z humilitatem non seruasset: sed quia decebat eam excellētissime cunctas habere virtutes: z in ipsis transcēdere cunctos etiam angelos: se humilem fatetur z ancillam dicens. Respexit humilitatem ⁊c. Tā ta deniq; humilitate nullus vsus est angelorum. Interrogantibus enim quod esset nomen ipsius Rñ. Cur queritis nomen meum: quod est admirabile: neq; ille qui dixit. Sū azarias ananie magni filius: qui sui magnum conceptum in mentis conceptu formauit: non simili vsi sunt abraam dicens. Sum puluis cinis .genñ.is. aut iob aiens. Uent⁹ est vita mea: vel dauid protestans: q⁹ eēt canis mortuus z vnus pulex: siue baptista g fassus est se esse labilem vocem. Nam hi omnes dixerunt id quod erant: z non minus: hec autē multo minus q̄ sit. Quantum enim distat inter se regina celorum z ancillā: z domina angelorum z ancilla. Mater dei veritatem tamen dicit. Nam licet virgo maria ex parte generationis fuerit mater christi: tamen sciens: quia filius eius erat genitor eius z vniuersorum deus z dominus: non se exhibebat vt matrē: sed vt ācillā: q̄q̄ ille ver⁹ filius eam reuerēt vt matrē: hec reuerētiā nō regrebat: sed exhibitam renunciabat z exhibebat repulsam. Quampium erat videre istud certamen in secretis duorum filij z matris: illa preuenire volebat genuflexionibus sibi genuflectente sed iste cui futura erant presentia: preoccupat reuerentia tali preuenire volentem. Illa genuflexo filium adorabat: sed ille ante adoratricem se humiliter inclinabat. illa dicebat. Deus meus nō decet deum femine inclinare: sed ipse respondebat: tamen istud decens est matri filius subdi. Aiebat illa: fine me fili preceptum implere quod dixisti. Dominum deum tuum adorabis z cetera: ipe vero inferebat fine z tu mater filium tuum sum̄ mā datum implere: quo dixit prescius incarnationis sue. Honora patrem z matrem: ne videant te angeli: quem adorant coram muliercula prostratā surge dilecte personabat maria. Et ne filij hominum coram filio videant matrem inclinatam: carissima sursū te eleua ītonabat ihesus fili⁹ ei⁹. Me itaq; deus z angeli si te non adorauero z sustinuero quasi adorantem. Et ego coram deo angelis z hominibus reprehensibilis essem: si reuerentiā non seruarem maternam. Talia profundiorāq; z omni spiritus mellita dulcedine versabantur inter filium matremq; genitorem et genitricem. Illa dicente: q⁹ saltem in occulto: vbi non videt nisi pater celestis: a tali veneratione se abstineret filius. Et illo respondente: q⁹ nil opertum: q̄ō non reueletur. Iste due conclusiones quas persuadet euidens ratio sacre littere probant. Nam q⁹ fili⁹ esset matri subditus et reuerens testatur cum de ipsa deinde loquitur. Descendit cum illis nazaret z erat subditus eis ideſt marie z ioseph. Firmissime credo nunq; filium ita honorasse matrem: sicut christus virginem matrem suam: z q⁹ mater summe veneraretur z diligeret filium. vnde cum eo predicāte mater eius superueniret expectabat reuerenter audiens predicationem ei⁹. Fimbrie auree designant eius perfectam charitatem. Aurum enim excedens omnia metalla in valore: charitatez significat omnes superantem virtutes in perfectione. Fimbria est extrema pars vestimenti. vestimentum quod circūdat corpus eius: significat conuersationez eius: que videtur ab hominibus: nam interior dispositio videri non pōt. Ad hunc intellectum dicebat apostolus ro.13. Induimini dominum nostrum iesum christū ideſt sequimini conuersationez eius. Fimbrie ergo vestimenti virginis fuerunt auree: quia etiam minima opera eius hec sunt fimbrie: fuerunt plene perfecta charitate. Minora opera dico in se: que scilicet deseruiunt corporis necessitati: vt comedere dormire laborare manibus z huiusmodi. Ex his potest dici in operibus magnis: vt in orationib⁹ contemplationibus z huiusmodi: q̄ fuerit excellens charitas eius: exultauit inquit spiritus me⁹ in deo salutari meo ideſt extra saltauit per extasim. Diuinus enim amor extasim facit vt dio. ait. Totam enim incanducrat diuinus amor ardor continuus z ebrietas perfusi amoris: vt nihil essz in ea quod mundanus violaret affectus: z sic fimbrie que sunt iuxta terram non tangebant terrā sed auree ideſt libere ab omni mundano amore opationes etiam eius circa corpus versantes.

Pluralitas priuilegio/

rum notatur in eo cum dicitur: circumamicta varietate: siue intelligatur de vestimento de varijs coloribus contexto siue varijs pluribus vestimētis induta. Plura vtiq; z varia z singula priuilegia reperiuntur in virgine maria: que non sunt in alijs sanctis: ex quibus deprehendit omnis gloria eius. Et sunt duodecim significata per duode

cim ſtellas coꝛone:quam vidit Jo.in apoca.c.12
In capite mulierum habere dicit. Signum magnum apparuit in celo eccleſie militantis ⁊ triumphantis. mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedibus eius:quia omnis defectus ſub ea eſt:nullus habet in ſe vel mundus ſub ea:vt regina mũdi. Coꝛona duodecim ſtellarum ſunt duodecim varia priuilegia:quibus circumamicta eſt varietate.
Primum fuit:quia extat multipliciter preſignata non ſolum in mulieribus veteris teſtamenti ꝺ quibus dictum eſt:ſed etiam in alijs figuris ⁊ prophetijs. Hec enim eſt lux primo facta:hec fluuius paradiſi eccleſie ad irrigandum ligna fructifera eccleſie:qui extenditur in quatuoꝛ capita. hec archa noe:ex qua euaditur diluuium infernale: qui in ea permanere inuenitur per deuotionem. hec virgo moyſi:qua facta ſunt tot miracula. hec virgo aaron:que fronduit floꝛuit ⁊ fructificauit ſine opere humano: virga enim ieſſe floꝛuit:de q̃ Iſa.ii. Egredietur virga de radice ieſſe ⁊c. Hec virga regis aſſueri qua tangitur anima in ſignuꝫ clementie dei. hac virga percuſſus pauebit aſſur ideſt diabolus. Iſa. Hanc virgam poꝛtaret iuſſi ſunt a xp̃o ad predicãdũ miſſi. hoc lignũ aquas amaras dulcoꝛat:hec veſ gedeonis hec thꝛonꝰ ſalomonis hec oꝛtꝰ cõcluſus ⁊ fõs ſignatꝰ:de q̃ Iſa. 7.c. Ecce virgo concipiet. Et breuiter totum vetus teſtamentum plenum eſt figuris ⁊ ꝓphetijs eius. Scõm priuilegium eſt:quia plenius omnibus alijs in vtero ſanctificata:in cuius figuram ſanctificatum fuit tabernaculum domini p moyſen. Ego puto ait ber. q̃ copioſioꝛ gratia ſanctificationis in ea deſcenderit:q̃ in alijs ab vtero ſãctificatis:que totius vite conuerſationem immunem redderet ab omni peccato. quod nulli extat conceſſum. Nam alij ſanctificati in vtero materno:vt baptiſta ⁊ hieremias commiſerunt venialia ⁊ non moꝛtalia. Hec autem ſm omnes docto. nunq̃ venialia admiſit: ⁊ pie credi poteſt :q̃ ea die qua fuit animata anima rationali: ea die fuit ſanctificata. Tertium priuilegium:quia ab archangelo glorioſe ſalutata. Aue inquit gratia plena:cuius multi in veteri ⁊ nouo teſtamento fuerint viſitati vel ſalutati: ⁊ ſi angelus gabriel etiã zacharie nunciauit natiuitatem ex eo baptiſte:tamen timoꝛem incuſſit ⁊ punitionem ſubdidit: faciens eum mutum. Hoc atũ etſi ex inuſitata ſalutatione ꝓpter humilitatem eius primo exterruit:poſtea ſummo gaudio repleuit. Et opinio ẽ aliquoꝝ q̃ fuerit vnus de ſupremo oꝛdine .ſ. ſeraphin ad annunciandum tantum myſterium Nec obſtat ſi dicatur:q̃ ex aſſiſtentibus angelis nullus mittitur:quia hoc verum eſt de lege communi:ſed ob cauſam ſingularem. Deus qui mutat leges ⁊ tempoꝛa ⁊ officia ad placitum de quo cunq̃ oꝛdine mittere poteſt. Et quod maius nũtium eſſe poterat hac nouitate maxima. Nec obſtat q̃ ſi dicatur archangelus:quia quo ad interpretationem etiam ſeraphin eſt archangelus interpretatur enim princeps angeloꝝ. Quartũ ſingulare priuilegium eſt:quia veritas increata ĩ ea eſt incarnata. ps. Veritas de terra oꝛta eſt .i. in virgine glorioſa. tetra per profundam humilitatem:hoc eſt illud nouum quod ieremias dixit dominum facturum ſuper terram:quia femina circumdabit virum:hoc eſt omnium nouitatum mundi maximum:quod nunq̃ fuit nec amplius erit:femina que eſt terra de terra formata in oꝛdine vel oꝛigine primo circumdabit non aliunde accipiet:niſi adeo virum non paruulum:ſed perfectum omni virtute ⁊ ſapientia:quia vnitus deo ſic enim ait hymnus. Quem terra pontus etbera ⁊c. Quintum quia cum ſummo gaudio filium parturiuit. Iſaie. Germinans germinabit letabunda ⁊ laudans:ſicut terra germinans fructus ſine ſui aperitione imperceptibiliter: ſic virgo maria filium clauſa pudoꝛis aula regis :et hoc letabunda. Alie etiam omnes cum doloꝛe magno pariunt:hec peperit ſine doloꝛe ſaluatorem ſeculoꝝ vbere lactans de celo pleno:immo cum ſummo gaudio. Sextum priuilegium:quia ſimul mater ⁊ virgo. Quis vnq̃ audiuit talia:vt virgo eſſet: ⁊ intacta generaret? Unde canit eccleſia. Gaudium matris habens cum virginitatis honoꝛe : nec primam ſimilem viſa eſt:nec habere ſequentem. De hoc ſolicita fuit interrogare:quando dixit angelo. Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cogniſco: id eſt voui me non cognituram:quod angelus declarauit:quia mater ſimul ⁊ virgo eſſet de ſpiritu ſancto non ab homine concipiens. Septimum priuilegium :quia reſurgens primo ei apparuit: vt pie creditur: ⁊ teſtatur Ambroſius. Et ſi euangeliſte taceant:quaſi vt per ſe notum preſuppoꝛnendo. Sed cui dubium eſt: quia non apparuit ei ĩ habitu tranſfigurato peregrini vel hoꝛtulani vt marie Magdalene ⁊ duobus diſcipulis euntibus in emaus ꝓpter incredulitatem coꝝ: ſed ipſa cum firmiter crederet reſurgentem :et ſcireꝫ deum eſſe omnipotentem: ⁊ ſolum in ea fides remanſiſſet ſecundum multitudinem doloꝝ meoꝝ in coꝛde meo :conſolationes tue letificauerunt animam meam : ⁊ quia ſuper omnes doluit in paſſione filij:ſuper omnes fuit conſolata:cum apparuit ei reſuſcitat⁹. Octauum quia aſcendente chriſto remanſit magiſtra doctoꝝ eccleſie apoſtoloꝝ ⁊ euangeliſtarum. Unde dicitur actuum .i. Di omnes erant perſeuerantes in oꝛatione cum maria matre ieſu. Conuerſabatur inquit Dieronymus poſt filij ſui aſcẽſionem cum ſenatoꝛibus celi in ſchola virtutum ipſa de multis myſterijs inforꝛmauit apoſtolos ⁊ euangeliſtas. Nonum priuilegium fuit glorificatio eius in coꝛpoꝛe non ſolum in anima:vt dicũt auguſtinꝰ ⁊ ber. qõ ex eo poteſt elici:quia dicitur amicta ſole. Dicit enim xp̃us de iuſtis in vltima reſurrectione:q̃ fulgebunt ſicut ſol in regno patris ſui:mat. 13. Amictus ergo ſolis eſt glozia

no debuit

corpis ꝛc̄.multa circa hoc in legenda assumptionis. x^m. priuilegiū fuit q̄ associata a tota celesti curia i assumptiōe:in cuius figurā habetur.2.R. q̄ dauid reduxit archam:que significat virginē mariam cum sex chorīs in magna solennitate in hierusalem:que significat patriā supernaz:dauid est xp̄s.Credenduz est ait hieronymus in sermone:q̄ ipse saluator per se totus festiuus occurrit: ꝛ eam in throno suo collocauit:sex chorī: sex differentie beatorū.s.angeli,ppbete ꝛ apli martyres confessores ꝛ virgines:quibus circundata super omnes exaltata xi^m. priuilegium: quod est superexaltata super chorōs angelorum scilicet sancta dei genitrix canit ecclesia. Unde ecclesia.24. Ponuntur sex exaltationes. Prima quasi cedrus exaltata sum in libano.Libanus interpretatur candidatio:ꝛ aperte significat angelorū statū qui semper fuerunt candidi puritate ꝛ sine peccato.Sicut ergo cedrus in libano ē altior omni arbore:ita virgo sublimior ē omni angelo. Secūda exaltatio:quasi cypressus i mōte syon. Syon interpretatur speculatio:ꝛ significat altum statuz ,ppbetarū:sub quo continentur patriarche:q̄ gesta eorum fuerunt,ppbetica:aspiciebant per speculum figurarū ꝛ nō clare xp̄i mysteria. Sicut ḡ in monte syon cypressus odorifera sup alias arbores ascendit:ita maria super omnes ,ppbetas. Tertia ē:quasi palma exaltata sum in cades:p̄ncipalis victorioso de mundo cū palma martyrij fuerunt apostoli ecclesiarū p̄ncipes belli triumphales duces canitur de ip̄is:sed maxima victoriosa ẏgo maria super apostolos. Quarta quasi plātatio rose in hiericho. Rosa pulcherrimus florez ē:sed in spinis nascitur:ꝛ significat martyres inter spinas ortos tormentorum:super quos virgo maria exaltatur. Quinta quasi oliua speciosa in cāpis:significat,cōfessores operib^ misericordie deditos:quos excedit. Sexta quasi platanus ꝛc̄. que herba viriditatem semp retinet:ꝛ virgines virorem pfecte castitatis demōstrat. xij^m. priuilegium:q̄ ē super omnes venerata ꝛ exaltata ꝛ collaudata mirabiliter omnes deuotione afficiunt. ad oīa facientes multa ad honorem eius ꝛc̄.

De multiplici mīa:quā accipimus a deo mediante virgine maria.c.4.

Suscepimus deus misericordiam tuā in medio templi tui.p̄s. Templum dei eē virginē gloriosam declarat ecclesia:cū de ea cantet. Beata es maria dei genitrix virgo:templum dñi sacrariū spūs sancti. Et i sequentia quadam. Aue decus virginale:tēplum dei speciale:nobile triclinium. Templum ē locus īmunitatis ꝛ securitatis ita inquit ber. Securum accessum ad eum habes o homo: vbi mater stat ante filium:filius ante patrem:mater ostendit filio pect^ et ybera:ꝛ ideo nulla poterit eē repulsio: vbi sunt tot amoris insignia. Templum ē loc^ sūme veneration is. Uidete ait idem ber. q̄to deuotionis affectu vult eam a nobis venerari ꝛ honorari:qui totus boni plenitudinez posuerit in maria:vt siquid gratie siquid salutis in nobis ē: ab ea nouerimus redundare. Ad templū fit oblatio. Siquid autē o homo deo offerre desideras: testatur ber.in manibus marie cōmendare memēto:quia manus eius mundissime sunt: nostre autem plene sunt sanguine: ꝛ ideo per manus eius non nostras acceptabuntur. Denicz ip̄a virgo est p̄ma post chr̄istum in ecclesia triumphanti: q̄ ,pcurat:vt regina hester apud assuerum.s. deum salutem ecclesie militantis:ꝛ sententias mortis reuocat ab ūmicis a manu diaboli ꝛ ab alijs nos defendens. Per hanc multipliciter suscepim^ misericordiam:ꝛ in hac que ē templum dei:sed p̄cipue triplicit. P̄rīo suscepim^.n. mīaz saluator} per incarnationem. Secundo suscepimus misericordiam discretionis per eius cōuersationē. Tertio suscepimus misericordiam sublcuatiōis per eius interuentionem.

Maxima misericordia deus fuit vsus erga nos.quia dignatus est īcarnari. Unde ipsa virgo in cantico suo ait. Suscepit isr̄l puerum suū.i.seruū: q̄ scilcet sursum accepit naturam humanam de israel deo viuendo: et in hoc recordatus misericordie sue fuit:quasi plus oblit^ ante incarnationē: Istaz mīaz suscepim^ in medio tēpli tui.i.in vtero virginis de q̄ īcarnat^ est.Quod ergo natura non habuit: vsus nō obtinet:ratio ignorauit:mens non capit humana:paruet celum:stupet terra creatura omnis etiam celestis:hoc totum marie per gabrielem nuncia,tur ꝛ per xp̄m adimpletur.testatur hieronym^ in sermone .ī cuius figuram extat:qui in medio tēpli Salomonis in ea parte:que dicebatur sancta sanctorum posita fuit archa domini cum propitiatorio desuper: que significat xp̄i humanitatez cum deitate. Archa enim de lignis sethim facta imputrescibilibus auro tecta significat corp^ xp̄i compactum ex purissimis sanguinibus virginis cum anima eius diuinitati coniuncta:in qua humanitate z^e erant:virga iusticie ꝛ iudiciarie potestatis:lex sapientie ꝛ veritatis:manna mansuetudinis ꝛ pietatis propitiatorium desuper: deitas supereminens ipsi tamen humanitati vnita: duo cherubin de oliuis respicientia in ,ppitiatorium mutuis vultibus:sunt duo testamenta plena sapientia:que testant de xp̄o adinuicem: quod enim vnum predicit futuruz.s.vetus testamentū:aliud .i.nouum exprimit factum: ꝛ totum hoc q̄ p viscera misericordie sue visitauit nos oriens exalto. Fuit ḡ in isto templi medio.i.vtero virginali archa.i.deus incarnatus fuit: ꝛ noticia testamentorū in mēte. Unde ꝛ beda tractans illud luc̄.2. Maria p̄ferabat oīa ẏba hec p̄ferēs ī corde suo: q̄ scripturas legebat ꝛ sciebat,ppbetias:cōferebat

que secum erant acta cum dño de his que nouerat scripta a prophetis de dño: & collata adinuicem cognouit ad instar celestium cherubin sotia sui vultus: luce concordia: & seruabat ea in mente: vt euangelistis & apostolis deferret describentibus nouum testamentum: augustin⁹ in sermo. Quid dicam beata virgo: cum de te quicquid dixero minus est? Laus tua q̄ dignitas tua meret: si celum te vocem altior es: si matr̄ gentiū dicaz precedis: si formā dei appellā: digna existis: si dominā angelor̄ voc̄ per oīa esse ꝓbaris. hec ille. Sicut ergo locus dict⁹ sancta sanctor̄ erat solēnissimus: ita q̄ nulli licebat actedere nisi summo sacerdoti: ita & beata virgo maria: cum gratia repletur: cum spiritu sancto perfunditur: cum virtute altissimi obumbratur fit precios̄ior meritis: celsis sublimior fastigijs: pulchrior sanctitate: gloriosior suor̄ meritorum prerogatiuis: ita vt nullis sit vsibus iam mācipanda nisi diuinis. hiero. in sermone hinc & maximus in sermone. Sciētes fratres dilectissimi actori nostro multum debēr conditos: plus redemptos: veneremur illum sacratissimū vterū: exquo deus vnitus homini apparuit. O felix maria o genitrix glorie o puerpera sublimis: cuius viscerib⁹ actor celi terreq̄ cōmittitur. O felicia oscula labijs impressa lactentibus: cum inter crebra iudicia crepitantis infantie verus ex te filius tibi maria alluderet: ver⁹ ex patre tibi dominus imparet: felix puerperium letabile angelis expectabile sanctis necessarium ꝓfligatis. hec ille. Aug⁹. quoq̄ sic ait ī sermone. O q̄ immaculata virginitas: que omnes angelos ī celestia regna p̄cellit. O q̄ beata mater: que x̄pm dominum sanctum regem glorie meruerit generare. O q̄ beati pedes qui christum meruerūt sustinere. O q̄ felicia vbera: que actorem & redemptorem mundi lactauerunt. O ineffabilis virgo in cuius continebatur gremio: qui regebat vniuersum mundum. hec ille. ber. in sermone: Fac o benedicta per gratiam quam inueniſti per misericordiā quā peperisti: vt qui mediante te fieri particeps dignatus est infirmitatis & miserie nostre: te quoq̄ intercedente participes faciat nos glorie & beatitudinis sue.

Secūdo in medio templi dei. i. in conuersatione virginis gloriose templum dei existentis: que conuersatio semper fuit in medio. i. in virtutibus: & fm rationem suscepimus misericordiam directionis seu regulam bene viuendi. siquidem magna misericordia est deuium & errantem ad viam salutis reducere: & iter rectum ostendere. Equidem errabant pene oēs in inuio non in via mandatoris & virtutum incedentes: que ducit ad vitam: sed per viam latam que ducit ad mortem. Sed nata est virgo maria cuius vita gloriosa lucez dedit seculo. Unde maria interpretatur illuminatrix & maris stella dicit̄ que ducit nauigantes ad portum. habetis in ea magisteria probitatis & virtutis: vt sciatis quid eligere quid vitare debeatis inquit ambrosius. In me ait ip̄a: eccle. 24. O mnis gratia vie & veritatis in me omnis spes vite & virtutis: vt sciatis quid eligere & quid vitare debeatis. Talibus. n. teste hiero. in sermo. Decebat virginem oppigneran muneribus: vt plena esset gratia: que celis dedit gloriam: terris deum: pacemq̄ refudit: fidem gentibus: finem vitijs: vite ordinem: moribus disciplinam: abundantia autem gratie & virtutum eius in templo ipso figurata fuit. Nam in medio eius in loco qui dicitur sancta erant ibi ex vno lapide mensa aurea cum duodecim panibus ꝓpositionis: ex alio latere altare aureum timiamatis: & turibulum aureum ac etiam candelabrum aureū cum. 7. lucernis: velum quoq̄ quod diuidebat sancta sanctor̄ quadricolore: sic in templo mētis virginalis fuit mensa filij perfectissime. 12. articulorum designator̄ per panes. fuit & altare aureuz summe dilectionis cum turibulo spei: vnde fum⁹ aromatum. i. deuotissimarum orationum & contemplationum ascendebat ad celum. candelabr̄ quoq̄ gratie septem donorum spiritus sancti. virtutes quoq̄ cardinales designate per velum quatuor colorum: fm magistrum in tertio sententiar̄ vtiq̄ fuerunt in ea prudentia: qua prudēter se habuit ad angelum: recogitans qualis esset illa salutatio: non subito respondens: postea querens: fortitudo qua aduersa sustinuit in passione filij: iustitia in seruando legem de purificatione: ad quam non tenebatur de accessu ad templum cum filio & alijs legalibus. Tentantur in ieiunijs vigilijs ī modestia & omni castitate: & descendendo ad particularia: de ea sic loquitur ambro. in libro de virginitate. Quid exequar de beate marie virtutib⁹ Virgo erat non solum corpore sed & mente: quia nullo doli ambitu sincerum violaret affectum: corde humilis: verbo grauis: animo prudēs: loquendi partior: legendi studiosior: intenta operi: verecunda sermone: arbitrum mentis non hominem sed deum querens: non in certo diuitiarum sed in prece pauperis spem reponens. Bene velle omnibus: assurgere maioribus: natu equalib⁹ non inuidere: fugere iactantiam: sequi orationez amare virtutem: quando ista vel vultu lesit parētes: quando discessit a propinquis: quando fastidiuit humiles: quando vitauit inopem? eos solos solita inuisere cetus virorum: quos misericordia non erubesceret nec preteriret verecundia. nihil torum in oculis: nihil in verbis procax: nihil in actu verecundum: non gestus fractior: nō incestus solutior: non vox petulantior: vt ipa corporis species simulachrum fuerit mētis & figura probitatis. Quid autem exequar beate marie ciborum per simoniam officiorum redundantiam alterum supra naturam superfluisse: alterum pene ipi nature defuisse? Illic nulla ītermissa tpa. s. quo ad officia. i. exercitia & fuitia ꝫ ꝫgeminatus ieiunio dies: & si aliquando reficiendi successit

voluntas:cibus plerunq; obuius:qui mortez arceret.non delitias ministraret:dormire non pr̃ cupiditas q̃ necessitas fuit: ⁊ tamen cum quiescere cor̃pus vigilabat animus:que frequenter in somnis aut somno interrupto continuat ⁊ aut disposita gerit aut gerenda pronunciat:prodire domi nescia:nisi cum ad ecclesiã ꝓueniret: ⁊ hoc cum parentibus ⁊ ꝓpinquis:hec ad ipos angeli ingressus inuenta est domi in penetralibus sine comite:ne quis cõtemplationẽ abrũperet:ne qs abstreperet. Nec enim feminas comites desiderabat:que bonas cogitatões comites habebat: quinetiã tunc minus sola videbatur:cũ sola esset Nam quõ sola:cui tot libi adessent tot archangeli tot ꝓphete?denicq; archangelus:vbi cã reuisere solebat inuenit:q̃ religiosa in ꝓpinquis fuerit:scriptura diuina cõmemorat. Nam ⁊ humili or facta est:vbi se cognouit electam:⁊ statim ad cognatam suam in mõtana perrexit:⁊ ita conseruabat oĩa verba hec in corde suo:q̃uis mater domini:discere tamen precepta dñi desiderabat:et que,deũ genuerat:dñi tamen precepta scire desiderabat.hec omnia ambro.in li. de virginitate. Item augustinus in quodã sermone.O dilectissimi quis laudes beatissime virginis digne decantare valeat?Facta est enim maria ianua celorum sublimatio apostolor̃:laus martyrũ iubilatio cõfessor̃:gloria viduar̃ :gaudiũ angelor̃:requies animarum.Facta est maria salus mor̃:mors criminum:vita virtutũ:virtus pugnantiũ:palma victor̃.Facta est maria excelsa super sidera:sanctior super oẽs feminas:cuius vita inclyta cũctas illustrat ecclesias.hec augustinus in sermone :⁊ sic ꝑ exempla vite eius suscepimus misericordiã regule ⁊ directionis bene viuendi:⁊ per merita ⁊ preces eius misericordiã.hec aug⁹. Itẽ hiero.in sermõne de assũptõne. Puto q̃ quicquid cordis gerquid virtutis humane:si totũ adhibeas non sufficiat:vt cogitare valeas:q̃ indesinenter cremabatur'ardore pij amoris:quãdo mouebat ꝓpleta sãcto spũ secretor̃ celestiũ incitamentis:duz reuolueret aĩo cũcta que viderat que audierat que cognouerat:nouis quotidie inflãmabatur ỏsiderior̃ affectibus:tanto validius :q̃sto intus diuinis illustrabatur visitationibus:totã incãduerat diuinus amor:vt in ea nihil essz qõ mũdius violaret affectus:sed ardor continuus ⁊ ebrietas perfusi amoris. hec hiero. in illo sermone: vt patet. Suscepim⁹ demũ ⁊ mĩam multiplicẽ subleuationis in miserijs in medio templi huius.i.ipa mediante.Unde ⁊ dicit̃ mater gratie:mater misericordie.Tẽplũ sigdẽ salomonis non solũ facta et sancta sãctor̃:sed etiã atria'porticꝰ:que erat ante ipm dñ:qõ patet ex euãgelijs:q̃ eiecit de tẽplo ementes ⁊ vendẽtes:⁊ in tẽplo docebat ⁊ miracula faciebat:mat.xi.qõ vtiq; intelligitur de atriis tẽpli:ibi aũt fiebãt or̃oes:vt pz de phariseo et publicano ⁊ offerebanṫ sacrificia q̃ salomon pfecto ipso tẽplo dedicauit dño orauit:vt q̃cũq; pestis vel corruptus aer vel bruchus aut rubigo aut siccitas pluuie ꝓpter peccata populi superueniret in patria illa:⁊ populus ille reuersus ad penitentiã cõfiteret̃ peccata sua:⁊ adorare ꝓ amotione plage:de⁹ liberaret eum. Itẽ q̃ñ popul⁹ iret ad bellũ cõtra inimicos vel captiui ducerent̃ ab alijs gẽtibus vel alia mala paterent̃:si penitẽtes dirigerẽt mentẽ suã ad adorãdũ ỹsus tẽplũ ꝓ liberatione q̃ exaudirẽtur:q̃ oratõe facta apparuit postmodũ de⁹ salomoni dicẽs se fuisse exaudiũ:vt habet̃.3.re.8.⁊.9.c. Sic ad ꝓpositũ: qui penitens ⁊ deuotus accedit ad hoc tẽplũ virginale postulans adiuuari ꝓ diuersis miserijs :exaudit̃ mĩam recipiẽs.vñ ps. Exaudiuit de tẽplo sãcto suo vocẽ meã. Unñ ber.in sermone. Sileat mĩam tuã virgo beata. Sigs inuocatã in necessitatib⁹ suis te inuenerit defuisse. Nos quidẽ seruuli ceteris ỹ virtutibus tuis ꝯgaudem⁹ tibi:ꝝ in hac pot⁹ nobis ipis laudam⁹ humilitatẽ:virginitatẽ miramur:sed mĩa sapit dulcis miseris crebr⁹ ĩuocat̃ Dec est.n.q̃ totius mũdi reparatõem obtinuit: ⁊ salutẽ oĩm ĩpetrauit. Quis ḡ mĩe tue:o benedicta lõgitudinẽ latitudinẽ sublimitatẽ ⁊ ꝓfundũ que at ĩuestigare:Nã longitudo ei⁹ vsq; ad nouissimũ diẽ.inuocantibus eã subuenit vniuersis.Latitudo eius replet orbẽ terrar̃:vt tua quoq; misericordia sit plena oĩs terra:sic ⁊ sublimitas eius ciuitatis superne inuenit restaurationẽ ⁊ ꝓfundũ sedentibus in tenebris ⁊ vmbra mortis obtinuit absolutionẽ alias redẽptionem.hec ille. Idem reuolue diligentius euangelice historie seriem:⁊ siquid increpatorium siquid durum: siquod denicq; signum vel tenuis indignationis occurrerit in maria:de cetero suspectam habeas ⁊ accedere verearis.Consydera diligenter:⁊ si vere plena sũt omnia opera pietatis ⁊ gratie:plena mansuetudinis ⁊ misericordie:que ad mariam pertinent in veneris.Age gratias ei qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit. Denicq; omnibus omnia facta omnibus misericordie fi̇num aperit:vt de plenitudine eius accipiant vniuersi:captiuus redemptionem:eger curationem: tristis consolationem:peccator veniam :iust⁹ gratiam:angeli leticiam.Denicq; trinitas gloriam filij:persona carnis substantiam :vt non sit qui se abscondat a calore eius.hec ille.Et quia ipa virgo gloriosa misericors est ad omnes :comparat se oliue dicens:eccle.24.Quasi oliua speciosa in campis.oliua significat misericordiam :quia oleum fructus est linitiuum ⁊ dulce. Ad oliuaz que est speciosa in campis omnes possunt accedere ⁊ accipere fructum eius:sicut ad mariam ⁊ iusti et peccatores accedere possunt:vt inde misericordiam accipiãt. Ipsa est illa sancta iudith:que ex magna misericordia ad populum suum cum magna prouidentia ⁊ fortitudine occidit holofernẽ ferocissimum obsidentem ⁊ captiuare ⁊ exterminare volẽtẽ ꝓpꝰ dei.i.diabolũ ifernalẽ.Unñ ⁊ ĩ ei⁹ laudẽ dixerũt: ioachim sũm⁹ sacerdos cum

omni populo benedicentes. Tu gl'a hierusalem: tu letitia israhel: tu honorificētia populi nostri: quia fecisti viriliter ⁊ confortatū est cor tuum: eo q̄ castitatē amaueris: ⁊ benedicta eris ineternum iudith.15. O quot ſnias terribiliū flagellorū: que meruit mundus ꝓpter peccata ſua: hec ſanctiſſima virgo miſericorditer reuocauit. Nonne ī viſione oſtenſum eſt beato dominico ⁊ alijs: q̄ dei filius mundum exterminare volebat tribus lanceis: ſed beatiſſima mater miſericordie ꝓ eo intercedens ipm placauit: aſſerens ſe duos ſeruos habere. ſ. dominicū ⁊ franciſcum: quos mittens per orbem cum filijs homines ad penitentiā reduceret? Nonne ipa mater pietatis theophilum: qui ſe diabolo dederat: ⁊ chirographū ſcripſerat: vt eum liberaret a quadā confuſione iniuſte ſibi illata reſtituit ſaluti: ⁊ chirographū in medio iactare coegit? quis poſſit enumerare quātas quotidie ſanitates infirmis deuote inuocantibus eam miſericorditer elargitur? a quātis periculis anime ⁊ corporis plurimos liberauit? quot diuerſis anguſtiatos laboribus conſolata fuerit? quot errātes in tenebris illuminauerit? ſi igitur deum in ſanctis ſuis laudare iubemur: multo magis in maria miſericord... que vt ſapiens mulier thecuites pie pro abſolone fratricida ⁊ proteruo aduocans patri ſuo dauid recōciliauit: ab exilio ſuo reuocauit. 2. regum. 8. ſ. genus humanū. Si ergo ait hiero. virgo es lauda: quia meruiſti eſſe quod laudas. Si continens es lauda: quia inde tibi gratia fluxit: vt poſſis caſta exiſtere. Si coniugata vel peccatrix nihilominus venerare ⁊ lauda: quia ex ea natus eſt ſaluator: vnde tibi venia ⁊ miſericordia ꝓmittitur. Suſcepimus ergo o deus ⁊ ſuſcepimus quotidie miſericordiā tuā in medio templi tui ideſt per mariam: ⁊ iō laus tibi in ſecula.

De angelis q̄ fūt in eccleſia dei miniſtri ⁊ cuſtodes noſtri. c. 5.

p Reuenerunt prin/cipes cōiuncti pſallentibus in medio iuuenculaꝝ in tympaniſtriaꝝ: ps. De angelis agendū eſt: quia ipi in eccleſia triumphāti cures ordinarij ⁊ cōſortes beatorū in eccleſia dei miniſtri ⁊ cuſtodes noſtri ⁊ multipliciter in cōi ⁊ in particulari nos adiuuant: vt ait grego. in omel. Illa ſupna ciuitas nimirum ex angelis ⁊ hominibus conſtat: ad quā tm̄ hūani generis aſcendere credim⁹ quot illic cōtingit angelos remanſiſſe. Juxta illud deutero. 32. Statuit t̄minos populoꝝ iuxta numerꝝ angelorū dei: qō tm̄ eſt ſm̄ aliā trāſlationem non noſtrā. hec tamen in opinione eſt. Alij dicunt: q̄ tot homines aſcendent: quot ex angelis ceciderunt: cū ex eis hominibus dicant̄ ruine angelorū reſtaurari. Verius eſſe videtur qō dicit eccleſia in collecta. Soli deo cognitus eſt numerus electorū in ſuperna felicitate locādus. Di tamen vt dicit grego. non facient ordinem de p̄ ſe: vt ſint homines: quaſi decimus ordo: ſed collocabuntur in diuerſis ordinibus angelorū ſm̄ q̄ litatem virtutum eorū: licet enim ſm̄ naturam angeli ſint perfectiores hominibus: quaſi deo ſimiliores: cum ſint puri ſpiritus ⁊ immortales: ꝓpter qō xp̄s dicitur minor angelis ſm̄ q̄ homo: ſm̄ illud. Minuiſti eū paulominus ab angelis: q̄ ipe mortalis erat in via: angeli autem immortales: tm̄ in perfectōne gratie ⁊ glorie multi ſancti excedūt gloriam multorū angelorū. Et de virgine glorioſa canit eccleſia: quia exaltata eſt ſuper choros angelorum. Et quia ipi angeli diligunt nos ⁊ ſolicitantur ꝓ ſalute noſtra: ideo quia ꝓ laudes diuinas iter eſt ad videndum cū eis ſalutare dei. i. ſaluatorem: ideo non ſolum coniunguntur pſallentibus ſed ⁊ preueniunt eos ad excitandum ad pſallendum ⁊ laudandum deum: preuenerūt ergo tē. Ubi tria notantur. Primo dominiuꝫ exq̄ exaltantur: ibi: preuenerunt p̄ncipes. 2° exercitium: quo delectantur: ibi: coniuncti pſallentibus 3° conſortium: quo ſortiantur in medio iuuenculaꝝ in tympanis.

Quantum ad primum

angeli dicunt̄ p̄ncipes: non ſolū vnus ordo eorū qui dicūtur p̄ncipatus: ſed omnes a maiori vſq̄ ad minores: iuxta illud ps. Ut collocet eū cū p̄ncipibus cū principibus populi ſui. Quēs enim bñt magnū dñū ſup demōes ſup boies ſup elementa ⁊ elementares res principantur demonibus refrenando maliciā eorū: ne hominibus tm̄ noceant q̄tum vellent corporaliter ⁊ ſpūaliter. Unde angelus raphael apprehendit ⁊ religauit diabolū nomine aſmodeum in deſerto ſuperioris: ne poſſet nocere tobie iunioris: cum accepit ſaram in vxorē ſicut leſerat ⁊ occiderat. 7. maritos eius: q̄s ſucceſſiue ipa ſara habuerat: vt habetur tobi. 7. In bello ſpūali qō agimus contra demones vel potius cōtra nos multipliciter iuuant: ⁊ ſuſcipientibus eorū victoriā preſtāt: qō innuitur apoc. 22. Ubi dicitur: factum eſt prelium in celo ⁊ michael pugnabat cū draconē: ⁊ angeli eius. ſ. boni: et draco ⁊ angeli eius. ſ. mali cum illis ⁊ nō preualuerunt: nec locus eorū āplius inuētus ē ī celo: ⁊ p iectus ē draco ille. Dimittēdo ꝓ nūc de plio facto in celo empyreo ī p̄ncipio creatōis eorū: quod bellū intelligit̄ ꝓtraria volūtas auerſionis a deo q̄ ad malos: ⁊ ꝓuerſionis ad deū q̄ ad bonos. Uñ boni quaſi victoriā habentes: quia nō ſunt imitati malos confirmati ſunt. Et draco lucifer cuꝫ ſe quacibus: quaſi deuicti de celo ceciderunt. Uideam⁹ de prelio quod quotidie geritur in celo militantis eccl'ie in genere vel in celo cuiuſlibet aīe Draco iſte ſathanas cum ſatellitibus ſuis diſcurrunt per campum ſenſualitatis vſq̄ ad campum rōis. Rimat vt ait greg. 28. mor. Cōſperſiones ſeu ꝓplexiōes horꝫ: ꝙs q̄s itelligit ad diuerſa vitia īcliatos: ſuggerit ſāguineis vana gaudia mundi

ꝛ laſciuias:iracundis ĩram ꝛ vindictã:flegmatici pigriciã ꝛ inanẽ gloriã:melancolicis ſuſpicionesꝫ deſperatões. Sed ecõtra angeli boni purgant fantaſiã a fantaſmatibus vitioꝝ:pponẽdo bonas repñtatões:vt paſſiones xp̃i vel vanitat mundi mortis inſtantis:exẽploꝝ ſãctoꝝ premij celeſtis cruciatus inferni. In libertate boĩs ẽ acceptare ſuggeſtiones demonũ vel inſtigatões ꝛ repñtatões angeloꝝ:ꝛ cũ conatũ adhibet ad repellendũ prauas ſuggeſtiones demonũ ꝛ aſſentiẽdũ illuminatõibus ãgeloꝝ. Vincit michael cũ ſuis ĩ tali plio ꝛ draco pſternit:qz õbilitat vt ei⁹ ĩmo ꝛ qñ qs pfecte vicit aliqõ ũtiũ tẽtat diabol⁹ q tẽtauit nõ põt redire ad illũ tentãdũ:pcipue de illo vitio ſm origen̄.ꝛ mgr̃m ſñaꝝ in.z.li. Nõ eſt g timendũ nobis:qz etſi aduerſarij multi:tñ plures ſunt adiutores ꝛ fortiores p nobis pliãtes: in cⁱ figurã legit.4.re.6.q cũ exercitus regis ſyrie obſediſſet ciuitatẽ heliſei pphete:vt caperet eum: ꝛ ppter hoc diſcipulus dolẽdo clamaret hoc videns:capturã timẽs cõfortanit eũ heliſeus dicẽs Nolite timere:qz plures ſũt nobiſcũ:ĩpoq; orãte:aperuit dñs oculos diſcipuli ꝛ vidit mõtẽ ecõtra plenũ equoꝝ ꝛ currruũ igneoꝝ :q erãt ãgeli ĩ adiutoriũ heliſei. Vñ ꝛ factũ ẽ vt heliſeus captus non fuerit:ſed ipe habuit hoſtes in manibus ſuis:ꝛ de victoria nr̃a ipi angeli gratulanꝫ ꝛ cõſolãtur nos. Vñ ad hoc ĩuendũ poſtq; xp̃s vicit tentationes diaboli in deſerto ſcribitur. mat.4. Ecce angeli acceſſerũt ꝛ miniſtrabãt ei. Et nõ ſoluz ipi angeli boni nos adiuuãt ĩ bello tentatõnũ:ſed ꝛ ipi preueniũt conatũ. Vñ dr̃ p̃uenerũt p̃ncipes incitãdo ad bonũ p̃ncipãtur etiã ꝛ hñt magnã potestatẽ ſup hoĩes flagellãdi ꝛ puniẽdi ꝛ malos et bonos. Vñ vnus angel⁹ vna nocte occidit .185. milia de exercitu ſcenacherib:qui obſederat hieruſalẽ ꝛ regẽ eius ezechiã virꝫ ſanctũ :vt habet Iſaie.37. Vñ iter angel⁹ dñi occidit gladio peſtl 70.milia de populo iſrl̃:ppter peccatũ dauid inanis glorie denumerãdo faciẽdo populũ ſibi ſubditũ gl̃iando de multitudine:ꝛ ppter peccatũ populi ipius:eo q cõiurauerat cũ abſolone ꝺ dauid 2.re. vlti. Habriel quoq; archãgelus zachariam: cui apparẽs reuelauerat cõceptũ baptiſte:qz non credidit pcuſſit eũ mutitate dicens ei. Pro eo q nõ credidiſti verbis meis eris tacẽs ꝛ nõ poteris loqui vſq; in diẽ natiuitatis eⁱ⁹:luc.i. p̃cipantur inſup creaturas irrõnales:ipi.n.ſũt motores orbium ſeu planetaꝝ:vñ ſequit generatio rex in inferioribus:ppterea dicit ſalomon eccl̃a.i. Luſtrãs vniuerſa in circuitu pgit ſpũs.loquit ibi ꝺ ſole:et vocat ſpm̃:qz ſpũs eſt.i.angelus motor eius:non q planete ſint corpa aiata:vt quidã dixerũt. Tota.n.materia elemẽtaris eis eſt ſubiecta ad nutũ quo ad motũ localem. vñ ꝛ angeli fuerũt qui fecerũt pluere ignem ꝛ ſulphurẽ ſup ſodomam et gomorram:geñ.19.c.

Quãtum ad ſecunduz

.ſ.exercitiũ:in quo ꝺelectant ẽ pſalmodia.i. laudare deũ:hoc.n.eſt officiũ angeloꝝ ꝛ oĩm beatorum in eccleſia triũphãti. Vñ in libro beſdre:quẽ tñ nõ habemus dr̃ in excelſo throno vidi ſedẽ virꝫ:quẽ adorat multitudo angeloꝝ pſallentiũ in vnũ. Ecce cuius imperiũ manet ineternũ. Et iõo dñs dixit ad iob. Vbi eras cũ me laudarẽt aſtra matutina ꝛ iubilarẽt oẽs filij dei.i.angeli:apo.7. dicitur q oẽs angeli ſtabãt in circuitu throni ꝛ ſenioꝝ ꝛ quatuor aialiũ:ꝛ adorauerũt deũ dicẽtes B̃ndictio ꝛ claritas ꝛ ſapientia ꝛ gratiarꝫ actio: honor virtus ꝛ fortitudo deo noſtro ꝛc̃. Et tobi. vlti. dr̃ p oẽs vicos eius.ſ.ſuperne hieruſalẽ cantabitur alla qõ interpretat:laudate deũ oẽs. Cũ ergo cõtinue angeli faciant exercitium hoc:nec vnq; intermittãt merito cõiũguntur pſallentibꝰ ꝛ laudantibus deum. Naturale ẽ enim vt quilibet cõuerſetur ꝛ cõiungatur cum his qui exercẽt opus ꝛ artez ſuã:vt agricola cũ agricolis:artifex cum artificibuz:cantor cũ cantoribus:doctor cũ doctoribus:ſic angeli pſallentes ꝛ laudãtes cuz pſallentibus ꝛ choris angeloꝝ:ibi preueniũt angeli expectantes:qui veniunt ad laudandũ deuz ꝛ cõiunguntur pſallentibus:ꝛ etiam in alijs locis orantibus ꝛ laudantibus deum. Vñ ber. Diſcurrit angelus medius inter dilectã ꝛ dilectũ obſecrans illum:excitans illam:efferens vota:afferẽs dona:ꝛ precipue in myſterio miſſe:vñ gregor⁹ Quis fideliũ habere dubiũ põt mihi illo xp̃i myſterio in ipa ĩmolationis hora angeloꝝ choros adeſſe ꝛc̃. ꝛ de con. diſ.3.apoc̃l.8.dicitur. Stetit angelus iuxta aram templi habens turibulum aureum in manu ſua:ꝛ data ſunt ei incenſa multa:que ſunt orationes ſanctorum:vt offerret eas in conſpectu dei.turibulum aureum eſt officium charitatiuũ :quod habent ſcilicet orationes feruentes:que ſunt vt thus ardens deo offerendum non q deus iſta non ſciat per ſe:ſed in verbo reſpiciens angelus quaſi conſulit:quid inde p hominibus orãtibus habeat agere. Unde ꝛ rapha el angelus dixit tobie. Cum orares ꝛ ſepulturas faceres:ego obtuli orationem tuam domino ꝛc̃. tobi.12.ſimpliciter actuum.10.c. Oranti cornelio centurioni gẽtili apparuit angelus dicẽs. Corneli oratões tue ꝛ elemoſyne aſcenderũt coram deo. Mitte ergo ꝛ accerſi ſimonem:hic dicet tibi q̃d te oporteat facere.ſ.pro ſalute tua. Et cõiter orãtibus hominibus facte ſunt reuelationes angelorum. Sic danieli oranti pro liberatione populi ſui apparuit ei angelus qui reuelauit liberationem totius humani generis a ſeruitute diaboli per chriſtum determinans in.70.hebdomadibus tempus incarnationis quando fieret: vt patet danielis.9. Et quia nos in patria habemus facere idem officium cum eis ſcilicet laudare deum:ideo etiã hic ſuo exẽplo ad hoc nos inuitant ꝛ gr̃as agẽdo de bñficijs:vñ nato xp̃o facta ẽ mlt̃itudo militie celeſtis cũ angelo: qui nunciauerat eam paſtoribus cum gaudio laudantium

deum ⁊ dicentium. Gloria in excelsis deo ⁊c. luc. 2. Et angelus dñi descendit cum azaria ⁊ socijs suis in fornacem: ⁊ fecit medium fornacis: quasi ventum roris flantem: inducens eos ad laudandum deum in omnibus creaturis.

Quantum ad tertium

consortiū quo sociantur: ibi nōtur in medio iuuēculariū tympanisteriaꝝ: non est hoc intelligendum fm corticem littere. Littera enīz occidit ait apls. Non enī credendū est angelos in medium stare magis mulieꝝ q̄z viroꝝ: ⁊ iuuenum corpore q̄z senum: ⁊ pulsantiū tympanū magis q̄z non pulsantium: immo nec' vsitatum est mulieres pulsare tympanū. Loquitur ḡ de animabus: que cū virtutibus dedite sunt: dicuntur iuuencule. Iuuēcule enim sunt pulchre ad ostentandū: sunt fortes ad operandum: sunt inclinate ad amandū: sūt fecunde ad ꝓducendū filios bonorum operꝝ: aplus. In omni opere bono fructificantes. Sunt ⁊ feruide ad amandum deū ⁊ ꝓximum: canti. i. Adulescētule dilexerūt te nimis. Sunt ⁊ tympanistrie per austeritatē vite: cū enim pulsatur in tympano percutitur pellis mortui animalis: sic per abstinentiā percutitur corpus nostrū mortuū. i. morti subiectum. Pulsabat paulus tympanū: cū dicebat. Castigo corpus meum ⁊ in seruitutez redigo: sic exponit grego. illud. Laudate dñm in tympano ⁊ choro. i. in abstinentia ⁊ sobrietate. In choro. n. ⁊ si sit multitudo vocū: est tn cōcordia cātus. Sz notandum q̄ si tympanū nimis fortiter percutiatur: non sonus sequitur: sed fractura: ⁊ ideo moderate percutere oz in abstinentia. similiter ⁊ mortificatione corporis necesse est seruare discretōez ⁊ ꝓ mensura sumenda est cōseruatio sibi ⁊ bone habitudinis: ad que sibi incūbunt facienda: fm illud apli. vt castigati ⁊ nō mortificati. In medio horꝝ psallentiū angeli reperiuntur: cū his delectabiliter coniunguntur: quia cum his intelligunt se esse sociandos. Uñ ⁊ in forma iuuenū cōiter apparent: qō patet ex nouo ⁊ veteri testamēto. Nā mulieres que iuerant ad monumentū xp̄i ad vngendum corpus eius: viderunt iuuenem: qui angelus erat in eo cooperti veste candida: mat. vl. Et raphael tobie occurrit in forma iuuenis: ꝓp̄ quod dixit ei. Unde habemus te o bone iuuenis tobi. 5. Et quia abstinentia plurimū valet ad castitatem seruandā: cui permaxime pulchritudo spiritualis attribuitur: sed tho in summa: iō cum tympanistris cōiunguntur: nō cū deliciarus amatoribus: vbi castitas periclitatur. Sicut autē angeli cū his cōiunguntur virtuose se habentibus: ita ⁊ in morte se eis cōiungentes ad ciuitatē supne patrie eos deferunt: sut dicitur de lazaro mē dico terrena substātia: sed ditissimo virtutibus. Factum est vt moreretur mendicus ⁊ portaret' ab angelis in sinu abrae: luc. 16. qui nunc est paradisus celestis. Ita deportatio quadrupliciter intelligitur fm vin. in speculo histo. li. 2. Primo qz angeli ab bonū nos ꝓuocāt: per quod ascendunt anime ad paradisū. 2°. quia ad gaudium paradisi desiderādū in articulo mortis eoꝝ effectus ꝓ uocant ⁊ accendunt: ita q̄ postposito naturali effectu: quē habent ad corpus libenter exeant: sic legitur de quibusdā sanctis: vt beato dominico ⁊ francisco: qui cuz gaudio: ⁊ magna fiducia mortem expectabant. Dominicus consolabatur fratres contristatos de suo recessu promittens se vltiorem post mortem. franciscus dicebat. Educ ō carcere deus animā meam ad confitendum nomini tuo ⁊c. 3° quia demones angeli arcēt ne impediant exeuntes: vz tētatiōib⁹ eos deuincendo. Sicut enim demones in morte durius infestant ad decipiendum animas: ita ⁊ angeli efficacius iuuant. Unde in libro ō similit. narrat anselmus de quodam monacho sui monasterij: q̄ p⁹ mortē apparens cuidam dixit. Ter vrsus inuasit me: sed vsarius domini dei liberauit me. Appellabat autem vrsum diabolum: ⁊ vsariuz michaelem archangelum. Ter vrsus inuaserat eum qz ter tētauit eum in morte: primo de peccatis cōmissis ante baptismum: quia adulter baptizatus fuerat. 2° de peccatis commissis post baptismum ante religionis ingressum. 3° de peccatis in religione commissis. Et cum in prima esset q̄si in procinctu desperationis nesciens quid responderet: angelus illustrauit eum ⁊ incitauit ad spez dicens sibi illa per baptismum remissa. Similiter cum in scōa quasi deficeret angelus suggessit fiduciam dicens commissa post baptismum per religionis ingressum fuisse condonata. In 3° respondit tentatus angelo instigante per austeritatem religionis ⁊ mortificationem voluntatis demū per patientiam in infirmitate sibi fuisse dimissa: ⁊ sic angelus demonem coercuit: ne salutē eius impediret. 4° dicuntur deferre animas i paradisum: quia quasdam priuilegiatas personas magne sanctitatis ipsi angeli in assumpto ab eis corpore aereo visibiliter animas in celum deferunt: sicut legitur ō beato nicolao de beato benedicto ⁊ beato martino: cuius animam vidit sanctus seuerinus archiepiscopus colonien⁹. ab angelis associatam psallentibus in celum deferre: ⁊ diabolum non potuisse impedire transitum eius. Et multo magis hoc credit de domini matre: q̄ chori angelorum in celum sociauerunt de hoc mundo migrante.

De numero ⁊ virtute angelorꝝ locutōes ⁊ ministerijs eorꝝ ⁊ custodia quo ad nos. c. 6.

b **Benedicite omnes**

angeli dño potẽtes ꝟtute faciẽtes ꝟbũ illi⁹ ps.c.z°. Gloziosus de⁹ in ꝑncipio creauit celum ⁊ terrã.i.naturã angelicã pure spũalem:⁊ naturam hũanã terrestrẽ ⁊ cozpozeã sui capaces. vñ ⁊ pzi mũ hominẽ de terra fozmauit q̃tũ ad cozpus ⁊ in terra agri damasceni:exquo alij traducerent ꝑm cozpus. Naturã aũt angelicã spũaliter distin ctã in oĩbus suis singularibus creauit in celo em pyrio ꝑm tho.in ꝑma pte.q.61.Cũ.n.natura ange lica pzesideat tota toti nature cozpozee:cõueniẽs fuit:vt in cozpoze supzemo.i.celo empyreo crea retur. Nõ est cõtra qõ ait angelus lucifer.Ascen dam in celũ.Isaie.14.qz intelligit illud de celo sanctissime trinitatis:cui se voluit adequari non de celo empyreo in quo erat ꝑm tho. Creata aũt fuit natura angelica:sicut ⁊ hũana in ꝑncipio tp̃is ante qõ nihil creatũ ẽ.Quãuis.n.grego.nazanze n⁹ ⁊ qdã greci antiqui doctozes dixerit angelos fuisse creatos añ hoies ⁊ añ tp̃s :vt refert magi ster Isnaz in z° li.allegãdo auctozitatẽ ẽt hiero.ni hil cõiter tenet ꝓbabili⁹ a latinis:q̃ non fuerunt creati añ:sz in pzincipio cũ creatura cozpali ꝑm tho.in ꝑma pte.q.61.cũ enĩ tã angeli q̃z creatura cozpozea in cõstõe vni⁹ vniuersi cõueniãt: nulla aũt ps ẽ pfecta a suo toto separata nec est ꝓbabi le:vt deus:c⁹ pfecta sũt opera:deutro.32.secundum creaturã angelicã crearet añ creaturas cozpoze as:tñ hziũ sentire non putatur erroneũ:ꝓpter au ctozitatẽ dicti grego.maxime ꝑm tho.vbi supza. Utrãq; aũt naturã creauit de⁹ ad ipm laudãduz vt dicit.z.sentẽ.di.i.qõ optime fit ab vtraq; ĩ tri umphãti ecclesia simul. In militãti ãt eccl'ia:q̃z/ to pfectius hoc ab hoĩe agit:tãto pfectioni stat⁹ patrie magis appzopinquat.vñ ps.Animã suam excitans:in illo ps.ad deũ laudãdũ ⁊ bñdicẽduz inuitare videt ad idẽ angelos nõ ipatiue vel sua siue ad eos loquẽs:sed indicatiue:vt exẽplo eo/ rum magis incitent. Benedicite ergo oẽs angeli z̃c.i.vos angeli benedicitis dñm:vbi quatuoz ỏ angelis videnda sũt. Primũ de ozdine collec tionis:ibi:oẽs ãgeli. Scõm de qualitate locu tionis:ibi:benedicite. Tertiũ de vigozositate actionis:ibi:potẽtes virtute. Quarto de velo/ citate obeditionis:ibi:qui facitis verbum z̃c.

Quantum ad primum

exq̃ ps ait.oẽs ãgeli:ĩnuit plures eẽ angelos .Et antiq philosophi posuerũt eẽ angelos plures:q̃s appellat substãtias sepatas.Et plato qdẽ dixit eẽ substãtias sepatas spẽs rez sensibiliũ:vtpote sup ponerem⁹ ipam naturã hũanã eẽ sepatã:quã di cebat p se humanitatẽ:⁊ sic de alijs spẽb⁹ rez.Et ꝑm hoc opoztebat substãtias sepatas seu angelos eẽ ꝑm numez spẽz sensibiliũ.Aristoteles aũt hoc repzobat:sed videtur ponere numerum specie/ rum substantiarum separataz ꝑm numez cozpo rũ celestiũ.Impfectã igit ⁊ ñ verã noticiã de hi⁹ habuerũt.Dicẽdũ ḡ ꝑm tho.in ꝑma pte.q. 50. q̃ angeli inq̃tũ sũt ĩmateriales substãtie in quadã maria multitudine sũt:oẽm materialẽ multitudi nẽ excedẽtes:Et hoc ẽ qõ dicit dio.x.c.cele.ie. Multi sunt dei exercitus supernaz mẽtiũ infir/ mam ⁊ cõstrictã excedẽtes nraz materialiũ cõ/ mensurationẽ. Nõ hi⁹:q̃ cũ pfectio vniuersi sit: id qõ deus intendit:pzecipue in creatõe rez: quã to aliq̃ sũt magis pfecta:tãto ĩ maiozi excessu sũt causata a deo:sicut aũt in cozpibus attẽdit excel sus ꝑm multitudinẽ:videm⁹ aũt q̃ cozpa incoz/ ruptibilia:q̃ sũt pfectioza ĩter cozpa :excedũt q̃si incozpozabiliẽ cozpalia. Nã tota latitudo actiuo rũ ⁊ passiuoz ẽ aliqd modicũ respectu cozpozuz celestiũ.Unñ rõnabile ẽ q̃ substantie ĩmateriales excedãt substãtias materiales:q̃si incozpozabiliẽ Et qõ dr dañ.7.Milia miliũ mĩstrabãt ei:⁊ de/ cies centena milia assistebãt ei:ponit ibi numer⁹ determinat⁹ ꝓ indeterminato.Cũ igit angeli sint valde multi:vbi aũt multitudo ibi confusio:nisi sit ibi ozdo:q̃ a deo sapiẽtissimo sũt vtiq; ozdina ta sũt ꝑm apl'm ad ro.13.Hec ḡ collectio angeloz distincta ẽ in triplicẽ hierarchiã ⁊ qlibet hierar/ chia ĩ tres ozdines.Unñ grego.in moz. Nouẽ sũt ozdines ãgeloz:cũ p sacra eloquia ãgeli archãge li thzoni dñationes virtutes ꝑncipat⁹ ptãtes che rubin ⁊ seraphin apta variatõe narratõe memo/ rãtur supnoz ciuiũ:quãte sint distinctões ostẽdi tur de pe.di.z.ꝑncipium.In ꝑma igit ⁊ supzema hierarchia ponũtur seraphin vt supzemi:deinde cherubin ⁊ thzoni:in media ponũtur dominatio nes pzincipatus ⁊ potestates:⁊ in tertia virtutes archangeli ⁊ angeli ꝑm grego. Et in huiusmodi ozdine relucet ministerium trinitatis. Nam ex vnitate hierarchie innuitur vnitas diuine essen/ tie.in tripartito ozdine ostenditur trinitas per/ sonarum.Et ipse quidem deus trinitas:que om/ nia operatur ĩ singulis diuidẽs:pzout vult:amat in seraphin vt charitas:nouit in cherubin vt ve ritas:sedet in thzonis vt equitas: dominatur in dominationibus vt maiestas:regit in pzincipati/ bus vt pzincipium.Tuetur vt virtus in virtuti/ bus:reuelat vt lux in archangelis:assistit vt pie/ tas ĩ angelis ⁊ in ꝑma hierarchia equitas thzo nis:in thzonis refertur ad patrem:cognitio veri tatis in cherub ad filium:ardoz amoz⁹ in sera/ phin ad spiritum sanctuz. In scõa hierarchia ma iestas dominationis ad patrem:rectitudo pzin/ cipandi ad filium:salus intuendo potestatem ad spiritum sanctum. In tertia operatio virtutum ad ipsum patrem :reuelatio lucis ad filium : in spiratio intellectus ad spiritum sanctum.In quo libet etiam angelo relucet vestigium trinitatis. Nam in quolibet est tria necessario distincte re periri ꝑm dio.scilicet essentia virtus seu potentia ⁊ operatio:⁊ tamen in vno sũt:⁊ sic omnes ange li bñdicũt dñm trinitatẽ ⁊ vnitatẽ insinuãtes.s. ex eoz cõditõibus .Et nõ q̃ angeli differũt non solũ numero:vt martinus a petro ⁊ huiusmõi:vt qdã asserebãt.s.q̃ omnes angeli vni⁹ hierarchie vel saltem vnius ozdinis differrent numero:

ſed cõueniret in vna ſpecie: ſicut omnes boues ſunt vnius ſpeciei bũane: ſed differũt etiã in vno ordine vnus ab altero ſpẽ: ſicut ouis a capra et equus a leone. Et q̃ hoc non ſit poſſibile etiam duos angelos: nedũ oẽs vnius ordinis eſſe vni⁹ ſpẽi, pbat ſic beat⁹ tho. in ꝑma ꝑte. q. 50. Ea que cõueniũt in ſpẽ et differũt numero tñ: cõueniũt i forma et diſtinguũtur materialiter: ſed angeli nõ ſunt cõpoſiti ex materia et forma. Dicit. n. dio. 4. c. de diuinis no. q̃ primo creature ſunt incorporales et imateriales intelliguntur. Unde ſequitur q̃ impoſſibile eſt duos angelos eſſe vnius ſpeciei ſicut eẽt impoſſibile dicere: q̃ eſſent plures albedines ſepate: cũ albedines non ſint plures: niſi ſecundum q̃ ſunt in pluribus ſubiectis. Dicit enim philoſoph⁹ in tertio methaphyſice: q̃ in his que ſunt eiuſdẽ ſpẽi: nõ eſt inuenire prius et poſterius ſed in angelis etiã vnius ordinis ſunt primi medij et vltimi ſm dio. q̃ non ſunt eiuſdẽ ſpẽi. Et hic cõprehẽdi põt mirãda ſpecioſitas et perfectio talis collectionis angelorũ. Nam minimus angelus eſt perfectior ſm naturam quolibet homine et quilibet angelus addit vnũ gradũ perfectõis naturalis ſuper alium imediate inferiorem: quia ſpẽs rerum ſunt ſicut numeri dicit philo. 8. metha. in quibus quilibet numerus addit vnã vnitatem ſuper imediate precedẽtẽ: ſicut trinarius addit vnũ ad binariũ: ita quilibet angelus: cum ſit alterius ſpẽi ab alio addit maiorẽ perfectõis gradũ naturalẽ: et ſic etiã maiorẽ gradũ glorie. Cum igitur ſint de infimo ordine ad minus tot numero: quot homines in mundo: quia quilibet habet vnum ad ſui cuſtodiã: ſi erunt dicamus p vnũ numerũ reſpectu mille miliones gradus maioris perfectionis magis q̃ primus: et ſic diſcurrere per alios ordines ſupra poſitos. Benedicite q̃ oẽs angeli dñm: ſicut opa bñdicũt et laudãt magiſtrũ: qñ ſunt pulchre facta. Tanta q̃ perfectio et nobilitas angelorũ nobis inſinuat magnificentiam creatoris: et ſic benedicit deum.

Secunduz quod eſt cõ

ſiderandũ in angelis eſt de modo locutionis eorum: quia dicit benedicite. Benedicere eſt dicere bene. Unde et loquit̃ apls et dicit. i. cor. 13. Si linguis hoim loquar et angelorũ: zacha. etiam dicitur q̃ vnus angelus dixit ad alterũ angelum que loquerẽtur ipi, ppbete. Eſt q̃ locutio in angelis: ſed non modo noſtro: cũ non habeant corpa et linguã et huiuſmodi. Ad intelligendũ igitur quõ angeli loquãtur alter alteri eſt notandũ ſm tho. in prima ꝑte. q. 107. q̃ voluntas mouet intellectum ad ſuã operationẽ. Intelligibile autem ẽ in intellectu tripliciter. Primo quidem habitu aliter vel ſcõm memoriã: vt aug⁹. dicit. 2° vt actu cõſideratũ et cõceptũ. 3° vt ad aliud relatum. Manifeſtũ ẽ aũt: q̃ de primo gradu tranſfertur intelligibile ad ſecundũ per imperiũ voluntatis. Unde in diffinitione habitus ponitur. quo q̃s vtitur cũ voluerit. Similit̃ et ꝺ ſcõo gradu trãſfertur in tertiũ per volũtatẽ: nã per volũtatẽ conceptus mentis ordinatur ad alterũ: puta vel ad agendũ aliquid vel ad manifeſtandũ alteri. qñ aũt mens ſe cõuertit ad actum cõſiderãdũ: que habet in habitu: tunc loquit̃ q̃s ſibiipi. Nam ipſe cõceptus mentis interius ꝟbũ vocatur ex hoc q̃ cõceptus mentis angelice ordinatur ad manifeſtandum alteri voluntatẽ ipius angeli: cõceptus mẽtis vnius angeli innoteſcit alteri: et ſic loquit̃ vn⁹ angelus alteri. Nihil ẽ enim aliud vnũ angelum loqui alteri: q̃ cõceptũ ſuũ manifeſtare. Cõcept⁹ quidẽ mentis interior in homine clauditur duplici obſtaculo ne videat̃. Primo quidẽ volũtate: que ipm cõceptũ mentis vult ad intra retinere et nõ extra manifeſtare. 2° mõ clauditur conceptus mentis hominis alteri per groſſitiem eorum: que nõ permittit videre interiora: ſed in angelo non eſt obſtaculũ corporis: quia nõ habet illud: ſed tñ voluntatem: qñ q̃ vult angelus conceptum ſuũ vni manifeſtare et non alteri: tunc illi loquitur: et ille intelligit. Alij quibus non vult manifeſtari non intelligũt: et illis nõ dicitur loqui.

Notandum etiaz quod

angeli alio mõ loquũtur deo: alio mõ angelis bonis alio mõ hoibus. et deo quidẽ loqui dicũt̃ vel cõſultãdo diuinã voluntatẽ de agendis: nõ q̃ deus diſcat aliquid ab eis qõ neſciret: ſed ſicut diſcipulus loquitur magiſtro: non vt doceat: ſed vt doceatur: et ſic tobie dixit angelus raphael: q̃ obtulerat orationes ſuas deo: quaſi ei loquẽs et cõſulens reſpiciens in verbo eterno: quid eſſet circa illum agendũ per miniſterũ ſuũ. vel etiam loquitur angelus ad deũ eũ laudãdo de ſalute hominũ et dilatione dinine glorie: ſicut cũ nato xp̃o angeli cantabant: gloria in altiſſimis deo et̃. luc. 2. vel eius excellẽtiã: quã nũq̃ cõprehẽdit admirando: ſicut dicit grego. 2. mor. q̃ angeli loquũt̃ deo: cum per hoc q̃ ſuper metipos reſpiciũt i modum admirationis ſurgunt: et ſic intelligitur illa locutio: quã dicit Iſaie. 6. c. audiſſe ſeraphin clamantia. Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus ſabaoth: vbi innuitur myſteriũ trinitatis in vnitate eſſentie: qõ ſumme admirantur: non ignorando ſz venerãdo: et clamo 2 eor̃ innuit vel magnitudinẽ rei vl magnitudiẽ effect⁹ eor̃. Et iſta qdẽ locutio quam faciunt ad deũ laudantes et admirantes ſemper continua eſt in celo ſiue in terra ſint: ſed illa alia qua eius ſapiẽtiã cõſulũt de agendis nõ cõtinua ẽ: ſed qñ aliqd nouũ occurrit agẽdum per eos: ſup quo illuminari deſiderãt: et diſtantia localis: vt cũ ſũt in terra nobis miniſtrãdo: non impedit nec retardat in aliquo cõſultatõem eor̃ et manifeſtationez eis fiendam. Loquit̃ vero angelus ad angelum bonum aliter inferior ad ſuperiorem aliter ſuperior ad inferiorez. Inferior. n. ad ſuperiorem non illuminando de eo quod neſcit circa diuina myſteria vel diſponenda

circa nos:sed cõceptum suum ordinando: vt ei ĩ notescat per ꝓpriam voluntatẽ:& hoc non dicit illuminare. Et ſm hunc modum dixerunt angeli ſuperiores ad inferiores in aſcenſione xp̃i:vt dicit dio.de cel'.hierarchia:illud p̃s.Quis ē iſte rex gl'orie. Superiores vero inferioribꝫ etiã iſto modo loqui pñt manifestãdo cõceptum ſuũ.ſed etiã alio mõ loquũtur ad eos:illuminando eos circa diuina mysteria aliqua que neſciunt: & ſic intelligitur glo.ſuper illud. Si linguis hoĩm loquar & angelorũ:que dicit q̃ locutiones angelorũ ſunt illuminationes:quibus inferiores a ſuperioribꝫ angelis illuminantur. Unde etiã dio.dicit:q̃ vna quęq; eẽntia intelligentiam ſibi a ſuperiori datã inferiori cõicat.& greg.q̃ in patria ſupna quedã data ſunt excellenter:nihil tñ poſſidet ſingulariter Et q̃ magiſter.z.ſen.dicit di.ii.q̃ quedã cognouerunt ſuperiores angeli circa myſteriũ incarnationis:que fuerũt ignota inferioribus quouſq; ĩpleretur:qõ videt per hoc:q̃ interrogantibus inferioribus angelis q̃ſi ignorantibus. Quis ē iſte rex gl'orie:ꝰ R̃ñ.ſuperiores. Dñs virtutũ ipſe ē rex gl'orie:q̃ſi ſcientes vt exponit dio.non ſic illud ē intelligendũ dicit tho.in prima pte.q. 16.q̃ inferiores angeli ignorauerunt myſteriũ incarnationis penitus:ſed quia non ita plene cognouerunt ſicut ſuperiores :& ĩ eiꝰ cognitione ꝓfecerũt poſt modũ dum impleretur:& vſq; ad diem iudicij ſẽ per aliqua noua angelis ſuperioribus reuelantur diuinitus de his que pertinent ad diſpõem mundi:& precipue ad ſalutẽ electorũ vñ ſemper remanet. Uñ ſuperiores angeli inferiores illuminent: ſemp tñ remanẽt ſuperiores ĩ eminentiori ſcia q̃ inferiores:ſicut magiſter circa vnũ & eandẽ rem quã docet diſcipulũ:quã ipſe diſcipulus loquitur .z. angelus ad hoĩes aliquãdo in forma humana apparens ſicut angeli qui apparuerũt apl'is :pꝰ q̃ xp̃s aſcendit:vt duo viri q̃ in veſtibus albis dixerunt:viri galilei qd ſtatis &c.actu.i. Et cũ apparuit abrae & loth & iacob & multis alijs. Aliquando vero ſine forma humana aſſũpta:& hoc vel ĩ viſione ſenſibili:vt cũ apparuit ĩ rubro moyſi in de ei loquẽs:vel in mẽte ſua exprimendo verba legis.angelus.n.fuit:vt dicit apl's ad gala.4. Data per angelos vel in viſione imaginaria:vt biere.i.cui dicenti. Uirgã vigilantẽ ego video :dictum eſt ibi bene vidiſti:quia vigilabo ego ſup̃ verbo meo vel viſione ĩtellectiua:iuxta illud p̃s. audiã q̃ loquatur in me dñs deꝰ:vel illud. Significauit deus que oportet fieri cito loquens p angelũ ſuũ ſeruo ſuo. Jo.apo.i. Uidentur tũc ille viſiones magis fuiſſe imaginarie q̃ ĩtellectiue. Sz quomõcũq; ſit oẽs ꝓphetie ſeu reuelatões diuine que fiũt hoĩbus:fiunt myſterio angelorũ. Loquũtur etiã angeli hoĩbus ſine reuelatõibus ꝓphetícis:que eos inſtigant ad bonũ & ad recedẽdum a malo:ſicut in figurã habet:actu.12.de angelo:qui apparuit petro incarcerato dormienti: qui debebat occidi dicente vt exiret &c. Sic angelus peccatorem incarceratũ a diabolo: vt ab herode:qui intendit eũ perdere inſtigat vt ſurgat et exeat primã portã.ſ.duritie cordis p cõtritõez p ſcõam taciturnitatis oris per cõfeſſionẽ:per tertiam ferreã.ſ.retentionis alieni per ſatiſfactionez Et belie dormienti:quez angelus excitauit & dixit. Surge comede adhuc tibi grãdis reſtat via. 3.re.19. Significat belias hoiez ſanctũ: qui aliqñ ex tribulationibus vel tentationibus attediatur & quaſi dormitat:ſed angelus bonus ſtimulat interius vt ſurgat ad bona opera cõtinuãda: vt ſit fortis ſuggerit:vt meditetur paſſionẽ xp̃i: hoc ē comedere panem ſubcinericiũ.meditetur exẽpla ſacre ſcripture & doctrinã eiꝰ:hoc ē bibere aquaz & ex his cõualeſcet & fortificat ad ambulãdũ per viã virtutũ vſq; ad montẽ dei viſionis. Quia igitur angeli quõcũq; loquantur ſiue ad deum ſiue ad angelos ſiue ad hoĩes ſemp bñdicunt:quia dicunt bñ. Benedicite oẽs angeli:ſm hoc pſalmiſte imitemur eos vt cõſortes & cõciues nr̃os ſemper dicendo: Benedic aĩa mea dñm.

Quantum ad tertium.

de eorum vigore ſitate:dicit p̃s.potentes virtute. Ubi ſciendũ:q̃ virtus aliqñ ſignificat potẽtiam naturalez:& ſic dio.dicit in angelis eſſe virtutem & operationẽ diſtinctã. Aliqñ importat habitum bonũ:& ſic philoſophus diffinit virtutem q̃ bonũ facit habẽtem & opus eius bonum reddit. Aliqñ virtus ſignificat ꝓprietatẽ vtilis effectus:ſicut dicimus talem herbã habere talem virtutem:& ſic ẽt p̃s.dicit. Spiritu oris eius oĩs virtus eorũ.ſ.apl'orũ vocãdo virtutẽ effectus miraculoſos:qui ꝓcedebant ab eis p ſpiritũ ſanctũ Omnibus his modis angeli ſunt potentes virtute. Nam virtute potentie naturalis.ſ. intellectus & voluntatis mirabiliter ſunt potentes. Non eni ad hoc vt intelligant aliquid:oz eoſ ſillogizare.i. diſcurrere de noto ad ignotum:aut cõponendo & diuidendo:vt nos facimus ꝓpter debilitatem luminis intellectus noſtri ſed ſtatiz cognoſcũt ipſaz eſſentiã rei:& qd ei cõuenit vel nõ conuenit. Et hinc eſt q̃ in intellectu eorũ non põt eſſe falſitas Dicit enim philoſophus in.3.de anima:q̃ intellectus ſemper ē verus:& auguſ.q̃ nil intelligitur niſi verũ.angelus aũt cognoſcit intelligendo:vnde & intellectuales dicuntur non rationales ꝓprie: vt nos qui ratiocinando.i.diſcurrẽdo de vno ad aliud ꝓcedimus:& medijs ſepe deficimus. vnde & erramus propter quod dicitur Job. Tenebris inuoluimur.ſ.ignorantie & erroris.habz autem duplicem cognitionẽ.ſ.matutinam & veſpertinam:ſm aug'.ſuper geñ.ad litteram:& ideo potentes virtute intellectiua. Appellatur aũt cognitio matutina in eis:que eſt perfectior. Eſt alia cognitio rerum quã habent in verbo.i.videndo diuinam eſſentiam. In verbo enim dei ſeu diuina eſſentia ab eterno extiterũt:& ſunt rationes omnium rerum tam ſpiritualium q̃ temporalium:

vel corporalium creaturarum. vnde angeli sancti videntes diuinam essentiaz clare: que dici potest visio meridiana: vt perfectior: vident etiam ꝛ cognoscunt naturas ꝛ essentias omnium creaturarum: ꝛ hac visione omnia creata simul intelligunt ꝛ vna specie intelligibili circa diuina. Et hoc est quod dicit aug⁹. 15. de trinitate: ꝙ in prima non erunt volubiles nostre cogitationes ab alijs in alia euntes atq; redeuntes: sed omnē sciē tiam nostram simul vno conspectu videbimus: ꝛ hec dicitur visio matutina. Et hanc cognitionem scilicet diuine eētie rerum creaturarum in ea nō habent aliquando in potentia aliqñ in actu sed semper habent in actu quia in hoc consistit beatitudo que non consistit in habitu sed in actu ſm philosophū in primo ethicorꝫ. Et quod dicit petri. i. c. in quem desiderant angeli prospicere: illud desiderium non excludit rem desiderata: sed fastidium ſm grego. Habet secundario alium modum cognitionis rerum creaturarum videlicet per species intelligibiles eis inditas per fecte res repꝛesentantes: fantasiam enim non habent sicut nec corpus: ꝛ per vnam speciem intelligibilem intelligunt ad eam se conuertendo: non quidem alia intelligibilia: que per alias species intelligibiles repꝛesentātur: sed omnia simul: que vna illa specie repꝛesentantur: sicut specie intelligibili: quā habent in mente de natura humana: intelligunt simul omnia que pertinent ad hominē ſm naturā. Et hec dicitur visio vespertina: adeo autem sunt potentes virtute: ꝙ cognoscunt seipsos angeli per essentiam suam: cognoscunt ꝛ oēs alios angelos per species eis inditas. Cognoscūt ꝛ materialia p illas species. quicquid enī potest virtus inferior potest ꝛ virtus superior: sed intellectus hominis qui est inferior intellectu angelico ſm naturam intelligit res materiales: ergo et angelus: sed hoc agit non abstrahendo a fantasmatibus: vt homo: sed per species inditas. Cognoscit virtus intellectiua angeli etiam singularia cuius enim quidam hoc negauerint. hoc reprobat bea. tho. in prima parte. q. 57. Primo quia derogat catholice fidei que ponit hec inferiora administrari per angelos: ſm illō ad heb. 3. Omnes administrationes spiritus sunt. Si autem singularium noticiam non haberent: nullam ꝓuidē tiam habere possent de his que in hoc mundo aguntur. Et hoc est contra. eccle. 5. Ne dicas coram angelo non est prouidentia. Cognoscunt ergo singularia non solum in causis vniuersalibus quia hoc nō ē cognoscere rōes vt est singulare. i. ꝓut est hic ꝛ nunc: sed homo cognoscit diuersis viribus cognitiuis omniū rerum genera: intellectu quidem vniuersalia ꝛ īmaterialia: sensu aūt corporalia ꝛ singularia: ita angelus per vnam intellectiuam virtutez vtraq; cognoscit. Futura autem contingentia: ꝓut ꝓcedunt ex causis: prout ī pluribus per coniecturam cognoscere possunt: non per certitudinem: sicut medicus de sanitate vel morte infirmi: ꝓut autem futura cognoscuntur in seipis non cognoscunt: sed solus deus. Similiter cogitationes hominum ꝛ affectiones voluntatis: ꝓut manifestantur per aliquem effectuz exteriorem: vt per verbum vel aliud signum: vt per immutationem vultus ꝛ huiusmodi multo subtilius q̄ homo: sed ꝓut cogitationes sunt in intellectu ꝛ affectiones in voluntate: solus deus nouit non angeli. Cognoscunt etiā angeli mysteria gratie: incarnatōis: ꝛ oīa que ꝓphete ꝓnunciuerunt. Nam ꝓphete per angelos instruuntur. ſm dio. sed non cognoscunt ista naturaliter seu p species inditas: sed per visionem quā habenti v bo nec omnes angeli equaliter cognoscunt mysteria gratie in verbo: sed ꝓut voluerit eis reuelare: ita tamen ꝙ superiores angeli plura mysteria ꝛ altiora in dei visione cognoscunt: que inferioribus manifestant eos illuminando. Sunt insup angeli potentes virtute voluntatis: quia vtiq; habent liberum arbitrium: sicut ꝛ homo: alias eēnt mīoris dignitatis: sed ita est potens ꝛ firmatum per⁹ dei gratiam: ꝙ non possūt declinare ad malum: sicut nos: nec hoc pertinet ad defectum ꝓpotentie: sed magis posse peccare ꝛ deficere pertinet ad īpotentiam sicut ꝛ deus non ꝓpterea non dicitur omnipotens: quia nō potest peccare. Rō quare angelus beatus peccare non potest: est ſm tho. i. pte. q. 62. quia videt deum per essentiā. Essentia autem dei est ipa essentia bonitas. vñ hoc modo se habet angelus videns deum ad ipsum deum: sicut se habet quicunq; non videns deum ad communem rationem boni. Impossibile est autem ꝙ quis aliquid velit vel operetur: nisi attendens ad bonū: vel ꝙ vellet diuertere a bono inq̄tum huiusmodi. Sic igitur angelus beatus non potest velle vel agere: nisi attendens ad deū Sic autem agens vel volens non pōt peccare.

Quarto dicuntur potē

tes virtute: ꝓut importat habitum. Nam in principio creationis eorum fuit eis infusa gratia: ex q̄ fluunt omnes virtutes. cuius enim aliqui dicant ꝙ fuerunt creati in naturalibus tantum: dicit tamen tho. in prima parte. q. 62. ꝙ tenendum videtur ꝓbabilius ꝛ magis consonat dictis sanctorū ꝙ fuerunt creati in gratia gratum faciente nō autem in beatitudine perfecta glorie. Nam cum talis beatitudo excedat naturam seu virtutem nature create: non potest peruenire ad eam nisi per meritum operis alicuius in gratia: nec bō nec angelus: sed per primum actum charitatis: conuertendo. s. se ad deum diligendum: statiz meruit beatitudinem glorie: ita ꝙ si tunc decederet euolaret: nisi haberet impedimentum aliqō: sicut ī his qui in morte transeunt ad purgatorium. Aliqui tamen dicunt: ꝙ angeli meruerunt gloriam p ea opera: que iam beati operantur in ministerijs diuinis: quod tamen dicit tho. non videtur rationabiliter dictum: vt qui est in termino. i. ī glozia mo

ueatur ad terminū per meritū. Unde dicit q̄ p̄ cō/secutōem glozie que fuit subito per vnicū actum gratie cōuersionis in deū: non pōt augeri in pre/mio essentiali glozie āplius. Et q̄uis dicant alig q̄ augetur in eis premiū accidētale p̄ ministeria nobis exhibita vsq̄ ad dīē iudicij: dicit tn̄ ipe q̄ melius dicitur: q̄ nullo mō aligs beatus mereri pōt: nisi sit simul t viator: sicut xp̄s. Gaudiū g̃ qō angeli hn̄t de cōuersione peccatoris: qz dr̄ luc. 15. Gaudiū est angelis dei sup vno peccatore penitentiā agente: illud gaudiū magis acquirūt ex virtute beatitudinis: q̄ illud mereamur: t sic nō pertinet ad meritū: r fm q̄titatē suoz naturaliuz cōsecuti sunt quātitatē gratie t glozie: exinde fm tho. vbi supza. q. 62. Et hoc est qō dicit magister in. 2. di. 3. q̄ angeli qui creati sunt magis subtiles t sapiētia perspicaciores: hi maioribus muneribꝰ gratie prediti sunt: angeli g̃ qui meliorē t perfectiorē naturā acceperūt rōnabile est: q̄ fortius t efficacius sint ad deū: i illo primo actu ad deum cōuersi: t sic meruerūt maiorē gradū glozie.

Notandum etiam secū

dū tho. in prima pte. q. 62. ar. 1. q̄ beatitudo dicit seu intelligitur vltima perfectio creature rationalis vel intellectualis: t inde ē q̄ naturaliter desideratur: qz vnūq̄q̄ naturaliter desiderat suam vltimā perfectionē. Ultia aūt perfectio creature rationalis vel intellectualis est duplex: vna quaz pōt assequi virtute sue nature. Et hec quodāmō beatitudo vel felicitas dicit̄. vñ angelis perfectam hominis cōtemplatōem: qua optimū intelligibile: qō est deus cōtēplari pōt: dicit esse vltimā hominis felicitatē: sed sup hanc felicitatē est alia hominis felicitas: quā expectamus in futuro: q̄ videbimus deū sicuti est: qō quidē ē supza cuiuslibet intellectus creati naturam.

Quantum ergo ad pri/

mam beatitudinē quā angelus assequ virtute sue nature potuit: fuit creatus beatus: qz pfectōez huiusmodi angelus nō acqrit per aliquē discursiuū motū vt hō in meditando t cōtēplando sed statī ei adest cognitio pfecta rei pp̄ nature sue dignitatē sz vltiaz btitudinē g̃ facultatē naturē excedit: ageli ñ statī a principio sue creationis habuerūt: quia hec beatitudo nō ē aliqd nature: sed nature finis t iō nō statim a principio habere debuit: sed ad eam per suā operatōem gratia tn̄ informatā peruenire. Angeli autē cōfirmati in glozia potentes remanent in virtute charitatis: que nō excidit: sz perficit in prima. Cōtinue g̃ feruntur in deū actu feruētissimo charitatis: fm illud ps. 103. Facis angelos tuos spūs t ministros tuos ignē vrentē vt flāmam ignis fm aliā trāslationē: maxima etiaz charitate nobis deseruiunt: vt p3 in angelo raphaele: qui sociauit thobiā p̄ viā t defēdit a pisce volente eū deuozare: t instruxit de matrimonio cōtrahēdo: exegit p̄ eo debitū a gabelloreduxit in columem ad domū t patrē illuminari fecit. Et similiter de angelo: qui precedebat populū dei de egyto egressū per desertū ambulantē i die i colūna nubis se extendēs t ostēdēs: in nocte vero in colūna ignis vsq̄ ad terrā p̄missionis. Usi dixerat deus. Precedet te angelus meꝰ: g̃ t viceuersa nos vt p̄ximos nostros: nostri valde dilectores debemus diligere. Sunt etiā virtute potētes: qz multos mūros effectus faciūt in mūdo. ipi enim sunt motores orbiū: per ministeria eoz miracula fiunt: vt grego. dicit q̄ nō ipi p̄ p̄pria virtute immutent naturas rerū: qz hoc dei ē: sed aliqua circa ea ministerialiter seu instrumentaliter operantur. ipi enim mittent̄ ad vocandū hoīes ad iudicium: vt dicitur mat. 13. Linere. n. hominū resuscitandoz̄ preparabūt. Exibūt etiā angeli t separabunt malos de medio iustoz̄: t mittent eos in caminū ignis: mat. 13. Precipue aūt michael: qui fuit p̄inceps synagoge. vñ apparuit et venit i ad iutoziū angelo qui locut̄ ē danieli. Daniel p̄ liberatione populi israbel: de babylonia nūc antez p̄inceps ecclesie ad eā defensandā: ipe consurgz tpe iudicij cōtra antix̄m: tūc consurget michael p̄ceps ecclesie ad eā defensandā. dañ. 12. Gabri el nūciauit marie cōceptum filij dei t zacharie natiuitatem Jo. bap. ex eo. raphael etiam tribulatōnem a tobia t sara amouit consolans eos multipliciter: t sic quia potentes virtute debemus eos honozare. Patet etiam virtus angelica ex hoc q̄ motus angeli de loco ad locū: t si nō sit in instanti fm tho. in prima pte. q. 53. sed in tpe fm p̄us et posterius: qz prius in vno loco: postea in alio est quasi in subiecto cū mouetur de celo ad terrā: qz enim substātia angeli non est subdita loco: vt cōtenta ab eo: sicut corpora: sed est superioz loco. s. vt continens ipm sua virtute: iō in potestate sua est applicare se loco p̄ut vult: vel per mediū transeundo de loco ad locū vel sine medio de vno loco ad aliū. Ubi etiā sciendū q̄ diuersimode conuenit corpori angelo: t deo esse in loco. Naz corpus est in loco circūscriptiue: qz cōmensuratur loco t continetur ab eo: angelus aūt nō est in loco circūscriptiue: cū nō cōmensuretur loco: sed diffinitiue: qz cum ē in vno loco non est in alio. Deus autē nec circūscriptūe nec diffinitiue: sed vbiq̄ ē: dicitur āt angelus esse: vbi operatur: fm damas. totū illud: cui applicatur īmediate virtus angeli reputatur vt vnus locus: licet sit cōtinuū fm tho. in prima pte. q. 52.

Quantum ad quartuz

de obediētia ipoz̄ dicitur: qui facitis verbum eiꝰ scilicet dñi dei: verbū dei hic innuit visionē eius t voluntatē: quā eis insinuat in eis aspiciendo. In cōi aūt vult t mādat eis: vt ministrent nobis t custodiant nos fm illud ad hebr. oēs administratorij spiritus sunt missi in ministeriū eoz: qui hereditatē capiunt salutis: t in p̄s. Angelis suis deus mandauit de te: vt custodiant te in omnib⁹

vijs tuis. Habet enim ordo diuine prouidentie: vt inferiora regantur per superiora homines per angelos ⁊ hoc non vt ipsa non possit per se immediate totum in omnibus operari: sed voluit ⁊ in hoc communicare bonitatem sue virtutis: vt ⁊ creature cooperarentur cum eo in mundi gubernatione.

f. **Sciendu3 autem quod** de prima hierarchia scilicet seraphin cherubin ⁊ thronorum nullus mittitur ad nos sed semp sunt assistentes: ⁊ non mittuntur: sed disponūt de mittendis: hi assistere dicuntur quia ūmediate a deo accipiunt illuminationem de secretis diuinorum mysteriorꝝ. Alij quinq; ordines dicuntur ministrare: quia mittuntur de eis ad nos ⁊ illuminationes de diuinis secretis circa nos agendis assistentibus. ſ. superioribus angelis recipiunt cōiter In quātum autem assistere importat visionem diuine essentie ⁊ nō exclusionē missionis: sic oēs nouem ordines assistunt semper: nec est contra auctoritas apostoli inducta dicentis: omnes administrationes ſpūs esse. Nam illa distributio accōmoda. ſ. complectens eos: qui mittuntur non alios vel melius ⁊ subtilius. Dicit enim tho. in. i. pte. q. iij. q. sicut in missionibus diuinarum pſonarum duplex est missio. ſ. visibilis que attenditꝰ fm corpoream creaturam: vt filius dei in carne spiritus sanctus in igne: alia inuisibilis: que fit fm spūalem interiorem effectum: vt illuminare mentem ⁊ accendere ad dilectionem: ita ⁊ in missionibus angelorum ⁊ in mysterijs est duplex: vna exterior. ſ. est que ad aliqd̄ ministeriū circa corporalia exhibendū. Et fm hanc non omnes mittuntur: sed vt dictū est de iferioribus. 5. ordinibꝰ Alia missio est ūterior fm intellectuales effectus: put. ſ. vnus angelus illuminat alium: ⁊ sic oēs angeli mittuntur etiam supremi: quia illuminant angelos illuminantes nos. Similiter non est contra quod habetur Isa. 6. q. missus fuit vnus seraphin ad purgandum labia Isaie. Nam fm dio. ille fuit de ordine inferiori: sic nominatus ab exercitio ad quod mittebatur. ſ. incendendu3 labia Isaie: vel etiam quia seraphin superioris ordinis virtute angelus inferior hoc egit interius in isaia Mittuntur autem angeli ad custodiam secundū auctoritatem inductā. ps. Angelis suis deus mādauit cē. Unde ⁊ hiero. dicit illud: angeli eorum in celis: mat. 18. Magna est dignitas animaꝝ: vt vnaquaq; habeat ab ortu natiuitatis angelum sibi delegatum. Ex qua auctoritate concludit beatus tho. in prima pte. q. iij. q. singulis hominibus singuli angeli deputati sunt in custodiam. Et huius rationē assignat. Nam angelorum custodia ē quedam executio diuine prouidentie circa hoīes Prouidentia autem dei aliter se habet ad homines aliter ad corruptibiles creaturas: quia aliter se habent ad corruptibilitatē hominis: non solū incorruptibiles q̄tum ad communē speciem: sed etiam q̄tum ad proprias formas singulorum: q̄ sunt anime rationales: quod de alijs corruptibilibus dici non potest. Manifestum est autem q̄ prudentia dei principaliter est circa ea que principaliter manent. Circa ea vero que transeunt ꝓuidētia dei est inq̄tū ordinat ipa ad res perpetuas. Sic igitur ꝓuidentia dei cōparatur ad singulos homines: sicut cōparatur ad singula genera vel species rerꝝ corruptibiliū: sed fm grego. diuersi ordines deputantur diuersis rerꝝ generibꝰ: puta potestates ad arcendos demones: virtutes ad mirabilia facienda circa res corporeas. ⁊ probabile est q̄ diuersis rerꝝ speciebus diuersi angeli ad custodiam deputentur. Et notandum q̄ custodia particularis: que exhibetur ab angelis pertinet ad angelos infimi ordinis fm tho. post dionysium: ⁊ sicut in dicto ordine: sic in alijs ordinibus vnus est alio perfectior: quia differunt specie: ita etiam superiores de dicto ordine: sicut in alijs ordinibus deputantur ad custodiam particularē illorꝝ hominū: qui sunt ad maiora deputati ex diuina prouidentia: q̄uis omnes sint pares natura: sed est alia custodia vniuersalis ad quam etiam angeli ordinantur. Et hec multiplicat̄ fm diuersos ordines. Nam q̄to agens fuerit vniuersalius: tanto est superius: sic igitur custodia būane multitudinis pertinet ad principatus vel forte ad archangelos: qui dicuntur principes angelorꝝ. Unde michael quem archangelum dicimus vnꝰ de principibꝰ dicitur. dan. 10. Ulterius sup omnes naturas corporeas habent custodiā virtutes. Et vlterius super demones habent custodiam potestates. Et vlterius super bonos spūs hīt custodiam principatus. hec tho. vbi supra. Quidam tamen dicunt archangelos custodiam habere ciuitatū: principatus vero ꝓuinciaꝝ. Et quia angeli inferiores exercent aliqñ officiū superiorum: inq̄tum de dono eorꝝ participant: ⁊ se habent ad superiores: sicut executores virtutū eorum. per hunc etiā modū angeli infimi ordinis possunt ⁊ arcere demones ⁊ etiam miracula facere: sicut ⁊ seraphin incendit labia isaie: vt dictū est supra. Datur autem ista custodia angelica omnibus viatoribus non antixp̄o etiā inq̄tum hō ⁊ hoc tum quia immediate regulabatur a verbo dei: tum quia comprehensor. Unde non indigebat quia iam erat in termino. Et si viator erat ratione mortalitatis: superior tamen angelis: vnde nō decebat eos hr̄e vt custodes: sed vt mīstros. Ratio hiꝰ custodie quare indigebat fm tho. vbi supra est: quia homo in statu vite presentis constitutus est: vt in via quadam qua oportet tendere ad patriam in qua īminent multa pericula ab interiori ⁊ exteriori. Unde ⁊ in ps. Uie illorum tenebre ⁊ lubricum. ſ. ratione concupiscentie interioris: ⁊ angelus domini. i. diabolus persequēs eos: ⁊ sicut homini ambulanti per viam non tutam datur custodia: ita etiam nobis decuit dari custodia angelorum: vsq; quo veniamus ad ter-

minũ patrie:nec sufficit libꝝm arbitrium: ꝛ si ad iuuet qz infirmatur ꝓpter multiplices aĩe passiones:nec etiã lex naturalis vl̃ diuina:quia in applicãdo ꝓncipia iuris vniuersalia ad particularia cõtingit multipliciter deficere. Mandauit ergo deus angelis:vt custodiant oẽs in oĩbus vijs suis. Unde ꝛ ꝑmo hoĩ datus fuit:qz ĩminebat ei periculum a diabolo:vt patuit ꝛ virgini marie ꝛ alijs sanctis viatoꝛibus. Unde ꝛ de ꝓncipe apl̃oꝝ bostiaria dicente ꝙ petrus eẽt pulsans: dixerũt alij angelus eius ẽ:actu.io.nec infideles nec ipe anti xp̃s priuantur custodia angeloꝝ. Non enĩ ꝓuãtur auxilio toti humano generi concesso diuinitus.s.custodia angeloꝝ:per quã etsi non iuuãtur ad hoc vt bonis mereanr̃ operibus vitã eternaz tñ iuuãtur ad hoc:ꝙ a ꝙbusdã malis retrahãtur quibus ꝛ sibi ꝛ alijs nocere possint:sicut ꝑ bonos angelos arcenr̃ demones ne nocere valeãt q̃tuz vellent. Et qz dicĩ. in oĩbus vijs tuis põt considerari via nostra eẽ:ꝛ vna rõe vltimi termini:q est vnus.s.beatitudo:vñ dixit angelus helie: Ergã dis tibi restat via.z.ro.i9.ꝛ multiplex rõe varietatis status hoĩm ꝛ opationũ.vñ in p̃s.dictum ẽ. In oĩbus vijs tuis. Põt ꝙ̃ considerari in triplici via seu statu. Primo est.n.via:q̃ mũdũ ingreditur per manifestatoẽm. Scõo est via qua ĩ mũdo ꝓgredĩr per cõuersatoẽm. Tertio ẽ via qua mundũ ingreditur per migratoẽm.

Ingreditur quis in mũ

dũ qñ in,vtero formaĩ. Ingredĩr lucẽ mũdi qñ nascitur:ingreditur ecclĩam mũdi:qñ baptizatur ꝛ fm hoc ẽ opi.qñ ꝓmo angelus deputẽr ad custodiã. Quidã dixerunt ꝙ a tpe baptismatis: sed istud non videtur rõnabiliter dictũ:qz istud non videẽr habere locũ q̃tum ad bñficia:que exhibẽtur homini inq̃tum xp̃ianus vt scilicet tunc exhibeantur ei cum christus efficĩr:qõ ẽ in baptismo vt.s.sit aptus ad sacramẽta cetera ecclie:sed q̃ exhibentur homini inq̃tũ habet naturalẽ rõem:decet vt ei exhibeãr qñ habet naturalẽ rõem:quod manifestar̃ in natiuitate:cũ etiã infideles habeãt angelos in custodiã:q̃ non baptizanr̃. Alĩ dixerunt:ꝙ deputar̃ angelus homini:cũ est in vtero formatus:qõ ponit iacobus de voꝛagine. Sz dicit tho.in prima pte.q.iiz.ꝙ puer cũ est in vtero materno:nõ ẽ totaliter a matre sepatus:sed ꝑ quãdã colligatoẽm est quodãmodo aliqd eius:sicut fructus pendẽs in arboꝛe ẽ aliqd arboꝛis:ꝛ iõ ꝓ babiliter dici põt:ꝙ angelus q̃ custodit matrem custodiat ꝛ ꝑlem cũ est in vtero:sed in natiuitate:qñ est sepatus a matre tunc deputar̃ ei angel⁹ ad custodiã. Et ista ẽ tertia opinio:quã tenet hiero.ꝛ tho.post eũ.q̃tuis.n.officiũ ãgeloꝝ custodie ordinẽr ad illuminatoẽm doctrine:sicut ad principalẽ effectũ:cuius illuminatõis nõ sũt capaces pueri in natiuitate:multos tñ alios effectus habz qui pueris cõpetũt.s.arcere demones ꝛ alia nocumenta coꝛpalia ꝛ spũalia ꝓhibere.

Secũda ẽ via qua pꝛo/

grediunr̃ cũ pueniũt hoĩes ad vsũ rõnis.hoc aũt faciũt tripliciter.s.preseruãdo a malo:reuocando a vitio:excitãdo etiã ꝛ ꝓmouẽdo ĩ bonũ. Quã tũ ad primũ ꝛ hoĩes ꝛ demones q̃rũt inferre hominib⁹ nocumẽta tpalia:sed angeli boni ĩpediũt Unñ ꝛ angelus sanctus:qui preibat populum dei trãseuntẽ ꝑ mare rubꝝ:posuit se retro post totum populũ:ne egyptij possent eos ꝓtingere ꝛ nocere exodi.i4. Et angeli durissime verberauerũt beliodoꝝ:qui volebat expoliare tẽplũ dñi depositus.2.macha. Uidit etiã Jo.alterꝝ angelũ ascendentẽ ab oꝛtu solis habẽtẽ signũ dei viui:q clamauit.4.angelis.i.demonijs ꝑ quatuoꝛ ptes mũdi:ne nocerẽt terre ꝛ mari neq̃ arboꝛib⁹ ꝛc.apo. 7. Preseruãt multo magis a malo culpe hoĩes multipliciter:vel ũnittẽdo tribulatões ꝛ alia impedimẽta:vel tollẽdo malas fantasias vitioꝝ ꝛ instigãdo ad resistendũ tẽtationibus timoꝛe vl̃ amoꝛe:sicut in figurã legimus de angelo:qui apparuit balaã cũ gladio euaginato terrens eum:ne maledicẽt populo dei:vt intẽdebat:numeri.22. c.ꝛ agar ancilla sare ei se rebellanti signãte sensualitatẽ rõni ꝑ cõcupiscẽtias nolenti subijci:quam angelus reprehẽdit ꝛ suasit illi subijci:oñdẽs fructũ ꝓhẽdũ:genñ. .ꝛ de archangelo michaele alẽcante cũ diabolo de coꝛpe moysi ne inueniret a iudeis:vt per ipm idolatrarẽt:sed nõ permisit archãgelus:vt auferret illis occasionem illius superstitionis.

Secũdario ãgelus per

sui custodiã reuocat a malo cõmisso:nõ quidem cogẽdo vel infũdendo gratiã:sed instigãdo interius ꝛ psuadendo ad pniam:ꝛ aliqñ ꝑ aliquã tribulatõem:sicut cũ appariit dauid penitens gladio pestis populũ:qõ videns cõpũctus cõfessus est peccatũ suũ dicẽs. Ego sũ qui peccaui ꝛc.secũdo. R. vel cũ suggerit menti peccatoris bonas repsentatões:vt ꝓsideret ingratitudinẽ suã erga deũ ꝛ suã maliciã ꝛ dei bñficia:vt inducat ad cõtritionẽ:sicut legĩr iudi.2.ꝙ angelo dñi apparẽte ꝛ reprehẽdẽte populũ israel de sua preuaricatione recolendo beneficia a deo eis concessa: eleuauerunt voceẽ ꝛ fleuerũt. Suadet etiã ad cõfessionẽ sciens necessitatẽ ꝛ vtilitatẽ eius:in cuĩ⁹ figuram habeẽ isaie.6.ꝙ seraphin archãgelus purgauit labia isaie dicens. Ecce mũdauit labia tua.s. inducẽdo:vt bñ confiteris. Et sequĩr:auferetur a te ĩiquitas tua:sz ꝛ angelus fuit q̃ dixit ĩ ꝑsona dñi ade p⁹ peccatũ:adã vbi es:vt cõfiteret pccm suũ:genñ.3. Demũ inducit ad satisfactionẽ:ĩ qua p̃cipuũ ẽ vitare occasiones peccatoꝝ ne reciduet vbi ẽ magna difficultas p̃cipue facta habitatiõe vñ ꝛ q̃si ꝑ quãdã violentiaz oportet ꝓcedere sibi ipsi qõ figuratũ extitit:genñ.i9.ĩ eductiõe q̃si violenta fca de loth ab angelis a sodomis vbi habitabat:ꝛ dictũ ẽ ei ꝙ nõ staret ibi oẽz circa regiões

nec retro aſpiceret: ſic inſtigat angel⁹ penitētē q̄ peccata deſerat cū occaſionibus ⁊ nō recidiuet: q̄ ſi peccator maneat obſtinatus: ⁊ non aſſentit bonis inſtigatōib⁹ āgeli: non tñ angelus ex toto dimittit cuſtodiā quin adhuc in multis iuuet eū ſed ſecundū quid: ideſt p̄mittet eū cadere ī aliq̄ malū culpe vel pene: nō īpediēdo quin cadat ſm ordinē diuinor̄ iudiciorū: ⁊ ſm hoc dicit̄ biere. ſz In perſonā angelor̄ curauimus babylonē ⁊ nō eſt curata. Dimittam⁹ g̃ eā. i. nām ⁊c. nō dicto.

Tertio per cuſtodiam

angeli quis p̄mouet̄ in bono: ⁊ hoc cōfortādo ī tribulationibus magnis. In cuius exēplū xp̄o ieſu in agone poſito ora̅ti apparuit angelus de celo cōfortās eū: luc̄. zz. vel pigritiā ⁊ tepiditatē excitando. vnde zacha. 4. dicit. Angel⁹ dñi excitauit me quaſi hoīem: q̄ excitatur a ſōno: ⁊ ad affectū terrenor̄ cōtinendū: in cuius figuram angel⁹ armatus: qui apparuit ioſue in cāpo hiericho in adiutoriū ſuū dixit ei. Solue calciamentū de pedibus tuis. i. effectus a terrenis remoue ioſue: vt̄ ēt reuelando ei diuina myſteria aut agenda: ſic̄ Joſeph apparuit āgelus in ſōnis: ne dimitteret mariam cōiugē ſuā. mat. i. Et poſtea nato puulo ieſu: vt fugeret in egyptū: ⁊ poſtea mortuo herode: vt rediret: mat. z. Reuelationes facte danieli de p̄ ⁊ ſcō aduentu xp̄i fuerūt p archāgelū gabrielez ⁊ p ip̄m annūciatio facta virgini gl̄oſe de incarnatōne: luc̄. i. Et oēs locutōes facte moyſi in perſona dñi fuerūt per angelū. Et idē videtur dicendū de reuelationibus ſeu locutionibus: que dicūtur facte a xp̄o quibuſdā ſanctis mulieribus: vt ſācte brigide ⁊ ſancte dalmarie de anglia ⁊ ſancte catherine de ſenis ⁊ bi⁹.

Tertia via eſt qua parſ

egredit̄ de mūdo: ⁊ ſi aīa eſt bñ ab oībus purgata: angeli etiā multi aſſociant eā cū hymnis in vitam eternam. exo. z4. Ego mitto angelū meū: q̄ cuſtodiat te in via: ⁊ inducat ī terrā quā p̄miſi patribus tuis: ⁊ luc̄. i6. Factū eſt vt moreretur mendicus ⁊ portaretur ab angelis in ſinu abrae: qui nunc eſt paradiſus: ſ. aīa cū gr̄a habet aliqd purgandū angelus aſſociat eā ad purgatoriū ⁊ confortat eā ad patientiā: ⁊ cū congruit orat deū p̄o ea vel ſuffragia facta p̄ ea repreſentat mō p̄dicto: vt poſſit adaptari illud Job. 33. Si fuerit angelus loquēs p̄ eo vt annūciet hoīs equitatē miſerebitur eius. ſ. deus ⁊ purgata ab angelis p̄ſētatur deo. angelus etiā portās abacuch cū p̄pandio ad danielē clauſum in carcere leonū: danie. 9 ſignificat angelū inſtigantē hoīem ad faciendum ſuffragia mortuor̄: quaſi p̄diū cōfortans incarceratos in purgatorio. Si autē egredit̄ aīa cum mortali: rapiunt eā demones ⁊ ducūt ad infernū cū multis cōtumelijs ⁊ tormentis ⁊ videtur verificari illud Iſaie. 33. Angeli pacis amare flebunt: dimittentes eā demonibus. Ubi tñ ſciēdū q̄ cū dicit̄ angelos dolore de peccatis vel penis hoīm: locutio ē impropa. Nā non ſunt in eis paſſiones: ſed dolor ⁊ gaudiū in eis ſunt ſimplices actus volūtatis: ⁊ hoīem quidē in vniuerſali conſideratū ſm naturā vellēt nō dānari. Et hoc dicitur dolor in eis: ſed cōſideratis circūſtātijs hoīs puta peccatis cōmiſſis volūt ipſum puniri ⁊ dere l̄qui ſm q̄ō exigit ordo diuine iuſticie: cui ſe conformant.

Notādum etiam quod

q̄uis circa iſtā cuſtodiā angelor̄ aliq̄ videatur eſſe diſcordia ex his que hñtur dañ. 10. ſ. q̄ princeps perſar̄ reſiſtebat angelo gabrieli ad liberatōem populi iſrael p̄curandā: tñ ſm rei veritatez nulla ē cōtrarietas: vt dicit grego. in. 17. mor. tractans illud: qui facit cōcordiā in ſublimibus. Sz ad hoc intelligendū aduertere oz ſm. tho. in p̄ma. pte. q. 113. q̄ diuīa iuſticia circa diuerſa regna ⁊ diuerſos hoīes varia p̄ angelos exerceat. In ſuis aūt actōibus angeli ſm dei ſniam regulant̄. Cōtingit aūt q̄ in diuerſis regnis ⁊ in diuerſis hominibus: cōtraria merita vel demerita inueniuntur: vt vnus alteri ſubdat̄ vel p̄ferat̄. Quid aūt ſuper hoc habeat ordo diuine ſapientie cognoſcere nō p̄nt: niſi deo reuelāte: vnde neceſſe hñt ſuper his diuinā cōſulere voluntatē ⁊ ſapientiaz ſic igitur de cōtrarijs meritis ⁊ ſibi repugnātib⁹ cōſidūt volūtatē reſiſtere ad inuicē referūtur: nō q̄ ſint contrarie eor̄ volūtates: cum in hoc oēs cōcordēt: q̄ dei ſnīa īpleatur: ſed q̄ ea de quib⁹ cōſulunt ſūt repugnātia. Itē poſt mortē in pluribus hiſtorijs reperitur angelos bonos certamē diſputationis habuiſſe cū angelis malis ſuper ſnīa alicuius aīe egreſſe a corpore de ſalute eius vel dānatione: ſemper tñ angeli p̄eualuerūt: vt p̄z in legēda fauſti epi: quā deſcribit beda valde deuota. Et habes in legendis ſanctor̄ añ feſtum angelor̄. Alij aūt angeli ducūt aīas ad videndū loca penarū ⁊ glorie vt reuertentes ad corpora alijs manifeſtent: vt in legēda beati hieronymi.

De patriarchis ⁊ p̄phetis quomodo chriſtus figurarunt: ⁊ de Johanne baptiſta ⁊ commendatione eius. c. xxij.

Prauilucernā chri

p ſto meo: inimicos eius induā cōfuſione: pſalmo. 130. Vidit Johānes ī apoc̄. ſua. z4. Seniores in eccleſia triūphanti circa thronū dei et agni: qui coronas ſuas de capite deponebant ante thronū dei adorantes ⁊ laudantes deū. Di'nō immerito intelligi p̄nt patriarche ⁊ p̄phete veteris teſtamenti: qui luſtrarunt eccleſiā doctrinis ⁊ exemplis: ⁊ nunc coronati triūphāt in celo adeo totū q̄ō meriti fuit ⁊ glorie eſt in eis recognoſcētes: ⁊ hoc eſt coronas deponere. Si quidē. iz. ſūt p̄phete minores: quatuor maiores. ſ. hieremias.

ysaias ezechiel ⁊ daniel: quintus erit iob. Gentiles quinq; sūt patriarche magis nominati eos tē pore precedētes: noe abraā isaac iacob ⁊ ioseph. Dauid quoq; pphetā ⁊ patriarchā nominat petrus aplūs act⁹. aplor sic. z3. Moyses legislator pphetaq; summus ⁊ dux populi primus. Di ⁊ alij sancti veteris testamēti fuerūt lucerne seu stelle parate añ christū. Nam lucernā esse legem dicit salomon puer. Lucerna est lex: ⁊ mandatū lux. pphetas esse lucernas aperte insinuat princeps apostolor. d. habetis pphēticū sermonē: cū bñfacietis attendentes tanq; lucerne in caliginoso loco: ⁊ ps. Lucerna pedibus meis verbū. ſ. in lege ⁊ pphetis scriptū: sed ⁊ Jo. bap. pphēta ⁊ patriarcha spūalis: aplor terminus legis ⁊ pphetaruz: qz lex ⁊ pphete vsq; ad Johannē scribit⁹ matħ. .6. notat a xpo lucerna. Jo. xi. ille. ſ. Johānes erat lucerna ardens ⁊ lucens. Di ēt dicunt stelle. ſ. patres veteris testamēti: dañ. iz. Qui ad iusticiā eruditi plurimos quasi stelle in perpetuas eternitates: ⁊ eadē rone. Nā vsus lucerne cōiter ē de nocte: ⁊ stelle de nocte illuminat. Nā supueniente maiori luce: nec stelle apparent nec lucernis vtimur. Tēpus vtiq; veteris testamēti fuit tanq; nox ppt tenebras error ⁊ ignorātie veritatis. Ne g̃ oīno remaneret obscura ecclesia gloriosus deus in firmamēto celi. i. ecclesie fecit oriri diuersas stellas diuersis tpibus: q; cursū suū pficerent sup nostruz orizontē: ⁊ sic mundus illustrarent: ⁊ de agendis ⁊ de mysterijs credēdis suis exēplis ⁊ doctrinis Deniq; vt lucifer apparuit Jo. ba. q; pcedit ortus solis: nā p⁹ cuz popul⁹ qui ambulabat in tenebris vidit lucē magnā: isai. 9. c. Quilibet g̃ illor vt stella ⁊ lucerna fuit parat⁹ añ xpm. Nā oculis egris odiosa est lux: ⁊ pcipue cū ē magna: ⁊ reuerberat oculos tenebris assuetos: ſz pcedentib⁹ puis luminibus lucernarū vel stellaz pparata est acies invalida mentis humane ad solē iusticie xpm ⁊ doctrinā ei⁹ lucidissimā suscipiendā. Et p hanc lucē stellaz ⁊ lucernaz inimici xpi ⁊ ecclesie, induunt ōfusione de suis errorib⁹ ⁊ vicijs: q̄ oīa quincunt ⁊ arguunt doctrina ⁊ exēplis cōuersationis eor. Uñ ⁊ de Johāne baptista: vltima stella dixit de⁹ malach. Ecce ego mitto angelū meū g̃ pparabit vē. Ne igit nox veteris testamenti: q̄ tā pcessit remaneret nō obscura viatorib⁹; sed aliqō lumen adesset: cui⁹ illastratione opari virtuose valerent ⁊ noticiā fidei pciperēt de salute cōsequnda p xpm in celo eccīe apparuerūt: vt sidera ⁊ lucerna pfati patriarche ⁊ pphete diuersis tpibus. Dozū primus ⁊ pater omniū fuit adam: q mundū innocētia illustrauit ante lapsū in paradiso: sed p⁹ lapsuz pnīa. Nā vt dicit sapiētie. E duxit illū deus a delicto suo. ſ. p pnīam: q ⁊ dormiēs ex eo: qō de latere ei⁹ ex costa formata ē vxor geñ. z. ecclesia figurauit xpm: ō cui⁹ latere dormiētis i cruce sopore mortis formata ē vxor ecclesia. Nam lancea vulnerato exiuit sanguis ⁊ aq̄. Joh. 19. signantia baptismū ⁊ eucharistiā quo ad sanguinem: q̄bus sacramentis baptismo pcepto ⁊ passione credita boīes efficiunt fideles p osse coste: ex qua facta ē mulier in adā posita est caro: qz vñ ecclesia facta ē fortis. ſ. ex passione: unde xps q̄si infirmat⁹ est oñsa ifirmitate mortalitat⁹: ſz abel filj⁹ ei⁹ decenn⁹ vt stella orta est ad p̄bendū lumen pmanentis innocentie: q ⁊ xpm agnū innocentē figurauit occisum: pter inuidiā a fratre suo. i. populo iudeorū de quor genere erat geñ. 4. vt stella micans splē dore fidei vitus est noe patriarcha: q deo credēs in diluuio pnunciato p centū ānos in antea archā miri operis ad mandatū dñi fabricauit, ad se pertrandū cū familia ⁊ cunctis generib⁹ animantib⁹ ab aquis diluuij pditionis: geñ. 6. Signās ⁊ in archa ecclesiā: extra quā nullus saluatur a diluuio pditionis: ac etiā dñm iesū in sua ebriatione: naz ex amore fruct⁹ salutis vinee sue bñanē. ſ. nature quia extasim passus: nudus in cruce ostensus est quem deridens vnus ex filijs suis scilicet cham idest populus iudeorum maledictionem perfidie temporalis seruitutis incurrit. Alij duo sem ⁊ iaphet ex reuerentia cooperiētes scilicet natio greorum ⁊ latinorum in reuerentia suscipientis passionem christi benedictionem eternam cōsequūtur quantum ad conuersos ad fidem: vt exponit augustinus. i8. de ci. dei. Deinde lucerna ⁊ stella splendida in celo ecclesie ortus est abraam: q mūdum docuit integram ⁊ perfectam obedientiam ad vnam domini vocem relinquens patriam: parentes: ⁊ domum, pprian: demum filium vnigenitum in sacrificium offerens: geñ. zz. Dic vidit dicit xps: ⁊ gauisus est scilicet noticia sibi data in mysterio trinitatis ⁊ incarnationis: quando scilicet manens ad ilicem mambre tribus sibi apparentibus tres vidit ⁊ vnum adorauit: quib⁹ sara tria sata sile decoxit ⁊ vitulū saginatū ab eis cōmesta: geñ. i8. Nam ⁊ si tres persone sunt in diuinis: vnus tamen deus tantuz colendus est in xpo Insuper ⁊ si tres substantie varie sunt scilicet deitas anima ⁊ caro: vna tamen tantum psona xps est a nobis adorandus. Sara ecclesia scilicet tria sata simile decocta offert, comedenda: quia homines de tribus mundi partibus asia aphrica et europa ad fidem conuersos: ⁊ a similia vitiorum mundatos igne dilectionis decoctos offert in sacramento altaris ab eo suscipiendum. Abrae optimus filius: isaac mansuetudine mundum radiauit: qui non renitens: sed spontaneus a patre permisit se ligari ⁊ ad victimam exponi ⁊ iniurias allophilorum circa pueros equanimiter tulit. geñ. zz. ⁊. z3. qui christum egregie figurauit: oblatus ē enim quia ipse voluit quasi agnus mansuetus: g portatur ad victimam: patre permittente seuitiaz iudeorum contra ipsum: qui tamen in deitate sua mortuus non est: sed aries qui cornua habebat ī spinis idest humanitas eius spinis coronata. O quāta prudentia iacob mundum in suis operib⁹ illuminauit: hesperus ⁊ lucifer non est ita clarus: hic ⁊ p̄ geniture iura sibi a deo cōcessa vexatus:

a fratre lentis edulio prudenter redemit:ipe consilio matris a deo edocte pianı fraudem ꝑ benedictione vltima ex iure obtinenda erga patrē cō misit:gen̄.27.c.Et prudentius furentem fratrem ⁊ minas eius ad remota accedēs declinauit.Circūuentus a laban pluries manus eius euadens: cum familia sua tota ⁊ magna substantia reconciliato germano per manus eius ad ꝓpria remeauit.hic christum significat: qui transito iordane mortalitatis in,baculo'crucis pauper dimissa domo patria:demum cum duabus turmis angelorum.s.⁊ animarum ad celum ascendit. Mā q̄ bn̄ dictionē ipse minor a patre acceperit:significat in corpore xp̄i mystico:q̄ reprobato ꝓpter perfidiam populo iudeor̄:qui primogenitus dei dicit̄ benedictionē gratie ⁊ glorie recepit populus gētilis:minor conuersus ad fidem:vt dimittamus de scala visa ab eo:que significat mysteriū incarnationis.Stella rutilans orta ex iacob:fuit patriarcha ioseph:qui mundū clarificauit virtute castitatis:exponens se morti magis q̄ adulterio assentire:vt patet gen̄.39.c.xp̄m multipliciter figurans:quia exosus.s.a fratribus cum accusaret:puta crimina eorum idest reprehenderet:⁊ a fratribus traditus in man⁹ gentium.Juda vno ex fratribus suggerente venditionem:sicut iudas ꝓditor:demum quia assentire noluit synagoge appetenti copulam eius.i.q̄ se coniungeret moribus eorum ⁊ conformaret:vt purus homo accusatus de adulterio:quod sibi.s.ascripsisset deitatem vt sibi vnitam :traditus est in carcerem inferni per mortem:sed postmodum tonso capite.i.amoris defectibus mortalitatis:indut⁹ veste glorie ostēdens sapientiam suam:dictus est saluator mundi rege pharaone.i.deo sic ordinante:vt in nomine eius omne genu flectatur celestiū ⁊c̄. ipse est dispensator frumentorum sanctarum doctrinarum per apostolos tempore famis verbi dei.⁊ sic in fine mundi recognoscent iudei conuersi ad vesperam famē patientes veritatis se fuisse fratrem suum:sed saluatorem mundi non infirmum ⁊ annihilatum vt intenderunt. Lucerna ⁊ stella maxīa fuit moyses maximus ꝓpheta ⁊ patriarcha primus dux populi:iusticiam mundo tradidit p legem sibi a deo traditam docendo deo exhibere debitum cultum per cerimonialia:proximo q̄ sibi est debitum ab offensionibus abstinendo p iudiciaria precepta irregulariter misericordiam cum seueritate miscendo:seuere idolatras ꝓsternendo suas iniurias clementer remittendo figuram tenuit xp̄i iesu:qui occultatus est vt moyses in sua infantia in egyptum:ne occideretur a rege non pharaone:sed ab herode.Magnus imo bō factus miracula multa fecit:agnum paschalem comedendum in sacramento instituit:⁊ ipse comedit vtrūq̄ figuram ⁊ figuratum:mare intrauit baptismum.s.cum suis fidelibus:quorum est ductor legem euangelium dedit.Jesu naue fontis in bello:vt stella ad fortitudinem perseueranter habē dam mundo illuxit ⁊ murmurantibus explorato ribus ipse viriliter cōtradixit:cum hostibus bellans victoriam obtinuit:⁊ terram ꝓmissionis suis promisit alias dimisit:designans nomine nr̄m iesum ac etiam regem. Nam scribis ⁊ phariseis restitit:demones hostes fortissimos prostrauit:⁊ terram ꝓmissionis supernam intrans:premia varia suis distribuit.Quis vnq̄ tanta patientia homines edificauit vt iob gentiles vere stella radiosa:nam amissa substantia maxima orbato caterua filiorum:vlceribus lacerato non remansit nisi vxor ad exprobrandum bona opera sua.Amici etsi venerunt ad consolidandum eum ad detrahēdum ⁊ arguendum eum de hypocrisi prorumperunt:vt patet in tex.sed ꝑ interpretatione nominis xp̄s est noster dolens:qui dolores nostros ipse portauit:⁊ ipse omnia patientissime tulit vterq̄ dicens.Sit nomen domini benedictum:vt dimittamus quod ait.Credo q̄ redemptor me⁹ viuit ⁊c̄.de passione ⁊ resurrectione tacite prophetans.Dauid dilectionem dei ⁊ ꝓximi lumine sue conuersationis hominibus demonstrauit.Nam erga deum deuotissimus contemplationi frequēter insistebat:vt patet in ps̄. Ipse cantores in templo instituit ⁊ hebdomadarios ad officiandum ⁊ corā archa dei ex feruore nudus saltauit. Prox̄imi dilectione ita flagrauit:vt ꝑ inimico pessimo saule:cui multa beneficia contulerat mortuo fleuerit ieiunauerit:occidentem occidi mandauerit:⁊ cum pluries ꝓsequentem haberet in manibus nūq̄ fecit:dominum nostrum ipe signauit qui goliat diabolum cum eo in deserto bellādo tribus lapidibus idest scripture auctoritate deuicit:sed postea in cruce sua gladio ꝓprio.s.malicie goliat diaboli interemit. Nam diabolus malicia sua iuduxit iudeos ad xp̄m occidendum existimans se eum ⁊ alios in infernum detenturum sed per hanc maliciam innocenter occisus eum occidit ⁊ vires suas ꝓstrauit ⁊ populum dei de oppr̄obrio illius liberauit.Prophetęq̄ ceteri:vt isaias hieremias ezechiel daniel:cum alijs tanq̄ stelle:exemplo sue conuersationis sancte mundū illustrarunt passionibus suis: quas primi tres ꝑ reprehensione vitiorum ⁊ predicatione veritatꝭ pertulerunt xp̄i passionem presignantes: aperta testimonia de incarnatione ⁊ passione reddiderunt. Nam isaias de incarnatione.c.7 .ait. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabitur nomen eius emanuel:quod matheus euangelista ī terpretatur.c.i.nobiscum deus :sed de natiuitate eius ⁊ nominibus insinuantibus magnitudinem eius.c.9.inquit.Paruulus natus est nobis:⁊ filiꝰ datus est nobis ⁊c̄.De passione eius ita aperte loquitur precipue in.c.53.per totum:vt videatur tā q̄ euangelista historiam texere magis q̄ futura predicere.hieremias quoq̄.c.49. Nouum faciet dominus super terram:femina circūdabit virꝝ ezechi.in.44.c.de porta in templo domini clausa:per quā vir non pertransit:sed dominus deus

ingredietur per eã ⁊ clauſa erit ꝓncipi. Daniel tẽpus iꝑm ꝓfixit future incarnationis in. 70. hebdomadibus annoꝝ a tempoꝛe licentie date a Cyro rege perſarum: de reedificatione ciuitatis hieruſalem: ⁊ moꝛtem eius ac deſtructionem hieruſalem factam per titum ⁊ veſpaſianum: vt patet dañ. 9. c. Di omnes patriarche ⁊ ꝑphete non ſolum noctem mundi illuſtrarũt vite ſanctimonia: ⁊ ſolem xp̃m oꝛiturum ꝓnunciauerunt verbis ⁊ figuris: ſed etiam eccleſiam triũphantẽz credentes ⁊ ad eam anhelantes nobis eam oſtẽderunt. Confitentes enim quia hoſpites ſunt ⁊ peregrini ſuper terram: in eo q̃ habitabant in tabernaculis ſignificant ſe patriam inquirere meliozẽ ideſt celeſtem. ait apoſtolus ad hebꝛ. ii. Poſt omnes ꝓfatas ſtellas appꝛopinquã: e die: quaſi ſtella matutina ⁊ ſplendida oꝛtus eſt Jo. bap: patriarcha diſcipuloꝝ chꝛiſti ⁊ anachoꝛitarum ꝑ ꝑpheta ⁊ plus q̃ ꝑpheta: qui enim ſanctitate conſpicuus: tanq̃ lucerna ſuper candelabꝛum venit parare domino plebem perfectam: dicens iudeis Jo. i. Ego voꝛ clamãtis ī deſerto parate viã dñi ſicut dixt iſai. 8. c. 40. Aptiſſime ergo de Johanne baptiſta intelligitur dictum p̃s. Parau lucernam xp̃o meo. ex cuius teſtimonio: quando. ſ. q̃ſierunt ab eo: ſi erat chꝛiſtus: inimici eius induti ſunt confuſione in iꝑm non credentes: ipe eum figurauit in conceptione miraculoſa: quia de ſterili: in natiuitate gaudioſa: in annũciatione ꝓius per gabꝛielem ſtupoꝛoſa: in ꝓdicatione gratioſa: in baptizatione ſerioſa: in paſſione ignominioſa. deniq; ab illo ſunt ꝓmpta Jo. ꝓconia: per quem factum eſt celum creata ſunt elementa.

Ait enim de eo ſaluatoꝛ: mat. ii. Inter natos mulierum non ſurrexit maioꝛ Johanne baptiſta.

Ex eo q̃ dicit inter natos excluditur virgo maria: maioꝛ eo quia nata fuit non natus ideſt femina non maſculus. Et cum ſubditur mulierum: quod nomen ꝓꝓrie ipoꝛtat mulierum a viro cognitam: excluditur xp̃s: qui non fuit natus mulieris: ſed virginis: qui vtiq; xp̃s ſine comparatõne maioꝛ Johanne. vnde ſubdit. Qui minoꝛ eſt ī regno celoꝝ maioꝛ eſt illo. ſ. Johanne: minoꝛ in regno eccleſie: tunc xp̃s ꝑm opi. iudeoꝝ: nã miſerunt ad illuꝝ tanq̃ ad meſſiam: ſed ꝑm rei veritatem maioꝛ xp̃s: vel loquitur de angelis quoꝝ minimus eſt maioꝛ in dignitate Jo. bap. dũ erat viatoꝛ. Qꝛ aũt quidã exponũt de beato franciſco qui fuit minoꝛ ideſt oꝛdinis minoꝝ inſtitutoꝛ ſed maioꝛ Johanne. extoꝛta nimis videtur hec expoſitio ⁊ temeraria in faciendo franciſcum perfectiozem vel glozioſozẽ Johanne baptiſta: vn̄ eſt inquit ber. in ſermone de Johanne baptiſta ⁊ ꝑm non habet. ſ. ſibi ſimilez: qui vniuerſitatis humane tranſcendit aſcenſum. Et de hoc ſingulariẽ intelligitur: parau lucernam xp̃o meo. Lucerna quidem foꝛmatur ex terra vel ferro: quod nõ incongruit Jo. bap. Nam terreus fuit per ꝓfundam humilitatem: dum reputatus meſſias a doctoꝛibus ſe voꝛem nũciauit: que per ſe non ſubſiſtit: ſed ꝓlata immediate deficit. Ferrens per cõſtantem moꝛtem ꝓ veritate nuncianda iuſtinens: ſed paratur lucerna: vt luceat per oleum licinium ⁊ ignem: ſic Jo. fuit preparatus. Oleo gratioſitatis. Licinio albo puritatis. Igne ardentis charitatis.

Primum oſtendit nomen ſuum.

Nam Jo. interpꝛetatur in quo eſt gratia. ſ. per excellentiam. Unde de eo fuit dictum p̃ gabꝛielem patri: ſpiritu ſancto replebitur ex vteꝛo matris ſue: luc. i. Gratia omnis virtutis fuit ī eo. Unde chꝛyſo. in quadã omel. inquit. Jo. ſcbola virtutum: magiſterium vite: ſanctitatis foꝛma: noꝛma iuſticie: virginitatis ſpeculum: pudicitie titulus: caſtitatis exemplum: penitentie via: peccatoꝝ venia: fidei diſciplina: maioꝛ homine: par angelis: legis ſumma: euangelij ſanctio: apoſtolorum voꝛ: ſilentium ꝓphetarum: lucerna mundi ꝓcurſoꝛ iudicis chꝛiſti mediatoꝛ: domini teſtis ⁊ totius medius trinitatis. Et hic tantus datur in ceſtui traditur adultere adiycitur ſaltatrici: hec ille. Item petrus damiani in ſermone quodam Johannes humanoꝝ limes eſt meritoꝝ. Quã tũcunq; enim apoſtolici ſenatus excellat auctoritas: q̃tumcũq; enim vel patriarcharum fides in diuina agnitione ꝓficiat vel oꝛacula ꝓphetaꝝ ad reſecanda arcana conualeſcant: q̃tumlibet cumuletur triumphantiũm glozia martyrum: q̃uis exflozeat vernans pudicitia virginum: vel ī verbis vite ſe exerceat lingua doctoꝝ citra metã Johannis omnia cohibentur: nihil perfectionis vltra ꝓgreditur: huius incomperabilis vite ſeriẽ non hiſtoꝛiographus quiſpiam poſt eius obituz ſed archangelus ille ꝓcipuus anteq̃ conceptuſ eſſet: ſicut ⁊ deum: ſic ⁊ huiuſmodi opera miranda narrauit. Felix partus quem illa excipit que illuminat omnem hominem venientez in hũc mũdum. Noluit enī maria ab heliſabet diſcedere: donec grandeue puerpere miniſterium ſedulitatis impẽderet. ſ. in partu. Ille laudabilioꝛ eſt Johannis qui a cunctis celeſtibus ⁊ terrenis laudatur ⁊ benedicitur creaturis. ſ. xp̃s: omnium itaq; ſanctoꝝ particeps factus eſt choꝛis: quia nulla ſibi virtus deficit ſanctitatis: immo tanto inter omnes inſignius emicat: q̃to actoꝛi omnium ꝑ meritum ſublimiuſ appꝛopinquat: perpendite q̃ angelica vita erat eius qui cum nullius ſignum virtutis oſtenderet chꝛiſtum tamen eſſe illuz oĩs populus eſtimaret: hec oĩa Pe. dami.

De puritate eius deſignata per licinium album:

quia de bombice leuiſſima canit eccleſia in hymno ſuo. Omnis felix meritiq; celſi neſciens labem niuei pudoꝛis tẽ. Et chꝛyſo. diẽ q̃ vita Johãnis faciebat omniũ ſanctoꝝ vitam apparere culpabilem: que ponit exemplum: ſicut ſiquis poneret iuxta pãnum

albuz ⁊ munda alia nō munda: diceret illud val de mundum: sed si poneret iuxta niuez compatio ne eius diceret illud pannum album īmundum: ita vita ſanctoꝝ ⁊ ſi in ſe munda ⁊ pura fuerit in compatione Jo. videtur quaſi immunda: vn de ⁊ ſaluatoꝛ vocat eum angelum dicens: hic eſt de quo ſcriptum ē. Ecce ego mitto angelum meū ⁊c: malach. 3. ad modum enim angeli vixit: quin immo ⁊ officia omniū angelorum videtur exer / cuiſſe: angelorum. ſ. dum minima nunciauit annū cians ⁊ exhoꝛtans populum ad penitentiam. Et gaudium eſt angelis ſuper vno peccatoꝛe penitē / tiam agente: luc. 14. archangelorum dum maio / ra immo maxima nunciauit chriſtū digito oſten dens quē nunciabat dicens. Ecce agnus dei. Jo. p̄mo. virtutum chriſto faciendo miracula. Nam natus patri muto loquelaz reſtituit: ⁊ ī vtero ma tris exiſtens chriſtum agnoſcens conceptum: iō a virgine beliſabet matrem viſitantem adoꝛans exultauerit: luc. 2. Officium poteſtatum exhibuit arcendo demones a mentibus eoꝝ: qui com / puncti ad doctrinam eius ⁊ confitentes peccata ſua accedebant ad baptiſmum: luc. 3. officium p̄n cipatuum qui docet nos p̄elatos reuereri: vnde de chriſto loquens ait. Qui de celo venit ſup om nes ē: ⁊ non ſum dignus coꝛrigiam calciamento rum eius ſoluere: dominationum que docent er / ga ſubditos rectuz dominiū gerere: quia a ſubdi tis vt a diſcipulis habebatur in magna honoꝛe et amoꝛe apō magnates: vt ſcribas ⁊ p̄ncipes ſacer dotū ī timoꝛe eoſ doꝛe arguens: ⁊ cunctis vicijs ⁊ paſſionibus perfecte in ſe dominabatur: officio vſus eſt thꝛonoꝝ in quibus deus reſidet ⁊ iu dicia ſua exercet. Et Jo. arguebat herodem de adulterio quaſi iudicans eum ⁊ in mente eius' do minus perfecte quieſcebat. Cherubin qui interp̄ tatur plenitudo ſcientie: quia iohānes habuit ple nam cognitionem de chriſto. Nam ⁊ lucifer vo catur iob. 38. demum ⁊ ardoꝛem habuit ſeraphi cum. venit enim in ſpiritu ⁊ virtute helie: vt dici tur luc. 1. Et de helia ſcribitur eccleſiaſtici. Sur / rexit helias quaſi ignis: ⁊ verba eius vt facula ar debant. Et q̄uis eſſet ita purus ⁊ in vtero ſancti ficatus: ex quo moꝛtaliter peccare non poterat: ō ſe nō confidens antra deſerti teneris ſub annis ci uium turmas fugiens petiſti canit eccleſia: ne ſaltē leui maculare vitam famine poſſet. Jgnem cha / ritatis fuiſſe in hac lucerna oſtendit chriſtus di / cens de eo. Jo. 4. Jlle erat lucerna ardens. Nā vt ait Ber. lucere per exemplum vel per doctri / nam ⁊ non ardere per charitatem vanum eſt: qz ē ſicut es ſonans ⁊ cymbalum tiniens: ſicut autez tanto vnuſquiſq̄ a ſuperno amoꝛe diſiungit quo tiens in infimis delectatur: ſm greg. in omel: pen thecoſt]. ita econuerſo: q̄to quis magis abſtrahi tur a delectationibus mundi: tanto fit capacioꝛ ⁊ aptioꝛ ad dilectionem dei. Quis autem ſanctus fuit magis abſtractus ab affectione terrenoꝝ ⁊ vſu q̄ Jo. ab infantia parentes nobiles ⁊ anti q̄s deſerens deſerta penetrans veſtitum habens de pilis camelorum: p̄ cibo et potu habuit locuſtas i. radices herbarum ſm vnam expoſitionem: et mel ſilueſtre: aquam puram bibens: p̄o lecto ter ram nudam: nec credendum ē q̄ vacaret ocio: ſz continue contemplationi diuinoꝝ: vnde incē / debatur mens eius in deum: ſm illud. In medi / tatōne mea exardeſcit ignis. ſ. diuini amoꝛis: vnō ⁊ pater ē ac magiſter anachoꝛitaruz ſeu ſolitario rum: que vita ſeu ſtatus cum debite exercetur. ſ. totaliter vacans contemplationi p̄fectioꝛ ē ſtatu cenobitarum ⁊ actiuoꝝ. Et q̄uis Johannes: quia optime nouerat dn̄m ieſum: ⁊ frater ei⁹ erat conſobꝛinus ex parte matris ſequēdo ip̄m chri / ſtum: vt apoſtoli audiendo doctrinā videndo mi racula ⁊ exempla habuiſſet maximā conſolatiōz ſpiritualem: tamen conformans ſe diuine volun / tati intelligens vocationem ſuam a deo fore ī de ſertum manere vel iuxta iordanem: ibi fixus per manens: nec chriſtum ſecutus ē ad hoꝛam quan do tranſeuntē iuxta iordanem vidit: ſtabat iohā nes dicit euangeliſta iuxta iordanem: ⁊ videns chriſtum tranſeuntem dixit. Ecce agnus dei: et duo diſcipuli qui erant cum eo. ſ. andreas ⁊ alij ſe cuti ſunt chriſtum: ip̄e vere ad iordanem remanſit. Sz aduerte: qz quē cōſolatio p̄pria ſpiritualis nō potuit mouere a ſtatu ad quē dn̄s elegerat: zelus diuine offenſe ardēs: ⁊ amoꝛ ſalutis ⁊ p̄ximi cum traxit de deſerto vel loco iordanis ad argu endum herodez de adulterio p̄ficiſcens. nō inui debat ip̄e glozie chriſti ſuam gloziam querens: ſz augere conabatur diſcipulis ſuis ad eum deſtina tis vt ei adhererent. Non enim ex ignoꝛantia vl dubitatione miſit duos diſcipulos ſuos: ideo ip̄e vero incarceratus ad chriſtum interrogare: tu es qui venturus es: an alium expectamus mat. ii. ſz ex dilectione vera ad chriſtuz ⁊ ad diſcipulos ſu os quomōcunq̄ illud exponatur: nam quadru / pliciter exponitur. Chryſo⁹ ſuper mat. dicit q̄ mi ſit interrogare chriſtum nō p̄o ſe tanq̄ dubita / ret: ſed p̄ diſcipulis dubitantibus ⁊ ex nimia af / fectione quam habebant ad' magiſtrum ſuum iohannem maioꝛ extimatio facienda eſt de io / hanne q̄ de chriſto. Et ſi iohānes laudaret chri ſtum dicens ſe maioꝛem: ⁊ chriſtum eſſe vix cre debant: ſed putabant ipſum ex humilitate ſic log Miſit ergo diſcipulos ex parte ſua interrogātes vt audita doctrina ſua ⁊ miraculis viſis in eū cre derent ⁊ ei adhererent. Unde ⁊ chriſtus hoc co / gnoſcens aduenientibus diſcipulis nō dixit: ego ſum meſſias qui venturus ē in mundo ne videē quaſi ſe iactare: ſed fecit multa miracula que p̄e dixerat iſaias meſſiam facturum que alij non fe / cerunt p̄ioꝛes: vt per hec ſigna poſſent eum co / gnoſcere aduenientes. Dicitur enim iſai. domin⁹ veniet ⁊ ſaluabit nos: et tūc aperiētur oculi cecoꝝ et aures ſurdoꝝ patebūt. tūc ſaliet quaſi ceruus claudus et aperta erit lingua mutoꝝ ⁊c. Faci ens igitur chriſtus iſta miracula corā eis voluit

quasi diceret: ex his potestis percipere si sum messias venturus. Ite ergo ⁊ nunciate Johanni que audistis ⁊ vidistis: ⁊ ipse vobis declarabit quod pro vobis ⁊ non pro se ipse quesiuit. Ambrosius autem dicit q̄ per verba Johannis non in fide sz ex pietate dubitauit id est ad modum dubitantium locutus est: quasi diceret cum dignatus sis p̄ hominibus incarnari: q̄ etiam venias ad patiendum c̄rucem ⁊ mortem: non conuenit dignitati tue ⁊ tante innocentie. Sed respondens christus post miracula relata subdit. Beatus qui non fuerit scandalizatus in me quasi diceret. Ego non solum facere miracula veni pro salute hominum sz etiam pati: sed tanta erit cecitas ⁊ ingratitudo hominum q̄ multi scandalizabuntur de mea morte: vnde magis deberent diligere ⁊ gratias agere Gregorius in omel. ait q̄ Johannes misit ad inquirendum ex illis verbis: tu es et cetera. non si esset messias vel si esset pro humano genere passurus: quia ⁊ hoc sciens alijs manifestauerat dicens: Ecce agnus dei innuens ipsum imolandum pro liberatione hominum: vt figuratum fuit in agno paschali: sed vt sciret si moriens dignaretur etiam descendere ad inferna id est limbum patr̄ ⁊ venire quo ipse de proximo erat accessurus p̄ decapitationem vel alium missurus angelum: vel aliū ad educendū eos de tenebris: vt sicut fit erat precursor suus in mundo ita fieret in limbo illis nuntiando. Sed in responsione sua ostendit christus q̄ per se descenderet: nam sicut corporaliter per se illos sanauerat ab illis infirmitatibus ita ⁊ animas ab illis infirmitatibus spiritualibus per se sanaturus est illuminando cecitatem mentis ⁊ clandicationem affectus ⁊ huiusmodi: ⁊ sic ipse de inferno per se educit ⁊ liberat: vnde ⁊ illos per se liberaret. Hylarius vero de hac inquisitione facit duas partes: vt prima sit assertiua scilicet tu es qui venturus es: secunda interrogatiua tacendo negando scilicet an alium expectam⁹: quasi dicat nullo modo alium expectamus nec expectare debemus: quia tu es ille promissus ⁊ expectatus a patribus. Et ex isto testimonio Johannis: quod tanq̄ lucerna perhibet de lumine christo induuntur inimici christi confusione scilicet iudei: dum tantam opinionem haberent de Johanne ⁊ eius testimonio: non credunt q̄ ipse christus fuerit qui venturus est: sed alium expectant antichristum quod christus confirmat: vt credāt Joban. cum ipse faceret quedam miracula: que predixerunt prophete eum facturum: que antichristus non faciet nisi quedam signa fallaciter. Erat ergo Johannes lucerna ardens charitate ⁊ lucens manifesta veritate: vnde non solum propheta sed plus q̄ propheta dicitur a christo: matthei. ii. qui predicabant veritatem: ⁊ sic ista lucerna fuit parata christo ad manifestandum ipsum. Unde prophete antiquitus dicebantur videntes quia scilicet illuminati a deo videbant que alij non videbant: ⁊ illa communiter manifestabant populis: quia ergo Johannes dicitur propheta: videndum est aliquid de prophetia: cum de statu beatorum prophetarum loquamur. De prophetia datur duplex diuisio: vna est Hieronymi in glo. super Matheum. videlicet q̄ prophetia alia prescientie que semper impletur: alia comminationis que non semper impletur. Secunda diuisio est Augustini super gen̄. ad litteram: videlicet q̄ visionum prophreticarum triplex ē genus: vnum quod fit per sensus exteriores corporis: aliud quod fit per species imaginarias: tertia est que fit per intuitum mentis vel species intelligibiles. Tertia est Isidori in libro etymologiarum qui dicit q̄ prophetiarum septem sunt genera. Primum est extasis quod est veritatis excessus: sicut actuum. io. c. Petrus vidit linteum de celo submitti animabus plenum, immundis. Secundum dicitur visio: sicut Isaias dicit se vidisse dominum super solium excelsum ⁊ eleuatum ⁊c. Isaie. 6. Tertium est somnum sicut Jacob vidit in sōnis scalam de celo ad terram: gen̄. 26. Quartum est per nubem: sicut ad moysen locutus est dominus: exo. 29. Quintū est vox de celo: sicut ad abraam intonuit vox dicens. Ne immittas manum tuam in puerum ⁊c. gen̄. 22. Sextum est cum accepta parabola, sit sicut legitur de balaam numeri. 24. c. Septimum ⁊ vltimū genus prophetie est repletio spiritus sancti: sicut pene apud omnes pphetas: tho. 2ª 2ᵉ. q. 174. sic declarat ⁊ concordat istas diuisiones: prima diuisio est secundum obiectum prophetie: secunda ⁊ tertia diuisio secundum modum prophetizandi: ⁊ tertia comprehendit sub secunda. Obiectum igitur prophetie est id quod est in cognitione diuina supra humanam facultatem existens reuelatum homini. Secundus ergo horum differentiam distinguitur pphetia in species diuersas fm primā diuisionem. Quod enim futurum est in cognitione diuina potest dupliciter considerari: vno modo prout cognoscit deus aliqua prout sunt in se ipis vel vt ficta ab ipo: ⁊ horum est prophetia prescientie que falli non potest ⁊ ideo semper impletur: sub qua comprehenditur prophetia predestinationis: que est tantus de bonis rebus: vt illud: ecce virgo concipiet nam p̄ scientia pphie est precognitio tam bonorum q̄ malorum. Sed cum distinguitur contra predestinationem tunc accipitur prescientia de malis: alio modo precognoscit aliqua put sunt in causis suis: vt cum prenuntiatur vel reuelatur pphetis aliquid fm hunc ordinez scilicet cause ad effectum: sicut dicitur pphetia cōminationis que nō semper impletur: quia alijs causis superuenientibus impeditur q̄ nō sequatur talis effectus: sicut in pphetia que. s. fuit p̄nuntiata a iona propheta subuerti fm pphetiam comminationis non fuit impleta: illud enim fuit prenuntiatum fm q̄ illa subuersio pcedebat a peccatis eorum que illud merebantur: sed quia fuit causa subtracta. s. mali

cia illozum per penitentiam: fuit mutatus seu sub latus talis effectus: ⁊ sic de huiusmodi. Et sub ꝑ phetia cōminationis includitur ꝓphetia ꝓmissi onis que etiam mutatur: vt patet de peni. di. i. c. predixerat. cum. c. sequenti. Scōa diuisio q̄ ē ſm modum ꝓphetizandi potest distingui ſm po tentias cognitiuas: ⁊ ſm hoc fit secunda diuisio: nam cognitio in homine est per sensum imagina tionem ⁊ intellectum. Uel potest distingui mo dus ꝓphetizandi ſm differentiam prophetici influxus: ⁊ sic sumitur diuisio Jsiō. ⁊ q̄tum ad im pressionem fozmarum imaginalium ponit Jsi. tria pertinentia ad visionem imaginariam ꝓphe ticam. s. somnium quod ponit supra Jsidozus in tertio loco sue diuisionis: visionem que scilicz fit vigilando respectu quozūcūq; cōmunium: quod ponit in scōo loco: ⁊ extasim que fit per elevatio nem mentis in aliqua altioza: quod ponit in pri mo loco. Quantum vero ad sensibilia que per tinent ad visionē sensibilem: ponit Jsidorus alia tria: quia sensibile signum aut est aliqua res coz porea exterius apparens vilui sicut nubes: quod ponit in quarto loco: aut est vox exterius foz mata ad auditum hominis delata: quam ponit 5°. loco: aut vox per hominem fozmata cum simi litudine alicui⁹ rei: qō pertinet ad parabolaz: qō ponit. 6. loco: aut fit talis influxus per illustratio nem intellectus: quod pertinet ad id quod ponit in. 7. loco: quod vocat repletionem spiritus san cti: ⁊ hoc pertinet ad visionem intellectualez: qō est tertium gen⁹ visionis prophetice. Et quia mo dus intelligendi noster in via est per fantasmata nec iste modus prophetice visionis qualis fuit p maxime in p̄s. Dauid est sine imaginationibus i tellectui prophete repzesentantis. Sed in hoc ē differentia ſm tho. inter visionem imaginariam ⁊ intellectuam: quia in visione imaginaria fan tasmata in tali visione diuinitus pzocreantur ⁊ pzocurantur: in intellectuali quandoq; suffici unt fantasmata que communi modo a sensibus abstrahuntur: ⁊ iste est altioz ⁊ perfectioz: qz ma nifestatio veritatis diuine que est in prophetia: que est secundum nudam contemplationem ve ritatis: est perfectioz q̄ illa que est sub similitudi ne imaginum cozpozalium: quia magis appzo pinquat ad visionem patrie: sicut etiam discipul⁹ est meliozis ingenij ⁊ intellectus qui sine exem plis intelligit doctrinam magistri q̄ ille qui cum exemplis: ⁊ talis fuit prophetia Jobannis. Jobā nes igitur baptista fuit prophetа: quia habuit vi sionem intellectualem de christo cognoscēs dei illustratione illum hominem esse deum. Ipse ha buit omne genus visionis prophetice sensibile: cum scilicet vidit spiritum sanctum in specie co lumbe super christum: ⁊ audiuit vocez patris di centis: hic est filius meus dilectus'. imaginariam quando sibi fuit dictum interius: super quem vi deris spiritum dei descēdētē ⁊ manentem super eum: hic est qui baptizat scilicet interius peccata relaxando. Jo. primo intellectualem quando di xit medius vestrum stetit quem vos nescitis qui ante me factus est ⁊c. Jo. primo. Et cum prophe tia sit de preterito p̄nti ⁊ futuro: ſm omne tp̄s ip̄e ꝓphetauit: de preterito cum dixit de se quod pre dixerat Jsaias vox clamantis in deserto ⁊c. de fu turo cum dixit illum oportet crescere: me autem minui: quod impletum fuit: ⁊ non solum quo ad famam ⁊ opi. quia Jobannes qui quasi estimatus est christus: postea estimatus est purus homo: et christus qui dicebatur a iudeis purus homo co gnitus est ⁊ habitus deus ⁊ homo. Sed etiam ꝓ phetauit de modo mozt⁹: quia christ⁹ quasi cre uit exaltatus in cruce ⁊ diminutus. Jobānes. qz truncatus in capite: de presenti pzophetauit oc culto quando dixit: ecce agnus dei. Jobannis p̄ mo. Sed plus etiam q̄ pzopheta. Jobannes qz non solum pzophetauit ipse de alijs: sed etiam de se fuit pzophetatum: quod non reperitur de alijs pzophetis scilicet Jsaiam vox clamantis Jsai. p malachiam. Ecce ego mitto angelum meum ⁊c. figuratus in heliam plus q̄ pzopheta extitit: qz non solum pzenuntiauit: sed digito demōstrauit quod alij pzenuntiauerunt plus q̄ pzopheta exti tit: quia parentes pzophetas fecit helisabet: cum dicit vnde hoc mihi vt mater domini mei veniat ad me. hoc enim cognouit: quia vt dixit exulta uit infans in vtero meo. Luce. i. zacharias etiā cū scripsit. Jobannes est nomen eius pzophetauit dicens. Benedictus dñs deus israel: quia visita uit ⁊c. plus q̄ pzopheta est: quia cepit ī vtero ma tris pzophetare: cum ad aduentum christi in vte ro virginis existentis exultauit in gaudio.

De apostolis quomodo sūt pzincipes ecclesie ⁊ quō dignificati sūt a xp̄o. c. 8.

P Rincipes populo/ rū cōgregati sūt cum deo abzaā q̄m dij fozres terre vehemēter elevati sūt: p̄s. Ex p̄mioz bas ecclie tā militantis q̄ triūphātis cēsent apli nā cph. 4. p̄oit apl's narrādo dona collata a xp̄o in edificatōez cozpis sui. i. ecclie: p̄mo p̄oit apl'os deinde ꝓphetas ⁊ euāgelistas ⁊ in. c. 2. eiusdē: de fidelibus oībus loquēs ait: estis ciues sanctoꝝ ⁊ domestici dei superedificati supza fūdamētū apo stoꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ ip̄o sūmo āgulari lapiō ihesu xp̄o s. doctrina eoꝝ vtrozq; siue testiū siue ppl'm iudeo rū ⁊ gētiū ꝓplectit xp̄us lapis angularis dict⁹: qz vtrūq; in se ꝓiūgit. Rō aūt q̄ mouit ad agēdū p̄ us ō ꝓphet] ē: qz tpe p̄cesserūt apl'os: ⁊ apo. vlti. dr q̄ mur⁹ ciuitatis. s. supne hierusalē ē bñs. iz. fū damēta ⁊ ī eis. iz. noīa apl'oꝝ ⁊ agni: ⁊ post cheru bin ⁊ seraphin incessabili voce clamantia: sanct⁹ ⁊c. dominum laudat in celis gl'osus apl'oꝝ choz⁹ apostolus aūt qō grecū est interpzetatur missus Quāuis ergo omnes qui mittuntur ad pzedican dū legitime p̄nt dici ſm noīs interpzetatōez apl'i Uñ ⁊ barnabā eccla noīat apostolum: ⁊ Gzego

dicit apostolus anglorum quia eos traxit ad fidē nō ꝑpria ꝓdicatiōe: sz ordinatione illuc mittēdo ꝓdicatores ꝛ eos ⁊truēdo: tñ p excellētiā ꝛ vsitatī. xij. a xp̄o elēcti et missi ad ꝓdicādū ab eo dicūt apli Jn locū tñ iude ꝓditōis substitut⁹ ē mathias p sortē ab aplis missā inter eū ꝛ barnabā q ceci dit sup matthiaz: vñ annumeratus ē cū. xi. actuū ꝑmo. Nō excludit a numero apl̄or paulus qui plus oībus laborauit vniuersū mundū ꝓdicatōe eplis docens. nā ꝛ si nō sit de numero duodenario: tñ vocat⁹ a christo ō celo ad apl̄atū corpalit ī ꝑpria ꝑsona sibi apparēti ī aere: quod ꝑbat tho. ex eo. q. i. cor. 15. narrās apparitōes factas a christo p⁹ resurrectionē ī ꝑpria corpore diuersis personis ⁊ vicib⁹ subdit: nouissime tāq̄ aborti uo apparuit mihi. Ego enī sū minim⁹ apl̄or ꝛc̄. Si g̃ nō eēt facta apparitio a xp̄o ī ꝑpria ꝑsona nō eēt ad ꝓpositū. hi g̃. xij. cū paulo sūt ꝑncipes populorū q ꝯgregati sūt ꝛc̄. vbi tria ꝑnt ꝯsiderari. Primo eorū dignitas veneranda: ibi ꝑncipes ppl̄orū. Secūdo ip̄or singularitas admiranda: ibi congregati sūt cū. d. abrahā. Tertio malignor pena uitas detestanda: vbi qm̄ dij fortes terre ꝛc̄.

Quātū ad ꝑmū apl̄os ꝑncipes ec̄: vñ ēt dignitas oñdit̄ veneranda decātat ecclia: dicens ecclīarū ꝑncipes belli triūphales duces celestis aule milites ⁊ vera mundi lumīa: ⁊ in ps. Cōstitues eos ꝑncipes sup oēm terrā: glibz habuit ꝑncipatū sibi a deo decretū magne ꝓuintie vl̄ regni. Nā andreas fuit ꝑnceps ppl̄i achaiensis in grecia. Jacob⁹ maior ꝑnceps ppl̄i hispanie: ⁊ qō sibi defuit honor ī mundo: qz ī capite āni a passione xp̄i in iudea ō capitatus ē: hoc de⁹ suppleuit p⁹ mortē: qz in maiori veneratiōe ē corpus eius q̄ alicui⁹ apl̄i. Thomas ꝑnceps īdiani populi quē ꝯuertit. Jacobus minor hierosolymor populū regēs ꝑm⁹ ibi archiepus fuit: ⁊ ꝑmus missā cātauit seu legit: Philippus syriam seu scythiaz spāliter gubernauit. Bertholomeus armeniā ⁊ licaoniā. Matthe⁹ ethiopiam nigram candidā doctrina fidei efficit. Simon pr̄ius mesopotamiā. Thadeus eius germanus egyptū simul ambo ꝑfidam illustrarūt. Mathias iudeā in sortem accepit. Jo. euangelista asiam. cui⁹. vij. ecclīs apocalipsiz scribit: ⁊ a q̄busdā viuus adhuc opinate credit ī paradisū t̄restrem translatus: vt cū enoch ⁊ helia ꝯtra antixp̄m predicet: vt de statu legis euangelice habeatur testī Jo. sicut de statu legis nature enoch: ⁊ ō lege moysaica helias habent: qō tenēs do. Jo. dñici ī quodā suo dialogo ꝑfecto scribit: licet cōius credatur ī pria cū ceteris in corpore ⁊ aīa: qz corp⁹ eius nō inuenit: vl̄ ī aīa tantū exponētes illud: sic eum volo manere donec veniā. Jo. vlt. qz nō ad aduentū ad iudiciū refert: sz ad aduentū ī regno ecclesie iā p orbē dissuso ipe veniret ꝑ eo sine martyrio ī pace migratur⁹. Paulus ꝑnceps fuit tot⁹ pene orbis ꝓdicādo: sz Petrus nō solū ponti galatie ⁊ cappadocie anthiochie vbi ꝓdicauit ⁊ rome: sz absolute ꝑnceps fuit totius ecclie auctorita te ⁊ iurisdictiōe plenaria sibi tradita: nō ab aplis ceteris vl̄ cōcilijs: sz a dño iesu xp̄o. Cū enī dixit Jo. vlt. pasce oues meas: vt dicit di. xxij. oēs. vñ ⁊ ecclia canit. Tu es pastor ouiū ꝑnceps apl̄orum Et anacletus dicit q ceteri apli cū petro pari cōsortio honorem ⁊ potestatē acceperunt. s. quo ad ordinē: qz oēs epi ipsumq̄ ꝑncipem eorū eē voluerunt: di. xxi. in nouo. ⁊ hoc q̄ ad iurisdictionez que ē plenissima in petro: nō q ipi eā petro dederit: sz a xp̄o sibi datā acceperūt: ⁊ cōiter bi duo. s. petrus ⁊ paulus solent dici ꝑncipes apl̄orū: q meritis ⁊ gloria credunt̄ equales ⁊ alios apl̄os ꝓcellere. Unde ambro. Beati petrus ⁊ paulus eminent inter vniuersos apl̄os: ⁊ peculiari q̄dam prerogatiua ꝓcellunt: verū inter ipsos qs cui ꝑponatur incertū ē: puto enī illos equales eē meritis q equales sunt passione: ⁊ similes eos fidei deuotōne vixisse quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Nō enī sine causa factū putam⁹ q vno die vno in loco sub vno ꝓsecutore passi sī vno die: vt ad christū pariter pueniret vno in loco ne alteri roma deesset sub vno ꝓsecutore: vt equal⁹ crudelitas virumq̄ ꝯstringeret. dies ergo ꝑ merito: locus ꝑ gloria: ꝓsecutor ꝑ virtute decretus ē. Et in roma martyriū ꝓtulerunt que principiū ⁊ caput obtinet nationū: vt vbi gentiliū ꝑncipes habitabant: ibi eccl̄iarū ꝑncipes morerentur hec ille. z. q. 4. beati. Idem Leo papa in sermone Principes ergo apostoli fuerunt ecclesiarum ⁊ populorum facti a dño iesu christo vt ecclesias gubernarent: ⁊ ordinarent circa diuinū cultum populos meritis ⁊ virtutum exemplis ad salutē traherent debellando hostes interiores viciorū: doctrina ⁊ miraculis orbem illustrarent. Quo ad primū inquit Ber. Talis decebat humani generis pastores constitui: qui ⁊ duces essent ⁊ potentes ⁊ sapientes. duces vt me blande ⁊ misericorditer susciperent: potētes vt me forte ꝓtegerent: sapientes vt ad viam ⁊ per viam me perducerent que ducit ad ciuitatem: hec ille. que christus tradidit nobis implicite ⁊ substātialiter: postmodum apostoli a spiritu sancto edocti in sacramentis ⁊ cerimonijs in ecclesijs statuentes. quo ad secundum dixerat eis christus: mat. 5. in sermone ī monte: vos estis sal terre per quos alij. s. condiendi sunt ⁊ a fetoribus viciorum preseruandi: ⁊ sic luceat lux vestra coram hom̄ibus: vt videāt opera vestra bona ꝛc̄. Unde chrys. Misit deus apostolos suos sicut sol radios suos quasi rosa suauitatis sue odorem: quasi ignis scyntillas suas disp fit: vt sol in radijs suis appareat: sicut rosa in odoribus suis sentitur: sicut ignis in scyntillis suis inspicitur: sic illorū virtutibus christi potētia ꝯgnoscatur. Quātus ipsi apostoli a ꝑncipio sue vocatiōis habuerint spiritum sanctum: tamen in die penthecostes ita fuerunt eo repleti ⁊ firmati q nō poterant peccare mortaliter. De venialibus autem dicit Jo. in canonica. i. c. i. de se ⁊ socijs: si dixerim⁹ qz pcm̄ nō hēmus: ipi nos seducim⁹. Unde ⁊ petr⁹

peccauit venialiter nimis cõdescendẽdo iudeis conuersis inducendo gentiles conuersos ad obseruanduz legalia: vt dicit tho.p⁹ aug⁹. fuerũt ipi apli perfectiores sancti q̃ habuerit eccl̃ia: vnde glo.super illud ad Ro.8.c.ipi nos ingemiscimus primitias spũs habentes: dicit q̃ sicut apostoli fuerunt priores tempore: ita abundantia gratie pleniores: q̃to enim aliquod receptiuum est ꝓpinquius principio influenti: tanto magis recipit de influentia ⁊ ideo quia christo magis propinqui plus receperunt. Quantum ad tertium ait christus.mat.5. vos estis lux mũdi: hinc aug⁹. Ex abiectissimis ignitissimis paucissimis. s. apostolis nobilitantur illuminantur multiplicantur: dulcissima eloquia. preclarissima ingenia: copiosissima agmina: acutorum facundorum astutorum ac doctorum ⁊ subiungantur xp̃o: ⁊ ad illuminãdũ orbem de necessarijs ad credendum ediderũt symbolum fidei in quo quilibet posuit partem suam d.n.tho.3.sñiaꝫ di.24.ar.2.q̃ articulorum petr⁹ princeps apostolorum tres in vnum complexus est scilicet de vnitate essentie diuine: secundus de persona patris ⁊ omnipotentia eius: tertium de creatione rerum: vnde dixit. Credo in vnum deum patrem omnipotentem creatorez celi ⁊ terre. Opus enim creationis patri adiungitur propter oĩpotentiam que patri attribuitur: ⁊ ideo competit petro qui est caput apostolorum: sicut pater trinitatis: ⁊ quia habet plenitudinem potestatis petrus in ecclesia. Quartum ergo articulum posuit Johannes de persona filij dei dicens. Et in ie sum xp̃m filium eius vnicum: ⁊ apte sibi conueniebat hic articulus qui altius ceteris de generatione filij dei eterna ⁊ eius diuinitate locut⁹ est ĩ euãgelio suo a quo ⁊ incepit inquiẽs in principio erat verbum. Articulus quintus. Jacobus maior frater eius carnalis ⁊ filius zebedei conceptionẽ ⁊ natiuitatem temporalem christi filij dei comp̃hendit. d. Qui conceptus est de spiritu sancto natus ex maria virgine: ⁊ satis apte ex quo frater ei⁹ expressserat de natiuitate eterna filij dei ipse immediate subderet de natiuitate temporali: cum vtraq̃ natiuitas sit in vna psona filij dei cuius secundum humanitaem fuerunt consobrini. Seqũtũ articulum ō passione posuit Andreas. d. passus sub pontio pilato crucifixus mortuus ⁊ sepultus. Ex abundantia cordis os loquitur: quia igit̃ habebat permaxime crucem in' corde philocaptus ex ea. Unde cuz ductus ad crucem fuit salutauit eam cuz gladio magno dicens. Salue crux sancta securus ⁊ gaudens venio ad te vt tu libenter suscipias me discipulum eius qui pependit in te magister meus christus. Septimus articul⁹ de descensu ad inferos posuit Philippus dicens descendit ad inferos. Et congrue: quia christus p̃ ostendit patribus qui erant in limbo gloziam sue diuinitatis ⁊ patris quã philippus postulauerat dicens: domine ostende nobis patrem: ⁊ sufficit nobis. Octauo de resurrectione expressit tho. dicens: tertia die resurrexit a mortuis: ⁊ cui apti⁹ conueniebat hunc articulum proponere quam tho. ipe qui prius de ea dubitauerat certificatus per contactum vulneris christi resuscitati efficacius ⁊ plenius poterat de resurrectione testimonium perhibere. Bartholomeus vero nonum adiecit articulum de ascensione dicens: ascendit ad celos: multum enim tenebat mentem fixam in celum. Nam centies orabat in die: ⁊ centies ĩ nocte: ⁊ ideo decuit vt de ascensione in celum, ipe referret. De decimo articulo. s. aduentu ad iudicium matheus egit dicens. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: de quo aduentu plenius tractauerat q̃ alij euangeliste: quomodo faciet discceptationem de ouibus ⁊ hedis ⁊ sententia ferenda per eum contra vtroscz. Undecimum articulum continentem in se de persona spiritus sancti ꝓmulgauit. Jacobus alphei dicens. Credo in spiritum sanctum ipse pre ceteris sanctificatus ex vtero matris: vt quidam dicunt: ⁊ propter eminentem famam sanctitatis appellatus iustus debuit de spiritu sancto sanctificationẽ narrare. Duodecimũ articulum continentem effectum gratie ⁊ glorie. q̃tum ad effectum gratie discreuerunt inter se illi duo germani simon ⁊ thade⁹ vt boni fratres. Nam simon in symbolo posuit effectum quo ad consecutionem boni qõ habemus per gratiam dicens: sanctam ecclesiam catholicam sanctorum communionem. Qui enim in ecclesia est numero ⁊ merito ⁊ bi sunt soli qui habẽt gratiam gratum facientem bi communicant sanctus ideſt partem habent omnium bonorum spiritualium que fiunt in ecclesia. Thadeus vero qui ⁊ iudas dicitur apposuit aliam partem effectus gratie dicẽs: peccatorum remissionem. hec autem remissio peccatorum, habetur per deuotam susceptionem sacramentorum ecclesie actu vel habitu. Sunt enim sacramenta ipsa contentiua gratie: vt medicine expurgantes malos humores peccatorum. Demum Mathias qui, sicut vltimus inter apostolos. 12. connumeratus succedens iude se desperantis: ⁊ inde ad infernum damnati posuit vltimum finem nostrum qui est gloria corporis ⁊ anime: vnde dicit carnis resurrectionem: ⁊ hoc quo ad omnes bonos ⁊ malos vitam eternam quo ad bonos reseruatam ⁊ conferendam: ⁊ econtra mortem sempiternaz malis ⁊ peccatoribus inferendam. Alij tamẽ aliter istos articulos assignant cuilibet attribuendo vnum: sed ĩ hoc nõ est magna vis: quomodocũq̃ eis applicentur. hi duodecim articuli figurantur p duodecim panes propositionis: ⁊ per duodecim lapides quos Josue fecit de fluuio iordanis tollere a duodecim principibus populi israel. de fluuio. n. aque scripture sacre assumpti sunt per duodeciz apostolos principes populi christiani in munimentum ⁊ firmitatem christiane fidei: quos cuilibet christianus baptizandus debet fateri ⁊ credere ⁊ baptizatus firmiter tenere.

Quãtũm ad ſecundũ

mirandum ⁊ ſingulare donum certe fuit q̃ ex tot milibus hominibus mundi deus elegerat illos .iz. apoſtolos: non vos me elegiſtis ait ipe: ſ̃z ego elegi vos. Jo. 15. ad talem ſcholam collegium ⁊ cõgregationem ſuam congregati ſunt iſti principes populoꝝ cum deo abꝛaam incarnato: cui ſpecialis de hoc fuit facta ꝓmiſſio ⁊ in figurã oſtenſio ſiue in ſacrificio vacce capꝛe ⁊ arietis trienniũ gen. 15. ſiue cũ treſ vidit ⁊ vnũ adoꝛauit gen. 18. c. Magna certe gr̃a fuit iſta ⁊ ienarrabile donum dulcedo mirabil̃ ꝗuerſari cũ deo ĩcarnato videꝫ faciẽ ei⁹ plenã oĩm gr̃aꝫ: opa ei⁹ pfectiſſ̃a ĩtueri miracula copioſa attẽdere: verba vite eterne audire: ad placitum eum alloqui ⁊ interꝛogare: vt fecerunt apoſtoli congregati cum ipo deo: quem ſingulariter fide abꝛaam coluit: ⁊ ideo deo abꝛaam dicto fuit iſta quaſi vna fruitõ vna beatitudo Unde ⁊ ipe ait. Beati oculi qui vident: que vos videtis: ⁊ audiunt que vos auditis. Multi enim ꝓphete ⁊ reges voluerunt videre ⁊c. luc. 10. Cõgregati autem ſunt ꝓimo cum ſunt vocati ad apoſtolatum. Unde dicitur mat. 5. q̃ aſcẽdit ieſus in montem: ⁊ elegit quos voluit: ⁊ fecit q̃ eſſent apoſtoli ponens nomina ſinguloꝝ: quibus fecit ſermonem in montem quem deſcribit mat. in tribus continuis. c. a quinto. ſ. vſq; ad octauũ excluſiue docens eos perfecte viuere ⁊ exemplariter ⁊ que alios inſtruerent ab omnibus obſeruanda a beatitudinibus incboans ſermonem: vt ꝓmiſſione eius q̃ naturaliter appetitur: ad implendũ cuncta alliceret. Quare autem in eo numero apoſtolos elegerit: ratio non neceſſitatis que nulla fuit: ſed congruitatis poteſt iſta aſſignari ad denotandum ſuperabundantem virtutem ⁊ perfectionem eoꝝ. Nam numerus duodenarius eſt ſuperabundans. Dicitur autem numerus ſuperabũdans: cuius partes aliquote recollecte excedunt ipm totum. Et dicitur pars aliquota ille numer⁹ pars totius: qui in ſe multiplicatus cõſtituit ipm totum: verbi gratia. Numeri partis duodenarij qui in ſe multiplicati conſtituunt ipm duodenarium ſunt iſti: vnũ: quia vnum duodecies multiplicatum conſtituit. iz. Duo quia per ſex multiplicata faciunt. iz. Tria quia per quattuoꝛ multiplicata conſtituunt. iz. 4. quia per tria multiplicata faciunt. iz. Sex quia per duo multiplicata faciunt. iz Iſti ergo numeri qui dicunt̃ partes aliquote duodenarij ſimul collecti. ſ. vnum duo tria quattuoꝛ ⁊ ſex ſimul coniuncta conſtituunt. 16. ⁊ ſic ſuperexcedit ad duodenarium: ideo igitur congruum fuit in numero. iz. congregari: vt notaretur abũdãs immo exuberans perfectio eoꝝ in alijs deriuãda. Quare autem in hoc numero elegerit petruꝫ magis q̃ nathanael: ⁊ andream magis q̃ barnabam ⁊ ſic de alijs: nõ poteſt aſſignari ratio niſi poſita a marco euangeliſta ſupꝛa cuꝫ dicit: elegit quos voluit: quia igitur ſic voluit: ſic elegit. Figurati ſunt autem iſti .iz. apoſtoli per .iz. patriarchas filios iacob: quia ex illis deſcendit ⁊ generatus ẽ totus populus fidelis veteris teſtamenti: ita ab his genitus ſpũalis eſt totus populus xp̃ianus. Deſignantur ⁊ per .iz. explοꝛatoꝛes terre ꝓmiſſionis qui ea luſtrata poꝛtauerunt in uecte vitem cum vuis ⁊ malagranata illius terre numeri. 13. c. Sic .iz. apoſtoli mente illuſtrata ſuperna patria nobis ꝓmiſſa ⁊ bene intellecta ⁊ guſtata magnitudine ⁊ ſuauitate eius deꝓꝛtant in cruce vitem xp̃m ꝑ dicantes xp̃m crucifixum ſuauiſſimum fructum ⁊ alia bona ſuperne felicitatis annũciantes. hi ſũt .iz. lapides pꝛecioſi: quos ſummus ſacerdos xp̃s in oꝛnamento ſuo quod eſt eccleſia vt lucentia ⁊ pulcherrima obtinet exo. 28. Figurantur etiam ꝑ .iz. principes tributum iſrael: qui conducebant populum per deſertum collocantes ſe cum populis ⁊ tribubus ſuis circa archam: alij ad oꝛientẽ alij ad meredíem alij ad aquilonem alij ad occidentem: qui ⁊ obtulerunt magna ſacrificia in ſanctificatione tabernaculi: vt patet numeri. 7. Sic. iz. apoſtoli per diuerſas partes mundi circa xp̃m collocati ſunt: ⁊ magna ſacrificia oꝛationum ⁊ meritoꝝ obtulerunt. Scõo congregati ſunt apoſtoli cum deo abꝛaham incarnato: quãdo miſit ad ꝓdicandum. Nam dicit mat. euangeliſta. c. 10. Conuocatis .iz. apoſtolis dedit eis poteſtatẽ ſpirituum immundoꝝ: vt ejicerent eos: ⁊ omnẽ languoꝛem curarent: ⁊ ponit nomina ſinguloꝝ ⁊ miſit eos ad ꝓdicandum ꝓdicens perſecutiones quas haberent ad conſtantiam ⁊ perſeuerantiam exhoꝛtans etiam confoꝛtans eos: ⁊ ſi illitterati non dubitarent: quia ſpiritus ſanctus loqueretur per eos: ⁊ confunderet aduerſarios: et ita accidit ꝓcipue poſt aduentum ſpiritus ſancti. Nam ſi ſcientias ſeu artes humanas habitualiter non haberent ſm thomam tamen quando expediebat in diſputatõe vel ꝓdicatõe ſp̃us ſanctus ꝑ eos loquens in quacunq; facultate inſtruebat eos ꝓut erat expediẽs ad cõuincendum eos. Unũ ⁊ biero. dicit: q̃ quicquid alijs confert ĩ lege dñi meditatio: hoc illis ſuggerebat ſp̃us ſanctus. Et dedit xp̃s foꝛmã exterioꝛis cõuerſatõis dicens. Nolite poꝛtare ſacculum nec peram nec pecuniam nec calciamenta: nec duas tunicas habeatis: gratis accepiſtis: gratis date ⁊ hi⁹ inducẽs eos ad paupertatem ⁊ auſteritatem vite iſta enim multum edificant auditoꝛes. Ubi diligenter notandum: q̃ modus viuendi quem tenuit chriſtus ſimul cum apoſtolis: quo ad paupertatẽ fuit iſte: vt nullus eoꝝ haberet aliquid ꝓꝛium ſed omnia haberent in communi ⁊ mobilia tantum non immobilia. Non enim poſſeſſiones habebant: domum nec agrum vel aliquid huiuſmodi. Unde ipſe dominus ieſus ait. Vulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet: habebant ergo in cõmuni pecunias q̃ eis elemoſynaliter dabant̃: quas tenebat ⁊ ferebat iudas

ſcharioth in loculis: vt ꝛ neceſſitatibus eoꝝ ꝓ
uideret: ꝛ vt pauperibus etiã ſubueniret. Et cum
ꝑs dixit iude. Quod facis fac citius Jo.13. dicit
euangeliſta: ꝙ apoſtoli non intellexerunt verbũ
ſed extimauerunt: ꝙ diceret iude: ꝙ emeret ne
ceſſaria ad paſcha faciẽdũ vl̃ vt darꝫ illõ egenis.
Et cum chriſtus applicuit ad puteuꝫ in ſchar: vbi
ſermonem fecit ad ſamaritanam. Dicit euangeli
ſta: ꝙ interea diſcipuli ierant ad ciuitatẽ: vt eme
rẽt cibos. Jo.4. Et hoc ex pecunijs quas in cõ
muni ſeruabant. Unde auguſtinus.13.q.i.ait. Ha
bebat dominus loculos a fidelibus oblata con
ſeruans ſuoꝝ neceſſitatibus ꝛ alioꝝ ꝓui
debat ꝛ cetera. Idem.e.q.c.z. exemplum domini
accipite conuerſantes in terra: quare loculos ha
buit: cui angeli miniſtrabant: niſi quia eccleſia
ip̃ius loculos habitura erat? Item.e. q.c.z. dicit.
Claret ꝙ apoſtoli tenebant vitam communeꝫ cũ
chriſticolis ꝓmitiue eccleſie: de quibus actuꝫ
apoſtolorum dicitur: ꝙ habebant omnia in com
muni. Et quãuis paupertas illa qua nihil habe
tur etiam in communi immobile vt poſſeſſioneſ
vel mobile vt pecuniaꝫ ꝛ victualia niſi certa vtẽ
ſilia ad vſus neceſſaria. Sed dietim victus queri
tur per queſtum: ſit artioꝝ que fit per regulam mi
norum ea paupertate: qua in communi haben
tur tantum mobilia ꝓ decenti tempore non ta
men diſcretioꝝ. Diſcretio autem eſt mater virtu
tum. i.q.5. preſentium. habet enim talis extrema
paupertas multum de anxietate ꝛ ſollicitudine
Nec ſequitur: ꝙ ſi beatus franciſcus vel etiã Jo
hannes baptiſta vixit in maioꝝ paupertate vel
auſteritate vite q̃ chriſtus: quia venit Johãnes
non manducans panem nec bibens vinum: ꝛ ve
ſtimentum habens de pilis camelorum: ergo fue
runt chriſto perfectioꝝ: abſit hoc a ſeculo: blaſ
phemũ eſt hoc dicere: non enim perfectio vite cõ
ſiſtit in paupertate ſed ī charitate ſm illud colo.
3. Super omnia charitatem habete: que eſt vin
culum perfectionis. paupertas autem vel auſteri
tas non notant perfectionem: ſed ſunt inſtrumen
ta iuuantia ad perfectionem ſm tho. 2ª 2ᵉ. quod
expreſſe dicit Joban. caſſianus in colla. i. abba
tis moy. Sciendum igitur ꝙ circa paupertatem
chriſti oꝛta eſt hereſis fraticelloꝝ tempore Jo
han. xx. circa annos domini. m. ccc. ix. aſſerentib⁹
quibuſdam ꝛ pertinaciter dicentibus chriſtum
cum apoſtolis nil habuiſſe in communi nec in p
ticulari mobile vel immobile. Et quia ex hoc ſe
quebatur abſurditas ſcilicet quia vel euangeliũ
non videbatur: vbi dicitur: ꝙ apoſtoli cum habe
bant loculos: vel dicere oportebat: ꝙ ſi non ha
bebat illa in communi q̃ſtum ad ius ꝛ dominiũ
ꝓut illi dicebant: ꝙ haberet nudum vſum filiuſ
pecunie ꝛ per conſequens illicitum: cum vſus in
illis rebus que vſu conſumuntur vt victualia:
vel diſtrahuntur vt pecunia: non poſſit ſepara
ri ab ipſa re. Sed qui habet ius in vſu: habet in
re dominium ꝛ ꝓprietatem. Ad tollendum igi
tur abſurditatem ꝛ alia inconuenientia que per il
los dicebantur: decreuit ꝛ determinauit predict⁹
Joban. xx. per extrauagantem ad conditoꝛem ꝛ
aliam ita quoꝛundam: ꝙ qui pertinaciter affere
ret chriſtum cum apoſtolis non habuiſſe aliqd
in communi: hereticus cenſeretur: quam opinio
nem hereticam ſecutus eſt aluarus in li. de plan.
ec. ꝛ multum diffuſe defendit eam: ſed quia ſub
iecit ſe ꝛ opi. ſuam coꝛrectioni eccleſie ꝛ determi
nationi: quã circa hoc faceret ipſe Joban. xx. ideo
excuſatur ab eccleſia de hereſi: adhuc forte non
erat determinatum illud per eccleſiam: vel non
emanauerat illa extrauagans: ita quoꝛundam.
Unde aut licuit opinari ꝓo ꝛ contra ſine incurſi
one hereſis. Non plus hic agitur de iſta materia
cauſa breuitatis: alibi domino concedente diffu
ſius tractabitur. Ad ea autem que chriſtus ꝓece
pit apoſtolis: vt non poꝛtarent pecuniam ꝛ hui⁹
modi: de quibus dictum eſt ſupꝛa. Reſponde
tur multipliciter: ſcilicet vel quia non fuerunt illa
ꝓcepta ſed oꝛdinata vt cerimonialia religioſo
rum ad componendum moꝛes eoꝝ. aliquan
do enim ꝓceptum large ſumitur ꝓo quacũq;
oꝛdinatione: vel ſi fuerũt ꝓcepta: ſtricto modo
fuerunt data ad tempus vt inſtrumenta eos diri
gentia ad perfectionem: in quibus exercentur vt
imperfecti: ſuper quibus eos diſpenſauit ſeu rela
xauit in vltima cena: quando dixit luc. xx. Nũc
qui habet ſacculum tollat ſimiliter ꝛ peram. Et
hoc tum ratione neceſſitatis: quia tempoꝛe paſſi
onis occultantes ſe ꝓpter perſecutionem non
inueniſſent qui eis dediſſent neceſſaria. Tum ra
tione perfectionis ad quam erant perducendi de
ꝓpinquo per aduentum ſpiritus ſancti: cum nõ
indigerent inſtrumentis talibus: exquo iam per
fectionem conſecuti erãt. vel poteſt dici ꝙ ex om
nibus illis mandatis hoc chriſtus intendebat: ꝙ
nec ip̃i nec futuri ꝓdicatoꝛes ꝓpter iſta tem
poꝛalia mouerentur ad ꝓdicandum: ꝛ timoꝛe
defectus earum a ꝓdicatione ceſſarent: aut ni
mis ſollicitarentur circa iſta querenda: ita ꝙ re
tardarentur: vel impedirentur a ꝓdicatione.
Congregati ſunt tertio cum deo abꝛaam ſcilicet
tempoꝛe paſſionis: quando cum facta eſſet hoꝛa
ſcilicet vltime cene diſcubuit ieſus ꝛ duodecim
apoſtoli cũ eo: quib⁹ dixit. Deſiderio deſideraui
manducare hoc paſcha vobiſcum anteq̃ patiar
luc. xx. Et tunc fecit eos ꝓncipes maximos: dã
do eis poteſtatem conficiendi coꝛpus ꝛ ſanguinẽ
ſuum ꝛ ligandi atq; ſoluendi: tunc eos oꝛdinauit
dando eis ſacrum oꝛdinem ſine ſacramento ex
teriꝛi. Tunc eos epiſcopauit: cum dixit. Hoc fa
cite in meam commemoꝛationem: vt dicit gloſa
di. xi. in noua. Tunc poſt lotionem pedum fecit
ꝓlixum ſermonem: quem refert Joban. euan
geliſta in. 5. c. nam vſq; ad. 17. incluſiue permaxi
me ad charitatem exhoꝛtans ꝛ illam ꝓcipiens
Et de diuinis rebus multa eis reuelando vt
amicis optimis. Demum congregati ſunt cum

deo abraam per passiones eundo ad celum ad fruendum deo. Et princeps apostolorum petrus pergrauius martyrium sustinuit. Nam crucifixus est capite deorsum: paulus decapitatus fuit: similiter & iacobus. andreas crutifixus nō cruci confixus sed funibus in ea ligatus. Thomas transfixus. Jacobus minor a pulpito proiectus pertica fullonis excelebratus est: philippus ēt crucifixus Bartholomeus excoriatus: postea decapitatus fuit. Matheus gladio per latera transuerberat⁹ est. Simō' & Tadeus a pontificibus idolorū crucifixi, sunt. solus Jobannes euangelista: & si Rome in dolium olei feruentis fuerit missus: exquo illesus exiuit: vitam tū post oēs alios aplos in pace finiuit: licet aliqui: vt supra dictū est: opinentur eum adhuc viuere in paradiso terrestri: & per antixp̄m cū enoch & helia decapitandū. Cum autez in die iudicij congregabūtur omnes gētes: vt iudicentur: & congregabuntur cū deo abraam scilicet xp̄o non iudicandi sed vt assessores cū xp̄o iudicaturi: hoc enī xp̄s eis p̄misit dicens. Uos q̄ secuti estis me in regeneratōe cū sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis & vos sup̄ iz. thronos iudicantes. iz. trib⁹ israel. Mat. Sicut aūt nomine. iz. tribuum intelliguntur omnes fideles: sic & sub. iz. thronis omnes qui perfecte contempserunt mundū: vt viri apostolici. vnde & paulus: non excluditur ab hoc malignor̄ prauitas. Tertio insinuātur cum dicit. q̄n dij fortes terre eleuati sunt: isti dij sunt falsi dij siue demones: de quibus p̄s. Oēs dij gentium demonia sive imperatores & alij reges & dñi tpales siue pōtifices idolorum: hi enī videntes p̄cipue demones q̄ aplī per predicationes & miracula multos conuertebant: & de manibus diaboli extrahebāt & cultus falsor̄ deor̄ euacuabatur: hi dij fortes p̄ maliciam & potentiā naturalē vel tpalem dij' terre non celi: dediti scilicet terrenis vt deputati terre infernali: eleuati sunt in irā indignationē furorem vel superbiā cōtra predictos principes, existimantes se per mortē eor̄ destruere principatum eorum cultum xp̄ianor̄: mirabiles inquit elationes maris. i. mundanor̄ tumentiū superbia contra deum: sed mirabilis in altis dñs ad deijciendum & exterminandū p̄m illud p̄s. Deiecisti eos: dum alleuiarentur: sicut enim in figurā exō. 4. c. quanto plus opprimebantur filij israel a pharaone: tanto plus crescebant & multiplicabant exo. 2. ita populus xp̄ianor̄ quāto maiores persecutōnes sustinuit a tyrannis: tanto plus augebatur numero & merito. Eleuati sunt ḡ ad modicū: & non sustinent: vt scribitur iob: quia igit̄ dij fortes terr̄ demones eleuati sunt in superbiā contra principes populorum: ideo congregati sunt ip̄i principes per martyrium cum abraam collocati cum principibus populi sui. i. angelis.

De martyribus & multiplici martyrio & vtilitate eius. c. 9.

p Ropter te mortificamur, tota die extimati sumus sicut oues occisionis psal. post apostolos & pphetas dñm deum martyrum candidatus laudat exercitus. vnde Jo. apo. 7o. dicit se vidisse turbā magnam in ecclesia triūphanti: quā dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus de populis & tribubus & linguis stantes ante thronum & ī cōspectu agni amictas stolis albis & palme in manibus eorum & clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronū & agno & omnes angeli stabant in circuitu throni laudātes deum. Et cum interrogatus esset Jobannes ipe ab vno seniorum: qui erat in circuitu throni: qui essent illi amicti stolis albis cum palmis in manibus. Respondit se nescire qui essent: vel vnde venirent. Dixit ille senior. Di sunt qui venerunt ex magna tribulatione: & lauerunt stolas suas & dealbauerunt eas in sanguine agni. Et ideo sūt ante thronum & seruiunt ei die ac nocte: & qui sedēt in throno habitant super eos: & non esurient amplius: nec sitient &c. Ista turba innumerabilis est sanctorum martyrum: ideo innumerabilis: quia valde copiosa. dicē hieron y. q̄ omni die excepto die calendarum ianuarij posset fieri festum quinq̄ milia martyrum: cum etiam post hieronymū transierunt mille anni & vltra: quibus etiam multa milia hominum martyrio coronati sunt. Et hec multitudo collecta est ex multis nationibus mundi. stole albe sunt gloria animarum quas ac quisierūt ex martyrio: vnde anima ab omni macula peccatorum purificatur etiam quo ad penā & ideo dicitur q̄ dealbauerunt eas in sanguine agni i. est in passione in qua imitati sunt agnum Agnus enim immaculatus est dominus iesus secundum humanitatem: nam qui sedet in throno est diuina maiestas: palme in manibus eorum ē victoria quam habuerunt contra mundum in suis penis: sicut enim palma semper hyeme & estate retinet & conseruat suam viriditatez: ita nec calore promissionum rerum mundanarum nec frigore comminationum vel passionum defecerūt a virilitate & constantia virtutis: vnde & cum palma martyres pinguntur: hi ergo seruiunt deo cōtinue: & seruire deo regnare est: & dominum, laudant cum angelo magna voce amplo scilicet affectu charitatis cum angelis sanctis: & certi sunt q̄ nullis miserijs vite presentis subijci possunt: vnde apte dicere valent pro presenti statu: propt̄e mortificamur &c. propter magnas tribulationes & martyria hic perpessa: vbi tria circa martyrium consideranda sunt. Primo vt asserit causa rationalis quoniam propter te scilicet de⁹

Secūdo vt subsit pena' exitiabil': ibi mor. &c.

3° vt nō desit ꝓstātia ifatigabil': ibi existimasti.

Quantum ad primum dicit augustinus q̄ pena scilicet per se non facit

martyrem:ſed cauſa cum eſt rationalis ꝓpter deum ꝓpter te ait:⁊ cum martyrium impoꝛtet moꝛtem violenter illatam ſic ſumēdo large martyriū poteſt dici q̄ ē quadruplex ſeu quadruplici cā. Ꝓmo ex delicti punitōe. 2° ex gl̄e adeptōne. 3° ex ꝓfidie obſtinatōe. Quarto ex vera dilectione. Primū ē q̄n quis ꝓpter furtū homicidiū vel aliud maleficiū decapitatur ſuſpenditur cōburitur ⁊ hi⁹. Et quia iſtud nō eſt ꝑpter te ideſt ꝑpter deū. i. non ꝑpꝛie martyriū: ⁊ ſi moꝛs violēta: ſaluatur gdē talis ſi penitet ip̄m. ⁊ moꝛs illa violēta patienter ferendo diminuit ſibi de pena debita ꝑ peccatis: non tñ aureola martyrij coronatur: vnde ⁊ latro cū x̄po crucifixus: ⁊ ſi ꝓpē maximā ſui cōtritionē ſubito poſt moꝛtem cum x̄po fuit in paradiſo. i. dei clara viſione: non tamē martyr. Unde qō hiero. ait de pe. di. i. ip̄oꝛtuna. x̄ps de cruce in paradiſū latronē tulit. ⁊ ne quis aliqñ ſerā putaret cōuerſionē fecit homicidij penā martyriū: hec hiero. Intelligendū ē hoc nō q̄ ad aureolā: ſed quo ad aureā. i. ſicut per martyrium ꝓpꝛie gs ſubito cōſequitur gloꝛiam: ita ille latro: ⁊ hoc ex magna cōpunctione. Nō ē autē laudabile iſtud martyrium: quia non ꝓpter deum: vnde petrus: nemo veſtrū patiatur quaſi homicida aut fur aut maledicus aut alienoꝛ appetitoꝛ: ſi aūt vt x̄pianus. i. ꝑpter x̄pm nō erubeſcat glorificet aūt deū ſub iſto nomine. i. pe. 4. ſimiliē ſiquis occidatur ꝑpter inimicitias partialitates rixas ꝑpter pecunias ſuas habēdas vel dominium ⁊ hi⁹ non dicitur martyr: quia non ē ꝑpter deum. 2° exponit quis ſe moꝛti ⁊ ſuſtinet moꝛtē ꝑpter gloꝛie. i. fame acquiſitionem: ſicut narrat Ualerius maximus de Curtio nobili romano q̄ armatus ꝓiecit ſe in magnū hiatū in vꝛbe factuꝫ data reſpōſione a dijs q̄ non clauderetur talis a ꝓtura terre: niſi foꝛtiſſimus miles ſe in eā inijceret: que per curtiū clauſa ē: ⁊ multi alij ꝑpter laudem cōſequendā expoſuerunt ⁊ exponūt ſe moꝛti. ſed quia non eſt ꝑpter te. ſ. dominū martyriuꝫ: hoc eſt inutile: qō notat hiero. dicens. Uide q̄tū bonum ē charitas: ſi ita fecerimus martyrium vt velimus noſtras ab hominibus reliquias venerari. Et ſi opinionem vulgi ſectantes intrepidi fuderimus ſanguinem huic operi non tam ꝓmium q̄ pena debetur: ⁊ perfidie magis tormenta ſunt q̄ coꝛ victoꝛie: hec hiero. ꝓima. q. i. vide.

Tertio moꝛtificatur gs ⁊ moꝛtem ſuſtinet violēta ad defendendū ſuā hereſim falſam opinionem ſciſma ⁊ hi⁹: ſicut fecerūt aliqui perfidi hereti: ⁊ hoc martyrium non eſt ſolū inutile: ſed etiā in augmentuꝫ dānationis ꝑpter obſtinationem malitie: hec Cypꝛianus. Secuꝫ x̄pm eſſe arbitrātur hi qui extra eccleſiam x̄pi colliguntur: tales etiam ſi occiſi in confeſſione nominis x̄pi fuerūt maculata iſta nec ſanguine abluitur. Inexpiabil̄ enim ⁊ grauis ē culpa diſcoꝛdie nec paſſione purgatur. di. 90. nec. vbi innuitur q̄ etiā ſi ſit fidelis x̄pianus ⁊ ne abneget fidē martyriū ſuſtineat odium in coꝛde habens contra aliquem: talis etiam non ſaluatur: quia non habet charitatem. Et apoſtolus ait. i. coꝛ. 13. Si tradidero coꝛpus meuꝫ vt ardeam. ſ. ꝓ x̄po charitatem autem non habeam nihil mihi ꝓdeſt. Quod intelligendum eſt ſecundum auguſti. quo ad regnum celoꝛum obtinendum: illud ſcilicet martyrium non illi ꝓdeſt: ſꝫ ꝓdeſt ad tolerabili⁹ iudicium ſubeūduꝫ. Et ponit exemplum dicens. Siquis non habens charitatem que pertinet ad vnitatem ſpiritus ⁊ vinculum pacis quo eccleſia connectitur in aliquo ſciſmate conſtitutus ne chriſtum neget patitur tribulationes: angu ſtias: famem: ſitim: nuditatem: ꝑſecutiones: pericula: carceres: vincula: toꝛmenta gladium beſtias: vel flammas: vel ip̄am crucem timoꝛe gehenne: ⁊ ignis eterni: non eſt culpanda ſed laudanda in iſto patientia: de peni. di. 3. ſigs non habens. declarans ſubſequenter q̄ hoc non ꝓdeſt ei ad gloꝛiam conſequendam: ſed quia minus punietur exquo non negauit: ſed quia non aperte ideſt deum eſt moꝛti addit ideſt ꝓpter amoꝛem dei quem non habebat: ſed ꝓpē timoꝛem gehenne non coꝛonatur ſed damnatur

Quarto ſuſtinetur martyrium ꝓpter amoꝛē dei: ⁊ hic gloꝛioſe coꝛonatur ſm illud p̄s. poſuiſti domine ſuper caput eius coꝛonam de lapide pꝛecioſo. ⁊ eccleſia canit: q̄ voꝛ: que poterit lingua retexere: que tu martyribus munera ꝓparas ruꝛbri: nam fluido ſanguine laureis ditantur bene fulgidis: martyr nomen eſt grecum: ⁊ latine inꝛꝓretatur teſtis. Per excellentiam autem dicunt̄ martyres ideſt teſtes qui ꝓpter deum ſuſtinēt moꝛtem violentam: quia non poteſt eſſe efficacius teſtimoniuꝫ eius: quod dicit quis vel fatur q̄ꝫ ꝓ confirmando q̄ ſit verum vel iuſtum ſuſtinere moꝛtem ſibi illatam patienter. Sunt ergo martyres teſtes chriſti per excellentiam. Et apoſtolus x̄pi hebꝛe. ii. poſt mira ⁊ magna facta ob virtutem ⁊ teſtimonium fidei ſubdit de martyribus. alij diſtenti ſunt non ſuſcipientis redemptionem ideſt liberationem a ſuis toꝛmentis: vt meliozem inuenirent reſurrectionem. Alij ludibꝛia ⁊ verbera experti inſuper ⁊ vincula: ⁊ carceres: lapidati ſūt: ſecti ſūt: tētati ſūt: ꝑ in occiſione gladij moꝛtui ſūt ⁊c. Et hi oēs teſtiō fidei ꝑbati inuētī ſunt. ſ. fideles: vel qui vt dicit hieronymus. ii. q. 3. eſtimant. chriſtus ſapientia eſt: iuſticia eſt: veritas eſt: ſanctitas foꝛtitudo. martyr vero ⁊ ꝓpꝛe eſt non ſolum qui moꝛtem ſuſtinet violentam ꝑ teſtificatione fidei chriſtiane: ſed etiam ꝓ alijs operibus virtutum cum quis moꝛtem ſuſtineat magis q̄ aſſentiat contra illa agere coꝛona martyrij decoꝛatur. Nam ⁊ Jo. baptiſta martyr dicitur: quia moꝛtem ſuſtinuit: non ꝓ confeſſione fidei: ſed ꝓ repꝛehenſione adulterij: ⁊ illa mulier venerabilis cum ſeptem filijs moꝛtē cū variis toꝛmētis ꝓpeſſi ſūt: quoꝛ martyriū ſolēnizat eccl̄ia: ⁊ ſolū inter ſanctos oēs veteris teſtamenti: quia noluerunt comedere carnes poꝛcinas eis

prohibitas tunc per legem mosaicam: vt habet̃ 2.macbab.7.⁊ sic de alijs.

Secũdũ quod requiri/

tur ad martyrium est pena mortis scilicet violen te:mortificamur inquit tota die. Notatur autem a doctoribus ber.⁊ alijs esse triplex genus mar/ tyrij sumendo large istud nomen martyrium.

Primo est.n. occisionis tñ corpalis.

Scõo est martyriũ affectionis ⁊ intrinalis.

Tertio est martyriũ affectionis ⁊ operis.

Primum martyrium scilicet operis tantum fuit sanctorum innocẽtum qui passi sunt pro christo ab herode:in quibus enim quodammodo fuit christus occisus:ideo enim omnes illos occidit vt christum inueniret.fuit ergo eorum martyriũ opere tantum:non enim adhuc habebant vsum rationis cum essent ab imatu ⁊ infra idest citra duos annos a natiuitate eorum. Sed qꝝ ꝓ xp̃o occisi sunt merito passionis christi coronam ac/ ceperunt. vnde dicitur apo.14. hi empti sunt de terra ex omnibus primitie deo ⁊ agno idest de terra humani generis sublati sunt prẽcio sangui/ nis xp̃i pro quo passi sunt coronati: vt sint primi tie primi fructus martyrum noui testamenti ad honorem dei ⁊ christi incarnati: vnde in cathalo go sanctorum seu letanijs ante martyres collocã tur:⁊ in oratione dicitur. Deus cuius preconium innocentes martyres non loquendo sed morien do confessi sunt. Sed ⁊ matres illorum infantiũ que maiorem dolorem habuerunt ⁊ timorem ĩ ipsa occisione q̃s ipi paruuli qui de morte nõ per pendebant: pie credendum est qꝝ illuminate sunt a deo vt consolationem acciperent ex spe remu/ nerationis eorum: exquo propter messiam occi debantur:⁊ hoc est qõ dicitur mat.2. allegando hieremiam.c. Vox in rama.i.excelsis audi/ ta est:quia magnus fuit clamor plorantis ⁊ vlula tus multus rachel.i.circa illa loca bethleem: vbi facta est talis congregatio ⁊ occisio paruulorum quia enim ibi sepulta est rachel: ideo ille locꝰ be/ thleez vel circa ea dicebatur rachel. Matres igi tur ⁊ nutrices que congregate erant ĩ illo loco fu erunt rachel deplorans filios ⁊ noluit consolari: rachel.i.tales matres ⁊ parentes paruulorum: qꝝ non sunt.i.non ea ratione quia mortui erãt: ⁊ am plius non erant in mundo. Nam ista est cõis via ⁊ motiuum consolationis:quando quis est mor/ tuus exquo non est in mundo nec reuersurus ẽ inde sumere consolationem: vt de re inremedia/ bili:non autem ipe matres voluerũt accipere cõ solationem ex hac ratione:sed voluit cõsolari ex eo quia sunt in loco quietis ⁊ salutis. Quãtis enĩ ad limbum descenderint:quia adhuc ianua para disi aperta non erat:tamen modo sunt in magna gloria coronati:⁊ ideo in honorem eorum canta tur loco epistole illud apo.14. vidi agnum stantẽ super montem syon:⁊ cum eo.144.milia haben tes nomen eius ⁊c. ponitur ibi numerus determi natus pro indeterminato:quia nescitur quot fue rint:nec videtur verisimile qꝝ tot fuerint in parua ciuitate bethleem ⁊ finibus eius. Secundum martyrium seu mortificatio est tantum affectus cum scilicet quis affectat sustinere mortem violẽ tam in honorem dei ⁊ salutem proximi quod est signum perfecte charitatis:⁊ q̃uis mereatur ma gnam auream.i.premium essentiale: non tamen aureolam:⁊ sic intelligitur verbum Cypriani di/ centis. In seruis dei apud quos cogitatur ⁊ mar tyrium mente concipitur animus ad bonum de/ ditus deo iudice coronãtur. Aliud est enim martyrium defuisse animo:aliud animum defu/ isse martyrio de peni.di.i. nunquid. multi sancti habuerunt istud desiderium:nec tamen consecu ti sunt optatum. De beato dominico legitur: si/ tiebat seruus christi martyrium:sicut sitit cervus ad aque fluuium. Et de beato martino legit̃ qꝝ ⁊ si animam gladius persecutoris non abstulit martyrij tamen palmam non amisit scilicet quo ad auream. Huic martyrio mentis potest anne/ cti triplex martyrium quod ponere videtur.

Primum est patientia aduersorum: vnde ait si/ ne ferro ⁊ flãmis martyres esse possumus si pa/ tientiam in animo veraciter custodiamus. Se cundum martyrium affectus est compassio affli/ ctorum:grego. qui dolorem exhibet in aliena ne cessitate crucem portat in mente: de quo aposto/ lus.2.cor.ii. Quis infirmatur ⁊ ego non infirmor quis scandalizatur ⁊ ego non vror. Tertium ẽ dilectio inimicorum. grego. Ferre contumelias ⁊ odientem diligere est martyrium in occultata cogitatione. Quartum genus martyrij:⁊ hoc ẽ ꝓpriũ ⁊ pfectũ sustinere morte violẽter ab alio illatã ꝓpter deũ vel vitã tutẽ ad qõ nõ pueniẽt: nisi p cõceptũ mũdi ⁊ spãli dono dei. Vñ de martyri bus eccl̃ia canit. Di sunt quos retinẽs mund⁹ in horruit ipm: nã sterili flore per aridũ spernere pe nitus tecꝝ consecuti sũt rex xp̃e bone celitus: hi p te furias atqꝝ ferocia ⁊c. p varios.n. modos mor tificati sunt alij cruci affixi: alij lapidati: alij deco riati: alij aquis submersi: alij ignibus cõbusti: ali is bestijs denorãdi traditi: alij pectinib⁹ ferreis dilaniati: alij in aqua feruenti, vel oleo bulienti: vel plũbo liquato ĩmissi: alij mẽbris minutatim truncati: alij plumbatis virgis diutissime cesi: alij fame cruciati: alij in plagis acceptis aceto ⁊ sa le confricati vsqꝝ ad viscera patentia abrasi. Et quia imitati sunt christum in morte sua: ideo co/ ronas triumphales a christo meruerunt. Et vt di citur di.15. sancta romana. credendum est qꝝ ista tormenta non propria virtute: sed diuina patien ter tolerauerunt: tantum erat gaudium partis in ferioris ⁊ superioris a deo illustrate ad gustãdũ premium glorie eis paratum: ⁊ ex conformitate voluntatis eorum ad voluntatem diuinam: ⁊ ad imitandum xp̃m dominum suum in passione tñ desiderium qꝝ redũdabat illa leticia ⁊ consola/ tio ad partem sensitiuã ⁊ refrigerium prestabat:

ꝛt minus ſentirent illas penas. Unde ꝛ de laurẽ/
tio tozmenta ſuſtinenti ambzo. vel maximus ait.
Lozpozali laboꝛabat incendio ſed diuin⁹ amoꝛ
naturalem reſtrinxit ardoꝛem. Et quãus rex im
pꝛobus ligna ſubijceret incendia maioꝛa ſuppo/
neret: tamen beatus Laurentius has flammas fi
dei caloꝛe non ſentit: ſuperari charitas chꝛiſti
flamma ignis non potuit: et ſegnioꝛ fuit ignis:
qui foꝛis vꝛit quã qui intus accendit. Neq;
enim beatus laurentius ignis tozmenta appoſita
viſceꝛib⁹ ſentire poterat: qui ſenſibus paradiſi re
frigerium poſſidebat. Idem ſeuiſſimam perſe/
cutoꝛis flammam ſuperare non potuit: quia lon
ge ardentius veritatis radijs mens eius accenſa
feruebat: ꝛ amoꝛe veritatis accenſus appoſitam
ſibi extrinſecus flammam aut non ſenſit aut vi/
cit. Et hinc eſt q̄ in tozmentis gaudebant: tyran/
ni inſultabant ad alia tozmenta eis inferenda: in
uitabant verba oſtenſiua magne dulcedinis quã
ſentiebant depꝛomebãt. Laurentius ad detium
Diſce miſer q̄ carbones tui mihi refrigerium pꝛe
ſtant: ꝛ iterum aſſatum eſt vnum latus verſa ꝛ
manduca. Et vincentius aſſumptus ex culeo at
q; ad patibulum raptus moꝛes carnificum argu
endo ad penam alacriter ꝓperabat. Et ad datia
num dicentem ſibi: vbi nunc miſerum coꝛp⁹ tuũ
cernis. Reſpondit infelix has epulas ſemper op
taui. Et marcus ꝛ marcellianus ad pꝛefectum cũ
haberent pedes afflixos clauis nunc̃q; ſic bñ epu
lati ſumus: vtinam permittas nos in his diu per
manere. Et tyburcius cum nudis plantis ſuper
carbones viuos incederet: dicebat: videtur mi/
bi ſuper roſeos floꝛes incedere in nomine domi/
ni mei ieſu chꝛiſti: ꝛ gloꝛioſa agatha que glozian
ter ibat ad carcerem: quaſi ad epulas inuitata di
cebat quintiano iudici cuꝫ toꝛqueretur. Ego ita
delectoꝛ in his penis: ſicut qui audit bonum nun
cium vel videt amicum diu deſideratum vel in
uenit theſauros magnos. Et beata catherina ad
maxentium imperatoꝛem ait. Quecunq; tozmen
ta potes cogitaꝛe ne differas: quia carnem ꝛ ſan/
guinem meum chꝛiſto offerre deſidero: ſicut ipe
p me. Et beata andriana damaſcena que cũ toꝛ
queretur a tyranno dicebat: miſer gaudium mi/
bi pꝛeſtas: tibi ſuppliciũ auges.

Tertium quod requiri/

tur ad ſanctum martyrium eſt conſtantia vſq; in
finem. Aliqui enim fideles ſuſtinuerunt aliqua
tozmenta: in quibus gratioꝛibus additis defece
runt a veritate. Sed qui perſeueꝛauerit vſq; in fi
nem: hic ſaluus erit ait dominus in euangelio. Et
hoc innuitur cum dicit in p̃s. Eſtimati ſumus ſic̃
oues occiſionis a ſtultis: eſtimatio eſt ſicut moꝛs
beſtiarum que p nihilo ducuntur ad occiſionez
ſm illud ſapientie. Uiſi ſunt oculis inſipientium
moꝛi: ꝛ eſtimata eſt afflixio exitus illoꝛum. Sed
apud ſapientes. In paucis vexati in multis bene
diſponentur ſm opi. ꝛ fidem: ꝛ ſicut ouis vſq; ad
finem vite cum occiditur dicit bene: ita marty/
res benedicebant deum in ſua occiſione ſequen
tes dominuꝫ: de quo Iſa. 53. dicitur. Sicut ouis
ad occiſionem ducetur: innocens ꝛ ſine querela
que occiſio fuit reputata pro nihilo: ſed inde ſecu
ta eſt multiplex vtilitas ſecundum quod pꝛedix
erat. Jo. 12. Si granum cadens in terra moꝛtuuꝫ
fuerit multum fructum affert: ꝛ in hymno. Ledũ
tur gladijs ſcilicet martyres moꝛe bidentium: ñ
murmur reſonat: non querimonia: ſed coꝛde taci
to mens bene conſcia: conſeruat patientia. Ubi
ſciendũ q̄ fructus martyrij ẽ triplex ſeu vtilitas.
Pꝛimus tangit ꝓpꝛium ſubiectum.
Secundus inſtruit omnem populum.
Tertius adducit magnum ſuffragium.
Pꝛima vtilitas martyrij eſt ipſius ſcilicet remiſ
ſio omnis culpe ꝛ pene debite et ſubita euolatio
ad celum: vnde in hoc excedit baptiſmum: quia
adultus baptizatus non ficte aliquando non reci
pit remiſſionem omnis culpe: puta venialis: ſi eſt
fixio in illo nec ſubito euolat: quia non tunc mo/
ritur: ſed aliquando poſtea efficitur mal⁹ ꝛ repꝛo
bus. Unde cypꝛianus in ſermone martyꝛ. Mar
tyrium eſt delictoꝛum finis periculi termin⁹ duꝛ
ſalutis patientie magiſter domus vite. Non ob/
ſtat quod de ſanctis martyribus legitur apo.
q̄ ſub thꝛono dei clamant dicentes. Uſquequo
domine ſanctus ꝛ verus non iudicas ꝛ vindicas
ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt ſuper terram
Unde poſſet alicui videri q̄ appetant vindictam
de inimicis que pꝛohibetur: vel etiam q̄ non ſint
perfecte beati: quia non impletur deſiderium eo
rum: cum vindicta non fiat multotiens de illis.
Sed reſpondetur ſm grego. in moꝛalibus q̄ ta/
lis locutio non eſt aliud niſi deſideriuꝫ quod ha
bent de rehabitione coꝛpoꝛum ſuoꝛum natura/
le: quod non implebitur niſi in fine mundi quan
do fiet vindicta de malis hominibus: quod qui/
dem deſiderium ſubijcitur voluntati deliberate
eoꝛum: que confoꝛmis eſt voluntati diuine: quã
vident eſſe de dilatione iudicij quouſq; numer⁹
electoꝛum impleatur: ꝛ de hac expectatione refi/
ciuntur pꝛopter electos qui debent aſſumi ad
eos: ꝛ pꝛopter voluntatem diuinam: ꝛ hoc eſt
quod ibi dicitur, dictum eſt illis q̄ expectarent
adhuc modicum: donec impleatur numerus con
ſeruoꝛum eius. Et pꝛius dicitur. Date ſunt illis
ſingule ſtole albe. i. gloꝛia anime: alias coꝛpoꝛis
ſine anxietate expectant. Secundus fructus ẽ
quia inſtruit populum. Dicit auguſtinus q̄ mun/
dus iſte conteñatur cum ſuis amoꝛibus erroꝛib⁹
ꝛ terroꝛibus ſanctoꝛum martyria nos docuerũt
Date enim ſunt nobis in exemplum vite noſtre
vt aggrediamur ardua ſufferamus aduerſa non
refugiamus cum expedit ipſa etiam moꝛtis toꝛ/
menta que eſt vltimũ terribiliũ. Nã ꝛ martyres
ſimiles nobis fuerũt paſſibiles: ꝛ alig valde deli
cati ꝛ iuuenes ꝛ potentes: ꝛ tamẽ omnia contem
pſerunt pꝛopter xp̃m ꝛ moꝛtem ſubierũt Ebꝛyſo.

Tu xp̃ianus delicatus es miles si putas te sine pugna vincere sine certamine triũphare: exerce vires fortiter: dimica atrociter in prelio isto concerta: considera pactum quod spopondisti: conditõnem qua accepisti militiam cui nomen dedisti: hoc pacto cuncti pugnant: hac conditione vniuersi vicerunt. Constantia martyrum multum traxit mundum ad fidem cuꝰ doctrina ⁊ miraculis. vñ grego. ad hoc ostendendum inducit figuraꝫ ī. ios. mor. de militibus gedeonis qui pugnauerunt cõtra madianitas. iiio. milia: cum ipi essent tñ. iioo. electi per hanc ꝓbationem: quia bibẽtes ad flumen non flexerunt genu: sed manu aquã ꝓpicie/bant ad os. Di ergo pugnantes vicerunt cum tubis lagenis fractis ⁊ lampadibus accensis: sic milites christi martyres intrepidi qui non deflectũtur ad ista temporalia: sed tñ necessaria capiunt cum fide perfecta trinitatis hoc significat numerus trecentorꝫ ⁊ crucꝭ xp̃i signate in lr̃a. t. que ẽ ꝑma huius vocabuli. ioo. tubis idest predicationibus insonantibus exinde confractis lagenis terreis. i. corporibus suis per diuersa martyria lampadibus accensis remanentibus. i. coruscatione miraculorꝫ: que fecerunt martyres post eorꝫ mortem: sic triumpharunt de mundo ⁊ diabolo.

De tertio fructu dicit augustinus. O immensa dei pietas que martyrum merita vult esse nostra suffragia: illos examinat: nos erudiat: illorum cruciatus nostros vult esse profectus. Item hiero. cõtra vigilantium. Si martyres adhuc in corpore positi possunt orare pro nobis ceteris quãdo adhuc pro se solliciti esse deberent: q̃to magis post coronas victorias ⁊ triũphos. Inducit exemplũ moy. orantis ⁊ veniam impetrantis ꝓ populo: ⁊ stephani orãtis in suo martyrio ⁊c. ipi nõ īdiget orationibus nostris: quia vt dicitur ex̃ de cele. miss. c. cum marthe. Iniuriam facit martyri qui orat pro martyre: sed nos eorum suffragijs egemus: ita autem sunt efficaces orationes martyrꝫ vt dicit augˢ. in sermone prothomartyris stephani: ꝙ nisi stephanus ꝓ saulo orasset: ecclesia dei paulum non habuisset.

De confessoribus in quadruplici genere scilicꝫ pontificum doctorum religiosorum ⁊ aliorum bonorum. c. io.

Confitebuntur celi mirabilia tua domine: ⁊ enim veritateꝫ tuam in ecclesia sanctorum. p̃s. Celi possunt dici omnes iusti inq̃tum deus habitat in eis: sicut dicitur habitare vel esse in celis ꝑm illud pater noster qui es in celis ⁊c. mat. 6. celum mihi sedes est inquit ipe deus Isa. vlti. Et quia anima iusti sedes est sapientie. i. dei recte secundũ grego. iustorum congregatio dicitur regnum celorumꝫ. Si autem iustis non datur aliqua prerogatiua scilicet apostolatus euangeliste vel martyris aut virginis retinent sibi cõiter nomen confessoris: sicut q̃ per orbem terrarum deum sancta confitetur ecclesia militantis: ita ⁊ in triũphanti ipm trinum ⁊ vnum voce confitentur vnanimes omnes electi Confitebũtur ergo celi. i. confessores mirabilia tua domine. Confitebuntur quidem mirabilia potentie tue qua ex nihilo cuncta creasti in tãta virtute ⁊ multitudine. Confitebuntur ⁊ mirabilia sapientie tue qua ea que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit: que ꝑ parauit diligentibus se ⁊ alia diuina mysteria reuelauit nobis per spiritum sanctum. i. cor. 3. Confitebuntur ⁊ mirabilia tue dilectionis ⁊ benignolẽtie qua dignatus es nostram mortalitatem suscipere ac mortem in redẽptionẽ nostram subire. O certe mira circa nos tue pietatis dignatio. O inextimabilis dilectio charitatis vt seruum redimeres filium tradidisti: grego. ait. Confitebunt̃ mirabilia tue ꝓuidentie qua manum tuam aperis ⁊ imples omne animal benedictione in p̃s. Quis ista mirabilia facere potest. Job. Qui facit magna ⁊ mirabilia ⁊ inscrutabilia absq; numero. Quis ad ista non obstupescat: quis non reuereatur: quis non confiteatur ⁊ laudet? Certe si tacẽt homines: lapides clamabunt ⁊ confitebuntur elementa ⁊ sydera. Sed tripliciter confitentur celi idest homĩes iusti ista mirabilia. Primo cor/de credendo ⁊ venerando. Scõo ore ꝓdẽdo ⁊ collaudãdo. Tertio opere recte ꝓ eo operãdo. Debent enim celi. i. iusti homines confiteri mirabilia dei credendo ipsa facta ⁊ honorando ⁊ colendo mente vt principium ⁊ finem omniũ ⁊ ab eo cuncta recognoscere. p̃s. Confitebor tibi domine in toto corde meo: narrabo tibi omnia miracula tua. Debent celi confiteri ore ip̃m ō mirabilibus eius laudando ⁊ regratiando. ad Ro. io. Corde creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem scilicet necessaria vt cum expedit. p̃s. Confitebor domino nimis. i. valde in ore meo. Opere confiteri est virtuose conuersari secundum deum ne sit de numero eorꝫ: de quibus ait apostolus: confitentur se nosse deum: factis autem negant: vt enim ait hiero. Quotiens a vitijs vincimur totiens deum negamus: ⁊ quotiens aliquid boni facimus totiens deum confitemur. ii. q. 3. estimãt. ⁊ de hac cõfessione dicit xp̃s Qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor ⁊ ego eum coram patre meo qui est in celis: Confitebuntur ergo celi mirabilia tua domine corde ore ⁊ opere. Et enim veritatem tuam increatam que deus est: incarnatam que christus est. Reuelatam in intimis cordis vel in scripturis in ecclesia sanctorum militanti: de qua transit ad triũphantem. Sed sciendum q̃ horum celorum idest confessorum quadripartitus est ordo seu status secũdum varias celorꝫ ꝓprietates.

Primi sunt aliorꝫ pastores.
Secũdi sunt scripturarꝫ doctores.
Tertij sunt heremi vel cenobij cultores.

.XXXII.

Quarti ſunt ſeculi habitatores.

Primi ergo qui collocãtur in numero ⁊ ſtatu cõfeſſorum ſunt epiſcopi ſub quibus comprehenduntur alij prelati curati: hi merito dicuntur celi quia ſicut inferiora corpora gubernantur per ſuperiora celos ⁊ planetas eorum: ⁊ ex influxu celorum in inferioribus elementis ⁊ elementatis fiunt generatio ⁊ corruptio ⁊ mutatio ⁊ omnis motus: ſic ex diſpoſitione prelatorum ⁊ ordinatõne populi mouentur ad bene operandum: ad heb. 5. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his que ſunt ad deus vt ſcilicet dirigat eos. Et iſti. 5. figurantur per arietes qui ſunt duces gregum: vnde .puer. pe. dicit Tria ſunt que bene gradiuntur: ⁊ quartus quod incedit feliciter leo fortiſſimus beſtiarum ad nullum pauebit occurſum. Gallus ſuccinct⁹ lumbos ⁊ aries: nec eſt rex qui reſiſtit ei: ⁊ qui ſtultus apparuit poſtq̃ eleuatus eſt in ſublime. Grego. i 30. mor. hoc exponens dicit q⁹ leo eſt chriſtus: qui leo, de tribu iuda vicit principem mundi diabolum: ⁊ ſic nullum expaueſcit. Gallus ſuccinctus lumbos ſunt predicatores ⁊ doctores inter hui⁹ mundi tenebras mane nuntiãtes: qui ſuccinctos habent lumbos fluida. ſ. luxurie in membris suis reſtringentes: de quibus dicetur. §. ſequenti.

Aries eſt primus inter eccleſiam ordo ſacerdotum ſcilicet epiſcopi qui per exempla ſua gradiẽtes populum quaſi ſubſequentes ouium greges trahunt: quibus ſpiritualibus recte viuentib⁹ nullus rex ſufficit omnino reſiſtere: quia ⁊ ſi quilibet perſecutor obuiet: nõ valet verba ⁊ intentionem eorum prepedire. Sciant enim ad eum ad quez deſiderant ⁊ anxie currere ⁊ moriendo peruenire. Sunt ergo aries ſpirituales patres eccl̃iarum et duces gregum. 4. qõ incedit feliciter ſed nõ bene dicit eſſe antichriſtum felicez in mundi gloria ſz malum ⁊ ſtultum. Hi ergo paſtores ⁊ celi confitebuntur mirabilia dei: ipi vt abel primus paſtor innocẽtes obtulerunt dño ſacrificiũ preciũ ⁊ agnũ immaculatum: qõ dñs acceptabat in flammans: ſuper ea: in cuius ſignum dum ſacramenta offeret Martinus pontifex globus ignis apparuit ſuper caput eius: ipſi tãq̃ abraham ne paſtores ſub eo alij curati rixam facerent cum alijs ⁊ iurgia immiſcerunt: ppt̃ greges diuiſerunt dioceſes ⁊ parochias vt terminis ſuis quiſq̃ contẽtus in latitudine ſe extenderet charitatis: qõ fecit Dionyſi⁹ papa. iz. q. i. eccleſias. Confeſſores ⁊ põtifices iſti cum iſaac ſatis laborauerunt ad fodiendos puteos: vt amota obſcuritate ſenſus litteralis peruenirent ad aquã viuaz intelligentie ſpiritualis: vt greges ſuos adequarent. ſed allophili heretici vt inuidi aliqui obſtruebant illos peruertentes doctrinas eorum: ⁊ aliquando falſa immiſcentes: vt in aug. Ambr. Imitati quoq; ſũt iacob paſtorali exercitio diu occupatũ: quia nocte ⁊ die eſtu vrebantur ⁊ gelu ppter diligentem cuſtodiam gregis ſibi cõmiſſi: fugiebatq; ſõnus ab oculis eorum timentes ſemper nequid deuoratum a beſtijs infernalibus ratio a deo exigeretur ab eis duas vxores cum eo: ſed in ſpiritu habere voluerunt multo tempore ſeruientes pro eis lyam. ſ. ⁊ rachelem prius intendentes amplexibus rachelis que erat venuſto aſpectu. ſ. contemplatiue: ſed prius vtentes lya lippis oculis: ſed fecunda. ſ. vita actiua q̃ ⁊ ſi minus de diuinis intuetur: fructificat tamen ī ſeptem operibus miſericordie corporalis vel ſpiritualis. Mos enim eſt iſte huius vite vt prius in actiua ſe exercens paſſiones moderetur q̃s ad contemplatiuam veram accedat. Minati ſunt in ſuper gregem ſuum cum moyſe paſtore ad interiora deſerti paſcua ſuperne patrie a malis angel̃ derelicte ad contemplanda celeſtia: ⁊ cum eo vlterius vſq; ad rubum ardentem peruenerũt dei loquentis ad eos interius demum cum adoleſcẽte paſtore pulchro ⁊ ruffo dauid: cithara oratorum ⁊ ſacramentorum demonia ab obſeſſis eiecerunt ſpiritualiter ⁊ corporaliter: vt infortunato epiſcopo tudertino ⁊ zenobio epiſcopo florentino captum alias ab ore beſtie vrſi vel leonis tyrannorum eruerunt: vt patet in Nicolao quo ad tres barones romanos iniuſte accuſatos: ⁊ morti condemnatos liberatos de manibus conſtantini imperatoris ad cõminationem ei factam in ſomnis: ⁊ prius de alijs tribus innocentibus coram alijs baronibus in mirrea in preſentia ipſius nicolai ⁊ iuſſu mortem euadentibus. Hi paſtores euangelici cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum: prima vigilia. ſ. iuuentutis: ſecunda virilitatis: tertia ſenectutis: ſemper parati quando dominus eorum veniret meruerunt per angelicas viſiones ⁊ reuelationes conſolari: ⁊ demum ad verbum ipm videndum adduci: vt in figura patet: luc]. 24.

Scõi. i. doctores celi dicunt̃ ſiue ppt̃ lumẽ ſapientie: vt dicitur ſapientie. 8. c. ego feci vt in celis oriretur lumen: quia propter pluuiaz doctrine de celo deſcendentem. Jacobi. 5. Celum dedit pluuiam: ⁊ hi permaxime confitentur mirabilia dei ⁊ veritatem chriſtum vel veritatem ſcripturarum Unde grego. 30. mor. tractans illud iob. Quis dedit gallo intelligentiam exponit de doctorib⁹ et predicatoribus eccleſie: quibus deus dedit intelligentiam ſicut gallo ⁊ non alius. Gallus autez dicitur habere intelligentiam per metaphoraz. Eſtimatio enim ſenſitiua quã habet gallus ſecundus quã operatur prozumpens ad cantus dicitur hic intelligentia. Cantat enim certis horis determinatis ſecundum inſtinctum nature ac ſi haberet intelligentiam ⁊ menſuraret proportiones motuũ celeſtium: vnde ſubdit. Quis enarrabit rationez celorum ⁊ contẽtũ celi quis dormire faciet? Doctores ergo eccleſie veros aſſimilat gallo propt̃ tria: quia certis ⁊ determinatis horis cantat ⁊ qz vocem in cantu variat: ⁊ quia cantando ſe prius alis verberat. Intelligentiam ergo primum gallus accipit: vt prius nocturni tpis horas diſcutiat

ꝛ tunc demum vocē exhoꝛtationis emittat. Gallo igitur intelligentiaꝫ tribuitur deſuper: quia doctoꝛi veritatis diſcretionis virtus vt nouerit quibus quid quando: vel quomodo diuinitus miniſtratur. Non enim vna eademq; cunctis exhoꝛtatio conuenit: quia nec cunctoꝛum par moꝛum qualitas aſtringitur. Sepe enim alijs officiunt q̄ alijs pꝛoſunt: ꝛ plereque herbe que aliqua alia reficiunt alia occidunt. Pꝛo qualitate ergo audiē tium ſancti doctoꝛes ꝛ pꝛedicatoꝛes foꝛmabant ſuos ſermones: vt pulcheꝛ oſtendit gloꝛioſus doctoꝛ hieronymus in epiſtolis ſuis. Circa intelligē tiam galli que eſt: quia pꝛofundioꝛibus hoꝛis noctis valentioꝛes ac pꝛoductioꝛes reddere cantus ſolet. Cū vero matutinū temp⁹ appꝛopinquat leniоꝛes ꝛ minutioꝛes omnimodo voces foꝛmat: ſicut pꝛedicatoꝛes diſcreti fuerunt. Nam cum iniquis adhuc mētibus pꝛedicabant: quaſi tenebꝛ pfunde noctis altis ꝛ magnis vocibus eterni iudicij terꝛoꝛes inſinuabant: cum vero auditoꝛum coꝛdibus veritatis lucem adeſſe cognoſcebant: virtutis clamoꝛis ſui magnitudinem in lenitateꝫ dulcedinis vertebant: non que de penis terribilia: ſed que de pꝛemijs blanda ſunt pꝛoferebant. Item gallus cū edere cantus parat pꝛius alas excutit: ſeipm feriens vigilantioꝛē reddit: ſic ſancti pꝛedicatoꝛes cū verba pꝛedicationis mouebant pꝛius ſe in ſanctis actionibus exercebāt: ne in ſeipis toꝛpentes ope alios excitarent voce: ꝛ vt auctoꝛē ſe dñs oſtendat doctrine ſubdit: quis enarrabit celoꝝ rōem. q. d. nullus niſi ego: quoꝝ taꝫ verba cū per ſpēm ſeſe nobis oſtenderit ſubtrahit. Pꝛotinus ſubdit. Et concentū celi quis vidꝛe fecit? In hac enim vita infirmitati noſtre dñs non aperta maieſtatis ſue ſpecie: ſed pꝛedicatoꝝ voce locutus eſt: vt coꝛda adhuc carnalia carnalis lingua pulſaret: ac poſtq̄ per moꝛtem in puluerem caro reſolnitur: ꝛ per reſurrectionem puluis animatur: tunc audire de deo verba non querimus: quia vnum ipm qđ implet oīa iam pſpēm dei verbū videmus: qđ nobis tanto altius ſonat q̄to ꝛ mentes noſtras intima illuſtratione penetrat. Quid celoꝝ rō accipitur: niſi vis ſuperna ſecretoꝝ? ꝛ quid per concentū celi: niſi cōcoꝛs pꝛedicantium ſermo ſignatur? Conditoꝛ ergo noſter cū celoꝝ ratōem narrare ceperit: doꝛmire faciet concentū celi: qꝛ cū nobis per ſpēm oñditur nimirū pꝛedicantiū verba ſubtrahuntur: vel certe celoꝝ ratio eſt ipa vitificatrix: que ſpūs foꝛmat angeloꝝ. Dñs enim ſicut eſt cā cauſarū ꝛ ſicut vita viuentiū: ita ꝛ ratio rationabiliū creaturarum Tunc enim celoꝝ rōem narrat: cū deterſa mētis noſtre caligine clara ſe viſione manifeſtat vnde ipe ait. Uenit hoꝛa: cum nō iam in parabolis loquar vobis: ſed palā de patre annūciabo vobis. palam de patre annunciare ſe aſſerit: quia per patefactum tūc maieſtatis ſue ſpeciē: ꝛ quō ipe non impar oꝛiatur: ꝛ quō vtriuſq; ſpecies vtriq; coeternus pcedat oſtendit apte: tunc videbim⁹ quō hoc qđ oꝛtum eſt ei: de quo oꝛitur ſubſequēs nō eſt: quō is qui pceſſione pducitur: a pferentibus non pꝛeitur: ape. te tunc videbimus quō ꝛ vnum diuiſibiliter. ꝫ. ſunt ꝛ indiuiſibiliter. ꝫ. vnum. Lingua igitur tunc narrantis dei eſt vita claritas ſubleuantis. Et concentus celi tunc doꝛmiet: quia apparente in iudicio retributoꝛe operum exhoꝛtationū verba ceſſabūt. hec omnia grego. ſed abbꝛeuiatim. Celi ergo. i. doctoꝛes ꝛ pꝛedicatoꝛes confitentur ꝛ confitebuntur mirabilia dei. Et ratōem hoꝝ celoꝝ quo ad diuina myſteria fidei dē enarrat in futuro: ꝛ tunc ceſſabit cōcentus celi. i. concoꝛs voꝝ pꝛedicatoꝝ. De. is. ꝑpꝛietatibus celorum: que cōgruūt pꝛedicatoꝛibus: vt ſint celi narrantes gloꝛiā dei ꝛ cōfitentes mirabilia ſua: hēs ſupꝛa in ti. de pꝛedicatoꝛib⁹ in pꝛin. ibi multa de materia ꝛ foꝛma ꝛ qualitate pꝛedicatoꝝ. de aureola que reſeruatur talibus: habes ſupꝛa. c. ti. c. de aureolis.

Tertium genus confeſſoꝝ: vt patet ex cathalogo ſanctoꝝ ſunt: de quib⁹ agitur in vitis ꝛ collationib⁹ patꝝ ſancti anachoꝛite. hoꝝ pꝛimus dicitur paulus pꝛimus eremita qui tante perfectionis fuit: vt beatus antoni⁹ anima eius egreſſam de coꝛpoꝛe in choꝛo angeloꝝ viderit collocari. additi ſunt eius cenobite viuētes in congregatione cōtēplationi etiā dediti: vt monachi oēs: quoꝝ benedictus dicit pꝛim⁹ pater in occidentali eccleſia: baſilius in oꝛientali: q̄uis ꝛ pꝛius etiam multi ſancti patres pꝛefuerūt magnis cōgregationibus: vt antonius pachomius Iſidoꝛus ꝛ alij: ſed nō ita ſub determinatis regulis ꝛ cerimonijs: quibus aggregati ſunt canonici regulares: tanq̄ contēplatiui. Et quibus vnus fuit hugo de ſancto victoꝛe magnus magiſter ꝛ deuotiſſimus hō: ſucceſſerūt mendicantes: quoꝝ pꝛimi inſtitutoꝛes fuerunt dñic⁹ in hiſpania: frā ciſcus in italia: replentes totū oꝛbē ſemine cum alijs oꝛdinibus eremitarū carmelitaꝝ ꝛ ſeruitaꝝ hi tenent ſtatū mediū inter clericos ſeculares et monachos: vnde ꝛ de vtroq; participant. Nam a ſtatu monachali accipiūt cōtemplationē in ſtudijs ꝛ officijs: ꝛ modeſtiā in cerimonijs ꝛ abſtinentijs: a clero accipiunt actionē. ſ. pꝛedicandi viſitandi infirmos: audiendi confeſſiones ꝛ huiuſmodi. Di oēs ergo confeſſoꝛibus cōparant quia ſicut exaltantur celi a terra. Iſai. i. ꝛ valde: ita pꝛedicti eleuati fuerunt in altiſſimis cōtemplationibus a terra ſeparati. i. affectu terrenoꝝ. Confeſſi ſunt ꝛ confitebunt hi celi mirabilia tua ꝛc. De åꝝ conuerſione ꝛ cōtemplatione dicitur iob. Quis dimiſit onagrū libeꝝ in ſolitudine ꝛ vincula eius quis ſoluit: cui dedi in ſolitudine domū ꝛ tabernacula eius in terra ſalſuginis: contēnit multitudinem ciuitatis. vocē exactoꝛis non audit: circū ſpicit montes paſcue ſue: ꝛ virentia queq; perquirit: que verba exponens grego. in ꝛo. li. moꝛ. dic̄ Onager qui in ſolitudine moꝛat: non incongrue

vitam eoꝝ significat:qui remoti a turbis plurib⁹ conuersant̃:qui onager apte liber dr̃ :qz magna ē seruitus secularīū negocioꝝ:cuius seruitutis cō ditione carere ē in mūdo nil cōcupiscere :vt fa/ciunt perfecti religiosi:de quibus loquimur. Qō tñ singulare dei donū est:z iō p̄emittit:qs dimi/sit onagrū liberū ꝛc.q.d.nullus nisi ego.loquitur ibi dñs ad iob.vnde z per osee ꝓphetā ait.Ducā eā in solitudinē .s. animā z loquar ad coꝛ ei⁹. Di ḡ onagri solitarij z sancti religiosi a deo dimissi sunt liberi a seruitute seculi:que vtiqꝫ p̄emit per ꝓspera dū appetūt: p̄emit p aduersa cūꝛmidā tur Neqꝫ.n.veri religiosi appetūt ꝓspera nec ti/ment aduersa z a seruitute vxoꝝ filioꝝ familie z dñoꝝ tpaliū:īmunes sūt hoꝝ onagroꝝ dñs vīcu la soluit:qz diuino adiutoꝛio interna carnaliū de siderioꝝ retinacula disrūpuntur:z affectus ami/coꝝ z parentū z mūdane consuetudinis ligamīa dissoluūtur. Dedit quoqꝫ ei dñs in solitudīe do mū:qz ad litterā solitarij habitabāt in locis silue stribus:ne inuenirent̃ ab hoībus vel paucis a qui bus p̄epedirent̃ p̄ suis assiduis meditationibus vñ nō solū anachoꝛite:sed z cenobite sancti ho/mines in nemoꝛibus fūdabant monasteria in lo/cis remotis a ciuitatibus z castris:vt patet de be ato benedicto bernardo rōbaldo iobanne gual berti florentino z alijs. sed qz non ꝓdest solitu/do coꝛpoꝛis si solitudo defuerit mentis.hi etiam habuerūt domū solitudinis mentis:qz sepati sūt a tumultu z strepitu mundanaꝝ cogitationū z af fectionū:tabernacula habuerūt in terra salsugis qz q̄diu in hi⁹ vite tabernaculis vixerunt:ad su pernā patriā desiderij sui quotidiani estibus ac/cenduntur.Salsugo enī sitim solet accendere in cessanter quippe ipi sancti accendūtur:vt sitiant sitiunt vt satientur:ſm illud .Sitiuit aīa mea ad deū fontē ꝛc.z mat.5.Beati qui esuriunt z sitiunt iusticiā:qm̄ ipi saturabunt̃.Cōtēpserunt multitu/dinem ciuitatis:non solū sensus exteriozes visus auditus z alios coherentes: sed etiā latā viā: per quē multi incedunt .reliquerūt ꝓpriā voluntatē seu sensualitatē sequētes z artaz viā a paucis in/gressam eligentes .Cōsiderātes.n.solerter a quo z ad qō creati sunt :z recta consideratōne accepte imaginis sequi vulgi multitudinē sunt dedignati non audierūt vocē exactoꝛis:qz diaboli foꝛtiter tētantis suggestionibus nō cōsenserunt :foꝛtes tē tationes fuerūt magni clamoꝛes diaboli petētis assensū:z visibiles z inuisibiles pugnas sustinue runt:vt patet in bñdicto tentato:cū se nudū volu tauit in spinis.ber.in aqua congelata:franciscus i niuibus:vt non audirēt vocē exactoꝛis.vel etiaz exactoꝛ dicitur coꝛpus:qz quotidie exigit suā ne/cessitatē:sed tūc loquitur plane:cū vult sibi dari ad voluptatē ſm instigationē sensualitatis :tunc clamat.Sancti aūt religiosi boꝛruerunt delitias coꝛpoꝛis:z iō nō boꝛruerūt clamoꝛē exactoꝛis: sed vocē exhibētis tñ ad necessitatē crucis moꝛ tificationē iugiter ī suo coꝛpoꝛe ꝓ xp̄i noīe poꝛtā tes z hostiā se deo viuā exhibētes:z inde magis apti reddebant̃ ad diuina cōtēplanda.Et subdit q circūspicit onager montes pascue sue.Montes pascue sue sūt alte cōtēplatōes interne refectōnis vnde in ps.Ascensiones in coꝛde suo disposuit in valle lacꝛymaꝝ:qz quos exterius cōtinet in fle tu ꝙuallis humilitatis:eos interius subleuat ascē sus cōtēplationis.vel etiā montes pascue sūt sub limes virtutes angeloꝝ:que iccirco hoc admini/strādo z adiuuādo reficiūt:qz illic interne contē/plationis roꝛe pinguescunt: que qz nos in omni certamine ꝓtegūt:ideo circūspici dicunt̃:vel etiā montes pascue sūt alte sne scripture sacre: viren tia queqꝫ quesierunt isti onagri. spūalia virentia sunt:qz nulla tēpoꝛalitate marcescūt:sicut arentia econtra sunt oīa:que tpaliter cōdita venturo fine iocunditate vite p̄ntis quasi estiuo sole siccantur. perquisierūt ḡ sancti onagri:religiosi queqꝫ virē tia:qz despectis vite p̄ntis trāsitoꝛijs rebus inet/nū mansura desiderarūt:hec ex dictis grego. Fi/naliter quis enarrare valeat altas sanctoꝝ religio soꝝ cōtēplationes reuelationes suauissimos diui noꝝ gustus miras abstinentias:intensa desideria erga deū ? Confitent̃ ḡ z cōfitebūtur hi celi mira bilia dei z deus confessus est eos coꝛā patre suo mirabiliter exaltando:vt benedictū dñicū fran/ciscū z alios.Di ergo cōfessoꝛes eremite mona chi regulares canonici z mendicantes:non tepi di z insipidi cupidi⁹ z elati inherentes comessatio nibus z delitijs vacantes:quales sunt moderni cōiter:sed feruētes spiritu:sapientia diuina lucidi contēptoꝛes mūdi humiles in habitu interioꝛi z exterioꝛi perugiles:in cibo z potu austeri deuo/tioni z oꝛationi dediti. Di confitebunt̃ in celis z laudabūt mirabilia dei:sicut cōfessi sūt oꝛe z ope re.vnde z multi eoꝝ in fine vite visi sunt celum conscendere cū multa gloꝛia:vt patet de bñdicto dñico francisco z multis alijs.

Post pontifices docto

res z religiosos sanctos:qui vt celi confitebūtur mirabilia dei est quartū genus confessoꝝ:qui de um confessi sunt sanctis operibus: glorificati in patria superna.hi etiā celi dici p̄nt:qz sicut mouē tur cōtinuo a ꝓmo mobili oēs alij celi: sic z isti a deo:qui ē p̄imū mouēs oīa:sed īmobilis manēs in se moti sunt ad bona operandū: ꝓpter qō dici tur Isai.Omnia opera nostra operat⁹ es ī nobis z qz oīs mot⁹ noster interp̄etatur:q ē nobis da tus ad merendū z bñ operandū:iō dicit apl's.Dū tps habem⁹ opemur bonū.Ponit aūt salomon. z8.tpa diuersaꝝ operationū in quibus hō mouē/tur de vno ad aliud:eccle.3.c.Omnia tēpus hñt ꝛc.s.opera:tēpus sibi cōgruū z aptū de vna ad ali am expositionē moꝛalē:p nūc assumēdo reduci p̄nt ad quatuoꝛ status hoīm iustoꝝ. Sūt aūt ista tēpoꝛa cōbinata per cōtraria simul opera narra/ta in eis:z ſm doc.ponūtur.13. cōbinationes qua rum p̄ime tres tangunt baptismū recipientes.2ᵉ

tres penitentes.3. ꝓficiētes.4. q̄tuor p̄sidētes Omnia ista tpa ſancti cōfeſſores obſeruauerunt ⁊ in eis congrua opera fecerūt. Quantū igitur ad baptiſmū recipientes: tp̄s naſcendi eoꝛ fuit: qñ ꝑ aquā baptiſmi nati ſunt ad eſſe ſp̄uale xp̄o. Jo.1. ex deo nati ſunt. ſ. credētes.i.pe.2.c. Quaſi modo geniti infantes rōales ſine dolo lac cōcupiſcite: ⁊ tunc etiā in eis fuit tēpus moziendo mūdo ⁊ viuere vetuſte infidelitati ad col.3. Moꝛtui enī eſtis ⁊ vita veſtra abſcondita ē cū xp̄o. vnde in hiꝰ ſignuꝫ ponitur qui baptizatur ſub aqua quaſi moꝛtuꝰ ſub terra ſepulture. Congruit etiā eis tēpus plantandi ⁊ tēpus euelliendi: nam in baptiſmo plantā tur oēs virtutes in aīa ſm habitū: ⁊ in adultis ita ꝙ etiā in actū ⁊ meritū exeant cooperante libꝛo arbitrio. hiere. Plantaui te vineā meā electā oē ſemen verū. ſ. virtutū. Euelluntur ⁊ tunc tp̄is vitia oīa nō ſolū oꝛiginale: ſed etiā actualia in adultis: quo ad culpā ⁊ penā. ezec. Effundaꝫ ſup vos aquā mundā ⁊ mūdabimini ab oībus inquinamentis veſtris. Conuenit quoq; eis tēpus occidēdi ⁊ tp̄s ſanādi. Nā in baptiſmo occidūtur motꝰ concupiſcētie: vt. ſ. nō dn̄etur rationi: nō aūt vt nō titillent ⁊ contra ſp̄m pugnēt: vt ſit occaſio exercitij ⁊ meriti: vnde ait ap̄lus. Caro concupiſcit aduerſus ſp̄m: vt non quecūq; vultis illa faciatis: et cum hoc tp̄e occidendi cōcurrit tēpus ſanādi: q̄ naturales vires que erāt vulnerate ſanant ꝑ gratiam: hiere.30. Apponā vulneribꝰ tuis ſanabo te. Omnia tamen ista in baptiſmo ⁊ in iuſtificatōe peccatoꝛis ſūt ſimul tp̄e ſed non natura ⁊ oꝛdine intelligendi. Et ſm litterā fiant diuerſis temporibus ſed ⁊ poſt baptiſmū etiā vt conſeruetur gs in īnocentia debet ſe exercere in iſtis diuerſis tpibꝰ: aliquādo in vno aliqñ ī alio: aliqñ. ſ. vt magis moꝛtificetur vitijs etiā venialibus: aliquādo etiā ad plantandū virtutes perfectius: ⁊ ſic de alijs. Penitentes tangunt tres ſequentes cōbinationes.

Prima eſt tēpus lugendi ⁊ tp̄s ridendi. Nam in contritōe penitens habet lugere de peccatis commiſſis: ſm illud p̄s. Lauabo per ſingulas noctes ideſt peccata lectū meū. ſ. conſciētie ⁊ lachꝛymis meis ſtratū meū rigabo. i. permanentiā in peccato: ⁊ ex hoc ſequitur tp̄s ridendi. i. gaudij: qō concipit ex ſpe venie: ex quo dolet: ſm illud p̄s. Secundū multitudinē doloꝛ meoꝛ in coꝛde meo: cōſolationes tue letificauerūt aīam meā: vnde et auguſtinus de penitēte ſemp doleat: ⁊ de doloꝛe ſemp gaudeat: de pe. di.3. ſi ap̄ls. 2ª combinatō eſt tp̄s plangendi ⁊ tp̄s ſaltandi: quod pertinꝫ ad confeſſionē. Planctus.n. fit nō ſolū lachꝛymis ſꝫ voce. ſ. cū clamat dolendo: nō ſolū ḡ verus penitens debet lugere p cōtritōem: ſed ⁊ plangere voce emittendo in cōfeſſione: ac etiā ſaltare de vno ad aliud ꝓcedendo ſubleuando ſe a terra. i. cum ꝓpoſito peccata ipa dimittendi. ꝓuerb. Qui confitetur ſcelera ſua ⁊ reliquerit ea: inueniet gratiaꝫ

3ª cōbinatio pertinet ad ſatiſfactōem cū dicit tempus ſpargendi lapides ⁊ tp̄s colligendi: lapides valde duri ad ſcindendū ſūt dure diſpoſitiones. ſ. ad retinendū alienū: nō vindicando iniurias ⁊ odia tenenda ad non ieiunādū vel reſtituēdū famā: iſtos lapides oꝛtꝫ ſpargere ſe dimittendo: ne ſit mēbꝝ diaboli: de quo dicit iob. Coꝛ eius indurabit quaſi lapis: ſed alij lapides. ſ. boni colligēdi ſūt: de quibus ap̄ls ad ephe. Vos coedificamini tanq̄ lapides viui in habitaculū dei ideſt exēpla ſanctoꝝ foꝛtiū viroꝝ: que mente colligenda ſunt: vt inducant ad ſatiſfaciendū ꝑ bona opera. Quo ad ꝓfitentes ponit tres alias combinationes. Et prima ē tēpus amplexādi ⁊ tēpus longe fieri ab âplexibus. Amplexus iſte ſp̄ualit ē actus oꝛationis cōtemplatōis meditationis ⁊ hiꝰ in quo debet ſe exercere quilibet aliqñ: per quez quis coniungit cū deo intellectu ⁊ affectu. cant.i. Dextera illius amplexabitur me. Aliquādo vero abſtinere deꝫ ab hiꝰ: qñ. ſ. oꝛtet intendere actōi ꝓ ſalute ſui vel alioꝝ. i. thimo.4. Exerce teipſuꝫ ad pietatis opera. ſ. miſericoꝛdie. Qui aūt in ſtatu cōiugij: aliqñ debet actui cōiugalis amplexus intendere cā pꝛolis generande: vel reddendi debitum cōiugij vel foꝛnicationis euitande in ſe: vel cōiuge: aliqñ debet ab hiꝰ abſtinere cā honeſtatis ſanitatis: vel magis vt vacetur diuinis aptius i.coꝛ.7. Nolite fraudare inuiceem. ſ. vir ⁊ vxoꝛ abſtinendo a coniugio niſi ad tēpus: vt vacetis oꝛationi. Et rurſum reuertimini in idip̄m: ne tentet vos ſatḃanas. 2ª eſt tp̄s acquirendi ⁊ tēpus perdendi. Tēpus acquirendi ſapiētiā ⁊ noticiam de diuinis pꝛecipue ſemper ē paratū. nulla enim etas ſera eſt ad addiſcendū: inquit ſeneca: in cuiꝰ figurā dauid ſenex cū haberet etatē plurimos annos duxit abiſach adoleſcētulā: q̄ foueret ⁊ cale faceret eū ⁊ doꝛmiret fecū atq; miniſtraret. 3.re. i. hec ſm hiero. ſignificat ſapientiā que etiā in ſenectute eſt querēda: q̄ calefacit mentē eius: vt cō tinue deſeruiat ei ⁊ cum ea quieſcat: ⁊ etiā tēpus perdendi. i. amittēdi ſapientiā carnis q̄ inimica ē deo ⁊ ſciētiā aīalem diabolicā ⁊ terrenā. Nec.n. aliter poſſet acquirere dei ſapientiā vel virtutibꝰ pꝛoficere. vel etiā tp̄s eſt acquirendi vite neceſſaria ꝓ ſe ⁊ ſuis: ſicut paulus faciebat ꝓ xp̄ijs manibus laboꝛādo: vl etiā elemoſynas ꝓ alijs ꝓcurādo. Et tēpus pdendi. i. erogandi pauꝑibus qō videtur perditū ſic datū ſm extimatōem inſipientium. Ad quē intellectū dicitur eccle.xi. Perde pecuniam ꝓpter fratrē. 3ª cōbinatio ē tp̄s cuſtodiendi ⁊ tēpus abijciendi. Tp̄s eſt cuſtodiēdi tē pozalia qñ quis habet ꝓuidere alijs vel in ſertilitate ſicut fecit ioſeph in boꝛreis reponēdi. Et tēpus abijciendi: qñ vult mūdū deſerere vt ſit pfectus: ſit perfectus pauperibꝰ dando. Semp ē aūt tp̄s cuſtodiendi ſenſus ſuos ⁊ cogitationes ne vagentur: ⁊ tp̄s abijciendi ſuperflua ⁊ vacua.

Quantum ad pꝛoficiē/

tes ſiue familijs ſiue laicis vel alijs ſunt.4. cōbinatōes. Et pꝛima ē tp̄s ſcindendi ⁊ tp̄s ꝛſuēdi

Debent.n.rectores ⁊ quilibet indebita pacta ⁊ p̄missa rescindere ⁊ frangere: ꝑm illud. In malis p̄missis rescinde fidē: vel iniusta ordinamenta vel cōsuetudines tollere: ⁊ cōstituere simul componere discordantes: ⁊ iusta statuta formare. aplūs. Cum oībus hoībus pacē hītes. 2ª ē tps tacēdi ⁊ tēpus loquendi. Ueritas.n. ait gratianꝰ prius tacēdo discitur: ⁊ postea loquēdo docetur. Debet ḡ in admonēdo vel sententiādo tacitus considerari cā: ⁊ quid debet debeat admonere: ⁊ in sequēti tpe iudicare ⁊ docere: in oratōe taceat q̄ ad mundana: in executione officij loquat̄ mandando pro bibēdo corrigendo ⁊ bi. 3ª cōbinatio ē tēpus odij ⁊ tps dilectionis. Cū.n. quis bonus ē diligēdus est: sed malus odiēdus: vt exēpli gratia basilius malus nō ꝑm naturā que bona ē: sed ꝑm vitium. vñ ⁊ ps. Iniquos odio habui: ⁊ pfecto odio oderā illos. i. ꝑm vitiū. vnde aug⁹. sic diligēdi sūt hoīes: vt eor nō diligātur errores. 4ª ē tēpus belli ⁊ tēpus pacis: quādo subiecti sūt mali: tunc ē belli tps. s. reprehendēdi eos ⁊ puniēdi: qñ vero sunt boni vel ad pñiam reuertunt̄ mali: tūc est tēpus pacis ⁊ recōciliādi sunt: ⁊ cōclusiue q̄ ad oīne tps belli ē vita pñs: quia militia ē vita hominis super terrā. iob. 7. c. 5ª sed tēpus pacis pfecte erit in patria. Isai. 33. Sedebit populus meꝰ ī pulchritudine pacis in requie opulēta ⁊ pacis ñ erit finis. Et tūc perfecte cōsitebunt̄ celi mirabilia tua ⁊ veritatē tuā in eccl'ia sanctor. Ecce ait apl's nūc tps acceptabile. 2. cor. 6. Ecce nūc dies salutis: et iō cōfessioni p bona opa insistendū: q2 velit nox scz seculi sequētis: qñ nemo operari pōt. s. merito rie. Jo. 9.

Titul⁹. 33. de pena purgatorij ⁊ pmaxime ō pena sensus: quō. s. ignis affligat aīas. c. i.

Uia hi qui sunt

q in purgatorio adhuc nō sunt in ecclesia triūphanti: sed militant sub penis: quibꝰ purgant̄ venialia: que secū portauerūt egrediēntes aīe de corporibus ac soluūtur reatus mortaliū. i. debita penaꝝ tpaliū: quibꝰ obligati erāt ꝓpter tpalia ppetrata: quibus hic non satis fecerūt ad sufficientiā: ⁊ si p pñiam recuperauerūt gratiā ⁊ euaserūt debitū pene infernalis ppetue: iō ad ecclesiā pertinent militatē ⁊ eius suffragijs adiuuā̄tur: vnde post penas vite pñtis tpales ⁊ spūales de quibus actū est breuiter: aliqua tangātur de penis ⁊ statu purgandoꝝ. Et pōt induci illud ps. zz. qō decantatur in missa defunctoꝝ. Uirga tua ⁊ baculus tuus ipa' me cōsolata sunt: vt sit locutō illaꝝ aīaꝝ ad deū. Et vt grego. dis. 43. sit rector. Uirga pcutimur baculo sustētamur. Uirga igitur dei pōt dici pena purgatorij: q̄ purificate aīe illetandē cōsolant̄ intrantes gaudia vite eterne. Baculus dei sunt suffragia ecclesie: ḡbus subleuant̄ a penis: vt citius cōsolent̄ ab eis liberate: vel baculus dei est crux: in qua deus hūanatus fuit sustentatus. Nā ⁊ indulgentie: que aliquādo extenduntur ad defunctos ⁊ suffragia ecclesie: habent precipue valorē ex cruce. i. passione xp̄i. Et ipa eucharistia misse: in qua repñtatur ipa passio ē maximum suffragiū ꝓ defunctis q̄ sunt in purgatorio: ⁊ sic ex huiusmodi baculo sustentant̄ ⁊ cōsolantur tandem: vnde danieli in lacū leonum posito deus misit prandium bonum p abacbuch in figurā: quod significat suffragium eucharistie: vnde fuit confortatus.

Quod autez sit purga

toriū patet per auctoritatē apl'i. i. cor. 3. dicentis: Si quis edificauerit super hoc fundamentū. s. fidei xp̄iane viue lignū fenū stipulā: quia est in eis gradus gratitatis non aūt mortalia: quibus aīe igne infernali perpetuo cruciantur p ea notantur vt quidā asserebāt: qō aug⁹. reprobat in libro de igne purgatorij. Et habetur di. 25. ℔. alias. patet per grego. dicentē de quibusdā leuibus peccatis ante diem iudicij purgationis credendus ē ignis Et per aug⁹. qui de eo qui dolet vere ⁊ penitet ō peccatis mortalibus: sed nō satisfacit, sufficienter in presenti penis debitis ꝓ eis sic ait. Prius purgandus est igne purgatōnis: qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis: de peni. di. 7. c. fi. Probatur etiā hoc ex ecclesie determinatione: q̄ preualet omni auctoritati doctor. Nam ipa suffragia facit cōtinue ꝓ defunctis: non pro his qui sunt in inferno: q2 ibi nulla est redēptio vel diminutio pene vel refrigeratio: nec ꝓ his qui sunt in gloria: q2 non egent: ergo ꝓ his qui sunt in purgatorio: hoc negare esset hereticum. Locus aūt huius purgatorij secūdū legē cōmunem a doctoribus in quarto est contiguus inferno damnatoꝝ quia infernus quasi infra terrā in centro terre vl circa. Secundū autē priuatā legem aliquibus videtur esse assignatū purgatorium extra, talem locum in terra: vt patet in quarto dialogorum per plura exempla.

Duplex autē ē genus

pene in purgatorio principaliter. s. pena damni: que ē priuatio diuine visionis. Secunda dicit̄ pena ignis in quo aīe ille detinent̄. Et cū hac duplici pena cruciantur etiā qui sunt in inferno. Est tamen ista differentia: q2 damnati in inferno perpetuo torquentur vtraq3 pena absq3 spe sue liberationis: scientes se perpetuo sine aliquo refrigerio cruciandos: nunc in aīa: post resurrectōem vltimā in aīa ⁊ corpore: vnde ⁊ deū blasphemant vt dicitur apo. eos punientē ipm odio habentes ⁊ impatientissime ⁊ inuiti patientes: sed ī purgatorio etiaz vtraq3 pena crucientur damni ⁊ sensus: hoc tamen ꝛ tps ⁊ diuturnius ⁊ citius ⁊ gratiius ⁊ leuius secundū debita eor: ⁊ sciunt se inde liberandos: ⁊ si tēpus liberationis ignorent: nisi

eis reueletur:ac etiã cũ sint in gratia patienter et volũtarie ferũt tales penas:z per suffragia nostra subleuãtur:solũ aũt in aĩa cruciãtur. Mã p̃ resurrectõem generalẽ locus purgatorij vacuꝰ remanebit sicut nũc limbus p̃rm. Taliter.n.purgabuntur:qui in fine mundi erũt vel augmẽto pene ad recõpensandũ diuturnitatẽ:vel qz terroribus p̃cedentibꝰ iudiciũ ita purgabunt̃:q̃ pauca z parua remanebũt purganda. Tũ etiã qz satisfactões sanctoꝝ que amplius erogari nõ bñt in ecclesia p indulgentias z biꝰ p illis soluẽt. Et sic intelligit̃ illud augus.hic ignis.s.purgatorij:z si nõ sit eternus:miro tñ modo est grauis. Dicit̃.n.nõ eternus q̃tũ ad officiũ:qz vt dictũ ẽ pꝰ resurrectõez ñ purgabit aliquẽ:sed eternus ẽ.i.ppetuus q̃tũ ad substantiã:qz semp durat:cũ sit idẽ cũ igne inferni. Et pena quidẽ dãni sicut in inferno:ita z in purgatorio ẽ grauissima sup penã ignis:z oẽm aliã que cogitari posset:vt dicẽt apte:valeat talis aĩa. Si tiunt aĩa mea ad deũ viuũ qñ veniã z apparebo añ faciẽ dei mei. Fuerũt mihi lachrγme mee panes die ac nocte. Cũ.n.aĩa sepata a corpore intelligat deũ sũmũ bonũ eius:z ad ipm cõtrahendũ apta existeret:nisi eẽt in ea quid inquinatõis purgande:de tali dilatione sũme dolet:cũ sit ꝓpter culpã suã:sicut.n. videre deũ z eo frui ẽ maxima delectatio:ita eo priuari ꝓ illo tẽpore ex defectu suo ẽ sũma pena. Unꝰ augus. Alienari a regno dei carere multitudine dulcedinis dei:tam grandis pena est:vt nulla ei possint tormenta q̃ nouimus cõparari. Itẽ chrγso. Ponamus ante oculos mẽtis:quãti doloris ẽ excludi z proijci a regno celorũ:quia mihi videt̃ grauior gehẽna id igne inferni. Quõ aũt aĩe siue in purgatorio siue in inferno ante resũptionẽ corpoꝝ crucient̃:ẽ difficile intelligere. Et circa hoc est quintuplex modus dicendi ꝑm quinq̃ opiniones modernoꝝ ꝑm pe.de pal'.in.4.di.44. Primus modus dicendi q dicitur esse durandi in.4.s.est:q̃ aliter patiatur aĩa sepata ab igne corporeo:aliter demon z anima ĩ purgatorio. Cuius rõ est:quia ignis inferni nõ ponitur corporeus:nisi qz afflicturus corpa damnatoꝝ post resurrectionẽ. Si.n.aĩa sepata solũ patetur in aĩa z nõ in corpore:nullus posuisset ignẽ inferni corporeũ:z hinc ẽ cõgruũ:vt spũs qui ad penã corpibus reunientur:quales sunt aĩe damnatoꝝ:aliter ab igne 'corporeo' patiantur. Aliter demon qui nunq̃ corpori vnitur vt forma: hi q dem.s.aĩe damnate ꝑm veritatẽ:ille ꝑm adaptationẽ. Anime enim damnatoꝝ cũ sciant infallibiliter:q̃ resumptis corporibus in igne cruciabunt̃ per verã immissionẽ:ex ipa consideratione ignis futuri nociui verissime cruciãtur mẽtaliter:z hoc quidẽ plus vel minus secũdũ q̃ maiori vel mĩori afflictioni corporali sciũt se resũptis corporibꝰ adiungendas. Sic igitur aĩe dãnatoꝝ que corporibus reunientur ad penam:patientur ab igne corporeo secũdũ veritatẽ:qz ille ignis añ resurrectionem vere timorẽ z horrorem z per consequens tristitiã aĩo ingerit:qui post resurrectiones corpora cũ aĩabus vere exurit sine cõsumptione tñ. Spũs aũt angelicus malus qui nunq̃ vnitur corpori:vt forma affligitur secũdũ quandam similitudinem z adaptationẽ. Spũalis enĩ tristicia z delectatio cũ sint ignote multitudini:oportet q̃ per delectationẽ z tristicias exprimant̃ figuraliẽ. Et cũ summus doloꝝ sensibilis sit ille qui est ab igne:cum sit maxime actiuus:sic tristicia z doloꝝ spũalis qui est in angelis per suã vehementiã:z si non esset ab igne secũdũ rem:dicitur tñ ab igne secundũ quandam similitudinem z adaptionem Sicut etiam cũ de beatis spiritibus aliquid dicitur:quod pertinere videtur ad corporalẽ delectationẽ:vt q̃ reficiantur vel rideant:debet per similitudinẽ intelligi z non corporaliter:cuꝝ tota eorum delectatio z iocunditas sit in consecutiõe sui finis z non in aliqua re corporali:sic z afflictio demonũ cõsistit in tristicia:quã habent de separatione a fine:in quo summe perficerentur z delectarentur:si eũ attingerẽt z non in aliqua re corporali:cũ dicitur de eis:q̃ in igne ardeant. vel fortibus affligantur. De aĩabus aũt que sunt ĩ purgatorio q̃ corporibus suis vnient̃ in resurrectõe generali sed non ad penã:qz purgatoriũ non tenetur:idẽ tenendũ est.s.q̃ affligunt̃ ex hoc q̃ retardantur a diuina visione quedã plus quedã minꝰ Sicut.n.penale est ab ea excludi: sic penale ẽ ab ea retardari:ꝓpter vehementiam igitur buiꝰ pene pñt dici secũdũ quãdã similitudinẽ z adaptationẽ pati ab igne. Et huic consonat dictuꝫ apostoli dicentis. Sic saluus erit quasi per ignem in quo innuitur similitudo. Qz autem aĩe patꝝ sanctoꝝ ante xp̃i passionem existentes in limbo ex retardatione visionis diuine non affligerent̃ sicut nunc in purgatorio:hoc iõ fuit.quia añ passionem chr̃isti non fuit tempus perueniendi ad visionem diuine essentie:cum non esset solutum debitum nature quod chr̃isti morte solutum est Sed cum post passionem chr̃isti sit tempus perueniendi ad visionẽ dei:nisi anima proꝑia culpa vel obligatio ad penam impediat:ideo non peruenire nunc penale est:non autem prius:datur exemplum de filio regis:qui si non perueniat ad habendum regnum viuente patre:non est ei penale quia nõdum est tẽpus:q̃ perueniat. Sed si mortuo patre non obtineret:esset ei doloroſum. Sz istam opinionem videtur pe. de pal'. reprobare. Dicit enim q̃ dicere q̃ demones non habent penas nisi carentie diuine visionis ꝓpter suũ peccatum:z non patiant̃ ab igne:non videtur tutũ sentire. Cum enim creatura rationalis seu intellectualis naturaliter desideret beatitudinẽ naturalem z supernaturalem:quã vtranq̃ habet spiritus domini videns:quia neutra harum suarum beatitudinũ dependet a corpore:z sibi beatitudo naturalis est preesse corpori:illud habet post resurrectionem:sed priuatus beatitudine supernaturali nisi priuaretur etiam beatitudine naturali quam

etiam naturaliter appetit:non esset plene miser. Unde demones ad cōpletā ⁊ perfectā miseriam debent priuari nō solū beatitudine supernaturali sed etiā naturali:que est in sui cōtemplatione ⁊ prelatione creature corporalis:que priuatio talis prelationis est:ex hoc q̄ subijciunt̄ creature corporali:⁊ in fi.si terre:que in centro eius est infernus:q̄ maxima pena est dño superbo:q̄ fiat seruus serui:⁊ ad illud qō dicūt de verbis apostoli quasi per ignē :dicendū:q̄ ly quasi non est nota similitudis sed expressio veritatis vt illud Jo.i. quasi vnigeniti a patre. Expressa igit̄ intentio sāctor circa hāc materiā ē:q̄ vere patiant̄ ab igne anime in inferno vel purgatorio. Et ad hoc facit auctoritas augus. dicentis. Ille ignis ⁊ nō sit eternus:miro modo est grauis:excedit enim oēm penam:quā vnq̄ aliquis passus est in ista vita.

Secundus modus dicendi qui videtur ē egidij ponit modum cōem anime ⁊ demoni per veraz immissionem ab igne sine immissa noua dispositōne .Dicunt enim sic:ignis inferni qui idem est cum igne purgatorij:potest considerari dupliciter. Uno modo secundum se:⁊ sic non potest agere ī spiritum. Alio modo vt instrumentum diuine iusticie:⁊ sic potest agere in spiritum ⁊ ipm vere affligere per veram immissionem .Et hoc ꝓbat ꝓrationem ⁊ simile.ratio est talis. Jnstrumentum preter virtutem naturalem videtur habere aliquā virtutem a principali agente:sicut calor qui est instrumentum anime preter suā virtutem calefactiuam:quā habet a se:habet ab anima:cuius est instrumentum virtutem conuertendi alimentum in carnem. Similiter dolobra habet ab artifice virtutem inducendi in lingno formam arce ad quā nō posset ex se attingere. Similiter ignis inferni seu purgatorij prout est instrumentum diuine iusticie:habet aliquā virtutem:per quā potest attingere ad aliquid vltra virtutem sue nature. Tunc arguitur sic. Quicquid deus potest facere mediantibus causis secundis:potest etiam facere sine eis:sed deus potest affligere animā mediante corpore:sicut affligitur nunc sensibiliter: dum est in corpore:ergo potest consimiliter affligere animam sine corpore. si sic:ergo ignis vt est instrumentum diuine iusticie:cum ī instrumento sit aliqua virtus vt dictum est principalis agentis:per quā potest in aliquid:in quod non posset ex virtute sue nature. Per simile probatur sic. Sicut sacramenta sunt instrumenta diuine misericordie iustificantis:sic ignis inferni est instrumentum diuine iusticie punientis :sed sacramenta inquātum sunt instrumenta diuine misericordie agunt iustificando animam per alicuius immissionem:ergo ⁊ ignis:vt est instrumentum diuine iusticie affligit animam per veram immissionem. Duranō. reprobat hanc opi.inter ceteras inducens hanc rationē:si anima vel demon affligeretur per vnam immissionem:aut hoc est: quia ignis immittit aliquam formam in animam vel demonem:aut non immittit formam aliquaz ſz tantum afflictionem: Si primū scilicet q̄ immittit formam:tunc forma immissa aut est spiritualis aut corporalis ,non corporalis :quia anima separata non est susceptiua alicuius forme corporalis.nec spiritualis potest esse illa forma:quia illa non potest esse afflictiua:quia nihil abijcit:qō sit nature conueniens:eo q̄ non habet contrarietatem ad aliquam formam naturalem:ergo nullo modo anima vel demon affligetur ab igne. per immissionem. Si secundum detur scilicet q̄ ignis non immittit formam aliquam nec afflictionem:hoc non potest esse: quia afflictio vel dolor non est aliud q̄ inremissus appetitus contra nociuum presens ⁊ cognitum. Sed obiectum p̄cedit actum saltem in ordine:ergo oportet q̄ ignis ordine nature sit prius anime nociuus: ⁊ demum cognoscatur vt nociuus:q̄ sequatur afflictio in anima. Si ergo ignis affligit per immissionem veram animam separatam :per quam est ei nociuus:oportet q̄ primuz immittat aliquid:qō noceat:q̄ qō cognituz causet afflictionez. Pe.de pal.opi.predictam egidij videtur sustinere cōtrarationes durandi:dicit enim:q̄ cum deus sit immediatior vnicuiq̄ rei ⁊ intimior q̄ ipsa sibi:si ꝓpter coniunctionem corpus agat in spiritum virtute spiritus creati:multo magis corpus disiunctum virtute spiritus increati. Potest etiam imaginari q̄ preter calorem quo ignis est naturaliter afflictiuus corporum dedit deus igni infernali quandam virtutem detentiuam vel aliam:ita q̄ omnes damnati tam homines q̄ demones eodē affligerentur: sicut ⁊ omnes beati homines ⁊ angeli eodem scilicet lumine glorie beatificantur. Sed vna afflictio est a natura ignis puta corporum:alia supernaturalis scilicet spirituuz afflictiua. Considerandum etiam est:q̄ tā in dolore corporis damnati q̄ spiritus damnati ſm opi.tho. ponitur precedere iudicium lesiui ⁊ afflictiui :qz tam corpus q̄ spiritum ponit alligari in vicium quod est lesiuum sicut carcer:ex qua perceptione sequitur afflictio. Preterea de⁹ potest facere immediate quicquid potest facere mediante causa nec formali nec materiali si sit causa per quam:⁊ multo magis si solum sit causa sine qua nō. Unde cum in dolore in sensu causetur tristicia:in voluntate propter redundantiam inuicem virium: siue dolor sit causa tristicie:per quaz vt plures dicunt:siue sit causa sine qua non:vt alij dicunt :poterit deus immediate causare tristiciam in volūtate sine dolore:in sensu eandem quam poterat consensu,mediante:sicut potuit generare hominē sine homine:vnde eandez tristiciaz numero quā in animum heretici dum comburitur :causauit ignis mediante dolore:deus potuit seruare in voluntate:vt secum traheret de corpore exiens :sic intellectus secum trahit species habitus ⁊ forte actus que a fantasmate coniuncto suscepit. diffuse autem ista prosequitur:ibi vide.di.44. q.7.

3 opinio.

Tertia opinio est: que dicitur henrici animam separatam ⁊ demonem affligi ab igne corporeo per veram immissionem: sicut dicit opinio precedens. Sed dicunt isti: q̄ virtute diuina superadditur aie separate ⁊ demoni aliqua qualitas vel habitus supnaturalis. rone cuius aia separata vel demon potest pati ab igne: qua fm se ab ea pati nō posset. Ratio sola huius opi. est sola fuga incōuenientiū: q2 cū isti non possint oñdere: qualiter aia separata possit aliquid recipere: per qō affligeretur adinuenerunt: q̄ hoc poterat fieri mediante aliq̄ sibi diuinitus adiuncto. Sed dicit pe. q̄ istud est minus ꝓbabiliter dictū q̄ primū: quia illud additū aie aut est aliqd corporeū aut spūale. si spūale: equalis dubitatio ē: qualiē anima separata a corpore: que ē spūs possit pati ab igne corporeo mediante illo sicut sine illo. Si autem illud sit corporeū: tūc aut facit vnum suppositū cū aia aut nō. si nō: tūc aia rone ipius non poterit pati: q2 distinctor fm suppositum sūt distincte actones ⁊ passiones. Si vero sunt vnū suppositū: aut illud est subiectum aie aut aia subiectū eius: nō potest dici q̄ illud sit subiectū aie: quia subiectū aie non est nisi sua materia vel suū corpus ex quibus cōiunctis resultat homo: ⁊ sic non esset separata: de q̄ loquimur. Si vero dicamus: q̄ aia sit subiectum illius additi: qō ponit corporale: tūc equalis dubitatio est: quō aia possit recipere illud corporale accidens: sicut dubitamus: qualiter possit recipere caliditatē vel quācūq̄ qualitatē corporeā. Et ideo ista positio in nullo declarat ꝓpositum sed assumit equale dubium. Et si dicatur: q̄ anima cōiuncta per qualitatē naturalē puta intellectum possibilem: fit passibilis a corpore puta fantasmate: multo magis per qualitatē supernaturalem deo faciente ab igne tunc dicendū: deus nō pōt facere q̄ potentia feratur nisi in suū obiectus puta q̄ auditus videat sonū: vel q̄ ⁊ huiusmodi visus audiat sonum. ꝓpriū aūt passiuū a corpore est corpus vel spūs cōiunctus corpori nō separatus: ꝓpter qō nec spūs agit in corpus nisi per motū localē nec ecōuerso quid manente ḡ q̄ corpus illud ⁊ iste spūs istud non pōt in illud immittere: nec ab isto recipere plusq̄ non calefactibile pōt calefieri. Quarta opinio vicina antique ponit modū spālem: quo aie puniuntur. dicūt. n. q̄ in anima separata virtute diuina possunt remanere potentie sensitiue: qō ꝓbatur: quia virtute diuina accidens absolutū pōt separari a suo subiecto: sed fm istos potentie sensitiue sūt quedā accidentia absoluta: ergo virtute diuina pñt separari a cōposito: in quo sunt tanq̄ in subiecto ⁊ remanere ī aia separata. Tunc arguit sic. Verus dolor sensibilis perficitur in actu appetitus sensitiui pcuia cognitione sensitiua: sed remanentibus potentijs sensitiuis in aia separata pōt in eis esse sensitiua cognitio ⁊ appetitus cōsequens: ergo in eis pōt esse verus dolor sensibilis ⁊ vera tristicia. pe. Sed nec istud valet: q2 dato q̄ deus posset separare accidens absolutū a subiecto: non pōt ipm ponere in ipo subiecto vel quocūq̄ alio: sicut q̄titatē separatā a substātia panis in sacramēto: non possz ponere subiective in angelo. Et eo mō potentiā sensitiuā que est accidens oꝛgani corporei: non pōt ponere in aia separata: ⁊ dato etiā q̄ posset ponere: adhuc non sufficeret ad hoc q̄ aia sensibiliter pateretur ab igne: q2 obiectū passionis est aliqd nocens: sed non pōt dari modus: quo ignis noceat aie separate: etiam si haberet potentias sensitiuas: pluscz si nō haberet. non enim nocet ex hoc solo: q̄ cognoscitur q̄cunq̄ cognitione. Et iō hoc modo non pōt assignari cā passionis ab igne: et sic non pōt fieri: q̄ iste potentie remanent ī corpore mortuo: qō est pars subiecti: q2 cōtradictio esset: q̄ non viueret: ⁊ haberet tñ potentiā vitalē sic nec ecōuerso q̄ remaneat in anima separata: q̄ solū est alterꝰ pars subiecti. Item ⁊ si ibi esset potentie sensitiue: non tñ ꝓpter hoc posset ignis agere in ipas: nec calor in sensum: nisi esset organicꝰ sicut nec calor in visum separatū: q2 non est mortuus nisi diaphani fm actum: sic etiā est de omni sensibili: qō non ageret in sensum nisi ꝓpter organum. Quintus modus dicendi q̄ est tho. in. 4. cōis doc. est talis: q̄ spūs incorporeus. s. aia separata vel angelus patitur ab igne solū per detentōnem per hūc modū: q2 spūs in corpore fm istos diffinitur loco: ita q̄ existit in vno loco q̄ non in alio. Res ergo corporea ex sua natura habet: q̄ diffiniat spīritū: sed nō habet ex natura sua q̄ detineat spīm: quin alibi possit diuertere. Sed hoc superadditur igni corporeo: inq̄tum est instrumētum diuine iusticie: q̄ sic detineat spīm: q̄ alibi nō diuertat. Et ita efficitur ei penalis retardādo ipz ab executione ꝓprie volūtatis: ne operetur vbi vult: ⁊ fm q̄ vult: ⁊ tanto plus cruciat: quāto est superior. Pe. Dec opi. ꝓbabilis est: ponendo q̄ aia separata vel angelus sit in loco per suā cētiā quia tunc pōt virtute diuina detineri in loco ne moueatur ad aliū locū: ad quem vellet. Non bñ tñ apparet: quō virtus detentiua sit in igne: hoc non obstāte posset tñ dici q̄ dicit detineri ab igne: q2 detinetur in igne: ⁊ sic ab eo patitur eo mō quo desiderans mortē ⁊ fastidiens vitā: dicit q̄ aia sua patitur a corpore suo: in quo detinet. Et nihilominus graue videtur aliquibus: q̄ iste sit totus modꝰ: quo aia vel demones patiunt: quia fm hūc modum equaliter paterentur aia vel demon: si in pulcherrima camera detineretur ⁊ optime ornata: sicut patitur ab igne: quia non ponit pati: nisi quatinus detinentur. hoc aūt cōiter non reputatur adeo graue seu penale: sicut predicam pena damnatoꝝ hominū vel demonū. Et cōfirmatur hoc: quia sicut damnatoꝝ aie detinentur in inferno: sic aie pueroꝝ decedentiū cū originali detinentur in limbo. Si ergo sola detentio est afflictio in demonibus ⁊ dānatis hominibus: lequi

4 opinio.

ur q̄ aīe pueroꝝ decedentiū cū originali affligū
tur in limbo ſicut demones ⁊ damnati: quod eſt
incōueniēs dicere. Si vero ſpūs ponat eſſe in lo
co per operationē ſolum: tunc vel non bene appa
ret: qualiter patiatur a loco per detentionē: quia
operationū quedam manent in agente ſicut intel
ligere ⁊ velle: ⁊ per iſtas non poteſt ſpūs magis
eſſe in loco q̄ per eſſentiā. Alie vero ſunt: q̄ tran
ſeunt in materiam exteriorem vt mouere. Et per
has ſolas poteſt cōpetere ſpiritui eſſe in loco: q̄ti
nus aliquid mouet vel facit circa locum vel cir
ca corpus exiſtens in loco. Hec aūt operatio licet
poſſet conuenire angelis: non tñ poſſet conuenīr
animab⁹ ſeparatis: quia anima ſeparata nec mo
uet aliquid quod eſt ſibi cōe ⁊ angelis: nec poteſt
mouere aliq̄ corpus ad locū: qz cū habeat dēt
minatū mobile cui vnitur vt forma mediante q̄
mouet. quicq̄d mouet ſeparata ab eo: nihil aliud
pōt mouere. Si ergo ſpūs non ſit in loco niſi per
operationē: ⁊ nullā talē pōt habere aīa ſeparata:
ſequit̄ q̄ ipa non ſit in loco: ⁊ per conſequens q̄
ibi non detineatur: nec per detentionem affliga
tur.

Iſti igitur ſunt modi quibus doctores nituntur oſtendere: qualiter ag̃elus vl aīa ſeparata patiatur ab igne. Et tñ vt vilū eſt dic̄ pe. de pal. vbi ſupra. Nullus ſatisfacit intellectui nec mirū: qz ea q̄ ſunt fidei: non pñt ſcientifice ꝓbari: nec rōes i cōtrariū ſcientifice ſolui: ꝓ eo q̄ fides eſt de his que excedūt rōem naturalē. Circa vltimā iam opi. ſ. q̄ per detentionē violentā affligat poteſt hoc ꝓbabiliter ſuſtineri non obſtāte q̄ ō eam arguatur: ſiue ſpūs ſit in loco per eſſentiam ſiue per operationē: ſed argumenta ſoluantur: vt patebit. Et primo ſi ſpiritus eſt in loco per ēntiam: videntur ſequi tria inconueniētia. Primū eſt quia ſequeret̄: q̄ cū oēs equaliter detineant̄: oēs equaliter puniantur. Nec valet ſi dicat̄: q̄ ſuperbior plus affligitur: quia aliquando minus ſuperbus eſt grauior peccator puta luxurioſus humil⁹ Sed dicendū ad iſtud q̄ eſt verū de ſuperbia ꝓ ut ē ſpeciale peccatū. Sed quāto quis ē grauior peccator in inferno: tāto plus odit deum: quod ē maxima ſuperbia: ⁊ tanto plus ei diſplicet iuſtitia dei: ⁊ per cōſequens plus affligitur de alligatione illa: que quāto eſt eis magis volūtaria tanto magis penoſa. Scōm inconueniēs qz damnat⁹ in camera pulchra ita affligeretur ſicut in igne. Et ad iſtud dicēdū: q̄ cū alligari cuicūq̄ loco ſit eis penoſum: quia inuoluntariū vtpote: quia contra libertatē ſuam ⁊ dignitatem alligari tñ viliſſimo loco eſt eis penoſiſſimū. huius autem eſt centrum terre: quod eſt maxime diſtans a nobiliſſimo corporum ſcilicet celo. Sed vlterius ibi alligari igni: quo debent affligi viliſſima corporum damnatorum: adhuc eſt magis penoſum: licz cō tra illud vltimum ſit illud. Ite maledicti in ignē eternū: qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius: q̄ ſi ille ignis prius ſit propter demones q̄ propter homines. Tertia inſtantia de pueris ⁊ patrib⁹ in limbo ſoluitur facile: quia cum voluntas eorū eſſet iuſta: vult illum carcerem: ⁊ ſic non affligebat patres nec affligit pueros: quia nihil volitum eſt penoſum. Q̄ ſi de animabus purgatorij inſtetur: dicendum q̄ ille carcer eis penoſus eſt: quia licet voluntarius: eſt tamen eis propter peccatum propriū: quod continue eſt contra voluntatem eorum: quia de peccatis continue dolent: ⁊ per cōſequens de pena conſequente: ſecus autem eſt de peccato originali: cui non debetur contritio. Q̄ in iſta prima parte deductionis ſciendum eſt: q̄ nunq̄ dicendum eſt: q̄ ſpiritus ſit ita in loco per eſſentiam: q̄ eſſentia ſit ſibi ratio eſſendi in loco ſic ſcilicet q̄ eſſentia indigeat loco ad ſui conſeruationem ſicut graue vel leue: vel q̄ circumſcribatur loco ſicut quantum. Sed ſic q̄ vere eſſentia eius ſit in loco diffinitiue: quia ſic eſt hic q̄ nō alibi: licet poſſet nuſq̄. Si autem angelus eſt in loco per operationem: ſic ſcilicet q̄ quantitas eſt ratio ſubſtantie eſſendi in loco: ſic ⁊ ſpiritus operatio: poteſt reſponderi ad inſtantias: etiam dato q̄ eſſentia angeli eſſet nuſq̄ vel ubiq̄. Nam illud quod dicit de operatione manente poteſt dici q̄ dato q̄ eius intelligere ⁊ velle ſm ſituationem ⁊ diffinitionem abſtraberent a loco ſicut eſſentia: tamen neceſſario haberet cogitare de inferno ⁊ igne eius contra voluntatem ſuam: propter quod impediretur conſiderare alia: que magis vellet conſiderare: quia enim non intelligit omnia ſimul: impeditur ab intellectione vnius per intellectionem alterius. Conſtat autem q̄ magis eſt ſpiritui delectabile ⁊ deſiderabile contemplari altiſſimas cauſas q̄ corporalia. Unde penoſum eſt valde ſpiritui: ſi contra voluntatem cogitat de inferno ⁊ igne eius continentie: ⁊ q̄ de eo ſemper habebit cogitare: ſicut homini bono eſt penoſum: q̄ occurrant ſibi cogitatōnes turpes contra voluntatem ſuam vel quecunq̄ alia de re odio habita: de qua nunquaz vellet cogitare: hoc autem eſt poſſibile: quia ſicut ſpiritus ſeparatus ſemper actu intelligit ſe propter actualem preſentiam ſiue eſſentie: ſic poteſt deus facere: q̄ ſemper actu intelligit aliquid aliud vel per ſpeciem: que ſemper ſit in actu vel aliter. Et propter hoc vel non cogitat alia: vel non delectatur in eis: ſicut faceret ſi nihil contra voluntatem ſuam cogitaret. Et diceretur ſic diabolus ſemper ſecum ferre infernum ſeu ſuum ignem: ⁊ per continuatam ipſius cogitationem per quam ipſe ſm intellectum appzehendentem ⁊ voluntatem renitentem ſemper eſſet alligatus etiam ante diem iudicij ⁊ vbiq̄. Secunda inſtantia de operatōe trāſeūte ſi p eā ſit āgel⁹ i loco: vt ſit detēt⁹ affligat̄ vt canis vel equ⁹: qui ē alligatus ad mouēdū

rotã:qua aqua trabitur de puteo:vel damnatus ad metalla fodienda:qz hoc non potest conuenire aĩe:que nõ est nata mouere corpus nisi mediãte suo corpore. Et dicendũ q; et si ita esset:quãuis nesciamus que sit illa operatio. Nã nõ esset ignis succẽsio:qz ille ignis succensione nõ indiget:nec esset motio eius circularis:sicut in spera sua mouetur:qz ad hoc sufficeret vnus demon:tñ quecũq; sit illa motio:si cõuenit angelo naturaliter põt cõuenire aĩe separate supnaturaliter. Si.n. deus dedit adamãti z magneti virtutẽ mouẽdi ferrum sine cõtactu:qõ alia corpora nõ habent:nullum incredibile est: si dicamus q; eandem virtutem det miraculose alteri corpori. Et similiẽ si spũs angelicus a natura habet mouere corpus:nullus inconueniẽs vel impossibile videt: q; hãc virtutẽ supnaturaliter det deus aĩe sepate vel ad bonum suũ:sicut apparet in corpibus assũptis ab aĩabus de purgatorio ꝓ petendis suffragijs:vel ad malũ suũ vt in dãnatis. Notandũ etiã:q; sicut nullũ corpus põt pati a spũ passione ꝓprie dicta:q; ẽ abiectio forme cõueniẽtis z receptio forme disconuenientis:sic nullus spũs põt pati a corpore cõ simili passione. Et iõ ille modus passionis q ponitur p immissionẽ:cõiter non tenet. Item si dicatur:q; agẽs debet esse nobilius patiẽte:verum est de principali agẽti secus de instrumẽtali. Nullus aũt ponit q; ignis sit p̃ncipale agẽs in afflictõne aĩe:sed vt instrumẽtũ diuine iusticie:z iõ non oportet:q; ignis sit nobilior aĩa. Et nota q; q̃uis doctores in precedẽtib⁹ loquãtur p̃ncipaliter de igne inferni:tñ idẽ ẽ de igne purgatorij q̃tuz ad modũ quo aĩa sepata affligit ab igne. Sed differunt:vt dictũ est in hoc:q; in purgatorio cõfortãtur spe sue liberationis:damnati vero sciunt se nũq; euasuros. Et sic dicimus in inferno esse grad⁹ penarũ:vt.s.qui multiplicius z grauius peccauit ita z in purgatorio. Et cũ grauius sine cõparatione sit mortale:cum quo descendit reprobus ad infernũ:q̃ veniale:hinc etiã pena cuiuscũq; ī purgatorio ẽt,ignis videtur esse minor pena dãnati.

De suffragijs quib⁹ a nobis iuuantur.c.z.

O Ebaculo quo sustẽtãtur aĩe z ꝯsolantur in purgatorio:q est suffragium ecclesie militantis:vt in eo auxilio p̃ueniant ad triũphantem. Sciendũ primo suffragia ꝓ baptizatis defunctis fieri posse z debere:nisi quis decedat in mortali notorio:vel sit canonizatus:q̃uis non ꝓsint damnatis:sed solum eis q sunt in purgatorio. Unde aug⁹. in li. de agenda cura ꝓ mortuis dicit:q; q̃uis non omnibus ꝓ quibus fiunt mortuis suffragia ꝓsint:tamen qz non discernimus qui sint.s.saluati vel damnati:oportet ea ꝓ regeneratis omnibus facere :vt null⁹ eorum pretermittatur:ad quos debeant ista beneficia peruenire. Melius enim supererũt ista his quibus nec obsunt nec prosunt:q̃ eis deerunt q; bus prosint:vt habeť.13.q. z.non extimem⁹. Pz etiam hoc ex auctoritate scripture.z.macha.12.dicitur :sancta z salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare:vt a peccatis soluantur.z intelligitur pro peccatis venialibus non mortalibus:vel pro penis temporalibus debitis z pro mortalibus debitis:de quibus cõtriti fuerunt. Probatur etiam hoc per rationem ſm pe.in.4. Nam tales cũ decedentes in gratia sint membra ecclesie z viua ex gratia capacia nostroꝝ suffragia:quia non in inferno z egẽtia auxilio:qz nõ sunt in gloria sed pena: nec per opera sua valeãt satisfacere:subsidiũ hr̃e pñt a nobis. Nam cibus mãducatus ab homine in nutrimentũ eius diffunditur ad oĩa membra corporis eius viua:nõ aũt precisa vel arida. Cũ ergo sint illi de purgatorio viua mẽbra militant] ecclesie ex bonis que fiunt a fidelibus:qui sũt corpus christi mysticum:inde recipiunt suffragium subleuationis pene vel liberationis citiorius:vnde in missis semper oratur pro viuis z defunctis et orationibus alijs generalibus:sed magis ꝓsunt specialia suffragia ex intentione facient] ꝓ illis.

Omnia autem genera suffragiorum que fieri pñt: cõtinenť in quatuor modis:que ponit grego.dicens. Aĩe defũctorum quatuor modis soluũtur.s.a penis purgatorij:qz aut oblationibus sacerdotum aut precibus sanctorum aut charorum elemosynis aut ieiunijs cognatorum.13.q.z.aĩe. Et ſm pe.de pal'.per oblationem sacerdotum intelligitur,misse celebratio:q̃ter omnia plus valet siue sit de mortuis vt requiem eternaz:siue pro mortuis dominicalis missa: vel de sanctis.per preces sanctorum:intelligũtur preces non solum eorum qui sunt in patria: qui orant pro his qui sunt ī purgatorio:precipue amicis:sed etiam preces iustorum viatorũ quinetiã peccatorum:si hoc agant vt ministri ecclesie eam officiantes:z oratio dominicalis instituta ab ipo iudice:exinde psalterium plusq̃ orationes anselmi:similiter z vigilie institute ab ecclesia pro defunctis.z quod dicitur de elemosynis charorum: hoc ideo dicitur:quia communiter amici z consanguinei consueuerunt dare elemosynas pro defunctis suis non pro extraneis: tamen si extraneus daret:etiam valeret defuncto:si dans hoc intendit:z sit in charitate. Elemosyna etiam procurat z ieiunium z orationem illorum quibus datur :similiter de ieiunijs a quocunq; bono fiunt pro defuncto valent ad satisfaciendum pro eis. Et sub hoc comprehenduntur omnes afflictiões corporales vt disciplina. Unde z beatus dominicus sibi dabat disciplinam pro his qui erant in purgatorio:z peregrinationes z indulgentie etiã possunt eis valere:quando a conferentibus extenduntur ad eos:cum scilicet quis viuens vadit ad ecclesiam: vbi est talis indulgentia pro defunctis.

Quod ſuffragia vale/

ant defūctī ſz non oībus oſtendit auguſ.in libro encheriō.dicens.Neqz negandū eſt aīas defunc/toꝝ pietate ſuoꝝ poſſe rleuari ꝛ infra:cuz ꝑ bap/tizatis oībus fiunt.ſ.ſuffragia.Pro valde bonis ſunt gratiaꝝ actiones.Pro non valde malis ſūt ꝓpitiationes.Pro valde malis ꝛ ſi nulla ſint ad iumenta mortuoꝝ:ſunt tñ viuoꝝ conſolationes. Quibus aūt ꝓſunt:aut ad hoc ꝓſunt: vt ſit plena remiſſio:aut certe vt tolerabilior ſit ipa damna/tio.iz.q.z.tps.Et nota q̄ glo. magna que ibi eſt. falſa eſt in eo qō dicit: mediocriter mali ſunt illi: qui egrediuntur de corpe cū mortali nō habētes multa gratia mortalia. Et ſubdit:q̄ talibus ſuf/fragia facta pro eis a diminutione pene:a qua tñ nunq̄z ex toto liberabuntur:ſed ſemp aliquid re/manebit.Et hoc oīo falſū eſt :qz ſm tho.in. 4.et alios theologos:in inferno nulla eſt redemptio: nec quo ad liberationē nec quo ad diminutionē pene nec quo ad refrigerationē in pena :ſicut re/frigerat portans pondus bibēdo.Unde in nullo ſuffragia eis ꝓſunt.Similiter falſū eſt:qō dicit il la glo.q̄ mediocriter mali ſunt:qui decedunt in mortali.Sed vt dicit pe.in.4. mediocriter mali ꝛ mediocriter boni ſunt idē:qui.ſ. decedūt cū ve nialibus ſolū:vel qz hic non complete ſatiſſece/runt:ꝛ ſi in gratiā trāſierunt:qui mediocriter ma li dicuntur:inq̄ntū deficiūt a perfecta malicia:id/eſt qz nō hūt ſecū mortalia.Mediocriter aūt bo ni dicūtur inq̄ntū deficiūt a perfecta bonitate: qz ſ.nō ſūt ſine venialibus: nec plene ſatiſfecerunt i vita.Et quod aug⁹.dicit in dicto. c.tps. q̄ ꝓſunt ſuffragia aliquibus:vt tolerabilior ſit ipa dāna/tio:nō intelligitur:q̄ ꝓſint dānatis in inferno ad mitigationē pene:qz nūq̄z eis minuitur:ſed ſumit ibi dānationē ꝑ deputatione ſeu adiudicatōne ad penā.Sed ſicut in mūdo dānari dicit̄ ꝛ dāna ri nō ſolū q̄ cōdēnatur ad mortē:ſed etiā qui con dēnat̄ ad carcerē ad tps vel ad penā pecuniariaz de q̄ aliquādo liberat̄:ita ꝛ a iudice deo damnat̄ aliquis ad penā mortis infernalis:alius ad penā tpalē.i.ad tps in purgatorio.Et huic ſcō ſic dā nato ꝓſunt ſuffragia vel vt libere t̄ vel vt refrige retur.Et de hoc intelligit auguſ. q̄uis ſm vſum loquendi dicamus dānatōem deputatōem ad i/fernū.nec ob.illud qō cantat̄ in miſſa ꝑ defūctis vbi eccleſia orat dicēs.Libera aīas oīm defūcto rū de penis inferni.Nā infernus ſumit̄ ibi large ꝑ purgatorio:qz infra eſt.i.ſub terra: ꝛ cū ſubdit̄ Ne abſorbeat eas tartarus:intelligit̄ ne teneat abſorptas aīas.i.deputatas iferno.i.purgatorio: ſed liberentur.

Queritur autez vtruz

ſ. ſuffragia p malos ꝓſint:Rñ.pe.de pal.in.4.diſ. 45.q.i.Proſūt talia.5.modis. Primo ex ope opato:vt miſſa boni q̄ſtū mali:ſicut ꝛ baptiſmus

2° ex opere operāte vniuerſalis eccleſie cuius miniſter eſt peccatoꝝ:vt dicēdo vigilias ꝑ mor/tuis:ꝛ non ſolū ꝑ ſuis parochianis:ſed etiā extra neis:qz miniſter eſt non ſolū hi⁹ eccleſie:ſed vni/uerſalis. 3° ex opere operāte eius qui rogat vl mandat ꝑ ſe fieri:ſicut bonus dñs per malū ſer/uū mandat elemoſynā fieri mereī ꝛ ſatiſfacit.nec ob.q̄ malus nō pōt ſatiſfacere ꝑ alio:qz verū eſt hoc p̄ncipaliter agens :ſecus ſi inſtrumentaliter.

4° ex opere opante alteri⁹ mandātis: puta ex ecutoris vel alterius p eandē rōez ſicut papa mā dat fieri ſolēnes vigilias ꝑ defūcto ſūmo pontifi ce de elec.c.maius.li.6.pōt etiā quis ſubdito ꝑ ſe ꝛ aliꝭ oratōes iniungere:ꝛ etiā cōfeſſor penitenti vt oret ꝑ ſe. 5° ex ope opante miniſtri :qz ipſe opatur aliquo mō.Unde ſi prelatus malus iniūgat dicere pſalteriū ꝑ aliquo viuo vel mortuo: ꝛ bo nus ſubditus dicat:alias non dictur⁹ intēdens ꝑ illo dicere in ſpeciali ꝑ quo iniunctū eſt:vel ꝑ q̄ iniungens intendit:ꝑdeſt illi ꝛ ſi non ex intentōe mandantis:tamen mandatarij. Si autem ſubdi tus diceret non intendens dicere ꝑ aliquo niſi ꝑ ſeipo ad expletōem obedientie:tūc nō ꝑdeſſet ex traneo illi ꝑ quo iniungens intendebat nec exp̄/mebat:nec ex intentione mandantis:qui indign⁹ eſt:nec mandatarij:qui hoc non intendit:ſed ſo/lum ꝓpter vnionem charitatis cum exequente: alias generaliter non valent ſuffragia facta p ma los:quia cuz is qui ad intercedendū mittitur:imi micus ſit:irati animus ꝑculdubio ad deteriora p̄uocatur.di.49. quod verum eſt per mo/dum vnionis:quia vnitus non eſt:nec per modū meriti:quia non meretur:ſed quādoq̄z per modū impetrationis valent:quia oratio peccatoꝝ qñq̄z eſt impetratoria ꝑ ſe ꝛ pro alijs:vt patet in mira culis:que aliquando fiunt per malos ad conuer/ſionem infidelium:ſicut iudas cum alijs apoſtol̄ ſanabat infirmos:ſed plus valet ſuffragium boni bono:quia omnibus modis poſtmodum plus bo ni malo:quia per modum frequentis impetratio nis:quia voluntatem timentium ſe faciet: etiam pro indignis. 3° mali ꝑ bono. 4° mali ꝑ ma lo:qz deus peccatores ñ audit .ſ. ſic ſicut iuſtos.

Utrum ſuffragia pro/

ſint ei qui facit ipa pro alijs:Reſpondit pe.de pa lu.in.4.di.45.q.i.Et quidem in merendo ſi ſit in charitate:nihil minus proſunt:q̄ſi pro ſe fie/rent:ſecundum illud.Oratio mea in ſinu meo cō uertetur.Et quandoq̄z homo plus meretur cele/brando pro alio q̄ pro ſe: quia maiori feruore charitatis accenſus videt̄ qui ſcintillas mittit ad alios ꝛ maxime ad inimicos. Secundo valet facienti ſuffragium pro alijs :hoc eſt:eſt in gloria ad ſatiſfaciendum indirecte:qñ.ſ.ille ꝑ quo fit nō indiget:qz ſaluatus eſt:vel qz non ē capax:qz dā/nat⁹:qñ.ſ.facies eſt talis intentōis in habitu:q̄ p ſe faceret ſi crederet nō ꝓficere illi ꝑ quo fit:ſm illud.Si ibi nō fuerit filius pacis :pax veſtra ad vos reuertetur.luc.10.c. 3° indirecte per eū cui

ſuffragiuꝫ pꝛeſtatur:g teneꝫ oꝛare vel alia bona agere ꝑ faciente ſuffragiū:alias eēt ingratus non reddens antidota:ꝛ ſic eſt melius ꝓ oꝛare ꝑ moꝛtuis q̄ꝫ ꝑ viuis:qꝛ moꝛtui qui erunt in paradiſo: ꝛ ſciunt illos q oꝛauerūt ꝑ eis vel alia ſuffragia fecerunt:ꝛ ꝑ eis oꝛabūt:etiam ſi ſuffragantes ꝑ/pter peccatū ſuū illis non ꝓfuerūt:qꝛ amicitia cō ſiderat affectum pluſq̄ effectū: ꝛ ſūt in charitate perfecta. Oꝛant.n.ſancti ꝑ talibus:inq̄tū eſt diui ni bene placiti. 4° non ꝓdeſt ad ſatiſfacien dū directe:vt ſi eſt mihi iniunctum vnū pſalteriū ꝛ tibi aliud:dicendo ꝑ te vnū:adhuc ſuꝫ obligat⁹ ꝑ me ad vnū:ſicut ſi ſum⁹ obligati ego ꝛ tu ticio quilibet in.io.ſoluendo pꝛo te remaneo obligat⁹ ꝑ me ticio in decē:ꝛ qō cū quodlibet bonū opus factū in charitate ſit ſimul ꝛ meritoꝛiuꝫ inq̄tum ex charitate,pꝛocedit :ꝛ ſatiſfactoꝛium inq̄tuꝫ la boꝛioſū eſt omne opus virtuoſuꝫ ſm tho.in.4°. inquātū meritoꝛiū:ita ꝓdeſt facienti etiā ꝑ alio puta elemoſynā oꝛationē ieiuniū ꝛ hi⁹ q̄ non al/teri:ſed inq̄tum ſatiſfactoꝛiū ſeu pene expiatiuū ꝓdeſt ei ꝑ quo fit. Unde ſi ꝑ ſe intendit ſatiſface re ſibi valet:ſi ꝑ alio viuo vel defuncto pꝛo illo ſatiſfacit:ſi tñ eſt capax.i.in ſtatu gratie.

Queritur etiam an ob/ ſit defuncto:ſi omittant ſuffragia ab eo mandata Rñ.pe.de paꝛ.vbi ſupꝛa. Equidē q̄ ad meritum nihil obeſt:qꝛ totū in hac vita ꝓparatur:reſpectu cuius bona volūtas ꝑ opere reputatur. Jn alia vero vita meritū nec augetur nec minuit:ſed vt dicitur eccle. Jn quācūq̄ partē lignū ceciderit:ſi ue ad auſtrū ſiue ad aquilonē:ibi erit.i. hō i quo ſtatu ceciderit in moꝛte ſiue in ſtatu charitatis ſi gnate per auſtrū:vbi eſt intenſus caloꝛ:ſiue in.ſta tu moꝛtalis culpe ſignate per aquilonē:in qua re gione eſt intenſū frigus ibi ꝑmanebit. .2° non obeſt ei q̄tū ad pene intenſionē:qꝛ illa pena cuꝫ aīa egreditur:ſic ei taxatur q̄ nec augetur nec mi nuitur. 3° non obeſt q̄ ad perpetuationem. Si aliquis ſit in carcere pꝛo debito:qō alij ſoluēdū commiſit:alio non ſoluente perpetuo ibi tenebit niſi ipe per ſe ſoluat:ſed ſi per ſe manendo in car cere ſolueret:ſolutione peracta etiam ꝓcuratoꝛe non ſoluente:ea facta liberabitur:ꝛ ſic ē hic. Sed ſiquis mandat ſolui foꝛe facta:ꝛ non ſoluant:ſi fu erit in moꝛa ſoluendi in vita ꝛ non penituit dam/natur retinendo opus mercenarij vſq̄ mane. Si aūt nō fuerit in moꝛa ꝛ penituit:tunc nō damna/bitur:ſed ſtabit in purgatoꝛio minus: per hoc q̄ ſolui mandauit:q̄ꝫ ſi per oblitionē venialē nec ſoluiſſet nec ſolui mādaſſet. 4° nocet:ſi quod ſoluere potuit in vita vel cito poſt moꝛtē manda uit ſolui tardius. Unde melius faciunt qui in vi/ta ſua ſoluūt teſtamentum ſuum:vel anteq̄ꝫ bona ad heredes peꝛueniant:quia modicum ſuffragij in vita plus valet q̄ꝫ multa poſt moꝛtē:poſtq̄ꝫ q̄/to citius tanto melius. 5° nocet ſola negligētia ꝓcuratoꝛis:ad hoc vt diutius ibi moꝛetur: quia nec ex opere operato:quod non eſt:nec ex opere operante executoꝛe liberatur:ſic dñs poteſt excō municari iuſte:quando citatus miſit ꝓcuratoꝛes qui non comparuit:cum ſit contumacia vera vl' pꝛeſumpta:exquo citatus nec per ſe nec per aliū comparuit:ſed quando pꝛocuratoꝛ diē accepit:ꝛ ipe citatus eſt:noꝛ. dominus:licet nomine domi/ni ꝓpter eius contumaciam dominus excōmuni cari non debeꝫ quis excōmunicari:ſed iſte moꝛtuus eſt obligat⁹ per ſe:vnde ſi nō ſoluit per ſe vel per alium deti/nebit quouſq̄ ſoluerit per ſe.ꝑ ſe aūt luēdo penā per aliū per ſuffragia alioꝛ ab eo mandata ꝛ fac/ta vel ab alijs exhibita ſua ſponte:vnde in decre. iꝫ.q.ꝛ.c.qui oblationes dicitur:q̄ debent excom municari non ſoluentes legata facta ad pias cau ſas tanq̄ꝫ necatoꝛes animarum :quia ſcilicet ſunt cauſa q̄ demoꝛerentur in illis penis a quibus li/berarentur citius ſi fierent: ꝛ poſt annum ſi non impleantur hi⁹ legata per executoꝛes:pertinet ex ecutio ad dioceſanum:vt habes ſupꝛa in ti.de de cendentibus ab inteſtato.

Cum etiā queritur vtrum ſuffra/gia tantum pꝛoſint his pꝛo quibus non fiunt:q̄ꝫ/tum his pꝛo quibus ſpecialiter fiunt. Reſpōdeo ſm tho.in.4.q̄ ſuffragia valent defunctis dupli citer:vno modo per modum expiationis:alio mo do per modum congratulationis. Primo mo do extenditur valoꝛ eoꝛum ad defunctos ſm in/tentionem facientis:ꝛ multo magis ſui ſuperioꝛis ſeu pꝛelati:vnde ſi intendit pꝛo vno tantum ille ſolus videtur habere illum valoꝛem expiatiuuꝫ per quem quis citius liberatur a pena purgato/rij vel ſaltem pꝛincipalius habet illum valoꝛem Si autem dicat pꝛo.io.defunctis':cum ille valoꝛ ſit finite virtutis:ꝛ determinatoꝛum graduum:et ſi nobis ignotoꝛum:puta decez:quilibet habebit vnum gradum:vnde non tantum quantum ſi ꝑ vno tantum dixiſſet miſſam :vel aliud ſuffragi/um feciſſet:quāuis enim chriſtus qui eſt in ſacra mento ſit infinite virtutis:non tamen ibi infinite ſed virtute finita operatur quantum ad effectum ſacramenti:alioquin ſi totam ſuam virtutem ex/erceret vna miſſa:omnes de purgatoꝛio libera/ret. Non ergo pꝛoſunt his pꝛo quibus non'inten ditur:immo foꝛte nihil pꝛo quibus nō intendit nec valet exemplum poſitum a quibuſdam ſcili cet de doctrina ꝛ candela accenſa que fit pꝛo ali quo ſpeciali:ſeu accendatur vt pꝛo domino: ꝛ ta men ſeruit omnibus ſi in domo:qm̄ia hoc accidit ex neceſſitate nature illud opaꝫ ex intētōe:ꝛ hoc de ſuffragio miſſe quātum ad valoꝛem pꝛincipalez qui eſt ex ſacrificio eius. Nam quantum ad va/loꝛem qui eſt ex oꝛationibus:que fiunt in miſſa ꝛ officio:valet omnis miſſa omnibus defunctis: quia pꝛo omnibus ibi oꝛatur.

Quantum autez ad ſe/cundū modū.ſ. cōgratulationis :ſic ſuffragia ſca ex intentōe ꝑ vno tm̄ valēt oībus in purgatorio qz cuz ipi oēs ſint in charitate de omni ſuffragio facto cuilibet particulariter gaudēt oēs:z q ī maiori charitate ē ibi magꝭ gaudet:etiā de ſuffragio facto ꝑ alio:non ꝑ ſe. Et q̄tū ad iſtā cōgratulationem intelligit illud biero. de con. di. 5. nō mediocriter. vbi dicit. Cū miſſa vel pſalm⁹ ꝑ cētum aīabus dr̄ nihil minus q̄ ſi ꝑ quolibet diceret accipitur. ſ. q̄ ad ꝯgratulatōez ſm tho. vel ſm glo. ibi hoc refert q̄ ad meritū celebrantis: qz ceteris parib⁹ tm̄ meretur celebrando ꝑ mille q̄tum ꝑ vno z econuerſo.

Sed notandum ſecun/dū pe. de pal. in. 4. q cū dicit hm̄ maiorē charitatē in purgatorio: plus gaudet de ſuffragio etiaz ꝑ aliquo facto: hoc aliq̄ mō eſt verꝫ aliq̄ mō non Suffragiū. n. z eſt bonū facientis ipm: inq̄tū ē actus eius bonus reddēs eū acceptū coram deo: z ē bonū eius ꝑ quo fit dictū ſuffragiū. Quantū igit ad primā bonitatē intelligit dictū tho. ſ. q qui in maiori charitate ē plus gaudet de ſuffragio: qz ſuffragiū ꝑ iſtū modū nō ē magis vnius defūcti q̄ alterius: ſed ſolū facientis: ſed q̄tum ad ſecūdū valorē: cū ille valor ſit ſolū illius: ꝑ quo fit ſuffragiū: z vnicuiq; magis ē amabile ꝓpriū bonuz q̄ alienū. Ideo q̄tum ad iſtā cōſideratione plus gaudet ille ꝑ quo fit ſuffragium: etſi ſit in maiori charitate q̄ ille ꝑ quo non fit: zſi in maiori charitate ſit. Ex eo aūt q dicit auguſ. in encheriō. Tēpus qō inter hoīs mortē z vltimā reſurrectōnem interpoſitū ē: aīas abditis receptaculis continet: put vnaquęq; requie vel erūna digna eſt: ꝑ eo qō ſortita eſt in carne dū viueret: z habeāt. iz. q z. tempus. Theo. in. 4°. aſſignant. 5. genera receptaculorum in alia vita.

Primuz eſt locus damnatorꝫ: q dicit infernus ſine gehēna: his nō valēt in aliquo ſuffragia: ſicut nec demonibus: vñ non ꝑ eis: de quibus certe ſcitur orandū vel aliud ſuffragiū fiendū eſt. Scitur autem de certo de infidelibus iudeis. ſ. paganis z hereticis in hoc morientib⁹. Jo. 3. Qui nō credit iam iudicat⁹ eſt. Vt aūt grego. orauit ꝑ traiano ī infidelitate mortuo dicūt doc. q nō erat ſnīa diffinitiua dānat⁹ a deo qz grego. deo inſpirante oraturus erat ꝑ eo. De catholico aūt qui eſt mortuus in notorio: de q̄ ñ penituit manifeſte: puta ſe occidit ī bello iniuſto: mortuus eſt cū meretrice inuentus z huiuſmodi dicit pe. de pal. q poteſt ꝑ eo orari occulte: qz potuit in fine occulte penitere: z hoc cū preſuppoſitione. ſ. in caſu quo penituerit in fine: z ſi occultuz ſit: alias non licet: ſed nō debent ei fieri ſuffragia publice: vt miſſe vigilie z huiuſmodi ꝓpter ſcandalum: nec in eccleſia ſepeliri vel cimiterio.

Secundum receptaculum eſt purgatoriū. Idem enim ignis qui cōburit paleas purgat aurum de quib⁹ dictū eſt. Quo modo per alios pūt fieri ſuffragia: z etiam de hac materia habes in prima parte ti. z ibi multa de huiuſmodi.

Tertium receptaculuz eſt limbus paruulorum decedentium ſine baptiſmo: in quo ꝑ originali priuantur viſione dei: nō aūt ſuſtinent penam ſenſus vel ignis: ſed nec etiā de priuatione glorie penā bn̄t: qz ſciūt ſe ſine culpa ſua priuatos: ꝑ bis non oportet fieri ſuffragia qz nil valeret: cū nō ſint de corpore eccleſie.

Quartuz receptaculū eſt limbus patrū veteris teſtamenti: qui dicebat ſinus abrae: qui modo locus eſt vacuus: qz xp̄us ſoluto debito humane nature. ſ. originalis culpe eos eduxit de illo carcere: z in veteri teſtamento qui decedebant non plene purgati: ſed tamen in ſtatu gratie ibant ad purgatoriū: quouſq; ibi ſatisfacerent: z inde purgati aſcēdebant ad limbuz patrꝫ. Et ꝑ eis poterāt fieri ſuffragia. ſ. orationuz z elemoſynarū non miſſarum: que non erant inſtitute z eos adiuuabant.

Quintum receptaculū eſt celum empirreum locus beatorꝫ: z bi non indigent ſuffragijs: vnde dicitur extra de cele. miſ. c. cum marthe. inituriam facit martyri: qui orat pro martyre. poteſt aūt eſſe certum aliquos eſſe ī patria: vnde non ſunt fienda ſuffragia ꝑ huiuſmodi vel per bibliam: vt dicit pe. de pal. de apoſtolis z patribus veteris teſtamenti. Et de bis qui pro fide ſuſtinent martyrium: vel quia paruulus poſt baptiſmū moritur non habens vſuz rationis: vel pro canonizatis. Naz pie creditur q eccleſia nō errat in canonizatione. Ex hoc autem ſolo q̄ fecit miracula non eſt ſufficiens cauſa: q non debeant fieri ꝑ eo ſuffragia: vt dicitur de beatis in ti. precedenti.

Explicit tertia pars ſūme beati Antonini archiepi florentini: ac ſacre pagine interpretis eximij: impreſſa Venetijs induſtria atq; impenſa. Leonardi Wild de Ratiſbona. i480.

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALENCIA

Registrum chartarum totius sūme.s.tertie partis.d.Antonini.

A
vacat
Incipit
Tertium
In noīe
Apparet

B
nuptias ē
per hoc
q̄uis nō
ius debet
que erat

C
contrahi
Nō etiā
trare reli:
se bonus
debitū

D
suo:si
vt aperte
supza i.z.
sed partus
pedes

E
Ratio
virgines
detrahetur
Eustum
pulchzitudineq̄

F
nisi quia
detinent
datur
Rex
z discordias

G
vel papam
est dubiū
queriē
occidendo
licite

H
quasi
.c.tua
incurrerem
periclitāt
z interesse

I
ꝓpter
reuertaris
vnde et
vel quia
est parat⁹

K
malicia
mentis
diligenter
regnūq̄
index ē

L
si tenoz
subdelegat⁹
altero
iure recu.
vt publica

M
.pba.Si
grau⁹
quoz No.
pōt matri.
īmunē a

N
q̄ edat
poterit
Beatus
videt
peccatis

O
tñ credim⁹
cozp⁹
dicus siue
sumēdo.

P
Tertio
inde extra.
a deo.
vendi
endi.ff.

Q
ex contactu
chiali:z
alia electio
casibus
fm glo.

R
pentecbostes
a deo
cetera
ptiū:vñ

S
Nota ergo
est ad
vix quater
est enim
rabilia

T
vidēte
obscure
co illo
illud

V
vxozem
licebat
autem
grē debēt
Est semel

X
De intentione
di.6.q.
arduissimū
manib⁹
vt interuallo

Y
auersionis
ho cū atterit
Spes glozie
sequeret
4.q.z.

Z
vt dicit
Circa
vt refert
ē vt

Registrū z⁹ptis
huius summe.

a
vacat
Incipit
Duodecimū
vigesimusoctau⁹
In nomine

b
Secūdo
fiunt
occasio
illud

c
brē bñfi.
capitulum
Fit aūt
inde.sed

d
cautius
gionis est
helias
ad philippēses

e
moztalit
nō est
dato q̄

vix in eo

f
cozā
magnū
di.43.
sufferatis

g
ꝓsunt
chzistum
cū virgib⁹
testamēti
Titulus

h
sit de boni.
De ꝓximicerio
fraude
vica.c.

i
ozdinari
min⁹
expzessa
riū ad

l
suū
tentur:cum
De quibus
clesie paro

l
est:z ibi
filio eoz
habent
quitur

m
Et notq
sicut xp̄s
aug⁹.ppt
vt laxent
ctant:rep̄.

n
cum sit
ad ꝓcces
sed expoliāt
z sicut
vtrū papa

o
concilio
erexit
nepharie
Tertium
minoz ē

p
Quarto
4⁹ i officiali
tali nūciatiōe

agere ꝫ
dicit

q
post consil.
clericis
si quis
conduc.
seruādam

r
habēte
ꝓcessus
Nam talis
Excōicatio
Jo.de lign.

s
dicta
Jtē habitātes
cātātibus
dicit Jo.cal.
aliquibus

t
in tali
terris
scilicet
catozes oēs
z.27.q.i.

v
Secūdo
guendū ignē
aucta mere.
nisi dñs
catur q̄

x
postea
etiā q̄ꝫ
in fozma
medium
paradisi

y
vel cozpozaliuꝫ
vijs tuis
nec retro
a fratre
album

ꝫ
Quarti
vitam eoz
Debent
etiam na.

Finis.

Este libro pertenesce al conuento de san Fran.co de villasilos y porq̃ es verdad firme aqui mi nobre.

Josefi Fran.co de villa nõ

1480

